

(דף ב' ע"א) במשנה המביא גט ממדינת הים.

פירש"י כל ח"ל קרי מדה"י בר מבבל, וקשה הא ר"ג מוסיף רקם וחגר משמע כמ"ש התוס' דסמוכות לא מיקרי מדינת הים, ועוד קשה שפיר הוכיחו התוס' דמדינת הים מיקרי רחוק כמו פרעתיך בפני פו"פ והלכו למדה"י.

ונראה דקשיא ליה לרש"י אי נימא כמ"ש התוס' דמדינת הים נקרא רחוק, א"כ איך אמרינן בגמ' לקמן דף ד' גבי מובלעות שלא תחלוך במדה"י הא אפ"י סמוכות אינן בכלל מדינת הים. אלא נראה דח"ל נקרא מדינת הים לפי שנמשך למרחוק מא"י, וכינן דרובו נמשך למרחוק שפיר נקרא מדה"י על ח"ל לפי שהוא רחוק, לכן נדאי אפ"י מקומות סמוכים כמו רקם וחגר נמי נקראים מדינת הים מצד הכללות שאין חילוק שם במדינה עצמה, ולפי שרובא דרובא ממדינת הים הוא מורחק לכה נקראים אף הסמוכות מדינת הים, שהרי היא מדינה שנמשכת למרחוק, אלא דת"ק ס"ל דדוקא במקום שראוי לקרות מדה"י מצד עצמה כפי ריחוק המקום בזו צ"ל בפני נכתב, אבל רקם וחגר שהם סמוכים, ואילו לא היה נמשך מדינת הים למרחוק ולא היינו דנין רק על רקם וחגר לחוד לא שייך לכוונתם בשם מדינת הים, רק מצד שאין מפרישין בו בין קרוב לרחוק כיון שהוא מדינה אחת, לכן ס"ל דרקם וחגר אינם בכלל מדינת הים, אף שהוא מדה"י מצד הכללות, מיהו במובלעות מודה אף שנקראים מדינת הים מצד הכללות, מ"מ מצד הפרטות הוה כא"י ממש מצד שמובלעות, ולא דמי לסמוכות שעכ"פ אין להשוותן בקו מתוח לארץ ישראל, וסמוכות אינם מובדלים רק מצד קדושת א"י לחוד אבל לא מצד הרחק שהרי ישנן בא"י מקומות רחוקים ממקום שמביא כמו מהני מובלעות, לכן שייך שלא תחלוך דמ"מ מצד הכללות נקראים מדינת הים, כן נראה נכון לפרשו, עי' פ"י שדחק: בפירש"י ד"ה צריף ושליח זה הבעל עשאו שליח להולכה, ופירש הר"ן לקמן דאילו נעשה שליח לקבלה א"צ לומר בפני נכתב וכדאמרינן לקמן אשה מפי מטא גיטא לידה איגרשה, ובאמת באשה גופה דבר זה מחלוקת הרב"ד והרמב"ם בפ"ב מגירושין באשה עצמה אם נאמנת כשאינו מקנינים, ובפ"ז מגירושין דין כ"ד פתב הה"מ טעמים לדברי הרמב"ם, ולכאורה קשה הא גופא למה לא תקנו באשה עצמה שתאמר ג"כ בפני נכתב מההיא חששא גופא שמה לא תמצא קיום עליו כיון דבח"ל אין עדים מצויין לקיימו, גם להרמב"ם הנה לו להצריף בפנ"כ משום ערעור הבעל, וכ"ש דקשה לדעת הרב"ד שצריכה קיום אמאי לא תקנו שתאמר בפני נכתב פדי שלא תצטרף קיום דהא בח"ל אין עדים מצויין לקיימו ולא תנשא בלא קיום, וקשיא בין להרמב"ם בין להרב"ד, לכן נראה דלא שייך בפני נכתב רק משום דמזיד דייק כדאמרינן לקמן כיון דאמר מר בפני פמה נותנו לה כו' מידק דייק ולא שייך דייק רק כשנעשין הגירושין ע"י השליח בעצמו, אבל אם פבר נתגרשה אין הגט רק לראיה בעלמא לא שייך בו דייקא, לכן לא שייך תקנת בפ"נ רק כשפא ע"י שליחות הבעל אבל בש"ק לא שייך, וכן באשה שקבלה הגט בעצמה, וא"כ דברי הר"ן אינם מוכרחים בפירש"י די"ל דס"ל כשיטת הרב"ד דבשליח קבלה לא מהני בפני נכתב, מיהו בפירש"י לקמן דף כ"ד ד"ה איגרשה לה כו' ולמה לה לומר בפני נכתב ולא פירש דלא מהני בפני נכתב משמע דס"ל כהרמב"ם שא"צ לומר היכא דהגט יוצא מתחת ידה: אלא דהא גופא קשיא אמאי פשר בח"ל שאין עדים מצויים לקיימו שמה יבא הבעל ויערער ואין עדים מצויים לקיימו, והרמב"ם בפ"ז דין כ"ד סיים אין חוששין שמה זייפה שהרי אינה מקלקלת עצמה, ע"כ נראה שפוננתו ליישב זה דבשלמא ע"י שליח היא עצמה אינה יודעת אמיתת הדברים לכן בעינו בפני נכתב, אבל היא עצמה שיודעת שהגט נכתב בהקשר שייך שפיר אינה מקלקלת עצמה ומסתמא קים לה שפלב

שלם מגרש ולא אתא לערעורי: ובזו יוכנו דברי הרשב"א שתמה על הרמב"ם הא ביש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת לומר גרושה אני, ובכ"מ תמה דשם אין הגט יוצא מת"י, ועפ"ז איפשר פוננת הרשב"א דקשיא ליה למה תהא נאמנת פן יערער הבעל מ"ש מע"י שליח, ועל טעמו של הרמב"ם דחזקה שאינה מקלקלת עצמה קשיא ליה שפיר דחזינו דלא סמכינו עלה באומרת גרושה אני, מיהו יש לומר דהרמב"ם ס"ל דלא סמכינו על חזקה זו רק בדרבנן, והיינו שהגט יוצא מת"י דמן התורה עדים החתומים פמו שנוקרה עדותן בב"ד דמי משא"כ בשאין הגט יוצא מת"י.

עכ"פ נראה מדברי הרמב"ם דדוקא אשה עצמה נאמנת כשהגט יוצא מת"י אבל ש"ק י"ל דמודה הרמב"ם דצריף קיום. ובמ"מ האריף לתת טעם לדברי הרמב"ם ואין דבריו מוכרחים כלל, דמ"ש מה צורך בפנ"כ, הא נדאי משום דבכה"ג מידק דניק, וגם מ"ש שהאשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת, תקשי לטעמיה נימא אף אם ערער הבעל לא יועיל וע"כ הכא שאני שהגט מסייעה מעינה ומעינה: אלא דקשה דלקמן דף ה' מיייתי לאקשוני ארבה מבעל עצמו שהביא גיטו א"צ לומר בפנ"כ ומשני טעמא מאי משום ערעור הבעל גרש ירחים) השתא מינקט נקיט ליה בידיה וערעורי מערער, ואם נימא דבמגרש מיד לא צריף בפנ"כ פדפריף הש"ס בפשיטות אשה מפי מטא גיטא לידה איגרשה, ולפירוש הרמב"ם פשיטא לן דבכה"ג א"צ בפ"נ, א"כ מאי ס"ד לומר דבעל שמגרש מיד יצטרף לומר בפנ"כ, וגם לפי טעם הש"ס מינקט נקיט ליה בידיה משמע היכא דלא נקיט ליה בידיה אף שמגרש מיד כגון שהיא באה עם הגט ממדינת הים צריכה לומר בפ"נ ולכאורה י"ל דהרמב"ם לא פתב פן רק למאי דפסק הטעם משום קיום א"כ כשקבלה הגט בעצמה מסתמא אינו מזוניף ולא חיישינו שיערער שזיפה הגט, אבל למ"ד משום לשמה אפי' היא עצמה מביאה הגט חיישינו שיערער הבעל שלא יהיה בקי בלשמה, ומינשב הסוגיא לקמן דף ה' דפריף דוקא לרבה, והא דפריף לקמן אשה מפי מטא גיטא לידה איגרשה, היינו נמי לדידן דקיי"ל משום קיום, אלא דקשה לפי זה נימא איפא בינייהו בהיא עצמה הביאה הגט ונתגרשה ממדינת הים דמשום קיום לא חיישינו ומשום לשמה חיישינו, מיהו יש ליישב זה דלא בעי למימר רק היכא דבעי בפ"נ, אבל באשה עצמה שנתגרשה פבר לא אהני בפ"נ ולא בעי למימר איפא בינייהו בזה.

והנלענ"ד בזה והוא דנדאי באשה עצמה המביאה גיטה ממדינת הים ע"כ אקילו אף שיועיל ערעור הבעל אח"כ כמ"ש הרמב"ם דאי איפשר להחמיר עליה משום עיגונא, ולערעור לא חיישינו פיון שחזקה שאינה מקלקלת עצמה ידעה שבלב שלם מגרש, אבל בבעל עצמו ע"כ אפי' ערער לא מהני דאל"כ אמאי נקייל לכתחלה, הא פיון שהוא פאן יכול לכתוב גט אחר, לכן קשיא ליה אמאי לא יועיל ערעור הבעל, אבל בליפא מערער פשיטא לן היכא דקים לה שגרשה א"צ לומר בפני נכתב פיון דלא שייף אחר שפבר נתגרשה: מ"מ בש"ק צ"ע דלא מצינו רק דעת הר"ן לחוד, ובאה"ע סימן קמ"א סעיף כ"ז דעל שליח קבלה צריף קיום עדים משמע שאינו נאמן על השליחות בלא קיום עדים, וכתב הב"ש הטעם דלא דמי לשליח להולכה שהגט בידו משמע דאם קיבל הגט מיד הבעל הוא נאמן על השליחות, ובטור פתב בשם הר"ף שאין ראוי לעשות ש"ק משום דבעי קיום עדים על השליחות, ולפמ"ש בלא"ה להראב"ד אינו נאמן פשפא עם הגט בלא קיום פיון דלא שייף ביה בפ"נ ומשמע דס"ל פהר"ן 'מפל מקום צ"ע דאיפשר דגם להרמב"ם בשליח קבלה לא תנשא, ובסי' קמ"ב סעיף י"ד הביא המחבר שני דעות אנו, ומביא דעת הרמב"ם בסתמא: בתוס' ד"ה המביא כו' לא הוצרך לפרש משום דברוב מקומות כו' והקשה מהרש"א א"כ איף מפרש שם גיטי ממון פיון דסתם גט איירי בגט אשה, ומירץ דהתנא אין צריף לפרש רק על

הש"ס קש"א להו אמאי לא מפרש פאן גט אשה, וע"ז תירצו משום דברוב מקומות כו', וקשה
הא בב"מ פ"ק מפורש מצא גיטי נשים שיחרורי עבדים כו' ולמה הוצרך לפרש גיטי נשים.

לכו נראה דנדאי בדבר הלמד מעניינו שפיר יש לפרש גיטי, והתם דמשני שלישי נאמן איירי לענין
ממון ותנאי וכן לגיטין, ואי מפרשינו בגיטי נשים א"כ לא איירי בענין אחד דהא ממון דאתיהיב
למחילה כ"ש הוא מגיטין, אף דאיכא למימר לא זו אף זו, טפי ניחא לפרש וכן לגיטין דאיירי נמי
בממון משנפרש לא זו אף זו פניו שאינו מענין אחד, לכן בב"מ דנקט דיניתקי מתנה שוברין,
צריך לפרש גיטי נשים דלא נימא דכולן איירי בענין אחד, אבל פאן דנקט גט סתם שפיר סתמא
גט אשה וא"צ לפרש, ולעיקר קושניית התוס' לולא דבריהם הנה נלע"ד דנדאי פאן לישינא דעלמא
נקט ובלשון העולם סתם גט הוא גט אשה, דהא באשה סגי שיאמר הא גיטך פדמוכחא פולה
מכילתין, וכיון דכאן לא בא ללמד רק על הנהגת השליח סמך התנא דמה שנקרא גט בלשון
השליח ובלישנא דעלמא ודאי אינו רק גט אשה, אבל היכא דהתנא צריך לאשמעינו הדין שפיר
איפשר לפרש גיטי ממון, דבלשון חכמים משותף נמי לשטרות: שוב ראיתי שיש ליישב דברי
מהרש"א דנדאי התנא א"צ לפרש, והא דתנאי מצא גיטי נשים שיחרורי עבדים, נראה ששם גט
מושך עמו גם שיחרורי עבדים, פלומר גיטי נשים וגיטי שיחרורי עבדים דנקרא גט נמי פדאייתא
התם מצא גט שיחרור, וכן לקמן דף ט' איתא גיטי נשים או שיחרורי עבדים, נמשך נמי לגיטי
המנוצר, פלומר גיטי שיחרורי עבדים: בא"ד אור"ת משום דגט גימטרניא י"ב.

לכאורה אין בזה טעם ואיפשר לומר דהיה צריכין לעשות מספר שיטין בגט מטעם שכתבו התוס'
לקמן דף כ"א ע"ב בכתבו מקלף גדול נקרא מחוסר קציצה, וא"כ אם לא נניחד לו מנין שיטין
בפרטות, לפעמים היה נשאר לו הרבה מן הקלף ויבא לידי מכשול לחתונה, לכן נתחכמו קדמונים
ז"ל לניחד מספר השיטין בפרטות, ואז ישער תחלה כמה יצטרף קלף שלא ישאר לו הרבה בכדי
שיבא לחתונה, וכיון שהוצרכו לניחד לו מנין שיטין תפסו מספר גט: ובדרך דרש לפי שי"ב שבטים
נקראו שבטי יה על אשמרו גדר הערוה שם יה שבין איש לאשה, וגם אשה נקראת בית, ביתו זו
אשתו, וזו שמצא בה ערות דבר ושלחה מבי"תו וחסר ב' של שבטים כמה שיצאה חוץ לשטה
ואחזה מעשה שטים, לזאת תפרד מי"ב שבטים בי"ב שיטים: בא"ד והפסק שפיין ונדבר כו'.

הוא דחוק לענ"ד דאדרבה במשנה תורה עיקר הספר פריתות שלא זכר בספרים ראשונים, לכן
נלע"ד לפי שבס' בראשית נזכרה מצות פריה ורביה שהוא לישיא אשה, ובספר השני שהוא ספר
שמות נזכר חיובי האשה שארה פסותה ועונתה, והיא אחזה בספר ויקרא פי מצא בה ערות דבר
שהוא עבירת העריות הכתובים בס' ויקרא, והוא שרוצה ליפטר מחיוביו שבספר הראשון שהוא
פריה ורביה, וגם מחיוביו שבספר השני, ומדלג עד הספר החמישי לכתוב לה ספר פריתות והנה
ג' פעמים ד' שהוא י"ב, עיין מ"ש בהקדמה קטנה של ספרי גט מקושר טעם לשם גט, גם י"ל
דספר במדבר שם פרשת סוטה על ידי קינוי וסתיירה ונזכר פסק שלה בספר חמישי: בתוס' ד"ה
אף והא דתנן פל הפתמים הבאים מרקם כו' והקשה מהרש"א הא פתבו התוס' דתרי רקם הוי,
ונראה דא"כ קשה איך נקט התנא סתמא הא רקם המנוצר פאן באמת הפתמים טמאים, אבל פאן
לא קש"א איך נקט רקם סתם הא איכא רקם בא"י, די"ל דמוכח ממילא דלא איירי בא"י, דהא
ר"א מוסיף פפר לודים שהוא מח"ל, א"כ מוכח מגופו דהך רקם הוא שבח"ל: בד"ה מפפר לודים
אור"י שהזכיר לוד כו'.

והקשה מהרש"א ל"ל לתלמודא לקמן לומר דהוסיף ר"א כפר לודים משום דמובלעות לימא דקמ"ל אע"פ שנקראת ע"ש לוד. ונראה ליישב דאי נימא דכפר לודים אינו בכלל מובלעות, א"כ לימא מכפר לודים לחוד וע"כ יהא הרבונתא אפ"ל ללוד, דאל"כ מאי מוסיף אר"ג, אלא ודאי דכפר לודים מובלעות, וא"כ צריכי תרנוניהו אפ"ל מכפר לודים שהוא מובלעות, ואפ"ל ללוד דאית בה נמי שמצויים: בתוס' ד"ה ואשקלון וכו' ולא כבשום עולי בבבל לכה אין ת"ח מצויים שם עכ"ל.

צ"ע דמשמע דכבשו פולם דהא איתא שם והניחום פדי שייסמכו עליהם עניינים בשביעית, א"כ משמע דלא הניחום רק מלקדש בקדושת א"י וכן פירש"י בהקדא אבל היו תחת ממשלתם, ונראה דממילא הא בהא תליא פיון שלא קדשום בקדושת א"י, א"כ מסתמא עיקר ישיבת ת"ח בא"י ממש דהנהו אין להם דין א"י, וכן משמע לקמן בתוס' דאי עפו לא כבשו עולי בבבל אסור לצאת מארץ ישראל לעכו: בתוס' ד"ה ואם כו' אבל כל זמן דלא אתי כו' משום עיגונא כו' עכ"ל.

ודייקו המפרשים דל"ל טעמא משום עיגונא הא התוס' פתבו עיקר הטעם דאל"כ לא שבקת חיי כו' ובגט לא שייך זה א"כ מדינא יש להקל. ונראה דיש לדייק לפי לשון התוס' שהתחילו דטענינו מזונייהו לנפרע שלא בפניו ומיתומים ומלקוחות משמע דבאו להוכיח אכולהו, הו נפרע שלא בפניו, הו נפרע מיתומים, הו נפרע מלקוחות, ובהו לא שבקת חיי לא פתבו רק לנפרע שלא בפניו מיתומים ומלקוחות משמע דשלא בפניו היינו מיתומים ולקוחות, לכן איפשר לומר דאנפרע שלא בפניו לא מצאה הקפידא מקום לבוח, דאיפשר דשלא בפניו מירתת פן יבא למחר ויענה כחשו בפניו, ואין שייך כ"כ לא שבקת חיי, אלא דפשיטא להו להתוס' דאי טענינו מזונייהו ליתומים ולקוחות ממילא הה"ד שלא בפניו דלא מצינו חילוק בין נפרע שלא בפניו מבני חורין או מיתומים ולקוחות, וא"כ ע"כ אי טענינו מזונייהו גם לנפרע שלא בפניו אע"ג דלא שייך לא שבקת חיי ע"כ משום לא פלוג, וא"כ גם בגט הו"ל למימר לא פלוג, לכן פתבו משום עיגונא אקילו רבנן: גם י"ל בפשיטות דלענין גט נמי משפחת לה לא שבקת חיי למ"ד גט גובה עיקר, א"כ אחר שתגבה פעם אחת בגט במדינת הים תזניף עוד ותפרע שלא בפניו, וגם י"ל שפעמים שחפיצה לגבות הכתובה ואין הבעל רוצה לגרשה תזניף גט לגבות הכתובה שלא בפניו: בא"ד לא שבקת חיי כו'.

צ"ע אי טענינו מזונייהו א"כ טענינו לכל המוציאין שטרות מזונייהו א"כ נחוש נמי לשלשה רמאים ואחד יהיה מלנה ושנים עדים ואין לדבר סוף אפ"ל בפניו שבאמת יחתמו או יעידו בעל פה ואח"כ יחלקו ביניהם, וצ"ע: בא"ד טענינו להו פרוע כו'.

והקשו המפרשים א"כ מאי נ"מ אי טענינו מזונייהו או פרוע במיגו דמזונייהו, ונראה דנ"מ אם יש ליתומים שטר בעדים אלו אשר חתומים בשטר שהוציא זה, וא"כ אילו הנה אביהם קנים והוא מוציא שטר בעדים אלו על אחר ובא זה והוציא שטר זה ג"כ בעדים הללו, א"כ לא שייך להאמינו לומר פרוע במיגו דמזונייהו, דא"כ יפסול שטר ונהרי הוא רוצה לגבות בשטר זה שח"י של עדי השטר דומה לאלו החתימות, והשתא שפיר אי נמצא לגבי יתומים שטר בעדים אלו לא שייך דנטעון להו פרוע במיגו דמזונייהו, דאם יטענו מזונייהו הרי פוסלין שטרן שעל אחר ולא יגבו אפ"ל יתקיים אח"כ, מיהו אי אנו טענינו מזונייהו בלא מיגו מ"מ אין יכול לגבות מהם: עוד י"ל דנ"מ אם ראו אצל בעל השטר שטר כזה ומת הלנה באותו יום דקי"ל לפריעה בת יומא לא חיישינן דלא שכיח, אם כן לא טענינו ליתומים פרוע פיון שבאותו יום שנכתב השטר מת לא שכיח פריעה בת יומא, א"כ גם הפרעון לא שכיח ולא טענינו פרוע, ומ"מ שפיר טענינו מזונייהו אי טענינו מזונייהו בלא מיגו, ולא שייך לומר לא שבקת חיי, אטו ידעי יום שימות בו הלנה: עוד

י"ל דנ"מ ב"ש למוציא שני שטרות אחד מקונים וא' אינו מקונים וטוען שהמקונים פרוע והאינו מקונים לא נפרע דאין ללנה מיגו דמזוניף דא"כ יתבע במקונים ויתחכם גם הוא לתבוע בשטר המקונים ויאמר שזה לא נפרע, מיהו אי טענינו מזוניף אף שהמלנה יש לו מיגו שהיה יכול לתבוע במקונים ה"ל מיגו להוציא, ומ"מ אין ללנה מיגו שאם יראה שהלנה אינו מודה יתבענו במקונים.

עוד י"ל בפשיטות דנ"מ אם הלנה פאן ומודה שאינו פרוע רק שאינו מקונים וזה פא לגבות מלקוחות דלא שיף לטעון פרוע במיגו דמזוניף, כיון דהוא בעצמו מודה שלא פרוע, אבל אי טענינו מזוניף בלא מיגו אין הודאתו מסייבת ללקוחות: בא"ד ואין לומר דטענינו פרוע דהא רב אית ליה כו'.

והקשה מהרש"א הא למ"ד אין צריך לקיימו מוכח בפשיטות דטענינו מזוניף, דאל"כ לא שבקת חיי כיון דלא נטעון להו פרוע. ונראה ליישב דנדאי אי משום לא שבקת חיי לחוד, א"כ התם שהודה ואמר מנה לפלוני בידי אף דלא אמר תנו, מ"מ כיון דליפא רק חששא דשלא להשביע וזה מוציא שטר שאינו מקונים, ומדינא לא טענינו מזוניף רק משום לא שבקת חיי, וא"כ התם דכבר הודה לא שיף לא שבקת חיי, וא"כ מפאן הוכחה אפי' היכא דלא שיף סברא דלא שבקת חיי, מ"מ טענינו מזוניף וא"ש: ועוד נראה דבלא"ה קשה, א"כ איך כתבו התוס' דנימא דטענינו פרוע במיגו דמזוניף, דאפתי תקשי למ"ד מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו, א"כ תקשי הך לא שבקת חיי, ואטו נימא דאמוראי דפליגי אי מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו פליגי בהא דטענינו ליתמי מזוניף, דלא מצינו פלוגתא דתנאי ואמוראי בהא.

לכו נראה דנדאי אי מדינא לא טענינו מזוניף, א"כ כל אחד צריך לחוש לעצמו קודם שיסע למרחקים לצוות על בני ביתו מה שהוא חייב לשום אדם, וכמה שטרות שישנם עליו, ובאם שיבא אחד ממדינת הים לא יאמינוהו עד שיהיה ברור ממנו שלא זיף, ואז הנה כטוען מזוניף בעצמו, אלא דקושניית התוס' הוא מצד המנהג וא"כ לא קשיא למ"ד א"צ לקיימו דאין ה"נ שצריך לנהוג כן, וא"כ לא קשיא קושניית מהרש"א פלל, דלמ"ד א"צ לקיימו לא קשיא פלל דלא שבקת חיי, דאין הכי נמי שהיה נוהג לצוות קודם שיסע למרחקים או קודם שימות כמה שטרות שעליו, ולק"מ: עוד נ"ל ליישב קושניית מהרש"א דנדאי משום הוכחה דלא שבקת חיי הנה מצי למימר דנהי דטענינו מזוניף מהך חששא, מ"מ אם יש ע"א על הקיום, א"כ נדאי בכה"ג הנה מילתא דלא שכיחא שזיזיף וימצא אחד על הקיום, דלדעת הרמב"ם לא מהימן לומר פרוע דהנה מתוך שאינו יכול לישבע משלם, א"כ בכה"ג לא מוכח מסברא דלא שבקת חיי, די"ל מ"מ סגי בעד אחד על הקיום, אבל מהתם שפיר מוכח מדאמר לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה משמע דבעיני קיום גמור פמו פל קיום דבשנים, א"כ מוכח אפי' יש עד אחד על הקיום מ"מ טענינו ליתמי מזוניף: עוד נראה ליישב קושניית מהרש"א על מ"ש ועוד יש לדקדק מפ' ג"פ כו' דא"ר הונא שכ"מ שהקדיש כו' ומסיק אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה כו', ואין לומר דטענינו פרוע דהא רב אית ליה א"צ לקיימו, והקשה מהרש"א דלמ"ד אין צריך לקיימו מוכח בפשיטות משום לא שבקת חיי ע"כ טענינו מזוניף, א"כ למה הביאו הגמרא דג"פ.

ונראה ליישב דכוננת התוס' דמשם מוכח שפיר אפי' למ"ד צריך לקיימו, שעכ"פ אי איפשר להוציא מתומים, דאין חילוק בין טענת פרוע למזוניף, והוא דבלא"ה הקשו המפרשים למ"ש התוס' דטענינו פרוע במיגו דמזוניף, א"כ מאי נ"מ אי טענינו מזוניף או פרוע במיגו דמזוניף, והנה הנה איפשר לומר נ"מ ביתומים שהודה אביהם שיש לפלוני בידו מנה בשטר, ואח"כ הוציא על

היתומים שטר שאינו מקניינם, וא"כ אי לא טענינו מזונייה נפרע בשטר זה דליכא למיטען פרוע, שקהרי הודה אביהם שלא נפרע, אבל אם טענינו מזונייה י"ל שזהו מזונייה והשטר מקניינם יצניענו ויגבה בו אח"כ, אבל אי לא טענינו רק פרוע במיגו דמזונייה, פאן לא שנייה פרוע שקהרי הודה שלא נפרע ונ"מ טובא, מיהו מסוגיא דב"ב שיהביאו התוס' דבאמר תנו קנימיה לשטריה, מוכח דאם הודה על השטר ואמר תנו לא תנישניו למזונייה, דאל"כ באומר תנו אמאי קנימיה לשטריה, הא יש לחוש שמה הוציא המזונייה והצניע המקניינם, וע"כ לא תנישניו להכי, א"כ ממילא אף למ"ד צריה לקנימו טענינו מזונייה שאין חילוק בין מזונייה לפרוע במיגו דמזונייה, פדמוכח מהו דב"ב דליכא נ"מ זו, דאם הודה דלא נפרע ודאי לא טענינו מזונייה: (ע"ב) בא"ד והשתא לרבנן כו' עכ"ל.

והקשה המהרש"א אמאי לא דייק מיד מר"מ דס"ל ביש בו אחריות נכסים לא יחזיר. הא אם יקניינו כדיו יגבה, ולדעת הרמב"ם בקיום בע"א הנה מתוך שאינו יכול ליטבע משלם, א"כ לא יוכל לטעון פרוע, דלא הנה נאמן לטעון פרוע, דאם יטעון פרוע ה"ל מחוייב שבועה ואיל"מ, אבל לרבנן משמע להו דרבנן דר' מאיר היינו ר' יוסי דהוא בר פלוגתא, ור' יוסי דס"ל בשניהן חשודין יחלקו משמע דלא ס"ל מתוך שאינו יכול ליטבע משלם כמ"ש התוס' פ' השואל דף צ"ז לחד תירוץ, וא"כ להכי נקטו להקשות לרבנן, ובתירוץ התוס' דייקו משמואל אליבא דר' מאיר דס"ל חזרה שבועה למקומה היינו לסיני, א"כ לא ס"ל לר"מ מתוך שאינו יכול ליטבע משלם, וכיון דשמואל אליבא דר' מאיר לא ס"ל מתוך שאין יכול ליטבע א"כ אמאי לא יחזיר, אע"כ טענינו מזונייה דלקיום בע"א ליכא למיחש פיון דלא ס"ל מחוייב שבועה ואין יכול ליטבע משלם א"ש ודו"ק: בפירש"י ד"ה לפי כו' וממילא שיילינו.

והקשו התוס' לימא הוה איכא בינייהו, ואיפשר לומר לפירש"י דודאי י"ל כמ"ש התוס' דסתמא לשמה קמסהיד, דאי לא הכי למה אומר, מיהו למסקנא דרבה אית ליה דרבא, א"כ צריה לומר משום קיום, א"כ ע"כ צריה לשואלו דממה שאומר בפ"נ יוכל לחשוב דאומר משום קיום, ולכן פירש"י ממילא שיילינו היינו לפום מסקנא, וא"כ ה"כ דס"ד ממדינה למדינה בא"י לרבה לא צריה, א"כ לית ליה דרבא, א"כ אין צריה לשואלו פלל וא"ש.

ומה שהקשו התוס' דלא משתמיט לומר פן, איפשר גם לפירש"י לאחר שלמדו דליכא רק חששא ושמה יחזור הדבר לקלוקלו א"צ לשואלו, ועמ"ש עוד בזה בתוס': בתוס' ד"ה לפי וא"ת כו' פגון מחובר כו'.

לכאורה משום מחובר קשה בפני נחתם ל"ל אלא דעיקר הקושיא למה לא זכר חששא דמחובר, א"כ יש לומר שפיר פתרוץ התוס' דזה שכיח טפי. ומה שהקשו התוס' אמאי פריה לקמן הא איכא מחובר, נראה דלאו קושיא היא פיון דאפי' אי לא הנה פסול מחובר הנה שנייה לתמן בפ"נ ובפ"נ משום לשמה, אבל לא מוכח מחובר מתקנת מוליה ומביא, א"כ פריה דהנה ליה למיחשביה: עוד נראה דדוקא בשלא לשמה אין בקיאות, דבריש זבחים מיבעי' לן אי סתמא פשר ושקיל וטרי בה טובא, א"כ י"ל שיטעו להכשיר סתמא אבל במחובר שפיר בקיאות משא"כ בסתמא י"ל שדרה לכתוב טופסי גיטין משום דס"ל סתמא פשר בלא שיור התורה בא"ד והא דפ"ה דממילא שיילינו.

המשו' דברי התוס' איפשר דבל"ז י"ל ודאי שא"צ לשאול דמבין מעצמו, דאל"כ למה צריה לומר בפ"נ, ואין לומר משום מחובר דהא בקיאות במחובר, אבל לאחר שלמדו אין לו לתלות יותר בלשמה ממחובר דבכולן בקיאות, וא"כ יש סברא דממילא שיילינו, וע"ז כתבו דאינו נראה דלא

משפטיט, מיהו י"ל פיון דליפא רק גזירה לא חשו פולי האי לשאול רק קודם שלמדו פירש"י דוקא שצריך לשאול: בא"ד לימא הוה איפא בינייהו.

איפשר לומר דנדאי מסתמא יודע דאל"ה למה אומר אלא די"ל משום קיום, וא"כ י"ל דהש"ס בעי לאסוקי מאי בינייהו אפי' תימא דליתא לחששא דקיום פלל פגון באתייהו בי תרי או באותה מדינה דליפא חששא דקיום פלל, דבנה י"ל סתמא לשמה קמסהיד: בא"ד ואור"י דסתמא לשמה קמסהיד.

קשה גם לדברי ר"י לימא איפא בינייהו בפירוש שאינו יודע אם לשמה, וצ"ל דהא לא שכיח, א"כ גם לפירש"י י"ל דממילא שנילינן אינו חיוב רק דנמשך ממילא מהמשך הסיפור דברים, וגם לרבא ממילא נמשך ע"י הסיפור והרצאת דברים, א"כ ליפא נ"מ, ואי איתרמי דלא שנילינן לא שכיח ולא חיישינן ליה, גם י"ל דעיקר הטעם משום ערעור הבעל, וכיון דחושב שאנו שנילינן ליה תו לא אתי לערעורי, ועיין מ"ש בסמוך: בתוס' ד"ה לפי כו' וא"ת כו' ואור"י דמסקינן בסמוך דרוב בקיאינן כו' עכ"ל.

והקשה מהרש"א בס"ד דלא ידע דרוב בקיאינן תקשי ליה הוה ברייתא דבעל עצמו שהביא גיטו, ונראה דלכאורה י"ל דגם לרבה לא מהימן לומר שלא לשמה רק היכא דאית ליה מיגו דמזונייה, וא"כ בבעל עצמו שמביא גיטו ודאי אינו נאמן לטעון מזונייה שאינו מוסר גט מזונייה לקלקלה, א"כ גם שלא לשמה אינו נאמן ולא קשיא קושית התוס', רק קושית התוס' למאי דמשמע דגם באתייהו בי תרי צריך לרבה בפ"נ אע"ג דליפא למיגו דמזונייה, לכן קשיא להו מלקמן, אבל הש"ס לא פסיקא ליה לאקשוני דנוכל לומר דגם לרבה אינו נאמן רק במיגו דמזונייה ולק"מ קושית מהרש"א: עוד נראה דהתוס' הקשו לפירש"י דנימא איפא בינייהו אם צריך לשואלו, וי"ל פיון דטעמא משום ערעור הבעל א"כ י"ל דממילא שנילינן היינו דמתרמי דשנילינן ליה לכן אינו מערער דחושב ששאלוהו, וא"כ י"ל בבעל עצמו לא שייך לתמן בפנ"כ דאינו מועיל פלום, ואי לתמן שישאלוהו אין לחדש תקנה משום הא וא"כ אינו מועיל בפנ"כ פלום, שפרי מ"מ יערער אם לא ישאלוהו דהא הוא בעצמו יודע ויכול לערער, ולחדש תקנה בבעל לחוד לא שייך, ולא קשיא קושית התוס': אלא דהתוס' ס"ל דגם הא לא אישפתמיט בש"ס לומר דממילא שנילינן ולא ניחא להו כפירש"י, אבל הש"ס לא מצוי לאקשוני די"ל דבאמת לא תקנו רק היכא דלא שייך ערעור אחר שיאמר בפנ"כ, אבל בבעל עצמו אפי' יאמר בפנ"כ אם לא ישאלוהו יערער, ולחדש תקנה לא שייך, לכן אוקמוה אדינא ולא חששו בכה"ג, ולכן לא מקשה דהנה יכול לדחות דבאמת התקנה משום דממילא שנילינן ובבעל לא שייך לחדש תקנה לכן לא חששו בענין זה גם בס"ד ידע עכ"פ שאינו חששא דאורייתא, וא"ש ודו"ק, ועמ"ש לקמן דף ה' ישוב נכון: בתוס' ד"ה דאתייהו בי תרי כו' וקשה אטו בכיפי תלי להו עכ"ל ליישב פירש"י י"ל פיון דבלא"ה עיקר החששא משום ערעור הבעל, א"כ י"ל פיון דהבעל חושב שהם יקיימוהו שוב לא יערער, ובהכי ניחא נמי דלא קאמר שנים מן השוק, דבשנים מן השוק יש לחוש מ"מ לערעור הבעל דלא אסיק אדעתיה שיבואו שנים מן השוק לקיים פיון שאין עדים מצויים לקיימו, וניחא נמי דפירש"י ששניהם נעשו שלוחים, והיינו משום דאז ידע הבעל ויהיו שנים לקיום: עוד יש ליישב קושית זו דבשנים תו ליפא למיחש שיבא הבעל ויערער, פיון דקי"ל האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת, א"כ י"ל בשלמא באחד פשיעער הבעל היא בעצמה אינה יודעת שמה האמת כדבריו, אבל בשנים שהם עדים גמורים א"כ הנה פרי אצלה שנתגרשה, וכשיבא הבעל ויערער תטעון

גִּרְשָׁתִּי, וְאִם דְּהִגֵּט מְסִייעַ לָהּ תּוּכַל לְהִטְמִין הַגֵּט כִּינּוּן דְּבִרְוּר לָהּ שְׁנֵתְגַרְשָׁה תִּטְעוֹן גִּרְשָׁתִּי וְלֹא יוֹעִיל עֲרֵעוֹר הַבַּעַל, וְאִשׁ וְדו"ק, וְעַמ"ש לְקַמְן דָּף ה': בַּא"ד וּמַפ' רִיב"א דְּאֲתִיּוּהּ בֵּי תַרֵּי וְאוֹמְרִים שֶׁהַבַּעַל שֶׁלָּחַם דָּתוֹ לֹא מְהִימָן כּו'.

וְקִשָּׁה אֶפְתִּי תִקְשִׁי אִטּוּ בְּכִיפֵי תְּלִי לְהוּ שְׂמָא יִלְכוּ וַיֵּאמֶר לֹא שְׁלַחְתִּים, וְצ"ל דִּידוּעַ שְׁנַמְסֵר בְּשָׁנִים, דַּא"כ גַּם בְּשִׁלְיַח אוֹמֵר בַּפְנֵי"כ גִּימָא שְׂמָא לְאַחַר שְׁיִלְף יַעֲרַעֵר, וְע"כ לֹאמֵר דִּידוּעַ אֲנֹפֵן הַמְּסִירָה, לְכוּ בְּאֲתִיּוּהּ בֵּי תַרֵּי נְמִי מְסַתְמָא יוֹדַע אֲנֹפֵן הַמְּסִירָה, מִיְהוּ אֲיִפְשָׁר דְּהַשְׁלִיחַ שְׁנוֹתְנוּ בְּפָנֵי ב"ד אִית לִיהּ קָלָא לְמִקְלָתָא, מִשָּׂא"כ אִם לֹא יֵאמְרוּ בַּפְנֵי"כ א"כ לֹא יִהְיֶה קוֹל דְּאֲתִיּוּהּ בֵּי תַרֵּי דְּהָא לֹא צְרִיכֵי לְעֵדִים אַחֲרִים דְּהֵן הֵן שְׁלוּחֵי הֵן הֵן עֲדִיו: וּמָה שֶׁהִקְשָׁה מְהַרְשָׁ"א אֲמַאי לֹא פִירְשׁוּ הַתּוֹס' בְּתַרֵּי דְּאֲמַרֵי יְדַעְנוּ דְּמַהְגֵּי לְרַבָּא, וּמ"ש לִיְיָשֵׁב דְּמִשְׁמַע לְהוּ דְּלֹא נִקְט א"ב אֲלֵא מַאי דְּלַכְתְּחִלָּה לֹא צְרִיף, לֹא מִשְׁמַע דַּס"ל לְהַתּוֹס' פֵּן, אֲבָל עֵיקַר הַקּוֹשֵׁף לֹא הִבְנִיתִי דִּידַעְנוּ הִינּוּ קִיּוּם, דְּהָא חֲזִינּוּ לְרַבָּא דְּקִיּוּם חוֹתְמֵי מְהִי אֶפְי' בְּלֹא בַּפְנֵי"כ, כְּדַמּוּכַח לְקַמְן דָּף ד' ה', א"כ קִיּוּם מְהִי אֶפְי' בְּלֹא שְׁלַח ע"פ שְׁנֵים, וְנִרְאָה הַטַּעַם דְּקִיּוּם הוּא בַּב"ד וְלֹא שְׁיִיף עוֹד עֲרֵעוֹר, וְא"כ יְדַעְנוּ הִינּוּ קִיּוּם חוֹתְמֵי מִמֶּשׁ וְלֹא צְרִיף לְאֲתִיּוּהּ בֵּי תַרֵּי, וְזֶה בְּרִוּר: בְּגַמְרָא וּלְרַבָּה דְּאֲמַר לְפִי שְׂאִין בְּקִיּוּם לְשִׁמָּה לִיבְעֵי תַרֵּי.

בַּפְנֵי"כ תְּמָה בְּזֶה אִיף ס"ד לֹאמֵר שֶׁהוּא חֲשֵׁשׁ דְּאוֹרִיּוּתָא, הָא כִּינּוּן שָׂא"צ לְכַתּוּב בְּפִירוּשׁ לְשִׁמָּה א"כ מְסַתְמָא כְּשֶׁהַבַּעַל מְצַנֵּה הִינּוּ לְשִׁמָּה, וְעוֹד דְּתִקְשִׁי לִיהּ מְגִיטִין שְׁנַעֲשׂוּ בְּמַדִּינַת הַיָּם עֲצָמוּ שְׁלֹא ע"י שְׁלִיחַ, וְכִי נִיחֹשׁ ח"ו לְבִנְיָהֶם פְּסוּל מְמַזְרוּת, וְעוֹד דְּתִקְשִׁי הֵךְ בְּרִיּוּתָא דְּאִין יְכוּל לֹאמֵר דִּיִּתְקִינִים בְּחוֹתְמֵי, (זֶה לֹא הִבְנִיתִי דְּגַם לְפִי הָאֲמַת קֶשֶׁה כּוּן לְקַמְן), וְדַחַק לְמַאֲד.

וְלְכַאוּרָה נִלְעַנ"ד דְּעֵיקַר הַחֲשֵׁשׁ בַּס"ד בְּגֵט שַׁע"י שְׁלִיחַ, דְּלִמַּאי דְּאִיתָא לְקַמְן דָּף ע"ב דְּבְעִינּוּ שְׁיִשְׁמְעוּ קוֹלוֹ וּבְאֲמַר אֲמָרוּ לְסוֹפֵר וַיְכַתּוּב לֹא מְהִי, וְכַתֵּב הֵר"ן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בַּפ' הַתְּקַבֵּל דְּהִינּוּ נְמִי טַעְמָא מְשׁוּם דְּכָל שְׁלֹא שְׁמַעוּ מִפִּי מִיקְרֵי שְׁלֹא לְשִׁמָּה, וְאֶפְי' הָרָא"ה מוֹדָה בְּאֲמַר אֲמָרוּ לְדַעְתְּכֶם, וְאִין לְהַאֲרִיף כְּאֵן בְּזֶה, עֵינּוּ סְפָרֵי גֵט מְקוּשָׁר, וְא"כ י"ל וְדַאי בְּגֵט הַנִּיחָתָן שְׁלֹא ע"י שְׁלִיחַ וְדַאי אִין חֲשֵׁשׁ כָּלֵל, רַק ע"י שְׁלִיחַ י"ל שְׁדַרְךָ שְׁיִטִּיל הַכֹּל עַל הַשְׁלִיחַ וַיֵּאמֶר אֲמָרוּ לְסוֹפֵר, וּבְהָא הוּא דְּטַעְנוּ בְּנֵי מְמַדִּינַת הַיָּם דַּס"ד דְּאוֹמֵר אֲמָרוּ הִנֵּה כְּמַמְנָה שְׁלִיחַ שְׁלֹא בְּפָנֵי, וְכִמּוֹ שֶׁהוּא שְׁיִטַּת הָרָא"ה בְּאֲמַת שֶׁהוּבָא בְּר"ן ס"פ הַתְּקַבֵּל, וְאֶפְי' לְשִׁיטַת הָרָא"ה י"ל דְּלֹא מִשְׁמַע לְהוּ לְחַלֵּק אֶפְי' בְּאוֹמֵר לְדַעְתְּכֶם וּבְהָא מִיקְרֵי שְׁלֹא לְשִׁמָּה, וְא"כ בְּגֵט שְׁנוֹתָן הַבַּעַל בְּעֲצָמוֹ אִין חֲשֵׁשׁ כָּלֵל, וְלֹא חֲשֵׁשׁוּ רַק בְּגֵט שַׁע"י שְׁלִיחַ דְּקָרוּב לְחוּשׁ לְזֶה אִם אִין בְּקִיּוּם בְּלִשְׁמָה, וּבְהִכִּי נִיחָא מָה שֶׁהִקְשָׁה מְהַרְשָׁ"א דַּס"ד דְּשְׁלֹא לְשִׁמָּה הוּא חֲשֵׁשׁ דְּאוֹרִיּוּתָא, תִּקְשִׁי קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' מִבַּעַל עֲצָמוֹ שֶׁהִבִּיא גִיטוֹ, וּלְפ"ז לְק"מ דְּבַהֲךָ ס"ד לֹא קִשְׁיָא כָּלֵל מִבַּעַל עֲצָמוֹ שֶׁהִבִּיא גִיטוֹ דְּכִינּוּן שֶׁהוּא עֲצָמוֹ הִבִּיא מְסַתְמָא עַפ"י צוּוּיֵי נְכַתֵּב וְה"ל כְּגֵט שְׁנִיחָתָן בְּמַדִּינַת הַיָּם עֲצָמוֹ, רַק קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' לְפִי הָאֲמַת דְּטַעְמָא שְׂמָא כְּתוּבוֹ לְהַתְּלַמֵּד, לְכוּן שְׁפִיר תִּינְרְצוּ הַתּוֹס' דְּאִינוּ אֲלֵא לְעוֹ בְּעַלְמָא: וְעַפ"ז יֵשׁ לִיְיָשֵׁב מָה שְׁפִירש"י כְּאֵן מְמִילָא שְׁיִילִינּוּ אִי נְכַתֵּב לְשִׁמָּה, וּבְמַסְקָנָא פִּירְשׁ דַּא"נ סְתָמָא לְשִׁמָּה קְמַסְהִיד, וּלְפ"ז נִיחָא דְּבַהֲךָ ס"ד דְּחִיּוּשִׁינּוּ שְׂמָא אֲמַר לְשִׁלְיַח אֲמָרוּ לְסוֹפֵר, א"כ לְהָא לֹא מְהִי מִיִּדֵי תִיּוּקוֹן בְּפָנֵי נְכַתֵּב, דְּהָא סְבוּר דְּהָא נְמִי הִנֵּה לְשִׁמָּה אַע"פ שְׁלֹא שְׁמַע מִפִּי הַבַּעַל, א"כ גַּם כְּשִׂיאֵמֵר בְּפָנֵי נְכַתֵּב יִסְבּוּר הַשְׁלִיחַ שְׁלֹא בָּא בְּאֲמִירְתוֹ רַק לְאֶפּוֹקֵי שְׁלֹא נְכַתֵּב לְשֵׁם אַחַר דְּמְסַתְמָא בְּפָנֵי נְכַתֵּב לְשֵׁם זֶה הַמְּגִרְשׁ דְּאִם נְכַתֵּב בְּשִׁבְלֵי אַחַר אִין נ"מ בְּמָה שְׁנְכַתֵּב בְּפָנֵי בְּשִׁבְלֵי אַחַר, א"כ אֶפְתִּי לֹא מִפִּיק לָן מִחֲשֵׁשׁ שְׁנְכַתֵּב ע"י אֲמָרוּ לְסוֹפֵר, לְכוּן צְרִיף לֹאמֵר דְּשְׁיִילִינּוּ לִיהּ, אֲבָל לְמַסְקָנָא דְּלִיבָא

חשש רק דאשפח פתוב ועומד ממילא השליח שאומר בפני נכתב יסיק אדעתיה דבעינו שנכתב לשם בעל זה, אלא משום דלקמן ר"פ פל הגט מצריף לה בין היכא דנכתב להתלמד דלא נכתב לשם פרישות פלל, לכן איפשר שיספור השליח שבפני נכתב מועיל אפי' נכתב לשם אחר רק שנכתב לשם פרישות, ולהכי מספקא ליה לרש"י אי חיישינן שיטעו גם ביהא ואז צריף שאלה גם למסקנא, או לא חיישינן לטעות זה ולא צריף שאלה, אבל בס"ד דהחשש שמה נכתב ע"י שליח לבד, א"כ ודאי צריף שאלה, ודברי רש"י ברורים ונכונים: ועפ"ז נלענ"ד הראיה להרמב"ם הבאתיו לעיל במשנה דס"ל באשה שפאה וגיטת עמה א"צ קיום, והראב"ד תמה עליו, ולפ"ז ניחא דנדאי לרבה דס"ל בשביל שאין בקיאים לשמה, א"כ אי איפשר לומר שאם גירש את אשתו במדינת הים שלא תוכל להנשא עם הגט פשתבא ממדינת הים, דמ"ש אם היתה פאה לינשא במדה"י עצמה הרי היתה יכולה להנשא אע"פ שיש ג"כ אותה חששא עצמה דשלא לשמה, א"כ לא מסתבר פלל שבנסיעה למרחקים תחזור ומתאסר בשביל החשש שלא לשמה, א"כ לרבה ע"כ לא גזרו רק ע"י שליח יהיה מאיזו טעם שיהיה, וא"כ קשה ה"ל למימר דהא איכא בין רבה לרבא, דלרבה אם קיבלה הגט במדינת הים דתינשא בביתה דהא אין חוששין לקיום, דהא ביה ס"ד דקאמר ממדינה למדינה בא"י לרבה לא צריף ע"כ רבה לית ליה דרבא, וא"כ אמאי שבק דינא דמעשים בכל יום דנ"מ טובא בין רבה לרבא.

אע"כ הא קים ליה דבאשה מתגרשת מבעלה אין שייף תקנת בפנ"כ וגם לא מצינו פלוגתא פלל בזה, וע"כ מוכרח פדברי הרמב"ם דכשנתגרשה כבר לא חיישינן למידי וגם. לקיום לא חיישינן, ואפי' למסקנא דרבה אית ליה דרבא מ"מ פינו דלרבה ע"כ במקומים אע"פ שצריף בפ"נ משום לשמה מ"מ אם נתגרשה במדה"י שריא לאינסובי אע"פ שיש אותה חששא עצמה, וע"כ בכה"ג לא גזרו, א"כ ממילא גם לרבא נאמר פן, כנלע"ד ברור ונכון בשיטת הרמב"ם: ועוד נלענ"ד דבלא"ה תמוה אי ס"ד דהנה חששא גמורה א"כ תקשי מה נעשה לבנים שנולדו קודם תיקון בפנ"כ, וכי ניתן מסיני בפנ"כ א"כ מה נעשה לבניהם אשר נולדו בטרם התיקון, לכן נראה דנדאי אע"פ שאין בקיאים לשמה מ"מ לא חיישינן שיעשו בענין שנפסלו דמסתמא עפ"י הבעל נעשה וממילא הנה לשמה לכן לא היה חשש מעיקרא, וגם לבנים שנולדים אחר גיטין שנעשו שלא ע"י שליח, אלא לפי שאין בקיאים לשמה והגט נכשר שלא בכוננת מכונן רק דממילא הנה לשמה, א"כ איפשר שלפעמים יקרה מכשול שלא יכתבו לשמה, לכן עשו תקנת בפנ"כ ע"י השליח שצריף להעיד על לשמה, וממנו ילמדו בני מדינת הים שצריף לכתוב לשמה ולא יוכשר דוקא ע"י הזדמנות ממילא שנכתב לשמה, והשתא פריף שפיר פינון שתיקון זה להורות לבני מדינת הים דין דצריף לשמה, א"כ אי מצרכת חד אדרבה הנה קלקול דיסברו דמעיקר הדין אין צריף לשמה, דאי צריף לא הנה מהימנין לחד דהוי דבר שבערוה כדמסיק, א"כ הנה תקלה שיטעו דשלא לשמה אינו רק חששא דרבנן וא"כ קם להו בדרבה מיניה שיכשירו פל ספקות בשלא לשמה, וא"כ יצא שכוון בהפסדן שבאו בתיקון בפנ"כ להורות דין לשמה אפתי לא פלטי מטעות שיסברו דשלא לשמה אינו פסול דאורייתא, וא"כ ליבעי תרי למען דעת עיקר הדין דשלא לשמה פסול מן התורה, ומסיק הש"ס ודאי להף טעות ליכא למיחש דסתם ספרי דדייני מגמר גמירי, ורבנן הוא דאצרוף משום לעז, והיינו דוקא פשהוא ע"י שליח דשייף לעז וא"כ אין חשש שיטעו בשביל דסגי בא' דאין חשש בשלא לשמה רק מדרבנן דהא בקיאים בלשמה והכא משום עיגונא, והפל נכון וברור, ומ"מ הראיה להרמב"ם צדקה פאמור בדרף ראשון: בתוס' ד"ה ע"א נאמן פי' הקונ' שהרי האמינה התורה על שחיטה ולא ה"ל להזכיר כו' עכ"ל לענ"ד ליישב פירש"י דנדאי

שחיטה ותרומה דהנה בידו ס"ל לרש"י פיון דבשחיטה נקרא בידו משום שבידו ללמוד א"כ גם השלים נאמן שנעשה לשמה שהרי הנה בידו ללמד לסופר שיעשה לשמה ודמי לשחיטה, אלא דבאיסור מהני מה דבידו מעיקרא אפי' באיתחזק, אבל בדבר שבפירוהו הא אשפחן בבעל שאמר גרשתי את אשתי דאינו נאמן למפרע, אע"ג דעכשיו בידו לגרשה מ"מ על למפרע אינו נאמן, ובשחיטה נאמן אף שהתוהו הראש פיון דמעיקרא הנה בידו וכמ"ש התוס', וא"כ ע"כ בדבר שבפירוהו ואיתחזק לא מהני מה דבידו מעיקרא, לכן קאמר הש"ס שפיר פיון דאיתחזק הנה דבר שבפירוהו ולא מהני מה דבידו מעיקרא: ועוד נ"ל דהא דמהני באיתחזק בידו היינו לאורועי חזקת איסור, והיינו פיון דע"א נאמן באיסורין בלא איתחזק לכן אפי' באיתחזק מהני שפיר פשהווא בידו, דבידו הנה פאלו לא איתחזק, משא"כ אי לא הנה ע"א נאמן באיסורין אפי' בלא איתחזק והיינו דחשדינו למשקר לאיזו סבה, גם בידו לא הנה מהני פיון דעכשיו אין בידו א"כ לא מהני מה דבידו מעיקרא רק לאורועי חזקת איסור.

בא"ד וא"ת מנ"ל דע"א נאמן באיסורין כו'. לכאורה מוכח פן מהא דדייק בש"ס פ' אפרו לו דע"פ ע"א חייב קרבן א"כ חזינו דע"א נאמן לחייבו קרבן, מיהו י"ל דאפתי איצטריף וספירה לה די"ל דוקא ע"א אלעלמא מהימן דאין אדם חוטא ולא לו, אבל לעצמו אינו מוכח דנאמן להכי דייקי מוספירה לה, וא"ת לפ"ז ל"ל קרא דע"א מחייב קרבן הא כבר מוכח מוספירה לה דאפי' בעל דבר מהימן, וי"ל דמוספירה לה מוכח רק להיתרא נאמנות על עצמה אבל לא לאסור על אחרים, לכן קמ"ל קרא דאפי' על אחרים נאמן לחייב קרבן: ובזה יומשך שפיר קושיות ר"ת בדבור הסמוך שהקשה עיקר הגט יוכיח, ובפני יהושע תמה מנ"ל בהך ס"ד דלא סגי חד לעיקר הגט ג"כ, ולפ"ז ניחא דנדאי קושיות התוס' ברורה דהיא דע"א נאמן באיסורין בעל דבר נמי מהימן פדמוכח מוספירה לה, והא פשיטא שהיא אינה נאמנות לומר גרושה אני בהחזקה בחזקת אשת איש, כדאיתא בהדא במשנה בפ"ב דכתובות, וכן לקמן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שצריכה לומר בפני נכתב, אלמא בעל דבר לא מהימן, ודברי התוס' ברורים.

ובעיקר נאמנות ע"א באיסורין נתבאר בארנפה בחידושי ל"ד סימן קכ"ז, ועמ"ש בסמוך: בד"ה ע"א נאמן הקשה ר"ת עיקר הגט יוכיח כו' עכ"ל. איפשר לומר דבלא"ה קשה מאי משני ע"א נאמן באיסורין, הא פיון שהבעל מכחיש א"כ אויבי חז להדי חז ואיך תהיה מותרת ע"פ ע"א, וצ"ל דס"ל פיון דע"א נאמן באיסורין ה"ל נתקבל עדות השליח קודם, וכל מקום שהאמינה התורה הרי פאן שנים ונהנה השליח פשנים, וא"כ י"ל דלהכי צריף עיקר הגט להיות בשנים דאל"כ יבא הבעל ויכחיש קודם שיתקבל דבריו בב"ד וה"ל חז לגבי חז ולא מהני להתירה.

ובהכי ניחא מה שהקשיתי בתשובה לפמ"ש הך"ן בקידושין דהא דאין דבר שבפירוהו פחות משנים היינו דוקא באיתחזק איסורא, לכן באמר קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי וכו' אהד ואמר אני קדשתי נאמן פיון שאינו מוציאה מחזקתה, וקשה לפ"ז מאי קאמר אפי' לר' מאיר דחייש למיעוטא, דנהי דחייש למיעוטא מ"מ איכא רובא נגד החזקה ותו לא מיקרי איתחזק וראוי שיהיה ע"א נאמן, ולפ"ז ניחא דמסיק הש"ס דלהכי מהימן אפי' כשהבעל מכחיש דבזו לא שייף להאמין לאהד לר' מאיר דחייש למיעוט', לכן מסיק דגם לר"מ אין חשש ואפי' מכחיש הבעל נאמן השליח פדמסיק בסוגיין דאפילו אתי בעל ומערער לא משגחינו ביה, ועיין בסמוך: בגמרא אמור דאמרנו ע"א נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן.

ונכתב בס' פ"י דקשה מפאן להרמב"ם דס"ל בלא איתחזק בלא"ה ספיקו להקל והניח בצ"ע, ולא הבנתי דבריו דבתחילה משתי חתיכות גם להרמב"ם אסור מן התורה, ובהא נדאי פשיטא לן דלא מיקרי איתחזק איסורא וע"א נאמן וזה נמי בכלל חתיכה ספק של חלב ספק של שומן שכל חתיכה בספק, וזה פשוט: בתוס' ד"ה הנה דבר כו' משום דבהאשה רבה מספקא לן כו' עכ"ל והקשה בפני יהושע דמנ"ל דאין עד אחד נאמן להתיר דבר שבפערנה לפי מה שחילקו התוס' לעיל דע"א נאמן באיסורין טפי להתיר מלאסור ודחק, ולענ"ד נראה דנדאי הו' פי מצא בה ערות דבר משמע דבע"א אין יכול להוציאה, והחילוק שבין לאסור ובין להתיר היינו משום שבהתיר רוצה הוא לסמוך עליו, אבל לאסור י"ל דלאו כל כמיניה, וא"כ נדאי אפ"י אנוסה אשר לא יוכל לשלחה אם לא מצא בה ערות דבר, ובמצא בה ערות דבר דוקא יכול לגרשה, וא"כ בע"א אמר לו שזינתה ורוצה לגרשה אין יכול לגרשה ע"פ ע"א א"כ מוכח דלהיתר נמי אינו נאמן בדבר שבפערנה, ואף דאמרנו בקידושין דאי מהימן ליה כבי תרי אפקה, היינו היכא שיש לו רשות לאפוקי, אבל היכא דאין לו רשות לאפוקי לאו כל כמיניה בעד אחד, א"כ אפ"י להתיר אינו נאמן בדבר שבפערנה וא"ש.

ועוד דהא אם הנה נאמן להתיר בדבר שבפערנה והיינו די"ל דקאמר דמהימנת לי להתיר, א"כ יוכל להוציאה בלא פתובה, דאף דכתובה ממון הוא מ"מ הא בהא תליא פיון דאומר אני סומך עליך שאסורה עליו ממילא אין לה פתובה, ובקרא משמע דבלא עדים אין יכול להפסידה כלל אע"פ שחפץ לסמוך על דברי העד, א"כ מוכח דבדבר שבפערנה אפ"י להיתר שרוצה לסמוך עליו אינו נאמן, ואע"ג דכתובה דרבנן כבר כתב הרמב"ן בפירושו על התורה שדבר לכתוב מזהר הבתולות ובכתב לה מדעתו נדאי החיוב מן התורה ואפ"ה בע"א לא מצוי מהימן ליה לאוסרה עליו שפטר מחיובו, א"כ מוכח שאפ"י רוצה לסמוך על העד מ"מ אין לו נאמנות, ודוק היטב: בפירוש"י בד"ה ורבנן הוא דאצרוף דאיכא דאשפח פתוב ועומד וכו' עכ"ל.

וקשה דתסגי בפני נכתב לאפוקי מהו חששא ובספר פני יהושע כתב לתרץ דלא כתב רש"י בן רק על הפתיכה דסופרים נדאי בקיאים אבל על העדים יש לחוש למיעוט בלא"ה אפ"י הוא מיעוטא דמיעוטא, ולא נהירא דא"כ מה תיקון הש"ס בהא דסתם ספרי דדייני מיגמר גמירי דלא יספיק על העדים שהם עיקר לר' מאיר דס"ל ע"ח פרת, וע"כ הנה צריך ליתן טעם על שלא נחוש על העדים.

ואני אמרתי בחידושי ליישב דאם היו מתקנין רק בפני נכתב הנה אמרנו דצריך לומר בן לאפוקי מחששא שפא נכתב רק להתלמד, וכמ"ש התוס' ולא היינו יודעין רק דלהתלמד פסול, ולקמן ר"פ כל הגט מצריך בש"ס דיש חילוק בין להתלמד דלא איכתב לשם פרייתו כלל, וא"כ הנה עדיין טעות דשפא לא בא אלא לאפוקי להתלמד, לכן פשאר בפנ"כ ע"כ משמע שנקתב לגירושין, אבל אכתי הנה מצינו למיטעי דסגי בשנכתב בפניו אפ"י איכתב לשם יוסף בן שמעון אחר דמ"מ נכתב לשם פרייתו, להכי תיקנו נמי בפני נחתם דעל העדים לא שייך שחתמו להתלמד, וע"כ צריך משום חששא שפא חתמו בשביל יוסף בן שמעון אחר, א"כ מוכח מזה דכשנכתב לשם אחר נמי לא חשיב לשמה, וא"ש ודו"ק: וא"ת לפי זה מאי פריך לקמן מאן תנא דבעי פתיכה וחתמה לשמה נימא דלא בעי רק פתיכה ובפנ"ח צריך מטעמא דכתיבנא, דלזה י"ל דמ"מ לא שייך לתמן בפנ"ח פיון דאין צריך חתימה לשמה לא שייך לתמן דבר שיורה היקף האמת, ואדרבה בזה יש ליישב קצת קושיות התוס' למה הוצרכו חתימה לשמה, ולפ"ז י"ל דתיקנו

חתימה למען דעת מזה דכתוב ועומד פסול ופירושו דלשמה ממלש לשמה, ודוק היטב: מיהו איפשו ליישב פירש"י בפשיטות דנדאי נהי דאנן דענין דספרי מיגמר גמירי דבעי לשמה מ"מ אם יתקנו רק בפנ"כ ולא בפני נחתם פנין דעכ"פ לפום פשטא נתקן משום לשמה נפיק מיניה חורבה שיאמרו שאין צריה חתימה לשמה ואתי למיטעי פנין דיראו הוכחה שאין החתימה צריה לשמה לכן צריה ג"כ בפני נחתם, וענין בסמוך: בתוס' ד"ה ורבנן כו' פי' בקונ' וכו' וקשה דבהחזקו כו' עכ"ל נראה ליישב פירש"י דיש להבין פנין דסתם ספרי דדיני מיגמר גמירי, א"כ איך יתן הסופר גט שכתוב לשם יוסף בן שמעון זה לאחר, וצ"ל דהסופר ימסרנו למי שצוהו לכתוב רק היב"ש זה ימסרנו ליב"ש אחר, דהוא אינו בקי וסובר דכתוב ועומד פשר, א"כ יש לומר נדאי הסופר אין מוטל עליו לחקור אם הוחזקו רק רמזא על העדים כמו בשאר שטרות, א"כ י"ל דיש לחוש שגם העדים אינן בקיאים, וא"כ י"ל דנדאי הא דבעינן מוכיח מתוכו לר' מאיר, היינו דנאקא בגיטין דבעי לשמה ועיקר הוכחה לר' מאיר ע"י עדי חתימה שחוזתמין הגט לכן אי לא מוכיח מתוכו לא מיקרי לשמה, וא"כ י"ל לפום הך טעמא שייסברו דכתוב ועומד פשר אפי' כתוב לשם אחר, א"כ יטעו דלא בעינן רק לשמה כל דהו שייכתב לשם פרייתות, א"כ נדאי גם מוכיח מתוכו לא ליבעי דעדים נמי איפשו דטעו בהא דחיישינן משום חומרא דאשת איש, אבל אחר שתקנו בפנ"כ דנדע דנכתב לשם זה תו לא חיישינן שפא יש עוד יב"ש ואינו מוכיח מתוכו דכיון דידעו דבעינן נכתב לשם פרייתות של זה ממילא ידעו בפני יב"ש דלא מיקרי לשמה פנין שאינו מוכיח מתוכו ולא מהני הא דאיכתב לשם פרייתות ודו"ק: ומ"ש התוס' ואפי' לר"א צריה עדי מסירה כו' עכ"ל.

נראה ליישב ג"כ דנדאי אי דענין דהוחזקו י"ל דבעינן עדי מסירה, אבל הכא אינו אלא חששא בעלמא שפא הוחזקו משום חומרא דאשת איש, א"כ לא חששו רק היכא דכתוב ועומד ואינה מגורשת כלל דלא איכתב משום אשה זו, אבל פנין שפכר תקנו בפנ"כ א"כ נדאי איכתב לשם אשה זו שהשליח מוסרו לה, א"כ לא חיישינן כולי האי שפא הוחזקו ושפא השליח נותנו לאשת אחר פנין דהגט פשר אם האמת פדברי השליח עכ"פ שנקתב לשם בעל זה ששלחו: ועוד נראה ליישב פירש"י דיש לחוש שהסופר התחיל לכתוב לשם אחר ששמו פשם זה וביקש לכתוב שילוש או סימן ולפי שנמלה קודם שהספיק לכתוב הסימן לא גמרו וזה הבעל לקחו לגרש בו וגמר בו סימן שלו דא"כ מוכח מתוכו אלא שהשמות נכתבו שלא לשם זה המגרש, או י"ל דשמות הנשים אינן שוות וזה לקחו לגרש בטרם שנקתב שם אשת האחר וגמר בו לשם אשתו דבכה"ג נדאי פסול פנין שעיקר השם נכתב בפסול שלא לשם זה המגרש: (דף ג' ע"א) בא"ד ואור"י כו' שכתבו להתלמד כו' עכ"ל.

וקשה ג"כ בפני נחתם ל"ל פנין שאומר בפני נכתב לשם זה המגרש א"כ נדאי איכתב לשמו, וכיון שנקתב לשמו א"כ העדים שחוזתמין עליו מסתמא הוא לשמו, דל"ל דמ"מ חיישינן על העדים שחתמו שלא לשמו או שצריכין לפרש לשמו, דא"כ גם אם אמר בפני נחתם מאי מהני שפא לא אמרו בפירוש, אע"כ כל שחתמו ע"פ זה שצינה לכתוב הגט מיקרי לשמו, וא"כ פנין שנקתב לשם זה הבעל ששלחו א"כ ממילא החתימה לשמה דעל העדים לא שייך להתלמד, וצ"ל ג"כ כמ"ש לעיל בדעת רש"י באופן השני: בגמרא משום עיגונא אקילו בה רבנן.

קשה בלא"ה פנין דסתם ספרי דדיני מיגמר גמירי א"כ תו לא הנה חששא גמורה ומדינא ע"א נאמן, ואיפשו דקאמר אע"ג דהבעל מערער הנה קולא להימניה לשליח שנתקבל עדותו, וכמ"ש

והקשה מהרש"א דגם למאי דמסקו התוס' דלא פסיל ליה ממש נמי תיקשי ליה מה הועילו בתקנתו, פיון דמעיקרא נמי מדינא הנה פשר דמשום לעז לא מיפסל וא"כ מה הועילו, ונראה דהתוס' לא קשיא להו פלל ארבה דטעמא משום לשמה, א"כ י"ל דכשיערער דנכתב שלא לשמה, דהא פשיטא שיתחזק הלעז יותר להאמין לבעל אם לא יעיד השליח שנכתב לשמה שאם לא יעיד ודאי יותר יהיו נזכרין דברי הבעל לאמת, וכיון שהצריכו לעדות השליח ומיפסל בשלא העיד, א"כ כשיערער הבעל מ"מ יש לפסלו, דמ"מ איפא לעז פיון דבלא העיד השליח איפשר לחוש להו חששא דרבנן הוא דאצרוה, אבל לרבא קשיא להו שפיר פיון דטעמא משום קיום מה תועלת בעדות השליח, אם לא יערער פשר ואם יערער לא מהני עדות השליח פיון דפסיל ליה ממש וא"כ לא הנה לו להצריה בפנ"כ פלל, ואין לומר דמ"מ ניחא לו טפי שיאמר בפנ"כ פדי שלא יחזק כ"כ למזניף דהא ע"כ אנו לא חיישינו לזיוף פלל, דאי חיישינו גם בא"י יצטרף בפנ"כ שמה הוא מזניף באמת וע"כ לא חיישינו לזיוף רק ללעז בעלמא, א"כ קשיא מה הועילו, אבל אי טעמא משום לשמה י"ל דמ"מ פיון דהנה חששא גם לדידן, נהי דבלא ערעור הבעל לא מחזקינן הלעז מ"מ טפי ניחא פשאומר בפנ"כ שפעיד בפירוש שלשמה נכתב משא"כ בא"י דלא שייף פלל חששא דשלא לשמה, אבל לרבא פי היכי דבא"י לא חששו לזיוף א"כ גם בח"ל לא שייף לחוש לזיוף ואינו אלא משום ערעור מתוה שידע שלא תמצא עדי קיום בקל וא"כ קשיא מאי הועילו, אבל למאי דמסקי דלא מהני ערעור הבעל פשיטא דהועילו טובא בתיקון בפני נכתב דהא אפי' בא"י פסול ביש עוררין: מיהו גלענ"ד ליישב קושיות התוס' דבלא"ה קשה לרבא דצריף בפני נכתב משום איחלופי וכן לרבה הקא בפני, א"כ קשה בא"י אמאי א"צ לומר בפני נכתב הא שייף איחלופי דלימא שלא בפניו לא טענינו מזניף גם בשטרות, וצ"ל דאחר שתיקנו בח"ל בפנ"כ א"כ ע"כ לכה תיקנו דלא לייתי לאיחלופי, א"כ ממילא ליכא חשש איחלופי דמדיעו ידעי דבח"ל תיקנו בפנ"כ משום דלא ליחלוף בקיום שטרות בע"א, וא"כ שפיר י"ל אפי' יועיל ערעור הבעל צריף תקון בפנ"ח דלא ליחלוף בקיום שטרות שאם גם בח"ל לא יאמרו בפני נכתב יאמרו שלא בפניו לא טענינו מזניף, וא"ש ודו"ק: בגמרא האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת תרי וקשה לפ"ז אמאי לא תיקנו בא"י לומר ג"כ בפנ"כ דהא ערעור מהני בא"י פדתנו במתניתין אם יש עליו עוררין, א"כ קשה למה הקילו שלא להצריף קיום הא חומרא הוא דאי מצרכת בפנ"כ תו לא מהני ערעור הבעל, וכדאימא בהדיא לקמן דף ו' ע"ב דאמר ר' ישמעאל צריף אתה לומר בפני נכתב שלא תיזק לעדים, וא"כ תיקשי אמאי הקילו בא"י פיון דמהני ערעור הבעל טפי ה"ל להצריף בפנ"כ פדי שלא יועיל ערעור הבעל, דהא עדיף לומר בפנ"כ לבטל ערעור הבעל, וצ"ל דמ"מ ניחא טפי לתקן שלא יצטרף לעמוד אצל הכתיבה ויוכל הבעל להכין לו הגט לשלוח ע"י מאן דהו פיון דבא"י לא חיישינו לערעור הבעל דאף אם יערער עדים מצויים לקמן, אלא דלקמן דשאל אם צריף לומר בפנ"כ ע"כ הנה אצל הכתיבה לכן טפי עדיף שיאמר פדי שלא תיזק לעדים, דכיון דשאל אם צריף לומר ע"כ לא סמך בתחלה להביא הגט ממרחקים על סמך שישאל אם יצטרף לומר בפנ"כ וכיון דכבר הנה אצל הכתיבה הזקיקו לומר, אבל עדיף לתקן שלא יצטרף להיות אצל הכתיבה פיון דעדים מצויים לקימו בא"י, אבל בח"ל פיון שהצריכו לע"א ה"ל לאצרוכי תרי שלא יועיל ערעור הבעל פיון שאין מצויין לקימו, פן נ"ל ודו"ק: שם מדאורייתא כו' פמי שזחקה כו' ורבנן הוא דאצרוה.

קשה לדעת הרמב"ם דס"ל בטוען מזניף הקיום מן התורה א"כ אמאי מועיל עדות השליח לחוד, עיין בב"ש סימן קמ"א ס"ק נ"ג בשם הש"ך שתמה פן, ועיין מ"ש בחידושי להלכות קידושין

סימן מ"ב ס"ק ט"ו בארובה, ואיפשר לומר עוד כפשוטו דהרמב"ם ודאי ס"ל כפשוטא דש"ס דמן התורה א"צ קיום וע"כ אמרינן שהיא חזקה אלימתא דלא חציף לזינף, מיהו השתא שתיקנו רבנן קיום א"כ ראוי לו לחוש שמא יטעון הבעל מזוניף ויהא נחשב לזינפו, ע"כ מדייק בתחלה שלא להעיד על הגט אלא באופן שיוכל לברר ע"י עדים שחתומים בגט שלא זינף, וא"כ אין דרפו להעיד על הגט פשיש בו עדים שאין ידועים דמעיקרא מידק דייק שלא יתפוס אותו בזינפו מחמת ערעור הבעל, וא"כ י"ל מן התורה שאינו מועיל ערעור הבעל אין לו לדייק איזו עדים שיהיו על הגט אפי' לא נודעו, דלעולם נאמן השליח, אבל אחר שעשאו חכמים שצריך קיום א"כ אם הוא אמת מדייק שיהיו עדים נודעים וכשאין עדי נודעים איפא ריעותא ובחזקת אשת איש קאי לכן הולד ממזר, דאחר שאינו נאמן בדבריו צריך לדייק שיהיו עדים ידועים אחר החקירה היטב, לכן פתב הרמב"ם בלא נודעו עדי תצא והולד ממזר, והיינו לאחר תיקון הקיום צריך לדייק בזה, ואם אינו מדייק בזה אמרינן שבכוננה החתים עדים שלא נודעו שלא יתברר זינפו, אבל היכא דנאמן השליח י"ל שאין ריעותא פלל שפינון שהיא נאמן ובטל ערעור הבעל א"צ לדייק בין שיהיו עדים ידועים או אינם ידועים, וזהו מה שדייק הרמב"ם ולא נתקיים ולא נודעו עדי פלל דאחר שתיקנו קיום הנה זה ריעותא גדולה שלא השגיח שיהיו עדי ידועים, למען לא יוציא לעז על השליח שהביא גט מזוניף, כן נ"ל לדעת הרמב"ם ודו"ק: בפירש"י ד"ה לא גניז ומיהו בפנ"כ ובפנ"ח אצרכוהו כו' לכאורה כשפת יתר ומאי בעי רש"י בזה, ואיפשר למאי דפירש"י לעיל דחששא דבפנ"כ משום דילמא אשכח כתוב ועומד, וא"כ קשיא דסגי בפנ"כ לחוד כדפרישית לעיל וא"כ טפי ה"ל לאצרוכי בפני נכתב לשמה ולא לימא בפנ"ח פלל, וא"כ טפי איפא דלא גניז דהא פוחת הדיבור משיאמר בפנ"כ ובפנ"ח, לזה תירץ רש"י דכיון דחתימה נמי בעינו לשמה אם יתקנו בפנ"כ לחוד יאמרו דחתימה לא בעינו לשמה כדפרישית לעיל, וזהו פנונת רש"י והמשאף לשונו ודו"ק: בגמרא ורבה מ"ט לא אמר כרבא א"כ ליתני בפני נחתם.

ויש לדקדק דאפתי מנ"ל לאוקמא מתני' כר' יהודה לקמן דבעי פתיבה נחתימה לשמה נוקי כדברי הפל ובפני נכתב משום לשמה נחתימה לא בעי לשמה רק משום קיום, בשלמא להך תירוץא דלקמן דמודה ר"א במזוניף מתוכו שפיר אתיא כר"א א"כ ודאי ניחא דתרונייהו משום קיום, אבל לאוקמתא דרב אשי לוקי ככ"ע ובפנ"ח משום קיום, וי"ל לפמ"ש התוס' דרבה מדייק ממתניתין דלקמן דיזענו לא מהני, א"כ פיון דתנו בפני נחתם יזענו לא מהני א"כ אי טעמא משום קיום תיסגי ביזענו דליפא למימר משום איחלופי פיון דאמר בפני נכתב, וכיון דיזענו לא מהני ע"כ משום לשמה הוא: שם אתי לאיחלופי בקיום שטרות.

לכאורה קשה דאין טעם שאמירת בפני נכתב יסלק טעמא דחלופי דמ"מ פיון דסגי בעד אחד על הקיום דהא להא אהני בפני נחתם ואפתי אתי לחלופי בקיום שטרות בע"א, ואיפשר לומר דבלא"ה הא דפריף לעיל ליבעי תרי ומשני משום עיגונא אקילו, וקשה פיון דרוב בקיאי מדינא יש להאמין לע"א, וצ"ל דמ"מ פיון דרבנן אצרוף לא סגי בדבר שבפירוה פחות משנים, וא"כ ה"ל להצריך תרי דכל דתקון רבנן פעין דאורייתא תקון וכפי שפירשתי לעיל, והשתא שתיקנו בפני נכתב דע"א נאמן אע"ג דבדבר שבפירוה אין להאמין ע"א וכיון דאצרכו בפני נכתב לא סגי בפחות מתרי, וע"כ מסקי אדעתיהו דמשום עיגונא אקילו רבנן א"כ גם לענין החתימה לא אתי תו לחלופי בקיום שטרות דעלמא דהא הקולא ידועה, אבל בקיום י"ל דסגי בחד דגילוי מילתא בעלמא הוא על עדים החתומים בשטר: ובזה יש ליישב מה שהקשו התוס' פיון דמשום איחלופי הוא מה לי חציף ראשון או חציף אחרון, ולפ"ז ניחא דבשלמא כשצריך להעיד על עיקר הגט,

א"כ ע"כ מסקי דעתיהו דצריה איזו עדות על הגט וא"כ ה"ל להצריה תרי ע"כ מסקי דעתיהו משום עיגונא אקילו, והיינו דוקא בתציו ראשון דמשמע להו שצריכים להעיד על לשמה ואפ"ה סגי בחד ש"מ דאקילו משום עיגונא, אבל בתציו אחרון דליתא לטעמא דלשמה לא יסקי דעתיהו דצריה עדות לענין דבר שבפירושה, א"כ אפתי על הסתימה אתי לאיחלופי בקיום שטרות בע"א, וא"ש ודו"ק: שם ה"כא בפני.

וקשה אפתי איפא קוששא איחלופי דיאמרו בשטרות מהני בפני בעד אחד, ואיפשר לומר דבשלקמא בשליח י"ל דבפני מדייק טפי, אבל בשטרות אם תימצאי לומר דבפני מהני א"כ גם ידענא נאמן במיגו דאי בעי אמר בפני ולא שנייה מיגו להוציא, דבשטר אמרינון מיגו להוציא א"כ אי איפשר לטעות דבפני מהני, אבל בגט דאמרינון בפני מדייק טפי א"כ לא שנייה שיהיה נאמן במיגו דבפני, דבפני מרע נפשיה טפי כמ"ש התוס' ודו"ק: בתוס' ד"ה ה"כא בפני אבל ידעתי אינו מועיל כו' עכ"ל.

לכאורה משום ה"א אפ"ה המ"ל ידעתי אינו מועיל משום דאתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא, וצ"ל דמ"מ אם אין טעם לחלק בין ידעתי לבפני לא שנייה לחלק ולומר דבפני יהיה עדיף, לכו צ"ל משום דדייק, ולפירש"י דמועיל ידענא, וקשה ה"א לא דייק, וצ"ל דכוננת רש"י פ"ה דאומר ג"כ בפני נכתב א"כ דייק עכ"פ ונפיר מועיל על הסתימה ידעתי, מיהו ה"א גופא קשיא לר"בא ליתקנו בפני נחתם לחוד ואי משום איחלופי יתקנו שלא יועיל ידעתי ולא יהיה עוד קושש איחלופי, וצ"ל דס"ל לר"בא דטפי ניקח לתקנו בפני נכתב ויועיל ידעתי על הסתימה, דכיון דאומר בפני נכתב תו לא שנייה איחלופי, ונה ניקח טפי משיתקנו לפסול ידעתי ושיהיה סגי עם בפני נחתם לחוד, וא"כ יש ליישב קושיות התוס' אמאי ר"בא לא אמר פר"בא די"ל בה"ה סב"רא פליגי דלר"בא טפי עדיף לתקנו בפני נכתב ג"כ פ"ה שיועיל על הסתימה ידעתי, ור"בא ס"ל דמשום איחלופי טפי עדיף לתקנו בפני נחתם לחוד ולא יועיל ידעתי ולא יצטרך בפני נכתב, ובה"ה סב"רא פליגי דוק הטיב, ועמ"ש בסמוך לפירוש התוס' בשם רבינו משולם ודו"ק: בגמרא התם אשה לא מהימנא כו'.

וקשה פ"ה דאתי לחלופי בקיום שטרות בע"א והיינו ע"כ דע"א נאמן ובאמת פ"ה מקום שע"א נאמן כגון באיסורין גם אשה נאמנת, א"כ בה"ה גופא אתי לחלופי דאשה מהימנא גם בקיום שטרות דמה לי אשה מה לי ע"א, ואף דלענין שבועה אשה לא מהימנא מ"מ מאי אהני לענין קיום שטרות מה שע"א יכול לחייב שבועה, ואיפשר לומר מכאן סמוך לדברי הרמב"ם דס"ל בהוציא שטר מקוים בע"א וטוען פרעתי הוי מחייב שבועה ואין יכול לישבע משלם, וא"כ י"ל דנדאי לא יטעו שנאמן ע"א בקיום שטרות דנדאי ע"א לא מהימן לממון אלא דיטעו דלא טענינו מזונייה שלא בפניו כמו בארץ ישראל, ובח"ל חששו לערעור הבעל הצריכו עדות השליח, והיינו מטעם דלא טענינו מזונייה שלא בפניו, אלא דהתוס' כתבו לעיל במשנה דארף דלא טענינו מזונייה טענינו פרוע במיגו דמזונייה וא"כ מה"ט יאמרו שע"א מועיל בקיום שטרות שלא בפניו פ"ה דלא טענינו מזונייה רק פרוע במיגו דמזונייה, וא"כ לא יצטרכו רק ע"א על הקיום דאז לא יוכל לטעון פרוע פ"ה דה"ל מתוך שאינו יכול לישבע משלם, אבל אשה פשיטא דאין לקיים שטר על ידה, לכן השתא דהאמינו גם לאשה מוכח דמשום קולא דעגונות הוא ודו"ק: מיהו לדעת החולקים על הרמב"ם וס"ל דבע"א בשטר לא הנה מתוך שאיל"מ קשה, לכן נראה לסייע מכאן למ"ש הש"ה בי"ד סימן א' דבמנהג גם לא ראינו ראיה, וא"כ י"ל דה"א כ"ע ידעי דאין אשה נקראת לקיים

השטר והוא דבר ההוה תמיד, אבל בע"א נדאי נקרא לקיום השטר דהא חזי לצרופי עם אחר, ואף דאינו מועיל בלא השני מ"מ לא שנייה ביה מנהג קבוע דאי משום שקורין גם השני נדאי עדיף לברורי בעדים פשרים, ואי משום דפעמים איתרמי שלא ימצאו רק ע"א והשטר אינו מקינים על ידו בקא נדאי לא שנייה מנהג קבוע ולא ראינו אינו ראיה, ועפ"ז יש לתרץ דלא קאמר קרוב דקרוב אין ידוע כ"כ שיהא מנהג והוה, ואם פן בקא גופא אחי למיטעי דגם קרוב מהני בקיום שטרות ודו"ק: ולפמ"ש יש לנישב מה שהקשתי לעיל אמאי לא חששו לאיחלופי בארץ ישראל שא"צ קיום, ולפ"ז נראה דעיקר חלופי הוא שיאמרו שלא נטעון מזונייה שלא בפניו כדכתבו התוס' לעיל במשנה, וא"כ י"ל משום דבא"י א"צ קיום לא יטעו בשאר שטרות די"ל דנהי דלא טענינו מזונייה מ"מ בשטר הלואה נטעון פרוע במיגו דמזונייה כמ"ש התוס' לעיל, ובגט לא שנייה ה' סברא, לכן בגט לא טענינו מזונייה, ולחלופי דשטר מכר לא חיישינו דהא מסתמא פשיחזיק אחר בקרקע מהני חזקה אפי' בלא שטר, וע"כ חברא חברא קלא אית ליה ונרפו למחות, א"כ פינודעביד מחאה ה"ל פטוען מזונייה, ואי לנפרע מיתומים ג"כ ליפא טעות די"ל דביתומים דלא עביד לגלויי טענינו טפי מזונייה וליפא למיחש רק לאיחלופי דשטר מלוה, ובקא לא אתו למיטעי דעכ"פ נטעון פרוע במיגו דמזונייה וא"כ לא שנייה איחלופי בכה"ג, אבל בח"ל דמהני בפנ"כ אפי' אי מערער הבעל וטוען מזונייה שפיר שנייה איחלופי פינו דאפי' טען מזונייה אינו נאמן נגד אחד, יסברו דה"ל קיום גמור פינו דאפי' טען.

מזונייה אינו נאמן נגדו וא"ש, אלא דאפתי קשה למ"ד מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו א"כ לא טענינו פרוע במיגו דמזונייה, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דגם בא"י ניהוש, מיהו י"ל דלהך מ"ד נמי ליפא למיטעי נדאי טענינו מזונייה מטעם שכתבו התוס' לעיל דלא שבקת חיי שכ"א יזנייה ובגט לא שנייה זה כמ"ש לעיל במשנה, וא"כ לא אחי לחלופי דלדידה דלא טענינו פרוע במיגו דמזונייה לא שנייה איחלופי, דבמזון שנייה סברא דלא שבקת חיי, רק בח"ל בע"א י"ל דמהני קיום שטרות בע"א דכינן דאיפא ע"א תו לא שנייה לא שבקת חיי דאין ע"א חשוד לשקר וכמ"ש לעיל במשנה וא"ש, ודוק היטב: ועוד נראה דלחלופי דא"י לא חיישינו די"ל דהקילו משום דמתוה חומר שהחמרת עליה בסופה אם יבא הבעל ויטעון מזונייה תצא מזה ומזה לכן סמכינן עליה דאינה מקלקלת עצמה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ז מגירושין, אבל במזון לא שנייה זה נדאי טענינו מזונייה, אבל בח"ל דמהני ע"א אפי' נגד ערעור הבעל שפיר יש לחוש לאיחלופי שיאמרו דע"א מהני לקיום שטרות ודו"ק: בתוס' ד"ה אטו פי אמרי ידענו כו' פי בקונ' כו' מה לי בפני ומה לי יודע אני כו' עכ"ל.

לכאורה הנה נ"ל לתרץ דברי רש"י דאין פנונת רש"י לפי האמת שיועיל ידעתי רק דה"ק שאילו היו מתקנין בפני נחתם לחוד הנה מוכן הטעם משום קיום, וא"כ פינו דלענין קיום נדאי לא משמע להו לאינשי לחלק בין בפני בין ידעתי, דאדרבה עיקר קיום שטרות הוא בינדעתי החתימות א"כ כשיכשירו ידעתי שנייה איחלופי דקיום שטרות, אבל השתא דתקינו בפני נכתב א"כ לא יוכלו להשוות ידעתי לבפני, דהא חזינו דע"כ איפא טעמא אחרנינא חוץ מקיום א"כ שפיר י"ל דדונקא בפני מהני אבל ידעתי לא מהני, ולענין בפני ע"כ לא שנייה איחלופי: ויש להוסיף עוד נוסף לפירש"י והוא נדאי מה שקשה דליחלופי בקיום שטרות שיאמרו בפני מהני גם בשטרות, י"ל דבפני לא שנייה בשטרות, דבשלקמא בגט שכותב הבעל פשאומר בפני נחתם הרי הבעל שלח הגט ואין חשש עוד, אבל בשטרות כשיאמר בפני נחתם שטר זה אינו עדות כלל לענין שאר שטרות אם אינו מפיר החתימה, דשמא לא נמסר למלוה אח"כ וכה"ג חששי טובי לכן בשטרות לא שנייה

בפני, אבל בגט שהוא מוסרו לשליח להיות במקומו שפיר שיניף בפני נחתם ומסרו לי לגרש אשתו, לכן פיון דיועיל בפני כ"ש ידעתי החתימה דהנה קיום גמור לכן יחשבו דבגט הקילו שיועיל בפני וכ"ש ידעתי שמועיל גם בשטרות, וזהו אי לא היו מתקנין רק בפני נחתם לחוד, וכן המשיך לשון הש"ס אטו הכא פי אמרו ידענו מי לא מהני לענין קיום, דלענין קיום ודאי ידעתי עדיף מבפני נחתם דידעתי הוי קיום אפי' בשטרות, וא"כ יאמרו דבגט שמועיל בפני כ"ש ידעתי ויכשירו בגט ידעתי ואתי לאיחלופי בקיום שטרות בע"א, אבל השתא שתיקנו בפני נכתב ע"כ לאו מטעם קיום הוא אלא מטעמא אחרניא, שפיר י"ל דתיקנו בפני נחתם גם לענין חתימה דאי יתקנו ידענא מ"מ אתי לאיחלופי דיאמרו על הכתיבה יש טעם אחר ועל החתימה מועיל ידעתי בקיום שטרות ג"כ, אבל השתא שתיקנו בפני לא יכשירו בידיעתי אפי' בגט דיש לתלות טעם אחר בגט כמו בכתיבה ובעי דוקא בפני, וכיון שלא יראו מכשירין בגט ידעתי תו לא יבואו לידי טעות, פן נ"ל ליישב פירש"י לפי הסוגיא ודוק היטב: ובהכי ניחא נמי דלא מייתי רבא לסתור ההוכחה מהא דאשה מהימנא, דמהא פשיטא ליה דהוא משום קולא דעגונות, אבל ידעתי משמע ליה מדהקילו לענין גט בפני נחתם אע"פ שאינו יודע החתימה כלל דבשטרות לא שיניף הוה קולא דכשמוסר לו השטר צריף ידעתי דוקא, דאל"כ שפיר נכר נכרע השטר שנתתם בפניו יאמרו דלא הקילו רק בפני שמועיל אבל ידעתי מהני מדינא ודוק, פן נ"ל בפשט הש"ס, אבל רש"י פירש לקמן דף ט"ו סע"א דאם אמר יודע אני מהני ג"כ, וענין מ"ש בסמוך ליישב פירש"י.

בא"ד ולעיל לא בעי למימר ידעתי כו' עכ"ל. לענ"ד נראה דנדאי דברי רש"י ברורים דעל החתימה אין חילוק בין ידעתי לבפני, דל"ל דבפני דייק טפי דא"כ קשה מאי פריף לקמן מאן תנא דבעי כתיבה לשמה נחתמה לשמה נימא דאפי' אי לא בעי רק חדא הצריכו שניהם פדי שיהיה דייק טפי, וע"כ סגי בפני נכתב לחוד למאן דלא בעי חתימה לשמה, וא"כ לרבא מהיכא תיתי לא יועיל ידעתי לפי האמת שתיקנו בפני נכתב דתו ליכא למיחש לאיחלופי ודיוקא הנה מפח בפני נכתב ומשום קיום סגי בידיעתי, מיהו למאן דלא בעי רק חתימה לשמה י"ל דמודה רש"י דידעתי לא מהני וא"כ לא פסיקא ליה לומר דידעתי איכא בינייהו דלמאן דלא מצריף רק בפנ"ח לחוד לא מהני ידעתי, ואפתי לא קים ליה להש"ס היכא קאי למסקנא אי בעינו תרוננייהו לכ"ע, ולהכי שתק הש"ס מזה, וענין בסמוך: בא"ד ועוד אי בחד כו' היכי קאמר רבא כו' עכ"ל.

ליישוב פירש"י נראה דע"כ מודה לדברי התוס' דבפני איכא דיוקא טפי אלא דכיון דכבר אמר בפני נכתב אין לומר להחמיר עליו שיצטרף דוקא בפני נחתם, דהא יש להאמינו על החתימה שמפירה במיגו דאי בעי אמר בפני נחתם ג"כ, דבשלקמא בלא הנה אצל הכתיבה לא שיניף להאמינו במיגו דהייתי אצל הכתיבה ובפני נכתב, די"ל פיון דשקר הוא לגמרי, ומה שהאמינוהו הוא משום דדייק ולא משקר כמ"ש התוס', והיינו פשאומר שהכל נעשה בפניו א"כ לא שיניף להאמינו במיגו שיהיה אומר בפני נכתב מה שלא היה מעולם, אבל אם אמר בפני נכתב ואמר ידענא על החתימה ע"כ יש להאמינו במיגו דאי בעי אמר בפנ"ח, וא"כ י"ל דלקמן אמר רבא בהוא ואחר מעידין על חתימת עד שני והיינו שהשני יודע ג"כ שלא היה השליח אצל חתימת עד שני, דבכה"ג לא שיניף להאמינו במיגו דבפני נחתם דע"ז יכחישו עד השני ויאמר שלא היה אצל החתימה, ולהכי ס"ד דרבא פיון דאמאן עלה מטעם קיום מיחלף בקיום שטרות ודו"ק: בא"ד ונראה דידעתי לא מהני כו' והכי מפרש רבינו משולם כו' עכ"ל.

דברי רבינו משולם צריכים ביאור, דקשה איה ניהוש לאיחלופי הא בשליח עצמו פסול בידעתי, ונראה דרבינו משולם מפרש דאחי לאיחלופי כמו דבגט אשה בא' סגי באומר בפני, ובידעתי צריך שנים, כה יאמרו בשטרות דהיא דמעיד בפני סגי בע"א כמו בגט אשה, מיהו קשה אפתי לפי האמת פיון דעכ"פ בפני נחתם משום קיום הוא א"כ אפתי אחי לאיחלופי דבפני מועיל בשטרות באחד, ונראה דנדאי בלא"ה פבר פתבתי דקשה בא"י שא"צ קיום ניהוש לאיחלופי, וצ"ל דמסקי אדעתיהו דמשום עיגונא הקילו ולא אחי לאיחלופי, וא"כ י"ל דהכי מפרש רבינו משולם פיון דידענו מהני א"כ אילו לא תיקנו רק בפני נחתם לחוד ונדאי י"ל דיש לחוש לאיחלופי, והינו משום דלא הנה משגיח להיות תמיד אצל הפתיכה פשידע שימצא עוד אחד על החתימה והנה שכיח קיום הגט פעמים על ידי ידענא ופעמים על ידי בפני נחתם, וא"כ אחי לאיחלופי בשטרות שיאמרו כמו שבפני מועיל בגט אשה באחד וידענו בשנים, יאמרו שכן הדין גם בשטרות דבפני סגי בע"א, אבל השתא שתיקנו בפני נכתב ג"כ א"כ רוב פעמים שמתקנים הגט ע"י בפני לחוד דכיון שהשליח אצל הפתיכה בנקל לו להמתין גם על החתימה ולא יבקש צירוף, א"כ תו לא שכיח קיום ידענו ותו לא מיחלף דאין תולין הטעם בקיום שהרי בפני נכתב יוכיח שאין הטעם משום קיום, א"כ י"ל דנדאי משום קיום לא חששו כלל כמו בארץ ישראל ותיקנו בפני נחתם מטעם תיקון בפני נכתב שאין ענין לזה לשטרות ואי פעמים מתרמי קיום ע"י ידענו לא שכיח, אבל אי לא תיקנו בפני נכתב הנה שכיח בשליח הקיום ע"י ידענו שלא הנה משגיח להיות אצל הפתיכה ופעמים ע"י בפני נחתם לחוד יאמרו שגם בשטרות כה הוא הדין דבפני סגי בע"א: ועפ"ז איפשר ליישב מה שהקשו התוס' לעיל גם רבה יאמר ידענו מועיל, ולפ"ז נחא די"ל דרבה ס"ל פיון דבאינו אצל החתימה סגי בידענו, א"כ גם כשתיקנו בפני שיהי איחלופי ולא ס"ל הו סברא דלא גזרו משום שלא יהיה שכיח קיום ידענו, וא"כ כשתימצא לומר לחוש לאיחלופי שיאמרו בשטרות מועיל בפני אפתי לא פלטינו מיניה, וע"כ שסמכו על אמירת בפני דתו לא מיחלף א"כ סגי בפני נחתם לחוד, ובהו סברא פליגי רבה ורבה ודוק היטב: בגמרא מאן האי תנא דבעי פתיכה לשמה ובעי חתימה כו'.

הקשה בני הרבני השנון כמ"ר אהרן דילמא אתיא כר"מ דלא בעי רק חתימה לשמה ומ"מ תיקנו בפני נכתב דאם לא יתקנו רק בפני נחתם א"כ גם רבה הנה סובר טעמא משום קיום כדאמר לעיל טעמא דרבה לא אמר פרבא, וא"כ יטעו דטעמא משום קיום ויועיל ידענו, להכי תיקנו בפני נכתב דמוכח טעמא משום לשמה ואינו מועיל ידענו, ונראה דלפי האמת דטעמא משום לשמה א"כ אפי' באותה מדינה בח"ל גמי צריך לומר בפ"ג, וא"כ ל"ל משום קיום דהא באותה מדינה מצויין לקיימו ואפ"ה צריך לומר בפני נחתם א"כ מוכח דטעמא משום לשמה, וא"ש פיון דתחילת תקנה הנה אפי' על אותה מדינה לא שיהי בנה טעות: עוד י"ל דאילו הנה סגי בפני נחתם לחוד ולעיל אמרינו דלהכי לא קאמר בפני נכתב לשמה דאי מפשת ליה דיבורא גניז, וא"כ אילו הנה איפשר למנוע מבפני נכתב לגמרי הנה בציר דיבורא שלא יאמר רק בפני נחתם לשמה ובהכי הנה סגי, אע"כ תרנוניהו בעינו, ובנה מיושב לשון רש"י לעיל בד"ה לא גניז מה שפייס ומיהו בפני נכתב ובפני נחתם כו' דכתיבה נחתמה בעינו לשמה, והינו כדפרישית דאילו הנה סגי בפני נחתם לשמה לחוד הנה עדיף להרויח דלא לאפוישי דיבורא שיאמר בפני נכתב ג"כ, אבל פיון דצריכי תרנוניהו רק פי מפשת דיבורא גניז ודו"ק: בתוס' ד"ה מאן האי תנא כו' וא"ת כו' וי"ל כו' עכ"ל.

לכאורה איננה מוכרח כ"כ, ולולא דבריהם הנה נראה לענ"ד דהא בלאו הכי פבר פתבתי לעיל בישוב פירש"י דקשה לפי האמת אמאי לא יועיל לרבא ידעתי בחד, דמשום איחלופי לא שיהי

שְׁהָרִי אוֹמֵר בְּפָנָי נִכְתָּב, וְאִי מִשׁוּם דְּדִיּוּק טָפִי ג"כ אֵינוֹ דַּא"כ קִשָּׁה מֵאֵי פָרִיף הֵכָא נִימָא דְלֵא בְּעֵי לְשִׁמָּה רַק פְּתִיבָה וּמ"מ צָרִיף בְּפָנָי נִחְתָּם פְּדִי שְׂיִהֵינָה דְּיִיָּק טָפִי, וּצ"ל דְּסִגִּי בְּדִיּוּקָא דְּבְּפָנָי נִכְתָּב א"כ קִשָּׁה אֲמַאי לֹא יוֹעִיל יַדְעָתִי עִם בְּפָנָי נִכְתָּב דָּתוֹ לִיכָא לְמִיחֶשׁ לְמִידִי, וּצ"ל לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּלִרְבָּא אִם יִתְקַנּוּ בְּפָנָי נִכְתָּב וְיַדְעָתִי עַל הַחֲתִימָה לֹא הֵינָה נִיפְרָ טַעַם הַתְּקִנָּה שְׁעֵיִקְרוּ עַל הַחֲתִימָה פִּינּוֹן דְּסִמְכוּ עַל דִּיּוּק הַפְּתִיבָה יִהֵינָה מִשְׁמַע לְהוּ דְּעֵיִקְרַת הַתְּיָקוּן עַל הַפְּתִיבָה שְׁצָרִיף לְדִיּוּק וְעַל הַחֲתִימָה צָרִיף לְהַעֲיֵד מִשׁוּם קִיּוּם, א"כ ע"כ יֵאמְרוּ שְׁהַתְּיָקוּן מִשׁוּם לְשִׁמָּה וּבַחֲתִימָה לֹא צָרִיף, וּא"כ אִפִּי יִהְיוּ עַדִּי קִיּוּם יֵאמְרוּ שְׁלֹא יוֹעִיל בְּלֵא בְּפָנָי נִכְתָּב דְּאֲפִתִּי יֵשׁ חֲשָׁא דְלְשִׁמָּה פִּינּוֹן שְׁהַטִּילוּ עֵיִקְרַת הַדִּיּוּק עַל הַפְּתִיבָה, אֲבָל הַשְׁתָּא דְּתִיִּקְנּוּ עַל הַחֲתִימָה בְּפָנָי נִחְתָּם ג"כ מוֹרָה שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת דִּיּוּק עַל הַחֲתִימָה שְׁפִיר י"ל דְּחֲתִימָה עֵיִקְרַת, וּבְפָנָי נִכְתָּב מִשׁוּם אֵיחְלוּפִי, מִשָּׂא"כ אֵילוּ הֵינָה מְתַקְנִין יַדְעָתִי עַל הַחֲתִימָה וְהַדִּיּוּק יִהֵינָה מִפְּחַ בְּפָנָי נִכְתָּב נִרְאָה עֵיִקְרַת חֲשָׁשׁ עַל הַפְּתִיבָה, וְהַשְׁתָּא מְמִילָא לְפִי שְׁיִטַת הַתּוֹס' דְּלִכ"ע לֹא מְהֵינִי בְּחַד יַדְעָתִי עַל הַחֲתִימָה דְּלֵא אֲשַׁתְּמִיט בְּשׁוּם מְקוֹם שְׁיִוְעִיל יַדְעָתִי עַל הַחֲתִימָה וּא"כ קִשָּׁא שְׁפִיר אִי לֹא בְּעֵי חֲתִימָה לְשִׁמָּה תִּסְגִּי בְּיַדְעָתִי דְּלִיכָא לְמִיחֶשׁ לְאֵיחְלוּפִי פִּינּוֹן שְׁאוּמֵר בְּפָנָי נִכְתָּב וּבְאַמַּת צָרִיף לְאוּמֵר בְּפָנָי מִשׁוּם לְשִׁמָּה, כֵּן נ"ל לְפִי שְׁיִטַת הַתּוֹס' וְדו"ק: מִיְהוּ לְפִירֵשׁ"י שְׁפִתְבְּתִי לְעִיל דְּבְּאַמַּת מְהֵינִי יַדְעָתִי בְּחַד לֹא שְׁיִיף זֶה, לְכֹן י"ל בְּפִשְׁיטוֹת דְּרַבָּה דְּקֵאָמֵר שְׁאִין בְּקִיאִין לְשִׁמָּה מִשְׁמַע וְדֵאִי מִשׁוּם הָא לְחוּד סִגִּי לְתַקֵּן בְּפָנָי נִכְתָּב וּבְפָנָי נִחְתָּם בְּמַדִּינַת הַיָּם, דְּהָא מִשְׁמַע אִפִּי בְּאוּתָהּ מְדִינָה בְּמַדִּינַת הַיָּם בְּעֵינּוֹן תְּרַנּוּיָיָהוּ בְּפָנָי נִכְתָּב וּבְפָנָי נִחְתָּם, לְפִי טַעְמוֹ שְׁאָמֵר שְׁאִין בְּקִיאִין לְשִׁמָּה, א"כ מוֹכַח דְּגַם חֲתִימָה בְּעֵי לְשִׁמָּה דְּבְּאוּתָהּ מְדִינָה לֹא שְׁיִיף מִשׁוּם קִיּוּם, וּלְק"מ דְּהָא אֵיכָא בִּינְיָיָהוּ בְּאוּתָהּ מְדִינָה בְּמַדִּינַת הַיָּם וְדֵאִי גַם לְפִי הָאָמַת קֵאִי כְּדִמְשִׁמַּע פְּשָׁטָא דְּלִישְׁנָא דְּרַבָּה וְדו"ק: וְאַרְנוּחַ לֵן בְּזֶה תְּמִיחַת הַתּוֹס' שְׁתַּמְהוּ ל'ר' מֵאִיר אֲמַאי צָרִיף בְּפָנָי נִכְתָּב, וּלְפ"ז נִיחָא דְּוֹדָאֵי י"ל דְּל"ר מ' בְּעֵי רַק חֲתִימָה לְשִׁמָּה וּמ"מ הַוָּצָרְכוּ לְתַקֵּן בְּפָנָי נִכְתָּב דְּלֵא נִימָא בְּפָנָי נִחְתָּם מִשׁוּם קִיּוּם לְחוּד וּכְקוֹשְׁיָא הַנֵּ"ל שְׁהַקְּשָׁה בְּנִי, אֲלֵא דְּהָכָא הַקּוֹשְׁיָא אֲפִשְׁטָא דְּלִישְׁנָא דְּרַבָּה דְּמִשְׁמַע דְּסִגִּי בְּהָא טַעְמָא לְחוּד בֵּין אֲפִתִּיבָה בֵּין אֲחֲתִימָה, דְּבִשְׁלָמָא רְבָא דְּאָמֵר מִשׁוּם דָּאִין עֲדִים מְצוּיִים לְקִיּוּמוֹ לֹא הַוָּצָרְכוּ לְפָרֵשׁ דְּאֲחֲתִימָה לְחוּד קֵאִי, אֲבָל רַבָּה דְּקֵאָמֵר סֵתְמָא שְׁאִין בְּקִיאִין לְשִׁמָּה מִשְׁמַע דְּשְׁיִיף אֲתְרַנּוּיָיָהוּ לְהַכִּי מְהֵדֵר הַש"ס לְאוּקְמָא לְרַבָּה דְּתְרַנּוּיָיָהוּ בְּעֵי מִשׁוּם לְשִׁמָּה, וְנִיחָא נְמִי דְּתַמּוּסָה לְאוּקְמָתָא דְּרַב אֲשֵׁי דְּמוּקִי כ'ר' יְהוּדָה דְּבְּעֵי פְּתִיבָה וְחֲתִימָה בְּתַלוּשׁ, וְהוּא תַּמּוּסָה מְאֹד דְּר"מ גּוּפְיָה הַנּוֹכַר בְּמִשְׁנָה וְכֵן פּוֹלְהוּ תַּנְּאֵי דְּמַתְנִי אֲטוּ כ'ר' יְהוּדָה ס"ל, אֲלֵא נִרְאָה דְּלְפִי הָאָמַת אִפִּי לֹא בְּעֵי רַק חֲדָא לְשִׁמָּה אוֹ פְּתִיבָה אוֹ חֲתִימָה שְׁפִיר י"ל שְׁתִּיקְנּוּ שְׂיִהֵינָה הַשְּׁלִיחַ אֲצֵל הַפְּתִיבָה וְגַם אֲצֵל הַחֲתִימָה מִשׁוּם דְּדִיּוּק טָפִי כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעִיל, אֲלֵא דְּס"ל לְרַבָּה אִי לֹא בְּעֵינּוֹן לְשׁוּם מ"ד תְּרַנּוּיָיָהוּ לְשִׁמָּה לֹא שְׁיִיף לְתַקֵּן דְּבַר רִיב שְׂיִהֵינָה הַשְּׁלִיחַ בֵּין אֲצֵל הַפְּתִיבָה וּבֵין אֲצֵל הַחֲתִימָה, אֲבָל הַשְׁתָּא קֵאָמֵר רַב אֲשֵׁי דְּרַבָּה אָמֵר לְסַבְּרַת ר' יְהוּדָה דְּבְּעֵינּוֹן תְּרַנּוּיָיָהוּ לְשִׁמָּה וּבְגַט ע"י שְׁלִיחַ שְׁבָא מְמַדִּינַת הַיָּם שְׁרָצוּ לְעֲשׂוֹת חִזּוּק לְדְּבַר שְׂיִהֵינָהוּ בְּלְשִׁמָּה פִּינּוֹן דְּלֵא מִשְׁמַע לְהוּ דְּבְּעֵי לְשִׁמָּה הַצָּרִיכוּ שְׂיַעֲמֹד אֲצֵל הַפְּתִיבָה וְגַם הַחֲתִימָה שְׂיִהֵינָה שְׂנִיָּהֶם לְשִׁמָּה שְׂהֵינָה צָרִיף חִזּוּק יוֹתֵר מִחֲמַת שְׁאִין בְּקִיאִין וְכ"ש לְמ"ש הַתּוֹס' שְׁלֹא הֵינָה רוֹצִים לְקַבֵּל דְּרָשָׁה דְּלְשִׁמָּה א"כ צָרִיף חִזּוּק יוֹתֵר, לְכֹן תִּיקְנּוּ לְכ"ע שְׂיַעֲיֵד עַל שְׂנִיָּהֶם לְחִזּוּק דִּינָא דְּלְשִׁמָּה, וְכִינּוֹן דְּאֵיכָא עַכ"פ סְבַרְתָּ ר' יְהוּדָה הֵכִי שְׁפִיר שְׂיִיף לְתַקֵּן לְעֲשׂוֹת חִזּוּק אֲף דְּמַדִּינָא סִגִּי בְּחֲדָא לְתַנְּאֵי דְּפְלִיגִי אַר' יְהוּדָה, וְהַפֵּל מְרַוּחַ וְנִכּוֹן וְדוּק הֵיטֵב: (ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה דְּתַנּוּ אִין כו' הָא סוּגְיָא כו' אֲבָל ר' יוֹחָנָן וְשְׁמוּאֵל כו' וְחֲתָמוּ אֲתוֹרָף כו' עַכ"ל.

וקשה א"כ מאי פריה בש"ס ארבה דילמא ס"ל כר' יוחנן ושמואל, ונהיה לו להוכיח מרב נחמן, ועי' פ"י שהאריה בקושא זו, מיהו גראה דנדאי ממתיני מוכח דלר' מאיר ע"כ פתיבה לא בעי לשמה פיון דפשיטא ל"י דר' מאיר חתימה בעי לשמה א"כ פשתימצי לומר דר' מאיר פתיבה נמי בעי לשמה, וא"כ אדתיני ר"י פוסל עד שתהא פתיבתו ונחתימתו בתלוש, ור"י נדאי משמע דחתימה ממש בעי לשמה כדמוקי רב אשי בסמוך דר"י הוא, דנדאי אפי' נפרש חתמו אתנרף ור"א הוא, מ"מ ר"י דפסיל עד שתהא פתיבתו ונחתימתו בתלוש היינו חתימה ממש לא אתנרף, דנדאי רב אשי לא קאי דוקא לריש לקיש, וא"כ אם איתא דר"מ ס"ל כר"י הל"ל ר' מאיר ור"י אומרים כדדייקינו כה"ג בכתובות פ' אלו נערות דף ל"ו זו דברי ר"מ ור"י מיבעי לי, אלא נדאי לר"מ פתיבה לא בעי אלא דמשם לא מוכח דלכתחלה פשר, לכן פתבו התוס' דגם לר' יוחנן יש להוכיח דלא בעי פתיבה אפי' לכתחלה לפי האמת, אבל קושניית הש"ס שפיר לכ"ע ודו"ק: בא"ד וא"ת כו' דילמא לכתחלה כו' עכ"ל.

איפשר לומר בשלמא בתלוש אם יכתוב על המקור משתלי נמי נחתים על המקור אבל אי יכתוב שלא לשמה מ"מ לא שכיח שייחתום שלא לשמה דמסתמא אין חותמין עד שישמעו מפי הבעל, דבשלמא פתיבה כותבין לפעמים להתלמד, אבל לחתום פשיטא שאין להם לחתום להתלמד דשמה תמצאנו האשה ותתגרש בו שלא פדת, א"כ פיון ששומעין מפי הבעל מסתמא הוא לשמה, אלא דתיקנו בפנ"ח לדעת שצריה לשמה דמ"מ איפשר דמיתרמי אם צוה להם לכתוב לחוד לפעמים חותמין קודם שאלה, אבל פשכותבין בלא ציווי הבעל פשיטא שאין חותמין בלא ציווי הבעל ולא שייך לגזור כמו במקור: ועפ"ז איפשר ליישב תמיהת התוס' לר' מאיר אמאי צריה בפנ"כ, די"ל דהתוס' הקשו בריש מכילתין אמאי לא קאמר רבה משום מקור וכבר פתבתי נשם דאי משום מקור לא צריה בפני נחתם דאם נכתב בתלוש החתימה ג"כ בתלוש, להכי נקט רבה לשמה ששייך בין אפתיבה בין אחתימה, וא"כ הש"ס דייק ולרבה דאמר משום שאין בקיאים לשמה מאן תנא ותינו דרבה משמע דאמר טעמו בין אפתיבה בין אחתימה פריה שפיר למה נקט רבה הך לישנא, אבל לר"מ גופיה י"ל בפנ"כ משום מקור ובפני נחתם משום לשמה, ואע"ג דאיפשר לומר מסברא כמ"ש התוס' דאי לכתחלה לחוד בעי לא היו מתקנין בפני נכתב פיון דבדיעבד פשר, מ"מ י"ל סברא דנדאי לפמ"ש התוס' לעיל דתיקנו בפני נכתב ובפני נחתם דדייק טפי כשהפל נעשה לפניו, וא"כ משום הך גופא איפשר לתקן בפנ"כ ובפנ"ח, אלא דבלא טעם אין שייך לתקן משום הך בפני נכתב אם אין שייכות לגוף הדבר, אבל אם נימא דאפי' לכתחלה שפיר שייך לתקן בפני נכתב משום דיוקא ואפי' בדיעבד פסול פיון שלא הנה אצל הפתיבה לא דייק ולא האמינו לאחד רק כשמעיד שהנה אצל הפתיבה ג"כ, וא"ש ודו"ק: עוד איפשר לומר דאף דא"צ פתיבה לשמה מ"מ פיון דתיישנו שפתבו הסופר להתלמד וכמ"ש התוס' לעיל, א"כ אף דא"צ לשמה מ"מ י"ל שמה הוחזק שם עוד יוסף בן שמעון וכתבו להתלמד על שם זה שבעיר כדמשמע במשנה ר"פ פל הגט, וכיון שכותב להתלמד אין הסופר מדייק ואח"כ נפל מן הסופר או שלקחו זה, וא"כ פסול משום שאינו מוכיח מתוך הגט כמ"ש התוס' לעיל, אלא דרבה דתלי טעמא שאין בקיאים לשמה משמע משום הך לא חייש פיון שלא הזכיר חששא זו ותינו דדי בקומרא זו לחוש להך שלא לשמה ורבנן הוא דאצרוה ותינו פיון דמדינא לא חיישינו פלל למיעוטא רק לחומרא, א"כ הך דלא שכיח פלל לא חיישינו ליה שפתבו להתלמד וזרקו הסופר ובא ליד זה, וע"י פן אינו מוכיח מתוכו ונהיה כמו נפילה דחד דכתבו הסופר להתלמד שם יוסף בן שמעון ואח"כ זרקו או נאבד ממנו ובא זה ומצאו, וזה לדין דמדינא לא חיישינו פלל למיעוטא,

אָבֵל ר' מאיר לְשִׁטְתָּיָה דְחֵינִישׁ לְמִיעוּטָא מְדִינָא א"כ בְּהַדְּדָא דְגִט אֶסְקִיָּה חַד דְּרָגָא לְהַחְמִיר אִפִּי בְּמִינֵי דְלָא שְׂכִיחַ כְּלָל מְשׁוּם חוּמְרָא דְאַשְׁתַּי אִישׁ, וְיֵשׁ לְחוּשׁ נְמִי לְכַה"ג שְׁכַתְּבוּ לְהַתְלַמֵּד וְכַתּוּב בּוּ שֵׁם יוֹסֵף בְּן שְׁמַעוֹן שְׁבַעִיר וְאַח"כּ בָּא לִידָּהּ, אֲלָא מִיָּהּת פִּינּוּ דְלִדְדוֹן סוּגְיָנוּ דְעֵלְמָא דְלָא לְחוּשׁ לְמִיעוּטֵי לְכֵן אָמַר רַבָּה מְשׁוּם לְשִׁמָּה לְחוּד, אָבֵל ר' מאיר לְשִׁטְתָּיָה דְחֵינִישׁ לְמִיעוּטָא א"כ י"ל דְּמַחְמִיר טְפִי בְּאִיסוּר אַשְׁתַּי אִישׁ וְחֵינִישׁ אִפִּי בְּכַה"ג לְחוּשׁ לְהוֹחֲזִקוּ וְאִינוּ מוֹכִיחַ מִתּוֹכוֹ וְשִׁפִּיר צָרִיף בְּפִנֵי נְכַתְּב, דְּכִשְׁהֶסוּפֵר כּוֹתְבוּ לְשֵׁם גִּירוּשִׁין וְדַאי מִיְנַהֵר זְהִיר כְּשִׁהֲנוֹחֲזִקוּ שְׁלֵא יִכְתּוּב בְּלֵא סִימּוֹ, וְהָא דְמַכְשִׁיר ר' מאיר בְּמַצָּאוּ בְּאַשְׁפָּה אִפִּי לְכַתְּחֵלָה הֵינּוּ בְּמַקּוּמוֹ שְׁלֵא הוֹחֲזִקוּ שְׁנֵי יוֹסֵף בְּן שְׁמַעוֹן, אָבֵל כְּשִׁבָּא מִמְדִּינַת הַיָּם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁכַתְּבוּ הַסּוּפֵר לְהַתְלַמֵּד וּבָא זֶה וּמַצָּאוּ וְלָא הָוָה מוֹכַח מִתּוֹכוֹ וְדוּק הֵיטֵב: וְעוֹד נִרְאָה לִינִישׁב תְּמִיּהַת הַתּוֹס' לר' מאיר דְּהָא קִשָּׁה לְכַאוּרָה לִפְמ"שׁ הַתּוֹס' לְעֵיל דַּא"צ לְשׁוֹאֲלוֹ אִי נְכַתְּב לְשִׁמָּה דְסַתְמָא לְשִׁמָּה קַמְסָהִיד, וְא"כ י"ל שְׁאִילוּ לָא תִּיקְנוּ רַק בִּפְנֵי הָיָה סְבוּר הַשְּׁלִיחַ דְּמְשׁוּם קִיּוּם לְחוּד מְסָהִיד, וְא"כ אִפִּי לָא הָיָה נְחַתֵּם לְשִׁמָּה הָיָה מַעִיד בְּפִנֵי נְחַתֵּם, וְאַף דְּכִינּוּן שְׁנַחְתֵּם ע"פ הַבְּעַל מִמִּילָא הָוָה לְשִׁמָּה, אֲלָא דִּי"ל דְּכִינּוּן דְּבַעֲיָנוּ שְׁשִׁמְעוּ מִפִּי הַבְּעַל כְּדִלְקַמֵּן דָּף ע"ב, א"כ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁחַתְּמוּ בְּטָרְם שְׁמַעוּ מִפִּי, וְא"כ לָא מוֹכַח מִדְּבָרֵי הַשְּׁלִיחַ שְׁמַעִיד עַל לְשִׁמָּה דִּי"ל דְּסְבוּר הַשְּׁלִיחַ שְׁמַעִיד מְשׁוּם קִיּוּם וְיֵאמַר בְּפִנֵי נְחַתֵּם אִפִּי שְׁלֵא שְׁמַעוּ מִפִּי הַבְּעַל, אָבֵל הַשְּׁתָּא דְצָרִיף לֹאמַר נְמִי בְּפִנֵי נְחַתֵּם א"כ עַל הַכְּתִיבָה מְסִיק אֲדַעְתִּיָּה שְׁיַעִיד מְשׁוּם לְשִׁמָּה דְבִלֵּא"ה אִין טַעַם שְׁיֵאמַר, וְא"כ מִמִּילָא סַתְמָא לְשִׁמָּה מְסָהִיד גַּם עַל הַחְתִּימָה, וְצ"ל פִּינּוּ דְבִסְתְּמָא גְמִירֵי עַל לְשִׁמָּה וְרַבָּנוּ הוּא דְאַצְרוּף, א"כ לִיכָּא לְמִיחַשׁ לְכוּלֵי הָאִי שְׁנַחְזַמֵּן שְׁחַתְּמוּ בְּטָרְם שְׁשִׁמְעוּ מִפִּי הַבְּעַל וְהַשְּׁלִיחַ יִטְעָה מְשׁוּם קִיּוּם וְלָא יִסְבּוּר מְשׁוּם לְשִׁמָּה, מִיָּהוּ לר"מ דְּחֵינִישׁ לְמִיעוּטָא חֵינִישִׁין טְפִי, וְא"שׁ כְּאַמּוּר בְּדִרְדָּהּ הַנְּז"ל וְדו"ק: עוֹד נ"ל לִינִישׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְלר"מ לְשִׁטְתּוֹ א"שׁ דְּהַצְרִיכוּ גַּם בִּפְנֵי"כ דְּכִינּוּן דְלר"מ אֲמַרִּינוּ כְּתַב סוּפֵר וְעַד כְּשֵׁר לְשִׁמּוּאֵל לְקַמֵּן דָּף פ"ו, וְכֵן לִפְמ"שׁ הַתּוֹס' דְּגַם לְרַב כְּשֵׁר, וְא"כ כְּתַב הַסּוּפֵר מְטַעַם עַד אֲתֵי עֲלֵיהּ, וְא"כ קִשָּׁה הָד דְּבַפְּנֵי נְכַתְּב כְּלוּל בְּפִנֵי נְחַתֵּם חֲצִיּוֹ דְאַיְתָּא לְקַמֵּן רפ"ב דְּפָסוּל וְקִשָּׁה פִּינּוּ שְׁנַכְתְּב בְּפִנֵי יִצְרָפוּ כְּתַב סוּפֵר לְהַעֲד, וְאֵע"ג דְּבַכַּה"ג פָּסוּל הֵינּוּ מְדַרְבְּנָן דְּשִׁמָּא זָרְקוּ הַסּוּפֵר לְאַשְׁפָּה וְהַחְתִּימָה עֲלֵיו ע"א וְכַמ"שׁ הַתּוֹס' בְּסַמוּף, אָבֵל אִי אָמַר בְּפִנֵי נְכַתְּב א"כ בּוּדַאי אִי אִיכָּא נְמִי ע"א הָוִי כְּתַב סוּפֵר וְעַד וְהָוִי כְּאִילוּ שְׁנֵי עֲדִים חַתּוּמִּים דְלָא גָרַע מְסַפְרָא דְמִנְבְּהָק, וְא"כ י"ל דְלר' מאיר אִם אוּמַר בְּפִנֵי נְכַתְּב כְּלוּל וְנְחַתֵּם חֲצִיּוֹ מְצַרְפִּין כְּתַב סוּפֵר לְעַד וְה"ל כְּשִׁנֵי עֲדִים, אֲלָא מִיָּהּת לר' מאיר לְפַעְעִים מְשַׁכַּח לָהּ דְנְכַתְּב ע"י חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן וְא"כ אִין לְצָרְף כְּתַב סוּפֵר פִּינּוּ דְלר"מ כְּתִיבָה לָא בְּעֵי, א"כ כְּשֵׁר אִפִּי כְּתַב חַש"ו וְבַכַּה"ג וְדַאי בְּעֵי בְּפִנֵי נְחַתֵּם כְּלוּל, מִיָּהוּ וְדַאי אִם כְּתַבוּ גְדוּל אִי אִיכָּפֵשׁר לֹאמַר דְּפָסוּל לר"מ דְּהָא כָּל פָּסוּלֵי בְּפִנֵי נְכַתְּב לר"מ הַנּוֹלֵד מְזוּר וְלר"מ דְלָא בְּעֵי רַק כְּתַב סוּפֵר וְעַד לָא שְׁיִיף לְפָסוּלוֹ לְעֲשׂוֹת הַנּוֹלֵד מְזוּר, דְּהָא כְּתַב סוּפֵר וְעַד כְּשֵׁר וְלָא גָרַע מְגַט שְׁנַכְתְּב בְּמַקּוּמוֹ וְלִיכָּא רַק כְּתַב סוּפֵר וְע"א, וְהַשְּׁתָּא וְדַאי לר"מ לְשִׁטְתָּיָה שְׁפִיר בְּעֵינּוּ בְּפִנֵי נְכַתְּב ג"כ וְהֵינּוּ דַע"י כְּתַב סוּפֵר וְעַד נְמִי כְּשֵׁר, א"כ כְּשֵׁאוּמַר בְּפִנֵי נְכַתְּב הֵינּוּ לְשִׁמָּה מִמִּילָא מַעִיד שְׁנַכְתְּב בְּגְדוּל א"כ ה"ל הַסּוּפֵר ג"כ עַד וְיֵשׁ שְׁנֵי עֲדִים עִם צִירוּף ע"א הַחְתּוּם, א"כ בְּפִנֵי נְחַתֵּם חֲצִיּוֹ אִין לוֹ דִּין מְשַׁנָּה מְמַטְבַּע שְׁטַבְעוּ חַכְמִים דְּבַכַּה"ג הַכְּשִׁירוּ, וְא"כ מִמִּילָא לָא אֲתֵיָּא כר' מאיר, דְלר' מאיר כָּל פָּסוּלֵי בְּפִנֵי נְכַתְּב הַנּוֹלֵד מְזוּר, וְא"כ אִי אָמַר בְּפִנֵי נְכַתְּב כְּלוּל וְנְחַתֵּם חֲצִיּוֹ הָוָה כְּאוּמַר בְּפִנֵי נְחַתֵּם כְּלוּל וְאִין שְׁיִיף לְקָרוֹת עֲלֵיו שֵׁם פָּסוּל פִּינּוּ דַע"כ"פ אִין הַנּוֹלֵד מְזוּר, וְא"כ ע"כ מְתַנִּי לָא אֲתֵיָּא כר"מ, דְלר"מ בְּפִנֵי נְחַתֵּם חֲצִיּוֹ הֵינּוּ כְּלוּל פִּינּוּ דְכְּתַב סוּפֵר מְצַטְרָף וְה"ל שְׁנֵי עֲדֵי חְתִימָה בְּלֵא עַד שְׁנֵי, דְּבַכַּה"ג לָא שְׁיִיף לְמִיפְסַל אִפִּי מְדַרְבְּנָן, וְלר"מ י"ל

דסגי בַּפְּנֵי נִכְתָּב פְּלוּ וּבַפְּנֵי נִחְתָּם חֲצִי וְהֵינּוּ נְמִי בַּפְּנֵי נִכְתָּב וּבַפְּנֵי נִחְתָּם, וְאַפִּי תִימָא דִּלְר"מ לְכַתְּחֵלָה בְּעֵי בַּפְּנֵי כ"ו וּבַפְּנֵי ח פְּלוּ מ"מ לֹא שֵׁינָה לְוֹמֵר הַגִּלְד מְמֹזֵר בְּכַה"ג אִם אָמַר בַּפְּנֵי נִכְתָּב פְּלוּ וּבַפְּנֵי נִחְתָּם חֲצִי, וְלֹר"מ כָּל הֵיכָא דְתַנִּי פְּסוּל בַּפְּנֵי נִכְתָּב הַגִּלְד מְמֹזֵר, א"כ מִתְּנִי ע"כ לֹא אֲתִיָּא כִּר"מ, וְא"ש: וְהִשְׁתָּא מְמִילָא לֹא קִשְׁיָא דְנוֹקְמָא דִּר"מ ס"ל לְכַתְּחֵלָה בְּעֵינָן לְשִׁמָּה דְלֹא מִיתּוֹקְמָא מִתְּנִי בְּהֵכִי דְפְּסוּלֵי דִּר"מ הַגִּלְד מְמֹזֵר וּמִשּׁוּם לְכַתְּחֵלָה לֹא שֵׁינָה לְמִיקְרֵי פְּסוּל מֵאַחַר דְּפִשְׁיטָא לָן דְּאִין הַגִּלְד מְמֹזֵר פִּינּוּן דְּבַדִּיעַבְד פֶּשֶׁר, וְלֹא קִשְׁיָא מִיַּד פֶּל קוֹשְׁיּוֹת הַתּוֹס' וְא"ש דִּלְר' מְאִיר גּוֹפִיָּה שֵׁינָה בַּפְּנֵי נִכְתָּב ג"כ, אָבָל מ"מ מִתְּנִיתִין לֹא אֲתִיָּא פְּנוּתִיָּה וְדוּק הֵיטֵב: בֵּא"ד לְרַבָּה קִשָּׁה דִּל"ל טַעְמָא דְּאִיחְלוּפֵי אִפִּי לְמַסְקְנָא כו'.

וְהַקִּשָּׁה מְהַרְשָׁא דְּבִלְא"ה לְרַבָּה דִּס"ל מִשּׁוּם לְשִׁמָּה וַיִּדְעֵנוּ לֹא מְהֵנִי לֹא שֵׁינָה לְחוּשׁ לְאִיחְלוּפֵי, וְנִרְאָה דְּלֹא פְּסִיקָא לְהוּ לְהַתּוֹס' דְּלְמַסְקְנָא הֵיךָ אֵיפְשֶׁר לְוֹמֵר דְּגַם אִי אָמַר בַּפְּנֵי יֵשׁ לְאִיחְלוּפֵי בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת פִּינּוּן דַּע"כ פ' בַּפְּנֵי מוֹעִיל לְעֵנִין קִיּוּם, וְא"כ גַּם עַל בַּפְּנֵי יֵשׁ לְחוּשׁ לְחִלּוּפֵי שֵׁיִאֲמָרוּ בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת סְגִי בַּפְּנֵי בַּע"א, וְהָא דְרַבָּה לֹא אָמַר כְּרַבָּא נִרְאָה דְּלֹא קִשְׁיָא רַק בִּס"ד, אָבָל לְמַסְקְנָא י"ל דְּרַבָּה לְחוּמְרָא קְאָמַר וְהֵינּוּ שֵׁאֲפִי בְּמִקְוֵיִם וְאַפִּי אֲתִיּוּהוּ בִּי תַרִּי נְמִי צְרִיף לְוֹמֵר בַּפְּנֵי כ"ו וּבַפְּנֵי ח וְלֹא קִשְׁיָא שֵׁיִאֲמַר כְּרַבָּא לְקוֹלָא, מִיְהוּ בִּס"ד דְּלֹא יָדַע דְּרַבָּה אֵית לֵיהּ דְּרַבָּא פְּרִיף שְׁפִיר דְּלִיכָא לְמִימַר דְּלְחוּמְרָא קְאָמַר דְּהָא מִיְקַל נְמִי מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה בְּאַרְיָן יִשְׂרָאֵל, אָבָל לְמַסְקְנָא דְּלְרַבָּא נְמִי מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה בֵּא"י אִין צְרִיף לְוֹמֵר, א"כ אִין דְּבָרֵי רַבָּה רַק לְחוּמְרָא, וְלֹא קִשְׁיָא מ"ט לֹא אָמַר כְּרַבָּא, אָבָל לְעוֹלָם שְׁפִיר שֵׁינָה אִיחְלוּפֵי אִפִּי אָמַר בַּפְּנֵי נִחְתָּם דּוֹקָא וְלֹא מְהֵנִי יִדְעֵנוּ מ"מ שֵׁינָה אִיחְלוּפֵי, לְזַה פְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּמוֹכַח גַּם לְמַסְקְנָא טַעְמָא דְּרַבָּה מִשּׁוּם הֵכִי, דֵּאל"כ לֹא מְקַשָּׁה הַש"ס מִיַּד לְמַסְקְנָא כִּמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל, וְא"ש וְדו"ק: בֵּד"ה שְׁלֵשָׁה כו' דְּכִינּוּן שְׁהַבְעֵל עֲצָמוּ כְּתָב אִין לָהּ חֲתִימָה גְּדוּלָה מִזוּ עַכ"ל.

וְכַתּוּב בְּסִפְר פ"י דִּלְפַמ"ש הַתּוֹס' לְקַמְן דְּצְרִיף עֲדִים גַּם לִר"מ מִשּׁוּם דְּאִין דְּבַר שְׁבַעְרוּהּ פְּחוֹת מְשֻׁנִּים, מ"מ בְּמִקּוּם עֲדֵי מְסִירָה לֹא קָאֵי פְּתִיבַת יָד הַבְּעֵל דְּלֹא שֵׁינָה בֵּינָה הַדְּאָת בַּע"ד דְּמַחְיִיב לְאַחְרֵינֵי ע"ש, וְלֹא יִדְעָנָא מֵאִי קְאָמַר דְּפִשְׁיטָא פִּינּוּן דְּאַפִּי עֲדֵי חֲתִימָה לֹא סְגִי לִר' מְאִיר אָף שְׁהֵם עֲדִים גְּמוּרִים וִיכוּלִים לְחוּב לְאַחְרֵינֵי מ"מ צְרִיף לִתְנֵנוּ בַּפְּנֵי עֲדֵי מְסִירָה, א"כ כ"ש פְּתִיבַת יָד הַבְּעֵל לְחוּד, דִּמ"מ אִין פְּתִיבַת יָד הַבְּעֵל מוֹרָה שְׁנַמְסֵר לִיָּדָה, וּמ"ש לְמֵאִי דְּמוֹקֵי ג' גִּיטִין כִּר"מ אִינְרֵי בְּעֲדֵי מְסִירָה, דְּבָרֵי תִימָה הֵם כְּלַפִּי לִיָּא דְּהֵרִי"ף וְהֵרַמְב"ם וְדֵאִי לֹא ס"ל כְּשִׁיטַת הַתּוֹס', דִּס"ל אִפִּי לִר"א לֹא בְּעֵי עֲדֵי מְסִירָה הֵיכָא דְּאִיכָּא עֲדֵי חֲתִימָה, וּכְמ"ש הֵרִי"ף בְּפֶרֶק הַמְּגַרְשׁ וְהֵר"ן בְּסוּף סוּגְיָין דְּבַפְּנֵי פְּמָה נוֹתְנוּ לָהּ, וּפִשְׁיטָא דִּלְהֵרִי"ף וְהֵרַמְב"ם דְּג' גִּיטִין כְּשֵׁרִים גַּם לִר"א מִן הַתּוֹרָה, וְר"א מוֹסִיף קוֹלָא אַע"פ שְׁאִין עֲלֵיו עֲדִים כְּלָל, וְאַדְרַבָּה מְכָאן כְּתָב הֵר"ן פֶּרֶק הַמְּגַרְשׁ דְּמַדְּיִיק הֵרִי"ף דְּגַם לִר"א סְגִי בְּעֲדֵי חֲתִימָה, דִּר"א מְשַׁמַּע דְּלֵהֲקַל בָּא ע"ש, וּפִשְׁיטָא דִּלְהֵרִי"ף וְרַמְב"ם בְּכַתְּב יָדוּ נְמִי אִינוּ אֱלָא פְּסוּל מְדַרְבְּנָן וְכַדֵּאִיתָא בִּש"ע סִימָן ק"ל סְעִיף כ', וְכַתְּב יָדוּ הָוִי כְּמֵאָה עֲדִים, וְלֹא דְמִי לְקוֹדוּשִׁין דְּבַהֲרָה הַדְּאָה שְׁקִידְשָׁה אִינָה מְתַקְדָּשֶׁת, אָבָל כָּאן שְׁגַט בְּיָדָהּ בְּכַתְּב יָד הַבְּעֵל הָוִי כָּאִילוּ עֲדִים חֲתוּמִים בּוּ, דְּהָא בְּאוֹתוֹ הֵגַט יְכוּלָה לְהַתְּגַרְשׁ, וְכִמּוּ שְׁבַעְעִדִים הָוִי גַּט דְּמַסְתְּמָא בָּא לִיָּדָה מִיַּד הַבְּעֵל ה"ה בְּכַתְּב יָדוּ שֶׁל הַבְּעֵל, דְּאִי תִיחֹזֵשׁ שְׁבַתְּחֵלָה לֹא בָּא בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין לִיָּדָה א"כ גַּם בְּעֲדִים חֲתוּמִים עַל הֵגַט נִיחּוּשׁ לְכַה, אַע"כ אֲמַרִּינּוּ מְסַתְּמָא נְמַסֵּר מִיַּד הַבְּעֵל, וְאַפִּי לְשִׁיטַת הַתּוֹס' וְהֵרַא"ש דְּבַעֲיָנָן דּוֹקָא עֲדֵי מְסִירָה וְלִדִּינָהּ וְדֵאִי לֹא מְהֵנִי כְּתָב יָדוּ, (וּק"ק עַל הַש"ע שְׁכַתְּב בְּסִי' ק"ל שֶׁם שְׁהֵגַט פְּסוּל וְנִמְשָׁף אַחַר דְּבָרֵי הֵרַמְב"ם, אָבָל לְהֵרַא"ש פִּשְׁיטָא שְׁהֵגַט בְּטַל דְּלֹא עֲדִיף כְּתָב יָדוּ מְעֲדִים, וְצ"ל שְׁסַמָּה עֲצָמוּ עַל מ"ש בְּסִימָן קל"ג עִיָּקֵר

הפּלוּגָתָא), אַבְל פְּשִׁיטָא דָאם פְּתַב יְדוּ יוֹצֵא מַת"י מְחֻזְקִינָן שְׁנַמְסָר מִיַּד הַבְּעַל, אֲלֵא פִּינּוּ דְלֵא מְהֵי בְּלֵא עֲדֵי מְסִירָה אֲפִשְׁר דַּבְּכָה"ג לֵא אֲמַרִינּוּ מְסַתְמָא נְמָסַר בְּעֵדִים, וַא"כ דְּבָרֵי הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּזָה אֵינָם בְּרוּרִים, וְהַדְּבָר בְּרוּר כַּמ"ש וְדוֹק הֵיטֵב: בַּא"ד פְּתַב יְדוּ וְעַד שְׁנִינּוּ שְׁפִיר כּו' עַכ"ל.

צ"ע לְמָה לֵא נִיחּוּשׁ בְּכַתֵּב יְדוּ שְׁהוּא עֲצָמוּ פְּתַבוּ לְהַתְלַמֵּד וְהָאִשָּׁה חֲתָמָה עָלָיו ע"א, וצ"ל דְּהָא פְּשׁוּט לְהוּ טְפִי שְׁנֻזְהָר מְלַכְתָּנוּב לְהַתְלַמֵּד דְּכַתֵּב יְדוּ הֵינְנוּ שְׁחַתְמַם עֲצָמוּ ג"כ וּבְחַתְמַם עֲצָמוּ וְדָאֵי לֵא שְׁנִינָה לְהַתְלַמֵּד כְּמוֹ בְּכַתֵּב יְדוּ לְעִנְיָן מְמוֹן דְּבַחְתִּימָה זְהִיר, אַבְל פְּתַב יְדוּ בְּלֵא חֲתִימַת יְדוּ וְדָאֵי לֵא פְּלוּם הוּא, וְכֵן הוּא בַח"מ ס' ס"ט לְעִנְיָן פְּתַב יְדוּ וְחַתְמַם לְמַטָּה, אַבְל בְּלֵא חֲתִימָה וְדָאֵי לֵא פְּלוּם הוּא, וְעִינָן בַּב"י בְּשֵׁם הַרְמְבִין וְתַשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א דְּכַתֵּב בְּכַתֵּב יְדוּ אֲפִי לֵא חַתְמַם עָלָיו וּבש"ע בְּכַתֵּב בְּכַתֵּב יְדוּ וְחַתְמַם שְׁמוֹ לְמַעְלָה, וְהַרְמְבִין שֵׁם מְבִיא רֵאזָה מְהָרָה דְּגִיטִין דְּבְלֵא חֲתִימָה נְמִי מִיְקָרֵי פְּתַב יְדוּ, וצ"ל דְּבַגְט שְׁפּוֹתֵב שְׁמוֹ וְהוּא בְּלִשׁוֹן הַבְּעַל הוּי פְּחַתִּימָה לְכֵן אֵין דְּרָהּ שְׁיַכְתָּנוּב פֶּן לְהַתְלַמֵּד פִּינּוּ שְׁפּוֹתֵב שְׁמוֹ בַּגְט הוּי פְּכַתֵּב יְדוּ שְׁחַתְמַם שְׁמוֹ בְּתַחֲלָה, וְע"ז וְדָאֵי אֵין חֲשֵׁשׁ שְׁעוּשָׁה לְהַתְלַמֵּד שְׁאֵינּוּ מְחַיִּיב עֲצָמוּ פְּדִי לְהַתְלַמֵּד פִּינּוּ שְׁנַכְתֵּב עַל שְׁמוֹ, אַבְל בְּכַתֵּב סוֹפֵר שְׁאֵינּוּ פּוֹתֵב עַל עֲצָמוּ י"ל לְהַתְלַמֵּד עֲבִיד, פִּינּוּ דְּכּוֹתֵב פְּתַב יְדוּ בַּגְט הוּי פְּחַתְמַם פִּינּוּ שְׁפּוֹתֵב שְׁמוֹ, לְכֵן לֵא קְשִׁיָא לְהַתּוֹס' רַק עַל פְּתַב סוֹפֵר: בַּא"ד נִיחּוּשׁ דְּשְׁמָא סוֹפֵר פְּתַבוּ לְהַתְלַמֵּד וְזָרְקוּ לְאַשְׁפָּה כּו' עַכ"ל לְכַאוּרָה נֵרֵא דְּכִינּוּ דְּחַתְמַם ע"א אִם אֵיתָא שְׁרוּצָה לְשַׁקֵּר הֵיָה יְכוּל לְחַתְמוֹם גַּם עַד שְׁנֵי וַיֹּאמֶר שְׁהוּא שְׁלִיחַ הַבְּעַל וַיֹּאמֶר בְּפִנֵי נְכַתֵּב וּבְפִנֵי נְחַתְמַם וְהֵיָה הַגְט כְּשֵׁר, אֲלֵא דְּקָשָׁה לִפ"ז בְּכָל ע"א שְׁאוּמֵר נִתְגַּרְשָׁה יְהֵיָה נְאָמֵן בְּמִיָּגוּ דָאֵי בְּעֵי פְּתַב גַּט וְחַתְמַם עֲדִים וַאֲמַר בְּפִנֵי נְכַתֵּב, וצ"ל פִּינּוּ דְּעִיָּקֵר טַעְמָא דְּנְאָמֵן מִשּׁוּם דְּלֵא מְרַע נְפְשִׁיָה א"כ אֵין עוֹשָׂה פֶּן דְּלֵא לִירַע נְפְשִׁיָה וְהוּי חֲזָקָה אֲלִימָתָא כְּמוֹ דְּלֵא חֲשַׁדִּינּוּ לְזִיוִף מִן הַתּוֹרָה דְּמְסַתְמָא לֵא חֲצִיף אֵינְשׁ לְזִיוִפִי, גַּם עַל הַעַד יֵשׁ חֲזָקָה זוֹ שְׁאֵינּוּ מְזִיָּיָה עַד הַשְּׁנֵי דְּשְׁמָא יְבֵא הַשְּׁנֵי וְיַכְחִישְׁנוּ, וַא"כ י"ל בְּכַה"ג בְּחַתְמַם אַחַר הַסּוֹפֵר אֵילוּ אֵינּוּ רוֹאָה פְּתַב יְדוּ שֶׁל הַסּוֹפֵר שְׁפַתֵּב ע"פ הַבְּעַל אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְחַתְמוֹם, וּכְשֵׁלֵא רֵאָה שְׁפַתֵּבוּ הַסּוֹפֵר חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא זָרְקוּ הַסּוֹפֵר לְאַשְׁפָּה א"כ הוּי פְּאֵילוּ הַעִיד שְׁהַסּוֹפֵר פְּתַבוּ לְשֵׁם הַבְּעַל וְאִם אֵיתָא שְׁלֵא פְּתַבוּ ע"ש הַבְּעַל רַק זָרְקוּ מְרַע נְפְשִׁיָה טוֹבָא, וְשְׁפִיר י"ל שְׁנְאָמֵן בְּמִיָּגוּ דָאֵי בְּעֵי אֲמַר שְׁשִׁלוּחַ מִן הַבְּעַל וַיֹּאמֶר בַּפְּנֵי כ' וְדו"ק: בַּא"ד וְזָרְקוּ לְאַשְׁפָּה כּו' עַכ"ל.

וְהַקְשָׁה בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ אֲמַאי לֵא חֲזִינְשִׁינּוּ שְׁפַתֵּבוּ הַסּוֹפֵר שְׁלֵא לְשְׁמָה דְּלֵר"מ א"צ פְּתִיבָה לְשְׁמָה וַא"כ אֵין פֶּאֵן רַק ע"א לְשְׁמָה דַּכְת"י אֵינּוּ מְצַטְרֵף פִּינּוּ שְׁלֵא פְּתַב לְשְׁמָה וְדַחַק, וְלַעֲנֵד לֵק"מ דְּוַדָּאֵי אֵינּוּ חֲשׂוֹד לְקַלְקֵלָה וְכ"ע בְּקִיאֵין לְשְׁמָה מְסַתְמָא כְּדַפְרִישִׁית לְעֵיל, וַא"כ כְּמוֹ דְּלֵא חֲזִינְשִׁינּוּ שְׁמִסּוֹר לְהָ גַט מְזוּיָיָה לֵא חֲזִינְשִׁינּוּ לְכָל פְּסוּלִים, רַק בְּזָה שְׁמוֹסֵר לְהָ גַט בַּע"א אֵינּוּ מְקַלְקֵלָה בִּידֵי שְׁמִים שְׁהַפֵּל יוֹדְעִין רִיעוּתָא זוֹ שְׁלֵא תַנְשָׂא לְכַתְחֵלָה בּוּ, אַבְל וְדָאֵי מְסַתְמָא בְּקִי גַם הַבְּעַל לְשְׁמָה כְּמוֹ שְׁאֵנּוּ אוֹמְרִים שְׁכָל עֲדִים יוֹדְעִין דְּבְעֵי לְשְׁמָה, וְלַקְלָקוּל בִּידֵי שְׁמִים לֵא חֲזִינְשִׁינּוּ כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל וְלֵק"מ: וְעוֹד נִרְאָה דְּהָא לְקַמֵּן פ' פֶּל הַגְט דָּף כ"ו ע"ב מְבַנְאֵר דְּלֵר"מ אֵין פּוֹתְבִין רַק טוֹפְסִי גִיטִין אַבְל תְּנַרְף לֵא מִשּׁוּם קִטְטָה אוּ תַקְנַת עֲגוּנוֹת, וַא"כ אֵין הַסּוֹפֵר פּוֹתֵב תְּנַרְף הַגְט גַּם לֵר' מֵאִיר עַד שְׁיַצְנוּנוּ הַבְּעַל וְהֵינְנוּ לְשְׁמָה פִּינּוּ שְׁפּוֹתֵב ע"פ צִוּוּי הַבְּעַל מְמִילָא הוּי לְשְׁמָה, וְכַמ"ש בְּסַפְרֵי גַט מְקוּשָׁר שֵׁא"צ לְפָרֵשׁ בְּפִירוּשׁ לְשְׁמָה, וְאַפִּי נֵאמַר שְׁצָרִיף לְפָרֵשׁ לְשְׁמָה מ"מ פִּינּוּ שְׁהַסּוֹפֵר מוֹסְרוֹ לְבַעַל אֵין הַפְּסַד לְסוֹפֵר שְׁיַכְתָּנוּב לְשְׁמָה פְּדִי שְׁיַנְכָּשֵׁר גַּם ע"י ע"א מִן הַתּוֹרָה וְחַתְמַם סַפְרֵי דְּדִינְי גְמִירֵי, וַא"כ עָלָיו לְחוּשׁ שְׁמָא יַחְתְּמוּם בּוּ רַק ע"א וְכוֹתְבוּ לְשְׁמָה ע"פ הַדִּין מִן הַסְּתָם, מִשֵּׁא"כ שְׁפַתֵּבוּ לְהַתְלַמֵּד קְשִׁיָא לְהוּ לְהַתּוֹס' שְׁפִיר שְׁפַתֵּבוּ לְהַתְלַמֵּד וְזָרְקוּ לְאַשְׁפָּה דְּלֵא אֲסִיק אֲדַעְתֵּיהָ שְׁמִצְאָנוּ הַבְּעַל וְדו"ק: בַּא"ד וי"ל שְׁהַסּוֹפְרִים נִזְהָרִים כּו'.

כתוב בספר פני יהושע ו"ל ואיכא למידק דהא שמואל גופיה דאוקי למתני' כתב סופר ועד מוקי בסופר שאינו מובהק, היינו משום דחיישינן שפא לא שמע מפי הבעל, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא נימא דהנלד ממזר ע"ש ולא הבנתי דבריו דמה ענגן זה לדברי התוס' דגם על פירש"י קשה דכיון שלא כתב מפי הבעל אמאי הנלד פשר כיון דהסופר אחד מע"ח לר"מ, וע"כ לפירש"י נמי אינו אלא חששא בעלמא וסגי לפסול לכתחלה שלא תנשא, ואדרבה אי הכי קשיא ליה על פירש"י דאם נחוש בסופר שאינו מובהק שלא כתב מפי הבעל איך מצינו ידונו ורגלינו בבית המדרש לדין דקי"ל כר"א דס"ל עדי מסירה פרתו וצריף פתיבה לשמה אע"פ שיש עדי חתימה, וא"כ קשה איך מכשירין בספרא דלא מובהק הגט עם עדי חתימה שפא לא שמע מפי הבעל אטו נפסול לכולהו גיטי שנכתב בסופר שאינו מובהק, וצ"ל דרש"י לא כ"כ רק לר"מ דכשיש עדי חתימה אפי' מצאו באשפה פשר ולא בעי פתיבה לשמה, וא"כ יוכל לכתוב אפי' שלא לשמה.

רק דסופר מובהק זהיר טפי שפא יאבד ממנו ותמצאנו האשה ותחתום עליו ע"א פקושית התוס', לכו נזהר לעולם שלא לכתוב התורף וזה זהירות יתירה, אבל לר"א דמדינא צריף לשמה י"ל שלעולם אין לחוש שנכתב שלא לשמה שגם הבעל עצמו בקי ואינו חשוד להכשילה במזיד, וא"כ גם לרש"י לא פסול רק מטעם שפא אינו נזהר היטב וכמ"ש התוס' בזה ודו"ק: אמנם לשיטת הרי"ף והרמב"ם דגם לר"א סגי בעדי חתימה א"א לפרש כפירש"י דבסופר שאינו מובהק חיישינן שלא שמע מפי הבעל, דקשה א"כ נפסול לכולהו גיטי דהא לא מהני חתימה נשמה אם לא נכתב לשמה, וצ"ל ג"כ כדפרישית דשמואל לא קאמר אלא אליבא דר"מ בעינן סופר מובהק דלר"מ ביש עדי חתימה א"צ פתיבה לשמה, לכן יש לחלק בין מובהק לאינו מובהק, אבל למאי דקי"ל כר"א אפי' סופר שאינו מובהק נמי פשר לכתחלה מפח עדי חתימה כיון דלעולם הסופר צריף לכתוב לשמה, וא"כ אין לחוש שכתבו בלא ציווי הבעל אלא דמשמע ליה לאוקמא מתני' אפי' כר' מאיר, לכן צריף לאוקמא דוקא בספרא דמובהק, ואם זכנו ה' להגיע לשם נפרש יותר בס"ד ודוק היטב: בד"ה פתב בכתב ידו כו' טעמא דפסול משום שיכול לכתוב הזמן כו' וא"ת כו' עכ"ל.

לולא דברי התוס' הנה נ"ל טעמא אחרניא עפ"מ ש בש"ף ח"מ סימן מ"ו סק"י ובסימן ס"ט דכתב ידו צריף קיום מן התורה, א"כ י"ל הא דאיתא במשנה במביא גט בא"י א"צ לומר בפנ"כ, היינו משום דמשום עיגונא אקילו שלא לטעון מזוניף, וכן הא דחד מהימין במביא גט היינו משום דמה"ת עדים החתומים על השטר כמו שנזכרה עדותן בב"ד, וא"כ בכתב ידו דבעי קיום מן התורה אינה נאמנת בלא קיום, א"כ אי אפשר להכשיר פתב ידו לכתחלה דנפיק מיניה חורבא שתנשא בו כמו בגט שיש עליו עדי חתימה, וכשיבנרר שע"י גט שפכתב ידו בלא עדים נשאת נטעון מזוניף ותצא והנלד ממזר, להכי גזרו לכתחלה שלא תנשא ואם נשאת וקיימה אותו בדין הוא שהנלד פשר, וגם בענגן הקיום עצמו כתב הש"ף דחמיר פתב ידו שאין מקיימין אותו משני שטרות ושאר קולות, א"כ קיום דכתב ידו אין מצוי לקיימו כמו קיום עדים ולהכי גזרו בו לכתחלה, ונתיישבה קושית התוס' ודוק כי נכון הוא: עוד י"ל דחששו שתנשא על סמך פתב ידו וכשתוציא אחר נשואין נחוש שעכשיו הוא שנתן לה הבעל הגט ובניה ממזרים דאפשר שבעל ראשון הקדים הזמן ונתנו לה אחר נשואין ואיכא לעז על בניה, וגם אפשר דאנו נמי נחוש לזה, והא דלא מפרש דמה"ט תיקנו זמן בגיטין די"ל פשחתימים בו עדים אין חשש כ"כ, דמ"מ אפשר שיבנרר ע"פ העדים, לכן צריף טעמא דחפוי דמ"מ יעשה פן להציל ושפא לא יתברר, אבל פתב ידו

דליפא לברורי פלל לא הכשירו ודו"ק, ועינין בסמוך: בא"ד וא"ת כו' אבל למאן דמפרש כו' משום פירי עכ"ל.

איפשר ליישב עוד דבלא"ה הקשו התוס' למ"ד משום פירי דס"ל זנות לא שכיחא הא תקינו בתולה נשאת משום זנות, ויש לתרץ זנות שיש חיפוי על ידו לא שכיח וכיין דעדים חתומים על הגט איפא לברורי ע"פ עדי חתימה אימת חתמו הגט, אלא דיש לחוש שייחפה מחמת שאיפשר שלא ניתן לברר בקל ע"פ העדים, אבל הך דבתולה נשאת חששו לזנות ותיקנו משום זה שתנשא ברביעי, וא"כ אי נכשיר בכתב ידו לכתחלה י"ל גם הך מאן דאמר מודה דתיישינו שייחפה מאחר שלא ניתן לברורי פלל ודו"ק: בד"ה יש כו' וסיפא כו' דאפ"ה לא תנשא לכתחלה.

לכאורה אין זו רבותא דמ"מ בע"א הוי פאין בו זמן, ואיפשר דס"ד בע"א לא תפסיד הפירות פיין דהלוקח אינו יודע מתי נתגרשה ה"ל מחוייב שבועה ואין יכול לישבע משלם, וא"כ שפיר תוכל לטרוף ע"פ ע"א קמ"ל דמ"מ לא תנשא, והיינו משום דבכה"ג לא אמרינו מתוך שאיל"מ שאיל"מ פיין דהלוקח לא ה"ל למידע: בפירש"י ד"ה ולא כו' ופליג עלי' ר"א דאפי' לכתחלה תנשא כו' עכ"ל צ"ע מאי ראיה היא זו דילמא משום דת"ק מצריף מיהא כתב סופר או כתב ידו ועד ור"א ס"ל אפי' ליפא שום עד פשר, אבל אפתי מנ"ל דלא בעי מדרבנן דילמא לא פליג אלא דאפי' בלא עד פשר מן התורה, וע"פ פשוטו פנונת הש"ס פיין דאמר פשר משמע שגוף הגט פשר אפי' לינשא בו לכתחלה דהא ת"ק הולד פשר קאמר, א"כ ר"א דאמר פשר משמע אפי' לינשא בו לכתחלה, ונראה דכוננת רש"י ודאי מהא דאע"פ שאין עליו עדים לא מוכח רק דהולד פשר בלא שום עד, ועיקר דיוקו של רש"י מדנקט פשר משמע שתנשא לכתחלה אלא דאיפא למימר דילמא פשר הולד קאמר, ולזה פירש"י מדפליג עלי' ר"א מוכח ממילא דעכ"פ הולד פשר אפי' לא יאמר תיבת פשר, ואי ס"ל דזוקא הולד פשר לא לימא רק אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים ויהיה מוכח מזה דעכ"פ הולד פשר אפי' בלא שום עד ולא כתב ידו, והשתא שפסיים בתיבת פשר ע"כ אגוף הגט קאי פנ"ל, ודו"ק וצ"ע: בפרט אם נפרש פה פירושא שפירש"י וגובה מנכסים משועבדים בגט זה, א"כ משמע דלכתחלה נמי תנשא דמדרש פתובה נלמד כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי, א"כ מוכח דתנשא לכתחלה: בתוס' ד"ה ר"א כו' וא"ת דילמא זוקא בכתב ידו כו' מכשיר כו' עכ"ל לכאורה אם יש עדי מסירה מ"ט דת"ק דפוסל הא פיין דלא מתפשר בלא עדי מסירה אין פאן חשש שפא יחפה ולא לפירות דהא איפא לברורי ע"י עדי מסירה, וצ"ל דהתוס' ס"ל דמ"מ י"ל דלת"ק פיין דס"ל דלא צריף עדי מסירה לא מהני עדי מסירה להכשיר לכתחלה, מיהו קשה למ"ש התוס' לקמן דגם לר' מאיר צריף עדי מסירה דאין דבר שבבערה פחות משנים, א"כ קשה למה יפסל אם עדי מסירה לפנינו ה"ל למימר דתנשא, וצ"ל דמ"מ פיין דמתפשר בלא עדי מסירה בפנינו כשהגט יוצא מתחת ידה, לכן פל שהגט אינו פתוב באופן שיועיל בלא עדי מסירה פסול אפי' עדי מסירה בפנינו, וקושיות התוס' דנימא דבהא פליגי דלר' מאיר אע"פ שיש עדי מסירה בפנינו לא מכשרינו ליה פיין שהגט אינו ראוי להכשיר בלא עדי מסירה, ור"א ס"ל דע"י עדי מסירה מכשרינו ליה שפיר אבל לעולם תרנוייהו בעינינו ואהני עדי מסירה דליתכשר אפי' מדרבנן: בד"ה וגובה כו' ופסק ר"ח שיש לסמוך אההיא דגט פשוט כו' עכ"ל לכאורה תמוה פיין דלקמן דף פ"ו פריף בפשיטות ורב סבר בשטרות לא הא קתני וגובה מנכסים משועבדים, א"כ איף איפשר דהסוגיא בגמ' לא ס"ל דקאי אשטרות פיין דהש"ס פריף כן בפשיטות ובדרף תמיה, ואיפשר ליישב דלקמן פריף הש"ס לרב לשיטתיה דס"ל גט גובה עיקר פתובה, א"כ אי אפשר לפרש דגובה מנכסים משועבדים דהא יכול לטעון פרעתי הפתובה

וגט זה שפתיבתי לה הוא גט אחר דאין עדים רק על מסירת הגט בע"א, א"כ יכולין הלקוחות לטעון שמה פתב לה גט אחר בע"א וכבר נפרעה הפתובה דבע"א לא תוציא ממון, א"כ מאחר שידוע שהיה לה גט בע"א יכול לחזור וליתן לה גט פנה, וכ"ש בכתב ידו ואין עליו שום עד שלא תגבה עם הגט מן משעבדי דשמה שוב חזר וכתב לה גט אחר א"כ לא תוציא בגט זה ממשעבדי, וא"כ לרב לשיטתיה ע"כ וגובה אשטרות קאי, מיהו לדין דקי"ל דלא פרב א"כ אינה גובה בגט אפי' העיקר רק עם הפתובה, א"כ כל זמן שהפתובה בידה שפיר גביא ממשעבדי דעיקר גבייה הוא בכתובה וכשתחזיר לו מסתמא מיקרע קרע לה, דאל"כ לעולם נאמר שמה החזיר לו השטר ושוב מחזירו למלנה שגיבה שנית, אלא ודאי דלא משהי ליה, א"כ דחי הש"ס שפיר לדין שאני הכא דאיכא פתובה ודוק היטב: בד"ה וכי כו' וא"ת כו'.

דברי התוס' דחוקים, ולענ"ד נראה לנישב דע"כ גזירה דכתיבה אטו חתימה היינו דנימא פי היכי דכתיבה לא בעי לשמה גם חתימה לא בעי ולא נדרוש דרשא דוכתב לה לשמה, וא"כ י"ל ודאי לאינשי משמע פשטא דלישנא וכתב בין אפתיבה בין אחתימה וא"כ כשנכשיר פתיבה שלא לשמה איכא למיטעי דלא בעי כלל לשמה, וכ"ש למ"ש התוס' דלא משמע להו לבני מדינת הים דרשא דוכתב, אבל לענן מחובר דדרשינו וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא פתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר קציצה ונתינה, וא"כ ממילא אף אם נכשיר פתיבה דמחוסר י"ל דכיון דבשעת פתיבה קודם חתימה אפתי מחוסר מעשה החתימה, א"כ ע"כ לא קפיד קרא רק אחר שנגמרה החתימה שלא יהא מחוסר מעשה, א"כ שפיר הפתיבה לא איכפת לן במה שמחוסר מעשה דלעולם הוא בשעת פתיבה מחוסר מעשה ולא קפדינו רק על שמחוסר מעשה קודם נתינה, והיינו כשראוי לינתן מיד אחר החתימה, ואיש ודו"ק: ועוד נראה לי לנישב בפשיטות דעל מחוסר פיון דאין כותבין לכתחלה ליכא למיגזר שמה יכתוב ויחתום במחוסר דהא לעולם אין כותבין לכתחלה, אבל בשלא לשמה לא שייך לגזור שלא יכתוב שלא לשמה דדרך לכתוב להתלמד או לשם אחר ואח"כ נמלך, א"כ שפיר גזרינו פתיבה אטו חתימה לפסול אפי' דיעבד, פיון דאי איפשר לגזור שלא יכתבו שלא לשמה ודו"ק: בא"ד מתני' דמחוסר כר"א וחתמו אתורף קאי עכ"ל.

והקשה מהרש"א א"כ מנא דעינו כלל דר"מ לא בעי מן התורה פתיבה לשמה, ונראה דהסוגיא פשיטא לה דליכא למיזרש וכתב רק או אפתיבה או אחתימה, וא"כ בס"ד דבעי לאורווי מנין לנו דלר"מ בעי חתימה טפי מלר"א מיייתי ממתני' דמחוסר וכיון דחתימה בעי פתיבה לא בעי, והשתא דכבר אייתי מג' גיטין דמוכח לר' מאיר דוכתב קאי אחתימה דהא ר"מ מכשיר אפי' בלא עדי מסירה, א"כ ע"כ וכתב אחתימה קאי ממילא לא דרשינו ליה אפתיבה, דאי ס"ל לר"מ דוכתב קאי אפתיבה א"כ לא סגי בלא עדי מסירה ודאי לא סגי, א"כ לא מהני עדי חתימה כפי שיטת התוס', וכיון דלר' מאיר סגי בע"ח ע"כ לא דריש וכתב על הפתיבה ודו"ק.

ובהכי ניחא מ"ש התוס' לעיל בד"ה דתנו דסוגיין כר"ל, וקשה איך פריה סתמא דתלמודא ארבה מר"ל, אלא ודאי ס"ל להש"ס דליכא נ"מ דאפי' נוקים כר"א מ"מ ליכא לאצרוכי תרנונייהו, רק הש"ס נקט לאורווי דר"מ חתימה בעי לריש לקיש עכ"פ, ולפי האמת מוכח פן מג' גיטין דחתימה בעי, וממילא פתיבה לא בעי וליכא נ"מ לענן עיקר קושנין כלל ודוק היטב: אמנם פן למאי דפרישית לעיל בד"ה שלשה דלמאן דמוקי כתב סופר ועד הא דפסול לכתחלה בספרא דלא מובהק הוא משום האגופא דלא רמיא עליה לכתוב לשמה לר"מ דכשר נמי שלא לשמה, אבל

בלא"ה לא הנה חיישינו דהסופר עביד שלא פדין, וצ"ל למאי דמוקי דר"מ ס"ל דמדרבנו בעי פתיבה לשמה צ"ל מתני' כמ"ד פתב ידו ועד אבל פתב סופר לא מהני, ובהך דכתב סופר ועד צ"ל חתם סופר וכתב ידו לא הנה עדות פלל, דאל"כ ה"ל לאכשורי נמי לכתחלה דכינן דמדרבנו בעי פתיבה לשמה אפי' סופר שאינו מובהק נמי מסתמא מיגמר גמיר דע"כ בקי הוא בלשמה: ועפ"ז מיושב היטב השגת הרמב"ד על הרמב"ם בפ"א מגירושין שהשיג על הרמב"ם שכתב בכתב ידו ועד ה"ז גט פסול ופוסל לכהונה, והשיג עליו הרמב"ד מפלל דכתב סופר ועד אינו פוסל ואיך איפשר דלשמואל אם נשאת הולד פשר ולרב אינו פוסל אפי' לכהונה, ולפ"ז ניחא דנדאי לשמואל דמחלק בין סופר מובהק דכשר אפי' לכתחלה, וקשה הא ע"כ סתם ספרי דדייני נזקרים א"כ מה חילוק בין מובהק לשאינו מובהק, וע"כ קאי לר' מאיר דס"ל עדי חתימה פרתית ולא בעי פתיבה לשמה, לכן יש לחלק בין ספרא דמובהק ללא מובהק, והשתא למאי דמוקי רבי ירמיה חתם סופר שנינו ורב חסדא מוקי לה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח, ובתוס' דף פ"ו ע"ב פתבו דר' יוסי ס"ל כר"א דאמר עדי מסירה פרתית א"כ נדאי בעי פתיבה לשמה מן התורה, וא"כ הא גופא קשיא למה מוקי חתם סופר, הא לר"א אפי' פתב סופר נמי פשר לכתחלה, דלדידיה ה"ל כל סופר מובהק שגרי בקי בלשמה, אע"כ מאן דס"ל חתם סופר לא הוי הסופר עד פלל, ושפיר דברי הרמב"ם מוכרחים דהגט בטל בכתב סופר ועד דאינו מצטרף לעד פלל, דאם אינו בטל ה"ל לאכשורי לכתחלה לדין דקיימא לן כר"א דנדאי פתבו הסופר לשמה דכולהו בקיאיין בדיו לשמה, ודברי הרמב"ם ברורים ודוק היטב: (דף ד' ע"א) בתוס' ד"ה חתמו כו' לכתחלה נמי פשר לחתום וליתן כו' עכ"ל.

ונראה ליישב דלהכי נקט לשון דיעבד דהא בעינן בגט ספר מקנה וצריף להיות של הבעל, א"כ קשה לכאורה איך יהיה פשר שמה לא נתיאשו הבעלים והוי פאליו פתב בפניר גזול דפסול הגט, וצ"ל דאיירי שהיא יאוש פגון ברוב נכרים, דל"ל מנכרי נפל דמסתמא פתב לשון גט אינו מנכרי, אלא דאפתי קשה דילמא בשעה שמצאו עדיין לא ידע דנפל וא"כ ה"ל יאוש שלא מדעת ולא הנה יאוש, וצ"ל כמ"ש התוס' לעיל דהסופרים נזקרים א"כ פשנאבד לו מסתמא ממשמש בכתביו שלא יאבד לו שלא יבא לידי מכשול, ולכן אמרינן מסתמא פבר נודע לו, אף דאפתי י"ל בשעה שמצאו באיסורא אתי לדיה מ"מ הוי לגבי אשה יאוש ושנינו רשות ושפיר מתגרשת בו, וא"כ אתי שפיר דדוקא בדיעבד פשר אבל לכתחלה יש לחוש לייאוש שלא מדעת: ובהכי ניחא לשון הסוגיא לקמן דף כ"ו דמפרש אדרב פפי משמיה דרבא דאמר האי אשרתא דדייני דאיפתבא מקמי דמסהדי אחתימת דיהו פסולה וליתא מדרב נחמן דאמר כו' אפי' מצאו באשפה, ואפ"ל רבנו לא פליגי אלא בגט אבל בשאר שטרות לא, דאמר ר' יוחנן שטר שלנה בו ופרעו כו' אבל למיחזי פשיקרא לא חיישינו, וקשה פנין דמהך דמצאו באשפה לא מוכח לכתחלה א"כ ל"ל לאתויי פלל הך דמצאו באשפה, ולפ"ז נראה דנדאי פשר משמע בדיעבד דוקא אלא די"ל משום יאוש שלא מדעת, וא"כ רבא לשיטתיה דס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש, ע"כ רב נחמן דקאמר לשון דיעבד חיינו משום דלכתחלה חיישינו למיחזי פשיקרא, וא"כ לרבא לשיטתיה מוכח לחוש לכתחלה למיחזי פשיקרא, מיהו אגן דקיי"ל כאפ"י בהא מהלכות יע"ל קג"ם ממילא יש לומר לכתחלה נמי לא חיישינו למיחזי פשיקרא, וכדמוכח מדר' יוחנן דלמיחזי פשיקרא לא חיישינו אפי' לכתחלה, ומיושב שפיר הסוגיא ודוק היטב, ור' יוחנן נמי לשיטתיה אזיל דדייקינן מיניה בב"מ דף כ"ב דס"ל יאוש שלא מדעת לא הנה יאוש, א"כ אין ראיה מלשון פשר די"ל משום יאוש שלא מדעת: עוד נ"ל ליישב לשון דיעבד לפי שיטת התוס' דלר' מאיר בעינן שיהיה מוכיח מתוכו, וא"כ בשני

יוסף בן שמעון אינו יכול לגרש בלא סימן, וא"כ זה שמצא הגט איפשר לחוש שהסופר כתבו בשביל יוסף בן שמעון אחר אף שהוא אינו בקי וסובר שלא הוזהרו, שמא ידע הסופר שיש עוד יוסף בן שמעון בעיר וא"כ לא הוי גט, וצ"ל דתלינן בכתב להתלמד ולעולם לא הוזהרו יותר יוסף בן שמעון, וא"כ לכתחלה אין ליתנו מה"ט רק בדיעבד שנתנו תלינן דכתבו להתלמד ונאבד ממנו ולא תלינן ביב"ש אחר מאחר שלא הוזהרו ולק"מ ודו"ק: בא"ד וא"ת ומ"ש כו' דבעי לר"מ לכתחלה פתיבה בתלוש עכ"ל.

נראה ליישב דנדאי במקור איפא למיגזר פתיבה אטו חתימה, אבל לענן שלא לשמה בלא"ה יש להבין אמאי צ"ל בפני נחתם שמא נחתם שלא לשמה, הא התוס' הקשו לקמן דף י"ז ע"ב איך כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו שמא יכתוב ליתן בניסן ולא יתן עד תשרי ותיקצו לקמן ובב"מ דף י"ח דלא חיישינן לזה דלא מקדים אינש פורענות לנפשיה, א"כ קשה ונדאי איך ניהוש שיתקמו מפלי שיצוה הבעל לחתום שמא לא יתנהו עד תשרי, ואם צוה הבעל לחתום חיינו לשמה, וכמ"ש בספרי גט מקנשר דא"צ לומר בפירוש לשמה מעיקר הדין, וצ"ל דחיישינן ששמעו שיצוה לסופר לכתוב, אבל אחר שידעו שרוצה לגרש יש לחוש שיתקמו קודם שמיצה, וא"כ לא דמי למחנך דיש לגזור פתיבה אטו חתימה דאם יכתבו במקור יחתמו ג"כ במקור, אבל בשלא לשמה דלא שכיח אלא במצאו באשפה או שכתבו הסופר להתלמד, א"כ פיון שלא שמעו שיצוה לסופר לכתוב פשיטא שאפי' בשאר שטרות אין חותמין עד שיצוה להם לחתום וממילא הנה לשמה וא"ש: ועפ"ז מיושב הסוגיא דלקמן דף כ"ו ע"ב דדייק דלמחזי כשיקרא לא חיישינן מהא דמצאו באשפה, וקשה אכתי מוכח דלכתחלה לא חיישינן למחזי כשיקרא, ולפ"ז ניקח די"ל דמוכח כן מהא דצריף לומר בפני נחתם לר' מאיר, וע"כ שמא חתמו קודם ששמעו מפי הבעל ואי חייש למחזי כשיקרא בלא"ה אי איפשר להם לחתום בטרם ששמעו מפי הבעל, אלא דבפשיטות לא מצי לדייק דאי הנה ס"ל דבעינן פתיבה לשמה הנה צריף בפני נחתם ג"כ מטעם מזונוף מתוכו, אבל פיון דס"ל מצאו באשפה פשר וא"צ פתיבה לשמה, א"כ קשה לר"מ ל"ל בפני נחתם משום חשש שלא לשמה הא אין יכולין לחתום אם לא שמעו מפי הבעל משום מחזי כשיקרא, וכל ששמעו מפי הבעל וחתמו חיינו לשמה ואין פאן בית מוחוש, אלא ונדאי החשש ששמעו שיצוה לסופר לכתוב וכיון דלא מקדים פורענות לנפשיה ממילא סבורין לחתום, ובאמת כשלא שמעו הוי שלא לשמה ומוכח שפיר דאפילו לכתחלה לא חיישינן למחזי כשיקרא, דאל"כ איך יחתמו קודם ששמעו מפי הבעל לחתום דעכ"פ מחזי כשיקרא, וכיון דאין יכולין לחתום לכתחלה אפי' בשאר שטרות מהיכא תיתי לחוש, א"ו אפי' לכתחלה לא חיישינן בשטרות ושפיר חיישינן דגם בגיטין יעשו כן כמו בשטרות שאם שמעו שפותר שטר ונותן מעות שפיר יכולין לחתום אף שעדיין לא צוה ודוק היטב, ועיין בסמוך: בד"ה מודה כו' תימא לר"י כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים למאד כמו שיראה המעיין, והנלענ"ד בזה דבגט יש לחוש טפי והוא משום הא גופא דהפתיבה עיקר לענן לשמה מ"מ ונדאי אם השליח מביא גט בלתי חתום לאשה דאינו מועיל דכתיבה לחוד בלא עדי חתימה אינו הוכחה שהבעל צוה לכותבו ולא הוי רק ע"א, וכמ"ש הרמב"ם בפ"ט מגירושין דין ל"ב, והטעם דבגט חתום מסתמא בא לידו ע"פ הבעל כמו בכל שטר חתום שהוא בחזקת שפא לידו מן המתחייב, אבל מפתיבה לחודה לא מוכח מידי, ואיפשר שאחר שכתבו נמלך וזרקו לאשפה פיון דבלא חתימה אינו עומד לראיה, בין לשיטת התוס' דלא סגי לעולם בלא עדי מסירה ובין לשיטת הר"ף והרמב"ם בלא עדי מסירה גט שפותר ואינו חתום אינו כלום, וא"כ שפיר יש לחוש בגט דפעמים שמכין לאחד להיות שליח ואומר לסופר פתוב גט

לאשתי וזה הוא השליח דהא צ"ל בפני נכתב, וא"כ אי לא מצרכת חתימה לשמה א"כ יחתמו עדים אף שלא ישמעו מפי הבעל כששמעו שהכין לו שליח לגט ויקבל שליח הגט, ובאמת קודם שנחתם איפשר דמימלך הבעל ואין דעתו שיקבלנו השליח עד שיהיה נגמר עם החתימות והיינו ששיצנה לעדים לחתמו דאז י"ל מסתמא דעתו ליתנו, וכמ"ש התוס' דלא מקדים פורענות לנפשיה, אבל כתיבה בלא חתימה לא שייך דמקדים פורענות דכיון דאינו מועיל לראיה אפתי לאו פלום הוא, וא"כ אין דעתו שיקבלנו השליח רק אחר שיוגמר בדעתו לגרש, והיינו שיצנה שיחתמו העדים ואז יקבלנו השליח, ולפי דאין הבעל מעלה בדעתו שיחתמו העדים בלא דעתו לכה אינו מזהר לשאול לסופר אם כתבו כיון דנמלך ואין רוצה עוד לגרש, ומתוך שהעדים היו רגילים לחתום כשמוסרין אותו לבעל בטרום שיצנה לחתום אי לא הוה בעינו לשמה, א"כ יכולין לחתום הגט וליתנו לבעל אם ירצה ליתנו להאשה או לשליח אחר ששמעו שפבר צנה לסופר לכתוב שלפי דעתם יתנהו הבעל מיד ואם לא ירצה ליתנו יקרעהו, ובכה"ג שיימסרו לשליח איפשר דהוי גט בטל לגמרי שאין דעתו כלל שיומסר לשליח בטרום שיצנה לעדים לחתמו, משא"כ בשטרות אין דרך שיעמיד שליח שיקבל השט"ח אפי' למ"ד פותבין שטר ללנה אע"פ שאין מלנה עמו, היינו שמוסרין אותו ללנה כשירצה המלנה ללות לו, אבל אם מצנה לכתוב שטר מ"מ אין להם לחתמו בלא דעת הלנה ולמוסרו דשמא לא ירצה ללות, ולא שכים כלל שיעשה שליח שיומסר השטר לשליח דלעולם צריכין למוסרו ללנה ואין דרך ליחד השליח שיהיה אצל סופר כיון דלא צריך בפני נכתב, א"כ לא טעו העדים בהא כלל לחתום בלא דעת הלנה דשמא לא יאמין לשליח שיומסר לו שטר חתום בעדים דשמא יעשה קנוניא עם המלנה וכהנ"ל, א"כ מסתמא פשוותמין אין מחזירין אותו רק ללנה וליפא למיחש למידי, אבל בגט אי לא צריך לשמה היו חותמין מעצמם והסופר היה מוסרו לשליח שעשה ובכה"ג אינו פלום, לכן תקנו שצריך לשמה בחתימה וכשישמעו העדים שהבעל מצנה לחתמו שפיר יכול השליח לקבלו מידם פתוב וחתום אחר שפבר נגמר בדעת הבעל לגרש וכבר עשאו שליח ליפא למיחש למידי, פן נ"ל ודוק היטב, ומדמי ליה למזוניף מתוכו דטעמא משום דנסמך על עדי חתימה, וכאן נמי יש לחוש לשמא נסמך על עדי חתימה, ובאמת כשלא שמעו מפי הבעל אין לסמך עליהם ודו"ק:בא"ד תימא לר"י כו' מה תקלה כו'.

בספר פ"י הקשה בשם בנו דכאן נמי נחוש לקרוב שחתם וממילא שיילינו ליה אם לא חתום קרוב, ולכאורה לק"מ דהא פתב הרמב"ם בפ"ט מגירושין דין ל"ב בשליח שהביא גט שאינו חתום אין סומכין עליו שלא האמינו רק כשמביא גט חתום בעדים, וא"כ אי תיחוש לקרוב לא מהני עדות השליח, אלא דאין זה דיחוי די"ל מסתמא לא חיישינו לקרובים דעדים החתומים על השטר פמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי ורפנו הוא דאצרוף לכן גם השליח לחוד נאמן, מיהו נראה לפי שיטת התוס' דרבה דייק מן המשנה דיבענו לא מהני רק דוקא בפני, א"כ יקשה לכאורה לפי שיטת רש"י דשיילינו ליה אמאי אינו מועיל יבענו ונשאל לו על לשמה, וצ"ל דאם לא יתקנו בפני נחתם א"כ מאין ידעו אם שמעו מפי הבעל ובאמת לא ידע כיון שלא היה אצל החתימה, לכן תקנו בפני נחתם כדי שיהיה אצל החתימה וישאלוהו אם צנה הבעל לחתום, וא"כ ל"ל דחששו לקרוב דא"כ אמאי צריך בפני נחתם נימא יבענו ונשאל לו אם יודע שהעדים אינם קרובים, וכבר כתבו התוס' לעיל דרבה מדייק מן המשנה דיבענו אינו מועיל, וזה אפי' לפירש"י י"ל דרבה ודאי דעתו אינו מועיל וא"כ לר' אלעזר תיסקי על החתימה דעתו כיון דלא צריך לשמה רק מחשש קרוב גם בידיעתו יכולין לשואלו ולק"מ ודו"ק, ובלא"ה למ"ש התוס' לעיל דלא חיישינו

רק בלשמה דאין בקיארין בדרשנה זו שלא קיבלו אותה א"כ בקרוב אין לחוש פלל, דא"כ גם בשטרות נובעי בפני נחתם, אלא פשוט דלא תיזשין פלל לקרוב דבהא פולן בקיארין גם.

במדינת הים, וזה פשוט: בא"ד דגזרינן חתימה אטו פתיכה כו' עכ"ל. אע"ג דר"מ לא גזר פתיכה אטו חתימה י"ל פיון דבכל השטרות החתימה עיקר איכא למיגזר טפי חתימה אטו פתיכה: בגמרא רב אשי אמר הא מני ר"י היא.

ויש לדקדק דלעיל דפריה רבא מ"ט לא אמר פרבה הא ודאי ניחא ליה לאוקמא ככ"ע מדנוקי כר' יהודה לחוד, ונאפי' להך תירוץא דמזוניף מתוכו י"ל דרבא לא ס"ל הך סברא דלא דמי למזוניף מתוכו כמ"ש התוס', וי"ל דמ"מ לימא פרבה ובפני נכתב משום לשמה ובפני נחתם משום קיום, דרבא לא ס"ל הדיוק דידענו לא מהני פיון דלפי האמת ס"ל משום קיום ודו"ק: בתוס' ד"ה עד.

עיון בספרי גט מקושך תירוץ נכון: בד"ה דקיי"ל הלכה כר"א בגיטין משום דמייירי הכא בגיטין נקט גיטין כ' עכ"ל איפשיך ליישב דדוקא בגיטין הוצרך לומר הלכה כר"א דאי אין הלכה כר"א לא הוי גט בלא עדי מסירה, ולר"א פל קנין בעדי מסירה וה"ה בכל שטרי קנין כמ"ש התוס', א"כ פלוגתא דרב ושמואל היינו בשטרי הלואות וראיות, ולכאורה קשה דלדין דקיי"ל שיעבודא דאורייתא ונאפי' מלנה ע"פ גובה מלקוחות מן התורה רק משום פסידא דלקוחות אין לה קול, וא"כ במקסר לו השטר בעדי מסירה ע"כ צ"ל דיש לה קול דאם אין לה קול מאי אהני דעדי מסירה פרתיה הא אפי' מלנה ע"פ גובה מדינא ממשעבדי רק משום פסידא דלקוחות ונאפתי איכא פסידא דלקוחות וע"כ יש קול בעדי מסירה, וא"כ אפי' תימא דלא מהני עדי מסירה מי גרע ממלנה ע"פ ובכה"ג דיש לה קול, וצ"ל טעמא דרבנן פיון דעדי מסירה לא מהני לקנין תו לא מהני למידי והוי כאילו הלנה בעדים בלא שטר, וא"כ לר"א דס"ל ע"מ פרתיה לקנות א"כ ממילא בהלונא אפי' תימא דלא הוי שטר ראיה מ"מ פיון דיש לה קול יש לגבות ממשעבדי, ולא גרע ממוכר שדהו בעדים דגובה ממשעבדי משום דאית ליה קלא, אלא דלקמן פליגי רב ושמואל לשיטתיהו דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא ושפיר תליא אי מעיקר הדין ע"מ פרתיה דיש לו דין שטר, אבל למאי דקיי"ל שיעבודא דאורייתא שפיר יש לגבות ממשעבדי פיון דאית ליה קלא ודו"ק, לכן נקט בגיטין פיון דקיי"ל שיעבודא דאורייתא והלכתא פנותיה בגיטין ממילא גם בשטרות גובה ממשעבדי: בא"ד וזה ר"א מודה במזוניף מתוכו משמע דאפיי ור"י סברי כר"א עכ"ל.

איפשיך לדחות דנדאי אי מוקמינן סתם מתני' כר"א שפיר י"ל דהלכתא פנותיה, אבל אי לא מוקמינן פנותיה י"ל דאין הלכה כר"א, וא"כ י"ל דרב יוסף דקאמר אקנייה בעדי מסירה היינו משום דס"ל הלכה כר"א, ואי סתמא דמתני' דמצרכא נמי בפני נחתם לא אתיא פנותיה אין לפסוק כר"א, וצ"ל דס"ל מתני' כר"א וא"כ י"ל דהיינו קושיא פיון דס"ל כר"א ע"כ מוקמית סתם מתני' כר"א, וקשה הא חתימה לא בעי, וע"כ צ"ל פשינויא דש"ס דמודה ר"א במזוניף מתוכו, וא"כ ממה נפשך אין להכשיר, וא"כ לפי האמת י"ל פיון דלרב אשי מתני' לא אתיא כר"א אינו מוכרח שיהיה הלכה כר"א, מיהו י"ל דבגיטין נדאי הלכתא פנותיה וא"כ ממילא פיון דקאמר בסתמא כר"א מוכח שפיר אפי' בשטרות ודו"ק: בא"ד ולפיכך כו'.

תמוה דאין לו המשך דבלא"ה צ"ל עדי מסירה לפי שיטת התוס' דבעינו דוקא עדי מסירה, ונראה ליישב דבאו לשלול שיטת הרי"ף והרמב"ם דס"ל גם לר"א סגי בעדי חתימה והקשו עליו הרבה קושיות, והר"ן תירץ דלר"א ע"ח מטעם עדי מסירה פיון שהגט יוצא מתחת ידה אנו סהדי שנמסר לה, ועפ"ז נמשכו דברי התוס' והוא מהא דפליגי אי בשטרות הלכה כר"א פירש"י לקמן דף פ"ו

ע"ב משום דכתיב וכתב בספר וחתום, והשתא קשה לסברת הרי"ף מנ"ל דבשטרות לא דילמא הא דכתב וכתב בספר וחתום היינו משום דלא הנה עדי מסירה לכה הוצרה לעדי חתימה וע"ח נמי מועילין מטעם עדי מסירה, ואין לומר ימסרנו בפני עדים החתומים י"ל שלא היה המקבל שם, וע"כ הוכרח לעדי חתימה ולא מוכח פלל דבשטרות לא, אלא ע"כ לא סגי בלא עדי מסירה, ועדי חתימה לא מהני פלל למ"ד עדי מסירה פרת, ושפיר יתכן פלוגתא דבשטרות אי מהני עדי מסירה די"ל מדכתיב וחתום לא מהני עדי מסירה ואידך ס"ל משום עצה טובה, וא"כ שפיר פתבו התוס' ולפיכך דמוכח דלא מהני עדי חתימה פלל בלא עדי מסירה ודו"ק: אמנם פן בזה יש לנישב שיטת הרי"ף דדייק הלכה כר"א בגיטין ולא בשטרות, והרא"ש הקשה עליו מהאי מתנתא שבהיא התוס' ראיה ממנה, ולפ"ז ניקח דנדאי הא דרב ס"ל בשטרות לא היינו משום דמוכח מדכתיב וחתום, אלא די"ל לעולם בכולהו מהני עדי מסירה, והא דכתיב וחתום היינו לפי שהמקבל לא היה שם לכה החתים בו עדים וכשיבא המקבל ימסרנו בינו לבין עצמו וזה ג"כ עדי מסירה: אלא דזה תליא אם פותבין שטר ללנה אע"פ שאין מלנה עמו ולא חיישינן שמה פתב ליתן בגיטין ולא נתן עד תשרי ותליא אי אמרינן עדי בתומין זכין לו, א"כ שפיר י"ל דבשטרות נמי הלכה כר"א והא דכתיב וחתום היינו שהמקבל לא היה שם דנדאי לא איירי בשטר הקנאה דהא דייקנן מהכא דקנן שטר דאורייתא בקידושין דף כ"ו, א"כ משמע נדאי דעיקר הקנן בשטר, וא"כ אין פותבין ללנה בלא מלנה וכן אין פותבין שטר ללוקח כמ"ש הש"ך בח"מ סימן רל"ח, אף אי אמרינן עדי בתומין זכין לו שפיר פותבין, וא"כ י"ל דלא מוכח פלל דבשטרות לא יועיל עדי מסירה ויתכן שפיר הלכתא כר"א בשטרות ג"כ, והשתא י"ל דשמואל דס"ל הלכה כר"א בשטרות היינו משום דשמואל ס"ל פאבני דאמר עדי בתומין זכין לו וכמ"ש התוס' פרק מי שקהה נשוי דף צ"ד ע"ב, א"כ שפיר י"ל דהלכה כר"א בשטרות ג"כ דאין ראיה מן הפתוב שצאמר וחתום די"ל שהמקבל לא היה שם, וא"כ הו"ד סנהדרין דהראיה מן אבני דהא פתב הרא"ש דלא אמרינן הלכתא פכתראי פי אם מאבני ורבא ואילף, וא"כ שם אבני לשיטתיה דס"ל עדי בתומין זכין לו שפיר י"ל הלכה כר"א גם בשטרות, אבל למאי דפסק הרי"ף דלא אמרינן עדי בתומין זכין לו, וא"כ ע"כ המקבל היה שם ולא הקנה לו בעדי מסירה מוכח שפיר דלא אמרינן בשטרות ע"מ פרת, ודברי הרי"ף ברורים לפי שיטתו והתוס' איפשר לשיטתיהו אזלי דפסקי כמ"ד עדי בתומין זכין לו, לכן פסק כר"א גם בשטרות וא"ש: בא"ד וצ"ל דבמשולשין איירי כו'.

לכאורה אין לזה המשך, ונראה לפי מ"ש בסמוך שבאו התוס' לשלול סברת הר"ן דעדי חתימה מועילים מטעם עדי מסירה דאנן סהדי שבא לידה פיון שאנו רואים הגט בידה ולגפילה לא חיישינן, א"כ י"ל דמשום הא גופא בעינן לר"א דס"ל ע"מ פרת א"כ אין עדי חתימה מועילין רק מטעם עדי מסירה, א"כ פשאין מוכיח מתוכו א"כ לא ידענו ממי נמסר לא שנייה מוכיח מתוכו, ולזה פתבו התוס' פיון דבמשולשין איירי אף לר"מ א"כ שפיר מוכיח מתוכו, וא"כ אמאי לא יועיל לר"א וע"כ שאין ע"ח מועילין פלל לר"א, ועיין פני יהושע ואתה תבחר: בגמרא מהדרינן אדר"א דקיי"ל פנותיה בגיטין.

התוס' דייקו דהא קמ"ל גם בשטרות הלכה כר"א עימ"ש בלשון התוס', א"כ ה"ל למימר בסתמא הלכה כר"א, ונראה לפי דעת הרמב"ם דכל שטר חתום ה"ל ח"י העדים מפי פתבם, והש"ך שם בסימן כ"ח הביא דברי הרמב"ן שהרבה להשיג עליו דאיה מכשירין בגיטין ושטרי קנן ע"פ ע"ח, גם קשה דלעיל אמר ריש לקיש בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעו דאמר ריש לקיש

עדים החתומים על השטר כמי שנתקרה עדותן בב"ד דמי, ולהרמב"ם אין מציאות שטר מן התורה, ונראה דנדאי לפי עיקר הדין י"ל שטר הוי מפי כתבם וכיון דהוי מפי כתבם א"כ ונדאי אין לסמוך על העדים דמה שסומכין על העדים היינו משום דמתוקינן להו בחזקת פשרות שלא יעידו שקר, אבל בהא דלאו עדות הוא מן התורה אף אם יחתמו בשקר לא עברו אלא תענה לכן אין לסמוך עליהם מן התורה, מיהו השתא דתקינו רבנן שיועיל עדותן ממילא חתימת ידן פאילו העידו כן, שהרי אחר שמוציאין ממון בעדותן מדרבנן ממילא ה"ל עדים מן התורה שהרי עדותן מועלת, לכן מהני שפיר בגט אחר שתקנו שמועיל עדותן א"כ אנו סהדי שהענין אמת ובעל זה כתב לה גט, וכעין שכתב הר"ן בעדי מסירה, מעתה י"ל דלהכי הורה הש"ס באצבע דהלכה כר"א בגיטין ולא אמר סתמא משום שהיה עולה על הדעת דבשטרות דוקא י"ל הלכה כר"א אף דמעשים בכל יום דשטר מועיל ע"פ ע"ח י"ל דהיינו מדרבנן, אבל בגט אינו מועילין ע"ח מן התורה, וא"כ ע"כ מתני' דסומכין על גט ע"י שליח ע"כ בשביל עדים החתומים בו דבלא עדים אין סומכין על השליח, וכמ"ש הרמב"ם בפ"ט מגירושין דין ל"ב וכיון דמועילין ע"ח להפקיע אשת איש ע"כ מדאורייתא הוי עדות, דאל"כ איך סומכין לאפקועי אשת איש על ידן מיהו למ"ד ע"ח פרתוי נדאי לא הוי מפי כתבן כיון שזה עיקר הכשירו של שטר וא"כ הנהו ס"ד דבגיטין ע"כ אין הלכה כר"א, דאי ע"מ פרתוי ה"ל ע"ח מפי כתבן, קמ"ל דאדרבה בגיטין נדאי הלכה כר"א ומ"מ מהני ע"ח לאפקועי אשת איש אחר שתקנו ע"ח א"כ נדאי לא יחתמו עדים בשקר ואנו סהדי שנומסר לידה, א"כ ה"ל ע"ח מועילין מן התורה מטעם עדי מסירה וא"ש: ובהכי ניחא לישנא דריש לקיש דקאמר ד"ת עדים החתומים על השטר כמי שנתקרה עדותן בב"ד, והקשו להרמב"ם מן התורה אין שטר, ולפ"ז י"ל דריש לקיש נקט האי לישנא דלשיטתיה אגזיל דס"ל אין הלכה כר"א בשטרות, א"כ עיקר שטר מפי ע"ח הוא ושפיר שייך שטר מן התורה, והרמב"ם לשיטתיה דפסק כר"א אף בשטרות א"כ מן התורה ע"ח ה"ל מפי כתבם: ובהכי ניחא ראית הרמב"ם שכתב בכ"מ מהא דפ' ד' אחין דאמרין דרפף לא תיקנו זמן בקידושין כו' לאנוחי גבי עדים זימנין דחזו בכתבא ומסהדי וה"ל מפי כתבם, והתוס' הקשו הא שטר מן התורה, ולזה ס"ל להרמב"ם דשטר ה"ל מפי כתב, ובתומים סימן כ"ח כתב שאינו מוכן דא"כ כל שטר קידושין בטל ומה ענין לכתוב בו זמן, ולפ"ז ניחא דפשיטא דכיון דכתבה התורה שטר קידושין נדאי מהני מן התורה אלא דצריך עדי מסירה מן התורה, ואחר שתקנו חכמים שטר וחזקה שאין חותמין שקר אינו מועיל אלא מצד ידיעה בלא ראיה, וא"כ לענין קידושין לחיובה מיתה, לענין דיני נפשות לא מהני ידיעה בלא ראיה, וענין בתומים שם שכתב ג"כ קרוב לזה: אלא דקשיא לי א"כ מאי קאמר לינחה גבי דינה מחקה לה הא גבי דינה נמי לא יועיל כיון דהנהו מפי כתבן ולא מהני על פיו, וכן קשה לדברי הכ"מ, וא"כ אפי' לא מחקה לה ע"פ עצמה אינה נהרגת, ותקמה איך לא הרגיש בתומים בזה וצ"ע, ואין להאריך פאן בזה, ואם יגזור ה' בחיים דעתי לבאר לקמן בזה ל"ו יותר: שם ואמר רב"ח לדידי חזי לי ההוא אתרא כו'.

לכאורה הוא לומר ולמה אייתי כלל דרב"ח לענין הנדרש בש"ס, ונלענ"ד דבלאו הכי הנה פשיטא ליה למימר דפליגי אי שכיחי או גמירי, וטעמא דר"א שלא תחלוך במדינת הים כדמסיק באמת, להכי מייתי דרב"ח דאמר דהוי כמפי כובי לפומבדיתא פירש"י ספ"ב דסוּפָה דהוי שיתא פרסי, וא"כ אם איתא דטעמא דר"א שלא תחלוך אמאי נקט כפר לודים דמרחק שיתא פרסי, הא אפי' סמוך יותר נמי צריך לומר בפנ"ח משום שלא תחלוך, אלא ע"כ לא פליגי כלל בשלא תחלוך ודמוכות טפי מכפר לודים א"צ לומר בפנ"ח א"כ ע"כ לא ס"ל שלא תחלוך, לכן משמע ליה

דפליגי דר"א ס"ל דהגני נמי אין בקיאיין אביל סמוכות טפי בקיאי וישיחי, אלא דהתוס' פתבו במשנה דנקט פפר לודים לרבותא שהיו מצויים בה אנשי לוד, ומהרש"א הקשה דנימא בהא פליגי, מיהו נראה בפשוט דהש"ס משמע ליה דבהא פשיטא דלא מפלגינן בין מצויין לאין מצויין דבהא נדאי שינה שלא תחלוך, ואי ת"ק ס"ל מןבלעות לא ושיחי אין סברא להוציא מהם מקום אחד שמצויים דבכולהו מןבלעות יאמרו רק להוציא מהם חד מקום לא מסתבר פלל, מ"מ לר"א משמע ליה דנתן גבול שסמוך יותר א"צ לומר, דטפי הוי רבותא למינקט מקום סמוך לגמרי ממקום רחוק שימא פרסי אע"ג דאית ביה רבותא דמצויים, אלא נדאי פפר לודים הוא גבול שבסמוך יותר א"צ לומר, וא"כ ע"כ לא ס"ל שלא תחלוך, והמתרץ משני ליה דפשיטא דכולהו מןבלעות ושיחי וגמרי וליכא רבותא פלל בין סמוך יותר מכפר לודים לכפר לודים, ולא יעלה על הדעת למצוא בו שום טעם רק משום שלא תחלוך, וא"כ ממילא שלא הוצרך לפרש סמוך יותר דאין לחלק ביניהם פנין דליכא טעמא רק שלא תחלוך, וניחא ליה למינקט פפר לודים מטעם שפתבו התוס' לעיל פנין דליכא שום סברא למיטעי לומר שסמוך יותר מכפר לודים לא יצטרכו לומר, פנין דלית לן טעמא רק משום שלא תחלוך אין חילוק פלל, ונקט מיהו רבותא פל דהו בידני מפני שמצויים בה וכמ"ש התוס' במשנה, פנ"ל ודוק היטב: (ע"ב) בפירש"י בד"ה לפרושי כו' חד מינייהו נקט עכ"ל.

ולשון לפרושי לא דניק, ולולא פירש"י הנה נלענ"ד דנדאי אי טעמא משום דאין מצויין לקיימו הוי רבותא טפי מביא ממדינת הים לא"י ממוליה, דיותר מצויים בני מדינת הים בארץ ישראל מבני א"י במדינת הים, דאסור לצאת מא"י לח"ל, וא"כ ס"ד דהוי כמו מארדשיר לאקטיספון לקמן דף ה' דידעי בח"י דבני ארדשיר, ולזה קמ"ל דמ"מ אין מצויין לקיימו, ורפנן בתראי לפרושי טעמא שהו משום קיום, דלא נטעה דטעמא משום לשמה א"כ מוליה לא הנה צריה, קמ"ל טעמא משום קיום ודו"ק, ועמ"ש בסמוך בלשון התוס': בתוס' ד"ה תנן כו' ומרישא כו' דמשמע דוקא ממדה"י לא"י כו' עכ"ל.

והקשה מהרש"א אמאי לא קשיא לרבא ג"כ מרישא, ולמאי דפרישית בסמוך ניחא דטפי הוי רבותא לענן קיום ממדינת הים לא"י אף דבני מדינת הים מצויין טפי משום מצנת ישיבת ארץ ישראל, ובזה מיושב מה שהקשה מהרש"א עוד לרבא קשיא אמאי נקט מוליה ולא נקט ממדינה למדינה בא"י, ולפמ"ש ניחא דנדאי רבא לפרושי ת"ק אחי דלא נימא טעמא משום לשמה נקט מוליה דנדע דטעמא משום קיום, והשתא מיהת לענן קיום איפשר לומר דעכ"פ טפי מצויין בני מדינת הים בארץ ישראל משום ישיבת א"י, וא"כ מצויין יותר לקיימו ממדינה למדינה בארץ ישראל, וא"כ לענן קיום בהו ס"ד י"ל דטפי מצוי לקיימו במוליה מיהת ממדינה למדינה בא"י ודו"ק: בגמרא הא באותה מדינה כו' לרבה קשיא.

ויש לדקדק דילמא רבה גופיה לא חייש לערעור הבעל רק באין מצויין לקיימו דנאמן לומר דאיכתב שלא לשמה במיגו דמזונוף לכן צריה לומר ג"כ בפני נכתב, אבל היכא דמצויין לקיימו דלית ליה מיגו אין יכול לערער שלא לשמה, ומ"מ לא סגי בפני נחתם לחוד על הקיום, דמ"מ ניחא טפי שיאמר ג"כ בפני נכתב פנין דבלא"ה צ"ל בפני נחתם, אבל באותה מדינה דלא צריה פלום לא תיקנו פלל, וצ"ל דפשיטא לן אי איכא שום חששא דאין בקיאיין, דיש להצריך גם באותה מדינה במדינת הים אע"ג דמצויין לקיימו, ובזה יובן פנונת רש"י שפירש ואע"ג דאין בקיאיין לשמה וקשה דילמא בעי לאותובי דע"כ בקיאיין מדלא צריה לומר בפ"נ, ובפ"י דחק, מיהו

נראה דכוננת רש"י לרבה דס"ל שאין בקיאים לשמה א"כ לא מסתבר לומר דבאותה מדינה דשינה קיום לא יצטרף בפ"נ אע"ג דלא שינה מיגו דמזוניף, מ"מ פינו דאין בקיאים ה"ל להצריך בפ"נ ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה אלא כו' וא"ת ואמאי נקט כו' וה"ה ממדינה למדינה עכ"ל.

למאי דפרישית בסמוך ניחא די"ל דנהי דבא"י בקיאים לשמה מ"מ לרבה לשיטתיה דס"ל דאמרינן מיגו במקום עדים פדאיתא בב"מ בעובדא דנהר פקוד, א"כ י"ל דממדינה למדינה בא"י יהיה נאמן שנכתב שלא לשמה במיגו דאי בעי טעין מזוניף ואין עדים מצויין לקיימו, ובמביא ממדינת הים אפי' מקונים נמי צ"ל בפ"נ אע"ג דלית ליה מיגו, פינו דאין בקיאים לשמה אפי' בלא מיגו מהימו, ולהכי קמ"ל דממדינה למדינה בא"י א"צ לומר פלוס ואפי' באינו מקונים ודו"ק: בגמרא הא בהדיא קתני לה המביא גט בא"י כו'.

וקשה לפי מה שפירש"י לקמן בד"ה ואיפא דאיפא לאוקמא באותה מדינה א"כ לישני נמי אי מסיפא ה"א דוקא באותה מדינה, וכ"ש לפי דברי מהרש"א דלא משני הש"ס מידי כפירש"י שפירש אי מההיא מדוקא דרישא דאפתי קשיא רישא ל"ל, וע"כ סיפא הנה מוקמינן באותה מדינה דתמוה דא"כ ה"ל לישנויי הכי באמת, לכן נלענ"ד ברור דנדאי לקושטא דמילתא דלרבה טעמא משום לשמה א"כ נדאי אי נקט סיפא.

לחוד שפיר מוכח דבא"י אפי' ממדינה למדינה א"צ לומר בפ"נ, והיינו מדלא איירי התנא לענין בפ"נ רק במביא ממדינת הים וסתם בא"י דא"צ לומר בפ"נ נדאי ליפא למיטעי לפי האמת דסיפא דוקא באותה מדינה איירי, דבכל כה"ג ה"ל לפרושי, אבל לרבה בס"ד דעיקר תקנת בפ"נ משום קיום, וא"כ מדינת הים ליפא דוקא דלא מסיק אדעתיה שום חילוק בין א"י למדינת הים לענין קיום, א"כ שפיר איפא למיטעי דבא"י באותה מדינה דוקא קאמר, אבל לרבה דעיקר טעמא משום לשמה אם איתא דגם בא"י צ"ל גבי ממדינה למדינה, איך שביק תנא לפרושי עיקר דינא פיצד ינהג בא"י ממדינה למדינה, אלא דמ"מ דרף התנא לאשמעינן באגב מדוקא ולא לסמוך על הסתימה, לכן פירש אי מרישא לא שמעינן רק דיעבד וסיפא קמ"ל לכתחלה, ולא קשיא רישא ל"ל דדרף התנא לעולם לאשמעינן בבא יתירה בלא זו אף זו כ"ש דיוקא בעלמא אע"ג דליפא למיטעי בסיפא דדוקא באותה מדינה קאמר, דא"כ ה"ל לאשמעינן הדין בממדינה למדינה דצריך ולא לסמוך על הדיוקא, אלא נדאי מסיפא נמי שמעינן מסתימת התנא דאפי' ממדינה למדינה לא צריך בא"י, ומ"מ אין קושטא אי אשמעינן ברישא דממדינה למדינה לא צריך דיעבד ובסיפא קמ"ל אפי' לכתחלה א"צ, אע"ג דנהו נשמע מסיפא דנדאי בכל גונוי איירי, פן נ"ל ברור: ובהכי ניחא מה שהנזיח בס' פ"י בצ"ע דנימא לקושטא דילמא לרבה ממדינה למדינה בא"י צריך לומר לכתחלה ולפמ"ש לק"מ דפשיטא שאין לחדש דין שלא זכר התנא בפירושו, ובסיפא נדאי משמע דאפי' ממדינה למדינה לא צריך בא"י, פן נ"ל ברור ודוק היטב: בתוס' בד"ה אי מההיא כו' אבל קשה דאמרינן ברפ"ב כו' עכ"ל נראה ליישב קושיות התוס' למאי דמסיק לקמן לאחר שלמדו לרבה בקיאים לשמה רק משום גזירה שמה יחזור הדבר לקולו, א"כ שפיר יש לפרש א"צ אפי' לכתחלה והיינו משום דמתני' נדאי איירי נמי אחר שלמדו, וא"כ למאי דאמרינן דבא"י ה"מ דיעבד היינו משום דמ"מ לכתחלה צ"ל גם בארץ ישראל י"ל היינו קודם שלמדו, דבח"ל מדינא צריכין מאחר שאין בקיאים יש להצריך גם בא"י לכתחלה מיהת, אבל לאחר שלמדו דבח"ל נמי מדינא אין צריך רק משום שמה יחזור הדבר לקולו, א"כ בא"י דלעולם היו בקיאים א"כ לאחר שלמדו אפי' לכתחלה א"צ, ובירישא קמ"ל אפי' קודם שלמדו א"צ לומר בא"י דמיירי מתני'

מעיקר תשנתא, וא"כ האי דקאמר ה"מ לכתחלה היינו נמי לאחר שלמדו די"ל בדיעבד לא גזרינו
שמא יחזור הדבר לקולו ונדיוקא דמתני' דב"ל אפילו דיעבד נמי צריף י"ל היינו קודם שלמדו
בזו צריף אפי' דיעבד ובא"י לכתחלה, ואחר שלמדו י"ל בח"ל לכתחלה ובא"י אפי' לכתחלה נמי
לא דלעולם אסקי' חד דרגא בא"י, וא"כ למאי דקאמר ה"מ לכתחלה היינו אחר שלמדו וממילא
בא"י אפי' לכתחלה לא צריף וברישיא קמ"ל דאפי' קודם שלמדו א"צ אפי' לכתחלה ולק"מ ודוק.

אלא דבלא"ה משני התוס' שפיר: בד"ה ואמר ר' יצחק כו' בלא דר' יצחק כו' דבא"י היתה כו'
עכ"ל, ואיפשר לומר דבלא דר' יצחק הנה איפשר לומר מהגמוניא להגמוניא היינו שהגמוניא א'
בא"י וא' בח"ל כמו עכו שפתבו התוס' במשנה וקמ"ל אע"ג דעדיף ממובלעות, אבל ר' יצחק
אמר עיר אחת היתה בארץ ישראל דייק שפיר, ועוד נראה דהתוס' לקמן דף ס"ד הקשו ל"מ ד'
בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יתביה לדידה יתביה
ניתלה, א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אפתי יאמר לפקדון נתתיו, ותירצו דב' עיירות לא שייף
לדידה יתביה, וא"כ י"ל דלעולם הוא בחוץ לארץ ומ"מ בעיר א' לא שייף לתקן בפני נכתב דאין
תועלת דאפתי יוכל לערער לפקדון נתתיו, אבל מהגמוניא להגמוניא בח"ל שפיר מועיל בפ"נ
דלא יוכל לומר לפקדון נתתיו דלא שייף לדידה יתביה ניתלה פיון דמקפידות לא יוכל לבא בקל
ומוסרו לשליח, להכי מיייתי דר' יצחק אומר בהדיא דבא"י היתה ודו"ק: בד"ה רבה כו' פיון דידענו
לא מהני עכ"ל.

והקשה מהרש"א דילמא באמת מהני ידענו בא"י מהגמוניא להגמוניא פיון דליכא למיחש רק
לקיום, ונראה דלא קשיא דהא בלא"ה תיקשי מנ"ל להתוס' דלא סגי רק בפנ"ח לחוד משום
קיום, וע"כ פשיטא להו דרשב"ג דמוסיף מהגמוניא להגמוניא את"ק קאי, א"כ משמע דבעי נמי
בפ"נ כמו במדינת הים ולא מסתבר פלל שיהיה רשב"ג חולק על ת"ק בענין אחר, וכי היכי
דבמדינת הים לא מהני ידענו גם במהגמוניא להגמוניא לא מהני ידענו: בגמרא המביא גט כו' אם
יש עליו עדים כו'.

עיין בספרי גט מקושר דף ע"ט ע"ב דקשה להלום לשון זה דפשיטא שיש עדים על הגט, דאל"כ
לא מהימן שליח אחד כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מגירושין דין ל"ב וע"ש: (דף ה' ע"א) בתוס' ד"ה
אילמא חרש ולא בעי למימר פגון אינם כו' ולא אומר עכ"ל.

קשה להבין למה לא שייף באילם ואין יכול לומר, וכבר פתבתי בספרי גט מקושר די"ל באילם
לענין בפני נכתב סגי כמתוף הכתב עי"ש דף ה"ל, ועפ"ז נ"ל ליישב הא דלא פריף בפשיטות
ארבה כמ"ש מהרש"א, ולפמ"ש י"ל באופן זה דנדאי בלא"ה הוי מצי למימר דאיירי באילם,
ולענין בפני נכתב מהני לענין לשמה שפיר ברמיזה, אבל לענין קיום החתימה די"ל דלא מהני
ברמיזה וכמ"ש מהרש"א ג"כ, אבל השתא דמיייתי מתני' דהפל פשרין להביא את הגט חוץ מחרש
כו' וסתם חרש שאינו מדבר ואינו שומע משמע דאילם פשר להביא הגט, א"כ ע"כ גם לענין
קיום סמכינן על רמיזתו וא"כ פריף שפיר וא"ש, ולסברת התוס' דאינם אין יכול לומר בפ"נ
קשה למה מוקי בחרש ולא הספיק ליתנו לו עד שנתחרש לוקמה באילם שלא הספיק ליתנו עד
שנשתתק, ונראה דקשה לשון אם יש עליו עדים דבשלמא בנתחרש צריף עכ"פ עדי מסירה
שמוסר לה הגט בתורת שליחות דכיון דעכשוו אינו בר דעת לא ידענו מאין בא לידה, לכן צריף
להיות עדים שמוסר לה פשהוא פיקח, משא"כ באילם אם הוא מקוים שפיר נאמנת היא עצמה
שבא לידה מן האילם פיון דכשר לשליחות עכ"פ והגט יוצא מתחת ידה ודאי מסרו לה מדעתו

ונאמנת שנמסר לה, אבל בחרש צריכה עדים דאין ראיה מה שהגט יוצא מת"י דשמא מסרו לה בחרשותו לכן צריכה עדים שמסר לה פשהוא פיקח, ונראה דמה שדייקו התוס' דה"ל למימר ולא אמר היינו כיון שהדין שנה באילם שאין יכול לומר או שלא אמר ה"ל למימר ולא אמר, אלא נדאי בלא אמר באמת לא מהני קיום חותמיו, כן נ"ל בכוננת התוס' דווקא היטב: ועוד נראה דבלא"ה לא קשיא דיש לפרש בחרש ממש ואם יש עליו עדים שהיה אצל הפתיכה וכיון שהיה אצל הפתיכה א"כ אילו היה בר דעת היה אומר בפני נכתב, וא"כ אין חשש דלשמה דנדאי דשאר עדים שהיו אצל פתיכה לא גריעי משלח עצמו שאמר בפני נכתב מאחר שמעידין שנה היה בשעת פתיבת הגט, מיהו להא מילתא צריה השלח דאפי' יש שאר עדים אצל הפתיכה והחתימה שכתב הבעל גט לאשתו מ"מ כיון שאין מפירין החתימות לאו קיום הוא דשמא גט אחר הוא, אבל כשיש עדים שנה החרש נעשה שלח ונהיה אצל הפתיכה מסתמא אותו גט הוא, מיהו על החתימה לא שיהו שיעידו שנה היה אצל חתימה, דהא לענין קיום ה"ל עד מפי עד ואין יכולין להעיד שהשלח יודע קיום החתימות דע"כ צריה לפרש כן אם יש עליו עדים, אבל למאי דמוקי בנתנו לה פשהוא פיקח ולא הספיק לומר בפ"נ עד שנתחרש, וא"כ מתפרש אם יש עליו עדים שמסרו לה פשהיה פיקח דדחיק לאוקמא שיש עדים מתחילתו, ולכן פריה שפיר ודו"ק: בד"ה אי הכי יכול כו' וא"ת מאי קשיא ליה כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים, ואיפשר לומר דלרבא י"ל דנדאי בקיום חותמיו ליפא שום רבותא, אלא דקמ"ל דלא תימא דבעי בפני נכתב לכתחלה משום מידק דייק מיהו באיתרמי שאינו יכול י"ל דסגי בלא קיום חותמיו, קמ"ל אפי' בדיעבד נמי בעינן קיום חותמיו, אבל לרבה דס"ל משום לשמה א"כ טפי ה"ל רבותא דאפי' לכתחלה סגי בקיום חותמיו ולא חיישינן אלשמה לאחר שלמדו: ועוד נ"ל בפשיטות דלרבה דמתני' דנקטה בפני נכתב משום לשמה א"כ לא מהני קיום חותמיו, א"כ מתני' קמיינתא ע"כ איירי קודם שלמדו, וא"כ נדאי טפי ה"ל לתנא לאשמועינן עיקר דינא דלאחר שלמדו סגי בקיום חותמיו מה שאין כן קודם שלמדו לא סגי בקיום חותמיו, ואיך שביק תנא לאשמועינן עיקר דינא וליתני בדרה רחוק באינו יכול, ונהו ליה למימר כדאמר ר' יהושע לקמן דלא אמרו אלא בדורות הראשונים שלא היו בקיאים לשמה, כיון דמתני' דאין יכול לא קאי כלל אמשנה קמיינתא, דהא במשנה ראשונה בפני נכתב דוקא ולא מהני קיום חותמיו, ואיך נקט שתי משניות סמוכות שפותרות זו את זו, אע"כ משנה ראשונה נדאי ג"כ בענין זה של משנה אחרונה, ופריה שפיר אפי' יכול נמי לאחר שלמדו א"צ ואיך נקט במשנה ראשונה בפני נכתב ג"כ, ועלה מפרש רבה שאין בקיאים לשמה לא מהני מקוויים, ואיך נקט במשנה שנייה דאהני קיום, וא"כ הקושיא אפי' יכול נמי, וכיון דמתני' לאחר שלמדו איך נקט במשנה ראשונה בפני נכתב משום לשמה כיון דאיירי אחר שלמדו, וא"כ לא ה"ל לרבה כלל לפרש אמתני' טעמא משום לשמה כיון דאיירי אחר שלמדו וסגי לעולם בקיום חותמיו, וע"ז משני שפיר גזירה שמא יחזור לקוללו וא"כ בנדאי גם משנה ראשונה אפי' אחר שלמדו ומ"מ לא סגי בקיום חותמיו רק באינו יכול, אבל לרבא לא קשיא כלל דכיון דמשנה ראשונה נמי ס"ל הטעם משום קיום, א"כ משנה אחרונה קמ"ל דגם באינו יכול בעינן קיום, כן נלענ"ד ברור ופשוט: בא"ד ולקמן מפרש אי הכי חז נמי ליבעי כו' עכ"ל.

צ"ע דילמא בחד לא מספקא ליה דנדאי לא סגי בלא בפני נכתב משום קיום, ואיפשר דהתוס' ס"ל דשמואל גדול מרב הונא ולא בעי אלא למיבדקיה א"כ הנה ליה למיבעי בחד, (ועוד דילמא בחד פשיטא ליה משום קיום עכ"פ צריה): מיהו לענ"ד איפשר לתרץ דהכי קשיא ליה למה אמר

בשנים שהביאו גט משמע דשניהם שלוחים הם ואם אחד נעשה שליח והשני מעיד שנמסר לו הגט ג"כ לא ליבעי בפ"נ פיון דאיפא ע"א שנמסר לו ואינו מוסר גט מזוניף, א"כ על הקיום עדיף עדותו מעדות א' שאומר בפני נחתם, ולמה צריך שיהיו שניהם שלוחין דכיון דאינו מוסר גט מזוניף, א"כ הנה ברור טפי ע"י שנים מאחד, משא"כ אי בעינן משום לשמה שפיר י"ל בפני נכתב עדיף דמעיד על לשמה, וא"כ אפי' חד שליח והשני מעיד על המסירה בלאו הכי עדיף מבפני נחתם דעכ"פ לא שכיח שימסור גט מזוניף, א"כ ליפא נפקא מינה במה ששניהם שלוחים, אבל אי בעינן לשמה י"ל דשניהם שלוחים איפשר דעדיף ששניהם מעידין שהבעל מסר גט פיון ששניהם היו אצל המסירה דייקו טפי, וא"כ י"ל דהבעיא הנה אי חיישינן משום לשמה אפי' שניהם שלוחין צריכין לומר, ופשיט ליה דא"צ דטעמא משום קיום וה"ה דסגי בא' שליח והשני מעיד על המסירה, אבל לרבה דמייירי אחר שלמדו א"כ ליפא למיבעי פלל אלשמה, וא"כ אפי' חד שליח וחד מעיד על המסירה יש לו דין שנים שהביאו, ומשני גזירה שפא יחזור הדבר לקלוקולו ובעינן דוקא אתינהו בי תרי דלא שכיח, ועיין לקמן דף ט"ז בתוס' ד"ה אבל, ועפ"ז איפשר ליישב מה שהקשו התוס' למאי דמסיק תרי דמיייתי גיטא לא שכיח, א"כ ליפא נ"מ באתייהו בי תרי, ולפמ"ש א"ש דמ"מ איפא נ"מ באתייהו בי תרי וחד שליח וחד מעיד על המסירה דבכה"ג לא הוי מילתא דלא שכיח ודו"ק.

בגמרא נהרי אשה דלא שכיחא. פירש"י שתהא היא עצמה מביאה את גיטתה בתורת שליחות, וקשה הא בח"ל שאין עדים מצויין לקיימו, אם פן אם לא תביאנו בתורת שליחות לא תהיה נאמנת ותצטרף קיום על הגט ולא תוכל לינשא בלא קיום, א"כ ודאי ניחא לה להביא בתורת שליחות שתאמר בפני נכתב ולא תצטרף קיום, ומפאן ראיה לדעת הרמב"ם בפ"ז מגירושין ופי"ב דכשםביאה הגט בעצמה א"צ קיום ונאמנת כל זמן שאין הבעל מערער, ומפרש לקמן ספ"ב פי מטא לידה איגרשה וא"צ בפני נכתב, אבל להראב"ד קשה הא ודאי משום הכי שקלא בתורת שליחות שלא תצטרף לקיום, מיהו נראה דבלא"ה קשה דילמא צריכה לומר משום קיום, וצ"ל כמ"ש המפרשים דמייירי אפי' באותה מדינה, וא"כ י"ל דבהא הראב"ד מודה דבאותה מדינה דלרבה כולה מתגי' אפי' באותה מדינה, ובהא הראב"ד מודה היכא שעדים מצויין לקיימו וא"צ בשליח לומר בפ"נ גם אשה נאמנת, מיהו איפשר שלדעת הרמב"ם ניחא בלא"ה מה שהקשו המפרשים דילמא משום קיום צריכה לומר די"ל דגם משום קיום לא חיישינן באשה עצמה מביאה גיטה, דהא פיון שהיא עצמה יודעת שגירשה, א"כ פיון דלפי האמת לא חיישינן לזיוף רק לערעור הבעל כמ"ש התוס' לעיל א"כ פשיבא * לכאורה אין הבנה לדברים אלו ושמום בין חצאי עגולים הבעל תטמין הגט ותאמר גרשתני ותהא נאמנת מפח אין אשה מעינה פיון דלפי האמת לא חיישינן שזיפה הגט, וא"כ קשיא שפיר לרבה דלא גזר בלא שכיח כמו באינו יכול, אבל לרבה י"ל ודאי שלא תחלוק בשליחות צריך בכל גונוי בפ"נ אפי' באשה עצמה, משא"כ לרבה דלא ס"ל שלא תחלוק בשליחות באינו יכול ומשני שלא בשליחות דכחיל ודוק היטב, ועמ"ש לקמן עוד ובסמוך: שם אי הכי בעל נמי.

וקשה לרבה בלא"ה תיקשי אמאי א"צ בבעל לומר בפ"נ אפי' קודם שלמדו כ"ש דתיקשי שיערער שלא נכתב לשמה וכמו שהקשו התוס' לעיל ריש מכילתין ע"ב באמת אפי' על תירוץ הש"ס, ואיפשר לומר דבלא"ה י"ל דלעיל מפרש בש"ס דפליגי בסמוכות אי גמירי, וא"כ י"ל דאתיא כמ"ד דסמוכות גמירי רק שצריך לומר בפני נכתב בשאר שליח משום שלא תחלוק במדינת הים, וא"כ י"ל שלא תחלוק לא שייך רק בשליח שמביא ממדינת הים דאע"פ שהוא מוקדם לא איכפת

לן פּינן דְנִיָּתָן ע"י שְׁלִיחַ כְּדַאִיתָא לְקַמְן פ"ב דְּרַף י"ח דְּגִיטִין הַבְּאִין מְמַדִּינַת הַיָּם קָלָא אִיתַּ לְהוּ וְשִׁינְיָהּ שְׁלֵא תַחְלוֹק בְּמַדִּינַת הַיָּם, אָבֵל הַבְּעַל שְׁמַבִּיא גִיטוּ ע"כ שְׁנַכְתַּב בְּאוֹתוֹ יוֹם, דַּל"כ ה"ל מְוָקְדָם וּפְסוּל פִּינָן שְׁהַבְּעַל עֲצָמוּ נוֹתְנוּ וּא"כ לֹא מִשְׁפַּחַת רַק בְּאוֹתוֹ יוֹם, וְלַעֲלִיל פִּירֵשׁ"י מְוָבְלָעוֹת הוּא ד' ה' פְּרָסְאוֹת וּבַסְפ"ב דְּסַנְפָּה פִּירֵשׁ"י מִפִּי כּוּבֵי לְפוּמְבְּדִיתָא שְׁיָתָא פְּרָסִי, א"כ י"ל דַּעַכ"פּ בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁמַבִּיא לֹא מִשְׁפַּחַת אֱלָא בְּסַמוּכּוֹת, וּס"ל דְּסַמוּכּוֹת א"צ לֹמַר רַק מְשׁוּם שְׁלֵא תַחְלוֹק בְּמַדְדָּה"י וּבְבַעַל לֹא שְׁיָיָהּ זֹאת דְּלַעוֹלָם אִינוּ מְבִיא אֱלָא מִן הַסְּמוּכָה, אָבֵל הַשְּׁתָּא דְקָאֻמַּר שְׁלֵא תַחְלוֹק בְּשְׁלִיחוֹת גַּם הַבְּעַל יִצְטַרְף לֹמַר וּמִינְשׁוּב ג"כ קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּלִרְבָּא נְמִי תִיקְשִׁי, וּלפ"ז לַק"מ דִּי"ל סְמוּכּוֹת שְׁכִיחֵי אֱלָא מְשׁוּם שְׁלֵא תַחְלוֹק בְּמַדִּינַת הַיָּם וּבְבַעַל לֹא שְׁיָיָהּ, אָבֵל רַבָּה דַּס"ל שְׁלֵא תַחְלוֹק בְּשְׁלִיחוֹת אִפִּי בְּלֹא שְׁכִיחַ גַּם בְּבַעַל ה"ל לְאַצְרוּכֵי שְׁיֵאֻמַּר בַּפְּנ"כ וְדו"ק שְׁם בַּעַל שְׁהַבִּיא גִיטוּ.

וְקוּשָׁה לְדַעַת הַרְמַב"ם אִפִּי בְּאַשָׁה לֹא שְׁיָיָהּ בַּפְּנ"נ הִיכָּא שְׁמַתְגַּרְשֵׁת מִיָּד, וּא"כ מֵאִי ס"ד דְּבַעַל שְׁהַבִּיא גִיטוּ יִצְטַרְף לֹמַר בַּפְּנ"נ פִּינָן שְׁהוּא מְגַרֵּשׁ מִיָּד, דְּהָא לְקַמְן פְּרִיָּהּ בְּפִשְׁיטוֹת אִשָּׁה מִפִּי מְטָא גִיטָא לִיָּדָה אִיגְרָשָׁה מִשְׁמַע דַּס"ל בְּפִשְׁיטוֹת דְּלֹא שְׁיָיָהּ בְּזָה תִיקוֹן בַּפְּנ"נ, וְצ"ל לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּנֻדָּאי אַחַר שְׁנַגְמַר הַגִּט לֹא שְׁיָיָהּ בַּפְּנ"כ וְכִינּוֹן שְׁכִיבַר נְתַגְרָשָׁה בְּמַקּוּמוֹ תוּ לֹא שְׁיָיָהּ בַּפְּנ"נ פִּינָן שְׁכִיבַר הַתְּרָה לְהַנְשָׂא שְׁם, אָבֵל הַבְּעַל שְׁמַבִּיא וְקוּדָם נְתִינָה ה"ל לְהַצְרִיף בַּפְּנ"נ: בְּתוֹס' ד"ה שְׁלֵא תַחְלוֹק כּו' בְּשְׁלִיחוֹת דִּיכּוּל.

וּלְדַעַת הַרְאָב"ד שְׁפַתְבְּתִי דְאַשָׁה עֲצָמָה אִינָה נְאַמְנַת כְּשְׁמַבִּיאָהּ גִיטָה א"כ נִיחָא טְפִי דְנֻדָּאי כְּשֵׁאִשָּׁה מְבִיאָהּ מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה ע"כ צְרִיכָה שְׁתַּבִּיא בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹת, דַּל"כ אִינָה נְאַמְנַת פִּינָן שְׁאִינָה אֹמְרַת בַּפְּנ"נ, וּא"כ ע"כ מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה צְרִיכָה שְׁתַּבִּיא בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹת, רַק בְּאוֹתָהּ מְדִינָה לֹא שְׁכִיחַ, לְכֵן שְׁיָיָהּ טְפִי שְׁלֵא תַחְלוֹק בְּשְׁלִיחוֹת בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה עֲצָמָה שְׁפַעְעָמִים שְׁצְרִיכָה לֹמַר מִשָּׂא"כ בְּאִינוּ יָכוּל דְּבָזָה לֹא שְׁיָיָהּ עוֹד שְׁלִיחוֹת לֹא שְׁיָיָהּ שְׁלֵא תַחְלוֹק וְדו"ק: בְּגַמְרָא ת"ש דְּבַעַא מִינְיָהּ שְׁמוּאֵל מר"ה שְׁנַיִם שְׁהַבִּיא גִט.

צ"ע מַה סְפִיקוֹ אִי מְסוּפָּק אִם יָכוּל הַבְּעַל לְטַעוֹן שְׁמָסַר גִּט מְזוּנִיָּהּ א"כ מֵאִי פְּשִׁיט לִיָּה מְאִילוּ יֵאמְרוּ בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה הָא בְּמִינְקַט לִיָּה בִידִיָּהּ לֹא חִיִּישִׁינוּ לְעַרְעוֹר, וּא"כ בְּנִקְט לִיָּה בִידִיָּהּ וְגַרְשָׁה בְּעֲצָמוֹ וְדָאי לֹא חִיִּישִׁינוּ לְעַרְעוֹר, וְאִם מְסוּפָּק אִם נְאַמְנִים לֹמַר שְׁמָסַר לְהֵם גִּט קוּשָׁה פְּשִׁיטָא דְקִי"ל הֵן הֵן שְׁלוּחִיו הֵן הֵן עֲדִיו וְאִין יָכוּל לְהַכְחִישׁוֹן, וְאִם נִימָא רַב הוּנָא תְלַמִּידִיָּה דְרַב ס"ל כְּרַב דַּס"ל בְּקִדּוּשֵׁין דְּרַף מ"ג דָּאִין שְׁלִיחַ נַעֲשָׂה עַד, א"כ קוּשָׁה ג"כ אִיָּהּ מִיָּתִי מְאִילוּ יֵאמְרוּ בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה הָא בְּאִמְרוּ בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה הָוּ עֲדִים, וְצ"ל דְּמַהִימְנִי בְּמִיגוּ דָּאי בְּעוּ אִמְרוּ בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה, וּא"כ י"ל אַף דָּאִין שְׁלִיחַ נַעֲשָׂה עַד מ"מ בַּכָּה"ג נְאַמְנִים בְּמִיגוּ דִיאִמְרוּ בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה, וְלֹא הָוּ כַּה"ג מִיגוּ בְּשָׁנִים מְאַחַר שְׁיָכוּלִין לֹמַר בְּסַתְמָא בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה וּא"צ לְהוֹסִיף שְׁנַעֲשׂוּ שְׁלוּחִים, וְכֵן נִרְאָה מִפִּירֵשׁ"י שְׁפִירֵשׁ אִילוּ רְצוּ אִמְרוּ בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה, אֱלָא דַּצ"ע מַה מִיגוּ הִיא זוּ שְׁמָא אִינוּ רוּצָה שְׁתַּתְגַּרֵּשׁ שְׁלֵא כְּדִין וּכְמ"ש הָרָא"ש לְקַמְן בְּשְׁמַעְתָּא דְשְׁלִישׁ, וְצ"ל דְּהַבְּעִיא הוּא אִי טַעְמָא מְשׁוּם לְשָׁמָה וְגַם בְּשָׁנִים צְרִיכִין לֹמַר בְּפִנְיָנוּ נַכְתַּב, וּפְשִׁיט לִיָּה דַּא"צ דָּאִין הַטַּעַם מְשׁוּם לְשָׁמָה, וּמִכַּח חֲשַׁשׁ שְׁמָסַר גִּט מְזוּנִיָּהּ אִין חֲשַׁשׁ דָּאִילוּ יֵאמְרוּ בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה מִי לֹא מַהִימְנִי, וְכִי הִיכִי דָּאִם אִמְרוּ בְּפִנְיָנוּ גְרָשָׁה מַהִימְנִי וְלֹא חִיִּישִׁינוּ שְׁגִירֵשָׁה בְּגִט מְזוּנִיָּהּ ה"נ לֹא חִיִּישִׁינוּ שְׁמָסַר לְשְׁלוּחִים גִּט מְזוּנִיָּהּ וְדו"ק: שְׁם אִי הִכִּי אִשָּׁה נְמִי.

הסוגיא תמוה פיון דכבר אקשי לעיל ופני ליה למה חזר להקשות עכשיו, ונראה ליישב ע"פ דעת הרמב"ם שסובר באשה עצמה שבאה ממדינת הים א"צ לומר בפני נכתב פיון דמפי מטא לידה איגרה, וא"כ י"ל ודאי הא דמקשי לעיל מאשה לא קשיא כ"כ די"ל שצריכה לומר בפ"נ משום קיום כמ"ש לעיל, וצ"ל הקושא דמשמע דאפי' באותה מדינה צריכה לומר, אבל אי מוקמינן ממדינת הים ונקא לא קשיא די"ל שצריכה לומר משום קיום דהא רבה אית ליה דרבא, אבל הקא קשיא ליה אפי' ממדינה למדינה לא תאמר דהא מסקינן דבשנים שהביאו גט א"צ לומר בפ"נ כ' והיינו משום דלא חיישינן שמוסר גט מזוניף לקלקלה, א"כ הא דהשלים צריף לומר בפ"נ היינו ע"כ משום דלא מהימנינן ליה על השליחות דשמא הגט מזוניף ולא נעשה שליח מעולם, דאילו ידעינן שמוסר לו גט תו ליפא חשש שמסר גט מזוניף, וא"כ קשה שפיר באשה למה תצטרף לומר בפ"נ אפי' ממדינת הים דהא יש להאמינה במיגו דאי בעיא אמרה שנתגרשה שם וא"צ לומר בפ"נ כמ"ש הרמב"ם, אבל לעיל לא קשיא ליה אממדינה למדינה דשפיר י"ל שצריכה לומר בפ"נ, ואין לומר דתיהימן במיגו דאי בעיא אמרה שנתגרשה שם דיכול הבעל לומר שמסר לה גט מזוניף לכן צריכה לומר בפ"נ, אבל למאי דמסיק דשנים שהביאו גט א"צ לומר בפ"נ א"כ ע"כ לא חיישינן לגט מזוניף, א"כ קשיא ליה שפיר דאפי' ממדינה למדינה לא תצטרף לומר בפ"נ דנאמנת במיגו דאי בעי' אמרה שנתגרשה במדינת הים, וא"כ לא שייף כ"כ תירוץ הש"ס שלא תחלוך בשליחות, דבשלמא לעיל דלא קשיא רק על אותה מדינה שייף שלא תחלוך בשליחות שהרי ממדינה למדינה הדין שתאמר בפ"נ משום קיום, אבל השתא דמשמע ליה דאפי' ממדינה למדינה לא תצטרף לומר בפ"נ משמע דלא שייף כ"כ שלא תחלוך, ומשני דגם בהא אמרינן שלא תחלוך, ופריף בעל נמי פיון דגזרינן כ"כ משום שלא תחלוך יש להצריף גם בבעל ודוק היטב: ועוד יש לומר דבלא"ה הקשו התוס' למסקנא ליכא נ"מ באתייה בי תרי, לכן איפשר לומר דבלא"ה הקשו התוס' לעיל על פירש"י שפירש באתייה בי תרי הם יקיימוהו והקשו אטו בכיפי תלי להו, לכן תירצו דכיון דשנים מעידין שמסרו לא חיישינן לומר גט מזוניף, ואכתי קשה אטו בכיפי תלי מי יודע אח"כ שאתייה בי תרי, וצ"ל דאופן המסירה קלא אית ליה, דאל"כ מאי מהני שיאמר בפ"נ שמא יערער הבעל ומי יעיד שאומר בפני נכתב, וצ"ל דקלא אית ליה למילתא שאומר בפני ב' או ג' ידוע שאמר בפ"נ ולא מהני תו ערעור הבעל, והשתא איכא למימר איפכא דלרבה באתייה בי תרי דטעמא משום לא שכיח, א"כ אפי' הביאיהו שני קרובים דליכא ראייה ממה שאומרים, שמסר לה גט מ"מ לא שכיח שיהיו שניהם שלוחים, א"כ אין צריף לומר בפ"נ אפי' משום קיום, משא"כ לרבא דלא מפליג בין שכיח ללא שכיח, א"כ בשניהם קרובים צריף לומר בפ"נ, א"כ לרבה אי לא שכיח א"צ לומר בפ"נ אפי' בקרובים, וא"כ פריף שפיר דבאשה דלא שכיח אפי' ממדינה למדינה לא תצטרף לומר, ודוק היטב: בתוס' ד"ה פשניסת כו' וא"ת להאי לישנא דבפ"ב דאית ליה לר' יוחנן כו' עכ"ל.

התוס' נדחקו, ואיפשר ליישב דנדאי הא דקאמר לאחר שלמדו א"כ י"ל אפי' לכתחלה לא יצטרף בפני נכתב במקוויים, דהא צריף להבין למה נחוש שייחזור הדבר לקולו והיינו שתשתפח תורת לשמה היינו משום די"ל דאחר שלמדו היינו מהא גופא שהצריכו לומר בפ"נ מוכח דבעינו לשמה, וא"כ כשלא יצטרכו עוד לומר בפ"נ יש לחוש שמא יחזור הדבר לקולו, דאל"כ אין טעם לחוש שייחזור הדבר לקולו, דא"כ אפי' בא"י נגזור שתשתפח תורת לשמה, אלא כדפרישית דמהא גופא לומדין שצריף לשמה מתקון בפ"ח, וא"כ קשה אפתי נימא דמקניים לא יצטרף כ"ל בפ"נ, ואין לומר שייחזור הדבר לקולו וישתפח דין לשמה, דהא באינו מקניים לעולם אומר בפ"נ

ובפנ"ח א"כ מוכח דבעינן לשמה לרבה, דאל"כ בפנ"כ ל"ל כדאי תא בגמרא לעיל דף ג', וא"כ במקוויים לא יצטרף פלל לאמירת בפ"נ לאחר שלמדו דילמדו היטב דבעינן אמירת בפני נכתב בגיטין שאין מקוויימין, וצ"ל למאי דמסיק הכא דשנים שהביאו גט א"צ לומר בפ"נ, וקשה א"כ מאי בינייהו, וצ"ל כמ"ש התוס' דמקוויים איכא בינייהו, א"כ ע"כ ס"ל דבעינן בפ"נ גם במקוויים, והיינו שפ"ל שיש יותר רוב גיטין שאין נכשרין רק ע"י אמירת בפ"נ נזכרין יותר שצריף לשמה, ובהכי רהטא שקלא וטרנא דהכא דבעי לאסוקי דעכ"פ מקוויים איכא בין רבה לרבא, והיינו שצריף גונו טובי שצריף בפ"נ שלא יחזור הדבר לקולו, דאל"כ לפעמים ינכשר ע"י שנים המביאין ופעמים ע"י קיום, וא"כ לא יבא ברגילות לאמירת בפ"נ ויש לחוש שיחזור הדבר לקולו שישתפח דין לשמה לגמרי, אבל לר' יוחנן דגם בשנים שהביאו צ"ל בפ"נ שפיר י"ל דבמקוויים לא צריף בפ"נ לאחר שלמדו כיון דעכ"פ שכית טפי הכשר ע"י אמירת בפ"נ והיינו באינו מקוויים וגם בשנים שמביאין גט צריף בפ"נ, א"כ י"ל לפי האמת במקוויים א"צ לומר בפ"נ פלל לאחר שלמדו ונאפי' לכתחלה תנשא, ודוק היטב: ועוד נ"ל ליישב עיקר קושיות התוס' דבהגי לא שייף הולד כשר דכיון דטעמא משום ערעור הבעל, ואי מערער הבעל שלא נכתב לשמה נהי דאנו לא מהימנינו ליה מ"מ לגבי נפשיה שוניה חתיכה דאיסורא, וא"כ לדבריו הולד מן השני ממזר, ואם יש לו בת מאשה אחרת שברשותו להשיאה אסור להשיאה לכן השני שיש לו מאשה אחרת דלגבי נפשיה הוי חד"א, וא"כ לא שייף לומר הולד פשר בהחלט דלגבי נפשיה לא מיקרי כשר דמצי לשוניה חד"א לגבי נפשיה, משא"כ בהנהג' ג' גיטין לא שייף בזה שום פסול וצד ממזרות, ובהכי ניחא דלעיל אמרינו אתי בעל ומערער ופסיל ליה, ודייקו התוס' איה שייף פסול כיון דבאמת אינו פסול משום ערעור ונדחקו דפסול לאו דוקא, ולפמ"ש ניחא דמה"ת יהיה פסול לגבי נפשיה דשוניה חד"א, ולפ"ז מוכחכיון דאמרינו לעיל תרי לא אתי בעל ומערער ופסיל, דאי איכא תרי לא פסיל ליה אפי' לגבי נפשיה דנגד עדים לא אמרינו שוניה חד"א, ובמשנה למלה פ"ט מאישות נסתפק בזו, מיהו י"ל דבתרי לא אתי משום שיוחזק כפרן ומפיל לא יבא לידי ערעור מה שאין פן בחד, ודוק היטב: (ע"ב) גמרא טעמא מאי כו' השתא בעל לא קא מערער כו'.

קשה לפ"ז אפי' לא נתקיים לא תצא דהא בא"י אצ"ל בפ"נ דמן התורה עדים החתומים על השטר כו' כדאי תא בריש מכילתין ועיקר טעמא משום ערעור הבעל, א"כ נימא נמי השתא בעל לא קא, מערער אנו ניקום ונערער, ונראה דה"ק כיון דבאמת איירי לאחר שלמדו רק דגזרינו שמה יחזור הדבר לקולו, והיינו כדפרישית לעיל שאם יתקנו שא"צ בפ"נ שוב תשתפח תורת לשמה, והשתא שפכר תיקנו ידוע דבעינן לשמה, וא"כ י"ל דה"ק טעמא מאי דילמא אתי בעל השתא בעל לא קא מערער היינו השתא שלמדו שצריף לשמה א"כ נדאי בעל לא קא מערער כיון דלמדו לשמה, א"כ עכשיו נדאי לא יבא לערער דהא אחר שלמדו איירי, אנו ניקום ונערער בתמיה, משא"כ אם לא נתקיים יש לחוש שיטעון מזוניף לכן תצא ודו"ק: מיהו לדעת הרמב"ם וסייעתו דפסולין דרבנן אמרינו בהו לא תצא, א"כ קשה אפי' לא נתקיים נמי כיון דמן התורה פשר אמאי תצא, מיהו י"ל דתליא בפלוגתא בג' גיטין אם תצא ויתבאר במקומו א"ה: שם דריב"ל הוא דאמר לפי שאין בקיאיין לשמה.

והקשה בס' פנ"י דילמא לא פליג רבא ארבה רק אחר שלמדו לא ס"ל הך גזירה שמה יחזור הדבר לקולו, אבל קודם שלמדו מודה דטעמא משום לשמה והאריף בזה, ולק"מ דהא לעיל אמרינו רבא מ"ט לא אמר כרבה ומשני מי קתני בפני נכתב לשמה, והדר פריף רבה מ"ט לא אמר כרבה ומשני א"כ ליתני בפני נכתב, וא"כ ע"כ משמע ליה להש"ס דה"ל לרבה לומר כרבה

דְּחִיקָא לִיה מַאי דְּלָא נִקְט בְּפָנֵי נִכְתָּב לְשִׁמָּה, וְא"כ רַבָּא פִּינּוּ דְּנִיחָא לִיה לְפָרוּשֵׁי מְשׁוּם קִיּוּם מְמִילָא מְהִיכָא תִּיתִי לְפָרֵשׁ מְשׁוּם לְשִׁמָּה, דְּרַבָּה גּוֹפִיָה הָוָה נִיחָא לִיה טְפִי לֹמֵר פְּרָבָא אֶלָּא מְשׁוּם דַּס"ל דְּסָגִי בְּפָנֵי נְחֹתָם, וְרַבָּא דַּס"ל מְשׁוּם אִיחְלוּפִי לָא סָגִי בְּפָנֵי נְחֹתָם א"כ מְמִילָא אִין לְפָרֵשׁ מְשׁוּם לְשִׁמָּה וְדו"ק: וְעוֹד דְּמִסְתַּמָּא נְשָׂאֵר הֵדִין פְּפִי מַה שְׁהוּא עֵיקְרָא דְּדִינָא דְּאַפִּי בְּאוּתָה מְדִינָה בְּמְדִינַת הַיָּם צ"ל בַּפ"נ דְּנֹדָאֵי הַתַּנָּא עֵיקְרָא דְּתַקְנָתָא נִקְט, וְא"כ ע"כ צ"ל דְּגִזְרִינּוּ שְׁמָא יַחְזוֹר הַדְּבָר לְקַלְקוּלוֹ, וְאַף דְּבִבְאִתִּינָה בִּי תַרִּי נְשִׁתְנָה הֵדִין לְאַחַר שְׁלֵמְדוֹ, בְּהָא לָא אֲיִירִי עֵיקְרָא תַקְנָתָא, דְּמַבִּיא גִט סְתַמָּא רַק אֶחָד וְאַתִּינָה בִּי תַרִּי לָא שְׁכִיחַ: שֵׁם בְּפָנֵי פְּמָה נּוֹתְנוּ לָהּ כּו' חַד אָמַר בְּפָנֵי שְׁנִיָּם.

וְאִיפָּא לְמִדָּק בְּפָנֵי שְׁנִיָּם פְּשִׁיטָא דְּהָא בְּכָל גִּט צָרִיף עַדִּי מְסִירָה וּמַאי רַבּוּתָא דְּבְּפָנֵי שְׁנִיָּם ה"ל לְמִימַר כְּכָל גִּט דְּעֶלְמָא, וְלַעֲיִל אֲמַרִּינּוּ פִּינּוּ דְּאָמַר בְּפָנֵי פְּמָה נּוֹתְנוּ לָהּ חַד אָמַר בְּפָנֵי שְׁנִיָּם כּו' מְעֵיקְרָא מִדָּק דִּינִיק, וְאִי שְׁוָה לְגִיטִין דְּעֶלְמָא מַאי דִּיּוּקָא שְׁיִיף הֵכָא טְפִי, בְּשִׁלְמָא לְשִׁיטַת הַרִּי"ף וְהַרְמַב"ם דְּבִינֵשׁ עַדִּי חֲתִימָה לָא צָרִיף עַדִּי מְסִירָה י"ל דְּבְּהָא אִיפָּא זְהִירוּת טְפִי שְׁיִתְנַנּוּ דְּוּקָא בְּפָנֵי שְׁנִיָּם, אֶבֶל לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּבְּכָל גִּט צָרִיף ע"מ א"כ מַאי הָאֵי דְּקָאֵמַר בְּפָנֵי שְׁנִיָּם פְּשִׁיטָא אַפִּי בַּא"י צָרִיף לְמִן־סְרוּ בְּפָנֵי שְׁנִיָּם, וְאַיְפִשֵׁר דְּהַחֲלִיּוּק דְּבַא"י א"צ לֹמֵר בַּפ"נ וְכָאֵן צָרִיף לֹמֵר בְּפָנֵי נִכְתָּב בְּשַׁעַת נְתִינָה, וְה"ק בְּפָנֵי פְּמָה נּוֹתְנוּ לָהּ בְּשַׁעַת אֲמִירַת בְּפָנֵי נִכְתָּב וְכִינּוּ דַּצ"ל בַּפ"נ בְּפָנֵי הַגִּי עַדִּי מְסִירָה דִּינִיק טְפִי, וְה"ק בְּפָנֵי פְּמָה נּוֹתְנוּ לָהּ פְּשִׁאוֹמֵר בְּפָנֵי נִכְתָּב, לְכֵן צָרִיף לְהִיּוֹת אֲמִירַת בְּפָנֵי נִכְתָּב בְּשַׁעַת מְסִירָה וְדו"ק: בְּתוֹס' ד"ה וְהָא קִי"ל כּו' רַש"י לָא גְרִיס לִיה וְהֵדִין עֲמוּ דְּכִינּוּ דְּפְשִׁיטָא כּו' עכ"ל.

אִיפִשֵׁר לִינִישַׁב הַגִּירְסָא דְּנֹדָאֵי י"ל הַטַּעַם דְּבְּעִינּוּ ב"ד דְּהָא דְּהַשְׁלִיחַ נְאֻמָּן נֶגֶד עֲרַעוֹר הַבַּעַל הַיָּינוּ דְּכָל מְקוּם שְׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה ע"א הַרִּי כָּאֵן שְׁנִיָּם א"כ תּוּ לָא מְהַי עֲרַעוֹר הַבַּעַל, וְא"כ י"ל דְּלִכְּף ס"ד דְּבְּעִינּוּ שְׁיִהִיָּה ב"ד, דְּהַתּוֹס' בַּפ' הָאֲשֶׁה שְׁלוּם דָּף קִי"ז וּבְכַתְּנֻבוֹת דָּף כ"ב פְּתָבוּ דְּבְּעִינּוּ שְׁנִתְקַבְּלוּ דְּבָרֵינוּ בַּב"ד, וְא"כ י"ל הַקְּוִשָׁא פִּינּוּ דְּקִי"ל אִין עַד נַעֲשֶׂה דִּינִין א"כ מִן הַתּוֹרָה לָאוּ ב"ד הוּא, וְא"כ קִשְׁיָא לִיה מַאי אֲהַי עֲדוּתוֹ אִם יַעֲרַעַר הַבַּעַל הָא לָא הָוִי פְּשִׁנִים פִּינּוּ דְּלָאוּ ב"ד הוּא מִן הַתּוֹרָה, וְא"כ אַפְתִּי לָא יוֹעִיל לַעֲנִין עֲרַעוֹר הַבַּעַל, וּמִשְׁנֵי הַגִּי מִיְלִי בְּדַאוּרִיָּתָא אִם צָרִיף עֲדוּתוֹ מִן הַתּוֹרָה לָא שְׁיִיף שְׁיִהִיָּה עַד נַעֲשֶׂה דִּינִין שְׁיִהִיָּה נִתְקַבַּל עֲדוּתוֹ בַּב"ד, אֶבֶל בְּדַרְבְּנָן דְּכָל עֲרַעוֹר הַבַּעַל אִינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְכִינּוּ דְּעֵיקְרָא עֲרַעוֹר הַבַּעַל הָוִי דְּרַבְּנָן א"כ תּוּ הָוָה לִיה כְּמוֹ שֶׁל תּוֹרָה וְלָא מְהַי עוֹד עֲרַעוֹר הַבַּעַל, וְהַשְׁתָּא דְּחֲדִית לִיה דְּהָוָה דְּרַבְּנָן פִּינּוּ דְּעֵיקְרָא עֲרַעוֹר הַבַּעַל אִינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן פְּרִיף הָא קִי"ל בְּדַרְבְּנָן עַד נַעֲשֶׂה דִּינִין, כְּנ"ל לִינִישַׁב הַגִּירְסָא וְדו"ק: בְּגִמְרָא זִימְנִין דְּמִיָּתָא לִיה אִיָּתָא.

וּבְרִי"ף הַגִּירְסָא זִימְנִין דְּמִיָּתָא . לִיה הִיא וְהַיָּינוּ הִיא עֲצָמָה כְּמוֹ שְׁפָתָה הַר"ן, מִיהוּ יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַש"ס גּוֹפִיָה לְמָה נִקְט בְּדָרְף זֶה דְּלָא שְׁכִיחַ הָא בְּכָל אֲשֶׁה שְׁיִיף כּוּ, וְגַם בְּחִזְדוּשֵׁי הַרְשֵׁב"א מְשִׁמַּע דְּפִירוּשׁוֹ עַל הָאֲשֶׁה עֲצָמָה וְהוּא תְּמוּהָ בְּעִינֵי, וְנִרְאָה לִינִישַׁב הַגִּירְסָא דְּנֹדָאֵי אַף אִי מִיָּתָא אִיָּתָא דְּעֶלְמָא לָא שְׁיִיף לְגִזְרִין דְּמ"מ אִין פָּאֵן מְכָשׁוּל, דְּהַרִּי מְסַתַּמָּא בְּחֻזְקַת פְּשָׁרוֹת הוּא דְּעֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטֵר כְּמוֹ שְׁנַחֲקִרָה עֲדוּתָן בַּב"ד, מִיהוּ בְּהִיא עֲצָמָה הַמְּבִיאָה יֵשׁ מְכָשׁוּל אַפִּי בְּדִיעֵבַד, דְּהָא לְמִן פְּרִיף אֲשֶׁה מְכִי מְטָא גִיטָא לִיָּדָה אִיגְרָשָׁא וּמוֹקִי בְּאִיבְעִית אִימָא דְּאָמַר לָהּ הָוִי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמְטִיַת הָתָם וְכַד מְטִיַת הָתָם אִימַר קָמִי בִּי דִּינָא בְּפָנֵי נִכְתָּב וְכו' וְא"כ פִּינּוּ דְּהַבַּעַל צִנָּה שְׁתַּאמַר בְּפָנֵי ב"ד בְּפָנֵי נִכְתָּב כְּשִׁלָּא תֵּאמַר בְּפָנֵי ב"ד הָוִי שְׁיִנּוּי בְּצִיּוּי הַבַּעַל, וּבְכַה"ג

אִיפְשֵׁר דְקַפִּידָא הוּא וַיֵּשׁ חֲשֵׁשׁ בִּיטוּל הַגֵּט וּא"שׁ: וּבְהִכֵּי נִיחָא דְלָא קְאָמַר קְרוּב וְהַתּוֹס' דְחָקוּ, וּלְגִירְסַת הָרִי"ף נִיחָא דְבְקָרוּב לִיכָא מְכָשׁוּל עַכ"פּ לְעַנְנֵי שְׁנַגְזוֹר דַּמ"מ מְסַתְמָא פֶּשֶׁר הוּא, אָבֵל בְּמִיִּתָא לִיה אִיחָתָא הָהּ שִׁנּוּי וּא"שׁ וְעַפ"ז אִיפְשֵׁר לִינְשֵׁב הַגִּירְסָא דְפְרִיף וְהָא קו"ל אֵין עַד נַעֲשֶׂה דִינֵן וְהַתּוֹס' הַקְשׁוּ דְפִשִּׁטָא דְבְדַרְבְּנֵן עַד נַעֲשֶׂה דִינֵן, וּלְפ"ז אִיפְשֵׁר דְקַשְׂיָא לִיה דַּמ"מ יֵשׁ חֲשֵׁשׁ דְפִעֲמִים שְׁהַבְעֵל מְצוּה לְשְׁלִיחַ שְׂיֵאמַר בְּפִנֵי ב"ד בְּפִנֵי נִכְתָּב, וּא"כ פִּינֵן דְבְדַאֲוִרִיִּתָא אֵין עַד נַעֲשֶׂה דִינֵן ס"ד לְמִיזֵל בְּתַר דְאֲוִרִיִּתָא וּא"כ שְׂיֵנָה מְדַבְרֵי הַבְּעֵל וְה"ל לְהַצְרִיף שְׁלִשָּׁה, וּמְשַׁנֵּי ה"מ בְּאֲוִרִיִּתָא אָבֵל בְּדַרְבְּנֵן עַד נַעֲשֶׂה דִינֵן וְהִינּוּ לְעַנְנֵי קִיּוּם שְׁטָרוֹת עֲצָמוֹ, וּא"כ גַּם בְּדַבְרֵי הַבְּעֵל שְׂאָמַר שְׂיֵאמַר בְּפִנֵי ב"ד נְמִי הָוֵי ב"ד פִּינֵן שְׁעַד נַעֲשֶׂה דִינֵן, וְהַדַּר פְּרִיף הָא קו"ל בְּאַמְתַּת בְּדַרְבְּנֵן עַד נַעֲשֶׂה דִינֵן וּס"ל סְבָרָא זֹו שְׁל הַתְּרַצֵּן לְאַמְתַּת דְלַעוּלָם שְׁפִיר הָוֵי ב"ד בְּלִשׁוֹן הַבְּעֵל, וְלָכֵן מְשַׁנֵּי דְמִיִּתִּי לִיה הִיא בְּעֲצָמָה, מִיהוּ לְפִי זֶה ה"ל לְמִימַר קְרוּב אֶלָּא דַּמ"מ בְּאַשְׁה עֲצָמָה הָוֵי שִׁנּוּי טְפִי דְאִיפְשֵׁר דְקַפִּידָא שְׂתֵאמַר בְּפִנֵי ב"ד שְׂיִפְנֹרְסֵם שְׂגִירְשָׁה וְלֹא יִהְיֹו לָהּ חִיּוּבִיהָ עָלֵיו, וְדוּק הֵיטֵב: וְעוֹד נִרְאָה לִינְשֵׁב הַגִּירְסָא דְלָא קְאָמַר בְּש"ס קְרוּב הִינּוּ מִשׁוּם דַּע"כ"פּ אֵין פֶּאן מְכָשׁוּל, דְהָא בְּקָרוּב לֹא חֲשַׁדִּינֵן לִיה בְּמִשְׁקַר רַק גְּזִירַת הַכְּתוּב, וּא"כ אֵי מִיחְתְּרָמִי דְמִיִּתִּי לִיה מ"מ לֹא יִגְרַע מִחֻזְקַת פְּשָׁרוֹת שְׁלוֹ, וְכִינֵן דְעִיקַר טַעְמָא מִשׁוּם עֲרַעוֹר הַבְּעֵל אֶמְרִינֵן מִיְדַק דִּינִיק וְלֹא אֲתִי לְעֲרַעוֹר, וְאַף דְבַעֲיֵנֵן דְוָקֵא שְׂיֵאמַר בְּפִנֵי ב"ד דְבִלְא"ה לֹא שְׂיִיף מִיְדַק דִּינִיק מ"מ אֵין לְחוּשׁ לוֹ כ"כ דְאֵין אָדָם חוּטָא וְלֹא לוֹ, אָבֵל בְּאַשְׁה עֲצָמָה שְׁהִיא בַעֲלַת דְבָר א"כ פִּינֵן שְׁחִיִּישֵׁינֵן לְזִיוִף ע"כ אֲהֵנִי הָא דְמִיְדַק דִּינִיק דְלֹא חִיִּישֵׁינֵן לְזִיוִף, וּא"כ ע"כ הָא שְׂאָמְרָה בְּפִנֵי ב"ד הָוֵי דִּיּוּקָא, וְהַשְׁתָּא אֵי הָהּ הַדִּין שְׂיִהֵיָה סְגִי בְּשִׁנּוּיִם א"כ פִּי מִיִּתָּא לִיה הִיא עֲצָמָה לֹא תִיְדוּק פִּינֵן שְׂאִינָה אֲוִמְרַת בְּפִנֵי ב"ד, דְלִגְבֵי דִידָה תְרִי לֹאוּ ב"ד הוּא וּא"כ אִיכָא מְכָשׁוּל טְפִי, אָבֵל בְּאַחַר דְאֵין אָדָם חוּטָא וְלֹא לוֹ לֹא נִיחֻשׁ מִשׁוּם הִכֵּי לְזִיוִפָא רַק בְּאַשְׁה עֲצָמָה חִיִּישֵׁינֵן טְפִי, וְדוּק הֵיטֵב: בְּתוֹס' ד"ה הִכֵּי כו' וְה"ה דְהָהּ מְצִי לְמִימַר זִימְנִין דְמִיִּתִּי לִיה קְרוּב עַכ"ל.

לְכַאֲוִרָה הִנֵּה נִרְאָה לְפִי שִׁטַּת הַתּוֹס' דְבַעֲיֵנֵן עַדִּי מְסִירָה דְוָקֵא וּא"כ צְרִיף עַדִּי מְסִירָה, וּא"כ פִּינֵן דְקו"ל נִמְצָא אֲחַד מֵהֶם קְרוּב אוּ פְסוּל עַדוּתֵן בְּטֵלָה, וּא"כ פִּינֵן דְשְׁלִיחַ נַעֲשֶׂה עַד וְהוּא קְרוּב וְהוּא נִמְצָא א' מֵהֶם קְרוּב אוּ פְסוּל כָּל הָעַדוּת בְּטֵיִלָּה א"כ לִיכָא עַדִּי מְסִירָה, וְאַף דְאַנֵּן קו"ל פְּרַבִּי דְבִלְא נִתְפְּוִין לְהַעֲיֵד אֵינוּ פּוֹסֵל מ"מ אֵיף לֹא נִיחֻשׁ בְּאִיסוּר עֲרֻנָה הַחֲמוּרָה שְׂמָא יִתְפְּוִין לְהַעֲיֵד וְלִיכָא עַדִּי מְסִירָה דְפּוֹסֵל כָּל הָעַדוּת, וּא"כ לֹא יוֹכְשֵׁר קְרוּב לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה פֶּן יִתְפְּוִין לְהַעֲיֵד, מִיהוּ לֹא מְצִינּוּ פֶּן בְּפּוֹסְקִים, וּבְמִשְׁנָה הַכֹּל כְּשֵׁרִין לְשְׁלִיחוֹת הַגֵּט חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטֵה וְקִטְוֵן מְשַׁמֵּעַ דְקְרוּב כְּשֵׁר, לְכֵן י"ל הַתּוֹס' לְשִׁיטְתֵייהוּ דַּס"ל בְּמַפּוֹת דָּף ו' דְבִלְא הַגְּדָה בְּב"ד אֵינוּ פּוֹסֵל, וְהָרִי"ף וְהַרְמְב"ם לְשִׁיטְתֵייהוּ דְבִיֵּשׁ עַדִּי חֲתִימָה א"צ לְעַדִּי מְסִירָה, וּא"כ לֹא אִיכְפַּת לָן דְאַפִּי' יִתְפְּוִין לְהַעֲיֵד עַל הַמְסִירָה אֵין חֲשֵׁשׁ פְּסוּל, וְדוּק וצ"ע: בְּגִמְרָא וּר"מ מִשׁוּם דְלֹא אָמַר כו' יוֹצִיא וְהוֹלֵד מְזוּר.

וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק דְעַל יוֹצִיא לֹא קַשְׂיָא לִיה דִּי"ל פִּינֵן דְפְסוּל מְדַרְבְּנֵן תַּצָּא, וּא"כ לֹא הָנָה לִיה לְהַש"ס לְמִינְקֻט רַק הָא דְהוֹלֵד מְזוּר דְאַהָא קָא מְתַמָּה, וְאִיפְשֵׁר מְפָאן סִיוַע לְשִׁיטַת הָרִי"ף וְהַרְמְב"ם דְהִיכָא דְאֵין הוֹלֵד מְזוּר לֹא תַצָּא, לְכֵן בַּג' גִּיטִין נְמִי לֹא תַצָּא אַע"ג דְבְּמַתְנִי' הוֹלֵד כְּשֵׁר תְּנִינֵן, אַפ"ה ס"ל לֹא תַצָּא, וְהָא דְלֹא נִקְטַת בְּמַתְנִי' רְבוּתָא טְפִי דְלֹא תַצָּא נִלְעַנ"ד דְהָא בְּהָא תְּלִיא דְמִשׁוּם דְהוֹלֵד כְּשֵׁר לֹא תַצָּא שְׁלֵא יִהְיֶה לְעוֹז עַל בְּנֵיהָ, לְכֵן אִיכָא דְמְפַלְגִי לְקַמֵּן דָּף פ"ו בִּיֵּשׁ לָהּ בְּנִים לֹא תַצָּא אֵין לָהּ בְּנִים תַצָּא, אֶלָּא דְהַרְמְב"ם פְּסִק כַּר' יוֹחֲנָן דְלַעוּלָם לֹא תַצָּא, וְגַם בִּיבְמוֹת דָּף כ"ה מְפַלְגִינֵן בֵּין יֵשׁ לָהּ בְּנִים לְאֵין לָהּ בְּנִים ע"ש, וְהָכָא מִיְקַל ר' יוֹחֲנָן טְפִי דְאַפִּי' אֵין לָהּ בְּנִים לֹא

תצא פִּינּוֹן דְּלֵא פְּשֻׁעָה כְּמוֹ הֵתֵם דְּגֵרְמָה הִלְעִז ע"י שְׁעִשְׁתָּה שְׂלֵא כְּהוֹנֵן לְהִרְחִיק מִן הַכִּיעוּר, וְאִין לְדַמּוֹת גְּזִירוֹת חֲכָמִים לְהִדְדִי, וְהִינּוּ דְמַתְמָה הֵכִי דְאַפִּי יוֹצִיא לָא ה"ל לְמִימֵר פִּינּוֹן דְּאִין רְאוּי לֹוּמֵר הַנִּלְד מְמִזֵר, וּלפ"ז לְעֵיל דְמוּקִי בְּשִׁנִּיסַת מְשֻׁמַע קוֹנְדֵם שְׁלֵמְדוֹ תִצָּא, וְכֵן אִם לֹא נְתַקְיִים בְּחוֹתְמֵי תִצָּא אַע"ג דְּלִיכָא רַק חֲשִׁשָׁא דְרַבְּנֵן, דְּמִן הַתּוֹרָה עֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטֵר כְּמוֹ שְׁנַחֲקֵרָה עֵדוּתָן בַּב"ד י"ל דְּרַבָּה ס"ל כַּמ"ד בַּג' גִּיטִין ג"כ תִצָּא, וְאִי קִשְׁיָא קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' לִיחְשְׁבִיהָ בְּהִדְדִי ג' גִּיטִין, אִיכָא לְמִימֵר דַּבַּג' גִּיטִין ס"ל בִּיש לָה בְּנִים לֹא תִצָּא וְכָאן מְחַמֵּר טְפִי דְאַפִּי בִיש לָה בְּנִים תִצָּא פִּינּוֹן שְׂלֵא נְתַקְיִים, אוּ דְלְמַסְקָנָא ס"ל תְּנֵאיהוּא כַּמ"ש הַתּוֹס', וְעֵינִין בְּפִנִי יְהוֹשֻׁעַ שְׁהֲאַרִיף, וְאִם תְּדַקְדַּק בְּכָל מ"ש תִרְאֶה שְׁכָל דְכָרְיוֹ אִינֵם מְוַכְרְחִין עֵי"ש, וְאִין לְהֲאַרִיף כְּאִין יוֹתֵר כִּי מְקוּמוֹ לְקַמֵּן דָּף פ"ו וְדוּק הֵיטֵב: בְּפִירֵש"י ד"ה מְשׁוּם דְלֹא אָמַר לָה יוֹצִיא בְּתַמְיָה וְהָא גִט פְּשֵׁר כּו' עכ"ל.

נְרָאָה דְמְשֻׁמַע לִיָּה לְרִש"י מְלִשׁוֹן הַש"ס דְקָאָמַר מְשׁוּם דְלֹא אָמַר כּו' מְשֻׁמַע דְאִי לֹא נִכְתַב בְּאַמְת בְּפִנִי לֹא הָנָה מַתְמָה עַל מַה דַּס"ל דְהַנִּלְד מְמִזֵר דִּי"ל דְהוּא מְמִזֵר מְדַרְבְּנֵן, אֲבָל מְשׁוּם דְלֹא אָמַר הוּא דְמַתְמָה דַּס"ל כַּמ"ש הַתּוֹס' דִּלְר' מְאִיר אִין תִּקְוִין שְׁשׁוּב יֵאמֵר וְאִתָּה הוּא דְקָא מַתְמָה מְשׁוּם דְלֹא אָמַר לְחוּד וְנִכְתַב בְּאַמְת בְּעֵנֵן וְדו"ק, וְעֵינִין בְּסַמּוּד: בְּתוֹס' ד"ה פִּיצַד כּו' אֲבָל לְנִלְד אִין צְרִיף תִקְנָה כּו' עכ"ל.

וְלֹוּלֵא דְבְרִיהֶם הִיָּה נְרָאָה דְאַפִּי נִימָא פִּינּוֹן דְאִין הַנִּלְד מְמִזֵר בְּפַסּוּל דְרַבְּנֵן וְלֹא תִצָּא נְמִי כְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם, מ"מ נְרָאָה דְלְכַתְחֵלָה צְרִיף לֹוּמֵר שְׁיִהְיֶה בְּהַכְשֵׁר דְמַה שְׁהַכְשִׁירוּ בְּדִיעְבַד הִינּוּ פְדִי שְׂלֵא לְהוֹצִיא אִשָּׁה מִבְּעֻלָּהָ, אֲבָל פִּינּוֹן דְאִיכָא לְתַקְוִי יֵש לְתַקֵּן שְׂלֵא יִהְיֶה לְעִז עַל הַגֵּט בְּחֻזְמֵם מֵאַחַר שְׂלֵא נְעֻשָׁה כְּתִיקוֹן חֲכָמִים מִיָּדִי לְעִז לֹא נְפִיק, לְכֵן לְעוֹלָם צְרִיף לְתַקֵּן וְלֹוּמֵר בְּפִנִי נִכְתַב פִּינּוֹן דְבְּאַמְת יָכוֹל לֹוּמֵר רַק שְׂלֵא אָמַר, וְא"כ נִיחָא נְמִי לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דַּס"ל בְּפַסּוּל דְרַבְּנֵן לֹא תִצָּא, וְא"כ קִשְׁיָה פִּיצַד יְעֻשָׁה לְרַבְּנֵן ל"ל הָא בִּלְא"ה לֹא תִצָּא, אֲלֵא דַּה"ק פִּיצַד יְעֻשָׁה פְדִי שְׂלֵא יִהְיֶה לְעִז עַל הַגֵּט וְלִק"מ: וְעוֹד נְרָאָה דְנָהִי דְלֹא תִצָּא מ"מ אִיכָפְשֵׁר גַּם לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם אִם גְּרַשָׁה זֶה אֲסוּרָה לִינְשָׂא לְאַחַר דְהוּי כְּמוֹ קָלָא דְמַקְסָמִי נְשׁוּאִין, דְנָהִי דְלֵהָ דְנִשְׂאָת עִמּוֹ לֹא חִיִּישִׁין לְקָלָא מ"מ כְּשִׁגְרָשָׁה זֶה אֲסוּרָה לְאַחַר כְּדִאִיתָא לְקַמֵּן דָּף פ"א, וְא"כ א"ש פִּיצַד יְעֻשָׁה אִפִּי לֹא תִצָּא מִזֶּה צְרִיף לְתַקֵּן בְּאַמִּירַת בְּפִנִי נִכְתַב פְדִי שְׂאָף אִם יִגְרַשְׁנָה זֶה שְׂתוּכַל לְהַנְשָׂא לְאַחַר וְדו"ק: בַּד"ה יִטְלֵנוּ הִימְנָה כּו' מְכָאן מְשֻׁמַע דַּצ"ל בְּשֻׁעַת נְתִינָה עכ"ל וְדִאִי דְהֵכִי.

מְשֻׁמַע דַּא"כ טוֹרַח זֶה לְמָה יֵאמֵר גִּט שְׁנַתְתִּי לָה בְּפִנִי נִכְתַב, וְקִשְׁיָה לִי מְכָאן לְפִירֵש"י שְׁפִירֵשׁ דְלְרַבָּא מְהֵנִי יְדַעְתִּי אִפִּי בְּחַד דְמַה לִי בְּפִנִי מַה לִי יְדַעְתִּי, א"כ כְּאִין שְׂיֹודַע וּמְכִיר הַחֲתִימָה לְמָה יִצְטָרֵף לִיטְלוֹ הִימְנָה הָא אוֹמֵר יְדַעְתִּי הַחֲתִימוֹת וּבִידַעְתִּי לֹא בְּעֵינֵן בְּפִנִי נְחַתְמֵם, וְאִין לֹוּמֵר דַּמ"מ צ"ל יְדַעְתִּי בְּשֻׁעַת מְסִירָה שְׁמוּסְרוֹ לָה א"כ מַה"ט גּוֹפִיָה תִיקְשִׁי תִסְגִי בְּפִנִי נְחַתְמֵם, וְאִין לֹוּמֵר מְשׁוּם אִיחְלוּפִי, דְהָא מְשׁוּם הָא גּוֹפָא לֹא אֲתִי לְאִיחְלוּפִי, דְבִשְׁטָרוֹת אִינוּ אוֹמֵר בְּשֻׁעַת מְסִירַת הַשְּׁטֵר רַק קִיּוּם בְּעֻלְמָא וְכָאן צְרִיף לֹוּמֵר דְנִקָּא בְּשֻׁעַת שְׁנוּתְנֵנוּ לָה א"כ לֹא דְמִי לְשְׁטָרוֹת, מִיָּהוּ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' נִיחָא דְשְׁנִים שְׁאוּמְרִים יְדַעְנוּ וְדִאִי אִין צְרִיכִין לֹוּמֵר בְּשֻׁעַת נְתִינָה, אֲבָל לְפִירֵש"י קִשְׁיָה דְהָא מְפָרֵשׁ אִיחְלוּפִי הִינּוּ בְּאַחַד דְנִקָּא, וְאִי לֹא הָנָה מְהֵנִי יְדַעְתִּי לֹא הִיָּה חֲשִׁשׁ אִיחְלוּפִי פִּינּוֹן דְאוֹמֵר בְּפִנִי רַק מְשׁוּם מַה לִי בְּפִנִי מַה לִי יְדַעְתִּי, וְא"כ כְּאִין נְמִי קִשְׁיָה מַה לִי שְׁחוֹזֵר וְנוֹתְנֵנוּ לָה אוּ שְׁאוּמֵר יְדַעְתִּי, וְא"כ לְמָה יִצְטָרֵף לִיטְלוֹ מְמָנָה וְלְחֻזֵר וְלִיָּתְנֵנוּ לָה הָא סְגִי בְּיְדַעְתִּי, וְכְמוֹ שְׁפִירֵש"י

לעיל פֿינן דִטעמא מִשום קיום מה לי בפני מה לי ידעתי וצ"ע: בגמרא אתא לקמיה דרבי אֶחָא כו' א"ל צָרִיף אֶתָּה לְעַמּוּד כו' אֶתָּה לְקַמְיָה דר"א ור"א א"ל לָא צָרִיכָתָּ.

קִשָּׁה הָא חָכָם שְׂאָסֵר אִין חֲבִירוֹ רִשָּׁאי לְהַתִּיר, וצ"ל דה"מ פְּשִׁיכוֹל לְהַחְמִיר, אָבָל פֿאַן דָּאִין לְמִיעֵבֵד לְחוּמְרָא שְׂלָא לְהוֹצִיא לְעַזּוֹ עַל גִּיטִין רִאשׁוֹנִים יָכוֹל לְהַתִּיר, וְעֵינֵן בִּי"ד סִי' רמ"ב סְעִיף ל"ב בְּהַגְהֵת רמ"א וּבִשְׁ"ף: שָׁם אָפִילוֹ לָא פֿתַב אֱלָא שִׁטָּה א' לְשָׂמָה.

עֵינֵן פֿר"ן שְׂמַפְאָן מְדִיִּיק הָרֵאָב"ד דִטעמא מִשום שְׂאִין בְּקִיאִין לְשָׂמָה וְנִדְחַק הָר"ן דְקָאִי עַל שִׁטָּה שְׂצָרִיכָה לְשָׂמָה שְׂהוּא שְׂמוֹ וּשְׂמָה, וְלֹא יְדַעְתִּי לָמָּה הוֹצֵרְכוּ לִידְחַק דְּוֹדָאִי פֿינן דְּבַעֵי בְּפִנֵי נִכְתָּב לְרָבָא א"כ לָא סָגִי רַק שְׂיֵאמֵר שְׂנִכְתָּב לְשָׁם בְּעַל הַמְּגֵרֶשׁ, דאל"כ מאי אֶהְיֵי בְּפִנֵי נִכְתָּב לְאַחֵר, וְכִינּוּן דְּצָרִיף בְּפִנֵי נִכְתָּב מִשום הִיפִירָא לְכֹן אִם אָמֵר בְּפִנֵי נִכְתָּב חֲצִיו אַחֲרוֹן פֿסוּל, וא"כ מְמִילָא שְׂצָרִיף לְדַעַת שְׂנִכְתָּב הַשִּׁטָּה לְשָׁם הַבְּעַל הַמְּגֵרֶשׁ דְּבָהָא וְדָאִי סְתָמָא לְשָׁם הַבְּעַל קְאָמֵר דְּמֵאִי נ"מ אִם נִכְתָּב לְשָׁם אַחֵר, פֿון נ"ל: (דף ו' ע"א) בְּתוֹס' ד"ה אפ"י קֹן קוּלְמוּסָא לָא דְמֵי לְסוּמָא כו' עכ"ל.

לְכַאוּרָה תְּמוּהָ דמנ"ל לְהַתוֹס' דְּסָגִי בְּקֹן קוּלְמוּסָא בְּחַתִּימָה פֿינן דְּהוּא מִשום קיום י"ל שְׂצָרִיף שְׂיֵרָאָה הַקִּיּוּם שְׂיִכְיָר הַחַתִּימוֹת, וכ"כ הַטּוֹר בְּהַדְיָא בְּסִי' קמ"ב והב"ש תְּמָה עָלָיו בְּסִי' ק"ל שְׂהוּא נִגְדַּת הַתוֹס' וְהָרָא"ש, וְלְכַאוּרָה דְּבָרֵי הַטּוֹר בְּרוּרִים, וְלִינְיָשׁב קֹןשִׁנִּית הַב"ש נִרְאָה דְּהָא בְּלֹא"ה קִשָּׁה הָא דְּפָרִיף לְעִיל דָּף הַקְּדוּם דְּפָרִיף לְרַבָּה מְאֹשָׁה עֲצָמָה שְׂהִבִּיאָה אֶת גִּיטָּה אֲמֵאִי צ"ל בִּפ"נ אַחֵר שְׂלִמְדוֹ, וְקִשָּׁה הָא רַבָּה אִית לָהּ דְּרָבָא וצ"ל מִשום קיום, וצ"ל דְּלְרַבָּה מִשְׁמַע פְּוֹלָה מִתְּנִי' כְּדִינָה אפ"י בְּאוֹתָהּ מְדִינָה נְמִי צ"ל בִּפ"נ וּבְאוֹתָהּ מְדִינָה לִיכָּא מִשום קיום וכמ"ש הַמְּכַרְשִׁים, וא"כ קִשָּׁה לְהוֹ שְׂפִיר לְרַבָּה פֿינן דְּמִתְּנִי' ס"ל דְּסוּמָא פֿסוּל לְהִבִּיא גִט וְלְרַבָּה פְּוֹלָה מִתְּנִי' אפ"י בְּאוֹתָהּ מְדִינָה אִינְרִי דְּלִיכָּא מִשום קיום וע"כ מִשום לְשָׂמָה, וא"כ קִשָּׁה לְהוֹ שְׂפִיר אֲמֵאִי יְפִסֵּל סוּמָא הָא יָכוֹל לְהַעִיד עַל קֹן קוּלְמוּסָא דְּמִשום קיום לָא צָרִיף, אָבָל לְדִידֵן דְּקִי"ל פֿרָבָא דְּמִשום קיום בְּלֹא"ה לָא קִשָּׁה מְסוּמָא דִי"ל שְׂצָרִיף לְהַעִיד עַל הַחַתִּימָה מִשום קיום, וא"ש דְּבָרֵי הַטּוֹר שְׂלָא יִהְיוּ נִגְדַּת דְּבָרֵי הַתוֹס' וְהָרָא"ש, והב"ש לָא נָתַן טַעַם לָמָּה לָא יִצְטָרֵף לְהַעִיד עַל הַחַתִּימָה: אָמֵן בְּאֵמַת הָאֵמַת יוֹרָה דְּרַכּוֹ דְּהַתוֹס' וְהָרָא"ש לְשִׁטְתִּיהוּ אֲזִילִי דס"ל דְּשָׁנִים שְׂהִבִּיאוּ גִט א"צ לומר בִּפ"נ מִשום דָּאִינוּ חֲשׂוֹד לְמִסוֹר לָהּ גִט מְזוּנִיף, וא"כ נִרְאָה דְּכָל תִּיקוֹן אֲמִירַת בִּפ"נ הֵינּוּ כְּדִי שְׂיִהְיֶה נֶאֱמָן עַל הַשְּׁלִיחוֹת דָּאִם לָא אָמֵר בִּפ"נ יָכוֹל הַבְּעַל לְהַכְחִישׁוֹ שְׂלָא עֲשָׂאוּ שְׁלִיחַ פְּלִל פֿינן שְׂהִגֵּט אִינוּ מְקוּנִיִּים וְיָכוֹל לְטַעוֹן שְׂלָא שְׁלַחוּ מְעוּלָם, אָבָל לְזִיוִף לָא חֲזִינְשִׁין אִם יְדוּעַ שְׂמִסֵּר לוֹ גִט, וְהֵינּוּ טַעַמָּא דְּשָׁנִים שְׂהִבִּיאוּ גִט שֵׁא"צ לומר בִּפ"נ מִשום שְׂאִין יָכוֹל לְהַכְחִישׁוֹן עַל הַשְּׁלִיחוֹת, וא"כ צ"ל דְּבְאוֹמֵר בִּפ"נ מִיְדַק דִּיִּיק וְאִין יָכוֹל הַבְּעַל לְהַכְחִישׁוֹ עוֹד עַל הַשְּׁלִיחוֹת וא"כ שְׂפִיר דְּבָרֵי הַתוֹס' וְהָרָא"ש אפ"י לְרָבָא דְּבַעֵי בִּפְנֵי מִשום קיום דְּלֹא צָרִיף הַשְּׁלִיחַ לְהַפִּיר הַחַתִּימָה פְּלִל רַק פֿינן שְׂאָמֵר בִּפ"נ וּבִפְנֵי ח וְדָאִי שְׁלַחוּ וּמְמִילָא לָא חֲזִינְשִׁין שְׂמִסֵּר לָהּ גִט מְזוּנִיף, וא"כ א"ש פֿינן דְּחִזִּינוּ דְּסָגִי בְּקֹן קוּלְמוּסָא עַל הַכְּתִיבָה א"כ ה"ה עַל הַחַתִּימָה דמ"מ פֿינן שְׂמַעִיד בְּפִנֵי נְחִתָּם מִיְדַק דִּיִּיק וְנֶאֱמָן עַל הַשְּׁלִיחוֹת, וְכִינּוּן שְׂנֶאֱמָן עַל הַשְּׁלִיחוֹת תּוֹ לִיכָּא חֲשָׂא דְּוֹדָאִי לָא מְסֵר לוֹ גִט מְזוּנִיף, פֿון נ"ל בְּרוּר בְּדַעַת הַתוֹס' וְרָא"ש, לְכֹן גַּם עַל הַחַתִּימָה סָגִי בְּקֹן קוּלְמוּסָא שְׂנִקְרָא בְּפִנֵי נְחִתָּם פְּמוֹ שְׂנִקְרָא בְּפִנֵי נִכְתָּב ע"י קֹן קוּלְמוּסָא, וְהָא דְּלֹא סָגִי בְּאֵמַת בִּפ"נ לְחוּד אַע"ג דְּכִינּוּן דְּנִכְתָּב בְּפִנֵי לָא חֲזִינְשִׁין תּוֹ שְׂמִסֵּר לָהּ גִט מְזוּנִיף צ"ל פֿינן דִטעמא מִשום מִיְדַק דִּיִּיק וְהַחַתִּימָה עִיקָר בְּעִינֵן שְׂיֵאמֵר בִּפְנֵי ח עַל הַחַתִּימָה שְׂהִיא עִיקָר מִשום קיום בְּגִמְרָא הוּא בְּבִית וְסוּפֵר בְּעִלְיָה הָא לָא קָא חֲזִי לָהּ.

משמע דהוא בעליה וסופר בבית לא קשיא ליה דאיפשר דקא חזי ליה, וקשה דא"כ זו וא"צ לומר זו קתני דהשתא הוא בבית וסופר בעליה דלא מצי חזי כ"ש הוא בעליה וסופר בבית דמצי חזי ליה לא כ"ש, וצ"ל לענין חזי ליה משפחת לה טפי בהוא בעליה וסופר בבית, אבל לענין קן קולמוסא הוי הא רבותא טפי ודו"ק.

שם לא צריכא דנפק לשוקא ואתא מ"ד כו'. הא דאשמועינן הא במביא גט טפי מבקלא י"ל במביא גט דטעמא בפני נכתב משום דדייק שבפניו נעשה הפל כמ"ש התוס' לעיל דף ג', א"כ טפי אית ליה לאישתמוטי וצריף דיוקא טפי, ועיין פ"י ודו"ק: בתוס' ד"ה בב"ל כו' דבאותה מדינה כו' דאע"ג דאמר בגירסיהו טרידי כו' עכ"ל.

לכאורה א"צ לידחק אלא דלא קאמר רק היכא דלא ימצא קיום רק מבני מתיבתא שיניף בגירסיהו טרידי, אבל באותה מדינה כבר איפשר שימצאו לקנים שאר אינשי דלאו ממתבתא ניהו פי לא רבים יחפמו: בא"ד ומב"ל לא"י נמי לא איירי כו' עכ"ל.

לכאורה קשה פנין דלרב ממדינה למדינה לא צריף לומר משום דאיכא מתיבתא וגם ממדינה למדינה בא"י לא צריף משום דבתי דינים קבועים, וא"כ אמאי יצטרף מב"ל לא"י פנין דבב"ל איכא מתיבתא ובא"י איכא בתי דינים קבועים, ופירש"י לעיל שמצוי לילף לבית הועד א"כ ודאי מב"ל לא"י נמי מצויים, וא"כ מ"ט להצריף מב"ל לא"י, ואיפשר לקמן ס"ל כשמואל דלא אהני הו דאיכא מתיבתא, לכן כמו ששמדינה למדינה בבב"ל צריף לומר כמו כן מב"ל לא"י, אבל לרב ודאי לא צריף מב"ל לא"י, ובזה מיושב מה שהקשה בפני יהושע מאי פריף בגמרא ממתני מעכו לצפון אבל בב"ל דמרחקא לא, הא מתני איירי ממדינת הים לא"י ובכה"ג מב"ל לא"י נמי י"ל דצריף כרב יוסף לקמן, ולפ"ז לק"מ דרב יוסף ע"כ כשמואל, אבל לרב ודאי לא צריף, והא דקאמר רב יוסף עד היכן בב"ל י"ל דנ"מ לאותה מדינה ודו"ק, מיהו נראה בלא"ה דלא קשיא קושניית הפני יהושע דודאי בלא"ה יש להבין אמאי לא פריף מרישא המביא גט ממדינת הים ואפי' בב"ל בכלל מדינת הים דלס"ד לא אסיק אדעתיה בר מב"ל, אלא נראה דהתוס' לשיטתיהו אזלי דפירושו במתני דמדינת הים היינו רחוק, וא"כ לא פסיקא ליה לאקשוני מרישא דשמא מדה"י הוא מרחקים מה שהוא מרוחק יותר מב"ל, לכן מיייתי דאמר מעכו לצפון ועכו כצפון משמע דאפי' עכו בכלל מדינת הים א"כ כ"ש בב"ל שהוא בכלל מדינת הים, וממילא מהיכא תיתי לומר שא"ב פנין דמרחקא והויא בכלל מדינת הים, א"כ מאין הרגלים להוציא בב"ל מכלל מדינת הים פנין דאפי' עכו בכלל מדינת הים לת"ק, והיינו כמ"ש התוס' במשנה דמרחקא מעיקר ישוב א"י, א"כ כ"ש בב"ל שהוא בכלל מדינת הים, וכיון דהמוליף והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צ"ל בפ"נ ובב"ל ע"כ לא נפיק מכלל מדינת הים פנין דאפי' עכו בכלל מדינת הים, וא"כ ממילא נמי בממדינה למדינה במדינת הים נכלל נמי בב"ל ושפיר קשיא לרב, ודוק היטב: בד"ה מכי אתא כו' וקשה דא"כ מאי פריף כו' עכ"ל.

לענ"ד נראה ליישב פירש"י דודאי רב אמתני קאי וס"ל דלעולם בב"ל כא"י לגיטין דמעיקרא נמי הנה מתיבתא אלא דלא הוו שכיחי כ"כ כמו שנתרבו הישיבות מפי אתא רב לבב"ל, ולזה אמר רב הונא עשינו עצמינו בבב"ל כא"י לגיטין מפי אתא רב לבב"ל ע"ג דמעיקרא חששו לדברי שמואל, אבל רב ודאי אמתני קאי, והא דלא פריף אדרבמעיקרא ממתני היינו משום דאי לאו דברי רב הונא הוה מצינו לומר דרב לא קאמר רק לבתר דאתא לבב"ל, אבל השתא דקאמר רב הונא עשינו עצמינו משמע לרב גופיה אפי' מעיקרא הנה בב"ל כא"י לכן פריף ממתני, ובהכי ניחא הלשון

אתמר נמי שאינו מוכן דמ"מ י"ל משום לשמה, ולפמ"ש א"ש טובא דנדאי פשיטא לן דבבבל מעולם היו בקיאים כמו שפירש"י ששם גלו הקרש והמסגר, והשתא דרב הונא אמר מפי אתא רב לבבל ומעיקרא לא ש"מ דטעמא משום דבעינו לקיימו, והכי דייק לשון רש"י ודוק היטב: עוד נראה ליישב פירש"י דר' ירמיה דקא מוטיב ס"ל משום לשמה, ואי משום לשמה פשיטא דלעולם היו בקיאים בבבל כפירש"י ואפ"ה משמע ליה לר' ירמיה דגם בבל הנה ליה דין מדינת הים אע"פ שהיו בקיאים משום שלא תחלוק במדה"י ומקשה שפיר, והא דאמר רב הונא עשינו עצמינו היינו משום קיום כדפרישית ודו"ק: בגמרא ותסבא כו' מ"ט בשוקייהו טרידי.

ויש לדקדק מאי ותסבא דקאמר הא י"ל דלקיימו יש פיון דאזלי לשוקא ולא אמרינו סבא דבשוקייהו טרידי רק בא"י משום לשמה והני גמירי, ויש ליישב דהתוס' פתבו במשנה דמכפר לודים ללוד קמ"ל אע"ג דבני לוד מצויים שם תמיד אפ"ה לא הני פלוד עצמה, וא"כ אי לא אמרינו סבא דבשוקייהו טרידי תיקשי לרבא אמאי מצריף מכפר לודים ללוד, הא פיון שמוצויים שם מסתמא בקיאים בתתימות שלהם, אע"כ אמרינו סבא דבשוקייהו טרידי דע"ז לא אמרינו שלא תחלוק במדינת הים, דהא פאן לא צריף לומר דכיון דבקיאים מטעם שמוצויים שם תמיד, ובהכי ניחא דלא פירשו התוס' איפכא דכפר לודים מצויים בלוד על השוק, ולפ"ז ניחא דא"כ ה"ל שלא להצריף לומר כמו בארדשיר הקא ודו"ק.

בתוס' ד"ה ומפי ארדשיר כו' לגזור מוליה אטו כו' וי"ל כו' והקשה מהרש"א בס"ד דס"ל משום לשמה תיקשי נגזור מוליה אטו מביא, ואיפשר דבהה"ס ד"ד דלאחר שלמדו לא גזרינו מוליה אטו מביא פיון דבקיאים רק משום גזירה שפא יחזור הדבר לקלולו וה"ל גזירה לגזירה פיון דהיו בקיאים מעולם תו לא גזרינו מוליה אטו מביא, מיהו זה דחוק לאוקמא מתני' קודם שלמדו, ויותר נראה דבלא"ה יש להבין מאי קשיא להו להתוס' דילמא ס"ל כת"ק דלא גזר מוליה אטו מביא, וצ"ל דמשמע להו להתוס' מדלא פריש הש"ס דאתיא דוקא כת"ק משמע דכ"ע אתי, וא"כ בס"ד דעדיפא מיניה מקשה ותסבא א"כ לא שייף לפרושי דכת"ק אתי רק הקושיא למסקנא דרבה אית ליה דרבא ולא פריש הש"ס דאתי כת"ק דוקא ולק"מ ודו"ק: מיהו נראה ליישב עיקר קושיות התוס' דנדאי י"ל דארף דכתבו התוס' דאקטיספון לאו מבבל מ"מ י"ל דעכ"פ הנה מן המובלעות בבבל וכיון דבבל כא"י לגיטין א"כ ל"צ לומר גם במובלעות רק משום שלא תחלוק במדינת הים, וא"כ י"ל דרבנן בתראי דגזרי מוליה אטו מביא במובלעות ס"ל דא"צ לומר פלל בפ"נ רק רב חסדא דמצריף היינו לחוש להני תנאי דס"ל גם במובלעות צריף לומר בפ"נ והני לא מצינו דגזרו מוליה אטו מביא ופשיטא שאין לתפוס חומרי שניהם, וא"כ י"ל דלא שייף לגזור מוליה אטו מביא רק אי אמרינו משום לשמה, וא"כ במוליה מא"י למדינת הים פשיטא אוטן שבמדינת הים שאין אומרים בפני נכתב ישלחו גם הם לא"י מבלי שיכתוב בפני השליח ואיפא תקלה פיון דאין בקיאים באמת, אבל אי משום קיום ידוע דהני ידעי בח"י דהני והני לא ידעי ולא שייף למיגזר פלל מוליה אטו מביא: בד"ה הני כו' וא"ת לעיל דאמר בגירסייהו טרידי כו' עכ"ל.

איפשר לומר דטעמא דרב באמת משום דבני המקום מפירין חתימתן, וא"כ הכא לדין דקי"ל כרב שפיר אהני הא דבני המקום מפירין חתימתן: בד"ה והא כו' קשה וכו' עכ"ל. איפשר ליישב לפמ"ש לעיל די"ל בבבל משום שלא תחלוק במדינת הים צריכין לומר בפ"נ, א"כ לא פסיקא ליה לאקשוני דשפא ס"ל משום שלא תחלוק גם בבבל צ"ל בפ"נ משום לשמה.

בא"ד וה"ה דנהיה מצי למפרך כו' אפי' באותה שכוונה נמי עכ"ל ואיפשר לומר לפמ"ש התוס' דאינו רק לעז הבעל בעלמא א"כ באותה שכוונה יש לברר ע"י הסופר ועדים, לכן ליפא למיחש לערעור: בגמרא אי מסורא לנהרדעא.

צ"ע פיון דנהרדעא אתרא דשמואל הנה ושמואל ס"ל לעיל בבב"ל, א"כ איך אמר ליה לא צריכתה הא באתרא דשמואל לא יוכל ליתן הגט בלא בפ"ג, ואיפשר דנהרדעא וסורא מדינה אחת וספיקא דר"כ שפא צריכין לומר משום לשמה, מיהו לעיל משמע בפשיטות דבבב"ל בקיאיין לשמה וא"כ מאי ספיקא דרב פהנא דנדאי א"צ לומר משום לשמה בבבב"ל, ואיפשר דס"ל כו' ירמיה דכ"ש בבב"ל דמרחקא וצריף לומר בפ"ג משום שלא תחלוך במדה"י וכמ"ש לעיל ודו"ק: שם לא צריכת.

יש לדקדק דלקמן אמר צריף אתה לומר בפ"ג שלא תיזקק לעדים ואמאי א"ל לא צריכת, ואיפשר לומר דשם חשש שפא יבא הבעל וינכחישו, אבל לרב פהנא דרב גוברין מסתמא לא יעזו בפניו להכחישו, מיהו הא גופא קשיא אמאי לא תקנו גם בא"י בפני נכתב שלא תיזקק לעדים שלא יועיל ערעור הבעל פדאמר ר' ישמעאל לקמן שלא תיזקק לעדים, וצ"ל דהא עדיף שלא יצטרף להיות אצל הכתיבה דפעמים שאין השליח מוזמן בשעת כתיבה, אבל הכא שפא לשאול צריף אני לומר מסתמא פבר הנה אצל כתיבת הגט, דאל"כ פתר דעבדין מתמלכין, רק ששאל אם צריף לומר אחר שפבר הנה אצל כתיבת הגט, ובהכי ניחא מה שהקשתי מאי מספקא ליה הא ודאי בבב"ל כא"י לגיטין, ולפמ"ש איפשר דכוונתו ג"כ שלא תיזקק לעדים, ולזה השיב לו לא צריכת את דמסתמא לא יעזו הבעל להכחישו ומ"מ הודיע לו הדין אי עבדת אהנית כו' ודוק היטב ועמ"ש לקמן: (ע"ב) בתוס' ד"ה ואי עבדת כו' היינו משום דאיירי בלא אמר כו' עכ"ל.

משמע מדברי התוס' דאי אמרה בפ"ג באמת לא מהני, וצ"ע מנ"ל הא די"ל דלא גרע מאילו לא אמרה, וי"ל שאין הדיבור מגרע מאילו לא אמרה וכיון דבלא דיבורא נמי מהני אין הדיבור מגרע אפי' תימא שלא יועיל לענן ערעור הבעל: בגמרא שתוק הואיל ויצא הדבר בהיתר.

הלשון תמוה, הא ר' ר' אלעאי ס"ל דא"צ לומר בפ"ג פלל וא"כ מאי בהיתר דקאמר, ואף דלא סימיה קמי' הא מ"מ אמר שצריף לומר ור' אלעאי ס"ל דא"צ, ואיפשר לומר דקשיא איך צוה לומר בפ"ג הא הוי מוציא לעז על גיטין הראשונים פיון דמדינא א"צ, ולעיל דף הקדום אמרינן שאינו רשאי להחמיר משום שלא יהיה פמוציא לעז על גיטין הראשונים, וצ"ל פיון דמהני לענן ערעור הבעל לא מיקרי מוציא לעז דזהו תקון לבטל ערעור הבעל, וא"כ ר' ישמעאל שהבין דר' אילעאי חולק עליו וס"ל דלא מהני לבטל ערעור הבעל א"כ פשמחמיר לומר בפ"ג מיקרי מוציא לעז על גיטין הראשונים, לכן שפיר שניף הלשון הואיל ויצא הדבר בהיתר שיועיל בפ"ג לבטל ערעור הבעל יצא, ולפי דהש"ס לא ניחא ליה לומר דבאמת ר' אלעאי חולק על ר' ישמעאל, לכן קשיא ליה הא איהו נמי שלא תיזקק לעדים ולא מסתברא שיהיה ר' אלעאי חולק ויספור פיון שא"צ לומר בפ"ג לא מהני לבטל ערעור הבעל דלא ניחא ליה להש"ס למיעבד פלוגתא במילתא לכן משני לא סימיה קמיה, אבל ר' ישמעאל שהבין דסימיה קמיה וחלק עליו וס"ל דמהני ערעור הבעל, וא"כ אין להצריף בפ"ג דהוי מוציא לעז על גיטין הראשונים, או משום הא גופא שיאמרו שביטל ערעור הבעל שפיר קא"ל הואיל ויצא הדבר בהיתר שמועיל לבטל ערעור הבעל, ודוק היטב: שם אמר רב יוסף מאן לימא לן.

כָּבֵד הָעִיר בִּסְּ פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ דְּמָאֵי ס"ד דְּרַב יוֹסֵף דְּמִשׁוּם דְּכָתַב בְּלֹא שְׂרִיטוּט לֹא נִסְמָךְ עַל הוֹרְאוּתוֹ בְּשׁוּם פְּעַם, וְעוֹד אַבְיֵי דְקָאָמַר אִטּוּ מִשׁוּם דְּלֹא יָדַע דַּר' יִצְחָק וְלָמָּה לֹא קָאָמַר הִבְרֵייתָא דְהִבְרֵייתָא ג"כ לֹא יָדַע, וְעַיִן מ"ש בִּסְפ"י בְּזֶה, וּבְמַחֲכ"ת אֵינוֹ בְּזֶה גְבָרָא דְאַסְפִּים מְרִיָּה עַל יְדוֹ שְׁהִיָּה סְבוּר שְׁנֹכְתַב בְּפִסּוּק נִיחָנוּ אֶת הַיָּלֵד בְּזוֹנָה, וּבְאַמַּת לֹא כְּתִיב רַק נִיחָנוּ הַיָּלֵד בְּזוֹנָה וְאֵין כָּאֵן רַק ב' תִּיבּוֹת קוֹדֵם תִּיבַת בְּזוֹנָה וְנִהְרַס פֶּל בְּנִינּוֹ בְּזֶה, וְעַתָּה אֹמַר הַנִּלְעַנ"ד בְּזֶה פִי אַחַר שְׁבַפְתּוֹב לֹא כְּתִיב אֶת אוֹלֵי אֲזַכָּה לְהִיּוֹת גְּבָרָא דְאַסְפִּים מְרִיָּה עַל יְדוֹ פִּינּוֹן שְׁבַגְמָרוֹת כְּתוֹב אֶת וּלְשׁוֹן זֶה אֲטַעֵי' לְהַגְאֹן בְּעַל פ"י שְׁהִיָּה סְבוּר שְׁפֵן הוּא בְּכַתּוּב, ע"כ אֵיפְשָׁר שְׁתּוֹסַפֵּת הָאֵת יָצָא מִיַּד הַסּוֹפֵר הָרֵאשׁוֹן וְהוּא ר' אֲבִיתָר שְׁהִיָּתָה סְבָרְתוֹ כִּינּוֹן שְׁאֵין כּוֹתֵב לְשׁוֹן הַכְּתוּב שְׁתִּים בְּיַחַד אֵין צְרִיף לְשִׁרְטוּט: וְעַפ"ז נְבֵא אֶל הָעַנְיָן וְהוּא דְנִדְאֵי תְּמִיָּהֵת רַב יוֹסֵף עַל ר' אֲבִיתָר שְׁנִצְטָרְךָ לֹאמַר בְּפ"נ הֵינּוּ מִשׁוּם קִיּוּם, אֲבָל מִשׁוּם לְשִׁמָּה פְּשִׁיטָא שֶׁא"צ דְּבַכְבָּל נִדְאֵי בְּקִיאֵין לְשִׁמָּה כְּמַבְנֹאֵר לְעִיל בְּגִמְרָא: אֲלֵא עֵיקַר קְפִידָא דְרַב יוֹסֵף דַּס"ל דְרַבָּה אֵית לִיהּ דְרַבָּא וּבְעַיִנוֹ מִשׁוּם קִיּוּם וַס"ל דְּלֹא שְׁכִיחַ כ"כ דְּבַגְיָרְסִיָּהוּ טְרִיָּדִי, וְהִנֵּה כָּל עֲצָם רְאֵייתָהּ הַש"ס דְרַבָּה אֵית לִיהּ דְרַבָּא מִהַד דְרַשְׁבִּי ג' אָמַר אִפִּי' מִהִגְמוּנָא לְהִגְמוּנָא וְאָמַר ר' יִצְחָק עִיר אַחַת הִיָּתָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל כו' כְּמַבְנֹאֵר לְעִיל, וּבְזֶה נְבֵא עַל הָעַנְיָן דִּי"ל דְרַבִּי אֲבִיתָר הוֹסִיף בְּכּוֹנוֹת מְכּוֹנּוֹת תִּיבַת אֶת שְׁלֹא יְהִי שְׁלֵשׁ תִּיבּוֹת שֶׁל לְשׁוֹן הַמְּקָרָא בְּלֹא שְׂרִיטוּט, אֲלֵא דְסוֹף הַפִּסּוּק כְּתוּב בְּלְשׁוֹן הַכְּתוּב וְהוּא בְּזוֹנָה וְהַיָּלֵדָה מְכָרוּ בֵּינּוּ נִישְׁתּוֹ שְׁיֵשׁ יוֹתֵר מַג' תִּיבּוֹת דְּגַם לְכְרֵייתָא אֵין כּוֹתְבִין בְּלֹא שְׂרִיטוּט וְע"ז מְצָאָה הַקְּפִידָא מְקוּם לְנוֹחַ, אֲלֵא דִי"ל דְרַבִּי אֲבִיתָר ס"ל כִּינּוֹן דְּבַתְחַלַּת הַמְּקָרָא שִׁנְיָה הַלְשׁוֹן אֵיפְשָׁר דְאַסּוֹף הַמְּקָרָא לֹא קְפִדִינוּ, וְהַשְׁתָּא יֵשׁ לֹאמַר דְנִיחָנוּ הַיָּלֵד בְּזוֹנָה הוּי תְּחַלַּת מְקָרָא, וְאֵף שְׁכַתּוּב קוֹדֵם עַל עַמֵי יְדוֹ גוֹרֵל הוּא עַנְיָן אַחַר וּמִןפִּסּוּק בְּאַתְנַחְתָּא וְזֶה נִקְרָא פִּסּוּק בְּפָנֵי עֲצָמוֹ כְּמוֹ שְׁמוּכַח בְּקִדּוּשֵׁין דָּף ל' גְּבִי פִּסּוּקֵי תְּהִלִּים, עַיִן פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ שָׁם, וַא"כ אַחַר שְׁשִׁינְיָה תְּחַלַּת הַכְּתוּב לֹא אֵיכְפַת בְּסוֹף הַפִּסּוּק שְׁסִיִּים בְּזוֹנָה וְהַיָּלֵדָה מְכָרוּ בֵּינּוּ דִי"ל דְּלֹא קְפִדִינוּ אֲסוּפּוֹ בְּלֹא תְּחִילָתוֹ, וְע"ז הִבִּיא רַב יוֹסֵף ר' יִצְחָק אָמַר שְׁתִּים כּוֹתְבִין ג' אֵין כּוֹתְבִין וּבְמַתְנֵי תָנָא ג' כּוֹתְבִין, וְנִיחָא לִיהּ דַּר' יִצְחָק לֹא יִחְלֹק אַמְתְּנֵי רַק בְּרֵייתָא אֵינִי בְּסוֹף פִּסּוּק וְרַבִּי יִצְחָק אֵינִי בְּתְחַלַּת פִּסּוּק, אֲלֵא דִי"ל דְתַלְיָא הָד מִקְלָתָא אִם ר' יִצְחָק הִיָּה תָנָא א"כ אֵיפְשָׁר לוֹ לְחַלֵּק עַל הִבְרֵייתָא, וִי"ל דְּגַם בְּרֵייתָא בְּתְחַלַּת פִּסּוּק אֵינִי וְר' יִצְחָק פְּלִיג עַל הִבְרֵייתָא, אֵף אֵי ר' יִצְחָק תָּנָא הִנּוּ א"כ אֵי אֵיפְשָׁר לוֹ שְׁיַחְלֹק אֵהָא דַּר' יִצְחָק לְעִיל דָּף ג' ע"ב דְּאָמַר עִיר אַחַת הִיָּתָה בַּא"י, דְּמִזֶּה מוּכַח דְרַבָּה אֵית לִיהּ דְרַבָּא וּבְעַיִנוֹ לְקִיָּמוֹ, אֵף אִם תָּנָא הִיָּה י"ל דְּחֹלֵק עַל הַמַּתְנֵי וַס"ל דְּנֹקָא שְׁתִּים כּוֹתְבִין וּלְעוֹלָם אֵין חִילוּק בֵּין סוֹף הַפִּסּוּק לְתְחִילָתוֹ, וְהַשְׁתָּא י"ל דְנִדְאֵי הוֹכַחַת רַב יוֹסֵף דְבִלֹא ה' פְּלִיג עֵנִי מְסַבְרָא כִּינּוֹן דְרַבָּה אֵית לִיהּ דְרַבָּא וּבְעַיִנוֹ לְקִיָּמוֹ א"כ מְבָבֵל לֹא י"ל לֹא שְׁכִיחַ, אֲלֵא דַּמ"מ שְׁמָא ר' אֲבִיתָר סוֹבֵר דַּר' יִצְחָק הִיָּה אֲמוֹרָא וַס"ל דְּמִהִגְמוּנָא לְהִגְמוּנָא אֵינִי בַּח"ל דְּבִלֹא דַּר' יִצְחָק אֵינוֹ מוּכַח כַּמ"ש לְעִיל לִישְׁבֵיב קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס', אֲלֵא דַּאֲת"ל שְׁהִיָּה אֲמוֹרָא מְסַתְמָא לֹא פְּלִיג אֲבִיתָא וּמוּקִי הִבְרֵייתָא בְּסוֹף הַפִּסּוּק דַּד' אֵין כּוֹתְבִין, א"כ עֲשֵׂה שְׁלֹא כַּהֲנֵן בְּמָה שְׁכַתּוּב שְׁלֵשָׁה מְסוֹף הַפִּסּוּק בְּלֹא שְׂרִיטוּט, וְע"כ ס"ל דַּר' יִצְחָק תָּנָא הוּא וּפְלִיג עַל הִבְרֵייתָא וּלְעוֹלָם בְּסוֹף פִּסּוּק רְשָׁאי לְכַתּוּב בְּלֹא שְׂרִיטוּט, וַא"כ לֹא הוֹרָה יָפָה לְפִי סְבָרַת רַב יוֹסֵף דְּלֹא שְׁכִיחַ וּבְעַיִנוֹ קִיּוּם לַכ"ע כְּדוּמְכַח מְדַרְבֵּי יִצְחָק לְעִיל, וְע"ז קָאָמַר אַבְיֵי שְׁפִיר דִּילְמָא לְעוֹלָם עֲשֵׂה בְּכּוֹנוֹת מְכּוֹנּוֹת לְשׁוֹנוֹת הַמְּקָרָא בְּתִיבַת אֶת וְלֹא אֵיכְפַת בְּסוֹפּוֹ בְּלֹא תְּחִילָתוֹ וְר' יִצְחָק בְּאַמַּת לֹא הִיָּה תָנָא וַס"ל מִשׁוּם לְשִׁמָּה לְחוּד וְחוֹלֵק עַל ר' יִצְחָק דְלְעִיל, וְאֵי מִשׁוּם דַּא"כ אֵיף חוֹלֵק עַל הִבְרֵייתָא אִטּוּ מֵאֵן דְּלֹא יָדַע לְהָא דַּר' יִצְחָק שְׁחוֹלֵק עַל הִבְרֵייתָא לֹא גְבָרָא רַבָּה הוּא, א"כ י"ל שְׁסוֹבֵר דַּר' יִצְחָק הוּא אֲמוֹרָא וְחוֹלֵק

עליו וס"ל דלא בעינן רק משום לשמה, והשתא תו לא קשיא ליה פלל מן הברייתא די"ל דדוקא בתחלת הפתוב אסור לכתוב בלא שירטוט אבל סופו בלא תחלתו שרי, וכאן ששינה תחלת הפסוק א"כ אין פאן רק סופו בלא תחלתו ושפיר עביד דכתב בלא שירטוט, והפל נכון פפתור נפרח: בתוס' ד"ה אמר ר' יצחק כו' בה"ג פוסק כו' יצחק כו' דיועד הנה שאינה עיקר עכ"ל.

צ"ע מנ"ל הא, מיהו ביבמות דף ק"ז ע"ב משמע דאביי כתב אקרינו מן לא עד לקחתה ולא כתב הני שלשה תיבות לא חפצתי לקחתה משמע דהיינו כו' יצחק, וצ"ע פירש"י שם שפירש דד' אין פותבין דמשמע מן הסוגיא כו' יצחק כדפרישית: בא"ד ומיהו הרבה מביא שם שנראה שהיו פותבין לדרשא עכ"ל.

לשון ומיהו אינו מובן, ומקורו"א דחק דהפנונה דשלא פסדר שרי כדמייתי הרבה ודחוק הוא, ויותר נראה לפרש דכוננת התוס' דסיפא דקרא שרי שהרי כתב אל גיל בעמים פסדר, מיהו בירושלמי שלנו פתיב בעמים אל גיל הרי ששינה גם סיפא דקרא, ויותר דכתבו דמשמע קצת דאסור דרף צחות ג"כ דמרבוי מונא, ומ"מ ראיה גמורה אינה דאיפשר דלחומרא בעלמא עביד, ולזה פתבו ומיהו הרבה מביא שם שהיו כותבין לדרשא, א"כ נוטין הדברים דר' מונא לחומרא יתירה שינה לשון הפתוב, אבל לפי האמת אינו אסור רק לדרשא כדמייתי הרבה שהו לדרשא, שוב האיר ה' עיני ועינתי בתוס' מנחות דף ל"ב ע"ב ד"ה מעידין שכתבו דהירושלמי חולק על ש"ס שלנו דשרטט וכתב ליה, א"כ משמע מדבריהם דלפום ש"ס דילן אפי' שלא פסדר אסור, וא"כ אין ראיה לאסור גם בדרף צחות דנדאי אי אין קפידא בשירטוט כשכותב המקרא שלא פסדר י"ל שמהפך הלשון גם בדרף צחות, אבל לפום ש"ס דילן דאין חילוק א"כ בדרף צחות י"ל דאפי' פסדר מותר דאין חילוק בין פסדר לשלא פסדר ולדרשא לעולם אסור, ואף דהיה איפשר לפרש מ"ש וחולק על ש"ס שלנו היינו במעשה שהיה ולא בדין מ"מ פשט דברי התוס' דחולק בדינא, דאל"כ טורח שרטוט למה יכתוב שלא פסדר כדמשמע נמי פשט הלשון פאן ודו"ק: מיהו נראה דהירושלמי לאו מדין שרטוט אתי עלה רק ס"ל דאסור לכתוב דהוי ככותב מגילה להתלמד כדכתב בירושלמי מהו למיכתב תרתי תלת מילין מן פסוקא, מיהו אגן קי"ל פמר זוטרא ביבמות ס"פ מ"ח דבכה"ג לא איכפת לן בלא ניתן לכתוב לכן בשרטוט ש"ד: בא"ד דתפילין א"צ שירטוט כו' עכ"ל.

ולוא דבריהם היה נלענ"ד דדוקא בתפילין פיון דנכתבות שלא מן הכתב דמגריס גריסן כדאיתא במנחות דף ל"ב, להכי יש סברא שלא להצריך שירטוט דבכל כוון איזו שורות, שהדפין קצרין, אלא דבמזוזה מ"מ הלכה למשה מסיני דבעי שירטוט, אבל ס"ת לכ"ע בעי שירטוט פיון דאין נכתב שלא מן הכתב צריף אגמון יותר לכוון השורות, והפל ניתא ודו"ק: בד"ה זבוב כו' מותנה עליו דריש לשון זנות עכ"ל.

לכאורה גם בנימא אינו ענין לזנות רק ספנתא, וראיתי ברי"ף אגדות הרגיש בזה ונדחק בדברים שאינם של טעם, לכן נראה עפ"מ ש בסנהדרין פירק כה"ג גבי אמנון שקשרה לו נימא באותו מקום ועשאתו פרות שפכה, וא"כ נראה שהפנויות הפשרות לא היה דרפן לגלח שם שלא היה דעתן על זנות ואדרבה מתוך כך ימנעו לזנות עמהם שיחושו לספנתא, וא"כ י"ל דדייק לשון ותונה עליו דייקא היינו שנהגה עמו כאילו בא לזנות עמה ולא גלחה פי מרדה בו ולא היתה חפיצה להבעל לו מדעתה לכן לא חששה לגלח וזהו שהקפיד עליה, ובזה ניתא דלא דריש זנות ממש, דא"כ מאי עליו דקאמר ומלשון עליו משמע שעליו היתה נוהגת כאילו בא לזנות עמה, וגם

אפי' זונה מדעפתה אם לא היתה מיוחדת לזנות רק לפי שעה נתפתתה אין פנאי לגלח, לכן היא שלא היתה חפציצה בו פשוט נתפייסה לא גלחה, לכן הקפיד עליה שנהגה עמו כמנהג המפתה לזנות, פן נ"ל נכון, ועם מ"ש נתקיימו דברי מהרש"ל בפ' כ"ג דהבתולות לא הנה דרכן לגלח, ומה שהשיג מהרש"א עליו דשער בית השחי אין נמאס לתשמיש תמהני פה קדוש יאמר דבר זה דמ"מ אית ביה יפוי וקישוט אשה לבעלה, מיהו עיקר דברי מהרש"ל לשהקשה מהא דדרוש בנזיר לא ילבש גבר שמלת אשה שלא יגלח שער בית השחי ובית הערוה לא ידענא מאי קשיא ליה דארף שלא הנה להם ע"פ הנס מ"מ קישוט אשה הוא ובנות גרים הנה להם וצריכין לגלח, ומ"ש מהרש"א שע"י גלות הנה שהיו מגלחין משום יפוי אין דעתי נוחה בכך, דא"כ מאי רבותא ומאי משני בת יפת תואר אטו בת יפת תואר לא היתה רשאה לגלח, לכן דברי מהרש"א תמוהים, והנכון כדברי רש"ל דארף אם נימא שהנה נמצא בהם סימן שערוה אף שאיפשר שלא הנה להם רק סימן עליון דזהו מעשה נסים הנה, מ"מ איפשר שהנה להם שערוה קטנות שמגיע ראשן לעיקרן שלא היו ניפרין כמעט, ואין לנו אלא דברי חז"ל כפשוטן אמונת אמן, גם מלשון התוס' פאן מוכח כדברי רש"ל שלא הנה להם שער כמ"ש בד"ה נימא: בא"ד וא"ת מנ"ל דלא הנה זנות כו'.

איפשר להביא ראיה מפאן להרמב"ם דפילגש ע"י קידושין וא"כ אסורה עליו, מיהו מפילגשי אבשלום ע"כ אע"ג דבלא קידושין הווי דלמלה מותר בלא קידושין ואפ"ה לא החזירו, מיהו י"ל דבמלה גנאי טפי שאין משתמשין בשרביטו, וגם מלשון גילוי ערוה ראיה לרמב"ם דהנה ע"י קידושין: בגמרא זבוב מצא ולא הקפיד.

וקשה כיון שהזבוב לא הנה סבת המעשה א"כ למה ירמזו הפתוב למה שאינה סיבה למעשה וכי אין לכתוב לאשמועינן אלא מאורעות שפין אותו האיש ובין פילגשו, ונראה דע"י הזבוב הנה סיבה לנימא והוא לפי שהכירה קפדנותו וחשבה שיגרשנה בשביל הזבוב כדאמרינן בשילהי מכילתין דאפי' הקדיחה תבשילו ע"כ חשבה פי לא יקרב עוד אליה, ונה הנה סבה שלא גילחה השוער, ולפי שבאמת לא הקפיד על הזבוב וקרב אליה מבלי שהכונה עצמה לכך לכן מצא הנימא, נמצא שהזבוב סיבה לנימא, לכן ירמזו הפתוב לכך ותזנה ר"ת ותוף תבשילה זבוב נמצא ולא הקפיד ועל נימא הקפיד: בתוס' ד"ה שלש כו' שבת הנה עכ"ל.

צ"ע מה חילול שבת הנה, ואיפשר שברחה ממנו חוץ לתחומין י"ב מיל דלהרמב"ם הוא דאורייתא, ולכ"ע דתחומין דרבנן משמע שנגזר עליהם בימי קדמונים כדדרשינן מנגד או דהלכה עם מטלטלין שלה ונהיא מעביר ברה"ר או מוציא מרה"י לרה"ר, עיין מהרש"א אגדות שדחק: בא"ד ולהכי לא חשיב אבר מן החי.

איפשר דאמ"ה לא פסיקא ליה למי שהוא צדיק ואין הקב"ה מביא תקלה על ידו במידי דאכילה, אבל שאר איסורין איפשר שיארעו לכל כצדיק פרשע, ולזה אמר פל המטיל אימה יתירה אפי' צדיק בא לידי ג' דברים: בד"ה עירבתם כו' ואין נראה כו'.

קושניית התוס' עצומה דבשבת דף ל"ד מקשינן הא גופא קשיא אמרת שלשה דברים צ"ל עם חשיכה הא ספק חשיכה לא ונהדר תני ספק חשיכה ספק אין חשיכה מערב ומשני פאן בעירובי חצרות פאן בעירובי תחומין ופירש"י שם עירובי תחומין תיקון מעליא הוא, ונראה דנדאי לא מסתבר שיקשה הש"ס שימתין דוקא עד ספק חשיכה דמה לו להמתין כ"כ, אלא נראה דקשיא ליה למה לא אמרו בלשון ציווי כמו הדליקו הנה, וצ"ל דאם יאמרו בלשון ציווי א"כ יסברו

שמצנה להמתין ובאמת ראוי להקדים ואין לסמוך על שעה בתרא שמה יארע עיכוב, והשתא י"ל הקושיא דאי בין השמשות מערבין ג"כ א"כ ה"ל לתקן בלשון תערבו שהיא ציווי, ואין לומר שמה יתאחר דאף אם יתאחר יש זמן כל בין השמשות, וע"ז משגי הש"ס דבעירובי תחומין אין יכול לערב בין השמשות ופעמים שצריף לעירובי תחומין, לכן תיקנו לשון הכולל שפעמים ישאל על עירובי תחומין אם צריף לילה חוץ לתחום ע"י עירוב, אבל הכא דאמר הא דאמור רבנן ג' דברים צריף לומר ודאי הא עיקרא משום עירובי תצירות דזהו מצוי בכל שבת: עוד י"ל הא דאמר הכא הא דאמרי רבנן ג' דברים צריף לומר בע"ש אין הפנונה על מה שנגאמר במשנה ממש רק דרבנן רגילין לומר בלשון המשנה, ובשבת פריף הא דנקט צריף דמשמע אפי' דיעבד פדלעיל דצריף משמע דיעבד, להכי מוקי בעירובי תחומין שאפי' דיעבד אין תקנה רק בין השמשות, אבל הא דאמרי רבנן בכל שבת ודאי קאי אעירובי תצירות וכפירש"י ודוק היטב: (דף ז' ע"א) בגמרא למימרינהו בניחותא פי היכי דליקבלו מיניה.

וקשה בהדלקת נר איף שניף דליקבלו מיניה, דבשלמא בעשרתם י"ל אם יאמר בלשון פעס מפת מורא יאמרו שפבר עשור ושוב לא יעשורו, אבל בהדלקת נר הא חזי וכ"ש אם יש להם מורא שידליקו מיז, ואיפשר לומר דאם יאמר בלשון פעס איפשר שעדיין לא עשורו וידליקו הנר והוי קבלת שבת ושוב לא יעשורו כיון שקיבלו שבת עליהם, מיהו מלשון המשנה ספק חשיכה אין מעשרין משמע אף שפבר הדליקו הנר מסתמא מ"מ יכולין לעשור, ועיין א"ח סימן רס"ג, ואיפשר משום דמצנה להדליק ושלא יקדים ולא יאחר פדאימא בשבת ובא"ח סימן רס"ג ס"ו א"כ כשמוצא נר דלוקומצנה להדליק לכבוד שבת והיינו לכבות ולהדליק א"ח פ' ג' ויש לחוש שמחמת אימה שמה ישפחו לתזון ולהדליק לא יכבוהו ויניחוהו דולק ואינו מצות נר שבת, ועוד נראה שאם ירגיל עצמו בפעס שוב בשבת אחרת ידליקו באיסור: שם האכילוהו ס"ד כו' אלא ביקשו להאכילו.

איפשר דמ"מ א"ש האכילוהו והיינו פעין עונבדא דרב ששת לקמן דף ס"ז ר"פ מי שאחזו שנגנב להם רגל וחתכו מבהמה אחרת חי' להשנים א"כ הרגל בטל ברוב ע"פ הדין, וי"ל שלא נזדמן אותו הרגל של אמ"ה לפיו של אותו צדיק ונקט האכילוהו לפי מחשבתם שחשבו שיאכל אף הרגל של אמ"ה אם יפגע בו לכן מיקרי האכילוהו, ומה שנקרא דבר גדול היינו דשאר איסור בטל ברוב ונהפך האיסור להיתר א"כ אין תקלה, אבל אמ"ה שהוא ברי' לא בטל וא"כ איכא איסור על התערובות שם אמ"ה לכן נקרא דבר גדול: שם אע"פ שרשע לנגדי.

לכאורה לשון בעוד אינו מדוקדק, ויראה דרש"י פירש העומדים עלי לחרף ולגדף היינו משום דאם עומדין על דמו ודאי מותר למוסרו פי הבא להורגו כו', לכן אמר בעוד רשע רק לנגדי היינו שאינו עומד עלי רק להתנגדות בפעלמא אני צריף לשמור לפי מחסום: שם שלח ליה דום לה' והתחולל לו.

מה שלא שירטט יראה שלא כתב רק ב' תיבות דום לה' ופירשו דום לו לה' והוא יפילם ולא נצטרפו ג' תיבות לכן לא היה צריף לשרטט, ויש לדקדק אמאי לא שלח לו פן בראשונה, וי"ל ודאי מסתמא ידע דמר עוקבא משפים ומעריב עליהם בבית המדרש ואינו מדרף ארץ שניהירו על זה דלא חשיד ליה, אבל פי שלח ליה מצערי לי טובא, לכן איפשר שפני הצער מונעין אותו מבית המדרש לכן שלח ליה דום לה' והוא יפילם חללים חללים, השפם והערב כו' הוא כפול שהרי דריש והוא יפילם חללים, ויראה לפי שעה"י הצער מנעו אותו מלמוד לכן שלח ליה דום

לה' היינו כמ"ש התוס' שיתפלל עם דמדומי חמה, ואיתא בברכות פל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק כל היום, ופירשו התוס' דהיינו פנותיקין שיקרא ק"ש ויתפלל עם הגן החמה שהוא ייראה עם שמש, וא"כ ע"י תפלה בסמיכת גאולה לתפלה יבטח לבו שלא ינזק כל היום ויוכל להתחזק להערב עליהם בבית המדרש דגם במנחה שינה עם דמדומי חמה כמ"ש ייראה עם שמש ולפני ירח דור דורים, ולשון דום אינו יוצא מפשוטו ג"כ פדאיתא בברכות המאריך בתפלתו ומעיין בה בא לידי פאב לב מאי תקנתיה יעסוק בתורה שנגמר תוחלת ממושכה מחלה לב ועץ חיים תאנה באה היינו ע"י התורה שהיא עץ חיים, וזה אמרו דום לה' היינו שיצפה לישועת ה' ע"י תפלה עם דמדומי חמה שלא יוכלו להרע לו כל היום, ואז יתחזק בהערב עליהם בבית המדרש וע"י זה יפלו חללים חללים, ומ"ש והם פלין מאליהן שהוא כפול ואינו פירוש המקרא יראה שרמז לו ע"פ מאי דאיתא בברכות שיש לכונן בעידן ריתחא וריב"ל ביקש לקלל לצדוקי בעידן ריתחא פי חזקא פרבלתא דתרנגולא רק לא אסתיעא מילתא משום ענוש לצדיק לא טוב, לכו אמר לא תלך בדרך הזה שתקלל אתה רק דום לה' והוא יתבע העלבון שלך, וכיון שיראו שונאים שהן פלין מאליהן מן השמים ולא על ידך ממילא ימנעו יתר השונאים אשר רואים שאתה גברא דמרא סייעה, ובזה יובן מ"ש אח"כ הרהר מאר ועזוב חמה שאל תתחכם לכונן עידן ריתחא שעת אפו של הקב"ה לקלל אל תתחר אף להרע שלא תפעל הרעה בעצמה כי ענוש לצדיק לא טוב רק קנה אל ה' ושמור דרכו בהפרכת רשעים תראה ממילא: שם ה"מ זמרא דמנא כו'.

ויש לדקדק פיון דמהאי קרא דאל תשמח כו' מוכח אפי' זמרא דפומא א"כ ל"ל קרא דבשיר לא ישתו יין, ואין לומר דלא מוכח אלא יתורא דאפי' דפומא אסור דא"כ קשיא אמאי לא שלח להו מהו קרא דלא מוכח טפי מהו, ואף שהוא קרא בנביאים, במנחות דף ה' נמי עביד צריכותא אקרא דמשקה ישראל, ונראה דמאל תשמח הוי משמע לאסור זמרא אפי' שלא בבית משתאות, אבל קרא דבשיר לא ישתו יין משמע דוקא במשתאות אסור להכי צריך קרא דבשיר, ואיהו שלח להו לאיסורא שלח להו מאל תשמח: (ע"ב) בתוס' ד"ה ויהיב תנא כו' וקשה וכו' עכ"ל.

נראה ליישב פירוש"י דהקושיא בש"ס דאיה גבלו המקום ברצועה קצרה שיהיה לה דין א"י והנה ליה להצריך לומר בפ"נ כמו בח"ל פיון דרצועה חזא לא חשיבא למיחשביה כא"י, וא"כ יש לגזור שלא תחלוק במדינת הים, ומשני דדרך ליתן סימן ברצועה בד"ה הא ר' יהודה כו' אע"ג דמקצית כו' וא"ת כו' עכ"ל.

לענ"ד בלא"ה תמוה איה מדמי מעשר לאמירת בפ"נ דתליא בפקיאין לשמה או בקיום, לכן נראה דנדאי בספינה אין להבחין בין גבולי א"י לח"ל שאין איש שם על לב ע"ז כי הספינה שייטא למרחוק, אלא דאם הדין דעפר הפא מח"ל לא"י חייב במעשר א"כ מפח זה ניכרין ונבחנו גבולי א"י גם בים כי שכיח בו עפר מח"ל וניכר ע"י גבולי א"י גם בים, וא"כ ממילא לא קשיא קושית התוס' דשפיר תליא הא בהא, פן נלענ"ד נכון ליישב קושית התוס': בד"ה אמר ר"י אימתי משמע דאימתי דר"י כו' עכ"ל.

לענ"ד נראה דהו פללא דאימתי לפרש אינו אלא אי סתם בדברי ת"ק י"ל אימתי לפרש, אבל כשמשמעות הת"ק בסתמא דלא כהו חילוקא דמחלק ר' יהודה לא שינה לפרש, והשתא י"ל ודאי ספינה סתמה כפירושיה היא באינה גוששית דסתם ספינה להלוך על פני מים, א"כ ודאי הוי לחלוק, ומיושב כל קושיות התוס' גם מדם הנזתו דוק ותשפח, ואפ"י דמוקי בגוששית היינו פיון שפכר

נודע דין הספינה בגוששית ממילא קאי פספינה שיש לה דין א"י שיש לה יניקה מא"י: בד"ה עציץ נקוב פ' בקונ' כו' עכ"ל.

נראה סברת רש"י דשל חרס חשוב פקרקע שהוא עצמו עפר ומין במינו אינו חוצץ, ומה שהקשו מדנקט לקמן חרס של עציץ נקוב, אפפך לומר למאי דמסיק התם דהחרם יש לו דין מטלטלין והזרעים דין קרקע א"כ אפפך אע"פ שהשרישו הזרעים יוצאין מתוך הנקב בארץ מ"מ פינון שנתן לה העציץ שיש לה דין מטלטלין שפיר קנתה העציץ ומתגרשת בו, ולכאורה קשה הך ברייתות דמנחות נוקמא ג"כ כדקא חדא כר"י וחדא פרבנו או פאבני חדא בגוששית וחדא באינה גוששית, וי"ל דבעציץ היכא דבנקוב חייב מן התורה חייב באינו נקוב מדרבנן, אבל בספינה פטור לגמרי לר"י באינה גוששית א"כ אינו מביא פלל, ואי קשיא ברייתא דר' יוחנן לוקמה כר"י י"ל דבעציץ נדאי חייב מדרבנן באינו נקוב דגזרינו אטו נקוב: בד"ה דילמא כו' פו הוא האמת כו' פרוזבול כו'.

אפפך לדחות דנדאי פנגד הנקב יש לו דין קרקע, א"כ לענין פרוזבול סגי בקרקע כל שהו, משא"כ לענין טבל ומעשר י"ל דאותו דבר מועט בטל ומיקרי תלוש ואינו חייב במעשר מן התורה: (דף ח' ע"א) בתוס' ד"ה כל ששופע כו' וקשה לר"י כו'.

נראה ליישב פירוש"י דקפלוריא נמשך מצפון למערב על נסי הים, וא"כ לת"ק הוי ח"ל, משא"כ לר"י הוי א"י כל צד שבמערב וקפלוריא בריש נסין שבבים לצד מערב, לכן יהיב שפיר סימנא בנסי הים, משא"כ לת"ק שאין כל צד מערב ארץ ישראל רק משופע מטורי אמנון ודו"ק: בד"ה ר"י כו' שאל רבינו פטר כו' אבל קשה וכי ר"י כו' עכ"ל.

לענ"ד אפפך לפרש אפכא דלר"י דס"ל כל מערב א"י אין ניקרין גבולי א"י, לכן לעולם צריך לומר בפני נכתב, משא"כ לרבנן דניקרין גבולי א"י דידוע גבולי א"י לענין תרומות ומעשרות א"כ ניקרין אותן ספינות שהם בגוף א"י, לכן א"צ לומר בפ"נ ודו"ק: בד"ה המוכר כו' אין לומר כו' דא"כ הוי סברתם אפכא כו' עכ"ל.

וקשה לפ"ז אטו לא ידע מתני' דת"ק ס"ל עכו פצפון ובנדאי לא טעי בין מרחקא ומקרבא דמרחקא כ"ש ממקרבא, לכן לולא דבריהם הנה נראה דגיטין לא תליא במקירת עבד דמטעמא אחרנא הוא, אלא דדייק מלישנא דר"מ דאמר לגיטין משמע דוקא לגיטין ולא לעבדים, דאל"כ סתמא כפירושא דלגיטין קאמר ודו"ק: בד"ה בשלשה כו' נקט שלשה לשון זכר כו'.

ענין מהרש"א שכתב דעפר ג"כ לשון זכר כמו וזה את עפר הארץ והיה לכנס וכן מן העפר אשר יהיה בקרקע המשפון, לענ"ד אין ראיה מזה דקאי על ההנהיה שיהיה העפר, ומצינו בפתוב פי יהיה נערה בתולה וקאי על המאנרע, וכמ"ש אבן עזרא פי יארע דבר זה, ויותר היה לו להביא מעפר שריפת החטאת ונתן עליו הרי שהוא לשון זכר, מיהו מצינו באיוב כ"ח ועפרות זהב לו הרי שמכנה בלשון נקבה: (ע"ב) בפירוש"י ד"ה רבי מטמא קסבר אהל זרוק כו' עכ"ל לכאורה פירוש"י תמוה דבסוגיא דנזיר דף נ"ה מפורש דאי אהל זרוק לא שמיה אהל מיקרי גושא, וכמו שפירוש"י שם דהנה פמהלך ע"ג קרקע וא"כ בסוריא נמי גזר משום גושא, תו קשיא דהא בש"ס פריך אהא דבעי למימר דר"י סבר אהל זרוק שמיה אהל מתקבה שהיא מלאה פלים וזרקה על אהל המת טמאה, מיהו לזה י"ל דרש"י לשיטתיה שפירש שם למסקנא דאין ראיה משם די"ל דוקא התם פינון דזרקה מפיק לה מתורת אהל, א"כ שפיר י"ל דר"י ס"ל אהל זרוק שמיה אהל, אבל קושיא

ראשונה קשׂיא, ובפני יהושע האריף בדחוקים, והנלענ"ד בפירש"י דלפום סוגיין הוּכַרַח לְפָרַשׁ פֶּן דְּלִיכָא לְפָרוּשֵׁי כְּשָׂאָר אִוְקִימַתּוֹת דְּאִוְרָה הֵינּוּ כְּמוּ בְּנִזִיר שֶׁם דְּגַם רַבִּי ס"ל אֵהֵל זְרוּק שְׁמִיהּ אֵהֵל וּכ"ע מְשׁוּם אִוִיר וּפְלִיגֵי אֵי גְזֵר בְּלֹא שְׂכִיחַ, וְכֵן אֵי פְּלִיגֵי בְּשָׂמָא יוֹצִיא רֵאשׁוּ וְרַבּוּ, דַּא"כ אִיךְ מְפָרַשׁ דְּבִסּוּרְיָא עַל אִוְרָה לֹא גְזֵרוּ דְּהָא לֹא תִלְיָא בְּזָה, וּי"ל דְּלֹא גְזֵרוּ בְּלֹא שְׂכִיחַ אוּ דְּלֹא גְזֵרִינּוּ שְׂמָא יוֹצִיא רֵאשׁוּ, אֲלֵא ע"כ סוגיין הֵינּוּ אֵי פְּלִיגֵי בְּאֵהֵל זְרוּק וְרַבִּי ס"ל לֹא שְׁמִיהּ אֵהֵל, אֲלֵא דַּמ"מ א"ש הַסּוּגִיָא ע"פ מ"ש הַתּוֹס' בְּנִזִיר שֶׁם דָּף נ"ד ע"ב ד"ה אַרְצָא דְּהָא אִוְרָה דְּאָמַר בְּשַׁבַּת הֵינּוּ כְּשִׂמְעָהִיל עַל הַגּוֹשׁ, וּבְהָא פְּשִׁיטָא לֵן דְּגְזֵרוּ בְּלִיכָא הַפְּסָקָה בֵּינוּ לְגִוּשָׁא, וּבְהָא מִינְיָרֵי כְּאֵן דְּבִסּוּרְיָא לֹא גְזֵרוּ עַל אִוְרָה אִפִּי מֵאֵהִיל עַל הַגּוֹשׁ אַע"ג דְּבָאָרְצָא עַמִּים פְּשִׁיטָא לֵן דְּבַכְה"ג גְזֵרוּ לַכ"ע כְּשִׂמְעָהִיל עַל הַגּוֹשׁ כְּהוֹלֵף ע"ג קַרְקַע, מ"מ בְּסוּרְיָא לֹא גְזֵרוּ אִפִּי אֲאִוְרָה כַּה"ג, וְאִיפְשָׁר דַּס"ל לְרַש"י כְּפִיר"ת דְּמַתְּנִי בַּפ"ב דְּאֵהֵלוֹת דְּאָרְצָא עַמִּים אִינְהּ מְטַמְּאָה בְּאֵהֵל .

הֵינּוּ קוֹדֵם שְׁגֵזֵרוּ עַל אִוְרָה בְּמֵאֵהִיל עֲלִיו, וְהָכָא קָאָמַר דְּלִבְתַּר דְּגְזֵרוּ עַל אִוְרָה ג"כ בְּמֵאֵהִיל עֲלִיו מ"מ בְּסוּרְיָא לֹא גְזֵרוּ, וְסוּגִיָא דְּנִזִיר הֵינּוּ לְפּוּם מֵאֵי דְּמַסִּיק בְּשַׁבַּת דְּבַתַּר הֵכִי גְזֵרוּ אֲאִוִיר הֵינּוּ כְּשִׂמְעָהִיל, א"כ בְּלִיכָא הַפְּסָקָה אֵהֵל הֵוִי כְּמַהֲלָף ע"ג קַרְקַע דְּאִוִיר הַבְּלִתִּי מְפָסַק כְּקַרְקַע הוּא נִחְשָׁב, וַא"ש דְּבָרֵי רַש"י עַל נְכוּן: וְעוֹד נִרְאֶה דְּנִדְּאֵי כְּאֵן י"ל אַע"ג דְּאֵהֵל זְרוּק לֹא שְׁמִיהּ אֵהֵל מ"מ מִיְקָרֵי אִוְרָא לְעִנְיָן שְׂלֵא גְזֵרוּ בְּסוּרְיָא, אֲבָל בְּנִזִיר הֵתָם מְשַׁמַּע לִיהּ בְּפְשִׁיטוֹת מְדַאֲכַפְּל לְמִתְּנֵי פְּלִגְתִּינְהוּ בְּשִׂדְּהָ תִּיבָה וּמַגְדוֹל מִשָּׂא"כ בְּהַפְּסָק פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ לַכ"ע אִינּוּ יָכוֹל לִיְפָנְס, וַא"כ מוּכַח דְּבַעֲיָנּוּ אֵהֵל חוּצָא, אֲבָל הָכָא דְּלַרְבֵּי קָאֵי וְרַבִּי ס"ל אֵהֵל זְרוּק לֹא שְׁמִיהּ אֵהֵל וּמְשׁוּם דְּאִוְרָא לֹא גְזֵרוּ, א"כ מִמִּילָא ע"י פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ ע"כ יָכוֹל לִיְפָנְס לְסוּרְיָא, דְּכִינּוּ דְּשִׂדְּהָ תִּיבָה וּמַגְדוֹל לֹא מְהַנִּי בְּאָרְצָא הָעַמִּים ע"כ בְּסוּרְיָא סָגִי בְּהַפְּסָק כֹּל דְּהוּ וְאִין חִילּוּק בֵּין שִׂדְּהָ לְשָׂאָר פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ כֹּל שְׂלֵא נִגַּע בְּגוֹשָׁה, אֲבָל הֵתָם ע"כ כְּשִׂאִין אֵהֵל חָשׁוּב כְּמַהֲלָף ע"ג קַרְקַע וּלְק"מ, וּמַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' עַל פִּירַש"י אֲבָאָר בְּלִשׁוֹן הַתּוֹס': בְּתוֹס' ד"ה בְּשִׂדְּהָ כו' פִּי בְּקוּנ' כו' וּבְחֻזְמ' פִּירַשׁ כֵּן כו' וַא"כ כו' יוֹסֵי נְמִי אֲתִיָּא עַכ"ל.

נִרְאֶה לִינְשַׁב פִּירַש"י דְּנִדְּאֵי שִׂדְּהָ תִּיבָה לֹאֵו דְּנִקָּא כַּמ"ש הַתּוֹס' אֲלֵא דַּמ"מ כְּרַבִּי דְּנִקָּא אֲתִיָּא, וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּבִבְרִייתָא נִקְט הַרוּצָה לִיְפָנְס לֵה בְּטַהֲרָה וְלֹא נִקְט בְּאִיזוּ אִנְפֵּן א"כ מְשַׁמַּע דְּדִנְקָא בְּסוּרְיָא יָכוֹל לִיְפָנְס, אֲבָל בְּאָרְצָא הָעַמִּים לִיכָא שׁוּם מְצִיאוֹת שְׂיִפְנָס בֵּינוּ דְּאֵהֵל זְרוּק לֹא שְׁמִיהּ אֵהֵל, וַא"כ לֹא מִיתוּקְמָא כו' יוֹסֵי דַּא"כ לֹא שְׂיִיךְ לִזְמַר דְּבִסּוּרְיָא דְּנִקָּא יָכוֹל לִיְפָנְס בְּטַהֲרָה דְּהָא בְּאָרְצָא עַמִּים נְמִי יֵשׁ מְצִיאוֹת שְׂיִפְנָס בְּטַהֲרָה, לְהֵכִי נִקְט בְּשִׂדְּהָ תִּיבָה וּמַגְדוֹל דְּנִקָּא בְּסוּרְיָא וְלֹא בְּאָרְצָא הָעַמִּים אִפִּי בְּשִׂדְּהָ תִּיבָה וּמַגְדוֹל, אֲבָל לר' יוֹסֵי דְּגַם בְּאָרְצָא הָעַמִּים יָכוֹל לִיְפָנְס א"כ עֵיקַר מַעֲלָה דְּסוּרְיָא חֲסַר מִן הַסְפָּר וּלְק"מ עַל פִּירַש"י, מִיְהוּ הַתּוֹס' לְשִׂטְתִּינְהוּ דְּכַתְּבוּ בְּסוּפָה פ' הַיָּשׁוּן דַּע"ג שְׁנָרִים מְהַנִּי אֵהֵל הַמִּטְלֵטל א"כ אִפְתִּי יֵשׁ מְצִיאוֹת לְרַבִּי גַם בְּאָרְצָא הָעַמִּים ע"י שְׁנָרִים וַע"כ אִין הַפְּרַשׁ רַק בְּאִיכוֹת הַפְּנִיסָה, א"כ שְׁפִיר כְּתָבוּ דְּכַר' יוֹסֵי נְמִי אֲתִיָּא, מ"מ פִּירַש"י נְכוּן וְדו"ק: בַּא"ד וְכֵן מְשַׁמַּע כו' וּמְשַׁמַּע דְּכַר' יוֹסֵי אֲתִיָּא בְּפְשִׁיטוֹת טְפִי עַכ"ל וְהַקְשָׁה מְהַרְש"א אֲדַרְבָּה לְרַבִּי א"ש טְפִי דְּמִיתוּקְמָא בֵּין בְּשִׂדְּהָ תִּיבָה בֵּין בְּרַכּוּב מִשָּׂא"כ לר' יוֹסֵי אִינְרֵי דְּנִקָּא בְּרַכּוּב דְּבְשִׂדְּהָ תִּיבָה וּמַגְדוֹל גַּם לְאָרְצָא הָעַמִּים יָכוֹל לִיְפָנְס, וְלְכַאוּרָה הֵיךְ נ"ל דְּבַפְּרָק בְּתַרָּא דְּאֵהֵלוֹת מְבוֹאָר דִּישׁ מְקוּמוֹת שְׂאָרְצָא הָעַמִּים מְפָסַקַת, וַא"כ לְרַבִּי דִּאִינוּ יָכוֹל לִיְפָנְס לְאָרְצָא הָעַמִּים בְּשִׂדְּהָ תִּיבָה וּמַגְדוֹל א"כ אִינוּ יָכוֹל לִיְפָנְס לֵה בְּטַהֲרָה אֲלֵא בְּאוֹתוֹ צַד שְׂאִין אַרְצָא הָעַמִּים מְפָסַקַת, מִשָּׂא"כ לר' יוֹסֵי יוּכַל לְעַבְרוּ דְּרָף הַרְצוּעָה שְׁל אַרְצָא הָעַמִּים בְּשִׂדְּהָ תִּיבָה וּמַגְדוֹל וּבְסוּרְיָא עֲצָמָה יָכוֹל לִילָף בְּקִירוֹן אוּ רְכוּב, לְכֵן כו' יוֹסֵי אֲתִיָּא טְפִי בְּפְשִׁיטוֹת, וּלְפִי שִׂטַּת הַתּוֹס' דְּקָאֵי עַל אִיכוֹת הַפְּנִיסָה שְׂיִכוֹל

ליפנס ביה אף בלא שיצה תיבה ומגדול וא"ש, אלא דצ"ע לפי מה שפירש הר"ב שם דבקנה שצה סמוכה לא"י אף גושה טהור, וא"כ קשה ממה נפשך דבמקום שאין הפסק ארץ העמים אף גושה טהור נאי מפסיק א"כ לא אפשר ליפנס ביה בטרה לרבי, מיהו לזה איפשר לומר לפי משמעות לשון הר"ב דנקה בשל ישראל לא גזרו ולהכי נקט הקונה שצה, וא"כ י"ל דהכא נקט שנקנס ביה בטרה אפי' לשצה של עכו"ם דבזו גזרו על גושה מ"מ על אורה לא גזרו: ולשון הרמב"ם פ"א מטומאת מת קשה להולמו ז"ל דין ו' סוריא עפיה טמא כח"ל נאורה טהור דלא גזרו על אורה לפיכה אם היתה סמוכה לארץ ישראל שפה בשפה ולא היה מפסיק ביניהם ארץ העמים כו' ה"ז יכול ליפנס לה בטרה בשצה כו' והוא שלא יגע בגושה, וכן ארץ העמים הסמוכה לארץ ישראל ואין ביניהם מקום טמא ה"ז נבדקת וטהורה ע"כ, וקשה טובא דא"כ גרע סוריא מארץ העמים שטהורה בסמוכה ממש כמ"ש הרמב"ם: ובכ"מ הביא התוספתא ארץ העכו"ם אם יכול ליפנס לה בטרה טהורה ע"כ.

והוא תמוה, ותימה על הכ"מ שלא העיר בזה, תו קשיא לי איך איפשר שתהא סוריא סמוכה לא"י שפה בשפה דהא אמרינו לעיל דסוריא מרחקא טובא טפי מעכו, וקושיא זו קשה אמתני' דאהלות ג"כ איך איפשר שלא יהיה ארץ העמים מפסיק בין סוריא לא"י פיון דאמרינו דמרחקא טובא, ואיפשר לומר דלא גזרו טומאה על ארץ העכו"ם רק מה שהיא ארץ עכו"ם ממש, אבל אותן מקומות שפכשוה עולי מצרים ולא פכשוה עולי בקל אינם בכלל ח"ל, עכ"פ דגם סוריא לא מציינו שפכשוה עולי בקל, וא"כ שפיר משפחת לה סוריא שתהא סמוכה לא"י שפכשוה עולי מצרים, ועיין ברמב"ם פ"א מתרומות, עכ"פ הו קשיא איך תהיה סוריא חמורה מארץ העמים, וא"כ שיצה תיבה ומגדול ל"ל, ואיפשר דהחילוק דסוריא אפי' בלא בדיקה נכנס לה בשצה תיבה ומגדול נא ארץ העכו"ם בעי' בדיקה וצ"ע, והנלענ"ד בזה דההפירש בזה דארץ עכו"ם שלא גזרו היינו דנקה על מקומות הסמוכים ממש לא"י, אבל כשנמשך מרחוק גזרו עליו, ואיפשר דהיינו כל שיש שום הפסק טומאה אפי' מה שאינו כנגד הטומאה גזרו עליו, רק מה שסמוך ממש ואין בשטחו שום הפסק מקום טומאה היינו סמוכה לגמרי לארץ ישראל שאין נמשך מקום טומאה באותו שטח שפנגד א"י, אבל סוריא אף שיש בה פמה מדינות כמ"ש הרמב"ם פ"א מתרומות דין ג' ארם נהרים נארם צובה נאחלב, א"כ זה מעלה יתירה נודעת בסוריא שכל המדינה לא גזרו עליה, משא"כ בח"ל דנקה מקום סמוך לא גזרו אבל לא בנמשך לרחוק, כן נ"ל בדעת הרמב"ם ועיין בסמוך: בד"ה דגזרו כו' ואין מטמאין באהל כו' נא ארץ העכו"ם עכ"ל לכאורה י"ל דהיינו אם עומד בארץ ישראל ומאהיל על ארץ העכו"ם דאזלינו בתר גופו שעומד בא"י, מיהו למ"ש בסמוך בשם הרמב"ם גם ארץ העכו"ם לא מטמא בסמוך, וגם תירוץ התוס' בדף או גשר לא יתכן לכאורה לדברי הרמב"ם: בגמרא והקונה שצה כו' שכותבין עליו אוננו נאפי' בשבת.

הכי איתא בפ' מרובה דף פ' הלוקח בית בא"י כותבין עליו אוננו אפי' בשבת וקמ"ל הכי בסוריא דהני' כא"י לענין זה, וכן העתיק הרמב"ם בפ"ו מהלכות שבת, וצ"ע דילמא דנקה הברייתא דהכא דס"ל כפיבוש יחיד שמיה כפיבוש וא"כ הוי' כא"י לכן כותבין עליו אוננו אפי' בשבת, אבל הרמב"ם שפסק בפ"א מתרומות דכפיבוש יחיד לא שמיה כפיבוש, א"כ מנ"ל דסוריא פארץ ישראל לענין זה: מיהו גם לענין תרומות ומעשרות פסק ג"כ דסוריא חייבת, וכבר הרגיש הכ"מ שם בזה דהא בגמרא תליא ליה בכפיבוש יחיד, וכיון דפסק דלא שמיה כפיבוש אמאי פסק דחייבת בתרומות ומעשרות, ונדחק בדבר, ובשם הר"י קורקוס פתב דדייק מלשון הברייתא דנקטא חייבת פארץ ישראל משמע דמדאורייתא חייבת, וקשה הו הרמב"ם העתיק ג"כ ז"ל והקונה ביה קרקע פקונה

בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְעַנְּנֵי תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּשְׂבִיעִית, לְכֹן נ"ל לְיִישָׁב דְּהֶרֶמְב"ם לְשִׁטְתָּיה שְׁפָתַב שָׁם בְּדִין י' דְּבַעֲפּו"ם שְׁקֵנָה קַרְקַע בֵּא"י לֹא הִפְקִיעָה מִן הַמְצוֹת דְּאִין קִנְיָן לְעַפּו"ם בֵּא"י לְהַפְקִיעַ מִמַּעֲשֵׂר, אֲבָל בְּסוּרְיָא יֵשׁ קִנְיָן לְעַפּו"ם, וְא"כ נִרְאֶה דְּהֶרֶמְב"ם דִּינִיק בְּלִישְׁנֵיהּ דְּהַקּוּנָה בְּהַ קַרְקַע בְּקוּנָה בֵּא"י, הֵינּוּ דְּוָקָא בְּקוּנָה יִשְׂרָאֵל אֲבָל בְּיַד עַפּו"ם הֵיא מְוַפְקַעַת מִמַּעֲשָׂרוֹת, וְכַמ"ש הֶרֶמְב"ם שָׁם דִּין ט"ו דְּבַקּוּנָה פִּירוֹת בֵּין תְּלוּשִׁין בֵּין מְחוּבְּרִין אִפִּי קוּדָם שְׂבָאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת אַע"פ שְׁמִירְתָּן יִשְׂרָאֵל הוֹאִיל וְאִינְן מְקַרְקַע שְׁלוֹ פְטוּר ע"כ, וְא"כ לִק"מ עַל הֶרֶמְב"ם דְּבַבְרֵינִיתָא נִקְטָ סְתָמָא חֲיִיבַת בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל מִשְׁמַע דְּאִין קִנְיָן לְעַפּו"ם לְהַפְקִיעַ כְּמוֹ בֵּא"י, א"כ מוּכַח דַּס"ל פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, דֹּא ל"כ אִינָה כֹּא"י רַק אִם קֵנָה יִשְׂרָאֵל הַקַּרְקַע, וּבְבְרֵינִיתָא מִשְׁמַע אִפִּי קֵנָה הַפִּירוֹת וַעֲפ"ז אִינְפִּישָׁר לְיִישָׁב מַה שְׁפָסַק הֶרֶמְב"ם כַּמ"ד אִין קִנְיָן לְעַפּו"ם לְהַפְקִיעַ וּבַכ"מ דְּחַק בְּטַעַם הַדְּבָר, וְלִפְמ"ש מוּכַח הֵכָא דְּמַדְאִיצְטְרִיָּה לְאוּקְמָא כַּמ"ד פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, וְהָא וַדַּאי פְּשִׁיטָא לִיָּה לְהֶרֶמְב"ם דְּאַפִּי לֹא שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ מְהִיכָא תִּיתִי דְּלֹא תַתְּחִיב מְדַרְבְּנָן מִי גְרִיעָא מִבְּבָל, וַע"כ מִשְׁמַע לִיָּה דְּחִיבַת שְׂאִין קִנְיָן לְנִכְרִי לְהַפְקִיעַ, א"כ ע"כ ס"ל דְּאִין קִנְיָן לְעַפּו"ם בֵּא"י לְהַפְקִיעַ וּלְהִכִּי מוּקִי כַּמ"ד פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, וְא"כ חֲזִינָן סְתָמָא דַּגְמ' ס"ל אִין קִנְיָן לְכֹן פְּסַק פְּרַבָּה, וּבִלֹּא"ה מִשְׁמַע בְּכַמְּה דְּוָכְתִי דְּסוּרְיָא חֲיִיבַת בְּמַעֲשֵׂר, עֵינִין דְּמֵאִי פ"ו מְשֻׁנָּה י"א וּבְסוּף מְסַכַּת חֲלָה: וְעוֹד נִרְאֶה רְאָיָה לְדַבְרֵי הֶרֶמְב"ם דְּקִשְׂיָא קוּשְׁיִית מְהַרְש"א לְעִיל בְּלִשׁוֹן הַתּוֹס' שְׁדִינִיקוּ מְדַאֲמַר וְאַפִּי רַבִּי לֹא קְאָמַר אֲלֵא בְּאַרְץ הַעַפּו"ם וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּמִשְׁמַע דַּכְר"י בַּר יְהוּדָה אֲתִיָּא בְּפִשְׁטוּת טְפִי, וְהַקְשָׁה מְהַרְש"א אֲדַרְבֵּה לְדַבְרֵי רַבִּי א"ש טְפִי דַּלְרִיב"י ע"כ דְּוָקָא בְּרַכּוּב מִיתוּקְמָא דְּבִשְׁיָדָה תִּיבָה וּמַגְדוּל גַּם בְּאַרְץ עַפּו"ם יְכוּל לִיְפַנֵּס, וְלִפ"ז י"ל דְּוַדַּאי לְעַנְּנֵי גוּף הַבְּרֵינִיתָא שְׁפִיר י"ל פְּרַבִּי טְפִי, אֲלֵא מִשׁוּם דְּלַקְמָן דָּף מ"ז פְּרִיָּה לְמ"ד אִין קִנְיָן לְעַפּו"ם לְהַפְקִיעַ כּו' מְבַרֵּינִיתָא דְּיִשְׂרָאֵל וְנִכְרִי שְׁקֵנּוּ שְׂדֵה בְּשׁוֹתְפוֹת טְבָל וְחוּלִין מְעוּרְבִין זֶה בְּזֶה וּפְרִיָּה וְדִינִיק דֵּישׁ קִנְיָן וּמְשֻׁנֵּי בְּסוּרְיָא וְקִסְבַּר פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד לֹא שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, א"כ בְּרֵינִיתָא דְּמוּקְמִינָן כַּמ"ד פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ ע"כ דְּלֹא פְּרַבִּי, א"כ וַדַּאי אֲתִיָּא כַּר' יוֹסִי דִּי"ל דַּס"ל פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, אֲלֵא דְּהַש"ס מְהַדַּר דְּאַפִּי תוּקְמָה בְּהָא פְּרַבִּי לְעַנְּנֵי טוּמְאַת אֲרִץ הַעַפּו"ם מ"מ בְּהָא מוּדָה, אֲבָל גוּף הַבְּרֵינִיתָא דְּלֹא פְּרַבִּי דַּס"ל פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד לֹא שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ לְהִכִּי קְאָמַר אִפִּי רַבִּי לֹא קְאָמַר, אֲבָל אֲתִיָּא טְפִי כַּר' יוֹסִי בַּר יְהוּדָה דְּמַצִּינוּ לְמִימַר דַּס"ל פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, וְא"כ מוּכַח דְּהַסוּגְיָא פְּרַבָּה דְּאִין קִנְיָן לְעַפּו"ם, דַּלְפ"ז ע"כ רַבִּי ס"ל פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד לֹא שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, מִשָּׂא"כ אִי אֲמַרִּינָן יֵשׁ קִנְיָן, א"כ אִינוּ מְוַכְרַח פְּלָל דַּס"ל לְרַבִּי שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, א"כ אִיָּה מִשְׁמַע בַּש"ס דְּמִיתוּקְמָא טְפִי כַּר' יוֹסִי בַּר"י, וְדוּק הֵיטֵב: וּבְהִכִּי נִיחָא מִמִּילָא וְאִין מְקוּם לְקוּשְׁיִית הַכ"מ לְמָה פְּסַק שְׁחִיבַת בְּמַעֲשֵׂר, דַּע"כ גַּם לְמ"ד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ חֲיִיבַת בְּמַעֲשֵׂר כְּדַמוּכַח בְּהַדְּיָא לְקַמָּן פֶּרֶק הַשּׁוֹלַח וְדו"ק, וְא"כ הַדְּבָרִים שְׁפָתַבְתִּי מְוַכְרַחִים דְּגַם עַל הַש"ס קְשָׁה ל"ל לְאוּקְמָא דַּס"ל פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, הָא אִפִּי לֹא שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ חֲיִיבַת בְּמַעֲשָׂרוֹת כְּדַמוּכַח בְּכַמְּה דְּוָכְתִי, אַע"כ כְּדַפְרִישִׁית דְּהֵינּוּ לְעַנְּנֵי קִנְיָן לְהַפְקִיעַ, וְדוּק הֵיטֵב: אַחַר שְׁפָתַבְתִּי כָּל זֶה עֵינִינִי בַּמַּג"א ס' ש"ו שְׁהַקְשָׁה ג"כ עַל הֶרֶמְב"ם בְּאַנְפִּין זֶה דִּי"ל דְּבְרֵינִיתָא ס"ל פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ, א"כ אֲסוּר לִיתָן לְהֵם חֲנִינִי בְּקַרְקַע מְלֵא תַחֲנָם לְכֹן מוֹתֵר לְעַבּוֹר אֲדַרְבְּנָן, אֲבָל הֶרֶמְב"ם שְׁפָסַק פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד לֹא שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ לְמָה נִדְחָה דְּרַבְּנָן מִשׁוּם דְּרַבְּנָן ע"כ, וְתִימָה גְדוּלָה דְּהָא בַּע"ז דָּף כ"א מוּכַח דְּגַם לַר"מ דַּס"ל פְּיבּוּשׁ יַחֲדִיד שְׁמִיָּה פְּיבּוּשׁ מ"מ לֹא תַתָּן לְהֵם חֲנִינִי בְּקַרְקַע לֹא קְאִי אֲסוּרְיָא, וְכַמוֹ שְׁפִירֵשׁ"י שָׁם בְּמַשְׁנֵה ד"ה מְשֻׁפְּרִין וּבַגְּמָרָא בְּהַדְּיָא דְּמְכִירָה מִשׁוּם גְּזִירָה אֲטוּ מְכִירָה דֹּא"י, אֲבָל לֹא תַחֲנָם לֹא שְׁיִיָּה בְּסוּרְיָא, וְגַם לִיקַח מִהֵם קַרְקַע אִינוּ מְצוּהָ

רק שלא ימפורז שהוא לא יתן להם חניני' בקרקע, אבל אם פבר יש להם קרקע אין חיוב עליו להוציא, ותדע דבפ' מרובה דף פ' מפרש הטעם משום ישוב א"י, ולדברי מג"א אמאי לא קאמר משום לא תחנם, אלא נדאי אין זו בכלל לא תחנם, ואיפשר דהמג"א מפרש דלמסקנא איפא לאו דלא תחנם ולא פירש"י רק בס"ד, ונראה דהרמב"ם הוכיח פן דבמשנה סוף מס' חלה איתא ג"כ זה הלשון שפבריינתא פאן מפני שאמרו הקונה בסורינא פקונה בפרינארי שבירושלים, וכיון דהכא דייקנון מהך לישנא שפותבין עליו אוננו אפי' בשבת, א"כ מתני' סתמא פהלכתא דכיבוש יחיד לא שמייה כיבוש, דהא בהדיא פסק בע"ז דף כ"א אמר ר"י אמר שמואל הלכה כר' יוסי ור' יוסי ס"ל כיבוש יחיד לא שמייה כיבוש, (ונפלאתי על הכ"מ בפ"א מתרומות שלא הביא זה וכתב סתם ופסק רבינו כר' יוסי, דהא בהדיא פסקינון הכי בש"ס כר' יוסי ור' יוסי ס"ל כיבוש יחיד לא שמייה כיבוש), א"כ משמע דמ"מ לענין זה שפותבין עליו אוננו אפי' בשבת יש לה דין א"י ולק"מ ודו"ק: ובלא"ה מ"ש המג"א דהא דרבנן איך נדחה דרבנן מקמי דרבנן, לכמ"ש רמ"א שם דכתב שלהם אינו אלא מדרבנן, א"כ כותב ומעלה בערפאות הוי תרי דרבנן, מיהו י"ל דמקח וממפר גופייה הוא דרבנן: בתוס' ד"ה אע"ג כו' לא היינו מתירין כו' במלאכה דאורייתא משמע בהדיא דהתוס' ס"ל דאף בגופן שלהם איסור פתיבה דאורייתא, ועיין בספרי גט מקנשר אות ע"ה: (פיקסא) ת"ר עבד שהביא גיטו כו' נכסים לא קנה.

לכאורה קשה לפי מה שביקשו התוס' לומר במשנה דלא טענינו מזונייה לנפרע שלא בפניו, א"כ קשה אמאי לא קנה נכסים וה"ל להתוס' להוכיח מכאן דטענינו מזונייה שלא בפניו, ואיפשר דמציינו לפרש דכאן איירי במערער אלא דהכא דאמר בפני נכתב תו לא מהני הערער, וא"כ שפיר קאמר נכסים לא קנה, ועפ"ז איפשר ליישב דרש"י פירש דאיירי בשליח להולכה, וקשה אמאי לא פירש בהביא הגט בעצמו שא"צ לומר בפ"נ לשיטת הרמב"ם, וכן נראה שיטת רש"י כמ"ש במשנה, וכמו כן יכול לפרש בארץ ישראל שנאמן על הגט לומר בפ"נ וא"צ קיום, ולפ"ז ניחא דשלא בפניו לא טענינו מזונייה וא"כ נאמן על הנכסים וע"כ איירי במערער, וא"כ ע"כ איירי כשאומר בפני נכתב דתו לא מהני ערער ודו"ק: מיהו דחוק לפרש שיטת רש"י דס"ל שלא טענינו מזונייה שלא בפניו וכאן איירי במערער, לכן י"ל בהיפוך דאי בא"י או שמביא בעצמו פשיטא שאינו נאמן על נכסים דבעבד שייך לא שבקת חיי שפך עבד יביא גט ממרחקים לזכות בנכסים, בשלמא באשה י"ל שאינה מקלקלת עצמה דעיקרו להנשא, אבל אעבד אם תימצא לומר שיהיה נאמן גם על הנכסים א"כ לא שבקת חיי, וא"כ איך בעי אפיי למימר מתוך שקנה עצמו קנה נכסים, ולהכי פירש כשנעשה שליח להולכה ואומר בפני נכתב דבזו שייך לומר דע"כ הא דנאמן בפני נכתב נגד ערער הבעל משום דשייך מידק דייק, וא"כ ע"כ איירי באומר בפני נכתב דכיון שאומר בפני נכתב מסתמא מידק דייק ואינו משקר, אבל באינו אומר בפ"נ פשיטא דלא מהימן אנכסים דלא שבקת חיי: עוד איפשר לומר דקשיא ליה לרש"י דהא בירושלמי ס"ל לר' יוחנן בכתב נכסיו לשני בני אדם והעדים קרובים לזה ורחוקים לזה דס"ל לר' יוחנן לא פלגינן דיבורא, ובירושלמי מדמי הך דינא דהכא להך דר' יוחנן, והקשו הרשב"א והר"ן א"כ איך קיי"ל פאן פלגינן דיבורא, לכן נראה דנדאי הך דעדים קרובים לזה ורחוקים לזה הוי פסד גופא דאי איפשר להכשיר העדים במקצת ולפונסלן במקצת, אבל פאן אע"ג די"ל ממה נפשך אי העדות אמת הרי גם הנכסים שלו ואם אינה אמת אינו משוחרר, י"ל בלא"ה קשה איך יהיה נאמן נגד ערער הבעל, דהא כשאומר בפני נכתב לא מהני ערער הבעל תו, וצ"ל דחזקה דאמרין לעיל מידק דייק מסתמא האמת פדבריו, דהא להכי השליח נאמן נגד ערער הבעל משום דמידק דייק

אלמא דהוא חזקה אלימתא, והשתא י"ל שפיר ביהא פלגינן דיבורא, ואין לומר ממה נפשך הא אם הנכסים שקר הוו עדים שקרים דכיון דלעגנן השיחרור שנייה מידק דניק, א"כ י"ל דהיינו באם באמת לא שיחררו אמרינו מסתמא אינו מזניף דלהכי אהני בפני נכתב, אבל אנכסים י"ל דבאמת שיחררו וכיון דהשיחרור אמת תו לא שנייה מידק דניק, וי"ל שזניף שטר שיחרור אחר שזנפה גם בנכסים, לכן י"ל דאעצמו נאמן ואינו נאמן על הנכסים ואינו שנייה לומר אם העדים פסולין הפל בטל פיון דהנאמנות מפח דיוקא דידיה אמרינו דמסתמא נשתחרר ויש לו שיחרור אמת, וא"כ שפיר כתב רש"י דאיירי בח"ל שאומר בפ"ג, משא"כ בא"י דהקילו שא"צ קיום א"כ לא שנייה דיוקא, א"כ ממה נפשך אם העדים שקרים גם הוא לא יצא לחירות, ודמי לכתב נכסיו לשני בני אדם והעדים קרובים לזה וכשרים לזה, ודוק היטב: עוד י"ל לפמ"ש בהג"א ובמרדכי דלהכי אמרינו פאן פלגינן דיבורא ולא הוי כמו עדים קרובים לזה ורחוקים לזה דשם יש לחוש לאיחלופי שיאמרו קרוב פשר להעיד, אבל בשיחרור לא שנייה איחלופי פיון דאמר בפני נכתב, א"כ י"ל דבא"י לא מהימן כלל פיון דשנייה איחלופי, ולהכי פירש"י פשאומר בפני נכתב ובפני נחתם, ועמ"ש בסמוך: שם עצמו קנה.

לכאורה לפי הלשון לא שנייה לשון קנה דהקנין שבשטר הוא מספיק רק שאינו נאמן על נכסים, וה"ל למימר נאמן על עצמו ואינו נאמן על הנכסים, כדאמרינו כה"ג ביבמות דף מ"ד נאמן אתה על עצמך ואין אתה נאמן על בניה, ואיפשר לומר דקמ"ל דנדאי בלא"ה פיון דאמרינו בב"ב דכל מידי איקרי נכסים אפי' מטלטלין, א"כ קשה איך קונה בשטר מטלטלין, ואיפשר לומר באגב קרקע, מיהו י"ל דאיירי במתנת שכיב מרע, ועפ"ז י"ל דנקט לשון קנה, א"כ י"ל ע"פ מה דאיתא בכריתות דף כ"ד שור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודם זכה בו דכבר אסח' לדעתיה והוי הפקר, וא"כ פאן נמי י"ל אי מביא גיטו ואמר בפני נכתב א"כ תו לא מהני ערעור היורשים והוי הפקר, וא"כ י"ל דעצמו קנה אפי' הונכחש משנים מ"מ כבר הסיחו היורשים דעתם פיון דאינהו לא ידעי בבירור והוי פאומר לו גרבע שורה, וזהו דוקא פשאומר בפני נכתב דלא מהני ערעור היורשים אפי' יאמרו שיודעין שמזניף דכשאומר בפני נכתב לא מהני ערעור, משא"כ בא"י שכולין לטעון מזניף, א"כ לא מסחו דעתיהו שיוכלו לטעון מזניף אף שאין יודעין באמת מ"מ יכולין הם לטעון אם נראה להם שהדין מרונה ולא הוי הפקר, וא"כ י"ל דלזה נקט עצמו קנה בלשון קנין שאפי' אישתכח אח"כ מוכחש משני עדים פיון דקיי"ל המפקיר עבדו יצא לחירות, א"כ כבר הסיחו דעתם וזכה מן ההפקר בעצמו לכן נקט לשון קנה, וניחא דברי רש"י שפירש בשליח להולכה: ועפ"ז אמרתי ראיה להרמב"ם דס"ל פאשר עשה לא אמרינו רק בדיני נפשות אבל במלקות אפי' נלקו המוזמים חייבין הזוממין ותמהו עליו מנ"ל, ולפ"ז י"ל דמוכח פן דהא קשה איך משפחת לה עדי שיחרור הא הקשו בשני חזקה איך יהיו זוממין הא ה"ל פאשר עשה שכבר מוחזק בשדה, ותיגרץ בנימוקי יוסף בפרק חזקת במשנה דשנים מעידין אותו שאכלה שלש שנים דבמזון לא שנייה פאשר עשה פיון דאיפשר בחזרה, וקשה אם פן לפ"ז איך משפחת לה עדי שיחרור הא הוי עדות שאי אתה יכול להזימה שאם יזמום לא שנייה הזמה דמיקרי פאשר עשה, ואין לומר דאיפשר בחזרה דהא פיון דכבר העידו עדים איכא הפקר דאסחו דעתיהו ואפי' יזמום כבר יצא לחירות ולא שנייה איפשר בחזרה דכבר הנה הפקר, בשלמא לגבי עצמו יש לומר דדמי לאומר אתה רבעת שורה דכיון דידע שהוא שקר מהדר להזימה, אבל איורשין שאין יודעין האמת א"כ איך משפחת לה עדים על היורשים הא היורשים אינן יודעין בבירור א"כ ה"ל פאשר עשה, וא"כ מיקרי אי אתה יכול להזימה דהא הוי פאשר עשה, אלא נדאי בדיני נפשות דוקא אמרינו

ולא פאָשר עֶשֶׂה מה שָׂאין פֿון בִּישָׁאר דִּינִים, וְאִם פֿון שְׂפִיר פֿתֵב הָרַמְבַּ"ם דְּגַם לַעֲנִין מִלְּקוֹת לֹא אִיכְפֵּת לֵן בְּכֹאֶשֶׁר עֶשֶׂה, וְדוּק הֵיטֵב: שֵׁם אָמַר אַבְיֵי מִתּוֹךְ שְׁקֵנָה עֲצָמוּ קִנְיָה נְכָסִים.

וְקִשָּׁה לְפִי זֶה בְּכֵתֵב עֲצָמָה וְנְכָסֵי נְאֻמִּין לוֹ עַל הַקִּיּוּם בְּמִיגוֹ דְּאִי בְּעֵי הָיָה כּוֹתֵב כֹּל נְכָסֵי, וְלֹא שְׁיִיךְ לֹאמַר פֿאַן דִּהְיִי מִיגוֹ לְמַפְרַע דְּטַעְמָא דְּמִיגוֹ לְמַפְרַע לֹא אָמְרִינן הוּא מְשׁוּם דְּאָמְרִינן דְּמַעֲיָקְרָא לֹא רָצָה לְשַׁקֵּר אֱלָא עֲכָשׁוּי נְהַפְּךָ לְבוֹ בְּקִרְבּוֹ לְרַמְאוֹת, אַבְל פֿאַן שְׁחוּשְׁדִּין אוֹתוֹ עַל זִיוָף א"כ מַעֲיָקְרָא בַּעֲלִילָה בָּא וְהָיָה יָכוֹל לְכַתּוּב כֹּל נְכָסֵי, וְאִיפְשָׁר דְּמִיָּקְרִי מִיגוֹ לְהוֹצִיא, אַף דְּבִשְׁטֵר אָמְרִינן מִיגוֹ לְהוֹצִיא מ"מ פֿאַן לֹא חָשִׁיב שְׁטֵר פֿינן שָׂאִינוּ מְקוּיָים, וְאִיפְשָׁר בְּאַמַּת זְהוּ טַעְמָא שֶׁל אַבְיֵי שְׁחֹזֵר בּוֹ וְאָמַר לֹא קִנְיָה שְׁנִיָּהֶם מְשׁוּם דַּס"ל דְּבַכְה"ג הָיִי מִיגוֹ, א"כ אִם אֵימָא דְּקִנְיָה שְׁנִיָּהֶם גַּם בַּעֲצָמָה וְנְכָסֵי הָיָה לָנוּ לְהַאֲמִינוּ מִטַּעַם מִיגוֹ וְע"כ לֹא קִנְיָה שְׁנִיָּהֶם, וּמַעֲיָקְרָא ס"ל פֿרַב יוֹסֵף דְּלֹא אָמְרִינן מִיגוֹ לְהוֹצִיא וְהָדַר בִּיָּה וְס"ל פֿרַבָּה דְּאָמְרִינן מִיגוֹ לְהוֹצִיא וְדו"ק, וְעִינן בְּסֻמוּף: שֵׁם מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא קִנְיָה עֲצָמוּ לֹא קִנְיָה נְכָסִים.

וְקִשָּׁה לְפ"ז אֲמִימָרָא דְּרַבָּה לַעֲיִל דְּלֹא אָמַר פֿרַבָּא דַּא"כ תִּיֶסְגִי בְּפִנֵי נְחֻמָּה לְחוּד, וְרַבָּא מְשַׁנֵּי מְשׁוּם אִיחְלוּפִי וְרַבָּה לֹא נִיחָא לִיָּה מְשׁוּם דְּהִתָּם יִדְעָנָא הֵכָא בְּפִנֵי, וְקִשָּׁה דְּאִפְתִּי אֲתִי לְחִלוּפִי בְּעֵבֶד שְׁהִבִּיא גִיטוֹ דְּאוֹמַר בְּפִנֵי וַיֹּאמְרוּ שְׁמוּעִיל ג"כ עַל נְכָסִים דְּבְּפִנֵי מְהֵי פֶמוּ בְּגִט אֲשֶׁה, וְאִיפְשָׁר בְּאַמַּת לְמַסְקָנָא אַבְיֵי ס"ל פֿרַבָּא וְרַבָּה ס"ל בְּאַמַּת מִתּוֹךְ שְׁקֵנָה עֲצָמוּ קִנְיָה נְכָסִים, מִיָּהוּ קִשָּׁה לְפ"ז יְהִיָּה נְאֻמִּין בְּמִיגוֹ דִּהְיָה כּוֹתֵב כֹּל נְכָסֵי בְּפִדְרִישִׁית בְּסֻמוּף דִּהָא רַבָּה ס"ל דְּאָמְרִינן מִיגוֹ לְהוֹצִיא: בְּתוֹס' ד"ה הָדַר אָמַר אַבְיֵי לֹא מְשׁוּם קוּשְׁיָא דְּרַבָּא כּו' עכ"ל.

לְכֹאֲרָה אִיפְשָׁר לֹאמַר טַעְמָא דְּאַבְיֵי דִּהִתּוֹס' הַקְּשׁוֹ לְקַמּוֹבְדֵי הַסֻּמוּף לְמָה תִּיָּקְנוּ בְּמוֹלִיָּה וּמְבִיא בְּג"ש הָא בְּעֵבֶד לֹא שְׁיִיךְ עֵיגוּנָא דְּלֹא יִתּוּ הַשְׁטֵר שְׁיַחְרוּר וְיִהְיֶה עֵבֶד, וַיֵּשׁ לִיָּישֵׁב דְּנֹדָאִי אִם הָעֵבֶד עֲצָמוּ בָּא עִם גִּיטוֹ וְאָמַר שְׁנִשְׁתַּחֲרַר נֹדָאִי שְׁיִיךְ בִּיָּה עֵיגוּנָא, דִּהָא מִן הַתּוֹרָה הָיִי מְשׁוֹחֲרַר וְלֹא חִיָּישִׁינן לְזִיוָף, א"כ לְפִי דְּבְּרִיו פֿכֵר נְשַׁתַּחֲרַר וְלִישָׂא שְׁפָחָה אִינוּ יָכוֹל לִישָׂא ב"ח אִינוּ יָכוֹל, וְא"כ בְּאוֹתָהּ מְדִינָה ע"כ צְרִיךְ לְהַאֲמִינוּ דְּבְּאוֹתָהּ מְדִינָה א"צ בְּפִנֵי נְכַתֵּב לְרַבָּא דַּס"ל הַטַּעַם מְשׁוּם קִיּוּם, א"כ אִפִּי נְשַׁלַּח ע"י שְׁלִיחַ וְאוֹמַר בְּפ"נ לֹא פְּלוּג רַבְּנָן דְּלֹא גִרַע בְּאַמִּירַת שְׁלִיחַ שְׁאוֹמַר בְּפִנֵי נְכַתֵּב מְאִילוֹ הִבִּיא בְּאוֹתָהּ מְדִינָה וְלֹא אָמַר בְּפִנֵי נְכַתֵּב, וְא"כ י"ל אַבְיֵי ס"ל בְּפִנֵי נְכַתֵּב מְשׁוּם לְשִׁמָּה, וְא"כ אִם נִימָא פְּשִׁיטַת הָרַבָּב"ד פְּשְׁמִבִּיאָה בַּעֲצָמָה לֹא מְהֵי אֲמִירַת בְּפִנֵי נְכַתֵּב פֿינן דְּכִבֵּר נִתְגַּרְשָׁה לְפִי דְּבְּרִיָּה וּבְעֵינָן בְּפ"נ בְּשַׁעַת נְתִינָה, וְכַמ"ש הַב"ש בְּסִי' קַמ"ב, א"כ לֹא מְשַׁכַּחַת לָהּ ע"י עֲצָמוּ שְׁיָבִיא רַק ע"י שְׁלִיחַ וְע"י שְׁלִיחַ לֹא שְׁיִיךְ עֵיגוּנָא דְּלֹא יִקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ, א"כ לֹא הָיָה לָנוּ לְתַקּוֹן כֹּלֵל אֲמִירַת בְּפִנֵי נְכַתֵּב בְּעֵבֶד, לְכֵן י"ל דַּס"ל אַבְיֵי דְּאָף דְּלֹא שְׁיִיךְ כ"כ עֵיגוּנָא מ"מ פֿינן דְּמְשׁוּינָן עֵבֶד לְאֲשֶׁה לֹא מְפִלְגִינן בְּהוּ אִפִּי בְּמִיָּדִי דְּרַבְּנָן פֿינן דַּמ"מ אִיכָּא סְבֵרַת הַתּוֹס' מַה שְׁאָסוּר בְּבֵת חוֹרִין וְאִינוּ חִיָּיב בְּמַצּוֹת, מִיָּהוּ לֹא סְגִי בְּהַאי טַעְמָא אֱלָא לְהַשׁוּוֹתוֹ לְאֲשֶׁה הֵיכָא דְּשְׁיִיךְ גְּבִי אֲשֶׁה, וְא"כ י"ל דְּבִשְׁלֵמָא בַּעֲצָמָה וְנְכָסֵי שְׁיִיךְ גְּבִי אֲשֶׁה ג"כ דִּיכּוֹל לְגַרְשָׁה בְּלִשׁוֹן הָרִי אֵת לְעֲצָמָה כְּדִלְקַמֵּן בְּפִרְקֵי הַמְּגִרָשׁ, אַבְל כֹּל נְכָסֵי דִּהַטַּעַם דִּהָעֵבֶד מְשַׁתַּחֲרַר הוּא מְשׁוּם דִּהָעֵבֶד עֲצָמוּ בְּכֹלֵל נְכָסִים, א"כ בְּאַשְׁמָה לֹא שְׁיִיךְ זֹאת וְלֹא שְׁיִיךְ לֹא פְּלוּג לְכֵן אִינוּ נְאֻמִּין כֹּלֵל דְּלֹא יִתְנַנוּ לוֹ הַב"ד פֿינן דְּאִיָּרִי בְּשְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה כְּדִפִּירֵשׁ", אַבְל רַבָּא לְשִׁיטְתָּהּ דַּס"ל מְשׁוּם קִיּוּם א"כ בְּאוֹתָהּ מְדִינָה הַקִּילוֹ שֶׁא"צ בְּפִנֵי נְכַתֵּב, אַבְל פֿינן שְׁפָכֵר הַקִּילוֹ בְּאוֹתָהּ מְדִינָה דְּבָהּ שְׁיִיךְ עֵיגוּנָא גַּם בְּעֵבֶד, א"כ מְמִילָא לֹא גִרַע אֲמִירַת בְּפִנֵי נְכַתֵּב מְמִדִּינָה לְמְדִינָה וְשְׂפִיר הַקִּילוֹ גַּם בְּזֶה לְהַאֲמִינוּ ע"י אֲמִירַת בְּפִנֵי נְכַתֵּב, וְהַדְּבָר נִכּוֹן לִיָּישֵׁב קוּשְׁיַת הַתּוֹס' לְקַמֵּן וְדו"ק: וְעַפ"ז אִיפְשָׁר שְׂרִישׁ"י הַנּוֹכְרַח לְפִרְשׁ

דאיגרי היכא דצריף בפ"ג, דאילו בא"י י"ל לכ"ע יודה אבני דעכ"פ יש להאמינו על עצמו משום עיגון פיון שפכר נשתחרר לפי דבריו ודו"ק: בא"ד דיד בעל השטר על התחונה עכ"ל.

וקשה הא העבד מוחזק בגופו ובשוכר אמרינו יד בעל השוכר על העליונה ואיך ישעבדו עמו פיון דאיכא למימר דמהני הקיום ובפכר דמן התורה עדים החתומים על השטר כמו שנתקרה עדותן בב"ד דמי, וא"כ למה לא יהיה נאמן עכ"פ על עצמו דדמי לשוכר כמ"ש רמ"א בח"מ סימן מ"ב סעיף ח' דאמרינו בשוכר יד בעל השוכר על העליונה וכ"ש פאן שהוא מוחזק בגופו וצ"ע, ועמ"ש בסוף דבור זה: ואיפשר לפרש עוד בפסוגיא בתחלה מאי קסבר אבני דס"ל קנה שניהם ובתר הכי הדר ביה דלא קנה שניהם, ואיפשר לומר דתליא בהך דאבני ב"ב דף קל"ז דמעיקרא בעי למימר מתנת שכ"מ קנה עם גמר מיתה ולבסוף הדר ביה דקונה לאחר מיתה, ועפ"ז י"ל דלפום פשטא הך דעצמה ונכסי קנויים לה איגרי במתנת שכ"מ, דהא במתנת פריא לא קנה מטלטלין בשטרא ומטלטלין בכלל נכסי הם, וא"כ י"ל דאיגרי במתנת שכ"מ, וא"כ יש לומר דס"ל שפיר די"ל דקנה שניהם דכיון שקונה עצמו קונה הנכסים, אלא דאיכא למימר דתליא בהך סברות דאבני, דמעיקרא דבעי למימר דמתוך שקנה עצמו קנה נכסים הוא בשיטתיה דמעיקרא, דהתוס' הקשו לקמן איך יקנה עצמו במתנת שכ"מ הא אין גט לאחר מיתה, ותיקצו דבמתנת שכיב מרע בעבד דעתו שיקנה מחיים שאיפשר לו לקנות עצמו, וא"כ י"ל דכיון דס"ל לאבני לא פלגינן דיבורא אלא או קנה גם הנכסים או לא קנה פלום, א"כ י"ל בס"ד ס"ל מתנת שכ"מ קונה עם גמר מיתה, וי"ל מתוך שקנה עצמו קנה נכסים, ולמסקנא ס"ל דהדר ביה דמתנת שכ"מ אינו קונה רק לאחר מיתה, א"כ לא שייך מתוך שקנה עצמו קנה נכסים דעצמו קנה מחיים ונכסים אינו קונה מחיים, ואי איפשר לכלול הקנן בסוג א' לכן ס"ל דלא קנה פלום פיון שאי איפשר לכלול קנן הנכסים בשעת קנן עצמו ודו"ק: עוד איפשר לומר דהא דס"ל לאבני קנה שניהם היינו משום דמשמע ליה דעבד ודאי זכה בגופו פיון שתפוס בעצמו, א"כ אי איפשר להכריח העבד לשיעבוד וממילא קנה גם נכסים, אלא דתליא בהך תקפו פהו אי אין מוציאין מידו, א"כ י"ל פיון דהעבד מוחזק בגופו אי איפשר לומר לא קנה שניהם וקונה גם הנכסים, והיינו למאי דבעי אבני מעיקרא למימר בב"מ דף ו' דתקפו פהו אי מוציאין מידו, ולמאי דהדר ביה נאמר לאו מילתא היא דאמרי וס"ל תקפו פהו מוציאין מידו שפיר י"ל דלא קנה שניהם ודו"ק, ובהכי ניחא דפריה נכסים אמאי יקנה ומאי קושיא הא קיום שטרות דרבנן, ולפ"ז ניחא דגם מתנת שכ"מ דרבנן: בגמרא פמאן כר"ש דאמר פלגינן דיבורא.

לכאורה תמוה הדמיון דבעבד שהביא גיטו הקנן טוב על שניהם רק שאין מאמינן לו על הנכסים, משא"כ הכא אמרינו דאין הקנן חל פלל ולילא פירש"י ותוס' הנה איפשר לפרש בדבר הלמד מענינו דרש"י פי' בגזית לשוירא אמרינו לדידיה נמי שייך מדלא כתב עצמה ונכסי, וקשה א"כ מה מועיל פשכתב פל נכסי ניימא שהיה לו לכתוב עצמה ונכסי, לכן י"ל דבאמת הכי ס"ד פיון דלא כתב עצמה ונכסי רק כתב פל נכסי א"כ י"ל דס"ל לא פלגינן, וי"ל בכל נכסי כתב פל נכסי ליפות פחו פדי שלא יצטרף קיום על הנכסים וכסברא קמא דאבני דמתוך שקנה עצמו קנה נכסים, וזהו דוקא פשכתב פל נכסי ולא גזית לשוירא י"ל שלכך כתב פל נכסי משום שלא יצטרף קיום גם על הנכסים, משא"כ פשכתב פל נכסי חוץ מקרקע פלוני דגזית לשוירא פיון שלא כתב לשון פולל לא שייך לומר שלא יצטרף קיום על הנכסים מתוך שקנה עצמו שפכר גזית לשוירא, וכיון שעכ"פ צריף קיום על הנכסים ה"ל לומר עצמה ונכסי ונהו שפיר מעין ההיא דלעיל: ומוכן שפיר דר"ש ס"ל פלגינן דיבורא דהיינו משום דס"ל גם באומר פל נכסי לא

מהגני על הקיום דאמרינו פלגינן דיבורא, א"כ אפי' הנה כותב פל נכסיי לא מהגני ליה לענין קיום פיון דאמרינו פלגינן דיבורא, לכן אפי' כתב חוץ מקרקע פלוני נמי יצא לחירות, לכן ס"ל לעולם הוא בן חורין, דלדידה דס"ל פלגינן דיבורא א"כ כמו שהוא לת"ק בכתב פל נכסי יצא לחירות משום דס"ל בכותב פל נכסי י"ל דלא כתב עצמה ונכסיי פדי שלא יצטרף לקיום, אבל ר"ש דס"ל גם באומר פל נכסיי לא אהגני ליה לענין קיום, א"כ אין חילוק בין כותב פל נכסיי בלא שנייר או ששנייר דאפי' לא שנייר לא מהגני לענין קיום, א"כ אין לחלק ולא ס"ל פלל הך סברא דה"ל לכתוב עצמה ונכסי, והכל נכון ומדוייק היטב וא"צ לדחוק פדברי המפרשים, ודוק היטב: עוד איפשר לפרש דמשמע ליה דלעולם הוא בן חורין דמשמע אפי' לא קנה נכסים וכדפירש"י, רק באופן הלזה פשטתב נכסיו לאחר ואח"כ חזר בו וכתב לעבד והעדים של שטר העבד קרובים למקבל ראשון, א"כ אין נאמנין על הראשון שכתב אח"כ לעבד והוא מתנת שכ"מ שיקול לחזור בו וא"כ לא קנה הנכסים, אבל על העבד נאמנין ונהנה שפיר פלגינן דיבורא וכעין שפכתב בירושלמי: עוד איפשר לפרש דסברא דנחית לשנייר אינה דבר ברור פל פה רק לענין נכסים אוקמינהו בחזקת מרייהו ולא קנאם, אבל העבד מוחזק בעצמו ואינו יכול לשעבד בו, וא"כ מדקאמר לא יצא בן חורין הוא שאפי' עצמו לא קנה היינו משום דלא פלגינן דיבורא: אמנם פל זה על דרך פירש"י ותוס' ומפרשים קדמונים, ולולא דבריהם הנה נלענ"ד שא"צ לדחוק פלל בפירוש הסוגיא, ויש לפרש פשוטו ונדאי גם בס"ד אין הטעם משום נחית לשנייר שהוא דחוק למאד, והדבר פשוטו דכיון דדיבור פל נכסי בטל במקצת פיון שכתב חוץ מקרקע פלוני, א"כ דיבור פל נכסיי אינו מתקיים, א"כ אי אפשר שיצא לחירות ע"י דיבור זה, שהרי אינו שטר שיקחורר בשלימות שתיבות פל נכסיי אינו מתקיימין, אלא דבס"ד תליא בפלגינן דיבורא דאף שנגרע מדיבור פל נכסי השנייר מ"מ איפשר שישתחרר העבד ויקנה הפל חוץ מקרקע ששנייר, וזה חשב בס"ד דתליא בפלגינן דיבורא ולא מזיק מה שמקצת בטל, מ"מ שפיר הני שיקחורר אף שאין פל הדיבור בשלימות, ולמסקנא מסיק דלענין שיקחורר שאני דבענין פרייתות מעליא ואין יכול להשתחרר בדיבור פל נכסיי, שהרי זה הדיבור אינו מתקיים פיון שחיסר ממנו החוץ, פן נלענ"ד ברור ונכון בפירושא דסוגיא בלי שום גמגום, ותימא על הראשונים שנדחקו טובא והדברים פשוטים וברורים כמ"ש ומקום הניחו לי להתגדר בו: (דף ט' ע"א) בפירש"י ד"ה עד שיאמר כו' דאחד מריבוא דקאמר היינו עבד כו' עכ"ל.

לולא פירש"י והראשונים הנה נ"ל לפרש דחוץ מא' מריבוא היינו מפל הנכסים מפל דבר יש לו אחד מריבוא, א"כ אחד מריבוא של עבד נשאר לו והני כמו משחרר חצי עבדו בשטר דלא קנה לרבנן בין לרבה בין לרב יוסף, פן נלענ"ד נכון: בתוס' ד"ה לעולם כו' פי' בקונ' כו' וקשיא אע"ג דלא הזכיר כו' מ"מ קנה פל קרקע עכ"ל לכאורה י"ל לפירש"י בפשיטות דבלא"ה פירש"י בנחית לשניירא אמרינו לדידה נמי שנייר וכי כתב פל נכסיי לחנופי ליה, וקשה איך נימא שכותב שטר לחנופי הא בשטר לא אמרינו משטה פדאיתא בח"מ סימן פ"א, וע"כ לומר דבעבד אמרינו טפי לחנופי לפעמים שצריף לו, א"כ ממילא אין ראיה מעלמא לעבד דכיון דלחנופי ליה קאמר ממילא י"ל שתחלת פנונתו לדחותו, ובהא מודה ר"ש לר"מ: עוד איפשר לחלק דבמק"ע"כ צריף ליתן לו בעד מעותיו, משא"כ במתנה י"ל שלא רצה ליתן לו פלוס, א"כ לא הוחזק לו חייב, משא"כ במק"ע פיון שעכ"פ נשתעבד לו הקרקע לפרעון המעות שקיבל א"כ פבר יש לו קצת חזקה בנכסיו ואותה שדה בכלל: עוד איפשר לומר דכאן אין לברר הפחוש דשמא ניחא ליה לנוח בנכחוש והיינו פשעשה השמן אפותיקי לב"ח, א"כ ניחא ליה שיתרוף הב"ח השמן וישאר לו הפחוש א"כ

אינו מבוחר פלל, שהרי איפשר דדוקא השמן נתן כדי שיטרפנו הב"ח וישאר לו הפחוש, אלא דהתם במקרשקניבל דמי השדה לית ליה נ"מ דאם יטרוף הב"ח השמן הרי יבא הלוקח ליתול הפחוש בעד דמי מכירה שנתן לו, וא"כ מסתמא ניחא ליה בשמן ושפיר מיקרי מבוחר: עוד איפשר לומר דפעמים ניחא ליה בפחוש והיינו פשקנה השדה מאחר ויבא ב"ח לטרוף מן הבינונית שמכר שמשונעבד לב"ח וישאר לו הפחוש, משא"כ אם ישאר לו השמן יטרוף הב"ח ממנו דהוי בינונית דקנותיה פדאיתא בב"ק דף י', וא"כ ניחא ליה לפעמים בפחוש ואינו מבוחר, משא"כ במקר הרי צריף לשלם בעד דמי מכירה ודו"ק: עוד אמרתי ליישב ע"פ מה דפסק בח"מ סימן ר"ב ס"ב דאם היו המטלטלין צבורין לא בעינו שיאמר אגב, וא"כ י"ל דכאן אמר לעולם הוא בן חורין היינו אפי' לא קנה קרקע, והיינו דבלא"ה צריף להבין למאי דקיי"ל בב"ב דכל מידי איקרי נכסי א"כ מטלטלין נמי איקרי נכסי ומטלטלין לא מיקנו בשטר א ובמאי קנה המטלטלין, וצ"ל דקונה המטלטלין אגב קרקע, א"כ אם המטלטלין צבורין ומנחין על הקרקע והוא מדחה אותן מן קרקע זו שהמטלטלין מנחין עליו, א"כ לא הוי צבורין ולא קנה אותן מטלטלין כיון דלא אמר אגב ובלא אגב לא מהני באינו צבורין, וכשהוא מדחה מן הפל שהו קרקע שהמטלטלין מנחין עליו א"כ לא קנה המטלטלין כיון דלא אמר אגב, וא"כ ר"ש דס"ל דאפי' הכי קנה עצמו מוכח שפיר דפלגינן דיבורא ודו"ק: מיהו י"ל נמי בפשיטות בדרף זה דלשון לעולם הוא בן חורין משמע אפי' לא כתב רק פל נכסי, וא"כ בכה"ג י"ל הוי פלא אמר אגב בפירושו, וא"כ לא קנה המטלטלין דמטלטלין לא מיקנו בשטר ואפ"ה קנה עצמו ומוכח שפיר פלגינן דיבורא שהרי לא קנה המטלטלין ודו"ק: בא"ד ואור"י דלעולם דר"ש כו' פדקתני סיפא בתוספתא כו' אמר חוץ מעיר פלונית כו' עכ"ל.

נראה דפירש"י הו דאין לו אלא אותה עיר לא נפיק מכלל פלגינן דיבורא דמ"מ אמר פל נכסי ומאי נ"מ שאין לו יותר, ויש לפרש התוספתא דאמר חוץ מעיר פלונית לכ"ע מהני דלא נגרע הדיבור בשביל שאין לו יותר, ואין טעם בזה לומר פלגינן דיבורא, ואיפשר לפרש בתוספתא דאם אין לו אלא אותה העיר א"כ ע"כ פל נכסי הוא לכלול נכסים שיפלו אח"כ וכיון דאין אדם מקנה דבר שלבל"ע ע"כ לומר פלגינן דיבורא, ובכה"כ ניחא לשון זכה עבד בנכסים, וקשה הא ליכא טפי מאותה עיר וה"ל למימר זכה באותה עיר, ולפ"ז ניחא דנהי דקיי"ל בפירות דקל דלא קנה משום אין אדם מקנה דשלבל"ע, מ"מ קיי"ל אי שמית ואכיל לא מפקינו מיניה, א"כ י"ל שפיר זכה בנכסים שיפלו לאח"כ, דאי שמית ואכיל לא מפקינו מיניה, ומ"מ ליכא קנין דאין אדם מקנה דשלבל"ע ומוכח פלגינן דיבורא, ודוק היטב: בד"ה הלכה כו' ולר"מ ס"ד כו'.

נראה לפרש דברי התוס' דבשייר קרקע פל שהו הטעם מדנחית לשוירא כמו שפירש"י, אלא דמ"מ לס"ד דנקטינן דר"מ לא ס"ל פלגינן דיבורא מדקאמר ר"ש לעולם הוא בן חורין אתי לרבויי דלא ע"ז לבד נחלק דלא ס"ל כר"מ בנחית לשוירא וס"ל אפי' בנחית לשוירא שפיר הוי שיקרוור ולא אמרינן סברא דלחנופי אלא דקאמר לעולם נמי אפי' אין לו אלא אותה עיר, דבהא ס"ד דלא שניף טעמא דנחית לשוירא שהרי לא שייר מידי, וע"כ כיון דקים ליה לר"ש דלר"מ אפי' בכה"ג לא יצא בן חורין וטעמא דלאו פרות גיטא לא אסיק אדעתיה, א"כ ע"כ בפלגינן דיבורא נמי פליג ר"מ דבאמר פל נכסי חוץ מקרקע פלוני ואין לו רק שדה פלוני פל נכסי לא קאי רק אעבד לחוד ולא תליא בנחית לשוירא רק בפלגינן דיבורא, ולמסקנא מסיק דלאו פרות גיטא הוא היינו בנחית לשוירא נמי משום פרות גיטא, ור"ש ס"ל דפרות גיטא הוי בכה"ג, לכן בכל נכסי חוץ מעיר פלונית אע"פ שאין לו יותר שפיר אמרינן פלגינן דיבורא דשפיר מהני,

משא"כ לר"מ מפח פלגינן לא מיקרי פרות גיטא: ומ"ש מהרש"א בסברת התוס' דהיכא דמיתוקם כל נכסיי גם אשאר קרקע לבד מן השיור פלגינן דיבורא לר"מ ונהוי העבד בכלל הנכסים, אבל היכא דלא הנה מיתוקם כל נכסיי רק אעבד לחוד לא פלגינן דיבורא לר"מ ע"כ, לא הבנתי דבריו דהא ר"מ קאמר בהדיא שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין: גם לפירש"י י"ל פן דבס"ד ס"ל ודאי היכא דנחית לשיורא לא קנה דאמרינן דשייר נמי העבד, אבל באומר חוץ מבית פור קרקע לא שייר טעמא דנחית לשיורא, דרש"י פירש הטעם דנחית לשיורא שייר נמי העבד מדלא אמר עצמה ונכסי, וא"כ באמר חוץ מבית פור קרקע סתם לא שייר האי טעמא, דהא לא בעי לאקנויי כלל בנכסים, לכן ס"ל לר"מ הטעם משום דלא פלגינן דיבורא, הכי ס"ד דמקשה, ולמסקנא מסיק דאין הטעם רק משום דלאו פרות גיטא הוא גם באמר חוץ מבית פור קרקע סתם, אע"פ שאין לו פלום בקרקע מ"מ פינון שהוא הזכיר הקרקע בלשון שיור מיקרי נחית לשיור' ומינשב קושניית רש"י על פירש"י, ואין פאן סתירה בפירש"י ודלא פמהרש"א, ודוק היטב: בא"ד ולשון אפ"א אינו מינשב כו' עכ"ל.

פכר פתבתי לעיל בדיבור הקדום דלפירש"י הו' מילתא דאין לו אלא אותה העיר לא תליא בפלגינן דיבורא שאין הדיבור נגרע רק מצד שאין לו רק אותה העיר, מיהו פינון דעכ"פ נחית לשיורא שיהי מ"מ פתב חוץ מקרקע פלוני, א"כ לא מהני לר"מ למסקנא דמ"מ נחית לשיורא מיקרי פינון שפתבו בלשון שיור אף שלא קנה פלום מן הנכסים רק העבד לבד מ"מ נחית לשיורא מיקרי, וא"כ לא מיבעיא ביש לו שאר נכסים דלא קאי כל נכסיי אעבד לחוד דטפי מיקרי נחית לשיורא, ושהרי כל נכסיי כולל כל נכסים ושייר בהם, אבל היכא דכל נכסיי לא קאי רק אעבד לחוד ס"ד דלאו בכלל נחית לשיורא הוא, שיהי לא שיתף שום נכסים בשיחרור קמ"ל דמ"מ נחית לשיורא מיקרי, ולר"מ אפ"י בכה"ג לא יצא לחירות ונהו אפ"י לר"ש הוא למסקנא ודו"ק: בד"ה ואינו חוזר כו' וא"ת כו' ומותר בבת חורין כו' פן הגיה רש"ל, ונראה דכוננתו דאין קושניא אמאי יצא לחירות הא בלא"ה כל מתנה אינה מועלת לאחר מיתה, וע"כ תקונו חכמים הוא והפקר ב"ד, א"כ לא קשאי אמאי יצא לחירות שיהי פן תקנת חכמים, לכן הקשו אמאי מותר בבת חורין דאי איפשר שישיחרר בלי שטר דאפ"י מפקיר עבדו ויוצא לחירות צריף גט שיחרור כדלקמן פ' השולח, דאל"כ מאי פריף הקא אמאי אינו חוזר בעבד גימא שפן תקנת חכמים, וע"כ לומר דמ"מ פינון שאינו לשון שיחרור וליכא שטר שיחרור אי לא פלגינן דיבורא אין לומר שיצא לחירות פינון שאינו שטר, וא"כ קשאי להו איף יועיל השטר לאחר מיתה שעכ"פ אינו שטר ואינו משתחרר בלא שטר אלא דצ"ע פ' הערל דף ע"ט ע"ב בימי רבי בקשו להתיר נתינים אמר להם רבי חלקינו נתיר ופירש"י ותוס' דהפקר ב"ד הפקר, וקשה הא אפ"י מפקיר עבדו צריף גט שיחרור ולא מיפקע איסורא בהפקר א"כ אמאי יועיל הפקר ב"ד, א"כ משמע דמפח הפקר ב"ד יש להתירו בקהל ג"כ, וצ"ל דכאן הקושניא פינון שתקנו ששטר זה יועיל לא שייר לתקן שיועיל טפי משטר גמור שהוא במתנת פריא אם ניתן לאחר מיתה לא מהני, א"כ גם כאן לא מסתבר שיהיה תקנת חכמים על השיחרור שלאחר מיתה אם אין השטר מצד עצמו לשון המועיל לשיחרור, א"כ גם אלאחר מיתה קשאי להו שלא יועיל השיחרור מטעם שיצא עליו שם בן חורין, דכיון דהשיחרור בטל לא שייר לתקן בו יותר מאילו אמר במתנת פריא שישתחרר לאחר מיתה שלא היה מועיל, ומ"מ קשה דהא מ"מ כף תקנו שיועיל לאחר מיתה, וצ"ל דלא שייר לתקן רק שתועיל המתנה ולא לאפקועי איסורא ודו"ק.

בד"ה התם כו' וא"ת דבפ' מי שמת כו' עכ"ל. ואיפשר ליישב קושיות התוס' דרש"י פירש לעיל דבשייר קרקע כל שהוא לא יצא.

בן חורין די"ל דשייר נמי העבד מדלא פתב עצמה ונכסיי, וא"כ י"ל דרב נחמן ס"ל דאי עבדא כמקרקעי דמי אין ראיה מדלא פתב עצמה ונכסיי, די"ל אי פתב עצמה ונכסיי א"כ כל מידי הוה בכלל נכסיי אפי' מטלטלין, וילהכי פתב כל נכסיי חוץ מקרקע להורות דהנכסים שמקנה לו הם ג"כ קרקע דומיא דהחויץ שפרט, וכיון דנימא שהקנה לו כל נכסים העבד שהוא קרקע בכלל וכל דדמי ליה לאפוקי מטלטלין שהרי כל נכסיי פלל הפל ובחויץ שפרט קראי פל נכסיי ג"כ אקרקע, משא"כ אי הוה פתב עצמה ונכסיי הוה מפרשינו ליה אמטלטלין ג"כ, אלא ודאי עבדא כמטלטלי, א"כ כשפרט כל נכסיי ל"ל דהפנונה דומיא דהשויור, דא"כ גם העבד עצמו אינו בכלל דעבדא כמטלטלי דמי, וממה נפשך לא יצא לחירות, ורב אשי לשיטתיה אזיל בדרף ס"ח דס"ל אפי' עבדא כמטלטלי יש חילוק בין מטלטלי דנייד למטלטלי דלא נייד, וכן יש חילוק בין קרקע דנייד לקרקע דלא נייד, א"כ אמר שפיר אנו משום לאו פרות גיטא מתנינו לה, דרב אשי לשיטתיה דמחלק בין קרקע דנייד א"כ אפי' תימא עבדא כמקרקעי מ"מ ו"ל דשייריה כיון דנחית לשיורא, ונאפי' הוא פקרקע י"ל שהקנינו הוה רק דומיא דהחויץ שהוא קרקע דלא נייד, וא"כ גם העבד אינו בכלל, ושפיר לא הוי פרות גיטא בכל גונוי ודו"ק: ועיין בר"ן שכתב בקרוב שהביא גט לאשה וכתב בו מתנת נכסים דנאמן על האשה מ"מ דגילוי מילתא בעלמא הוא דמגלי דהיינו חתימות ידיהו דסהדי לאפוקי מחששא דחיישינו בה, וצ"ע דלפ"ז איך אמר בש"ס כמאן פרבי דאמר פלגינן דיבורא דילמא הכא שאני דאינו רק גילוי מילתא בעלמא, לכן אפי' בקל נכסיי פלגינן וצ"ע, וצ"ל דמ"מ בהא לא פלגינן כיון דהלשון פתוב בגט על שניהם: ובאמת שקשה על הש"ס דאיך מדמי קיום שטרות דרבנן להו פלגינן דבעבד, דכאן מן התורה נאמן אפי' על הנכסים, משא"כ בעבד דתליא אם יהיה לשון שיקרור, ואיפשר מכאן ראיה להרמב"ם דשטר דרבנן א"כ מן התורה לא מהני השטר על נכסים רק אעבד, וא"כ י"ל דעל השיקרור השטר מן התורה ועל הנכסים אינו אלא דרבנן, וא"כ אי לא פלגינן דיבורא לא מהני השטר פלל על השיקרור דכיון דהשטר על הנכסים אינו מן התורה, א"כ אין פאן שיקרור פלל מן התורה, לכן תליא שפיר בפלגינן דיבורא כיון דשטר ה"ל מפי פתבם והיינו על נכסים, אבל שטר שיקרור שהוא מן התורה דכתיב באורייתא לא מיקרי מפי פתבן, וא"כ אי לא אמרינן פלגינן דיבורא לא מהני השיקרור פלל לכן תליא שפיר בפלגינן דיבורא, ולפ"ז באשה שכתב הר"ן היינו שפתוב עצמה ונכסיי קנויין לה דהוי שני דיבורים, דבהא י"ל כ"ע מודו כיון דליפא רק גילוי מילתא על הקיום, ולא שייך בהא פלגינן דיבורא כיון דהו דיבור בפני עצמו שפיר יתכן דהגט ע"פ הכריתות שפתוב בו, דהא בגט אשה לא משפחת לה פל נכסיי שהרי אין האשה בכלל נכסים שתתגרש בלשון זה, וע"כ בעצמה ונכסיי, ובהא קאי שפיר דלשון עצמה שמועיל לגט שפיר מהני אע"פ שאין עדותו על הנכסים ודו"ק: ולמאי דמסיק הר"ן לחלק בין הו דכתב נכסיו כו' ועדיו קרובים לזה ורחוקים לזה דאמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, וכתב הר"ן דלר' יוחנן יש לחלק מטעמא דכתבנא, ר"ל לפי שע"פ הגט שחתום ברחוקים היא נשאת, וצ"ל הו דמדינן הו פלגינן דיבורא דכל נכסיי בעבד, היינו דמ"מ יש לדמות הו דלא פלגינן דיבורא בעלמא להו דעבד שהביא גיטו, אלא דלעדות שבטלה מקצתה לא דמי דעדות שאני דבטלה מקצתה בטלה כולה.

אבל אי אמרינן בכתב נכסיו לעבדו היכא דלא קנה נכסים לא פלגינן דיבורא, גם בהו דעבד שהביא גיטו לא פלגינן כיון דאין גריעותא מצד העדים, ודוק היטב: והרי"ף פירש בהו דשייר

קרקע פֿל שְׁהוּא מְשׁוּם שְׁהוּא דְּבַר שְׁאִינוּ מְסוּיִים, ולפ"ז אם בְּיַרְר הַקְּרַקַע יֵצֵא לְחִירוֹת, וּלְמַסְקָנָא דְּלֹאוּ פְּרוֹת גִּיטָא הוּא אִפִּי בְּיַרְר הַקְּרַקַע לֹא יֵצֵא לְחִירוֹת, וְאִין רֵאִי לְמַסְקָנָא שְׁלֵא יִקְנֶה דְּבַר שְׁאִינוּ מְסוּיִים: וּמ"ש הָר"ן דְּלֵהֲרִי"ף גַּם בְּאֵמֶר עֲצָמָה וּנְכָסֵי קְנוּיִים לֶהּ חוּץ מִשְׁדָּה פְּלוּנִי לֹא יֵצֵא לְחִירוֹת, וּלְפִי זֶה גַּם כֵּן לְמַסְקָנָא אִינוּ כְּמוֹ הַס"ד, דְּבַס"ד בְּכַה"ג לֹא שְׁיִיךְ פְּלִגְנִין דִּיבּוּרָא פִּינּוּ דְּאֵמֶר עֲצָמָה וּנְכָסֵי, וְלְכֹאֲרָה אִינוּ מְוַכָּרַח כ"כ דִּי"ל דְּכַוְנַת הָרִי"ף דִּישׁ לוֹ זְכוּת בְּלִשׁוֹן שְׁהוּא מִשְׁתַּחֲרַר בּוּ, וְהֵינּוּ בְּכָל נְכָסֵי וּכְמ"ש הַתּוֹס', אֲלֵא דְּהֶרְמַב"ם פֶּתַח בְּהֶדְיָא כֵּן בַּפ"ז, דְּאֵם שְׁיִיר טְלִית פְּלוּנִי נְמִי לֹא יֵצֵא לְחִירוֹת אֶף שְׁפֶתַב עֲצָמָה וְכָל נְכָסֵי, צ"ל פִּינּוּ דַעַכ"פ יֵשׁ לוֹ זְכוּת בְּשִׁטְר לֹא יֵצֵא לְחִירוֹת, וְצ"ע דְּלִקְמָן דָּף כ' ע"ב מִיבְעֵיָא לּוּ בֵּין שְׁיִטָּה לְשִׁטָּה וּבֵין תִּיבָּה לְתִיבָּה מֵאִי, וּמִשְׁמַע דְּפִשְׁיטָא לָן אִם אָמַר מִן־הַנִּיר שְׁלִי דְּמִיקְרֵי פְּרִיתוֹת אַע"פ שְׁיֵשׁ לוֹ זְכוּת בְּגוּף הַנִּיר שְׁלֵא הֵגַט מ"מ מִיקְרֵי פְּרִיתוֹת, וּכ"ש כָּאֵן שְׁאוּמֶר חוּץ מִקְרַקַע פְּלוּנִי שְׁלֵא שְׁיִיר בְּגַט גּוּפָא שְׁהֲרֵי אִינוּ אֲלֵא מְגַלָּה שְׁלֵא נָתַן לוֹ יוֹתֵר מִמָּה שְׁפֶתַב וְאִין זְכוּת לוֹ בְּגַט רַק שְׁאִין יְכוּל לְהוֹצִיא מֵה שְׁלֵא פֶתַח לוֹ וְהֵגַט שְׁלוֹ לְגַמְרֵי, שְׁהֲרֵי לְפִי דְּבְרִיָּהֶם אֵילּוּ פֶתַח לְאַשָּׁה עֲצָמָה וּנְכָסֵי שְׁלֵה חוּץ מִדְּבַר פְּלוּנִי לֹא מִיקְרֵי פְּרִיתוֹת, א"כ כ"ש כְּשִׁשְׁיִיר בְּגוּף הַנִּיר שְׁנָתַן לָהּ, וְאִיפְשָׁר דְּמַחְלַק בֵּין פְּשְׁכּוּתַב לָהּ בְּכַתָּב וּבֵין שְׁאוּמֶר לָהּ כֵּן בְּעַל פֶּה וְצ"ע: בְּגַמְרָא אִילִימָא עֲרַעוּר חַד וְהָא אַר"י ד"ה אִין עֲרַעוּר פְּחוֹת מְשָׁנִים וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק הָא בְּאַמַּת מְדִינָא בַעִי קִיּוּם רַק דְּהַקִּילוּ מְשׁוּם עֵיגוּנָא א"כ י"נ דְּבַעֲרַעוּר אִפִּי בְּעֲרַעוּר חַד לֹא מְקִילִינּוּ תוּ אִוְקְמוּהָ אִדִּינָא דְּצָרִיף קִיּוּם, וְצ"ל דְּפִשְׁיטָא לָן דְּכָל שְׁהַדְּבַר בְּחֻזְקָתוֹ מִן הַסֵּתָם לֹא נִפְיַק מִחֻזְקָתוֹ אִם לֹא ע"פ שְׁנִיִּים, מִיְהוּ קָשָׁה לַפ"ז אִיף מְסִיק עֲרַעוּר דְּבַעַל פִּינּוּ דְּאֵמְרִינּוּ אִין עֲרַעוּר פְּחוֹת מְשָׁנִים א"כ גַּם עֲרַעוּר הַבַּעַל מְמוּעָט מְזַה דְּהָא אִין הַבַּעַל כְּשִׁנִּים, וַי"ל לַפ"ז סִייעָמָא לְדַבְּרֵי הֶרְמַב"ם שְׁפּוֹסֶק בְּטוּעֵן הַבַּעַל מְזוּנִיף צָרִיף קִיּוּם מִן הַתּוֹרָה, וְא"כ י"ל דְּבִלֵּא"ה צָרִיף לְפָרֵשׁ מֵאִי פְּרִיף הָא אִין עֲרַעוּר פְּחוֹת מְשָׁנִים הָא בְּקַדוּשִׁין פ' י' יוֹחֲסִין מְסִיק הֵנִי מִיְלֵי הֵיכָא דְּאִיפָא חֻזְקַת כְּשָׁרוֹת וְהֵכָא לֵיכָא חֻזְקַת כְּשָׁרוֹת, וְצ"ל דְּגַם כָּאֵן קִיּוּם שְׁטָרוֹת דְּרַבָּנָן וְאִיפָא חֻזְקַת כְּשָׁרוֹת דְּעֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטָר כְּמִי שְׁנַחֲקָרָה עֵדוּתָן בַּב"ד, וְא"כ פִּינּוּ דְּבַעֲרַעוּר הַבַּעַל צָרִיף קִיּוּם מִן הַתּוֹרָה שְׁפִיר מוֹעִיל פִּינּוּ דְּלִיכָא חֻזְקַת כְּשָׁרוֹת וְאִינוּ מְמוּעָט מִדְּבְרֵי ר' יוֹחָנָן שְׁאֵמֶר אִין עֲרַעוּר פְּחוֹת מְשָׁנִים פִּינּוּ דְּלִיכָא חֻזְקַת כְּשָׁרוֹת וְא"ש, מִיְהוּ לְהַפּוֹסְקִים הַחוֹלְקִים עַל הֶרְמַב"ם וְס"ל דְּאֵפִי בְּעֲרַעוּר הַבַּע"ד קִיּוּם שְׁטָרוֹת דְּרַבָּנָן, א"כ קָשָׁה אִמְאִי מוֹעִיל עֲרַעוּר הַבַּעַל לְחוּד פִּינּוּ דְּהַקִּילוּ, וְצ"ל דְּהָא דְּהַקִּילוּ בְּגַט טְפִי מִשְׁאָר שְׁטָרוֹת הֵינּוּ מְהָא גּוּפָא מִתּוּף שְׁהַבַּעַל נֶאֱמָן לְעֲרַעֵר אֵינָה מְקַלְקֶלֶת עֲצָמָה, וְא"כ כְּשִׁתְּיַמְצִי לּוֹמֵר שְׁלֵא יוֹעִיל עֲרַעוּר הַבַּעַל לֹא הֵינּוּ מְקִילִין כָּלֵל טְפִי מִבְּשִׁטְרוֹת וְלֹא הֵנָּה סְגִי בְּלֹא קִיּוּם וְדו"ק: בְּתוֹס' ד"ה אֲלֵא עֲרַעוּר דְּבַעַל וְהַ"ד עֲרַעוּר דְּלִקְוֹחוֹת.

וְהֵינּוּ דְּאֵם בָּאָה לְגַבוֹת כְּתוּבָה אֵינָה נֶאֱמָנָת בְּלֹא קִיּוּם, וְגַם לַעֲנִין הַתּוֹסֶפֶת כְּתוּבָה פֶתַח הָר"ן דְּאֵינָה נֶאֱמָנָת, וְקָשָׁה לִי לַפ"ז לְאַבְיֵי דַס"ל לַעֲוִיל בְּעֶבֶד שְׁהַבִּיא גִיטוֹ לֹא פְּלִגְנִין דִּיבּוּרָא וּמִתּוּף שְׁלֵא קָנָה נְכָסִים לֹא קָנָה עֲצָמוֹ, א"כ תִּיקְשִׁי לִיָּה מִתְּנִי אִיף נֶאֱמָנָת לִינְשָׂא וְאֵינָה נֶאֱמָנָת עַל הַכְּתוּבָה הָא לֹא פְּלִגְנִין דִּיבּוּרָא, וַיֵּשׁ לִינְשָׁב דְּשָׁם שְׁפֶתוּב לְשׁוֹן כָּל נְכָסֵי בְּגַט שְׁיִיף לּוֹמֵר לֹא פְּלִגְנִין, אֲבָל כָּאֵן פִּינּוּ שְׁאֵינָה נוֹטֶלֶת הַכְּתוּבָה מִמִּילָא לֹא גִרַע מִעֲצָמָה וּנְכָסֵי קְנוּיִים לֶהּ דְּנֶאֱמָנָת עַל עֲצָמָה וְאֵינָה נֶאֱמָנָת לַעֲנִין כְּתוּבָה, וְאִיפְשָׁר לּוֹמֵר דְּבַש"ס דְּמוֹקֵי בְּעֲרַעוּר דְּבַעַל ע"כ אִינְרֵי נְמִי בְּעֲרַעוּר לְקוֹחוֹת מְדַנְקֵט עוֹרְרִין לְשׁוֹן רַבִּים, לְהַכִּי אָמַר בִּירוּשְׁלַמִי אֶף עֲרַעוּר לְקוֹחוֹת, וְהָא דְּלֹא מוֹקֵי הַש"ס בְּעֲרַעוּר לְקוֹחוֹת לְחוּד א"כ קָשָׁה גַּם בְּמְדִינַת הַיָּם ה"ל לְמִינְקֵט עֲרַעוּר לְקוֹחוֹת, דְּלַעֲנִין לְקוֹחוֹת אִין ע"א נֶאֱמָן וְגַם הַשְּׁלִיחַ אִינוּ נֶאֱמָן לַעֲנִין לְקוֹחוֹת, וּמְדַנְקֵט לָהּ אִסִּיפָא מִשְׁמַע

דאיירי נמי בערעור הבעל, וערעור בעל לא מהני היכא דאומר בפני נכתב כמבואר לעיל ודו"ק: מיהו בב"ש סי' קמ"ב פתב בח"ל דלא מהני ערעור בעל גם מלקוחות גובה הפתובה וכ"כ הר"ן.

ולפ"ז איפשר דהא דלא מוקי בערעור לקוחות הוא מטעם שכתב הר"ן שאפי' אין מערערין אנו טענינו ללקוחות: אלא דיש לדקדק לפ"ז איך אומר לעיל דף ו' לא צריכת ואי עבדת אהנית, ומפרש מאי אי עבדת אהנית דאי אתי בעל ומערער לא משגיחין בי, ואמאי לא יצטרף לומר בפני נכתב כדי שתוכל לגבות מלקוחות, דבשילמא הא לא קשי' שיצטרף לומר בשביל ערעור הבעל, די"ל דבלא"ה מסתמא לא מחזקינן ריעותא שיערער, אבל אי לא מציי לגבות פתובה מלקוחות או תוספת פתובה, אמאי לא יצטרף לומר כדי שתוכל לגבות התוספת או מלקוחות וצ"ע: מיהו איפשר להביא ראי' לסברת הר"ן ממה שהקשיתי לעיל ריש מכילתין דאמרינן אי יתקנו בפני נחתם לחוד אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בע"א.

והקשיתי א"כ גם בא"י ניהוש לחלופי דיאמרו דלא טענינו מזונייהו שלא בפניו, ולפ"ז י"ל דבשילמא בא"י מינכרא מילתא פניו דאינה נאמנת על הפתובה לגבות מלקוחות או על תוספת פתובה מינכרא מילתא דמשום עגונא הקילו, אבל היכא דאומר בפני נכתב דמהימן לגבות מלקוחות, שפיר שייך אתי לאיחלופי בקיום שטרות בע"א ודו"ק: ועיין ברא"ש שכתב דגובה פתובה מבני חרי דמספר פתובה נלמד פשתנשא לאחר תטלי מ"ש ליכי, ולכאורה לא מציינו פן ביבמות גבי אשה שאמרה מת בעלי דנוטלת פתובה משום מדרש פתובה, ומשמע אפי' מלקוחות גביא, גם הטור באה"ע סימן י"ז פתב סתמא דנותנין לה פתובתה, ונראה דהכא פניו דמדינא טענינו ללקוחות מזונייהו, לכן אינה גובה מלקוחות דהני פאילו הוא טען מזונייהו דטוענין ללוה, אבל לגבי בני חרי פניו שתקנו להקל שמוסרת לינשא נוטלת פתובה ג"כ דלא טענינו מזונייהו פניו דתקנו פתובה משום חזינא שיהיה לה במה להנשא כל שמוסרת לינשא נוטלת הפתובה, וראיתי בספר קרבן נתנאל שכתב דלכך אינה נוטלת מלקוחות שאפי' היה פאן והודה שאינו מזונייהו חיישינן לקבוצא, וכמ"ש הש"ך ח"מ סימן ק"ו דאנו טענינו מזונייהו ולא דק, דבחוב י"ל שאינו חייב ועושה קבוצא על לקוחות לגבות מזמן ראשון, אבל הפתובה שבאמת נתחייב רק דטענינו מזונייהו שפא עדיין לא נתגרשה, וכשהבעל בכאן ודאי נאמן גם על לקוחות שהגט אמת, שהרי בידו לגרשה עכשיו בפניו ותגבה מלקוחות כדין עם הפתובה וזה ברור: ונראה דבאשה שאמרה מת בעלי שפיר גביא אפי' ממשעבדי, דהרא"ש לשיתטי' אזיל דס"ל דלא טענינו ליתמי, ולקוחות מילתא דלא שכיחא, א"כ אין לטעון שהוא חי דמילתא דלא שכיחא הוא מתוך חומר כו', אבל מזונייהו דהדין דטוענין, פתב שפיר דלא גביא מלקוחות להכי תנו ביבמות בסתמא דתטול פתובתה ודו"ק: בד"ה שוה כו' וא"ת בשילמא באשה כו' עכ"ל.

איפשר ליישב דבלא"ה הקשה בס' פני יהושע אי אמרינן הולך פנכי א"כ לא שייך בפני נכתב בעבד שהרי כבר נשתחרר, לכן י"ל דנדאי בח"ל שאין עדים מצויים לקיימו וכששולח לו הגט אם נימא שזוכה מיד א"כ פשיבא הרב אח"כ ויערער לישא שפחה אינו יכול לישא ב"ח אינו יכול שהרי יערער האדון, ואם יש עליו עוררין צריך קיום ואין עדים מצויים לקיימו, א"כ לא ניחא ליה לעבד להשתחרר ע"פ קבלת השליח רק פשיבא לידו ויאמר בפני נכתב דתו לא מהני ערעור, משא"כ אי לא הוה מתקנין בפני נכתב הי' משתחרר מיד, וכשיהיה ערעור אח"כ מן האדון א"כ מוציא לעז על בניו ולישא שפחה אין יכול ב"ח אין יכול, א"כ טובא הועילו בתקון בפני נכתב וא"ש לרבנן, ועיין מ"ש לקמן בתוס': מיהו לר' מאיר דס"ל חוב הוא לעבד שיצא לחירות, א"כ

לא שׁיִיךָ זֶה, דְּלֵעֹלָם לֹא יִהְיֶה מְשֻׁחָרָר עַד שְׁיָבֵא הַגֵּט לְיָדוֹ, וְאִיפְשָׁר דְּאִיפָּא טוּבָא דְּאִיתָא לְקַמָּן פ' הַשּׁוֹלֵחַ דְּיַצֵּא לְחִירוֹת וְצָרִיךְ גֵּט שְׁיִחְרֹר, א"כ י"ל דְּאָסוּר בְּשִׁפְחָה וּבְכַת חוֹרִין, וְאִפְי' לַמ"ש תוֹס' לְקַמָּן דָּף מ' ד"ה אוֹתוֹ דְּמַעְפֹּב גֵּט שְׁיִחְרֹר אִי אוֹכֵל בְּתַרוּמָה מִן תַּרְבִּיטָה, אִיפְשָׁר דַּס"ל לר"מ דְּאִינוּ אוֹכֵל בְּתַרוּמָה, דְּלְקַמָּן דָּף מ"ב מִיבְעִי' לָן אִי אוֹכֵל בְּתַרוּמָה, וְא"כ אָסוּר בְּשִׁפְחָה וְשִׁפִּיר אִיפָּא עֵיגוּן: עוֹד אִיפְשָׁר לֹא מֵר כִּינּוּ דְקִי"ל הַפֵּל מוֹצִיאִין מִח"ל לַא"י, א"כ אִם מְבִיא גֵט מִח"ל לַא"י הָרִי הָעֶבֶד בַּא"י וְהָדִין דְּעֶבֶד יָכוֹל לְכוּף לְרַבּוֹ לְשַׁחְרְרוֹ כְּדִאִיתָא בְּכַתְּבוֹת דָּף ק"י ע"ב וְכְדִאִיתָא בִּי"ד סִימָן רס"ז ספ"ד, א"כ אִם לֹא יִהְיֶה תִּיקוּן בְּפָנֵי נִכְתָּב וְלֹא יִקְבַּל הַגֵּט יִלְךָ אַחַר הָאָדוֹן לַח"ל, וּמֵאַחַר שְׁהָדִין שְׁיִכּוֹל לְכוּף לְרַבּוֹ שְׁיִשְׁאַר בַּא"י שִׁפִּיר תִּיקוּנוֹ שְׁיִקְבַּל הַשְׁיִחְרֹר כְּדִי שְׁלֵא יִצְטָרֵף לִילְךָ לַח"ל: בַּא"ד וי"ל דְּחֻשִׁיב עֵיגוּן מַה שְׁאָסוּר בַּב"ח כו' עכ"ל.

וצ"ע דְּהָא קי"ל הַמְשַׁחְרַר עֶבְדוֹ עוֹבֵר בְּעֵשֶׂה כְּדִלְקַמָּן דָּף ל"ח, אֲלֵמָּא דְּמַצְוָה שְׁלֵא יִשְׁחַרְרוּ: בַּד"ה שְׁשׁוּוֹ גִיטֵי נָשִׁים כו' אִיפָּא הֵנָּה לִיה לְמִימַר עכ"ל לְנִרְאָה לַעֲנִי"ד לִינְשֵׁיב דְּלְרַבָּנּוּ בְּשִׁיחְרֹר דְּהָיִי זְכוּת, א"כ בְּאוֹמַר תָּן לֹא שְׁיִיךְ בְּפָנֵי נִכְתָּב דְּכָבֵר נְשַׁחְרַר וְכַמ"ש לְעֵיל, וְא"כ עֵיקַר תִּקְנַת בְּפָנֵי נִכְתָּב בְּאוֹמַר הוֹלֵךְ, וְאִי אֲמַרִּינוּ הוֹלֵךְ כְּזָכִי, נִרְאָה שְׁתִּיקוּנוֹ בְּפָנֵי נִכְתָּב בְּאִינוּ מוֹסֵר לוֹ מִיָּד לִיָּד דְּלֹא הָיִי כְּזָכִי, וְכַמ"ש הַתּוֹס' לְקַמָּן ע"ב ד"ה לֹא, וּבְזֶה נִיחָא עֵיקַר תִּיקוּן בַּפ"נ הֵינּוּ מְשׁוּם שְׁאִין עֵדִים מְצוּיִים לְקִימוֹ, א"כ כְּשִׁתִּיקוּנוֹ בַּפ"נ כְּשִׁיִּרְצָה לְשַׁחְרְרוֹ בְּכוּוּנָה אִין אוֹמַר בְּלִשׁוֹן שְׁיִהְי' כְּזָכִי, דַּא"כ לֹא שְׁיִיךְ בַּפ"נ, וְכִינּוּ שְׁרוּצָה לְשַׁחְרְרוֹ עֶבֶד לִי נִיחָא נִפְשִׁי' כְּדִי שְׁלֵא יִחוּשׁ עוֹד לְעַרְעוֹר וְאִינוּ אוֹמַר בְּלִשׁוֹן זְכִיָּה כְּדִי שְׁיִאמַר הַשְּׁלִיחַ בַּפ"נ וְיִהְי' נְאֻמָּן כְּתָרִי, וְא"כ לֹא שְׁיִיךְ לְמִיתְנֵי שְׁשׁוּוֹ שְׁחַרְרוּרֵי עֶבְדִים לְגִיטֵי נָשִׁים, דְּבִלְשׁוֹן תָּן וְזָכִי לֹא דְמִי שְׁחַרְרוּרֵי עֶבְדִים לְגִיטֵי נָשִׁים דְּבְשִׁיחְרֹר כְּבָר יַצֵּא לְחִירוֹת כְּשִׁבָּא לִיָּד הַשְּׁלִיחַ, אֲבָל בְּגֵט לֹא הָיִי זְכִיָּה וְאִפְי' בְּלִשׁוֹן תָּן לֹא מְהִנֵּי כִינּוּ דְּאִינוּ זְכוּת, אֲבָל גִּיטֵי נָשִׁים לְשַׁחְרְרוּרֵי עֶבְדִים שִׁפִּיר שׁוּוֹ דְּכָל שְׁצָרִיךְ לֹא מֵר בְּשִׁיחְרֹר בַּפ"נ צָרִיךְ לֹא מֵר בְּגֵט אֲשֶׁה ג"כ וְא"ש, וּבְהַכִּי נִיחָא דְּנִקְטָ שׁוּוֹ לְמוֹלִיף וּמְבִיא וְלְכַאוּרָה ה"ל לֹא מְבִיא וּמוֹלִיף דְּעֵיקַר הַתִּקְנָה בְּמְבִיא לְעֵיל בְּרִישׁ מְכִילִתִּין, וְלַפ"ז אִיפְשָׁר הַתַּנָּא לְהוֹרוֹת נָתַן דְּלְכַאוּרָה לְפִי דַעַת הַרְמַב"ם הִיכָא דְּמַתְגַּרְשֵׁת מִיָּד א"צ בַּפ"נ א"כ לְרַבָּנּוּ דַּס"ל דְּשִׁיחְרֹר הוּא זְכוּת תִּיקְשִׁי הָא גּוֹפִיָּה לְמַה תִּיקוּנוֹ בַּפ"נ בְּשִׁיחְרֹר אִם יִרְצָה לְשַׁחְרְרוֹ יֵאמַר תָּן אוֹ זָכִי וְכְשִׁיִּרְשַׁחְרַר מִיָּד א"צ בַּפ"נ, אֲלֵא ע"כ תִּיקוּנוֹ מְשׁוּם הָא גּוֹפִיָּה דְּכְשִׁמוֹעִיל בְּפָנֵי עֲדִיף טְפִי שְׁלֵא יִזְכֶּה לוֹ מִיָּד כְּדִי שְׁיִהְיֶה הַשְּׁלִיחַ נְאֻמָּן כְּתָרִי לֹא מֵר בְּפָנֵי נִכְתָּב, א"כ בְּמְבִיא ס"ד לֹא מֵר מְשׁוּם לְשִׁמָּה כְּדָרְבָּה לְעֵיל, אֲבָל בְּמוֹלִיף לֹא שְׁיִיךְ לְשִׁמָּה כְּדִלְעֵיל, וְעֵיקַר טַעְמָא מְשׁוּם קִיּוּם, וְא"כ טִיבוּתָא דְּעֶבֶד הוּא שְׁלֵא יִשְׁתַּחְרַר מִיָּד וְיִהְי' הַשְּׁלִיחַ נְאֻמָּן כְּתָרִי עַל הַקִּיּוּם, אֲבָל בְּטַעְמָא דְּלְשִׁמָּה נִרְאָה דְּהִיכָא דַּא"צ לְשִׁמָּה גַּם לְעַרְעוֹר אִין יָכוֹל א"כ טִיבוּתָא דְּעֶבֶד שְׁיִשְׁתַּחְרַר מִיָּד, וְא"כ עֵיקַר תִּקְנַת הָעֶבֶד מְשׁוּם טַעְמָא דְּאִיתָא בְּמוֹלִיף שְׁהוּא מְשׁוּם קִיּוּם, לְהַכִּי אֲקָדִים מוֹלִיף וְדו"ק: (ע"ב) בְּפִירֵשׁ"י ד"ה חוּץ מִגִּיטֵי נָשִׁים כו' אֲבָל עַל הַדִּינִין נְצַטּוּוּ בְּנֵי נֹחַ עכ"ל.

נִרְאָה דְּרִשׁ"י ס"ל דְּעַכְפּו"ם כְּשִׁרִים לְעֵדוֹת אִי יִדְעִינוּ דְּלֹא מְשַׁקְרִי וְכַמ"ש הַתּוֹס' פ' הַחוּבֵל דָּף פ"ח בְּשִׁמוֹ, וְנִרְאָה דְּלֹא דְמִי לְעֶבֶד דְּהָא נְכָרִים מְצוּנִים עַל הַדִּינִין, וְאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין דְּבָן נֹחַ נִהְרַג ע"פ עַד אֲחָד וְדִינָן אֲחָד מְפִי קְרוֹבִים וְלֹא מְפִי אֲשֶׁה וְכֵן פִּסְק הַרְמַב"ם ספ"ט מֵהֲלָכוֹ מְלָכִים, וְצ"ע בַּפ' הַחוּבֵל דְּבְעֵי לְמִילָף דְּעֶבֶד פִּסּוּל לְעֵדוֹת ק"ו מֵאֲשֶׁה, וְקִשָּׁה מַה לְאֲשֶׁה שְׁכָן פִּסּוּלָה אִפְי' לְבָן נֹחַ מִשָּׂא"כ עֶבֶד לֹא גָרַע מְנַכְרֵי דְּכָשֵׁר לְבָן נֹחַ, וְצ"ל דְּעֶבֶד גָּרַע מְנַכְרֵי וּפִסּוּל אִפְי' לְבָן נֹחַ וְא"כ שִׁפִּיר י"ל כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי רִשׁ"י כְּכִינּוּ דְּנְצַטּוּוּ עַל הַדִּינִין כְּשִׁרִים לְעֵדוֹת אִי לֹא חִיְיִשִּׁין דְּמְשַׁקְרִי, וְכַמ"ש בְּמִרְדְּכִי, וְלֹא מוֹכַח כָּלֵל מִן הַסּוּגְיָא דַּפ' הַחוּבֵל דְּעַכְפּו"ם פִּסּוּל, דִּי"ל כִּינּוּ דְּנְצַטּוּוּ עַל הַדִּינִין עַל

פְּרָחָהּ הַכְּשִׁירְתָן הַתּוֹרָה לְעֵדוּת מִשָּׂא"כ עֶבֶד דַּעַם הַדּוֹמָה לַחֲמוֹר הוּא, אֲלֵא דְקִשָּׁה לַפ"ז לְמָה נְשֹׁטֵר מִתְּנָה פְּסוּל פִּינּוֹן דְּבַנֵּי עֵדוּת גִּינְהוּ, וְצ"ל דַּמ"מ אֵין יְכוּלִין לְעֵשׂוֹת קִיּוּם לְדַבֵּר שְׂיִתְקַיְיִם ע"י נְשֹׁטֵר שְׁלֵהֶם וְעַמ"ש לְקַמֵּן דָּף יו"ד ע"ב בְּסוּגְיָא דְעַרְכָּאוֹת: בְּתוֹס' ד"ה לֹא יִתְּנוּ כו' פִּי בְּקוּנ' כו' וְנִשְׂי' בְּעֵצְמוֹ חֲזוֹר בּוֹ לְקַמֵּן עכ"ל.

כְּבָר נִתְעוֹרְרוּ קַמְאֵי דְקַמֵּן לִינְשִׁיב פִּירִש"י שְׁלֹא יִהְיֶה סְתִירָה בְּדַבְרֵיו, וְגַם עֵיקַר הַתְּמִל' לְמָה לֹא יוּכַל לִיתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה פִּינּוֹן דְּזָכוֹת הוּא וְתַמִּי זֹו עַל הַרִי"ף ג"כ וְהַרְמַב"ם דְּקַמְאֵי בְּשִׂטְתֵּי, וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי בְּסַפְרֵי גִט מְקוֹנָשֵׁר קֶצֶת פְּנִים וְטַעַם לְדַבֵּר, וְכַעַת אֲשֶׁר זַפְנֵי ה' לְלַמּוֹד מְסַכֵּת זֹו בְּעִיּוֹן אֲעֲנֶה חֲלָקֵי אֲשֶׁר יֵשִׁים ה' בְּפִי, וְהוּא דְּוֹדַאי לֹא נִיחָא לִי לְרִשְׂ"י לְפָרִשׁ כְּפִירוּשׁוֹ לְקַמֵּן שְׁלֹא מְסָרוּ בְּחִיּוֹ דְּהָא פְּשִׁיטָא שְׂאִין קִנְיָן לְאַחַר מֵיתָה וְצָרִיכָא לְמֵימַר, וְלִהְיֶה פִּירִש"י דַּע"כ קוֹנְשִׁינֵי הַש"ס דַּע"פ שְׁזָכָה מִזְד אַפ"ה לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה וְטַעַמָא בְּעִי, וִי"ל דְּהַתּוֹס' לְקַמֵּן דָּף י"ג ד"ה עֲבָדָא בְּהַפְקִירָא נִיחָא לִיהָ דְּזוֹ טַעַמּוֹ שְׁל ר' מְאִיר דַּס"ל דְּחֹב הוּא לְעֶבֶד שְׂיֵצֵא מִת"י רַבּוֹ לְחִירוֹת, וְהַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' הָא רַבְּנָן גַּמִּי ס"ל עֲבָדָא בְּהַפְקִירָא כְּדַאֲמַרִּין בְּכַתְּוָבוֹת וְהָא קִי"ל עֲבָדָא בְּהַפְקִירָא נִיחָא לִי, וְתִירְצוּ דְּמוֹדוֹ רַבְּנָן דְּבְּהַפְקִירָא נִיחָא לִי, אֲבָל הֵכָּא נִיחָא לִיהָ שְׁלֹא יִהְיֶה מְשׁוּעָבָד וְרִשׁוּת אַחֲרֵים עֲלִיו ה"ל זְכוֹת טְפִי, וְעַפ"ז י"ל דְּכִיּוֹן דְּרַבְּנָן דַּס"ל זְכוֹת הוּא לְעֶבֶד, א"כ י"ל דְּלֹא נִיחָא לִיהָ לְעֶבֶד רַק שְׂיֵצֵא מִת"י שְׂיַעֲבֹד, אֲבָל שְׂיֵצֵא לְחִירוֹת לְגַמְרֵי וְיֵאָסֵר בְּשַׁפְחָה לֹא נִיחָא לִיהָ, דְּכַאֲמַת בְּהַפְקִירָא נִיחָא לִי, וְאֵי סָגִי לִיהָ לִיפְטוֹר מִן הַשְׂיַעֲבֹד ע"י שְׁקִיבֵל הַשְׂיַחְרוּר וְלִזְכוֹת נְחֻשָׁב לוֹ, מ"מ לֹא נִיחָא לִי רַק הַזְכוֹת שְׁבוֹ שְׂיֵצֵא מִן עוֹל עֲבָדוֹת, אֲבָל שְׂיֵצֵא לְגַמְרֵי לְחִירוֹת לֹא נִיחָא לִיהָ וְלֹא נִיחָא לִיהָ שְׂיֵאָסֵר בְּשַׁפְחָה: אֲלֵא דִּי"ל דְּהָא מִיִּלְתָּא תִּלִּי בְּפִלְגִינָן דִּיבּוֹרָא, דָּאֵי אֲמַרִּין פְּלַגִּין דִּיבּוֹרָא יְכוּל לִזְכוֹת בְּקֶצֶת מִן הַשְׂיַחְרוּר וְקֶצֶת לֹא מִשָּׂא"כ אֵי לֹא אֲמַרִּין פְּלַגִּין דִּיבּוֹרָא י"ל דְּלֹא מְהִי לִזְכוֹת בְּמַקְצָת, וְא"כ נִיחָא לִי שְׁיִזְכָּה לְגַמְרֵי שְׁלֹא יִשְׂאָר בְּעוֹל הַשְׂיַעֲבֹד, וְעַפ"ז י"ל דְּוֹדַאי הֵכָּא הַקּוֹנְשִׁיא בְּכַה"ג דְּזָכָה מִזְד הִינּוּ לְמ"ד פְּלַגִּין דִּיבּוֹרָא, א"כ י"ל שְׂאָף שְׁזָכָה בְּשִׂחְרוּר שְׂאִין יְכוּל לְחֲזוֹר וְלִשְׂעָבֵד בּוֹ, מ"מ לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה שְׁהָרֵי גוֹף הַשְׂיַחְרוּר חוֹב הוּא לוֹ וְסָגִי שְׁיִזְכָּה בְּפִטוֹר הַשְׂיַעֲבֹד וְלֹא יִזְכָּה בְּשִׂחְרוּר לְגַמְרֵי, לְכֵן הוּי רַבּוּתָא שְׁלֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה, מֵיהוּ לְמַאי דְּקִי"ל דְּבַחַד גּוּפָא לֹא פְּלַגִּין דִּיבּוֹרָא וְכַדַּאיִתָּא ב"ב דָּף קל"ד ע"ב, א"כ אֵי אֵיפְשֵׁר שְׂיַפְטוֹר מִן הַשְׂיַעֲבֹד, א"כ רְצוּנוֹ לִזְכוֹת לְגַמְרֵי, לְכֵן פִּירִש"י שְׁלֹא מְסָר בְּחִיּוֹ, וְאָף דְּבַעֲבָד שְׁהִבִּיא גִיטוֹ קִי"ל פְּלַגִּין דִּיבּוֹרָא, י"ל שֶׁם מִיקְרֵי תְּרֵי גוּפֵי שְׂרוּצָה לִזְכוֹת בְּעֵצְמוֹ וְלֹא בְּנִכְסִים, מִשָּׂא"כ הֵכָּא חַד גּוּפָא וְלֹא פְּלַגִּין כְּדַמְסִיק הַש"ס שֶׁם ב"ב, וְא"ש דְּבָרֵי רִשְׂ"י שְׂאִין סוֹתְרִין וְדוּק הֵיטְב: אֲמַנְם בְּשִׂטַת הַרִי"ף שְׂפִירִשׁ כֹּן לְפִי הָאֲמַת, וְכַבֵּר תְּמָה הָרָא"ש דְּהַחִירוֹת וְהַחֲזָרָה הֵם עֲנִין אַחַד, לְכֵן אֵיפְשֵׁר לְזַמַּר דַּס"ל כְּפִירוּשׁ הַתּוֹס' שְׁלֹא מְסָר לְשִׁלִּיחַ מִזְד לִיד דְּלֹא שְׂיִיף בִּיהָ תֵּן כְּזָכִי, אֲלֵא דְּהָא טַעַמָא בְּעִי, פִּינּוֹן דְּאָמַר תֵּן מָה לִי מְסָר מִזְד לִיד אוֹ שְׂצִינָה לוֹ לִיתָן, פִּינּוֹן שְׁהַגִּט מוּכָן שְׂאָמַר גִּט זָה, וְעִינָן בְּסַפְרֵי גִט מְקוֹנָשֵׁר, לְכֵן י"ל גַּם בְּלֹא מְסָר מִזְד לִיד מ"מ יוּכַל לִזְכוֹת מָה שְׁהוּא זְכוֹת לְעֶבֶד, אֲלֵא דָּאֵי אֵיפְשֵׁר שְׂיֵצֵא לְחִירוֹת לְעֲנִין אִיסוּר שְׂיִהְיֶה מוֹתֵר בְּב"ח, דְּהָא בְּאִשָּׁה בְּאוֹמֵר טְלִי גִיטוֹ מַע"ג קְרַקַּע לֹא מְהִי, א"כ נְהִי דְּזָכָה לוֹ הִינּוּ בְּגוֹף הַחִירוֹת שְׁלֹא יִשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ דְּלֹא גָרַע מִמִּתְּנָה בְּעִלְמָא שִׂא"צ מְסִירָה מִזְד לִיד כַּמ"ש בְּסַפְרֵי גִט מְקוֹנָשֵׁר, רַק הַתְּרַת הָאִישׁוּת בְּאִשָּׁה צָרִיף מִזְד לִיד וְכֵן בְּעֶבֶד, וְא"כ לֹא נִפְקַע הָאִיסוּר לְכֵן לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה: עוֹד אֵיפְשֵׁר לְפָרִשׁ בְּשִׂטַת הַרִי"ף דְּוֹדַאי שְׂפִיר קָאֵמַר תֵּן הוּי זְכוֹת, אֲלֵא דְּהַתּוֹס' הַקְּשׁוֹ הָא קִי"ל עֲבָדָא בְּהַפְקִירָא נִיחָא לִיהָ, לְכֵן נ"ל לְתַרְץ קוֹנְשִׁינֵי הַתּוֹס' דְּוֹדַאי נִיחָא לִיהָ שְׂיִשְׂאָר עֶבֶד כְּדִי שְׂיִהְיֶה מוֹתֵר בְּשַׁפְחָה, אֲלֵא דַּמ"מ חֲשַׁבּוּהוּ רַבְּנָן לִזְכוֹת לְעֶבֶד דַּע"כ"פ נִיחָא לִיהָ שְׂיַפְטוֹר מִן הַשְׂיַעֲבֹד, וְאֵי מְשׁוּם שְׂיֵאָסֵר בְּשַׁפְחָה הַרִי

כָּבֵד גַּם הָרַב דַּעְתוֹ לְשַׁחֲרָרוֹ וְיָכוֹל לְשַׁחֲרָרוֹ בַּע"כ וּלְאַנְסָרוֹ בְּשִׁפְחָה לְכֵן נִיחָא לִיה בְּשִׁחְרוּר
שְׂפִיטָר מִן הַשְׂעִבּוּד עכ"פ, וְהַשְׂתָּא י"ל אִם מֵת הָאָדוֹן י"ל דְּאִיגְלָאֵי מִיְלֵתָא דְחֹב הוּא לִיה שְׁהָרִי
הַיּוֹרְשִׁים לֹא גָּלוּ דַּעְתָּם שְׂרוּצִים לְשַׁחֲרָרוֹ, לְכֵן לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה דְּאִיגְלָאֵי מִיְלֵתָא דְלֹא זְכוּת
הוּא לוֹ, דְּבַכָּה"ג י"ל דְּרַבְּנֵן מוֹדוּ דְּהַשְׂחִירָרוּר הוּא לוֹ חֹב לְכֵן לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה פִּינּוֹן דְּאַפְתִּי
לֹא בָּא הַשְׂחִירָרוּר לְיָדוֹ וְדו"ק, וְעֵינֵן בְּסַמּוּד: בְּפִירֵשׁ"י ד"ה פִּי קְתָנִי כו' דְּהָא לֹא אֶקְנִי לִיה אֲרַעָא
כו' לְכַאוּרָה קֶשֶׁה לִפ"ז יוֹכֵל לְחַזְרוֹר ג"כ, וְא"כ תִּיקָשִׁי לִר"מ הָא אֵיתָא בְּשִׁטְרוֹת שְׂיָכוֹל לְחַזְרוֹר
ג"כ, וְצ"ל דְּבִשְׁטְרוֹת מוֹדָה ר"מ שְׂאִין יָכוֹל לְחַזְרוֹר.

וּמ"מ לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה פִּינּוֹן דְּפָקַע רְשׁוּתוֹ כְּמוֹ בְּשִׁחְרוּר לְרַבְּנֵן: בְּתוֹס' ד"ה מִיְלֵתָא כו' וְא"ת
וְהָא פְּסוּלָא דְּעַרְפָּאוֹת כו' דְּהַשְׂתָּא סָבַר פְּאִידָהּ שִׁינּוּיָא דְּלַקְמֵן עכ"ל. לִפְמ"ש הַפּוֹסְקִים דְּלִכ"ע
הֵיכָא דְּאִיפָּא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא מְהַנִּי בְּשִׁטְר מִתְּנָה וְלֹא פְּלִיגִי לִישְׁנֵי פְּלָל, א"כ לִק"מ אָף לְמַסְקָנָא
דְּלִיתָא בְּשִׁטְרוֹת הֵיכָא דְּאִיפָּא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא, וּמִלְשׁוֹן הַתּוֹס' מְשַׁמַּע דְּפְּלִיגִי לִישְׁנֵי, גַּם יֵשׁ לִישְׁב
קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' לִפְמ"ש הַר"ן לַקְמֵן דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁטַר מִתְּנָה שְׁפָשַׁר פְּגוֹן שְׁפַתּוֹב בּוֹ שְׁהַחְזִיק
בְּשִׁדָּה דְּלֹא מְרַעֵי נִפְשֵׁיהּוּ לְשַׁקֵּר, וְא"כ מְשַׁפַּחַת לָהּ גַּם בְּמִתְּנָה פְּשַׁתּוֹב בְּהַ שְׁהַחְזִיק וְקָנָה בְּקָנֵן
הָרְאוּי, מִשָּׂא"כ בְּגִיטִין לֹא מְהַנִּי זָה, דְּהָא לֹא בְּנֵי עֲדוּת נִינְהוּ מִן הַתּוֹרָה כִּמ"ש הַתּוֹס' וְלִק"מ,
וְדו"ק: בְּד"ה פִּי קְתָנִי כו' אַע"ג דְּאִיפָּא נְמִי מְחַנְבֵּר דְּרַבְּנֵן עכ"ל.

לְכַאוּרָה י"ל דְּלֹא נִקְטַר מְאִי דְּבְּגִיטִין אִיפָּא פְּסוּלָא דְּרַבְּנֵן דְּנִקְטַר כָּל הַשְׂטְרוֹת פְּשָׁרִים מְשַׁמַּע
גִּיטִין פְּסוּלִין אִפִּי דִּיעֵבַד, מִשָּׂא"כ מְחַנְבֵּר פְּשָׁר בְּדִיעֵבַד עכ"פ, וְצ"ל דְּקָשִׁיא לָהּ לִיתְּנֵי כָּל
הַשְׂטְרוֹת נִכְתָּבִין בֵּין אֶתְלוּשׁ בֵּין אֶמְחַנְבֵּר חוּץ מְגִיטֵי נְשִׁים שְׂאִין נִכְתָּבִין עַל מְחַנְבֵּר אֶפִּילוּ טוֹפְס:
עוֹד אִיפְּשָׁר לִזְמַר דְּפְּסוּלָא דְּעַרְפָּאוֹת אַע"ג דְּאִיתָא בְּשִׁטְר מִתְּנָה, מ"מ מִתְּנָת שְׁכִיב מְרַע מְהַנִּי
בְּעַרְפָּאוֹת כִּמ"ש בַּח"מ, וְא"כ לִיתָא בְּשִׁטְרוֹת בִּשְׁכ"מ עכ"פ דְּכָשֵׁר גַּם בְּשִׁטְר מִתְּנָה דְּבַאֲמִירָה
בְּעַלְמָא קְנִי וְשִׁטְרָא לְרָאִיה: בְּד"ה בְּעַדִּי מְסִירָה כו' אַע"ג דְּקְתָנִי וְכַדְבְּרֵי ר"מ כו' עכ"ל.

אִיפְּשָׁר לִר"מ נְמִי מְשַׁפַּחַת לָהּ פְּסוּל דְּרַבְּנֵן בְּעַרְפָּאוֹת וְהֵינּוּ פְּשַׁנְכְּתַב בְּעַרְפָּאוֹת עֲפוּ"ם וְעַדִּי
חֲתִימָה יִשְׂרָאֵל דִּישׁ לְחוּשׁ לְמ"ד כְּתַב סוֹפֵר וְעַד וְא"כ אִיפְּשָׁר דִּישׁ לְחוּשׁ שְׂמָא וְתַקִּיִּים ע"י סוֹפֵר
הָעַרְפִּי וְעַד אַחַד, וְכִינּוֹן דְּכְתַב סוֹפֵר מְטַעַם עַד מְמִילָא בְּעֵי לְשַׁמָּה, וְלֹא דְּמִי לְמַצָּאוּ בְּאַשְׁפָּה דְּכָשֵׁר
דִּי"ל מְסַתְּמָא אִין מְקַיִימִין ע"פ כְּתַב סוֹפֵר וְעַד דִּישׁ לְחוּשׁ שְׂמָא מְצָאוּ בְּאַשְׁפָּה, אָבֵל בְּסוֹפֵר עַרְפִּי
פִּינּוֹן דִּישׁ לְחוּשׁ לְכְתַב סוֹפֵר וְעַד וְת"ק גְּזַר שְׁמוֹת מְנוּבְּהָקִין אִטּוּ אִין מְנוּבְּהָקִין א"כ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא
יִסְבְּרוּ שְׂיִשְׂרָאֵל כְּתַבוּ אָף שְׁנַעֲשֶׂה בְּעַרְפָּאוֹת וְיִתְּקִיִּים ע"י כְּתַב סוֹפֵר וְעַד, אָבֵל בְּמְחַנְבֵּר בְּדִיעֵבַד
כָּשֵׁר דִּאִין מְקַיִימִין ע"י כְּתַב סוֹפֵר דִּישׁ לְחוּשׁ לְמַצָּאוּ בְּאַשְׁפָּה,, אָבֵל בְּעַרְפָּאוֹת דִּידוּע שְׁנַעֲשֶׂה
בְּעַרְפָּאוֹת א"כ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂיִסְבְּרוּ שְׁפַתּוֹב יִשְׂרָאֵל ג"כ וְיִתְּקִיִּים ע"י סוֹפֵר וְעַד לְמ"ד כְּתַב סוֹפֵר
וְעַד כָּשֵׁר, גַּם י"ל דְּמִשְׁפַּחַת שְׁחַתְּמוּ ג"כ יִשְׂרָאֵלִים וְעַרְפָּאוֹת ג"כ דְּפְּסוּל מְדַרְבְּנֵן שְׂמָא קְיִימוּהוּ
ע"י עֲדִים רֵאשׁוּנִים שְׁהֵם הָעַרְפָּאוֹת וּבְהַנִּי מוֹדָה ר"מ דְּפְּסוּל מְדַרְבְּנֵן, אֲלֵא דְּהַשְׁ"ס מוֹקִי בַּע"מ
מְשׁוּם דְּקִי"ל כִּר"א בְּגִיטִין, אָבֵל לִר"מ מְשַׁפַּחַת לָהּ בְּפִשְׁיטוֹת כְּדְּפָרִישִׁית וְדו"ק: וְאִיפְּשָׁר לִזְמַר
הָא דְּלֹא מוֹקִי הַשְׁ"ס דַּת"ק דְּמִתְּנִי כִּר"מ דַּס"ל ע"ח פְּרָתִי וְלֹא מְהַנִּי ע"מ, י"ל דְּהַרְמַב"ם כְּתַב
דְּבְּעַרְפָּאוֹת עֲפוּ"ם בְּעֵינֵן שְׂיִהִיו עֲדִים שְׂאִין מְקַבְּלִין שְׁחַד, וְקֶשֶׁה לְדְּבָרֵי א"כ אִיךָ אָמַר ר"ש אָף
אֵלוּ כְּשָׁרִים לֹא הוֹנְכְּרוּ אֲלֵא בְּזִמְנָא שְׁנַעֲשֶׂוּ בְּהַדְיוּט מְשַׁמַּע בְּשִׂאֲרֵשְׁטְרוֹת אִינוּ מְחַנְבֵּר עִם ת"ק,
וְקֶשֶׁה הָא ר"ש ס"ל ע"מ פְּרָתִי א"כ בְּשִׂאֲרֵשְׁטְרוֹת אִפִּי מְקַבְּלִי שְׁחַדָּא לֹא אִיכְפַת לֵן דְּאִיפָּא עַדִּי
מְסִירָה, מִשָּׂא"כ לַת"ק דַּס"ל ע"ח פְּרָתִי א"כ כְּשִׂישׁ לְחוּשׁ דְּמְקַבְּלִי שְׁחַדָּא אֶפִּילוּ בְּאִיפָּא עַדִּי

מסירה לא מהני דמ"מ לאו עדי חתימה הם דלא גרעי מישראל רשעים, לכן ס"ל להש"ס דגם ת"ק ס"ל כר"א דע"מ פרתו ובשמות מובהקין דליכא רק גזירה אטו אין מובהקין, א"כ פשיש עדי מסירה מודה דמהני מטעם ע"מ ולא מיקרי מזוניף מתוכו דילמא אתי למיסמך בעלמא בלא ע"מ דכולי האי לא גזרינו, דבאמת ערפאות פשרים רק לחוש שמה יהיו מקבלי שונדא ג"כ, ושמות מובהקין הם ג"כ, ממילא עכ"פ בע"מ פשרים לכ"ע, משא"כ אי ת"ק ס"ל ע"ח פרתו א"כ גם בשאר שטרות מחלוקת, פשיש ע"מ ויש לחוש שהם מקבלי שונדא, ובהכי ניחא לאוקמא דגם ת"ק ס"ל ע"מ פרתו, ודוק היטב: (דף י' ע"א) בגמרא מילתא דלינתה בקידושין.

וקשה לי דהא איתא בקידושין דף ט' ע"ב בשטר קידושין שכתבו לשמה ושללא מדעתה, רבא ורבינא אמרי מקודשת ר"פ ור"ש אמרי אינה מקודשת, א"כ איכא נמי דבגט ושיחרור כתבו שלא מדעתן פשר ובקידושין פסול, וצ"ל דאיתא נמי בשטרות והיינו דכותבין שטר ללנה אע"פ שאין מלנה עמו, ולהפוסקים דלא אמרינו עדיו בחתומיו זכין לו עכ"פ בשטרי הקנאה כותבין א"כ איתא נמי בשטרות, מיהו למ"ש התוס' לעיל דלשינויא דשטר מתנה פסול בערפאות צ"ל שינויא דלינתא בקידושין אע"ג דאיתא בשטרות א"כ קשה ליתני הא דבשיחרור וגט פשר שלא מדעתן מה שאין פן בקידושין, וצ"ל דאיתא לשינויא דאיתא בשטרות לא קחשיב דהא איתא נמי בשטרות דכותבין שטר ללנה אע"פ שאין מלנה עמו ואפ"ל למ"ד אין עדיו בחתימיו זכין לו בשטרי הקנאה כותבין לכ"ע בלא מלנה וא"כ איתא בשטרות, מיהו למ"ש מהרש"א דהו שינויא דחוץ מפגיטי נשים א"כ איתא נמי בשטר מתנה, וכתב מהרש"א דלמסקנא לא ס"ל הו דאית' בשטרות, א"כ קשה ליתני הו דשלא מדעתה, וצ"ל דלהו שינויא דחוץ מפגיטי נשים ס"ל כתבו שלא מדעתה פשר א"כ איתא בקידושין, א"כ צ"ל דעת הפוסקים דפוסקים פלישנא דדינא דמלכותא דינא למאי דפסקו כתבו שלא מדעתה פסול מוכרח לומר בשטר מתנה פשר, ודוק היטב, ועיין מ"ש בסוף סוגיין נדחה זה: בפירש"י ד"ה ה"ג כו' ועד כותי נמי אינו פשר בקידושין כו' מה שאין פן בשאר שטרות עד סוף הדיבור.

וקשה הא לפי דברי רש"י דבע"מ בערפאות ל"ל אינה מקודשת דשרית אשת איש לעלמא א"כ לפמ"ש לקמן ע"ב דעדים פותים פשרים מן התורה, א"כ אי איפשר לומר אינה מקודשת דא"כ שרית אשת איש לעלמא ואיפכא איכא למימר דבקידושין אפי' שני עדיו פותים אי איפשר לומר אינה מקודשת דשרית אשת איש לעלמא פיון דמדאורייתא פשרים, ונראה דרש"י ס"ל דמ"מ לא שניף דכשר בקידושין דלכתחילה לא מוקמינו ליה דהא יש לחוש דמשקר כפירש"י, וכמו כן ערפאות ועדי מסירה לא שניף לומר פסול בקידושין דמ"מ מחזקינו לה לאשת איש ודו"ק: ואפתי יש לדקדק דא"כ ליתני מגרש ומשחרר בפסולין דרבנן דבגט פסול מדרבנן ובקידושין ליכא למימר פסול דרבנן מטעם שכתב רש"י, ואיפשר דרש"י ס"ל דנשאר תירוץ דאיתא בשטרות ודו"ק, ועיין בסמוך.

בתוס' ד"ה פי כו' פשר בקידושין כו' דלא אתי לידי תקלה עכ"ל נראה דהתוס' לא ס"ל כפירש"י דלא שניף פסול דרבנן בקידושין, דגם בדרבנן שניף פסול בקידושין אלא דבשמות מובהקין ליכא למיגזר פולי האי בקידושין: ועפ"ז נראה ליישב מה שהקשה בספר פני יהושע דלנקוט שלא לשמה בחתימה וכתובה לשמה דהוי פסול דרבנן, ולפ"ז לא קשה מידי דגם בקידושין שניף פסול דרבנן.

ל וארנוח לו בזה דקשה למה מוקי בשמות מובהקין ות"ק נמי כר"א, לוקמה פוליה כר"ש ות"ק דלקמן ס"ל כר"מ דע"ח פרתיה ולא מהני עדי מסירה, אבל בשמות מובהקין למ"ד עדי מסירה פרתיה לכ"ע לא גזרינו אטו אין מובהקין וקכא באין מובהקין איירי, ולפ"ז ניחא דבאין מובהקין גם בקידושין פסול דרבנן, אבל בשמות מובהקין פיון דכולהו משום גזירה אטו אין מובהקין א"כ בקידושין ליכא למיגזר פולי האי לכן פשר פיון דלא אתי לידי תקלה פיון דבלא"ה משום גזירה דמובהקין אטו אין מובהקין, אבל באין מובהקין דאיכא למיגזר דסמכו עליהו חיישין דילמא תקבל קידושין ממקום אחר ושייך פסול דרבנן, ודוק היטב: בא"ד דכיון שרגילין כו' בכל השטרות עכ"ל בפנ"י תמה פי רגילין מאי הנה, הא מ"מ בגט ושיחרור פסול ובקידושין פשר, ודחק דשינויא דאיתא בשטרות איתא, ודחק דהא פתב מהרש"א דללישנא דשטר מתנה פסול בערפאות ע"כ חשיב נמי הא דאיתא בשטרות, ונראה פנונת התוס' כפשוטה דבלא"ה קשה להך תירוץא דחוזן מפגיטי נשים והתוס' מקשי לעיל דאיתא נמי בשטרות, ותיקצו דקאי להך שינויא דשטר מתנה פשר ג"כ, וכתב מהרש"א דאיך שינויא ס"ל פהך תירוץא דליתא בקידושין א"כ אפתי קשה פי היכי דדייקינו לקמן אהא דנקט כל השטרות אפ"י שטר מתנה א"כ תיקשי על הברייתא קושיא זו היכי נקט כל השטרות הא שטר מתנה פסול, ואי גם בברייתא יש לפרש חוזן מפגיטי נשים לא מקשי התוס' מידי דהכא נמי יש לאוקמא חוזן מפגיטי נשים, לכן צ"ל דהתוס' לא משמע להו לתרוצי הכא חוזן מפגיטי נשים פיון דהכא לא עסיק רק בדברים ששוו גיטי נשים ושחרורי עבדים לא משמע להו לפרושי חוזן מפגיטי נשים דומיא דאינה, וצ"ל דהך דיוקא לא קשיא פאן דנקט כל השטרות אפ"י שטר מתנה, פיון דלא נחית רק לאורויי דברים ששוין גיטי נשים לשחרורי עבדים שלשה דברים, לכן אפ"י שיש אחד שנמצא גם בשטר אחר זולת גיטי נשים ושחרורי עבדים אינו דיוק דלא נחית לעיקר דינא, משא"כ במתני' דלקמן דנקט עיקר עכ"פ צריף לפרש כל שטרות העולים בערפאות פשרים היינו שטרי מכירות אף דשטרי מתנות פסולין בערפאות עפ"י, והשתא שפיר כתבו התוס' פיון שרגילין לכתוב זמן בכל השטרות לא שייך למיתני כל השטרות דלא מתפרש כלל, וזה ברור בכוננת התוס', ודוק היטב.

ואין לדייק דלא ה"ל למימר רק שוין בזמן דאין זה דיוק דלא קתני רק מה דמצי למתני דכל השטרות אינם פן וזה פשוט: בד"ה בשליחות בע"כ כו' פי בקונ' כו' ואין נראה דאי מיירי בשליחות בע"כ כו' עכ"ל.

נראה ליישב פירש"י דנדאי הא דבאין לדון לומר שהוא חוב היינו באשתו שפסיד לה מזונות וכן בעבד לר"מ, צריף להבין דמאי חוב הוא זה, הא אם ירצה יתן השליח הגט בעצמו או השיחרור דהא בע"כ יכול לשחררן וא"כ אינה מפסדת כלום, וצ"ל דמשום הא גופא נקרא חוב פיון שבאמת יכול לחזור, א"כ פשתימצי לומר שהוא זכות מפסדת בבירור שלא תועיל עוד חזרה, משא"כ אם דנין אותו לחוב פשיחזור לא יפסידו שלהם האשה והעבד שאסור בשפחה אפ"י אם משחררו בעל פרחו, א"כ י"ל פנונת הש"ס בשליחות בע"כ שהרי השליח יכול ליתן הגט והשיחרור בעל פרחו, א"כ לא הוי בכלל חוב פלל רק פיון שאנו דנין שאם יחזור זכות להם יותר אמרינו שייכול לחזור, נמצא בשליחות בעל פרחיהו.

לא הנה מיקרי חוב פלל, שהרי יכול ליתן בעל פרחו, אלא דאמרינו דמ"מ לא ניחא להו להאשה והעבד מהאי טעמא גופיה שמה יחזור ולא יאבדו זכותו, ואין הפנונה שהם אמרו שאין רוצים רק הוא עשאו לשליח לגרשן בעל פרחיהו אפ"י לא ירצו, דה"ל למימר שלא נקרא חוב מאחר שייכול

השליח ליתן בעל פֶּרֶחַן, אֵלָא דמ"מ הוּי חוּב דְּמָה שְׁלֵא יְכוּל לְחַזְרוּר הוּא לְהֵם לְחוּב, אֲבָל בְּקִידוּשִׁין שְׁהוּא חוּב בְּעֵצָם לֹא שְׁיִיךְ הַחוּב מִצַּד הַחֲזָרָה שְׁיִיכוּל לְחַזְרוּר, דְּכִינּוּן שְׁאִין יְכוּל לְקַדְשׁ בַּע"כ מִמִּילָא אִינוּ בְּכָלֵל זְכוּת פְּלִל וְאִין הַחוּב מִצַּד שְׁיִיכוּל לְחַזְרוּר, וְהִכָּא לֹא תְּשִׁיב רַק מָה שְׁמִסְתַּעֲפָה הַחוּב מִמָּה שְׁיִיכוּל לְחַזְרוּר, וְלִק"מ עַל פִּירש"י וְנִכּוֹן וְדו"ק: בַּא"ד וְקָשָׁה לִיתְנִי דְשׁוּו לְבַע"כ כּו' עכ"ל.

לענ"ד י"ל דְּבְקִידוּשִׁין דָּף ט' ע"ב בְּכַתְּבוּ לְשִׁמָּה וְשְׁלֵא מִדְּעַתָּה רַבָּא וְרַבִּינָא אֲמַרִי מְקַנְדְּשֵׁת ר"פ וְרַב שְׁרַבְיָא אֲמַרוּ אֵינָה מְקַנְדְּשֵׁת אֲמַר ר"פ אֵימָא טַעֲמָא דִּידְהוּ וְאֵימָא טַעֲמָא דִּידי טַעֲמָא דִּידְהוּ דְכַתִּיב וְיִצְאָה וְהִתְהַה מָה יִצְאָה לְשִׁמָּה וְשְׁלֵא מִדְּעַתָּה אַף הִנְיָה שְׁלֵא מִדְּעַתָּה, וְאֵימָא טַעֲמָא דִּידי מָה יִצְאָה בְּעֵינֵי דַעַת מְקַנָּה אַף הִנְיָה ע"כ.

וּא"כ י"ל דְּמִמִּילָא נִשְׁמַע דְּבַעֲבָד וְאִשָּׁה בַע"כ מִתְגַּרְשִׁין, דְּהָא תְּנִי שְׁוּו לְמוֹלִיף וּמְבִיא וְהִינּוּ בְּמִבְיָא גַט מִמְּדִינַת הַיָּם, א"כ הַגַּט נִכְתָּב שְׁלֵא מִדְּעַתָּה, דְּהָא פְּכָר פְּתַבְתִּי דְּבִשְׁלִיחַ קְבֻלָּה לְהַרְמַב"ם א"צ לֹמַר בְּפָנֵי נִכְתָּב דְּכָבֵר נִתְגַּרְשָׁה, וְכֵן לְרַאָּב"ד לֹא מְהִי בְּפָנֵי נִכְתָּב דְּבַעֲבִינוּ בְּשַׁעַת נְתִיבָה כַּמ"ש הַב"ש בְּסִי' קַמ"ב, וּא"כ פֶּל יְסוּד מוֹלִיף וּמְבִיא עַל זֶה שְׁנִכְתָּב בְּמְדִינַת הַיָּם שְׁלֵא מִדְּעַתָּה, וּא"כ אִם אֵיתָא דְּאִינוּ מִתְגַּרְשִׁין וּמִשְׁתַּחֲרָרִין בַּעַל פֶּרֶחַן א"כ לַכ"ע הִנְיָה אֲמַרִינוּ דְּבַעֲבִינוּ דַעַתָּה דְּאִי לֹא לֹא תְּשִׁיב לְשִׁמָּן פְּלִל פִּינוּ שְׁנִכְתָּב שְׁלֵא מִדְּעַתָּה כְּמוֹ לַר"פ בְּקִידוּשִׁין, וְאִפִּי' לְמָאן דְּפְלִיג הִינּוּ דְּמִקִּישׁ הִנְיָה לִיִצְאָה, מִשָּׂא"כ אִי בְּעֵינֵי גַם בִּיִצְאָה דַעַתָּה פְּשִׁיטָא דְּהִיָּה צְרִיף לְכַתְּבוּ הַגַּט וְהִשְׁתַּחֲרָרוּ מִדְּעַתָּה, וּא"כ ה"ל פְּשִׁיחַ לְקְבֻלָּה וְלֹא שְׁיִיךְ בִּיהַ מוֹלִיף וּמְבִיא, וְכִינּוּן דְּסַתְמָא מוֹלִיף וּמְבִיא הִינּוּ נִכְתָּב שְׁלֵא מִדְּעַתָּה מִמִּילָא מוֹכַח דְּאִתְּנִייהוּ בַּעַל פֶּרֶחַן, וְלֹא צְרִיף לִמְחַשְׁבִּיהַ פְּלִל דְּהִינּוּ מוֹלִיף וּמְבִיא מִמִּשָּׁ, וְזֶה בְּרוּר וְנִכּוֹן וְדו"ק: וְבַהֲכִי נִיחָא מָה שְׁהַקְשִׁיתִי לְעִיל דְּלִיתְנִי דְשׁוּו לְהָא דְּנִכְתָּבִין שְׁלֵא מִדְּעַתָּה הָאִשָּׁה וְעָבָד דְּלִיתָא בְּקִידוּשִׁין דְּבַעֲבִינוּ דַעַתָּה, וְלַמ"ש לַק"מ דִּי"ל דְּהִינּוּ מוֹלִיף וּמְבִיא וְדו"ק: בְּמִשְׁנָה פֶּל גַּט כּו'.

בְּפִירש"י פְּסוּל דְּחֻשִׁידי אַעֲדוּת שְׁקַר, בְּפָנֵי יְהוֹשֻׁעַ הַקָּשָׁה דַּא"כ אֵיף מְהִי בְּגִיטִין לְרַשְׁבָּ"ג דְּבַאֲחֻזֵּיק תְּלִיא מִיְלָתָא, א"כ אֵי חֻשִׁידי אַעֲדוּת שְׁקַר ה"ל רְשָׁעִים וְאִפִּי' לְגִיטִין פְּסִילִי דַּה"ל רְשָׁע וְהַתּוֹרָה אֲמַרָה אַל תִּשֶׁת רְשָׁע עַד, וְלַר"א נִיחָא דְּחֻשִׁידי רַק בְּמִתְנִי טַעֲמָא מְשׁוּם דְּכוּתִי חֲבֵר הוּא, רַק לְרַשְׁבָּ"ג קָשָׁה ע"ש, וּבַאֲמַת נִרְאָה דְּאִפִּי' כַּר"א לֹא אֲתִיא, דְּהָא לְקַמָּן הַקְשׁוּ הַתּוֹס' אֵיף מִתְקַיִים שְׁטָרָא אֲפֹנָא דְּחַד סְהַדָּא וְתִרְצוּ דְּמֵן הַתּוֹרָה פְּשָׁרִים, וּא"כ ע"כ לֹמַר דְּלֹא חֻשִׁידי פְּלִל דַּא"כ תִּיקְשִׁי אֵיף מִתְקַיִים אֲפֹנָא דְּחַד סְהַדָּא, לְכֵן נִרְאָה דְּהָא חֻשִׁידי אִינוּ אֵלָא חֻשִׁידי דְּרַבְּנָן כְּמוֹ דְּאֲמַרִינוּ סְתָם רוּעָה פְּסוּל מְשׁוּם שְׁחֻשׁוּדִין לְרַעוּת בְּשׁוּדוּת אַחֲרוּת וּמ"מ לֹא הִוִּי רַק פְּסוּל דְּרַבְּנָן פִּינוּ דְּלִיכָא אֵלָא חֻשִׁידי בְּעַלְמָא, וְכֵן סְתָם גַּבְּאִי וְכוּלְהוּ פְּסוּלִין דְּרַבְּנָן לַעֲנִין עֲדוּת, א"כ נִרְאָה הַגַּם דְּלַרְשָׁבָ"ג הָא דְּבַעֲבִינוּ אַחֲזוּק הִינּוּ דְּאִמְאִי דְּלֹא אַחֲזוּק לֹא סְמִכִינוּ עֲלֵייהוּ וּפְסוּלִין מִדְּרַבְּנָן וְאִין לְהֵם נְאֻמְנוּת, אֲבָל מֵן הַתּוֹרָה לֹא נִפְקוּ מִחֻזְקַת פְּשָׁרוּת וְאֲמַרִינוּ מְסַתְמָא זְהִירִי בְּמִיָּדִי דְּכַתִּיבָא רַק דְּלֹא סְמִכִינוּ עֲלֵייהוּ רַק בְּאַחֲזוּק, אֲבָל מֵן הַתּוֹרָה ע"כ לֹא חֻשִׁידי כַּמ"ש הַתּוֹס' לְקַמָּן דְּמֵן הַתּוֹרָה פְּשָׁרִים: וּבַאֲמַת קָשָׁה טוּבָא פִּינוּ שְׁאִין מְאֻמִּינִין בְּדַבְּרֵי חֲכָמִים וְכַמְּהַ דְּקִדּוּקִי סוּפְרִים לְמָה לֹא יִחְשְׁבוּ רְשָׁעִים גְּמוּרִים, הָא אֵיתָא בְּסִנְהֶדְרִין דָּף צ"ט אִפִּי' אֲמַר פֶּל הַתּוֹרָה פְּוֹלָה מֵן הַשְּׁמַיִם חוּץ מִדְּקִדּוּק זֶה חוּץ מִק"ו זֶה הוּא בְּכָלֵל כִּי דְּבַר ה' בְּזֶה וְהִוִּי אֲפִיקוּרָס, וּא"כ תְּמָה עַל עֲצָמָה אֵיף אֲיִפְשָׁר שְׁלֵא יִקְרָאוּ הַפּוֹתִים רְשָׁעִים אַחַר שְׁאִין מְאֻמִּינִין בְּדַבְּרֵי חַז"ל, וְצ"ל דְּדַנִּין אוֹתָן לְשׁוּגְגִין מֵאַחַר שְׁמַעְשָׁה אַבוּתִיהֶם בִּיִדְיָהֶם וְהוּוּ פְּתִינוּק שְׁנִשְׁבָּה, וּא"כ מִמִּילָא מְמַאי דְּלֹא זְהִירִי אִפִּי' בְּכַתִּיבָא הוּא מִחֻמַּת טַעוּת וְלֹא מִקְרִי רְשָׁעִים מְשׁוּם הֲכִי פִינוּ דְּמַעְשָׁה אַבוּתִיהֶם בִּיִדְיָהֶם, וְכַמוֹ שְׁאֲמַרוּ בְּלֹא תַחֲמוּד

דבֿלָא דְמִי מְשַׁמַּע לְהוּ וצ"ע: בְּגַמְרָא מִנִּי מִתְנַיִל לֹא ת"ק כו' לְכַאוּרָה קִשָּׁה דְבִפְשִׁיטוֹת ה"ל לְאַקְשׁוּנֵי מ"ש גִּיטִין מְשַׁטְרוֹת וּל"ל לְאַתּוּנֵי הֵךְ דְּמַצַּת פּוֹתֵי, וְאַיְפֹשֶׁר לּוֹמַר דְּבִמְתַּנְיִל הֵנָּה מְצִי לְתַרוּצֵי דְרַבְּנָן פְּשָׁרִים, לְכֹן גִּיטִין וְשִׁיחְרוּרֵי עֲבָדִים שְׂיֵשׁ לָהֶם דִּין אִיסוּר אֲזַלִּינָן בְּהוּ בְּתַר רַבָּא, מִשָּׂא"כ בְּשַׁטְרוֹת דְּהוּ מָמוֹן אִין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרֹב, לְהִכִּי מִיַּתִּי הֵךְ דְּמַצַּת פּוֹתֵי מְתַרְתַּת מְשַׁמַּע אִפִּיל בְּבֵיתוֹ, וְאִי אִיכָא מִיעוּט חֲשׂוּדִים ה"ל קְבוּעַ כַּמ"ש רַמ"א בִּי"ד סִימָן קי"ד ס"י, אֲלֵא עַל פְּרָחָה מְחֻזְקִינָן לְהוּ לְפָשָׁרִים לְגַמְרֵי, לְכֹן פְּרִיָּה שְׁפִיר וְא"ש וְדו"ק: עוֹד י"ל בְּפְשִׁיטוֹת דְּהֵנָּה מְצִי לְמִימַר דְּמְדַרְבְּנָן פְּסוּלִין רַק מְשׁוּם עֵיגוּנָא הַקִּילוּ, לְהִכִּי מִיַּתִּי הַפְּלוּגְתָּא דְּגַם בְּשָׂאָר אִיסוּרִין אִיתָא לְהֵךְ פְּלוּגְתָּא: בְּתוֹס' ד"ה מַצַּת כּו' וְא"ת הֵלֵא גְזַרְוּ עַל פְּתָן פְּדָאֲרִינָן בְּפִירְקֵי דַר"א עכ"ל.

צ"ע ל"ל לְאַתּוּנֵי מְפִירְקֵי דַר"א הָא מְשַׁנָּה הִיא בְּשַׁבְעֵיעִית פ"ח אָמְרוּ לְפָנֵי ר"ע כּו' פֶּל הָאוּכַל פֶּת פּוֹתֵי פְּאוּכַל בְּשַׁר חֲזִיר א"ל שְׁתַּקּוּ וְלֹא אוֹמַר לָכֶם מַה שַׂר"א אוֹמַר בּוּ, פִּירוּשׁ שְׁמִיקַל בְּיוֹתֵר: בַּא"ד וְא"ת אֲמַאי יוֹצֵא בְּהַ יְדֵי חוּבָה כּו' עכ"ל.

כְּבָר הָאֲרַכְתִּי בְּסוּגְיָא זֶה בְּחִידוּשֵׁי חוּלִין וְמַה שְׁנוֹסַף אַכְתָּוּב, כִּי מְהַרְש"ל הִקְשָׁה אֲמַאי לֹא מִקְשֵׁי הַתּוֹס' אֲמַאי מְתַרְתַּת, וְאַיְפֹשֶׁר לּוֹמַר עוֹד דִּי"ל אִם אִיתָא דְּהַחְמִיצָה אֲסוּרָה בְּהִנָּאָה א"כ י"ל שְׁעֵשָׂה הַמְצָה בְּשַׁכְר, א"כ מְשַׁתְּפַר בְּאִיסוּרֵי הִנָּאָה, לְהִכִּי מִקְשֵׁי לְמַה יוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ: מִיְהוּ י"ל לְעִיקָר קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' דְּלְהִכִּי נִקַּט בְּפִסְחָא הוּא לְהוֹרוֹת פְּשָׁרָאָה שְׁאֲכָלָה עִם הַפִּסְחָא, א"כ אִי לֹא שְׁמַרְהָ פְּרָאוּי אִם אַכְלָה עִם הַפִּסְחָא אִפִּיל נִימָא פְּרַבְּנָן שָׂא"צ לְאַכְלָן פְּאַחַת מ"מ פִּינּוֹן דְּמַצָּה שְׂאִינָה מְשׁוּמְרַת אִינָה מִן הַמְצָוָה, א"כ אֲתִי מַצָּה דְּרִשׁוֹת וּמְבַטֵּל לְפִסְחָא דְּחוּבָה פְּדַאיִתָּא בְּפִסְחִים דְּרַף קט"ו, וְע"כ שְׁמַרְהָ פְּרָאוּי, וְא"כ הַמְצָה ג"כ מַצָּוָה וּמְצוּוֹת אִינּוֹן מְבַטְלוֹת זֶה אֶת זֶה וְא"ש: וּמְהַרְש"ל תִּירַץ לְקוֹשְׁיַת מְהַרְש"ל דִּי"ל דְּמִיַּרְי שְׁרָאָה שְׁלֹא הִכְסִיפוּ פְּנֵיו דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ לְחַמְצָא דְּלֹא גָרַע מְבַצְיָקוֹת שְׁל נְכָרִים, וְהִקְשׁוּ עָלָיו א"כ אֲמַאי אוֹסֵר ר"א לְפִי שְׂאִין בְּקִיאִין בְּדִקְדוּקֵי מְצוּוֹת פִּינּוֹן דְּרָאָה לֹא גָרַע מְבַצְיָקוֹת שְׁל נְכָרִים, וְעַמ"ש כְּבָר וּבְחֻלִין, וְנִרְאָה עוֹד דִּי"ל שְׁרָאָה שְׁלֹא הִכְסִיפוּ פְּנֵיו וְהִלְךְ לוֹ וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְחֻלּוּפֵי שְׁמָא הַחֲלִיף בְּשָׁלוֹ, וּבְכּוֹתֵי אִין לְחוּשׁ שְׁהַחֲלִיף בְּשָׁלוֹ הַגְּרוּעַ דְּשָׁלוֹ אִינוּ מְחַמִּץ דְּאִיהוּ זְהִיר בְּנִפְשִׁיָּהּ, וְהָא דְּשָׁרֵי בְּנְכָרֵי בְּצִיּוּקוֹת הִינּוּ שְׁרָאָה שְׁלֹא הִכְסִיפוּ פְּנֵיו וְלֹא הִלְךְ לְמָקוֹם אַחַר דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ לְאִיחְלוּפֵי, אַבְּל בְּכּוֹתֵי אִפִּיל הִלְךְ בְּנִתְיָיִם רַק שְׁלֹא שְׁהָה שְׁעִיּוֹר חִימוּץ, א"כ אִין לְחוּשׁ רַק שְׁמָא הַחֲלִיף בְּשָׁלוֹ וּבְכּוֹתֵי אִין חֲשַׁשׁ: עוֹד נִרְאָה לְיִישָׁב דְּבָרֵי מְהַרְש"ל דְּבִלָּא"ה מְדַיִקִין הַתּוֹס' דְּנִקַּט מְתַרְתַּת וְיוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ פִּינּוֹן דִּיּוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ כ"ש דְּמְתַרְתַּת, וְהַתּוֹס' פְּתָבוּ לֹא זֶה אִף זֶה וְדַחּוּק הוּא, דְּהִינּוּ בְּכָלֵל יוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ דְּמְתַרְתַּת, לְכֹן י"ל דְּבִלָּא"ה הַגְּיָרָסָא בְּחֻלִין ר"א אוֹסֵר קְסָבֵר לֹא בְּקִיאֵי בְּשִׁימוֹר, וְרַש"י מְחַק הַגְּיָרָסָא דְּלֹא שְׁיִיף לְשׁוֹן אִיסוּר, וַיֵּשׁ לְיִישָׁב, דִּי"ל דְּקַמ"ל מְתַרְתַּת וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּבִלָּא"ה יֵשׁ עוֹד חֲשַׁשׁ בְּלִיל פִּסְחָא שְׁמָא בָּאָה מְחַדָּשׁ הִינּוּ תְּבוּאָה חֲדָשָׁה שְׁלֹא נִשְׁרָשָׁה קוֹדֵם לְעוֹמֵר וְאִיתָּ בְּהָ אִיסוּר חֲדָשׁ, וְא"כ אִי הֵנָּה תְּנִי יוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ לְחוּד ה"א דְּמִיַּרְי בְּלִיכָא חֲשַׁשׁ חֲדָשׁ פִּינּוֹן דְּמִיַּרְי בְּעִיסַת יִשְׂרָאֵל י"ל שְׁיִוְדַע שְׂאִינּוֹ חֲדָשׁ, לְהִכִּי נִקַּט תְּרַנְוִיָּהּ מְתַרְתַּת וְיוֹי"ח לְאַשְׁמוּעִינָן דְּאַפִּיל חֲדָשׁ לִית בְּהָ, וְאַפִּיל לַמ"ש הַתּוֹס' דְּמִיַּרְי בְּעִיסַת יִשְׂרָאֵל הִינּוּ מְשׁוּם פֶּת פּוֹתֵי, א"כ פְּשִׁיִּשְׂרָאֵל רוּצָה לְאַכְלוֹ קוֹנְהוּ מְכּוֹתֵי, וּמ"מ אִיפֹשֶׁר שְׁהוּא חֲדָשׁ וּקַמ"ל דְּבְּחֲדָשׁ נְמִי זְהִירֵי: וְעַפ"ז יֵשׁ לְיִישָׁב שְׁפִיר הַגְּיָרָסָא ר"א אוֹסֵר קְסָבֵר לֹא בְּקִיאֵי בְּשִׁימוֹר, וְהוּא ע"פ מ"ש הַתּוֹס' לְקַמְן דְּמוּכַח דַּת"ק ס"ל דְּאַחְזוּק לֹא מְהַנִּי בְּלֹא פְּתִיבָא מְדָלָא נִקַּט שְׁחִיטָה, וְקִשָּׁה א"כ לְמַאי דְּכְתָבוּ הַתּוֹס' דְּכְתִיבָא לְחוּד מְהַנִּי תִּיקְשֵׁי ג"כ אֲמַאי נִקַּט מַצָּה דְּכְתִיבָא וְאַחְזוּקָא, הָא פְּתִיבָא לְחוּדָא נְמִי מְהַנִּי, לְכֹן י"ל דְּנִדְּאֵי יֵשׁ בְּמַצּוֹת פְּמָה חֲשִׁשׁוֹת דְּרַבְּנָן שְׂאוּר וְתַעֲרוּבַת דְּזֵה לֹא מִיקְרֵי פְּתִיבָא פִּינּוֹן שְׁהוּא דְּרַבְּנָן, אֲלֵא דִּי"ל דְּנִדְּאֵי דְּרַבְּנָן ס"ל דְּאַחְזוּק לֹא מְהַנִּי הִינּוּ בְּדַאוּרֵיִיתָא

אבל אדרבנן מודה ת"ק דמהני אחזוק, א"כ שפיר סמכינן פיון דאחזוק ונלא חיישינן נמי לשאור ותערוכות דרבנן, וא"כ א"ש דנקט מצה דכתיבא ואחזוק דמשום חששא דרבנן צריף אחזוק, ועפ"ז י"ל שפיר הגירסא ר"א אוסר משום דלא בקיאי בשומור, והיינו משום דלא בקיאי ואינו יוצא לקה אסור ג"כ, והוא די"ל דר"א מודה דאחזוק מהני בדרבנן, וא"כ י"ל לפמ"ש התוס' בקידושין דף ל"ח שהקשו אהא דאקרויב עומר נהדר אכול גימתי עשה דבערב תאכלו וינדחה ל"ת דחדש, ותיקרו דגזרינן פזית ראשון אטו פזית שני, וא"כ י"ל שפיר דאי תני יוצא ידי חובתו לא הנה שמעינן דזהירי בחדש, דהנה מצינו למימר דיוצא ידי חובתו היינו פשאיין לו מצה אחרת דאמי עשה ודחי ל"ת, ואין לומר נגזר פזית ראשון אטו פזית שני די"ל אדרבנן סמכינן שפיר משום דאחזוק בחדש ובדרבנן סמכינן, להכי נקט דמותרת אפי' שלא במקום מצוה והיינו משום דסמכינן עלהיהו באיסור חדש ג"כ, והשתא א"ש ר"א אוסר משום דחיישינן לחדש ונאפלי לית ליה מצה אחרת, ואע"ג דאיכא למימר נדחי ל"ת דחדש ומשום גזירה דפזית ראשון אטו פזית שני ה"ל לסמוך על אחזוק מ"מ פיון דלא בקיאי בשומור וליכא מצוה ממילא אסור משום חדש אפי' פזית ראשון דאין פאן מצוה ויש חשש איסור חדש, וא"כ מיושב שפיר דברי מהרש"א דראה שלא הכסופו פניו, ואי קשיא אמאי אוסר ר"א די"ל דנקט איסורא משום חדש ולק"מ ודו"ק: ועפ"ז מיושב קושיא על הש"ס ב"ד סי' ב' שהקשו אמאי אמר בריש חולין דלא מוקי בכותי משום דסבר פותים גרי אריות הם, נימא דס"ל אחזוק לא מהני, וביקש להביא ראיה דקיי"ל פרשב"ג בפשיטות דאחזוק מהני, ואין זה מספיק דהא גם ביהא דס"ל פותים גרי אריות הוא דלא כהלכתא, ולמ"ש א"ש דהא התוס' הקשו לעיל אמאי בעינן בבא ומצאו ששחט דחותף פזית בשור, הא גם בבא ומצא שרי ביין נסוף, ותיקרו פיון דאיכא לברורי מבררין, וא"כ י"ל פיון דבדיעבד שרי ע"כ ליכא חשש דאורייתא ובדרבנן לכ"ע סומכינן אאחזוק כדפרשית, וא"כ שפיר מצי לאוקמה בכותי פיון דמן התורה לא צריף פזית בשור, ואדרבנן פיון דאיכא לברורי שפיר מהני אחזוק לברורי, להכי קאמר דגרי אריות הם ולא מהני שחיטתן פלל: והא דמוקי בש"ס פרשב"ג דאחזוק היינו הך ברייתא דמצא ביזו דקורי' של צפורים דלא שניף מירפת פלל להכי צריף לאוקמה פרשב"ג, אבל מתני' דמייירי ששוחט בהמת ישראל דשניף מירפת ולא צריף רק לברורי שפיר לכ"ע סמכינן אחזוק אי גרי אמת הם, ולהכי צריף לאוקמה דס"ל גרי אריות הם ולא בני זביחה נינהו פלל, וברור ונכון: ועפ"ז איפשר ליישב עיקר קושית התוס' דניחוש שמא לא שמרה לשם מצה, ולפ"ז איפשר לומר לפי מאי דמשמע בר"ה דהפותים ס"ל כצדוקים דעצרת אחר שבת, א"כ פשחל פסח באמצע השבוע א"כ לפי סברתם הנפסדת דלא נקרב העומר כמצוותו, א"כ אסורין בחדש עד שיארע עצרת אחר שבת שאז יקרב העומר כמצוותו, ואיפשר דלקה היו מהדרין שיבא עצרת אחר שבת דאסורין בחדש לפי דבריהם, וע"כ הוכרחו לעשות מכירה לנכרים בשביל היתר חדש, וא"כ דוקא משום מצה דמצוה הותר להם החדש ובלא"ה אסורין בחדש, א"כ ע"כ משום מצת מצוה הותר להם, א"כ ע"כ שמרה לשם מצוה וא"ש ודו"ק, וצ"ע בזה ואנן טעמא דפרושי נפרש: בא"ד דילמא לא שמרה לשום מצה.

איפשר דהפותים שהולכין בתר פשטא דקרא דכתיב שבעת ימים תאכל מצות ולא ס"ל לדרוש הא דדרשינן דכתיב ששת ימים דהוה דבר שהיה בפלל ויצא מן הפלל לומר מה שביעי רשות אף כל ששה רשות כפירש"י בפסחים דף ק"כ וכיון דס"ל דבעי שומור עבדי שומור לכל מצה של שבעת ימים וא"ש: ובזה מיושב מה שהקשו התוס' לקמן מג"ל דרבנן ס"ל דכתיבא לחודא בלא אחזוק מהני, ולפ"ז ניחא די"ל דנהי דלדידהו מיקרי כתיבא מאי דלפום פשטא דקרא ושמתם

את המצות קאי אכל מצות מ"מ לא מוכח דאחזוק בשימור פל שבועה, דשמא מ"מ ס"ל דששה רשות דכיון דכתבא לחוד לא מהני רק מפת אחזוק, וי"ל דהא דאחזוק בשימור היינו משום לילה הראשונה, אע"כ פתיבא לחודא מהני, וא"כ שפיר י"ל לדידהו מיקרי פתיבא פל שבועה וסמכינו שגזקרין במצות של פל שבועה לשמךם ודו"ק: בגמרא לעולם ר"א כו' דאי לאו דכותי חבר כו'.

ויש לדקדק לוקמה פרש"ג ובלא אחזוק ומ"מ בכתים ישראל בסוף אמרינו אי לאו דכותי חבר הוא לא מיקתם משמיה, פן הקשה מהריב"ל, ואי אמרינו דכותי חבר לא מהני רק באחזוק אבל בלא אחזוק לא מהני כותי חבר ומתני' באחזוק איירי, א"כ קשה מאי פריה אי הכי שטרות נמי נוקמה דאחזוק בהא ולא אחזוק בשטרות, ולא קשיא תו קושיות הש"ס אפי' תרי נמי כיון דבעינו כתים ישראל בסוף: ונראה דבלא"ה קשה אמאי לא יכשר בתרי הא אמרינו לעיל דלא חיישינו שמא החתימו בעל בעדים פסולין דאינו חשוד לקלקלה, א"כ נימא מסתמא פותים חברים הם, וצ"ל דמ"מ איפשר לחוש ללעז הבעל שיטעון שלא ידע שחבר הוא דבב"ד עשוי לקלקלה, ובזה ניחא קושיות התוס' איך מתקנים השטר אפומא דחד סהדא, ולפ"ז ניחא דבלא"ה אמרינו מסתמא הבעל חקר שחבר הוא דאינו עשוי לקלקלה בידי שמים כמ"ש התוס' ונראה שפריש מכילתין, רק בשביל לעז הבעל י"ל שפיר דסגי בחד כמו בשליח שגאמן לומר בפני נכתב, מיהו לפ"ז קשה מאי פריה בשאר שטרות נמי, נימא בשאר שטרות חיישינו דהם פסולין ואין ההלואה אמת ולא שנייה שאינו עשוי לקלקלה בידי שמים, לכן איפשר לפרש דהקושיות דכיון דלא חיישינו בגיטין שיחתים עדים פסולין גם בקידושין לא נחוש שיחתים עדים פסולין, וא"כ קשיא שפיר הא לעיל מסיק דלא חשיב בשלשה דברים רק מידי דליתה בקידושין, ואי אמרינו דבגט דלא חיישינו שמקלקלה בעדים פסולין, גם בקידושין לא חיישינו, וא"כ איתה נמי בקידושין ואיך חשיב לה לעיל בשלשה דברים דשוו דליתה בקידושין, (מיהו בזה יש לפקפק דאיפשר בקידושין חיישינו טפי לעדים פסולין לפי שרוצה לכוונסה בעל פרוחה על ידי שיעגנה), וא"כ לא קשיא דנוקמא באחזוק בגיטין ולא בשטרות, דהא ודאי בקידושין אי אחזוק בגיטין אחזוק נמי בקידושין דעיקר קדושי תורה הם שטר כמ"ש הרמב"ם, וא"כ מסתמא אחזוק נמי בקידושין דלא מפלגינן בין יציאה להנהיג א"כ ראוי שיכשר עד כותי גם בקידושין ולעיל אמרינו דליתה בקידושין, להכי מסיק משום דאין חותמין זה שלא בפני זה ונראה ליתה בקידושין ודוק היטב, ועיין חידושי רשב"א ועיין בסמוך: (ע"ב) בגמרא גופא אמר ר"א לא הכשירו בו אלא ע"א כו' אי ממתיני' כו'.

וקשה כיון דאיכא למימר באמת ה"ה תרי, א"כ ל"ל לר"א לאוקמה בחד ולהגיה תני עדו או לרבא חסורי מיחסרא טפי ה"ל לאוקמה באמת דאפי' תרי פשרים, ורש"י לעיל ע"א פירש באמת דלשון המשנה משמע דוקא ע"א, וקשה הא מן המשנה לא מוכח מידי פדמסיק הכא, ונראה ליישב דבלא"ה יש לדקדק איך אמר בש"ס אי ממתיני' ה"א ה"ד תרי וקמ"ל דבשטרות אפי' חד נמי לא, וקשה מ"מ ה"ל לאשמעינו טפי פחא דהיתרא דבגיטין אפי' תרי פשרים, וצ"ל דס"ד דאין שום חילוק בין חד לתרי דכיון דחד פשר תרי נמי פשרים, דאל"כ לא מתקנים שטר רק אפומא דחד סהדא, וא"כ י"ל לפי מה שמבואר לעיל דף הקדום דעד כותי ליתא בקידושין ופירשו התוס' דבקידושין חותמין זה שלא בפני זה, וא"כ ע"כ מוכרח מדלעיל דתרי פסולין, דאם גם תרי פשרים א"כ תיקשי איך חשיב לעיל עד כותי בשלשה דברים ששוו, דהא כיון דתרי פשרים אין לחלק בין קידושין לגיטין, וא"כ מוכח מן הברייתא דלעיל בדברי ר"א דס"ל דדוקא חד פשר משום דאין חותמין זה שלא בפני זה, לכן בקידושין דחותמין זה שלא בפני זה פסול, וא"כ ממילא ליכא למימר דליכא שום רבותא בין חד לתרי כיון דהברייתא ס"ל באמת לחלק, וממילא מוכח נמי מן

המשנה מדנקט בחד ש"מ תרי פסולין, דאל"כ טפי ה"ל לאשמועינן פקח דהיתרא, וא"כ לפי האמת מוכח פדברי ר"א מן המשנה גופא ודו"ק, דאי לא מוכח מן המשנה טפי ה"ל לאוקמה באמת הה"ד בתרי שלא נצטרף לומר חסורי מיתסרא, וצדקו דברי רש"י לעיל דמוכח ע"כ פן מן המשנה ודו"ק: ובזה ניחא דפריה לעיל אי הכי שאר שטרות נמי, וקשה דילמא דנקא בגיטין הקילו משום עיגונא, ולפ"ז ניחא דכל מה שהקילו בגיטין משום עיגונא הקילו נמי בקידושין כמו בד' אמות בגיטין דף ע"ח דגם בקידושין מהני ד' אמות, והיינו משום דלא חילקו במה שהוא מצד התקנה בין גיטין לקידושין וא"כ איתא בקידושין, ואיה חשיב ליה לעיל בג' דברים, ודוק היטב: ועוד י"ל דנדאי קשה איה ס"ד דקמ"ל בשטרות אפי' חד פסול הא פשיטא אי תרי פסילי חד נמי פסול דמה חילוק בין חד לתרי, דדנקא בגט דאין חותמין זה בלא זה יש לחלק, אבל בשטרות אי תרי פסילי חד נמי פסול, וא"כ טפי ה"ל לאשמועינן פקח דהיתרא דתרי כשרים, וצ"ל לזה דהנה מצי למימר דקמ"ל בשטרות אפי' חד פסול, היינו באופן הלזה שאם חתם כותי א' עם פשר הוא פסול לגמרי, ואפי' דין שטר בע"א אין לו דפסול לגמרי, דהא י"א ס"ל בסי' נ"א בשטר שנמצא א' פסול אפי' עד השני נמי נפסל דהוי נמצא א' מהם קרוב או פסול, והיינו כשכלם ישובו לחתום ומחזקין שנצטרף הפסול עם הכשר, אלא דהש"ך חולק שם וס"ל דאמרינן רנוחא שביק ונשאר ע"א פשר, וא"כ שפיר י"ל דבמשנה ס"ד דה"ה תרי וקמ"ל דע"א פסול בשטרות, והיינו בכתם כותי ע"א פסול בשטרות לגמרי אפי' עדות השני דהוי נמצא א' קרוב או פסול דגם עדות השני בטל, וא"כ י"ל לפי האמת ס"ל לר"א דאמרינן רנוחא שביק, וא"כ באמת עדות השני פשר, רק הא דע"א כותי פסול בשטרות א"כ אינו רבותא פלל דפשיטא אי תרי פסולים ע"א נמי פסול בשטרות, וא"כ מוכרח פדברי ר"א מדלא נקט תרי במתני', ואין לומר דאיכא רבותא בשטרות דחד נמי פסול דזה מילתא דפשיטא אי תרי פסילי חד נמי פסול, ואין לומר דפסול לגמרי פיון דלפי האמת ס"ל לר"א רנוחא שביק, א"כ לפי האמת נשאר ע"א וליכא רבותא פלל מאי דמפסל הכותי, ודוק היטב: בתוס' ד"ה רבא אמר לעולם תרי כו' ולידידה דאחזוק כו' עכ"ל איפשר ליישב קושית התוס' דבגט אשה פשר טפי, והוא משום די"ל דכותים לא זהירי במוקדם לכו בשאר שטרות פסול, ובגט ע"י שליח לא מפסל מוקדם דגיטין דאתו ממדינת הים קלא אית להו, והא דפריה לעיל אפי' שאר שטרות נמי היינו משום דמשמע דעד כותי פשר אפי' שלא ע"י שליח, א"כ אין לחלק בינו לשטרות, אבל עובדא דר"ג י"ל דהנה עובדא ע"י שליח, וגט מוקדם פשר ע"י שליח לדעת קצת פוסקים, א"כ י"ל דר"ג שהביאו לפניו איירי ע"י שליח, וע"י שליח אפי' מוקדם פשר וא"ש: עוד י"ל דנדאי י"ל דהבעל גופיה לא מחתים פסולין כמ"ש לעיל דאינו עשוי לקלקלה בידי שמים רק שיש לחוש לערעור הבעל, אבל לקלקלה בידי שמים אינו חשוד, א"כ מסתמא שני הכותים חברים הם וע"י שליח אמרינן לעיל דמיקד דייק ולא אתי לערער, לכו דנקא ע"י שליח הכשיר: (ממהדורא קמא) (דף י' ע"א) במשנה פל גט שיש עליו עד כותי פסול כו'.

למאי דמסיק דבגט אשה פשר משום דאי לאו דכותי חבר הוא לא הנה מחתים ליה מקמיה כו', א"כ קשיא בשטרות למה פסול אם מיייתי סהדי כותי חבר הוי הנה להו להכשיר, וצ"ל פיון דלא מוכח מגוף השטר פסלו: בתוס' ד"ה מצת כותי כו' וא"ת אמאי יוצא בה י"ח עכ"ל.

והא דלא מקשו התוס' מעיקרא י"ל דמחליף עמו עם מצה שלו שאינה משומרת ונותן לו כפל, וא"כ אם לא שמרו הכותי הוא גוזל הישראלי, משא"כ השתא דמייירי בעיסת ישראל שפיר י"ל שמה לא שמרו משעת לישה עד האפיקה דאכתי בעינו שימור דלא עבר רק אלפני עור, מיהו י"ל שנותן לו שכר לשמור, א"כ אם לא שמרו השכר גזל בידו, ואיפשר דמ"מ לא שמרו לשם מצות

מצה ומורה היתרא לקבל שכר שימור שלא תחמיץ אף לא נתפנון לשם מצה, ואיפשר לומר עוד ליישב קושיות התוס' דמייירי בזמן פסח והפתי נמנה על פסח ולא אכל רק מצה זו עם הפסח שאין לו יותר מפזית פסח וצריף לקנים על מצות ומרורים יאכלוהו ואם לא שמרה הרי לא יצא י"ח מצה ולהכי נקט בפסח, ומהרש"ל הקשה למה לא הקשו למה תהיה מותרת שמה החמיצה דהא אלפגי עור לא מזדהר, עיין מה שפתבתי בחידושי חולין, ואיפשר לומר עוד דמייירי שהפתי מוציאה דרף רשות הרבים או מרשות לרשות וביו"ט לא שרי רק מלאכת אונקל נפש, ואם איתא שזאסרה הרי אין פאן אונקל נפש, לכה מקשו שמה לא שמרה וראוי לאונקלה, ובהכי ניחא מאי דקשה ניהוש שמה עירב בתוכו שאור דלישראל אסור והוא אין נזהר, דא"כ הוי הוצאה שלא לצורך מאחר שאסור לישראל, א"כ מה שנותנה לישראל ע"י הוצאה מרשות לרשות הוי הוצאה שלא לצורך, מיהו איפשר פיון שדעתו שיאכלוהו ישראל לא מיקרי הוצאה שלא לצורך כמו שכתבו התוס' גבי מבשל גיד בחלב שרוצה לאונקלו שנייה מתוך.

אמנם נראה לי ליישב לנכון דנדאי אין קושיות המהרש"ל חלה רק אם נימא דבלא קיבל אחריות גניבה ואבידה אינו עובר בבל יראה, דאילו להפוסקים שסוברין אף שומר חנם חייב לבער א"כ הכותי שקיבל העיסה לא גרע משומר חנם דחייב בפשיעה עכ"פ, ועפ"ז יש לומר ע"פ מה שכתב המג"א בסימן תמ"ג דכל היכא דחייב לבער בפקדון ויכול למוכרה מפני השבת אבידה אם לא מכרה הוי פשיעה וחייב השומר רק אם הוא בעין יכול לומר הרי שלח לפניה, ואף שדברי המג"א אינם מוכרחים כמ"ש שם החק יעקב פיון דלא הוי אלא משום השבת אבידה לא חשיב פושע אם לא מכרה, ולי נראה דנדאי מה שהשיג על המג"א מפח פירש"י שפירש בב"ק דף צ"ח אדמקפלי בשור ליפלו בחמץ ופירש"י בגזל חמץ ועבר עליו הפסח ולא פירש בשומר גופא דהוה פשיעה, די"ל ודאי בגזלן בכל גונוי חייב פיון שגזלו בשעת היתרא, אבל בשומר אם לא מצא מי שיקנה אין לחייבו כלל, ובלא"ה אינו מוכרח כמו שכתוב בחק יעקב, ובח"י מסיק דפקדון שאין הבועלים במדינה חלוק אם יכול המפקיד להודיע לו לא חשיב פשיעה שהוא סבר שפכר מוכרו המפקיד במקום שהוא, אבל אם לא יכול להודיע הוי פשיעה, ולי נראה דגם זה אינו מוכרח פיון שיכול למוכרה בביתו בנדאי על המפקיד רמיה טפי למוכרה, והרמב"ן כתב דהא דשואל פטור במתה מחמת מלאכה אע"ג דהיה לו להתחייב טפי במתה פדרפה, ותיגר הרמב"ן במתה מחמת מלאכה הוי פשיעה דמשאיל דלא היה לו להשאילה לו למלאכה, א"כ גם זה המפקיד שיכול למוכרה שפיר ה"ל פשיעה דמפקיד, ואף אם המפקיד היה אנוס שלא יכול למוכרה לא אמרינן אונס רחמנא חייביה כמ"ש בח"מ סי' ק"א, ונהי דלכתחלה יש לו למוכרה מפני השבת אבידה להציל ממונא של ישראל, מ"מ אין סברא לחייבו בתשלומין ע"ז, וגם הו עובדא דיוחנן חקוקאה דא"ל צא ומוכרם בב"ד יש לומר דשם איירי שנתחמץ בבית הנפקד, דלא אסיק אדעתיה דהמפקיד שיתחמיץ דאז נדאי חייב על הנפקד לבערו, וגם אם נתחמץ בבית הנפקד נמי צ"ע אם נחשב לפשיעה פיון דעל המפקיד רמיה לבטל כל החמץ שפרשותו ובטל מטעם הפקר, הרי פכר הפקיר החמץ משום בל יראה ופקע ממונא דמפקיד לגמרי, ואף דאם היה הנפקד מוכרה לא היה בכלל הבטול, מ"מ מאחר שלא מכרה והפקירה המפקיד מפח חשש בל יראה א"כ לא שנייה לחייב הנפקד ע"ז דסוף סוף יצא מרשות המפקיד ואין פאן רק גרמא בעלמא: ויבזה יש ליישב הכרעת הפר"ח שהכריע פהפוסקים דש"ח אינו מחוייב לבער, מהא דפוסחים דף י"ג בעובדא דיוחנן חקוקאה דא"ל צא ומוכרם בב"ד ופריה פמאן פרשב"ג, וקשה מי לא סגי שצריף למוכרו פדי שלא יעבור בבל יראה, לכן הכריע דש"ח אינו חייב לבער, ולפמ"ש לא מוכח מידי דתיקשי

ולטעמיה הרי המפקיד ודאי עובר בבל יראה וטו אינו מחוייב לבערו לפרושי להמפקיד מאיסורא דבל יראה, הא אמרינו ניחא ליה לחבר למיעבד איסורא זוטא ולא לעבד ע"ה איסורא רבא, ולכן נראה דמשום בל יראה דהמפקיד לא חייש דמסתמא ביטל חמצו, וא"כ ממילא אזלא לה הכרעת הפר"ח שהקשה למה לא יתחייב הנפקד לבער פיון שהוא שומר חנם, ולפמ"ש י"ל אפי' יהיה ש"ש אינו חייב לבערו פיון דהמפקיד עובר ע"כ ביטלו והפקירו, א"כ פשמגיע זמן האיסור אינו שוב באחריות הנפקד, שאם נאבדו אין לו טענה עליו שהרי הפקירו ובטל אחריותו לגמרי והוא ג"כ אינו רוצה לזכות בו דמסתמא לא ניחא ליה דליקניה פיון שיעבור בבל יראה, א"כ ממילא אינו עובר עליו שום אדם אם בטלו, דזה הפקירו וזה אינו רוצה לקנותו, רק משום השבת אבידה שלא יצטרף להפקירו ועושה טובה וגמילות חסד לחבירו הוא שמוכרו עכ"פ, אבל אם מבטלו המפקיד אין שום אדם עובר עליו, ובהכי ניחא דבשומר לא שייך לחייבו פלל פיון דעליה דמפקיד רמיא להפקירו נסתלק ממנו דין שומרין, רק בגזל חמץ שאין ביד הנגזל להפקירו שאינו ברשותו ובוז יש לחייבו לגזלן לאחר הפסח, ואין להאריך פאן יותר בזה: ומ"מ בזה נראה לי דנדאי אם פכר פשע בו ש"ח ודאי מחוייב לבערו אח"כ, דכיון דכבר פשע בו נהי שאם הוא בעין יכול לומר הרי שלח לפניה מ"מ פיון דקיי"ל דלהכי צריך לבער מדכתיב לא ימצא, וכיון דאי נגנב או נאבד חייב לשלם צריך לבערו, א"כ אם פכר פשע הש"ח אילו נגנב ונאבד ברשותו קאי ובנדאי חייב לבערו, וא"כ הלא במסרו לכותי והניחה להחמיץ פשיטא דהני פושע, דאם היה לו למוכרו חשיב ליה המג"א לפשיעה כ"ש בזה שהניחה להחמיץ ולא נזהר בו, א"כ אילו מיגנב ברשותו קאי דדוקא כשהוא בעין יכול לומר הש"ל נאפ' נאנס נמי חייב עליו כמו בגזלן ועבר בבל יראה, וא"כ הכותי נזהר לשומר שלא יחמיץ דאם לא יראה הכותי נזהר ה"ל פושע, לכן לא הקשו רק לשמא לא שמרה לשם מצה, ולק"מ ונכון, ויצא לנו ממה שפכתתי שאם ביטלו המפקיד שוב אינו עובר עליו הנפקד פיון שאינו באחריותו והרי זה חדש הוא, ואיפשר שדעת הפוסקים כשחייב בפשיעה חייב לבער איפשר באמת מהאי טעמא, לפי דברי המג"א דס"ל כשחייב בפשיעה צריך למכרו ואם לא מכרו פשע לכן חייב לבערו, שהרי פיון שצריך למכרו א"כ פשע כשלא מכרו וכיון שפשע הוא ברשותו לענין גניבה ואבידה, ומינשב לשון הש"ס דקאמר אי מיגניב או מיתביד, והיינו אם נימא שנגאסר יהיה מחוייב לבערו: ועפ"ז איפשר ליישב מה שהקשה בספר פ"י לדעת הרמב"ם דהקדשות חייב בפשיעה תיקשי איך אמר אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה הא הוי ברשותו לענין פשיעה, אף דהרמב"ם גופא לא ס"ל הכי מ"מ י"ל דלכך חייב לבער באחריות היינו משום שפיון שיכול למכרו ולא מכרו פשע, וכיון שפשע חייב אפילו באחריות אונסין דדוקא כשהוא בעין יכול לומר לו הרי שלח לפניה, משא"כ כשאינו בעין כמו בגזלן וא"כ הוי ברשותו לגמרי, משא"כ בהקדש שאין יכול למכרו ודאי פטור אפי' אם נימא שחייב בפשיעה, ואף דהרא"ש פתב הפקידו אצלו חייב לבער בנכרי, לשיטתו לא ס"ל כשיטת הרמב"ם לחייב בהקדשות על הפשיעה: ועוד איפשר לומר מטעם אחר שיתחייב לבער שומר שקיבל עליו אחריות פשיעה, והוא דבריש פסחים אמרינו יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרים ת"ל לא ימצא, ופריך בשלמא למ"ד דבר הגורם לממון כממון דמי היינו דצריך לבער, אלא למ"ד לאו כממון דמי למה צריך לבער, ומשני שאני הלא דאמר קרא לא ימצא, א"כ משמע דמשום גורם לממון כממון דמי צריך לבער, וא"כ י"ל ע"פ מה דאיתא בשבועות דפליגי במשביע עד אהד אם חייב, ומסיק דפליגי בדבר הגורם לממון כממון דמי, וכן אמרינו בעד שפנגדו חשוד על השבועה משום מי יימר דמשתבע מיקרי גורם לממון, וא"כ י"ל בשומר חנם פיון דצריך לישבע

שלא פשע א"כ אפתי איכא גורם לממון דמי יזמר דמשתבע לכו צריה לבער, וא"כ אתי שפיר
אתה רואה של גבוה אפי' אם תייב בפשיעה מ"מ הרי פטור משבועה, וא"כ י"ל משום פשיעה
לחוד לא מיתייב לבער רק בשביל השבועה דמיקרי גורם לממון, ולענין חמץ רבי רחמנא מלא
ימצא גם דבר הגורם לממון, ולדינא צ"ע, וענין מ"ש בפירש"י ודוק פי נכון הוא: בד"ה ואדם כו'
זו אף זו קתני כו' עכ"ל.

איפשר דקמ"ל דמצת כותי מותרת אפילו בערב פסח דלא מפניש בקרא רק שבעת ימים קמ"ל
אפילו בערב פסח נמי סמכינו עליהו שלא תחמיצה דגם תשביתו ס"ל להפותים: בפירש"י ד"ה
ר' אלעזר אוסר כו' דחשדינו להו שמא מתמצין עכ"ל.

לכאורה הוא מגומגם, דבחולין מפרש קסבר לא בקיאי בשמיע משמע שאין לחושדן רק שאין
בקיאים, ונראה ליישב, ותחלה ניישב דברי מהרש"א שפירז פאן על קושיות מהרש"ל דלמה לא
מקשי התוס' איה מותרת באכילה שמא תחמיצה הכותי, ותירז מהרש"א דכינו דמירי בעיסת
ישראל י"ל שראה שלא הכסיפו פניו וכמו שכתב הר"ן גבי בציקות של נכרים ותפסו עליו א"כ
אמאי אוסר ר"א באכילה, וכבר כתבתי בחידושי מס' חולין ליישב, אף י"ל פונת מהרש"א
בפשיטות דנדאי כשהישראל מסר לו העיסה רואה שלא הכסיפו פניו אלא דאפתי יש לחוש עירב
בו שאור או שיאור, אלא דבאמת בריש חולין מסיק דבישראל יוצא ונכנס מותר לאכול משחיתתו
משום דמירתת לקלקל השחיטה א"כ גם בזה י"ל דמירי בעיסה שלא הכסיפו פניה ואפתי יש
לחוש שמא יערב בו שאור וכדומה להכשיל את ישראל אלא דכינו דיוצא ונכנס מירתת לעשות
איזה קלקול, וא"כ אתי שפיר דר"א ס"ל דלא בקיאי בשמיע לכו לא מהני אף שישראל יוצא
ונכנס דכינו דאינו בקי לא שייך מירתת ומינשבים דברי מהרש"א: ומעתה נראה דרש"י קשיא
ליה איה שייך ר"א אוסר לפי שאין בקיאים הא בריש חולין מוקי למתניתין דהכל שוחטין היינו
מומחין ושאינו מומחה לא ישחוט, ואם שחט בודקין אותו אם יודע לומר הלכות שחיטה שחיתתו
כשרה, וא"כ קשה אמאי קאסר ר"א הא יכול לשאול להפתי אי בקי בדין חמץ ולא שייך לאסור,
לכו ס"ל לרש"י דנדאי לא מהני אפילו הוא בקי דחשדינו ליה שמא עשה הכותי חימוץ בכוננה,
ומירתת לא שייך פינו שמחזיקין אותו לשאינו בקי יתנצל ויאמר כי בשגגה עשה לכו פירש"י
שפיר דחשדינו להו שמא מתמצין, וא"ת ואפתי איכא תקנה שיאכל הכותי ממנו וגם ישאל לו אם
יודע י"ל דכינו שאין הכותים נמנעין מלאכול זה אצל זה א"כ חשדין הם במזיד לעבור על דקדוקי
מצות וא"ש פירש"י דחשדינו להו דלהכי לא מהני שום תקון ושיבדוק אותו אם בקי בהלכות
חמץ בגמרא אי ת"ק אפילו שאר שטרות נמי.

והקשה הפני יהושע לשיטת הרמב"ם שסובר דשאר שטרות לא מהני מן התורה דה"ל מפי כתבם
א"כ מאי פריה שאר שטרות נמי הא דבדרבנן לא זיהירי, ואיפשר לומר בדרה פולפול דבלא"ה
הקשו התוס' גבי מצה דילמא לא שמרה הפותי לשם מצה, ואיפשר לומר עפ"י מה שכתב
הרשב"א בתשובה ומוכא ב"ד סימן ב' ס"ג דחשוד לאכול גבילות אפילו נשבע ששחט בספין
יפה אינו נאמן דכבר חשוד על השבועה שמנשבע ועומד מהר סיני, ולכאורה הוצרך להרשב"א
ליישוב מה שמשיביעין הכ"ג שלא ישנה לעשות פמנהג הצדוקים הא אם הוא חשוד לא מהני ליה
השבועה, וצ"ל דדוקא בחשוד לאכול גבילות במזיד הוא דאין לו נאמנות עוד משא"כ זה הצדוקי
אינו חשוד רק מחמת טעות אמרינו שאינו חשוד על השבועה וא"כ אתי שפיר דיו"ח ע"י שיש
ספק שעשה לשם מצנה ושבועה פתיבא באורייתא ויש לסמוך עליו ששמר לשם מצנה.

אֵלָא דַּיֵּשׁ לְהַבִּין לַפּ"ז לְמָה שְׁטָרוֹת פְּסוּלִין אַפְתִּי פְּשִׁיתְקֵינִי יִשְׁבַּע עַל הַשֵּׁט"ח שְׂאֵמַת הוּא וְאִשְׁבוּעָה לֹא חֲשִׁידֵי לַפּמ"ש, וְאִף דְּלַעֲנִין עֵדוֹת לֹא קִשְׂיָא שְׂיַעֲיֵד עֵתָה עַל הַשְּׁטָר שְׂחַתוּם בְּאַמַּת, דִּי"ל פִּינֵן דְּשְׁטָר לְדִידֵיהּ לֹא פְּלוּם הוּא לֹא מִיקָרֵי עֵדוֹת שְׂקָר אֶצְלוּ דְּשְׁטָר לֹא עֵדוֹת הוּא כְּלָל לְסִבְרַת הַפְּנִי יְהוּשָׁע, אֵלָא דְּאַפְתִּי קִשָּׁה יִשְׁבַּע שְׂחַתְיָמְתוּ הִיָּתָה כְּדָת וְעַל שְׁבוּעָה מְאַמִּינִים לוֹ, וְצ"ל כְּמוֹ שְׂפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין דְּף מ"ב דְּעַד הַצְּרִיף שְׁבוּעָה לֹא עֵדוֹת הוּא כְּלָל דְּכַתִּיב ע"פ שְׁנַיִם עֵדִים בְּעֵינֵן שְׂחַתְקֵינִי עַפ"י דִּיבּוּרָם וְלֹא ע"פ שְׁבוּעָה, אֵלָא דְּאַפְתִּי קִשָּׁה לְשִׁיטַת הַרְמַב"ו דְּשְׁטָר מִן הַתּוֹרָה מִיָּקָרֵי מִפִּי כְּתָבָם רַק מְדַרְבְּנֵן פֶּשֶׁר, א"כ רְאוּי לֹמַר בְּשְׁטָר תּוֹעִיל עֵדוֹת ע"פ שְׁבוּעָה ג"כ דְּהָא שְׁטָר בְּלֹא"ה לֹא חֲשִׁיב עַל פִּי וּמְדַרְבְּנֵן הוּא דְּכָשָׁר, וְצ"ל דְּלֹא פְּלוּג רַבְּנֵן פִּינֵן דְּבִגִּיטִין לֹא שְׂיָיְדָהּ לְהִמְנִיָּה עַל פִּי שְׁבוּעָה דְּבִגִּיטִין מְדַאֲוֵרֵינִי עֵדוֹת הַחֲתִימָה וּבִשְׂאָר שְׁטָרוֹת ג"כ מִהִמְנִיָּה בְּלֹא שְׁבוּעָה מְדַרְבְּנֵן, א"כ כִּי מִיתְרַמֵּי לְפַעְמִים שְׂצָרִיכִים שְׁבוּעָה עַל שְׁטָר א"כ אֲתִי לְאַיְחְלוּפִי בְּבִגִּיטִין, וְזֶה דְּוָקָא לְדִידֵן דְּכָשָׁרִים כָּל הַשְּׁטָרוֹת, מִשָּׂא"כ כּוֹתִיב אִם נִימָא דְּלֹא זְהִירִי רַק בְּבִגִּיטִין אִם כֹּן בְּבִגִּיטִין לְעוֹלָם נְאַמְנִים בְּלִי שְׁבוּעָה, א"כ בְּשְׂאָר שְׁטָרוֹת יֵשׁ לְהַכְשִׁירָם ע"י שְׁבוּעָה, וְלֹא שְׂיָיְדָהּ לֹמַר ע"פ מִשְׁמַע בְּדִיבּוּר דְּהָא שְׁטָר לֹא חֲשִׁיב מִן הַתּוֹרָה ע"פ וְשִׁפִּיר יֵשׁ לְהַאֲמִינוּ בְּשְׁבוּעָה וְלֹא שְׂיָיְדָהּ אִיְחְלוּפִי אִטּוּ גִיטִין דְּבִגִּיטִין לְעוֹלָם נְאַמְנֵן בְּלֹא שְׁבוּעָה וּפְרִיף שִׁפִּיר אִפִּי שְׂאָר שְׁטָרוֹת נְמִי יֵשׁ לְהֵם תִּיקוֹן ע"י שְׁבוּעָה כְּמוֹ מִצַּת כּוֹתִי שְׂיִוצֵא בְּהֵם, כֹּן נִרְאָה לִי דְּרַף פִּילְפוּלָא: מִיְהוּ נִרְאָה לִי לְיִישָׁב עֵיקָר הַקְּוִשְׂיָא בְּלֹא"ה דְּשִׁפִּיר מוֹכַח מִמְתְּנִיתִין דְּגַם שְׂאָר שְׁטָרוֹת אִין חֲשׂוּדִים לְחַתּוּם בְּשְׂקָר, דְּהָא וְדָאִי מִשְׁמַע מִתְּנִיתִין דְּגִיטִי נְשִׁים כָּשָׁרִים כְּכָל עֲנִין כְּגוֹן לְעֲנִין מִיָּדִי דְּמִמוּנָא דְּנִפְקָא מִיָּנָה כְּאֵן לַמ"ד גִּט גוֹבָה עֵיקָר, אוֹ לְעֲנִין לְאַפּוֹקֵי פִירוֹת מִזְמַן כְּתִיבָה וְאִם אִיתָא דְּחֲשִׁידֵי אִשְׁטָרוֹת אַפְתִּי לְעֲנִין פִירוֹת לֹא יוֹעִילוּ שְׂמָא יוֹדְעִין שְׂנַתְגָּרְשָׁה בְּאַמַּת וְאִין הִגִּט רַק לְרֹאנִי עַל הַפִּירוֹת וּבִכְה"ג ה"ל מִפִּי כְּתָבָם, אֵלָא ע"כ דְּלֹא חֲשִׁידֵי נְמִי אִשְׂאָר שְׁטָרוֹת, וְלִהְכִי לְרִשְׁבִּי"ג פְּרִיף שִׁפִּיר פִּינֵן דְּאַחְזוּק בְּבִגִּיטִין מְדַקְדְּקִין הַרְבֵּה אֶפִּילוּ בְּגִט שְׂאִין לְהַתִּיר לְעֵלְמָא, אֲבָל לַת"ק אִי שְׂאָר שְׁטָרוֹת פְּסוּלִין גַּם גִּט אִין לְהַכְשִׁיר דְּפַעְמִים שְׂאִינוּ אֵלָא לְרֹאנִי עַל עֲנִינֵי מְמוֹן, וְכֹן בְּשִׁיחְרוּר לְאַפּוֹקֵי נְכָסִים שְׂמֹכֵר לְרַב כְּדָאִיתָא בַּפ"ק דְּבִבָּא מְצִיעָא דְּחִיָּשֵׁינֵן שְׂמָא כְּתִיב לִיתָן בְּנִיסָן וְלֹא נָתַן עַד תְּשָׁרִי, וְדוּק הֵיטֵב: בַּתּוֹס' בַּד"ה אִי ת"ק כו' וְא"כ פְּשִׁיטָא לִיָּה לְהַש"ס כו' וְקִשָּׁה עַכ"ל דְּכַרִּי הַתּוֹס' דְּחֻוּקִים, וְנִרְאָה לְיִישָׁב דְּמִשְׁמַע לִיָּה מְדַפְּלִיג בְּתַרְתִּי מִצַּת כּוֹתִי מְוַתְרַת וְאָדָם יוֹצֵא בְּהַ"ח מִשְׁמַע וְדָאִי דְּקַמ"ל דְּמִצָּה הֵינֵנו אִיסוּרָא דְּחַמִּין וְדָאִי כְּתִיבָא וְאַחְזוּק דְּמִסְתַּמָּא דְּדוּעָ שְׂמִקְיָיִמִין לְאַכּוּל מִצּוֹת בְּפִסְחָא, אֵלָא דְּשִׁימּוֹר הוּי כְּתִיבָא וְלֹא אַחְזוּק, לְכֹן נִקֵּט מִצַּת כּוֹתִי מְוַתְרַת הֵינֵנו כְּתִיבָא וְאַחְזוּק, וְאָדָם יוֹצֵא בְּהַ"ח הֵינֵנו כְּתִיבָא וְלֹא אַחְזוּק, וְר"א אוֹסֵר אֶפִּילוּ בְּאַכִּילָה דְּאִין בְּקִיָּאִין בְּדַקְדוּקֵי מִצּוֹת וְרִשְׁבִּי"ג ס"ל כָּל מִצּוֹת שְׂחַתְזוּקוּ בְּהַ"ח כּוֹתִיבָא הוּא דְּעַת שְׁלִישִׁית דְּאַחְזוּק מְהֵנִי, אֲבָל כְּתִיבָא לֹא מְהֵנִי, נִמְצָא שְׂמִן תְּרַת וְאִינוּ יוֹצֵא בְּהַ"ח יָדֵי חוֹבְתוֹ, א"כ מְמִילָא לִיכָּא לְמִימַר דְּאַחְזוּק מְהֵנִי לַת"ק אֶפִּילוּ לֹא כְּתִיבָא דַּא"כ רִשְׁבִּי"ג לֹא פְּלִיג רַק אַפְתִּיבָא וְלֹא אַחְזוּק וְא"כ אִם הַחֲזוּקוּ מִבְּעֵינֵי לִיָּה כְּדְּפְרִיף בְּרִישׁ חוֹלוֹן, אֵלָא וְדָאִי לַת"ק לֹא מְהֵנִי אַחְזוּק רַק כְּתִיבָא וְלְרִשְׁבִּי"ג אַחְזוּק בְּעֵינֵן וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּכְתִיבָא וְא"ש, גַּם י"ל לַפּמ"ש לְעִיל דְּמַגִּט מוֹכַח נְמִי שְׂאָר שְׁטָרוֹת מְדָלָא חִיָּשֵׁינֵן שְׂמָא כְּבָר נִתְגָּרְשָׁה וְחַתְמָה שְׂקָר שְׂתַגְבָּה כְּתוּבָתָה מְחַדָּשׁ אוֹ שְׂחַתְזוּקוּ הַזְמַן וּבְזוֹ גִט שְׁנֵה לְשְׂאָר שְׁטָרוֹת לְכֹן ע"כ בְּשְׂאָר שְׁטָרוֹת מְהֵנִי נְמִי לַת"ק, מִשָּׂא"כ לְרִשְׁבִּי"ג שְׂאָר מְדַקְדְּקִין יוֹתֵר אִין לְחוּשׁ שְׂחַתְמוּ גִט אֶפִּילוּ אִין נ"מ לְעֲנִין אִיסוּר וְהִיתֵר פִּינֵן שְׂמִדְּקְדְּקִין הַרְבֵּה שְׂמֵם גִּט חֲמִיר לְהוּ טוֹבָא וְאִין לְחוּשׁ כְּלָל וְדו"ק: בְּגִמְרָא אִי הִכִּי מֵאִי אִירָנִי חַד אִפִּי תְּרִי נְמִי.

מקשין העולם אלשון א"ה דזה קשה בכל גונוי מאי חילוק בין חד לתרי, ואיפשר ליישב דבלא"ה היה איפשר לומר דלא חשדינו להו שייכתבו גט שקר להתיר אשת איש לעלמא על זה לא חשידי רק חיישינו שמא פבר נתגרשה רק משום שגט גובה עיקר פתובה כדס"ל לרב בסוף פרק הפותב פבר נפרעה הפתובה וחותמין גט אחר שפתחור ותגבה ולא יוכל הבעל לטעון פרעתי פיון שהגט בידה, א"כ י"ל למש"כ בח"מ סי' נ"א דעת.

הרמב"ם בפטר בעד אחד והלנה טוען פרעתי הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם וא"כ י"ל בשלמא בעד אחד פשר ממ"נ אם לא הותרה אפי' תרי לא חשידי ואם פבר הותרה בשביל שישטעון פרעתי על הפתובה הרי ע"א נאמן לגבי ענין זה, משא"כ בתרי פותיים יש לחוש שמא פבר נפרעה הפתובה, אבל השתא דלא מצינו פלוגתא רק באחזוק מדקדקין יותר פריה שפיר מאי איריא חד אפי' תרי נמי פיון דבאחזוק מדקדקין יותר מישראל ודו"ק: ועוד יש ליישב דמעיקרא היה איפשר לומר דנדאי חשידי אדרבנן ושמא משחק בקוביא הוא, אלא דמשמע לן שאין הישראל יכול לחתום לבדו שמא יחתום אחריו פותי משחק בקוביא וע"כ הישראל צריה לראות שחתום אחריו פותי פשר, מה.

שא"כ בתרי י"ל משחקי בקוביא נינהו, מה שא"כ לרשב"ג דלא תליא רק באחזוק א"כ אי אחזוק לפסול משחק בקוביא אפי' תרי לא חשידי ואי לא אפי' חד נמי אינו פשר, עוד יש לומר דס"ד לומר דנדאי פיון דחשידי אלפני עור א"כ י"ל הראשון שחתום על הגט פיון דעד אחד לאו פלום הוא אינו חושש לחתום בשקר דאף שנותן מכשול שגם השני איפשר לחתום הא אלפני עור חשידי, וא"כ י"ל בחתם ישראל מעיקרא וכותי לבסוף הוא דכשר דבסוף לא חתם בשקר שהרי ע"פ הכותי מתקנים הענין על ידי חתימתו, משא"כ בתרי יש לחוש שהראשון חתם בשקר והב' אינו אלא עד אחד, אבל השתא דס"ל דמדקדקין יותר מישראל פריה שפיר מאי איריא חד אפילו תרי נמי ודו"ק: ועוד י"ל דלהכי בתרי פסול משום דלא מונדרי בהרחקת שני שיטין, וא"כ שמא הרחיקו וזייפו בתוה שני שיטין, משא"כ בחד י"ל דחתים הישראל מעיקרא והישראל נזהר בהרחקת שני שיטין, משא"כ השתא דמדקדקין יותר מישראל פריה שפיר תרי נמי ודו"ק:.

(ע"ב) בתוס' ד"ה אי לאו כו' תימא א"כ כו' וי"ל כו' עכ"ל. והרשב"א תירץ דר"א לא מכשיר אלא באחזוק, וכיון שפן גילוי מילתא בעלמא הוא דזה מדקדק הוא, ויש לדקדק דמ"מ עדות שא"א יכול להזימה הוא, דאם יזמו שניהם הרי אין פאן עדות על הכותי שפשר היה וא"כ הוי כנמצא אחד מהן קרוב או פסול בשעת עדות ואינו נענשין כמ"ש הרמב"ם פ"ק כ' מה' עדות, וכאן פשוטם הכשר הרי הכותי בחזקת פסול קודם העדות, בשלמא להתוס' י"ל פיון דמדינא פשר בלא שום עדות שפיר נענש גם הכותי על ההזמה, אבל להרשב"א בלא עדות פלל מחזקינו ליה לפסול, א"כ עדות שאי אתה י"ל הוא, ואי נימא דבגיטי נשים ושחרורי עבדים לא צריה ראוי להזימם א"כ מאי פריה אפילו שאר שטרות, גם אין לחלק בכך פלל, ונראה די"ל דר"א ס"ל דלא חשידי במאי דאחזוק בשביל שאין מדקדקין וא"כ לא מיפסלו לעדות פלל ושפיר נענשין בהזמה והשתא הוא דמיפסלי ע"י הזמה, ובהכי ניחא מה שהקשה הרשב"א נוקמה פ"ג ובלא אחזוק רק משום דכותי חבר הוא, ולפ"ז ניחא די"ל דלרשב"ג בלא אחזוק חשדינו להו לשקר לגמרי במזיד ולא מחמת חסרון דקדוק, וא"כ רשע גמור הוא לאותו דבר, ואף דכותי חבר אינו חשוד מ"מ אי איפשר להכשיר דא"כ ה"ל אינה ראוי להזימה דאם יזמו נחזיק הכותי לפסול עדות

קונדם שחתם, ובכה"ג לא הוי הזמה כדאיתא במרובה בסוגיא דלמפרע הוא נפסל, ועיין מ"ש בסמוך ודוק: גמרא אי הכי אפילו שאר שטרות נמי.

ויש לדקדק לשיטת הרשב"א דלא סמכינן אהד רק באחזוק, ובזה אמרינן אי לאו דכותי חבר הנה כו', א"כ נוקמא דאחזוק בקא ולא אחזוק בשטרות, ובפ"י הרגיש בזה ונדחק, ונראה דמתניתין משמע דנדאי שאר שטרות שיש להם עד פותי פסולים לגמרי אפילו שיש להם שלשה עדים כמו בכל דוכתי דמקשינן שלשה לשנים, וא"כ כמו אם שאר פסול חתם אף שיש שנים זולתו פסול מסתמא גם בכותי פן הוא, ובש"ש שני פשרים וכותי חותם קונדם הרי יש שני עדים פשרים ואמאי יפסול אלא ע"כ אמרינן רנוחא שביק כו', וא"כ ממילא אפילו פסול גמור שחתם מעיקרא אינו פוסל כדאיתא בח"מ סי' מ"ה, וא"כ הכי נמי נימא רנוחא שביק, ומשני עדי הגט כו', מיהו לפי מה שפכתתי לעיל דמשום עדות שאי אתה יכול להזימה פסול נסתר זה די"ל שלשה נמי פסילי, מיהו למאי דפרישית לעיל דמאן דמכשיר בגט א"כ בשאר שטרות נמי אם כבר גבתה דמי גט לשאר שטרות, א"כ אם כבר גבתה הפתובה שאין חשש רק לענין ממון אי לא אחזוק נמי בשאר שטרות לא הנה מהני נמי בגט דשמא כבר נתגרשה וע"כ באחזוק נמי בשאר שטרות.

(ע"כ ממהד"ק): שם קא פסיק ותני כו' בשלמא שטרי מְכָר כו'. ויש לדקדק גם בשטרי מְכָר ניהוש שמא כתב שטר למוכר בלא לוקח דכותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו ל"ד עדין בכתומיו זכין לו והיינו משום דזכו לו משעת חתימה ובהא לא שייך לומר עדין בכתומיו ל פינן דבאמת אפתי לא יהיב זויי זכויי החתימה דמי למתנה, ולמ"ד אין עדין בכתומיו זכין לו בעינן שטר הקנאה וערפאות פותיים לאו בני קנין גינהו, מיהו מדברי הר"ן משמע דקנין סודר מהני בערפאות, וצ"ל דשטר מְכָר איירי דכתב בפירוש דיהיב זויי קמיייהו, וא"כ קשה אמאי לא פרייך במְכָר גופייהו קפסיק ותני ל"ש פתוב בשטר דיהיב זויי קמיייהו ל"ש לא פתוב בשטרא, ואי לא פתוב בשטרא חספא בעלמא הוא, וא"כ בלא מתנה ה"ל לאקשוני ממכר גופייהו, ואיפשר שקים להו בזמן הש"ס שאין דרו ערפאות פותיים לכתוב שטר מכירה עד דיהיב זויי קמיייהו, ואפי' אין עדין בכתומיו זכין מ"מ י"ל דערפאות לא אזלי אלא אם המוכר מצוה לכתוב, וכן בהלואה שמא כתבו ללוה בלא מלוה דמה להם לחוש פינון שפחייב עצמו: שם לא הוה מרעי נפשטייהו.

וכתב הר"ן דמ"מ מן התורה לא מהני, דהא משה ואהרן נמי פסילי רק מטעם תקנה, וקשה להבין לפ"ז נימא גם במתנה פשר מטעם תקנה פינון שאינו מן הדיו, לכן איפשר לומר לענ"ד דהא דהפשירה התורה עדים היינו משום שפונזורים בלא תענה אם משקרים וזה דוקא בדבר ששייך תורת עדים, אבל הקרובים שהוציאתן התורה מפלל עדים אין תורת עדות עליהם ואפי' משקרים אינם בלא תענה, וערפאות דסמכינן עליהו היינו מטעם חזקה דקים לן דלא משקרי, ומשה ואהרן אינו פסולין רק מדיו עדות, אבל מדיו ידיעה בלא ראיה יש לסמוך עליהם דהא בבת רב חסדא דקים ליה בגוה נמי מרעינן שטרא אפומה כדאיתא בפ' הכותב, הרי דסמכינן על קים ליה בגוה לבטל שטרא, והא דלא סמכינן אקים לן בגויה איפשר דהא גופא מדרבנן שלא תמן דברייך לשיעורין ואין מבחין בכך על בוריה, דהא ארב פפא אמרינן לא קים ליה בגויה כדאיתא בפ' הכותב דף פ"ה, פן נלע"ד ודו"ק: ועיין במרדכי שפכת הטעם דשטר מכירה פשר לפי שהפותים מקפידין על עשיית שטרות בערפאותיהם, וקשה לפ"ז גם בשטר מתנה יכשר משום הכי, דהא פינון דקפדי מסתמא איכא עלה דינא דמלכותא להכשיר, וא"כ גם שטרי מתנה פשרים, ואיפשר דס"ל להמרדכי דלישני פליגי וללישנא קמא לא אמרינן דינא כו' לכן לא הוכשר רק שטר מכירה,

מיהו הא גופא קשיא פיון דהכשירו משום דקפדי, א"כ ה"ל להכשיר גם שטר מתנה, ונראה ע"פ מאי דמשמע קצת מדברי הרא"ש שכתב אם הנהיג המושל שלא יעשו שטר אלא בפני הערפאות שלא יחתמו העדים על שטר עד שיבואו בעלי הדברים לפני הערפאות ויראו וידעו הערפאות אמיתת הדבר ואז יתנו הרשות לעדים לחתום וכו' עכ"ל ע"ש, א"כ י"ל דלא קפדי הערפאות על שיהיו עדים ישראלים רק עיקר קפינא שיעשו השטר בפניהם, א"כ י"ל דלא קפדי אם יניחו לחתום עדים ישראלים פיון שגוף הענין נעשה בפניהם, והשתא י"ל שפיר דבשטר מקר אי איפשר לתמן שיהיו עדים ישראלים, דהא אין עדים רשאים לחתום אם לא ראו נתינת המעות פיון שכתוב בשטר שנתן המעות וזה לא ראו העדים ואם יאמרו שאין מאמינין לערפאות קפדי על זה, וע"כ להכשירן ולהאמינם על המעות א"כ אפי' חותמיהן עפוי"ם פשרים, דבין פה ובין פה אין להכשירם מדינא, משא"כ במתנה פיון דבאיפא עדים ישראלים מתפטר מדינא דשטר נכתב בקל לשון, א"כ לעולם איפשר לתמן ע"י עדים ישראלים לכן לא הכשירו וא"ש: ובהכי ניחא קושניית הר"ן הא במתנה נמי משפכת לה קנין חזקה דלא מרעי נפשניהו, ודחק לומר דה"ה איפכא הנה מצי לאקשוני, ואינו במשמע לשון הש"ס, אבל למאי דפרישית ניחא דבמתנה לא הכשירו קלל דאיפשר לתמן על ידי עדים ישראלים דכשר מדינא מדין שטר ודוק היטב: שם אלא מתנה כו' והאי שטרא חספא בעלמא.

והקשה הפני יהושע לפירש"י שפירש בסמוך לאו בני פרייה דכתיב וכתב ונתן, וא"כ י"ל דמתנה כשר בערפאות משום דלא שייך הך וכתב ונתן, ואיפשר לומר דבמזון מודה רש"י דפסול, דהא הוי עדות שאי אתה יכול להזימה, דהא בהזמה פתיב פאשר זמם לעשות לאחיו ועפוי"ם לאו אחיו הוא, וא"כ שטר מתנה בעדים שלהם חספא בעלמא הוא, משא"כ בגיטין דלא שייך הזמה א"כ י"ל כמ"ש התוס' ריש מכות דכל היכא דלא שייך הזמה לא קאי עליה פאשר זמם, וא"כ צריך לאקשוני בגיטין משום דלאו בני פרייה נינהו וא"ש: ועוד נראה דרש"י ס"ל כמ"ש התוס' בקידושין דף י"ד דעפוי"ם פל קנינו בכסף שאינו קונה בשטר דישאל גופיה לא קני לעבד עברי בשטר אלא משום דילף מאמה ואמה איתקש לאתרת מה אתרת מיקנא' בשטר אף אמה מיקנא בשטר, ובעפוי"ם לא שייך האי טעמא שאינו בתורת גיטין וקידושין ע"ש, וא"כ א"ש דברי רש"י דלהכי לא מהני הך שטרא דכיון דאינו בתורת גיטין אמרינן משום הא גופא דכל קנינו אינו אלא בכסף דלא ידענא שטר רק מכח היקשא דאתרתו ובעפוי"ם לא שייך, וא"כ צדקו שניהם יחדיו דמשום דאינו בתורת גו"ק לא ידענא ביה שטר, ואף דשם איירי לענין קנין עבד מ"מ י"ל פל שטר שנה דהא פן פיר"ת לישנא דכל קנינו אינו אלא בכסף, ואף דאמרינן לקמן פ' השולח שטר דאורייתא דכתיב וכתוב בספר וחתום אין ללמוד עפוי"ם פיון דלענין שטר קנין יש חילוק בין עפוי"ם לישאל, א"כ אמרינן דאין קנינו רק בכסף, ודוק היטב: אמנם בתר עיון נלע"ד עיקר בכוננת רש"י דלעיל דף ט' ע"ב פירש"י דחויז מגיטי נשים הוא משום דלאו בני כריתות נינהו אבל על הדינין נצטוו בני נח, והתוס' הרבו להשיב דנדאי עפוי"ם פסול לעדות דלא עדיף מעבד, ונראה דרש"י ס"ל פיון דנצטוו על הדינין בעל פרתה עדותן מועיל דכן נח נהרג בע"א בן נח ג"כ: אלא דאנו אמרינן דלא אלימא עדותן לאפקועי מזון ישראל, לכן אמרינן במתנה חספא בעלמא הוא ואין בשטרן פח לאפקועי מזון ישראל, והשתא נדאי אי הנה שייכי בתורת גיטין וקידושין א"כ הנה מהני קידושין שלהם לתייב גם הישראל מיתה, א"כ הוו פשרים גם לגיטין דישאלים, אבל השתא דלאו בני פרייה נינהו א"כ לא אשכחן עדותן מועלת לענין זה, ולהכי לא מהני לענין גיטין וקידושין דלא אלים עדותן שלא מצינו שיועיל לענין זה, ועפ"ז נראה דס"ל

דערפארות דקים לן דלא מרעי נפשיתהו אינפער מן התורה פשרים, דע"כ הכשירה התורה עדותן פיון דנצטו על הדינין, ולא דמו לעבדים דאין להם דין עפוי"ם ופסלתן התורה מפח לאחיו או דמו לאשה פדאיתא בפ' החובל, אבל נכרים שנצטו על הדינין ע"כ גם עדות שלהם פשרה, וכמ"ש רבינו יקר במרדכי, וא"כ א"צ לדחוק פדברי הר"ן ומרדכי דמשום תקנה פשרים דזה דוחק כמ"ש לעיל, אלא נראה דנכרים הכשירן התורה שאחר שנצטו על הדינין גם עדות שלהם פשרים, וקרובים פסולין מגזירת הפתוב אף דנדאי לא משקרי, אבל נכרים היכא דינעיון דלא משקרי שפיר הנה מועיל עדותן פגון בערפאות, ואף דמהני מ"מ לאו בכלל פשרים לעדות ניהו דלא אלימי לאפקועי ממון ישראל ע"י עדותן, אלא היכא דקים לן דלא משקרי סמכינו עליהו, ולא דמו לקרובים פיון שיש עכ"פ דין עדות עליהם לגבי נכרים מהני נמי לישראל פיון דקים לן דלא משקרי שאין פאן הפקעת ממון ישראל פיון דקני בכספא ולא מרעי נפשיתהו, והתורה הכשירתן טפי מקרובים פיון דנצטו על הדינין, פן נ"ל בפירש"י, ודוק היטב: בפירש"י בד"ה תני כו' וה"ה נמי דמצוי לשנויי בע"מ כו' עכ"ל וקשה הא אמרינו לקמן דנקרא מזונייף מתוכו לא מהני ע"מ א"כ גם בשטר מתנה פסול וכמ"ש התוס', ועוד קשה א"כ אפילו בהדיוטות נמי יכשרו, ואינפער דרש"י ס"ל פיון דערפאות מסתמא פתוב בלשון נכרים א"כ מסקי דעתייהו דעפוי"ם הם ולא אתי למיסמך עליהו) משא"כ בגט אשה דע"כ איירי שפכתבו ישראל א"כ מסתמא בלשון ישראל הוא, א"כ יש לחוש דסמכי עליהו וסברו שגם החתומים בו הם ישראלים וא"ש: ומינשב מה דקשה, דהא בסנהדרין דף כ"ח במתנתא דחתימי עלה תרי גיסי אמרינו דלא מהני עדי מסירה דהוי מזונייף מתוכו, ולפ"ז ניחא דשם שטר של ישראל שפיר יש לחוש למיסמך עליהו דלא ידעו שהם קרובים ודו"ק: ועוד י"ל בדברי רש"י דשפיר פשרים בעדי מסירה ולא גזרינו דאתי למסמך עליהו לעדי מסירה, דהא אמרינו בכתובות דף י"ח פסולי עדות מלנה מידק דייק ומיחתם, וא"כ י"ל בערפאות פיון שהענין עכ"פ אמת י"ל דמלנה מידק דייק שלא לסמוך עליהם עד שידע בבירור שהם פשרים, מיהו בהדיוטות י"ל דאפ"י ע"י ע"מ פסול דחיישינו שיקח החתומים לעדי מסירה ולא שייך לומר מידק דייק דהדיוטות חשידי לשקר ורוצה באילו כדי שיוציא ע"י שקר ולא שייך מידק דייק רק אם הענין הוא אמת והיינו בערפאות דלא מרעי נפשיתהו: ובהכי ניחא בהך מתנתא דחתימי עלה תרי גיסי דאמרינו דהוי מזונייף מתוכו פיון דאתי למיסמך עליהו, ובאמת התורה הוציאה קרובים מפלל עדות א"כ אפי' אי משקרי לא עברי אלא תענה, לכן אין לסמוך עליהם דילמא משקרי וא"ש ודו"ק: ועוד י"ל בדברי רש"י דבעדי מסירה אין לחוש דאתי למיסמך עליהו דיסברו שהם ישראלים ואתי למימסר קמיהו, דאדרבה פיון שיראו שצריכין להדר אחר עדי מסירה ע"כ נכרים הם דאל"כ לא צריך ע"מ פלל לכן ליכא למיחש דאתי למיסמך עליהו, אבל בגט אשה שפיר פתב רש"י דאתו למימסר קמיהו ואין ראיה ממה שמהדרין אחר עדי מסירה דבגט לעולם צריך עדי מסירה א"כ פשלא יהיו החתומים מזונמנים ע"כ צריך לעדי מסירה א"כ יש לחוש דאתו למימסר קמיהו דחתומים ודו"ק: אלא דקשה הך דמתנתא דחתימי עלה תרי גיסי דאמר ליקנייה ניהליה בע"מ ופריף והאמר ר"א מודה ר"א במזונייף מתוכו, וקשה הא גם שם ידעינו מדמהדרין אחר ע"מ ע"כ החתומים פסולים, וי"ל דשם אין ראיה דאינפער דניחא להדר אחר ע"מ שפא יטעון ממני נפל ומצאתיו, אבל בערפאות אין סדר רק פשבאים הבע"ד ומוסרין מיד השטר למקבל וא"כ פיון דבעי נמי ע"מ ידעינו שאין לסמוך על החתומים, וא"כ מינשב הקוששא דבהדיוטות נמי ליתכשר דבהדיוטות שפיר הוי מזונייף מתוכו דיסמכו על החתומים, והא דמהדרין אחר ע"מ היינו שלא יטעון ממנו נפל או שיהיה ראיה שלא יוכל לטעון

מזוניף על החתומים, אבל ערפאות מינכרי ולא שינה לטעון מזוניף א"כ פשמדהרין אחר ע"מ ידענו שלא סגי בע"ח לענון שטר מתנה וא"ש דברי רש"י, ודוק היטב, וענין מ"ש לקמן עוד בשוב דברי רש"י והרמב"ם וענין בסמוך: בתוס' ד"ה חספא כו' וקשה דאדרבה תירוצו כו' נשאר כו' אפי' בקידושין כו'.

אופשר ליישב פירש"י דודאי י"ל דאתי' כר"מ ומ"מ חשיב שטר שנעשה בערפאות דבגיטי נשים פסול לגמרי, ובקידושין אף דלענון קידושי שטר שינה ללמוד מגיטין מ"מ הא קיי"ל בשטר ארוסין שנכתב שלא לשמה שמין את הנזיר אם יש בו ש"פ מקודשת וא"כ אפי' אין בו ש"פ מקודשת מטעם שמה שנה פרוטה במדי, א"כ י"ל הא דדחיק לעיל היינו אי לא ס"ל פשמואל דחיישינו שמה ש"פ במדי צריף לאוקמה דליתה בקידושין א"כ ע"כ לומר דפליגי בשמות מובהקין, אבל אנו דקיי"ל פשמואל א"כ חשיב ערפאות ליתה בקידושין פיון דעכ"פ מקודשת מדין כסף וזה לא שינה בגיטין ואף דמשפחת לה באיסורי הנאה בהא לא איירי דערפאות יכתבו על איסורי הנאה, גם לפמ"ש התוס' בקידושין דהיכא דיש שנה פרוטה שלא כדרך הנאה מקודשת, וא"כ לעולם הוי ספק שמה שנה פרוטה במדי ודו"ק: בא"ד ואור"י דכי היכי דפסלינו כו'.

לכאורה כל דבריהם דברי אריכות וה"ל לאתויי בפשיטות דמודה ר"א במזוניף מתוכו אף במתנה כדאייתא בהדיא בהך מתנתא דחתימי עלה תרי גיסי דעדי מסירה לא מהני ומייתי לה התוס' לעיל דף ד', והנלע"ד בכוננת דברי הר"י דלשיטתיה אזיל לעיל דף ט' ע"ב שפובר דמן התורה לא מהני ערפאות פותים רק מתקנה, והשתא תו לא פסיקא להו לדמות שטר של ישראל שפיר פסול בקרובים אף ע"י ע"מ דמזוניף מתוכו, אבל פאן שהוא מטעם תקנה א"כ אם הכשירו מה שמן התורה פסול גמור הוא ע"כ משום קפידת המושל וכדומה א"כ כ"ש שהיה לנו להכשיר בעדי מסירה שפטר מן התורה ולא נחוש לגזירה דאתי למסמך עליהו כמו שהכשירו שטר שאין פטר כלל מדין תורה, ולזה כתבו התוס' דמ"מ לא תקנו חכמים להאמינם בכה"ג אף דמן התורה פטר לגמרי, פן נ"ל בכוננת דברי הר"י וענין בסמוך: בא"ד אפי' אם נאמר כו' היינו משום שידוע כו' וכן פטר בהודאת גותן עכ"ל.

נראה פנונת התוס' ע"פ מ"ש לעיל דף ד' ד"ה דקיי"ל דבגיטין אף דבעי עדי מסירה פיון שהגט כתוב כהלכתו מחזקינו שהיו עדי מסירה, לכן בשטר מתנה פיון שפטר לו שטר חתום בעדים אנו נחזוק שהיו עדי מסירה לכן אפי' אם באמת לא היו עדי מסירה פיון שפטר חתום בעדים הוי כהודאה שהיו עדי מסירה, וזה דוקא בשטר שנעשה פתיקון, אבל בנעשה בערפאות לא מיקרי הודאה שנעשה בעדי מסירה דסתם שטר פנה אינו בחזקה שהיה פדין ע"פ ע"מ לכן לא חשיב שטר לקנות על ידו, פן נ"ל בכוננת התוס': בא"ד דכשרים אפילו פתיבתו וחתמתו נכרים דהשתא לא מהני ע"מ מידי עכ"ל.

המפרשים נדחקו בכוננת התוס' דהא ודאי שטר פטר בכל לשון פדלקמן דף י"ט ע"ב, וענין בתומים ר"ס ס"ח, ולענ"ד הדבר פשוט דכוננת התוס' דלקמן פרכינו גבי שטרא פרסאה הא לא ידעי למיקרי וכו', וכתב הרא"ש דהקושיות שייכין נמי אמתני' אלא דכולהו פירכי לא שייכי אמתני' והיינו הך גושף' הא לא ידעי למיקרי דמתני' איירי בחותמיהו נכרים, והשתא פנונת התוס' דמשמע דכילל כל השטרות היינו שהכתב והחתימה לשון נכרי דומי' דכל השטרות דאף דלא ידעי למיקרי פשרים מצד הערפאות עצמן, והשתא איירי נמי בשטר מתנה אפי' ליכא דידעי למיקרי,

והשתא לא מהני עדי מסירה מידי פיון דלא ידעי למיקרי, והא דלא כתבו התוס' בפשיטות דדומיא דאינהדשטרות משמע בלא עדי מסירה, י"ל דמתני' אתי לאורווי הכשר כל השטרות בעדי מסירה ואיפא מונייהו דכשרים בלא עדי מסירה, אבל בהא ל"ל דכל השטרות פשרים ע"י עדי מסירה וידעי למיקרי פיון דבסתמא לא ידעי למיקרי פדפריה לקמן בפשיטות, וא"כ י"ל דמשמע ליה פיון דאיירי נמי בשטר מתנה לא איירי במציאות רחוק רק בפשוט דומיא דשאר שטרות דלא בעינו ידעי למיקרי פיון דלא צריה ע"מ ודו"ק: בפירש"י ד"ה מודה כו' דילמא קאתי למיקרי באנפיהו כו' עכ"ל לכאורה קשה דלעיל דפסלינו שלא לשמה משום מונייהו מתוכו לא שייך למימר הכי, דהא אי מסר בפני החתומים שפיר מהני, וע"כ הטעם כמ"ש התוס' דגזרינו פתיבה אטו חתימה כמ"ש לעיל דף ד', א"כ פאן ה"ל לפרושי דגזרינו פתיבה אטו חתימה שישירו ג"כ פתיבת ערפאות החתומים, והנלע"ד בזה דבלא"ה תמוה איך שייך שהבעל לא ידע אם הם נכרים שהוא הפותב ומעלה בערפאות, ובפ"י האריה בדברים שאין מתקבלין דמהיכא תיתי שלא תינשא ברשות ב"ד ויטעו הב"ד, אלא נראה דרש"י לא ס"ל כמ"ש התוס' דגזרינו פתיבה אטו חתימה רק פדפרישית לעיל דחיישינו שיחתמו בלא שישמעו מפי הבעל אי לא בעי לשמה וימסרו לשליח שלא מדעת הבעל ע"ש באורח, והכא נמי ל"ל דגזרינו חתימה אטו פתיבה דא"כ גם בשמות מובהקין נגזור, אלא דלא גזרינו הא, רק הטעם הוא דלפעמים פותב ומעלה בערפאות ולוקח הגט לעצמו, ופעמים שנוחז לדרפו ממנה שליח שימסור הגט לאשה והשליח שרואה החתומים בגט יוכל למסור בפני ע"ח, ועיין באה"ע סימן קמ"ב סי"ב דעדיה שימסור באפי הנהו סהדי שיהיה דבר שלם, עמ"ש בגמרא שם, מ"מ עכ"פ יש לחוש שהשליח ימסרונו שהרי השליח צריה למסור הגט בעדי מסירה שהשליח הוא מגרש, והשליח י"ל שלא ידע ויספור שהם ישראלים, פן נ"ל בפירש"י וא"צ לדחוק פלל: וארנוח לן בזה מה שפירש"י דהנה מצי' לאוקמא שטר מתנה בע"מ, וקשה הא הוי ג"כ מונייהו מתוכו, ולפ"ז לא ק"מ דדוקא בגט אשה איפא הו' חששא פשימסרונו לשליח וימסרונו השליח בפני החתומים, אבל במתנה אין דרוך פלל למסור לשליח דאם אינו נמסר בו ביום ה"ל מוקדם, והנותן בעצמו יודע שהם נכרים, וגם אם מוסר ע"י שליח והשליח מוסר בפני ע"ח איהו דאפסיד אנפשיה, אבל בגט יש לחוש שיתירו אשת איש לעלמא ודו"ק: ועפ"ז מיושב היטב דברי הש"ג שהביא בפני יהושע שפסק בגט הינצא מתחת ידי אשה בשמות מובהקין ואמרה שנמסר לה בעדי מסירה ישראל'י נאמנת, והתמיה עליו בספר פ"י דעיקר הטעם להכשיר בשמות מובהקין משום דלא יסמכו הב"ד פשלא תביא ע"מ בפנינו, ולפמ"ש לא קשיא פלל דודאי ליפא דטעי למסור בעדים נכרים רק דחיישינו שהשליח יטעה, אבל בשמות מובהקין הו' שפא לידה מיד הבעל הו' שפא לידה מיד שליח לא יטעו למסור בפניהם דמידע ידעי דנכרים הם, א"כ פיון דערפאות לא מרעי נפשיהו ובנדאי כתבו וחתמו ע"פ הבעל אמרינו כמו בכל גט שמסתמא בא לידה בע"מ, וכאן נמי אמרינו מסתמא בא לידה בע"מ ישראלים, ודוק היטב: (דף י"א ע"א) בגמרא בשמות מובהקין.

והקשו התוס' א"כ הדיוטות נמי ליתכשרו בע"מ, ואיפשר לומר דהדיוטות פסולין דגזרינו שפא אחר שתוחזק מגורשת שאינה צריכה לגט לעגן היתר כמו שפירש"י לקמן דף כ"ב ע"ב דיכולה להביא גיטה לב"ד וא"צ שוב לגט דיש זכרון וקול לדבר, א"כ אח"כ תגבה הפתובה עם גט זה שחתום בהדיוטות והדיוטות חשידי לשקר, א"כ איפשר שהגט לא יהיה חתום פלל רק נכשר ע"י ע"מ והיא חתמה עליו הדיוטות פדי להוציא הפתובה למ"ד גט גובה עיקר, ולעגן ממון פסלינו הדיוטות אפי' בע"מ דיש לחוש שישמכו עליהם כמ"ש התוס' להכי לא פריה בפשיטות: ועוד

נראה דשמות מובהקין לא מהני רק בערפאות, דנהי דהשמות מפורסמים שאין ישראלים מכונים בשמות הללו, מ"מ איפשר שגם נכרים לא נודעו להם שמות הללו ויש לטעות מ"מ דהם ישראלים, רק פשהם ערפאות, א"כ ידוע ומפורסם שמות אלו לערפאות כותיים ותו לא תלינו בישאל שיקרי ערפאות ידועים בשמות אלו, אבל אי לאו שמות מובהקין דערפאות איפא למיחש דילמא הני שמות גם נכרים אין רגילין ושפיר איפא למיטעי שפמו שפחשוב שהם נכרים שאין ידועים בשמות הללו נתלה בישאל' שאין ידועים לנו בשמות הללו לכן בעינו ערפאות ג"כ, וכן נראה מפירש"י שכתב שמות דיגיני נכרים הם ודו"ק, מיהו בפירש"י בסמוך ד"ה אבל משמע דבגיטין אפילו הדיוטות פשרים: עוד איפשר דשמות מובהקין א"צ שיהיו שמות שניהם מובהקין רק ע"א שיש לו שם מובהק, דבגט לא נסמוך על אחד אבל בממון יש לחוש לפמ"ש הרמב"ם בטוען פרעתי נגד שטר בע"א ה"ל מחננייב שבועה וא"י לישבע משלם, א"כ פשיסברו שא' ישראל תוציא הכתובה ואע"ג דכתובה שיעבוד קרקעות י"ל דפעמים משעבד מטלטלי אג"ק, מיהו בערפאות שפיר פשר לענן ממון כמו בשאר שטרות, אבל בהדיוט יש לחוש שמשקר ותוציא ממון בעד השני ההדיוט שלא פדת ודו"ק: בפירש"י ד"ה אבל שמות שאינן מובהקין נעשו כשאר שטרות של מקר שנעשו בהדיוטות עכ"ל.

ויש לדקדק לפירש"י דלעיל דגם שטרי מתנה פשרים ע"י עדי מסירה, וא"כ קשה ממה נפשך אי נעשו עם ע"מ הא רש"י ס"ל דכשרים אפי' שטרי מתנה, ואי בלא עדי מסירה אפי' בגט אשה פסילי ול"ל למיתני בשאר שטרות כיון דאפי' בגט אשה פסילי, ונראה דבשמות שאינן מובהקין פשיטא לן לפסול טפי בשאר שטרות מבגט, דכיון דא"צ ע"מ בשאר שטרות איפא למיחש טפי דיסברו שהם ישראלים ויסמכו עליהם, משא"כ בגט אשה דלא סגי בלא עדי מסירה אין חשש רק דילמא אחי למימסר באנפיהו, והא לאו חששא הוא כל כף.

לכן קאמר דהוי כשאר שטרות באין מובהקין דפסילי אפי' ע"י ע"מ, ולא קאמר רש"י לעיל דשטר מתנה פשר אלא במובהקין, וכן משמע מפירש"י לקמן, ובאין מובהקין מסתבר טפי לפסול בשאר שטרות מבגט אשה, לכן תליא בשאר שטרות דטפי מסתבר לפסול ודו"ק: בגמרא מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור כו'.

וקשה דילמא במובהקין איירי וכולי האי (לא גזרינו) מובהקין אטו אינן מובהקין ומקום שישאל חותמין לא גזרינו: בתוס' ד"ה רשב"ג כו' והקשה ה"ר אפרים כו'. איפשר ליישב קושיותו דמקום שאין ישראל חותמין היינו עיקר העדות שעל השטר דהיינו עדי חתימה שחתמו ראשונה דקפדי שלא להאמין לישראל, אבל אחר שחתמו שני עדים כותים תו לא קפדי להרבות בעדים אף שיהיו ישראל, ולכן במקום שאין ישראל חותמין ידוע שהם עכו"ם ואין מקיימין רק מן האחרונים שהם ישראל, משא"כ במקום שישאל חותמין יש לחוש שיקיימו מן הראשונים שסברו שהם ישראל לכן לא מהני, אבל לעולם ס"ל ע"ח פרת, ואיפשר דהתוס' לשיטתיהו לקמן דף י"ח ע"ב דס"ל דאין מקיימין השטר רק מעדים של מטה, אבל לפמ"ש הש"ך בסימן מ"ה דמקיימין נמי מעדים של מעלה שפיר י"ל דרשב"ג ס"ל ע"ח פרת ומטעמא דפרישית דבמקום שאין ישראל חותמין מ"מ אחר שני עדים נכרים לא קפדי תו ומסתמא נהיגי לחתום פדי שיהיה על ידי ישראל, ודוק היטב: בגמרא אמר רבא האי שטרא פרוסאה.

פירש"י שחתומים עליו הדיוטות, וקשה הא במשנה דמכשיר גיטי נשים דוקא משמע דשאר שטרות אפי' בעדי מסירה פסילי דומיא דגיטי נשים דאיירי בעדי מסירה פסילי שאר שטרות אפי'

בע"מ, ועוד קשה דלעיל דפליג ר' עקיבא דמכשיר בהדיוטות ורפנן פסלי, וא"כ ע"כ בעדי מסירה מכשיר ר' עקיבא דבלא עדי מסירה פשיטא דהדיוטות חשידי לשקר, וא"כ רפנן דפליגי עליה ע"כ אפי' בעדי מסירה פסלי, והנלענ"ד בישוב פירש"י דנדאי דברי הרא"ש דחוקים דמוקי בליכא עדי חתימה, וגם קשה מאי פריה הא בעינן פתב שאינו יכול לזיין, הא לקמן ס"ל לר' יוחנן דלר"א דס"ל ע"מ פרתו פותבין נמי על דבר שיכול לזיין אפי' בשאר שטרות, והתוס' ומפרשים הוכיחו מפאן דהלכה כר"א, ובאמת ר"ח פסק כר' יוחנן, והש"ך בסימן מ"ב דחק ליישב דברי ר"ח, ותו קשה אמאי לא פריה כל הני פירכי אמתני' דמכשרא ערפאות והא בעינן פתב שאינו יכול לזיין, ותו יש לדקדק דפריה והא לא ידעי למיקרי אטו נעלם מן המקשן דאיכא למימר דאיירי בדנדעי, לכו נראה ליישב הפל חדא מגו חדא, והוא למאי דפריה בפשיטות והא לא ידעי למיקרי משמע בסתמא ישראל לא ידעי למיקרי בלשון פרסי, והשתא נראה דמתני' איירי דומיא דגט אשה שפתבו סופר ישראל, וכמו שפירש"י לעיל דף ט' ע"ב ד"ה ור"א, והשתא י"ל דהא דחיישינן בהתמו הדיוטות דילמא אתו למיסמך עליהו היינו משום שיסברו שישאלים הם, היינו משום דכתיב בלשון ישראל, אבל אם פתוב בלשון פרסי פינו דסתם ישראל לא ידעי למיקרי מסקי אדעתיהו שעפוי"ם פתבוהו וחוששין על החתימות ג"כ שהם נכרים לכו לא מכשרינן ליה בלא עדי מסירה, והשתא נראה דרבא שחידש זה בשטרא פרסאה שנקתב בלשון פרסי לא הני מזיין מתוכו דמסתמא תלינן בנכרים פינו דישאל לא ידעי בלשון פרסי בסתמא, והשתא פריה שפיר והא לא ידעי פינו דמכשרת ולא חיישת דאתו למיסמך עליהו ע"כ משום דישאל אין בקי אין בלשון פרסי, א"כ מסתמא לא ידעי למיקרי, א"כ מאי מהני עדי מסירה, ומשני בדנדעי דאיתרמי שידעו וע"מ בפנינו שידעו, אבל בסתמא לא תלינן שישאל פתבוהו בלשון פרסי וחתמוהו דתלינן טפי בעפוי"ם ולא נכשיר בלא ע"מ, ולהכי נקט רבא שטרא פרסאה שנקתב בלשון פרסי, והשתא פריה והא בעינן פתב שאין יכול לזיין, והיינו נדאי לר' יוחנן דקיי"ל פנותיה היכא דאיכא עדי מסירה מכשרינן לעולם אף בשאר שטרות, והשתא קשיא פינו דמסתמא פתבו על פתב שיכול לזיין פדרךן של פרסאי א"כ לא נכשיר פשלא יהיו ע"מ בפנינו, וא"כ קשה אמאי איכפל רבא לאשמועינן בשטרא פרסאה שנקתב בלשון פרסי דלא נכשירו בלא ע"מ פינו דכתב פרסאה הוא, אפי' נכתב בלשון ישראל וחתמו עליו עפוי"ם פינו דכתבו על דבר שיכול לזיין א"כ לא נכשיר באין עדי מסירה לפנינו, וא"כ ליכא למיחש דסמכי על החתומים דכל שיכול לזיין א"כ לא נכשיר בלא עדי מסירה וניחא הפל, וא"כ אדרבה מוכח דקיי"ל כר' יוחנן דגם שאר שטרות פשרים על דבר שיכול לזיין, וכשית ר"ח, והפל ניחא: ובזה ובזה יש ליישב הא דלא פריה אמתני' הני פירכי, ולפ"ז י"ל שפיר במתני' הנה מצוי לאוקמא שפיר דשטרות דערפאות פינו דלא פתבו רק על דבר שיכול לזיין י"ל דכשרים משום הכי משום דע"כ צריכים להביא ע"מ פינו שכותבין על דבר שיכול לזיין, ואי קשיא ערפאות ל"ל אפי' בהדיוטות פשרים י"ל דבעינן ערפאות פדי שיגבו ממשעבדי, משא"כ הא דרבא דקאמר דגבי מבני חורין קשיא ליה שפיר ל"ל טעמא דנקתב בלשון פרסאה יתלו בעפוי"ם, הא בלא"ה בכתב שיכול לזיין לא נכשיר בלא עדי מסירה, ואין לומר דנ"מ לענין משעבדי דהא קאמרת דלא גבי רק מבני חרי, וא"כ אדרבה שיטת רבינו חננאל נכונה היא דקיי"ל כר' יוחנן, ומה שהוכיחו הקדמונים מפאן דקיי"ל כר"א אדרבה נהפוך הוא, ודוק היטב ונכון: עוד איפשר לומר דבלא"ה קשה לשיטת הפוסקים דשטר שאינו גובה בו ממשעבדי יכול לטעון פרעתי, וא"כ קשה מאי נ"מ בשטר פינו דאיכא עדי מסירה ויודעין שהלנה, עיין ש"ך סימן ס"ט ס"ק י"ד, ובפרט לדעת הרמב"ד דס"ל אפי' בערפאות אינו גובה ממשעבדי ויכול לטעון

פּרעַתִּי, א"כ מאי נ"מ בְּשֵׁטֶר, וְאִי כָּתַב בּוֹ נְאֻמֹּת אוֹ תוֹךְ זְמַנּוֹ לְמֵאן דְּאָמַר אֵין יָכוֹל לְטַעוֹן פּרעַתִּי, מ"מ פִּינּוֹן שְׁהַעֲדִים יוֹדְעִין מִתְּנַאי הַנְּאֻמֹּת אִפִּי לּוֹ יִהְיֶה שְׁהַתְּנָה בְּעַל פֶּה ג"כ אֵין יָכוֹל לְטַעוֹן פּרעַתִּי, וצ"ל דִּיּוֹדְעִין שְׁזַהּ הַשֵּׁטֶר הוּא שְׁנַמְסַר וְאֵין יוֹדְעִין אִם הִיָּה כְּתוּב בּוֹ נְאֻמֹּת, וּא"כ פְּרִיָּה שְׁפִיר הָא בְּעֵינֵן פְּתַב שְׁאִינוּ יָכוֹל לְזַיְיַף דְּשִׁמְא הַנְּאֻמֹּת הוּא ע"י זִיוַף, וּא"כ אֵין רְאָיָה כָּלֵל לְפִסּוֹק כּר"א וְדָלָא כּר' יוֹחֲנָן וּמִיּוֹשֵׁב שִׁיטַת ר"ח ג"כ: וְעוֹד נִרְאָה לְיִישָׁב שִׁיטַת ר"ח דְּקִשְׁיָא בְּאַמַּת הָא קוֹשְׁיָא מֵאֵי נ"מ בְּשֵׁטֶר פִּינּוֹן שְׁאִינוּ גּוֹבָה מִמְּשַׁעֲבְדֵי וְיָכוֹל לְטַעוֹן פּרעַתִּי וּלְהַד"מ אֵין יָכוֹל לְטַעוֹן פִּינּוֹן דְּאִיפָא עֲדֵי מְסִירָה, וי"ל דְּעֲדִים אֵינָם יוֹדְעִין רַק הַתְּחִלַּת הַשֵּׁטֶר וְיָדְעוּ שְׁחַתְּמוּ עַל אוֹתוֹ שֵׁטֶר סְמוּךְ לְכַתְּב פְּדָרָה עֲדִים, וּא"כ בְּאַמַּת אֵין יוֹדְעִין הַסּוּף הַכְּתוּב בְּשֵׁטֶר, וּקמ"ל טוֹבָא דְּלָא יָכוֹל לְטַעוֹן שְׁחִיב פְּחוֹת מִמָּה שְׁפַתּוּב בְּשֵׁטֶר פִּינּוֹן שְׁיָדְעוּ שְׁמַסַּר לּוֹ שֵׁטֶר כְּזֶה וְיוֹדְעִין שְׁזַהּ עֲצָמוּ הַשֵּׁטֶר שְׁמַסַּר לּוֹ כְּגוֹן שְׁיֵשׁ לָהֶם בּוֹ סִימָן מְוַבְהָק, וּא"כ פְּרִיָּה שְׁפִיר הָא בְּעֵינֵן פְּתַב שְׁאִינוּ יָכוֹל לְזַיְיַף וְשִׁמְא מְחַק וְכַתְּב יוֹתֵר, וּמְשַׁנֵּי בְּדֹאֲפִיצוֹ, וְהַשְׁתָּא פְּרִיָּה הָא צְרִיָּה שְׁיַחְזִיר וְשִׁמְא הוֹסִיף שִׁיטָּה, וּמְשַׁנֵּי בְּדַמְיָהֲדָר, וְהֵינּוּ פִּינּוֹן דְּעֲדִים אֵין יוֹדְעִין הֵיכָן נְסַתֵּינָם הַשֵּׁטֶר, וּבְהִכִּי נִיחָא דְּקִשְׁיָה מֵאֵי פְּרִיָּה הָא צְרִיָּה לְחַזְוֵר כּו' נִימָא דְּעֲדֵי מְסִירָה יוֹדְעִין שְׁעַד כָּאן הִיָּה הַשֵּׁטֶר כְּתוּב, וּלפ"ז נִיחָא דְּאֵי יוֹדְעֵי לָא צְרִיָּה לְעֲדֵי מְסִירָה כָּלֵל, וּבְהִכִּי נִיחָא דְּלָא פְּרִיָּה אֲמַתְנִי דִּי"ל בְּמַתְנִי דְּאִיפָא ע"מ וְיוֹדְעִין מָה שְׁפַתּוּב בּוֹ רַק שְׁצְרִיָּה הַשֵּׁטֶר כְּדֵי שְׁיִגְבָּה מִמְּשַׁעֲבְדֵי וְלָא יָכוֹל לְטַעוֹן פּרעַתִּי, אֲבָל הִכָּא דְּלָא גְבִי רַק מְבַנֵּי חֲרִי וְיָכוֹל לְטַעוֹן פּרעַתִּי גַם עַל הַשֵּׁטֶר פְּרִיָּה שְׁפִיר, דל"ל דע"מ יוֹדְעִין דֵּא"כ דַּל שֵׁטְרָא מְהִקָּא, וְדוּק הֵיטֵב, וְעמ"ש בְּתוֹס' וְעֵינֵן בְּסוּמָה: בְּפִירש"י ד"ה שֵׁטְרָא פְּרִסְאָה כּו' וְחַתְּמוּ פְּרִסְיִים הֵדְיוּטוֹ' עֲלֵיו עכ"ל גַּם הֶרְמֵב"ם בַּה'ל מְלֹה כְּתַב שֵׁטֶר שְׁעַדְיו עֲפו"ם כּו', וּכְבַר כְּתַבְתִּי שְׁהַקְשׁוּ דַּה"ל מְזוּנִיָּה מֵתוֹכּוֹ כְּדַלְעִיל דְּבַעֲיֵן שְׁמוֹת מְוַבְהָקִים דְּנוֹקָא, וּבכ"מ פכ"ז וּבב"י גַם בְּתוֹמִים סִי ס"ח נְדַחְקוּ, וּכְבַר כְּתַבְתִּי לְעִיל בְּפִירש"י לְיִישָׁב, מֵיְהוּ בְּרַמְבַּ"ם שְׁפַתּוּב שֵׁטֶר שְׁעַדְיו עֲפו"ם מְשַׁמַּע אִפִּי בְּכַתְּב יִשְׂרָאֵל רַק שְׁעַדְיו עֲפו"ם, וּבְהִיא קִשְׁיָא דְּלְעִיל בְּעֵינֵן שְׁמוֹת מְוַבְהָקִין, לְכּוֹ אֵינְפִישׁר לְחַלֵּק דְּבִשְׁלֵמָא בְּגִט אִשְׁה חִיִּישִׁינּוּ דְּאִתּוֹ לְמִיסְמָה שְׁמָא יִתֵּן הַלְנָה פַּעַם א' שֵׁטֶר חַתּוּם בְּעֲדִים אֵלוֹ וְלָא יָדַע שְׁהֵם פְּסוּלִים לְעֲדוֹת, א"כ י"ל דְּהָא דְּאֲמַרִּינּוּ בַּפ' ז"ב דְּבַכַּה"ג ה"ל מְזוּנִיָּה מֵתוֹכּוֹ הֵינּוּ בְּשֵׁטֶר מִתְּנָה שְׁחַתּוּם בְּקִרְוּבִים דְּחַסְפָּא בְּעֲלָמָא הוּא, א"כ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁפַעְעָמִים שְׁיִתֵּן א' מִתְּנָה בְּחַתּוּמִּים קִרְוּבִים וְהַנּוֹתָן לָא יָדַע שְׁאֵין הַשֵּׁטֶר כְּלוּם וְיוֹצִיא מִמֶּנּוּ שְׁלָא כְּדִין, אֲבָל הִכָּא בְּהַלְוָאָה מִמָּה נִפְשָׁה אִם יוֹדַע שְׁהֵם עֲפו"ם יִטַּעוֹן שְׁהַשֵּׁטֶר אֵינוּ כְּלוּם, וְאִם סוּבַר שְׁהַשֵּׁטֶר כְּשֵׁר פִּינּוֹן דְּהַלְוָאָה הִיא אָמַת א"כ מְסַתְּמָא לָא פְּרַעוּ דְּשֵׁטְרָא בְּיָדוֹ מֵאֵי בְּעֵי, וּא"כ אֵין חֲשַׁשׁ בְּשֵׁטֶר הַלְוָאָה דְּמְסַתְּמָא לָא פְּרַעוּ פִּינּוֹן שְׁסוּבַר שְׁהַשֵּׁטֶר טוֹב: וּבְהִכִּי נִיחָא פִּירש"י פ' ז"ב דָּף כ"ח ע"ב שְׁפִירשׁ דְּמוֹדָה בְּמְזוּנִיָּה מֵתוֹכּוֹ שְׁחַתְּמוּ בּוֹ עֲדִים פְּסוּלִים דְּבַמֵּי קְנִי לִיָּה לְהֵאֵי שֵׁטְרָא הֵאֵי שֵׁטְרָא חַסְפָּא בְּעֲלָמָא הוּא ע"כ, וְהוּא תְּמוּהָ דְּהָא אֵיירִי בְּעֲדֵי מְסִירָה וְקְנִי שְׁפִיר בַּע"מ, וּלפ"ז נִיחָא דְּכּוֹנְנַת רש"י דְּטַעְמָא דְּמְזוּנִיָּה מֵתוֹכּוֹ פְּסוּל אַע"ג שְׁזַהּ חֲפִץ לִיתְּנּוּ לּוֹ וְדַעְתּוֹ לְקַנּוּת מ"מ לָא קְנִי, לְאַפּוֹקִי בְּשֵׁטֶר הַלְוָאָה לָא אֵינְכַפַּת לָן בְּמְזוּנִיָּה מֵתוֹכּוֹ, דמ"מ פִּינּוֹן שְׁסוּבַר שְׁהוּא שֵׁטֶר טוֹב אֵינוּ עֲשׂוֹי לְפָרוּעַ עַד שְׁיַחְזִיר לּוֹ הַשֵּׁטֶר וְלִיכָּא חֲשַׁשׁ אִם סוּבַר שְׁהַשֵּׁטֶר טוֹב, וּא"ש וְדו"ק, אֲלָא דְּקִשְׁיָה הָא יִגְבָּה מְלַקּוֹחוֹת שְׁלָא כְּדִין פִּינּוֹן שְׁאֵין לּוֹ דִּין שֵׁטֶר, וְלָזַהּ אֵינְפִישׁר לּוֹמַר דְּהָא דְּמְלָנָה ע"פ אֵינוּ גּוֹבָה מִמְּשַׁעֲבְדֵי הֵינּוּ מְשׁוּם דְּמֵאן דְּיִזְיַף בְּצִינְעָה יִזְיַף וְלִית לִיָּה קְלָא, וּא"כ שֵׁם פְּשִׁיחַתְּמוּ קִרְוּבִים פִּינּוֹן שְׁסוּבַר שְׁהוּא שֵׁטֶר טוֹב מְפָקִי לְקָלָא וְהִיָּה לָהֶם לְלַקּוֹחוֹת לִיְזַהֵר וְלָא טְרִיף שְׁלָא כְּדִין, וְכָאן דְּהַחַתּוּמִּים הֵם עֲפו"ם אֵינְפִישׁר לּוֹמַר דְּנָהִי דְּהַחַתּוּמִּים לָא מְפָקִי לְקָלָא הֵינּוּ לְפִי שְׁנַכְרִים אֵין דְּרַכְּוֹן לְהִיּוֹת מְפָקִי לְקָלָא מ"מ יִשְׂרָאֵלִים הֵרֹאִים הַשֵּׁטֶר יִפְקוּ לְקָלָא, אִף אִם יָדוּעַ שְׁהֵם נְכָרִים גַּם הֵרֹאִים לָא מְפָקִי

לקלא שְׁהָרִי סְבוּרִים שְׁאִין רוּצָה הַלְוֶה בְּכֹה, אָבֵל אִם יִסְבְּרוּ דְיִשְׂרָאֵלִים הֵם הָרוּאִים הַשְּׁטֵר מִפְּקִי לקלא וְלִיפֵא חֲשָׁשׂא אִם יִטְרוּן מִמְשַׁעְבְּדֵי ע"י טַעוֹת זֶה שְׁיִסְבְּרוּ שְׁהֵם יִשְׂרָאֵלִים, דְּטַעֲמָא דְלֹא גָבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי הוּא מְשׁוּם שְׁהָרוּאִים יִדְעוּ שְׁהֵם נְכָרִים וְלִיפֵא דְמִפְּקִי לקלא, מִשָּׂא"כ אִי אִיפֵא לְמִיחֵשׁ לְטַעוֹת שְׁפִיר יִפְקוּ לקלא וְלִיפֵא חֲשָׁשׂא כ"כ, וְדוּק הֵיטֵב: אָמְנָם פֶּן בְּתֵר עֵיוֹן אִין צָרִיף לְדַחֲוֹק פֶּלֶל דְּנֻדָּאֵי לֹא קִשְׁיָא פֶּלֶל אַהֲדָּה דְנִגְחֻשׁ דְּהֹי מְזוּנִיף מִתּוֹכוֹ, וְגַם בְּתַנּוּמִים דְּחֵק, וְנִרְאָה דְלֹא קִשְׁיָא פֶּלֶל, דְּהָא בְּאַמֶּת קִי"ל מוֹדָה בְּשֵׁטֵר שְׁפִתְבוּ צָרִיף לְקִיָּמוּ וּא"כ פִּשְׁיַחְתְּמוּ עִפּוּ"ם אִם יִטַעֲנוּ הַלְוֶה שְׁנֹפְרִים הֵם הוּא נְאַמֶּן, וְכֹן לְלִקּוּחוֹת טַעֲנִינוּ מְזוּנִיף וְעַד דְּמִקְנִיִם לְשֵׁטֵרָא לֹא גָבִי וְכִשְׁיָהִיו עֲדִים שְׁמִפְרִין חֲתִימַת יָדָם מִסְתַּמָּא יִדְעוּ שְׁנֹפְרִים הֵם, וְאִין לְחוּשׁ שְׁיִקְנִימוּ מִשְׁטָרוֹת אֲחֵרִים דְּכִינּוּ דְבִאַמֶּת לֹא סְמִכְנוּ אַחֲתִימַתְן אִין דְּרָף פֶּלֶל שְׁיַחְתְּמוּ בְּשֵׁטֵרוֹת, דְּהָא בְּלֹא עֲדֵי מְסִירָה לֹא מִיתְכַּשְׂרֵי שְׁטָרוֹת שְׁלֵהֶם, וּא"כ אִפִּי בְּשִׁמּוֹת שְׁאִינּוּ מְנַבְּהִין אִין לְחוּשׁ שְׁלֹא יִגְבֶּה בְּלֹא קִיּוֹם הַשְּׁטֵר מִן הַלְקוּחוֹת, וּא"כ לִיפֵא חֲשָׁשׂא פֶּלֶל, וְכֹן בְּשֵׁטֵר מִתְּנָה שְׁנַמְסֵר בְּפִנֵי עֲדִים יִשְׂרָאֵלִים אִין לְחוּשׁ שְׁיִסְמְכוּ עַל חֲתִימַתְן דְּלֹא יִמְצָא קִיּוֹם, אָבֵל הֵתָם בִּפ' ז"ב דְּאִינְרֵי בְּחֲתוּמִים קְרוּבִים יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיִקְנִימוּ פֶּל אַחַד מִשְׁטָר אַחֵר שְׁחֲתוּם עֲלֵיו לְבַד, דְּבִאַמֶּת לְכֹלֵי עֲלֵמָא פְּשָׁרִים לְעֲדִים רַק דְּהֵם קְרוּבִים זֶה לְזֶה לְכֹן יֵשׁ לְחוּשׁ לְמְזוּנִיף מִתּוֹכוֹ, מִשָּׂא"כ בְּחֲתוּמִים עִפּוּ"ם דְּבִלֹא קִיּוֹם לֹא יִגְבֶּה וְכִשְׁיַתְקַנֵּים יִדְעוּ שְׁהֵם נְכָרִים דְּהִמְעִידִין עַל הַחֲתִימוֹת מִפְּרִין אוֹתָם: וְבִהֲכִי נִיחָא פִירִש"י לְעֵיל דִּס"ל דְּשֵׁטֵר מִתְּנָה פְּשֵׁר בְּעֲדֵי מְסִירָה, וְהַתּוֹס' הַקָּשׁוּ עֲלֵיו דְּהֹי מְזוּנִיף מִתּוֹכוֹ, וּלְפִמ"ש נִיחָא דְּבִשְׁטֵר מִתְּנָה שְׁצָרִיף קִיּוֹם מִמִּילָא מֵאן דְּיִדַע ח"י יִדַע שְׁהֵם עִפּוּ"ם וְלִיפֵא לְמִיחֵשׁ דְּסִמְכֵי עֲלֵייהוּ, רַק בְּגִיטִין שָׂא"צ קִיּוֹם אִם הַשְּׁלִיחַ יִתֵּן לֵהּ הַגֵּט וְתִנְשָׂא בּוֹ לִיפֵא דְיִדַע שְׁהֵם נְכָרִים, מִשָּׂא"כ בְּשָׂאֵר שְׁטָרוֹת, וּבְחֻצָּם נְדַחְקוּ הָרֵאשׁוּנִים בְּזֶה וּמְקוּם הַנִּיחּוֹ לִי לְהַתְגַּדֵּר בּוֹ: בְּתוֹס' ד"ה וְהָא בְּעֵינּוּ כו' לר"א פְּרִיף כו' עכ"ל.

וְכִבֵּר פְּתַבְתִּי לְעֵיל בְּזֶה, וְלִשְׁיַטַּת הַתּוֹס' מֵאִי פְּרִיף הָא בְּעֵינּוּ שְׁיַחְזִיר מְעַנִּינוּ שֶׁל שְׁטֵר הָא עֲדֵי מְסִירָה בְּפִנֵינוּ וְיִוְדַעִין שְׁלֹא הוֹסִיף, וְנִרְאָה דְּהַתּוֹס' ס"ל דְּשֵׁטֵרָא פְּרִסָּאָה הֹי שְׁטֵר גְּמוּר שְׁאִין יְכוּל לְטַעֲנוּן פְּרַעֲתֵי פְּנַגְדוֹ, וּא"כ פֶּל שְׁמוּכַח מִתּוֹף הַשְּׁטֵר שְׁפִיר י"ל דְּהֹי שְׁטֵר גְּמוּר, אָף שְׁעִיקָר הַהוֹכָחָה מִפְּח עֲדֵי מְסִירָה מ"מ עֲדֵי מְסִירָה לֹא עֲדִיפֵי מִע"ח, וְכִינּוּ שְׁעֲדִים מְעִידִין שְׁמִסְרוּ יֵשׁ לוֹ דִּין שְׁטֵר, וְהִינּוּ דוֹקָא לְמָה שְׁמוּכַח מִתּוֹף הַשְּׁטֵר, מִשָּׂא"כ מָה שְׁאִינּוּ מוֹכִיחַ אִין לוֹ דִּין שְׁטֵר לְכֹן פְּרִיף שְׁפִיר הָא בְּעֵינּוּ שְׁיַחְזִיר, מִיְהוּ זֶה אִינּוּ אֵלֹא לְשִׁיטַת הָרֵא"ש דִּס"ל דְּכָל הַשְּׁטֵר פֶּסוּל פִּינּוּן שְׁלֹא נַעֲשֶׂה פְּתִיקוֹן חֲכָמִים, אָבֵל לְהַפּוֹסְקִים דְּכָשֵׁר רַק שְׁאִין לְמִידִין מְשִׁיטָה אַחֲרוּנָה א"כ לֹא פְּרִיף מִיָּדִי דִּי"ל דַּע"מ יוֹדַעִין שְׁלֹא הוֹסִיף, וְצ"ל פְּדַפְרִישִׁית לְעֵיל: וְבִהֲכִי נִיחָא דַּעַת הָרֵא"ש דְּמוּקִי דְלֹא חֲתַמוּ פֶּלֶל, דְּקָשָׁה מֵאִי פְּרִיף הָא לִיפֵא לְמִיחֵשׁ לְזִיּוּפָא פִּינּוּ דְלֹא סָגִי בְּלֹא ע"מ, וּלְפ"ז נִיחָא דְלַעוּלָם אִין לוֹ דִּין שְׁטֵר ע"י ע"מ רַק בְּאִנּוּן שְׁאִילוּ הִיו חֲתוּמִים הִיָּה לוֹ דִּין שְׁטֵר, וּלְר' אֶלְעָזָר דְּלֹא מְהַנִּי בְּכַתָּב שְׁיִכּוּל לְזַיִיף לֹא מְהַנִּי ע"מ רַק בְּעַנְיָן שְׁאִילוּ חֲתַמוּ בּוֹ הִיָּה לוֹ דִּין שְׁטֵר, מִשָּׂא"כ בְּיִכּוּל לְזַיִיף, וְדוּק הֵיטֵב: בְּפִירִש"י ד"ה לִית לִיָּה קְלָא כו' דְּסִהְדֵי דְחֲתִימֵי אֲשֵׁטְרֵי מִפְּקִי לקלא עכ"ל.

לְכַאוּרָה תְּמוּהָ דְּהָא ר"א ס"ל דְּגוּבָה מְנַכְסִים מְשׁוּעְבְּדִים בְּעֲדֵי מְסִירָה כְּמוֹ שְׁפִירִש"י לְעֵיל דְּרָף ג' ע"ב, וְכֹן מְבוֹאֵר לְקַמּוֹן בְּגִמְרָא דְּרָף פ"ו דְּגוּבָה מְנַכְסִים מְשׁוּעְבְּדִים, וְאִיפְשֵׁר לֹאמַר דְּתִלְיָא אִי שְׁעִיבּוּדָא דְּאוּרִיָּתָא וּמְדִינָא גַם מְלוּנָה ע"פ גָּבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי רַק מְשׁוּם דְּלִית לִיָּה קְלָא, א"כ שְׁפִיר י"ל בַּע"מ גָּבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי דְּמִקְלָתָא דְּלֹא שְׁכִיחָא שְׁיִלְוָה בְּעֲדֵי מְסִירָה דְּאִטּוּ בְּכִיפֵי תְּלִי לְהוּ, לְכֹן י"ל דְּשְׁפִיר גָּבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי, וְרַבָּא ס"ל שְׁעִיבּוּדָא לֹא דְּאוּרִיָּתָא לְכֹן בְּלִית לִיָּה קְלָא גָּבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי,

ור"א דקאמר גובה מנכסים משועבדים היינו בשיעבודו בפירוש דהוי שיעבודא דאורייתא, כמ"ש הש"ך ח"מ סימן ל"ט: עוד אפיפטר לומר דע"מ נמי מפקי לקלא היינו בליפא ע"ח אבל פאן דאיפא ע"ח עפוי"ם ושמות שאינן מובהקים, א"כ י"ל דסמכי ע"מ על ע"ח דליפקו לקלא שפוכרים שהם ישראלים לכן לא מפקי ע"מ לקלא, אבל היכא דליפא עדי חתימה לגמרי שפיר מפקי עדי מסירה לקלא ולפ"ז מוכח דלא פהרא"ש דאיירי בליפא עדי חתימה, דאל"כ ממשיעבדי נמי ליגבי פדלעיל ודו"ק: (ע"ב) בגמרא עדים החתומים על הגט ושמותן פשמות עפוי"ם הרבה פירושים נאמרו בבעיא זו מפי הראשונים, וכבר הביא הרא"ש בשם הרשב"ם שפולן שיבוש, וגם פירשב"ם דחוק למאד, ואני הדיט איני פדאי לעמוד במקום גדולים, אף התורה מונחת בקרן זוית אולי מקום הניחו לי בזה, והנלענ"ד פירושו דנדאי לא אתי לקבוע הלכה פר"ש כמ"ש הרשב"ם, דא"כ הנה ליה למיבעי אי הלכתא כר"ש אי פרבנו, אף מה שנתחבטו המפרשים לפי שהוקשה להם שפכר מבואר דשמות מובהקין איפא בינייהו ושמות שאינן מובהקין משמע לכ"ע פסול, נלענ"ד ברור דהא גופא מיבעיא דהך חששא דמזויף מתוכו דאתי למיסמך עלייהו שיסברו שהם ישראלים ומיבעיא להו אי דוקאכשהו שמות של ישראל וישראל שכיחי טפי דמסקי בשמות אלו בהא איפא למיחש דיסמכו עליהם, והיינו דדין הוא להחזיקן בישראלים מאחר דישראל שכיחי טפי בשמות אלו, אבל שמות דשכיחי בהו נמי עפוי"ם מספיקא לא תלינו בישראל דמידי ספיקא לא נפיק ולעולם לא מכשרינו בלא עדי מסירה, א"כ אין לחוש למיסמך דכיון דשמותיהן פשמות פותים אף שאין מובהקין ביותר נתלה בנכרים ולא נכשיר בלא ע"מ, ומינה נמי דאי מספקא לן נמי תלינו בנכרים, והשתא ה"ל הני שמות דמספקא לן פמובהקין דלא נסמוך עליהם כיון דעלה על לבנו ספק בהני שמות שנכרים נקראים ג"כ בהם תלינו בנכרים ולא נסמוך בלא עדי מסירה אי דבסתמא לא תלינו בנכרים רק פמובהקין ביותר, והשתא ממילא באין מובהקין דלא תלינו בנכרים, ואם באמת הם עפוי"ם אין לסמוך עליהם אפי' בע"מ דחיישינו דאתו למיסמך עלייהו כיון דמדינא לא תלינו בעפוי"ם, ושני ליה לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס דלא שכיחי והיינו מובהקין, והא דסבר לעיל שמות מובהקין איפא בינייהו היינו לפום מאי דפשיט ליה ר' יוחנן דבסתמא תלינו בישראל לכן ה"ל מזויף מתוכו דחיישינו למיסמך עלייהו, אבל שמהתא אחרני דשכיחי לא מכשרינו, ונשמע תרתי, חדא דבשמות אחרים יש לחוש דאתו למיסמך עלייהו, ועוד השמיענו בזאת דבשמות שאינן מובהקין נמי חיישינו שמה נכרים הם, ונקטינו בתרנוייהו לחומרא, לכן אמר לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו והיינו שמות מובהקין ומינה דבשמות שאין מובהקין אין מכשירין אפי' ע"י ע"מ דחיישינו דסמכי עלייהו שיסברו שהם ישראל, אף דאנן נמי חיישינו לשמה עפוי"ם הם מ"מ פסלינו אפי' ע"י ע"מ דחיישינו דאתו למיסמך עלייהו שיסברו שהם ישראל, והשתא תו לא קשיא דלעיל מסיק דבעינו שמות מובהקין, דזה אינו רק לפום מסקנא ופשיטותא דר' יוחנן דלא מכשרינו אלא בלוקוס ולוס, אבל אפתי לא מוכח אי משום דבסתמא באין מובהקין תלינו בישראל, דלהכי נקרא מזויף מתוכו דחיישינו דאתו למיסמך עלייהו, או דנקטינו בתרנוייהו לחומרא שפוסלין באין מובהקין אפילו בע"מ דילמא אתו למיסמך עלייהו והיינו כשהם נכרים, ומ"מ גם בסתמא לא נתלה להכשיר שבאמת הם ישראל, אלא דאנן לא מכשרינו בסתמא לומר שישראלים הם רק חיישינו לפותים ואפי' הכי הוי מזויף מתוכו דחיישינו לטועין שיחזיקום בישראל, ובאמת הנה מקום לומר דאפי' שמות שאינן מובהקין לגמרי כיון דתלינו בנכרים תו ליפא למיחש דסמכי עלייהו וה"ל פמובהקין, ובהכי ניחא דר"פ מפרש היכי דמי שמות מובהקין והיינו משום דס"ד דסתמא שמות שרגילין בהם הנכרים דלא

תלינו בהו בסתמא שישראל הם ה"ל פמנבהקין, דהא לא אתו למיסמה עליוהו, וילהכי קמ"ל דוקא הגי שהם מנבהקין ביותר והיינו משום דנקטינו בתרנוייהו לחומרא, ופריה מגיטין הבאים ממדינת הים דמכשרינו אלמא דלא תלינו בנכרים וא"כ איך אמר שאר שמות לא, הא לפי האמת נתלה ג"כ בישראל, ואף דמפרש טעמא מפני שרוב כו' איפשר דס"ד דעכ"פ בעדי מסירה ה"ל להכשיר, ומשני כדאיתא בגמרא, פללא דמילתא האיבעיא בש"ס עדים חתומים ושמותיהם פשמות נכרים, הוא, אי אמרינו מסתמא ישראלים והשתא ממילא גם בע"מ לא סגי רק פשמות מנבהקין דשמות שאינו מנבהקין יחזיקום בישראל, או נימא דגם באינו מנבהקין לא יחזיקום בישראל מדינא ומ"מ נקרא מזוניף מתוכו מטעם דילמא טעו בהו, ושני ליה דדוקא במנבהקין מכשרינו ובאין מנבהקין לא מכשרינו אפי' בע"מ, ונשמע דאף דלא תלינו בישראל מ"מ נקרא מזוניף מתוכו, והפל נכון וברור ודוק היטב, ומקום הניחו לי מן השמים להתגדר בו, וצדקו דברי הראב"ד לפי פשיטתו של ר' יוחנן הוא פוסק כר"ש דהא הכשיר עכ"פ פשמות מנבהקין: בפירש"י ד"ה מהו לאכשורי בעדי מסירה עכ"ל.

צ"ע דפשיטא דצריף ע"מ בגט שפא ע"י שליח דלא עדיף מבעל עצמו שנותנו שצריף ג"כ עדי מסירה, וא"כ אפי' עדים ישראלים חתומים בו לא סגי בלא עדי מסירה, והנה איפשר לומר דרש"י ס"ל פשיטת הרי"ף דע"ח נמי פרתו ויכול השליח ליתנו לה בינו לבינה, רק הכא דליכא ע"ח צריף ע"מ, אלא דרש"י לעיל דף הקדום ד"ה מודה דפירש דחיישינו לאתי למיסמיה באנפיהו, ואי ס"ל בגיט ע"ח לא צריף לע"מ ה"ל לפרושי בפשיטות דכיון שייסברו שהם ישראלים לא צריכי לע"מ, ונראה דכוננת רש"י לאכשורי בע"מ היינו פשהגט יוצא מת"י האשה, דבגט שחתומים עליו ישראלים אפי' אינה מביאה עדי מסירה בפנינו פיון שיוצא מתחת ידה אמרינו מסתמא נמסר לידה כדיון, אבל הו' דשמות עפ"ם הם צריכין לבא עדי מסירה בפנינו, פן נ"ל ודו"ק: מיהו נראה דבעינו עכ"פ ראיה שהבעל שלחו, דאל"כ פיון דעדי נכרים א"כ ה"ל פגט בלא עדים דאין השליח לחוד נאמן, וכמ"ש הרמב"ם בפ"ט מגירושין דין ל"ב, ועיין בסמוך: ובזה ניחא מה שהקשה בס' פני יהושע בשם בנו מוהר"ר בערוש דמאי מיייתי מהו דגיטין הבאים ממדינת הים דכשרים מפני שרוב ישראלים שמותיהן פשמות נכרים, ומאי קושיא דילמא ממדינת הים הוא דכשר פיון דרוב ישראל שמותיהן פשמות נכרים א"כ מן התורה פשר, והשתא שפיר מהימן השליח דהוא חד לומר בפני נכתב ובפנ"ח פדלעיל בריש מכילתין, משא"כ בא"י דא"צ בפני נכתב עי"ש, ולפ"ז לא קשה מידי דאין השליח נאמן פתרי רק בגט פתוב וחתום פהלקתו, אבל אם אין חתימות על הגט לא מהימן השליח לחוד כמ"ש הרמב"ם, וא"כ פיון דיש להסתפק על החתימות ממילא לא מהני עדות השליח מידי דבהא לא הקילו טפי בשליח מעד דעלמא, ובלא"ה נמי מאמירת בפני נכתב אין ראיה שהם ישראלים לפירש"י לעיל דחיישינו דהבעל גופיה טעה אם הם ישראלים, וא"כ אין ענין מזה לאמירת בפ"נ, גם איפשר דלענין שיעיד על החתומים שהם ישראל איפשר דמהימן משום מילתא דעבידא לגלויי כמו באישתמודענוהו ביבמות פ' החולץ, ואפי' בא"י מהימן ודו"ק: שם ד"ה התם כו' ואפי' בע"מ כרבנן עכ"ל.

והקשה הרשב"א הא לרבנן אפי' לוקוס ולוס דשמות מנבהקין פסילי דגזור אטו אינו מנבהקין, ותיגרז מהרש"א פיון דעדים אינו פאן אין לחוש שימסרו בפניהם והוי גזירה לגזירה ע"ש, ויש לדקדק בזה דאדרבה בהא איכא למיגזר טפי שפא לא יביא עדים שנמסר ליזו מיד הבעל, דבגט שעדים חתומים עליו א"צ השליח לעדים שנמסר מידו ליד הבעל, ועוד דמאי קאמר רש"י ואפי' בע"מ פשיטא דכל גט לא סגי בלא ע"מ כמ"ש לעיל, א"ו פוננת רש"י אפי' מביאה עדי מסירה

בפנינו לאחר זמן, ואיפשר לומר דהא דגזרו רבנן מןבקהין אטו אינו מןבקהין היינו ליתן לה הגט עם החתימות, אבל אם חותם החתימות ונותן לה הגט בלא חתימות גם רבנן מודו דכשר דכיון דנותן בלא חתימות לא אתו למיסמך בלא ע"מ, וא"כ י"ל בשמות שאינו מןבקהין שיש לספק שמה ישראלים הם אין תקנה לחתום החתימות דשמה הם ישראל ונתפוגן להרבות בעדים שיהיו ע"ח ולא תצטרך לעדי מסירה בפנינו והיינו להרבות בעדים, א"כ אין תיקון לחתום החתימות דשמה ישראלים הם, א"כ ר' יוחנן דמכשיר לוקוס ולוס בשמות מןבקהין היינו ע"י תיקון לחתום החתימות וא"ש, מיהו י"ל לפ"ז גם בשמות שאינו מןבקהין איפשר לתמן שיתנונו לה ויחזור ויקחנו ממנה ויחתום החתימות ויתנונו לה ע"י ע"מ, דאז פשר ממנ"פ אם עדיו ישראלים פבר נכשר בנתינה ראשונה ואם עדיו כותים פשר ע"י ע"מ אחר שנתתה, מיהו איפשר דגם בהא גזרינו רק בשמות מןבקהין יוכל לחתום החתימות בטורם נתינה בשמות נכרים טיטא בעלמא הן ולא שנייה לומר דנתפוגן להרבות בעדים, משא"כ פשיש לחוש שהם ישראלים, ודוק היטב: עוד י"ל דס"ל לרש"י דלפי האמת י"ל דפליגי בשמות שאינו מןבקהין, ובהא גופא פליגי אי מזונייה מתוכו פשר בעדי מסירה, והא דאמר ר' אבא מודה ר"א במזונייה מתוכו היינו משום דקיי"ל פרבנו, ור"ש מכשיר במזונייה מתוכו, והא דצריך לאוקמא לעיל שמות מןבקהין איפא בינייהו משמע דשמות שאינו מןבקהין לכ"ע פסול, היינו לרבה דס"ל במתני' ריש מכילתין משום שאין בקיאתן לשמה וצריך פתיבה ונתימה משום מזונייה מתוכו א"כ משמע דלכ"ע מזונייה מתוכו פסול וצ"ל שמות מןבקהין איפא בינייהו, ולדידן דקיי"ל פרבא דמשום מצויין לקיימו י"ל דר"ש מכשיר ולא חייש למזונייה מתוכו ושמות מןבקהין פשר לכ"ע, ור"ש מכשיר אפי' שמות שאינו מןבקהין ולא חייש למזונייה מתוכו: ובהכי ניחא דרש"י פירש לעיל דרבנן ס"ל כר"מ דע"ח פרתיה לכן לא מוקי לה כר"א, וקשה מ"ש פאן דכרבנן אתיא, ומצאתי שגם פ"י הרגיש בזה, ולפ"ז י"ל דודאי שנינוא דשמות מןבקהין דחיקא ליה, מיהו היינו דוקא לרבה דס"ל משום לשמה וצריך לאוקמא בשמות מןבקהין הוא שנינוא דחיקא, אבל לר' יוחנן לשיטתיה דס"ל הלכה פסתם משנה ע"כ רישא נמי ר"א דסתמא כר"א פיון דפסק פנותיה בגיטין, ואיפא למימר דפליגי במזונייה מתוכו גופיה בדפרישית, וגם ת"ק ס"ל ע"מ פרתיה, ולא צריך לדחוק דשמות מןבקהין איפא בינייהו אלא דר"ש מכשיר אפי' שמות שאינו מןבקהין ולא חייש למזונייה מתוכו ודוק היטב.

מיהו לולא פירש"י הנה איפשר באמת לפרש דת"ק דמתני' היינו ר"מ דס"ל ע"ח פרתיה ולכ"ע שמות מןבקהין לר"א פשר, ונדחו דברי הרא"ש ונהר"ן דאין לקבוע הלכה פייחידאה דליפא (רק) פלוגתא בשמות מןבקהין רק בע"מ פרתיה, וא"כ ר' יוחנן פהלקתא דקיי"ל ע"מ פרתיה וכשיטת הראב"ד, ובלא"ה שיטת הראב"ד לפסוק כר"ש וכו' יוחנן דהכא, ומה שדחה ה"ן דאיפא תרי לישני וללישנא אחרינא לא מוכח הלכה פ"ש, צ"ע דמ"מ מן התורה פשר רק משום גזירה בעלמא י"ל בדרבנן נקטינו לקולא: ואיפשר לפרש בגמרא שיטה אחרת, דהא בלא"ה איפא למיזק אסוגין דמוכחא דבגיטין אפי' ערפאות כותים פסולין, וקשה לפי שיטת ה"ן ליישב דברי הרי"ף שסובר גם ע"ח פרתיה, והקשו עליו מפמה סוגיות, ותיגר ה"ן לקמן בפ' המגרש דלר"א ע"ח פרתיה מטעם עדי מסירה, דהא אנו חזינו הגט בינה בע"ח ואנו סהדי שנמסר והוי כמו עדי מסירה, וקשה לפ"ז גם ערפאות ליתכשרי בגיטי נשים דאנו חזינו הגט יוצא מפתח ידה וניהוי אנו ע"מ כמו שאר גט שיש עליו ע"ח בלא ע"מ דמיתכשר משום הכי, מיהו לשון ה"ן שם דכיון דיוצא מת"י בע"ח הוי ליה ע"ח כע"מ, א"כ איפשר דבערפאות דחתימתא ינה פלום לא מועיל במקום עדי מסירה, מיהו נראה דכיון דנחתם בערפאות ובאמת למ"ד ע"מ פרתיה בעינו פתיבה לשמה

א"כ בנכתב בערפאות צריף עדים פשרים שנכתב לשמה, וא"כ י"ל דהא דקאמר לעיל דמודה ר"א במזניף מתוכו א"צ לדחוק כפירש"י, רק דכיון דיסברו שהם עדים ישראלים ולא יצטרכו עדים שנכתב לשמה ואיפא פסולא דאורייתא, וא"צ לדחוק כפירש"י לעיל דיסמכו עליהם, אלא כדפרישית שלא יצטרכו עדים שנכתב לשמה כיון שיסברו שהם ישראלים, ולפ"ז איפשר הא דשטר מתנה פסול בערפאות כותים היינו לר"מ דס"ל ע"ח פרת, אבל לר"א דס"ל עדי מסירה פרת איפשר דשטר מתנה פשר בערפאות, דאנו סהדי שנמסר כיון שבא לידו אנו ה"ל כע"מ, מיהו דעת הפוסקים אינו כן: מה שפסק הרמב"ם דהודאות פסולין בערפאות הקשו עליו למה הם פסולין הא לא מרעי נפשיהו, ונראה דהרמב"ם לשיטתיה אגיל דיכול לחייב עצמו בדבר שאינו חייב, א"כ אודיתא הוי קנין שאם אינו חייב באמת עכשיו הוא שמתחייב בחנם א"כ אינו מועיל בעדים שלהם.

ומה שפסק הרמב"ם דשטרי מחילות לא מהני, איפשר לפמ"ש הש"ך בח"מ סימן ס"ו וסימן רמ"א דבשטר לא מהני מחילה על פה, א"כ צריף דוקא בשטר לבטל שטר, וא"כ שטר שלהם אף שאמת הוא מ"מ אין לו פח שטר ואינו מבטל השטר גמור, מיהו באה"ע סימן ק"ה משמע מרמב"ם דמחילה מהני בכתובה ודייק בזה בחמ"ח דס"ל דמהני מחילה בשטר, ואיפשר דהיינו בכתובה דרבנו ולא נתחייב מדעתו רק בתנאי ב"ד ובמקום שאין כותבין סגי בלא שטר, לכן מהני נמי מחילה על פה: גם מ"ש פשרות נראה ג"כ הטעם ע"פ מ"ש בח"מ סימן נ"ב דבנתן עליו שטר הוי כקנין, וא"כ הוי כמו שטר מתנה וגם אם נכתב שנעשה בקנין כיון שדריף שהעדים קונין בקנין א"כ הוא מטעם שליחות ואין שליחות לעכו"ם, לכן לא מהני פשרות בדיניהם: במשנה האומר תן גט זה כו'.

תמוה בעיני מה לו להזכיר במשנה גט אשה, למה נאמר שהוא זכות הלא כל אשה עומדת להנשא ונשאת לו מדעתה, בשלמא בעבד אע"פ שנמכר מדעתו מ"מ איפשר שבתחילה נמכר מחמת שצריף לדמי מכירה ועכשיו נוח לו להשתחרר בחנם, אבל באשה מהיכא תיתי לומר שחפיצה להתגרש ול"ל למיתלי הטעם במזונות, ואיפשר לומר דנדאי אי אמרה שאין רצונה להתגרש ודאי לא מיגרשא, וע"כ איירי שעכשיו רצונה להתגרש וא"כ י"ל דזכות הוא לה למפרע, וצ"ל דמ"מ אף שעכשיו מרוצה בגירושין מ"מ ניחא לה שיתאחר הגט בכדי שלא תפסיד מזונות, אבל אם אין רצונה להתגרש אפי' בעבד שזכות הוא לו, מ"מ אם אין רצונו אינו משתחרר שהרי אינו חפץ בזכות זה וצ"ע: בתוס' ד"ה בגיטי נשים כו' אילו המגרש אשתו שלא מדעתה כו'.

ענין מהרש"א פירוש דברי התוס' דעבד יכול למוכרו בע"כ ולא תליא בידיעתו פלל, וצ"ל דהירושלמי מפרש במשנה הכי, מפני שהוא קנינו דלא תליא במה שפוסלו מן התרומה, וכמו כן באשתו לא תליא במזונות לפי האמת, וטעמא דמזונות אינו אלא לדבריו דר"מ דראוי שיהיה חוב מחמת מזונות, מיהו צ"ע דביבמות ס"פ האשה שלום מיבעיא לן במזכה גט לאשתו במקום יבם ומקום קטטה, משמע דאי הנה זכות גם באשה מתגרשת וא"כ סוגיין דלא פהירושלמי, ומיהו גם בש"ס לקמן דמפרש מפני שהוא קנינו דפסיל ליה נמי לא משמע פהירושלמי וצ"ע: בגמרא ש"מ מדרבנו התופס לב"ח קנה.

ויש לדקדק ל"ל למימר מדרבנו הא גם מדר"מ מוכח כן, דע"כ לא פליג אלא משום דס"ל חוב הוא לעבד, אבל בלא"ה הנה מהני, ויש ליישב דר"מ י"ל דצריף לטעמא דחוב אפי' אמרו זכי

בפירוש לא מהגני, משא"כ לטעמא דתופס לב"ח הנה מהגני זכי בפירוש, דהא דחי פל האומר תנו פאומר זכו דמי: שם התופס לב"ח קנה.

ויש לדקדק לשיטת הרי"ף בתשובה הביאו ה"ר"ן דתופס לב"ח הוא מטעם תקנה ונדקא בהגיע לו הפסד ע"י זה, א"כ קשה אפי' נימא דקנה נמי תיקשי למה יתקנו שישתחרר העבד מיד, דהא לא מפסיד מידי ולא גרע מב"ח אמיד שאין יכול לתפוס, ואיפשר לומר דבלא"ה תמהו התוס' איה מדמי לתופס לב"ח שהעבד עצמו אינו יכול לתפוס, לכן י"ל דמדמי הכי היינו אם אדם נעשה שליח מעצמו בשביל אחר לדבר שהוא לו לזכות, לכן משמע ליה פיון דהשליח תופס בשביל העבד אע"פ שהעבד לא מינהו לשליח מ"מ נעשה מעצמו שליח למה שהוא זכות לעבד וכמ"ש ה"ר"ן, וממילא זכה בשביל העבד אע"ג דבשעת נתינה שאומר לו הרב תן שטר שיקרור זה לעבדי אין האדון מדייק שיזכה בו מיד, מ"מ אינו מראה קפידיא לשלא יזכה בו מיד ואין הרב מדייק בזה, וכשנעשה שליח מעצמו לזכות לעבד בשעת מסירה ודאי אין קפידיא לאדון שהרי נתן לו מרצונו, לכן תליא אי נעשה שליח מעצמו לדבר שהוא זכות לאחר ולק"מ תמיהת התוס', וכן הם דברי ה"ר"ן, ובפני יהושע תמה על ה"ר"ן ולק"מ כדפרישית דמלשון תן אינו מורה שיקפיד הרב שלא יזכה מיד רק לא אמר זכי בפירוש ותליא אם נעשה שליח מעצמו לזכות, וזה ברור בכוננת ה"ר"ן וכן פוננתי לדבריו גם כן, והשתא י"ל דבלאו הכי קשה היכי קאמר ואפי' חב לאחרים מאי חב לאחרים איכא הכא, לאדון לא שייך חב שהרי נתן מדעתו, לכן ס"ל להרי"ף דנדאי אי אמרינן דנעשה שליח מעצמו א"כ אפילו חב לאחרים הוי שליח וקני מדינא, אלא שדברי הרי"ף הם לפי הפסקא דתופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ע"כ אינו נעשה שליח מעצמו, א"כ גם באינו חב לא הנה לו לקנות, וצ"ל כדברי הרי"ף דהוא מטעם תקנה לכן בחב לאחרים לא תקנו, משא"כ אי קני מדינא אין חילוק בין חב לאחרים לאינו חב, וא"כ א"ש דה"ק פיון דמדמית שיקרור העבד לתופס לב"ח ע"כ ס"ל דמדינא קני א"כ אפי' חב לאחרים נמי קני, ומסיק דליתא רק דאומר תנו פאומר זכו דמי, וא"כ י"ל מדינא לא קני כלל, רק במקום שאינו חב לאחרים קנה מטעם תקנה וכדברי הרי"ף, ודוק היטב, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה ש"מ כו' תימא לר"י כו' לפי שהוא חייב כאילו תפס בעצמו עכ"ל.

אע"ג דהמלנה בעצמו אינו רשאי למשכנו בביתו של הלנה מ"מ אהני ליה לתפוס כדאיתא בב"מ דף קט"ז בההיא דחביל ספינא דאשכבתא, א"כ עכ"פ יש לו פח לתפוס בעד חובו, משא"כ בעבד שאין לו פח לזכות שלא מדעת האדון: בא"ד פיון דהשתא ס"ד דתן לאו פזכי דמי עכ"ל.

לשיטת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דאע"ג דלא מצוי הדר ביה מ"מ לא הוי שיקרור עד דמטי לידיה דעבד ולהכי לא יתנו לאחר מיתה, א"כ איפשר לומר דהכי מדמי פיון דבאמת עדיין לא נגמר השיקרור והשליח נותנו בעל פרוחו של אדון שפיר מדמי לתופס לב"ח דגם העבד עצמו איפשר שיש לו פח לתפוס מן המקבל השיקרור, דכיון דיש לו פח ליתנו שלא מדעת האדון אע"פ שהאדון מוחה א"כ י"ל הה"ד בתפס העבד בעצמו מיד המקבל פיון דלא בעינן דעת האדון, א"כ שפיר מדמי לתופס לב"ח היינו אחר שפכר נתנו ליד העבד והוא אינו רוצה להחזירו לאדון אע"ג דלא ס"ד דתנו פזכו דמי מ"מ עכ"פ אהני ליה הנתינה שלא יחזור בו, ובדכי ניחא דקשה מה ענין תופס לב"ח הרי האדון נתנו מדעתו ומה שייך בזה חוב לאדון, אלא משמע כדברי רי"ף ורמב"ם וס"ד דע"כ לאו פזכי ממש דא"כ מאי לא יתנו לאחר מיתה הא בזפי זכה מיד, ולהכי ס"ד דתן לאו פזכי, ומ"מ אין האדון יכול לחזור דמהני מדין תפיסה פיון דעכ"פ האדון נתנו ליתן לעבד וזכות

הוא לעבד, ומשני דכל האומר תן פנכי דמי, אלא מיהת מדאפקיה בלשון תן בעינו דלימטי לידיה וכדברי הרמב"ם שמתלק בין תן לופי ודוק היטב: בד"ה התופס כו' אפי' עשאו שליח וכו' ודלא כפירש"י עכ"ל.

כבר הארכתי בחידושי פתובות ובחידושי ב"מ ליישב פירש"י, ומה שנתחדש אכתוב והוא די"ל דנדאי לסברת התוס' צ"ל דאע"ג דשנייה שליח אין לו לתפוס במקום שחב לאחרים, א"כ י"ל דנדאי פינון דאם היו המטלטלין ברשות לנה הנה הדין דכולם חולקין דאין קדימה במטלטלין ואם בא הלנה לסלק לב"ח הנה הדין שימתן לכולם בשנה שמוטל עליו לפרוע, א"כ י"ל דלענון זה שפיר מהני שנייה שליח שיהנה במקומו לקבל חלק המגיע עליו להתפרע מן המטלטלין הנתפסים שפיר מהני שליח שיזפה עכ"פ בחלק המגיע עליו שלא יפסיד ע"י תפיסת ב"ח אחר שהרי אילו בא ליד ב"ד היו חולקין בשנה ונעביד אינש דינא לנפשי' לכו יכול לשנייה שליח על חלקו עכ"פ שיזפה בחלקו, משא"כ בהך דיימר בר חשו אינו בא ליד ב"ד מטלטלי דיתמי לא משמעדי לב"ח כלל לכו גם שנייה שליח לא מהני: עוד איפשר לומר דנדאי שנייה שליח מהני שפיר, אלא דהתם י"ל ביימר בר חשו הא דמהני תפיסה במטלטלי דיתמי כשלא בא לרשותם היינו משום דבמשנה אמר דינתנו ליורשים שכולם צריכין שבועה ואין היורשים צריכים שבועה, א"כ י"ל דלמאן דס"ל דמהני תפיסה היינו משום דבתפס לא מפקינן מיניה בשבועה דרבנן כדאיתא בח"מ סימן פ"ב, א"כ פינון שתפס קודם שבאו לרשות יורשים אין צריף שבועה, לכו מהני שפיר תפיסה וזו דוקא תפיסת הבע"ד עצמו דקים ליה שלא נפרע, אבל אם השליח תפס אין לו לבע"ד ליפטר משבועה דאדרבה אנו אמרינן לשליח שלא יתגם עד שישבע, א"כ לא קני להו עד שימסרם למלנה עצמו וא"כ פינון דלא זכה לו מיד בתפיסתו אין יכול להחזיקם למסרם למשולח להפסיד לאחרים שעדיין לא שייף שיזפה המשלח דאפתי לא מיפטר משבועה ולא אהני תפיסתו רק שיוכל למסרם למשלח וכינון דלא, זכה בהם מיד מטעם שלוחו של אדם פמותו לא יוכל לקנות בשביל שחב לאחרים, מה שאין כן רש"י מייירי בתופס מלנה דמחוייב לשלם מן מטלטלין דמיניה אפי' מן גלימא דעל כתפיה שפיר יש לומר שלוחו פמותו ודו"ק: עוד איפשר דרש"י דייק בלישנא בב"מ הואיל ולא עשאו שליח לתפוס, א"כ י"ל דלהכי מיקרי חב לאחרים משום שאם יקנה זה בשביל המלנה א"כ אם יאגס מיד השליח לא יפטר הלנה מן המלנה וא"כ הוא שנה עם שאר בעלי חובות, א"כ נפסדין הבעלי חובות אחרים על ידי תפיסתו, לכו בעשאו שליח לתפוס היינו שיתפוס לגוביינא ושייחייב באחריותו שאומר אני עושה אותך שליח לתפוס עבורי משמע שיהנה במקומו לתפוס א"כ הני פאילו תפס בעצמו ופטור הלנה מן האחריותו לא מיקרי חב לאחרים שהרי מה שגובה לעצמו בדין גובה שאין דין קדימה במטלטלין, והשתא בהך דיימר בר חשו אף שאמר לשלוחיה זיל תפסה פינון שלא עשאו שליח לתפוס רק הנה שלוחו בלא"ה לדברים אחרים כדדייק לישנא דאמר ליה לשלוחיה, א"כ אף אם יתפסנה השליח ויאגס מידו פינון שלא אמר הנה שלוחי לתפוס א"כ לא נפטר מן האחריות שפיר מיקרי חב לאחרים שאם יאגס מיד השליח יהנה שנה בקרקעות שהניח הלנה, ושפיר מיקרי חב לאחרים: עוד י"ל דשנייה שליח לא מהני היינו דמה לו להיות שליח לחוב לאחרים אבל י"ל דדוקא הא דעביד שלא פהוגן להפסיד לב"ח אחרים מיקרי שעשה שלא פהוגן, אבל בשנייה שליח לתפוס שיזפה עכ"פ בחלק המגיע אליו שפיר מצי עביד, דלמה יתפסו אחרים ויפסיד חלק המגיע אליו אינו מן הדין ג"כ, ועפ"ז י"ל דס"ל לרש"י דנדאי אי עביד שלא פדין לגמרי מה לו להיות שליח לחוב לאחרים, אבל היכא דראוי שעכ"פ יקח חלק המגיע על חובו, מן הדין שיהנה שליח שלא יפסיד וכינון דלא עביד שלא פהוגן שפיר

הווי פמותו ויכול לתפוס לגמרי לכן מהני שוניה שלים פינן דעל המגיע על חלקו אין לו להשגים בחובות אחרים שפיר יכול לשוניה שלים ונהו פמותו וזכה בפל, וכעין מ"ש הש"ך בחייב לתופס מיגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה פאן נמי מיגו דמהני השליחות על חלקו מהני לגמרי, והשתא י"ל ביימר בר חשו דנהו חובת היתומים דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי פלל לב"ח א"כ לא הנה לו להיות שלים פלל וכלל ולק"מ ודו"ק, ובהכי ניחא מה שיקשו על פירש"י במציאה אמאי לא מהני] במתני' אמר תנה ומשמע לא קנה חברו הא שוניה שלים וא"כ מ"ט דמ"ד דלא קני ליה חברו: ואגב אורחא אמרתי לבאר מ"ש הש"ך ראיה דהיא דחייב לתופס יכול לתפוס אפי' יותר ממה שחייב לו אע"ג דלא מצי לזכות לנפשיה, והביא ראיה מהא דאפי' למאן דאמר מגביה מציאה לחברו שלא קנה חברו דלא אמרינן מיגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי לחבריה מ"מ בשנים שהגביהו מציאה זכו דאמרינן מיגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה, ומדמי הש"ך בחייב במקצת לתופס זכי נמי לחבריה, ולענ"ד לאו ראיה הוא דאנן הכי קאמרינן דאין לו לתפוס בשביל חברו דמה לו לתפוס ולחוב לאחרים, ולהכי נמי בחייב לתופס אין יכול לתפוס רק מה שמגיע לו בערף זה לא מיקרי חב לאחרים, אבל בשביל אחר אין לו לתפוס ודיו להפקיע את עצמו, אבל בשנים שהגביהו מציאה לא שייך לומר מה לה לזכות בשביל אחר, דנדאי למ"ד המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו דמיקרי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים היינו פינן שאינו חפץ לזכות לנפשו מה לו להגביה ולהפסיד לאחרים, אבל פאן שמגביה בשביל עצמו ולפי שאחר נמי תופס בו קנו שניהם.

א"כ אם לא ירצה לזכות לאחר גם הוא לא יקנה דהוי פמונח ע"ג קרקע פדאימא בגמרא שם, וע"כ צריך לזכות בשביל השני דאל"כ גם הוא לא יקנה, משא"כ הכא יוכל לזכות פדי חובו ולא יותר, ואין ראיה פלל, ועוד יש לדחות דכאן אם חפץ לזכות יותר בשביל ב"ח אחר הרי חב לב"ח אחרים א"כ נימא שלא יזכה רק פשיעור חוב של עצמו ויכול אחר לזכות פמונח או שישלקו פל בעלי חובות פמונח, משא"כ בשנים שהגביהו לא שייך לומר שחב לאחרים, שהרי אם הוא לא יזכה בשביל האחר אין שום אדם יכול לזכות מחמת מקצת שהוא תפוס בו, ואין לנו לומר שמוחייב להניח מה שתפס ע"ג קרקע וליכא ראיה פלל, ודוק היטב: ולכאורה קשה בחייב לתופס איך יכול לתפוס הא היתר מן החוב שלא יוכל לזכות בו הוי פמונח ע"ג קרקע ואם אינו זוכה ביתרון לא יזכה פלום, וי"ל דאמרינן פמאן דפסיק דמי ודוקא התם בתפסי רק בכרפשתא פדמוקמינן התם לא יוכל לזכות רק עם חברו, אבל בתפס לגמרי קונה עד מקום שיזדו מעצת, לכן בתפס לרשותו שפיר זכי במקצת פדי חובו: בא"ד וא"ת דהכא קאמר ר' יוחנן כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל דר' יוחנן ס"ל דאי לא קנה לחברו קנה המגביה, וכמו שפירש"י פ' משילין דס"ל הכי לרב נחמן, א"כ י"ל להכי קני לחברו דלא מיקרי חב לאחרים פלל שאם לא יקנה זה שהגביה בשבילו יקנה המגביה, משא"כ בחוב שאינו חייב לתופס, אם לא יקנה חברו גם הוא לא יקנה ויוכל ב"ח אחר לזכות בו וא"ש, ואף דהתוס' הקשו שם על פירש"י פינן דלא נתפנין לקנות, אין זה קושיא דדוקא משום חברו לא נתפנין לקנות, אבל אם לא יקנה זה שהגביה בשבילו י"ל שחפץ לזכות בו, אלא דרש"י גרס שם רב נחמן ס"ל קנה המגביה אע"ג דס"ל דלא קנה חברו משום דמיקרי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים, וקשה מאי חב לאחרים הוא מה להן אם יקנה המגביה בשביל עצמו או בשביל חברו, וי"ל דרב נחמן ס"ל דדנין על תחלתו שלא הנה לו להגביה פלל בשביל חברו פינן שאינו חפץ לזכות לעצמו לכן לא קנה חברו רק קונה לעצמו, וכיון שאינו חפץ לקנות לעצמו לא יגביה פלל פשיהיה הדין לא קנה חברו, ור' יוחנן ס"ל דביתר השתא אזלינן דאם לא יקנה חברו יקנה לעצמו, א"כ אין נ"מ לאחרים אם קנה חברו ודו"ק.

ובלא"ה יש לחלק דבש'למא בב"ח מיקרי חב לאחרים שיפסידו ע"י זה מחובם המגיע להם, אבל במציאה אין פאן חוב רק מניעת הריוח ואין לשום אדם הפסד מזה: בד"ה פל כו' וא"ת וקא ר' יוחנן כו' עכ"ל.

איפשר לומר דשם בלא"ה נהי דאמר זכה לי מ"מ יוכל היאך לומר מ"מ אדעתא דנפשיאי אגבהית, וצ"ל פיון דאמר זכה לי ה"ל לגלויי דעתיה שאינו חפץ לזכות לו, וא"כ י"ל פל שלא אמר זכה לי לאו עליה רמיא לגלויי שמגביה לעצמו פיון דלא אמר בפירושי זכה לי לא איכפת ליה בדבריו פלל דיכול לומר מלשון תנה לי הגביה ע"ד שלא יזכה רק פשיטתנה לו, ולמ"ש התוס' לקמן דתן פזכי לא הוי רק פשמוסר הדבר מיד ליד, א"כ שם שאומר תנה ואינו מוסר לו לא הוי פזכי ולק"מ ודו"ק: בא"ד למה הוצרכו לתמן כו' עכ"ל.

לכאורה ה"ל לאקשוני טפי, דל"ל מעמד שלשתן הא תן פזכי, ואיפשר לומר דמעמד שלשתן אפי' לא אמר תן רק שאמר קבל מפלוני מנה זו אע"ג דלא אמר תן פלל, לכו הקשו למה הוצרכו לתמן פיון דסתמא אומר בלשון תן וה"ל פזכי, ועמ"ש במקומו בדר"ג ע"ש בארנפה: בא"ד דשיחורור הוי פעין מלנה כו' נייח נפשיה עכ"ל.

וקשה הא קיי"ל מתנה פמכר משום דאי לאו דטרח וארצי קמיה לא יהיב ליה, ומצאתי בפני יהושע שהרגיש ג"כ בזה, ונראה דע"ז אנו דנין אם טרח קמיה כ"כ בהחלט שיתן לו במתנה או שעדיין לא נגמר בדעתו אם ראוי ליתן לו המתנה, ע"כ מיתלא תלי וקאי שאינו אומר זכי בהחלט רק שייר לנפשיה שיוכל לחזור, אבל בשיחורור אי לאו דעביד ליה נייח נפשיה לא היה מתחיל השיחורור פלל ולטרות לכתוב ולחתום ולהעיד עדים ע"ז, מיהו לולא דברי התוס' היה נראה שאין לחלק רק באופן זה דכאן פיון דטרח לכתוב ולחתום שטר ולמסור מסתמא גמר ויהיב והוי תן פזכי דמסתמא לא טרח בכדי אי לא גמר בדעתו לשיחורו, ובמתנה נמי אם נתן לו שטר מתנה ואמר תן לפלוני הוי נמי פזכי, אבל בנתן לו מנה ואמר תן לפלוני אין ראיה שרוצה שיזכה מיד דילמא לא אקני ליה עד דיהיב ליה, ואם יחזור בו יקחנו מן השליח, ולא הוי תן פזכי רק היכא דחזינו דטרח לזכות לו בשטר אמרינו דתן פזכי ואמר לשליח תן ליפות פחו שיהיה השטר ראיה ביד הזוכה, משא"כ זכי אין בו משמעות רק לפי שעה שיקנה ועדיף למקבל שאומר תן שתהיה ראיתו בידו, אבל אם מסר חפץ ואמר תן לא מוכח דאקני ליה מידי די"ל דלא אקני ליה עד דמטי לידה, ומיושב פל גושית התוס' מתנה לי, וכן במעמד שלשתן לאו פזכי רק מדין מעמד שלשתן דתן לא הוי פזכי היכא דמסר הדבר פשהוא בעינא, וזה חילוק נכון בסכרא: בפירש"י ד"ה מי שליקט ב"ה עשיר כו'.

וקשה אפי' בבעל השדה יכול לפרש והיינו פיון דס"ל דאמרינו תרי מיגו מיגו דאי בעי מפקר ומיגו דאי בעי זכי א"כ אפי' בבעל השדה יכול לאוקמא, ועיין בתוי"ט פ"ה דפאה ומ"ש בחידושי מצינא, ואיפשר לומר דקשיא איך נימא אי בעי מפקר נכסי' הא אחר יזכה בהם, לכו איפשר דאירי שיש לו מאתים וזו בצמצום ופקיר פחות מש"פ ולא יהיה לו מאתים במילואן ויכול ליקח פיון שאין לו מאתים, ואף דאיתא במס' פאה מאתים חסר דינר, איפשר דלאו דוקא דכל שאין לו.

מאתים במילואן יכול ליטול, א"כ יוכל להפקיר וזה לא שייך בבעל השדה, עוד איפשר לומר שיפקיר מקצת מן השדה ולא יפרש איזו צד מפקיר א"כ לא יוכל הזוכה לזכות שהרי ידחה אותו לצד השני וקמי שמיא גליא שהפקיר, וקודם שיזכה בשני הצדדין יחזור ויזכה הוא קודם שיזכה לו.

אחר, ובבעל השדה לא שניף פן, מיהו איפשר בכה"ג לאו הפקר הוא שאין אדם יכול לזכות לשעה, בפרט לפירש"י לעיל דף ט' דלא קני דבר שאינו מסוּגָּם: (דף י"ב ע"א) בגמרא דילמא לא היא כו' דאי בעי מפקר לנכסו וקשה מנ"ל לאוקמא דבעשיר מיירי, הא לפום הך אוקימתא אפי' בעני מצי איירי, ומ"מ רבנן ס"ל דלא זכה משום דכתיב לא תלקט לעני וגו' ומה לו ליכנס בזה אי אמרינן תרי מיגו לידחי בפשיטות דילמא ע"כ לא קאמר אלא משום מיגו דאי בעי זכי לנפשיה, ואיפשר לומר לפמ"ש התוס' שהקשו נימא אי עביד מהני ותירצו פיון דכתיב לעני ולגר תעזוב מוכח דלא מהני, א"כ י"ל דלא נתמעט מזה רק בעשיר דלא שניף לומר שיזכה בו שהרי הוא עשיר והתורה קפדה שיצתו לעני, משא"כ אי מיירי בעני אף דכתיב לא תלקט לעני וגו' י"ל אי עביד מהני: בתוס' ד"ה אלא כו' וא"ת למ"ד בתמורה כו' עכ"ל.

לכאורה נראה דכאן לא נתפנון לזכות באיסור דלמה יתפנון לעשות איסור, וכה"ג פתבו התוס' בתמורה דף ו' בד"ה שאני דבהך דחבל סכינא דאשפכתא שלא נתפנון לעשות איסור, ואיפשר דקשיא להו להתוס' דאם נימא במתפנון לעבור קנה לאבני א"כ לאבני לקי וה"ל למימר נ"מ בין אבני לרבא בליקט לעני אי לקי ואי קני, ובש"ס לא משפח נ"מ בין אבני לרבא, מיהו קשה גבי סכינא דאשפכתא נמי י"ל נ"מ בדרהו זה במתפנון לעבור, דלאבני קנה ולרבא לא קנה וצ"ע: בא"ד וא"ת גילף מהקא כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל דלא מוכח מגביה מציאה דאיכא למימר מיגו דזכי וקרא איירי בעשיר דאיכא תרי מיגו ולא ילפינן חד מיגו מתרי מיגו: בא"ד ולרב חסדא כו' עכ"ל. קשה דילמא רב חסדא ס"ל לכ"ע לא תלקט אתי להזהיר לעני על שלו ופליגי בתופס לב"ח מסבא: בגמרא שמעת מינה יכול הרב כו'.

בספר פני יהושע הקשה הא פשיטא פיון דנתן לו שיחרור ואינו חפץ במעשה ידיו שהברירה בידו שלא ליתן לו מזונות ודחק, ונראה דלא ק"מ דהכי פרכינן משום דתלי התנא הטעם במזונות משמע ליה דמסתמא אין השיחרור לו זכות אי משום תרומה אי משום דניחא ליה בשפחה, אלא דאנן אמרינן פיון דהברירה בידו שלא ליתן לו מזונות פלל א"כ זכות החירות עדיף ליה ממה שישאר עבד ויהיה מותר בשפחה דזילא ליה דאם אין לו לאכול אינו מתאנה לפריצות, ולהכי קאמר שפיר דשמעת מינה דיכול דאם אינו יכול א"כ אמאי תלו רבנן הזכות במה שהברירה בידו שלא יזונו דמצד זה אין פאן זכות דמ"מ יש לו מזונות או מרבו או ממעשה ידיו, ומשני דאמר ליה צא וע"ז עצמו נקרא זכות מאחר שבעודו עבד יז הרב על העליונה בעודו יוכל לומר אין לה מזונות ובלא ספק אומר לו צא לכן ניחא החירות מצד המזונות, ועיין מ"ש בסמוך בלשון התוס': בתוס' ד"ה עבד כו' וא"ת כו'.

ואיפשר לומר דאע"ג דלא ספיק ס"ד שיתן לו מזונות כדי שיוכל למנוכו לאחר, דפעמים ימצא מי שיקנה עבד בשביל השתמשות פל דהו כמו שמיצונו עבד לרוץ לפניו ולכבוד בעלמא קונהו, ומשני דעבדא דנהום פריסיה ל"ש למריה ולמרתיה למאי מיתבעי, ולהכי ניחא דנקט מרתיה ומאן דכר שמה הקא, לכן יש לומר דקמ"ל דמ"מ איפשר שתקנהו אשה דהא איתא בכתובות דף נ"ט ע"ב בהכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת, א"כ י"ל שתקנה אותו אשה כדי שתפטר ממלאכות אלו, להכי נקט נמי למרתיה שגם אשה אינה קונה אותו בשביל דברים אלו פיון דנהום פריסיה לא שניא, גם י"ל דס"ד שיתקנונו כדי להוליד ולדות כדאשפחן בעבד עברי דדריש פי משנה שכר שכיר עבדך שעבודתו בלילה הוא מה שמוסר לו שפחה והולדות לאדון,

ומשני פניו דנהום פריסיה לא שניא אינו קונה אותו בשביל דברים אלו ודו"ק: בגמרא ת"ש עבד שגלה כו' אין רבו חייב לזונו.

ויש לדקדק הא בכתובות דף ק"ג איתא אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולין יורשים לומר אם את אצלניו יש לה מזונות ואם לאו אין לה מזונות, ופריה וליתבו לה פי יתבא התם מסייע ליה לרב הונא דאמר ברפכת הבית ברנפה ע"כ, הרי דמפרשינו אין לה מזונות רק כפי ברפכת הבית א"כ פאן נמי נפרש אין רבו חייב לזונו רק כפי ברפכת הבית, ואין לומר דא"כ אשה שגלתה נמי אינו חייב יותר מברפכת הבית, די"ל באשה נדאי מחנניב ליתן לה בשלימות פיון דאינה חייבת בזה כמו באמרה בשביל שהיא ילדה והם ילדים דננין אותה והיא בבית אביה, ואיפשר דא"כ אין רבנותא שמעשה ידיו לרבו פיון דנותן לו מזונות רק עיקר רבנותא שאינו מנכה ממעשה ידיו מה שצריך יותר פשהוא בפני עצמו, וא"כ ה"ל למימר שכל מעשה ידיו לרבו: בפירש"י ד"ה עבדא כו' אבל אשה כף התנה עמה בכתובתה כו' עכ"ל.

לכאורה תמוה הא מזונות מחייב מדאורייתא או מדרבנן בלא תנאי בתנאה, ועיין בפ"י, ונראה דאפי' למ"ד מזונות דאורייתא היינו פשהיא אצלו כמ"ש שארה פסותה ועונתה לא יגרע, אבל פאן שהאלקים אנה לידה שצריכה לברוח אין בזה עיקר מדין תורה ולא מתקנה רק שמספר בתנאה נלמד שמתחייב במזונות אף שאינה אצלו מאחר שאין היא חייבת בזה, לכן ה"ה בגלתה דחייב במזונותיה ודו"ק, פן נ"ל בפירש"י: מיהו זה דחוק דהא תנאי בתנאה אינו אלא באלמנה, לכן לולא פירש"י הנה נלענ"ד ע"פ דאיתא במכות דף י' וברמב"ם רפ"ז מהלכות רוצח תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנאמר וחי בהם עבד ליה חיותא, א"כ אף דאין הפעל חייב ליתן מזונות לאשתו פשאנה עמו מ"מ הנה הדין להגלותו עמה משום חיותא דידה לכן בע"כ צריך ליתן לה מזונות: בתוס' ד"ה מאי שנא כו' פירוש אי כו' אבל כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים, ונלענ"ד ליישב דבלא"ה קשה מאי פריה מעבד שגלה ודייק ד יכול לומר עשה עמי ואיני זנף, דילמא בערי מקלט הוא דאין צריך ליתן לו מזונות, דהא איתא במכות דאמותיהן של פהנים גדולים מספיקין מים ומזון לרוצחים שלא יתפללו על בניהם שלא ימותו א"כ יש לו מזונות ממקום אחר, ודוחק לומר דאי יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנף א"כ אין לו תועלת במיתת פהן גדול שהרי הרב יעבוד עמו ולא יתן לו מזונות לכן לא יספיקו לזה העבד שאפי' לא יתנו לו לא יתפללו, דזה דחוק, דמ"מ נדאי ניחא ליה שלא לישוב בערי מקלט פיושב בבית הסנהר דאל"כ לא יכפר לו הגלות כלל, אלא נראה דאין הרב יכול לפטור עצמו מחיובו פיון שאין חיוב על אמותיהן של פהנים גדולים וכשירצה הרב מעשה ידיו מחנניב ליתן לו מזונות, והשתא י"ל אי אמרת בשלמא ד יכול לומר עשה עמי ואיני זנף י"ל דקמ"ל בגלה לעיר מקלט אף דאמותיהן של פהנים גדולים מספיקין לו מים ומזון ס"ד שיזכו בקצת מעשה ידיו, דאף שיכול לומר עשה עמי ואיני זנף מ"מ ניחא ליה לאדון שיהיה ארוחתו ארוחת תמיד שיכול להשתפר טפי הנה ס"ד שיתן מקצת לאמותיהן של כה"ג שע"י זה יכול להשתפר טפי, קמ"ל דמ"מ מעשה ידיו לרבו, אבל אי מייירי להעדרה פריה שפיר מ"ש ערי מקלט דפשיטא דההעדפה של רבו אחר שמתפרנס ממעשה ידיו ודו"ק: בגמרא ה"ק ואם מספקת וא"ל צאי כו' רשאי.

וקשה לפי הך דיעה בש"ע סי' ס"ט ובב"ש סק"ד דבעינן דוקא שקיבלה, א"כ קשה פיון שהיא מרוצה איה שיהי לומר רשאי, הא פשיטא שאם היא מרוצה שיכול לומר לה פן, דלא שיהי סברת הש"ס מהו דתימא פל פבודה כו' דאטו אם אינה תובעת שאנן לא נפוה אותו מבלי תביעה ממנה,

ואפ"י נימא דאיכא רבותא בקא דרשאי דלא תימא שאפ"י היא מרנצה לא מהני משום כל פבודה, דההיא רבותא מצי לאשמועינן נמי באמרה איני ניוונת ואיני עושה, אלא ודאי פשיטא לן שייכול לומר צאי כו' אפ"י אינה מתרצית, ואיפשר דה"ק ואם אמר לה צאי קודם שגלתה ונתרצית רשאי גם עכשיו דבקה שפיר י"ל משום כל פבודה יכולה לחזור, ובזו יש ליישב מה שנדחקו התוס' דבלא"ה נמי קשיא מאי למימרא, ולפ"ז ניחא דאי פולה בדספקא א"כ י"ל דהא גופא קמ"ל דאע"פ שאינה מתרצית יכול לומר צאי, דבריינתא בסתמא איירי בכל גונו, אבל השתא דמוסיפין על הבריינתא דבריישא איירי בלא ספקא ומוסיף על הבריינתא אם ספקא א"כ אינו מוכרח דקמ"ל דרשאי לומר אע"פ שהיא אינה מתרצית דכיון דמוסיף יכול להוסיף אם מספקת וקיבלה, ע"כ לא להכי אתי ופריף שפיר מאי למימרא דלא נידון מן הבריינתא דרשאי לומר לה בע"כ, כיון דבע"כ צריף להוסיף תו לא מוכחא הך מילתא, ודוק היטב: בתוס' ד"ה פי היכי דחזו כו' הקשה ה"ר יצחק כו' מצנה לפדות כו' עכ"ל.

ולא דבריהם הנה נ"ל לחלק דנדאי שם דחזינו דעביד לשם מצנה ואינו חס על ממונו כיון דמצנה לפדות העבדים לא ימנע מן המצנה, משא"כ ה"ק א"כ ה"ל דלא יתן לו פלל שמדחהו אצל רבו ורפנו ס"ל דכיון דחזו שלא יתן לו הרב מרחמי עליה דמה חייב העבד במה שאין רבו רוצה ליתן לו: בד"ה א"ר המקדיש ידי כו' וא"ת כו' ה"ל למימר שהקדישו כו' ידיו למעשהו כו' עכ"ל.

תירץ התוס' דחוק, ולענ"ד י"ל דנדאי פולו קדוש אי איפשר לומר דא"כ נאסר ההילוף והדיבור עליו במה שנהנה ממנו, א"כ אי איפשר לו ליהנות פלל ונאסר בדיבור והילוף וכל תנועותיו, וא"כ לפמ"ש התוס' בכחובות פ' המדיר דף ע"א דבאוסר כל פירות הוי גדר שוא שאי איפשר לקיימו, א"כ איפשר דגם פאן אינו מועיל ההקדש כיון דאי איפשר לקיימו כיון דקונם נמי אינו חל בכה"ג, משא"כ במקדיש ידי עבדו דאינו גדר שוא דאיפשר לו להתפרנס מן הצדקה או שהיה לנה ואוכל: בא"ד אי נמי כו' אבל מקדיש ידי עבדו הקדיש מלאכת ידיו דלא שייף לומר בענין אחר עכ"ל.

וקשה נימא דהקדישן נמי קדושת הגוף ופשטה קדושה בכוליה כדאיתא בקידושין דף ז' לענין קידושין דמדמי לאומר רגלה של זו עולה דהוי פולה עולה, וכאן נמי נימא שהקדיש הידים דליהוי עם קדוש וממילא פשטה קדושה בכוליה כמו ברגלה של זו עולה, והש"ס מדמי קידושין לעולה ע"ש בתוס' ואיך פתבו דלא שייף לומר בענין אחר וצ"ע: (ע"ב) בתוס' ד"ה ולימא כו' משום דפשיטא דהקדש ניחא ליה כו' עכ"ל.

לכאורה אינו מובן במאי ניחא ליה להקדש טפי מן האדון, דהא האדון אומר לו עשה עמי וע"כ ינהי לו מזונות שיחזור על הפתחים, א"כ גם ההקדש לימא ליה פו, ונראה דנדאי אי א"ל הרב הכי מסתמא יודע שלא יפסיד העבד שאף אם יחזור על הפתחים יכול לעבוד עבודתו אשר צריף לו, אבל ה"ק דדניקינו מן הבריינתא מדכיל להקדישו ואין העבד יוכל להתפרנס ממעשה ידיו ע"כ לומר שייכול לומר לו עשה עמי ואיני זנף להכי צריף ללוות ולאכול, אבל באמת אי לא הקדישו לא הנה אומר לו עשה עמי ואיני זנף דניחא ליה טפי בעבודתו ושיתן לו מזונות: ומה שהקשה המהרש"א לוקמא באינו מעלה מזונות ולנה ואוכל להעדרה דמזונות, ותיירץ המהרש"א דכיון דניזון ממעשה ידיו ניחא ליה להקדש שלא ילנה להעדרה דמזונות ע"ש, והוא דחוק, ולכאורה נראה דכיון דאינו נותן לו מזונות ולפום סברא דאין יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנף א"כ אין הידים ברשותו, ולשון המקדיש ידי עבדו משמע שהידיים ברשותו להקדישן, ואף דהעודף

מן המזונות יכול להקדיש ה"ל קני את נחמור, דהא מה שצריך לו למזונות אינו חל ההקדש והוא הקדיש פל מעשה ידיו, וכי היכי דלא חל ההקדש על מזונותיו הצריכים לא חל ההקדש נמי על המותר וא"כ לא חל ההקדש כלל, וא"ש ודו"ק, ועיין סוגיא דהמקדיש מעשה ידי אשתו: מיהו לפום פשטא י"ל דלישנא דלנה ואוכל ועושה ופורע משמע דאחר שלנה ואוכל הוא שעושה ופורע, אבל מעיקרא לא יוכל לעשות כלל שאם יעשה ויצטרף פרוטה יחול ההקדש, א"כ ע"כ לא איירי לענגן העדפה דאם ניזון ממעשה ידיו הרי גם קודם שלנה יכול לעשות כדי פרנסתו, ולישנא משמע שאין יכול לעשות כלל קודם שאוכל מהשלנה, משא"כ אי מעלה לו מזונות משלו באמת אין יכול לעשות קודם שלנה ואוכל שצריך לשלם פחות פחות מש"פ ודו"ק: בד"ה פחות מש"פ כו' והקשה רבינו יצחק כו'.

נראה לפרש כפירש"י דהכא איירי שנושף לאחד בפחות מש"פ נמצא שלא שינה חיוב על המשפיר ליתן לו חצי פרוטה שהרי הוא ת"י המשפיר, ושיעבודא דר' נתן לא שינה בתצי פרוטה, וכיון דזה לא משועבד להקדש א"כ פשוטנה לעבד לא חילל ההקדש עלה שנותנה שיוציאנה לחולין, וכ"ש אי מקדים לו החצי פרוטה בעד שפרו שעתיד להשתפר דמעולם לא משועבד להקדש: בגמרא אלא אי אמרת כו' דאי לא עבדא מאן פלח ליה כו' ויש לדקדק דבפשיטות נמי תיקשי דרב אדרב וע"כ איירי הוה במעלה והוה בלא מעלה, ונראה בלא זה לא היה יכול להקשות די"ל דלעולם ס"ל דיכול לומר עשה עמי ואיני זנה, והא דעושה ואוכל היינו משום דמסתמא לא היה דעתו שלא יזון ממעשה ידיו כיון דלא קאמר ליה בפירוש, ואמרינן מסתמא אין דעתו להקדיש רק המותר, אבל השתא דיהיב טעמא עבדא מאן פלח ליה אי לא קאי רק על שאין דעתו רק להקדיש המותר אין זה טעם כלל דהא איפשר ללוות ולאכול כדלעיל, וע"כ יהיב טעמא שאין יכול להקדיש כלל מעשה ידיו ושפיר דייק דאין יכול ודו"ק: בתוס' ד"ה שאם כו' וא"ת טפי ה"ל למינקט לפי שאוסרו בשפחה כו' עכ"ל.

התוס' נדחקו, ואיפשר לומר דנדאי בהא דנקט תרומה היינו כדפריש לקמן דלא אמרינן אי בעי זריק ליה גיטא כיון דערק, ע"כ בערק קים ליה דאוכל בתרומה עבד פהו שפחה, א"כ ע"כ לומר דבברח לא נתיאש, דאילו נתיאש אינו אוכל בתרומה דהוי הפקר, א"כ מהאי טעמא גופיה מותר בשפחה כיון שעדיין אוכל תרומה על פרוטה לא נתיאש ומותר נמי בשפחה, וכמ"ש התוס' לקמן דף מ' ודו"ק: עוד איפשר לומר דנקט האי טעמא אם כבר אמר שנושפתהרר א"כ שוניה חז"א ואסור בתרומה, אלא שנותן אמתלא לדבריו שלכך אמר שנושפתהרר שהיה סבור שיהיה מותר בבת חורין, ועכשיו שאינו נאמן לישא בת חורין מודה ששקר ענה ובאמת הוא עבד, וא"כ אין לדון בו מכח זכות שאוסרו בשפחה, דא"כ לא הוי אמתלא כיון שאסור בשפחה לפי דבריו, א"כ ע"כ לומר דניחא ליה בבת חורין טפי, אבל משום טעמא דתרומה שפיר י"ל דהנה ניחא ליה טפי בבת חורין אף שאסור בתרומה, והשתא שאינו נאמן לישא בת חורין הוי אמתלא שפיר שלא יאסר בתרומה ובשפחה כיון דנותן אמתלא שלא אמר כן רק בשביל שניחא ליה בב"ח ודו"ק: בד"ה השבתוני כו'.

התוס' נדחקו, ואיפשר לומר דנדאי רבנן ס"ל דאין חולקין תרומה לעבד בלא רבו, א"כ אם ירצה שלא לזונו מספקת תשובה זו גם על תרומה דאינו מרויח בתרומה שלא יתנו לו בלא רבו, אבל ר' מאיר ס"ל דחולקין לעבד בלא רבו א"כ הכי קאמר השבתוני על המזונות היינו לפי שיתתכם השבתם שפיר על התרומה, אבל לפום שיטה דידי דחולקין תרומה לעבד בלא רבו א"כ לא

השבתוני על תרומה דס"ל דחולקין תרומה לעבד בלא רבו נאפן יברח יוכל לאכול תרומה ודו"ק:
בפירש"י בד"ה וכי תימא כו' זריק ליה גיטא ברה"ר בתוך ד' אמות עכ"ל.

צ"ע למה פירש"י ברה"ר הא ברה"ר לא קנו ד' אמות, ואיפשר דלאו דנקא ברה"ר אלא בצדי
רה"ר כדאימא בפ"ק דב"מ, וצ"ע לפי מ"ש ה"ך"ן הביאו הש"ך בח"מ סי' ר' דבקדם פלי לד'
אמות לא קני ד' אמות דהד' אמות שייכים לבעל הכלי, וא"כ פיון דמה שקנה עבד קנה רבו הד'
אמות שייכין לאדון, וצ"ל דאמרין גיטו ותצירו באים כא' גם בד"א, וצ"ע דלקמן פרק הזורק
למ"ד דמוקי בכותב לה בעודה ארוסה ולא ס"ל גיטא ותצירה באים כא' איהו יפרש הוה ברייתא
דאי בעי זריק ליה וצ"ע: בתוס' ד"ה וכ"ת כו' וא"ת מה בכך כו' אם לא יקבלנו יכול רבו לפוסלו
מן התרומה עכ"ל.

והקשה מהרש"ל א"כ גם באשה יכול לזרוק לה גט ומפסיד מזונות, ונראה דבאשה ודאי קפידא
הוא שמפסדת מזונות לפי שעה עד דזריק לה, משא"כ בעבד שאינו מפסיד מזונות רק אי מזדמן
לו תרומה, א"כ משום שעה מועטת לאו חוב הוא לו דמאן לימא שיזדמן לו תרומה לפי שעה:
מיהו בעיקר קושנית התוס' י"ל דנדאי דחוק לומר דבשביל הפסד אכילת תרומה יתנה השחרור
חוב, לכן נראה לפמ"ש התוס' דבמתנה לא אמרינן תן פנכי רק במלנה ועבד ה"ל פועין מלנה דאי
לאו דעביד ליה גניח נפשיה לא הנה משחררו, אבל בלא"ה לא הני תן פנכי, א"כ י"ל דהתוס' ס"ל
פיון דפוסלו מן התרומה איפשר דלאו לטובתו משחרר ליה פיון שפוסלו מן התרומה י"ל דלרעתו
עביד א"כ ממילא לא הני תן פנכי, והשתא הכי קאמר וכ"ת אי בעי זריק ליה גיטא והיינו דמסתמא
לטובתו משחררו, דאין לומר דעביד פדי לפוסלו מתרומה דהא יכול לזרוק לו גט ולפוסלו, א"כ
ע"כ לטובתו עביד והני שפיר תן פנכי, וע"ז קאמר שביק ליה ועריק לעלמא, וא"כ בגט אשה
דהני חוב מצד עצמו שמפסדת מזונות אף דאי בעי זריק לה גט מ"מ הני חוב ולא מהני ודו"ק:
בד"ה שביק ליה ועריק כו' משמע כו' וא"ת ליחוש כו' עכ"ל איפשר לומר דר"מ לשיטתיה דס"ל
בלוקח יין מבין הכותים ומייתי לה לקמן דף כ"ו דלא חיישינן שמא יבקע הנוד, א"כ י"ל גם כאן
מוקמינן ליה בחזקת עבד ולא חיישינן לאוסרו בתרומה, א"כ ממילא דאין יכול למוכרו לישראל
מה"ט גופיה דחיישינן שיאכל תרומה, ורבנן ס"ל דיכול למוכרו ובאמת אין יכול לאכול תרומה
מה"ט גופיה: ובהה"ש ליישב מה שהקשו התוס' ד"ה שאם דטפי ה"ל למינקט טעמא דשפחה,
ולפ"ז ניחא דר"מ לא בעי אלא לאסוקי דלא תיקשי בעבד פהו הרי מפסיד נגד זכות שיש לו
שמונתר בשפחה הרי מפסיד כנגדו אכילת תרומה אם הוא עבד פהו, ולזה קאמר דבעבד פהו גם
כן בעריק אוכל אם פן ממילא הני חוב מפח שאסור בשפחה, ודוק היטב: (דף י"ג ע"א) בתוס'
ד"ה ומה כו' לכך מפיר אשת פהו כו' עכ"ל.

לכאורה אין בנה טעם, דבלא"ה הני חוב בשביל מזונות, ואיפשר דלהכי נקט מרדה דבמרדה ג"כ
א"צ ליתן לה מזונות ולא נשאר רק תרומה וזה אינו רק באשת פהו, וצ"ע דא"כ באשת ישראל
שמרדה נימא דהני זכות ותתגרש ג"כ וכן בארוסה שאין לה מזונות, מיהו איפשר דמ"מ הני חוב
שמקנה לינשא, אבל באשת ישראל שמרדה נימא דהני זכות פיון דאין לה מזונות, ועמ"ש לעיל
במשנה, ואיפשר לומר דנדאי פל אשה עומדת לינשא אלא דכיין דחזיונ דכבר נתן עיניו לגרשה
ובידו לגרשה בע"כ שלא מדעתה, א"כ נקרא זכות עכ"פ מה דלא אגידא ביה לולא שהוא משום
דמפסדת מזונות לפי שעה לכך ניחא לה שיתאחר הגט, אף דבירושלמי שהביאו במשנה משמע
דלא תליא בהכי, כפר פתבתי דהסוגיא לא משמע פן וצ"ע: ולכאורה קשה מקאן לפי שיטת הרי"ף

דאף דנכות הוא לו מ"מ בעינו מטא לידיה, וא"כ קשה מה השיב להם שמפסיד תרומה הא אי עריק שפיר אכיל בתרומה פנין דלא מטא לידיה עדיין, וא"כ אמאי יוכל לחזור הא נכות זה שאוכל בתרומה אינו מפסיד אפי' יזפה לו האדון מיד, וא"כ לעגנו זה ה"ל להיות נכות שלא יוכל האדון לחזור, ומ"מ אי עריק יאכל בתרומה כל זמן שאינו בא לידו, ואיפשר לומר דלא אמרינו תן פזכי לעגנו שלא יוכל לחזור רק היכא דזכי מהני לנכות מיד דזכי מהני שפיר כמ"ש הרמב"ם, וכיון דזכי לא מהני גם תן לא מהני וצ"ע, ונראה להסביר הסברא דנדאי אם השיחרור הוא נכות בעצם ואילו הנה אומר זכי הוי מהני א"כ י"ל דאפקיה בלשון תן פזי שיצטרף להיות מטא לידיה, אבל אי לא מהני משום דשיחרור אינו נכות לעבד וזכי לא מהני א"כ לא שייך נכות לחצאין דאל"כ נאמר לעולם אפי' בגט אשה שתהיה הברירה ביז האשה אם להתגרש או לא וא"כ אינה מפסדת, וע"כ דנין על גוף הדבר אם הוא נכות בעצם ואי לא הוי נכות אין יכול לנכות ע"י יותר, א"כ גם תן לא מהני דלא עדיף מזכי, ודוק היטב: בד"ה עבדא כו' וא"ת עבד קטן כו' עכ"ל.

איפשר ליישב דהא איתא בפ' אינהו נשף דף ע"ב דאין זכיה לקטן רק רבנן תקינו ליה זכיה אבל נכרי לית ליה זכיה רק קטן דאמי לכלל שליחות תקינו ליה, וא"כ י"ל דזה אינו שייך רק במידי דמצי למימי לכלל שליחות ויכול לנכות לו כשהוא גדול, אבל בהא דכשיגדל לא יוכל לנכות לו גם בקטן לא מצי לנכות לו וא"ש ודו"ק, ועיין תוס' ב"ב דף קנ"ו סוף ע"ב, מיהו התוס' ס"ל בכמה דוכתי דבדעת אחרת מקנה יש לקטן זכיה מן התורה: עוד איפשר לומר לפמ"ש התוס' לעיל משום דעביד ליה גניח נפשיה הוי תן פזכי, וא"כ י"ל בקטן לא שייך.

במשנה האומר תנו גט זה לאשתי שטר שיחרור זה לעבדי כו' הראשונים נדחקו הא לרבנן השיחרור הוא נכות ואמאי לא יתנו לאחר מיתה, ולכאורה הנה נ"ל לדון בדבר החדש דנדאי שיחרור נכות לרבנן והכא איירי שאמר לשנים תנו ואי איפשר לנכות ע"י שנים, דהא דשנים שהגביהו מציאה קנו מפרש הטעם דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה וא"כ י"ל שפך אחד יש לו נכות במחצה, א"כ בגט אי איפשר שיזכו שניהם לעבד שהרי כל אחד זוכה בחצי, ולקמן דף כ' ע"ב דאם אמר הנייר שלי בין שיטה לשיטה מיקרי שני ספרים, וא"כ אי איפשר לשנים להיות זוכין לעבד שפך אחד זוכה לו בפלגא והוי שני ספרים ואינה מתגרשת בשני חצאין, א"כ גם העבד אין יכול להשתחרר ע"י שנים וצ"ע, ונ"מ גם בגט אשה אם עשאה שני שלוחין לקבלה ונתנו לשניהם אי מתגרשת, דכיון שקבלוהו שנים הוי כמו שני ספרים שפך אחד זוכה בחצי גט בשבילה וצ"ע: בפירש"י האומר תנו כו' ולא גרסינו תן כו'.

עיין לעיל דף ט' ע"ב בתוס' שם שדברי רש"י סותרים זא"ז, דלעיל פ"א אפי' לרבנן דס"ל תן פזכי מ"מ בעינו מטא לידיה, וכשיטת הרי"ף והרמב"ם, ונתעוררו הקדמונים ליישב, וכבר כתבתי לעיל, ומה שנראה עוד בזה ויתיישב ג"כ מה שהקשה בפני יהושע לקמן דפריף לא מיתוקממתני' בשכ"מ דאילו בשכ"מ אפי' לא אמר תנו, והקשה בפ"י לשיטת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דאף דתן פזכי מ"מ בעינו מטא לידיה א"כ קשה נימא דקמ"ל דבתנו נמי לא יתנו לאחר מיתה אף דזכי הוא, ונראה ליישב בפשוט דאדרבה לשיטתם אין חילוק פלל, דבאמת אין סברא לחלק בין שהגט בעין ושאינו בעין דכיון דתני פזכי אין חילוק דלעולם הוי פזכי, והשתא בשכ"מ דכתבו דידיה היינו כתבו ותנו ממילא הוי כאומר כתבו וזכו, ונשמע דלא יתנו מטעם דבעינו מטא לידיה דלעולם תנו הוי זכו, וזה פשוט וברור: ועפ"ז י"ל דגם שיטת רש"י כף היא דלעולם אי הנה תנו הנה פזכי אף שאין הגט בעין, אלא דרש"י פירש כאן דלא מסרם לשליח בחייו, דהא בלא"ה הר"ן הקשה

על פירש"י ורי"ף מהא דמיבעיא לן ביבמות במזפה גט לאשתו במקום יבם אי הוי זכות, וקשה אפי' הוי זכות מ"מ הא לא מטא לידה ולא יתנו לאחר מיתה, לכן נראה דנדאי פבר פתבתי לעיל דף ט' דרש"י משמע ליה דלא שינה להקשות מגט לאחר מיתה דפשיטא דאין שינה שום קנין לאחר מיתה, לכן צ"ל אע"ג דתן פזכי מ"מ בעינו מטא לידה, לכן נקט שיטת הרי"ף והיינו משום דמוכח פן מן המשנה דלא יתנו לאחר מיתה דאפי' לא מסרם ליד שליח בחייו ומה שפירש"י פאן שלא בחייו אין חילוק דלעולם תן פזכי אע"פ שלא מסרו ליד שליח בחייו ומה שפירש"י פאן שלא מסרם ליד שליח בחייו אין הפנונה דמשום שלא מסרם לא הוי פזכי, דמ"מ הרי אמר תנו וכשנטלו ממילא הוי פזכי, אלא נראה דהוה בעיא דמזפה גט במקום יבם ע"כ ס"ל דאי הנה זכות זכה מיד, וא"כ קשה אי מוקמינן מתני' בשכ"מ ע"כ הוא במקום יבם, וא"כ אי נימא דזכות הוא ולא בעינו מטא לידה א"כ אמאי לא יתנו לאחר מיתה, וע"כ לומר אי מתני' בשכ"מ צריה לאוקמא שלא מסר בחייו שום גט רק אמר תנו היינו שיכתבו ויתנו, וכדלקמן דף ס"ה אמר לשנים תנו גט לאשתי ה"ז יכתבו ויתנו, הרי דבתנו נכלל ג"כ הפתיכה שיכתבו גם הם, ועפ"ז נראה באם לא נכתב הגט עדיין ואמר תנו והיינו שייתנו הם אפי' יהיה זכות או באשה בכה"ג בשליח לקבלה פיון דהוא לא מסר הגט ליד שליח רק אמר תנו והם יהיו הנותנים ליד האשה, א"כ ע"כ מה שנותנים הגט לאשה הוא מטעם שהם שלוחי הבעל שציום ליתנו, שהרי צריה לבא ליד האשה מיד בעל או מיד שלוחו, וא"כ אפי' יהיו שלוחי קבלה של האשה פיון שע"כ הם שלוחי הבעל לנתנה שהרי הבעל לא נתן לידה והם הנותנים, א"כ אי אפשר שיזפו לאשה דהא לא חזרה שליחות אצל הבעל, והוה מילתא איתא לקמן דף ס"ג ע"ב ומשם בארה דהוה מילתא דחזרת שליחות קאי בספיקא פמבואר שם, והשתא אם נימא דלא בעינו חזרת שליחות ויכולין להיות שלוחי הבעל וגם האשה, א"כ תיקשי אמאי לא יתנו לאחר מיתה ע"כ מוכח דבעינו מטא לידה, וכפירש"י לעיל, אבל אי בעינו חזרת שליחות תו לא מוכח דבעינו מטא לידה די"ל פיון דזכות הוא זוכה מיד, ואי קשיא מתני' אמאי לא יתנו לאחר מיתה י"ל שלא מסרו ליד שליח, ואף דתן פזכי בכל גונוי מ"מ פיון שלא מסרו הבעל בחייו א"כ לא מצוי ליתן רק מפח שליחות האדון, א"כ לא יוכלו לזכות לעבד דהיינו דינא דחזרת שליחות דעבד ואשה שוין דיליה לה לה מאשה, והשתא א"ש דאי מתני' בשכ"מ פדלקמן דמשמע דמצוי מתוקמא בשכ"מ ע"כ איירי בלא מסר, דאילו במסר תיקשי למאי דבעי למימר במזפה גט לאשתו במקום יבם הוי זכות א"כ לפום הוה סברא ע"כ לא בעינו מטא לידה, וא"כ אמאי לא יתנו לאחר מיתה אפי' בגט תיקשי נמי, ולזה פירש"י דמתני' בלא מסר א"כ לא קשיא הא הוי זכות, דהא פיון שלא מסר הגט ונעשו שלוחי הבעל והאדון שוב לא יוכלו לזכות לאשה ועבד דלא חזרה שליחות, מיהו אי לא בעינו חזרת שליחות ע"כ הטעם דבעינו מטא לידה, דאל"כ אע"פ שלא מסר מ"מ תן פזכי הוי לעולם אי לא בעינו חזרת שליחות וע"כ צריה מטא לידה, א"כ י"ל לעיל ע"כ מקשה מטעם רבותא דאין גט לאחר מיתה אינו רבותא כלל, א"כ י"ל דע"כ בעינו מטא לידה, והיינו אי לא בעינו חזרת שליחות, דאי בעינו חזרת שליחות תיקשי בלא"ה הא איכא מילתא דשוו גיטי נשים לשיחרורי עבדים בחזרת שליחות, וע"כ ס"ל דלא בעינו חזרת שליחות לפום הוה ס"ד, וכיון דלא בעית חזרת שליחות ע"כ הטעם במשנה משום דבעינו מטא לידה, דלענין תן פזכי אין חילוק בין מסר ללא מסר, וכיון דלא בעינו חזרת שליחות ע"כ לומר דבעינו מטא לידה, דאל"כ אמאי לא יתנו לאחר מיתה, כלל הדברים דאי בעינו חזרת שליחות י"ל דלא בעינו מטא לידה, ואי לא בעינו חזרת שליחות ע"כ בעינו מטא לידה, וא"כ צדקו דברי רש"י יחדיו, דלעיל בקושא ע"כ ס"ל דלא בעינו חזרת שליחות,

דאל"כ ה"ל בלא"ה דְּבַר דְּשׁוּוּ גִיטֵי נָשִׁים לְשִׁיחָרוּרֵי עֶבְדִּים, וְאִי לֹא בְּעֵינֵי חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת ע"כ
בְּעֵינֵי מְטָא לִידְיָה, מִיְהוּ מִתְּנִי' ע"כ בְּלֹא מְסָרָם, דאל"כ מוֹכַח מִמִּתְנִי' דְּבְעֵינֵי מְטָא לִידְיָה, ווא"כ
מֵאִי מִיבְעֵינֵי לִיָּה בְּמוֹפָּה גִט לְאִשְׁתּוֹ בְּמִקּוֹם יָבָם הָא בְּעֵינֵי מְטָא לִידְיָה, אֲלֵא ע"כ אִינְרֵי בְּלֹא מְסָרָם
וּי"ל הַטַּעַם מִשׁוּם חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת, מִשְׁא"כ בְּמְסָרָם לֹא שְׁיִיף טַעֲמָא דְחֲזָרַת שְׁלִיחוֹת פִּינֵן דְּהַבְעֵל
עֲצָמוֹ מְסָר וְכֵן הָאָדוֹן, וְלִזְה נָקֻט רַש"י מְסָרָם לְשׁוֹן רַבִּים דְּקָאֵי נְמִי אָגַט, אוֹ אִינְרֵי בִשְׁכ"מ וּמְזַכָּה
גִּט לְאִשְׁתּוֹ בְּמִקּוֹם יָבָם זְכוּת וְצָדֵקוֹ שְׁנִיָּהֶם יַחְדָּיו, וְדוּק הֵיטֵב: וְלִינְשֵׁב דַּעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם
שְׁסוֹבְרִין דְּלֹא הָוִי גִט עַד דְּמְטָא לִידְיָה אִינְפֶּשֶׁר לֹאמַר דְּכָל זְמַן דְּלֹא מְטָא לִידְיָה לֹא בְּרִיר לֵן שְׁיִיָּה
הָעֶבֶד חֲפֵץ בְּשִׁיחָרוּר, אִף בְּאֵם מְקַבֵּל הָעֶבֶד הַשִּׁיחָרוּר מִתְּבַרַר שְׁהֵיָה זְכוּתוֹ וְנִהְיָ הַשִּׁיחָרוּר לְמַפְרַע
שִׁיחָרוּר דְּהוֹבְרַר שְׁהֵיָה זְכוּת גָּמוּר, מִיְהוּ לְאַחַר מִיתָה לֹא יִתְּנוּ מ"מ דְּשָׂמָא אִילּוּ הֵיָה הָאָדוֹן חֵי
לֹא הֵיָה לוֹ חֲפֵץ בְּקַבְּלַת הַשִּׁיחָרוּר דְּנִיחָא לִיָּה לְעַבְדֵּךְ אֶת הַמּוֹרִישׁ אֲבָל הַיּוֹרְשִׁים אִינוּ רוֹצֵה לְעַבְדֵּךְ,
ווא"כ אִין רָאִיָּה שְׁנַעֲשֵׂה לוֹ זְכוּת מִמָּה שְׁאִינוּ חֲפֵץ לְעַבְדֵּךְ הַיּוֹרְשִׁים לְכֵן לֹא יִתְּנוּ דְשָׂמָא אִילּוּ הֵיָה
חֵי לֹא הֵיָה רוֹצֵה לְהַשְׁתַּחֲרַר, וּמִינְשֵׁבִים בְּזָה כָּל הַקְּוִשִׁיּוֹת, וּלפ"ז גַּם קִוְדָם דְּמְטָא לִידְיָה הָוִי סְפִיקָא
עכ"פ, וּמִינְשֵׁב גַּם מָה שְׁהַקְּשִׁיתִי לְעֵיל דְּאִי עָרִיק יֹאכַל תְּרוּמָה, וּלפמ"ש נִיחָא דְמַעֲיָקְרָא נְמִי סְפִיקָא
הוּא, וְדוּק הֵיטֵב: עוֹד אִינְפֶּשֶׁר לֹאמַר בְּסִתִּירַת דְּבָרֵי רַש"י הֵיָנוּ כְּדַפְרִישִׁית לְעֵיל, דַּע"כ מְקַשָּׁה
לְעֵיל אִי בְּעֵינֵי מְטָא לִידְיָה דְּאִין גִּט לְאַחַר מִיתָה הוּא מִקְלָתָא דְּפְשִׁיטָא אֲלֵא דְתִלְיָא אִי טַעֲמָא דְּמִתְנִי'
כַּדס"ד לְעֵיל דָּף י"א ע"ב מִשׁוּם תּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב, א"כ י"ל פִּינֵן דְּלֹא הָוִי כּוֹזֵי רַק מִטַּעַם תְּפִיסָה
י"ל דְּלֹא נִגְמַר הַשִּׁיחָרוּר עַד דְּמְטָא לִידְיָה, מִיְהוּ לְפִי הָאָמֶת דְּתֵן כּוֹזֵי א"כ לֹא בְּעֵינֵי מְטָא לִידְיָה,
וְנָקֻט רַש"י הֵכָא לְפִי הַמְּסַקְנָא וְדו"ק: בְּתוֹס' ד"ה הָאוּמַר כו' אִי גְרַסִּינֵן תֵּן גִּט זֶה אֲתִיָּא מִתְנִי'
כר"מ עכ"ל.

וְקִשָּׁה הָא לְקַמֵּן מוֹקִי מִתְנִי' בְּבָרִיא וּבְמַעֲמַד שְׁלֶשֶׁתָּן וּס"ל דְּבְעֵינֵי צִיבּוֹרִין א"כ ע"כ ס"ל דְּמַעֲמַד
שְׁלֶשֶׁתָּן דּוֹקָא בְּפַקְדוֹן, א"כ תִּיקְשִׁי פִּינֵן דְּמִתְנִי' אֲתִיָּא כר' מֵאִיר ור' מֵאִיר ס"ל בְּקִידּוּשֵׁינֵי דָּף מ"ח
בְּמַעֲמַד שְׁלֶשֶׁתָּן לֹא שְׁנָא מְלֻנָּה לֹא שְׁנָא פַקְדוֹן, וְאִינְפֶּשֶׁר שְׁרַב זַבִּיד מוֹקִי פְּלֹגְתָא דר"מ וְרַבְּנָן
דְּפִלְגִי בְּמְלֻנָּה בְּרִשׁוֹת בְּעָלִים לְחֻזְרָה וּמִיָּרִי בְּלֹא הוֹצִיא עֲדִינֵן ור"מ לְשִׁיטְתִּיהָ אֲזִיל דַּס"ל מְלֻנָּה
בְּרִשׁוֹת בְּעָלִים לְחֻזְרָה, א"כ הָוִי פַקְדוֹן דְּתַקְנֵנוּ בּוֹ מַעֲמַד שְׁלֶשֶׁתָּן, וְרַבְּנָן לְשִׁיטְתִּיהָ דְּמְלֻנָּה בְּרִשׁוֹת
מְלֻנָּה וְה"ל פַקְדוֹן וְלֹא תַקְנֵנוּ מַעֲמַד שְׁלֶשֶׁתָּן וְדו"ק: בא"ד אֲתִיָּא כר' מֵאִיר.

וְקִשָּׁה הָא לְקַמֵּן ד"ה וְהָא פְתַבּוּ הַתּוֹס' דְּלֹא מוֹקִי מִתְנִי' כר' מֵאִיר דְּהוּא יַחֲיִידָאָה, וְכִינֵן דַּע"כ אֲתִיָּא
כר' מֵאִיר ור"מ ס"ל מְצָנָה לְקִיָּים דְּבָרֵי הַמֵּת א"כ אֲמַאי בְּעֵי צִיבּוֹרִין, וצ"ל דְּאִי אֲתִיָּא מִתְנִי' כר"מ
הֵיָנוּ ע"כ פְּהָאֵי תִירוּצָא דְּלֹא שְׁיִיף מְצָנָה לְקִיָּים דְּבָרֵי הַמֵּת בְּלֹא הַוְשִׁלְשׁ מִתְחַלָּה לְכָף, וְכַתִּירוּץ
ר"ת לְקַמֵּן וְדו"ק: בא"ד וְנֶאֱמַר דְּלֹא אֲמַרִּינֵן תֵּן כּוֹזֵי עכ"ל.

וְקִשָּׁה לִי לְמָה הַוְצָרְכוּ לְכָף הָא בְּלֹא"ה אִפִּי' יִהְיֶה תֵּן כּוֹזֵי אֲפִילוּ לֹא מְסָר מִיָּד לִיד מ"מ הֵכָא
בְּשִׁיחָרוּר דְּיִלִּיף לָהּ לָהּ מֵאִשָּׁה א"כ אִי אִינְפֶּשֶׁר שְׁיִזְכָּה לְעַבְדֵּךְ דְּהָא בְּאִשָּׁה אִם אָמַר טְלִי גִיטָהּ מַע"ג
קַרְקַע לֹא אָמַר כְּלוּם כְּדִלְקַמֵּן דָּף ע"ח, א"כ לֹא עֲדִיף הַשְּׁלִיחַ מֵאִילוּ קִיבְלוּ הָעֶבֶד עֲצָמוֹ כִּשְׁא"ל
הָאָדוֹן טוֹל גִּיטָהּ מַע"ג קַרְקַע דְּלֹא מְהַיָּי וּע"כ הָוִי שְׁלִיחַ הָאָדוֹן וְצָרִיף לְמִסְוֹר לִיד הָעֶבֶד, וְאִינְפֶּשֶׁר
דְּקִשָּׁיָה לְהוּ לְהַתּוֹס' דָּאֵם נִימָא הַטַּעַם מִשׁוּם טְלִי גִיטָהּ מַע"ג קַרְקַע, א"כ מֵאִי מְשַׁנִּי לְעֵיל דְּהוּא
מִקְלָתָא דְּאִיתָא בְּשִׁטְרוֹת הָא הָוּ מִקְלָתָא דְּטְלִי גִיטָהּ מַע"ג קַרְקַע לִיתָא בְּשִׁטְרוֹת, ווא"כ בְּשִׁטְרוֹת
כַּה"ג תֵּן כּוֹזֵי הוּא וְדו"ק: בד"ה תֵּנוּ כו' וְאֵע"ג דְּלֹא הָוִי רִישָׁא דְּוּמְיָא דְּסִיפָא כו' עכ"ל וְהַקְּשָׁה
בְּסַפֵּר פ"י לפ"ז מֵאִי פָרִיף בְּגוֹ שָׁם דְּוּמְיָא דְּגִט דְּלֹא קִנְנוּ מִיָּנִיָּה אִף הֵכָא נְמִי דְּלֹא קִנְנוּ מִיָּנִיָּה ש"מ

מתנת שכ"מ לא בעי קנין הא פתבו התוס' דלא בעי דומיא, ונדחק, ונראה דבלא"ה קשה איך ס"ד דמייירי בקנו מיניה א"כ מאי איירא לאחר מיתה הא פשיטא פיון דקנה מחיים נותנין גם לאחר מיתה, וצ"ל דבעי לאשמועינן הכא דומיא דגט נותנין ג"כ וכיון דבעי לאשמועינן דומיא דגט א"כ בגט דלא יתנו לאחר מיתה הוא עיקר הרבותא דהא מחיים נותנין וכיון דעיקרו דומיא דגט א"כ ע"כ איירי לאשמועינן דומיא דגט דאפי' לא קנו מיניה נותנין פיון דעיקר מה דתני יתנו לאחר מיתה אידי דגט ע"כ קמ"ל במידי דדמי לגט והיינו דאפי' בלא קנין נותנין דאי איירי בקנין א"כ אפילו מחיים נותנין ופשיטא דיתנו לאחר מיתה, וע"כ עיקרא לאשמועינן דדומיא דגט נותנין ודו"ק: בד"ה וקא כו' הא קיי"ל מצנה לקיים דה"מ כו' עכ"ל.

לכאורה לא קשיא דע"כ מתני' לא אתיא כר' מאיר, דלר"מ אפילו בתו נמי לא הוי כזכי בשיקרו דחוב הוא, וא"כ לפמ"ש התוס' במשנה דגרס תנו ע"כ לא אתיא כר' מאיר, וילגירסא דגרס תן ואתיא כר"מ לא משגי התוס' מידי פיון דע"כ כר' מאיר אתיא, וצ"ל תירוץ התוס' דבעינן הושלש מתחלה לכך ודו"ק: מיהו נראה ליישב קושיות התוס' דקשה בתנו מנה לפלוני אמאי יתנו לאחר מיתה דילמא משום הלואה קאמר, ובתוס' ב"ב דף ק' ע"ב פתבו דכשמצנה ליתן מפת מלנה אפי' אמר תנו אין נותנין למ"ד מלנה ע"פ אינו גובה מן היורשים כדמוכח שם בגמרא, וא"כ משמע אפי' משום מצנה לקיים דברי המת אין נותנין מדפריה בפשיטות אמר תנו נותנין ורב ושמואל דאמרי תרנוניהו מלנה על פה אינו גובה מן היורשים, וצ"ל פיון דסתם שכ"מ חושש למיתה א"כ ה"ל לפרושי דאמלנה קאמר פדי שלא יצטרכו היורשים לשלם אם ימות ואם רצונו שישלמו היורשים דוקא א"כ לא גרע ממתנה דמהני, וא"כ י"ל דע"כ לא איירי בכריא דל"ל משום מצנה לקיים דברי המת די"ל משום מלנה קאמר ומלנה על פה אינו גובה מיורשים, והא דלא פירש לשם מלנה י"ל דלא אסיק אדעתיה שכימות, א"כ י"ל דמשום מלנה קאמר ואין נותנין ודו"ק: גם י"ל בפשיטות דיתנו לאחר מיתה משמע בכל גונוי אפילו מת מקבל בחיי נותן, ובהא לא שייך מצנה לקיים דברי המת כדלקמן דף הסמוך ע"ב, משא"כ אי מוקי בשכ"מ אפי' מת מקבל בחיי נותן נותנים ליורשיו, כמ"ש התוס' לקמן דף הסמוך ריש ע"ב ודו"ק: בגמרא אמר רב זביד לעולם בכריא וכו'.

והקשה הפ"י מאי קמ"ל דנותנין לאחר מיתה הא מחיים זכה ומאי רבותא במה שנותנין לאחר מיתה טפי ממחיים, ואיפשר לומר דמייירי הכא בפקדון לרב זביד, והיינו באופן הלנה דהפקיד לו מנה מותרין והיינו היכא דמותר להשתמש בהו, וכיון דרב זביד ס"ל מעמד שלשתן דוקא בפקדון א"כ י"ל למאי דאיתא בגמרא ב"מ דף מ"ג לרב נחמן דס"ל בנאנסו אינו חייב באחריות מ"מ בהוציא נעשו מלנה, וא"כ י"ל דס"ד דנטעון ליתמי שפא פבר הוציא פרוטה מן המעות וכבר נעשו מלנה ובמלנה לא תיקנו מעמד שלשתן קמ"ל דלא טענינו להו הכי, משא"כ בהוא קיים פיון שלא חזר בפירוש ודאי נותנין אפי' לא קנה פלום, ולהכי קמ"ל דיתנו לאחר מיתה והיינו אפי' אחר מיתת הנמחה פיון שצבורין ומנחין בקרו זוית אמרינן מסתמא עדיין לא הוציא, א"כ אגב אורחא קמ"ל דנותנין לאחר מיתה הו של הנותן הו של הנפקד ולא שייך פן מחיים רק שנוכל לומר אם חזר הנותן והנמחה מת דודאי טפי ניחא למיתני מילתא דפסיקא אפי' מת הנותן וגם הנמחה, ובזה מיושב קושיות התוס' לקמן אי ס"ל מעמד שלשתן גם במלנה הא גופא קשיא אמאי לא מוקי מתני' אפי' אין צבורין, ולפ"ז ניחא דאי איתא נמי למלנה במעמד שלשתן א"כ תיקשי אמאי תנו לאחר מיתה פשיטא פיון דמחיים נותנין גם לאחר מיתה לא פקע, ול"ל דקמ"ל אף אם הנמחה מת דאפי' הוציא לא גרע ממלנה ובמלנה נמי איתא מעמד שלשתן, אע"כ לא איירי במעמד

שְׁלֵשְׁתָּן אִי מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן אִיתָא נָמִי בְּמִלּוּהּ וּא"ש: וּמִינְשַׁב מַה שְׁהַקְשָׁה בַּפ"י לְפִי שֵׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּמוּקֵי מִתְנִי' בְּתַן וְתַן פְּזָכִי א"כ לֹוּקְמָא בְּמִתְנִי' מִשּׁוּם תַּן פְּזָכִי, דְּלֶהֱרַמְב"ם בְּרִישָׁא נָמִי אִינְרִי בְּמִסָּר, וּלפ"ז נִיחָא דָּאִי מִשּׁוּם תַּן פְּזָכִי תִיקְשִׁי אַמְאִי נָקֻט לְאַחַר מִיתָהּ וּע"כ אִינְרִי בְּמַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן וְלֹא תִיקְנֹו בְּמִלּוּהּ, וְדוּק הֵיטֵב: עוֹד אִינְפִּשֵׁר לֹוּמַר דְּקמ"ל דְּהָא יֵשׁ לְדִיִּיק לְמָה נָקֻט לְשׁוֹן תַּנּוּ וְלֹא אָמַר תַּן וּכ"ש אִי גָרַס בְּרִישָׁא תַּן, לְכֹן נִרְאֶה דְּקמ"ל בָּאֵם הִיָּה הַנְּפָקֵד וּשְׁאָר אֲנָשִׁים עוֹמְדִים שָׁם וְאָמַר תַּנּוּ דְּאִינְפָּא לְמִימַר דְּלֹא קָאֻמַר שְׁיִתָּן מְנָה הַנְּפָקֵד רַק מְנָכְסִיו וּא"כ לֹא הוּי מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן, קמ"ל פִּינּוּן דְּהַנְּפָקֵד הִיָּה שָׁם ג"כ וְהַנְּפָקֵד בְּכָלֵל אִין אֹוּמְרִים שְׁדוּקָא נְתַפְּוּן לְמְנָה אַחֲרַת שְׁאִינְהָ בְּיַד הַנְּפָקֵד, אֲלֹא פִינּוּן דְּלֹא קָפִיד גַּם מְנָה הַנְּפָקֵד בְּכָלֵל וְשְׁפִיר הוּי מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן, וּא"כ אִינְפִּשֵׁר אִם הוּא קָיִים פְּשִׁטוּעָן בְּרִי שְׁלֹא פִינּוּן לְזוּ הַמְנָה הַנְּפָקֵד אִינְפִּשֵׁר שְׁהִיָּה יָכוֹל לְטַעוֹן אִם יִתָּן אִיזוּ אַמְתָּלָא, אַבְּל בְּסִתְמָא לֹא טַעֲנִינּוּ לִיּוֹרְשִׁים הֵכִי וּא"ש, וּא"כ מִינְשַׁב נָמִי הֶרְמֵב"ם דָּאִי מִשּׁוּם זָכִי דִי"ל דְּדוּקָא תַּן הוּי פְּזָכִי הִינּוּ מִשּׁוּם שְׁאֹוּמַר פֹּן לְזַה שְׁנַפְּקֵד אַצְלוּ, אַבְּל פְּשָׁאֻמַר לְרַבִּים ע"כ נְתַפְּוּן ג"כ עַל אִיזוּ מְנָה שְׁיִקְחוּ מְנָכְסִיו אֹו מְנָה הַנְּפָקֵד וּבְהָא ע"כ לֹאוּ פְּזָכִי פִינּוּן שְׁעֵדִינּוּן לֹא הִיָּתָה הַמְנָה תַּחַת יָדָם, וּא"כ פִּינּוּן דְּלֶגְבִּי שְׁאָר אֲנָשִׁים לֹאוּ פְּזָכִי גַם לְגַבִּי הַנְּפָקֵד לֹא הוּי פְּזָכִי, מִשָּׂא"כ מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן שְׁפִיר מְהֵי גַם בְּכַה"ג פִּינּוּן דְּעַכ"פ לְנַפְּקֵד נָמִי אָמַר וּא"ש: וּבְזַה יֵשׁ לִינְשַׁב דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ן (בְּבַעַה"מ) שְׁדִיִּיק שְׁמַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן מְהֵי אִפִּי' לֹא אָמַר בְּפִירוּשׁ מְנָה שְׁהַפְּקֵדְתִּי לָהּ, דְּהָא הֵכָא מוּקֵי בְּמַעַמ"ש אַע"ג דְּאָמַר סִתְמָא רַק מְנָה לְפִלוּנִי, וְהַקְשָׁה הַגִּי"ת דִּילְמָא אִינְרִי שְׁאָמַר מְנָה זֹו פְּמוּ לְאוּקִימְתָא דְּחִיִּישִׁינּוּן לְמְנָה קְבוּר, וּלפ"ז נִיחָא דְּהֵכָא ע"כ נָקֻט תַּנּוּ לְרַבּוּתָא א"כ ע"כ אִינְרִי שְׁלֹא פִירֵשׁ הַמְנָה, דְּאִילוּ פִירֵשׁ ה"ל לְמִינְקֻט תַּן, וְדוּק הֵיטֵב: בְּתוּס' ד"ה אִית סְפָרִים דְּגָרְסִי כו' אַכּוּן קֶשֶׁה לְר"י ע"ז כו' עכ"ל בִּימֵי חֲזָרְתִּי לִינְשַׁב הַגִּירָסָא עַל נָכוּן, וְהוּא דְּבּוּדָאִי בְּמִתְנִי' אִינְרִי דְּבָרִים פְּשִׁטוּן וְהִינּוּ דְּאָמַר תַּנּוּ מְנָה וְלֹא בּוּדַע עַל מַה פִּינּוּן, לְכֹן אָמַר מְנָכְסִי נּוֹתְנִין בֵּין שְׁנַתְּפּוּן לְמִתְנָה בֵּין שְׁנַתְּפּוּן לְפַקְדוֹן פִּינּוּן שְׁאָמַר מְנָכְסִי, מְנָה זֹו נּוֹתְנִין וְהִינּוּ פִינּוּן שְׁאָמַר מְנָה זֹו אִפִּי' בְּפַקְדוֹן לֹא שְׁיִיָּד מְנָה קְבוּר', מְנָה סִתְּם אִין נּוֹתְנִין דְּשְׁמָא מְנָה פַּקְדוֹן קָאֻמַר וּמְנָה קְבוּר קָאֻמַר, וּא"כ ע"כ בְּשַׁכ"מ אִינְרִי דְּבְּכָרִיא י"ל דְּשְׁמָא מִתְנָה קָאֻמַר וְהָא לֹא מְשָׁד מִשָּׂא"כ בְּשַׁכ"מ מִתְנָה נָמִי קָנִי נּוֹתְנִין בֵּין שְׁפִינּוּן לְמִתְנָה בֵּין שְׁפִינּוּן לְפַקְדוֹן, פֹּן נ"ל נָכוּן מָאֵד לִינְשַׁב הַגִּירָסָא וְדו"ק: (ע"ב) בְּתוּס' ד"ה קְסָבֵר ר"פ כו' וּא"ת כו' נְאֻפִּילוּ אִין צְבוּרִין כו' א"כ מַה"ט עכ"ל.

הַתּוּס' נְדַחְקוּ, וְנִרְאֶה לִינְשַׁב דְּבִלָּא"ה פְּכָר פְּתַבְתִּי דְּקֶשֶׁה לְדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּמוּקֵי מִתְנִי' בְּתַן אַמְאִי לֹא מוּקֵי מִשּׁוּם תַּן פְּזָכִי, וּי"ל בְּפִשְׁטוּת דְּהַתּוּס' פְּתַבוּ לְקַמְן דְּמַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן אִפִּי' בְּעַל פְּרָחוּ, א"כ י"ל דְּמִתְנִי' מִשְׁמַע אִפִּי' לֹא קִיבֵל עָלָיו הַמְקַבֵּל נָמִי יִתְנּוּ, וְהִינּוּ מִשּׁוּם דְּמַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן הוּא אִפִּי' בְּעַל פְּרָחוּ שְׁל נְפָקֵד א"כ לֹא שְׁיִיָּד זָכִינִי' פִּינּוּן דְּהַנְּפָקֵד אִינוּ מְרַנְצָה, אֲלֹא דִי"ל דְּהַתּוּס' הוּכִיחוּ דַע"כ בְּעַל פְּרָחוּ נָמִי אִיתָא דַּאֲל"כ ל"ל תִּיקוֹן מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן לִימָא לִיָּה זָכִי, וּמְנָה מוּכַח דְּאִפִּי' בְּעַל פְּרָחוּ הוּא, מִיָּהוּ אִי אָמַרִינּוּ מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן בְּמִלּוּהּ תוּ לֹא מוּכַח דְּאִיתָא בְּעַל פְּרָחוּ דְּהָא מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן אִיתָא בְּמִלּוּהּ וּבְמִלּוּהּ לֹא שְׁיִיָּד זָכִי, וּא"כ י"ל מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן אִינוּ אֲלֹא מְדַעְתּוּ: עוֹד י"ל לִינְשַׁב קוּשְׁיַת הַתּוּס' דְּקֶשֶׁה לִינְשַׁב דְּנָקֻט תַּנּוּ אִי בְּמַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן ה"ל לְמִימַר תַּן פְּלִישְׁנָא דְּרַב, לְכֹן נִרְאֶה דְּקמ"ל אִפִּי' שְׁנִיָּים הֵם הַנְּפָקֵדִים פְּגוֹן שְׁהַפְּקִיד לְשְׁנִיָּהֶם וְקִי"ל שְׁאֵם הַפְּקִיד אַצְל שְׁנִיָּים הֵם אַחֲרָאִין וְעַרְבָאִין זֶה לְזַה, וּכְמ"ש בְּש"ף סִימָן ע"ז, וּא"כ פֹּל אַחַד ה"ל בְּפִלְגָא נְפָקֵד וּבְפִלְגָא שְׁל חֲבִירוּ לְזַה שְׁהוּא עָרַב בְּעַד חֲבִירוּ, וּא"כ ס"ד פִּינּוּן דְּמַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן לִיָּתָא בְּמִלּוּהּ א"כ פֹּאן שְׁהוּא לְזַה וְנְפָקֵד עַל זֶה לֹא מְהֵי שְׁיִקְנָה בְּמַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן הָעַרְבּוּת שְׁנַתְּעָרַב בְּעַד הַחֲצִי שְׁל חֲבִירוּ, דְּהָעַרְבּוּת לֹא עֲדִיף מִמִּלּוּהּ דְּלִית בֵּיהּ מַעֲמַד שְׁלֵשְׁתָּן, קמ"ל דַּמ"מ מְהֵי פִינּוּן שְׁהַפְּקִידוֹן עֲדִינּוּן בְּעִין

הערבות נעשה ממילא, וא"כ אי מעמד שלשתן גם במלנה ה"ל למיתני תן ודו"ק: ועוד נראה דהא קשה לכאורה לפי שיטת הרמב"ן דבמעמד שלשתן יכול למחול, א"כ קשה ר"פ אמאי לא אומר פרב וביד ורב מוקי בצבורין היינו משום דמתני' נקט יתנו לאחר מיתה משמע שיתנו בהכרח וזה דוקא בפקדון שפבר קנאו המקבל, משא"כ במלנה פינו דקיי"ל אפילו יורש מוחל א"כ לא פסיקא דיתנו לאחר מיתה, דהא יכולין היורשים למחול ללנה, וצ"ל דמ"מ משמע לישנא דרב דאמר והוא שצבורין דבאין צבורין לא יתנו פלל אפי' לא מחיל, א"כ י"ל דלהכי לא ניחא ליה לאוקמא במעמד ג' פינו דס"ל דאיתא בין במלנה בין בפקדון לא שייך לאוקמא מילתא דרב והוא שצבורין דבאין צבורין נמי נותנין, גם לא ניחא לאוקמא מתני' בין במלנה בין בפקדון דא"כ אין הפירוש יתנו שנה דבפקדון יתנו בהכרח ובמלנה דוקא אם לא מחלו היורשים אבל אם מחלו לא יתנו ולא ניחא לאוקמא מתני' בהכי, ודוק היטב: ועוד נראה ליישב קושיותם דבלא"ה איך אמר ס"ל ל"ש מלנה ולא שנה פקדון, הא באמת פליגי בהך מילתא ר"מ ורבנן בקידושין דף מ"ח ורבנן ס"ל דדוקא בפקדון ולא במלנה, וא"כ לכמ"ש התוס' לעיל במשנה דלא גרסינו תן וא"כ אתיא מתני' כרבנן, דלר' מאיר מאי איריא תנו אפי' תן נמי לא יתנו לאחר מיתה, וכיון דאתיא כרבנן ורבנן ס"ל מעמד שלשתן בפקדון דוקא, וא"כ ה"ל לאוקמא במעמד ג' פינו דמתני' כרבנן אתיא ורבנן ס"ל מעמד שלשתן בפקדון דוקא, וצ"ל דמ"מ פינו דרב ס"ל בהא כר"מ דמעמד ג' איתא נמי במלנה לא ניחא ליה לאוקמא דלא פהלקתא אע"ג דמתני' כרבנן אתיא מדלא נקט תן, והשתא א"ש דלא מצי לאוקמא במעמד שלשתן פינו דס"ל להלקתא לא בעינו צבורין והיינו משום דס"ל כר' מאיר בהא, אבל לאוקמא מתני' בין במלנה בין בפקדון לא איפשר פינו דאתיא כרבנן ולרבנן ע"כ דוקא בפקדון, רק דלא ניחא ליה לאוקמא מתני' לרב שלא פהלקתא, א"כ תו לא קשיא לוקמא בין במלנה דכיון דע"כ אתיא כרבנן ורבנן לא ס"ל מעמד שלשתן במלנה א"כ ניחא ליה טפי לאוקמא דרב אמר פהלקתא דס"ל מעמד שלשתן איתא נמי במלנה ולא בעי צבורין להלקתא, אבל אם נאמר דרב דוקא לרבנן דס"ל מעמד שלשתן בפקדון דוקא לא מסתבר שיאמר רב והוא שצבורין ומנחזין פינו דלפום שיטתיה במלנה נמי איתא מעמד שלשתן ולא בעינו צבורין, ודוק היטב: ועוד נראה ע"פ דברי הרמב"ן שהבאתי לעיל דס"ל אם אמר סתם תן מנה לפלוני ולא אמר בפירוש מנה שיש לי בידיך אין יכול לומר שדעתו על מנה שאלונו רק מסתמא מנה שיש לו ביזו קאמר, וראיתו מן המשנה דמוקי במעמד שלשתן אע"פ שלא אמר מנה זו, והקשה בגי"ת הא אי מוקי משום מנה קבור ע"כ איירי באמר מנה זו, ונראה ליישב דהא קשה להך אוקימתא דבעי צבורין משום מנה קבור אמאי לא מוקי רב באין צבורין ובאמר בפירוש מנה שאינו קבור, וצ"ל אף דנוכל לפרש במתני' דמנה זו קאמר, אבל להוסיף על לשון המשנה לא אמרינן דמנה צבורין אינו אלא פירוש שייחד המנה, והשתא י"ל דהוכחת הרמב"ן דאיך אמרינן ר"פ מ"ט לא אמר כר"ז קסבר לא שנה מלנה לא שנה פקדון הא מ"מ בעינו צבורין, דבשלמא בפקדון שייך מנה זו ושפיר קנה, משא"כ במלנה לא שייך מנה זו רק שאמר לב"ח שלו תנו מנה לפלוני א"כ י"ל דילמא מנה שילנו קאמר, וא"כ ע"כ איירי בפקדון וא"ש דבעי צבורין, דאע"ג דס"ל דמעמד ג' איתא במלנה, מ"מ אין להוסיף על לשון המשנה כדפירשתי, אלא ודאי גם במלנה לא בעינו מנה זו שיש לי בידיך א"כ א"ש דלא בעינו צבורין, ודברי הרמב"ן נכונים: מיהו אי אמרינן דלא פדברי הרמב"ן, איפשר ליישב קושיות התוס' באמת, דבמלנה בעינו מנה שיש לי בידיך ובפקדון סגי במנה זו, לכן ניחא ליה לפרש המשנה בשתי לשונות, ודוק היטב: עוד נראה ליישב דברי הרמב"ן במ"ש במעמד שלשתן א"צ לומר מנה שיש לי בידיך ומייתי ראיה מן המשנה

דאיתא תנו מנה לפלוני יתנו לאחר מיתה ומוקי ר"ז במעמד שלשתן אע"ג דלא קאמר רק תנו מנה, והקשה בגידולי תרומה הא לאוקימתא דרב חנינא למנה קבור ע"כ איירי במנה זו א"כ גם לר"ז איירי במנה זו של פקדון, עמ"ש לעיל בזה, ונראה דבלא"ה יש להבין מאי פריה ר"ז מ"ט לא אמר כר"פ לימא משום דלקבורה לא חיישינו, ואף דרב גופיה חנינא לקבורה, מ"מיש לומר דניחא ליה לאוקמא אליבא דהלכתא, לכן נראה דאדרבה משם ראייה להרמב"ן דכבר כתבתי לעיל דקשה אי במעמד שלשתן מאי קמ"ל יתנו לאחר מיתה הא כבר זכה מחיים, והפני יהושע דחק בזה, ונ"ל ליישב בפשיטות דקמ"ל דהתוס' הקשו לעיל מאי פריה בקריא הא לא משוה נימא משום מצוה לקיים דברי המת, ותירצו דא"כ אפי' אין ציבורין נמי דבכריא לא חיישינו למנה קבור מדלא פירש, והשתא י"ל דקמ"ל שפיר יתנו לאחר מיתה דמחיים נדאי נותנין דלא מצי למימר שנתפונן למנה קבור שיש לו אצל זה הנפקד ולא למנה זו הידועה דלגבי דידיה ליכא נ"מ אם יש לו עוד מנה אצלו, משא"כ בפשט ס"ד דהיורשים יכולין לומר שלא נתפונן למנה זו שאנו יודעין בה רק למנה אחר נתפונן שיש לו אצלו עוד מנה קמ"ל דכינון שציבורין ומונחין מנה בפקדון מהימן הנפקד לומר שאין לו אצלו רק מנה זו ונפטר מן היורשים בנתינה זו ולא יוכלו לטעון שפא יש אצלו מנה אחרת ואותה צינה ליתן, מיהו אי בשכיב מרע נמי לא חיישינו למנה קבור לא שייך רבותא בכה"ג בקריא דהא אפי' בשכ"מ לא חיישינו למנה קבור א"כ לא שייך שישמיענו התנא רבותא בקריא דאפתי לא נדע בשכיב מרע אי לא חיישינו למנה קבור, אלא דר"ז נמי משני לתרוצי לדרב דחנינא למנה קבור שפיר קמ"ל דבכריא לא חיישינו כה"ג למנה קבור וא"כ פריה שפיר מ"ט לא אמר כר"פ, ואי בעי לאוקמא פה הלכתא גם הו' אוקימתא דמעמד שלשתן תיקשי מאי קמ"ל דיתנו לאחר מיתה הא אפי' מחיים נותנין, וצ"ל דקמ"ל דלא יוכלו לדחותו למנה אחרת, והא לאו רבותא רק לרב לשיטתיה דחנינא למנה קבור, והשתא לא קשיא קושית הגי' דל"ל דמירי במנה זו דא"כ קשה מאי קמ"ל בלאחר מיתה פיון דזכה מחיים פשיטא דנותנין לאחר מיתה, ודוק היטב: בגמרא לא מיתוקמא מתני' בשכ"מ וכו' ושכ"מ אע"ג דלא אמר תנו נותנין כו' אף המסופך כו'.

וקשה לי הא שכ"מ ומסופך תרי ענינים הם, דשכ"מ היינו שתשש פחו ונופל על הפטה, וזה נקרא שכ"מ, ומסופך נקרא מצוה מחמת מיתה פמבואר ברמב"ם ובש"ע ח"מ סימן ר"ן סעיף ה' וסעיף ז', א"כ ר"ש שזורי שאמר אף המסופך אין שכ"מ בכלל, וא"כ י"ל מתני' בשכ"מ איירי, ובשכ"מ לא מהני פתבו דהא דוקא במסופך אמר, וכן באה"ע סימן קמ"א ס"ז, וצ"ל דהקושיא היא למאן דמוקי ב"ב דף ק"נ ע"ב מתני' דמתנת שכ"מ במקצת בעי קנני ומוקי מתני' במצוה מחמת מיתה ומצוה מחמת מיתה דינו פמסופך לעננין גט פדכתב שם הב"י באה"ע שם, אלא דקשה אפתי אמאי לא מוקי כר"פ ובשכ"מ והיינו פאוקימתא דרב הונא בריה דרב יהושע דמוקי פמחלק נכסיו, ובשכ"מ שאינו מסופך לא מהני פתבו לחוד וצ"ע, ונראה ליישב דבלא"ה יש לדקדק שם בב"ב דדייק מתני' דמתנת שכ"מ במקצת לא בעי קנני ע"כ הסוגיא אליבא דר"פ דמוקי מתני' בשכ"מ לרב, דאילו לאוקימתא דרב זביד לא איירי פלל בשכ"מ, וא"כ קשה מאי משני פמחלק נכסיו א"כ תיקשי איך חנינא רב למנה קבור, ולהכי בעי ציבורין, וקשה אפילו אין צבורין לא שייך למיחש למנה קבור, דבשלמא נגד היורשים יכולין היורשים לדחותו שפא מנה קבור נתן לה דנכסי פחזקת יורשים, אבל פמחלק נכסיו שפולם מקבלי מתנה א"כ מאי חזית שנתן לזה דוקא מנה קבור מלאחר ונהרי הנכסים פחזקת המקבלים בשונה, וצ"ל דבאמת פן הוא ומירי שאמר מנה לפלוני ומותר הנכסים לפלוני דיש לספק שפא לזה מנה קבור קאמר ולזה הפותר או מנה בעינו,

נרב בעי צבורין דאי אין צבורין נהי דיש ספק בינו ובין המקבלים האחרים מ"מ הוא מוטל בספק ויהיה דין חולקין ולא יקח כל המנה אלא אם כן צבורין, ואתי שפיר: ועפ"ז י"ל דבלא"ה יש לדייק מה זה שהפסיק הש"ס לעיל לומר והלקתא לקבורה לא חיישינן דמ"מ מילתא דרב שפיר אתיא כשיטתיה, לכן י"ל דנדאי פיון דהה חששא לחוש לקבורה הוא חשש רחוק עד דלא קיימא להלקתא, אלא דהכי פריה ר"ז מ"ט לא אמר כרב פפא היינו לפום שיטתיה דרב א"כ י"ל דנדאי ס"ל נהי דרב חייש לקבורה הוא דוקא נגד היורשים שהם מוחזקים כנגד המקבל ומצו דחי ליה למנה קבור, אבל במחלק דליפא מוחזק דשניהם באים מפת מתנה י"ל להא גם רב מודה דלא חיישינן לקבורה פיון דליפא מוחזק וחששא דקבורה רחוק הוא י"ל דבמחלק דליפא מוחזק לא חייש, וליפא קושיא רק דלוקמא במצוה מתמת מיתה דהוי חששא דקבורה נגד היורשים ואהא קאמר שפיר לא מיתוקמא מתני' בשכ"מ, דווק היטב: שם ושכיב מרע אפי' לא אמר תנו נותנין כו'.

קשה הא בגט טעמא משום דבהול א"כ שיקרור אינו דבר נחוץ לשחררו כמו בגט שרוצה לקנותה מיבום, וא"כ לא מצי למיתני פתבו משום שיקרור, ואם נימא דגם בשיקרור הוי פתבו פתנו, א"כ קשה אמאי לא תניא לעיל בארבעה דברים שוו גיטי נשים לשיקרורי עבדים דבמסופן סגי בכתבו והא ליתא בקידושין נדאי דאמאי אית לן למימר דבהול לכתוב שטר קידושין אם דואג למות, ומתקא משמע דעיקר הקושיא דליתני בגט פתבו ובשיקרור תנו דלא כמ"ש התוס' במשנה, וממילא לא קשיא על שיטת הרי"ף והרמב"ם דהא צריף למיתני דנדע דאף דתן פזכי בשיקרור בעינו מטא לידיה וא"כ קשה הא בעינו למיתני תנו כדי דנדע דבעינו מטא לידיה, ולפי זה לא קשה מידי דע"כ הקושיא דליתני בגט פתבו ובשיקרור תנו ודו"ק: שם מאן לימא דר"ש שזורי היא, לפמ"ש התוס' דלא מוקים פיהידאה א"כ קשה דע"כ לא מיתוקם פיהידאה, כן הקשה בני הרבני מוה' אהרן נ"י: שם גופא אמר רב הונא אמר רב מנה לי כו' והאלקים אמר רב אפי' במלוה.

ואיפא למיזק דבב"ק דף ק"ז איתא כה"ג לענין שבועה קונה אמר רבא מסתברא מילתא דרב במלוה כו' והאלקים אמר רב אפי' בפקדון, ויהיב טעמא למילתא דבפקדון קאי וא"כ איף אמר הקא בלא טעמא דילמא באמת לא אמר רב רק בפקדון, ואין לומר דקים ליה דרב אמר הכי, דהא לעיל ס"ל לרב זביד דבמלוה לא אמר רב, ואיפשר דקשיא למה נקט מנה ולא אמר חפץ או פקדון סתמא, וע"כ איירי במלוה, אלא די"ל דנקט מנה לי בינדף בפקדון והיינו שהפקיד אצלו מעות מותרין דישתמש בהם וקמ"ל דאע"ג דמותר להשתמש בהם מ"מ לא הוי מלוה, והה מילתא תליא בפלוגתא דרב נחמן ורב הונא בב"מ דף מ"ג דרב הונא ס"ל אפי' נאנסו דה"ל לנה עלליהו ורב נחמן ס"ל נאנסו לא וא"כ רבא קאמר הקא דלסברת רב הונא ע"כ אמר אפי' במלוה דאל"כ למה נקט מנה לימא חפץ או פקדון, ואי איירי במעות מותרין הוי נמי מלוה, מיהו רב זביד לעיל ס"ל כרב נחמן דנאנסו לא, א"כ איפא רבותא במנה דהוא פקדון אע"ג דיכול להשתמש בהם מ"מ דמי לפקדון פיון דנאנסו לא, ובזה איפשר ליישב מה שהקשו התוס' ל"ל מעמד שלשתן ליקני באודיתא דהגי זוזי דהיאף נינהו, ולפ"ז ניחא די"ל שפבר זכה הנפקד להשתמש בהם וה"ל לחוב לאחרים שזה לא יתראה שישתמש בהם, מיהו איפשר פיון שתובע פקדון שלו ועדיין לא נשתמש בהם צריף להחזיר הפקדון לבעליו פיון שלא נתן לו רשות בפירוש, ועיין בסימן רצ"ב בסמ"ע ס"ק ט"ו, דווק היטב: בתוס' ד"ה גופא כו' יאמר לו זכי עכ"ל.

נראה דהתוס' ס"ל דכשנתרצה והפקדון מונח ברשותו ה"ל ברשות המפקדין אצלו כיון שקיבל עליו ליתן קנה משמע להו להתוס' אפי' לא אמר יזכה לי חצרי, וכן נראה ממ"ש התוס' לעיל י"א ע"ב להוכיח דתן אינו פזכי במתנה דאל"כ יאמר תן ונשם לא זכרו כלל שיזכה זה דאל"כ אפי' תן אינו פזכי יכול לומר זכי, אלא נראה דס"ל להתוס' מיד שנתרצה ליתנו זכה לו חצירו, אבל שיטת הרמ"ה בטוח"מ סימן קכ"ה משמע דזכי נמי לא מהני, ואף דבש"ף ס"ס קכ"ה ס"ל דלרמ"ה אם אמר יזכה לי חצרי קנה לענ"ד לא משמע פן מהלשון דא"כ נ"ל לומר שאם הגביה אח"כ קנה לו הא אפי' אמר יזכה לי חצרי קנה, לכן נראה דרמ"ה ס"ל פגירסת הרי"ף דברשות המפקדין לא קנה, ונראה דס"ל דחצירו אינו קונה רק למי שהחצר שלו, אבל שיזכה חצירו לאחר לא מהני: ואיפשר לומר לפמ"ש הרא"ש בפ"ק דפסחים דכיון שהשאל הנפקד ביתו לשמירת ממונו ביתו קרינו ביה א"כ אפתי הוי רשות המפקיד, מיהו בשוכר מקומו ודאי יכול לקנות החצר ע"י השכירות מן הנפקד, אבל באמירה בעלמא לא נפיק מרשות המפקיד, ועוד נראה דנהי דחצר משום שליחות איתרבאי לא שינה פאן דבעינו שיהיה שליח המזכה דמה לו לנפקד לעשות שליחות שיזכה בדבר שאינו שלו, ואם א' נותן לשליח מתנה לפלוני אינו אלא שליח הנותן ולא שינה שיעשה אדם שליח ויאמר הרי את שלוחי שתזכה בחפץ שיתן לה פלוני בשביל פלוני כיון דלאו חפץ שלו הוא תליא רק בדעת נותן ואם הנותן אומר זכה בחפץ זה לפלוני לא קנה אלא לזה שיזכה לו, אמור מעתה דלא שינה שיהיה שליח חצרי לפלוני כיון שאין החצר שליח הנותן אינו יכול לזכות לאחר ומה שמזכה הנותן ע"י השליח אפי' בלא שליחות כלל אמרינו זכני' מטעם שליחות ויד השליח כיז המקבל לזכות בחפץ, וזהו כשהשליח מקבל החפץ בשביל פלוני זכה לו, אבל החצר שאינו בר דעת אין יכול לעשותו שיהיה שליח של פלוני שיזכה בשביל פלוני ונוקא לבעל החצר הוא שקונה דלא גרע משליח שלו, אבל כיון שלא מצינו שיאמר הרי את שליח לפלוני, דהשליחות צריף להיות מצד המקבל שנעשה שליח של מקבל והנותן מזכה לו על ידו, א"כ לא שינה כלל בחצר שיהיה שליח של פלוני, דאין החצר רק שליח לקנות לבעל החצר ולא לאחר, דשליח הזוכה לאחר אינו שלוחו רק של הזוכה, והחצר לעולם שליח בעליו הוא, וכן נראה מגירסת הרי"ף והרמב"ם בפ"ד ממכירה דבעינו ונוקא שיוציאנה מרשותו, וכ"כ בכ"מ, גם קשה להבין למה יועיל שיזכה לו חצירו לאחר, דהא מי שמזכה דבר ע"י אחר אינו שליח המזכה רק שליח המקבל שזוכה למקבל כאילו קיבל בעצמו, א"כ כשתמצי לומר שאם הנפקד אמר שיזכה רשותו למקבל זוכה, ע"כ החצר שליח המקבל הוא, וא"כ תיקשי אפי' אם הוא ברשות מוכר יאמר המוכר ג"כ שיזכה רשותו ללוקח, ומ"ש הרא"ש דלא מצי אקנויי חצירו ללוקח לזכות לו בנכסי מוכר, הא גופא קשיא אמאי לא יוכל לעשות חצר שלו שליח שיזכה במטלטלין המונחים בו לאחר, ואיפשר דס"ל להרא"ש דחצר מטעם יד ואין יכול לזכות לאחר ע"י עצמו דהוי כיז שלו ואפי' אי משום שליחות איתרבאי לא עדיף מיד, מיהו זה דחוק דמ"מ לא גרע משליחות, ולמה לא יזכה לאחר מדין שליח ובאינו סמוך הוי משום שליחות, א"כ מה שאין המוכר מזכה למקבל ע"י חצירו היינו משום דחצר לעולם שליח הבעלים הוא ואינו נעשה שליח לאחר שאינו בעליו, פן נראה לי ברור בדעת הרי"ף והרמב"ם ונכון בסברא: וארווח לן בזה דלא קשיא על הרמב"ם אמאי לא מוקי מתני' משום תן פזכי, ולפ"ז ניחא דהרמב"ם לא קאמר רק במסר לו מיד ליד שקונה בהגבהה וכדברי רמ"ה, ומתני' בסיפא דתנו מנה לא נקט זה היינו משום דלא נתן לו מיד ליד א"כ אין יכול לזכות ע"י חצירו, ולק"מ על הרמב"ם, פן נ"ל ברור, ואפי' זכי לא מהני להרמב"ם כיון שלא הגביה וע"י חצירו אין יכול לזכות לאחר, ודוק היטב: בא"ד ועוד אף

כְּשֶׁאֵין הַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ לִיקְנֵי בְּאוֹדִיתָא כּו' עכ"ל וְהַקְּשָׁה מְהֵרָשׁ"א אִפִּי' נִימָא מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן בַּעַל פְּרָחוֹ נָמִי קָשָׁה יִקְנֵה בְּאוֹדִיתָא וְנִדְחָק, וְנִרְאָה דְּאִי מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן בַּעַל פְּרָחוֹ י"ל דְּעִיקָר הַתְּקָנָה כְּשֶׁהַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ, א"כ י"ל דְּתִיקוֹן מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן בְּשִׁבִיל תְּקִנַּת תַּגְרִים שְׂיִמְחָה הַפְּקָדוֹן לְאַחַר א"כ י"ל בְּאוֹדִיתָא לֹא סְמָכָה דַּעְתּוֹ דְּשִׁמְא יבֵּא לְמַחַר בַּעַל חוֹב שֶׁל הַמַּפְקִיד וְיִתְבַּע מִזֶּה הַפְּקָדוֹן וּא"כ לֹא תוֹעִיל הוֹדָעָתוֹ דְּהוּי חָב לְאַחֲרִים, אָבָל אִם מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן דּוֹקָא מְרֻצוֹנוֹ פִּינּוֹן שְׂיִתְרַצָּה הַנִּפְקָד לִיתְנוּ א"כ יִכּוֹל לִיתְנוּ לְזֶה הַנִּמְחָה מִיָּד קוֹדֵם שְׂיִבֵּא הַב"ח וְכִינּוֹן שְׁתַּפְּסֵי זֶה אֵין קְדִימָה בְּמַטְלָטְלִין וְשִׁפִּיר מְצִי לְמִיקְנֵי בְּאוֹדִיתָא דַּע"כ"פ יִכּוֹל לִיתְנוּ הַפְּקָדוֹן לְזֶה קוֹדֵם שְׂיִבֵּא אַחַר, אָבָל אִי אִיתָא בַּעַל פְּרָחוֹ לֹא קָשְׂיָא שְׂיִקְנֵה בְּאוֹדִיתָא דְּכִינּוֹן שְׂאִינוּ רוּצָה לִיתְנוּ י"ל שְׂיַעֲפֻבּוּ בְּכּוֹנוֹנָה וְיִוִּדִיעַ לְמִי שְׂחִיב כְּדִי שְׂיִהִיו פּוֹלָן שְׂוִין, אָבָל עַכְשָׁיו שְׂתִיקְנוּ מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן כְּבָר קָנָה זֶה פְּאִילוּ בְּאֵרְשׁוֹתוֹ וְדו"ק: אֲלֵא דִּישׁ לְדַקְדַּק אִפִּי' מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן בַּע"כ"כ נָמִי קָשָׁה ל"ל תִּיקוֹן מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן לִיקְנֵי לִיהַ בְּקִנְיָן סוּדָר שְׂיִקְנֵה הַפְּקָדוֹן, וִי"ל שְׂאִינוּ רוּצָה לַעֲשׂוֹת קִנְיָן שְׂלֵא יִהְיֶה מְלוּהַ בְּשִׁטְר דְּסַתְּם קִנְיָן לְכַתִּיבָה עוֹמֵד, וּבְזֶה מִיּוֹשֵׁב קוֹשְׂיַת מְהֵרָשׁ"א שְׂהַקְּשָׁה גַם אִי מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן בַּעַל פְּרָחוֹ תִיקְשִׁי מ"מ לִיקְנֵי בְּאוֹדִיתָא, וּלפ"ז נִיחָא דְּנֻדְאֵי לֹא קָשְׂיָא לְמִיקְנֵי בְּאוֹדִיתָא דִּי"ל מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן עֲדִירָה דְּמַהֲנֵי בְּלֹא עֲדִים, אֲלֵא דְקָשָׁה ל"ל מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן יִקְנֵה לוֹ בְּקִנְיָן סוּדָר, וִי"ל דְּבְמַעוֹת לֹא שְׂיִיף דְּאֵין מְטַבַּע נַעֲשֶׂה חֲלִיפִין, אֲלֵא דְאִפְתִּי קָשָׁה יִקְנֵה לוֹ הַנִּפְקָד לְנוֹתָן מְקוֹם הַמַּעוֹת וְיִקְנֵה אַגַּב קְרַקַּע הַמַּעוֹת דְּאִגַּב קְנֵי בְּמְטַבַּע וּא"כ יִכּוֹל הַנִּפְקָד לְהַקְנוֹת לְמַפְקִיד מַעוֹת וְשׁוֹב יִקְנֵה לְמַקְבֵּל בַּק"ס הַמַּעוֹת עִם הַמְּקוֹם לְפִי שְׂעָה, מִיְהוּ אִי בַּעַל פְּרָחוֹ לֹא יִרְצָה הַנִּפְקָד, אָבָל אִי נִימָא מַדְעַת הַנִּפְקָד יִכּוֹל הַנִּפְקָד לְהַקְנוֹת לְהַמַּפְקִיד הַמְּקוֹם וְשׁוֹב יִקְנֵה לוֹ בְּקִנְיָן, וְאִי מְשׁוּם שְׂלֵא יִהְיֶה מְלוּהַ בְּשִׁטְר, בְּלֹא עֲדִים אֵינוּ כְּשִׁטְר וּא"ש וְדו"ק: וְעוֹד נ"ל דְּבִלְא"ה קָשָׁה מ"ש הַתּוֹס' יִקְנֵה בְּאוֹדִיתָא, דִּי"ל עִיקָר תְּקִנַּת מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן מְשׁוּם תִּיקוֹן מְשָׂא וּמַתָּן כַּמ"ש הֵרָא"ש, וּא"כ אִם חִיב לְאַחַד וְרוּצָה לְפִנְרַעוֹ ע"י פְּקָדוֹן זֶה א"כ לֹא שְׂיִיף שְׂיִקְנֵה לוֹ בְּאוֹדִיתָא דַּא"כ לְמַחַר יִתְבַּעֲנוּ חוֹבוֹ וְיֵאמַר שְׂמָה שְׂהוּדָה לוֹ אֵינוּ פְּרַעוֹן, מְשֵׂא"כ בְּאֵינוּ מוּדָה רַק אֲמַר תְּנַהוּ לְפִלוֹנִי שְׂפִיר יִכּוֹל לומר שְׂנַתְנוּ לוֹ בְּפְרַעוֹן חוֹבוֹ וְלֹא יִכּוֹל לְתוֹבְעוֹ שְׂנִית, לְכֵן נִרְאָה דְּנֻדְאֵי י"ל בְּלֹא"ה פְּשִׁיטָא לְהַתּוֹס' פִּינּוֹן דְּתִיקְנוּ מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן וְעָשׂוּ שְׂאִינוּ זֹכָה פְּזוּכָה א"כ מַה לְנוּ בְּדַעַת הַנִּפְקָד שְׂיִצְטַרְף רְצוֹנוֹ פִּינּוֹן דְּרְצוֹנוֹ אֵינוּ מוֹעִיל לְקִנּוֹת מְדִינָא מַה חִילּוּק בֵּין רוּצָה לְאֵינוּ רוּצָה, לְכֵן צ"ל דְּאִי בְּעֵינֵי דַּעְתּוֹ הֵינּוּ מְשׁוּם דְּלֹא מְסַתְבַּר שְׂיִתְקִנוּ חֲכָמִים קִנְיָן דְּלֹא שְׂיִיף דְּכּוֹנוֹתִיהַ בְּדִאוֹרֵייתָא, לְכֵן בְּשִׁלְמָא מַדְעַתוֹ דְּשְׂיִיף כַּה"ג בְּדִאוֹרֵייתָא בַּא"ל זְכִי וְהַפְּקָדוֹן בְּרִשׁוֹתוֹ תִיקְנוּ רַבְּנֵי אַף בְּאֵין הַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ מְשׁוּם תִּיקוֹן הַשּׁוּק שְׂלֵא יִצְטַרְף לְבָרַר אִם הַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ, אָבָל בַּע"כ דְּלִיכָא דְּכּוֹנוֹתִיהַ בְּדִאוֹרֵייתָא אִפִּי' הַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ לֹא תִיקְנוּ כְּלָל, וְע"ז פְּתַבוּ דְּכְשֶׁאֵין הַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ נָמִי יִקְנֵה בְּאוֹדִיתָא וּא"כ אִיכָא כּוֹנוֹתִיהַ בְּדִאוֹרֵייתָא, וּא"כ מְמִילָא יֵשׁ לְתַתְּנוּ אִפִּי' בַּע"כ דְּמַה נִּפְקָא.

מִינָה בְּדַעַת הַנִּפְקָד וְדו"ק: עוֹד נִרְאָה לִיִּישֵׁב קוֹשְׂיַת מְהֵרָשׁ"א דְּאִפִּי' מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן בַּע"כ תִּיקְשִׁי יִקְנֵה בְּאוֹדִיתָא, וְנִרְאָה דְּבִלְא"ה יֵשׁ לְהִבִּין מ"ש הַתּוֹס' יֵאמַר לוֹ זְכָה מְאִי קָשְׂיָא לְהוּ מְזַכָּה הָא עִיקָר תִּיקוֹן מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן שְׂיִמְחָה לוֹ חוֹב לְפְרַעוֹן הַחוֹב מִן הַפְּקָדוֹן אוֹ שְׂקוּנָה מְקַח וְזֶה נוֹתָן לוֹ הַפְּקָדוֹן דְּמִי מְקַח, וּא"כ אִיף יִזְכָּה לוֹ סְתָם הָא אַח"כ יִתְבַּע חוֹבוֹ בְּאִפִּי נְפִשְׂיָה, וְצ"ל שְׂיִזְכָּה לוֹ הַפְּקָדוֹן בְּפְרַעוֹן הַחוֹב אוֹ הַמְּקַח, וְהַשְׂתָּא קָשָׁה מ"ש הַתּוֹס' יִקְנֵה בְּאוֹדִיתָא הָא בְּאוֹדִיתָא לֹא שְׂיִיף תְּנַאי א"כ יִתְבַּע הַחוֹב בְּפִנְי עֲצָמוֹ וְזֶה הַפְּקָדוֹן כְּבָר הוּדָה שְׂהוּא שְׂלוֹ, וְצ"ל כּוֹנוֹתִיהַ הַתּוֹס' אֵהָא דְּאֵין הַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ יִקְנֵה לוֹ בְּאוֹדִיתָא הֵינּוּ שְׂיֵאמַר שְׂיִזְכָּה בְּפְקָדוֹן בְּשִׁבִיל פְּרַעוֹן חוֹב אוֹ מְקַח רַק שְׂאֵין הַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ יוּדָה זֶה הַנִּפְקָד שְׂהַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ וְהַמַּפְקִיד יֵאמַר לוֹ זְכָה לְפִלוֹנִי בְּפְרַעוֹן חוֹבוֹ אוֹ מְקַחוֹ,

אבל לא שיוּדה לוּ שְׁנֵה הפקדון שִׁיָּף לְמַקְבֵּל דא"כ יתבע חובו או דְּמֵי מְקַחוּ חוּץ מִזֶּה הפקדון, וכִּינּוּן שׁע"כ צְרִיכִין לְהוֹדֵאָת הַנִּפְקָד שֶׁהוּא תַּחַת יָדוֹ וְאִם"כ יאמר לוֹ זְכָה בַּפְּקָדוֹן לְפָרְעוֹן חוֹבוֹ, וּא"כ אִם מַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן בַּע"כ לֹא יִרְצֶה הַנִּפְקָד לְהוֹדוֹת כָּלֵל וְלִזְכוּת לְמַקְבֵּל כִּינּוּן דְּלֹא סָגִי בְּלֹא זְכִי וְצָרִיף דַּעַת הַנִּפְקָד דָּאָף בְּאוֹדֵיתָא לֹא סָגִי בְּלֹא זְכִי, וְשִׁפִּיר הוֹכִיחוּ הַתּוֹס' דְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן בַּע"כ, וְדוּק הֵיטֵב: וְאִין לֹא מֵר שְׁיוּדָה לוֹ הַפְּקָדוֹן שֶׁהוּא פָּרְעוֹן חוֹב אוּ מְלָנָה, דְּאִפְתִּי קָשָׁה לִפְמ"ש הָרֵא"ש דְּלֹא נִפְטָר הַלְוִה בְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן אִם לֹא יוּכַל לְגַבּוֹת מִן הַנִּפְקָד אוּ הַלְוִה, א"כ מַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן עֲדִיף שְׁאִין דַּעַת הַמַּקְבֵּל לִפְטוֹר לְגַמְרֵי אֶת הַנּוֹתָן דִּילְעָא לֹא יוּכַל לְגַבּוֹת מִמֶּנּוּ וּבַפְּקָדוֹן שְׁמָא יֵאבֵד אוּ לֹא יִתְנוּ לוֹ, וְצָרִיף לֹא מֵר שְׁיוּכַל לְמַחְנֵל לוֹ הַחֹב בְּתַנְאֵי שְׁיָבוּא לִידוֹ הַפְּקָדוֹן, וּא"כ לֹא שִׁיָּף בְּאוֹדֵיתָא שְׁאִם יוּדָה לוֹ סָתָם שֶׁהוּא הַמְּלָנָה א"כ לֹא יִתְרַצֶּה הַמְּלָנָה שְׁיִפְטָר לְלוֹה שְׁלוֹ לְגַמְרֵי, וְתַנְאֵי לֹא שִׁיָּף בְּאוֹדֵיתָא כִּינּוּן שְׁמוּדָה שֶׁהוּא שְׁלוֹ וְזֶה עֵיקַר הַקְּנָנָה שְׁיוּדָה שֶׁהוּא שְׁלוֹ, וְצ"ל שְׁיוּדָה הַנִּפְקָד שֶׁהוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ וְהַמְּפָקִיד יִזְכֶּה לְמַלְוָה וְהַמְּלָנָה יִתְרַצֶּה לְזְכוּת בּוֹ עַל תְּנַאי שְׁיָבוּא לִידוֹ, א"כ צָרִיף רְצוֹן הַנִּפְקָד וְדו"ק: בְּפִירֵש"י בְּד"ה מ"ט בְּמַלְוָה קָנָה כּו' עכ"ל.

קָשָׁה דְּבַפְּקָדוֹן נְמִי טַעְמָא בְּעֵי, וּבְפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ בִּיקָשׁ לֹא מֵר דְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן בַּפְּקָדוֹן קָנָנָה דְּאוֹרֵייתָא דְּבַמַּעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן תּוֹן כְּזָכִי, וְאִינוּ נִרְאֶה לַעֲנ"ד דְּלֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם פּוֹסֵק שְׁיִהְיֶה מַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן קָנָנָה דְּאוֹרֵייתָא, גַּם לְפִי הָאָמֶת דְּרַב אָמֵר אִפִּי בְּמַלְוָה א"כ אִיף יִהְיֶה חִילּוּק בְּעֵנְיִין הַקְּנָנָה, דְּרַב בַּפְּקָדוֹן וּבְמַלְוָה אִיירֵי, וְאִיף יֵאמֵר שְׁנֵי דְּבָרִים שׁוֹנִים בְּעֵנְיִנָם, בַּפְּקָדוֹן יִהְיֶה מִן הַתּוֹרָה וּבְמַלְוָה מִדְּרַבְּנָנָה, וְעוֹד נִרְאֶה דְּרִש"י לֹא עֵינָה מְלַבּוֹ רַק דְּקָשְׁיָא לִיה אִי פָּרִיף נְמִי אִפְקָדוֹן תִּיקָשִׁי הָף טַעְמָא דְּקָאָמֵר בְּהֵיא הַנָּאָה דְּמִשְׁתַּנְיָא לִיה מְמַלְוָה יִשְׁנָה לְחֻדְשָׁה מְשַׁעֲבֵד נְפִשְׁיָה, וְהָא לֹא שִׁיָּף בַּפְּקָדוֹן, וּא"כ אִי ס"ד טַעְמָא דְּרַב אִי אָמֵר בַּפְּקָדוֹן הוּא מְשׁוּם תּוֹן כְּזָכִי גַּם בַּפְּקָדוֹן תִּיקָשִׁי לִיה תִּינַח כְּשֶׁהַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ כְּשִׁאִין הַפְּקָדוֹן בְּיָדוֹ אִמְאֵי יִקְנָה, דְּלֹא שִׁיָּף טַעְמָא לֹא מְשׁוּם תּוֹן כְּזָכִי וְלֹא מְשׁוּם הַנָּאָה דְּמִשְׁתַּנְיָא לִיה לְמַלְוָה חֻדְשָׁה דְּהָא אִינוּ מְשַׁתַּמֵּשׁ בַּפְּקָדוֹן, וּא"כ לִיכָא שׁוּם טַעַם עַל פְּקָדוֹן אִם אִינוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ, לְכֵן נִרְאֶה בְּכּוֹנוֹת רִש"י דְּנֻדָּאֵי מַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן דְּרַבְּנָנָה אֵלָּא דְּבַפְּקָדוֹן לֹא קָשְׁיָא לִיה מ"ט תִּיקָנָה דִּי"ל שְׁתִּיקָנּוּ שְׁיִהְיֶה רִשּׁוֹת שְׁמוֹנָח בּוֹ שֶׁל הַמַּקְבֵּל וְשִׁיָּף בִּיה טַעְמָא כְּמוֹ שְׁתִּיקָנּוּ ד' אֲמוֹת קָנָנָה דְּרַבְּנָנָה, אָבֵל בְּמַלְוָה לֹא שִׁיָּף לְתַמּוֹן דְּלֹא בַת קָנָנָה הִיא כִּינּוּן דְּלִיתָהּ בְּעֵינָא, לְכֵן שְׁקִיל וְטָרִי בְּטַעְמָא דְּמִקְלָתָא, כֵּן נ"ל בְּפִירֵש"י, וְדוּק הֵיטֵב: וְיָמָּה שְׁנֹסְתִייעַ בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ מְדַבְּרֵי הַב"י בְּסִימָן ר' שְׁפִירֵשׁ בְּרִשּׁוֹת הַמְּוִפְקָדִין שְׁקִיבֵל עָלָיו דֹּא"צ שְׁיֵאמֵר לוֹ זְכָה לְפָלוּנִי, אֵלָּא כִּינּוּן שֶׁא"ל פִּירוֹת שְׁבִרִשּׁוֹתָהּ תִּנָּם לְפָלוּנִי קָנָה הַלּוֹקֵחַ כְּאִילוֹ אָמֵר לוֹ זְכָה לְפָלוּנִי, וְהַשִּׁיג הַש"ף דָּתוֹן אִינוּ כְּזָכִי וְצָרִיף דְּנֹקָא לֹא מֵר זְכָה, וְחָשַׁב בַּפ"י, לִיִּישַׁב דְּבָרֵי הַב"י דְּבַמַּעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן תּוֹן כְּזָכָה, דְּבַמַּתְנָה לֹא הָוִי תּוֹן כְּזָכָה דְּשְׁמָא לֹא יִרְצֶה לְקַבֵּל הַמַּתְנָה, אָבֵל בְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן הָוִי תּוֹן כְּזָכָה, וְלֹא הַבְּנֵי דְּבָרֵי דְּהָא בְּמַכִּירָה פְּשִׁיטָא דָּתוֹן כְּזָכָה דְּהָא בְּשִׁיחְרוּר הָוִי תּוֹן כְּזָכָה וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' הַטַּעַם מְשׁוּם דְּמַסְתַּמָּא עֲבִיד לִיה נִיחָא נְפִשְׁיָה, וְכ"ש בְּמַכִּירָה דְּאִדְעָתָא דְּנְפִשְׁיָה עֲבִיד, אֵלָּא דְּהַש"ף מְשִׁיג עַל הַב"י מְטַעַם אַחַר דְּכִינּוּן דְּלֹא מְסַר מִיָּד לִיד לֹא הָוִי תּוֹן כְּזָכָה, וּא"כ לַעֲנִין זֶה אִין סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּין בְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן אוּ שְׁלֹא בְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן, וְעוֹד אִי נִימָא בְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן הָוִי תּוֹן כְּזָכָה אִפִּי לֹא מְסַר, א"כ קָשָׁה לְאוֹקִימָתָא דְּרַב זְבִיד דְּמוֹקֵי רַב דְּאָמֵר דְּבַעֲיָנָה צְבוּרִין וְמוֹנָחִין הֵינּוּ בְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן א"כ קָשָׁה בְּרִישָׁא בְּעֵבֵד בְּמַעֲמֵד שְׁלֹשָׁתָן נְמִי יִתְנוּ לְאַחַר מִיתָהּ, דְּבָהָא, אִפִּי לֹא מְסַר מִיָּד לִיד הָוִי תּוֹן כְּזָכִי וְיָמָּה הוֹעִילוּ הַתּוֹס' בְּתִירוּץ דְּמִיירֵי שְׁלֹא מְסַר, מִיְהוּ נִרְאֶה לִיִּישַׁב דְּבָרֵי הַב"י בְּפִשְׁטוּת, דְּהָא דְּבִלָּא מְסַר לֹא הָוִי תּוֹן כְּזָכִי הֵינּוּ בְּמַתְנָה וְאִפִּי אִי לֹא אִמְרִינוּ בְּמַתְנָה תּוֹן כְּזָכִי בְּשִׁיחְרוּר אִמְרִינוּ תּוֹן כְּזָכִי מְשׁוּם דְּעֵבִיד לִיה נִיחָא נְפִשְׁיָה מ"מ בְּלֹא מְסַר מִיָּד לִיד לֹא הָוִי תּוֹן כְּזָכִי, אָבֵל בְּמַכֵּר דְּלַעֲצָמוֹ

דורש שפיר אַמרינו תן כּזכי אפי' לא מָסר פּינון שְגמר בְדעתו לְמָפּוֹר דְהכי מִשְמַע לְיִשְנָא דְש"ס
לפּוּם גִּירָסָא דְבַרְשׁוּת הַמְּוֹפְקָדִין פּינון שְקִיבֵל עֲלֵיו קִנְה וְלֹא נִזְכָּר שְיֵאמֵר לוֹ הַמּוֹכֵר זָכָה, מַעֲתָה
מ"ש הַש"ךְ שְפָן הוּא בְרַמְב"ן בְּהַדְיָא לִיתָא דְהַרְמַב"ן לֹא אִיגְרִי אֱלָא בְמַתְנָה גַם הָרֵא"ש בְּגִישׁוּן
לֹא אִיגְרִי אֱלָא בְמַתְנָה, וְדַבְרֵי ב"י בְרוּרִים: בְּגִמְרָא נַעֲשֶׂה כְּאוֹמֵר כּו' מִשְתַּעֲבָדְנָא לָךְ וְלְכָל דְאִתִּי
מַחְמָתָךְ.

דַּעַת הָרַאב"ד בְּכַתֵּב לוֹ פֶּן שׁוּב אִינוּ יָכוֹל לְמַחֲוֹל, וְהַקְשָׁה עֲלָיו הַרְשָׁב"א א"כ לְהַךְ ס"ד כָּל מְלוּה
הוּי כְּאוֹמֵר מִשְתַּעֲבָדְנָא לָךְ כּו', וְא"כ תִּיקְשִׁי דְשְמוּאֵל אַדְשְמוּאֵל דַּס"ל הַמּוֹכֵר שְט"ח לְחַבְרִי
וְחִזְר וּמְחָלוּ מְחוּל, וּמִפְתַּח זֶה הַכְרִיעַ הַש"ךְ בַּח"מ סִימָן ס"ו סכ"ו דְלֹא פְרָאב"ד, וְעֵינֵין בְּחִידוּשֵׁי
לְסִימָן ס"ו ס"ק ע' בְּאַרְיִכוֹת גְּדוּל וְתַמְצָא נַחַת, מִיְהוּ נִרְאָה דְאִי מַעֲמַד שְלִשְׁתָּן מְרִצוֹן הַלְוָה א"כ
ע"כ לֹא מְרִיב לְכָל דְאִתִּי מַחְמָתָךְ שְאִתְרַצָּה לוֹ א"כ לֹא קִשְׂיָא מְמַכִּירַת שְטָרוֹת שְלֹא בְמַעֲמַד הַלְוָה
וְשִפִּיר יָכוֹל לְמַחֲוֹל, וְאַפְּלִי יִסְבְּרַן הָרַאב"ד כְּתוֹסְפוֹת דַּמַּעַמ"ש אִיתָא נְמִי בַע"כ, מ"מ לְהַךְ ס"ד
דְטַעֲמָא מִשׁוּם בְּהִיא הַנְּאָה דְמִשְתַּנְיָא לִיהָ לֹא הוּי רַק מְדַעַתוּ, וְא"כ תּוּ לֹא קִשְׂיָא דְשְמוּאֵל
אַדְשְמוּאֵל דִּי"ל דְמַדַּעַתוּ דְוָקָא קְאָמֵר וְלַק"מ, וְעֵינֵין בְּחִידוּשֵׁי סִימָן ס"ו בְּאַרְיִכוֹת גְּדוּל כָּל דִּינֵי
מְכִירַת שְטָרוֹת: שְׁם נַעֲשֶׂה כְּאוֹמֵר מִשְתַּעֲבָדְנָא כּו'.

עֵינֵין בְּר"ן דְהַרְמַב"ן סוֹבֵר דְאִי אַמְרִינוּ אִין בְּרִירָה לֹא מִשְתַּעֲבַד בַּכּה"ג, וְקִשְׂיָה לַפ"ז אִיךְ מוֹקִי
טַעֲמָא דְמַעֲמַד שְלִשְׁתָּן מִשׁוּם הַכִּי הָא שְמוּאֵל סְבִירָא לִיהָ הָאֲחִין שְחַלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵן אֱלָמָא ס"ל
אִין בְּרִירָה, וְא"כ מֵאִי מוֹעִיל מִשְתַּעֲבָדְנָא, וְאַיְפִשֵׁר דְשְמוּאֵל לְשִיטְתִּיהָ דַּס"ל שְיַעֲבֹדָא לְאו
דְאוֹרֵייתָא וּבְדַרְבְּנֵין יֵש בְּרִירָה, וְהַרְמַב"ן לֹא אָמַר רַק לְדִינֵין דְקִי"ל שְיַעֲבֹדָא דְאוֹרֵייתָא
וּבְדְאוֹרֵייתָא אִין בְּרִירָה, מִיְהוּ קִשְׂיָה הָא שְמוּאֵל אַפִּי' בְּדַרְבְּנֵין לִית לִיהָ בְּרִירָה, בְּבִיצָה דָּף ל"ז ע"ב
גְּבִי חֲבִית, וְאַיְפִשֵׁר לֹא מְרִיב דְבַלֵּא"ה הַקְשָׁה הָר"ן עֲלָיו דְלֹא שְיִיךְ בְּרִירָה בַּכּה"ג שְהַרִי אִיְפִשֵׁר לוֹ
לְהַשְתַּעֲבַד לְכָל הָעוֹלָם בְּזָה אַחַר זֶה, וְר"ל דְבְרִירָה לֹא שְיִיךְ רַק כְּשִׂאָחַד סוֹתֵר אֶת חֲבִירוֹ, כְּגוֹן
שְנֵי לִגְוִין דָּאֵם הַשְנֵי לִגְוִין מַעֲשֵׂר תּוּ לֹא אִיְפִשֵׁר לְעֵשֶׂר שְנֵי לִגְוִין אַחֲרִים, אֲבָל כָּאֵן יוֹכְלוּ
לְהַשְתַּעֲבַד לְכָל הָעוֹלָם שְאִחַד נוֹתֵן לוֹ לְחַבְרִי וְכוּלְהוּ אֶתוּ מַחְמָתִיהָ, לְכֵן אִיְפִשֵׁר דְהַרְמַב"ן
לְשִיטְתִּיהָ דַּס"ל מַעֲמַד שְלִשְׁתָּן הֵינּוּ מְרִצוֹנוּ וְאֵם אִינוּ רוֹצָה לֹא מִשְתַּעֲבַד, וְא"כ ע"כ לְפָרֵש כָּאֵן
לְכָל דְאִתִּי מַחְמָתָךְ שְאִתְרַצָּה לוֹ, וְהָא תְלִיא בְבְרִירָה כְּמוֹ לְקַמֵּן גְּבִי לְאִיזוּ שְאִתְרַצָּה אֲגַרֵּש דְתְלִיא
בְבְרִירָה דְנִימָא דְמַעֲיָקְרָא עוֹמֵד לְהַתְרַצוֹת לְזָה, וְהַשְתָּא י"ל אִיְפִכָא דְלֹא פְסִיקָא לִיהָ לְאִקְשׁוּי
דְשְמוּאֵל אַדְשְמוּאֵל דִּי"ל דַּס"ל אַפִּי' בַּעַל כְּרַחוּ מִשְתַּעֲבַד וְלֹא שְיִיךְ בְּרִירָה, וְלִפִּי הָאֲמַת לֹא קְאָמֵר
הַרְמַב"ן רַק אִי מְדַעַתִּיהָ קְאָמֵר, מִיְהוּ זֶה דְחוּק ג"כ דָּאֵם נִימָא מִשְתַּעֲבָדְנָא בַּעַל כְּרַחוּ גַם לְמַסְקָנָא
נִימָא מִשְתַּעֲבָדְנָא בַּעַל כְּרַחוּ, וְעוֹד דְהַפּוֹסְקִים לֹא חִילְקוּ כָּלְל בְּאוֹמֵר בְּפִירוּשׁ מִשְתַּעֲבָדְנָא אִי
בְעֵינֵין דַּעַתוּ, דְדוֹקָא אִי אַמְרִינוּ נַעֲשֶׂה י"ל מְדַעַתוּ קְאָמֵר, אֲבָל בְּאוֹמֵר בְּפִירוּשׁ וְדָאִי אַפִּי' בַּע"כ
מִשְמַע, לְכֵן י"ל מ"מ בְּאוֹפֵן שְכַתְבְּתִי דְוִדָאִי מַעֲמַד שְלִשְׁתָּן תְּקַנַּת חֲכָמִים וְכִינֵן דְשְמוּאֵל ס"ל
שְיַעֲבֹדָא לְאו דְאוֹרֵייתָא י"ל כְּמוֹ שְתִיקְנוּ הַשְיַעֲבֹד מִן הַלְוָה עֲצָמוּ שְלֹא מְדִין רַק מְדַרְבְּנֵין כְּוָלָה
חֲדָא מִילְתָא הוּא דְתִיקְנוּ שְיַשְתַּעֲבַד גַם לְדְאִתִּי מַחְמָתִיהָ, אֲבָל לְדִינֵין דְקִי"ל שְיַעֲבֹדָא דְאוֹרֵייתָא
וְלֹא תִיקְנוּ עַל הַשְיַעֲבֹד אִין לְהַמְצִיא שְיַעֲבֹד הִיכָא דְאִיְפִכָא לְמִימֵר אִין בְּרִירָה, וְדוּק הִיטֵב: שְׁם
אַלָּא מַעֲתָה הַקְנָה לְנוֹלָדִים.

וְקִשְׂיָה דִילְמָא אִין הַכִּי נְמִי דְנוֹלָדִים לֹא קִנּוּ, בְּפִרְט דְהוּי מְצִיאוֹת רְחוּק שְיַתְעַכֵּב חָזוּב עַד שְיַהִיָּה
נוֹלָד וּבְשַׁעָה שְהוּא קִטְוֵן לֹא שְיִיךְ בִּיָּה מַעֲמַד שְלִשְׁתָּן אֵם אִינוּ בַר דַּעַת עַדִּינֵין רַק ע"י אַפּוֹטְרוֹפּוּס,

כמ"ש בש"ף ח"מ סימן קכ"ו סעיף כ', וא"כ מאי קש"א ליה אי באמת לא מהני כי ה"ג, ואין לומר דקים ליה דין מעמד שלשון בכל גונו, דא"כ קשה הא לטעמא דמשתעבדנא ה"ל להועיל אפי' אם המקבל נכרי, ולפי המסקנא לא מהני פשהמקבל נכרי כמ"ש התוס', וא"כ י"ל דנולדים באמת לא קנו, ואיפשר דקש"א פיון דנעשה כאומר לכל דאמי מחמתה ונולדים בכלל, א"כ ה"ל קני אתה ונחמור דלא קנה פלוס דכיון דלא מהני לענין נולדים לא מהני נמי לענין אותן שפבר נולדו, ואף דקיי"ל בקני את נחמור קנה מחצה, פבר חילקו בקידושין פ' האי ש מקדש גבי מקדש אשה ובתה דבאמר פולקם הוי קני את נחמור פיון שפולקן פאחד בדיבור אחד, ולהאי טעמא יש לדמות גם הכא לקני את נחמור אפי' אליבא דהלכתא, אבל לטעם הר"ן דדרה לקנות רע וטוב ביחד כמ"ש הב"ש בסימן מ"א שני טעמים אלו בקיצור א"כ הכא לא דמי, וא"כ קשה דילמא באמת בכה"ג לא קנו וצ"ע, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה לדבר כו' ה' סוגיא אליבא דרב הונא וכו' עכ"ל.

צ"ע מאי קש"א להו להתוס' דהא אפי' לרב נחמן דוקא במזכה לעובר קנה לכשתלד, אבל אם זיכה לאחר שתתעבר ותלד לכ"ע לאו פלוס הוא, וכן מבואר בהדיא בטוח"מ סימן ר"י אף לשיטת הרא"ש דפסק פרב נחמן דקני מזכה לעובר כשתלד, וא"כ הכא דפריה הקנה לנולדים היינו ע"כ דמעמד שלשון בכל גונו הוא, וא"כ פריה שפיר לכ"ע דאם הקנה לנולדים שעדיין לא נתעברו דבזה לכ"ע לא קני, וא"כ פריה שפיר מהקנה לנולדים וצ"ע: וממוצא הדבר אתה למד דמה שהניח בצ"ע בפני יהושע על הרא"ש מן הסוגיא למאי דפסק הרא"ש מזכה לעובר קנה, א"כ י"ל מעמד שלשון מדינא וא"צ לטעם הלכתא בלא טעמא, ולפ"ז אין מקום לדבריו דמ"מ מוכרח דהלכתא בלא טעמא די"ל הטעם משתעבדנא כו' ואין מקום לדבריו דמ"מ לא א"ש בהקנה לנולדים שלא נתעברו בשעת שיעבוד, ובהא גם להרא"ש לא קני, וברור ופשוטו:.

(דף י"ד ע"א) בגמרא בההיא הנאה דקא משתניא ליה בין מלוה ישנה כו'. מפאן הביא הר"ן ראיה דמעמד שלשון דוקא מדעתו, וכ"כ התוס' לעיל דלהך סברא מעמד שלשון מדעתו דוקא, וקשה לפ"ז מאי פריה מדבי אלישיב, הא הברירה ביזו שלא להתרצות להם, ונראה ליישב דנדאי הלנה מוכרח הוא להתרצות למי שימחהו המלוה שאם לא יתרצה ברצון יגשנו המלוה לפרוע מיד מחמת שאינו עושה רצונו א"כ מוכרח להתרצות לו, אלא די"ל דלא גמר ומקני, ולכן אמרינו בההיא הנאה גמר ומקני, וא"כ פריה שפיר מדבי אלישיב פיון שהלנה מוכרח להתרצות ובהני לא גמר ומקנה, פן נ"ל ודו"ק: שם בההיא הנאה דקא משתניא כו'.

וקשה א"כ מעמד שלשון למה לי דאפילו המחיה שלא במעמד המקבל נמי יקנה פיון שהלנה נתרצה, ועוד דא"כ דינא הוא, ואיפשר דנדאי תקנה הוא אלא דלא מסתבר לתקן להפקיע ממון הלנה בעל פרוח אי לא גמר ומשעבד נפשיה, להכי אמר דגמר ומשעבד נפשיה אחר שתקנו חכמים פן, וקשה לפ"ז פיון דמינתק מקמא א"כ בנדאי אין יכול למחול א"כ תיקשי אמאי ס"ל לשמואל דיוכל למחול גימא דמשעבד נפשיה ומינתק מקמא דאיכא נמי האי הנאה דקא משתניא ליה, וא"כ תיקשי דשמואל אדשמואל, וא"כ קשה על הפוסקים שהקשו על הראב"ד דס"ל במשתעבדנא אין יכול למחול דתיקשי דשמואל אדשמואל תיקשי להו לנפשיהו להך טעמא דמשתניא ליה ממלוה ישנה למלוה חדשה, וע"כ צריה לחלק דדוקא במעמד שלשון משתעבד לבתרא, וא"כ גם במשתעבדנא י"ל פן כדפרישית בחידושי לסימן ס"ו עמ"ש לעיל, ואיפשר דלהך דגמר ומשעבד נפשיה איכא למימר דלא משתעבד רק בההיא הנאה וניחא ליה בשני, אבל לא שיפסיד אם ימחול לו הראשון אי מצי מחיל והוי כאילו נשתעבד על תנאי שכל זמן שחייב

לראשון ישמעבד לכתרא ואי מחיל אינו רוצה שיפסיד זכותו, אבל לעיל דמפרש נעשה כאומר משמע דהוי פאומר ממש בלא תנאי, קשיא להו שפיר דשמואל אדשמואל, ודוק היטב: והא שצריכין מעמד שלשתן לטעמא דקא משתניא, איפשר דלא ניחא ליה למחקה לאקנויי שלא בפני המלנה שתהא יד המלנה על העליונה אם לא יתן לו זה יחזור על הראשון שיאמר המלנה איני חפץ בזה, אבל אחר שהיה במעמד המלנה גם הוא מינתק מקמא וסעד להפוסקים שאין המלנה יכול לחזור עוד על הראשון ודו"ק: שם באפ"י קאמינא לך כו' מפלל דאי בעי למיהדר כו'.

קשה דילמא ה"ק באפ"י קאמינא דהיינו מעמד שלשתן כי היכי דלא מצינא לאהדורי, וי"ל דהכא ע"כ פקדון הנה, דאילו מלנה לא פריה הגמרא מידי הא אמרה רב תדא זימנא דהא קמ"ל אפי' במלנה, וכיון דפקדון הנה א"כ אי אמר הכי פדי שלא שלא יחזור ה"ל לומר זכי ולא צריה באפ"י, וע"ז משני ה"ק דברים אלו לא נתנו לחזרה דא"ל כיון שנותן לו במעמד שלשתן ממילא לא ניתן לחזרה דמעמד שלשתן קנה, ופריה הא אמרה רב כו' ומשני דקמ"ל במתנה מועטת נמי בעינן באפ"י ודו"ק, עיין בסמוך: בתוס' ד"ה אבל כו' וא"ת הא נמי שמעינן כו'.

נראה ליישב דהתוס' לעיל דייקו דתן אינו פזכי דאל"כ לא צריה מעמד שלשתן, וא"כ י"ל דה"ק דמתנה מועטת ס"ד דתן הוי פזכי כמו בשיחורור, וזה לא שמעינן דהנותן עצמו לא מצי זכי ליה לחבריה כמ"ש הרא"ש פ"ק הספינה גבי ברשות המןפקדין ודו"ק: ומה שהקשו מכאן לדעת הרמב"ם דס"ל תן פזכי ל"ל מעמד שלשתן, בהא איפשר לומר דהיה לו קבא דמוריקא מחמת שותפות שהיה להם והיה מעורב עם מוריקא של הנפקד, והרמב"ם לשיטתיה אזיל דס"ל שאין יכול להקנות דבר שאינו מסויים א"כ לא היה יכול לקנות, אלא דקשה איך אמרינן לעיל דרב חייש למנה קבור, וקשה בלא"ה כיון שלא סיים המנה לא קנה, וי"ל לפמ"ש בפני יהושע לעיל דף ט' דבמתנת ש"מ קנה נמי דבר שאינו מסויים, א"כ לעיל בש"מ קנה באין מסויים, אבל הכא במתנת פריא לא קנה מטעם זכיה דבר שאינו מסויים, מיהו למאי דפרישית לעיל דס"ל להרמב"ם דדוקא במסר לו מיד ליד הוי תן פזכי בלא"ה לק"מ ודו"ק:.

בגמרא הנהו גינאי. בתוס' ד"ה ולא פש פיר"ח כו' אין נאמן לומר טעיתי במיגו כו' עכ"ל.

והרשב"א דחה דכאן קנו מיניה וסתם קנן לכתובה עומד וליכא מיגו דפרעתי, והש"ף בח"מ סימן פ"א ס"ק נ"ט פתב ג"כ כדברי הרשב"א והאריה בזה דבמיגו נאמן לומר טעיתי, ובתנאים דחה דבריו, ולענ"ד דברי הש"ף מוכרחים ברי"ף שפתב ראיה לדברי רבנוטא דאל"כ בכל שטרך נימא טעותא היא ואי במיגו ערבה ערבה צריה, דבאמת י"ל בכל שטרך יכול לטעון טעיתי היכא דיש לו מיגו ומאי קשיא ליה אי מהימן במיגו, לכן נראה כדברי הש"ף דבמיגו לעולם נאמן, והרי"ף שפירש כאן דאיכא עדים היינו משום דקנו מיניה וכדברי הרשב"א, ועוד דמיגו נמי לעדים דמי, ודברי הרא"ש שפתב לרב אלפס אינו נאמן במיגו צ"ע: ועוד נ"ל דאפי' נימא דס"ל לר"ח ורי"ף דנאמן במיגו לא קשיא דלוקמא דמשום מיגו נאמן, די"ל דאי ליכא עדים רק שנאמן במיגו דפרעתי למרא דארעא א"כ איך אמר בפשיטות א"כ קנן בטעות הוא, הא כיון דלית ליה רק מיגו דפרעתי ואי טעין פרעתי למרא דארעא צריה לישבע היסת הל"ל דמשתבע דטעה, כדאייתא בקידושין דף מ"ב והשתא דתיקון רבנן היסת משתבעי סהדי, ורב נחמן אמר בפשיטות הוי קנן בטעות וחוזר ולא הצריכו לישבע דאף שעכשיו טוען שמא מ"מ בטענה שהיה יכול ליפטר היה צריה לישבע היסת א"כ גם עכשיו צריה לישבע, וכמ"ש הש"ף בסמן כ"ו סי"ג ס"ק נ"ז, ולכן ניחא להו לאוקמא בעדים, וכיון שהטעות מבורר שפיר אמר רב נחמן א"כ ה"ל

קנין בטעות וחזור, אבל בשבועה שפיר מהימן לומר טעיתי במיגו דפרעתי, לכן פתב הרי"ף דאיירי באיכא עדים שטעה דאז א"צ שבועה פלל, ועיין בסמוך: בא"ד ואמאי לא מהימן כו' מיגו כו' עכ"ל.

וצ"ע אם יהיה ראיה מן המשנה תיקשי לרבה דס"ל בב"מ דף פ"א ע"ב וכן לרב חסדא בב"ב דף ל"ג דאמרינו מיגו במקום עדים, א"כ כ"ש די"ל דנאמן לומר טעיתי במיגו דפרעתי, ותיקשי ליה מתני' דמוכח דלא אמרינו אפי' בטעיתי מיגו דמתזקינו מסתמא שלא טעה כ"ש מיגו במקום עדים דלא אמרינו, וצ"ע ויש ליישב: ועוד נלענ"ד דהא דמוקי בגיש עדים היינו משום דאי ליכא עדים פינו דהקא איירי בקנו מיניה א"כ משמע דהגננא היה חייב למרא דארעא, וא"כ קנין זה היינו לגבי מרא דארעא שנסתלק מן הגננא ונתחייב למרא דארעא, א"כ מרא דארעא אין יכול לתבוע עוד מן הגננא מה שנתחייב לו, א"כ לא שייך להאמין לזה שהמחה ליתן למרא דארעא במיגו דאי בעי אמר פרעתי למרא דארעא, דהא מפל מקום יפסיד מרא דארעא שלא יוכל לתבוע חובו שהלנה יטעון שלא טעה וכבר נסתלק ממנו, וא"כ אפי' אמת שטעה פינו שאין יכול לברר והמרא דארעא פטרו להשני על פיו לא גרע מערב שצריך לשלם למרא דארעא מה שהפסידו ע"י המחאתו, וכיון שפבר נפטר הגננא לא גרע מאם פטר המקבל הנותן על ידו שמחוייב להחזיר לו כמ"ש בס"י קכ"ו סעיף ב', ולא שייך לפוטרו במיגו דמ"מ חייב מדין ערב מאחר שעל ידו פטרו לגינאי השני שהיה חייב, ולהכי מוקי בגיש עדים דאז הבעל הבית תובע חובו מאחר שקנין בטעות הוא ולא הפסידו כלום, ואין ראיה פלל לומר דלא מהימן טעיתי במיגו דפרעתי לגבי זה שהודה עצמו, כנ"ל ברור, ובחנם דחקו הראשונים בזה, ומ"ש בתנאים די"ל שפקדון היה צ"ע דאם פקדון מה מועיל קנין הא אין מטבע נקנה בחליפין, אלא נדאי קנו היינו שקיבל קנין שנתחייב לזה החמשה איסתרא ונסתלק מן המתחייב לגמרי, ובהכי ניחא דקשה קנין ל"ל, ולפ"ז ניחא די"ל דקנו מיניה שיתן הוא למרא דארעא ויהיה בע"ד שלו ויפטר המתחייב לגמרי ע"י זה, ואפי' למ"ד בסימן קכ"ו סעיף ט' שייכול לחזור לתבוע לראובן מ"מ בביקוש שקיבל קנין שהוא יהיה המתחייב י"ל לכ"ע נסתלק מן הלנה לגמרי, שהרי קיבל קנין שחייב לו ויבטל חובו הלנה לגמרי, וא"כ אי אינו מברר מאחר שאין מועיל מיגו שלא ליפטר מן המלנה ממילא צריך לשלם לזה מה שהפסידו, כן נ"ל ברור ודוק היטב: אלא דלענ"ד אפי' שרשור דחלק בטעותם דכפ' איזהו נשך דף ס"ד ובח"מ סימן רל"ב בטעה במנין בכדי שאין הדעת טועה אמרינו מתנה יהיב ליה ועש"ך וסמ"ע די"א אפי' בא לתבוע באמרו שטעה אמרינו נדאי מתנה, א"כ בכה"ג נראה דהוי חזקה אלימתא שלא טעה, דאל"כ איך יחזיק בממון חבירו בלי שום טענה, א"כ אפי' שרשור דלא מהני מיגו בכה"ג, ובמידי דעבידי דטעו שפיר יש להאמינו במיגו פינו שאפי' שרשור שטעה ובכה"ג צריך להחזיר, ועיין בפ"ה בשם ש"ג דגם שם בטעו שטעה צריך להחזיר לו וצ"ע: בגמרא איתמר הולך מנה לפלוני כו' לימא בהא קמיפלגי כו' ויש לדקדק דאפי' אי הולך לאו כזכי מי גרע מתופס לב"ח במקום שאינו חב לאחרים דקנה כ"ש הקא שמדעתו נתן לו, ותיירץ הרא"ש בשם הר"מ מאיבר"א דבייש לו נכסים אין יכול לתפוס, דאל"כ לא שבקת חיי שכ"א יתפוס, וצ"ע דמ"מ איך תליא בהולך כזכי אפי' לאו כזכי מ"מ הרי נתן לו מדעתו ולא שייך לא שבקת חיי ואמאי לא יכול לתפוס, גם קשה מ"ט דשמואל שייכול לחזור אטו שמואל פליג אתופס לב"ח, ובאמת לולא שאינני פדאי לחטט אחר דברי ראשונים, תמוה בעיני איך יתפוס משל זה ואפי' בגברא דלית ליה מ"מ מי יכריחו להאמינו לזה התופס אף אם יקבל עליו אחריות פינו שהלנה לא נפטר ע"י תפיסתו הרי מ"מ המלנה יתבע ללנה שלו ואיך יטרח אח"כ בדינא ודייני להוציא מזה בעל פרחו זהו נגד השכל,

ושומר שמסר לשומר חייב משום דאמר איהו לא מהימן לי בשבועה, א"כ איך יכריחו זה התופס ושיהיה נאמן עליו להוציא שולו מתחת ידו שלא מרצונו, ובגמרא לא מצינו שום דבר מזה רק לעיל דדייק ש"מ התופס לב"ח קנה, וי"ל היינו דומיא דלעיל שלא הפסיד הנתפס אם קנה בשביל הב"ח, ודכונתיה משפחת לה לדינא דש"ס דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח אם תפס בשביל חוב זה ואין ליתומים רק מטלטליו, דלא איכפת ליתומים שאין המלנה חוזר עליהם, וכמו כן לאחר תקנת הגאונים דמטלטלי משתעבדי לב"ח שפיר משפחת תופס לב"ח שלא נשאר ליתומים רק פדי החוב וזה תפס בשביל החוב, דאין למלנה לחזור על של יתומים דאין חייבין לפרוע משלהם י"ל שזכה בשביל זה וא"צ להחזיר ליתומים, אבל אם המלנה יכול לחזור על הנתפס אם לא יתן התופס המטלטליו תמוה מאד ושיהיה יכול לעכב של הלנה והלנה אומר דלא מהימן ליה, וכן מוכחת הסוגיא דתליא בהולף פזכי ואי יכול לתפוס רק שצריף לקבל עליו האחריות פדברי הרא"ש מה ענין זה להולף פזכי, אפי' הולף לאו פזכי הרי נתן לו מדעתו, ואי אמרינן דאי לאו פזכי לא נתן לו רק ע"ד שיקבל עליו האחריות, אין לו ענין להולף פזכי דבאומדן דעת תליא מילתא אם נתן לו ע"ד שיקבל אחריות, ועוד איך אמר שמואל מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר אמאי פסיקא ליה דחוזר, הא איפשר לתופס לקבל אחריות וזה שנתן לו מדעתו לא יגרע מתופס, אלא ברור שכל שלא זכה מטעם זכיה לכ"ע הנותן יכול לחזור ואין יכול לתפוס בעל פרוחו פיון שהאחריות הוא על הנותן: ועוד תמוה לי מאי קשיא ליה להרא"ש מתופס לב"ח הא נראה ברור דתופס לב"ח אף אי אמרינן דקנה מ"מ אין יכול להוליכו בדרךים, וכמ"ש התוס' ב"ק דף ק"ד דאף דאמר ליה אינש מהימנא הוא אפי' הוא עצמו הוליכו בדרךים חייב, וא"כ לא שניף תופס לב"ח רק כשנשארו המעות במקומן אבל לא להוליכו בדרךים שהם בחזקת ספנה, וא"כ לאו מטעם תופס לב"ח אתו עלה רק מטעם זכי כמפורש בש"ס, ועוד קשה לדברי הרא"ש, איך אמר שמואל סתמא אם בא לחזור חוזר הא איפשר שיקבל התופס האחריות עליו, אלא הדבר ברור כדפרישית שאין יכול לתפוס כלל מפח האי טעמא דהאחריות נשאר על הלנה, אף אם ירצה לקבל האחריות הרי מ"מ הלנה לא נפטר בזה, ולא פליגי רב ושמואל רק בהולף פיון דכבר זכה לו הני פאילו בא לידו של מלנה, מיהו אם נאנס אין הלנה נפטר שהרי לא עשאו שליח לקבל ולהוליכו בדרךים, אבל בתופס מעצמו פיון שלא זכה לו צריף להחזיר ללנה דלא מהימן ליה ללנה, כן נ"ל ברור, אוילי מקום הניחו לי הראשונים בזה, אלא שקשה לחלוק על הראשונים והאחרונים, עכ"פ נ"ל בתופס לב"ח שאם הנותן רוצה שישליש ביד איש בטוח צריף להשלישו, וכן אם אינו רוצה שישליכו בדרךים יכול למחות בידו אף אם ירצה לקבל האחריות פיון שלא נפטר הלנה בזה, כן נלענ"ד ברור: בתוס' ד"ה לא כו' פירש בקונטרס כו' ואין נראה דבמתנה כו' כדפירשתי לעיל עכ"ל.

לכאורה טפי ה"ל לתמוה על פירש"י, דלקמן ר"פ השולח מבואר בהדיא אמר אב"י נקטינן שליח מתנה כשליח הגט נ"מ להולף לאו פזכי דמי, הרי מפורש דבמתנה אין הולף פזכי ותמיה גדולה על רש"י לכאורה, אבל בתר עיון דברי רש"י ברורים, דהא לקמן דף ס"ג ע"ב מבואר דרב ס"ל הולף לאו פזכי בגט ופריף מהף דהכא ומשני רב מספקא ליה ובממונא לקולא ופירש"י והמוציא מחבירו ידו על התחתונה לכן אינו חוזר, ולפ"ז צ"ל דאב"י פליג אדרב וס"ל הולף לאו פזכי לגמרי, וא"כ לרב גופיה דמספקא ליה גם במתנה המוציא מחבירו עליו הראיה ושפיר פירש"י לרב לשיטתיה, מיהו נראה ליישב דאב"י לא פליג ארב רק דמספקא ליה נמי, והא דאמר שליח מתנה כשליח הגט היינו בשלח שטר מתנה דהנותן מוחזק במתנה בזו יכול לחזור, ורש"י פאן

פירש במתנה היינו שנתן לו המנה דכבר מוחזק המקבל במתנה בזו אין מוציאין מיד השליח פיון שמוחזק השליח, ודברי רש"י ברורים עמ"ש פ' השולח שם: ויש לתמוה על התוס' דכתבו לחלק בין מתנה למלוה בענין הולף א"כ מאי פריה לקמן ארב מהולף מנה אגט, הא אפי' במתנה לא הוי הולף פזכי וכ"ש בגט ונראה דהתוס' ס"ל כמ"ש הר"ן לקמן פ' התקבל דמדימינ גט לפקדון פיון שיהא אמרה התקבל דמי לפקדון, וכן נראה מדברי התוס' שם בפ' השולח שכתבו דלדמיון בעלמא נקטיה דבגט אפי' זכי לא מהני ולא פתבו דמדמי לגט שאמרה היא התקבל, אלא ודאי ס"ל להתוס' דבהא מספקא ליה לרב, וכמו שחילקו התוס' לקמן ע"ב לרבי בין שעשאתו שליח לקבלה דבהא ס"ל לרבי הולף פזכי, א"כ משמע עכ"פ לשיטת התוס' דעכ"פ מספקא לן אי הולף פזכי באמרה התקבל לי פדמספקא לרב ומ"מ בממון פסקינן מספיקא שלא יוציא ממנו, וא"כ יש לתמוה על הטור למה פסק בח"מ סימן קכ"ה דאפי' באמר התקבל לי הולף אינו פזכי, דלענין ממון שיטת התוס' דמספיקא לא מפקינן ממונא וכו', מיהו ברא"ש לקמן פרק התקבל משמע דקיי"ל דהולף לאו פזכי כר' נתן, ולזה פסק הטור שפיר דגם התקבל לא מהני ולא קיי"ל פרב דמספקא ליה רק פאפיי, עכ"פ לשיטת הר"ן במתנה שאמר התקבל הוי הולף פזכי כמו במלוה וכ"ה שיטת רש"י פכאן, וא"כ פיון דרש"י ור"ן ס"ל הכי צ"ע על מה שסתמו הטור בסי' קכ"ה דלא מהני התקבל לי, ובב"י לא הראה מקורו, וכבר בררנו דהטור לשיטתיה אזיל באה"ע שפסק כר' נתן פשיטת אביו הרא"ש דהולף לאו פזכי אפי' באומרת התקבל ושלח מתנה פשליח הגט, ולשיטת הפוסקים באה"ע דבהולף מספקא לן אי פזכי א"כ גם במתנה בהולף הוי ספק ואין יכול לחזור, וכפירש"י פאן הולף במתנה נמי ספיקא הוא אי פזכי דמי אי לא ואין מוציאין מן השליח ג"כ: ועיין בב"ש סי' ק"מ שתמה על הרמב"ם דפסק לענין מתנה דתן פזכי פ"ד מזכיה ופסק דתן לא מהני ואינו גט פלל, ולכאורה י"ל בפשיטות דהרמב"ם לשיטתיה אזיל דפסק בתן שטר שיקרור דלא יתנו לאחר מיתה דאע"ג דתן פזכי מ"מ בעינן מטא לידיה וזה דוקא בגט שיקרור אבל במתנה פסק בהדיא דזכה מיד, וא"כ לא דמי גט למתנה, לכן בגט אשה אע"ג דהיא אמרה התקבל לי גיטי מ"מ פיון שהוא אומר תן משמע דבעינן מטא לידה ולק"מ על הרמב"ם, אלא דקשה על הש"ס דף ס"ג ע"ב דפריה מרב דס"ל הולף פזכי ובגט מספקא ליה, וקשה דילמא הולף לא עדיף מתן, דהא תן עדיף דתן פזכי במתנה ובהולף במתנה פסק בפ"ד מהלכות זכיה דין ד' דהולף לאו פזכי ותן פזכי אלמא תן עדיף מהולף, וא"כ קשיא טובא מאי פריה מהולף דס"ל לרב גבי ממון פזכי דמי אגט אשה, דהא לא עדיף הולף מתן וכיון דבתן בעינן מטא לידיה ובממון זוכה מיד א"כ י"ל בגט נמי אע"ג דזכה מטעם שאמרה התקבל מ"מ בעינן מטא לידה, וצ"ל דכיון שאמרה התקבל לי גיטי א"כ עשיתה יד השליח פינדה, ואי הולף פזכי ה"ל פאילו מטא לידה פיון שעשיתה שליח בפירוש, א"כ אין זו מספיק, לכן נלענ"ד דע"כ לא קאמר הרמב"ם תן פזכי רק באמר תן ק' וזו לשמעון פיון שעיקר הנאת המתנה בהגיע המתנה ליד המקבל א"כ שייך טפי לשון תן מלשון זכי שאילו אמר זכי לא היה משמעו שיתנם מיד למקבל רק היה איפשר לומר שזכה לו וישאר ביד השליח, א"כ תן הוי עין יפה טפי מזכי לכן מהני, אבל בשיקרור שאומר תן שאם פנונתו שיצא לחירות מיד הנה לו לומר זכה שאין פנונת השיקרור על הגעת השטר לידו פי אם על החירות עצמו, ובהא שייך טפי לישנא דזכי, והשתא בגט אשה הולף ותן שוויז, והשתא ס"ל להרמב"ם פהרא"ש דפסקינן כר' נתן דהולף לאו פזכי וה"ה תן, מיהו אפתי קשה הא דאמר אפיי שליח מתנה פשליח הגט נ"מ להולף לאו פזכי דמי, וזה לא דמי לשליח הגט דבמתנה מהני תן ובגט לא מהני, וצ"ל דבאמת דוקא לענין הולף בהא שוויז אבל תן במתנה עדיף מגט, דתן במתנה שייך טפי

מלשון זכה וכדפר'שית, והפל נכון, גם דברי הטור מ'נשבים דפסק בגט דתן לאו פ'נכי פ'נו דמרא דהה ד'נא שהוא הרמב"ם ס"ל פ' בגט, וא"ש הכל ודוק היטב, ועי' ב'סמוך: בגמרא הולך מנה כו' ת' מנה.

התוס' לעיל דף י"ב ד'יקו מפ'אן דתן לאו פ'נכי, דאל"כ השת'א הולך פ'נכי לענ'ן חוב אע"ג דבמתנה לא מהני כ"ש תן, וכבר פתבתי דעת הרמב"ם דתן פ'נכי במתנה וצריף ל'י'שב הדייק, ונראה דהרב'ותא לענ'ן חיוב אחריות דס"ד בתן משמע שאינו מקבל אחריות פ'מו במתנה וכ'ונתו להסתלק לגמרי פ'לומר תן אפה המנה ולא תוליד לדרף ואם רוצה להוליכו הנה ס"ד ד'יכול למחות ב'דו פ'נו שהוא באחריותו ולא עשא'ו שלים להוליד אלא ל'תן, קמ"ל דכ'נו ש'ודע שאין המל'ה פ'אן הולך ותן קאמר לחי'ב באחריותו בעל פ'רחו: שם פקדון לימ'א ל'ה אין רצונו.

פירש"י דלאו זכות הוא לו, ולא י'כולתי להבי'ן מאי ח'לוק בין פקדון למל'ה דהא חי'ב באחריותו ואינו מפסיד ע"י מ'סירה זו, ואם נימ'א דמ"מ חושש ש'זה יאבד פקדונו והנפקד לא י'נה לו לשלם, גם במל'ה ש'יף הכי ש'מא תאבד מ'מנו ולא י'נה ללו'ה לשלם, לכן הנה נראה דבמל'ה לא עבד ש'לא פ'דין מה ש'מסרו ל'ד אחר דבר'שותו קאי לעשות עם המעות פ'רצונו, אכל פקדון דעבד ש'לא פ'דין יוכל לחזור בו לת'ן א'שר ע'ויות לחזור לקבל הפקדון מ'מנו דש'מא לא ניח'א ל'זה ש'ינה פקדונו ב'ד אחר, ולפ"ז משמע ד'יש חי'ב על הנפקד להחזיר הפקדון ל'דו מאחר שחושב'ין ש'המפקיד אין רצונו באחר, ובסמ"ע סימ'ן קכ"ה ס"ק י"ג פתב ד'אין חי'ב על הנפקד להחזיר רק אם י'רצה וצ"ע, ועי'ן מה שאכתוב לקמ'ן, וגם בפירש"י יש לכ'נון פ'ן ודו"ק: שם פ'שהחזוק פ'רו.

וי'ש ל'דקדק לפ"ז א'יף מ'ייתי לסיוע'ה לרב דילמ'א גם מל'ה מ'יירי ב'החזוק פ'רו ובהא מודה שמואל שאין לו לחזור, וי'ש ל'י'שב דמ"מ פ'נו ד'אינו מ'חוי'ב להניחו ש'ינה חי'ב באחריותו גם ב'החזוק פ'רו אין יכול לת'פסו ש'ינה חי'ב באחריותו, וי'ש ל'דקדק לפמ"ש הרשב"א ב'חידו'שיו והמ"מ ד'אם רגיל להפקיד אצלו אין יכול לחזור דלא ש'יף אין רצונו, א"כ ק'שה נוקמ'א ב'רגיל להפקיד אצלו, ועי'ן מ'שנה למל'ך פט"ז ממל'ה ש'תמה על המ"מ ש'כתב ד'אם רגיל להפקיד אינו יכול לחזור ש'הרי פ'בר נפטר מאחריותו, ותמה במ'שנה למל'ך ה'א אפתי חי'ב מטעם ש'מוליכו ב'דרכים דאפ'י הוא עצמו ש'הוליכו ב'דרכים חי'ב ע"ש, וכ"כ התוס' ב"ק דאע"ג דא"ל אינ'ש מ'הימנ'א הוא מ"מ אם הוליכו ב'דרף חי'ב, ועי'ן בת'ומים סי' קכ"ה, ונראה דבנדאי פ'י היכי דב'יכול לומר אין רצונו יכול להחזיר הפקדון פ'נו דלא ה'וי ל'ה זכות, (וכמו ב'אין רצונו ש'יכול להחזיר מאחר שאין לו זכות ולא זכה), אלא היכ'א ד'אינו רגיל אין יכול השל'ים לומר א'ני אחזיק הפקדון בשביל המפקיד וי'נה על אחריותי דמ"מ ש'יף אין רצונו, אכל ב'רגיל להפקיד שפיר יכול לומר א'ני אחזיק הפקדון אלא ש'יכול למחות בו ש'לא להוליכו במקום ד'רכים דבכה"ג מ'יקרי פ'ש'עה, ואם יאמר השל'ים שהוא יחזיקנו ב'כ'אן ודאי אין יכול להחזירו דהא פ'בר נסתלק ב'הש'בה ל'ד מי ש'רגיל להפקיד אצלו, והשת'א בנדאי נפטר מן האחריות ש'יכול לומר לו החזיקנו ב'כ'אן, דלענ'ן ש'יוליכנו ב'דרכים אינו זכות למפקיד ומצי ה'דר ב'יה לענ'ן ז'ה ש'לא יוליכנו ב'דרכים ש'המפקיד לא ג'ילהו דעתו ש'רצונו ש'יוליכנו ב'דרכים, א"כ אין זו זכות מן הסת'ם פ'מו היכ'א ש'יכול לומר אין רצונו שאינו זכות כפירש"י, רק אם יחזיקנו פ'אן י"ל ש'פ'בר זכה, ואם י'רצה השל'ים להוליכו על אחריותו אין לנפקד עסק ב'כ'ף שאין פ'וננת המפקיד ש'יוליכנו דוקא, דלענ'ן ש'יוליכנו לא זכה בשבילו, רק להחזיק הפקדון ב'כ'אן יוכל לומר פ'נו ש'רגיל ונסתלק מן השמירה שוב לא יחזירנו לו ומוליכו פ'רצונו על אחריותו של השל'ים דההול'כה אינו זכות למפקיד ולא זכה לענ'ן ז'ה מאחר

שלא גילה המפקיד דעתו שרצונו שיובא לו בדרך אפי' יהיה אחריות על המשלח אינו זכות למפקיד דשמה אינו רוצה ואין לו ליתן ע"ד להוליכו אפי' יקבל הנפקד אחריות, וא"כ לא מיקרי זכות אפי' יהיה על אחריות המשלח, פי היכי דביכול לומר אין רצונו אין זו זכות אפי' יהיה על אחריות המשלח ולא זכה לענגן להוליכו כלל רק לענגן שלא יחזירונו לנפקד לחוד, וממילא במוליכו אינו על אחריות המשלח מאחר שלא היה בידו רשות ליתן לו ע"מ להוליכו, והשתא ניחא בהך איספקא דכספא שצינה להוליכו, וקשה לדברי המ"מ הרי נפטר מן האחריות, וכן הקשה בתנאים ונדחק דדוקא בעיר א' קאמר, אבל הדבר ברור פדפרישית דאם צינה להוליכו אין הנפקד פטור מן האחריות דניחא ליה להוליכו על אחריות המפקיד, וכיון שקבר זכה השליח בשביל המפקיד ולא שינה אין רצונו וגם זכות הוא לו להוליכו מאחר שרוצה עכ"פ שיוליכו לו הפקדון בדרך ממילא הוי ליה פמלנה שהמשלח חייב באחריות ומ"מ אין יכול לחזור, והדברים ברורים לעומקא דדינא ובכוננת המ"מ ואגב שיטפא לא נחית רבינו התנאים לעומקא דהך מילתא ודוק היטב, ועיין בר"ס קכ"א באמר לו המלנה שלח לי ע"י פלוני פטור מן האחריות, ולקמן דאמר בהדי דאתית אייתינהו ניהלי צ"ל דלא הוי פאומר שלח על ידי ודו"ק: בתוס' ד"ה לסוף כו' משמע דבדין לא הוי יכולין לכופו כו' נתחבטו המפרשים הא אשרתא משמע דהלואה היתה, וא"כ ודאי אין יכולין לחזור דבהלואה לא שינה אין רצונו, ונראה דטעמא דבהלואה לא שינה אין רצונו דדוקא בפקדון אע"ג דעדיין המשלח חייב באחריותו מ"מ שינה אין רצונו שפבור שהנפקד בעצמו מהימן ליה טפי וישמרנו שמירה מעולה, משא"כ בהלואה הרי האחריות על הלואה פמקדם, וא"כ י"ל דהתוס' ס"ל פשיטת הריטב"א הובא בח"מ סימן ק"א ס"ו דבמוכר סחורה אינו מוריד לשומא אלא שנותן לו מעות כמו שהתנה, א"כ לענגן זה אם יאבדו המעות אין עליו רק אחריות שמירה שברשותו עומדין וחיוב באונסין, א"כ איפא קפידיא שמה השליח לא ישמרם ויאבדו ולא יצטרף לשלם מעות דוקא ויורידו לשומא ושינה נמי אין רצונו וא"ש, מיהו לא חילקו הפוסקים בכה: ונראה דמשמע להו כפירש"י ניקני מינה דלא ליהדר ולתובעו, וקשה אפי' ניקני מינה מ"מ יכול לתבוע הלואה דמה לו למלנה במה שהקנה השליח, לכן מפרשי התוס' בפקדון ובפקדון שפיר אי מהימן ליה נפטר לגמרי, דהתוס' הקשו בב"ק דף ק"ד פיון דמהימן ליה אמאי חייב, ותיירו דמ"מ לא היה יכול להוליכן בדרך, א"כ פשינה ליתן לשליח השליח מהימן ליה ואם השליח מקבל אחריות נפטר הראשון לגמרי שהרי מסרו למי שהאמינו המפקיד, ואי משום אחריות הרי השני קיבל קנגן על אחריות, והיינו פדפרישית לעיל בדברי המ"מ שהוא מסרו למי שרגיל להפקיד אצלו, ואי לא מקבל השליח אחריות אינו נפטר פיון דרשות בידו להוליכו וצינה המפקיד פן רק אחריות אונסא דאורחא על הנפקד, ואי מקבל השליח אחריות פטור הנפקד לגמרי דהוא לא מסרו דוקא להוליכו דמה לו לנפקד אם ישמרנו פאן פבר נפטר במסירתו למי שמצוה המפקיד להביאו, רק האחריות נשאר עליו, והיינו אי לא מקבל עליו השליח אחריות, ואם השליח מוליכו על אחריותו עכ"פ הנפקד פטור, והשתא שפיר אהני הקנגן שלא יתבע המפקיד, ולשון אשרתא י"ל שהקיף להם בתקלים אם ימכרם ובאם לאו יחזירם, ודוק היטב: (ע"ב) בגמרא אמר להו כו' הו קא מצערו ליה וכו'.

מפאן הביאו הפוסקים ראיה שאם החזיר הפקדון לנפקד חייב השליח באחריות מדלא החזירו רק מחמת אונס ומחמת אונס פטור כדא"ל שפיר עבדת, ובענייניו הוא תמוה למה יתחייב השליח הא בפקדון שומר שומר אינו חייב רק משום דאיהו לא מהימן ליה בשבועה וברגיל להפקיד פטור, וא"כ מי גרע מה שהחזיר הפקדון ממי שרגיל להפקיד אצלו דפטור ולמה יתחייב במה

שֶׁהַחֲזִיר לְמִי שֶׁהִיָּה הַפְּקֻדוֹן אֶצְלוֹ מְעִיקְרָא, וְנִרְאֶה דְהַד מִלְתָּא תְּלִיא בְּפְלוּגְתָּא שֶׁהִבִּיא רַמ"א בְּסִי
ע"ב סְעִיף ל' בְּשׁוֹמֵר שְׁמֹסֵר לְשׁוֹמֵר וְרַגִּיל דְּאֵם פִּשְׁעֵי הַשְּׂנִי וְאִין לוֹ לְשַׁלֵּם הָרֵאשׁוֹן חֲזִיב, וְלִהְדֵּי
דִּיעָה שְׁפִיר י"ל דַּמ"מ אֵם אִין יָכוֹל לְהוֹצִיא מִן הָרֵאשׁוֹן הַשְּׂנִי חֲזִיב דְּלֹא נִפְטֵר מִן הָאֲחֻרָיוֹת לְגַמְרִי,
וְגַם הֵכָא ס"ל פֶּן אַע"ג דְּלֹא פִּשְׁעֵי בְּמַה שֶׁהַחֲזִיר הַפְּקֻדוֹן מ"מ חֲזִיב בְּאֲחֻרָיוֹת, וּבְזֶה נִיחָא דְכְּתוּבוֹ
הַטּוֹר וְהַמְּחַבֵּר וְכֵן הַמ"מ בְּשֵׁם הָרִי"ף בְּתִשְׁבָּה וְהַעֲנִי לֹוִי וְכֵן בְּטוֹר, וְהִינְנוּ דְהַטּוֹר סָתֵם פְּשִׁיטָת
הָרֵא"ש אֲבִיו גַּבֵּי מַפְקִיד ע"ד אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו דְּאֵם פִּשְׁעוּ מ"מ הוּא חֲזִיב, וְהִ"ה בְּשׁוֹמֵר שְׁמֹסֵר לְשׁוֹמֵר
וְרַגִּיל לְהַפְּקִיד לְרֵאשׁוֹן מ"מ חֲזִיב עַל פְּשִׁיעַת הָרֵאשׁוֹן, וְכַמ"ש בְּטוֹר ס' ע"ב וְרַמ"א בְּסְעִיף ל',
אָבֵל בְּלֹא הַעֲנִי פִּינּוֹן שֶׁהַחֲזִיר הַפְּקֻדוֹן לְמָקוֹם שֶׁלְקָחוֹ לֹא גָרַע מִרַגִּיל לְהַפְּקִיד וְלֹא פִּשְׁעֵי בְּזֶה כָּלֵל
וְהָרֵאשׁוֹן עֵיקַר בַּע"ד שְׁלוֹ רַק הַשְּׂנִי חֲזִיב בְּאֲחֻרָיוֹת אֵם אִין יָכוֹל לְגַבּוֹת מִן הָרֵאשׁוֹן, וְנִסְתַּלְקָה
בְּזֶה תְּלוּנַת הַשִּׁ"ף בְּסִימָן קכ"ה שֶׁהַקְּשָׁה עַל הַטּוֹר וּמְחַבֵּר מַה לִּי הַעֲנִי מַה לִּי לֹא הַעֲנִי, וְלַפְמ"ש
לְק"מ דְּמִדִּין שׁוֹמֵר שְׁמֹסֵר לְשׁוֹמֵר אֶתְאֵן עֲלֶיהָ וּבְמַפְקִיד ע"ד אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו ע"כ דְּוָקֵא בְּאִין לְהֵם
לְשַׁלֵּם, וּבְגִישׁ לְהֵם לְשַׁלֵּם פְּטוֹר לְכ"ע, וְכֵאֵן נָמִי לֹא פִּשְׁעֵי בְּחֻזְרָתוֹ לְמָקוֹם שֶׁלְקָחוֹ: מַעֲתָה אֵיכָא
לְתַמּוּהָ עַל הַרְמַב"ם שֶׁכְּתֹב בַּפְּט"ז מְמַלְוֶה שְׂאֵם הַחֲזִיר, הַשְּׁלִיחַ הַמְּעוֹת שְׁנִיָּהֶם חֲזִיבִין בְּאֲחֻרָיוֹת,
וְהָרִי הַרְמַב"ם ס"ל בַּפ"ד מִשְׁאַלְהָ בְּמַפְקִיד ע"ד אֲשֶׁתּוֹ דְּפְטוֹר הַשְּׂנִי לְגַמְרִי, וְכֵאֵן שֶׁהַחֲזִירוֹ לְמָקוֹם
שֶׁלְקָחוֹ הִיָּה לוֹ לְפִנּוֹטְרוֹ לְגַמְרִי, אֵם לֹא שֶׁתְּאֵמֵר דְּהַרְמַב"ם מְחַלֵּק בֵּין אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו לְאַחַר כְּמוֹ שֶׁעֲלֶיהָ
ע"ד הַסְּמ"ע בְּסִימָן ע"ב סְעִיף לְמ"ד, וְהַשִּׁ"ף הַשִּׁיג עָלָיו שֵׁם: אֶמְנָם פֶּן לַעֲנ"ד בְּרַמַּב"ם אֵינּוּ
מְבֹאָר רַק בְּהַלְנוּאָה, וּבְהַלְנוּאָה י"ל דַּס"ל לְהַרְמַב"ם פִּינּוֹן דְּכָבֵר זָכָה הַשְּׁלִיחַ בְּשִׁבִיל הַמְּלִוָּה וְנַעֲשִׂים
מְעוֹת שֶׁל הַמְּלִוָּה, וְא"כ אִף שֶׁהַחֲזִיר לְאוֹתוֹ לֹוִה מ"מ שֶׁכְּפָר אֵיבַד הַלְוָה זְכוּת הַהַלְנוּאָה א"כ הַשְּׁלִיחַ
שֶׁהַלְנוּם מִדַּעֲתוֹ בְּדִין הוּא שִׁיתְּחֲזִיב בְּאֲחֻרָיוֹת וְזֵהוּ שֶׁכְּתֹב הַרְמַב"ם הַחֲזִיר לֹוִי לְרֵאוּבֵן הִינְנוּ בְּתוֹרַת
הַלְנוּאָה כְּדַמְעִיקְרָא וְהָיוּ פְּשׁוּלַח יָד בַּפְּקֻדוֹן לְכֵן שְׁנִיָּהֶם חֲזִיבִין, וְרִצָּה מְזָה גּוֹבָה רִצָּה מְזָה גּוֹבָה,
אָבֵל בַּפְּקֻדוֹן וְדַאי פְּטוֹר לְגַמְרִי אֵם הַחֲזִירוֹ לְרֵאשׁוֹן, וְכַמ"ש הַמ"מ שְׁפֵן הוּא בְּרִשְׁב"א וְכַדְאִיתָא
בִּירוּשְׁלַמִי, בִּירוּשְׁלַמִי הִבִּיא הַמְּעַשָּׂה שְׁבַש"ס וּמִשְׁמַע דְּאֵיירִי בְּמַלְוָה כְּדַמְשַׁמַּע הַלְשׁוֹן שֵׁם אָבֵל
בַּפְּקֻדוֹן אִין לְנוּ, בְּפֶרֶט לְשִׁיטַת הַמ"מ וְהַרְשָׁב"א בְּהַפְּקִיד ע"ד אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו דְּפְטוֹר לְגַמְרִי אִפִּי
בַּפְּשִׁיעָה דְּאִין מָקוֹם לְחֲזִיב הַשְּׁלִיחַ אֵם הַחֲזִיר הַפְּקֻדוֹן לְנִפְקֵד, וְאִי ס"ל לְהַמ"מ לְחַלֵּק כַּסְּמ"ע
דְּבַהַפְּקִיד אֶצְל רַגִּיל לְכ"ע הָרֵאשׁוֹן חֲזִיב עַל פְּשִׁיעַת הַשְּׂנִי אִיף כְּתֹב בַּפ"א מְשֻׁכְּרוֹת דְּבַרְרִגִּיל
לְהַפְּקִיד אֶצְל הַשְּׁלִיחַ הָרֵאשׁוֹן נִפְטֵר מֵאֲחֻרָיוֹת, אֶלְא וְדַאי הַמ"מ לְשִׁיטְתֵיהָ דַּס"ל פְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם
בְּמַפְקִיד ע"ד אֲשֶׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹן פְּטוֹר אִף עַל פְּשִׁיעַת הַשְּׂנִי, א"כ תִּימָא עַל הַרְשָׁב"א וְהַמ"מ דְּחֲזִיבּוֹ
בַּפְּקֻדוֹן וּבַרְגִּיל ס"ל דְּהָרֵאשׁוֹן פְּטוֹר וְא"כ לְמָה חֲזִיב בְּהַחֲזִיר הַפְּקֻדוֹן לְמָקוֹם שֶׁלְקָחוֹ, וְתוּ תַּמּוּהָ
לִי לְמָה יִתְחַזֵּב בְּשׁוֹמֵר הָא פִּינּוֹן דְּשְׁלִיחַ שְׁקִיל בְּרִשׁוֹת וְהַחֲזִירוֹ לְמָקוֹם שֶׁנִּטְלָה מִי גָרַע מִשׁוֹמֵר
שֵׁא"צ דַּעַת בְּעֵלִים, וְכַמ"ש בַּשִּׁ"ף בַּר"ס רצ"ב בְּשֵׁם הַמְּרַדְכִי דְּבַהַחֲזִיר לְמָקוֹם הָרֵאשׁוֹן הוּא
פְּטוֹר, וְכֵאֵן נָמִי הַחֲזִירוֹ לְמִי שֶׁנִּטְלוּ מִמֶּנּוּ, לְכֵן נִרְאֶה דְּהַרְמַב"ם דְּוָקֵא בְּמַלְוָה קְאָמֵר וְלֹא בַּפְּקֻדוֹן,
וְא"כ דְּבַרֵי הַט"ז צ"ע וְגַם דְּבַרֵי הַרְשָׁב"א וְהַמ"מ תַּמּוּהָ: וְהָרֵאב"ד בְּהַשְּׁגוֹת כְּתֹב ז"ל, אֲחֻרָיוֹת
לֹוִי הַשְּׁלִיחַ אֵינִי יוֹדַע מָה הוּא, אֶלְא שְׂאֵם יְכַפְּוֹר רֵאוּבֵן בְּמַלְוָה נִמְצָא לֹוִי פּוֹשַׁע בְּדָבָר ע"כ,
וְלְכַאוּרָה פְּנוּנַת הָרֵאב"ד דְּמַדְבְּרֵי הַרְמַב"ם מִשְׁמַע שְׁנִיָּהֶם חֲזִיבִין וְרִצָּה מְזָה גּוֹבָה רַמ"ג, וְע"ז
ס"ל לְהָרֵאב"ד דְּהָרֵאשׁוֹן עֵיקַר בַּע"ד שְׁלוֹ רַק שֶׁהַשְּׂנִי חֲזִיב בְּאֲחֻרָיוֹת, וְלַפ"ז לַפְמ"ש הַמ"מ בְּדַעַת
הַרְמַב"ם שֶׁהַשְּׂנִי חֲזִיב בְּאֲחֻרָיוֹת דְּוָקֵא בְּהַעֲנִי לֹא פְּלִיג הָרֵאב"ד עַל הַרְמַב"ם דְּאֵם כּוֹפֵר הִינְנוּ כְּמוֹ
הַעֲנִי שְׂאִין יָכוֹל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ, מִיָּהוּ נִרְאֶה עֵיקַר דְּכּוֹנְנַת הָרֵאב"ד דְּגַם בְּמַלְוָה אֵם הַחֲזִיר הַשְּׁלִיחַ
לְמַשְׁלַח פְּטוֹר דְּלֹא עֲבִיד מִיָּדִי פִּינּוֹן דְּמַהִימָן לִיָּה מְעִיקְרָא לֹא פִּשְׁעֵי בְּמִיָּדִי רַק אֵם הוֹחֲזִיק בְּכַפְּרוֹ, וְזֵהוּ

פְּנוּנַת הַרְאָב"ד רַק אִם יִכְפּוֹר רְאוּבוּ, וְהִינּוּ כְּאוֹקִימָתָא בְּש"ס בְּהוֹחֲזֵק כְּפָרָן בְּזוֹ נִמְצָא לּוֹי פּוֹשַׁע בְּדָבָר, דְּאִחַר שְׁהוֹחֲזֵק כְּפָרָן לֹא נִיחָא לִיה בּוֹדְאֵי שְׁיַחְזִירוּנוּ לוֹ, וְא"כ לְהַרְאָב"ד אִפִּי בְּמַלְוָה פְּטוּר הַשְּׁלִיחַ אִם לֹא הוֹחֲזֵק הַלְוָה כְּפָרָן פִּינּוּ דְמַהִימָן לִיה, וּמַה שְׁמַדְיִיק הַרְשָׁב"א מִן הִירוּשְׁלָמִי, אִיפְשָׁר דַּס"ל לְהַרְאָב"ד דְּהַנִּי אֲנָשִׁים אֲלִימֵי וְתַקִּיפֵי הָווּ וְאִינוּ בְּטוּחַ לְהוֹצִיא מֵהֶם, לְכֹן נִקְרָא פְּשִׁיעָה כְּשֶׁהֲחֲזִיר, וְעַפ"ז פִּירְשָׁתִּי ש"ס דִּילֵן דְּאִחַר שְׁהוֹדִיעַ לוֹ שְׁהִיָּה מְוכָרַח לְהַחְזִיר שְׂאֵל אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם הִלְלוּ קְרוּבִים לְמַלְכוּת הֶם יֵשׁ לְהֶם סוּסִים וּפְרָדִים א"ל הֵן אֵי הָכִי שְׁפִיר עֲבַדְתָּ, וְהוּא תְּמוּהָ, מַה בְּצַע בְּדָבָר שְׁפִתִים אִם קְרוּבִים לְמַלְכוּת, לְכֹן אִיפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּבִלֵּא"ה הִקְשׁוּ אִפִּי הַחְזִיר מִחֲמַת אֲנוּס לְמָה יִפְטֹר, הָא הָנִי מְצִיל עֲצָמוּ בְּמָמוֹן חֲבִירוֹ וְלִמְאֵי דְפְרִיִישִׁית לֹא קִשְׂיָא דְכִינּוּ דְמַחְזִיר לְנִפְקֵד הָרֵאשׁוֹן לֹא גָרַע מְרַגִּיל לְהַפְקִיד וּמִיפְטֹר בְּזָה, מִיְהוּ אִם אֲלֵמִים הֶם וְיִקְשָׁה לְהוֹצִיא מֵהֶם הָנִי פְּשִׁיעָה, וְלָזָה שְׂאֵל אִם אֲלֵמוּתָן מִחֲמַת שְׁהֶם גְּזַלְנִין לֹא הִיָּה לוֹ לְהַצִּיל עֲצָמוּ בְּמָמוֹן חֲבִירוֹ שְׁהָרִי לֹא יוּכַל לְהוֹצִיא מֵהֶם, אֲבָל אִם אֲלֵמוּתָן מִחֲמַת גְּדֻלְתָּן וְחֲשִׁיבוּתָן וְעֲשָׂרוֹן אִין דְּרָף שְׁיִכְפְּרוּ אוֹ לֹא יִרְצוּ לְשַׁלֵּם כִּי אִין זֹו לְפִי כְּבוֹדָן, וְזָהוּ שְׁשְׂאֵל אוֹתוֹ אִם קְרוּבִים הֶם לְמַלְכוּת וּמִתְנַהֲגִים בְּגִדּוּלוֹת בּוֹדְאֵי לֹא יִהְיֶה תְּפָאֲרָתָן בְּעֲשׂוּתָן חֲמָס שְׁלֵא כְּדִין, וְאִין דְּרָף שְׁיַחְזִיקוּ שְׁל אַחֲרִים בְּגִזְל, א"כ שְׁפִיר עֲבַדְתָּ שְׂאִין זֹו בְּגִדָר מְצִיל עֲצָמוּ אִם הִיָּת מַחְזִיר שְׁבְטוּחִים הֶם, וְהַשְׁתָּא י"ל בִּירוּשְׁלָמִי שְׁמַחֲיִיב אוֹתוֹ לְשַׁלֵּם אִם אִינוּ אֲנוּס י"ל דְּהִינּוּ אִם אִינָם בְּטוּחִין מִחֲמַת אֲלֵמוּתָן וְהוּא יְכוּל לְהַצִּיל עֲצָמוּ מֵהֶם, אֲבָל אִם הַנְּפִקֵד אוֹ הַלְוָה לֹא אִיתְרַע חֲזַקְתָּיְהוּ ס"ל לְהַרְאָב"ד דְּפְטוּר הַשְּׁלִיחַ לְגַמְרִי, כֹּן נִלְע"ד בְּרוּר בְּכּוֹנַת הַרְאָב"ד, וְגַם הַרְמַב"ם אִינוּ מְחַיִּיב הַשְּׁלִיחַ בְּאַחֲרִיּוֹת רַק בְּמַלְוָה אֲבָל בְּפִקְדוֹן יְכוּל לְהַחְזִיר הַפְּקִדוֹן, וּמִן הַש"ס שְׁלֵא רְצָה לְהַחְזִיר עַד שְׁאַנְסוּהוּ אִין רְאָיָה שְׁיַתְחַיִּיב רַק שְׁהַתְנַצֵּל לְמָה לֹא עָשָׂה רְצוֹנוֹ לְהִבְיָאוּ, אֲבָל אִינוּ חַיִּיב עַל זֶה אִם הַחְזִירוֹ וְאִפִּי לְמֵאן דְּאָמַר דְּבְרַגִּיל לְהַפְקִיד הָרֵאשׁוֹן חַיִּיב אִם פְּשַׁע הַשְּׁנִי וְאִין לוֹ, י"ל דְּכָאן פְּטוּר פִּינּוּ שְׁהַחְזִיר לְמִי שְׁהוֹפְקֵד אֲצֵלוֹ, כֹּן נ"ל, וְדָבְרִי הַטוּר וְהַש"ע צ"ע לְעַנ"ד לְדִינָא, וְכֹן מוּכַח מֵהַךְ דְּהֵן הֵן שְׁלִיחֵי דִיכּוּלִין לְזַמַּר אֲהַדְרַנּוּהוּ, וּמ"ש הַש"ף בְּסִימָן קכ"א ס"ק מ"ד דְּאִינְרִי בְּאוּמַר כַּא"ו וּפְרַעוֹ הוּא דְּחוּק וְרַחוּק, א"ו כְּדָבְרִי הַרְאָב"ד עִיקָר: בְּפִירְש"י ד"ה בְּשָׁכִיב מְרַע שְׁפָל זָמַן שְׁלֵא חֲזַר בּוֹ דְּבְרִיו כְּכַתוּבִים וְכַמְסוּרִים וְהוּלָף דִּידְיָה זְכִי הוּא עכ"ל.

עִינּוּ בְּמַהֲרָש"א שְׁדִיִּיק בְּשַׁכ"מ אִפִּי בְּלֵא הוּלָף נְמִי דְּבְרִיו כְּכַתוּבִים וּמְסוּרִים כַּמ"ש הַתּוֹס' וְדַחַק, וּבְאֲמַת הַדָּבָר בְּרוּר דְּרַש"י לֹא נִיחָא לִיה בְּדָבְרִי הַתּוֹס' דְּקִשָּׁה בְּשַׁכ"מ בְּמַת מְקַבֵּל בְּחַיִּי נוֹתֵן אִמְאֵי קְנָה הָא מִתְנַת שַׁכ"מ אִינוּ קוֹנָה אֲלָא לְאַחַר מִיתָה וְהִיא שְׁעָתָא לִיתָהּ, לְכֹן ס"ל לְרַש"י דְּהוּלָף דַּשַׁכ"מ הִינּוּ זְכִי, וְיִרְאָה לִיתָן טַעַם דְּבַעֲלָמָא אֲמַרִּינוּ הוּלָף לֹא כּוֹכִי דְּמַסְתַּמָּא נִיחָא לִיה שְׁיִהְיֶה בְּיָדוֹ לְחֲזוֹר כֹּל זָמַן שְׁלֵא בָּא לְיָדוֹ שְׁל הַמְקַבֵּל וְאֲמַדִּינוּ דְּעַתָּה דְּלֵהֲכִי לֹא אָמַר זְכִי, אֲבָל בְּשַׁכ"מ דְּאִפִּי בְּזָכִי יְכוּל לְחֲזוֹר א"כ גַּם הוּלָף דִּידְיָה כּוֹכִי הוּא דְּאִין לוֹ קְפִידָא אִם יִזְכָּה אַח"כ לְמַפְרַע כְּשִׁימוּת, וְהָכִי דִּיִּיק לְשׁוֹן רַש"י, וּבְטַח"מ סִימָן קכ"ה הִבְיָא בְּשֵׁם הַרמ"ה דְּבַשַׁכ"מ הוּלָף כּוֹכִי מְשׁוּם דְּאֲמַרִּינוּ דְּבַהוּל כְּמוֹ שַׁא"צ לְזַמַּר תְּנוּ, וְקִשָּׁה לִי דְּזָה אִינוּ רַק בְּמַצְנָה מִחֲמַת מִיתָה וְנִהְיֶה לִיה לְחַלֵּק בֵּין סֵתָם שַׁכ"מ שְׂאִינוּ מַצְנָה מִחֲמַת מִיתָה, דְּבִאִינוּ מַצְנָה מִחֲמַת מִיתָה לֹא הָנִי כְּתָבוּ כְּתָבוּ א"כ גַּם הוּלָף לֹא כּוֹכִי, אִף דְּכָאן מְשַׁמַּע דְּאִינְרִי בְּמַתְנַת שַׁכ"מ בְּמַקְצָת, מ"מ מְשַׁפַּחַת לָהּ בְּמַחְלָק נְכִסְיוֹ שַׁא"צ קִנְיָן וְכְתָבוּ דִּידְיָה לֹא תְנוּ הוּא כְּפְרִיִישִׁית לְעִיל דְּף הַקְדוּם ע"ב, וְא"כ לְוִקְמָא חֲדָא בְּשַׁכ"מ וְחֲדָא בְּמַצְנָה מִחֲמַת מִיתָה, וְעוּד דְּלִוְקְמָא חֲדָא כַּר"ש שְׁזוּרִי וְחֲדָא כְּרַבְּנָן דְּבַעֲיָנוּ תְנוּ גַם בְּשַׁכ"מ וּמְסוּפּוֹ, וְעוּד דְּלַרמ"ה דְּטַעֲמָא דְּהוּלָף דִּידְיָה זְכִי, א"כ אִיכָּא לְאוֹקְמָא חֲדָא בְּמַצְנָה מִחֲמַת מִיתָה וְחֲדָא בְּאִינוּ מַצְנָה מִחֲמַת מִיתָה דַּה"ל מִתְנַת שַׁכ"מ בְּמַקְצָת וְהָנִי כְּבָרִיא, אֲבָל לְפִירְש"י הַפֵּל

ניחא ודו"ק: עוד נ"ל ליישב קושיות מהרש"א שדייק למאי דמוקי בשכ"מ ל"ל למינקט הולך אפי' תנו גמי מהני בשכ"מ דככתובין וכמסורין דמי, וי"ל דנדאי יש להבין בלא"ה לפיר"ת דתן אינו פזכי במתנה, א"כ קשה מאי מועיל תנו בשכ"מ, וצ"ל דהוי פכתובין וכמסורין למקבל, והיינו שלא תטרף דעתו, וא"כ ס"ד דאם מסר ליד שליח אוקמה אדינא דלא שייך שלא תטרף דעתו קמ"ל דמ"מ הולך דידיה זכי הוא: עוד איפשר דנ"מ דבאמר תנו, דהא הכא ע"כ איירי במחלק נכסיו דאל"כ מתנת שכ"מ במקצת בעי קנינו, וא"כ אם אין פל פה בנכסים החסרון הוא לפי חשבון, אבל השתא דהולך דידיה זכי הוא אינו מפסיד פלוס: עוד איפשר לומר דבלא"ה למאי דמוקי בליתיה למקבל בשעת מתן מעות מאי קמ"ל פשיטא אפי' אמר זכי ג"כ אינו פלוס, לכן י"ל דאמר הולך סתמא ואיכא לספוקי אי במלנה אי במתנה, וא"כ באיתיה למקבל נותנין ממה נפשך אם פונתו משום מלנה הוי הולך פזכי ואי במתנה ג"כ דברי שכ"מ פכתובין וכמסורין דמי, משא"כ אי הולך לאו פזכי בהלואה יש להסתפק שמה בהלואה קאמר ולא זכה, והשתא מטלטלי דיתמי לא משמעבדי, א"כ מוכח דבהלואה הולך פזכי וזכה להמלנה, ועפ"ז י"ל גם לעיל מה שנתחבטו דפליגי אי הולך פזכי דמי בהלואה וזכה מטעם תופס, ולפ"ז י"ל דלא איירי מתפיסה שהשליח חפץ להחזיר רק אי פזכי דמי פבר זכה לו ואינו רשאי להחזיר פדברי הרמב"ם, ומדהקשה ברא"ש ולא תירץ פו, משמע דס"ל פהראב"ד שפכתתי לעיל, דאם השליח רוצה להחזיר רשאי: שם בד"ה מספקא להו אי הולך פזכי דמי ואי מצוה לקיים או לא עכ"ל, הא דלא סגי במספקא להו במצוה לקיים לחוד, י"ל דקאי אפוליהו בבי אפי' מת מקבל בחיי נותן דלמ"ד הולך פזכי דמי אפי' מת מקבל בחיי נותן מ"מ זכה, וא"כ משמע דאינהו ס"ל יחלקו גמי בכה"ג, לכן צ"ל דמספקא להו אי הולך פזכי, מיהו קשה מאי נ"מ בספיקא דמצוה לקיים דברי המת פיון דלעולם יחלקו משום ספיקא דהולך פזכי דמי, וי"ל דנ"מ אם לא אמר הולך רק תן ולא מסר לו לשליח, מיהו לשיתת התוס' דבעינן הושלש מתחלה לכה גם מצוה לקיים דברי המת לא אמרינן בלא הושלש, וי"ל דנ"מ באם צינה המקבל לשליח ואמר הולך לפלוני, דאי משום ספיקא דהולך פזכי ממנ"פ אין למקבל ראשון פלוס, דאי הולך פזכי גם להשני הוי פזכי, משא"כ אי מספקא לן משום מלד"ה א"כ י"ל הולך לאו פזכי ולא זכה המקבל השני, ומ"מ זכה הראשון משום מצוה לקיים דברי המת ונוטל רביע, ובלא"ה נראה שאין שיטת רש"י פשיטת התוס' דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת בלא הושלש מתחלה לכה פדמשמע לעיל דף י"ג בד"ה בברי, ומשמע ליה לרש"י דקאי אפוליהו ספיקי דתנאי קמאי, ודוק היטב: ועיין משנה למלך שדייק מדברי רש"י דספק ספיקא לא מהני להוציא ממון, דהכא תרי ספיקי נינהו ואפ"ה יחלקו וצ"ע, דבשלמא בעלמא י"ל דס"ס לא מהני משום דחזקת ממון עדיף, אבל פאן אמאי לא יועיל פיון דליכא מוחזק, לכן י"ל דבלא"ה קשה אספיקא דמצוה לקיים דברי המת למה יחלקו ויטול המקבל מצוה, בשלמא בספיקא דעלמא י"ל שפיר דמחצה זכה דשמה הולך פזכי דמי וזכה בפלגא, אבל בהא דמצוה לקיים אם נוטל מחצה ומחצה אין נותנין לו א"כ במה יזכה במחצה הא בין פה ובין פה לא נתקיימו דברי המת ולא יזכה בכלום פיון דבמחצה גמי לא נתקיימו דברי המת אין לו זכות גם במחצה, לכן י"ל דנדאי בעלמא הולך לאו פזכי שאין השליח זוכה למקבל שאין לו שום זכות בפנה המשלחת, אבל בשכיב מרע פירש"י דהולך דידיה זכי והיינו משום דכיון דעכ"פ יש לו זכות למקבל ע"פ דברי השכ"מ ממילא השליח זוכה למשלח מטעם זכייה שהרי פבר יש קיום לדברי השכ"מ מפח דבריו, לכן בהא לכ"ע הולך פזכי, מעתה נראה אי אמרינן מצוה לקיים דברי המת והוטל על השליח ליתן למקבל יש למקבל זכייה ע"פ השליח שזוכה לו ולא משום מצוה

לחוד רק פיון שהוטל על השליח ליתן זוכה לו מדין זכיה, וא"כ א"ש פיון דמספקא להו במצוה לקנין ואי מצוה לקנין הולך זכיה גמורה היא למקבל והשתא תרנונייהו ספיקי משום הולך פזכי והוי שם אחד, ודוק היטב: ובזה ניחא אי אמרינו מצוה לקנין דברי המת אין כופין עליה כמ"ש והאריה בפני יהושע לעיל א"כ קשה במת נותן פזכי מקבל למה זכו היורשים פשמת גם המקבל הא אין כופין א"כ לא זכה מחיים והשתא שמת המקבל הרי נתבטלו דבריו ואמאי יתנו ליורשי המקבל.

משמע מזה דודאי יש זכיה גמירה דלא פזכי יהושע, מיהו לפ"ז י"ל דמצוה לקנין אהני לענון שיהיה הולך פזכי בזה, ודוק היטב: בתוס' ד"ה וקאן כו' מפאן מדקדק ר"ת כו'. רש"י פירש גם פאן פשיטתו אלא שצריך ליישב הלשון מה שירצה, ונראה דאי לא דינא דהשליח רשות בידו לעשות פרוצונו ויוצא ידי השבה משום אומדנא לא היה יכול השליח להחזיר לאחד, ולזה קמ"ל דהשליח יוצא ידי השבה פרוצונו וממילא יכול לסמוך על אומדן דעתא דשליח, ויש לדקדק לשיטת התוס' דב"ב דף ל"ד הקשו אשודא דדייני יתן למי שמקבל ממנו אגרא, וסירצו דדיין דמקבל אגרא לאו דיינא הוא, וקשה א"כ השליח יקבל אגרא דהשליח לאו דיינא הוא, וי"ל דעל השליח לקנין מצות השבה רק שהרשות בידו לקנין השבה פרוצונו ואם יקבל אגרא הרי עביד שלא פדיו: ועפ"ז אפי"ן ליישב פיר"ח שפירש דלא אמרינו רק בקרקע, והתוס' בב"ב דף ל"ד הקשו על זה מה חילוק, ולפ"ז י"ל דטעמא דבמטלטלין מוטל מצות השבה על השליח ואי עביד שלא פדיו לאו השבה הוא, משא"כ קרקע דאינה נגזלת ולא שייך גזילה על השליח: (דף ט"ו ע"א) בגמרא איבעיא להו כו' או משמיה דנשיא קאמר ת"ש דאמר רב יוסף הלכה כר"ש הנשיא תמוה מאי פשיט מרב יוסף, והרש"ל נדחק בזה, ונראה ליישב דודאי אי ר"ש הנשיא לא משמע נשיא ר' שמעון רק ר' שמעון בן גמליאל אביו של רבי, ועפ"ז יש לבאר דלקמן פ' מי שאחזו מיייתי במקדכי מעשה באחד שנדר לבת ומתה, וכתב במקדכי דתליא בפלוגתא אי אמרינו לי אפי' ליורשי, ופלוגתא זו היא פלוגתא דר' שמעון בן גמליאל ורבנו לקמן פרק מי שאחזו דף ע"ד, דרשב"ג ס"ל אפי' ליורשי, וא"כ קשה אי ר"ש הנשיא עצמו ע"כ היינו רשב"ג, א"כ תיקשי אמאי לא יחזרו ליורשי מי שנשתלחו הא הוא שאמר הולך מנה לפלוגי אפי' ליורשיו קאמר, וצ"ל פיון דהולך לאו פזכי דמי א"כ צדיין לא זכה בהם המקבל, והשתא פשמת לא יתן ליורשיו פיון דאפתי אין לו לשליח להכניס עצמו בזה פיון שלא מצא המקבל והולך לאו פזכי ועדיין לא זכה, ועפ"ז י"ל דהא יש להבין למה אמר רב יוסף הלכה כר"ש הנשיא ולא אמר הלכה כר' יעקב ור' נתן דקדמו בברייתא, אלא משום דבדר' יעקב מצינו לדחויי לעולם הולך פזכי דמי והא דיחזרו ליורשי משלח היינו משום דדעת המשלח הוא אדעתא שימסור למקבל ואם לא ימצאנו אדעתא דהכי לא זיכה לו פלל, וכעין שכתב בטור ח"מ סימן קכ"ה בשם הרמ"ה שאם בא השליח לעכבן בחובו כתב הרמ"ה פיון דאמר הולך ה"ל כאומר ע"מ שתתנם לפלוגי דמי, וא"כ י"ל אפי' אי הולך פזכי מ"מ פיון שלא מצאו לא יתן ליורשיו, אבל רשב"ג דס"ל דאפי' ליורשיו קאמר ואפ"ה ס"ל דיחזרו ליורשי משלח ש"מ ודאי דס"ל הולך לאו פזכי, והשתא פשיט שפיר פיון דרב יוסף אמר הלכה כר"ש הנשיא ע"כ ר"ש הוא נשיא והיינו רשב"ג דס"ל אפי' ליורשי דאל"כ אמאי לא אמר הלכה כר' יעקב ור' נתן ופשיט שפיר, אלא דהש"ס דחי דאין זו הכרע כ"כ מדלא אמר כר' יעקב דשמה איפא טעמא אחרניא שלא אמר הלכה כר' יעקב, אי משום דמעשה רב או מטעם אחר, והיינו לפי מסקנא דר"ש הנשיא קאמר יחזרו למשלח א"כ לא מצי למימר הלכה כר' יעקב ור' נתן, דבאמת קיי"ל מצוה לקנין דברי המת א"כ אפתי תיבעי לך והפל ניחא, ודוק היטב: סליק

פֶּרֶק ראשון המביא פֶּרֶק שְׁנֵי בַּמְשָׁנָה המביא גַּט כּו' וְאָמַר בְּפָנָי נִכְתָּב אֲבָל לֹא בְּפָנָי נִחְתָּם כּו' בְּסֹפֶר פָּנָי יְהוֹשֵׁעַ מְדַיִּיק לִפְנֵי הַתּוֹס' לְעֵיל דָּף ג' דֶּלֶר"מ לֹא פֶּסוּל בְּשֹׁמֵר בְּפָנָי נִחְתָּם לְחוּד ע"כ מִתְנִי כר"א, וא"כ הַפְּתִיבָה ה"ל עֵיקָר וְהַחְתִּימָה רַק מְדַרְבָּנָן דֵּה"ל מְזוּנְיָן מְתוּכָן, וא"כ לְרַבָּה דס"ל מְשׁוּם לְשִׁמָּה תִּיקָשִׁי נְמִי הָא הַשְׁתָּא בְּפָנָי נִכְתָּב לֹא מְהֵנִי בְּלֹא בְּפָנָי נִחְתָּם אַע"ג דְּכַתִּיבָה עֵיקָר כ"ש בְּפָנָי נִחְתָּם וְלֹא בְּפָנָי נִכְתָּב, וְלִק"מ דְּהָא מִתְנִי אִינְרִי לְאַחַר שְׁלֵמְדוֹ וְאִין פָּאן רַק גְּזִירָה שְׁמָא יַחְזֹר הַדְּבָר לְקִלְקוּלוֹ, אֲבָל קִיּוּם וְדַאי בְּעֵי פְּדִתְנָן לְעֵיל בְּאִינוּ יָכוֹל לֹמַר בְּפָנָי נִכְתָּב יִתְקַיֵּם בְּחוּתְמִין, הָרִי ס"ל לְמִתְנִי בְּהַדְּיָא דְּבַעֲיָנָן קִיּוּם חוּתְמִין וְא"כ הָוִי בְּפָנָי נִחְתָּם רְבוּתָא טְפִי אַע"ג דְּמִקְוִיָּים ע"י בְּפָנָי נִכְתָּב וְלֹא צְרִיךְ רַק מְשׁוּם שְׁמָא יַחְזֹר הַדְּבָר לְקִלְקוּלוֹ וְאִפ"ה פֶּסוּל, וְכ"ש לְמִסְקָנָא דְּרַבָּה אִית לִיה דְּרַבָּא א"כ מְשׁוּם קִיּוּם וְדַאי בְּעֵינָן בְּפָנָי נִחְתָּם וְאִיפָּא רְבוּתָא טְפִי בְּפָנָי נִחְתָּם, וְעוֹד דְּאִיפָּא לְמִימַר פִּינּוּ דְּהַחְתִּימָה נְעֻשָׁה לְשֵׁם הַבְּעַל מְסַתְּמָא גַּם הַפְּתִיבָה לְשֵׁם הַבְּעַל שְׁהַעֲדִים מְסַתְּמָא חֲתָמוּ עַל גַּט זֶה הַנִּכְתָּב כְּבָר לְשֵׁם הַבְּעַל, מִשָּׂא"כ בְּאִמַר בְּפָנָי נִכְתָּב לְחוּד לֹא מוֹכַח כְּלָל שְׁחַתְּמוּ לְשִׁמָּה אַח"כ שְׁמָא כְּבָר חֲזַר הַבְּעַל וְלֹא חֲתָמוּ לְשִׁמּוֹ, וְעֵינָן בְּסֹמוּף: בְּתוֹס' ד"ה הַמְּבִיא כּו' וְתִימָא לְמ"ד לְפִי שְׁאִין עֲדִים מְצוּיִין לְקִיּוּמוֹ כּו' עכ"ל.

הַתּוֹס' גְּדַחְקוּ, וְלְכַאוּרָה לְפִי שֵׁיטַת הַתּוֹס' שְׁחֹלְקִין עַל פִּירֵש"י וס"ל דְּבְּפָנָי נִחְתָּם דְּנִקְא בְּעֵינָן אֲבָל יְדַעְתִּי לֹא מְהֵנִי, א"כ שְׁפִיר אִיפָּא רְבוּתָא בְּאִמַר בְּפָנָי נִכְתָּב כְּנִלוֹ וּבְפָנָי נִחְתָּם חֲצִי אַע"ג דְּמִכִּיר גַּם חֲתִימַת הַשְּׁנִי, וס"ד דְּבַכָּה"ג לִיפָּא לְמִיחַשׁ לְאַיְחְלוּפִי שְׁהָרִי מְעִיד עכ"פ עַל חֲצִי בְּלִשׁוֹן בְּפָנָי, קמ"ל דמ"מ פֶּסוּל דְּבַעֲיָנָן שְׁנִיָּהֶם פְּתִיקוֹן חֲכָמִים, וְכָל שְׁלֹא אָמַר רַק בְּפָנָי נִחְתָּם חֲצִי וְלֹא יוֹכֵל לֹמַר בְּפָנָי עַל הַשְּׁנִי אִף שְׁמִכִּיר הַחְתִּימָה פֶּסוּל, וְלִק"מ וְדו"ק: עוֹד נִרְאָה לִפְנֵי לְעֵיל דָּף ו' בְּשֵׁיטַת הַתּוֹס' דְּסָגִי בְּקִין קוּלְמוּסָא גַּם עַל הַחְתִּימָה, וְא"כ בְּרִישָׁא תְּנִי בְּפָנָי נִחְתָּם כְּנִלוֹ א"כ מְשֻׁמַּע דְּחֲתִימָה דְּוִמְיָא דְּכַתִּיבָה, כִּי הִיכִי דְּבְּפָנָי נִכְתָּב סָגִי בְּשֻׁמַּע קִין קוּלְמוּסָא ה"ה לְעֵינָן בְּפָנָי נִחְתָּם סָגִי בְּקִין קוּלְמוּסָא, וְלְעֵיל מְבִנְיָר אִפִּי סוּפֵר בְּעֵלְיָה וְהוּא בְּפִית סָגִי בְּקִין קוּלְמוּסָא, א"כ צ"ל דְּבְּפָנָי נִחְתָּם חֲצִי הִינּוּ אִפִּי שְׁמַע קִין קוּלְמוּסָא שְׁל ע"א לֹא מְהֵנִי לְשִׁנִּי דְּצְרִיךְ לְשֻׁמְעָא קִין קוּלְמוּסָא שְׁל פֶּל א' מִן הָעֲדִים, א"כ אִי לֹא סִיפָּא ה"ה בְּפָנָי נִחְתָּם כְּנִלוֹ הִינּוּ ע"י קִין קוּלְמוּסָא הִינּוּ כְּנִלוֹ, קמ"ל דְּאִפִּי אָמַר בְּפָנָי נִחְתָּם חֲצִי מְשֻׁמַּע לֹא מְהֵנִי וְלֹא הָוִי חֲתִימַת הַע"א בְּקִין קוּלְמוּסָא לְגַבִּי הַשְּׁנִי אַע"פ שְׁהַשְּׁנִי הִיָּה עֲמוּ דְּעַדִּי הַגַּט אִין חוּתְמִין זֶה בְּלֹא זֶה, וְא"כ סִיפָּא לְגַלּוּיִי רִישָׁא דְּכִלוֹ הִינּוּ מְשֻׁמַּע וְאִפ"ה פֶּסוּל: וְבִלְא"ה נְמִי לֹא יְדַעְנָא מְאִי קִשְׁיָא לְהוּ דְּהָא אִפִּי אָמַר בְּפָנָי נִחְתָּם כְּנִלוֹ אִינוּ פֶּשֶׁר רַק מְשֻׁמַּע עֲדִים הַחְתוּמִין עַל הַשְּׁטֵר כְּמִי שְׁנַחְקֵרָה עֲדוּתָן בְּב"ד דְּמִי וְכִשְׁר מִן הַתּוֹרָה בְּלֹא שׁוּם קִיּוּם, רַק שְׁצְרִיךְ בְּפָנָי נִחְתָּם מְדַרְבָּנָן וּבְפָנָי נִכְתָּב מְשׁוּם אִיחְלוּפִי, א"כ וְדַאי פִּינּוּ דְּבְּחֲצִי אַחְרוֹן לֹא אֲזִיל חֲשַׁשׁ אִיחְלוּפִי כְּמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל דָּף ג', א"כ ע"כ אִם אָמַר בְּפָנָי נִכְתָּב כְּנִלוֹ וְנִחְתָּם חֲצִי אַע"ג דְּלֹא שְׁיִיךְ אִיחְלוּפִי מ"מ פֶּסוּל דַּע"כ"פ מְדַרְבָּנָן בְּעֵינָן קִיּוּם הַשְּׁלִיחַ, וְא"כ הָוִי רְבוּתָא טְפִי אִפִּי אָמַר בְּפָנָי נִכְתָּב כְּנִלוֹ וְנִחְתָּם חֲצִי דְּלֹא שְׁיִיךְ אִיחְלוּפִי מ"מ פֶּסוּל מְשֻׁמַּע דְּלֹא הָוִי קִיּוּם עַל הַשְּׁנִי, אוּ מְשׁוּם דְּכִינּוּ דְּסִמְכוּ עַל קִיּוּם הַשְּׁלִיחַ בְּעֵינָן תְּרַנּוּיָהוּ בְּפָנָי עַל שְׁנֵי הָעֲדִים, וְעֵינָן בְּסֹמוּף: בְּא"ד וְאִמַר ר"י דְּאִיֶּצְטְרִיךְ כּו' דְּחֻשִׁיב טְפִי מְכַתָּב סוּפֵר וְעַד כּו' עכ"ל.

בְּסֹפֶר פָּנָי יְהוֹשֵׁעַ הֶאָרִיךְ לְהַקְשׁוֹת דְּבִשְׁלֵמָא בְּמַעֲיָד עַל הַחְתִּימוֹת י"ל עֲדִים הַחְתוּמִים עַל הַשְּׁטֵר כְּמִי שְׁנַחְקֵרָה עֲדוּתָן בְּב"ד דְּמִי מִשָּׂא"כ בְּכַתָּב סוּפֵר, ע"ש שְׁהֶאָרִיךְ, וּבְחֻנְם תְּמָה דְּגַם פָּאן דְּאִיפָּא שְׁנֵי עֲדִים חֲתוּמִים א"כ מִן הַתּוֹרָה לֹא צְרִיךְ קִיּוּם מְצַד חֲתִימַת הָעֲדִים, וְכִן מְדַוְּיִיק בְּלִשׁוֹן הַתּוֹס', וְהַעֲרִנִי לְזֶה בְּנִי הַרְבֵּנִי מֵהוּ אֶהְרֵן נ"י ג"כ: בְּפִירֵש"י ד"ה שִׁיטָּה אַחַת כּו' שְׁבָה שֵׁם הָאִישׁ כּו'.

לכאורה קשה הא מסיק לעיל דאפי' קן קולמוסא סגי ופירש"י תיקון הקולמוס והקלף וגם לעיל לא פירש"י פלום בשיטה אחת, ונראה דקשיא ליה לרש"י היאך אמר בגמרא והאמר ר"א ומסיק אלא אמר רב אשי חציו אחרון ואמאי לא קאמר בפשיטות אלא חציו אחרון ופשיטא דמוכרח לומר פן, לכן נראה דמר"א גופא ליכא קושיא פנין דר"א אמר שיטה אחת איכא למימר דחציו היינו חצי שיטה פנין דשיטה שלמה שיעור לבפנ"כ הוי חציו חצי שיטה, אלא דהש"ס לא חש לתרוצי לדר"א דהיינו חצי שיטה פנין דבאמת קיי"ל פרב אשי דסגי בקן קולמוסא לכן מסיק אלא אמר רב אשי, ומקא משמע ליה לרש"י דשיטה אחת דוקא נקט, דבהא י"ל דהיינו פולו דעיקר הגט הוא שהוא תנן הגט, וע"ז מצינו למימר דפלגא הוי חציו של גט עד דמסיק רב אשי חציו אחרון, ולפ"ז איפשר דלא פליג ר"א עם רב אשי וסגי לר"א בשמע קל קולמוסא של שיטה ראשונה, לפירש"י בלישנא אחרתא דקל קולמוסא היינו הקול של הקולמוס שכותבין, ושיטה ראשונה היינו אפי' מקצתה, ודוק היטב: בתוס' ד"ה או פולו בקיום הגט כו' לפי מאי דבעי למימר כו' עכ"ל איפשר דלהך ס"ד אף דס"ל לר"ח משום לשמה י"ל לכמ"ש התוס' בריש מקילתין דעיקרו משום ערעור הבעל תיקנו בפנ"כ משום לעז בעלמא, א"כ י"ל דס"ל לר"ח דאין יכול לערער שנכתב שלא לשמה רק באינו מקניין דנאמן במיגו דמזוניין אבל במקניין אין יכול לערער, מיהו לפי האמת דרבה אית ליה דרבא ע"כ ס"ל לרבה אפי' במקניין חיישינן שפא נכתב שלא לשמה, וא"כ י"ל בס"ד התם ס"ל דר"ח ס"ל משום דיכול לטעון שלא נכתב לשמה והיינו באין מצויין לקנימו דיש לו מיגו, משא"כ הני דבקיין אפי' במיגו לא מהימן פנין דנדאי בקיין, ופריה הא רבה אית ליה דרבא וא"כ מוכח אפי' במקניין יכול לערער לרבה, אבל בס"ד י"ל דר"ח ס"ל משום לשמה ודוקא היכא שאין עדים מצויין לקנימו, וא"צ לדחוק פדברי התוס' ודו"ק: בד"ה מי איכא כו' מה שפי' בקונט' כו' תימא מה עלה על דעתו כו' עכ"ל.

ליישוב פירש"י איפשר לומר דנדאי אם אומר ידעתי היינו בפני נחתם ומה לו לבקש שני, אלא דכאן מיירי שלא אמר ידעתי ומבקשין קיום מן השוק ובא א' מן השוק ומזכירו דקיי"ל אפי' השני מזכירו שפיר דמי, כדאיתא בכתובות דף כ"א אע"פ שאינו זוכר מעצמו א"כ עיקר העדות בא ע"י שהזכירו חברו, ובזה מודה רש"י דלא מהני ידעתי דלא דמי לבפני נחתם שפא להעיד מיד על החתימה, ומסיק דמ"מ לא מסתבר פנין דהוי קיום מעליא על השני עוד איפשר לומר דכאן גרע טפי והוא דנדאי כשאומר לבדו ידעתי דודע שאין הקיום רק על ידו ואם לא יאמר בפני נכתב פסול דאתו לאיחלופי, אבל אם נכשיר באחר עמו נראה שהכשר חת"י השני ע"פ שנים כדן קיום שטרות, א"כ לפעמים שלא יהיה אצל הכתיבה שיעטרף עם אחר להעיד על השני ולפי שלא אמר בפני נכתב גם חתימת הראשון צריף שנים לקנימו ולא יבקשו רק א' לצרף עם השליח ובכה"ג ה"ל נכי ריבועא דממונא, לכן פל שנקרא קיום השני ע"פ שנים גזרינן אטו נכי ריבועא דממונא, והא דלא קאמר בגיטין גופא היינו בגיטין דאקילו רבנן אין פאן מכשול רק שידונו גם בשטרות כן ודו"ק: ועוד נראה דנהי דאקילו רבנן בגיטין להימניה לשליח מ"מ יש הפרש בין שנתקיים ע"פ השליח או שנתקיים ע"פ שנים, והוא דאם השליח לבדו מעיד על חתימת השני א"כ כשיבאו שנים ויכחישוהו ויאמרו שאין זו חתימת השני א"כ עדות השליח בטילה וה"ל גט מזוניין, אבל אם מתקיים ע"פ שנים אף ששנים אחרים מכחישין ה"ל תרי ותרי והוי כשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דקיי"ל אם נשאת לא מעדיה לא תצא, וא"כ י"ל דאם השליח מצטרף עם אחר יהיו סבורים שמתקיים ע"פ השנים, ובאמת י"ל בכה"ג לא מהני צירוף השליח לשני לקיים פנין דאנהי דבריו לענין עד הראשון דמי לנכי ריבועא דממונא, להכי

ס"ד דרָבָא שְׁיִחְשְׁבוּ שְׁזָה קִיּוּם ע"פ שְׁנַיִם דאל"כ ל"ל השני, וע"כ פּוֹנוּת הב"ד שְׁיִתְקַיֵּים ע"פ שְׁנַיִם להועיל אף אם יִנְכַחַש השליח מפי שְׁנַיִם אַחֲרִים, וּבְצִירוֹף אַחַר ה"ל תְּרִי וְתִרִי וְנִשְׁאַת לא' מַעֲדִיָּה לא תִצָּא, אע"ג דְּהָא מְקִלְתָּא לֹא שְׁכִיחָא מ"מ הַטְּעוֹת יִהְיֶה מִיָּד שְׁיִוְעִיל לְעֵנִן זֶה וְאַתִּי לְאַכְשׁוּרֵי נְכִי רִיבְעָא דְמִמוֹנָא בְּשִׁטְרוֹת: אֲלֵא דִי"ל שְׂאֵי אֵיפְשָׁר שְׁיִוְעִיל אִם יִנְכַחַש השליח דעכ"פ פִּינּוּ דְאִין דְּבָרֵי הַשְּׁלִיחַ בְּמָקוֹם שְׁנַיִם א"כ לֹא דְמִי לְתִרִי וְתִרִי שְׁנַיִם אוֹמְרִים שְׁהֵגֵט פְּסוּל וְשְׁנַיִם אוֹמְרִים שְׁהֵגֵט פֶּשֶׁר, אֲבָל הֵכָא עַל חֲתִימַת הָרֵאשׁוֹן אִין פֶּאן רַק עֲדוּת הַשְּׁלִיחַ וְהַשְּׁלִיחַ מְנֻכַחַש מְשַׁנִּים לְפִי הַמְּכַחֲשִׁין הוּא רְשָׁע וּפְסוּל לְהַעֲיֵד עַל הָרֵאשׁוֹן, וּא"כ אֵי אֵיפְשָׁר לְקַבֵּל עֲדוּת הַשְּׁלִיחַ עַל הָרֵאשׁוֹן וּא"כ תִּצָּא מ"מ, מִיְהוּ י"ל לְרָבָא לְשִׁיטְתִּיה דס"ל מִפְּאָן וְלִהְבָּא נְפֹסֵל וּא"כ עֲדוּת שְׁהַעֲיֵד עַל הָרֵאשׁוֹן קִיָּים דְּעַל זֶה לֹא הִנְכַחַש וְשִׁפִּיר ה"ל תְּרִי וְתִרִי, וּא"כ שִׁפִּיר י"ל שְׁהַצְרִיף הַצְּרִיף לְעֵנִן הַכְּחָשָׁה דְתִרִי וְתִרִי, אֲבָל לְדִינּוּ דקיי"ל לְמַפְרַע נְפֹסֵל בְּכַה"ג אִפִּי נִשְׁאַת לְשְׁלִיחַ תִּצָּא, דְלְעֵנִן חֲתִימַת הָרֵאשׁוֹן נְפֹסֵל ע"פ שְׁנַיִם וְתוּ לֹא מְהַנִּי לְעֵנִן חֲתִימַת הָרֵאשׁוֹן, פֶּן נ"ל דְרָף פְּלִפּוּל וְדו"ק: וְעוֹד נִרְאָה שְׁיִהְיוּ סְבוּרִים שְׁמַקְבְּלִין עֲדוּת הַשְּׁנִי לְצַרְף עִמּוֹ כְּדִי שְׁיִוְכַל לִישָׂא הַגְּרוּשָׁה דְתִרִי לֹא חֲשִׁידִי אִף שְׁהָרֵאשׁוֹן לֹא יִתְקַיֵּים רַק ע"י הַשְּׁלִיחַ וְכִינּוּן שְׁסְבוּרִים שְׁתוּעִיל עֲדוּתוֹ לְצִירוֹף יֵשׁ לְחוּשׁ וְלִגְזוֹר בְּמִמוֹן בְּכַה"ג דְּנִפְקִי נְמִי רִיבְעָא דְמִמוֹנָא וְלִק"מ וְדו"ק, וּבְכַה"ג בְּאַמַּת אֲסוּר לִישָׂא הַגְּרוּשָׁה, דְּעֵיקַר קִיּוּם הֵגֵט ע"י הַשְּׁלִיחַ: (ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה אָנִי כו' וּא"ת וּמִי אֵיכָא מִיָּדִי כו' וְנִרְאָה כו' תִּירוּץ הַתוֹס' דְּחֻק, וְלַעֲנֵ"ד לֹא דְבִרְיָהּ נִרְאָה לְפִי שִׁיטַת הַתוֹס' דִּידְעַתִּי לֹא מְהַנִּי וְהִינּוּ מִשׁוּם דְּבִאֲמַר בְּפִנֵּי דִיִּיק טְפִי כַמ"ש הַתוֹס' לְעִיל דְרָף ג', לְכֵן תִּיקוּן חֲכָמִים הוּא דְנֻקָּא בְּפִנֵּי דְלֹא שְׁיִיף בְּקִיּוּם שְׁטְרוֹת, אֲבָל אִם הוּא עֲצָמוֹ עַד הַשְּׁנִי דְלֹא שְׁיִיף שְׁיִאֲמַר בְּלִישְׁנָא דְבְּפִנֵּי רַק אָנִי עַד שְׁנִי דְהֵאֵי לִישְׁנָא שְׁיִיף נְמִי בְּקִיּוּם שְׁטְרוֹת, א"כ אֲתוּ לְמִימַר דְּגַם יִדְעַתִּי מְהַנִּי דְלִקִּיּוּם בְּעִלְמָא אֲמַר, לְכֵן תִּיקְנוּ פֶּל שְׂאִינוּ שְׁיִיף לוֹמַר בְּפִנֵּי לֹא יוֹעִיל דָּאִם יוֹעִיל בְּאוֹמַר אָנִי עַד שְׁנִי יִאֲמְרוּ דִידְעַתִּי נְמִי מְהַנִּי, לְכֵן תִּיקְנוּ חֲכָמִים דְּנֻקָּא לִישְׁנָא דְבְּפִנֵּי, אֲלֵא בְּשְׁנַיִם דְּאוֹמְרִים יִדְעוּ מְהַנִּי שִׁפִּיר דְאִפִּי בְּשִׁטְרוֹת פֶּשֶׁר, אֲבָל בְּשְׁלִיחַ בְּעֵינֵי דְנֻקָּא בְּפִנֵּי, פֶּן נ"ל: עוֹד י"ל וְיִתְיַשֵּׁב גַּם לְפִירֵשׁ"י דְכִינּוּן דְתִיקְנוּ בְּפִנֵּי נְכַתֵּב אִפִּי בְּקִרּוּב שְׂאִינוּ בְּר עֲדוּת א"כ אִם יוֹעִיל אֲמְרוּ אָנִי עַד שְׁנִי בְּאִינוּ קִרּוּב לְפַעְמִים שְׁהַשְּׁלִיחַ קִרּוּב וְיִחְתּוּם בְּגֵט לְעַד הַשְּׁנִי דְבְּכַה"ג מוֹעִיל גְּבִי בְּפִנֵּי נְכַתֵּב אע"ג דְּהוּא קִרּוּב, לְכֵן תִּיקְנוּ שְׁלֵא יִחְתּוּם הַשְּׁלִיחַ בְּגֵט לְעַד שְׁנִי שְׁיִאֲמַר אָנִי עַד שְׁנִי דְלֹא לְאִיחְלוּפִי בְּקִרּוּב: בְּגִמְרָא הַשְּׁתָּא א' אוֹמַר בַּפ"נ וּא' אוֹמַר בַּפ"ח כו' חֲצִיּוֹ מִיְבַעְיָא אֲלֵא אוּ פְדִרְבָּא וכו'.

וְהַקְּשָׁה מְהַרְש"א אִפְתִּי תִיקְשִׁי לִיה בְּפִנֵּי נְכַתֵּב חֲצִיּוֹ מִיְבַעְיָא וְלִיכָּא לְאוּקְמָא בְּכַה"ג דְאַחַר עִמּוֹ מַעֲיֵד עַל חֲצִיּוֹ רֵאשׁוֹן דְבְּכַה"ג פֶּשֶׁר דְלֹא שְׁיִיף אֲתוּ לְאִיחְלוּפִי וְנִדְחַק, וְלַעֲנֵ"ד לִק"מ דְּהָא הָא דְתַנּוּן בְּפִנֵּי נְכַתֵּב כְּנֻלּוֹ אִין הַפְּנוּנָה עַל כְּנֻלּוֹ מִמֶּשׁ דְּהָא לֹא בְּעֵינֵי רַק קִין קוּלְמוּסָא, אֲלֵא כְּנֻלּוֹ כְּדִינוּ מֵאֵי דְבַעֲי לְמִיכְתֵּב, וְכִבְרַת תְּמָהוּ הַתוֹס' לְעִיל דְרָף ג' לְמָה יִפְסֹל בְּחֲצִיּוֹ אִילוּ הָא לֹא שְׁיִיף תוּ אִיחְלוּפִי, וְתִירְצוּ דְחֲצִיּוֹ רֵאשׁוֹן מִיְנַכְר טְפִי, נְמַצָּא אִילוּ לֹא תַנּוּן בְּמַתְנִי בְּפִנֵּי נְכַתֵּב חֲצִיּוֹ פְסוּל ה"א דְסָגִי בְּאִיזוֹ שׁוּרָה שְׁנִכְתְּבָה בְּפִנֵּי, וּא"כ טוֹבָא קמ"ל דְּמִשְׁפַּחַת חֲצִיּוֹ גְבִי בְּפִנֵּי נְכַתֵּב וּמִפְסֹל בְּחֲצִיּוֹ אַחֲרוֹן עכ"פ, וְזֶה בְּרוּר: וּמָה שְׁתָּמָה בְּפִנֵּי יְהוֹשֻׁעַ לַפְמ"ש הַתוֹס' לְעִיל דְבְּפִנֵּי נְחַתֵּם חֲצִיּוֹ וְנְכַתֵּב כְּנֻלּוֹ אֵיכָּא רְבוּתָא דְחָשׁוּב כְּתֵב סוֹפֵר וְעַד א"כ י"ל דְּהָא קמ"ל, אִינוּ קוֹנְשִׂיא כְּלָל דְפְשִׁיטָא דְכְּתֵב סוֹפֵר אִינוּ חָשׁוּב כְּעֲדוּת רַק ע"י צִירוֹף שְׁיֵשׁ שְׁנִי עֲדִים חֲתוּמִים כַּמ"ש לְעִיל א"כ כַּשֵּׂא' אוֹמַר בְּפִנֵּי נְכַתֵּב הָרִי מַעֲיֵד עַל הַכְּתִיבָה וּא' אוֹמַר בְּפִנֵּי נְחַתֵּם כְּנֻלּוֹ וְדִאי עֲדִיף שְׁיֵשׁ קִיּוּם עַל שְׁנֵי הַעֲדִים, מַשֵּׂא"כ כְּתֵב סוֹפֵר וְע"א אִינוּ מְקוֹנְיִים כְּלָל וְדו"ק: שֵׁם וְלְטַעְמֵיהּ בְּפִנֵּי נְכַתֵּב אֲבָל לֹא בְּפִנֵּי נְחַתֵּם ל"ל כו'.

למסקנא ע"כ גם לרְבא ורב אשׁי לא זו אף זו קתני דומיא דרישא ומתני' כפּשטא מתפּרשׁא, לכן הקשו לעיל במשנה דהוי זו ואצ"ל זו פּינן דהמשנה לאו לרבותא נקט הרבנות אין להוכיח פּלל מן המשנה מה שאינו מפורש, לכן הקשו התוס' במשנה שפיר וא"צ לומר דהקושיא לר"ח כמ"ש מהרש"א ודו"ק: בתוס' ד"ה גידוד כו' פי' בקונט' אם הי' חריץ עמוק תמשה והקיפוהו תמשה כו' וקשה כו' דבור וחקולגיתו כו' עכ"ל.

לענ"ד נראה דבור תמשה וחקולגיתו שפיר מצטרפין שְהרי בפנימיות הבור הוא מחיצה יו"ד פי מצטרפת עומק הבור לחולגיתו, אבל פאן איירי לענן הקיף שאם הקיף שזדה בחריץ תמשה וכה ע"ג מחיצה תמשה הרי בפנימיות החצר לא נזכר רק מחיצה תמשה לכן ס"ל דאין מצטרפין, וכונת רש"י אם הנה חריץ תמשה סביב השזדה והקיפוהו תמשה במחיצה כהא ס"ל דאין מצטרפין, וראיתי בפני יהושע שביקש לדרוך בדרוך הזה רק לשון והקיפוהו משמע ליה שהקיפו את החריץ, ולענן תוף החריץ מירי, ולא ידעתי לפ"ז למה נקט חריץ ה"ל למינקט בור תמשה ומחיצה תמשה, אלא ודאי לפי שדרוך להקיף השזדה בחריץ כדאיתא בב"ב דף ק"ז ע"ב דמניח מקום חריץ ובו חריץ, אלמא שדרוך לעשות חריץ סביב הגדר, והשתא קאמר דמחיצה תמשה אינה מצטרפת, ומינשבת גם קושיא שניה דהא במקום חצר אינו רק תמשה ואינו רואה פני עשרה, וכן משמע בפירש"י בעירובין דטעמא משום הכי אע"פ שלא פירש כן בגידוד: עוד איפשר לומר כפירש"י פאן דלא דמי לבור וחקולגיתו דהחוליא נמשכת מן הבור ומנח עפר הבור סביבו דנזכר שהוא א' עם הבור, אבל מחיצה על שפת החריץ ע"כ מרוחקת היא מן החריץ דאל"כ לא קאי אף שהיא תוף שלשה מ"מ אינה מצטרפת שאינה נזכרת שהיא א' עם הבור, ואף דאמרין התם דמודה בתחונה הואיל ורואה פני עשרה היינו לענן חצר שדר שם בקביעות ונזכר גובה חצר העליון נגד התחתון אבל בחריץ דלא לדירה קאי רק לטלטל בו בפנים פינו דלמעלה אינו נזכר שהוא א' יש לאסור מדרבנן ודו"ק: בפירש"י דמשא חזא ידיה נהדר משא לאידך.

צ"ע דאיה לא פשיט ממצעים בכל יום דכיון דא"צ לדקדק בזה מסתמא אין מדקדקין בזה, ומדברי התוס' נראה דמשא משני פלים, ואיפשר לפרש לפירש"י היינו דמשא חזא ידיה והמתין עד שנתנגבה הא' ואח"כ משא לשנייה דאז ס"ד דלא מצטרפי ופשיטא מהנוטל ידו אחת בנטילה וא' משטיפה ומשמע ליה דבלא המתין פשיטא דנטילה בכלל שטיפה דעדיפא, וגם הנוטל לשון דיעבד הוא, וע"כ איירי בכה"ג שלא מצא ליד השני ליטול עד שחזר על הנזהר לשטוף ידו השנייה ואפ"ה טהורה משמע אפי' כפר נתנגבה הראשונה: (דף ט"ז ע"א) בפירש"י ד"ה והקטפרס הר משופע שמדרונו מחודד הרבה עכ"ל.

מכותלי דברי רש"י נזכר דדוקא מדרונו מחודד הרבה מיקרי קטפרס, אבל סתם שיפוע לא מיקרי קטפרס, ואולי סברתו דבמחודד הרבה דמי לניצוק שהמים יורדים במרוצה ואין להם מקום לנוח, לכן לא שייך צירוף תחתון עם העליון, משא"כ באינו מחודד הרבה פינו דמשמע דטופח להטפוח הוי חיבור בשטח השנה והיינו משום דחזינו לענן מקנה עדיף טפי אשפורן מזחילה א"כ כל שהמים ראויים לנוח חשוב טפי לענן מקנה, לכן טופח להטפוח משמע דהוי חיבור למקנה בשטח השנה, ומה שהקשו התוס' מהך דעירוב מקנאות כשפופרת הנאד י"ל דס"ל לרש"י דעירוב מקנאות שפל אחת מובדלת במחיצה המבדלת ביניהם לכן בעינן כולי האי, ואפ"ל בנפרצו למעלה שאין הבדל בין מים שבתוף הפירצה למי המקנה, מ"מ אינה אלא פירצה בעלמא ומן הצדדים נשארים מחיצות מובדלות לכן בעינן פקליפת השום, דהא חזינו כל שנתמעט הפסוק

המחיצות בציר ליה שיעורא, דבנפוצו באמצע בעינו כשפופרת הנוד ובנפוצו למעלה לא בעינו פולי האי, אלקא דההפסק של המחיצות גורם שיהיה צריה התחברות מים במים שיעור טפי, לכן באינו משופע למאד שהמים ראויים טפי לנוח שיהיה טפי חיבור המים במים, והשתא ס"ל במשופע בעלמא תליא בגוד אחית, ובהה דחגיגה שהביאו לראיה דאמרינן גוד אחית והיינו באינו מחודד הרבה, ולהכי נקט באמצעית ארבעים סאה דאמצעית לאו קטפרס הוא שאי אפישר שהאמצעית תהיה מחודדת הרבה, לכן אמרינן לכ"ע גוד אחית כפולוגתא דמייתי בחגיגה, אבל בקטפרס אינו חבור לומר גוד אחית, וכן מצאתי בהדיא בתוס' חגיגה דף כ"א ע"ב הסבא בין כותל מפסיק וכדפרישית, וממילא .

שפן שיטת רש"י פאמור: ועפ"ז ארנוח לן יישוב הסוגיא דאמר דאיכא טופח ע"מ להטפוח, ופריה הא נמי תנינא טופח להטפוח חיבור, ופריה דילמא לענן מקנאות ור' יהודה היא, שיש לתמונה פיון דבס"ד משמע ליה לדמות מקנה לנטילת ידים והדוחה דחי דילמא לענן מקנאות ושאין ללמוד נטילת ידים ממקנאות, א"כ מאי נ"מ אם ר' יהודה היא איך דמייתי אי כר"י אי פרבנן הא לא נלמד נטילה ממקנאות ומה ענין דר"י לכאן, ולפמ"ש א"ש טובא, דנדאי נשאר סברת המדמה דאי טופח להטפוח חיבור הה"ד לענן נטילה הוי פאילו נטל ידיו פאחד פיון שנתחברו המים לטופח ע"מ להטפוח על היד, אלא דהא גופא מיבעיא ליה דילמא הא דתנו הניצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור אפי' טופח להטפוח אינו חיבור, והא דתנו טופח להטפוח חיבור דילמא לענן מקנאות קאמר, ואפי' תימא דנלמד נטילה ממקנאות לא מוכח דטופח להטפוח חיבור להה"ד דס"ל הך דניצוק וקטפרס אינו חיבור ואיכא למימר אי קטפרס אינו חיבור גם טופח להטפוח אינו חיבור, והא דתניא דטופח להטפוח חיבור היינו ר' יהודה דס"ל ברגליו של ראשון נוגעות במים טהור אף דאין לה קטפרס גדול מזה שמתחברין מים שעל ראשו למקנה למטה א"כ ס"ל לר"י דקטפרס הוי חיבור לכן טופח להטפוח הוי חיבור, אבל לרבנן דקטפרס אינו חיבור גם טופח להטפוח אינו חיבור, אבל בשיפוע בעלמא אפי' לר"מ אמרינן גוד אחית, ור"י ס"ל אפי' בקטפרס אמרינן גוד אחית מחיצתא, והפל נכון וברור: אלא דרש"י גופיה פירש לענן מקנאות דאין ללמוד נטילת ידים, אלא דרש"י י"ל דנקט דילמא לענן מקנאות ור"י היא משמע דתתי קאמר שפא יש חילוק בין מקנאות לנטילה, ואת"ל שאין חילוק דילמא טופח להטפוח נמי רבי יהודה היא ולא משפחת חיבור בנטילת ידים פלל לטהרה לחצאין: וארנוח לן בזה מה שתמה בתוי"ט פ"ג ממקנאות, דממשנה פ"ח דמקנאות דמטהרין את המקנאות משמע דאמרינן אפי' גוד אסיק וכ"ש גוד אחית, ובהה דר' יהודה שהוא פ"ז דמקנאות משנה ה' פסקינן דלא כר"י דס"ל ברגליו של ראשון נוגעות במים טהור, ולפמ"ש לק"מ, דבקטפרס לא הוי חיבור אבל העליון מן התחתון לאו קטפרס מיקרי, וכן משמע מלשון רש"י בע"ז דף ע"ב פ"א קטפרס מים הבאים מלמעלה למטה דרף מדרון תל גבוה זקור, ע"כ נדאי בתרי זמני הוי חזקה כפירש"י דשיפוע לא הוי קטפרס רק זקור הרבה, ודוק היטב, ועיין בסמוך, גם בחגיגה דף י"ט פירש"י משום דמקום קטפרס הוא מקום זקור יותר מדאי, ועיין לקמן דף ע"ח ע"ב: בגמרא ומשקה טופח אינו חיבור כו' לא צריכא דאיכא טופח להטפוח כו'.

וקשה הא פירש הרב בפ"ו דמקנאות משנה ח' מטהרין את המקנאות ומשיקו אפי' בשערה, וכתב הרב אבל אם היה העליון חסר מפשיעור אין די בכשערה דאפי' ר"י דמיקל בעינו טופח להטפוח,

א"כ חזינו דלעגנו ושאובה דרבנן אפי' טופח להטפוח לא בעינו א"כ כ"ש נטילת ידים דרבנן, א"כ אפי' טופח להטפוח לא נביעי וא"כ סגי אפי' בפחות מטופח להטפוח, וא"כ איפא למימר דמספקא ליה באיפא פשערה דהוא פחות מטופח להטפוח וצ"ע, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה הנצוק כו' פי' בקונט' כו' וקשה לר"ת דע"כ לא נחלקו כו' עכ"ל בפני' יהושע דייק דהא לקמן מייתי התוס' התוספתא דחכמים פליגי וס"ל דאין טובלין אפי' בתחונה אלמא ס"ל דלא אמרינן אפי' גוד אחית, ובקיש עצות מרחוק דר"ת ס"ל דטעמא כמ"ש הרמב"ם בפ"ח ממקנאות על ה' דחידולית שהובא בתוס' פאן פתב הטעם שאין מים הנזחלין מערבין אא"כ עמדו, וכל מפרשי דבריו נדחקו ל"ל זה הטעם הא בלא"ה הטעם מפרש משום גוד אחית, ופירש הוא ו"ל דברי הרמב"ם דנדאי גוד אחית לא גרע מאילו היה בשטח שנה, ועירוב מקנאות הוי פקליפת השום ומסתמא חידולית הוי טפי מיניה ואפ"ה לא מצטרף, וע"ז נתן טעם דגרע הכא מטעם שאין המים הנזחלין מערבין אא"כ עמדו, ועפ"ז פירש שיטת ר"ת דס"ל גם חכמים דפליגי ס"ל גוד אחית רק ס"ל טעם שכתב הרמב"ם שאין המים הנזחלין מערבין, לכו דוקא בחידולית של גשמים פליגי, ואני שמעתי ולא אבין דמ"מ פיון דמפרש בגמרא דחגיגה הטעם משום גוד אחית, אלמא אי אמרינן גוד אחית שפיר מתפשרי ע"י החידולית, א"כ מנ"ל לר"ת להקשות דילמא טעמא דחכמים משום דלא אמרינן גוד אחית ונקט חידולית לרבנותא דר"מ ור"י דאפי' חידולית גשמים מסבין, ועוד תמוה איך שינוי לחלק בין חידולית לשאר גוד אחית דאפי' מים היורדין מן מקנה עליונה לתחתונה כולם אי אפשר להם לעמוד במורד בדרך ירידה ואיך משפחת לה גוד אחית בעמידת המים, ודוחק לומר דחלק בין שיורדין מן המקנה עצמה והינו ששפך מים במקנה הכשירה עד שיירדו זה מיקרי עמדו המים, משא"כ גשמים שזוחלין מעצמן, דאין סביר לחלק כלל דסוף סוף המים היורדין מעליון לתחתון הנה מים הנגרים ולא יעמדו בשפוע, ועוד דא"כ נצטרף גמי הגשמים שמילאו המקנה האמצעית עד שנתמלאה על כל גדותיה שיצורף לתחתונה מה שעבר מן המקנה, ואמת שיש מקום לפרש הטעם בחידולית של גשמים היינו משום דנדאי היורד מן מקנה עליון לתחתון נעשה העליון חיבור לתחתון, אבל בגשמים שבא החיבור ע"י שטף הגשמים שבין מקנה אמצעית לתחתונה ושטף זה לא נתחבר למקנה מעולם רק עם המים הצפים למעלה אחר שנתמלאה האמצעית על כל גדותיה, לכן לא נחשב החיבור למקנה אלא לגשמים שיירדו בין האמצעית לתחתונה, ובכה"ג י"ל דלאו חיבור הוא: וארנוח לן בזה תמיהת התוי"ט שהבאתי לעיל איך מטהרין המקנאות בפ"ו מ"ח דמטהרין העליון מן התחתון הרי אמרינן אפי' גוד אסיק, ובברטנורא פירש הטעם משום דשאובה דרבנן, וכתב התוי"ט שם דלא א"ש למאן דס"ל כולו שאוב דאורייתא, ולפ"ז ניחא די"ל דס"ל גם גוד אסיק והינו כשמתחברין המקנאות מצד עצמן, אבל פאן החיבור ע"י מי גשמים שבאמצע שלא נגעו במקנה הכשירה, אלא דלא א"ש אמאי סגי בכשערה ולא בעינו כשפופרת הנוד עכ"פ י"ל בכה"ג אמרינן אפי' גוד אסיק פיון שמתחבר מקנה עם מקנה עצמה: מיהו בדברי הרמב"ם עצמן נלענ"ד דנדאי דברי הרמב"ם כפשוטן דס"ל דלא אמרינן גוד אחית אלא דיהיב טעמא אהא גופיה אמאי לא נימא גוד אחית ובשטח שנה הוי חיבור כשפופרת הנוד או פקליפת השום, לכן נתן הרמב"ם טוב טעם לזה והוא דנדאי במקנה בצד מקנה מהני שפיר פקליפת השום שהמים המתחברין הם פשרים למקנה שהם אשבורן, משא"כ מים היורדים שהן זוחלין ומקנה אינה מטהרת בזוחלין רק באשבורן כדאיתא פ"א ופ"ה דמקנאות לכן אין המים היורדין מתחברין המקנאות דבזחילה אין ראויים עד שיעמדו, משא"כ עירוב מקנאות שהוא מקנה בצד מקנה באשבורן שפיר נעשו חיבור שני המקנאות כאילו א' וכולו אשבורן.

ובחנם דחק הכ"מ בדברי הרמב"ם דהיגו הך דלא אמרינן גוד אחית משום שהמים עצמן אינם ראויים למקנה בנחילה, וא"א שיהיו חיבור פנין דמים המחברין עצמן אינם פשרים למקנה בנחילתו לטבול במים הזוחלין קודם שירדו ויעשו אשפון, וא"כ זה הטעם פולל לכל גוד אחית דלא אמרינן דכל גוד אחית זוחלין הם, ואיפשר דאי המשיכן ע"י צינור פנין שהמים נאספים בצינור אף שירדו למטה מיקרי אשפון פנין שעכ"פ הם מכונסין בצינור, ובהכי ארווח לו טפי הך דפ"ו דמטהרין התחתון מן העליון ע"י סינון דקווי וקנימי ואין להם מקום לזוב בצדדין רק למקנה י"ל בכה"ג מיקרי אשפון, וכן הך דפ"ג דמקנאות לענין מים שאובין דאיתא התם עד שיעמיד בתצר ארבעים סאה ויטהרו עליונים מן התחתונים היגו ע"י צינור או סילון בכה"ג דקווי בצינור מיקרי אשפון, וניחא נמי בזה מה שפסק הרמב"ם בפ"ח ממקנאות דין י"ב ברגליו של ראשון נוגעות במים דלא כר' יהודה, ובסגוס עבה שהעלהו פסק אם מקצת הסגוס נוגע במים טהור, ותמהו עליו, ובכ"מ הביא בשם הריב"ש דמחלק שהמים בלועים ואינו כמו האדם שאין המים בלועים בעצם חלקיו אלא בשטח גופו, ובכ"מ הקשה עליו מ"ל שבלועים בעביו או באדם שהם על שטח גופו, ומ"ש פנין שטופח על גופו אינו חיבור הוא מערכה על הדרוש, אכן לפמ"ש א"ש טובא, דבשלקמא באדם שהם על שטח גופו ויש להם דין זוחלין וכינן דמקנה לא מהני רק באשפון גם הצירוף לא מהני, אבל בסגוס שהם בלועים וקווי וקנימי הני כמו מקנה בצד מקנה שמצטרפין דבשבייל שעומדין בגובה על המים שפיר הני צירוף דלאו זוחלין גינהו, והכי משמע פשטא דמתני' פ"ז דמקנאות משנה ו' דהך דסגוס אפי' לרבנן הוא, והכי משמע פשטא דסברא דזוחלין לא מיקרי רק כשזוחלין באין מעצור להם דאטו יש גבול למקנה אפי' ארופה הרבה אשפון מיקרי, לכן אם נמשכו ע"י צינור שפיר מיקרי אשפון שהרי מקום פנוס להם וגדור במחיצות מקנה עליונה ותחתונה עד שירדו למקנה ושפיר הני חיבור בכה"ג, פן נלענ"ד ברור בפסקי הרמב"ם והמשניות מסייעים, ומקום הניחו לי רבותינו להתגדר בזה: ובדעת ר"ת ודאי קשה לומר שנעלם ממנו התוספתא, אלא משום דמשמע ליה דדוקא לר' יהודה אמרינן גוד אחית, והא גם לר"מ אמרינן גוד אחית, וא"כ איך אמר ר"י היא אי טעמא משום גוד אחית איך פליג עליה ת"ק דסתם מתני' ר"מ דהוא בר פלוגתיה דר"י, וא"כ איך ת"ק פוסל ברגליו של ראשון נוגעות במים הא גם ר"מ ס"ל גוד אחית, ובזה מיושב קושיות מהרש"א שהקשה אמאי לא פירשו התוס' דקטפרס אינו חיבור לטהר העליון דהוי גוד אסיק, ולפ"ז ניחא דאפתי תיקשי הך ת"ק דר"י ברגליו של ראשון נוגעות, מיהו לקמן בתוס' בפיר"י לא משמע פן דעל זה לא תירץ כלום, עמ"ש לקמן ומ"ש בסמוך, שוב ראיתי שרבינו שמשון באמת דחה קושיות רבינו תם מפתח חקמים דפליגי בתוספתא.

בא"ד עוד הקשה דהכא קאמר דקטפרס לא הוי חיבור כו' ובסמוך כו' עכ"ל. בס' פ"י ביקש לתרץ פנין דלא צריף רק לצרף אותן המים שעל האדם בהא הוי חיבור אבל לחבר שני מקנאות להשלים השיעור לא הוי קטפרס חיבור, והניח בצ"ע על התוס' שלא פתבו פן, ובאמת אין טעם בסברא זו פלל פנין דכאן המקנה חסירה והמים שנחסרו הם על גופו ע"כ הקטפרס כאילו היה במקנה, א"כ ממילא פנין שקילוח הקטפרס נעשה כאילו הוא למטה א"כ לא גרע ממקנה בצד מקנה שמתחברין ע"י קליפת השום, ויותר י"ל דקטפרס אינו חיבור להכשיר מקנה מעיקרא, אבל רגליו נוגעות במים פנין דבתחילה מקנה פשיטה היתה רק שנחסר השיעור ע"י טבילת האדם בהא שפיר אמרינן דכל זמן שעדיין הקטפרס לא נפרדו המים מן המקנה, ונהי דאינו עושה חיבור מ"מ גם

חֶסֶד לֹא הָיָה שֶׁעֲדִינָן נִשְׁאָר שְׂעוֹר הַמִּקְנָה ע"י צִירוּף הַקְּטָפְרָס, אֲבָל חִיבוּר לֹא הָיָה לְהַכְשִׁיר מִקְנָה מְעִיקְרָא ע"י קְטָפְרָס, וְזֶה סְבָרָא נְכוּנָה.

וְנִיחָא מִמִּילָא קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' דְּהָכָא מִשְׁמַע טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ הָיָה חִיבוּר וּבְמִקְנָאוֹת בְּעֵינָן כְּשִׁפּוֹרְתַּת הַנּוֹד וְכו', וּלפ"ז לֹא ק"מ דְּהָא דְטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ הָיָה חִיבוּר הֵינּוּ לְעֵינָן שְׁלֵא נִקְרָא חֶסֶד לֹא בְּמִקְנָה כְּשֶׁעֲדִינָן נִשְׁאָר טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ לֹא יִצָּאָה הַמִּקְנָה מִהַכְשִׁינָה הָרְאִשׁוֹן, אֲבָל לְעֲשׂוֹת מִקְנָה לְכַתְחִילָה בְּעֵינָן כְּדַאיִתָּא בְּמִשְׁנֵינֵי.

וְאַרְנוּחַ לֹן בְּזֶה נְמִי הַסּוּגִיָּא דְפָרִיף וְדִילְמָא לְעֵינָן מִקְנָאוֹת וּר"י הִיא, וְכִבְרַת כְּתִבְתִּי שְׁתִּמּוּהָ הוּא דְמִמְנ"פ אִם בָּא לְחַלֵּק בֵּין מִקְנָאוֹת לְנִטְיִלַת יָדִים לְמָה נִקְט וּר"י הִיא, לְפָרְוֵהּ בְּכַפְשִׁיטוֹת דִּילְמָא לְעֵינָן מִקְנָאוֹת וְלֹא לְנִט"י, וְעוֹד דָּאִין סְבָרָא כָּלֵל לְהַחְמִיר בְּנִטְיִלַת יָדִים מִמִּקְנָאוֹת, אֲבָל לְמֵאִי דְפָרִיִּשִׁית נִיחָא דְמְעִיקְרָא ס"ד דְטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ חִיבוּר לְעֲשׂוֹת מִקְנָה מְעִיקְרָא, א"כ כ"ש דְלְנִטְיִלַת יָדִים הָיָה חִיבוּר, וְהֵדֵר פָּרִיף דִּילְמָא לְעֵינָן מִקְנָאוֹת וּר"י הִיא הֵינּוּ מִשׁוּם דְר"י ס"ל בְּרַגְלִיו נּוֹגְעוֹת בְּמִים טְהוֹר וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְאִיכָּא ע"ג טוֹפֵחַ ע"מ לְהַטְפִּיחַ, וְלִהְיִי מְצַטְרְפִין הַמִּים שְׁלֵא תִיחַשְׁבַּת הַמִּקְנָה חֶסֶד מֵאַחַר שֶׁעֲדִינָן נִשְׁאָר בְּהָ חִיבוּר טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ, אֲבָל לְהַשְׁלִים מִקְנָה חֶסֶד שְׁכָבַר נְחֻסְרָה טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ י"ל דְלֹא הָיָה חִיבוּר, וְהַשְׁתָּא מִמִּילָא בְּנִטְיִלַת יָדִים שְׁכָבַר נְטִל חֻצִי יָדוֹ אִף שְׁנִשְׁאָר טוֹפֵחַ ע"מ לְהַטְפִּיחַ לֹא הָיָה מְהֵנִי שְׂיִהְיֶה הַכְּשֵׁר נְטִיִלַת יָדִים שְׁלֵא הָיָה הַכְּשֵׁר נְטִיִלַת יָדִים וְדִמִּי לְמִקְנָה חֶסֶד שְׁאִין טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ מְשָׁלִים חֶסֶד אִף שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה חֶסֶד בְּשָׁלֵם, וְא"כ לֹא שְׂיִיף בְּנִטְיִלַת יָדִים כָּלֵל, וְכִרּוּר וְנִכּוּן, וְעֵינָן בְּסִמּוּף: בֵּא"ד וְאוּר"ת כו' סוֹפֵן לִיפְנוּל כו' צָרִיף בְּיִאוּר סְבָרַת ר"ת דְכָל קְטָפְרָס סוֹפוֹ לִיפְנוּל לְמִטָּה, וְנִרְאָה סְבָרַתוֹ דְשָׁם הַקְּטָפְרָס יָרַד עַל הַמִּקְנָה מִשְׁלֵם דְרַגְלִיו נּוֹגְעוֹת הָרִי עוֹמֵד עַל הַמִּקְנָה וְאִין לוֹ מְקוֹם אַחַר, אֲבָל הַקְּטָפְרָס מִן הַר הוּא עוֹמֵד סְמוּךְ לְמִקְנָה עַד שְׂיִזּוּב לְמִקְנָה, וְנִיחָא נְמִי בְּזֶה דְפָרִיף וְדִילְמָא לְעֵינָן מִקְנָאוֹת וּר"י הִיא וְהֵינּוּ לְעֵינָן הִיכָא דְסוֹפוֹ לִירַד הוּא דְהָיָה חִיבוּר, מִשָּׂא"כ בְּנִטְיִלַת יָדִים לְחַבְרָה טוֹפֵחַ עִם הַסּוּמָף לֹא הָיָה חִיבוּר וְדו"ק, וְעֵינָן בְּסִמּוּף: בֵּא"ד עוֹד הַקְּשָׁה ר"ת דְהָכָא מִשְׁמַע דְטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ הָיָה חִיבוּר כו' כְּשִׁפּוֹרְתַּת הַנּוֹד עַכ"ל.

צ"ע אִמְאִי לֹא נִיחָא לִיהָ לְר"ת בְּהָ חִילּוּק דְדוֹקָא דְמוֹנָא דְמִיִּתִּי דְר"י בְּסוֹפוֹ לִירַד הוּא דְהָיָה חִיבוּר, מִשָּׂא"כ בְּמִקְנָה בְּצַד מִקְנָה בְּעֵי טְפִי, וְצ"ל דְהָא עֲדִיף מְסוֹפוֹ לִירַד שְׁבַצְדִּין הַמִּים זָבִין יוֹתֵר בְּשִׁפְעָא וְאִין לְהֵם מְקוֹם לְנוֹחַ בְּלִי הַתְּחַבְּרוֹת, וְא"כ לִיִּתָּא לְמ"ש בְּסִמּוּף בְּשִׁיטַת ר"ת וְדו"ק: בֵּא"ד וְנִרְאָה דְדוֹקָא לְר"י סְגִי בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ.

וְקִשְׁהָ לְפ"ז צ"ל כִּינּוּ דְמִיִּתִּי כָּאֵן דְר"י הִיא מְהָא דְמִקְנָה הֵינּוּ ע"כ דְמִשְׁמַע לִיהָ דְמִים שְׁעַל גּוּף הָאָדָם לִיכָּא טְפִי מְטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ, וְא"כ כִּינּוּ דְרַבְּנָן פְּלִיגִי בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ א"כ גַּם רַבְּנָן מְכַשְׁרִי קְטָפְרָס דְהָא לֹא פְּלִיגִי אֲלָא בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ וְא"כ הָךְ דְקְטָפְרָס לֹא אֲתִיָּא כְּמֵאֵן, וִי"ל דְנִשְׁאָרָה סְבָרַת ר"ת הִיכָא דְסוֹפֵן לִירַד מְהֵנִי וְלֹא פְּלִיגִי רַק בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ לְחוּד, וְנִיחָא בְּזֶה הָךְ דְסָגוּס עָבָה דְמוֹדוֹ בְּהָ רַבְּנָן וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְלֹא פְּלִיגִי אֲלָא בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ לְחוּד וּמִים שְׁעַל הָאָדָם אִינָם יוֹתֵר מְטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ, מִשָּׂא"כ הַנְּבַלְעִים בְּבָגָד הֵם יוֹתֵר מְטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ, וְא"כ י"ל טְעֵמוֹ שְׁל הַרְמַב"ם הוּא מִשׁוּם דְקִי"ל דְטוֹפֵחַ ע"מ לְהַטְפִּיחַ אִינוּ חִיבוּר, אֲלָא דְקִשְׁהָ לְשָׂאָר פּוֹסְקִים דְלֹא מְפַלְגִי בֵּין סוֹפוֹ לִירַד, א"כ הָךְ דְר"י ס"ל בְּרַגְלִיו שְׁל הָרְאִשׁוֹן נּוֹגְעוֹת בְּמִים טְהוֹר ע"כ תְּרַתִּי אִית לִיהָ טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ חִיבוּר וְגַם קְטָפְרָס הָיָה חִיבוּר, וְא"כ קִשְׁהָ לְפּוֹם סְבָרָא דְמִתְנִי' דְטְהָרוֹת

דקטפרס אינו חיבור א"כ י"ל טופח להטפיה הוי חיבור לכ"ע, ורפנו דפליגי עליה דר"י היינו דנקא משום דטופח להטפיה אינו חיבור, וצ"ל דר"י תרתי אית ליה טופח להטפיה חיבור וקטפרס נמי חיבור ובתרנונייהו לא קיי"ל פנותייה, דמתני' דקטפרס אינו חיבור, וגם בעירוב מקנאות בעינו כשפופרת הנוד, והו' דקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור היינו אפי' בטופח ע"מ להטפיה דע"כ כרפנו אתיא ודו"ק, אלא דקשה איך ס"ד דתוס' מעיקרא דטופח להטפיה לרפנו הא בהדיא אמרינו דילמא ר"י היא, וצ"ל דדיחוי בעלמא הוא ומסקו התוס' דלאו דיחוי הוא: וכפי דברי התוס' יש לתמוה על הטור בסימן ר"א שפסק כר' יהודה דברגליו של ראשון נוגעות במים טהור, ולענון עירוב מקנאות פסק דבעינו פקליפת השום, אמנם למאי דפרישית לעיל א"ש טובא דבהא פסק כר"י שאינו יוצא מפשרותו פיון דאפתי איפא טופח להטפיה על האדם, אבל לעשות מן חסר שלם בעינו כאמור במשנה ודו"ק: ובהא גופא שפסק הטור כר' יהודה אפי' דע"כ לו פו מסוגיין דפריה דילמא לענון מקנאות ור"י היא וס"ל כפירש"י שאין ללמוד גטילת ידים ממקנאות וקשיא ליה ל"ל לומר לענון מקנאות ור"י אפי' נדמה נט"י למקנאות י"ל דלרפנו מיבעיא ליה וה"ל למימר דילמא ר"י הוא דמהני טופח להטפיה, אע"כ ס"ל להש"ס דקיי"ל כר"י לכן צריף לחלק בין גטילת ידים למקנאות, פן נ"ל להליץ בעד רבינו הטור: ונלענ"ד עוד טעמא דהטור דס"ל דמסתם מתני' דמשקה טופח אינו חיבור משמע טופח להטפיה הוי חיבור וא"כ ע"כ כר"י אתיא, וכיון דסתם מתני' כר"י ממילא קיי"ל נמי בהא פנותייה דרפנו לא פליגי עליה רק משום דס"ל משקה טופח להטפיה אינו חיבור, אבל משום קטפרס לית לן בה כדפרישית דקטפרס מהני שפיר לענון שלא תצא המקנה מפשרותה, רק טעמא דרפנו דס"ל דטופח להטפיה לא הוי חיבור וא"כ פיון דקיי"ל כסתם משנה דטופח ע"מ להטפיה הוי חיבור א"כ גם לענון זה הוי חיבור שלא יופסל מפשרותו, א"כ ממילא הלכה כר"י, ודברי הטור ברורים אין בהם נפתל ועיקש, ודוק היטב: בא"ד ועוד אור"י דאפי' ר"י לית ליה טופח להטפיה כו' אלא מפח גוד אחית.

קשה לפ"ז הנה מצי לאסוקי סברת ר"ת שפופו לירד למקנה וע"כ כדפרישית לעיל דכשהמקנאות ביחד עדיף ודו"ק: בא"ד ועוד אור"י כו' מפח גוד אחית כו' עכ"ל. בספ"י הקשה פיון דגוד אחית עדיף משטח שנה, א"כ ס"ל לרפנו דתוספתא בגממיות דלא אמרינו גוד אחית אפי' בתרדלית דאיפא טפי מקליפת השום ובמקנה בצד מקנה סגי פקליפת השום והו' סברות הפוכות, ונראה דלא קשיא פלל דנדאי אי אמרינו גוד אחית הרי פל קילוח היורד מחנובר למקנה ועדיף מבשטח שנה להשקה דאינו רק נגיעה מים במים, אבל מאן דלית ליה גוד אחית הוי המים שגבהו מעל הארץ רחוקים מן המקנה טפי מן הסמוכים בשטח שנה דהא הו' דגוד אחית הוא אפי' לענון שבת והוי פאילו ירדו פל המים למקנה, ואין פאן סברות הפוכות, וזה ברור: בגמרא אמר ר"ש כו' אבל גט יוצא מת"י שניהם פשר.

לכאורה לפירש"י לעיל ריש מקילתין וכאן משמע דעיקר הטעם שהם יקיימוהו, ויש לתמוה טובא איך פסיקא ליה שהמביאין מפירין החתימות אטו לא משפחת לה שמסר להם הבעל גט פתוב וחתום ומסרו להם שיהיו שלוחין ואין אתם יודע החתימות, והוא תמיה עצומה בעיני אף שהוא פשוט לעמוד על זה קשה מאד ליישב על נכון, והנלענ"ד בזה דנדאי רש"י מודה לסברת התוס' שאם מסר להם הבעל הגט מיד ליד אין יכול לטעון עוד מזונייה דאינו חשוד להכשילה וכשפסרו מעיד על עצמו שהגט פשר ונחתם בכשרות, אלא משום דמשפחת לה שהבעל אומר לסופר פתוב ולעדים חתמו ולשליח לקבלו מיד הסופר אחר שיהיה פתוב וחתום, ובזה ס"ל לרש"י דאם אין השלוחים מפירין החתימות של העדים ה"ל הסופר ע"א ואין דבר שבערנה בפחות משנים ושפא

אלו העדים זניף הסופר מחמת שלא היו עדים מצויים לחתום ואין השליח יכול לסמוך לקבל הגט מן הסופר אם אינו יודע שזה חתימת העדים לכן פירש"י שהם יקיימוהו, וא"כ ממה נפשך אם מסרו להם הבעל בעצמו מסתמא לא מסר להם גט מזוניף דאינו חשוד לקלקלה ואינו מוסרו אילו לא קים ליה שאותן העדים חתמוהו ואם קיבלו השלוחים מיד הסופר עליהם מוטל לדעת חתימת העדים והם יקיימוהו אם יערער הבעל מאחר שלא מסרוהו מיד ליד יטעון הבעל שפא לא חתמו העדים שצינה לחתום, וע"ז קאמר שפיר הם יקיימוהו היינו שאילו לא הפירו החתימות לא היו נעשין שלוחין למסרו ליד האשה ומסתמא יוכלו לקיימו, גם י"ל במסרו מיד ליד העדים מסתמא לא יערער רק לחוש שפא נמסר להם מן הסופר שצינה לו למסרו לעדים פתוב וחתום ובכה"ג יוכלו לקיימו, פן נ"ל מןכרח בפירש"י: בתוס' ד"ה אכל גט כו' ואם א' שליח והשני מעיד כו' ויש לדקדק לפ"ז אי ר"י ס"ל פרבא לימא רבותא לא שנו אלא שאין שניהם מעידין על מסירת הגט, אבל אם השני מעיד ג"כ על מסירת הגט פשר דהנה מוכח טעמא משום קיום, וי"ל דיוצא מת"י שניהם רבותא טפי דקמ"ל דהו הן שלוחיו הן הו עדיו ואפי' שני שלוחין נעשו עדים משא"כ בא' אומר שפסר אין פאן רק שליח אחד, עיין מ"ש בהלכות קידושין סימן ל"ה, ובהכי ניחא דלא קאמר לא שנו אלא שאין עדי מסירה לפנינו אבל עדי מסירה לפנינו פשר דלמ"ש הוי הא רבותא טפי, ולפ"ז לא הו צריכי התוס' לעיל דף ה' לומר דלמסקנא ליכא נ"מ באתייה בי תרי רק במקוויים, ולמ"ש פאן איכא נ"מ אם רק א' שליח והשני מעיד שפסר לידו דלרבה צריף ולרבה לא צריף ודו"ק, ועיין בסמוך: (ע"ב) בפירש"י ד"ה פשר ואע"ג כו' נהרי עדים מצויין לקיימו כו' עכ"ל.

לפירש"י לעיל דס"ל דידעתי מועיל פמו בפני נחתם א"כ יש לתמוה איך ס"ד לאוקמא בגט יוצא מת"י שניהם דא"כ תיקשי לרבא למה פסול בא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני ששניהם שלוחים ומסתמא לפירש"י יכולין לקיים, א"כ אפי' בזה שאמר בפני נכתב ומפיר החתימות ה"ל פדינו שאומר בפני נכתב ובפני נחתם, ולקמן בפירש"י לאידך לישנא ד"ה צריכין פירש פיון דחד הוא דאסקהיד אחתימה וכו' ותמוה לפירש"י המביאין יכולין לקיים וא"כ אותו שאומר בפני נכתב גם פן יכול להעיד על החתימה, ועוד אפי' אין יוצא מת"י שניהם דומיא דיוצא מת"י שניהם דהיינו לפירש"י שיכולין לקיים, א"כ אפי' יוצא מת"י זה שאומר בפני נכתב א"כ מסתמא יכול לקיימו, שהרי לפירש"י השלוחין יכולין לקיימו וא"כ ה"ל בפני נכתב ובפני נחתם, ואיך פרגס המשנה בפני נכתב אבל לא בפני נחתם הא פסיקא לפירש"י דהשליח מפיר החתימה והוי ליה ידעתי על החתימה דמהני, ומפאן ראיה למאי דפרישית לעיל בסמוך דשנים שהביאו גט אם קבלוהו מיד הבעל א"צ קיום פלל דמסתמא מסר להם גט פשר רק שיש לחוש שלא קבלוהו מיד הבעל ובכה"ג מסתמא לא קבלוהו עד שיפירו החתימות, וא"כ ממה נפשך אין צריכין לומר פלום משא"כ בא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם משפחת לה שפיר שקיבלו זה מיד הבעל והשני אינו יודע שפסר לו מיד הבעל רק מפיר החתימה, א"כ יכול הבעל להכחיש השליחות פיון שלא אמר פתיקון חקמים, לכן לא מהני מה שאומר בפני נכתב דאם מקבלו מן הבעל עצמו א"צ להפיר החתימה פלל רק הבעל יכול להכחישו ע"ז עצמו, פנ"ל ודוק היטב: ובהכי ניחא מה שהקשה רש"י ואי קשיא פיון דסוף סוף שנים הם מה לי שניהם שלוחים מה לי אחד מהם, ולפמ"ש ניחא דבשנים איכא ממה נפשך, אם קיבלו מיד הבעל אין חשש זיוף ואם קיבלו מיד הסופר מסתמא מפירין חתימת העדים דעל הסופר אין לסמוך, לכן אין צריכין לומר פלום, משא"כ באחרים

שצריכין להכיר הקיום לא מוכח מילתא, ולפמ"ש גם רש"י נתפונן לזה ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה אלמא כו' פי' בקונט' דטעמא כו' ונראה דאפי' כו' דלאחר שלמדו כו' עכ"ל.

לענ"ד גם בפירש"י יש לכונן פן, והיינו דלרבה נמי אחר שלמדו ובתרי לא גזרינו שפא יחזור הדבר לקולו, א"כ הטעם נשאר רק משום קיום: בא"ד ולרבה נמי כו' עכ"ל. עיין מהרש"א מ"ש בפירוש דברי התוס' למה נקטו הקושיא לרבה.

ולענ"ד התוס' לשיטתיהו אזלי דס"ל לרבא פשיטא דשנים שהביאו א"צ לומר בפנ"כ ובפנ"ח, וא"כ אלמא דדייק הש"ס דס"ל שנים שהביאו א"צ לומר בפנ"ג, מיהו לא מכרעא אי ר"י ס"ל פרבא א"כ מה"ט גופא פשיטא לן דא"צ לומר בפנ"ג באתיוה בי תרי, ואי ס"ל פרבא צ"ל משום לא שכיח, וא"כ עיקר הקושיא אי ס"ל פרבא אינו מוכרח אבל אי ס"ל פרבא א"צ ראיה פלל דפשיטא דלרבא א"צ לומר בפנ"ג, רק הש"ס מדייק הו גופא דמשום דס"ל פרבא א"צ לומר, ועיקר קושית התוס' פשתימצי לומר דר' יוחנן ס"ל פרבא יש לחלק בין אומר לאינו אומר, דכיון דשניהם שלוחים כ"א נאמן על מה שמעיד זה על הפתיכה וזה על החתימה: ועוד נראה דלרבה קשיא להו בפשיטות טפי דילמא משום דאחד מן השלוחין אומר בפנ"ח וא' בפנ"כ סגי, דלרבא פשיטא דליכא למימר דאותו שאמר בפני נחתם אילו לא היה אצל הפתיכה לא דייק דהא לרבא סגי בפנ"ח לחוד רק משום איחלופי צ"ל בפנ"כ ג"כ, וא"כ פאן שיש אחד מעיד על הפתיכה י"ל דלא שייך איחלופי, אלא דהנה מצינו למימר דר' יוחנן דוקא פרבא ס"ל דאילו לרבא אפי' אין גט יוצא מת"י שניהם רק א' ראה שנמסר לו סגי וע"כ פרבא ס"ל וא"כ צריף להעיד על הפתיכה מדינא, וא"כ הנה מצי למימר דלא קשיא דאיכא למימר פשאינו מעיד גם על החתימה לא דייק, ולזה קאמרי ולרבה נמי תיקשי דע"כ מדייק פשאומר על הפתיכה לחוד וא"כ קשיא הקושיא לרבה נמי, ומתרצי התוס' משום איחלופי א"כ לרבא א"ש נאפי' לרבה שייך איחלופי ודו"ק: ועוד נראה לפרש איפכא דלרבא איכא למימר דפשיטא להש"ס דאם אומר בפנ"ח ולא נכתב פשיטא ליה דלא מהני עדותו על החתימה כיון שאינו יודע מן הפתיכה, ואע"ג דאם אומר בפנ"כ לחוד ושנים מעידין על החתימה מוכח ממתי' א' אומר בפנ"כ ושנים אומרים בפנינו נחתם פשר, היינו משום דלרבא החתימה עיקר לכוף לא קפדינו אאותו שאומר בפנ"כ אם הוא לבדו אומר על הפתיכה כיון דחתימה עיקר, דהא לרבא אפי' לא אמר פלל בפנ"כ פשר כמ"ש התוס' לקמן דף י"ז בד"ה אחד, אבל לרבה דהפתיכה עיקר א"כ ל"ל דעדיף כשא' מעיד על הפתיכה לחוד בשביל ששנים אומרים בפנינו נחתם, דהא לרבה דטעמא משום לשמה הפתיכה היא עיקר ואפ"ה אמרינו דדייק, א"כ גם לענין החתימה תיסקי בזה שאומר בפני נחתם: מיהו נלענ"ד לעיקר קושית התוס' דס"ל להש"ס דאם איתא דסגי בזה שאומר בפני נכתב אע"פ שאינו אומר בפני נחתם, א"כ קשיא אמאי פסלי רבנן בשנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפנ"ח דנדאי תרי עדיפי משליח חד, ואפ"ה לא מהני עדות שאומרים בפנינו נכתב אע"פ שהגט יוצא מת"י עד החתימה ש"מ דעדות בפנ"כ בלא חתימה לא מהני מידי, א"כ גם עדות השליח על בפני נכתב לא מהני דלא עדיף משנים וע"כ מטעמא שאין צריכין לומר פלל, פנ"ל ודוק היטב: והמדקדק בפירש"י בכל הסוגיא יראה דפשיטא ליה לרש"י דפשיטא ליה בכל הסוגיא דכשאחד אומר בפנ"ח שייך איחלופי כיון דלא מסהיד אפתיכה, וזה מבואר מתוך מה שפירש"י באידך לישנא בד"ה סיפא דקתני כו' ע"ש, לכן ס"ל דאין פאן ממוצע דאי צריכין לומר הו בפני נחתם דחד לאו פלום הוא דאינו פתיקון חכמים, לכן גם לאידך לישנא פירש במאי פליגי בטעמא דר' יהודה אמאי מכשיר, אע"ג דשם מיירי ששניהם שלוחים מ"מ כיון שצריכין לומר הא לאו אמירה היא, לכן לשינויא דש"ס טעמא

דר"י משום שאין צריכין לומר פלום, ובהה' לישנא משני דסבירא ליה דהוי ה'כר פיון דשנים מעידין על הפתיכה, דוק ותשפח: ומה שפיקש בפני יהושע לחדש דלכתחלה לא סגי בקיום חותמיו לרבא ומה שמקשה לעיל דף ה' יכול נמי היינו לרבה, לא הבנתי, דהא רבה אית ליה דרבא וא"כ פי היכי דניחא לרבא ניחא נמי לרבה: בד"ה הא גט כו' מדקדק פן כו' עכ"ל.

הוקשה להתוס' דללישנא קמא משמע דאי לא מכשירי רבנן בגט יוצא מת"י שניהם ניחא ליה במאי דפליגי, ובלישנא בתרא משמע איפכא דאי מכשירי בגט יוצא מת"י שניהם ניחא ליה טפי במאי דפליגי, מיהו לולא דברי התוס' ה'ה נ"ל דנדאי ניחא ליה דפליגי בהא גופא בגט יוצא מת"י שניהם דרבנן ס"ל אפי' יוצא מת"י שניהם פסול ור"י מכשיר בזה, משא"כ אי פליגי באין גט יוצאים מת"י שניהם קשיא ליה במאי פליגי, ולאידך לישנא דקאמר אפי' גט יוצא מת"י שניהם פסול משמע ליה דלכ"ע פסול אפי' לר"י דר"י לא מכשיר רק משום דשנים אומרים בפנינו נכתב, לכן קשיא ליה במאי פליגי ומוקי דפליגי בסבירא אחרת, ולר"י אפי' אין גט יוצא מת"י שניהם פשר והינו לפי שיטת התוס' דר"י מכשיר ללישנא בתרא אפי' אין יוצא מת"י שניהם דלא גזר שפא יחזור הדבר לקולו וסגי נמי בא' אומר בפנ"כ וא' אומר בפני נחתם, מיהו מפירש"י נראה דלאידך לישנא באמת לא מכשיר ר"י רק בגט יוצא מת"י שניהם ופליגי בהא גופא ור"י אומר פסול היינו לת"ק דר"י, אבל לר"י בגט יוצא מת"י שניהם פשר, ודוק היטב: בגמרא דילמא אתי לאיחלופי כו' בע"א נמי לא גזר קמ"ל.

הקשו הראשונים איך אמרנו לרבה דחיישינן דאתי לאיחלופי הא בריש מכילתין רבה לא אומר כרבא דא"כ סגי בפני נחתם בפני נכתב ל"ל ש"מ משום לשמה ורבא ס"ל משום איחלופי ורבה התם דענא הכא בפני, א"כ איך אמרנו הכא לרבה דחיישינן לאיחלופי, ועיין בתוס' לעיל ד"ה אלמא, ובמאור ורמב"ן שהאריכו בזה, ולענ"ד לק"מ דנדאי רבה הוכרח להמציא חששא דלשמה, דאי לאו דתיקנו משום לשמה הוי סגי בפני נחתם, ולא שייך למיגזר משום איחלופי דע"כ לא נתקן משום קיום דאי משום קיום סגי בידענא, לכן ע"כ מחששא אחרת תיקנו בפני וא"כ ליכא למיחש לאיחלופי, ואף דאפתי חזינו דמאמינין לאחד על הקיום י"ל דהא בלא"ה קשה בא"י שא"צ קיום פלל גיחוש לאיחלופי בשטרות שלא יצטרכו ג"כ קיום לגמרי, וצ"ל דבהא ליכא למיטעי דמעשים בכל יום שצריך קיום, אבל בע"א איכא למיטעי דסגי בדיעבד פמו בגיטין, אבל פשתיקנו בפני נחתם להורות דלא משום קיום הוא וע"כ התיקנו משום לשמה, אבל פיון שפכר נתקן משום קיום לשון בפני רק דקודם שלמדו ה'ה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, וא"כ פיון דחזינו דלאחר שלמדו א"צ לומר בפני נכתב א"כ ע"כ מוכח דבפני נחתם משום קיום, וא"כ שפיר אתי לאיחלופי דהא מוכחא מילתא דמשום קיום אומר, ואי משום הלשון בפני י"ל פיון דכבר תיקנו קודם שלמדו לשון בפני ואף אחר שלמדו צריך לומר על החתימה לא ראו לתקן לשון שלא נתקן מעולם ונשארה התקנה על בפני נחתם משום קיום ואתי לאיחלופי בקיום שטרות בע"א פיון דמוכחא מילתא דמשום קיום קאמר מדהניח מלומר בפני נכתב רק בפני נחתם ודאי משום קיום הוא, ונהרי זה נכון: ובה יש ליישב פירש"י שפירש טעמא דר"י משום דלא שכיח תרי דמיייתי גיטא, והקשו התוס' א"כ לפ"ז ל"ל לומר משום איחלופי תיפוק ליה דבחד איכא למיגזר שפא יחזור הדבר לקולו, והיא קושיא עצומה, ולפמ"ש י"ל דנדאי פשטא דש"ס משמע פיון דלא איירי רק בתרי דמיייתי גיטא, א"כ מסתמא מהיכא תיתי לאפוש פלוגתא וי"ל טעמא משום דלא שכיח, אלא די"ל דנדאי לעיל דשקיל וטרי מאן דס"ל דבעינו פתיכה נחתמה לשמה ורב אשי אומר ר"י הוא דפוסל עד שיהיה פתיבתו נחתמתו בתלוש, מ"מ פיון דלא מצינו מאן דדריש נכתב

אתרוננייהו י"ל דחזקא מן התורה נחזקא מדרבנן וי"ל דכתיבה מדרבנן הוא, וא"כ פיון דלפי האמת בפני נחתם בפנינו לעולם אפי' לאחר שלמדו א"כ י"ל דכיון דחתימה עיקר ועכשיו אחר שלמדו תו לא גזרינו שמה יחזור הדבר לקולולו פיון דאפי' קודם שלמדו לא היה פסול בכתב שלא לשמה רק מדרבנן וה"ל גזירה לגזירה, וא"כ א"ש דרש"י פירש דוקא שנים שהביאו גט דלא שכיח א"צ לומר, אבל היכא דשכיח גזרינו שמה יחזור הדבר לקולולו, ומ"מ לא סגי לן בהאי להצריה בפני נכתב עם בפני נחתם דמשום גזירה דחזרו הדבר לקולולו סגי בפני נחתם לחוד דתו לא שייך לגזור פולי האי דאפי' קודם שלמדו סגי מן התורה בחתימה לשמה, וא"כ ממילא שנים שהביאו דלא שכיח הוא דמהני שאין צריכין לומר, אבל אם אחד מביאו אף שיש אחד מעיד על החתימה לא מהני משום שמה יחזור הדבר לקולולו, וכיון שצריה לומר בפני נחתם עכ"פ ממילא צריה לומר גם בפני נכתב דאל"כ אתא לאיחלופי בקיום בשטרות, אבל ודאי טעמא דר"י משום דלא שכיח, וא"כ לאחר שלמדו אם לא הביאו שנים לא מהני אף שמעידין על הקיום משום שמה יחזור הדבר לקולולו וצריכין לומר גם בפני נכתב פמו בכל דוכתי וגם בפני נחתם, והפל נכון וברור דוק היטב: בתוס' ד"ה במאי פליגי וא"ת ולימא דפליגי באיחלופי כו' עכ"ל.

התוס' נדחקו, ולכאורה קושניית התוס' תמוה לפי שיטתם, דבשלמא ללישנא קמא דמייירי דאין גט יוצא מת"י שניהם דבעי קיום שייך איחלופי, אבל להך לישנא דאייירי שיוצא מת"י שניהם ולשיטת התוס' הוי קיום גמור ביוצא מת"י שניהם א"כ מאי איחלופי שייך הא תרי מהני גם בקיום שטרות, ואי קשיא מאי פריה לקמן וליפלוג ר"י ברישא נימא דר"י פליג דוקא בשנים שהביאו דא"צ קיום וברישא איירי שהגט יוצא מת"י אותו שאומר בפני נכתב דכיון דצריה קיום חיישינו לאיחלופי, מיהו הא לאו קושניא הוא פלל דמשמע ליה להש"ס לפי שיטת התוס' דר"י פליג נאפי' אין יוצא מת"י שניהם מכשיר, וא"כ אע"ג דצריה קיום מכשיר פריה שפיר וליפלוג ברישא בגוונא דסיפא והיינו אי סיפא מייירי ביוצא מת"י שניהם ה"ה ברישא בכה"ג אצ"ל בפני נכתב ובפנ"ח, ולהכי משני דאיתי למעוטי בפני נחתם ולא בפנ"כ ס"ד אמינא הואיל ולא חייש שמה יחזור לקולולו לאיחלופי נמי לא חייש קמ"ל, והיינו משום דאי ליכא רק אחד אחתימה שייך איחלופי אבל בשנים מפירין החתימות לא שייך איחלופי, וכן בשנים שהביאו אפי' א' אומר בפנ"כ הוי פמו שנים דהא א"צ לומר פלום בשנים שהביאו משום קיום, ולשמה יחזור הדבר לקולולו לא חייש, ודוק היטב: (דף י"ז ע"א) בתוס' ד"ה הא כו' פ"י בקונט' כו' וקשה לר"ת דע"כ חברים לאו היינו פרסיים כו'.

נראה ליישב פירש"י דנדאי משמע בסוגיין דפריה מפרסאי על חברים, ולדברי התוס' לישני דפרסאי מעלי מחברי, לכן משמע ליה דחברי היינו פרסאי אלא דפרסאי אף שהם אומה א' עם חברים מ"מ יש באומה אחת חילוקי נימוסים, ואף גם בבני אומתנו יש נבדלים בהילוף ומלבושים פמו בין אשפנז ואונגריין ויתר חילוקים, ואותן פרסיים היו בהם נבדלים בנימוס לקבנש שחורים ואולי הם היו הכומרים שבהם לכן אתא חברא שקלא לשרגא והיו לובשים שחורים פמו שהמנהג בקצת אנשים גם עכשיו, ומה שהקשו מהך דיבמות דף ס"ג נראה ליישב פירש"י דגם שם פירש פרסיים רשעים משמע כמ"ש שהיו חברים פרסיים רשעים יותר משאר פרסיים ונבדלים בשם חברי אף שהם ג"כ פרסיים, ואין רחוק שייגרס רש"י שם אתו חברי מבבל, דהא ר' יוחנן בארץ ישראל היה מקום פבדו וישיבתו בא"י היתה פדמשמע בחולין דף ק"ה שאמר אית לי רב בבבל איזיל נאחזינה, אלא דקשה איך דריש ר' חייא אלהים הבין דרפה שהגלה אותן לבבל הרי בזמנו כבר היו שם החברים לפירש"י, ונראה דבתחלת החורבן היה תוקף הגלות ביתר שאת לסיבת

קנאה ושבואה למה שראו גְדוֹלְתָן של ישראל והיו נלחמין עם האומות לכן לא היה איפשר להם לקבל גזירת הרומיים, אבל בהמשך הזמן שהוקל קצת עול הגלות יכלו לעמוד בגלות אף אחר שבאו החברים שהם רשעים ביותר, פנ"ל ליישב פירש"י: בד"ה אַחַד כו' לרְבֵא אפי' ליפא מעיד כו' עכ"ל.

איפשר ליישב יתורא דאחד אומר בפני נכתב קמ"ל רבותא, והוא דשנים שהביאו גט א"צ לומר בפני נכתב הטעם דאילו יאמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני, וא"כ נראה שאם הם שלשה וא' קרוב או פסול פנין דקיי"ל נמצא א' מהם קרוב עדות פולם בטלה א"כ לא סגי בלא בפני נכתב, והשתא קמ"ל דאף דא' אומר בפני נכתב הוא קרוב דהא קרוב פשר לשליחות הגט מ"מ לא מצטרף עם השנים שאומרים בפנינו נחתם אף דכתיבה דמי לכתב סופר ועד כמ"ש תוס' במשנה מ"מ אינו פוסל אותן שאומרים בפנינו נחתם דלא מצטרפי להדי פנין שלא נתפונן להעיד על החתימה לא פסיל עדות המעידין על החתימה: ועפ"ז איפשר ליישב תרי לישני דר' יוחנן דמעיקרא אמר צריכין לומר ואח"כ מסיק שא"צ לומר בפנ"כ ובפנ"ח וקאמר הא זימנין לא אמרת הכי ושני ליה יתד הוא שלא תמוט, ולפ"ז י"ל דלא פליגי פלל רק דקשיא ליה לישנא דמתני' למה לי הא' שאומר בפני נכתב, לכן ס"ל דנדאי מתני' אחי בין קודם שלמדו ובין לאחר שלמדו, א"כ מעיקרא ע"כ בעינן לא' שיאמר בפני נכתב וכלישנא קמא דגט יוצא מת"י עד כתיבה, אבל לאחר שלמדו ס"ל דא"צ להאומר בפנ"כ פלל דשנים שהביאו גט א"צ לומר בפני נכתב, לכן אמר ליה יתד הוא שלא תמוט היינו עקשיו לאחר שלמדו אין לחוש פלל משום לשמה ולא גזרינן שפא יחזור הדבר לקולו, א"כ באמת א"צ לומר בפנ"כ פלל ודו"ק: במשנה נכתב ביום ונחתם ביום כו'.

לכאורה קשה מאי קמ"ל בזה, ואי משום שהעדים לא חתמו מיד בהא ליפא שום נ"מ אם יחתמו מיד או אח"כ באותו יום בין לר' יוחנן בין לריש לקיש, דאף שנחתם הגט מ"מ יוכל להיות שזינתה בתחלת יום ונותן לה הגט אח"כ, ולר"ל משום פירי איפא למימר איפא שייחתמו בתחלת יום וימפור הפירות כל היום ויאמר קודם גירושין מכרתי, וצ"ל לפמ"ש לקמן דאמרינן בתביה ואנחיה בכיסתיה וקאמר לא מקדים פורענות לנפשיה, א"כ י"ל דזה אינו שייך רק בחתמוהו אבל בכתיבה לחוד לא שייך, א"כ ס"ד דבעינן לחתום מיד דאז מסתמא יתנהו מיד קמ"ל דלא חיישינן להכי, ועמ"ש בגמרא: בתוס' ד"ה נכתב כו' פסול לר' יוחנן משום שפא יחפה כו' עכ"ל לכאורה קשה הא גם לר' יוחנן פסול משום פירי לפמ"ש התוס' דבכל גיטין אינה צריכה לאתויי ראיה ומחזקינן שפא ליזדה מזמן הפתוב בגט, א"כ גם לר' יוחנן שייך טעמא דתטרון הפירות שלא כדיו, ונראה דהתוס' לשיטתיהו שפירשו לקמן ע"ב דלקה כותבין גט לאיש ולא חיישינן שיתנהו אחר זמן משום דיש קול ויאמרו הלקוחות אייתי ראיה, א"כ ע"כ טעמא משום חפוי דיש לחוש שיתנהו בצניעא, וכמו שאפרש שם בס"ד: בגמרא מפני מה תיקנו זמן בגיטין.

כתב הר"ן דאמתני' דהכא לא קשיא ליה רק אמתני' דג' גיטין פסולין דאין בו זמן פסול אבל אמתני' דהכא לא מוכח רק דמוקדם פסול, ויש לדקדק למה קבע הש"ס לקושיא הכא ה"ל לקבוע שם, גם נלענ"ד דאמתני' דלקמן דף כ"ו דצריך לשייר מקום הזמן יש מקום להקשות מפני מה תיקנו זמן, ונראה דאחיי איפא למימר כמ"ש בספר פני יהושע דקבעי זמן כדי שתהיה העדות ראוייה להזמה, אבל במתני' דתנן נכתב ביום כו' פליגה ונחתם ביום פשר, ואי משום דבעינן ראוי להזמה הא בהזמה בעינן לכתוב באיזו שעה ג"כ, וע"כ מוכח דלא בעינן ראוי להזמה ופריך שפיר

אעיקר תקנתא מפני מה תיקנו זמן, ובהכי ניחא מה שהקשה בתנאים סי' ל"ד ס"ק ט' דאי באין בו זמן הגט בטל מן התורה דאינו ראוי להזמה, א"כ אמאי באין בו זמן הגט פשר דלמה יתקנו חכמים להכשיר הגט שלא פדת של תורה, הא מן התורה בטל לגמרי ומתקנת חכמים ג"כ לכתוב זמן, ולפ"ז ניחא דאי משום הזמה הזמן דיום לא מהני פיון שאין כתוב בו שעה ובהזמה דאורייתא בעינן ג"כ באיזו שעה, מיהו קשה הא גופא למה לא תיקנו זמן לכתוב השעה כדי שתהא עדות ראויה מן התורה, וצ"ל דזה ג"כ משום עיגונא דלפעמים אין העדים יכולין לכונן השעה ויתבטל הגט א"כ הוי לתקנת עגונות, וכיון שנתקנה לתקנת עגונות זמן שאין ראוי להזמה א"כ זמן היום אינו מועיל מה"ת: אלא דקשיא איך תמצל בגט שאין ראוי להזמה פיון דמן התורה אין העדות מועיל, מיהו נראה דלא קשיא כלל דנהי דאין מקבלין העדים מן התורה כשאין ראויין להזמה מ"מ עכ"פ לשעתה נתגרשה בגט זה דבשעה שנתן לה הגט חל מיד, ואם פי אחר זמן אינו מועיל לראיה מן התורה אחר שתיקנו חכמים שמועיל בכה"ג הרי אנו דנין על הענין שהוא אמת ואינה אשת איש עוד ונהרי זה דומה לאשה שנתרת ע"פ ע"א או ע"פ קרוב, אף שאין העדות מן התורה מ"מ ניתרת ע"כ שחושבין הענין לאמת והיא פנויה, ועיין ברמב"ם ספ"ז מגירושין ובסוף הלכות גירושין, ואין צריך בזה להפקעת קידושין שהדבר נידון מצד אמתת הענין: ועפ"ז אפי"ן ליישב דקשה הא לפירש"י ותוס' דלר' יוחנן די"ש לבעל פירות עד שעת נתינה ופירש"י דתביא ראיה ושיטת התוס' דתביא עדים וקשה מי לא סגי לכתוב זמן כדי שלא תצטרך לכל זה ואמאי הרעישו כ"כ, ולפירש"י ניחא טפי דלא מהני מיד, אכל לפי התוס' קשה הא שפיר יש לכתוב זמן שלא תצטרך לראיה ואמאי מצאה הקפידא לנוח שלא לכתוב זמן, ועפ"ז ניחא דהא לדעת הרמב"ם כל שטר מפי כתב, ומיהו בגט ע"כ מן התורה הוא דהא לשיטת הרמב"ם עדי חתימה נמי פירתי א"כ ע"כ לומר פיון דוכתב פירוש נמי חתימה ע"כ בהכי אכשר' רחמנא גט בח"י עדים, והשתא זמן דלא צריך להכשר הגט ה"ל כשאר שטרות שאין העדות פשר מן התורה, א"כ מן התורה כתבו זמן בגט הרי הם באים להעיד על הגט ועל הזמן ועל הגט מהני שפיר מן התורה אבל על הזמן ה"ל מפי כתבם, וא"כ אי לא אמרינן פלגינן דיבורא הרי כל העדות בטל מן התורה ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, ועיין לעיל דף ט' בעבד שהביא גיטו, וא"כ פרי"ד שפיר דנהי דתיקנו חכמים זמן ושפיר הוי גירושין מן התורה מצד שנתגרשה לשעתה ובשעת גירושין לא היתה צריכה לראיה, מ"מ הזמן שהוא מפי כתב מגרע כח הראיה מן התורה, דבלא זמן הגט לראיה מן התורה לאחר זמן עכ"פ שנתגרשה, ואם יש בו זמן לא יועיל מן התורה גם על גוף הגירושין דכיון דהוי על הזמן מפי הכתב גם גוף הגט דנין מפי כתב לראיה שנתגרשה, ולראיה אינו מועיל, לכן צריך טעם גדול על תיקון הזמן, ומזה סמך לדעת הרמב"ם ודו"ק: בתוס' ד"ה מפני מה כו' לא מצי למימר משום מזונות כו' עכ"ל.

לכאורה לשיטת התוס' לקמן דאי יש לבעל פירות עד שעת נתינה א"צ זמן דתוכל לבא לב"ד, א"כ גם משום מזונות י"ל כן דהא אינה מפסדת מזונות עד שעת נתינה ותוכל לבא לב"ד לומר שעכשיו הוא שנתגרשה ודקארי לה מאי קרי לה, ול"ל דקושיות התוס' שמה תלנה ותאכל ואח"כ תעשה קנוניא עם הבעל שתקבל גט בלא זמן כדי שיפסיד המלנה דא"כ קשה מאי תירצו שתוכל להטמין הגט הא יש לחוש אדרבה שרוצה להפסיד המלנה ותראה הגט לפטור הבעל ממזונות שלותה, וצ"ל דלא חיישינן לכך דאם יש לבעל לשלם הרי מסתמא תתבע הפתובה וגם המלנה מוציא מדר' נתן ותצטרך לשלם למלנה שלה אם נתגרשה כבר, ואם אין לבעל לשלם בלא"ה אין למלנה ממה לגבות וא"כ הדרא קושיא לדוכתה מה חשש יש בזה טפי מפירות אם יש לבעל

פירות עד שעת נתינה, ואיפשר פנונת התוס' לפירוש"י דלענין פירות לא אהני זמן דעלה להביא ראיה אימת מטא גיטא לידה לכן קשיא להו לענין מזונות אהני הזמן שתוכל להוציא מן הבעל, ולזה תירצו דיכולה להטמין הגט ודו"ק, וענין בסמוך, ואח"כ תירצו לפי שיטתם לקמן: בא"ד מיגו דאי בעי תטמין הגט עכ"ל.

לכאורה קשה הא הני מיגו להוציא, ואיפשר דמזונות הני מעב"ד וכשטר דמיא, וגם י"ל מיגו לאו דוקא שיש בידה לעשות פן ותעשה פן באמת, אלא מ"מ קשה דילמא תעשה קנוניא להפסיד למלנה ותראה הגט ולא יוכל המלוה לתבוע מן הבעל שישטעון פבר נתגרשה, ואין לומר ממה נפשך אם יש לבעל יגבה מכתובת האשה מדר' נתן ואם אין לבעל פלום מפסיד מ"מ כמ"ש לעיל, דמ"מ לפי שיטת התוס' דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אפי' מיניה לרבנן דר' מאיר, א"כ פשיאין לבעל קרקע רק מטלטלין שאז לא תגבה כתובה ועל מזונות תראה הגט ותפסיד למלנה, ואיפשר לומר דאם אין קרקעות לבעל לא שכיח שילנה לאשה אם אין זמן בגט שהרי ידעו שייכול ליתן לה גט ויאמר שפבר נתגרשה או שסומך על הכתובה ואם אין לבעל קרקעות מסתמא לא ילנה לאשה על סמך שיגבה מן הבעל ודו"ק: בא"ד אע"ג דבעל שאומר גרשתי את אשתי נאמן היינו דוקא מפאן ולהבא עכ"ל.

לכאורה הוא מגומגם דאפי' נאמן גם למפרע כ"ש דלא קשיא שיהיה תקנת זמן משום מזונות שהרי אפי' תיקנו זמן אם ירצה להפסידה מזונות לא יתן לה הגט כלל ויאמר גרשתי, ויש ליישב דנדאי באינה גרושה לפנינו פשיטא להו דאינו נאמן למפרע ולא יצאה מחזקת אשת איש דאל"כ יכול לחפות בלא גט, אבל בגרושה לפנינו ס"ד דיהיה נאמן לומר גרשתי למפרע לזה כתבו דמ"מ אינו נאמן, מיהו אין זה מוכרח דאיפשר דבאמת אם הגט לפנינו נאמן על למפרע פיון דפעם א' היה בידו אהני שפיר שיהיה נאמן למפרע, ובכה"ג אמרינן לקמן דף ג"ו לענין נאמנות ע"א באיסורין דאהני סברא שהיה בידו פעם א' לענין נאמנות ובי"ד סימן קכ"ז: ובהכי ניחא דקשה למה נקט הטעם שפא יחפה על בת אחותו ולא קאמר הטעם דכל אשה שתזנה תשתדל ליקח גט מבעלה ע"י ריצוי פסוף ותרכי דדינרי או ע"י פיוס פי בנפשה היא פדי שתפטר מן המיתה, ולפ"ז י"ל דבלא"ה הקשו התוס' הא מוקמינן לה בחזקת אשת איש, ותירצו דגרושה לפנינו, ובפני הוושע גמגם בזה דמ"מ מוקמינן אחזקה, ולפמ"ש י"ל דנדאי הגט לחוד לא יועיל לה דנוקמה בחזקת אשת איש רק בצירוף טענת הבעל שאגרשה מקודם והבעל היה בידו פעם אחת לגרשה לכן נאמן כשהגט יוצא מת"י, לכן בשביל בת אחותו ישקר פי חס עליה, אבל בשביל אחרת לא ישקר לכן נקט בת אחותו דבהיה גם הוא יחוס עליה להגיד פי נתגרשה מקודם ודו"ק: בא"ד ומיהו שפא לא יתראו עדי מסירה כו' ואדרבה ע"י הזמן כו' עכ"ל.

מהרש"ל כתב שהוא גליון תוספת ונראין דבריו, מיהו מ"ש שהוא פדעת רש"י פתב מהרש"א דגם התוס' יוכל להיות דמודים בזה דבאשה תוכל להביא בעצמה הגט לב"ד אבל העדים לא ירצו לבא, ועל זה שכתבו ואדרבה תפסיד ע"י הזמן מזונות שלא פדין כשלא גירשה בשעת הכתיבה פירש מהרש"ל שהוא תירוץ אחר דל"ל משום מזונות תיקנו זמן דתפסיד ע"י הזמן, וקשה לפ"ז איך תיקנו זמן משום פירות הא הבעל יפסיד ע"י הזמן כשלא יתנו בו פיום כתיבה תוציא הפירות מזמן הגט ויעשו קנוניא על הלקוחות כמ"ש התוס' בד"ה ור"ש, וא"כ יפסידו הלקוחות ע"י הזמן, וצ"ל פיון שתיקנו זמן לא יחתמו העדים בכתב הזמן קודם, ועוד קשה מה מפסדת ע"י הזמן דכ"ש פשיאין בו זמן שתפסיד שיאמר גרשתיך מזמן רב, לכן נלענ"ד בכוננת ההגה"ה לשון ומיהו

הוא כמו ומשום שלא יתבצעו עדי מסירה לב"ד וכו' אדרבה ע"י הזמן היא תפסיד שלא פדיו, ור"ל דאין שינוי לתקן זמן משום שמה לא יתבצעו העדים שאם לא יבאו העדים לפעמים ע"י הזמן תפסיד והיגונו פשכתב ליתן בניהן ולא נתן עד תשרי דאז תפסיד מזונות, אבל בפירות לא שינוי דנימא לה אייתי ראי' כמ"ש התוס' לקמן ע"ב ד"ה עד שעת נתינה, משא"כ אילו לא תיקנו זמן ע"כ צריכה להביא הגט לב"ד שלא ימפור הבעל הפירות, א"כ לא יוכל לומר פבר גרשתיה מקודם דמסתמא היתה באה לב"ד פדי שלא תפסיד הפירות ואינו נאמן לומר שגירשה מזמן רב, ודוק היטב: בא"ד וא"ת וגט שיקרוור למה תיקנו בו זמן כו' עכ"ל.

איפשר ליישב דהא יש להבין למה לא אמרו תיקון הזמן איפכא דפעמים שתמכור האשה הפירות לאחר גירושין ואח"כ תעשה קנוניא עם הבעל ותאמר קודם גירושין מכרתי, וצ"ל דלענין זה לא אהני פתיבת הזמן מידי דיכולה להטמין הגט עם הזמן ויפסיד הלוקח, ואי משום שתמצא להנשא ותצטרף להראות הגט וינכר שקרה י"ל דתוכל לטעון גרשתני ולא תצטרף לגט כלל, אבל בעבד י"ל שתיקנו זמן פדי שאם ימפור אחר השיקרוור לא יעשה קנוניא עם הרב ויאמר קודם שיקרוור מכרתי, וא"ל אף שתיקנו זמן יעשה כן להטמין השיקרוור לגמרי שהרי יצטרף להראותו פשיבא לישא בת חורין א"כ פשנתקן זמן לא יעשה עוד קנוניא להוציא מן הלוקח שיתגלה השקר דהעבד אינו נאמן לומר ששיקרוור, מיהו זה דחוק דמסתמא לא יקנה הלוקח מן העבד עד שיתברר לו השיקרוור שהרי הוא בחזקת עבד.

יותר נ"ל דבלא"ה קשה נהי שיש לבעל פירות עד שעת נתינה ולשיטת התוס' צ"ל דלא צריף לתקן זמן שתוכל להביא גיטה לב"ד או לקחת כתב מעדי מסירה, וקשה מאי פולי האי הא ודאי תיקון זמן עדיף שלא תצטרף לעדי מסירה, וצ"ל דמ"מ אם איפשר בלא תיקון זמן מ"מ פעמים שנפסל הגט ע"י שאין כתוב בו זמן, ולכן פשיאפשר בלא זמן עדיף טפי שאם נפסל הגט לפעמים שלא יתמצא הבעל ליתן גט אחר והיא אינה מרצאה לשבת עם הבעל ואיכא עיגונא, וא"כ י"ל בעבד ודאי עדיף לתקן זמן ואף שיגרום זה פסול כשלא יכתבו בו זמן מ"מ פיון דמן התורה פשר בלא זמן רק מדרבנן פסול א"כ ממילא נכוף לרבו שיתן לו שיקרוור אחר פשר כמו במי שחציו עבד וחציו בן חורין דכופין את רבו לשחררו מטעם דלישא שפחה אין יכול לישא בת חורין אינו יכול וכאן גמי פיון דמן התורה משוחרר הוא לא יוכל לישא שפחה וגם בת חורין לא יוכל לישא ונכוף לרבו, א"כ ודאי עדיף טפי לכתוב זמן פדי שלא יצטרף להעמיד עדים על זמן השיקרוור ולק"מ ודו"ק.

ובזה איפשר ליישב מה שהקשו למה כותבין בזמן הזה זמן, ולפ"ז י"ל דנדאי בתחלה גרם פסול שלא הורגלו בזמן ולא הנה להם לתקן שיגרום פסול, אבל פיון שפבר נתקן ממילא נשאר שלא תצרוף לע"מ: ועוד נ"ל דא"צ לדחוק בדברי התוס' דתוכל להביא גיטה לב"ד דאי משום הא ודאי עדיף לתקן זמן שלא תבא לידי פד, אלא דנדאי אחר נתינה שאינה יושבת עוד תחת בעלה, דהא המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו וא"כ מסקי הקוחות אדעתיהו שפבר נתגרשה ושוב לא יקנו ממנו, ואפי' אם הבעל במדינת הים אין דרוף לקוחות שיקנו מן הבעל אם לא שידעו שהיא עדיין תחת בעלה דחוששין שמה גירשה או שמה יגרשנה בגט שאין בו זמן ומה להם למיקם בדיני ודיני, ועיקר החשש לריש לקיש דמשעת פתיבה הפסיד הפירות והרי היא יושבת תחת בעלה לא מסקי לקוחות אדעתיהו שפבר מונח גט כתוב וחתום אצלו וא"כ בשיקרוור שיוכל להשתהות אצל רבו לא מסקי לקוחות אדעתיהו שפבר שיקרוור ויקנו הקוחות מן הרב וכשיוציא

העבד השיחרור יטעון הרב קנודם שיחרור מכרתי ונכסים שלי הם ושפיר הוי תיקון זמן ולק"מ ודו"ק, עמ"ש בגמרא: בא"ד שהיה אומר העבד לרבו השני כו' שהעבד מוחזק בעצמו עכ"ל וקשה לי לפמ"ש התוס' דמוקמינו לה בחזקת אשת איש והיו הורגין אותה רק משום דגרופה לפנינו, וא"כ קשה איך יפקיע עצמו מרבו שני הא בשיחרור בלא זמן הוי בחזקת עבד ואי משום הרי גרופה לפנינו בעבד לא שייך דהא אם עכשיו ניתן לו השיחרור הרי הוא עבד פשהיה, וא"כ ליפא למימר הרי משוחרר לפנינו, וא"כ עדיין הוא בחזקת עבד, ומי עדיף מה שהעבד מוחזק בעצמו ממה שהיא מוחזקת בגופה ומוציאין אותה להריגה בשביל חזקת אשת איש, וא"כ כ"ש בעבד דמוקמינו ליה בחזקת עבד ואינו משוחרר גם עכשיו שהרי רבו הראשון אין לו פח לשחררו אחר שפבר מכרו, ועוד קשה לי דגם עכשיו שתיקנו זמן לא אהני מידי ללוקח דהא אחר שימכרנו יתן לעבד שיחרור באותו יום עצמו, ולסברת התוס' דהעבד מוחזק בעצמו א"כ יאמר העבד שמכרו אחר השיחרור, דבשלמא למ"ד משום פירי לא קשה שמ"מ ימפור הפירות כל היום וסמוך לערב יגרשנה ויאמר קנודם פתיבה מכרתי דבהא אמרינו שפיר דאהני ליומא דקמיה כשלא יקרה מכירת פירות אחר פתיבת הגט, אבל אם יש לחוש שיאבד זכותו של חבירו בכוננה לא אהני הזמן מידי דיכול לכתוב שיחרור בו ביום ולמכרו אחר שמכרו לאיש אחר, וגם איך יקנהו הלוקח שמא פבר שיחררו קנודם וע"כ צריך להעמיד לו בטחונות שיהיה לבו בטוח שלא מכרו עדיין וצ"ע: בגמרא משום בת אחותו כו'.

פירש"י דחיישינו שמא תזנה וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט כו', ויש לדקדק דאם היא תחתיו מאי אהני לה שיכתוב הגט הא קיי"ל סוקלין ושורפין על החזקות כדאייתא בקידושיין דף פ' הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה, וכן באיש ואשה תינוק ותינוקת שהגדילו בתוך הבית נסקלין זה על זה וא"כ פיון דידוע שיושבת תחתיו אחר שזינתה א"כ נחזקין לה באשת איש ולא אהני לה הגט מידי, וצ"ל דנדאי נהי דהשתא היא אשת איש מפח חזקה מ"מ תוכל לומר בשעת זנות היתה גרופה ועכשיו הוא שהחזירה אחר הגירושין פיון דהיא גרופה לפנינו, מ"מ קשה הא תרתי חזקה מחשבינו לה נדאי כמו במקנה העמד טמא על חזקתו ואת"ל אדרבה העמד מקנה על חזקתה הרי חסרה לפניו, א"כ נראה לכאורה דכ"ש פאן די"ל העמד אשת איש על חזקתה ועכשיו הוא שגירשה, ולא שייך תירוץ התוס' הרי גרופה לפנינו דאדרבה הרי אשת איש לפנינו דמחזיקין אותה עדיין בחזקת אשת איש ע"י שהוחזקה יושבת תחת בעלה, וצ"ל דמ"מ לענין מיתה לא נקטלה מחמת שהגט לפנינו ואיפשר שפבר נתגרשה בשעת הזנות ועכשיו שהיא תחתיו הוא בשביל שהחזירה אחר הזנות, וא"כ ממילא לא קשיא מה שהקשו התוס' נימא משום מזונות דנדאי לענין מזונות צריך ליתן לה מאחר שהוחזקה יושבת תחתיו גם אחר הגירושין ועכ"פ אשת איש היא אף שהחזירה יש לה ג"כ מזונות, אבל לענין זנות אין דנין רק על שעת הזנות: ובזה יש ליישב תמיהת התוס' ב"ב דף קל"ד ע"ב שהקשו מאי ס"ד שיהיה הבעל נאמן לומר גרשתי את אשתי למפרע דא"כ יכול לחפות על בת אחותו, ולפ"ז לק"מ די"ל דלא מיבעי' לן רק באינה יושבת תחתיו אבל ביושבת תחתיו לא מהימן שגירשה בשעת הזנות פיון דגם עכשיו הרי היא אשת איש לפנינו, וא"כ תו לא מצי לחפות פיון דהוחזקה יושבת תחתיו אחר הזנות פשיטא דלא מהימן למפרע פיון שהוא נגד חזקה דהשתא שהיא בחזקת אשת איש עדיין לא מהימן למפרע שגירשה בנתיים רק אם אמר עכשיו גרשתי שאין זו נגד החזקה, ולק"מ ודו"ק: ועוד נראה דעיקר התקנה פשהבעל במדינת הים דכשהוא עמה לא שכיח כ"כ זנות רק כשהוא במדינת הים דבהא ליפא חזקה, ואם נודע לו שזינתה ישלח לה גט ממדינת הים ותאמר

שנתגרשה מקודם, ואף דגיטין הבאים ממדינת הים קלא אית להו הוא מטעם שפירשו התוס' שע"י הזמן רואין שלא נתגרשה ביום הכתיבה אבל בלא זמן לא יתברר ולא יהיה קול, וא"כ לא קשיא קושיות התוס' שיחפה למפרע דהא הטעם שאומר גרשתי את אשתי נאמן שבידו לגרשה, והכא פיון שאינו בביתו אף אם יאמר גרשתי ע"י שליח אינה בחזקת מגורשת עד דמטא גיטא לידה וא"כ אינו נאמן כלל, ולק"מ ודוק היטב ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה משום בת אחותו כו' דלא אמרינן אוקמה אחזקת אשת איש כו' פיון שהיא גרושה לפנינו כו' עכ"ל.

ויש לדקדק דבב"ב דף קל"ד פליגי אי אמר גרשתי את אשתי למפרע אם נאמן מפאן ולהבא ואיפא מ"ד פלגינן דיבורא ומיהימן עכ"פ על להבא, וא"כ קשה אפי' בלא גט יכול לחפות שיאמר גרשתי למפרע, וכיון שעכ"פ נאמן על להבא א"כ תו לא שייך חזקת אשת איש דהרי גרושה לפנינו, וא"כ ממילא לא נקטלה מספיקא שמה מקודם גירשה: והנלענ"ד בזה דנהי דכתבו התוס' דאחי סברא דגרושה לפנינו שלא להורגה פיון דטענה ברי שגירשה והגט לפנינו, ובפני יהושע האריף ואין דבריו מוכרחין, דהא אפי' בפתח פתוח דעת רבינו יונה באומרת שלא תחתיו זינתה נאמנת, וגם אין סברא להורגה פיון שהגט יוצא מתחת ידה ולא היתה תקנת זמן כלל ונהרי הוא ככל הגיטין, ואם נימא דסברא פשאין זמן הורגין אותה א"כ כ"ש שהיה צריך תקנת זמן שלא להרוג נפש נקי כשתזנה לאחר הגט באמת, מ"מ י"ל בהא דבעל שאומר גרשתי את אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה ואנו קיי"ל דחיישינן לה ולא מחשבינן למיגו גמורה, לכן נ"ל דהא דשרינן לה לינשא היינו משום הא גופא דאיפא חזקה שאינה מקלקלת עצמה וכמ"ש הרמב"ם, גם התוס' פתבו דדייקא קצת גם בגרושה לכן שרינן לה להנשא שתחוש לעצמה ג"כ, אבל פאן דאין דנין רק משום ההצלה א"כ לא אהני מה שאומר גרשתי להצילה מקטלא פיון דאין גט בידה וקובלה התראה, אף שיכולה לומר שסמכה על הגט פיון דאיפא ריעותא דאין הגט בידה לכן דיבורו שאומר גרשתי לא מפיק לה מחזקת אשת איש, וממילא לא קשיא קושיות התוס' מאי תיבעי ליה אי מהימן למפרע הא יוכל לחפות, ולפ"ז ניחא דלא מהני הך דבידו לגרשה רק בצירוף דייקא ומינסבא, והשתא לענין קטלא לא אהני לה מידי ונדוקא לענין להתיירא לינשא דהוי מיגו דבידו בצירוף חזקה דאינה מקלקלת עצמה והוי חזקת אשת איש תרתי במקום חדא פמו במקנה דתרתי לריעותא חשיב לה ודאי, אבל לענין לדינה כפנויה ליכא רק הך דאומר גרשתי ולא מהני לענין זה, וניחא בזה ג"כ מה שדייק בפנ"י דנאמנת לומר גרשתי, ולפ"ז ניחא דגם שם לא מהני רק בצירוף חזקה שלא תקלקל עצמה ולענין מיתה לא שייך, אלא דלא ידעתי מאי קשיא ליה דפשיטא דגרשתי אינה נאמנת למפרע וא"כ מה מקים לדבריו, פיון דלא מהימנא רק מפאן ולהבא משום דאין אשה מעינה, וא"כ י"ל דעכשיו גירשה באמת רק שפיון שגירשה תוכל להעזי גם למפרע, ואם נתפנין למ"ש הנה לו להקשות גם על דברי התוס' ב"ב ולא הקשה רק אי נאמן למפרע יכול לחפות, אלא ודאי לא נחית למ"ש, וא"כ בלא"ה אין מקום לדבריו, ודוק היטב, ועמ"ש לקמן דף י"ח ביישוב פירש"י דכאן מיקרי חזקה העשויה להשתנות: בגמרא ר"ל אמר משום פירות.

ופירש"י שלא ימכור הבעל הפירות לאחר גירושין ויאמר קודם גירושין מכרתי, דריש לקיש ס"ל דמשעת כתיבה מפסיד הפירות לכן תיקנו זמן שתדע האשה מאיזו זמן תוציא הפירות.

ותמיהא לי מקלתא דמאי תיקון יש בזה הא הגט בידי הבעל ונהרי בידו לקרוע הגט וליתן אחר ולא תוכל להוציא הפירות פיון שאין בידה רק הגט שנכתב אח"כ, ואי משום דלא חששו רק אם ימכור שלא פדיון ואם יקרע הגט באמת הוי פדיון שהרי לא גירשה בגט זה, הא גופא קשיא איך

יתקנו חכמים פזאת שיהיה תלוי ברצון הבעל אם לקרוע הגט או לגרש בגט ולמה תיקנו כלל שיפסיד הבעל משעת פתיבה דלאו בשופטני עסקינו שימתן הגט שנכתב מקודם שע"י נתינה של זה הגט מפסיד הפירות, ואיפשר דעיקר התקנה בגט שע"י שליח שלא יוכל לקרועו שפבר הוא ביד שליח והבעל מפסיד פירות כדין משעת פתיבה לפירוש התוס' לקמן דף י"ח ד"ה ואנתיקה, ואי לא תיקנו זמן היה הבעל טוען שנתחם את"פ והיה מוכר הפירות ובאמת פבר הפסיד לפירות משעת פתיבה וא"כ תפסיד שלא כדין, אבל עכשיו שתיקנו זמן שפיר תוציא האשה הפירות מזמן שנכתב בגט, ובזה יש ליישב מה שהקשו התוס' אמאי מאן חקר פשר, ולפ"ז ניקח דעיקר התקנה בגט שמסר לשליח אבל פשהוא בידו בלא"ה יכול לקרוע הגט ואין האשה מרנוחת מן הזמן שיכתב בגט, ואם ימסור לשליח גט מאן חקר פשהוא מקושר תו אין ביד הבעל לעשותו פשוט כדי שיהיה מאן חקר שנה, וכשהוא ביד הבעל ליפא נ"מ כלל בפירות שהרי אם ירצה יכתוב אחר וכשימסרנו ליד האשה תוכל להביא ראיה זמן שפא לידה והיא לא תעשה מגט מקושר פשוט שלא תפסיד הפירות, ועל פשהוא יעשונו פשוט בעצמו לא עשו תקנה כלל שהרי לעולם פשכותבין לו גט ונתאחר יכול לקרועו, ואם יגרשנה בשנה ראשונה ויעשה מפשוט מקושר ויהיה נכתב בו שנת שנים כמה נפשה אם יגרשנה בשנה ראשונה תוכל האשה להראות הגט שידעו שעדיין הוא שנה ראשונה, ואם באמת יגרשנה בגט זה בשנת שנים הרי יוכל לקרוע הגט וע"כ נותנו ע"י שליח והשליח לא יעשה ממקושר פשוט שלא תפסיד פירות, ודוק היטב, עמ"ש לקמן, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה ריש לקיש כו' ולא תפסיד פירות עד שעת נתינה עכ"ל לכאורה תמוה דהא על שעת נתינה ליפא חששא לשיטת התוס' דתוכל להביא גיטה לב"ד ולריש לקיש עיקר טעמא דמפסדת פירות משעת חתימה, גם מהרש"א הביא דברי הרא"ש שפכתב בהדיא דגם לר' יוחנן בגט מאן חקר שמפסדת האשה שלא כדין פסול, והקשה עליו גם כן דהא תוכל להביא עדים, ומה שתיגרז מהרש"א דבגט מקושר לא תביא עדים כיון שנכתב ונתחם בזמנו ואח"כ פשתביא היא גט מקושר יטעון הבעל שהיה פשוט ונכתב בשנה ראשונה והיא עצמא מקושר ותפסיד הפירות משנה ראשונה, מלבד שאין דברי התוס' משמע כן, אף גם קשה מה תירצו התוס' על זה דדין יש לבעל פירות עד זמן הגט, וקשה כיון דהיה באמת מקושר ולא היה מאן חקר אמאי תפסיד הפירות דהא ודאי במקושר הוי הגט גט מיד, וא"כ פשיטעון הבעל שהיה פשוט ועצמא מקושר תפסיד שלא כדין, ואי ס"ל למהרש"א דכיון שעדיו מתוכו נידון כפשוט ואינה מתגרשת עד שנה שנייה, קשה דכבר סתרו התוס' סברא זו בב"ב דף ק"ס מהא דאיתא שם דף קס"ד ע"ב דפריו ליה הלא אין זמנו של זה בזמנו של זה פשוט מלה שנה מונין לו שנה ובמקושר מלה שנה מונין לו שנים וזימנין דזירי מיניה ופרע וכתב שובר ע"ש, ואם נידון כפשוט לא קשיא דהא פשהעדים רואין הזמן במקושר שנים יודעין שהוא מאן חקר דהא לא קשיא ליה אפוליהו שטרי מאן חקרין, וצ"ל כמ"ש הרמב"ן שם דבמאן חקר כותבין בלא זמן, אבל זה שרואין אותו מקושר לא מסקי אדעתיהו שיפשוט אותו ויהיה פשוט וכותבין זמן בשובר וכשיפשוט אותו יהיה השובר קודם לשטר, ואם נידון כפשוט יודעין העדים שהשטר מאן חקר, גם קשה לומר דבמקושר שכתב עדיו מתוכו לא תתגרש עד שנה שנייה דבגוף סברת התוס' אנו מצטערין למה לא תהא מגרשת פשבא הגט לידה דהא לא בעינן מוכח מתוך הגט זמן הגירושין דאפי' בכתב שבוע פשר אף שאינו מוכח מתוך הגט אימת נתגרשה, וע"כ לומר דכיון שכתוב בגט זמן המאן חקר הוי כאילו התנה שלא תתגרש עד הזמן, וא"כ בגט מקושר שעכשיו נכתב פפי הנהוג דמלה שנה מונין לו שנים וא"כ למה לא תתגרש מזמן שנמסר לה, לכן נראה לי בכוננת הרא"ש דבלא"ה צריף להבין בתוס'

שפירשו שא"צ תקנת זמן שתוכל להביא גיטת לב"ד, ויש להבין מה קול התורה הזאת אטו פולהו נשי דינא גמירי הלא טוב יותר לכתוב הזמן שלא תצטרף לעדים וטורח זה למה, לכן נראה דקים לי להש"ס דתיקנו הזמן באיזו זמן מזמנים הקודמים ומעיקרא היה נכתב פלי זמן א"כ מסתמא היה רגילות להעמיד עדים תמיד, וא"כ פולהו נשי הך דינא גמירי להביא הגט לב"ד או להעמיד עדים א"כ לא היו צריכין לחדש תקנת הזמן שפיר קשיא ליה להרא"ש דמאן חר יפסל דהא עדים להביא לב"ד, אבל עכשיו שפיר תיקנו זמן שפיר קשיא ליה להרא"ש דמאן חר יפסל דהא לא תיסק אדעתה להעמיד עדים דאטו פולהו נשי דינא גמירי מאחר שאין שכיח מאן חר לא תליך לב"ד להראות הגט ותפסיד גם לר' יוחנן שלא פדת שיטעון הבעל שנותן לה א"כ, וא"צ לדחוק בדברי מהרש"א פלל, פנ"ל ברור בדעת הרא"ש: בא"ד ואומר ר"י דבמאן חר כו' דאין ראוי לגרש בו אפי' נתנו לה לא לתר עכ"ל.

הרמב"ם פ"א מגירושין פסק דמאן חר פסול לגמרי, והראב"ד השיג עליו וס"ל דכשר רק הפירות מחלה עד זמנו כמ"ש בפ"א מגירושין: וליישב דעת הרמב"ם מקושיות התוס' היה אפ"ש לומר דהרמב"ם לשיטתיה א"ז, דנודאי י"ל דס"ל סברת התוס' דאין ראוי לגרש בו עד הזמן אלא דצריך להבין מהיכא תיתי לא יהיה ראוי לגרש בו הא פיר קיבלה הגט ובכתוב בו שבוע מתגרשת מיד אף שאינו מוכח מתוך הגט וכן מתגרשת באותו יום עצמו משפא הגט לידה אע"ג דאינו מוכח אי מצפרא אי מפניא, וראיתי בר"ן שכתב הטעם משום דהוי כאילו התנה שלא תתגרש עד זמנו: ועפ"ז דברי הרמב"ם ברורים דהא הרמב"ם לשיטתיה א"ז דפסק בתנאי שכתב קודם התורה הוי ספק גירושין כמ"ש בפ"ח מגירושין, והשתא אי אפ"ש להכשיר מאן חר פ"ן דאין ראוי לגרש עד זמנו א"כ פ"ן דהזמן נקרא תורה הוי תנאי בגט עצמו וזה נדאי פסול רק בטל אינו פ"ן דהזמן גופיה רק מדרבנן, אלא דהב"ש ר"ס קמ"ז כתב טעמו של הרמב"ם בתנאי שקודם התורה פסול משום דקיי"ל בדאורייתא אין ברירה לכן לא יוכל להתנות דלא הוי פרישות, ועפ"ז דברי הרמב"ם ברורים כפתור ופרח, דהא נדאי פשנתאחר הזמן בגט הוי בתנאי בגט דהזמן עצמו תורה הוא כמ"ש הרמב"ם בפ"א מגירושין לכן שפיר פתבדפסול, ולא קשיא מרחב"ג דמכשיר במקנשר שיכול לעשותו פשוט דכ"ן דכתבו מקנשר הרי ראוי לגרש בו מיד ולית ביה שום תנאי בשעת פתיבה ונכתב בהכשר וא"כ פשיפשטנו הרי תנאי זה אחר הפתיבה והחתימה, והרי בכה"ג שפיר יכול להתנות שלא תתגרש עד זמנו ולא משפחת לה גט מאן חר לדין פלל בכה"ג, ודברי הרמב"ם ברורים היטב לפי טעמו של הר"י גופא, אלא דהתוס' לשיטתיהו ס"ל גם תנאי ע"מ קודם התורה אינו אלא פסול דרבנן, וא"כ י"ל בכה"ג לא מקפסל פ"ן שאין התנאי מפורש, והרמב"ם א"ש לשיטתיה, ודוק היטב: מיהו קשה לי לסברת הר"ן דהוי בתנאי א"כ אף פשיגע זמנו יצטרף שיהיה הגט ברשותה כמו במגרש לאחר זמן והתנה עמה ה"ז גיטת ולא תתגרשי כו' אלא לאחר ל' יום כדאיתא בס"מ קמ"ו, ועוד קשה לי דא"כ תוכל למחוק הזמן ותוציא הפירות של הבעל שלא פדיו, ואף דלקמן איתא לרמאי לא חיישינן היינו בחששא דבת אחותו דחששא רחוקה היא, אבל פשיטא פל שטר שיכול להנדיף אינו שטר כדאיתא בפ"ג גט פשוט דחיישינן לכמה מחקים ורמאות, וא"כ תמחוק הזמן ותראה ותהיה בחזקת מגורשת דאין לא תלינן במאן חר ויפסיד הבעל הפירות עד זמן שנתאחר הגט, וגם הסברא דחוקה וזרה שעם גט שפידה לא תתגרש: ע"כ א"י אומר אחר המחיל מרבוינו הקדמונים תלמיד פמוני שאין יודע בהכרעות, אולי מקום הניחו לי בזה מן השמים מה שלא מצאו אנשי חיל ידיהם, והוא דבלא"ה קשה טובא בפסוגיא חדא מאי דקאמר בש"ס אהני לשבוע דמיה ושבוע דבתריה, הא לעולם יכול לחפות וליתן לה גט שבוע,

ועוד מה פריה מכתבו ואנחיה בכיסתיה הא אהני לשבוע דקמיה, והתוס' נדחקו בכל זה, לכן אני אומר הנלענ"ד אחר בקשתי המחילה מרוממות קדושת תורתם של רבותינו הקדמונים, והוא דבנדאי בתחלה דפריה אהא מהא דאם ניסת הנלד פשר מה הועילו חכמים בתקנתו, ומשני אהני דלכתחלה לא תנשא, ופירש"י ולא כתבי ליה העדים, וצריף להבין למה לא נימא דסגי בהה דלא יכתבו לכתחלה ובדיעבד תינשא אפי' לכתחלה, וצ"ל דפשיטא לן דאי לא נגזור עליה דלא תנשא לא קיימא הא, ויש לחוש פינון שאין שום פסול בדיעבד בשביל זה אתו לכתוב לכתחלה לכן עשו לחיזוק שיהיה פסול אפי' בדיעבד, והשתא פריה שפיר כתוב בו שבוע פשר, ונהי דנדאי פשר תני אבל לכתחלה נדאי לא יכתבו העדים שבוע רק זמן הראוי וא"כ מאי קושיא הא לכתחלה לא יכתבו העדים, אלא דמקשה לפום סבתא דבעינו חיזוק ובגט שאין בו זמן אפי' דייעבד פסול ע"כ לומר שהעמידו חכמים דבריהם לפסול אפי' דייעבד משום הני חששי דחזיון ופירות, א"כ אמאי מכשרת בשבוע דהיינו שבוע היינו אין בו זמן ובמאי מפקת ליה מאין בו זמן, ומשני נדאי בהא סמכינן שפיר על שפיר על שפיר בדיעבד א"כ אחר שקבר פסלו אין בו זמן וגם שבוע אין לכתוב לכתחלה תו לא חישינן פולי האי שאם יכשירו שבוע בדיעבד יכתבו גם לכתחלה דכולי האי לא חישינן שאינו דבר ההונה ושכיח כ"כ, וא"ת במאי נפק מפלל אין בו זמן שהרי פסול א' הוא ומשני דהכא אהני שפיר לשבוע דקמיה דאי לא תימא הכי יומא גופיה מי ידעינן אלא ע"כ לא העמידו דבריהם רק בדבר ההונה תמיד, אבל ביומא לא הוי בכלל אין בו זמן ולא שכיח כ"כ שימפור באותו יום עצמו א"כ גם בשבוע לא גזרו פולי האי שיכתבו לכתחלה כמו שבאין בו זמן העמידו דבריהם לפסול בדיעבד פינון דלא דמי לאין בו זמן דאהני ליומא דקמיה ויומא דבתריה ממילא לא ראו לגזור ולפסול בדיעבד פינון שאינו דבר ההונה דהעדים אין עשוין לכתוב שבוע ואי מתרמי איפשר שהעדים יתנו אל לבם שפוננתו לחזיון או פירות ולא יתצוו לכתוב לכן סגי בזה שלכתחלה לא יכתבו שבוע רק זמן הפתוב וא"צ לזה חיזוק לפסול בדיעבד פינון דלא דמי לאין בו זמן, והשתא כתבי' ואנחיה בכיסתיה דס"ד שזה דבר הונה ושכיח שיכין לו גט פשלא יתפיס עמה ובהא לא מהני שבוע דקמיה פינון דכותב אפי' לכתחלה א"כ דבר ההונה הוא ומאי אהני ליה הא דמהני לשבוע מ"מ החשש שאין בו זמן הוא במקומו וכמו שנפרש שם לפירש"י ותוס', ומשני דהא לא שכיח ג"כ דלא מקדים אינש פורענות לנפשיה והוי נמי לא שכיח וכיון דלא דמי לאין בו זמן דעכ"פ מהני לשבוע דקמיה לא פסלינן ליה בדיעבד אם כבר נכתב, כן נ"ל ברור בפירושא דש"ס: ומעתה נראה במאןחר דאיכא למימר ביה נמי דאהני לשבוע דבתריה לא דמי נשאר גט שאין בו זמן ושפיר יש להכשיר וסמכינן אהא דלכתחלה לא יעשו מאןחר, מיהו לר' יוחנן דטעמא משום בת אחותו א"כ מאןחר הוי כאין בו זמן לגמרי שהרי כשתזנה ותראה הגט שהוא מאןחר לא נודע שפא כבר הוא ביזיה מימיה, וא"כ אחר שמצינו דר"ש ס"ל משום פירות אין קושיא אם רחב"ג יספור גם הוא משום פירות כר"ש.

אף כי גם י"ל אפי' למ"ד משום בת אחותו לא דמי לשאר גט שאין בו זמן שנכתב שלא כתיקון חכמים והעדים לא כתבו הזמן פדינו אבל כאן שהזמן כתוב פדינו במקושר וכשיעשו פשוט ראוי לגרש בו כשיגיע זמנו אם ישנהו אצלו עד שיגיע זמנו, לכן אפי' נתנו לה מקושר שעדיו בתוכו מ"מ הוא פשר שלא גזרו בכה"ג, אבל בשאר מאןחר דחששא דיחפה הוא כמו בגט שאין בו זמן כלל הרי העדים כתבוהו שלא כדיון, וי"ל דפסול בנדאי למ"ד משום שפא יחפה, ולא קשיא מתוספתא שהביא הר"ן דכשר בגט פסול בפרוזבול די"ל דהתנא בעי למיחשב פשר בזה ופסול בזה כמו דחשיב טובא, וי"ל שפיר דאתיא כר' שמעון דס"ל טעמא משום פירי וא"כ דברי

הַרְמַב"ם בְּרוּרִים, שְׁאִין לְהַכְשִׁיר מְאֻחָר לְדִידֵן דְּקִי"ל כַּר' יוֹחֲנָן: בַּא"ד וְנִכְתַּב בְּיוֹם לַר"ש כּו' עכ"ל.

פְּנוּנַת הַתּוֹס' דַּלְר"ש קָשָׁה אֲמַאי יַפְסִיד הַפִּירוֹת מִשְׁעַת כְּתִיבָה הָא אִין רְאוּי לְגַרְשׁ בּוּ כְּמוֹ בְּמְאֻחָר וְאִי ס"ל לַר"ש דַּמ"מ מִקְרִי נְתוּ עֵינָיו לְגַרְשָׁה א"כ יַפְסִל מְאֻחָר לַר"ש וּלְקַמֵּן דָּף י"ט מִשְׁמַע דְּהִלְכָה כַּר"ש בְּשַׁעַת הַדְּחָק, וְלָזָה חֲלָקוּ הַתּוֹס' דְּרְאוּי לְגַרְשׁ ע"י עַדִי מְסִירָה, מִיְהוּ קָשָׁה לַפ"ז מִנְּל' לְרִישׁ לְקִישׁ דְּרַבְּנָן פְּלִיגִי אַר"ש בְּהַד דְּמִשְׁנַתֵּן עֵינָיו לְגַרְשָׁה אִין לּוּ פִירוֹת דִּילְמָא רַבְּנָן בְּהָא כַּר"ש ס"ל אֶלְא דַּס"ל ע"ח פְּרַתִי וְכִינּוּן שְׁאִין רְאוּי לְגַרְשׁ בּוּ לֹא יַפְסִיד הַפִּירוֹת עַד שְׁיִנְחַתְמֵם, אֲבָל לְדִידֵן דְּקִי"ל ע"מ פְּרַתִי בְּאַמַּת לַכ"ע מִשְׁעָה שְׁנַתֵּן עֵינָיו לְגַרְשָׁה אִין לּוּ פִירוֹת וְאִיךָ אָמַר רִישׁ לְקִישׁ לְקַמֵּן מִשְׁעַת כְּתִיבָה הֵינּוּ מִשְׁעַת חֲתִימָה הָא ר"ל ס"ל לְקַמֵּן פ' הַמְּגַרְשׁ דָּף פ"ו הִלְכָה כַּר"א בְּגִיטִין וַא"כ י"ל שְׁפִיר שְׁמַפְסִיד הַפִּירוֹת מִשְׁעַת כְּתִיבָה אִפִּי בְּלֹא חֲתִימָה לְדִידֵן דְּקִי"ל ע"מ פְּרַתִי, וְהַתּוֹס' גּוֹפֵינָהּ פִּירְשׁוּ לְקַמֵּן מִשְׁעַת כְּתִיבָה הֵינּוּ שְׁעַת חֲתִימָה, וְאִיפְשָׁר דְּלְרִישׁ לְקִישׁ בְּאַמַּת הַפִּירוֹשׁ מִשְׁעַת כְּתִיבָה כְּפִשּׁוּטוֹ לְמַאי דַּס"ל עַדִי מְסִירָה פְּרַתִי וצ"ע: וְאַחֲרֵי כְּתִבִי כֹל זֶה עֵינָתִי בְּלִמּוּד הַר"ן עִם בְּנֵי הַיְשִׁיבָה שְׁמַבִּיא ג"כ רְאֵינָת הַתּוֹס', וְנ"ל דְּעֵיקַר רְאֵינָת הַתּוֹס' וְכֹל הַרְאִשׁוֹנִים שְׁנַמְשָׁכוּ אַחֲרֵיהֶם מִהַד דְּמִקְוֶשׁר שְׁיִוְכַל לַעֲשׂוֹתוֹ פְּשׁוּט דְּלֹא קִשְׂיָא וְלֹא מִיַּדִּי דְּאֶדְרַבָּה הִיא הַנּוֹתְנַת דְּנֻדָּי גִּט מְאֻחָר פְּסוּל וַא"כ אִין לְעַדִים לְחַתְמֵם עַל גִּט מְאֻחָר, וְכַמָּה כְּרַפּוּרִים כְּרַפּוּרוֹ עַל הָא דְּשִׁטְרֵי חוּב הַמְּקוֹדְמִים הָא הָעַדִים פְּסוּלִים, וַא"כ גִּט מְקוֹשֶׁר שְׁעִשְׂאוֹ פְּשׁוּט וּמְקוֹשֶׁר שְׁלִשָׁה עַדִים חֲתוּמִים א"כ בְּנֻדָּי יִהְיֶה נִיפְרַ לַפְּנֵי ב"ד שְׁנַעֲשֶׂה מִן מְקוֹשֶׁר דְּהָא הָעַדִים אִין רְאוּיִם לְחַתְמֵם כִּינּוּ דַּגִּט מְאֻחָר פְּסוּל וַא"כ יַפִּירוּ וַיַּדְעוּ שְׁהִיָּה מִתְחַלְתּוּ מְקוֹשֶׁר וְזַמְנוּ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה וְאִם תִּזְנָה קוֹדֵם שְׁנָה רִאשׁוֹנָה נִקְטְלָה שְׁהִרֵי יָדוּעַ שְׁנַכְתַּב בְּשְׁנָה רִאשׁוֹנָה דְּבַעֲנִין אַחַר לֹא יִכְתְּבוּ הָעַדִים כִּינּוּ דְּמְאֻחָר פְּסוּל, וְשֵׁם דְּפִרְיָהּ הַגְּמָרָא דְּנִיחּוּשׁ לְעַנְיָן שׁוּבֵר הֵינּוּ בְּשִׁטְר דְּמְאֻחָר כְּשֵׁר וְגַם יִוְכַל לְהַחֲזִיק אוֹתוֹ עַד שְׁתַּגִּיעַ שְׁנָה שְׁנִיָּיה דָּאָז יִוְכַל לֹמַר שְׁהִיָּה פְּשׁוּט וְנִכְתַּב אַחַר הַשׁוּבֵר עַל הַלְוָאָה אַחֲרַת וְגַם לֹא תַפְסִיד פִּירוֹת שְׁהִרֵי מוֹכַח מִתּוֹכּוּ שְׁהִיָּה מְקוֹשֶׁר וְאִם תַּחֲזִיקוּ שְׁנָה שְׁלִמָּה שְׁיִוְכַל הַבַּעַל לֹמַר שְׁפִשּׁוּט הִיָּה מְעִיקְרָא ג"כ לֹא קִשְׂיָא דְּהָא אַהֲנִי לְזַמֵּן דְּבַתְרֵיהּ, גַּם בְּהַמְשָׁךְ שְׁנָה תִּוְכַל לְהַרְאוֹתוֹ לֹמַר שְׁמִקוֹשֶׁר הִיָּה כְּדִי שְׁלֹא יִמְכּוֹר הַבַּעַל הַפִּירוֹת וְאִין מְקוּם כְּלָל לְדַבְרֵי הַרְאִשׁוֹנִים בְּרִאָיָה הַלְזוּ, וּמְקוּם הַנִּיחּוּ לִי בְּזָה מִן הַשְּׂמִים לְהַתְגַּדֵּר בּוּ עִם שְׁהוּא פְּשׁוּט לַעֲנֵ"ד: וּבְהַכִּי נִיחָא הַד תּוֹסְפָתָא דְּכָשֶׁר בְּגִט פְּסוּל בְּפְרוֹזְבוּל דִּי"ל דְּאַתְיָא כַּר"ח ב"ג דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ מְקוֹשֶׁר שְׁעַדִים בְּפִנְיָו דְּבַגִּט כְּשֵׁר דְּכָשֶׁתְּפִשּׁוּט אוֹתוֹ הָרִי הוּא נִיפְרַ שְׁמְאֻחָר וְאִם תַּמְתִּין עַד שְׁנָה שְׁנִיָּיה וְתֹאמַר שְׁפִשּׁוּט הִיָּה הָרִי מִפְּסֻדַת הַפִּירוֹת אֲבָל בְּפְרוֹזְבוּל כַּה"ג פְּסוּל דִּיִּוְכַל לְהַמְתִּין עַד שְׁנָה שְׁנִיָּיה לְחֻבּוֹת שְׁהִלּוּהָ אַח"כ וַא"ש, וְדוּק הֵיטֵב: אֶלְא דְּקָשָׁה לִי עַל הַרְמַב"ם דְּהָא לְכַאֲרָה בְּשִׁחְרוּר יֵשׁ לְפִסְלוֹ מְאֻחָר דְּהָא הָרַב בְּעַצְמוֹ יִוְכַל לְמַכְרוֹ אַח"כ וּכְשִׁיּוֹצֵא הַשִּׁחְרוּר יֹאמַר שְׁמַכְרוּ קוֹדֵם הַשִּׁחְרוּר שְׁהַשִּׁחְרוּר לֹא יוֹעִיל לוֹ אַח"כ כִּינּוּן שְׁהַזְמַן מְאֻחָר וַא"כ יֵשׁ לְפִסְלוֹ שִׁחְרוּר מְאֻחָר דְּנֻדָּי אִין יְכוּל לְטַעוֹן שְׁמְאֻחָר הוּא דְּלֹא תְלִינּוּ בְּמְאֻחָר, כַּמ"ש בְּתַשׁוּבַת הַר"ן סִימָן כ"ג וּבְסִפְרֵי גִט מְקוֹשֶׁר, וַא"כ יַפְסִיד הָעֶבֶד שְׁלֹא כְּדִין וְגַם יַחֲזוּק בְּנִכְסִים שְׁלַ הָעֶבֶד אַחַר הַשִּׁחְרוּר וּכְשִׁיּוֹצֵא שִׁחְרוּרוֹ יֹאמַר שְׁקוֹדֵם שִׁחְרוּר הִיָּה שְׁלוֹ, וִי"ל דְּהָעֶבֶד יִוְכַל לְהַבִּיא שִׁחְרוּרוֹ לַב"ד וַיַּדְעוּ מְתִי נִשְׁתַּחֲרַר א"כ י"ל שְׁפִיר שִׁחְרוּר מְאֻחָר כְּשֵׁר גַּם לְהַרְמַב"ם, וְנִיחָא דְּלֹא חֲשִׁיב לְעִיל דָּף ט' אַרְבָּעָה בְּגִיטֵי נָשִׁים לְשִׁחְרוּרֵי עֶבְדִים, וְהַתּוֹס' הַקְּשׁוּ לְעִיל דָּף י' דְּלִיתָנִי, וְתִרְצוּ שְׁנָה בְּכֹל שְׁטָרוֹת א"כ לְעַנְיָן מְאֻחָר ה"ל לְמִיחָשֵׁב שְׁשׁוּי גִיטֵי נָשִׁים לְשִׁחְרוּרֵי עֶבְדִים וְה"ל אַרְבָּעָה, וִי"ל דְּמְאֻחָר כְּשֵׁר גַּם בְּשִׁחְרוּר דִּיכּוּל לְהַבִּיא הַשִּׁחְרוּר לַב"ד מְתִי שְׁבָא לִידוֹ, וְעַפ"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ ג"כ

כְּשֶׁר בָּגַט פֶּסוּל בְּפָרוֹזְבוֹל הֵינּוּ גַט שִׁיחְרוּר דְּבִזָּה מְאֹחֵר כְּשֶׁר נִהְפַל נִיחָא, וְדַבְרֵי הַרְמְב"ם מְסַתְּבָרִים מְלֶשֶׁה אֲמַת וְתוֹרְתוֹ אֲמַת: (ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה זְנוּת כּו' דְּהָא בְּרִישׁ פְּתוּבוֹת כּו'.

אִיפְשָׁר לִיִּישֵׁב וְהוּא דְּנֹדָאֵי אִם תְּרַצָּה לַחֲפוֹת עַל עֲצָמָה תּוּכַל לְזַיְיַף גַּט וְתֹאמַר שְׁפַכְרָ נְתַגְרִישָׁה אַף שְׁלֹא יִהְיֶה מְקוּיָם הָא מִן הַתּוֹרָה א"צ קִיּוּם, וְכַמ"ש הַש"ף בְּסִי' מ"ו בְּשֵׁם רַבִּינוּ אַבִּיגְדוֹר, וְע"כ לֹמַר דְּזִיּוּף לֹא שְׂכִיחַ א"כ אֶהְיֶינָּה נְמִי הָא דְּזִנּוּת לֹא שְׂכִיחַ שְׂאֵם תֹּאמַר הַזְּמַן פְּדִי שְׁלֹא יָבֵא לִידֵי חִיפּוּי בְּזִנּוּת דְּלֹא שְׂכִיחַ אִיכָּא נְמִי חִיפּוּי דְּלֹא שְׂכִיחַ, מִשָּׂא"כ בְּטַעֲנַת בְּתוּלִים חֲשָׁשׁוּ אַף עַל זְנוּת: שְׂמַעְתִּי לְהַקְשׁוֹת עַל מַה שְׂתִּירֵץ בְּסַפֵּר אִס"ז לְפְתוּבוֹת עַל קוֹשְׁיָא זֹו בְּשֵׁם תּוֹסְפוֹת הָרֵא"ש דְּבִנְשׂוּאָה לֹא שְׂכִיחַ זְנוּת דְּבַעֲלָה מְשַׁמְרָה מִשָּׂא"כ שֵׁם תְּקַנַּת בְּתוּלִים הוּא מְשׁוּם דְּתַזְנָה בְּאִירוֹסִין, וְקָשָׁה עַל זֶה דְּלִקְמָן דָּף כ"ו פְּרִיף וּמְקוּם הַזְּמַן קְפַסְיָק וְתַנִּי לֹא שְׂנָא אַרוֹסָה לֹא שְׂנָא נְשׂוּאָה לְמ"ד מְשׁוּם פִּירֵי אַרוֹסָה מִי אֵית לֵה פִירֵי, וְקָשָׁה הָא בְּאַרוֹסָה שְׁפִיר י"ל מְשׁוּם בֵּת אַחֲוֹתוֹ דְּבְאַרוֹסָה חִיִּישֵׁינָּה לְזְנוּת, וְהִיא קוֹשְׁיָא גְדוּלָּה עַל תִּירוּץ זֶה, וְנִרְאָה לִיִּישֵׁב דְּהָא בְּלֹא"ה לִפ"ז קָשָׁה גַם רִישׁ לְקִישׁ יִפְרֵשׁ מְשׁוּם בֵּת אַחֲוֹתוֹ וְאַף דְּבִנְשׂוּאָה לֹא שְׂכִיחַ מ"מ יוּכַל לַחֲפוֹת עֲלֶיהָ אִם תַּזְנָה בְּאִירוֹסִין וּבִנְשׂוּאָה יִכְתְּבוּ גַט בְּלֹא זְמַן הָרִי יוּכַל לֹמַר בְּפִנֵּי עֵדִים שְׂהִיא נְשׂוּאָה וְיִכְתְּבוּ לּוֹ גַּט בְּלֹא זְמַן וְיִתְּנֵנוּ בְּיָדָה וְתַצֵּל ע"י הַגַּט, דְּבַשְׁלָמָא אִם תִּיקְנוּ זְמַן גַּם בְּנְשׂוּאָה י"ל כְּפִירֵשׁ"י לְקַמָּן שְׂהַעֲדִים לֹא יִכְתְּבוּ הַגַּט, אֲבָל אִם כּוֹתְבִין בְּנְשׂוּאָה בְּלֹא זְמַן שְׁפִיר יִכְתְּבוּ לּוֹ הַעֲדִים גַּט דְּמָה לְעֵדִים לְדַעַת אִם נְשׂוּאָה הִיא אוֹ אַרוֹסָה וְלַעוֹלָם יִסְפָּה עַל אַרוֹסָה וְצָרִיף זְמַן גַּם בְּנְשׂוּאָה, לְכֹן נִרְאָה דְּבִלֹא"ה קָשָׁה פִּינּוּ דְּחִזִּינּוּ תְּקַנַּת בְּתוּלִים שְׂמָא זִינְתָּה א"כ קָשָׁה גַם בְּאַרוֹסָה אִיף תִּיהֲרַג הָא קִי"ל בְּכִנְסָה בְּחֻזְקַת בְּתוּלָה וְנִמְצָאָת בְּעוֹלָה הוּא מְקַח טְעוּת לְגַמְרֵי א"כ לִפְמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל דְּלֹא קְטְלִינּוּ לֵה בָּגַט שְׂאִין בּוֹ זְמַן אַע"ג דְּאִיכָּא לְאוּקְמָה בְּחֻזְקַת אִישׁ מ"מ הָרִי גְרוּשָׁה לְפִנֵּינוּ וְא"כ קָשָׁה וְאִיף נְקַטְלָה בְּאִירוֹסִין נִימָא שְׂמָא גַם מְעִיקְרָא כְּשִׁהִיְתָה פְּנוּיָה נְבַעֲלָה וְכִנְסָה בְּחֻזְקַת בְּתוּלָה וּבְאֲמַת הִיא בְּעוֹלָה מְקוּדָם וְהוּי מְקַח טְעוּת וּפְנוּיָה הִיא וְאִינָּה חִיִּיבַת מִיתָה, וְאִין לֹמַר אוּקְמָה בְּחֻזְקַת שְׁלֹא נְבַעֲלָה, דְּאֲדַרְבֵּה חֻזְקַת כְּשִׁרְוֵת הוּי אִיפְכָּא שְׁפַכְרָ זִינְתָּה קוּדָם אִירוֹסִין וְהוּהוּ בְּעוֹלָה מְעִיקְרָא וְאִין עֲלֶיהָ חֲטָא מְשַׁפֵּט מוֹת, וְא"כ קוֹשְׁיָא נְעִרָה מְאֹרְסָה דְּבִסְקִילָה אִיף מְשַׁפֵּט לֵה, וְצ"ל דְּאִיִּירֵי בְּנִתְקַדְשָׁה פְּחוּתָה מְב"ג וְיוֹם א' דְּאִזְוּ נֹדָאֵי הִיְתָה בְּתוּלָה אוֹ שְׂהַעֲדִים רְאוּ לֵה בְּתוּלִים בְּשַׁעַת בְּעִילָה, וְיִכְבֵּר אֲמָרוּ בְּזֶה דְּבַכָּה"ג אֲמַר ר"ע וּר"ט שְׁלֹא הִיָּה נְהֲרַג אָדָם מְעוֹלָם שְׂהִיו שׂוֹאֲלִים רְאִיתֶם פְּמַכְחוּל בְּשַׁפּוּפְרָת, אֲלֵא דְקִי"ל כְּרַבְּנָן דְּסַגִּי שְׁיִרְאוּ כְּמַנְאָפִים, וְא"כ בְּכָה"ג לֹא יִדְעוּ שְׂהִיא בְּתוּלָה וְלֹא מְשַׁפֵּט לֵה מִיתָה כָּל דִּי"ל שְׂהִיְתָה בְּעוֹלָה מְקוּדָם אִירוֹסִין וְא"כ בְּאִירוֹסִין פְּשִׁטָא דְּלֹא שְׂכִיחַ זְנוּת בְּכָה"ג, רַק בְּנְשׂוּאָה י"ל דְּסַגִּי שְׁיִרְאוּ כְּמַנְאָפִים וְגַם מְקַח טְעוּת לֹא שְׁיִיף אַחַר נְשׂוּאִין דִּידַע וּמְחַל וְא"כ מְמָה נְפִשָׁה זְנוּת לֹא שְׂכִיחַ אִי בְּנְשׂוּאָה בְּעֲצָה מְשַׁמְרָה וּבְאַרוֹסָה נְמִי לֹא מְשַׁפֵּט לֵה רַק בְּדָרְף רְחוּקָה שְׂתַבְּא לִידֵי מִיתָה, וְא"ש דְּבָרֵי הָרֵא"ש: וְהַתּוֹס' י"ל לְשִׁיטְתֵיהוּ לֹא תִירְצוּ כֹן דְּפִירְשׁוּ בְּרִישׁ פְּתוּבוֹת גַּם תְּקַנַּת בְּתוּלִים מְשׁוּם שְׂקִיבֵל בְּהָ אֲבִיָּה קִידוּשִׁין פְּחוּת מְב"ג, אֲלֵמָא דְּלֹא חֲשִׁיב לֹא שְׂכִיחַ בְּכָה"ג לְכֹן תִּירְצוּ בְּעַנְגָן אַחַר: וּלִפ"ז יֵשׁ לְהוֹכִיחַ פְּדַעַת הָרֵא"ש דְּאִיפּוּף הָדָּ דְּלִקְמָן דְּלְבַעַל הַעֵיטוֹר דִּס"ל אִיפּוּף קַמְיִתָא וְס"ל לר' יוֹחָנָן מְשׁוּם פִּירֵי א"כ קָשָׁה מֵאִי פְּרִיף לְמ"ד מְשׁוּם פִּירֵי אַרוֹסָה מִי אֵית לֵה פִירֵי הָא י"ל כְּקוֹשְׁיָא הַזֵּ"ל דְּבְאַרוֹסָה שְׂכִיחַ זְנוּת, וְאִין לֹמַר שְׂמָא נְבַעֲלָה מְעִיקְרָא דְּהָא ר' יוֹחָנָן ס"ל כְּנִסָּה בְּחֻזְקַת בְּתוּלָה וְנִמְצָאָת בְּעוֹלָה יֵשׁ לֵה כְּתוּבָה מְנָה א"כ גַּם כְּשִׁהִיְתָה בְּעוֹלָה מְעִיקְרָא לְאוּ מְקַח טְעוּת הוּא וְחִיִּיבַת מִיתָה וְשְׁפִיר י"ל מְשׁוּם זְנוּת דְּאַרוֹסָה, אַע"כ אִי בְּאַרוֹסָה צָרִיף זְמַן גַּם בְּנְשׂוּאָה צָרִיף כְּפִירְשִׁית לְעֵיל וְא"כ ל"ל דר' יוֹחָנָן ס"ל מְשׁוּם פִּירֵי רַק מְשׁוּם זְנוּת, וְלִרִישׁ לְקִישׁ פְּרִיף שְׁפִיר דַּע"כ אֵית לֵה מְקַח טְעוּת לְגַמְרֵי

דאל"כ גם בנשואה צריף זמן שלא יחפה ויכתוב גט ויאמר שהיא נשואה וא"ש ודוק היטב, מיהו יש לדחות דהקונשוא היא אליבא דהלכתא דקיי"ל מקח טעות לגמרי ובזמן משום פירי להכי קאמר לגמ"ד סתם ודו"ק: בא"ד ומסתברא דטפי איבא למיחש שפא תזנה משפא זינתה.

מהר"ם שי"ף כתב שלא ידע לחלק למה חשיב הכא טפי שפא זינתה, ונראה דנדאי תיקון חכמים שתנשא ברביעי משום שפא תזנה וצריף לקיים תיקון חכמים ובשעה שמקנים אף שאז חזר העתיד לעבר הרי הוא נושא ברביעי בתיקון, אבל פאן פשפא לקיים התקנה לכתוב הזמן אין חשש רק על עבר שפא זינתה, דלא שניף בזה יום קבוע לגט ואין התיקון רק על שעת פתיבה, ועיין בתשובות שלי פתבתי פירוש אחר: בגמרא ורבי יוחנן מ"ט לא אמר פריש לקיש.

לכאורה קשה מעיקרא אמר מ"ט לא אמר כר"י, אלמא טעמא דר' יוחנן מסתבר טפי נהדר פריף ור"י מ"ט לא אמר פריש לקיש, וכמדומה שגם מהר"ם שי"ף דייק פו, ואיפשר לומר דמעיקרא משמע ליה טעמא דר' יוחנן רויחא טפי, והשתא דמטיק זנות לא שכיח א"כ תיקשי נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסלו רבנן הא נדאי בין יום ללילה לא שכיח שתזנה, וצ"ל גם לר' יוחנן משום פירי שתטרוף מזמן המוקדם, וא"כ פריף מ"ט דר"י פיון דע"כ משום פירי בטעמא דנכתב ביום ונחתם בלילה ה"ל למימר פולא טעמא משום פירי, מיהו לפירש"י דס"ל דצריכה להביא ראיה גם בנכתב ביום ונחתם בלילה לאו טעמא משום פירי: לכן י"ל עוד דנדאי מ"ש רש"י משום פירי דהבעל ימפור הפירות ולא תוכל להוציא מן הלוקח, ולכאורה נראה דהאשה ראוי שתהא נקראת מוחזקת דהא עיקר השדה שלה ואין לבעל רק קנין פירות בעלמא, וא"כ יצטרכו הלקוחות להביא ראיה שלא נתגרשה מעיקרא פיון דהיא מוחזקת בגוף הנכסים, וכדאימא בב"מ גבי מרחץ דקיי"ל קרקע בחזקת בעליה עומדת ואפי' בא בסוף החודש פולו למשכיר א"כ האשה נקראת מוחזקת ועל הלקוחות להביא ראיה אם יזנה בלא זמן, מיהו נראה דהפ מילתא תליא אי קנין פירות פקנין הגוף דמי נדאי י"ל דהבעל הוי מוחזק נגד האשה פיון שיש לו קנין פירות וכקנין הגוף דמי ואי אמרינו לאו פקנין הגוף א"כ מסברא האשה מוחזקת, לכן מעיקרא פריף אריש לקיש דהא ר"ל ס"ל קנין פירות לאו פקנין הגוף דמי א"כ דחוק לומר דהאשה תהא נקראת מוציא מיד לוקח פיון דהגוף שלה נקראת האשה מוחזקת וא"כ לריש לקיש לשיטתיה לא מסתבר טעמא דפירות דיש לדון שהיא נקראת מוחזקת, וצ"ל דר"ל ס"ל דמ"מ נקרא הבעל מוחזק דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל פיון דקיי"ל איתא לתקנת אושא דלא יכולה למפור א"כ קנין פירות דבעל עדיף מקנין פירות דעלמא, עכ"פ מסתבר ליה טפי טעמא דר' יוחנן, ולר' יוחנן לשיטתיה דס"ל קנין פירות פקנין הגוף דמי א"כ נדאי הבעל מוחזק מעיקר הדין ועליו להביא ראיה פריף שפיר מ"ט לא אמר פריש לקיש, וניחא הפל ודו"ק: ועפ"ז איפשר ליישב פרש"י שפירש דאמרינו לה אייתי ראיה, והתוס' הקשו דבב"מ משמע דלא צריכה להביא ראיה רק בפל, ולפ"ז ניחא דהכא לא קאמר רק לר' יוחנן לשיטתיה דס"ל קנין פירות פקנין הגוף דמי צריכה להביא ראיה דילמא לא מטא לידה מיד דהבעל נקרא מוחזק, ושם בב"מ הסוגיא לדין דקיי"ל קנין פירות לאו פקנין הגוף דמי א"כ האשה נקראת מוחזקת רק בפל איתרע ויש לחוש, משא"כ בלא נפל אין הלוקחין יכולין לטעון דילמא לא מטא לידה דהאשה נקראת מוחזקת פיון דהגוף שלה ודו"ק, דנדאי הפ סתמא שפא לידה מזמן הפתוב פפי דברי התוס' י"ל דלא עדיף מרובא וקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב, מיהו לר' יוחנן דהבעל מוחזק שוב לא אהני רובא, אבל לדין מודה רש"י דלא צריף ראיה דרובא נישן בזמן שנכתב: ובהכי ניחא מה שפירש"י לקמן דף י"ח בגיטין הבאים ממדינת הים דקשה בין לענין זנות בין לענין פירות, והתוס' הקשו הא לענין פירות מדינא הבעל מפסיד

פינון שפּכּר נחמם הגט, ולפ"ז נראה דהקוּשְׁיָא לדין דקיי"ל קנין פירות לאו פקנין הגוף א"כ לא צריכה לאתויי ראיה אימת מטא גיטא לידה ותטרוף שלא פדין בגיטין הפאים ממדינת הים, אבל לר' יוחנן גופיה דס"ל קנין פירות פקנין הגוף דמי י"ל דבאמת צריכה להביא ראיה אימת מטא גיטא לידה, ודוק היטב: אלא דאפתי יש לדקדק איפכא דאם האשה תחשב מוחזקת א"כ יש לתקן זמן פדי שלא תוציא מן הלקוחות שלא פדין גם מה שלקחו קודם הגט ותאמר מזמן רב נתגרשתי, וי"ל לזה בדרף פלפול לפמ"ש הרא"ש בפ"ק דב"מ דאם יכול לטעון אחר מעשה ב"ד פרעתי גם במקום שאין כותבין פתובה מה הועילו חכמים בתקנתן הא יוכל לטעון פרעתי, וכתב הרא"ש דתוכל לומר אל תפרעני אלא בעדים, וא"כ אפתי תיקשי במקום שאין כותבין פתובה הא ע"כ צריכה להעמיד עדים שלא יטעון הבעל פרעתי וממילא לא תוכל לומר שמקודם נתגרשה שתפסיד הכתובה שיטעון פרעתי, וא"כ ע"כ ריש לקיש דאמר משום פירי ס"ל דמ"מ לא הוציא מיד הלוקח אע"ג דס"ל קנין פירות לאו פקנין הגוף דמי פריף שפיר דמסתבר טפי לומר כר' יוחנן משום בת אחותו ודוק היטב, ובלא"ה נמי לא קשיא דתיקנו זמן משום שלא נפסיד די"ל כמ"ש התוס' דקלא אית ליה: בפירש"י ד"ה עד שעת נתינה הלכך זמן פתיבת הגט לא מהני מידי כו'.

והתוס' הקשו עליו מב"מ דמשמע בגט דלא איתרע בנפילה לא אמרינן אייתי ראיה, ונראה לנישב פירש"י דבלא"ה יש מחלוקת בפוסקים בגזייה לזמן ויהביה גיהלה אם פשר לכתחלה, דדעת הרמב"ם פ"א מגירושין דכשר לכתחילה, והראב"ד השיג עליו דהוי גט שאין בו זמן, וניחזי אנו ונראה דנדאי לריש לקיש דס"ל דטעמא משום פירי א"כ הוי לתקנת האשה שתוציא הפירות מזמן הפתיבה וא"כ בגזייה לזמן ונתנו לה אין טעם לפוסלו שלא תפסיד האשה הפירות מקודם דכ"ש פשיפסל ויקרע הגט לגמרי שיהיו הפירות לבעל עד שיכתוב אחר, ועוד דמה יש לחוש שיגזו הזמן הלא בידו לקרוע הגט לגמרי וכתוב אחר וממילא יהיו הפירות שלו, וא"כ נראה דלריש לקיש אין פסול בגזייה לזמן דלא תרויח האשה בפסול ועיקר טעמא דזמן היינו שלא יכתוב גט בלא זמן וימפור הפירות אחר הפתיבה ולא יכתוב אחר פלל רק יגרשנה באותו הגט ויאמר קודם פתיבה מכרתי, לזה תיקנו זמן שלא יחתמו עדים גט בלא זמן שפנין שיכתוב הזמן מסתמא יתנונו לה עם הזמן ואין לחוש שישתתה אצלו ויחתוך הזמן שהרי בידו שלא ליתנו פלל ויתן גט אחר, וא"כ נדאי לריש לקיש יש להכשיר בכתב הזמן ומה לו לעשות רמאות בחנם משום דבר מועט פשיטי דספרא, אבל לר' יוחנן נדאי יש לפסול בגזייה לזמן כמו באין בו זמן דשמא עושה פן לחפות, ואין לומר שיכתוב אחר שלא יכתבו לו אחר בלא זמן והוא רוצה להחזיק הגט למפרע, וא"כ צדקו דברי הפוסלין בכתב הזמן פינון די"ל שעושה פן לחיפוי, דנהי דלרמאי לא חישינן היינו שיעשה פן, אבל אי עביד יש לחוש שעושה לחפות ויש לפסול בזה, ובזה צדקו שפיר דברי רש"י דר' יוחנן ס"ל יש לבעל פירות עד שעת נתינה א"כ לא אהני הזמן פלוס דאף שיוכתב הזמן לא נוכל להעמיד יסוד על זה שביום שנכתב נותן שלא תצטרף להביא ראיה על זמן הנתינה דאי לאו חששא דבת אחותו א"כ אין טעם לפסול כשיתנונו אחר שיחתוך הזמן דלמה יפסל כשיחתוך הזמן דמשום שימפור אחר"כ הפירות ויטעון שניתן לה אחר כך הא בשעת גירושין בידו שלא לגרש פלל, ועוד דאם נפסול אותו כ"ש שתפסיד הפירות עד שיתן גט אחר א"כ נדאי בגזייה פשר וא"כ לא הנה תועלת לתקן הזמן, שאם נאמר שיעיל הזמן שתוכל לגבות הפירות משעה שנכתב הזמן משא"כ בלא זמן ימפור גם אחר גירושין ויאמר קודם גירושין מכרתי הרי גם עכשיו יחתוך הזמן ויתנונו לה ויוכל למפור אחר הגירושין ג"כ הפירות פינון דאין שניף לפוסלו מטעם זה א"כ נדאי טפי ה"ל לתקוני שתצטרף עדים על זמן המסירה אימת אתא

גיטא לינדה, משא"כ לריש לקיש לא תוכל להביא עדים על זמן הפתיחה שהאשה עצמה אינה יודעת אימת נכתב לכן הוכרחו לתקן זמן, אבל לר' יוחנן תוכל להביא עדים על המסירה ובה יתקן אפי' גזייה לזמן א"כ טפי עדיף לתקן שלעולם תביא עדים על המסירה דתו ליפא למיחש לשום רמאות דכתיבת הזמן לא מהני מידי דאם לחוש שזמן עין למפור הפירות אחר הגט יחתוך הזמן לגמרי ואין טעם לפוסלו כיון דבשעה שזמן הגט עדיין הפירות שלו אין טעם לפוסלו בשביל חשש שעשה רמאות כדי להפסידה לעתיד מאחר שעכשיו בידו שלא לגרש פלל, ואינו לריש לקיש שתיקון זמן שלא יתן הגט אחר שנכתב דיש לחוש שפבר ההפסד מזמן ע"י שאין בו זמן שפתוב אצלו פבר מימי קדם וגם אי אפיש לתקן בענין אחר שאי אפיש לה להביא עדים מתי שנכתב בבית הבעל, אבל לר' יוחנן פתיבת הזמן לא אהני מידי, דאם נעמיד יסוד על הזמן שתגבה מן הזמן הפתוב בגט אפתי לא יועיל אם יחתוך הזמן אם יש ברוחו רמיה ואין פח בידינו לפוסלו בשביל זה החשש א"כ נדאי צריכה להביא עדים פשיחתוך הזמן טוב לתקן שתביא עדים מתי אתא גיטא לינדה להנצל מפל ספק, אבל לפי האמת דאיתא לחששא דבת אחותו א"כ גזייה פסול מטעם אחר דשמה עשה לחפות וא"כ ע"כ מסתמא בזמנו ניתן ואם גזייה באמת פסול א"כ פשחפץ לגרשה לא יגזו הזמן שהרי יפסל ע"י פן, וא"כ ממילא לפי האמת דאיפא חששא דבת אחותו א"צ ראיה פלל דשפיר יש לתקן שתגבה מזמן הגט ואי משום שיוכל לחתוך הזמן הרי יפסל הגט משום חשש בת אחותו, וא"כ לק"מ מהו דב"מ דהא שם הקושיא לר' יוחנן דלריש לקיש מדינא מפסיד הבעל הפירות משעת פתיחה ולר' יוחנן שפיר סמכינן על הזמן, ודוק היטב: ועפ"ז י"ל דברי רש"י לקמן דף י"ח בד"ה מה הועילו בין לענין זנות בין לענין דטרפא מיום פתיחה, והתוס' הקשו דמדינא טרפא, לפ"ז ניקח דכוננת רש"י לר' יוחנן לפי האמת דלא צריכה להביא ראיה ולא קשה מידי: ועפ"ז יש ליישב מה שדייקו הפוסקים דאי הלכה כר' יוחנן למה אמר עולא לקמן דף כ"ו ע"ב בארוסה הטעם משום תקנת ולד הא איפא למימר משום בת אחותו פקושניית הש"ס, ולפ"ז ניקח די"ל נדאי בשביל זנות דלא שכיח לא היו מתקניו זמן רק לפי שע"י שנתקן הזמן משום זנות יהיה פסול בכתב הזמן ואז שפיר יש לסמוך על הזמן לענין פירות, וא"כ לענין ארוסה דליפא רק טעמא דזנות לחוד י"ל לעולא שאין לתקן זמן אי לאו דאיפא טעמא אחרניא כיון דפירות לא שייכא וא"ש: וארנוח לן בזה מה שהקשו התוס' בזמן הזה למה תיקנו זמן, ולפ"ז ניקח דנדאי מעיקרא לא היו מתקניו זמן דאין תיקונום אם יחתוך הזמן להכי אהני חששא דבת אחותו לפסול בכתב הזמן ולכן גם בזמן הזה דלא שייך חששא דזנות מ"מ כיון דנשאר התקנה לענין פירות שייך לפסול בגזייה לזמן כיון שפבר פסלוהו בשעה ששייך חששא דבת אחותו לכן שפיר תקנה לא זזה ממקומה, ודוק היטב: ועוד נראה ליישב פירש"י דנדאי אין חשש בלא"ה שימפור פירות נכסי מלוג שלה דמסתמא לא בשיפטנית עסקינו דכשמגרשה נדאי מחזיר לה הנכסי מלוג מעצמו ואם לא יחזור לה הנ"מ תצעוק עליו בב"ד ואין לו תפיסת יד עוד בנכסים שלה, לכן לריש לקיש שפיר החשש שמה ימפור בעודה תחתיו, אבל אחר נתינה לא שייך, אלא דלפעמים יש מכשול בזמן מועט כגון שיש לה קמה לקצור ומגרשה וקוצרת קמה שלה ואח"כ יטעון שנקצר ברשותו דעל זמן מועט לא עביד לגלויי כ"כ ויוכל להיות איזה מכשול בדבר, אבל פשיטא שאחר נתינה אין לו עוד תפיסת יד וזכות בנכסי מלוג יותר מאיש אחר ואדרבה מותבינו שליחא ביניהו, לזה שפיר פירש"י דאזמן מועט אין תיקונו דיומא גופא לא ידעין א"כ אפיש שיגרשנה בערב ולמחר תקצור שדה מלוג שלה ויטעון הבעל שהגט נתן לה היום אחר הקצירה א"כ לא אהני הזמן, וע"כ בכה"ג דרפה לייחד עדים א"כ אין תועלת בזמן פלל, דלעולם החשש

על זמן מועט דמה לי יום או יומים, ועל זמן מרובה בלא"ה ליכא חששא דידוע שיהא פבר מוחזקת בנכסי מלוג וא"כ אין תועלת בזמן פלל, אבל בהא שפיר מודה רש"י דמזמן הגט מגיבן להוציא פירות היכא דלא איתרע בפילה וכדברי התוס', ודוק היטב: ובזה נמי ניתא לקמן דפירש"י מה הועילו משום זנות ופירות די"ל דלר' יוחנן תרתי איתנהו כדפרישית, וגם קושנית התוס' י"ל שבזמן שפבר נתקן נשארה התקנה דמ"מ לפעמים תועלת הזמן שלא תצטרף ראיה, וכדפרישית לעיל בכמה אנפי ודו"ק: בגמרא בשלמא לריש לקיש משום הכי מכשיר ר"ש.

פירש"י דר"ש ס"ל פינן שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות וטרפא פדין מיום פתיבה, משמע לרבנן הטעם משום דלא מפסיד פירות עד שעת חתימה ובנחתם בלילה דהוי ליה מוקדם תטרוף מה שמכר הבעל ביום וביום אפתי הפירות הם שלו, וקשיא לי מ"מ מה תרויח האשה אם תרצה לטרוף מה שמכר ביום נהי דתוכל לטרוף משום דנתזיק שמסתמא נחתם ביום ולר"ל מפסיד מדינא משעת חתימה מ"מ הלוקח שלקח מן הבעל מי גרע מגנב שאינו מפורסם שאף שהבעל הבית מוציא החפץ מ"מ צריך להחזיר הדמים משום תקנת השוק, וא"כ לא יפסיד הלוקח פלום דהאשה צריכה להחזיר לו מעותיו מה שנתן לבעל, דבשלמא אעיקר תקנת זמן לא קשיא פולי האי מה הועילו בתקנתן הא מ"מ ימפור וכשתרצה להוציא מן הלוקח תצטרף להחזיר לו הדמים, דע"ז י"ל דמ"מ לא עביד למפור הפירות מאחר דעביד לגלויי וענה בו פחשו פשיגראשנה בזמן הכתוב בגט, אבל לפסול מוקדם קשה הא לא יפסידו הלקוחות דתחזיר הדמים משום תקנת השוק, ואין לומר שימפור הבעל הקרקע לפירות ובקרקע ליכא תקנת השוק, דהא קיי"ל בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה פלום פדאיתא בכתובות דף פ' ע"ב, וע"כ מוכר הפירות לבדן וא"כ תצטרף להחזיר הדמים בשביל תקנת השוק, וצ"ל דבאמת מוקדם פסול משום פסידא דבעל שיהא תחזיר הדמים ללוקח ותחזור על הבעל שמכר את שלה, וא"כ קשה בהוא יודע שהוא מוקדם למה יופסל דידע ומחיל, וקשה לפ"ז מאי פריף בגמרא ב"מ דף י"ט אמצא גט אשה בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ניהוש שמא פתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואזיל בעל זבין לפירי מניסן ועד תשרי ומפקא לגיטה דכתוב מניסן ועד תשרי ואתיא למיטרף לקוחות שלא פדין ע"כ, ואם נימא דצריכה להחזיר הדמים בשביל תקנת השוק אין חשש שלא יפסידו הלקוחות, ודחוק לומר דהקושיא היא למ"ד בעל שמכר קרקע לפירות הוי מכירה פדאיתא בכתובות דף פ' ע"ב ובאה"ע ס"ס פ"ח, ואיפשר דהקושיא מזויי ועביד בהו עיסקא דיכול למפור פדאיתא בגמ' שם, וי"ל שימפור הקרקע בעצמה ומקבל זויי ועביד עיסקא דבכה"ג יכול למפור הקרקע פדאיתא באה"ע שם ובקרקע ליכא תקנת השוק, ועלה בדעתו לומר דנדאי משעת נתינה יש לו קול ולא הנה ללקוחות ליקח לכן מוציאה האשה בלא דמים דמסתמא מחזקינן שניתן הגט ביום שנכתב בו הזמן וא"כ לא תחזיר ללקוחות הדמים ובאמת גט זה ניתן אח"כ, ובזה הנה איפשר לפירש יש לבעל פירות עד שעת נתינה ואין לחוש שישקח הפירות אחר הנתינה דקלא אית לה למילתא שנתגרשה, ולהכי מוקדם פסול שקודם נתינה אין קול ויקנה הלוקח פדין וכשתוציא גיטה נידון שניתן לה ביום ויפסידו הלקוחות, מיהו אפתי קשה לר"ש אמאי מכשיר פינן דנכתב ביום יסברו שניתן ביום ובאמת לא ניתן רק ביום שאחריו, והשתא נהי דהפירות שלה פינן שמשעת פתיבה נתן עיניו לגרשה מ"מ הלקוחות לא ידעו מזה ותצטרף להחזיר ללקוחות המעות מפח תקנת השוק, משא"כ פשוטאין הזמן ביום לאחר נתינה מפקא מיד הלקוחות בלא דמים דאמרינן קלא אית למילתא ולא הנה להם ליקח ואפתי איכא פסידא דלקוחות: ונראה דבאשה לא עבדו תקנת השוק דה"ל ללוקח להמלך עם האשה אם תרשהו ליקח, וריש לקיש דס"ל משנתתם הגט מפסיד

הפירות א"כ ימכור שלא פדיו, ואף דהלוקח ימלוך עם האשה איפשר שאינה מוחית בידו מאחר שאינה יודעת שפכר נחתם הגט ביד הבעל, ור"ש ס"ל משנתן עיניו לגרשה אין לו פירות איפשר שמתגרשת בקטט שביניהם ויכולה למחות אפי' קודם שנכתב, ודו"ק וצ"ע: שם אלא לרבי יוחנן מ"ט דר"ש דמכשיר.

רבים תמהו מכאן על הרמב"ם בפירוש המשנה שכתב הטעם לר"ש לפי שתקנון הזמן משום בת אחותו לפיכך אין בין היום והלילה שיתחדש כמו זה ע"כ, ותמוה מאי פריה מ"ט דר"ש דמכשיר, ובנדאי תמיה עצומה היא, ומה שנראה ליישב בזה דבלא"ה קשה טובא דר' יוחנן משני אלביא דר"ש לא קאמינא ור"ש לא ס"ל משום זנות, א"כ תמוה מנ"ל לר' יוחנן לומר דמוציאין לפירות משעת נתינה, הא כיון דר"ש ס"ל משנתן עיניו לגרשה אין לבעל פירות י"ל דרבנן לא פליגי עליה בהא וטעמא דרבנן משום בת אחותו לכן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול, וכבר הרגיש בזה מהר"ם שי"ף ופני יהושע וכמעט שלא תירץ פלוג, לכן נראה דבלא"ה כבר פתבתי שיש לדייק דמעיקרא פריה מ"ט דריש לקיש אלמא מסתבר טפי לומר כר' יוחנן ונהדר פריה מ"ט לא אמר כר' יוחנן, וליישוב כ"ז נראה דבלא"ה הקשו התוס' איה אמר זנות לא שכיח הא איפא תקנת בתולים משום זנות, לכן נראה ליישב דנדאי זנות לא שכיח ומ"מ תקינו משום לא שכיח, אבל נכתב ביום ונחתם בלילה דהוי לא שכיח על הלא שכיח וכמ"ש הרמב"ם דאין בין היום והלילה שיתחדש דבר זה, לכן ע"כ נכתב ביום ונחתם בלילה משום שלא תטרוף הפירות מיום המוקדם, א"כ ניחא טפי טעמא דפירות לגמרי ולהכי פריה ר' יוחנן מ"ט לא אמר פריש לקיש, והיינו דהש"ס תופס סברא זו שאין סברא לגזור משום זנות בזמן מועט שנכתב ביום ונחתם בלילה, א"כ טעמא דפירות עדיף דבנכתב ביום ונחתם בלילה ע"כ טעמא משום פירות מסתבר טפי לאוקמא כולה טעמא דזמן משום פירות, ומשני קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה, והשתא פריה לר' יוחנן מ"ט דר"ש דמכשיר והיינו לר' יוחנן לשיטתיה דמכשיר אפי' מכאן עד עשרה ימים, ע"כ אין הטעם משום דבין יום ללילה לא יתחדש זה, דא"כ הא גופא קשיא איה אמר ר' יוחנן דמכשיר אפי' לזמן מרובה, וע"ז משני אלביא דריש לא קאמינא והיינו דנדאי הו' דתיקנו זמן אינו אלא משום דבר גדול דהא דתיקנו אם יש לבעל פירות עד שעת נתינה שלא לתקן זמן אף דעדיף שיהיה זמן פתוב בגט ע"כ משום שפעמים גורם פסול ועיגון ע"כ אם הי' איפשר לא היו מתקנין אותו, והשתא נראה ודאי לר"ש ליפא למימר דלא חייש פלל לזנות דתיקשי תקנת בתולים, אלא נראה דס"ל לר"ש שאין לתקן זמן בגט רק אם נוכל להשוותו לכל שטרות בכללן ופרטן והיינו לענין זמן ולענין מוקדם שיהיה פסול, לכן אי אפשר לתקן זמן משום בת אחותו, דא"כ אין סברא לפסול בנכתב ביום ונחתם בלילה דזמן מועט הוא, וכיון דלענין נכתב ביום אין להשוותו לשאר שטרות לא היו מתקנין זמן פלל משום זנות דלא שכיח כיון שאין להשוותו לשאר שטרות, ולגזור גם בנכתב ביום ונחתם בלילה משום זנות אין סברא כיון דאפי' לזמן מרובה נמי זנות לא שכיח לכן לא מסתבר לתקן פלל משום זנות דלא שכיח, והשתא נראה דס"ל לר' יוחנן גם לרבנן נכתב ביום ונחתם בלילה דפסול אין הטעם משום זנות דזנות גופיה לא שכיח ואיה נפסול גם בנכתב ביום ונחתם בלילה, אלא דלרבנן פסול מטעמא אחרניא משום שתטרוף פירות מזמן מוקדם, והשתא לרבנן שפיר י"ל תיקון הזמן משום בת אחותו, ואין לומר כיון דזנות לא שכיח ואין לתקן על זמן מועט אין לתקן פלל משום זנות דתיקנת הזמן צריה שיהיה שנה עם כל השטרות, דהא ליתא דכשתיקנו זמן משום זנות ולא משום פירות היינו עיקר תקנת זמן משום זנות ופסול מוקדם משום פירות כיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה שפיר מוקדם פסול משום

פירות ובעיקר הזמן דלא שייך לתמן משום פירות פנין דיש לבעל פירות עד שעת נתינה נתקן משום זנות, והשתא שנה לכל השטרות בין בזמן בין במוקדם, וא"כ מוכח שפיר דאי ס"ל לרבנן דמשנתן עיניו לגרשה אין לו פירות אין סברא לתמן זמן כלל משום בת אחותו פנין דאזמן מועט לא חיישינן לזנות כלל ולא נוכל להשוותו לשאר שטרות, א"כ צדקו דברי הרמב"ם דע"כ לר"ש הטעם משום זמן מועט, דאל"כ תיקשי ליה תקנת בתולים, אלא מיהת פנין שאין לתמן על זמן מועט לא תקינו כלל משום זנות, ודוק היטב: ובהכי ניחא נמי מה שנתחבטו בו הראשונים למה אמר עולא לקמן דף כ"ו משום תקנת ולד הא לר' יוחנן אתיא שפיר משום בת אחותו ונדחקו, ולפ"ז ניחא דבלא"ה דייקו מה דנקט הש"ס בשלמא למ"ד משום בת אחותו ולא קאמר בהדיא בשלמא לר' יוחנן, ולפ"ז ניחא דבארוסה נדאי גם לר' יוחנן לא א"ש דכיון דס"ל לר' יוחנן יש לבעל פירות עד שעת נתינה ע"כ ס"ל דאי ס"ל לרבנן משעה שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות לא הנה סברא לתמן זמן פנין דבמוקדם אין להשוות לשטרות בקדימת זמן מועט א"כ אפתי לר' יוחנן תיקשי אמאי פסול מוקדם בארוסה פנין דליכא למיחש לקדימת זמן מועט אין לחלק ולגזור על זמן מרובה, אלא דבס"ד קאמר למ"ד משום בת אחותו י"ל דדוקא אעיקר הזמן קאי ולא אקדימת זמן דלא שייך לגזור בזמן מועט, ועולא ס"ל דלגמרי שנה ארוסה גם לענין מוקדם לכן יהיב טעמא משום גיטת קודם לבנה, והא ע"כ שכיחא הוא דהא ריש לקיש מודה בה ומשום הכי לא מפלגינן בין זמן מרובה לזמן מועט, גם משפחת לה הך חששא בין יום ללילה כשישאנה בו ביום והיינו נכתב ביום ונחתם בלילה ונתעברה ממנו וגירשה למחר דיולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין ושפיר צריף טעמא דתקנת ולד, ודוק היטב: והא דאמרין לקמן יומא גופיה מי ידעינן אי מצפרא אי מפניא י"ל משום פירות, וגם י"ל אפ"ל משום זנות דכיון דיומא גופא לא ידעינן אי מצפרא אי מפניא יתן לה גט במקוון באותו יום שזינתה ודו"ק: אלא דקשה לי בין לפירש"י בין לפירוש התוס' דנימא דצריף זמן משום פרקונה דהא חייב בפרקונה עד דמטא גיטא לידה א"כ כשתלונה מעות לפרקונה ויתן לה גט יטעון שנתגרשה קודם שגשבת ויפטר מפרקונה, ואי משום דיכולה להטמין הגט הא ע"כ צריכה להראותו בב"ד שלא ימפור פירות שלה, וא"כ יטעון שזמן רב גירשה והיא לא הראית הגט עד עכשיו אבל באמת כבר גירשה ופטור מפרקונה, מיהו גם לענין מזונות יש להקשות כה"ג פנין שמוכרחת להראות הגט שלא ימפור פירות נכסי מלוג שלה א"כ יטעון שגירשה מזמן רב ולא יתן לה מזונות שלנותה ושפיר אהני זמן הגט לדעת שקודם הזמן חייב במזונות ובפרקונה, וצ"ע: בתוס' ד"ה עד שעת נתינה פי' בקוונ' כו' דבאין בו זמן נמי תביא גיטת לב"ד עכ"ל.

לכאורה אין טעם בזה דמ"מ קשה דטפי עדיף לתמן זמן שלא תצטרף לבקש אחר עדים, ובאמת יש לפרש בפשיטות דבשלמא לריש לקיש דמפסיד הפירות משעת כתיבה והאשה עדיין תחת בעלה שפיר שייך לתמן זמן דהא האשה אינה יודעת מתי כתב הבעל הגט, אבל לר' יוחנן דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ובשעת נתינה הרי מחזיר לה נכסי מלוג שלה ואין לבעל עוד תפיסת יד בהם למפור כמו בפירות של אחר דלא שייך שימפור, ואיפשר שגם התוס' נתפוננו לזה וכוננתם דמה נפשך אם מחזיר לה הנכסי מלוג שוב לא ימפור ואם אינו רוצה להחזיר לה נכסי מלוג הרי באה לב"ד להוציא ממנו שלה בעל פרוח ומראה גיטה לב"ד וליכא למיחש למידי: ובהכי ניחא דברי הרא"ש בגט מאוחר שהקשה שמפסיד לר' יוחנן הפירות מזמן פתיבת הגט, ותמה מהרש"א לעיל דהרי תוכל להביא הגט לב"ד, עמ"ש לעיל, ולפ"ז ניחא טפי דנדאי אם מחזיר לה נכסי מלוג שלה בטוב אינה צריכה להביא עדים לב"ד שהרי אחר שתחזיק בהם אין

לו עוד תפיסת יד בהם, רק פשאינו מחזיר לה מיד יש לחוש שיימכור בזו מביאה עדים לב"ד, וא"כ הקושיא שפיר במאןקח שיש לחוש שייחזיר לה נכסי מלוג שלה וכשיגיע זמן הגט יטעון עליה שהחזיקה בהם שלא פדין שנתגרשה מזמן הפתוב בגט וקודם הזמן היו הפירות שלה וזמן הגט לראיה, דהא לא תלינו במאןקח כמ"ש הר"ן בתשובה סימן כ"ג, ובספרי גט מקושר, והדברים ברורים ליישב דברי התוס' והרא"ש: אלא דצ"ע שהרי הרא"ש סיים לשיטת הראב"ד ואם נכתב שלא מדעת האשה תראה האשה הגט בב"ד ויכתבו לה יום שנתגרשה ונכתה בפירות, א"כ מאי קושיא ליה כלל במאןקח די"ל בין מדעת האשה בין שלא מדעת האשה כיון שיכולה להביא גיטתה לב"ד אמאי יפסל משום פירות, גם פירוש מהרש"א לא א"ש לפ"ז, וצ"ע: בא"ד וא"ת ולר' יוחנן היאך פותבין כו' וי"ל כו' וגם מפרסמין להוציא קול כו' עכ"ל.

לכאורה קשה שה"ל לומר בפשיטות כיון דבעינו עדי מסירה ממילא פשיראו עדי מסירה שהוא מוקדם לא נניחהו ליתן לה שהרי פסול משום מוקדם, ותו קושיא שמהא ימכור פירות ביני וביני ויתנו לה בצניעה להפסיד דלקוחות, ותו קושיא מאי פריה בב"מ וניחוש שמהא פתב ליתן בניסן הא יש קול שנתגרשה מפבר א"כ מסתמא פבר בא לידה, ונראה דס"ל להתוס' דנדאי בליכא קלא נמי צריכה להביא ראיה דמסתמא ראוי שיהיה הקול מפי עדי מסירה וכיון דחזינו דליכא קלא נמי איכא ריעותא ומסקי לקוחות אדעתיהו שלא נמסר מיד לכן אין לחוש שיתנו בצניעה, אבל לחפות קושיא להו שפיר דמספיקא לא נקטלה, מיהו בגט שגפול פריה שפיר אפילו איכא קלא שנתגרשה אין לסמוך שתוציא מן הלקוחות בלא ראיה כיון דאיתרע בנפילה לכן קושיא להו בנכתב ביום שמה יתנו בצניעה לחפות, אבל משום פירי אם יתנו בצניעה לא יהיה קול ויאררו אייתי ראיה, ומה שלא תירצו גם אהו דכותבין דלא מקדים פורענות לנפשיה נראה דמשמע להו דלא אהני הו סברא רק שלא לחוש לחיפוי משום הכי דהעדים אינם עושים עולה בזה, אבל לפסידא דלקוחות יש לחוש דהא בב"מ נמי פריה דניחוש לפסידא דלקוחות דהוי פמוקדם דעלמא ואין שייך שניתן שטר מוקדם שמפסידין הלקוחות ע"י זה, כן נ"ל פוננת התוס', ועיין במהרש"א, ואתה תבחר ודו"ק: מיהו בעיקר דברי התוס' נ"ל שדחוקים הרבה, לכן נלענ"ד דנדאי לפמ"ש התוס' בריש מכילתין שאינו חשוד למסור לה גט מזונייה דאינו חשוד להכשילה א"כ י"ל אחר שפבר הדין לפסול מוקדם שפיר כותבין גט דאין לחוש שיתנהו אח"כ נ"ל דא"כ נותן לה גט פסול, דנדאי אפסול דרבנן נמי לא חשוד להכשיל דאל"כ באתייהו בי תרי שמה יערער שמסר להם גט פסול מדרבנן, אלא נדאי לא חיישינן שמסור גט פסול בשום ענין, מיהו בב"מ כיון דנפול איתרע קושיא ליה שמה כתב ליתן בניסן ונמלה מלגרש ואינו מצוה רק למסור שתוציא מן הלקוחות, אבל פשבא לכתוב לכתחלה אין לחוש כלל שיכתוב גט כשאין דעתו לגרשה שהרי יפסול בלינה, ולקמן דפריה מכתביה ואנחיה בכיסתיה היינו משום בת אחותו דאי מתרמי יתנו בצניעה, אבל משום פירות לא יתן גט פסול משום קנוניא דלקוחות כיון דהגט פסול לא יתנו ומצוה שיכשילה, רק בגפול חיישינן דאיתרע בנפילה ומשום הכי חיישינן שחזר מלגרש לגמרי ומצוה להחזירו לה להפסיד דלקוחות, ועוד דאיפשר שאחר שנאבד לו זה הגט נתן לה גט אחר להחזירה בזמן מאןקח מזה ותוציא מזמן הגט שנמצא, וניחא בזה דנכתב ביום ונחתם בליה פסול, ולדברי התוס' קשה הא אית ליה קלא שהרי לא נמסר ביום הכתיבה, והב"ש סי' קכ"ז דחק משום שנתחם בפסול, וקשה א"כ אמאי מכשיר ר"ש דבהא לא פליגי רק אם יש לבעל פירות עד חתימת הגט, ולפ"ז ניחא דאם נכשיר מוקדם יש לחוש שיתן להפסיד דלקוחות מזמן המוקדם, ועיין בסמוך: בא"ד וא"ת ואמאי פותבין גט כו' וי"ל כו' דלא מקדים פורענותא לנפשיה עכ"ל.

מלשון התוס' משמע דלענין קונשיא דניחוש לפירות נשאר תירוץ של התוס' ולא ניחא להו לתרין משום דלא מקדים לא חיישינן נמי שתטרוף פירות שלא פדיו, ואיפשר דקשיא להו איה פריה בב"מ ניחוש שמה כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי הא לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה ומסתמא הנה נותנו מיד, אלא ודאי לא אהני הו סברא רק שלא לחוש שיקדים לכתוב הגט פדי שאם תזנה יחפה עליה, אבל אי עבד משום קנוניא י"ל שאינו פותב רק להפסיד ללוקח, מיהו הרא"ש כתב תירוץ דלא מקדים פורענות לנפשיה באפי נפשיה משמע דלהכי פותבין ולא חיישינן גם לפירות, וצ"ל דהקונשיא בב"מ י"ל שמה כתבו ליתנו מיד ונאבד ממנו ולא יכול ליתנו פיו דחזינו דנפל: ובאמת שקשה להבין לפי סברת הרא"ש דיכול למסור הגט בעצמו משום דיש קול שלא נמסר ביום הכתיבה, א"כ קשה בנכתב ביום ונחתם בליה אמאי פסול הא אין לחוש פיו שרואין שלא נמסר ביום הכתיבה הרי יש לו קול, והב"ש ביקש לפרש משום שנחתם בפסול, וקשה לפ"ז אמאי מכשיר ר"ש, ואי ס"ל לר"ש דלא חיישינן להו סברא דנחתם בפסול א"כ י"ל דר"ש מודה דלא מפסיד רק בשעת נתינה ומ"מ מכשיר משום דקלא אית ליה ולנחתם בפסול לא חייש, ומנ"ל דס"ל לר"ש דמשנתן עיניו לגרשה אין לבעל פירות, לכן איפשר דמשום קלא אית ליה חיינו שע"י הקול מסקו לקוחות אדעתיהו לטעון אייתי ראיה וחינו מחמת חקירת הלקוחות מתברר להם ע"י עדי מסירה, א"כ י"ל דהלוקח שמהדר לקנות הפירות אם רואה הגט שנכתב ביום ולא נחתם א"כ סומך הלוקח לקנות שהרי בודאי לא גרשה היום א"כ אינו חוקר עוד אחר העדים וסומך שיטעון שקנה קודם הגט, וכשיראה הגט בב"ד ויראו שנחתם ביום שנכתב ואנו מחזיקין שבאותו יום ניתן שוב לא יחקרו להוודע להם מתי זמן המסירה: מיהו יותר נראה דודאי אם נכתב ביום אין לעדים לחתום בליה דשמה כבר זינתה ביום ונותן לה הגט לחפות, ואף דבלא ניתן ביום הכתיבה קלא אית לה למילתא מ"מ יש לחוש שיתנו בצנעה לחפות ואין קול, וכמו כן יש לחוש לענין פירות שיתנו בצנעה ויפסידו הלקוחות, אלא דמ"מ אם בא לכתוב גט פותבין וחוזמין דאין לחוש שבכוננה פותב גט לחפות דאטו יומא גופא מי ידעין, וע"כ לא חיישינן פולי האי שיתוודע לו באותו יום עצמו הזנות לכן פותבין שפיר דלא חיישינן דעביד פן משום חיפוי, אבל אם בא לחתמו בליה חיישינן שמה לכך בא לחתמו שיהיה מוקדם פדי לחפות על זנות דיום, וכן לענין פירות שמה כבר מכר הפירות ביום ורוצה להפסיד ללקוחות אף דלכתחלה לא מחזיקין ריעותא ומותר לכתוב גט לבעל אע"פ שאין אשתו עמו ולא חיישינן שעושה פן במכונן דלא חיישינן שיכתוב ויחתום גט בשביל זה דלא מקדים פורענות לנפשיה, אבל הכתיבה לחוד לא מיקרי מקדים פורענות לנפשיה וא"כ אם יהיו העדים מותרין לחתום על מוקדם יש לחוש לחיפוי ולפירות גם שניהם, אבל פיון שהעדים אין רשאים לחתום מוקדם א"כ לא כתב ליה פדי שיהתום העדים לאחר זמן שהרי אין רשאים לחתום, ואם כתבו וחתמו העדים בזמן ונתעכב ביד הבעל שפיר אם בא לישראל לנו אין לפסול הגט שהרי אנו מורין לו שיתנו ע"י עדי מסירה ויראו שלא נמסר בזמן הכתוב וקלא אית ליה, אבל בנכתב ביום שעדים אסורים לחתמו שמה יתנו בצנעה א"כ פסול ולכן מותר לכתוב גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו דביום אחר לא יחתמו העדים ובאותו יום אין לחוש לחיפוי ולפירות, ואם נתעכב אם בא לישראל מורין לו שיתנו ע"י עדי מסירה וקלא אית ליה, ואין טעם שנפסול אותו ע"י שנתאחר ונתעכב בידו, אבל העדים יש להם לחוש שיתנו בצנעה, ואי הוה מותר לעדים לחתמו הנה פותב הגט ולא יחתמוהו עד שיצטרף לו לחתמו והנה איפשר לבא לידי חיפוי וגם לפסידא דלקוחות דאכתיבה לחוד לא מיקרי מקדים פורענות לנפשיה, אבל לר"ש דלא חייש לחיפוי וגם מפסיד הפירות משעת כתיבה בלא חתימה

שפיר יכולין העדים לקחתמו דאין לחוש לכלום, פן נראה לי, ודוק היטב: אלא דקשיא לי לסברת הרא"ש דיכול ליתנו ע"י עצמו משום דקלא אית ליה א"כ הדרא קושניית התוס' והרא"ש שהקשו על פירש"י דבב"מ דפריה על גט שנמצא אמאי לא קשיא ליה על כל גיטין דאתו ממדינת הים שלא נתנו ביום הפתיכה אלמא פשיטא לן דקלא אית ליה, ובתירוץ קמא לא מפליג הרא"ש בין שניתן ע"י שליח או שניתן ע"י עצמו א"כ תיקשי ליה לנפשיה הקושניא שהקשה על פירש"י, מיהו הא לא קשיא דנימא דניחזיר לאשה היינו שנותנין לה ע"י שליח והוי כגיטין דאתו ממדינת הים די"ל דניחזיר לאשה משמע אפי' ע"י הבעל עצמו: ובזה מיושב קושניית התוס' שם דף י"ט דמאי לא קשיא ליה אמתני' דאמר תנו נותנין, ולפ"ז ניחא דמתני' אינו אלא דיוקא בעלמא י"ל באמר תנו נותנין ע"י שליח, אבל ברייתא דקתני יחזיר לאשה משמע אפי' שלא ע"י שליח, וצ"ל דהרא"ש ס"ל כמ"ש התוס' שם דף י"ט דבגיטין דעלמא מסקו לקוחות לטעון אייתי ראיה, אבל בגט זה סבורים פיון שהבעל מודה נחוש שפא יסברו לקוחות שאומר אמת, ומ"מ על פירש"י מקשה שפיר דאם בכל גיטין צריה ראיה אימת אתא לידה, א"כ מעשים בכל יום שטוענין אייתי ראיה וכמה פעמים שיש הודאת הבעל שניתן לה בזמנו ומ"מ צריכה להביא ראיה, א"כ ידעו לקוחות לטעון אייתי ראיה, פן נ"ל לפי דעת התוס' והרא"ש ליישב הפל, ודוק היטב: אמנם לולא דבריהם הנה נלענ"ד דעדי חתימה שעל הגט מפקי לקלא ומשעת חתימה יש ללקוחות ליתגר שלא ליקח הפירות לכן אין לחוש לפסידא דלקוחות דה"ל לחקור היטב, אבל לפסידא דאשה יש לחוש שפא ישמט הבעל וימפור הפירות אחר החתימות דיש לחוש לפסידא דידה, דאף שישמע הלוקח מ"מ איפשר דעביד קנוניא להפסיד לאשה, אבל לפסידא דלקוחות לא חיישינו דמשעת חתימה עדים מפקי לקלא, והא דחיישינו בב"מ שפא פתב ליתן ולא נתן היינו משום דאיפשר דחזר מיד ולא מפקי לקלא פלל דכינו דנפל איתרע חיישינו, אבל בעלמא לא חיישינו תו לפסידא אחר שפבר נחתם, והפל ניחא: בגמרא אליבא דר"ש לא קאמינא כו' וקשה לר' יוחנן דס"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה, וקשה הא ר"ש ע"כ ס"ל, משנתן עיניו לגרשה אין לבעל פירות וא"כ פיון דטעמא דרבנן משום שפא יחפה לכן נכתב ביום ונחתם בליילה פסול, אבל לענין פירות לא פליגי כלל, וכבר הרגיש מזה מהר"ם שי"ף וגם בס"פ לא תירץ בתירוץ מספיק, והנלע"ד בזה דבלא"ה תמוה סברא דריש לקיש לחוש שפא ימפור הפירות אחר חתימה קודם שמסרו והרי קודם שנתנו יכול לקורעו ולהשליכו לאשפה וא"כ איך שייך שיתקנו חכמים שיאבד הפירות ע"י חתימת הגט ולא בשופטני עסקינן שיתן הגט שפסיד הפירות ע"י זה, והנלע"ד בזה דיתקון חכמים הוא פועין שיתקנו חכמים לכתוב לפהנים גט מקושך משום דכהנים קפדנים הם פדי שלא יבאו בקל לידי פירוד בין הדבקים, וכעין זה הוא תקנת האשה שאם לא יתקנו שפסיד הפירות משעת חתימה בקל יכין לו גט ואז בקל יגרש, ולזה עשו חז"ל תיקון שמיד אחר חתימת הגט יפסיד הפירות, ולזה לא יבא לחתום גט שיהיה מונחן בידו לגרש, גם י"ל משום הא גופיה דכותבין גט לאיש אעפ"י שאין אשתו עמו וראוי לחוש שפא יכתוב ליתן בניסן ולא יתן עד תשרי ויפסידו לקוחות שלא פדיו, ולזה עשו תקנה שפסיד הפירות מיד א"כ אם כותב הגט מסתמא נותנו מיד דלמה יפסיד הפירות בחנם, ואם באמת נמלך מלגרש עד שיהיה הפירות אצלו בגזל ניחא ליה טפי לקרוע הגט הראשון ולכתוב אחר אם גמר לגרש בהחלט נמצא שהועיל לתיקון שלא יהיה נקל בעיניו לגרש, ולכן אם קורע הגט וכותב גט אחר הפירות שלו מדינא אבל אילו לא תיקנו זמן והיה נכתב בלא זמן היה מחזיק הגט לגרש פשיטא, ובאמת מפסיד הפירות משעת פתיכה לזה תיקנו זמן בגט א"כ מסתמא אינו נותן הגט שבידו מזמן רב פדי שלא יפסיד הפירות עד

עכשיו מדינא ונותן מסתמא גט אחר ואז באמת קנה הפירות עד עכשיו, וכיון דטעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאא א"כ אפתי יש לחוש שמא יכין לו גט פתוב בלי חתימות שלא יפסיד הפירות כדי שיהיה נקל לגרש ע"פ שיחתום עדים לבד עליו א"כ לא היה תועלת לתקנת האשה דמ"מ תהא קלה בעיניו להוציאא, מיהו אם נכתב ביום ונחתם בלילה פסול אין לחוש שיכין לו גט מזונמן לחתום שהרי יפסל בלינה, והשתא ממילא ניקא דר"ש דס"ל נכתב ביום ונחתם בלילה פשר א"כ אין חושש לשהותו א"כ שפיר ס"ל דמפסיד הפירות משעת פתיבה שלא יכין לו גט פתוב ולא יחוש לשהותו פיון דמוקדם פשר, וא"כ י"ל דלר' יוחנן ס"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה היינו משום דגט פתוב וחתום אינו מכין לו דלא מקדים אינש פורעניות לנפשיה, מיהו בכתיבה לחוד לא מיקרי מקדים פורעניות לנפשיה אלא דכתיבה לחוד אינו מכין שמא לא יזדמן לחתום מיד, וא"כ לר"ש דס"ל דנחתם בלילה פשר ומכשיר במוקדם א"כ יש לחוש שיכין לו הבעל גט, ולזה היה התיקון שיפסיד הפירות משעת פתיבה כדי שלא יכין לו גט מוכן לגרש ותהא קלה בעיניו להוציאא, וא"כ הא ביהא תליא פיון דס"ל נחתם בלילה פשר ע"כ משעת פתיבה מפסיד הפירות, אבל לרבנן דנחתם בלילה פסול אין טעם להפסיד לבעל פירות עד שעת נתינה, דאי משום שיכין לו גט פתוב דלא עביד הכי שלא יפסל הגט בלינה, אבל לר"ש דכשר יש לתקן שפיר שיפסיד משעת פתיבה כדי שלא יכין לו גט פתוב וינשנו עד שירצה ובקל יחתום עליו עדים דאל"כ מאי טעם שיפסיד הבעל הפירות משעת פתיבה שהרי אשתו לגמרי היא וכל חיובים שהבעל חייב לאשתו עדיין עליו וע"כ טעמא דר"ש שלא יקל לו לכתוב גט, והפל נכון וברור בס"ד ולא מצאו אנשי חיל דיהם: אלא שבני התריף מוה' אהרן השיב על זה דקשה גם לר"ש למה יפסיד הפירות משעת פתיבה, ואי משום שלא יכין לו גט פתוב הא התוס' הקשו במשנה בנכתב ביום ונחתם בלילה נחוש שמא הקדמיו הזמן לעשות קנוניא, ותירצו דעדים אין חותמין עד שיראו שנקתב הזמן ביום, וא"כ קשה גם לר"ש אמאי יפסיד הפירות משעת פתיבה הא ירא להכין לו גט שמא לא ימצא עדים ביום ולא ירצו לחתום שמא הקדמיו הזמן לעשות קנוניא ויפה הקשה, ומ"מ לא תברא דנדאי מסתמא הגט פתוב ידי סופר כדאמרינו סתם ספרי דדייני מגמר גמירי וא"כ עדים שמכירין פתוב ידו של סופר שפיר יכולין לחתום דהסופר לא יכתוב בלילה זמן של יום וא"כ שפיר יכול לשהותו, ועוד נראה לעיקר קושיות התוס' דאי מפסיד הפירות משעת פתיבה א"כ הלוקח צריך לחוש לעצמו ואיך יקנה שמא יש פכר גט פתוב בידי הבעל ולאחר זמן יחתמו ויתנו ויהיה נפסד ולא בשופטני עסקינו, וע"כ הלוקח אינו קונה הפירות רק על בטחון שיחזור על המוכר לגבות מנכסים שלו וא"כ אין לחוש שהקדים הזמן להפסיד ללקוחות דמסתמא אדעתא דהכי קנה הלוקח שיהיה לו אחריות על המוכר ואם אינו בטוח על האחריות אינו קונה כלל ואם קנה איהו דאפסיד אנפשיה, משא"כ לריש לקיש תפסיד האשה ע"י הקדימה לכן פסול, אבל לר' יוחנן דס"ל דפסול משום בת אחותו ממילא אין הטעם להפסיד לבעל פירות עד שעת נתינה מאחר שאין צורך בזה לתקן שלא תהא קלה בעיניו להוציאא שאין רגיל לכתוב גט אם לא יהיה מזונמן לחתמו מיד אחר חתימה לא משהי ליה דלא מקדים פורענות לנפשיה וא"ש הפל, ודוק היטב: עוד איפשר לומר דלמסקנא דמסיק דבשבוע פשר משום דאהני לשבוע דמקיה א"כ י"ל גם בנכתב ביום לא שייך לפסול משום בת אחותו פיון דאהני לשבוע דמקיה ואינו פסול רק משום פירות שלא תטרופ לקוחות שלא פדין ופליגי בפירות לחוד, ולקמן דפריה פתיבה ואנחיה בכיסתיה י"ל הקושיא משום פירות לר' יוחנן ודו"ק: שם גזייה לזמן ויהיה ניהלה.

עיניו בָּר"ן שְׁמֵכָאן הוֹצִיאוּ הַרְמֵב"ם ור"ח שָׂאם נֶחְתַּף הַזְמַן נוֹתְנוּ לְכַתְחִילָה דְהַכִּי פְרִיף גְזֻיָּה לְזַמַּן דְּבִהָא אַפִּי לְכַתְחִילָה תִּינְשָׂא וְדַחָה דְבִרְיָהֶם, דְּנִרְאָה פִּירֵשׁ"י דְּמַתְחִילָה קְאָמַר פִּינּוּ דְּלְכַתְחִילָה לֹא תִינְשָׂא וְלֹא חֲתָמִי לִיהַ עֵדִים וְאִהָא פְרִיף גְזֻיָּה לְזַמַּן, וּבְעֵינֵינִי לֹא הִבְנִיתִי מַה רָאָה לְדַחֹת דְּבִרֵי הַרְמֵב"ם דְּשִׁפִּיר י"ל דְּמִפְרֵשׁ כְּפִירֵשׁ"י דְּלֹא חֲתָמִי לִיהַ עֵדִים, וּמ"מ דְּבִרֵי הַרְמֵב"ם שִׁפִּיר לְמַסְקָנָא דְּלִרְמָאֵי לֹא חִינְשִׁינּוּ וְא"כ פִּינּוּ דְּלֹא עֵבִיד לְכַתְחִילָה מְשׁוּם רְמָאוֹת וְאִינוּ רַק בְּמַקְרָה א"כ מְמִילָא מַה"ט לֹא דְמִי לְגַט שְׂאִין בּוּ זְמַן דְּפִסְלוּהוּ רַבְּנָן דְּאִי הִנּוּ פֶּשֶׁר לְעוֹלָם יִכְתּוּב גִּט שְׂאִין בּוּ זְמַן וְעִשׂוּ חִיזוּק לְפִסְלוֹ אַפִּי פְּבָר נִיטוּ, אֲבָל בְּגְזֻיָּה דְּנִכְתַּב הַזְמַן פְּתִיקוֹן חֲכָמִים מְמִילָא לֹא שְׂיָיָה לְפִסְלוֹ פִּינּוּ דְּלִיפָא חֲשִׁישָׂא שְׂיַחְתּוּף הַזְמַן אַח"כ דְּלִרְמָאֵי לֹא חִינְשִׁינּוּ וְדְבִרֵי הַרְמֵב"ם פְּמַסְקִנַּת הַש"ס, וְאִיפְשָׁר גַּם רִש"י מוֹדָה לִיהַ, וְאִי קִשְׂיָא אַמָּאֵי לֹא נִיחֻשׁ שְׂתַעֲשֵׂה רְמָאוֹת לְאַצּוּלֵי נִפְשָׁה וְהַכִּי תַעֲבִיד לְאַצּוּלֵי נִפְשָׁה, הַרִי לֹא עַל הַרְמֵב"ם תְּלוּנְתָם בְּזָה דְּעַל הַש"ס גּוּפִיָּה קִשָּׁה אַמָּאֵי לֹא נִיחֻשׁ שְׂתַעֲשֵׂה כָּל רְמָאוֹת לְהַצְלָה דִּינְדָה וְתַחְתּוּף הַזְמַן וְהַרִי אֲמַרִּינוּ בַּפ"ד אַחֲזִין דְּהַזְמַן דְּלְהַצְלָה דִּינְדָה לֹא מְחַקָה לִיהַ וְאִיף שְׂיַהֲיָה הַפִּירוּשׁ שָׁם גַּם פֶּאן לֹא נִיחֻשׁ שְׂתַחְתּוּף הַזְמַן בִּין לְפִירֵשׁ"י בִּין לְפִירוּשׁ הַתּוֹס', עַכ"פ אִין מְקוֹם תְּמִיָה עַל הַרְמֵב"ם דְּנִדְאֵי לְמָאֵי דְּלֹא חִינְשִׁינּוּ לְרְמָאֵי אִין טַעַם לְפִסְלוֹ פְּלָל, וְעַמ"ש בְּסַמּוּף בִּישׁוּב פִּירֵשׁ"י וְתוֹס': בְּתוֹס' ד"ה גְזֻיָּה כו' לֹא פְמוּ שְׁפִי שָׁם בְּקוּנְטֵרַס כו' דְּהָא הֵכָא מְשַׁמַּע דְּאִי גְזֻיָּה לְזַמַּן לֹא קְטְלִינוּ לָהּ עַכ"ל.

לִינְשִׁב פִּירֵשׁ"י נִרְאָה דְּנִדְאֵי ס"ל הֵתָם בְּמַחְקָה לִיהַ לְזַמַּן דְּגַט נִיכָר שְׂעֵשְׂתָה כּוּ לְהַצְלָה וְנִיכָר הַרְמָאוֹת לְכּוּ קְטְלִינוּ לָהּ דְּמוֹקְמִינוּ לָהּ בְּחֻזְקָת אִשְׁת אִישׁ, וְהָא דְּפִרִיף הֵכָא מְגֻזִיָּה לְזַמַּן הִינְנוּ דְּבִלֹא"ה יֵשׁ לְהַבִּין לְמָה לֹא נִקַּט דְּהִיא תְּגוּז לְזַמַּן וְלָמָּה אָמַר גְזֻיָּה, לְכּוּ נִרְאָה דְּאִדְרַבָּה סִייעֵתָא לְפִירֵשׁ"י דְּאִי עֵבִידָה רְמָאוֹת קְטְלִינוּ לָהּ דְּמַהִיכָא תִיטִי שְׂיַיָּתוּ גִּט שְׂנַחְתּוּף הַזְמַן, אֲבָל הַקּוּשְׂיָא מְגֻזִיָּה לְזַמַּן וְהִינְנוּ שְׂהוּא יִטְעוֹן שְׂכָבֵר נִכְתַּב הַגִּט בְּזַמַּן מְוִקְדָם יוֹתֵר קוּדָם הַזְנוּת וּלְפִי שְׂלֹא רָצָה לְהַפְסִיד הַפִּירוּת מְזַמַּן חֲתִימַת הַגִּט שְׂנַחְזִיק הַגִּט שְׂנִיטָתוּ בְּיוֹם שְׂנַכְתַּב לְכּוּ גְזֻיָּה לְזַמַּן שְׂיַהֲיָה נֶאֱמַר לִימַר שְׂמַכְר קוּדָם גִּירוּשִׁין וּמ"מ נְמַסֵּר לָהּ עַכ"פ קוּדָם הַזְנוּת וַיִּחַפָּה עָלָהּ וּלְהַכִּי מְשַׁנֵּי לְרְמָאֵי לֹא חִינְשִׁינּוּ שְׂיַטְעוֹן רְמָאוֹת כְּזָה שְׂחַתּוּף הַזְמַן שְׂלֹא תַטְעוֹן שְׂנַחְתּוּף הַזְמַן, בְּפִרְט לְפִירֵשׁ"י דְּאֲמַרִּינוּ לָהּ אִינְתִי רְאָיָה, וְכּוּ לְכַמ"ש לְעִיל לִינְשִׁב פִּירֵשׁ"י דְּלְפִי הַאָמַת לֹא צְרִיף רְאָיָה א"ש עַכ"פ שְׂלֹא יִטְעוֹן שְׂלֹא בִיקֶשׁ שְׂיַהֲיָה בְּיָדָה הַגִּט מְזַמַּן מְוִקְדָם אַפִּי תִימָא דְּצְרִיף לְאַתּוּנֵי רְאָיָה מ"מ אַמְתְּלָא הוּא, אֲבָל הִיא לֹא אִהְנִי לָהּ לְרְמָאָה בְּרַמְיּוּתָא, וְדְבִרֵי רִש"י כְּמַעַט מְוִכְרְחִים וּבְרוּרִים וְנִיחָא נְמִי מַה שְׂדִינִיק מְהֵרֵשׁ"א: וְלִשְׂיַטַּת הַתּוֹס' קִשָּׁה דְּכִי הִיכִי דְּאֲמַרִּינוּ הֵתָם דִּירְאָה לְמַחּוּק הַזְמַן פִּינּוּ דְּהַגִּט לְהַצְלָה אִתִּי נִימָא גַּם פֶּאן לֹא תִרְצָה שְׂיַתְקַלְקַל הַגִּט ע"י גְזֻיָּה פִּינּוּ דְּלְהַצְלָה אִתְּיָא, וְדוּחַק לְחַלְקָה בִּין דִּינְדָה לְדִינְדָה דְּהִיא לֹא תַמְחֻק וְהוּא יְגוּז לְגַט, וְנִרְאָה דְּכָאן י"ל דְּנִדְאֵי הִיא יִרְאָה כְּדִאִיתָא הֵתָם שְׂיַרְאָה לְמַחּוּק הַזְמַן, אֲבָל הַבְּעַל שְׂרוּצָה לְהַצְלָה וְרוּצָה לְכַתּוּב גִּט בְּלֹא זְמַן וְעֵדִים אִין רוּצִים לְכּוּתְבוּ ע"כ אַחַר שְׂרוּצָה שְׂפַלְתָה אֵלָיו הַרְעָה יַחְתּוּף הַזְמַן לְגַמְרֵי וַיִּתֵּן לָהּ הַגִּט בְּלֹא זְמַן, אֲבָל שָׁם שְׂכָבֵר הַגִּט בְּיָדָה יִרְאָה לְמַחּוּק וּמְחֻזְקָת הַגִּט בְּשְׂלִימוֹת אֵלָא שְׂתַחְשׁוּב שְׂתַטְעוֹן שְׂהַגִּט מְאֻחַר וּקְיַבְלָתָה מְכָבֵר מִימֵי קֶדָם קוּדָם שְׂזִינְתָה: מַה שְׂהַקִּשָּׁה מְהֵרֵשׁ"א דְּהֵכָא אֲמַרִּינוּ לְרְמָאֵי לֹא חִינְשִׁינּוּ וּבִיבְמוֹת אֲמַרִּינוּ נְנַחֲיָה גְבִי דִּינְדָה מְחַפָּה עָלָהּ וְהִינְנוּ דְּמַחְזִיק לְזַמַּן וְהָא הֵכָא אֲמַרִּינוּ לְרְמָאֵי לֹא חִינְשִׁינּוּ, נִרְאָה לִינְשִׁב דְּבִלֹא"ה קִשָּׁה לְמָה אָמַר מְחַקָה לִיהַ לְזַמַּן לִימָא בְּפִשְׂיּוֹת שְׂתַשְׁרוּף הַשְׁטֵר לְגַמְרֵי וְתִאמַר שְׂנַאֲבַד לָהּ וְתוּ לֹא הִנּוּ קִשְׂיָא מְגִירוּשִׁין, אֲלֹא נִרְאָה דְּהַש"ס תּוֹפֵס הַאָמַת שְׂאֲפִי מְחַקָה לְזַמַּן שְׂהוּא רְמָאוֹת נִיכָר מ"מ לֹא נְקַטְלָה א"כ י"ל כְּשְׂנַחְזִיקָה גְבִי דִּינְדָה י"ל שְׂיַטְעוֹן שְׂנַאֲבַד לוֹ הַשְׁטֵר וּבִהָא אִין רְמָאוֹת נִיכָר דְּמַה לוֹ לְשׁוּמְרוֹ, לְכּוּ לֹא אָמַר בְּש"ס מְחַזִּיק לִיהַ רַק סְתָמָא מְחַפָּה

עלה והיינו שיאמר שגאבד לו וזה אין במאות ניפר, ולק"מ וברור: ויותר נראה דיראה למחוק ומבקשת מן הבעל שיאמר שגירשה וכיון דבידו לגרשה סבורה שיצילה בזה שיאמר שגירשה ויאמינו לו למפרע לכן לא מחקה לזמן, א"כ ממילא גם קושיות מהרש"א ניקח די"ל דה"ק לרמאי לא חיישינו דאף שחפץ להצילה סובר שיצילה בדיבור שיאמר שפבר גירשה ולא יהיה במאות ניפר ובאמת לא יועיל לו למפרע, אבל התם שידוע שנתקדשה מחפה עליה בכל גונו, דנות לו למחוק הזמן משטיטעון שנתגרשה מאחר שאם ימחוק הזמן בחזקת פנויה קאי א"כ חושב שזה תהיה הצלה טפי משטיטעון שגירשה א"כ מחיק להצילה אף שגרא רמאות, אלא הכא אמרינו דטפי נראה הצלה פשיאמר שגירשה משיעשה רמאות, אבל שם נוח לו לעשות הירום בקידושין משיאמר שגירשה ודו"ק: בד"ה כתביה כו' הכא לא בעי לשנויי כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים, וכבר כתבתי לעיל בתוס' ד"ה ריש לקיש מה שנ"ל לפי פשט הש"ס, ונלענ"ד עוד להוסיף נוסף דאפי' תימא דשבוע פשר אפי' לכתחילה וקשה שיחפה בגט שבוע, וי"ל כמ"ש לעיל דנדאי חפוי לא שייך רק אי לא תיקנו זמן, משא"כ אחר שנתקן זמן ודרך לכתוב זמן בכל גיטין ואין דרך לכתוב שבוע א"כ פשיטא לחפות ולכתוב גט שבוע מה שאין דרך לכתוב יתנו אל לב פי תאנה הוא מבקש ויתברר רמאותו ע"י עדי מסירה או ע"י העדים עצמן יתברר להם מתי כתבוהו דאל"כ מה נשפנה גט זה שיכתוב בו שבוע ואיכא למיקם עליה דמילתא ולא אהני לרמאה ברמיותיה, אלא דפריך איך נפיק שבוע מאין בו זמן, ומשני דלא דמי לאין בו זמן דאהני לשבוע דמיה וכו', וא"כ פינו דלא דמי לאין בו זמן אפי' תימא דלכתחילה פשר תגלה הדבר ע"י העדים עצמם שחתמוהו כי יאמרו מה ראה זה לשנות ולהקפיד על שבוע אלא תאנה הוא מבקש ויפרסמו עת חתימתו, והשתא פריך כתביה ואנחיה בכיסתיה היינו דאי לא סברא דלא מקדים פורענות לנפשיה אין לעדים תמיה על זה שיי"ל שלכך כתב שבוע כדי שיהיה הגט בידו עד זמן שתתפייס ושוב לא יתנו עדים לב על שינוי דאורחא דמילתא הוא, וע"ז משני אקדומי פורענות לא מקדים לנפשיה א"כ ירגישו העדים והסופר אחר שפסמא יגרש מיד למה מקפיד דוקא שיכתבו שבוע ויתברר האמת: וארנוח לן בזה קושיות התוס' בסמוך ד"ה ואנחיה דקשיא להו לענין פירות למה לא יפסיד משעת כתיבה, ולפ"ז לא קשה מידי די"ל דמהדר אקושיא ראשונה שיכתוב שבוע לכתחילה ולא ירגישו בשינוי דיכול להתנצל שייחזיק הגט דאי מפייסה תפייס, ועפ"ז יש לפרש גם איך קושיא גיטין הבאים ממדינת הים מה הועילו חכמים בתקנתו שנדחקו התוס' דלריש לקיש אין קושיא דלמה לא יפסיד משעת כתיבה, ולפמ"ש חוזר הפל על קושיא דשבוע, והוא דנדאי בגיטין הבאים ממדינת הים אם נכתוב שבוע או שנה שפיר דמי טפי דהא לעולם מחזיקין מזמן הגט שמאותו יום נתגרשה א"כ בגיטין הבאים ממדינת הים שפיר דמי לכתוב שנה וכדומה, והבעל ג"כ יש לו להתנצל שאינו רוצה להחזיקה במגורשת מזמן שכתוב בגט, ונ"מ גם לו לענין מעשה ידיה שהרויחה עד כאן וגם שפא זינתה ותפסיד כתובה, משא"כ אם יכתב זמן תחזק מגורשת מן הזמן, או נ"מ לענין מה שנמצא תחת יד האשה בחזקת הבעל, א"כ שפיר יש לבעל אמתלאות לכתוב שבוע או שנה, ובאמת ערום יערום להוציא פירות מימי קדם, ומשני הנהו קלא אית להו ואין לבעל להתנצל לשנות משאר גיטין דידוע שלא תחזק מגורשת מזמן הכתוב בגט וא"כ ממילא אם יצוה לכתוב שבוע או שנה יתנו לב לברר רמאותו שאין צריך לשנות בגט זה, והשתא תו לא תיקשי משום חפוי ופירי דמ"מ שפיר אהני לשבוע דמיה ולשבוע דבתריה אף שאין יום הנתינה מבורר מ"מ עכ"פ יש גבול שלא ימפור הפירות לעולם שפודאי לא נשמה כ"כ השליח, ועמ"ש לקמן והפל נכון וברור: ובהכי ניקח מה שתמהו

התוס' דלעגנן זנות לא אהני קול, ולפ"ז לק"מ דכיון דנכתב פשאר הגט שפיר אהני לשובע דקמיה, דויק היטב: (דף י"ח ע"א) בתוס' ד"ה ואנחיה בכיסתיה כו' בין לעגנן פירות כו' עכ"ל.

עיין מ"ש בסמוך הנלע"ד, ואיפשר לומר בפשיטות דאהא קשיא להו איך תיקנו חכמים שיפסיד הפירות משעת פתיבה שא"כ לעולם לא יוכל למפור הפירות שהרי הלוקח לא יקנה כלל פן יש אתו גט פתוב וחתום ומשני דלא שכיח דלא מקדים: בא"ד ומיהו ההיא דגיטין הבאים כו' דלמה לא יפסיד משעת חתימה לריש לקיש כו' עכ"ל.

נראה ליישב דודאי מה שתיקנו להפסיד הבעל משעת חתימה אע"ג דעדיין אשתו היא לכל מילי לא איכפת לבעל בזה דמסתמא אינו כותב רק כשדעתו ליתן דלא מקדים פנרענות לנפשיה, אבל בגיטין הבאים ממדינת הים שסתמן לתועלת האשה כדאמרין בכמה דוכתי משום עיגונא אקילו בה רבנן א"כ פשיטתיה הבעל ליתן גט מסתמא מתנה שלא יפסיד עד שיבא הגט לידה שהרי עיקר מה שמגרש לתקנת האשה ובע"כ שישתתה הגט ודאי אינו מרנצה להפסיד הפירות קודם נתינה וא"כ טרפא שלא פדין, ועמ"ש לעיל ליישב פירש"י בכמה אנפי דהקושיא לר' יוחנן גם משום פירות ע"ש: בד"ה הנהו פירש בקונטרס כו' תימא כו' יכול לחפות ולומר עכ"ל.

לענ"ד ליישב פירש"י דבלא"ה סברת התוס' שכתבו לעיל דלא אוקמה בחזקת אשת איש מאחר שהיא גרושה, ועיין בפני יהושע דתמה דמ"מ יש לומר השתא איגרשא, ונ"ל דודאי כיון דהגט לפנינו וגירשה כבר אין לומר חזקה גמורה דהשתא איגרשא דהגט תליא ברצון הבעל אם לא תמצא חן בעיניו יגרשה א"כ אין לנו להחזיק הבעל שעכשיו נשתנה הרצון דאיפשר מעיקרא גירשה ורצון מיקרי חזקה עשויה להשתנות לכן לא מהני החזקה, וא"כ הכא ודאי בגיטין הבאים ממדינת הים לא תוכל לומר שנתגרשה מיד שנכתב שהרי רב הדרף המפסיד, אלא ש"ל שהקדים לבא ויש חשש על איזה ימים אחדים ובזו אמרין השתא הוא דאתא השליח ולא ניתן לה מקודם דמה שאתה דן על ביאת השליח.

שפיר ה"ל חזקה גמורה עד השתא בחזקת אשת איש והשתא הוא דאתא השליח, ולק"מ על פירש"י: ועוד נראה דבלא"ה בשליח שבא ממדינת הים וגיטין דאתו שנכתבו בניסן ולא מטו עד תשרי א"כ אם תזנה לא תוכל לומר אחר גירושין אם אינו בכדי שילך השליח ממדינת הים למקום האשה, אלא די"ל עפמ"ש התוס' ביבמות דף קט"ז דחיישינן שמא בגמלא פרחא אזיל והקשו התוס' הא בעדים זוממין לא תלינן בגמלא פרחא ונהרגין, ומירצו דבמכונן לקלקל אשת חבירו אזיל בגמלא פרחא, וכן לאידך תירוץא בטען בגמלא פרחא נאמן, וא"כ י"ל ודאי אע"ג דבא ממרחקים מ"מ תוכל לומר דבגמלא פרחא אזיל והקדים לבא, מיהו השתא דאמרין קלא אית לה למילתא א"כ תו לא תלינן בגמלא פרחא כיון דהקול מורה שעכשיו בא, א"כ כיון דבלא"ה לא תלינן בגמלא פרחא אין תימא אם גם השתא אם תטעון נגד הקול שאזל בגמלא פרחא שלא תהא נאמנת דהא אפי' למיתה לא תלינן לגמלא פרחא, ולק"מ על פירש"י ודו"ק: בא"ד וא"ת ובההוא למה תיקנו זמן עכ"ל.

נראה ליישב לפירש"י דבעינן לאתויי ראיה אימת אתא גיטא לינה, וא"כ י"ל דכיון דהיינו לעגנן פירות שלא תפסיד הפירות א"כ י"ל לפי מאי דאיתא בעירובין דף ל"ב דבדרבנן אמרין חזקה שליח עושה שליחותו א"כ י"ל אם הוא זמן שכתב הנה שהות לשליח לילך בדרף ולהגיע הגט ליד האשה אמרין חזקה שליח עושה שליחותו דהא פירות שתיקנו לבעל הוא מדרבנן ובדרבנן אמרין לכ"ע שליח עושה שליחותו וכדאמרין התם דהרחוקים מותרים מחצות ולהלן שאין ב"ד

מתעצלין בו, ומפרש התם דשליח כולי יומא דשליח מתעצל יותר עכ"פ אם הוא שעות כדי שיבא ויגיע הגט ליד אשה א"צ ראיה פלל דחזקה שליח עושה שליחותו וטרפה הפירות מזמן שאנו מחזיקין שפבר עשה שליחותו וא"כ אהני הזמן דגט טובא שא"צ ראיה אם מכר הפירות בזמן שהיה ראוי שפבר הגיע הגט לידה וזה חושבין מזמן.

שנכתב בגט, ולק"מ ודו"ק: מיהו לפי פירוש התוס' דאם יש לבעל פירות עד שעת נתינה א"צ זמן דתוכל להביא עדים בזמן שהגט בא לידה א"כ שפיר הקשו שאין תועלת בזמן, מיהו י"ל גם לדברי התוס' דנדאי אילו לא היה צריך לתקן זמן פלל פבר היה ידוע ומנהג מפורסם שתיחד האשה עדים או להביא גיטה לב"ד תיכף בזמן שנמסר לידה, אבל עכשיו שרוב גיטין אין מביאין עדים שא"צ ראיה לדברי התוס' א"כ גם בגט הנשלח לא מסקא דעתה להביא גיטה לב"ד ובגט הנשלח עכ"פ תרויח הפירות מיום שנחשןב שמסתמא שליח עושה שליחותו ודו"ק: ובהכי יש ליישב עיקר קושניית התוס' למה תיקנו זמן בגט בזמן הזה, ולפ"ז ניחא דכינון שהורגלו בזמן נשאר ממילא תקנת הזמן כמקדמ, שפינון שפבר יצאו מן ההרגל להעמיד עדים, א"כ תפסיד האשה הפירות שלא פדת שלא ידעה להעמיד עדים מאחר שאחר שתיקנו זמן לא היו צריכים עוד לקח, ובה מיושב הסתיירה דבירושלמי אמר ר' יוחנן גופי' משום אכילת פירות ומכאן הביא בעל העיטור ראיה דאיפוד קמיינתא, ולמ"ש לק"מ דהא דר' יוחנן היינו בזמן הזה לכ"ע משום פירות שנתדע שעת נתינה, ולק"מ ודו"ק: ובה יש לדחות ג"כ ראית בעל העיטור דלקמן דף כ"ו מפרש עולא טעמא דגט ארוסה משום תקנת וליד ואי ס"ל כר' יוחנן י"ל משום בת אחותו, ולפ"ז לק"מ דנדאי מעיקרא דאמר הניחא למ"ד משום בת אחותו צריך לפרש דהמשנה נשנית בזמן המקדש דשייך בת אחותו בארוסה, אבל עולא אמר לפי האמת גם בזמן הזה צריך זמן משום פירות וא"כ אכתי בארוסה לא היה צריך זמן, לכו חידוש עולא משום תקנת וליד לתרץ מעשים בכל יום דכותבין גם בארוסה זמן בגט, ואין מקום לראית העיטור פלל, והכל נכון, ועיין בסמוך: בא"ד שישפה על בניה שהם ממזרים עכ"ל.

בפני יהושע הקשה אפי' זינתה פשהיא אשת איש מ"מ הולד פשר דתולין ברוב בעילות מן הבעל והאריה, ועיין ברא"ש מבואר מדבריו דאינו רוצה שיהיה קול על הולד שילדה ממנו שהוא ממזר, משמע דאדרבה משום הכי קפיד טפי דאנו תלינו ליה בבעל ויש קול ממזר עליו, ואין מקום לדבריו, אלא דקשה גם בזה תיקשי בארוסה בזמן הזה תיקשי נמי לר' יוחנן דס"ל משום בת אחותו, וצ"ל כמ"ש לעיל דבס"ד קאמר למ"ד משום בת אחותו ניחא בזמן המקדש, ובאמת לא פסיק ותני בזמן הזה, ולפי האמת בעינו טעמא דתקנת וליד, ונדחה גם בזה ראית העיטור: גם בלא"ה נ"ל דלא קשיא פלל מעולא אדר' יוחנן דנדאי עולא קים ליה דלא פליגי ר' יוחנן וריש לקיש רק בנשואה אבל בארוסה לכ"ע סגי לתקן משום תקנת וליד וקמ"ל דטעמא דתקנת וליד איתא, וא"כ ע"כ ר' יוחנן ס"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה, משא"כ אי ליתא לטעמא דתקנת וליד, א"כ לא הנה מוכח דס"ל לר' יוחנן דיש לבעל פירות עד שעת נתינה די"ל דס"ל כריש לקיש רק צריך טעמא דבת אחותו משום ארוסה, וכעת השמיענו עולא פזאת דבארוסה לכ"ע טעם מספיק משום תקנת וליד, א"כ ע"כ עיקר טעמא דר' יוחנן משום דס"ל יש לבעל פירות עד שעת נתינה ולא משום דלא שייך טעמא דבת אחותו בארוסה, ולק"מ ואין שום ראיה ודו"ק: בגמרא איתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת פתיבה, לכאורה קשה לעיל לימא דתיקנו זמן בגיטין דנדע הבחנת השלשה חדשים מזמן הפתיבה.

וראייתי בתשובת פנים מאירות ח"א סימן מ"ג שמקשין העולם פן, ונדחק לתרץ דהקושיא היא מגיטין שנותנין באותו יום, והוא דחוק דמ"מ לעולם צריה לכתוב הזמן דאם לא יכתוב הזמן אפ"ש שישתתה אצלו, גם בני מוהר"ר אהרן הקשה על זה דא"כ מאי פריה מגיטין הבאים ממדינת הים, מה הועילו חכמים בתקנתן הא לגיטין הבאים ממדינת הים יש לומר דנ"מ למנות משעת פתיבה, מיהו עיקר הקושיא אינה פלוג דהא דמונין משעת פתיבה היינו משום שאחר שנתתם הגט אסור להתניח עמה ואם נתניח עמה הוי גט ישן שאין מגרשין בו פדאיתא לקמן דף ע"ט ע"ב טעמא דגט ישן משום שפ"א יאמרו גיטה קודם לבנה א"כ מה"ט גופיה שאסור להתניח עמה מונין משעת פתיבה, משא"כ אילו לא היה זמן בגט לא היה אסור להתניח עמה, וא"כ פשיטא שאין למנות משעת פתיבה ושיתקנו זמן פדי שיהיה אסור ביחוד וכדי למנות משעת פתיבה לאו מילתא הוא ופשוט ועמ"ש לקמן: בפרש"י ד"ה ב' נשים כו' ומסר שני גיטין כו' אלא שזה קדם לזה פתיבתו חודש עכ"ל.

צ"ע דאיהו ימסור גט מוקדם, וצ"ל דרש"י ס"ל גט מוקדם פ"ש משום דקלא אית ליה ודוקא נכתב ביום ונתתם בלילה פסול שאין לעדים לחותמו שפ"א ימסרו בציונה, אבל אנו לא פסלינו אם נתתם בזמנו כדפרישית לעיל, ולדעת הפוסקים דמוקדם פסול רק ע"י שליח צריה לפרש בגמרא דשתי נשים בחצר היינו פשוטן הגט ע"י שליח, וכן לדעת הר"ן דאין מוקדם פ"ש רק במקום עיגון יש לפרש גם כן שפירש לים, ואפ"ש שכן דעת רש"י דבמקום עיגון דוקא מלשרינן וכמ"ש הר"ן, לכן פירש גם כן שפירש לים: בגמרא יאמרו שתי נשים בחצר א'.

והקשה בפני יהושע גם לרב תיקשי בגט מאוחר שאינה מתגרשת עד זמן שכתוב בגט א"כ זו שניתן לה גט שאינו מאוחר ממנת שלשה חדשים ולזו שיש לה המאוחר צריכה להמתין ג' חדשים אחר זמן שבמאוחר, וכתב דמ"מ משעת נתינה נחשוב השלשה חדשים, וקשה לפ"ז תיקשי לפי האמת לשמואל דס"ל משעת פתיבה א"כ מסתמא גם במאוחר נחשוב משעת פתיבה וא"כ זו שנותנין לה גט מאוחר מותרת לינשא מייד שיגיע זמנו אע"פ שעדיין אינו שלשה חדשים ולזו שנכתב הגט בזמנו צריכה להמתין ג"ח מזמן הכתוב בגט ולא שיהי התירוץ זמן גיטה מוכיח עליה פ"ו דהגט מאוחר, לכן נלענ"ד איפכא ודאי במאוחר לכ"ע משעת נתינה מנינו, דבשלמא בגט דעלמא חשבינו משעת פתיבה דשוב אסור להתניח עמה שלא יהיה גט ישן כמו שפירש"י כן דאינו מגרש בגט ישן שלא יאמרו גיטה קודם לבנה וא"כ בגט מאוחר לא שיהי הך חששא א"כ מותר להתניח עמה וא"כ לא שיהי להקשות דפשיטא לזו שמתניח עמה אין למנות שלשה חדשים רק מיום הנתינה דביחוד מילתא ולא קשיא לן רק שתי נשים מבית א' שפ"ר הוזהר מיחוד מזמן שנכתב בגט וא"כ אין שיהי לחלק ביניהם, אבל במאוחר לא קשיא פ"ל דבמאוחר פ"ו שאינה מתגרשת בו עד זמנו מותר להתניח עמה וממילא מנינו מיום הנתינה שנפרדת ממנו, וכן למאי דשני זו זמן גיטה מוכיח עליה היינו שזו אסורה ביחוד מזמן גיטה וזו זמן גיטה מוכיח עליה וממילא גם במאוחר פ"ו דאין זמן בגט לא מיקרי זמן גיטה במאוחר ואינה אסורה ביחוד, ולפ"ז אפ"ש דלרב במאוחר אפי' נתן לה הגט פ"ו שעדיין אינו חל עד שמגיע זמנו לא הויא גרושה פ"ל ואפי' נתן לה הגט אינו פלוג עד שיגיע הזמן לסברת התוס' וצריה להמתין משעת הגעת זמן פ"ו דמותר עדיין ביחוד לא הויא גרושה פ"ל ודו"ק: בפירש"י ד"ה גט ישן כו' שפ"א תתעבר ותלד בין פתיבתו לנתינתו עכ"ל.

הא נדאי בשלשה חדשים לא ילדה אלא דגט ישן פסול אפי' ליכא שיעור דתלד משום לא פלוג ודו"ק: בתוס' ד"ה המשליש פי' בקונטרס והוא הלך לדרכו ובחנם פירש פן עכ"ל. לכאורה י"ל פוננת רש"י דלהכי פירש שהלך לדרכו דבהיה בעיר חזישינו שמה פייס פדלקמן דף ע"ו ע"ב בהולך ובא, משא"כ בהלך לדרכו להך לישנא דהא לא אתא לא חזישינו שפייס, אבל בהיה בעיר חזישינו שמה פייס וצריך נאמנות וזה לא נזכר בפרייטא, מיהו לקמן דף כ"ט משמע דחזישינו שמה פייס אפי' לא היה בעיר, מיהו איפשר דאיירי בארוסה דלא חזישינו שמה פייס: ועפ"ז איפשר ליישב פסק הרי"ף שפסק משעת פתיבה, ותמה עליו הרא"ש הא קיי"ל פ"ב באיסורי, ולפ"ז איפשר דמשנא ליה לוקמא הך פרייטא דמשעת פתיבה בארוסה דבלא"ה לא צריכה להמתין ג"ח רק משום גזירה וא"כ אין להחמיר יותר רק משעת פתיבה, והך דלעיל איירי בנשואה, אלא נדאי קים לן הלכתא כשמואל אפי' בנשואה לכן לא מהדר הש"ס לאוקמא בארוסה דוקא דקים לן אפי' בנשואה אין להחמיר, מיהו איפשר דלישנא דלגט ישן לא חזישינו משמע דאיירי בנשואה, ועיין בתוס' לקמן ע"ב: ועיין פרי"ף שבהיא איפא מ"ד דקיי"ל פריש לקיש לעיל פ"ו דכאן מונין משעת פתיבה, ודחה הרי"ף דהכא לענין ג"ח פ"ו שלאנתניח עד עמה מונין משעת פתיבה, אבל לענין פירות פרוקונה תליא וקיי"ל דלא פקע פרוקונה עד שעת נתינה, ולכאורה תמוהים דברי האיפא מ"ד, ונראה דהכי דייק דמשנא ליה איך יתן גט מוקדם הא נכתב ביום ונחתם בלילה פסול א"כ איך משפחת הפלוגתא בהקדים פתיבה לנתינה, אלא נדאי הטעם משום פירות ולכן לא מיפסל מוקדם דהא מדינא מפסיד הפירות משעת חתימת הגט ודוקא הקדים פתיבה לחתימה ה"ל מוקדם, אבל אי קיי"ל כר' יוחנן תיקשי איך רשאי ליתן מוקדם הא תטרון הפירות שלא פדין ודחיקא ליה לאוקמא ע"י שליח אלא נדאי קיי"ל כר"ל, וכן לשון רב פפא ור"ה עבדי משעת פתיבה משמע שהוא דבר ההונה ולא בגט ע"י שליח דוקא לכן משמע דסוגיין פריש לקיש: ובמ"ש הרי"ף דלא פקע פרוקונה עד שעת נתינה, הקשה עליו הר"ן מנ"ל דילמא פי היכי דמפסיד פירות משעת פתיבה פטור נמי מפרקונה, ולענ"ד נראה דס"ל להרי"ף בפשיטות דאל"כ פקע תקנת פרוקונה לגמרי דמיד שיוודע לו שנישבת יכתוב לה גט ויחתום בו עדים ולא איפשר לה להעמיד עדים בכינון על יום שנישבת וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתו, בפרט לפמ"ש לעיל בטעמא דמילתא שמפסיד הפירות משעת פתיבה שלא יכין לו גט ותהא קלה בעיניו להוציאה א"כ נדאי לא מיסתבר לאפקועי זכות שלה קודם גירושין והוא נכון: בד"ה מאימתי הא דאמר כו' קשה לר"י כו' מידי דהוי אשכר שכיר כו' עכ"ל.

לכאורה לרב לא קשיא די"ל בשכר שכיר סגי בזקף במלנה וכתובה בעינן פגמה וזקפה, וצ"ל הקושא לשמואל, וי"ל גם לשמואל פגמה לחוד נ"מ דאיפשר דבשכר שכיר בעינן זקפה ופגמה לא מצינו בשכר שכיר וכן בהקפת חנות, ואיפשר דמשמע להתוס' מדאמר פגמה אעפ"י שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה, משא"כ פגמה עדיף מזקפה דהוי לא זו אף זו, מיהו לא ראיתי בפוסקים בהקפת חנות ושכר שכיר דמהני פגם וצ"ע: בגמרא אונס וקנס ופיתוי.

פירש"י ותוס' קנס דמוציא שם רע, וצ"ע דמוציא שם רע הוי העמדה בדין שהרי הב"ד עונשין אותו אם הוזמו עזיו והעמדה בדין הוי במלנה, ובגמרא איפשר קנס פלגא גיזקא או שלשים של עבד אבל מוציא שם רע חיוביה הוא בב"ד, ואיפשר דהעמדה בדין היינו תביעה בדין ובמוציא ש"ר כ"ז שלא תבעו לא מיקרי זקיפה וצ"ע: בפירש"י ד"ה מאימתי נזקפין פלומר מאימת הניא בזקיפה וכו' נראה מפירש"י דנדאי זקפן במלנה אפילו לא העמידו בדין נמי הוי זקיפה, ובח"מ

סימן ס"ז לא משמע לכאורה פן, גם בהקפת חנות לא מצינו העמדה בדין משמע כפירש"י וצ"ע: שם ד"ה אף פתובה משעת פתיכה דנכנסה לחנופה דקירוב חתנות הוא כו' עכ"ל.

משמע דהשיעבוד חל משעת חנופה, וקשה דמשמע דקולא הוא שמקילין שנכתבין ביום ונחתמין בלילה, ואם רוצה לכתוב זמן של לילה שפיר דמי, וקשה פיון דמשעת חנופה נשתעבד א"כ ה"ל מאוחר ואם אין כתוב בו דאקני יפסל דטרירי מנכסים שקנה אח"כ, וכן בכל מעשה ב"ד בפסק דין יהיה צריך דוקא לכתוב זמן של גמר הפסק שאז נשתעבדו נכסיו, ומזה נראה דמ"מ משעת פתיכה יחול השיעבוד שפן דעת המתחייבין שיחול השיעבוד משעת פתיכת השטר, וכן במאוחר מפסיד המלנה ועד דמטא זימנא לא טרירי פדאיתא בב"ק דף ע"ז, וא"כ י"ל לעולם דעתו שיחול החיוב מזמן השטר, ובה ניקח דעת הרמב"ם בפכ"ג ממלנה שפסק דשטרי חוב המאוחרין פשרים, ותמה עליו ה"ה דהא הרמב"ם ס"ל דאקני לאו ט"ס הוא וא"כ ה"ל לחלק בין אם כתוב בו דאקני דהא בגמרא פשיט מאוחרין דאקני משתעבד, ולפמ"ש א"ש טובא דנדאי דעת הלנה שישתעבד מזמן שיכתבו העדים דהא לא מפסיד ע"י זה שהרי נתאחר שיעבודו של מלנה ולא טרירי עד דמטא זימנא, אלא דמכל מקום פשיט בב"ב אי דאקני לא משתעבד לא מהני דעת הלנה שאפי' שיעבדו בפירוש שישתעבד מה שיקנה אחר ההלנואה לא מהני דהא לא מצי משתעבד למלנה נכסים שיקנה אח"כ, משא"כ אי דאקני משתעבד בשיעבדו בפירוש א"כ ממילא במצוה לכתוב שטר דעתו שיחול השיעבוד מזמן השטר שיכתבו העדים וא"צ לפרש דאקני דכי היכי דדעת המלנה שלא יחול שיעבודו רק מזמן השטר ממילא גם דעת הלנה פן וא"כ ה"ל כאילו פירש שיחול השיעבוד מזמן פתיכת העדים, ולהכי תנו סתם דמאוחרין פשרים ודברי הרמב"ם נכונים, וכן משמע הסוגיא דיכול לכתוב גם זמן הלילה ולא דוקא זמן שנגמר הפסק דין, והיינו שמשמתמא דעתו פה שישתעבד מזמן שיכתבו העדים ודברי הרמב"ם ברורים, ובב"ב דמיייתי לה הש"ס למיפשט משטרי חוב מאוחרין דאקני משתעבד י"ל דאי דאקני לא משתעבד לא מהני דעתו אמאי שיקנה, אבל לפי האמת דאקני משועבד בשיעבדו בפירוש ה"א הוי כאילו פירש: (פיסקא) ר"ש מכשיר אמר רבא מ"ט דר"ש קסבר פיון שנתן עיניו לגרשה כו'.

כבר כתבתי לעיל דקשה לר' יוחנן מנ"ל דת"ק פליג בהא דילמא לא פליגי רק דר"ש לא חייש לבת אחותו, ויש ליישב עוד דס"ל לר' יוחנן בנכתב ביום אין לפוסלו משום בת אחותו דאדמי לשובע דקמיה ונכתב ביום אינו פסול רק משום פירות גם לר' יוחנן, וא"כ מוכח שפיר דפליג נמי לעגנן פירות ולא ס"ל כר"ש דמשנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות, והא דפריה לעיל מגיטין הבאים ממדינת הים היינו דיש חששא דפירות וה"ל מוקדם ותטרוף שלא פדין, דלהא לא שייך לתרץ אהני לשובע דבתריה דמ"מ תטרוף שלא פדין, והא דאמר לעיל אליבא דרבי שמעון לא קאמינא היינו בס"ד דלא ידע הא דמהני לשובע דקמיה, ולפי האמת י"ל גם ר"ש ס"ל חשש בת אחותו רק היכא דאדמי לזמן דקמיה לא פסלינן ליה רק משום פירות, והשתא י"ל דפליגי בפירות לחוד דלת"ק יש לבעל פירות עד שעת נתינה, ולר"ש מפסיד משעת פתיכה: מיהו נ"ל יותר דלפי האמת שפיר מצי ר"ש סבר משום בת אחותו הוא עיקר תקנת זמן, אלא דמ"מ לא מסתבר לפסול נכתב ביום להפסיד האשה שהרי אילו היה פשר היו הפירות שלה משנתן עיניו לגרשה ואי פסלינן ליה ישארו הפירות לבעל ולא מסתבר דמשום פרוצות יפסידו הצנועות ולמה תפסיד הכשירה הפירות בשביל שפעמים מיתרמי בת אחותו לכן לא גזרו לפסול הגט משום שהוא מוקדם להפסיד לה הפירות אחר שקבר נתן עיניו לגרשה, וא"כ י"ל לת"ק שפיר פסלינן ליה דסבירא ליה דמפסדת רק משעת נתינה וא"כ אין הפסד לאשה ושפיר יש לפוסלו ויכתוב גט

אחר, והא דאמר לעיל אליבא דר"ש לא קאמינא היינו דר"ש דס"ל פיון שנתן עיניו לגרשה אין לבעל פירות לא קאמינא להפסיד לה הפירות משום חששא דבת אחותו, והשתא ממילא עיקר פלוגתיהו רק בפירות דלכ"ע לא הוה מפסדינו לה משום חששא דבת אחותו, ובכהי נחא לקמן דף כ"ו דקאמר בשלמא למ"ד משום בת אחותו, והשתא קשה הא לר"ש תיקשי ל"ל זמן בארוסה, ולפ"ז נחא דר"ש שפיר אית ליה חששא דבת אחותו לעגנו עיקר תקנת הזמן, והוא נכון: (ע"ב) בתוס' ד"ה חיישינן כו' וכן פי אומר לעשרה חתומו כו' עכ"ל.

ר"ל בדריב"ל לקמן דפריד מריש לקיש שלא הכשיר מפאן ועד עשרה ימים אלמא אפי' חתמו חיישינן שפייס, מיהו קשה הך דבסמוך דאמר ריש לקיש שפולם משום עדים מאי נ"מ הא אי אפי' משום תנאי מ"מ חיישינן שפייס לריש לקיש, וי"ל דאי הוה משום תנאי כפר נגמר הגט ולא הוה חיישינן שפייס, והא דלא קאמר נ"מ דמשום עדים חיישינן שפייס היינו משום דלר' יוחנן אפי' לא נגמר לא חיישינן שפייס, לא שייך נ"מ בין ר' יוחנן לריש לקיש פיון דלר' יוחנן אפי' אי הוה משום עדים לא הוה חיישינן שפייס, מיהו צ"ע לר' יוחנן למה לא נחוש לפיוס פאן משום דקלא אית ליה, ולקמן גבי אי לא אתינא, וכן בפרק מי שאתחזו פריד דניחוש שפייס, מיהו בהך דהכא י"ל פיון שלא הטיל שום תנאי לא חיישינן שפייס, מיהו לקמן קשה פיון דשנים משום עדים וכולן משום תנאי נחוש שפייס, וצ"ל דדוקא תנאי שהוא בהמשך זמן חיישינן שפייס, אבל בהך דאיפשר שיתקיים מיד לא חיישינן לר' יוחנן שפייס, ועיין בספרי גט מקושר דף ע' באריכות גדול ביאור השיטות בזה באריכות ותמצא נחת, את כל ונוכחת.

בד"ה שפייס פי' בקונטרס כו', כפר בברתי שיטת רש"י בספרי גט מקושר, עיין שם: בא"ד ואור"ת דשפייס דהכא כו' שפייס וביטל שליחותם עכ"ל. הרשב"א בחידושו פתב על זה שתיקצו הקשה בקשה ממנו דאיך רמיזא בכאן דמייירי ע"י שליח, ועמ"ש בספרי גט מקושר, ויש ליישב עוד, והוא דר"ש אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים, ויש להבין דהא מ"מ חיישינן לאיחלופי וא"כ ראוי לחוש גם במקדמים לאיחלופי כדחיישינן בכמה דוכתי לעיל דף י"ו ע"ב ובסוגיין גופא בחתם קרוב בתחלה, אלא נראה דלעגנו מוקדם לא שייך לגזור בגיטין אטו שטרות דגיטין הבאים ממדינת הים ע"כ מוקדמין הם ולא סגי בלא הכי פיון דבבא ממדינת הים פשר גם פאן פשר, והשתא פיון דבגט ע"י שליח אי אפשר להכשיר במקדמים בין כתיבה לנתינה היכא דשייך חששא דפיוס א"כ ממילא אין להכשיר אפי' נותנו בעצמו: בגמרא ור' יוחנן אומר אפי' מפאן ועד עשרה ימים.

בספר פני יהושע דחק למצוא נ"מ לרוב פוסקים דלא קיי"ל כר"ש א"כ מאי נ"מ בהך פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש אי חיישינן שפייס, ובאמת נראה בפשוט לפמ"ש לעיל דבהך דאמר לעשרה גופיה שייך שפייס וכמ"ש התוס' לעיל כדפריד לקמן מדריש לקיש הא אומר מפאן ועד עשרה ימים לא והינו משום שפייס, א"כ י"ל גם לר' יוחנן דס"ל משום תנאי מ"מ באמר בפירוש משום עדים יש לחוש לפיוס דבאמר בפירוש ר' יוחנן מודה לריש לקיש דכולן משום עדים, כמ"ש באה"ע סימן ק"ך סעיף יו"ד וא"כ יש לחוש לפיוס לריש לקיש, ולר' יוחנן לא חיישינן לפיוס, מיהו אין זה מספיק דהא פסול משום מוקדם וי"ל אי פשר ע"י שליח אין לחוש למוקדם לכמה פוסקים א"כ נ"מ ע"י שליח, ולהפוסקים דמוקדם ע"י שליח נמי פסול, איפשר לומר דגם אם נימא משום תנאי מ"מ שייך פיוס שאפתי לא נגמר הגט ושייך פיוס לריש לקיש, והא דקאמר לריש לקיש משום עדים משמע דמשום תנאי הוי פשר י"ל דאיירי בנתן לה נאמנות

דחשש פיוס ליכא נחששא דמשום עדים איכא וניחא הפל ודו"ק: שם היכי דמי אי דלא אמר פולקם.

כתוב בספר פני יהושע מכאן יש לדקדק על מה שאמר הש"ך בח"מ סי' ל"ו ס"ק ט"ו דאפ"י היכא דאמר לחבורת אנשים שחתמו שנים מהם ונמצא ביניהם קרוב או פסול נתבטל כל העדות, א"כ גם כאן יתבטל כל העדות אפ"י לא אמר פולקם ע"ש, ואני לא ראיתי בש"ך שיאמר על ציווי לחתום, ולפענ"ד לא שייך הך דינא שנתלקו הש"ך עם הסמ"ע וכן הדין שצריך להוציא הקרובים אלא אם הזמין עדים לראיית מעשה כגון לראות איזה קנן או הלואה דמשעת ראיה מיד ה"ל עדים ופוסלין הקרובים, והא גופיה חידושא הוא שיוכל לסלקן בכרירתו מתורת עדים דמ"מ העדות על פי הראיה ונהרי גם הקרובים ראו גם הם כמו הפשרים ובמה יובדלו הפשרים מן הפסולים אטו בדידיה תליא מילתא, אבל בדבר שמצוה לחתום כרצונו אין כאן עדות כלל רק שמצוה לחתום ומסתמא דעתו אכשרים, ועיקר העדות היא החתימה עצמה וכל זמן שלא חתמו לא פלוג הוא ואינו מזיק הצירוף כלל רק אם נצטרפו לחתום וחתמו דאז עיקר קיום העדות, וכן באמר פולקם לר' יוחנן שנתפגין שהפשרים יהיו לשם עדים והפסול משום תנאי אין כאן צירוף כלל דמסתמא דעתו שהפסולים לא יחתמו בשביל עדים ואין רשות בידם לחתום בלא ציווי הבעל דין ומה שחותרמין בלא ציווי אינו צירוף כלל שהרי בידו להחתיים איזה עדים שירצה, וכיון דנתפגין מסתמא לשום תנאי חתימתן לענין עדות לאו פלוג שאין יכולין לחתום בלא ציווי המצוה וכל שלא פרטן לשום עדים אין יכולים לחתום משום עדים, לכן לא נצטרפו כלל אם לא שצויה לכולם לחתום משום עדים, אבל ראיית העדים דלא תליא ברצון הבע"ד דמה שרואה הוא עד עליו ממילא א"כ שפיר י"ל דאם הזמינם בערבוביא כל שלא הוציאן מן הכלל בפירוש לא נפקי מתורת עדים, דאפילו הוציאן בפירוש אין טעם ברור לסלקן והבו דלא לוסקי עלי, ואפ"י אם נימא בשטר שצויה לחתום סתם וחתמו פשרים ופסולים שהפסולים מבטלין י"ל היינו דוקא בשטר שהוא לראיה על חוב או על מכירת שדה י"ל שמ"מ פולקם עדים, אבל בגט אשה שאין פונות ציווי החתימה לראיה רק להכשירו של גט והגט תלוי ברצון הבעל מי שבידר לו לעדי חתימה שעל ידיהן יהיה גט פורת, אין פונותו כלל על הראיה רק על הכשירו של גט שצריך עדים ועל זה הוא שמצוה לעדים שרוצה שעל ידם יוכשר הגט לכריתות בינו ובינה, ושורת הדין שצריך עדים על הגט, מ"מ אותן שאינו רוצה לעדים רק לתנאי אינם עושים הכריתות כלל ולא נצטרפו אלו עם אלו כלל שהרי אין פח בידם לעשות פח הפורת בגט כיון שלא צויה להם הבעל על פכה, ואם לא נתפגין להם לעדים אין פח הכריתות רק ע"י אותן שהם משום עדים ואמרין שלא נתן פח הכריתות רק לשנים משום עדים והשאר משום תנאי, נמצא שאין הגט פורת בכח חתימת הפסולים, אבל בממון שעיקר השטר לראיה הרי גם הפסולים יכולין להעיד על הראיה שנתחייב לזה ע"י השטר כמו הפשרים, לכן נצטרפו ממילא וצריך הבדל גמור, והדברים ברורים היטב ויתבאר עוד בס"ד: בפירוש"י ד"ה ועד עשרה ימים וקודם שנתנו לה חתמו פולקם עכ"ל.

ויש לתמוה לפ"ז אפ"י לר' יוחנן דאמר משום תנאי נמי ה"ל מוקדם מחמת שנתאחר בין פתיכה לנתינה, בשלמא לריש לקיש י"ל שפיר נ"מ דכיון דכולם משום עדים לא מפסיד הבעל הפירות עד שיגמרו לחתום, וא"כ פשינתן לה הגט יסברו שנגמרה החתימה בזמן הכתוב בגט וטרפא פירות שלא כדיון, משא"כ אי הוי משום תנאי מדינא הפסיד משעת חתימת השני עדים, אבל לר' יוחנן דס"ל יש לבעל פירות עד שעת נתינה א"כ ליכא נ"מ בין משום זנות בין משום פירות, דהא מ"מ ניתן לידה אחר עשרה ימים וכמו שיש לחוש לזנות כשהם פולקם משום עדים האי חששא

שְׁיִיכָא אֶפִּילוּ מְשׁוּם תְּנַאי שְׁהָרִי סוּף סוּף לֹא נִיתֵן לָהּ עַד עֲשָׂרָה יָמִים, וּבְאַמַּת אֵיפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּפִשְׁטוּת דְּמְשׁוּם תְּנַאי הָיוּ יְכוּלִין לְחַתּוּם אַחַר שְׁנַתְנוּ לָהּ וּמִיָּרִי שְׁנַתְנוּ לָהּ מִיָּד אַחַר שְׁנַחְתְּמוּ הַשָּׁנִים, וּמ"מ מְשׁוּם עֵדִים ה"ל מְוַקְדָּם דְּעֵדֵינָן לֹא נִתְגַּרְשָׁה וְשְׁיִיכִי כּוּלְהוּ חֲשָׁשִׁי בֵּין לַעֲנֵן פִּירוּת בֵּין לַעֲנֵן זְנוּת, מִשָּׂא"כ אֵי מְשׁוּם תְּנַאי כִּי חֲתָמוּ ה"ל מְגַרְשָׁת לְמַפְרַע אַע"פ שְׁחַתְּמוּ אַחַר הַנְּתִיבָה, וּכ"כ הָר"ן בְּהַדְיָא לְעֵיל דָּף י' בְּסוּגְיָא דְּעַד פּוּתִי לְפִירֵשׁ"י אִפִּי חֲתָמוּ לְאַחַר שְׁנִשְׂאֵת הָיוּ קִיּוּם הַתְּנַאי כְּמוֹ בְּכָל תְּנָאִים, וְתִימָא לִפ"ז לְמָה דְּיִיָּק רִש"י לְפָרֵשׁ שְׁחַתְּמוּ קוּדָם שְׁנַתְנוּ לָהּ, וְתוּ קִשְׂיָא לְדַבְרֵי הָר"ן אֲמַאי לֹא קָאָמַר נ"מ בְּפִשְׁטוּת אֵי מְשׁוּם עֵדִים צְרִיכִים לְחַתּוּם קוּדָם נְתִיבָה וּמְשׁוּם תְּנַאי יְכוּלִין לְחַתּוּם גַּם לְאַחַר הַנְּתִיבָה וְאִפִּי אַחַר שְׁנִשְׂאֵת כְּמוֹ בְּכָל תְּנָאִים, וּבְאַמַּת אֵין דַּבְרֵי הָר"ן מְוַכְרְחִים דִּי"ל אֶפִּילוּ מְשׁוּם תְּנַאי קָפִיד שְׁיִחַתְּמוּ קוּדָם שְׁיִנְתֵן הַגֵּט לִיד הָאִשָּׁה כְּדִי שְׁיִהְיֶה לָהּ הַבְּיּוּשׁ בְּשַׁעַת נְתִיבַת הַגֵּט בְּחַתּוּמֵי הַרְבֵּה דְּנֻדָּי לֹא לְחַנּוּם דְּיִיָּק רִש"י קוּדָם שְׁנַתְנוּ, אֲלֵא דַקְשָׁה לְפִירֵשׁ"י דָּאָם נִתְאַחַר הַנְּתִיבָה ה"ל מְוַקְדָּם בֵּין כְּף וּבֵין כְּף וְשְׁיִיכָא חֲשָׁשָׁא דְּבַת אַחוּתוֹ וּפִירֵי לְר' יוֹחָנָן, אֲבָל לְדַבְרֵי הָר"ן נִיחָא דִּי"ל דָּאֵי מְשׁוּם תְּנַאי סָגִי שְׁיִחַתְּמוּ אַחַר נְתִיבָה וּמִיָּרִי בְּנַתְנוּ לָהּ אַחַר חֲתִימַת הַשָּׁנִים, דְּלִמ"ד מְשׁוּם עֵדִים ה"ל מְוַקְדָּם מִשָּׂא"כ לִמ"ד מְשׁוּם תְּנַאי הָיוּ מְגַרְשָׁת לְמַפְרַע שְׁכֵן הוּא הַתְּנַאי שְׁלֵא יְהִיָּה גֵט עַד שְׁיִחַתְּמוּ כְּוָלָם וְאִם תְּקִיָּים הַתְּנַאי הָיוּ גֵט מְשָׁבָא לִידָה אֲף שְׁעֵדֵינָן לֹא חֲתָמוּ כְּוָלָם דְּהָיוּ כְּתַנְאֵי מְעַכְשָׁיו, וְכֵן מְשַׁמַּע מְלִשׁוֹן הָר"ן דְּמַדְמִי לָהּ לְעַל מְנַת דְּהָיוּ כְּמוֹ מְעַכְשָׁיו, לְכֵן לֹא יַדְעָתִי אִיךָ פְּשִׁטָּא לִיָּה לְחַמ"ח וּב"ש בְּסִי' ק"ד דְּכּוּלְכֶם הָיוּ כְּתַנְאֵי אִם שְׂאִינָה מְתַגַּרְשָׁת עַד קִיּוּם הַתְּנַאי דְּפִשְׁט דַּבְרֵי הָר"ן וְהַרְמַב"ן מְשַׁמַּע דְּהָיוּ כְּשִׂאָר תְּנָאִים דְּמַקְיָימָא וְאֲזֵלָא מְנַפְשָׁיָה בְּפִרְט דְּאִיכָּא לְמִימַר זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטַר מוֹכִיחַ עָלָיו דְּמַזְמֵן הַכְּתוּב בְּגֵט מְגַרְשָׁה, וְגַם תְּמוּהָ לְפִי דְּבַרְיָהֶם אִיךָ אָמַר הֵכָּא דְּחַתּוּם תְּרִי מִיְּנִיָּהּ בְּיוֹמֶיהָ וְאִינְךָ מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים לִמ"ד מְשׁוּם תְּנַאי כְּשִׂאָר וְלִמ"ד מְשׁוּם עֵדִים פְּסוּל, וּפִירֵשׁ"י דֵּה"ל מְוַקְדָּם וְאִי הָיוּ כְּתַנְאֵי א"כ כִּיּוֹן שְׁחַתְּמוּ מִכָּאן עַד עֲשָׂרָה יָמִים אֶפִּילוּ מְשׁוּם תְּנַאי לֹא הִתְחִילוּ הַגִּירוּשִׁין עַד לְאַחַר עֲשָׂרָה יָמִים כְּמוֹ לִמ"ד מְשׁוּם עֵדִים, וּמַאי נ"מ אֵי מְשׁוּם עֵדִים אֵי מְשׁוּם תְּנַאי הָא אֲפִתִי לֹא הִתְחִיל הַגֵּט עַד שְׁיִחַתְּמוּ כְּוָלָן, אֲלֵא וְדָאֵי אֵי מְשׁוּם תְּנַאי הָיוּ הַגֵּט לְמַפְרַע וְלֹא הָיוּ מְוַקְדָּם, אֲבָל אִם אֵין הַגֵּט חָל רַק מְשַׁעָה שְׁחַתְּמוּ כְּוָלָם וְנִתְקַיָּים הַתְּנַאי מָה הוֹעִילוּ מָה שְׁחַתְּמוּ הַשָּׁנִים הָרִי עֵדֵינָן אֵין הִתְחִלָּה לְהַגֵּט עַד שְׁיִחַתְּמוּ כְּוָלָם, וּבּוּדָאֵי לְדַבְרֵי הַרְמַב"ן וְהָר"ן מְתַפְרֵשׁ הַסּוּגְיָא בְּפִשְׁטוּת דְּחַתְּמוּהוּ שָׁנִים וּנְתִיבָהּ לָהּ מִיָּד לִמ"ד מְשׁוּם עֵדִים פְּסוּל שְׁהָרִי עֵדֵינָן לֹא נִגְמַר וְלִמ"ד מְשׁוּם תְּנַאי כְּשִׂאָר, וְאִיפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּאַמַּת דְּלִמ"ד מְשׁוּם עֵדִים פְּסוּל הֵינּוּ עֵדֵינָן הוּא פְּסוּל וְלֹא נִתְגַּרְשָׁה עֵדֵינָן עַד שְׁיִחַתְּמוּהוּ וְיַחְזְרוּ וְיִתְנוּהוּ לָהּ כִּיּוֹן דָּאָמַר כְּוָלְכֶם כְּתוּבוּ וְתִנּוּ נְתִיבָה רֵאשׁוּנָה שְׁהִיתָה קוּדָם הַחֲתִימוֹת לֹא אִתְּנִי מִיָּדִי שְׁהָרִי הוּא כְּאִילוּ לֹא נִחַתְּם, וְלִמ"ד מְשׁוּם תְּנַאי כְּבָר נִתְגַּרְשָׁה וְאִי מַקְיָימָא תְּנָאָה הָיוּ גִירוּשִׁין מְשַׁעַת נְתִיבָה וְתוּ לֹא קִשְׂיָא מָה שְׁהַקְשִׁיתִי לְעֵיל דְּהֵינּוּ הָךְ דְּלַכְךָ פְּסוּל כִּיּוֹן שְׁלֵא נִחַתְּם עֵדֵינָן: וְאַמַּת שַׁצ"ע בְּכָל תְּנַאי אֲף אִם תְּקִיָּים הַתְּנַאי הָא הָיוּ מְוַקְדָּם שְׁהָרִי אֵינָה מְתַגַּרְשָׁת עַד שְׁיִתְקַיָּים הַתְּנַאי וְרֵאשׁוּי שְׁיִפְסֵל מִטַּעַם מְוַקְדָּם, גַּם רֵאשׁוּי שְׁיִהְיֶה צְרִיךָ הַגֵּט לְהִיּוֹת בְּרִשׁוּתָהּ כְּמוֹ בְּמַגְרֵשׁ אַחַר ל' יוֹם, וּכְמ"ש הַב"ש בְּסִימֵן קמ"ו סק"ב שְׁצָרִיךָ טַעַם לְמָה לֹא יִצְטָרַךְ לְהִיּוֹת הַגֵּט בְּרִשׁוּתָהּ ע"ש, וְגַם כָּל חֲשָׁשִׁי דְּמוּקְדָּם שְׁיִיכִי בְּגֵט זֶה שְׁמוּצִיא הַפִּירוּת מִיּוֹם חֲתִימָה וְאִם תִּנְזָה קוּדָם קִיּוּם הַתְּנַאי תִּצְטָל עֲצָמָה בְּגֵט וְתֵאמַר שְׁנִיתֵן לָהּ בְּלֹא תְּנַאי, לְכֵן צְרִיךָ עֵיוֹן גְּדוּל בְּדִינִים הַלְלוּ וְתַנְאֵי דְּכּוּלְכֶם נוּטִין הַדְּבָרִים דְּכּוּנְתּוּ מְעַכְשָׁיו וְכַדְפְּרִישִׁית, וְדִלָּא כַח"מ וּב"ש, וְצְרִיךָ עֵיוֹן: וְגַם מְפִירֵשׁ"י מְשַׁמַּע שְׁיִחַתְּמוּ כְּוָלָם קוּדָם הַנְּתִיבָה וְדִלָּא כְּהַרְמַב"ן וְהָר"ן, רַק שַׁצ"ע כִּיּוֹן דִּלָּא נִמְסַר עַד עֲשָׂרָה יָמִים אִפִּי אֵי הָיוּ אָמַר כְּוָלְכֶם מְשׁוּם תְּנַאי ה"ל מְוַקְדָּם שְׁהָרִי לֹא נִמְסַר לָהּ רַק אַחַר עֲשָׂרָה יָמִים, וּמִכָּאן

נראה ג"כ דס"ל לרש"י דמוקדם פשר רק בהקדים הכתיבה לחתימה הוא שפסול וכדפרישית לעיל ע"א בפירש"י בד"ה ב' נשים, לכן לריש לקיש שעדיין לא נחתם פראוי מיקרי מוקדם כמו בנכתב ביום ונחתם בלילה, אבל לר' יוחנן שנחתם פהוגן ביומו לא מיקרי מוקדם דאותן משום תנאי יכולין לחתום לאחר זמן ג"כ קודם נתינה, ומ"מ צריכים לחתום קודם נתינה דמפרישין התנאי שפך הוא פנונת הבעל, וא"כ דברי הר"ן ורמב"ן צ"ע לדינא פיון דמפירש"י אינו נראה פן וצ"ע ותלמוד, ותימא שלא הרגישו המפרשים בכל זה, ובש"ע סימן ק"כ סתם פדברי הר"ן וצ"ע: שם בד"ה נמצא אחד מהן קרוב או פסול וקיימא לן אפילו מאה עדים כו' עכ"ל.

גם פאן צ"ע דבפשיטות יש לפרש פיון דאמר פולקם חתומו משום עדים והקרוב אינו ראוי לעדות א"כ לא נתקיימו דבריו, ונראה דס"ל לרש"י אף שאמר פולקם משום עדים הרי עכ"פ הקרוב הנה ביניהם ומאי איכפת לן במה שאינו פשר ע"פ הדין, מיהו יש לפרש פסולין דכולקם פתובו היינו שא' יכתוב וכולם יחתמו, פדאימא בהדיא לקמן דף ס"ו במשנה פולקם פתובו א' פותב וכולם חותמין א"כ שפיר י"ל אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול לר"ל מפרישין פולן משום עדים והפסול ינהה הפותב, אבל לר' יוחנן הוא משום תנאי וגם הפסול חותם משום תנאי, ולפ"ז הנה מקום לומר דבגיטין אינו מזיק אם נמצא בחתומים קרוב או פסול אי לא קפיד הבעל ואומר פולקם ולא דמי לשטרות שעיקרן לראיה ואם אמר בגט פולקם חתומו גם קרוב יכול לחתום אף שאינו פשר לעדות דע"כ לא אמר ריש לקיש בנמצא קרוב פסול היינו משום דהבעל רוצה פולקם לעדים לכן אמרינו מסתמא נתפווין שהפסול יכתוב והפשרים יחתמו, אבל אם מצוה לחתום פשרים ופסולין י"ל דלא דמי לשטרות דעיקרן לראיה נהרי הפסול ג"כ לראיה לכן פוסל את כל העדים, אבל בגט שעיקרו שיעשה הפרישות שע"י גט זה תתגרש שפיר י"ל דמ"מ פעולת הגירושין ע"י הכשרים שהרי אין פנונת החותמין לראיה רק עיקר שתתגרש ע"י הגט ואין בגט פנונת עדות פלל רק הכשירו של גט בכך ע"י שני עדים חתומים והוי פאילו לא נתפוונו להעיד פלל, וניחא בזה טובא הא דאמר בגמרא אמרי לה פסול דאתי לחלופי בשטרות והוא תמוה דהא בגט גופיה נמי קרוב פסול אם חתם להעיד ונדחקו בזה טובא, ולמאי דפרישית א"ש טובא דהאי דינא לא שייך בגט פלל דעד החתום בגט עיקרו להכשירו של גט אתי שיהיה פורת בין הבעל והאשה, ואיפשר גם בשטר קנין דינא הכי, הגם שהוא דבר חדש נגד הפוסקים, תורה היא והתורה מונחת בקרן זוית, אולי מקום הניחו לי הראשונים בזה, אף שאין דברי עומדים במקום פל הפוסקים לא נמנעתי לכתוב הנלענ"ד כי מלאכת שמים היא, וריש לקיש ס"ל פולקם משום עדים וקפיד הבעל שיהיו עדים דוקא וממילא בקרוב נחסר א' מן העדים וכדפרישית, אבל בלא אמר פולקם י"ל דאין קרוב פוסל בחתימת גט: אמנם בש"ע העתיק אמר פולקם חתומו, וכתב הב"ש שפדייק הב"י מדברי הטור דכולקם פתובו לאו דוקא שאין בכלל פתיבה חתימה, וצ"ל פולקם חתומו, ובאמת תימה על הב"י איך מדייק פן רק מדברי הטור הרי מצא לו רב גדול שהרי גם ברמב"ם בפ"ט פתב פולקם חתומו, ודברי הטור נראה שלקוחים מדברי הרמב"ם, מיהו אפתי לא תברא אפילו נימא במתני' דכתובו היינו פתובו וחתומו שפיר י"ל כדפרישית, שהרי עכ"פ אחד הוא פותב וי"ל שהפסול יכתוב והכשרים יהיו עדים כדפרישית ודו"ק: מיהו לפירש"י י"ל פיון שנמסר העדות לכולן לריש לקיש פולקם משום עדים ואפילו לא נצטרף הפסול לחתימה רק שכתב הגט מ"מ מיקרי צירוף דמ"מ רצה שיהיו פולקם משום עדים ונצטרף ג"כ אל החתומים פיון שדקדק שיהיו פולקם משום עדים וצירף פולקם בצירוף אחד אף אם הסופר הוא קרוב פוסל ג"כ פל העדים מאחר שפללן יחד, ואינו דומה לאמר פתובו סתם דלא נצטרפו הפסולים פלל דאמרינו

שלא דיבר אלא אל הכשרים וכדפרישית לעיל וגם נבדלו זה מזה ואין כותבין וחותמין רק א' ושנים חותמין, אבל הכא שעכ"פ נצטרפו פולם וצריף לברור מאותן אנשים לכתובה ונתימת הגט וכולם נצרכים לענין הגט שפיר נצטרפו פולם וגם הכותב אם הוא פסול פוסל את פולם: וארנוח לו בזה מה שתמה מהרש"ל ומהרש"א למ"ש התוס' דבאמצע וסוף ודאי פסול רק בתמים פסול בתחילה הוא דאמרי לה פשר, ותמה מהרש"ל לפ"ז מאי נ"מ בנמצא א' קרוב, ולפ"ז ניחא דדייק הש"ס שנמצא א' מהם קרוב או פסול והיינו אפי' נימא דלחתימה הוא פסול מ"מ לר' יוחנן דס"ל פולן משום תנאי ואינו פסול רק משום דאיתי לאיחלופי בשטרות א"כ לכתובה עכ"פ פשר דבכתובה לא גזרינו לחלופי ולריש לקיש שנצטרף מצד הצירוף גם בכתובה פסול וא"ש ולק"מ, וא"צ לדחוק כמו שנדחקו בזה ודו"ק: שם בד"ה אי חתים בתחילה כו' וכולם חתמו בו ביום עכ"ל.

לכאורה הוא מגומגם דהא הכא לר' יוחנן קיימינו ולר' יוחנן דס"ל משום תנאי אפי' מפאן עד י' ימים יכולים לחתום, ולכאורה י"ל פוננת רש"י דאם חתמו לאחר עשרה ימים א"כ לא שייך איתי לחלופי בשטרות דניכר שהוא משום תנאי דאילו משום עדים לא חתמי שטר מוקדם וא"כ לא שייך איחלופי, מיהו יותר נראה בפוננת רש"י דנדאי קיי"ל מלאהו בקרובים פשר כמ"ש התוס', וס"ל לרש"י לתרץ דנדאי אם כבר חתמו הכשרים ודאי י"ל למילוי חתמו ולא שייך איחלופי אלא בחתום בתחילה היינו הראשון קודם שחתמו אחרים דבא"ס"ל להש"ס דשייך איחלופי, וכמ"ש הר"ן פיון שרואין שהפסול חתם בתחילה יאמרו שלשם עדות חתם א"כ ממילא אותן שהם לשם עדים חתמו בו ביום פיון דהקרוב חתם ראשונה ואותן שהם משום עדים ודאי חתמו בו ביום דלא ליהוי מוקדם ודו"ק: בגמרא איתי לאיחלופי בשטרות דעלמא.

וקשה ה' בגיטין גופייהו נמי נישוי שייכשירו קרוב לעדות, וכתב הר"ן דבגט ליפא למיחש לפי שאין עדי חתימת הגט רואין כלום אלא בעל הוא שאומר להם לחתום ואינהו אדעתא דבעל חתמו ואינהו מסתמא הכשרים מחתים לשם עדות והפסולים לתנאי, אבל בשאר שטרות אי חתמו הפסולים תחלה השטר פסול דדמו כמאן דאמרו לאסהודי אתינו, וקשה לפמ"ש הר"ן לעיל בסוגיא דעד פותי דעדי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה גזירה משום פולכם, ופירש הר"ן דגזרינו שפא יאמר פולכם חתומו לעדים, א"כ אמאי יכשר בגיטין גזור נמי שפא יאמר פולכם לשם עדים ואפי' באמצע יפסול הקרוב שאם אומר פולכם לשם עדים ודאי פוסל הקרוב, ויש ליישב: וכבר כתבתי לעיל הנלע"ד, ולכאורה הנה נ"ל דנדאי בשטרות באמר פולכם חתומו ודאי משום עדים קאמר דליפא למימר שהבדיל קצתו מקצתו שיהיו שנים משום עדים והשאר משום תנאי דא"כ הוי עדות שאי אתה יכול להזימה שכל אחד יוכל לומר אני בשביל התנאי, לכן שפיר גזרינו בגיטין אטו שטרות אי אמר פולכם וחתם קרוב בתחילה אף דבגט לעולם משום תנאי אפי' חתם בתחילה מ"מ גזרינו אטו שאומר פולכם בשטרות ובשטרות פולכם משום עדים דאל"כ הוי עדות שאי אתה יכול להזימה שיוכלו לומר אנו לתנאי חתמינו, אבל בגיטין לא בעינן ראוי להזימה דעיקר הגט איתי לכריתות לשעתו ולא בעינן ראוי להזימה אלא דקשה א"כ אפי' באמצע נמי יהיה קרוב פסול אטו שטרות, ועמ"ש בתוס' שסבורין ג"כ דבאמצע פסול ג"כ, מיהו י"ל איחלופי לא שייך רק בחתם תחילה, אבל אמצע מסקי דעתייהו דבגיטין משום תנאי ובשטרות חתם לעדות ועיין במ"ש בח"מ סימן מ"ה: והרמב"ם בפ"ט מגירושין דין כ"ז כתב אמר להם פולכם חתומו וכו' הנה א' משנים הראשונים פסול ה"ז גט פסול שפא יאמר עד פסול כשר בעדות בשאר שטרות בעת שיהיו העדים רבים ולא הכשירוהו בגט שעדיו רבים אלא מפני שעדי מסירה עיקר עכ"ל

וקשה כיון דטעמא דשאר משום תנאי ל"ל טעמא דעדי מסירה עיקר, ועוד אמאי לא קאמר בגמרא טעמא דעדי מסירה עיקר, ועוד מ"ט לדר"ל, ועוד קשה א"כ אפי' חתם באמצע נמי יהיה פסול משום איחלופי דדוקא בגט הכשירוהו שעדי מסירה עיקר, והנלע"ד בדעת הרמב"ם דקשיא ליה הא גופא אמאי אמרינן משום איחלופי דשטרות הא בגט גופיה אי חתם בשביל עדות פוסל, לכן ס"ל להרמב"ם דנדאי בגט אפי' חתם לשם עדות אינו פוסל הכשרים כיון דהבעל לא קפיד שיהיו דוקא משום עדים רק משום תנאי, אלא שנים משום עדים ממילא הם עדים שצריכים להכשירו והשאר תנאי בעלמא לכן אע"פ שהחתום ראשון מסתמא חותם לשם עדות אינו פוסל הכשרים דלא מיקרי צירוף הכשרים עם הפסולים, דהא באמת קיי"ל עדי מסירה כרתי אלא דלשיטת הרמב"ם מהני נמי עדי חתימה והיינו מטעם שאחר שבא הגט ליד האשה אנו סהדי שנמסר לה הגט, וכמ"ש הר"ן בפ' המקדש, וא"כ בשעה שחתמו עליו לא שינוי לומר שיהיו עדי מסירה א"כ פשנצטרפו לא היו בכלל עדים על עיקר הגט שהרי אין הכשירו ע"י עדי החתימה רק ע"י עדי המסירה ועדות המסירה אינו בא אלא מפח שאנו רואין הגט בידה אמרינן מסתמא נמסר לה מן הבעל ואז כבר נתבטל צירוף שישבו לחתום, משא"כ בשטרות שאנו דנין מפח עדי החתימה עצמן שפיר אהני צירופן לפסול דלגבי בעל לא הני קפידא אימת שיחתום הפסול דמ"מ שנים הם משום עדים אפי' שיהיו אותן שאינם חתומים בראשונה לכן אם אנו רואין שחתם הפסול בתחילה מסתמא חתם לשם עדות, מיהו בגיטין לא איכפת לן אפי' חתם לשם עדות דעיקר אנו דנין מפח עדי מסירה ולא אהני צירוף דחתימה על המסירה, משא"כ בשטרות כיון דנצטרפו בשעת חתימה בטל כל העדות וכמ"ש הרמב"ם בהלכות עדות בפ"ה, אבל בחתם באמצע שפיר מסקי דעתיהו דמשום תנאי חתים שהרי יש עדים בלא זה הפסול, ומה שפסק הרמב"ם בפ"ה מעדות בשטר שהיו עדי מרובין שאיפשר שחתמו הכשרים והניחו מקום לגדול לחתום היינו בחתמו הכשרים תחילה, אבל פאן בהלכות גירושין מייירי ששנים הראשונים חתמו תחילה ואותן שחתמו תחילה נדאי הן משום עדים כמ"ש הרמב"ם ושנים שחותמין תחילה הם משום עדים וא"כ מ"ש היה אחד משנים הראשונים פסול אין הפנונה על שפתובים ראשונה רק אותן שחתמו ראשונה אפי' באמצע כיון דע"כ הגזירה משום שראין הפסול חותם בראשונה דמשום שחתומים לפנינו בראשונה יש לתלות אפי' בשטרות דלמילוי חתמו כמ"ש הרמב"ם גופיה בהלכות עדות, וע"כ הוא מפני שאנו רואין הפסול חתם עצמו בפנינו תחילה א"כ אין תלוי במקום שחתם שאין המקום גורם רק החתימה בעצמו שחתם תחילה מסתמא לעדות חתם, וכן משמע מלשון הר"ן שחילק בין מלאוהו בקרובים דכשרים חתמו ברישא, אבל פשהקרובים חותמין בתחילה נראה פעדים לכן אינו מוכן לי מ"ש הר"ן, ולפ"ז אפי' מאן דפסיל הכא לא פסיל אלא לכתיחילה אבל באמצע או בסוף לכ"ע כשר, והא דתניא בתוספתא שנים הראשונים וכו' עכ"ל דהא לפי פירושו של הר"ן לא תליא במקום מיוחד רק שחתם תחילה קודם הכשרים אמרינן שחתם לשם עדות ולא תלוי ביחוד מקום כלל, אבל אם חתמו הכשרים תחילה י"ל אפי' חתם פסול למעלה כשר דכיון דחתמו הכשרים בראשונה י"ל דלא שינוי איחלופי דמידעו ידעי דבגט משום תנאי חתמו והה"ד בסוף, ובשטרות איפשר דראשונים דוקא דתלינן למילוי חתמו, ולפ"ז שפיר מיןשבים דברי בה"ג דס"ל בשטרות דוקא שנים הראשונים כשר דתלינן דלכבוד חתמו ואין מקום להקשות עליו מן הסוגיא דנקט אי חתים בתחילה כיון דפירושו הוא שחתם קודם שחתמו הכשרים, וי"ל בגט אינו מזיק קרוב או פסול דתלינן דלתנאי חתים רק אם ידוע שחתם קודם שחתמו הכשרים איכא למיגזר שיאמרו קרוב אינו פוסל, ובשטרות לא תלינן לתנאי חתם דאין דרוך לעשות תנאי כזה

בשטרות דכאן פירש"י פדי לביישה ובשטרות לא שינה, גם י"ל בשטרות לא שינה לתנאי שאינו עד מצד רצון הלנה רק מצד שראו ההלנאה וממילא פינו שראה נעשה עד ולא תליא ברצון המתחייב, אבל בבעל פולה בדעתו תליא מילתא לכו לא חיישינו לחלופי דמידע ידיע דבגט חותם לתנאי ובשטרות לא שינה ולא גזרו רק אם חתם הפסול בתחילה קודם הכשרים שראה כעד בזה גזרינו אטו שטרות, וא"צ לכל הדחוקים שנגנס בש"ה סימן מ"ה והפל נכון וברור, ודוק היטב: וגם בשטרות אם ידוע שחתם הפסול קודם הכשרים י"ל ודאי מיקרי לעדות, כדמשמע לשון הרמב"ם שהרי איפשר שחתמו הכשרים והניחו מקום לגדול לחתום וכו' משמע שאם נודע שחתם הפסול בתחילה הוי חתימתו לעדות: וגם מה שהאריך בש"ה לפרש הירושלמי להפך הגירסא לא נהירא כלל להפך דברי אלהים חיים, רק בירושלמי פשוט דר' אבין אמר בחתם ישראל לבסוף, ופליגי בירושלמי אמר ר' יוסי אתיא כמ"ד עדים חותמין זה שלא בפני זה, אבל למ"ד זה בפני זה אפ"ל חתם פותי בסוף פשר, והוא דירושלמי ס"ל להפך מ"ד דחותמין זה בלא זה מ"מ פשר בגיטין ולא תלינו דרונחא שביק, ובגמרא פריה אפ"ל שטרות נמי, והירושלמי ס"ל דאין זו קושיא דהירושלמי מחלק שלא נחשדו על העריות ועל הפמון נחשדו כמבואר בירושלמי לכו לא תלינו לפסול משום רונחא שביק פינו דליכא חשד כ"כ סגי בחתם ישראל לבסוף, מיהו למ"ד זה בפני זה אפ"ל חתם פותי לבסוף פשר פינו שהיה בפני הפותי מסתמא אי לא דהנה חבר לא היה מצרכו אליו, ור' אילא בשם ר' יוסא חולק על ר' יוסי וס"ל פש"ס דידן ואף דהפסיק ביניהם בבבביתא שטר שחותמו בארבעה עדים אין לחוש דמ"מ מוסב למעלה או שנתחלפו מוקדם ומאחר עכ"פ א"צ להגיה כלל, וכן מוכח מלשון ר' אילא בשם ר' יוסא והוא לשון פלוגתא ולדברי הש"ה ה"ל למימר אמר ר' אילא בשם ר' יוסא, אלא ברור כשמש שהוא לשון פלוגתא ופליגי על ר' יוסי וס"ל פש"ס דידן ולא קאי רק אעד פותי, והדבר ברור כשמש ואין ענינו לכאן כלל וכלל, והאמת יורה דרכו, ולא יחדל מתקו, ולא יקבל דוחקו, פי ממתקים חיפו: עכ"פ איפשר לומר בגט מודה בה"ג דאין לפסול משום חתימת קרוב או פסול אי לא חתים בתחילה, ואף דהש"ה הביא התוספתא גט שחתומים עליו חמשה עדים ונמצאו ראשונים פסולים, וא"כ פינו דבה"ג ס"ל דראשונים דוקא א"כ ע"כ גם בגט ראשונים דוקא נראה דבה"ג לא גרס גט רק שטר כדמשמע מלשוננו, א"כ י"ל דלא מיירי בגט כלל, ואפ"ל נימא דגם בגט ס"ל לבה"ג בנצטרפו לעדות פסול העדות ע"י הקרוב, י"ל בגיטין ס"ל דבסתמא פשר דתלינו לתנאי חתם, אבל בשטרות לא שינה לתנאי חתם לכו באמצע מסתמא לשם עדות חתם, ומ"מ בחתים באמצע לא שינה איחלופי דמידעו ידעי דבגיטין י"ל לתנאי חתם, רק בחתם בתחילה קודם שחתמו הכשרים בזו אין דרף לחתום אותם של תנאי קודם עדי הגט, לכו אמרינו דלעדות חתם אף דלפי האמת הוי בגט לתנאי גם בחתם בתחילה מ"מ מיחזי דחתם לעדות ואתי לאיחלופי בשטרות: ועוד נראה לגירסת הרי"ף דגרס מיחתם לכתחילה קרוב או פסול אמרי לה פשר ואמרי לה פסול י"ל דה"ק דהיינו לענין לחתום לכתחילה וכמ"ש הש"ה אלא שדחק בלשון פסול לכתחילה ואינו במשמע, אלא נראה דכך הצעת דברי הש"ס דקאמר א"נ נמצא א' מהם קרוב או פסול והיינו שלא נודע בתחילה שקרובים ביניהם לכו לא גזרו בדיעבד אטו שטרות פינו דאקראי בעלמא הוא לא העמידו דבריהם לפסול אבל למיחתם לכתחילה היינו שיהתום בתחילה קרוב והיינו שידוע להם קודם חתימה שהוא קרוב או פסול בזה אמרי לה פסול, והיינו שאם נכשיר לכתחילה מילתא דשכיחא היא ויש לגזור אטו שטרות שיהתום לכתחילה לשם עדות, אבל אי אמרינו דלא הכשיר רק כשלא נודע בשעת חתימה שהוא קרוב או פסול בזה לא גזרינו דמילתא דלא שכיחא הוא שלא ידע

וינתן ואי מיתרמי לא שכיחא ולא גזרינו, וגם בנמצא אח"כ ולא ידיע מתחילה א"כ לא שכיח כ"כ שיהיה נודע לאחרים, אבל אי ידעו בשעת חתימה היינו לכתחילה ופסול אפילו דייעבד דכיון דיודע הקרוב ומחתימין אותו לכתחילה אף דבגיטין י"ל משום תנאי מ"מ גזרינו אטו שטרות שישתמוהו לעדות, ולשיטת הרי"ף לשיטתיה דס"ל בלא ידיע בפסולו לא פסיל הקרוב, א"כ יש לפרש ע"ד שפתבתי דבנמצא אהד קרוב או פסול לא שייך למגזר דבלא ידע בפסולו אפי' בשטרות אינו פוסל, אבל מיחתם לכתחילה שהרי הקרוב ידוע שפיר פסול משום גזירה, ולריש לקיש פסול בהא אפי' לא ידע דהא פנלם משום עדים נהרי הקרוב לאו עד הוא, ונהרי"ף בפ"ק דמכות שצריך לטעם רוןחא שביק היינו אפי' רגיל עמו ועיין בסימן ל"ו ובש"ף שם, מיהו מלשון הטור נרמ"א בסימן מ"ה משמע בדיעבד אינו פסול: בתוס' ד"ה אמרי לה כו' וי"ל דשאני גט מקושר כו' עכ"ל.

וקשה איך אמר רחב"ג בב"ב דף ק"ס מקושר שעדיו מתוכו פשר שיקול לעשותו פשוט הא במקושר פשר קרוב וכשיהיה פשוט יפסל, וצ"ל דלאו בכל גונוי מכשיר: בא"ד ואור"ת פיון דעדי הגט כו' עכ"ל.

צ"ע דה"ל לפרש בפשיטות דאם חותמין הפסולים קודם לשם עדות חתמו, וכאן איירי שיהתום הפסול קודם, אבל אם חתמו אחר שחתמו הפשרים י"ל למילוי חתמו ולא שייך איחלופי פיון שהרחיקו הפשרים י"ל למילוי חתמו וא"ש הך דמלאוהו בקרובים גם בגט, ואיפשר דר"ת בא לומר דבשטרות אפילו חתמו הקרובים קודם הפשרים מכשירין דמלאוהו בקרובים פשר נאנן לא חיישינן שפא חתמו הקרובים קודם משום פיון דיכולין להתום למילוי יכולין להתום אף בתחילה, וכאן דוקא פשהקרובים חותמין תחילה לפני הפשרים, אבל אם חתמו הקרובים אחר שחתמו פשרים למילוי י"ל גם בגט פשר דאף שרואה שחותמין הקרובים לפני הפשרים מ"מ פיון שחתמו אחר הפשרים ובכה"ג גם בשטרות פשר דנדאי בשטרות אפילו חתמו הקרובים לפני הפשרים פשר, וכן משמע לשון ר"ת פיון שחתמו ראשונים משמע שהם חתמו בראשונה אבל אם חתמו אחר חתימת הפשרים אפי' בגט י"ל דלמילוי חתמו ואין פאן גזירה דאיחלופי רק אם חתמו בראשונה אבל אם חתמו אחר הפשרים י"ל אדברה אי משום עדים ה"ל להתום בתחילה, ובזה ניחא קושיות מהרש"ל ומהרש"א דלמאי דמסיק ר"ת דדוקא בתחילה פליגי ובאמצע פסול לכ"ע תיקשי מאי נ"מ, ונדחקו, ולפמ"ש לק"מ דאכתי איכא נ"מ אם חתמו בתחילה לאחר שחתמו הפשרים בהא גם בגט פשר רק להתום בתחילה קודם הפשרים בהא אמרי לה פסול, אבל אם אח"כ חתם לא מיקוזי בעדות רק למילוי וכשר לר' יוחנן דמ"מ נתקיים תנאו משא"כ לר"ל אין פאן עדות ולק"מ ודו"ק: בא"ד דילמא אתי לקיומיה בשנים קרובים כו'.

עיין ש"ף ח"מ סי' מ"ה שהביא בשם הרמב"ן לתרץ דבמקושר חיישינן טפי פיון דדרף להרבות בעדים י"ל דמקיימין מקרובים, אבל בשטר פשוט שאין דרף להרבות בעדים פשרואין ריבוי עדים מסקי אדעתיהו דקרובים ביניהם ומיגלי מילתא, ועוד תירץ דדוקא לכתחילה חיישינן להכי, וכתב הש"ף שהוא נכון, ולפמ"ש הש"ף גופיה דגירסת הרי"ף מיחתם לכתחילה אמרי לה פשר לא א"ש תירוץ זה ע"ש ודו"ק, ולענ"ד איפשר ליישב דנדאי בהד שטר לא גזרינו איך שיתקיים דאנן ידעינן וקים לן דכשר הוא אלא דיש לחוש לרואין שיכשירו שני קרובים במקום שלא יהיו חתומים רק שני קרובים, מיהו בהא לא חיישינן דטעו דזיל קרי בי רב הוא דקרובים פסולים לעדות רק שיהיה הטעות דשני קרובים כחד פשר הם, וא"כ בגט מקושר שחתמו שני קרובים

יש לחוש, אבל בחד קרוב ליפא למיחש דידוע דחד קרוב פסול לעדות: בא"ד אבל בסוף פסול לכולי עלמא כו' עכ"ל.

והקשה מהרש"ל א"כ למ"ד פסול מאי נ"מ בין ריש לקיש לרבי יוחנן, וכבר כתבתי ליישב בכמה אנפי, ונראה עוד ע"פ מה דאיתא בח"מ סימן מ"ה סי"ד במלאוהו בקרובים פשר ונדקא קודם שגראה השטר בב"ד עכ"פ יכולין לתקנו קודם שגראה פיסולו בב"ד, א"כ י"ל ודאי אפי' גימא דפסול משום האי טעמא דשמא יקיימו בקרובים לא גרע משטר שהרחיק שני שיטין דיכול לזניף ומהני ביה תיקון א"כ פ"י דלר' יוחנן תנאי בעלמא הוא פדי לביישה יש לה תקנה אחר שניתן לה תוכל למחוק חתימת הקרובים ושוב אין חששא, ולהכי אמר בש"ס נ"מ אי חתים קרוב בתחילה שאז אין תיקון למחוק דא"כ גם חתימת הכשר שאחריו לא תועיל די"ל אטויטא חתמי, פדאיתא בסימן מ"ה סעיף ו' א"כ פשיבא לפני ב"ד יופסל לגמרי, ולק"מ ודו"ק: ובפשיטות י"ל דודאי הא דפוסל קרוב משום שמא יקיימו ממנו, מ"מ בתתם בהדיא קרוב שאין לחוש עוד למילתא וכיין דמשום תנאי אינו מזיק משא"כ לריש לקיש אין יכול הקרוב לתתם פלל ומ"מ בתתם בתחילה פוסל משום איחלופי, וא"צ לדחוק פלל.

בא"ד למ"ד משום עדים כו' נשיילינהו עכ"ל. לכאורה י"ל פדאמרינו בכתובות דף י"ט חזקה מלנה מידק דייק ומחתים, א"כ י"ל חזקה שאין המלנה מחתים פסולים לעדות, מיהו ברמב"ם וש"ע סימן מ"ה מבואר דאם אין העדים קיימים לשואלן אם יש עדות ברורה שפולם ישבו לתתם כו' משמע דבאמת שואליו פשהם בפנינו והם נאמנים לקיים השטר או לבטל השטר, אלא דצ"ע למה נקט אם אין העדים קיימים ולא קאמר אם אין העדים בפנינו לשאול אותן מ"מ מכשירין השטר, ואיפשר דבעדים קיימים מיקרי מילתא דעבידא לאיגלו"י פדלקמן סימן שי"ז במשפנתא, משא"כ באין עדים קיימין וצ"ע, מיהו מדברי התוס' פאן שש דעדים החתומים פמי שפחקה עדותן בב"ד משמע דלא מהני הגדתו, ולש שלא הובאו בפוסקים: (דף י"ט ע"א) בגמרא פדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק.

מפאן קשה לדעת בעל העיטור דס"ל הלכה כריש לקיש דטעמא משום פירי, וא"כ קשה אמאי הכשיר ריב"ל הא טעמא דר"ש משום דאין לבעל פירות משעת פתיבה ואי הוה ס"ל דיש לבעל פירות עד שעת חתימה הוה ס"ל כת"ק דנכתב ביום ונחתם בלילה פסול דהא בהא הוא דפליגי ר"ש ורבנן, אלא ודאי ריב"ל ס"ל משום בת אחותו יש לבעל פירות עד שעת נתינה א"כ י"ל דנכתב ביום אינו פסול משום פירות דגט שלא נמסר ביום שנכתב קלא אית ליה כמ"ש התוס' לעיל, רק טעמא דת"ק משום בת אחותו, וע"ז קאמר שפיר דסמכין אר"ש דלא ס"ל משום בת אחותו, וכמ"ש גם בספר פני יהושע, אבל אי ס"ל לת"ק משום פירי לא שייך לסמוך אר"ש פ"י דלר' שמעון גופיה הטעם שסובר פ"י שנתן עיניו לגרשה אין לבעל פירות, ות"ק לא ס"ל הכי, א"כ לא שייך למיסמך על ר"ש: מיהו יותר נראה לי כפשוטו דודאי לרבנן פסול הגט שתטרופ הפירות שלא פדין ולר"ש פדין טרפא, מיהו ודאי קשה לעגן האשה בשביל חששא דפירות, אלא דהעמידו חכמים דבריהם לפוסלו אפילו דיעבד והשתא ס"ל בשעת הדחק לא נחוש שתוציא האשה פירות שלא פדין דאיפשר שלא נזדמן פלל שמכר הבעל הפירות בין חתימת עדים הראשונים להנשארים ואי מיתרמי שעביד שלא פדין אליבא דרבנן מ"מ פ"י דעכ"פ אליבא דר"ש פדין טרפא פדאי הוא לסמוך עליו מאחר שלא יהיה מכשול אליבא דר"ש עכ"פ אף דלא פסקינו כנותיה מ"מ לא נחוש באי מיתרמי באופן רחוק שתטרופ מלקוחות פ"י דעכ"פ לר"ש

פדין טרפא וְהַחֲשֵׁשׁ רְחוּק, פֶּן נ"ל פֶּשׁוּט וְנִסְתַּלְקָה תְּלוּנַת הַפ"י עַל הַב"שׁ: וּמָה שֶׁהִשְׁמִיטוּ הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם הַדַּרְיב"ל, נִלְעַנ"ד דְּלִשְׁיטְתִּיָּהוּ אֲזִלְדִּפְסְקוּ בַּג' גִּיטִין וְחַד מִיָּנִיָּהוּ שְׁאִין בּוֹ זְמַן דְּהוֹלֵד כְּשֶׁר וְלֹא תַצָּא א"כ י"ל דְּמִן קֶדֶם לֹא גָרַע מֵאִין בּוֹ זְמַן וְאֵפ"כ פֶּסְקִינֵן דְּלֹא תַצָּא, וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם וּבִאֵה"ע סִימָן ק"נ דְּלֹא תַצָּא אִפִּי אִין לֹו בְּנִים וְא"כ י"ל דַּס"ל כַּפִּירֵשׁ"י דְּשַׁעַת הַדְּחָק הִיָּנּוּ שְׁכַבְר נִישְׂאָת, וְא"כ רִיב"ל צ"ל דַּס"ל דַּג' גִּיטִין פֶּסוּלִין הוֹלֵד פֶּשֶׁר וְתַצָּא, מִשֵּׁא"כ הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם לִשְׁיטְתִּיָּהוּ דְּפֶסְקִי לֹא תַצָּא א"צ לְדַרְיב"ל פֶּלֶל דְּאִפִּי לְרַבְּנָן לֹא תַצָּא, וּבְחֻנָּם עֲשֵׂה הַב"שׁ מַחְלֻקָּת בַּר"ס קכ"ז וְהַדְּבָרִים בְּרוּרִים כַּמ"ש, וּמָה שֶׁהִבִּיא הָרֵא"ש בְּשֵׁם רַב הַאי פְּלוּגְתָּא נִרְאָה דַּס"ל דְּשַׁעַת הַדְּחָק הִיָּנּוּ אִפִּי לֹא נִיסַת רַק שְׁהִלְף לְדַרְכּוֹ, וְהָרִי"ף וְהַרְמַב"ם יֵשׁ לוֹמַר שְׁמַפְרָשִׁין בְּנִיסַת וּבָהָא בִּלְא"ה לֹא תַצָּא, וְתַדַּע דְּהָא הָרַב הַאי גָּאוֹן פֶּסֶק בְּכָל פֶּסוּלֵי דְרַבְּנָן לֹא תַצָּא כַּמ"ש הָרֵא"ש פ' הַמְּגַרֵשׁ סִימָן ו' בְּשֵׁמוֹ וְע"כ מְפָרֵשׁ שַׁעַת הַדְּחָק אִינוּ בְּנִיסַת א"כ הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם י"ל דְּלֹא מְכַרְעָא דְרִיב"ל דְּשַׁמָּא ס"ל בְּעֵלְמָא תַצָּא וְשַׁעַת הַדְּחָק הִיָּנּוּ בְּנִישְׂאָת וּבָהָא בִּלְא"ה קִי"ל דְּלֹא תַצָּא, פֶּן נ"ל וְדו"ק: בְּתוֹס' ד"ה דִּיּו כו' וְעוֹד דַּס"ת בְּעֵי דִּיּו כו' וְהִיכִי פְתַבִּינָן כו' אִין מִי מִילִין כו' עכ"ל.

תְּמוּהָ בְּעֵינֵי דְּפִשְׁטָא דְּמִי מִילִין ע"כ הֵם כְּצַבֵּעַ הַקֶּלֶף וְאִינוּ שְׁחוּר דְּאִילוּ שְׁחוּר הָרִי גִיפֶר עַל הַקֶּלֶף וְאִמְאִי יוֹפְסֵל בְּגַט א"כ דִּיּו שְׁהִיא שְׁחוּרָה אָף שְׁהוּא מְעַפְצִים פִּינֵן שְׁהַפְתִּיבָה נִיפְרַת ע"כ הִיָּנּוּ ע"י תְּעַרְוּבַת מִיָּנִים אַחֲרִים וּמֵאִי רֵאָיָה מִמִּי מִילִין שְׁאִין גִּיפֶרִין עַל הַקֶּלֶף פֶּלֶל, וְנִיחָא נְמִי קְוָשְׂיָא קְפִיָּתָא דְּלֹא פְרִיָּה מְדִיּו דְּמַתְנִי' דִּיּוּ וְדִיּוּ נִדְּאִי נִיפְרַת עַל הַקֶּלֶף הֵיטֵב, וְעֵינֵן בְּמַרְדְּכִי וּבַהֲג"א וּבְר"ן: בְּגִמְרָא סְרַתָּא דְּאִוֶּשְׁכְּפִי.

עֵינֵן בִּיצָה דָּף ט"ו דְּמַנְעֵל לְבָן צְרִיף בִּיצַת הַגִּיר לְהַשְׁחִירוֹ, וּפִירֵשׁ"י קַרְקַע שְׁחוּרָה, וְצ"ע אִי חֲדָא הוּא, וְאִוֶּשְׁכְּפִי דְּהִדְיוּטוֹת צוֹבְעִין בְּבִיצַת הַגִּיר וְאִוֶּשְׁכְּפִי בְּחַרְתָּא, וְאִוֶּשְׁכְּפִי דְּבִיצַת הַגִּיר הִיָּנּוּ שְׁחוּר דְּבִרְיָתָא: שֵׁם לְאַתּוּנֵי מֵאִי לְאַתּוּנֵי הָא דְּתַנִּי ר"ח כו'.

הַרְמַב"ם בַּפ"א מְגִירוּשִׁין פְּתַב דְּבִאֲפָצָא כְּשֶׁר לְכַתְחִילָה וּבִאֲבָר וְשְׁחוּר וְשְׁחוּר דְּוִקָּא דִּיעֲבַד, וְכַתְּבוּ שְׁדִיָּיק מְדָלָא אֲמַר לְאַתּוּנֵי דַר' חֲיָיָא ש"מ דְּהִנֵּי דְּוִקָּא דִּיעֲבַד, מִיָּהוּ אִינוּ מִיָּוֶשֶׁב דְּמַתְרוּנֵיָּהוּ בְּחַד לִישְׁנָא נְקִטוּ פֶּשֶׁר וְאִמְאִי פְסִיקָא לִיָּה טְפִי דַר' חֲנִינָא הוּא לְכַתְחִילָה, וְנִרְאָה דְּוִדָּאי לְשׁוֹן כְּשֶׁר מְשַׁמַּע לְכַתְחִילָה לֹא, מִיָּהוּ ר' חֲנִינָא דְּנִקְט מִי טְרִיא וְאֲפָצָא א"כ ע"כ אִיָּרִי בְּמִגִּילָה שְׁאִינָה עֲפוּצָה וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בְּהִדְיָא וְא"כ הָנִי דִּיפְתָרָא שְׁיָכוֹל לְזַיָּיָף וְלֹא שְׁיָיָף לְמִינְקַט לְכַתְחִילָה דְּוִדָּאי עֲדִיף שְׁאִינוּ יָכוֹל לְזַיָּיָף דְּאִפִּי בְּלֹא עֲדִי מְסִירָה כְּשֶׁר לְהַרְמַב"ם וְגַם א"צ לְהִבִּיא עֲדִי מְסִירָה בְּפִנִּינוּ וְא"כ שְׁפִיר שְׁיָיָף לִישְׁנָא דְּכְשֶׁר, דְּאָף דְּהַרְמַב"ם פְּתַב שְׁכּוֹתְבִין עַל הַדִּיפְתָּרָא ע"כ לֹא לְכַתְחִילָה קְאָמַר דְּהָא ר"ג תִּיקָן חֲתִימַת הָעֲדִים בְּגַט, וְכַמ"ש הַרְמַב"ם פ"א דִּין ט"ו, וּבִיָּכוֹל לְזַיָּיָף לֹא אֲהִנֵּי חֲתִימַת הָעֲדִים רַק דְּקַמ"ל דְּכְשֶׁר ע"פ עֲדִי מְסִירָה רַק שְׁכּוֹתְבִין בְּלִיכָא אַחַר וְא"כ שְׁפִיר י"ל דְּלִשְׁוֹן כְּשֶׁר נִקְט מְשׁוּם אֲפָצָא דַּע"כ אִיָּרִי שְׁכַתְּבַת אַקְלָף דְּלֹא עֲפִיץ וְהָנִי יָכוֹל לְזַיָּיָף, אֲבָל ר' חֲיָיָא דְּנִקְט כְּשֶׁר ע"כ דִּיעֲבַד קְאָמַר פְּנ"ל נְכוּן: בְּתוֹס' ד"ה דִּיּו כו' תִּימָא דְּהִכָּא מְשַׁמַּע כו' וְהָא דְּלְעֵנִין גַּט כו' וְלִקְמָן אֲמַרִּינָן כו' עכ"ל.

אִוֶּשְׁכְּפִי לֹוּמַר ע"פ מָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בַּב"מ דָּף נ"ד ד"ה הַקֶּדֶשׁ דְּאִפִּי מ"ד תְּלוּשׁ וּלְבִסּוּף חִיבְרוּ הָנִי בְּמַחְנֹבַר מ"מ פִּינֵן דָּאֵם לֹא הִי קְדוּשׁ סוּפוּ לִיעֲקַר מִיקְרֵי תְלוּשׁ וְא"כ י"ל גַּם בְּהָד דַּס"ת אֵם נִימָא שְׁאִינוּ קְדוּשׁ סוּרֵי שׁוּק לְכֵן הָנִי כְּתַב עֲלִיוֹן כְּתַב, וְכֵן בְּגַט שְׁכַתְּבוּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה יוֹפְסֵל ע"כ יִמְחַקְנוּ וְיִכְתּוּב אַחַר לְכֵן חֲשִׁיב שְׁפִיר כְּתַב עֲלִיוֹן כְּתַב, אֲבָל הִכָּא שְׁכּוֹתְבַת ע"ג כְּתַב לֹא מִיָּדִי הוּא,

וכן בעדים שפיר חשיב פתב ע"ג פתב שְהרי ע"כ צריף לכתב התחתון: עוד אִיפְשֵׁר לומר דבכתבת ס"ת שכותב השם על הקלף ואינו מקדש רק השם א"כ מצוננתה שיהיה הפתב הנראה לקרות לשמה ורואין פתיבה התחתונה כמו קלף אף שהיו צורות אותיות מוקדם לית לן בה דבמתר עליון אִזְלִינוּ: עוד אִיפְשֵׁר לומר דפסול שלא לשמה הוי פסול מחשבה בעלמא וא"כ למאי דקיי"ל דיבור מבטל דיבור בקידושין ר"פ האומר, א"כ י"ל דהעברת קולמוס לשמה הוי מחשבה מוציאה מיד מחשבה הראשונה שהיתה שלא לשמה דמחשבה מוציאה מיד מחשבה, אבל הכא לענין דיו ע"ג דיו פתב השני לאו פלום הוא דלאו לענין מחשבה בעי לה: ועיין באה"ע סימן קכ"ד בכתב על דבר שצריף ביעור מן העולם פשרוף דמי, ועיין שם בח"מ וב"ש וא"כ י"ל שפיר כמו שכתבתי לעיל דעומד למחוק פמחוק דמי, אלא דקשה ל"ל הטעם בסופה משום פתוטי מיכתת שיעוריה תיפוק ליה דעומד לישרף פשרוף דמי, ומלשון רש"י ס"פ פיסוי דם משמע דלהכי אמרינו פינון דלשריפה קיימא דעומד לישרף פשרוף דמי, אלא דקשה ל"ל הטעם בסופה משום פתוטי מיכתת שיעוריה תיפוק ליה דעומד לישרף פשרוף דמי, לכן נראה אע"ג דלא קיי"ל כר"ש בעומד לזרוק פזרוק דמי, מ"מ במידי דבעי שיעורא בעומד לישרף אין שיעורו חשוב שיעור שיהרי פשרוף דמי פינון שיעומד לישרף, לכן בכיסוי דם אמרינו פמה דמיכתת מעלי לכיסוי, וא"כ אִיפְשֵׁר לענין גט נמי אע"ג דלא כתב שיעור מ"מ פינון דבעינו דבר מתקנין, והוה דלשריפה קאי חשיב פדבר שאינו מתקנין דהא בכיסוי דם נמי לא פתיב שיעורא מ"מ צריף טעמא דכמה דמיכתת מעלי לכיסוי, ועיין במנחות דף ק"ב ע"ב דפריף לר"ש מנותר ופרה אמאי מטמאי טומאת אוכלין הא דעומד לישרף פשרוף דמי משמע לדידן לא קשיא, ועיין בתוס' סוטה פ' ארוסה דף כ"ה ע"ב דצריף לחלק בדברים וצ"ע: בא"ד אבל הכא שפתב שני אינו מתקן כו' עכ"ל.

וקשה אם פן בעדים שאין יודעין לחתום פתב העליון מתקן ואפילו הכי אמרינו דכתב ע"ג פתב הוא, ונראה גם להתוס' דוקא כשא"צ לכתב התחתון פלל י"ל דבטל פתב התחתון, אבל בעדים שאין יודעין לחתום ע"כ צריף פתב התחתון לכן אינו בטל, ואִיפְשֵׁר לומר דבאמת ה"ק ר' יוחנן דבעדים שאין יודעין לחתום מה שייחתמו להם א"כ י"ל דטפי הוי פתב ע"ג פתב פינון שצריף לפתב התחתון טפי הוי חשיב פתב התחתון, וא"כ י"ל דר' יוחנן אמר מפני שאנו מדמין לא נעשה מעשה היינו שאין לדמות גט לשבת דלענין שבת א"צ לכתב התחתון, וניחא בזה מה שפסק הרמב"ם בפ"ק י"א דשבת פ"ב יוחנן דחייב שתיים אף דרבי יוחנן אמר לא נעשה מעשה, ולפ"ז ניחא דקאי אגט, ועיין בספרי גט מקושר דף כ"א בסוגיא דמקורעין: בא"ד ובפ' הבונה כו' פתב ע"ג פתב כו' מתני' דלא כר"י כו'.

התוס' נדחקו בזה, ואִיפְשֵׁר לומר דבלא"ה קשה איף יתחייב בכתב ע"ג פתב, הא בפסחים דף ע"ג פריף לדברי האומר מקלקל בחבורה חייב מאי תיקון אלמא דבעינו תיקון עכ"פ, וא"כ קשה בכתב ע"ג פתב פשיטא דפטור דהא ליכא תיקון, וצ"ל דהוי תיקון אם ימחק בהמשך זמן פתב התחתון ע"י פתב העליון מתקנין ביותר, מיהו לפ"ז הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה שא"צ שיימתקנין הכתב יותר בזמן יותר, אלא דר' יהודה לשיטתיה ס"ל מלאכה שא"צ לגופה חייב עליה וא"כ להכי קאמר דלא פ"ב יוחנן דר' יהודה דס"ל פתב ע"ג פתב חייב ולדידיה סגי בתיקון פל דהו וא"כ לר"י חייב משום תיקון שמתקנין יותר לענין שבת משא"כ לרבנן פטור, אבל לר"י לענין שבת חייב מפני שמתקנין יותר זה עצמו הוי תיקון כמו בהעביר בקולמוס לשמה דלענין שבת במתקנין תליא, והכא דאמרינו דיו ע"ג דיו פטור היינו לדידן דקיי"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור וא"כ פינון

דעכשין אין צריף ש'יתקיים הפתב יותר א"כ לא תיקן פלום ודו"ק: בגמרא איתמר עדים שאין יודעין לחתום רב אמר מקרעין.

עיין תוס' לעיל, גם להרמב"ם קשה הא הוי פתב ע"ג פתב, עיין ספרי גט מקנשר שם באנרה, וי"ל עוד דנהי דבסיקרא מיקרי פתב ע"ג פתב משום דאי א'פשר לבטל פתב התחתון, אבל תיקיה י"ל דנהי דהוי פתב מ"מ א'פשר לבטל פתב התחתון ע"י ש'יוסיף להחליק הקלף ולהשוותו עם הקרעים ולא יתהי הפתב נ'כר רק ע"י הדיו לכן חשוב פתב העליון טפי, עוד א'פשר דדוקא דיו ע"ג סיקרא י"ל דמ"מ פתב התחתון א'פשר ש'ישאר אם יקלף הדיו אבל פאן אי א'פשר ש'ישארו הסריטות פשיקלוף הדיו, דכשיסרוט לבטל הדיו צריף לסרט בתוך הסריטות וכתב חדש הוא, ובכל הסוגיא עיין בספרי בארנפה, לכן לא נחיתנא להאריף עוד בסוגיא זו ומשם תדרשנו בארנפה ישרה ונכוחה: (ע"ב) נתבאר הפל בספרי גט מקנשר דף י"ט ע"ב אות י"ב וגם בהך דמי מילין וקריאת הגט, וכן בהך דמי מילין תמצא באות קצ"ה דף ס"ב ע"ש הפל: שם מיתיבי ה"ז ג'טף כו' טעמא דאיכא פתב.

לכאורה קשה פשיטא הא שמואל חיישינו קאמר ולא נדאי א"כ מאי קשיא ליה הא באיכא פתב הויא נדאי מגורשת ובליכא פתב י"ל דספיקא הוי, וצ"ל דהקנשא היא כף דהא פאן איכא ריעותא שיהי גם עכשין הנניר חלק וא"כ לא הוי לן למיחש כלל ואפ"ה חיישינו והיינו משום דאמר הרי זה ג'טף יש ידים מוכיחות שמגרשה והבעל נאמן לומר גרשתי את אשתי, וא"כ ממילא בנרקתו לאור אפי' לא נודע אי איכא פתב יש להחזיקה במגורשת נדאי פיון דליכא ריעותא שלא נראה אם יש בו פתב אם לאו, ובזה יש ליישב קושיות התוס' ד"ה טעמא דמ"מ מוכח בדרך שכתבתי דזו ריעותא גדולה ואעפ"כ מחזיקין אמירת ה"ז ג'טף שיעשה ספק אע"פ שאין רואין פלום וממילא פשיטא לן דבלא ראו פלום הוי גט נדאי, ועפ"ז יש ליישב מה שהשמיטו הרי"ף והרמב"ם דשמואל, לא בספרי גט מקנשר, ולפמ"ש י"ל דנדאי לשמואל דחייש בריעותא גדולה כזו ע"כ לומר דס"ל דבליכא ריעותא חשיב אמירת ה"ז ג'טף לנדאי דאילו הוה ספיקא לא הוה לן למיחש כלל ביש ריעותא שאין רואין שום פתב וע"כ לנדאי חשיב וא"כ למאי דקיי"ל דצריכי למקרייה לג'טף ע"כ אמירת ה"ז ג'טף לא מחשבינו לנדאי מגורשת דהא בלא קראוהו חשבינו לספיקא אע"ג דליכא ריעותא, וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מגירושין דין כ"א בלא קראוהו ונרקתו לאור הויא ספק מגורשת, והשתא פיון דבלא ריעותא הוי ספיקא א"כ ממילא באיכא ריעותא א"צ לחוש כלל, ולפ"ז שמואל דס"ל דחיישינו אפי' באיכא ריעותא ע"כ ס"ל דבליכא ריעותא הוי ג'טף ונדין א"כ לא צריף למקרייה, וא"כ אגן דקיי"ל דצריכים למקרייה ובלא קראוהו הוי ספיקא ולא הוי גט ממילא ליתא לדשמואל ולק"מ: ובהכי ניחא דקשה למסקנא חיישינו, וקשה הא הוי ספק ספיקא שפא הנה חלק מעיקרא ואת"ל שהנה במי מילין שפא כבר נבלעו, ובש"ף סימן ק"י מסיק דבס"ס אפי' בדיקה לא צריף, ולפ"ז ניחא דלשמואל אמירת ה"ז ג'טף חשיב נדאי גט לכן צריף לבדוק, אבל לדיון לא צריף בדיקה כלל, ודוק היטב: בתוס' ד"ה צריכי למקרייה כו' וא"ת דתנו לקמן כו' פתב גט לאיש כו' עכ"ל.

ולא דברי התוס' נראה נדאי בקראוהו פשיטה ביד סופר והבעל לקחו מיד הסופר א"צ שוב לקרותו דאין לחוש לסופר שיתן גט לאשה ושובר לאיש, ומ"מ כשפא מכשול אמרינו ה"ל למקרייה: בא"ד וי"ל מכל מקום אם נשאת לא תצא עכ"ל.

וקשה דהא אמר רב יהודה אמר שמואל לא נשאת ממש אלא כל זמן שיושבין זו לאלתר עמדו הוא לאחר זמן, א"כ משמע אפי' לא ניסת לא כל הימנו לאנסרה, וקשה בלא נשאת בלאו הכי אסורה לעלמא מחמת שלא קראוהו, ודחוק לומר דה"ק באין עסוקין בענין היינו לענין אם נשאת אח"כ דזו דחוק, ועוד שא"כ מאי פריה מלא כל הימנו לאבד זכותו של שני הא נדאי עיקר נ"מ בנשאת דבלא נשאת לא תינשא, וצ"ל דשמואל לא ס"ל הכי וכמ"ש לעיל בשיטת הרי"ף ודו"ק, וצ"ע: (דף כ' ע"א) בתוס' ד"ה אי כו' תימא כו' וי"ל דרב יוסף דשמעתין לא סבר הכי עכ"ל.

וקשה לפ"ז מאי קאמר נרב יוסף מאי קמ"ל הא קמ"ל טובא דמתורה לא חשיב לשמה, ולענ"ד נראה ליישב קושניית התוס' דנדאי פרשת סוטה שמצוותה לכתוב הפרשה עצמה כמו שכתובה בתורה א"כ י"ל בתורה דכתיבא נמי פרשת סוטה עצמה שפיר חשיב לשמה, אבל הפרשה של ספר פרייתות לא נכתב בתורה שיהיה הגט בלשון הכתוב בתורה רק שיכתוב הבעל מדעתו הספר פרייתות, א"כ פשיטא דלא חשיב לשמה פ"ל: ועוד נ"ל דבשולמא בסוטה פ"ן דבעי למימר דמוחקין לה מן התורה א"כ משמע דאין קפידא שיכתוב הפהו דוקא בעצמו רק שיכתוב בספר הו ע"י עצמו או ע"י מי שיכתוב, דלפי האמת לא מצינו שיכתוב על שם הפהו רק לשמה של הסוטה א"כ הסופר ג"כ ראוי לכתוב על שם הסוטה, אבל בגט דוקא נכתב הבעל בעינו, הוא או מי שיצוה לכתוב אף דלא בעינו שליחות בכתובה כמ"ש בספרי גט מקושר, וא"כ אין פח ביז הסופר לכתוב פ"ל לשם אשה אחרת שעל הבעל מוטל הכתיבה לכו בעינו דוקא שישמעו מפי הבעל והבעל צריך לכתוב לשמה, א"כ לשמה דסופר לא אהני מידי, והכי דייקין וכתב לה לשמה היינו הבעל שצריך לכתוב לשמה ולא אהני לשמה דסופר היכא דלא צוה הבעל, ובזו מיושב קושניית התוס' בעירובין שם ד"ה אבל ע"ש ודו"ק: בגמרא א וכי תימא ליחוש דילמא אקדים כו' זוזא לספרא כו'.

לכאורה פשפת יתר הוא לימא וכי תימא ליחוש דילמא אמר לסופר מעיקרא, ואיפשר לומר דבלא"ה לכאורה דעל לבי פנישתא א"כ משמע ס"ת דבי כנישתא הוי א"כ הוי גט גזול שהרי גירשה בדבר שאינו שלו, ואף דהיה לו ג"כ חלק בס"ת של צבור מ"מ לאו שלו הוא לכן אמר דילמא אקדים זוזא שיכתוב ספר פרייתות בשבילו א"כ קנה הקלף ג"כ דדרך ליתן זוזא לספרא בשביל כל הגט עם הקלף ואף שהס"ת מיוחד לרבים מ"מ י"ל דדעתו שיהיה מושאל לרבים ומ"מ הגוף שלו מחמת קדימת זוזא לספרא ודו"ק: בתוס' ד"ה הא בעינו שמו ושמה אע"ג כו' דהאי הולד ממזר כר"מ משמע דלרבנן לא הוי בשניה שמו אלא פסולא דרבנן כו'.

המפרשים נתחבטו בבאיור לשון התוס', ופשטן של דברים כמ"ש מהרש"ל ומהר"ם דכ"ן דלר"מ הוא מטעם שינוי מטבע מדרבנן גם לרבנן כן הוא, והשתא מדנקיט שינה ולא נקט לא כתבו משמע שאפי' מדרבנן כשר, אלא דקשה לי ע"ז דמנ"ל דכשר דילמא נדאי פסול אלא שאין הולד ממזר ואפי' ל"ד בס"פ המגרש כשר ולא תצא מ"מ עכ"פ לכתחילה פסול, ומ"ש בספ"י דאי לכתחילה פסול א"כ הולד ממזר דהוי משנה ממטבע לא נהירא דהא ג' גיטין פסולין לר"מ הולד כשר אלמא לאו פללא הוא וא"כ לא ידעתי מה שחידש בעל פני הושע ב"ה: והנלע"ד בנה דנדאי משמע להו דכאן אינו גט פ"ל מדקאמר למאי נחוש לה ס"ל דכתיבת השמות הן מן התורה דבלא זה לא הוי גט פ"ל מדאמר למאי נחוש לה והשתא משמע להו מדמוקמינן ב"ה מתני' כר"מ וטעמא דר"מ משום שינוי מטבע, אלא דלר"מ פ"ן דמשמע מפירש"י לקמן דף ע"ט ע"ב במשנה דלר"מ הולד ממזר מן התורה בשינוי מטבע, והתוס' השיגו עליו בד"ה וצריכה, מ"מ אפי' נימא

דפסול שינוי העמידו חכמים דבריהם לבטל הגט לגמרי ומטעמים שפתיבתי בספרי גט מקושר דף נ"ד, עכ"פ מדעריב ליה ותני ליה בשאר פסולים משמע עכ"פ שאינו ממזר מן התורה רק ע"פ תקנת חכמים שעשו חיזוק לדבריהם לבטל הגט אבל לא שיהיה ממזר מעיקר דינא דאורייתא א"כ ממילא נשמע לרבנן דלא אשפחו שיעמידו דבריהם שיהיה הגט בטל לגמרי מפח שינוי מטבע משמע דלא מיפסל רק מדרבנן דהא לשיטת התוס' אפי' לר' מאיר אינו ממזר רק מדרבנן אלא דלא נחתו התוס' לדיוקא לר"מ אף שהשיגו על פירש"י מ"מ לרבנן מילתא דפשיטא בהני דלר"מ לא מיפסלי רק מפח שינוי מטבע שאין הולד ממזר אף בשינה שם דמודו ביה לר"מ דלא עריב תנא פסולי שינוי מטבע עם פסול ממזר גמור מן התורה, והשתא קשיא להו פיון דנקיט שינה ולא נקט לא פתבו דבס"ד דהוי שינוי גמור כגון שישמו אברהם וכתב יצחק פשיטא דגרע מלא פתבו פלל, שלא פתבו איפשר שיהיה שינוי גם על זה, אבל שינוי גמור אינתק לשם אחר לגמרי, וא"כ מוכח דלא פתבו פשר אפי' מדרבנן ואפי' תימא שלא תינשא מ"מ קשה דמשמע דליכא למיחש למידי משמע אפי' מן התורה, ואין הכי נמי דאפי' נימא בלא פתבו נמי שנה לשינוי פיון ששינוי אינו פסול רק מדרבנן שפיר הוה קשיא להו דמשמע הכא דליכא למיחש למידי משמע דמן התורה אינו גט אלא דנקטו לאלומי קושיא דמשמע דכשר אפי' מדרבנן, ולזה פתבו דע"כ לא איירי בשינוי גמור דהא לר"מ אפי' לא פתבו פלל פסול מן התורה וא"כ אפי' נימא דשינה נקט פסול דאורייתא ה"ל למינקט לא פתבו דהוי רבותא טפי לר"מ, אע"כ לא איירי בשינוי גמור והשתא תו לא קשיא אמאי לא חייש רב יוסף פלל די"ל דפשיטא ליה בלא פתבו הוי פסול מן התורה לכ"ע דלא הוי ספר פרישות פלל אפי' לדידן דקיי"ל כר"א, ולהכי קאמר שפיר למאי ניהוש לה דליכא חששא פלל די"ל מסברא בלא פתבו אינו גט פלל, כן נ"ל פוננת התוס', ודוק היטב, ועיין בסמוך: בא"ד וכ"ש דבלא פתבו פלל הוא דפסול עכ"ל וקשה דשינה שם עירו פסול ובלא פתבו פשר דהא אנו לא פתבינו שם העיר פלל א"כ גם בהך שינוי גרע מלא פתבו, ונראה דכוננת התוס' דבלא פתבו השמות פלל פשיטא דלאו פלום הוא: בגמרא אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה.

ע"י פני יהושע ובספרי גט מקושר דף מ"ג מ"ד בארנפה, ומ"מ יש לדקדק דפשיטא דלישנא דאין השם מן המובחר משמע פרב אחא דשם, מיהו הוי רק שאינו מן המובחר ועיין פ"י שדחק, והנלענ"ד דרב חסדא ס"ל דבהא פליגי דר' יהודה ס"ל דכתב העליון מבטל לכתב התחתון וכמאן דליתא דמי דאי איתא לכתב התחתון אף ע"ג דנימא דגם כתב העליון כתב הוי כמעורבין ואין להכשיר דמ"מ יש בס"ת שם שלא נתקדש ואף שהעליון נתקדש מה חזית דאזלת בתר עליון זיל בתר תחתון ואין להכשיר הס"ת וממילא לעגנן גט נמי פסול דכי אזלת בתר תחתון הרי אינו גט לשמה, ורב אחא ס"ל דנקא משום זה אלי ואנהו אינו מן המובחר, אבל לכ"ע איתא נמי לכתב עליון, ומ"מ לעגנן שבת פטור פיון דאיתא נמי לתחתון הרי לא חידש פלום אלא דר"י ס"ל דכתב התחתון בטל לגמרי ורבנן ס"ל דתרנוניהו איתנוניהו ואי איפשר להכשיר הגט והס"ת, ולפ"ז פשיטא דמ"מ אסור למוחקו דאיתא נמי לעליון שנתקדש בקדושת השם: שם א"ר חסדא יכילנא למיפסלינהו לכולהו גיטי א"ל רבא מ"ט אי לימא משום דכתיב וכתב.

ע"י פ"י שהאריך לתמוה מה פסול יש בזה ונדחק למאד, ולא נתקרה דעתי בכל דבריו דאין עגנן לשליחות בכתובה שהרי שלוחו הוא לכתוב מ"מ אף שאינו שלו מ"מ שליח לכתובה יכול להיות, וגם מה שיצא לו שהגט אינו שלו בשעת פתיבה לכן קשיא ליה פיון שהיא נתנה המעות אפתי לאו דידיה הוא בשעת פתיבה דברי תימה הם דלפי האמת אם עדיין לא פרע שכר סופר עד

אחר פתיבה א"כ לא הוי שְׁלו עֲדִינן וא"כ יְכִילָנָא לְמִפְסַל פְּוֹלְהוּ גִיטִי פְּשִׁילָא הַקְדִּימוּ לְסוֹפֵר קוֹדֵם פְּתִיבָה בְּעַד הַגֵּט, וְעוֹד אִפִּי' הַקְדִּימוּ לוֹ שְׂכָר אִם הַקְלָף שֶׁל הַסּוֹפֵר אִיךָ יִזְכֶּה בְּשִׁלּוֹ לְאַחֲרִים וְאַפְתִּי בְּשַׁעַת פְּתִיבָה אֵין הַגֵּט שֶׁל הַבַּעַל, לְכֵן פֶּל דְּבָרָיו תְּמוּוֹהִים, וְהַנְּכוּן בְּזֶה תִּמְצָא בְּסִפְרֵי גֵט מְקוֹשֵׁר דָּף ט"ו ט"ז, גַּם בַּש"ע סִימָן ק"כ ס"ב בְּאֵם גִּזְלָא גֵט וְלֹא פֶרַע לְסוֹפֵר לֹא הוּא מְגוֹרְשָׁת, אֲבָל בְּפֶרַע אַח"כ מִיִּלְתָּא דְּפִשְׁטָא שְׁהִיא מְגוֹרְשָׁת, וְעִינן מ"ש בְּסִפְרֵי שָׁם וְתִמְצָא נַחַת אֶת כָּל וְנוֹכַחַת: שָׁם וְהָא אִיהִי קָא פְּתָבָא לִיה.

בְּסִפְרֵי פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ הַקָּשָׁה הָא אֵין קִנְיָן לְאִשָּׁה בְּלֹא בַּעְלָהּ וְאִיךָ תִּתֵּן הִיא שְׂכָר סוֹפֵר וְדַחַק ע"ש, וְאֵין זֹו קוֹשְׁיָא כְּלָל דְּתִיקְנוּ רַבְּנָן שְׁתַּתֵּן הָאִשָּׁה שְׂכָר סוֹפֵר אִם רְדוּפָה לְהַתְּגַרְשׁ אוֹ שְׁחוֹשְׁשֵׁת לְעִיגוֹן ע"כ לְוֹתָה מְאַחֵר אוֹ שְׁאַחֵר נוֹתֵן לָהּ בְּמַתְנָה ע"מ שְׁתַּתֵּן שְׂכָר הַסּוֹפֵר כְּדִי שְׁתַּפְּטוֹר מִבַּעְלָהּ: שָׁם וְדִילְמָא אֶקְנוּיִי אֶקְנוּ לִיה רַבְּנָן.

קָשָׁה לְשׁוֹן וְדִילְמָא הָא פְּשִׁיטָא שְׁלֹא חָשִׁישׁ ר"ח לְפִסְוֹל הַגִּיטִין אֲלִיבָא דְאַמַּת וְא"כ אִיךָ שְׁיִיךָ לְשׁוֹן וְדִילְמָא הָא ע"כ וְדָאִי אֶקְנוּ לִיה רַבְּנָן, מִיְהוּ לְזֶה י"ל לְפַמ"ש בְּסִפְרֵי גֵט מְקוֹשֵׁר דְּטַעֲמָא מִשׁוּם דְּסוֹפֵר כּוֹתֵב אֲדַעְתָּא דְאַגְרָא וְלֹא מִיְקָרִי וְכַתֵּב, וְנִרְאָה דְהִי מִיִּלְתָּא גּוֹפָא לֹא בְּרִירָה לְרַב חֲסִידָא דְאִיפְשָׁר דְּמ"מ מִיְקָרִי וְכַתֵּב מַחֲמַת שְׁמַצְוָה הַבַּעַל לְכַתּוּב רַק יְכִילָנָא לְפִסְוֹל וְלִקְרוֹא תְּגָר אֲגִיטִי דְעִלְמָא, וְלְזֶה אָמַר אִפִּי' יְהִיבָנָא לְסִבְרַתְהוּ דְבַעֲיָנוּ שְׁיִכְתּוּב דְּוָקָא ע"ד שְׂכָר שֶׁל הַבַּעַל מ"מ דִּילְמָא אֶקְנוּיִי אֶקְנוּ לִיה רַבְּנָן, מִיְהוּ בְּאִידָךְ דְּקָאֵמַר דִּילְמָא נְתִיבַת גֵּט הוּא צָרִיךְ לִיִּשְׁב לְשׁוֹן וְדִילְמָא הָא וְדָאִי נְתִיבַת גֵּט הוּא דַּל"כ יְנַפְסְלוּ גִיטִין שְׁאֵין בְּהֵם שְׁנֵה פְּרוּטָה וּבְנִדָאִי לֹא נְתַפְּוּיִן ר"ח לְפִסְוֹלֵן אֲלִיבָא דְאַמַּת, וְאִיפְשָׁר לְוֹמַר דְּלִגְבֵי דִידָהּ מִיְקָרִי שְׁפִיר נְתִיבָה דְלֹאִשָּׁה שְׁוִיָא טוֹבָא שַׁע"י הַגֵּט קוֹנָה אֶת עֲצָמָה וּפְטוּרָה מְכָל הַשְׁתַּעֲבָדוֹת הַבַּעַל דְּהָא כְּתִיב כִּי יִקַּח וּמִשְׁמַע שְׁהוּא קוֹנָה אוֹתָהּ א"כ כְּשִׁקוֹנָה עֲצָמָה בְּגֵט הָוִי הַגֵּט שְׁנֵה לָהּ טוֹבָא, אֲלֹא דְבַמְשָׁנָה לְמַלְךְ נִסְתַּפַּק בְּקִידָשׁ בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה שְׁלֹא כְּדָרְךָ הַנָּאָתָן וְהִיא חוֹלָה שְׁאֵין בָּהּ סַפְּנָה אִי אֲזִלִּינן בְּתַר דִּידָהּ וְלִידָהּ שְׁרִיָא וְיִהִיב לָהּ ש"פ אוֹ בְּתַר דִּידָהּ אֲזִלִּינן וְלִידָהּ אֵינוּ שְׁנֵה פְּלוּם וְא"כ הָא נְמִי אִי בְּתַר דִּידָהּ אֲזִלִּינן הָרִי הַגֵּט אֲצִלוּ אֵינוּ שְׁנֵה פְּלוּם וְאֵינוּ נְחָסֵר בְּגֵט פְּלוּם אִם אֵינוּ ש"פ לְכֵן אָמַר יְכוֹנְלִימִפְסַל וְלִקְרוֹא תְּגָר אַכּוֹלְהוּ גִיטֵי הֵינּוּ אִי אֲזִלִּינן בְּתַר דִּידָהּ אֵינוּ שְׁנֵה פְּרוּטָה, וְע"ז דְּחִי וְדִילְמָא נְתִיבַת גֵּט וְאִפִּי' אֲזִלִּינן בְּתַר דִּידָהּ לֹא קוֹשְׁיָא לָן מִיְדֵי וְא"ש, וְדוּק הֵיטֵב: עוֹד אִיפְשָׁר לְפָרֵשׁ יְכוֹלְנֵי לְפִסְוֹל הֵינּוּ מִשׁוּם דְּאִיהִי יְהִבָה אוֹ שְׁאֵין בְּהֵם ש"פ וְא"כ עַל כְּרַחֲךָ לְוֹמַר בְּכַה"ג אֲפַקְעִינְהוּ רַבְּנָן לְקִידוּשִׁין וְא"כ לִיתָא לְטַעֲמָא דִּיחֲפָה עַל בַּת אַחוֹתוֹ שְׁיִכּוֹל לְחַפּוֹת בְּגֵט שְׁאֵין בּוֹ ש"פ עַל בַּת אַחוֹתוֹ וְנִצְטַרְךָ לְוֹמַר כְּטַעֲמָא דְרִישׁ לְקִישׁ מִשׁוּם פִּירִי, וְע"ז דְּחִי רַבָּא דִּילְמָא כּו' וְדו"ק, וְעִינן בְּסַמּוּד: שָׁם וְאֲלֹא מִשׁוּם דְּכְתִיב וְנָתַן וְהָא לֹא יְהִיב לָהּ מִיְדֵי כּו'.

מְפִירֵשׁ"י נִרְאָה דְּהַקְוֹשְׁיָא אִם אֵין הַגֵּט ש"פ, וְקָשָׁה מֵאִי דְּחִי דִילְמָא נְתִיבַת גֵּט תִּיקְשִׁי בְּאַמַּת מִנ"ל דִּילְמָא בְּאַמַּת בְּעִינָן ש"פ, וְאִיפְשָׁר דְּמוֹכִיחַ כֵּן רַבָּא לְשִׁיטְתִּיהָ דְּלִיף בְּקִידוּשִׁין דָּף ה' דָּאֵין אִשָּׁה מְתַגְרָשֶׁת בְּכִסְף מְדַכְתִּיב וְכַתֵּב בְּכִתְיָהּ מְתַגְרָשֶׁת וְאִינָהּ מְתַגְרָשֶׁת בְּכִסְף וְאִי בְּעִינָן שְׁהַגֵּט יְהִיָה ש"פ א"כ ל"ל קָרָא דָאִי מְתַגְרָשֶׁת בְּכִסְף א"כ שְׁנֵה כְּסָף וּמְתַגְרָשֶׁת מְטַעֵם כְּסָף, אֲלֹא וְדָאִי מְתַגְרָשֶׁת בְּגֵט שְׁאֵין בּוֹ ש"פ, מִיְהוּ פִירֵשׁ"י דְּחוּק דַּא"כ הַקְוֹשְׁיָא דְּוָקָא עַל גִּיטִין שְׁאֵין בְּהֵם ש"פ וְאֵינוּ בְּמִשְׁמַע, וְלֹאִלָּא פִירֵשׁ"י הָיָה נִלְעַנ"ד דְּבִלֵּא"ה הַקָּשָׁה הָרַשְׁבָּ"א בְּגִיטִין אִיךָ חָשִׁיב נְתִיבָה אִי נְתִיבָה בַּע"כ לֹא שְׁמָה נְתִיבָה, וְתִירְץ שְׁאֵינוּ אֲלֹא פּוֹטֵר עֲצָמוֹ מְחִיבִים שְׁלוֹ עִינן סִפְרֵי גֵט מְקוֹשֵׁר דָּף ס"ה וּמ"ש שָׁם, אֲלֹא לְעַנ"ד נִרְאָה דְּגֵט בַּעַל כְּרַחֲךָ לֹא דְמִי אִפִּי' לְנְתִיבָה בַּעַל כְּרַחֲךָ דְּבִשְׁלָמָא

הַ הַ נְתִינָה בְּעַל פְּרָחָה שְׁיֵשׁ כַּח בְּיַד הַמוֹכֵר לְסַלֵּק לְלוֹקַח בְּעַל פְּרָחוֹ פְּדֻלְקָמֵן דָּף ע"ה בְּבִתֵּי עָרֵי חוֹמָה שְׁפִיר י"ל דְּהוּי נְתִינָה, וְכֵן בְּתַנְאֵי פִינּוֹן שֶׁהַתְּנָה עַל הַנְּתִינָה הָרִי מְקַיֵּים תְּנַאֵי שְׁלוֹ וְאִין הַמְּנִיעָה רַק מִצַּד הַמְּקַבֵּל וְזֶה הַתְּנָה עִמּוֹ לִיתָן לוֹ, אֲבָל בְּגַט אִשָּׁה פִינּוֹן שְׁמַעוּלָם לֹא נְתַרְצִית לְקַבֵּל גֵּט וְהוּא מְכַנִּים הַגֵּט לְרִשׁוּתָהּ בַּע"כ וּפְשִׁיטָא דְאַפִּי אִי נְתִינָה בַּע"כ שְׁמָה נְתִינָה לֹא מְצִי לִיתָן מִתְּנָה בְּעַל פְּרָחוֹ פְּשָׁאִינוּ רוּצָה לְקַבֵּל, וְא"כ בְּגַט אִשָּׁה דְּמַגְרָשָׁה בְּעַל פְּרָחָה וְאִין רְצוּנָה לְקַנּוּת פְּלִל לֹא נְתִינָה הוּא, לְהַכִּי פְּרִיָּה דְּכְתִיב וְנָתַן מִשְׁמַע שְׁיִתָּן לָהּ אֵינָה דְּבָר וְא"כ פְּשָׁאִינָה רוּצָה לְקַבֵּל הַגֵּט לֹא מִיְקַרֵּי נְתִינָה שְׁהָרִי לֹא זְכָתָה בְּנִינָר וְלֹא נָתַן לָהּ פְּלוּם וְאִינוּ בְּגִדָר נְתִינָה נְמַצָּא שְׁפָל הַגֵּיטִין שְׁנִיתָנוּ בְּעַל פְּרָחָה לֹא מִיְקַרְרוּ נְתִינָה וּמִמִּילָא יְכִילְנָא לְפִסּוּל פּוֹלְהוּ גִיטֵי דְמֵאֵן יַדַּע אִי נִיתָן מִדְּעַתָּה אוֹ בַּע"כ, וְע"ז דְּחִי דִּילְמָא נְתִינָת גֵּט בְּעַלְמָא הוּא דְּבִשְׁלָמָא אִם הִיָּה צָרִיָּה שְׁיִהִיָּה הַדְּבָר דְּוָקָא בְּרִשׁוּתָהּ לְגַמְרֵי י"ל דְּלֹא מִיְקַרֵּי נְתִינָה שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתָהּ פְּשָׁאִינָה חִפְיָצָה בּוֹ אֲבָל פִּינּוֹן דְּבִאִיסוּרֵי הַנְּאָה פֶּשֶׁר אִף שְׁאִין דְּמִים לְאִיסוּרֵי הַנְּאָה א"כ נְתִינָת גֵּט בְּעַלְמָא קְפִיד קְרָא, וְלֹא דְּמִי לְהַנְיָר שְׁלִי דְּאִם נִשְׂאָר בְּרִשׁוּת הַבְּעַל וְרִשׁוּת אַחַר עָלְיוּ וְאִינוּ שְׁלָה, אֲבָל כָּל שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּת אַחַר שְׁפִיר הֵנִי בְּכִלְל נְתִינָה וְאִינוּ דוּמָה לְנְתִינָת מִתְּנָה דְּאַמְרִינּוּ דְּלֹא זְכָה בְּמִתְּנָה בְּעַל פְּרָחוֹ, אֲבָל כָּאֵן לֹא קְפִידִינוּ שְׁיִהִיָּה לָהּ הַנְּאָה בְּשִׁיּוּי הַגֵּט רַק דְּמִיְקַרֵּי נְתִינָה שְׁהַדְּבָר נְעַתְק מְרִשׁוּת הַבְּעַל לְרִשׁוּתָהּ וְא"כ אִין מְקוּם לְקוֹנְשִׁינֵי הַרְשָׁבָא דְּאִיָּה הֵנִי בְּגַט נְתִינָה בְּעַל פְּרָחָה דְּאַנּוּ לֹא קְאָמְרֵי רַק פְּשָׁצְרִיָּה לִיתָן לְמַקְבֵּל אֵינָה דְּבָר שֶׁהַתְּנָה עִמּוֹ דְּבַעֲיָנוּ נְתִינָה מְרִשׁוּת לְרִשׁוּת שְׁזָה יִתָּן וְזֶה יִקְנָה הַחִפְצֵי, אֲבָל בְּגַט אִין עֵינָר הַנְּתִינָה שֶׁתְּהִנָּה בְּחִפְצֵי רַק נְתִינָה בְּעַלְמָא וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׁאִין מְקַבְּלָתוּ בְּרְצוּנָה, כֵּן נ"ל וְדוּק הֵיטֵב, וְלפ"ז אִין מְקוּם לְקוֹנְשִׁינֵי הַתּוֹס' דִּי"ל בְּנְתִינָה דְּכִהּוּ וְדֹאֵי שְׁיִיָּה חֲזִי לְצִירוּפֵי אִפִּי אִי לֹא שְׁיִיָּה בְּגַט דַּע"כ פ' יבֵּא לוֹ פַּעַם א' כְּדִי נְתִינָה: וּבְכַפְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ פָּתַב לְפָרֵשׁ דְּכִינּוֹן דְּהִיא נּוֹתְנָת שְׂכָר הַסּוֹפֵר רַק רַבְּנָן אַקְנוּ לִיה א"כ אִם הַגֵּט מִתְּבַטֵּל הָרִי הוּא שְׁלָה א"כ לֹא יְהִיב לָהּ מִיָּדִי בְּנְתִינָת הַגֵּט שְׂאִם לֹא נְתַגְרָשָׁה הַגֵּט ג"כ שְׁלָה, וְלְכַאוּרָה דְּבָרֵיו נְכוּנִים, מ"מ פְּדֻדִיקָתָּ לִיתָא דְּמַמָּה נְפִשָׁה אִי לֹא סְגִי בְּלֹא"ה וְלֹא מִיְקַרֵּי נְתִינָה בְּעַנְיָן אַחַר, א"כ מֵאִי קוֹשִׁיָא לִיה דִּילְמָא בְּאַמְתָּ ע"כ אַקְנוּיֵי אַקְנוּ לִיה רַבְּנָן שְׁיִהִיָּה שְׁלוֹ אִף אִם לֹא יְגַרְשָׁנָה, וְעוֹד דְּמַצִּינוּ בְּגִזְל דִּידָהּ וְשִׁדְיָהּ דְּמִיְקַדְשָׁא מְטַעַם שְׁהִיא רוּצָה שְׁיִקְנָה כְּדִי לְקַדְשָׁה, כְּדֹאִיתָא בַּאֲה"ע ס' כ"ח ס"ב, אִף דְּנֹדָאֵי בְּלֹא קִינְדָּשָׁה צָרִיָּה לְהַחְזִיר לָהּ גִּזְזִילְתָּהּ, אֲלֵמָא דְּמ"מ חֲשִׁיבָא נְתִינָה בְּאַמְתָּ אִף לְעַנְיָן קִינְדוּשִׁין דְּבַעֲיָנוּ דְּמִטְיָא הַנְּאָה לִידָהּ, וְא"כ לִיתָא לְהֵאֵי פִירוּשָׁא: שְׁם וְדִילְמָא עָלָה שֶׁל זִית שְׁאֵנִי דְּחִזִּי לְאִיצְטְרוּפֵי.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק לְפַמ"ש הַתּוֹס' בְּקִינְדוּשִׁין דָּף נ"ו ע"ב ד"ה הַמְּקַדֵּשׁ בְּעַרְלָה שֶׁהַקִּשּׁוֹ הֵא חֲזִי שְׁלֹא כְּדָרָה הַנְּאָתָן וְתִירְצוּ שְׁאִינוּ ש"פ רַק כְּדָרָה הַנְּאָתָן, וְא"כ גַּם בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה י"ל חֲזִי לְאִיצְטְרוּפֵי הַרְבֵּה שְׁיִהִיָּה ש"פ גַּם שְׁלֹא כְּדָרָה הַנְּאָתָן, וְצ"ל דְּמִשְׁמַע לִיה אִפִּי פְּתַבּוּ עַל קִשּׁוֹן שֶׁל כְּלָאֵי הַפְּרָם דְּאַסִּירֵי אֲפִילוּ שְׁלֹא כְּדָרָה הַנְּאָה כְּדֹאִיתָא בְּפִסְחִים דָּף כ"ד ע"ב א"כ קוֹשָׁה הֵא לְשִׁרְיָפָה קָאֵי, וְלַפְמ"ש רַמ"א בַּאֲה"ע סִימָן כ"ד בְּדְבָר שְׁצָרִיָּה בִּיעוּר מִן הָעוֹלָם אֲמַרִּינוּ בִּיה הָעוֹמֵד לִישְׁרָף כְּשִׁרׁוּף דְּמִי, א"כ בְּכַה"ג לְפִי הָאֵמֶת לֹא הוּי גֵּט, וְגַם כְּלָאֵי הַפְּרָם שֶׁהוּא מִהַנְּשִׁרְפִין אֲפִרְן מוֹתֵר וְחֲזִי לְצִירוּפֵי, וְע"ז וְעִיר הַנְּבַחַת לְשִׁרְיָפָה קָאֵי, וְעִינֵי בְּסִפְרֵי מַגֵּן אֶלְף ס' ת"ס'ו שְׁאִין דְּבָרֵי הַתּוֹס' מְוַכְרְחִים וְדו"ק, וְעִינֵי בְּסִמּוּה: בְּתוֹס' ד"ה מְשִׁמָּה כו' פ'י בְּקוֹנְטְרַס כו' וּבִפ' כו' לֹא יִתְּכֵן לְפָרֵשׁ כֵּן עַכ"ל.

אִיפְשָׁר לִיִּישֵׁב דְּכָאֵן י"ל דְּנ"מ אִילוּ דְּרָשָׁה מְשִׁמָּה דְּרַבֵּי דְּנֹדָאֵי לְמֵאִי דְּדְּחִי הַש"ס מִתְּנִי דְּעָלָה שֶׁל זִית מִיְקַרֵּי נְתִינָה אַע"פ שְׁאִינוּ ש"פ מְשׁוּם דְּחֲזִי לְאִיצְטְרוּפֵי, א"כ מְשִׁמַּע לְכַאוּרָה דְּמִתְּנִי ס"ל דְּעַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה פְּסוּל דַּא"כ לִישְׁמוּעֵינּוּ רַבּוּתָא טְפִי דְּאַפִּילוּ עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּלֹא חֲזִי לְאִיצְטְרוּפֵי פֶּשֶׁר, וּמוּכַח לְכַאוּרָה דְּבַאֲמַת פְּסוּל, מִיהוּ אִי ס"ל לְרַבֵּי עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה פְּסוּל א"כ

פינו דרבי סתם המשניות י"ל דסתמן אליבא דנפשיה דס"ל על איסורי הנאה פסול, לכן אשמועינן דוקא עלה של וזית לאפוקי איסורי הנאה, משא"כ אי רבי ס"ל על איסורי הנאה פשר ורבנן ס"ל דפסול א"כ רבי נסתם על עלה של וזית דחזי לאיצטרופי משמע דאיסורי הנאה פסול דהא רבי גופיה דס"ל על איסורי הנאה פשר סתם עלה של וזית דוקא לזה טרח לדרשה משמיה דרבים א"כ רבי ס"ל פסול, לכן לא נודיק מעלה של וזית דוקא משום דחזי לאיצטרופי דרבי לא נקט רק אליבא דנפשיה אבל לרבנן הה"ד באיסורי הנאה פשר, לכן שפיר קלוסה פי דריש לה משמיה דרבים דא"כ אין לדייק מן המשנה שסתמה ר' אליבא דנפשיה, וא"כ י"ל הא דטרח לדרשה משמיה דרבים היינו דלא ליקשי דיוקא דמתניתין דמשמע דאיסורי הנאה אין כותבין עליהם לכן פשטרח לדרשה בשמא דרבים א"כ רבי לא דייק למתני' איסורי הנאה משום דאיהו ס"ל דאסור לכתוב באיסורי הנאה, משא"כ בפ' מי שאחזו לא שינוי לפרש פן, לכן פירש"י ג"כ כמו שכתבו התוס', ודוק היטב: מיהו לשיטת התוס' לקמן דאין כותבין באיסורי הנאה לכתחילה ליפא למידק ממתני', מיהו הב"ש באה"ע פתב דהרמב"ם וטור מכשירין אף לכתחילה, ושפיר י"ל כמ"ש: ועפ"ז נראה ליישב דברי הרמב"ם בפ"ה מגירושין דין ז שכתב דרושם על העור פשר בגט, והמ"מ תמה פינו דלענן שבת אינו כתב אלמא דלא הוי דבר המתקנים א"כ גם לענן גט אמאי מהני, ותירץ דמשנה דנקטא על העלה של וזית ש"מ דלא בעינן בגט דבר המתקנים והביא התוספתא שמתקלק בין עלה של וזית לשאר עליו א"כ משמע דעלה של וזית מתקנים הוא, וכתב המ"מ שלא סמך על התוספתא דלא נזכרה בש"ס, והוא תמוה דמ"מ לא מוכח בש"ס דעלה דבר שאינו מתקנים ואיך פליג הרמב"ם על התוספתא, ולפ"ז נראה דהרמב"ם דייק דלפום מסקנת הש"ס דעלה של וזית מיקרי נתינה משום דחזי לאיצטרופי, וא"כ קשה למאי דקיי"ל דכותבין על איסורי הנאה אפילו לכתחילה לשיטת הרמב"ם תיקשי לישמועין רבותא טפי אפילו איסורי הנאה דלא שינוי חזי לאיצטרופי, ואין לומר דקמ"ל אע"ג דאנכל הוא, דממילא נשמע פינו דכותבין על דבר שיש בו רוח חיים וספר לספירת דברים בעלמא אחי מאי איכפת לן באנכליו, אע"כ קמ"ל אע"ג שאינו מתקנים כותבין עליו, א"כ מוכח שפיר בש"ס דילן דכותבין גט על דבר שאינו מתקנים, ודוק היטב: בד"ה למימרא דחקיקה כו' ה"מ לאקשוני מלוחות דכתיב בהו כו' חרות כו' עכ"ל.

לענ"ד אופשר ליישב דבלוחות י"ל שהיו כתובים בדיו אלא שהוא מכתב אלהים בקצה הדיו עצמו עד פנימיות הלוחות ונראה ג"כ ר' ורש"ם הדיו, והכי דיין לישנא דקרא והמכתב מכתב אלהים חרות על הלוחות, ר"ל לפי שמכתב אלהים הוא פעולה עד שנכנס בעוביין של הלוחות והיה כתב בתוף החקק ג"כ ובכה"ג נדאי הוי כתב: (ע"ב) בגמרא בעא מיניה רבא מר"נ פתב לה גט על טס של זרב כו'.

לכאורה קשה אמאי לא פשיט רבא לנפשיה פינו דאותביה מהו דהשאר לכתובתיה דבליכא שאר לא, ואפשר לומר לרבא גופיה לא קשיא ליה די"ל דשם דבעינן שאר י"ל דאיירי בעל פרוסה לא מהני רק באיכא שאר אבל מדעתה י"ל שקיבלה גיטה והפתובה מחלה ומדין מחילה נגעו בה כמ"ש בחידושי הרשב"א, והו דהשאר דבעינן שאר י"ל דאיירי בע"כ א"כ באיכא שאר נתקבלה פתובה אבל בליכא שאר פינו שנתן לה הטס לכתובה הרי הגט פורח באויר וקנושית הרשב"א, אלא דתליא אי נתינה בע"כ לא שמה נתינה א"כ ליכא למימר דהו דהשאר איירי בע"כ דא"כ הפתובה נמי לא נתקבלה על ידי נתינה בעל פרוסה דנתינה בע"כ לא שמה נתינה, אלא די"ל דכינו דאהני לענן גט מהני נמי לענן פתובה, וכהו דיעה שהביא רמ"א בח"מ סי' ר"ג בשקנה

דָּבָר שְׂאִינוּ נִקְנָה עִם דָּבָר הַנִּקְנָה דִּי"א דְקִנְיָה הַכֹּל, וּלפ"ז יֵשׁ לוֹמֵר דְתִלְיָא בְּפִלוגְתָּא דְקִנְיָ אַתָּה וְחִמּוֹר דְלִרְב נְחָמֵן דס"ל קִנְיָ מְחַצְחָה שְׁפִיר קִשְׂיָא לִיה דל"ל דְשֵׁם אֲיִירִי בְעַל פְּרָחוּ דִי"ל דְנִתְיָנָה בַע"כ לֹא שְׂמָה נְתִינָה, וְכִלְשָׁנָא קִמָּא דְרָבָא לְמִן דָּף ע"ה, פֶּן נ"ל וְדו"ק, וְכִבְר פְּתִיבָתִי בְהִלְכוֹת קִדּוּשִׁין סִימָן כ"ח ס"ק ט"ו דְאִין דְבָרֵי הַרְשָׁפָ"א מְוֹכְרָחִים בְּזָה דמ"מ אָף שְׁנִתְקַבְּלָה פְתוּבָתָה מ"מ מִתְגַּרְשָׁת שְׁהָרִי לֹא נִשְׂאָר בְּיָדוּ פְלוּם אָף שְׁלוֹקַחַת לְגוּבְיָנָא דְכְתוּבָה, וְכֵן מִשְׁמַע מְסִתִּימַת הַפּוֹסְקִים דְאֶפִּילוּ יִהְיֵב לָהּ בַע"כ נְמִי מְגוֹרְשָׁת וְלֹא מִיקָרִי גִט פּוֹרַח בְּאֹיִר שְׁהָרִי הַכֹּל שְׁלָה וְאִין חִיּוּב עַל הַבְּעַל לִיתֵן דְאֶפִּילוּ עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה פֶּשֶׁר ע"ש: וְעוֹד נִרְאָה לִינִישָׁב הָא דְמוֹתִיב רָבָא דְאִיפְשָׁר דְרָבָא ס"ל דְמִיבְעִיָּא לִיה פִּינּוּ דְנָתַן לָהּ הִגֵּט לְכְתוּבָה מְסַפְקָא לִיה אִי לֹא חֲשִׁיב גִּט פּוֹרַח בְּאֹיִר, מִיְהוּ מִשְׁמַע לִיה דְלִיכָא לְמִימַר דְלֹא הָוִי גִּט כְּלָל דִּי"ל פִּינּוּ דְכְתוּבָה דְרַבְנּוּ וְאִי אֲזַלִּינוּ בְּמַר דְאֹרְיָתָא אִם פֶּן אִין מְגִיעַ לָהּ פְתוּבָה וְהָוִי גִּט גְּמוּר, א"כ אִין לוֹמֵר שְׂאִין הִגֵּט כְּלוּם פִּינּוּ דְכְתוּבָה דְרַבְנּוּ, וְא"כ י"ל דְרָבָא ס"ד בְּלִיכָא שְׂאָר עכ"פ סְפַק גִּירוּשִׁין הָוִי וְרַב נְחָמֵן דְפִשִׁיט לִיה דְהָוִי גִּט גְּמוּר פְּרִיף שְׁפִיר מְשָׂאָר וְדו"ק: וְאִיפְשָׁר דְהַרְמַב"ם דִּינִיק מְפָאן דְהִלְכָה דְנִתְיָנָה בַע"כ הָוִי נְתִינָה לְכֵן פְּסַק לְעַנְנּוּ קִדּוּשִׁין דְמְקוֹדְשָׁת כַּמ"ש הַר"ן לְקַמֵּן פְּרָק מִי שְׂאֲחִזּוּ וְיִגְיָטִין רַק פְּסוּל, וְהוּא דס"ל דְבְעִיָּא דְרָבָא הִינּוּ ע"כ אִם גִּירְשָׁה בְעַל פְּרָחָה דְאִינוּ מְדַעְתָּה פְּשִׁיטָא דְמַהֲנִי דִי"ל דְהַפְתּוּבָה מְחֻלָּה וְהִגֵּט שְׁלָה, וְכִמוּ שְׁתִּירִץ הַרְשָׁפָ"א בְּאַמְתָּ, אֲלֵא וְדָאִי עִיקָר הַבְּעִיָּא בְעַל פְּרָחָה, וְהַשְׂמָא תִּיקְשִׁי אִיף הַשִּׁיב רַב נְחָמֵן נִתְקַבְּלָה גִיטָה וְנִתְקַבְּלָה פְתוּבָתָה הָא פְּרַעוֹן בַע"כ לֹא שְׂמִיָּה פְּרַעוֹן א"ו ס"ל לְרַב נְחָמֵן נְתִינָה בַע"כ שְׂמָה נְתִינָה וְא"כ לְעַנְנּוּ הַפְתּוּבָה אֶפִּילוּ ע"כ הָוִי פְּרַעוֹן וְאִי לֹא הָוִי פְּרַעוֹן לְעַנְנּוּ פְתוּבָה מִמִּילָא גַם הִגֵּט אִינוּ שְׁהָרִי לֹא נָתַן לָהּ הֵטַס בְּחָנָם, אַע"כ ס"ל לְרַב נְחָמֵן פְּרַעוֹן בַע"כ הָוִי פְּרַעוֹן, וְצָדִיקוּ דְבָרֵי הַרְמַב"ם דְמִסְקִנָּא דְסִתְמָא דְגְמָרָא כְּרַב נְחָמֵן וְדוּק הֵיטֵב: שָׁם בְּעִי ר"פ בִּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה כו'.

הַרְמַב"ם הַשְׂמִיט בְּעִיָּא זֹו וְעֵינִן מ"ש בְּסַפְרֵי גִט מְקוּשָׁר בַּק"א, וְכַעַת רֵאִיתִי בְתִשׁוּבַת שַׁעַר אֶפְרַיִם סִימָן ק"ט שְׁנִתְעוֹרַר לִינִישָׁב דְבָרֵי הַרְמַב"ם, וּמ"ש לִינִישָׁב דְבָרֵי הַרְמַב"ם דר"פ ס"ל דְטַעְמָא בַע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי הַגְּיָר מִשׁוּם דְהָוִי תְּנָאִי וּמַעֲשָׂה בְּדָבָר אֶחָד לְכֵן מִיבְעִיָּא לִיה אִי אָמַר ע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי בִּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה אִי מִיקָרִי תְּנָאִי וּמַעֲשָׂה בְּדָבָר אֶחָד פִּינּוּ דְהִגֵּט בְּפִנֵּי עַצְמוּ קָאִי, אֲבָל בְּאָמַר הַגְּיָר שְׁלִי לֹא הָוִי כְּרִיתוֹת אֶפִּילוּ אָמַר בִּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה שְׁלִי, וְא"כ הַרְמַב"ם שְׁפַסְק דְאֹמַר ע"מ כְּאֹמַר מַעֲכָשִׁין דְמִי לֹא שְׂיִיכָא הַבְּעִיָּא כְּלָל, פֶּן הוּא תוֹרֵף דְבָרֵי אָף שְׁהֶאֱרִיף וְאֲנִי קַצְרִיתִי וּמְבֹאָר יוֹמֵר, וְאִין דְבָרֵי מְסַפִּיקִים דְנִדְאִי כֹל הַטַּעַם בַע"מ הִינּוּ מַעֲכָשִׁין וְנִקְרָא תְּנָאִי וְא"צ כֹּל פְּרִטִי תְּנָאִים לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם וּבְתִנָּאִי אִם בְּעֵינֵן כֹּל פְּרִטִי תְּנָאִים א"כ אֶפְתִּי מִשְׁכַּחַת לָהּ הַבְּעִיָּא בְהִתְנָה אִם תַּחֲזִירִי לִי הַגְּיָר תַּתְּגַרֵּשׁ דְבָהָא שְׂיִיכָא ג"כ הַבְּעִיָּא כְּמוּ לְמ"ד דַע"מ לָאו כְּמַעֲכָשִׁין אִם הִתְנָה עַל הַגְּיָר שְׁבִין שִׁיטָה לְשִׁיטָה אִי מִיקָרִי תְּנָאִי וּמַעֲשָׂה בְּדָבָר אֶחָד הָרִי הִיא מְגוֹרְשָׁת אֶפִּי לֹא הִתְזִירָה, וְאָף דְהַרְמַב"ם לֹא הִזְכִּיר פְּרִט דְתְּנָאִי וּמַעֲשָׂה בְּמִשְׁפְּטֵי הַתְּנָאִים עֵינִן מ"ש בְּסַפְרֵי טִיב קִדּוּשִׁין סִימָן ל"ח בְּאַרְבֵּעַ בְּעֵינֵי תְּנָאִים מ"מ לֹא יִמְנַע אִם יִהְיֶה תְּנָאִי עכ"פ אִם הִתְזִירָה הַגְּיָר שְׁבִין שִׁיטָה לְשִׁיטָה מְגוֹרְשָׁת וְאִם נִימָא דְבַכָּה"ג לֹא הָוִי כְּרִיתוֹת אִינָה מְגוֹרְשָׁת כְּלָל כְּמוּ שְׁנִקְרָא תְּנָאִי וּמַעֲשָׂה בְּדָבָר אֶחָד, וְעוֹד לַפְמ"ש שָׁם לְהַרְמַב"ם תְּנָאִי וּמַעֲשָׂה הָוִי מַעֲשָׂה קוּדָם לְתְּנָאִי וְהָוִי מְגוֹרְשָׁת פִּינּוּ דְהַתְּנָאִי אִינוּ כְּלוּם א"כ יֵשׁ מְצִיאוֹת לְהַבְּעִיָּא בְכָה"ג אִי מְגוֹרְשָׁת אוֹ שְׂיִכּוּלָה לְקִיָּים הַתְּנָאִי, וְלְכֵן אִיפְשָׁר לוֹמֵר לְהִלִּיץ בְּעַד הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר, דְבִלֵּא"ה יֵשׁ לְהַבִּין אִיף מִשְׁכַּחַת לָהּ סְפַק גִּירוּשִׁין פִּינּוּ דְבְעֵינֵן כְּרִיתוֹת וְאִם שְׂיִיר לוֹ הַגְּיָר אִינָה מְגוֹרְשָׁת א"כ בְּכֹל סְפַק גִּירוּשִׁין אִיף תַּתְּגַרֵּשׁ הָא מְסַפִּיקָא לֹא תִזְכָּה בְּגוֹף הִגֵּט דְמִסְתְּמָא לֹא נָתַן לָהּ הִגֵּט שְׂיִצְטָרֵף לְכַתּוּב עוֹד גִּט אַחֵר,

א"כ בשלמא בספק קידושין שפיר י"ל דתוכל להחזיק הקידושין מספק ואין למקדש טענה שלא נתן לה ע"ד הספק שיצטרף שוב שנית לקדשה דיכולה לומר קדשני באותן קידושין עצמן שקדשתי והי' בהם ספק אבל בגט לא תוכל לומר שיגרשנה בגט זה שנולד בו ספק דא"כ תצטרף להחזיר לו הגט וכשהגט בידו הוא מוחזק בגט וא"כ לא זכתה בגט כלל שעכ"פ צריכה להחזיר לו הגט וכשמתגרת לו הוא מוחזק בגט ואם לא ירצה ליתנו לה אינה יכולה להוציאו ממנו וא"כ לא זכתה בגט כלום פינון שצריכה להחזיר לו הגט א"כ מטעם זה לא תהא מגורשת אפי' בספק שאין זה פרייתות שהרי הגט עדיין לא זכתה בו בספק ולא משפחת לה ספק גירושין וצ"ל דבעלמא אמרינו מסתמא אין הבעל מקפיד על גוף הגט אם ישאר לה לכן חשיב ספק א"כ י"ל הכא דחזינו דקפיד אבין שיטה לשיטה א"כ אינו רוצה ליתן לה רק מה שהוא מן ההכרח א"כ כשהוא ספק לא תזכה בגט והוי כאילו אמר הנזיר שלי ואינה מגורשת כלל דמספיקא נשאר הנזיר שלו שלא נתן לה רק מה שהוא הכרח לגרש וכשיש בו ספק אינה רוצה שתחזיר לו מה שבין תיבה לתיבה ושתתגרש במוטר מספק והוי כל הגט שלו ודו"ק, וצ"ע: שם בעי רמב"ח הוי מוחזקין בעבד שהוא שלו.

לכאורה נראה דהוא הדין בעבד שלה שייכא הו' בעיא פינון דע"כ אקניתא ניהליה א"כ יש לחוש דמנפשיה עייל, והא דנקיט רמב"ח הבעיא במוחזקין בעבד שלו י"ל משום דרמב"ח מספקא לו בסמוך אי ידעה לאקנויי א"כ במוחזק בשלה אפילו לא אמרינו מנפשיה עייל אי לא ידעה לאקנויי לא הוי גט.

לכו נקט במוחזקין שהוא שלו, ולפי האמת דנקיטא לו דידעה לאקנויי א"כ ע"כ הקנתה לו העבד, וא"כ יש לחוש שמה מנפשיה עייל ולא מסרה לו כלל, אלא דהב"י בסימן קכ"ד כתב במוחזק שהוא שלה הויא מגורשת ודאי, והב"ש הקשה עליו ג"כ פינון דמוחזקת שהוא שלה למה תתגרש פינון למ"ש, ואיפשר דהב"י ס"ל דכיון דאיכא למימר מנפשיה עייל א"כ אין הגט מסייע לה וי"ל דמהימנא מטעם דאשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת מטעם דאין אשה מעיזה בפני בעלה אלא דהתוס' ס"פ הכותב כתבו במקום חימוד ממון מעיזה וא"כ י"ל בעבד שלו י"ל משום שחפיצה בעבד שיהיה שלה מעיזה בשביל ממון משא"כ בעבד שלה אפי' אקניתי ניהלי' מ"מ לא הקנתה לו רק לענין שיגרשנה בו א"כ ליכא חימוד ממון ונאמנת משום דאינה מעיזה פינון דליכא חימוד ממון, פן י"ל לכאורה, אבל לדינא ודאי צ"ע פינון דאין הכרח מלשון הש"ס כדפרישתי: גם מ"ש הב"י דה"ה דהו' בעיא שייכא בפרה, גם זה צ"ע דנהי דפרה הויא בכלל גודרות מ"מ נראה דהו' דעבד שפתוב עליו גט י"ל דלענין זה גרע מגודרות דהיכא דלא ראה בידו של מחזיק נאמן אף על גודרות במיגו דלהד"מ או החזרת, וא"כ אף דנאמן במיגו לענין פשפא לטעון על הבהמה, אבל הכא דהיא חפיצה להתגרש בגט שעל יד העבד אפילו לא ראוהו בינדה אין לה מיגו דלהד"מ שהרי צריכה להראות הגט כדי שתוחזק מגורשת א"כ אפי' בלא ראה לא הויא מגורשת, וא"כ י"ל זהו דוקא בעבד אבל בפרה שחקק גט על קרן הפרה א"כ בלא ראוהו בינדה מהימנא במיגו דאי בעי הנה קניצא לקרן הפרה ואמרה שיגרשה בקרן לחוד דהוי מיטלטל ונהנה מתגרשה שפיר, א"כ י"ל דמהימנא נמי במיגו אי טענה שנמתן לה הפרה בשלימות, להכי מיבעיא ליה טפי בעבד אף דפרה קדים במתני', ולדברי הב"י קשה אמאי לא מיבעיא ליה אפרה דנשנית תחילה, לכן צ"ע ודו"ק: בפירש"י בד"ה לזיניף הוא דילמא תנאה הוה בגיטא כו' עכ"ל.

צ"ע אמאי לא פירש"י שלא ה'יה גט פלל רק שטר אחר ומחקתו וכתבה עליו גט, ואיפשר דס"ל לרש"י דשיניף לומר חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה, ואי משום דהגט מסייעה י"ל פיון דיכול להזדייף לאו סיוע הוא, או ד"ל מנפשיה עייל לכה אין לחוש רק על תנאי לחוד: ועוד נראה דבלא"ה קשה למסקנת הש"ס דמוקי בכתובת קעקע, וקשה דילמא מעיקרא ה'יה שטר אחר ומחקתו ונעשאתו לכתובת קעקע גט פתוב עליו, וצ"ל דאייירי שראו תחילה פשפתב הבעל הגט ה'יה פתוב פתובת קעקע, ונהו שונאמר בלשון הפעיל ה'יו מוחזקין בעבד שהווא שלו וגט פתוב על ידו ונהרי הוא יוצא מתחת ידה, ולכאורה איפכא ה"ל למימר ה'יה מוחזקין בעבד ויוצא מתחת ידה וגט פתוב על ידו, אלא נראה דלהורות נתן שראו שהכתוב הבעל הגט עליו, והשתא קשה מאי פריף יכול להזדייף הא כבר ראו שפתב הבעל גט עליו, וצ"ל פיון דיכול להזדייף שמה מחק הגט, וקשה ה'יה לו למחוק גם העדים, אלא נראה דלא חיישינו רק שה'יה תחילה תנאי ומחק הבעל קצתו וכתב בו תנאי ושוב מחקה האשה התנאי ונשאר הגט בלא תנאי ודו"ק, ועיין בסמוך: בד"ה ור"א היא דאמר אי איפשר לגט בלא ע"מ עכ"ל.

לכאורה פשפת יתר הוא דאפילו איפשר בלא עדי מסירה הא משפחת שה'יו עדי מסירה ולא נזדייף, ונראה דרש"י לשיטתיה אגיל דס"ל לקמן בר"פ כל הגט דגם לר"מ לא בעינן מוכח מתוכו, וא"כ קשיא ליה הא אפילו לר"מ מצי לאוקמא בעדי מסירה וראו שלא נזדייף דכשר גם לר"מ, ולזה ס"ל לרש"י דמתני' סתם נקיט דכותבין על יד של עבד כמו פל גיטין, וא"כ ע"כ כר"א דאילו לר"מ איף נקיט סתמא הא בליכא עדי מסירה אין כותבין על יד של עבד ומתני' פסיקא דכותבין לכן אמר דר"א הוא דלא סגי בלא ע"מ, מיהו לשיטת התוס' דלר"מ בעינן מוכח מתוכו, א"כ לר"מ אפילו יש עדי מסירה לא מהני פיון דיכול להזדייף ואינו מוכח מתוכו ודו"ק: בגמרא בכתובת קעקע.

כבר כתבתי דקשה דילמא מעיקרא לא ה'יה פתובת קעקע ומחקה מה שה'יה פתוב בו וכתבה עליו פתובת קעקע או שזיניפה איזה תנאי, ואיפשר שאילו לא ה'יה הגט מתחילה פתובת קעקע לא ה'יו העדים רשאים לחתום שמה תזיניף עליו פתובת קעקע, גם איפשר לומר דהיינו לר"מ דבעינן מוכח מתוכו וכשיכול להזדייף אינו מוכח מתוכו ואין העדים רשאים לחתום פלל, מיהו נראה עיקר כמ"ש הרמב"ם דגם העדים חתומים פתובת קעקע כמ"ש הרמב"ם, והחמ"ח וב"ש פתבו טעמו של הרמב"ם דאל"כ ה'ני פפתוב על המחוק ועדיו על הנזיר דפסול, והב"ש תמה מה חשש יש פאן דהא לא יוכל למחוק העדים דא"כ לא ימצא קיום, והדבר ברור דקשיא ליה להרמב"ם שמה מעיקרא לא ה'י פתוב עליו רק שטר אחר ונהעדים חתמו עליו והיא מחקה וכתבה גט בכתובת קעקע לכן אסברה לה הרמב"ם שגם העדים חתומים בכתובת קעקע, והשתא אי כתב עליו מילתא אחריתא אין רשאים העדים לחתום בכתובת קעקע כמו בהוא על המחוק ועדיו על הנזיר שיש לחוש שימחוק ויזיניף הה"ד הכא אילו לא ה'יה פתובת קעקע מעיקרא אין העדים רשאים לחתום וכיון דלא מחזקינו לעדים שעשו שלא כדיון נדאי מעיקרא ה'יה פתובת קעקע, פן נ"ל ברור בדעת הרמב"ם בלי ספק, שוב ראיתי שגם הב"ח, נתפנין לזה והב"ש קיצר, ולפ"ז אם ראו הגט תחילה שה'יה פתוב פתובת קעקע ואח"כ יוצא מת"י האשה, גם הרמב"ם מודה אפילו אם העדים חתומים בפשוטן בלא פתובת קעקע נמי אין חשש זיוף פיון שידוע שה'יה פתובת קעקע ונחתימת העדים נפרת: בתוס' ד"ה בכתובת קעקע מדאורייתא ליכא איסורא כו' ואפי' ה'ניא הכא איסורא דאוריית' כו' עכ"ל.

אִיפְשֵׁר לַיִּשְׁבּ בְּזֶה הָא דְרָבָא לָא נִיחָא לִיה לְאוּקְמָא בְּכַתּוּבַת קַעֲקַע דִּי"ל רָבָא לְשִׁיטְתִּיה דִּס"ל
כְּלַמְיָלְתָא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד לָא מְהֵנִי א"כ י"ל דְהֵגֵט פְּסוּל פִּינּוּן שְׁנֹכְתָב בְּאִסּוּר
לְהִכִּי קִשְׂיָא לִיה שְׁפִיר אַרְמַב"ח וַרְמַב"ח ס"ל אִי עֲבִיד מְהֵנִי, מִיהוּ בְּסַפְרֵי גֵט מְקוּשָׁר הַעֲלִיתִי
דְּבַכָּה"ג לָא שְׁיִיף אִי עֲבִיד לָא מְהֵנִי, מִיהוּ קִשְׂיָא הָא הַעֲדִים פְּסוּלִים וְכֵן הַקְשָׁה הַב"ש, וְאִיפְשֵׁר
מִפְּאֵן סְמָךְ לִפִּירֵשׁ"י וְהַרְמַב"ם בְּעֵדִים שְׁאִין יוֹדְעִין לְחַתּוּם מְקַרְעִין בְּקַלְפֵי וְהַתּוֹס' הַקְשׁוּ הָא הָוֵי
כְּתָב ע"ג פְּתָב, וּלְפ"ז י"ל דְקִשְׂיָא הָא הַעֲדִים פְּסוּלִים, לְכֵן י"ל שְׁאֲחַר קַעֲקַע וְשָׂרְט בְּבִשְׁרָא וְעֵדִים
חֲתָמוּ עֲלֵיו וְא"כ מוֹכַח דְּבַכָּה"ג לָא הָוֵי כְּתָב ע"ג פְּתָב, מִיהוּ אֲפַתִּי מְדַרְבְּנָן אִיפְּא אִסּוּרָא כַּמ"ש
הַתּוֹס' וְהוּוּ פְּסוּלִין דְּרַבְּנָן, מִיהוּ י"ל דְלָא הַכְרִיזוּ עֲלֵיהֶם, אֲלָא לַמ"ש בְּנ"י דְלֹאֹתוֹ עֲדוּת שְׁנַפְסֵל
בְּשִׁבְלֵוֹ א"צ הַכְרִזָּה קִשְׂיָא הָא אֲפַתִּי לְאוֹתוֹ עֲדוּת פְּסוּלִים, וּבְזֶה מִינְשֵׁב קוּשְׁיָת הַש"ף בַּח"מ ס'י
ל"ד ס"ק כ"ג דְהַנ"י לָא כ"כ רַק לַס"ד בְּאָמַר לְדִידִי אוֹזִיף בְּרַבִּיתָא וּלְמַסְקָנָא דְפְּלִגְנִין דִּיבּוּרָא לָא
מְשַׁפְּחַת לָה דְאִין אָדָם מְשִׁים עֲצָמוּ רְשָׁע, וּלְפ"ז י"ל נ"מ בְּחֲתָמוּ כְּתוּבַת קַעֲקַע עַל הַגֵּט אוֹ שְׂטָר
שְׁפָתוֹב עַל יַד הַעֲבָד וְאַחַר חֲקַק וְהַעֲדִים רְשָׁמוּ בְּדִיו דְהוּוּ פְּסוּלִין דְּרַבְּנָן וְא"כ אִי בְּעוּ הַכְרִזָּה הַגֵּט
כְּשֵׁר וְאִי לְאוֹתוֹ עֲדוּת שְׁנַפְסֵל בְּשִׁבְלֵוֹ א"צ הַכְרִזָּה הָרִי הַגֵּט פְּסוּל, וְצ"ל דְאִיִּירִי שְׁהֵם שׁוֹגְגִין
כַּמ"ש הַב"ש: אֲלָא דְקִשְׂיָא לִי פִינּוּן דְלַעֲלֵל מְסִיק דְחַקִּיקָה נְמִי מִיקַרִי כְּתִיבָה א"כ אֲמַאי תְּנִן בַּמַּס'
מְכוּת דָּף כ"א בְּקַעֲקַע וְלָא כְּתָב אִינוּ חֲתִיב הָא קַעֲקַע לְחוּד נְמִי כְּתִיבָה מִיקַרִי, וְצ"ל מְדַכְּתִיב
וְכַתּוּבַת קַעֲקַע וְלָא כְּתִיב וְקַעֲקַע לָא תְּתַנּוּ דְהוּוּ נְמִי כְּתָב מְשַׁמַּע דְּבַעֲיָנָן כְּתִיבָה חוּץ מִן הַקַּעֲקוּעַ
אֲבָל הַקַּעֲקוּעַ לְחוּד נְמִי מִיקַרִי כְּתִיבָה, וְאִיפְשֵׁר לֹאמַר עוֹד דְּבַבְשֵׁר לָא מִיקַרִי הַקַּעֲקוּעַ כְּתָב
דְּכְשִׁיתְרַפָּא יַעֲבוֹר הַרוּשִׁם וְיִתְדַבֵּק כַּמְקַדָּם, אֲבָל בְּכַתִּיבָה נְשָׂאָר הַרוּשִׁם לְעוֹלָם וְכַמוּ שְׁפִירֵשׁ"י
שֵׁם בְּמַכּוּת, וּלְפ"ז לְעַנְנִן גֵּט אִיפְשֵׁר בְּסֵרַט עַל יַד עֲבָד וְלָא כְּתָב עֲלֵיו אִיפְשֵׁר דְּמִיקַרִי דְּבַר שְׁאִינוּ
מְתַקְּיִים בַּד"ה ת"ש הַגּוֹדְרוֹת פִּי לְאַלְתֵּר כו' עכ"ל.

הַקְדִּימוּ הַתּוֹס' לְקוּשְׁיָתָם דְלָא תִימָא דְבַעֲי לְמִיפְשֵׁט טְפִי מַגּוֹדְרוֹת דְאֲפִי עֲמַד הַעֲבָד בְּיָדָה ג' שְׁנִים
לָא מְהֵנִי וּמְדַמִּי לָה לְגוֹדְרוֹת אַף דְעֲבָדִים יֵשׁ לְהֵם חֲזָקָה לְעַנְנִן הַעֲבָד עֲצָמוּ לְעַנְנִן גֵּט מְדַמִּינִן לְשָׂאָר
ב"ח, וְלִזְהָ הַקְדִּימוּ דְוַדַּאי בַּג' שְׁנִים יֵשׁ לְגוֹדְרוֹת חֲזָקָה וְא"כ קִשְׂיָא לָהּ דְנִפְשׁוּט מִמְתַּנִּי, וְכֵן כְּתָב
ב"י דָּאָם הַעֲבָד הִזָּה בְּיָדָה ג' שְׁנִים מְגוֹרְשֵׁת, וְהַב"י הַקְשָׁה שְׁמָא כְּתָב לִיתָן וְלָא נָתַן וְלָא מִיחָה בָּהּ
בְּשִׁבְלֵי שְׁהִיא אֲשֵׁתוֹ, וְתִירְץ דְלָא מְקַדִּים אִינְשׁ פְּנֹרְעָנוֹת לְנִפְשִׁיָּהּ וּמְסַתְמָא נְתָנוּ מִיָּד, וְקִשְׂיָא לִי
לְפ"ז אֲפִי לָא הִזָּה ג' שְׁנִים בְּיָדָה מ"מ פִּינּוּן שְׁדַעְתּוֹ הִזָּה לִיתָנוּ מְסַתְמָא נְתָנוּ מִיָּד וְע"כ לֹאמַר דַּמ"מ
חִיִּישִׁינּוּ דְמַנְפְּשִׁיָּה עֲיִיל וְא"כ מַאי מְהֵנִי ג' שְׁנִים דִּילְמָא לְכַף לָא מִיחָה מְשׁוּם שְׁמַכְר לָה אוֹ נָתַן
לָה הַעֲבָד אֲבָל לָא נְתָנוּ לָה בְּתוֹרַת גֵּט כְּלָל וְאִיף תַּתְגַּרְשׁ בְּעֲבָד, וְצ"ל שְׁאִילוֹ לָא גִירְשָׁה לָא הִזָּה
מוֹכֵר לָה הַעֲבָד שְׁהֵגֵט כְּתוּב עֲלֵיו שְׁלָא תִטְעוֹן שְׁגִירְשָׁה, מִיהוּ בְּלֹא שְׁהָה ג' שְׁנִים י"ל מַנְפְּשִׁיָּה
עֲיִיל אֲבָל כְּשִׁשְׁתָּם ג' שְׁנִים דְהוּוּ חֲזָקָה בְּעֲלָמָא שְׁמַכְרוּ אֲמַרִּינּוּ מְסַתְמָא בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין בָּא לִידָה
שְׁאִילוֹ לָא גִירְשָׁה לָא הִזָּה מוֹכֵר לָה עֲבָד זֶה שְׁגַט חֲרוּת עֲלֵיו, א"כ מְמִילָא לָא קִשְׂיָא קוּשְׁיָת הַב"י
שְׁמָא לָא מִיחָה בָּהּ בְּשִׁבְלֵי שְׁהִיא אֲשֵׁתוֹ, וּלְפ"ז נִיחָא דְבַכָּה"ג וְדַאי קַפִּיד וּמוֹחָה שְׁלָא תִטְעוֹן נְגָדוּ
שְׁהִיא מְגוֹרְשֵׁת פִּינּוּן דְבַעֲלָמָא בְּכָה"ג מוֹחָה א"כ בְּגֵט כְּתוּב עֲלֵיו לָא שְׁתִּיק אֲפִי שְׁהִיתָה אֲשֵׁתוֹ
וְדוֹק הֵיטֵב, וְעִינִן בְּסַמוּךְ: בַּא"ד וְא"ת מְתַנִּי ה"ל לְאַתּוּנִי כו'.

הַתּוֹס' נְדַחְקוּ, וְנִרְאָה לַיִּשְׁבּ דְוַדַּאי י"ל דְהֵכָא לָא דְמִי לְעֲלָמָא דְבַעֲלָמָא י"ל שְׁפִיר דְלָא הָוֵי חֲזָקָה
מְשׁוּם דְלָא מְזַדְהָר בִּיה וְאִינוּ חוּשֵׁשׁ מַה שְׁהוּא בְּרִשׁוּת אַחַר דִּיכּוֹל לֹאמַר דְּמַנְפְּשִׁיָּה עֲיִיל, מִיהוּ
אִיתָא הָתָם בְּעִיזֵי דְמְסִירִי לְרוּעָה הָוֵי חֲזָקָה, אֲלָמָא דְכְּשִׁהְרוּעָה נּוֹתֵן עֵין עֲלֵיהֶם הָוֵי חֲזָקָה וְא"כ
י"ל גַּם כַּאֲן פִּינּוּן שְׁגַט כְּתוּב עֲלֵיו ע"כ הַבְּעַל נִזְהָר שְׁלָא יָבֵא לִידָה שְׁלָא תִטְעוֹן שְׁגִירְשָׁה וְא"כ י"ל

שפיר דהוי בתוקתה, וא"כ י"ל מעבדים דמתני' לא מצי למיפשט די"ל בעבד אין צריף ליהדר פיון דהעבד בר דעת אינו חושש שיתפסנו אחר ויתקוף בו לכן אינו חושש בו דמיגלי מילתא ע"י העבד עצמו ואין לו לחוש שיתקוף אחר בעבדו וא"כ איכא למימר דלכף אין לעבדים תזקה אבל פאן שגט פתוב עליו י"ל דזנהר ביה טפי שלא תשחק בו ותאמר שגירשה, ולהכי מייתי דגודרות ובגודרות אין הטעם שאינו חושש ליהדר בהם שסמיה שיעטון דמנפשיהו עיילו דמ"מ יש לחוש שפא לא יהיו עדי ראיה ויהיה נאמן לקוח במיגו דלקד"ם או החזרתי דבהמות איפשר לשוחטן ולמנכרן חיים במקומות אחרים, משא"כ בעבד י"ל דמיגלי מילתא, ואף דבב"ב דף מ"ה נקט ראה גם בעבד מ"מ אי איפשר לגנוב העבדים כמו בעלי חיים שאינו בני דעה וא"כ שפיר מייתי מגודרות אף שצריף הוא ליהדר בהם שפא שיעטון אחר להד"מ ואפ"ה אמרינו דאי איכא עדי ראיה לית להו תזקה וע"כ דבבעל חי אי איפשר ליהדר וא"כ כ"ש פאן בעבד די"ל מנפשיה עייל אף שרצונו ליהדר אחר שפבר פתוב הגט עליו מ"מ אי איפשר ליהדר שלא יבא פעם א' אל ידה פיון דמנפשיה עייל: ועפ"ז נרא' טעמו של הרמב"ם שפסק דספיק' הוי אף דבגמ' פשיט מגודרות שאין להם תזקה כמו שתמה בהג"א, ולפי זה ניחא דנדאי לא דמי לגודרות לגמרי דבגודרות מוקמינו להו בתוקת מרא ואמרי' שלא מכרן כלל, אבל פאן פיון שפבר פתב עליו גט ונדאי דעתו היה לגרש וא"כ ממילא איכא ספיקא שפא פבר גירש, אלא דבעלמא לא צריכה לעדי מסירה דאמרינו דתפיסה שפיידה מוכחת שניתן לה מן הבעל וכאן אין הכרח שאיפשר דמנפשיה עייל ולא מדמינו ליה לגודרות רק פיון די"ל מנפשיה עייל, אבל ודאי לא נפיק מידי ספיקא שפיון דלא מקדים אינש פורענות לנפשיה ודעתו היה לגרש אלא שאין תפיסתה ראיה פיון דאי איפשר שיהדר בו אם פן אי איפשר שיתבטל הגט לגמרי מאחר שפבר עמד לגרש בו אלא שיוכל לומר שנמלה מלגרש וא"כ מידי ספיקא לא נפיק: ולפ"ז איפשר דאפילו העבד יוצא מת"י הבעל והיא טוענת גרשתני ומנפשיה עייל ממני לבעלי נמי ספיקא הוא פיון דכתוב גט עליו והיה דעתו לגרשה מידי ספיקא לא נפיק שפא פבר נתנו ושוב הלך העבד לבעל, ועפ"ז יש לפרש בעי' דרמב"ח אי אמרינו אקנויי אקניתא ניהלה ויהינו שהעבד בתוקתה ואין לחוש שהלך מנפשיה א"כ ודאי מגורשת או דמנפשיה עייל והשתא מידי ספיקא לא נפיק פיון דעכ"פ פבר פתוב גט עליו שיש לחוש שנתנו פבר והה"ד אם הוא ביד הבעל י"ל שחזר ויבא אצל הבעל, ופשיט דאין להם תזקה א"כ נשאר הספק מחמת שפבר פתוב הגט עליו והחלט בדעתו לגרשה ובהא לא דמי לגודרות, ודוק היטב: ועוד נראה ליישב דמשמע הפשיטות שאינה מגורשת כלל, וכמו שתמה בהגה"א על זה, ונראה דבלא"ה יש לדייק בדברי הרמב"ם שכתב ואם היו מוחזקין בעבד שהוא שלו והוא יוצא מת"י והיא אומרת בעדים נמסר לי הרי זו ספק מגורשת, ולכאורה תמוה הא הרמב"ם ס"ל דע"ק נמי פרת' כמ"ש בפ"א מגירושין א"כ אפי' מסרו בינו לבין עצמו נמי היא מגורשת אם האמת פדבריו ול"ל לטעון שנמסר לה בעדים, לכן נראה דהרמב"ם ס"ל כמ"ש הר"ן בפ' המגרש בטעמן של הגאונים דס"ל ע"ח נמי ליישב הסוגיות פתב הר"ן דס"ל להגאונים דע"ח פרת' היינו נמי מטעם עדי מסירה דכיון שיוצא מת"י אנו סהדי שנמסר לה, ע"ש בארנפה והבאתיו פמה פעמים, והשתא נראה דדוקא בסתמא אמרינו מסתמא פא לידה מן הבעל והיינו בגט דעלמא, אבל בהד עבד די"ל מנפשיה עייל א"כ אין תפיסתה מוכחת על שנמסר לה מיד הבעל דשפא מנפשיה עייל א"כ בגט פזה לא סגי בלא עדי מסירה דאין בע"ח הללו לומר אנו סהדי שנמסר לה פיון דאיכא למימר מנפשיה עייל, והשתא איכא לפרושי בעי' דרמב"ח אי אמרינו אקני ניהלה הוי פגט דעלמא וסגי בע"ח בלא עדי מסירה שתפיסתה מוכחת שנמסר לה מן הבעל או דילמא מנפשיה

ענין וא"כ אפי' הבעל והאשה מודים שנמסר לה להתגרש לא מהני בלא עדי מסירה דע"ח אלו אין מועילין מדין עדי מסירה, והשתא פשיט שפיר מגודרות אין להם חזקה דאיכא למימר מנפשיה ענין וא"כ אם מודים שפא לנדה בלא עדי מסירה אינה מגורשת כלל דבגט פנה לא סגי בלא ע"מ והפשיטות שפיר כמו שאין חזקה לגודרות אלמא אין התפיסה מוכיח וא"כ אינה מתגרשת בלא עדי מסירה, מיהו אם אמרה שניתן לה בעדי מסירה שפיר מידי ספיקא לא נפיק ודברי הרמב"ם נכונים וברורים: ובני הרבני הקריף מוה' אהרן אמר דלא דמי לגודרות דחשיב נפילה דרבים אבל ליחוש דמנפשיה ענין לאשה הוי כמו נפילה דייחיד, ופשיט דעכ"פ בנפילה דייחיד ספיקא הוא לומר דמנפשיה ענין לאשה דוקא פיון דברבים נדאי אין לו חזקה ודו"ק: עוד אמרנו ליישב דברי הרמב"ם דנדאי אי איכא למימר מנפשיה ענין א"כ יש להאמינה מטעם דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה וליכא סיוע מן הגט פיון די"ל מנפשיה ענין, אלא דמ"מ לא פסיקא להאמינה פיון דאנו נמי מספקא לן אי אמרינו אקנויי אקני ניהלה א"כ י"ל דהגט מסייע לה וחושבת שיאמרו מסתמא אקני לה והשתא פי פשיט גודרות אין להם חזקה דאמרינו מנפשיה ענין א"כ יש להאמינה מטעם אינה מעיזה, אלא דמ"מ פיון דלאשה איפשר לא פסיקא דמנפשיה ענין וחושבת לסיוע שיאמרו אקני ניהלה, אבל אילו ידעו דלאשה ברור לומר דמנפשיה ענין וחושבת לסיוע אינה מעיזה וא"כ לעולם מידי ספיקא לא נפקא, ודוק היטב: ונראה להביא ראיה לדברי הרמב"ם דספיקא דרמב"ח או דילמא מנפשיה ענין לא הוי פסיקא לומר שפודאי אינה מגורשת ודלא כהג"א דאם נימא דאי אמרינו מנפשיה ענין לא הוי מגורשת כלל מאי פריה ותפוק ליה שיכול להזדייף הא נדאי ביכול להזדייף אין לומר שלא תהא מגורשת כלל דכיון דלא הוי אלא משום חשש זיוף מידי ספיקא לא נפקא וכ"כ בס' פר"ח ותמה על לשון הר"ן וב"י דמשמע שאינה מגורשת כלל וא"כ מחשש דיכול להזדייף הוי ספק מגורשת וא"כ מאי קשיא ליה ותפוק ליה שיכול להזדייף נימא דהא קמיבעיא ליה אי אמרינו אקני לה וליכא רק חשש שיכול להזדייף הוי ספק מגורשת או דאמרינו מנפשיה ענין ואפי' ספק גירושין ליכא, אלא נדאי כדברי הרמב"ם דמנפשיה ענין נמי ספיקא הוא והשתא פריה שפיר אפי' לא אמרינו מנפשיה ענין הוי ספיקא ודו"ק: אלא דלא ברירא לי מ"ש הפר"ח דביכול להזדייף ספיקא הוא וקשה דא"כ מה יש לחוש לחפות על בת אחותו הא תוכל לכתוב גט על איזה שטר שחתומים עליו עדים ותמחוק ותכתוב גט עליו, ונהי דהוא על הנזיר ועדיו על הפחק פסול משום שאיפשר להזדייף מ"מ לאנקטלינה מספיקא, א"כ משמע כדברי הר"ן דביכול להזדייף אינו גט כלל וצ"ע, ועיין מ"ש בש"ף סימן מ"ו דיש לחוש שתזדייף גט עם עדים ומן התורה מהני נדייק מזה דמזונייף טענינו, מ"מ מ"ש קשה לכן צ"ע: בגמרא בעי רמב"ח הוי מוחזקין בטבלא כו' ונהי היא יוצאה מת"י פירש"י שהיא בא לגרשה, ונהינן לפי גירסא שיוצאה מת"י, אבל גירסת הרא"ש והפוסקים הוי מוחזקין בטבלא שהיא שלה, ובאמת לכאורה היינו הך פיון דטבלא שלה היא א"כ אפי' יוצאה מתחת ידה מ"מ אי לא ידעה לאקנויי לא מהני לה מידי, ולפירש"י יש לדקדק פיון שפא לגרשה לכתחילה א"כ מאי ספיקא הא נוכל ללמדה שתקנה לו בלב שלם, ונראה דרש"י ס"ל דביוצאה מתחת ידה לא שייך למיבעי הך בעיא דאם הדין דאיתתא לא ידעה לאקנויי מסתמא מחזקינן שקנאה הבעל ממנה בקנין גמור אף אם לא יגרשנה דבכה"ג נדאי מהני דספרי דדייני מיגמר גמירי ועבדי פדינא לכן לא מיבעי' לן אלא לכתחילה פשוטת לן הטבלא לגרש בו אי ידעה לאקנויי פיון שנותנת לו רק שיגרשנה בו לא גמרה ומקנאי: ועפ"ז נראה ליישב קושיות התוס' אטו רמב"ח לא ידע מתני' דאשה כותבת גיטה, ולפ"ז ניחא דנדאי איכא למידחי דאשה כותבת גיטה ומקנית לבעל בפירוש

אף אם לא יגִרְשָׁנָה דְכִינּוֹן דְלֹא יִדְעָה לְאַקְנוּיִי לֹא סָגִי בְלֹא"ה, אֲבָל לְבַתֵּר דְמִיָּחִי רֵאֵינָה מְעַרְב וְדַחִי גַבְרָא שְׂאֵנִי יִדְעֵה לְאַקְנוּיִי מִשְׁמַע לִיה שְׁפִיר לְרַב אֲשֵׁי דְאֲשָׁה פּוֹתְבַת גִּיטָה דְמוֹמֵי דְאִישׁ פּוֹתְבַת שׁוֹבְרוֹ וְגַבְרָא יִדְעֵה לְאַקְנוּיִי א"כ מִשְׁמַע דְלֹא צָרִיךְ הַקְנָאָה בְּפִירוּשׁ א"כ גַּם אֲשָׁה פּוֹתְבַת גִּיטָה אַע"ג דְלֹא הַקְנָתָה בְּפִירוּשׁ, וְלִק"מ קְוִשְׁנִית הַתּוֹס' וְדוּק הֵיטֵב: וְעוֹד נ"ל דְבִלֹא"ה קִשָּׁה קְוִשְׁנִית הַתּוֹס' דְאִטּוּ לֹא יִדְעֵה מִתְּנִי דְאֲשָׁה פּוֹתְבַת גִּיטָה, לְכֵן נִרְאָה דְרַמְב"ח פְּשִׁיטָא לִיה בְּנוֹתְנַת הַגֵּט לְבַעַל שְׂיִגְרָשָׁנָה בְּרִצּוֹנָה שְׁפִיר קָנִי לִיה הַבְּעַל אֲף דְלֹא יִדְעָה לְאַקְנוּיִי פִינּוֹן דְנִיחָא לֵה לְהַתְּגַרְשׁ וְאִילוּ יִדְעָה לְאַקְנוּיִי הֵיחָה מְקַנִּית לוֹ מְהֵנִי שְׁפִיר בְּסֵתָם אַע"ג דְלֹא יִדְעָה, אֲלֵא דְתִלְיָא בְּיָאוּשׁ שְׁלֹא מִדְעַת פְּמִבּוּאָר, דְלִרְבָּא דַס"ל יָאוּשׁ שַׁל"מ הֵנִי יָאוּשׁ דְאֲמַרִּינּוּ אִילוּ יִדְעֵה מִיָּיָא שׁ מְהֵנִי נְמִי בְלֹא יִדְעָה, ע"ש ב"מ דף כ"א דְמַדְמָה הַש"ס כְּמָה דְמִיּוֹנוֹת בְּזָה, א"כ י"ל כְּפִשְׁהִיא נִתְּנָה לוֹ הַגֵּט וְקִיבְּלָתוּ בְּרִצּוֹן שְׁפִיר מְהֵנִי דְדַעְתָּה שְׂיִהֵינָה הַגֵּט כְּשֵׁר וְאִילוּ יִדְעָה הֵנִי מְקַנִּית בְּלֵב שְׁלָם, מִיְהוּ אִם נִתְּחַרְטָה אַח"כ עַל הַגֵּט וְכִבֵּר הַקְנָתָה הַקְלָף לְבַעַל ע"מ שְׂיִגְרָשָׁנָה בְּזוֹ י"ל פִּינּוֹן דְלֹא יִדְעָה לְאַקְנוּיִי וְלֹא נִיחָא לֵה דְתַתְּגַרְשׁ אִינוּ יָכוֹל לְגַרְשָׁה בַע"כ פִּינּוֹן דְלֹא גְמָרָה וּמְקַנִּיא רַק כְּשִׁקְיָבְלָה הַגֵּט מְרִצּוֹנָה דַעְתָּה שְׂיִהֵינָה קִנְיָן הַמוֹעִיל וְכִשְׁלֹא קִיבְּלָתוּ מְרִצּוֹנָה לֹא מְהֵנִי מַה שְׁרוּצָה לְגַרְשָׁה בַעַל פְּרָחָה אַח"כ ע"י שְׁכִבְרָה הַקְנִית לוֹ הַקְלָף שְׂיִגְרָשָׁנָה בָּה, וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר גִּירְסַת רַש"י דְמִיבְעִיא בְּיוֹצֵא מַת"י הַבְּעַל וְטוֹעֵן שְׂאֲשָׁתוֹ נִתְּנָה לוֹ לְגַרְשָׁה בּוֹ וְכִבֵּר קִנְאוֹ אַע"פ שְׁעַכְשָׁיו אֵינָה מְרִצּוֹנָה לְהַתְּגַרְשׁ, וְלֵהֲכִי לֹא פְּשִׁיט לְנַפְשָׁיָה מִמִּתְנִי דִי"ל כְּשִׁמְרוּצָה הֵנִי יָאוּשׁ שְׁלֹא מִדְעַת וַס"ל דְהֵנִי יָאוּשׁ, וְרַב אֲשֵׁי פְּשִׁיט לְפִי הַמְּסַקְנָא דְקִי"ל כְּפִי דִיָּאוּשׁ שְׁלֹא מִדְעַת לֹא הֵנִי יָאוּשׁ א"כ לֹא הֵנִי מְהֵנִי אִי לֹא יִדְעָה לְאַקְנוּיִי וְהַפֵּל נִיחָא, וְלִפִּי הָאָמֶת אֵין חִילּוּק בֵּין יוֹצֵא מִתְּחַת יָדוֹ אוֹ מִתְּחַת יָדָה וְדוּק הֵיטֵב, וְעֵינֵי בְּסַמּוּד, וְאַבְיִי גּוֹפִיָה אֲף דַס"ל יָאוּשׁ שַׁל"מ לֹא הֵנִי יָאוּשׁ לֹא נִיחָא לִיה לְפִשְׁוֹט ע"פ סְבָרָא דְנַפְשָׁיָה: בְּתוֹס' ד"ה אֲשָׁה כּו' פִּירוּשׁ בְּדָבָר שֶׁהוּא מְחִזֵּר לֵה.

לְכַאוּרָה קִשָּׁה הָא אֵימָא בְּקִידּוּשֵׁין דְּרַב נ"ב דְמִקְוִדְשֵׁת בְּגִזְל דִּידָה בְּשִׁדּוּף, וְא"כ צ"ל דְמְקַנִּיא הַגִּזְל לְמִקְדָּשׁ כְּדִי שְׂיִקְדָּשָׁנָה בָּה א"כ מוֹכַח דִּידְעָה לְאַקְנוּיִי, וְרַבָּא גּוֹפִיָה דְאֵינִי בְּשִׁמְעֵתִין נְמִי ס"ל דְמִיִּקְדָּשָׁא בְּגִזְל דִּידָה א"כ מוֹכַח דִּידְעָה לְאַקְנוּיִי דַאל"כ בְּמֵאֵי מִיִּקְדָּשָׁא, וְלִתְרוּץ הַשְּׂנִי שְׁכַתְּבָתִי לְפִירַש"י נִיחָא, מִיְהוּ לְמֵאֵי דְכַתֵּב רַמ"א בְּסִמָּן כ"ח דְצָרִיף לְשִׁלָּם לֵה גִזְלוּתִיָה א"ש דִי"ל דְמְקַנִּיא לִיה בְּדָמִים, וְא"כ לְפִי מַה שְׁנִרְאָה מִפִּירַש"י דְּרַב נ"ב דַאל"צ לְשִׁלָּם הַגִּזְלָה א"כ קִשָּׁא לִיה דְתַפְּשׁוּט מִשֵׁם דִּידְעָה לְאַקְנוּיִי, לְכֵן נ"ל כַמ"ש לְעֵיל דִישׁ חִילּוּק בֵּין שְׁקִיבְּלָה בְּרִצּוֹן אוֹ שְׁעִדּוּן בְּיַד הַבְּעַל וְאֵינָה רוּצָה לְקַבֵּל הַגֵּט בְּרִצּוֹן וְדו"ק, עַמ"ש בְּטִיב קִידּוּשֵׁין סִמָּן כ"ח סְעִיף קָטָן י"ב: בַא"ד וַא"ת וְכִי לֹא יִדְעֵה כּו' עַכ"ל.

כְּבָר כְּתִבְתִּי לִיִּשְׁב, וִי"ל עוֹד דְלִקְמָן אִיכָּא לְמִימַר דַה"ק הָאֲשָׁה פּוֹתְבַת גִּיטָה וְהַבְּעַל פּוֹתְבַת הַשׁוֹבֵר וְהֵינּוּ פִינּוֹן שֶׁהַשׁוֹבֵר מְנָטֵל עָלֶיהָ פִינּוֹן שְׂאֵינָה מְחַזְרַת הַפְּתוּבָה מְנָטֵל הַשׁוֹבֵר עָלֶיהָ א"כ אֵינִי דְבַעֲי לְמִיִּקְנִי הַשׁוֹבֵר מְקַנִּית הַגֵּט וְלֹא קָאָמַר לֹא יִדְעָה לְאַקְנוּיִי רַק בְּחִנָּם, אֲלֵא דְהָךְ מִקְלָתָא תִלְיָא אִי אֲמַרִּינּוּ הַטוֹעֵן אַחַר מַעֲשֵׂה ב"ד לֹא אָמַר כְּלוּם א"כ אִפִּי מְחַזְרַת לוֹ הַפְּתוּבָה צָרִיף לְשׁוֹבֵר שְׂאֲפִי בְלֹא פְתוּבָה אֵין יָכוֹל לְטַעוֹן פְּרַעַתִי א"כ כְּתִיבַת הַשׁוֹבֵר מְנָטֵל עָלָיו ג"כ א"כ הִיא שְׁפּוֹתְבַת גִּיטָה מוֹכַח דִּידְעָה לְאַקְנוּיִי בְּחִנָּם ג"כ, וְהַשְׁתָּא י"ל רַמְב"ח לֹא פְּסִיקָא לִיה לְפִשְׁוֹט מִשֵׁם דְשָׁמָא יָכוֹל לְטַעוֹן פְּרַעַתִי אַחַר מַעֲשֵׂה ב"ד, וְרַב אֲשֵׁי פְּשִׁיט לְפִי הָאָמֶת דְקִי"ל כּו' שְׁפִיר מוֹכַח דִּידְעָה לְאַקְנוּיִי דְהַשׁוֹבֵר מְנָטֵל עַל הַבְּעַל לְפָרוּעַ שְׂאֲפִי תַחֲזִיר לוֹ הַפְּתוּבָה צָרִיף לְשׁוֹבֵר, וְלִק"מ וְדו"ק: עוֹד אִיכָּפֶשׁר לומר דְרַעַב"ח נָקַט טְבִלָא שֶׁהוּא דְבָר חָשׁוּב, אֲבָל אִם הַנְּיִיר פְּחוֹת מַש"פ וְדַאי גְמָרָה וּמְקַנִּיא לְגַמְרִי דְנִתְּנָה לְמַחֲוֹל לְגַמְרִי, וְהַשְׁתָּא לְכַאוּרָה אִיכָּא לְמִימַר דְכּוֹתֵב גִּיטָה הֵינּוּ עַל נְיִיר

שהוא פחות מש"פ, אלא די"ל ע"פ מה שמבואר לעיל ע"א דבצי רב אשי למיפשט מעלה של זית דכתבו על איסורי הנאה פשר ודחי שאני עלה של זית דחזי לאיצטרופי, אם פן י"ל דבפחות מש"פ אינו פשר רק משום חזי לאיצטרופי והשתא אי איתתא לא ידעה לאקנוני לא שנייה להכשיר בפחות מש"פ פנין דלא שנייה חזי לאיצטרופי שאם יהיה ש"פ לא נכשר בשביל דלא ידעה לאקנוני, מיהו אי אתיא פרבי י"ל דגם איסורי הנאה פשר ולא צריה צירוף שפיר י"ל דאיירי בפחות מש"פ נכשר אפי' חזי לאיצטרופי, א"כ י"ל דרמב"ח מצי למידחי דאתיא פרבי דכשר על איסורי הנאה ושפיר איירי בפחות מש"פ נכשר אפי' בלא צירוף, ורב אשי י"ל דמשמע ליה דמתני' דעלה של זית דוקא משום צירוף הוא פדדחי לעיל ומשמע דאתיא אפילו פרבנו דרבי ופשיט שפיר דליכא לאוקמא בפחות מש"פ פרבי דוקא ודו"ק: בא"ד וי"ל דמצי לדחויי כו' בקלף שלה עכ"ל.

וקשה מאי מיייתי מן הזקן נימא דאיירי נמי בקלף שלו, ואיפשר דאפי' בקלף שלו אי אומן קונה בשבבח פלי הרי יש לו חלק בשטר, משא"כ לקמן באשה פותבת גיטה מה שקנתה בשבבח פלי הרי הוא בכלל שכר סופר דאקנו ליה רבנו, מיהו זה דחוק דלא קיי"ל לרוב הפוסקים אומן קונה בשבבח פלי ועיין בספרי ג"מ, וי"ל בפשיטות דלא לחנם נקט והיה מלנה לכל בני הפקר אלא לפי שהיה צריה להרבה שטרות הכין לו טופסי שטרות וא"כ מסתמא נייר שלו היה: בד"ה וכותב וא"ת מה ענין שטרי הלואה כו' עכ"ל.

איפשר ליישב לדעת הרמב"ן הובא בש"ף ס"ס ל"ט בלנה שכתב בשטר שצריה המלנה להלוות לו אם נכתב מדעת המלנה כו' וא"כ נראה אע"ג דקיי"ל דאין פותבין שטר ללנה עד שיהיה מלנה עמו משום שמה פתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי, מ"מ לדעת הרמב"ן אם נכתב השטר מדעת המלנה ע"כ פבר נשתעבד לו הלנה בשיעבוד נכסיו לכן מחוייב המלנה להלוות לו, וא"כ י"ל דהזקן שהיה פותב בכתב ידו לא למגן טרח רק כדי שיוכלו העדים לחתום אפי' לא יראו ההלואה דהא מיד שצינה הלנה לחתום הרי נגמר השיעבוד שהרי מחוייב להלוות לו, וא"כ לא שנייה שיעבודא דאורייתא שהרי עדיין לא הלנה לו פלום וע"כ בכח השטר קונה המלנה השיעבוד וא"כ פריה שפיר הא בעינן ספר מקנה וא"ש, ואפי' להפוסקים החולקין על הרמב"ן י"ל שהכין לו השטרות כדי שיוכל הלנה לצוות לחתום השטר אף שלא יראו העדים ההלואה והיינו שידו לו הלויין שחייבין לו ומשתעבדי מדין אודיתא שהם היו בטוחים שילנה להם וכיון דמטעם קנין אודיתא לא שנייה דמשעת הלואה נשתעבדו רק בכח השטר שצינה לכתוב ולא קשה מידי, ודוק היטב: ובני הרבני החרף מוה' אהרן אמר דאי מטעם מלנה ע"פ א"כ איך רשאי לחתום הא יש לחוש שיעבור השט"ח לאחר ומלנה ע"פ אינו נמכר וא"כ השני טריף שלא פדין, משא"כ אי הוי שטר שפיר יכול למפור, ומינושב נמי מה שהקשו התוס' בדרה הסמוך לפירש"י בערב נימא דמועיל מטעם הודאה דמשמע ליה דהוי כשטר ואף שאינו גובה רק מבני חורין מ"מ הא קיי"ל בסימן ס"ו דגם פתב יד נמכר וע"כ מדין שטר הוא דמדין הודאה מלנה ע"פ אין יכולין למפור ולק"מ, ונכון: ואני השבתי לו דאיפשר קושניית התוס' לאביי דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא לפמ"ש התוס' לקמן דף נ' וא"כ אי אפשר לומר מכירת שטרות דאורייתא וע"כ מדרבנו בעלמא א"כ אין לדקדק אם נמכר, אמנם לענ"ד בלא"ה לא ידעתי מקום לקושניית התוס' דהא באמת שטר הוי מפי הפתב וכשלא נכתב פתיקון חכמים אינו מועיל פלל, כמ"ש הש"ף בסימן ל"ט סק"ט, וא"כ פריה שפיר דאי בעינן ספר מקנה לאו עדות הוא פלל מאחר שאינו פתיקון חכמים ושטר גזירת הפתוב הוא שיעועיל כמ"ש הש"ף בסימן כ"ח וכשאינו פתוב פדין לא הוי עדות פלל, ומינושב ג"כ

הַקּוֹשֵׁא מְעַרְב ע"ד הַשֵּׁ"ה, וּא"כ פְּרִיף שְׁפִיר דָּאָם אִין לֹו דִין שְׁטֵר אִפִּי' הַעֲדָת עֵדִים לֹא הָוִי דְהוּי מִפִּי פֶתֶב, וּבְהִכִי נִיחָא פִירֵשׁ"י לְקַמֵּן גַּם בְּשׁוֹבֵר, וְהַרְשָׁב"א הַשִּׁיג עֲלֵיו דְבְשׁוֹבֵר לֹא בְעֵינֵן סִפֵּר מְקַנָּה דְהוֹדָאָה בְּעֵלְמָא הוּא, וּלְפַמ"ש לִק"מ שְׁאָם אִינוּ פְתִיקוֹן חֲכָמִים ה"ל מִפִּי פֶתֶב וְאַפְל' עֵדוּת לֹא הָוִי, וּלְק"מ וּבְרוּר וְדו"ק: בְּגִמְרָא אָמַר רַבָּה כו' דִּילְמָא זְקוֹן שְׁאֲנִי דִיְדַע לְאַקְנוּיִי וְיִשׁ לְדַקְדַּק פִּינֹן דְהִזְקוֹן עֲצָמוּ פֶתֶב הָא פֶתֶב הָר"ן לְעֵיל דָּאָם הַקְלָף שֶׁל הַסּוֹפֵר צָרִיף שְׁיִזְכָּה בּוֹ הַבְּעַל אֹו שְׁלוּחֹו שְׁאִינוּ זֹכָה בְּשֵׁלוֹ לְאַחֲרִים א"כ הִזְקוֹן עֲצָמוּ שְׁפֶתֶב וְהַשְׁטֵר נְשָׂאָר אֲצֵלוֹ בְּמָה זָכָה בּוֹ הַלְלוּהָ פִינֹן שְׁלֹא בָּא לִידּוֹ וְאִיף הָוִי סִפֵּר מְקַנָּה, וְדוּחַק לֹוּמַר שְׁהִזְקוֹן הַקְנָה לְעֵדִים שְׁיִזְכּוּ בְּשִׁבִיל הַלְלוּהָ, וְעוֹד דְהֵעֵדִים לֹא הָוִי בְּכֻלָּל זְקָנִים וְנִימָא דְגַם הֵם לֹא יְדַעוּ לְאַקְנוּיִי לְמֵאִי דְבְעֵית לְמִימַר זְקוֹן דְנוֹקָא דִיְדַע לְאַקְנוּיִי א"כ אַחַר לֹא יְדַע לְאַקְנוּיִי, וְצ"ל דְאַקְנִי בְּפִירוּשׁ לְלוּהָ וְנִתְּנָה הַשְׁטֵר לְלוּהָ שְׁיִזְכָּה בּוֹ, וְא"כ קָשָׁה דִּילְמָא אֲקַנְיָהּ לְגַמְרִי לְלוּהָ כְּמוֹ כָּל שְׁטֵר שְׁהוּא שְׁל לְלוּהָ פְּשׁוֹרְעַ הַלְלוּהָ פְּשִׁיטִי דְסִפְרִי כְּדֵאִיתָא בְּסִימָן ס"ו שְׁאָם מְחַל הַשְׁטֵר צָרִיף לְהַחְזִיר הַשְׁטֵר לְלוּהָ וּבְקַנְיָן מְוַחֲלֵט וְדֵאִי כ"ע יְדַעִי לְאַקְנוּיִי, גַּם קָשָׁה מְעַשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁאִין מְקַפִּידִין אִם הַנְּיִיר שֶׁל מְלוּהָ: גַּם בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א הַקָּשָׁה הָא הַלְלוּהָ לֹא נִתְּכּוֹן לְקַנּוּת כְּדֵאִיתָא בִּיבְמוֹת פ' ר"ג הַעוֹדֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר וּכְסוּבוֹר שְׁלוֹ הֵם לֹא קִנְיִי, וְתִירְצְבִדְעַת אַחֲרַת מְקַנָּה קִנְיִי וְאִי מִיִּירִי שְׁמַקְנָה בְּפִירוּשׁ לְלוּהָ שְׁיִזְכָּה בּוֹ הָא יְדַע לְזַכּוֹת וְע"כ ס"ל לְהַרְשָׁב"א שְׁלֹא הַקְנָה כְּלוּם רַק פִּינֹן שְׁפֶתֶב הַשְׁטֵר זָכָה מִמִּילָא, וְא"כ קָשָׁה אִיף יִזְכָּה בְּשֵׁלוֹ לְאַחֲרִים פִּינֹן שְׁהַנְּיִיר שְׁלוֹ, וְאִיפְשֵׁר לֹוּמַר דְדוֹקָא בְּזַכְיָהּ אִינוּ זֹכָה בְּשֵׁלוֹ לְאַחַר, אֲבָל אִם עֲשֵׂה שִׁינוּי מְעַשֵׂה בְּדָבָר שְׁפִיר קוֹנָה בְּשִׁבִיל אַחַר, וְכֵן מְשַׁמַּע קָצַת מְהָא דֵאִיתָא בְּב"ק דָּף ק"ב וּבַח"מ ס' צ"ז סְעִיף כ"ה דֵאִין ב"ח נוֹטֵל מִבְּגָדִים שְׁצָבְעוֹן לְשִׁמּוֹן מְשַׁמַּע אִפִּי' צָבְעוֹן בְּעֲצָמוּ זֹכָה, וְאִע"ג דְאַמְרִי' בְּב"ק שֶׁם וְכִי מִי הוֹדִיעַ לְצָבַע שְׁיִקְנָה צָבְעוֹ לְאַשָׁה מְשַׁמַּע שְׁאַחַר צָבְעוֹן, י"ל וְדֵאִי בְּכָל גְּוֹנֵי מְשַׁמַּע, אֲבָל בְּצוֹבַע בְּעֲצָמוּ נְמִי זֹכָה לְאַשָׁה, וְא"כ מ"ש הָר"ן לְעֵיל שְׁהַסּוֹפֵר אִינוּ זֹכָה בְּשִׁבִיל הַבְּעַל י"ל בְּכַתִּיבָה זָכָה וְצ"ע: (דָּף כ"א ע"א) בְּגִמְרָא אָמַר רַבָּא פֶתֶב לָה גֵט וְנִתְּנוּ בְּיַד עֲבָדוֹ וְכו' קְנָתָהּוּ.

וְיִשׁ לְעֵינֵן אִם הָאִשָּׁה נִתְּרָצִית לְקַבֵּל הַעֲבָד וְאִינָה רוֹצָה בְּגֵט אִם נִימָא דְמ"מ פִּינֹן שְׁמֵרֻצִית בְּעֲבָד קְנָתָהּ לְעֲבָד וּמִמִּילָא מְתַגְרָשֶׁת אֲפִילוּ בְע"כ וְאִין לְנוּ לֹוּמַר שְׁהַבְּעַל לֹא פֶתֶב לָה שְׁטֵר מִתְּנָה רַק שְׁתַּתְּרָצָה גַּם בְּגֵט דְמֵאִי אִיכְפַת לְבַעַל בְּהָא הָרִי יְכוּל לְגַרְשָׁה בְע"כ וְכִינֹן שְׁקִיבְלָה הַמִּתְּנָה אַע"פ שְׁאִינָה רוֹצָה בְּגֵט לֹא תִלְיָא בְּדַעְתָּהּ כְּלָל רַק שְׁטֵר הַמִּתְּנָה תִלְיָא בְּדַעְתָּהּ, וְכֵן מְשַׁמַּע מִפִּירֵשׁ"י לְקַמֵּן ד"ה בְּעַל כְּרָחָה דֵאִי אֲמַרָה אִי אִיפְשֵׁי לְקַבֵּל מִתְּנָה ע"ש, מְשַׁמַּע אִם רוֹצָה בְּמִתְּנָה הַגֵּט הָוִי בְע"כ אִם רְצוּנָה בְּמִתְּנָה וְכֵן מְסַתְּבֵר, א"כ מִמִּילָא תִרְאָה דְלִיתָא לְמָה שְׁבִיקָשׁ בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ לְחַלֵּק דְכָאן מִיִּירִי מִדַּעְתָּהּ לְכֹן לֹא בְעֵינֵן יִשְׁן וּלְקַמֵּן מִיִּירִי בְעַל כְּרָחָה, וּלְפִי זֶה לִיתָא דֵאִינוּ מוֹכְרִח כְּלָל לֹוּמַר דְכָאן אִיִּירִי מִדַּעְתָּהּ עַל הַגֵּט רַק שְׁמֵרֻצָה בְּחִצְרָא, וְגַם שֶׁם אִינוּ מְבֹנָאָר שְׁהוּא בְעַל כְּרָחָה, וְכ"ש דְמ"ש שְׁכֹן דַּעַת הַרְמַב"ם שְׁתַּמוּהַ דְבַרְמַב"ם מְבֹנָאָר בְּיַד עֲבָדָה ג"כ שְׁפֶתֶב אִם הִיָּה כְּפוּת ה"ז גֵּט וּבֵאִינוּ כְּפוּת אִינוּ גֵּט וּבִיִּשְׁן פְּסוּל, הָרִי בְּהִדְיָא אֲפִילוּ בְּיַד עֲבָדָה בְּכְפוּת ה"ז גֵּט רַק בִּיִּשְׁן כְּתֵב פְּסוּל מְדַרְבְּנוּ, וְכֵן בְּחֻלְקָה דְנִתְּנוּ בְּיַד עֲבָדוֹ כְּתֵב בְּכְפוּת מְגוֹרֶשֶׁת וְאִם אִינוּ כְּפוּת וְנִיעוֹר קְנָתָהּ הַעֲבָד וְאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת עַד שְׁיִגִיעַ הַגֵּט לִידָהּ וּבִיִּשְׁן מְשַׁמַּע נְמִי דְפְּסוּל, וְתִמָּה אִיף כְּתֵב בְּעַל פ"י מְבִילִי עֵיוֹן בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם כְּלָל, וְגַם מְשַׁמַּע אַע"פ שְׁאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת קְנָתָהּ הַעֲבָד וְהִיָּינוּ כְּדַפְרִישִׁית דְלֹא תִלְיָא הַגֵּט בְּקַנְיָן הַעֲבָד וּמְסַתִּיעַ לְמ"ש וְדו"ק הִיטֵב, וְעֵינֵן בְּסִמּוּף, וְעַמ"ש לְקַמֵּן בְּיִשׁוּב הַגְּמָרָא וְקוֹשֵׁיִת הַתּוֹס' ד"ה אַטוּ: בַּתּוֹס' ד"ה וְהִילְכְתָא בְּכְפוּת כְּפוּת וְיִשְׁן בְּעֵינֵן כו' עכ"ל.

וקשה לפ"ז למה אמר מהלך ועומד לא קנה לישמועין רבותא טפי אפילו כפות לא קנה, וכן ישן לחודיה נמי הוי רבותא טפי מיושב, לכן נראין דברי הרמב"ם ספ"ה מגירושין שעשה ג' חלוקות באינו ישן ואינו כפות אינו גט, ובגישן ואינו כפות פסול מדרבנן, וכפות אע"פ שאינו ישן הוי גט, ולפ"ז נראה דגם בפרק הזורק דאמר רבא ישן ה"ז גט ופריה ממהלך ויושב דלא קנה, ומשמע פניו דיושב לא קנה א"כ אין לסמוך להכשיר בגישן דשמא לא ישן באמת ונדמה בגישן, או שיש לגזור ישן אטו גיעור שיהי ברגע אחד יכול לנעור, והשתא פריה הכי פניו דעומד ויושב לא קנה אין לסמוך על ישן, לכן להילכתא לא פסקינן רק בכפות דזה ידוע והכי דייק לישנא דש"ס והילכתא, הגם שאיפשר שרבא יכשיר בגישן אפילו מדרבנן להילכתא לא סמכינן ע"ז דאיכא למיגזר ישן אטו גיעור רק להלכה אמרינן בכפות דוקא, והכי דייק לישנא דלא קאמר הכא במאי עסקינן בכפות, אלא ודאי מעיקרא דדינא דוקא עומד ויושב לא קנה אבל ישן קנה אלא להילכתא בעינן כפות והפל נכון ודו"ק, ואיפשר דהוכיח הרמב"ם דישן פסול מדרבנן דהא התוס' ד"ה אבל הקשו גם בעבד שייך גזירה דחצירה הבאה לאחר מפאן, ומירצו דכפות לא שכיח ואי סגי בגישן לחוד הא הוי שכיח, אלא ודאי ישן פסול מדרבנן וכפות לא שכיח וכדברי הרמב"ם ודו"ק, ועיין בסמוך: בא"ד אפילו הוי משתמר לדעתה כגון שידין כפותות כו' עכ"ל.

לדעת הרמב"ם שפתיבתי בסמוך נראה דכפות היינו גם כן שיהיה משתמר על ידו, וכן נראה דלדברי התוס' דבעינן תרתי חצר שאינו מהלך וגם משתמר קשה מנ"ל דחצר מהלכת לא קנה מידי חצר פתיב בתורה הא חצר מרבינן לקמן ר"פ הזורק מדכתיב ונתן מקל מקום ומהיכא תיתי שלא לרבות גם חצר מהלכת, וכ"ש לדברי התוס' שכתבו דמרבינן פעין הפרט והשתא שאשה מהלכת למה לא נרבי נמי חצר מהלכת, וע"כ טעמא דחצר מהלכת לא קנה הוא מטעם שאינו משתמר על ידה ולא דמיא לידה, אבל לומר משתמר וחצר מהלכת אף על פי שמשתמר על ידה לא קנה קשה היכא רמיזא, ומה שדייקו התוס' מחצר מהלכת דומיא דקלפה לא קנה, וזה נראה שיהא עיקר הוכחת התוס' והרא"ש פרק הזורק, לפענ"ד יש לדחות דשם לא פריה רק אכלא דנקט חצר מהלכת לא קנה הא קלפה נמי מיקרי חצר מהלכת ופשיטא לן דקנה, ובהכי גיחא תמיהת התוס' שם שתמהו מנ"ל דקנה דילמא בפפותה, ולמאי דפרישית א"ש טובא דפשיטא דליכא טעמא דחצר מהלכת לא יקנה רק מטעם שאינו משתמר על ידה, והשתא פשיטא לן בקלפה דמהני אעפ"י שהיא חצר מהלכת שהרי משתמר על ידה והיכי פנילית בכיילא רבה דחצר מהלכת לא קני, ומשני זה אינו בכלל חצר מהלכת כלל, ונשפיר איתא לכללא דחצר מהלכת לא קנה, כן נלענ"ד ברור ועיקר פדעת הרמב"ם, מיהו להלכה אין דעת תלמיד מכריע, ולפמ"ש בכפות בידין ואוחזתו י"ל דהוי שפיר בכלל כפות, ומצאתי בריטב"א הוא באסיפת זקנים בשם הריטב"א שם בסוגיא דחצר מהלכת שכתב וחצר מהלכת לא קנה פירוש פשמהלכת שלא לדעת בעליו דומיא דבהמה כו' הילכך לא דמיא לשליחות שהולך לדעת בעליו, וא"כ משמע בכי האי גוונא דכפותים ידיו ואוחזתו בידה שפיר מגרשא: בגמרא ואמר רבא כתב לה גט ונתנו בחצירו כו' קנאתהו ומתגרשת בו.

ויש לדקדק דניחוש שמא חייב לאחד ויגבה הב"ח, ואי למפרע גובה א"כ החצר למפרע של הב"ח ולא קנה לה חצירה כלל מאחר שאינו שלה דהב"ח גובה אותו למפרע והוי חצר של הב"ח ואינה מתגרשת, וצ"ל רבא לשיטתיה דס"ל מפאן ולהבא גובה והוי שפיר חצר דידי' אע"פ שאח"כ יגבה אותו הב"ח, אלא דקשה לפ"ז למאי דקיי"ל עבדי פמטלטלי דמי, וא"כ י"ל דלהכי קמ"ל בחצירו דמחצירו שמעינן דמפאן ולהבא גובה מדלא חיישינן לב"ח מוקדם, ובעבדי דהוי

כמטלטלי י"ל דאין לחיוב לשיעבוד דמטלטלי לא משמעדי לב"ח, מיהו יש לומר גם בעבד שפא עשאו אפותיקי מפנרש וקיי"ל עשה עבדו אפותיקי ומכרו ב"ח גובה ממנו, לכן נ"ל דרבא לשיטתיה דס"ל מפאן ולהבא גובה, מיהו קשה אפתי שפא השפינו לאחר וכתב לו אם לא אתן לך עד יום פלוני יהיה שלך מעכשיו דבכה"ג גם לרבא קנוי למפרע למלנה, ואיפשר מפאן ראיה להרמב"ם שכתב בעבד שאינו פפות אינה מגנרשת עד שיגיע לידה, וכתב המ"מ שהרשב"א מסופק אם לא צריף לחזור ולקטלו ממנה, ולפ"ז י"ל דקשיא ליה שפא השפינו במעכשיו, אלא ודאי הא דלא גזרינו היינו דמסתמא פיון שנתרצית למתנה לוקחת הגט מיד וכיון שלקחה הגט מתגרשת שפיר, דאף דאיגלאי למפרע דאינו שלו מ"מ מתגרשת בלקיחת הגט, לכן לא גזרינו שפא שיעבדו לאחר, מיהו י"ל עוד דכיון דהוא דר בחצר אין לחיוב שפא השפינו לאחר במעכשיו דאם פן אסור לו לאכול הפירות ולהשתמש בעבד משום רבית פדאיתא בפרק איזהו נשך דף ס"ה, לכן לא חיישינו, ויותר נראה דאף שיהיה מעכשיו של אחר מ"מ פיון דמשתמש בעבד ובחצר ונותנו לה עכ"פ הרי הוא שלה להשתמש בו עד שיבא הב"ח ולא גרע מאושיל לה מקום לקמן דף ע"ז ע"ב דמהני נמי לקניית הגט שתתגרש בו: שם אמר אבני מפדי חצר מהיכא איתרבי מידה כו'.

ויש לדקדק דמכל מקום מיד שקנתה החצר הוי חצר שלה ואם פן ממילא מתגרשת בגט דמה לי שהיה חצר שלה מקודם או שעכשיו נעשה חצר שלה דאף שיכולה לומר אי איפשר לקבל מתנה מ"מ פיון שקיבלה המתנה ברצון ממילא נעשה הגט ברשותה, וצ"ל דנתבטלה נתינה ראשונה כשנתנו בחצר דאז לא היה יכול ליתנו כי אם מדעתה וצריף נתינה חדשה, וא"כ צ"ע דהא פבר פתבתי דהרמב"ם ס"ל באינו פפות אע"ג דהוא חצר מהלקת מ"מ בבא הגט לידה מתגרשת, וצ"ע: שם מה ידה דאיתא בין מדעתה בין בע"כ כו'.

ויש לדקדק לפי דברי הראב"ד שהביא הרא"ש לעיל בפירקין שכתב אם נכתב גט מאוחר מדעת האשה אז מחלה האשה פירותיה ותתגרש בו, וכן הוא בראב"ד בהדיא פ"א מגירושין שהבעל אוכל פירות עד אותו זמן דהוי פמי שהתנה עמה שיאכל הפירות, א"כ משמע דאם היא מסכמת שיאכל הפירות אוכל פירות עד זמן הכתוב בגט, וא"כ קשה מתני' דזרק לתוך חצירה מגורשת ומפרש הטעם משום גיטה וחצירה באים כאחד הא הך חצר ליתא בע"כ שאם תרצה תמחול הפירות לבעל ועדיין נקרא חצירו של בעל ולא מיתגרשא, ואיפשר דמ"מ אם רוצה להחזיר לה הפירות והיינו שיקנה בקנין שמוחל לה הפירות יכול לגרשה ע"י חצר זה, ואף דמוקמינו לקמן בכותב לה בעודה ארוסה מ"מ ה"ה בנשואה בקנו מידה יוכל להסתלק מן הפירות כמו שכתבו הפוסקים בפרק הכותב ואף שהיא לא תרצה לקנות אהני קנין למינהו סילוק מן הפירות ויש ביזו לגרשה בעל פרוחה ע"י חצר זה וצ"ע: גם קשה לדברי התו' לעיל דבמאן חר אינה מתגרשת עד זמן הכתוב בגט וא"כ לא יוכל לגרשה במאן חר ע"י חצירה דמה שקנתה אשה קנה בעלה וכאן לא שייף גיטה וחצירה כו', ועמ"ש לעיל בסוגיא דנכתב ביום: שם אף חצירה דאיתא בעל פרוחה.

וקשה הא חצירה ליתא בע"כ שאם תרצה להפקיר החצר הרי אינו חצירה, וי"ל דלא תוכל להפקיר פיון דהפירות הם של בעל ואין בידיה להפקיר, מיהו קשה הא משמע דמרבינו חצירה מן התורה ומן התורה אין לבעל זכות בפירות וא"כ תולה ברצונה שהרי יכולה להפקיר החצר, וי"ל דס"ל לאבני דהפקר בפני שלשה מן התורה וא"כ אין יכול להפקיר בינו לבין עצמו וא"כ הוי בע"כ, אלא דקשה הא בעינו עדי מסירה אם פן בצירוף הבעל ושני עדי מסירה הוי שלשה,

ואיפשר מכאן ראיה להרמב"ם דהיכא דאיכא ע"ח לא צריף לע"מ א"כ משכחת לה שפיר תצירה מן התורה בליכא רק הבעל ואשתו דלא הוי הפקר מן התורה ודו"ק, ועמ"ש בתוס' ד"ה ואיבע"א ודו"ק: מיהו יש לחלק בהפקר לא מיקרי מדעתה מאחר שפבר הקצר שלה אכל פאן שצריכה להתרצות לקבל הקצר שאני ודו"ק, עיין מ"ש בתוספות, ומיושב מה שהקשתי על הרמב"ד במאןחר שמוחלת הפירות, מפל מקום בסתם הוי אפילו בעל פרה ודו"ק: בתוס' ד"ה אטו כו' וא"ת דבפ"ק דב"מ כו' עכ"ל.

התוס' נדחקו, ונראה ליישב ע"פ מ"ש בספרי לב"מ דף ט' שהקשתי על הש"ך בח"מ סימן ר"ב שכתב דמתנתו ותצירו באים כאחד לא אמרינו, וקשה מסוגיא דשם ממשוה בהמה וקני פלים שעליה, וכתבתי לחלק בקצר דנשי דמשום יד איתרבאי אמרינו שפיר גיטה ותצירה באים כא' משא"כ קצר דגברי משום שליחות איתרבאי לא אמרינו באין כא', א"כ א"ש טובא דהקא בכתב שטר מתנה עליו ע"כ אמרינו גיטה ותצירה באים כא' א"כ משום שליחות לא מהני בכה"ג והוא סעד לדברי הש"ך ודו"ק: ועוד נראה כיון דלפום סברת אבני בעינו תצירה דומיא דידה, וא"כ אי נימא שיועיל הקצר מדין שליחות א"כ כיון דאין שליחות לקטן א"כ כי מהני תצירה בקטנה היינו מטעם יד, וא"כ תו לא קשיא נימא דמועיל פאן מדין שליחות די"ל דבעינו דומיא דידה ובקטנה לא מצי מועיל מדין שליחות א"כ גם בגדולה לא מהני כיון דלא הוי דומיא דידה ול"ל ביה דין שליחות דלא אפשרון קצר אלא קצר שמועיל גם לקטנה והיכא שאינו מועיל לקטנה גם בגדולה לא יועיל: ועוד נראה ליישב בפשיטות דנדאי בקצר י"ל דלא גרע משליחות, מיהו נראה בעבד כיון דנעשה שליח באמת אם עשאתו שליח פדלקמן דף כ"ג לר' אמי וא"כ כיון שפרוזה במתנת העבד ובגט לא גרע מעשאתו שליח, אלא דרבא איירי בכל גונוי אע"פ שהעבד אינו מרוצה להיות שליח, אלא דבכפות בעי ליתנו לה מטעם תצירה ובהא לא שייך שליחות כיון דהעבד אינו רוצה להיות שליח שלה א"כ גרע מחצר דבסתמא אמרינו נעשה שליח ולא בעבד, מיהו ל"ד לקמן דאין עבד נעשה שליח לא א"ש, אלא דמ"מ אם אינו רוצה עכ"פ אינו נעשה שליח גם מטעם חצר: אמנם פן נראה מכאן סיוע למ"ש לעיל דאם מרוצה בקצר אעפ"י שאינו מרוצה על הגט שפיר מהני כיון דיכול לגרשה בע"כ, וא"כ לא דמי פלל הא דאמרינו לא גרע משליחות היינו בדבר שפרוזה בו אכל פאן אינה תפיצה להיות שלוזה בע"כ ואפ"ה מגורשת וע"כ הוא מדין ידה ופריה שפיר הא ליתא בע"כ שלא תתרוצה על הקצר, וממילא לא יהיה הגט גט, ולא שייך לומר מדין שליחות כיון שאינה מרוצה על הגט רק על המתנה לחוד, ודו"ק היטב: בד"ה ואיבע"א כו' ותימא כו' עכ"ל.

התוס' נדחקו, ולילא דברייהם הנה נ"ל שא"צ לדחוק אלא דנדאי יש לחלק דהא דליתא בשליחות בעל פרה היינו משום דהשליחות לא שייך בעל פרה כיון שאין רצונה לקבל הרי אינו שליח פלל, וא"כ אין ראיה ממה שאינו מועיל שליחות בעל פרה דהחסרון בשביל שאינו שליח פלל, ומייתי הש"ס לראיה דאין תלוי בשביל שבטלה הנתינה בעל פרה ע"י אחר שהרי ע"י אב מהני בעל פרה א"כ תולין החסרון בשליחות שבע"כ אינו שלוזה פלל, אכל בתצירה י"ל דלא איתרבי רק כשאינו צריף דעתה לקצר פלל אכל בצריף דעתה בכה"ג לא מהני תצירה דלא נתלה החסרון בקצר רק שאינו יכול לגרש בכה"ג ע"י חצר כיון שצריף דעתה להסכים על הקצר, פן נ"ל ברור ודו"ק היטב: בא"ד ואומר ר"י דתצירה כו' לא הוי בע"כ כו' עכ"ל.

וקשה לפ"ז לא קשיא פלל דהא לא משכחת לה חציירה בע"כ ומאי קשיא לאפיי טפי אהה תצר משאר חציירה דלא משכחת לחציירה בע"כ פלל: (ע"ב) בגמרא אמר קרא וכתב ונתן. עיין חידושי רשפ"א בקרו של פרה ונתן לה הפרה דס"ל בנתן לה סתם ממילא נשארה הפרה לו לכן פסול עד שיתן בפירושו, וצ"ל לפ"ז בגט אע"ג דמשמע בהתנה על מותר הגיליון שיהיה שלו דמהני שפיר כדמשמע לעיל דדוקא אבין שיטה לשיטה קבועי, צ"ל דפרה שאני שאינה עומדת להנתן בסתם, משא"כ בהתנה על מותר הגיליון לא איכפת לן דעומד להנתן עם הגליון, וכ"כ בפ"י ופשוט, אלא דקשה לפ"ז איך מדמי הרשב"א חתה מקלף גדול למחוסר קציצה הא י"ל בפרה מסתמא עומד לקוץ משא"כ בקלף שעומד להנתן פה, וצ"ל דמשמע ליה הדיוק מחסר של עצים נקוב דבעינן שקיל ליה ויהיב לה, אבל אם שובר החסר פסול אף שבסתמא עומד להנתן עם העצים ושפיר מדמה לקלף, אלא דמהא גופיה משמע פינו דפשיטא ליה להש"ס דגם בדבר, העומד להנתן בשלימות מדמי לקוצץ מן המחוסר, א"כ מהא גופיה משמע דגם בסתמא הפרה שלה דאל"כ לא הנה פשוט בש"ס לדמות לקרו פרה, ועמ"ש בספרי גט מקושר דף מ"ה, גם קשה מאי קמ"ל במתני' קרו פרה לישמועין רבותא טפי אפי' בדבר העומד להנתן פה פגון קלף גדול, אע"כ בכה"ג לא הוי מחוסר קציצה, וצ"ל דשוין לגמרי ודו"ק: שם וכתב ונתן שאינו מחוסר אלא פתיכה ונתינה.

לכאורה מלת פתיכה כשפת יתר ולא ה"ל למימר אלא שאינו מחוסר אלא נתינה יצא זה שמחוסר קציצה ונתינה דהא אגט קאי, ואיפשר לומר דבלא"ה הקשה הר"ן לקמן במשנה הפל פשרין לכתוב הגט איך אשה כותבת גיטה הא ה"ל מחוסר הקנאה, וכתב ליישב בדוחק דאינו מעשה בגופו, ויש לומר באופן הלזה דלא קפיד קרא רק דליסגי בוכתב ונתן והיינו פשהבעל כותבו לא צריף טפי מפתיכה ונתינה וכשהבעל כותבו אין צריף הקנאה פלל פינו דאפי' גזל נייר וכתב עליו גט קנאו בשנינוי א"כ אם הנה הבעל כותבו לא הנה צריף הקנאה פלל דכשכותבו לקנותו הרי קנאו בשנינוי ובכה"ג הוא דקפיד קרא, משא"כ בכתבו על קרו פרה מ"מ מחוסר קציצה, ולק"מ קושניית הר"ן, וניחא הלשון בדיוק שאינו מחוסר אלא פתיכה ונתינה שא"צ יותר בגט שע"י הפתיכה נקנה לו ולא ממעטינן רק מה דאינו מיתקן ע"י הפתיכה וא"ש ונכון, מיהו גם בפרק פיסוי דם איתא כה"ג, וכן בנזיר דף מ"ה, עכ"פ נכון לתרץ קושניית הר"ן, ואשר ישים לבו יוכל ליישב כל דברי חז"ל בכל מקומות מושבותיהם עם פרטיהם ודקדוקיהם: מיהו נ"ל ליישב עוד קושניית הר"ן דלא קפדה תורה רק אמעשה שא"צ לגט פלל דהיינו קציצה, אבל פשיטא דוכתב קאי אף למי שאין לו קלף וצריף לקנות הקלף א"כ אין בגט זה מעשה יותר מבשאר גיטין שהרי כל גט נעשה ע"י מעשה הקנאה לכן אין קפידא אף שנתאחרה ההקנאה לאחר פתיכה, משא"כ קציצה שאינו צריף למעשה הגט קפדינן עלה שלא יהיה הפסק בין פתיכה לנתינה, אבל מה שלא נשתנה בזה הגט מבכל גיטין לאו קפידא הוא, מיהו בנקצץ הקרו קודם שנקתב הגט עליו אין טעם לפסול שסוף סוף אינו חסר בין פתיכה לנתינה, אלא דאנן אמרינן דלא קפדה תורה רק במחוסר מעשה שאין הכרח לגט בו והא דגוף הקלף גם הוא נתקן ע"י מעשה לא איכפת לן דהוא מעשה דאורחא דמילתא וכשבא הקלף כבר פנים חדשות באו לכאן ולא יזכרו הראשונות ולא קפדינן אלא אמעשה שאינו שייך בכל גיטין ולא אורחא דמילתא בהכי ולא קפדה תורה רק על חסרון מעשה דלאו אורחא וארנוח לו בזה הקושיא שהקשתי בהקדמת ספר גט מקושר דאיך יוכשר גט ע"י שליח הא הוי מחוסר הבאה כמו בנזיר דחשיב מחוסר הבאה, ולפ"ז לק"מ דבשלמא בנזיר י"ל דקפדה תורה שלא יהיה הפסק בין לקיחה ונתינה על האש דההתחלה הוא מן הלקיחה,

אבל בגט אין לומר שקפדה התורה שלא יבוא ממקום אחר דנדאי למכשירי הגט צריף הבאה א"כ אין זו מעשה משונה בגט דכולהו איתנוייהו בהבאה, לכן אין קפידא בין הבאה של קודם פתיבה להבאה של אחר פתיבה שלא נתחדש דבר אחר הפתיבה ממה שהיה קודם פתיבה וקודם פתיבה דרכו בהבאה, ולפ"ז מסתייע דעת הפוסקים דבכתף הגט מן הקלף לא מיקרי מחוסר מעשה דמ"ל בכתבו קודם או אח"כ, ומינושב גם כן קושניית הגאון מוה' יצחק שהבאתי בספר גט מקנשר ממחוסר פדייה דבכיסוי דם דכתוב ונשפה וכיסה אמרינו שצריף שלא יהיה בו חסרון יותר מבשאר חיה ועוף שאינו מחוסר אלא שפיקה וכיסוי ופדייה לאו אורחא בסתם עוף חולין וניחא הכל, ודוק היטב: בתוס' יצא כו' פי' ר"ש כו' ותדע דבסמוך כו' אבל פשאינו נקוב משמע אפי' קטום עכ"ל.

איפשר לומר ליישב דבלא"ה הקשו התוס' הא משיכה לא אהני במחוסר, וע' בספרי גט מקנשר דף מ"ה, לכן איפשר לומר דבמקדכי פ' מי שמת הביא ג' דעות בהקנה דבר הנקנה עם דבר שאינו נקנה, י"א דלא קנה כלום, וי"א קנה הכל מתוך שקנה דבר שנקנה קנה דבר שאינו נקנה, וא"כ י"ל להו' דיעה לא קשיא די"ל פיון שהעציץ הוא תלוש ונקנה העציץ קנה גם העלה שהגט פתוב עליו, ומה שהקשה רבינו שמחה ל"ל קנן אגב נימא מיגו דקני קרקע קני מטלטלין י"ל דלא קאי אלא אם נתן הכסף ושטר על הקרקע לחוד ואגבה יקנה המטלטלין נמי מטעם אגב, אבל אם הקנה שניהם בכסף י"ל שפיר דקני, וא"כ לק"מ קושניית התוס' דשפיר קנה במשיכה גם שניהם, וא"כ י"ל דלהכי נקט עציץ נקוב לרבותא דקנה נמי הגט במשיכה אגב העציץ, משא"כ בעציץ שאינו נקוב דתרונייהו חשיבי מטלטלין פשיטא לן דקנה הגט וא"ש ודו"ק: מיהו נראה ליישב בפשיטות לכמ"ש התוס' בעציץ נקוב צריף ליתן למקום שפוסקת היניקה דלא קני זרעים במשיכת העציץ, וא"כ י"ל בכתבו על חרס של עציץ נקוב דקנה העציץ במשיכה י"ל דקמ"ל אע"ג דזרעים שבתוכו חשיבי מחוסרין מ"מ קנה העציץ אע"פ שלא פסקה יניקת הזרעים, ונקט נקוב משום הו' רבותא דעל חרס פשר אפי' בנקוב, גם כמ"ש התוס' י"ל דהרבותא דאף שצריקה ליטלו ממקום שפסקה היניקה לא דמי לטלי גיטף מע"ג קרקע, וכמ"ש בס"ג מ"ה דף מ"ה ודו"ק, עי"ש באריכות הנוגע לסוגיין ועמ"ש בסמוך ליישב עוד: בא"ד והא דלא פליג עליה רבא משום דליכא למיגזר שפא ישבר העציץ כו' כמו בקרו פנה כו' דאין דרו ליקצץ עכ"ל.

לפירש"י שפירש דטעמא שלא יפסיד העציץ קשה מקרו פנה, ואיפשר דאקרו פנה לא קשיא שפא יקצוץ הקרו דידוע הוא דמחוסר תלישה פוסל בגט, אבל בעציץ דהני מידי דמטלטלי ולפירש"י לא חיישינו במידי דמטלטל רק בקוצץ מן המחוסר, ונהי דרש"י ס"ל דחרס דומה לקוצץ מן המחוסר מ"מ פיון דבעציץ גזרינו שפא יקטום דלא משמע ליה שיהא מחוסר פיון דמטלטל שפיר גזרינו שפא ישבר העציץ, לכן ר"ת דס"ל דגם בתלוש שיהו מחוסר קציצה הוכרח לומר שאין דרו לקצץ: עוד נ"ל ליישב דבחרס לא גזרינו שפא יקטום דבחרס לא חיישינו שיקטום שהרי יוכל ליתנו עם העציץ ואחר נתינה לא צריכה עוד לגט ואין קפידא בעלה רק משום שצריקה הגט לראיה לכו' דרכו ליקצץ פדי שישאר העלה בידה לראיה שנתגרשה לכן שפיר גזר שפא יקטום העלה מאחר שצריף לה לראי', וא"כ בכתבו על החרס לא חיישינו שיקטום דא"צ לה פלל דלראיה אינו מועיל דחרס דבר שיוכל להזדייף וע"כ צריכה להביא עדי מסירה אם פן לא צריף לה הגט פלל לכן לא חיישינו שפא יקטום: ועפ"ז יש מקום ליישב הגירסא לעיל דף כ' ע"ב דגריס השתא דאמית להכי מתני' לרבא נמי לא קשיא בכתובת קעקע, ומחק מהרש"ל הגירסא לרבא דהא רבא דקשיא ליה על רמב"ח תיפוק ליה שייכול להזדייף ע"כ לא משמע ליה

לאוקמא בכתובת קעקע ואיך קאמר לרְבֵא לֹא קשׂיא, ולפ"ז ניקחא דבלא"ה יש להבין למה לא ניקחא ליה לרְבֵא לאוקמא בכתובת קעקע, לכן נראה דלפמ"ש דלכך לא גזר שׂמא יקטום בְּחַרְס פִּינוּ שׂיכוּל להזדניף אין הגט צריך לה פלל, וא"כ לפ"ז בקרן פרה נחוש שיקצוץ פדי שישאר הגט בידה לראיה ויתן לה הקרן לבד, מיהו אי לא מייירי בכתובת קעקע י"ל דגם קרן פרה יכול לזניף ואין הגט מועיל לה פלום לכן לא גזרינו שיקצוץ שאין צורה לגט פלל להפרד, אבל אי מייירי בכתובת קעקע תיקשי סיפא דקרן פרה אמאי לא חיישינו שׂמא יקצוץ, מיהו אי אמרינו גודרות אין להם חזקה א"כ אפי' יקצוץ הקרן ויהיה הקרן יוצא מתחת ידו לא יועיל לה לראיה דשׂמא הפרה עיילה מנפשה וקצצה הקרן ולא מהני בלא ע"מ א"כ אין לחוש שׂמא יקצוץ, והשתא קשׂיא ליה לרְבֵא שפיר ותפוק ליה שׂיכוּל להזדניף וע"כ מוקמית לה בכתובת קעקע וא"כ מסתמא מתני' נמי איירי בכתובת קעקע, וא"כ תיקשי בקרן פרה נחוש שׂמא יקצוץ פינו דיש תועלת בקציצה להיות לראיה, אע"כ אף בכתובת קעקע אין ראיה מקרן פרה דיש לחוש דהפרה מנפשה עיילה וקצצה הקרן, וא"כ מוכח ממתני' דאמרינו מנפשה עייל, והשתא יש לפרש המשך דברי הש"ס השתא דאמית להכי מתני' לרְבֵא נמי לא תיקשי בכתובת קעקע, והיינו דלא תימא כדמעיקרא דרְבֵא מוקי מתני' בע"מ דמ"מ תיקשי אטו לא אסיק רבא אדעתיה לאוקמא בכתובת קעקע לכן ניקחא ליה דגם לרְבֵא ניקחא ליה לאוקמא מתני' בכתובת קעקע, והכי קשׂיא ליה תפוק ליה שׂיכוּל להזדניף וע"כ תוקמא בכתובת קעקע וכיון דמוקמית בכתובת קעקע א"כ גם מתני' סתמא איירי בכתובת קעקע א"כ תיקשי מקרן פרה לרְבֵא לשיטתיה נחוש שׂמא יקצוץ פדי שישאר הקרן בידה לראיה, וע"כ לומר שלא יועיל לראיה מטעם דמנפשה עיילה א"כ נפשה בעיא דרמב"ח לרְבֵא לשיטתיה מהא גופא דמוקי בכתובת קעקע, והפל נכון פפתור נפרח, ודוק היטב: ועפ"ז יש לפרש גם דברי רש"י שהוקשה לו נחוש בְּחַרְס שׂמא ישבור וקשה מקרן פרה שׂמא יקצוץ, ולפ"ז ניקחא דהכי קשׂיא ליה לרש"י דנהי דנימא בְּחַרְס שאין הגט צריך לו לא שייך שׂמא יקטום כמו בקרן פרה שכתבתי פינו שא"צ לה לא חיישינו שׂמא יקצוץ, ואי משום שרוצה שתוחזר לו הפרה הרי יכול ליתן פל הגט ע"מ להחזיר לו הפרה לכן לא חיישינו שׂמא יקצוץ, מ"מ קשׂיא ליה בכתובת קעקע גם בְּחַרְס אין יכול להזדניף וקשׂיא ליה לוקמא פלוגתייהו בְּחַרְס ובכתובת קעקע, ולזה הוכרח רש"י לסבא דלא מפסיד ליה, אבל בקרן פרה ניקחא בלאו הכי דאינו מועיל לה לראיה דגודרות אין להם חזקה ואפילו בכתובת קעקע לא מהני ודו"ק: בא"ד כדאמרינו לעיל גזייה כו'.

לכאורה אין ראיה מדלעיל דלא עביד רק לחפות ומאי איכפת ליה אי יהיה כשר או פסול, ויש ליישב לפמ"ש התוס' לעיל דף י"ז בד"ה משום הא דלא אוקמה בחזקת אשת איש דהרי גרושה לפנינו א"כ אם נימא גזייה פסול רק שתטעון אחר גירושין נגזז נוקמה בחזקת אשת איש, ואין לומר גרושה לפנינו דשׂמא אינו גט פלל ודו"ק: בד"ה ת"ל וכתב לה כו' וא"ת ואימא וכתב פלל כו' עכ"ל.

לכאורה קשה אם נימא ספר דוקא איך משפחת לה מחוסר קציצה, וי"ל דקושיות התוס' אי חתף מקלף גדול מיקרי מחוסר קציצה משפחת לה שפיר, אבל אי לא חשיב תלוש מחוסר קציצה יש לומר שפיר דמדכתיב וכתב לה אמחוסר קציצה ש"מ דספר לאו דוקא, והכי יש לפרש בלשון הש"ס ת"ל וכתב לה ודו"ק: בד"ה ואינה כו' הך דרשא לרְבֵא כו' למעוטי חליצה וכו'.

וקשה פיון דאפיי נמי ס"ל הוּ דרשא דנכתב דבכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בחליצה א"כ ל"ל סברא דאין קטניגור נעשה סניגור, ואין לומר דלא ממעטינו רק תדא או כסף או חליצה דהא לרבא ע"כ ממעטינו נמי חליצה מוכתב דדרשא דספר היינו לר' יוסי הגלילי כמ"ש התוס', וי"ל דאפיי קשיא ליה דילמא דרשינו בכתיבה מתגרשת ואינה מתקדשת בכתיבה לכו צריף לסברא דאין קטניגור כו' דלא ס"ל שינויא דרבא שם, וע' בס' המקנה שם דנעלמו ממנו דברי התוס' פאן ואין להאריף פאן: בפירש"י ד"ה דשקיל ליה כו' ואין לחוש שפא ישפור החרס כו'.

והקשה מהרש"א דרש"י סותר עצמו דלקמן בד"ה שפא יקטום פירש"י והוי קציצה מן המקובר עמ"ש בגמרא שם בארובה, ונראה דס"ל לרש"י פיון דהזרעים נחשבים מקובר בעציץ א"כ הוי גם העציץ מקובר על ידי הזרעים כמו תלוש ולבסוף חיברו ע"י הזרעים המקוברים כמו בית שנקרא תלוש ולבסוף חיברו לכו גם העציץ נחשב מקובר ע"י הזרעים, ועמ"ש בספרי גט מקנשר ומ"ש בסמוך: (דף כ"ב ע"א) בגמרא שפא יקטום פירש"י העלה והויא קציצה מן המקובר, פבר מבואר בתוס' לעיל מה שהקשו לפ"ז למה אמר בכתבו על חרס דשקיל ליה ויהיב ניהלה ודייקו מפאן דאם שובר החרס הוי קציצה, והרשב"ם דייק מדלא פליגי בכתבו על עלה של עציץ שאינו נקוב משמע דמחוסר קציצה בתלוש אינו מזיק, ולולא דברי הראשונים הנה נ"ל לפרש דבלא"ה קשה איף מהני דשקיל ליה ויהיב ניהלה הא לא קנתה הזרעים במשיכה, ומ"ש התוס' דנותנת למקום שפוסקת היניקה, הקשתי בגמ' דה"ל טלי גיטף מע"ג קרקע, לכו איפשר לומר דעציץ נקוב כל זמן שלא נשרש דין תלוש עליו ואינו מזיק מה שמחוסר קציצה וגם נקנה במשיכה לענין קנין אע"פ שיונק מן הארץ פיון שלא נשרש, ולקמן בעציץ של א' וזרעים של א' איירי בנשרש ומכר בעל עציץ לבעל זרעים פיון שמשוף קנה דע"י משיכה נפסק העציץ מן השורש ושפיר קניא ליה במשיכה דמסתמא העציץ ברשות בעל העציץ וכשמושכו לרשותו הא פסקו מן השורש, משא"כ בבעל זרעים לבעל העציץ שאינו רוצה להפסיק העציץ פיון שפבר הוא ברשותו לכו בעינו שיחזיק בזרעים, והשפא י"ל בכתבו על חרס אף שנשרשו הזרעים מ"מ בשקיל ליה ויהיב ניהלה אף דהזרעים מחוסרים קציצה לא איכפת לן בזרעים פיון שהעציץ מצד עצמו תלוש, אבל כתבו על העלה שהוא מקובר לעציץ אף שיונק מן הקרקע מ"מ כל זמן שלא נשרש יש לו דין תלוש לענין גט ואפי' קוטם העלה לא איכפת לן כשלא נשרש היניקה בארץ דמ"מ מיטלטל הוא ולא הוי מחוסר מעשה בנקוב טפי מבשאינו נקוב רק גזירה שפא יקטום והיינו שפא נתחבר פבר שורש היניקה בארץ והוא קוטמו דכיון שפבר נשרש ודאי ה"ל מחוסר קציצה, ולפ"ז העציץ כל זמן שלא נשרש לעולם לענין משיכה וגט דין מטלטלין יש לו, ובזה הפל מרנוח ונכון וברור בלי שום גמגום ולולא שהראשונים לא פירשו פן, ואיפשר שיש לחוש למ"ש אפי' בעציץ נקוב כל זמן שלא נשרש אפי' קטמו פיון דלמ"ש מן התורה הוי גט וצ"ע, ומינשב בזה שיטת רש"י לעיל דחרס לא צריף נקיבה דמ"מ צריף לומר פאן נקוב כדפרישית: בתוס' ד"ה עציץ כו' ה"ה דהנה מצי לאשמועי' הפל בעציץ וזרעים של א' כו' עכ"ל.

ר"ל בעציץ וזרעים של א' מכר עציץ פיון שמשוף קנה מכר זרעים לא קנה עד שיחזיק מכר עציץ וזרעים פיון שהחזיק בזרעים קנה עציץ, וע"ז תירצו דקמ"ל אע"ג דבעל העציץ קנה הזרעים מ"מ לא קנאם אע"פ שהם בתוף העציץ שלו, והר"ן הקשה על זה דגם בזה מצי לאשמועינו מכר עציץ וזרעים ומשוף העציץ עציץ קנה וזרעים לא קנה ונשמע ג"כ אע"פ שקנה העציץ מ"מ לא קנה זרעים אף שהם בתוף עציץ שלו שהרי קנה העציץ, וע"ז תירצו הר"ן פיון שמכר שניהם גם א' לא קנה פיון שלא קנה הזרעים דדמי לכוך בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך, ע"ש ותראה

כי בעל פ"י אגב חורפיה לא עיין שפיר וסבור שהר"ן חולק עם התוס' ולא דק, מיהו לענ"ד איפשר דקמ"ל בעציץ של א' אף שהזרעים הם ברשות בעל העציץ לא קנה ליה פליו פיון שהזרעים במחפורין הם לא קנה ליה רשותו: ובני מוה' אהרן הקשה על הר"ן א"כ איך אמר החזיק בעציץ אף זרעים לא קנה לאשמועין אפי' משף העציץ אף זרעים לא קנה שהרי מכר לו שניהם והקשה לו על דברי הר"ן דאפתי לא מותרין הדקדוק דלישמועין בעציץ וזרעים של א' ובמתנה ובהא לא שייכא סברת הר"ן ושפיר מצי לאשמועין נתן עציץ וזרעים ומשף העציץ עציץ קנה זרעים לא קנה, ונראה לתרץ דלהכי לא נקט הך מילתא בעציץ וזרעים משום דאיכא פלוגתא אי חליפין בכליו של מקנה א"כ כי מכר עציץ וזרעים לא ומשף העציץ קנה מדין חליפין, לכן נקט במכר בעל עציץ הזרעים דליכא דין חליפין לכ"ע ודו"ק: בד"ה פתר נקבו אזלינן למ"ד כו' בדלעת כו' הטמא בטומאתו כו' עכ"ל והקשה מהרש"א דכ"ש דתיקשי להו לרבא דאפי' בנקוב אזיל פתר נופו כ"ש באינו נקוב ומהרש"א נדחק, ולענ"ד נראה פיון דהעפר תלוש מצד עצמו דהא עציץ שאינו נקוב גם בא"י פטור א"כ מצד העפר ג"כ נקרא תלוש לכן אזלינן פתר נופו פיון דגם העפר שבעציץ הוא תלוש מצד עצמו והנוף ג"כ נוטה לח"ל לא אלים הנקב לחבר העפר וגם הנוף המסייע מה שנוטה לח"ל שפטור מן המעשרות, אבל התם דמצד מה שהוא תלוש הוא טמא רק מצד שהנוף יונק מן הארץ מ"מ אין יכול לעשות עפר העציץ במחפור לגמרי לכן הטמא בטומאתו, אבל לאבני דיניקה משנה גם העפר במחפור קשיא להו שפיר דיניקת הנוף יעשה גם העציץ במחפור, ולרבא לא קשיא מחכמים דס"ל דכולו טהור דהכא ס"ל פיון דאיכא יניקת מחפור אזלינן בתרה ויניקת הנוף עדיף שיונק מח"ל, אבל התם בעציץ דאין לו שום יניקת מחפור אזלינן פתר נופו ונחשיב לגמרי גם מה שתוף העציץ מחפור ודו"ק' ועוד י"ל לחד פירושא בפירש"י הטמא בטומאתו היינו אם הוא טמא והתם ודאי לא שייך לטמא מה שגדל אחר כך אם פן לא שייך למיזל פתר העיקר פיון דהגדל ודאי טהור, ולר"ש יש לומר דאינו חשוב במחפור כלל פיון דאיירי בעציץ שאינו נקוב ולא קשיא לאבני כלל דלא אזלינן כלל פתר ענף, ולרבא נמי י"ל פיון דהגדל מחדש ודאי טהור פולו טהור לת"ק, ולר"ש ס"ל פיון דכבר נטמא לא נפיק מטומאתו ע"י הענף הנוטה לחוץ, משא"כ הכא דלענן אם יש לו דין ח"ל או א"י אמרינן דלא קיבל דין א"י כלל מאחר שהנוף בח"ל, ודוק היטב: ועיין ברמב"ם בפ"ב מטומאת אוכלין דין ט', וכפמ"ש הכ"מ שם ס"ל דהפלוגתא בעציץ שאינו נקוב, ולר"ש היצא לחוץ על האויר הוא טמא והנטוע בפנים טהור, וקשה לפ"ז לרבא דס"ל פתר נופו אזלינן אפי' בנקוב וכולו חשיב מחפור לח"ל ע"י יניקת הנוף, וי"ל דרבא כת"ק דר"ש דס"ל דאזלינן פתר הנוף, ובפ"י לא עיין שפיר בדברי הרמב"ם, וכתב על הרמב"ם מה שלא כתב: בד"ה ובדאשרוש כו'.

עמ"ש בחדושי שילהי ב"מ בארובה בסוגיא זו לפי ששם מקומו: בא"ד ותימא דלא מייתי הכא מערלה עכ"ל והקשה מהרש"א דה"ל לאקשוני נמי ממקח וממכר והיינו מדאמר ר' יהודה התם העולה מן הגזע של בעל האילן, ואין דבריו מוכרחים דאיפשר דבעל האילן גם הוא בידו לקצוץ הענפים ודמי להא שיוכל למלאות גינתו עפר, מיהו יש ליישב לפ"ז עיקר קושיות התוס' דר"י ס"ל העולה מן הגזע פטור והיינו דודאי לענן ערלה פשיטא דהאילן הגזון פטור מן הערלה אף שיונק מן הקרקע מחדש ור"מ ס"ל דמן הגזע חייב בערלה דה"ל יניקה חדשה משום דאזיל פתר עיקר היניקה וכיון דהעולה מן הגזע הוא אילן חדש מייחשב כאילו ינק מן הקרקע בלא אמצעות אילן הגזון, אבל ר"י ס"ל דמ"מ פיון דלענן ממון הוא שלו, אלמא דנחשב היניקה עכ"פ מן האילן שיקנה הלוקח מן בעל האילן, א"כ גם לענן ערלה היניקה מן הארץ וגם מן גוף האילן וה"ל זה

ונה גורם ופטור גם מן הערלה כדאיתא בע"ז דף מ"ט, משא"כ לר"מ דאזיל בתר עיקר יניקה מן הארץ וה"ל אילן חדש וחיוב בערלה, אבל לר"י פטור כיון דעכ"פ יונק מן הגזע ג"כ ולענין ערלה לא איכפת לן ביניקה מן הקרקע אם אינה יניקה תדשה ודו"ק, ועמ"ש בב"מ בד"ה לא על גנייר מחוק כו' אבל שניהם על המחק פשר כו' עכ"ל כ"כ לאפוקי מפירש"י במשנה שכתב דה"ל הוא ועדיו על המחק ובהשקפה ראשונה עלה בדעתי דרש"י ס"ל דעדים לא יבחינו בין נמחק בפעם א' או שני פעמים ובגט א"צ לבא לב"ד א"כ יש לחוש שתזיין שקהדים אין נותנין לב להבחין בין נמחק פעם א' לב' פעמים כדמשמע בגמ' שם ע"ש וכ"כ פ"י, מיהו באמת הא ליתא דא"כ תיקשי מ"ט דרבנן דמכשירין דנהי דס"ל ע"מ פרת"י מ"מ פשיטא בגט שאין חוששין לזיוף א"צ להביא ע"מ בפנינו וא"כ כיון שקהדים יסברו שאין לחוש לזיוף לא תצטרף להביא ע"מ בפנינו ואמאי מפשרי רבנן, ואף דגם על התוס' קשה פן שפירשו בעדיו על המחק והוא על הגנייר דקשה שתמחוק ויהיה הוא ועדיו על המחק ואמאי מכשירין חכמים, עמ"ש בס' ג"מ דף ל"ג: עכ"פ לא הועיל ליישב פירש"י וקם ליה בדרכה מינה, ואיפשר ליישב פירוש רש"י דנדאי מתני' דתנו לא על הגנייר מחוק פשוטו כפירש"י, אלא דרב דאמר שטר הוא ועדיו על המחק פשר י"ל דרוב פעמים ניפר בין נמחק פעם א' לב' פעמים אבל פעמים שאינו ניפר, אלא דרב לשיטתיה דס"ל הולכין בממון אחר הרוב לכן פשר וא"כ י"ל במתני' אין כותבין על גנייר מחוק והיינו משום דכיון דאיכא מיעוט דאינו ניפר, א"כ סמך מיעוטא לחזקת אשת איש וחישיבין שמה זייפה לכן פסול לת"ק על גנייר מחוק, ונחכמים ס"ל כר"א דע"מ פרת"י צריכה להביא ע"מ בפנינו ולא סמכין אהי דאינו דומה כיון דאיכא חזקת אשת איש ואתי שפיר ודו"ק: עוד איפשר לומר ליישב פירש"י דנדאי הא דסמכין אהי דהוא ועדיו על המחק פשר משום דאינו דומה אף שאין זה בהחלט שיהיה ניפר, מ"מ י"ל דמסתמא לא היה מוחק כיון שיש לו שטר חתום בעדים מסתמא היה כתוב עליו איזה זכות וא"כ לא היה נכנס לספק לבטל זכות הראשון דאמילי דכדי לא הוו חתמי סהדי, אלא די"ל שמה כתב גט והחתים עדים ומחק דבזה אינו מאבד שום זכות ואף אם יורגש לא יפסיד, לכן י"ל דלר"מ אין כותבין גט על המחק וא"כ מסתמא כתב עליו מעיקרא איזה זכות וא"כ לא היה מוחקו פן יורגש, אבל פשלא יפסיד י"ל דמזיין, לכן ע"פ היסוד שאין כותבין גט על גנייר מחוק א"כ אין לחוש שיכתוב בכדי ויחתום עדים כדי שימחקנו ויכתוב שטר עליו, לכן שאר שטר פשר דמסתמא שטר שהיה לו זכות לא היה מוחקו כדי לכתוב שטר אחר דאין ספק מוציא מידי נדאי, וא"כ י"ל דרש"י פירש שפיר דאין כותבין גט על המחק שמה תזיין דגבי אשה אין לה הפסד אחר שתתחזק במגורשת תזיין שט"ח וכדומה ותסבור שלא יופר בין נמחק פעם א' לשני פעמים וכיון שאין כותבין גט על המחק ממילא מסתמא לא יחתמו עדים על מילי דכדי ומידי דזכות אינו מוחק שפירא פן יופר כיון דמפסיד זכות שהיה לו, אלא דאפתי קשה אם כותבין שטר ללנה אע"פ שאין מלנה עמו א"כ יש לחוש שיכתוב לו שטר על המחק וימחוק דאינו מפסיד כלום, מיהו י"ל דלמאי דקיי"ל ועדיו בחז"ל פשיטת הרי"ף וסייעתו א"כ לא יכתבו, ולכתוב שטר הקנאה גם כן לא עביד דלמה ישתעבד עצמו בין ילנה בין לא ילנה לפירש"י, לכן ליכא למיחש שיכתוב לו בעצמו שטר ועדיו על המחק כדי שיזיין, לכן אין לחוש כי אם בגט שכותבין לבעל, לכן דינא דאין כותבין גט על גנייר מחוק וכדפרישית, אלא דגם בזה צריך טעם איך מכשירין חכמים בעדי מסירה הא מ"מ יש לחוש לזיוף, וי"ל דחכמים מכשירין היינו דכיון שקהדים רואין שהגנייר מחוק קורעין הגט מיד כיון דאיכא עדי מסירה בכל גט ואתי שפיר: אלא דאפתי לא א"ש איך כותבין על גנייר מחוק לר"א הא יש לחוש שלא יתן הגט פלל רק יזיין שט"ח על א' ולא יפסיד כלום,

ואיפשר לומר דבאמת אין כותבין על נייר מחוק רק פשוטנו לפני העדים כיון דכל גט צריך ע"מ
ויכולין העדים לקורעו תיקף אחר נתינה, משא"כ לר"מ כיון דא"צ ע"מ לגט פלל אין לסמוך
שיתנו בעדים כיון דאין דבר גט לתן בעדים, פן נ"ל ודוק היטב, פתבתי מה שנ"ל לפלפולא,
ועיינו בספרי ג"מ דף ל"ב בארנפה: מ"מ איפשר ליישב התמיה על התוס' שכתבו דאיירי שהוא
על המחוק ועדיו על הנייר, דקשה הא יש לחוש שתונוף מה שתראה ויהיה הוא ועדיו על המחוק
די"ל דאין מכשיר לר"א רק בע"מ והם קורעין הגט מיד וס"ל פשיטת הרמב"ם בהרחיק שני
שיטין פשר בעדי מסירה, ועמ"ש בגמרא בארנפה: בד"ה פדי לכתוב עליו הגט כו' כ"א שיעורו
כפי מה שרגילין עכ"ל וקשה א"כ איך רגילין לכתוב גט אדוקתרא לכתחילה הא בטלה תקנת
ר"ג שתקון שיהיו עדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם דילמא מייתי סהדי או אזלי למדינת
הים וא"כ פשוטבין על דבר שיוכל להזדייף לא אהני בלא עדי מסירה ובטלה תקנת ר"ג דהתיקון
עולם צריך בשביל דמייתי סהדי או אזלי למדה"י פדלקמן דף ל"ו, ובתוס' לעיל דף ג' ע"ב פתבו
דאפילו לכתחילה מהא דכותבין על דבר שיוכל להזדייף, וגם ברא"ש פ' השולח מייתי ראיה
מלשון מכשירין דאפילו לכתחילה קאמר, וא"כ צ"ע בש"ע שהעתיק פדברי הפוסקים דכותבין
לכתחילה, ובטור וש"ע ר"ס ק"ל כתבו שצריך שיחתמו שני עדים משמע דלכתחילה צריך ע"ח,
והנלענ"ד דמזה איפשר לסייע דברי הרמב"ם שסובר שטר הוא מדרבנן, והרמב"ן השיב עליו
בספר המצות בסוף שורש השני ועיקר ראיתו מהא דלקמן דף ל"ו דפריה אהא דאמר העדים
חותמין על הגט מפני תיקון העולם ופריה מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר
וחרום, וע"ז דחה מהר"י דיליאון דאורייתא לאו דוקא דדברי קבלה הם, והש"ך בסיומן כ"ח
כתב שהוא דחוק, ובאמת אין בזה דחוק דנדאי הקושיא הוא דמשמע דר"ג הוא דתיקון, וכן פירש"י
בהדיא במשנה ואם פן פריה שפיר דאיה שייך ביה תקנת ר"ג הא דאורייתא הוא ונקט לשון
דאורייתא משום דנדאי לר"מ דאמר ע"ח פירתי פשיטא שהוא מן התורה דעיקר וכתב אחתימת
העדים קאי וא"כ הוא כפשוטו דאורייתא דבס"ד דלא אסיק אדעתיה דר"א הוא א"כ ע"כ
החתימות מן התורה דאל"כ איך מתפרש וכתב דקרא, אלא דהש"ס נקט מלישנא דקרא לומר
שע"כ החתימות קודם תקנת ר"ג, ומשני לא צריכא לר"א דע"מ פירתי תיקנו רבנן ע"ח דילמא
מייתי או אזלי למ"ה, והשתא קשיא הא גופא כיון דע"כ לפרש תקנת ר"ג שיהיו עדים אף אי
אזלי ע"מ א"כ קשיא איך כותבין לכתחילה על דבר שיוכל להזדייף, ומ"ש התוס' דהתקנה הוא
לימוד בעלמא אינו במשמע פלל, ולזה ס"ל להרמב"ם דלמ"ד ע"מ פירתי ע"ח לאו מידי הוא מן
התורה דה"ל מפי פתבם וא"כ בלא תקנת ר"ג לא היו מועילין ע"ח פלל ואין לסמוך עליהם פלל
בלא ע"מ וכל שאין בו תיקון שטר לאו פלוס הוא דלאו עדות הוא פלל מפי פתבם וכיון שאין
סומכין על הפתב מן התורה לאו עדות הוא פלל שאפ"י יחתמו בשקר אין עליהם אשם דלא הוי
עדות פלל, מיהו השתא דתיקון ר"ג ע"ח בגט לסמוך עליהם ממילא אין רשאין לחתום בשקר
שקרי אנו מחזיקין אותן לעדות אחר תקנת ר"ג שנסמוך עליהם לכן סומכין באמת עליהם ואין
צריך בזה להפקעת קידושין רק כיון שאנו מחזיקין בהם דין עדים ממילא ברור לן שהגט ניתן
כהלכתו ושפיר מהני ע"ח לחוד דאנו סהדי שניתן לה והוי כמו עדי מסירה, וכמ"ש הר"ן בפ'
המגרש: ועפ"ז יש לפרש דהכי פריה מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דמשמע דמה"ת אין
לסמוך פלל אעדי חתימה רק מתיקון עולם והפקעת קידושין ופריה דמן התורה ע"כ סמכינו
עליהם דכתיב וכתוב בספר וחרום משמע דלאו משום תיקון והפקעת קידושין סמכינו רק דהוי עדות
גמורה מן התורה אחר שפיר בא בדברי קבלה לחתום עדים, ומשני לר"א דאמר ע"מ פירתי א"כ

בגט שאינו לראיה איננו רשאי לקיים מדברי קבלה שישחתמו העדים בגט פלל וכינון שאין לעדים לחתום ממילא אין בעדותן ממש התקין ר"ג לסמוך עליהם גם בגט פדוי שישחשב עדות על ידם אפי' בלא ע"מ, וניחא מזה מה שהקשו על הרמב"ם מהא דעדים החתומים על השטר דאמר ריש לקיש מן התורה כמו שנתקרה עדותן בב"ד דמי, ולהרמב"ם פל השטר דרבנן, ולפ"ז ניחא דאנן לא קאמרין אחר שתיקנו חכמים שטר מן התורה לא תישינו לזיוף וסמיכנו עליה מן התורה שאין לחוש לזיוף, והשפתא ניחא ממילא דכותבין על דבר שיכול לזיוף לכתחילה פניו דע"מ פרתו ור"ג לא תיקון רק שיהיו חתימת עדים בגט בכדי שנוכל לסמוך עליהם אם ילכו להם ע"מ, ואילו לא תיקון עיקר דינא דחתימת עדים לא היה מועיל פלוס דה"ל מפי כתבן פן נ"ל ליישב דברי הרמב"ם, ועמ"ש דף ל"ו: גם י"ל דריש לקיש לשיטתיה דס"ל לקמן דף פ"ו הלכה כר"א בגיטין משמע דבשטרות לא א"כ י"ל פניו דע"ח פרתו בשטרות ודאי שטר מן התורה הוא ואנן תפסינו סברת ריש לקיש אחר שעכ"פ מתיקון סופרים לסמוך על עדי חתימה קים לן דהוי עדות גמורה, וא"ש לפמ"ש בדעת הרמב"ם הא דאייתא ביבמות דף ל"א דלא תיקנו זמן בקידושין וניחיה גבי דינה מחקה ליה משמע שנהרגת ע"פ השטר קידושין, וקשה להרמב"ם ה"ל מפי פתבם מן התורה, ולפ"ז ניחא דאף דתיקון חכמים השטר מ"מ אחר שתיקנו חכמים חזקה גמורה הוא והוי סוקלין ושורפין על החזקות וי"ל שנהרגת ג"כ עליו, משא"כ בחזו בכתבא שלא היה תיקון אין אנו יכולין לתפוס העדות פלל פניו שלא היה תיקון בזה כמו במאה שנמצא א' קרוב או פסול אף שהענין נראה אמת, ודוק היטב: בד"ה מאן חכמים ר"א פי' בקונטרס כו' ודוקא הכא על דבר שיכול להזדייף כו' עכ"ל.

וקשה פניו דרש"י ס"ל דלר"מ נמי לא בעינו מוכח מתוכו א"כ גם לר"מ פשר בעדי מסירה שהרי יודעין שלא נזדייף וא"כ גם לר"מ יוכשר כמו לר"א ע"י עדי מסירה שיודעין שלא זייפה ואמאי ס"ל לת"ק אין פותבין על דבר שיכול להזדייף, ונראה דלר"מ שאין הכרח לע"מ לכתחילה לא יכתוב על דבר המזדייף דשמה לא יהיו לו ע"מ ולא יועיל לה הגט, משא"כ לר"א דלא סגי בלא עדי מסירה א"כ אין הפסד לכתוב על דבר המזדייף ואי משום שלא יועיל לה לראיה תוכל להביא ע"מ לב"ד או שיכתבו לה ע"מ בעצמן אף שנתגרשה וא"ש, מיהו יותר נראה דלר"מ לא אהני מה שיתנו אח"כ לפני עדי מסירה אם לא שיתנו הגט מיז בפני העדים שחתמו שאילו נעלם הגט מן העדים לא יועיל לה הגט אף שע"ח מעידים שגם הם חתמו על גט כזה מ"מ לא יועיל לה אח"כ לראיה אף שגם ע"ח יעידו שחתמו על גט זה מ"מ יוכל הבעל לומר שחזר אח"כ והוסיף בו תנאי והיא מחקתו והחזירתו לקדמותו שיהיה בלא תנאי א"כ גם לר"מ לא יועיל הגט אף אם יתנו לה בינו לבין עצמו כמו כל גט לר"מ לשיטת רש"י, וא"כ לא ביקשו שיהיה בגט שינוי והכרח להצטרף ע"מ לכן אין פותבין על דבר המזדייף, משא"כ לר"א פל גט צריף ע"מ וצריכין לקרותו קודם ויודעין שהבעל מצוה ליתנו כמו שהוא, ולזה נתפנין מהרש"א ג"כ מה שפירש על התוס' שפתבו אי הוו סהדי קמן ר"ל עדי מסירה, וכוננתו דעדי חתימה לא מהני דיש לחוש שזייפה אחר כך בדפרישית רק עדי מסירה שמסרו הבעל והיה באופן שפתב בהא הוא דמהני, ועיין בסמוך: גם י"ל דרש"י לשיטתיה אזיל דס"ל לעיל דף י"ז דצריכה להביא גיטה לב"ד שלא יאכל פירות א"כ לר"מ דס"ל ע"ח פרתו אין פותבין על דבר שיכול לזיוף שלא תצטרף עדי מסירה פלל דיכולה להביא הגט מיז, אבל לר"א צריף ע"מ ובלא"ה צריכה להביא הגט לב"ד א"כ תוכל להביא עדי מסירה לב"ד: בא"ד דלר"מ בעינו שיהא מוכח מתוכו עכ"ל.

כָּבֵד הַעִירוֹתַי בְּזוֹת בְּסִפְרֵי ג"מ דָּף ל"ב דְּקָשָׁה לָמָּה לֹא יוֹחֵשׁב מוֹכַח מִתּוֹכוֹ אִטּוּ גַט שְׂאִינוּ מְקַוְיִים שְׂיֵשׁ בּוֹ חֲשֵׁשׁ זִיוָף אִם בָּאוּ עַדֵי קִיוֹם אִטּוּ אִינוּ חֹשֵׁיב מוֹכַח מִתּוֹכוֹ ע"ש, גַּם קָשָׁה לִי בְּרִישׁ מְכִילְתִּין דְּבַעֲיָנוּ בְּפָנֵי נִכְתָּב מִשׁוֹם שְׂאִין בְּקִיאִין לְשִׁמָּה א"כ נִימָא שְׂאִינוּ מוֹכַח מִתּוֹכוֹ, וְאַף דִּי"ל סָתָם סִפְרֵי דְדִינֵי גְמִירֵי אִטּוּ בְּמָקוֹם שְׂבֻדָּאֵי דְיוֹעַ שְׂאִין בְּקִיאִין לֹא יוֹעִיל הֲגַט אָף אִם יַעֲיִדוּ הָעֵדִים שְׂנִכְתָּב לְשִׁמָּה, אֲלֵא וְדָאֵי דְנֻקָּא בְּשַׁנֵּי יב"ש לֹא מִיִּקְרִי מוֹכַח מִתּוֹכוֹ דְכָמוּ שְׂזוּ יְכוּלָה לְהַתְגַּרְשׁ בְּזוֹת הֲגַט גַּם זֶה יְכוּלָה לְהַתְגַּרְשׁ, אֲבָל בְּמָה שֶׁהוּא גִילּוּי מִקְלָתָא עַל גּוּף הֲגַט לֹא אֵיכְפַת לֹן בְּמָה שְׂצָרִיף עֵדִים עַל הַכְּשִׁירוֹ וְלֹא דְמֵי לְשַׁנֵּי יב"ש דְּהֲגַט כְּמוֹ שֶׁהוּא רְאוּי גַם לְהַאֲחָרֵת: (ע"ב) בְּגִמְרָא וְאָמַר ר"א לֹא הַכְּשִׁיר ר"א כו' דִּילְמָא הָנָּה בֵּיהּ תְּנַאָּה וְנִיפְתִּיָהּ.

פִּירֵשׁ"י דְחִיָּשִׁינָן שְׂמָא שְׂכַחוּהוּ הָעֵדִים, וְקָשָׁה מְכָאן לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם שֶׁהוּבָא בַח"מ סִימָן מ"ו דְאִם הָעֵדִים אֵינָן זֹכְרִין בְּטַל הָעֵדוּת רַק בְּכַתֵּב יָדָן יוֹצֵא מְמָקוֹם אַחַר לֹא מְהִימְנֵי שְׂאִין זֹכְרִין, וְהַשְׂתָּא קָשָׁה כִּינּוּן דְלר"א אֲפִילוּ אָמְרוּ שְׂזוֹכְרִין חִיָּשִׁינָן שְׂמָא שְׂכַחוּ וְא"כ ר' יוֹחֲנָן אַע"ג דַּס"ל דְדִכְרִי מ"מ אִם אֵינָם בְּפָנֵינוּ שְׂזוֹכְרִין וְדָאֵי ר' יוֹחֲנָן לֹא פְלִיג אַר"א לְחוּשׁ שְׂאִין זֹכְרִין וְא"כ אֵיף מְשַׁפַּחַת לָהּ שׁוֹם שְׂטֵר כִּינּוּן דֵּיִשׁ לְחוּשׁ שְׂאִין זֹכְרִין דְאָפְלִי אִם אָמְרוּ שְׂזוֹכְרִין חִיָּשִׁינָן ר"א שְׂשַׁכְחוּ וְסִבּוּרִין שְׂזוֹכְרִין וְכ"ש בְּסָתָם דֵּיִשׁ לְחוּשׁ שְׂאִין זֹכְרִין, וְנִרְאָה דְהַרְמַב"ם לְשִׁיטְתִּיהּ דְכַתֵּב שְׂם בַפ"ח מְהִלְכוֹת עֵדוּת וְקַל הוּא שֶׁהִקְלִיּוּ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת שְׂאֵע"פ שְׂשַׁכַּח הַדְּבָר מִכְּפָה שְׁנִים וְהַכְּתָב הוּא שְׂמֻזְפִּירוֹ הוּא מְעִיד, וְאִם כֵּן י"ל אֲדַרְבֵּה חִילִיָה דְהַרְמַב"ם מְהֵא דְלְכַאוּרָה תְּמוּיָה כְּשֶׁעֵדִים אֹמְרִים שְׂזוֹכְרִין נִיחֻשׁ שְׂאִין זֹכְרִין, אֲלֵא נִרְאָה דְטַעֲמָא דַר"א דְבַאֲמַת לֹא יִזְכּוֹר רַק ע"י הַשְׂטֵר הוּא שְׂיִזְכּוֹר וְכַה"ג לֹא עֵדוּת הוּא רַק מִכַּח קוֹלָא דְדִינֵי מְמוֹנוֹת א"כ בְּגַט לֹא הָוֵי עֵדוּת, וְהַשְׂתָּא י"ל בְּשְׂטֵר מְסַתְמָא מְחֻזְקִינָן שְׂיִזְכּוֹר ע"י הַשְׂטֵר עכ"פ, אֲבָל בְּתַנְאִים דְגִיטִין לֹא מְהִינֵי זְכִירְתוֹ ע"י הַשְׂטֵר לְכֵן חִיָּשִׁינָן שְׂיִשְׁפַּח רַק כְּשִׁירָא הֲגַט יִהְיֶה נִזְכָּר ע"י הַשְׂטֵר וְכַה"ג לֹא מְהִינֵי בְּגִיטִין כַּנ"ל וְדו"ק: שְׂם לֹא הַכְּשִׁיר ר"א אֲלֵא בְּגִיטִין אֲבָל כו'.

פִּירֵשׁ"י אֲבָל בְּשְׂטֵרוֹת דְקִיָּמֵי לְגוּבְיָנָא, וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּפִשְׁטוּת דְאָפְלִי בְּלֹא חֲשֵׁשׁ זִיוָף מ"מ אִינוּ כְּשֵׁר בְּשְׂטֵרוֹת דְבַעֲיָנוּ רְאוּי לְעַמּוֹד יָמִים רַבִּים אָף אִם יִלְכוּ עַדֵי מְסִירָה לְכֵן אִינוּ כְּשֵׁר בְּשְׂטֵרוֹת אֲפִלּוּ מִיָּד דְלָאוּ שְׂטֵר הוּא כְּלָל כְּשִׁינָנוּ רְאוּי לְעַמּוֹד יָמִים רַבִּים, וְנִרְאָה דְקָשָׁא לְרִש"י וְתוֹס' הַקְּוָשָׁא שֶׁהִקְשׁוּ בְתוֹס' דַּר"א מְכַשִּׁיר אֲפִלּוּ בְּלֹא ע"ח כְּלָל, וְצ"ל תִּירוּץ הַתּוֹס' דְבְּלֹא עֵדִים אִין חֲשֵׁשׁ זִיוָף וְא"כ קָשָׁא לְהוּ גַם בְּעֵדִים כִּינּוּן דְהוּא עַל דְבָר שְׂיִכּוֹל לְהַזְדַּיֵּף גַּם כֵּן אִין חֲשֵׁשׁ זִיוָף, וְלָנָה פִּירֵשׁ"י וְדִילְמָא לֹא מְפִיק לִיהּ כו', וְעֵינָן בְּסוּמָף: בְּפִירֵשׁ"י ד"ה אֲבָל בְּשְׂטֵרוֹת דְקִיָּמֵי לְגוּבְיָנָא כו'.

וּבְתוֹס' הַקְּוָשָׁא דְלָמָּה יֵשׁ לָנוּ לְטַעוֹת כו', וְלַעֲד"נ לִיִּישׁב פִּירֵשׁ"י דְנֻדָּאֵי הָא דְאָמַר דְחִיָּשִׁינָן שְׂיִשְׁפַּחוּ עַדֵי מְסִירָה וְיִסְבְּרוּ שְׂלֹא הָיָה בּוֹ תְּנַאֵי הוּא רְחוּק קְצַת, אֲלֵא דַמ"מ חִיָּשִׁינָן דִּילְמָא מִתְרַמֵּי שְׂיִשְׁפַּחוּ, מִיָּהוּ בְּדִיעְבַד לֹא חִיָּשִׁינָן שְׂשַׁכְחוּ רַק יֵשׁ לְפָסוּל דִּילְמָא מִתְרַמֵּי הַכִּי, וְכַדָּאִיתָא לְקַמָּן דָּף כ"ח שְׂמָא מִת לֹא חִיָּשִׁינָן שְׂמָא יְמוֹת חִיָּשִׁינָן לְכֵן כִּינּוּן דֵּיִשׁ לְחוּשׁ לְשַׁכְּחָה חִיָּשִׁינָן וְלֹא מְכַשְׂרִין לְכַתְחִילָה דֵּיִשׁ לְחוּשׁ לְשַׁכְּחָה לְכֵן פְּסֻלוּהוּ שְׂלֹא יִבֵּא לִיָּדֵי תְּקִלָּה, וְעַפ"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ פִּירֵשׁ"י דְנֻדָּאֵי כִינּוּן שְׂלִפֵי הָאֲמַת לֹא נְפֻסוּל בְּדִיעְבַד מִכַּח חֲשֵׁשׁא דְזִיוָף וְנִסְמוּף עַל עַדֵי חֲתִימָה הִיָּנוּ מִשׁוֹם שְׂלוּלָא ע"ח אִין רְאִיָה מַה שְׂפַתוּב עַל הַחֶרֶס שְׂיִכּוֹל לְהַזְדַּיֵּף שְׂמָא כְּבָר זָרַק לְחֶרֶס וְכַתֵּב לוֹ חֶרֶס אַחַר כִּינּוּן דְלִית בֵּיהּ חֲתִימָה, אֲבָל כְּשִׁישׁ ע"ח דְקִים לְהוּ שֶׁהוּא הַשְׂטֵר שְׂנַמְסֵר בְּפָנֵיהֶם א"כ בְּדִיעְבַד לֹא נְפֻסוּל לְהוֹצִיא הַשְׂטֵר מְחֻזְקָתוֹ וְא"כ לְכַתְחִילָה אִין לְעֵשׂוֹת שְׂטֵר כְּזוֹת

דילקמא מ"מ ישפחו העדים לכו פסלינו ליה שלא יבא לכלל ספק ונצטרף להכשירו שלא ניהוש
שמא שפחו, ובהכי ניקח מה שפירש"י בסמוך בד"ה ימים רבים והאי קרא בשטר מכר פתיב
ומאי בעי רש"י בזה, אלא נראה דמיייתי מקרא למען יעמדו ימים רבים, ור"א ס"ל בגיטין נמי לא
כשר לזמן מרובה וא"כ מייירי לאלתר ואפ"ה פסיל בשאר שטרות, וקשה הא לאלתר ליפא חשש
זיוף פמו בגט, וצ"ל דכיון דאין ראוי לימים רבים גם לאלתר פסול, והשתא אי מייירי קרא דלמען
יעמדו בהלואה א"כ אין פאן ראיה דילקמא לאלתר כשר, אלא בשטר הלואה א"צ לו רק לאתר
זמן א"כ אין ראיה שיופסל לאלתר דבגט אשה כשר, ולזה פירש"י דבשטר מכר פתיב ושטר מכר
שפיר אהני לאלתר לקנות השדה ואפ"ה בעינו ראוי לעמוד לימים רבים א"כ שפיר מוכח דאפי'
לאלתר פסול דשטר מכר יתכן להכשירו לאלתר ואפ"ה בעינו ראוי לעמוד לימים רבים, ודוק
היטב, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה אכל כו' פירש בקונטרס ופירושו דחוק דלמה יש לנו לטעות כו'
עכ"ל.

כבר כתבתי בסמוך ליישב פירש"י, ונראה עוד דגם רש"י כננתו פה והוא דבשטרות לא היינו
דכיון דקיימי לגוביינא אי איפשר להכשירו לימים רבים דלא נוכל לומר שהוא כשר דדילקמא לא
מפיק ליה רק לימים רבים וסמכינו על עדי חתימה היינו אם נכשירו וזה אינו מן הדין כיון דיש
לחוש לזיוף וא"כ כיון שאי אפשר להכשירו לימים רבים גם לאלתר אין מכשירין מאחר שלימים
רבים ע"כ ראוי לפסולו גם לאלתר לא יוכשר שיהי אינו ראוי לעמוד, וניחא הקושיא לר' יוחנן
והא כתיב למען יעמדו ימים רבים אף דר' יוחנן ס"ל דדכירי מ"מ הקושיא למה כתב למען יעמדו
ימים רבים וע"כ למעוטי שאינו ראוי לעמוד ימים רבים א"כ מוכח דיש לחוש דלא דכירי ונסברת
ר"א וא"צ לדחוק כמ"ש התו', מיהו מלשון רש"י נראה דר' יוחנן לא מכשיר בגט רק עד עשרה
ימים והיינו דגט אינו מצטרף לימים רבים, אכל בשטר יש לחוש גם לר' יוחנן שלזמן ארוך יש
לחוש לשכחה, פן נראה מלשון רש"י דוק בו, ועיין בסמוך: בא"ד וא"ת לר"א כו' מ"ש מאין
עליו עדים כו'.

דברי התוספות דחוקים למאד הן בתירוץ קושיא זו הן במה שהקשו מקידושין, לכן נלענ"ד לולא
דבריהם לפרש הסוגיא כפשטה דנדאי פשטא דקרא דדייק דבעינו למען יעמדו ימים רבים ומכח
עדי מסירה אינו ראוי אם ילכו העדים, רק עיקר מה שהכריחם דלר"א גם שטר כשר בע"מ, ע"ז
אענה חלקי בזה, והוא דנדאי שטר יש לו שני הפשירים על ידי עדי מסירה וגם ע"י עדי חתימה,
ושטר דאורייתא לשיטת הפוסקים, וכמו שהאריך בש"ף ח"מ סימן כ"ח לדחות דברי הרמב"ם
והיינו מהאי קרא גופיה דכתיב וכתוב בספר וחתום, ולהכי לא הוי מפי כתבם דשטר מהני מן
התורה לכן אם לא נכתב פתיקון שטר אפי' עדות לא הוי, וכמ"ש בש"ף סימן ל"ט ס"ק ח' והיינו
משום דכשאינו פתיקון שטר הוי מפי כתבם והשתא שטר שנתחם על דבר שיכול לזייף אם הוי
עדי מסירה יש להכשירו ונקא מצד הכשר ע"מ אכל לא מצד החתימות דהוי מפי כתבם, אלא
דאם עדי חתימה מעידין שלא נעשה בו זיוף והיינו כשהלנה מודה שכתב השטר והחתימה העדים
וכיון שהשטר בידי המלנה אף שלא ראוי עדי חתימה המסירה נידון שטר זה מכח עדי החתימה
שאחר שהודה הלנה שלא נעשה בו זיוף שפיר הוי שטר מצד עדי החתימה והיינו אחר שיודה
בפני עדים באותו יום שנתחם דמהימן בנדאי שיהי יש בידו לכתוב שטר אחר כרצונו והשתא
אם אותן העדים ששמעו הודאת הלנה והם מכירין לאתר זמן שלא נעשה בו זיוף ראוי היה
להכשירו מצד עדי החתימה שיהי נתברר לנו שאין בו זיוף, אלא דמצד עדי חתימה תליא אי
בעינו ראוי לעמוד ימים רבים א"כ פשיילכו העדים המפירים השטר אינו ראוי לעמוד לכן הוא

פסול שאין זה פתיקון שטר שהרי צריך העדים שראו אותו בשעת הודאת הלוח לכן פיון שאינו פתיקון שטר ה"ל מפי פתבם ואינו פלוס וכיון דפסול מצד עדי חתימה אפי' איפא עדי מסירה פסול פמו בנחתם בקרובים דה"ל מונויף מתוכו פדאיתא פסנהדרין דף כ"ח גבי מתנתא דחתימי עליוהו תרי גיסי לכן ס"ל לר' אלעזר פיון דפסול מצד ע"ח גם ע"מ לא מהני מידי, ור' יוחנן ס"ל דגם מצד ע"ח יש להכשירו מאחר שעכ"פ יש עדים שלא נדוייף וכדפרישית, אף דאם ילכו העדים ונפסל השטר לא בעינו למען יעמדו רק לעצה טובה וא"כ אין טעם לפנסלו דלא מיקרי מונויף מתוכו, והשתא א"ש גם בקידושין בכתב על החרס אם אין עדים חתומים בו שאין הכשירו רק ע"י ע"מ ושטר שע"י ע"מ א"צ שיהיה ראוי לעמוד ימים רבים לכ"ע דכיון שאין הכשירו רק מפח ע"מ לא הוי מפי פתבם, פן נלענ"ד ברור ונכון פירוש הסוגיא, ומקום הניחו לי מן השמים להתגדר בו במה שלא מצאו כל אנשי חיל ידיהם, ועמ"ש לעיל דף י"א: והא דאמר לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשטרות לא היינו משום דבשטרות דרף להחתים עדים וכיון דמצד *) ע"ח פסול בשטרות לא מהני ע"ח דהוי מונויף מתוכו, ובשטרות חתומים לא הכשיר עדי מסירה פיון דנדודן מצד הכשר חתימה וזה אינו מועיל מיקרי מונויף מתוכו פיון דבעינו לימים רבים: ** (הג"ה בח"מ סימן מ"ב מבואר היטב:)** * במשנה הפל פשרים לכתוב הגט.

מה שהקשה בפ"י איך מכשירין בכתב קטן הא ינוקא אקנויי לא מקני ואף דהקלף של בעל מ"מ החלק שע"י פתיבה שלו איך יקנה הא אקנויי לא מקני, ואין דבריו ברורים דאין לקטן זכיה רק כשדעת אחרת מקנה, אבל מציאת קטן אינו אלא משום דרכי שלום, וכמ"ש התוס' לקמן פ' התקבל דף ס"ד ע"ב ד"ה שאני, וגם בשכר פתיבה אפי' אי אנומן קונה בשבח פלי אין לו קנן רק כל זמן שאינו משלם לו שכרו אבל במשלם א"צ לחזור להקנות פלל וא"כ ממילא פשוטן לו שכרו דנוטל ממנו החפץ בע"כ א"צ הקנאה פלל: בתוס' ד"ה והא כו' והא דתנו פ"ק דחולין וכו' לשחטו כו' מאן תנא דלא בעי פונוה לשחטה כו'.

לכאורה איפשר לומר דלא מהני עומד ע"ג רק במחשבתו ניפרת מתוך מעשיו דכאן בגט דמוכחא מילתא הוי מחשבתו ניפרת מתוך מעשיו, אבל בשחטה לא מיקרי מחשבתו ניפרת מתוך מעשיו לא מהני ע"ג, ובחליצה נמי איפא למימר דנקרא מחשבתו ניפרת מתוך מעשיו, אלא דאפתי לא אתי שפיר למה שוטה פסול לחליצה, וצריך לחלק כמ"ש התוס': בא"ד וכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר עכ"ל.

וקשה מנ"ל הא, וברא"ש איתא דרוב אין בקיאים לכתוב, וקשה על זה אפתי נימא וכתב אבעל קאי ואי משום דרוב אין בקיאים נימא דבעינו שליחות ושלוחו של אדם פמותו פדנפיק מושחטו אותו פל קהל עדת ישראל, וכי פולן שוחטין והל"א א' שוחט אלא מפאן ששלוחו של אדם פמותו, וא"כ שייך שפיר וכתב אף שאין יכול לכתוב מחמת שלוחו של אדם פמותו, ואי משום דכל מידי דלא מצי עביד לא מצי לאשוויי שליח הא לא שייך בכה"ג כמ"ש בספרי ג"מ, ועוד דלפי האמת לא משפחת לה פתיבה בלי שליחות דהא הבעל צריך לומר פתבו וא"כ ממילא נעשין שלוחי הבעל, אף למ"ש התוס' דטעם פתובו משום לשמה מ"מ ממילא שליחות הוא, וא"כ שייך שפיר וכתב ונימא נמי דבעינו שליחות דהא הסופר לא סגי דלא ליהוי שליח הבעל פיון דבעינו לשמה ומפי הבעל ממילא שליח הבעל הוי, ואיפשר דוכתב קאי ע"י אחר אפי' אינו בר שליחות פגון חרש שוטה וקטן וא"כ עיקר הטעם משום דוכתב קאי ע"י אחר אפי' אינו בר שליחות, ובזה איפשר ליישב הסוגיות דלעיל פריך הא לאו בני פריטה נינהו משמע דבעינו שליחות, וכן דייק הרא"ש

מִהָרָה דְעָשׂוּ עֲדִים שְׁלִיחוֹתָן פ' הַתְּקַבֵּל אֶלְמָא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת, וּלפ"ז י"ל וְדַאי כְּפִשְׁטָא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת דְּנִכְתַּב אַבְעֵל קָאֵי דְאָרְף דְקָאֵי אֶסּוּפֵר מ"מ פִּינָן דְכְּתִיב וְכַתֵּב לָהּ לְשִׁמָּה הָרִי שְׁלִיחוֹת מִמִּילָא שְׁהָרִי הַבְּעֵל הוּא הַמְצֻנָה וְהֵינְנוּ שְׁלִיחוֹת, אֶלְא דִּי"ל וְכַתֵּב קָאֵי אֶפִי אַחֲרָשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן דְלָאוּ בְּנֵי שְׁלִיחוֹת נִיגְהוּ וּפְרִיָהּ הָא לָאוּ בְּנֵי דִיעָה נִיגְהוּ וְא"כ אֵין אַתָּה יָכוֹל לֹמַר וְכַתֵּב קָאֵי נְמִי ע"י אוֹתָן שְׁאֵינָן בְּנֵי שְׁלִיחוֹת, וּמִשְׁנֵי בַע"ג א"כ שְׁפִיר יֵשׁ לֹמַר דְלָא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת דְאַפִּי חֲש"ו פּוֹתְבִין וְהִנְהוּ לָאוּ בְּנֵי שְׁלִיחוֹת נִיגְהוּ, מִיהוּ לר"י אָמַר שְׁמוּאֵל דְמוּקֵי בְּשִׁיר מְקוּם הַתְּנַרְף י"ל דִּס"ל דְקָרָא לָא אֵינְרִי בַע"ג וְא"כ מִמִּילָא לָא סָגִי לְכַתִּיבָה בְּלָא שְׁלִיחוֹת וְא"כ מִמִּילָא עֲפוּ"ם פְּסוּל מְשׁוּם דְלָאוּ בְּנֵי פְרִיטָה נִיגְהוּ וְהֵינְנוּ דְפְרִיָהּ לְעֵיל דָּרְף י' ע"ב וְהָא לָאוּ בְּנֵי פְרִיטָה נִיגְהוּ דִּס"ל פְּאוּקִימְתָא דְשִׁיר מְקוּם הַתְּנַרְף א"כ מִפְּסָלִי מִמִּילָא מְשׁוּם דְלָאוּ בְּנֵי פְרִיטָה נִיגְהוּ, וּבְזָה יֵשׁ לִינְשֵׁב קוֹשְׁנִית הַתּוֹס' מְחֻנְלִין דַּבְעָע"ג הָרִי פְּוֹנָה, וּלפ"ז י"ל דְסוּגִינָן שָׁם כִּמ"ד שְׁשִׁיר מְקוּם הַתְּנַרְף וְאַפִּי ע"ג לָא הָרִי פְּוֹנָה, לְכֵן ע"כ לָא סָגִי אֶלְא שְׁיִכְתּוּב בְּצִוּוֵי הַבְּעֵל דִּאל"כ לָא הָרִי לְשִׁמָּה וּמִמִּילָא הָרִי שְׁלִיחוֹת, וְדוּק הֵיטֵב, מִיהוּ אַכְתִּי אֵי אֵיכָא לְמִימַר וְכַתֵּב אֶפִי ע"י עֶבֶד י"ל דְלָא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת דְעֶבֶד אֵין בּוֹ שְׁלִיחוֹת מְאַחַר דְלָא שְׁיָיָהּ בְּתוֹרַת גִּיטִין פְּדִלְקָמָן, וְעֵינָן בְּסִפְרֵי גִט מְקוֹשֶׁר וְתַמְצָא נַחַת בְּדְבָרִים בְּרוּרִים לְאַמְתָּה שֶׁל תּוֹרָה נְאֻמְרִים, וְעַמ"ש לְקָמָן בִּא"ד בְּשִׁיטַת הַתּוֹס' וְרִא"ש: בִּא"ד וְהָא דְאָמַר לְעֵיל יְכִילָנָא לְמִפְּסָל לְכוּלְהוּ גִיטִי כו' עכ"ל.

לֹא יִדְעָתִי אֵיךְ נִמְשָׁךְ זֶה מִמ"ש דְכֵינָן דְבִאֲמַת צְרִיָהּ לְהִיּוֹת ע"פ הַבְּעֵל וְא"כ אֶפִּילוּ בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת אֵין לְפִסּוּל דְהֶאֱשָׁה הִיא בְּתוֹרַת גִּיטִין וְקִידוּשֵׁין שְׁהָרִי נַעֲשִׂית שְׁלִיחַת וְא"כ אֵין עֵנְיָנוּ לְכָאן וְצ"ע: בִּא"ד אֶבֶל קֶשֶׁה כו' וְתִפּוּק לִיהָ דְלָאוּ בְּנֵי פְרִיטָה נִיגְהוּ כו' וּמֵאֵי צְרִיָהּ כו' עכ"ל.

הַתּוֹס' גְּדַחְקוּ, וְלַעֲנֵד נִרְאָה לִינְשֵׁב גַּם לְשִׁיטָתוֹ וְהוּא דְוִדַּאי לְפִמ"ש הַתּוֹס' וְרִא"ש וְכַתֵּב קָאֵי אֶסּוּפֵר וְלֹא אַבְעֵל וְא"כ מִשְׁמַע וְכַתֵּב פֶּל דְבַר פְּתִיבָה הוּא יָכוֹל לְכַתּוּב וְא"כ אֵין חִילוּק מִי שְׁכּוֹתֵב הוּא בְּכֻלָּל וְכַתֵּב, אֶלְא דְכֵינָן דְבְּעֵינָן לְשִׁמָּה א"כ מִמִּילָא מִי שְׁאֵין יָכוֹל לְכַתּוּב לְשִׁמָּה אֵין יָכוֹל לְכַתּוּב וְלֹא מְצִי קָאֵי עֲלֵי וְכַתֵּב, וְהֵינְנוּ דְפְרִיָהּ פֶּאֵן וְהָא לָאוּ בְּנֵי דִיעָה נִיגְהוּ דְאַפִּי נְפָרֵשׁ וְכַתֵּב מֵאֵן דְהוּא מ"מ פִּינָן דְבְּעֵינָן לְשִׁמָּה וְאֵינְהוּ לָאוּ בְּנֵי דִיעָה נִיגְהוּ מִמִּילָא אֵין יָכוֹלִין לְכַתּוּב וְלֹא מְצִינָן לְמִיכְלִינְהוּ בְּכֻלָּל וְכַתֵּב, וּמִשְׁנֵי בְּגִדוּל עַע"ג שְׁפִיר הָרִי בְּכֻלָּל וְכַתֵּב, וּפְרִיָהּ אֶלְא מַעֲתָה נְכָרִי דְבִשְׁלָמָא אֵי לָא מְצִינָן לְמִיכְלָל בְּכֻלָּל וְכַתֵּב רַק מִי שְׁכּוֹתֵב לְבַדוֹ לָא קָשְׁיָא נְכָרִי דִּי"ל דְנְכָרִי וְדַאי אֵינוּ כּוֹתֵב לְשִׁמָּה וְאֵינוּ בְּכֻלָּל וְכַתֵּב דְתַבְרָא בְּצִידָה דְבְּעֵינָן לָהּ לְשִׁמָּה, אֶבֶל פִּינָן דְאַמְרַת וְכַתֵּב יִהְיֶה מִי שְׁיִהְיֶה רַק דְמַמְעֻטָּת מְשׁוּם לְשִׁמָּה א"כ נְכָרִי נְמִי, וּמִשְׁנֵי כּוֹתֵי לָאוּ בְּכֻלָּל לְשִׁמָּה הוּא וְהִשְׁתָּא מִמִּילָא אֵינוּ בְּכֻלָּל וְכַתֵּב, וְהִשְׁתָּא לְפִי הֶאֱמַת דְבְּנְכָרִי לָא שְׁיָיָהּ לְשִׁמָּה א"כ מִמִּילָא לָא נִתְרַבָּה מְוִכְתֵּב שׁוּם מֵאֵן דְלָא מְבַנֵּי פְרִיטָה הוּא פִּינָן דְוִכְתֵּב לָא קָאֵי אֶלְא אֵמָאן דְכּוֹתֵב לְשִׁמָּה א"כ מִמִּילָא אֵין לְהַכְשִׁיר בְּכוֹתֵי דְלָאוּ בַר פְּרִיטָה הוּא וְהוּא נְכוּן, אֶלְא שְׁעֵדִינָן צְרִיָהּ יִשׁוּב גִּימָא דְוִכְתֵּב קָאֵי נְמִי אֶעֱבֹד וְעֶבֶד נְמִי אֵינוּ בְּתוֹרַת גִּיטִין וְקִידוּשֵׁין פְּדִלְקָמָן, מִיהוּ לַעֲנֵד אֵינְפֶשֶׁר לֹמַר דְעֶבֶד מִיְקָרִי בַר פְּרִיטָה וְדוּקָא לְעֵנָן שְׁלִיחוֹת נִתְמַעֵט הוּאֵיל דְמַרְבִּינָן אַתָּם גַּם אַתָּם בְּנֵי בְרִית יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁנִכְרַת הַבְּרִית עֲמוֹ עַל הַדְּבָר שְׁנִשְׁתַּלַּח, לְכֵן כּוֹתֵי אֵינוּ בֶּן בְּרִית וְגַם עֶבֶד בְּמִידֵי דְלָא שְׁיָיָהּ בֵּיהּ לָא נְכָרַת בְּרִית עֲמוֹ עַל דְבַר הַזֶּה שְׁלֹא שְׁיָיָהּ עָלָיו דִּין גִּיטִין וְקִידוּשֵׁין, אֶבֶל מְבַנֵּי פְרִיטָה לָא נִתְמַעֵט פִּינָן דְאַתְּמַשׁ לְאַשָׁה דְגִלְיָהּ לָהּ לָהּ מֵאַשָׁה י"ל דְשְׁיָיָהּ לְכָרִיתוֹת שְׁאֵין הֵגֵט אֶלְא מְכַשִּׁירֵי הַכָּרִיתוֹת וְהוּא חֲזִיב בְּכֻלָּל הַמְצוֹת פְּאַשָׁה שְׁפִיר מִיְקָרִי בַר פְּרִיטָה, וְעֵינָן בְּסִפְרֵי גִט מְקוֹשֶׁר דָּרְף ט"ז וְעֵינָן בְּסִמּוּף: בִּא"ד אֶבֶל קֶשֶׁה דְמִשְׁמַע דְלָא פְּסִיל כּוֹתֵי אֶלְא מְשׁוּם דְלְדַעֲתִיהּ דְנִכְפְּשִׁיהּ כו' וּמֵאֵי צְרִיָהּ לְאַתּוּנֵי נְמִי בְּרִיטָא דְנְכָרִי פְּסוּל עכ"ל וְהַקְשָׁה מְהֵרָשׁ"א דְאַדְרָבָה אֵיפְכָא תִּיקְשִׁי לְהוּ מֵאֵי

פריה מנכרי אחשו"ו הא פותי לאו בר פרייה הוא ולא תירץ פלום, ונראה דבלא"ה קשה וכי משום דלאו בר פרייה הוא לא צריה לאתויי הברייתא ע"ז, ואי משום דלעיל דף י' פריה וקא לאו בני פרייה ניהו ולא מייתי הברייתא אין זה דיוק כלל דהכא בעי לאתויי דאפ"ל ע"ג דומיא דחשו"ו פסול נכרי, לכן נראה ברור דכבר נכלל בקושיא ראשונה דל"ל טעמא דמדעתיה דנפשיה עביד היינו דלא צריה לשנויי הך דמדעתיה דנפשיה עביד, ומה שכתבו עוד ומה צריה לאתויי ברייתא הקושיא על הברייתא עצמה רצוני לומר הברייתא עצמה לא צריכה לאתויי דנכרי פסול, וכוננתם בזה ע"פ מה שכתבו התוס' לקמן דף כ"ג ריש ע"ב שהקשו אי עבד פסול להבאה אמאי תנו נכרי ליתני עבד, ותירץ ר"ת דקמ"ל דנכרי אע"פ שדעתו להתגייר מ"מ פסול ר"ל דבמשנה פותי ונתגייר פסול ובהא אינו שייך זה רק אי טעמא משום שליחות י"ל דנכרי הוי רבותא טפי שהרי עדיין הגט ביזו ובשעת אמירה שמסר לו הגט היה כבר דעתו להתגייר ס"ד טפי שיועיל, אבל אם הטעם משום דלאו בר פרייה הוא לא מהני כלל מה שדעתו להתגייר, והשתא נראה דהתוס' ס"ל פדעת הפוסקים דעבד לא שייך ביה אדעתא דנפשיה קעביד שהרי חייב במצות, מיהו אי לאו בני פרייה גם עבד לאו בר פרייה שהרי אינו בתורת גיטין וקידושין, וקשיא להו שפיר אמאי תני ברייתא נכרי דמשמע דטעמא משום לשמה וא"כ עבד פשר, ובאמת פינו דלאו בר פרייה הוא גם עבד פסול אע"פ שכותב לשמה, לכן כתבו לקמן באותו דיבור וברייתא דנקט נכרי פסול ר"א היא ונקט נכרי לרבותא כו' אי בעינן שליחות, ואי לא בעינן שליחות נקט נכרי דפסול בכל ענין אפ"ל ע"ג ע"כ, והיינו דאי בעינן שליחות לא קשיא אמאי לא נקט רבותא טפי בעבד די"ל דקמ"ל אפ"ל נתגייר וכמ"ש התוס' לקמן דלענין שליחות הוי בנכרי רבותא טפי אע"פ שנתגייר וכותב מפי הבעל מ"מ פינו שצויה לו פשהוא פותי לא מהני אף דעדיין כותב בכח אמירתו הראשונה דלענין שליחות הוי נכרי רבותא טפי ואי לא בעינן באמת עבד פשר, אבל לענין לאו בני פרייה נדאי אין טעם במה שדעתו להתגייר וקשיא להו שפיר אמאי נקט נכרי דטפי ה"ל למינקט עבד דלאו בר פרייה הוא אע"פ שכותב לשמה, פן נ"ל ברור, ודוק היטב: בא"ד ונראה דלא שייך למיפסל כו' במידי דלא בעי שליחות ולא לשם עדות כו' עכ"ל.

לכאורה אין טעם בסברא זו, ונראה פונת התוס' דבשלקמא אי בעי שליחות בעינן שיהיה פמו המשלח בן פרייה, וכן היכא דאיכא עדות הרי עיקר הכריתות ע"י העדות שחותמין העדים, לכן בעינן בני פרייה כגון בערפאות דאף דלא משקרי מ"מ אי אינפשר שתתגרש ע"פ חתימתן שע"י החתימה נגמר ספר פרייה, משא"כ למ"ד ע"מ פרתיה הרי הגט בלא עדים אינו פורת רק ע"פ ע"מ ואין עיקר הכריתות ע"י הכתיבה רק ע"י ע"מ ולא בעינן לכתיבה בני פרייה, אלא דקשה לי פינו דליכא דלא ליהני מבני פרייה אלא חשו"ו ועבד וכו' והני לאו בני עדות ניהו, וא"כ מאי נ"מ בהא דלאו מבני פרייה וה"ל לאקשוני לאו בני עדות ניהו דהך דלאו מבני פרייה אין לו מציאות כלל, והתוס' לעיל כתבו דה"ה דמצי למיכרו הא לאו בני עדות ניהו ואי לא שייך כלל רק בעדות אמאי שביק העיקר ותפס הטפל שאין לו מציאות כלל, ונראה דנקט האי לישנא משום דבני עדות לא שייך להקשות כ"כ שהרי ערפאות בחזקת נאמנים ועדות הוא לא איברו סהדי אלא לשיקרא, לכן פריה בהא דלאו מבני פרייה לא שייך להכשיר עדותן אע"פ שאין משקרין: בא"ד ועוד אור"י כו' וס"ד כו' דגורנין כתיבה אטו חתימה כו' ומהני אפ"ל בשוטה כו' עכ"ל.

לכאורה הוא תמוה פינו דשוטה פסול לכתיבה משום גזירה כתיבה אטו חתימה א"כ כ"ש פי מכשרת בעע"ג איכא למיגזר שייסברו להכשיר נמי בחתימה, מיהו נראה דנדאי בחשו"ו פשיטא

דלא שׁיִיף לגזור פתיכה אטו חתימה דלאו בְּגִי עדות הם, אֵלָא מִיַּהַת פִּינּוֹן דְּגִזְרוּ לְכַתּוּב לְשִׁמָּה משום פתיכה אטו חתימה וְכִינּוֹן שְׁצָרִיף לְכַתּוּב לְשִׁמָּה מִמִּילָא הִנְהוּ פְּסִילִי דְּלָאוּ בְּגִי דִיעָה נִינְהוּ לְכוּן בעע"ג מְכַשִּׁירִין אפִי בְּשׁוּטָה דְּהָא לֹא שְׁיִיף לְמִיגְזֹר פתיכה אטו חתימה בְּהִנְהוּ דְּלָאוּ בְּגִי עדות נִינְהוּ וְכִינּוֹן דבעע"ג חֲשִׁיב פְּנוּנָה בְּחֵרֶשׁ וְקִטְוֹן גַּם בְּשׁוּטָה לֹא גִזְרוּ וְהִשּׁוּוּ אוֹתוּ, מִיַּהוּ קִשָּׁה מֵאִי מְשַׁנֵּי לְפִי פִּירוּשֵׁם דְּנִכְרֵי לְדַעְתֵּיהּ דְּנִפְשִׁיָּה עֶבֶיד מ"מ קִשָּׁה פִּינּוֹן דְּבִנְכְרֵי נְמִי לִיכָּא לְמִיגְזֹר פתיכה אטו חתימה וּבְשׁוּטָה נְמִי לֹא מְהַנִּי גְדוּל עע"ג מְדִינָא רַק בְּכַתִּיבָה דְּרַבְּנָן א"כ לְמָה גִזְרוּ טְפִי בְּנִכְרֵי מְבִשׁוּטָה, וְאִי אִיכָּא לְמִיגְזֹר בְּכּוּתֵי פתיכה אטו חתימה א"צ פְּלַל לְסַבְּרָא דְּאִדְעָתָא דְּנִפְשִׁיָּה עֶבֶיד דְּהָא לְחַתִּימָה וְדֵאִי פְּסוּל דְּלֹא בֵּר פְּרִיטָה הוּא, וְדוּחַק לומר דְּבִנְכְרֵי אִיכָּא לְמִיגְזֹר אטו דְּבָרִים אַחֲרִים פְּגוֹן עֵיבוּד ס"ת וּתְפּוּמ"ז דְּנִכְשִׁיר בעע"ג וּבְהָא לֹא מְהַנִּי מֵאִי דְּמְשַׁנֵּי דְּאִדְעָתָא דְּנִפְשִׁיָּה עֶבֶיד דְּזֶה דְּחֻק דֵּא"כ נִגְזֹר בְּשׁוּטָה אטו חֲלִיצָה, וע"כ לֹא גִזְרִינּוּ פִי הָא וְצָרִיף עֵינּוּ, וּפִירוּשׁוֹ דְּחֻק בְּאַמְת: בא"ד וְהָא דְּתַנּוּ לְעִיל תְּלִשׁוּ כו' מִיִּירֵי שְׁשִׁיר מְקוּם הַתּוֹרָף כו' עכ"ל וְקִשָּׁה לִפ"ז מֵאִי פְּרִיף הֵכָּא וְהָא לָאוּ בְּגִי דִיעָה נִינְהוּ פִי הִיכִי דְּנִיחָא לִיָּה לְעִיל לְאוּקְמָא בְּשִׁיר מְקוּם הַתּוֹרָף לְוִקְמָא גַּם מְתַנִּי בְּהִכִּי פְּדֻמוּקֵי שְׁמוּאֵל בְּאַמְת גַּם הֵכָּא וְצ"ע: וְלוּלֵא דְּבָרֵיהֶם הָיָה נִלְע"ד פְּפִי פִּירוּשֵׁם דְּנִדְאִי בִּס"ד ס"ל דְּגַם לר"י בְּעֵינּוּ הַכַּתִּיבָה לְשִׁמָּה, וְהוּא מְבַנְּאָר עִפְמ"ש בְּסַפְרֵי גִט מְקוּשָׁר דָּף ס' ע"ד בְּפִירוּשָׁא דְּבִרְיֵיתָא דְּמִיִּיתֵי לְקַמְן כְּשֶׁהוּא כּוֹתְבוּ כְּאִילוּ כְּתָבוּ לְשִׁמָּה, וּמְפָרֶשׁ כְּשֶׁהוּא חוֹתְמוֹ כְּאִילוּ כְּתָבוּ לְשִׁמּוֹ וְשֵׁם מְבַנְּאָר הַפִּירוּשׁ, דְּנִדְאִי עֵיקַר סֵפֶר פְּרִיטוֹת הוּא הַכַּתִּיבָה גַּם לר"מ, אֵלָא דר"מ ס"ל פִּינּוֹן דְּכַתִּיבָה לְחוּד לֹא מוֹכַחָא פְּלַל שְׁנַכְתֵּב לְכַרִּיתוֹת דְּכַתִּיבָה יְכוּל לְכַתּוּב מַה שְׁיִרְצָה וְלִזְרוּק לְאַשְׁפָּה לְכוּן לֹא קִפְדִּינּוּ בְּכַתִּיבָה וע"י הַחַתִּימָה נַעֲשֶׂה עֵיקַר הַסֵּפֶר פְּרִיטוֹת לְכוּן ע"י חַתִּימָה נְתַקֵּן הַסֵּפֶר פְּרִיטוֹת כְּאִילוּ נְכַתֵּב לְשִׁמָּה ע"ש, וּלִפ"ז א"צ לְדְּחֻק פְּלַל דִּי"ל בִּס"ד ס"ל דִּלְר"מ נְמִי בְּעֵינּוּ הַכַּתִּיבָה לְשִׁמָּה שְׁעֵיקַר סֵפֶר פְּרִיטוֹת הוּא הַכַּתִּיבָה וְלֹא סְלָקָא דַּעְתָּהּ דְּבַחַתִּימָה מִיַּתְּקֵן הַכַּתִּיבָה, מִיַּהוּ לְעַנְיָן מְחַנְּבֵר פְּשׁוּט לִיָּה דִּלְר"מ לֹא קִפְדִּינּוּ בְּמַחְסָר מַעֲשֶׂה רַק אַחֲרֵי הַחַתִּימָה דְּקוֹדֵם חַתִּימָה בִּלְא"ה מְחַנְּסֵר עֵיקַר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהוּא הַחַתִּימָה וְלֹא קִפְדִּינּוּ בְּמַחְנְבֵר רַק מַה שֶׁהוּא קוֹדֵם נְתִינָה, וְא"כ א"צ לְדְּחֻק פְּלַל דְּנִדְאִי י"ל בִּס"ד גַּם לר"מ בְּעֵינּוּ כַּתִּיבָה לְשִׁמָּה, וּבְהִכִּי נִיחָא הַלְשׁוֹן לְקַמְן דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן פֶּאֶן הוּדִיעָה שְׂאִין פַּח לְשִׁמָּה וּר"מ הִיא, וְכַשְׁפַּת יֵתֵר הוּא דְּאִטוּ לֹא יִדְעִינּוּ פְּלוּגְתָא דִּר"מ וּר"א, אֵלָא נִרְאָה דְּכָל פִּי הֵאִי צָרִיף לְאַשְׁמוּעֵינּוּ אִפִּי לר"מ מְטַעֲמָא דְּפִרְיִשִׁית, וְדוּק הֵיטֵב, וְאִיכְפֶּשֶׁר גַּם רִש"י מְפָרֶשׁ כֵּן רַק לְתִירוּצָא דִּר"ה מְשַׁמַּע לִיָּה דְּלֹא פְּלִיג אַרְבַּ נְחָמֵן דִּלְר"מ לֹא בְּעֵינּוּ לְשִׁמָּה: וְהָא דְּלְעִיל דָּף ג' מִיִּיתֵי רְאִיָּה מְחַנְּבֵר עַל לְשִׁמָּה י"ל דְּאַמְסַקְנָא סְמִיף, וּבְזֶה יֵשׁ לִיִּישֵׁב מַה שֶׁהַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' שֵׁם סוּף ע"ב מֵאִי ס"ד דְּמַחְנְבֵר כְּשֶׁר בְּדִיעָבֵד וְלְשִׁמָּה יִפְסֵל מְדַרְבְּנּוּ, וּלִפ"ז לִק"מ דְּלְעַנְיָן לְשִׁמָּה מְשַׁמַּע לָן דְּכַתִּיבַת סֵפֶר פְּרִיטוֹת יִהְיֶה לְשִׁמָּה, מִשָּׂא"כ לְעַנְיָן מְחַנְּסֵר מַעֲשֶׂה קוֹדֵם חַתִּימָה לֹא אִיכְפַּת לָן דְּכָל גִּט מְחַנְּסֵר מַעֲשֶׂה לר"מ קוֹדֵם חַתִּימָה אֵלָא דְּבִאֲוִרֵיתָא לֹא מְשַׁמַּע לִיָּה לְחַלְק בְּהִכִּי וְדו"ק, וְסוּגְיַת הַש"ס לְעִיל אִיכָּא לְפִירוּשֵׁי וְאֵלָא רַבִּי מֵאִיר הִיא וְכִי לֹא בְּעִי פתיכה לְשִׁמָּה מְדִאֲוִרֵיתָא מְדַרְבְּנּוּ בְּעִי וְדֵאִי הָוָה מְצִי לְמִימֵר אִפִּילוּ מְדִאֲוִרֵיתָא לְחַלְק בֵּין לְשִׁמָּה לְמַחְנְבֵר, אֵלָא דְּסְמִיף אִמְסַקְנָא לְאוּכוּחֵי דְּאִפִּי מְדַרְבְּנּוּ לֹא בְּעִי לְכוּן לֹא חֲשַׁשׁ לְהֵאָרִיף דְּמַדְרַב נְחָמֵן מוֹכַח דְּאִפִּי מְדַרְבְּנּוּ לֹא בְּעִי, עֵינּוּ הֵיטֵב וְדו"ק: בא"ד וְנִקְטַח חֲשׁוֹ וְה"ה נְכְרֵי אִי נְמִי כו' דְּרִישָׁא אֲתִיָּא נְמִי כר"א וְלְדִידִיקָה דְּוִקָא חֲשׁוֹ כְּשֶׁרִין בעע"ג עכ"ל.

הָךְ נְמִי סְפִיקָא דְּהַתּוֹס' אִי אֲתִיָּא כר"מ י"ל לר"א בְּעֵינּוּ שְׁלִיחוֹת בְּכַתִּיבָה וְאִי אֲתִיָּא כר"א לֹא בְּעֵינּוּ שְׁלִיחוֹת דְּהָא כְּשֶׁר בעע"ג, מִיַּהוּ יוֹתֵר נִרְאָה דְּלְהָךְ תִּירוּצָא דִּלְר"מ נְמִי בְּעֵינּוּ לְשִׁמָּה

מדאוריינטא וואפ"ה מכשיר בעע"ג לרב הונא א"כ מוכח דלא בעינון שליחות בכתיבה ואין הספק רק לפירושו אמצעי של הר"י ודו"ק: (דף כ"ג ע"א) בפירש"י בד"ה והוא כו' וסיפא דקאמר שאין קיום הגט אלא בחותמו היינו עדי מסירה כו' עכ"ל.

צ"ע פיון דאמציעתא קאי יש לפרש כפשוטו שאשה כותבת גיטה ואין חשש שכתבה בלא דעת הבעל להתגרש שאין חשש לפי שאין קיום הגט אלא בחותמו שע"י ע"ח עיקר הקיום אפילו לר"א ודאי אם הביאה גט שחתומים עליו עדים נאמנת להתגרש אבל בלא עדים אינו פלוג לכן שפיר יכולה לכתוב גט לעצמה דעדים לא יחתמו אם לא ישמעו מפי הבעל, ותדע דבעדיות פ"ב מסיים ג"כ שאין קיום הגט אלא בחותמו אף דלא מייתי הך דהכל כותבין, וא"כ פשוט דקאי אהך דאשה כותבת גיטה כדפרישית, ועיין לקמן בגמ' דף כ"ו אימא ר"מ היא מדקתני שאין קיום הגט אלא בחותמו נראה דהיינו לישנא בעלמא משמע הכי ועיין פירש"י שם: בתוס' ד"ה אלא מעתה כו' פ"י בשלמא כו' וא"כ הדרא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דיעה נינהו עכ"ל.

נראה דהתוספות ס"ל דבהני ס"ד דרב נחמן דמהני לשמה דידהו דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו יש להם ובפרט לפר"י אמצעי דס"ד דבעינון לשמה מדרבנן ובדרבנן מהני בקטן מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ומהני אפי' בשוטה להך ס"ד, אבל ר"ה דלא ס"ל שיועיל מפת זה רק מפת עע"ג תיקשי נכרי נמי, אבל לר"נ י"ל בחש"ו מהני אפילו בלא עע"ג ובנכרי אפי' עע"ג לא מהני, לכן לר"ה הדרא קושיא לדוכתין הא לאו בני דיעה נינהו לר"ה דס"ל דלא מהני פתיבה דידהו, ונראה דהתוס' הוצרכו לזה לפי ב' וג' של הר"י, אבל לפי קמא י"ל דרב נחמן ס"ל דמתני' ר"מ היא ולר"מ לא בעי פתיבה לשמה והך פותי פסול כר"א וה"ה חש"ו ונקט נכרי לרבותא כמ"ש התוס' בפ"א אמצעי, אבל אי מתני' ר"א ונקט פותי משמע אפי' בגוונא דכשר בחש"ו פסול לרבי אלעזר בכותי ודו"ק: בגמרא ההיא ר"א היא כו' והא ודאי נכרי אדעתא דנפשיה קעביד.

להך גירסא דהוא תירוץ הוא כשפת יתר דפשיטא דלרבי אלעזר לא פשר בנכרי ולהך לישנא לא צריך לאוקמא בעע"ג, וצ"ל דנקט אפי' בעע"ג פסול בכותי, מיהו יותר נראה דודאי למאי דמסיק בחולין דף י"ג דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מדרבנן אית ליה וא"כ אי לאו טעמא דאדעתא דנפשיה עביד בטופס דרבנן ה"ל לאכשורי, לכן צריך לטעמא דאדעתא דנפשיה עביד דאפי' לטופס פסול, מיהו להך גירסא שכתב ברש"י דהוא קושיא והא ודאי נכרי אדעתא דנפשיה עביד קשה מאי ס"ד לאקשוני דנכרי אדעתא דנפשיה קעביד הא פשיטא דרב נחמן ס"ל לר"מ לא בעי דהא בהדיא קאמר לענין פתיבה פשר ממתני' ומאי קשיא ליה השתא טפי בתר דמוקי לברייתא דנכרי פסול דקאמר ר"א היא הא פשיטא דלר"מ קאמר דנכרי פשר ומאי מוסיף בהא דאמר רב נחמן אפילו מצאו באשפה פשר, ואיפשר לומר הקושיא והא פותי אדעתא דנפשיה עביד בענין אחר, והיינו למאי דאיתא באה"ע סימן ק"כ גזל נזיר וכתב עליו גט פשר אפילו קודם יאוש דקנאו בשינוי, וא"כ י"ל הנכרי שכותב י"ל אדעתא דנפשיה עביד לקנותו וא"כ פי יהיב הגט לבעל דילמא לא מכנין לאקנוני ליה וגם נכרי ודאי לא ידע לאקנוני, וא"כ י"ל שיופסל בשביל כך דלא גירש בשלו, וע"ז משני אמר ר"נ אומר הנה ר"מ אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה פשר והיינו רבותא דאפילו מצאו באשפה שיש לחוש שמה לא נתייאש א"כ אינו שלו ס"ל מ"מ פיון דחתמו בו העדים בשבילו הרי קנאו בשינוי אף שכתב הנה פתוב מ"מ נעשה בו שינוי במקצת שחתמו בו העדים וקנה לכולו, ועיין מ"ש לעיל דף ד', ולפ"ז אפילו גזל גט והחתים עליו עדים קנאו בשינוי מפת חתימת העדים, ועיין בספרי גט מקושר דף מ"ב אות נ' מה שהקשתי על

רמ"ה וצ"ע דמ"מ לא יקנה רק המקצת, לכן צ"ע טובא בזה: ותו תמוה לי לפי גירסא זו שהוא קושיא, וכן נראה מדברי התוס' לעיל א"כ פינון דהוא קושיא דכותי ודאי אדעתא דנפשיה קעביד ולא מיקרי לשמה ואמאי מכשיר רב נחמן נכרי לכתובה פדדייק מן המשנה, וע"ז קאי שינויא דמשני רב נחמן אומר הנה ר"מ אפילו מצאו באשפה פשר, א"כ היכי קאמר לעיל דף ד' וכי תימא אנו מדאורייתא קא מתנינו לה א"ה אומר הנה ר"מ ד"ת מיבעיא ואיך ס"ד לומר פלל דמדרבנן בעי פתיבה לשמה הא רב נחמן משני ליה לתרוצי אהא דנכרי פשר א"כ מוכח דכשר אפילו מדרבנן דבשלמא אי מילתא באפי נפשה היא איכא למימר שפיר דמן התורה קאמר אף דמצי לאוכוחי מדאמר רב נחמן נכרי פשר מדיוקא דמתני' לא נחית הש"ס להכי, אבל אי רב נחמן משני הא אהו גופיה דדייק דנכרי פשר איך סלקא דעתה דמן התורה קאמר דהא מתרץ דנכרי פשר לכתובה אמתני' אם כן הרי בהדיא קאמר דנכרי פשר אלמא לא בעינו לשמה אפי' לכתחילה וצ"ע: בתוס' ד"ה אימא כו' אע"ג דסיפא כו' עכ"ל.

לכמ"ש התוס' לעיל דף הקדום סוף ד"ה וקא דרישא אתיא נמי כר"א וא"כ סיפא לא מוכחא דאתיא כר"א דוקא דאף דדיוקא דגדולה מצי מגרש הוא כר"א מ"מ י"ל דמתני' נקיט הקטנה דאתיא בין לרבי מאיר בין לרבי אלעזר: בא"ד ובגמרא מפרש בסופרים העשויין להתלמד כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים, ויותר נראה דאי אתיא כר"מ יש לפרש רישא שהסופר הכינו בשביל אחר וקודם שבא האחר שרוצה לגרש בו דרפו להתלמד להקרות הגט פתוב וחתום שהיה בשביל פלוני ובא זה ואמר שמוכן ורוצה להתגרש בו וכשיבא חבירו יכתוב לו אחר, ובסיפא מ"מ רבותא טפי אחר שפבר גמלה ס"ד שייכול לנתקו לשם זה, משא"כ ברישא עדיין עומד לשם אחר, אלא דהש"ס נקיט למאי דס"ל כר"א י"ל ברישא שלא נכתב לשם פרישות פלל ומצריף להו בלא זו אף זו, אבל לר"מ נמי איכא לפרושי דפרישית ודו"ק: בפירש"י ד"ה והוא ששייר כו' ולא בעי לאוקמא בשגדול עע"ג והקשה מהרש"א א"כ מ"ט נכרי פסול פינון דמקשרינן בחש"ו ע"כ לא גזרינן טופס אטו תנרף וא"כ אפילו בכותי ליתכשר, ומזה י"ל שהוכיחו הרי"ף והרמב"ם דקאי אדר"ה ומיירי בעע"ג, וי"ל בעע"ג בתנרף לא מפשרי פינון שהוא מן התורה מחמרינן אפילו בעע"ג אע"ג דמהני מן התורה, וא"כ בחש"ו ועע"ג לא גזרינן טופס אטו תנרף דתנרף גופיה בעע"ג דרבנן משא"כ בכותי דלא מהני עע"ג גזרינן טופס אטו תנרף, אבל לפירש"י קשה, ואיפשר לומר לפירש"י דכיון דמצינו לעיל בסוגיא דערפאות דף י"א בשמות שאינן מובהקין גזרינן דילמא אתי למיסמך עליוהו דיסברו שהם ישראל א"כ יש לומר בנכרי נמי איכא למיגזר כשיכתוב הטופס יסברו שישראל הוא ויכתוב גם התנרף, משא"כ לעיל דאיירי בעע"ג שפיר קשיא ליה כותי נמי פינון דלא.

מקשרת רק בעע"ג ליכא למיגזר שיסברו שהוא ישראל וא"ש, ובהכי ניחא דרב נחמן פריף לרב הונא א"ה כותי נמי דהתוס' נדחקו לעיל, ולפ"ז י"ל דרב נחמן אפי' הנה ניחא ליה לאוקמא בשייר מקום התנרף דבהא בהנהו לא גזרינן טופס אטו תנרף אבל בנכרי איכא למיחש שיטעו בו שהוא ישראל אבל הני ידיעי גינהו, אבל בעע"ג ס"ל גם בכותי ליכא למיגזר: ועוד נראה לי דלא גזרו לענין הטופס פינון דמבואר לקמן דף כ"ו שהתירו לכתוב טופסי גיטין משום עיגונא א"כ אין להחמיר אם נכתב הטופס שלא לשמה לכן גם הני אין לפוסלן שהרי כבר הקילו בטופס שלא לשמה, משא"כ בנכרי איכא למיגזר פתיבה אטו חתימה שפא לא יפירו אותו ויחתמוהו בעד

פדגזרינו לעיל בשמות שאינן מובהקין, אבל בחש"ו ידוע שאין חותמין שום שטר דחזקה אין עדים חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול, וכן נ"ל מלשון הרמב"ם שכתב בפ"ג דמותר להניח לחש"ו לכתוב הטופס והוא שיהיה גדול ע"ג אבל העפוי"ם והעבד אין כותבין לכתחילה אפילו ע"ג שלא התירו טופסי גיטין שלא לשמה לכתחילה אלא מפני תקנת סופר פוננתו שלא הותר הטופס שלא לשמה לכן לא הותר בעפוי"ם ועבד אפילו הטופס ובחש"ו התירו בע"ג, ונראה דס"ל דבע"ג מהני אפי' בתנרף מן התורה לכן לא גזרינן בחש"ו אטו תנרף דבע"ג גם בחש"ו מן התורה מיקרי לשמה פדמוכח מחליצה ואפילו בשוטה מהני פאן כמ"ש התוס', ובעפוי"ם ועבד לא מהני ע"ג דאדעתא דנפשיהו עבדי, וכמ"ש בספרי ג"מ דאדעתא דנפשיהו היינו משום דלאו בני כריתות וליתא במצנה זו ע"ש ודו"ק: וב"י הביא בשם רבינו ירוחם שכתב דגם עפוי"ם פשר לטופס, וכן משמע מפירש"י, ותמה ב"י היכן רמוז פו בדברי רש"י, ונראה דרבינו ירוחם משמע ליה פיון דפירש"י דאיירי בלא ע"ג א"כ משמע בע"ג אפי' בתנרף פשר בחש"ו, אלא דקשה קושניית מהרש"א פיון דמירי בטופס ולא גזרינן טופס אטו תנרף גם נכרי יוכשר, לכן ס"ל לרי"ו דלפי האמת גם נכרי פשר לטופס והא דנקט עפוי"ם פסול י"ל דהיינו בתנרף ואפ"ל ע"ג פסול, ולהכי לא תני חש"ו דאינהו פשרים בע"ג ולא שייך לישנא דפסול לכתוב דמשמע דליכא תקנתא ובאמת איכא תקנתא לעמוד ע"ג דמהני בחש"ו רק בנכרי פסול דליכא תקנתא בעומד ע"ג, אבל בחש"ו לא שייך לישנא דפסול דבע"ג פשר, וא"כ ממילא פיון דכשר בחש"ו בטופס אף באינו עומד ע"ג ע"כ לא גזרינן טופס אטו תנרף אם פו מהיכא תיתי לפסול בכותי, פו נ"ל ודו"ק, ובהכי ניחא בפשיטות דפרייף לעיל מנכרי פסול ולא מוקי באינו עומד ע"ג, ולפ"ז ניחא דלענן פסול משמע דליכא תקנתא לנכרי לכתוב משמע אפילו ע"ג לכו פרייף שפיר, עיין ריש סוכה ועירוביין: במשנה הפל פשרין להביא את הגט.

כתב בספר פ"י שהרמב"ם כתב שאף הפסולים בעבירה פסולים לשליחות והא דלא חשיב להו במשנה היינו דהנהו דחשיב פסולין אפילו יש עדים על השליחות, אבל פסול דאורייתא אם יש עדים על השליחות לא מיפסל ע"ש, ולא ידעתי לדבריו הא נקט סומא שהטעם שאין יכול לומר בפני נכתב, ובגיש עדים על השליחות א"צ לומר בפני נכתב, וכן הוא בהדיא בש"ע סימן קמ"ב סי"ב, לכן נראה דמילתא דפשיטא הוא שרשע אינו נאמן לשום דבר שצרייף עדות דהא דייקנין בשילהי פ"ב דר"ה ממתני' דנקט זה הפלל פל עדות שאין אשה פשיטה לה אף הם אין פשרין לה ודייקנין דגזלן דברייהם פשר לעדות אשה, אבל גזלן דאורייתא פשיטא דפסול ובחש"ו קמ"ל שהם מצד עצמם אינן בני שליחות אפי' יש עדים שמסרו להם דלגופא נדאי לא איצטרייף, ובאמת קשיא לי במתניתין אייף עריב סומא פסול דרבנן משום בפני נכתב עם הני דפסילי משום שאינן בני שליחות ולא עוד אלא שהפסיק בין חש"ו לנכרי בסומא וה"ל למיתני פסולי דאורייתא בהדי, ואיפשר לומר דקמ"ל בסומא לא מהני קיום חותמיו והיינו משום דנהי דנאמן על השליחות היינו משום דליכא ריעותא אבל בסומא דאיכא ריעותא דמה לו למסור למי שלא יוכל לומר בפ"נ לכן צרייף ראיה על השליחות אף שנתקיים, וזה איפשר טעמו של הרמב"ם בפסול לא מהני קיום חותמיו דיכול לערער מאחר שיש ראיה לדבר דלמה ימסור לפסול, מיהו בש"ע פסק בנתקיים בחותמיו פשר א"כ משמע גם סומא נאמן על השליחות אף שאין יכול לומר בפ"נ, עמ"ש בגמרא: בגמרא בשלמא חש"ו דלאו בני דעה נינהו.

פירש"י דגב"י שליחות איש פתיב, עיין פירושו הר"ב ריש תרומות היכא דנפקא שליחות, ע"ש בשם הירושלמי דממעט נמי חרש ושוטה: בתוס' ד"ה נכרי כו' המ"ל כו' אלא נקט טעמא דשינוי גם בעבד.

לדברי ר"י הלוי דס"ל דעבד פשר להולכה תיקשי הו' גירסא דנקט נכרי דלאו בר היתירא, משמע משום שאינו בתורת גיטין ומה"ט אימעיט גם עבד, ועיין בר"ן שפכת שיש גירסא אחרת דלאו בר תורה הוא, והוא דחוק דגם לשון לאו בר תורה משמע שאינו בתורת פרישות, והנלע"ד בדעת הר"י הלוי והוא דבנדאי בלא"ה יש להבין במשנה דלא מהני קיבל הקטן והגדיל ואמאי לא יועיל הא פתב הרא"ש בקידושין דף מ"ה דאפילו בארצות ארצי קמיה מיקרי שליח דמ"מ ניחא ליה כדאמרנו התם בגמרא, וא"כ יש להבין כיון דמ"מ דעת הבעל שיהיה שליח לגירושין לו יהיה שיעשה שליח אח"כ כיון שעכ"פ נתרצה, אלא דלזה י"ל דהשליח שנותן הגט לאשה ומגרשה הוא במקום הבעל לכן בעינו שיבא לידו מתחילה מפת הבעל בשליחות הבעל וכיון שפשעה ששלחו הבעל לא היה בר שליחות לכן לא מהני מה שנותן הבעל פחו בשעה שלא היה בר שליחות אף שידענו שהוא רוצה מ"מ אינו במקום הבעל לגרש לכן לא מהני השליחות אחר משא"כ בארצות ארצי קמיה שהיה אז בר שליחות מהני שפיר, וע"פ זה נראה דבעבד שהוא בר שליחות לכל מילי ואיתא לקמן בטלי גיטא מע"ג קרקע לא מהני פירש"י הטעם דלא מיקרי נתינה וא"כ אי הוה נתינה הוי מועיל אפי' טלי גיטא מעל גבי קרקע, וא"כ י"ל דלענין הולכה לא איכפת לן במאי דלאו בר פרישות הוא דהא הוא מגרשה בגט שנותן לה אלא דבעינו שינתן לה בכח הבעל וכיון דעכ"פ על גוף הנתינה נעשה שליח אף שאינו בן פרישות מ"מ הרי בא הגט לידה מפת נתינת הבעל וכיון דנתינת השליח פנתינת הבעל אף שאינו בן פרישות הרי אפי' טלי גיטא מע"ג קרקע היה מועיל אלא שאינו בכח נתינת הבעל וכאן לנתינה נעשה שליח ובא לידה מפת הבעל לא איכפת לן מה שאינו בתורת גיטין וקידושין משא"כ לענין קבלה שמתגרשת ע"י קבלתה והוא הכורת לכן ע"י קבלת העבד לא נעשה הפרישות, ועיין בר"ן בשם הרמב"ן, ואולי בכלל דבריו דבריי עכ"פ ביארנו היטב הסברא, והשתא איפשר לומר הגירסא דלאו בר היתירא הוא היינו משום הא גופיה דאינו בשליחות ואינו דומה לשליח שיוכל להתיר אשת חבירו בכח שנמסר לו מן המשלח אבל בנכרי לאו בר היתירא מתמת שאינו בר שליחות אף שדעת הבעל שתתגרש, מפל מקום אין יכול למסור בידו פת ההיתר כיון שאינו בר שליחות, ודוק היטב: בגמרא אלא סומא אמאי לא כו'.

ויש לדקדק לפי מה שנתראה מהג"א ממהרי"ח בפי החובל דהלכה כר' יהודה דסומא פטור מפל מצות האמורות בתורה, וכדמשמע דרב יוסף גופיה בפי החובל דף פ"ז דמספקא ליה אי הלכה כרבי יהודה דסומא פטור מן המצות א"כ לאו בר פרישות הוא ולכך פסול, ועיין מ"ש בחידושי ליו"ד סימן א' ס"ק י"ט, וי"ל כמו שפכתו התוס' לעיל דף הקדום בד"ה והא דחש"ו מיקרי בני פרישות כיון שאם ישמטה השוטה ויגדל הקטן יהיו בני פרישות י"ל גם בסומא שאם יתפתח יהיה מבני פרישות, מיהו יש לחלק דבשלמא חש"ו שאין החסרון רק דפומייהו פאיב להו וחסרון שכל ואין פת בידו לעשות הפרישות מ"מ נקראים בני פרישות מצד עצמן אבל פאן שהוא בדעת שלם ואעפ"כ הוציאתו התורה מפלל הפרישות י"ל ודאי דמי לנכרי אף שאיפשר שיתגרש מ"מ לאו מבני פרישה הוא, וגם לפי זה אם הוא סומא שאין תרופה למכתו כגון שנקרו עיניו לגמרי א"כ אינו מבני פרישה ואינו בתורת גיטין וקידושין למאן דפסק כר"י, ולפ"ז לפי מה שהביא הש"ך ב"ד סימן א' סעיף כ"ח דסומא שלא ראה מאורות מימיו אסור לאכול משחיטתו וכתבתי הטעם

שם שחושש לדברי ר' יהודה דפטור מכל המצות ואינו בר זביחה, א"כ י"ל דמן התורה פסול ואפי' נתקנים בחותמיו, מיהו במתני' לא איירי בהכי, מיהו מדברי התוס' ב"ק משמע דאפי' לא הנה סומא שלא ראה מאורות נמי פטור לר"י מן המצות, וצ"ל או דחשיב מבני פריטה או דלית דחש לדר' יהודה ודו"ק: שם חזר ונתפתח אין כו'.

ויש לדקדק דילמא להכי נקט חזר ונתפתח דאז הוא פשר לגמרי, וע"פ מה שמבואר לעיל דף ה' ע"ב דנותנו לה בפני שנים דשליח נעשה עד ועד נעשה דיין בדרבנן וא"כ באין ראוי לעדות צריף ליתנו בפני שלישה, וכ"כ הרמב"ם בהקדא בפ"ז מגירושין, משא"כ בחזר ונתפתח פשר לגמרי להיות אפי' במקום דיין וסגי שיתנו בפני שנים, ויש ליישב דמשמע ליה דומיא דאינה ורב אשי דיין ממתני' דלא נקט שתחילתו וסופו בדיעה, ולפי האמת לא לחנם נקט נתפתח רק שאז פשר לגמרי וסגי ליתנו בפני שנים ודו"ק: בפירש"י ד"ה מהו שיעשה שליח לאשה עבד של כל אדם כו' עכ"ל.

לכאורה גם בעבד של אשה משפחת לה דמטעם חצרה לא מיגרשה דחצר מהלכת הוא רק מטעם שליחות ושפיר הוי הבעיא גם בעבד שלה, ואיפשר דבעבד שלה אע"ג דחצר מהלכת הוא מ"מ בשויתיה שליח בפירוש לא גרע משליחות ולא שייך שאינו בתורת גיטין דבכה"ג מ"מ חצרה מיקרי, וכיון דיכולה להתגרש ע"פ חצירה לא איכפת לן במה שאינו בתורת גיטין, מיהו לא משמע פן מהפוסקים, ולפ"ז איפשר דמיבעיא ליה לקבלה לרביתא אף דאיפשר שיהיה ראוי לקבלה אם תקנה העבד ותתגרש בו מדין חצרה ס"ד טפי שיועיל, אבל להולכה פשיטא ליה טפי שלא יועיל שאין שום צד שיהיה שליח להולכה שתקבל הגט ממנו מאחר שאינו בתורת גיטין ופשיט ליה דאפי' להולכה יכול להיות וכ"ש לקבלה, ור' יוחנן ס"ל דאפי' לקבלה אינו ראוי אף שיוכל לקבל מטעם חצר וכ"ש להולכה ודו"ק: (ע"ב) בתוס' ד"ה אין העבד כו' וא"ת ומתני' ליתני עבד כו' איפשר ליישב דבלא"ה הקשו התוס' לעיל למה אמר בנכרי דלאו בר היתרא הוא ולא קאמר דלאו בן ברית הוא, ואיפשר לידון בדבר החדש לפי מה דאיתא בכתובות דף י"א אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד דזכות הוא לו ורב יוסף אמר הגדילו יכולין למחות וכתבו התוס' שם דהגדילו היינו פשוטהגין מנהג יהודית, וא"כ בכזה איפשר לומר דמיקרי בר שליחות דהא זכין לו בגירות מן התורה כפמ"ש התוס' שם ומ"מ לאו בר היתרא הוא פנין שייכול למחות ואם מיחה אין קדושיו קידושין לא מיקרי בתורת גיטין, וא"כ י"ל דנכרי כנה הוי רבותא טפי מעבד דמשום שייכול למחות לא מיקרי בתורת גיטין אף דאם גדל שעה א' ולא מיחה שוב אין יכול למחות, ורבי אמי איפשר לא ס"ל דרב יוסף א"כ הוי עבד רבותא טפי ודייק שפיר ודו"ק: ואיפשר לומר עוד דבלא"ה לכאורה מילתא דפשיטא דנכרי פסול לשליחות הגט, אלא י"ל דבברכות דף מ"ז פריף נמי פשיטא דאין מזמנין על העכו"ם ומשני בגר שמל ולא טבל דאמר ר' יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול, א"כ י"ל במתני' נמי כה"ג קמ"ל בנכרי אף שפבר מל מ"מ פנין שעדיין לא טבל אינו גר עד שיטבול ג"כ, וא"כ בנכרי הוי רבותא טפי מעבד דאף שפבר מל מ"מ לאו בר פרישות הוא כל זמן שלא טבל, ורבי אמי איפשר ס"ל דסגי במל לחוד, א"כ מדנקט עכו"ם ולא עבד דיין שפיר, ור' יוחנן לשיטתיה ס"ל דאינו גר עד שימול ויטבול הוי נכרי רבותא טפי, ובנה מיישב מה שהקשתי לעיל לוקמא כר' יהודה דסומא פטור מן המצות ולא בר פרישות הוא, ולפ"ז ניחא דאי כר"י הא ס"ל ביבמות דף מ"ו ע"ב דבחדא סגי, א"כ קשיא מאי קמ"ל בנכרי ליתני עבד רבותא טפי דאילו מל הוא ישראל גמור, וע"כ לא אתיא כר"י ופריף שפיר ודו"ק: עוד איפשר לומר ליישב קושיות התוס' דנדאי י"ל הא דלא תני עבד היינו לפי שדין

עבד חלוק מדין נכרי והוא דבֵּעֶפּוֹ"ם דְּלֹאוּ בַּר שְׁלִיחוֹת הוּא א"כ סְגִי פְּשׁוּטָלוֹ הַבֵּעַל מִן הַנְּכָרִי בְּעֶצְמוֹ וְנוֹתְנוֹ לָהּ, אֲבָל בְּעֶבֶד דְּהוּי בַּר שְׁלִיחוֹת וְאֵילּוּ שְׁלַח מִתְּנָה בְּיַד עֶבְדּוֹ וְנִתְּנוּ לְמִשְׁתַּלַּח זָכָה בְּמִתְּנָה, וְהִשְׁתָּא נְמִי לְעֵנִין גֵּט דְּאִיפָּא הַפְּרִיתוֹת שָׁבוּ וְגַם גּוּף הַנְּגִיר וְהִנֵּה לְעֵנִין הַנְּגִיר שְׁפִיר י"ל שְׁתַּזְכָּה בּוֹ הָאִשָּׁה דְּלְעֵנִין הַנְּגִיר שְׂיִהְיֶה שְׁלָהּ יְכוּל הָעֶבֶד לְהִשְׁתַּלַּח, מִשָּׂא"כ לְעֵנִין הַפְּרִיתוֹת לָאוּ בַּר פְּרִיתוֹת הוּא וְא"כ לֹא סְגִי שְׂיִטְלֵנוּ מִן הָעֶבֶד וְיִחְזוֹר וְיִתְּנֵנוּ לָהּ דְּשָׂמָא כְּבָר זָכְתָה בְּנְגִיר וּבְכַה"ג לֹא נִתְּפֹנְנָה הָאִשָּׁה לְהַחְזִיר וּלְהַקְנוֹת לוֹ הַנְּגִיר וְא"כ אֵין הֵגֵט שְׁלוֹ וְלֹא מִיגְרָשָׁא בֵּיהּ, וּמִיָּהוּ י"ל דְּהוּ מִילְתָּא תְּלִיא בְּקִנֵי אֶתְ נַחְמוֹר אִי אָמְרִינֵן לֹא קִנְיָה פְּלוּם גַּם הֵגֵט לֹא קִנְיָה פִּינֵן דְּלֹא מִיגְרָשָׁא בֵּיהּ וְשְׁפִיר מְצִי לִיטְלוֹ הִימְנָה וְלִחְזוֹר וְלִיתְּנֵנוּ וְהוּי עֶבֶד דְּוֹמְיָא דְּאִינְיָה, וְא"כ י"ל דַּר' אֲמִי דְּפְשִׁיט מִמִּתְּנֵי' ס"ל דְּקִנֵי אֶת נַחְמוֹר לֹא קִנְיָה פְּלוּם לְכֵן דְּיִיק שְׁפִיר מִדְּתַנֵּי נְכָרִי וְלֹא תַנֵּי עֶבֶד וְהוּי נְכָרִי כ"ש ש"מ דְּעֶבֶד פֶּשֶׁר, וְאֵין לוֹמַר דְּנִקֵּט עֶפּוֹ"ם דְּוֹמְיָא דְּאִינְיָה דְּסְגִי שְׂיִטְלוֹ הַבֵּעַל הֵגֵט וְיִחְזוֹר וְיִתְּנֵנוּ לָהּ דְּהָא גַּם הֵגֵט לֹא קִנְיָה פִּינֵן דְּלֹאוּ בַּר שְׁלִיחוֹת הוּא קִנְיָה הֵגֵט וְצָרִיכָה לְחֻזוֹר וּלְהַקְנוֹת לוֹ הֵגֵט בְּפִירוּשׁ, וְלֹא דְּמִיגְרָשָׁא לְאִינְיָה דְּכִינֵן דְּנִתְּנָה לָהּ הֵגֵט לְכָרִיתוֹת וְלֹא קִנְיָה לְהַתְּגַרְשׁ גַּם גּוּף הֵגֵט לֹא קִנְיָה דַּס"ל קִנֵי אֶת נַחְמוֹר לֹא קִנְיָה פְּלוּם, אֲבָל ר' יוֹחָנָן ס"ל דְּקִנְיָה מְחַצָּה א"כ בְּעֶבֶד לְעוֹלָם קִנְיָה הֵגֵט וְלֹא דְּמִי לְאִינְיָה דְּאִינֵן בְּנֵי שְׁלִיחוֹת וְסְגִי שְׂיִתְּנֵנוּ הַבֵּעַל וְיִחְזוֹר וְיִתְּנֵנוּ לָהּ וְלֹא דְּמִי לְאִינְיָה וְלֹא קִשְׂיָא מְעֶבֶד וְדוּק הֵיטֵב, כֵּן י"ל לְחֻזוֹר הַתְּלִמִּידִים, וְלִדְיָא י"ל דְּאֵם אִינְיָה מְתַגְרָשֶׁת בּוֹ מְמִילָא צָרִיכָה לְהַחְזִיר הֵגֵט דְּלֹא נִתְּנֵנוּ רַק ע"ד שְׁתַּתְּגַרְשׁ בּוֹ, וְאִי אִיפָּא לְמִימַר דְּזָכְתָה בְּגֵט י"ל אִפִּי' בָּא לִינְדָה מְמִי שְׂאִינֵנוּ בַּר שְׁלִיחוֹת מ"מ י"ל פִּינֵן שְׁכָבָר בָּא לִינְדָה זָכְתָה בּוֹ וצ"ע: בְּגִמְרָא מְתַקִּיף לָהּ ר"א טַעְמָא כּו' לָאוּ מִשּׁוּם דְּכַתִּיב כּו' מָה אַתֶּם יִשְׂרָאֵל אֵף שְׁלוּחְכֶם יִשְׂרָאֵל.

תְּמוּהָ לִי לְדַבְרֵי ר"א דְּאֵין עֶבֶד נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ הָא בְּהִדְיָא אִיתָא בְּמִתְּנֵי תְּרוּמוֹת הַרְשָׁה אֶת עֶבְדּוֹ הָרִי מְפֹרֵשׁ דְּעֶבֶד נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְתַרוּם, וְכֵן בְּפִסְחִים פ' הָאִשָּׁה אָמַר לְעֶבְדּוֹ צֵא וּשְׁחֹט עָלַי אֶת הַפֶּסַח וּמִכָּאן פְּתוּבוֹ הַתּוֹס' בְּקִיּוּשֵׁין דְּר' מ"ב דְּמוּכָח דְּאִפִּי' בְּלֹא שְׁוֹתְפוּת נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ וְא"כ תְּמוּהָ מֵאִי ס"ד דַּר"א דְּבַעֲיֵינוּ דְּנִקָּא יִשְׂרָאֵל לְשְׁלִיחוֹת, וְאִיפְּשֶׁר דַּר"א ס"ל דְּעֶבֶד שְׁלוֹ מְהֵנִי בְּלֹא טַעַם שְׁלִיחוֹת מִשּׁוּם דִּיד עֶבֶד כִּיד רַבּוֹ דְּמִי מְהֵנִי טְפִי מְשַׁלִּיחַ, כְּדֹאִיתָא כַּה"ג בַּפ' הַשּׁוֹאֵל לְעֵנִין שְׂאֵלָה בְּבַעֲלִים דִּיד עֶבֶד כִּיד רַבּוֹ דְּמִי, אֲלֵא דְּהַש"ס ס"ל דַּר"א מֵאִי לָאוּ שְׁלִיחוֹת אֵינוּ יוֹצֵא פְּשְׂאִינוּ עוֹשֶׂה הַמְּצוּהָ הַפְּטוּלָת עָלָיו בְּעֶצְמוֹ, וְר"א בַּס"ד ע"כ ס"ל דְּעֶבְדּוֹ עֲדִיף מְשַׁאֵר שְׁלִיחַ וצ"ע, וּמ"מ תְּרַאָּה אִיךָ תְּמוּהָ דְּבָרֵי מְהַר"ם שִׁי"ף דְּהַבִּין דַּר"א בְּאַמַּת אֵין עֶבֶד תּוֹרַם נְעַלְמָה מְמַנּוּ מִתְּנֵי הַנְּ"ל וְגַם מִבֵּעַל פְּנֵי הַיּוֹשֵׁעַ נְעַלְמוּ מְשַׁנְיּוֹת הַנְּ"ל, וּבְזוּהָ יֵשׁ לִינְשֵׁב דְּקִשְׁבָּה מֵאִי מְשַׁנֵּי לֹא מָה אַתֶּם בְּנֵי בְּרִית אֵף שְׁלוּחְכֶם בְּנֵי בְּרִית, וְקִשְׁבָּה מֵאֵן פְּלַג לִיָּה דִּילְמָא בְּעֵינֵן דְּוֹמְיָא דְּאַתֶּם לְגַמְרִי, וּלפ"ז י"ל דְּאֶדְרַבָּה פִּינֵן דְּמוּכָח דְּעֶבֶד אוֹכַל בְּפִסַּח כַּמ"ש וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְּנַת פֶּסַח וּמִלְתָּה אֲנִתּוּ אֲזַ יֹאכַל בּוֹ, וְהִשְׁתָּא תִּיקְשִׁי אִיךָ יְזָכָה הָעֶבֶד בְּפִסַּח שְׂיִנְמְנָה עָלָיו ע"כ רַבּוֹ מְזָכָה לוֹ וְזָכְיָה מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת אִם כֵּן מוּכָח דְּנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ וְהֵינֵנוּ מִשּׁוּם דְּלֹא סְבִירָא לִיָּה הַסְּבָרָא דִּידוֹ כִּיד רַבּוֹ דְּמִי: בְּתוֹס' ד"ה וְנַעֲשֶׂה כּו' תִּימָא לר"י כּו' וְאִפִּי' שְׁיַחְרַר כּוּלָּהּ חוּץ מִינְדָה כּו' עכ"ל כְּפִינֵן הַתּוֹס' פִּינֵן דַּעֲכ"פ הִיד שְׁמִקְבֵּל הַשְּׁפָחָה נְשִׁתְּיָרָה א"כ בְּמָה זָכְתָה בְּגֵט פִּינֵן שְׁהִיד נְשִׁאָרָה לוֹ וְהִיא קִשְׂיָא עֲצוּמָה וּמְהַר"ם שִׁי"ף נְדַחַק בְּזוּהָ, וְתִימָא שְׁלֹא עֲמַד עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס', וְלִהְיֵי לֹא קִשְׂיָא לָהּ עַל חֲצִי עֶבְדּוֹ דְּחֲצִי הִיד קוֹנָה חֲצִיו, אֲבָל בְּעֶבֶד שְׂאִינוּ מְשַׁחְרַר שׁוּם חֶלֶק מִן הִיד קִשְׂיָא לָהּ שְׁפִיר: בְּמִשְׁנָה אֵף הַנְּשִׂים כּו' חֲמוּתָה כּו'.

לכאורה קשה פינו דכולן נאמנות מה צריך למיחשב אותן שאינו נאמנות לומר מת בעלה, וי"ל דאיפא דאינו נאמנות דהינו לרב יוסף בח"ל ולאבני בא"י דלא צריכה לומר בפ"נ דאילו אינו נאמנות: שם מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח.

נראה להביא מפאן ראיה לדברי הרמב"ם בפ"ב מגירושין שאם האשה עצמה הביאה גיטה אע"פ שאינו מקנינים תינשא בו, והוא דלקמן בגמרא הקשה מהר"ם שי"ף דר"ע אמר קל וחומר ממיתה שהאשה עצמה נאמנת להביא גיטה ודייק מהר"ם שי"ף לימא ק"ו בפשיטות דאם נאמנת במיתה דליפא פתב כ"ש באיפא פתב, ונראה דלק"מ דהא עיקר לימודו של ר' עקיבא שנאמנת להביא גיטה פשאומרת בפני נכתב פדמסיק, ולשיטת הרמב"ם בהביאה גיטה אע"פ שאינו מקנינים תינשא בו כל זמן שאין הבעל מערער, ועיקר לימודו של ר"ע הוא דאמירת בפני נכתב וא"כ היינו לענין שלא יועיל ערעור הבעל אח"כ וא"כ בהא ליפא ק"ו ממיתה דליפא ערעור ולק"מ, והשתא נראה דלענין מ"ש הרמב"ם בהביאה גיטה שתנינשא בו פשאין מערער שפיר יש לומר ק"ו ממיתה שאין פתב דנאמנת כ"ש ביש פתב שנאמנת, ואף דלאבני י"ל דכתב בהדי בפני נכתב עדיף אבל בלא אמירת בפני נכתב י"ל דאמירת מת בעלי מהני טפי, מ"מ פינו דלרב יוסף ע"כ פתב עדיף דמהני אפי' בחמש נשים כל שכן דמהני באשה שמביאה גיטה אף שאינו מקנינים וכדברי הרמב"ם ודו"ק: בתוס' ד"ה אדרבה כו' ורב יוסף סבר דמ"מ יכולים לקלקלה בח"ל ע"י עדים כו' עכ"ל.

וקשה א"כ בא"י אמאי נאמנות דמה בכך דלאו עלה סמכינו מ"מ חשש קלקול להיכן אול נאמאי נתנו להם נאמנות להביא הגט, ולולא דבריהם הנה נ"ל פינו דבא"י עדים מצויים לקיימו א"כ האשה חוששת על עצמה ודייקא למצוא קיום ולברר שהגט אמת ואפי' אינה מוצאת קיום תחוש לעצמה כפי השערת שפלה אם פנים דברי הצרה חוקרת עד שתגיע לאמת, אבל בח"ל שאין עדים מצויים לקיימו רק עלה דינא סמכינו איפשר שהגט שקר ולקלקלה נתפוננה ולא יכלה לעמוד על האמת מאחר שאין מצויים לקיימו רק עיקר סמיכה על הצרה ויש לחוש דלקלקלה מכוננא, ואבני ס"ל איפכא דבא"י מצי לקלקלה די"ל דשקורי משקרא פדי שיערער הבעל, משא"כ בחוץ לארץ דלא מהני ערעור הבעל לא מקלקלה לה ומהימנא ודו"ק, ועיין בסמוך: בגמרא א"ל אבני אדרבה בא"י דאי אתי בעל כו'.

וקשה דהא בא"י לא חיישינו לערעור הבעל ומנסבין לה משום דעדים מצויים לקיימו א"כ במאי מקלקלה לה, וצ"ל דחיישינו שפא הגט שקר א"כ קשה בח"ל למה תהיה נאמנת, הא בריש מכילתין עיקר טעמא דחד מהימן משום דמן התורה עדים התומים על השטר פנחקרה עדותן בב"ד דמי וכאן דחיישינו דלקלקלה נתפונן אמאי יועיל אמירת בפני נכתב פמו בעלמא, ולכן צ"ל אע"ג דבלא אמירת בפני נכתב איפא חששא דמוזיפא לקלקלה, מ"מ באמרה בפני נכתב גם הצרה דייקא פמו שלים דעלמא פדאיתא בריש מכילתין פינו דאמר מר בפני פמה נותנו לה כו' מעיקרא מידק דייק ושייך גמי הך דיוקא בצרה וכינו דשייך דיוקא בצרה לא מהני ערעור שלו אף שבלא אמירת בפני נכתב הנה חשש זיוף אף שלא הכחיש הבעל, ובהכי ניחא מה שהקשה הב"ש בסימן קמ"ב ס"ק ג' להפוסקים בטוען מזויף צריך קיום מן התורה למה מועיל ע"א, ולפ"ז הדברים מוכרחים דמ"מ אף שבלא אמירה הנה חששא דאורייתא בחמש נשים מהני מ"מ אמירת בפני נכתב לבטל ערעור הבעל דמ"מ אנו סהדי דייק, והא דצריך לומר לעיל מן התורה עדים התומים על השטר פנחקרה עדותן בב"ד דמי להכי מהימן השליח היינו רק להורות דחשש זיוף רחוק בלא ערעור לכן אהני סברא כל דהו לבטל שלא יועיל ערעור הבעל ואפילו בחמש נשים מהני,

והדברים מוכרחים, ודוק היטב: ובהכי ניתא מה ששקשה אדרבה פיון דלא מועיל ערעור הבעל וא"כ אפי' לא מקלקלא לה מ"מ רוצה לפוטרה מבייתה, וברשב"א דחוק בזה, ולפ"ז ניתא דעיקר הפנונה דכיון דלא משגחינו בערעור היינו משום דדניקא א"כ לא מצי לקלקלה ואנו סמכינו על זה גם בצרה דגם בצרה אמרינו דלא מרעא נפשה פיון דנותנת בפני שלשה: ואיפשר לומר עוד לקושיא זו דנדאי הצרה עצמה לא מרעא נפשה נגד הבעל עצמו רק דאינה נאמנת לומר שמת בעלה אף דיקום פחשה בפניה י"ל דמשתמטא ששמצעה שמת, ובגט נמי אפילו להפוסקים שצריכה ליתן בעדי מסירה מ"מ לאו בכפי תליא להו, וי"ל שתכנין ליתנו בעדי מסירה שמוכנים לילך למדינת הים, אבל כשנותנת בפני ג' קלא אית למילתא דאל"כ מה מועיל אמירת בפני נכתב שפא ילך השליח ויערער הבעל וע"כ פיון דאמר בפני נכתב אית ליה קלא ומידע ידעי א"כ י"ל גם בצרה וחמש נשים לא מרעי נפשייהו בפני הבעל בעצמו, כן נ"ל ודו"ק: (דף כ"ד ע"א) בגמרא ומקום שפאת מה להלן צריכות שיאמרו בפנינו נכתב כו'.

ויש לדקדק לדעת הרשב"א שהביא הר"ן דבחמש נשים בא"י אפ"י אמרו בפני נכתב לא מהני א"כ נימא גם באשה עצמה שמביאה גיטה בארץ ישראל לא יועיל אמירת בפני נכתב שלה שהרי גם בצרה אינו מועיל בפני נכתב בא"י, ואיפשר להרשב"א אין ה"נ ואיני פדאי להכריע, אבל לענ"ד נראין דברי הרמב"ן דגם חמש נשים באמרו בא"י בפני נכתב נאמנים ג"כ, ומ"ש הרשב"א פיון דבא"י פי מיייתי פולהו משגחינו בערעור הבעל סבורה לקלקל וסבורה שמ"מ יועיל, אינו מוכן לי דרחוק הוא שתראה הצרה ערעור בעל הן בא"י הן בח"ל דבא"י הטעם שעדים מצויים לקיימו א"כ מסתמא לאו בשופטני עסקינו שיערער בחנם וגם בח"ל כשאומר בפ"נ מסתמא ליכא ערעור אלא דתיקנו תקנה שלא יועיל ערעור, אבל איפשר דמעולם לא בא לידי פה, אלא בחמש נשים בא"י י"ל דיודעות שיוכל לערער לכן נותנת גט מזונייה פדי שיערער דבאין הגט פשר בנדאי יערער, א"כ ממילא צדקו דברי הרמב"ן דכל שאמרה בפ"נ אפי' בא"י דלא מועיל ערעור הבעל שפיר נאמנת דאי ידעה דמהני ערעור הבעל בא"י ידעה נמי כשאומרת בפני נכתב דתו לא מהני ערעור הבעל, וכן משמע מסתימת הטור וש"ע סימן קמ"ב סעיף א' ובסימן קמ"א סעיף נ"ד הביא ב' דעות: וכן משמע קצת לדעת הרמב"ם דבאשה מביאה גיטה ממדינת הים א"צ קיום ובהא מהני ערעור הבעל וא"כ הא דתנו שצריכה לומר בפ"נ היינו כשאמרתו בתורת שליחות להולכה ואומרת בפ"נ לא מהני ערעור אף דבכל אשה שאין אומרת בפ"נ מהני ערעור הבעל מפל מקום מהני אמירתה, והשתא קשה איך נלמוד מק"ו הא בחמש נשים לא מהני אמירת בפ"נ רק היכא דבעי' וא"כ באשה דלא בעי' י"ל דלא מהני אלא נדאי בכל גונוי מהני גם בחמש נשים ודוק היטב, וכן נ"ל עיקר בפרט בזמן הזה דגם בא"י צ"ל בפני נכתב, ואיפשר להכי לא חשש המחבר לבאר הפלוגתא בסימן קמ"ב: (פיסקא) האשה עצמה מביאה את גיטה.

הקשה בני הרבני החרף מוה' אהרן הא אמרינו לעיל דף י"ח בגיטין הבאים ממדינת הים מה הועילו חכמים בתקנתן פירש"י ותוס' דיש לחוש שפא יחפה, וא"כ קשה איך מביאה את גיטה הא יש לחוש שפא תזנה ותחפה על עצמה שתאמר שכבר נתגרשה, ונראה דנדאי לא קשיא בגיטין הבאים ממדינת הים שלא יוכלו ליתן דלא סגי בלא"ה רק דהקושיא שלא הנה להם לחז"ל לתקן זמן בהנה, א"כ לא קשיא באשה שלא הנה להם לתקן זמן בהנה דלא שכיח פדלעיל דף ה' ומשום שיפסיד הבעל הפירות איהו דאפסיד אנפשייהו, מיהו יש לחוש שימפור הפירות ותוציא הגט ויפסידו הלקוחות, מיהו י"ל לזה דמסתמא לא מקלקלא נפשה ועבדה כדאמר הבעל ונדע מתי איגרשה: שם וכי מטית התם הני שלים לקבלה.

וקשה ל"ל להיות שם שליח לקבלה הא יוכל לומר לה שתקבל לעצמה הגט שם בלי שום שליחות כמו שאמר לעיל לא תתגרשי אלא בפני ב"ד פלוני, ומפירש"י נראה שכתב הוי את גופיה שליח דידך לקבלה משמע דשליחות לאו דוקא, מיהו לפירוש התוס' שכתבו דחזרת שליחות היינו שנעשה שליח לאחר קודם שיאמר עשיתי שליחותך, וקשה פאן לא צריך לשליחות כלל דמתגרשא ע"י עצמה, ועיין בסמוך: שם וכי מטית התם שוי שליח לקבלה.

וקשה כיון שאינה יכולה לקבל בעצמה מטעם חזרת שליחות א"כ איך מצי שוין שליח מי איכא מידי דאיהי לא מצי עבדא ושליח משוין מי עדיף השליח מינה שהרי לעצמה אינה ראויה לקבל מאחר שלא חזר השליחות איה תעשה שליח שיקבל בשבילה כדאיתא בגזיר דף י"ב ובקידושין דף כ"ג ונדרים דף ל"ד ע"ב, עיין מ"ש בספרי גט מקנשר, מ"מ פאן קשה להבין שהרי אין לה פח להתגרש ע"י עצמה משום דלא חזרה שליחות ומי עדיף השליח מידה כיון דלא מצי להתגרש על ידי עצמה, ואיפשר לומר דמפאן ראיה למה שנסתפק במשנה למלך בפ"ט מהלכות אישות אי מצי משוי שליח לקדש אשה ספק מקודשת כשתתגרש, וא"כ לפי מ"ש התוס' דהך דינא דבעינן חזרת שליחות הוא ספיקא א"כ גם כשישאר הגט בידה לקבלה תהיה ספק מגורשת שפיר יכולה לשוין שליח קבלה אחר, ואיפשר לומר דהבעל לא עביד הא משום קפידא שאם הייתה רוצה להתגרש מיד הינה מרנצה ג"כ אלא דטבא לה עביד כדי שתאמר בפני נכתב ולא יוכל עוד לערער נותן לה בתורת שליחות קבלה, אבל אם תהיה מרנצה להתגרש בתורת קבלה מיד בעלה ג"כ אינו מקפיד, ומה שאומר לה שלא תתגרש עד שתעשה שליח לקבלה הוא כדי שתאמר בפני נכתב ולא יועיל ערעור הבעל ואם רוצה הייתה מתגרשת מיד לכן שפיר מצי משוין שליח לקבלה, ועפ"ז איפשר ליישב הרי"ף והרא"ש שהביאו ג"כ מסקנא דש"ס דא"ל הוי שליח להולכה, וקשה הא לא הוצרך לאוקמא הכי רק למ"ד אין אשה עושה שליח לקבל מיד שליח בעלה וא"כ הרי"ף והרא"ש שפסקו כר' חנינא שפיר מצי לאוקמא שאומר לה שוי שליח לקבלה, ולפ"ז ניחא דודאי י"ל אי קפיד דוקא שתתגרש ע"י שליח לקבלה א"כ לא מצי עבדא כיון דאינה יכולה להתגרש בידה, אלא די"ל דלא עביד משום קפידא רק כדי שתאמר בפ"נ ולא יועיל ערעור הבעל, וא"כ י"ל דזה דוקא בס"ד י"ל דלאו קפידא הוא משא"כ למסקנא שיש מציאות פשוט שיאמר לה הוי שליח להולכה וכו', א"כ אי משום הכי עביד ה"ל לומר הוי שליח להולכה וכו' וע"כ משום קפידא עביד שלא תתגרש ע"פ קבלת עצמה, א"כ גם שליח לקבלה לא מצי עבדא דמסתמא קפיד שלא תתגרש ע"י עצמה, א"כ גם שליח לא מצי משוין, וא"ש ודוק היטב: ובעיקרא דדינא יש לעיין אם קפיד שלא תתגרש על ידי עצמה רק לעשות שליח לקבלה אי מצי מתגרשא כה"ג, ואיפשר דאינו אלא תנאי בעלמא, וכעת צ"ע ותלמוד: בפירש"י ד"ה משום חצרה כו' הרי הוא עושה את החצר שליח וכו' עכ"ל.

קשה להבין דא"כ כשתקבל בידה מיד השליח של בעלה נגזור ג"כ שיסן הגט בחצר של אחר והיא תקבלנו בידה ולא ראיתי דבר המתקבל בזה, והנלענ"ד בזה דודאי כשתקבלת הגט מיד השליח אינו עולה בדעתה שתתגרש ע"י התפעלות שלה שהבעל בידו לגרש אפי' בע"כ וכן שלוחו כמותו, אבל כשתעשה שליח לקבל מיד שליח הבעל תסבור שבידה לפעול שתתגרש אף בלא ידיעת הבעל, לכן בהא גזרינו שתעשה גם בחצר של אחר שתסבור מאחר שפועלת שנעשה חצרה תתגרש ע"י זה, ועפ"ז איפשר ליישב קושיות התוס' שהקשו נגזור שפא תעשה שלוחו של בעלה שליח לקבלה וזה לא מהני משום חזרת שליחות, ולפ"ז י"ל דבהא לא מורי' היתרא דאיפשר דכיון שהוא במקום הבעל אינה יכולה לעשותו שליח שיהיה בשבילה, אבל בהך דחצרה

כִּינּוּן דְחָצֵר גָּמוּר הוּא כְּמוֹ בְּעֵלְמָא שְׂמִתְגַּרְשֵׁת ע"י חֲצָרָה לָא מְשַׁמַּע לָהּ לְחַלְקָא בֵּין בָּא מַעֲיָקְרָא לְבָא אַחַר מִינּוּ, כַּנ"ל וְדו"ק: בְּתוֹס' ד"ה חֲצָרָה כו' וצ"ע אַמְאִי לָא מְשַׁנֵּי הֵכָא דְשׁוֹנֵיָה אִיהִי שְׁלִיחַ מַעֲיָקְרָא עכ"ל.

לענ"ד לִיְיָשֵׁב דְבִלְא"ה יֵשׁ לְהִבִּין אִטוּ בְּשׁוֹפְטֵי עֶסְקִינּוּ דְכִינּוּ דְכִי מְטָא לִיְדָה אִיגְרָשָׁא לְמָה יְתָנָה תְּנָאִים פְּאֵלָה שְׁהִים דְּבָרִים שְׁל הֶבֶל, וצ"ל דְּמִשּׁוּם הָא גּוּפָא מִתְּנָה לָא מִיבְעִיָא לְדַעַת הֶרָאָב"ד וְהֶרָשָׁב"א שְׁצָרִיכָה לְקִינִים הֶגֶט אִם אִינָה אִוְמֶרֶת בְּפִנֵי נְכַתְב, א"כ פְּשָׁרוּצָה לְגֶרְשָׁה וְשִׁתְּהָא יְכוּלָה לְהִנְשָׂא בְּגֶט לָא סְגִי בִלְא"ה שְׁיִהִיָה בְּאִנְפִּין שְׁתַּצְטָרֵף לֹמֵר בַּכ"נ, וְאִפִּי לְדַעַת הֶרָמְב"ם שְׁנֵאָמְנַת בְּלֵא קִיּוּם דְּטָבָא לָהּ עֵבִיד שְׁלֵא יַעֲלָה מִזְרָא עַל רֵאשָׁה פִּן יַעֲרַעֵר אַח"כ וְלֹא יִהְיוּ עֵדִים מְצוּיִין לְקִינִימוּ לְכַף עוֹשָׂה בְּאִנְפִּין שְׁיִצָּא סְפֵק מְלָבָה וְלֹא תִיחֹשׁ לְעֶרְעוֹר, וְזִהוּ דְּוָקָא בַּס"ד דְּתִלְיָא בְּדַעַת הַבְּעַל י"ל שְׁבוּחָר לֹו בְּאִנְפִּין שְׁיִרְצָה, אָבָל שְׁתַּקְדִּים הִיא לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ לָא מְסַתְּבֵר כְּלָל דְּלָמָּה תַּעֲשֶׂה כַּה, וְאִי מִשּׁוּם שְׁלֵא תַּצְטָרֵף לְקִינִים לָאוּ בְּיָדָה תִּלְיָא רַק בְּיַד הַבְּעַל וְאִם הַבְּעַל יַחְפּוּץ לְהוֹצִיא סְפֵק מְלָבָה הֲרִי יֵשׁ מְצִיאוֹת פְּשׁוּט כְּדִמְשַׁנֵּי בַּש"ס, וְכִינּוּן דְּבָאָמַת אִיכָּא זֶה שְׁיִאֵמֵר לָהּ הַבְּעַל הָיִי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמִטִּית הֵתָם לָאוּ בְּשׁוֹפְטֵנִית עֶסְקִינּוּ שְׁתַּעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ מֵאַחַר שְׁאִינָה יוֹדַעַת רְצוֹן הַבְּעַל וְהַבְּעַל אִם יִרְצָה יוּכַל לְעֲשׂוֹת בְּאִנְפִּין הַמְּבִנְאָר שֶׁהוּא פְּשׁוּט יוֹתֵר, לְכֹן לָא מוֹקִי בַּכַּה"ג שְׁאִינּוּ לֹו מְצִיאוֹת פְּשׁוּטִיִּין וְהֲרִי זֶה נְכוּן וְדו"ק: וְעוֹד נ"ל לִיְיָשֵׁב דְּלִקְמֵן דָּף ס"ג מְבִנְאָר דְּהֲרִי"ף מִיְיָתִי רְאָיָה דְּקִי"ל כַּר"ח דְּאִשָּׁה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ מִיַּד שְׁלִיחַ בְּעֵלָה וּמִיְיָתִי רְאָיָה מֵהָא דְּאֵמֵר הֵתָם דְּרַב נַחְמָן אָמֵר אִם אִיתָא לְדַר' חֲנִינָא עֲבָדִינּוּ בַּהּ עֲוֹבָדָא וּפְרִיָּה רְבָא אִם אִיתָא עֲבָדִינּוּ בַּהּ עֲוֹבָדָא הָא לָא חֲזָרָה שְׁלִיחוֹת אֲצֵל הַבְּעַל וּמִיְיָתִי רְאָיָה דְּקִי"ל כַּר"ח כו' הָיִי עֲוֹבָדָא וְאֲצָרְכָה ר"ח גִּט וְחִלְיָצָה, וְכַתְּב הֶרָמְב"ן לְדַחוֹת דְּרַב יִצְחָק אֵיירִי שְׁקַדְמָה וְעֲשִׂתָה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ קוֹדֵם דַּמ"מ כִּינּוּן דְּעֲשִׂתָה שְׁלִיחַ קַבְּלָהּ לְאוֹתוֹ שְׁמֶסֶר הֶגֶט שְׁיִיָּה סְבֵרַת דְּלֹא חֲזָרָה שְׁלִיחוֹת ע"ש, וְהִנֵּה לְפַמ"ש הַתוֹס' כָּאֵן דְּאִיכָּא לְמִיגְזֹר בְּהָא גּוּפָא אִי בְּעִינּוּ חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת אִיכָּא לְמִיגְזֹר שְׁלֵא תַּעֲשֶׂה שְׁלִיחַ שְׁמָא תַּעֲשֶׂה שְׁלִיחַ אוֹתוֹ הַשְׁלִיחַ שְׁל הַבְּעַל, וּלְפ"ז אִפִּי קְדָמָה וְעֲשִׂתָה הַשְׁלִיחַ שְׁיִיָּה נְמִי לְמִיגְזֹר שְׁמָא יַעֲשֶׂה הַבְּעַל אוֹתוֹ הַשְׁלִיחַ שְׁל הָאִשָּׁה וּמִיפְסָל מִטַּעַם דְּלֹא חֲזָרָה שְׁלִיחוֹת אֲצֵל הַבְּעַל, וְא"כ הָא דְּאֵמֵרִינּוּ בְּקַדְמָה וְשׁוֹנֵיָה שְׁלִיחַ הִינּוּ דְּבַכַּה"ג לָא שְׁיִיָּה לְמִיגְזֹר מִשּׁוּם חֲצִירָה הַבָּאָה לְאַחַר מְכָאֵן, וְהִינּוּ מִשּׁוּם דְּהַש"ס מְפָרֵשׁ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּמִסְפָּקָא לָן בְּחֲזָרַת שְׁלִיחוֹת כַּמ"ש הַתוֹס' כָּאֵן, וְא"כ לְמֵאִי דְּאֵמֵר אִם אִיתָא לְדַר"ח עֲבָדִינּוּ בַּהּ עֲוֹבָדָא וּפְרִיָּה הָא לָא חֲזָרָה שְׁלִיחוֹת, וְאִי בְּעִינּוּ חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת א"כ מִשּׁוּם הָא גּוּפָא אִיכָּא לְמִיגְזֹר שְׁאִינּוּ הָאִשָּׁה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ מִיַּד שְׁלִיחַ בְּעֵלָה אִפִּי קְדָמָה וְשׁוֹנֵיָה שְׁלִיחַ, וְהַשְׁתָּא מִפִּילָא סוּגִינּוּ דְּהֵכָא דְּתַפְס סְבָרָא דְּבְּעִינּוּ חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת א"כ מִפִּילָא לָא מֵהִנֵּי אִפִּי קְדָמָה וְשׁוֹנֵיָה שְׁלִיחַ דְּשְׁיִיָּה גִזְיָרָה מִשּׁוּם חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת שְׁמָא יַעֲשֶׂה הַבְּעַל שְׁלִיחַ שְׁלָהּ לְקַבְּלָהּ וּיְמַסֹּר לֹו הֶגֶט לְהוֹלְכָה, וּלְק"מ קוֹשְׁיַת הַתוֹס': וְעַפ"ז יֵשׁ לִיְיָשֵׁב פִּירֵשׁ"י שֶׁם שְׁפִירֵשׁ גִּט מְחִיִּים אִם בָּאָה לִיְנַשָּׂא צָרִיכָה גִט שְׁנִי, וְהוּא תְּמוּהָ הָא סְגִי שְׁיַחְזוֹר הַשְׁלִיחַ וַיִּתֵּן לָהּ עֲצָמָה הֶגֶט, עֵינּוּ מ"ש בְּסִפְרֵי גִט מְקוֹשֶׁר סוּף סֹדֵר גִּט שְׁלִישִׁי, וּלְפ"ז גִּיחָא כִּינּוּן דְּמִיְיָרִי שֶׁהִיא עֲשִׂתָה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ קוֹדֵם, וְהַשְׁתָּא שֶׁהוּא עֲשָׂה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ עֲצָמוּ לְהוֹלְכָה א"כ מְעוֹלָם לָא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לִיתֵּן הֶגֶט לְהָאִשָּׁה לְכֹן צָרִיכָה גִט שְׁנִי שֶׁהִיא מְעוֹלָם לָא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְגִירוּשִׁין כִּי אִם שְׂתַתְּגַרְשׁ בְּקַבְּלָתוֹ, א"כ אִיפְשָׁר דְּלֹא הָיִי שְׁלִיחַ כְּלָל בַּכַּה"ג, וְדוּק הֵיטֵב: בְּגִמְרָא דְּאֵמֵר לָהּ הָיִי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה, וְכַתְּב הֶר"ן דְּקַמ"ל דְּלֹא מֵהִימְנָא בְּמִיגְזֹר דְּאִי בְּעִיָּא אִמְרָה נְתַגְרָשְׁתִּי מִיַּד, עֵינּוּ פִּנֵי יְהוֹשֻׁעַ שְׁצָרִיף טַעַם לְמָה, וְלְכַאוּרָה הִיָּה נִרְאָה דְּקֵאָמֵר שְׁצָרִיכָה לֹמֵר בַּכ"נ כְּדִי שְׁלֵא יוֹעִיל עֶרְעוֹר הַבְּעַל אָבָל בְּאִנְפִּין מְעֶרְעֵר שְׁפִיר נֵאָמְנַת בְּמִיגְזֹר, מִיְהוּ לְעִיל דָּף ה' מְשַׁמַּע שְׁצָרִיכָה לֹמֵר דְּוָקָא

ועמ"ש שם, ונראה לענ"ד דעבדו תיקון שלא תהא נאמנת בתורת הולכה בלי בפני נכתב פי היכי דתידוק ולא יועיל ערעור הבעל, ועמ"ש בסמוך: בתוס' ד"ה אימר כו' קצת תימה כו'.

התוס' נדחקו, ואיפשר לומר לענ"ד לפי שיטת הרמב"ם וקר"ן דאם אמרה שנתגרשה מיד נאמנת, וא"כ גם באמרה שמסר לה הבעל הגט אפי' לא נכתב בפניה ה"ל להאמינה במיגו וצ"ל כמ"ש בסמוך דתיקונו שלא יועיל ערעור הבעל, ואי בעית אימא ס"ל דבאמת אפי' לא אמרה בפני נכתב נאמנת במיגו דאי בעיא אמרה נתגרשתי מיד, אלא דכאן התנה הבעל שתאמר בפני נכתב פדרך גיטין הבאים ממדינת הים, א"כ י"ל דהבעל חפץ דוקא שתאמר בפ"נ משום דבהא קלא אית ליה ולא תוכל להפסיד לו הפירות א"כ אינה מתגרשת באופן אחר, ולא שיגו מיגו דאיכא קפידא דבעל בהכי, והשתא דאמינא להכי אמינא גם ללישנא קמא אפי' לא התנה שתאמר ס"ל פיון דמצוי לגרושי מיד ושניה שליח להולכה קפיד דוקא שתאמר בפני נכתב פדי דליהוי קלא שלא יפסיד הפירות עד שעת נתינה דנדאי אינה חשודה בעיניו לקלקל עצמה שלא תאמר בפני נכתב, אבל בשביל הפירות חושש, ואידך לישנא ס"ל דבסתמא לאו קפידא רק פשאמר בפירוש שתאמר בפני ב"ד בפני נכתב, אבל גם בלישנא קמא ע"כ עושה שליח בב"ד ואומרת בפני נכתב דבעינן שתתן בפני שלישה פדלעיל פ"ק דף ה' ע"ב, אלא דלישנא קמא ס"ל דבסתמא פשעושה אותה שליח להולכה חפץ דוקא שיהיה לו קול, ואידך לישנא ס"ל דבעינן שיתנה בפירוש שתאמר בפני נחתם, ובזו דוקא הוי קפידא דבעל, ודוק היטב: גם י"ל שעושה אותה שליח להולכה לצעורה קא מכנין שדוקא מתגרש ע"י ב"ד כשתאמר בפ"נ וכעין מ"ש ודו"ק, עיין פירש"י לעיל דף י"ח ע"ב שנתפנון לביישה: אלא דצ"ע לפ"ז אפי' קיום לא יועיל בהביאה גיטה בעצמה ונחמיר עליה יותר משליח דעלמא, מיהו י"ל שאין לנו לומר שהחמיר עליה יותר משליח דעלמא: סליק פרוק שני כל גט פרוק שלישי במשנה כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול.

צ"ע כל לאתויי מאי, ואיפשר דאתא לרבוויי אפי' גט קטנה שיוצאה במיאון ואם נותן לה גט קמ"ל דמ"מ בעינן לשמה אף בגט דרבנן, ובהכי ניחא הסיפא פתב לגרש הגדולה לא יגרש הקטנה ולא נקט בסתמא פתב לגרש א' לא יגרש השניה, אלא משום דבעי למיתני סיפא פתב לאיזו שארצה אגרש פסול והיגו משום דאין ברירה, וא"כ בקטנה דהגט מדרבנן קי"ל בדרבנן יש ברירה וס"ד דיגרש הקטנה, קמ"ל דלא פלוג רבנן בהא דאיכא למיגור אטו הגדולה ודו"ק: בתוס' ד"ה יתר מיפן כו' ומיהו אפ"ה פרייתות של ס"ת אינו פשר לגרש בו עכ"ל.

והקשה המהרש"א אמאי לא קתני יתר מיפן ס"ת דפסול, ונראה דס"ת ס"ד דכשר טפי משום שנכתב אם ינדמן שיהיה לכריתות כמו בסוטה, מיהו לפי האמת דבעינן שמו ושמה א"כ מסתמא לא נכתב הס"ת שאם ינדמן לכריתות שיכתוב בה שמו ושמה דנדאי אסור להשתמש בה להדיוט, א"כ ממילא לא פתב הסופר ע"ד פרייתות כלל והוי כמו סופרים עשויים להתלמד ודו"ק, עיין בסמוך, וניחא בזה דעת רבינו יואל דאם לא פתב השמות פשר בעדי מסירה די"ל דהסופר מסתמא לא פתבו לכריתות: (ע"ב) בא"ד וא"ת בהכותב טופסי גיטין ה"ל נמי למיתני יתר מיפן עכ"ל.

נראה דזה נמשך עפמ"ש בחד צד נמי שיגו יתר מיפן אבל מטופסי גיטין לא נשמע הך דלאיזו שארצה אגרש דאי יש ברירה עדיף מסתמא, מ"מ נ"ל ליישב קושניית התוס' דנדאי אי סתמא פשר משפחת לה קול סופרים מקרין להתלמד, היגו דהסופר מתלמד מגיטין שכותב סתמא דלמה יפסיד הנגיד בחנם פיון דסגי לכתוב סתמא שיוכל להועיל להתלמד ולגרש, מיהו אי סתמא פשר ע"כ מתני' לאורויי בסופרים העשויין להתלמד ולא מגיטין שכותבין סתמא, אבל לפי האמת

דסתמא פסול ממילא נכלל ברישא סופרים העשויים להתלמד בכל אופן אפי' מגיטין שפכותבין בסתמא דלא משפחת שיוקשר מעשויין להתלמד, א"כ כבר נכלל סתמא ברישא ג"כ שאילו יוקשר סתמא לא הוה פסיקא לפסול מסופרים עשויין להתלמד דיוכל להתלמד מגט שכתב סתמא שיוקשר לגרש אם נזדמן, כנ"ל ודו"ק: בגמרא אי כתב רחמנא ונתן כו' כתב רחמנא וכתב.

ויש לדקדק דהא צריד לדרשא דלעיל דף כ"א ע"ב דלא ליהוי מחוסר קציצה בין כתיבה לנתינה, וצ"ל דאמסקנא דכתיב לה סמיה דמשמע גם הכתיבה בעינו לשמה, מיהו קשה לפמ"ש התוס' לעיל דף כ"ג ע"ב וקרא"ש דנכתב לא קאי אבעל אלא אסופר א"כ קשה מנ"ל דבעינו ציווי הבעל כלל דילמא סגי שהסופר יכתוב לשם האשה המתגרשת אע"פ שלא ציווהו הבעל, וי"ל דכתיבת הסופר לא מיקרי לשמה פינון שלא נכתב בציווי הבעל ובעל תליא מילתא ולא מיקרי לשמה אלא כשהבעל מצוהו לכותבו, וכמ"ש התוס' לעיל שצריד לשמוע מפי הבעל: שם קטנה הוא דלא מצי מגרש ביה הא גדולה מצי מגרש ביה אמר רבא ז"א.

הקשה בני מהר"א הנ"ל דילמא גדולה מצי מגרש אף שלא יועיל לה לראיה מ"מ נ"מ במה שהיא מגורשת א"כ תוכל לומר לבעל גרשתני דנדאי פינון שנתגרשה באמת לא שייך אינה מעיזה, אבל לעולם אם מביאתו לראיה אינו מועיל לה דכשהגט בידה מעיזה ואין מאמינין לה, ונראה דקשה עוד דילמא נ"מ כשאומר הבעל גרשתי הגדולה דבהא מהימן פינון דבידו לגרשה והקטנה לא יוכל לגרש לפי האמת בגט זה, לכן נראה ליישב דקשיא ליה לישנא דמתני' דנקט הו"ל שתי נשים ושמותיהן שוות וקשיא ל"ל למינקט ושמותיהן שוות דאפי' אין שמותיהן שוות נמי משפחת שכתב לגרש הגדולה וקודם שכתב שמה נמלה לגרש הקטנה דבכה"ג נמי פסול שהרי כשכתב שמו הנה בשביל לגרש הגדולה א"כ שם הבעל לא נכתב לשם האשה המתגרשת, אלא משמע דרבותא דדיוקא קמ"ל דאף שיוקשר לגרש הגדולה דגדולה עכ"פ מצי לגרש בגט זה לכתחלה, או משום דאתיא ליה בפשיטות שייגרש הגדולה בגט נקט שמותיהן שוות, אבל אי לא מצי לגרש לגדולה כפשוטו טפי ה"ל למינקט בנמלה אחר שכתב שמו דבכה"ג נמי פסול לגרש בו, אלא ודאי אורחא דמילתא נקט שדרף לכתוב לשם הגדולה ולחזור ולמלה לגרש הקטנה, ואם איתא דבכה"ג אין יכול לכתוב לגדולה כפשוטו טפי ה"ל למימר באין שמותיהן שוות ונמלה אחר שכתב שם עצמו, כן נ"ל להפיל כמה קושיות אשר נפלו בזה: וארנוח לן בזה שיטת רש"י דלר"מ נמי לא בעינו מתוכו א"כ קשה מאי קאמר בעדי מסירה ור"א היא כר"מ נמי אתי בע"מ, ולפ"ז ניחא דנדאי משמע ליה דמתני' כפשוטה וא"כ אי מייירי ע"י מציאות שאינו פשוט טפי ה"ל למימר באין שמותיהן שוות ומשום שהבעל נמלה אחר שכתב שמו, אלא ודאי גם בשמותיהן שוות אתיא כפשוטו שמגרש הגדולה, וא"כ בשלמא אי אתיא כר"א א"ש שכל גט צריד ע"מ ואפי' לשיטת הרמב"ם וסייעתו דסגי נמי בע"ח לחוד, מ"מ לכתחילה צריד ליתנו לה בעדי מסירה, וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מגירושין דין י"ז ועבר ונתנו לה בינו לבינה א"כ אי אתיא כר"א לא סגי בלא ע"מ ולא קשיא דנקט שמותיהן שוות, אבל אי אתיא כר"מ ובמציאות שאינו פשוט ה"ל למינקט טפי באין שמותיהן שוות והפל ניחא, ודוק היטב: מיהו לשיטת התוס' דבעינו מוכח מתוכו לר"מ א"כ א"ש הסוגיא בפשיטות דדייק דאי אין מוציאין שט"ח על אחרים א"כ לא מהני הגט דהא אין מוכח מתוכו למי גירש, אבל השתא דאמרת מוציאין שט"ח על אחרים שפיר מיקרי מוכח מתוכו פינון שבתפיסתו מוכח שהוא שלה, וכן הרישא דאי אין מוציאין שט"ח על אחרים לא מיקרי מוכח מתוכו דשמה האחר נתנו לה ולא מוכח שבעלה גירשה כלל ולא קשה מידי: בפירש"י ד"ה הא גדולה כו' וכי מפקא ליה לא חיישינן לאיסור אשת איש למימר וכו' ונפל כו' עכ"ל.

וקשה אם נחוש לנפילה גם הבעל יטעון שממנו נפל ולא משפחת גט פלל, מיהו לזה איפשר לומר דהבעל מיוזק ביה טפי, אבל האשה שפכר נתגרשה בו אינה חוששת לשומר מאחר שפכר הוחזקה מגורשת, אלא דקשה מה שפירש"י בשני יוסף בן שמעון שיטעון ממנו נפל, וקשה אם יוכל לטעון נפילה לא משפחת שום שטר שהלכה יטעון שממנו נפל ומצאו המלכה ומ"ל טענת נפילה מן הלכה או מן יב"ש לחבירו, ואיפשר לומר לזה דודאי הלכה שנותן שטר מדעתו הוי פאלו הימניה שלא יוכל לטעון נפילה דמסתמא לא נתרצה להלוות לו בלא שטר, אבל מיוסף בן שמעון לחבירו לא הימניה ויוכל לטעון לאו בע"ד דידי את, אלא דאפתי קשה מה שפירש"י לקמן בד"ה הא אמרינן דניחוש דיוסף בן שמעון אחר כתבו לאשתו ונמלה להשליכו לאיבוד, וקשה לפ"ז לא משפחת גט פלל שיטעון גם נגד אשתו שנמלה והשליכו לאיבוד ומצאתו אשתו וע"כ לומר דמיוזק זהיר ביה א"כ גם יב"ש האחר נזק פן תמצא אותו אשתו, ואיפשר דהחששא הוא שמה כתבו לאשתו ונמלה מלגרש א"כ אחר זמן שנעשה הגט מוקדם נתן לה גט אחר וכיון שפכר נתגרשה אין לו לזקק בו עוד בראשון מאחר שאין לו לזקק שתמצאנו אשתו שפכר נתגרשה בלאו הכי, כן נ"ל לפירש"י: אבל לולא פירושו הנה נלע"ד בפשוט דמשמע כיון דלא חיישינן שמה מסרתו הקטנה אחר שנתגרשה לגדולה דאחר שנתגרשה אין הגט צריך לה, כמו כן בשני יב"ש אין חוששין שמה יב"ש האחר מסרו לזה בפקדון וכ"ש הוא מכאן דמוציאין שט"ח על אחרים דלפקדון ליפא למיחש פולי האי דכיון דשמה פשמה לא מפקיד גביה פדאיתא ביבמות דף קט"ו ופריה ולטעמיה דראשון מצי מגרש ביה והא ודאי אין יכולין להוציא על אחרים שיאמר שהאחר חייב לו וכאן נמי יוכל לומר שייוסף בן שמעון אחר מסרו לאשתו של זה פדאיתא ב"ב דף חששא גופא דממטי לאיתתא דהוה, ומשני דלא מיגרשא רק בעדי מסירה וצריכה להביא ע"מ בפנינו, כן נראה פירוש הסוגיא ודברי רש"י צ"ע: ואיפשר דלא ניחא ליה לרש"י לפרש שהקטנה מסרתו לגדולה לפמ"ש לקמן דף ס"ד בבעל אומר לפקדון דשליש נאמן משום דהימניה, ופירשו התוס' והמפרשים שאפי' מסרו באמת לפקדון כיון דהימניה אמרינן דסמיה עליו אם יאמר לגירושין שיהיה לגירושין א"כ לולא הטעם שנכתב שלא לשמה אם נתנו לקטנה היתה הקטנה כמו שליח וכשתמסרנו לגדולה אדעתא דהכי מסרו לה שאם תאמר לגירושין של גדולה שתהא מגורשת רק משום שנכתב שלא לשמה לא מהני והיינו דינא דמתני' ודו"ק, ולזה פירש"י שנפל מידה, מיהו לקמן אפתי לא א"ש די"ל שיב"ש מסרו לאשת יב"ש האחר, וגם רש"י גופיה פירש לקמן בד"ה בעדי מסירה שיש לחוש שנמלה ומסרו לאשת חבירו וצ"ע: בתוס' ד"ה בעדי מסירה כו' אבל לר"מ בעינן שיהיה מוכח מתוך החתימה שנכתב לשם זה האיש ואשה זו וכו' עכ"ל.

לכאורה אינו מדוקדק דלר"מ אפי' מצאו באשפה פשר, וצ"ל שנתתם לשם זה המגרש, מיהו לענ"ד איפשר דודאי אי בעינן לר"מ תרתי פתיבה וחתומה לשמה וכדס"ד לעיל דף כ"ג ע"ש ובתוס' דף כ"ב ע"ב ד"ה והא שפיר י"ל שבעינן שמוכח שנכתב לשם זה המגרש והמתגרשת פלשון התוס', אבל אי פשר לר"מ אפי' מצאו באשפה ולא בעינן פתיבה לשמה פלל לא איכפת לן במוכח מתוכו פלל כיון דלא קפדינן אפתיבה שנכתב לשם זה המגרש והמתגרשת פלשון התוס' דהא דקאמר בעדי מסירה ור"א היא מילתא דפסיקא נקט אפי' ניקא דלר"מ בעינן פתיבה נמי לשמה י"ל דבעינן מוכח מתוכו, אבל למאי דס"ל לרב נחמן דאפי' מצאו באשפה פשר לר"מ לא בעינן פלל מוכח מתוכו, וא"כ א"ש לפי האמת גם לר"מ לא בעינן מוכח מתוכו ולא ק"מ קושניית התוס' מהו דשני גיטין, גם הרמב"ן דחק לזכות הראיה מכאן, ולפמ"ש א"ש ודוק, מיהו לר"א אע"ג דבעינן פתיבה לשמה כיון דלא בעינן ע"ח אין שיהי מוכח מתוכו פלל דבלא

עדים לאו פלום הוא רק ע"פ המסירה וזה העדים יודעין: ועוד נ"ל ליישב דהש"ס ביעי לאסוקי דאפי' לכתחילה ראוי לגרש, והשתא לר"מ אפי' איפא עדי מסירה אין ראוי לגרש בגט פנה דיש לחוש שמה תמסרנו לחברתה אף שלא תהא נאמנת להנשא מ"מ י"ל שתתפוס שיעור כתובה מבעלה ותאמר שנתגרשה דמידי ספיקא לא נפיק וי"ל דאנהי תפיסה, לכן קאמר בעדי מסירה ור"א א"כ איירי שאין עדים חתומים בגט פלל ולא תוכל לתפוס בלא עדי מסירה בפנינו, גם י"ל דדוקא לר"מ לשיטתיה דמטלטלי משתעבדי לכתובה שינה תפיסה משא"כ לדידן דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה לא שינה תפיסה לכן אין חשש אפי' עדים חתומים עליו דלעולם צריכה להביא ע"מ בפנינו ונקט מילתא דפסיקא דלר"א ליכא שום חששא די"ל דמצוי איירי בלא ע"ח פלל ודוק היטב: אמנם למאי דפרישית לעיל דף כ"ב בד"ה וחקמים דלר"מ אין להתיר לכתוב על דבר שיכול להזדייף שלא תצטרף ע"מ א"כ בלא"ה לק"מ קושית התוס' דלר"מ הוי פמו בדבר שיכול לזינף שאין לעשות לכתחילה שתצטרף ע"מ, משא"כ לר"א והפל ניקח ודוק היטב, הארכתי לפי שהרמב"ן דחק מאד לדחות ראית התוס' מפאן ע"כ פתבתי הנלע"ד בכמה אנפי, והמענין יבחר הישר בעיניו, וביתר דברי התוס' ענין בספרי גט מקושך אות י"ח בארובה בא"ד וא"ת ומנין דחייש כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל דקושיא ראשונה בירך חברתה מיתרצא דנדאי למאן דחייש לשני שוירי אפי' בלא הוחזק מוכח מהא גופיה דלא קפדינן אמוכח מתוכו דאל"כ לא משפחת שום גט, מיהו למאי דקיי"ל דבעינן תרתי הוחזקו ושכיחי שיירתא כמ"ש התוס' ביבמות דף קט"ו בד"ה יצחק, א"כ לר"ב לשיטתיה ה"א דס"ל דבעינן תרנוייהו שפיר י"ל דלר"מ בעינן מוכח מתוכו לכן מוקי לה כר"א, וכן אי גרס ה"א רבה נמי ס"ל לקמן דף כ"ז דבעינן הוחזקו ושכיחי שיירתא, וא"כ י"ל ר' ירמיה לשיטתיה משמע לקמן דמוקי באומרים עדים מעולם לא חתמנו משמע דלעולם חיישינן לשני שוירי א"כ מהא גופיה מוכח דלא בעינן מוכח מתוכו וא"ש ודו"ק: (דף כ"ה ע"א) בגמרא ואנדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר"י האחין שחלקו לקוחות הם כו'.

לכאורה קשה הא גם שמואל ס"ל בב"ק דף ט' ובב"ב דף ק"ו דאחין שחלקו לקוחות הן ואפ"ה ס"ל פולן פוסלין, מיהו הא ליתא דשמואל ס"ל משום ריח הגט פסול דהא קמאי לית בהו שום דררא דהיתרא מ"מ פוסלין מפהונה, אבל ר' יוחנן ס"ל דאינו פסול ע"כ ס"ל דלא הוי גט פלל שפיר קאמר דלטעמיה אזיל דס"ל אין ברירה וזה פשוט, מיהו נלע"ד עוד ויתיישב ג"כ פסק הרמב"ם דפסק בהה דה"א דהוי ספק גירושין, וקשה הא פסק כר' יוחנן בהה דאחין שחלקו לקוחות ומחזירין זה לזה ביובל, ותמהו עליו, גם מהרש"ל ביש"ש פתב שהו פשגגה, ונראה ליישב פסקי הרמב"ם גם במה שפסק קנן פירות לאו פקנן הגוף וגם מחזירין זה לזה ביובל, ולקמן דף מ"ח אמר רב יוסף אי לאו דאמר ר' יוחנן קנן פירות פקנן הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש דלא משפחת לה דמייתי ביפורים אלא חד בר חד נאנן פסקינן קנן פירות לאו פקנן הגוף דמי, לכן נראה דבלא"ה הקשו התוס' ב"ק דף פ"ח ע"ב דשמואל ס"ל ג"כ ק"פ לאו כקהג"ד וס"ל נמי אחין שחלקו לקוחות, לכן נראה ליישב הפל פנדא דבלא"ה יש להבין דהא נדאי ר' יוחנן ס"ל אין ברירה אפי' בדרבנן פדאיתא בביצה דף ל"ז, ועיין בפ"י מ"ש בזה, דע"כ פשיטא דלחומרא אפי' בדרבנן אין ברירה, ובהא גופיה יש להבין למה נחמיר במילתא דרבנן, לכן נראה לחלק דנדאי פשיטא דר' יוחנן ס"ל אין ברירה וחינו בכתבית וכדומה לומר שיברור לו חלקו ושיתבטל שותפות חברו מחלקו בהא פשיטא לן טפי דאין ברירה שהרי חברו שותף בכל טיפה וטיפה מן הכתבית, וכן בעירוב א"א לברור מקום שפא החכם שלא הונח העירוב

עליו ובהא לא אמרינו ברירה לבטל א' לגמרי שהרי בין השמשות קניית העירוב לרוח זה כמו לרוח זה שהרי לא נתברר מקום שיבא החכם, אבל ענין הברירה שחידש ר' יוחנן פאן הוא פן שהרי מ"מ נכתב לשם אחת מהנה רק שלא נתברר בשביל מי מהן א"כ מן הסברא אין לומר שנתבטל הפתיכה לשמה לגמרי משניהם שהרי עכ"פ לשם א' נכתב ואין לה לומר אלא מפני שאינו מבונר מידי ספיקא לא נפיק שהרי איפשר שהיה אתמול פוננתו לזו והיום לזו ובהא מפת סברא עכ"פ מידי ספיקא לא נפיק וע"ז חידש ר' יוחנן פאן לומר מאחר שלא הובררה הפתיכה לשם מי נתבטלה הפוננה לגמרי פינון שהפוננה אינה מבונרת וזה ענין חידש שלא מצינו רק לר' יוחנן שיהא מחמת שאינו ברור בטל המציאות לגמרי, והנה פי כן באחין שחלקו נהי דלקוחות הם מחמת שאין ברירה מ"מ י"ל שאינו בטל במציאות לגמרי אם אמת שצריך להחזיר ביוכל מחמת שאי אפשר שיברור זה חלקו משעה ראשונה והם פלקוחות, אלא דלפי האמת דר' יוחנן ס"ל פאן שבטל במציאות מפת ברירה א"כ נדאי באחין שאין חלקו מבונר הם רק לקוחות ובטל החלק במציאות פלל א"כ לפי סברת ר' יוחנן פאן בגט גם שם בטלה החלקה לגמרי ביוכל ויעידו על זה דבחי ר' יוחנן פאן שע"כ מחזירין לגמרי שדבר שאינו מבונר בטל במציאות לגמרי, וא"כ שפיר קאמר ר' יוחנן לטעמיה אלא דבגמרא מצריף להו דהוה מצינו למימר התם לחומרא אבל לפי האמת דאמר ר' יוחנן פאן דאין פוסל אפי' לכהונה ממילא דחוזרין ביוכל מדינא, וכא זה ולימד על זה, והשתא נראה נמי למה שהקשו התוס' הא שמואל ס"ל נמי אחין שחלקו לקוחות הו' וס"ל קנין פירות לאו פקנן הגוף דמי, ונראה דלפמ"ש בנדאי אע"ג דאין ברירה מ"מ הוי פאילו לא, מ"מ לכלאחד עכ"פ חלק בקרקע ואי אפשר לבטל מציאות של חלקו לגמרי ושפיר שניף על האדמה שהרי יש לו חלק בכל גוש וגוש והא דאמרינו דר' יוחנן לא מצא ידיו ורגליו היינו לר' יוחנן לשיטתיה דהכא דס"ל דדבר שאינו מבונר בטל במציאות לגמרי א"כ אין לו פלום רק חלק הנקנה ואין לו בגוף פלום ובהו מילתא ר' יוחנן חידאה דס"ל אפי' אחרון אינו פוסל ולא נקטינו פונתיה רק דמ"מ נכתב לשם אחת ואינו מבונר בשביל מי ושפיר הוי ספיקא בכה"ג, ולענין בפיורים שפיר מביא שהרי עכ"פ יש לו בקרקע חלק אף שאינו מבונר שפיר יכול לקרות הפרשה על האדמה אשר נתת לי, ובכך צדקו דברי הרמב"ם ברורים ומוכרחים דספיקא הוי כה"ג כדהוכיחו התוס' משמואל ורב יהודה דס"ל קנין פירות לאו פקנן הגוף ואין ברירה ופסקי הרמב"ם נכונים וברורים, ופשיטא שיש לדונה בספק מגורשת דלא פמהרש"ל שהפריז על מדותיו, וכתב על הרמב"ם שהוא פשגגה מלפני השליט וקורא אני עליו אמרם ז"ל ביקוש שלמה להיות פמשה יצאה בת קול וכתוב יושר דברי אמת לא קם פמשה פי בנדאי שערי תירווצים לא ננעלו, וכבר פתבתי במקומות אחרים הרבה בישוב דברי הרמב"ם ועוד ידי נטויה אחר אשר זכני ה' אשר החילותי לחבר על המסכת פסדרה וה' יגמור בעדי לגומרה: ואפילו אם נימא דגם ר' יוחנן ס"ל דאין חוזרין לבטלה וכפירש"י לא קשיא ג"כ על הרמב"ם דנימא דאי אמר ר' יוחנן הו' דאחין שחלקו מחזירין לא מוכח מזה בגט די"ל דאינו בטל המציאות לגמרי, תשובתה פי לא על הרמב"ם תלונתה דגם על פשטא דגמרא תיקשי מאי מצריף גט עם הו' דחוזרין ביוכל הא פשיטא דמהתם לא שמעינו פסול כהונה דהא ס"ל אפי' בראשונים שאין פאן היתר אשת איש פלל מ"מ פוסלין לכהונה וא"כ פשיטא דדבר גדול השמיענו ר' יוחנן פכזאת שלא פסל אפי' לכהונה, ונראה דהש"ס תפס לישנא דבכורות דף נ"ו דמצריף אהא דצריף ר' יוחנן לומר דאפי' חלקו גדיים נגד גדיים פטורין ושם הוכרח לאמר הו' טעמא, אבל פשיטא דכאן צריף לאשמעינו דאינו פוסל, ומה שהקשה עוד מהרש"ל שפסק לענין חלקו גדיים נגד גדיים נמי פטור לא ידעתי מי סני

ליה הך דמַצְרִיף בַּגְמָרָא דְצִיאָנָה דְוּמְיָא דְבַנְיָה וְאָף דְר"י י"ל לְטַעְמִיהָ אֲזִיל הָא גַם רַב נַחְמָן מְשַׁמַּע דַּס"ל הָכִי דְלָא מְפַלְגִי בֵּין חֲלָקוֹ ט' נֶגְדַ ט' עַד שְׁאֲנִי תַמָּה עַל הַתּוֹס' פֶּאן מָה רָאוּ בְּקוֹנְשִׂיא זֹו שְׁמַפְנֹרֶשׁ פֶּן בַּגְמ' דְּבַכּוּרוֹת, עַכ"פּ פֶּסְקֵי הֶרְמֵב"ם בְּרוּרִים פְּהִלְכָה לַמ"מ: וּלְפַמ"ש ס"ל לְהֶרְמֵב"ם בְּעֵלְמָא אִין בְּרִינְהָ מְטַעַם וְדַאי בְּדַאוּרִינְתָא וְלֹא מְטַעַם סְפֵק רַק בְּהֵךְ דְּלֵאִיזוּ שְׁאַרְצָה שַׁע"כ"פ נִכְתַּב בְּשִׁבִיל א' מְהֵם אֱלָא שְׁאִינוּ מְבֹנְרִי: מִיְהוּ נִרְאֵה דְמַהֲרֵשׁ"ל לְפִי שִׁיטְתוֹ שְׁפִירֶשׁ דְּהָא דְאַמְרִינוּ בְּבַכּוּרוֹת צִיאָנָה בְּרוּר לְהָ לָאו יִתּוּרָא דְקָרָא הוּא רַק מְשׁוּם דְּאִין בְּרִינְהָ נִקְרָא אִינוּ בְּרוּר לְהָ, אֲבָל אִם יֵשׁ בְּרִינְהָ שְׁפִיר נִקְרָא בְּרוּר לְהָ, וּפִירֶשׁ דְּאִי אִיתְמַר בְּהָא ה"א מַה בְּנָה בְּרוּר לְהָ אָף צִיאָנָה בְּרוּר לְהָ הִינְנוּ מְשׁוּם אִין בְּרִינְהָ, אֲבָל הֵתָם אַע"ג דְּאִין בְּרִינְהָ מְכַר הוּא דְאַמְר רַחֲמָנָא לִיהִדַּר יְרוּשָׁה וּמַתְנָה לָא, לְכֹן מְשַׁמַּע לִיָּה לְמַהֲרֵשׁ"ל דְּפִירוּשׁ צִיאָנָה בְּרוּר לְהָ הִינְנוּ מְשׁוּם דְּאִין בְּרִינְהָ לָא מִיקְרִי בְּרוּר אֲבָל אִי יֵשׁ בְּרִינְהָ מִיקְרִי בְּרוּר, וְכַדְדִּיקְתָּ שְׁפִיר לִיתָא דַּא"כ תִּיקְשִׁי הִצְרִיכָא פִּינּוּ דְכִבְר אֲמַר בְּצִיאָנָה אִין בְּרִינְהָ מֵאִי קַמ"ל הֵכָא בְּגַט דְּאִין בְּרִינְהָ פִּינּוּ דְמַפְרֶשׁ הַפֵּל בְּחַד טַעְמָא, וְזֵה נִרְאֵה שְׁהוּא פִּנּוּנַת הַתּוֹס' דְּכִבְר נְשַׁמַּע לְקוּלָא מַהֲךְ דְּפִטוּרִין מְמַעְשָׁר אָף שְׁמַבְנֹאָר בַּגְמָרָא הִצְרִיכָא נִרְאֵה דַּס"ד דְּהַתּוֹס' לְפִירֶשׁ כְּפִירוּשׁ מְהֵרֵשׁ"ל דְּצִיאָנָה יֵשׁ לְפִירֶשׁ אִי אִין בְּרִינְהָ לָא מִיקְרִי בְּרוּר אֲבָל אִם יֵשׁ בְּרִינְהָ נִקְרָא בְּרוּר וְע"ז קְשִׂיא לְהוּ שְׁפִיר דְּמוּכַח אָף לְקוּלָא אִין בְּרִינְהָ וַא"כ לָא צְרִיף לְהָ דְגַט פֵּלֵל, לְכֹן תִּירְצוּ הַתּוֹס' דְּמַצִּיאָנָה לָא שְׁמַעִינוּ אִין בְּרִינְהָ לְקוּלָא דִּי"ל לְקוּלָא לָא אֲמַרִינוּ אִין בְּרִינְהָ, וּמ"מ פִּטוּר מְמַעְשָׁר דְּאִינוּ בְּרוּר וּבְעֵינּוּ צִיאָנָה בְּרוּר, וַא"כ לִיתָא לְפִירוּשׁוֹ שֶׁל מְהֵרֵשׁ"ל בְּהֵךְ דְּצִיאָנָה דְּמְשַׁמַּע דְּאַפִּי יֵשׁ בְּרִינְהָ י"ל דַּמ"מ לָא הֵנִי בְּרוּר, מִיְהוּ לִישְׁנָא דְקֶאָמַר אֲבָל הֵתָם מְכַר הוּא דְאַמְר רַחֲמָנָא לִיהִדַּר בְּיוּבֵל אֲבָל יְרוּשָׁה וּמַתְנָה לָא מְשַׁמַּע דְּאַפִּי אִין בְּרִינְהָ מ"מ י"ל דְּלָא מִיְהִדַּר בְּיוּבֵל דַּא"כ ה"ל לְמִימַר בְּקִצְרָה דְּאִי בְּהָא קֶאָמַר ר' יוֹחָנָן מְשׁוּם דְּכַתִּיב צִיאָנָה אֲבָל הֵתָם אֲמַרִינוּ יֵשׁ בְּרִינְהָ, לְכֹן נִרְאֵה דְּלַהֲש"ס מִילְתָא דְּפִסְיָקָא דְּבִין יֵשׁ בְּרִינְהָ וּבִין אִין בְּרִינְהָ י"ל דְּמַצִּיאָנָה אִפִּי יֵשׁ בְּרִינְהָ י"ל דַּמ"מ פִּטוּר, וְכַמוֹ כֵּן בִּירוּשָׁה וּמַתְנָה אִפִּי אִין בְּרִינְהָ י"ל אִינוּ חוּזְרַת בְּיוּבֵל, וְעַפ"ז צְדָקוֹ דְּבָרֵי הַר"י בְּתוֹס' לְעִיל דְּדִיִּיק דְּאַפִּי אִי בְּעֵלְמָא יֵשׁ בְּרִינְהָ י"ל בְּגַט אִין בְּרִינְהָ מְשׁוּם דְּכַתִּיב לְהָ לְשִׁמָּה מְשַׁמַּע שְׁיִהִיָּה מְבֹנְרִי, וְנִסְתַּיִיעַ מְלִשׁוֹן הַגְמָרָא דְקֶאָמַר אִי קֶאָמַר בְּהָא ה"ח בְּהָא קֶאָמַר ר' יוֹחָנָן דְּאִין בְּרִינְהָ מְשׁוּם דְּבְעֵינּוּ לְהָ לְשִׁמָּה מְשַׁמַּע אַע"ג דְּבְעֵלְמָא יֵשׁ בְּרִינְהָ הֵכָא פִּסּוּל דְּבְעֵינּוּ לְהָ לְשִׁמָּה ע"כ, וּמְהֵרֵשׁ"ל הִרְבֵּה לְהַשְׁיִב עָלָיו מְדַאֲכַפֵּל לּוֹמַר אֲבָל יְרוּשָׁה וּמַתְנָה לָא לְמָה הִיזְכַּר מַתְנָה הָא קִי"ל פֶּרַבְנָן דְּגַם מַתְנָה חוּזְרַת בְּיוּבֵל, אֱלָא וְדַאי קֶאָמַר דְּבַגִּיטִין אֲמַרִינוּ אִין בְּרִינְהָ וְהִינְנוּ מְשׁוּם דְּבְעֵינּוּ לְשִׁמָּה אִין בְּרִינְהָ וְלָא הֵנִי לְשִׁמָּה וְלֹא מְשׁוּם דְּהֵכָא גֵרַע טְפִי, אֲבָל בְּאַחִין אִפִּי אֲמַרִינוּ אִין בְּרִינְהָ מ"מ דְּנֹקָא מְכַר חוּזַר בְּיוּבֵל אֲבָל יְרוּשָׁה אָף דְּאִין בְּרִינְהָ מ"מ פִּינּוּ שְׁלֹא קִנּוּ בְּדָמִים הֵנִי כְּמוֹ מַתְנָה לַר"מ שְׁאִינָה חוּזְרַת בְּיוּבֵל אֲבָל אִי מַתְנָה חוּזְרַת וְדַאי פִּינּוּ דְּאִין בְּרִינְהָ פִּשְׁיטָא דְּחוּזְרַת בְּיוּבֵל, אֵלּוּ תוֹנְרָף דְּבָרֵי מְהֵרֵשׁ"ל בְּקִצְרָה, וּבְעֵינֵי יִפְלָא אִיף חֲשַׁד לַר"י בְּעַל הַתּוֹס' שְׁמַמְקוּם שְׁבָא לְהַבִּיא רְאִיָּה יְהִיָּה סְתִירָה לְדְּכָרִיו וּמִי לְנוּ גְדוּל וְעֲצוּם מַר"י בְּעַל הַתּוֹס' סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים וְטוֹחֲנֵן זֹו בְּזוֹ בְּסִבְרָא וּבַגְמָרָא, וּבְדַאי לְשׁוֹן הַש"ס מוּכַח כְּנוּתִיָּה פִּינּוּ דְכִבְר אֲמַר וְאַזְדָּא ר' יוֹחָנָן לְטַעְמִיהָ וְהִינְנוּ מְשׁוּם דְּאִין בְּרִינְהָ א"כ סְגִי לְמִימַר דְּאִי אִיתְמַר בְּהָא בְּהָא קֶאָמַר ר' יוֹחָנָן מְשׁוּם דְּאִין בְּרִינְהָ וּל"ל הַטַּעַם דְּבְעֵינּוּ לְהָ לְשִׁמָּה הָא פִּשְׁיטָא אִי לָא בְּעֵינּוּ לְשִׁמָּה אִין עֲנִינּוּ לְבְרִינְהָ פֵּלֵל דְּאַפִּי מְצָאוּ בְּאַשְׁפָּה פֶּשֶׁר, אֱלָא יָדִים מוּכִיחוֹת כְּפִירוּשׁ ר"י פִּינּוּ דְּבְעֵינּוּ לְהָ לְשִׁמָּה לָא מְהִנֵּי שְׁיִהִיָּה לְשִׁמָּה ע"י בְּרִינְהָ דִּי"ל דְּלָא מִיקְרִי לְהָ לְשִׁמָּה, וַא"כ מַגִּיטִין לָא מוּכַח בְּעֵלְמָא לּוֹמַר אִין בְּרִינְהָ דְּאַפִּי אִי בְּעֵלְמָא יֵשׁ בְּרִינְהָ י"ל דְּלָא מִיקְרִי לְהָ לְשִׁמָּה, אֲבָל הֵתָם י"ל בִּין שְׁיֵשׁ בְּרִינְהָ בִּין שְׁאִין בְּרִינְהָ מְכַר הוּא דְאַמְר רַחֲמָנָא דְּנִיְהִדַּר וְלֹא יְרוּשָׁה

ומתנה והא דלא קאמר אכל התם איפא למימר יש בריקה היינו דלפי האמת ס"ל לר' יוחנן אין בריקה גם בתבית ותחומין, ולהכי נקט מילתא פסיקא דאפי' אי ס"ל אין בריקה יש לומר בירושלה ומתנה לא אמר רחמנא דניהדר: ומה שהוקשה עוד למהרש"ל על דברי הר"י דמחלק בין גיטין לשאר בריקה מהא דפשיט מפסחים לגיטין מהא דהריני שוחט הפסח ולדברי ר"י קשה דילמא גיטין שאני דכתיב לה לשמה, ועל זה הנני יוסיף להפליא איה חשד למאורן של ישראל דנהירין לי שבילי דכולי תלמודא אם יהיה בקיאות בקצה השמים משם יקחנו הר"י בעל התוס' רב ועצום בתריפות ובקיאות כל רז לא אנגיס ליה ח"ו נעלם ממנו דיוקי הסוגיא במקומה, אלא ברור פונת הר"י דבגיטין בעינו הפתיכה לשמה א"כ בעינו שיהיה מבנרר בשעת פתיכה שהרי מ"מ אינו יודע לשם מי פותב פינו שאינו מבנרר, וזה נראה פוננת הש"ס הכא בעינו לה לשמה ואחר שלא נתברר בשביל מי נכתב הרי לא פתב לשם אשה מבנררת מאחר שלא ידע בעצמו לשם מי יהיה הגט, אבל בהך דאחין שחלקו י"ל פינו שבשעה שדנין שיחזור ביובל כבר נברר החלק י"ל דנהי דבתחילה לא נבררו החלקים של מי שיהיו שייכים, מ"מ אחר שכבר חלקו ונבררו החלקים שפיר י"ל שכבר נברר חלק ירושה של כל אחד וירושלה אינה חוזרת ביובל, והשתא גם בפסחים פינו שמצוה שישחוט לשם מי שגמנה א"כ בשעת שחיטה לא ידע בשביל מי שוחט ודמי ממש לגיטין שדנין על שעת פתיכה לשם מי יהיה, וזהו ברור ופשוט בדברי הר"י: אמנם בעיקר מה שפירש מהרש"ל דירושלה ומתנה היינו משום דס"ל כר"מ דמתנה אינה חוזרת ביובל וה"ה ירושה דלאו מקר הוא, לא כן אנכי עמדי דנדאי הא לא צריך לר' יוחנן לאשמועין דלית הלכתא כר"מ, ועוד ל"ל לומר ירושה ומתנה לא, ופירש מהרש"ל פינו דלא קנו בדים הוי כמו מתנה, ודבר תימה הוא דתלי פניא בדלא פניא דפשיטא דירושלה לכ"ע אינה חוזרת ביובל אף לרבנן פדאיתא בהדיא בבכורות דף נ"ב ע"ב ונהך פולהו ירושה גינהו וא"כ למה תלו ירושה במתנה שאינו אלא אליבא דר' מאיר, לכן לענ"ד הפירוש הברור דה"ק דוקא מקר אמר רחמנא דניהדר, אבל ירושה ומתנה היינו בדבר שפול בירושלה וחלקו בו וכן בדבר שניתן במתנה וחלקו בו לא מיהדר ביובל דבשלמא בדבר שהיה כבר מוחזק בשלו ומכרו כתבה התורה שיחזור לאשר קנהו מאתו ולא תוחלט נחלתו לצמיתות, אבל בזה שלא בא לו ע"י שום הפסד ולא חלק רק כדי שיזכה בחלקו שמגיע לו ירושה ולא עצאו בשביל מכירה שסתם מוכר מוכר מדוחק, אבל באלו שע"י מה שהקנו לו ירושה מן השמים ולא פנון למפורר לחבירו רק לזכות בחלק ירושתו, וכן בנייתן מתנה לשני בני אדם וחלקו בה אין הפנונה בשביל שמוכרח למפורר שלו דאדרבה ע"י זה בירר לו חלקו, ולפענ"ד נקט תרתי והוא להורות דילפינן מתחילת קנין ארץ ישראל דכב"ב דף קי"ט איפא פלוגתא אם א"י מוחזקת בידינו מאבותינו, והנה זה פשוט שעכ"פ בימי יהושע בן נון אותן שחלקו בביאת הארץ שאין חוזרין ביובל והיינו טעמא דאם גימא דא"י אינה מוחזקת בידינו מאבותינו מ"מ הוי כמו מתנה שניתן לנו הקב"ה וחלקוהו ישראל ביחד כ"א חלקו לכן אינו חוזר ביובל שממקבל מתנה למקבל מתנה לכ"ע אין בו דין חזרה שהרי ע"ד זה זוכה שיעמוד כ"א בשלו, וכן אם מוחזקת בידינו מאבותינו הרי חלקנו בירושלה ואינו חוזר ביובל (אלא) הדבר שבא לו מה שהקנו לו מן השמים הו בתורת ירושה הו בתורת מתנה וחלקו המקבלים במתנה אינה חוזרת ביובל וכל אחד עומד בחלקו כמו שהיה בתחילת ביאת הארץ, ס"ד דלא ניהדר דמ"מ אחר שהחזיק בחלקו בירושלה או במתנה פל אחד עומד בשלו ואינו דומה למוכר שזהו שכבר הוחזק בו אבל כאן לא יוכל להחזיק בענין אחר כי אם שישלק לחבירו חלקו לכן אין מן הדין שיחזור ביובל שלא נעשה החלוקה רק לברר לכ"א חלק ירושתו או חלקו במתנה, ולר' יוחנן דס"ל לפי האמת דמ"מ חוזר ביובל צ"ל

כמ"ש דלא גלפינו מתחילת ביאתו לארץ כמ"ש התוס' בבכורות שם שחלקו ע"פ גורל ואורים ותומים מודה ר' יוחנן, עכ"פ הפירוש הברור והאמתי כמ"ש, ומקום הניח לי מהרש"ל בזה, ואין מקום להשגתו על הר"י שם אי נמי פתחילה.

ופירש"י וטעמא לאו משום דאין בריקה הוא, עמ"ש לקמן ע"ב: שם בעא מיניה רב הושעיא מרב יהודה כו' בספר פני הושעהאריף להקשות הא רב הושעיא ס"ל בעירובין דף ס"ח דב"ה ס"ל יש בריקה אף לקולא א"כ לא ס"ל כמתני' כלל דלאיזו שארצה אגרש והאריף, ובאמת לק"מ דנדאי למסקנא דפשיט ליה רב הושעיא איפשר דס"ל בריקה לפי האמת לכו מוקי ליה לב"ה דס"ל בריקה מ"מ בעא מיניה מרב יהודה לדעת סברתו ורב יהודה פשיט ליה דסתם מתני' ס"ל אין בריקה והוא מקשה ליה מפסח דיש בריקה ואין ראיה ממאי דבעי למאי דס"ל לפי האמת, והא דלא פשיט לנפשיה מב"ה היינו משום דלא מוכח דשמא לטהר הפתחים להבא פליגי כדמוקי במס' ביצה בדרף ל"ז, ולפי האמת ס"ל יש בריקה לכו מוקי דב"ה ס"ל בריקה, והברייתות איכא תנאי טובי דפליגי בבריקה, אלא דקשה אטו רב הושעיא לא ידע מתני' דלאיזו שארצה אגרש, וצ"ל דרב הושעיא ס"ל לחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים ותמיהת אבני ארב יהודה דלא מפליג, אלא דקשה כיון דרב הושעיא דייק ממתני' דפסחים דיש בריקה מאי קמיבעי' ליה הא מוכח ממתני' דפסחים דיש בריקה, ואי קשיא ליה מתני' דפסחים אמתני' דהכא ה"ל לאקשוני בהדיא למירמי מתני' אהדדי, והנלע"ד בזה דבלא"ה דייקו התוס' על לשון אבני דאמר קבעי מיניה תולה בדעת אחרים קפשיט ליה תולה בדעת עצמו ונהדר מותיב ליה תולה בדעת אחרים, והתוס' תמהו דשפיר מותיב ליה אמאי דפשיט ליה וכתבו שע"ז אינו תמיה ולא משמע כן פשטא דש"ס דלמה מיייתי כלל הך דנהדר מותיב ליה, והנלע"ד בזה דנדאי באיזו שארצה ונדאי מיקרי תולה בדעת עצמו מטעם שפירש"י דהיה פוסח על שתי סעיפים ובהך לאיזו שתצא בפתח עדיף מתולה בדעת עצמו מאחר שתלה באותה שתצא בפתח וזה לא בידו, מיהו מ"מ בגט דעדיין לא נגמר עד שיבא לידו א"כ כיון דחזינו דלא בריר לו לאיזו שיגרש א"כ גם אם אחת יוצאת בפתח תחילה עדיין לא נגמרו הגירושין דמ"מ איפשר לפי דעתו שנדמה לו שזו תצא בפתח, ואיפשר דמ"מ לא יתראה לגרש לזו שיצאה בפתח תחילה, לכו הך מילתא הוי מילתא מציעתא, מיהו נגד לאיזו שארצה אגרש מיקרי תולה בדעת אחרים, והך דשחיטת פסח הוי תולה בדעת אחרים שהרי אחר שנשחט הפסח אין בידו עוד לשנות, והשתא שפיר מיבעיא ליה לרב הושעיא לאיזו שתצא בפתח דלאיזו שארצה לא דמי דנגד זה הוי תולה בדעת אחרים וגם לפסח לא דמי דשם תלה בדעת אחרים ואין בידו לשנות, לכו לא פשיט רב הושעיא לנפשיה משם דשם מיקרי לגמרי תולה בדעת אחרים, אבל בגט כל זמן שלא נתנו לה בידו לשנות כרצונו וכיון שלא הונחלט בדעתו למי יגרש ועדיין לא נגמר הדבר לא דמי לפסח, רק דארב יהודה דלא מפליג בין לאיזו שארצה לאיזו שתצא בפתח משמע ליה דליכא שום סברא לחלק בכה מותיב ליה שפיר כיון דע"כ צריף לחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים לא תוכל לפשוט לאיזו שתצא בפתח מלאיזו שארצה, והשתא פירוש דברי אבני הכי בעי מיניה תולה בדעת אחרים נגד מה דפשיט ליה דנקרא תולה בדעת עצמו ומותיב ליה תולה בדעת אחרים לגמרי דנדאי לאו קושיא גמורה היא דתולה בדעת אחרים דפסח ונדאי עדיף מהך לאיזו שתצא בפתח והיינו דנדאי יש לחלק בכולהו רק דה"ל לפרושי באיזו סברא נחלקו ואיף פשיט ליה ר"י בסתמא שהרי ע"כ סברת רב הושעיא לחלק בכה, וע"ז דחי רבא דרב יהודה דפשיטא ליה היינו דלא משמע ליה לחלק בכה רק רב הושעיא דס"ד דהך דפסחים דתליא בבריקה מוכרח לו לחלק בין תולה בדעת עצמו

לאחרים, אבל רב יהודה דדחי ואמר מה ענין פסחים אצל גיטין לא צריף ליה לפרושי פלל די"ל בפשיטות שאין לחלק דרב הושעיא גופיה לא עלה בדעתו לחלק רק מפח הכרח משנה דפסחים, ורב יהודה דס"ל דאין ענין פסחים אצל גיטין נקטינו הסברא בפשטה דאין לחלק פלל, פו נ"ל פירושא דשמעתא ודוק היטב: בפירש"י ד"ה מבין הכותים כו' גרי אמת חשיב להו ואין א"י נפקעת כו' עכ"ל.

צ"ע לפירש"י הא ר"י ור"ש ס"ל גרי אריות הם כמ"ש התוס' וא"כ אין יינם חייב במעשר, ואי ס"ל אין קננו לעפ"ם להפקיע מיד מעשר א"כ למה פירש"י דגרי אמת חשיב להו, הא אפי' גרי אריות הם ע"כ יינם חייב במעשר, ואיפשר דקשיא ליה למה נקט פותים וע"כ ס"ל יש קננו לנכרי, מיהו ר' יוסי ור"ש ס"ל אין קננו וצ"ע, ועיין לעיל דף כ"ג ע"ב בפירש"י ותוס': בתוס' ד"ה הלוקח כו' מ"מ פינון שפורשים מע"ז כו' עכ"ל.

צ"ע דבע"ז דף נ"ט משמע דגר שפיל ולא טבל נמי עושה יי"נ: (ע"ב) בתוס' ד"ה דברי ר"מ משמע כו' ואילו בפ' יש בכור כו' ויש לחלק כו' עכ"ל. דברי התוס' בחילוק זה קצת דחוקים דגם באחין נימא שפברר דבריו לומר אני נוטל חלק ירושה שלי ואתה שלא, ולפענ"ד נראה לחלק דבשולמא בשני לוגין אפי' לא תאמר ברירה עכ"פ בידו להפריש לכן אמרינו דגם פשההפרשה מתבררת אח"כ נמי מהני, משא"כ באחין שחלקו אין בידו לברר חלק ירושה פלל דאין בידו לעשות ירושה מה שאינו ירושה לו, וכינו דאין ברירה ולא זכה בשום חלק מבנורר כי אם ע"פ החלוקה והחלוקה עצמו דנין עליה שהיא מכירה מחמת שאין ברירה א"כ אין בידו לברר חלק ירושה פלל, לכן לא זכה בחלקו מחמת ירושה רק מחמת חילוף עם אחריו, וזה ענין ברירה אחרת שיהיה כל פמיניה לברור חלק שיהיה לו בתורת ירושה ובהא מספקא ליה, מיהו אפתי אינו מיושב מהו דכל המתלקט דפריף מר' יוחנן אדר' יוחנן לפי חילוק שפנתבתי, אלא די"ל כמ"ש התוס' דהנה מצי לחלק בהכי, ובלא"ה לא קשיא דלא מצי לעשות חילוק זה לר' יוחנן דהא אפי' בחבית פביצה דף ל"ז שבידו לברר חלקו לא ס"ל ברירה, גם התוס' לא ידעתי למה הוצרכו לדחוק הא ר' יוחנן משמע דס"ל גבי תחומין דאין ברירה אפי' פירש למקום שארצה אלה: ועוד נראה לחלק דבשני לוגין פינו דבידו להפריש השני לוגין גם עכשיו אף שאיפשר שלמחר יהיו שני לוגין אחרים שישארו מ"מ עכ"פ לולא איסור שבת גם אז בידו להפריש השני לוגין, לכן אמרינו למחר הוכבר הדבר והוי כאילו הפריש השני לוגין אתמול, אבל באחין שחלקו פשתימצי לומר אין ברירה אין בידו לעשות שיהיו פיורשים דלקוחות ניהו איהו שיחלקו ביניהם, והשתא ניחא הו דלקט ג"כ שיהי אין בידו להפקיר עכשיו השניבלים של עני אם לא שיפקיר השדה פולה שהרי עכשיו לא יתקן בהפקיר מקצת השניבלים שאינו יודע איזו ישארו בלקט לכן לא אמרינו ברירה בזה: בא"ד ובהא טעמא מיתרצא נמי דשמואל אדשמואל כו' אתקנו שמואל בגיטא דשכ"מ כו' עכ"ל.

איפשר לתרץ דברירה לא שייף רק היכא שצריף לתנאי, משא"כ בגט שכיב מרע דרב הונא ס"ל לקמן דף ע"ג גיטו פמתנתו שיוכל לחזור אף בלא תנאי, א"כ אפי' בסתמא אינו מגרש רק אם ימות ולא שייף ברירה בזו פינון שא"צ להתנות פלל, אלא דמסיק שם דרבה ורבא לא ס"ל דרב הונא דגזירה דיאמרו יש גט לאחר מיתה א"כ אין התנאי רק שלא תהיה שייף הגזירה דיש גט לאח"מ לכן לא שייף בזה ברירה, והא דמדמי הקא לברירה היינו דמתני' משמע דאפי' אינו שכ"מ נמי מהני התנאי, ובהא ודאי צריף לתנאי דבסתמא הוי גט בלא תנאי לכן תליא בברירה וא"ש,

ועיניו בסמוך: בד"ה ר' יהודה כו' משמע דר' יוסי כו' נקשה דתנן כו' ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת עכ"ל.

נראה ליישב דהא דמדמי גט שכ"מ לבריה אף דלכאורה רק תנאי בעלמא הוא י"ל דודאי אם היה מעיקרא מעותד למות מחולי זה הוי רק תנאי בעלמא, אלא דאיפשר שבתחילה לא היה מעותד למיתה רק ע"י מקריים שונים שלא נזהר פראוי או מצנים ופחים וכדומה, וא"כ בפשע תנאי לא היה ראוי למות רק שנתגלגל ע"י סיבה מקריית שמת לכו תליא בברייה, וא"כ י"ל הא גופא ספיקא אי תליא בברייה דשמא מעיקרא היה מעותד למות, וא"כ י"ל דר' יוסי דס"ל במעשר שני דלא חילל היינו משום דמספקא ליה אי אמרינו ברייה, והשתא בשכיב מרע דבלא"ה הוי ספק א"כ הוי ס"ס שמא מעיקרא היה מעותד למיתה, ואת"ל ע"י סיבה נולדת מ"מ דילמא אמרינו ברייה לכו אי מניית הוי גיטא, וא"ש ודו"ק: עוד איפשר לומר הא דמדמינו גט שכ"מ לברייה היינו משום דקיי"ל רוב חולים לחיים וכדלקמן דף כ"ח דנותנו לה בחזקת שהיא קיניס א"כ מסתמא אין הגט עומד לגרש, לכו פי מניית הוי בכלל ברייה, וא"כ יש לומר לר' יוסי לשיטתיה דס"ל ביבמות דחיישינו למיעוטא א"כ מסתמא נמי חיישינו שימות ולא מיקרי דבר חדש והוי פתנאי דעלמא, ונדקא למאן דלא חייש למיעוטא וס"ל מיעוטא כמאן דליתא דמי לא תשיב תנאי פינו דאינו בידו ומחזקינן שהוא נגד הרוב, משא"כ ר' יוסי דחייש למיעוטא ע"כ לא ס"ל מיעוטא כמאן דליתא דמי לא תליא בברייה פלל והוי פתנאי בעלמא: בא"ד וי"ל דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר כו'.

והקשה מהרש"ל מאי קשיא ליה אדר' יהודה מגט ושכיב מרע לימא שאני הכא שפירש, ואיפשר לומר דבלא"ה צריף להבין איך פתבו שיכול שלא לבא לידי הפרשה לעולם הא נדאי סופו שיפריש, וצ"ל אי חיישינו שמא יבקע הנוד א"כ איפשר לא יבא לידי הפרשה, וא"כ בס"ד דלא אסיק אדעתיה משום הכי שפיר מדמי לגט שכ"מ, והתוס' פתבו לר' יוסי למסקנא דחיישינו שמא יבקע הנוד, א"כ שפיר י"ל סברת התוס' דאיפשר שלא יבא לידי הפרשה מהאי טעמא גופא דשמא יבקע הנוד, ומהרש"ל תירץ לפי שיטת התוס' לקמן דמעת שאני בעולם קאמר מיקרי אינו מבורר, ובפני יהושע תפס עליו דגם ר' יוסי מספקא ליה אי מעכשיו אי מעת שאני בעולם קאמר, וכמ"ש התוס' לקמן פרק מי שאחזו, ואין כאן תפיסה על מהרש"ל א שבוודאי לא נעלם ממנו דברי התוס' שם במקומן, אלא נראה שפונתו דודאי לר' יוסי דס"ל דהוי ספק מגורשת י"ל שפיר דס"ל דמגורשת ואינה מגורשת משום הא גופא שמא לא ימות מחולי זה ואינו גט ושמא ימות והוי גט מעכשיו, וכמ"ש מהרש"ל א גופא, ואף דלשון התוס' לקמן פרק מי שאחזו משמע דגם לר' יוסי הספק שמא מעת שאני בעולם קאמר, היינו דהתם לא נחתו התוס' לפלוגי אי ר' יוסי ס"ל אין ברייה, ואי ס"ל יש ברייה שפיר י"ל דמעת שאני בעולם קאמר מטעם שפתבו התוס' שם בד"ה אמר רבא שדעתו לאחר הגט פמו שיוכל, ואי ס"ל אין ברייה א"כ לא יהיה גט פלל, א"כ ע"כ דעתו שתתגרש מיד ואין הספק רק פן לא ימות מחולי זה, וכמ"ש מהרש"ל א: ועוד נראה דלר' יוסי נוכל לפרש דמגורשת ואינה מגורשת אפי' אי מניית מהו ספיקא גופא דשמא מעת שאני בעולם קאמר ואין ברייה ואין הגט פלום, אלא דקושיות התוס' בס"ד לא תתגרש פלל דהא ר' יוסי ס"ל אין ברייה וליכא ספק גירושין פלל, אבל אחר שתייצו דר' יוסי ס"ל במברר דבריו ברייה וא"כ לפי צד הספק שגירשה מעכשיו שפיר הויא מגורשת שפיר י"ל דספק גירושין הוא אפי' פי מניית הוי ספק גירושין דשמא מעת שאני בעולם קאמר ואין ברייה, ואף דלשון התוס' בד"ה אמר משמע דלר' יוסי הוי גט משעת מיתה ואילך שם לא נחתו לדיני ברייה אליבא דר' יוסי, אבל אי

ס"ל לר' יוסי אין בריה י"ל דאפי' אי מניית הוי ספק גירושין: ועוד נראה דנדאי לא מוכח דר' יוסי ס"ל אין בריה בהקלט דמשום הא דאמר פאן במעשר לא חילל היינו נמי משום דמספקא ליה אי יש בריה אי אין בריה, והשתא י"ל לפמ"ש התוס' שם דמעת שאני בעולם שדעתו לאחר הגט, א"כ פשתמצי לומר אין בריה ולא מהני מעת שאני בעולם ע"כ לומר שאגרש מיד, וא"כ הא גופא תליא בספיקא דברייה ולכי מניית הוי גט ממה נפשך אם יש בריה הרי נתגרשה סמוך למיתה אפי' אי לא אמר מעכשיו ואי אין בריה ע"כ דעתו שיחול הגט מיד דאל"כ לא אהני ליה, וא"כ לר' יוסי נמי כי מניית הוי גט, ונתקיימו שפיר דברי מהרש"א, וסרה תלונת פני יהושע, והדברים ברורים ודוק היטב, ועיין בסמוך: בא"ד תימא למאי דס"ד דר"י לית ליה בריה כו'.

התוס' נדחקו, גם לקמן דף מ"ח הקשו אליבא דידן איך מצינו ידיו ורגליו דקיי"ל קנן פירות לאו פקננו הגוף וקיי"ל אין בריה ונדחקו, וכבר פתבתי במקומות אחרים וגם לעיל, ונראה עוד בסברא נכונה דנדאי י"ל אע"ג דקיי"ל קנן פירות לאו פקננו הגוף דמי היינו משום דלא אלים קנן פירות נגד קנן הגוף ונשאר קנן הגוף למי שיש לו קנן הגוף ובטל קנן הפירות נגד קנן הגוף, וא"כ א"ש בהך דהמוכר שדהו לפירות לקמן דמביא ואינו קורא כיון שהגוף של אחר, וכן בזמן שהיובל נוהג י"ל דקנן הגוף עיקר והקרקע למי שיש לו קנן הגוף ובטל קנן הפירות נגד קנן הגוף, וא"כ נדאי באחין שחלקו דליכא לשום א' קנן הגוף בבירור שהרי שניהם מחזירין ביובל, א"כ שפיר י"ל בהא קנן פירות פקננו הגוף דמי שהרי אין לאחר קנן הגוף יותר מאחיו, וא"כ י"ל בזה פקננו הגוף דמי, וא"כ אין מקום לדברי רב יוסף דבהא י"ל שפיר דבשני אחין שהרי עכ"פ יש לו קנן פירות, וגם השני אף שתחזור לו הקרקע ביובל מ"מ הרי אין גם לו קנן הגוף שהרי צריף להחזיר ג"כ ביובל, ושפיר יש לומר בכה"ג פקננו הגוף דמי, אלא דרב יוסף קשיא ליה את"ל שקנן אחין אינו קנן הגוף בבירור א"כ למה יחזיר פלל ביובל שהרי אין לשני ג"כ קנן הגוף, וע"כ ס"ל לר' יוחנן דקנן הגוף שאינו מבורר נמי נקרא קנן הגוף, דאל"כ למה יחזיר ביובל הרי אין לשני ג"כ קנן הגוף, וע"כ ר' יוחנן חשיב ליה קנן הגוף גם בכה"ג, לכן קאמר שפיר דלא מצא ידיו ורגליו שהרי ע"כ ס"ל דגם קנן הגוף כה"ג נחשב לקנן הגוף דאי לא נחשב לקנן הגוף למה יחזיר ביובל, והשתא נראה דלהך שינויא דמשני לעיל דאף אי הוה ס"ל לר' יוחנן פירושם דמו מ"מ י"ל פתחילה, א"כ כ"ש דיש לומר דלפי האמת לכה חוזר ביובל אף דלא אלים קנן הגוף מ"מ בעינן שיהיה פתחילה, וא"כ א"ש אע"ג דאין בריה מ"מ יש לומר שישכיל להביא ביפורים דלא אלים קנן הגוף של שום א', א"כ קנן פירות כזה שפיר הוי פקננו הגוף, אלא דרב יוסף לא ס"ל כשינויא דלעיל דמשני פתחילה לכן משמע ליה מדחוזר ביובל ע"כ דחשיב שפיר קנן הגוף, א"כ לא קשיא לסברת הש"ס דר' יהודה לית ליה בריה י"ל דתופס באמת הך שינויא דכתחילה, וא"כ י"ל באחין שחלקו לכ"ע פקננו הגוף דמי כיון דליכא לשום א' קנן הגוף גמור, וצדקו דברי הרמב"ם ג"כ דפסק אין בריה ומ"מ משפחת ביפורים, והא דחוזרין פאן ביובל היינו משום דסתמא דש"ס ס"ל דחוזרין ביובל משום דכתחילה, וגם קושניית התוס' לקמן ניחא וא"צ לדחוק פלל, והפל נכון וברור ומוכרח לדין דקיי"ל אין בריה וגם קיי"ל קנן פירות לאו פקננו הגוף דמי, וא"צ לדחוק פדברי התוס' פלל: ובהכי ניחא דקשה מאי משני לעיל א"נ פתחילה הא מ"מ מוכח דר' יוחנן ס"ל אין בריה מהא דס"ל פלקוחות דמו, וכן הקשה בפ"י, ולפ"ז ניחא דהוכרח הש"ס לסברא זו לדין דקיי"ל נמי אין בריה וקנן פירות לאו פקננו הגוף, וקשה איך מיייתי ביפורים וע"כ לומר קנן פירות דאחין הוי פקננו הגוף, וא"כ אמאי יחזיר ביובל הא אין להשני ג"כ קנן הגוף לכן מיייתי סברא דכתחילה, והפל נכון ודוק היטב, ועיין בסמוך:

בא"ד ולר' יוסי נמי קשיא כו' ובהחובל מספקא ליה כו' עכ"ל נראה ליישב בפשיטות די"ל דר' יוסי מספקא ליה נמי בברירה וא"כ תדא מגו תדא מספקא דשמא קנן פירות לאו קנן הגוף ע"כ יש ברירה, או קנן הגוף דמי וי"ל אין ברירה ולק"מ, וכבר כתבתי בסמוך שאינו מוכרח ולא תליא זה בזה רק צריך לסברא זו לרב יוסף דלא תיקשי ליה ר' יוסי, וכמ"ש לעיל ודו"ק: בא"ד ותירץ רבינו יצחק דמדין יום או יומים כו' דכתיבי קראי כפפו ותחתיו עכ"ל.

וקשה לפ"ז לריש לקיש כמאן ס"ל דהא י"ל פיון דר"מ ס"ל קנן פירות קנן הגוף דמי איך פליג עליה דהא שאר תנאי לא פליגי רק בהני דגזירת הפתוב הוא: בד"ה ולכי מניית כו' ומ"מ פדברי רש"י פן הוא כו' דהריני בועליה כו' עכ"ל.

לענ"ד נראה ליישב דבשלמא בקידושין דכסף יש בנתינה זו שני ענינים או שהוא לשם קידושין או למתנה ופקדון, א"כ פשהתנה ע"מ שתתן מאתים וזו וכדומה נגמר הענין או שתהיה הנתינה לשם קידושין או לפקדון בעלמא וכן בכל תנאים, אבל בביאה שהיא עצמה ענין האישות ואין חילוק בעצם הביאה בין שהיא ביאת זנות לביאת קידושין רק בכוננתו תליא מילתא וביאת זנות אינה אוסרתה לעלמא היינו שלא נעשית אשתו בביאה זו עד שיקדשנה בביאה זו נעשית מיוחדת ומקודשת לו לאסרה לעלמא, וא"כ כל פת הביאה שתתקדש בה היינו מהך גופא שבועלה ע"ד שתאסר לעלמא לזו נעשה תפיסת קידושין בביאה זו, והשתא בבעל על תנאי שפיר י"ל דתליא בברירה שעכשיו לא שייך עדיין תפיסת קידושין בביאה זו מאחר שאי אפשר לדון שביאה תופסת הקידושין לאוסרה לעלמא דאפתי אי אפשר לגזור עליה איסור מצד הביאה א"כ דמי לביאת זנות עכשיו ואתה רוצה ע"י ברירה שיבנרר אח"כ שיעשה מביאת זנות ביאת קידושין זה תליא שפיר בברירה: והשתא תו א"צ לדחוק כלל דנדמה תנאים לברירה רק הך דגט שכ"מ לר' יהודה דקאמר מעת שאני בעולם בהא שייך ברירה כמ"ש התוס', וניחא מה שהקשו לשמואל איך מועיל גט שכ"מ הא אין ברירה ונדחקו בחילוקים שונים, ולפ"ז לא קשיא כלל דדוקא לר' יהודה דס"ל דהיא פאשת איש לכל דבריה וע"כ מעת שאני בעולם קאמר שפיר מדייק דס"ל ברירה, דאי אין ברירה א"כ בנתינון לאחר הגט לא מיגרשה כלל דאין ברירה א"כ ע"כ הוי גט מייד, אבל לשמואל דס"ל אין ברירה והוא נתפנון לגרש ואי אפשר שיהיה הגט תלוי בברור הזמן דאין ברירה א"כ ממילא הוי גט מעכשיו אי מניית והוי כתנאי דעלמא ולא שייך ביה ברירה כלל, וזה נכון וברור וא"צ לדחוק כלל, ועיין בסמוך: בא"ד תימא דבפ' בפל מערבין אמר רב כו' ליתא לדאיו כו' עכ"ל לעד"נ ליישב דנראה לחלק דר' יהודה לא ס"ל ברירה היינו כי הא דהלוקח יין שהאיסור הוא טבל ובה לתמן האיסור ע"י ברירה, וכן בתחומין בא להתיר התחום ע"י ברירה, וכן הך דקינין שנתערב האיסור אין יכול להתירו ע"י ברירה, משא"כ בהך דמה היא באותן הימים אין התנאי על היתר האיסור, אף דאיפא איסור אשת איש מ"מ הרי מוסר לה הגט פטורין שמפקיע איסור אשת איש רק שאינו מבנרר זמן חלות הגט בהא שפיר ס"ל ברירה, אלא דסוגיין דהכא הוא למאי דמדמי לאיזו שארצה אגרש שהתנאי רק על אנפן פתיבת הגט ואפ' הכי ס"ל דתליא בברירה מוכח שפיר דר' יהודה ע"כ אית ליה ברירה, אבל אם נימא דר' יהודה דוקא על ברור איסור לא ס"ל ברירה וכן בתחומין שהרי נאסר חוץ לתחום ובה להתיר ע"י ברירה באיזו צד שיערב י"ל דלא ס"ל ברירה, וא"כ לא מוכח כלל הך ברירה לר"י בתנאי הפתיבה או בתנאי הגט, אלא למאי דמשמע ליה פאן דס"ל גם בתנאי פתיבה אין ברירה מפליג בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים, אבל רב שפיר מפליג לרבי יהודה דמצי סבר ברירה היכא דאינו צריך לברר היתר האיסור, פן נ"ל נדוק היטב.

וּבְאֵמַת יֵשׁ כַּמָּה סְבִירוֹת שׁוֹנוֹת בְּעֵינֵי בְרִיָּה עַד שֶׁקְשָׁה לְקַבֹּעַ בָּהּ מִסְמוֹרוֹת כִּי שְׁעָרֵי סְבִירוֹת לֹא
 נִנְעָלוּ לְמַשְׁכִּיל עַל דְּבַר וְגַם הַלּוֹם רְאִיתִי לְבֹאֵר דְּבָרֵי הַרְמֵב"ם בְּמָה שֶׁתִּמְהוּ עֲלָיו בְּמָה שֶׁפָּסַק
 בַּפ"ד מֵאִיסוּרֵי מִזְבַּח גָּבִי מְחִיר קֶלֶב בְּשָׁנֵי שְׁנֹתָפִין שֶׁחֲלָקוּ א' נָטַל עֲשָׂרָה וּא' נָטַל תְּשַׁעָּה וְכָלֵב
 שֶׁפָּנְגַד הַקֶּלֶב אֲסוּר וְשַׁעַם הַקֶּלֶב מִוֶּתֶר, וּבִגְמָרָא פְרִיָּה וְנִיפּוּק חֲדָא לַהֲדֵי כְּלָבָא וְאִידָּהּ נִשְׁתַּרְי
 וּמִשָּׁנֵי כַּגּוֹן דְּטָפֵי דְּמֵי קֶלֶב מְחַד מִינֵיהּ, וְכִתְבוּ הַתּוֹס' דְּלִמ"ד יֵשׁ בְּרִיָּה פְרִיָּה, וְהַרְמֵב"ם הִעֲתִיק
 ג"כ הֵךְ אוֹקִימַתָּא, וְתִמְהוּ עֲלָיו מְהַרְש"ל דְּהָא לְדִידֵיהּ דָּאִין בְּרִיָּה בְּלֹא"ה כְּלוּן אֲסוּרִין, לְכֹן דְּחָה
 דְּבָרֵיו: וּבְאֵמַת נִרְאָה בְּרוּר לִינִישׁב דְּבָרֵי הַרְמֵב"ם עַל מְכוּנָם מְלַבֵּד מָה שֶׁפִּתְבַּתִּי בְּסִפְרֵי מִגֵּן אֶלְף
 ס' תַּמ"ח, אֶלָּא דִּי"ל בְּסִבְרָא אַחֲרַת דְּבִלֹא"ה תִּמְהוּ הַר"ן בְּגִדְרֵים דְּבַהֲדָּהּ דְּהַשְׁתַּתְּפִין קִי"ל כַּר"א
 בְּן יַעֲקֹב דְּכָל אֶחָד יָכוֹל לוֹמַר לְתוֹף שְׁלֵי אָנִי נִכְנָס וּפְלִיגִי ג"כ בִּישׁ בְּרִיָּה וְרַאב"י ס"ל יֵשׁ בְּרִיָּה
 וְיָכוֹל לוֹמַר לְתוֹף שְׁלֵי אָנִי נִכְנָס, וְעֵינֵי בְּר"ן שְׁם שֶׁהָאֲרִיכוּ הָרֵאשׁוֹנִים לִינִישׁב וְכּוֹלְמֵ דְּחֻוּקִים, וְגַם
 דְּבָרֵי הַר"ן דְּחֻוּקִים בְּחִילוּק שֶׁחִילַק בֵּין הֵךְ בְּרִיָּה לְבְרִיָּה דְּעֵלְמָא, לְזֶה אוֹמַר הַגְּלַעַנ"ד אוֹלֵי
 מְקוּם הַנִּיחֻוּ לִי רְבוּתֵינוּ הַקְּדַמוֹנִים לְהַתְגַּדַּר בּוֹ, וְהוּא דְּוֹדָאֵי הָא דְּקִי"ל אִין בְּרִיָּה הֵינְנוּ בְּדְבַר
 מְבוֹרָךְ כַּגּוֹן בְּלוֹקֶח זֵין מִן הַכּוֹתִים שְׁאִיסוּר טָבָל הוּא מְבוֹרָךְ וְהוּא כָּא לְתַמְנֵן הָאִיסוּר לִיתָן תְּרוּמוֹת
 וּמַעֲשָׂרוֹת שְׁאִין מְבוֹרָרִין כְּמוֹ הֵךְ שְׁאוּמֵר ב' לְוָגִין שְׁאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ אֶמְרִינֵן מְאָחַר שֶׁהָאִיסוּר
 וְהַתְרוּמָה אֵינָה מְבוֹרָרֵת אִין יָכוֹל לְתַמְנֵן אִיסוּר מְבוֹרָר בְּתִיקוֹן שְׁאֵינֵנוּ מְבוֹרָר, אֲבָל בְּשׁוֹתְפִין שְׁנִדְרוּ
 הַנְּאָה זֶה מִזֶּה פִּינּוֹן דְּזֶה יֵשׁ לוֹ ג"כ חֶלֶק בְּכָל הַחֲצָר כְּמוֹ זֶה א"כ מָה שְׁאוּסֵר חֲלָקוּ ג"כ אֵינֵנוּ מְבוֹרָר
 שֶׁהֲרִי אִין חֲלָקוּ מְבוֹרָר מְהַשְׁאֵסֵר עֲלָיו, וְכֵינּוֹן שֶׁהָאִיסוּר ג"כ אֵינֵנוּ מְבוֹרָר ס"ל לַר"א בְּן יַעֲקֹב
 בְּכַה"ג אֶמְרִינֵן בְּרִיָּה שֶׁהֲרִי גַם חֶלֶק חֲבִירוֹ שְׁאוּסֵר עֲלָיו אֵינֵנוּ מְבוֹרָר שְׁפִיר יָכוֹל לְבָרוּר חֲלָקוּ
 וְלוֹמַר לְתוֹף שְׁלֵי אָנִי נִכְנָס שֶׁהֲרִי חֶלֶק חֲבִירוֹ בְּלַתִּי מְבוֹרָר מָה שְׁאוּסֵר עֲלָיו, וְכֵינּוֹן שְׁאִין גַּם
 לְחֲבִירוֹ חֶלֶק מְבוֹרָר שְׁפִיר יָכוֹל לְבָרוּר חֲלָקוּ מְאָחַר שְׁגַם הַנְּאָסֵר אֵינֵנוּ מְבוֹרָר, לְכֹן פְּסָקִינֵן בְּהָא
 כַּר"א בְּן יַעֲקֹב: וּבַהֲכִי נִיחָא מָה שֶׁפָּסַק הַרְמֵב"ם שְׁם בִּישׁ בָּהּ דִּין חֲלוּקָה וְחֲלָקוּ אִין נֶאֱסָרִין, וְהַר"ן
 בְּגִדְרֵים דִּף מ"ו ע"ב הֵבִיא דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א שֶׁחֲלָק עֲלָיו דְּהָא קִי"ל בְּדָאוּרֵייתָא אִין בְּרִיָּה וְאִידָּהּ
 יְהִיָּה מִוֶּתֶר לְאַחַר חֲלוּקָה וְהַר"ן נְדַחֵק, וּלְפַמ"ש נִרְאָה דְּגַם בִּישׁ בָּהּ דִּין חֲלוּקָה מ"מ כְּשֶׁתֵּאֲמַר אִין
 בְּרִיָּה הֲרִי אֵינֵנוּ מְבוֹרָר מָה שְׁאֵסֵר עֲלָיו שְׁפִיר יָכוֹל לְבָרוּר חֲלָקוּ, מִיְהוּ קוֹדֵם חֲלוּקָה אֲסוּר שֶׁהֲרִי
 אִין יָכוֹל לְבָרוּר חֲלָקוּ שְׁמָא יִתְרַצֶּה חֲבִירוֹ בְּחֶלֶק שְׁבוֹרֵר א"כ אֵינֵנוּ יָכוֹל לְבָרוּר שְׁלֹא מְדַעַת חֲבִירוֹ
 וְלִהְיוֹת מְשַׁל חֲבִירוֹ פִּינּוֹן שְׁאֵסֵר בְּהַנְּאָתוֹ, אֲבָל בְּחֲלָקוּ שְׁפִיר אֶמְרִינֵן דְּמְבָרֵר חֲלָקוּ וּמְסַלַּק אֶת
 חֲבִירוֹ וְלֹא שְׁנִיָּהּ לֹמַר שְׁמָא הֵיָּה זֶה שְׁנִיָּהּ לְחֲבִירוֹ פִּינּוֹן דְּהָאִיסוּר ג"כ אֵינֵנוּ מְבוֹרָר אֶמְרִינֵן מִנ"ל
 שְׁאוּסֵר חֲלָק זֶה שְׁנוּטֵל אַחַר הַחֲלוּקָה שֶׁהֲרִי לֹא הֵיָּה מְבוֹרָר שֶׁהֵיָּה שְׁלוֹ כְּדִי שְׁיוּכַל לְאֹסְרוֹ עֲלָיו
 רַק מְפִנֵי הַחֲלָק שַׁע"כ"פ יֵשׁ לוֹ אַע"פ שְׁאֵינֵנוּ מְבוֹרָר בְּהָא אֶמְרִינֵן שְׁפִיר בְּרִיָּה וּלְק"מ: וְהַשְׁתָּא
 א"ש טוֹבָא דְּבַתְמוּרָה פְרִיָּה וְנִיפּוּק חֲדָא לַהֲדֵי כְּלָבָא וְאִידָּהּ נִשְׁתַּרְי דְּאַף דְּקִי"ל אִין בְּרִיָּה מ"מ
 גַּם הָאִיסוּר דְּמְחִיר קֶלֶב אֵינֵנוּ מְבוֹרָר שֶׁהֲרִי אִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר עַל שׁוּם טָלָה שֶׁהוּא מְחִיר קֶלֶב
 פִּינּוֹן דָּאִין בְּרִיָּה אִין אִיסוּר מְבוֹרָר רַק בְּכָלֵלוֹת שַׁע"כ"פ יֵשׁ בִּינֵיהֶם מְחִיר קֶלֶב שְׁאֵינֵנוּ מְבוֹרָר
 וּבְהָא שְׁפִיר אֶמְרִינֵן בְּרִיָּה, וְדְבָרֵי הַרְמֵב"ם מְבוֹרָרִין, וּפְשָׁטָא דְּש"ס מְסִיעֵע לִיהּ דְּפְרִיָּה מְבָרִיָּה,
 וּמִכָּפֹאן רְאִיתָ הַר"י דְּקִי"ל יֵשׁ בְּרִיָּה וְהוּא דְּחֻוּק, וְלִמ"ש א"ש טוֹבָא וְדְבָרִים בְּרוּרִים הֵם, וּבְחֻנָּם
 כְּתַב רִש"ל עַל הַרְמֵב"ם שֶׁהוּא כְּשֶׁנִּגְגָה לְפָנֵי הַשְּׁלִיט כִּי בְּאֵמַת הוּא הַשְּׁלִיט בְּכָל חֲכָמָה וּמְדַע כְּכֹלֵפֶל
 וְדַרְדַּע: וְא"ת לַפ"ז אִידָּהּ פְּסָקִינֵן דְּאַחִין שֶׁחֲלָקוּ לְקוֹחוֹת הֵן מְשׁוּם דָּאִין בְּרִיָּה הָא גַּם בְּאַחִין לֹא
 הֵיָּה חֲלָקוּ מְבוֹרָר וְא"כ נִימָא שְׁיִכּוֹלִין לְבָרוּר כ"א חֲלָקוּ, וּבְאֵמַת י"ל דְּאַחִין שֶׁחֲלָקוּ אִפִּי אִי יֵשׁ
 בְּרִיָּה יֵשׁ לָהֶם דִּין לְקוֹחוֹת שֶׁהֲרִי עַכ"פ הוּא מְרַצוֹן שְׁנִיָּהֶם לְהַקְנוֹת זֶה לְזֶה א"כ הוּי מ"מ כְּחֲלִיפִין

שְׁהָרִי כ"א מִסָּפִים שִׁיקַח חֲבִירוֹ חֵלֶק זֶה וְהוּא חֵלֶק זֶה לְכֹן דְּמִי לְמַכִּירָה וְלֹא דְמִי לְבִרְיָה דְעֵלְמָא שְׂבִידוֹ לְבָרוּר וְלִהְפָּרִישׁ זֶה מְזַה פְּגוּן בְּלוּקָם יַיִן הָרִי הִתְרוּמָה בְּיָדוֹ, אֲבָל פְּאֵן אַם אִין בְּרִיָּה אִין בְּיָדוֹ לְבָרוּר בַּק ע"פ חֶפְצוֹ וְרְצוֹנוֹ לְכֹן הָוִי מְכִירָה שְׁהָרִי אִין בְּיָדוֹ לְהַחְלִיט הַחֵלֶק בְּתוֹרַת יְרֻנְשָׁה בַּק ע"פ רְצוֹן וְהֵינְנוּ מְכִירָה וְאִין בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹתוֹ יְרֻנְשָׁה לְכֹן לְעֲנֵנוּ זֶה אִין בְּרִיָּה שִׁיְהִיָּה בְּתוֹרַת יְרֻנְשָׁה, וְנִרְאָה שְׂזָה עֲצָמוֹ סְבָרַת הַש"ס לְעֵיל א"נ פִּתְחִילָה שְׂאִינוּ מוּבָן, אֲלֵא נִרְאָה דַּה"ק דְאַפְּלִי אַם נִימָא בְּרִיָּה מ"מ זֶה שְׂזוּכָה בְּחֵלֶק א' לְגַמְרִי הוּא ע"פ הַסְּפָמַת חֲבִירוֹ וְאוֹתָהּ הַסְּפָמָה נִידוּנִית כְּמַכִּירָה שֶׁהוּא מְרָצוֹן הַמוּכָר לְכֹן חוֹנְרַת בִּיּוּבָל דְלַעֲנָנוּ זֶה כְּמַכִּירָה הוּא שְׁהָרִי בְּפִתְחִילָה יַד שְׂנִיָּהֶם שְׂוִין בְּחֵלֶק וְעֲשִׂיוֹ שֶׁהַסָּפִים שִׁיְהִיָּה לְזָה לְבָדוֹ זֶה עֲנָנוּ מְכִירָה מֵאַחַר דְּבַעֲיָנוּ שִׁיְהִיָּה יַד שְׂנִיָּהֶם שְׂוִין נִמְצָא שְׂזָכָה לְבָדוֹ בְּמָה שְׁהִיָּה יַד שְׂנִיָּהֶם שְׂוִין וְזֶה עֲצָמוֹ מְכִירָה שֶׁהַסָּפִים שְׂלַחֲבִירוֹ לְבָדוֹ יְהִיָּה אוֹתָהּ הַסְּפָמָה הִיא עֲצָמָה מְכִירָה הִיא וַא"ש הַפֶּל: וְאַרְנוּחַ לָן בְּזָה עוֹד מָה שְׂתַּמָּה מְהַרְש"ל עוֹד עַל מ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ח מְפָסוּלִי הַמְּוֹקְדָשִׁין דִּין ח' בְּשִׁתֵּי נָשִׁים שְׂלַקְחוּ קִינִיָּהֶן בְּעִירוֹב אוֹ שְׂנִתְנוּ דְמִי קִינִיָּהֶן לְפָהֶן לְאִיזוֹ שְׂיִרְצָה יִקְרִיב חֲטָאֵת וְלְאִיזוֹ שְׂיִרְצָה יִקְרִיב עוֹלָה, וּבְגַמְרָא דְיִיק מְפָאֵן דַּר' יוֹסִי ס"ל יֵשׁ בְּרִיָּה, וּלְפַמ"ש לַק"מ דְּהַרְמַב"ם לְשִׁיטְתִּיָּה דְפָסַק כְּרַאב"י וְלַרַאב"י הִיכָא דְאִין שׁוּם חֵלֶק מְבֻנָר אֲמַרִּינוּ יֵשׁ בְּרִיָּה, וַא"כ הָתָם נָמִי אִין מְבֻנָר שׁוּם חֵלֶק, וְאִי קִשְׂיָא אַמְאִי לֹא מְשַׁנֵּי בְּגַמְרָא דַּר' יוֹסִי ס"ל סְבָרָא זֹו דְּבַאִינוּ מְבֻנָר ס"ל בְּרִיָּה, דְּלֵאוּ קוֹשְׂיָא הוּא דְבִלֵּא"ה כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּמַצִּי לְחֵלֶק בֵּין תּוֹלָה בְּדַעַת עֲצָמוֹ לְתוֹלָה בְּדַעַת אַחֲרִים וְכ"ש לְמ"ש דְּלֵא קִשְׂיָא כְּלָל דְּלֵא שְׂמַעֲיָנוּ סְבָרָא זֹו בַּק לְרַאב"י אֲבָל כּוֹלְהוּ תַנְאִי לֹא מְפָלְגִי בְּהָא, אֲלֵא אִי יֵשׁ בְּרִיָּה לְגַמְרִי יֵשׁ בְּרִיָּה וְאִי אִין בְּרִיָּה לְגַמְרִי אִין בְּרִיָּה, וּלְק"מ עַל הַרְמַב"ם: וְלֹא נִשְׂאָר לְבָאָר בַּק מ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ז מְנַדְרִים שְׂאֲסוּרִים בְּדְבָרִים שֶׁהֵם שְׂל אֲנָשֵׁי הָעִיר, וְתַמָּה עֲלֵיו הַרְמַב"ן וְהַר"ן פִּינוּ דְפָסַק כְּרַאב"י א"כ יְכוּל לֹאמַר לְתוֹף שְׂלִי אֲנִי נְכַנְס, לְכֹן דְּחוּ דְבָרֵי הַרְמַב"ם וּמְהַרְש"ל נִמְשַׁף אַחֲרֵיהֶם, וְאֲנִי אוֹמַר אִף בְּזָה דְבָרֵי הַרְמַב"ם בְּרוּרִים מְשָׁה אַמְתַּ וְתוֹרְתוֹ אַמְתַּ, וְתַחֲזִילָה נְבִיא רְאִיָּה לְדְבָרֵי דְהָא לְפּוּם מְאִי דְדַחֲי רְבָא בְּסוּגִיָּן גַּם ר"י אִית לִיה בְּרִיָּה, וְהַשְׂתָּא תִיקְשִׁי אִיָּה אֲמַר ר' יְהוּדָה הָתָם אֲחַד כּוֹתֵב לְנִשְׂיָא אֲחַד כּוֹתֵב לְהַדְיוּט, וְהַשְׂתָּא תַמָּה עַל עֲצָמָה אִי ס"ל לַר' יְהוּדָה בְּרִיָּה כְּתִיבָה ל"ל הָא אִפִּי בְּהָךְ בְּרִיָּה דְלוּקָם יַיִן דְּלֵא קִי"ל הָכִי ס"ל לַר"י בְּרִיָּה כ"ש בְּהָךְ דְרַאב"י דְלְכָל הַפִּירוּשִׁים צָרִיף לְחֵלֶק בֵּינֵיהֶם, וְגַם הַמְשָׁנָה מְעִידָה עַל עֲצָמָה שְׂרַחוּק מְאֹד שִׁיְהִיו כָּל הַסְּתַמִּיּוֹת דְּלֵא כְרַאב"י מְבַלִּי זְכָרוֹ קְדַמוּנִים שֶׁהִנְהִיגוּ לְכַתּוּב לְנִשְׂיָא נִימָא כְּלָלֵהוּ דְלֵא כְרַאב"י, אֲלֵא בְּרוּר דְאַפְּלִי רַאב"י מוֹדָה בְּהָא דְנִהִי דַס"ל בְּחֲצָר שְׂאִין בּוֹ דִין חֵלְקָה שְׂאִין חֲבִירוֹ יוּכַל לְאַסוֹר עֲלָיו וְיְכוּל לֹאמַר לְתוֹף שְׂלִי אֲנִי נְכַנְס י"ל דְּהֵינְנוּ מְפָנִי שַׁעַכ"פ יֵשׁ לוֹ קִנְיָן הַגּוּף בְּחֲצָר אִף שְׂאִין בּוֹ דִין חֵלְקָה מ"מ הַחֲצָר שְׂלוֹ וְאִילוּ הוֹסִיפוּ לְקַנּוּת עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ כְּשִׁיעוֹר הָרִי עַכ"פ גּוּף הַחֲצָר שְׂלוֹ לְכֹן אִין יְכוּל לְהַפְקִיעַ חֵלְקוֹ אִף דְקוֹנָם מְפָקִיעַ מִיַּדִּי שִׁיעֵבּוּד מ"מ חֵלֶק שִׁישׁ לְחֲבִירוֹ בְּגוּפוֹ אִינוּ יְכוּל לְהַפְקִיעַ, אֲבָל דְבָרִים שְׂל אֲנָשֵׁי הָעִיר שְׂלֵא נִתְּנוּ לְחֵלֶק כְּלָל לֹא שִׁיְיָ בֵּיה קִנְיָן הַגּוּף בַּק שִׁיעֵבּוּד בְּעֵלְמָא וְקוֹנָם מְפָקִיעַ מִיַּדִּי שִׁיעֵבּוּד לְכֹן יְכוּל לְאַסוֹרוֹ עַל חֲבִירוֹ אִף שְׂגַם הוּא אִין לוֹ אֲלֵא קִנְיָן שִׁיעֵבּוּד בְּעֵלְמָא לְהַשְׂתַּמְשׁוֹת מ"מ פִּינוּ שֶׁהַשְׂעֵבּוּדִים מְעוֹרְבִים קוֹנָם מְפָקִיעַ הַשְׂעֵבּוּד וְיְכוּל לְאַסוֹר עֲלָיו, וְהַשְׂתָּא א"צ לְדַחֲוֹק כְּלָל דְאַתִּיָּא כְּרַבָּנוּ דּוּקָא, אֲלֵא הַנְּכֹון וְהַבְּרוּר כְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם דְּלֵא אֲמַרִּינוּ שִׁיְכוּל לְבָרַר חֵלְקוֹ בַּק הִיכָא שְׂהַגּוּף שְׂלוֹ יְכוּל לְבָרַר חֵלְקוֹ, אֲבָל כְּאֵן שְׂאִין לוֹ בְּגוּף כְּלוּם לֹא שִׁיְיָ שִׁיְיָ שִׁיְיָ לְבָרַר חֵלְקוֹ, וְלְכֹן סְתַמָּא דְמַתְנִי' שְׂאֲסוֹר בְּדְבָרִים אֵלוּ שְׂאִין לוֹ בְּהֵם שׁוּם כֹּחַ לֹא לְמוֹכְרוֹ וְלֹא לְחֵלְקוֹ, וּפְסָקֵי הַרְמַב"ם בְּרוּרִים וְצָדִיק הוּא בְּכָל דְרָכָיו דְרָכֵי נְוָעִם וְדְבָרִים שְׂל טַעֲמ: (דָּף כ"ו ע"א) בְּמַשְׁנֵה הַפּוֹתֵב טּוֹפְסֵי גִיטִין צָרִיף שִׁינִיָּת מְקוּם הָאִישׁ וְכו'.

לכאורה קשה לדברי רבינו יואל שהביא במדרכי ובהג"א דאפי' לא כתב שם האישה והאשה כלה פשר, וא"כ למאי דמוקי בגמרא כר"א דאמר עדי מסירה פרתיה למה יצטרף להניח שם האישה והאשה אפי' לא כתבן לשמן נמי יהיה גט דע"י עדי מסירה הוי גט אפי' אין פתובין השמות כלה, וצ"ל דאף דבלא פתב השמות כלה פשר מ"מ בכתב השמות שלא לשמן ודאי פסול גם לשיטתו, ואיפשר דבטל נמי הוי וכמ"ש בספרי גט מקושר דף נ"ו ע"ד בישוב דברי רבינו יואל מהו דלעיל דף כ' בס"ת וע"ש: שם שטרי מלנה צריף שניניח כו'.

פירש"י גזירה אטו גיטין, ולכאורה י"ל דלא ניחא ליה ללנה לכתוב עליו שהוא חייב וגם המלנה איפשר לא ניחא ליה שלא להשביע עצמו, ואיפשר דקשיא למה צריף מקום המעות, אלא ודאי כל שהוא עיקרו של שטר נקרא תנרף ושייף למיגזר ביה אטו גיטין, ובאמת קשה למה יצטרף להניח מקום המעות, ואיפשר לומר דבסתמא נותן לו מטבע של מקום שנקתב השטר ושמה ילנה לו מטבע אחרת ויצטרף לפרש המטבע לכן צריף להניח מקום המעות וגם על מקום השדה קשה ג"כ, ולמאי דפרישית ניחא דלא ניחא ליה לכתוב שטר שמוכר שדותיו, אכל מפירש"י משמע משום גזירה דכל שהוא תנרפו של שטר גזר אטו גיטין, ועמ"ש ע"ב בגמרא ודו"ק: בתוס' ד"ה ר' אלעזר כו' פי' בקונטרס ובלבד שניניח כו' וקשה לר"י כו' ועוד כו' עכ"ל.

ליישוב פירש"י אמרתי בהשקפה ראשונה דמודה רש"י דבטופס לא שייף מיחזי כשיקרא, ומ"מ פריף שפיר אר"פ דהא ר"א ס"ל בגיטי נשים אפי' טופס פסול דגזרינן טופס אטו תנרף וא"כ פינו דר"פ ס"ל דבאשרתא פסול א"כ אם איתא דבשטרות מיחזי כשיקרא פסול פי היכי דגזר בגיטין טופס אטו תנרף יש לגזור גם בשטרות ולא הנה לו להתיר אפי' טופס בשטרות פינו דתנרף פסול אפי' בדיעבד, אלא ודאי ליתא לדר"פ ובתנרף נמי לא מיפסל משום מיחזי כשיקרא, והשתא תו לא קשיא מרבנן לר"פ די"ל ודאי בטופס שהתירו לא שייף מיחזי כשיקרא, ואין לומר נגזור תופס אטו תנרף דהא רבנן אפי' בגיטין דהתנרף מן התורה לא גזרו טופס אטו תנרף כ"ש בשטרות ובטופס לא שייף מיחזי כשיקרא, וקרוב לזה מצאתי בתנאים ר"ס מ"ח: עוד נ"ל דודאי בטופס נמי שייף מיחזי כשיקרא דהא כתב לנה ועדיין לא הנה ההלואה בעולם, אלא דמ"מ לא תיקשי מת"ק דת"ק פינו דמכשיר בטופסי גיטין משום תקנת סופר אם פן לא שייף להחמיר בשטרות טפי מגיטין דבעינו לשמה לכן הכשירו בכולן ולא מקשה רק מר"א דס"ל דבגיטין אין לכתוב ולא ס"ל התקנה א"כ קשיא למה נקיל בשטרות פינו דהוא מיחזי כשיקרא, אלא ודאי לא חיישינן למיחזי כשיקרא, והא דאין כותבין תנרף בשטרות היינו גזירה אטו גיטין, ולק"מ על פירשי: אלא דקשה פינו דבגמרא מסיק וליתא לדר"פ מדאמר רב נחמן לר"מ אפי' מצאו באשפה פשר ואפי' רבנן לא פליגי רק בגיטין א"כ משמע דבשטרות פשר מצאו באשפה והא ס"ל לרש"י דגזרינן תנרף דשטרות אטו גיטין, וכן בהא דדייקינן בלנה בו ופרעו טעמא דנמחל שיעבודו אכל למיחזי כשיקרא לא חיישינן משמע דכל השטר פשר, ונראה דס"ל לרש"י דלא גזרינן שטרות אטו גיטין רק לכתחילה אכל בדיעבד פשר לכ"ע אפי' בתנרף רק לכתחילה צריף שניניח, לכן במצאו באשפה פשר לר"מ דלדידה לא שייף למיגזר שטרות אטו גיטין, אכל לרבנן לא גזרינן רק לכתחילה ובדיעבד פשר, ואיפשר אם כבר כתבו הסופר לא פסלינן ליה רק לכתחילה אין לכתוב, מיהו לשון ר"י פוסל משמע אפי' בדיעבד פסול משום דגזרינן שטרות אטו גיטין ודו"ק וצ"ע, ועיין ברא"ש דמשמע גם לר"י פוסל היינו לכתחילה, וקשה הא ר"י ס"ל לעיל כ"א ע"ב גפי מקובר דר"י פוסל עד שיהיה פתיבתו וחתמתו בתלוש, ולמאן דמוקי בשייר מקום התנרף א"כ משמע

דר"י פוסל במקנהר אפי' בטופס משום דגזרינן טופס אטו תנרף א"כ כ"ש בטופסי גיטין דאיכא למיגזר טופס אטו תנרף וצ"ע: בד"ה חוץ כו' אין לומר בשיקרורי עבדים כו' עכ"ל.

וקרשפ"א פתב דהיינו הך פינו דכאן פסול משום דגזרינן טופס אטו תנרף ה"ה נמי בשיקרוור, ותימא על התוס' דלעיל דף ט' ע"ב פתבו התוס' גופייהו פן לענין מקנהר דמקנהר דטופס אע"ג דהוא דרבנן מ"מ עיקר מקנהר דאורייתא, ואיפשר דאין פוננת התוס' לעשות קושיא מזה דפשיטא דיש לדחות, אלא שנקשר לדבריהם דבסמוך דקשיא להו לפי פירושם דר"א מכשיר בשטרות אפי' בתנרף א"כ קשה מאי פריה בגמרא והא פי פתיב לה לשמה אתנרף דילמא באמת קאי אתנרף, וע"ז פתבו דאין לומר דגם בשיקרורי עבדים פסול דא"כ ה"ל למימר כדברי ר"א בארבע, והשתא ס"ל להש"ס דבכה"ג ה"ל למיתני' ולא דמי למקנהר, דאף בטופס דרבנן לא שיקר למיתנייה דהא ודאי הא פשיטא דאין כותבין במקנהר לכתחילה דמהיכא תיתי לכתוב במקנהר דאפי' לר"מ דס"ל דמצאו באשפה פשר משמע לעיל דס"ל דאין כותבין במקנהר וליכא שום רבותא לר"א דס"ל ע"מ פרת' דאפי' לר"מ גזרינן אטו חתימה דל"ל לכתוב במקנהר ואין פאן רבותא פלל, אבל בהך דטופסי גיטין דת"ק מתיר מפני תקנת הסופר א"כ איכא רבותא לר"א דלא ס"ל התקנה ואוסר לכתוב טופסין ואינו מוכרח שייגזר הו בגיטין הו בשיקרוור, דאיפשר דאין כותבין טופס היינו בגיטי נשים דשכיחי טובא גזרו אבל שיקרוור דלא שכיח כ"כ דהמשחרר עבדו עובר בעשה איפשר דלא גזרו, וכיון דאינם שוין לגמרי שפיר ה"ל למיתנייהו, אלא ודאי באמת לא גזר ר"א בשיקרוור וא"כ פריה שפיר לקמן דס"ל דר"א איירי בתנרף שפיר ה"ל למיתני דשוין עם שיקרורי עבדים והא דאין לכתוב תנרף בשניהם נמי הוי רבותא דמהא פשטינן בזבחים דסתמא פסול, אלא ודאי פינו דלא שוין לענין טופס לא שיקר לומר דשוין ודו"ק, מיהו למסקנא דלעיל דמסיק דמידי דאיתיה בקידושין לא קתני א"כ אין הוכחה משם מדלא נקט תנרף דתנרף איתא נמי בקידושין, לכן צ"ל בפשוט דבין בגיטי נשים בין בשיקרורי עבדים איכא רבותא דטופס פסול עכ"פ, משא"כ במקנהר למה יכתוב על מקנהר ומילתא דפשיטא היא אם אין כותב התנרף למה יכתוב הטופס על מקנהר דאפי' לר"מ אינו כותב על המקנהר פינו דצריה לחתום בתלוש, וכן משמע בגמרא דאמר בדין הוא אפילו טופס לא לכתוב משמע דפשוט שאין לכתוב טופס רק מפני תקנת הסופר א"כ במקנהר פשיטא שאין לכתוב ודו"ק: בגמרא אבל סיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו אימא ר"מ היא.

אע"ג דבפ"ג דעדות איתא נמי להאי לישנא ושם לא נזכרה הרישא דהכל כותבין אפי' חרש שוטה וקטן מ"מ י"ל הך דנישנית במקומה קאי ארישא נמי וכן נראה מפירש"י, אף מה שדחק רש"י לר"א משום דרוב עדי מסירה הם חתומים בו פבר פתבתי לעיל דף כ"ג דיש לפרש בפשיטות שאין קיום הגט אלא בחותמיו דהיא כותבת הגט ולא תוכל לומר מגורשת אני ע"פ הגט שאין קיום הגט אלא בחותמיו ובלא חתימות אינה נאמנת שניתן לה בעדי מסירה, ולהכי בפ"ג דעדות דהיב הך טעמא נמי אשובר: בתוס' ד"ה אבל כו' תימא דבספ"ב כו' עכ"ל.

לענ"ד לא קשה מידי דקשיא לן אלישנא דאמר פאן הודיעה שאין פח לשמה משמע פוננתו דהודיעה בסתם משנה שאין פח לשמה ומשמע דלהורות בא דס"ל לרבי שסתם המשניות כר"מ, ואם איתא דמשנה דאין כותבין כר"א מאי הודיעה דקאמר מאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא, אלא ודאי ס"ל לר' יוחנן כולהו סתמיות הם לר"מ שאין פח לשמה לכן פריה שפיר, ומשמע דלהך מ"ד גם מתני' דהקא כר"מ ויחידאה פליג עליה ר"א וא"כ פריה שפיר, אבל לשמואל מציינ

למימר שפיר דאף דסתמא קמא כר"א מ"מ הך סתמא כר"מ ולק"מ, פן נ"ל לולא דברי התוס':
בד"ה מפני התקנה כו' מקום הזמן דתנא ברישא כו' עכ"ל.

לענ"ד ודאי עיקר הקפידא שלא יצטרף לכתוב הזמן בארוסה, וכמ"ש בספרי גט מקנשר דף נ"ו
ע"ד ע"ש, וא"כ למאן דמוקי לקמן כר' מאיר ומשום קטטה א"כ ודאי בדיעבד פשר הגט דהא
אפ"י מצאו באשפה פשר, ועיקר הקושא אי מוקמינן כר"א דלעיקובא צריף להניח י"ל דמשמע
ליה גם בארוסה פו, אם פן ע"כ צריף לפרש מעיקרא טעמא דמפני התקנה אי שיף לאקשוני הך
קפסיק ותני ודו"ק: (ע"ב) בגמרא ר' שבתי אמר חזקה משום קטטה ור"מ היא וקשה א"כ
בשטרות למה צריף להניח ולא שיף למיגור אטו גיטין דבגיטין גופא משמע דבדיעבד פשר דהא
אפ"י מצאו באשפה פשר וחששא דקטטה רחוקה היא ולא שיף לפסול טפי ממצאו באשפה,
ואיפשר לומר פיון דהאשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת, פדאיתא באה"ע סימן י"ז ובמקום
קטטה אינה נאמנת א"כ יש לחוש שע"י זה יסובב קטטה ביניהם כי תעלה חמתה באפה ותאמר
גרשתי והקטטה לא תהיה נודעת ותפקיע עצמה מבעלה ע"י זה לכן פסול אפ"י דיעבד וגרינן
שטרות אטו גיטין וצ"ע, ויותר נראה דס"ל בשטרות הטעם משום מיחזי פשיקרא שפתוב בשטר
פלוגי לנה ועדיין לא לנה פלום, אבל בגט לא שיף מיחזי פשיקרא שאינו מעיד על המעשה רק
על נוסח הגט וספר פרייתות ואינה מגורשת עד שיבא לידה לא שיף ביה מיחזי פשיקרא כ"כ,
מיהו לקמן משמע דגם בגט שיף מיחזי פשיקרא דהא דייק ממצאו באשפה דלא חיישינן למיחזי
פשיקרא וצ"ע: שם וזריק ליה ניהלה ומעגן.

עיין ברשב"א שיהיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה, וכן עלה בדעתיה בהשקפה ראשונה, וי"ל עוד
מחמת שאינה מרנצה בגט כשהוא פתאום דרפה לכפור בגט א"כ שויתיה אנפשה חתיכה דאיסורא
והוי פאומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתני וכאן דאיכא עדים שנתן לה גט רק היא שויתיה
חתיכה דאיסורא לא תרצה ליתן גט שנית ותוכל לבא לידי עיגון: בפירש"י ד"ה לא שפא מן
האירוסין כו' צריף לכתוב זמן פשר ולא מוקדם עכ"ל.

לכאורה קשה דה"ל לרש"י לפרושי בפשיטות לא יכתוב זמן פלל בארוסה ולא יצטרף לשייר
מקום הזמן ונראה דמשמע ליה לרש"י דאם לא יכתוב זמן פלל א"כ יש לחוש שפא אחר שתינשא
לאחר פשתצטרף להביא גיטה מאחר שהיתה בחזקת אשת איש אם לא יהיה פתוב בו זמן פלל
יהיה לעז שנתגרשה בגט פסול דשפא ישפח הדבר שנתגרשה באירוסין, אבל אם פתוב בו זמן
אם ישפח שהיתה ארוסה גם הקדימה תשפח וליכא למיחש למידי, והא דלא אמרינן דתיקנו
זמן פן תינשא לאחר ויאמר שנשאת באיסור שעכשיו גירשה אחר נשואין י"ל להא לא חיישינן
פיון שאין זמן בגט פלל, אבל פיון שתיקנו זמן בנשואה א"כ פשישפח שנתגרשה מאירוסין
יאמרו שנתגרשה בגט פלל זמן פן נ"ל בפירש"י, ובעיקר הסוגיא ותוס' תמצא מפנרש בספרי גט
מקנשר דף נ"ו בארובה, ומ"מ אין זה מוכרח דאדרבה פשיראו שאין זמן בגט יש לתלות טפי
שחתמו עדים על גט ארוסה משנאמר שחתמו על גט פסול, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה קפסיק כו'
הא דלא דייק לעיל כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים, ולענ"ד נראה דבלא"ה צריף להבין מאי קדייק על שצריף להניח מקום
הזמן אפ"י בארוסה, וקשה הא ממילא צריף להניח שפא לא יזדמן לו גט ארוסה, וצ"ל דמתני'
קאי אהנהגת הסופר להכין לו טופסין לעת שיצטרף ואצל סופר שכחי גיטין טובי הן ארוסות הן
נשואות, נמצא לפ"ז אם בארוסה א"צ זמן איף פסיק ותני להניח מקום הזמן הא בארוסה א"צ

זמן רק בשביל גיטין של נשואות צריף זמן א"כ יש לו לכתוב מקצתן עם זמן ומקצתן בלא זמן וה"ל למיתני צריף להניח במקצת גיטין מקום הזמן בשביל גיטי נשואות, אלא ודאי משמע דליכא שום מציאות שכתוב טנפס עם זמן ופריף שפיר קפסיק ותני, אבל לעיל נכתב ביום לאו מילתא דפסיקא הוא די"ל היינו היכא דבעי זמן, ועפ"ז איפפשר להבין פוננת רש"י שפירש משום מוקדם כמ"ש בסמוך, ולפ"ז י"ל דנדאי אין דקדוק כ"כ על שלכתחלה יכתוב גם בארוסה זמן פשר דמה לו לחלק בין ארוסה לנשואה, אלא דסמיה אדלעיל דקפסיק ותני דמוקדם פסול אלא דאדלעיל לא מצי לדייק די"ל דוקא היכא דבעי זמן מוקדם פסול, והשתא דמוכח מכאן דעכ"פ לכתחילה כותב זמן בארוסה א"כ ממילא דנכתב ביום מוקדם פסול אפי' בארוסה פינו דבעי זמן ממילא מוקדם פסול דעכ"פ קפסיק ותני דנכתב ביום ונחתם בלילה פסול מיהת היכא דבעי זמן, פו נ"ל ודו"ק: ונראה שדברי רש"י מוכרחים דאם הפוננה שלא יכתבו זמן פלל בגט ארוסה לא הוה משני הש"ס גזירה שיאמרו גיטה קודם לבנה דבאין בו זמן לא יאמרו פו, מיהו אין זה מוכרח דכיון שיראו שאין בו זמן ידעו שנתגרשה באירוסין, וכמ"ש בספרי גט מקנשר דף נ"ו ע"ד, וע"ש באריכות בסוגיא ובפירש"י ותוס': בד"ה הקא כו' וא"ת ור"פ מ"ש דנקט אשרתא כו' עכ"ל.

למאי דפרישית לעיל במשנה ליישב פירש"י דלת"ק אי איפשר לגזור בטנפס משום מיחזי כשיקרא פינו שפטר בגט, וא"כ בשאר שטר בתנרף בלא"ה צריף להניח גזירה שטרות אטו גיטין לת"ק דמתני' ובטנפס שפטר בגיטין פטר גם בשטרות ולא נקט רק באשרתא דלא שייך בה גזיר' אטו גיטין: ואיכא למידק לרב פפי תיקשי מתני' דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו אמאי הא מיחזי כשיקרא, ודחוק לומר דס"ל פרב אסי דאיירי בשטרי הקנאה ולפירש"י משמעבד בין ילוה בין לא ילוה ולא שייך מיחזי כשיקרא דזהו דחוק, ועוד דלשיטת הרי"ף דבעינו מטא לידיה א"כ תיקשי הא מיחזי כשיקרא, וי"ל דלא שייך מיחזי כשיקרא רק כשאין הדבר חל מיד אבל אי עדין בכתומיו זכין לו או בשטרי הקנאה שהשיעבוד חל מיד אם ילוה אח"כ לא שייך מיחזי כשיקרא דעכ"פ הלנה משמעבד ע"י זה אף שכותבין פלוני לנה מפלוני, ואיפשר דס"ל לר"פ דטעמא דת"ק דמתני' דצריף לשייר היינו משום מיחזי כשיקרא ולא משום דגזר שטרות אטו גיטין ומתני' דכותבין שטר ללוה כר"א איתא: ובהו יש ליישב מה שפסק הרמב"ם לענין טנפסי גיטין כת"ק ואפ"ה לא הביא הך דבשטרי הלנאה צריף להניח מקומות שמבואר במשנה, ולפי"ז י"ל פינו דרב פסק כר"א, והש"ס דייק פו מרב נחמן ור' יוחנן, מוכח דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן א"כ פינו דלר"פ משמיה דרבא ע"כ טעמא דת"ק משום מיחזי כשיקרא וא"צ לומר דת"ק ס"ל גזירה שטרות אטו גיטין רק משום מיחזי כשיקרא ובהא פסקינו כמ"ד למיחזי כשיקרא לא חיישינן, אבל בהך דגזר ר"א טנפס אטו תנרף בגיטין לא קי"ל פונתיה דבהא הלכה פרישית שהתירו מפני תקנת הסופר, ואף דרב פסק כר"א הא ר"פ משמיה דרבא דבתראה הוא הלא פסק כת"ק ונהידבהא לא קיי"ל פונתיה דלא חיישינן למיחזי כשיקרא פדמוכח מר"נ ור"י מ"מ בהא דפסק כת"ק עכ"פ לענין טנפסי גיטין קיי"ל כת"ק, פו נראה לי, ודוק היטב: (דף כ"ז ע"א) במשנה מצאו לאלתר פטר.

לכאורה קשה דהא מילתא דפשיטא היא דלא לתר פטר דלמאי נחוש לה בפרט למ"ד שלא עבר אדם שם א"כ ליכא שום רבותא בהא דכשר וכמ"ש התוס' גמי דלא לתר פשיטא, מיהו אין זה דיוק במשנה דעיקרא קמ"ל דאם לאו פסול, אלא דיש לעיין בזה דיש לדקדק אם כבר נתייאש השליח ממנו ונעשה הפקר א"כ יצא מרשות הבעל והגט צריף להיות של הבעל ואיך תתגרש בו, וצ"ל דמ"מ השליח כשהגביהו בשביל הבעל זוכה בו בשביל הבעל, אלא דקשה למ"ד מגביה

מציאה לחבירו לא קנה חבירו דהוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים א"כ איך יזכה בו השליח בשביל הבעל אם כבר נתיאש ממנו ולא הוי הגט של הבעל, ואם השליח זכה בו לעצמו א"כ כשיתנו לאישה איך הוי של הבעל הא של השליח הוא, ולכאורה י"ל פינון דהבעל לא ידע שאבדו מיקרי איש שלא מדעת, אלא דבב"מ דף כ"א משמע בשוניה שליח מהני איש שלא מדעת דהא מוקמינו הך דכלה אצל יפות בשוניה שליח א"כ פי נתיאש השליח נעשה הפקר ואין השליח זוכה לבעל למ"ד מגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, מיהו לפירש"י בב"מ דף י' דס"ל בשוניה שליח מהני א"כ פאן שנעשה שלוחו לגרש הוי נמי במקומו ויוכל לזכות בגט בשביל הבעל, ובזה יש ליישב קושניית התוס' שם על פירש"י מיימר בר חשו דלא מהני שוניה שליח, ולפ"ז י"ל דאין פוננת רש"י רק למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ותיקשי מתני' איך יוכשר הגט בנאבד אם נתיאש ממנו, לכן ע"כ לומר דשוניה שליח מהני וזה דוקא במציאה דשוניה ביה מגו דזכי לנפשיה, אבל בחוב י"ל גם שוניה שליח לא מהני פינון דאינו חייב לתופס וא"ש, מיהו איפשר דכאן לא שייך שיזכה השליח לנפשו פינון שהוא נעשה שומר עליו והוא איבדו ולא לתר פשר היינו משום הא גופא שלא נתיאש לא לתר שהרי בלא לתר אין לחוש לאחר, א"כ מה"ט גופא לא הוי איש דזה שנכתב בו שם הבעל והאשה ממילא זה עצמו סימן פינון שאין לחוש לאחר, ולפ"ז איפשר בשלא לתר פסול פינון דיש לחוש לאחר א"כ אין השמות סימן והוי איש וי"ל שאינו זוכה בו בשביל הבעל: וארנוח לן בהכי גירסת הקדמונים מצאו בחפיסה ודלוסקמא אם מכירו פשר, וקשה במכירו ל"ל חפיסה ודלוסקמא וכן אם יש סימן בחפיסה ל"ל מכירו, עיין תוס' לקמן דף כ"ח ובר"ן, ולפ"ז י"ל שפיר פינון דיש לחוש לאחר יש לחוש שמא נתיאש ממנו ויצא מרשות הבעל ולא יוכשר לגרש, מיהו בחפיסה ודלוסקמא דהוי דבר שיש בו סימן א"כ אינו איש ושפיר לא יצא הגט מרשותו, מיהו בסימן בחפיסה לא סגי אי סימניו דרבנן להכי בעי תרתי דמכירו לחוד לא מהני שמא נתיאש ממנו וחפיסה לחוד נמי לא מהני דסימניו דרבנן, מיהו בתרתי דיש לו סימן בחפיסה א"כ הגט נשאר של השליח פינון דמדרבנן צריך להחזירו עכ"פ שפיר הוי של הבעל דבזה מהני תיקון חכמים שיהיה של הבעל פדלעיל דף כ' דאקנויי אקנו ליה רבנן ושפיר מהני מכירו לגט ואתי שפיר: אלא דצריך ישוב למ"ד סימניו דאורייתא ל"ל מכירו, וי"ל דאינו יודע הסימן בחפיסה אף שיש סימן בחפיסה, וא"כ לפמ"ש התוס' לקמן בדבר שיש בו סימן למ"ד סימניו דרבנן מ"מ אינו איש שיוכל להביא עדים, א"כ גם בזה פינון שיש סימן בחפיסה אף שאינו יודע אותו מ"מ אינו מתיאש ושפיר מהני הפרת הגט שעכ"פ הוא של הבעל פינון שלא נתיאש ממנו דבדבר שיש בו סימן יוכל להביא עדים כמ"ש התוס' לקמן ע"ב ד"ה סימניו: ובזה יש ליישב מה שהקשו התוס' ד"ה פאן אמאי לא מוקי מתני' דב"מ בשירות מצויות ולא הוחזקו, ולפ"ז ניחא די"ל משמעות דמצא גיטי נשים מי שמצא ואינו שליח הבעל רק באמר תנו נותנין שעכשו נעשה שליח הבעל ליתן, וא"כ בשירות מצויות קיי"ל פרש"י דבמקום שרבים מצויים אפי' דבר שיש בו סימן הוי איש, א"כ כבר זכה המוצא בגט ואינו של הבעל עד שיחזירו ויזכה אותו לבעל, ובאמר תנו משמע דנותנין אפי' בלא זיכוי הבעל, להכי מוקי במקום שאין השירות מצויות דאז פינון דלא חיישינו לאחר שאבד א"כ לא הוי איש ושפיר נותנין בלא זיכוי הבעל ועדיף ליה לאוקמא בהכי, פל זה פתבתי בדברים של טעם ולפלפולא, מיהו למ"ש התוס' ב"ק דף ס"ו ד"ה פינון דאיש אינו פהפקר י"ל אפי' נתיאש מ"מ במצאו השליח בעצמו לא יצא מרשותו כלל, אבל כבר פתבתי שם דאין דברי התוס' מוכרחים וי"ל דאיש הוי פהפקר ושפיר יש מקום לכל מה שפתבתי, והך קושיא דשירות מצויות ניחא אפי' לדברי התוס' שהרי מצאו אחר וזכה

בו, ולק"מ ודוק היטב, ועיין בסמוך: בפירש"י ד"ה מְצָאוּ בַחֲפִיסָה כְּלֵי יָיִשׁ סִימָן בְּכָלֵי כו' או שִׁמְפִירוֹ לְכַאוֹרָה קִשָּׁה כִּינּוּן דְּסִימָן מְהֵנִי כ"ש טְבִיעַת עֵינַי דְּעֵדִיר, מִיְהוּ לְזָה י"ל דְּקַמ"ל דְּמַהֲנֵי הַפְּרָה בְּגַט וְלֹא חֲזִינְשִׁינוּ שְׂאוֹמֵר בְּדַדְמֵי לְפִי שְׁנִירָאָה לֹא שְׂאִין יוֹסֵף בְּן שְׁמַעוֹן אַחֵר שְׂאֵבֵד גִּט כַּמ"ש הַתּוֹס' לְקַמֵּן אֲלֵא דְקִשָּׁה ל"ל חֲפִיסָה לִיתְנֵי בְּגַט גּוֹפִיָה יֵשׁ בּוֹ סִימָן אוֹ מְפִירוֹ פֶּשֶׁר וְלָמָּה נִקְט חֲפִיסָה כִּינּוּן דְּלִפִּירֵשׁ"י מִשְׁמַע דְּזָה שְׁמַצָּאוּ בַחֲפִיסָה אֵינּוּ סִימָן ה"ל לְמִינְקַט בְּגַט עֲצָמוֹ, וְאִיפְשָׁר לִיְיָשֵׁב דְּוֹדַי חֲפִיסָה י"ל דְּהֵנִי סִימָן מִצַּד עֲצָמוֹ מַה שְׁמַצָּאוּ בַחֲפִיסָה, וְכַמ"ש בְּמַצָּא פִירוֹת בְּכָלֵי דְמִשְׁמַע מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' יְבָמוֹת דָּף ק"כ ע"ב דְּהֵנִי סִימָן, אֲלֵא דְרִש"י הִנְצִירָה לְפָרֵשׁ שְׂיֵשׁ סִימָן בַּחֲפִיסָה מִשּׁוּם דָּאִי סִימָנִין לֹא דְאוֹרְיִיתָא בְּעֵינֵי סִימָן מְוֹבְהָק בְּיוֹתֵר וּבְוֹדַי דְּמַה שְׂהוּא בַחֲפִיסָה אֵינּוּ סִימָן מְוֹבְהָק, [וְאִיפְשָׁר דְּרִש"י ס"ל שְׁנֵי סִימָנִין אֲמַצְעִיִים הֵנִי כְּסִימָן מְוֹבְהָק, א"כ י"ל שְׁפִיר שְׂזָה שְׁנַמְצָא בַחֲפִיפָה הֵנִי סִימָן וּמְצוֹרָף סִימָן שֶׁבַחֲפִיסָה הֵנִי ס"מ], וְא"כ אֵינְרִי שְׂיֵשׁ סִימָן מְוֹבְהָק בַּחֲפִיסָה א"כ י"ל דְּקַמ"ל בַּחֲפִיסָה דְּלֵא חֲזִינְשִׁינוּ לְשַׂאֲלָה.

וּמִזָּה רְאִיָה לְדַעַת מְהֵר"ל מְפָרָא דָּאִי סִימָנִין דְּרַבְּנָן לֹא חֲזִינְשִׁינוּ לְשַׂאֲלָה, וְהַב"ש הַשִּׁיג עָלָיו דָּאִי סִימָנִין דְּרַבְּנָן כ"ש דְּבַעֲיֵינוּ מְוֹבְהָק בְּיוֹתֵר וּכְשִׁישׁ חֲשַׁשׁ שְׂאֲלָה אֵינּוּ מְוֹבְהָק, וּלְפ"ז י"ל דְּמוֹכַח כֵּן מִמַּתְנֵי דְקִשָּׁה אִי סִימָנִין דְּרַבְּנָן ע"כ מְצָאוּ בַחֲפִיסָה הֵינּוּ בְּסִימָן מְוֹבְהָק, וְא"כ קִשָּׁה לָמָּה לֹא תְנֵי בְּגַט עֲצָמוֹ סִימָן וְטְבִיעַת עֵינַי, בְּשַׂלְמָא אִי סִימָנִין דְּאוֹרְיִיתָא י"ל דְּזָה עֲצָמוֹ סִימָן מַה שְׁנַמְצָא בַחֲפִיסָה, אֲבָל אִי סִימָנִין דְּרַבְּנָן פְּשִׁיטָא דְּזָה לֹא הֵנִי סִימָן מְוֹבְהָק בְּיוֹתֵר וְע"כ לֹא מְרַבֵּי דְּאִינְרִי שְׂיֵשׁ סִימָן מְוֹבְהָק בַּחֲפִיסָה, וְקִשָּׁה לִיתְנֵי בְּגַט עֲצָמוֹ אַע"כ קַמ"ל דְּלֵא חֲזִינְשִׁינוּ לְשַׂאֲלָה, וְא"ש הַפֵּל וּרְאִיָה לְמְהֵר"ל מְפָרָא, וּבִתְשׁוּבוֹתֵי הָאֲרָכְתִּי, וּמִכָּאֵן סִינְעֵתָא לְדְּבַרֵי מְפָשֵׁט לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה, מִיְהוּ מְפִירֵשׁ"י ב"מ דָּף כ"ד ע"ב מִשְׁמַע דַּס"ל דְּפִירוֹת בְּכָלֵי לֹא הֵנִי סִימָן שְׁפִירֵשׁ סְתָם כְּלֵי יֵשׁ בּוֹ סִימָן, מ"מ אִיפְשָׁר חֲפִיסָה הֵנִי סִימָן טְפִי, עַכ"פ יֵשׁ סִינְעֵתָא מְלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה וְכַדְפִּרְשִׁית וְדוּק הֵיטֵב: מִיְהוּ אַפְתִּי יֵשׁ לְדַקְדָּק לְפִירֵשׁ"י כִּינּוּן דְּגֵרֵס אִם מְפִירוֹ וְע"כ מְפָרֵשׁ דָּאוֹ אוֹ קַתְנֵי דְּהֵינּוּ שְׁמַצָּאוּ בַחֲפִיסָה יֵשׁ לֹא סִימָן בַּחֲפִיסָה אוֹ שְׁמִפִּירוֹ לְגַט דְּהָא אֵינּוּ מְבֹאָר בְּמַתְנֵי דִּין מְצָאוּ בַחֲפִיסָה אִם לֹא נְפָרֵשׁ דָּאוֹ אוֹ קַתְנֵי וְהֵינּוּ מְצָאוּ בַחֲפִיסָה וְיֵשׁ לֹא סִימָן בַּחֲפִיסָה אוֹ שְׁמִפִּיר הַגֵּט דְּהִשְׁתָּא קָאִי כְּשֵׁר אַתְרוּנֵיהוּ, אֲבָל לְפָרֵשׁ מִלְתָּא בְּאִפִּי נְפִישָׁה לְגַמְרִי לֹא יִתְכֵן בְּלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה, וְכִינּוּן שְׁכֵן הָא גּוֹפָא קִשָּׂא אַמַּאי לֹא פִירֵשׁ שְׂהוּא חַד בְּבָא מְצָאוּ בַחֲפִיסָה אִם מְפִירוֹ לְחֲפִיסָה כְּשֵׁר כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁוּ הַתּוֹס' בְּדָף הַסְמוּךְ לְגִירְסָא וּמְפִירוֹ לְחֲפִיסָה וְדְלוֹסְקָמָא כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ אִם מְפִירוֹ שְׁפִיר טְפִי, וּמִזָּה נִרְאָה דַּס"ל לְרִש"י דָּאִי סִימָנִין דְּאוֹרְיִיתָא זֶה עֲצָמוֹ שְׁמַצָּאוּ בַחֲפִיסָה הוּא סִימָן, וְקִשָּׂא לִיה מְפִירוֹ ל"ל וְע"כ מְפִירוֹ אֲגַט קָאִי, וּמִשְׁמַע דְּלֵא פְּלִיגֵי בְּלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה בֵּין מ"ד סד"א לְמ"ד סִימָנִין דְּרַבְּנָן וְע"כ לַכ"ע מִתְפָּרֵשׁ מִלְתָּא בְּאִפִּי נְפִישָׁה, וְרִש"י שְׁפִירֵשׁ שְׂיֵשׁ לֹא סִימָן בַּחֲפִיסָה הֵינּוּ לְמ"ד סִימָנִין דְּרַבְּנָן צָרִיף סִימָן מְוֹבְהָק בַּחֲפִיסָה: וּבְפִירֵשׁ"י שְׁסָבִיב הָרִי"ף וְכֵן הוּא בְּר"ן שְׁפִירֵשׁ מְצָא בַחֲפִיסָה וְיֵשׁ בְּכָלֵי סִימָן וּמְפִיר הַגֵּט ג"כ כְּשֵׁר, אֲבָל אִם לֹא מְצָאוּ בַחֲפִיסָה אִפִּי מְפִיר לְגַט בַּט"ע לֹא סְמָכִינוּ אַט"ע רַק לְצוֹרְבָא מְרַבְּנָן, וְהָר"ן הַשִּׁיג עָלָיו דְּכִינּוּ דֵיֵשׁ לֹא סִימָן בַּחֲפִיסָה אַמַּאי צָרִיף לְהַפִּיר הַגֵּט, וְעוֹד דַּע"ה יֵשׁ לֹא ג"כ ט"ע רַק דְּחִינְשִׁינוּ דְּמִשְׁקֵר וּמְצָאוּ בְּעֲצָמוֹ לֹא חֲזִינְשִׁינוּ, וְנִרְאָה דְּחַדָּא בִּירָף חֲבִירְתָּא מִתְרַצָּא דְּוֹדַי אַף דַּע"ה יֵשׁ לֹא ט"ע הֵכָא י"ל דְּאִמֵר בְּדַדְמֵי שְׂאֵינּוּ נִרְאָה לֹא שִׁיב"ש אַחֵר אֲבָד כַּמ"ש הַתּוֹס' לְקַמֵּן וְאִף שְׁמַצָּאוּ בְּעֲצָמוֹ ס"ל לְרִש"י כִּינּוּן דֵיֵשׁ לְחוּשׁ שְׂאֵינּוּ מְתַפְּנִין לְשַׁקֵּר וְאוֹמֵר בְּדַדְמֵי לֹא שִׁינְיָה בֵּיהּ מִיָּגוֹ, מִיְהוּ בְּאִיפָא סִימָן בַּחֲפִיסָה שְׁפִיר מְהֵנִי, וְאִי קִשָּׂא ל"ל הַפְּרָה י"ל דָּאִי סִימָנִין דְּרַבְּנָן לֹא מְהֵנִי הַסִּימָן רַק בְּשִׁבְלֵי חֲשַׁשָּׁא זֹו שְׂאוֹמֵר בְּדַדְמֵי כְּשִׁמְפִירוֹ הָא נְמִי חוּמְרָא דְּרַבְּנָן הוּא לְהַחְמִיר בְּאִשְׁתֵּי אִישׁ וְעַל חוּמְרָא דְּרַבְּנָן שְׁפִיר מְהֵנִי סִימָנִין דְּרַבְּנָן.

ומזה סיוע למ"ש בתשובה דבנטבע במים שאין להם סוף דאינה אסורה רק מדרבנן מהני שפיר סימנין דרבנן, ואי אמרינן סימנין דאורייתא י"ל דמ"מ חיישינן לשאלה בתפיסה, אבל פנין שמפיר בט"ע ואינו פסול רק מדרבנן שאומר בדרךמי ונגד מילתא דרבנן לא מחמרינן לחוש לשאלה וקאמור בסימנין, ולק"מ דדוק היטב, ועמ"ש לקמן עוד בסוגיא: בגמרא ורמינהו מצא גיטי נשים כו' הא אמר תנו כו'.

ויש לדקדק ל"ל לאקשוני מדיוקא הא לקמן דניק ממתני דכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר דאפילו בשירות מצויות לא חיישינן לשני יב"ש, ואי משום דמצי לאוקמא באישתכח אבראי כדמוקי בב"מ היינו שינויא דרבה נמי אמתני דמצא גיטי נשים ול"ל לאקשוני מדיוקא, וכ"ש דקשה טפי לר' זירא דה"ל לאקשוני מתני אמתני ולשנוני דאישתכח אבראי, ונראה לנישב דרבה דניק ממעשה ב"ד ולא מוקי באישתכח אבראי וי"ל דקשיא פשיטא באין שירות מצויות ולא הוה חזקו פשיטא דייחזיר, ולא משמע ליה הך רבותא דקמ"ל דלנה לא מקנים שטריה דמילתא דפשיטא הוא, אלא דאיכא למימר דבב"מ דף ט"ז ע"ב פשיט ממתני דכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר דלא חיישינן לפירעון, ור' זירא דחי מתני בשטרי חלטתא ואדרכתא דלאו בני פירעון נינהו, והשתא י"ל דרבה דדק ואשכח מתני דכל מעשה ב"ד היינו משום דס"ל באישתכח אבראי ליכא רבותא פנין דמירי בשטרי חלטתא לכן ס"ל דעיקר רבותא אפי' אישתכח בב"ד, וא"כ לא פסיקא ליה לאקשוני ממתני דכל מעשה ב"ד דאיכא למידחי באישתכח אבראי וקמ"ל דלא חיישינן לפירעון להכי רמי מהך דמצא גיטי נשים, וגם ר' זירא אע"ג דהוא גופיה מוקי בשטריחלטתא מ"מ פשיטא ליה טפי דמתני איכא לאוקמא באישתכח אבראי, ואי קשיא פשיטא י"ל דקמ"ל דלא חיישינן לפירעון להכי רמי מתני אבריייתא דבס"ד משמע ליה טפי דאיכא רבותא בפרייתא דבאין שירות מצויות ולא הוה חזקו פשיטא דבבריייתא אין להעמיד הך רבותא דלא חיישינן לפירעון וקנוניא דבגט לא שייך פירעון וקנוניא שיהי כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ויוכל לכתוב לו פמה גיטין, וכמו שאפרש בלשון רש"י בס"ד, לכן ס"ד דקמ"ל רבותא דלא חיישינן לשני יב"ש ומשמע ליה טפי דאירי בשירות מצויות, ומשני מ"מ איכא למימר בשאין שירות מצויות נמי צריך הבריייתא לאשמועין דלא הוי פשיטא כ"כ, והשתא שפיר איכא למימר אע"ג דמתני דמעב"ד אירי בשטרי חלטתא מ"מ צריך לאשמועין גם באין שירות מצויות דלא חיישינן לתרתי כמו הבריייתא, א"כ ממילא איכא לאוקמא באשכח אבראי ומשום דמשמע ליה דהבריייתא אירי נמי באין שירות מצויות ומ"מ אינו מילתא דפשיטא ממילא גם המשנה מתפרשא שפיר באישתכח אבראי אע"ג דמיתוקמא בשטרי חלטתא ואדרכתא, כן נ"ל ודו"ק, אח"כ ראייתי בפ"י הרגיש בקושיא זו על ר"ז ודחק, והנלענ"ד פתבתי: שם הא אמר תנו נותנין.

וקשיא לי מאי פריך בש"ס הא לפום שינויא דרבה אירי בהחזקו וכינון דהחזקו שני יב"ש אפי' הגט בידה אינה נאמנת עד שתביא עדי מסירה בפנינו, וכמ"ש רמ"א באה"ע סימן קל"ו דצריכה להביא ראיה שגירשה בפני האחר או בעדי מסירה והכא אם האחר בא ואומר שלא גרשה הוי כלא הוחזקו וע"כ תצטרך להביא עדי מסירה בפנינו, וא"כ י"ל שפיר שנותנין לה וכשתביא ע"מ בפנינו יועיל לה לראיה לענין פתובה אבל אם לא תביא ע"מ בפנינו לא יועיל לה הגט, וא"כ אין חשש כ"ל פשיטתוהו לה דבלא אמר תנו י"ל שאין נותנין לה פדלקמן בבריייתא דשמא נמלה ולמה יתנוהו לה אף שצריכה עדי מסירה בפנינו שמא יגרשנה אח"כ ותטמין גט הראשון לענין פתובה כשתחזק מגורשת כמו שפירש"י לעיל דף כ"ב ע"ב דכינון שהותרה בב"ד יש קול לדבר, ובשני יוסף כן שמעון לא תוציא בלא עדי מסירה בפנינו, עיין לעיל ר"פ כל הגט, ונראה לנישב דאמר

תנו נותנין משמע שנותנין לה עכשיו שיכולה להתגרש גם עכשיו בגט, א"כ פשתביא עדי מסירה שנתנו לה עכשיו הגט יאמרו שעכשיו נתגרשה והן הן עדי מסירה שיחשבו שניתן לה הגט אז להתגרש בו, פן נ"ל: וארנוח לו בזה קושיות מהרש"א על התוס' שהקשו בד"ה הא פמבואר בדבריהם, והקשה מהרש"א דהא קשיא ליה להש"ס שפיר איך נאמן כלל שפתב הגט פיון דלדברי התוס' לא מהימן לומר גרשתי פדלקמן ריש ע"ב, א"כ קשיא ליה להש"ס שפיר מנ"ל שפתב גט כלל פיון דחוששין לשנים, ונדחק, עמ"ש בלשון התוס', אבל לפמ"ש א"ש טובא דכך קושיות התוס' דאי הנה סברא דנמלה א"כ כל גט שנקתב ניתן מיד ואין מחזיקין לשום גט שלא ניתן, וא"כ שפיר הקשו התוס' פיון דאמר תנו ותנו לראיה, ואין לומר שפמא אינו שלו דהא לא יועיל לה הגט פיון שהחזיקו שני יב"ש צריכה עדי מסירה בפנינו, ואין לומר דיסברו שניתן לה אז בפשה שהחזיקוהו לה להתגרש דלא יתכן כלל פיון דנקטינו הסברא דכל גט ניתן מיד לא משפחת גט שינתן אחר זמנו להתגרש, לכן בעינו חששא דנמלה דאין ראיה מכל גט שפבר ניתן וממילא יכולין לספור שעכשיו ניתן לה להתגרש לכן אפי' אמר תנו אין נותנין, משא"כ למסקנא דאין ראיה מן גט שפודאי פבר ניתן שפיר פתבו התוס' לר' זירא דאינו נאמן על הגט, ונכון פפתור נפרח בדברי התוס', ועיין מ"ש בסמוך: בתוס' ד"ה הא אמר כו' תימא כו' דא"צ אלא לראיה כו' עכ"ל והקשה מהרש"א הא לשיטת התוס' לקמן אינו נאמן למפרע פיון שאינו נותן לה הגט בתורת גירושין, וא"כ קשיא שפיר איך נאמין לו שהיה לו כלל גט שפמא של אחר הוא פיון שאין הבעל נאמן על למפרע, ועמ"ש מהרש"א ודבריו סתומים, וצריך לפרש דבריו דאף אם יש עדים שבעל האשה פתב לו גט פיון שיש מציאות שלא ניתן יש לחוש שאחר הוא, משא"כ אילו לא היה מציאות לגט שנקתב שלא ניתן לא היה חשש בדבר פיון שעכ"פ ידוע שפתב לו גט, וכבר פתבתי ליישב קושיות מהרש"א, ולכאורה היה נ"ל עוד לפי שיטת הרמב"ן בחידושי ונהביאו המ"מ פ"ג מגירושין דסובר דמתזירין לכל אחד גט אפי' אינו צורפא מרבנן רק בשליח יש לחוש שמשקר שלא יפסיד שפרו, וא"כ י"ל דגם פאן ס"ל להתוס' דשפיר י"ל פשהשליח תובע שאבד גט ואילו לא היה סברא שנקלה היה נאמן שאין לחושדו, דממנ"פ אם לא פתב גט מעולם לא היה משקר וע"כ לומר שפתב גט ואבדו, א"כ במקום שאין לחוש לשני יב"ש שפיר מחזירין לו הגט שהרי ע"כ לא היה משקר, וכיון שהיה לו גט אילו לא אמרינו נמלה שפיר יכולין ליתנו לה אבל פיון שחוששין לנמלה יש לחוש שפמא אחר הוא לגמרי, מיהו מלשון התוס' לקמן בד"ה פאן שהקשו מנא ידעינן שהיה לו גט משמע שאין השליח נאמן שהיה לו גט, ואיפשר דבהחזיקו אפי' לצורפא מרבנן לא מהדרין דלא מצינו נאמנות טפי לצורפא מרבנן בדבר שבערוה שצריך שנים, וצ"ל דלא מיקרי איתחזוק פיון דמ"מ הגט נמצא רק יש ספק בו של מי הוא והוי כמ"ש הר"ן באומר אני קדשתיה אע"ג דדבר שבערוה הוא מ"מ פיון שאינו מוציאה מחזקתה מהימן, וכאן פיון דעכ"פ יש יוסף פן שמעון שפתב גט אינו אלא מברר שהוא הפותב ולא בעינן תרי, אלא דנראה לדברי הרמב"ן כ"ש שהבעל יהיה נאמן שפתב גט ושללא בדברי התוס' דאע"ג דאינו נאמן לומר גרשתי למפרע מ"מ בהא שנמצא הגט ראוי שיהיה נאמן שהוא שלו, וא"כ אין שיטת התוס' פשיטת הרמב"ן ודו"ק: ומה שהקשה בפני הושע הא מ"מ קשיא נחוש שפמא באמת נתגרשה אבל גט זה של יב"ש אחר וכשיומסר לה תטרופ הפירות שלא פדין ללקוחות שלא ידעו מן הנפילה ולא שיהיה קלא אית ליה פיון דהגט שנקתב בתשרי נמסר בזמנו, והאריך בקושיא וכתב שפמא פן בתוס' ישנים ב"מ, לא ידעתי מקום לדבריו דמי הגיד לו זה דלא ידעו לקוחות לומר אייתי ראיה דהא אמרינו בב"מ דטעמא דיאמרו אייתי ראיה משום דהלקוחות סבורין דלא

אהדרוה לגט רק לינשא בו ומ"מ אומרים אייתי ראיה, א"כ גם בגט זה שלא נמסר ביום הפתיחה קלא אית ליה ואפי' גרשה בגט אחר מ"מ כשנותנין לה גט זה שנכתב בזמן קדום קלא אית ליה שלא נתגרשה בזמן שנכתב בגט, וגם בתוס' ישנים לא נתפוננו להקשות רק לומר דמ"מ איכא רבותרא וקמ"ל הא גופא דלא חיישינן שפא פתב ליתו בניסו, וקושיתם אפי' למ"ד דאין לבעל פירות משעת חתימה איכא רבותרא וצ"ל דיאמרו אייתי ראיה, אבל לומר דלא שיקף בזה אייתי ראיה לא עלה בדעת התוס' מעולם ע"ש ודו"ק, עיין מ"ש בחידושי ב"מ: מיהו נלענ"ד לעיקר הקושית דהא נדאי פשיטא שא"צ ליתן טעם במצא גיטי נשים שלא יחזיר משום נמלה הא פשיטא פשאיין יודעין ממי נפל אי אפשיט להחזיר, אלא עיקר רבותרא אפי' אנו יודעין שזה כתב גט לאשתו ועשה שליח להוליכו אע"ג דבמסר ליד שליח תו לא חיישינן לנמלה, אי משום שאין יכול לבטלו או דלא חיישינן לכך כמ"ש הרמב"ם בפ"ז מהלכות גירושין דמוקמינן ליה אחזקתו, מ"מ זה דוקא בכבר נמסר ליד שליח אבל כשלא נודע אם מסרו ליד שליח חיישינן לנמלה ואין השליח נאמן, אע"ג דכשהגט בידו נאמן על השליחות אפי' בלא עדות מ"מ עכשיו שלא נודע שהגט בידו אפי' ידוע שנעשה שליח יש לחוש שנמלה שלא ליתנו, וע"ז קשיא שפיר דמשמע דלא חיישינן לאחר דאל"כ אפי' לא נמלה דהיינו דנימא פיון שעשאו שליח מסתמא פבר מסרו לו מ"מ יש לחוש שגט אחר הוא, אבל שיצטרף ליתן טעם שלא נאמר שפיון שקתבו מסתמא פבר נמסר ליד האשה פשיטא דליתא דכמו שנאבד מיד האשה יוכל להיות שנאבד מיד הבעל וא"צ טעם נמלה רק כשידוע שעשאו שליח שאין השליח נאמן שנמסר לידו דשפא נמלה ולא מסרו לידו, א"כ מוכח שפיר דלא חיישינן לאחר, והיינו גירסת הספרים טעמא דנמלה, פן נ"ל ודו"ק: בא"ד ואור"י דדייק מדאיצטרף ונמלה כו' ור"ז סבר כו' אורחא דמילתא כו' עכ"ל.

והקשה למהרש"א א"כ אמאי קאמר לקמן לר' זירא דילמא כדקיי"ל לאלתר הא אינו מדייק פלל מן המשנה, ולענ"ד פוננת התוס' דנדאי גם לר' זירא מוכח מן הדייק פיון דלא תני ולא נתנו מוכח באמר תנו נותנין, אלא דרבה ס"ל דע"כ נקט נמלה לרבותרא דמשום לאלתר מ"מ הנה ליה למיתני ולא נתנו דבאמר תנו לאלתר פשיטא דנותנין, ור"ז ס"ל דנמלה לא אתא לאורווי הרבותרא דבאמר תנו נותנין שנאמר דאי לאלתר לא צריף רבותרא אלא משום דאיכא מציאות באמר תנו דנותנין נקט לשון נמלה משום אורחא דמילתא פיון דעכ"פ באמר תנו נותנין לאלתר, אבל אי לא הנה שום מציאות דנותנין באמר ה"ל למינקט ולא נתנו, פן נ"ל ברור פוננת התוס': בא"ד ועוד אור"י כו' דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצה ומיאונין כו' עכ"ל.

בפני הושע הקשה דמה הועיל ר"י בתירוץ זה דמ"מ תיקשי לרבה מנ"ל דאיירי בהחזקו דילמא איירי בלא החזקו ולא שכיחי וע"כ לומר דבכה"ג פשיטא הוא ואין דבריו מוכרחים דהא לחד לישנא לר' זירא ע"כ איירי בלא החזקו ולא שכיחי ומ"מ אינו פשיטא, וכ"ש לרבה דהדייק אמת אפי' בלא החזקו ושכיחי ואינו מוכרח דרבה דייק פן מהכרח לשון המשנה דהא איכא לאוקמא כו'. רמיה וקרב אשי בנקב בצד אות פלוני, אלא שנראה לרבה פן מכח סברא, ותדע לה שהרי הר"ן חשב זאת לקושית על הרי"ף וכמה פוסקים ס"ל פן דרב אשי לא פליג ארבה פלל רק דאמר שיש מציאות נמי בהחזקו ושכיחי אף שאין דברי רבה מוכרחים מן המשנה, פן נ"ל פשוט: ותדע לה עוד דהא לר' זירא דמוקי לחד לישנא בלא החזקו ולא שכיחי לא פריף מאי למימרא ואר' רמיה דמוקי באמרו עדים פריף מאי למימרא וא"כ תיקשי לר' רמיה אמאי לא מוקי בלא החזקו ולא שכיחי וא"כ גידוק דר' רמיה ס"ל אפי' לא החזקו ולא שכיחי נמי לא מהדרינו והא נדאי ליתא דמוכח ממתיני דכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר אפי' נוקי באישתכח אבראי א"כ ר' רמיה

לא פליג אר"ז פלל, אלא דקמ"ל אפי' בהחזקו ושכיחי יש מציאאות, מיהו יש לדחות: עוד נ"ל ליישב קושיות מהרש"א על התוס' שפתי ד"ל שפיר באמר תנו היינו בנמצא ביום שנכתב, וכמ"ש התוס' בדבור שאח"ז דבקה דאמר שהגט שלו שפיר נאמן משום בידו לגרשה ואילו הנה אמרינו שבנדאי ניתן אין לחוש לכלום, אבל פיון שיש לומר נמלה י"ל שאין זה הגט שכתב ולק"מ ודו"ק: בד"ה הא אמר תנו כו' וא"ת ואמאי לא פריה כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל בפשיטות דנדאי בנאבד מיד שליח א"כ פיון דכל גט שע"י שליח הוא מוקדם א"כ לא מסתבר לחוש בגט זה יותר מפל גיטין, א"כ י"ל במתני' דתלי טעמא בנמלה וקשה פשיטא דלא יחזיר שהרי אין ידוע ממי נפל וע"כ הרב ותא אע"פ שידוע שהוא שליח שהבעל עשהו שליח ולא חיישינו לביטול השליחות היינו דוקא פשפבר הגיע הגט ליד השליח לא חיישינו לנמלה, אבל הכא יש לחוש שנאבד קודם שבא ליד השליח ונמלה קודם שבא ליד השליח והשתא כשאומר תנו הוי ככל גיטין שניתנין על יד שליח שפולם הם מוקדמים ולא גזרו בהו, אבל במצא גט אשה בזמן שהבעל מודה משמע שמודה שפבר נתנו לה לשיטת התוס' א"כ מעולם לא בא ע"י שליח רק להכשירו עכשיו הוי כאילו נעשה מוקדם ביד הבעל שאין לו תקנה אפי' ע"י שליח לכמה פוסקים, ואפי' לפוסקים המכשירים גט מוקדם ע"י שליח לשון יחזיר לאשה משמע אפי' ע"י הבעל עצמו וא"כ יש לחוש שפא הוא מוקדם ולק"מ.

עוד י"ל דדיוקא דמתני' לא מוכח די"ל דמייירי בארוסה דלית לה פירי, אבל ברייתא דנקט בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ולפמ"ש התוס' לעיל בגט ארוסה כותבין ארוסתה ואם פן הכא דנקט בעל ואשה משמע דבנשואה מייירי פריה שפיר: עוד נ"ל בפשיטות דנדאי במתני' אדיוקא ליכא לאקשוני די"ל דנותנין לה רק להתגרש בו, וא"כ לפמ"ש בפ"ה ח"מ סימן מ"ג דגם אשטר מוקדם כשפותבין עליו שהוא מוקדם גובה שפיר מזמן שני, וא"כ יש תקנה לכתוב על הגט זמן שבא לידה או שקורעין אותו מיד ונותנין לה רק להתגרש בו, אבל ברייתא דנקט יחזיר לאשה משמע כפשוטו פריה שפיר, ואתי שפיר: ועוד נ"ל פיון דלרבה דלרבה מיתוקמא מתני' באין שירות מצויות א"כ מייירי בהחזקו שני יוסף בן שמעון דלרבה בעינן תרתי לריעותא ובחד ריעותא לא חיישינו א"כ תו לא שייך לאקשוני דילמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי דהא בשני יוסף בן שמעון אין הגט מועיל לה רק עד שתביא עדי מסירה בפנינו כמ"ש רמ"א בסיון קל"ו, א"כ לא תוכל להוציא הפירות עד שתביא עדי מסירה שהלקוחות יכולין לטעון שקיבלה הגט מאשת יב"ש השני שלא הנה בעלה של זו, וכיון שצריכה עדי מסירה ממילא נודע אימת שבא לידה וליכא חשש שתטרוף לקוחות שלא פדיו, וקושיות הש"ס בב"מ היינו ללישנא דר' זירא דמוקי ברייתא בלא החזקו ואין שירות מצויות דבזה א"צ להביא עדי מסירה כשהגט בידה פריה שפיר שתטרוף שלא פדיו, וא"כ א"ש דמתני' לא מצי לאקשוני דבין לרבה בין לר' זירא י"ל מתני' בהחזקו, אלא דלר' זירא מוקי מתני' לאלתר, א"כ שפיר י"ל דמייירי בהחזקו דע"כ צריכה להביא עדי מסירה ואפי' תביא עדים שנמסר לה ע"י ב"ד ממילא ידעו שאז בא לידה, אבל אברייתא פריה שפיר ללישנא דלר' זירא בלא החזקו איירי וא"ש: ובזה מיושב נמי מה שהקשו התוס' אמאי לא מוקי רבה בלא החזקו ושירות מצויות, ולפ"ז א"ש דרבה לא ס"ל שנינויא דש"ס לר' זירא דיאמרו לה אייתי ראיה לכן ניחא ליה לאוקמא בהחזקו דוקא דבזה אין לחוש פלל לשמא כתב ליתן בניסן פיון דצריכה להביא עדי מסירה בפנינו, והפל נכון וברור: בא"ד וי"ל דבנמצא לאלתר כו' דברי התוס' דחוקים למאד דגם באותו יום מצי לפרושי שלא לאלתר, ויותר נראה דקשיא בסיפא מאי קמ"ל באין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה, וקשיא פשיטא, וי"ל דקמ"ל אפי'

יש עדים שגפול מיד הבעל אין מחזירין לבעל דיש לחוש שמה פתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ויתגנו לה בצניעה, וא"כ תיקשי רישא נמי, ומשני דאמרי אייתי ראיה, והיינו דוקא פשוטגין לה עתה בעדים, אבל אם יחזירוהו לבעל יש לחוש שיתן לה בצניעה, עמ"ש בתוס' לעיל דף י"ז ע"ב וא"כ מוכח דלא איירי באותו יום: ועוד נראה דאי באותו יום דוקא איירי ובלא"ה אין מחזירין מטעם שתטרוף לקוחות שלא פדיו, א"כ תיקשי אדתי סיפא אין הבעל מודה לא יחזיר הא פשיטא באין הבעל מודה דלא יחזיר לאשה וליפלוג בדיניה דאם ביום אחר אפ"ל הבעל מודה לא יחזיר אע"כ דאין חילוק ופריה שפיר ודו"ק: בד"ה פאן במקום שאין השירות כו' וי"ל פגון דידעינן שמה יב"ש נפל כו' עכ"ל.

והקשו מהרש"ל ומהרש"א הא פתבו התוס' לקמן ע"ב דהבעל נאמן על זה ונדחקו, ולי נראה דהקושא פיון דיהיב טעמא כתובים היו ונמלה עליהם שלא ליתן א"כ מייירי בלא אמר תנו וא"כ קשה ל"ל טעמא דנמלה הא בלא"ה פיון שלא אמר תנו אין ליתנו דשמה לא אבד הוא רק אחר, וע"ז תירצו דידעינן שמה יב"ש נפל, ולקמן שכתבו דנאמן הבעל י"ל נמי טעמא דנמלה הוא אפ"ל ידוע שמה נפל, ואפ"ל למ"ש התוס' לקמן דכשהגט בידי השליח תו ליפא למיחש לנמלה ע"כ איירי פאן דידעינן שגפול מיב"ש או שלוחו והיינו שידוע שהגט של יב"ש אבל אינו ידוע אם נפל ממנו או משלוחו, וא"כ שפיר יש לחוש שכתובים היו ונמלה ולא ניתן ליד שליח פלל דנמלה ולא נתנו לשליח פלל, אלא דקשה לפ"ז גם לקמן מאי הקשו לקמן נוקמא ג"כ שידוע שגפול, ומהרש"א כתב דלקמן לא מצי איירי בראו שגפול דא"כ ראינו בידיה ופשיטא דידענן אפ"ל אין הבעל מודה, ולפמ"ש י"ל דידוע שגפול מאחד מהם מן הבעל או מן האשה ולא עבר זר בתוכם דליפא לספוקי באחר פיון שלא חתמו אלא א', מיהו נ"ל דבלא"ה דברי מהרש"א דחוקים, ובלא"ה לק"מ דהתוס' לקמן הקשו שפיר לגירסא דאמרו מעולם לא חתמנו אלא על גט של יוסף בן שמעון אחד ולא גרסי על יב"ש זה בגירסת רש"י, א"כ ל"ל דאיירי באופן שידעינן שגפול מן הבעל או מן האשה דהא גופא קשיא ל"ל לאוקמא בכה"ג דה"ל לאוקמא טפי שאמרו מעולם לא חתמנו רק על גט יוסף בן שמעון זה וא"צ לאוקמא במציאות רחוק, אע"כ לאורויי אתי אע"פ שאין יודעין העדים של מי היה הגט וא"כ ע"כ לא איירי בידוע שמה נפל דאם ידוע שלא נפל רק מן הבעל והאשה היינו ממש זה, אע"כ עיקר רבותא לאורויי דלא בעינן דוקא יוסף בן שמעון ידוע שגפול הוא הגט א"כ ע"כ לא איירי שידוע שגפול ממנו, מיהו לפ"ז לא א"ש מ"ש התוס' לעיל דבזמן שהבעל מודה אי לאתרא א"כ ראינו גט בידיה הא משפחת לה שידוע שגפול מן הבעל או מן האשה, לכן נ"ל כפשוטו שמסתמא ידוע ממי נפל רק שידוע שעשה שליח על גט שנמצא וידעינן שהבעל אבדו וכיון שידוע שעשה שליח לגרש א"כ ס"ד שיתן לשליח קמ"ל דחיישינן שגפול על השליחות דקודם שנמסר ליד השליח י"ל שגפול פיון שעדיין לא מסרו לו יש לחוש לנמלה, וא"כ דברי התוס' ברורים דכאן ידוע שגפול מיב"ש ושעשה שליח לגרש רק שלא נודע אם פבר נמסר לשליח י"ל נמלה, ולקמן לא מצי איירי בהכי דא"כ היינו יב"ש זה ולמה נקט אחד כדפרישית, ודו"ק היטב: בגמרא אמר רב הונא חיישינן לשני שוירי.

וקשה לי לרב הונא דחייש לשני שוירי א"כ אפ"ל הגט יוצא מתחת ידה איך תתגרש ליהוי פהוהזקו שני יוסף בן שמעון דצריכה להביא עדי מסירה דשמה קיבלה הגט מאחר שאינו בעלה כמ"ש רמ"א באה"ע סימן קל"ו, וצ"ל דמ"מ יש חילוק דבהוהזקו חיישינן טפי שהאחר ידוע, אבל בלא הוהזקו אע"פ שהשירות מצויות מ"מ לא נחוש שפא אחר ונתן גט ליד אשה זו, וכן נראה מדברי התוס' לעיל ר"פ כל הגט דף כ"ד ע"ב בד"ה בע"מ, וכן נראה מדברי הרא"ש פאן, לכן י"ל דוקא

בנפל חניש לשני שוירי שאינו ידוע ממי נפל, אבל לחוש שאחר נתן לה הגט לא חיישינו רק בהתחזקו, אבל בר"ן משמע דשיירות מצויות הוי טפי ריעותא מהתחזקו, א"כ קשה לר"ה תצטרך להביא עדי מסירה בפנינו כמו בהתחזקו שני יב"ש דבעינו זה בפני זה, ונראה דהר"ן ס"ל דהא דבעינו זה בפני זה היינו בשני יוסף בן שמעון יש לחוש לכתחילה דילמא ממטי גיטא להיאך פדאיתא בב"ב פ' ג"פ והתם איכא לתקוני זה בפני זה, אבל בדיעבד לא חיישינו שאחר נתן לה הגט כמו בפשע סכנה דכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין, וא"כ בשיירות מצויות דליכא לתקוני לא חיישינו, ואיפשר להר"ן באמת אם הגט יוצא מת"י לא חיישינו שקיבלתו מיב"ש האחר בדיעבד עמ"ש ר"פ פל הגט וצ"ע, ועיין בסמוך: בפירוש"י בד"ה ב"י דינא כו' וכתוב בו הגנף כו' עכ"ל.

וקשה לפ"ז למה פירש"י שגפול מיד השליח הא יש לפרש שהאשה תובעתו ופשיט ממעשה ב"ד דמסתמא נפל מיד האשה דהיא מקנימת הגט וכמ"ש התוס' ומוכח דאין לחוש לתרי, ובב"מ פירש"י בהדיא שגפול מיד השליח, וכן משמע פאן שכתב והוא תובעו, ואיפשר לומר דקשיא לרש"י אי חיישינו לשני שוירי אפי' הגט בידה נחוש כמו בשני יב"ש כמ"ש בסמוך, וצ"ל דדוקא פשאינה טוענת פרי חיישינו דהיא עצמה אינה יודעת אם נתגרשה אבל בטענה פרי לא חיישינו, א"כ ע"כ איירי שהשליח תובעו דאין לאשה טענת פרי וידוע שנעשה שליח מן הבעל והשליח נמי מקיים הגט לכן לא יתנונו לאשה פיון שהיא לא טענה פרי יש לחוש שמה אחר הוא, ובאין הגט מקיים לא מצי איירי דא"כ יש לחוש שהבעל נמלך ולא נתנו לשליח מאחר שלא ראו הגט בידי השליח רק ידוע שנעשה שליח, אבל במקומים נאמן שפכר בא לידו דהבעל לא מקיים הגט רק השליח א"כ מסתמא כפר בא לידו, ומשמע ליה לרש"י פיון דאישתכח ב"י דינא ע"כ לקיימו הובא שם, ועפ"ז איפשר לפרש מה שאמר רב חסדא לרבה פוק עיין בה דלמחר בעי לה רב הונא מינה למה דוקא מרבה, ולפ"ז י"ל דדואי יש לפרש שמסתמא אין הבעל מקיים הגט א"כ קשה השליח למה מקיימו דהא השליח נאמן על הקיום כדלעיל ריש מכילתין, וצ"ל דלא הנה אצל הכתיבה ואין יכול לומר בפני נכתב ובמקומים א"צ בפני נכתב, מיהו היינו דוקא לרבה דס"ל משום קיום, אבל לרבה לשיטתיה דס"ל משום לשמה ע"כ צריך לומר בפני נחתם משום לשמה א"כ הוא עצמו נאמן על הקיום ג"כ וא"כ למה לו להשליח לקיימו וכיון שנתקיים שלא פמנהג יש לחוש שמה הבעל קיימו ונמלך שלא ליתנו ולזה נפק דם ואשכח וכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר משמע אפי' אין המלנה תובעו רק אחר תובעו בשביל המלנה שהוא הניח לקיימו לטובת המלנה, וא"כ י"ל גם השליח קיימו לטובת האשה והוא לפמ"ש הרא"ש בריש מכילתין סימן ח' דלא גביא הכתובה רק מבני חורין אבל ללקוחות טענינו מזונייה, א"כ י"ל דהשליח מקיימו לטובת האשה שתגבה ממשעבדי, והכל ניחא ודוק היטב: ועוד נראה דס"ל לרש"י אף אם לא נודע כלל שהיה שליח ונמצא הגט והוא מקיים נאמן לומר שהוא השליח פיון דהבעל לא מקיים לגט ע"כ בידי שליח הנה ושפיר נאמן לומר שהוא הנה השליח דמה שאומר שאבד גט שכתוב בו יב"ש הוי כמו סימן, וגם לא חשיב איתחזק איסורא כמו שכתב הר"ן גבי קדשתי את בתי שנאמן לומר אני קדשתי שפעמיים בחזקתה, כמו כן נאמן לומר שהוא השליח דעד אחד נאמן באיסורין בכה"ג, ומה שלא פירש"י שהאשה תובעתו היינו משום דקשיא ליה איך נחזירו לאשה שמה כפר נפרעה כתובה והחזירה הגט לבעל כפירש"י לקמן, אבל השליח שפיר נאמן שהוא אבדו פיון שנותן בו סימן שיב"ש כתוב בו, אף דסימניו דרבנן מ"מ לענין ממון מהימן, אבל לאיסורא יש לחוש לשני

שוירי שלא תתגרש בו דסימנין דרבנן ולא מהני הה סימן דשם העיר ושמות האיש והאשה ודו"ק: בתוס' ד"ה פל מעשה ב"ד כו' וא"ת כו' תיקשי לר' זירא כו' עכ"ל.

לכאורה הוא קושניית הש"ס ותירוצו, ולכאורה י"ל דאי באישתכח חוץ לב"ד פשיטא פיון דאין שניות מצויות לכן מוקי בע"כ באישתכח בב"ד, אלא די"ל דבב"מ דף ט"ז פשיט מהכא דכל מעשה ב"ד יחזיר דלא חיישינן לפירעון, א"כ שפיר הוי רבותא דלא חיישינן לפירעון ולעולם דאשפח חוץ לב"ד ורבותא הוא דלא חיישינן לפירעון מיהו לר' זירא גופיה דמוקי התם בפשטרי חלטתא ואדרכתא דלאו בני פירעון גינהו א"כ קשה באשפח אפראי ליפא רבותא, להכי קאמר בש"ס ולר' זירא הקושניא לשיטתיה ליפא רבותא, ודחי הש"ס דמ"מ איירי באישתכח אפראי, אבל לאפני י"ל בפשיטות דקמ"ל דלא חיישינן לפירעון: בפירש"י ד"ה מודה שאומר ליתנו לה עכ"ל.

נראה דרש"י ס"ל דלא פפירוש התוס' דאם מודה שפכר בא לידה הוי מחזירין לה דנאמן כמו בעל שאומר גרשתי את אשתי, ולא דמי לשעבר דעכ"פ נאמן עכשיו שפא הגט לידה ואינו מכנין דוקא שתתגרש למפרע שיהי אפשר שהיום בא לידה ואין בכלל דבריו למפרע לכן פירש שאומר ליתנו, ואי קשיא אמאי לא מפרש שהבעל מודה שפכר נתנו לה) י"ל דא"כ אדתיני אין הבעל מודה משמע שאינו חפץ ליתנו לה כולל אפי' מודה רק שאומר שלא נתנו לה ג"כ לא יחזיר שפא אין זה הגט, אלא נדאי באומר ליתנו לה נמי נותנין ופריה שפיר ודו"ק, ועמ"ש לקמן ע"ב ובסמוך:.

שם ד"ה לא לזה ולא לזה לבעל לא יחזיר כו' וכשיבא לידו יחזר אחר ע"מ כו' עכ"ל. לכאורה קשה אמאי לא פירש בפשיטות דלא יחזיר לבעל שפא נפל מן האשה כמו בכל שט"ח שנמצא שלא יחזיר לא לזה ולא לזה, אף שאם השט"ח מונח ג"כ אין המלנה גובה אפ"ה אין מחזירין ללנה דשפא יתברר שהוא של מלנה וכאן נמי פן יתברר שהוא שלה, גם קשה ל"ל עדי מסירה בלא"ה אם יהיה הגט בידו יוכל לומר שפרע הכתובה והחזירה לו הגט, וצ"ל דאין זו טענה פיון דכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו א"כ יוכל לכתוב לו גט ויאמר שהחזירתי בעד פירעון הכתובה וע"כ אין זו טענה, מיהו נראה דא"כ גם עכשיו תוכל לומר פן וע"כ פשאין הגט בידה שפיר יכול לטעון שפרע הכתובה, אבל אם הגט בידה אף שיש ג"כ גט בידו תוכל לומר שכתב לעצמו, וכן אם אינו מביא עדי מסירה שנתן לה גט אין יכול לומר שפרע דתוכל לומר שכתב גט לעצמו כדי שיטעון פרעתי על הכתובה, מיהו קשה פיון שהיא אומרת שפכר קבלה הגט א"כ אפי' לא יביא הבעל עדי מסירה פשתתבע הכתובה יאמר שפכר פרעה והחזירה לו הגט פיון שאין בידה הגט, ותו קשיא לי איך פירש"י הברייתא למ"ד גט גובה עיקר ותיקשי לאינה אמוראי דלא ס"ל גט גובה עיקר איך פרנסו הברייתא אמאי לא יחזיר לבעל, וע"כ אין זה דיוק דמהיכא תיתי שיחזירו לבעל אם טוענת שהגט שלה, ואפשר דלשאר אמוראי י"ל נ"מ שאם נחזירו לבעל נחזיקה באשת איש ודאי וכשתקבל קידושין מאחר יאמרו שאין קידושין תופסין אלא דהכא לר"ה דס"ל בסוף מכילתין דאשת איש שפשטה ידה וקובלה קידושין מקודשת דאפי' שלא בפניו איתא לדרה"מ, א"כ ליפא נ"מ לענין קבלת קידושין להכי פרש"י דרב הונא תלמידיה דרב פרב ס"ל גט גובה עיקר וי"ל כפירש"י, ולשאר אמוראי יש לומר שפיר משום דלא נחזיקה באשת איש גמורה דשלא בפניו ליתא לדרב המנונא, ולא נתקרה דעתי בכל זה, ודברי רש"י צ"ע: בא"ד ולאשה לא יחזיר שפא תינשא בו.

הא דלא פירש"י שתגבה הפתובה היינו משום דאיירי באין הבעל מודה א"כ מודה שלא נתן לה הפתובה שהרי טען שלא גירשה, מיהו קשה דה"ל לפרש בזמן שהבעל מודה שהגט שלה ועדיין לא פרע הפתובה יחזיר לאשה אין הבעל מודה היינו שטען שפרע הפתובה וממנו נפל לא יחזיר לא לזה ולא לזה, וצ"ל דס"ל במודה שגירשה הבעל נאמן שנתגרשה, וא"כ מאי קשיא ליה לר"ז דילמא לענין ממון לא חיישינן לב' שוירי פדאיתא בב"מ היכי פשיט איסורא מממונא, לכן צריף לפרש שהבעל מודה שמצוה ליתנו לה אע"ג שעדיין לא ניתנו לה, ואי קשיא על הש"ס גופא אמאי לא מפרש ר"ז לענין פתובה לחוד, איפשר דלענין פתובה פשיטא דיחזיר לאשה, ואין לומר דקמ"ל דלא חיישינן שעושה קנוניא על הלקוחות שתגבה הפתובה שנית עם הגט דע"ז אין תיקון שהרי כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו א"כ כשירצה שתפרע שנית מן הלקוחות יוכל ליתן לה גט אחר וא"כ קשיא פשיטא, ואי משום דלא חיישינן לכתב ליתן בניסן לענין הפירות זה כבר הקשו התוס' לעיל בד"ה הא וע"כ קמ"ל לענין שפותרת באותו גט אפי' מודה שלא נתנו לה ופריף שפיר ודוק היטב, ועיין בסמוך: (ע"ב) בגמרא ואיכא דאמרי אע"ג דלא הווחזקו לא ליהדר ופליגא דרבה.

בחידושי הרשב"א תמה על זה פיון דר' זירא לא אמר טפי מלישנא דרבה מהיכא תיתי להעמיד בדבריו דפליג אדרבה ונדחק בזה, וגם בפ"י דחק, ולי נראה עפ"מ ש בחידושי ב"מ דקשה איף מוקי בהוחזקו ואין שפירות מצויות, הא בשני יוסף ב"ש בעיר א' אין מגרשין אלא זה בפני זה פדאיתא בפ"ג, וא"כ פיון דהשני פאן והשני אומר שלא אבד גט ממילא ה"ל פלא הוחזקו, וכתבתי שם ראיה לדברי הריטב"א דאם מפירין שזה אשת יוסף בן שמעון המגרש א"צ זה בפני זה, וא"כ י"ל דמשמע ליה ברייתא דמוקי ר' זירא באין שפירות מצויות אי מייירי בהוחזקו וקמ"ל דמ"מ יחזיר לאשה א"כ דבסתמא שני יב"ש מגרשין זה בפני זה, וא"כ משמע פשטא דברייתא יחזיר לאשה היינו אפי' אין היב"ש השני פאן שאילו הוא פאן ולא נאבד לו הגט ה"ל פלא הוחזקו, וא"כ ה"ל לר' זירא לפרושי עיקר הרבותא ויחזיר לאשה דקתני אפי' בלא יב"ש השני פיון דפשטא דמילתא משמע יחזיר לאשה כנהוג בכל יב"ש והיינו זה בפני זה וה"ל אין שפירות מצויות ולא הוחזקו, משא"כ דקאי אדוקיא דמתני' שפיר מפרש דקמ"ל באמר תנו נותנין היינו אפי' שלא בפני יב"ש השני, ולישנא דהיינו דרבה י"ל דהברייתא לא צריכה לפרושי דיחזיר לאשה בפני יב"ש השני היינו משום דס"ל דכל מעשה ב"ד היינו דאישתכח בב"ד, א"כ אפי' בשפירות מצויות אין חוששין לשנים, וא"כ ממילא דלא צריף לאשמענין בזה בפני זה דהיינו לא הוחזקו ומסתמא רבותא דיחזיר לאשה היינו אפי' זה שלא בפני זה דהיינו הוחזקו וא"ש, ובזה איפשר ליישב מה שתמה עוד הרשב"א פיון דלרבה בהוחזקו לא הוי ריעותא פיון דלא ידענו שנפל מן השני לא מחזקינן בנפילה א"כ מאי אהני צירוף הריעותא דשפירות מצויות ונדחק, ולפ"מ ש א"ש ולק"מ דכיון דמייירי דאין היוסף ב"ש השני בפנינו דאם הוא בפנינו אין הפסד לשואלו ואם יאמר שלא כתב גט אין לספק, וכיון שאינו בפנינו ע"כ לומר על היב"ש זה שפא ממקום אחר לכאן נאבד הגט, וכיון דאין שפירות מצויות לא חיישינן שפא לכאן בזו השעה, והכל נכון וברור ודוק היטב: שם רב אשי אמר כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלוני דה"ל סימן מובהק.

וקשה בסימן מובהק פשיטא הא בכל סוגיא דסימנין בב"מ משמע דסימן מובהק כעדים דמי: שם לא ידענא אי משום סימנא כו' אי משום ט"ע ודוקא צורבא מרבנן כו' ויש לדקדק דאפי' משום סימנא פיון דרבב"ח הנה צורבא מרבנן א"כ לא הנה צריף להגיד הסימן קודם שיראו לו הגט כמו שפומכין עליו בט"ע, וא"כ ע"כ משום דנהה צ"מ החזירוהו לו וא"כ גם משום סימנא דוקא משום

צ"מ החזירו לו, ולכאורה נ"ל דבגט אין חילוק בין צ"מ לאינש דעלמא דלענגן איסורא לא מצינו חילוק דכלום חילקנו בין חבר לעם הארץ, ואי חשיב איתחזוק איסורא דאשת איש גם בצורבא מרבנו לא מצינו שיהיה נאמן בדבר שבפירוה פתרי, מיהו בגט דאינשתכח אינו רק גילוי מילתא ונאמן לענגן איסור שהגט נשלח לאשת פלוני, והא דלא מהדרינו בט"ע לכ"ע דע"ה יש לו ג"כ ט"ע, י"ל דהיינו משום דכאן שיהי טפי בדרךמי שאינו נראה שיב"ש אחר אבד וכמ"ש התוס', אבל בסימן שפיר גם השליח נאמן ולא חשדינו ליה במשקר דהא נאמן להביא גט אשה אע"פ שהוא נוגע ונוטל שטר, והא דבמתני' פשר במכירו י"ל פשמצאו בעצמו לא שיהי לגזור שלא יתנו לאשה שמא טוען בדרךמי דמ"מ הוא יתנו דקים ליה בנפשיה שזה הוא, אלא דאם הוחזק בב"ד לא יתנו ליה משום שמא טעה בדרךמי, אבל במצאו בעצמו ממילא יתנו לה דקים ליה בנפשיה ולא חששו להי שטעה בדרךמי, גם י"ל כמ"ש התוס' בכמה דוכתי דבייש לו מיגו קים ליה בודאי פגון בהחזיקה היא מלחמה אבל לעולם השליח נאמן שהוא שלו ולא חשדינו ליה במשקר דבאמת דחוק לחלק באיסורין בין צורבא מרבנו לאינש דעלמא, וכן נראה מהרמב"ן בחידושי ש"אין באיסורין בין ת"ח לע"ה: אלא דקשה לעיל במשנה דמצא גיטי נשים דחיישינו דנמלה שלא ליתנו וקשה אם השליח אומר שנאבד ממנו נחזירו לו פינו שנאמן פמו ת"ח, בשלמא לשיטת התוס' יש לפרש דלא מיירי בצורבא מרבנו אבל לפמ"ש קשה איה נפרש הא השליח נאמן, מיהו נראה דעל השליחות אינו נאמן כשאין הגט יוצא מתחת ידו, ובהא אף ת"ח אינו נאמן רק כשידוע שממנו נפל, רק שיש לחוש שמא זה גט אחר או שנודע שנעשה שליח והבעל מסר לו הגט משום איחלופי י"ל כל אדם נאמן דגילוי מילתא בעלמא הוא, ולפ"ז גם בדרכב"ח צ"ל שידוע שהיה שליח ונאבד גט ממנו רק שיש לחוש שאין זה שנאבד, אבל אם אין ידוע שנעשה שליח ונמסר הגט לא אהני ליה סימן וט"ע דיש לחוש לנמלה פדלעיל, ואיפשר שלזה נתכוין רש"י במ"ש רבב"ח שליח היה היינו שידוע שנעשה שליח, ודו"ק וצ"ע: וביתר הסוגיא דסימנין ודברי התוס' פבר הארכתי למעניתי בספר התשובות שלי ובסוגיא דב"מ במקומה: בתוס' ד"ה בזמן כו' וא"ת פינו דבעל שאמר כו' עכ"ל דברי התוס' דחוקים, ויותר נראה כפירש"י ואוסרין נופך דודאי הבעל מודה כולל שניהם הן שאומר שפבר נתגרשה הן שאומר ליתנו לה עכשיו דאי תימא דדוקא במודה שפבר נתגרשה אבל באומר ליתנו לה לא מהני דחיישינו שמא אחר הוא, א"כ למה נקט בסיפא אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה אפי' מודה הבעל ששלחו לה ומצוה ליתנו לה ג"כ לא יחזיר דשמא אחר הוא, אלא ודאי ברייתא לא נחתא להי חששא שמא אחר הוא רק משום שאינו מודה שפא לידה ואינו רוצה שיתן לידה, אבל בהא דאיכא לספוקי שאין זה הגט משמע דלא איירי הברייתא פלל, ועיין בסמוך: בא"ד וי"ל דלא מהימן אלא מכאן ולהבא כו' ולא תטרן פירות כו' עכ"ל.

צ"ע מה רצו בזה דבב"ב אמרינו בסתמא אי לא פלגינן דיבורא גם מכאן ולהבא אינו נאמן ולא זכר שם מפירות, ואם פנונתם דלכך אינו נאמן משום בידו לגרשה די"ל שחפץ שתטרן הפירות למפרע זה אינו דהא גם אם נותנין לה הגט לא טרפא רק מזמן דמטא לידה וצריכה להביא ראיה, וצ"ל דדוקא אם נותנין לה עכשיו להתגרש בזה אמרינו קלא אית ליה פינו שניתן לה עכשיו להתגרש, משא"כ אם נחזירו לה ע"פ הודאת הבעל א"צ עדי מסירה ולית ליה קלא, מ"מ קשה פינו דנאמן עכ"פ שפבר גירשה א"כ שפיר נחזירו לה עכשיו בעדים, אף את"ל שאינו זה מ"מ אין ריעותא דמ"מ לא תטרן פירות רק משעת מסירה לידה: בפירש"י ד"ה פגון כו' ואותו חתמנו לאיש זה התובעו עכ"ל לכאורה קשה לפמ"ש לעיל דרש"י ס"ל דנאמן הבעל לומר שגירשה א"כ

א"צ שְׂיֵאמְרוּ בְּפִירוּשׁ שְׁחַתְמוּ לְזֶה רַק כִּינּוּן שֶׁהַבַּעַל מוֹדֵה שְׁנֵיתוֹ גַּט רַק יֵשׁ לְסַפֵּק בְּאַחַר א"כ סְגִי שְׂיֵאמְרוּ הָעֵדִים שְׁלֵא חֲתָמוּ רַק עַל גַּט א' שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן וְהַבַּעַל נֶאֱמָן שְׁשָׁלוּ גַט זֶה שְׁעָדִים אֵלּוֹ חֲתוּמִים בּוֹ, וְאִי־פֶשֶׁר כִּינּוּן דַּעְדוֹתָן לֹא מֵהֵנִי בְּלֹא עֵדוֹת הַבַּעַל שֶׁפָּתַב הַגַּט מִיִּקְרִי חֲצִי דָבָר, עֵינָן תּוֹס' לְקַמֵּן דָּף ס"ג ע"ב, וְעֵינָן בְּסִמּוּךְ בְּתוֹס': בְּתוֹס' ד"ה מַעוֹלָם כּו' מִתּוֹךְ הַלְשׁוֹן כּו' וְתִימָא דא"כ אִמָּאי מֵהֵימְנִין לִיה לֹמַר שֶׁהוּא שָׁלוּ כּו'.

לְכַאוּרָה י"ל דְּרַבִּי יִרְמְיָה אר' זִירָא קָאֵי דְמוּקִי בְּשִׁירוֹת מְצוּיּוֹת וְלֹא הִוָּחֲזָקוּ דְחִינְשׁ בְּחַד רִיעוּתָא ג"כ רַק דְּלֹא חִינְשִׁין בְּחַד רִיעוּתָא רַק בְּשִׁנֵּי חֲשֵׁשׁוֹת דְּהִינְנוּ שְׁמָא לֹא פָּתַב זֶה הֵיב"ש רַק אַחַר וְאִפִּי' תִּימָא שְׁנֵיהּ פָּתַב מ"מ יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ שְׁגָם אַחַר פָּתַב, אָבָל הֵיכָא שְׁלֵא חֲתָמוּ רַק אַחַד וְלֹא הִוָּחֲזָקוּ שְׁאִין חֲשֵׁשׁ רַק שְׁמָא פָּתַב אַחַר וְלֹא הוּא בְּהָא מוֹדֵה לְסַבְרַת רַבָּה דְּלֹא חִינְשִׁין בְּלֹא הִוָּחֲזָקוּ, וְאִי קִשְׂיָא מֵאֵי פְרִיָּה מֵאֵי לְמִימְרָא גַם לְתִירוּץ הַתּוֹס' קִשְׂה, וְע"כ לֹמַר דְּהַש"ס תּוֹפֵס לְמִלְתָּא דְּפִשְׁטָא: וְעוֹד נִרְאֶה דְּהָא ע"כ צ"ל בְּיוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן שְׁשׁוֹלַח גַּט אִיָּהּ נֶאֱמָן הַשְּׁלִיחַ שֶׁהוּא מוֹדֵה הֵיב"ש שְׁמָא מֵאַחַר וְנוֹתֵן לְאִשְׁתּוֹ שָׁלוּ זֶה, ע"כ הַשְּׁלִיחַ נֶאֱמָן עַל כָּף א"כ כ"ש שֶׁהַבַּעַל נֶאֱמָן עַל כָּף: בְּגִמְרָא וְאִין מַעֲדִין עַל סִמְנֵי הַגּוֹף דְּאִמְרֵי אַרוּךְ וְגוּץ.

לְמֵאֵי דְקָאֵמַר נֶקֶב בְּצַד אוֹת פְּלוּנֵי ה"ל לְמִימַר סִמְנֵי הַגּוֹף הוּא נֶקֶב סֶתֶם, וְנִרְאֶה דְּהַש"ס תּוֹפֵס הַסֵּפֶק אִי סִמְנֵי דְאוּרֵייתָא אוּ דְרַבְּנָן וְנֶקֶט כְּלוּלָה מִלְתָּא פְּסִיקָא סִמְנֵי מְוִבְהָקִין וְסִמְנֵי אַרוּךְ וְגוּץ דְאִפִּי' סִמְנֵי אִמְצָעֵי לֹא הֵי כְּדִימָא בִּיבְמוֹת וּבב"מ: (דָּף כ"ח ע"א) בְּגִמְרָא רַבב"ח אִמַר כּו' הַלְכָה שְׁלֵא עָבַר אָדָם שָׁם.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק לְרַבָּה דְמוּקִי לְעֵיל דְדוּקָא בְּהִוָּחֲזָקוּ וְשִׁירוֹת מְצוּיּוֹת חִינְשִׁין לְאַחַר אָבָל בְּלֹא הִוָּחֲזָקוּ לֹא א"כ קִשְׂה כִּינּוּן דְּלֹאֲתַר הִינְנוּ שְׁלֵא עָבַר אָדָם שָׁם א"כ לִיכָא רִיעוּתָא בְּמָה שֶׁהִוָּחֲזָק יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן וְה"ל פְּלֵא הִוָּחֲזָקוּ וְא"כ בְּכַה"ג אִפִּי' לְזַמֵּן מְרֻבָּה כְּשֶׁר, וְצ"ל דְּמֵאן דַּס"ל שְׁלֵא עָבַר אָדָם שָׁם ס"ל אִפִּי' בְּלֹא הִוָּחֲזָקוּ וְשִׁירוֹת מְצוּיּוֹת חִינְשִׁין אַע"ג דְּרַשְׁבִּי אָא קָאֵמַר הֵכִי לְעֵיל בְּפִרְיִיתָא לֹא קִשְׂיָא אִיָּהּ פְּלִיג אַרְשָׁב"א י"ל דְּדִינִיק מִמְתְּנִי דְּכָל מַעֲשֵׂה ב"ד ה"ז יַחְזִיר דְאִפִּי' בְּשִׁירוֹת מְצוּיּוֹת לֹא חִינְשִׁין, וְבַהֲכִי נִיחָא דְקִשְׂה הָא מְשַׁמַּע לַכ"ע בְּאִין הַשִּׁירוֹת מְצוּיּוֹת וְלֹא הִוָּחֲזָקוּ לֹא חִינְשִׁין וְא"כ קִשְׂה נִהִי דְעָבַר אָדָם שָׁם מ"מ לֹא מִיִּקְרִי שִׁירוֹת מְצוּיּוֹת מְשׁוּם הֵכִי, וּלפ"ז נִיחָא דִּי"ל דְּפְלוּגְתִּיהוּ בְּהִוָּחֲזָקוּ לְכּוֹן בְּעָבַר אָדָם שָׁם חִינְשִׁין שְׁמָא יב"ש אַחַר הוּא אוּ מִיִּלֵּי מְסַר, אָבָל בְּלֹא הִוָּחֲזָקוּ וְדִאִי מְשׁוּם דְעָבַר אָדָם שָׁם אִינוּ בְּכָלֵל שִׁירוֹת מְצוּיּוֹת, וְעֵינָן בְּרַשְׁבִּי א"ר' וּבב"י סִמְנֵי קל"ב: בְּתוֹס' ד"ה מְצָאוּ כּו' דְאִי מְפִיר אֵת הַגַּט נ"ל שְׁמַצָּאוּ בְּחַפְּסָה עכ"ל וְקִשְׂה הָא גּוּפָא לְמָה נֶקֶט הַהֲפָרָה עַל הַחַפְּסָה וְלֹא נֶקֶט עַל הַגַּט עֲצָמוֹ, עמ"ש לְעֵיל, וְאִי־פֶשֶׁר לְהַבִּיא מוֹדֵה רֵאֵיהּ לְדַעַת מְהֵר"ל מְפָרָא שֶׁהַבִּיאוּ הַב"ש בְּסִמְנֵי י"ז דְאִי סִמְנֵי דְרַבְּנָן לֹא חִינְשִׁין לְשִׁאלָה דְלִשְׁנוּיָא דְסִמְנֵי דְרַבְּנָן לֹא צָרִיךְ לְהַמְצִיא סְבָרָא דְשִׁאלָה, וְהַשְׁתָּא י"ל שֶׁפִּיר דְבִלֹא"ה הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' דְנִיחָוּשׁ לְשִׁאלָה וְנִדְחָקוּ, וּלפ"ז י"ל שֶׁפִּיר דְוַדָּאֵי י"ל מְצָאוּ בְּחַפְּסָה זֶה עֲצָמוֹ שְׁנַמְצָא בְּחַפְּסָה הֵי סִמְנֵי כְּמוֹ שְׁנַסְתַּפְּקוּ בְּתוֹס', מִיְהוּ סִמְנֵי מְוִבְהָק וְדִאִי לֹא הֵי, וְהַשְׁתָּא א"ש מִמְנ"פ אִי סִמְנֵי דְרַבְּנָן קמ"ל שֶׁפִּיר דְסִמְנֵי בְּמִפְּרִי לְחַפְּסָה וְלֹא חִינְשִׁין לְשִׁאלָה וְאִי סִמְנֵי דְאוּרֵייתָא א"כ שֶׁפִּיר הֵי סִמְנֵי שְׁמַצָּאוּ בְּחַפְּסָה וּמ"מ כִּינּוּן דְחִינְשִׁין לְשִׁאלָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ אִם מְפִירוֹ לְגַט דְּלֹא מֵהֵנִי הַסִּמְנֵי דְכִינּוּן דְסִמְנֵי דְאוּרֵייתָא חִינְשִׁין לְשִׁאלָה וּבְעֵינָן שֶׁפִּיר הַגַּט וְלְרַבּוּתָא נֶקֶט דַּע"פ שְׁמַצָּאוּ בְּחַפְּסָה מ"מ בְּעֵינָן שֶׁפִּיר הַגַּט: וְהֵר"ן פִּירֵשׁ דְתַרְתִּי קַתְנֵי מְצָאוּ בְּחַפְּסָה וְיֵשׁ לוֹ בְּהַ סִמְנֵי אוּ שְׁמַפְּרִירוֹ לְגַט בְּטַבִּיעַת עֵינָא כְּשֶׁר ע"כ, וְקִשְׂה הָא סִמְנֵי לֹא דְאוּרֵייתָא וְצ"ל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סִמְנֵי מְוִבְהָק, וְקִשְׂה לְמָה

נקט סימן בחפיסה והפירה בגט ליתני תרתי בחפיסה או בגט, ונראה לפרש דעת הרי"ף שפסק דלא פרבה וכתב דרב אשי דמוקי בסימן מובהק לא ס"ל פרבה, והר"ן דחה דבריו די"ל רב אשי מוקי בסימן מובהק אפי' בתרתי לריעותא, שכיחי שזירתא וגם הוחזקו, ונראה דהוכחת הרי"ף פה הוא דבלא"ה פתב הרא"ש בדעת הרי"ף דאע"ג דביבמות דף קט"ו קיי"ל פרבא דלא חזישינו לתרי יצחק חילק הרא"ש דלענן מיתה משום עיגונא מקילינו פרבה אבל לענן גט דאיפשר בגט אחר פסקינו כר' זירא וחישינו בחד ריעותא, והשתא י"ל דהרי"ף מפרש לישנא דמתני' מצאו בחפיסה ודלוסקמא אם מפירו פשר שנדחקו בפירושו לכן ס"ל להרי"ף דנדאי חפיסה עצמו מה שנמצא בו מיקרי סימן וכמ"ש התוס' וכן אם מפירו לגט פשר ולא קשיא פשיטא די"ל דבהפירה דהגט איפשר לחוש שטוען בדדמי וכמ"ש התוס' לעיל, קמ"ל דמ"מ מפירו פשר ולא חזישינו שפא מתוד שלא הוחזקו שני יב"ש אומר בדדמי שהוא גט שלו קמ"ל, והשתא י"ל דמצאו בחפיסה הוי סימן אלא דקשה הא לא הוי ס"מ ביותר, ולזה י"ל דמ"מ פינו דמתני' בחדא ריעותא איירי א"כ מה"ת בלא"ה לא חזישינו שהוא אחר פינו דאיירי בשזירות מצויות ולא הוחזקו דבמיתה כה"ג לא חזישינו רק לחומרא דרבנו, א"כ י"ל דמהני שפיר מה שנמצא בחפיסה אע"ג דלא הוי ס"מ ביותר דאחששא דרבנו שפיר סמכינו אסימן אמצעי, וא"כ א"ש מצאו בחפיסה פשר וכן אם מפירו כנ"ל, אלא דקשה לרבה דמוקי מתני' בתרתי ריעותא וא"כ קשה איך יפרש מצאו בחפיסה פינו דבתרי ריעותא ונדאי איפא חששא דאורייתא איך יועיל סימן שנמצא בחפיסה הא פשיטא דלא הוי ס"מ ביותר וכמ"ש התוס', וצ"ל דרבה ס"ל סימנין דאורייתא וא"כ שפיר מהני הך סימן שנמצא בחפיסה, והשתא י"ל שפיר מוכיח הרי"ף דרב אשי דבתרא הוא לא ס"ל פרבה דהא רב אשי מספקא ליה אי סימנין דאורייתא או דרבנו, ואי סימנין דרבנו קשיא אמאי מהני סימן שהוא בחפיסה וע"כ לומר דמייירי בחד ריעותא א"כ מוכח דלא פרבה, וא"ש דברי הרי"ף ודו"ק: עוד איפשר לומר דס"ל להרי"ף דלרבה דבעי תרתי לריעותא שזירות מצויות והוחזקו, א"כ פינו דבלא הוחזקו לא חזישינו לאחר א"כ אפי' סימן אמצעי נמי מהני, דנהי דהוחזקו שני יב"ש מ"מ הסימן לא הוחזק ולא גרע סימן אמצעי בהוחזקו מלא הוחזקו בלא סימן, והשתא שפיר פשיט הרי"ף פינו דרב אשי בעי סימן מובהק ע"כ לא ס"ל פרבה, ואיפשר שגם דעת רש"י פן שפירש במשנה ויש סימן בחפיסה ולא פירש סימן מובהק היינו משום דפירש הסוגיא לרבה ולרבה סימן שאינו מובהק לא גרע מלא הוחזקו, ולפ"ז לפמ"ש הרא"ש בדעת הרי"ף דבמיתה קיי"ל פרבה אפי' הוחזקו ויש סימן אמצעי כבעל העגונה סמכינו שפיר דהוי פלא הוחזקו, ועיין בתשובתי באריכות ודו"ק וצ"ע: במשנה המביא גט והניחו זקן או חולה.

לכאורה לשון והניחו אינו מדויק אזקו, דבשלמא חולה איפשר שיבריא אבל הזקן לא יחזור לילדות, ואיפשר דקאמר שהניחו שם ע"י שהוא זקן ותשש פחו לשוב לביתו אפ"ה הוא בחזקת שהוא קיים, וצ"ע אם הוא זקן וחולה בשני הריעותות: שם בחזקת שהוא קיים.

וצ"ע אם אחר הנתינה נודע שמת ויש ספק אם מת קודם נתינה או אחר נתינה אם נחזיק לומר השתא הוא דמת או פינו דמת לפניך יש לחוש שפא קודם נתינה מת, עיין ט"ז יו"ד סי' שצ"ג ובחי'דושי נדה.

ולכאורה קשה אם נימא דכשזמות נחוש למפרע א"כ איך נותנו בחזקת שהוא קיים הא סוף פל אדם למות וכשזמות נחזיק למפרע שפבר מת בשעת נתינה, אע"כ לעולם אמרינו השתא מת, וי"ל דמ"מ לא נחוש דאם תאמר בנדאי ימות מ"מ איפשר שלא יפול ספק בזמן מותו, ועיין בספר

התשובות שלי ואין להאריך פאן בזה, ועיין לקמן דף ע"ו ע"ב במשנה משמע דספיקא הוא אפי' בבריאי, ועיין מ"ש בר"ן ס"פ מי שאצקו: בגמרא אמר רבא כו' וגוסס שרוב גוססין למיתה לא.

לכאורה קשה פשיטא פנין דרוב גוססין למיתה רובא עדיף מחזקה ופשיטא דלא תננו לה בחזקת שיהו קנים, ואיפשר דקמ"ל שאם גם היכם היה גוסס א"כ אם ניזול בטר רובא הרי גם ליכם נחזיק למת ופטורה מן היבום קמ"ל דמ"מ לא תננו לה דלא פלוג רבנו בין היכם גוסס או חולה, עוד נראה דאפי' הלה בעלה עם צרתה למדינת הים דאיכא רוב נשים מתעפרות ויולדות פדאימא ביבמות פ' האשה בתרא אלא משום דאיכא חזקה ליבום ומיעוט מפילות, וא"כ י"ל דאיכא פנגדמיעוט מפילות מיעוט גוססין לחיים ולא תצטרף חליצה קמ"ל דלא מהני ודו"ק: שם רמי ליה אבני לרבה תנו המביא גט כו' ורמינהי כו'.

לכאורה קשה נימא גט שאני דהא צריכה להמתין ג' חדשים ואחר שלשה חדשים פנין שעדיין לא נשמע שמת ומיתה קלא אית ליה להכי סמכינן טפי אחזקה, משא"כ בה"ז גיטף שעה א' קודם מותו מחמירין טפי דלא נודע עת מותו, ואפ"ל אם הדרף רב יותר מג' חדשים לא דמי לתרומה דיש להחמיר טפי, דהא למאי דמשמע בש"ס לקמן דמחלק בין איפשר ללא איפשר משמע דהצריכא להחמיר מדרבנן דאינו מן התורה לא שייף לחלק בין איפשר ללא איפשר, וא"כ י"ל בתרומה מחמירין טפי משא"כ בגט שממתנת ג' חדשים אף לפעמים שמיתרמי דרף רב לא החמירו חכמים דלא שכיח כ"כ, ונראה מפאן לסייע לדעת הרי"ף שפסק לעיל דף י"ח דמנינן משעת כתיבה והרא"ש תמה עליו למה פסק כשמואל נגד רב, ולפ"ז ניחא דמוכח פאן מדברי אבני ורבה בפשיטות דמשמע להו שלא לחלק בין מביא גט להז"ג שעה א' קודם מותו וקשיא מנ"ל דילמא לענין גט שאני שצריכה להמתין שלשה חדשים, אלא ודאי ס"ל בגט מנינן משעת כתיבה וא"כ נישאת מיד אם נשתהה בין כתיבה לנתינה ושפיר מדמי להו להדדי ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה תרומה איפשר תימא כו'.

התוס' נדחקו לתרץ הקושיא ובספר פני יהושע האריך ליישב דמתני' י"ל דאיכא חזקה דמוקמינן לה בחזקת היתר לתרומה משא"כ בהרי זה גיטף שעה א' קודם מותו איתרע לחזקת היתר דתרומה פנין שנתן לה גט עכ"פ ומדמי לספק קרוב לו ספק קרוב לה דאיכא ריעותא בגוף החזקה עיין שם שהאריך, ובענייני שיעתי ולא אבין מה חילוק בזה דמ"מ כל הריעותא בא מפח שדנין עליו הפנות שאין הגט חל רק שעה א' קודם מותו ומה מקום לחלק בזה לא חילק ולא ביילק ידענא, גם בספק קרוב לה פתבו התוס' בכחובות דמוקמינן אחזקה, ומה שכתב ראיה ברורה מהא דאשת חרש חייבין עליה אשם תלוי ולא מוקמינן לה בחזקת היתר, לפענ"ד לא מן השם הוא זה, והסברא הנכונה נראה כמ"ש בחידושי בריש גדה במקנה שנמדד ונמצא חסר דחשבינן ודאי מפח תרתי לריעותא העמד טמא על חזקתו והרי חסר לפניו אף די"ל שטהרות שנגע בהם יש להם חזקת טהרה כנגדו אזלינן בטר עיקר הטומאה וכיון דגברא בחזקת טומאה הבא מפחו פמוהו, וזה נלענ"ד בסברא באשת חרש שדנין הספק על החרש עצמו מה הוא ולגבי נפשיה לא שייף חזקה והרי הוא ספק בן דעת או אינו בן דעת והאשה שנתקדשה לו פמוהו ולא משגחינן בחזקה דינדה וזהו סברא נכונה: ואשר אחזה לי אנכי בישוב תמיתה התוס' נלע"ד דלקושיות תרומה איתרומה יש לתרץ שפיר דהא בהה דהרי זה גיטף שעה א' קודם מותו ע"כ בלא מעכשיו איירי דאילו אמר מעכשיו פשיטא שאסורה שהרי אימת שימות תהיה זרה למפרע וזה סוף כל האדם ומשום דדילמא היא מייתא ברישא פשיטא דלא שרינן לה בתרומה ולא דמי להכא כלל, אלא בלא מעכשיו איירי

וא"כ אין הגט חל עכשיו כלל וא"כ הוי כמו דבר שיש לו מתירין דהא יוכל לחזור בגט ויקח הגט ממנה או שייחזור בגט ומה לו ליפנס לספק אם רוצה בכך דוקא אין לנו ליפנס בספק להעמיד עקשותו ורצונו, משא"כ במשנה דלא סגי בלא"ה אם לא תעמידו בחזקת חי תאסר בתרומה לחלוטין ואין מקום לקושיא, אלא די"ל מסתמא לאו בשופטני עסקינן שיתנה כה"ג, אלא מסתמא הוא ג"כ מפחד פתאום שמה פתאום ותיזקק ליבם וא"כ שפיר הוי לתקנת עגונות שלא יחזור בגט, וא"כ י"ל דלהכי פיו פתח בתקנה להביא מרישא דחזינן דנותנו לה בחזקת שיהא קיים ומאי נ"מ ע"כ שלא תיזקק ליבם וא"כ חיישינן לתקנת עגונות גם כנה שלא תיזקק ליבם וסמכינן אחזקה משום הכי, וא"כ קשיא ליה שפיר גם בה"ז גיטף שעה א' קודם מותו לא נימא דלכך לא סמכינן אחזקה פינו דאיפשר שייחזור בגט דהא חזינן גם במשנה שסמכו ע"ז שלא תיזקק ליבם סמכינן אחזקה אף דאיפשר בתליצה פריה שפיר מגט אתרומה, ושני ליה דמ"מ חיישינן טפי שלא תיזקק ליבם מהו דתישרי בתרומה שפיר פריה ליה תרומה אתרומה פינו דמוכחא מתני' שאין זה תיקון שייבטל הגט ותהא זקוקה ליבם א"כ ס"ל דשניהם שוין והפל נכון כפתור ופרח, ודו"ק היטב: ועוד נראה לי ליישבם פשוט דודאי י"ל דבפשיטות לא קשיא ממתני' די"ל דבאומר ה"ז גיטף שעה א' קודם מותו לאו בשופטני עסקינן ומסתמא איירי במי שדואג מספנת מנת א"כ מסתמא הוא בגדר חולה, וא"כ בלא רישא י"ל פאן בחולה פאן בכריא ובחולה חיישינן טפי למיתה, ולהכי מיייתי בתחילה רישא דמייירי בחולה נותנו לה בחזקת שיהא קיים א"כ משמע הו דתרומה בהלף למדינת הים מייירי אפ"ל בחולה במדינת הים דומיא דרישא ואפ"ה אוכלת בתרומה, וכן משמע באמת וכן מבואר ברמב"ם פ"ט מתרומות בהניחה בעלה גוסס אינה אוכלת בתרומה הרי דמדמה תרומה לגט וא"כ משמע דסיפא ארישא קאי פריה ליה שפיר דכינן דברישא אפ"ל חולה נותנו לה בחזקת שיהא קיים גם סיפא איירי בהכי: ועוד נ"ל דבלא"ה יש לחלק דבאומר ה"ז גיטף שעה א' קודם מותו פינו דלא אמר מעכשיו א"כ צריה שיהיה הגט ברשותה או במקום הראוי לקנות כדאיתא באה"ע סימן קמ"ו, וא"כ בהוציאה הגט מרשותה ונתנתו בר"ה אי אפשר לגט לחול אפי' ימות וא"כ יכולה לאכול בתרומה וא"כ י"ל דהוי כמו לכתחילה אלא דאביי דרמי ליה ממתני' דנותנו לה בחזקת שיהא קיים משמע ליה דהיינו נמי לכתחילה והיינו כשהיבם פאן דאיפשר בתליצה, לכן פריה ליה שפיר ממתני' וכי שני ליה רבה דגט מיקרי לא איפשר והיינו משום דלא פלוג רבנן בין שהיבם פאן או אינו פאן ומיקרי לא איפשר ותרומה קרי לה איפשר א"כ כל אכילת תרומה מיקרי איפשר רמי ליה שפיר אמאי אסורה לאכול בתרומה מיד הא חזינן אפילו היכא דמיקרי איפשר מותרת לאכול בתרומה, ודוק היטב, ועיין בסמוך: בפירש"י ד"ה גט לא איפשר כו' דאי חיישת אין לה שולח גט כו' עכ"ל.

צ"ע דביש לו בנים יכול ליתן הגט ממה נפשך אם מת א"צ גט ואם חי נפטרה בגט ואפילו באין לו בנים עכ"פ תוכל ליפטר בתליצה מן היבם רק אם אין היבם פאן או שאינו מתרצה לחלוץ, ואיפשר דס"ל לרש"י דגם ביש לה בנים לא יוכל ליתנו לה דשמה יתברר אח"כ שמת ומותרת לכהן ואתה מצריכה פרוז לפהונה, כדאיתא בריש פירק בתרא דיבמות כה"ג בצרתה במדינת הים דחיישינן שמה יהיה הנולד בן קיימא ואתה מצריכה פרוז לפהונה והכא נמי איכא למיחש להכי, ובהכי ניחא מה שפכתתי לעיל דקשה מאי קמ"ל רבה בגוסס, ולפ"ז ניחא דאפ"ל יש לה בנים לא יתנו לה משום הו טעמא דתצטרף פרוז לכהונה ודו"ק וצ"ע, עיין מ"ש בחידושי לאה"ע סי' מ': בתוס' ד"ה שאני התם כו' פירוש כו' עכ"ל.

דְּבָרֵיהֶם דְּחֻקִים, וְלוֹלֵא דְבָרֵיהֶם נִלְע"ד לְפָרֵשׁ בְּפִשְׁטוּת שְׁהָרִי אֶסְרָה עָלָיו שְׁעָה א' מִחַיִּים הֵינּוּ דָאֵם נִתִּיר לָהּ לְאַכּוֹל בְּתְרוּמָה א"כ נִתִּיר לָהּ לְעוֹלָם וְזֶה וְדָאֵי שְׁלֵא פְדִין שְׁהָרִי עכ"פ שְׁעָה א' אֶסְרָה בְּבִירוֹר לְכֹן אֶסְרָה לְעוֹלָם וְהֵינּוּ דְמִתְקִיף לָהּ ר"פ דִּילְמָא אִיהִי מְיִיתָא בְּרִישָׁא א"כ אֵינוּ מוֹכַח שְׁיַעֲשֶׂה שְׁלֵא פְדִין וְהֵינּוּ כְמוֹ בְּמִתְנִי אֶף שְׁסוּף אָדָם לְמוֹת מ"מ מוֹתְרַת פֶּל יָמֵי חַיֵּיהּ, כְּנ"ל נְכוּן וְדו"ק: בְּד"ה הָא כו'.

סְבַרְת הַתּוֹס' דְּגַם ר"מ חֲזִינָשׁ לְשַׁמָּא יָמוֹת לְזִמְן מְרוּבָה, וּלפ"ז בְּנוֹד מְדָמֵי לְשַׁמָּא יָמוֹת לְזִמְן מוּעֵט וּבָהָא פְּלִיגֵי ר"מ ור' יהוּדָה, וּמִתְנִי דְלָא חֲזִינָשׁ לְשַׁמָּא מֵת לְזִמְן מְרוּבָה לָא אֶתְיָא כְּר"י דְּכִינּוּ דְחֲזִינָשׁ לְשַׁמָּא יָמוֹת לְזִמְן מוּעֵט יֵשׁ לְחַוֵּשׁ שַׁמָּא מֵת לְזִמְן מְרוּבָה דְּהָכִי ס"ל לְאַבְיֵי, וְרָבָא ס"ל דְּאֶף דְּר"י חֲזִינָשׁ לְשַׁמָּא יָמוֹת לְזִמְן מוּעֵט מ"מ לְשַׁמָּא מֵת אֶפִּילוּ לְזִמְן מְרוּבָה לָא חֲזִינָשׁ, מִיְהוּ קָשָׁה אִיף אָמַר הָא ר"י הָא הֵף דֵּה"ז גִּיטָף שְׁעָה א' קוֹדָם מוֹתוֹ הֵנִי שַׁמָּא יָמוֹת לְזִמְן מְרוּבָה וּא"כ אֶפִּי כְּר"מ אֶתְיָא, וְאֶיפְשָׁר לִזְמַר דֵּה"ז גִּיטָף שְׁעָה א' ע"כ לָא אֶיירֵי בְּמַעֲכָשׁוֹ, וּא"כ קָשָׁה הָא הֵגֵט הוּא מְוָקְדָם, וְצ"ל דְּאֶיירֵי לְאוֹתוֹ יוֹם א"כ הֵנִי לְזִמְן מוּעֵט, מִיְהוּ אֶיפְשָׁר דְּכַתְּבֵי בּוֹ שְׁבוּעָה אוֹ חֲדָשׁ וְי"ל דְּמ"מ תְּהֵא מוֹתְרַת לְאַכּוֹל בְּתְרוּמָה בְּכָל פַּעַם דְּהֵנִי שַׁמָּא יָמוֹת לְזִמְן מוּעֵט דְּלָא חֲזִינָשׁ לְר"מ: (ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה וְהָא בְּעֵי סְמִיכָה אַע"ג דְּסְמִיכָה לָא מְעַפְבָּא כו' עכ"ל.

הָכָא וְדָאֵי י"ל דְּקָשָׁיָא לִיהִי דְּמִשְׁמַע דְּאֶפִּי לְכַתְּחִילָה יָכוֹל לְשַׁלּוֹחַ דְּוָמְיָא דְּגֵט פְּרִיף שְׁפִיר הָא בְּעֵי סְמִיכָה וְלָמָּה יִשְׁלַח לְכַתְּחִילָה, וְעֵינֵי בְּסִמּוּף: בַּא"ד וְקָשָׁה דְּכַפ' תְּמִיד נִשְׁחַט כו' עָרַל וְטָמֵא מְשַׁלְּחִין קְרַבְנוֹתֵיהֶן כו' עכ"ל.

לְעַנ"ד אֶיפְשָׁר לִיִּישׁב בְּפִשְׁטוּת דְּכִינּוּ דְּמַרְבִּינּוּ דְּטָמֵא מְשַׁלַּח קְרַבְנוֹתֵיו פְּדִמְסְקֵי הַתּוֹס' מְדַכְּתִיב מְזוּבוֹ וְלֹא מְנַגְעוּ א"כ י"ל דְּבִשְׁעָה שְׁהֵם טְמֵאִים לָא קְפָדָה הַתּוֹרָה אֶסְמִיכָה פְּלַל וְשִׁהֲנֵי מְצוּהָ לָא מְשַׁהֲיִנּוּ לְכֹן א"צ לְהַמְתִּין דְּבַעוּדְנוּ בְּטוּמְאָתוֹ לָא חֲזִינָשׁ עֲלֵיהּ מְצַנַת סְמִיכָה פְּלַל, אֲבָל פְּשַׁחַל עָלָיו מְצַנַת סְמִיכָה מַה לָּנוּ לְהַקְרִיבוּ בְּלֹא סְמִיכָה יָבֵא בְּעַל הַקְרָבָן וְיַעֲמוּד עַל קְרַבְנוֹ: וְעוֹד נ"ל דְּבִלֵּא"ה כְּתִבוּ הַתּוֹס' בְּזַבְחִים שָׁם דְּהָכִי פְּרִיף פִּינּוּ דְּאִיכָא נְמִי סְפִיקָא שַׁמָּא כְּפָר מֵת וְגַם לְהַקְרִיב בְּלֹא סְמִיכָה לְכֹן לָא הֵיָה לָנוּ לְהַקְרִיב וְהוּא דְּחוּק, וְלְעַנ"ד נִרְאָה יוֹתֵר דְּהָא דְּעָרַל וְטָמֵא מְשַׁלְּחִין קְרַבְנוֹתֵיהֶן בְּלֹא סְמִיכָה הֵינּוּ מַה"ט גּוּפְיָה דְּבַנְדְּרִים דְּף ג' אָמַר בַּל תֵּאָחֵר דְּנִזְרֹת הֵינּוּ בְּאָמַר לָא אֶפְטֵר מִן הָעוֹלָם עַד שְׁאֵהֵיָה נְזִיר דֵּה"ל נְזִיר מִיָּד וּמִיָּתִי מַהֵף דֵּה"ז גִּיטָף שְׁעָה א' קוֹדָם מוֹתוֹ דְּאֶסְרָה לְאַכּוֹל תְּרוּמָה מִיָּד דְּאֶמְרִינּוּ דִּילְמָא הִשְׁתָּא מְיִית, וְהִשְׁתָּא י"ל דְּעָרַל וְטָמֵא א"צ לְהַמְתִּין מִכַּח הֵף חֲשָׁשׁא גּוּפְיָה שַׁמָּא יָמוֹת כְּדִלְעִיל גַּבִּי מְצַנַת יְבָמִין דְּחֲזִינָשׁוֹ דִּילְמָא מְיִית וְהָכָא פְּרִיף מַמַּה נִפְשָׁף הָא בְּעֵי סְמִיכָה דְּאִי חֲזִינָשׁ לְמִיתָה לָא יְקָרִיבָהוּ פְּלַל שַׁמָּא מֵת וְע"כ מוֹקְמִינּוּ לִיהִי בְּחֻזְקָתָהּ חֵי גַם בְּלֹא סְמִיכָה לָא יְקָרִיב דְּכִי הֵיכִי דְּלָא חֲזִינָשׁ שַׁמָּא מֵת לָא תִּיחֻוֹשׁ נְמִי לְשַׁמָּא יָמוֹת וְלֹא יְקָרִיב בְּלֹא סְמִיכָה דְּלְעַנְנֵי זֶה אֵין לְחַלְקֵי בֵּין שַׁמָּא מֵת לְשַׁמָּא יָמוֹת וְדו"ק: בַּא"ד א"נ שְׁהֵיָה עוֹבֵר בְּבַל תֵּאָחֵר.

וְקָשָׁה לַפ"ז מַאי פְּרִיף הָכָא נִימָא שְׁהֵגִיעַ זְמַן בַּל תֵּאָחֵר, וְלִמַּאי דְּפְרִיִשִׁית לְעִיל י"ל דְּמִשְׁמַע לִיהִי דְּאֶפִּי לְכַתְּחִילָה שׁוֹלַח כְּדִלְעִיל בְּגֵט, וּמִיִּנְשָׁב ג"כ מַה שְׁהֵקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּסִמּוּף מְשׁוֹלַח קְרַבְנוֹתֵיו דְּשָׁם שְׁפִיר י"ל שְׁאֵינוּ עֲתִיד לְחַזֵּר וְיָבֵא לִידֵי בַל תֵּאָחֵר וְהִכְרַח לְהַקְרִיבוּ בְּלֹא סְמִיכָה: בְּגִמְרָא וְצָרִיכָא דְּאִי אֶשְׁמוּעִינּוּ גֵט כו'.

וְיֵשׁ לְדַקְדַּק לַפּמ"ש הַתּוֹס' בְּיוֹמָא דְּף נ"ה ע"ב דְּהָא דְּאָמַר רַבָּה לְעִיל בְּהֵגִיעַ לְגַבוּרוֹת חֲזִינָשׁוֹ הֵינּוּ דְּוָקָא בְּגֵט מְשׁוּם חוּמְרָא דְּאֶשְׁתֵּי אִישׁ, וּא"כ קָשָׁה אִיף מְצָרִיף לָהּ פִּינּוּ דְּאִינָף מְצוּ אֶיירֵי

אפי' בהגיע לגבורות ויש לסייע מפאן להפוסקים דלא פרבה וא"כ פוליהו שוין דבהניחו גוסס נראה דלכ"ע ספיקא הוי, וכמ"ש המשנה למלה בפ"ד מפסולי המוקדשין, מיהו מ"ש התוס' ביומא ותדע דאמתני' דהמביא גט קאמר לה התם ולא אמתני' דהשולח חטאתו, לא הבנתו דרבה סתמא קאמר ופשיטא דמילתא דאכילהו קאי: בתוס' ד"ה אכל חטאת לא ליעול חולין לעזרה וא"ת נהלא חטאת העוף באה על הספק כו' עכ"ל.

צ"ע דחטאת הבאה על הספק אינה נאכלת ומתני' ודאי משמע דמקריבין אותה בחזקת שהיא קיין ואכלי כהנים כמשפט חטאת, וצ"ל דלישנא משמע להו דהקפידא אינה על אכילה רק על העלאת חולין בעזרה, וקשה על לישנא דש"ס גופיה אמאי לא קפיד על אכילה, וצ"ל דלא ליעול היינו בכלל דחולין בעזרה אסורים גם באכילה, אלא דקשה אמאי לא קאמר דאכלי כהנים מליקה שהיא גבלה, וצ"ל דנקט לכ"ע אפי' לרב יוסף דמוקי בקרבן נשים וא"צ לאוקמא דוקא בחטאת העוף, ומה שהקשה בלח"מ פ"ו מגירושין אמאי לא חילק הרמב"ם בחטאת דבגוסס אין מקריבין אותו, ולק"מ דמילתא דפשיטא פיון דרוב גוססין למיתה לא מיקרי קיין, והרמב"ם בחזקת שהיא קיין קאמר, והא דאשמועינן רבה לעיל היינו דפרישית לעיל דאפי' אם גם היבם גוסס מ"מ לא יתנונו לה, ואף שבפ"ט מתרומות הזכיר ג"כ גוסס היינו משום אידה בבא דבת פהו לישראל לא תאכל בתרומה ועוד דאיכא נמי תרומה דרבנן ולא תאכל בשום תרומה, אבל לענין שולח חטאתו מילתא דפשיטא היא, כן נראה לי פשוט ודו"ק: במשנה שלשה דברים אמר ר"א בן פרטא כו' בת ישראל לכהן כו' לא תאכל בתרומה.

לכאורה קשה למה לא נקט לענין גט פדלעיל במשנה דאם שלח לה גט נותנין עליה חומרי חיים וחולצת ולא מתיבמת, ואיפשר לומר לפמ"ש הריב"ש בתשובה סי' שע"ט דהך דר"א בן פרטא בספינה שאבדה לא איירי במים שאין להם סוף דאם נשאת לא תצא רק ספק גמור הוא, ולפ"ז במים שאין להם סוף אע"פ שרובן למיתה מ"מ לא תינשא לכתחילה וא"כ ה"ה בשלח לה גט אפי' שהיה דומה למים שאין להם סוף שרובן למיתה מ"מ הוי דינא דחולצת ולא מתיבמת משום חומרא דאשת איש, וא"כ איפשר דלענין תרומה בת פהו לישראל תאכל בתרומה לכן נקט בהני דהוי ספיקא גמורה ולא תאכל בתרומה וענין פ"י, מיהו רחוק מאד לומר דאם נטבע בעלה במים שאל"ס שתאכל בתרומה, לכן נ"ל בפשיטות דקמ"ל דלעולם נותנין עליו חומרי חיים אפי' נשתקע שמו ואבד זכרו, ואם כן מוכיחין הדברים שמת באותה מיתה מ"מ חיישינן שפא עדיין חי וזה לא נשמע מגט דבגט י"ל דמשום הכי לא מתיבמת שפא אז פשסר לה הגט עדיין היה חי, אבל בהא דלא תאכל בתרומה כל ימי חייה מוכח אע"פ שנשתקע שמו ואבד זכרו וכמ"ש הרמב"ם בפ"ז מהלכות נחלות לענין מים שאין להם סוף דבנשתקע שמו יורדין לנחלה, קמ"ל ה"כ בהנהך דספיקי נינהו לא תאכל בתרומה לעולם: מיהו בדברי הרי"ף שהשמיט כל השקלא וטריא דגמרא נוטין הדברים דס"ל דהכא לענין אשה לעלמא אין לחלק רק ה"כ קאמר לענין תרומה מחלק רב יוסף בין ב"ד ישראל לב"ד של עכו"ם, אבל לענין להתיירא לעלמא לא סמכינן עליה כל שלא ראוהו שמת, וכ"כ בחמ"ח סימן י"ז סע"ף ל"ו דלהשיא את אשתו לעולם אין משיאין דלא עדיף מראוהו מגניד וצ'וב וחי' אוכלת בו, והב"ש השיג עליו מדברי הרא"ש, מ"מ בדברי הרי"ף איפשר לפרש כן, דמ"ש הרא"ש שדעת הרי"ף לפסוק פלישנא קמא ובב"ד של עכו"ם איפשר דלא פליגי צ"ע דמ"מ למה השמיט הרי"ף להשמיענו ואדרבה סתם משנה משמע דאין חילוק: מיהו מאי דפשיטא ליה לבעל חמ"ח דאין משיאין אשתו ליתא דהא ע"כ בס"ד דגמרא לקמן בשמע מב"ד ישראל איש פלוני מת איש פלוני נהרג משיאין אשתו וקאמר דהיינו ביוצא

ליהרג, אלמא דס"ד עכ"פ דביוצא ליהרג משיאין, ועיין מ"ש לקמן בגמרא: בגמרא אמר ליה אבניי ב"ד של עפוי"ם נמי דמקבלי שוחדא איכא למידק מאי קשיא ליה לאבניי ארב יוסף טפי ממתני' דפרק קמא דשטרות העולים בערכאות פשרים, נכתב הרי"ף ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא, והרמב"ם כתב שצריך שיעידו שאינם ידועים בקבלת שוחד, והרא"ש כתב דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא וא"כ מאי קשיא לאבניי טפי ארב יוסף ממתני', ונראה דנדאי סתם ערכאות לא מקבלי שוחדא פסברת הרא"ש, אלא דכלפי שאמר רב יוסף דב"ד של ישראל חיישינן לזכות אע"ג דלא שכיח וסתמו למיתה עומד אעפ"כ ס"ל דנותנין עליו חומרי חיים א"כ בערכאות נמי נחוש משום חומרא דאשת איש שמה קובלו שוחד, וכן להרמב"ם נהי דמעידין שאינם ידועים בקבלת שוחד מ"מ אי אפשר להעיד בבירור, אלא דלעגן ממון סמכינן ע"ז, אבל באיסור אשת איש דמחמרינן אפ"ל ביוצא ליהרג בבית דין של ישראל גם לקבלת שוחד תיחוש, ומזה נראה ראיה להרא"ש דלעגן התרת אשתו מנירי דלעגן תרומה מהיכא תיתי להחמיר טפי מלעגן ממון דלא חיישינן לקבלת שוחד, אלא נראה דעיקר חומרא דלא תאכל בתרומה אע"פ שרובן למיתה מ"מ פיון דאין להתירה לעלמא לא שייך להתירה בתרומה דנגמא למה שהחמירו בפוסקים שלא לתאכל עליו לכן מחמרינן פאן טפי משום חומרא דאשת איש כמו במים שאין להם סוף, אבל בלא"ה לא הוה חיישינן פלל, והריב"ש שםפירש למתני' לעגן שאפ"ל נשאת תצא, קשה סוף סוף מאי ק"ל ממקבלי שוחדא הא סמכינן להוציא ממון, אלמא דלא תלינן בקבלת שוחד וע"כ הקושיא שיש להחמיר באיסור אשת איש כדפירשית, ומה שהביא הריב"ש ראיה מהא דבעי לאוקמא לקמן שמע מקומנטריסין איש פלוני מת או נהרג אל ישיאו אשתו היינו יוצא ליהרג ומשמע דתצא נמי דומיא דמסקנא דלא הוי מסיח לפי תומו א"כ בנדאי תצא, דבריו תמוהים דאדרבה משמע דלא איתותב רב יוסף מסיפא וכמ"ש התוס' דשמה מקומנטריסין איכא לאוקמא מקמי דחתים פורסי שנמג וא"כ רב יוסף דמוקי בב"ד של ישראל אבל בעפוי"ם יוצא ליהרג בחזקת מת וקאי אמתני' ע"כ משמע ליה דמתני' בטר דחתים פורסי שנמג ובהא אין מוכרח דתצא די"ל רק חומרא בעלמא כמו במים שאין להם סוף, וכ"ש למ"ש ר"י דמל"ת אינו נאמן רק באומר נהרג ממש א"כ י"ל גם בס"ד תצא בהא, אבל מתני' איירי בראו שיוצא ליהרג י"ל דלא תצא וכל החומרות משום חומרא דאשת איש, ולפ"ז נראה דסתם ספינה שטבעה אפ"ל לא שיהא עד שתצא נפשו י"ל דמ"מ הוא בכלל מים שאין להם סוף ולכתחילה לא תנשא ואם נשאת לא תצא ואין מקום לראיית הריב"ש, וכן משמע נמי ברמב"ם בפ"ט מתרומות פלישנא בתרא, ואי חששא דאורייתא הוא אמאי פסק לקולא [וס"ל כמ"ש התוס' בע"ז דף ז' דבשל סופרים פסקינן פלישנא בתרא], וכן משמע מלשון הרא"ש שפסק פלישנא קמא דאיפשר דלא פליגי ואי ס"ל דחששא דאורייתא הוא לא הוה פסק לקולא בלא ראיה מבןררת, אלא ודאי הנה פולהו חומרי דרבנן גינהו, ומן התורה בחזקת מתים גינהו וא"כ איפשר דספינה שטבעה ביים הוי בכלל מים שאין להם סוף דליכא רק חומרא דרבנן ודלא פהריב"ש, ודוק היטב וצ"ע, ועמ"ש בגמרא עוד ומ"ש בסמוך: שם מיתיבי כל מקום שיעמדו כו'.

ויש לדקדק מאי קושיא הא חזינן במים שאין להם סוף שהחמירו משום חומרא דאשת איש ואם נשאת לא תצא, אלמא מן התורה מחזקינן ליה למת ואפ"ה מחמרינן לעגן איסור אשת איש, וא"כ י"ל אע"ג דלעגן מיתה קטלינן ליה מ"מ חיישינן משום חומרא דאשת איש ומשמע מזה דבר הריב"ש שפכתתי לעיל דמתני' לא איירי בחומרא דאשת איש רק מדינא ואם נשאת תצא דאיסור תרומה לא תליא בהתרה לעלמא ופריה שפיר, וי"ל דמ"מ משמע דליכא חששא פלל

דמשמע דקטלינון ליה בהחלט מבלי שום ברור אף שהיה איפשר לשאול לב"ד ויחבשוהו עד יודיעו לב"ד, אלא ודאי משמע דליפא שום ספיקא בזה עד שמחוייבין לחוב בדמיו בלי שום שאלה ודרישה נחקירה בב"ד, אלא דליפא שום חשש הצלה, ואדרבה יש להוכיח איפכא דמשני בורח שאני והוא תמוה דאטו נהרגהו משום קנס וכינן שמדינא איפא למיחש לזכות אטו בשביל שברח דמו מןפקר, אלא מן התורה ודאי כינן שנגמר דינו יש להקורגו, אלא דמ"מ כינן דמצינו דלא מחזקינן ליה למת לכל מקלי יש להחמיר עכ"פ שיהיו מתונים בדינו עד שייחקרו אם לא נמצא לו זכות דלעולם מהדרינן אזכותא, ובבורח אוקמוה אדינא, ואם נימא פדברי הריב"ש דלא ישיאו אשתו מדינא א"כ הוי חשש בב"ד של ישראל ואפי' נשאת תצא, א"כ ע"כ הקושיא דבב"ד של ישראל לא יתנו עליו חומרי חיים לאפוקי מדרב יוסף וא"כ פי משני בורח שאני ולעולם פדרב יוסף דבב"ד של ישראל נותנין עליו חומרי חיים וכינן דמדינא קאמר אמאי נתיר דמו משום שברח זה לא יעלה על הדעת פלל, אלא ברור הדבר שאין זה אלא מפח חומרא בעלמא ומתוך שמחמירין עליה שלא תינשא מחמירין עליה שלא תאכל בתרומה שלא תתחזק בפנויה, ולפעד"נ שזה ראיה ברורה לדחות דברי הריב"ש ומשמע בטבעה בים אע"פ שלא שקה עד שתצא נפשו הוי מן התורה בתוקף מת א"כ איפשר דדין משאל"ס יש לו ואם נשאת לא תצא הגם שכל הפוסקים האחרונים החמירו בזה פדאיתא בש"ע סי' י"ז, ואין דברי עומדים בפני כל הגאונים האחרונים, מ"מ פתבתי הנלענ"ד ונ"מ טובא לתקנת עגונות, עמ"ש בלשון התוס': שם אילימא מת ממש ונהרג ממש כו'.

קשיא לי אי מת ממש ל"ל שמע מב"ד, הא אפי' מפי עבד ושפחה משיאין אשתו ומאי קמ"ל בשמע מב"ד, ולא שייך לומר לרביתא דסיפא נקטי' דלא ה"ל למימר הך רק הך דשמע מקומנטריסין לא ישיאו אשתו, ונראה דה"ק אי לימא מת ממש היינו דהא גופא קמ"ל דכששמע מב"ד איש פלוני מת משמעו שפבר מת לא ישיאמר על שם העתיד כמו גבי ר"ח בן דוסא זה חי וזה מת שהפנונה שימות דלשון מת שאמרו אמרינן דמשמעו שפבר מת וכבר נהרג לא שעתיד ליהרג דלעתיד למות וליהרג לא קרו להו מת ונהרג, אלא ע"כ מת היינו יוצא למות והיינו דלשון משמעו נמי שנתחייב מיתה ובנפרים גם קודם גמר דין מתפארין לומר שמת: שם הא קי"ל דכל מסיח לפי תומו מהימן.

מכאן משמע דמסיח לפי תומו מהימן אף שלא אמר קברתי, וצריך לחלק בין שהיא דהרמב"ם שהצריך קברתי, ועיין באה"ע סימן י"ז סעיף י"ז ובב"ש שם מה שחילקו לדעת הרמב"ם: בתוס' ד"ה וקתני ישיאו את אשתו מהא דקתני מקומנטריסין, כו' מקמי דליחתם כו' עכ"ל.

וקשה א"כ אמאי לא מוקי רב יוסף גם מתני' מקמי דליחתם וע"כ יוצא ליהרג משמע בטר דליחתם א"כ גם בפרייתא תיקשי ליה אמאי אין משיאין, ולפענ"ד בלא"ה אין מקום לקושיא זו כינן דאיפרוה דרב יוסף מרישא ובב"ד של ישראל משיאין אשתו ממילא מיפרכא הא דקאמר דמתני' בב"ד של ישראל רק מתני' בב"ד של נכרים דוקא א"כ קם ליה בדרכה מינייה דתיקשי ליה מתני' דע"כ בב"ד של נכרים קאמרה מתני' דאין משיאין את אשתו פן נ"ל, וגם מלשון התוס' מוכח דס"ל דחומרי חיים דמתני' היינו משום חומרא דאשת איש, דאי ס"ל פדברי הריב"ש דמתני' מדינא קאמר ואפילו נישאת תצא א"כ לא קשיא פלל לרב יוסף מסיפא די"ל דרב יוסף לא קאמר רק דבב"ד של עפונ"ם מדינא מחזקינן ליה פמת, אכל מ"מ לא תינשא כמו במים שאין להם סוף, ובפרייתא לא קתני רק לא תינשא אע"כ דתרומה ונשואין שוין, וכמ"ש בספר פ"י במשנה,

ועמ"ש בסמוך בפירש"י: בפירש"י ד"ה עבידי לשקר כו' ואע"פ שלא ראוהו אלא יוצא לידון עכ"ל.

לכאורה לפום מאי דשני הש"ס לתרוצי לדרב יוסף א"כ בעכו"ם אפי' אמרו שיוצא ליהרג נמי לא משיאין דהא פתבו התוס' דלא תיקשי סיפא די"ל מקמי דליקחם פורסי שנמג א"כ אפי' לרב יוסף איירי שפיר ביוצא ליהרג, וכמו כן לאידך תירוץ דמסל"ת אינו נאמן רק באומר נהרג ממש שפיר אפי' יוצא ליהרג לא מהני, מיהו למאי דפרשית נחא שפיר, אלא דיש לדקדק פיון דעבידי לשקר י"ל שהכל שקר אפי' לא דנוהו כלל מ"מ י"ל שעושין להתפארות, וצ"ל דמ"מ לא חשידי שיתפארו בדבר שאין רמז לזה כי אדרבה לחרפה יחשב להם אף ביוצא לידון אז הוא בעיניהם פהרוג כבר, מיהו אפתי יש לדקדק בלשון רש"י איך פתב אע"פ שלא ראוהו אלא יוצא לידון הא בקומנטריסין איירי שהם עצמם ממונים להרוג והוא הדין א"כ איך שייך שלא ראוהו רק יוצא לידון ולמה לא פירש שמיד שיוצא לידון לפניהם מעידים שנהרג לאחזוקי שיקרייהו, ועיין בט"ז אה"ע סימן י"ז ס"ק י"א מה שהביא בשם מהר"א ששון שפוננתו שאחד מערכאות מעיד שנגידון בערכאות אחרים, ובט"ז השיג עליו שם דלא רמיזא מערכאות על ערכאות ופירושו דחוק ואינו מוכן כלל, והנלענ"ד בפירש"י דמיקל יותר מן הרמב"ם שכתב באמרו הערכאות אנו הרגנו לפלוני אינו נאמניו, ורש"י ס"ל דאיך שייך בהא לאחזוקי שיקרייהו משום התפארות יעידו על החי שהוא מת, אלא דברייטא נקט שמע מקומנטריסין איש פלוני נהרג והיינו שהקומנטריסין הם ממונים להרוג אבל לא יחייב שיהיו כולם בדין א' כי כמה ממונים הם ביניהם ויתכן שיהרג ע"י מקצתן לכן כשאומרים איש פלוני נהרג אחר שראו יוצא לידון בפני מקצתן בעיניהם פהרוג הוא שאומרים בדרךמי שמסתמא שנגידון בפני מקצתן לא ניצול לכן לא נקט הברייטא שמע מקומנטריסין אנו הרגנו לפלוני דבהא לא שייך לאחזוקי שיקרייהו רק כשאומרים שקצת מהם הרגו בדין והכל חברותא אחת ואם אמרו אנו הרגנו לפלוני י"ל אפי' ערכאות מהימני, ואם אמרו על ערכאות אחרים שאינם מנועד שלהם י"ל לפירש"י נאמנים גם כן שאינה תפארת להם אותן דמעלמא שאינם נמנים עמהם, כן נראה לי בפירש"י: ובטור פתב ומדברי א"א הרא"ש אפילו אמרו נהרג שלא על ידן אינם נאמנים, וכתב ב"י איני יודע רמז לזה בהרא"ש, ובט"ז דחק מדכתב לשון שייך בה ולא פתב שייכי, ובאמת פאן פתב ברא"ש ג"כ שייכי, אלא נלענ"ד דהרא"ש כתב פאן דהלכה פלישנא קמא לקולא ובלבד שיהיה ישראל מעיד שיוצא ליהרג ע"כ מזה משמע דעכו"ם אינו נאמן פשמעיד שיוצא ליהרג א"כ משמע דס"ל דבאחר נמי שייך לאחזוקי שיקרייהו עביד דאל"כ מאי קאמר ובלבד שיהיה ישראל מעיד שיוצא ליהרג הא אפי' עכו"ם שמעיד מסיח לפי תומו שיוצא ליהרג להך לישנא דביוצא ליהרג בדיני עכו"ם פמת חשוב, לכן צ"ל בכל עכו"ם שאומר שזה נהרג בדיני ערכאות שלהם חשוב לו לתפארת וצדקו דברי הטור שפיר, ומה שכתב הטור וכן נראה אף דלפמ"ש מוכח כן באמת מדברי הרא"ש, היינו משום דיש לדחות דהרא"ש ס"ל כמ"ש הר"י בתוס' דמסל"ת אינו נאמן רק באומר מת ממש, ולפי שהרא"ש לא הביא סברת הר"י פתב הטור שפון נראה מדברי הרא"ש דטעמו דאין שום עכו"ם נאמן על שנהרג בדין עכו"ם די"ל דשייך ביה, כן נלענ"ד ברור בדעת הטור, ולפ"ז לא ס"ל כה"ד דעכו"ם אחר נאמן שנגידון בערכאות: (דף כ"ט ע"א) בגמרא א"ל אב"י ב"ד של ישראל נמי איפשר דחוז ליה זכותא פי חזו ליה זכותא מקמי דליגמר דינא כו'.

הרמב"ם בפ"ט מתרומות פתב בזה הלשון, אבל מי שנגמר דינו בבית דין והניחוהו בבית הסקילה ליהרג ה"ז בחזקת מת ולא תאכל אשתו בתרומה, וכתב הכ"מ דפסק בהך לישנא ונדוקא בהניחוהו

בבית הסקילה אבל בלא"ה אינו בחזקת מת שהרי איפשר שילמדו עליו זכות, אבל אם הניחוהו בבית הסקילה רחוק מאד שימצאו לו זכות, וקשיא לי לפ"ז מהא דבפ"ק דמפות איתא אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהצדוקים אומרים עד שיהרג הנידון שנאמר נפש בנפש אמרו להם חכמים הרי הוא פאשר זמם לעשות לאחיו, וא"כ קשיא אפתי מנ"ל דבגמר דין הא בגמר דין אפתי לאו גברא קטילא הוא שמה ימצאו לו זכות ונימא עד שניחוהו בבית הסקילה אע"כ בגמר דין לחוד נחשב גברא קטילא לכן ע"כ לפרש בגמר דין, אבל להרמב"ם דמחלק קשה דילמא נפש בנפש היינו דאתי למה שקרוב יותר למיתה והיינו פשכר הוא בבית הסקילה דהוחלט יותר למיתה, ומ"מ שינוי לעשות לאחיו שעדיין הוא קיים, לכן איפשר לומר דהרמב"ם נמי ס"ל כפשוטו דרב יוסף לא קאמר רק בגמר דין וס"ל דבהא דהניחוהו בבית הסקילה כ"ע מודו דכמת חשוב, ולפ"ז א"ש מה שהעתיק הרמב"ם בהלכות סנהדרין גבי בורח שפיר סגי בגמר דין לחוד דבורח שאני פדמוקי בגמרא וא"כ י"ל מן התורה גם בגמר דין לא חיישינן דחזו ליה זכותא לכן בבורח שאני, לכן בפ"א מהלכות ערכין פתב במי שנגמר דינו שאין לו עוד דמים וצ"ע: בתוס' ד"ה אבל כו' אע"ג דאמרינן בסנהדרין כו' מ"מ לא שכיח עכ"ל.

ולוא דבריהם הנה נראה דיש לחלק פדאמרינן שמה מת לא חיישינן שמה ימות חיישינן א"כ י"ל שמה ימצאו לו זכות חיישינן ומעמידין לכתחילה אנשים בסודרין, אבל שמה ראו לו זכות לא חיישינן, ועיין בתוס' לעיל דף כ"ח ע"א דלכ"ע מפלגינן בהכי: במשנה המביא גט בא"י ונחלה ה"ז משלחו ביד אחר.

ולקמן במשנה לא נקט ה"ז, ואיפשר לפי דעת הרמב"ם שאין שליח הולכה צריף עדים נקט לישנא הרי זה לבדו משלחו ביד אחר וא"צ עדים, ולהפוסקים דס"ל שצריף עדים י"ל פנין דקיי"ל דהשליח נעשה עד א"כ י"ל דזה השליח עצמו מצטרף עם השני שמוסר הגט לידו על השליחות ושפיר נקט הרי זה לבדו משלחו ביד אחר וא"צ אפ"י עדים: שם משלחו ביד אחר ואם אמר כו' שאין רצונו כו'.

ואיפא למידק פנין דאמרינן דקפיד אחפץ שלא ישלחנו ביד אחר אמאי לא נימא דקפיד אגט גופא דהא הגט חשוב לו עכ"פ כמו חפץ ואף שלא יהיה הגט ש"פ או שאין לו קפידא שהרי נותנו ליד האשה ואינו חוזר אליו מ"מ יפסיד פשיטי דספרא, ולפעמים שחפץ לגרש ונוח לו מאלפי זהב וכסף ולמה לא נימא שיקפיד על גוף הגט כמו על חפץ כל דהו, ואיפשר לומר דבחפץ שינוי אין רצוני מפני ששונה לכל נפש וחולש שמה השליח שני יחזיקו לעצמו ולא ישיבנו לו, אבל בגט שאינו שונה לשליח פלוג לא חייש, מיהו אין זה מספיק דאטו מי לא עסקינן שהגט שונה פרוטה או יותר פגון שכתבו על דבר חשוב, ואיפשר לומר שפן תיקנו חכמים שיכול לעשות שליח ומסתמא הבעל אינו עושה נגד תיקון חכמים וכל דמגרש אדעתא דרבנן מגרש מסתמא דעתו לשמוע דברי חכמים, ובהכי ניחא למאי דאמרינן חלה דוקא וקשה ממנ"פ אי קפיד הבעל אמאי מהני חלה ואי לא קפיד אפ"י לא חלה נמי, ולפ"ז ניחא דתיקנו חכמים בשביל תקנת עגונות ובלא חלה דלא אניס לא תיקנו, משא"כ באמר טול הימנה חפץ בהא לא תיקנו חכמים, ובהכי ניחא לשון הש"ס דס"ד חלה אורחא דמילתא קתני וקשה להבין דמ"מ למה נקט חלה, ולפ"ז ניחא דנדאי י"ל עיקר תיקון חכמים הוא בשביל אונס, אלא דכיון שפכר תיקנו דשליח עושה שליח בחלה ממילא הבעל גמר ויהיב בכל גונוי וגם עיקר תיקון חכמים שלא יהיה לבעל ערעור שעשה שלא כדיו שעשה שליח אחר והנה צריף לברר האונס לכן לא פלוג רבנן ותיקנו שיכול לעשות

שליח אפי' בלא אונס מ"מ עיקר תקנתא משום אונס הוא: ובזה א"ש הא דקאמר הש"ס לקמן טעמא מאי משום בזיון דבעל הקא בעל לא קפיד שדחק רש"י דמאי קפידא שנייה הקא, ולפמ"ש נחא דנדאי אגוף הגט נמי שנייה קפידא כמו בחפץ, אלא כיון שתקנו חכמים משום תקנת עגונות שיהיה שליח עושה שליח להכי בעל לא קפיד אבל קפידא שנייה בגט כמו בחפץ, ודוק היטב: בתוס' ד"ה רשב"ג כו' והא דדרשינו ושלח כו' דאין הבעל מקפיד עכ"ל.

לכאורה היינו בנתן לו רשות בפירוש לעשות שליח, ולכאורה קשה ל"ל קרא בלא"ה אמאי לא יועיל מטעם שליחות דבעל גופיה כיון שנתן לו בפירוש רשות לעשות שליח, ואיפשר כיון שנתן לו סתם רשות לעשות שליח לא הנה מהני דבדאורייתא אין ברירה, אבל כיון דכתיב קרא דשליח עושה שליח ונתן לו רשות לא קפיד ושפיר הוי שליח, ועיין מ"ש בספרי גט מקושר ס"ג שלישי אות כ"ה דף פ"ב בענין אי שנייה ברירה, מיהו לפמ"ש במשנה דנקט משלחו ביד אחר אפי' במי שאינו רגיל להפקיד דעל גוף הגט שנייה ג"כ אין רצוני, א"כ איפשר שטעמו של רשב"ג דס"ל דגם על גוף הגט י"ל אין רצוני, וא"כ כיון דקיי"ל ברגיל להפקיד אצלו לא שנייה אין רצוני א"כ משפחת לה פשהשליח עושה שליח בנו של השליח ראשון דקיי"ל דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו מפקיד, ולהכי נקט מתני' ביד אחר דייקא ושפיר א"ש קרא אפי' לא נתן רשות בפירוש ודו"ק: בגמרא אי בעית אימא הולך והוא דחלה, לפ"ז משמע דבאת הולך אפילו חלה אינו עושה שליח, וצ"ע בפוסקים דמשמע דבדחלה פשיטא להו אפילו באת הולך משני שליח, וצ"ע מנ"ל הא להו לישנא משמע דבאת הולך אפי' חלה אינו עושה שליח, ע' לקמן ע"ב: שם ורמינהי אמר לשנים כו'.

ויש לדקדק דילמא הני תנאי פרשב"ג ס"ל דאין שליח עושה שליח, ואיפשר דהקושניא הוא להו שנינויא דרשב"ג מודה באנוס ושם משמע אפי' באנוס אין שליח עושה שליח, ובזה יש ליישב קושניית מהרש"א שהקשה בס"ד דלא ידע טעמא דמילי וטעמא דבזיון דבעל מה חילוק יש בין שנים לשלשה לר"מ, ולפמ"ש לק"מ די"ל דר"מ ס"ל פרשב"ג דאין שליח עושה שליח שאין דעת הבעל רק שיעשה שליח אחר רק בב"ד מסתמא נותן להם רשות גם לעשות שליח אחר: בתוס' ד"ה משום כו' א"נ ע"י שיאמרו כו' ירגיש כו' עכ"ל.

והקשה מהרש"א א"כ קשה לרבא דס"ל טעמא משום מילי אמאי נקט יתנו הא לנתינה יכולין לעשות שליח, ולכאורה נראה ליישב דלרבא דס"ל מילי לא מימסרן לשליח א"כ י"ל בנדאי אי עשאן שלוחים לנתינה שפיר הווי שלוחין דע"ז שליח עושה שליח, אבל כאן שעשאן שלוחין לכתיבה ולנתינה א"כ י"ל דדמי לקני את נחמור כיון דדעתו שיהיו שלוחין על שני דברים דהא מסתמא דעת הבעל שיעשו שלוחים אחרים הן לכתיבה הן לנתינה וי"ל כיון דלא חל שליחות על הכתיבה דה"ל מילי גם על הנתינה לא מהני דעתו שיעשו שלוחים דבטל הרשות לגמרי, מיהו אין זה מוכרח, לכן נראה דבלא"ה קשה מאי רמי בש"ס הא מסיק לעיל דוקא בחלה אבל בלא אונס לא א"כ י"ל דשם איירי בלא אונס, וצ"ל דסמיהו אסיפא דקאמר מקובל אני אפילו אמר לב"ד הגדול שילמדו ויכתבו וכאן אין לה אונס גדול מזה ואפ"ה לא מהני, והשתא קשה מאי קשיא להתוס' מרישא הא שפיר נקט יתנו דבלא אונס אין שליח עושה שליח, וצ"ל קושניית התוס' לר"כ דאמר ממתני' י"ל חלה לאו דוקא וקשיא להו שפיר אי חלה לאו דוקא תיקשי ממתני' דכתבו ויתנו למה לא יעשו שלוחים על הנתינה וע"ז תירצו שפיר למ"ד משום בזיון שפיר י"ל שפיר ירגיש, אבל רבא ס"ל כפי האמת חלה דוקא וא"כ לא קשה פלל מיתנו די"ל דבלא אונס

נדאי אין עושין שלים ולק"מ, ומכאן ראיה לפי האמת דחלה דוקא וכדעת הרי"ף, ודוק היטב: אמנם פן למאי דפרישית לעיל במשנה דגם על גוף הגט שינה אין רצוני רק פנין דתקינו רבנן שיכול לעשות שלים על הנתינה מסתמא יחייב אדעתא דרבנן שנתנו רשות שיעשה שלים משום תיקון עגונות, א"כ י"ל דשם דקפיד אפתיבה א"כ דעתו שיכתבו בעצמם וי"ל בהא לא תקינו גם אנתינה ולא יוכלו לעשות שלוחים על נתינה מטעם אין רצוני דבכה"ג לא תקינו פנין דעכ"פ קפיד שלא יעשו שלים לא מצי לעשות שלים פלל, מיהו י"ל לפ"ז לרבא דליפא קפידא א"כ מצי לעשות שלוחים על נתינה א"כ י"ל דהא איפא בינייהו ודו"ק: בא"ד וא"ת כו' האשה פותבת כו' לא ידענא מאי קשיא הא ע"כ האשה פותבת ע"פ הבעל דאל"כ לא מהני א"כ פשיטא דלא קפיד, ואיפשר דמשמע להו דהא אפי' לר"מ דס"ל ע"ח פרתו נאפי' מצאו באשפה פשר מ"מ שינה סברא דבזיון דבעל לאביי דהא ר"מ נמי ס"ל בשנים לא יאמרו לאחרים וא"כ א"צ שתכתוב מפי הבעל, מיהו בלא"ה לא ידענא מאי קשיא דהאשה שפוטבת לא שינה בה בזיון דידעה אי ידע לכתוב אי לא וקעדים שחותרין איפשר שיסברו שכתב הבעל הוא ולא שינה בזיון וגם בלא"ה הרי הבעל נותנו מדעתו ולא קפיד ודו"ק: בד"ה ומילי כו' הנה מצי למיפרו דבשנים אפי' ר"מ מודה כו' עכ"ל.

נראה ליישב דהא דפליגי דבשלשה ס"ל לר"מ דיאמרו לאחרים מפני שעשאן ב"ד, י"ל הטעם משום דב"ד אלימי טפי דהא לטעמא דמילי ע"כ צ"ל פן דאל"כ מאי חילוק יש בין שנים לשלשה, א"כ י"ל דתליא אי אמרינן עירוב פרישיות ושנים שדנו אין דיניהם דין י"ל שנים לא הוי ב"ד, ושמואל לשיטתיה דס"ל שנים שדנו דיניהם דין א"כ לא מצי לאקשוני בפשיטות די"ל דר"ש ס"ל דשנים אינן ב"ד היינו משום דס"ל עירוב פרישיות ושנים שדנו אין דיניהם דין א"כ שנים לא הוו ב"ד, אבל שמואל לשיטתיה תרי נמי חשיבי ב"ד דבעירוב פרישיות פליגי דאיפא פלוגתא דתנאי בריש סנהדרין, ולהכי פריש מהא דהלקה פרבי יוסי דאפי' בשלשה מילי לא מקמסרן לשלים ודו"ק: בא"ד דבשנים כו' עכ"ל.

ולקמן הקשו עוד דבאמר כתבו לכ"ע אפי' בשלשה לא יאמרו לאחרים ויכתבו, והתוס' שלא הקשו פאן פן, נראה דלא פסיקא להו די"ל לקמן דבעי אמר לשנים כתבו ותנו י"ל דכתבו קאמר במקום תנו דלפעמים סגי כתבו במקום תנו כגון בשכיב מרע הוי כתבו במקום תנו פדלקמן דף ס"ה ע"ב ביוצא בקולר ובשיירא, א"כ י"ל בעיא דשמואל בכתבו בשכ"מ ותנו בכריא וכיון דבשכיב מרע כתבו במקום תנו הוא א"כ ליפא גילוי דעתא שיכתבו בעצמם ולא עדיף מתנו לחוד לכן לא פסיקא להו לאקשוני רק משנים: בא"ד מיהו הנה מצי למיפרו מדשמואל דהקא כו' עכ"ל.

לענ"ד לא קשיא מהקא דס"ל שמואל דקאמר דשליח מתנה הרי הוא כשליח גט היינו נמי משום דמספקא ליה כמו התם ומספיקא אוקי ממונא בחזקת מרא קמא: ומה שהאריף בספר פני יהושע דבאמר אמרו במתנה הוי עד מפי עד לא ידענא, דכבר כתבו התוס' לקמן דף ס"ז דלא הוו אלא שלוחים של הבעל שיעשו אלו הדבר, ומ"ש שחוץ לב"ד יכולין לומר מבודין היינו משא"כ באיסור, כבר מבואר בתשובת הר"ן סימן ל"ג וסימן מ"ז התוספתא דיני ממונות הטומאות והטהרות פל זמן שלא נחקר' עדותן בב"ד יכולין לומר מבודין היינו א"כ גם שם באמר אמרו בגט פנין שחוץ לב"ד יכולין לומר מבודין היינו, ולעיל דף ה' וביריש פ' שני שנים שהביאו גט א"צ לומר בפני נכתב אטו אם יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהני ומשמע שא"צ לבא לב"ד פלל ומהני עדותן חוץ לב"ד, וביבמות ר"פ האשה רבה ניסת שלא ברשות ב"ד והיינו ע"פ שני עדים

משמע שא"צ להביא העדים לב"ד פלל ובתשובה הארכתי, בפרט הכא שאין עושה שלוחים רק לכתובה ונחתימה והם מוסרין השטר לבעל דבר ונהרי הוא יודע בעצמו שציינה לעדים לכתוב ולחתום ואין להאריך פאן בזה, גם איפשר דמעידין בב"ד שאמר להם פן, אלא דצ"ע פיון דלא סגי בהנהגה עדים בלא עדים שאמרו שציינה לכתוב ה"ל חצי דבר דעדות ראשונה אינו מועיל פלום לפי שיטת הרי"ף דבעינו שיועיל לפירות, עמ"ש בתוס' לקמן דף ס"ג ע"ב, וכבר הארכתי בסוגיא דאומר אמרו במקומה באריכות ועוד ידי נטויה אפי"ה בהגיעי לשם: בגמרא מאי בינייהו.

לכאורה י"ל בפשיטות פגון שנתן להם רשות שיצוו לאחרים דבזיון ליפא ומשום מילי איפא, וצ"ל דבנתן רשות בפירוש הוי שליח מפח הבעל דבר ולא מיקרי מילי, וא"כ קשה מ"ש לעיל לרשב"ג בהתנה בפירוש לא מיקרי שליח עושה שליח דמפח הבע"ד אתי, מיהו י"ל בלא"ה נ"מ פגון שציינה לשנים שיכתבו לאשתו פלונית ולשנים אחרים שיכתבו לאשתו שניה דמשום בזיון הוי יכולין לעשות שלוחים לכתובה אלו את אלו שהרי פבר ידעו בלא"ה, ומשום מילי לא מהני רק אותן שנצטוו לאותה אשה: בפירוש"י ד"ה זו כו' דאין השואל רשאי להשאיל דאם השאילה כו' ונמצא כצ"ל.

מיהו צ"ע דהא מתני' לא איירי בשואל ולא שייך טעמו של רש"י ולמה אמר הטעם כפשוטו דלא מהימן ליה שישמור פקדונו פראוי: בתוס' ד"ה היכא כו' נקט הכי משום דמתני' איירי בחלה השליח כו' עכ"ל.

לפמ"ש מהרש"א דכוננת התוס' דיהבה החפץ לשליח ראשון אבל אם לא נתנה החפץ לראשון לא הוי גט א"כ קשה אמאי לא כתבו דמשום הא גופא נתנה החפץ לראשון לפי שפבר מסר הגט לשני ולא סגי בלא"ה, וכן מפנרש ברא"ש בהדיא, וצ"ל גם פנונת התוס' פן משום דחלה השליח והיא צריכה בהכרח ליתן החפץ לשליח ראשון לפי שהגט תלוי בזה, אלא דקשה לשון הגמרא ואזל איהו ויהיב לה גיטא ונהדר שקל מינה חפץ דיהיב לה גיטא קאי אשליח שני ונהדר שקל מינה חפץ קאי אראשון, וי"ל דקאי אשליח ראשון וכדאמר ר"י פוסל בו וכפירוש ריב"א לקמן וכששינה שליח הראשון נמי פסול ובשליח השני אפי' לא שינה, ומבואר בטור וש"ע סימן קמ"א דדוקא באמר טול ממנה החפץ ואח"כ תן לה הגט ומשמע דבאמר הב גיטא ושקול חפצא אינו תולה הגט בחפץ ואפי' נתנה החפץ לשליח שני הוי גט, וקשה לשון הש"ס לפמ"ש התוס' דנפקא לאפי' היינו בנתנה לשליח ראשון א"כ ע"כ איירי שאמר שקול חפצא ונהדר הב גיטא, וא"כ קשה איהו אמר פי פליגי היכא דאמר שקול מינה חפץ ונהדר הב לה גיטא ומשמע דהוה היכא דנפקא לאפיה לא איירי בכה"ג והא הוה נמי בכה"ג איירי והל"ל אי אמר שקול חפצא ונהדר הב לה גיטא ונפקא לאפי' ויהבה לראשון הוי גיטא פי פליגי ביהיב לה גיטא וכו', מיהו מ"מ מוכח מילתא דש"ס דבלא אומר שקול חפצא ונהדר הב לה גיטא אפי' נתנה לשליח שני מגורשת, דאל"כ לא שייך זימנין דגיטא לא הוי הא בשליח שני לעולם לא הוי גיטא, ולריש לקיש הוי גיטא אע"כ קאי אשקול חפצא ונהדר הב לה גיטא, אלא שלשון הש"ס דחוק לפ"ז, גם לפי דעת הרמב"ן שבהזכיר החפץ אפי' אמר הב גיטא ושקול חפצא הוי שינוי מוכרח דס"ל כפירוש"י דאל"כ לא שייך זימנין דגיטא לא הוי דבנתנה לשליח שני לעולם לא הוי גט ודו"ק.

ונראה לפירוש"י ליישב לשון דנפקא לאפי' היינו משום שיראה שמא יקדים השני ליתן לה הגט קודם פי לא יבחינו בכף לכו הקדימה ליתן לו החפץ, ודוק היטב: (ע"ב) בתוס' ד"ה שקול כו' משמע כו' ותימא דבפ' הפותב כו' עכ"ל.

לכאורה יש ליישב בפשיטות דבשלקמא בפרק הכותב ודאי הוי קפידא שאם יתן המעות שמה לא ירצה ליתן לו השטר ויטעון סטראי, אבל פאן אף באמר הב גיטא ושקול חפצא מ"מ בע"כ צריכה ליתן לו החפץ דאל"כ אינו גט פשלא נתנה החפץ לכן בעינו שיאמר בפירוש שקול חפצא ונהדר הב לה גיטא, ואיפשר דס"ל להתוס' בלא הקפיד אפי' לא נתנה החפץ פלל מגורשת, מיהו ברמב"ם בפ"ט מהלכות גירושין ובש"ע סי' קמ"א סעיף נ"א כתבו אע"פ שנתנה לו לבסוף משמע בלא נתנה פלל אינו גט: ועוד נראה דרש"י פירש דבאמר שקול חפץ לרדותה בעיגונא נתפונן ולא פירש שמקפיד שתתן לו החפץ שיהיה בטוח על נתינת החפץ, אלא נראה דרש"י פירש לפי לשון הש"ס דמדמי לאל תגרשנה אלא בבית א"כ משמע דהכא איירי במידי דליכא קפידת ממון רק לצעורה, וא"כ ע"כ ס"ל להש"ס שלא נתפונן להיות בטוח מן החפץ דלעולם בטוח הוא על החפץ שאם לא נתנהו אינה מגורשת וא"כ אין הגט כלום אם לא תתן החפץ ואין לבעל קפידא בשביל החפץ שהיא מוכרחת ליתנו אח"כ ולא מדמי ליה רק לאל תגרשנה אלא בבית, וא"כ ממילא לא דמי להו דסטראי שיש קפידת ממון שהרי אח"כ אינו רוצה ליתן השטר, והדברים ברורים כמ"ש ודו"ק: ועוד נראה דלא דמי להו דסטראי דשם אפי' בסתמא הוי קפידא דאין אדם רוצה ליתן מעות עד שיחזירו לו לכן כל שהזכיר לו השטר מסתמא קפיד, אבל פאן אין לומר מסתמא קפיד שתקדים ליתן לו החפץ דאטו מי לא סגי שיתן הגט ואח"כ יתבע החפץ ואין קפידא רק מצד דיבורו לכן בעינו שיפרש הקפידא ולק"מ, גם לפי לשון הש"ס דאמר שקול חפצא ונהדר הב לה גיטא משמע אי לא קאמר ונהדר לאו קפידא די"ל דלאו דוקא קאמר והיינו מטעמא דפרישית פיון דליכא קפידא דממון כל דלא קאמר ונהדר אמרינו מסתמא לאו דוקא קאמר דלמה נתלה בו דבר שאין בו קפידא והיינו דפרישית דלעולם צריכה ליתן לו החפץ ולא שייך קפידת ממון פלל, ותמהני מתקמתו של רבינו הגדול הרמב"ן שדחק להשוותו, ולגירסא ונהדר ודאי משמע דאמר בפירוש וריש לקיש ס"ל אפי' בכה"ג לא הוי ביטול הגט, א"כ אפוישי פלוגתא לא מפשינו, והדברים ברורים כמו שפתיבתי ודוק היטב: בד"ה ר' יוחנן כו' פי' בקונט' כו'.

ודאי בזה דחוק פירש"י וגם התוס' וכל הראשונים נדחקו, בפרט דקשה פיון דמשמע בש"ס דמדמי לאל תגרשנה אלא בבית משמע שאין בו קפידת ממון פלל, ולילא דברי הראשונים נלענ"ד לפרש כפשוטו והוא ע"פ מה שמבואר ספ"ק דף י"ד הולך מנה פקדון לפלוני שאני חייב לו חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ופריד פקדון נימא ליה אין רצונו שיהא פקדונו ביז אחר, הנה מבואר אף למ"ד בהלואה אין יכול לחזור, בפקדון פיון שיכול לומר אין רצונו לאו זכיה הוא כפירש"י שם ויכול לחזור, והשתא יש לפרש כפשוטו דלא ישלחנו ביז אחר, דאף שימסור לו הדברים שיקבל החפץ תחילה מ"מ בשליח ראשון ששלחו לקבל החפץ אין חשש פיון שנתנה לו החפץ תו אין לחוש שישטעף ביטול הגט דכיון ששלחו לקבל החפץ אינה יכולה לחזור להוציא ממנו החפץ ונהרי נתקיים התנאי בהחלט, אבל בשלחו ביז אחר אף שימסור לו דברים פהווייתו ותמסור לו החפץ תחילה ואח"כ יתן לה הגט מ"מ פיון דבפקדון יכול לומר אין רצונו ואין זכות לו מה שמסרה לשליח שני א"כ תחזור מנתינת החפץ ותראה שיחזיר לה שליח החפץ פיון דלאו זכיה הוא א"כ תוכל אח"כ לחזור וכשייתן לה שליח החפץ נמצא שקדמה נתינת גט לחפץ פיון שמחזיר לה החפץ, ואף שלפעמים יוכל להתנות עמה שלא תחזור ותקבל החפץ פיון דאין רצונו שיהיה פקדונו ביז שליח השני שפיר תוכל לחזור ולקבל החפץ ויתבטל הגט, וא"כ נקטינו לשון המשנה כפשוטו מדוקדק פראי מוצק כפיתור נפרח ומקום הניחו לי הראשונים להתגדר בו: במשנה ואין שליח אחרון צריך שיאמר כו'.

לכאורה לשון צריף אינו מדוקדק דהא אין יכול לומר בפני נכתב, ואיפשר דקמ"ל אפי' חזר שליח השני ונעשאו לראשון שליח פשהבריא דהראשון יכול לומר בפ"נ קמ"ל דמ"מ א"צ לומר שהרי פבר אומר פשמסרו לשליח השני, ועיין בסמוך: בגמרא בעו מיניה מרבי אבהו שליח דשליח משני שליח כו'.

לכאורה קשה למה לא, וצ"ל דדוקא שליח לה ראשון שנעשה מפי הבעל והבעל יכול ליתן לו פח לעשות שליח משא"כ שליח השני שאינו מפי הבעל, אלא דקשה מאי פשיט ממתני' מדנקט אין שליח אחרון דילמא הא דנקט אחרון היינו פשנתן לו הבעל רשות בפירוש וכמ"ש התוס' לעיל ע"א לרשב"ג וצ"ל דא"כ לא חלה נמי, מיהו למאי דפרישית לעיל דאורחא דמילתא קתני א"כ אין דיוק מחלה, וי"ל דדניק ממשנה יתירה דקשה למה נקט כלל אחרון וע"כ לאשמועין דשליח דשליח עושה שליח, אלא דמ"מ קשה מאי קאמר הא לא תיבעי לכו דילמא מיבעיא להו בא"י דמתני' דנקט אחרון היינו בח"ל, ואיפשר שלזה פירש"י השליח השני שנעשה בב"ד והיינו דע"כ קים להו דאהא מיבעיא להו דאל"כ לא פשיט מידי בא"י: שם והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא.

לכאורה קשה ממנ"פ אי אמרינן דהא דרבי רחמנא שליח עושה שליח היינו דוקא פשהוא שליח לגמר המעשה, א"כ פינון דמרבינו מושלח ושלחה שליחות הבעל ושליחות השליח א"כ פי היכי דאמרינן שאין השליח עושה שליח משום שלא נמסר המעשה בידו לגמרי מנ"ל דהבעל יכול לעשות שליח בכה"ג, וצ"ל דהא פשיטא לן דהבעל שיש לו פח פח הגירושין בידו שיכול לעשות שליח אף על חצי דבר, אבל השליח שנגרע פחו ואין לו פח רק למנסרו לאבא בר מניומי אין לו פח השליחות לגמרי לכן אין יכול לעשות שליח אפי' על פח שיש לו, ובהכי ניחא דקשה למה לא יעשו הב"ד שליח הא אבא בר מניומי עיקר השליחות והאי שליח לא עביד רק מעשה קוף בעלמא, וכההיא דשאלו מקמי ר"ח גאון אם יכול לעשות שליח בכתב ולשלחו ע"י נכרי והסכימו דעיקר השליח הוא הישראל ועכו"ם מעשה קוף בעלמא עביד, וגם בפני הושע תמה בזה, ולפמ"ש לא קשיא דנדאי בשולח ע"י נכרי אין העכו"ם נעשה שליח כלל וא"צ דעת הנכרי אם לקחו הישראל אפי' שלא מדעת הנכרי מ"מ הוא עיקר השליח מפי הבעל ונכרי לא נעשה בתורת שליחות פי אין שליחות לעכו"ם ומעשה קוף בעלמא הוא ואין שם שליחות רק על הישראל, אבל פאן ודאי אבא בר מניומי לא נעשה שלוחו רק לקבלו מיד שליח זה והוא יעשה שליח לאבא בר מניומי ואם היה לוקחו אבא בר מניומי שלא מדעת שליח זה לא הנה מהני דהא נעשה שליח למנסרו לאבא בר מניומי רק שהוא שליח שלא ניתן לגירושין משא"כ עכו"ם שאינו שליח כלל ומעשה קוף בעלמא עביד ובאיזו אופן שיבא ליד ישראל נעשה שלוחו, פן נ"ל ברור בדעת הגאונים: ומה שכתב בס' פ"י דחיישינן שמא ישנה איזה דבר נראה דלק"מ דהא קיי"ל שליש נאמן אפי' מסרו לפקדון באמת כמ"ש התוס' לקמן דף ס"ד, ולענין זה י"ל גם הנכרי מהימן ליה ואם ישנה אין קפידא, מיהו מה שהקשה ניחוש שמא מסרנו העכו"ם בינו לבין עצמו והגט בטל לגמרי וכוננתו אפי' להפוסקים דס"ל דלא בעינן עדי מסירה מ"מ פאן אין שליחות לעכו"ם, ומ"ש בינו לבין עצמו היינו דבפני ע"מ ישראל ידעו שאין שליחות לעכו"ם, מ"מ נראה דלאו קושיא הוא דהא קיי"ל דבשולח לחבירו ע"י עכו"ם לא חיישינן שמכונן להכשיל את ישראל היכא שאינו מרויח בחליפין, וכ"ש דלזה תקבל האשה מיד העכו"ם פינון שאיפשר לה לקבל בהיתר מיד שליח בעלה ונזקה שאינה מקלקלת עצמה בכדי גם אם יברר הבעל שנשלח ע"י עכו"ם איפשר שצריכה להביא עדי מסירה בפנינו, פן נ"ל בדעת הגאונים ודו"ק: ומה שביקש בפני הושע לחדש פירוש דהקושיא

היא הא שלים שלא ניתן לגירושין ולא תועיל אמירת בפני נכתב ש'לו לא ידעתי איה עלה בדעתו זה הפירוש שהוא מוקצה מהדעת, דהא משמע אילו אשכחיה לאבא בר מניומי לא הנה בו שאלה כלל ולדבריו איה יאמר בפני נכתב, ואדרבה חזא בחזא מיתרצא, דמאי דקשיא ליה נימא דאבא בר מניומי עיקר השלים והראשון מעשה קוף בעלמא עביד, דאי הכי לא הנה מהני אמירת בפני נכתב של הראשון אי לאו שלים הוא, וע"כ בתורת שליחות נקטיה דלהכי אהני אמירת בפני נכתב ש'לו ולא מעשה קוף לכו פריה הא שלים שלא ניתן לגירושין הוא, ונתחזקו דברינו בניתר שאת ודוק היטב.

ובב"י סי' קמ"א (דף קכ"ט ד"ב) הביא בשם תשובת תשב"ץ שאין הראשון יכול לומר בפ"נ רק צריה קיום ותמוה בעיני: שם חלה טעמא מאי משום דאנוס. לעיל בעובדא דאבא בר מניומי לא קאמר הטעם משום דאנוס דכיון דהשלים אינו אלא למסרו לאבא בר מניומי והוא יהיה שלים לגירושין לא צריה אנוס, ונ"מ לפירוש התוס' לדינא דשם א"צ אנוס, ואפ"ל לפירוש"י נ"מ באמר בפירוש אי אמר או את יהיה או אבא בר מניומי דבכה"ג לכ"ע הני שלים לגירושין ש"יכול לעשות שלים אחר ליתנו לאבא בר מניומי אפ"ל לא אנוס: ועיין בב"ש סי' קמ"א ס"ק נ"ה שהקשה למ"ש רמ"א דאם פירש לו שלא ישלחנו בינא אחר אפ"ל חלה לא ישלחנו בינא אחר, קשה אמאי לא שאל לו אם לא פירש לו וכמ"ש הר"ן על הראב"ד שהיה לו לשואלו דילמא א"ל הולך סתם דעושה שלים אפ"ל בלא אנוס, ולק"מ, דפשיטא שאם היה לו תנאי מפורש עם השלים שהיה השלים מפרש מעצמו דאל"כ ישאל אותו על תנאים אחרים, אלא פשיטא שכל שהשלים אינו מפרש אין לחוש, מיהו להך לישנא דלעיל דבאת הולך אפ"ל חלה אינו עושה שלים קשה למה לא שאלו אם אמר את הולך, ומזה סעד להפוסקים דקיי"ל באנוס לעולם עושה שלים אפ"ל באת הולך, ומ"מ גם זה אינו מוכרח וצ"ע: שם מסור מילך קמי דידן דלכתר תלתין יומין משוינו שלים כו'.

משמע בהדיא שהוא אמר שליחותו בב"ד והשלים יעשו סוף שלשים יום, לכן תמוה בעיני מ"ש רמ"א בסמ"ב סעיף י' דבלא שמע שאומר בפ"נ לא מהני שיאמר שלים בב"ד אג"י רק צריה שיהיה לו קיום דהקא משמע בהדיא שהוא שלים בב"ד דסגי שימסור שליחותו לב"ד והם עושין שלים לאחר שלשים יום, וגם מ"ט לחוש פ"נ שהב"ד עשאוהו לשלים מסתמא עשו פדיו, ולא יעלה על הדעת לפרש דאייירי במקנה דוקא דא"כ לא הנה שתיק בש"ס מיניה, ועוד דבמקנהים א"צ למנותו בפני ב"ד כדאיתא בסמ"ב סעיף מ', ומה שפדייק בב"י סמ"ב קמ"א (והוא בטורים ד"ב דף קכ"ה סע"א) מתשובת הריב"ש סי' נ"ג, אינו מוכרח כלל למעין אדרבה מדברי הריב"ש גופיה בסמ"ב ש"ד שהביא בב"י (סי' קמ"ב דף קכ"ט ע"א) כתב בשם הרמב"ן והרשב"א שטעם הצריכות שפא טעה השלים הראשון ולא אמר בפני נכתב וכל שהשלים השני אמר שלים בב"ד אג"י ודאי עשו הב"ד פתיקון ומסתמא אמר בפ"נ ותדע לה שהרי השלים השלישי אומר ג"כ שלים בב"ד אג"י אע"פ שלא שמע אמירת בפני נכתב, אלא דעיקר סמיכתנו על הב"ד שעשו כהוגן וא"כ מאי נ"מ אם השלים השני שמע אמירת בפ"נ או לא הא אנו סמיכתנו על הב"ד וכדמוכח מסוגיין, לכן דברי ב"י תמוהים ומשמע ודאי דאין חילוק בין שמע השלים דכל שנעשה השני בב"ד מסתמא עשו הב"ד כהוגן ובדאי אמר בפ"נ, כן נ"ל ברור, ועמ"ש בסמוך דף ל': שם איגלאי מילתא דארוסה הנאי קשה לפמ"ש התוס' לעיל דף כ"ה ע"ב ד"ה הקא דבגט ארוסה כותבין ארוסתי א"כ קשה מיד שראהגט בנוסח ארוסה יודע שהיא ארוסה, ודוחק לומר שלא ראהגט, ועוד לשון איגלאי מילתא ה"ל למימר לסוף חזו דבגט פתוב ארוסה, והאמת יורה דרבו

כמ"ש בספרי גט מקושר שאין חילוק בנוסח הגט בין ארוסה לנשואה, ודחייתי ראית התוס': דף ל' (ע"א) בגמרא פי משווי ב"ד שליח בפניו או שלא בפניו נלענ"ד דמשום הכי ס"ד דבעינן בפניו היינו משום שהשליח השני ישמע שאמר בפני נכתב דאל"כ מאי נ"מ שיהיה בפניו או שלא בפניו פיון דהב"ד עושין שליח, והשתא למאי דפשיט בין בפניו בין שלא בפניו ממילא אפי' לא שמע השני שהראשון אמר בפני נכתב בפני ב"ד לא איכפת לן וכמ"ש לעיל ודלא כב"י שמדייק מתשובת ריב"ש דהכא ודאי לא איירי במקושים דבזה א"צ שליח ב"ד, ועיין בסמוך: בפירש"י ד"ה פי כו' פגון זה שהוא אנוס עכ"ל.

צ"ע מנ"ל לרש"י דילמא אפי' בלא אנוס יכול לעשות שליח אחר שלא בפניו ולא בעינן אנוס רק על גוף השליחות אבל כל שאנוס על גוף השליחות אע"פ שיכול להמתין עד שיבא השליח השני לא איכפת לן וכדמשמע פשטא דמילתא דשלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו, וכן נראה דעת הפוסקים ובסימן קמ"ב סעיף י', ועוד במוסר דבריו לב"ד ע"כ הב"ד עושין לשליח וע"כ לומר שהב"ד נעשין שלוחין שלו, דאל"כ וכי ביד ב"ד לעשות שליח, וכיון שהב"ד שלוחים שלו א"כ י"ל שהב"ד עושין שלוחים אפי' שלא בפניו אפי' בלא אנוס, ובהכי דייק לישנא דמתני' דאמר ואין השליח אחרון צריף שיאמר ופשיטא לעיל דשליח משוי שליח, ומ"מ אינו מדוקדק במתני' דאחרון מאן דכר שמיה, אמנם לפ"ז א"ש דקמ"ל דאם אין השליח השני בפניו הרי מוסר דבריו לב"ד, הרי שמוסר שליחותו לב"ד א"כ ממילא שהשליח שעושין הב"ד שליח שלישי הוא ושפיר יצדק עליו אחרון: בתוס' ד"ה מי כו' וא"ת כו' ואור"י דאי לא פייסנא כו' אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול כו' עכ"ל.

וראיתי למהרש"ל ביש"ש שהשיג על התוס' והרשב"א דא"כ נמת דבריה לשיעורין שלפעמים ענייה דבר מועט הוי לגבה פתקבי דדינרי, לכן פירש דלעולם אמרינן פן אי יהיב לה פתקבי אמרינן מי יהיב לה סאה או פור וכן לעולם, ואין בדבריו פדאי להשיג על התוס' והרשב"א, דמה שהקשה נמת דבריה לשיעורין אין זה קושיא בתנאים שאדם מתנה כרצונו, ולטעמיה מי לא משפחת לה שפירש בהדיא ע"מ שאפייסה בדבר הראוי, וע"כ בעי שומא ואומדן דעת חכמים פמה הוא דבר הראוי, א"כ גם תנאי זה פן הוא באמת לפי האשה והבעל ועושרו, ועוד מדתלי הש"ס טעמא במעות אלמא שאין בכלל פיוסו שתתפייס בלא דמים רק בדמים דוקא, וכיון דבדידיה קאי למישדי תנאי בגט א"כ אם נימא דלא מהני שום פיוס כל שהיא אינה מתרצה א"כ ממילא כל שלא נתרצית אפי' יהיב לה מלא ביתו פסוף וזהב לא הוי פיוס, א"כ לא תליא באנוס כלל רק שתנאו שתתפייס דוקא ולא נתקיים, וע"כ אנו אומדין דעתו שהיה דעתו שתתפייס ונחשב לפייסה בדבר הראוי וכל שאין לו ליתן פדי פיוס מיקרי אנוס: אמנם בטר עיון נראה שגם פנונת התוס' אינה לומר שאם נתן לה פתקבי דדינרי ולא אפייסא שיהיה קיום התנאי דנדאי דחוק לומר דרב יוסף אמד דעת אשה זו שראוי לפייסה בפתקבי דדינרי, וגם פתקבי דדינרי הוא ג"כ דרף גוומא פדאמרינן ביבמות פ' הבע"י פתקבי דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלפא, אלא פנונת התוס' לפי לשון הש"ס דתליא ביש אנוס בגיטין ואי אמרינן יש אנוס מיקרי אנוס אע"פ שלא נתפייסה ולא נתקיים התנאי, ולזה פתבו התוס' דס"ל להש"ס דנדאי כל הנשים מתרצות ברצוי פסוף ומתפייסות אלא שאין כל דיעות שוות יש שמתרצין במועט ויש במרוובה, לכן אי הוה יכול ליתן לה כרצונה ודאי היתה מתפייסת דלא קיבל רק לפייסה באופן שתהיה מפוייסת, והשתא מה שלא נתפייסה אין המניעה מצד שלא ביקשה להתפייס רק שהסוף מעט בעיניה אבל ודאי היתה מתפייסת, לכן כשנתן לה מה שראוי ליתן לפי דעתו והיא לא נתפייסה בזה לא שייך לומר

שלא נתקיים התנאי מאחר שביותר היתה מתפייסת ונהרי לא קיבל רק לפייסה במה שתתפייס באמת וכשלא נתפייסה מחמת מיעוט הסף שנותן לה מיקרי הוא אנוס שאין לו ליתן יותר, לכן אי יש אנוס בגיטין נתבטל התנאי ע"י אנוס שאין לו ליתן יותר כפי יכולתו, אבל אם אין אנוס בגיטין פיון שהיה יכול לפייסה עכ"פ בתרקיבי דדינרי נמצא מניעת הפיוס מחמת אונסו לכן לא מיקרי קיום תנאי שלענגן קיום התנאי היה יכול לפייסה ביותר ממה שביקש לפייסה ואז היתה מפוייסת, אבל בשביל שלא היתה רוצה להתפייס בכל חללי דעלמא בשביל זה לא היה ביטול התנאי מאחר שלא פיון רק לפייסה במה שראוי שתקבל פיוס, ובנדאי לא בשופטגי עסקינו שלא תקבל פיוס אם ירבה לה מהר ומתן וכינו דקים לן דהיתה מתפייסת אין פונונתו רק שתתפייס, פן נ"ל ברור, וא"כ לדינא נראה פדברי מהרש"ל, וגם התוס' והרשב"א אין חולקין עליו: במשנה המלנה מעות כו' או העשיר העני כו'.

וקשה איך פסיקא ליה שלא לחוש שמה העשיר פדאמרינו בגמרא עצירות לא שכיח מ"מ הא קיי"ל בהיו לו מאתים זוז לא יטול מעשר עני ובמאתים חסר דינר יוכל ליתול א"כ איך פסיקא לפעמים שחסר לו דבר מועט למאתים וכשנוטל עד תשלום מאתים נעשה עשיר ושוב אינו יכול ליתול עוד פדאיתא במסכת פיאה בפ"ח וא"כ אמאי מיקרי לא שכיח דאיפשר להשלים בדבר מועט וצ"ע: בפירש"י ד"ה ליתול רשות מן היורשים מפני שאין חוב זה מוטל עליהם לפרוע עכ"ל.

וקשה למאי דמוקי מתני' לקמן בגמ' בירשו קרקע א"כ אמאי אין מוטל עליהם לפרוע, ואפי' אי ס"ל לרש"י דקאי אסיפא דהלון בפני ב"ד כמ"ש התוס' לקמן, א"כ כ"ש דקשה דמשמע ברישא אפי' ירשו קרקע צריף ליתול רשות והא בקרקע מחוייבין לפרוע ואפי' במלנה ע"פ קיי"ל דגובה מן היורשים דשיעבודא דאורייתא, מיהו למ"ד בירשו מלא מחט גובה מלא קורדום איפשר לומר דהרשות הוא על יותר מפדי קרקע שאין מוטל עליהם לפרוע, אבל למ"ד דאיירי בירשו פדי חוב קשה הא בלא"ה חייבין לפרוע החוב ואפי' למ"ד דאיירי בירשו מלא מחט מ"מ רישא משמע בכל גונו דצריף ליתול רשות ואפי' ירשו פדי החוב, ונראה דס"ל לרש"י דנדאי אפי' ירשו קרקע אינו מוטל על היורשים לפרוע חוב זה דלא הלנה רק להפריש מחלקו וכשמתו הרי נתבטל חלקו כמו בנתיאשו הבעלים והיינו שנשתדפו השדות וא"כ אין לו טענה על היורשים, מיהו נטילת רשות מהני שפיר פיון דעכ"פ מצנה איפא עליהם לפרוע חובת אביהם שפיר מהני רשות פן נ"ל, ועמ"ש לקמן ע"ב בגמרא.

שם במקרי כו' והוי פמאן דמטו לידיהו ודהני עכ"ל. לכאורה אינו מוכן דמ"מ במה יצא ידי נתינה, ואיפשר לומר דבלא"ה קשה למה הנצרך הש"ס לאוקמא במזפה ע"י אחרים למה לא יוכל לזכות בעצמו בשביל הפהו, ואי משום דאין אדם זוכה בשלו לאחרים הא הבעל הבית אין לו במתנות פלוס רק טובת הנאה וקיי"ל טובת הנאה אינה ממון, וא"כ כמו שייכול ללקוט הפיאה בשביל עני אי לא דכתיב לא תלקט לעני פדלעיל דף י"ב אמאי לא יכול לזכות בעצמו במתנות פהונה ומעשר, וצ"ל פיון דקיי"ל דתופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ומגביה מציאה לתבירו מיקרי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים רק במגביה מציאה קנה מטעם מיגו דאי בעי זכי לנפשיה, כמ"ש התוס' לעיל דף י"א ובב"מ, א"כ י"ל דנקא במזפה לא מיקרי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים פיון שעכ"פ הוא יש לו טובת הנאה יוכל לזכות ע"י אחר למי שיירצה (וזה דלא כמ"ש בחידושי מציצא דף י"ב בדעת הרמב"ם), ולא שייך לומר שתופס לב"ח, אבל אם

ירצה לזכות בעצמו בשביל הפה לא יכול דמיקרי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים, והכא לא שנייה מיגו דאי בעי זכי לנפשיה, והשתא י"ל שפיר דלרב אהני במכרי פהונה שפיר יוכל לזכות ע"י עצמו, ואי משום חב לאחרים י"ל בכהאי גוונא לא מיקרי חב לאחרים פניו דכבר אסחו פהנים לדעתיהו וכפירש"י ודו"ק: בתוס' ד"ה במכרי כו' אע"ג דמזכה נמי לא קתני כו' עכ"ל.

אויפטר לומר דנדאי אתירוץ מפרי קשה הא מ"מ לא יצא ידי נתינה שהרי לא נתן פלוס, לכן י"ל דמיקרי נתינה כמה שנותן הפעות על המתנות וכשיבואו המתנות לעולם קנאן בפעות שפיר מיקרי נתינה, אלא די"ל דאיך מיקרי נתינה בפעות קודם שבאו המתנות לעולם י"ל רב לשיטתיה דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם שפיר י"ל דמיקרי נתינה כמה שנתן הפעות על המתנות בטרם שבאו לעולם וא"כ שמואל לשיטתיה דפסק בכתובות דף נ"ח כר' יוחנן הסנדלר דאין אדם מקנה דשלב"ל בלא"ה לא מצי לאוקמא במכרי דאינו יוצא ידי נתינה לא מצי לאוקמא פרב, רק הש"ס קאמר לעולא דלא מוקי פרב במכרי לא קתני ואיהו ס"ל גם מזכה לא קתני, והשתא י"ל דבמכרי עדיף לאוקמא ממזכה לכן לא קשיא ארב לוקמא במזכה דנגד מזכה מפרי עדיף, רק שמואל לשיטתיה דלא מצי לאוקמא במכרי מוקי במזכה ורב ניחא ליה טפי מפרי ממזכה ולעולא י"ל דתרונייהו לא ניחא להו דלא קתני לא מפרי ולא מזכה ודו"ק: בד"ה פייחידאה כו' אע"ג דשמואל פסיק כו' עכ"ל.

עיין מ"ש בחידושי מציעא באריכות לתרץ דברי הרמב"ם בהלכות מעשר דפסק פאן במזכה, ותמוה דהא פסק כר' יוסי דעשו שאינו זוכה כזוכה בפ"ד ממתנות עניים ובפ"ט מבפורים כל שחליפיו ביז פהו ע"ש שפתי ברארובה, ונראה ליישב עוד קושיות התוס' שהקשו הא שמואל פסק כר' יוסי, ונראה דנדאי לא בחנם תקנו שיעשו שאינו זוכה כזוכה וכאן קשה למה יתקנו שאינו זוכה כזוכה אי משום תקנת הפהו הא יוכל לתקן במזכה פדמוקי שמואל באמת וא"כ אפי' לר' יוסי א"צ לתקן, ובחידושי מציעא פתבנו בזה בארובה בדרה פלפול, ונראה עוד די"ל דעולא ס"ל דכיון דמזכה לא קתני ע"כ אין זה תקון והוא דרש"י פירש במזכה שמוסרו למעשרות ביז אוהבו כו', וצ"ל דאם אינו אוהבו לא יחזיר לו הפעשרות ויחזיקם בשביל הפהו שזכה בו, והשתא י"ל דעולא ס"ל דאין זה תקון שיזכה ע"י אחר שפא לא ירצה להחזירם לו, מיהו שמואל דמוקי במזכה א"צ לומר כפירש"י, אלא די"ל ע"פ מאי דאיתא בקידושין דף ו' ע"ב אמר רבא הילך מנה ע"מ שתחזירהו לי כו' בתרומה יצא ידי נתינה ואסור לעשות פן משום דהוי פכהו המסייע בבית הגרנות, ומסיק דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה, וא"כ א"צ לדחוק כפירש"י, אלא דמזכה ע"י אחרים היינו שיתן לו במתנה ע"מ להחזיר וכאן לא שנייה איסורא דהוי פכהו המסייע שהרי פבר קיבל הפהו הפעות וא"כ שפיר יצא ידי נתינה מבלי מגור שיחזיק הזוכה, והשתא י"ל דעולא ס"ל פניו דמזכה לא קתני ע"כ ס"ל להפנא דבתרומה אינו יוצא ידי נתינה במתנה ע"מ להחזיר, דאם יש תקון זה אפי' לר' יוסי לא היו מתקניו שאינו זוכה כזוכה פניו שאיפשר להיות במזכה וע"כ כר' יוסי הוא ולא מהני מזכה, דמתנה ע"מ להחזיר לא מהני בתרומה ומוכרח לעשות שאינו זוכה כזוכה, והשתא למאי דקאמר פייחידאה לא מוקמי דלא מסתבר שיהיה תקון זה דוקא לר' יוסי ואף דהלכה כר' יוסי מ"מ משמע לקמן דכמה תנאי ס"ל הו' תקון ולא מסתבר לומר דכולהו כר' יוסי ס"ל דלא שמעינו סברא זו דעשו שאינו זוכה כזוכה רק לר' יוסי וא"כ לכולהו תנאי ע"כ לומר במזכה, וא"כ ע"כ לומר דשפיר הוי תקון במזכה והינו במתנה ע"מ להחזיר פדפרישית ומתנה ע"מ להחזיר מהני בתרומה א"כ ממילא א"צ לתקן שאינו זוכה כזוכה אפי' לר' יוסי פניו דמזכה הוי תקון ועולא ע"כ ס"ל מתנה ע"מ להחזיר לא מהני בתרומה, והשתא למאי דקיי"ל

פּרָבָא בְּקִדּוּשׁוֹ דְּמִתְנָה ע"מ לְהַחְזִיר מְהֵנִי בְּתַרוּמָה א"כ שְׁפִיר מְשַׁכַּח לָהּ בְּמִזְכָּה וּא"צ לְתַקַּן כָּלֵל שְׂאִינוּ זֹכָה פְּזוּכָה בְּכַדִּי, וְדַבְרֵי הַרְמַב"ם נְכוּנִים, וְדוּק הֵיטֵב: בַּד"ה וּפּוֹסֵק כּו' פְּדַמְפְּרִישׁ דַּע"ג דְּלֹא פּוֹסֵק כּו' אִפִּי פּוֹסֵק הַרְבֵּה כּו' עכ"ל.

נִרְאֶה פְּנוּנָתָם דְּנֻדָּי אִי הֵנָּה מְפָרְשִׁינוּ שְׁצָרֵיהּ לְהַתְנוּת בְּפִירוּשׁ כְּשַׁעַר הַזּוּל א"כ אִי אֶיפְשָׁר לְפָרֵשׁ וְאִין בּוּ מְשׁוּם רַבִּית אִפִּי פּוֹסֵק הַרְבֵּה פְּחוּת מְשַׁעַר הַזּוּל דְּלֹא שְׁיִיךְ בְּזָה לֹא זֹ אַף זֹ כִּינּוּ דְּמַעֲיָקְרָא קְאָמַר דִּין הַפּוֹסֵק, וְגַם אִינוּ לְשׁוֹן כָּלֵל דַּה"ל לְמִימַר וּפּוֹסֵק כְּשַׁעַר הַזּוּל וְאִפִּי פְּחוּת נְמִי, אָבָל לְמֵאִי דְּמַסִּיק דְּפּוֹסֵק הֵינּוּ סְתָמָא הוּא כְּשַׁעַר הַזּוּל יֵשׁ לְפָרֵשׁ וְאִין בּוּ מְשׁוּם רַבִּית אִפִּי פּוֹסֵק פְּחוּת הַרְבֵּה, וּמ"מ תְּמוּהָ לִי מִנ"ל לְהַתּוֹסֵף כִּינּוּ דַע"כ בַּס"ד וּפּוֹסֵק עֲמוּ הֵינּוּ כְּשַׁפּוֹסֵק בְּפִירוּשׁ ע"כ וְאִין בּוּ מְשׁוּם רַבִּית חֲדָא קַתְנִי א"כ גַּם לְמַסְקָנָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ חֲדָא קַתְנִי כְּמוֹ שְׁפִירש"י, גַּם נֻדָּי הֵנִי כְּכֹהֵן הַמְּסִייעַ בְּבֵית הַגְּרָנוֹת שְׁיִמְכּוֹר לֹ שְׁוֵה סָלַע בְּדִינָר, וְרֵאִיתִי בְּסִפְרֵי פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ שְׁהִרְגִישׁ ג"כ בְּזָה וְכַתֵּב כִּינּוּ שְׁפֵהוּ יְכוּל לְחַזְרוּר לֹא הֵנִי כְּכֹהֵן הַמְּסִייעַ, וְלֹא נִהִירָא דְּמַסְתָּמָא לֹא יַחְזוֹר הַכֹּהֵן שְׂאֵם יַחְזוֹר יִתֵּן לְכֹהֵן אַחַר וְנִיחָא לִיהַּ לְפָהוּ בְּמָה שַׁע"כ"פ יֵשׁ לֹ מְעוֹת שְׁהַקְדִּים וְאֵם יַחְזוֹר יַחְזוֹר לֹ הַמְּעוֹת וְהַמְּתַנּוֹת יִתֵּן לְכֹהֵן אַחַר וְדַבְרֵי רַש"י עֵינָקֵר לַעֲנִי: בַּד"ה הָא כּו' וְא"ת כּו' וִי"ל כּו' אָבָל הָכָא אִפִּי שְׁתַּק כּו' עכ"ל, לֹא הַבְּנֵי מַה זֹ שְׁתִּיקָה הָא אִינוּ מְדַבֵּר עִם הַכֹּהֵן כָּלֵל רַק בְּשַׁעַת הַלְוָאָה שְׁמַלְוָה לֹ הַמְּעוֹת וּמְפִישׁ לֹ לְדַבֵּר עוֹד אַחַר שְׂאִין יְכוּל לְתַבְּנֹעַ מִן הַכֹּהֵן וּמִתְנִי מִיִּירֵי שְׂאִין הַכֹּהֵן כָּאֵן, וְלֹא דַבְרֵיהֶם נִלְעַנ"ד דְּהָכָא מַלְוָה לֹ עַל הַמְּתַנּוֹת כְּשִׁינְדַמְנוּ לֹ לְהַפְרִישׁוּ, וְהֵנָּה אֵם בְּשַׁעַת פְּסִיקָה הֵנָּה בְּזוּל מְחַשְׁבָן כְּשַׁעַת פְּסִיקָה אִפִּי נִתְיָקְרוּ בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה וְלַפְעָמִים שְׁבַשַׁעַת פְּסִיקָה הֵם בְּזוּל וּבְשַׁעַת הַפְּרָשָׁה מִתְנוּת הֵם בִּינְקֵר וְהֵינּוּ כְּשַׁמְפְּרִישׁ פְּעַם א' מְחַשְׁבָן לֹ כְּשַׁעַת פְּסִיקָה וְאֵם בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה שְׁנִינָה הֵם בְּזוּל יוֹתֵר מְשַׁעַת פְּסִיקָה מְחַשְׁבָן לֹ כְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה נִמְצָא דְּאַרְכָּבִיָּה אַתְרֵי רִיכְשֵי לְחַשְׁבֵּי מְקַצָּת מִתְנוּת כְּשַׁעַת הַלְוָאָה וּמְקַצָּת מִתְנוּת כְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה וּבַכֹּה"ג בְּפּוֹסֵק עַל פִּירוּת וּמְקַבְּלָן לְאַחְדִּים וְקִיבֵל מְקַצָּתָן בְּשַׁעַת שְׁהִיָּה שַׁעַר זֹל יוֹתֵר מִמָּה שְׁהִיָּו בְּשַׁעַת מִתֵּן מְעוֹת וְהַמּוֹתֵר לֹא קִיבֵל עַד שְׁנִתְיָקְרוּ יוֹתֵר מִמָּה שְׁהִיָּו בְּשַׁעַת מִתֵּן מְעוֹת גַּם לֹר' יְהוּדָה לֹא יוֹכֵל לְחַשְׁבוֹת קְצָתָן כְּשַׁעַת מִתֵּן הַמְּעוֹת וּקְצָתָן כְּשַׁעַת קְבֵלַת הַפִּירוּת מֵאַחַר שְׁהַכֵּל מְשָׂא וּמִתֵּן אַחַד וּמְקַצָּתָן קִיבֵל בְּשַׁעַת שְׁהוּזֵל הַשַּׁעַר וּמְקַצָּתָן קִיבֵל כְּשִׁהוּקֵר הַשַּׁעַר יוֹתֵר מִמָּה שְׁהִיָּו בְּשַׁעַת מִתֵּן מְעוֹת, אָבָל כָּאֵן יֵשׁ לֹ קוּלִי שְׁנִינָה דָּאֵם בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה הוּזְלוּ מִנְפָּה מִן הַחֹב כְּשַׁעַר הַזּוּל וְאֵם כְּשַׁמְפְּרִישׁ שְׁנִית הוּקְרוּ בִּיּוֹתֵר מִמָּה שְׁהִיָּו בְּשַׁעַת הַלְוָאָה מְחַשְׁבָן כְּשַׁעַת הַלְוָאָה, וְאֶיפְשָׁר שְׁגַם הַתּוֹסֵף נִתְפָּוּנוּ לְזָה, וְדוּק הֵיטֵב: בַּד"ה כִּינּוּ כּו' וְהָא דְּאַסֵּר רַב בְּפִרְדִּיסָא כּו' עכ"ל.

לַעֲנִי ד' לֹא דְּמִי דְּשָׁם הֵנִי נְשָׁף וְתַרְבִּית שְׁהִרֵי בַעַל הַפְּרָדָס הַפִּירוּת שְׁיִיכִים לֹ וּמוֹזִיל גְּבִיָּה בְּשָׁבִיל הַקְּדָמַת הַמְּעוֹת, אָבָל הַכֹּהֵן אִין לֹ שׁוּם זְכוּת בְּפִירוּת וְאִי בְּעֵי יְהִיב לְכֹהֵן אַחַר וְאִין הַכֹּהֵן מְפָסִיד רַק שֶׁהַבַּעַל"ב מְרוּיָח וְע"ז מְהֵנִי שְׁפִיר הַטַּעַם כִּינּוּ דְּכִי לִית לִיהַּ לֹא יְהִיב לִיהַּ שְׂאִין כָּאֵן דְּרָרָא דְּרַבִּית דְּאוּרִייתָא כָּלֵל שְׁהַכֹּהֵן עֲדִינּוּ לֹא זָכָה וְאִפִּי גִזַּל מִתְנוּת כְּהוּנָה פְּטוּר מְדִינַי אָדָם דְּהֵנִי מְמוּן שְׂאִין לֹ תוֹבְעִין: בְּפִירש"י בַּד"ה בַּעַל הַבֵּית כּו' כְּכֹהֵן כּו' שְׁהִרֵי כְּסָפוֹ בְּיָדוֹ כּו' עכ"ל.

לְכַאוּרָה קָשָׁה פְּשִׁיטָא דְּבַכָּל הַלְוָאָה אֵם כְּבָר נָתַן הַמְּעוֹת בְּהַלְוָאָה פְּשִׁיטָא שְׁלֵא יוֹכֵל לְחַזְרוּר דְּאַפִּי לֹא הוּצִיא עֲדִינּוּ קִינ"ל דְּמַלְוָה אִינָה בְּרָשׁוֹת בְּעָלִים לְחַזְרוּרָה, גַּם קָשָׁה הָא הַלְוָה ע"מ שְׁיִתְפָּרַע מִן הַמְּעַשְׂרוֹת וְהֵנִי אִפּוֹתִיקִי מְפִירֵשׁ, וְכֵן רֵאִיתִי שְׁהַקָּשָׁה בְּפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ, מִיָּהוּ א"צ לְזָה דְּבַכְּשִׁיטוֹת נֻדָּי בְּהַלְוָאָה אִין יְכוּל לְחַזְרוּר מִן הַהַלְוָאָה אֵם כְּבָר מְסַר הַמְּעוֹת לְלוּנָה לֹא שְׁיִיךְ בְּיָהּ חַזְרוּרָה, מִיָּהוּ נִרְאֶה דְּאִין מְקוּם לְדַמּוּת לְאַפּוֹתִיקִי כִּינּוּ דְּהַכֹּהֵן יְכוּל לְחַזְרוּר וְאִין קִנְיָן לְחַצְאִין כִּינּוּ דְּהַכֹּהֵן יְכוּל

לחזור מן התנאי בדין הוא שגם הבעה"ב יכול לחזור דאין קנין לתצאין לכן צריף ליתן טעם למה שאין בעה"ב יכול לחזור והפקה יכול לחזור, והיינו דראו חכמים לדמות הלואה זו למכירה שהבעה"ב אין יכול לחזור מאחר שאינו מחוסר משיכה אבל פה בבעה"ב יכול לחזור: והרשב"א בחידושו הקשה למה לא יחזור בו הבעה"ב הא התרומות הם דשלב"ל ויכול לחזור לכ"ע קודם שפאו לעולם, ועוד הקשה למה פה בבעה"ב חוזר הא פאן לא שייף נשרפו חטיף בעלייה וה"ל לאוקמא אדאורייתא, ומ"ש הרשב"א הא דלא אמר פה בבעה"ב חוזר מפני שלא פא לעולם פתב הרשב"א וי"ל דעדיפא מיניה קאמר במזכה ע"י אחרים דאפי' לאחר שפאו לעולם יכול לחזור דהא לא משף ע"כ, וזה צ"ע דאנן קיי"ל בפירות דקל אפי' פאו לעולם יכול לחזור, אלא י"ל דאפי' בפירות דקל אי תפיס הפירות אין מוציאין וא"כ פיון שחזר הבעה"ב ונטלן מיד הזוכה שפיר זכה בהו, מיהו צ"ע למה יוכל לחזור אחר שקיבלם מיד הזוכה מי גרע ממחילה בטעות דהוי מחילה דהיינו נמי טעמא דפירות דקל, ולכאורה י"ל פאן לא הוי מכירה כמו פירות דקל רק תנאי פשיבואו לעולם יקנם במעות הלואה שנתן לו, והשתא שפיר י"ל פשיבואו לעולם קנאם בעה"ב במעות הלואה ומסייע לדברי הרמב"ם שפוסק דמלנה קונה במקר, והא דאמרין פה בבעה"ב חוזר אף דלדעת הרמב"ם קונה מלנה אפי' מדרבנן י"ל היינו בעלמא פשהלואה פאה בלא"ה ואח"כ נמלף לקנות בהא מדמינן שפיר להף דמים שהם פתליפין בהחליף דמי שור בפירה דהוי מילתא דלא שכיחא, אבל זה שנתן מעות בעינן על תרומות אלו לא עדיף מאילו היו אז בעולם שהיה לו דין מעות ואינם קונות, אלא דבעה"ב אין יכול לחזור כפירש"י שאין לו מה למשוף, והשתא קאמר שפיר דבעה"ב לא יוכל לחזור שהרי קונה במעות הלואה וגם קודם שפאו לעולם אין יכול לחזור פיון דהיה תנאי שיקבל המתנות בפירעון וכיון דאם פאו המתנות בעולם לא יוכל לחזור גם קודם שפאו לעולם לא יוכל לחזור דיקול להתנות על דבר שלא פא לעולם וכיון שהתנה שלא יפרע ממנו רק במתנות והמתנות פשיבואו לעולם הם שלו לכן גם עכשיו לא יוכל לחזור שהרי התנה שלא יחזיר לו המעות רק המתנות יקנם וכיון שקונה המתנות פשיבואו לעולם גם קודם שפאו לעולם אין יכול לחזור, אבל פה בבעה"ב לא עדיף מאילו פבר היו אז בעולם, מיהו נראה דנדאי לכ"ע יש לפהן זכות במתנות דאל"כ לא מהני שילנה להפריש מחלקן וע"כ תיקנו לכ"ע שיהיה לפהן זכות במתנות, אלא דפליגי איף יצא ידי נתינה ורב ס"ל במקרי פהונה ושמואל ס"ל במזכה והיינו לענן שייצא ידי נתינה, ועולא ס"ל דגם לענן נתינה עשו שאינו זוכה פזוכה, מ"מ לכ"ע אם אין לפהן שום זכות במתנות הוי רבית מה שקונה המתנות פשער הזול וע"כ חשבוהו כמו מכירה לכן יש לו דין מעות קונות ע"פ תקנת חכמים שיהיה זכות לפהן במתנות, לכן תליא בדין אינו הוי בעינן דע"כ בזה לכ"ע לא יפה פח בעל הבית מאילו היו בעינן דאל"כ לא היה מהני התנאי פלל, לכן נתנו חכמים דין המתנות לבעה"ב פאילו קנאן ולא יפה פח הבעה"ב מאילו נתן מעות על מקר שהוא בעין, אבל לענן זה עשו פאילו היה מכירה בעינא דאל"כ הנה ביה איסור רבית אילו היה הבעל הבית יכול לחזור, אבל הפהן שפיר יכול לחזור, פן נ"ל ודוק היטב.

ועיין בסמוך: בגמרא אבל פה בבעה"ב אם פא לחזור חוזר דתנן כו' וקשה א"כ יהיה הפהן במי שפרע דהא דברים בהדי מעות איפא ודאי מי שפרע, וצ"ל דכאן לא תיקנו מי שפרע דבאמת הוי דבר שלב"ל ועיקר לטובת הפהן תיקנו שיהיה פזוכה, אבל אם הפהן חוזר לא תיקנו מי שפרע, ובזה יש ליישב מה שהקשו התוס' מאי רבותא דפוסק פשער הזול הא פכל מקום יוכל לומר דיתן לו פשער הזול, ולפ"ז ניחא דהתו' פרק איזהו נשף פתבו הטעם דיקול לפסוק משום דקונה לענן

מי שפָּרַע, אם כן הָקָא דהבעה"ב אין לו על הפהו אפי' מי שפָּרַע ס"ד דאָסור קא משמע לן: שם אָבֵל פֵּהוּ בְּבַעַל הַבַּיִת כּו' חוֹזֵר.

לכאורה קשה מאי אהני ליה החזרה הא יכול ליתן לכהן אחר, ולכאורה י"ל דהיינו לאוקימתא דמזכה ע"י אחרים וכן כתב בספר פ"י, מיהו למ"ש לעיל דהיינו במתנה ע"מ להחזיר א"כ אם ירצה הפהו לזכות יחזור בו לגמרי כיון שלא קיים תנאי החזרה, ואיפשר לומר דלפעמים שהפהו עני ונותניו לו מעשר עני באֵלף זוז ואם יש לו מעות הלואה יש לו מאתים ואינו רשאי ליטול, אָבֵל כְּשֶׁחֹזֵר וּמְחִזֵּר מְעוֹת הַלְוָאָה יְכוּל לִיטּוֹל אֶפְי' אֵלֶּף זוּז, מִיְהוּ בְּפִשְׁטוּת י"ל דאם הפהו אינו מקפיד שיתן לו כגון שנתעשר ואינו רוצה להוזיל המתנות ולא איכפת ליה למי יתנם קמ"ל דינא דיכול לחזור, גם י"ל דמ"מ כיון שפָּבֵר נָדָר לו בעה"ב המתנות אם הוא עני חייב מדין נָדָר וְאִף שְׁנִתְרַצָּה לְקַבֵּל הַמַּתָּנוֹת בְּחֻבּוֹ אִם מְחִזֵּר לוֹ מִמּוֹן הַחֹב צָרִיף לְקַיֵּם דְּבָרָיו לִיתֵן לוֹ הַמַּתָּנוֹת שְׁפָבֵר נָדָר לִיתְנֵם לוֹ בְּטָרֵם הַסְּכִימוֹ עַל הַהַלְוָאָה, גַּם אִיפְשָׁר דִּהְיוּ מִמְּחֻסְרֵי אֲמָנָה כִּיּוֹן שְׁנָדָר לוֹ הַמַּתָּנוֹת כְּדַאיִתָּא בְּפָרֵק הַזֶּה ב' דף מ"ט באמר פֹּר מְעָשָׁר יֵשׁ לָהּ בְּיָדֵי, עֵינֵי שָׁם וְדו"ק: שם נְתִיבָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים כּו' פְּשִׁיטָא.

לכאורה קשה מכאן לדעת החכם צבי בהגהותיו לט"ז סימן קס"ג שסובר דיאוש לא מהני בחוב וכאן פשיטא לן דאם נתיאשו הוי יאוש, וראיה למהרי"ק דס"ל דמהני יאוש בחוב, מיהו נ"ל דאין ראיה פלל דהקא בכהו דכי לית ליה לאמשלם מידי ושפיר מהני היאוש שפָּבֵר נָפְטָר הַפְּהוּ מְחִיבוֹ, אָבֵל בְּעֵלְמָא נְהִי דְנִתְיָאֵשׁ מ"מ לֹא נָפְטָר הַחַיִּיב מְחִיבוֹ לְכֵן לֹא מְהַנִּי יְאוּשׁ, וְעַמ"ש בְּחִידוּשֵׁי ב"מ בְּאַרְיִכוֹת מְזָה: (ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה אִיפָּא בִּינְיָהוּ כּו' אור"י דלא תקינו כו' לב' פְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הַקּוֹנֵט' כּו' דא"כ לֹא נ"מ מִיָּדֵי עכ"ל.

איפשר לומר דהוּ דִּינָא שְׁנָאֵמַר לְעֵיל בְּכֵהוּ שְׁיְכוּל לְחֹזֵר גַּם בְּעֵנִיִּים נוֹהֵג דִּין זֶה שָׁאֵם עָנִי א' רוצה להחזיר לו מעותיו ושישאר המעשר לעניים ע"כ יכול לחזור, והשתא שפיר נ"מ לעניי פותים שאפי' באו להחזיר לו אין להם רשות אי גרי אריות הם: ועוד נראה דאי אמרינן פותים גרי אמת הם ומפריש בשבילן נראה דעיקר תקנתא נמי הוה בעניי פותים אם רוצה להלוות לא' מהם הרי הוא בעניי ישראל: בד"ה תניא כו' ואסיפא קאי כו' אָבֵל אַרְיִשָׁא כּו' דכ"ש כו' שְׁצָרִיף לִיטּוֹל רְשׁוֹת עכ"ל.

לכאורה קשה דילמא דוקא בירשו קרקע מהני רשות דמוטל עליהם לפרוע אָבֵל בְּלֹא יִרְשׁוּ קְרַקַּע לֹא מְהַנִּי רְשׁוֹת דְּאִין חַיִּיבִין פְּלוּם, וְלַעֲנֵ"ד דְּבָרֵי הַתּוֹס' נְכוּנִים דְּקָשָׁה אִי טַעְמָא מְשׁוּם שְׁחִיבִין לְפָרוּעַ א"כ תיקשי מתני' לרב ושמואל דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא ומלנה ע"פ אינו גובה אפי' ירשו קרקע, א"כ קשיא מתני' מאי מהני רשות, אָלָא ע"כ כִּיּוֹן דַּעֲכ"פ אִיפָּא מְצָנָה עַל הִיתוּמִים לְפָרוּעַ חֻבַּת אֲבִיהֶם אִף שָׁאִין כּוֹפִין שְׁפִיר מְהַנִּי רְשׁוֹת שְׁלָהֶם א"כ ה"ה לְדִידֵן דְּקִי"ל שְׁעִבּוּדָא דְּאִוְרִייתָא מְצָנָה מִיָּהּ אִיפָּא לְפָרוּעַ חֻבַּת אֲבִיהֶם אִפִּי' לֹא יִרְשׁוּ פְּלוּם כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּפָרֵק הַכּוֹתֵב דף פ"ו, לְכֵן ס"ל לְהַתּוֹס' דְּרְשׁוֹת מְהַנִּי לְעוֹלָם, וּבַהֲלֹוֹן בְּב"ד כְּתֵב בְּמֵאוֹר הַטַּעַם דְּב"ד יֵשׁ לָהּ קוּל לְכֵן א"צ רְשׁוֹת דִּהְיוּ כְּמִלְנָה בְּשִׁטָּר, וְהֵרַמְב"ן הִקְשָׁה עָלָיו דְּגַם מְלוּנָה ע"פ גוֹבָה מִן הַיּוֹרְשִׁים וְא"כ אִפִּי' שְׁלֹא בְּב"ד נְמִי, וְאִין זֹו קוּשְׁיָא לַעֲנֵ"ד דְּהָא בְּהַנִּיחַ מְלֵא מַחֲט נְמִי גוֹבָה מְלֵא קוֹרְדִים אִף דְּלֹא יְכוּל לְגַבּוֹת ע"כ לומר דמעשה ב"ד אלים טפי שא"צ רשות כמו כן י"ל אפי' הניח קרקעות שלא בב"ד מ"מ צריף רשות דאיפשר שיתרצו יותר בפרעון החוב משיטול המתנות, ומודה בעל המאור דאהני מעשה ב"ד עכ"פ לענין רשות רק בא לפרש הטעם דבעינן שהניח קרקע היינו

משום דיש השתעבדות מדינא לכן א"צ רשות ונדוקא בב"ד אבל שלא בב"ד לעולם צריף רשות אפי' הניח קרקעות, מיהו לשון בעה"מ משמע דבלא הלוןן בב"ד אינו גובה מן היורשים, וע"ז קושיות הרמב"ן הא מ"מ אין יכול לטעון פרעתי, מיהו לענ"ד אדרבה קשיא לי איפכא דנהי דבב"ד הוי פשטר מ"מ פנין שמתפרע לאחדים א"כ מי יודע כמה עלה מעשר שפבר הפריש ושפא פבר נטל פדי חובו מן המעשרות, וצ"ל דבב"ד הוי פשטר ומדאיכפל להלוות בב"ד הוי פשטר שלא יהיה נאמן לטעון פרעתי ממילא גם טענה זו בטילה, משא"כ שלא בב"ד אף שלא ניתן לפירעון פדברי הרמב"ן מ"מ י"ל שפא פבר נפרע מן המעשרות עצמן דמי יודע כמה עלו המתנות, ולק"מ ודו"ק: אלא דלא הבנתי למה לא יהיה הבעה"ב נאמן שלא נפרע עדיין אפי' ע"פ דהא אם ירצה לא יתן עוד המתנות שפידו ליתנן למי שיירצה ואם בעצמו יודע שלא נפרע ודאי יצא ידי שמים כמה שפריש המתנות עליהם שהרי קמי שמיא גליא ובדיינים אין מוציאין המתנות דהא הוי ממון שאין לו תובעין וגם כל אדם נאמן על נפשו שפבר הפריש א"כ הוא נאמן על עצמו לעגן מעשר, א"כ גם הקא אם אומר שעדיין לא הגיעו המתנות להתפרע מהם חובו ואינו רוצה ליתן עדיין לכהן ודאי דנאמן אם הוא באופן שעדיין ההלואה קנימת ואפי' הלוןן שלא בב"ד יכול להפריש עליהם שנאמן על עצמו שלא נפרע החוב, וא"כ טעמא של בעה"מ צ"ע, ומ"מ התוס' איפשר דשפיר מפרשי דלעולם רשות מהני אף שלא ירשו פלום, מטעמא דפרישית: שוב ראיתי להרמב"ן במלחמות הביא דברי הירושלמי שהקשה מינה לרב דס"ל מלנה ע"פ אינו גובה מיורשים ומשני פתר לה בפשטר, ומ"מ אין מנה קושיא על התוס' דכיון דלא איזכר בגמרא דידן משמע דתלמודין פליגי, ועוד דהתוס' לשיטתיה שהקשו בב"ב דף קע"ה ע"ב מה חילוק יש לעגן יורשים בין שטר לבצל פה ותירצו פנין שלא חשש לגבות מלקוחות אף מן היורשים אינו גובה, וא"כ פאן לא אהני השטר דהא לעגן לקוחות ודאי לא ניתן לגבות שהרי לא ניתן רק להתפרע מן המעשרות ולקוחות יכולין לטעון שפא פבר גבית הפל א"כ גם מיורשים לא גבי, ועוד נראה דהירושלמי ס"ל כר' יונתן דאינו גובה רק פפי מה שהניח, אבל לר' יוחנן דהניח מלא מחט גובה מלא קורדמ א"כ אין הטעם משום שיעבוד דאינו משועבד רק קרקע שהניח וע"כ תקנתא בעלמא היא כמ"ש התוס', א"כ י"ל דלעולם רשות מהני אפי' בלא הלוןן בב"ד מטעם מצנה פדפרישית לכן לא פריף מינה לרב בתלמודא דידן, מיהו קשיא לי על דברי התוס' איף פירשו דאהלוןן בב"ד קאי דהא לעיל איתא דמפריש עליהם בחזקת אותו שבט ובפני מפריש בחזקת ענני ישראל, א"כ משמע דבהלוןא בב"ד מהני אפי' לא הניח פלום דבענני ישראל משמע אע"פ שאינם יורשים כלל דהא לרב אפי' על ענני פותים יכול להפריש, ואפי' תימא דרבנן פליגי אראב"י מ"מ בהא לא פליגי דעכ"פ א"צ ליטול רשות מיורשים אפי' לא ירשו פלום, א"כ ע"כ הא דאמר פאן פירשו קרקע אשלא בב"ד קאי, וצ"ע: בד"ה הילף דמיו כו' פי' בקונט כו' וקשה לר"י דלאחר שמכרו כו' עכ"ל.

נראה יישוב פירש"י דנדאי הלוי אין לו קנין במעשר קודם שיבא לידו פמו שנראה מלשון רש"י, אלא דבנותן לו הדמים לא גרע מנתן בהלואה פדלעיל דיכול להפריש עליו דעשו שאינו זוכה פזוכה פדלעיל, והשתא קם דינא דלעיל דכהן בבעה"ב יכול לחזור א"כ הלוי יכול לחזור פשרוצה להחזיר הדמים, לכן יש לחוש שפא חזר בו ורוצה להחזיר הדמים ועשאו תרומת מעשר על מקום אחר, ופריף אטו פרישע עסקינן דנהי דיכול לחזור אבל לעשות תרומת מעשר בטורם שיתחזיר לו המעות ויודיע ודאי לא עביד ומסתמא לא חזר, ומינושב פירש"י על נכון: בא"ד אלא י"ל דשפא עשאו קודם קבלת הדמים כו' עכ"ל, וקשה פנין דלא משו איף קנה דהא בפ' הזהב מפרש טעמא

דיכול לעשותו תרומת מעשר משום דהוי כמתנה מועטת דהוי מחוסר אמנה וכאן שלא נתרצה רק ליתן הדמים איה יוכל לעשותו תרומת מעשר הא לא הבטיח לו רק הדמים ואינו מרנצה ליתן לו גוף המעשר רק הדמים וא"כ איה יכול לעשות המעשר תרומת מעשר פנין שלא בא לידו, וצ"ע: בד"ה מעשר כו' תימא אמאי נקט השתא הילך דמיו עכ"ל.

התוס' נדחקו, ונראה ליישב ע"פ מה שמבואר בפרק הזהב באמר פור מעשר לי בידיך יכול לעשותו תרומת מעשר משום דהוי מחוסר אמנה אם הוא חוזר, א"כ י"ל נמי פשאומר הילך דמיו נמי אין יכול לחזור דדמי נמי למתנה מועטת, והשתא קמ"ל דגם לענין הדמים אם אומר הילך דמיו דנהי דבסתמא אין חוששין לא עדיף מרובא דרוב פעמים אינו עושה תרומת מעשר בלא פסיק מ"מ אפיכש שהיה יכול לומר איני רוצה ליכנס לספק דמ"מ שמא עשאו ויפטר מנתינת דמים קמ"ל דאין חוששין ומחוייב ליתן הדמים ואין יכול לחזור ממה שאמר הילך דמיו, ובזה יש ליישב קושיא שנייה הא הוי חזקה לחבר שאינו מוציא דבר שאינו מתקן, ולפ"ז י"ל פנין דאיכא חזקת ממון פנגדה שפיר יכול לחזור מנתינת דמים ולומר טול לה אתה המעשר ואני איני רוצה לסמוך על החזקה וניחא ליתן המעשר עצמו, גם י"ל בפשיטות דנדאי באמר פור מעשר לאביה חיישינן שמא עשאו תרומת מעשר משום דקצוב, וא"כ גם בסתם מעשר פנין שאמר הילך דמיו ע"כ משער כמה יש מעשר שאל"כ אינו יודע כמה הוא דמיו וא"כ ס"ד פנין דעכ"פ קצוב ע"פ האומד יש לחוש שעשאו תרומת מעשר ג"כ ע"פ אומד: בד"ה וכי כו' תימא דתנן כו'.

התוס' נדחקו, ואפיכש לומר לענ"ד דנדאי באין כל המעשר תחת ידו פגון שפדו לו עשרה אנשים עשרה כורין וגם מכרו להם דאי אפיכש שיצרפן לרשותו לתרום מן המוקף בכה"ג מיקרי לא אפיכש ושרי בתרומת מעשר שלא מן המוקף דאי אפיכש לצרפן ולא סגי בלא"ה, אבל הכא איירי בסתמא דניחוש שעשאו תרומת מעשר על מעשרות שיש לו בביתו דבהא שפיר אמרינן דמסתמא לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף והיה לוקח כור זה לביתו כדי לתרום מן המוקף, אבל כשחלוקין ברשויות ופעמים בשתי עיירות או כמה עיירות בכה"ג שפיר תורם שלא מן המוקף, אלא דבסתמא פנין שלא נודע לא ניחוש שפדו לו כמה אנשים ולא בא לרשותו: בד"ה לתרום כו' פי' בקונטרס דשמא באותה שעה אינה בעין ואין נראה כו' עכ"ל.

לכאורה דרש"י בא לתרץ קושניית התוס' דתרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף ומתרץ לה דהיינו ביצוע שעדיין הוא בעין פגון ששניהם ברשותו רק שאינם במקום אחד, אבל היכא דיש לחוש שאינו בעין לא נחשדו חברים: בד"ה פנין דלא קניין כו' וא"ת כו' וא"כ פי לא קניין נמי כו' עכ"ל אפיכש ליישב דנדאי אי קאמר כור מעשר קשה נמלוד אם כבר נתן ממנו תרומת מעשר הרי חסר מן הכור המעשר, וצ"ל דאפיכש דאחר נכיון המעשר נשאר הכור, א"כ י"ל דה"ק פנין דקניין כור מעשר משמע שהוא מעשר מבלי תערובת התרומת מעשר שבתוכו רק מעשר לחוד, וא"כ באמר מעשר סתם ולא קניין יש לומר דשפיר קאמר מעשר בתחילה מעורב בתרומת מעשר, אבל באמר כור מעשר פנין דע"כ צריף לייחד באיזה מקום הוא מונח א"כ למה דקדק לפרש כור הל"ל מעשר שמונח במקום פלוני יש לה בידי, אלא נדאי להכי קאמר כור היינו שהוא מעשר בלי תערובת תרומת מעשר שבו, וגירסת הרמב"ם בפ"ג מתרומות הוא בהיפוך באמר סתם מעשר אמרינן תקנייה ואם אמר כור מעשר חוששין לתרומת מעשר, וניחא טפי די"ל פנין דלא קניין תקנייה וכיון דתרומת מעשר ניטלת מאומד לכן אין אתו דבר קצוב לפי שתיקנו מאומד, אבל באמר כור מעשר משמע כמו שהפריש הכור והתרומת מעשר בתוכו, וניחא נמי לדידיה

דמייתי נמי דא"א בן גמלא שניטלת מאומד, דלגירסא שלפנינו אין ענגו לדרושניו רק מה שהבעה"ב נוטלו, וילדעת הרמב"ם א"ש דכיון דניטלת מאומד י"ל שתקנו ודו"ק שוב ראיתי דליתא לדעת הרמב"ם, דהרמב"ם פסק ספ"ג דתרומות הלכה י' בתרומת מעשר דאינה ניטלת מאומד רק בזה שהבעה"ב יכול ליתן תרומת מעשר פסק פנותיה, וצ"ע מנ"ל לחלק: (דף ל"א ע"א) בתוס' ד"ה פ"שם כו' ונראה דלית ליה פלל לאבא אלעזר ב"ג דמרבא במעשרות כו' עכ"ל לפמ"ש בסוף הדיבור אין זה מוכרח, דנהי דר' יוסי בר' יהודה ס"ל הכי אדרבא אבא אלעזר ב"ג לית ליה פ"ג דאמר פ"ג תרומת מעשר ניטלת מאומד ולא קאמר נמי מעשר אלא משמע דמודה במעשר שאינו ניטל מאומד ולא ס"ל כר' יוסי בר' יהודה, דטעמא דידיה הוא דמדמי מעשר נמי לתרומה דקאמר בבכורות שם דף נ"ט ומעשר קריני' רחמנא תרומה דכתיב את כל מעשר בני ישראל אשר ירימו תרומה נתתי ללויים לנחלה, ואדרבא יש לדייק ל"ל למימר פלל דס"ל פאבא אלעזר בן גמלא לימא בפשיטות דס"ל מעשר קריני' רחמנא תרומה ותרומה ודאי ניטלת מאומד) וי"ל לזה דילמא קריני' רחמנא תרומה משום תרומת מעשר שבה, אבל פ"ג דגם תרומת מעשר ניטלת מאומד א"כ פי קריני' רחמנא תרומה נמי ניטלת מאומד, אבל אבא אלעזר י"ל דוקא בתרומת מעשר קאמרי, והשתא במרבא במתפנין לא שמעינו לשום תנא שיועיל אלא בתרומת מעשר פהיא דמנחות שהביאו התוס', אבל במעשר עצמו איפשר גם הך תנא לא ס"ל כר' יוסי בר' יהודה לאקושי מעשר לתרומה, ור' יוסי בר' יהודה איפשר דלא ס"ל במתפנין להרבות שיועיל, דאי במתפנין להרבות מועיל ג"כ נימא בלקח אחד עשר למעשר יהיו פולם מעשר, אלא ודאי לא ס"ל פלל ההיקש במתפנין לרבות, ובמעשר בהמה אינו תופס יותר מעשר אפי' לא נתפנין מאחר שניכר טובא הוי במתפנין, לכן בעשרה ס"ל דוקא דמהני, א"כ לכ"ע במתפנין להרבות במעשר עצמו לא מהני פנ"ל, ודוק היטב.

ועמ"ש לקמן בד"ה פ"ג: בא"ד וא"ת ואמאי איצטריף התם לאוקמא פאבא אלעזר בן גמלא כו' עכ"ל. לענד"נ ליישב קרוב לדברי התוס' דלא שייך לאקושי פ"ג דכתיב פל אשר יעבור תחת השבט א"כ מסתמא אותן עשרה לא היו עוברין בזה אחר זה וא"כ קים לן דאין זה המעשר שכתוב בתורה, אבל השתא דיליף במעשר שניטל מאומד אע"פ שחסר מן המעשר ואינו פכתוב בתורה מ"מ מהני יליף שפיר דה"ה ה"כ דמהני: בד"ה פ"ג כו' ודלא כפי' הקונטרס כו' דמשום מחשבה מוקי לה כו' ואין פשט הסוגיא כו' עכ"ל.

לא מצאתיו בפירש"י שלפנינו לכן לא יכולתי לכוין דעתו, אבל לענ"ד ודאי דרבנן לא פליגי עליה במחשבה, אלא דממה שניטלת במחשבה אינה סיבה שתינטל מאומד דאיפשר דבמחשבה היינו מעשר במתפנין, אבל ממה שניטלת מאומד מתחייב שתינטל במחשבה והוא דנדאי אי לאו דאהני מחשבתו לא שייך לאקושי לקרות מעשר למה שאינו מעשר, אבל פ"ג דבאמת ניטלת במחשבה דרשינו היקשא דניטל מאומד אף שאינו מעשר במתפנין מיקרי מעשר לפי מחשבתו דאהני ביה לאחשוביה מעשר והיינו דמדמי לר' יוסי בר' יהודה נגד מה שאמר הת"ק בנטל עשרה אין זה עשירי, לזה אמר דס"ל פאבא אלעזר דאהני ביה מחשבה לאחשובי' למעשר, ומינושב מה שהקשו התוס' לעיל בד"ה פ"שם דה"ל לומר בפשיטות דאיפשר מעשר בהמה למעשר דגון, ולפ"ז לא סגי בלא הך היקשא דעל ידי מחשבה נחשב עשירי אף שאין עשירי הפתוב בתורה מחשבתו משויא ליה עשירי והכל נכון, ודוק היטב: במשנה מפריש עליהם בחזקת שהם קיימין.

לכאורה לפי מה שמבואר בפ' המפקיד דף מ' דיוציא לו חסרונות, א"כ צריה לנפות לפי ערה, אלא דמסתמא גם מאלו נחסר ונ"מ אם מדד אלו שהם במילואן צריה לנפות החסרונות: בתוס' ד"ה מעת לעת כו' ותימא דהכא מ"ט עכ"ל.

איפשר לפמ"ש התוס' בסמוך דאינו רשאי להפריש שלא מן המןקף רק בערבי שבתות א"כ כל התקון הוא על שבת שהוא מעת לעת, לכן נקטו האי שיעורא שאם בידן ביום א' הרי זה חושש על כל מה שהפריש בע"ש שהוא מעל"ע: (ע"ב) בגמרא מהו דתימא מאי למפרע מעת לעת.

ויש לדקדק דמ"מ חלוקין דהא במשנה נקט חושש ובמקנה אפ"ל ברשות הרבים טמאות אלמא דהוי נדאי, עיין מה שכתבתי בחידושי נדה, ונראה דנדאי יש לחלק דבשלמא במקנה ע"כ דנין משעה שראוי להסתפק בחסרון והחסרון נמשך מצד הזמן וי"ל שלמפרע מחזיקין החסרון משעה שראוי להסתפק שנתחסר מן השיעור, משא"כ באבידה שהיא מקרייית אינה נמשכת מהזמן, לכן לעולם יש להסתפק אימת נאבדו ואין האבידה נמשכת מחמת המשך הזמן, אלא דמ"מ פנין דאיכא העמד טבל על חזקתו עכ"פ יש להסתפק וחושש, אבל אינו נדאי, עמ"ש בחידושי ריש נדה ודו"ק: סליק פירק שלישי השולח פירק רביעי (דף ל"ב ע"א) במשנה השולח גט לאשתו וכו' או ששלח אחריו שליח כו'.

כתב בספר פני הושע נראה מפשט לשון המשנה דאם נאנס השליח בדרך עד שפבר מסר השליח ראשון לא הוי ביטול אף דבשעה ששלחו עדיין לא נמסר ליד האשה, וביקש להביא ראיה מהא דלקמן דאמר זילו אטמורו ומאי הועיל הא יכול לבטל ע"י שליח ע"ש.

ולדידי מילתא דפשיטא לי דבשלח אחריו שליח מתבטל הגט מיד בביתו, ולענ"ד הא ליתא ובששלח אחריו שליח אינו עושה רק שמוסר לו פחו שיוכל לבטל שיהיה במקומו לבטל הגט ואין דעתו לבטלו מיד בביתו, וראיה לזה מדאמרין לא אלימא שליחותי דבתרא משליחותי דקמא ואם איתא דנתבטל מיד הרי מדין ביטול עצמו נגעו בו ואין עושה שליח רק כדי שיתדע בטרם שיגיע לידה שפבר ביטל בביתו, וגם למה נקט ששלח אחריו שליח הרי פבר נתבטל בעודו בביתו א"ו לא מבטלו מיד, וכן נראה דהא לרב ששית אין הטעם רק משום תקנת עגונות ואע"פ שיוודע לה הביטול מ"מ חששו לתקנת עגונות וא"כ מה תועלת יש בשליחת השליחות הרי בלא"ה יוודע לאשה ולמה ע"י שליח יכול לבטל ושלח בפני השליח אינו יכול לבטל, אלא נדאי לענין זה חששו לתקנת עגונות מאחר שפבר קיבלה האשה הגט והיתה בחזקת מגורשת שיהי תקנת עגונות מאחר שפבר הותרה להנשא משא"כ בשולח שליח או שיבטל בפני השליח לא שיהי תקנת עגונות מאחר שעדיין לא בא הגט לידה, וא"כ בבא הגט לידה אע"פ שנאנס השליח בנדאי למ"ד ביטולו אינו מבוטל לא בטל דמ"מ שיהי תקנת עגונות, וה"ה לרב נחמן דבהא לא פליגי דכל שיעשה הביטול שלא בפני השליח לא מהני ואפ"ל נודע לאשה אח"כ אחר שבא לידה דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין אלא בנדאי תקנת ר"ג היתה שלא יבטל כלל בביתו שלא בפני השליח, דאי תימא דעיקר תקנתו היתה להודיע לאשה לא משמע כלל הכי דא"כ יוכל כמה פעמים למצא עילות וטעמים על האונס אח"כ, אלא ברור דתקנת ר"ג היתה שלא יבטל כלל בביתו פי אם פשיטא בשליח או שישלח שליח שיבטל פשיטא בשליח ואם נתאחר בדרך עד שפבר מסר השליח הגט הרי לא התחיל הביטול כלל, מיהו בהא איכא לעיוני אם ביטל שלא בפני השליח ונודע לשליח הביטול לרשב"ג אם יוכל למנסרו לאשה ויתבאר בע"ה לקמן גבי אמר לעשרה אבל פאן הדבר פשוט דלא איירי רק מביטול השליח פדאמרין בגמ' דס"ד לא אלימא שליחותי דבתרא

משליחותי דקמא, אלא דינש לעינין איך יכול לעשות שליח על הביטול הא אמרינו לעיל דף כ"ט דמילי לא מימסרין לשליח ולכן באומר לשנים או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ואין להם רשות לעשות שליח ופירש"י שלא מסר להם אלא דברים אבל גט דאית ביה משא חוזר ונמסר, וא"כ איך עושה שליח לביטול שהשליח יבטל הא ה"ל מילי, מיהו י"ל דבאומר אמרו מבואר לקמן דמודה ר' יוסי דלא מיקרי מילי שהרי הוא בעצמו מצנה שיאמרו לסופר שיכתוב הגט וא"כ לא שניף לומר מילי לא מימסרין לשליח, רק בלא צינה לשליח בפירוש והשליח מעצמו עושה שליח אחר בהא שניף לומר מילי לא מימסרין לשליח, וא"כ פשמצנה להשליח בפירוש שהשליח בעצמו יבטל השליח לא מיקרי מילי דהרי הוא בעצמו מצנה לו שייבטל, ועיין בירושלמי, לכן בחמץ קיי"ל דאף שלוחו יכול לבטל, ולפ"ז אין השליח עושה שליח לבטל דמילי לא מימסרין לשליח, ועיין במ"מ פ"ז מגירושין דין כ"ב, וגם מלשון הירושלמי דקאמר עשה שליח להוליה הגט צריף להחזיקו בפני שנים, עשה שליח לבטל הגט צריף לבטלו בפני שנים משמע דהשליח מבטלו בפני שנים והשליח הוא המבטל, וכן מוכח דאי תימא דהוא מבטל בביתו רק שהשליח עושה להודיעו למה נצטרף שנים ולא יעלה השליח לשנים, דבשלמא אם השליח הוא המבטל הגט שפיר י"ל דהוי כמו שליח להולכה דס"ל להירושלמי דאינו עולה מן השנים דה"ל כבעל דבר שהוא בעל המעשה, משא"כ אם מבטלו בביתו והשליח אינו רק להודיע לא ה"ל בע"ד רק עד בעלמא, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה גט כו' דהשתא א"צ ב"ד כתב בס' פ"י משמע מדבריהם דגם בשלח אחריו שליח א"צ ב"ד, וזהו נגד הירושלמי שאמר צריף לבטלו בפני שנים ע"ש, וכוונתו לרב נחמן ב"ד היינו תרי, וא"כ י"ל להתוס' דלא צריף ב"ד היינו דאפי' תרי לא בעי, ובאמת י"ל דנדאי אין צריף אפי' שנים והיינו לענין שאם אמר לשליח שעשאו הבעל שליח לבטל הגט אין השליח רשאי תו למסרו ליד האשה, ואף שהירושלמי מצריף לבטלו בפני שנים היינו משום חששא שלא ימסור הגט ליד האשה וא"כ תו לא יהא נאמן שביטלו, אבל לפי האמת הגט מתבטל אף שלא בפני שנים ושפיר בטל לענין זה שאין השליח רשאי תו למסרו ליד האשה, מיהו לפי מה שנגראה מדבריהם בד"ה רבי דגם בבעל המבטל בפני השליח צריף שנים משום דאין דבר שבערוה פחות משנים וא"כ אפי' הבעל עצמו צריף שנים פשמבטלו בפני השליח, מיהו י"ל דהתוס' ס"ל דהירושלמי לשיטתיה דס"ל אין שליח נעשה עד ולכן ס"ל דאין השליח עולה לשנים, משא"כ למאי דקיי"ל שליח נעשה עד וא"כ סגי בחד בפני שליח, וכ"ש לפמ"ש הטור דגם הירושלמי לא קאמר רק שאין עולה לשנים אבל לאחד עולה שפיר, מיהו עיקר דיוקו על שלח אחריו שליח לאו דיוקא הוא כלל דהא אמרינו בגמרא דטובא קמ"ל דס"ד לא אלימא שליחותי כו', ואין פוננתו רק ארישא דהגיע בשליח ולא משמע להו דקמ"ל דלא אמרינו לצעורא קא מכנין פדאמרינו בש"ס דכבר נשמע מאידך בבא פמה גונוי דלא אמרינו לצעורא, ולא משמע להו בהך תירוץ דמשום דהגיע ממילא הוי סברא טפי דילמא לצעורא דמ"מ טפי הוה ליה לאשמועינו רבותא בעיקר הביטול דהא חזינן דלאנחית תנא לפרושי פןלהו גונוי דשניף לצעורא דהא לא פריש נזדמן אצל אשתו, וע"כ פיון דאשמועינו בכמה גונוי דלא אמרינו לצעורא תו לא אמרינו כלל לצעורא ולכן כתבו התוס' ה"ט דא"צ ב"ד, אבל אבבא דשלח לא קשיא להו כלל, ואעפ"כ כתבו בא"נ די"ל דקמ"ל בהא דאפי' בממילא לא אמרינו לצעורא: עוד נ"ל דבלא"ה י"ל לפי דעת הפוסקים לקמן הא דחוזר ומגרש בו משום דלא בטליה מתורת גיטא והר"ן הקשה מנ"ל דלא בטליה לגוף הגט עמ"ש, דהא י"ל שביטלו מתורת גט שהרי הלשון משמע ג"כ הגוף הגט, וי"ל הטעם להנהך פוסקים דאי איתא דבטליה לגוף הגט למה הניח הגט ביז

השליח, וא"כ באם מבטלו שלא בפני השליח בהאי לישנא י"ל דגם גוף הגט בטל ואינו חוזר ומגרש בו דבטליה לגוף הגט, וא"כ קמ"ל בשליח דארף שאין הגט מתבטל השליחות מתבטל לבד, משא"כ אי הוה נקט האי לישנא בבטלו שלא בפני השליח ואמר גט שנתתי לשליח בטל מבטל לגוף הגט ולהכי נקטיה בשליח דאפי' בהאי לישנא לא בטיל רק השליחות, ולא קשה דיוק התוס', אלא די"ל דהתוס' קשיא להו לרב שישת דאינו חוזר ומגרש בו וגוף הגט בטל ולרב שישת שפיר תירצו דלשיטתו א"ש דא"צ ב"ד דאיהו ס"ל בפני שלשה, וא"ש ודו"ק: הנה הטור בסימן קמ"א הביא דברי הרא"ש פאן שנראה מדבריו דבעשה שליח צריך להחזיקו בפני שנים היינו שאין השליח ממנן השנים, והוא השיג עליו דכוננת הירושלמי שאין השליח עולה לשנים וצריך אחר לצרף עמו אבל נודאי שליח נעשה עד כדקיי"ל הוה הוה שלוחיו הוה הוה עדיו, ובנודאי שלכאורה ראית הטור ברורה שתלמוד ערוף הוא, אבל פירושו בירושלמי קשה לי מ"ש עשה שליח לבטל הגט צריך לבטלו בפני שנים למה לי אחר? צטרף השליח הראשון עם השני ששניהם מעידין על הביטול, ואיפשר לומר דאיירי דעשה שליח בשכר וקצץ לו שכירות, וא"כ השליח השני הוא נוגע שאומר שעשה שליחותו כדי שיתן לו שכרו משום דמאחר שאומר שעשה שליחותו והמשלח אינו יודע מחוייב ליתן לו שכרו, משא"כ בעשה שליח מתחילה להולכה שפיר י"ל דהשליח עולה לאחד להצטרף עם השני דל"ל דאומר שנעשה שליח כדי שיתן לו שכרו דאם לא עשה שליח באמת לא יתן לו שיאמר שלא עשה שליח, משא"כ בעשה שליח בנודאי מחוייב ליתן לו שכרו והוי נוגע במה שאומר שעשה שליחותו, ועפ"ז איפשר ליישב ג"כ דברי הרא"ש דאיירי ג"כ בשכר ומיקרי נוגע כיון דאי הנה המשלח כופר ואומר דלא עשה שליח לא הוה השליח נאמן דאומר כן כדי שיתן לו שכרו, ואע"ג דבכופר לא יתן מ"מ יחייב את הבעה"ב שבועת הדין, וא"כ לא קשה מהו דקידושין דשם איירי קודם שתיקנו שבועת הדין וגם שם נקט אומר לשנים צאו וקדשו לי אשה והיינו שלא עשה שליח בפרטות שיקצוץ להם שכר, ובירושלמי נקט עשה שליח ומסתמא לאו בשופטני עסקינו שיהיה שליח בחנם וא"ש, אלא שהרא"ש סיים שהרי הוא עולה במקום הבעל משמע מטעמא דה"ל בע"ד, והאי טעמא אמרינן התם בקידושין לרב ולא קיי"ל הכי, ותימא על הרא"ש שהרי גם הירושלמי ס"ל הכי כמ"ש בפ"ב דקידושין בשליח נעשה עד, ומדברי הב"ש סימן קמ"א ס"ק י"א נראה בשם הב"ח שמחלק בין אחד לשנים לא נחה דעתו בזה ואין להאריך פאן בזה, גם בקידושין בפ"ב נסתפק הרא"ש בזה אם צריך עדים, ואיפשר לומר בלשון הטור דמ"ש צריך לבטלו בפני שנים לא בא אלא לאורווי דצריך עדים בדבר ולא אתי לאפוקי שיהיה השליח עד ונ"מ אם הוא קרוב או פסול: בפירש"י ד"ה בראשונה כו' אלא כו' היה מבטל בפני שלשה.

ובד"ה מפני תיקון העולם פירש שהשליח שאינו יודע בדבר מוליכו כו'. משמע משום תקנת ממזרים, והוא תמוה לכאורה נגד הש"ס לקמן למ"ד משום תקנת ממזרים ס"ל כרב נחמן, ועלה בדעתו לומר דבלא"ה כתבו התוס' די"ל דרב נחמן לשיטתיה אגיל דס"ל שנים שדנו דיניהו דין והקשו דרבא אית ליה פרב נחמן דסבירא ליה נמי הלכה כר' יוחנן, ולכן י"ל דהא דאמרינן לקמן בי תלתא אית להו קלא הא נדאי קודם תקנת ר"ג היה יכול לבטלו מתי שהיה רוצה א"כ אפי' כיום שבא ליד האשה היה יכול לבטלו וא"כ בנדאי יש לחוש שתינשא בטורם שינוודע לה ואיכא ממזרים אלא דצריכה להמתין ג' חדשים, מיהו אי אמרינן משעת פתיכה א"כ גם בפני ג' יש לחוש לתקנת ממזרים, וא"כ לקמן דקאמר ר' יוחנן ס"ל בפני שנים היינו רק למ"ד משעת נתינה משא"כ למאי דפסיק לעיל משעת פתיכה גם בפני ג' איכא תקנת ממזרים, וא"כ א"ש דרבא פסק כר'

יוחנן משום דס"ל משעת פתיבה ושפיר י"ל אף דס"ל דב"ד היינו ג' מ"מ שייך תקנת ממזרים, וא"כ גם דברי רש"י מנושבים לדידן דקיי"ל שנים שדנו אין דיניהו דין וגם ס"ל דהלכתא משעת פתיבה, ובהכי מנושבים דברי הר"ף שפסק משעת פתיבה והרא"ש הקשה עליו דקיי"ל פרב באיסורא, ולפ"ז ניחא דמוכח הכי למאי דפסקינו כר' יוחנן וגם קיי"ל שנים שדנו אין דיניהם דין מוכח דסבירא ליה משעת פתיבה כדפרנישית ודו"ק: ובזה יש ליישב דעת הטור בח"מ סימן מ"ז שפסק בפרוזבול בעינו שלשה והוא תמוה, דהא קיי"ל פאן פרב נחמן דלתרי גמי ב"ד קרי להו והב"י כתב דשם לענון איסורא קיי"ל פרב ששת והוא תמוה, דהא בגט דאיסורא הוא וקיי"ל פרב נחמן דמבטלו בפני שנים, ולמאי דפרנישית א"ש דלדידן שפיר י"ל דגם בג' שייך תקנת ממזרים ושפיר הפירוש לפני ג', אלא דהא דפסקינו פרב נחמן היינו משום דבהא קיי"ל פנותי אפי' בפני שנים הביטול מהני בדיעבד דכיון דאפי' בג' שייך תקנת ממזרים מהני הביטול ממילא ה"ה בפני שנים, דמאי יש לחלק דכיון דגם בפני ג' שייך תקנת ממזרים וא"ש, אלא דלדעת הטור א"א לומר פן דהרי הטור פסק באה"ע סימן מ"ג דמגן ג' חדשים משעת נתינה וכמ"ש הרא"ש לעיל, וא"כ אי אפשר לומר כמ"ש: ולכן נ"ל ליישב דברי רש"י באופן אחר דהא בלא"ה י"ל שפיר דגם בג' שייך תקנת ממזרים, דכי מילתא דפסיקא שלעולם תדע דלפעמים ודאי משפחת לה שלא תדע פגון שרב הדרף ביניהם וכה"ג טובא, אלא דמשמע ליה להש"ס פיון דחזינו דרשב"ג ס"ל אפי' בדיעבד ביטלו אינו מבטול ומשום הך תקלה, דבפני ג' רובא דרובא ינודע לה ואף אם לפעמים לא ינודע לה לא מסתבר להפקיע קידושין בשביל פה, וא"כ תיקשי לרשב"ג היכי קאמר ביטול אינו מבטול דבפני ג' אין סברא לומר שנתקן שלא יאה ביטולו ובהפקיע קידושין שיהי רוב פעמים נודע לה במשך ימי הבחנה, אלא די"ל בלא"ה פליגי ר"מ ור"י בכחובות ברדופה לילף לבית אביה א"כ י"ל בקטנה וחולה וזקנה וכה"ג טובא שא"צ להמתין ג' חדשים ומותרת לינשא מייד, וא"כ אף בג' שייך תקנת ממזרים פיון דמותרת לינשא מייד ואי אפשר שיינודע לה פל פה במהרה, וא"כ י"ל דרשב"ג דס"ל בכל גונוי ביטולו אינו מבטול משום דס"ל כר' יהודה דאיכא טובא נשים שאינן צריכות להמתין וא"כ אין חילוק בין שנים לשלשה ולהכי גם בשלשה ביטולו אינו מבטול, וכן בפ' החולץ למ"ד הארוסות ינשאו א"כ א"צ להמתין ג' חדשים וגם בג' שייך תקנת ממזרים, אלא דלקמן מפרש דלר' יוחנן לשיטתיה ור' יוחנן ס"ל הלכה פרשב"ג במשנתנו, ולפמ"ש הש"ף בח"מ סי' קע"ו גם בברייתא יש לפסוק פרשב"ג והביא ראיה מדברי התוס' דפרק איזהו נשך, ואף דשם אגב שיטפא לא דק דשם באמת הוא משנה שלמה מ"מ פיון דלקמן מדמיון הך דשום הדיינים לרשב"ג דמכרן קיים משום מה פח ב"ד יפה לגט, ואף דמפלגינו בין ממונא לאיסורא פבר פתבו התוס' דהיינו בין ממונא דלא טעו לאיסורא משא"כ אי פסקינו בממונא דטעו פרשב"ג ה"ה באיסורא, וא"כ ר' יוחנן פסק פרשב"ג בממונא דטעו ממילא פסק גמי בביטולו אינו מבטול פרשב"ג, ואם איתא דתקנת רב"ג היתה על שלשה לא מסתבר לעשות תקנה להפקיע הקידושין פיון דליכא תקלה כ"כ, ולהכי מוכרח לומר משום תקנת עגונות דמשום תקנת עגונות אשפחו גמי בריש פתובות דהפקיע הקידושין, ור' יוחנן מסתמא ס"ל לענון הבחנה כר' מאיר דהלכה כר' מאיר בגזרותיו וליכא מאן דפליג ע"ז פדמשמע בכחובות פ' אע"פ, וזהו דוקא לר' יוחנן לשיטתיה דפוסק פרשב"ג, ולכן צריף לפרש דס"ל בפני שנים דשייך תקנת ממזרים ושפיר הפקיעו רבנו הקידושין, משא"כ לדידן דקיי"ל פרבי שפיר י"ל אף דבתחילה חשש בפני ג' ואפ"ה פסקינו פרב נחמן דגם בפני שנים ביטולו דהא לא סבירא ליה פלל פח ב"ד יפה אפי' בממונא דטעו ה"ה באיסורא ובכל גונוי ס"ל לרבי ביטולו

מבוטל דלא סבירא ליה לרבי פלל באיסורא פח ב"ד יפה, ורשב"ג דס"ל אף בגט ביטלו אינו מבוטל היינו משום דס"ל דלא כר' מאיר ואיפא נשים טובא שאינן צריכות הבחנה ושייך גם בג' תקנת ממזרים, וא"ש דברי רש"י: מיהו אפתי יש להבין דל"ל למימר דר' יוחנן סבר בפני שנים ה"ל למימר דסבירא ליה בפני ג' ואף דפוסק פרשב"ג מ"מ הכא לית ליה הלכתא פנותיה, דרשב"ג טעמיה משום תקנת ממזרים והיינו משום דס"ל דלא כר"מ בהבחנה, ולדין דקיי"ל כר' מאיר בהבחנה לא שייך לומר מה פח ב"ד יפה פניו דליפא חששא דממזרות, ומ"מ יש ליישב זאת דכיון דלרשב"ג גופיה דקאמר התם מה פח ב"ד יפה הדין גם בגט ביטלו אינו מבוטל שפיר י"ל הלכה פרשב"ג במשנתנו, גם י"ל דא"כ פניו דר' יוחנן פוסק בכל מקום פרשב"ג במשנתנו ולפום פשטן של דברים הני תרתי מילי דרשב"ג שייכן בהדדי אם איתא דסובר לית הלכתא פרשב"ג הכא הנה ליה לפרושי ולהכי נקט בש"ס לפום פשטא דמילתא, אבל לפי האמת לדין דקיימא לן שנים שדנו אין דיניהם דין לא מסתבר לקרות לשנים ב"ד וע"כ ב"ד היינו שלשה ודו"ק, ואף דפסקינו לקמן פרב נחמן היינו בהא דאפי' ביטלו בפני שנים מבוטל, אבל ב"ד דמתני' י"ל דהיינו שלשה ואפ"ה הטעם משום תקנות עגונות: ויותר נ"ל דהא יש לדייק לריש לקיש דמוקי משום תקנת עגונות הא לעיל דף כ"ו בכותב טוןפסי גיטין נקט שנייה כו' מפני התקנה ומפרש בש"ס משום תקנת עגונות, הרי דמשום תקנת עגונות לא נקט מפני תיקון העולם ואמאי נקט פאן מפני תיקון העולם ה"ל לומר ג"כ מפני התקנה, וגם לא מסתבר למינקט תיקון העולם פניו שאינו רק משום תקנת עגונות לחוד, ולכן נראה דלא פליגי רק בתחילת התקנה למה נמנה ר"ג לתקן שלא יהיו עושין כן וקאמר מפני תקנת עגונות דאי לאו תקנת עגונות לא היתה ר"ג נמנה לתקן שלא יבטל בפני שלשה שהרי בשלשה יש לו קול וליפא למיחש לממזרים רק משום תקנת עגונות יש לתקן כן, וכיון שפבר תיקון כן מפני תקנת עגונות ממילא השתא איפא תיקון עולם, והוא ע"פ מ"ש התוס' דאע"ג דמלנה בעדים לא גבי ממשעבדי היינו משום דמאן דזיף בצניעא זיף ואינו רוצה שיצא הקול, וא"כ מאחר שתיקון ר"ג שלא יהיו עושין כן מפני תקנת עגונות, ממילא דהשתא איפא תיקון עולם דמי שמבטל אחר תקנת ר"ג אינו חפץ שיצא הקול שעבר על תקנת ר"ג שהרי רב מנגיד אמאן דמבטל גיטא, וא"כ לא יוציאו הקול וישפיר איפא תקנת ממזרים גם בשלשה, והוה הו דברי רש"י, ולהכי נקט נמי פפל דברים התיקון שלא יהו עושין כן, וכיון שאין רשאי לעשות כן ממילא עכשיו מה שאינו מבטל יש בו תיקון עולם, ומי שמבטל אף בפני ג' יש לחוש לממזרים שלא יוציאו הקול דמסתמא לא ניחא ליה ודו"ק: בתוס' ד"ה ולא אמרינן לצעורא קא מיפניו וא"ת פשיטא וכו' והוא עומד וצונח עכ"ל.

הא דפסיקא להו דמייירי בעומד וצונח הא י"ל אדרבה דקיי"ל בכל גונוי בטל אע"ג דאמר בהדיא דמכוין לצעורא, ואיפשר לומר דאי אמר בהדיא דמכוין לצעורא מהימן הואיל ובידו לגרשה כדאשכחן בבעל שאומר גרשתי את אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה, מיהו אפתי י"ל למפרע דלא מהימן כדאיתא בב"ב וישם מיבעיא לן אם אמר גרשתי את אשתי למפרע אי מהימן להבא אי פלגינן דיבורא או לאו, ועיין באה"ע סי' קנ"ב בב"ש שם, ואיפשר לומר פוננת התוס' הרי עומד וצונח הפוננה מה שהוא אומר גט שנתתי לה בטל הוא, ולכן אפי' יחשוב בלבו לצעורא לא הוי רק דברים שבלב ואפי' אומר בפירוש שנתפניו לצעורא, וע"ז תירצו פניו שאינו מביא עדים על כף והיינו לפמ"ש כשמבטלו בפני שליח אין צריך עדים ונהרי השליח יכול למסור לאשה ושוב לא יהא נאמן שמבטלו דיש דברים שבלב דמוכחי שנתפניו לצעורא כנ"ל, ואיפשר לומר עוד פניו דלקמן מסיק דבטל שתי לשונות משמע ומשמע נמי לשעבר רק בגט נקט לישנא דמהני ביה

ובנודאי נתפנון לבטל, וכמו שפירש"י לקמן דסתמא דמילתא פי טעין איניש מילתא דמהניא במילתא קטעין, וא"כ י"ל פאן בהגיע ממילא וגם לא אמר בפירוש לישנא דלהבא י"ל דלצעורא בעלמא קאמר וכיון דאין הביטול מוכח ממה שמוציא בשפתים] ואין משמעות מלשונו רק שאיפשר שנתפנון בלשונו לשעבר ואומר פדי לצערה פי השליח יסתפק לו ולא ימסרנו לידה מיז, ולפ"ז איפשר לומר אי הכי פינו ד"ל לצעורא קמכונן א"כ אין משמעות בלשונו שנתפנון דוקא להבא ד"ל דלצעורא בעלמא קאמר וכיון דאין הביטול מוכח ממה שמוציא בשפתיו אין בביטולו פלום וא"ש פנ"ל נכון, ולעגנן דינא אם אמר בפירוש שנתפנון לצעורא אם נימא דמהימן הואיל ובידו לגרשה הדבר צריף אצלי תלמוד: וי"ל עוד דהא לקמן דף ס"ד שם אמרינו דשליש נאמן, ופירשו התוס' דאף אם מסר ליה בפני עדים מ"מ סמך עליו ואפ"ל אם משקר, וא"כ גם פאן פינו דמניח הגט ביד השליח ואם ימסרנו השליח לא יהא נאמן והאשה תהא מגורשת אמרי' שע"ד פן מניחו בידו נמצא דכ"ז שהגט ביד השליח אין הביטול מוחלט ומניחו ע"ד השליח, ולכן אי הנה חפץ לבטלו הנה לוקח הגט מיז השליח, אלא ודאי לצעורא קא מיפנון, ולכן קמ"ל דלא אמרינו הכי, ועיין מ"ש בסמוך, ובזה איפשר ליישב פירש"י בקידושין שפי' דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא בהגיע בשליח, ותמהו התוס' אטו ברשיעי עסקינן, ולפ"ז ניחא דאפ"ל משקר ע"ד פן הניחו בידו וא"כ לאו ברשיעי עסקינן והיינו משום דקשיא ליה קושיות התוס' הא ביטלו אינו מבוטל לרב יוסף: בד"ה איהו כו' ותימא דאמאי לא נקט רבוחא טפי בנדמן כו' עכ"ל הר"ן דחק ליישב, ולי נראה דאחא דאמרינו לדידה ודאי לצעורא קא מיפנון היינו משום דמסתמא השליח הנה קרוב יותר למקום הבעל מן האשה וקמ"ל דאפ"ל עבר על מקום השליח וקידם אצל אשתו וא"כ יש הוכחה דלצעורא מיפנון דאל"כ למה לו להרבות בדרה הנה לו לבטל במקום השליח שפבר עבר במקומו וקמ"ל דמ"מ לא אמרינו לצעורא פינו שביטלו בפירוש, וגם בשליח י"ל פינו שצינה לו דווקא לילה אצלה ולא להשליח הראשון שמשמטמא קרוב יותר ואפ"ה לא אמרינו לצעורא, וא"כ בנדמן לא שייך הך אומדנא, פנ"ל נכון וברור: בד"ה מהו וכו' וסבר שליח דהא דרהיט בתריה כו' עכ"ל.

ולכאורה נראה לי דכאן אפי' גילוי דעת אין פאן פי בנודאי תקנת ר"ג היתה שלא יבטל אלא בפני השליח דוקא וא"כ הוא אע"ג דרהיט בתריה היינו משום שאינו מבקש לעבור על תקנת ר"ג ומבקש להשיג השליח דווקא, א"כ אף הוא אין דעתו לבטל פי אם כשישיג את השליח ויבטל בפניו, משא"כ שלא בפניו אינו חפץ לבטל כלל, וא"כ אינו מוכח כלל שרוצה בביטול רק בטרם שגיע ליד האשה, אבל אם גיע לידה אף הוא אין דעתו לבטלו, ואפ"ל קודם התקנה של ר"ג ג"כ בנודאי פינו דחזינו דאינו מבטל שלא בפניו חזינו דהוא מהדר דוקא לבטל בפניו וכשאין משיג השליח אף הוא אינו חפץ בביטול כלל ואף שאומר שהיה בלבו לבטל בכל אופן הוי דברים שבלב ממש: בא"ד וצ"ע פי שמא ביטול שלא בב"ד אינו מועיל להקל כו' עכ"ל הלשון מגומגם, פי אם נחליט מ"ש התוס' לקמן דפליגי רב נחמן ורב ששת בפני פמה מבטלו דדוקא בכה"ג הוי הביטול א"כ צריף לומר דאפקעינהו רבנן לקידושין, ובזה ודאי אין לומר שלהחמיר הפקיעו הקידושין, ואם מספקא להו אם התירוץ דלקמן מוחלט הל"ל בפשיטות שצ"ע אי סמכינן על הך סברא שלא יועיל ביטול שלא בב"ד ומ"מ עיקר פוננתם אם נחליט מה שכתבו לקמן דדוקא בכה"ג פליגי ועמ"ש בס"ד: בגמרא אם משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו, פשיטא.

ויש לדקדק נימא דקמשמע לן דאפ"ל ביטולו תוף פדי דבור אע"ג דבכל התורה תוף פדי דבור פדיבור דמי בגט אינו פן כדקיי"ל חוץ ממקדש ומגרש פדאיתא בנדרים דף פ"ח ובפ"ג, וכ"כ

הַרְמַב"ם בַּפ"ו מֵהִלְכוֹת גִּירוּשֵׁין דִּין ט"ז, וְאַיְפֹשֶׁר דְּלֹא נִיחָא לֶן לְשַׁנּוּי הַכִּי דְאַמַּאי קמ"ל הָּהּ מִיְלֵתָא בְּשִׁלִּיחַ הָּא גַּם בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוּ מְצִי לְאַשְׁמוּעִינוּ הָּהּ מִיְלֵתָא, מִיְהוּ י"ל דְּרַבּוּתָא קמ"ל בְּשִׁקְיָדָם אֲצֵל אֲשֵׁתוֹ וְלֹא הִסְפִּיק לְבֹא אֲצֵלָה עַד שְׁנִיתָן לָהּ הִגֵּט וּבִתּוּף פְּדֵי דִּיבּוּר בִּיטְלוּ אוּ שְׁשִׁלַּח אֲצֵלָה שְׁלִיחַ וְלֹא הִסְפִּיק הַשְּׁלִיחַ לְבֹא אֲצֵלָה עַד שְׁפָכַר קוּבְלָה הִגֵּט, אַף דְּהָא י"ל דְּפִשְׁטָא לֶן דְּכִינּוּן דְּהִגִּיעַ לִיְדָה פְּכָר הִיא מְגוֹרְשֵׁת וְלֹא אִיכְפַת לֶן מַה שְׁקִיָּדָם לְשִׁלּוּחַ שְׁלִיחַ דְּסוּף סוּף לֹא בִּיטְלוּ עַד שְׁיִבְטְלוּ הַשְּׁלִיחַ בְּפִירוּשׁ, וְלִהְכִי נָמִי לֹא מְשַׁנֵּי דְקמ"ל אַע"ג דְּכָבַר שְׁלַח הַשְּׁלִיחַ וְלֹא הִסְפִּיק לְבֹא אֲצֵלָה עַד שְׁפָכַר בָּא לִיְדָה דִּי"ל דְּהָא מִיְלֵתָא דְּפִשְׁטָא הוּא דְּכָל שְׁלֵא נַעֲשֶׂה הַבִּיטּוּל בְּטָרָם שְׁהִגִּיעַ לִיְדָה אֵין בְּבִיטּוּלוֹ כְּלוּם, אַף הָּא קִשָּׁה דְּנוּקְמָא דְּבִיטְלוּ תכ"ד פְּדִפְרִישִׁית, וְאַיְפֹשֶׁר לּוֹמַר דְּהַש"ס מְשַׁנֵּי קוּשְׁטָא דְּמִיְלֵתָא לְדִידָן דְּקִי"ל כְּאַבְיִי דְּגִילוּי דַּעֲמָא בְּגִיטָא לֹא מִיְלֵתָא הִיא, וְא"כ מְיֻנָּשׁב קוּשְׁנִית הַתּוֹס' (ד"ה אִיהוּ) דִּי"ל דְּקמ"ל לְרַבָּא דְּגַם תכ"ד לֹא מְהַנִּי וְא"ש, מִיְהוּ לְפִי מ"ש הָּר"ן בְּנִדְרִים הַטַּעַם דְּבִמְגַרְשׁ מִתּוּף חוֹמֵר הָּעֲנִין עוֹשֶׂה אוֹתוֹ בְּהַסְפָּמָה גְּמוּרָה, וְלִכֵּן גַּם תּוּף פְּדֵי דִּיבּוּר אֵינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר, וְא"כ צ"ע בְּכַה"ג דְּשִׁלַּח שְׁלִיחַ אוּ שְׁקִיָּדָם בְּעֲצָמוּ וּבִיטְלוּ הִגֵּט תּוּף פְּדֵי דִּיבּוּר שְׁלֵא הִסְפִּיק לְבֹא מִקּוֹדָם א"כ לֹא שְׁיָיָף לּוֹמַר שְׁעֲשֶׂה אוֹתוֹ בְּהַסְפָּמָה גְּמוּרָה דְּמַאי הִנָּה לִיָּה לְמִיְעַבְד א"כ אִיפֹשֶׁר דְּמְהַנִּי הַבִּיטּוּל תּוּף פְּדֵי דִּיבּוּר דְּהָא בְּכָל דְּוֹכְתֵי תּוּף פְּדֵי דִּיבּוּר פְּדִיבּוּר דְּמִי וְהָרִי בְּנִדְאֵי עֲשֶׂה הַבִּיטּוּל בְּהַסְפָּמָה גְּמוּרָה שְׁהָרִי טָרַח וּבָא אוּ שְׁלַח שְׁלִיחַ, דְּנָהִי דִּי"ל דְּבָא לְאַחַר פְּדֵי דִּיבּוּר לֹא מְהַנִּי מַה שְׁהַקְדִּים וְטָרַח דְּלֹא טָרַח רַק אַדְעָתָא דְּכָדִי שְׁיָבֵא אֵלֶיהָ בְּטָרָם יִמְסֵר הִגֵּט לִיְדָה וְאֵין דַּעֲתוֹ לְבִטְלוֹ כְּלָל שְׁלֵא בְּפִנּוּי מ"מ בְּתוּף פְּדֵי דִּיבּוּר בְּכָל דְּוֹכְתֵי פְּדִיבּוּר דְּמִי, וּמְדַבְרֵי הָּר"ן בְּתִשּׁוּבָה שְׁהַבִּיא ב"י בַּא"ה ע"ס קל"ד שְׁפַתְבּ וְעוֹד דָּאָם אֵין יָכוֹל לְבִטְל אַחַר פְּדֵי דִּיבּוּר גַּם תכ"ד אֵין יָכוֹל לְבִטְל, וּבְזָה פְּתַב לְדַחוֹת מַה שְׁפַתְבּ שְׁם דְּהָא דְּאַשְׁקִלְיָה לְגִיטָא לְחַתְנִי דְּר' יִרְמְיָה וּבִינְקֵשׁ לְדַחוֹת דִּירָא פֶּן יִבְטַל הַבִּיטּוּל תכ"ד וע"ז פְּתַב דְּבְזָה גַּם תכ"ד לֹא מְהַנִּי אַף דְּשְׁם לֹא שְׁיָיָף הָּ סְבָרָא דְּעוֹשֶׂה בְּהַסְפָּמָה גְּמוּרָה שְׁהָרִי ע"פ פְּפִינִי נוֹתֵן גֵּט וְאַפ"ה ס"ל לְהָר"ן דְּלֹא מְצִי לְמִיְהִדֵּר אַף תכ"ד וצ"ע, וְלְפִי מַה שְׁמְבֹנָאָר בְּדַבְרֵי רַשְׁב"ם ב"ב דָּף קכ"ט דְּהָא דְּלֹא מְהַנִּי תכ"ד בְּמִקְדָּשׁ הִיָּינוּ לְחוּמְרָא וְצָרִיכָה גֵּט, א"כ לַפ"ז גַּם מַה שְׁאַמְרוּ בְּנִדְרִים בַּר מְמַגְרֵשׁ הִיָּינוּ נָמִי לְחוּמְרָא דְּאִי קְזוּר תּוּף פְּדֵי דִּיבּוּר הָּוִי גֵּט מְדַרְבְּנָן לְפִנוּסְלָה לְכַהֲנֹנָה וְשִׁיתְפְּסוּ בָּהּ קִידּוּשֵׁין שְׁל אַחַר א"ש דְּלֹא מְצִי לְאוּקְמָא תכ"ד דָּאֵין יָכוֹל לְבִטְלוֹ מִשְׁמַע דְּהָוִי גֵּט גְּמוּר וּמְגוֹרְשֵׁת בּוּ לְגַמְרֵי כְּנ"ל וְדו"ק, וצ"ע מְב"ש סִימָן מ"ט מִשְׁמַע דְּס"ל כְּרַשְׁב"ם דְּלְחוּמְרָא צָרִיכָה גֵּט וְאַח"כ בְּסִי קמ"א סְעִיף י"ט פְּתַב דְּאַפִּי תוּכ"ד א"י לְבִטְלוֹ, גַּם צ"ע אִם אָמַר גֵּט שְׁנַתִּי לָּהּ וְלֹא הִסְפִּיק לּוֹמַר בְּטַל עַד שְׁבָא לִיד הָּאֲשָׁה: שְׁם פְּסוּל הוּא אֵינוּ גֵּט לֹא אָמַר כְּלוּם עכ"ל.

קִשָּׁה לְרַבָּא דְּס"ל גִּילוּי דַּעֲתָא בְּגֵט הָּוִי מִיְלֵתָא א"כ מִי גָּרַע לְשׁוֹן זָה מְאַיְלוּ אָמַר בְּרוּף הַטּוֹב וְהַמְטִיב שְׁהָרִי מְגַלָּה דַּעֲתוֹ בְּמָה שְׁרַץ אַחַר הַשְּׁלִיחַ אוּ שְׁשִׁלַּח אַחֲרֵיו שְׁלִיחַ וַיֹּאמֶר לוֹ פְּסוּל הוּא, וצ"ל דְּזָה גָּרַע דְּמִזָּה לֹא מִשְׁמַע רַק מִשְׁמוּצִיאָא שְׁם פְּסוּל עָלְיוּ וְהִיָּינוּ לְעַנְנֵי שְׁיִתְקַיִים בְּחוֹתְמִין, וְכַמ"ש בַּא"ה ע"ש, וְעֵינֵין בְּטוּר מַה שְׁמַחְלֵק בֵּין גִּילָה דַּעֲתוֹ שְׁחַפֵּץ לְבִטְלוֹ, וְלַפ"ז לְרַבָּא י"ל דְּלֹא אִיָּרִי בְּגִילָה דַּעֲתוֹ, וּבְאַמַּת הָּוִי עָרְעוּר וְלֹא אָמַר כְּלוּם אִם נְתַקְיִים בְּחוֹתְמִין: בְּפִירֵש"י ד"ה לֹא אָמַר כְּלוּם וְנָזְחָה בָּהּ עַל פְּרַחוּ וְאִם יֵשׁ לוֹ ב"ח גּוֹבָה אוֹתָהּ.

לְכַאוּרָה י"ל דְּלֹא קָאָמַר אִיפְכָא דָּאֵין ב"ח שְׁל הַנּוֹתֵן גּוֹבָה אוֹתָהּ הִיָּינוּ מִשּׁוּם דְּלֹא פְּסִיקָא לִי דָּאָם הוּא מְלֻנָּה בְּשִׁטְר גּוֹבָה גַּם מִמְשַׁעְבְּדִי, אֲלֵא דְּלַפ"ז קִשָּׁה אִיָּף פְּתַב רַש"י בְּסִיפָא הוֹדָאָת בַּע"ד כְּמַאָה עֲדִים דְּמִי הָּא קִי"ל דְּלְחוּב לְאַחֲרִים לֹא מְהַנִּי הַהוֹדָאָה וְשְׁמָא אוֹמַר פֶּן לְהַפְקִיעַ מְב"ח, וְאִי אִיָּרִי בְּמִלּוּה ע"פ א"ש דְּכָאן נְאַמָן אַע"ג דְּמִפְסִיד לְב"ח דְּאִי בְּעֵי יְהִיב לִיָּה בְּמַתְנָה וּמְלֻנָּה ע"פ

אינו גובה ממשעבדי וכ"ש לפי מה שאפרש דההודאה הוי במתנה, מיהו במלנה בשטר תיקשי הרי הוא מפסידו דארף אם יתנו במתנה מ"מ יגבה הב"ח דמלנה בשטר גבי ממשעבדי, מיהו י"ל דלא פתיב ביה דאקני א"כ י"ל דמהימן ארף נגד מלנה בשטר דאי יחזור ויתנו לו לא יגבה הב"ח דה"ל דאקני, ובטור ח"מ סימן רמ"ה פתב שדעת רש"י שנגאמן לחוב לאחרים פיון דלא היתה בחזקתו עדיין, והראב"ד ס"ל דאינו נאמן, וצ"ע דאם יש עדים שניתנה לו ולולא הודאתו היתה בחזקתו למה יהיה נאמן בדבריו להפקיע פח הב"ח, ואי ליפא עדים שניתנה לו רק הוא מודה שניתנה לו אמאי פליג הראב"ד הא מהימן במיגו דאי בעי לא הודה במתנה כלל, וגם אם נפרש דברי רש"י כמ"ש אין הכרח מדבריו כלל דשאני הכא דבידו להפקיעה מן הב"ח וכ"ש אי איירי במלנה ע"פ שיכול לטעון פרעתי א"כ אין לחוש לקנוניא, גם י"ל דרש"י מיירי דעדי השטר הם עדי המתנה והוא מודה שלא נתן לו וגם המתנה קדמה להשטר כפי דברי העדים או שאין כ"י יוצא ממקום אחר והם מעידים על חתימת ידם, וי"ל דהוי עדות המתנה עדות שאי אתה יכול להזימה שהרי הנותן הודה שלא ניתן לו ולא יצטרכו לשלם לנותן, ואין לומר דמ"מ יפסידו לב"ח דאם יזימו העדים ויפסלו בשביל המתנה לא שייך לומר דישלמו לב"ח שביקשו להפסידו דאם מזימין אותו הרי נפסלו מזמן שהעידו על המתנה וא"כ אין עדותן על השטר פלוג, משא"כ ברישא דאמר לשון להבא שהמתנה נשארה בחזקת המקבל ונפיר הב"ח גובה ממנו דעדי המתנה מיקרי יכול להזימן שהפסידו למקבל ודו"ק: שם בטלה היא משמע בטלה הית' מקודם שקבלתי והודאת בע"ד כמאה עדים דמי עכ"ל.

ויש לדקדק לפ"ז מאי קשיא לן מבטל דגט דלהבא משמע נימא בגט נמי לשעבר משמע רק דקאמר שבטל הוא והוי כאילו הודה שכתב ביטלו והרי הוא נאמן לומר שביטלו במיגו דאי בעי מבטלו השתא ודו"ק, אבל פסול הוא ואינו גט שמשמע לשון ביטול ומוציא שם פסול לא מהני שהרי הלשון משמע שעתה פוסלו ואומר שאינו גט, משא"כ בטל דמשמע לשעבר שפיר מהני שהרי ביטלו לבטלו וכמ"ש הרשב"א בחידושו, מיהו י"ל דמתני' משמע דהוא מבטלו עכשיו בלשון זה שהוא אומר, כדמשמע לשון הרי זה בטל משמע דעכשיו הוא שמתבטל בלשון זה שהוא אומר, ומיירי שהוא עצמו מודה שלא ביטלו מקודם שאין פונתו לזה כלל רק שעכשיו חפץ לבטלו בזה הלשון שאומר, ובפרט דמתני' מיירי בטר תקנת ר"ג ואינו עובר על תקנת ר"ג וא"כ מסתמא לא ביטלו שלא בפניו ואיירי שמתבטלו עכשיו, ולפ"ז למ"ש הרמב"ם דמיבעיא לן בבטל בפתיח שהוא משמעות פועל עבר אם לשון זה יש לפרש שביטלו מתחילתו, ואם אמר שביטלו מתחילתו ולזה פיון בלשון בטל שפיר י"ל דמהימן הואיל ואז בידו לבטלו, מיהו איפשר דלפירש"י שפירש בטילה היתה קודם שקבלתי ובגט אין לפרש שהפוננה שבטל היה הגט קודם שניתן לשליח שהרי מסרו אח"כ לשליח לגרש בו ובגט לא שייך הודאת בע"ד, וכ"ש לפי מ"ש לדעת רש"י דעכשיו הוא שמקנה לו בקנין אודיתא וא"כ א"ש טובא דזה לא שייך בגט וא"ש, וא"כ בגט לא מהני כלל לשון עבר: ואיפשר לומר לפמ"ש ליישב דברי רמ"א שכתב בסי' קמ"א סעיף ס' דאין הבעל נאמן לומר שביטלו, וקשה יהא נאמן במיגו שביטלו, ולפ"ז ניחא פיון דתיקון ר"ג שלא בטל ורב מנגיד אמאן דבטל גיטא ובמקום דמשווי נפשיה רשיעא לא מהימן אפי' במיגו, כמו באנוסים היינו מחמת ממון או באמנה וצ"ע, וגם לפי דברי התוס' לקמן דבביטלו שלא בב"ד אין הביטול פלוג א"כ אם אומר שביטלו בינו לבין עצמו שלא בעדים אין הביטול פלוג ארף דיש להאמינו על פה מ"מ אין בדבריו פלוג, וגם זה צ"ע ויבואר לקמן בס"ד: בתוס' ד"ה מבטלת כו' תימא דבפ"ב כו' גרסינן איפכא כו' עכ"ל בספר פ"י תמה איך ס"ד לענין הדרא למרא והא עדיף לישנא דלהבא

מלישנא דלשעבר ע"ש, ואין פאן תמיה דהא בלא"ה בעי טעמא איך ס"ד למימר באמר לשון אי
איפשי שפודאי להבא משמע שפיהדר למרא הרי כבר זכה בה ואיך תחזיר למרא במה שאמר
שאינו רוצה בה או בתיבטל להך גירסא, וע"כ צ"ל ביה ס"ד ס"ל דמסתמא פי יהיב אינש מתנה
יהיב לה אדעתא דליקבלה מיניה והיינו שתשאר שלו ויהנה ממנה, אבל ע"ד שפיקרנה ואולי
יזכה בה איש אשר לא חפץ בו בנדאי לא יהיב ליה והוי פאילו התנה שאם יפקירנה קודם שיהנה
ממנה לא תהא מתנתו פלום, וא"כ שפיר י"ל בשלמא בלהבא פינן דהוא מפקירה ואדעתא דהכי
לא יהיב ליה ולכן הדרא למרא, משא"כ בלשון לשעבר נדאי אינה פלום דלהך גירסא לא ס"ל
פלל הך סברא דהודאה היא רק דקאמר שבטיילה מתחילה וזה לא הוי לשון הפקר וזה פשוט,
אלא דקשיא לי איך ס"ד לומר דבריו קיימים והדרא למרא דתיקשי פלוגתא דרשב"ג ורפנן
דפליגי התם ולכ"ע דווקא בשתק ולבסוף צונח אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, משא"כ היכא
דקיבלה בעצמו לכ"ע הוי מתנה, וא"כ רב ששת דמייירי לאסר שבאה המתנה לידיה ובזה לכ"ע
כבר זכה המקבל, ואיפשר לומר דבהך ס"ד איכא למימר דפליגי רשב"ג ורפנן בהך סברא
דרשב"ג ס"ל דאם אמר אי איפשי קודם שנהנה הדרא למרא ורב ששת ס"ל פרב"ג, ורפנן ס"ל
דאינו פלום פינן שפכר זכה ובהך ס"ד סבירא להו לרבנן דלגמרי הוי ברשות השני, ודוקא
למסקנא דקיי"ל פריש לקיש דאי איפשי הוי הפקר צריף לאוקמא דפליגי אם הוכיח סופו על
תחילתו, משא"כ לס"ד דהדרא למרא י"ל דרב ששת פרב"ג ורפנן אי איפשי אינו פלום ואפ"י
הפקר לא הוי וא"ש, עוד איפשר לומר דנדאי אם נימא דהדרא למרא אף לאחר שזכה יש לחלק
דבכותב נכסיו והיינו בשכ"מ לא שייך הך אומדנא דאם לא יקבלה ממנו תחזיר אליו דאינו מוכח
פינן דבא להפקיע מן היורשים ס"ל גם באי איפשי תו לא יזכו בה היורשים, משא"כ נגד עצמו
נדאי מסתמא נותן אדעתא דאם לא יחפץ ליהנות ממנה תחזיר אליו פנ"ל: והר"ן פתב ליישב
דהא דאמרינן התם להבא דבריו קיימין ולשעבר לא אמר פלום והכא דא נדא אחת, רק שם מייירי
לענן הפקר ולענן הפקר דווקא להבא דבריו קיימין משא"כ לשעבר לא אמר פלום לענן הפקר,
והכא מייירי לענן דתיהדר למרא דבזו דוקא לשעבר בעינן, ויש לתמוה טובא דא"כ איך ס"ד
התם למימר דבריו קיימין והדרא למרא דהא הכא אמר בהדיא לא אמר פלום, ולשיטת הר"ן
היינו לענן דתיהדר למרא, ועוד קשה מאי משני גבי מתנה לישנא דמהני בה נקט ואפתי נימא
דלהבא משמע והוי לישנא דמהני דהא גם בלהבא משמע דהוי הפקר מיהת פמו ברישא דקאמר
מבוטלת תיבטל דלהר"ן לא אמר פלום דלא הדרא למרא, אבל לענן הפקר דבריו קיימין ומנ"ל
דכונן להודאה והנראה ליישב דברי הר"ן דיש שני אופנים פי יש אופן דמהני דוקא הודאה ולא
הפקר ויש אופן דמהני הפקר ולא הודאה והוא למאי דקיי"ל בנדרים דף מ"ה דהפקר בעינן דוקא
בפני שלשה וא"כ בליכא שלשה לא מהני מדין הפקר רק בע"כ מדין הודאה, וא"כ א"ש הגירסא
דהכא דקאמר בלשון להבא לא אמר פלום היינו בשביל שלא אמר פן בפני שלשה וא"כ לא מהני
מדין הפקר, ולכן ע"כ מדין הודאה הוא דקאמר ולכן אמר לישנא דמהני היינו דהוי הודאה דמדין
הפקר לא מהני, ובכריתות איירי היכא דלא מהני מדין הודאה פגון שחב לאחרים וס"ל פהראב"ד
דבחב לאחרים לא מהני ההודאה וע"כ מדין הפקר קאמר ולכן להבא מהני שפיר, משא"כ בלשון
עבר לא מהני לענן הפקר וא"ש, אלא דקשה בבטיילה היא דמשמע שתי לשונות והתם דלא מהני
מדין הודאה נימא דמהני מדין הפקר ולהבא משמע פינן דמשמע שתי לשונות, ונראה ליישב
דבלא"ה קשה נימא הודאת הנותן פמאה עדים דמי, ולכן איפשר לומר דהא דקאמר בטיילה דהוי
הודאה לאו דמיקרי הודאה לענן שמבוטלת מעיקרא, רק דמבואר בב"ב גבי זוזי דרב מרי דקני

להו באודיטא אלמא באודיטא יכול להקנות, וכאן נמי בזה שמודה שבטילה היא וכינן דמהני הודאתו קני ליה הנותן מטעם קנין אודיטא, ובהכי ניחא דקאמר לישנא דמהני בין בגט בין במתנה, וקשה בשלמא בגט י"ל לישנא דמהני ביה שמסתמא הוא רוצה שיהיה קיום לדבריו וכוננתו שיתבטל עתה, משא"כ גבי מתנה איך נימא שפונן ללישנא דמהני שהרי אין זה לשון מתנה פי אם הודאה, ואיך נוכיח מדבריו הודאת בע"ד פיון דאיפשר דלהבא קאמר ואין פאן הודאה פלל, ולפ"ז ניחא דמ"מ שפיר הוי לישנא דמהני והיינו שמתפונן לקנין ובהו שאומר בטילה היא היינו שהיתה בטילה מעיקרא הרי הודה בשדה שהוא של הנותן וקני ליה מדין אודיטא עכשיו שהוא של הנותן, ולכן לא שניף לומר לגבי הנותן הודאת בע"ד פמאה עדים דאנן הכי קאמרינן שבאמת ניתן לו רק בזו ההודאה הוא שחוזר ומקנה לו כמו בזווי דאיסור אף שידעיןן שלא היו הפעות לרב מרי מעולם מ"מ מהני מדין הודאה וכאן נמי מהני מדין הודאה שהוא מטעם קנין ולכן שפיר שניף לישנא דמהני ביה שמסתמא פונן שיהיה לשון קנין, משא"כ בכריתות דאיירי ברחב לאחרים שאין הודאתו פלום לא אמרינן דנימא דכיון ללישנא דמהני ביה שיהיה הפקר דאנן אמרינן שנתפונן להודאה לחוב לאחרים פדי להפסיד לב"ח וא"ש, וא"כ אתי שפיר נמי דס"ד היכא דהוי הפקר בדבריו הדרא למרא והיינו שמפקירה עכשיו ואנן אמרינן דלא נתן רק אדעתא שיקבל ויהנה מן המתנה, דהא ע"כ הכי ס"ד דלריש לקיש באמר אי איפשי בה ס"ד דהדרא למרא וא"כ שפיר י"ל ברישא דאפקרה דבריו קיימין והדרא למרא, משא"כ בסיפא דהודאה בעלמא קאמר שפיר י"ל דלא אמר פלום דלא מהני מטעם הודאה פנ"ל, עוד י"ל דלהכי לא מהני התם מטעם הודאה דבלא"ה פכתבו התוס' לקמן נימא דהודאת הנותן פמאה עדים וכתבו דהנותן לא קים ליה, וא"כ י"ל דשם איירי שהנותן אמר שבנדאי קיבלה ממנו א"כ לא שניף לומר הודאת בע"ד דאדרבה נחשוב הודאת הנותן פעדים, ובהו ניחא דנהי דאמרינן לישנא דמהני ביה היינו בדאיהו קא מודה להנותן וכונן להודאה, אלא דאנן אמרינן דניזיל בתר הודאת הנותן שהוא שקיבלה היפך דבריו שאומר בטילה היא, וכאן י"ל דאיירי היכא די"ל דלא קים ליה להנותן דאז הוי הודאת המקבל פמאה עדים פנ"ל: וכבר עלה בדעתתי לקיים בכריתות גירסא הנאמרת פאן וכפירש"י שם, רק שבאמר דריש לקיש שקאמר הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי איפשי, ורב ששת קאמר לאחר שבאה מתנה לידו, וא"כ י"ל דריש לקיש קאמר שאף שבשעה שבאה לידו אמר אי איפשי בה מ"מ הוי הפקר שפכר גסתלק הנותן ממנה וה"ל הפקר, ותיקשי התם מסיפא דדבריו קיימין מטעם הודאת בע"ד והדרא למרא, וקשה הא י"ל דמה שאמר בטילה היא הוי הודאה דמעיקרא אמר אי איפשי בה וה"ל למימר דתייהו הפקר אע"כ גם באמר תחילה אי אפשי בה נמי הדרא למרא, ובהו מיושב ברינות, וכן פירש רשב"ם בב"ב דריש לקיש איירי בשעת מתנה, אלא שאין הסוגיא מתיישבת שם בדבר הלצה דתיקשי מאי מיתי מדין ודברים הא שם היה שדה שלו מקודם, וגם פלוגתא דרשב"ג ורבנן משמע דלכ"ע בשעת מתנה אם אמר אי איפשי הדרא למרא דכי יהיב אינש אדעתא דליקבלה מניניה יהיב וגם מוכח משם דלרבנן אף דלא הוכיח סופו על תחילתו והשתא דקתדר ביה הפקר מיהא הוי, וכבר תמהו התו' בב"ב שם דף קל"ה על פירוש רשב"ם בזה, ומ"מ אחר שפכר טרחתי בזה לא ישוב דברי ריקם ואומר מ"מ הנלענ"ד כי בנדאי בדריש לקיש שלא נאמר אחר שבאה מתנה לידו משמע ודאי דבשעת מתנה קאמר, אלא דריש לקיש קאמר הנותן מתנה ולא קאמר מי שנתן, אלא שאף לאחר ששומע הנותן שאומר אי איפשי בה אפי' הכי לא הדר הנותן וקאמר שמ"מ אני נותן לה והוי פאילו גם הנותן אמר אי איפשי בה, ולהכי ס"ל לריש לקיש דהוי הפקר דמאחר שהנותן אינו חוזר בו שפיר הוי ליה הפקר, וא"כ

מוכח מדברי ריש לקיש שזה שאומר בשעת מתנה אי איפשי וגם הנותן שאמר אעפ"כ אני נותנה לה מ"מ לא הדרא לנותן וכו' לא שייך אדעתא דליקבלה מיניה דהא חזינו דארף ששומע שאמר אי איפשי בה אינו חוזר ממתנתו, ופריה מדרב ששת, והנה מרישא דקאמר אי איפשי בה לא אמר כלום לא קשיא ליה לריש לקיש והוא דגיש הפרש דריש לקיש קאמר באי איפשי בה היינו שאינו חפץ בשדה המתנה ולכן אמרנו דהוי הפקר, משא"כ רב ששת איירי באי איפשי דומיא דתיבטל והיינו אי איפשי שתהיה מתנה וכו' לא אמר כלום שאין רצונו לומר אי איפשי בשדה הנחתן ודבר הלמד מענינו הוא דריש לקיש משום דאיירי בשעת מתנה לא שייך לומר אי איפשי שתהיה המתנה שהרי עדיין לא ניתנה לו וממילא אי איפשי בה קאי אשדה, משא"כ רב ששת איירי לאחר שבאה מתנה לידו י"ל דאי איפשי ר"ל איני רוצה שתהא המתנה מתנה, אלא דמדריש לקיש ילפינו אם אמר בפירושי איני רוצה בשדה זו הוי הפקר דהא מוכח פן מדחזינו דארף דבשעת מתנה ודאי אמרנו כי יתיב איניש מתנה אדעתא דליקבלה מיניה ואפ"ה אמרנו דהוי הפקר והיינו משום סירוב הנותן לחזור ולקבלו ואומר אעפ"כ אני נותנה לה וא"כ נשמע ממילא דאי איפשי גם אח"כ הוי הפקר, והשתא פריה שפיר מסיפא דדבריו קיימין והיינו משום דהוי הודאת בע"ד והדרא למרא, וקשה דהנה ליה למימר דתיגוי הפקר דהא פאן באמת פבר נסתלק הנותן ממנו ולא שייך לומר אדעתא דליקבלה מיניה שהרי פבר באה לידו ואנו סהדי שזכה בה נמצא שפבר נסתלק הנותן רק דמחייבנו ליה מטעם הודאת בע"ד לחייב עצמו נגד העדים, מ"מ לענין הנותן מהני העדים לומר שפבר נסתלק וה"ל למימר דתיגוי הפקר ונימא דלא הוי הודאת בע"ד רק שבטלה בשביל שאמר תחילה אי איפשי בה, ומ"מ הנותן נסתלק דהזוכה מן ההפקר יוכל לומר ע"ז נגד הנותן אלא אעדים סמיכנא שפבר נסתלקת וא"כ הל"ל דהוי הפקר, פן נלענ"ד ברור ביישוב הגירסא, ואולי מקום הניחו לי הראשונים בזה: בא"ד והאי דקאמר כו' ולישא דמהני בה כו' ע"כ.

לכאורה יש לחלק בלא"ה דגבי גט פיון שמבקש לבטלו בודאי רוצה שיהיה הבטול עכשיו כי אם לא עכשיו אימתי דכשיגיע הגט לידה שוב אינו יכול לבטלו, משא"כ במתנה אפי' לא יועיל לשון זה אם רוצה שיהיה הפקר הרי גם עכשיו בידו להפקירה נמצא שלא תפסד מחשבתו במה שלא יועיל הלשון שאמר עכשיו: (ע"ב) בא"ד ורש"י פירש בכריתות כו' דכי אמר ריש לקיש במתנת מטלטלין כו' אבל זה לא הפקיר את השדה כו' ע"כ נראה פוננת רש"י לחלק ג"כ דמה שאומר ריש לקיש אי איפשי פוננתו אי איפשי בדבר הנחתן לי, נמצא שסילק עצמו מן הדבר הנחתן והפקר הוי, משא"כ הכא דקאמר אי איפשי אין פוננתו על הדבר הנחתן רק אי איפשי שתהא מתנה והרי בע"כ פשקיבלה פבר נעשה מתנה, אלא שצ"ע מי הכריחו לחלק בין קרקע למטלטלין הרי יש חילוק בפשיטות דבריש לקיש הפקיר המתנה ובדרב ששת לא הפקיר, וצ"ל דמשמע פיון דנאמר בלשון אחד ולכן ס"ל בסתמא במטלטלין פיון שמוציאה מתחת ידו ואומר אי איפשי בה הכוונה שאינו רוצה בדבר הנחתן, משא"כ בשדה באומר סתם אי איפשי בה מפרשינו לה שאינו רוצה שתהא מתנה, ולהכי לא אמר כלום, ומ"ש ופריה מסיפא נראה פוננתו דפרוישית לעיל דכיון דמטעם הודאת בע"ד אתינן עלה א"כ ס"ל שהודה שתהיה ברשות נותן נימא דלא מיקרי הודאה רק לענין שתהא הפקר והכי קאמר בטילה היתה מעיקרא בשביל שהפקרתי ואמרתי אי איפשי בדבר הנחתן.

וכן מוכן מ"ש רש"י דהנה מצי לשנויי דבדרב ששת שמודה שבטילה היתה מעיקרא אפי' תימא דמשום לשון הפקר נתבטלה שפיר הדרא למרא דבאמר אי איפשי מתחילה קודם שבאה לידו

לכ"ע חזרה לנותן פדאמר לרשב"ג, אלא דמשמע דמשום הכי לא איירא דנפרש דברי ריש לקיש דוקא קודם שבאה לידו, אבל למסקנא ע"כ מוכח דריש לקיש איירי דוקא לאחר שבאה מתנה לידו, א"כ ממילא בבטיילה היתה מעיקרא שפיר הדרא למרא, ובעל ספר פ"י לא ירד למכונן בכוננת רש"י, והנלענ"ד פתבתי, ודוק היטב.

וכבר פתבתי למעלה מה שנ"ל: בגמרא אמר אב"י נקיטנון שלים מתנה כו' נ"מ להולף לאו פזכי הקשו המפרשים הו' בגט אפי' זכי לא מהני, ובתוס' נדחקו ג"כ בזה, ולולא דבריהם הו' נ"ל בפשיטות, וכן נראה מפירש"י דנדאי אב"י קאמר שלים מתנה פשלים הגט שאם ביטלה הרי היא מבוטלת כיון שלא הגיע עדיין ליד המקבל, אלא דמפרש דקשיא הו' במתנה לא שייך למימר הכי שיהי מיד פשלא ליד השלים זכה המקבל, וע"ז קאמר נ"מ להולף לאו פזכי, וא"כ שפיר משפחת לה ביטול במתנה וזה ונדפג גם יש לפרש דקאי אמאי דסליק דבטל שתי לשונות משמע, נמצא בין המקבל מפרשינון ביטילה לשעבר מ"מ בשלים מתנה והנותן קאמר מתנה שנתתי ביטילה היא מפרשינון לה על להבא כיון דלשעבר לא מהני, אלא דלא תימא הרי כבר זכה בה השלים בשבילו, ומפרש דנ"מ להולף לאו פזכי וכאמור ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה להולף כו' בגט כו' דאפי' זכי נמי לא מהני כו' עכ"ל לכאורה יש לפרש בגט נמי שייך הולף לאו פזכי כגון שעשתה שלים קבלה והבעל אמר הולף ותן לה דשייך לומר לאו פזכי דבשלים קבלה מהני זכי, מיהו לקמן דף ס"ג ע"ב מספקא לן בהא אי הולף פזכי דמי, ופריה מהולף מנה לפלוגי נאמר רב אם בא לחזור אינו חוזר ומשני התם ספק ממונא ולקולא, ופירש"י דזה שפא להוציא עליו הראיה, וא"כ היכי קאמר פשלים הגט הו' בגט בכה"ג ספיקא הו' והל"ל במתנה דאינו חוזר שאינו יכול להוציא מן השלים, מיהו צ"ע מספיקא ה"ל לאוקמא בחזקת מרא קמא, ולפמ"ש הש"ך בח"מ ס"ס צ"א דבמעו' לא שייך מרא קמא כיון שאינו חייב להחזיר אותן המעות, א"כ י"ל דוקא במתנה אינו חוזר ומיירי ביש לו רשות להשתמש בהם, או איפשר שיש לחלק דבמלוה כיון דבנדאי חייב לו זכה, משא"כ במתנה מספיקא לא זכה אף פשהוא ביז השלים, וא"כ שפיר קאמרינון דהולף לאו פזכי דמי ומצי למיהדר ביה פנ"ל ודו"ק, ואין להאריך פאן בזה: בגמרא וקא מיבעיא ליה בטל מהו.

רש"י פירש שלא אמר הוא, והרמב"ם מפרש בטל בפת"ח שהוא פועל עבר, ולדידי לפירש"י קשה ל"ל במשנה הוא, ולדעת הרמב"ם אתי שפיר דאיפשר דמספקא לן בלשון מתניתין גופא, ואי נגרוס במתני' בטל בציר"י א"כ מאי פריה מרב ששית דבטיילה י"ל שהוא ג"כ בפועל עבר, ואולי י"ל דקים ליה דבטיילה דרב ששית הוא כמו בטל בציר"י וא"כ פריה שפיר, או איפשר דלא פריה רק אם נימא במשנה דאפי' בטל נמי הו' ביטול להבא, משא"כ אם נימא דבמתני' דוקא בציר"י י"ל דלא קשיא פלל די"ל דרב ששית דומה לבטל בפת"ח רק אב"י מסיק הו' משום דמספקא ליה ג"כ בטל בפתח, ובזה יש ליישב לשון הרמב"ם בפ"ט מהלכות זכניה שכתב בהרי היא בטיילה הרי היא הפקר, ותמהו עליו המ"מ ונה"ן דמנ"ל לחלק בין בטיילה היא להרי היא בטיילה, ולפ"ז י"ל דהרמב"ם ס"ל דבטיילה בציר"י נדאי להבא משמע ולכן מבואר ברמב"ם בטיילה בציר"י שיש יו"ד בין טי"ת ללמ"ד, א"כ י"ל דס"ל בציר"י נדאי להבא משמע ולא קשיא לן רק ארב ששית דקאמר בטלה בלא יו"ד בין טי"ת ללמ"ד שהוא ג"כ משמעו פועל עבר ולא צריך לומר ב' לשונות במשמע רק אי בגט מהני בטל בפת"ח, משא"כ בבטל בציר"י נדאי להבא משמע, ולכן כתב שם דבטיילה כמו אי איפשרי הוא שהוא אינו רוצה בה, וכמו שפירש בכ"מ שם, ובזו יש ליישב דאם נימא דכוננת הרמב"ם לחלק בין בטיילה היא להרי היא בטיילה, וכמ"ש ה"ן

ומ"מ וְרָאָב"ד, א"כ תיקושי אמאי לא מיייתי בטילה היא דאע"ג דבגט להבא משמע מ"מ במתנה לשעבר משמע וע"ז לא שנייה תירוץ הכ"מ שסמך עצמו על מ"ש בנתתי שזה פלונית כו' והלה אומר לא קבלתי הודאת בע"ד כמאה עדים דמי ע"ש, דמ"מ קשה הו"ל לאתוויי דבטילה היא נמי משמע לשעבר אע"ג דבגט להבא משמע, וצ"ל שסמך עצמו אדיוקא שפתב דוקא בהרי היא בטילה ולא זולת, ולפמ"ש י"ל שפיר דהא הרמב"ם מיייתי אפי' בגט דבבטל הוי ספק, וא"כ כ"ש במתנה דעכ"פ מידי ספיקא לא נפיק, וא"כ מוקמינן להמתנה בחזקת מרא קמא מספיקא דאי להבא משמע הוי הפקר ואי מעיקרא משמע הדרא למרא לפי גירסת הרמב"ם כמ"ש הכ"מ, א"כ לא הנה צריך הרמב"ם להביא זאת פלל, והא דצריך אפיי למימר דשתי לשונות משמע היינו אם ניקא דבגט להבא משמע אפי' בבטל בפת"ח, וצ"ל דמ"מ במתנה לישינא דמהני בה והוי לשעבר, משא"כ למאי דמספקא להרמב"ם בפועל עבר ממילא במתנה מספיקא הדרא למרא קמא כנ"ל לכאורה, אלא שראיתי להרמב"ם שם דין ג' גבי שתק ולבסוף צונח פתב שזכה הזוכה מן ההפקר אע"ג דמספקא לן אם הוכיח סופו על תחילתו ולא ס"ל לאוקמא בחזקת מרא קמא, ומיהו למאי דפרישית י"ל דפשיטא ליה דבטילה בציר"י טפי משמע להבא מבטלה שהוא לשון עבר וממילא מוכח מינה דבטלה בלא ציר"י הוי לשון עבר, ודוק היטב: וילדעת הרמב"ם ניקח מנהג העולם שאומרים פרווין הפקר דדוקא בבטל שמשמעו פועל עבר מיבעיא לן משא"כ בהפקר, ואצ"ל למ"ש בעל ספר חק יעקב שיש חילוק בין הפקר בציר"י להפקר בפת"ח שאפי' הפקר בפתח איננו פועל עבר שדוקא בטל י"ל שהוא פועל עבר ויוכל לומר בטל את הדבר כמו פקד או שמר, משא"כ בהפקר העבר לא נאמר כי אם הפקיר שהוא הפעיל, וא"כ לעולם להבא משמע ולכן אין העולם מדקדקין בזה ועיין ברמב"ם הלכות תרומות פ"ט דין ה' ו' שהביא ג"כ הך דשתק ולבסוף צונח וכתב שלכך אין אוכלין בתרומה משום דמספקא לן אם הוכיח סופו על תחילתו, ומיייתי בכסף משנה ואמרין התם דת"ק סבר מעונכב גט שיקרור אוכל בתרומה וכוונתו לסוגיא דכריתות דלדין דקי"ל פריש לקיש וא"כ לרבנן הפקר הוי עכ"פ ואמאי יאכלו בתרומה וע"ז קאמר דס"ל מעונכב גט שיקרור אוכל בתרומה, ובמשנה למלה פתב בדברי מרן הגדילו התערובות דבפלוגמא דת"ק ורשב"ג אין שם זכר למעונכב גט שיקרור ע"ש, ולא זכר סוגיא דכריתות, אלא יש תימה על הרמב"ם הא לריש לקיש שמוכח דמעונכב גט שיקרור אוכל בתרומה ורשב"ג לא פליג בהא פלל, והכא נראה שרצה ליישב זאת במה שאמר שם ויש מקום שרשב"ג פליג בהא והוא תימה, דהא רשב"ג קאמר דזכו בהם יורשים ובודאי אמרין הוכיח סופו על תחילתו, ואי אפי' לומר דרשב"ג פליג משום הא דוקא דס"ל מעונכב גט שיקרור אינו אוכל בתרומה דהיכי קאמר זכו בהם יורשים ואם הם כהנים אוכלים בתרומה, וגם מדזכו בהם ש"מ דלאו הפקירא ניהו וצ"ע, ואין פאן מקומו: שם איבעיא להו הרי הוא חרס מהו.

פירש"י להבא משמע או לשעבר משמע, עיין בר"ן ובמ"מ פ"ט מזכיה שתמה על הרמב"ם שחילק בין בטילה היא זו להרי היא בטילה דמנ"ל לחלק בכך, ובס' לחם משנה פתב דנפקא ליה מדחבא חרס הוא לא מהני נהרי הוא חרס מהני ע"ש.

ולי נראה דעדיין אינו מוכח דהא לא מפליג רב ששת בהא ול"ל למימר ברישא מבוטלת תיבטל ליתני הרי היא בטלה וליפלוג בדידן' ומהכא לא מוכח רק דמהני בגט והיינו משום דשתי לשונות משמע ובגט משום לישינא דמהני ביה קאמר להבא וחרס הוא גרע דאפי' בגט לשעבר משמע, וא"כ במתנה דאמרין לישינא דמהני ביה וקאמר לשעבר גם בהרי היא בטילה י"ל לשעבר הוא, מיהו נ"ל ליישב דהא בלא"ה הקשו התוס' הא פכר זה הקדש מהני וכ"ש למאי דפרישית לעיל

בדעת הרמב"ם דבטל דוקא י"ל לשעבר נמי משמע, וא"כ מאי מייתי מהרי הוא הקדש, ולכן נראה דכך מייתי דאם איתא שגם בהרי הוא יש מקום ספק אי להבא אי לשעבר הרי לישנא דהרי הוא מורגל אצל העולם בלהבא איך מעשים בכל יום במי שרוצה להקדיש או להפקיר אומר הרי הוא ולא פריש יהיה הקדש והפקר, אלא נדאי פשוטות הלשון הוא להבא בלי שום משמעות לשעבר ולכן גם בחרס אע"ג דחרס הוא לא מהני הך לישנא דפשיטא לן דהוי להבא ומורגל בפי כל להבא גם בחרס להבא, וא"כ מיושב קושניית התוס' דכפר זה הקדש י"ל דדומה לבטל ומשמע שתי לשונות ובחרס לא מהני מה שאינו ברור דלהבא משמע דחרס הוא לא מהני ודו"ק: שם חוזר ומגרש בו ורב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו.

התוס' תמהו למה יפסל הגט פמבואר בדבריהם, ולולא דבריהם וכל דברי הראשונים היה נ"ל לפרש הפלוגתא דבלא"ה יש להבין לפמ"ש לעיל דהני גיטין הבאים ממדינת הים אע"ג שלא נמסרו ביום הפתיכה פשרים והיינו ע"י שליח אע"ג דמוקדמין הן וא"כ הוא בעצמו אין יכול למסור הגט, וא"כ למאי דאיתא בנזיר דף י"ב דלא משוי שליח רק במידי דאיהו מצי עביד השתא משא"כ במידי דלא מצי עביד לא משוי שליח, וא"כ פינו דאיהו לא מצי לגרש בו איך משוי שליח, ועיין בתוס' שם, וכן נמי מסיק בפ"ק דקידושין גבי פהנים דשלוחי דרחמנא גינהו דמי איכא מידי דאנו לא מצינו למיעבד ושלוחי דידן עבדי, וא"כ פאן בסתמא כפר הגט מוקדם מאותו יום ובאותו יום איהו לא מצי למיעבד וכשהוא עצמו יתנו יהיה פסול, ולכן ס"ל לרב ששת דאינו חוזר ומגרש בו פינו דצריף למנותו שנית על השליחות וכפר נעשה מוקדם, ורב נחמן ס"ל דמ"מ חוזר ומגרש בו פינו דמן התורה פשר גם בשנותו בעצמו וא"ש, וא"כ י"ל דליכא למאן דאמר שיקול לבטל גוף הגט שהיא נגד הסברא כמ"ש כל הראשונים, רק דמ"מ הסברא מוכרחת מרב ששת, ולמאי דפרישית לא מוכח מידי ודו"ק, ועיין במשנה למלה פ"ט מאישות: (פיקסא) בראשונה היה עושה כו' איתמר בפני כמה מבטלו עבו הקשו התוס' מאי נ"מ בפר תקנת ר"ג הרי תיקן שלא לבטלו, והתוס' ביקשו להמציא שפפחות מב"ד אין ביטולו פלוס, והדבר קשה להמציא, וגם פשטא דשמעתא משמע דלא צריף להפקעת קידושין אלא לרשב"ג, ולענ"ד נראה כי בלא"ה צריף ביאור לישנא בראשונה היה עושה ב"ד ולא נקט היה מבטלו בפני ב"ד וכ"ש אי סגי בשנים ה"ל למימר בפשיטות היה מבטלו בפני שנים וגם שנים בנודאי לא סגי בלא"ה, ולכן נראה דבלא"ה נקט במתני' ממקום אחר ולכן נראה שהנהגה היתה שהבעל שהיה מבטלו במקום אחר ולא ידע אם כפר הגיע השליח למקום שנשלח ואיפשר שכפר הגיע ליד האשה ולכן היה עושה ב"ד ולוקח מהם פתוב וחתום שביטלו אז בפניהם כדי לעמוד על הדבר אם כפר הגיע אז הגט ליד האשה וגם פון ילכו העדים למקום אחר ולא ימצא עדים על הביטול ואי איפשר שיקח מהם בכתב דהוי מפי פתבם ואין עדותן פלוס ונמצא שלא יהיה לו עדים על הביטול ולא יהיה נאמן בלי עדים ולכן עשה ב"ד ומב"ד סגי נמי פשלוקח מהם פתב פתוב וחתום דלגבי ב"ד לא הוי מפי פתבם ולהכי נקט עושה ב"ד ממקום אחר, ולפ"ז י"ל דלרב נחמן גם השתא אם יש לו פתוב וחתום משנים שחתמו בתורת ב"ד הוי ביטולו ביטול ולא מיקרי מפי פתבם דלהך מילתא גם תרי ב"ד קרי להו פמו בפרוזבול דמייתי מינה, משא"כ לרב ששת בפחות משלשה לא מיקרי ב"ד ואין יכול ליקח מאתם פתוב דהוי ליה מפי פתבם, והכי הוא לרב נחמן בכל מידי דאודועי בעלמא הוא סגי בתרי והינו טעמא דגם בפרוזבול סגי בתרי, והינו דמוכח נמי מדחתמו בפרוזבול תרי ש"מ דבתרי לא מיקרי מפי פתבם דתרי נמי ב"ד הוו בכה"ג שאינו על הכחשה והדבר נעשה בפניהם סגי בתרי, ואף דבקיום בעי ג' היינו משום דדמי לעד מפי עד, משא"כ על

דָּבָר שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּפָנֵיהֶם לְהוֹדִיעַ אֶמְתוּת הַדְּבָרִים תְּרִי נְמִי מִיִּקְרוּ ב"ד, כֵּן נ"ל בְּרוּר, וּנ"מ טוֹבָא לְדִינָא דְלַדִּידוֹן דְּקִי"ל כִּרְבַּב נַחְמָן וְכַרְבִּי דְבִיטְלוּ מְבוֹטְלוּ גַם אִם יֵשׁ לוֹ כְּתוּב מְשֻׁנִּים נְמִי ה"ל ב"ד וְלֹא מִיִּקְרִי מִפִּי כְּתָבָם.

וּבְזֶה יֵשׁ לִינְשָׁב נְמִי קוֹשְׁטֵי תוֹס' שֶׁהִקְשׁוּ בִּיבְמוֹת דְּקָאֵמַר הֵתָם מְפָנִי שֶׁהוּא ב"ד הָא תְּרִי לֹא הָא לְתַרִּי נְמִי ב"ד קְרִי לְהוּ, וּלפ"ז נִיחָא דְהָא לְעֵנָן מִיִּאֵוֹן ע"כ לֹא קְרִי לְתַרִּי ב"ד דְּהָא מְתַנִּי הוּא ר"פ ב"ש דב"ה קָאֵמַרִּי בב"ד וְשִׁלָּא בב"ד, וְנָהִי דְשִׁלָּא בב"ד נְמִי מ"מ בְּצִיר מְתַרִּי לֹא סְגִי, וְא"כ חֲזִינוּ דְלְתַרִּי קְרִי לְעֵנָן מִיִּאֵוֹן שִׁלָּא בב"ד, וְגַם לב"ה נְמִי בְּעֵי ג' רַק מְוַמְחִין אִין צְרִיף, כְּסִתְמָא דְמְתַנִּיתִין רִישׁ סְנֵהְדְרִין וְדו"ק, וּלפ"ז צ"ל ע"מ"ש הַתוֹס' בְּפָרְק ב"ש דָּף ק"ז ע"ב דה"ה דְסִגִּי בְּחַד דְּהָא הֵתָם רַב יוֹסֵף בַּר מְנַיּוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן לְהִדָּא מִיִּלְתָּא, וְא"כ י"ל רַב נַחְמָן לְשִׁטְתִּיהָ דְלְתַרִּי נְמִי ב"ד קְרִי לְהוּ וּמ"מ ב"ד בְּעֵי, וְאִיפְשָׁר דְּזֶה שִׁלָּא בְּפָנֵי זֶה לֹא מְהִנִּי, וְגַם נ"מ כְּשִׁשְׁנִים בְּיַחַד מִיִּקְרוּ ב"ד לְעֵנָן מִיִּאֵוֹן וּיְכוּלִין לְכַתּוּב לֶה וְלֹא מִיִּקְרִי מִפִּי כְּתָבָם מִשָּׂא"כ בְּחַד דְּלֹא מִיִּקְרִי ב"ד כָּלֵל הוּי מִפִּי כְּתָבָם לְמֵאִי דְפָרְשִׁית, וְצ"ע: בְּתוֹס' ד"ה וְרַב נַחְמָן כו' וי"ל דְּהֵתָם פִּינוּן דְּבְעִינוּ ג' בְּאוֹדִיתָא כו' עכ"ל צ"ע דְּהָא הַשְׁתָּא קְיָיְמִינוּן בְּהַד סְבָרָא דְתַרִּי נְמִי מְהִנִּי לְעֵנָן אוֹדִיתָא, וְא"כ שְׁפִיר קְרִי לְהוּ ב"ד דְּהָא הֵתָם ה"ק דָּאִי כְּתִיב ב"ד לֹא צְרִיף וּפְרִיף דִּילְמָא ב"ד חֲצוּף הָנָה וְעִיקָר חֲשִׁישָׁא שְׁמָא חֲשָׁבוּ שְׂדֵי בְּשָׁנִים וְא"כ לֹא תִירְצוּ כְּלוּם ע"ז, וְצ"ל לְדְבָרֵי הַתוֹס' דְּלֹא הָא לֹא חֲזִינְשִׁינוּ דס"ל בְּהוֹדָא סְגִי בב"ד שֶׁל שְׁנִים דְּפָשִׁיטָא לָן אִי יָדְעִי דְבְעִי ב"ד מְסִתְמָא בְּעֵינָן ב"ד שֶׁל שְׁלִשָּׁה כְּמוּ בְּכָל דִּינִים, אֲלֵא דָאִיכָא לְמִיחַשׁ דִּילְמָא לֹא יָדְעִי כָּלֵל הָד מִיִּלְתָּא דְבְעִי ב"ד וְסְבִירָא לְהוּ דְסִגִּי בְּהַעֲדָתָא עֲדִים בְּלַבַּד לְגַלּוּנֵי מִיִּלְתָּא בְּעֵלְמָא, וְא"כ פִּינוּן דְּכַתְּבוּ ב"ד ע"כ ס"ל דְּבְעִי ב"ד וְכִינוּן דְּבְעִי ב"ד וְדָאִי בְּעֵי ב"ד הַפְּשָׁר לְדִינֵי מְמוֹנוֹת, וְכִינוּן דְּלָכָל ד"ת בְּעֵי שְׁלִשָּׁה גַם בְּהוֹדָא לֹא הוּי בְּצִיר מַג', דְּלִהוֹדָא אִי בְּעֵי ב"ד צְרִיף ב"ד הָרְאוּי לְדוֹן ע"פ הַהוֹדָא, וְלָכֵן פְּרִיף דִּילְמָא ב"ד חֲצוּף הָנָה וְס"ל דְּגַם שְׁנִים הֵם ב"ד הָרְאוּיִים לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת, וּבְזֶה נִיחָא מ"ש בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת דִּילְמָא ב"ד חֲצוּף הָנָה, וְהָא לְפִי הָאֵמֶת כְּתָבוּ הַתוֹס' בְּכַתּוּבוֹת וְכַרְיֵשׁ סְנֵהְדְרִין דְּלִקְיּוּם שְׁטָרוֹת אַף לְשְׁטָרוֹת בְּעֵי ג', וּלפ"ז נִיחָא דה"ק דִּילְמָא ב"ד חֲצוּף הָנָה וּמִיִּטְעִי קְטַעוּ דְּגַם בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת סְגִי בְּשָׁנִים, כֵּן וְדו"ק, עֵינָן מ"ש לְעֵיל בְּמִשְׁנָה: בַּא"ד וְא"ת מֵאִי נ"מ.

כְּבָר כְּתַבְתִּי לְעֵיל בְּזֶה, וְלֹא נִיחָא לְהוּ לְמִימַר לְעֵנָן פְּרוֹזְבוּל דַּא"כ הָנָה לִיה לְפִלוּגִי בְּפְרוֹזְבוּל: בְּגִמְרָא מוֹסְרָנִי לְפָנֵיכֶם פְּלוּנִי וּפְלוּנִי כו'. מְשֻׁמַּע דְּלַרְב נַחְמָן סְגִי בְּפְרוֹזְבוּל בְּשָׁנִים וּבְטוֹר פְּסַק בְּפְרוֹזְבוּל בְּעֵי שְׁלִשָּׁה, וְעֵינָן מ"ש לְעֵיל בְּמִשְׁנָה, וְאִיפְשָׁר דְּלַדִּידוֹן דְּקִי"ל שְׁנִים שְׁדָנוּ אִין דִּינֵיהֶם דִּין צְרִיף בְּפְרוֹזְבוּל שְׁלִשָּׁה דְּלֵאֲפָקוּעִי מְמוֹנָא וְדָאִי בְּעֵי ב"ד, וְרַב נַחְמָן דוֹקָא לְשִׁטְתִּיהָ דס"ל שְׁנִים שְׁדָנוּ דִּינֵיהֶן דִּין שְׁפִיר י"ל דְתַרִּי סְגִי בְּפְרוֹזְבוּל מִשָּׂא"כ לְדִידוֹן לֹא סְגִי בְּלֵא ג': (דָּף ל"ג ע"א) בְּגִמְרָא סְבַר לֶה כְּרַב נַחְמָן דְּאָמַר בְּפָנֵי שְׁנִים כו' וּבִי תִלְתָּא אִית לְהוּ קְלָא.

פִּי וְלִיכָא תַקְנַת מְמוֹרִים, וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ אִיף סְמָכוּ עַל זֶה שְׁפִינוּן שְׁמַבְטַל בְּפָנֵי שְׁלִשָּׁה מִיָּד יִגִּיעַ הַקּוּל אֲצִלָּה שְׁהָרִי הָיָה יְכוּל לְבַטֵּל אִפִּי בְּרַגְעָא אַחְרוּנָה קוֹדֵם שְׁיִגִיעַ הַגֵּט לִיָּדָה וְהִיא אִיפְשָׁר שְׁתִּינְשָׂא מִיָּד לְמ"ד מְשַׁעַת כְּתִיבָה, וְאִפִּי לְמ"ד מְשַׁעַת נְתִינָה הָרִי לֹא חִילְקוּ חֲכָמִים, וְלַפְעָמִים יֵשׁ מְהִלָּף בִּינֵיהֶם יוֹתֵר מִצ"א יוֹם וְנִמְצָא כְּשִׁמְבַטֵּל בְּיוֹם הָאֲחֵרוֹן אִין בְּכַדִּי שְׁיִנוּדַע לֶה עַד שְׁיַעֲבְרוּ צ"א יוֹם, וְצ"ל דְּכִינוּן דְּקִי"ל אֲשֶׁה דִּיִּיקָא וּמִיִּנְסָבָא אִינָה נִיִּסְתָּ בְּלִי חִקִּירָה הֵיטֵב אִם בְּיִטֵּל הַבְּעַל הַגֵּט, רַק דַּמ"מ בְּתַרִּי דְלִית לְהוּ קְלָא וְאִי אִיפְשָׁר שְׁיִנוּדַע לֶה אַף לְאַחַר דִּיִּיקָא מִשָּׂא"כ בְּתִלְתָּא שְׁפִיר יִנוּדַע לֶה, וּבְזֶה מְנֻשָּׁב מ"ש הַתוֹס' דְּמִלְנָה ע"פ אִינוּ גוֹבָה אִפִּי הַלְלוּהוּ בְּפָנֵי כְּמָה עֲדִים, וְלִמ"ש נִיחָא

דכאן איפא דייקא ומנסבא, מיהו בתרי לא סגי כיון שאי איפשר שתדע מיז ובתוך כך תינשא לכו צריה שמיז אחר התקירה ותגלה לה משא"כ בתלתא דאית להו קלא מסתמא יונדע לה אחר התקירה וגם היא מסתמא שלא תינשא כ"ז שלא יונדע לה אחר התקירה שלא ביטל הגט שאין אוסור בדבר: בתוס' ד"ה ובי תרי כו' ואת ולתקנו שיבטל בפני ג' וי"ל מפני תקנת עגונות.

ענין במהרש"א הפירוש, ולפי דבריו הנה מצי לתרוצי ג"כ דגם בג' שיהי לפעמים תקנת ממזרים דאטו בכל פעם תדע, אלא די"ל דמ"מ לכתחילה לא היו מתקנין בשביל תקנת ממזרים משא"כ בשפבר הוצרכו לתקן שלא יבטל בפני שנים דהני תקנת ממזרים גם בפני ג' תיקנו שלא יבטל, ובזה יש ליישב דברי רש"י במשנה שפירש ב"ד של ג', ולפ"ז י"ל דלדין דקיי"ל שנים שדנו אין דיניהם דין ע"כ ב"ד הוא של ג', ומ"מ כיון דקודם תקנה גם בפני שנים הנה הביטול הוצרכו לתקן שלא יבטל גם בפני ג': בד"ה ושמעה כו' אע"ג דבדין לא מינסבא כו'.

לכאורה נ"ל דמ"מ לפעמים שלא כדן מיעגנה שאם נמלה לגרש בו א"כ יוכל לעשותו שלים ע"פ שנים וא"כ לא תשמע ותיעגן בחנם, אלא דקושיות התוס' לרב ששית דאינו חוזר ומגרש בו, מיהו י"ל גם לרב ששית דוקא בביטולו סתם משא"כ באמר בפירוש שמבטל השליחות לבד אין הגט בטל, וא"כ לפעמים שמבטל השליחות לחוד וא"כ יכול לחזור ולעשותו שלים וא"כ לפעמים מיעגנה בחנם: בגמרא ומי איפא מידי כו' אע"ג דכתבו התוס' לעיל דגם לרבי הפקיעו הקידושין בפחות מג' לרב ששית ותרי לרב נחמן היינו אליבא דאמת דאין לנו להפליג פלוגתא בפלוגתא רחוקה, ובזה י"ל רבי מודה לרשב"ג, וא"כ הקושית היא לרשב"ג גופיה, וכיון דרשב"ג קשה ממילא גם לרבי אין לומר כן: בתוס' ד"ה ואפקעינהו כו' הקשה ה"ר שמואל א"כ יתפה על בת אחותו כו' עכ"ל.

לכאורה לפמ"ש רמ"א בסימן דבאשה הנאסרת הוי הגט זכות א"כ מתגרשה מיז בקבלת השליח ואין ביזו לבטלו דהשליח במקומה וכן שמעתי זה כמה שנים מאב"ד דק"ק נ"ש, ודווקא לומר כיון שמסתעף לה מזה חוב שלא יפקעו הקידושין לא מיקרי זכות דלא מסתבר כיון דבעיקר הדבר הוי זכות, וכמ"ש הר"ן לקמן גבי פרוזבול דמזפה לו קרקע, אלא נראה דיוכל לפרש בהדיא הרי הגט ביזו ע"מ שלא תתגרש עד שיבא לידה ובדאי יכול להתנות שהרי אפ"א אם הוא נותנו ביזו האשה יכול להתנות כרצונו, ובזה יש לעמוד על תירוץ ר"ת במ"ש אי ידעינן שלכך מתפנין לא מפקעינן קידושין ואפתי קשה מנא ידעינן ואדרבה בזה תתחזק הקושית שהרי י"ל שהיא במקוון עושה כן ומ"מ לא נקטלה דשמה לא נתפנין לכך, ולפ"ז ניחא דממ"נ אם נותן לה סתם הרי מתגרשת מיז ואם מפרש שלא תתגרש עד שיבא לידה ע"כ ידע מן הזנות דאל"כ למה ליה לפרש הרי בלא"ה פל אשה אינה מתגרשת עד שיבא גט לידה וע"כ שידע מן הזנות, וא"כ לא מפקעינן קידושין: בא"ד דאם לא כן נזיר כו' אל תשמה אל תשמה חייב על פל אחת ואחת כו' ע"כ.

והקשה מהרש"א אמאי לא מיייתי בפשיטות דאיה חייב אפ"א אחת הא"ל התראת ספק, ונ"ל ליישב דהא לכאורה י"ל שפיר על דעת רבים ואין לו הפרה, וצ"ל דלדבר מצוה יש לו הפרה עכ"פ וכאן נמי חייב דבר מצוה במה שמתירין לו שפיה לא עבר על נזירותו, מיהו י"ל שפיר מפקר ואמר פכר זה עלי אם לא אהא נזיר ואכל הפקר וקיבל נזירות עליו, וא"כ פאן אין להתיר לו הנזירות שא"כ אכל הפקר באיסור ולכן אין מתירין לו ושפיר ה"ל התראת נדאי, ואע"ג דקיי"ל נשבע על הפקר ואכלה נשאל עליה וא"כ יוכל להשאל גם על הפקר, מ"מ ה"א אין

הקושיא רק למ"ד התראת ספק לא שמייה התראת ויהי מ"ד מצי סבר פרכא דאכלה פוליה אין נשאל עליה, ולכן מייתי מאל תשטה אל תשטה תיב על כאו"א משמע אפי' כמה זימנין, וא"כ י"ל שיש להתיר לו דמ"מ תשיב דבר מצוה דבכפר לא עבד רק פעם אחת איסור ובשתייה שטה כמה פעמים וקשיא להו שפיר ודו"ק: בגמרא אמר לעשרה כתבו כו'.

האי כתבו ע"כ כתבו ותנו קאמר דאם לא אמר תנו ולא עשאם שלוחים רק על הפתיכה לחוד אין לחוש לתקלה שהרי אי איפשר שיתנו הגט בלי שיעשם הבעל שלוחים ונהרי הוא פכר ביטלם אם לא דאיירי במקרא ויוצא בשירא דאין צריך לומר תנו, אלא דקשה למה נקט בכה"ג ולא קאמר בפירוש כתבו ותנו, ואיפשר דקמ"ל רבותא לרבי דאע"ג דבהויל ואח"כ פגע בקצתן וביטלן מ"מ לא נתבטלו פולם, וא"כ מינשב קושניית התוס' לר' ד"ל דכ"ע ס"ל בטלה פולה, א"כ למה נקט בכה"ג ודו"ק, ובהכי ניחא למ"ד דאיירי בעדי פתיכה דנקט תנו רבותא לרשב"ג: בתוס' ד"ה רבי כו' וא"ת מנ"ל להש"ס כו' ואפ"ה יכול לבטל בדיעבד עכ"ל.

וקשיא לי דאי טעמא משום ביטלו מבטל מאי איירא דנקט זה שלא בפני זה אפי' שלא בפני פולם יכול לבטל לנקוט אפי' שלא בפני פולם דהא השתא איכא למיטעי דמשום דלא בטלה פולה הוא דיכול לבטל וכדקאמר הש"ס באמת, ואין לומר פוננת התוס' דכיון דיכול משמע להו דוקא דיעבד כדמוכחי מפ' הנהב, וקשיא להו דדיעבד אפי' אי בטלה פולה נמי מבטל דהא ע"כ למאי דמוקי לקמן בעדי פתיכה ודאי יכול לכתחילה קאמר, ועוד דא"כ מאי תירצו בזה דלפי האמת דבטלה פולה ה"ל להתיר לבטל אפי' לכתחילה, מיהו זה הנה באיפשר ליישב אף למאי דמוקי בעדי פתיכה ודאי יכול לכתחילה משמע, ואיפשר לומר דגם בס"ד משמע להו להתוס' דקמ"ל אע"ג דבטלה פולה באמת ויש לחוש שיעטעו ויסברו דלא בטלה פולה ואיכא חשש ממזרות ואפ"ה קמ"ל דמהני הביטול בדיעבד, מיהו אכתי קשה דמצי למיתני יכול לבטל אפי' מקצתן שלא בפני פולם, מיהו נ"ל דהתוס' ס"ל הא דלר' לא בטלה פולה ולרשב"ג בטלה פולה אין הטעם כמו בעלמא עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה דהא לעיל מבואר דאפי' בכולכם לר' יוחנן שנים משום עדים ואינה משום תנאי ואפי' נמצא אחד מהם קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר, וע"כ לומר כמ"ש בס' פ"י דפליגי אם נתפונין לבטל פולם כמה שבטל מקצתן ורשב"ג ס"ל שנתפונין לבטל פולם ואם לא בטלה פולה אמרינן שלא נתפונין לבטל פולם, וא"כ לא שייך שלא בפניהם דאי פורט פלוני ופלוני אל יכתבו מסתמא לא נתפונין על פולם מדפרט הני דוקא וא"כ לרבי דס"ל ביטלו מבטל ועיקר הרבותא לרשב"ג דס"ל בטלה פולה, וא"כ גם לרבי הרבותא בזה שלא בפני זה דבכה"ג י"ל דבטלה פולה ואפ"ה הני הביטול, משא"כ שלא בפניהם אין רבותא פלל בבטל מקצתן דאפי' לכתחילה שרי דשלא בפניהם בודאי לא בטלה פולה שהרי פרט פלוני ופלוני דוקא וא"כ לא מצי למיתני אפי' מקצתן שלא בפני פולם דזה אינו רבותא פיון שלא בטלה פולה ודו"ק, ועיין מ"ש בגמרא הנראה לפענ"ר בזה: בא"ד דיכול לבטל אפי' בפני אחד כו' פיון שלשליח עצמו וכו' אי נמי אפי' לא מהני כו' עכ"ל.

התוס' נראה דפשיטא להו דנדאי שלא בפני השליח לא סגי בלא שנים דעד אחד אינו נאמן בדבר שבפירוה, ומה שכתבו התוס' לעיל לרב נחמן הטעם משום פח ב"ד יפה פנונתם כמ"ש פאן בפני שנים זה שלא בפני זה, וכמבואר בדבריהם פאן להדיא וכ"כ בס' פ"י לעיל, ולא ידעתי למה חזר פאן מדבריו שהרי פאן מוכיחין דברי התוס' על דבריהם לעיל שפיונונו ג"כ לזה, ומה שנסתפק להם.

אם אפי' בפני השליח בעיניו שנים אע"ג דהשליח לחוד ודאי כיון דבידו שלא ליתן הגט ודאי נאמן לבדו, מ"מ י"ל כיון דאיפשר שיתנו השליח לאשה וכשיצא שליחותו מת"י שוב לא יהא נאמן להכי צריף שנים גם עכשיו ואינו מבטל בפחות משנים, אף דעכשיו יש להאמין לשליח מיקרי דבר שבפערנה ואין דבר שבפערנה פחות משנים שצריף שיהיה הדבר מבותר ע"פ העדים ולא יבא לידי ספק, ומה שתמה בספר פ"י למה מהני זה שלא בפני זה ובקידושין בראה אחד שחרית וא' ערבית לא מהני בראה דלק"מ דבשלמא בקידושין כל אחד מעיד על מעשה אחר שהרי הקידושין שקדשה בהם שחרית כבר הלכו להם והיתה פנויה ואילו קבלה קידושין מאחר היתה מקודשת וא"כ איך יהיו קידושין ע"פ השני, דעל מה שאומר בפני השני שקדשה בפני אחד ע"ז גופא לא מהימן בלי עדים ונהרי אין פאן יותר מע"א, משא"כ פאן בבטול דודאי מהימן שביטל בפני הראשון הואיל ובידו לבטל וא"כ פשאומר בפני השני שביטל בפני הראשון ממילא נעשה השני עד על בטול הראשון שהרי אז היה בידו לבטל, וגם זהו בטול בפני השני ג"כ וא"כ תרנונייהו אחד בטול קמסהדי, ואף דגם פאן אם נתנו הראשון לא מהני שוב בטול בפני השני היינו משום דאז אינו בידו ושוב אינו נאמן כלל שביטל בלי עדים וכיון דאינו נאמן צריף שנים דוקא, ועוד דהכא בפעשה שמבטל אפתי לא אתא גיטא לידה ונהרי הגט אינו פלום עד שיבא לידה, נמצא שעדותן אינה רק על פעשה של מסירת הגט ואז כבר נתבטל בפני שניהם, ולא שייף לומר כיון שלא חל הבטול מיד שוב לא? הא חל אח"כ שהרי עיקר פעולת הבטול אינו רק על פעשה שיבא לידה ואז כבר יש שני עדים, משא"כ בקידושין כיון שפבר חלפו הקידושין הראשונים לא מהני עד השני לחדש קידושין הראשונים שהרי היתה פנויה קודם עד השני, כן בראה לי ברור: אלא דיש לדקדק למה להו להתוס' לומר דיכול לבטלו בפני שנים זה שלא בפני זה הא אפי' בפני שנים ביחד פאן אינו יכול לבטל כיון דאפי' ישמעו יטעו דלא בטלה פולה ואיפא חשש ממזרות וכדמסקו התוס', שוב ראיתי שבאמת כן פנונת התוס', ומ"ש ומ"מ יכול לבטל בפני שנים זה שלא בפני זה אין הפנונה על השנים שביטל בפניהם די"ל אפי' השנים ביחד אין יכול לבטל, רק זה שלא בפני זה היינו בפני ב' השלוחים וזה פשוט, ויש לעיין לפי זה אם בטל בפני אחד מן העשרה וחזר ובטל בפני אחר שלא בפני אחד מן העשרה אי הוי בטולו לרבי דהא אם לא היה מבטל לא היה הבטול בפני שנים וא"כ יש חשש ממזרות דאולי השליח לא מסיק שביטל גם בפני אחר שלא בפניו ובפני אחד אין הבטול פלום לה סברא דכתבו התוס' דגם בפני השליח בעי שנים וא"כ יש לחוש שהשליח יתנו לה דלא מסיק אדעתא שביטל אח"כ עוד בפני אחר וכשלא יבטל עוד לא מהני בלא שנים, ואיפשר דבכה"ג לא שייף חשש ממזרות דלמה יתנו השליח מאחר שביטלו בפניו ולא בשופטני עסקינו, ולכן אפי' איתרמי שנתנו לה כשביטל אח"כ בפני עד א' הרי הוא מבטול, ובזה ניחא מ"ש התוס' במשנה דבהגיע בשליח א"צ ב"ד אע"ג דכאן נסתפקו בדבר דגם בפני השליח צריף שנים מ"מ א"צ ב"ד שא"צ שיהיו שניהם ביחד כמו שלא בפני השליח לרב נחמן דהיינו משום חשש ממזרות דלית ליה קלא, משא"כ בפני השליח א"צ שיהיו שניהם ביחד ועמ"ש במשנה, ואיפשר דאפי' לרשב"ג בכה"ג ביטלו מבטול דנהי דביטלו בפני השליח לחוד לא היה לו למוסרו לאשה שפא יבטל עוד בפני א' ויצטרף העדות, ובזה יש ליישב מה שפירש"י בקידושין דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא בפגע בשליח, ותמהו התוס' עליו מידי ברשיעי עסקינו, ולפ"ז א"ש דקשיא ליה לרש"י קושית התוס' הא רב יוסף ס"ל לקמן ביטלו אינו מבטול, ולכן ס"ל לרש"י דאיירי בפגע בשליח ומבטלו בפני השליח לחוד ואח"כ מבטלו בפני אחר והשליח נעשה עד ונהרי יש שני עדים על הבטול והשליח מוסרו ליד

האשה מאחר שאינו יודע אם ביטלו בפני אחר ולכן מנגדין ליה ודו"ק: וגם מפירש"י שפירש יכול לבטלו בפני שנים מהם ולומר אל תכתבו משמע לכאורה דס"ל דלא מהני בלא שנים אף בפני השליח, ולכן צריך שנים מהם שהם נעשים עדים דקיי"ל שלוח נעשה עד, ועיין מ"ש בגמרא ע"ז: בא"ד אבל פאן אפי' פשידעו וכו' לפעמים יטעו כו' עכ"ל וקשה לפ"ז היכי קאמר רשב"ג אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה, ואפי' זה בפני זה למה יוכל לבטל הא לפעמים יטעו שאחרים לא נתבטלו ומ"מ יכתבו הנשארם, ואיפשר לומר דבשלמא פשאין האחרים בפניהם י"ל דנתפנון אכולהו ולכן ס"ל דבטלה פולה, משא"כ פשכולם פאן ואומר על מקצתן שלא יכתבו משמע שאין מבטל רק אותן שפורט וממילא לא נתבטלו השאר דהא דפליגי בעדות שבטלה מקצתה היינו אם נתפנון לכולם וכמ"ש לעיל, וכמ"ש ג"כ בספר פ"י, ולקמן בעה"ש אכתוב שאין זה נכון ואכתוב הנראה לפע"ד וע"ש: בא"ד ולפי זה אתי שפיר מה שמסתפק הש"ס כו' בזה שלא בפני זה מצי שפיר לפסוק פרשב"ג עכ"ל.

אע"ג דבלא"ה נמי איפא נ"מ דהלכה פרשב"ג לענין דבטלה פולה ואי כתבי אינך לאו גיטא הוא, התוס' משמע להו בגוף הדין דאין יכול לבטל אלא זה בפני זה הלכה פרשב"ג, ואע"ג דרשב"ג ודאי קאמר אינו יכול לבטל אפי' יבטל פולם אלא זה בפני זה ובהא הלכתא פרבי גם לפי דברי התוס', מ"מ זה אינו מוכח מדרשב"ג די"ל דוקא מקצתן אלא דרשב"ג ס"ל הכי בעלמא ואינו בכלל פלוגתא זו ודו"ק: בא"ד וע"כ למ"ד מפני תקנת עגונות לא דמו אהדדי עכ"ל והקשה בספר פ"י דא"כ תיקשי אמאי קאמר רשב"ג א"י לבטל אלא זה בפני זה יבטל בפני ג' פינון דלא שינך פאן תקנת עגונות ע"ש שדחק, ונראה דהתוס' משמע להו בפשיטות מדקאמר הש"ס בפשיטות דאזלי הני וכתבי ויהבי ושרו אשת איש לעלמא ולא מפליג בין מבטל בפני שנים או ג' וגם לא קאמר נמי תקנת עגונות, אלא ע"כ דבהא לא שינך תקנת עגונות פינון שפכר טרח ומבטל בפני השליח, וגם הקא שינך בכל גונוי הך חששא דאפי' לתרוץ הראשון שכתבו התוס' ולא המציאו סברא זו דיטעו לומר לא נתבטלו פולם היינו לרבי פינון דס"ל אפי' בפני שנים אליבא דרב נחמן הוי ביטול אלמא דלא חייש לתקנת ממזרים ואע"ג דאיפא למיחש, משא"כ לרשב"ג ודאי פשיטא להו דיש לחוש בכה"ג דכיון דבטלה פולה ואף אם האשה תשמע שבפוטל קצתן תחשוב שבעשאו אלו שלוחים.

ועוד נראה פינון דאין הקול יוצא רק שבפוטל קצתן, ואם בפירוש אמר שאינו מבטל רק אותן שפורט הווי מצו הנשארם לכתוב, וא"כ אף פשינודע לה תחשוב שמסתמא לא ביטל רק פרט קצתן דוקא ויש לחוש דשרו א"א לעלמא, וגם רב ששת חייש להכי, בפרט לפמ"ש התוס' לעיל דבפני שנים לרב ששת לא הוי ביטול, וכ"ש דא"ש לפי מ"ש לעיל דאטו פסיקא לן שיגייע הקול לאזנה שהרי יכול לבטל אף בשעה אחרונה קודם שיגייע לינדה, אע"כ דסמכינן אדיוקא דינדה דדייקא ומינסבא וחוקרת אם ביטל השליחות, וא"כ י"ל דלא חקרה רק השליח המביא הגט, משא"כ שתחקור אם לא אמר פן לעשרה הא ודאי לא מסקא אדעתה וא"כ אפי' בג' לא ינודע לה ודו"ק: מיהו י"ל לפמ"ש לעיל במשנה דשפיר שינך גם פאן תקנת עגונות והיינו פשתשמע מן זה שבפוטל קצתן, ולרשב"ג בטלה פולה, אלא דבאמת לכאורה סברא קלישא הוא לאפקועי קידושין משום הך תקנתא דמה תעשה פשיבטל בפני השליח, ועיקר הטעם פינון שפכר תיקנו שלא יבטל לכתחילה דמי להלואה שעושה בצניעא ואינו חפץ לפרסם שעבר על תקנת ר"ג, וא"כ לא ינודע לה כלל, וא"כ לפי האמת גם למ"ד משום תקנת עגונות הטעם דביטלו אינו מבטל משום תקנת ממזרים, וא"כ א"ש טובא ולק"מ מ"ש התוס' ודו"ק: אלא דקשיא לי על סברא זו שהמציאו

התוס' שיטעו, דא"כ קשיא דאע"ג אם נימא לא בטלה פוליה למה יועיל הביטול לאותן שנים הא
איפא למימר דיטעו איפכא דבטלה פוליה וא"כ אין ביטולו פלום לסברת התוס' וא"כ אפי' אותן
שבטל בפניהם יכתבו, ואיכא חשש דשרו א"א לעלמא, ואין לומר דעל אותן שבטלן בפניהם
אין חשש דמסתמא לא יכתבו מאחר דלא ניתא ליה, דא"כ קשה לרשב"ג אמאי אין יכול לבטל
אלא זה בפני זה הא אפי' אחד אחד יכול לבטל ואותו שמבטל אינו כותב, ואם ביטל לאחדים עד
שפולם נתבטלו גם לרשב"ג יהיה הביטול, וע"כ פינו דביטולו אינו מבטל רק אותן שבטלן
בפניהם יכולין לכתוב ולכן אפי' ביטל לאחדים פולם אין ביטולו ביטול, וכמ"ש התוס' לקמן ג"כ,
וא"כ גם לרבי קשה שמא יטעו ויסברו שנתבטלו פולם וא"כ לא יהא ביטולו ביטול ויכתבו אותן
שבטלן בעצמן, ונראה ליישב דבשלמא בהא דיטעו שלא נתבטלו פולם שפיר יש לטעות דמהיכא
תייתי לומר שנתבטלו פולם, משא"כ הך דניחוש שמא יסברו עדות שבטלה מקצתה בטלה פוליה
וא"כ ודאי לא יכתבו, ואי ידעי מהו סברא פינו דנתבטלו פולם אינו אלא משום הפקעת קידושין
בנדאי לא יסמכו ע"ז בלי שאלת חכם, פי כה"ג צריכא רבא, אבל אם יסברו דלא נתבטלו פולם,
זה י"ל לסברא פשוטה, פן נ"ל: בגמרא במאי קמפלגי כו' רבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא
בטלה פוליה.

עיין בספר פני הושע במ"ש שיש לדקדק אם ביטל פולם היאך מצו כתבי הא יכול לבטל שלא
בפניהם ג"כ לרבי דס"ל ביטולו מבטל, ואי לא ביטל כל העשרה רק אחד מהם או שנים מהם
איך שינוי לומר לרשב"ג בטלה פוליה הא אפי' ביטל בפירוש כל העשרה שלא בפניהם לא מהני
לרשב"ג ע"ש, ודבריו תמוהין דהא הא גופא טעמא דרשב"ג דבטלה פוליה ע"פ הדין ולכן לא הוי
ביטולו ביטול משום דס"ל ביטולו אינו מבטל, משא"כ אי הוה סבר רבי שפיר היו מקצתן
מתבטלין כמבואר בלשון הש"ס, אלא דזה גופא צריך ביאור, שאם לא ביטל אלא מקצתן למה
יתבטלו פולם, ובספר פ"י מסיק דפולגמיהו אי דעתיה דהבעל אפוליהו, ורבי ס"ל דאין דעתו רק
אהני דבטיל, ורשב"ג ס"ל דדעתו לבטל פולם, וזה דחוק שיהיה מחלוקתו בכוננתו, ואם עומד
וצוח שלא נתפנון רק אקצתו למה לא נאמינו על כה, וכמו כן בצוח שנתפנון לבטל פולם איך
נימא לרבי שאם כתבו האחרים יהא הגט קיים, ואף לשון בעדות שבטלה מקצתה בטלה פוליה
אינו מדויק דה"ל למימר דפליגי אי דעתיה אהני דביטל או דעתיה אפוליהו, ועוד למה נאמר
שיהיה דעתו אפולם לעבור על תקנת ר"ג, ואינו דומה לדלעיל דבטל שתי לשונות משמע ואמרינן
דסבר לישנא דמהני ביה דשם נתפנון למה שיהיה במשמעות לשונו, אבל כאן שאומר אל תכתבו
לשנים מהם למה נאמר שנתפנון לכולם, מיהו ודאי נראה דלא דמי לשאר עדות שבטלה מקצתה
לענין נמצא אחד מהם קרוב או פסול דהא לעיל דף י"ח אפי' בכולכם ס"ל לר' יוחנן משום תנאי,
ונמצא אחד מהם קרוב או פסול אין עדותן של פולם בטלה, ולכן נראה לפענ"ד בזה דהא בלא"ה
פליגי ר' יוחנן וריש לקיש בקידושין אי דיבור מבטל דיבור, ונהי דקיי"ל דיבור מבטל דיבור,
וגם ריש לקיש מודה בזה כמבואר בקידושין פ' האומר, וכאן פליגי בהו סברא שמתחלה אומר
לעשרה כתבו כו' נמצא שבדיבור זה נעשו פולם שלוחים, והשתא ס"ל לרבי עדות שבטלה
מקצתה לא בטלה פוליה, נמצא אע"פ שנעקר הדיבור הראשון מקצתו בביטולו שמבטל מקצתן
וס"ל לרבי דמ"מ נשאר הדיבור הראשון על האחרים והיינו דקאמר עדות שבטלה מקצתה לא
בטלה פוליה, והא דנקט בלשון עדות היינו בגט צריף להעיד עדים והוא מרשה פולם להיות עדים
בדבר, ונהי דבטלו מקצתן לא בטלו פוליהו, ורשב"ג ס"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה פוליה והיינו
משום דכיון דכולם נעשו עדים על הגט בדיבורו הראשון מ"מ מאחר שבפעמו ביטל הדיבור

הראשון כבר נעקר הצינור שלו שציונה אותן להיות פולן עדים בדבר ובטל כל הדיבור, ולפ"ז לא דמי לנמצא אחד קרוב ופסול דהתם לא קאי דיבורו רק לאותו הראויין לעדות, משא"כ פאן שהוא עוקר הדיבור דמעיקרא נאפי' נפסל אח"כ איפפשר דלא דמי פנין דהוא לא עקר לדיבורו שפיר מתקיים הגט בשאר משא"כ הכא, ואיפשר לומר דהך מילתא גופיה דמשמע לעיל בנמצא א' קרוב ופסול לא נתבטל הגט אפי' בכולכם היינו משום דקיי"ל עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה, וא"כ אפי' אם מקצת הדיבור מתבטל אין פולו מתבטל, משא"כ למ"ד עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, גם בנמצא אחד קרוב ופסול בטל הדיבור.

ובזה יש ליישב הרי"ף שלא הביא הך דלא בטלה כולה שסמך על דלעיל, מיהו נ"ל עיקר כמ"ש דיש חילוק בין כשהוא עוקר מקצת מן הדיבור לאו כל כמיניה שיתקיימו השאר עד שיעשה שלוחים ע"פ דיבור חדש וכמ"ש, ולפ"ז איפשר לומר עוד דגם לרשב"ג הטעם בשביל שאומר אל תכתבו ואותו דיבור מבטל דיבור הראשון שאמר כתבו שהרי אם היו פולם במעמד זה ואמר להם אל תכתבו הרי ביטל פולם, ולכן באמר לקצתן אל תכתבו נמי מתבטלין אף שלא נתפנון לאותן שאינם פאן מאחר שדיבור זה פדאי לעקור הדיבור הראשון מפל וכל, ובזה יבנו דברי רש"י לעיל שכתב יכול לבטל ולומר לשנים אל תכתבו, והוא שכתב יתר לכאורה ובפרט לפי דעת האומרים דבפני השליח יכול לבטל בלי עדים, וא"כ אפי' באמר לאחד אל תכתבו נמי סגי, נאפי' תימא דסבירא ליה דגם בפני השליח בעינן עדים מ"מ א"צ שיהיו הם דוקא שהרי יכול לבטל בפני שנים אחרים, ולפ"ז ניחא דקשיא ליה למה נימא בטלה כולה הא בנמצא אחד מהם קרוב ופסול לא בטלה כולה, ולהכי ס"ל לרש"י דדוקא בהאי לישנא שעוקר הדיבור דמעיקרא ממילא נתבטלו פולם שהרי הדיבור ההוא הנה מספיק לבטל פולם ולכן מתבטלין פולם מפח אותו הדיבור, משא"כ עדות שבטלה מקצתה ממילא מפח שנמצא אחד קרוב לא מתבטלת כולה פן נ"ל לכאורה, אלא דלקמן גבי עדי הולכה משמע דגם אחד מבטל אף שלא אומר בלשון אל תולכו רק אל תולכו, ואיפשר דלהכי משמע דבעינן תרנוייהו, ודלעיל י"ל דדוקא משום שמבטלו בלשון רבים ונעקר הדיבור הראשון, וקמ"ל לקמן גם בעדי הולכה נמי בטלה כולה אף שאינו אומר בלשון רבים והדיבור הראשון הנה בלשון רבים, ומפאן תשובה ג"כ לדברי בעל פ"י שסובר שנתפנון לבטל שניהם, ובשלמא כשאמר אל תכתבו איפשר לומר שנתפנון שגם הם לא יכתבו, משא"כ בשליחות שאומר בלשון יחיד אל תולכו למה נימא שבטל גם השני ואי אמר בפירוש אל תולכו הרי גם לרבי ביטל שניהם, וצריך לדחוק שאמר לזה אל תולכו וכיוון גם לזה, ולא נהירא פלל, אכן למאי דפרישית א"ש שפנין שעשאן שניהם בדיבור אחד לשלוחים וביטל אחד מהם כבר נעקר הדיבור הראשון, כנלענ"ד ברור ונכון: וראיתי בהגהות מיי"ב פ"ו מגירושין שכתב בשם ס' התרומה שמאחר שאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום שוב אין יכול לבטלן שלא בפניהם פנין שציונה להם לעשות מעשה דהא רבי סבר ביטלו מבטל וסבר נמי באמר לעשרה כו', נאפי' רבי מודה שאינו מבטל כ"א אותו שדיבר עליו שעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה הרי משמע שלאחר שאמר להם לעשות מעשה אין יכול לבטלם שלא בפניהם כו' עכ"ל, משמע דס"ל ליישב קושיות התוס' דאע"ג דס"ל לרבי ביטלו מבטל מ"מ הכא דציונה להם לעשות מעשה אין יכול לבטל שלא בפניהם ולכן צ"ל דלא בטלה כולה ושפיר יכול לבטל בפניהם אותן שהוא מבטל, אבל הוא תמוה בעיני דא"כ למה הוצרך לרשב"ג לומר דאי אזלי הני כתבי ושרו א"א לעלמא ותפוק ליה בלא"ה פנין דבטלה כולה שלא בפניהם אין יכול לבטל פלל, ועוד דבכולכם קאמר לרשב"ג דיכול לבטל שלא בפני פולם להך לישנא דטעמיה דרשב"ג משום עדות שבטלה

מקצתה בטלה פולה, אלמא דלא איכפת לן כלל בזה שציונה אותם לעשות מעשה וטעמיה דרשב"ג אינו אלא משום דאיכא למיחש שתינשא שלא פדת ע"כ אין הביטול פלוס דאפקעינהו רבנן לקדושים, ועוד דלקמן מוקי הא דאמר לשנים בעדי הולכה והתם לא שיניך האי טעמא שציונה לעשות מעשה דהא במתני' לכ"ע יכול לבטל השליחות אי לאו משום תקנה, וע"כ טעמיה דרשב"ג משום דשליחות שבטלה מקצתה בטלה פולה ויש לחוש שיתן השני הגט אבל מדינא הוי הביטול מעליא, וא"כ גם באומר לעשרה נדאי היינו טעמא דרשב"ג וצ"ע, ועמ"ש לקמן גבי זילו אטמורו: ועיין ברמב"ם בפ"ו מגירושין שכתב באמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפילו בפני שנים אחרים שלח הגט ביד שנים ה"ז יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפ' היו י' משביטלו בפני אחד מהם בטל הגט, וכתב ה"ה עיין שם במ"ש שהיה להם לבאר דלמאן דבטליה בטיל ולאידך לא בטיל, ותירץ די"ל שהם סוברין שלא נזכרה הסוגיא אלא לתקנת ר"ג ופלוגתיהו דרבין ורשב"ג בלכתחילה וכן פירש"י, אבל לדין דקיי"ל פאיידך דרבי לא גרע כשמבטלו בפני שנים מאותן עשרה משביטלו בפני שנים מן השוק עכ"ד בקצרה, והלח"מ ובעל ס' פ"י הבינו מדבריו דמפרש דאיירי שבטל פולם ולכן נתחבטו בדבריו, ובעל לח"מ צלל במים אדירים ולא העלה בידו פלוס, ואני תמה איך יעלה על הדעת ליחס להמ"מ סברא מוטעת כזו נגד הסוגיא והרי סיום דברי המ"מ שהרמב"ם מחלק בין שליחות לעדות וכמ"ש הר"ן, הרי בהדיא מסקנת המ"מ דעדות שבטלה מקצתה ס"ל דלא בטלה פולה, ובנדאי על ה"ה יש לתמוה שלא תירץ מה שהקשה, והגלענ"ד כי היה לו למראות עיניו דברי התוס' או מפרש זולתם שהוקשה להם נימא דרבי לטעמיה אגזיל דס"ל ביטלו מבטול ויעולם ס"ל בטלה פולה, והנה אם נאמר פתרוץ התוס' דלא בטלה פולה גם לרבי לא הוי ביטולו וביטול ומטעם האמור בתוס' לעיל, א"כ נדאי שקושיותו נכונה שהרי מזה שסוברין דיכול לבטל איכא למיטעי ולומר דרבי לטעמיה אגזיל ויעולם ס"ל בטלה פולה רק משום דס"ל ביטלו מבטול ס"ל הכי, וא"כ היה להם לבאר זאת דלרבי אי כתבו אינך לא בטל הגט, ולזה תירץ שסוברין כפירש"י דיכול לבטל היינו לכתחילה, ואי קשיא קושיות התוס' הלא מצינו למימר דיכול היינו דיעבד י"ל פתרוץ הראשון דהא הרמב"ם לשיטתיה ס"ל דבפני השליח א"צ עדים על הביטול ויכול לבטל משמע להו פדין ביטול בפני השליח ואפ' בלא עדים, וא"כ ממילא מזה גופא מוכח דלא בטלה פולה וממילא משמע פיון דלא בטלה פולה יכול לבטל אפ' לכתחילה דליכא למיחש למידי וא"ש, ומה שלא ביאר הרמב"ם זאת י"ל שסמך עצמו על מ"ש פל המבטל לגט שלא בפני השליח מלקין אותו משמע דבפני השליח יכול לבטל אפ' לכתחילה, פן נ"ל לכאורה, אלא דיש לתמוה על מ"ש בשלח הגט ביד שנים ה"ז יכול לבטל זה שלא בפני זה, וכיון דסבירא ליה שליחות שבטלה מקצתה בטלה פולה א"כ איך יוכל לבטל שלא בפני השני לכתחילה הא יש לחוש שהשני יתגנו להאשה ובאמת נתבטלו פולם וכדאמרינן לרשב"ג אדיעבד, ונראה דהרמב"ם לא מיירי כלל מענין לכתחילה שסמך עצמו בזה על מ"ש שם פדין כ"ו במי ששלח גט לאשתו וביטלו בפני שנים אחרים מכין אותו מכות מרדות שגורם להיות ממזרים, וא"כ סמך עצמו אם הוא באופן שיש לחוש חששא זו אסור לבטלו לכתחילה ואם אין לחוש לכך מותר לבטלו לכתחילה, ומ"ש יכול לבטלו היינו לכתחילה גבי אמר לעשרה, וגם גבי שליח י"ל שפוננתו שיכול לבטל לכתחילה היינו לזה שהגט בידו ואם אין הגט בידו נדאי לכתחילה אין יכול לבטלו ובדיעבד הוי ביטול, וזהו מ"ש אה"כ ואפ' היו עשרה משביטלו בפני א' מהם בטל הגט בזה לא כתב לכתחילה להורות דכשאין הגט בידו לא מצי לבטל וסמך עצמו על המבואר שם פדין כ"ו, פנ"ל ליישב דברי המ"מ: מיהו לולא

דברי המ"מ ה"ה איפשר לפרש דברי הרמב"ם דלשיטתיה אזיל, וי"ל דס"ל גם בעדות שפ"טלה מקצתה בטלה פ"ה וכמ"ש התוס' לעיל בקוש"א דרבי לטעמיה אזיל דס"ל ביטלו מבטל, ולפי תירוץ התוס' י"ל דנדאי י"ל דגם לרבי אי בטלה פ"ה הל"ל דלא בטל משום דאיפא למיחש לתקלה, אף לדעת הרמב"ם י"ל דתל"א בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת דפליגי אי מבטלו בפני שנים דלרב ששת דמבטלו בפני שלשה בפני שנים ביטלו אינו מבטל משום חששא דממזרות דבהא רבי מודה, א"כ גם פ"ה אי הנה אמרינו עדות שפ"טלה מקצתה בטלה פ"ה הל"ל למימר גם לרבי ביטלו אינו מבטל דהא בחששא דממזרות מודה רבי דביטלו אינו מבטל, משא"כ לרב נחמן כיון דרבי ס"ל אפי' בפני שנים דאיפא חששא דממזרות ביטלו מבטל, א"כ ה"ה אי אמרינו עדות שפ"טלה מקצתה בטלה פ"ה ואיפא חששא דממזרות מ"מ לא אפקעינהו רבנן לקידושין משום ה"ה חששא, וא"כ הרמב"ם לשיטתיה שפסק פ"ה נחמן דס"ל בכל גונוי דביטלו מבטל, א"כ י"ל דלכ"ע עדות שפ"טלה מקצתה בטלה פ"ה ואפ"ה ביטלו מבטל, וא"כ א"ש דבכל גונוי ביטלו מבטל.

ולפעד"נ שפ"ה מוכח כי יש לי תמיהה גדולה על הר"ן והמ"מ שכתבו דלהרמב"ם יש חילוק ובשליחות שפ"טלה מקצתה בטלה פ"ה וכמ"ש הר"ן דלהכי צריף לפלוגי בתרתי והיא תמיהה גדולה, שהרי גם באמר לעשרה נעשו ג"כ שלוחים ומה מועיל מה שאין העדות מתבטל הרי השליחות מתבטל, וא"כ פשיטתו לה האחרים את הגט כבר נתבטל השליחות פ"ה, ואי איירי שלא ביטל רק שלא יכתבו אבל נותן להם רשות להיות שלוחים לענין הנתינה א"כ פשיטא שלא ביטל פ"ה ושהרי רוצה שיפ"ה הם עצמם הגט, ובאמת לפמ"ש לעיל ה"ה איפשר לומר דאיירי שביטל בפירוש דוקא שלא יכתבו אבל מן השליחות אינו מבטלם ובזה שאומר אל תכתבו אינו מבטל רק שלא יכתבו אבל השליחות אינו מבטל, ובזה י"ל דלא בטלה פ"ה וגם אחרים יכולים לכתוב ושלוחים מצו להיות אותן שפ"טלן ג"כ, מיהו לפ"ז נימא דגם לרשב"ג דס"ל בעדות שפ"טלה מקצתה לא בטלה פ"ה רק ס"ל דביטלם גם מן השליחות, וכיון דביטלם מן השליחות שליחות שפ"טלה מקצתה בטלה פ"ה, וגם פ"ט דברי הרמב"ם לא משמע פ"ה שהרי כתב אמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי ה"ז יכול לבטל כו' ומשמע דמבטלן לגמרי אף מן השליחות, ולכן צ"ל דפר"שית דס"ל עדות שפ"טלה מקצתה בטלה פ"ה ויכול לבטל היינו בדיעבד דקיי"ל דביטלו מבטל, ודוק היטב: (ע"ב) שם ואי בעית אימא דכ"ע כו' מילתא דמתעבדא באפי עשרה צריכא בי עשרה למישלפה.

לכאורה משמע דלרשב"ג אין הביטול שלא בפניהם מן התורה וזה תימה דהא רשב"ג גופא קאמר לעיל דאין יכול לבטל דא"כ מה פ"ה ב"ד יפה אבל מדינא יכול לבטל שלא בפני השליח, ונראה דיש לפרש עפ"מ"ש לעיל בשם הגה"מ בצ"ה לכתוב כיון שצ"ה להם לעשות מעשה אין יכול לבטל שלא בפניהם ולעיל הקשיתי עליו ע"ש, מיהו לרשב"ג שפיר יש לפרש הטעם מילתא דמתעבדא באפי עשרה היינו שצ"ה להם לעשות מעשה בהא אין יכול לבטל שלא בפניהם, משא"כ לשליח שאין מצוה לו לעשות מעשה הפתיכה יכול לבטל שלא בפניו וא"ש, מיהו יותר נראה לפרש עפ"מ"ש לעיל דפליגי אם דיבור מבטל פ"ה, ולפי' לישנא דצריכא בי עשרה למשלפה י"ל איפ"ה כיון דאיפא פלוגתא אי דיבור מבטל דיבור, אף דבגט כ"ע מודו כמו שכתבתי בסוגיא דקידושין מ"מ לא מצי לעקור דיבור הראשון כי אם פשעוקר דיבור הראשון לגמרי ומבטלו, אבל פ"ה שאינו עוקר דיבור הראשון לגמרי שהרי אינו מבטל אלא קצתו לאו פ"ה כמ"ה לעקור דיבור הראשון שהרי פ"ה דיבור אחד נעשו שלוחים, והא דקאמר רשב"ג אין

יכול לבטל אלא זה בפני זה דמשמע אפי' פשטבטל בפני מקצתו פולן נמי לא מהני היינו משום דלרשב"ג בלא"ה ביטלו אינו מבטל שלא בפניהם, וא"כ אותן שהם שלא בפניהם אינו יכול לבטל מטעם התקנה, וכיון שאינו מבטל רק אותן שהם בפניהם לא מהני דאין יכול לבטל הדיבור הראשון כיון שמשניר מקצתו, פנ"ל ברור, ובהכי ניחא דאי נימא דאם מבטל מקצתו בפירוש לכ"ע לא בטלו פולם כיון שאומר אין אני מבטל רק אתכם, וכפי סברת בעל פ"י, לכ"ע לא נתבטלו הנשארם אפי' אי אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה, וא"כ קשה למה מסיק עדות שבטלה מקצתה לא בטלה פולה דילמא לכ"ע בטלה פולה אלא דמיירי בבטל קצתו בפירוש כגון שאמר אין אני מבטל רק לכם, וא"כ לרבי שפיר מצו כתבי ורשב"ג ס"ל דצריכא בי עשרה למישלפה, ולפמ"ש ניחא דאי בטלה פולה אפי' פירש בהדיא שלא ביטל רק אותן שבפניהם כיון דעקר הדיבור הראשון נתבטל לגמרי, ולהכי מסיק דלכ"ע נדאי הנשארם אינם מתבטלין דאין זו סברא שבפעקירת מקצת הדיבור נתבטל כל הדיבור מה שאין חפץ לבטלו, ורשב"ג עדיפא מיניה קאמר שאין בו פח לבטל מקצת מן הדיבור אחר שנשאר מקצתו, ועם זה יבאו דברי התוס' על נכון שפוננתם דאין יכול לבטל אפי' כולם בפני מקצתו וע"כ טעמא משום תקנה ג"כ, וכמ"ש גם בס' פ"י וע"ש, וא"כ קשיא להו דעכ"פ אותן שבטלה בפניהם למה יכתבו, ואני מוסיף שפן מוכח לקמן גבי ליבדור איבדורו דמשמע לרשב"ג אי מיבדרי אפי' אותן שבטלה בפניהם יכולים לכתוב, דאל"כ עכ"פ אותן שבטלה בפניהם לא יכתבו ויבטל פולם לאחדים, א"ו בכה"ג לא הוי ביטול לרשב"ג, אלא דקשיא לי לפ"ז מ"ש התוס' לעיל דלוישנא דעדות שבטלה מקצתה לא פסק לגמרי פרשב"ג אם קיי"ל בקמייטא פרבי, והשתא אפי' לוישנא דצריכא בי עשרה למישלפה נמי לא הוי לגמרי פרשב"ג, דאי קיי"ל ביטלו מבטל אפי' קיי"ל פרשב"ג דצריכא בי עשרה למישלפה מ"מ אם ביטל פולן בנדאי אין יכולין לכתוב ורשב"ג קאמר לעיל דאין יכול לבטל אפי' פולן אלא זה בפני זה, ולכן נ"ל עיקר בכוננת התוס' כדברי מהרש"א דהקושניא על עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה וקשיא להו אמאי יכתבו אותן שבטלה בפניהם כיון דמדאורייתא הוי בטל, ומה שנרשמו דבריהם על צריכי בי עשרה למישלפה היינו משום דלהו לוישנא פשיטא להו דגם אותן שבטלה יכולין לכתוב דאין ביטולו מדינא וכדפרישית לעיל כיון שצינו להם לעשות מעשה, וגם מפירש"י משמע ג"כ הכי דבעי דוקא בפניהם מדינא, וא"כ ממילא משמע דה"ה אי עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה דאל"כ למה נקט האיבעיא בכולכם לנקוט האיבעיא אם אותן שבטלה בפניהם יכולין לכתוב או טעמא משום בטלה פולה ועכ"פ אותן שבטלה בפניהם אין יכולין לכתוב, אלא נדאי גם לוישנא דבטלה מקצתה גם אותן שבטלה בפניהם יכולין לכתוב וקשיא להו למה עבדו הכי לתקן שגם אותן שבטלה בפניהם יכולין לכתוב וכדברי מהרש"א: וארנוח לן בזה קושניית התוס' לעיל שהקשו דילמא טעמא דרבי משום ביטלו מבטל, והקשה בספר פ"י למה פליגי בתרתי באמר לשנים תנו גט דאיירי בעדי הולכה להו לוישנא דעדות שבטלה מקצתה בטלה פולה, א"כ מברייתא קמייטא דאמר לעשרה לא הוה מוכח דס"ל לרשב"ג בטלה פולה דאיכא למימר טעמיה משום צריכא בי עשרה למישלפה וא"כ אין לחלק כלל בין עדות לשליחות, ואי תני אידך ברייתא דשליחות שבטלה מקצתה בטלה פולה ה"א דאפי' רבי מודה באמר לעשרה כתבו דאיכא למימר צריכא בי עשרה למישלפה כיון דצינו להם לעשות מעשה, וגם מפירש"י משמע כן, ועמ"ש בסמוך מה שקשה על פירוש ס' פ"י ועל פירושי לעיל ודו"ק: שם אומר לשנים תנו גט כו' והא שנים דכי כולכם דמי כו'.

מפאן קשה על מ"ש בס' פ"י הפירוש צריכא בי עשרה למישלפה היינו שצריף שיבטל פולם, וא"כ קשה למאי דמוקי בעדי פתיבה ממנ"פ אם מבטל שניהם אפי' מבטל שניהם בפני אחד סגי דהא ליכא למיחש למידי ואם אינו מבטל רק אחד אפי' זה בפני זה נמי הרי אין יכול לבטל מקצתו, וכן קשה לפי פירושי שאין יכול לבטל מקצת הדיבור, דבשילמא בפרייתא דלעיל באמר לעשרה שפיר יש לפרש שאין יכול לבטל אלא זה בפני זה היינו משום דבלא"ה אין יכול לבטל שלא בפניהם, וא"כ ממנ"פ אם מבטל פולם הרי אינו רשאי לבטל שלא בפניהם שמה יכתבו הנשארם, ואם מבטל מקצתו י"ל צריכא בי עשרה למישלפא אבל בפניהם יכול לבטל פולן, וא"כ קשה וצ"ע, ומזה נראה שעיקר הפירוש כדפרישית שציונה להם לעשות מעשה, ועמ"ש מזה עוד בסמוך מה שנראה לפענ"ד לפרש עוד בזה: שם הכא במאי עסקינן בעדי הולכה.

ואיכא למידק דאפתי היכי קאמר רשב"ג אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה אמאי לא יוכל לבטל אותו שהגט בידו אף שלא בפני חבריו דכיון דשליחות שבטלה מקצתה בטלה פולה א"כ לא יתנונו להשני, ודוחק לומר דקאי דוקא אזה שאין הגט בידו או דאיירי שאינו ביד שניהם, ולפמ"ש התוס' לעיל א"ש דאפי' אותו שהגט בידו אינו יכול לבטל דשמה יטעה ויספור דשליחות שבטלה מקצתה לא בטלה פולה, מיהו לפ"ז איכא למימר גם לרבי שליחות שבטלה מקצתה בטלה פולה אלא דפליגי אם יכול לבטל לזה שהגט בידו וכ"ע ס"ל שליחות שבטלה מקצתה בטלה פולה אלא דיש לחוש לטעות שיזמה שליחות לעדות ובעדות איכא מ"ד דלא בטלה פולה, ובזה איפשר ליישב מה שהקשו התוס' לעיל נימא דכ"ע ס"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה ורבי לטעמיה דאמר ביטלו מבטל, ולפ"ז י"ל דא"כ תיקשי הך פרייתא למה לא יוכל לבטל זה שהגט בידו, ואין לומר שייטעה שלא ביטל רק לו לבדו דמהיכא תיתי לטעות פיון דאפי' בעדות ליכא מ"ד לא בטלה כ"ש בשליחות לפי סברת הר"ן והמ"מ, אלא ע"כ בהא ס"ל לרבי לא בטלה פולה ושפיר מצינו למימר בשליחות איכא למיטעי דדמי לעדות וא"ש: ועפ"ז מיושבים דברי הרמב"ם שכתב בשלח גט ביד שנים יכול לבטל זה שלא בפני זה וכתב המ"מ דס"ל שליחות שבטלה מקצתה בטלה פולה, וא"כ תימה אמאי יכול לבטל זה שלא בפני זה הא יש לחוש שיתנו השני, ולפ"ז אתי שפיר דכוננתו אזה שהגט בידו כדפרישית לעיל, ובאמת שזה מוכרח מדברי הרמב"ם שהרי סיים ואפי' היו עשרה משביטלו בפני אחד מהם בטל הגט, ויש לתמוה ממנ"פ אם ביטלו בפני עדים אפי' שלא בפני אחד מהם נמי בטל, ואם מיירי שלא ביטלו בפני עדים רק בפני השליח וכפי שיטת הרמב"ם דבפני השליח א"צ עדים, דהא ליתא דדוקא בפני שליח אחד משא"כ פאן שעשה פמה שלוחים יש לחוש שהם יתנו הגט, וא"כ אין השליח נאמן רק כעד א' דדוקא פשהגט בידו שפיר יוכל לבטלו בפניו פיון דבידו שלא ליתנו, משא"כ בעשרה שיש פמה שלוחים ודאי אי מבטל בפני זה שאין הגט בידו צריף שנים, וע"כ איירי בזה שהגט בידו וסמוך עצמו על מ"ש דבפני השליח א"צ שנים והיינו מטעם דבידו שלא ליתנו, וא"כ ע"כ הרמב"ם מיירי מזה שהגט בידו ושפיר פסק רבי דיכול לבטלו זה שלא בפני זה.

אמנם פן הואיל וזכינו להוכיח מ"ש הרמב"ם ואפי' היו עשרה משביטלו בפני אחד בטל הגט היינו אותו שהגט בידו מצינו לפרש דהרמב"ם לא מפליג מידי בין שליחות לעדות וס"ל שליחות שבטלה מקצתה לא בטלה פולה, ומ"ש משביטלו בפני אחד היינו שבביטלו לגט לגמרי ואמר שהגט ששליחתו בידיכם בטל נמצא שבביטל לשליחותייהו דכולהו, ולא אשמועינן הרמב"ם רק דבביטלו בפני זה שהגט בידו לבדו אע"ג דליכא תרי מצי מבטל ליה פיון דהגט בידו, ולישנא דהרמב"ם הכי דייק דאם פווננתו לביטול השלוחים הל"ל משביטלו לאחד ומאי בפני אחד דקאמר, אלא

נראה כדפרישית: ואחרי הודיעה' אותנו כל זאת נבוא ליישב דברי הרמב"ם שנתחבטו בו במ"ש אמר לעשרה כתבו ותנו גט לאשתי יכול לבטל לזה שלא בפני זה ואפ"ל בפני שנים אחרים שהתמיהה קנימת פיון דקיי"ל כרבי דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה, וא"כ האי יכול לכתחילה הוא והיכי קאמר בפני שנים אחרים הא נדאי לכתחילה לא מצוי לבטל בפני אחרים דהא איפא למיחש דהני לא ידעי וכתבי ויהבי, אף נראה דבלא"ה צריף ביאור מ"ש הרמב"ם במבטל בפני השליח א"צ עדים הא איפא למיחש שימסור השליח הגט לאשה, וגם בירושלמי קאמר צריף לבטלו בפני שנים, אכן נראה עפ"מ"ש התוס' בסוגיא דשליש בבעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין דשליש נאמן דהא הימניה, וכתבו התוס' דאפ"ל אם באמת מסר לו לפקדון דעתו שיהיה לגירושין אם ישקר השליש ע"ש, וא"כ נדאי במבטל בפני השליח והשליח מסר הגט לאשה והבעל צונח שביטלו בפניו דהשליח נאמן ואמרינן ג"כ אפ"ל ביטלו בפניו מ"מ דעתו הנה שאם יעבור על דבריו לא יהיה ביטולו פלום דאל"כ ליהמן לפקדון במיגו דאי בעי אומר שביטלו בפניו, וגם מה הועילו חכמים בתקנתן לומר בפנ"כ ובפנ"ח הא יכול לערער שביטלו בפניו, אלא ברור כדפרישית דגם ע"ז השליח נאמן וע"כ היינו טעמא דסמך עליו אם יאמר שלא ביטלו, ומעתה גם בירושלמי שאומר צריף לבטלו בפני שנים אינו חיוב רק עצה טובה דכל זמן שאינו מבטל בפני שנים אינו ביטול בהחלט שאם יעבור השליח נאמר שע"כ ע"ד פן הניחו בידו, משא"כ כשביטלו בפני שנים נדאי לא יעבור השליח על דבריו דלאו ברשיעי עסקינן, וכמ"ש ב"שויב דברי רש"י בקידושין, וגם לא יועיל במסירתו פיון דאיפא סהדי קמן, ומעתה נאמר גם באמר לעשרה כתבו וביטל לאחד מהם בפניו בלי עדים נראה ג"כ דדין שלישי יש לו שהרי הימניה אם יכתוב הוא ויחתום, ואם אמר הבעל שאח"כ שביטלו והוא מכחישו ג"כ י"ל סברא זו דהא הימניה פיון שלא ביטלו בפני עדים דליפא סהדי קמן, וא"כ גם הביטול אינו ביטול בהחלט רק מיתלא תלוי בדעת השליח, וא"כ בזה י"ל יותר לא בטלה כולה ובפרט למאי דפרישית לעיל דתליא אם ביטל מקצת הדיבור נתבטל כולו, וא"כ גבי מבטל בפני השליח גם מקצתו לא נתבטל בהחלט ולא שינוי כ"כ לומר בטלה כולה, מיהו זה דוקא כשאינו מבטל רק בפני השליח לבדו ואין עדים בדבר שפסמו על נאמנותו של השליח משא"כ כשביטל לשליח בפני עדים א"כ הוי ביטול בהחלט קמ"ל אפ"ל בזה יכול לבטל לשליח בפני שנים אחרים, ואף דזה שביטל מתבטל בהחלט וה"א דבטלה כולה קמ"ל דאפ"ה לא בטלה כולה דקיי"ל כרבי בכל ענין דלא בטלה כולה, ומיירי הרמב"ם במבטל לשליח בפני שנים אחרים והכי דייק לישנא דהרמב"ם וברור ונכון בדברי הרמב"ם, דאינו לדברי המ"מ יש פמה תמיהות על דברי הרמב"ם, חדא למה פסק דבפני שנים אחרים יכול לבטל לכתחילה ואי יכול בדיעבד קאמר תיקשי הא במבטל בפניהם ע"כ יכול אפ"ל לכתחילה קאמר, וגם תמוה מ"ש בשלח ע"פ שנים יכול לבטל זה שלא בפני זה הא פיון דס"ל שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה אמאי יוכל לבטל לכתחילה וגם מה שפייס ביטלו בפני אחד מהם והל"ל לאחד מהם, אלא כדפרישית וא"ש הפל ודוק היטב, עמ"ש לקמן עוד בזה: שם אמר לזה בפני עצמו כו'.

מפאן ג"כ סייעתא למה שפירשתי לעיל דאילו למ"ש בס' פ"י דמסתמא אמרינן כשביטל לא נתפיון אפולן א"כ גם באמר לזה בפני עצמו נימא דמ"מ כשביטל לאחד אחר שפכר נעשו שניהם שלוחים ביטל לכולם, אלא נדאי כדפרישית דטעמא משום פיון דבטל מקצת דיבור ממילא נתבטלו כולם, ולכן באמר לזה בפני עצמו שהיו שני דיבורים יכול לבטל לא' מהם שאין לדיבור זה שייכות בתבירו: שם דילמא כר' יהושע בן קרחה ס"ל.

והקשה הרשב"א למה קאמר דילמא הא קיי"ל כר' יהושע בן קרחה, ועיין בס' פ"י, ובאמת לפענ"ד בלא"ה יש לדייק על הש"ס היכי קאמר בפשיטות אי בעדי כתיבה מי מצטרפי משמע דפשיטא ליה דלא מצטרפי, ולכן נראה לפרש פי בלא"ה צריף ביאור מה שאמר צריכא בי עשרה למישלפה הא כ"ע מודה דיכול לבטל שלא בפני השליח, ולכן נראה לפרש דדוקא היכא שצטרפו יחד על פיו והוא עשה מעשה בפיו לצרפן אליהם דיבורו שלא לבטל שלא בפניהם שהרי בדיבורו נעשה מעשה הצירוף שצטרפו יחד ונמצא שעשה מעשה בדיבורו ועשאם עדים מצטרפי יחד לענין שיהיו שנים מהם חותמין, וא"כ בשליח שלא נעשה שום צירוף עברו ונדאי דיבור מבטל דיבור אפי' שלא בפניו, ולכן בס"ד ס"ל דדוקא ס"ל דבעינן שישמעו פאחד דאז הוי הצירוף ע"פ דיבורו, משא"כ אי ס"ל שא"צ לדבר עמהם פאחד אין כאן צירוף פלל והוי פאילו כ"א בפ"ע, וא"כ לא שיניף לומר כ"כ צריכא בי עשרה למישלפה, וכיון שלא עשה בדיבורו שום צירוף לא עדיפא משליח, ולכן פריף בפשיטות מי מצטרפי, ומשני מ"מ דילמא כר' יהושע בן קרחה ס"ל ומ"מ בעי בפניו פיון שע"פ דיבורו נעשו עדים על הגט אין יכול לבטלם שלא בפניהם, פן נ"ל ודו"ק: שם דילמא כר"י בן קרחה.

אע"ג דמשמע בב"ב דף ל"ב ובכתובות דף כ"ו דרשב"ג כר' נתן ס"ל, מ"מ לא מוכח דר"י בן קרחה פדאימא בסנהדרין דף ל': שמעית מיניה דר' אבא תרתי חדא פריי וחדא פרייב"ג. לפמ"ש הר"ן והמ"מ לדעת הרמב"ם דבשליחות שפטלה מקצתה קיי"ל פרייב"ג, א"כ צ"ל הא דלא מספקא לן דקאי אהא דפליגי בעדות ובשליחות ובעדות קיי"ל פריי ובשליחות פרייב"ג, צ"ל דקים ליה דבהא דבטלו מבטל קאמר, מיהו פבר הקשיתי לעיל על דברי המ"מ ונה"ן: שם וחדר רבי ועשה פרייב"ג.

ויש לדקדק אפתי מנ"ל דס"ל בהא הילקתא פרייב"ג דאע"ג דרבי הדר ביה מ"מ הא חכמים פליגי התם עלי' דרשב"ג ורב נחמן פסק באמת פחכמים אע"ג דרבי עבד פרייב"ג, וא"כ י"ל גם בבטלו מבטל קיי"ל פריי פיון דגם חכמים דס"ל התם דלא אמרינן פח ב"ד יפה הכא ס"ל מסתמא בבטלו דהוא מבטל א"כ דילמא גם ר' אבא ס"ל הכי, ונלענ"ד דעיקר דיוקא מלישנא דחדא פריי דקאמר ונהי שמיעא ליה דבהא לישנא קאמר לה דבחדא מהנה פלוגתא הילקתא פריי ובחדא פרייב"ג, והשתא מייתי פיון דחזינו דרבי הדר ביה וקיבל טעמיה דרשב"ג נמצא דמפח רבי אין להכריע דלא תיהוי הילקתא פרייב"ג פיון דאיהו גופיה הדר ביה, רק דמסתבר ליה טעמא דרבי משום דאתי פחכמים דמתני' דכתובות דלא ס"ל פח ב"ד יפה, וא"כ ה"ל למימר בחדא הילקתא פרייב"ג ובחדא לית הילקתא פרייב"ג פיון דאין ההכרעה ממילתא דרבי גופא וא"ש: וארנוח לן בזה קושניית התוס' פאן וגם לקמן שהקשו מאי מייתי לאיסורא מממונא פדמפליג רב נחמן באמת, וגם יש לתמוה באמת מי שקלן בפלס לדמות לממונא דטעו פמו שנדחקו התוס' לקמן, ולפ"ז א"ש ולק"מ דרב יוסף לא מכריע אלא מלישנא, וכיון דחזינו בדרבי חזרה א"כ עכ"פ מידי ספיקא לא נפיק אם אמר האי דבטלו מבטל קודם חזרה או אפי' לאחר חזרה ומפליג בין ממונא לאיסורא נמצא שאין הכרע מדברי רבי ולא ה"ל למימר אלא דלית הילקתא פרייב"ג, אלא נדאי קמייתא פרייב"ג וא"כ בתרייתא דיכול לבטל פריי היא לגמרי וא"ש, וגם קושניית התוס' הכא מיושב שפיר דאפי' נימא פדברי התוס' דמעיקרא נמי בבטלו בפחות משנים לא הוי ביטול משום מה פח ב"ד יפה, ולפ"ז ניחא דע"כ בפחות משנים לכ"ע לא הוי ביטול ואפי' לרבנן דפליגי ארשב"ג בכתובות בשום הדינין, וא"כ אין ראיה משם פלל דהתם ליכא מאן דפליג ובהא

הוא דפליגי, וא"כ אין הַכרע עכ"פ מדברי רבי פינן דמצינו שחזר, כנ"ל ברור ונכון: שם חמשה סבי הוינן כו' ואשקליה גיטא על פורחיה א"ל זילו אטמורו כו'.

נראה מזה דבביטולו בינו לבין עצמו מדינא לא הוי ביטול דאין דבר שבפירושה פחות משנים, ושללא פדברי ס' פ"י שבקיש לומר דכאן לא שייך אין דבר שבפירושה פחות משנים קאי, דאם איתא דהביטול בינו לבין עצמו נמי מועיל רק דאין לו מאמינין על זה קשה טובא בנותן הגט בע"כ הרי עכ"פ מידי ספיקא לא נפיק שמה ביטולו והיא קאי בחזקת אשת איש, אלא ודאי פינן דאין דבר שבפירושה פחות משנים אפי' ביטול בינו לבין עצמו אינו פלום: ואי ס"ד פדברי פי מיטמרי מאי הוי.

גם מפאן מוכח דלרבי יכול לבטל שלא בפניהם אף שעשאו שלוחים לכתוב ולעשות מעשה, ושללא פדברי הגה"מ שפתיבתי לעיל, ואיפשר דדוקא פשעשאו שלוחים על הכתיבה וגם על התינה קאמר בהגה"מ דלגמרי במקום בעל הם, וכבר פתיבתי לעיל מה שקשה בזה וצ"ע, וגם פאן משמע שנעשו ג"כ שלוחים ליתנו לה: שם ואי ס"ד כו' פרשב"ג ל"ל אטמורי ליבדורו איבדורי צ"ל דכולהו חמשה סבי מצו לכתוב שנעשו פולם שלוחי פתיבה, דאילו לא עשה רק שנים גם לרשב"ג הנה יכול לבטל לזה שלא בפני זה פינן דשנים צריכין לחתום וע"כ נעשו כל החמשה שלוחי פתיבה ולכן יש לחוש שפתיבו וחתמו האחרים, ועמ"ש בסמוך בלשון התוס': בתוס' ד"ה ליבדורו איבדורי אפי' למאן דמוקי פלוגתיהו בעדות שבטלה מקצתה כו' אבל לרשב"ג כו' אין בביטולו פלום עכ"ל הטעם פינן דבשעת הביטול הנה חיש שיכתבו האחרים ואין ביטולו אז פלום ולכן גם אחר שמצא האחרים אינו חוזר וניער, ויש לתמוה דאפתי מאי דייק לרשב"ג ליבדורו איבדורי הא יש לחוש שימצאם כ"א בפני עצמו ויאמר בפירוש אינני מבטל רק אותה לבד, וא"כ ליפא למיחש גם לרשב"ג לתקלה דהא לא ביטל רק זה שמוצא וא"כ יבטל לכולם לאחדים, ומפאן מודעה רבה למאי דפרישית לעיל בטעמיה דרשב"ג דס"ל משום שנעשו בדיבור אחד וכשמבטל מקצת הדיבור נתבטל כולו, וא"כ א"ש שאין יכול לבטל מקצתן שא"כ יתבטלו כולם, ואפי' אמר בפירוש שאינו מבטל רק אותן שמוצא מ"מ נתבטלו כולם, ואין לומר דיעשם שלוחים מחדש ויאמר אתכם אני מבטל ולהנשארים אני ממנה לשלוחי פתיבה פעת, דהא ליתא דיש לחוש שמה כבר פתיבו והרי כבר נתבטלו והפתיבה בטילה מאחר שבקטלם מהיות שלוחי פתיבה, משא"כ לדברי בעל ס' פ"י ודאי אי איפשר ליישב שהרי יאמר בפירוש שאין מבטל רק אותן שמוצא, ומזה ראיה ברורה למה שפירשתי: אלא דאפתי איכא למידק דגם לרשב"ג מצי לבטולי לאחדים על תנאי דהיינו שיאמר אני מבטל את זה שאני מוצא אם אמצא הנשארים, וא"כ זה שבטולו לא יכתוב מספק שמה ימצא האחרים, וא"כ אם לאחדים מבטלם עד שפא אצל האחרון וא"כ יתבטלו כולם ואין לחוש לתקלה פינן שאם יכתבו הנשארים בטרם יוודע להם באמת יהיה הגט קיים, ואיפשר לומר פינן דלרשב"ג הוצרכו להפקיע הקידושין אם פן לפעמים יבטל בתנאי ויסברו ג"כ שהביטול אינו פלום וא"כ מישתרי א"א לעלמא, ולזה אמר רשב"ג לעיל אינו יכול לבטלו או להוסיף על תנאו, ולכאורה מאי שייאטי' בהדיה מילתא דאין יכול לבטלו, ולפ"ז גיחא דקמ"ל שאין יכול לבטל אפי' בתנאי פינן שהביטול בלי תנאי אינו פלום גזרינן לפעמים שייבטל בתנאי ויסברו שבטל בלא תנאי ומישתרי א"א לעלמא, מיהו לרבי דס"ל ביטולו מבטל לעולם רק לכתחילה אין יכול לבטל מפני תקנת ר"ג, א"כ איפשר שאם מבטל בתנאי פגון שמבטל בפני אחרים ומתנה עמהם שילכו אחרי השליח ואם יוודע לשליח על פיהם יהיה הביטול ואם לאו לא יהיה, איפשר דשרי אפי' לכתחילה, ולפי מה שפירש בס' פ"י במתני' גבי שלח אחריו שליח

משמע ליה בפשיטות שיכול לבטל לכתחילה בשולח שליח אחרי השליח הראשון, אלא דלעיל פתבתי דאין נראה כן, ומ"מ איפשר ליישב מ"ש הרמב"ם שיכול לבטל זה שלא בפני זה ואפ"ל בפני שנים אחרים היינו בשולח שנים אחרים אחר מקצתן שהם יבטלו מקצתן בפגועם בהם דומיא דמתני' בשלח אחריו שליח וקמ"ל פמו במתני' דקמ"ל בין הוא או שלוחו יכולים לבטל, וכאן נמי קמ"ל דאפ"ל בפני שנים אחרים היינו בשולח שנים לבטל מקצתן ואומר בפני השנים שהם יבטלו מקצתן פשיגועו בהם דכי היכי דהוא יכול לבטל קצתן ולהשאיר קצתן פמו כן השלוחים, ולמאי דפרישית י"ל שמתנה פן בפירוש שאם יפגעו בהם בטורם שיכתבו השלוחים יהיה הביטול ביטול ואם לאו לא יהיה הביטול ביטול, דלרבי שרי בכה"ג אפ"ל לכתחילה דליכא למיטעי שביטול בלא תנאי שהרי גם בביטול בלא תנאי הוי ביטול בדיעבד וא"ש, מיהו ברמב"ם יותר נכון לפרש בפשיטות מ"ש בפני שנים אחרים היינו שאמר לשנים פשתפגעו בקצתן תאמרו להם גט שציויתי להם לכותבו יהא בטל, מיהו פבר פתבתי למעלה הנלענ"ד בדברי הרמב"ם הללו, ומשמע מפאן אפ"ל נודע שביטולם לאחדים יכולים לכתוב אפ"ל לכתחילה מדלא מצרכינו רק לבדור איבדורי ולא מהני כלל הביטול ואפ"ל אותן שביטול יכולין לכתוב אפ"ל לכתחילה: עוד נ"ל לפרש בלשון הרמב"ם במ"ש ואפ"ל בפני שנים אחרים ג"כ פ"עין מ"ש לעיל, והשמיענו הרמב"ם בפקמת לשונו בעיקר מה שרצה לכאר דיקול לבטל ומזה מוכח דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה, ואם לאו דהשמיענו אפ"ל בפני שנים אחרים הנה מצינו למימר דבאמת עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, אלא דמ"מ יכול לבטל היינו משום דכיון דבטלו פולם א"כ ה"ל דבר שבפירוה ואין דבר שבפירוה פחות משנים, דבשקלא במבטל בפני השליח כיון דהנה בידו שלא ליתן א"צ עדים כמ"ש לעיל, משא"כ לענין ביטול הנשארים ודאי צריך עדים לענין שיכתבו הנשארים, וא"כ אי יכתבו הני דלא ידעי לא יועיל עדותן כלל דמיקרי דבר שבפירוה ואינו פחות משנים, מיהו לענין הנה שביטול בפניהם מועיל הביטול לענין שהם לא יכתבו שהרי אם לא יכתבו הנשארים לגבי עצמם ה"ל כשאר שליח, נמצא שאם ביטל לאחד מהם או שנים מהם בפניהם הני מיתלא תלי וקאי ביטולו שאם יכתבו הנשארים ממילא אין הביטול פלום דאין דבר שבפירוה פחות משנים, ומ"מ הם אין יכולים לכתוב שהרי אם לא יכתבו הנשארים לענין שיכתבו הם ששמעו הביטול ה"ל כשאר שליח דלענין השליח לא מיקרי דבר שבפירוה מאחר שבידו שלא ליתן, ואי איתרמי דכתבו הנשארים ויהבי איגלאי מילתא דאין ביטולו פלום דהא אין דבר שבפירוה פחות משנים והביטול לא מצי להועיל מטעם בפני השליח דהא אין בידו ולא דמי לשאר שליח, נמצא שלענין שהם לא יכתבו אותן ששמעו הביטול דמו לשאר שליח שא"צ עדים, ומ"מ ליכא תקלה שאם יכתבו הנשארים אין ביטול שבפני מקצתן מועיל כלל, וא"כ לפי זה אפ"ל אי בטלה כולה נמי הנה מצי לבטל למקצתן שלא בעדים בפניהם והנה מועיל לענין שהם לא יכתבו, ולזה השמיענו הרמב"ם אפ"ל בפני שנים אחרים וכיון דיש עדים בדבר א"כ ודאי אי בטלה כולה א"כ היו פולם בטלים, והרי יש לחוש שיכתבו ויתנו הנשארים ואיך יוכל לבטל לכתחילה, אלא ברור דלא בטלה כולה ומיקרי שביטול מקצתן בפני שנים אחרים, ורשב"ג דקאמר שאינו יכול לבטל רק זה בפני זה היינו משום דס"ל ביטולו אינו מבוטל וכיון דאם מבטלן בפני עדים אחרים לא מצי להועיל הביטול תיקנו שלא יועיל ביטולו כלל כמ"ש התוס', משא"כ למאי דקיי"ל פריי דביטולו מבוטל בכל גוונא, א"כ בביטולו בפני קצתן אי בטלו פולם אפ"ל לא יועיל הביטול נגד האחרים דאין דבר שבפירוה פחות משנים מ"מ לגבי עצמן יועיל הביטול לענין שהם לא יכתבו שהרי אם לא יכתבו הנשארים איגלאי מילתא שאין כאן שלוחים אחרים וזולתם, ולגבי עצמם הם פעדים גמורים

שְׁהָרִי הֵם יוֹדְעִים שְׁמִבְטָל בְּפִנְיָהֶם, וְאִם פָּתְבוּ הַנְּשָׂאָרִים נִמְצָא לְעֵינֵי הַנְּשָׂאָרִים מִיקָרִי דָּבָר שֶׁבְּעֶרְוָה וְלִגְבֵי עֲצָמָם דָּמוּ לְשֵׂאֵר שְׁלוֹחִים, וְהוּא נִכּוֹן וְכֹרֵר כִּפְתּוֹר וְנִפְרַח בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם, אֲלֵא דְצָרִיכִין לֹאמַר לִפ"ז דְּהַשְׁלוּחִים שְׁמִבְטָל בְּפִנְיָהֶם אֵינּוּ נֹעֲשִׂים עֲדִים עַל הַבֵּיטוּל דַּא"כ מַה שְׁמִבְטָל מִקְצָתוֹ בְּפִנְיָהֶם נִמְי הָיִ טַעְמָא מְשׁוּם דְּלֹא בְּטָלָה פְּנִיָה דְּאִי בְּטָלָה פְּנִיָה הָרִי הֵם נֹעֲשִׂי עֲדִים עַל הַבֵּיטוּל וְאִיךָ יָכוֹל לְבַטְלָם לְכַתְחִילָה, אֲלֵא וְדִאי דְּאִתְּוּ שְׁמִבְטָל בְּפִנְיָהֶם אֵינּוּ נֹעֲשִׂי עֲדִים עַל הַבֵּיטוּל הַנְּשָׂאָרִים פִּינּוּ שְׁהֵם עֲצָמָם נִתְבַּטְלוּ, וְאִם פָּתְבוּ הַנְּשָׂאָרִים אֵינּוּ נֹאֲמָנִים לֹאמַר שְׁבִיטָל אִתְּוּ כְּדִי לְפָסוּל הַנְּשָׂאָרִים, מִיְהוּ אֵיפְשָׁר שְׁלֹא כ"כ רַק עַל צַד רְבוּתָא שְׁלֹא נִטְעָה לֹאמַר דְּטַעְמָא הוּא בְּמִבְטָל מִקְצָתוֹ אַף שְׁבִטָלוּ פְּנִיָהֶם מ"מ הֵם לֹא יִהְיוּ עֲדִים עַל הַבֵּיטוּל פִּינּוּ שְׁעִיקָר עֲדוּתוֹ עַל עֲצָמָן שְׁבִיטָל אִתְּוּ וּמִמֵּילָא נִמְשָׁךְ בֵּיטוּל הָאֲחֵרִים וְלַעוֹלָם בְּטָלָה פְּנִיָה רַק אִם יִכְתְּבוּ הָאֲחֵרִים אֵיגְלָאֵי מִיְלָתָא שְׁהַבֵּיטוּל הִיָּה שְׁלֹא בְּפִנְיָ עֲדִים, וְלִזְהָ קַמ"ל אִפִּי' בְּפִנְיָ שְׁנַיִם אֲחֵרִים יָכוֹל לְבַטְלָל מִקְצָתוֹ בְּפִנְיָהֶם, וּמִזְהָ יִחְוִיב דְּלֹא בְּטָלָה פְּנִיָה: וְעַפ"ז מִן שְׁמִיָּא אֲנָהִירָהוּ לְעֵינֵינוּ לְעִמּוּד עַל פְּנוּנַת הָרֵב הַמְּגִיד שְׁהַבְּאִתִּי דְּבָרֵינוּ לְעִיל דְּכַתְבֵּי שְׁהִיָּה לְהֵם לְהַרִי"ף וְלְהַרְמַב"ם לְבָאָר דְּעֲדוּת שְׁבִטָלָה מִקְצָתָהּ לֹא בְּטָלָה פְּנִיָה ע"ש, וְתִירָץ וְנ"ל וִי"ל שְׁהֵם סוֹבְרִין שְׁסוֹגֵיָא זֹו לֹא נֹאֲמָרָה רַק לְתַקְנַת ר"ג כו' וּפְלִגְתִּיָּהוּ בְּלַכְתְּחִילָה הוּא אִם יָכוֹל לְבַטְלוֹ לְכַתְחִילָה וּכְפִירֵשׁ"י אֲבָל מִפִּינּוּ דְקִי"ל פְּאִידָךְ דְּר' דְּאָמַר בֵּיטָלוּ מְבִטָל אִפִּי' בְּפִנְיָ אֲחֵרִים לֹא גָרַע כְּשֶׁבִיטָלוּ בְּפִנְיָ שְׁנַיִם מִן הָעֶשְׂרֵה מְשָׂאֵם בֵּיטָלוּ בְּפִנְיָ אֲחֵרִים שְׁאֵינָם מְהֵם ע"כ, וְכִבְרַ הָאֲרִיךָ בְּעַל לַח"מ לְתַמּוּהָ עֲלֵיו וְצָלַל בְּמִים אֲדִירִים וְגַם בַּסִּפ"י, וְכַתְּבוּ דְּבָרִים רְחוּקִים בְּכַוֵּנַת ה"ה וְלֹא יָרְדוּ לְעוֹנָם דְּבָרֵינוּ שְׁנִרְאָה שְׁפִינּוּ מִמֶּשׁ לַמ"ש, וְהִנֵּה בְּתַחֲחִילָה הִנְקִשָׁה לֹו שְׁהִיָּה לְהֵם לְבָאָר דְּלִמָּאן דְּבִטָלָה בְּטָל וְלִמָּאן דְּלֹא בְּטָלָה לֹא בְּטָל, וְהוּא מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לִיָּה דְּמִצִּינּוּ לְמִימַר דְּיָכוֹל דְּר' הִינּוּ דִיעֵבַד וְכַדְבְּרֵי הַתּוֹס', וְלִזְהָ תִירָץ דַּס"ל כְּפִירֵשׁ"י דְּיָכוֹל לְכַתְחִילָה קְאָמַר וְע"כ הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלִמָּאן דְּלֹא בְּטָלָה לֹא בְּטָל, וְלֹא הִנְצָרְכוּ לְבָאָר יוֹתֵר, וְכֹא לְבָאָר עוֹד לְשׁוֹן הַרְמַב"ם שְׁפַתְבֵּי אִפִּי' בְּפִנְיָ שְׁנַיִם אֲחֵרִים, וְלְכַאֲוֵרָה בְּפִנְיָ שְׁנַיִם אֲחֵרִים דְּנִקָּא בְּדִיעֵבַד קְאָמַר, וְא"כ אֵינּוּ מוֹכַח דַּס"ל לֹא בְּטָלָה פְּנִיָה דְּאִפִּי' בְּטָלָה פְּנִיָה בְּטָלָה בְּדִיעֵבַד, וְלִזְהָ פְּתַב בִּיאֵוּרוֹ פִּינּוּ דְקִי"ל בֵּיטָלוּ מְבִטָל א"כ לֹא גָרַע כְּשֶׁבִיטָלוּ בְּפִנְיָ שְׁנַיִם מִן הָעֶשְׂרֵה מְשָׂאֵם בֵּיטָלוּ בְּפִנְיָ הָאֲחֵרִים וְהִינּוּ לְעֵינֵינוּ הֵם עֲצָמָם שְׁלֹא יִכְתְּבוּ, דְּכִבְרַ פְּתַבְתִּי דַּה"ה לֹא אֵינִי רַק בְּמִבְטָלָן מִקְצָתוֹ בְּפִנְיָהֶם, וְא"כ פְּשִׁטָּא לָן טְפִי דְאִם בֵּיטָל לְשְׁנַיִם מִן הָעֶשְׂרֵה דְּלֹא הָיִ בֵּיטוּל לְנְשָׂאָרִים וְאִפִּי' אֵי בְּטָלָה פְּנִיָה מְצִינּוּ לְמִימַר דְּלֹא הָיִ בֵּיטוּל רַק לְהֵם עֲצָמָן וְלַעֲנֵינוּ עֲצָמָן פְּשִׁטָּא דְּהָיִ בֵּיטוּל דְּהָא אִפִּי' בֵּיטָל בְּפִנְיָ אֲחֵרִים הָיִ בֵּיטוּל בְּדִיעֵבַד וְלִגְבֵי עֲצָמָן כְּמֵאָה עֲדִים דָּמוּ, וְלָכֵן פְּתַב וְאִפִּי' בְּפִנְיָ שְׁנַיִם אֲחֵרִים דְּהֵם וְדִאי עֲדִים גְּמוּרִים עַל הַבֵּיטוּל וְאֵי בְּטָלָה פְּנִיָה לֹא הִיָּה יָכוֹל לְבַטְלָל לְכַתְחִילָה, אֲלֵא וְדִאי דְּלֹא בְּטָלָה פְּנִיָה, וּמִיְיָרִי הַרְמַב"ם בְּמִבְטָל קְצָתוֹ בְּפִנְיָהֶם בְּפִנְיָ שְׁנַיִם אֲחֵרִים דְּאִפִּילוּ לְכַתְחִילָה שְׂרִי וְכַדְפְּרִישִׁיתִי: וְדַע שְׁרִיאִתִּי לְהָרֵב בְּעַל מִשְׁנָה לְפִלְךָ שְׁכַתְבֵּי בַּפ"ו מְגִירוּשֵׁינּוּ עַל בֵּיטוּל דְּשִׁמְעֵתִין דִּישׁ לְחַקְוֹר בֵּיטוּל זֹה בְּכַמְהָ וּמִסִּיק דְּבַפְנֵי ג' יָכוֹל לְבַטְלָן אִפִּי' לְרִשְׁב"ג אִם מְבִטָל בְּפִנְיָ מִקְצָתוֹ דְּתַקְנַת מְזוֹרִים לֹא שְׁיִיךְ דַּג' קָלָא אִיתִי לְהוּ וְגַם תַּקְנַת עֲגוּנוֹת לֹא שְׁיִיךְ פִּינּוּ שְׁמִבְטָל בְּפִנְיָ הַשְׁלוּחִים, וְהוֹכִיחַ זֹה דְאִם נִימָא דְגַם בְּכַה"ג שְׁיִיךְ תַּקְנַת עֲגוּנוֹת גַּם בְּכוֹלְכֶם לְמָה מְצִי לְמִבְטָל לְרִשְׁב"ג ע"ש, וְלֹא נִהִירָא דְּסִתְמָא קְאָמַר אֵינּוּ יָכוֹל לְבַטְלָל מִשְׁמַע אִפִּי' בְּפִנְיָ פְּמָה, וְאִם בְּפִנְיָ שְׁלִשָׁה מְהֵם יוֹכֵל לְבַטְלָל הִיכִי קְאָמַר אֵינּוּ יָכוֹל לְבַטְלָל אֲלֵא זֹה בְּפִנְיָ זֹה הָרִי יָכוֹל לְבַטְלָל אִפִּי' מִקְצָת מִן הָעֶשְׂרֵה דְּשְׁלִשָׁה קָלָא אִיתִי לְהוּ, וְעוֹד מוֹכַח כֵּן מְהִבָּא דְּקְאָמַר דְּאִי ס"ד אִינְדָךְ נְמִי פְּרִשְׁב"ג ל"ל אֲטְמוּרֵי לִיבְדָרוּ אִיבְדוּרֵי, וּמֵאִי פְּרִיךְ הָא י"ל שְׁיִבְטָל בְּפִנְיָ שְׁלִשָׁה אֲחֵרִים אוּ בְּפִנְיָ שְׁנַיִם דְּהָא הַשְׁלִיחַ מְצַטְרַף, אֲלֵא וְדִאי הָא לִיתָא דְּאֵינּוּ יָכוֹל לְבַטְלָל כָּלָל, וְטַעְמָא כְּדַכְתִּיבְנָא

לעיל דעיקר הטעם משום דאשה דייקא וחוקרת אם ביטל, משא"כ לשליח לא ינודע פלל שביטל, וא"כ אינהו פתבי ויהבי, ולגבי האשה שייך תקנת עגונות דאיהי נמי לא תקרה רק אם לא ביטל אותן שכתבו וחתמו, גם י"ל דתקנת עגונות לא שייך פשהגט ביד השליח דלו יהיה שעדיין לא ניתן ולא שייך תקנת עגונות רק פשפבר הגיע הגט לידה ונעשית בחזקת מגורשת ואעפ"כ לא יהיה הגט בזה הוא דחששו לתקנת עגונות, וא"כ י"ל פיון דכאן כתבו ויהבו הנשואים לעולם שייך תקנת עגונות, ולגבי השלוחים לא שייך שינודע להו דלא אמרינו קלא אית לה רק דמסתמא בטרם שתינשא ינודע לה עכ"פ, אבל לא טרם שינתן לה הגט, ויהיה איה שיהיה פשוט דלרשב"ג בכל ענין אין יכול לבטל שלא בפני פולן, פנ"ל ברור ודו"ק נדע כי יש לי עוד מקום עיון בסוגיא דמשמע באמר לעשרה כתבו למאי דקיי"ל עדות שבטלה מקצתה לא בטלה פולה יכול לבטל דאי אזלי אינהו וכתבי לית לן בה, משא"כ אי בטלה פולה, ויש לעיין בדבר דהא לכאורה נראה דאם כבר כתבו שנים מהם וחתמו אין הנשואים יכולים לכתוב גט אחר דכבר עשו שליחותן שהרי לא עשאן שלוחין רק על גט אחד וכדלקמן דף ס"ד ע"ב, א"כ אם כתבו הנשואים גט ונתנו לה הגט בטל וא"כ איה יכולין לכתוב וליתן לה הגט מפלי ידיעת הנשואים הא יש לחוש שמא הנה קדמו לכתוב וכבר כתבו וא"כ כבר נעשה שליחותם וגט שלהם בטל, ואם צריכין להודיע שהם כתבו א"כ קשה אפי' עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה נמי יוכל לבטל שהרי הם לא יכתבו ויתנו מפלי שינודע להנשואים, ואם נימא דדעתו למי שיקדים הנתינה להגיע הגט לידה יהיו שלוחי פתיבה, ולכן אפי' איחרו הפתיבה והקדימו הנתינה איגלאי מילתא למפרע דהאי גיטא מעליא הוא, א"כ נראה לכאורה דתליא אי יש ברירה פיון שהשני מבטל אף שקדם בפתיבה וקיי"ל בדאורייתא אין ברירה, ואולי י"ל דמה שאמרו אמר לעשרה כתבו אחד פותב ושנים חותמין לא בא למעט דדוקא אחד פותב, אלא לאפקועי דלא ניבעי פולהון פמו בכולכם, אבל מ"מ פולם שלוחי פתיבה הנה ויכולין לכתוב פל אחד, ואפי' כתבו הנשואים גם הם יכולין לכתוב שפולם נעשו שלוחי פתיבה ובאיזה מהם שתתגרש שפיר דמי, ולא שייך פאן ברירה פיון דכולם פשרים הם דמסתמא לא הזקיקם זה לזה שאם אין פנונתו רק על אחד פותב ושנים חותמין מהם א"כ פולם זקוקים זה לזה שמא כבר כתבו הנשואים, ולכן אפי' כבר כתבו האחרים גם הם יכולין לכתוב אם ירצו ותתגרש בזה שיבוא לידה תחילה, ומוכח מזה דיכול הבעל לצוות לשני סופרים או יותר שכל אחד יכתוב ובאיזה שירצה יגרש ולא שייך לומר ברירה פיון דשניהם פשרים, ועיין בספרי גט מקושר מבואר דלא שייך ברירה בכה"ג, ועיין באה"ע סימן קכ"ב ס"א וסימן קכ"ט סי"ט, ועדיין צריך תלמוד אם נימא דלא שייך בעשרה דעשו שליחותן פשכתבו מקצתן: (דף ל"ד ע"א) בתוס' ד"ה התם כו'.

כבר פתבתי למעלה ליישב, ואין להקשות על מ"ש דה"ל למימר אין הלכה פרשב"ג בקמיינתא ובבתרייתא הלכה כר', דלאו מילתא, דבשלמא לעיל דנחית לפלוגי ואיירי פרשב"ג ה"ל למימר בקמיינתא לית הלכתא פרשב"ג, אבל רב נחמן דלא איירי מדרשב"ג פלל גט בפשיטות הלכה כר' בשתייהן: בא"ד וי"ל כו' לכאורה כ"ז שפת יתר הוא דה"ל בפשיטות דלעיל פליג ארב נחמן וס"ל פשמואל דלא אמרינו פלל פח ב"ד יפה לרבנו ורב נחמן הוא דסבירא ליה לחלק והני דלעיל לא מפלגי רק אי אמרינו פחד דנכתא פח ב"ד יפה אפי' באיסורא נמי אמרינו, ולכאורה הנה נראה לי ליישב קושניית התוס' דתליא בתרי לישני דהתם דאיפא לישנא דלא עשה ר' את המעשה ולחד לישנא החזיר ר' את המעשה, ואם החזיר ר' את המעשה ע"כ ס"ל דטעה בדבר משנה הני פמו שפירש"י שם, וא"כ י"ל אם באמת לא ס"ל פח ב"ד יפה גם לפי האמת באיסורא ובהא לית

הילכתא פּרשׁב"ג לא מיקרי טעה בדבר משנה דאין זה אלא שיקול הדעת, וע"כ פשיטא ליה בכל דנכתא האי טעמא אפי' באיסורא וּשפיר מיקרי טועה בדבר משנה, משא"כ להך לישנא דלא עשה רבי שפיר יש לחלק בין ממונא לאיסורא, א"כ י"ל דרב נחמן פהך לישנא דלא הוי רק שיקול הדעת, ורב יוסף דלעיל פהך לישנא דהחזיר ר' את המעשה פדקאמר בהדיא ועשה רבי פדברי חכמים, וכן פירש"י דהחזיר רבי את המעשה, ולהך לישנא ליכא לאפלוגי בין ממונא לאיסורא פיון דחשיב ליה טעה בדבר משנה ש"מ דטעמא דכח ב"ד יפה מהני בכל גוונא, ולק"מ ודו"ק: עוד י"ל בדרך פלפול דהא דמפלגינן בין ממונא לאיסורא היינו דכאן שינה שיטפה על בת אחותו פקושניית התוס' לעיל, ותירוץ אינו עולה לפמ"ש דאפתי איכא למיחש שיעשם שלוחים לכתוב וליתן ויבטל השליחות דבזה לא שינה שתתגרש מיד כמ"ש שם, ורש"ב"ג י"ל דס"ל הטעם משום פירי, והנה דלעיל ס"ל ג"כ ה"כ, משא"כ ר"ג דס"ל כר' יוחנן משום בת אחותו אין להפקיע קידושין דאל"כ יחפה על בת אחותו ודו"ק, ומיהו התוס' לשיטתיהו דס"ל אפי' לרב נחמן אמרינן מה פח ב"ד יפה א"כ לא מצי לתרוצי ה"כ: ודע שראיתי תינהא בדברי רמ"א וב"ש פסימן קמ"א סעיף ס' שכתב י"א שאלו השנים שמבטל בפניהם צריכין להיות ביחד, אבל זה שלא בפני זה לא, אבל אם מבטל הגט עצמו אפי' לאחר שנכתב מהני אפי' זה שלא בפני זה ע"כ, וכתב הב"ש שם מ"ש בשם י"א פאלו יש פלוגתא בדבר נראה דלא קאי על דין זה שצריכין להיות ביחד כמ"ש בתוס' ר"פ השולח וכן משמע ממתני' דנקט ה"ה עושה ב"ד ומבטל אלא קאי אהא אם מבטל הגט ע"ש, ואמת שגם מדבריהריב"ש בתשובה משמע דפשיטא ליה מדנקט במתני' ב"ד דדוקא ב"ד בעי, אבל לפענ"ד הדבר תמוה דנהי דבמתני' קאמר דה"ה נוהג לעשות ב"ד לפרוסי מילתא לכתחילה, מ"מ למאי דקיי"ל פרב נחמן דביטלו מבטל משמע בכל גוונא פל שישי עדים על הביטול הרי הגט בטל, ולרב נחמן אליבא דרבי לא אמרינן פלל מה פח ב"ד יפה, והתוס' שהמציאו לעיל חידוש זה דגם לרב נחמן אמרינן מה פח ב"ד יפה הלא הניחו בצ"ע בריש פירקין אם נסמוך על זה לקולא, וגם מפשיטות להפוסקים משמע דאין חילוק בין בפני השליח לשלא בפני השליח רק דשלא בפני השליח צריף עדים על הביטול, אבל אי הנה ס"ל דעדות המועלת לא מהני פאן וצריף דוקא זה בפני זה למה נקט הרמב"ם ושאר פוסקים עדים ה"ל למימר דבעי ב"ד, וא"כ תימא גדולה על הרמב"ם איך כ"כ בפשיטות מה שהוא נגד פל הפוסקים, וגם התוס' פתבו ולא החליטו הדבר והניחו בצ"ע, וגם לשיטת התוס' נראה דאין בין שמבטל לשליח או הגט פיון דטעמא משום מה פח ב"ד יפה ומשום תקנת ממזרים, כמ"ש התוס' לעיל בד"ה רבי, א"כ מה מקום יש לחלק בין מבטל השליחות או הגט, וכמ"ש הריב"ש לחלק דמבטל הגט מיקרי מודעא דמה בכך דמ"מ איכא תקנת ממזרים וגם פיון דעיקר הטעם משום תקנת ממזרים הפקיעו הקידושין, ומה הועילו חכמים בתקנתן להפקיע הקידושין אפתי יבטל גוף הגט, וכן מוכח דהא לרב שש"ת דס"ל דאינו חוזר ומגרש בו א"כ בטליה לגוף הגט ואפ"ה נקט במתני' ב"ד ולרב שש"ת אפי' שלשה בעי דס"ל בפני ג', ולפי תירוץ התוס' לעיל בפני שנים לא הוי ביטול לרב שש"ת וגם פולח סוגיין באמר לעשרה שמבטל גוף הגט שהרי בבטל שליחות הפתיכה מתבטל גוף הגט ומ"מ לרש"ב"ג ביטלו אינו מבטל, וה"ה לדידן לפום שינוייה דהתוס' היכא דביטל שלא בב"ד דהינו זה שלא בפני זה, וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה רבי: וראיתי בספ"י הביא לעיל בשם הירושלמי דמדינא לא הוי ביטול שלא בב"ד דאין דיבור מבטל דיבור שלא בב"ד, וכתב פמבואר בפירושלמי ומסיק דלרב נחמן נמי מדינא בעי ב' דאין דבר שבפירושה פחות משנים, ולא ידעתי לדבריו ל"ל לטעמא דאין דבר שבפירושה הרי גם לרב נחמן י"ל אותו הטעם דאין דיבור מבטל

דיבור שלא בב"ד והינינו תרי לרב נחמן דמיקרו ב"ד פדלעיל, אבל עיקר הסברה לא נראה וכולה סוגיא דקידושין פ' האומר משמע דדיבור מבטל דיבור אפי' שלא בב"ד ואם ניקעי בב"ד מ"ט בפני השליח לא יצטרף ב"ד, ואין הירושלמי בידי לעיין בו ובנודאי סוגיין ותלמודא דידן לא משמע פן, וגם התוס' פשיטא להו אי לאו משום הפקעת הקידושין לא הוה בעי ב"ד, וכן נראה דעת פל הפוסקים ולכן דברי הריב"ש ורמ"א שבהביאם ב"ש תמוהין לדעתי.

וכ"ש דלמאי דפרישית לעיל לנישב קושית התוס' שאין מקום להמציא שהפקיעו קידושין, וכן נראה לפענ"ד עיקר דבכל גוונני מהני זה שלא בפני זה פינן דקיי"ל כר' יהושע בן קרחה, ועכ"פ אין מקום להקל, שוב עיינתי בלשון הירושלמי וכתוב בו מתניתין תיובתא לריש לקיש דאמר אין אדם מבטל שליחותו בדברים, ומשני פיתרוה בב"ד שפחו יפה עכ"ד הירושלמי, וא"כ פינן דסוגיא דקידושין אמרה בהדיא טעמא דריש לקיש בשביל דנתינת מעות ליד אשה פמעשה דמי וגט לא מיקרי מעשה דכל כמה דלא אתא לידה לאו מעשה הוא, א"כ פשיטא די"ל פתלמודא דידן, ואין חילוק בין בב"ד לשלא בב"ד, וגם אין סברה לחלק דצ"ל לדברי הירושלמי דבפני השליח יכול לבטל אפי' שלא בב"ד, ואם איתא דאין דיבור מבטל דיבור למה יועיל בפני השליח שלא בב"ד, ואיפשר דהירושלמי מפרש ג"כ בפני השליח בעינן נמי ב"ד ולכן כתב דצריך לבטל בפני שנים שיהיו ב"ד עם השליח, ולכן פסק הרמב"ם דלא פנותיה דהוא נגד הסוגיא, עכ"פ לדין דקיי"ל כר' יוחנן אפי' שלא בב"ד נמי דיבור מבטל דיבור, ולכן הוצרכו התוס' לומר דהפקיעו הקידושין והתוס' גופניהו נסתפקו בדבר ומסתימת פל הפוסקים משמע דלא מפקעין הקידושין בשום גוונא ושללא פדברי ריב"ש ורמ"א וב"ש שכתבו פן בפשיטות: בגמרא ואמר אביי מנא אמינא לה כו' הדר תנא ואשקליה על פרחיה ואמר להו לסהדי אותיבו קרי כו'.

והקשה הרשב"א בהקדושיו אפתי שמא יבטל שלא בפניהם דהא קיי"ל ביטולו מבטל, וכתב בספר פ"י די"ל שלא ידע דאותיבו קרי באונדוניהו וזה דחוק, ובאמת עדיפא ה"ל לתרץ לפי מה שהקשה הוא גופיה על הרשב"א שסובר דפוסל עדים מהני, א"כ הנה לו להניח לפסול העדים, ותירץ בספר פ"י דלגבי העדים עצמן לא מהני שאין להם לכתוב בע"כ פינן שהוא מבטל, וא"כ לק"מ דעל עדים אחרים לא הנה ירא דיכול לפוסלן רק בשביל עדים עצמן ולכן אמר לאותיבו קרי באונדוניהו ולק"מ, ובאמת עיקר הקושיא על הרשב"א בתשובה ובתשובת הר"ן הובא בב"י ס"ס קל"ד, ובאמת שזכרון לתרץ פתירין הנ"ל דנדאי העדים גופניהו ממ"נ אם הוא פוסלן איך יכתבו ויחתמו הגט: ומשמע לי מסוגיין דפשיטא לן דביטול בינו לבין עצמו לא מהני דאם איתא דביטול בינו לבין עצמו נמי מהני איך לא נחוש הקא באיסור אשת איש החמור בזה שנותן הגט על פניה שמא ביטל בינו לבין עצמו ואח"כ יוציא הקול שביטל, ואיפשר שהאמת פדבריו בפרט דהקא דחזינו דמהדר לבטולי גיטא, אלא נדאי בפחות משנים לא מהני הביטול ואפי' אמת שביטל בינו לבין עצמו לא מהני, ומפאן תשובה למי שאומר דלא שייך אין דבר שבערנה פחות משנים רק בבא להוציאה מחזקתה דהא הקא אדרבה היא קאי בחזקת אשת איש ונהי דאותיבו קרי באונדוניהו מ"מ י"ל שהוא צונח לבטל שהיה סבור שישמעו ונהי היא בחזקת אשת איש ואיך לא נחוש באיסור החמור, אלא נדאי לא מהני כלל בינו לבין עצמו, ולפ"ז איפשר לומר דאפי' אומר לשליח שביטלו בינו לבין עצמו אע"ג דיש להאמינו הואיל ובידו לבטלו מ"מ לא מהני הביטול בינו לבין עצמו, ועיין ברמ"א שם, מיהו באומר שביטלו פדין בפני עדים רק שאין מביאן, איפשר דיש להאמינו הואיל שהוא בידו, והרמ"א איפשר דמייירי שאמר שביטלו ולא פירש דבריו ונתן השליח הגט ליד האשה ואח"כ אמר שביטלו בפני עדים דאז פינן דאין מביאן לא מהימן וצריך עיון:

ואיפֿשׁר לומר דָּכָאן איפֿא טעמא אַחֲרֵינָא דאע"ג דקיי"ל דִּיבּוּר מְבַטֵּל דִּיבּוּר הֵינּוּ דְּוָקָא בְּפָנֵי עֵדִים דְּאֵלִים הַדִּיבּוּר כְּמוֹ הַדִּיבּוּר הֶרְאִישׁוֹן, מִשָּׂא"כ בְּלִי עֵדִים לֹא מְהַיָּ דְּלֹא אֵלִים הַדִּיבּוּר לְבַטֵּל הַדִּיבּוּר הֶרְאִישׁוֹן, וְאַפִּי' לְדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּנַעֲשֶׂה הַשְּׁלִיחַ בְּלִי עֵדִים הֵינּוּ מִשׁוּם דְּבִשְׁעַת הַשְּׁלִיחוֹת אֵינּוּ עוֹשֶׂה שׁוּם דְּבָר מִשָּׂא"כ בְּרוּצָה לְבַטֵּל מַה שֶּׁעָשָׂה בְּרֵאשׁוֹנָה צָרִיךְ עֵדִים, מִשָּׂא"כ בְּעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ קוֹדֵם הַמַּעֲשֶׂה דְּמִי לִמ"ש הֶרְמֵב"ם בְּהַלְכוֹת שְׁגָגוֹת וְשֶׁהָאִסוּר עֲצָמוּ בַע"א מִתְחַזֵּק, וְא"כ בְּעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְבַטֵּל גַּם לְהֶרְמֵב"ם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּפָנֵי שְׁנַיִם: (ע"ב) בְּמִשְׁנֵה בְּרֵאשׁוֹנָה הִיָּה מִשְׁנֵה כּו' הַתְּקִין ר"ג שְׁיָהָא פּוֹתֵב כּו' אִישׁ פְּלוֹנֵי וְכָל שׁוּם שְׁיֵישׁ לוֹ וכו'.

פִּשְׁטָא דְּמִתְנֵי מִשְׁמַע דר"ג לֹא תִיקָן טְפִי רַק לְכַתּוּב וְכָל שׁוּם, וְא"כ כִּינּוּן דְּמַעֲיָקְרָא פְּתִבוּ שְׁם מְקוּם הַכְּתִיבָה לְבַד כְּפִירֵשׁ"י תִיקָן ר"ג לְהוֹסִיף וְכָל שׁוּם וְא"כ מִשְׁמַע דְּבִכְתָּב שְׁם מְקוּם הַכְּתִיבָה וְכָל מְקוּם הַנְּתִינָה בְּוָכָל שׁוּם שְׁפִיר דְּמִי, וְאַפִּי' לִמ"ש הַתּוֹס' בְּבְרִייתָא מִשְׁמַע שְׁכּוּלָל מְקוּם הַכְּתִיבָה אִיפֿשׁר דְּלָאוּ דְּוָקָא, וְכִדְמִשְׁמַע נְמִי בְּתוֹסְפֵתָא וְכִדְמוּכַח מִמִּתְנֵי דְּלֹא תִיקָן ר"ג רַק לְהוֹסִיף וְכָל שׁוּם, וְכ"כ הֶר"ן דְּאִין חִזְלוּק בֵּין כּוּלָל מְקוּם הַכְּתִיבָה בְּוָכָל שׁוּם אוֹ מְקוּם הַנְּתִינָה, אֲבָל הַטּוֹר אַה"ע סִימָן כ"ט פְּתַב דָּאָם פְּתַב שְׁם מְקוּם הַכְּתִיבָה וְכָל מְקוּם הַנְּתִינָה בְּוָכָל שׁוּם פְּסוּל, וְגַם מִלְשׁוֹן הַתּוֹס' מִשְׁמַע דְּמִתְנֵי לִיפֿא הוֹכְחָה, מִיָּהוּ בְּרֵא"ש מְבֹאָר בְּהַדְיָא דר"ג תִּיקָן שְׁיִכְתּוּב אִישׁ פְּלוֹנֵי הֵינּוּ הַשְּׁם שְׁבִמְקוּם נְתִינָה שְׁהוּא עֵיקָר לְהַתִּיר הָאִשָּׁה בְּמְקוּם שְׁהִיא עוֹמֶדֶת, וְנִרְאָה דְּלֵהֲרָא"ש לְשִׁטְטֵיהָ דְּפִירֵשׁ עַל דְּאִיתְחַזַּק בְּתֵרִי שְׁמִי שְׁהוֹחַזַּק בְּשְׁנֵי הַמְּקוּמוֹת בְּאֵלוּ ב' הַשְּׁמוֹת אֲבָל בְּנֵי מְקוּם זֶה אִין מְפִירִין בְּשֵׁם שְׁיֵישׁ לוֹ בְּמְקוּם אַחֵר, וְהוֹכְרַח לְפָרֵשׁ כּוּן דַּל"ל שְׁיֵישׁ לוֹ שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת בְּשְׁנֵי הַמְּקוּמוֹת דֹּא"כ סְגִי בֹא' מְהֵם כִּמ"ש הַתּוֹס', וְלִכּוֹן פִּירֵשׁ שְׁבְנֵי מְקוּם זֶה אִין מְפִירִין בְּשֵׁם שְׁל מְקוּם זֶה, אֲלֵא דְּצָרִיךְ בִּיאוֹר אִיךְ יִכְתּוּבוּ שְׁם שְׁל מְקוּם הַנְּתִינָה וְהִרִי אִין מְפִירִין כּוּן פֹּאן, וְצ"ל דִּמ"מ יֵישׁ עֵדִים עַל הַשְּׁמוֹת וְכ"כ הַב"ח, וְכִמ"ש בְּתִשׁוּבָתִי בְּאַרְנוֹכָה זֶה שְׁנַיִם רַבּוֹת, אִיךְ עֲתָה נִרְאָה לִי לְפָרֵשׁ יוֹתֵר בְּדַבְרֵי הֶרָא"ש דְּהִקִּי פִירוּשׁוֹ דְּבִמְקוּם הַכְּתִיבָה יוֹדְעִין שְׁבִמְקוּם הַנְּתִינָה שְׁמוֹ יוֹחֲנָן וְכִמוֹ כּוּן בְּמְקוּם הַנְּתִינָה יוֹדְעִין שְׁשֵׁמוֹ בְּמְקוּם הַכְּתִיבָה יוֹסֵף אֲלֵא שְׁבִמְקוּם הַנְּתִינָה אִין מְפִירִין בְּשֵׁם יוֹסֵף, וִי"ל כְּשֶׁמְזַכִּירִין בְּמְקוּם הַנְּתִינָה שְׁם יוֹסֵף אִין יוֹדְעִין שְׁהַכְּנוּנָה עַל הַמְּגִרֵשׁ שְׁהִרִי אִין קוֹרִין אוֹתוֹ שְׁמָה בְּשֵׁם יוֹסֵף, וְא"כ בְּמְקוּם הַנְּתִינָה אִין מְפִירִין בְּשֵׁם יוֹסֵף כְּלָל וְכִשְׁמִזְכִּירִין שְׁם יוֹסֵף אִין חוֹשֵׁב שׁוּם אָדָם עַל הַמְּגִרֵשׁ מֵאַחַר שְׁמַעוּלָם אִין דְּרָךְ לְקִירוֹתוֹ שְׁמָה כִּי אִם בְּשֵׁם יוֹחֲנָן וְכִמוֹ כּוּן לְהִיפֿךְ בְּמְקוּם הַכְּתִיבָה וְלִכּוֹן כְּתִבּ שְׁאִין מְפִירִין, וְא"כ י"ל שְׁגַם בְּרֵאשׁוֹנָה הִיָּה פּוֹתֵב שְׁם מְקוּם הַנְּתִינָה וְכִדְבְּרֵי הֶרָא"ש.

שְׁהִרִי יְדַעוּ הַשְּׁם שְׁיֵישׁ לוֹ בְּמְקוּם הַנְּתִינָה, וְע"ז תִּיקָן שְׁיִכְתּוּב וְכָל שׁוּם שְׁלֵא לְבֹא לִידֵי קְלָקוּל גַּם בְּמְקוּם הַכְּתִיבָה וְא"ש, אֲלֵא שְׁרֵאִיתִי לְכֹאֲרָה סְתִירָה לְפִירוּשֵׁי שְׁל עֲכָשְׁוֹ שְׁכְּתִבּ הֶרָא"ש בְּמִשְׁנֵה שְׁאָם יְגַרֵשׁ בְּשֵׁם שְׁיֵישׁ לוֹ בְּמְקוּם שְׁהוּא עוֹמֵד נִקְרָא שְׁנִינּוּי לְבְנֵי מְקוּם הַנְּתִינָה כִּי אִין יוֹדְעִין שְׁיֵישׁ לְבַעֲלָה שְׁם זֶה בְּמְקוּם אַחֵר כּו' ע"כ מִשְׁמַע דְּמִיִּירִי שְׁאִין יוֹדְעִין כְּלָל הַשְּׁם שְׁיֵישׁ לוֹ בְּמְקוּם אַחֵר, אִיךְ מ"מ נִרְאָה לִי לְפָרֵשׁ דְּאִיתְחַזַּק לֹא קֵאָמֵר רַק שְׁבִמְקוּם הַכְּתִיבָה אִיתְחַזַּק שְׁיֵישׁ לוֹ שְׁם אַחֵר בְּמְקוּם נְתִינָה, אֲבָל בְּמְקוּם הַנְּתִינָה אִין יוֹדְעִין כְּלָל מִשְׁם אַחֵר שְׁיֵישׁ לוֹ בְּמְקוּם הַכְּתִיבָה שְׁכּוּן הוּא הַדְּרָךְ דְּהַשְּׁם שְׁיֵישׁ לוֹ מְעוּדוֹ יְדוּעַ הוּא יוֹתֵר מִן הַשְּׁם שְׁמַחְזִיק לַעֲצָמוֹ מִחֲדָשׁ וְאִילוּ הִיוּ יוֹדְעִין בְּמְקוּם הַנְּתִינָה שְׁיֵישׁ לוֹ שְׁם זֶה בְּמְקוּם הַכְּתִיבָה לֹא הִיָּה לַעֲזוֹ כ"כ שְׁהִרִי נוֹדַע לַשְּׁעֵתָה שְׁמַחְגְּרִשְׁתָּ בְּשַׁעַת הַגְּעֵת גֵּט לִידָה, וְמ"מ בְּמְקוּם הַכְּתִיבָה אִיךְ שְׁיֵישׁ לוֹ בְּמְקוּם הַנְּתִינָה בְּשַׁעַת כְּתִיבַת הַגֵּט, מ"מ כִּינּוּן דְּשֵׁם אִין מְפִירִין בְּשֵׁם זֶה וְרִגְלִין לְקִירוֹת בְּשֵׁם הַשְּׁנֵי יֵישׁ לְחוּשׁ שְׁבְּרַבּוֹת הַיָּמִים כְּשֶׁתְּבֹא לְגַבּוֹת הַכְּתוּבָה יִשְׁתַּפַּח הַשְּׁם הֶרְאִישׁוֹן וְלִכּוֹן פּוֹתֵבִין שְׁם מְקוּם הַנְּתִינָה שְׁהִרִי נוֹדַע

גם למקום הפתיחה וכולליו שם מקום הפתיחה בן כל שום וכיון שנקתב וכל שום תו לא יהיה לעז גם במקום הפתיחה שיתנו לב לזכור השם של מקום הנתינה מאחר שאז נודע שיש לו שם אחר, משא"כ במקום הנתינה איפשר שאין יודעין כלל שיש לו שם אחר במקום הפתיחה, וא"כ י"ל דגם קודם תקנה היו רגילין לכתוב שם מקום הנתינה ולא תיקן ר"ג רק להוסיף וכל שום, ולפ"ז לרש"י שפירש שמעיקרא היו פותבין שם מקום הפתיחה משמע דסגי בן כל שום לכלול מקום הנתינה, ואיפשר שגם לפירש"י יש לפרשו במשמעות הלשון איש פלוני שהרצון איש פלוני בלא שינוי וקאי על זה שאמר משנה שמו ותיקן ר"ג לכתוב איש פלוני הפנונה האיש בשמו בלי שינוי, וא"כ תרתי תיקן דמעיקרא לא כתב רק שם מקום הפתיחה:.

והנה לפמ"ש ראשונה דלקה שם מקום הנתינה עיקר משום שהוא השם שרגיל בו מעודו איפשר לומר דאי מתרמי איפכא שאשתו הלכה למקום אחר עמו ונקרא שם בשם השני והוא חזר לביתו דנמצא מקום הנתינה הוא במקום שקורין לו השם החדש איפשר דשם מקום הפתיחה עיקר דלעולם השם הראשון עיקר יותר משם השני, אלא דברייטא לקמן דקאמר אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואשתו שבגליל בשמו שבגליל משמע דלא תליא בזה, ומ"מ י"ל כיון דדרה הוא שהשם הראשון במקום הנתינה שהוא שם ביתו ודרה איש להיות נודד ממקומו, ולכן עשו לעולם מקום הנתינה לעיקר ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה וכל כו' ואינו נראה לר"ת דזמנין דאמי לידי תקלה כו' עכ"ל.

כבר הקשתי בתשובתי דמשום האי קושיא לא הנה צריך ר"ת להיות נניד מפי' של ה"ג דהא מסקינן והוא דאיסתחזק, ובאיסתחזק י"ל שפיר דכתבינן וכל שום ובלא איסתחזק באמת לא כתבינן, ונהי דר"ג תיקן לכתוב בכל מקום וזה אינו נראה לר"ת, מ"מ בעיקר הפירוש א"צ לדחות דפשטא דלישנא דמתני' הכי משמע כדכתב הר"ן, ונראה דר"ת משמע ליה בפשיטות דכיון דתיקן לאפוקי מידי לעז ודאי כל מאי דמצינן לתקוני טפי עדיף, וא"כ טפי איפא לתקוני לכתוב דמתקרי שני השמות בפירוש, אלא דהנה מצינן למימר דלהכי תיקן לכתוב וכל שום דבהכי סגי בכל דוכתי ואפי' לא איסתחזק שפיר כתבינן לכתחילה וכל שום, והא דאמר רב אשי והוא דאיסתחזק היינו באיסתחזק אפי' כדיעבד אינה מגורשת ובלא איסתחזק לכתחילה עכ"פ צריך לכתוב וכל שום אלא דדיעבד מגורשת והיינו דמתני' בברייתא יצא למקום אחר וגירש בו מגורשת, וא"כ לא הנה מצי לתקוני לכתוב בפירוש שני השמות דא"כ לפעמים שלא נודע כלל במקום הפתיחה שיש לו שם אחר וא"כ אי אפשר לכתוב בפירוש להכי תיקן וכל שום דיכולין לכתוב לעולם, ומשום הכי תיקן גם בטופסי ה"ג לכתוב לעולם וכל שום, וא"כ שפיר הקשה ר"ת בממ"נ על ה"ג ובתשובה הארכתי, ועיין בסמוך: בא"ד ותיקן ר"ת כו' פדאמרינן בגמרא שרה דמיתקריא מרים עכ"ל לכאורה דברי התוס' מגומגמים כמ"ש בספ"י, וגם בדיבור שלאחר זה נראה בהדיא דגרסי בגירסא דידן מרים וכל שום שיש לה, וגם מ"ש שרה דמיתקריא מרים אינו מדוקדק דבגמרא רובא קרי לה מרים, ולכן נראה דלא פתבו פן רק להחזיק הפירוש של ר"ת כדפרישית בסמוך, דעיקר סברת ר"ת דיותר היה לנו לכתוב שני השמות בפירוש, אלא דהנה מצינן למימר דוכל שום עדיף דמצי לכתוב אפי' לא איסתחזק וע"ז דחה ר"ת דבלא איסתחזק גרע טפי כדפרישית בסמוך, אלא דהנה מצינן למימר דלעולם דוקא באיסתחזק בעינן וכל שום, והא דלא תיקן לכתוב דמיתקרי, י"ל דמיתקרי משמע שנקרא פן במקום אחד רק שמקצתו קורין אותו פן ומקצתו פן כמו במרים ושרה וכל שום היינו באינו נקרא בשני השמות במקום אחד רק דכאן קורין אותו בשם של מקום הפתיחה ובמקום נתינה קורין אותו בשם אחר, וא"כ לא מצינן למיכתב דמיתקרי

דיהיה משמעותו שיש לו שני השמות במקום אחד, ולזה הביא ר"ת הך פדאמרין בגמרא היינו פדפרישין גבי מרים וכל שום שיש לה דשם מסתבר טפי לכתוב דמיתקרי' שהרי שניהם במקום אחד, וא"כ פי היכי דמפרישין התם דכותבין שניהם בפירוש ולשון וכל שום ע"כ שפיר מצינו לפרושי דכותבין שני השמות אף שאין חילוק לפ"ז בכתובה בין שיש לו שני שמות במקום אחד ובין שיש לו שני שמות בשני מקומות, א"כ שפיר יש לכתוב בכל מקום דמיתקרי באיתחזק בשני שמות חד במקום פתיבה וחד במקום נתינה ואף שלא יהיה חילוק ניכר בתוך הגט בין ששני השמות במקום אחד או שהם בשני מקומות שהרי גם לפירוש הנ"ל אין חילוק דלדידיה גם לקמן פירשו דכותבין וכל שום שהרי פן הוא בגמרא, וא"כ שפיר י"ל לשיטת ר"ת בכתובת דמיתקרי אף שלא יהיה חילוק דע"כ לא קפדינו בזה, ושיעור דבריהם דגם בשני שמות ששני מקומות כותבין כמו בשני שמות במקום אחד, פן נראה לי ודו"ק: בא"ד אחא בר הדאי דמיתקרי אינא מרי כו' עכ"ל.

צריך יישוב לה"ג וסייעתו למה הוזכר שם דמיתקרי הא אפי' באיתחזק סגי בנכל שום, ודוחק לומר כמו שביקש בעל ס' פ"י דכששני השמות ידועין גם לה"ג כותבין דמיתקרי דאין זה נראה שהרי גירסת כל הראשונים גבי מרים וכל שום שיש לה פדפרישית בסמוך, ואיפשר לומר דדוקא כשאחד טפל סגי לכולו בנכל שום משא"כ כששניהם עיקרים כותבין דמיתקרי גם לשיטת ה"ג, אלא שגם זה אינו נראה לי דהיכן מצינו תקנה לכתוב דמיתקרי דהא משמע קודם תקנת ר"ג אפי' איתחזק נמי כתבו שם מקום הפתיבה לחוד והיכן מצינו לכתוב דמיתקרי, ובלישנא דנכל שום שפיר קלל אידך שמיה דידיה, ולכן נראה דלקמן לא נכתב רק לסימנא בעלמא משום שני יוסף פן שמעון דהא לקמן לא נכתב פן רק בשטר ולא בגט, וכמו כן מ"ש דגם ר"ת מודה היכא שידוע שיש לו שם אחר ואינו ידוע מהו גם לר"ת כותבין וכל שום לא נהירא ג"כ דלר"ת לא מצינו שיועיל פתיבת וכל שום, ואם נימא דזה מיקרי איתחזק אין תקנה רק לחזור אחר בירור מה שמו וגם לא שכיח שיהיה נודע שיש לו שם אחר ולא ינודע מה שמו, ואיפשר שזה יש לו דין לא איתחזק והא דאמר והוא דאיתחזק יש לפרש שבשני המקומות יודעין השמות רק שבמקום הפתיבה לא נקרא בשם זה, ואף שידוע להם שבמקום הנתינה נקרא בשם זה מ"מ פיון שפאן אין קורין אותו בשם זה מיקרי לעז לבני מקום הפתיבה, ועיין בסמוך: בגמרא והוא דאיתחזק בתרי שמי.

לפירש"י ורוב מפרשים בלא איתחזק א"צ לכתוב רק שם מקום הפתיבה, וכבר פתבתי בתשובה שיש לתמוה דמ"מ איכא לעז במקום הנתינה שרואין שם של מקום הפתיבה, וכתבתי שם דלא נפסל הגט רק בשביל שעבר על תקנת ר"ג ובלא איתחזק שלא תיקן ר"ג לא נפסל הגט בשביל זה, אלא דהא גופא קשיא למה לא תיקן לכתוב וכל שום דמאי זיק וכל שום לכלול מספיקא, וכתבתי להסמיך דעת הטור שאם כלל מקום הנתינה בנכל שום מיקפסל גיטא, ומ"מ לדעת ה"ג דבכל גיטין כותבין וכל שום וצ"ל דלכתחילה לעולם כותבין וכל שום א"כ צ"ל דר"ג תיקן בכל גוונא, א"כ יש לתמוה למה בלא איתחזק יוכשר הגט הרי מ"מ היה צריך לכתוב וכל שום גם בלא איתחזק, וא"כ למה יוכשר בדיעבד פיון דאיכא לעז במקום נתינה, ונראה דגם לה"ג אין זה מועיל להציל מידי לעז שבמקום נתינה שאף אם יכלל שם מקום נתינה אפתי איכא לעז רק שצריך לכתוב וכל שום מספיקא שפא יש לו שם או פינוי במקום אחר ובכה"ג לא תיקן ר"ג לפסול הגט פיון דאין זה מועיל להציל מידי לעז שמ"מ מקום הנתינה עיקר, אלא דמ"מ קשה מנ"ל להפוסקים לכתוב וכל שום היכא דאין מוחזק בשם אחר הא י"ל דדוקא באיתחזק צריך וכל שום דאם כותבין

דוקא באיפתחוק וכל שום ליכא תו לעז פשרואין וכל שום דאמרינו שמסתמא נכתב בשביל שם אחר שיש לו במקום הפתיכה, משא"כ אם נכתוב בכל גיטין וכל שום לא נפיק מידי קלקול במקום הפתיכה שהרי מ"מ יאמרו שאין זה המגרש, ואי משום שכתב וכל שום הרי בכל גיטין פתבינו וכל שום, וגם בגיטין דמייתי פ' האשה שלום לא כתב שם וכל שום, ואם רצון הפוסקים להחמיר ה"ז חומרא דאתי לידי קולא, ובגמרא יש לפרש דדוקא באיפתחוק פתבינו וכל שום, ואיפשר לומר דבאיפתחוק פתבינו פדאמר בירושלמי אני פלוני שמי שביהודה עם כל שם שיש לי בגליל, וא"כ באיפתחוק פותב בפירוש שמי שביהודה ונהינו אם נקרא ביהודה יוסף ובגליל יוחנן כותב אני פלוני שמי יוסף ביהודה עם כל שם שיש לי בגליל, ואין לומר יותר יש לו לכתוב דמיתקרי בפירוש ולא למיפש דיבורא י"ל דלה"ג דמיתקרי משמע שנקרא פן בשני שמות במקום אחד משא"כ וכל שום, ואם יכתוב דמיתקרי בגליל יוחנן ג"כ משמע שנקרא גם בגליל בשם יוסף ולכן תיקנו וכל שום ותו לא יהיה לעז שהרי בגט נראה שיש לו שמות חלוקים, אלא דמסתמת כל הראשונים משמע דלעולם פותבין וכל שום, וכ"כ בגנוסח הגט וצ"ע: ומה שהקשה הרשב"א בחידושו לפי ר"ת דכתבינו דמיתקרי מאי קמ"ל בלא איפתחוק א"צ לכתוב תיפוק ליה בלא"ה איך איפשר לכתוב דמיתקרי פיון דאין השם ידוע, איפשר לומר דעיקר הרבנותא בדיעבד דמגורשת אפי' נודע אח"כ שיש לו שם אחר אפ"ה מגורשת פיון דלא היה ידוע, מיהו למאי דפרישית לעיל דאיפתחוק מיקרי שידוע במקום הפתיכה שיש לו שם אחר במקום הנתינה רק שבמקום הפתיכה אינו נקרא בשם זה, א"כ א"ש טובא דבשביל שנקראו עדים שיש לו שם אחר במקום הנתינה פיון דאינו ידוע לרבים לא מיקרי איפתחוק דפשטא דלישנא דאיפתחוק משמע שהוחזק בשניהם בבירור, ועיקר הטעם בשביל שאיפשר שבמקום הנתינה אינו יודעין משם של מקום הפתיכה, ואי קשיא הא גופא פיון שנודע עכ"פ ע"פ עדים שיש לו שם אחר למה לא יכתבו שם מקום הנתינה ודמיתקרי על מקום הפתיכה, י"ל דהא כבר כתבתי בתשובה באריכות דר"ג עשה משום חזיון לתקנתו ופסל הגט אפי' בדיעבד, וכמ"ש התוס' לקמן פ"ק הזורק דף פ' וכמבואר פאן בפרייתא דאינה מגורשת, וא"כ לפעמים יבא תקלה ע"ז שעדי הגט לא ידעו בשעת פתיבת הגט, וא"כ יוציאו לעז על הגט שאיפשר דבשעת פתיבת הגט יש עדים אחרים שידעין שיש לו שם אחר ויאמרו שאינה מגורשת, ולכן לא תיקנו רק כשידוע ונהוחזק לרבים שיש לו שם אחר במקום הנתינה דאז ראוי לתקן שמה לא ידעו במקום הנתינה משם שיש לו במקום הפתיכה ואיכא לעז, ואפ"י ידעו במקום הנתינה לא פלוג רבנן פיון שאין נודע לרוב במקום הפתיכה שידוע במקום הנתינה השם שיש לו במקום הפתיכה, או י"ל בלא איפתחוק אף שיש עדים שיש לו שם אחר במקום הנתינה מ"מ פיון שאין נודע לרבים איכא חשש במקום הפתיכה פיון שאין ידוע להם שם מקום הנתינה נראה להם פשקור, ולכן לא תיקנו רק כשמפורסם שם של מקום הנתינה במקום הפתיכה, אלא שבמקום פתיכה לא נקרא בשם מקום הנתינה ולכן פתבינו ראובן שבמקום הנתינה דמיתקרי שמעון במקום הפתיכה: בתוס' ד"ה והוא כו' והביא ראיה מדאמר בתוספתא גר ששינה שמו לשם נכרים וגירש בו פשר עכ"ל.

אע"ג דר"ת השיב דלא להזכיר שם של נכרים בתורת משה וישראל י"ל דמ"מ בדיעבד לא פסלינו לגיטא, מיהו לדעת הרמ"ה שהובא בטור דפסול במומר אפילו בדיעבד קשה, ועיין בב"י, ואיפשר דהרמ"ה ס"ל לעולם שם הראשון עיקר שהוא מפורסם בין ישראל בשם הראשון שהוא בהיותו ישראל, משא"כ בגר דידוע שהיה נכרי והיה לו שם אחר בנכרותו ושם דנכרות הנה השם הראשון, פן נ"ל דלא כמ"ש ב"י דבשביל שאינו בתורת משה לא מיסתבר לפוסלו: ומשמע מכאן

אף דהגר מסתמא מחזיק עצמו בשם ישראל ועולה בו לתורה וחותר שטרותיו ואפ"ה פשר בשם דנכרית, ואיפשר דאפי' לכתחילה היו פותבין בשם דנכרית לולא שאינו מתורת משה וישראל, ומכאן צ"ע לפענ"ד מ"ש בשם שנשתנה ע"י חולי דכותבין שם השינוי לעיקר אפי' אם לא נקרא רק לפעמים פן דהא הכא הנה פתבין לכתחילה שם הראשון אי הנה בתורת משה וישראל, ואיפשר דס"ל דונקא בדיעבד פשר משום דשם השני עיקר, ומ"מ מש"כ להצריך שני גיטין לא נראה דאפי' תימא דמירי שעדיין לא הוקזק בשם השני ויש לחוש שיתפרסם כמ"ש הב"ש שם מ"מ ודאי פיון דעכשיו אין לכתוב רק השם הראשון אין לנו לחוש למה שיהיה אח"כ דהא בלא איתחזק פתבו דאפי' נודע אח"כ שיש לו שם אחר אין לנו אלא השם שהחזיק עצמו בו לפנינו, הרי דאפי' באמת יש לו ב' שמות אין לנו לחוש רק לשעת פתיבה, וכיון דבשעת פתיבה השם הראשון עיקר למה יצטרף שני גיטין דהא אין ליטן שני גיטין אלא מדוחק, וגם עיקר הדין שתפסו הפוסקים בנשתנה השם ע"י חולי שם השינוי הוא עיקר, אף אם נקרא יותר תדיר בשם הראשון ואינו נקרא בשם השני רק לפעמים, הגם שפתבו פן מן הפוסקים הראשונים כמ"ש בב"י ואיני פדאי אפי' לגמגם בדבריהם מ"מ תורה היא וללמוד אני צריף, דלפענ"ד עיקר תלוי מה שנקרא אצל רוב העולם כמו ברנבא קרו לה מרים ופורתא שרה דעיקר המכונן שיהיה מוכח מתוכו מי המגרש וזה שנקרא לרוב העולם הוא העיקר, והרמב"ם פתב בסתמא פתב השם שאין יודעין בו ביותר אע"פ שכתב וכל שום הוא פסול ולא חילק בין נסתבב לו השם על ידי חולי, וגם לא הבנתי הסברא דאין לומר שהם מדמים השם השינוי לעיקר ושם הראשון לתניכה ולכן ס"ל להקדים השם השני כמו בתניכה אע"פ שדרף לקרותו יותר בתניכה מבשם העיקרי, דלא דמי דבתניכה ידוע שנקרא פן בתורת חניכה וידוע שאין זה עצם שמו ולכן יש להקדים השם העיקרי לכתחילה, משא"כ בחולי שאין שם הראשון מפורסם שיהיה בתורת חניכה לשם השני מתוף הסברא מסתברא דכותבין שם הראשון שקורין אותו בו על הרוב, דהא חזינו בגר שכתב שם נכרותו אף שראוי שלא יזכר ולא יפקד עוד שם הראשון ואעפ"כ פשר דאין זה תלוי בשם שהוא עיקר לפי האמת רק לפי מה שנקרא אצל העולם, ונלפענ"ד דכ"כ ע"פ דרף העולם שמי שנקרא בשם השינוי חותר עצמו בו ומקדימו לשמו הראשון וכן דרף העולם גם בזמן הזה, ובגט אזלין בתר חתימה כמ"ש הפוסקים, ואפי' באשה או מי שאינו רגיל לחתום מ"מ פיון דידוע שהוא שמו שנקרא בשם השינוי מקדים שמו השינוי בחתימה ואם אחר פתב אליו דרכו להקדים השם השינוי ולכן ראוי לכתוב פן בגט, וגם בזמן הזה דרף לחתום עצמו בשם השינוי ולהקדימו בחתימה, אף שאצל העולם דרף לקרות תדיר בשם הראשון ובפרט באדם גדול בשנים שנשתנה שמו שלעולם קורין אותו בשם הראשון לבד, ולהכי ניחא להו להקדים השם השני ולכתוב דמיתקרי על הראשון פיון שפן נקרא אצל העולם, ולפ"ז דונקא בכתב דמיתקרי על הראשון משא"כ בכתב שם השני וכתב וכל שום על הראשון ודאי להרמב"ם פסול, ואע"ג דלר"ת ברנבא מרים ופורתא שרה כותבין מרים דמיתקריא שרה אע"פ שנקראת יותר בשם מרים היינו משום דשם מרים עיקרי מצד הקריאה והוא היה עיקר שמה ולהכי פתבין מרים שהוא עיקר שמה מצד הקריאה דמיתקריא לפעמים שרה ובשם השינוי הוא עיקר מצד השינוי ודמיתקריא מצד הקריאה אצל העולם, ולפ"ז איפשר שאפי' אין קורין אותו כלל בשם השינוי פיון שדרף לחתום בשם השינוי שפיר יכולין לכתוב השם השינוי אפי' אם עדיין בחליו פיון שדרף לחתום בו על הכתב פותבין שניהם פותבין השם השינוי ועל הראשון דמיתקרי ואין כאן חשש פיון שעכ"פ נקבע לו שם זה בחליו ואין כאן שינוי השם, ומ"מ נראה יותר לכתוב השם הראשון לבדו שאין

בו בית מיחוש כמ"ש בגר ששינה שמו, אלא דבש"ע מצריף שני גיטין ואינני פדאי לחלוק, עכ"פ בדיעבד נלענ"ד פשוט דאם פתבו שם הראשון לבד דמגורשת וכ"כ ב"ש, ואם פתב שם השינוי לבד בחליו פנין שעדיין לא הוחזקו בו צ"ע אם היא מגורשת, ועיין בחמ"ח סימן קכ"ט מ"ש בשם הרב מטראני ובאמת דברי הרב מטראני הם ע"פ סברא: בא"ד וקא דקתני בברייתא כו' דהא לא קתני היו לו שני שמות כו'.

עיין בס' פ"י שהביא בשם תשובת מהרי"ק דהא דנקט בשתי נשים ולא נקט באשה אחת ויש לו ב' שמות אחד ביהודה ואחד בגליל, ועיין מ"ש בשם מהרי"ק, ואיפשר לומר דקמ"ל אע"פ ששם שתי הנשים שוות וכיון דעיקר טעמא דצריף לכלול שם מקום פתיכה שלא תבא לידי לעז כשתבא לגבות הפתובה א"כ גם פאן ובברייתא בעינו דוקא שיתחבב בגט של אשתו שביהודה שם דיהודה ושם דגליל ואשתו שבגליל שם דגליל ולכלול שם דיהודה ואם הפך וכתב לאותה שביהודה שם דגליל לעיקר ודיהודה לטפל ולאותה שבגליל שם דיהודה עיקר ודגליל לטפל קמ"ל דמ"מ אינה מגורשת, ואף שאחר הנתינה איפשר שיחליפו הגיטין ויהיו פתיקון מ"מ אינה מגורשת, וזו שפתוב בגט שלה שם דגליל לעיקר תחליף בגט השני פנין שאין לחוש רק כשתבא לגבות הפתובה, פן נ"ל לכאורה, מיהו הא ליתא דבזמן הש"ס היו פותבין שם עירה אלא די"ל דשמות עירויות ג"כ שוין, ובהכי ניחא דנקט אינה מגורשת משמע לכאורה דלא הוי גיטא פלל, ולפ"ז י"ל עפמ"ש התוס' לעיל בפ' כל הגט דלר' מאיר בעינו שיהיה מוכח מתוכו מי הוא המגרש, וא"כ ביש לו שתי נשים ולו שני שמות פנין שהדין שביהודה צריף לכתוב שם מקום הנתינה לעיקר ובגליל צריף לכתוב שם דמקום הנתינה לעיקר וא"כ אם כתב לגרש זו שביהודה בשם דיהודה שפיר מיקרי מוכח מתוכו דהא לאותה שבגליל הנה צריף לכתוב שם דגליל, אלא שאם לא כתב רק שמו ביהודה אינו מוכח מתוך הגט דהא י"ל שהוא במקום אחר שמוחזק בשם דיהודה לבדו, וכדאמר בסיפא יצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת, ואם כתב שם דיהודה וכולל שם דגליל שפיר הוי מוכח מתוכו דאותה שביהודה הוא מגרש שהוא מקום הנתינה, וא"כ י"ל דלהכי קאמר אינה מגורשת פנין דלא הוי מוכח מתוכו, משא"כ אם אין שמותיקן שוות דמוכח מתוכו בשביל שינוי שם דמקום הנתינה לא מיפסל אלא משום לעז כמ"ש הרא"ש, אלא דהא שמעינן ממילא דצריף שם מקום הנתינה, וסיפא דיצא למקום אחר מגורשת היינו מעיקרא דדינא דאין צריף שני השמות וע"כ היינו היכא דמוכח מתוכו, וסיפא הוי נ"ט דלכך אינה מגורשת ברישא פנין דביצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת ממילא לא מיקרי מוכח מתוכו, פן נ"ל בדרף פלפול, מיהו בעיקר הקושיא נ"ל ליישב בפשיטות דאי לא הנה נקט רק באשה אחת שהנה לו אשה אחת ביהודה ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגירש אשתו שביהודה בשמו שביהודה אינה מגורשת עד שיתחבב שם דיהודה ושם דגליל עמו ה"א לאו משום דשם מקום הנתינה עיקר רק משום דמסתמא הנה אמרינן דשם שביהודה שיש לו אשה משם הוא שמו העיקרי ושם דגליל הוי שם השינוי ולכן צריף שם שביהודה להיות עיקר ושם דגליל טפל ולא מקום הנתינה גורם, ובפרט לפמ"ש לעיל דנהו באמת עיקר הטעם דמקום הנתינה ע"פ רוב שם שמו העיקרי ומקום הפתיכה שם הוא שמו השינוי כמ"ש הרא"ש, וא"כ א"ש כדפרישיתו לק"מ, ומ"ש התוס' דהא לא קתני היו לו שני שמות נראה דאין פנונתם להוכיח פן מן הברייתא מדלא נקט היו לו שני שמות דנדאי בברייתא צריף לאשמועינן אינה שם הוא עיקר, רק שלא תאמר להביא ראיה מברייתא דצריף דוקא שניהם באיחזוק וה"ה בשני שמות במקום אחד דהנה עולה על הדעת שפירש דבין ביהודה ובין בגליל שני השמות ידועין ומפירין בשניהם היטב וע"ז פתבו

פינון דללא נקט הכי, א"כ שפיר יש לחלק מטעם שפתיבו התוס', פן נ"ל ודו"ק: בא"ד וכן משמע בירושלמי כו' אבל אם הנה ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה וכו' עכ"ל.

נראה דמיתי מהירושלמי דמשמע להו דאיירי באיתחזק בתרי שמי, דאי בדלא איתחזק היכי קאמר לכתחילה צריף לכתוב שניהם הא א"צ לכתוב רק השם שהחזק בו, ועוד דלמה נקט בהנה ביהודה שמקום פתיבה ונתינה שוין הא אפי' ביצא למקום אחר שאינו ביהודה נמי מגורשת במגרש בשם שהחזק באותו המקום פדתנינו הכא, ולכן משמע להו דמירי שביהודה החזק שיש לו שם אחר בגליל ואפ"ה מגורשת פינון דמחזק בשם דיהודה ג"כ ומזה משמע להו ה"ה במומר, אלא דיש לדקדק דילמא הירושלמי מירי רק דוקא באיתחזק ביהודה שיש לו שם אחר בגליל אבל אין לו רק שם דיהודה משא"כ בהחזק בשני שמות במקום אחד כמו במומר או מרים ושנה אפי' בדיעבד צריף שניהם דוקא ואם יכתבו שם אחד יאמרו שאין זה המגרש, ואיפשר דמשמע להו בפשיטות דבידוע שיש לו שם אחר קבוע במקום אחר ודאי איכא למיחש טפי שהרי כשתבא לאותו מקום יאמרו שאין זה המגרש ואפ"ה לא צריף השם השני, ומשמע להו ה"ה בשם שמיעוט קורין או בשני שמות ומגרש באחד מהם, ונראה דכל דברי התוס' הם ביש לו שני שמות ואין נקרא בשניהם כאחד כמו במומר או גר שאין נקרא בשניהם יחדיו, אבל אם נקרא בשניהם יחדיו כמו ראובן שמעון וכתב ראובן לבד ודאי פסול דהוי שינוי גמור והוי פאילו כתב רק חצי השם שיש לו פינון שאין נקרא בשם ראובן לבדו וקרוב לומר שהוא בטל מן התורה שאין זה שמו כלל, מיהו אם כתב ראובן וכל שום שיש לו איפשר לומר דהוי גט דבוכל שום כלל ג"כ שם שמעון דהא לכמה פוסקים סגי שם שבמקום הפתיבה וכולל המקום הנתינה בנכל שום, ואף דלא דמי אם נימא שהוא בטל מה"ת אם כתב ראובן לבדו שאין זה שמו כלל, א"כ י"ל דלא סגי בנכל שום רק היכא דמזהתורה פשר בלא וכל שום, משא"כ הכא דמן התורה בטל לא סגי בנכל שום, מ"מ איפשר לדון ולהקל דהא פמה פוסקים ס"ל דלדין דקיי"ל עדי מסירה פרתי אין צריף שמו ושמה כלל דלא בעינו שיהיה מוכח מתוכו, ואפי' מאן דפסיל צ"ל דמ"מ בעינו שיהיה ניכר בגט שום בעל המגרש את אשתו, וא"כ בכתב ראובן וכל שום שיש לו איפשר להכשיר, ולמעשה צ"ע: בא"ד אבל בתוספתא עושה מקום פתיבת הגט עיקר כו' רשב"ג אומר אפי' כתב כו' עכ"ל.

והקשה המהרש"א דילמא הכא אמרינו דלכתחילה צריף לכתוב מקום הנראה לעיקר, ובתוספתא לא משמע אלא דדיעבד פשר, ע"ש מ"ש בזה, ואיפשר לומר ג"כ פועין מ"ש המהרש"א דקשיא להו להתוס' היכי מכשיר רשב"ג בכתב שם דיהודה בגליל מי פליג אהא דלקמן בפרק הזורק: (מהדורא תניינא) (דף ל"ב ע"א) במשנה בראשונה הנה עושה ב"ד כו' לכאורה קשה א"כ איך תינשא לעולם תיחוש שמא ביטל פינון שהוא מותר לבטל, בשלמא למ"ד בפני שלשה י"ל דשמעה מסתמא אבל למ"ד בפני שנים דלא שמעה איך היתה יכולה לינשא, וצ"ל דבסתמא לא חיישינו, וא"כ קשה איכא איך הנה יכול לבטל מדינא אמאי לא יחוש שתינשא, ואין זה משום תקנת ר"ג דמדינא הנה לו לאסור שיבטל ואיך ינדקו לו הב"ד לביטול שמא תינשא אשתו דהא בכל דוכתי חיישינו לתקלה, ובמפקיד פירות אפי' אבודין לא יגע בהם שמא עשאן תרומה וגם לפיכך עושה אותן תרומה, אבל אם יש לחוש למכשול פשיטא שהיה אסור לסמוך, וכן לעיל מפריש עליהם בחזקת שהם קיימים אבל בלא"ה הנה אסור וכ"ש איך הנה מותר לו לבטל ויש לחוש לממזרות, ואמרו חזקה לחבר שאין יוצא מת"י דבר שאינו מתוקן ובכה"ג אפי' כל אדם מונהר במכשול גדול פנה, והנלענ"ד בזה לכאורה דבלא"ה קשה אמאי בתרי לית להו קלא הא עיקר טעמא דבג' יש להו קול וא"כ אמאי לא יצטרף הבעל עצמו שיהא א' משלשה וא"כ שמעה ג"כ וליכא תקנת

ממזרים, וצ"ל דחששו לפעמים שיתפנון הבעל לקלקלה אף דבסתמא לא חיישינו שמכונן לקלקלה כמ"ש התוס' והרא"ש בריש מכילתין, והשתא דקונדם תקנת ר"ג ה"ה סגי בב' לפי שחשבו שע"י צירוף הבעל יהיה שלשה וליכא חשש ממזרים ור"ג חשש לאדם שאינו הגון שיעלים הקול ולא נשארו רק שנים, ובזה אִיפְשָׁר לַיִישָׁב מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' לַקָּמֵן מִמוּכָר שְׂדֵהוּ בְּעֵדִים דְּגוּבָה מִשְׁעֻבְדֵי, ולפ"ז ניחא די"ל דמְצַרְפִּין גַּם הַלּוֹקֵחַ שְׁמוּצִיא קוֹל, וְדוּק וצ"ע, וְעֵינֵן בְּסוּמָה: בפירש"י ד"ה בראשונה כו' ה"ה מבטל בפני שלשה כו'.

כָּבֵר תְּמָהוּ שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים דְּרַשׁ"י סוּתֵר עֲצָמוּ שְׁפִירֵשׁ בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה וְשׁוּב פִּירֵשׁ מִטַּעַם שְׁאִין הַשְּׁלִיחַ יוֹדֵעַ בְּדָבָר וְהִיא גִיסַת בּוֹ, וְהוּא נֶגֶד הַש"ס לַקָּמֵן דְּאִי בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה אֵית לְהוּ קְלָא וְלִיכָא תְּקֵנַת מִמְזָרִים, וְכִבְר פְּתַבְתִּי בְּמַהְדוּרָא קָמָא מַה דִּי"ל בְּזָה, וּמַה שִׁי"ל עוֹד וְהוּא דְלַקָּמֵן אֲמַרִּינֵן דְּר' יוֹחָנָן ס"ל בְּפָנֵי שְׁנַיִם הֵינּוּ מְשׁוּם דְּלֵר' יוֹחָנָן לְשִׁטְתָּיה דְּס"ל דְּאִין עִירוּב פְּרָשׁוּת דְּס"ל ד' שׁוּמְרִין צְרִיכִין כְּפִירָה וְהוּדָאָה בְּמַקְצָת שְׁפִיר י"ל תְּרֵי קָרוּ ב"ד, אֲבָל לְדִידֵן תְּרֵי לָא הָווּ ב"ד וְאִפְּי' לִמ"ש דְּר' יוֹחָנָן ס"ל בִּירוּשְׁלַמֵי שְׁנַיִם שְׂדָנוּ אִין דִּינֵיהֶם דִּין י"ל דִּמ"מ מִן הַתּוֹרָה שְׁנַיִם הָווּ ב"ד, אֲלָא דְקָשָׁה קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' לַקָּמֵן ע"ב, לְכֵן י"ל דְּנֻדְאֵי הָא דְאֲמַרִּינֵן בְּתַלְתָּא אֵית לְהוּ קְלָא לָא עֲדִיף מִחֻזָּקָה גְּמוּרָה כְּמוֹ בְּמִשְׁנָה דְלַעִיל דְּנוֹתְנוּ לָהּ בְּחֻזָּקָתָא שְׁהוּא קְיָיִם וְאִיכָא חֻזָּקָה מְסַתְּמָא נוֹדַע, וְנִיחָא קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' דְּמַלְוָה ע"פ אִינוּ גוּבָה מִשְׁעֻבְדֵי אִפִּי הַלְוָהוּ בְּפָנֵי כְּמָה עֵדִים, וְלִפ"ז י"ל דְּלִיכָא רַק חֻזָּקָה מְסַתְּמָא נוֹדַע וְלָא מְהֵי נֶגֶד חֻזָּקָתָא מְמוֹן דְּלוֹקֵחַ, וְגַם אִפִּי תִימָא דְרוּב פְּעֻמִּים נוֹדַע אִין הוֹלְכִין בְּמִמוֹן אַחַר הָרוּב, וְהַשְּׁתָּא י"ל דְּנָהֵי דְאֲמַרִּינֵן דְּר' יוֹחָנָן ס"ל בְּפָנֵי שְׁנַיִם אוֹ דְקִיִּם לִיהַ לְהַש"ס דְּבַהֲכֵי פְּלִיגֵי אוֹ דְמִשְׁמַע דְּמְסַתְּמָא לָאו בְּטַעְמָא לְחוּד פְּלִיגֵי רַק בְּדִינָא לְכֵן אֲמַרִּינֵן ר' יוֹחָנָן ס"ל בְּפָנֵי שְׁנַיִם, אֲבָל רְבָא דְפִסְק שְׁנַיִם שְׂדָנוּ אִין דִּינֵיהֶם דִּין מִן הַתּוֹרָה א"כ תְּרֵי לָא קָרוּ ב"ד אֲלָא דְגַם בְּג' אִיכָא תְּקֵנַת מִמְזָרִים, וְטַעְמָא דְמִיְלַתָּא דְנָהֵי דְבַתְּלַתָּא בְּסַתְּמָא אֵית לְהוּ קְלָא מ"מ חֻזָּיִן לַעִיל דְּפ' כ"ח א"ע"ג דְּנוֹתְנוּ לָהּ בְּחֻזָּקָתָא שְׁהוּא קְיָיִם מ"מ בְּאוּמָר ה"ז גִּיטָה שְׁעָה א' קוֹנְדֵם מוֹתֵי אַסוּרָה לְאַכּוֹל בְּתְרוּמָה מִיָּד, דְּנָהֵי דְלָא חֵיִשְׁיִין שְׁמָא מִת חֵיִשְׁיִין שְׁמָא יְמוֹת א"כ עַל לְהַבָּא חֵיִשְׁיִין וְלָא אַהֲנֵי חֻזָּקָה, א"כ גַּם כָּאן ס"ל לְרְבָא לְשִׁיטְתָּיה דְּנָהֵי דְעַל עֵבֵר לָא חֵיִשְׁיִין מ"מ חֵיִישׁ ר"ג עַל לְהַבָּא שְׁמָא אִיתְרָמִי שְׁלָא תְשַׁמַּע, וְא"כ שְׁפִיר פִּסְק בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה, וְלָא מִטַּעְמָא דְרִישׁ לְקִישׁ דְּס"ל מְשׁוּם תְּקֵנַת עֲגוּנוֹת, רַק מְשׁוּם תְּקֵנַת מִמְזָרִים נְמִי רְאוּי לְחוּשׁ עַל לְהַבָּא, וְצָדְקוּ דְבַרֵי רַש"י: גַּם י"ל בְּפִשְׁיִטוֹת דְּאִי חֵיִישְׁיִין שְׁמָא יְמוֹת אִין לְסַמְיָה בְּשְׁלֹשָׁה דְשְׁלֹשָׁה אֵית לְהוּ קְלָא דִּמ"מ אִם יְמוֹת אֶחָד מֵהֶם לָא יִשְׁאָרוּ רַק ב' וּבְשְׁנַיִם לְכ"ע חֵיִישְׁיִין, וְא"כ רְבָא דְמוֹקֵי לַעִיל דְטַעְמָא שְׁמָא יְמוֹת גַּם בְּשְׁלֹשָׁה שְׁיִיכָא תְּקֵנַת מִמְזָרִים שְׁמָא יְמוֹת אֶחָד קוֹנְדֵם שְׁיִוְצִיאֵי קוֹל, וְא"ש דְּבַרֵי רַש"י וְדו"ק: עוֹד נ"ל שְׁיֵשׁ לְהַכְרִיחַ פְּדַבְרֵי רַש"י אִף לְרַב שְׁשֵׁת דְּס"ל בְּג' ע"כ לָא מְצִינֵן לְפָרֵשׁ טַעְמָא מְשׁוּם עֲגוּנוֹת וְהוּא דְהַתּוֹס' לַקָּמֵן דְּפ' ל"ג ע"א ד"ה וְשְׁמַעְהָ הַקְשׁוּ אִיף שְׁיִיף תְּקֵנַת עֲגוּנוֹת הָא בְּדִין לָא מִינְסָבָא וְנִדְחָקוּ בְּזָה דִּמ"מ שְׁיִיף עֲגוּנוֹן, וְדְבַרֵיהֶם דְּחוֹקִים דְּמַהֲיָא תִּיתֵי לְחוּשׁ אִם רְצוֹנוֹ לְבַטֵּל הַגָּט וְשְׁמַעְהָ, וְלָא דְמִי לְסוּפֵר שְׁתַּקְנָה קְבוּעָה הִיתָה, אֲבָל לְחוּשׁ שְׁתַּתְּגַרֵּשׁ דְּנָקָא כְּשֶׁמְבַטֵּל הַגָּט הוּא דְחוֹק, לְכֵן נִרְאָה דְה"ק לַקָּמֵן וְשְׁמַעְהָ וְנִדְעָה וְלָא מִינְסָבָא וְהֵינּוּ דְשׁוּמַעַת שְׁבִיטֵל, מִיְהוּ לְפַעְמִים שְׁנַמְלָה לְגַרֵּשׁ וְחוֹזֵר מִן הַבִּיטוּל א"כ שְׁפִיר אַהֲנֵי שְׁלִיחוֹת הַשְּׁלִיחַ כִּינֵן שְׁחִזֵר מִן הַבִּיטוּל וְעַל הַחֲזָרָה מִן הַבִּיטוּל לָא הִיָּה תְּקֵנַת ב"ד וּמַעְמִיד עֵדִים לְב"ד, וְהַשְּׁתָּא בְּאֲמַת הַגָּט מְעַלְיָא רַק שְׁהִיא אִינָה שׁוּמַעַת מִחֲזָרְתוֹ מִן הַבִּיטוּל וּמִיַּעְגָּנָא שְׁלָא כְּדַת וְשְׁפִיר שְׁיִיף תְּקֵנַת עֲגוּנוֹת, וְא"כ יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּרַב שְׁשֵׁת דְּס"ל דְּאִינוּ חוֹזֵר וּמְגַרֵּשׁ בּוֹ ע"כ לָא שְׁיִיף תְּקֵנַת עֲגוּנוֹת דְּבָדִין מִיַּעְגָּנָא כִּינֵן שְׁחִזֵר מִן הַגָּט, וְא"כ רַב שְׁשֵׁת גּוֹפִי' דְּס"ל בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה ע"כ לָא סְבִירָא לִיהַ תְּקֵנַת עֲגוּנוֹת וְא"כ

מְוֹכָרָח דָּגָם בַּג' שְׁיִיף תַּקְנַת מְמוֹזְרִים, לְכֵן נִקְט רַש"י שְׁפִיר כְּפִשְׁטִיהָ דָּגָם בְּשִׁלְשָׁה שְׁיִיף תַּקְנַת ר"ג דְּפַעְמִים שְׁלֹא תַדַע, דְּלִדְיוֹן דְּקִיָּמָא לֹן עִירוֹב פְּרִשְׁיֹת אִין ב"ד פְּחוֹת מְשִׁלְשָׁה וְדו"ק: עוֹד נ"ל דְּיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת בְּלֹא ה"ה אִיף אָמְרִינְן בְּשִׁלְשָׁה יֵשׁ לְהוּ קוֹל וְקִשְׁיָה הָא אִיתָא בְּב"ב דָּף קל"ה הֵהוּא דְּמוֹחֲזֵק לֹן דְּלִית לִיה אַחֵי אָמַר רַב יוֹסֵף לְמֵאֵי נִיחֻוֹשׁ לֵה כו' א"ל אַבְיֵי הָא אָמְרֵי דְּאִיפָא עֲדִים בְּמִדְיַנַת הַיָּם דְּיָדְעֵי דְּאִית לִיה אַחֵי הַשְׁתָּא מִיָּהָא לִיְתַנְיָהוּ קַמֵּן לָאו הֵינְנו דְּר' חֲנִינָא דְּאָמַר עֲדִיהָ בְּצַד אַסְתָּן וְתִיָּאָסֵר אָמַר אַבְיֵי אִם הִקְלוּ בְּשִׁבּוּיָהּ נִיְקַל בְּאַשְׁתַּי אִישׁ, וְהַתּוֹס' פִּירְשׁוּ דְּיִצְאָא קוֹל שְׁיֵשׁ עֲדִים, וְא"כ לְסִבְרַת רַב יוֹסֵף דְּאָף בְּיִצְאָא קוֹל שְׁיֵשׁ עֲדִים לֹא חִיְיִשְׁיָנָן א"כ וְדֹאֵי אַפִּי בְּשִׁלְשָׁה אִיפָא תַּקְנַת מְמוֹזְרִים, וְהָא דְּאָמְרִינְן דְּשִׁמְעָה וְיָדְעָה וְלֹא מִיְוַסְבָּא הֵינְנו לְסִבְרַת אַבְיֵי דְּבִאֲשַׁת אִישׁ לֹא אָמְרִינְנוּ עֲדִיהָ בְּצַד אַסְתָּן וְתִיָּאָסֵר, א"כ רַבָּא דְּאָמַר הֵתָם חוּשׁ לֵה מְשִׁמַע חֲשִׁשָׁא בְּעֵלְמָא לְהַחְמִיר, אָבֵל מְדִינָא י"ל עֲדִיהָ בְּצַד אַסְתָּן וְתִיָּאָסֵר, וְכֹן בְּקִיְדוּשִׁין דָּף י"ב דְּאָמְרִינְנוּ אַבְיֵי וְרַבָּא לֹא ס"ל דְּר"ח הֵינְנו דְּרַבָּא מַחְמִיר, וְא"כ לְקוֹלָא לֹא אָמַר דְּאִיפְשָׁר דְּאִם נִשְׁאֵת לֹא תִצְאָא בְּשִׁבִיל הָף קָלָא כְּדִמְשִׁמַע בְּשִׁלְהֵי מְכִילְתִּין דְּקָלָא בְּעִינְוֹ דְּנוֹקָא תְּרֵי וְתֵרֵי, וְא"כ שְׁפִיר יֵשׁ לְחוּשׁ אָף שְׁיִהִיָה הַקּוֹל תִּינְשָׂא וְרִישׁ לְקִישׁ ע"כ ס"ל דְּאָסוּרָה לְהַנְשָׂא מְדִינָא, אָבֵל רַבָּא דְּס"ל דְּב"ד הֵם שְׁלִשָׁה עֵיקָר הַטַעַם שְׁלֹא תִיחֻוֹשׁ לְקָלָא וְשְׁיִיף תַּקְנַת מְמוֹזְרִים אַפִּי בַג' וְדוֹק הֵיטֵב, וְעַמ"ש בְּגִמְרָא עוֹד בְּיִיָּשׁוּב פִּירַשׁ"י: בְּתוֹס' ד"ה גַּט כו' לְרַבִּי כו' נִקְט הַגִּיעַ בְּשִׁלִּיחַ כו' דְּאָז מוֹתֵר לְבִטְלוֹ כו' עכ"ל.

אָבֵל רַש"י בְּקִיְדוּשִׁין פִּירַשׁ דְּרַב מְנַגִּיד אַמְאָן דְּמְבַטֵּל גִּיטָא בְּהַגִּיעַ בְּשִׁלִּיחַ, וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי בְּמַהְדוּרָא קַמָּא בְּסוּגְיָא זֹו בְּאַרְיִכוֹת וְהַנּוֹסָף אֶכְתּוּב דִּי"ל וְדֹאֵי לְרַבִּי מוֹתֵר לְבִטְלוֹ בְּהַגִּיעַ בְּשִׁלִּיחַ, דְּהַתּוֹס' הַקְשׁוֹ שָׁם אִטוּ בְּרִשְׁיַעִי עֶסְקִינְוֹ שְׁיִתְנַנּוּ הַשְׁלִיחַ לִיד הָאֲשָׁה, וִי"ל דְּרַש"י לֹא פִירַשׁ רַק לְרַב יוֹסֵף לְשִׁיטְתִּיהָ דְּפֶסֶק פְּרַשְׁבָּ"ג דְּבִיטְלוֹ אִינוּ מְבוֹטֵל, וְהַשְׁתָּא י"ל שְׁיִטְעָה הַשְׁלִיחַ וְיִסְפּוֹר שְׁגָם בְּפִנּוּי נִמְנָה ר"ג שְׁלֹא יְבַטְלוּ לְכֹן יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיִתְנַנּוּ לִיד הָאֲשָׁה, וּמַתְנִי' כְּרַבִּי דְּס"ל בְּיִטְלוּ מְבוֹטֵל שְׁפִיר י"ל דְּיִכּוֹל לְבִטְלוֹ לְכַתְחִילָה דְּלָאו בְּרִשְׁיַעִי עֶסְקִינְוֹ, וְאַפִּי אֶתְיָא פְּרַשְׁבָּ"ג י"ל מַתְנִי' קוֹדֵם תַּקְנָה וְנִקְט הַגִּיעַ בְּשִׁלִּיחַ דְּאָז א"צ ב"ד וְקוֹדֵם תַּקְנָה שְׁפִיר מוֹתֵר לְבִטְלוֹ דְּלֹא יִתְנַנּוּ הַשְׁלִיחַ, אָבֵל לְאַחַר הַתַּקְנָה דְּבִיטְלוֹ אִינוּ מְבוֹטֵל י"ל דְּאָפִי הַגִּיעַ בְּשִׁלִּיחַ אִסוּר לְבִטְלוֹ לְכַתְחִילָה כְּפִירַשׁ"י, וְעוֹד נִרְאָה דְּאִיפְשָׁר דְּרַש"י דִּיִּיק בְּהַגִּיעַ בְּשִׁלִּיחַ דְּקִשְׁיָה לְמ"ד מְפִנֵי תַּקְנַת עֲגוּנוֹת לְקַמֵּן, א"כ כְּשִׁמְבִטְלוֹ בְּפִנֵי שְׁלִשָׁה שְׁמַעָה וְיָדְעָה וְהַטַעַם דְּאִינוּ בְּיִטוּל מְשׁוּם דְּמִיעֲגָנָא אַע"פ שֶׁהוּא כְּדִין, וְפִירַשׁ"י דְּאֶצְרַכְיָה לְשִׁלִּיחַ וְהוּא לֹא יִטְרַח לְעֲגָנָה, וְהַשְׁתָּא קִשְׁיָה בְּהַגִּיעַ מְמִילָא ה"ל לְמִימַר דְּלֹא מְהַנִּי מְשׁוּם תַּקְנַת עֲגוּנוֹת דְּהָא לֹא טְרַח, וְצ"ל דְּאִין בְּזוֹ תַּקְנַת עֲגוּנוֹת דְּמָה תַעֲשֶׂה אִם יוֹצֵיא הַגַּט מְמַנּוּ, וְמָה שְׁפִירַשׁ"י מְטַעַם שְׁלֹא יִטְרַח וְלֹא פִירַשׁ שְׁאִין תוֹעֵלֵת י"ל דְּאִין טַעַם לְחַלֵּק בֵּין בְּפִנּוּי לְשִׁלִּיחַ בְּפִנּוּי מְשׁוּם תַּקְנַת עֲגוּנוֹת לְכֹן תַּלְיָא בְּטִירְחָא, אָבֵל בְּהַגִּיעַ מְמִילָא לְחוּד לֹא פְלוּג בֵּין טְרַח לְלֹא טְרַח פִּינּוּ דְּעכ"פ יְכוֹל לְיַקַּח הַגַּט שְׁפִיר מְהַנִּי הַבְּיִטוּל, וּבְזָה מִיְנֻשָׁב מָה שֶׁהַקְשׁוֹ הַתּוֹס' בְּד"ה וְלֹא וְכו' וְא"ת פְּשִׁיטָא שֶׁהוּא בְּטוּל, וְלִפְמ"ש א"ש דִּי"ל דְּה"ק דְּס"ד בְּהַגִּיעַ מְמִילָא לֹא יוֹכֵל לְבִטְלוֹ מְשׁוּם תַּקְנַת עֲגוּנוֹת, וְאִין לֹמַר שְׁלֹא תוֹעֵיל הַתַּקְנָה שְׁיַקַּח הַגַּט י"ל פִּינּוּ דְּלֹא טְרַח י"ל לְצַעוּרֵי, א"כ ס"ד כְּמ"ש הַתּוֹס' לְקַמֵּן דָּף ל"ג שֶׁהַקְשׁוֹ שְׁיִבְטֵל בְּפִנֵי ג' וְתִירְצוּ מְפִנֵי תַּקְנַת עֲגוּנוֹת, א"כ לְכ"ע ס"ל תַּקְנַת עֲגוּנוֹת א"כ ס"ד בְּהַגִּיעַ מְמִילָא נָמִי אִיפָא תַּקְנַת עֲגוּנוֹת, וְאִין לֹמַר מָה יוֹעִילוּ בְּתַקְנַתָּן הֲרֵי יַקַּח גּוֹף הַגַּט, מ"מ פִּינּוּ דִי"ל לְצַעוּרֵי א"כ לֹא יַקַּח הַגַּט, וְא"כ ס"ד שְׁלֹא יְבַטֵּל מְפִנֵי תַּקְנַת עֲגוּנוֹת וְנִכּוֹן, וְהַשְׁתָּא י"ל וְדֹאֵי בְּהָא אִיפָא לְמִימַר דְּטַעֵי הַשְׁלִיחַ פִּינּוּ דְּמְשׁוּם תַּקְנַת עֲגוּנוֹת לֹא הֲוֵי בְּיִטוּל א"כ בְּהַגִּיעַ יְסִפּוֹר הַשְׁלִיחַ פִּינּוּ דְּשְׁיִיף מְמִשׁ טַעֲמָא דְּתַקְנַת עֲגוּנוֹת כְּמוֹ אִם מְבַטְלוֹ בְּפִנֵי שְׁלִשָׁה שְׁפִיר יְטַעָה הַשְׁלִיחַ לְמוֹסְרוֹ לִיד הָאֲשָׁה, לְכֹן דִּיִּיק רַש"י בְּהַגִּיעַ בְּשִׁלִּיחַ וּמַתְנִי' קוֹדֵם תַּקְנָה א"כ

לא יטעה השליח למסרו ליד האשה דקודם תקנה ודאי ביטולו ביטול, ודברי רש"י נכונים לרב יוסף לשיטתיה דס"ל לקמן דף ל"ג ע"ב ביטולו אינו מבטל, והפל ניחא ודוק היטב: בא"ד דהשתא א"צ ב"ד עכ"ל.

לרב נחמן לקמן דמבטלו בפני שנים קשה הא גם בביתולו בפני שליח לא סגי בלא עדים ותרינמי ב"ד הם, וי"ל דהשליח מצטרף, גם איפשר דבפני השליח א"צ ב"ד דמסתמא לאו ברשיעי עסקינן ולא יתננו השליח: (ע"ב) בגמרא נרב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו.

התוס' תמהו אמאי יתבטל הגט, ואיפשר לומר ע"פ מאי דכתב רמ"א בח"מ סימן ר"ג בהקנה דבר הנקנה עם דבר שאינו נקנה דומה לקני את נחמור דקנה גם דבר שאינו נקנה וי"א דלא דמי לקני את נחמור, עכ"פ משמע דלמ"ד קני את נחמור קנה הכל תופס הקנין גם מה שאינו נכנס בסוג הקנין, א"כ רב ששת לשיטתיה דס"ל בב"ב דף קמ"ג בקני את נחמור קנה הכל י"ל גם פאן מתוך שחל הביטול על השליחות חל נמי הביטול על גוף הגט, ורב נחמן לשיטתיה דס"ל קנה מתוך אין הגט נכנס בביתולו פלל, ונפיר אמרינן דאגט לא מהני פלל וא"ש, ועמ"ש בתוס': הרי"ף לא הביא האיבעיא דבטל מהו, גם קשה פיון שהביא מימרא דרב ששת דבטילה היא אינה מתנה לא אמר פלוס ובגמרא מותבינן עלה ממתני' ומשני בטל שתי לשונות משמע ה"ל לאתויי שינויא דהש"ס, ונראה עפמ"ש בחדושים במהד"ק דקשה מאי פריה מבטל דילמא לשעבר משמע שפיר, ולפירש"י דבטילה היא משמע דהוי הודאה לשעבר והודאת בע"ד כמאה עדים דמי, א"כ פאן נמי נימא דהוי הודאה שביטולו פבר והבעל נאמן בכך שהרי בידו לבטלו ע"ש, ולתריז זה י"ל דמליא אי אמרינן הילקתא פרשב"ג דביטולו אינו מבטל א"כ לא שייך הודאה דאפי' ביטולו בפני ב"ד שלא בפני השליח אינו מבטל, ומתני' משמע דאתיא פרשב"ג ג"כ, בפרט לפמ"ש התוס' לעיל בפשנה פיון דנקט שלח בשליח משמע דעכ"פ אתיא פרשב"ג לכן צריף לומר ב' לשונות משמע, וא"כ לדין דקיי"ל פרבי אפי' נפרש אותו לשעבר הוי הודאה שביטולו, ומיושב נמי לדין לא צריף הרי"ף להביא האיבעיא דבטל מהו פיון דאפי' לשעבר מהני מטעם הודאה שביטולו פבר לכן לא צריף להביא האיבעיא, וא"ש ודו"ק, והאיבעיא הוא לרשב"ג: בתוס' ד"ה רב ששת כו' תימא כו' דאם כתב אדם ס"ת לשמה כו'.

איפשר לחלק אי אמרינן בס"ת סתמא נמי פשר ובגט סתמא פסול א"כ י"ל בס"ת דבסתמא פשרה אין בידו לבטל שיהיה פנכתב בפירוש שלא לשמה, אבל בגט אי מבטל פנונה ראשונה שהיתה לשמה ה"ל סתמא דפסול בגט פדאיתא פריש זבחים, גם איפשר דאסור להוציא קודש לחול ודאי כמו מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד לא מהני: עוד איפשר לומר דכוננת ס"ת אי איפשר לבטל דכשירה לכ"ע ואין בידו לבטל מה שפכר הוכשר לכ"ע, אבל הגט שאינו רק נגד הבעל וכשחוזר מלגרש ממילא מתבטלת פל פנונת הגט שתכליתו לגרש לכן לא מיקרי רק דיבור: בגמרא רב נחמן אמר בפני שנים לבי תרי נמי ב"ד קרי להו ויש לדקדק לעיל דף כ"ט במביא גט בח"ל עושה שליח בב"ד והתם ודאי שלשה בעינן פדלעיל דף ה' ע"ב דנותנו לה בפני שנים ושליח נעשה עד ועד נעשה דין א"כ סתם ב"ד הוא של ג' ומי הכריחו לרב נחמן לפרש פאן ב"ד של תרי, והנלענ"ד דבעיקר תקנה פליגי דרב נחמן ס"ל דתיקון העולם משום תקנת ממזרים והיינו בתרי נמצא שאילו היה נהוג לבטל בפני ג' לא היה ר"ג נמנה שלא יבטל שהרי בפני ג' ליכא חשש ממזרים פדלקמן, וע"כ התקנה היתה בשביל שהיה מבטל בפני שנים, והשתא י"ל דס"ל פיון דבי תרי נמי ב"ד קרי להו נמנה ר"ג שלא יבטל פלל והיינו משום דאין לנו אלא ביטול

בב"ד, וכינון דבי תרי נמי בב"ד קרי להו א"כ לא הנה אינפּשֶׁר לחלק ולומר שיבטל בפני ג' דכל שהבטול בב"ד אינו מדייק בין תרי לתלתא, לכן אף שאינפּשֶׁר שרגיל הנה לבטלו בפני ג' פּינן דשנים נמי בב"ד קרי להו לא פּלוג רבנן אפי' בפני ג' דע"כ הוצרכו לתקן שלא יבטל אפי' בפני בב"ד של ג' דאי לא הא לא קיימא הא, וא"צ לדחוק פּדברי התוס' לקמן דהה"מ נמי ס"ל תקנת עגונות, אלא דממילא פּינן דאי אינפּשֶׁר שיבטל בפני תרי אע"ג דקרי להו בב"ד תקנו שלא יבטל פּלל, אבּל בשליח שהביא גט בח"ל ע"כ נותנו לה בפני בב"ד, וכינון דשליח נעשה דפּינן ממילא רבא דרבא שיש בב"ד של ג' וְלֹא סְגִי בלֹא"ה: בתוס' ד"ה ורב נחמן כו' וא"ת ומאי נ"מ כו'.

תירוץ התוס' קשה להמציא הפקעת קידושין גם אליבא דרב דהוא נגד פשט הסוגיא, עמ"ש במהד"ק, מיהו נראה ליישב בפשוט דלרבי דס"ל ביטולו מבטל נ"מ אם אמר לשלוחו תבטל השליח בפני בב"ד וביטלו בפני שנים דבזה אפי' לרבי לא הוי ביטול שהרי לא ביקש שיבטל רק בפני בב"ד דוקא, ולרב נחמן דס"ל תרי נמי בי דינא קרי להו א"כ י"ל שגם בפני שנים הוי בב"ד, משא"כ לרב שש"ת דס"ל בג' י"ל שגם הוא לא נתפּוּן רק שיבטל בפני ג' שלא יבא לידי ממזרות פּינן שזכר בב"ד וא"כ הביטול אינו ביטול, פנ"ל נכון, ומינושב מה שהביא הרי"ף פסק דהלכתא פרב נחמן, ואי ס"ל פּסברת התוס' דלרבי איפא נמי הפקעת קידושין פל האי חידושא ה"ל לפרושי, גם מלשון הר"ן שהעתיק דברי רש"י לקמן דף הסמוך שכתב הקא איסורא ומשום פח בב"ד לא הפקיעו קידושין משמע דלא ס"ל פּלל הפקעת קידושין לרבי, וא"כ קשה למאי נ"מ פסק פרב נחמן, וגם בשילהי שמעתינן הילכתא פרב נחמן פירש"י גופיה דביטול בפני שנים וקשה מאי נ"מ, וכן מצאתי בפרדכי שהקשה פן ר"ח, ומזה נראה דלא ס"ל ג"כ סברת התוס' דאיפא הפקעת קידושין לרבי, אבּל למאי דפּרישית א"ש הפל ודו"ק, ועמ"ש עוד בדף הסמוך: (דף ל"ג ע"א) בתוס' ד"ה ובי תלתא כו' ואע"ג דמלוה על פה לא גבי ממשעבדי כו' עכ"ל.

לכאורה נראה בפשיטות דלעולם לא מצינו שיועילו ג' עדים היכא שאין שנים מועילים וכן היכא דהוי חצי דבר לא מהני עדותן מקרא דע"פ שנים עדים יקום דבר ולא חצי דבר, א"כ דוקא שנים מועילים לעדות והשלישי נטפל קרי ליה במתני' דמפות דף ה' ע"ב, אבּל שיועיל עדות שלשה מה שאין מועיל בשנים לא מצינו פּלל ולא מהני שלשה רק בתורת בב"ד ואם הלנה בב"ד אינפּשֶׁר באמת גבי ממשעבדי כמו שנראה מדברי בעל המאור בשילהי פירקין דלעיל, גבי המלוה מעות את הפהן ואת הלוי, ועיין בסמוך: בא"ד אפי' הלנוהו בפני פמה עדים כו' עכ"ל.

לכאורה יש לומר בפשיטות דבמלוה ע"פ אע"ג דאית ליה קלא מ"מ פּינן דקיי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים א"כ ממילא לא מצי גבי מלקוחות דטענינן להו פּרעתי, וא"כ הלכותות יכולין לקנות דמסתמא לא יוכל לברר שלא נפרע, וצ"ל השקשיא מאמר אל תפרעני אלא בעדים וי"ל לזה דתנאי ההלנואה אין לו קול א"כ בסתמא יכולין הלכותות לקנות דעדים לא מפקי לקלא רק על עיקר ההלנואה ולא תנאי ההלנואה, אבּל במוכר שדהו בעדים מסתמא פל זמן שלא טרפו ממנו השדה אינו עומד לפירעון, ואינפּשֶׁר דקשיא להו מתוך זמנו דקיי"ל אין אדם פורע תוך זמנו ואפ"ה לא גבי ממשעבדי, מיהו י"ל דגם על הזמן לא מפקי לקלא, וא"ש ודו"ק: בגמרא ובי תלתא אית להו קלא ושמעה ונדעה ולא מינסבא.

פבר פתבתי במשנה על פירש"י שפירש בפני שלשה ומ"מ פירש מפני תיקון העולם שהשליח שאינו יודע בדבר מוליכו לה ונישאת בו, וכבר כתבנו פמה ישובים, ונראה דרש"י לשיטתיה שפירש בקידושין דף י"ב בהה"ד דנגדיה פרב דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא בשולח גט לאשתו

וּפָגַע בְּשִׁלְיָם וְאָמַר גַּט שְׁנַתְתִּי לָהּ בְּטַל הוּא דִּילְמָא לָא יָדְעִי בֵּיהּ אִינְשֵׁי דְבִטְלִיָּה וְשָׂמָא יִתְנַנּוּ
הַשְּׁלִיחַ לְאַחַר שְׁבִיטְלוֹ וְתִינְשָׂא בּוֹ, וְתִמְהוּ הַתּוֹס' אִטּוּ בְּרִשְׁיַי עֲסָקִינוּן שְׁיִתְנַנּוּ הַשְּׁלִיחַ לְאַחַר
שְׁבִיטְלוֹ, וְנִרְאָה לִינְשֵׁיב דְקִשְׂיָא לִיָּה לְרִש"י קְנֻשְׁיַת הַתּוֹס' הָא רַב יוֹסֵף ס"ל דְּבִיטְלוֹ אִינוּ מְבֻטְלִי,
לְכֹן י"ל דְּלַעִיל פְּלִיגִי רַב נַחְמָן וְרַב שְׁשֵׁת אִם חוֹזֵר וּמְגַרֵּשׁ בּוֹ וּמְסִיק לְרַב לְרִשׁ נַחְמָן חוֹזֵר וּמְגַרֵּשׁ
בּוֹ דְּגִיטָא גּוֹפְיָה מִי קְבִטִיל, וְנִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים אִם בִּיטְלִי הֲגַט בְּפִירוּשׁ אִם הוּא בְּטַל לְגַרֵּשׁ בּוֹ,
וְהַכְרִיעַ הֶר"ן דַּע"כ אִינוּ יָכוֹל לְבַטֵּל גּוֹף הֲגַט דְּאִם יוֹכַל לְבַטֵּל גּוֹף הֲגַט אֲמַאי בְּאֹמְרֵי גַט שְׁנַתְתִּי
לָהּ בְּטַל הוּא חוֹזֵר וּמְגַרֵּשׁ בּוֹ הֵךְ לִישְׁנָא מְשַׁמַּע טְפִי שְׁמַבְטֵל גּוֹף הֲגַט אַע"כ אִינוּ יָכוֹל לְבַטֵּל
גּוֹף הֲגַט, וְכֵן מְשַׁמַּע מְפִירֵשׁ"י לַעִיל דְּאִין יָכוֹל לְבַטֵּל גּוֹף הֲגַט, וְהַשְׁתָּא יֵשׁ לְהַבִּין אִיפְכָא אִיָּה
אֲמַרִּינוּן בְּאֹמְרֵי גַט שְׁנַתְתִּי לָהּ בְּטַל הוּא שְׁהוּא בְּטַל, וְקִשְׂיָה אִיָּה נִימָא מְזַה שְׁבִיטְלִי הַשְּׁלִיחַ הָא
מְשַׁמַּע שְׁבִיטְלִי גּוֹף הֲגַט וְגּוֹף הֲגַט אִין יָכוֹל לְבַטֵּל, וְצ"ל דַּמ"מ פִּינּוּן שְׁחֻזִּינוּן שְׁחַפְּזִין בְּבִיטּוּלוֹ שְׁפִיר
יֵשׁ לְפָרְשׁוֹ עַל הַשְּׁלִיחַ ג"כ, וְהַשְׁתָּא י"ל שְׁזַהוּ פְּנוּנַת רִש"י שְׁלִכְהּ חוֹשְׁשִׁין שְׁיִתְנַנּוּ הַשְּׁלִיחַ
שְׁהַשְּׁלִיחַ יִסְבּוֹר שְׁבִיטְלִי גּוֹף הֲגַט וְזַה אִינוּ מוֹעִיל, לְכֹן שְׁפִיר ס"ל לְרַב יוֹסֵף דְּאִיפְכָא מְלַקּוֹת בְּפָגַע
בְּשִׁלְיָם דְּאִילוֹ שְׁלֵא בְּפִנֵי הַשְּׁלִיחַ ס"ל בִּיטְלוֹ אִינוּ מְבֻטְלִי אֲלָא הַחֲשֵׁשׁ פְּשִׁיטְלוֹ בְּפִנֵי הַשְּׁלִיחַ בְּזַה
הַלְשׁוֹן יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁיִתְנַנּוּ הַשְּׁלִיחַ שְׁיִסְבּוֹר שְׁשַׁמַּע לְבַטֵּל גּוֹף הֲגַט וְזַה אִינוּ מוֹעִיל, וְעַפ"ז שְׁפִיר י"ל
דְּגַם בַּג' אִיפְכָא תְּקַנַּת מְמַזְרִים דְּנָהִי דְשַׁמְעָה מ"מ אִיפְשֵׁר דְטַעֲיַת בְּשַׁמְעָה הַלְשׁוֹן שְׁבִיטְלִי הֲגַט וְסָבְרָה
שְׁבִיטְלִי גּוֹף הֲגַט וְזַה אִינוּ מוֹעִיל ע"פ הַדִּין לְכֹן לֹא תִיָּקֵן שְׁלֵא יוֹכַל לְבַטֵּל, אֲבָל בְּפִנֵי שְׁלִיחַ לֹא
תְּקִינּוּ אַע"פ שְׁאִיפְשֵׁר שְׁיִטְעָה הַשְּׁלִיחַ ג"כ מ"מ לֹא שְׁכִיחַ שְׁיִתְנַנּוּ הַשְּׁלִיחַ אַחַר שְׁיַדַּע שְׁבִיטְלִי אִפִּי
תְּהִיָּה הַפְּנוּנָה עַל גּוֹף הֲגַט, וְגַם בְּאֲמַת אִפִּי בְּפִנֵי הַשְּׁלִיחַ אֲסוּר רַק שְׁלֵא הַפְּקִיעוּ הַקְּיָדוּשִׁין בְּזַה
אִפִּי לְרִשְׁבִּי"ג, וְעִיָּקֵר תְּקַנַּת ר"ג עַל שְׁלֵא בְּפִנֵי הַשְּׁלִיחַ, וּבְזַה וְדַאי י"ל אַע"ג דְשַׁמְעָה מ"מ סְבוּרָה
שְׁהַבִּיטּוּל עַל גּוֹף הֲגַט וְזַה אִינוּ מוֹעִיל וְשְׁפִיר שְׁיִיָּה תְּקַנַּת מְמַזְרִים גַּם בַּג', אֲלָא דְהִכָּא מְפָרְשִׁינוּן
לְרִישׁ לְקִישׁ דַּס"ל מִשׁוּם תְּקַנַּת עֲגוּנוֹת הֵינּוּ מִשׁוּם דְּבַג' לִיפְכָא תְּקַנַּת מְמַזְרִים וְהֵינּוּ דַס"ל נְמִי
כְּרַב שְׁשֵׁת דְּאִינוּ חוֹזֵר וּמְגַרֵּשׁ בּוֹ שְׁבִיטְלִי גּוֹף הֲגַט א"כ בְּשַׁמְעָה לֹא מִינְסָבָא, וְהַשְׁתָּא פִירִש"י
שְׁפִיר לְדִידִין דְּקִי"ל כְּרַב נַחְמָן דְּאִין גּוֹף הֲגַט בְּטַל וְאֲנִן קִי"ל שְׁנִים שְׁדָּנוּ אִין דִּינִיָּהֶם דִּין ע"כ
בְּשַׁלְשָׁה קְאָמַר וּמ"מ שְׁיִיָּה בֵּיהּ תְּקַנַּת מְמַזְרִים שְׁאָר אִם תְּשַׁמַּע הַקּוֹל סְבוּרָה שְׁבִיטְלִי גּוֹף הֲגַט וְזַה
לֹא מְהִי וְשְׁפִיר שְׁיִיָּה תְּקַנַּת מְמַזְרִים וּר' יוֹחָנָן דְּסָבִירָא לִיָּה בְּפִנֵי שְׁנִים ע"כ גַּם בְּהָא כְּרַב שְׁשֵׁת
ס"ל דִּיכּוֹל לְבַטֵּל גּוֹף הֲגַט: בְּתוֹס' ד"ה וְאִפְקַעֲנִיהוּ כו' הַקִּשְׂיָה ה"ר שְׁמוּאֵל א"כ יַחְפָּה כו'.

לְכַאוּרָה אִין לְחוּשׁ שְׁיַעֲשֶׂה כָּל בְּעִילוֹתָיו בְּעִילַת זְנוּת, מִיָּהוּ בְּאַרוּסָה קִשְׂיָא לִיָּה שְׁפִיר: בַּא"ד
דַּא"כ נְזִיר שְׁהִיָּה שׁוֹתָה כו' אֵל תִּשְׁתֶּה אֵל תִּשְׁתֶּה כו'. וְהַקִּשְׂיָה הַמְהַרְשָׁ"א לְמָה לֹא מִיָּיְתִי מִשְׁתִּיָּה
רַאשׁוּנָה, וְאִיפְשֵׁר דְּפַעְמִים מְחַיִּיב עֲצָמוּ מְלַקּוֹת לִיפְטֵר מְפָרַת שְׁנַתְתִּיב עַל עֲבִירָה אַחֲרָת, וַא"כ
אִין לְחוּשׁ שְׁיַשְׂאֵל מְסַתְמָא שְׁרוּצָה לְלַקּוֹת, אֲבָל בְּשׁוּנָה פְּמָה פְּעָמִים מְסַתְמָא אִין פְּנוּנַתוֹ לְכַה:
בַּד"ה רַבִּי סְבִיר עֲדוֹת כו' דִּיכּוֹל לְבַטֵּל אִפִּי בְּפִנֵי אֲחַד כו' עַכ"ל לְכַאוּרָה י"ל בְּפִשְׁטוֹת דִּיכּוֹל
לְבַטֵּל בְּפִנֵי הָאֲחַד לְבַד דַּאע"ג דְּצָרִיָּה עֲדִים עַל הַבִּיטּוּל מ"מ הַשְּׁלִיחַ לֹא יִתְנַנּוּ שְׁהִרִי הַשְּׁלִיחַ יוֹדַע
בְּעֲצָמוּ שְׁבִיטְלִי, וְאִיפְשֵׁר לֹאמַר דְּאִם בִּיטְלִי בְּפִנֵי אֲחַד מֵהֶם אִין לֹאמַר שְׁבִיטְלִי כּוֹלָם שְׁהִרִי אִם יִכְתְּבוּ
הַנְּשִׂאָרִים לֹא יִהְיֶה זֶה נְאָמֵן שְׁבִיטְלוֹ א"כ אִין בִּיטּוּלוֹ רַק לְזַה שְׁבִיטְלוֹ בְּפִנֵי, לְזַה כְּתָבוּ בְּפִנֵי א'
וְהֵינּוּ שְׁנִים בְּצִירוּף הַשְּׁלִיחַ דְשַׁלְשִׁים נַעֲשֶׂה עַד, וְזַה שְׁכְּתָבוּ א"נ אִפִּי לֹא מְהִי בְּלֹא שְׁנִים הֵינּוּ
אִם אִין הַשְּׁלִיחַ נַעֲשֶׂה עַד, וּבְזַה יוֹבְנוּ דְבָרֵי רִש"י שְׁפִירֵשׁ יָכוֹל לְבַטֵּל וְלֹאמַר לְשְׁנִים מֵהֶם אֵל
תְּכַתְּבוּהוּ וּמַאי בְּעִי רִש"י בְּזַה אֲלָא פְּנוּנַתוֹ דְּאִם בִּיטְלִי בְּפִנֵי א' וְדַאי לֹא בְּטָלוּ כּוֹלָם שְׁהִרִי לֹא
יֹעִילוּ דְּכָרִיו אִם יִנְתֵן לָהּ הֲגַט אַח"כ וְדו"ק, וְעִיָּין בְּחִידוּשִׁים יְשְׁנִים הַפֵּל בְּאַרְיִכוֹת, וְעִיָּין בְּסִמּוּף:

(ע"ב) בא"ד דאי קיי"ל בביתולו מבטל פרבי תו לא מצי למיפסק כו' במאי דקאמר שאין הביתול מועיל אפי' דיעבד לא קיי"ל פנותיה עכ"ל.

לענ"ד נראה דנ"מ גם לרבי לענין דיעבד והוא דנהי דכשביתול בעצמו ביתולו מבטל באיזה אופן שיהיה, מ"מ נ"מ טובא בשלח אחריהם שלים לבטל דהשתא נדאי אינו מתפנין לעבד תקנת ר"ג רק למיעבד בהיתרא, וא"כ נ"מ אי לא בטלה פולה השלים יכול לבטלן לאחדים דליפא מכשול, אבל אי בטלה פולה א"כ אפי' ביתולן השלים לאחדים אין הביתול ביתול אפי' לר' שהרי לא עשה שליחותו דמסתמא לא נתפנין לעבד על תקנת ר"ג וביתולו אפי' דיעבד אינו ביתול, ולק"מ ודו"ק: שוב דקדקתי וראיתי שיש לפרש עפ"מ"ש לעיל בסמוך לשון הרמב"ם בפ"ו מגירושין שכתב אמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפי' בפני שנים אחרים ע"כ, שנתחבטו בביתאורו מה זה שכתב ואפי' בפני שנים אחרים אם פוננתו על לכתחילה הא פשיטא לכתחילה אין לבטל שלא בפניו, ואם פוננתו על דיעבד הרי לא ביאר דקיי"ל כר' דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה פולה, ועמ"ש בחידושים ישנים בארנקה, ולפ"מ"ש יש לומר שנתפנין למ"ש והוא דאם מבטלן לאחדים איפא למימר טפי דלא בטלה פולה שהרי אם יכתבו האחרים אותו שביתול בפניו לא יהיה נאמן שביתולו לאחר מעשה הגירושין ואפי' שיצטרפו אח"כ ויהיה כל שלים נעשה עד אפי' יהיה האמת כן דקיי"ל כר' הושע בן קרחה, מ"מ כעת השמיענו רבינו הגדול פזאת דלא תימא דיכול לבטל זה שלא בפני זה הוא משום דכיון שאין נאמנין על עצמן להצטרף על הביתול א"כ מסתמא לא ביתול רק להם לבדן ששמעו הביתול ולא נתבטלו פולם, ולזה אמר ואפי' בפני שנים אחרים, ור"ל שבטל זה שלא בפני זה בפני שנים אחרים שיעידו על הביתול דבהא אי אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה לא היה יכול לבטל קמ"ל דיכול לבטל והיינו משום דקימא לן פרבי דלא בטלה פולה, וממילא יש לומר דמצטרפי נמי אפי' ביתול בפני שנים מהם בזה אחר זה נמי יצטרפו כיון דאפי' בפני שנים אחרים נמי דינא הכי וא"ש: והנה כבר הארכתי למעניתי בסוגיא זו פאשר עיני המעיין תראינה העמק הרחב בסוגיא זו, וכעת אשר העיר ה' רוחי לחבר על מסכת זו פסדרה ה' יגמור בעדי, עדיין צריכנא למודעי בישוב סיפא דדברי הרמב"ם במ"ש שלח הגט ביד שנים ה"ז יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפי' היו י' משבטלו בפני א' בטלו פולם כו', והוא תמוה דמ"ש יכול לבטל משמע אפי' לכתחילה יכול לבטל, ולפי הבנת הר"ן וה"ה שפובר הרמב"ם שליחות שבטלה מקצתה בטלה פולה, וכבר תמהתי עליהם דא"כ בכתבו ותנו איך יוכל לבטל היינו משום דלא בטלה פולה מ"מ השליחות הרי נתבטל, גם תמוה איך יתפרש יכול לבטל באמר לעשרה כתבו לכתחילה, ובשלוחין אי ס"ל בטלה פולה ע"כ דיעבד קאמר דשמא יתנו האחר, ועמ"ש בחידושים ישנים, והנלע"ד בזה ברור דהרמב"ם רוח אחרת אתו בפירוש הש"ס דמעיקרא בעי פולקם מהו ובעי למיפשט מאמר לשנים דשנים פולקם ופליגי, אמר רב אשי אי בעדי פתובה, ה"נ הב"ע בעדי הולכה, ולפירש"י ס"ל שליחות שבטלה מקצתה לא בטלה פולה והוא דחוק דלא נזכר בש"ס, גם ל"ל עדי הולכה הא שלוחין סגי אפי' שלא יוכשרו לעדים, לכן נראה לפרש ע"פ מה שמבאר בס"פ האומר באמר לעשרה הולכו גט לאשתי אחד מוליה ע"י פולם, והשתא נראה דלמאי דמוקי בעדי הולכה בהא גופיה פליגי דונקא באמר לעשרה שאין לומר שנתפנין להרבות בעדים לכן אמרינן דסגי בא' מוליה ע"י פולם דמסתמא לא קפיד שיהיו פולם עדים בדבר דל"ל ריבוי בעדים לכן אמרינן שכ"א פשר להוליה, אבל באמר לשנים פליגי דלרבי כיון דאמר לשנים ועשאן שלוחין פוננתו שיליכו לה בעדים שלא תבא לידי ספק, ובשנים שהביאו גט א"צ בפני נכתב דהוי פאילו אמרו בפנינו גירשה וע"ז

ס"ל לר' שפּוּנְתוּ שְׂיולִיכוּ שְׁנִיָּהֶם, וא"כ אין הא' יכול ליתן בלא חבירו לכן שפיר יכול לבטל זה שלא בפני זה דבַעֲשָׂה שְׁנִיָּהֶם שְׁלֹוּחִים הוּי כְּכֹלְכֶם אוּ מִנְּאֵן דְּהוּי כְּכֹלְכֶם, לְכֹן לֹא מִיַּבְעִיָּא לְזֵה שְׁהִגֵּט בְּיָדוֹ שְׂיִכּוּל לְבַטֵּל דְּנִדְּאִי לֹא יִתְּנֵנוּ לֵה, אֲלֵא אִפִּי לְהַשְׁנִי שְׁלֵא בְּפָנֵי הָרֵאשׁוֹן יִכּוּל לְבַטֵּל שְׁלֵא יִכּוּל הָרֵאשׁוֹן לִיתְּנֵנוּ מִבְּלֵי הַשְׁנִי דְּאִמְרִינוּ שְׁנִתְּכֹוּן לְהַעֲמִיד עֲדִים עַל הַדְּבָר, וְרִשְׁבִּי"ג ס"ל דְּלֵא קִפִּיד שְׂיִהִיו עֲדִים וְלֹא דְּמִי לְכֹלְכֶם וְהֵא' יְכֹוּל לִיתְּנֵנוּ בְּלֵא חֲבִירוֹ לְכֹן אִין יְכֹוּל לְבַטֵּל אֲלֵא זֵה בְּפָנֵי זֵה וְהִינּוּ מִשׁוּם פִּינּוּן דְּאִמְרֵי לְשְׁנִיָּהֶם הִיוּ שְׁלֹוּחִין הִיוּ פְּאָמֵר לְעֶשְׂרָה אוּבִילוּ שְׁאָחֵד מוּלִיף ע"י פְּלוֹן, וְלֵא ס"ל לְרִשְׁבִּי"ג לְחַלֵּק בֵּין שְׁנַיִם לְעֶשְׂרָה, וְקֹאֵמֵר ה"נ מְסַתְּבָרָא בְּאִמְרֵי לְזֵה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְלְזֵה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ יְכֹוּל לְבַטֵּל, וְאִי אִמְרַת בְּעַדֵי הוֹלְכָה י"ל דְּרִשְׁבִּי"ג מוּדָה הִינּוּ פְּשָׁאֵמֵר לְאָחֵד תּוּלִיף הִגֵּט אִתָּהּ וְעוֹד אָחֵד שְׁאָבְחָר לָהּ וְאִח"כ אָמֵר לְהַשְׁנִי אִתָּהּ תּוּלִיף עִם פְּלוֹנִי שְׁאָמְרַתִּי לוֹ שְׁתּוּלִיף עִמּוֹ בְּזֵה רִשְׁבִּי"ג מוּדָה דְּהוּי כְּמִנְּאֵן וְאִין לֹא' רְשׁוּת לִיתְּנֵנוּ בְּלֵא חֲבִירוֹ לְכֹן יְכֹוּל לְבַטֵּל שְׁאִין פְּאֵן מְכָשׁוּל, וְהַשְׁתָּא הֶרְמַב"ם שְׁפִסְק כר' פִּסְק שְׁפִיר בְּשַׁלַּח הִגֵּט בְּיַד שְׁנַיִם וְהִינּוּ שְׂיִכּוּל לְבַטֵּל וְהִינּוּ כְּפִשְׁטָא דְּבִיטוּל הִגֵּט שְׁאוּמֵר גֵּט שְׁנִתְּתִי לָהּ בְּטֵל הוּא דְּנִדְּאִי בְּטֵל הַשְּׁלִיחוֹת לְגַמְרִי וְאִין לְחוּשׁ שְׁהַשְׁנִי יוּלִיכוּ דְּאִין רְשׁוּת לוֹ לְהוּלִיף מִבְּלֵי צִירוּף חֲבִירוֹ, מִיְהוּ הִינּוּ לְכַתְּחִילָה בְּשְׁנַיִם דְּשְׁנַיִם לֹא אִמְרִינוּ אָחֵד מוּלִיף ע"י אָחֵד רַק שְׁנִיָּהֶם בְּעַי לְעַדִים, וְלְזֵה אָמֵר וְאִפִּי הִיָּה עֶשְׂרָה שְׁבִיָּאֵר בִּפ"ט בְּאִמְרֵי לְעֶשְׂרָה הוּלִיכוּ אָחֵד מוּלִיף ע"י פְּלוֹן וְלֹא דְּמִי לְכֹלְכֶם, מ"מ מְשַׁבִּיטְלוֹ הִינּוּ שְׁאָמֵר לֹא' גֵּט שְׁנִתְּתִי לָהּ בְּטֵל הוּא הִרִי בְּטֵל הִגֵּט וְאִף דִּיוּכַל לְהִיּוֹת מְכָשׁוּל שְׁיִתְּנֵנוּ הָאֲחֵרִים מ"מ קי"ל כר' דְּאִמְרֵי בִיטְלוֹ מְבֹוּטֵל אֵע"פ שְׁעֶשְׂהָ שְׁלֵא כְּהוּגֵן, וְהִינּוּ דְּדִיִּיק לִישְׁנָא מְשַׁבִּיטְלוֹ בְּפָנֵי אָחֵד מְשַׁמַּע דְּקֹאִי עַל הִגֵּט כְּמוֹ שְׁאָר בִּיטוּל שְׁאוּמֵר גֵּט שְׁשַׁלְּחָתִי בְּטֵל לְכֹן נִתְּבַטֵּל שְׁלִיחוֹת הִגֵּט לְגַמְרִי, דְּבִשְׁלֵמָא בְּאִמְרֵי לְעֶשְׂרָה כְּתִבוּ אִף שְׁאוּמֵר לְאָחֵד גֵּט שְׁתַּכְּתוּב יִהִיָּה בְּטֵל י"ל שְׁלֵא בִיטְלֵי רַק מֵהַ שְׁיַכְתוּב הוּא וְלֹא מֵהַ שְׁיַכְתוּב אֲחֵרִים, אֲבָל אִם אָמֵר גֵּט שְׁנִתְּתִי לָהּ יִהִיָּה בְּטֵל הִרִי בִיטְלֵי הַשְּׁלִיחוֹת לְגַמְרִי שְׂיִשׁ בְּכָלֵל זֵה בִיטוּל הַשְּׁלִיחוֹת לְגַמְרִי כְּמוֹ בְּשַׁלִּיחַ א' שְׁבִכְלָל לְשׁוֹן גֵּט שְׁשַׁלְּחָתִי יִהִיָּה בְּטֵל הוּא בִיטוּל הַשְּׁלִיחוֹת וּבְטֵל הַשְּׁלִיחוֹת לְגַמְרִי וְלֹא פְּלִיגֵי רַבִּי וְרִשְׁבִּי"ג רַק אִי יְכֹוּל אָחֵד לְהוּלִיף בְּלֵא חֲבִירוֹ דְּבִזֵּה תִלְיָא אִם יִשׁ מְכָשׁוּל כְּשִׁבְטֵל זֵה שְׁלֵא בְּפָנֵי זֵה, וְדְּבָרֵי הֶרְמַב"ם בְּרוּרִים וְנִכּוּחִים, וְלֹא מְצָאוּ כָל אֲנָשֵׁי חֵיל יְדִיָּהֶם, וּמְקוּם הַנִּיחוּ לִי מִן הַשְּׁמַיִם לְהַתְּגַדֵּר בּוֹ, וְיִצְא לְנוּ מִהַנִּי מִיָּלִי מְעַלְיָתָא בְּשַׁלַּח הִגֵּט בְּיַד שְׁנַיִם שְׁאָחֵד אִין יְכֹוּל לִיתְּנֵנוּ לְאִשָּׁה רַק שְׁנִיָּהֶם דְּוָקֵא שְׂיִהִיו עֲדִים עַל הִגֵּט וְהַפֵּל מְרוּנָח וְנִכּוּן: וּבְזֵה מְדַוְּיִיק לְשׁוֹן הֶרְמַב"ם מ"ש מְשַׁבִּיטְלוֹ בְּפָנֵי אָחֵד בְּטֵלוּ פְּלוֹן וְאִם הַטַּעַם כְּמוֹ שְׁהַבִּינוּ הֶר"ן וְה"ה מִשׁוּם דְּשְׁלִיחוֹת שְׁבִטְלָה מְקַצָּתָה בְּטָלָה פְּלוֹנָה קִשָּׁה מֵאִי מְשַׁבִּיטְלוֹ בְּפָנֵי אָחֵד ה"ל לְמִימֵר מְשַׁבִּיטְלֵי לְאָחֵד מֵהֶם בְּטֵלוּ פְּלוֹן, אֲלֵא הַדְּבָר בְּרוּר כְּדְּפָרְשִׁית דְּמְשַׁבִּיטְלוֹ הִינּוּ פְּכָל בִּיטוּל שְׁאָמֵר גֵּט זֵה שְׁמִסְרַתִּי לְכֶם בְּטֵל הוּא שְׁבִכְלָל זֵה שְׁבִטְלוּ פְּלוֹן שְׁנִתְּבַטֵּל כָּל הַשְּׁלִיחוֹת שְׁהִרִי אָנוּ מְפָרְשִׁין מֵהַ שְׁאָמֵר גֵּט שְׁנִתְּתִי לָהּ בְּטֵל הוּא אִין הַפְּנוּנָה עַל בִּיטוּל גוּף הִגֵּט רַק עַל הַשְּׁלִיחוֹת לְכָל הַפּוֹסְקִים, א"כ מְמִילָא כָּל הַשְּׁלִיחוֹת בְּטֵל, וְהַפֵּל נִכּוּן וּבְרוּר: (דף ל"ד ע"א) בְּתוּס' ד"ה הַתָּם מְמוּנָא הִכָּא אִיסוּרָא כו' וי"ל דְּרַב נַחְמָן כו' אֵע"ג דְּרַבִּי גּוּפְיָה לֹא מְפִלֵיג כו' עכ"ל.

פֶּן נִוְסַח מְהַרְשֵׁ"ל וְכֹן עִיקָר, וְכֹוּנֵת שְׁעִיּוֹר דְּבָרֵי הַתּוּס' הוּא מִשׁוּם דְּרַב יוֹסֵף לְעִיל טַעְמוֹ הוּא מִשׁוּם דר' לֹא מְפִלֵיג הִינּוּ שְׁלֵא מְצִינוּ שְׁרַבִּי יְחַלֵּק וְכִינּוּן דר' סוּף סוּף בְּמִמוּנָא דְּטַעְנוּ חֲזַר בּוֹ, א"כ מְמִילָא אִין הֶכְרַח שְׁאֲחַר חֲזַרָה יְחַלֵּק עַל רִשְׁבִּי"ג בְּבִיטְלוֹ מְבֹוּטֵל דִּי"ל כְּשַׁחֲזַר לְגַמְרִי חֲזַר גַּם בְּבִיטוּל אִמְרִינוּ מֵהַ פַּח ב"ד יָפָה וְזֵהוּ טַעְמוֹ שֶׁל רַב יוֹסֵף לְעִיל, אֲבָל רַב נַחְמָן מְפִלֵיג אֲלִיבָא דר' לְהַכִּי אָמֵר הִלְכָה כר' הִינּוּ מִשׁוּם שר' לֹא חֲזַר בּוֹ מִמֵּה שְׁאָמֵר בִּיטְלוֹ מְבֹוּטֵל אֵע"ג שְׁלֵא מְצִינוּ

שר' אמר ביטולו מבוטל אחר התורה, ובא ליישב לשון הלכה כר' שהוא בשביל שר' גופיה סובר פן, ולא ידך תירוץא ס"ל דר' י"ל שחזר באמת, מ"מ רב נחמן גופיה ס"ל לחכמים דהתם נשארה סברת ר' בביטולו מבוטל קודם תורה ואין הלכה כר' ממש פי ר' גופיה חזר רק הלכה כר' קודם תורה, ולתירוץ קמא לא חזר רבי מביטולו מבוטל לרב נחמן, אבל לגירסת מהרש"א היו צריכין להקדמה שכתבו בתירוץ שני דרב נחמן פסק שם פתכמים, והתוס' לא נחתו צדיין לזה שיהיה ענין לתירוץ קמא, ודברי רש"ל ברורים למבין ומעיין היטב: מ"מ ליישב עיקר קושיות התוס' איפשר לומר דנדאי מ"ש התוס' לעיל, דבפחות משנים לא הוי ביטול, י"ל ונדאי לרב ששת דס"ל בג' ובשנים נמי לא מהני הביטול, א"כ גם לרבי איפא הפקעת קידושין אין לחלק בין ממון לאיסור, אבל לרב נחמן דלא מצינו הפקעת קידושין לר' פלל, ואף דבפני אהד לא מהני ביטול, י"ל דמדניא לא מהני פיון שלא אמר בפני שנים ולא יהיו עדים בדבר, י"ל דלאו ביטול הוא מדניא דאיפשר דלצעורא ולשטות עבד, כעין מ"ש בעל המאור בהודאה בפני אהד שאין פאן הודאה אפילו אומר אתה עד, ומה"ט לא חזי לצירופי, וא"כ י"ל דלרב נחמן לשיטתיה ליפא הפקעת קידושין לר' שפיר י"ל התם ממונא הכא איסורא, אבל רב יוסף לעיל ס"ל פרב ששת דביטול בשלשה, וא"כ אפי' בשנים לא מהני ע"כ שיש הפקעת קידושין גם לר', א"כ תו אין לחלק בין ממון לאיסור בביטול בשלשה, והפל.

ניחא, ודוק היטב. (ע"כ ממהדורא תגנינא): (ע"ב) במשנה אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה.

ופירש"י שהיתה מפסדת כתובתה, עיין פני יהושע שהקשה לפמ"ש הפוסקים בח"מ סימן פ"ב ס"ח דבחדוד בטוען אישבתע לי נוטל בלא שבועה, א"כ אמאי תפסיד בשבועה דרבנן, ובאמת נראה בלא"ה דהש"ך שם ביקש לתרץ הקושיא דבאה"ע פסק בסימן צ"ו באשה חשודה שפגדה נשבע ונפטר וביקש הש"ך לחלק דבכתובה דרבנן הם אמרו והם אמרו, ודחוק הוא לתלות בהך דינא, וגם מתני' משמע דלכ"ע מפסדת אפי' למ"ד פתובה דאורייתא, ועוד א"כ נימא בהוציא עליו שטר חוב שניתן לו במעמד שלשתן שלא זכה רק מדרבנן יפסיד, מיהו לזה י"ל דמ"מ חיוב הפמון הוא מן התורה, מיהו נלענ"ד דנדאי בשט"ח אם תימצי לומר שייפסיד ע"י שלא יוכל לישבע מפני שהוא חשוד, א"כ י"ל בלא"ה הא קי"ל אחריות טעות סופר הוא דלא שדי אינש זויי בכדי ואפי' לא התנה אמרינן דהוי כאילו התנה שייגבה ממשעבדי, א"כ ממילא הוי כאילו התנה שייפרע בלא שבועה, דאם יפסיד על ידי חשדו, אם פן פיון דבבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה והוא חשוד, א"כ לא אהני ליה השט"ח פלל לגבות מלקוחות, א"כ גם זה בכלל תנאו שייגבה מלקוחות בלא שבועה פיון דלא שדי אינש זויי בכדי הוי כמו פל אחריות, ואפי' נעשה חשוד אחר ההלואה לא ראו חכמים לחלק בכהך דלא מיסתבר שייגרע מה שנעשה חשוד אח"כ מזה שנעשה חשוד מקודם, לכן נכון הדבר שלא יפסיד ע"י חשד, משא"כ באשה שאין תכלית הנשואין בשביל שתגבה ממשעבדי, א"כ י"ל כשהיא חשודה לא תיפרע פלל בלא שבועה, ולק"מ ודו"ק: מיהו נ"ל בלא"ה לא דמי למתני' דהכא שהב"ד נמנעו להשביעה ואי איפשר לב"ד לנותר על ממון יתומים שתטול בלא שבועה שהרי אינה חשודה בהחלט רק הב"ד לא נזקקו להגבותה הכתובה ואילו היו פוסקין הב"ד שתטול בלא שבועה הרי פל תקנת השבועה בטיילה שפל אלמנות אי איפשר להשביען לכן נמנעו להשביעה, ואחר שידוע שלא תגבה ממילא אדעתא דהכי נישאת לו כפי תקנת חכמים וזהו דוקא במשפט כולל ותקנה קבועה, אבל בהוציא שטר והוא חשוד שבא הדבר במקרה י"ל שלא העמידו דבריהם שייפסיד בשביל שאין יכול לישבע

השבועה דרבנן, אלא דר"ג חש לתקנת האלמנות להגבותן ע"י גדר: בתוס' ד"ה אין כו' וא"ת והא לא ניתנה פתובה כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל דהכא מתפס לה צררי דכל זמן שלא נפרעה הפתובה מגיע לה מזונות מיורשיו וכשמתפס לה צררי נמצא שפבר נפרעה הפתובה ואין לה עוד מזונות מיורשים וא"כ מרויח בזה, ואיפשר התוס' לשיטתם דס"ל דיש פתובה לארוסה, א"כ מתני' קפסיק ותני אפי' אלמנה מן האירוסין ובאלמנה מן האירוסין ליכא טעמא דמזונות, מיהו קשה הא הך דנמנעו מלהשביעה מסיק משום דבההיא הנאה דטרקא קמי יתמי וזה דוקא באלמנה מן הנשואין שיש לה מזונות וניזונת בתפוסת הבית, אבל אלמנה מן האירוסין שנסתלקה מן היתומים לא שייך בה האי טעמא וצ"ל משום לא פלוג, א"כ שפיר י"ל דהכא לא שייך החזקה דאין אדם פורע תוך זמנו דמרויח מזונות ודו"ק: בד"ה מאי אירי' כו' ואי משום כו' ה"ל למיתני כו' ונמנעו מלהשביע את האלמנה עכ"ל.

וקשה לפ"ז מאי משני הש"ס אלמנה איצטריכא ליה דמ"מ אי הוה תנא נמנעו מלהשביע את האלמנה נמי הוה שמעינן דגם אלמנה משביעין, ויש ליישב, מיהו לולא דבריהם נ"ל ליישב דבלא"ה הקשו בסמוך הא פבר נשמע מפ' הפותב מנכסי יתומים פיצד היתה פתובה אלה זון, ויש ליישב דנדאי סברא דחינא לא שייך אלא בעיקר פתובה ששונה בכל האלמנות ותקנת חכמים, אבל התם דרוצה לגבות התוספת הוי כשטר בעלמא וקמ"ל הכא אין אלמנה נפרעת פסיק ותני אפי' לא באה לגבות רק העיקר, וא"כ לא קשיא מה שהוקשה להתוס' הא צריך למיתני דנמנעו מלהשביעה, ולפ"ז י"ל שפיר דה"ל למיתני נמנעו מלהשביע את האלמנה, ומשני שפיר אלמנה איצטריכא ליה היינו כל האלמנות אפי' לית לה תוס', ואי הוה תני רק הך דנמנעו מלהשביע את האלמנה ה"א דהיינו אי אית לה תוספת קמ"ל מילתא פסיקא דאין שום אלמנה נפרעת אפי' אין לה רק עיקר פתובה, ובהכי גיחא מה שהקשו התוס' בסמוך לימא דנקט אלמנה אע"פ שהוא תוך זמנו, ולמ"ש לא קשיא מידי דזה פבר נשמע ממתני' דפרק הפותב דמנכסי יתומים לא תיפרע אלא בשבועה אפי' התוספת דלאו תנאי ב"ד הוא ודו"ק: (דף ל"ה ע"א) בגמרא מעשה באדם אחד כו' שהפקיד כו' והניחתי בכד של קמח כו' אמרה לי יתנה כו'.

לכאורה לא זו הדרך מוציאתו מידי חיוב הדינר דנדאי הוי פשיעה מה שנתנתו בכד של קמח דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, וא"כ היתה חייבת לשלם הדינר, וצ"ל שזה לא חשדה אפשיעה רק שלא נהנית ממנו, ובזה איפשר ליישב מה שהקשו התוס' אמאי נענשה הא הויא אנוסה, ולפ"ז י"ל דבאמת לא היה לה ליטבע כלל על זה שהרי הטעתו בשבועה זו דלפי האמת שפשעה היה לה לשלם הדינר וע"י מה שהטעתו שלא נהנית נפטרה ממנו א"כ עשתה שלא כהוגן לכו חל עלה עונש השבועה אחר שבשקר היתה דמ"מ נהנית דאישרשי לה מקום דינר ודו"ק: שם אלמנה שאני דבההיא הנאה דטרקא קמי יתמי.

ויש לדקדק לפמ"ש הב"ש בסמ"ן צ' ס"ק כ"ד ובר"ס צ"ו דא"צ ליטבע שלא תפסה רק ע"י גלגול וע"כ עיקר השבועה שלא התפיסה צררי, וכן מוכח מדברי התוס' שהקשו דלימא אין אדם פורע תוך זמנו, א"כ מוכח דאין השבועה רק על שפרע לה מדעתו, א"כ קשה תיטבע ע"ז לחוד שלא התפיסה צררי ובשביל חשד שלא תפסה מעצמה שמוריא היתירא הא שבועה זו אינה מוטלת עליה וא"כ אמאי תפסיד הפתובה בשביל חשש זה שאין חיוב שבועה זו עליה כלל רק ע"י גלגול, ונהי דאינה יכולה ליטבע אגילגול מ"מ לא תפסיד ע"י זה, ואפי' בשבועה דאורייתא ס"ל לכמה

פוסקים דלא אָמרינו אגילגול מתשוואיל"מ, וכ"ש בכה"ג וצ"ע: ועיין פני יהושע שהקשה מה הועילו חכמים שתקנו פתובה לאשה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אפתי יגרשנה ויטעון אישתבע לי ותפסיד, ולא ידעתי מקום לדבריו דאטו תקנת חכמים בשביל החשדות הא כל גרושה משביעין אותה וא"כ לא תהיה קלה בעיניו להוציאה, ואם קשיא מחשודה על השבועה אטו תקנת חכמים בשביל החשדות, וגם בחשודה אטו משום שיכול לגנוזה תהיה קלה בעיניו להוציאה, גם י"ל כמ"ש הרא"ש בפ"ק דב"מ שמיד פשיגרישנה תתרה בו שאל יפרענה אלא בעדים וכשיטעון שפרע לה בעודה תחתיו י"ל דהוי תוה זמנו ואינו יכול להשביעה כלל שבועת אישתבע לי, אף דכתבו לעיל דכינו דתנאי ב"ד הוא י"ל דאתפסה צררי, איפשר דהינו סמוך למותו אבל בגרושה לא חיישינו, גם אי שבועת נשבעין ונוטלין מתהפכת תוכל להפך עליו השבועה וגם תוכל להתרות בשעת נישואין שאל יפרענה אלא בעדים, גם מה שביקש לחלק בין שבועת אישתבע לי לשבועת פוגם, קשה לפ"ז מאי פריה בשבועות דף מ"א וכי מה בין זה לפוגם שטרן נימא דנ"מ בחשוד דבפוגם מפסיד ובאישתבע לי אינו מפסיד, מיהו זה יש לדחות די"ל דסמוך אמתי' דהפוגמת לא תיפרע אלא בשבועה משמע דכלא פוגם א"צ שבועה: שם מזוני נמי לית ליה דאמר כו' התובעת פתובה בב"ד אין לה מזונות.

משמע דאע"פ שלא גביא הפתובה מ"מ אין לה מזונות וקשה על הב"ש בסימן צ"ג ס"ק י"ג שכתב אם לא פרענה או שאין להם לשלם אינה מפסדת מזונות, וא"כ פאן שאין פורעין לה הפתובה למה תפסיד מזונות, ואיפשר לומר דרבה מספקא ליה שפא הלכה דמגבין הפתובה ע"פ נדר או שבועה חוץ לב"ד, לכן תפס טובת היתומים בשני הצדדין דירא לפסוק לה מזונות דשפא ראוי להגבות לה הפתובה וכן משום דמספקא ליה שפא אין לה פתובה לא יוכל להגבות לה הפתובה, ואין לומר תתפרנס כדי פתובה פדאמרינו בכתובות פ' הנושא האשה שאמרה גרשני בעלי מתפרנסת עד כדי פתובה, י"ל דכאן שלא הגבה לה הפתובה משום שלא ביקש להשביעה א"כ לא תוכל לגבות הפתובה מחמת שלא נשבעה ומזונות לא יתן לה דשפא הלכה כמ"ד דמדרין אותה או משביעין אותה חוץ לב"ד והפסידה מזונות, לכן אמרה כפי תרי דיינות לי ודו"ק וצ"ע: ובזו יש להמליץ מה שאמרה הפכיה לכורסיה שהוא מדה כנגד מדה לפי שאמה מרפיב סברות הפוכות, פי כפי סברת רב דלא מגבי פתובה לארמלתא אין ראוי שתפסיד ע"י התביעה, אלא לפי סברת האומר שיש להגבות פתובה שפיר יש להפסידה מזונות, וכמו שאמה אגלת בתר איפכא שאפסיד מזונות וגם שלא אגבה הפתובה יתפכו לכורסיה ודו"ק: ע"ב בגמרא אמר רב הונא ל"ש אלא שלא ניסת.

יש לדקדק מה מועיל הנדר פיון דמורי' היתירא דטרחא קמי יתמי אם פן סבורה היא שבדין מגיע לה שכר הטורח ולא חשיב אצלה הנאה לחשוב על הפתובה, וא"כ באמת לדעתה לא נהנית מפתובה פלום, ודחוק לומר דחשודה טפי אגזל מנדרים דהא אפי' חשיד אממונא חשיד אשבועה אָמרינו בריש ב"מ רק משום מלוג ישנה, וכתבו התוס' פשלא ינפור יחזיר לו הממון, וא"כ באשה שידוע לה מה שטורחת בשביל יתומים אם מגיע לה שכר לפי דעתה נדרה באמת אינו פלום ומה הועילו חכמים בתקנתן, ואיפשר לומר דמ"מ כשנדרה אם נהנית מפתובה י"ל ע"פ מה שכתוב בש"ע סימן פ"ג שפי' המלוג לומר סטראי לקבל על איזה חוב שירצה, ובטור ובסמ"ע כתבו הטעם דעבד לזה לאיש מלוג, וא"כ י"ל בכתובה אין בידה לתפוס על שכר טרחה ועולה לפרעון הפתובה, והשתא ששדור שלא נהנית מפתובה חל הנדר שפיר אף שמגיע לה שכר טרחה לפי דעתה מ"מ נתקבלה פתובה ואינה יכולה לידור על הפתובה: וארנוח לן בזה דקשיא לי טובא

אמאי בנישזאת אין מדירין אותה משום דמיכר לה בעל, וקשה תידור הנאה מן המעות שפורעין לה בכחונפתה אם פבר קיבלה יהיו המעות האלו או מה שמקבלת מן היתומים שלא כדון יהיה אסור עליה בהנאה, וא"כ לא שנייה דמיכר לה בעל דמה עינוי נפש הוא זה אם אינה נהנית מגזל פיון שאין היתומים חפצים שתהנה משלקה, וצ"ל דמפל מקום מיקרי עינוי נפש דשמא קיבלה קצת פתובה וקצת לא נתקבלה א"כ פיון שאינה יכולה לברר תהא אסורה גם במה שהיא שלה בדין וזה נדאי נקרא עינוי נפש, ואפתי קשה דמ"מ פיון שהמעות או הפירעון מעורב עכ"פ תוכל לברור מה שהיא שלה באמת והמוטר פתחזיר ועל מה שאינה נהנית מן הגזילה נדאי לא מיקרי עינוי נפש, ואין לומר דמ"מ פתחליף הפירעון בדברים אחרים ואין פאן רק איסור בפעם א' כמ"ש התוס' על קושיא דנדירה מפבר זה דיכולה לידור גם מחליפין וחילופיהן עד עולם, א"כ לעולם לא תוכל ליהנות מן הגזל וחילופיו, מיהו הא מילתא תליא בביריה דאם אמרינו יש ביריה שפיר יכולה לברור דבכה"ג שנייה ביריה פדאיתא בתמורה דף ל"א דלברור חד מינייהו, וחילקו התוס' שם דבלא הנפר האיסור מעולם אמרינו דנברור פדאיתא ביומא דף נ"ה ונשדי ד' זויי בנהרא ואידך נשתרי, וא"כ פיון שיכולה לברור אי אמרינו ביריה לא מיקרי עינוי נפש, ודחוק לומר דכל הסוגיא הוא למ"ד אין ביריה בפרט לפמ"ש לעיל בסוגיא דבריה דקיי"ל ביריה בכה"ג, ולפמ"ש ניחא דנדאי להבעל ג"כ נעשה פהיתר מה שנהנית משל יתומים, א"כ אף שפבר נתקבלה הכתובה בהנאה שנהנית משל יתומים מ"מ מגיע לה ממון זה וא"כ הוי בעיני הבעל פאילו נודרת ממון שלה וזה נדאי מיקרי עינוי נפש שנודרת שלא ליהנות משלה שהרי לפי הוראת היתר שלה יכולה לתפוס ממון זה על שכר טרחה ודו"ק: ובהכי ניחא מאי דקשיא על מ"ש התוס' דלר"א א"ש שמא הפר לה פבר וקשיא הא יכולין להדירה נדרים שאין בהם עינוי נפש פיון שקושית התוס' שמתעבור מיד א"כ אין חילוק בין נדרים שיש בהם עינוי נפש לאין בהם עינוי נפש וא"כ איך פתבו דלר"א ניחא הא יכולין להדירה מדברים שאין בהם עינוי נפש ושמתעבור מיד, והיא קושיא עצומה על התוס', עמ"ש בלשון התוס', אכן למ"ש א"ש די"ל פיון דהבעל תופס היתר שלה דמן הדין מגיעין לה מעות אלו, וכיון שאין הב"ד חפצים ליתן לה עד שתדור א"כ מה"ט גופא מיקרי עינוי נפש שאם לא תדור לא תוכל לגבות הכתובה ושפיר מיקרי עינוי נפש, וניחא הפל ודוק היטב, מיהו צ"ע טובא עדיין בזה: בתוס' ד"ה אבל ניסת כו' וא"ת ונדירה שלא תאכל פבר זה כו' עכ"ל.

לכאורה נראה דאי מספקא לה אם תחשוב הנאה שנהנית מן היתומים פפירעון או לא מספיקא נוקמי' לפבר בחזקת היתר ותאכלנו, אלא דנדרים הוי דשיל"מ וספיקא אסור, מיהו לפמ"ש הפוסקים דכלי שנתערב לא מיקרי דשיל"מ פיון שצריף הוצאות להגעילו א"כ כ"ש פאן שתפסיד לדעתה הפתובה ושפיר תאכלנו, אבל פשפבר גבתה הפתובה אף דמספקא לה צריכה ליתנהר מן המין שנודרה שיש לו מתירין פיון שפבר גבתה המעות, אלא דצ"ע מ"מ פיון שאין החכם רוצה להתיר לה מחמת שאם תפרט הנדר לא יתיר לה עד שתחזיר ליתומים שלהם א"כ לא הוי דשיל"מ, וצ"ע: גם יש לעיין דשמא מספקא לה אם נהנית מכתובה וכשפירעו לה תפרש הספק ולא תצטרף להחזיר ליתומים דכיון דכבר תפסה והיא מוחזקת לא יוציאו מידה, וא"כ כשתאמר אח"כ להחכם שמוספק לה אם נהנית א"כ פיון דמועיל תפיסתה למה לא יתיר לה החכם האיסור אשר אסרה על נפשה, ואיפשר לומר דמספיקא לא אהני תפיסתה אף דגם היתומים טוענין שמא ובשניהם טוענין שמא בשטר צריף לפרוע פדאיתא בח"מ סי' פ"ג מ"מ טענת היתומים הוי פברי דאנו טענינו ליתמי, ואם נאמר דגם נגד היתומים מהני השטר אפי' בשמא כ"ש דלא קשיא דבשמא

תוכל לפרוע ג"כ מן היתומים ואין הנדר רק אם ודאי לה שנתפרעה, וצ"ע: גם קשה לי מאן לדברי הש"ך בסימן מ"ז שהשיג על בעה"ת באומר שטר אמנה הוא זה וכתב בעה"ת דאייני ביש נאמנות בשטר והשיג הש"ך דאפי' אין נאמנות השטר בתקפו פיון דלא מצי מחיל לא מהימן הלנה לומר פרוע, וא"כ קשה בנשואת יגבה הבעל הפתובה דהא במכנסת שט"ח לבעלה אינה יכולה למחול א"כ אפי' תאמר שהפתובה פרועה אינה נאמנת להפסיד לבעלה שהכניסה לו הפתובה, ואיפשר לומר דהש"ך לשיטתיה שחילק בסימן פ"ב בין פתובה דרבנן דמפסדת בשביל שבועה דרבנן א"כ י"ל דהש"ך לא קאמר רק בשט"ח שחייב המזון מן התורה מדר' נתן לא מפסיד בשביל שבועה דרבנן, משא"כ הלא בפתובה פשאנה נשבעת מפסיד הבעל פיון דפתובה דרבנן וצ"ע, ועיי' בסמוך: בא"ד ולר"א דאמר כו' שיכול להפר כו' שמא כבר הפך לה עכ"ל כבר כתבתי דקשה פשידירוה בכפר זה ותעבור מיד א"כ גם לר"א יכולים להדירה בדברים שאין בהם עינוי נפש ותעבור מיד ודברים שאין בהם עינוי נפש אין יכול להפר דבשלמא על להבא י"ל דיכולה ליהרהר בדברים שאין בהם עינוי נפש, אבל לפי הסברא שתעבור מיד אין חילוק בדברים שאין בהם עינוי נפש שאם נהנית מפתובה הרי עברה מיד, ונראה דנדאי לא עלה ע"ד התוס' לפרש המשנה שתהא נודרת ליתומים מה שירצו בכפר זה דבכה"ג לא שייך לומר מה שירצו, וגם קשה קושיות המהרש"א מה פריך לכו' מינסבא מיפר לה בעל הא באם מדירין אותה בכפר זה כבר עברה, וגם יש להבין אפי' בלא דר"ה תיקשי ליה מאי מהני ליתומים הא פי מינסבא מיפר לה בעל, וליישוב הפל נראה דלכאורה אין קושיא פי מינסבא מיפר לה בעל די"ל שאם נחשוד הבעל שרוצה להערים ולקבל ממנה שתכניס לו הגזילה הרי יוכל להיות עד מסייע קודם שישאנה שפטר הבעל משבועה ועד מסייע פוטר משבועה, א"כ אין לחוש שתערים קודם נישואין שתינשא לבעל דאי איפשר לתקן זה, אלא די"ל דלפי האמור במשנה שעל ידי שנמנעו מלהשביעה היתה מפסדת פתובה, א"כ י"ל לפי מ"ש הרא"ש בפ"ק דב"מ דאם מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע אין עד המסייע פוטר דאינו קם למזון א"כ גם כאן שהיא מפסדת הפתובה לא יועיל לה עד מסייע, וא"כ י"ל במשנה בלא דר"ה לא הוה קשיא ליה די"ל דנמנעו מלהשביעה היינו שהיתה נוטלת פתובה בלא שבועה ור"ג תיקן טובת יתומים להיות נודרת ליתומים, א"כ לא שייך לאקשוני פי מינסבא מיפר לה הבעל שהרי יכול להיות עד המסייע, ולא שייך שאינו קם למזון דהא שקלא אפי' בלא שבועה קודם תקנת ר"ג, אבל ר"ה דאמר אין מדירין אותה משמע דמפסדת הפתובה לגמרי כדמוכח נמי לעיל דלא מגבי פתובה לארמלתא, א"כ אין עד מסייע פוטר דאינו קם למזון ופריך שפיר פי מינסבא מיפר לה בעל ודו"ק: ובזה יש לפרש נמי בכוננת התוס' דנדירה שלא תאכל כפר זה והיינו שתאכל מיד, ובנדאי אסקו התוס' אדעתיהו דלא סגי במה שתעבור בפעם א' דאל"כ במה שירצו ל"ל, אלא דיש לפרש במשנה שמדירין אותה בכפר זה ואוכלת מיד ושוב נודרת ליתומים מה שירצו היינו כפירש"י במין שקשה לה לפרוש ממנו, והשתא נראה לומר לבעל שעברה ושפר לה דא"כ תהיה חשודה על הפתובה, והש"ך בח"מ סי' פ"ב מסיק דבפתובה דרבנן מפסדת ע"י שבועה דרבנן, א"כ תהא קלה בעיניו להוציאה דכשירצה להפסידה פתובה יאמר אישתבע לי דלא פרעתיה ואף שתגלה לו בשתיקה לא ניחא לה להעזיז אט"כ לכפור מה שאמרה, א"כ טובא הועילו במה שנודרת ליתומים דע"י שיכבד עליה פרישת מין ההוא ולבעלה יהיה לה מורא על ראשה לגלות רעתה שעברה על הנדר שלא תהא חשודה, וא"כ תו לא קשיא מה שהקשיתי לר"א נמי לא יכול להפר דברים שאין בהם עינוי נפש דנדאי פשיטא להו גם בס"ד דבעינן נודרת ליתומים, אלא די"ל שלא תוכל לגלות

לבעל, אבל לר"א בלא"ה דרכו להפך קודם פדאיתא בנדריים דף ע"ב דחושש דילמא מיטריד א"כ יש לחוש שמא פבר הפך לה לפי תנמו ולא תהיה נחשדת אצלו פלל וא"ש: והשתא שפיר מנושב קושניית המהרש"א שהקשה לר"א מאי פריה לכי מינסבא הא יכולין להדירה בכפר זה, ולפ"ז לק"מ דנדאי ביהא לא סגי רק בצירוף שתדור ליתומים מה שיצו, והשתא לפי ס"ד דבעל מיפר בקודמין א"כ דרף הוא שהבעל מיפר בלא שמיעה קודם שתינשא פדאיתא בנדריים דף ע"ב דרף ת"ח שיפר עד שלא תצא בתו מאצלו ואי מיפר בקודמין דרף הוא להפך קודם ג"כ דמה לו להבעל לישאנה עם נדרים, א"כ מיפר לה אפי' בלא שתגלה לו שעברה רק מספיקא שמא נדרה אינה נדר, וא"כ פריה שפיר דאינו מועיל מה שתדור ליתומים, והפל ניחא ודוק היטב, וע"ז תירצו התוס' דמ"מ אינה חוששת כיון שאינה באיסור כל ימיה אף שיונדע לבעל שמבקשת התרה: בא"ד וא"ת ונדירה בפני בעלה ויאמר לה קנים ליכי כו'.

עיין מ"ש בפתבים ישנים בסוגיא זו [לקמן], ומ"ש דחיישינו שמא יפר לה בלחש צ"ע דא"כ נחוש שגם היא תבטל הנדר בלחש פשאומרת אני נודרת שלא לאכול תבטל הנדר בלחש ותאמר אין אני נודרת וע"כ הב"ד משגיחין על זה, וברא"ש כתב דנשאלין על ההקם צ"ע ג"כ דנדירות סמוך לשקיעת החמה ויעכבוהו להבעל עד אחר שקיעת החמה, ולדעת התוס' אין נשאלין על ההקם רק ביום שמעו, והובא דיעה זו בי"ד סימן רל"ד סעיף מ"ט, וצ"ל דהרא"ש ס"ל דלעולם נשאלין על ההקם: ואיפשר לומר דבלא"ה קשה איך מדירין אותה שמא פבר ביטלה הנדר ואמרה כל מה שאני עתיד לידור יהיה בטל פדאיתא בנדריים דף כ"ג ועכשיו אדעתא דמעיקרא נדרה, וצ"ל דזה הוי כמו ע"ד ב"ד שהרי השבועה מגיע לה ע"פ ב"ד וכמ"ש הר"ן שם, וא"כ בשלמא היא בע"ד של יתומים צריכה לידור אדעתו אבל הבעל שאינו בע"ד שלהם שפיר יכול לבטל מעיקרא מה שיקנים אח"כ לכו אין תקנה לדבר, פנ"ל וצ"ע: בא"ד וא"ת ונדירה ע"ד רבים עכ"ל.

לכאורה י"ל דקשה בלא"ה מאי מהני הנדר שמא הערימה ליטבע קודם שפיל מה שידירה היתומים שלא לאכול תאכל, וא"כ פשנדרה ליתומים היפוך השבועה הוי נדר שוא ואינו חל, ואי משום שיש איסור בנדר שוא אין זה רק פעם אחת ופעם אחת אינה חוששת כמ"ש התוס', וצ"ל דכיון דנדריים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות שפיר חל הנדר אף ששבועה תחילה, עיין ש"ך סימן רט"ו ס"ק י"ד וסימן רל"ט סי"ב, וא"כ לא קשיא דנדירה ע"ד רבים די"ל שתאמר להקם שפבר נשבועה על הדבר ואח"כ נדרה שהיפוך דהנדר חל, א"כ צריכה לבטל השבועה והוי לדבר מצוה דמתירין גם ע"ד רבים פדי שתוכל לקיים השבועה ששבועה לאכול לאותו המין שהדירה היתומים שלא לאכול, מיהו י"ל קושניית התוס' לפי האמת דצריף לפרט הנדר רק בשביל הבעל ידירה ע"ד רבים, עכ"פ מנושב קושניית התוס' שהקשו דל"ל לאוקמא דצריף לפרט הנדר נוקמא ע"ד רבים, ולפמ"ש לק"מ דלא סגי בעד"ר דשמא נשבועה קודם שתאכל זה שהדירה היתומים, ואי לא מיפרטא הוי לדבר מצוה שתקיים השבועה ויתיר לה הקם פשתאמר נשבועתי על מין א' לאוכלו ושוב נדרתי שלא לאוכלו דהוי דבר מצוה, אבל אי צריף לפרט הנדר פשידע הקם דליתומים נדרה לא יתיר לה מ"מ ודו"ק: ויש לעיין בהה מילתא דמ"מ אף דצריף לפרט הנדר מ"מ מה נעשה אם תאמר אחר שתינשא והכניסה הפתובה לבעל תודה עלי פשעה שנהנית מפתובה ומ"מ לא תהיה נאמנת לחוב לבעל כיון שפבר גבתה הפתובה ותבקש התרה על הנדר, דאף שיאמר הבעל לא מהימנא לי מ"מ היא צריכה התרה דשוניא אנפשה חד"א ולא יהיה ליתומים תועלת בנדירה, וצ"ל דמ"מ אין מתירין, ולפ"ז מנושב ג"כ מה שהקשו התוס' מאי פריה דילמא

אָזלָא לַגְבֵי חָכָם נֹקְמָא עַד"ר, וּלפ"ז נִיחָא דְאַפְתִּי י"ל שְׁתַּבָּא לְחָכָם וְתֹאמַר שְׁנֹדְרָה מִמֵּינ פְּלוּנֵי וְהַבְעֵל יִטְעֹנן אִי אִיפְשֵׁי בְּאַשָׁה נְדָרְנִית וְלַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם הוּא מְצֻנָה וּמִתִּירִין לְדַבֵּר מְצֻנָה בַּעַד"ר, לְכוּ צְרִיף לְאוּקְמָא דַס"ל צְרִיף לְפִרְט אֶת הַנְּדָר וְלֹא יִתִּיר לָהּ הַחָכָם, וְדוּק הֵיטֵב וּצ"ע: וּלפמ"ש לַעֲיֵל מִיּוֹשֵׁב מַה שְׁשִׁמְעֵתִי מִקְשִׁין בְּשֵׁם ד"ז הַגָּאוֹן מַהוּ 'יְהוֹנָתָן ז"ל מַאי פְּרִיף דְּאַזְלָא לַגְבֵי חָכָם וְשָׂרִי לָהּ נִימָא דְמִדִּירִין אוֹתָהּ בְּנִזִּירוֹת שְׁמִשׁוֹן שְׂאִין לוֹ הַתְּרָה, וּלפ"ז נִיחָא דְלַעֲנִין נִזִּירוֹת שְׁמִשׁוֹן י"ל דְּיִלְמָא מְעִיקְרָא נְשַׁבְּעָה שְׁתַּשְׁתָּה יַיִן א"כ אִין חָל נִזִּירוֹת עַל שְׁבוּעָה דְנִזִּירוֹת דִּין שְׁבוּעָה יֵשׁ לוֹ, וְלֹא דְמִי לְנְדָר דְּאַסֵּר חֶפְצָא עֲלֵיהּ, וְא"כ אִם נְשַׁבְּעָה תַּחֲזִילָה לְשִׁתּוֹת יַיִן אִין נִזִּירוֹת חָל לְבַטֵּל שְׁבוּעָה הֶרְאִשׁוּנָה, מִיהוּ אִין קְוִשְׂיָא מְזָה דְלֹא מְשַׁמַּע מִתְּנִי בְּנִזִּירוֹת שְׁמִשׁוֹן דְּהָא קְתַנִּי שְׁתַּהֲא נֹדְרַת לִיתּוּמִים מַה שְׁיַרְצוּ, רַק קְוִשְׂיַת הַגָּאוֹן הִיתָה בְּנֹדְאֵי עַל נִישְׂאָת נְדִירוֹה נִזִּירוֹת שְׁמִשׁוֹן לַפּמ"ש בְּש"ף י"ד סִימָן רל"ט ס"ק כ"ח דְּבְנִזִּירוֹת שְׁמִשׁוֹן אִין הַבְעֵל יִכּוֹל לְהַפֵּר א"כ תִּיקְשֵׁי גַם בְּנִיסַת נְדִירָה נז"ש, וּלפמ"ש נִיחָא דַמ"מ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁפָכֵר נְשַׁבְּעָה לְשִׁתּוֹת יַיִן וְתוּ לֹא חֲזִיל נִזִּירוֹת שְׁמִשׁוֹן עוֹד שְׁלֹא לְשִׁתּוֹת דְנִזִּירוֹת דִּין שְׁבוּעָה יֵשׁ לוֹ וְאִין נְשַׁבְּעִין לְבַטֵּל הַמְצֻוֹת וְדו"ק: וּבְאַמַּת שְׁקִשָׁה לִי דְלַקְמָן בְּמַסְקָנָא בְּכַהֵן הַנוֹשָׂא נְשִׁים בְּעַבְרָה דְמַסִּיק דְמִדְרִינָן לִי ע"ד רַבִּים וְקִשָׁה מַאי מְהֵי פִינָן שֹׁא"צ לְפִרְט הַנְּדָר מַה מוֹעִיל ע"ד רַבִּים הָא וְדֹאֵי דְבַר מְצֻנָה הוּא לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, א"כ כְּשִׁיאֵמַר נְדָרְתִי ע"ד רַבִּים מְאַשְׁתִּי לְמָה לֹא יִתִּיר לוֹ הַחָכָם, וְאִיפְשֵׁר לֹאמַר דַּבְעַד"ר מוֹזָה רַב נַחְמָן שְׁצָרִיף לְפִרְט הַנְּדָר, וּבְזָה יֵשׁ לְכוּנָן פִּירוּשׁ הַמְשָׁנָה לְהַרְמַב"ם בְּבַכּוֹרוֹת שֶׁהוּא תְמוּהָ ע"ש, וּלמ"ש י"ל דַּבְעַד"ר קְאָמַר צְרִיף לְפִרְט הַנְּדָר וְא"ש, מִיהוּ אִין זָה קְוִשְׂיָא אִם נִימָא דְבְדִיעֵבַד לֹא מְהֵי בְּהִתִּיר נְדָר שַׁעַד"ר לֹא קְשִׁיָא דִי"ל דְּאִם יִטְעָה הַחָכָם שֶׁהוּא דְבַר מְצֻנָה דְלִפִּי הַאָּמַת אִינוּ דְבַר מְצֻנָה פְּלִל פִּינָן שְׁאַסּוּרָה לוֹ וְלֹא יַחְרוֹף רְמִיָה צִידוֹ, עכ"פ יֵשׁ לִיִּישׁב דְּבָרֵי מִי שְׁאוּמַר שְׁבְדִיעֵבַד מוֹתֵר אִם הִתִּירוּ לוֹ, וְהַש"ף בְּסִימָן רכ"ח סכ"א תְּמַה מִן הַש"ס דַּא"כ מַה מְהֵי עַד"ר, וּלפמ"ש י"ל דַּס"ל כַּמ"ש דַּעַד"ר לַכ"ע צְרִיף לְפִרְט הַנְּדָר וּבְלֹא פִירַט לֹא הוּי הַתְּרָה וּבְפִירַט מְסַתְמָא לֹא יִתִּיר לוֹ, אָבָל אִם פִּירַט וְהִתִּיר לוֹ הַחָכָם י"ל שְׁפִיר דְבְדִיעֵבַד הוּי מוֹתֵר, וְכַמ"ש לִיִּישׁב דְּבָרֵי פִי הַמְשָׁנָה לְהַרְמַב"ם וְדוּק הֵיטֵב, דְּהָא בְּלֹא פִירַט מְבֹאָר בְּלֹא"ה דְלֹא מְהֵי הַתְּרָה, וְע"כ בְּפִירַט אִיִּירִי וּבְפִירַט שְׁפִיר י"ל דְּמְהֵי בְדִיעֵבַד, מִיהוּ לְשׁוֹן הַש"ס דְּחוּק, דַּא"כ מַאי מִיִּיתִי לְקַמָּן מְאַמִּיָּר דְּאַמַּר עַד"ר אִין לוֹ הַפְּרָה דְּהֵינּוּ לְכַתְּחִילָה אִין לְהִתִּיר, מ"מ פִּינָן דְבְדִיעֵבַד מוֹתֵר לֹא מְשַׁנֵּי מִיִּדֵי רַק מְשׁוּם שְׁצָרִיף לְפִרְט, מִיהוּ י"ל אַדְרַבָּה מְשׁוּם הָא גּוֹפֵא פִינָן דַּע"ד רַבִּים יֵשׁ לוֹ הַפְּרָה לְדַבֵּר מְצֻנָה ע"כ לֹאמַר בְּדִיעֵבַד מוֹתֵר, שְׁאִילוּ אִסּוּר אִפִּי בְדִיעֵבַד אִין שְׁיָיִף לְחַלֵּק בֵּין דְבַר מְצֻנָה לְרְשׁוּת, וְכִינָן דְבְדִיעֵבַד מוֹתֵר מוֹזָה רַב נַחְמָן שְׁצָרִיף לְפִרְט שֹׁא"ל"כ יֹאמַר לְדַבֵּר מְצֻנָה נְדָרְתִי וְהַפֵּל אֶחָד וְדוּק הֵיטֵב, וְעֵינָן בְּסַמּוּף: בַּד"ה לְיַחוּשׁ כו' מְשַׁמַּע דַּאֲדַר"ה פְּרִיף כו' דְּאַמְתְּנִי לִיכָא לְמִיפְרָף כו' עכ"ל.

אִיפְשֵׁר לִיִּישׁב עוֹד דְּאַמְתְּנִי לֹא קְשִׁיָא לִיהּ דִי"ל דְּמִדִּירִין אוֹתָהּ אִם נְהֵגִית מִן הַפְּתוּבָה תִּינְאַסֵּר עֲלֵיהּ הַנְּאָת הַבְּרִיּוֹת א"כ לֹא תוּכַל לִישְׂאֵל לְחָכָם פִּינָן שְׁאַסּוּרָה עַל עֲצָמָה הַנְּאָת הַחָכָם כְּדִאִיתָא בְּסִי רכ"ח ס"ה, אָבָל לְמַאי דְקָאֵמַר בְּנִישְׂאָת אִין מִדִּירִין אוֹתָהּ הָא תוּכַל לְיַדְרוֹר שְׁגַם הַנְּאָת הַבְעֵל תַּהֲזִיָה אִסּוּרָה עֲלֵיהּ וְלֹא יוּכַל לְהַפֵּר, וְע"כ מ"מ מוֹפֵר הוּא כְּדִאִיתָא בַש"ע שָׁם, א"כ פְּרִיף שְׁפִיר לְיַחוּשׁ דְּאַזְלָא לְחָכָם וְשָׂרִי לָהּ פִּינָן דְבְדִיעֵבַד מוֹפֵר וְדו"ק: גַּם י"ל בְּפִשְׁטוּת דְּאַמְתְּנִי לֹא קְשִׁיָא דִי"ל דְּנֹדְרַת בַּב"ד קָלָא אִית לָהּ לְמִילְתָא וְלֹא יִתִּיר הַחָכָם, אָבָל ר"ה דְּאַמַּר נִישְׂאָת אִין מִדִּירִין אוֹתָהּ וְקִשָׁה יֹאמַר קִיָּים לִיכִי, וּצ"ל כַּמ"ש הֶרָא"ש דְּנִשְׂאֵלִין עַל הַהֶקָם, וְא"כ חֲזִינָן דְּחוּשׁ שְׁיִתִּיר לוֹ הַחָכָם אִף דְּהוּא אֹמַר קִיָּים לִיכִי בַב"ד אֲלֵמָא לֹא סְמִכִינָן אֲקָלָא פְּרִיף שְׁפִיר נִיחוּשׁ דְּאַזְלָא לַגְבֵי

חכם וְשָׂרִי לָהּ: בֵּאֵד וְהִשְׁתָּא נִיחָא הָכָא דְלֹא שִׁינְיָה לֹא בּוּשָׁה כּוּ' עכ"ל, לְכַאוּרָה אֵינּוּ מוּכָן, דְּהָא הַחֲכָם אֵינּוּ יוֹדֵעַ לְמָה נִדְרָה וְאֵם לֹא מִפְּרֻטָּא הַנְּדָר וְנִדְאֵי לֹא יִתִּיר בְּלֹא הָכִי, וְצ"ל דַּס"ל לְהַתּוֹס' דְּאֵי א"צ לְפָרְט לֹא תֵאמֵר לְהַחֲכָם פְּלוּם, אֲלֵא פִּינּוּן שֶׁהוּא לְטוֹבַת חֲבִירוֹ לְפּוּם סְבֵרַת הַתּוֹס' דְּהִשְׁתָּא אֵינּוּ מוֹתֵר אִפִּי' בְּדִיעֵבַד ע"ז פְּתִיבוּ הַתּוֹס' דַּמ"מ אֵין שִׁינְיָה פֶּאן חֲשָׁד וּבּוּשָׁה, א"כ אֵם א"צ לְפָרְט פְּשִׁיתִיר לָהּ הַחֲכָם שִׁפִּיר תְּהִיָּה מוֹתֵרַת: וְעַפ"ז נִרְאָה לִינִישָׁב מַה שֶּׁפֶסֶק הֶרְמֵב"ם בְּנוּשָׂא נְשִׁים בְּעֵבְרָה שֶׁמְדִירִין אוֹתוֹ ע"ד רַבִּים וּב"ש בֵּאֵה"ע ס"ס צ"ו הִבִּיא שְׁתַּמְהוּ עָלָיו דְּהָא פֶּסֶק צָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר וּבִגְמָרָא מִשְׁמַע דְּאֵי צָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר נִיחָא בְּלֹא ע"ד רַבִּים, וּלְפ"ז נִרְאָה לִינִישָׁב דְּבִלֵּא"ה הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' בְּסִמּוּף מַהֵף דְּעֵרְכִין פִּינּוּן דְּלֵר"ה צָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר אֲמַאי אֲמַר אֵינוּ מוֹעִיל אִפְתִּי דֵר"ה תַּנְּאֵי הִיא, לְכֹן נִרְאָה דְּנִדְאֵי יֵשׁ לְהִבִּין בִּלֵּא"ה דְּקֶאֱמַר אִיבְעָא לְהוּ צָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר, וְהָא פְּבָר אֲמַר דֵר"ה ס"ל צָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר, גַּם לְמָה לֹא אֲמַר ר"ה ס"ל כַּר"פ דְּצָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר, לְכֹן נִרְאָה דְּנִדְאֵי בִלֵּא"ה תְּמַהוּ הַפּוֹסְקִים עַל מַה שֶּׁאֵין נוֹהֲגִין לְפָרְט הַסִּיבָה שְׁבִגְלָלָה נְדָר, עֵינּוּ יו"ד ס' רכ"ח סְעִיף י"ד, לְכֹן נִרְאָה דְּנִדְאֵי אֵי אֲמַרִּינּוּ מִשּׁוּם מְקִלְתָּא דְּאִיסוּרָא צָרִיף לְפָרְט הַסִּיבָה שְׁבִגְלָלָה נְדָר, מִיְהוּ לֵר"ה יֵשׁ לְפָרְשׁ הַטַּעַם דְּחִינְיָשִׁינּוּ שְׁמָא נְדָר לְטוֹבַת חֲבִירוֹ שֶׁאֵין מִתִּירִין לוֹ בְּלֹא דְעֵתוֹ כַּמ"ש הַתּוֹס' מִמְשָׁה וְצָדִיקִיָּהוּ, וְא"כ א"ש דְּכָאן צָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר מִשּׁוּם שְׁמָא נְדָרָה לְטוֹבַת חֲבִירוֹ, וְא"כ סְגִי לְפָרְשׁ הַלְּשׁוֹן שֶׁנְּדָר דְּמִנָּה נּוֹדַע אֵם הוּא לְטוֹבַת חֲבִירוֹ אֲבָל לְפָרְשׁ הַסִּיבָה א"צ, וְא"כ לֹא קִשְׁיָא קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דֵר"ה תַּנְּאֵי הִיא דִּי"ל דֵר"ה לֹא ס"ל רַק לְפָרְשׁ הַלְּשׁוֹן שֶׁנְּדָר כַּמ"ש הַתּוֹס' גּוֹפִיָּהוּ בְּעֵרְכִין, אֲלֵא מ"ש בְּנוּשָׂא נְשִׁים נּוֹדַר שְׁלֵא יִהְיֶה מֵאֲשַׁתּוֹ פְּסוּלָה י"ל דְּלֹא ס"ל לְהֶרְמֵב"ם פֶּן דְּאֵין לְשׁוֹן פְּסוּלָה מִעֲנֵן הַנְּדָר דְּאֵינוּ רַק נּוֹדַר הַנְּאָה מִמְּנָה אֲלֵא דְהָכָא קֵאֵי לֵר"פ דְּחִינְיָשׁ לְמִקְלָתָא דְּאִיסוּרָא צָרִיף לְפָרְשׁ גַּם הַסִּיבָה, אֲבָל ר"ה י"ל דְּלֹא ס"ל רַק לְפָרְט מִשּׁוּם שְׁמָא נְדָר ע"ד חֲבִירוֹ וְסְגִי בְּלִשׁוֹן שֶׁנְּדָר, וְא"כ לֹא קִשְׁיָא דֵר"ה פְּתַנְּאֵי אֲמַרָה לְשִׁמְעָתִיָּה דְּכִינּוּן דֵּא"צ לְפָרְשׁ רַק לְשׁוֹן הַנְּדָר שִׁפִּיר קֶאֱמַר דְּאֵינוּ מוֹעִיל הַנְּדָר דִּיכּוֹל לְהַתִּיר לוֹ פְּשִׁאוֹמֵר לְשׁוֹן הַנְּדָר שְׁלֵא יִהְיֶה מֵאֲשַׁתּוֹ: וְהִנֵּה הֶרְמֵב"ם לֹא הִבִּיא הֵף דְּצָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר רַק בְּנוֹדַרְתָּ לִיתּוּמִים פְּתַב סְתָם מוּכָח דַּס"ל צָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר דֵּאל"כ הִיָּה לוֹ לְהַצְרִיף לִידּוֹר ע"ד רַבִּים, וְא"כ י"ל דְּהֶרְמֵב"ם ס"ל פִּינּוּן דְּהַש"ס בְּעֵרְכִין מִשְׁמַע דֵּלֵר"ה סְגִי בְּלִשׁוֹן שֶׁנְּדָר, וְא"כ י"ל דְּנֹקָא הַלְּשׁוֹן שֶׁנְּדָר תִּיקְנוּ וְצָרִיף לְפָרְט שְׁמָא נְדָר ע"ד חֲבִירוֹ, וְהִשְׁתָּא שִׁפִּיר בְּנוֹדַר וְעוֹבַד דְּלֹא שִׁינְיָה בִּיהַ נְדָר ע"ד חֲבִירוֹ שֶׁאֵינוּ נּוֹדַר לְטוֹבַת הָאָדָם רַק שֶׁמְדִירִין אוֹתוֹ לְאִפְרוּשֵׁי מֵאִיסוּרָא א"כ סְגִי שִׁיאֲמַר הַלְּשׁוֹן לְבַד, וְא"כ יִתִּיר לוֹ הַחֲכָם כְּשִׁאוֹמֵר שֶׁנְּדָר הַנְּאָה מֵאֲשַׁתּוֹ, וְהֵרָא"ש פְּתַב דְּהִלְכָה כַּר"פ פִּינּוּן דֵּר"ה ס"ל כְּנוֹתִיָּה וּלְפַמ"ש מִשְׁמַע מְסוּגִיא דְּעֵרְכִין דְּלֹא ס"ל כַּר"פ וְסְגִי בְּלִשׁוֹן שֶׁנְּדָר וְא"כ צָרִיף שִׁפִּיר ע"ד רַבִּים וְדו"ק: בַּד"ה קְסָבֵר כּוּ' וְא"ת בַּפ' שׁוּם הִתּוּמִים כּוּ' דְּכִינּוּן דֵּר"ה ס"ל צָרִיף לְפָרְט כּוּ' עכ"ל.

פֶּאן הַנִּיחוּ בְּקוֹשְׁיָא וּבְעֵרְכִין נְדַחְקוּ ג"כ בְּזָה, וְלַעֲנֵד נִרְאָה דְּשֵׁם פִּינּוּן דְּכַדִּין עֵבִיד אֵם גִּירְשָׁה שְׁהִרִי הִיא גְּנוּבִית פְּתוּבַתָּה מְדִינָא וְא"כ אֵם לֹאחַר שְׁתַּגְּבָה הַפְּתוּבָה יְפָרְט הַנְּדָר שְׁהִדִירוּהוּ הַנְּאָה מִמְּנָה מ"מ הִרִי אֵין הַהַקְדָּשׁ מְרוּיַח עוֹד בְּמַה שְׁלֵא יַחְזִירָנָה דַּמ"מ פֶּקַע הַקְדָּשׁ א"כ לְמָה לֹא יִתִּירוּ לוֹ לְהַחְזִירָה: בְּפִירֵשׁ"י בַּד"ה עַד שִׁיְדוֹר הַנְּאָה מִמְּנָה לְגִרְשָׁה עכ"ל.

לְכַאוּרָה הָוָה מְצִי לְפָרוּשֵׁי בְּפִשְׁטוֹת שֶׁנּוֹדַר הַנְּאָה מִמְּנָה וּמִמִּילָא לֹא יְכוֹל לְדוֹר עֲמָה וְצָרִיף לְגִרְשָׁה, וְנִרְאָה דְּרִשׁ"י ס"ל דֵּאָף שֶׁצָרִיף לְפָרְט הַנְּדָר א"צ לְפָרְשׁ הַסִּיבָה רַק הַלְּשׁוֹן שֶׁנְּדָר, וְכֹן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן רִשׁ"י לְעִיל בַּד"ה צָרִיף לְפָרְט וְא"כ אֵם יְדוֹר בְּפִשְׁטוֹת הַנְּאָה אָף אֵם יְפָרְט יִתִּיר לוֹ הַחֲכָם לְכֹן צָרִיף לְפָרְשׁ שֶׁנּוֹדַר הַנְּאָה מִמְּנָה אֵם לֹא יְגִרְשָׁנָה, אֲלֵא דְקִשְׁיָה פִי מִיְפָרְט קַמִּי חֲכָם לְשׁוֹן זֶה אִפְתִּי לֹא יַחְזִיב שְׁבִשְׁבִיל אִיסוּר נְדָר שְׁמָא נְדָר מִחֲמַת כַּעַס שֶׁחָפֵץ לְגִרְשָׁה, בְּפָרְט בְּפִהֵנִים

שקפדנים הם וילהי תיקנו גט מקנשר, וצ"ל פיון שנודר בלשון זה והחכם מסתמא בקי בדין שמדירין בשביל נשים האסורות לו א"כ לא יתיר נדר פנה עד שיתברר לו שלא מחמת איסור נדר, ובזה מיושב היטב מה שפסק הרמב"ם פאן שינדירנה ע"ד רבים, ותמהו עליו דהא פסק צריף לפרט הנדר וא"צ ע"ד רבים, ונראה לפמ"ש לא קשיא פלל דנדאי בהה"ס"ד דלא ידע ע"ד רבים, א"כ צריף החכם לחוש פשיפרט שלא יהנה ממנה אם לא יגרשנה אין החכם יכול להתיר לו עד שיתברר לו שלא נדר מחמת איסורא דליכא תקנתא אחריתא, וא"כ למסקנא דאיכא תקנתא עד"ר, א"כ מהיכא תיתי לתמן שלא יתיר החכם פשיפרט הנדר ותלה אותו בגירושין דלפעמים שנהנדר מחמת כעס וכדומה לכן שפיר יכול החכם להתיר לגמרי ומשום מילתא דאיסורא טפי עדיף להדיר ע"ד רבים שלא יצטרף החכם למנוע מההתרה ולא יחוש שמה בשביל איסור נדר, וצדקו דברי הרמב"ם ונכון היטב ודו"ק: ויש לדקדק בסוגיא מאי פריף וליחוש דילמא אגלא לגבי חכם ושרי לה הא תוכל לנדור שתהיה אסורה במין זה שעה אחת קודם מותה וא"כ אסורה במין זה מיד, פדאיתא בכה"ג לעיל דף כ"ח באומר ה"ז גיטף שעה אחת קודם מותי אסורה לאכול בתרומה מיד, ועיין בנדרים דף ג' ע"ב, ונדר זה לא תוכל להתיר ע"פ חכם דחכם אינו מתיר הנדר עד שיחול א"כ לא תועיל ההתרה שהרי אם לא מתה בזה הרגע אין מועיל התרת החכם פיון שלא חל הנדר עדיין, וכן בכהן הנושא נשים בעבירה יוכל לנדור ג"כ בזה האופן שיאסור בהנאתה שעה א' קודם מותו ולא יוכל החכם להתיר לו הנדר, ואיפשר דמ"מ אינה חוששת כ"כ לאיסור הזה דמ"מ לא ברור לה האיסור רק מספיקא, מיהו י"ל בלא"ה פיון דנאסרה מיד שפיר מיקרי חל הנדר, עיין יו"ד סימן רכ"ח סעיף י"ז ובתשובת הר"ן סי' נו"ן, ואפתי איכא למידק תידור באופן הלנהשאתר שיתיר לה החכם תאסר מחדש עד סוף כל ההתרות, וא"כ כשמתיר נדר הראשון חל השני עד סוף העולם ואי אפשר להתיר נדר השני קודם שיחול רק אחר התרת הראשון ואין לדבר סוף שהרי אין החכם מתיר הנדר עד שיחול א"כ אין החכם יכול להתיר השני עד שיתיר הראשון וכיון שאחר התרה שנייה חל הנדר השני צריף שוב התרה ואין לדבר סוף, ועיין בנדרים דף כ"ט ובר"ן שם, וא"כ אם נודר לאחר התרה יחול נדר חדש משמע שצריף התרה לכל נדר ונדר ואי אפשר להתיר פלל, ועיין סימן רכ"ט ס"ד: מיהו הכא אין פל פה קושיא דבלא"ה משני שפיר, אלא דקשה במכות דף ט"ו דלא משפחת לה ביטלו בהדירה דלדבר מצוה יש לו התרה, וקשה הא משפחת לה שנודר אחר פל ההתרות יחול הנדר דלא אפשר להתזירה פלל שאחר פל התרה חל נדר חדש, ועיין תשובת הר"ן סימן נ"א, ועוד משפחת לה נמי באם דהיינו שנודר אם אתיר הראשון יחול נדר השני וכל הנדרים פל שיתירן יחול נדר חדש עד סוף העולם דלא משפחת לה התרה, דבכה"ג איתא בנדרים דף כ"ח ע"ב גבי פדאן חוזרות וקודשות, ופירש הר"ן שם דהוי כאילו אמר הרי גטיעות אלו קרבן מעתה וקרבן פשיפדו פל זמן שלא יקצצו נמצא פדיונן קדוש פל שעה לפי שיוצאות לחולין, אלא שלא לתר חוזרות וקודשות ע"כ, וא"כ לאחר התרת הראשון חל השני ואין יכול להתיר קודם שיחול וצ"ע: (דף ל"ו ע"א) בגמרא דמדרינן ליה ע"ד רבים כו' פבר פתבתי ליישב מה שהקשו על הרמב"ם שכתב דמדרינן ליה עד"ר ופסק שצריף לפרט הנדר, ובגמרא משמע דאי צריף לפרט הנדר א"צ ע"ד רבים, ונראה ליישב עוד דבלא"ה פבר פתבתי דמשמע דסגי בפורט לשון שנודר, אלא דהתוס' פתבו בערכין דפורט שלא יהנה מאשתו פסולה, וכבר פתבתי דאינו במשמע דלשון פסולה אינו מעין הנדר, אלא די"ל בס"ד דקאמר למ"ד צריף לפרט הנדר ניחא די"ל דמשביעין אותו ע"ז פשיפיר היתר הנדר יפרט בפירוש אשתו פסולה או דמדירין אותו על זה גופא שאם יתיר לו ולא יאמר בפירוש אשתו פסולה לא תועיל לו ההתרה

ויהיה אסור במקדם, והשתא פשבא להתיר לו הנדר אם לא יפרט אשתו פסולה לא הותר הנדר כלל ואם יפרט ויאמר שרוצה שייתירו לו הנדר שנודר אם לא יאמר אשתו פסולה יהיה אסור בה הרי זה עצמו פירוט הנדר, משא"כ אם אין צריף לפרט יוכל להתיר גם זה שנודר נדר ולא יפרט כלל רק שנודר הנאה מאשתו, וא"כ למסקנא ודאי ע"ד רבים עדיף: (העתק מכתבים ישנים שמעתא דנודרת מדף ל"ה ע"ב) נסתפקתי אם חכם יכול לעשות שליח להתרה דגבי בעל פליגי ר' יאשיה ור' יונתן שנואמר אישה יקימנו, ור' יונתן ס"ל בכל מקום שלוחו של אדם פמותו ואל יהי דבר זה זר בעיניו שמצינו בד"מ שליחותיהו עבדינו אף דמן התורה בעי מומחין פדלקמן דף פ"ח, ונבאר תחילה דברי הרא"ש שהם תמוהים ויש בהם סתירה בתחילה פתב אדר"ה וידווקה על דעת רבים ותיגרן דהבעל יכול להפר ע"ד רבים, ולבסוף מסיק אע"ג דלעגנן דינא איתשיל והלכה פרב נחמן בדיני מ"מ י"ל למסקנא קאי על רב נחמן ג"כ דמדרינן לה עד"ר, וא"כ מוכח דס"ל בניסת ג"כ מדירין אותה עד"ר ומאי מהני הא הבעל יכול להפר, וגם הרי הטור פוסק פרב הונא, וכן פסקו כל הפוסקים, וכן ידוע מדברי הרא"ש גופיה שהביא דברי רב הונא, ולבסוף קאמר דהילכתא פרב נחמן בדיני: ונראה ליישב דבלא"ה הקשו התוס' אהא דפריף ממתני' דנושא נשים בלא"ה תיקשי ליה אמתני' דהקא, וגם קושיא שנייה למה מייתי ותנא עלה, ולכאורה יש ליישב בפשיטות דאמתני' י"ל שפיר דמדרינן לה שלא תאכל כפר זה פקושניית התוס' ואוכלת הכפר מיד וע"ז תו לא שיף דאזלא לגבי חכם כמ"ש התוס' לעיל, משא"כ במתני' דנקט שידור הנאה משמע דלא איירי בכפר זה, אלא די"ל דילמא הכי פירושו שהוא מוּדָר הנאה ממנה ג"כ על תנאי פגון שאמר קונם הנאתה עלי אם איני מגרשה ומניחין אותה ליהנות מיד שתושיט לו דבר וכדומה או שאוכל ממה שעשתה ונמצא שאם אינה מגרשה עבר למפרע, אלא דלכאורה לא מצי למיעבד הכי דהא איתא בנדרים באמר קונם עיני בשנינה היום אם אישן למחר אסור לישן היום דבתצאה לא מודהר, וא"כ פינון שמתנה לגרשה אסור בהנאתה מיד שהרי בתנאה לא מודהר, מיהו הא ליתא דהא הקא מקשינו למ"ד א"צ לפרט והוא רב נחמן ורב נחמן ס"ל ישן היום, ולכן י"ל דמייתי עלה הך דנודר ועובד דמשמע שאינה שם דאשה בעזרה מנין, וא"כ ע"כ לא איירי שעובר מיד ופריף שפיר ליחוש דילמא אזיל לגבי חכם, מיהו לפ"ז קשה לכאורה מאי פריף לעיל ארב נחמן ניסת מיפר לה בעל נימא דמדירה בכפר זה, מיהו י"ל פינון דבאמת קי"ל פאמימר בנשבע על הכפר ואכלה ג"כ נשאל עליו, וא"כ אפתי תיקשי ליחוש דאזלא לגבי חכם ושרי לה ולכן צריף לאוקמא ברבים, וכינון דבס"ד נדר שהנדר ברבים אין לו הפרה ממילא לא צריף לומר דאיירי דוקא בכפר זה, מיהו למסקנא דמסיק ברבים יש לו הפרה רק עד"ר והבעל יכול להפר גם עד"ר א"כ אי אפישר להדירה בניסת, וצ"ל באמת מדירין אותה שלא תאכל כפר זה עד"ר ואוכלת מיד בפנינו, וא"כ הבעל אין יכול להפר שהרי פבר אכלה וגם חכם אין יכול להפר פינון שהוא עד"ר והן הן דברי הרא"ש דלמסקנא שפיר מיתוקמא על דעת רבים והינו מפפר זה ובהא הוא דפליג רב נחמן אדר"ה: אלא דלכאורה יש לסתור זאת דהא לכאורה יש ליישב קושניית התוס' מה שהקשו לרב הונא במאי דפריף וליחוש דילמא אזלא לגבי חכם לישני דמדרינן לה עד"ר וחכם אין יכול להפר, ולכאורה יש לומר למסקנא דקי"ל לדבר מצוה יש לה הפרה וגם קי"ל דלאחר שאכלה פולה נמי נשאל עליה, וא"כ י"ל פינון דהחכם עוקר הנדר מעיקרו והרי הוא פאלו לא עבר מעולם, וא"כ גם עד"ר אם פבר עברה הני דבר מצוה להפקיע האיסור למפרע וא"כ תבא לפני החכם ותאמר שנודרה עד"ר וכבר עברה על הנדר וא"כ הני דבר מצוה ויתיר לה החכם, ואין לומר א"כ תיקשי לפי האמת ג"כ מאי משני צריף לפרט את הנדר מ"מ תבא לפני

החכם ותודה על פרוטה אחת או פחות ויתיר לה החכם דהוי דבר מצנה, דהא ליתא דהחכם ידירנה מיד מפאן וקהלאה שאם נהנית יותר תידור ג"כ ממה שינצח או מאותו המין עצמו ולא יתיר לה עד שתקדים לידור אם נהנית יותר וא"כ לא תרויח, וכ"ז אינו רק אם צריף לפרט את הנדר, משא"כ אם אין צריף לפרט את הנדר גם ע"ד רבים אינו מועיל דתאמר לפני החכם שעברה ויתיר לה החכם וא"ש, אלא דמ"מ קשה קושנית הש"ס כי לא ניסת נמי לכי מינסבא מיפר לה בעל, ואין לומר אין הבעל מיפר בקודמין דכשתינשא תלף אצל חכם ותודה בפרוטה אחת ויתיר לה החכם משום דבר מצנה, ואין לומר דידירנה מפאן וקהלאה שהרי אז יש לה בעל והבעל מיפר אפי' ע"ד רבים אע"ג דהא ליתא ומטעם שיבואר לקמן: ובזה יש לעמוד על מ"ש התוס' נדירה שלא תאכל כפר זה, וכן קשה דפריף וליחוש ולר"א א"ש, ולכאורה דפתחו בתרתי וסיימו בחדא דלר"א א"ש, גם קשה קושנית מהרש"א מאי פריף לכי מינסבא מי"ל בעל ולפ"ז יש לפרש פה בכוננת התוס' נדירה שלא תאכל כפר זה, אלא דלכאורה למאי דקיי"ל גם באכלה פולה נשאל עליה וא"כ אצל לגבי חכם ושרי לה, מיהו קושנית התוס' אליבא דאמת דס"ל לר"ה צריף לפרט הנדר, וא"כ נדירה שלא תאכל כפר זה, וא"כ יש לפרש מ"ש וכן קשה בסמוך אין פוננתם להחליט הקושניא נדאי לא נעלם מדברי התוס' הא דקיי"ל באמת גם באכלה פולה נשאל עליה, רק שיעור פוננתם דבין למסקנא ובין לס"ד קשה דלמסקנא דצריף לפרט תיקשי נדירה אכפר זה, ואפי' בס"ד דלא אסיק אדעתיה דצריף לפרט וא"כ הנה איפשר לומר דלא מהני כפר זה דאכלה פולה ג"כ נשאל עליה, מ"מ חזינו מדפריף וליחוש ולא פריף בהאי לישנא כי לא ניסת נמי פיון דע"כ ידע דסמכה אהפרת חכם מדלא מדירין אותה בניסת אכפר זה וע"כ דכבר ידע מהתרת חכם, אלא ודאי שלא ידע פלל מהתרת חכם, וא"כ אפי' תימא א"צ לפרט, מ"מ בס"ד דלא אסיק אדעתיה התרת חכם תיקשי ליה אמאי בניסת אין מדירין אותה נדירה אכפר זה, וע"ז פתבו שפיר דלר"א א"ש דהבעל מיפר, והא דצריף דאזלא לגבי חכם היינו לפי האמת דקיי"ל גם באכלה פולה נשאל עליה ואתי שפיר: ולפ"ז י"ל דנדאי לא עלה ע"ד התוס' לפרש מתני' בכפר זה דוקא, דא"כ איף שייף דנודרת ליתומים מה שירצו, אלא פוננתם נדאי מתני' דאיירי בלא ניסת מדרינו לה לעולם מאותו מין שירצו דעבדינו כל מאי דאיפשר למיעבד, אלא דלמה נפסידה פתובה בניסת הרי איפשר עכ"פ בכפר זה, אבל לומר דמתני' איירי דוקא בכפר זה זה דבר שלא עלה על הדעת, וגם מ"ש התוס' לקמן דאמתני' לא קשה נחוש דאזלא לגבי חכם די"ל בכפר זה לא עלה על הדעת דלא איירי באופן אחר דהא קתני מה שירצו רק דתתמי עבדינו לה דמדירין אותה ממין שקשה לה להזהר ממנו וגם נוהגין לה מיד ממנו כדי שתעבור ונמצא שמרויחין אם יוודע להחכם לא יתיר לה ואפי' תימא שלא יוודע להחכם מ"מ הרי עבדה איסור בכפר זה, אבל מתני' ודאי לא איירי בכפר זה דוקא, ולהכי פריף שפיר לכי מינסבא מיפר לה בעל שהרי הבעל יפר לה בנדאי כשתינשא, וא"כ שפיר פריף כי לא ניסת נמי ואין תועלת פלל בהדרה שלהבא, ואין מקום לקושנית מהרש"א: אף מ"מ הסבא שכתבתי למעלה נכונה היא דכשתעבור יהיה לדבר מצנה, אלא דקשה כי לא ניסת נמי מאי מועיל שתפרט הנדר הא כי מינסבא מיפר לה בעל י"ל דהחכם יפר לה על תנאי אם לא נהנית יותר יהיה מופר ואם לאו לא יהיה מופר, ומינשב קושנית התוס' דלא מצי לאוקמא עד"ר די"ל שתלף לחכם ותאמר שעברה, ולכן צ"ל דצריף לפרט הנדר ויפר לה על תנאי, מיהו לפ"ז קשה על מ"ש לעיל להרא"ש דמדרינו לה על דע"ר מפפר זה דאפתי למסקנא גם באכלה פולה נשאל עליה, וא"כ הוי דבר מצנה וישאל להחכם, ולכן י"ל דבלא"ה תמהו על מ"ש רמ"א בי"ד שגם בעד"ר בדיעבד הוי הפרה, ותמה הש"ף דבגמרא לא משמע פן

וכוונתו דמאי מסיק דמדרינו לה ברבים הא בדיעבד הוי הפרה, וא"כ יעלים מן התקם שהודר ברבים ויתיר לה התקם, ולכו נראה דודאי הא דפליגי רב נחמן אמר אין צריף לפרט ור"פ ס"ל צריף לפרט משום מילתא דאיסורא, ורב נחמן ס"ל א"צ לפרט משום דדילמא גניז לדיבוריה, ונ"ל דפליגי בהכי דהא יש להבין למה הצריכו לפרט יפר התקם על תנאי אם איננו דבר איסור, וצ"ל דיש לחוש שמה יטעה ויספור שאינו דבר איסור ובאמת הוא דבר איסור לפי דעת התקם ורב נחמן ס"ל דילמא גניז, וא"כ י"ל דזהו דוקא בסתם נדר שניתר בכל אופן, משא"כ בנדר שעד"ר שאין לו התרה רק לדבר מצוה וע"כ צריף לפרט שייבחין התקם אם באמת הוא דבר מצוה ממילא צריף לפרט הפל, ולהכי לא חייש רב נחמן למילתא דאיסורא דס"ל במילתא דאיסורא שהב"ד הדירוהו מסתמא מדירין אותו עד"ר, ואם הדיר בעצמו אין אנו אחראין דלו יהיה שלא נדר, ור"פ ס"ל שמה מעצמו נדר אמילתא דאיסורא שלא עד"ר, וא"כ לפי האמת דס"ל לרב נחמן בעד"ר צריף לפרט הנדר אין לחוש שתלף לתקם דהתקם לא יתיר לה רק על תנאי, ולפ"ז מוכח דיכול התקם להפר ע"י השליח דהא אמרינו בפ' המדיר דתנאה דלא מצי לקיומיה ע"י שליח לא הוי תנאה, וא"כ איף יוכל התקם להטיל תנאי בהתרה, אלא ודאי יכול התקם לעשות שליח להתרה, ועיין בנדרים דף ח' ע"ב ב"ר: ונהרמב"ן בחידושו ל"ב פ' יש נוחלין פתב ג"כ הא דנדרים חלין על תנאי היינו משום דלא אמרינו האי פללא בדברים שביין אדם לעצמו כי אם במה שביין אדם לחבירו, ועוד פתב שיכול לומר הריני נזיר על דעתך כשתאמר שאהיה נזיר וכל זה לא שייף בהפרת חכם, וא"כ מוכח כמ"ש, מיהו דברי הטור עדיין אינו מיושבין דה"ל לפסוק פרב נחמן, וכמ"ש הרא"ש, אף י"ל בפשיטות דודאי להף גירסא דגרס הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה י"ל בפשיטות דאין הלכה פרב נחמן פינו דהוא דלא פאמימר ואנו קיי"ל פאמימר, ולא פא הרא"ש לומר אלא שגם לפי גירסא זו י"ל דרב נחמן מודה בזה, משא"כ לגירסא הראשונה א"צ לזה פלל ואם פן פסק הטור שלא להוציא ממון מן היתומים: אמנם פן איפשר לומר לכאורה דבלא"ה יש ליישב קושיות התוס' שהקשו לרב הונא דירוה עד"ר, ולכאורה י"ל דרב הונא לשיטתיה אזיל דס"ל בנדרים דף י"ז אמתני' דיש נדר בתוך נדר דדוקא באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר מיגו כו', משא"כ באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום לא חל הנדר השני על הראשון, א"כ מיושב לכאורה קושיות התוס' דדירוה עד"ר דיש לחוש שתאסור על עצמה בנדר מעצמה מה שדירוה בב"ד וא"כ לא חל הנדר שעל ד"ר פלל ואחר שתדור יפר לה הבעל הנדר הראשון ונמצא שלא יהיה עליה נדר פלל, ואין לומר דכשתפר הראשון יחול השני כדאמרינו התם בנשאל לתקם על הראשון חל השני דזה אינו אלא בהתרת חכם דעוקר הנדר מעיקרו, משא"כ בבעל דמיגז גניז ולא נעקר מעיקרו לא יחול השני בשום אופן, וא"כ לא מצינו להדירה עד"ר, ובזה יש להבין למה נסת אין מדירין אותה ומפסדת הפתובה דמיפר לה בעל תגבה הפתובה ונשביע הבעל שלא יפר לה דנדר לא שייף ע"ז דהוי דבר שאין בו ממש, ואין לומר שילף לתקם דהא צריף לפרט הנדר לרב הונא, אלא דיש לומר שמה נשבע שייפר לה ואין שבועה חלה לבטל את המצוה וא"ש, אלא דקשה נדירו שאם יפר לה יאסר בכל פירות, ואם פן אינו מיפר שאם יפר יאסר בכל פירות ולגבי בעל לא שייף לומר שנדר קודם דא"כ יאסר מפת נדר הראשון, ואין לומר שישאל אח"כ על נדר הראשון אפי' לרב נחמן דס"ל א"צ לפרט הנדר מ"מ פשישאל על הראשון יחול השני וכ"ש לר"ה דס"ל צריף לפרט הנדר: מיהו י"ל לדידן דקיי"ל גבי קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר לא יישן היום שמה יישן למחר דבתנאה לא מנדהר, א"כ א"ש דאין אנו יכולין להדירו לאסור מפל פירות אם יפר דא"כ יאסר מעכשיו אף

כְּשֶׁלֹא יָפֵר, מִיְהוּ לְרַב נַחְמָן לְשִׁיטְתָּיָה דְס"ל יִישָׁן הַיּוֹם דְּבִתְנָאָה נְמִי מְזֻדְהָר א"כ מְצִינֵן לְאֲדוּרְיָהּ
עַל אֲכִילַת פִּירוֹת בִּתְנָאֵי אִם יָפֵר לָהּ וְעַלְשָׁיו מְוֹתֵר בְּפִירוֹת דְּבִתְנָאָה נְמִי מְזֻדְהָר, אֲלֵא דְרַב נַחְמָן
ס"ל אֵין צָרִיף לְפִרְט הַנֶּדֶר וְאִיכָא לְמִיחָשׁ דְּאֲזִיל לְגַבֵּי חָכָם וְשָׂרֵי לָיָהּ, מִיְהוּ לִפ"ז י"ל לְמַסְקָנָא
דְס"ל לְרַב נַחְמָן בַּעַד ר"ר אֵין לֹו הַתְּרָה א"כ שְׁפִיר מְצִינֵן לְאֲדוּרְיָהּ עַד ר"ר וְאֵין לֹו הַתְּרָה, וְאֵין לֹו מֵר
שְׁמָא כְּבָר נָדָר מְקוֹדָם דְּלַגְבֵּי בַּעַל לֹא מְהַנִּי זֹאת שְׁהָרֵי אִם יִשְׁאֵל עַל הָרֵאשׁוֹן יַחֲוֹל הַשְּׁנִי שַׁעַד ר"ר
וְאֵין לֹו הַתְּרָה, מִיְהוּ יֵשׁ לֹו מֵר דְּבִאֲמַת לְמַסְקָנָא דְמַסִּיק עַד ר"ר אֵין לֹו הַתְּרָה י"ל דְּמַדְרִינֵן לְבַעַל
עַד ר"ר שְׁלֹא יָפֵר לָהּ, וְא"כ דְּבָרֵי הָרֵא"ש נְכוּנִים דְּנֻדְאֵי בְס"ד שְׁפִיר קִי"ל כְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי דְלַעֲנָן
דִּינָא אִיתְשִׁיל וְהִלְכְתָא כְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי, וְאֵין ס"ל לְרַב נַחְמָן בְּרַבִּים אֵין לֹו הַתְּרָה רֵאשׁוֹן לְפִסְקוֹ
כְּנוּתִיָהּ, מִיְהוּ לְמַסְקָנָא י"ל דְּגַם לְרַב נַחְמָן מַסִּיק דְּמַדְרִינֵן לָיָהּ עַד ר"ר דְּלֹאֲשָׁה לֹא מְצִינֵן לְהַדִּיר
עַד ר"ר דְּהַבְּעַל מִיָּפֵר גַּם עַד ר"ר כַּמ"ש הָרֵא"ש, וְצ"ל דְּמַדְרִינֵן לְבַעַל שְׁלֹא יָפֵר עַד ר"ר, וְזֵהוּ דְּנֻקָא
לְרַב נַחְמָן לְשִׁיטְתָּיָה דְס"ל בִּתְנָאָה נְמִי מְזֻדְהָר וְיִישָׁן הַיּוֹם, מִשָּׂא"כ לְדִידֵן דְּהֵתָם לַעֲנָן אִסְוֹרָא
לֹא קִי"ל כְּרַב נַחְמָן גַּם בְּהָא לִית הִילְכְתָא כְּרַב נַחְמָן שְׁפִיר פִּסְקוֹ הַטּוֹר לְשִׁיטְתָּיָה דְלֹא כְּרַב נַחְמָן
דְּלְמַסְקָנָא דְלְרַב נַחְמָן מְסִיקֵן דְּמַדְרִינֵן לָיָהּ עַד ר"ר לֹא קִי"ל כְּנוּתִיָהּ, וּמ"מ מוֹכַח הַדִּין דְּהַבְּעַל
מִיָּפֵר עַד ר"ר דֹּא"כ נְדִיר הָאֲשָׁה עַד ר"ר וְלְדִידֵן ל"ל שְׁמָא כְּבָר נְדָרָה דְאֵין קִי"ל יֵשׁ נְדָר בְּתוֹף נְדָר
וְדו"ק (ע"כ): בְּגַמְרָא מְפִנֵי תִיקוֹן הָעוֹלָם דְּאֲוֹרֵי' הוּא דְכְתִיב וְכָתוּב בְּסִפְרָא וְחָתוּם לְכֹאוּרָה קִשָּׁה
כִּינֵן דְּמַשְׁנֵי לֹא צָרִיכָא אֲלֵא לר"א, וְא"כ בְּס"ד דְּאֲתִיָא כַּר"מ א"כ ע"כ מוֹכַח חֲתִימַת עֲדִים
מְדֹאֲוֹרֵי' דֹּא"כ אִיף יִתְפָּרֵשׁ וְכָתַב לָהּ סִפְרָא כְּרִיתוֹת ע"כ אֲחֲתִימַת עֲדִים, וְא"כ מוֹכַח מְהָא גּוּפָא
שְׁחֲתִימַת עֲדִים מִן הַתּוֹרָה, וִי"ל דְּלר"מ אִיכָא לְפָרוּשֵׁי וְכָתַב דְּקָרָא אֲכַתִּיבַת יָד הַבְּעַל עֲצָמוֹ, אֲבָל
אֲעֲדֵי חֲתִימָה לֹא נִפְרָשׁ לָיָהּ דִּי"ל דְּהוּוּ מְפִי כְתָבָם, מִיְהוּ הָא גּוּפָא קִשְׁיָא מִנ"ל לר"מ וְכָתַב דְּקָרָא
אֲעֲדִים דִּילְמָא בְּעֲדִים הוּי מְפִי כְתָבָם וְנֻכְתַב דְּקָרָא אֲבַעַל עֲצָמוֹ קָאֵי, אֲבָל חֲתִימַת עֲדִים לֹא מְהַנִּי
מִיָּדֵי, וְצ"ל דְּר' מֵאִיר גּוּפִיָהּ אֲקָרָא דּוּכְתוּב בְּסִפְרָא וְחָתוּם סְמִיף דְס"ל מְדֹאֲוֹרֵי' הוּא דְאֵי תִימָא
דְאֵינוּ מִן הַתּוֹרָה רַק כְּתַב יָדוּ ה"ל לַעֲשׂוֹת שְׁטֵר כְּכָתַב יָדוּ שְׁמוּעֵיל מִן הַתּוֹרָה, אֲלֵא וְדֹאֵי חֲתִימַת
עֲדִים הוּא מִן הַתּוֹרָה: וּבְזֵה יֵשׁ לִיִּשְׁב מַה שְׁהִקְשׁוּ עַל הַרְמַב"ם מִפָּאן דְס"ל שְׁטֵר דְּרַבְּנָן, וְכָתַב
מְהָר"י דִּילִיאוֹן דְּהָא שְׁנֻכְר בְּכָתוּב וְכָתוּב בְּסִפְרָא הוּא דְבָרֵי קַבְלָה, וְהַש"ף סִימָן ק"ח מִיאֵן בְּזֵה
דְּכְשָׁטָא דְקוֹנְשִׁיָא דְפָרִיף דְּאֲוֹרֵי' הוּא מְשַׁמַּע מִן הַתּוֹרָה, וּלְפ"ז י"ל דְּנֻדְאֵי לר"מ מוֹכַח שְׁפִיר
דְשְׁטֵר מִן הַתּוֹרָה דָּאֵם תִּימְצִי לֹו מֵר שְׁהוּא דְרַבְּנָן וּמְפָרֵשׁ וְכָתַב דְּקָרָא אֲכָתַב יָדוּ ה"ל לַעֲשׂוֹת גַּם
שְׁם הַשְּׁטֵר בְּהַכְּשֵׁר מִן הַתּוֹרָה בְּכָתַב יָדוּ, וְדְבָרֵי הַרְמַב"ם לְמַסְקָנָא דְמַשְׁנֵי לר"א דְאֵמֵר עֲדֵי מְסִירָה
כְּרִתִי וְא"כ וְכָתַב לֹא קָאֵי אֲבַעַל שְׁיַחְתְּמוּ בְּחֲתִימַת יָדוּ כִינֵן דְּחֲתִימָה לֹא מְהַנִּי רַק עֲדֵי מְסִירָה
א"כ חֲתִימוֹת מְדְרַבְּנָן דִּילְמָא מִיָּתִי סְהָדִי וִי"ל שְׁפִיר דְּמַדְבְּרֵי קַבְלָה הוּא חֲתִימוֹת אִיף דְּהוּוּ מְפִי
כְתָבָם מִן הַתּוֹרָה, וְא"כ הַרְמַב"ם לְשִׁיטְתָּיָה דְפִסְקוֹ כַּר"א דַּע"מ כְּרִתִי י"ל חֲתִימוֹת מְדְרַבְּנָן דְּמִן
הַתּוֹרָה ה"ל מְפִי כְתָבָם וְא"ש, אֲלֵא דִיִּשׁ לְדַקְדַּק דְּהָא לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם גַּם בְּעֲדֵי חֲתִימָה לְחוּד
כְּשֵׁר הַגֵּט אִפִּי בְּלֹא עֲדֵי מְסִירָה, וְקִשָּׁה הָא ה"ל מְפִי כְתָבָם וְאִיף יְנוּכְשֵׁר הַגֵּט מִן הַתּוֹרָה, וִי"ל שְׁגַם
זֵה אֵינוּ רְחוּק מְדְבָרֵי הַרְמַב"ם דִּי"ל מִן הַתּוֹרָה הוּוּ ע"כ גַּם בְּגֵט מְפִי כְתָבָם, אֲלֵא דְלִפְמ"ש הַר"ן
בְּס"פ הַמְּגָרֵשׁ לִיִּשְׁב דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים דְּגַם ע"כ מְהַנִּי מְדִין עֲדֵי מְסִירָה דְאֵין סְהָדִי שְׁנֻמְסֵר לָהּ הַגֵּט,
א"כ אַחַר שְׁתִּיקוֹנוֹ עֲדֵי חֲתִימָה מְדְרַבְּנָן שְׁפִיר הוּי גֵּט מִן הַתּוֹרָה וְא"צ הַפְּקַעַת קִידוּשֵׁין דְּכָל שְׁהַדְּבָר
כְּרוּר שְׁנֻמְסֵר לָהּ ע"כ הַבְּעַל שְׁפִיר מְהַנִּי מְדִין עֲדֵי מְסִירָה, וְא"כ הַרְמַב"ם לְשִׁיטְתָּיָה דְפִסְקוֹ ע"כ
כְּרִתִי שְׁפִיר י"ל כְּסִבְרַת מְהָר"י דִּילִיאוֹן דְּקָרָא דְכְתוּב בְּסִפְרָא וְחָתוּם נְמִי דְבָרֵי קַבְלָה הֵם וְלֹא מִן
הַתּוֹרָה וְלִק"מ: אֲלֵא דְאִיכָא לְמִיָּדֵק עַל סְבַרַת הַר"ן דַּא"כ אֲמַאי בְּמָסֵר בִּינוּ לְבִין עֲצָמוֹ לֹא מְהַנִּי

ואינו גט מן התורה כמ"ש הרמב"ם בפ"א מגירושין דין י"ג, וקשה אפ"ל נתנו לה בינו לבין עצמו
כשהיא טוענת גרשתני בגט זה פ"ד דקיי"ל אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה א"כ אפ"ל בלא עדים
כלל תתגרש דכשאתה שמסרו לה בעלה א"כ ליהוי בעדי מסירה ואם מודה הבעל שגרשה הרי
נאמן מפת דב"דו לגרשה ונימא נמי אנו סהדי שנמסר לה כמו שמועילין עדי חתימה מפת אנו
סהדי, וי"ל לזה דאנו קאמרינו שתהא המסירה מוכחת מצד הספר פרייתות אפ"ל מבלי שום טענה
מן הבעל והאשה והיינו מצד ספר פרייתות עצמה שפינדה וכשרואין הגט עם החתימות מסתמא
באה לידה מן הבעל דכל מה שנמצא ביד אדם בחזקת שהוא שלו א"כ הספר ניכר מצד עצמו
שניתן לה לכריתות פ"ד שנמצא ברשותה, אבל בלא עדים אין הפרייתות רק מצד אמירתה או
אמירת הבעל שגרשה ולא דמי לעדים שחתימים על הגט לכן לא מהני, מיהו בעדי מסירה שפיר
מהני דהפרייתות ידוע אצלנו שלא ע"פ דברי הבעל והאשה: ועפ"ז אפי"ן לומר דאדרבה
הרמב"ם הוכיח מפ"ד דעדות בשטר מיקרי מפי פתבם, דקשיא ליה פ"ד דע"ח לחודייהו מהני
עכ"פ מצד הידיעה שידוע לנו שמסתמא בא לידה, א"כ קשיא איפכא מנ"ל דמהני כלל בלא ע"ח
דילמא בעינן ספר פרייתות מבןרר מצד הספר עצמו לא מצד העדאת העדים כמו דלא מהני עפ"י
הוכחת דברי הבעל והאשה, אלא נדאי למ"ד ע"מ פ"ד בכתב לא הוי עדות כלל, א"כ ע"כ לומר
דעדי מסירה פ"ד אף שההוכחה ע"פ העדים, ואי איכא ע"ח מן התורה א"כ ס"ל דלא בעינן ספר
פרייתות מצד עצמו, אלא נדאי לא משכחת לה מן התורה ע"ח ומ"מ מהני שפיר כדפרישית לעיל:
והשתא דאיתנו להכי ממילא לא קשיא מאי דפריי' מפני תיקון העולם דאורי' הוא דכתיב וכתוב
בספר וחתום, וקשה לדעת הרמב"ם הקושא הא מן התורה הווי מפי פתבם כמ"ש לעיל, ולפ"ש
י"ל נדאי פשטא דקרא פ"ד דכתיב וכתוב בספר וחתום מהיכא תיתי לפרש כדברי מהר"י דיליאון
דהיינו תיקון דברי קבלה טפי איכא למימר דמדאורייתא הוא דבלא הוכחה לא נאמר דדברי קבלה
הם ולא מן התורה, ומשני למ"ד עדי מסירה פ"ד דאליביה מוכח ע"כ דעדות בשטר דרבנן
דאל"כ מנ"ל דמהני ע"מ כלל א"כ מוכח דדוקא מפת דברי קבלה מהני ע"ח אע"פ שמן התורה
הוי מפי פתבם תקנת דברי קבלה לסמוך על ע"ח.

והפל נכון, ודוק היטב: בפירש"י ד"ה מפני תיקון העולם כו' דילמא מייתי ע"מ ומערער בעל כו'
עכ"ל. לכאורה תמוהים דברי רש"י דל"ל לערער הבעל אפ"ל אין הבעל מערער לא מהני הגט
בלא עדים דבחזקת אשת איש קאי, וכן פתב הרמב"ם בפ"א בהדאי ונ"ל שפ"א ימותו העדים
ונמצא הגט פתב, ואי מיירי בפני הבעל באמת נאמנת מטעם חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני
בעלה, ונראה דרש"י לשיטתיה אגיל שפירש לעיל דף כ"ב ע"ב דכשמיביא עדי מסירה לב"ד יש
זכרון וקול לדבר שהותרה וא"צ לעדי מסירה וא"כ קשיא מאי קאמר דאזלי למדינת הים הא
תוכל להביא הגט לב"ד וא"צ עוד לגט, לזה פירש"י דמ"מ יש לחוש לערער הבעל ואף שתטעון
גרשתני י"ל אדרבה פשיש קול מסייע מעיזה, וא"כ פשיע"ר הבעל לא יועיל לה, ומ"מ פירש"י
לעיל שהכשיר ר"א בגיטין דאינו עשוי לימים רבים פ"ד שישכח להביא הגט ומסתמא לא חיישינן
לערער הבעל, וגם אפי"ן דמעיקרא דדינא אין הבעל נאמן פ"ד שכתב יש זכרון וקול לדבר
שהותרה, אלא מ"מ לעז מיהא הוי לכן תיקנו ע"ח, וגם אפי"ן שהבעל יערער אחר שתינשא
לאיש דשוב לא יועיל חזקה דאינה מעיזה, וגם לפי שיטת הטור דבחד מסייע נמי מעיזה א"כ
אפי"ן שא' ישאר ויגרע פחה שלא תהא נאמנת מטעם אינה מעיזה, ודוק היטב: מיהו לעד"נ
יותר בשיטת רש"י דבלא"ה בכתובות דף כ"ב איכא תרי לישני בדבר המנונא דאיכא דס"ל גם
שלא בפניו אינה מעיזה, לכן בנשאת ואח"כ באו עדים לא תצא, אלא דאנו קיי"ל דשלא בפניו

מענינה, והשפא י"ל דקשפא ליה לרש"י קושפנית התוס' ריש מכילתין למה בגט נאמנת בלא קיום ולא טענינו מזוניף רק בשטרות טענינו מזוניף, ולזה ס"ל לרש"י דנדאי בגיטין בסתמא לא טענינו מזוניף דגם שלא בפניו י"ל אינה מענינה וחזקה שאינה מקלקלת עצמה, כמ"ש הרמב"ם בפ"ד ובפי"ב מגירושין, אלא דאנן קיי"ל שלא בפניו לא מהימנא, וי"ל דהיינו מטעם דחזינו ריעותא שאין הגט בינדה, וא"כ שם שהגט בינדה שפיר י"ל דמסתמא אינה מקלקלת עצמה ונאמנת שהגט פשר פשאין מערער פיון דלא חזינו ריעותא שהרי הגט בינדה באמת ואמרין מסתמא פשר הוא פשאין מערער, מיהו ביש עליו עוררין צריף קיום, והשפא דברי רש"י פאן ברורים דס"ל דאי לא תיקנו עדי מסירה שפיר מהימנא לומר שגירשה דאיכא חזקה דאינה מענינה וליכא ריעותא ממה שאין הגט בינדה דהא לא הנה חתום מעולם א"כ אין פאן ריעותא מה שאין בינדה גט חתום דלא הנה תיקון בזה כמו דלא טענינו מזוניף אף שאינה מקיימת הגט כמו כן באין הגט בינדה פלל ומעיקרא לא הנה ריעותא מה שאין עדים חתומים על הגט שפיר הניא מהימנא אף בלא חתימות או בלא גט פלל, רק בערעור הבעל חזינו דלא מהני חזקה שאינה מקלקלת עצמה שפיר צריכא ע"ח, ולזה פירש"י דוקא משום עירעור הבעל הוא דחיישינו, ודברי רש"י ברורים, ודוק היטב: ונראה שהוכרח רש"י לזה דאל"כ איך מצאו ידיהם ורגליהם קודם תקנת ר"ג בכל נשים מאחר שאין הגט בינדה וכמה פעמים שהלכו עדי מסירה דאטו בכיפי תליא להו ואיך ישבו תחת בעליהן, ואם הנה אז תיקון בדבר כגון שלקחו מעב"ד וכדומה ה"ל לפרושי בש"ס, אלא נדאי בלא עירעור הבעל נאמנות מדינא פשאין ריעותא, ולפ"ז יש מקום לומר לדין שאין הגט נמסר בידי האשה וגם מתגרשת בב"ד שאפילו אין הגט בינדה נאמנת, ובתשובה הארכת: בתוס' ד"ה והעדים כו' ר"ת מחק מספרו נ"ו כו' עכ"ל.

איפשר נ"ו העיטוף הוא פלפי מה שתקון ר"ג שתהא נודרת ליתומים שהנה תיקון בשביל הכתובה, א"כ הנה איפשר שגם תיקון חתימת העדים בשביל הכתובה היתה דקיי"ל הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובה, לזה אמר והעדים חותמין על הגט אינו בשביל תיקון הכתובה די"ל דגביא בעדי גירושין מעיקרא כדאימא בשילהי פ' הכותב, רק מפני תיקון העולם: בגמרא תקינו רבנו עדי חתימה כו' דזימניו דמייתי סהדי.

לכאורה קשה הא בגט שע"י שליח לא סגי בלא ע"ח דאם הביא גט בלא עדים אין השליח נאמן כשנים כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מגירושין דין ל"ב, וא"כ הנה צריף תיקון עדי חתימה בשביל גיטין דאתו ממדינת הים, וי"ל דיכול לשלחו ע"י שנים והן הן שלוחיו הן הן עדי, וצ"ע בלשון הרמב"ם שכתב ואם היו שני עדים שיעידו שגט זה מסר הבעל כו' דל"ל שני עדים הא השליח נמי אחד הוא כמ"ש הרמב"ם אע"פ שהוא עד אחד: (פוסקא) הלל התקין כו' תנו התם כו' שראה את העם שנמנעו מלהלוות.

ויש לדקדק אימתי נמנעו אי קודם שהחל השמיטה הרי יכול לגבות כל השנה ולהוציא ממנו בב"ד קודם סוף שביעית דשביעית אינה משמטת אלא בסופה, ולמי שיעלה בדעתו שלא יעמוד בפרוע פרעות ולא יוכל לנוגשו כל השנה לא יועיל לו הפרוזבול פיון שאין יכול לנוגשו ומסתמא לא ירצה להלוות לו בשום אופן, וע"כ בסמוך לסוף שביעית שירא שישמט בסופה, וקשה הא יכול להרחיב לו זמן עד יום א' אחר שביעית והמלנה לזמן אינו משמט, ואין סברא לחלק בין זמן קצר לזמן ארוך דסוף סוף לא קרינו ביה לא יגוש, מיהו לדעת הרא"ש שאף שאינה משמטת אלא בסופה אין יכול לתובעו כל השנה, א"כ א"ש טובא דסמוך לשביעית אם הנה משמט ממנו ימים

אחדים הרי לא יוכל לתפוע כל השנה ולסוף ישמט, ובהכי דייק לישנא דקרא פן יהיה דבר עם לבבה בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינה, שפפי דברי הלל הוא על שלא רצה להלוות וא"כ מהו דקאמר קרבה שנת השבע הא אינה משמטת אלא בסופה א"כ יוכל להלוותו ולתפוע ממנו קודם סוף שביעית, אבל לדברי הרא"ש שפל שנת השבע לא יוכל לנוגשו א"ש, אבל לשיטת הרמב"ם ופסק פן בש"ע סימן ס"ז דיכול להוציא ממנו בב"ד עד סוף שביעית קשה איה משפחת שגמנעו מלהלוות, ואין לומר דלפעמים נחוץ לו המעות לגבותן ביום שצריך להם ונחשב לו לדבר אבד אם ישנהו יום או יומים דא"כ בלאו הכי לא ילנונו שמא לא יהיה לו לזמן שקבע וישמט ממנו יום או יומים, וגם אין לומר שאינו חושדו על עיכוב הזמן רק במקום שירויח כל החוב דהיינו שישמט עצמו עד שתעבור השמיטה עליו והוא לא יכול לקפוע לו זמן עד אחר השמיטה שהמעות נחוצים לו, וכן השיב בני הרבני מו"ה אהרן נ"י, אבל זה דחוק ג"כ דמ"מ שמא לא יהא לו וגם אם מוסר שטרותיו לב"ד מהני אפי' מן התורה ואין ההפסד מונמן כ"כ רק שחושש פעמים שלא יהיה השטר מונמן בידו א"כ הלנה אינו סומך שיוחלט בידו מפת שמיטה ולא יעכבו חנם, והיה נ"ל לומר ע"פ מה דאיתא בי"ד סימן ק"ס באומר לחבירו הלויני ואלנה לה דכתב רמ"א דיש מתירין באינו מלנה לו יותר לזמן ארוך ביותר, ועפ"ז אפי' לפרש דבלא"ה יש לדייק בלישנא שגמנעו מלהלוות זה את זה ולא קאמר בפשיטות שגמנעו מלהלוות, לכן אפי' לומר שהיה נהוג בין התגרים שפעמים שנה אין צריך למעות ונחבירו צריך למעות היה מלנה לו על זמן עד שיצטרף למעותיו ושוב היה חבירו מלנה לו פנגדו מעותיו לעומת זמן שהלנה לו זה מעותיו, והשתא א"ש דפעמים שהראשון הלנה לו על חדש שישוב וילנהו על חדש לאחר זמן שיחזיר לו מעות הלנאה ופעמים שהגיע זמן הלנאת השני קרוב לסוף שביעית ואם יעכבו תשמיטנו שביעית והשתא תו לא מצי להאריך זמן בהלנאה שנייה דבכה"ג אסור רק מכונן לזמן שהלנהו הראשון לכן לא יתראה השני להחזיר לו ההלנאה שיוקבע זמנה סמוך לשביעית ולא יוכל להאריך לו זמן עד אחר שביעית דהוי יותר מהלנאה ראשונה וכשלא יתראה השני לחזור וללוות לו גם הראשון אינו מרנצה להלוות, לכן דייק להלוות זה את זה דווקא: ועפ"ז אפי' ליישב מה שהקשה הריטב"א אמאי גמנעו הא יכול להתנות ע"מ שלא תשמיטנו שביעית דמהני תנאי, ולפ"ז י"ל דנדאי לכאורה אם השני מעכב הפרעון איכא איסורא שהרי מרויח הזמן יותר ממה שלנה לו דדוקא בזמן מכונן מותר, אלא דמ"מ אין לאסור דאין נזכר דמשום הלנאה הראשונה הוא מעכב והוי כמו טרשא דבסתמא שרי כל שלא פירש שלזמן יתן לו יותר, לכן אף אם המלנה ראשון מעכב ומרויח זמן יותר ממה שהלנה לו אין הרבית נזכר, משא"כ אם יפרש ע"מ שלא תשמיטנו, א"כ גילה דעתו שירחיב לו הזמן ואיכא חשש רבית, והפל גיחא, ודוק היטב כי ניתן לומר: ועפ"ז אפי' ליישב לשון שפל חוב שיש לי אצל פלוני ולשון כל הוא כשפת יתר ג"כ, ולפמ"ש א"ש טובא דאם מתנה על חוב הפרטיי מוחזי טפי רבית שידוע שהלנה לו בראשונה ע"מ שיחזור וילנה לו לכן נקט כל חוב ודו"ק, וצ"ע: בתוס' ד"ה מי כו' השתא לא בעי רבא לשנויי כו' עכ"ל.

יגעתי ולא הונח לי בדברי התוס' במ"ש לרש"י מוסר שטרותיו דרבנן משמע דלפום סברא ראשונה הוי דאורייתא, וראיתי כי אין דרך לגטות רק דהתוס' כתבו פאן בשיטת רש"י פ"ק דמפות דפרוזבול היינו מוסר שטרותיו, והשתא י"ל אי מוסר שטרותיו דאורייתא פרוזבול נמי דאורייתא ומ"מ לא היה לו לתמן לעקור בתקנה קבועה מצות שביעית, ולמאי דפירש"י דהפקר ב"ד הפקר קאי אעיקר תקנת פרוזבול שאינו משמט מטעם הפקר ב"ד ע"כ מוסר שטרותיו נמי

דַּרְבָּנוּ מִטַּעַם הַפֶּקֶר ב"ד, מַעֲתָה תִּרְאֶה מ"ש בַּכ"מ בַּפ"ט מְשִׁבֵּיעִית דִּין ט"ז דְּשִׁיטַת הֶרֶמְב"ם
פְּכִירוֹשׁ הַתּוֹס', בְּהַד מְיֻלָּתָא שִׁיטַת הֶרֶמְב"ם שְׁלֵא פְּתוּס' אֵלָא דְמוֹסֵר שְׁטְרוֹתָיו אִינוּ מְשַׁמֵּט מִן
הַתּוֹרָה רַק פְּרוֹזְבוּל דְּרַבְּנָנוּ, וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּמַכּוֹת דְּתַרֵּי מִיְלֵי נִיגְהוּ, וּבְנֻדָּאֵי יֵשׁ לְחַלֵּק פִּינּוּן
דְּהַשְׁטְרוֹת נְשָׂאֲרִים אֲצִלוּ וְאִינוּ מוֹסְרֵן לַב"ד לֹא מֵהֵנִי מִן הַתּוֹרָה אֲבָל מוֹסֵר שְׁטְרוֹתָיו שִׁיְהִיּוּ הַב"ד
תּוֹבְעִין אוֹתוֹ מֵהֵנִי מִן הַתּוֹרָה, אֵלָא דְקֻשְׁיָא לִי לָמָּה יִהְיֶה לוֹ כֹּחַ לְמִסּוֹר לַב"ד הַשְׁטְרוֹת שִׁיְתַבְּעוּם
בְּאִיזוֹ כֹּחַ יִתְבַּעוּ הַב"ד הֵא הֵם לֹא לְוֹ מַעוֹלָם רַק בְּכַח הַמְּלִינָה וּשְׁלִיחוֹתוֹ וְקֻשְׁיָא מִי אִיפָּא מִיָּדִי
דָּא יִהְיֶה לֹא מְצִי עֶבֶיד וְשְׁלִיחַ מְשׁוּי כְּדֹאִיתָא בְּנֻזֵיר דָּף י"ב, וְצ"ל דְּגִזְזֵרַת הַפְּתוּב הוּא כַּמ"ש הֶרֶמְב"ם
בַּפ"ט מְשַׁמֵּטָה מְשׁוּם שְׁנַאֲמַר וְנֹאשֶׁר יִהְיֶה לָּהּ אֶת אַחִידָה וְזֵה ב"ד תּוֹבְעִין אוֹתוֹ, מִיְהוּ קֻשְׁיָה לְדַעַת
הֶרֶמְב"ם שְׁטֵר מְדַרְבָּנוּ דְּמִן הַתּוֹרָה ה"ל מִפִּי פְּתָבָם וְנֹאשֶׁר מְשַׁפְּחַת לָהּ מוֹסֵר שְׁטְרוֹתָיו מִן הַתּוֹרָה,
וְנֹאשֶׁר לֹא מְשַׁפְּחַת לָהּ פְּשִׁישׁ לְמַלְוָה פְּתַב יְדוּ שְׁל לִנְה דְּזֵהוּ מִן הַתּוֹרָה, וְכִינּוּן דְּרַבְּנָנוּ תַּקִּינוּ [
שְׁטֵר ה"ה מוֹסֵר שְׁטְרוֹתָיו לַב"ד: וְזֵה שְׁתַּמָּה בְּסִפְרָ פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ אִי פְּרוֹזְבוּל מְדֹאֲרֵייתָא לָמָּה צְרִיף
בִּי דִּינָא אֵלִימָא לְאַפְקוּעֵי מְמוֹנָא, נִרְאֶה דְלִק"מ דְּבִאָמַת אִין כֹּחַ לְתַמְנָן לְכַתְּחִילָה תַּקְנָה לְבַטֵּל מַצְוָה
דְּאֲדֹרֵייתָא אֵלָא שְׁהַעֲמִידוּ דְּבְרִיָּהֶם מְשׁוּם דְּנָהִי דָּאִין יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת תַּקְנָה י"ל דְּתַקְנָתוֹן דְּפְרוֹזְבוּל
יֹועִיל רַק שִׁיְתַחֲזִיב הַלְוָה לְהַחֲזִיר הַחוּב וְעֶבְדוּ תַּקְנָה שִׁישְׁמַט רַק הַלְוָה יִתְחַזֵּיב לְשַׁלֵּם, אַע"פ שֶׁהוּא
מְשַׁמֵּט מִטַּעַם הַפֶּקֶר ב"ד, וְכִינּוּן שִׁישׁ בְּיָדָם כֹּחַ לְהַפְּקִיר נְכֹסֵי הַלְוָה וּלְשַׁלֵּם אַע"פ שֶׁאִינוּ צְרִיף
לְשַׁלֵּם א"כ לֹא מִיְקַרֵּי עֲקִירַת מַצְוָה שְׁבִיתוֹרָה דֹּא אַע"פ שֶׁתַּהֲיֶה הַמַּצְוָה וְתַשְׁמַט יְכוּלִין ב"ד לְהַפְּקִיעַ
מִמּוֹן הַלְוָה, א"כ לֹא שִׁיְיָ שְׁמַתְנִין לְעַקּוֹר הַמַּצְוָה שֶׁאִין זֵה מְשַׁלֵּם בְּשִׁבִיל שְׁנַעֲקֵר מַצְנַת שְׁבִיעִית
רַק בְּשִׁבִיל שֶׁהַפְּקִירוֹ ב"ד מְמוֹנֵוּ וְלִק"מ, מִיְהוּ פְּשֻׁטָא דְּמִיְלָתָא פְּרוֹזְבוּל לֹא דְמִי לְמוֹסֵר: וְאִי קֻשְׁיָא
אִיפָּא קֻשְׁיָא שְׁהֵרִי לְפִי דְּבְרֵי אַבְיֵי שְׁבִיעִית בְּזַמַּן הַזֶּה דְּרַבְּנָנוּ א"כ מִן הַתּוֹרָה אִינוּ מְשַׁמֵּט וְחַזֵּיב
הַלְוָה לְשַׁלֵּם, וְגַם לְרַבָּא דְּנֹקָא בְּשִׁבִיעִית בְּזַמַּן הַזֶּה דְּרַבְּנָנוּ וְלֹא שְׁנֵי רַבָּא הַפֶּקֶר ב"ד רַק אֵהָא
דְּמְשַׁמֵּט וּפְטוֹר הַלְוָה אִם לֹא פְּתַב פְּרוֹזְבוּל, א"כ תַּמָּה עַל עֲצָמָה מֵאִי אַפְקוּעֵי מְמוֹנָא שִׁיְיָ
בְּפְרוֹזְבוּל הֵא הַלְוָה חַזֵּיב בְּמִמּוֹן מִן הַתּוֹרָה, וְזֵה תַּיְמָה גְּדוּלָה עַל הֶרֶמְב"ם וְהַפּוֹסְקִים וְהַפּוֹסְקִים
פְּרַבֵּי, וְכַהֲךָ שִׁיְנוּיָא דְּהַתּוֹס' דְּלֹא קֹאֲמַר רַבָּא הַפֶּקֶר ב"ד הַפֶּקֶר רַק אֵהָא קוּשְׁיָא דְּמִי אִיפָּא מִיָּדִי
דְּמְדֹאֲרֵייתָא לֹא מְשַׁמֵּט וְחַזֵּיב רַבְּנָנוּ דְּתַשְׁמַט, וְא"כ מֵאִי אַפְקוּעֵי מְמוֹנָא אִיפָּא בְּפְרוֹזְבוּל הֵא הַלְוָה
חַזֵּיב מְדֹאֲרֵייתָא, וּמַכָּאן יָדִים מוֹכִיחוֹת דְּסוּגְיִין דְּלֹא פְּרַבֵּי, אֵלָא דְּלְרַבָּא הַפֶּקֶר ב"ד הַפֶּקֶר קֹאֲ
לְרַבְּנָנוּ דְּרַבֵּי דַס"ל שְׁמִיטַת כְּסָפִים בְּזַמַּן הַזֶּה מִן הַתּוֹרָה, מִשָּׂא"כ לְהַדְּ סְבָרָא דְּתוֹס' וְשִׁיטַת הֶרֶמְב"ם
דְּהַפֶּקֶר ב"ד הַפֶּקֶר אִינוּ רַק לְתַרְזֵי הַקּוּשְׁיָא עַל שְׁמְשַׁמֵּט בְּלֹא פְּרוֹזְבוּל א"כ סוּגְיָא דְּלַקְמָן אַמְאן
תַּרְמִינָה, וְגַם הֶרֶמְב"ם גּוֹפִיָה פֶּסֶק דְּבַעֲיָנוּ ב"ד חָשׁוּב בְּפְרוֹזְבוּל אַע"פ שֶׁפֶּסֶק שְׁבִיעִית דְּרַבְּנָנוּ,
וְכַתְּבֵי הַכ"מ שְׁסוּבֵר כְּהַד תִּירוּץ הַתּוֹס', וְהוּא פְּלֵא גְּדוּל מֵאִי אַפְקוּעֵי מְמוֹנָא דְּלִנְה בְּזֵה שִׁיְצְטְרָף
ב"ד חָשׁוּב פִּינּוּן דְּמִן הַתּוֹרָה חַזֵּיב הַלְוָה לְשַׁלֵּם אַף בְּלֹא פְּרוֹזְבוּל, וְתַיְמָא אִיף לֹא הִרְגִּישׁוּ הָרֵאשׁוֹנִים
בְּזֵה וְצַע"ג, עַמ"ש לְקַמָּן: בַּד"ה בְּזַמַּן כו' פִּי' בְּקוּנָה דְּהַשְׁמַטת קַרְקַע לֹא נִהְגָּא בְּבֵית שְׁנֵי כו' וְקֻשְׁיָה
לַר"ת כו' אַכְתִּי קֻשְׁיָה בְּרִישׁ מוֹעֵד קֶטָן כו' עַכ"ל.

הַנֵּה בַעַל פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ לֹא הִתְעוֹרֵר לִיְיָשֵׁב פִּירֵשׁ"י וְנֹאשֶׁר דְּקַדְקַתִּי בִּפִּירֵשׁ"י בַּמ"ק שְׁפִירֵשׁ עַל בְּזַמַּן
שֶׁאֲתָה מְשַׁמֵּט קַרְקַע אֵלִמָּא אִיפָּא זְמַן דְּלֹא מְשַׁמֵּט ע"כ, וְהַנֵּה בְּרוּר שְׁפִינּוּן בְּצַחוֹת לְשׁוֹנוֹ וְעַנְוָה
וְרוֹחַב לְבָבוֹ לִיְיָשֵׁב קוּשְׁיַת ר"ת, וְכֵן נִרְמַז גַּם פֶּאן בְּרִמְיֻזוֹתָיו וּקְרִיצוֹתָיו שְׁל פִּירוּשׁוֹ בְּכָאן, וְהוּא
דְּנֻדָּאֵי בַת"כ אִיפָּא מְחַלְקַת אִם שְׁבִיעִית נִהְגָּא בְּזַמַּן שֶׁאִין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג, מִיְהוּ דְּרִשָּׂא דְּרַבֵּי עַכ"פ
יְכוּלָה לְהִיֹּת אִפִּי' לְמ"ד שְׁבִיעִית נִהְגָּא בְּלֹא יוֹבֵל מ"מ מוֹכַח מְדַתְּלֵי רַחֲמָנָא שְׁמִיטַת כְּסָפִים
בְּשִׁמִּיטַת קַרְקַע אֵלִמָּא שְׁהַפְּתוּב בָּא לֹא מְשַׁמֵּט שֶׁאִין שְׁמִיטַת קַרְקַע נוֹהֲגַת אִין שְׁמִיטַת כְּסָפִים

נוהגת, א"כ מוכח מהא דאיפא זמן דלא נהגא, מיהו דרבי גופיה לא מברעא אי שמיטת קרקע
נוהגת בזמן שאין היוכל נוהג דאיפשר דרבי ס"ל דנהגא פהה מ"ד בת"כ, אלא דעכ"פ מוכח מקרא
דאיפא זמן דלא נהגא דאל"כ למה תלה רחמנא שמיטת פספים בשמיטת קרקע, לכן מדרבי לא
נשמע רק בזמן הזה, אבל הלל גופיה שקהיה בזמן הבית ודברי ר"ת שתיקון אחר החורבן הם
רחוקים למאד, לכן הלל ע"כ ס"ל דשמיטת קרקע תליא ביובל, אבל לרבי דתליא לה בשמיטת
פספים ולא תליא בשמיטת יובל ודאי לא מוכח רק דאיפא זמן דלא נהגא ונהיגו בזמן הזה דס"ל
דבטלה קדושת הארץ, אבל דהלל עדיפא מדרבי וס"ל דשמיטת קרקע תליא נמי ביובל וממילא
פיו דדריש להך דרשא דבזמן שאין שמיטת יובל נוהג אין שמיטת קרקע נוהג ה"ה שמיטת
פספים, פן נ"ל ברור בפירש"י: בא"ד שפולן שפחות חרופות בעלו כו'.

פבר פתב הרשב"א דרש"י פירש דה"ה מאורסת לישראל, ומ"ש בפני יהושע דאיך שינו שפולן
קדשו שפחות חרופות, לא ידענא מאי קאמר דנדאי בדור ההוא שהיו פרוצים בנשים נכריות י"ל
שקדשו כמה שפחות חרופות שישרו בעיניהם, ואיפשר שאלף אנשים באו על שפחה חרופה אחת
וכל אחד חייב באשם: בא"ד דהא נהג בתי ערי חומה כו' עכ"ל.

והרמב"ן דחה דהיינו מדרבנן, ובפני יהושע פתב דלא ס"ל לר"ת פן פיון שהוא רבית לא היו
מתקנין רבנן מילתא דאמי בה לידי איסורא דאורייתא, ודבריו תמוהים, דאי אין בתי ע"ח נוהג
מן התורה הרי לא ניתן לחזרה מן התורה כלל והוא חלוט, ונחמים תיקנו שיחזיר לו בתוף שנתו
ומה מקום לרבית, ויותר נראה דקשיא לר"ת לאב"י דהכא דפריה ומי איפא מידי דמדאורייתא
לא משמט ותיקנו רבנן דתשמט ומשני שב ואל תעשה שאני, וקשיא לר"ת אי בתי ע"ח מדרבנן
איך תיקנו שיחזיר הלוקח למוכר הבית שחלוט לו מן התורה הא הני קום ועשה אלא ודאי
מדאורייתא נוהג, ועמ"ש בגמרא ע"ב ליישב דברי הרמב"ן והרשב"א, ובזה ניחא מה שהקשה
פני יהושע לר"ת דס"ל בס"ד מנו יובלות לקדש שמיטין משמע דיוכל לא נהוג, רק למסקנא י"ל
דנהוג כמ"ש התוס', והקשה דתיקשי בס"ד איך נהוג בתי ע"ח כמו שהתקין הלל, ולפ"ז לק"מ
דעיקר הוכחת התוס' לאב"י דלא ס"ל הפקר ב"ד רק שב ואל תעשה מוכח דבע"ח נהוג מן התורה
ומסתמא בהא רבא לא פליג, אבל בס"ד דהתם דמנו יובלות לקדש שמיטין יובל לא נהוג לא
תיקשי מבע"ח די"ל כרבא ומדרבנן נהוג מטעם הפקר ב"ד, ולק"מ ודו"ק: (ע"ב) בא"ד ומיהו
קשה דזיל קרי בי רב הוא כו'.

מה שביקש בפני יהושע ליישב דלמסקנא י"ל שבודאי בשביל מיעוט מן השבט לא נחשב כל
יושביה רק למסקנא י"ל שאח"כ עלו, אין נראה דכיון דבס"ד ידע אותן שעלו בימי עזרא היו
מעטים, ואם אינו מספיק שניהוג היוכל א"כ גם למסקנא לא נזכר בש"ס שעלו אחר שעלה עזרא
והיכא רמיזא, בשלמא אי סגי באותן שעלו מכל שבטים ממילא מוכן פיון שמקצת מכל השבטים
עלו ממילא הוא משמע, אבל לחדש שאחר עזרא עלו פולן לא רמיזא כלל ע"ש בפסוגיא, וגם
בכתובות דף כ"ה מפורש אפי' למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה בזמן הזה דרבנן דכתיב
בבאב"מ ובימי עזרא לא כולהו סלוק, מוכח בהדיא דלא באו פולן דאל"כ אף אם באו א"ח פ"מ
הוי חלה דאורייתא, ולזה הוכרחו התוס' לומר שהספיק מה שהיו מקצת מן השבטים פיון שהיו
מכולם, ולזה הקשו שפיר דזיל קרי בי רב הוא, וזה ברור בכוננת התוס' ודו"ק: בגמרא אמר אב"י
שב ואל תעשה הוא.

כָּבֵד כְּתַבְתִּי בְּתוֹס' דְּקָשָׁה לְדַבְרֵי הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁפ"א דְּבַתִּי עָרִי חוֹמָה נְהוּג מְדַרְבָּנָן, וְקָשָׁא לְאַבְיִי
הָא קוּם וְעֲשֵׂה הוּא דְּמֵן הַתּוֹרָה אֵינוּ חוֹזֵר וְרַבְּנָן תִּיקְנוּ דְּתַחְזוֹר, מִיְהוּ בְּלֵא"ה קָשָׁה וְכִי לֹא ס"ל
לְאַבְיִי הֶפְקֵר ב"ד הָא בְּכָל קְנִינִים דְּרַבְּנָן כְּגוֹן מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן וְכֵן מְעוֹת אֵינָן קוֹנוֹת וּמוֹצִיאִין הַמְעוֹת
מִיַּד הַמוֹכֵר וְכֵן כְּתוּבָה דְּרַבְּנָן וְכַמְּה תִקְנוֹת לְאַפְקוּעֵי מְמוֹן, וְא"כ אֲמַאי לֹא מְשַׁנֵּי אַבְיִי שְׁתִּיקְנוּ
כְּמוּ בְּכָל תִּקְנוֹת דְּרַבְּנָן שְׁהֶפְקִיעוּ מְמוֹן, וְאַפִּי קִידוּשֵׁין הֶפְקִיעוּ מִטַּעַם הֶפְקֵר ב"ד כְּדִלְעִיל וְכַרִּישׁ
כְּתוּבוֹת בְּסוּגְלֵי דְאֵין אוֹנָס בְּגִיטִין, מִיְהוּ לְזָה י"ל דְּמוֹדָה אַבְיִי כָּל שְׁהוּא תִיקוֹן מְדִינָה וְנִהוּג בֵּין
הַסּוֹחְרִים בְּנֻדְאֵי בֵּינָא ב"ד לְתַמְנָן דְּאַפִּי בְּעֲלֵי אֲוֹמְנִיּוֹת רִשְׁאִין לְהַסִּיעַ עַל קִינְצָתָן, אֲבָל בְּהָא שְׁתִּיקְנוּ
שְׁיִהְיֶה הַלְוָה גְּזֵלָן בְּשִׁבִיל זְכָר לְמַצְנַת שְׁבִיעִית זֶה לֹא מְשַׁמַּע לִיהָ כִּי מִשׁוּם כְּבוֹד שְׁמַיִם לֹא מְסַתְּבָר
לְתַמְנָן שְׁיִגְזוֹל הַלְוָה כִּי הוּא ית' שׁוֹנָא גְּזֵל בְּעוֹלָה, מִיְהוּ מִבְּתֵי עָרִי חוֹמָה קָשָׁה לְמָה תִיקְנוּ שְׁיִצְטַרְף
לְהַחְזִיר הַקָּרְקַע וּמֵן הַתּוֹרָה הִיא חֲלוּטָה לְמַלְוָה דְּהוּי קוּם וְעֲשֵׂה לְאַבְיִי, וְנִרְאָה לְיִישָׁב דְּנֻדְאֵי בְּבַתִּי
עָרִי חוֹמָה שְׁפִיר תִיקְנוּ רַבְּנָן שְׁיִחְזִיר וְאַחַר שְׁתִיקְנוּ שְׁיִחְזִיר מִמִּילָא לֹא קָנָה מִתְחִילָה רַק בְּאַנְפָּן
שְׁיִחְזִיר אִם יִגְאָלְנָה בְּשִׁנָּה זוֹ, לְכֵן לֹא מִיקְרֵי הֶפְקַעַת דְּבָרֵי תּוֹרָה דַּע"פ תִּקְנַת חַז"ל מוֹכֵר וְקוֹנָה,
אֲבָל בְּשְׁבִיעִית אֵין לָנוּ לֹמֵר דְּמִסְתַּמָּא נִתְרַצָּה שְׁיִשְׁמַט שְׁבִיעִית דְּהָא חֲזִינוּ דְנִמְנָעוּ מִלְּהַלוֹת, א"כ
אֵין לֹמֵר שְׁמִסְתַּמָּא מְרַנְצָה שְׁתִּשְׁמִיטָנוּ שְׁבִיעִית דְּאַדְרַבָּה מְסַתְּמָא אֵינוּ מְרַנְצָה לְהַפְסִיד מְעוֹתָיו,
לְכֵן מִיקְרֵי הַלְוָה גְּזֵלָן שְׁאֵין לָנוּ לֹמֵר שְׁנִכְנַס הַמְלָנָה ע"ד שְׁתִּשְׁמִיטָהוּ שְׁבִיעִית, וְא"כ כִּי נִמְנָעוּ
מִלְּהַלוֹת ה"ל לֹמֵר שְׁלֵא תִשְׁמַט כָּל מֵאָחַר דְּמֵן הַתּוֹרָה אֵינוּ מְשַׁמַּט וְהַמְלָנָה אֵינוּ מְרַנְצָה לְהַפְסִיד
אִיךָ תִיקְנוּ שְׁיִשְׁמַט, וּמְשַׁנֵּי בְּשִׁבִיל זְכָר לְשְׁבִיעִית אִף שְׁהַמְלָנָה נְפִסָּד
וְא"ש, וְדוּק הֵיטֵב: בְּפִירִש"י ד"ה לְבַטוּלֵי כו' אִי אֲכַשׁוּר דְרִי שְׁלֵא יְהוּ מוֹנְעִין מִלְּהַלוֹת כו' עכ"ל.

לְכַאוּרָה נִרְאָה דְרִש"י ס"ל כַּמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ב מִהַלְכוֹת מְמַרִים דְּכָשָׁה דְּבָר לְסִיג אִפִּי ב"ד
גְּדוֹל אֵין יְכוּלִין לְבַטֵּל אֲלֵא דְרִש"י ס"ל פִּינּוּ דְעֵיקָר הַסִּיג בְּטֵל שְׁפִיר יְכוּלִין ב"ד גְּדוֹל לְבַטֵּל,
וְאַיְפְשָׁר שְׁכֵן גַּם דַּעַת הַרְמַב"ם דְּדוּקָא פְּשֵׁה־סִיג שְׁיִיף עֲדִיין אֵין יְכוּלִין לְבַטֵּל אֲבָל אִם נִתְבַטֵּל
הַדְּבָר וְא"צ לְסִיג י"ל דְּמוֹדָה דִּיכוּלִין לְבַטֵּל, וּמִינְשָׁב מַה שְׁהַקָּשָׁה הַכ"מ מְפָאן דִּי"ל דְּכַשְׁחוֹזְרִין
לְהַלוֹת נִתְבַטֵּל הַסִּיג וְשְׁפִיר יְכוּלִין לְבַטֵּל אִם הוּא ב"ד גְּדוֹל מְנַפּוּ בְּחֻקְמָה וּבְמִנְיָן, מִיְהוּ מִפִּירִש"י
מְשַׁמַּע דְּאַפִּי אִי לֹא תִיקְנוּ רַק לְדְרִיָּה מ"מ אִי לֹא אֲכַשׁוּר דְרִי אֵין יְכוּלִין לְבַטֵּל, וְאַיְפְשָׁר דְּמִשְׁמַע
לִיהָ דְאִיךָ אֲמַרְיָנוּ לְדְרִי תִיקְנוּ א"כ אִיךָ נִהְגוּ כָּל הַדּוֹרוֹת אַחֲרָיו בְּפְרוֹזְבוּל, אֲלֵא וְדֵאִי לְדְרִי דְקָאָמַר
הֵינָנו לְדוֹר שְׁנִמְנָעוּ מִלְּהַלוֹת וּמִמִּילָא כְּשִׁלָּא יִמְנָעוּ יְכוּלִין לְבַטֵּל אִפִּי ב"ד קִטּוֹן, וּמִינְשָׁב נְמִי
קְוִשְׁנִית הַתּוֹס' דְאִי פִשְׁט אֵין שׁוּם ב"ד אִפִּי גְּדוֹל יְכוּל לְבַטֵּל, וּלְפ"ז י"ל דְּדוּקָא בִי"ח דְּבָר שְׁלַעוּלָם
לֹא שְׁיִיף בְּיִטוּל טַעַם הַגְּזִירָה אֲבָל כְּשִׁנְתְּבַטֵּל טַעַם הַתִּיקוֹן שְׁפִיר ב"ד גְּדוֹל יְכוּל לְבַטֵּל, אֲלֵא דְקָשָׁה
לִי עַל פִּירִש"י אִיךָ אֲמַר שְׁמוּאֵל לְקַמֵּן הָא פְּרוּסְבֵּלָא עוֹלְבָנָא דְדִינֵי הוּא אִם אֵינִישׁר חִיל אֲבַטְלִינָהּ
וְהֵינָנו עוֹלְבָנָא דְמוֹצִיאִין מְמוֹן, וְקָשָׁה פִינּוּ שְׁנוּהֵגִין תְּמִיד בְּפְרוֹזְבוּל אִיךָ נִתְבַרַר לְשְׁמוּאֵל דְאֲכַשׁוּר
דְרִי שְׁלֵא יִמְנָעוּ מִלְּהַלוֹת, גַּם תְּמוּהָ לֹמֵר אֲכַשׁוּר דְרִי יוֹתֵר מִבִּימֵי הַלֵּל דַּבְּפ' גִּיד הַנְּשָׂה דָּף צ"ג
ע"ב פְּרָכִינוּ בְּדָרְךָ תְּמִיָה אֲכַשׁוּר דְרִי כ"ש בְּדְבָרִים שְׁל מְמוֹן דְלֹא מְסַתְּבָר לֹמֵר דְאֲכַשׁוּר דְרִי
שְׁלֵא יִמְנָעוּ מִלְּהַלוֹת וְלֹא יַחֲוִשוּ לְהַפְסִיד מְעוֹתֵיהֶם, וְאַיְפְשָׁר לֹמֵר דְבֵלֵא"ה הַקָּשָׁה הַרִיטְב"א ל"ל
תִּקְנַת פְּרוֹזְבוּל הָא יְכוּל לְהַתְנוֹת ע"מ שְׁלֵא תִשְׁמִיטָנוּ שְׁבִיעִית כְּדֵאִיתָא בַּפ"ק דְּמַכּוֹת, וְתִירָץ
דְחֻשְׁוֹ שְׁמָא יִשְׁפָחוּ, וְא"כ אֵיפְשָׁר דְבִימֵי שְׁמוּאֵל רַבִּים עָשׂוּ תְנָאֵי וְהִנֵּה מְפֹרְסִים לְהַתְנוֹת לְכֵן אִף
לְמִי שְׁלֵא הִתְנָה בִּיקָשׁ לְבַטֵּל פְּרוֹזְבוּל לְגַמְרֵי אַע"ג דְלֹא אֲכַשׁוּר דְרִי מ"מ פִּינּוּ דְבִימֵי מְפֹרְסִים
לְהַתְנוֹת אִם בְּטֵל תִּקְנַת פְּרוֹזְבוּל יִתְנוּ כּוֹלָם בְּתַנָּאֵי, וְרִש"י נִקַּט לְדִמְיוֹן אִי אֲכַשׁוּר דְרִי אַע"פ
שְׁרַחוּק הוּא בְּמִצִּיאוֹת מ"מ בִּימֵי שְׁמוּאֵל אֵיפְשָׁר שְׁנִהְגוּ רַבִּים לְהַלוֹת בְּתַנָּאֵי: מִיְהוּ לוּלֵא פִירִש"י

היה אפשר לפרש דלדרי' תיקון היינו שהתקנה שלו היתה לעקור דין שביעית דמה"ת משמט ובשביל שנמנעו תיקון שלא ישמט ומיבעיא לן אי לא תיקון רק לדרי' שאם יבאו ב"ד אחריו ויראה להם לחוש יותר שלא יפקיעו שמטה ע"י פרוזבול לקנים דברי תורה שישמט ולא יחושו להנמנעים מלהלוות לא הכנים עצמו בזה לעשות תקנה קבועה ורשות בי"ד לחוש טפי לקנים מצנת שביעית ואז יכולין שפיר ב"ד הבא אחריו לבטל, אבל אי לדורות עולם תיקון כדי שלא ימנעו מלהלוות ויעברו על מ"ש בתורה לכן ב"ד קטן אין יכולין לבטל, אבל ב"ד גדול שיראה להם לחוש יותר שלא לבטל מצנת שמטה יכולין לבטל שפיר, ומינשב קושית התוס' מי"ח דבר דכאן תליא בסברא שיש לחוש לביטול שביעית והוא לקנים דברי תורה, אבל י"ח דבר דביטולו אינו קיום מצוה לכן אמר שמואל עולבנא דדייני שגרא לחוצפא שיעברו הדיינים על דברי תורה לנגוש הלנה לכן ביקש לבטלו, וניחא נמי מ"ש הכ"מ על הרמב"ם הא פרוזבול ג"כ נעשה לסייג שלא ימנעו מלהלוות ומשמע דמ"מ ב"ד גדול יכול לבטל, ולפמ"ש י"ל דהכא הב"ד גדול חולקין על עיקר הסייג שאדרבה נראה להם שיש לעשות יותר הסייג שתתקיים מצנת שביעית משתתבטל, אבל דברים שהם סייג רק הב"ד שאחריו באים לבטלו לא משום קיום דברי תורה בזו כתב שאין יכולין לבטל אפי' ב"ד גדול כמו י"ח דבר, והפל נכון ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה אלא כו' וא"ת היכי דמי כו' ואי דלא פשט ברוב ישראל אפי' קטן יכול לבטל כו' גבי שמן עכ"ל.

כבר כתבתי בסמוך ליישב, מיהו מ"ש משמן יש לומר דנדאי בשמן פיון שהרוב נוהגין היתר בשמן רק המיעוט נהגו איסור אין לכוף הרוב ע"פ המיעוט ואדרבה מתירין גם למיעוט, אבל בפרוזבול אפי' יהיה רק מיעוט שנהגו בפרוזבול והרוב לא נהגו בו אין זה היפוך המיעוט דכיון שלא כתבו ממילא משמט, אבל אם כתבו פרוזבול י"ל פיון דהלל תקנו יש לדון שאינו משמט, ועיין בסמוך: בא"ד ומיהו בדבר שלא תיקנו שיתפשט כו' גדול יכול להתיר ולא קטן עכ"ל.

וכתב המהרש"א וקצת קשה שהיה להם לדקדק פן מפח שמעתין מדאמר פגון בי דינא דידיה וכרב אמי ורב אסי משמע דזה מיקרי פשט איסורו וגדול יכול להתיר ולא קטן ע"כ, ולא ידעתי מה דמיון הוא דכאן תיקון לכל העולם פשיש ב"ד חשוב וכתבו פרוזבול אבל בהך דאסר דברים שאחרים נוהגין היתר במקומות אחרים: בגמרא ת"ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוזבול אלא אי גבי דינא דסורא.

פירש"י דאלימי לאפקועי ממונא, וכבר כתבתי דתמוה לפי קמא של התוס' דמשגי הפקר ב"ד על מה שמשמט דמן התורה אינו משמט א"כ כי תיקון הלל פרוזבול היינו דבפרוזבול לא יפקירו ממן המלנה, א"כ מאי צריך ב"ד אלימי לכה הא אדרבה ממן המלנה הוא מן התורה, ואפשר לומר לזה דפעמים ששני ב"ח א' כתב פרוזבול וא' לא כתב א"כ מן התורה שניהם שוין, או שזה שלא כתב פרוזבול הוא מוקדם א"כ מדאורייתא גבי הראשון אפי' אינו משמט מ"מ פיון שקדם שיעבודו הוא קודם, ועכשיו שתיקנו פרוזבול השני גובה ולא הראשון א"כ איכא אפקועי ממונא של הראשון לכן צריך ב"ד חשוב, ואפשר לומר עוד פיון דתיקנו רבנן כבר זכר לשביעית שמשמט א"כ אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, והלל לא נמנה לבטל דברי הקדמונים רק שתיקנו פרוזבול מטעם הפקר ב"ד הפקר שייגבה המלנה החוב, וכיון דהוא מטעם הפקר ב"ד לא מיקרי ביטול דברי הקדמונים דאין הכי נמי דנהוג רק שהפקירו ממן הלנה ובתפקר לא שייך ביטול דברי הקדמונים כמ"ש התוס' ביבמות דף ע"ט ע"ב בתפקר

ב"ד הפקר שכל בתי דינים יש להם רשות להפקיר ולתקן לצורך שעה, והכא דקרו למבטלי פרוזבול בייטול דברי הלל היינו משום שהוא תיקן פרוזבול ואחרונים יתקנו שלא לנהוג תקנתו מתבטלת התקנה מיד ומיקרי בייטול דברי הלל, וכמ"ש בתשובה הנדפסת על הספמת הספרים, לכן הלל שתיקן ע"י פרוזבול שלא ישמט לא מיקרי בייטול דברי הקדמונים שלא יועיל פרוזבול שהרי לא נתקן כלל פרוזבול עד הלל, ואף שאינו מועיל ע"פ הדין שפיר מועיל מטעם הפקר ב"ד, אבל שלא ישמט כלל צריף מנגן חדש וגדול בתקנה ובמנגן לבטל דברי הקודמים שתיקנו שישמט זכר למקדש, אבל כשהוא מטעם הפקר ב"ד אין פאן בייטול דברי הקודמים שכל דור יש להם רשות לתקן ולהפקיר ממון, לכן א"ש דבעינן ב"ד אלימי לאפקועי ממונא דאם לאו מטעם הפקר אין ב"ד יכול לבטל דברי חבירו שתיקנו שיינהוג שביעית, וא"ש ודו"ק: שם ואי ס"ד לדרי עלמא נמי תקון בשאר בי דינא נמי לכתבו ויש לדקדק לפירש"י לעיל לדריה היינו אי אפשר דרי גבטליניה ומשמע דאפי' אי לדריה תקון ששימנעו מלהלוות תשאר התקנה, א"כ קשה ממנ"פ אי אפשר דרי אפי' בי דינא דסורא ונהרדעא נמי לא לכתבו ואי לא אפשר דרי א"כ נשארה תקנת הלל ותיקשי נמי בשאר בי דינא נמי לכתבו, ואיפשר לפרש בהך ס"ד להכי בעינן בי דינא דנהרדעא שהם יודעין ומבינין בעם אם יש לחוש ששימנעו מלהלוות, ועפ"ז איפשר להבין השינוי בין המקשן לתרצו, דהדוחה דחי דילמא פי תיקון הלל כגון בי דינא דרב אמר רב אסי ולא קאמר כגון בי דינא דנהרדעא, כמו שהרגיש רש"י בזה ונדחק, ולפ"ז ניחא דבס"ד י"ל דלהכי בעינן דוקא בי דינא דסורא שיודעין טפי להפלות אם התקנה עדיין צריכה שיש לחוש ששימנעו מלהלוות ולזה צריף ב"ד גדול טפי מרב אמר רב אסי, דבי דינא דסורא ונהרדעא שהם רב ושמואל גדולים מרב אמר רב אסי כדמשמע במגילה דף כ"ב דמקפך פייפי ליה לרב הווא כ"ש לרב ושמואל, אבל למאי דמסיק דלדרי עלמא תקון נמצא שא"צ לבדוק אי אפשר דרי רק ב"ד אלימי לאפקועי ממונא שפיר קאמר כגון בי דינא דרב אמר רב אסי דלאפקועי ממונא הני ג"כ ב"ד אלימי דלאפקועי ממונא לחוד סגי בכי דינא דרב אמר רב אסי, אבל לאפקועי ממונא ע"י שיראה שהתקנה עדיין צריכה בעינן ב"ד אלימי טפי, ובאו דברי הש"ס בדיוק על נכון הדק היטב: שם אבטליניה הא אין ב"ד יכול לבטל כו'.

לכאורה הוא שפת יתר דכבר אמר לעיל נ"מ לבטוליה ולא ה"ל למימר רק ש"מ לדריה תיקון, ואיפשר לומר דלעיל מצי למימר לבטוליה היינו לעבנר בקום ועשה, כמו שפירש"י שאפי' כתב פרוזבול ישמט ובהא נדאי מיקרי בייטול, אבל הכא י"ל דקאמר אבטליניה שלא יכתבוהו כלל ובהא ס"ד דלא מיקרי בייטול שהרי גם להלל אם לא כתב פרוזבול משמט, להכי הדר בש"ס אבטליניה היינו אפי' בייטול בכה"ג שלא יכתבו מיקרי בייטול מדקאמר אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו ולא נקט לעבנר אלא בייטול אפילו בשב ואל תעשה אין יכול, כן נ"ל ודו"ק: בפירש"י ד"ה אימא ביה מילתא אושיב ב"ד ואתקין דסתם מלוין יהיו כמותרין שטרותיהן כו' עכ"ל.

משמע מפירש"י אפי' לא אמר בע"פ כלום, וקשה א"כ בטל שביעית לגמרי, ואיפשר דרש"י ס"ל לרב נחמן לא נהוג שביעית רק בעל פה ולא במלנה בשטר דהוי כמאן דמסר ובמלנה על פה לא מהני פרוזבול, וצ"ל דהא לא מיקרי בייטול דברי הלל שהצריף פרוזבול דכיון דהורגלו כבר מתקנת הלל הוי ככתב כמו דדרשינן לשון הדיוט בב"מ פ' המקבל דף ק"ד, וכמ"ש התוס' שם, ומזה סמך למנהגנו שאין פוסקין שמיטה די"ל דכיון דנהוג עלמא הכי הוי ככתב פרוזבול, דאע"ג דרבנן בתראי מסרי מילי בהדי הדדי היינו משום שלא נמנו להושיב ב"ד על פה, אבל השתא דנהוג כל בתי דינים לגבות שטר שעבר עליו שמיטה י"ל דהוי כנמנו על פה דליהוי כמאן דכתב,

והוא נכון בעיני ליישוב המנהג, אבל ברא"ש פירש אקיימיניה היינו פשאומר הלשון על פה דוקא, וקשה איה פח בידי רב נחמן לבטל תקנת הלל שתתקן לכתוב, ואי משום לשון הדיוט לא נביעי פתיבה פלל, וי"ל דודאי טעמא משום דדרשינו לשון הדיוט, אלא דמ"מ לא מהני בלא תנאי על פה דהרא"ש ס"ל דבמלנה ע"פ מהני נמי פרוזבול, ואי נימא כמאן דכתיב דמי בטלה תקנת שביעית לגמרי, אבל רש"י משמע דס"ל דבחווב ע"פ לא מהני פרוזבול איכא למימר בשטר הוי פכתב, אלא דיש לדקדק מנ"ל להש"ס לומר דרב נחמן אמר אע"ג דלא פתב דילמא ה"ק רב נחמן אקיימיניה שלא יצטרף ב"ד חשוב, אבל פתיבה מיהת בעי, ומזה נראה סמך דגם בזמן הש"ס נהוג לכתוב פרוזבול בכל ב"ד אפי' אינו חשוב, והשתא פריה שפיר הא מיקיים וקאי ולית דחש לסברת שמואל דבעי ב"ד חשוב, לכן הוצרך לומר קולא אחרת דאע"ג דלא פתב פכתב דמי, ומזה סמך לדברי הרי"ף שהשמיט דשמואל ומשמע דס"ל דא"צ בד"ח, ולדעת הפוסקים דבעינו בד"ח צ"ל דפשיטא להו דעכ"פ ב"ד חשוב בעי ודוחק: מיהו למאי דגרס לקמן דף ל"ז ע"ב אמר רב נחמן נאמן אדם לומר פרוזבול הנה לי ואבד, קשה לפמ"ש בפירש"י הא אע"ג דלא פתב פלל פכתב דמי וא"כ א"צ פרוזבול פלל, ונראה דלק"מ דרש"י דייק אושיב ב"ד משמע דהיכא דנהוג בפרוזבול ודאי בעינו פתיבה שלא הושיב עדיון רב נחמן ב"ד על פה, ובדורות אחרונים הקילו טפי ונהגי למימסר מילייהו וכיון דנהוג הוי פהושיבו ב"ד על פה, ובזמן הזה דנהוג להוציא בלא פרוזבול הוי פאילו נמנו והושיבו ב"ד על פה, ורב נחמן קאמר בזמן שנהגו בפרוזבול דאז בעינו דוקא פשטען אבד מהימן, אבל בלא פרוזבול לא מהני, ואדרבה מזה סייעתא למ"ש דקשה ל"ל לרש"י לפרש אושיב ב"ד ולא פירש בפשיטות אימא ביה מילתא דאע"ג דלא פתב פכתב דמי, אלא ודאי קשיא ליה לרש"י דרב נחמן גופיה משמע דבעי פרוזבול, אלא ודאי משום דלא נמנה להושיב ב"ד על פה, מיהו היכא דנהוג במסירת מילי או שלא להצריך שום דבר הוי פאילו נמנו ב"ד על פה וא"צ אפי' מסירת מילי, כן נ"ל בפירש"י, ודוק היטב: בגמרא איבעיא להו האי עולבנא לישנא דחוצפא הוא או לישנא דניחותא.

לכאורה קשה מאי נ"מ בזה, ונראה דבלא"ה יש להבין אי לישנא דניחותא הוא מאי קאמר אי איישר חילי אבטליניה מה חטאו הדיינים בזה שלא לעשות להם נחת רוח, ונראה דהרמב"ן החזיק בפשיטת הרי"ף דלא בעינו בפרוזבול ב"ד חשוב, והר"ן פתב דבעינו לא איפשיטא ואעפ"כ אין בנו פח להושיב ב"ד לבטל תקנת פרוזבול דהא פי הנה ס"ד בגמרא דשמואל אמר אי איישר חילי אבטליניה הנה ס"ל דלדריה תיקון ואעפ"כ אמר אי איישר חילי שיהיה גדול יותר ממה שהיה באותה שעה וכיון דשמואל הנה חושש שלא לסמוך על עצמו מי הוא שיחזיק עצמו לסמוך על עצמו ע"כ, והשתא י"ל דאי אמר עולבנא לישנא דניחותא, נראה דיש לפרש דה"ק אי איישר חילי היינו שזו טובה לדיינים שלא יצטרכו לטרונח ואי איישר חילי להרבות בדיינים או ליתן להם פח להוציא לכ"א חובו קודם שביעית אבטליניה שאין חשש שימנעו מלהלוות, והשתא לפ"ז י"ל דאי אמרינו הלל לדריה לחוד תיקון י"ל דסגי בכל ב"ד לבטל התקנה, אבל אי אמרינו לישנא דחוצפא הוא ע"כ פי אמר איישר חילי היינו שיהיה גדול יותר וכפירוש הר"ן, א"כ משמע שאין ב"ד פשוט יכול לבטל רק גדול ומפורסם יותר משמואל ושפיר נ"מ ודו"קמיהו אין דברי הר"ן מוכרחים די"ל דשמואל קאמר אי איישר חילי היינו שיחזיק פח לבטל המנהג שנהגו בפרוזבול פי לא קיבלו ממנו והיו נוהגין בפרוזבול, אבל אם נמנו ב"ד לבטל איפשר שיכולין אם אמרינו לדריה בלחוד תיקון, מיהו מסתמא ב"ד חשוב שפדור בעינו: ועם מ"ש א"ש מ"ש הרי"ף אי איישר חילי יותר מהלל, נראה דס"ל דנקטינו דלדרי עולבנא תיקון פיון דחזינו דאמר אי איישר חילי

אבטליגיה ור"ג אמר אקיימיגיה, ופריה הא מיקיים וקאי משמע דנהגו לכתוב בכל ב"ד אפ"א אין חשוב כ"כ, להכי פריה הא מיקיים וקאי, א"כ ממילא נקטינו דלדרי עלמא תיקון דאי לדריה ה"ל להצריה ב"ד חשוב, כדמשמע לעיל דאי לדריה א"ש דבעינו ב"ד פבי דינא דסורא ונהרדעא, ודוק היטב: (דף ל"ז ע"א) בגמרא מאי פרוזבול א"ל פרוזבול דמילתא, עיין פירש"י, ואיפשר לפרש פרוזבול לשון פרוזבול מוסרי לךם הדיינים ובמוסר שטרותיו ממש אינו משמט מן התורה ועשו תיקון פרוזבול שהוא התחלה מן מסירת שטרותיו שהרי אומר מוסרי וחסבינו ליה פמוסר אע"פ שלא גמר דבריו למסור ממש, גם י"ל לשון פרוזבול כמו דאיתא בפ' החולץ רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומגיה בפירוט דבב"ד פירש"י גבאים, וכאן המלה עושה לב"ד גבאים שיגבו חובו, ואיפשר להכי דייק אמאי נקרא פרוזבול על שם בולי שהם העשירים ולא על שם העניים לכן אמר פרוזבול דמילתא היינו שעושה העושה לב"ד גבאים שיגבו חובו לכן נקרא ע"ש העשירים, גם איפשר פרוזבול הוא כעין פסק פדלעיל דף כ"ח ע"ב פרוסי שנמג והוא פסק הדבר שנראה כמעשה ב"ד שפסקו לו לגבות חובו וזה נגד העושה נקרא פסק שחובו פסוק לגבותו בכל עת: בפירש"י ד"ה אין צריכין כו' שאין שביעית משמטת חוב של אביהן המת עכ"ל.

והרמב"ן הקשה עליו דאיתא בספרי דר"ש ס"ל שמוט כל בעל משה ידו פרט ליורש, לכן פירש שהלוי היתומים בעצמם, וכבר עלה בדעתו בפירש"י דקשה במציאות שילוו מעות של יתומים דבעינו גבא דאית ליה דהבא פריקא או בעיסקא, וי"ל דס"ל דעיסקא בלא"ה אינו משמט, וכ"כ בתומים סימן ס"ז ס"ק כ"ה, והוכיח מפאן דעיסקא משמט פלגא דמלנה, ולפענ"ד יש במציאות להלוות על משפנתא באתרא דמסלקי ודאי יכולין ללוות גם של יתומים ולק"מ על הרמב"ן דבאתרא דמסלקי שביעית משמטת, וליישוב פירש"י דלא תיקשי מספרי, בתומים ביקש לפרש דליורש דקאמר היינו ליורש של הלנה אינו נשמט דליכא עליה שיעבוד הגוף ולא שייך לא יגוש וזה דחוק, מיהו לענ"ד איפשר דרש"י ס"ל דדברי ר"ש נידחין דהא איתא לעיל דף י"ח במעשה ב"ד ובהקפת חנות וכן בכולהו שאינו משמט אם זקפן במלנה משמט אע"פ דלא קרינו ביה כל בעל משה ידו שהרי לא בא לידו בתורת הלנאה אהני זקיפה למיחשבה מלנה לענין שתשמט, א"כ כ"ש ביורש שתחילתו מלנה ונהי דלא קרינו ביה משה ידו הרי הוא זקוף ועומד במלנה, וגם לא מסתבר שיהיה יפה פח הבן מפח האב כשפא מכחו, לכן איפשר פרט ליורש היינו כגון שירש מעשה ב"ד כגון פתובת אמו ובאמו הדין בפגמה פתובתה הוא משמט, או פגמה וזקפה, והשתא י"ל פיון דמעיקרא מחמת המוריש לא היה משמט אף דהיורש פגם הפתובה אינו משמט ואזלינו בתר ירושה שירש החוב שאין ראוי לשמט וזהו כל בעל משה ידו שהלנאה באה על ידו פרט ליורש שירש חוב שאינו משמט אף דפגם או זקף החוב לא מהני, או איפשר לפי גירסת התוספתא שהביא בתומים שם הוא משמט ואין יורשים משמטין י"ל דהיינו ביורש שלנה מעות מאביו ומת ונשאר החוב לכל היורשים ועבר עליו שמיטה י"ל דלא מצי טעין היורש חוב שלי שמטתו שביעית ואחלוק בשנה עמכם זה לא נקרא משה ידו שנקרא בו לא יגוש שאין רוצים להוציא מפנו רק לנכות לו מחלקו כנגדו, וא"כ צדקו דברי רש"י בפשט הש"ס, ודוק היטב: שם ד"ה אלא על הקרקע כו' דלא תיקנו אלא בזמן שהחוב פשאר רוב שטרות כו' עכ"ל.

וקשה על פירש"י א"כ בהיה לו קרקע בשעת הלנאה ועכשיו אין לו נמי נכתוב, ועיין בתומים, וכבר קיימתי מסברא דנפשי מ"ש בזה, גם קשה מאי אהני מה שיש לו מלא מחט וכי בשביל זה ילנה לו שיגבה מלא מחט, ועוד אם קנה קרקע אחר ההלנאה לא יכתוב פיון שבשעת ההלנאה לא היה לו וכ"ש דקשה ממזכה לו קרקע כל שהוא וכי בשביל זה ילנה שיגבה משל עצמו, וכן

הקשה הרשב"א בחדושישיו, ונלענ"ד דתקנת הלל היתה שלא ימנע מלהלוות, והשתא אם נימא כשקנה אח"כ לא יכתוב פרוזבול יהיה דינא ודייגי ביניהם שיטעון הלנה שאח"כ קנאה לנה תיקנו שלא יצטרף המלנה לברר ולנה גם במזפה אח"כ סגי דהכל לתקנת המלנה לכו לא קפדו תו"ל אם היה לו קרקע בשעת הלנאה ואח"כ אין לו דלא נכתוב פרוזבול ולא יהיה נעילת דלת פיון דיכול לזכות בקל קרקע כל שהוא ובזה יסולקו הסכסוכים שביניהם אימת שהיה לו הקרקע וגם אם הקרקע שנה פדי החוב רק באין לו קרקע אפי' כל שהוא לזכות בהא לא פתבינו דהא לא שכיח כלל, והנלענ"ד בזה דהיתה תקנה שלא יהיה פרוזבול נכתב לעולם דהא קיי"ל דדורשין לשון הדיוט וכיון שרגילין לכתוב פרוזבול מסתמא כל אדם, א"כ לא תהא תקנת הלל גרועה מלשון הדיוט ולא נצטרף פרוזבול כלל, ולנה נתנו בו תנאי פעמים שלא יכתב ותו לא שיהי' לדון בו פאילו נכתב דשמא לא היה לו קרקע, לכן עילה מצאו שיצטרף בהכרח לפרוזבול ולא תשתכח תורת שביעית כנ"ל נכון: מיהו בפירש"י י"ל שדייק וכתב פדך כל חובות שנגבין מן הקרקע, ולענ"ד אין פוננתו כלל רק לפי שעשו שפרוזבול יהיה פאילו מסור ביז ב"ד לגבותו והיינו פדך חובות שנגבין מן הקרקע וכפירוש הר"ש שלא עשו רק שיהיה פגבוי ביז ב"ד, לכן ביש לנה קרקע הוא פרוזבול שטרות שעשוין לגבות מן הקרקע כותבין פרוזבול שיהיה פגבוי ביז ב"ד והכי דייק לישנא דרש"י למעין היטב ודלא פהבנת הראשונים בפירש"י, מ"מ הדברים שכתבתי מוכרחים בלשון התוס' ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה אלא על הקרקע כו' לפי שאין יכול ללוותה כו' עכ"ל וקשה א"כ במלנה על פה שיכול להכריח הקרקע למוכרה לא נכתוב פרוזבול, ואיפשר דמסתמא כשמאמין לו במלנה ע"פ בטוח בו פי איש אמונים הוא לכן כשמרגיש בו שיכריח מעמידו לדון והעמדה בדין קלא אית ליה וגבי ממשעבדי: בא"ד והא דכתבינו אקרקע כל שהוא כו' עכ"ל.

דברי הראשונים דחוקים, ולולא דבריהם היה נ"ל דנדאי טעם קרקע לפי שתקנת פרוזבול שיהיה פגבוי מנכסי הלנה והוי פאילו פבר גבוים לב"ח, והנה ביש לו קרקע כל שהוא הוי פאילו הגבה הלנה נכסיו אף שהם ביז הלנה חשבו פאילו הקנו כל נכסי הלנה למלנה ונכה בהם המלנה, ולפי שאין דרך קנן להקנות מטלטלי אלא אגב קרקע א"כ אי איפשר שיהיו נכסי הלנה פקנויין למלנה בחובו רק בקרקע די"ל שהקנו לו אגב קרקע כל מה שביז הלנה לגבות חובו לכן סגי בקרקע כל שהוא, משא"כ בלא קרקע אי איפשר שיגבה הלנה נכסיו ואפי' בחליפין אין מטבע נעשה חליפין, אבל אגב קרקע שפיר נקנה הכל גם המטבע: בגמרא ולערב יש לו קרקע כו'.

לפ"ז משמע דכותבין נמי על נכסי לוקח אם הוא מלנה בשטר דהא יכול לגבות מן הלוקח פמו מערב, וא"כ ממילא מיושב מ"ש לעיל בפירש"י שאם היה לו קרקע אע"פ שמכרה לא גרע לוקח מערב דנכסי דבר נש ערבין ביה, וא"כ דברי הר"ן צ"ע מ"ש בהבנתו ברש"י דאם בשעת פתיכה היה לו קרקע ואח"כ מכרה לא מהני לפירש"י דהוי פגבוי, וקשה הא פיון דגבי מנכסי הלוקח מי גרע מערב, ואיפשר דהר"ן לא קאמר רק בחוב בעל פה, ובתנאים לא הבין פן בדברי הר"ן, וגם עיקר דברי הר"ן תמוהים בעיני דא"כ מה הועיל בתקנת פרוזבול הרי הלנה ימפור נכסיו קודם שיבא לידי גובינא פדי שיפקיענו שביעית, ועוד דמה בכך דהוי פגבוי הא נכתב על קרקע כל שהוא, ונהי די"ל אין אונאה לקרקעות מ"מ וכי יצא הלנה בפדיון כשיתן לו הקרקע כל שהוא בחובו הא ודאי כופין הלנה לשלם כל חובו בזוי פדינו וגם המלנה מזפה לו קרקע שלו, אלא הדבר ברור דכיון שתיקנו פרוזבול עילה בעלמא מצאו שיקרא לו שם פגבוי ואף שמוכר הלנה נכסיו הוי ליה פאילו מוכר נכסים של מלנה שאינו חוב מתמת הלנאה רק גזילה וחסנוותא ולא

יפסיד המלנה בשביל פה, וכן נראה מסתימת כל הפוסקים דכל שכתב פרוזבול גובה חובו, ודברי הר"ן תמוהים בעיני וגם בענין דמזפה ללנה קרקע כל שהיא נראה שהיא לתקנת המלנה כשלא יהיה ללנה קרקע שלא יפסיד חובו דאם לא פן מה תועלת בקרקע כל שהיא לכן אפי' הלנה צונח נראה דלא מהני דאל"כ לעולם ינפקע חובו ואינו מן הדין דא"כ לעולם יערים הלנה למפור קרקעותיו ויצננח שאינו רוצה לקנות, והר"ן כתב בעומד וצונח לא מהני, וצ"ע דבסתמא נמי אינו רוצה הלנה שיזפה לו ומה לי עומד וצונח או סתמא, ואם הלנה איש אמונים הלא יכול לפרוע לו וכשיאמר משמט אני יאמר אעפ"כ ולמה יהיה חפץ הלנה שיכתוב המלנה הפרוזבול, ואני כדאי לחלק, אבל הדעת נוטה כמ"ש דאל"כ מה הועיל הלל בתקנתו אם יברית הלנה נכסיו ויצננח שאינו חפץ שיזפה לו המלנה, ונמצא אתה נועל דלת בפני לוי ויעברו על מ"ש בתורה וחסר החשב למקומו וצ"ע: שם ולחייב לו יש לו קרקע.

משמע אפי' הלנה הלנה אחר הלנאה שלו נמי שייך שיעבדא דר' נתן דלא כהג"א פ' שור שנגח דמחלק, ומשמע אפילו לא כתב הלנה פרוזבול ע"ז שחייב לו וא"כ אין הלנה יכול לתובעו שנגח הלנה שביעית משמטת אפי' הכי צריך לשלם למלנה ראשון דמשועבד ליה מדר' נתן ויכול לגבות החוב מזה שנשעבד לו וזה חידוש דין שלא יצטרף לשלם למי שלנה ממנו מחמת ששמטתו שביעית ולמי שהלנה חייב יצטרף לשלם, וצ"ע אם הלנה פרע לב"ח שלו שכתב פרוזבול על זה שחייב לו אם יצטרף לשלם ללנה דהא בכתב פרוזבול יכול לתבוע את הלנה ולא מצוי מסלק לו בקרקע שכתב פרוזבול עליה, א"כ בכתב הפרוזבול על קרקע של החייב לו מ"מ צריך הלנה לפרוע למלנה שלו וכשיחזור על מי שהלנה לו פינן שהלנה לא כתב עליו פרוזבול ינפקע חובו, מיהו י"ל דמה שפכתב הפרוזבול על החייב לו היינו משום דחייב לו מדר' נתן, א"כ יכול לכתוב בחריקה דלנה והלנה ג"כ יכול לגבות חובו ע"י פרוזבול שכתב זה על נכסי החייב לו, וצ"ע שלא בא מבואר בפוסקים מזה: שם תנו התם השביעית משמטת את המלנה בין בשטר ובין שלא בשטר.

לכאורה הני זו וא"צ לומר זו, ועיין תוי"ט, ונראה לומר דקשיא ליה למה חשב הלל שנמנעו מלהלוות פן תשמטנו שביעית הא קיי"ל בהלנהו לעשר שנים אינו משמט וה"ה פחות ומטעם דלא שייך לא יגוש שאין יכול לתובעו תוך זמנו וכדאימא בסימן ס"ז, וא"כ מה יש לו לירא מן השמיטה הא יכול לעשות כשקרבה שנת השמיטה שאינה משמטת אלא בסופה אז כשיראה שיש לו לחוש שהלנה ישמט עצמו ירחיב לו זמן ימים אחדים עד אחר השמיטה, ותו לא שייך לא יגוש, דמה לי קבע לו זמן בשעת הלנואה או הרחיב לו זמן אח"כ סוף סוף כשהרחיב לו הזמן אין בידו לנוגשו קודם שיגיע הזמן ולא תשמטהו שביעית, ועפ"ז א"פ"ז א"פ"ז לומר לפמ"ש בירושלמי דבבב שפשטר לא מהני מחילה, א"כ י"ל ה"ה הרחבת זמן לא מהני בבב שפשטר דהא הרחבת זמן נמי הוי כמחילה ולא מהני בשטר, ועפ"ז א"פ"ז א"פ"ז דלהכי מוסר שטרותיו לב"ד אינו משמט פינן שמוסרם לב"ד הרי הוא אין יכול לנוגשו ולתובעו דהוי כהרחיב לו זמן אלא דבשטר לא מהני מחילה, וכבר כתב הש"ך בסימן ס"ו ובסימן רמ"א דלא תיקשי לירושלמי ממוכר שטר חוב לחבירו וחסר ומחלו מחול דמהני מחילה בשטר וכתב לחלק פינן שאין השט"ח בידו, א"כ במוסר שטרותיו שאין השטר בידו שפיר מהני מה שמרחיב לו הזמן שלא תבצעו בעצמו, לכן מהני במסירת שטרותיו לב"ד שקיבל עליו שלא לתובעו ע"י מסירת שטרותיו לכן אינו בלא יגוש, ועפ"ז יש ליישב פירוש"י במכות דף ג' דפריה ממתיני' דאומדין כמה רוצה ליתן בין נותן לו עכשיו לעשר שנים ופריה פולקו בעי שלומי ומשני במוסר שטרותיו ופירוש"י היינו פרוזבול והתוס' הקשו דשני דברים הם, ונראה דנדאי מודה רש"י דמוסר הוא מן התורה והיינו מסירה ממש

וּפְרוֹזְבוּל שְׁלֵא מְסַר שְׁטְרוֹתָיו רַק כּוֹתֵב מוֹסְרָנִי הוּא מִתְקַנֵּת הַלֵּל שְׂיֵהֵינָה פְּמוֹסֵר אֶף שְׂהַשְׁטֵר בְּיָדוֹ וְיִכּוֹל לְנוֹגְשׁוֹ בְּעֶצְמוֹ דְּמַחֲלֵה לֹא מְהַנִּי פְּשֵׁה־שְׁטֵר בְּיָדוֹ, וְמֵה שְׂהַכְרִיחַ לְרַשִׁי לְזַה הֵינְנוּ מִשׁוּם דְּמַעֲיָקְרָא דְקִנְשֵׁי פְּוִלְהוּ בְּעֵי שְׁלוֹמֵי וּמֵאֵי קוֹשֵׁיָא הוּא אֲטוּ לֹא יָדַע תְּקַנַּת הַלֵּל שְׂיִוְכַל לְכַתּוּב פְּרוֹזְבוּל וְלֹא הֶפְסִידוּהוּ פְּלוּם רַק הִזְמֵן וְע"כ הוּא בְּכָלֵל שְׂיִנּוּיָא דְש"ס בְּמוֹסֵר שְׁטְרוֹתָיו וְהֵינְנוּ דְפְרוֹזְבוּל נְמִי מִטַּעַם מוֹסֵר שְׁטְרוֹתָיו הוּא רַק שְׂהַקְלִי אֶף שְׂהַשְׁטֵרוֹת תַּחַת יָדוֹ יִהְיוּ פְּמוֹסֵרִים, וְלֹא נִתְפַּוּן רַשִׁי רַק שְׂמוֹסֵר שְׁטְרוֹתָיו הוּא פְּרוֹזְבוּל, דְּלֵהֲכִי לֹא מְשַׁנֵּי בְּפְרוֹזְבוּל דְּהֵינְנוּ הֵךְ לְפִי תִיקוֹן חֲכָמִים שֶׁא"צ לְמִסְוֵר דְּבְדִיבּוֹרָא פְּמוֹסֵרִין דְּמִי, מִיְהוּ בְּחוּב עַל פֶּה קִשָּׁה הָא יִכּוֹל לְמַחוּל בְּדַבְרִים בְּעַלְמָא, וְצ"ל דְּלֹא מְהַנִּי קְבִיעוֹת זְמַן רַק בְּתַחֲזִילַת הַלְנוּאָה דְּלֹא עֲבוּד הִזְמֵן בְּשִׁבִיל שְׁלֵא תִשְׁמִיטְהוּ שְׂבִיעִית, אֲבָל בְּמַרְחִיב זְמַן פְּדִי שְׁלֵא יִשְׁמַט לֹא מְהַנִּי, וְא"כ י"ל דְּקמ"ל לֹא מִיבְעֵיָא בְּשְׁטֵר מְשַׁמַּט אַע"פ שְׂמִסְתַּמָּא מַרְחִיב לוֹ זְמַן יָמִים אֲחָדִים אֵילוּ הֵיָה מוֹעִיל וּבְשְׁטֵר לֹא מְהַנִּי מַחֲלֵה אֲלֵא אִפִּי ע"פ לֹא מְהַנִּי, וְא"ש וְדו"ק, וְעמ"ש לְקַמֵּן בְּפִירַשִׁי ד"ה דְּתַפְסִי לְהוּ בִּי דִינָא דְּמִשְׁמַע דְּמוֹסֵר מִטַּעַם הַפְקֵר ב"ד, מִיְהוּ לְפמ"ש הַר"י קוֹרְקוֹס עַל מ"ש הַרְמַב"ם בְּהַתְנָה שְׁלֵא יִתְבַּעְנוּ בְּשִׁבִיעִית מְשַׁמַּט מְכַל מְקוֹם וְכַתֵּב הַטַּעַם פִּינוּן שְׂבָבָא לְצִאת יְדֵי שְׂמִים חֲזִיב וְאֵי תַפְסֵי מְהַנִּי, א"כ מַרְחִיב לוֹ זְמַן בְּפֶה מְלֵא וְדֵאֵי אִפִּי תַפְסֵי צָרִיךְ לְהַחֲזִיר, א"כ קִשָּׁה לְעוֹלָם יַעֲשֶׂה פֶן לְהַרְחִיב לוֹ זְמַן עַל יָמִים אֲחָדִים, מִיְהוּ לְדַעַת הַרָא"ש דְּס"ל שְׂכַל הַשְּׁנָה אֵין יִכּוֹל לְנוֹגְשׁוֹ וּבְסוּף מְשַׁמַּט לְגַמְרִי, א"כ י"ל דְּלֹא אֲהַנִּי לִיה הַרְחַבַת הִזְמֵן שְׂכַבֵּר הַתַּחֲזִילָה הַשְּׁמִיטָה לְשַׁמַּט וּבִלֵּא"ה לֹא יִכּוֹל לְנוֹגְשׁוֹ א"כ לֹא מְהַנִּי לִיה רַק שְׂיַרְחִיב לוֹ זְמַן קוֹדֵם שְׂהַחֲלֵ שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה וּבְשִׁבִיל זֶה נִמְנָעוּ לְהַלוּת שְׁלֵא יִצְטַרֵּךְ לְהַמְתִּין שְׁנָה שְׁלִימָה אִם יִקְבַּע לוֹ זְמַן, אֲבָל לְדַעַת הַרְמַב"ם קִשָּׁה הַרִי יִכּוֹל לְהַרְחִיב לוֹ זְמַן, וְלִמֵּאֵי דְפְרִישִׁית לְעִיל בְּרִישׁ שְׂמַעְתִּין שְׂהִיו מְלוּיִן זֶה פְּנִגְדָּה זֶה א"כ לֹא יִכּוֹל לְהַרְחִיב לוֹ זְמַן וְא"ש, וְדוּק הֵיטֵב, וְצ"ע אִם מַרְחִיב לוֹ הִזְמֵן קוֹדֵם סוּף שְׂבִיעִית לְהַרְמַב"ם אִם דוֹמָה לְהַלְוֵהוּ לְזְמַן פִּינוּן דְּבְדַבְרִים נִמְחַל הִזְמֵן, וְהִירוּשְׁלָמִי גַם בְּשְׁטֵר אֵינוֹ מוֹסְפֵם שְׁלֵא יוֹעִיל מַחֲלֵה וְהַרְחַבַת זְמַן, וְצ"ע טוֹבָא בְּזֶה: שָׁם ר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ כו'.

אֲבָל שְׁטֵר שְׂיֵשׁ בּוֹ אַחֲרִיּוֹת נְכָסִים אֵינוֹ מְשַׁמַּט וְקִשָּׁיָא לִי טוֹבָא א"כ לְמָה נִמְנָעוּ מְלַהֲלוּת הָא אֲמַרִינּוּ בְּעַלְמָא אַחֲרִיּוֹת ט"ס דְּלֹא שְׂדֵי אֵינְשׁ זוּזֵי בְּכַדֵי אֲלַמָּא דְּהַמְלוּיִן דַּעְתָּן דְּוָקָא שְׂיֵהֵינָה לְהֵם אַחֲרִיּוֹת נְכָסִים א"כ מִסְתַּמָּא פֶל אֲחָד מְלוּנָה בְּשְׁטֵר וְיִכְתּוּב אַחֲרִיּוֹת נְכָסִים וְלֹא יִצְטַרֵּךְ פְּרוֹזְבוּל כָּלֵל, וְאֵע"ג שְׂיֵהֵיו גַם מְלוּיִן בְּלֵא שְׁטֵר טוֹרַח פְּרוֹזְבוּל ל"ל יִתְקַן שְׂיֵלוּ בְּשְׁטֵר שְׂיֵשׁ בּוֹ אַחֲרִיּוֹת נְכָסִים, וְכ"ש לְדַבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְאַפִּי אֵי אֲמַרִינּוּ אַחֲרִיּוֹת ט"ס אֵינוֹ מְשַׁמַּט שֶׁא"צ תִּיקוֹן פְּרוֹזְבוּל כָּלֵל, וְאֵין לוֹמֵר דְאַחֲרִיּוֹת לֹא מְהַנִּי רַק בְּיֵשׁ לוֹ נְכָסִים וְעֲשֶׂה תְקַנָּה לְאוֹתָן שְׂאֵין לְהֵם נְכָסִים, דְּהָא הַתּוֹס' כְּתוּבוֹ לְעִיל שְׁלֵא תִיקוֹן פְּרוֹזְבוּל רַק בְּיֵשׁ לוֹ קַרְקַע אֲבָל בְּאֵין לוֹ קַרְקַע לֹא שְׂכִיחַ לְהַלוּת א"כ מִי שְׂיֵרָא שְׂיִנְפַקַע חוּבוֹ לֹא יוֹעִיל תְּקַנַּת פְּרוֹזְבוּל דְּסוּף סוּף לֹא יִלְוּנוּ אִם אֵין לוֹ קַרְקַעוֹת, וְאֵינְפֵשֶׁר לְסַיֵּעַ מְכָאן לְדַעַת הַגְּאוּנִים דְּס"ל דְּמְלוּנָה עַל פֶּה מוֹקְדֵם קוֹדֵם לְמְלוּנָה בְּשְׁטֵר מְאֻחָר כְּדֵאִיתָא בַח"מ ס' ק"ד, וְהַשְּׂתָא י"ל דְּנִדְאֵי אֶף שְׂהִיו קַרְקַעוֹת לְלוּנָה יִרָא לְהַלוּת פֶן חֲזִיב מְלוּנָה עַל פֶּה מוֹקְדֵם דְּמְלוּנָה ע"פ לִית לָה קְלָא וְיִבֵּא הַמְלוּנָה ע"פ וְיִגְבֶּה הַקַּרְקַעוֹת קוֹדֵם שְׂבִיעִית וְאֵז לֹא יוֹעִיל לוֹ הָאֲחֲרִיּוֹת פִּינוּן שְׁלֵא יִשְׂאָרוּ הַנְכָסִים לְלוּנָה בְּשִׁבִיעִית וְתִשְׁמַטְנוּ שְׂבִיעִית, אֲבָל פִּי תִיקוֹנוּ פְּרוֹזְבוּל שְׂע"כ פ' חִיּוּב עַל הַלְוָה לְשַׁלֵּם לֹא יִמְנַע מִסְפִּיקָא דְּמְלוּנָה ע"פ דְאַפִּי יִהְיֶה מְלוּנָה עַל פֶּה מוֹקְדֵם אֵינוֹ בְּרוּר שְׁלֵא יִגְבֶּה כְּשִׂיֵהֵי לְלוּנָה מְטַלְטְלִין אוֹ קַרְקַעוֹת שְׂיִקְנָה, וְלפ"ז אֵינְפֵשֶׁר דְּרַב וְשְׂמוּאֵל לְשִׂיטְתָּיְהוּ דְּס"ל שְׂיַעֲבּוּדָא לָאו דְאוּרִייתָא מוֹכַח דְּמְשַׁמַּט אִפִּי שְׁטֵר שְׂיֵשׁ בּוֹ אַחֲרִיּוֹת דֵאל"כ ל"ל תְּקַנַּת פְּרוֹזְבוּל, וְאֵין לוֹמֵר דְּיִרָא מְמְלוּנָה ע"פ מוֹקְדֵם דְּהָא טַעְמִיְהוּ דְּהֵנִי פּוֹסְקִים

משום דשיעבודא דאורייתא, וא"כ למאן דאמר שיעבודא לאו דאורייתא מלנה בשטר קנודם ול"ל תקנת פרוזבול וע"כ גם שטר משמט, ורבי יוחנן וריש לקיש לשיטתיהו דסבירא להו שיעבודא דאורייתא שפיר י"ל דבשטר אינו משמט, ולא תיקשי תקנת הלל ל"ל לנה בשטר די"ל דירא ממלנה ע"פ מוקדם ודו"ק: ודברי התוס' בשבועות דף ל"ז ע"ב דכתבו הא דמלנה על פה משמט היינו במחל השיעבוד תמוהים דא"כ אפי' בשטר נמי, וצ"ל דקאי אדין תורה אבל אחר שהפקיעו השיעבוד לא הוי שיעבוד במלנה ע"פ, מ"מ קשה הפתוב שאמר השמר לה הא מן התורה אפי' מלנה על פה אינו משמט, וצ"ל דנקא בלית ליה קרקע, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה שטר שיש בו אחריות כו' הא דאמרינו לעיל כו' דאונס קנס כו' אע"ג כו' גבי ממשעבדי כו' מ"מ אלים טפי כו' עכ"ל.

כבר כתבתי דבירושלמי לא משמע פן דס"ל אפי' אי אחריות ט"ס אינו משמט, וליישוב קושית התוס' י"ל דכולהו מייירי באין לו קרקע, ואע"ג דבכתובה פתבו התוס' בכמה דוכתי דאפי' מיניה לא גבי רק מקרקע י"ל דנ"מ באין לו קרקע בשביעית דאם משמטת אפילו קנה קרקע אח"כ לא גביא משא"כ אי אינו משמט שפיר גביא, ובהכי ניחא דהרמב"ם פסק בסיים לו שדה אינו משמט, וקשה מנ"ל הא הך ברייתא מסיק דב"ש היא, ולפ"ז ניחא דס"ל כהירושלמי דמתני' בשטר איירי סתם שטר דאמרינו אחריות ט"ס, והשתא פינו דחזינו במתני' דאיכפל לכתוב רבותא דבשטר משמט אע"ג דאחריות ט"ס ולא נקט רבותא טפי דאפי' בסיים משמט דהא ברייתא נמי לרבותא נקט סיים, אלא ודאי בסיים לכ"ע אינו משמט ודו"ק: בפירש"י ד"ה נעשה מעשה להוציא ממנו בידים עכ"ל.

משמע דדוקא להוציא ממנו לא עבדינו מעשה, לפי זה אם תפס המלנה משל לנה בשטר שיש בו אחריות משמע שאין הלנה יכול להוציא ממנו, וכן משמע פינו דלא ברור לר' יוחנן א"כ מידי ספיקא לא נפקא, ולפי דעת הש"ך מהני תפיסה בספיקא דדינא, ועיין בש"ך סוף הלכות רבית דאפי' ברבית דאיסורא מהני תפיסה, עיין מ"ש שם בחידושי להלכות רבית: ולכאורה נראה בכל ספיקא דדינא דמהני תפיסה בעדים לא משמטא שביעית דהא אין יכול לנוגשו, אלא דמה שכתב הר"י קורקוס על הרמב"ם שכתב בהתנה עמו שלא יתבענו חוב זה בשביעית משמט וכתב הטעם פינו דאי תפס לא מפקינו מיניה שייך ביה לא יגוש משמע משום תפיסה נמי שייך לא יגוש, עיין לעיל דף י"ט בכתב ע"ג כתב פסק הרמב"ם בפ"א משבת כר' יוחנן אע"פ שאמר ג"כ מפני שאנו מדמין לא נעשה מעשה וכאן פסק דבשטר משמט ג"כ, ועמ"ש שם, ודו"ק וצ"ע: שם ד"ה דתפסי להו בי דינא והפקירו הפקר וגבי מלנה לא קרינו ביה לא יגוש עכ"ל.

לכאורה ארפביה אתרי ריקשי פינו דטעמא משום הפקר ב"ד ל"ל הטעם דגבי מלנה לא קרינו ביה לא יגוש, ולעיל ד"ה רבא בדרה הקדום לא נתן טעם דבי דינא קתבעי ליה, ומזה נראה דגם רש"י ס"ל דפרוזבול ומוסר שטרותיו שני דברים הם אלא דמשמע ליה דאי איכפשו שיהיה מוסר שטרותיו מן התורה דבאיזה פת יתבעו הב"ד רק בכח המלנה ומי איכא מידי דאיהו לא מצוי עביד ושלח משוי כדפרישית לעיל דף הקדום, אלא דקשיא ליה אמאי מקשינו לעיל אתקנת הלל ולא אמוסר שטרותיו דלא מהני ג"כ מן התורה, לכן ס"ל לרש"י דפשיטא דאבני נמי מודה דהפקר ב"ד הפקר, ולא קשיא ליה אמוסר שטרותיו דשפיר י"ל מטעם הפקר ב"ד, מיהו בפרוזבול שאינו מוסר השטרות כלל רק כותב מוסרני ואיהו גופיה קתבע ליה לא היה לו להלל לתמן שיעבור המלנה על לא יגוש נגד הפתוב בתורה, לכן ס"ל לאבני דבהא לא הנה ליה לסמוך על הפקר ב"ד,

ורבא ס"ל גם בהא הפקר ב"ד שהמלנה יתבענו ואינו תובע החוב רק שהפקירו נכסי הלנה, ותקינו פרונבול שיהיה בדיבור בעלמא נקרא מוסר שטרותיו והיננו דפירש"י במכות מוסר שטרותיו היננו פרונבול לפי תיקון הלל הפל חד, פנ"ל בפירש"י ודו"ק: בגמרא א אמר ליה אבני אלא מעתה הלנהו ודר בתצירו כו'.

ויש לדקדק היכי מדמי תפיסת מטלטלין דנצאו מרשות הלנה בתפיסה דהא קיי"ל בגזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ואילו בקרקע בממון שיכול להוציאו בדניינין יכול להקדישו כדאיתא בב"מ דף ו' ובב"ק דף ע', וא"כ איך מדמי תפיסה דקרקע למטלטלין, וי"ל דמ"מ באינו כופר כגון בפקדון הוי ברשות בעלים כמ"ש התוס' שם, א"כ גם פאן במשכון הוא ברשות בעלים שאינו כופר לו כלום רק שיכול לתבוע חובו ונהדר ה"ל בלא יגוש דלא יכול לתפוס המשכון רק לתבוע החוב, ואי לא קני ליה ברשות לנה קאי להקדישו דהקדש מוציא מידי שיעבוד לכן אין לחלק בין קרקע למטלטלין בתפיסה זו:

בתוס' ד"ה אלא מעתה כו' אין לפרש דפריה מהלוחה שלא על חצירו כו' ויש לו משכון בידו כו' עכ"ל. דברי התוס' צריכים ביאור דאפי' פריה הלוחה שלא על חצירו פריה שפיר דמ"מ תפיס ליה והיננו יש לו משכון בידו, ונראה פוננת התוס' דאי פריה מהלוחה שלא על חצירו קשה מהיכא פשיטא ליה בהא דמשמט, דליכא למימר דסמיה על הא דמשכנתא באתרא דמסלקי משמט, דע"כ טפי ה"ל לאקשוויי מהלוחה על חצירו דאפי"ה משמט, וע"כ משמע ליה מגוף המשנה דנקט המלנה על המשכון משמע דנקא שהלוחה על המשכון אבל אם בידו של לוחה מעיקרא שיכול להשפינו והיננו שיש משכון בידו שיוכל למשכנו משמע דמשמט, א"כ עיקר דיוקא מלשון המשנה וא"כ טפי ה"ל למימר לישינא דמתניתין הלוחה ויש משכון בידו, אלא ודאי איירי שהלוחה על חצירו ולא דייק לשון מתני' דמלנה על המשכון רק סמיה אהא דבאתרא דמסלקי משמט, א"כ ע"כ הלוחה על חצירו קאמר דבכה"ג הקושיא מן משכנתא באתרא דמסלקי, פן נ"ל ברור פוננת התוס', והמפרשים לא יצאו חובת ביאור: בפירש"י ד"ה דקני ליה למלנה ואם אבד חייב באחריותו הלכך כגבוי נמי דמי כו' עכ"ל.

צ"ע מה ענין להא דאם אבד חייב באחריותו ותו קשיא דרש"י ס"ל מלנה על המשכון חייב באונסין, ולפמ"ש בס' מגן אלהי סי' תמ"א ס"ק ב' ליישב קושיות התוס' והקדמונים דר' יצחק לא שנייה בשעת הלנואה, וכתבתי דמסתמא בשעת הלנואה לא ניחא ליה דליקני פדי שלא יתחייב באחריות, אבל לפי האמת דחייב באחריות מטעם פרוטה דרב יוסף או דשמואל שפיר ניחא ליה לקנות, א"כ יש לפרש גם בפירש"י שנתפנין ליישב למה אמרינן דניחא ליה לקנות בשעת הלנואה, ולזה פירש"י פיון דאם אבד חייב באחריותו עכ"פ מטעם פרוטה דרב יוסף או דשמואל, א"כ ממילא גם בשעת הלנואה ניחא ליה לקנות מאחר שאינו מפסיד כלום, אף דלפירש"י חייב באונסין אי קני ליה משום דהו פורתא לא קפיד וחפץ הוא לקנותו, ופירש"י מדונייק היטב לפ"ז ודו"ק, אלא שרחוק לומר שנתפנין רש"י לזה מ"מ תורה היא, ואיפשר לומר קרוב למ"ש בספרי מגן אלהי דקשיא ליה לרש"י קושיות התוס' הא בשעת הלנואה לא אמר, לכן ניחא ליה לרש"י דנדאי הא דב"ח קונה משכון מדכתיב וליה תהיה צדקה אוקמי' רחמנא ברשותיה, ופריה אימור דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלנואה בשעת הלנואה מי אמר, וקשה מהיכא תיתי לחלק אדרבה בשעת הלנואה סמיה עליה, לכן י"ל ע"פ מה דאיתא בריש פסחים דמרבא חמץ שקיבל עליו

אחריות שעובר בבל יראה שנגמר לא ימצא, ופריה הניחא למ"ד דבר הגורם לממון כממון דמי אלא למ"ד לאו כממון דמי מאי איפא למימר ומשני שאני הכא דאמר קרא לא ימצא, ומ"מ בלא קבלת אחריות פטור דאמרינן דלא גלי קרא דחשיב כשלו רק בקיבל אחריות דאיפא מיהת גורם לממון ובעינו אחריות גניבה נאבידה ונקא כמבואר בפוסקים, והשתא י"ל דהכי פריה אימור דאמר ר' יצחק היינו לס"ד דלא הוי ש"ש בלא דר' יצחק, א"כ י"ל אימור דאמר רבי יצחק שלא בשעת הלנואה דבהא י"ל דקרא גלי שהוא ברשותו וע"כ חייב באחריותו, גם י"ל מטעם דתפיס ליה אחוביה הוי ש"ש כמ"ש בפ"ה סימן ע"ב, וא"כ י"ל דלא גלי קרא רק דמיקרי שלו שלא בשעת הלנואה אבל בשעת הלנואה לא שנייה דמעוטיו ביזו דומיא דחמץ בפסח דגלי ביה קרא דנימא ביה דבר הגורם לממון כממון דמי והוי דידיה, אבל בשעת הלנואתו מי אמר דשמא אינו חייב באחריות גניבה נאבידה בשעת הלנואה ולא קני ליה כלל דאפי' גורם לממון לא הוי, והשתא לפי המסקנא דחייב באחריות גם בשעת הלנואה מטעם פרוטה דרב יוסף א"כ גם בשעת הלנואה מיקרי גורם לממון וממילא גם בשעת הלנואה קני ליה דגם בשעת הלנואה מיקרי גורם לממון, וכינון דבאבד לחוד מיקרי גורם לממון ממילא קני ליה לגמרי, ודברי רש"י מזונקקים ודוק היטב, ובעיקר דברי התוס' מבואר בחידושי מציעא הפל בארנפה ואין פאן מקומו להאריה: (ע"ב) בפירש"י ד"ה המחזיר חוב לחבירו בשביעית בזמן שהשביעית נוהגת כו' עכ"ל.

צ"ע מי איפא זמן דלא נהוג דאפי' אי שביעית בזמן הזה דרבנן נהיג עכ"פ מדרבנן, ואיפשר לומר דנדאי לאחר תקנת הלל פשיטא שאין ראיה ממה שמחזיר לו החוב דשמא סובר שכתב פרוזבול א"כ לא ידע דמחיל, וא"כ ס"ד לכה צריה לומר משמט אני דשמא סבור שכתב פרוזבול אבל קודם תקנת פרוזבול, בהא נדאי ידע ששמתו שביעית, וא"כ ס"ד פיון דנותן לו לו יתנה שנותן לו כמתנה וס"ד שלא יצטרף לומר משמט אני, ולזה קאמר בזמן שנוהג שביעית שאין תיקון שלא ישמט, ואע"ג דאיפא מוסר שטרותיו לב"ד לפירש"י היינו פרוזבול, גם איפא למימר מוסר שטרותיו קלא אית ליה ומחזיר החוב לב"ד שהשטרות ביזו, ולזה קאמר דבזמן שהשביעית נוהגת בלא תיקון ונהוג לשמט וידע הלנה מ"מ צריה לומר משמט אני, אלא דצ"ע דלקמן בגמרא אמר אייתניהו ניהלה בשביעית וע"כ אחר סוף שביעית קאמר א"כ יש לפרש פאן ג"כ אחר ששמתו שביעית: בגמרא איתיביה אביי כו' אלא יאמר לו שלי הן ובמתנה לכאורה דקארי לה מאי קארי לה פשיטא דאיפא דתלי לי' עד דאמר הכי, ואיפשר שפאן הכריח רש"י דתלי היינו שיתלבו על עץ, ולכאורה הוא תמוה דמעשה באונס אינו פלוס ותלוהו ויהיב לא גמר ומקני, וצ"ל דכאן שעשה לו טובה בהלנואה דמי לתלוהו ונבין דגמר ומקני, והשתא ס"ד פיון דצריה לומר במתנה אני נותן לה א"כ הוי תלוהו ויהיב ולא מהני באונס, ושני ליה תלי ליה נמי עד דאמר הכי שצ"ל במתנה אני נותן לה, אבל לפי האמת דמי לתלוהו ונבין פיון דעבד ליה טובה ודו"ק: שם אנשכחיה דהנה עציב כו'.

קשה לפירש"י שיכול לתלותו על עץ עד שיאמר אעפ"כ א"כ כ"ש שיכול לומר לו שיאמר אעפ"כ, וא"כ אמאי לא הורה רבה שיאמר אעפ"כ ואפא בר מניומי נתרצה לומר אעפ"כ, ואיפשר דבלא"ה קשה למה לא כתב פרוזבול, לכן י"ל דרבה קאי בפשיטת אביי דפרוזבול לא מהני רק לרבי דס"ל שביעית בזמן הזה דרבנן ורבה החמיר על עצמו לחוש לשביעית בזמן הזה דאורייתא ולא מהני פרוזבול, והשתא הו' דתלי ליה שפירש"י שיתלהו על עץ היינו מקנלי שביעית לפום סוגיין דעלמא דכתבי פרוזבול דשביעית בזמן הזה דרבנן, וא"כ רבה שחשש לשביעית בזמן הזה מן התורה א"כ לא יכול לכופו ולדבר עמו שיאמר אעפ"כ עד שהורהו אביי

וא"ש ודו"ק, ולפ"ז אינפֿשר דלרְבא דטעמא משום הַפְקַר ב"ד ושביעית דאורייתא מודה רש"י דאין יכול לכופו: שם אמר רב יהודה כו' נאמן אדם לומר פְּרוֹזְבוּל הֵיזְבִינְךָ בְּיָדֵי וְאָבֵד כו' לֹא שְׂבִיק הִיתִירָא.

בְּרַמְב"ם פֶּתַח ע"ז שְׁמֵן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף ב"ח גוֹבָה שְׁלֵא בְּפִרוֹזְבוּל וּדְבָרֵי תְּמוּהִים, דְּלִדְבָרֵי מֵאֵי פְּרִיָּה הַש"ס מִמְתְּנִי דַשְׁט"ח וְאֵין עִמּוֹ פְּרוֹזְבוּל הָרִי אֵלוֹ לֹא יִפְרְעוּ הָא אֶהָא גּוֹפָא אָמַר רַשְׁבֵּי"ג מִן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף ב"ח גוֹבָה שְׁלֵא בְּפִרוֹזְבוּל וּמֵאֵי פְּרִיָּה אַר"י מִקְּוֹדֵם סְפֵנָה, גַּם קָשָׁה ל"ל לְטַעְמָא דְלֹא שְׂבִיק הִיתִירָא הָא בְּלֹא"ה מִן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף ע"כ תְּקַנְתָּ חֲכָמִים הוּא לְגַבּוֹת בְּלֹא פְּרוֹזְבוּל, וְרֵאִיתִי בְּתוֹמִים שְׂבִיקָשׁ עֲצוֹת מְרַחוּק בְּיִישׁוּב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם, וּלְפַעַנ"ד דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פְּשׁוּטִים וּבְרוּרִים, וְהוּא דּוֹדַי בְּדְבָרֵי רַשְׁבֵּי"ג שְׁאָמַר מִן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁנֵי פִירוּשִׁים, אֵי כְּפִשׁוּטוֹ דְּדוֹקָא בְּשִׁבִיל סְפֵנָה וְכַשְׁעֲבָרָה הַסְּפֵנָה צְרִיָּה פְּרוֹזְבוּל כְּמַקְדָּם, אוֹ דְּמִן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף שְׁהוֹרְגָלוֹ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹר פְּרוֹזְבוּלֵיהוֹן לְכֹן גַּם אַחַר הַסְּפֵנָה אֵין רִיעוּתָא מִמָּה שְׁלֵא חָשַׁשׁ לְשִׁמּוֹר הַפְּרוֹזְבוּל כִּינּוֹן דְּהוֹרְגָלוֹ לְהִיּוֹת נְאֻמִּים בְּעַל פֶּה וְאֵין חוֹשְׁשִׁין עוֹד לְשִׁמּוֹר, וְהִשְׁתָּא וּדַאי פְּרִיָּה שְׁפִיר דְּבַמְשָׁנָה אָמַר הַת"ק לֹא יִפְרְעוּ אִפִּי בְּשַׁעַת הַסְּפֵנָה לֹא יִפְרְעוּ דְאֵינְפֿשֵׁר דְּלֹא עֲבַד פְּרוֹזְבוּל וְאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא מִן הַלְוָה, א"כ לֹא מְצִי לְתַרוּצֵי דַס"ל פְּרַשְׁבֵּי"ג דְּמַהִיכָא תִּיתִי דְּפְּלִיג רַשְׁבֵּי"ג כַּשְׁעֲבָרָה הַסְּפֵנָה דִּילְמָא דוֹקָא בְּשַׁעַת סְפֵנָה דְּלִיכָא רִיעוּתָא אֲבָל בְּאִיכָא רִיעוּתָא לֹכ"ע לֹא מְהִימֵן דְּאִפּוּשֵׁי פְּלוּגְתָּא לֹא מְפָשִׁינוּ, מִיְהוּ לְמַסְקָנָא דְּמִיִּיתִי חֲכָמִים אוֹמְרִים א"צ וְקָשָׁה חֲכָמִים דְּלֹא כְּמֵאן דְּלַרְשֵׁבֵי"ג נְמִי דוֹקָא בְּשַׁעַת סְפֵנָה וּמַהִיכָא תִּיתִי לּוֹמַר שְׁלֵשׁ פְּלוּגְתוֹת שְׁלֵא נִזְכַּר בְּמַשְׁנֵה חֲכָמִים כָּלֵל, אֶלְא וּדַאי חֲכָמִים ס"ל דְּמִן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף לְעוֹלָם נְאֻמִּין בְּלֹא פְּרוֹזְבוּל דְּאֵינוּ חוֹשְׁשׁ לְשִׁנּוּרָו כִּינּוֹן שְׁהוֹרְגָלוֹ שְׁלֵא לְשִׁנּוּרָו, וְהָא דְּצְרִיָּה לְטַעְמָא דְּלֹא שְׂבִיק הִיתִירָא הֵינּוּ מְשׁוּם הָא גּוֹפָא דְּאֵיָּה נּוֹכַל לּוֹמַר דְּמִן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף לְעוֹלָם יְהִי נְאֻמִּין בְּלֹא פְּרוֹזְבוּל דְּשָׁמָא מ"מ לֹא פֶתַח פְּרוֹזְבוּל, וְאֵף דְּרַשְׁבֵּי"ג אָמַר מִן הַסְּפֵנָה י"ל בְּסְפֵנָה ע"כ תִּיקְנוּ חֲכָמִים שִׁיְהָא נְאֻמֵּן דַּל"כ יִמְנְעוּ מִלְּהִלוּת, אֲבָל לְאַחַר סְפֵנָה שְׂיִכּוּלִין לְשִׁמּוֹר הָוִי רִיעוּתָא, וְלָזָה אָמַר כִּינּוֹן דְּאִיכָא חֲזָקָה דְּלֹא שְׂבִיק הִיתִירָא וְאֲכִיל אִיסוּרָא שְׁפִיר יֵשׁ לְהֶאֱמִינוּ, רַק קוֹדֵם סְפֵנָה הָוִי רִיעוּתָא גְּדוּלָּה שְׁלֵא שְׁמַר הַפְּרוֹזְבוּל, אֲבָל מִן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף שְׁהוֹרְגָלוֹ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹר אֵין רִיעוּתָא כ"כ לְאוּרוּעֵי חֲזָקָה דְּלֹא שְׂבִיק הִיתִירָא וְאֲכִיל אִיסוּרָא, וְרֵאִיתִי הַרְמַב"ם מְהָא גּוֹפִיָּה דַּא"כ חֲכָמִים דְּלֹא כְּמֵאן וְגַם אֵיָּה שְׂבִיק רַב יְהוּדָה מְתַנִּי דַּת"ק וְרַשְׁבֵּי"ג וְנִקְט דְּבָרֵי חֲכָמִים דְּבְרִיָּתָא, אֶלְא וּדַאי חֲכָמִים ס"ל לֹכ"ע נְאֻמֵּן מְשַׁעַת סְפֵנָה וְאֵילָף וְהֵינּוּ אֵי מְתַנִּי כְּנֹלָה רַשְׁבֵּי"ג אוֹ דַּס"ל פְּרַשְׁבֵּי"ג וְמִן הַסְּפֵנָה וְאֵילָף לְעוֹלָם נְאֻמִּין, כֹּן נִרְאָה לִי בְּרוּר וּפְשׁוּט בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם: בְּתוֹס' ד"ה לֹא שְׂבִיק כו' אוּר"ת דְּמַה"ט נְאֻמֵּן אִפִּי בְּלֹא שְׁבוּעָה עַכ"ל וְקָשָׁה בְּלֹא"ה טַעֲנַת שְׁמָא הוּא דְּמִי יוֹדַע אִם יֵשׁ לוֹ פְּרוֹזְבוּל וְאֵין נִשְׁבְּעִין עַל טַעֲנַת שְׁמָא, וְאֵינְפֿשֵׁר דְּאִפִּי ע"י גִּילְגוּל פְּטוּר וְהֵינּוּ לְפַמ"ש הַתוֹס' פ' הַשּׁוֹאֵל דָּף צ"ז דְּאֵין מְגַלְגֵּלִין בְּשָׁמָא אֶלְא בְּדָבָר הַדוּמָה וְכֵאן מְסַתְּמָא אֲמַרִּינוּ דְּכַתְּבַת פְּרוֹזְבוּל וְלִיכָא רְגָלִים לְדָבָר לְכֹן אִפִּי ע"י גִּילְגוּל אֵינוּ נִשְׁבְּע: מַעֲיִן זֶה נ"ל לִינִישׁב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פ"ט מְשַׁבְּעִית שְׁנַתְּחַבְּטוּ בּוֹ טוּבָא שְׂכַתְּבַת דְּשְׂבִיעִית מְשַׁמְטַת הַשְּׁבוּעָה וְגַם כְּתַב דְּבַמְלוּהָ שְׁכַפְּרָ בּוֹ וְהוּדָה אַחַר שְׂבִיעִית אוֹ שְׁכַפְּאוּ עֲדִים חֲיִיב לְשַׁלֵּם, וְהַשִּׁיג עָלָיו הַרְאַב"ד א"כ לְמָה לֹא יִשְׁבַּע אַחַר שְׂבִיעִית כִּינּוֹן שְׁאֵם יוֹדָה יְתַחַיִּיב, וְכַתְּבַת בְּכ"מ דַּס"ל כַּמ"ש הַר"ן פ' הַנִּשְׁבְּעִין דְּשְׂבִיעִית מְשַׁמְטַת הַשְּׁבוּעָה כְּשֶׁהִיא מוּדָה בְּמַקְצַת וְעֵבֵר הַשְּׂבִיעִית א"כ פְּטוּר מִן הַמַּקְצַת לְכֹן אֵף בְּמָה שְׁכַפְּרָ אֵף שְׁאֵם הֵיזְבִינְךָ מוּדָה אַחַר שְׂבִיעִית הֵיזְבִינְךָ חֲיִיב מ"מ הוּא פְּטוּר דְּאֵין כְּאֵן הוּדָתָא מַקְצַת שְׁהַמַּקְצַת נִשְׁמַט בְּשְׂבִיעִית ע"ש, וּבְזָה יֵשׁ לִינִישׁב מַה שְׁהַקְשׁוּ הַתוֹס' רִישׁ ב"מ מנ"ל דְּכּוֹפֵר הַכֵּל פְּטוּר, וּלְפ"ז י"ל דְּמוּכַח מְקַרָא דְּשְׂבִיעִית מְשַׁמְטַת

השבוּעָה ילפינו מדבר דדיבור משמטת ואי כופר הכל חייב שבוּעָה איה משכחת לה הא על
הכפירה אין שביעית משמטת וע"כ לומר כדברי שגשמיטה ההודאה ואין פאן מודה מקצת ואם
כופר הכל חייב שבוּעָה הרי חייב על הכפירה לחוד וא"ש: מ"מ סברת הר"ן לא ברירא לי דמי
עדיף שביעית מאילו פרע לו המקצת אחר שנתחייב שבוּעָה בב"ד דלא מיפטר משבוּעָה רק
פשאמר הילף, אבל אי לא יהיב ליה מיד חייב שבוּעָה, ואני בעניי לא ידעתי מה קול התרדה
שהחרידו בזה על הרמב"ם, פי לפענ"ד דבריו ברורים דאף דאם הודה אחר שביעית משלם, מ"מ
לענין השבוּעָה י"ל דפטר דבלא"ה נחלקו אי אמרינן מיגו לאפטורי משבוּעָה ונהרמב"ם ס"ל מיגו
לאפטורי משבוּעָה לא אמרינן י"ל דוקא במיגו בעלמא דמי יודע אי ניחא ליה לטעון טענה זו טפי
מזו לכן צריך לאמת דבריו בשבוּעָה, אבל הכא פיון שהיה בידו להודות בסוף שביעית ואז היה
נפטר משבוּעָה לכן גם במה שפטר ועבר עליו שביעית לא שייך לחייבו שבוּעָה דאנן סהדי
דקושטא קאמר דאי משקר מה לו לישיבע בשקר הא יכול להודות סמוך לסוף שביעית רגע קודם
בין השמשות של ערב ראש השנה ומה לו לחטוא בחנם לגזול של חבירו במה שייכול ליפטר
בהיתר ועדיף מסברת התוס' דלא שביק היתירא ואכיל איסורא, לכן קמ"ל קרא דבכה"ג אפי'
כפר פטור דמסתמא קושטא קאמר דאל"כ היה לו להודות קודם שביעית ואפי' לאחר תקנת הלל
שתיקן פרוזבול יוכל להודות סמוך לבין השמשות עד שאין שהות לכתוב פרוזבול או שלא בפני
המלוה עד שינודע למלוה יכנס שביעית ובכה"ג השמיענו הכתוב כזאת דפטר מן השבוּעָה גם
לאחר שביעית, ובהכי ניחא דקשה מנ"ל להגאונים דלא אמרינן מיגו לאפטורי משבוּעָה, ולפ"ז
ניחא דאי אמרינן מיגו לאפטורי משבוּעָה מאי צריך קרא דשביעית משמטת שבוּעָה הרי בידו
להודות ועדיף ממיגו, וכה"ג כתב הר"ן בקידושין דף ס"ד דמה לו לשקר עדיף ממיגו דעלמא
ואיפא מ"ד דכעדים דמי, אלא ודאי לא אמרינן מיגו לאפטורי משבוּעָה וקמ"ל קרא בשביעית
שבידו להודות עדיף ממיגו דעלמא ואין יכול להשביעו אפי' אחר שביעית, פן נ"ל בדעת הרמב"ם
ונמיקו עמו, ולענ"ד שפן ראוי להורות: וצ"ע אי מהני שיכתוב פרוזבול אמלוה כפרנית, די"ל
אף שתיקנו פרוזבול בעל פה, אבל זה שלא יועיל רק לענין השבוּעָה לא תיקנו פרוזבול, וכה"ג
איתא בב"ק דלא כתבינן אדרכתא אמטלטלי דכפריה פיון דאינו ברשותו, א"כ איפשר דבכפר
אין כותבין פרוזבול בשביל השבוּעָה שלא תשמט פיון שפכר כפר בב"ד וצ"ע: ועיין בב"י בב"ה
בשם הריטב"א שהקשה למה הוצרך לתקנת פרוזבול הא יכול ללוות ע"מ שלא תשמטנו שביעית
ודחק בכמה תירוצים שלא ביקש לתמן פה, ובר"ן נזכר ג"כ בקצרה זמנין דלא דכירי להתנות,
והוא דחוק דמ"מ למה נמנעו מלהלוות הרי בשעה שנמנע היה יכול ליתן עצות בנפשו להתנות,
לכן היה נלענ"ד דבלא"ה קשה מאי מועיל התנאי, ונהרמב"ם פתב הטעם שחייב עצמו במה שלא
חייבתו התורה, וצ"ע שהרי הוא חייב לשלם מן התורה והתורה הפקיעה החיוב, א"כ פמו שגוף
החיוב נפקע למה לא יפקע תנאי החיוב, ועוד אי תנאי מהני נימא סתמא כפירושו דמסתמא פנונת
המלוה ע"מ פן שלא ישמיטנו בשביעית דלא שדי וזי בכדי ולא משכחת דין שביעית פלל ואף
שתלוי בדעת הלנה הרי גם הלנה ע"כ יתראה פדי שילוננו, לכן איפשר לומר לענ"ד דודאי גם
תנאי זה לא מהני מן התורה דכמו שמשמט החיוב נשמט ג"כ תנאי החיוב ולא קאמר שמואל רק
לאחר שתיקנו פרוזבול ותקנת הלל שבדברים יכול למסור חובו לב"ד שפותר מוסרי ואינו מוסר
כלום ואמרינן דהוי כמסור החוב ביד ב"ד א"כ ע"מ שלא תשמטני בשביעית הוא פאילו התנה
שלא יצטרך פרוזבול ולא מיקרי עוקר מ"ש בתורה שהרי יכול לכתוב פרוזבול ואין התנאי רק
שלא יצטרך לפרוזבול והוי התנאי שיהיה פאילו נכתב הפרוזבול ובפרוזבול יש בידו להפקיע

שביעית וא"כ אי לא תיקון הלל פרוזבול גם התנאי לא הנה מועיל שאין בידו להפקיע שביעית לכן בסתמא לא מהני דאם פן בטלה שביעית לגמרי: גם י"ל ע"פ טעמו של הרמב"ם שחייב עצמו במזון שלא חייבתו התורה, וקשה הא מסתמא נמי דעת המלנה שיתחייב כמ"ש, לכן ע"כ לומר דנה שמתחייב הלנה מחמת דוחקו למעות זה הפקיעה התורה בתורת שביעית שזו מטעם עיקר המצנה שלא ינגוש הלנה פי קרא שמיטה לה' אף שהלנה מחוייב ועומד זה הפקיעה התורה ולא שייך שמתחייב שהתורה הפקיעה החיוב מאחר שמסתמא אין הלנה מרנצה להתחייב רק מחמת הצטרכותו להלנאה וזווי דאנסי ליה, ולא קאמר הרמב"ם רק לפי האמת דאיפא תקנת פרוזבול ואין ביד הלנה שייפקע החוב ע"פ דין שביעית פי אם לא הנה מתנה מסתמא הנה המלנה פותב פרוזבול לכן שפיר גמר ומקני שיתחייב שאינו מפסיד פלום רק מרויח למלנה טורח הפרוזבול, וא"כ אי לאו דתיקון הלל לא הנה מועיל תנאי פלל, והפל נכון, ודוק היטב: ועיין בש"ע סי' ס"ז סל"ד דאם אמר המלנה תנאי הנה או הקפת חנות דנאמן דאי בעי אמר פרוזבול הנה לי ואבד, והקשה בסמ"ע ל"ל מיגו הא בהא גופיה שייך לא שביק היתירא ואכיל איסורא פמו בפרוזבול ותיגר דשמא לא הנה הלנה מתרצה, וכבר השיג עליו בתומים דהא לא הנה מלנהו, (מיהו מ"ש בהקפת חנות מאי איפא למימר אינו מוכן דמה יש בידו לעשות אם אינו הקפת חנות), ובתומים ביקש עצות מרחוק, ולפענ"ד הדברים פשוטים דהא בלא"ה הקשה הריטב"א ל"ל תקנת פרוזבול יתנה תנאי, ותיגר דנראה פמתניאש מחובו לגבותו קודם שביעית ופעמים שאדם מלנה לימים אחרים בחדשבו פי הלנה איש אמונים הוא ותוחלתו נכזבה פי הלנה משמיט עצמו או ע"י סיבה שאירע ללנה, וכפי הענין נראה בעליל שאם הנה מעלה בדעתו פי יארכו לו מי ההלנאה עד שביעית לא הנה מלנהו פלל לכן לא שייך שמסתמא הנה מתנה דלא עלה בדעתו שייצטרך לקח, אבל פרוזבול שבידו לכתוב בראותו פי קרבה שנת השבע ואין אומר השב ההלנאה שנתו לו לכן שייך לא שביק היתירא, ולזה כתב דמ"מ אם אמר הגם שהנה דעתי לפרוע ממנו מיד חששתי לאיזה סיבה שיארה הזמן והתנתי דמ"מ נאמן במיגו, ועיין בי"ד סימן קס"ט בט"ז ס"ק ל"ה בשם תשובת הרא"ש, ונראה דבמלנה ע"פ שיש ללנה מיגו דפרעתי דאין מוציאין מן הלנה, אף דאילו הנה המלנה טוען פרוזבול הנה לי ואבד שאין הלנה יכול להכחישו הנה צריך לשלם פינון דמודה שלא פרע, מ"מ עכשיו שמכחישו ואמר שלא הנה תנאי יש ללנה מיגו דפרעתי: ועיין עוד בסוף הסימן במוכר שט"ח שעבר עליו שביעית והודה המוכר שלא הנה לו פרוזבול אם אין לו נכסים אינו נאמן, והקשו דיהנה נאמן במיגו דאי בעי מחיל, וכתב בש"ך דאין לתרץ שאין בדעתו למחול ולהפסיד חובו פינון שאין השט"ח תחת ידו, ולא הבנתי דבשלמא באמנה כתבו שפיר שהלנה יודע שאינו אמנה, אבל בפרוזבול אף הלנה יפטר כשטוען אין לו פרוזבול, וצריך לומר פנונתו דשמא הלנה יודע שיש לו פרוזבול ולא ירצה לגזול, מ"מ מ"ש לחלק בין שהשט"ח בידו או אינו בידו הוא דחוק, ומה שהביא ראיה מדברי הרא"ש בפ' הפותב דאם אמרה שגפרעה אחר שמכרה נאמנת במיגו ולא דמי לשטר אמנה שאין בדעתו למחול ולהפסיד חובו ע"כ ס"ל להש"ך דכאן לא שייך פינון שאין השט"ח בידה, ולא משמע פן מדברי התוס' פתובות דף י"ט ד"ה וכגון, מיהו נראה סברת הש"ך דבשלמא באמנה פינון שהשט"ח תחת יד המלנה מסתמא יפרע לו כשיתבענו, אבל אם אומרת שגפרעה וכבר מכרה השט"ח אם אין הלנה גזלן מסתמא יפרע לזה שהשט"ח תחת ידו וזה שייך נמי בפרוזבול שאם יודע שהנה לו פרוזבול א"כ החוב מגיע ללוקח ולא יפרע למוכר, וראיתי לרבינו באורים שפתב לתרץ קושיות אי בעי מחיל דהוי חזקה אלימא דלא שביק היתירא, ולא הבנתי דבשלמא ברוצה לגבות י"ל מסתמא לא שביק היתירא, אבל באומר

שלא פתב פרוזבול ובאמת שמטתו שביעית מה חזקה היא זו שמא הניח לשמוט, וצ"ל דס"ל החזקה מסתמא אין אדם מאבד מעותיו וכותב בנדאי פרוזבול, ובאמת יש לי מקום עיון פיון דאמרינו דנאמן לומר פרוזבול הנה לי ואבד והוי חזקה דלא שביק היתירא ע"כ לומר דמסתמא אינו מנותר מעותיו ונאמן אפ"ל בלא שבועה, וא"כ קשה אמאי פתב בסימן פ"ב דבטוען מחלת לי דינו פטוען פרעתי ויכול להשביעו, ואם איתא דחזקה שאין אדם מנותר למה ישביענו בטענת מחילה הא ע"כ מדאמרינו בפרוזבול לא שביק דילמא באמת ויותר מעותיו בפרט לקיים מצנת שביעית מנותר מעותיו דאל"כ איך שייך לא שביק דילמא באמת ויותר מעותיו בפרט לקיים מצנת שביעית ואפ"ה לא אמרינו רק אמרינו מסתמא הנה עביד פרוזבול א"כ כ"ש שאין טענה שמחל על חובו, והנה נ"ל מוכרח פדברי רבינו בתומים דלא מהני חזקה דלא שביק רק פשאין הלנה מכחיש, וא"כ צ"ע הא בי"ד יליף דייכול לטעון בהיתר לקוחתי מפרוזבול, והא בפרוזבול טוען שמא ומנ"ל במכחישו בברי דסמכינו אחזקה זו, מיהו נראה דחזקה דהתם אלימתא טפי דכאן צריף אתה לצרף דמסתמא מעיקרא לא מחל דאל"כ אין פאן חזקה דשמא מעיקרא עלה בדעתו לשמט, אבל ברבית מסתמא לא שביק היתירא ליטול באיסור מה שייכול ליקח בהיתירא, מ"מ אין ראיה משם וצ"ע: ובזה ניחא גם מה שהקשה הש"ך עוד על מ"ש ב"ש לו נכסים נאמן שלא הנה לו פרוזבול אמאי יהיה נאמן לחוב לאחרים, ולפמ"ש י"ל דס"ל ג"כ דדוקא בטוען הלנה שמא סמכינו אחזקה דלא שביק היתירא, אבל בטוען הלנה ברי אינו נאמן לומר פרוזבול הנה לי ואבד, וא"כ י"ל ודאי ב"ש לו נכסים מסתמא למה יפסיד לעצמו שפשוטוען שלא הנה לו פרוזבול צריף להחזיר ללוקח מה שקיבל עכ"פ, אלא דבאמת מצינו בשובר דפריף הגמרא דילמא פתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי אף שטוענת שכתב נפרעה הפתובה וצריכה להחזיר הפעות עכ"פ ללקוחות מ"מ חיישינו לקנוניא שעושה עם הבעל שיחזיר לה מה שקיבלה והיא תחזיר ללקוחות, משא"כ בפרוזבול אילו טוען הלנה ודאי שלא הנה לו פרוזבול פגון שהודה המלנה בפניו בהודאה גמורה שלא הנה לו פרוזבול י"ל דלא מהני חזקה דמלנה רק הלנה טוען האמת שאינו יודע א"כ לא שייך קנוניא שאם ירצה הלנה יכחיש המלנה בבירור שלא הנה לו פרוזבול ויפטר ג"כ, וא"כ י"ל בשלמא באין לו נכסים י"ל שמא רוצה רק להפסיד ללוקח, אבל ב"ש לו נכסים שצריף לומר שרוצה להפסיד משלו והא לא אמרינו דהא אמרינו משום הכי כותב פרוזבול שלא להפסיד, א"כ למה ניחוש שרוצה להפסיד שלו בחנם ולקנוניא ליפאלמיחש שהרי הנה הלנה יכול ליפטר אילו הנה טוען ברי שלא הנה לו פרוזבול, מיהו קשה לפ"ז למה באומר תנאי הנה נאמן המלנה במיגו דפרוזבול הנה לי ואבד הרי הלנה יכול להכחישו על זה ובמכחישו אינו נאמן כמ"ש בתומים, ואיפשר לומר דכף הוא המיגו דודאי לא משפחת לה שיטעון הלנה ברי שלא הנה לו פרוזבול רק שהמלנה הודה לו שלא הנה לו פרוזבול ושמטתו שביעית, והשתא שהלנה טוען לא הנה תנאי א"כ הרי מוכח מטענת הלנה שלא הודה לו המלנה, א"כ המלנה יכול לומר אני פרוזבול הנה לי ואבד רק שיראתי לטעון פן תאמר הודיתי בפניך, והשתא שאמה טוען שלא הנה תנאי הודית שלא הודיתי בפניך ובאמת מ"מ פרוזבול הנה לי ואבד, וא"כ שפיר י"ל דבלנה מכחיש לא מהימן המלנה לומר פרוזבול הנה לי ואבד, וא"כ ב"ש לו נכסים לא חיישינו לקנוניא, ודוק היטב: איברא דקשיא לי סוגיא דמכות דף ג' ע"ב דאמר שמואל המלנה לעשר שנים שביעית משמטתו, מתיב רב פהנא אומדים פמה אדם רוצה ליתן ויהיה אלהו וזו בידו בין ליתן מכאן ועד שלשים ובין ליתן עד עשר שנים ואי אמרת שביעית משמטתו כולהו נמי בעי שלומי ליה, וקשה מאי קושיא הא הוי חזקה אלימתא שהנה כותב פרוזבול עד שפטור אפילו משבועה א"כ מה יש ללנה לטעון שהפסידוהו

ומה צריף לאוקמא במלנה על המשפון ובמוסר שטרותיו, ובפשיטות נמי קשיא אטו לא ידע דאיפא תיקון פרוזבול ולמה פוליהו בעי שלומי, והנלענ"ד בזה דקשיא ליה הא גופא למה נקט תנא לעשר שנים ולא נקט לשלש וארבע וע"כ הא גופא אתי לאשמועינן דבעשר לא משמט שביעית וע"כ קודם תקנת פרוזבול נשנית משנה זו וקמ"ל דאיפא דלא משמט, ומשני במלנה על המשפון ובמוסר שטרותיו לב"ד, אע"ג דמתני' הוא נראה דבלא"ה קשה במלנה על המשפון הרי המלנה נאמן עד כדי דמיו ובלא עדים נמי נאמן שהלנהו רק לשלשים יום ולא הפסידוהו העדים כלום, וכן במוסר שטרותיו קשה ניקוזי מאי פתיב בשטרא ואם פתב סתם הרי יוכל המלנה לתובעו, ורבינו בתומים סקי"ג ביקש עצות מרחוק על זה, גם אני אמרתי גונוי טובי דהיינו שגם תחת יד הלנה יש חפץ של המלנה ובשטר שהזמן נמחק וכהנה רבות, אבל האמת יורה דרפ"ו שא"צ לידחק כלל בזה רק מלנה על המשפון היינו שהלנה לו מעות והתנה עמו שיתן לו משפון והלנה מודה בזה ופן במוסר שטרותיו היינו שהלנה לו ע"מ שיתן לו שטר וממילא הלנה צריף ליתן לו שטר ואם אינו רוצה מחנניב להחזיר לו המעות כמבואר בסימן ל"ט סעיף ד', וכיון שעכ"פ צריף ליתן לו שטר ממילא אין לו טענה על העדים שהפסידוהו דמסתמא לאו בשופטני עסקינו שבנדאי הנה מוסר שטרותיו לב"ד, א"כ פעת השמיענו רבינו הקדוש פזאת במשנה זו דארף שהיה רק תנאי שיתן לו משפון או שטר לא מיקרי הפסד רק הפסד דזמן לחוד, כן נ"ל ברור לאמיתה של תורה: במשנה עבד שנשפכה כו' לשום בן חורין לא ישתעבד.

לאב"י דמוקי בגמרא מתני' לפני יאוש ולשום בן חורין לא ישתעבד משום דממנעי ולא פריקי, יש לדקדק אמאי לא תני במתני' מפני תיקון עולם כמו דתני בכולהו משניות דפירקין, בשלמא לרבא דמוקי מתני' לאסר יאוש א"כ אין פאן תיקון עולם לת"ק לכן לא חייש למתני', אף דלרשב"ג ישתעבד מפני תיקון עולם י"ל פיון דלת"ק ליפא תיקון עולם לא חש ליה אבל לאב"י קשה, ואיפשר לומר דנדאי לאב"י דמוקי לפני יאוש ולשום בן חורין לא ישתעבד, מ"מ נראה פיון דלפני יאוש הוא א"כ עכ"פ צריף העבד לכתוב שטר על דמיו כדלקמן בעבד שעשאו רבו אפותיקי, וא"כ י"ל דההו תיקון עולם דקתני בסיפא י"ל דקאי נמי ארישא דכאן פיון דלא נתייאש רבו הימנו נהי דהפקיעו גוף העבד מן האדון מ"מ מהיכא תיתי שלא יכתוב העבד עצמו שטר על דמיו פיון דמדינא עבד הוא שפיר י"ל דתיקון עולם קאי ארישא, ובזה, איפשר לכונן דאב"י ורבא שמחוקקין בפירוש המשנה, ולכאורה דברי אב"י פשוטין יותר וא"צ לדחוק דרשב"ג לא ידע מאי קאמרי רבנו, אלא די"ל דאב"י ורבא לשיטתיהו אזלי ותליא בשתי האוקימתות דלקמן דף מ' ע"ב דרב מוקי שיקררו רבו ראשון ושורת הדין דאין העבד חייב כלום לרבו השני רק מפני תיקון העולם כותב שטר על דמיו, א"כ אי איפשר לומר פאוקימתא דאב"י דא"כ תיקשי ליתני מפני תיקון העולם כותב שטר והא ל"ל דקאי אשניהם דהכא מפני תיקון העולם הוא בן חורין ולולא זאת הנה עבד, ומה שצריף לכתוב שטר על דמיו הוא מצד הדין ולא מצד תיקון שהרי הוא עבד מדינא, א"כ פאן הוא תיקון אחר שיהיה בן חורין שלא פדת של תורה וילקמן הוא בן חורין מדינא וכותב שטר משום גזירה, והנה לאוקימתא דרב טעמא פדרבא דס"ל הקדש חמץ ושיקררו מוציאין מידי שיעבוד, וכתבו התוס' דרבא לטעמיה דס"ל מפאן ולהבא הוא גובה ע"כ ס"ל הפירוש פרב ולא מצי לאוקמא פאב"י דא"כ ה"ל למיתני תיקון עולם במשנה זו, דל"ל דסיפא דתני תיקון עולם קאי נמי ארישא דלא ראי זה כראי זה דלקמן מדינא משוחרר וכאן משוחרר מן התקנה, ואב"י לשיטתיה דס"ל למפרע הוא גובה, א"כ ע"כ מפרש למתני' דלקמן פאוקימתא דעולא דשורת הדין

שאין העבד חייב במצות ומדינא הוא עבד, ונשפיר י"ל דתיקון עולם קאי נמי ארישא דגם פאן צריף לכתוב שטר על דמיו ומדינא הוא עבד לכן ניחא ליה טפי לאוקמא מתני' קודם יאוש, והפל נכון, ודוק היטב: ועפ"ז אפי' ליישב מה שפסק הרמב"ם בפ"ח מעבדים לפני יאוש ופדאו לשם בן חורין דהוי עבד וא"צ להחזיר הדמים כלל, והקשו עליו דבתוספתא איתא בהדיא דרשב"ג ס"ל בין פה ובין פה ישמעבד והראשון מחזיר הדמים, ולפ"ז ניחא דהרמב"ם לשיטתיה דפסק פרבא ולרבא פיון דלא נזפר תיקון עולם אלמא דלחכמים לא עשו שום תיקון, וא"כ י"ל מדינא ודאי פיון שפדאו לשום בן חורין ולא נחית אדעתא דדמים אין הראשון צריף ליתן הדמים כלל, מיהו רשב"ג דס"ל שפעשו תיקון בדבר להחזירו מחירות לעבדות דהא לאחר יאוש דמדינא הוי בן חורין עשו תיקון שלא מפיל עצמו לגניסות שיהיה עבד שלא פדת של תורה, א"כ אף גם לזה עשו תיקון שייחזיר המעות דאל"כ ממנעי ולא פרכי פיון דאם יפדנו לשם בן חורין נפסיד מעותיו לגמרי, א"כ י"ל שיימנעו ולא יפרקו, אבל אי עבדי שהראשון מחזיר המעות א"כ נהי דחפץ טפי לפדותו לשם בן חורין שפיר יפדנו לשם בן חורין דהא ודאי פשתיקנו שישמעבד היינו פשירצה הראשון להחזירו, אבל פשאין הראשון רוצה להחזירו ודאי נשאר בן חורין, והשתא פודהו ממה נפשך אם יסכים הראשון לחירות הרי הוא בן חורין ואף שלא יסכים לחירות והשתא דישמעבד עכ"פ לא נפסיד, משא"כ אם לא יחזיר לו הדמים פשירצה לפדותו לשם בן חורין ממנע ולא פריק דשמה לא יתרצה ונפסיד המעות לגמרי ולמניעה פזו ודאי יש לחוש לכן עשו תקנה שייחזיר לו המעות כדי שיהיה מצוי לפדותו יותר, אבל אנו קיי"ל כת"ק וליכא שום תקנה כלל רק מדינא ומדינא פיון שפדאו לשם בן חורין לא נחית אדעתא דמעות שמה הראשון לחירות ואיבד מעותיו לכן א"צ להחזיר כלל המעות דלרבא לא עשו שום תיקון בזה לת"ק רק לרשב"ג, ודוק היטב: בגמרא אלא לאחר יאוש לשום עבד אמאי ישמעבד.

פבר צנוחו קמאי דקמן דנהי דהוי לאחר יאוש במאי קני ליה שבאי זה, עיין בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד ורמב"ן, ועיין בפני יהושע וכבר קיימתי כל זה מסברא דנפשאי, דנהי דיאוש כדי לא קני מ"מ גבי עבד הוי כמו יאוש ושינוי רשות שקונה עצמו, וכ"כ בפני יהושע, אלא דקשה הא בגמרא משמע דשבאי גופיה קני ליה למעשה ידיו ולמה יקנה אותו השבאי הא באיסורא אתא לידיה, גם עלה בדעתיה דגבי עבד פיון שנתיאוש ממנו נקרא בן חורין והוי כמו יאוש ושינוי השם דקני פדאיתא בר"פ לולב הגזול גבי אנונפרי, אלא דגם זה אינו מספיק פיון דשבאי קני ליה למעשה ידיו הרי הוא עבד מ"מ, וא"כ למה יקנה אותו השבאי הא באיסורא אתא לידיה, אלא דמ"מ י"ל כמ"ש דנדאי יאוש כדי לא קני והוי ברשותא דמרא קמא ולא דמי לאבידה דבהיתירא אתי לידיה, לכן נראה פיון דיאוש לא קני שפיר הוי ברשותא דמרא קמא, משא"כ גבי עבד אם תימצי לומר דשבאי לא קנה ליה א"כ פיון שהבעלים נתיאשו ממנו יקנה העבד את עצמו מטעם יאוש ושינוי רשות או שינוי השם, א"כ י"ל הא דס"ל בעלמא בפלוגתא דיאוש כדי דפליגי תנאי ואמוראי אי יאוש כדי קני י"ל דשפיר מחלקינו בין גזילה לאבידה דבגזילה דבאיסורא אתא לידיה אינו בדין שיקנה של חבירו ביאוש מיהו הקא בעבד פשתימצי לומר דלא קני ליה השבאי הרי קונה העבד עצמו ויצא לחירות לגמרי א"כ לא אהני ליה למרא קמא הא שלא יקנה השבאי ואדרבה פשיקנהו השבאי אפי' שפדונו יבא לרשות הרב אף שנתיאוש ממנו, אבל פשלא יקנהו השבאי יקנה העבד עצמו, א"כ לא אהני ליה למרא קמא מה שלא יקנהו השבאי לכן הקא לכ"ע יאוש כדי קני ואתי שפיר: מעתה נחה שקטה תמיהת הראב"ד איה קנה ליה שבאי למעשה ידיו, ואי קאי בהדי' בדינא מי לא מצי מפיק ליה מיניה, והרמב"ן והרשב"א האריכו בזה, ולפמ"ש

לק"מ, דנדאי עבד פנעני שיכול רבו למנכרו פבהמתו א"כ יכול למנכרו למי שרוצה מצד הדין רק דקנסין ליה הואיל והפקיעו ממצות פדלקמן דף מ"ג ע"ב ע"כ ברשות רבו הוא פשורו ונמורו, וכי היכי דרבו יכול למנכרו הכי נמי פשנתניאש ממנו שפיר קני ליה השבאי למעשה ידיו, ואי קאי בהדיה בדינא הוי כמו בגנלן שא"צ להחזיר רק דמי הגזילה דבכה"ג שפיר קני ליה שבאי ביאוש דבכה"ג יאוש פדי קני ולק"מ: וניחא נמי בזה אפי' למ"ש התוס' בפ' לולב הגזול דאין יאוש מועיל לקרקע וא"כ קשה אמאי יועיל יאוש בעבד הא איתקש לקרקע, ולפ"ז לק"מ דבבבבב לא מהני יאוש משום דשינוי רשות לא שייך בקרקע ולא נפקא מרשותא דמרה ביאוש, אבל בעבד שיכול לקנות עצמו שפיר קונה עצמו בייאוש דהוי יאוש וש"ר או שינוי השם לכן שפיר מהני היאוש ואתי שפיר: והרשב"א מסיק דשבאי קונה ליה אפי' קודם יאוש למעשה ידיו, והא דמוקי רבא מתני' לאחר יאוש לאו משום לשום עבד ישמעבד דאפי' לפני יאוש ישמעבד לרבו שני רק משום לאחר יאוש כיון דפריק ליה משבאי הרי הוא יוצא לחירות, ולא זכיתי להבין דברי פה קדוש דכיון דיכול לקנותו לעצמו למה לא יזכה לעבד בקנינו משבאישיקנה את עצמו הא פשיטא דקונה עצמו בכסף ע"י אחרים, כדאיתא בקידושין דף כ"ג, וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות עבדים וכ"ש פאן שזכות הוא לו שיצא מתחת יד השבאי, והדמיון שמביא הרשב"א למי שקנה עבד לזמן וחזר לוקח ומחל מעשה ידיו תוך זמן למי משמעבד הלא לרבו ראשון, ולפענ"ד לא דמי פלל דשם מחל על מעשה ידיו וממילא הוא לרבו ראשון, אבל פאן דמי למפר מעשה ידיו וחזר והקנה לעבד זכותו שגם העבד יכול לזכות במה שיזכהו המקנה וכיון שקנאו השבאי וזה פדאו שיזכה העבד בעצמו במעשה ידיו למה לא יועיל, ותדע לה דהא גם לאחר יאוש אין לשבאי קנין הגוף ואפ"ה יצא לחירות אם פדאו לשום בן חורין, מיהו לזה י"ל דאחר הפדיון הוא שקונה עצמו ביאוש בעלים, ועוד קשה א"כ איך אמר אב"י בפשיטות לפני יאוש ישמעבד לרבו ראשון אטו אב"י פליג אקרא דעכו"ם קונה ישראל למעשה ידיו, ומדברי הרשב"א נראה דאב"י פליג נמי בזה אפי' לשבאי לא קני ליה למעשה ידיו ושיטה דחוקה היא וגם לישנא דרבא דחוק דה"ל למימר רישא בין לפני יאוש בין לאחר יאוש וסיפא לאחר יאוש, ועוד דאפילו נימא פדברי הרשב"א דבחזקת מלחמה קונה נמי קודם יאוש, מ"מ דחוק לאוקמא מתני' בחזקת מלחמה דוקא אטו אם שבאוהו ליקטים לא יהיה הדין פו, עיין פתובות דף נ"ב שבויי ליקטים, גם הרמב"ם לא חילק פלל וכתב לפני יאוש ישמעבד לרבו ראשון, לכן לפענ"ד הדבר ברור פדפרישית דקני ליה ביאוש מטעמא דפרישית, ומקום הניחו לי רבותינו הקדמונים להתגדר בו: שם אמר אב"י לעולם לפני יאוש ולשום עבד ישמעבד לרבו ראשון לכאורה נראה דא"צ רבו הראשון להחזיר לו דמי פדיון כיון דלפני יאוש הוא ולא נתניאש ממנו וסבור היה להוציאו מיד השבאי א"כ למה יחזיר לו הדמים, אלא דבתוספתא איתא ורבו ראשון נותן דמיו, וצ"ל דלפני יאוש דקאמר אין ר"ל שרבו הראשון סבור להוציאו בחנם רק סבור הוא להוציאו מן השבאי בפדיון לכן נותן לו הדמים, ועיין לקמן דף נ"ח ע"ב בפירש"י בסיקריקון בבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון, ופירש"י שמחזיר לו הקרקע בחנם, ועיין בתוס' ב"ק פ' הכונס דף נ"ח, ומן התוספתא משמע פדבריהם, מ"מ משמע אם לא נתניאש הימנו וסבור הוא להחזירו מן השבאי שא"צ להחזיר הדמים פלל, והרמב"ם לא חילק בכך, ואיפשר הא דצריך הראשון ליתן דמים הוא מן התקנה דאל"כ ממנעי ולא פריקי וישתקע ביד עכו"ם, ואיפשר שזהו טעמו של הרמב"ם שפסק בפדאו לשם בן חורין שא"צ להחזיר הדמים והיינו משום דמדינא איפשר שאין צריך להחזיר הדמים דהוי מברית ארי מנכסי חבירו רק משום תקנה דמנעני ולא פריקי, וא"כ פשפדאו לשם בן חורין

דלא נחית אדעתא דזוזי רק דנקא שיהיה בן חורין, א"כ אפי' יחזיר הדמים שיהי ממונעי ולא פּרקי שְהרי רוצה דנקא לפדותו לשם בן חורין וליכא תקנה וממילא אין צריק להחזיר הדמים ודו"ק, וצ"ע: מיהו קשיא לדברי הר"ן דמפרש התוספתא לפני יאוש תיקשי לרבא התוספתא, דרבא מוקי לאחר יאוש ורשב"ג לא ידע מאי קאמרי רבנן, א"כ משמע דלפי האמת לפני יאוש ס"ל לרבא לכ"ע ישמעבד לראשון ותיקשי התוספתא דרבנן ס"ל בהדיא דלא ישמעבד בפדאו לשם בן חורין, ולולא דברי הר"ן היה נראה לי לפרש התוספתא לאחר יאוש ומיירי שפדאו לשם רבו הראשון דזכי ליה לראשון ולא נתפונן לפדותו לשם עצמו ובכה"ג הראשון נותן דמים, ולפ"ז א"ש דרשב"ג ס"ל לשם בן חורין נותן דמים היינו משום פנין דלאחר יאוש הוא ומדינא פקע רשות רבו הראשון, אלא שעשו תקנה שלא יפיל עצמו לגניסות, א"כ מסתמא אדעתא דהכי לא יהיב זוזי וכיון דהראשון מרויח העבד שאינו שלו ראוי שייתן הדמים עכ"פ, משא"כ הרמב"ם דמיירי לפני יאוש דמדינא העבד של הראשון י"ל שא"צ ליתן הדמים כלל דלא נחית לטיבותא של ראשון ולא נתייאש ממנו וא"ש, ודוק היטב.

ועיין מ"ש בסמוך: שם דילמא ממונעי ולא פּרקי. ויש לדקדק נהי דס"ל לת"ק דאין מצוה לפדות העבדים כמו בני חורין מ"מ עכ"פ למה לא יהיה מצוה לפדותן מדין השבת אבידה לבועלים, ונהי דאינו מחוייב להוציא ממון שלו להחזיר אבידה דשלו קודם מ"מ פשפודהו לשם בן חורין ורוצה לאבד מעותיו א"כ נדאי הוי מצוה גם להחזיר לראשון והשבת אבידה הוא עכ"פ, ולזה י"ל דמ"מ פנין דאינם מחוייבים לפדות העבדים ומדין השבת אבידה א"צ ליתן מעות שלהם לכן ימנעו לפדותן, ועיין לקמן גבי תרמודא, ובפירש"י ד"ה חבורי מחברי אהדדי, מיהו קשיא פנין דמשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבדו א"כ מאי מצוה איכא בפדאוהו לשום בן חורין לעשותו משוחרר, וצ"ל דמצנות לעולם בהם תעבדו לא רמיא רק על הבועלים ולא על אחר, ובהכי ניחא דברי הרמב"ם בפירוש המשנה שפירש בדרשב"ג בין פה ובין פה ישמעבד לרבו שני, ולכאורה הוא תמוה פנין דפדאו לשם בן חורין מה הועילו בתקנתן הא מ"מ יוציאנו לחירות פנין שהיא משוועבד אצלו, ולפ"ז ניחא דבשלמא כשפדאו לשם בן חורין ואינו ברשותו לא עבר אמצוה, אבל כשיהיה שלו לא יוכל לשחררו מטעם שעובר בעשה, וא"ש דברי הרמב"ם, מיהו למ"ש הרשב"א לקמן בשם הרמב"ן דלעולם בהם תעבדו הוא פועל מתנת חנם שאסור ליתן לעכו"ם, א"כ קשיא טובא איך רשאי לפדותו לשם בן חורין פנין שיכולין לפדותו לשם עבד ולקיים לעולם בהם תעבדו, וכ"ש דקשה למה ממונעי ולא פּרקי הא איכא מצוה טפי לפדותו לשם עבד מלשם בן חורין דבטלה עשה דלעולם בהם תעבדו, ואיפשר לומר לזה דנדאי הא דקאמר מצוה לפדות בני חורין אף דעכשיו הוא עבד שְהרי לפני יאוש הוא, צ"ל דמצוה לפדות שיהיה בן חורין ויהיה ישראל גמור והשתא איכא למימר פדמשיני בברכות ולקמן דף ל"ח ע"ב דר"א שיקחר עבדו להשלימו לעשרה, ופריה הא המשחרר עבדו עובר בעשה, ומשיני מצוה שאני, ופריה מצוה הבאה בעבירה הוא, ומשיני מצוה דרבים שאני, וא"כ י"ל דכאן פנין דאיכא מצוה לפדות לשם בן חורין כשיהיה ישראל גמור איכא מצוה דפדיון שבוים, א"כ שפיר כשמכניסו לבן חורין מקיים מצות פדיון ומצוה שאני, וכאן לא שיהי לאקשויי מצוה הבאה בעבירה הוא שעדיין לא נתחייב בעשה לזה פודה אותו לשם בן חורין ולא יבא לכלל עבד בהא לא צריק מצוה דרבים ודו"ק: שם דילמא ממונעי ולא פּרקי.

איכא למידק פנין דלפני יאוש הוא ורבו יכול להוציאו למה יתקנו שיצא לחירות בעל כרחו של רבו ראשון פנין שלא נתייאש ממנו, וי"ל לזה דנדאי פעמים שֶהרב מקנה להוציאו אבל באמת

נקנבה תוחלתו שלא יוכל לפדותו רק עכשיו שעת הפנושר לפדותו והוי יאוש לפי האמת, ומ"מ מיקרי לפני יאוש דאבני לשיטתיה דס"ל בב"מ דף כ"א יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, א"כ שפיר שייך ממנעי ולא פקרי ובאמת לא ישוב אליו עוד והוי לפי האמת יאוש רק שהוא יאוש שלא מדעת ולא נפיק מרשות רבו ראשון, ובזה יש ליישב מה שפסק הרמב"ד פאבני והבין גם בדעת הרמב"ם פו, והוא תמוה דאבני ורבא הלכתא פרבא בר מיע"ל קג"ם, ולפ"ז ניחא די"ל דנדאי אוקימתא דאבני רויחא טפי לאוקמא לפני יאוש דלא צריך לומר דרשב"ג לא ידע מאי קאמרי רבנו, אלא דרבא לשיטתיה דס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש לא ניחא ליה לומר לפי האמת דס"ל לרבנו לפני יאוש לשם בן חורין לא ישמעבד דטעמא מאי משום דממנעי ולא פקרי וקשה מ"ש הא לפני יאוש מקנה האדון להוציא מיד השבאי וצ"ל דהוי יאוש לפי האמת, ולרבא בכה"ג נדאי הוי אחר יאוש דרבא ס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש לכן מוקי רבא דרשב"ג לא קאמר רק אם תאמרו ותסברו דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש י"ל ממנעי ולא פקרי ס"ל דמצוה לפדות העבדים, אבל לפי האמת לרבא לא משכחת לה לפני יאוש ממנעי ולא פקרי, דאי לפני יאוש לגמרי לא שייך תקנה שהרי הרב יכול להחזירו, ואי סבור שהוא לפני יאוש הרי הוא לאחר יאוש באמת ולא שייך לתקן פלל דלאחר יאוש נדאי הוי בן חורין, וא"כ רבא לשיטתיה הוכרח לידחק, וידוע דיאוש שלא מדעת מהלכות יע"ל קג"ם הוא דפסקינן פאבני, ודוק היטב: בתוס' ד"ה לעולם כו' ה"ה דמצי למימר לרבו שני לא דהא לפני יאוש הוא עכ"ל לענ"ד נראה דלא פסיקא ליה דנדאי פיון דרבו ראשון מחזיר לו הדמים אם הוא עבד לרבו ראשון, מ"מ נדאי אם אין הראשון רוצה להחזיר הפדיון ע"כ נשאר לרבו השני שהוציא ממון עליו דמסתמא לא שדי זוזי בכדי, וא"כ אהני לן טעמא דלשם בן חורין פקרי דלא ישמעבד אפי' אין הראשון רוצה להחזיר הדמים, ועוד דנראה פיון דהראשון צריך להחזיר הדמים איפשר שיכול להשתמש בהעבד עד שיחזיר לו הדמים, כמו בבונה חורבתו של חבירו שדר בו עד שיחזיר לו יציאותיו, מיהו בפדאו לשם בן חורין לא ישמעבד בו פלל: בד"ה דילמא מימנעי ולא כו' וא"ת מה"ט פשפדאו לשום עבד כו' לכאורה אין מקום לדבריהם דהא ליפא מצוה לפדות עבדים לת"ק א"כ מה חשש אם ימנעו ולא פקרי, ונראה דהקושיא הוא לרשב"ג דס"ל בין פה ובין פה ישמעבד לרבו ראשון ובפדאו לשום עבד ישמעבד לרבו ראשון, א"כ נדאי שיהיו יותר פודים פשיפדנו לעצמו מלרבו ראשון, וא"כ לרשב"ג פי היכי דהפקיעו חכמים העבד מן הראשון פשפדאו לשם בן חורין, דכשישמעבד לראשון לא ירצו לפדותו אף דהראשון מחזיר דמי הפדיון ע"כ לומר דחשו פן יהיה נוח לפדותו בחנם לשם בן חורין משפדוהו ע"ד שיחזיר רבו ראשון המעות ולשם עבד, א"כ כ"ש דיש לחוש טפי שממנעי רבים שהיו הפודים אם היה משועבד להם משיהיו פודים פשישמעבד לרבו ראשון, ובזה ניחא קושיות מהרש"א שהקשה על התוס' לעיל מאי קשיא להו לימא לרבו שני לא דהוא לפני יאוש, הא בעינן טעמא דלשם בן חורין דלא נימא לרבו שני משום דממנעי ולא פקרי, ולפמ"ש לא קשיא מידי דלרבנו לא שייך פלל ממנעי בפדאו לשם עבד פיון דלא ס"ל מצוה לפדות העבדים, ולק"מ ודו"ק: בגמרא רשב"ג אומר בין פה ובין פה ישמעבד כדחזקיה כו'.

והקשה פני הושע הא לפני יאוש נדאי ישמעבד לרבו ראשון וסתם גזילה לאו יאוש בעלים הוא א"כ מה יועיל פשיפיל עצמו לגניסות ע"ש, ואין זו קושיא פיון דחזינו דנתייאשו ממנו אלמא דהני גניסות אלמין גינהו ופיל עצמו תמיד לגניסות אלמין שע"כ יתייאש ממנו: מיהו איכא לתמוה פיון דמדינא לשם בן חורין לא ישמעבד א"כ פיון דלאחר יאוש הוי בן חורין וישאל

גמור דהא פבר נתיאשו הפעלים ממנו, וא"כ איה גזרו חכמים שמה יפיל עצמו לגיטות לעשותו עבד להתירו בתרומה ולישא שפחה, וגזירה פזו לא מצינו לעשות מן חורין עבד ולא מצינו כזאת פנין דמן התורה בן חורין הוא לגזור עליו עבדות, ואיפשר לומר דת"ק לשיטתיה דס"ל בכריתות דמענכב גט שיקרור אוכל בתרומה ורשב"ג י"ל דס"ל ג"כ הכי, ולקמן דף מ' בתוס' ד"ה אותו פתבו דמענכב גט שיקרור אי אוכל בתרומה מותר ג"כ בשפחה, וא"כ אינו עדיין בכלל ישראל וכי גזרו שישמע עבד לרבו ראשון אינו מותר באסור לו דיכול לאכול בתרומה וגם מותר בשפחה, ובהכי ניחא הרמב"ם דפסק דלא פרב"ג וכן הרי"ף, והרא"ש האריה בראיות להוכיח דהלכה פרב"ג ולפ"ז ניחא דמוכח ע"כ לדין דלית הלכתא פרב"ג דהא סתמא דגמרא לקמן דף מ"ב ע"ב דמיבעיא לן במענכב גט שיקרור אי אוכל בתרומה ולא איפשריטא ואי אמרינן פרב"ג ע"כ מוכח דאוכל בתרומה דאל"כ לא שייך לעשות מן חורין שאסור בתרומה עבד, וע"כ האיבעיא לרבנן דרב"ג ולא ס"ל פריש לקיש בכריתות דמוקי דרבנן ס"ל מענכב גט שיקרור מותר בתרומה וכמ"ש התוס' לקמן, וא"כ אי הלכתא פרב"ג ע"כ נפשטה האיבעיא, אלא נדאי ס"ל לסתמא דש"ס דלא פרב"ג ושפיר פסקינן כת"ק ודו"ק: אמנם פן בטר עיון נ"ל יותר דבלא"ה נראה מדברי התוס' פנין דעפוי"ם לא קני ליה אלא לענן מעשה ידיו גם הישראל שקנהו ממנו לא קני ליה רק למעשה ידיו, והוא תמוה בעיני לפרש ישמע עבד שאין תורת עבד עליו רק למעשה ידיו, גם הרמב"ם פתב ישמע עבד בו והרי הוא שלו משמע דהני עבד גמור וקשה הא הנכרי לא קנה ליה רק למעשה ידיו וה"ל לבאר שאינו קונה אותו לגמרי, לכן נראה דנדאי יאוש הוא מטעם הפקר כפירש"י או מטעם המבואר לקמן דעבד איש היינו שרשות רבו עליו נקרא עבד, וא"כ י"ל נדאי כששבה אותו השבאי והוא ברשות השבאי לא אהני יאוש בעלים דמ"מ אינו ברשות עצמו רק ברשות השבאי שהרי קנאו לענן מעשה ידיו, אלא דבאמת קיי"ל יאוש פדי לא קני וא"כ לא קנאו השבאי לגמרי דבאיסורא אתא לידיה, מ"מ פנין שתוקף בו בתורת גזילה וילפינן דקני ליה למעשה ידיו ויש לו זכות לקנותו, אף שקונהו באיסור מ"מ מעשה ידיו שלו דהא קיי"ל בתוקף בספינה של חבירו ונחית אדעתא דגזלנותא א"צ ליתן שכרה דלענן זה קונה הגזלן שא"צ ליתן שכרה, וכמ"ש התוס' שם בב"ק דף צ"ו דאי עבדא כמקרקעי דמי אפי' נחית בתורת גזלנותא צריך ליתן שכר דאין קרקע נגזלת, וא"כ פאן דמהני היאוש של הבעלים אף דיאוש פדי לא קני מ"מ קני ליה למעשה ידיו דכיון דמהני ביה יאוש א"צ להחזיר השכר לבעלים דשפיר אהני היאוש שיקנהו השבאי למעשה ידיו ומ"מ לא נפיק לחירות בהו יאוש פנין שהוא תחת יד השבאי, וגם השבאי לא קני ליה לגמרי דהא אין לו קנין הגוף וגם באיסורא אתא לידיה, מיהו כשפדאו ונסתלק יד השבאי שפיר קני ליה הישראל ביאוש ושינוי רשות פמו בכל גזילה, דאף שהגזלן אינו קונה ביאוש מי שקנה ממנו קונה ביאוש ושינוי רשות דלגבי מי שקנה אחר יאוש מיקרי בהיתירא אתא לידיה, נמצא לפי זה כשקנאו מן השבאי לאחר יאוש קנאו לגמרי דהא ה"ל יאוש ושינוי רשות וקנה גם גופו דלעולם לא קנאו השבאי רק למעשה ידיו והעבד לא קנה עצמו מאחר שברשות השבאי הוא למעשה ידיו וא"כ הני עבד גמור ביז הפודהו, והשתא לרב"ג שפיר ישמע עבד לרבו ראשון והני עבד גמור ולא קשיא הא פבר נעשה בן חורין ביאוש בעלים דיאוש פדי לא קני רק בעי נמי שינוי רשות ושפיר הפקיעו חכמים קנינו של השני והני פאילו לא קנאו ולא נעשה בן חורין מעולם ע"י היאוש מאחר שרשות הנכרי היתה עליו ומיד שקנאו הישראל העמידוהו חכמים ברשות רבו הראשון נמצא שהרי הוא עבד גמור דליכא שינוי רשות ויאוש פדי לא קני ביז הגזלן והעבד לא נעשה מעולם ברשות עצמו, והרי זה

נכון עמוק עמוק מי ימצאנו חכם מבין יחקרנו: ועפ"ז הדבר מבונן ממילא דבפדאו לשם בן חורין
ישתעבד לראשון דאז י"ל שפיר יאוש פדי לא קני ולא נעשה בו שינוי רשות, אבל פשתמיצי
לומר שישתעבד לשני א"כ איך אופשר לעשות מן חורין עבד פיון שאתה מכניסו לרשות השני
והוא פדאו לשם בן חורין הרי איפא יאוש גמור שקונה העבד עצמו שהרי השני שפדאו לשם בן
חורין ודאי נתיאש ממנו והרי נעשה פבר ברשות עצמו, אלא על פרתה כפירש"י שישתעבד
לראשון: וארנוח לן בזה מה שנתחבטו הקדמונים איך קני ליה השבאי ע"פ היאוש הא אי קאי
בהדיה לדינא ודאי צריה להחזירו לו, והרבה טרחו בזה הרמב"ן והרשב"א, אבל למאי דפרישית
א"ש טובא ודאי נהי דעבדי כמקרקעי דמי ובתוקף בעבדו של חבירו צריה לשלם שכרו לחבירו
כמ"ש התוס' שם בפ' הגזול י"ל דזהו דוקא קודם יאוש אבל לאחר יאוש אף שאינו קונה גוף
העבד כמו שאין יאוש מועיל לקרקע מ"מ למעשה ידיו קנאו דמעשה ידיו הוי פמטלטליו, ולא
דמי לגזול קרקע שצריה לשלם גם הפירות היינו שהוא הנאת הקרקע עצמה וכן בנשתמש בקרקע
שהוא הנאת הקרקע עצמה, אבל מעשה ידיו של עבד אינו הנאה דמגופו לכן מעשה ידיו דמנין
למטלטליו שנגזלו ומהני ליה לקנותן לענין שא"צ לשלם שכרן כמו בספינה דכל הגזלנין משלמין
פשתת הגזילה ולא מה שהרויחו בגזילה לכן שפיר קני ליה למעשה ידיו בגזילה, אפי' אי עבדי
כמקרקעי דמי מ"מ לאחר יאוש קני ליה, והא דקשיא אפתי מאמתא דמר שמואל יתבאר לקמן
בעז"ה, והפל נכון וברור ודוק היטב: בתוס' ד"ה בין פה כו' דאי פשפדאו לשום עבד ישתעבד
לשני יפיל עצמו כו' לענין מציאה כו' עכ"ל.

לכאורה קשה דהנה להו להוכיח טפי דא"כ מה הועילו חכמים בתקנתו שעשו בלשם בן חורין
ששתעבד לראשון פדי שלא יפיל עצמו לגיטות שיפדוהו לשם בן חורין, וצריה להבין איך
פסיקא להו שפא יפדנו לשם עבד, וצ"ל דמסתמא יפדוהו לשם בן חורין, וא"כ מי שירצה לפדותו
לשם בן חורין פיון שיודע שישתעבד לראשון יערים לפדותו לשם עבד לעצמו ואח"כ ישחררנו
ומה הועילו חכמים בתקנתו, ולפמ"ש לעיל בדעת הרמב"ם בפירוש המשנה יש ליישב, מיהו
נראה דבלא"ה יש לומר ודאי לאו ברשיעי עסקינן שיפדנו לעבור על תקנת חז"ל, רק אי לא
עבדו תקנה שישתעבד לראשון הנה סבור למיעבד מצנה לעשותו ישראל אבל פיון שגזרו חכמים
שישאר דוקא ביז רבו הראשון ודאי לא עביד לאפקועי תקנת חז"ל, ועיין בסמוך: בא"ד דמשום
דבר מועט לא יפיל עצמו לגיטות עכ"ל.

וקשה לפ"ז למה גזור שפיל עצמו לגיטות מה יועיל בזה שפא יפדוהו לשום עבד ודאי שכיח
טפי שיפדוהו לשום עבד משיפדוהו לשום בן חורין לאבד מעותיו בפרט לרשב"ג שמצנה לפדות
העבדים, ודוחק לומר דבהצטרפות רינח מועט וספיקא דיפדוהו לשום בן חורין יפיל עצמו
לגיטות דנה דחוק ודאי לא שכיח פלל שיפדוהו ויאבדו מעות הפדיון, והנלענ"ד בזה דלא זו
בלבד שגזרו שפיל עצמו לגיטות ויפקיע מיד רבו ודאי לא סמך על זה שיפדוהו לשם בן חורין
אלא שיש לחוש שיגזול ג"כ משל רבו ויפיל עצמו לגיטות וכשיבא למרחקים יתן לאחר מעות
או חפצים שגזול משל רבו ויפדוהו לשם בן חורין דכיון דנתיאש רבו ממנו מי שיתן לו המעות
קנאן ביאוש ושינוי רשות, וא"כ לא זו בלבד שיפקיע עצמו אף גם יפסיד רבו מה שיקח בגניבה
או בגזילה וכל הון ביתו יקח ויתן לאחר שיפדנו והאחר קנה ביאוש ושינוי רשות וא"ש: ובהכי
ניחא מה שנתחבט בפני הושע למה אמר רשב"ג אי לפני יאוש קאמריתו פשם שמצנה לפדות
ב"ח פה מצנה לפדות העבדים וקשה הא לפני יאוש כ"ש דשייך שישתעבד משום גזירה שפיל
עצמו לגיטות פדי שיפדוהו אף קודם יאוש, ולפ"ז ניחא ודאי לא סמך העבד שיפדוהו לשם בן

חורין משלהם דלא שכיח רק שיפדוהו כמה שגנב משל רבו ולגבי השני ה"ל יאוש ושינוי רשות, משא"כ לפני יאוש שאין קונין המעות א"כ לא יפדוהו כלל דאם נפדה בשל רבו ממילא נשאר של רבו דמה שקנה עבד קנה רבו ואינו מפיל עצמו לגייסות רק פדי שע"י יאוש בעלים יצא לחירות וזה לא שייך קודם יאוש שכל מה שתחת ידו הוא בחזקת רבו ולא יהיה לו כמה לפדות, אלא דמ"מ אי לפני יאוש קאמרי רבנו ע"כ ס"ל עכשיו הואיל ואיתרמי שפדאו א' לשם ב"ח אם תימצי לומר שיהיה עבד לא ימצא מי שיפדנו אבל העבד אינו סומך עצמו על זה כלל: ובזה יש ליישב ג"כ מה שפסק הרמב"ם בפדאו קודם יאוש לשם בן חורין דרבו ראשון אינו נותן דמיו, והקשו עליו דבתוספתא אמר רשב"ג בין פה ובין פה ישמעבד ורבו ראשון נותן דמיו, ולפ"ז ניחא דהרמב"ם מפרש התוספתא לאחר יאוש דכן מוכח לרבא, והשתא נדאי פינון דלא שכיח שיפדנו לשם בן חורין ויפסיד מעותיו יכול לטעון שפא פדית אותו בשל עבד ומה שקנה עבד קנה רבו וא"צ להחזיר לו הדמים, משא"כ לאחר יאוש אף אם העבד נתן לו המעות קנאו ביאוש ושינוי רשות א"כ לא יכול לטעון שפא העבד נתן לה המעות דאף אם נתן לו המעות קנאן לכן שפיר צריף להחזיר לו המעות, אבל הרמב"ם דאיירי לפני יאוש דכשנתן לו העבד בחזקת של רבו הוא יכול לטעון שפא נתן לה העבד המעות וא"צ להחזיר לו פלוס, ודוק היטב: אלא דיש לעיין דהרמב"ם לשיטתיה גם בקנה ביאוש מחזיר הדמים רק החפץ קנה ולא שייך זה ואין להאריף: בגמרא רשב"ג לא הוה ידע מאי קאמרי רבנו כו' אי לפני יאוש כו' פשם.

והקשה בפני יהושע נימא דנדאי ידע דלאחר יאוש קאמרי אלא דטעה דגם רבנו סברי חשש דיפיל לגייסות אלא דמ"מ ס"ל דלשם בן חורין לא ישמעבד משום ממנעי ולא פירקי וקאמר רשב"ג דמצוה לפדות העבדים ולא שייך ממנעי וממילא י"ל דישמעבד מטעם שפא פיל עצמו לגייסות, והניח בצע"ג, גם לדידי הנה קשיא, מיהו נראה לפירש"י ותוס' דס"ל דרשב"ג ס"ל דישמעבד לרבו ראשון א"כ נראה דנדאי אע"ג דמצוה לפדות העבדים מ"מ ימצאו הרבה פודים פשישמעבד לשני משומצאו פודים לשם מצוה שישמעבד לראשון וכדפרישית לעיל בלשון התוס' ד"ה דילמא, וא"כ אי ס"ל לרשב"ג דחששא דממנעי ולא פירקי חשובה טפי מחששא דיפיל עצמו לגייסות א"כ תיקשי אמאי ס"ל לרשב"ג דישמעבד לראשון, והתוס' תירצו לעיל דאין לתמן לגזול ולאחר יאוש לא שייך פינון דמדינא פקע מן הראשון, וא"כ אפתי לא יהיב טעמא למילתא דס"ל לאחר יאוש ישמעבד לרבו ראשון ובהא נדאי שייך חששא דממנעי ולא פירקי אף דמצוה לפדות העבדים, וא"כ אפתי לא יהיב טעמא לסתור דברי חכמים במאי דס"ל ישמעבד לרבו שני לאחר יאוש דאז בדין הוא שישמעבד לשני משום דממנעי ולא פירקי, אלא נדאי רשב"ג יהיב טעמא אלפני יאוש דאז לשם עבד ישמעבד לראשון, רק לשם בן חורין ס"ל לת"ק ממנעי ולא פירקי שפיר שייך הטעם משום פשם, אבל אי קאי לאחר יאוש אין זו טעם לסתור דברי חכמים דס"ל לאחר יאוש ישמעבד לרבו שני דתיקשי לנפשי' הא ממנעי ולא פירקי וה"ל למימר עיקר טעמא משום דחזקה, פן נ"ל ודוק היטב: מיהו לאידך פירושא שכתבו התוס' דמודה רשב"ג דלשם עבד ישמעבד לרבו שני לא שייך מ"ש, מיהו נראה לתירוץ זה בלא"ה לק"מ דאי לאחר יאוש ישמעבד לרבו שני לא שייך כלל ממנעי ולא פירקי דהרבה פודים יהיה לו שהרי קונין עבדים בדמים וכ"ש לפדותו מיד עכו"ם שעכ"פ מןפקע ממצות, ולא שייך כלל ממנעי רק כשמנועבד לרבו ראשון שאין רוצה להוציא מעותיו רק בשביל שיהיה בן חורין ולא בשביל רבו ראשון, ולק"מ בשום אופן ודו"ק בתוס' ד"ה אי לפני יאוש כו' מ"מ לא מסתבר ליה לרבא כלל לומר דפליג לפני יאוש עכ"ל.

נראה פוננת התוס' דרבא לא מוקי דפליגי בין לפני יאוש בין לאחר יאוש היינו משום דלא מסתבר לרבא דיסברו חכמים לפני יאוש לשם בן חורין לא ישמעבד להפקיע עבדו של חבירו משום תקנה דממנעי ולא פירקי, ולפ"ז איפשר גם רבנן ס"ל מצנה לפדות העבדים לפי האמת, וכן משמע מדברי מהרש"א, ועיין מ"ש לקמן דף ל"ח ע"א גבי אמתיה דר' אבא בר זוטרא, ולפמ"ש לעיל בגמרא א"ש טובא רבא לשיטתיה, ע"ש ודו"ק: בגמרא ולרבא דאמר לאחר יאוש כו' ממאן קני ליה.

ויש לדקדק דילמא ת"ק נמי ס"ל כדחזקה דגזרינן שיפיל לגניסות אלא דבהא פליגי דת"ק ס"ל לשם בן חורין לא ישמעבד משום הא לא גזרינן שיפיל עצמו לגניסות דשמא יפדוהו לשם עבד, משא"כ אם לא ישמעבד ודאי יש לחוש שיפיל עצמו לגניסות ובהא מודה לרשב"ג, אמנם למאי דפרישית לעיל א"ש טובא דנדאי אי לא קני ליה השבאי למעשה ידיו ורבו ראשון נתיאש ממנו הרי הוא בן חורין גמור ולא שייך לעשות מן חורין עבד להכי צ"ל דקני ליה למעשה ידיו, וכן למה שפירשתי שיגנוב משל רבו א"ש ודוק היטב: (דף ל"ח ע"א) בגמרא ולא הם קונים מקם כו' לגופו.

תימא דבב"ק פ' הגוזל בתרא דף קי"ב פריף על עבד עברי הנמכר לנכרי עבד עברי הפקעת הלנואתו הוא, ומשני רבא לטעמיה דאמר עבד עברי גופו קנוי הרי בהדיא דנכרי קונה אפ"י ישאל לגופו א"כ היכי קאמר ולא הם קונים זה את זה לגופו וכן ולא הם קונים מקם צריף לומר ג"כ לגופו ובב"ק מסיק דגופו קנוי, וי"ל דאף דגופו קנוי היינו רק למעשה ידיו דהא מציאתו שלו כדמשמע בקידושין דף ט"ז ע"ב דענק אמה העבריה ומציאתה אין לרבה אלא שכר בטיילה לבד, א"כ לענין מציאה ומתנה לא קני ליה לכן אין צריף שיחרור כפירש"י לענין שיהיה מותר לבא בקהל מאחר שאין להם זע"ז קנין הגוף גמור אף דגופו קנוי למעשה ידיו, מיהו צ"ע מ"ש רש"י שא"צ ממנו גט הא עבד עברי דגופו קנוי צריף גט שיחרור, וא"כ עפ"ם דקני לישאל לא פקע בכדי רק בגירעון פסוף ולמה לא יצטרף גם עפ"ם מעפ"ם גט שיחרור כיון דקני ליה לגופיה כמו עבד עברי לישאל, וי"ל פוננת רש"י ג"כ שא"צ ממנו גט להתירו בבת ישראל אם תגזיר או אם יברח ממנו היינו פשקונה עצמו ביאוש בעלים, כן נ"ל ודוק היטב: ואפתי איכא למידק היכי אמרינן דקני ליה רק למעשה ידיו הא איתא בב"ק דף צ' במוכר עבדו ע"מ שישמנו שלשים יום למ"ד קנין פירות פקנין הגוף דמי ראשון ישנו בדין יום או יומים א"כ חשבינן ליה שהוא שלול לגמרי ואיך משפחת שיקנה דוקא למעשה ידיו, בפרט למ"ש דגופו קנוי לעפ"ם וכיון דקני למעשה ידיו הרי הגוף שלו ממילא, ויש ליישב בדוחק וצ"ע: שם עפ"ם ישראל קונה עפ"ם עפ"ם לא כ"ש.

פירש"י דכתיב וכי תשיג, ויש לתמוה דריש לקיש דבעי לאתויי מנין לעפ"ם את העפ"ם שנאמר וגם מבני התושבים ל"ל כל האריכות הא פבר מוכח מקרא דק"ו הוא עפ"ם ישראל קונה עפ"ם עפ"ם לא כ"ש וה"ל למימר מנין לעפ"ם שאינו קונה העפ"ם לגופו, והא דעפ"ם קונה עפ"ם נפקא לן מק"ו וזיל קרי ביה רב הוא, ועוד דלא הנה ליה למימר מנין לעפ"ם שקונה העפ"ם למעשה ידיו ק"ו הוא כו' וכיון דק"ו הוא ממילא דיו לבא מן הדין להיות כנדון דאינו קונה אותו לגופו ול"ל לומר ולא הם קונים זה את זה, ונראה דנדאי בקיצור לא מצי למימר מהו ק"ו דאיהו בעי למימר מנין לעפ"ם שקנה העפ"ם למעשה ידיו דשמא אין מציאות קנין למעשה ידיו דהא מעשה ידיו הוי דבר שלבל"ע פדאיתא בכתובות פ' אע"פ דף נ"ח, וא"כ אי יליף מעפ"ם שקונה

ישראל אדרבה משמע דעכו"ם קני ישראל נמי לגופיה דאל"כ למה נאמר וחשב עם קוהו הא הוי הפקעת הלנואתו פדאיתא בהגזל בתרא דף קי"ג, וצ"ל גופו קנוי א"כ עכו"ם כ"ש דקני גופו, אבל אי לא קנה גופו י"ל שאין מציאות שיקנה מעשה ידיו בלא גופו, להכי מייתי דעכו"ם עכו"ם נמי לא קני ליה גופיה וא"כ כ"ש עכו"ם ישראל דלא קני גופיה, והשתא צ"ל אף גופו קנוי לענין שלא יהיה הפקעת הלנואתו אינו קנוי רק למעשה ידיו לחוד כמו דקל לפירוטיו, א"כ איכא מציאות לקנות מעשה ידיו בלא קנין גופו, פנ"ל ודוק היטב: בפירש"י ד"ה בחזקה פגון שבאי שיקחזיק בו וקנאו בחזקת יאוש פשהפקירו רבו כו' עכ"ל.

ענין בפני הוושע שהאריה לתמוה על רש"י היאך קני ליה השבאי הא יאוש פדי לא קני, וכבר כתבתי למעלה לנישב זה, אבל מה שתמה דא"כ אמאי אינו מועיל יאוש בקרקע ומסיק על זה טעמא דלא הפקירו אלא מפני אלמותו של גזלן ולא הפקירו אדעתא דכ"ע אבל בעבד ניחא ליה שיקדוהו דמצנה לפדות העבדים, ע"ש שהאריה, ולא הבנתי דמ"מ למה יתיאש ממנו אדרבה מצנה לפדות העבדים ויהיה דינו קודם יאוש ויחזירוהו לו, והנלענ"ד דדברי רש"י נכונים ומוכרחים, דאם יאוש אינו מטעם הפקר איך יזכה באבידה בדבר שאינו שלו, אלא נדאי מטעם הפקר הוא, אלא דס"ל לרש"י כמ"ש בחידושי ב"ק דהפקר גופיה לא מצינו שיועיל היכא דבאיסורא אתא לידיה דהפקר ילפינו משמיטה ושם אין ההפקר בא ע"י איסור, אבל פאן שהפקר בא ע"י איסור שעשה הגזלן לא מהני לכו בקנאו אחר מהני שפיר דלגבי אחר בהיתירא אתא לידיה, ומה שאין יאוש מועיל בקרקע הנה הטעם שכתב בפני הוושע שלא נתיאש אלא מפני אלמותו של גזלן פינו דהארץ לעולם עומדת לא נתיאש אדעתא דכ"ע רק ע"ד הגזלן ולא הוי הפקר ובמטלטלין אין היאוש מטעם הפקר פינו שאינו ברשותו לא מצי להפקיר דברי תימה הם, דא"כ איך בעי רבה לומר דיאוש קני כמו באבידה הא לא דמי לאבידה, דבשלמא באבידה יכול להפקיר פינו שלא בא לרשות אחר אבל בגזילה שהוא כבר ביד הגזלן לא יועיל הפקר ול"ל טעמא דבאיסורא אתא לידיה, ועוד דא"כ למה קני ביאוש ושינוי רשות דנהי דלגבי אחר מיקרי בהיתירא אתא לידיה מ"מ הרי לא קנאה הגזלן ואיך יקנה ממי שלא קנה, אלא נראה פדברי רש"י דנדאי יאוש הוא מטעם הפקר רק לגזלן לא אהני שבא לו ההפקר מחמת איסורא ולאחר דמי לאבידה, ומה שהביא מהו דר' דוסא ס"ל פל הגלקט מדמי לדבר שאינו ברשותו א"כ איך יכול להפקיר דבר שאינו ברשותו, וא"כ אי אפוקר לומר דיאוש מטעם הפקר פינו דאינו ברשותו, נראה דלא מן השם הוא זה דא"כ למאן דפליג אדר' יוחנן בגזל ולא נתיאשו הבפעלים יספור דיאוש קני מטעם הפקר ובאמת מצינו פלוגתא בדר' יוחנן כמבואר בב"ק דף ס"ט ולא מצינו פלוגתא דתנאי ביאוש פדי אי קני, ולדברי פני הוושע למאן דפליג אדר' יוחנן יאוש קני מטעם הפקר, וא"כ מאן דלית ליה דר' יוחנן יאוש פדי קני והא ליתא, אלא נראה דנדאי גם לפירש"י דיאוש הוא מטעם הפקר ואהני שיקנה הגנב ביאוש אם לא מטעם דבאיסורא אתא לידיה, והו דר' דוסא נראה נדאי כשאמר פל הגלקט יהיה הפקר נדאי מהני לגבי עניים עצמן שא"צ לשלם הגזילה, וכן בגנב או גזל והפקירו הבפעלים הגניבה בפירוש שפיר קני ליה הגזלן וא"צ להחזיר אפי' הדמים שהרי הפקירה שיזכה בה מי שירצה, אלא דהפקר דידיה לא מהני רק לגבי הגזלן עצמו שיזכה בחפץ אפי' לא נתיאש פינו שהפקירו, אבל לגבי אחר לא מהני ההפקר שהרי אין אחר יכול לזכות בו פינו דאינו ברשות הגזלן ורשות הגזלן עליו והיינו דתלי ליה בדר' יוחנן דאם שניהם אין יכולין להקדיש א"כ אין יכול להפקירו שיזכה בה אחר שהרי רשות הגזלן עליו, משא"כ אי ליתא לדר' יוחנן שפיר יכול להפקיר ואם תפסו אחד מיד הגזלן זכה מטעם הפקר,

אבל לגבי גזלן עצמו שפיר מהני ההפקר וזוהו בו ממילא כיון שהפקירו בפירושו, אבל מה שנעשה הפקר מחמת שנתניאש מחמת אלמותו של גזלן לא אהני ליה דבאיסורא אתא לידיה, וכן לענין מעשר אף דאהני ההפקר שלא יצטרכו עניים לשלם הגזילה מ"מ כיון דאחר אין יכול לנפות בו לא מיפטר מן המעשר ותליא שפיר בדר' יוחנן, ומה שאינו מועיל יאוש בקרקע נראה לפמ"ש בפירש"י דהא דיאוש הוי פהפקר היינו משום דנפקא לן מאבידה, דאם יאוש אינו הפקר א"כ מ"ט אבידה מותרת לאחר יאוש, אלא ודאי יאוש דין הפקר יש לו, וא"כ י"ל דלא ילפינו מאבידה רק מטלטלין ונגזליו ונעשין ברשות הגזלן דהא אינו משלם רק כשעת הגזילה, משא"כ קרקע דאינה נגזלת ולא נפקא מרשות בעלים י"ל גם ביאוש לא נפקא מרשות בעלים עד שיפקירנה בפירושו דלא יליף מאבידה דהוי יאוש הפקר רק במטלטלין די"ל דאהני היאוש שיצאו מרשותו אבל בקרקע י"ל דלא מהני, והא דמהני בעבדים היינו מטעמא דפרישית לעיל דלהכי יאוש קונה בעבד, אף דיאוש כדי לא קני היינו דוקא היכא דאם לא יועיל היאוש תשאר ברשותא דמרא קמא, משא"כ בעבד שאם לא יועיל היאוש לגבי מי שגזלו יזכה העבד בעצמו, א"כ אין נ"מ לבעלים שפיר קני יאוש כדי, וא"כ י"ל דנהי דלקרקע לא מהני יאוש היינו משום שע"י היאוש לא נעשית ברשות אחר, אבל בעבד כשנתניאש מיד בא העבד לרשות עצמו א"כ עדיף מיאוש דמטלטלין באבידה דעדיין לא בא לרשות אחר ואפ"ה קני המוצא כ"ש בעבד שמיד שנתניאש בא העבד לרשות עצמו וזכה בעצמו ודאי אהני היאוש ולא שייך לאקושי לקרקע לענין זה וכיון דמהני לגבי עבד עצמו אהני נמי כשהוא ביד אחר שיקנהו ביאוש מטעמא דפרישית, והכל ניחא, ודוק היטב: בתוס' ד"ה אבל בתזקה לא פלי בקונטרס תזקה של עבדות כו' וקשה כו' עכ"ל.

המדקדק היטב בפירש"י יראה ברור שכוננתו דודאי כל קנינים הם בדעת אחרת מקנה ותזקה נמי לא מהני רק באמר לו תזק וקני, אלא כוננת רש"י דהכא ודאי דשבאי זכה שקנאו בתזקת יאוש כשהפקירו רבו, והנה הפקר נקנה בתזקה אע"פ שאין אדם אומר לו תזק וקני, והטעם דבשלמא בדבר שברשות מוכר הוא צריך הוא לומר לו תזק וקני, אבל הפקר שאין לו בעלים או שנתניאשו בעליו נקנה בתזקה לחוד, אלא דקשיא ליה דבשלמא בישראל שמצינו קנין תזקה בדעת אחרת מקנה י"ל דבהפקר אהני ליה תזקה, אבל בעכו"ם שלא מצינו קנין תזקה שכל קניינו בכסף מנ"ל שיכול לקנות כלל מן ההפקר בתזקה מאחר שלא מצינו קנין תזקה בעכו"ם מנ"ל שיכול לקנות כלל מן ההפקר בתזקה, ומשני שמצינו קנין תזקה בעמון ומואב וכיון שישנו במציאות קנין תזקה בעכו"ם ממילא קונה מן ההפקר בתזקה, ופריך עכו"ם ישראל מנ"ל שקונה בתזקה דודאי ישראל קונה עבד בתזקה כדאיתא בקידושין דף כ"ג דאיתקש לקרקע, והשתא ה"ה דמן ההפקר יכול לקנות בתזקה והיינו בעבד, וה"ה ודאי בישראל בתזקת מלחמה כמ"ש דבכה"ג הוא הך דעמון ומואב טהרו בסיחון היינו בתזקת מלחמה, אלא דודאי דחיקא ליה לרש"י דעבד שנשפה היינו בתזקת מלחמה דאיכא נמי שבוני לסטים כדאיתא בכתובות דף כ"ב, אלא דהכא לא דייקינן רק אי שייך קנין תזקה בעכו"ם ממילא קני ליה לעבד בתזקה מן ההפקר אע"ג דכאן לא מייירי בתזקת מלחמה כיון דמצינו קנין תזקה לעכו"ם בישראל ממילא הכא דנתניאשו הבעלים קונה מן ההפקר בתזקה, ומשני דכתיב וישב ממנו שבי ובפשטא משמע דאפי' לישראל קונה בתזקת מלחמה וכיון דמצינו גבי קנין תזקה ממילא קנה פאן מן ההפקר דהא גם בישראל לא מצינו קנין תזקה בזוהר מן ההפקר רק בתזקת מלחמה כדיליף בקידושין דף כ"ו מושבו בעריכם אשר תפשותם וכן וירשתם אותה וישבתם בה והיינו תזקת מלחמה וה"ה בזוהר מן ההפקר לפירש"י דודאי לאו במלחמה משמעית מתני', כן נ"ל ברור בפירש"י: ובזה מיושב מה שהקשו התוס' כיון דכתיב וישב

ממנו שבי ל"ל הך דעמון ומואב טהרו בסיחון ונדחקו, ולפ"ז ניחא דנדאי הך וישב ממנו כפשיטה קאי על ישראל, ובתוס' קידושין דף ז' פתבו דבן חורין לא איתקש לקרקע, ולענין מטלטלין י"ל טפי דנקניו בשביית מלחמה דמטלטלין נגזלין משא"כ קרקע דאינה נגזלת ס"ד דאפי' במלחמה אינה נקנית קמ"ל הך דעמון ומואב טהרו בסיחון, נאפי' אי בן חורין נמי איתקש לקרקע י"ל דמ"מ איתקש לחלק בין קרקע למטלטלין היינו עבדים דדרה מלחמה להחזיק באנשים לאנגריא של מלך, אבל הארץ לעולם עומדת ויתכן שבהמשך זמן תחזור לבעליה ואינם מתניאשים כ"כ כי דרה לפעמים שיתגברו צד השני קמ"ל דלא, ונראה שזהו טענת בני עמון ותשובת פתח ואין להאריה, ודוק היטב, ועיין בסמוך: בד"ה עמון כו' וכי היכי דקנו ארצם כו' נמי גופם כו' עכ"ל נראה דהתוס' לא ניחא להו בפירש"י דאיתקש עבד לקרקע דהא משמע דעפוי"ם קונה עפוי"ם נמי למעשה ידיו, והתוס' לשיטתיהו דס"ל בן חורין לא איתקש לקרקע, וא"כ לא מוכח שיקנה בן חורין, ולזה פתבו דכי היכי דקנו ארצם וכו': בד"ה דכתיב כו' וא"ת ל"ל השתא הא דעמון ומואב טהרו בסיחון כו' עכ"ל.

התוס' נדחקו, וי"ל דנדאי כיון דוישב ממנו שבי לא איתא אלא למעשה ידיו דגופו לא קני, א"כ לא הנה היתר לישראל אחר שהגוף של עמון ומואב קמ"ל בקרקע דקני נמי הגוף, אלא דקשה איה הותר להם גופן של עמון ומואב שהונזרו עליהם ול"ל דטהרו בסיחון דהא עפוי"ם לא קנה עפוי"ם לגופיה רק למעשה ידיו א"כ שם עמון עליהם, וצ"ל דלא הונזרו עליהם רק כשהם בארצם וברשות עצמן, אבל כשנכבשו מסיחון וקנו ארצם קנו נמי גופם אף שלא קנו גופם רק למעשה ידיהם, מ"מ בטלה האזהרה כיון שאבדו מארצם, וא"כ ממילא צריה הך דעמון ומואב טהרו בסיחון אף שלא קנו גופן הותרו לישראל דמסתמא גם גופן הותר לעשות בהם אנגריא ולהשתעבד בהם, וכן קיי"ל דמביאין ביפורים מעבר הירדן פדאיתא בפ"ק דביפורים, אלמא דקני להו קנין הגוף בקרקע, וגם בענין האומה עצמה איתקש דנ"מ בנודר מן אומה אחת וכבשן מלכות אחרת די"ל שבטל שמן ונקראו על שום המלכות שפכשום וצ"ע, ודוק היטב: בגמרא תנן רשב"ג אומר וכו'.

ויש לדקדק למאי דלא אסיק אדעתיה דבורח שאני תיקשי דר' יוחנן גופיה למה נקט ברח לימא בפשיטות עבד שנתניאש רבו ממנו יצא לחירות, ואיתקש דקמ"ל אע"ג דלא נתניאש השבאי ממנו מ"מ כיון דהבעלים נתניאשו ונהי דהשבאי קני ליה למעשה ידיו היינו כמו גזלן דעלמא בעוד שהוא אצלו קני שבח גזילה, אבל כשברח ממנו הדר קנה עצמו מטעם יאוש בעלים: בתוס' ד"ה ואינה סבור כו' תימא דילמא דעיי שפיר דלאחר יאוש הנה כו'.

נראה ליישב ויתנישב בזה מה שפסק הרמב"ם בפדאו לשם בן חורין לפני יאוש א"צ להחזיר הדמים, והר"ן השיג עליו מן התוספתא דרשב"ג אמר בין כף ובין כף ישמעבד ומחזיר הדמים וע"כ לפני יאוש איירי כמ"ש הר"ן, דהא לשם עבד ישמעבד אמר ת"ק שהראשון מחזיר הדמים, ולפ"ז י"ל דקשיא ליה קושניית התוס' פאן וניחא ליה דקשה אריכות דבריהם ששלחו לשמואל אגן פרשב"ג ס"ל והוא שפת יתר ודבר שפתיים, ועוד אי פרשב"ג ס"ל למה להם לפדותה לשם חירות כיון דדינא דישמעבד, אלא נראה שהראו בזה טובת עין נגד שמואל שלא נתפוננו שיחזיר להם הדמים, והוא אי פרשב"ג ס"ל היו פודין אותה לשם חירות כדי שיפטר שמואל מהחזרת דמים וכדברי הרמב"ם, ובזה ינודע לשמואל דאף דלשם אמהתא פרקיה אינו חפצים בדמים שלא עשו כן רק מחמת שחשבו פן יספור שמואל כרבנן, וא"כ ממילא מיושב קושניית התוס' דאי לאחר

יאוּשׁ הוּא א"כ מְדִינָא הִיא בַּת חוֹרִין רַק מְשׁוּם גְּזִירָה גְּזָרוּ עָלֶיהָ עֲבָדוֹת, א"כ בְּכֹה"ג גַּם הֶרְמֵב"ם מוֹדֵה דְּאֵי הִלְכְּתָא פְּרִשְׁבֵּי"ג שִׁישְׁתַּעְבְּד לְרֵאשׁוֹן צָרִיף עַכ"פ לְהַחְזִיר הַדְּמִים פִּינּוּן דְּמִדְּנָא פִּקְע זְכוּת מְרָה לְגַמְרֵי וּא"ש וְדו"ק: בַּא"ד וּלְמֵאֵי דְּפִרְיָשְׁנָא כּו' וְלֹא מְסַתְּפֵר כּו' עַכ"ל.

עֵינּוּ מְהַרְשֵׁ"ל וּמְהַרְשֵׁ"א דְּקָשָׁה דְּמַצִּי לְתֵרוּצֵי הֶכִי לְרַבְּנָן דַּס"ל בְּנֻדָּאֵי לְאַחַר יְאוּשׁ הוּא מְשׁוּעְבָּד לְרַבּוּ שְׁנֵי, א"כ גַּם לְרַבְּנָן א"ש פִּינּוּן דְּאֶמְרֵי לְשׁוּם אֲמָהֶתָּא פְּרַקִּינּוּ א"כ לְאַחַר יְאוּשׁ הִיא שְׁלֵהֶם וְלֹא מְשַׁמַּע שְׂבָאִים לְתַתָּה בְּמַתְנָה, וְנִרְאָה דְּמַהֲד דְּלְשׁוּם אֲמָהֶתָּא אִין פֶּאן דִּיוֹק פְּלִל דְּמְסַתְּמָא פִּינּוּן שְׂבִיקְשׁוּ לְהַחְזִירָה מְסַתְּמָא פְּדוּהָ מִיָּד בְּשִׁבִיל מַר שְׁמוּאֵל וְזָכוּ לוֹ, רַק פְּנוּנַת הַתּוֹס' דְּאֶמְרוּ אֲנִין פְּרִשְׁבֵּי"ג ס"ל וּמְשַׁמַּע לְדִידְהוּ אִפִּי הָיוּ פּוֹדִין אוֹתָהּ לְשֵׁם עֲבָדוֹת נְמִי הִיְתָה שְׁל מַר שְׁמוּאֵל וְלֹא צָרִיף שׁוּם דְּבָר, וְאֵי הִנֵּה לְאַחַר יְאוּשׁ ה"ל לֹמַר אֲנִין פְּרִשְׁבֵּי"ג ס"ל וְאֲנִין נּוֹתֵנִין אוֹתָהּ לָהּ בְּמַתְנָה פִּינּוּן דְּלִפִּי הָאֲמַת פְּדָאוּהָ לְשׁוּם עֲבָדוֹת וְדִינָא דִּישְׁתַּעְבְּד לְרַבּוּ שְׁנֵי, א"כ מְשַׁמַּע לְהוּ דְּאֵי פְּרִשְׁבֵּי"ג ס"ל בְּכָל אֲנָפִין הִיא שְׁל מַר שְׁמוּאֵל וְלֹא צָרִיכִי לְפְרוּשֵׁי מִיָּדֵי וְאֵי מְשַׁתַּעְבְּד לְרַבּוּ שְׁנֵי א"כ אִין פֶּאן רַק חֲלֻקָּה אַחַת שְׂבִיבָל אֲנָפִין אִם פְּדָאוּהָ בְּשִׁבִיל מַר שְׁמוּאֵל הִיא שְׁלוֹ, וְע"כ קְאָמְרֵי אֲנִין פְּרִשְׁבֵּי"ג ס"ל וּבְנֻדָּאֵי הִיא שְׁלוֹ בְּכָל אֲנָפִין שְׂאֵפִי פְּדָאוּהָ לְעֶצְמָן הִיא שְׁל מַר שְׁמוּאֵל, אֲלֹא דְּאֵי פְּרַבְּנָן ס"ל צָרִיף לֹמַר שְׂפָדָאוּהָ בְּשִׁבִיל מַר שְׁמוּאֵל, אֲבָל חֲלֻקָּה דְּלְשׁוּם אֲמָהֶתָּא שְׂפִיר מְתַפְּרִישָׁא בְּשִׁבִיל מַר שְׁמוּאֵל וְזָכָה בֵּיהּ וְדו"ק, וְעֵינּוּ בְּסֻמוּף: בַּד"ה אֲלֹא כּו' פֶּאֲבֵי ס"ל כּו' עַכ"ל.

דְּחֻק הוּא דְּהָא קִי"ל פְּרַבָּא, וְעוֹד דְּמַקְשִׁינּוּ לְרַבָּא מְדַר' יוֹחֲנָן וְלֹא פְּרִיף מְשַׁמוּאֵל דְּרַב גּוֹבְרִיָה ג"כ, וְלְכַאוּרָה הִיָּה נ"ל עַפְמ"ש בְּסֻמוּף שְׁהֶם פְּרַקוּהָ מִיָּד בְּשִׁבִיל מַר שְׁמוּאֵל, וְאִם פֶּן י"ל דְּנֵהִי דְּשַׁבָּאֵי קִנֵּי לִיָּה לְמַעֲשֵׂה יְדִיו הִיָּינוּ פְּשִׁהִישְׂרָאֵל קוֹנְהוּ לְעֶצְמוֹ דְּאֵז זָכָה בּוֹ אֲבָל אִם פְּדָאוּ בְּשִׁבִיל אַחַר י"ל דְּלֹא הָיוּ זְכוּת לְאַחַר דְּשַׁמָּא לֹא יִתְרַצֶּה לְהַחְזִיר הַפְּדִיּוֹן וְא"כ לֹא קִנְהָ הָאֲחַר בְּפְדִיּוֹן שְׁל זֶה וְהֵם לֹא נִתְפָּנוּנוּ לְקִנּוּת לְעֶצְמָן וְא"כ מִמִּילָא פְּשִׁנְסַתְלַק רְשׁוּת הַשַּׁבָּאֵי נִשְׂאָר הַעֲבָד בְּלֹא בְּעֵלִים וְא"כ בְּשִׁלְמָא אֵי הִנֵּה לְפָנֵי יְאוּשׁ שְׂפִיר נִשְׂאָרָה הָאֲמַתָּא בְּרִשׁוּתָא דְּמָרָא קַמָּא, אֲבָל אִם הִיָּה לְאַחַר יְאוּשׁ וְהֵם לֹא קִנּוּ אוֹתָהּ לְעֶצְמָן רַק בְּשִׁבִיל מַר שְׁמוּאֵל וְכִינּוּן דְּאִינוּ זְכוּת גְּמוּר לְשְׁמוּאֵל לֹא קִנְהָ אוֹתָהּ וְא"כ מִמִּילָא נִפְקָא לְחִירוּת, דְּלֹא שִׁיָּף בְּזֶה זִכְיָן לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנֵיו דְּמֵאֵן לִימָא לָן דְּזְכוּת הוּא לְמַר שְׁמוּאֵל שִׁיחְזִיר הַפְּדִיּוֹן, אֲלֹא שְׁהֶם הָיוּ סְבוּרִים שְׁהוּא לְפָנֵי יְאוּשׁ וּמִמִּילָא נִשְׂאָרָה בְּרִשׁוּת מְרָא קַמָּא, אֲלֹא שְׂרָאִיתִי לְהֶרְמֵב"ם פ"ל מְמַכִּירָה וְהוֹעֲמַתְק בַּש"ע ח"מ סִימָן רַל"ה סכ"ג בְּמוֹכַר שְׂמֹכַר קַרְקַע וְזִיָּפָה לְלוֹקֵחַ יָד לְלוֹקֵחַ עַל הַעֲלִיּוּנָה אִם רָצָה קִנְהָ כּו', וְא"כ גַּם פֶּאן אִם פְּדָאוּהָ לְשֵׁם מַר שְׁמוּאֵל שְׂפִיר קִנְהָ אֵי מְתַרַצֶּה לְקִנּוּת, מִיָּהוּ לְפַעַנ"ד יֵשׁ לְעֵינּוּ בְּדְבָר זֶה דְּנִימָא הִכָּא לְעֵנִין קִדּוּשִׁין וְגִירוּשִׁין אִם קִיבֵל שְׁלִיחַ גִּט לֹא מְהַיֵּי אִף שְׁהֵאֲשָׁה נִתְרַצִּית אַח"כ וְצ"ע וְאִין פֶּאן מְקוּמוֹ, מ"מ פֶּאן י"ל פִּינּוּן דְּסִבּוּרִין דְּלְפָנֵי יְאוּשׁ הוּא א"כ לֹא נִתְפָּנוּנוּ לְקִנּוּת בְּקִנְיָן שְׁהִרֵי הִיָּתָה מִמִּילָא שְׁל מַר שְׁמוּאֵל וְהָיוּ פְּעוּזֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר וּכְסוּבּוּר שְׁלוֹ הֵם דְּלֹא קִנְהָ פְּדָאִיתָא בְּפִרְק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, א"כ לֹא קִנְהָ מַר שְׁמוּאֵל וְהַשַּׁבָּאֵי פְּבָר נְסַתְלַק בְּזוּזֵי פְּדָאִיתָא כַּה"ג בַּב"ב דָּף דְּנִכְרֵי מְכִי מְטָא זוּזֵי לִידְהֵי נְסַתְלַק וְהֵם שְׂפָדָאוּהָ לֹא נִתְפָּנוּנוּ לְקִנּוּת דְּהָא סְבָרֵי דְּלְפָנֵי יְאוּשׁ הִנֵּה א"כ לֹא קִנְיָה שׁוּם אָדָם וְשְׂפִיר יְצָאָה לְחִירוּת וְא"ש, וּבְזֶה מִיָּנֻשׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' לְעֵיל דִּילְמָא יְדַעֵי דְּלְאַחַר יְאוּשׁ הוּא, וְלִפ"ז נִיחָא דְּאֵי יְדַעֵי הָרֵי נִתְפָּנוּנוּ לְקִנּוּת וְהִיָּתָה צָרִיכָה גִט שִׁיחְרוּר, אֲלֹא וְדָאֵי סְבָרֵי דְּלְפָנֵי יְאוּשׁ הוּא וְלֹא נִתְפָּנוּנוּ לְקִנּוּת לְכֹן לְפִי הָאֲמַת שְׁהִיָּה לְאַחַר יְאוּשׁ יְצָאָה לְחִירוּת שְׁלֹא קִנְיָה שׁוּם אָדָם מִן הַשַּׁבָּאֵי וְא"ש הַפְּל, וְדוּק הֵיטֵב: בַּד"ה הַמְּפָקִיר כּו' דְּעֲבָד עֲבָרֵי גּוּפוֹ קִנּוּי אֲפִתִי יְפָקִירְנוּ כּו' עַכ"ל לְכַאוּרָה נִרְאָה דְּהַפְּקִיר נְמִי לֹא מְהַיֵּי לְגוּפוֹ דְּהַפְּקִיר אִינוּ אֲלֹא מְחִילַת שִׁיעֲבוּד וְגוּפוֹ שְׁהוּא קִנּוּי אֲצֵל אֲדוֹן לֹא מְהַיֵּי בֵּיהּ הַפְּקִיר וְלֹא דְּמִי לְשֻׁדָּה וּשְׂאָר נְכָסִים דְּקִנְיָן שִׁישׁ לוֹ בְּגוּפוֹ אִינוּ נִפְקַע

בלא שטר דאם נימא דההפקר מהני לגופו ג"כ א"כ קשה הא שמואל דבעי למילף דמפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיקרוור מדכתיב עבד איש כו' שיש רשות לרבו עליו כו' והשתא קשה הא גופא מנ"ל דילמא מפקיר עבדו צריך גט שיקרוור ולא נפיק בלא שטר א"כ שפיר קרינון בי' עבד איש, אלא ע"כ לומר דלא פשיטא לן בהפקר רק שהווא מחילת שיעבוד בעלמא וכיון שמפקירו נמחל השתעבודותו והשתא מפיק שמואל מקרא דכיון שמחל השיעבוד ממילא בטל קננו הגוף ג"כ והשתא איפא למימראיפכא בעבד עברי דגופו קנוי ואינו יוצא בלא שטר לא מהני ביה הפקר דאגיד גופו ביה, אף שנמחל השיעבוד ואין יכול להשתעבד בו מ"מ אפתי לא נפיק מכלל עבד לענן שחילל קדושת ישראל ומותר בשפחה כמעיקרא עד שיקנה לו גם הגוף דבעבד עברי ליכא קר שיהיה קננו הגוף תולה בשיעבוד, מיהו י"ל דקשאיא להו אפתי עבד שאין רבו מוסר לו שפחה כנענית ל"ל שיקרוור למאן דאמר מוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, גם י"ל דפשיטא להתוס' דיכול להפקיר גם הגוף כמו פל נכסים שיכול להפקיר, ומ"ש בפני יהושע בעבד עברי לא שייך הפקר פינון שאין אדם יכול לזפות בו לא הוי הפקר לכ"ע אין זה מוכרח דטעמא בשביל שקדם לזפות בעצמו ולא דמי להפקר לעניים ולא לעשירים שהגריעותא מצד ההפקר עצמו אבל פאן ההפקר הוא פדת אלא שהוא קודם לזפות בעצמו, ובאמת יש להקשות למ"ד צריך גט שיקרוור דילף מאשה דאינה פטורה בלא גט א"כ קשה למה יצא לחירות ולמה מהני ההפקר כלל הא לא דמי לשאר הפקר שמוציא הדבר מרשותו אבל פאן פינון דע"כ הוא ברשותו לענן איסורא א"כ י"ל דשיעבוד תלוי בקננו הגוף, וא"כ גם אדשמואל תיקשי מנ"ל דא"צ גט שיקרוור דילמא צריך גט שיקרוור וממילא אינו פטור מן השיעבוד דשיעבוד תלוי בקננו הגוף, ואיפשר לשמואל לא מפיק ליה ממשמעויתא דקרא דעבד איש, אלא מיתורא דקרא דנקט עבד איש משמע דאיכא שאינו עבד איש, ואי במשוןחרר פשיטא, אלא איפא עבד שאין לו שטר שיקרוור ואינו עבד איש ש"מ דאהני ביה הפקר, והשתא י"ל גם מ"ד דס"ל צריך גט שיקרוור ס"ל דרשא דעבד איש רק דמוקי ליה לענן פסח דאינו מעפב האדון מלאכול בפסח וכמ"ש הרשב"א בשם הירושלמי, והשתא איכא למימר דבהך סברא פליגי שמואל ור' יוחנן דשמואל ס"ל דע"כ א"צ גט שיקרוור דאילו צריך לא היה מועיל ההפקר שיעדין נשאר גופו אצלו, ור' יוחנן ס"ל דגלי קרא לענן זה שפטור מן השיעבוד ולא נשאר אצל רבו אלא איסורא וצריך גט שיקרוור בשביל האיסור ודו"ק וצ"ע, ועיין בסמוך: בא"ד ולא מהני כו' לשון קננו או לשון מחילה בלא שטר עכ"ל.

ותימא לפ"ז למה בעינו בשטר שיקרוור כל מה שצריך בגט אשה לשמה ולפסול מחובר פדלעיל דף ט' הא בשטר שיקרוור שפיר מהני מדין מחילה והפקר ומה בכך שפתוב שלא לשמה או במחובר וכל מידי דפסול בגט אשה, ואיפשר לומר לסייע מכאן דעת הרמב"ם דס"ל דכל שטר נקרא מפי פתבם רק שתיקנו חכמים שטר מתקנת חכמים, אלא דלעיל דף ל"ו פריך מפני תיקון העולם דאורייתא הוא משמע דשטר מן התורה הוא, ותיגרץ בתנאים סימן כ"ח דנדאי בגט אשה שנאמר וכתב לה ספר פרייתות הוא מן התורה שהרי צריך השטר לעיקר המעשה שאינה מתגרשת בלא שטר, וא"כ י"ל בגט שיקרוור נמי הוא מן התורה ושפיר מהני מפי פתב, וזהו דוקא בשיקרוור שפתוב בתורה דהיינו שנשתחרר ע"י הגט בהא גלי קרא דמהני, אבל כשמשתחרר מטעם מחילה והפקר אין השטר אלא לראיה פינון שאינו עיקר הקננו מיקרי מפי פתבם והיכא דמשוןחרר ע"פ השטר בעינו כל תנאים שבגט אשה, ובזה ניחא דפסק הרמב"ם והרי"ף דע"ח נמי פרתו והפוסקים חולקין עליהם, ולפ"ז י"ל שהוכיחו משטר שיקרוור דע"כ כל תיקון לשמה הוא משום שיהיה השיקרוור עשוי שיועיל ע"פ הדין שמשחרר מן התורה ע"פ השטר, וקשה הא בלא"ה מהני מדין

מחילה, וצ"ל מדין מחילה הוי מפי פתבם, וקשה הא קי"ל ע"מ פרתי ואף שסתומות השיחורור מפי פתבם שאין הסתומות מעין הכשר השיחורור, אלא ודאי אף ע"ח פרתי ושפיר הוו הסתומות מעין הכשר השיחורור וא"ש, ודוק היטב: מ"מ קשה לכל הפוסקים שהשיגו על הרמב"ם וס"ל דשטר לא הוי מפי פתבם, וא"כ קשה ל"ל לשמה ושאר דברים שצריכים בשיחורור כמו בגט אשה.

, ואיפשר לומר דעיקר חיובי שטר שיחורור הוא שיהיה לשמה ויתר הפרטים הוא בציונה לשליח לשחרר, ולפמ"ש הר"ן בפ"ק דפסחים באמר לא הפקר נכסי אינו כלום וא"כ לא מהני מדין הפקר רק מדין שטר ובהא בעינו הפרטים שהם בגט אשה, מיהו כבר שדיתי נרנא בדברי הר"ן בספרי מגן אלה סי' תל"ד, ובנדאי שתמיהת התוס' עצומה כמעט לית נגר דיפרקינה, וגם קשה בתורה גופא שכתוב שיחורור שהוא טירחא שלא לצורך מאחר דסגי בהפקר, והנלענ"ד בזה דנדאי הו' דהמפקיר עבדו יצא לחירות היינו אם העבד מרנצה זוכה בעצמו, אבל אם חפץ בעבדות אינו נעשה בן חורין בעל פרחו, מיהו הפקר הוי, והנה לעיל דף י"ב נחלקו ר"מ ורשב"ם דר"מ ס"ל דהשיחורור חוב לעבד דניחא ליה טפי בעבדות, אלא דרבנן ס"ל דזכות הוא לעבד שייצא לחירות אע"פ שאוסרו בשפחה ובתרומה, וי"ל טעמא דרבנן דס"ל זכות הוא לעבד אף דפעמים דבהפקירא ניחא ליה מ"מ הוי ליה זכות שהרי אם רבו רוצה לשחררו יכול לשחררו בעל פרחו, והשתא שמואל דקאמר דהמפקיר עבדו יצא לחירות היינו משום דמסתמא זכות הוא לעבד שייצא לחירות והיינו ע"פ יסוד זה שבידו של הרב לשחררו ולכן זכות הוא לו בהחלט, והנה זה דוקא לאחר שכתוב בתורה מציאות השיחורור בשטר כדת מיקרי השיחורור זכות, אבל אם לא היה מציאות השיחורור בשטר שיחורור לא היה השיחורור זכות בהחלט דשמה לא ניחא ליה בשיחורור ובהפקירא ניחא ליה, וכינן שהוא פן דברי שמואל הם לאחר מציאות השיחורור שכתוב בתורה, והשתא כינן שעיקר השיחורור הוא כדת של תורה לשמה ובתלוש לכן בפתוב שלא לשמה פסול כיון דאם אין העבד רוצה בשיחורור פסול מן התורה פסוליהו בכל גונוי פשאינו כותב כדן וא"ש הפל לנכון: בפירש"י ד"ה חבורי מחברי כו' אבל לשם עבדות כו' דלית להו דרשב"ג עכ"ל.

ויש לדקדק דה"ל לפדותה לשם ב"ח פיון דס"ל פרבנן א"כ לשם ב"ח לא ישתעבד משום דממנעי ולא פרקי וממילא היה מוכרח לשלוח לה גט חירות, וי"ל דס"ל פרבא דמוקי מתני' לאחר יאוש, אבל לפני יאוש אפי' לרבנן ישתעבד אפי' פדאוה לשם חירות, אלא דאיכא למידק למה לא פדאוה לשם עבדות שלא יהיה להם הפסד שהרי ר' אבא יחזיר הדמים, ואיפשר שר' אבא לא היה לו דמים להחזיר להם הפדיון רק לשם חירות פדאוה בחנם: בגמרא לעולם דלא מצו פרקי לה כו'.

וקשה לפ"ז למה שלחו ליה אי יאות עבדת פתוב לה גיטא דחירותא הא פיון דלא מצו פרקי לה מסתמא גם ר' אבא נתייאש והתמודדה לא פדאה לשם עבדות כי אם לשם איתתא א"כ לא קני לה לענין מעשה ידיה וכבר יצאה לחירות וא"כ פשיטא שפופין שייכתוב לה גט שיחורור וצ"ע: שם אמר אב"י אי לאו כו' פייפנא ליה למרה כו'.

ויש לדקדק דהא מסיק בש"ס דאיפשר דמייחד לה לעבדיה א"כ ליכא אפרושי מאיסורא ומהיכא תיתי לכוף אפי' אינו עובר בעשה דהוי גט מעושה שלא כדן פיון שא"צ לשחרר ע"פ הדין, ואיפשר שלא נתרצה ליחדה לעבד והיה צריף גם על זה כפייה לכן טפי עדיף לכוף לשחררה, מיהו קשה הא לשיחורור י"ל דלא גמר ומקני והוי גט מעושה שלא כדן, וא"כ אינה מותרת לכוף חורין וא"כ טפי עדיף לכפויה שייחד לה לעבדו ומתקיים אפרושי מאיסורא, ונראה דהו' כפייה

לאו בשוטי אלא בדברי ריצוי בעלמא וכמ"ש התוס' בכתובות דף מ"ט ע"ב ובב"ב, ולא קש לפרושי פיון דבאמת לא פהו ואי לאו דמשחרר עבדו עובר בעשה הנה כופהו בדברי ריצוי שהרי מצנה בלא"ה לפדות לשם בן חורין וכיון שמצא טעם לרצותו בדברים הנה עושה, אבל פיון דעבר בעשה לא ביקש לפייסו על עגנו שיקרור, אבל לא בכפייה גמורה: וארנוח לו בזה מה שקשה על הרשב"א בחידושו במס' שבת דף ד' שכתב לתרץ אהא דכופין את רבו בחציו עבד וכי אומרים לאדם חטא לעבור בעשה שיזפה חבירו העבד בפריה ורביה, ומירץ פיון דחציו בן חורין ליפא עשה משום צד חירות, וקשה טובא לדבריו מאי פריה אדאבוי מהו דחציה שפחה וחסיה ב"ח דכפו את רבה ומאי קושיא הא הכא ליפא עשה כלל, פן שמעתי מקשין וקושיא גדולה היא לא ידעתי מבטן מי יצאה קושיא זו רק שמעתי רבים מקשין פן, ולפ"ז ניחא דבלא"ה יש להבין אמאי לא פריה אדאבוי מהא דר"א שיקרר עבדו להשלימו לעשרה משום מצנה וכ"ש משום מילתא דאיסורא, וצ"ל דמצוי למימר דמצנה עדיף שהוא בעצמו מקיים ממילתא דאיסורא דהוא להציל אחרים מאיסורא, והשתא י"ל ודאי הו' דכפו את רבה ודאי בכפייה ממש פסתם כפייה בש"ס והשתא קשיא הכא דנדאי פיון דמצינו דכפייה על זה לאפרושי מאיסורא ובמצנה דהיינו להשלים לעשרה נקט רבותא דר"א שהפסיד עבדו בשביל מצנה, אבל פשיטא שאין לכוף לרב לשחרר עבדו להשלימו לעשרה אע"ג דבמצנה ליפא עשה דלעולם בהם תעבודו לא מצינו לכוף הרב לשחרר עבדו להשלימו לעשרה, והשתא דחזינו דכפו התם את רבה לשחררה ע"כ מוכח דמילתא דאיסורא חמירא טפי ממצנה שהרי על מצנה אין כופין ואמילתא דאיסורא כופין, וכיון דמילתא דאיסורא חמירא א"כ כ"ש דליפא עבירה לשחרר בשביל מילתא דאיסורא א"כ ממילא אפי' איפא עשה ה"ל לכופה משום מילתא דאיסורא פיון דמילתא דאיסורא עדיפא ממצנה דרבים ממילא ליפא עשה במקום איסורא, ואבוי גופיה דאמר פייפנא היינו במילי דעלמא דפשיטא דכפייה ממש לא שייך פיון דאיפשר דמניח לה לעבדיה רק דאם תינשא לכו' חורין הויא מינטרא טפי, אבל כפייה ממש אי פשיטא ליה לאבוי לכוף משום מילתא דאיסורא א"כ עדיפא ממצנה ולא שייך העשה כלל, וע"כ היינו כפייה בעלמא בדברים וכה"ג איתא בכתובות דף נ"ג וכפייה ועייל פירש"י בדברים, ופריה שפיר כדפרישית, ועיינתי בלשון הרשב"א בחידושו שכתב ז"ל, ולי נראה דשאני התם פיון דחציו בן חורין לית בהו משום לעולם בהם תעבודו משום צד חירות והיא אמתא דעבדי בה אינשי איסורא משום שרבים נכשלים בה התירו לו לשחררה עכ"ל, הנה יש לכוון בדבריו מה שכתבתי דמשום מילתא דאיסורא ודאי מותר טפי ממצנה, ות"ל יתברך שעלה בידנו ישוב דברי הרשב"א מאור עיינו אשר כמעט לית נגר דיפרקינה: וכבר עלה בדעתי לשית עצות מרחוק דאי חיישינו למיתה י"ל אע"פ שעובד רבו יום אחד אם ימות העבד באותו יום שעובד א"כ מקיים העשה וכן אי אמרינו אין ברירה הוי פוליה לרב כמו באין בו דין חלוקה, אלא שקשה א"כ ע"כ צ"ל תירוץ אחר להנה"מ דאהא דכפו לשחרר בחציה שפחה וצריה לשית עצות מרחוק, ולפי שישוּב הנה"ל הוא נכון וברור לא הארכתי בזה עוד: בתוס' ד"ה פל המשחרר כו' התם פיון דאין היורשים רשאים להשתעבד בה משום מצנה לקיים דברי הגמ' כו' עכ"ל.

צ"ע פיון דאיפא עבירת משחרר עבדו וכי מצנה לקיים דברי הגמ' לעשות עבירה, וצ"ל פיון שהוא צינה על אחר מותר לא עביד עבירה פי במתים חפשי והוא קיים לעולם בעולמו, רק נתינת גט צריה לאחר מיתה מן היורשים ובהא ליפא עשה כמ"ש התוס', ובאמת נלענ"ד במה שנתחבטו הקדמונים איך תיקנו לבטל העשה דלעולם בהם תעבודו, ונדחקו בזה התוס' והרשב"א והרמב"ן, ולענ"ד לק"מ דנדאי מה שהוא מתקנת חכמים הוי הפקר ב"ד וכעין מ"ש התוס' פ' הערל דף ע"ט

בימי רבי בקשו להתיר נתינים דלא הוי מבטל דברי ב"ד חבירו משום הפקר ב"ד הפקר, א"כ י"ל בכל מה שתיקנו להוציאו לחירות הוי הפקר ב"ד מתחילת קנין שנקנה העבד והוי פאילו לא קנאו מעולם ולא עבר על העשה כלל שהרי הפקיעו קנין דמעיקרא של העבד, וא"ש הך דתצו עבד דכופין את רבו הוא מטעם הפקר ב"ד של תחילת קנין, ובהכי ניחא נמי דהתירו בשביל תפלה דרבנן, ולפמ"ש א"ש נמי דכה תיקנו חכמים והפקירו ב"ד בשביל מצוה דרבים, וכיון שהפקיעו קנינו ממילא ליפא עבירת העשה: והא דפריה בברכות מצוה הבאה בעבירה הוא היינו שלא היה להם לחכמים לתקן להפקיע קנין כיון דאיפא עשה, ומשני מצוה דרבים שאני שפיר ראו חכמים להפקיע קנינו דמעיקרא מטעם הפקר ב"ד והוי פאילו לא קנאו מעולם, ומ"מ כיון שטבל ומל ועכשיו שיחררו שפיר מצטרף לעשרה, פנ"ל ודו"ק: (ע"ב) בגמרא אמר ר"י אמר שמואל כל המשחרר עבדו עובר בעשה.

וקשה כיון דפלוגתא דתנאי הוא אי לעולם בהם תעבדו רשות או חובה ה"ל לומר הלכה כמ"ד חובה ולמה אמרוה למימרא באפי נפשה, ואיפשר לומר דמדר"א גופיה דאמר חובה לא מוכח רק פשעושה לצורך עצמו, וכעין מ"ש הרשב"א דדוקא פשעושה בשביל קורת רוח של העבד הוא דאסור אבל פשעושה לתועלת עצמו י"ל דליפא איסורא דהיינו עבדות שלו שפועל בו צרכיו ומה שלבו חפץ ולעצמו דורש להכי כניל שמואל כל המשחרר עבדו אפ"ל נתנו לו כסף מחירו מ"מ עובר בעשה, ובהכי ניחא דלא מקשי דר"א גופיה אדר"א מהא ששיחרר עבדו להשלימו לעשרה ואיהו ס"ל חובה, ולפ"ז ניחא דאדר"א גופיה לא קשה די"ל דלא קאמר אלא לצורך העבד אבל פאן דלצורך עצמו שיחררו ליפא עשה, אבל שמואל דכניל בכנילא רבא ולא אמר הלכה כר"א ע"כ אפ"ל לצורך עצמו אוסר פריה שפיר, וא"ש ודו"ק ועיין בסמוך: שם עובר בעשה.

ויש לדקדק אמאי יועיל השיחרור נימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, וצ"ל דשיחרור מפורש בתורה שנקאמר או חפשה לא ניתן לה, מיהו למ"ש הרשב"א דכשיש לו תגמול מן העבד שרי ולא אסור רק בלא גמילות טובה או לדברי הרמב"ן שהוא כעין מתנת חנם קשה מנ"ל דבלא תגמול טובה הוא משוחרר אפ"ל בדיעבד דבקרא יש לפרש היכא דאיפא היתירא כגון ע"י גמילות טובה אבל בלא זה מנ"ל שיועיל, וי"ל מדכתיב בשפחה חרופה שהיא חציה שפחה וחציה בת חורין קרבן ומלקות, ואם איתא דבלא גמילות טובה לא מהני השיחרור איך יביא חולין בעזרה שפא היה בלא תגמול והויא שפחה גמורה, ואיך תלקה היא משום בקורת תהיה שפא היה בלא גמילות טובה ואי עביד לא מהני, אלא ודאי בכל גונוי מהני אע"ג דעבר בעשה, ועפ"ז יש לכונן דר' ישמעאל ס"ל לעולם בהם תעבדו רשות ור"ע ס"ל חובה, היינו דר' ישמעאל לשיטתיה דשפחה חרופה היא שפחה פנענית המאורסת לעבד עברי, א"כ לא מוכח שיועיל השיחרור בלא גמילות טובה, א"כ מוכח ממצעים בכל יום דהמשוחרר מותר בבת חורין ותיב בכל המצות אפ"ל בלא גמילות טובה ע"כ הוי רשות דאל"כ אי עביד לא מהני ודו"ק: שם מצוה שאני.

בברכות דף מ"ו פריה הא מצוה הבאה בעבירה היא ומשני מצוה דרבים שאני והכא לא פריה מידי, וראיתי בסוף ספר נודע ביהודה בשם חתנו המופלג מו"ה זלמן ז"ל שחתר לתרץ דהכא שמואל לשיטתיה דס"ל דרבנן לא חיישינו למצוה הבאה בעבירה ותפלה דרבנן וזה שבוש דשמואל ס"ל דיוצא בגזול ביו"ט שני שהוא דרבנן אבל להתיר שיגזול כדי לקיים מצוה דרבנן

לא תהיה פזאת בישראל, וא"כ התם דפריה מצוה הבאה בעבירה אין הפוננה שלא לצאת ידי תפלת צבור שהרי אם כבר נשתחרר פשיטא שהרי ישראל הוא לכל דבר אפי' שיקררו בחנם, אלא הקושיא דלא היה לר"א לעשות עבירה בשביל המצוה וא"כ לימא לדבריו פלל.

ולגי' שב דקדוק זה דלא סי'ים פאן ה' קושיא ופירוקא דמצוה הבאה בעבירה היא, ואיפשר לגי' שב באופן זה דנדאי י"ל דאיפא עשה דלעולם בהם תעבדו היינו שלא לתפונן לפוטרו מן השיעבוד, וא"כ פי עביד לשם מצוה וחפץ היה להשתעבד בהעבד ואינו מכונן לפוטרו משיעבוד רק לצרפו למגנן י"ל דמיקרי דבר שאין מתפונן ודבר שאין מתפונן שרי בכל איסורין, אע"ג דהוי פסיק רישא פבר פתב הר"ן בפ' גיד הנשה ובע"ז בפ' השוכר דבשאר איסורי הנאה אפי' פסיק רישא שרי, וכאן גמי דהוי שלא להנהנות לעבד דמי לאיסור הנאה, וא"כ הכא לשמואל לשיטתו י"ל דשמואל ס"ל כר"ש דדבר שאינו מתפונן מותר פדאימא בשבת דף כ"ב דס"ל הלכה פר"ש בגריה וכן בדרף מ"ב, א"כ י"ל דלשמואל לשיטתו לא קשיא, מיהו התם בברכות לא מיימי רק רב יהודה לחוד ולא מיימי דאמר משום שמואל נרב יהודה לא ס"ל כר"ש דדבר שאינו מתפונן פריה שפיר דמצוה הבאה בעבירה הוא וא"ש, וניחא בזה דברי הרמב"ם שהביא סתמא דהש"ס פאן דמשום מצוה שרי ולא הביא ה' דמצוה דרבים, ולמ"ש ניקח דאנן קיי"ל כר"ש דאמר דבר שא"מ מותר לא צריה למצוה דרבים, ועיין במג"א סי' צ' שהקשה על הר"ן שהביא סברת הרמב"ן דכיון דלא עביד משום מתנת העבד רק למצוה הוי פנומן דמי עצמו וליפא איסורא, והקשה לפ"ז מאי פריה מצוה הבאה בעבירה הוא הא ליפא עבירה פלל והניח בצ"ע, ונראה לגי' שב דנדאי בס"ד דלא ידע דמצוה דרבים שאני מוכח דאפי' עושה מצוה אין יכול לשחררו ולא חשיב פקונה עצמו, דאל"כ איך משפחת לה משחרר עבדו עובר בעשה הא משמע לעיל דאיפא מצוה לפדות לשם פן חורין דקאמר לשם פן חורין לא ישתעבד משום דממנעי ולא פרוקי, א"כ מוכח דמצוה לפדותו לשם פן חורין שיתחייב פמצות והשתא שייך בכל משחרר עבדו ה' מצוה שנעשה על ידו פן חורין ומתחייב בכל המצות ואיך משפחת לה דמשחרר עבדו עובר בעשה, וע"כ לומר דמשום מצוה לא הוי פנומן דמיו דא"כ בכל עבד איפא מצוה א"כ פריה שפיר מצוה הבאה בעבירה הוא, ומשני מצוה דרבים שאני, אכל בשביל מצוה דעלמא לא התירה התורה לשחררו דבשעת שיקרור עדיין אינה המצוה וא"כ לא קיבל פלום בשעת השיחרור ומשום העתיד לא התירה התורה לחשוב קבלת העתיד פעבר ומשום מצוה דרבים שאני אכל בשביל מצוה בעלמא לא הוי פקבלת דמים, וא"ש ודו"ק: מיהו נראה דבלא"ה פבר פתבתי לעיל דקשה מאי קמ"ל שמואל הא פליגי תנאי ור"א גופיה ס"ל לעולם בהם תעבדו חובה, לכן נראה דמלעולם בהם תעבדו לא מוכח רק בשעה שהוא אינו רשאי לנותר לו השיעבוד, שאפי' תאמר פשמונתר הוי מפקיר עבדו לשמואל דס"ל א"צ גט שיקרור, מ"מ יש לפרש פל זמן שהוא עבד אינו רשאי לנותר לו השיעבוד אפי' שוניתר לו על זמן מה לעשותו חפשי מן השיעבוד חדש או פחות או יותר שלעולם אינו רשאי לעשותו חפשי מן השיעבוד אף שלא יהיה הפקר לגמרי והוי פמו מצות ציצית שאם הולך בבגד בת ד' פנפות מוטל עליו להטיל בו ציצית אכל אם ירצה לחתוך פנף מפעלת ד' אינו עובר בעשה רק שאינו מקיים העשה דציצית וכדאמר ליה מלאכא לרב קטינא, א"כ שמואל טובא קמ"ל דעובר בעשה אם משחררו, והשתא י"ל דפריה אדשמואל מתחילה הא עבר עשה בפועל ומשני מצוה שאני וליפא עבירת העשה בפועל, ופריה מ"מ מצוה הבאה בעבירה הוא דנהי דלא עבר העשה ממש פינון שאין פנונת שיקרורו לטובת העבד מ"מ עכ"פ לא עביד שפיר שע"י שמשחררו מתבטלת העשה שהיה יכול לקיימה, וכעין שאמרו אסור לבטל מצות יבמין, כ"ש הכא שביטל

בפועל מצוה דלעולם בהם תעבדו והיה יכול לקיימה אילו לא שיקררו ומשני מצוה דרבים שאני ודו"ק: שם אומר רבה אומר רב המקדיש עבדו כו' דליהוי עם קדוש.

עיין בפני יהושע שתמה פניו דלשון הרי את בן חורין לא מהני בעל פה למה יועיל אפי' אומר הרי אתה עם קדוש, ואיפשר לומר דנדאי לשמואל צריה לומר ע"כ דאין שיעבודו נמחל בדיבור כמ"ש התוס' לעיל דאל"כ למה צריה גט שיקרור לימא ליה באפי תרי זיל, אבל לרב דס"ל דצריה גט שיקרור י"ל דעיקר השיקרור בשביל איסורא אבל אומר לו הרי את בן חורין נמחל השיעבוד, לכו מהני נמי מה שחושב לומר שיהיה עם קדוש לאפקועי שיעבודו, ועיין בסמוך: שם דליהוי עם קדוש.

לכאורה קשה נשאל אותו למה נתפנוין ואם לא נתפנוין לשיקררו למה יהיה משוחרר, ואיפשר לומר דהוא אומר באמת שנתפנוין לשיקררו אלא דקאמר איך נכלל בלשון זה שיקרור לכו אומר דבמשמעות הלשון היינו שיהיה עם קדוש לכו אומר לדמי לא קאמר שאינו במשמעות הלשון, אבל אם אומר שלא נתפנוין לשיקררו רק לדמי י"ל שאינו משוחרר פניו דאין פנונתו לשיקרור, ואיפשר דגם דמים אינו חייב פניו דאינו במשמעות הלשון דקאמר לדמי וקיי"ל גמר בלבד צריה שיוציא בשפתיו, מיהו נראה פניו דהוא נתפנוין להקדישו עכ"פ א"כ נתייאש ממנו ולא איכפת ליה במה שנעמיד בלשונו לכו מדמינו ליה למפקיר שפבר נסתלק ממנו רק אי אמרינו דלדמי קאמר: בפירש"י ד"ה אין הגזברין כו' והני גזברין כו' שאין גופן קנוי להקדש כו' אבל מוכרין כו' ואותן אחרים כו' עכ"ל צ"ע פניו דהגזבר גופיה לא קנה גופו איך תועיל מכירתו לאחרים שאחרים ישחררם מי עדיפי ממוכרים שלקהם, ונראה דהתוס' לא ניחא להו בפירש"י מטעמא דפרישית לכו נתנו לזה טעם אחר כמבואר בתוס', וצ"ל בכוננת רש"י שלא הקדישו אלא לדמן דהיינו ע"מ שיעמרום הגזברין לדמיהו לכו אין לגזבר פח אלא למוכרו וליטול הדמים, ואם הגזברין רוצים להחזיקו בשביל הקדש ב"ה אין להם פח רק למוכרו ונקא לכו אין פח בידם להוציאן לחירות: מיהו קשה הא גופא למה נימא שגופן קנוי להקדש כמו מקדיש בהמה טמאה דאמרינו בה הרי היא קדושה לימכר וכאן נימא שהקדיש גופן לב"ה פניו דהאי תנא לא ס"ל דנחתא ליה קדושת הגוף דליהוי כמתפיס תמימין לב"ה, ולכאורה נראה דכאן לא אמרינו שהקדיש גופו שיהיה ההקדש קונה את גופן, דא"כ לא איפשר למיכתב להם גט שיקרור דהא צריה לכותבו לשמה דילפינו לה לה מאשה וצריה שישמעו מפי האדון, והשתא הגזבר שאין לו קנין בעצמו ולא הני אלא אפוטרופוס להקדש לא שייך שיהיה עולה הכתיבה בשביל לשמה מאחר שעיקר קדושתו לשמים, וכינן דלא שייך ביה חירות ככה"ג לא שייך ביה נמי שיהיה חל עליו קדושת הגוף לשמים דלא מצינו עבד נמכר למי שאין לו רשות לשיקררו לכו לא קנו גופן לשמים רק שקדוש לימכר לאחרים והני פהקדיש ע"ד פן שיהיו הגזברין שלוחיו למוכרו לאחרים ובאחרים שפיר יש להם קנין הגוף והם מוציאין אותן לחירות, ולשיטת התוס' נראה דגם הגזברין יכולין להוציאן לחירות אף דלא שייך שישמעו מפי המשחרר הגזברין שלוחי דרתמנא גינהו והני שפיר לשמה כמו בכותב לשם האדון, דלשיטת התוס' אי איפשר לפרש כפירש"י וכדפרישית שאין לגזברין פח לכתוב השיקרור לשמן, דהא לשיטת התוס' עיקר הקושיא דס"ל דחל הקדש עליהם כמו בבהמה טמאה והם קדושים ממש, וא"כ ליכא לפרושי דהגזברין אינם שלוחים לשחרר דהא התוס' פירשו גזברין מאי עבדתיהו כמ"ש המהרש"ב באמר לדמי לא הקדיש האיסור, א"כ אף דאיכא למימר הא גופא קמ"ל דאין הגזברין רשאין להוציאן בשביל שלא הקדיש איסורא לא משמע ליה להש"ס פן, א"כ בס"ד נמי תיקשי גזברין מאי עבדתיהו אפילו

אי מוקמינו שהקדיש גופן פיון שאין בינדם לכתוב שיחרור לשמה תיקשי נמי מאי עבידתיהו, אלא ודאי בהקדיש גופן שפיר יכולין הגזברין לשחרר ג"כ רק מטעם מראית עין ולהכי פריף שפיר לקמן גזברין מאי עבידתיהו שאין השיחרור בינדם פלל, אבל לפירש"י דלדמי היינו שיתן דמיהם פריף שפיר גזברין מאי עבידתיהו שהרי לא הקדישן פלל וכלל, ודוק היטב: בתוס' ד"ה גופיה לא קדיש כו' וא"ת ואמאי לא קאמר נמי קדוש לימכר כו' ומיהו קשה דאי מדמינו כו' צריף לפדינה כו' עכ"ל פתב בפ"י שלא נכה להבין דברי התוס' דכיון דלא אמר שהקדישו לדמיו רק שהקדישו סתם א"כ מהיכא תיתי שיתן הדמים, ואני לא נכיתי להבין למה לא הבין דברי התוס' דלענ"ד דברי התוס' בפשוטן ונסמכין על הקדמת דבריהם שהקשו אמאי לא קאמר קדוש לימכר לא קאמר ותירצו דלא מהני אפי' אמר בפירוש קדוש לימכר דמ"מ יצא לחירות, ועל זה נסמכה קושיא זו פיון דאי אמר קדוש לימכר צריף ליתן הדמים א"כ רב דלא מיימי חזרת דמים א"כ הנה צריף ליתן טעם דקדוש לימכר לא קאמר, והמענין היטב בפירש"י יראה דודאי אי הוה מציאות לומר קדוש לימכר שפיר הוה שייף לפרושי בלישנא קדוש לימכר כמו מקדיש בהמה טמאה, דהא רש"י פירש לדמי לא קאמר הנה לו לומר דמי עבדי עלי, ועל זה פתב רש"י דלא דמי למקדיש בהמה טמאה פיון דשייף בגופו לשון קדושה, א"כ משמע ודאי דאי הוה שייף קדוש לדמיו שפיר מפרשינו דומיא דבהמה טמאה אלא דמ"מ יצא לחירות כמו במקדיש תמימים, אבל ודאי סתם מקדיש איכא לפרושי שהקדישו לדמיו ג"כ אלא דלא מהני דהוי כמו מתפס תמימים, וא"כ קשיא להו שפיר דה"ל למימר שהקדישו לדמיו ויצא לחירות וצריף ליתן דמים, פנ"ל ברור בכוננת התוס' ודו"ק: וליישוב פירש"י לפענ"ד לק"מ דודאי במתפס תמימים לב"ה שאין יוצאין מידי מזבח היינו משום שראויין למזבח ונתפסין מ"מ לב"ה א"כ אין מי שירצה להקריבן יכול ליקח אותן שהרי הם לב"ה ובלא דמים לא יתנם הגזבר שהרי חלה הקדש עליהם לקדושת ב"ה לכו הקונה אותם צריף ליתן דמיהן לב"ה, אבל פאן שהעבד יצא ממילא לחירות דנחתא ליה קדושת ישראל ואי איפשר להקדש שיעכב החירות א"כ מי יכריח לעבד ליתן הדמים שהרי הוא לא נדר פלום ואפי' לא ניחא ליה לעבד בחירות משתחרר הוא בעל פרחו א"כ ממילא שלא חלה עליו קדושת ב"ה פלל רק שמשתחרר מיד ופקע הקדש לגמרי שאי איפשר להקדישו פלל פיון שחלה עליו קדושת בן חורין, פנ"ל ברור בדברי רש"י ודו"ק: בא"ד ועוד מאי פריף מאי פל חרם כו' בלשון חרם לא שייף לומר דלמיהו עם קדוש עכ"ל.

ראיתי בפני יהושע שתמה על קושיות התוס' דממילא משמע פיון דעכ"פ מוכח דנחתא ליה קדושה על העבד א"כ טפי איכא לפרושי שהקדיש העבד מדנפרש עם קדוש, והניח בצ"ע גדול על התוס', ודברים תמוהים הם, דהא התוס' הקשו על פירש"י שפירש אהו דאין הגזברין וכתב ואי קשיא לוקמה דאמר הרי הוא קדוש לדמיו כו' ותיגרז ע"ז דכיון דשייף בגופו לשון קדושה נחתא ליה קדושה, וא"כ קושיות התוס' עצומה דגבי חרם דלא שייף לשון קדושה שפיר יש לאוקמא שאמר הרי הוא חרם לדמיו ובפרט לפירש"י דהקושיא הוא מקרא, וא"כ קשה ל"ל לאוקמא בש"ס לדמי וצריף לומר דרב לא איירי לדמי הא מצי לאוקמא שאמר הרי הוא חרם לדמיו ורב נמי בהכי איירי אלא דרב איירי בהזכיר לשון קדושה נחתא ליה קדושת בן חורין ובלשון חרם לא שייף פן ונשאר קדוש לדמיו, ותו לא תיקשי פלל לוקמא אידך לדמי מטעם שפירש"י בשהזכיר לשון קדושה הני בן חורין ובדאי עדיף טפי לאוקמא מילתא דרב וזהו דכל חרם בחד גוונא דלפירש"י ודאי רב איירי נמי במקדיש עבדו לדמיו מטעם שפירש"י דנחתא ליה קדושת הגוף, והנלענ"ד בישוב פירש"י מקושיא זו דלפי דמיונו של רש"י למתפס תמימים לבדק הבית דאין יוצאין מידי

מזבח לעולם, וא"כ ודאי אי אמר על תמימים שיהיו חרם לבדק הבית פשיטא נמי דאין יוצאין מידי מזבח פנין דראויים למזבח, והשטא נראה דלפירש"י הא דקאמר דליהוי עם קדוש הוא לאו משום סירכא דלישניה דהזכיר לשון קדושה דלא תליא בהא פלל דהא משמע אפי' אומר שלא נתפנין לשחררו פלל אפ"ה אמרינו שיעצא לחירות והיינו משום דקדושת גופו קודמת לכל הקדושות וכיון שהיא פבר הסיח דעתו ממנו וכוננתו להוציא מרשותו חגיל ההקדש ממילא היכא דמשפח מקום לחול, והיינו דמדמינו מקדיש למפקיר, ולכאורה בלא"ה לא דמי פלל דמפקיר נתפנין להפקירו ונה לא נתפנין להפקירו, אלא דהא פשיטא ממילא שאם נתפנין שיחול על העבד קדושה לא תליא בדעתו פלל פנין שהספים שיעצא מרשותו לרשות ההקדש חגיל כאשר מוצא מקומו לחול וא"כ ממילא נחתא ליה קדושת הגוף למיהוי עם קדוש ולא תליא בלשון קדושה פלל, פנ"ל ברור בפירש"י: בא"ד ועוד פי משני דאמר לדמי כו' מאי איריא שפחותיו אפי' דחבירו כו' עכ"ל.

בפ"י דחק ביישוב קושיא זו דרב תנא ופליג ולא ס"ל לשון הפרייתא, ולענ"ד נראה ליישב דבלא"ה קשה פשיטא מאי צריך קרא לזה, לכן נראה דקמ"ל באמר דמי עבדי עלי כפירש"י דנהי דאינו יכול להקדיש העבד משום דנחתא ליה קדושת הגוף ונעשה בן חורין מ"מ אם אמר דמי עבדי עלי יכול לסלק ההקדש עם העבד עצמו בתורת דמים כמו בשאר נכסים וא"כ דוקא עבדיו ולא של אחרים, והא דפריה גזברין מאי עבידתיהו היינו משום דע"כ הוא קודם שהגבן להקדש דאחר שהגבן להקדש בתורת גזברין הוי כמו שאר נכסים שגבאן הגזבר בשביל ההקדש שקנאן קנין הגוף וע"כ הוא קודם שהגבן ופריה שפיר גזברין מאי עבידתיהו וא"ש, מיהו למאי דפרישית לעיל דרש"י ס"ל בגזבר לא שייך שיחרור א"כ י"ל דאחר שהגבן קאמר מ"מ אין רשאי להוציאן לחירות מטעמא דפרישית לעיל, מ"מ י"ל דמשמעו דאין הגזברין רשאי להוציאן לחירות משמע מיד אחר ההקדש גם בטרם ששם אותן בדמים פן י"ל לפירש"י, וכ"ש דא"ש לפירוש התוס' שפירשו טעם אחר בהא דאין הגזברין כו' דמיושב היטב פירש"י דאי לדמי היינו שנותן מה ששונה העבד לימכר לא שייך חשדא דשמין מיד דמי העבד אם יסלק בשאר נכסים ודו"ק, ועיין רמב"ם פ"ג מערכין דין י"ד דמוכרין עבדים: בא"ד ופריה כו' גזברין מאי עבידתיהו דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנו כו' עכ"ל.

מהרש"א פתב שאינו מוכן דלמה לא שייך הגזבר ביה פנין שהקדישו לדמיו וכתב דמשום דהאיסור נשאר אצל האדון, ואינו במשמע לשון התוס', ולפענ"ד דברי התוס' כפשוטן דבהך סברא שאין קדושת גופו חל על העבד ליאסר בהנאה א"כ ודאי באומר על בהמה טמאה שתהיה קדושה לימכר נאסרה בהנאה והיא הקדש גמור והגזבר לוקח אותה לרשותו, אבל בעבדים דלא נחתא קדושה על גופן א"כ אין פאן רק נדר שצדד ליתן דמיהו ואין חילוק באומר הרי הוא קדוש לדמיו או דמיהו עליו, א"כ אין לגזבר רק חוב ממון עליו ומאי ענינם לשחרר העבד, דהגזבר אין לו פח רק במידי דגופו שייך להקדש אבל לא בעבדים אלו שאין חיוב עליו ליתנם להקדש פלל רק דמיהו, פנ"ל ברור ועיין בסמוך: בגמרא אי הכי אינך נמי לדמי.

מה שדייק בפני יהושע פנין דהקדיש פל נכסיו איך יתן דמים אין זה קושיא דאיפשר שיש לו חובות ע"פ לגבותן או שמצפה שתפול לו ירושה או מתנה: שם ת"ש המקדיש עבדו עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו.

וניש לדקדק דלעיל דף י"א אָמר רב המקדיש יְדֵי עֶבְדוֹ אוֹתוֹ עֶבֶד לַיהוָה וְאוֹכַל אֶ"כ ע"כ קְדוּשָׁה קָאֵי עַל מַעֲשֵׂה יְדֵיו, וְאֶ"כ מִי גָרַע מִקְדִּישוֹ פְּלוּל מִמִּקְדִּישׁ יְדֵיו לְבַד, וּמִשָּׁם קָשָׁה ג"כ עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׁפִירְשׁוּ שְׂאִין קְדוּשָׁה חָל עַל הָעֶבֶד שְׂיֵאָסֵר בְּהִנָּאָה א"כ אִמְאֵי מַעֲשֵׂה יְדֵיו קְדוּשָׁה הָאֵין קְדוּשָׁה חָל עַל גּוֹף הָעֶבֶד שְׂיֵאָסֵר בְּהִנָּאָה, וְצ"ל לְפִירוּשׁ הַתּוֹס' דְּאִין הֵכִי נָמִי בְּהַקְדִּישׁוֹ פְּלוּל לֹא שְׂיֵיךְ לֹאמַר שְׂהַקְדִּישׁוֹ לְמַעֲשֵׂה יְדֵיו דֹּא"כ לֹא הֵיךְ לוֹ רַק לְהַקְדִּישׁ יְדֵיו לְחֹד, מִיְהוּ לְפִירְשׁ"י דְּמַדְמֵי הַקְדִּישׁ עֶבֶד לְהַקְדִּישׁ תְּמִימִים לְבָדָק הַבֵּית דְּנִחְתָּא לִיהַ קְדוּשַׁת הַגּוֹף א"כ קָשָׁה בְּמִקְדִּישׁ יְדֵי עֶבְדוֹ פִּינּוֹ דְּבֹאוּמֵר רְגֵלָה שֶׁל זֹו עוֹלָה פִּשְׁטָה קְדוּשָׁה בְּכּוֹלָה פְּדֹאִיתָא בְּקִדּוּשֵׁין דְּרָו, וְצ"ל דַּס"ל בְּדָבָר שְׂאִין הַנְּשָׂמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ אִין פְּוֹלָה עוֹלָה לְכוּ בְּעֶבֶד נָמִי הַיְדִים לְחֹד הַנְּי דְּבָר שְׂאִין הַנְּשָׂמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ, וְכִינּוֹ דְּאִין פְּלוּל קְדוּשָׁה לֹא שְׂיֵיךְ שְׂיֵצָא לְחִירוֹת פִּינּוֹ דְּלִיפָא לְמִימֵר לְמִיְהוּ עִם קְדוּשָׁה לְכוּ חָלָה קְדוּשָׁה עַל מַעֲשֵׂה יְדֵיו, אֲלֵא דְאַפְתִּי קָשָׁה לְפַמ"ש הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ה מְעַרְכִין דִּין י"ז בְּאָמֵר רֵאשׁ עֶבֶד זֶה הַקְדִּשׁ לְמַזְבֵּחַ אִינוּ חַיִּיב אֲלֵא בְּדָמֵי רֵאשׁוֹ וְכַתּוּב בַּכ"מ שֶׁם דְּהֵינּוּ מַה שְׂיִירוּחַ בְּאִיבְרֵי הָרֵאשׁ בֵּין שְׂהוּא תוֹרְגָמֵן אוֹ מְנַגֵּן אוֹ צוֹפֵה א"כ קָשָׁה גַם בְּמִקְדִּישׁ פֶּל הָעֶבֶד מִשְׁפַּחַת לְמַעֲשֵׂה יְדֵיו בְּאִיזָה עֲנָנוּ וְצ"ע, וְעֵינּוּ בְּסִמוּךְ: בְּפִירְשׁ"י ד"ה שְׂלֵא הַקְדִּישׁ כּו' וְהָרִי הוּא פְּקַרְקַע וּבְהִמָּה טְמֵאָה עַכ"ל.

וְצ"ע דְּאֵם הַקְדִּישׁ הַקְרַקַע הָרִי הִיא אֲסוּרָה בְּהִנָּאָה וְאֵע"ג דְּאִין מוֹעֲלִין בְּשִׁבְחַת הַקְדִּישׁ פְּדֹאִיתָא בַּפ"ב דְּמַעֲיָלָה מ"מ אִיסוּרָא אִיפָא וּבְמִקְדִּישׁ יְדֵי עֶבְדוֹ לַיהוָה וְאוֹכַל וְאִיסוּר בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיו כַּמ"ש לְעֵיל וְצ"ע, וְאִיפְשֵׁר לֹאמַר דַּס"ל לְרִשׁ"י אֵע"ג דְּבִגְדוּלִין לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין פְּדֹאִיתָא בַּפ"ב דְּמַעֲיָלָה מ"מ הֵינּוּ דְּנוֹקָא בְּגִידוּלִין דְּמַגּוּפָא דְּקַרְקַע הוּוּ אֲבָל מַעֲשֵׂה יְדֵיו אִינוּ קְדוּשָׁה פִּינּוֹ שְׂלֵא הַקְדִּישׁ יְדֵיו, אֲבָלְהָעֶבֶד עֲצָמוֹ אִיסוּר בְּהִנָּאָה וְהֵינּוּ פְּתִנָּאֵי דַּס"ל לְקַמֵּן דְּשְׂיֵיךְ מַעֲיָלָה בְּעֶבֶד עֲצָמוֹ וְא"צ לֹאמַר דְּהָךְ דְּהָכָא הוּא תְּנָא אַחַר רַק לַכ"ע אֵע"ג דְּמוֹעֲלִין בְּעֶבֶד מ"מ עוֹשֵׂה וְאוֹכַל שְׂלֵא הַקְדִּישׁוֹ אֲלֵא לְדָמֵיו וְהוּי פְּבִהֵמָה טְמֵאָה, וְכוּ נִרְאָה מְפִירְשׁ"י לְעֵיל ד"ה דְּלִיְהוּי דְּלֵא דְּמִי לְבִהֵמָה טְמֵאָה דְּלֵא שְׂיֵיךְ קְדוּשָׁה בְּגוּפָה, וְלַפ"ז הָא דְּפִירְשׁ"י לְעֵיל לְדָמֵי לֹא קְאָמֵר הֵיךְ לוֹ לֹאמַר דְּמִי עֶבְדֵי עֲלֵי הֵינּוּ מִשׁוּם דְּלִיפָא לְפָרוּשֵׁי לְדָמֵי שְׂיֵהֵי הָעֶבֶד קְדוּשָׁה לְדָמֵיו הֵינּוּ מִשׁוּם דְּלִפִּירְשׁ"י אִפִּי אָמֵר הֵכִי תְּפַסָּא קְדוּשָׁה בְּעֶבֶד פִּינּוֹ דַּס"ל לְמִיְהוּי עִם קְדוּשָׁה קְאָמֵר, וְלַפ"ז נִרְאָה דְּהָךְ מ"ד דַּס"ל מְפַקִיר אֲבָל מִקְדִּישׁ לֹא דִילְמָא לְדָמֵי קְאָמֵר וְהֵינּוּ דַּס"ל דְּהָא דְּלֵא מִיְקַרֵי קְדוּשַׁת הַגּוֹף דְּלִיְהוּי עִם קְדוּשָׁה וְא"כ י"ל לְדָמֵי הֵינּוּ שְׂיֵהֵי גוּפּוֹ קְדוּשָׁה כְּמוֹ בְּהֵמָה טְמֵאָה וּכְהֵנָּה תְּנָאֵי דְּבְרֵיִתָּא דְּלִקְמֵן דְּנִחְתָּא קְדוּשָׁה עַל הָעֶבֶד וְלֹא אֲמַרִינוּ דְּחֵיִלָּא קְדוּשַׁת עִם קְדוּשָׁה שְׂיֵהֵי בֵן חוּרִין, דְּהָא וְדֵאֵי קָשִׂיא מִי הַכְרִיחַ לְהַש"ס לְמִימֵר לְלִישְׁנָא דְּמַפְקִיר סְבָרָא אַחֲרַת דְּלְדָמֵי קְאָמֵר הֵינּוּ שְׂיֵהֵי דְּמִי קְדוּשִׁים וְדַפְלִיג אֲתִנָּאֵי דְּלִקְמֵן, אֵע"כ בְּאֲמַת פֶּן הַפִּירוּשׁ לְדָמֵי שְׂיֵהֵי קְדוּשָׁה לְדָמֵיו, וּבְזָה נְכוּנִים דְּבָרֵי הַכ"מ בַּפ"ו מְעַרְכִין וְנִסְתַּלְקָה תְּלוּנַת הַפְּנִי יְהוּשַׁע מְעֲלִיו, וְאִפִּי תִימָא דְּמַעֲיָקְרָא ס"ד לְדָמֵי קְאָמֵר הֵינּוּ שְׂלֵא הַקְדִּישׁ גוּפּוֹ פְּלֵל י"ל דְּהֵינּוּ מְקַמֵי דְּאִסִּיק אֲדַעֲתִיָּה הֵנָּה תְּנָאֵי דַּס"ל דְּנִחְתָּא קְדוּשָׁה עַל גּוֹף הָעֶבֶד, אֲבָל לְמֵאֵי דַּס"ל לְתִנָּאֵי דְּשְׂיֵיךְ קְדוּשָׁה בְּגוֹף הָעֶבֶד א"כ פְּשִׁיטָא לְמ"ד מְפַקִיר י"ל בְּמִקְדִּישׁ ס"ל כְּהֵנִי תְּנָאֵי דְּחָלָה קְדוּשָׁה עַל גּוֹף הָעֶבֶד ג"כ, וְא"ש נָמִי הָךְ דְּאִין הַגְּזַבְרִין רְשְׂאִין לְהוֹצִיאָן לְחִירוֹת וְאֲצ"ל רַב תְּנָא וּפְלִיג, וְדְבָרֵי הָרַמְבַּ"ם נְכוּנִים: (דְּרָו ל"ט ע"א) בְּגִמְרָא הָא מְנִי ר"מ הִיא דְּאָמֵר אִין אֲדָם מוֹצִיא דְּבָרֵיו לְבִטְלָה.

וְקָשָׁה הָא ר"מ לֹא קְאָמֵר רַק בְּאוּמֵר עֲרָךְ פְּלִי עֲלֵי דְּלִיפָא לְפָרוּשֵׁי רַק לְדָמֵי אֲבָל הָכָא אִיפָא לְפָרוּשֵׁי לְמִיְהוּי עִם קְדוּשָׁה שְׂיֵצָא הָעֶבֶד לְחִירוֹת, וְלְמֵאֵי דְּבַעֲיִנוּ לְפָרוּשֵׁי לְעֵיל דְּנוֹקָא בְּאוּמֵר שְׂנַתְפּוּנוּ לְשַׁחְרוּוֹ אֲבָל בְּאִין לְבוּ לְשַׁחְרוּוֹ לֹא מְהֵי א"כ א"ש דְּכָאן אִיבְרֵי שְׂאוּמֵר שְׂאִין בְּלִבּוֹ

לשחררו לכן מפרשינו ליה לדמי פינו דאינו מוציא דבריו לבטלה, ובנה מן שוב קושיות התוס' שהקשו דהכא משמע דרב לא ס"ל כר' מאיר, ולפמ"ש א"ש דרב איירי שנתפנון לשחררו א"כ לא שינה אין אדם מוציא דבריו לבטלה פינו דאיכא לפרושי למיהוי עם קדוש וא"ש, מיהו פשטא דש"ס משמע דיצא לחירות אע"פ שנתפנון להקדישו תפסא ביה קדושת בן חורין והינו מטעם פינו שפבר גמר בלבו להוציא מרשותו, א"כ פינו דגופיה לא קדיש נחתא ביה קדושת חירות ולא שינה לומר שאין בלבו לשחררו דעכ"פ תפיץ להתניאש ממנו, ובהכי ניחא דקאמר מ"ד מקדיש כ"ש מפקיר, וקשה מנ"ל הא מקדיש אמר בפירוש החירות פינו דמשמע למיהוי עם קדוש משא"כ מפקיר, ולפ"ז ניחא דודאי אין פיו ולבו שוין ולא נתפנון לחירות אלא דאנו אמרינו פינו שפפיץ להוציא מרשותו נתיאש ממנו ונעשה הפקר ממילא ויצא לחירות פינו דיש להעמיד בדבריו למיהוי עם קדוש וא"כ ודאי כ"ש מפקיר פנ"ל, וא"כ קשה איך שינה אין אדם מוציא דבריו לבטלה פינו דאיכא לפרושי למיהוי עם קדוש, אלא דיש ליישב מ"מ פינו דהוא ודאי נתפנון להקדישו אלא דכיון שאין בכלל לשונו הקדש דמים רק הקדש גופו וגופו לא קדיש נחתא ליה קדושת הגוף דליהוי עם קדוש, וא"כ למ"ד אין אדם מוציא דבריו לבטלה אמרינו שנתפנון לדמים א"כ טפי נחתא ליה הך קדושה שיתן דמיו שהוא בכוננת דבריו מדניחות ליה קדושה שלא נתפנון אליה פלל, ודוקא אם אין להעמיד בדבריו לדמי משום דלא קאמר נחתא ליה קדושת בן חורין אע"פ שלא נתפנון לכה, משא"כ אי נימא שנתפנון לדמי מטעם אין אדם מוציא דבריו לבטלה טפי יש להעמיד בדבריו לדמי שהוא בכוננת דבריו, ולפ"ז לא נתיישבה קושיות התוס', אלא די"ל דהך דאין אדם מוציא דבריו לבטלה הוא דוקא באומר ערה פלי שעכ"פ נתפנון ליתן בעד הפלי רק שהוציאו בלשון ערה אמרינו אין אדם מוציא דבריו לבטלה, אבל במקדיש עבדו י"ל דאם אמר שנתפנון דתיחת ליה קדושה על העבד דוקא שפיר מפרשינו שיצא לחירות פינו דאמר בפירוש שלא נתפנון לדמים קדושת גופו עדיף, אלא דהכא מיירי שאמר שנתפנון לדמים ולר"מ שפיר מהני אע"פ שלא פירש, פינו דמעמידין בדבריו אף שאינו מפורש פן בדבריו טפי מעמידין בדבריו דבר שנתפנון אליו, אבל אם אמר שלא נתפנון לא לקדושת דמים ולא לחירות טפי משמע חירות מקדושת דמים ודוק היטב: אלא דקשיא לי בסוגיין מאי קאמר דליהוי עם קדוש לפמ"ש התוס' לקמן דף מ' דמעופב גט שיחרור אוכל בתרומה ומותר בשפחה א"כ במאי נעשה עם קדוש פינו דצריף גט שיחרור ומותר בשפחה ואם נותן לו גט שיחרור ממילא נפיק לחירות ולא צריף להקדש פלל א"כ במאי נעשה עם קדוש ע"י השיחרור, וגם לפירש"י לקמן ע"ב דאין לו תקנה ואינו מותר לא בשפחה ולא בב"ח קשה ג"כ קצת במאי נעשה עם קדוש, מיהו לפירש"י איפשר ליישב דכיון דכופין את רבו לשחררו שפיר קרי ליה עם קדוש דע"כ ישחררנו, ולפ"ז גם להתוס' ניחא פינו דס"ל דכופין את רבו אע"פ שהוא מותר בשפחה שפיר קרי ליה עם קדוש והינו דהקדישו למיהוי עם קדוש בהכרח שהרי יכופו אותו, אלא דקשה במאי נחתא ליה קדושת הגוף ע"י הקדישו פינו דאפתי אסור בבת חורין והפקר לא מהני רק ליפטר משיעבוד, וכיון דלא נחתא עליה קדושת הגוף ודאי קשה מי עדיף הקדש מא"ל הרי את בן חורין דלא מהני בלא שטר כמ"ש התוס' לעיל דף ל"ח בד"ה המפקיר, ואיפשר לומר דרב בהא ספוקי מספקא ליה אי מפקיר עבדו צריף גט שיחרור וכן במקדיש, לכן פינו דאיכא למימר למיהוי עם קדוש קאמר וא"צ גט שיחרור פלל שפיר מיקרי עם קדוש אלא דצריף גט שיחרור מספיקא, ולענן שיעבוד העבד מוחזק בגופו ואין יכול לשעבד בו, ובהכי ניחא הא דאמר לקמן הכי אמר ר' יוחנן אמר רב כוונתי וקשה מאי תמיה לר' יוחנן אי אמר רב כוונתיה, ולפ"ז י"ל דשמע ללישנא דאמר רב דהמקדיש עבדו יצא

לחירות וצריף גט שיקרור ג"כ, א"כ לפ"ז צ"ל דמספיקא צריף גט שיקרור דאל"כ לא שיניף למינהו עם קדוש ולזה פשאמרו לו דרב קאמר במפקיר לחוד א"כ י"ל דיצא לחירות מטעם ודאי ומ"מ צריף גט שיקרור, אבל במקדיש לא שיניף שיצא לחירות פינון דצריף גט שיקרור אפתי לא הוי עם קדוש, אבל כי אמרו לרבי יוחנן במפקיר לחוד שפיר קאמר אמר רב פנתי דמטעם ודאי יצא לחירות אלא שצריף גט שיקרור, ודו"ק וצ"ע: ובהכי ניחא דקאמר לימא פתנאי המקדיש עבדו אין מועלין בו ומשמע דס"ל פרב א"כ איף שיניף אין מועלין בו הא ליכא דררא דהקדש כלל דלא הוי הקדש רק שיצא לחירות וכל היכא דתנן אין מועלין משמע דלא נהניו, ולפ"ז ניחא דספיקא מיהא הוי שפא צריף גט שיקרור וע"כ הקדישו לגופו לכן נקט אין מועלין, ודו"ק וצ"ע: שם אי הכי אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו.

הרשב"א דייק לשון אי הכי, ולכאורה אין מקום להדיק דבפשיטות יש לומר דכ"ע עבדא כמקרקעי ולא פליגי רק בשערו, וכ"כ בפני יהושע, מיהו נראה שלא נעלם זה מהרשב"א שפשוט הוא, אלא פינון דחזינון דקאמר אלא הכא בשערו העומד ליגזז משמע דמעיקרא לא איירי בעומד ליגזז ופשיטא ליה דהוי כמקרקעי וא"כ שפיר קשה אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו, לכן יש ליישב באופן הלזה דמעיקרא ס"ל לכ"ע עבדא כמקרקעי דמי ומועלין בשערו היינו פשיטא וכתלוש מועלין אלא דת"ק ס"ל דאינו קדוש כלל, אבל השתא דס"ל לכ"ע קדוש ופליגי אי כמטלטלי דמי פריף שפיר דהא אם תלשו אם תלשו לכ"ע מועלין וע"כ בלא נתלש א"כ ליפלגו בגופו, וזה ברור: שם לימא הני תנאי פהני תנאי דתנן ר"מ אומר יש דברים כו' עיין בש"ף סימן צ"ה שםפאן קשה על הרמב"ם ורבנותיו שחילקו דדוקא בדין שומרין ס"ל לרבנן מחובר לקרקע הוא פקרקע משא"כ בשאר מילי, א"כ מאי פריף הכא הא רבנן דוקא בשומרין ס"ל פקרקע דמי והכא לענין מעילה רבנן מודו דכתלוש דמי, ונראה ליישב ויתחילה ליישב מה שהקשה בתוי"ט דאי דוקא בשומרין קאמר למה נקט מתני' מודה במקצת והלה אומר אינם אלא חמש והניח בצ"ע, ונראה ליישב דודאי שפיר י"ל דדוקא בשומרין אלא דקמ"ל לרבנן אפי' מודה במקצת נמי פטור, והוא דהא רבה אמר מפני מה אמרה תורה מודה במקצת ישבע יהיה נאמן במיגו דכופר הפל ומשני אין אדם מעיז, והשתא יש להבין בשומרין אמאי ישבע מודה במקצת יהיה נאמן במיגו דנאנסו דלא הוי הענה פינון דאינו מפיר בשקרו, מיהו לזה י"ל הא גם כשטוען נאנסו צריף לישבע שבועת שומרין, וא"כ י"ל הכא דלענין שומרין הוי מחובר לקרקע פקרקע וא"כ אפי' במודה מקצת פטור דנאמן במיגו דנאנסו ובנאנסו ה"ל שומרין ובשומרין חשיב כמחובר וא"ש, ומתני' ודאי בהודאת מקצת חייב רק דפטור במיגו דנאנסו וא"כ לא קשיא בלא"ה שיהיה נאמן במיגו דנאנסו, וקשיא קושניית התוי"ט למה נקט מודה מקצת: אלא דצריף להבין לשיטת הרמב"ם דלא אמרינן מיגו לאפטורי משבועה, אלא י"ל דבלא"ה קשה בשבועת מודה במקצת למה פטור הא מיגו לא מהני לאפטורי משבועה, וי"ל דבתנאים פללי מיגו אות קי"ג כתב לתרץ הקושיא דמאי פריף מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע הא הוי מיגו לאפטורי משבועה, ותירץ דכשמויח במיגו שפיר אמרינן לאפטורי משבועה, והשתא י"ל דבלא"ה הקשו פשאומר אינם אלא חמש ה"ל הילך ופטור ותירצו דמיירי שבצרו, וא"כ י"ל דשפיר נאמן במיגו דאי בעי כפר הפל וטען נאנסו דליכא הענה, ואי משום מיגו לאפטורי משבועה הא ירויח גם ההודאה ושפיר מהני מיגו, אמנם כל זה הוא למ"ד הילך פטור א"כ ע"כ איירי שאין ההודאה בעין וא"כ יש לו מיגו שהיה יכול להרויח משא"כ למ"ד הילך חייב, א"כ מתני' נפשטה שההודאה בעין וכשההודאה היא בעין ליכא מיגו דנאנסו על הפל וא"כ תו לא הוי מיגו דהוי מיגו לאפטורי משבועה ואינו מרויח, וא"כ מוכח

ממתני' דלאו דוקא בשומרין אלא דס"ל בכל דוכתי מחנך לקרקע הרי הוא פקרקע, מיהו אנו קיי"ל כל העומד ליחלש פתלוש דמי פדאיתא בכתובות דף נ"א, והיינו לדין דקיי"ל הילך פטור שפיר יש לפרש מתני' דוקא לענין שומרין וכמ"ש הרמב"ם ורבותיו, וסוגיא דש"ס ה"א נ"חא ליה לאסוקי אפי' למ"ד הילך חייב, א"כ ס"ל בכל דוכתי מחנך לקרקע הרי הוא פקרקע לכן לא נקט רק ר"מ דיכול להיות דמודה בשער וממילא ה"ה לדין י"ל דאין מועילין בשערו מטעם דהוי פקרקע, ולא בעי לאסוקי דרבנן דגפנים פרש"ג דדוקא בשומרין קאמרי פיון דתלוי בפלוגתא דהילך, ואדרבה י"ל מפאן חיליה דהרמב"ם דקשה מאי נ"מ במאי דמסיק דאתי כר"מ פיון דלא קיי"ל פנוותיה אלא ודאילדין גם לרבנן צריה הך סברא דבשערו דאשבוחי משפח הוי פמחנך אפי' בדינים שאינם מדין שומרין, וא"ש ודו"ק: שם אמר רב פנותי.

פבר פתבתי דיש לדקדק מאי בעי ר' יוחנן בזה ומי סני ליה אי אמר רב פנותי, וי"ל עוד דרב לשיטתיה אמרינן דס"ל פרבי בפי' האשה רבה דף צ"ג בענין דבר שלא בא לעולם ורבי ס"ל לא תסגיר עבד אל אדוניו בלוקח עבד ע"מ לשחררו, וביבמות פרק ר"ג דף נ"ב דאיתא התם באמר פתוב גט לארוסתי פשאכנסנה אגרשנה הוי גט ולאשה דעלמא אינו גט, וא"כ קשה איך משפחת שיקתוב לו השיחרור פדמוקמינן דכתב ליה פשאקחה יהיה גופה קנוי לה מעכשיו וא"כ תיקשי הא בעינן לשמה, ומזה דייקו התוס' דלמ"ד אדם מקנה דשלבל"ע מיקרי לשמה, ור' יוחנן ס"ד דרב ס"ל א"צ גט שיחרור א"כ משפחת לה שאמר פשאקחה תהא הפקר מעכשיו ולא אסיק אדעתיה שישפור רב דמיקרי לשמה, לכן אמר בדרה תמיה דאפי' רב דס"ל פרבי אמר פנותי שצריה גט שיחרור וא"ש, מיהו רבי גופיה אמר לקמן גבי נתיאשתי מפלוני עבדי שאין לו תקנה אלא בשטר, ואיפשר דבהפקר לחוד אפילו בלא שטר איפא לא תסגיר פיון שאינו משועבד לו עוד לעבדות, ועיין מ"ש בסמוך: שם איתביה ר' אבא לעולא.

בפ"י דייק למה דוקא לר' יוחנן מקשי ומה שפירץ דר' יוחנן אמר לקמן שהוא מן התורה אינו במשמע שא"כ הנה לו להקשות אהך מימרא, ואיפשר לומר דהנה מצי למימר הא דס"ל לרב המפקיר עבדו יצא לחירות וצריה גט שיחרור היינו משום דהפקר לא מהני אגוף העבד רק שפטור משיעבוד, וקיי"ל במוכר עבדו ע"מ שישמשנו שלשים יום דשני ישנו בדין יום או יומים דקנין פירות לאו פקנן הגוף דמי א"כ י"ל דהפקר לא אהני רק לקנין פירות וכיון שהגוף נשאר אצל רבו לכן צריה גט שיחרור, וא"כ י"ל בגר שמת שאין מי שישאר אצלו קנין גופו לכן קנה עצמו לגמרי דבכה"ג ודאי פקנן הגוף דמי פיון שאין בעלים לגופו, אבל ר' יוחנן דס"ל ק"פ כקה"ג דמי ואפ"ה ס"ל צריה גט שיחרור אין לחלק בין גר לעלמא דע"כ עיקר הטעם משום שאין האיסור נפקע פריה שפיר, ובהכי נ"חא דר' יוחנן אמר רב פנותי היינו דלא תימא רב לא ס"ל ק"פ כקה"ג דמי להכי צריה גט שיחרור אלא דאמר רב פנותי לגמרי הטעם משום איסורא ודו"ק: בתוס' ד"ה אלמה כו' וא"ת מאי אי הכי כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל בפשוט דנדאי לא קשיא אי שמואל פליג על אמיר דנדאי אמיר לא קאמר רק למ"ד צריה גט שיחרור, אבל השתא דמסיק דאפי' למ"ד צריה גט שיחרור במת לא צריה קשיא דאמיר דמוכח מקרא דלא צריה וכבר ייתא: בא"ד תנאי היא כו' ובפרק בתרא דנזיר כו' עכ"ל.

לכאורה תמוהין דברי התוס', דלכאורה משמע דלא תליא התם בגט שיחרור רק אי יצא לחירות אינו עוד משועבד לרבו ולא איקפת ליה בעינויו, וכן העיר בפני יהושע, מיהו נראה דהתוס' קאי לפשטא דש"ס דתליא ליה בדשמואל ולא בדרב ור' יוחנן, לכן נראה דאי צריה גט שיחרור פיון

שְׁעֵדֵינוּ צָרִיךְ לְרַבּוֹ לִישָׂא בֵּת יִשְׂרָאֵל אִינוּ מְתִיבָאשׁ מִמֶּנּוּ שְׂאֵי אֵינְפִשָׁר לּוֹ לְהִרְחִיק שְׁהָרֵי צָרִיךְ לְשִׁחְרוֹר, וְכ"ש לְפִירֵשׁ"י דְּאִינוּ מְוֹתֵר לֹא בְּשִׁפְחָה וְלֹא בְּבֵת חֲנֻרִין דְּאִנְפָּא לְמִימֵר דְּמִשּׁוּם הָא גּוּפָא לֹא מְתִיבָאשׁ, וְדָבָרֵי הַש"ס כְּפִשְׁטֵן וְשִׁפִּיר מְצִי לְאוּקְמָא רְבִינָא פְתִנְאֵי: בַּא"ד דְּלֹא כֹר' יוֹחֲנָן רְבִיָּה עַכ"ל.

וְדַאי אֲמִימֵר לֹא הֵיךְ בְּזִמְנָן ר' יוֹחֲנָן דְּהָא לְקַמְן דָּף מ' אָמַר לִיהֵ רַב אֲשֵׁי לְאֲמִימֵר וְרַב אֲשֵׁי הֵיךְ זִמְנָן רַב אַחֲרֵי ר' יוֹחֲנָן דְּבִיּוֹם שְׁמֵת רַב יְהוּדָה נוֹלַד רַבָּא וּבִיּוֹם שְׁמֵת רַבָּא נוֹלַד רַב אֲשֵׁי, וְרַב יְהוּדָה ג"כ אַחֲרוֹן מֵר' יוֹחֲנָן, אֲלֵא מִשּׁוּם דְּאֲמִימֵר גּוּפִיָּה לְקַמְן בְּעֵי לְתֻרֻצֵי דֵר' יוֹחֲנָן לֹא לִיפְלוֹג עֲלֵיהֵ: בַּא"ד וְלִהְיֵי נְמִי לֹא מְצִי לְמִיפְרֵךְ לְאֲמִימֵר מְדַרְבְּנֵן דְּאֲבָא שְׂאוּל עַכ"ל עֵינֵן בְּמִהְרֵשׁ"א דְּקִשָּׁה הָא מְאֲבָא שְׂאוּל נְמִי קִשְׂיָא דְּבַגְדוּלִים מוֹדָה, וְנִרְאָה לִינְשֵׁב דְּבַלֵּא"ה קִשָּׁה מֵאֵי פְרִיָּה מְקִנּוּ עֲצָמֵן בְּנֵי חֲנֻרִין וְכִי מִי פְתַב גִּט שִׁחְרוֹר לְאַלּוֹ, וְקִשָּׁה פִּינּוּן דֵר' יוֹחֲנָן אָמַר יִצְא לְחִירוֹת וְצָרִיךְ גִּט שִׁחְרוֹר וְאִם מְפָרְשִׁין יִצְא לְחִירוֹת לְעֲנֵן שִׁיעֲבוּד וְצָרִיךְ וְאִין לּוֹ תְקִנָּה א"כ אִין פֶּאן קוֹשְׂיָא אִם נְפָרֵשׁ קִנּוּ עֲצָמֵן בְּנֵי חֲנֻרִין לְעֲנֵן שִׁיעֲבוּד אֲבָל לֹא לְעֲנֵן שִׁיחָה מְוֹתֵר בְּבֵת חֲנֻרִין וּמֵאֵי קוֹשְׂיָא, לְכֹן י"ל דְּעִיקָר הַקּוֹשְׂיָא מְקַטְנִים קִנּוּ עֲצָמֵן בְּנֵי חֲנֻרִין וּבְקַטְנִים קִשָּׁה אִיָּה יְקִנּוּ עֲצָמֵן הָא אִין לְהֵם יָד, לְכֹן י"ל דְּפְלִיגֵי אֲבָא שְׂאוּל וְרַבֵּן בְּהָךְ סְבָרָא דְּרַבֵּן ס"ל דְּנִפְקָא מְעַבְדַּי אִישׁ דְּעַבְדַּי שְׂאִין לְרַבּוֹ רְשׁוּת עֲלִיו לֹא קָרִי עַבְדַּי וְס"ל דְּגַם בְּקַטְנִים שִׁיָּךְ פִּינּוּן דְּאִין לְרַבּוֹ רְשׁוּת עֲלִיו לֹא מִיְקָרֵי עַבְדַּי, וְאֲבָא שְׂאוּל סְבִירָא לִיהֵ בְּקַטְנִים חֲשׁוּב רְשׁוּת רַבָּן עֲלִיו, עַכ"פ מְאֲבָא שְׂאוּל לִיכָּא לְאֲקוּשׁוּיֵי דִי"ל דְּלֹא קִאָמַר קִנּוּ עֲצָמֵן בְּנֵי חֲנֻרִין רַק לְעֲנֵן הַשִּׁיעֲבוּד וְלֹא לְעֲנֵן הַגִּט שִׁחְרוֹר, אֲבָל מְרַבֵּן דִּס"ל גַּם בְּקַטְנִים קִנּוּ עֲצָמֵן בְּנֵי חֲנֻרִין א"כ ע"כ נִפְקָא לְהוּ מְקָרָא דְּעַבְדַּי אִישׁ וְשִׁמּוּאֵל דֵּינִיק מִהָךְ קָרָא דַּא"צ גִּט שִׁחְרוֹר פְּרִיָּה שִׁפִּיר, וּמִשְׁנֵי דְּנִדְּאֵי רַבֵּן לִית לְהוּ דְּשִׁמּוּאֵל וְלֹא נִפְקִי לְחִירוֹת מְקָרָא דְּעַבְדַּי אִישׁ רַק מִשּׁוּם דְּעַבְדֵי דְּגַר פִּי אֲשֶׁתּוֹ וּמָה אֲשֶׁה בֵּין גְּדוּלָּה בֵּין קַטְנָה אִף עַבְדּוֹ בֵּין גְּדוּלָּה בֵּין קַטְנָה אֲבָל מִשּׁוּם הַפְּקָר צָרִיךְ גִּט שִׁחְרוֹר וְדו"ק, וְעֵינֵן בְּסֻמוּף: (ע"ב) בְּגִמְרָא מֵאֵי פְלִלָּא כו' וְאָמַר ר' יוֹחֲנָן מ"ט דְּרַבֵּי גָמַר לָהּ לָהּ כו'.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק דְּאִם מְזַה דִּיּוֹקָא דְּקַטְנִים לֹא תִיְקָשִׁי לְרַבֵּן הָךְ דִּיּוֹקָא וְע"כ רַבֵּן לֹא ס"ל הָךְ דִּיּוֹקָא א"כ מִנ"ל דְּרַבֵּי לֹא ס"ל כְּרַבֵּן דְּאֲבָא שְׂאוּל, וְנִרְאָה לְפִיּוֹם הָךְ ס"ד דְּאִי דְּרִשְׁיֵן דְּרִשָּׁא דְּעַבְדַּי אִישׁ פְּשִׁיטָא לָן דְּקַטְנִים לֹא יִצְאוּ לְחִירוֹת, וְהִשְׁתָּא ע"כ טַעֲמִיָּהוּ דְּרַבֵּן מִשּׁוּם דְּשִׁמּוּאֵל דִּס"ל מְפָקִיר עַבְדּוֹ יִצְא לְחִירוֹת מְעַבְדַּי אִישׁ וּקַטְנִים נְמִי לֹא מִיְקָרוּ עַבְדַּי אִישׁ, א"כ מְמִילָא דְּרַבֵּי שְׂאָמַר אִין לּוֹ תְקִנָּה ע"כ כְּאֲבָא שְׂאוּל אֲתִי דְּלְרַבֵּן מְעַבְדַּי אִישׁ נִפְקִי לִיהֵ דִּיִּצְא לְחִירוֹת וַא"צ גִּט שִׁחְרוֹר, וְדַחֵי דוּק לְאִידָךְ גִּיסָא וְרַבֵּי ס"ל כְּרַבֵּן, וְכֹן לְאִידָךְ לִישְׁנָא מִשְׁמַע לִיהֵ דְּרַבֵּן דְּרִשֵׁי דְּרִשָּׁא דְּלָהּ לָהּ לְעֲנֵן מָה אֲשֶׁה בֵּין גְּדוּלָּה בֵּין קַטְנָה, וּלְפ"ז אֲבָא שְׂאוּל דְּלֹא דְרִישׁ לָהּ לָהּ לְעֲנֵן זֶה ע"כ ס"ל דְּרִשָּׁא דְּעַבְדַּי אִישׁ דְּלִהְיֵי גְדוּלָּה יִצְאוּ לְחִירוֹת אֲבָל קַטְנִים מִיְקָרוּ עַבְדַּי אִישׁ כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעִיל, א"כ אֲבָא שְׂאוּל ס"ל כְּשִׁמּוּאֵל דְּמִפְקִיר עַבְדּוֹ יִצְא לְחִירוֹת, וְרַבֵּי דְּלֹא ס"ל כְּשִׁמּוּאֵל ע"כ כְּרַבֵּן ס"ל, וְכָל זֶה פְּשׁוּט וּבְרוּר וְיִצְאֲתִי בְּזֶה יְדִי חוֹבְתִי מְפָל אֲרִיכוֹת דְּבָרֵי בְּעַל פִּנ"י בְּזֶה דְּאִין פֶּאן שׁוּם תְּמִיָּההּ בְּסוּגִיָּא, וְנִפְקִי לְמֵאֵי דְּפְרִישִׁית לְעִיל בְּסֻמוּף דִּישׁ לְפָרֵשׁ לְאֲבָא שְׂאוּל קִנּוּ עֲצָמֵן בְּנֵי חֲנֻרִין רַק לְעֲנֵן שִׁיעֲבוּד וְלֹא לְעֲנֵן שְׂלֵא לְהַצְרִיךְ שְׁטֵר שִׁחְרוֹר מ"מ לְמֵאֵי דְּפְרִישׁ רַבֵּי הַטַּעַם מִשּׁוּם לָהּ לָהּ מוֹכַח דַּה"ה קַטְנִים, וְע"ז דְּחֵי הַש"ס וְלִק"מ וְדוּק הֵיטֵב, פִּי כָּל זֶה בְּרוּר: שְׁם מָה אֲשֶׁה אִיסוּרָא וְלֹא מְמוּנָא.

וקשה לפי דעת הריטב"א בכתובות פ' אע"פ דף נ"ו דעונה מיקרי דבר של ממון, א"כ באשה נמי איפא ממונא דהא משעבדא ליה לעונה דהא אם נדרה מתשמיש אמרינו פיון דמשעבדא ליה לא מצי אדורי הנאת תשמיש מבעלה, אלמא דמיקרי משעבדא ליה, וכיון דעונה מיקרי דבר של ממון א"כ בכל אשה בגט נפטרת משעבוד עונה שהוא דבר של ממון א"כ גבי אשה נמי מיקרי דבר של ממון, דבשלמא ממעשה ידיה ושאר חיובים לא קשיא דהם דרבנן וכן מירושא לא קשיא כ"כ אפי' אי ירושת הבעל דאורייתא דבחייה יכולה להפקיע הירושא וליתן נכסיה למי שתראה, אבל עונה קשיא וצ"ע: בתוס' ד"ה מה אשה איסורא כו' וא"ת איך עבד משתחרר כו'.

לענ"ד יש לנישב בפשוט דנדאי פיון דשיחרור מהני לענן איסורא ותופס בו קדושת בן חורין ממילא שהוא בכלל ישראל האסור להשתעבד וממילא פקע שיעבוד דעבד פנעני פדכתיב ובאחיכם בני ישראל וגו' לא תרדה כו' לכן מה שמועיל לענן איסורא ממילא ממונא בכלל אבל במיתה שאנו באין לדון מאשה אמרינו דכיון דאינו מפקיע ממונא לא מפקיע איסורא כלל, אבל בשיעבוד גופו שפבר יש פח ביז השטר שיחרור לאפקועי איסורא ממילא פקע ממונא, כן נ"ל: בפירש"י ד"ה אנרעה כו' רבותא אשמעינן דאע"ג דלא נפדתה פולה אלא חציה איפא אשם עכ"ל.

והקשה פני הושע לשיטת התוס' דמפקיר עבדו מותר בשפחה א"כ מאי אהני הא דנפדית פיון דאין לה גט שיחרור מאי אהני לענן אשם, בשלמא לפירש"י דאסור בשפחה הוי קצת בן חורין, אבל להתוס' דמותר בשפחה מאי אהני לענן אשם הא הוי כשפחה גמורה, ומה שביקש לומר דלר' שמעון לא מוקי ר"ע בחציה שפחה רק דיברה תורה פלשון בני אדם לא נהירא כלל, אלא נראה דדוקא בהפקר לא קני האיסור לכן מותר בשפחה אבל בנתנו מעות בעדה החיוב על הרב ליתן לה כתב שיחרור ונקלש האיסור לכן איפא אשם, ואיפשר דבהא כופין שיתן לה שטר שיחרור ובהפקר אינו אלא תקנה בעלמא להתירו בבת חורין, אבל בקיבל מעות בעדה פיון דגלי קרא דחייב אשם אלמא שיש בה קצת תפיסת קידושין וחירות לכן חייב אשם, ועוד י"ל דר"ש אליבא דר' עקיבא ס"ל מעונכב גט שיחרור אסור בתרומה לכן אסור נמי בשפחה, והתוס' לא כתבו רק למ"ד מעונכב גט שיחרור מותר בתרומה, אלמא דלא נקלש האיסור כלל ומותר בתרומה דאכתי ה"ל פקנן כספו, אבל לר"ש אליבא דר' עקיבא נדאי פיון דחייבה התורה אשם ע"כ נקלש העבדות ואסור בתרומה וה"ה בשפחה כן נ"ל ודו"ק: בגמרא אשפחיה רב נחמן בר יצחק לרבא כו' אפיתחא דבי תפלה איפשר להמליץ מה שזכרו בי תפלה ופירש"י בית הפנסת והוא ע"פ מה שזכרו לעיל דר"א שיחרר עבדו להשלימו לעשרה, ונראה דאינו מצטרף רק אם הינה בן חורין גמור, אבל במעונכב בגט שיחרור לא מיבעיא להתוס' דמותר בשפחה דנדאי אינו מצטרף, אלא אפי' לפירש"י דאסור בשפחה ובבת חורין עכ"פ לא הוי ישראל גמור ואינו מצטרף למנן, וא"כ ר"א שיחרר עבדו להשלימו לעשרה אי ס"ל דצריף גט שיחרור ע"כ הינה שם סופר ועדים לכתוב השיחרור או דס"ל בכסף א"צ גט שיחרור וכסף גומר בו ואיפשר שנטל פרוטה בעדו פדי שיופדה בכסף, והשתא נ"מ אפיתחא דבי תפלה אם חסר א' למנן איפא נ"מ אם כסף גומר שפיר יכול בקל ליתן א' פרוטה בעדו שיופדה בכסף או בקנן סודר דהוי ככסף, משא"כ אי בעינן גט שיחרור ואין הסופר פאן כשילכו אחר הסופר יצטרף הסופר ולא יצטרפו לעבד כלל, וא"כ איפשר שהיה מעשה בפועל, או דנ"מ בהזדמנות הענן פך ואם כן יפה נדרשת המליצה על מציאת השאלה בבית התפלה והיא מליצה נכבדת ודו"ק: בתוס' ד"ה אמר כו' ולא שייך להזכיר פאן מתנת שכ"מ דה"ל במקצת עכ"ל.

נראָה דרש"י ס"ל כמ"ש בח"מ סימן ר"נ ס"ה וס"ח דבקפץ עליו החולי הוי כמצוה מחמת מיתה ומהני אפ"ל במקצת, וגם הדין אמתא דבכיא ואמרה עד מתי תשתעבד משמע שקפדה על שימות רבה ותשתעבד ליורשיו וכיון שהזכירה המיתה לפניו איפשר דהוי כמתאונן על מיתתו דיש לו דין מצוה מחמת מיתה: בגמרא מאן דחזא סבר משום דהלכה כר"ש תמיהא לי אי משום דהלכה כר"ש איך אמר לא עשה ולא כלום הא לר"ש עכ"פ פסוף מועיל לענגן שפטורה מן השיעבוד כדכתיב וקפדה לא נפדהה אלא שאין פסוף גומר בה אבל עכ"פ פסוף פוטרה מן השיעבוד וחליפין הם פסוף ואיך שיהי לא עשה ולא כלום הרי נתמלא בקשטה שלא תשתעבד, ולא עוד אלא שפופין היורשים ליתן לה גט שיחרור כדלקמן בפלוגתא שפחתי אל ישמעאל וכו' יוחנן לעיל בעבד שפירח מבית האסורין שפופין את רבו לכתוב לו גט שיחרור, מיהו לפירש"י איפשר דוקא בעבד משום ביטול פריה ורביה, אבל להתוס' שפופין שפופין בשפחה ואפ"ה כופין וע"כ משום שפופין שפופין מן השיעבוד לא איכפת ליה לשחרר א"כ גם בשפחה למה לא יכתוב לה היורש גט שיחרור פיון שפחה השיעבוד וא"כ אי הוי חליפין שפחה עצמה כמו בכסף לענגן השיעבוד א"כ איך אמר לא עשה ולא כלום וצ"ע, ואיפשר מפאן ראיה לדברי הש"ך בח"מ סימן קכ"ג דחליפין לא מהני בעפ"ה וא"כ י"ל דגם בעבד דלא הוי ישאל גמור לא מהני חליפין והא דמהני הכא החליפין היינו משום פיון דבחליפין הללו נפקא לחירות א"כ כמו דאמרין גיטה וידה באים כאחד הכא נמי השיחרור מועיל שנעשה בו ישראלית ושפיר מהני ונהו דוקא אם יצאה לחירות ונהוית בת ישראל גמורה שפיר מהני בה החליפין, עיין בדרה הסמוך לענגן אמר צאי והתקדשי לי בו, משא"כ אי לא יצאה לחירות א"כ לא הוי חליפין פיון דגם אחר קבלת החליפין נמי אין לה דין ישראלית, ודברי הש"ך כמעט מוכרחים, ודוק היטב.

אלא דצ"ע דאיתא בהדיא בקידושין כ"ב תנא אף בחליפין משמע שנקנה בחליפין אע"פ שהוא עכו"ם בשעת קנין, וצ"ל להש"ך דאקונה עצמו קאי, ורש"י פירש לא אמר כלום דרב נחמן להתירה לישראל קאמר אבל מידי שיעבוד יצאת והיינו לשיטתו י"ל דאין כופין רק משום ביטול פריה ורביה ובשפחה אין כופין, אבל להתוס' דכופין אע"פ שפופין בשפחה א"כ ע"כ הוא משום מדת סדום, וכ"כ פני יהושע לקמן בתוס' ד"ה אותו, א"כ גם בשפחה למה לא יכופו, וגם לפירש"י דוחק גדול לפרש לא עשה כלום לענגן להתירה לישראל שהרי מבוקשה רק לפטור מן השיעבוד, מיהו למאי דפרישית לעיל בפירש"י דגם לשיטת התוס' בנפדית בכסף דאיכא אשם דאסורה לעבד וכן למאי דפרישית דס"ל מעוכב גט שיחרור אסור בתרומה ובשפחה, א"כ י"ל דהיא אמתא לא נתפוננה לקנות השיחרור באופן שתהיה אסורה לעבד ולכן חורין דרוצה אשה בקב ותפלות כו' בכרטי שפחה א"כ ממילא י"ל אי ס"ל כר"ש אליבא דר' עקיבא א"כ אסורה לעבד וכן חורין וכיון שהקנה לה גופה למלאות רצונה אי לא נפקא לחירות לגמרי ה"ל קנין בטעות ולא עשה כלום ונשארה שפחה כמקדש ומותרת לעבד עכ"פ וא"צ לדחוק כפירש"י, ודוק היטב.

אבל למ"ש בדעת התוס' דכופין לא א"ש אפתי, ואיפשר שנשארו יורשים קטנים דלאו בני כפייה נינהו: וארנוח לן בזה פיר"ח שפירש דחליפין אינו קונין לענגן שלא תהא צריכה גט שיחרור רק פטורה מן השיעבוד, ופירש הרמב"ן לפי דבריו הא דקאמר ולא היא דה"ל פליו של מקנה הפוננה דמשום חליפין היתה פטורה מן השיעבוד אבל משום דה"ל פליו של מקנה אפ"ל מן השיעבוד אינה פטורה, וקשה פיון דמעיקרא דאמר מאן דחזא סבר משום דה"ל כר"ש א"כ היתה פטורה מן השיעבוד כפירש"י רק לענגן שאסורה לישראל אמר לא עשה ולא כלום א"כ פי קאמר ולא היא משמע דלאו משום דר"ש אסורה לישראל רק משום דה"ל פליו של מקנה א"כ משמע

בחליפין יצאה לחירות לגמרי, ולמאי דפרישית א"ש טובא דנדאי מעיקרא נמי לא היתה פטורה מן השיעבוד דלא ניחא לה בהפקר וא"כ שפיר קאמר משום דה"ל פליו של מקנה נשארת בשיעבוד וא"ש ודו"ק, אבל דחוק לפרש מאן דחזא הנה סבור משום דהלכה פ"ש ולא אמר לא עשה ולא כלום רק לענן שתהיה מותרת לישראל וקאמר ולא היא שאמר לא עשה ולא כלום משום פליו של מקנה, דנה דחוק דכיון דמעיקרא ע"כ ס"ל דחליפין מהני בלא שטר שיקרוור א"כ לא הדר ביה מהא, לכן יש לומר כמ"ש: ועיין ברא"ש מה שהביא בשם יש מפרשים דחליפין לא מהני בעבד רק אי הנה ליה פליו של קונה הנה קונה מדין פספ, וקשה איך שינוי בזה פספ כיון דנותן לו בתורת קנין סודר וק"ס הוי קני ע"מ להקנות פדאיתא בנדריים ס"פ השנותפין דף מ"ח ע"ב, וצ"ל דדמי להילך מנה ע"מ שתחזירהו לי דבמכר קנה פדאיתא בקידושין דף ו', אלא דקשה כיון דס"ל דעבד אינו נקנה בחליפין שלא יצטרף גט שיקרוור א"כ כיון דבאשה לא מהני מתנה ע"מ להחזיר מטעם שלא יאמרו אשה נקנית בחליפין א"כ גם בעבד לא הנה לו להועיל מתנה ע"מ להחזיר אפי' בתורת פספ שלא יצטרף גט שיקרוור מהאי טעמא נמי שלא יאמרו גם בחליפין יוצא לחירות לאפקועי איסורא, תו קשיא לי על הך סברא דבקידושין דף כ"ב ע"ב איתא תנא אף בחליפין ותנא דידן מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני ואם איתא דחליפין מתורת פספ הם א"כ פבר נשנה פספ במשנה, וצ"ל דס"ל דנקנה הוא בחליפין והיינו מטעם חליפין נאפי' בפחות מש"פ, אבל לקנות עצמו אין מועיל רק מטעם פספ ובפחות מש"פ אינו מועיל, ועמ"ש בפספ בלשון התוס': בתוס' ד"ה משום כו' אבל אם היו פליו של קונה כו' דתניא בהדיא כו' לא מקניא נפשה כו' עכ"ל.

זהו לגירסת רש"י, אבל התוס' כתבו שם דגרס לא מקניא מטעם דלא הוי בכלל פספ, מ"מ ראיתם שפיר כיון שקונה עצמו בפספ גם בחליפין קונה עצמו כמו שנקנה בחליפין אף דאשה אינה נקנית בחליפין כיון דאיתא בפחות מש"פ אינו בכלל פספ מ"מ עבד נקנה בחליפין א"כ לא איכפת לן במה שהיא פחות מש"פ א"כ ממילא שקונה עצמו בחליפין, וכן יש לפרש בדברי הרא"ש ע"ש ודו"ק, ונסתלקה תלונת בעל קרבן נתנאל: אלא דצ"ע מנ"ל זה דילמא נקנה בחליפין מטעם דאיתקש לשנה אהונה וקרקע נקנית בחליפין אבל לקנות עצמו מנ"ל, דלקנות עצמו פספ ושטר פתיב פספ דכתיב והפדה לא נפדתה שטר מחונפשה לא ניתן לה אבל חליפין לא פתיבא: (דף מ ע"א) בגמרא אמר ליה ר' יוחנן כ"כ כו' נאני שונה הפותב שטר אירוסין כו'.

צ"ע איך מדמי נשואין לאירוסין הא בנשואין איכא איסורא דסתם נשואין הם חנופה וחנופה לביאה קניא ובפרט לדעת הרמב"ם דבעינן חנופה ראיה לביאה א"כ י"ל דבהא נדאי איכא איסורא ולא שבקיה למיעבד איסורא אבל באירוסין לא שינוי איסורא: שם אמר רב נחמן בר יצחק כו' דאמר לה צאי בו כו'.

וקשה לפ"ז מאי קשיא לר' יוחנן מהך דהכותב שטר אירוסין דילמא אפי' נשא בפני רבו יוצא לחירות והכא לא איירי כלל בהא רק הכא בעי לשחרורי בהך שטר אירוסין ול"ל לאוקמא פשרבו השיאו אשה, וצ"ל דר' יוחנן ס"ל דהברייתא פפשטה דס"ל לרבנן אפי' הוא עצמו שקידש אינה מקודשת ואנן קיי"ל פריב"ל וכרבי דברבו השיאו יוצא לחירות ומוקמינן דברייתא פרב נחמן בר יצחק: ודע דגירסת הר"ף היא ולא עוד אלא שפופין את רבו וכותב לו גט שיקרוור, וכתב הרא"ש הטעם שלא יאמר לו עבדי אתה אבל מדינא נפיק לחירות לגמרי, והרמ"ה ס"ל שהוא ספק ולענן ממון יצא לחירות אבל לענן איסור צריך גט שיקרוור, והרא"ש הביא ראיה דר"מ

אומר מקודשת משמע ודאי קידושין, ואיפשר ליישב לדברי רמ"ה דלמסקנא דרב נחמן בר יצחק לא איירי ר"מ בהכי כלל רק בס"ד י"ל דס"ל פדאיא בנזיר דף ס"ב דר"מ ס"ל המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיקרו, א"כ י"ל ודאי בהא שקדשה לא גרע מהפקר לכו א"צ גט שיקרו ולידדו דקנימא לן צריף גט שיקרו, א"כ כ"כ פ"ג ש"אין שטר בידו הוי ספק וצריף גט שיקרו אחר, אלא דקשה למה אין הרב נאמן לומר ששיקרוו כמו בבעל שאמר גרשתי את אשתי דנאמן הואיל ובידו לגרשה והרב נמי בידו לשקרו, ואיפשר דבאמר ששיקרוו מודה רמ"ה דמהני אבל באם אומר שלא שיקרוו בהא לא הוי בן חורין ודאי וצריף גט שיקרוו רק לענין ממון מהני דהעבד מוחזק בגופו, ולפ"ז אין ראיה מר"מ דאמר מקודשת די"ל דהיינו במודה ששיקרוו, אלא דקשה על רמ"ה קושית התוס' לקמן ד"ה אותו דפשיטא דכופין את רבו פ"ג דאסור בשפחה ובת חורין, לכו צ"ל דקמ"ל אע"ג דהרב אומר שפכר שיקרוו בשטר מ"מ לא מהימן על האסור לכו צריף לכתוב לו גט שיקרוו, ולפ"ז הדרא קושיא לדנפתה מ"ש מאומר גרשתי את אשתי שנאמן הואיל ובידו לגרשה, ואיפשר לומר דגרשתי את אשתי טוען הבעל פרי שגרשה אבל כאן העבד אינו טוען פרי רק ע"י רבו, ולפ"ז איפשר דבהך נפוחת בעצמו שטר אירוסין לשפחתו י"ל דהרמ"ה מודה דא"צ גט שיקרוו אחר, מיהו בטור בשם רמ"ה פ"ג גם בנושא שפחתו וצריף גט שיקרוו, וי"ל דאנן קיי"ל גם בגרשתי את אשתי חישו לה לכו פסק דלעולם צריקה גט שיקרוו, אבל בגמרא דחוק לאוקמא דרבי ס"ל לחוש בגרשתי את אשתי דלא איתמר בגמרא הכי רק לענין תרי לישגי דר' יוחנן ב"ב דף קל"ה ע"ש, ודוק היטב: שם דאמר לה צאי בו והתקדשי בו ר"מ סבר כו'.

וקשיא לי דבקיודשין דף ס"ב איתא אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחתו וא"ל הרי את מקודשת לי לאחר שאשחרריו הכי נמי דמקודשת ומשגי התם בהמה הכא דעת אחרת, משמע שאין יכול לקדש שפחתו אפי' אמר בפירוש התקדשי לי לאחר שאשחרריו וא"כ אפי' יש בלשון הזה לשון קידושין איך תתקדש פ"ג דלא מקדשה רק אחר השיקרוו, ואף דלזה י"ל דלר' מאיר לשיטתיה דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם שפיר מהני הקידושין, מ"מ קשה לפ"ז נימא דגם רבנן ס"ל דיש בלשון הזה לשון שיקרוו אלא דרבנן לשיטתיהו דס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל לכו לא מהני הקידושין אבל השיקרוו מהני שפיר דיש בלשון זה לשון שיקרוו וכולטעמא דאמר התם בקידושין באומר לאשתי הרי את מקודשת לאחר שאגרשיך דאינה מקודשת משום דנהי דבידו לגרשה אין בידו לקדשה וגבי שפחה נמי שייך האי טעמא ולמה תתקדש בכה"ג לרבנן, ודחוק לחלק בין שקדשה אחר השיקרוו בין שהשיקרוו והקידושין באין כאחד, וצ"ע דגם שטר אירוסין צריף לכותבו לשמה ומדעתה פדאיא בקידושין והכא דעדיין היא שפחה ואינה בת קידושין איך שייך לשמה דקידושין: שם פשרבו הניח לו תפילין.

צ"ע מנ"ל דכבר שחררו דילמא השתא הוא שהפקירו וכמ"ש הרמב"ם פ"ח מעבדים שגילה דעתו שהפקיר שיעבדו ואפתי צריף גט שיקרוו, וא"כ לפירש"י לעיל דמעונב גט שיקרוו אסור בשפחה ובבת חורין א"כ חייב הוא בתפילין ואפתי איך יצא לחירות ולגירסת הש"ס משמע שא"צ גט שיקרוו כלל, בשלמא לגירסת הספרים דגרסי שכופין את רבו לכתוב לו גט שיקרוו א"ש דלא קאמר רק יצא לחירות מן השיעבוד, אבל מפירש"י גופיה משמע דלא גרס הכי שהרי לא פירש רש"י טעם על שצריף גט שיקרוו, וי"ל דרש"י ס"ל דנשים אסורות לברו על מצות עשה שהזמן גרמא א"כ מספיקא מניח בלא ברכה וי"ל דבירך עליהם, ולשיטת התוס' דסברי

שמונת לברך י"ל התוס' לשיטתיהו דס"ל דמותר בשפחה א"כ פטור לגמרי מן התפילין ושפיר ראיה ששיקרו ובה נמשכים דברי התוס' ושייכי אהדדי ד"ה פשרבו וד"ה אותו, ודוק היטב.

ומה שפירש"י לילה לאו זמן תפילין הוא צ"ע דבמנחות ד' ל"ו משמע לילה זמן תפילין רק שבת ויו"ט לאו זמן תפילין: בתוס' ד"ה פשרבו כו' שהנשים מברכות כו' עכ"ל. לפמ"ש הרמ"א בהלכות ר"ה סי' תקפ"ה דנשים מברכות לעצמן א"כ י"ל וברך לו רבו ואם יש לו דין נשים אין אחר מברך להוציא משמע מזה דהתוס' לא ס"ל פן, וכן הוא ברא"ש ומשמע דגם הוא ס"ל דאחר יכול לברך להם ג"כ דאל"כ היו יכולין לפרש בשביל האיסור: בגמרא א או שקרא שלשה פסוקים כו' ברמב"ם ורא"ש איתא אם קראו רבו לס"ת יצא לחירות ומדמו ליה לנשא אשה, וצ"ע לענ"ד דהא איתא במגילה דהפל עולין לס"ת אפילו אשה וא"כ מסתמא ה"ה עבד והכי איתא בהג"מ בפ' ב' מברכות וא"ח סימן רפ"ג ברמ"א וכיון דעולה למנן שבועה למה לא יקראנו לס"ת וצ"ע: ועיין בטור יורה דעה סימן רס"ז ובב"י שם שהביא דברי הרמב"ם בפ"ט מעבדים שכתב ישראל שבא על שפחה פנענית אע"פ שהיא שפחתו הולד עבד והשיג על מי שהורה שנדאי שיקררה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות שלא אמרו חכמים אלא באשתו שגירשה לבד, וברא"ש יבמות פ' פיצד השיג עליו מהו דהקא דחזינו בכותב שטר אירוסין לשפחתו אמרינו נדאי שיקררה מעיקרא ופ"י דחק ליישב, ולפענ"ד דברי הרמב"ם ברורים דבשלקמא באשתו שגירשה אמרינו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואותה הביאה שהיא זנות בידו לעשותה לקידושין ושייך לא שביק היתירא ואכיל איסורא, אבל בבא על שפחתו לפי שיטת הרמב"ם דפסק דצריכה גט שיקרו א"כ אפי' משקררה עכשיו מ"מ הוי בעילת זנות דהא בלא שיקרו אסורה בכו חורין וכן הוא אסור בשפחה פנין שלא נשתקרה א"כ אין זו חזקה על מה שקדם לשקררה בכתב דשמא לא שיקררה ועכשיו בא עליה ואז לא שייך שאין אדם עושה בעילתו זנות פנין דבשעת שיצרו תוקפו לא ימתין לשלוח אחר סופר ועדים לכתוב גט שיקרו, משא"כ בכותב שטר אירוסין לשפחתו בשעה שכותב שטר אירוסין יש בידו לכתוב שטר שיקרו ולא עביד איסורא בחנם וגם אם לא שיקררה מה מועיל לה שטר אירוסין למעט האיסור וע"כ בשביל שאינו רוצה לקחתה שלא פדת וא"כ ע"כ שיקררה מקדם, ותדע לה דהא נדאי הו' דכותב שטר אירוסין אין איסור בכתיבת שטר אירוסין דהא לא עביד מידי ואמרינו דמ"מ מסתמא כבר קידשה וא"כ תמה על עצמה נימא אם נתייחד עם אשה אחת דייחוד פנויה אסור מדרבנן עכ"פ ונימא מסתמא לא עביד איסורא ובנדאי קידשה מכבר והא נדאי ליתא דאפי' באשתו שגירשה טעמא מפורש לקמן דף פ"א דהו' עדי ייחוד הו' עדי ביאה אבל בידוע שלא בא עליה לא חיישינו לקידושין פלל הרי אפי' באשתו שגירשה לא אמרינו פנין שנתייחד עמה מסתמא קידשה מקדם, ומשנה שלימה שנינו בכתובות דף י"ג ראוה מדברת עם איש אחד בין למ"ד נסתרה בין למ"ד נבעלה דאיכא פלוגתא אם היא נאמנת להכשיר עצמה וולדה לכהונה אבל פשיטא דליכא דחייש לקידושין, וא"כ יש לתמוה על מקצת הגאונים שהביא הרמב"ם בפ"י מגירושין שהורו שכל אשה שתבעל צריכה גט דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ועיין במ"מ שהרשב"א הביא ראיה מאנוסת אביו ומפנות אביו, ולפענ"ד הראיה שכתבתי ממשנה הנ"ל מברעה טפי, ולפ"ז בכותב שטר אירוסין לשפחתו מודה הרמב"ם דיוצאת לחירות דהא בגמרא מדמי לה ר' יוחנן לעבד שהשיאו רבו אשה ובמסתבר טפי, וא"כ הרמב"ם שפסק בפ"ו דעבד שהשיאו רבו אשה יצא לחירות כ"ש בכותב שטר אירוסין לשפחתו, ולפ"ז יש לתמוה על לשון הש"ע סימן רס"ז סעיף ס"ט שהביא דעת הרמב"ם בסתם שהבא על שפחתו הולד עבד ובשם י"א שאם בא על שפחתו או קידשה הולד כן

חורין דלאו בתדא מחתא מחתניהו דבקינדשה גם להרמב"ם יוצאה לחירות כפי המוכח מן הש"ס, וכן הוא בהגהת רמ"א סעיף נ"ח: שם אי אתה מודה שפניה עבדים.

ויש לדקדק לפמ"ש הר"ן דמעשה ידיה שלקהם הוא א"כ ל"ל פניה עבדים ה"ל לומר אי אתה מודה שמעשה ידיה ליורשים ולמה ליה למיתלי בפניה דאם היא עקרה או איילונית מאי איכא למימר שאין מפסידין הוןלדות, ועוד לפ"ז בעבד מאי איכא למימר דבעבד לא שנייה שפניו עבדים דאם בא על בת חורין אין הולד עבד דקיי"ל הולד פשר ואם בא על שפחה אפ"ה הוא ב"ח הולד עבד, ויש ליישב דה"ק אל ישמעבדו בה אינו לשון שיקרור דהא אינו מועיל בשפחה לענן הפנים א"כ אינו לשון שיקרור וא"כ ממילא מעשה ידיה שלקהם ודו"ק, ועיין בסמוך בפירש"י ד"ה אי אתה מודה כו' ונפסידו ולדות דמפאן ולהבא עכ"ל.

לכאור' שפת יתר הוא דפשיטא דמפאן ולהבא, מיהו נראה דרש"י דייק בלישניה דהא קיי"ל בתמורה דף כ"ה באמר הרי את בת חורין ונולדו עבד דהולד עבד א"כ אם היא מעופרת י"ל דהולד עבד לזה קאמר ולדות דמפאן ולהבא: בגמרא כופין את היורשים ועושין לה קורת רוח.

הרי"ף והרמב"ם פירשו לענן שאם אינה רוצה בעבודה זו אין יכולין לכופה וקשה לפירושם דה"ל למימר אין כופין אותה ולא כופין היורשים: בתוס' ד"ה אותו כו' פירוש כו' ואינו נראה כו' ומאי קמ"ל כו' פמו חציו עבד כו' עכ"ל.

נראה ליישב דבלא"ה קשה איך כופין שישחרר עבדו הא ה"ל גט מענשה, וצ"ל כדאיתא בב"ב דף מ"ח משום מצוה לשמוע דברי חכמים, מיהו במתני' דכותב העבד שטר על דמיו ה"ל תלוהו וזבין דאגב אונסיה גמר ומקני, והשתא י"ל ודאי בעבד שפירח שנתייאשו בעליו ודאי א"צ לתוב שום שטר על דמיו וקמ"ל דלא ס"ד בכה"ג ה"ל תלוהו ויהיב קמ"ל דמ"מ כופין אף בלא דמים, גם י"ל דרש"י מודה דכיון דנפטר מן השיעבוד כופין לשחררו כדי שיתחייב במצות אפ"ה בלא מצות פריה ורביה כגון שהיא סריס ועקר מ"מ כופין, ורש"י לא פירש רק על אין לו תקנה, ולפ"ז י"ל דמשפחת בעבד שפיר קיים פריה ורביה בגיותו טרם שנמכר לעבד דר' יוחנן לשיטתיה דס"ל בהיו לו בנים בגיותו קיים פ"ו כדאיתא ביבמות דף כ"ב קמ"ל דאפ"ה כופין, ובהכי גיחא הסוגיא דחגיגה דברייתא דברייתא מרבה חציו עבד וחב"ח ובסיפא ממעט ליה מעבדים שאין משוחררין והיננו כמשנה ראשונה ותמוה הוא דרישא כמשנה אחרונה וסיפא כמשנה ראשונה, ולמ"ש גיחא די"ל דסיפא קמ"ל בעבד שקיים פריה ורביה בגיותו ולק"מ ודו"ק: ועיין ברמב"ם ובלח"מ בהלכות חגיגה שפסק בחציו עבד פטור מן הראייה וכן פסק לענן קרבן פסח, ותמהו עליו כולם למה פסק שפטור כיון דפסקינו כמשנה אחרונה, וכן לענן קרבן פסח ונדחקו למאד בזה, והואיל ואתא לידן אומר בקצרה דנדאי קשיא ליה הך דאיך היא רישא למשנה אחרונה וסיפא למשנה ראשונה, גם התוס' ריש חגיגה נדחקו בזה, לכן י"ל בפשיטות דנדאי גהי דלמשנה אחרונה מטעמא דכופין חשיב כבן חורין מ"מ אם מת העבד קודם שייסקו לכוף איגלאי מילתא דהוי רשות רבו עליו ושללא כדן אכל בפסח והביא חולין בעזרה לכן אין לחייבו, אלא דהך מילתא תליא בתנאי למאי דאמרינו לעיל דף כ"ח שפא ימות תנאי היא וא"כ למ"ד דחיישינו למיתה אינו חייב דשפא ימות העבד קודם שייסקו לכוף, והשתא א"ש דגם סיפא י"ל דאירי למשנה אחרונה אלא דרישא כמ"ד לא חיישינו למיתה לכן חייב, ורבינא דייק מסיפא דפטור והיננו כמ"ד חיישינו למיתה, והש"ס דקאמר פאן כמשנה ראשונה פאן כמשנה אחרונה היננו אי לא חיישינו למיתה ומילתא דפסיקא נקט, אבל לדין דחיישינו למיתה שפיר פסק הרמב"ם לשיטתיה דפסק

בהלכות תרומות באומר ה"ז גיטיך שעה א' קודם מותו דאסורה לאכול בתרומה מיד דחיישינן
שמה ימות א"ש דאינו אוכל ודו"ק, מיהו במ"ש בעבד שקנים פ"ו בגיותו אין כופין עדיין צריך
ישוב דאיפשר דעכשוו אין לו חייס לא נפיק במה שקנים בגיותו: עוד איפשר לומר ליישב פירש"י
דהתוס' הקשו לקמן דף מ"א בתציו עבד וחקציו ב"ח ישא חציה שפחה וחב"ח ותיצו דאתי צד
עבדות ומשתמש בצד חירות א"כ י"ל דזה לא שנייה רק בתציו בן חורין בהחלט דאיפא צד חירות
פרטיי אבל במעונב גט שיקרו ע"י הפקר שאין פאן צדדין פרטיים יוכל לישא מעונבת שיקרו
כמותו מאחר שאין שני צדדין נפרדין וא"כ י"ל דקמ"ל דמ"מ כופין דאין זו תיקון פיון דבלא"ה
אין יכול לשעבד בו כופין שיהיו בניו פשרים לגמרי: ובזה נראה לפרש כפונת הירושלמי דגרסינן
בניו מה הו יוצא בשן ועין בניו עבדים ויוצא ביאוש בניו ב"ח ר' יוסי בר אבין אמר איפכא יוצא
ביאוש בניו עבדים ויוצא בשן ועין בניו בני חורין, ותמה בפני יהושע איך משפחת לה בניו עבדים
דאם נשא שפחה הולד כמוה ואם נשא ב"ח הרי הולד פשר והניח בצ"ע, ולפמ"ש נראה כפונת
הירושלמי דכשהוא יוצא לחירות ונשא כמותו ס"ל ביוצא בשן ועין בניו בני חורין היינו אם נשא
ג"כ כמותו והוא עצמו צריך גט שיקרו מטעם שפכתו התוס' לקמן דף מ"ב ע"ב דגזרינן שמה
ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה אבל בבניו לא גזרו לפוסלן, בן נ"ל ודו"ק, ולפ"ז משמע מן
הירושלמי כדברי התוס' דמעונב גט שיקרו מותר בשפחה דאל"כ איך בניו עבדים, ואידך דס"ל
בניו בני חורין היינו משום שא"צ גט שיקרו מדינא ותימא על פני יהושע שביקש לומר דפליגי
בפלוגתא דרש"י ותוס' והוא תמוה דמאן דס"ל בניו בני חורין ולפירש"י דאסור בבת חורין למה
בניו בני חורין דהא אין לו תקנה ואסור לישא בת חורין: בא"ד ומסתברא פיון דאוכל בתרומה
כו' עכ"ל.

צ"ע למה יאכל בתרומה פיון דאמרינן לעיל דפקע ליה כספו איך יאכל בתרומה דכתיב קנן
כספו, וצ"ל דקנה גם האיסור ע"י קנן כספו לכן כל זמן שנשאר האיסור אצלו אוכל בתרומה
לכן ס"ל דמותר גם בשפחה דבשביל האיסור שנשאר אצלו נמי נקרא קנן כספו, ובזה ניחא מה
שתמה פ"י דהא מיבעיא לן לקמן דף מ"ב ע"ב דמעונב גט שיקרו אם אוכל בתרומה אע"ג
דאסור בשפחה, ולפ"ז י"ל ודאי בחציו עבד שפיר נקרא קנן כספו דהא קיי"ל אין בריה ויש לו
חלק בכולו מיקרי שפיר קנן כספו ומ"מ בשפחה אסור בשביל צד חירות שבו שאין לו שום קנן
בו, אבל פאן שאין העבד חלוק אי מותר בתרומה מותר גם בשפחה: בגמרא צריך ואין לו תקנה.

צ"ע דלעיל אמר גבי נתיאשתי מפלוני עבדי דאמר רבי אין לו תקנה אלא בשטר משמע דבשטר
יש לו תקנה ור' יוחנן מפרש טעמא דרבי, ועיין בתוס' לעיל דף ל"ט בד"ה אלמה: בתוס' ד"ה
צריך כו' תימה דתיקשי ליה מאידך דר' יוחנן כו' עכ"ל ודאי התימה עצומה, ואיפשר לומר
לפירש"י דס"ל דאסור בשפחה ובבת חורין א"כ י"ל פיון דאיתא לעיל דכופין אע"פ שאינו רוצה
א"כ י"ל דהכפיה מטעם הפקר ב"ד והפקיעו תחילת קנינו פאלו לא קנאו מעולם, אבל הקא
דקאמר וצריך גט שיקרו משמע דצריך מדינא גט שיקרו ולא מטעם פריה ורביה ואפי' בשפחה
קאמר משמע דלאו מטעם תקנה הוא פריה שפיר, ולק"מ ודו"ק: ולשיטת התוס' איפשר לומר
דבעבד שברח מבית האסורין איפשר שאינו הפקר בבירור רק איפא ספק הפקר דשמה לא
נתיאש רק העבד מוחזק בגופו ואינו שוב להשתעבד, אבל אי תפסו רבו ועשה בו מלאכה ואמר
ברי שלא נתיאש אין יכול להוציא מן האדון.

א"כ מספיקא הוי ממונו שפיר ויכול לשחררו פיון דתפיסה מהני ביה ולא דמי למפקיר שהפקירו בפירוש ודו"ק: בד"ה הא כו' תימא דלעיל כו' עכ"ל. פבר פתב הרי"ף ליישב דהיכא דאיכא יורשים לא נפיק במיתת האדון, ומ"ש הרא"ש מאמימר הוא תמוה דלאמימר לא מורית איסורא שנה לגר אבל למאי דקיי"ל דהיורשים כותבין גט שיקרוור אלמא דמורית איסורא, ומה שביקש בפני הושע לקיים דברי הרא"ש דראיתו מפשטא דלישנא דש"ס דפריה אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי, אינו מוכרח פלל דהכי פרכינו אי הכי המפקיר עבדו ומת ממה נפשך אי מורית לבריה יתיה לו תקנה בשחרור ואי לא מורית פטר בלא שיקרוור ולמה אמר אממר כו' ואין זה פדאי לדחוק בתמיהת התוס' וגם הסברא פו היא פיון דמשני והתנחלתם וכיון דמורית איסורא שיקרו ביה והתנחלתם גם כן, ותדע לה למ"ד מעופב גט שיקרוור אוכל בתרומה אלמא דנקרא עדיין קנון כספו ואמאי לא נימא ביה והתנחלתם: (ע"ב) בתוס' ד"ה וכתב ליה כו' לא נהירא לרבינו שמואל פ"ה הקונ' כו' עכ"ל.

לכאורה רש"י לשיטתיה אגיל דפירש בפ' לולב וערבה דינוקא מיקני קני מדרבנן מפני דרכי שלום וא"כ הקננו ג"כ דרבנן ושפיר יכול לשחררו כמו בחרש פשם שפנס ברמיזה פה מוציא ברמיזה, אלא דהא גופא קשיא אם אין לקטן קננו דאורייתא א"כ נשאר גוף העבד אצל אבי הקטן ולמה יועיל שיקרוור האפוטרופוס דהאיסור נשאר אצל אביו וכאן משמע דהקטן כותב לו השחרור, אכן לפמ"ש לעיל דף ל"ח סוף ע"א בתוס' ד"ה פל דהוי הפקר ב"ד תחילת קנינו בעבד א"כ לק"מ על פירש"י דשפיר שיקרו פאן הפקר ב"ד שהפקירו תחילת קנינו של העבד שהיה לאביו בשעה שקנהו והשתא ממילא הוא של קטן ושפיר יכול לשחררו, וניחא נמי לשיטת התוס' דס"ל דבדעת אחרת מקנה יש לו קננו דאורייתא, דכיון שהפקירוהו מאביו לא זכה הקטן רק מן הפקר והקננו דרבנן ושפיר מהני שיקרוור, ולק"מ ודו"ק: בא"ד ור"ת מפרש כו' ובדין יכול האפוטרופוס לשחררו כו' עכ"ל צ"ע איך יכול האפוטרופוס להפקיע איסורא פיון שקנוי לקטן ואקנויי לא מקני א"כ מי איכא מידי דאיהו לא מצוי עביד ושליח משוי, מיהו לקמן דף נ"ב איתא דאפוטרופוסין יכולין למפון עבדים לאחרים וע"כ הוא מטעם הפקר ב"ד וכפירוש רבינו שמואל וצ"ע: בפירש"י ד"ה אמר ר' יוחנן וכולן בשטר כו' אם לא קנו מידו ע"י חליפין כו' עכ"ל.

ויש לדקדק לדעת הפוסקים דגם קננו איתן לא מהני פדאיתא בח"מ סימן רמ"ה א"כ ל"ל לדחוקי דאומר היינו כותב לוקמא בקננו ומ"מ פאתן לא מהני הקננו, ובתשובתי הארכתי בקננו איתן בחלק אה"ע.

בתוס' ד"ה חיישינן כו' האי חיישינן הוי נדאי כו' עכ"ל. המהרש"א פתב ולא ידענא מנ"ל, ולענ"ד מוכח מספיקא דקאמר פתבתי ונתתי לו והוא אומר לא פתב הודאת בע"ד פמאה עדים דמי ואי ברישא ספק ע"כ בסיפא נדאי עבד, וזה לא יתכן לענ"ד דאיך נתירו בשפחה הא יש להאמין לרב טפי כמו בבעל שאמר גרשתי את אשתי ונאמן הואיל ובידו לגרשה וכאן נמי הרב בידו לשחררו, ונהי דבגרשתי את אשתי קיי"ל חושו לה מ"מ איך נתיר העבד בשפחה אטו באמר גרשתי את אשתי והיא אומרת לא גרשתי אטו נתירה לכהן, אע"כ הודאת בע"ד דעבד היינו לענן שהוא משועבד למעשה ידיו או לאוסרו בבית חורין דשוי נפשיה חז"א, ובטור יו"ד פתב וה"ז עבד כשהיה, ותמיהני איך נתירו בשפחה פיון שהרב צונט ששיחררו ונהי בידו לשחררו, ולפ"ז נראה פיון דהרב צונט ששיחררו והעבד טוען שלא שיקרוור הרי העבד אסור בשפחה מפני טענת הרב ובבת חורין משום הודאת העבד א"כ יש לכוף לרבו שישחררוו שהרי לישא שפחה אינו יכול

כו' וא"כ דברי רמ"ה דמתחשיב ליה לספיקא צ"ע ודו"ק, עיין בסמוך: בגמרא כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב כו' הודאת בע"ד כמאה עדים דמי.

ויש לדקדק למה נחשוב הודאת המקבל אדרבה נימא דבאמת לא הקנה לו מעולם רק שמקנה לו עכשיו באודייתא ואודייתא הוי קנין וכמ"ש התוס' בב"מ דף מ"ו א"כ אין פאן הכחשה כלל והוי כמו זיפה לו ע"י אחר דאמרינן שזה יודע וזה אינו יודע אף פאן נפרש דברי שמכונן להקנותו בהודאה זו אף שלא נתן לו מעולם וכדאיתא בב"ב דף קמ"ט דאודייתא הוי קנין וצ"ע, ואיפשר דאמרינן הודאת הנותן אמת רק הודאת המקבל ה"ל הקנאה חדשה לנותן שחזר והקנהו לנותן באודייתא זו, ובהכי ניחא מה שדחקו התוס' למה לא אמרינן הודאת הנותן הוי כמאה עדים, ולפ"ז י"ל דודאי מדטען המקבל שלא כתב ונתן לו א"כ ע"כ אינו חפץ לקנות דאל"כ אפי' לא נתן לו שמה הקנהו באודייתא זו לכן חשבינן הודאת המקבל שאפי' נתנו לו חזר והקנהו לו באודייתא זו ודו"ק וצ"ע, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה הודאת כו' והא דבעי מי אוכל פירות פירוש בעלמא הוא עכ"ל.

הרשב"א בחידושי הבין מדברי התוס' שפוננתם שהוא פירוש הברייתא מי נקרא בעל דין לכן הקשה מה שהקשה, ולפענ"ד אדרבה פי' התוס' לשלול פי' זה דלא נימא שמספקא ליה מי נקרא בעל דין דהא פשיטא דהמקבל נקרא בע"ד ואינו אוכל הפירות, אלא דהוא פירוש בעלמא בברייתא בדין האמור מי אוכל פירות ובהא ס"ל לחד מ"ד נותן אוכל פירות דחשבינן הודאת בע"ד לענין שהמוכר אוכל הפירות וחד אמר משלשין הפירות היינו דאמרינן הודאת בע"ד שלא יאכל הפירות רק משלשין, אלא דקשיא לי פינן דבאמר נתתי שזה פלוני לפלוני חיישינן שמה זיפה לו ע"י אחר והיינו משום שאינו יודע א"כ מקבל אוכל פירות נימא בבב"א פינן דאיפשר דלא ידע ה"ל לסמוך על הודאת המקבל פינן די"ל דהיורש אינו יודע ה"ל להחזיק בברי של הנותן אי חשבינן להודאת היורש נמי להודאה פינן דטוען ברי שלא נתן א"כ נותן יאכל פירות, ותו קשיא לי דהא בשבועות פ' הנשבעין אמר בש"ס אי אמר היורש חמשין אית לך וחמשין לית לך מה לי הוא מ"ל אבנה וצריף לי שבע שבועה דאורייתא ולא אמרינן שמה לא ידע היורש אם אית ליה ובחמשין לא ידענא הרי היורש פטור, ועיין בח"מ סימן ע"ה סעיף י"ו, אע"כ פינן שהיורש אומר ברי חשבינן ליה לברי גמורה ומחייבין אותו לישבע ע"ז וצ"ע: ולולא פי' הראשונים הנה נלענ"ד לפרש מי אוכל פירות היינו דקאי אהך ברייתא והיינו פינן שזה טוען שנתן וזה טוען שלא קיבל א"כ שניהם אינן מרוצים לאכול הפירות ובעי בש"ס מי אוכל פירות היינו למי נחשב השדה שיאכל פירות לזה אומר ר"ח אומר נותן אוכל פירות היינו שחזקת נותן עדיפא דקיימא ברשותיה ורבה אמר משלשין ולא פליגי הא באבא כו' ר"ל אם הנותן קיים משלשין הפירות דאף שמגיעין לנותן הרי אינו מרוצה לאכלן וחפץ שיהיו למקבל לכן משלשין, מיהו אם מת הנותן בנו אוכל הפירות שהבן יתבצח לאוכלן ועיקר הפירות לנותן, כן נ"ל ודו"ק: במשנה עבד שעשאו רבו אפותיקי כו'.

כל המפרשים פירשו באפותיקי מפרש דאילו באפותיקי סתם פינן דגובה משאר נכסים הרי המשחרר חייב למאן דמוקי שיקררו רבו ראשון, ולכאורה הנה נ"ל דבלא"ה לפירש"י פ' איזהו נשך דף ס"ו אפותיקי הוי אסמכתא ולא קני אפי' למיגבא מניה וא"כ לא גבי כלל מן העבד לכן י"ל דהיינו באמר ליה אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה מן העבד מעכשיו ומעכשיו מסלק דין אסמכתא והשתא הוי שפיר למפרע שלו אם לא פרעו לזמן וכי משחרר ליה הוי של המלוה

כְּשֵׁיגִיעַ זְמַן לְגִבּוֹתוֹ לְמַפְרַע וּמ"מ יִפְקִיעַ שִׁיחְרוֹר מִיַּד שִׁיעֲבוֹד כִּינּוּן דְּאֶפְתִּי מְחֻסָּר גּוֹבֵינָא מִפְקִיעַ מִיַּד שִׁיעֲבוֹד, אַע"ג דְּמִפִּירָשׁ"י בְּפִסְחִים מִשְׁמַע דְּבִנְכָרֵי שְׁהִלְוָה לִישְׂרָאֵל עַל חֲמָצוֹ וְאָמַר לוֹ מַעֲכָשְׁוֹ וְאָפִי' הִגִּיעַ זְמַנּוֹ אַחַר הַפֶּסַח מִתְרַבֵּה בְּהִנָּאָה דַּה"ל חֲמִץ שֶׁל נִכְרֵי לְמַפְרַע, י"ל דְּהֵינּוּ דְּנֹקָא בְּהִרְהִינוּ אֲצִלוּ דְלָא הָוִי מְחֻסָּר גּוֹבֵינָא אֲבָל בְּמְחֻסָּר גּוֹבֵינָא י"ל אִפִּי' בְּמַעֲכָשְׁוֹ חֲמִץ מִפְקִיעַ מִיַּד שִׁיעֲבוֹד לְרַבָּא, וְנִיחָא בְּזָה קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' כָּאֵן אִיךְ יִפְרֵשׁ אֲבִי' הַמְשָׁנָה, וּלפ"ז לק"מ דְּגַם אֲבִי' ס"ל דְּחֲמִץ מִפְקִיעַ מִיַּד שִׁיעֲבוֹד דְלָא עֲדִיף לְמַפְרַע גּוֹבָה לְאֲבִי' מִמַּעֲכָשְׁוֹ לְרַבָּא וְשִׁפִּיר מוֹקִי לִיה כְּרַב, וְנִיחָא נְמִי קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' בְּפִסְחִים לְאֲבִי' אִיךְ יִפְרֵשׁ הַבְּרִייתָא, וּלפ"ז נִיחָא דִּי"ל לְאֲבִי' הָא דְמוֹקִי מַעֲיָקְרָא מִשׁוּם לְמַפְרַע הוּא לִס"ד דְלָא ס"ל חֲמִץ מִפְקִיעַ מִיַּד שִׁיעֲבוֹד, אֲבָל לְמַסְקָנָא י"ל דְּאֲבִי' נְמִי ס"ל חֲמִץ מִפְקִיעַ מִיַּד שִׁיעֲבוֹד אִי לָא קִנְיָא לִיה מִטַעַם ב"ח קוֹנָה מְשַׁכּוֹן וְשִׁפִּיר מִיתוֹקְמָא כְּמוֹ לְרַבָּא וְדו"ק: אֲלָא דְקָשָׁה לְרַש"י אִיךְ יִפְרִינְס הֵךְ בְּרִייתָא דְלִקְמֵן דְּבִאֲפוֹתִיקֵי גּוֹבָה מִשְׁאָר נִכְסֵי מִשְׁמַע בְּלָא שְׁטָפָה נְהָר גּוֹבָה מִן הָאֲפוֹתִיקֵי, וְקָשָׁה לְפִירָשׁ"י הָא ה"ל אֲסַמְכָתָא וְלָא קִנְיָא אִפִּילוּ לְגּוֹבֵינָא, וְעַמ"ש בְּחִידוּשֵׁי פ' אִיזְהוּ נִשְׁוֹ דְלִקְמֵן מִיִּירֵי בְּשִׁטְר וְהוּי כְּמוֹ מַעֲכָשְׁוֹ דְּזַמְנּוֹ שֶׁל שִׁטְר מוֹכִיחַ עָלָיו, וְקָשָׁה א"כ בְּשִׁטְפָה נְהָר נְמִי הָרִי הוּא לְמַפְרַע שְׁלוֹ כְּשֶׁלָּא יִפְרַעְנוּ וְאִמְאֵי יִגְבֶּה מִשְׁאָר נִכְסִים, וְאִיפְשָׁר דְּאֲתִיָּא כְּמָאן דְּאָמַר אֲסַמְכָתָא קִנְיָא וְצ"ע: אֲמַנְם לְפַעַנ"ד נ"ל עֵיקָר בְּפִירָשׁ"י דִּס"ל דְּמַתְנִי' אִיִּירֵי אִפִּי' בְּאֲפוֹתִיקֵי סְתָם וְאִיךְ דְלִקְמֵן בְּשִׁטְפָה נְהָר גּוֹבָה מִשְׁאָר נִכְסִים יֵשׁ לְחִלְקֵי דְבְשִׁטְפָה נְהָר מִיִּיקְרֵי הִיזְק נִיכָר דְהָא בִּפ' הַגּוֹזֵל דָּף קִי"ז ע"ב דְּפִלְיָגִי ר' אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּינּוּן בְּגוֹזֵל שְׂדֵה מַחְבִּירוֹ וְשִׁטְפָה נְהָר דִּר"א ס"ל קִרְקַע נְגוּזָלָת חֲזִיב לְהַעֲמִיד לוֹ שְׂדֵה אַחַר וּבְגוֹזֵל חֲמִץ וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח אֹמַר לוֹ הָרִי שְׁלֵף לְפָנֶיךָ, הָרִי אִפִּי' בְּמַטְלָטְלִין אֹמַר לוֹ הַש"ל כִּינּוּן דְלָא נִשְׁתַּנָּה ע"כ בְּשְׂדֵה וְשִׁטְפָה נְהָר מִיִּיקְרֵי הִיזְק נִיכָר, וְא"כ י"ל דְּנֹקָא בְּהִיזְק נִיכָר הוּא שְׂגוּבָה מִשְׁאָר נִכְסִים שְׁהָרִי אִין זֹו אֲפוֹתִיקֵי שְׁעִשְׂאוּ בְּתַחֲזִילָה מִשְׁא"כ בְּעֵבֶד ס"ל לְרַש"י כִּינּוּן דְּשִׁיחְרוֹר הִיזְק שְׁאִינוּ נִיכָר לְגַמְרֵי אִינוּ גּוֹבָה מִשְׁאָר נִכְסִים שְׁהָרִי הָעֵבֶד לֹא נִשְׁתַּנָּה לְהִכִּי נִקְט מַתְנִי' אֲפוֹתִיקֵי סְתָם, כֵּן נִלְעַנ"ד בְּרוֹר בְּפִירָשׁ"י.

בְּתוֹס' ד"ה הַקִּדְשׁ כּו' וְנִרְאָה לִר"י דְרַבָּא לְטַעְמֵי' כּו' מְפָאן וּלְהַבָּא הוּא גּוֹבָה כּו' עכ"ל. נִרְאָה דִּס"ל לְהַתּוֹס' דְּאִי לְמַפְרַע הוּא גּוֹבָה לֹא שְׁיִיךְ שְׁיִוְצִיא מִיַּד שִׁיעֲבוֹד דְּהוּי כְּמַכִּירָה עַל תְּנָאֵי שְׁבָאִים לֹא יִפְרַע לוֹ יִהְיֶה שֶׁל הַמְלִנָּה לְמַפְרַע וְא"כ אִיגְלָאֵי מִיִּילְתָּא דְלָא חָל הַהַקִּדְשׁ מִעוֹלָם וְלֹא שְׁיִיךְ דְלָא פָקַע קְדוּשַׁת הַגּוֹף שְׁאֵם לֹא פָרַע לוֹ הָרִי הוּא שֶׁל הַמְלִנָּה לְמַפְרַע, מִשְׁא"כ אִי מְפָאן וּלְהַבָּא גּוֹבָה כְּבָר חָל הַהַקִּדְשׁ וְהָכִי מִשְׁמַע פֶּשֶׁט הַסּוּגִיָּא פ' כָּל שְׁעָה דְלְאֲבִי' לֹא צָרִיךְ הִרְהִינוּ אֲצִלוּ, וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מְדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּפִסְחִים דְּאִי לְמַפְרַע הוּא גּוֹבָה חֲמִץ אִינוּ מִפְקִיעַ מִיַּד שִׁיעֲבוֹד כִּינּוּן לְפִשׁוּט בְּכּוֹנֵנַת הַתּוֹס', וּבִפ"י הָאָרִיךְ, וְהַנְלַעַנ"ד כְּתַבְתִּי: בִּא"ד שְׁהֵם מְשַׁנְיֹות אוּ בְרִייתוֹת כּו'.

לְכַאוּרָה הֵךְ דְּחֲמִץ מוֹצִיא מִיַּד שִׁיעֲבוֹד אִינָה לֹא בְּמַשְׁנָה דְּאֲדַרְבָּה הַמְשָׁנָה א"ש טְפִי לְאֲבִי' וְהַבְּרִייתָא דִישְׂרָאֵל שְׁהִלְוָה לְנִכְרֵי מִיתוֹקְמָא שִׁפִּיר לְאֲבִי' בְּפִדְאוּ כַּמ"ש הַתּוֹס' שְׁם וְאִין לְהָאָרִיךְ כָּאֵן וּבְמִקּוּמוֹ הָאָרְכָתִי: בִּא"ד דְּכִינּוּן דְּאִינוּ יְכוּל לְסַלְקוּ בְּזוּזֵי אִפִּי' לִר"י כּו' עכ"ל.

הַמְהַרְש"ל כְּתַב דְּבִפ' הַמְנִיחַ כְּתַבוּ הַתּוֹס' דְּיְכוּל לְסַלְקוּ בְּזוּזֵי, וּמְהַרְש"א פִי' כְּוִנְתָּם כָּאֵן עַל הַלּוּקְחַת שְׁאִין יְכוּל לְסַלְקוּ בְּזוּזֵי, וּבִפ"י תְּמָה עָלָיו דְּהָכָא נִדְאֵי בְּאֲפוֹתִיקֵי מְפֻרָשׁ אִין יְכוּל לְסַלְקוּ בְּזוּזֵי וְהָרִי ס"ל לְרַבָּא הָכָא דְּגַם בְּאֲפוֹתִיקֵי מִפְקִיעַ מִיַּד שִׁיעֲבוֹד, וּבְאֲמַת לֹא עַל הַמְהַרְש"א תְּלוּנְתוֹ כִּי אִם עַל הַתּוֹס' גּוֹפִיָּהוּ דְהָא מְפֻרָשׁ בְּש"ס פ' הַמְנִיחַ שְׁם דְּמְכָרוּ מְכוּר לְרִדְיָא אֲבָל אִינוּ מְכוּר לְחִלוּטִין דַּה"ל כְּמָאן דְּעִשְׂאוּ אֲפוֹתִיקֵי הָרִי מְפֻרָשׁ דְּהוּי רַק בְּאֲפוֹתִיקֵי וְמִי נִתְלָה בְּמִי וְהָרִי

באפוזיטיבי הָכָא הַקְדָּשׁ מִפְקִיעַ מִיַּד שִׁיעֻבּוּד, לְכֹן נִרְאֶה לְפָרֵשׁ לְדַבְרֵי הַתּוֹס' פֶּאן דְּהָא דְבִאֲפּוֹזִיטִיקֵי מִפְרָשׁ אֵין הַלּוּקַח יְכוּל לְסַלְקוּ בְּזוּזֵי הַיְיָנוּ כְּפִירֵשׁ"י פֶּאן שֶׁעֲשָׂאוּ אֲפּוֹזִיטִיקֵי שְׂאָמֵר לּוֹ אִם לֹא אֲפֻרַע לֵה הָרֵי לְפָנֶיהָ לְגַבּוֹתוֹ וּא"כ י"ל דְּנִהֵי דְהַלּוּקַח אֵין יְכוּל לְסַלְקוּ בְּזוּזֵי הַיְיָנוּ לְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַפִּירְעוֹן אֲבָל קוֹדֵם שֶׁהִגִּיעַ הַזְמַן יְכוּל לְסַלְקוּ בְּזוּזֵי בְּמִקּוֹם הַמוֹכֵר דְּעַדְיָן אֵין לּוֹ טַעֲנָה עַל גּוּף הָאֲפּוֹזִיטִיקֵי וּא"כ בְּגִיזָק שְׂכָבֵר הִגִּיעַ זְמַנּוֹ אֵין יְכוּל הַלּוּקַח לְסַלְקוּ פְּלֵל בְּזֵה לְכֹן שְׂפִיר י"ל דְּלֹא מִפְקִיעַ מִשִּׁיעֻבּוּד, כֵּן נ"ל וְדו"ק: (דָּף מ"א ע"א) בּא"ד וּא"ת וּלְאַבְיֵי דְאָמֵר כּו' דְּלִמְפֻרַע הוּא גּוּבָה כּו' עכ"ל.

לְכֹאזְרָה י"ל דְּכֹאֵן לֹא שִׁינָה לְמִפְרַע גּוּבָה פִּינּוֹן דְּכָבֵר שִׁיחְרָרוּ קוֹדֵם וּמִזִּיק שִׁיעֻבּוּדוֹ פְּטוּר הָרֵי כְּשֶׁהִגִּיעַ הַזְמַן אֵין פֶּאן חֵיב פְּלֵל שְׂהָרֵי א"צ לְשֵׁלֵם וְגַם לְרִשְׁבָּ"ג אֵינוֹ חֵיב רַק מִשּׁוּם מִזִּיק שִׁיעֻבּוּדוֹ אֲבָל אֵין חֵיב עָלָיו לְשֵׁלֵם פְּלֵל מִפְּחַ הַלְוָאָה רֵאשׁוּנָה, וְאִם שִׁיחְרָרוּ מוֹעִיל בְּטַל חֵיבּוֹ לְגַמְרֵי, וְעִינּוֹ בְּסִמּוּף: בּא"ד וּכְעוֹלָא נְמִי לֹא מְצִי לְשׁוּנֵי כּו' עכ"ל.

וְהַקְשָׁה הַמְהַרְש"א דִּילְמָא מוּקִי כְּעוֹלָא וְשִׁיחְרָרוּ רַבּוֹ שְׁנֵי שׁוֹרֵת הַדִּין אֵין הָעֶבֶד חֵיב פְּלוּם לְרַבּוֹ רֵאשׁוֹן וְתִירָץ דְּבַכָּה"ג הָנִי הִיזָק נִיפֵר, וּמְבִיאֵוּ הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ, וְתִימָה אֵיף נּוּכַל לְפָרֵשׁ כֵּן דְּלָמָּה יִתְחַיֵּב הַמְשַׁחֲרֵר אֵף לְרִשְׁבָּ"ג הָא פְּדִין שִׁיחְרָרוּ הֵרֵאשׁוֹן פִּינּוֹן שְׂלֵא נָתַן לּוֹ הַמְעוֹת וְהָנִי לְמִפְרַע שֶׁל הַמְלִינָה וְלֹא הָנִי הַפְּסֵד פְּלֵל לְלִנְהָ פִּינּוֹן שְׂלֵא פְּדָאוּ אֵף אִם לֹא שִׁיחְרָרוּ הָרֵי הוּא שֶׁל מְלִינָה לְמִפְרַע וְשִׁיחְרָר עֶבֶד שְׁלוֹ, וְנִרְאֶה כְּפִינּוֹת הַמְהַרְש"א שְׂלֵא שִׁיעֻבְד לּוֹ לְגַבּוֹת כֵּל הָעֶבֶד רַק כְּדִי הַחֹב וְהָעוֹדָף יִהְיֶה לְרַבּוֹ רֵאשׁוֹן וְהַשְׂתָּא פִּינּוֹן שְׁנֵי שִׁיחְרָר חֵלְקוֹ הָרֵי חֲצִי עֶבֶד וְחַב"ח וְכוּפִין גַּם הֵרֵאשׁוֹן לְשַׁחֲרֵר חֵלְקוֹ, מִיְהוּ לִפ"ז קִשָּׁה מַה שֶׁתִּירָץ מְהַרְש"א דְּבַכָּה"ג ה"ל הִיזָק נִיפֵר וּמִשְׁמַע דְּמַהֲשַׁחֲרֵר חֵיב לִכ"ע פִּינּוֹן שֶׁ"כ צָרִיף לְשַׁחֲרֵר מִדִּינָא, וּלִפ"ז תִּיקָשִׁי מְשֻׁנָּה דְּלִקְמוֹן בְּחֲצִי עֶבֶד דְּמוּקִי לְקָמוֹן בְּעֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתָפִין וְשִׁיחְרָר אֶחָד חֵלְקוֹ א"כ קִשָּׁה אֵיף תִּנּוֹן לְקָמוֹן שֶׁהָעֶבֶד כּוֹתֵב שְׁטֵר עַל דְּמִי הָא הַשְׁוֹתָף שִׁיחְרָרוּ צָרִיף לְשֵׁלֵם לּוֹ הִיזִיקוֹ מַה שְׁגָרַם שְׁעַל יְדוֹ הַנְּכַרַח הַשְׁנֵי לְשַׁחֲרֵר דְּבַכָּה"ג חֲשִׁיב הִיזָק נִיפֵר וְתִיקָשִׁי מִתְּנִי דְּלִקְמוֹן לְמָה צָרִיף הָעֶבֶד לְכַתּוּב שְׁטֵר עַל דְּמִי וּצ"ע: וּבְאֲמַת עֵיקָר קוֹשְׁיַת הַמְהַרְש"א יֵשׁ לִינִישׁב בְּפִשְׁטוֹת, דְּבִשְׂלָמָא לְרַב דְּמוּקִי שִׁיחְרָרוּ רַבּוֹ רֵאשׁוֹן שְׂפִיר נְקֻט שׁוֹרֵת הַדִּין אֵין הָעֶבֶד חֵיב פְּלוּם לְרַבּוֹ שְׁנֵי אַע"ג דְּמִשְׁוֹעֶבֶד לּוֹ וּס"ד שִׁיִּצְטָרֵף עכ"פ לְכַתּוּב שְׁטֵר שְׂהָרֵי הַפְּסִיד עַל יְדוֹ, אֲבָל אֵי מוּקִי מִתְּנִי בְּשִׁיחְרָרוּ רַבּוֹ שְׁנֵי וּלְאַבְיֵי דְּסְבִירָא לִיָּה לְמִפְרַע הוּא גּוּבָה פְּדִין שִׁיחְרָרוּ א"כ מַה מְקוּם יֵשׁ לְחֵיב הָעֶבֶד שִׁיפְרַע לְרֵאשׁוֹן הָעוֹדָף, רַק מִפְּנֵי תִיקוֹן הָעוֹלָם שְׁכּוּפִין אֶת רַבּוֹ הֵרֵאשׁוֹן שִׁיחְרָר גַּם חֵלְקוֹ וְהַיְיָנוּ הָף תִּיקוֹן עוֹלָם וּבְמִתְנִי מִשְׁמַע דְּשׁוֹרֵת הַדִּין שְׂאֵין הָעֶבֶד חֵיב פְּלוּם הַיְיָנוּ מִשּׁוּם דַּס"ד שִׁיִּתְחַיֵּב הָעֶבֶד אֵיזָה חֵיב אֲפִילוּ בְּלֹא תִיקוֹן עוֹלָם וְאֵי מִשּׁוּם דְּכוּפִין אֶת רַבּוֹ הוּא שְׁנוּלֵד הַחֵיב עַל הָעֶבֶד וְאֵי לֹא דְכוּפִין לֹא שִׁינָה חֵיב עַל הָעֶבֶד פְּלֵל שְׂהָרֵי לֹא נִשְׁתַּחֲרַר רַק חֵלְקֵי רַבּוֹ שְׁנֵי רַק מִשּׁוּם תִּיקוֹן עוֹלָם בְּחֲצִי עֶבֶד ס"ד שִׁיִּהְיֶה חֵיב עַל הָעֶבֶד וְהָא כְּבָר מְבֹאָר בְּמִשְׁנָה דְּלִקְמוֹן דְּהָעֶבֶד כּוֹתֵב שְׁטֵר עַל דְּמִי וְה"ל לְמִימֵר אַע"ג דְּכוּפִין מִשּׁוּם תִּיקוֹן הָעוֹלָם אֵין הַמְשַׁחֲרֵר חֵיב פְּלוּם רַק מִשּׁוּם הָף תִּיקוֹן עוֹלָם כּוֹתֵב שְׁטֵר עַל דְּמִי וְהָא פְּשִׁיטָא דְּאֵין חֵיב רַק מִשּׁוּם תִּיקוֹן עוֹלָם וּלְק"מ וְדו"ק: אֲלֵא דְקִשָּׁה דִּילְמָא אַבְיֵי מוּקִי בְּשִׁיחְרָרוּ רַבּוֹ רֵאשׁוֹן וְכִינּוֹן דַּס"ל לְמִפְרַע גּוּבָה שׁוֹרֵת הַדִּין אֵין הָעֶבֶד חֵיב פְּלוּם בְּמִצְוֹת רַק מִשּׁוּם תִּיקוֹן עוֹלָם צָרִיף לְכַתּוּב שְׁטֵר וּכְעוֹלָא, וְכֵן הַקְשָׁה בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְנִרְאֶה לִינִישׁב ע"פ דְּקִדּוּק א' דְּבִמְשֻׁנָּה נְקֻט עֶבֶד שֶׁעֲשָׂאוּ רַבּוֹ אֲפּוֹזִיטִיקֵי לְאַחֲרֵי וְלֹא נְקֻט לְאַחַר וּבְנִדְאֵי לֹא לְחִנּוּם נְקֻט לְשׁוֹן רַבִּים, לְכֹן אֵיפְשָׁר לֹאמֵר דְּלְרַב קמ"ל הַיְיָנוּ כְּשֶׁהָיוּ שְׁנֵי מְלוּיִן וְשִׁיחְרָרוּ הַיְיָנוּ שִׁיחְרָרוּ רַבּוֹ רֵאשׁוֹן וְגַם א' מִן הַמְלוּיִן, וְהִנֵּה אִם רַב ס"ל סְבַרְתָּ עוֹלָא דְאַפִּי שִׁיחְרָר זֵה שְׂלֵא יְכוּל לְשַׁחֲרָרוּ ע"פ הַדִּין

מ"מ צריף לשחררו פינון שפבר יצא עליו שם בן חורין א"כ משמע נמי בשחררו א' מן המלוין אף שאין שחרורו מועיל ע"פ הדין מ"מ יצא עליו שם בן חורין והדין דכופין לשחררו, והשתא י"ל אע"ג דשחררו א' מן המלוין והיה הדין שגנם לזה הפסד שמוכרח לשחררו מ"מ רב ס"ל דגם זה נקרא הניזק שאינו ניפר ואינו חייב רק המשחרר דהיינו רבו ראשון דהוי מזיק שיעבודו לרשב"ג, דגם זה נקרא הניזק שאינו ניפר וכדברי מהרש"א, וא"כ טובא קמ"ל דהמלנה פטור רק המשחרר חייב דלגבי משחרר הוי הניזק ניפר פינון דמזיק שיעבודו, מיהו לעולא צריף לנישב הדקדוק לאחרים, ונראה דיש להבין בלשון דאמר רשב"ג המשחרר פותב וקשה נ"ל פתיבה בשלמא על העבד שייף לשון פותב שמסתמא אין לו אבל המשחרר ל"ל פתיבה הא צריף לשלם מזד, מיהו לרב י"ל פינון דשחררו מסתמא תוף זמנו וא"כ עדיין לא הגיע זמן המלנה לפרוע ועכ"פ אית ליה הרחבת זמן עד שיגיע זמן חובו להתפרע שהרי סבור וקיבל להמתין כפי קביעת זמנו ושפיר שייף לשון פתיבה, אבל בשחררו רבו שני קשה לשון פותב פינון שהפסיד כבר העבד הרי צריף לשלם לו מזד ולמה נקט פותב, לכן י"ל לעולא איירי ג"כ שהיו שני מלוין פדקדוק לשון לאחרים ושחררו מלנה א' נמצא שהפסיד לבועלים העודף וגם למלנה השני וא"כ שייף שפיר לשון פתיבה דלבעלים באמת משלם מזד אבל למלנה שני אין צריף לשלם עד שיגיע זמנו וקמ"ל דחייב נמי למלנה השני שהפסיד לו חובו, והשתא תו לא קשיא דנוקמא לאביי שחררו רבו ראשון ואין העבד חייב במצות דא"כ קשה למה נקט לאחרים מ"ל מלנה א' או שנים וא"ש ולק"מ, ודוק היטב.

ואף דלקמן נמי נקט לאחרים יש ליישב גם שם, ובהכי ניחא דלא מוקי פלוגתיהו בדיני דגרמי דא"כ שניהם שווין וגם מלנה השני צריף לשלם, מיהו עיקר הקושיא יש לדחות בפשיטות דלא שייף לומר שורת הדין אין העבד חייב פלום במצות דהא משמע ששחררו קודם שהגיע זמן פרעון החוב א"כ לא שייף אין העבד חייב פלום דספיקא הוי שפא יפדנו והוי משוחרר מדינא: בגמרא במאי קמיפלגי במזיק שיעבודו כו' ומ"ס פטור.

ויש לדקדק דנהי דמזיק שיעבודו פטור מ"מ עכ"פ איפא גרמי ונחמיר טפי כמ"ש התוס' א"כ ודאי חייב לצאת ידי שמים, וא"כ קשה אמאי תיקנו שיכתוב העבד שטר שהרי אין העבד חייב פלום טפי ה"ל לתקן שהמשחרר יכתוב השטר שעשה שלא פשוורה, ואיפשר דרבנן ס"ל פינון דבעלמא מזיק פטור א"כ אין לחייב למשחרר דלא נטעי דבכל דוכתי מזיק שיעבודו חייב, מיהו לפ"ז לא צריף לומר דרשב"ג ס"ל מזיק שיעבודו חייב בכל דוכתי די"ל דדוקא פאן חייב משום שיש לחייב יותר המשחרר מן העבד שאין שום חיוב עליו, ואיפשר דמשמע ליה דרשב"ג ס"ל דהמשחרר פותב שטר ואי לאו מדינא לפעמים יגיע מזה חוב לאחרים דהיינו ביש עליו מלנה ע"פ מוקדם וכשתיקנו שיכתוב המשחרר שטר המלנה בשטר קודם למלנה על פה וכשאין לו למשחרר נכסים רק פדי חוב א' הרי יגבה זה הב"ח ויפסיד המלנה על פה מוקדם ואם אינו חייב מדינא אין לקונסו למלנה על פה שהוא אינו חייב פלום, אלא ודאי הוא חייב מדינא מטעם מזיק שיעבודו לכן מדינא מפסיד המלנה על פה מוקדם, ובזה יש ליישב דברי הרמב"ם שפסק פאן פרשב"ג, ובב"ק דף ל"ג דייקינו מהא דפטור אם שחטו הניזק מפחת שחיטה ודייק דמזיק שיעבודו של חבירו פטור, והרמב"ם פסק שם דפטור מפחת שחיטה וכאן פסק פרשב"ג, ולפמ"ש ניחא דודאי אפי' אי מזיק שיעבודו פטור מ"מ טפי יש להטיל החיוב עלהמשחרר משנטיל על העבד שאינו חייב פלום וי"ל דמשום הא הטילו על המשחרר ולא צריף לומר דרשב"ג ס"ל מזיק שיעבודו חייב, והא דמוקי לרשב"ג דחייב היינו משום דמשמע דהמשחרר פותב אפי' במקום שיש מלנה

על פה מוקדם ומפסיד המלנה על פה, ונדוע דהך מילתא תליא בשיעבודא דאורייתא דהגאונים פסקו דמלנה ע"פ מוקדם קודם למלנה בשטר מאןחר פינו דשיעבודא דאורייתא א"כ אין ריעותא למלנה ע"פ מוקדם ושפיר יש לומר גם לרשב"ג מזיק שיעבודו פטור והכא חייבו המשחרר שחייב יותר מן העבד, אלא דהכא סוגיין לרב ולרב לשיטתיה ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא לכו צ"ל דמזיק שיעבודו לרשב"ג חייב מדינא, אבל הרמב"ם לשיטתיה דפסק שיעבודא דאורייתא ולעולם מלנה ע"פ מוקדם קודם למלנה בשטר מאןחר א"כ אין ריעותא מזה למלנה ע"פ מוקדם א"כ שפיר יש לומר מסברא דטפי יש לחייב שיכתוב המשחרר השטר מן העבד שאינו חייב כלום, וי"ל דפליגי בהך סברא דרשב"ג ס"ל דמ"מ טפי יש לחייב המשחרר משנחייב העבד ולא יהיה ריעותא למלנה ע"פ מוקדם דלעולם יהיה קודם למלנה בשטר מאןחר, ושפיר י"ל דמזיק שיעבודו פטור ומ"מ הטילו החיוב על המשחרר שחייב יותר מן העבד ולק"מ, ודוק היטב, אבל בעבד ליכא חשש שיהיה מלנה ע"פ מוקדם דמי הוא השוטה שילנה לעבד שפגיעתם רעה וכמ"ש בש"א ח"מ סימן פ"ו על דברי רש"ל דלא חיישינן שלנה לאשה: בתוס' ד"ה במזיק כו' דאפילו מאן דפטר בדינא דגרמי איפשר דמחייב במזיק כו' עכ"ל.

צ"ע למה משחרר עבדו קרי ליה מזיק שיעבודו ובמוכר שט"ח לחבירו ונחזר ומחלו לא מיקרי רק דינא דגרמי ורבה פוטר בשורף שטרו של חבירו ולמה לא חשיב מזיק שיעבודו שהיה ללוקח על הלנה, וצ"ל דבאמת במזיק שיעבודו קיי"ל דפטור לכו חייב רק מדינא דגרמי, מיהו התוס' שכתבו דמוכח דמזיק שיעבודו חייב טפי היינו מדאמרינן בפ' הפניח שם הא נמי רבה אמרה השורף שטרו של חבירו פטור, ומשני התם י"ל ניירא קלאי מינך אבל בחפר בורות שיחין ומערות חייב, א"כ משמע דהתוס' מדמי שיחרור לחפר בה בורות שיחין ומערות כדאמרינן בקידושין דף ס"ג דמעיקרא בהמה והשתא אדם, וכיון דמשחרר נקרא גופא אחרניא לכו מיקרי מזיק טפי משורף שטרו של חבירו דא"ל ניירא בעלמא קלאי מינך ודו"ק, ועיין בסמוך: בד"ה בהיזק שאינו נזק קמפלגי לרב דמוקי כו' חשיב שפיר היזק נזק עכ"ל.

איפשר דטעמא משום דכיון שנשתחרר גופא אחרניא הוא כדאמרינן בקידושין דף ס"ג ע"ב מעיקרא בהמה השתא דעת אחרת אבל שיחרור דשני דבאמת אינו מועיל לא מיקרי היזק נזק, ולפ"ז גם בשחרר א' חלקו אף דכופין לשני מ"מ חשיב היזק שאינו נזק ודלא כמחש"א לעיל, ועמ"ש לקמן במשנה: בגמרא אמר לה שני רבו קרית ליה.

ועולא דנקט שיחררו רבו שני איפשר דס"ל למפרע גובה ויתכן שנקרא רבו היינו אם לא יפדנו, ואפי' אי מפאן ולהבא גובה מ"מ אהני ליה שיחררו שאין צריך ליתן רק העונדף ואם לא משלם לו לזמנו הרי גובה עכ"פ העבד שפיר שייך ביה רבו, אבל לרב הנשני אחר השיחרור לא נקרא רבו בשום פנים ודו"ק: בפירש"י ד"ה וישטפה נהר ושוב כל השדה וגוף הקרקע מקולקל שהמים צפין עוד לעולם עליה עכ"ל.

איפשר שרמז למ"ש לעיל במשנה בפירש"י דס"ל בכאן אין ההפסד על המלנה פינו דנשתנה ולא יוכל לומר הרי שלח לפניה משא"כ בעבד, ועמ"ש לעיל בדקדוק לשון לאחרים, וגם לקמן נקט העושה שדהו אפותיקי לאחר, ונראה דסתם אפותיקי שייך שפיר לאחרים שאיפשר שיעמיד שני מלין על שדה אחת באפותיקי אף שמיניחו לראשון מ"מ איפשר שיפרע לראשון ותשאר אפותיקי על השני, אבל באמר לא יהיה לה פירעון אלא מזו למאי דמשמע מפירש"י פ' איזהו נשך שאין

יכול לסלקו במעות א"כ לא שייך רק לאחד ודו"ק: שם ד"ה לא יהא לה פירעון כו' אבל אם אמר לו כו' ואינו חייב באחריותו כו' עכ"ל.

ויש לדקדק אפתי אמאי בשיחררו במתניתין לרבנן פטור המשחרר משום דס"ל מזיק שיעבודו פטור מ"מ איכא למימר נהי דקיבל בעל אפותיקי עליו אחריות דעלמא מ"מ אחריות דנפשיה מסתמא קיבל הלנה עליו שאם שחררנו למה יתחייב המלוה באחריות פדאיתא כה"ג בכחובות דף צ"ב דרמב"ח אמר בראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרו לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וטרקיף ליה משמעון דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה וא"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עלי, א"כ נראה דהכא נמי מסתבר דנהי דסילק שיעבודו משאר נכסים מ"מ אדעתא שיעפסיד בידים אפותיקי שלו לא קיבל ושפיר יגבה משאר נכסים, וצ"ל דסנגיין לרמב"ח דלא מפליג בין אחריות דנפשיה לאחריות דעלמא, וא"כ יש ליישב מה שפסק הרמב"ם פרשב"ג ובמזיק שיעבודו בפחת שחיטה פסק דפטור, עמ"ש לעיל, ולפמ"ש א"ש די"ל לרבא דמחלק בין אחריות דעלמא לאחריות דנפשיה י"ל שפיר דרשב"ג ס"ל דנגד שיעפסיד הלנה בעצמו השיעבוד לא נסתלק משאר נכסים אבל בעלמא מזיק שיעבודו פטור וא"ש, ות"ק ס"ל דאפי' בכה"ג דההפסד מפת הלנה הוא פטור, מיהו רשב"ג ס"ל דחייב אע"ג דמזיק שיעבודו פטור מ"מ לא קיבל בעל האפותיקי האחריות מפת הלנה ובהא פליגי, וא"כ צדקו דברי הרמב"ם דפוסק דמזיק שיעבודו פטור ומ"מ כאן חייב דלא קיבל האפותיקי באופן הלנה, ודוק היטב: בגמרא אומר שמעמא דלא שפירן.

וקשה אמאי לא פירשו באמר לא יהא לה פירעון אלא מזו, וי"ל דאמי שפיר נאה אמר פלוגתא דאבנה דשמואל עליה ולרב נחמן לא פליגי כלל דמר איירי באפותיקי שאינו מפורש ומר במפורש: במשנה בפירוש"י מי שחציו עבד כגון שהיו שני אחין כו'.

לכאורה למאי דקיי"ל דבכסף יכול לשחרר חצי עבדו א"כ לא צריך רש"י לאוקמא בעבד של שני אחין דלא מוקמינן בגמרא הכי רק למ"ד משחרר חצי עבדו בכסף לא קנה כמבואר בש"ס, ויש ליישב בדרך פלפול דהתוס' לקמן הקשו איך כופין לשחרר הא עבר בעשה, ותירץ הרשב"א בחידושו בפ"ק דשבת דף ד' דכיון דכבר חציו בן חורין תו לא מיכיים בו העשה דלעולם בהם תעבדו לכן כופין, עיין מ"ש לעיל דף ל"ח ליישב דברי הרשב"א, והשתא לפ"ז יש להקשות אי מיירי שישחרר חצי עבדו בכסף א"כ כיון דהוא לא שחרר רק חציו הרי שלא נתרצה לשחרר רק חציו א"כ אילו ידע שיכפוהו לשחררו כולו מסתמא לא היה מתרצה לשחרר חציו מאחר שע"כ יצטרך בהכרח לשחרר כולו, א"כ איך שייך שפופין אדרבה אם דינא הוא דכופין ה"ל שחרור חציו בטעות א"כ הנה לו לישראל כולו עבד דנדאי לא שחררו ע"ד שיכפוהו לשחרר כולו, וצ"ל דמ"מ אחר שכבר שחררו אין להשתעבד בו שפכר יצא עליו שם בן חורין, וכדלעיל היכא שיצא עליו שם בן חורין כופין לשחרר, אלא דא"כ כיון שבאמת החצי ג"כ בטעות א"כ מדינא הוא כולו עבד, וא"כ תיקשי איך כופין בשביל מצות פריה ורביה וכי אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו, ולא שייך סברת הרשב"א דבלא"ה חציו בן חורין דאם השחררו בטעות הוי כולו עבד, וצ"ל לסברא דלקמן לא ס"ל דמשחרר עבדו עובר בעשה לכן שפיר כופין אע"פ שלפי האמת כולו עבד דהוי שחרור בטעות, וא"כ שפיר פירש"י למסקנא דלמאי דקיי"ל כשמואל דמשחרר עבדו עובר בעשה א"כ ע"כ בעבד של שני שותפין מיירי דשפיר הוי חציו בן חורין בכל אופן ושפיר כופין ודו"ק: ולפ"ז להרשב"א באם שחרר חציו בכסף י"ל דהוי שחרור

בטעות אין כופין, מיהו מהא דכופין בשביל שיצא עליו שם בן חורין נמי מוכרח דלא פהרשב"א דמה בכך שיצא עליו שם בן חורין ע"כ היינו טעמא דנאסר בשפחה, א"כ מוכח דמ"מ כופין אף שהוא פולו עבד, ולעיל דף ט' בפירש"י שפכר יצא עליו שם בן חורין ואסור להשתעבד בו, וצ"ע: מיהו נראה דבלא"ה יש להבין בלשון המשנה דקאמר תקנתם את רבו ומה תיקון הוא זה הא דינא הכי, לכן איפשר לומר דמצד הדין יד האדון על התחתונה וכשייש לו פעולה טובה יוכל להחזיק לעצמו פמו בתצי שדי מכורה לה דלוקח נוטל פחוש, לכן אין זה מצד הדין מה שעובד רבו יום א' ועצמו יום א' רק לתמן רבו והשתא אם שיקררו מרצונו מה לנו לתקנתו, לכן צ"ל דעיקר התקנה בשני שנתפין דאינו חייב בזה לכן יש לעשות לו תיקון, וא"כ ע"כ מתני' עיקר התקנה בשנתפין אלא דכינו דאיכא תקנה בשנתפין תו לא פלוג ה"ה אם שיקרר חציו מרצון, אלא בס"ד ס"ל דגם בשנתפין לא משפחת שישחרר חצי עבדו ובמסקנא ס"ל בשנתפין לכ"ע יכול לשחרר חציו, עכ"פ עיקר מתני' בשנתפין ודו"ק: בתוס' ד"ה לישא שפחה כו' וא"ת אפי' יכול לישא שפחה כו' עכ"ל ולולא דבריהם הנה נ"ל ליישב עפמ"ש התוס' גופייהו בסמוך וא"ת ישא חציה שפחה וחציה ב"ח ותקרצו דאתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות, וא"כ אם הנה יכול לישא שפחה ולא הנה אסור במה שצד שפחות שלה משתמש בצד חירות א"כ ממילא גם הוא לא הנה נאסר בצד חירות משום עבדות שלו, אכל מדאמר לישא שפחה אינו יכול משום שצד חירות אסור בשפחה לא יוכל לישא אפי' חציה שפחה וחציה ב"ח, ולק"מ ובירור ודו"ק: בא"ד וא"ת וליתי עשה דפרו ורבו כו' וי"ל דהכא כו' ע"י פפיה עכ"ל.

והקשה המהרש"א דאכתי קשה לימי עשה דלעולם בהם תעבדו ולידחי עשה דלא יהיה קדש, והניח בצ"ע, ולכאורה דבריו תמוהים דעשה דלעולם בהם תעבדו על האדון ואסור לא יהיה קדש על העבד, מיהו פוננתו רצויה עמ"ש התוס' דאיפשר לקיים שניהם ע"י פפיה, וע"ז קשיא לי עד שיעבור הרב על עשה שיזפה העבד במצות פריה ורביה יעבור העבד עצמו על לא יהיה קדש פדי שיזפה בפ"ו, מיהו בתר עיון נראה דלא קשיא כלל דנדאי פשיטא לן שלא באה התורה ליתן עשה על הרב לעולם בהם תעבדו באופן שיהיה אסור פמו דפשיטא לן שאין הרב יכול לעשות עמו ביו"ט מלאכה אסורה אם אין לו מלאכת היתר, ואף דע"ז י"ל כמ"ש דעל העבד אין מצוה מ"מ אפי' בעבד קטן פשיטא לן מסברא שלא ציונתה התורה המצוה שישתעף אסור על ידה, לכן פשיטא לן שאין העבד יכול לעבור על לא יהיה קדש מחמת מצוה זו דבכה"ג נדאי לא אמרה התורה, אלא מ"מ לקמן קשיא להו להתוס' דלמה יעבור האדון מצות לעולם בהם תעבדו פדי שיזפה העבד דמאי אלימא עשה דפ"ו מעשה דלעולם בהם תעבדו, וע"ז תירצו דהוי מצוה רבה ולא פשע ובכה"ג שפיר י"ל דלא פוננה התורה שע"י לעולם בהם תעבדו יתבטל העבד מפ"ו שיהיא מצוה רבה, וא"כ ליכא אסור והעברת עשה כלל בשחרורו דמסתברא דקרא לא קאי אפי' האי גוונא, ובהכי ניחא מה שנתחבטו הראשונים למה מותר לשחרר עבדו בשביל תפלה מדרבנן, ולפ"ז לא קשיא דכינו דאיכא מצוה מסתמא על זה לא נאמרה עשה דלעולם בהם תעבדו, אלא דמ"מ פריד שפיר מצוה הבאה בעבירה הוא דמהיכא תיתי לומר לבטל מצוה עבור מצוה אחרת, ומשני מצוה דרבים נדאי מסתבר דלא על זה האופן נאמר לעולם בהם תעבדו, וכה"ג פתב הר"ן ביומא להרמב"ם דרחיצה וסיכה עוה"כ דאורייתא דמסרן הפתוב לחכמים, וכן בענין מלאכת חוה"מ, פנ"ל ודוק היטב.

ומ"ש התוס' ימפור עצמו בעבד עברי היינו לשיטת התוס' בשם ר"ת דנהוג בבית שני יובל: (ע"ב) בתוס' ד"ה לא תהוהו כו' הא דלא נקט קרא דפרו ורבו כו' עכ"ל. ודאי אהא דקאמר לא נברא

העולם אלא בשביל פריה ורביה לא מוכח מקרא דפרו ורבו אלא דהא גופא קשיא למה לא נקט יבטל הרי התורה אמרה פרו ורבו: בא"ד העבד מהו שישא במועד א"ל נשמעינה כו' יבטל הלא לא נברא כו' עכ"ל.

צ"ע היאך פשיט ממתני' דילמא מתני' משום חלק חירות שבו חייב בפ"ו, וי"ל דהיינו ראית הריב"ם מדנקט משום שבת ולא נקט משום פ"ו, אלא ודאי שבת שנייה גם בחלק עבדות והיינו ראית ריב"ם, אבל פריה ורביה פשיטא להו דלא שנייה בעבד דהא אפי' היו לו בנים בעבדות לא קנים פריה ורביה אם נשתחרר דאין לו חיים כמ"ש התוס' לעיל, מ"מ נראה דמ"ש התוס' דשנייה שבת גם באשה הוא דחוק דלא מצינו חיוב באשה כלל אדרבה אמרינו פיון דלא מיפקדא לא מיענשא, אלא נראה דשבת נמי לא שנייה רק במי שחייב בפ"ו דמסתמא פיון שנתמעטה אשה מפריה ורביה גם שבת לית בה דקרא דשבת הוא מדברי קבלה וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, וא"כ קרא דשבת סמיה אקרא דפרו ורבו דבאורייתא אלא בעבד לא שנייה פ"ו משום דאין לו יחוס מ"מ שבת שנייה ביה אבל באשה שנתמעטה מפריה ורביה גם שבת לית בה, אלא דמ"מ צ"ע מ"ש התוס' דאם היה יכול לקנים שבת לא היו כופין, וקשה כלום חלקנו בין עבד שיש לו בנים לאין לו בנים ומשמע מתני' אפי' לו בנים לעבד פיון דלא קנים פ"ו כופין, דבשילמא מ"ש לעיל דף ל"ט דמשפחת שקנים פ"ו בגיותו לא קשיא דלא שכיח פולי האי אבל בעבד סתם מסתמא כפר נשא שפחה או פרוץ בזנות והוליד משפחה ומתני' סתמא נקט דכופין, וגם קשה מאי פרייה לקמן דף מ"ג ע"ב אהא דכפו בשפחה כמאן כר' יוחנן בן ברוקא ומאי מקשי בפשיטות הא י"ל משום שבת, ומשום סברת התוס' שמה לא תקנים לא הנה מקשה בפשיטות, ותו דעיקר סברת התוס' שמה לא תקנים אינו מוכן דכיון דמיפקדא למה לא תקנים, ותו דגם באשה באה מחמת טענה חוטא לידה ומרה לקבורה ומהיכא תיתי שלא תקנים גם אמרו יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וצא ולמד ממנהגו של עולם, לכן נראה עיקר דאין אשה מצווה על שבת: במשנה כופין את רבו כו' וכותב שטר על חצי דמיו.

כפר כתבתי לעיל ע"א דקשה לעולא דס"ל דחייב לשלם משום הניזק שאינו ניזק שמיה הניזק א"כ יכתוב המשחרר השטר כמו לרשב"ג לעיל שהוא הניזקו שע"י שיחרורו הוצרכו לכפותו, וצ"ל דעולא מוקי בשחררו בכסף האדון עצמו, ובגמרא דמסיק בעבד של שני שותפין ע"כ דלא פעולא וס"ל הניזק שאינו ניזק לא שמיה הניזק, מיהו לדברי המהר"ש"א לעיל דהשיחרור מדינא והוי מזיק שיעבודו קשה נמי למסקנא, גם קשה על הרמב"ם שסתם שפוחט שטר פיון דקיי"ל דינא דגרמי הנה ליה לבאר בשני שותפין שהמשחרר חייב לכתוב לו שטר: בתוס' ד"ה כופין כו' וי"ל דדונקא כו' משום דפשע כו' וקשה בעבד אם פדה חציו בכסף נמי פשע, מיהו בהא איכא למימר דהרב שקיבל הכסף נקרא פושע, מיהו בעבד של שני שותפין ונתן חצי דמיו ליכא רק פשיעת העבד ולמה נימא חטוא בשביל שינזה חבירו, וכבר כתבתי לעיל דלעולם בהם תעבדו לא נאמר במקום ביטול מצוה גדולה ולק"מ, גם כתבתי לעיל דף ל"ח דיש לומר דהוי הפקר ב"ד מתחילתו ויבטל קניינו מעיקרא שהפקיעו קניינו: בגמרא אמר רבה מחלוקת בשטר כו'.

ענין פני יהושע שהקשה איהו איפשר לשחררו בשטר דע"י קבלת עצמו של עבד אי איפשר דאגיד ביה ע"ש. ונעלם ממנו סוגיא דתמורה דף כ"ה באומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין ע"ש דה"ל כמשחרר חצי עבדו יצא לחירות גיטו וידו באים כאחד, ואין מקום לדבריו, וענין לעיל דף כ"ג ע"ב: שם אמר רבה מחלוקת בשטר כו' מקיש שטר לכסף.

וקשה דילמא ' קרא דנהפדה לא נפדתה היינו בשפחה של שני שותפין דלכ"ע מהני שיקרו של
א' כדמסיק בגמרא, תו קשיא איך יפנש פשטא דקרא או חנופשה לא ניתן לה אי לא מהני משחרר
חציו בשטר ואי לא ניתן לה שטר כלל הניא שפחה גמורה, וכבר הרגיש בפני יהושע ג"כ בזה
ונדחק מאד בזה ואין להאריה בדחוקיו, אבל נראה דחד בסבריה מיתרצא דנדאי לפירש"י לעיל
במפקיר עבדו יצא לחירות וצריה גט שיקרו ואינו מותר לא בשפחה ולא בבת חורין, א"כ נראה
דיש לו דין מקצת עבד ומקצת בן חורין א"כ במעונב גט שיקרו נמי יש דין שפחה חרופה שאינה
לא שפחה גמורה ולא בת חורין, א"כ הפסוק כפשטיה או שהפדה לא נפדתה שלא נפדית בכסף
לגמרי והמניעה שאינה בת חורין מצד הכסף שלא ניתן רק על חציה או שמניעת החירות מצד
חסרון השטר שיקרו לכך אינה בת חורין גמורה אבל כבר היא בת חורין מצד הפקר, ואפ"ל
לשמואל דס"ל מפקיר עבדו יצא לחירות לגמרי הא איפא פמה תנאי לקמן דף מ"ג ע"ב דגם
ביןצא בראשי אברים צריה גט שיקרו ובכה"ג יש דין שפחה חרופה, והשתא תו לא קשיא
דילמא איירי בשני שותפין דא"כ לא שייך חנופשה לא ניתן לה דאפ"ל ניתן לה חנופשה משותף א'
לא מהני על חלק השני, וא"כ משמע דהמניעה מצד שאין לה שיקרו משמע דאיירי באחד,
ולק"מ וברור וא"צ לידחק פלל: אמנם לפירוש התוס' לעיל דף מ' דמעונב גט שיקרו מותר
בשפחה א"כ בלא ניתן לה גט שיקרו הניא שפחה גמורה ואין בה תפיסת קידושין ולא שייך בה
דין שפחה חרופה לר' עקיבא, וא"כ אי איפשר לומר כמ"ש, וי"ל דהתוס' לא פתבו בן רק למ"ד
מעונב גט שיקרו מותר בתרומה, אבל ה"ד דס"ל דבשטר לא מהני מצי סבר דאסור בתרומה
וא"כ מחוסרת גט שיקרו ה"ל נמי פדויה ואינה פדויה, גם י"ל דהכא קאי לר' עקיבא ור"ע
לשיטתיה ס"ל לעיל דף ל"ט ע"ב דכסף אינו גומר בה א"כ קרא דנהפדה לא נפדתה היינו מקצת
כסף, ואפ"ל נפדית כולה בכסף אם חנופשה לא ניתן לה כפירש"י לעיל, א"כ קאי אנפדית בכסף
ובכסף פליגי אי קנתה עצמה, אבל לר"ע צריה גט שיקרו כמבואר לעיל והכא משמע הסוגיא
לר"ע דלמאי דרבנן ס"ל דברה תורה פלשון בני אדם א"כ איירי בשפחה פנוענית גמורה, וא"כ
לרבה י"ל דהוצרך לטעם זה לר"ע דיש לפרש חנופשה לא ניתן אנפדתה: ואיפשר להביא מפאן
סיוע לדברי הרי"ף והרמב"ם ופירש"י לעיל דף ט' שפירשו דבאומר תו גט שיקרו זה לעבדי
אע"ג דקיי"ל פרבנן דזכות הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות מ"מ לא הוי משוחרר עד שיבא
השיקרו לידו, א"כ י"ל דקרא דחנופשה לא ניתן לה מתפרש שפיר בזה האופן דהיינו שפכר
מסר גט שיקרו לשליח ואפתי לא מטא לידה השיקרו דהוי שיקרו במקצת ויש בה דין שפחה
חרופה דכיון דזכות הוא לה מיקרי שיקרו במקצת, וא"ש לכ"ע ודוק היטב, מ"מ לפירש"י הפל
מנווח ומפאן ראיה לדבריו: שם ורב יוסף אמר מחלוקת בכסף כו' ורבנן סברי דברה תורה פלשון
בני אדם.

ויש לדקדק דא"כ פליגי רבי ורבנן בפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע לקמן דף מ"ג דלרבי קרא
דשפחה חרופה בחציה שפחה וחציה ב"ח, ורבנן ס"ל דדברה תורה פלשון בני אדם פדאיתא
בכריתות דף כ"ד דהיינו טעמא דר' ישמעאל, וא"כ ל"ל לאפלוגי במשחרר חציו עבדו ליפלגו
בעיקר שפחה חרופה מה הוא, ודחוק לומר דהא גופא קמ"ל דילפינן לה לה מאשה, וי"ל ע"פ מה
שפירש"י לעיל במקדיש עבדו דליהוי עם קדוש קאמר דאע"ג דאמר דקדוש לדמי חלה עליו
קדושת הגוף וא"כ גם הכא י"ל שחלה עליו קדושת הגוף והוי כמקדיש בבהמה דבר שהנשמה
תלויה בו, ובקידושין פריה ג"כ מ"ש באשה באמר חציה מקודשת דאינה מקודשת, ומשני התם
בהמה הכא דעת אחרת, וא"כ אי מדמינן להקדש בעבד דתליא בדעתו לחוד ס"ד במשחרר חציו

עבדו דפּשטע קדושה בּכּוּלוּ קמ"ל דלא הוי מְשׁוּחָרָר כָּלּל, פנ"ל ודו"ק: (דף מ"ב ע"א) בַּתּוֹס' ד"ה בַּעֲבָד כּו' וּא"ת וְהָא לר"א כּו' אֵינּוּ יָכוּל לְשַׁחֲרַר חֵלְקוּ כּו'.

עֵינָן מְהֵרָשׁ"ל וּמְהֵרָשׁ"א דְקָשָׁה תִּיקְשִׁי לְהוּ בְּפִשִּׁיטוֹת מִתְּנִי' אִיךְ כּוֹפִין לְשַׁחֲרַר הַחֲצִי הָא אֵינּוּ מִיְנוּחָד לּוּ, גַּם הַקָּשָׁה הַמְּהֵרָשׁ"א דְתִיקְשִׁי לְהוּ דר"א אדר"א דְאָמַר לְקַמְן דִּיּוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין צָרִיךְ גַּט שִׁחְרוּר וְאִיךְ יָכוּל לְשַׁחֲרַרוּ הָא אֵינּוּ מִיְנוּחָד לּוּ, ע"ש וּבְפָנֵי יְהוֹשֻׁעַ שְׁנַדְחָקוּ, וּלְפַעַנ"ד הַדְּבָר פְּשוּט דְנָהִי דְכְּתִיב עֲבָדוּ הַמִּיְנוּחָד מ"מ אֵינָה חֻקָּה רַק שְׂאִין לְלַמּוּד אֵינּוּ מִיְנוּחָד מִמִּיְנוּחָד וְהֵינּוּ וְדַאי בַּעֲבָד שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין שְׁפִיר דְאֵינּוּ יוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין, דְנָהִי דְחֶסֶה הַתּוֹרָה עַל הָעֲבָד שִׁיּוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין מ"מ מֵאַחַר שֶׁע"י חֵלְקוּ נִפְסַד חֵלְק חֲבִירוֹ דְהוּי רַק חֲצִי עֲבָד וְאֵע"ג דְדִינָא שִׁיעֲבֹד לְרַבּוֹ יוֹם אֶחָד הֵינּוּ פְּשָׁרָה בְּעֵלְמָא מ"מ מִקְרִי הַפְּסַד דְשָׂמָא יְרוּיַח בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁל עֲצָמוֹ הַרְבֵּה וְגַם יִתְעַצֵּל בְּיוֹמוֹ שֶׁל רַבּוֹ וַיִּנְיַח כָּל מְלָאכָה טוֹבָה עַל יוֹם שֶׁל עֲצָמוֹ וְגַם לְעֵנִין וְלְדוֹת שְׂאִין יָכוּל לִישָׂא לֹא שְׁפָחָה וְלֹא בַת חוֹרִין וְא"כ אֵין יָכוּל לְהַפְסִיד חֵלְק חֲבִירוֹ, וּבְחֻצְיוֹ עֲבָד וְחֻצְיוֹ בֶּן חוֹרִין שְׂאֵינּוּ יוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין ג"כ טַעְמָא אִיכָא כִּינּוּן דְמָה שִׁיּוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין הוּא חִידוּשׁ שְׁקַנְסָה הַתּוֹרָה בַּעֲבָד טְפִי מִבֶּן חוֹרִין, שְׁהָרִי אִם סִימָא עֵין נְשִׂיא שְׁבִישְׁרָאֵל אֵינּוּ מְשַׁלֵּם אֶלָּא דְמִי עֵינּוּ וְזֶה הָעֲבָד הַבְּזוּי אַף אִם קָנָאוּ בְּמֵאָה מְנָה מִפְסִידוֹ, א"כ חִידוּשׁ הוּא שְׁחִידוּשָׁה הַתּוֹרָה בַּעֲבָדוֹ הַמִּיְנוּחָד, לְכֹן בְּחֻצְיָ בֶּן חוֹרִין כִּינּוּ דְקָצַת בֶּן חוֹרִין הוּא י"ל שְׂאִין בּוֹ דִין זֶה, וּכ"ש אִי מְעַנְכֵּב גַּט שִׁחְרוּר צָרִיךְ לִיתֵּן דְמִי עֵין לְעֲבָד דִּי"ל כִּינּוּן דַּעֲכ"פ נוֹתֵן דְמִי חֲצִי עֵינּוּ אֵין בּוֹ קֶנְס זֶה, מִשָּׂא"כ הֵךְ דְדִינָא דִּיּוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין שְׁצָרִיךְ גַּט שִׁחְרוּר שְׁפִיר אִם הוֹעִיל הַשִּׁחְרוּר לְעֲבָד גְּמוּר כ"ש לְזֶה שְׂאִין עֲלִיו רַק הַשִּׁחְרוּר לְאַפְקוּעֵי אִסּוּרָא לְהַתִּירוֹ בְּבַת חוֹרִין, וּכְמוֹ כֵּן בְּמִשְׁנָה אִם מְשַׁחֲרָרוּ מִדַּעְתּוֹ אִם יָכוּל לְשַׁחֲרַר כּוּלוֹ כ"ש מִקְצָתוֹ שִׁיּוּכַל לְשַׁחֲרַר הַנְּשִׂאֵרָלוּ, אֲבָל הָא דִּילִיף דְאִישׁ וְאִשָּׁה שְׁמַכְרוּ בְּנִכְסֵי מְלוּג לֹא עָשׂוּ וְלֹא כְּלוּם הֵינּוּ נְמִי מְשׁוּם דְמַכִּירַת חֵלְקוֹ שֶׁל א' מֵהֶם מְזִיק לְחֲבִירוֹ דְהָאִשָּׁה נִיחָא לָהּ שִׁיאַכַּל הַבַּעַל הַפְּקִירוֹת מְשׁוּם רְנוּחַ בֵּיתָא וּכְמוֹ כֵּן הַבַּעַל נִיחָא לִיהָ שִׁישְׂאָר הַקְּרָן ת"י הָאִשָּׁה מִטַּעַם שִׁירְשָׁנָה אוֹ שְׂאִין אִשָּׁה מִקְפָּדַת עַל בַּעֲלָהּ בְּמָה שִׁישְׂתַּמֵּשׁ בְּגוּף הַקְּרָקַע אִפִּי' מָה שְׂאֵינּוּ בְּכָלֵל תִּיקוּן פְּקִירוֹת, לְכֹן קָשְׂיָא לְהוּ לְהַתּוֹס' שְׁפִיר אִיךְ יִשְׁחַרְרֵן א' שְׁמַפְסִיד לְחֲבִירוֹ, וּכ"ש לְמִשְׁנָה אַחְרוּנָה דְכוּפִין, כַּנ"ל וְדו"ק, וְעֵינָן בְּסַמוּךְ: בַּא"ד וי"ל כּו' וְהָא דְקָאֵמַר הֵתָם ח"ע כּו' הֵינּוּ לְמִשְׁנָה אַחְרוּנָה עַכ"ל.

פִּי' דְנִדְאִי לְפוּם סְבָרָא דְכְּתָבוֹ הַתּוֹס' דְכְּשִׁישׁ לּוֹ גּוּף וּפְקִירוֹת הַחֲצִי שְׁלוֹ לְגַמְרִי א"כ גַּם בְּשֵׁן וְעֵין יוֹצֵא דְהָא חוֹזֵינָן דְלֹא חֵיִישִׁינָן לְסְבָרָא דְנִפְסַד חֵלְק חֲבִירוֹ דְהָרִי אַע"פ שְׁנַפְסַד חֵלְק חֲבִירוֹ יָכוּל לְשַׁחֲרַר חֵלְקוֹ דְאֵין לּוֹ עֶסֶק בְּשֶׁל חֲבִירוֹ וּבְשֶׁלוֹ קַעֲבִיד, רַק כְּשִׁישׁ גּוּף לֹא וּפְקִירוֹת לֹא א"כ לְמִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה גַּם בְּשֵׁן וְעֵין יוֹצֵא חֵלְקוֹ רַק לְמִשְׁנָה אַחְרוּנָה דְהוּי בֶּן חוֹרִין לְגַמְרִי שְׁהָרִי כּוֹפִין לְכֹן אֵין בּוֹ דִין עֲבָד שִׁיּוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין דְלֹא חִידוּשָׁה תּוֹרָה רַק בַּעֲבָד, אֲבָל אִם שִׁחְרוּרוֹ בְּשִׁטְר פְּשִׁיטָא שְׁיִישׁ בְּיָדוֹ כַּח לְנוֹתֵר וְכוּתוֹ בְּשִׁחְרוּר כְּדַת, כְּמוֹ בְּיוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין אִי צָרִיךְ גַּט שִׁחְרוּר אַע"ג שְׂאֵינּוּ עֲבָד רַק מְעַנְכֵּב גַּט שִׁחְרוּר, דְבָהָא פְּשִׁיטָא דְאִסּוּרָא דְאִיכָא גְּבִיָה נִפְקַע בְּגַט שִׁחְרוּר שְׁנוֹתֵן לּוֹ מִדַּעְתּוֹ לְכֹן בְּמִשְׁנָה א"ש דְכוּפִין לְשַׁחֲרַר וְהֵינּוּ כְּדְפְרִישִׁית לְעֵיל בְּסַמוּךְ, וְא"צ לְדַחֲוֵק בְּדַחֲוֵקֵי הַמְּפָרְשִׁים וְדוּק הֵיטֵב, וְעֵינָן בְּסַמוּךְ: בַּא"ד וּא"ת וְהָא אֲמִימַר גּוּפִיָה אֵית לִיהָ כּו' עַכ"ל.

הֵינּוּ ג"כ לְמַסְקַנַת הַתּוֹס' דְלֹא תִלְיָא בְּסְבָרָא דְאֵין יָכוּל לְהַפְסִיד לְחֲבִירוֹ, אֶלָּא דַע"ז קָשָׁה קוּשְׁיַת הַמְּהֵרָשׁ"א לְעֵיל דְתִיקְשִׁי לְהוּ דר"א אדר"א דר"א ס"ל לְקַמְן יוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין צָרִיךְ גַּט שִׁחְרוּר, וְנִרְאָה דְנִדְאִי בְּיוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין יֵשׁ לְזֵמֵר דְעִיקַר הַשִּׁחְרוּר בְּכַח הַשְּׁטֵר כִּינּוּן שְׁצָרִיךְ גַּט שִׁחְרוּר א"כ מָה שְׁגָזְרוּ לְחַפְשִׁי יִשְׁלַחְנוּ הֵינּוּ שְׁמוֹנְכַרַח לִיתֵּן לּוֹ שְׁטֵר שִׁחְרוּר וְעִיקַר מָה שְׁנַפְקַע מְמוֹנוֹ

מפח שפופין אותו לשחררו בשטר, וא"כ אין שינוי לומר פיון שאינו מיוחד לו לא יוכל לשחררו בשטר דעיקר החירות תלוי במה שמכרח לשחררו בשטר, ואם תימצא לומר שלא יוכל ליתן לו שטר שיקרו הררי בטל החירות לגמרי והוי מיוחד לו, וכן בתצו עבד וחב"ח שאינו יוצא בשן ועין הינו שנופקע ממנו פבר בלא שן ועין לכן לעגנו שן ועין לא מיקרי מיוחד לו, אבל במשנה בתצו עבד דכופין בשביל פ"ו א"כ פשתימצא לומר שלא יוכל ליתן לו השטר א"כ אינו מותר בבת חורין ובטלה הפכיה לגמרי והוי עבדו המיוחד לכן שפיר מהני ליה השטר, משא"כ במפקיר עבדו דהשחרור בא לו מצד ההפקר קשיא להו שפיר שלא יועיל לו השטר פיון דאפי' לא יועיל לו השטר אינו נקרא עבדו המיוחד מצד שהפקירו ופקע זכותו ממנו ולא היה לו להועיל שטר: בפירש"י ד"ה הא דאמר פולו כו' אלא אפי' מסר לשניהם פאחת לא קנו כו' דילמא חד פלגא כו' עכ"ל.

צ"ע דלכאורה נראה לפרש בפשיטות דכיון דבשחרר חציו לא קנה א"כ אין השחרור רק מצד שנתן גם לחבירו שטר על חציו השני ולא נשאר כלום ביד האדון הא כמו שבשטר אחד אינו מועיל דכתיב וכתב לה ולא לחבירתה כמו שפירש"י בסמוך הקא נמי פתיב ספר א' ולא שני ספרים, וכאן אי אפי' שישתחרר רק על ידי שנתן גם חציו לשני וה"ל שני ספרים, והרי יש פוסקים שחששו אפי' בשני גיטין לשני ספרים, אף שכתבתי בספרי ג"מ דהא ליתא מ"מ בכה"ג שאינו משוחרר רק ע"י פתיבת חצי בשטר השני שפיר ה"ל שני ספרים, ובהכי א"ש דצריף לאוקמא פרבנו דאילו לרבי דמהני שיקרו חציו שפיר מהני בחצי חצי פיון דיוכל לשחרר חציו לא מיקרי שני ספרים, משא"כ לפירש"י דטעמא משום דילמא חד פלגא פתב לתרנוניהו אף לרבי יהיה הדין כן, דבשלמא בשחרר חציו ומכר חציו אפי' נימא דבבת אחת לא משתחרר מפח שני שטרי שיקרו דמכירה מילתא באפי' נפשה, אבל פאן שאינו משוחרר רק ע"י ששחרר חציו השני ונתן שטר לשני ה"ל שני ספרים, וא"צ לדחוק כפירש"י ותוס', ודו"ק וצ"ע.

ואחר העיון נלענ"ד שגם פוננת רש"י פן במ"ש דילמא חד פלגא פתב לתרנוניהו אין פוננתו שלכ"א פתב אותו חצי שכתב לאחד אלא פוננתו דהשטר אינו מועיל מצד עצמו, דמ"ש בשטר זה חצי אינו מורה רק שכתב חצי לעבד זה לא מהני, ואף שפסר שני שטרות מ"מ בכל שטר י"ל שלא פתב רק חד פלגא ולא יותר, ומה שמוכח ממה שכתב לחבירו ג"כ פלגא אינו מועיל לעגנו שיקרו פיון שהשטר מורה על שיור חד פלגא לעצמו דזה לא מהני לחצי עבד זה ע"י הוכחה שכתב גם חצי לחבירו פיון שכ"א אינו רק על חצי, ושיקרו שעל חד פלגא לא מהני בשטר לרבנו צריף שיעיל לו השטר לעצמו בלא שטר של חבירו דכתיב וכתב לה ולא לחבירתה, וכאן אין מועיל רק ע"י שיקרו של השני, ונסתלקה קושית התוס' על רש"י ודוק היטב: בתוס' ד"ה יום כו' הינו למשנה ראשונה כו' עכ"ל, והרמב"ם פסק אפי' למשנה אחרונה החצי לרבו, ואפי' שר דאין ראיה מלקמן דמדמינו ליה למענכב גט שיקרו לעגנו החצי קנס של רבו די"ל דנדאי קנן גוף דרבו פקע פיון דכופין אותו לשחררו ומ"מ כל זמן שלא נשתחרר למה יפסיד מעשה ידיו והוי פמוכר עבדו ע"מ שישמשנו שלשים יום דהוי לרבו ראשון קנן פירות והגוף לרבו שני, וא"כ בהמית שפיר מדמי ליה למענכב גט שיקרו שהרי צריף לשלם בעד גופו ולמשנה אחרונה כופין לשחרר ואין לו רק קנן פירות קודם השיקרו, אבל לעגנו הנגיחה לפי שעה משלם לרבו ביום שלו דכל זמן שלא נשתחרר הוי קנן פירות שלו דלמה יפסיד קודם ששיקרו דבזה אין תיקון העולם ובזה אין צריף לדחוק כמ"ש התוס' בההו דאקניה לבנו קטן: בא"ד דבסמוך מדמי ליה למענכב גט שיקרו עכ"ל.

ויש לדקדק דאם חציו עבד וחב"ח הוי הפקר כמו מעופב א"כ תיקשי מתני' למ"ד א"צ גט שיקרוור לעיל דף ל"ח למה במתני' כופין את רבו לכתוב לו גט שיקרוור הא פבר נעשה הפקר וא"צ גט שיקרוור כלל, ואיפשר דהיינו פדי שלא יאמר לו עבדי אתה, אלא דקשה למה לא אצרכא שמואל גיטא דחירותא לעיל מה"ט וצ"ע, וי"ל דנקא ע"י כפייה חיישינו וכאן נמי נעשה ב"ח מחמת הכפייה: בא"ד וקצת תימא כו'.

דברי התוס' דחוקים, ונ"ל ליישב די"ל דנדאי פוננת המשחרר שיהיה משוחרר גמור ונרא פון יזכנו לבנו קטן או שמע ממנו פון וקשב שלא יהיה תקנה לעבד, א"כ יש לומר שזיפה לו השיחרור ע"י שליח דקיי"ל זכות הוא לעבד שיצא מתחת רבו לחירות, מיהו בחציו עבד אין זכות למשנה ראשונה שהרי לישא שפחה אינו יכול ב"ח אינו יכול רק לפי משנה אחרונה דכופין שפיר ה"ל זכות, וא"כ פשה הקנהו לבנו קטן איגלאי מילתא דחוב הוא לו לפי מה שפוברין שאין תיקון לזה, וא"כ גם שיקרוור של הראשון יתבטל ובזה חשב שישארו לו לעבד, אבל חכמים עבדו תקנתא שישחררו הקטן ושפיר נשאר שיקרוור הראשון כמקדם דשפיר הוי זכות פיון דיש תחבולה לשחררו, ולק"מ ודו"ק: (ע"ב) בגמרא אלא לרבא כו' האי שור הוא ושור כו'.

ויש לדקדק נמא דה"ק לעיל נגחו שור יום של רבו ההפסד לרבו ויום של עצמו ההפסד לעצמו ואם נתרפא למחר שינוי היום לשני וא"צ לדחוק, ואיפשר דהא גופא קשיא ליה אמאי לא נקט באזקיה אדם ומשני איבעית אימא בשהפיהו אדם דהאדם משלם לו ממש, ואין הפנונה לפרש' באדם דהא שור נקט אלא דמשפחת לה בהפיהו אדם שישלם שבת אבל המימרא כפשוטא היא לענין ההפסד היכא דאין שינוי לשלם שבת לענין ביטול מלאכתו של העבד עצמו אלא משום דא"כ למה לא נקטא מימרא לענין חבלו אדם, להכי מוקי ליה דמשפחת לה נמי באדם ובשור לענין ביטול מלאכה, ובזה ניחא דברי הרמב"ם פ"ד מחובל שכתב מי שחציו עבד כו' שביישו אדם או שנגחו שור יום של רבו דכיון דכבר הביא ביישו אדם ממילא יש לפרש בשור לענין הפסד ביטול מלאכתו ודו"ק: עוד איפשר לומר דלמשנה אחרונה דכופין לשחרר מיד וכותב שטר על חצי דמיו א"כ י"ל בשלמא באדם דעלמא י"ל דלא שינוי ביה נזק דלא אפחתיה משוניה דכשיתרפא ישנה הדמים ואין דנין רק לאחר שיתרפא, אבל בעבד שצריף לכתוב שטר אדמיו א"כ כי נגחו שור שמין פחת מכירה מיד וה"ל בכלל נזק פיון שעומד לישום בכל עת ורגע מיקרי שפיר נזק, אלא דהו מימרא קאי נמי למשנה ראשונה דאין כופין משא"כ למשנה אחרונה דכופין מיד הוי בכלל נזק פיון דשמין אותו מיד לכתוב שטר על חצי דמיו, פנ"ל להליץ בעד הרמב"ם: שם איבעיא להו כו' מעופב גט שיקרוור יש לו קנס.

התוס' בחגיגה דף ד' הקשו דשם אמרינו דלמשנה אחרונה חייב בראיה משמע דאין לו רק אדון א', ותימצו דכיון דמית איגלאי מילתא דלא היה עומד לשיחרור, וקשה לפ"ז איך מדמי לקמן חבלה להמית דשם העבד חי צריף לשלם לו הדיקו, ולענ"ד נראה ליישב קושיות התוס' דנדאי הא גופא מיבעיא ליה אי מיקרי אדון והיינו אע"ג דנפיק ליה מרשותו מ"מ אדון מיקרי והיינו פיון דמחוסר גט שיקרוור עדיין ברשותו לענין מיד דאתי מעלמא והיינו לענין קנס דשמא יש לו קנס, ומה"ט גופיה מיקרי אדון פיון דעדיין שלו הוא לענין קנס וחבלה דידיה ברשותו אמטו להכי מיקרי עדיין אדון לענין מקריים שיארעו, מיהו לענין ראיה אין טעם שבשביל שלענין מקריים נקרא אדון גם עכשיו נקרא אדון דעכ"פ עכשיו הוא ככל המשוחררים לענין ראיה אין טעם לפוטרו מן הראיה לזה יותר מאחר שהרי שנה בחירות עם יתר המשוחררים, פן נ"ל, ועיין

בחדושי הרשב"א: וליישוב הקושיא על התוס' דקשה איך מדמי הפיל שינו וסימא עינו למענב דשם כופין מיד, וי"ל דבלא"ה הקשה בפ"י אי מענב הקנס לרבו איך יפרנס הקרא דכתיב תחת עינו ולא תחת עינו ושינו א"כ מוכח דנותן לו דמי עינו, ואיפשר לומר דנדאי פיון דקיי"ל בהפיהו הפאה שאין בה ש"פ לוקה פיון דליפא ממון וא"כ י"ל אם הקנס לרבו וא"צ ליתן ממון חייב מלקות על חבלה דעינו, וא"ש קרא דלא תחת עינו ושינו דחייב מלקות על אידה אם התרו ביה: ועוד נראה דהתוס' לשיטתיהו דס"ל דמענב גט שיקרור מותר בשפחה וא"כ לפ"ז אין כופין לשחררו דיכול לישא שפחה, אלא דלעיל דף ל"ח אמר ר' יוחנן בעבד שפירח כופין את רבו לכתוב לו גט שיקרור לשיטת התוס' דמותר בשפחה צ"ל הטעם דלא איכפת ליה בשיקרורו דאינו מפסיד בשיקרור והוי זה נהנה וזה לא חסר, אלא די"ל הא חסר לענין הקנס וכ"ש לחבלה דמדמי לקנס, לכן י"ל דר' יוחנן גופיה מיבעי' ליה אי מענב קנסו לרבו וא"כ מספיקא לא יטול הקנס וא"כ אינו מפסידכלום לכן כופין, והשתא למאי דמדמי חבלה לקנס נדאי אי חבלה שלו מיקרי חסר ולא הנה לנו לכוף רק מספיקא לא יטול החבלה ומיקרי לא חסר, והשתא פשיט הש"ס שפיר דע"כ אין לאדון קנס דאם יש לו קנס למה ישלם דמי עינו, ואין לומר דכופין לשחרר דאי מענב גט שיקרור החבלה של הרב ושפחה יכול לישא א"כ אין כופין דהא הרב מפסיד החבלה ושפיר פשיט, אלא נדאי מענב אין קנס לאדון ושפיר כופין הרב לשחררו, וא"כ שפיר פריה דאי מענב יש לו קנס א"כ אין כופין דלמה יפסיד החבלה והקנס א"כ למה יתחייב רבו ליתן לו דמי עינו והשתא מיושב ג"כ קושיות הפני יהושע למ"ד יש לו קנס איך מפרש ולא תחת עינו ושינו, ולפ"ז י"ל דאיפא לפרושי בחציו עבד וחציו בן חורין דהכא כופין משום דלישא שפחה אינו יכול וכו' וכיון דכופין והעבד חי וקיים לא מיקרי אדון ושפיר צריה לשלם בעד שינו ודוק היטב, ועיין בסמוך: שם לא כמשנה ראשונה.

משמע מפשטא דש"ס דמענב הוי ספק והרמב"ם בפ"א מנזקי ממון דין א' פסק דמענב אין לו קנס, ותמה עליו ה"ה למה לא פסק דתפיסה מהני כפי שיטתו בספיקא, ונראה בלא"ה יש להבין בש"ס אמאי לא רמי מהא אהה דהפיל שינו דדייקינו דאין לו קנס, לכן י"ל דנדאי הו' דחציו עבד אע"ג דכופין גרע טפי מהפיל שינו דפקע פחו מפל העבד משא"כ בחציו עבדו אף שכופין מ"מ חציו העבד של רבו כל זמן שלא שיקררו, לכן י"ל דמיבעיא להש"ס בכל מענב הו' חציו עבד הו' הפיל שינו וס"ל להש"ס דאפי' אי בהפיל שינו אין לו קנס י"ל בחציו עבד שחלק העבדות של הרב בשלימות יש לו קנס לכן לא מצוי למירמי אהדדי דיש לחלק שפיר כמ"ש אלא דאתרונן והו' מיבעיא ליה, והשתא בסתם מענב איפא סברא טפי לומר שאין לו קנס, לכן ס"ל להרמב"ם דכאן הוי ס"ס לפטור מלידתו לרב הקנס, חזא שמהא פל מענב אין לו קנס אפי' חציו עבד שיש בו חלק עבדות, ואת"ל שיהו מענב יש לו קנס מ"מ מענב שפקע פחו מפל העבד אין לו קנס לכן אפי' תפיסה לא מהני בשאר מענב, מיהו זה דחוק, והנלענ"ד ביישוב דברי הרמב"ם הללו שתיקו קושיא זו במתק לשונו שפתב וכופר העבדים כו' הרי דגם קנס העבדים פופר הוא, והנה קיי"ל בנפרא פפיה כמ"ש הרמב"ם שם פ"י מנ"מ, וא"כ נראה דב"ק דף מ' מיבעיא אי ממשכנין על פופר והרמב"ם פסק דממשכנין אותו, והנה בכפיה בעינו דעתו דאף שאינו רוצה ונוטלין ממנו בעל פרחו איתא בב"ב דף מ"ח דיקריב אותו לרצונו שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואיתא התם הטעם דניחא ליה בכפיה או דמצוה לשמוע דברי חכמים, וא"כ נראה במענב גט שיקרור דמיבעיא לן אי מגיע הקנס לאדון נראה דהיינו פפיה ודאי ואם אינו מגיע לאדון אינו מתפטר בזה הכופר שנותן לאדון, והנה אם לא תפס אין יכול להוציא ממנו מאחר שאינו ברור

שחייב לאדון א"כ שמה אינו מתכפר בזה ולמה יתן ממונו חנם, וא"כ ממילא תפוסה לא מהני פינו דלא ניקא ליה בכפרה על ספק שייתן לאדון ממילא אין תפוסתו כלום, דבשלמא פשכופין אמרינן מסתמא גמר ומתרכזה מאחר שיש לו כפרה עכ"פ בזה וגם משום מצוה לשמוע דברי חכמים, אבל שייתפוס מעצמו לא מהני מידי דאמר לא ניקא לי בכפרה, ולא שינוה גמר ומקני מאחר שאינו ברור לו שיכפר מה שנותן לאדון, ודברי הרמב"ם ישירים ונכוחים: ומה שפסק הרמב"ם בהמית מי שחציו עבד דמשלם חצי קנס לרבו והוא תמוה פינו דפסק כמשנה אחרונה ה"ל מעונב גט שיקרור ובמעונב פסק שאין לו קנס, והמ"מ דחק דבשפחה איירי, ונראה לנישב דס"ל כמ"ש התוס' בהגיגה דאף דלגבי ראיה לא מיקרי אדון הקא גבי מעונב נקרא אדון דכיון דמית איגלאי מילתא שלא היה עומד לשיקרור, אלא דלפ"ז קשה מאי קאמר ת"ש מהמית דילמא הקא שאני דאיגלאי מילתא שלא היה עומד לשיקרור וליישב זה י"ל דהוה מילתא תליא בביריה וקיי"ל בדאורייתא אין ברירה ובדרבנן איפא פלוגתא בביצה דף ל"ז וכמה דוכתי אי אמרינן ברירה, וא"כ י"ל ודאי למאי דקיי"ל בדרבנן יש ברירה, א"כ פפינ' דרבנן הוא מטעם דיש פח ביז חכמים לעקור דבר מן התורה ובדרבנן קיי"ל יש ברירה, וא"כ י"ל הנוכר הדבר שלא היה ראוי לכפייה שאין פאן טעם ביטול פ"ו מאחר שהומת בסוף, וכיון דקיי"ל בדרבנן יש ברירה שפיר פסק דנותן חצי קנס לרבו, ולק"מ ודו"ק: בתוס' ד"ה מעונב כו' והקא איירי בחציו עבד וחב"ח עכ"ל.

מהרש"ל תמה בזה איך איפשר דחציו עבד וחב"ח יאכל תרומה הא חלק חירות הוי זר גמור, והמהרש"א דחה דברי מהרש"ל, ובפני יהושע כתב דאי איפשר לומר פלל שיאכל בתרומה דהא משום חלק עובר נמי אסור לאכול תרומה, ואני אומר דגם משום הא לא איירא דפשיטא ביש לזר חלק בו אינו אוכל בתרומה, וכן בשני שותפין וא' מהם זר אע"פ ששיחרר חלקו ג"כ אינו אוכל בתרומה, ומ"מ הא מיבעיא לן בעבד שפכר אכל בתרומה מטעם קנן פספו ושיחרר חציו י"ל דמ"מ קרוי עדיין קנן פספו של פהו דהא בדאורייתא אין ברירה ולא נתברר חלקו של זר וכבר אכל בתרומה מכח קנן פספו ואפתי לא פקע ואין לעבד חלק זרות מבנרר לעצמו א"כ איפשר שיהיה בגדר הספק: בגמרא הכי השתא התיב אם יבא אליהו כו'.

וקשה לי דאפתי תיקשי לשמואל לעיל דף ל"ח דמפקיר עבדו א"צ גט שיקרור דעבד שאין רשות לרבו עליו אינו קרוי עבד ולהכי ס"ל ביאוש א"צ גט שיקרור, וא"כ קשה אמאי יאכלו בתרומה הא ממילא הם משוחררים מטעם יאוש ומה מהני הוה דאם יבא אליהו דאפילו אם יבא אליהו מ"מ קונין עצמן ביאוש דהא בשבייה נמי חשיב יאוש אף שאם יבא אליהו ויהיה יד ישראל תקיפה יוציאנהו מן השבייה חשיב מ"מ יאוש, ואם פן אפתי תיקשי אמאי לא קנו עצמן ביאוש ותיקשי לשמואל מתני' דיבמות דהוה דהקא משנה שלימה היא ביבמות, (ובנדאי צ"ל אמר רב משרשיא ת"ש כצ"ל) וצ"ע: בתוס' ד"ה עבד כו' מוכר קנס של עבד כו' דאפי' לר"מ כו' עכ"ל לכאורה בלא"ה אי אפשר להקנות קנס דהא אפי' בהלואה משמע שאין יכול להקנות כמו שנתראה מדברי התוס' פתובות דף נ"ה ע"ב בד"ה שאם שאפי' לרב אין יכול להקנות אע"ג דס"ל אדם מקנה דשלב"ל א"כ אפי' עבידי דאתי לא קנה: בפירש"י ד"ה פירות דקל כו' דפליגי ר"ה ורב נחמן אליבא דר"מ עכ"ל.

צ"ע דביבמות דף צ"ג איתא רב הונא רב רב כר"מ, א"כ רב נחמן ס"ל פרבנן: (דף מ"ג ע"א) בפירש"י ד"ה דילמא מודה בב"ד קודם העדאת עדים כו'. צ"ע דקיי"ל מודה בקנס נאח"פ פאו

עדים חייב בלא חייב עצמו בקרן, וי"ל דילמא מודה ומיפטר כשלא יבאו עדים: בגמרא דילמא מודה ומיפטר ויש לדקדק למאי דמשמע לעיל דאי קנסא לרבו וגם חבלה לרבו א"כ בחבלה לא שנייה מודה ומיפטר, ואי פשיטא ליה דלחבלה יכול למוכרו דלא שנייה ביה מודה ומיפטר מאי פרייה מי איפא עבדא דלא מזדבן לקנסא תיקשי ליה אפי' אם אינו מכור לקנס הא יכול למוכרו לחבלה, ויש להביא מזה סעד לדברי הרמב"ם בפ"ה מחובל שסובר שזנזק וצער הם קנס, וא"כ שפיר פשיט לעיל מסימא את עינו היינו מקנס על קנס, ולא פשיט רק דמשמע ליה דנותן לו דמי עינו משמע אפי' הקנס אבל החבלה י"ל דנדאי לעבד פיון שמעשה דדיו שלו, וא"כ שפיר קאמר הכא דאי מודה מיפטר דאין לרב בו רק הקנס של החבלה, והוא סעד נכון לדברי הרמב"ם ודוק היטב: שם מי איפא עבדא דלא מזדבן לקנסא.

ויש לדקדק לדברי רמ"א בי"ד סי' ר"ל ובח"מ סימן ר"ח בנשבע שלא למפון אי עביד לא מהני א"כ י"ל דאיידי שנשבע שלא למפון ולא מהני המכירה, ויש ליישב דמ"מ איתא בשאלה רק י"ל עד"ר, גם קשה לי לפמ"ש התוס' בפ' החובל דף פ"ט ע"ב דאומדין בכחנפה כמה רוצה ליתן והקשו מי יקנה פיון דלגבי בעלה נדאי מחלה ותירצו דיכולה לקיים בבטחונות, וא"כ אפי' אין אדם מקנה הקנס דהוי דשלב"ע הא מ"מ יכול למוכרו ע"י בטחונות, ועמ"ש שם בב"ק: ותו קשיא לי לפמ"ש בח"מ סימן ס' דיכול לחייב עצמו בדבר שלא בא לעולם א"כ תיקשי ולטעמיה הא יכול למוכרו ע"י שיתחייב ליתן הקנס פשיהיה ובחייב מהני בכל אופן פיון שמחייב גופו אפי' במידי דלא עבידי דאחי דלא חילקו הפוסקים בזה פלל וצ"ע, והלענ"ד ליישב הפל גם קושיות התוס' ד"ה מי הא יוכל למוכרו לגמרי ודברי התוס' דחוקים, לכן נלענ"ד דבלא"ה יש להבין איה קונה העבד לקנס, ואי משום שקנאו לשאר ענינים נימא דדמי לקני את וחמור דכיון שאין יכול לקנות לענין הקנס גם לשאר ענינים לא יקנהו, לכן י"ל דהקנס ממילא פיון שנקרא עבדו ושלו הוא חייבה התורה הקנס לרבו, והשתא י"ל באין ראוי רק לקנס אי אמרינן דיכול למוכרו לקנס שפיר הוי אפתי ממונו וקנין כספו, אבל אם אין לו בו זכות למוכרו לדבר מה לא נקרא שלו פלל רק אם יכול למוכרו לאיזה זכות שיש בו, והשתא אם אין יכול למוכרו לקנס ואין שנה לכלום רק לקנס א"כ י"ל דלא מיקרי שלו פלל דהא אמרינן חמץ בפסח אינו ברשותו פיון דאסור בהנאה הרי חזינו דאף בדבר שהוא שלו אם אין לו כח בו מיקרי אינו ברשותו, והשתא שפיר מפרש דבשלא אם הקנס יש לו בו זכות לענין מכירה שפיר נקרא שלו בשביל הקנס עצמו שיכול למוכרו לענין זה, אבל אם אין יכול למוכרו לקנס לא מיקרי שלו לקנס פלל פיון דאינו שנה פלום לאו ממונו הוא, ואף דלענין תרומה אוכל י"ל היינו איסורא ושלו הוא לאפקועי איסורא שהרי אי איפשר שיותר בבית חורין רק ע"י שיחרורו לכן שפיר גלי קרא דלענין תרומה אוכל, אבל לענין קנס של עבד אם הקנס דבר שאינו נמכר פקע זכותו לענין הקנס לגמרי דלא מיקרי שלו פיון שאינו ראוי לשום הנאה ואין לו דמים בו, ובהכי ניחא דהא קשיא אפי' אינו נמכר לקנס הא שנה לעצמו לקנס, אלא ברור כדפרישית דכיון דאינו נמכר לקנס גם זכותו פקע לגמרי וגם להרב אין לו קנס, כנ"ל ברור ונכון ודוק היטב: שם והא חזי למיקם קמיה.

יש מדייקין הא בלא"ה נמי תיקשי ליה איה משפחת לה שאינו שנה פלום הא חזי למיקם קמיה, ועיני פני יהושע, והנלענ"ד דלעיל דף י"ב אמר שמעת מינה יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנף הרי דלא פסיקא ליה אם יכול לומר כן, והשתא יש להבין מאי פרייה הא שנה לקנס הא בנדאי לא יקנהו שום אדם שלא יצטרף ליתן לו מזונות, וצ"ל לענין קנס לא שנייה דאע"ג דאינונותן לו מזונות הקנס שלו שהרי אינו מפת עבודת העבד, והשתא איפא למימר דלמאי דפשיט

תו לא קשׁיָא הָא חֲזִי לְמִיקָם קַמֵּיהָ דִּילֵּל דְּאִינוּ יְכוּל לִזְמַר עֲשֵׂה עִמִּי וְאִינִי זְנָה, וְאִ"כ הֵךְ דְּלְמִיקָם אִינוּ שְׁנֵה כְּדִי מְזוּנֹת וּכְשָׁאִין נֹתֵן לֹ מְזוּנֹת א"צ לְמִיקָם קַמֵּיהָ, וְאִ"כ בְּאַמַּת י"ל דִּס"ל לְהֵךְ בְּרִיָּתָא שְׁאִין יְכוּל לִזְמַר עֲשֵׂה עִמִּי וְאִינִי זְנָה מ"מ קְשִׁיָּא הָא מְזַבְּבֵן לְקִנְסָא אִפִּי אִינוּ נֹתֵן לֹ מְזוּנֹת, וּמְשַׁנֵּי בְּעֵבֶד טְרִיפָה, וְקְשִׁיָּא לִי תוּ הָא חֲזִי לְמִיקָם קַמֵּיהָ וְתַפְּשׁוּט מִיָּהָ שְׁאִין יְכוּל לִזְמַר עֲשֵׂה עִמִּי וְאִינִי זְנָה, וְאִ"ש וְדו"ק: שֵׁם אִיבְעִיָּא לְהוּ מִי שְׁחָצִיו עֵבֶד וְחָצִיו ב"ח שְׁקִידָשׁ כו'.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק לְרַבָּא דִּס"ל בְּקִידוּשֵׁין דְּרַף נ"א דְּקִידוּשֵׁין שְׁאִין מְסוּרִין לְבִיָּאָה לָא הוּוּ קִידוּשֵׁין וְכִתְבוּ הַתּוֹס' דְּקִידוּשֵׁין שְׁאִין מְסוּרִין לְבִיָּאָה הֵן כְּשֶׁהָאִסוּר בָּא ע"י הַקִּידוּשֵׁין, וְאִ"כ כָּאֵן הָאִסוּר בָּא ע"י הַקִּידוּשֵׁין דְּמַתְּחִילָה הֵיטָה פְּנוּיָה וּכְשֶׁמְקַדְּשָׁה אִסוּרָה לֹ מְשׁוּם דְּאִתִּי צַד עֲבֹדוֹת וּמְשַׁתְּמַשׁ בְּאַשְׁתֵּי אִישׁ וְאִ"כ לָא לִיקְהוּוּ קִידוּשֵׁין, וְאִף דְּאִסוּר בְּב"ח מ"מ אִסוּר אֲשֶׁת אִישׁ בָּא ע"י הַקִּידוּשֵׁין וְצ"ע, וְדוּחַק לִזְמַר דְּכֹלְהָ סוּגְיָין דְּלָא כְּרַבָּא: שֵׁם אָמַר רַבָּא שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדִבְרֵי חֲדָא דִּיּוֹרְשֵׁין קִתְּנִי.

וְקְשִׁיָּא לִי דִּילְמָא אִיגְרִי שְׁאֲחַר שְׁעֲשָׂאוּ טְרִיפָה שִׁיחָרְרוּ וְהוּלִיד קוּדָם שְׁמַת דְּאָז שְׁפִיר יֵשׁ לֹ יוֹרְשִׁים וְגַם הַכּוֹפֵר נִרְאָה וְדָאִי דְּמִשְׁתַּלֵּם לְאַחַר מִיתָה אִפִּי לָא מַת מִיָּד וְאִ"כ שְׁפִיר מְשַׁכַּחַת שְׁיִשְׁלֵם חֲצִי כּוֹפֵר לִיּוֹרְשֵׁין, וְאִיפְשָׁר לְסַיֵּעַ מִכָּאֵן לְאִו"ה שְׁסוּבֵר דְּטְרִיפָה זְכָר ג"כ אִינוּ מוּלִיד, עֵינֵן פְּלִתִי יוֹרָה דְּעָה סִימָן קנ"ז וְצ"ע: שֵׁם אָלָא אָמַר רַבָּא רְאוּי לִיטוּל וְאִין לֹ.

וְכֹן פְּסַק הֶרְמֵב"ם בְּפִי"א מְנַזְקֵי מְמוּן, וְיֵשׁ לְדַקְדָּק פִּינֵן דְּפִסַּק דְּבַחְצִיו עֵבֶד וְחָצִיו ב"ח הֵוִי סְפַק קִידוּשֵׁין א"כ אִם נִימָא דְּהֵוִי קִידוּשֵׁין שְׁפִיר יֵשׁ לֹ יוֹרְשִׁים וְאִ"כ הִיּוֹרְשִׁים שְׁלוּ הֵם סְפַק יוֹרְשִׁים וְאִ"כ ה"ל לְבָאָר דָּאֵם יֵשׁ לֹ יוֹרֵשׁ וְתַפְּס לָא מִפְּקִי מִיָּנִיָּה, וְכֹה ג' תְּמָה הַמ"מ עַל הֶרְמֵב"ם בְּמַעְנוֹכְבַּ גִּט שִׁיחָרְרוּ, וְנִרְאָה לִינִישַׁב דְּקְשִׁיָּא לִיקָה לְהֶרְמֵב"ם קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' מַה תְּלוּי יְרֻשָׁה בְּתַפְּסַת קִידוּשֵׁין הָא אִפִּי מְזוּר יוֹרֵשׁ וּמַה שְׁתִּירְצוּ דְּכְשֶׁאִינָהּ בַּת תְּפִיסַת קִידוּשֵׁין לָא שְׁיִיָּהּ יְרֻשָׁה קְשָׁה א"כ נֹקְמָא בְּרִיָּתָא כַּר' עֶקֶבָא דִּס"ל דְּקָרָא אִיגְרִי בְּחָצִי שְׁפָחָה וְחַב"ח הַמְּאֹרְסַת לְעֵבֶד עֲבָרִי מְשַׁמַּע דְּאִיפָּא קִידוּשֵׁין וּבְקִידוּשֵׁין דְּרַף ו' אָמְרִינֵן חֲרוּפְתִי בִּיהוּדָה מְקוּדְּשַׁת שְׁכֵן כְּתוּב וְהִיא שְׁפָחָה נְחָרְפַת וְכִתְבוּ הַתּוֹס' דְּהֵינֵנו כַּר' עֶקֶבָא וְאִ"כ קְשָׁה אֲמַאי לָא מוּקִי כַּר"ע וְשְׁפִיר אִית לִיקָה יוֹרְשִׁים, וְדוּחַק לִזְמַר דְּרַבָּא לְשִׁיטְמִיָּה דְּאָמַר אִינָהּ מְקוּדְּשַׁת וְס"ל כְּרַב שְׁשַׁת דָּא"כ ה"ל לְאִסוּקִי בְּהִדְיָא דְּלְמַאי דְּקִי"ל כַּר"ע מְשַׁכַּחַת לָהּ בִּיהָ יוֹרְשִׁים, לְכֹן נִרְאָה דְּהִכָּא מִיבְעִיָּא לֹן בְּחָצִיו עֵבֶד שְׁקִידָשׁ אִי אָמְרִינֵן אִישׁ אָמַר רַחֲמָנָא וְלָא חֲצִי אִישׁ, גַּם לְעַנְיֵן הִירְוּשָׁה דְּכּוֹנְתִיָּה בֹן גְּמוּר יוֹרֵשׁ וְלָא זֶה שְׁהוּא חֲצִי בֹן, אָלָא אִי אָמְרִינֵן בְּלֵא שִׁיּוּר נִקְרָא אִישׁ נִקְרָא נְמִי בֹן לִיּוֹרְשׁוֹ פִּינֵן דְּלָא שְׁיִיר בִּיהָ, וְעַפ"ז י"ל דְּהָא קְשָׁה דְּבַב"ק דְּרַף מ' בְּשׁוּר שְׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין דְּלָא מְצִי לְשַׁלֵּם כ"א חֲצִי כּוֹפֵר דְּכּוֹפֵר שְׁלֵם אָמַר רַחֲמָנָא, וְכִתְבוּ הַתּוֹס' דְּבַהֲמִית חֲצִי עֵבֶד מְשַׁלֵּם חֲצִי כּוֹפֵר לִיּוֹרְשִׁים הֵינֵנו כּוֹפֵר שְׁלֵם דִּידִיָּהּ, וְנִרְאָה לְהוֹסִיף נֹפֶךְ דְּנִדְּאִי הֶרַב שְׁמַקְבֵּל חֲצִי כּוֹפֵר שְׁפִיר נִקְרָא כּוֹפֵר שְׁלֵם דִּידִיָּהּ שְׁאִין לֹ יוֹתֵר בְּעֵבֶד רַק הַחֲצִי אֲבָל שְׁיִטוּל הִיּוֹרֵשׁ חָצִיו אִי אָמְרִינֵן שְׁהוּא יוֹרֵשׁ פִּינֵן דְּלָא שְׁיִיר נִקְרָא בֹן אִיף יִטוּל רַק חֲצִי כּוֹפֵר דְּלָא מְשַׁכַּחַת לְבֹן שְׁהוּא יוֹרֵשׁ שְׁיִטוּל רַק חֲצִי כּוֹפֵר וְאִי אִיפְשָׁר לִזְמַר שְׁיִהֵיָּהּ יוֹרֵשׁ כָּל הַכּוֹפֵר שְׁהֵרִי חָצִיו עֵבֶד א"כ גַּם הַחֲצִי לָא יִטוּל דַּה"ל חֲצִי כּוֹפֵר דְּבֹן שְׁלֵם לָא יִטוּל חֲצִי כּוֹפֵר וְע"כ מִיקְרִי חֲצִי בֹן וְאִ"כ אִין הַקִּידוּשֵׁין תּוֹפְסִין ג"כ דְּהֵוִי חֲצִי אִישׁ וּכְשֶׁתִּמְצִי לִזְמַר שְׁהַקִּידוּשֵׁין תּוֹפְסִין אַתָּה צ"ל דְּאִישׁ גְּמוּר נִקְרָא א"כ בֹן גְּמוּר לָא יִטוּל חֲצִי כּוֹפֵר וְאִ"כ מִמֵּנ"פ אִין לֹ חֲצִי כּוֹפֵר דָּאִי הֵוִי חֲצִי בֹן הֵוִי נְמִי חֲצִי אִישׁ וְאִין קִידוּשֵׁין תּוֹפְסִין וְאִי הֵוִי אִישׁ שְׁלֵם פִּינֵן דְּלָא שְׁיִיר א"כ הִיּוֹרֵשׁ נִקְרָא בֹן שְׁלֵם וְלָא יִטוּל חֲצִי כּוֹפֵר וּבְשִׁלְיָמוֹת אִי אִיפְשָׁר שְׁיִטוּל שְׁהֵרִי

תציו עבד וא"כ ממ"נ אין לו תציו פנפר ובס"ד דבצעי למימר דנוטל תציו פנפר כי בעי למיפשת ע"כ לא ס"ל הך דלא תציו פנפר אכל למאי דקיי"ל ולא תציו פנפר ממנ"פ אינו נוטל פאן תציו פנפר דלא שניף לקרותו בן שלם שיטול רק תציו פנפר, ודוק היטב: שם איזו היא שפחה חרופה זו שח"ש וחב"ח המאנרסת לע"ע.

רש"י פירש ה"ה לשאר ישראל, ונראה דהיינו דוקא לר"ע דאיכא תפיסת קידושין אכל לר' ישמעאל י"ל דוקא מיוקדת לעבד שמוטר בה אכל לישראל שאסור בה לא מהני היחוד לדון בה שפחה חרופה, אלא דקשה לדעת הרמב"ם כפמ"ש הב"ש ס"ט"ז דס"ל להרמב"ם שפחה דרבנן א"כ למה יתחייב בשביל שנתניקדה לעבד פנעני ולמה תתחייב מלקות פיון דשפחה גמורה היא ולית בה איסור תורה הא היחוד אינו מועיל אפי' בבת חורין שנתניקדה לא הויא בכלל אשת איש, ועיינו בספרי להלכות קידושין סימן מ"ד פתבתי לדעת הרמב"ם שפחה היא מן התורה: (ע"ב) בגמרא אי קדושי כו' ואי קדושי דשמעון קידושין כו' לכאורה ה"ל למימר דבר והיפוכו אי קידושי דראובן לאו קידושין, ונראה דנדאי בלא"ה פיון דחלו קידושי ראובן איך ינפקעו בכדי ע"י שיקרו, לכן נראה ע"פ מאי דאיתא בר"פ האומר בקידושין דפליגי ר' יוחנן ור"ל במקדש לאחר ל' יום בלא בא אחר וקידשה אי חוזרת דריש לקיש ס"ל דאינה חוזרת ור' יוחנן ס"ל חוזרת משום דדיבור מבטל דיבור, וא"כ י"ל ונדאי בלא בא אחר וקידשה לאחר השיקרו עדיין עליה זיקת קידושי ראובן רק דקידושין דשמעון שהם קידושין גמורין לענין שקידושין הללו מבטלין קידושין הראשונים לפי שהם גמורים דמי למעשה מבטל דיבור לכן פקעי קידושי ראשון אכל בלא נתקדשה עדיין אגידא באיסור שפחה חרופה, ובזה מיושבים דברי הרמב"ם כמ"ש בחידושי להלכות קידושין סימן מ"ד ע"ש ודו"ק: בתוס' ד"ה מה נפשה כו' פי' בקונטרס כו' וקשה דר"ח כו' דהו קידושין עכ"ל.

קשה מנ"ל להתוס' דר"ח ס"ל דהוי נדאי קידושין, ואיפשר דמשמע להו דאל"כ מאי נ"מ במאי דהו קידושין דבלא"ה אסורה לעבד ולכן חורין, א"ו ס"ל דנ"מ לאחר שיקרו דעדיין קידושי ראשון בלא נתקדשה לאחר ואפתי איכא איסור שפחה חרופה כל זמן שלא נתקדשה לאחר: בפירש"י בד"ה פקעו כו' אפי' למ"ד מקודשת בא השיקרו והפקיע עכ"ל.

וקשה לפ"ז איך היא לוקה הא ה"ל התראת ספק שמא ישחררה ויהיו נפקעין קידושי ראשון ואפי' למ"ד שמא התראה מ"מ איך תלקה שמא תשתחרר למחר, וצ"ל דהשיקרו מפקיע מפאן ולהבא ומ"מ בעודה שפחה קיימין הקידושין ולכי משתחררה גופא אחרת היא: בתוס' ד"ה גמרו כו' והא דאמרין כו' בהמה של שני שותפין כו' עכ"ל.

לענ"ד בלא"ה לא דמי דבבהמה של שני שותפין לא חלה קדושת הגוף פלל רק קדושת דמים כדאיתא התם, משא"כ באשה הקדושה חלה על גופה רק שלא יכלה להתפשט ובשיקרו מתפשטת בכלול, וצ"ע שם דמיעבדי לן בשני חצייה בפרוטה אמאי לא ליהוי קידושין הא בשפחה דלא שייך בקנינו הוי קידושין א"כ גם בשני חצייה הרי לא שייך בקנינו וה"ל להיות קידושין ונדאין וצ"ע: בפירש"י ד"ה הא חופשה כו' אם ניאפה עם אחר עכ"ל, לכאורה יש לפרש כפשוטה דאיהו ביאה שבא עליה לא ימתו כי לא חופשה קודם קידושין הא אילו חופשה קודם קידושין הנה חייב מיתה אם בא עליה זה שבא עליה קודם שחופשה, ואיפשר דמשמע ליה לרש"י מדקאמ' חופשה וחזרה ונתקדשה ולא קאמר הא חופשה קודם שנתקדשה לכן י"ל דאי חופשה קודם קידושין פשיטא דהיא אשת איש גמורה, אלא דהכי קאמר הא חופשה משפחת חיוב מיתה כשחזר

וקידושה באותן המעות שנתן לה בהיותה חציה שפחה דכיון דמעיקרא לא גמרו הקידושין אין המעות מוחלטין בידה פיון שנתן לה ע"ד קידושין ומעיקרא לא יוכל לכונסה יכול לקדשה באותן מעות שקידושה בהיותה חציה שפחה וא"כ קאי אביאה אחרת פיון שחזרה ונתקדשה באותן מעות ולא קאי אקידושין הראשונים בהיותה שפחה לכן כתב אם נאפה עם אחר פיון דמייגרי מקידושין אחרים ודו"ק: במשנה המוכר עבדו לעפו"ם יצא לחירות.

בגמרא מבואר שקונסין אותו לפדותו עד עשרה בדמיו, ויש לדקדק פיון דקונסין אותו לפדותו אמאי קנסו שניצא לחירות הלא די לבטל מעשיו, וי"ל דחששו שלא יטמע בין העפו"ם וא"כ לפעמים שאין מזומן ב"ד לכפותו מיד לכן עבדו שיוציאו לחירות ואז ימצאו פודים הרבה דמצוה לפדות בני חורין יותר מעבדים פדלעיל דף ל"ז ע"ב ואפי' לר"ש דמצוה לפדות העבדים מ"מ לשום בן חורין פודין יותר לכן עבדו הקנס לקונסו עד עשרה שבזה ימצאו פודים הרבה אף אם יעלהו העפו"ם בדמים והמוכר צריך להחזיר מה שנתנו עבורו אפי' יותר משווי ובה ימצא העפו"ם קונים הרבה, אלא דקשה קצת אמאי לא נזכר במשנה הקנס עד עשרה בדמיו דהוי רבותא טובא: בתוס' ד"ה אבל כו' וא"ת הו' דאמר אממר כו' עכ"ל צ"ע מאי קשיא להו' הו' קא טפי ממתני' דמי שחציו עבד הו' כופין אותו לשחררו וא"כ אין לו עוד רשות עליו ומאי מועיל לו השחרור דהו' אפי' מעשה ידיו של עבד לעצמו כמ"ש התוס' לעיל דף מ"ב בד"ה יום וע"כ לא קשיא להו' דהכל בכלל הפפיה וכל זמן שלא פהו ברשותו הוא נכאן נמי י"ל פן דדינא דיצא לחירות היינו דכופין לשחררו וכל זמן שלא שחררו קאי ברשותו אף שאין יכול לשעבד בו עוד, ומ"ש דאי לאתם משחרר ליה איך מסר ליה לנכרי לא הבנתי ג"כ דנדאי פשיטא שאין יכול למוסרו לעפו"ם פיון דיצא לחירות רק איירי דיעבד דאם מכרו למוסרו יצא לחירות והיינו שפופין לשחררו אבל איך ימסרנו לעפו"ם אם מכרו כפר יוצא נכופין אותו כ"ש שפופין שלא למוסרו רק איירי שלא הספיקו לכופו ודינא קמ"ל דיצא לחירות שאין יכול לשעבד בו עוד פשיטא פמו שפירש"י, לכן לא זכיתי לעמוד על פנונת התוס' בזה: בא"ד ואפתי פש לי גבי ישראל כו' לקנס ולולדות כו' עכ"ל והקשה מהרש"ל דלעיל דף מ' גבי דיסקרתא דעבדי פריה לאמימר דאמר המפקיר עבדו ומת אין לו תקנה, ולדברי התוס' למה אין לו תקנה הו' הו' שלו לקנס ולולדות, ונראה דבלא"ה יש להבין איך כתבו התוס' דשלו הוא לקנס הו' לעיל דף מ"ג בעי' דלא איפשיטא אם מעופב גט שחרור יש לו קנס, ונראה דס"ל להתוס' דהו' דמיבעי' לן היינו לדין שפופין לשחררו י"ל דלאו אדון הוא שעומד לצאת מרשותו, אבל לאמימר שאין יכול לשחררו ואגיד ביה לעולם שפיר הו' אדון לעגנו קנס, וא"כ י"ל דלעיל מקשי מהו ליטנא דהמפקיר עבדו ומת אין לו תקנה א"כ ס"ל בחיים יש לו תקנה וא"כ הו' בעי' דלא איפשיטא ואין לו קנס דאין יכולין לירש מה שלא זכה המוריש ופריה שפיר, ואיפשר שלזה נתפנו המהרש"א ונסתלקה תלונת הפני יהושע מעליו, ודוק היטב: מיהו נראה דהתוס' מחלקין דאף דמעופב גט שחרור אין לו קנס הו' נשאר לו הקנס שלא מכרו רק למעשה ידיו אבל במפקיר לאמימר נדאי אין לו קנס, דטעמא דאמרינו לעיל פיון דמחוסר גט שחרור אדון קרינו ביה היינו לדין דלא קיימא לן כאמימר ויכול ליתן לו גט שחרור אבל לאמימר שאין יכול ליתן לו גט שחרור נדאי לא מיקרי אדון ואין לו קנס במפקיר רק הו' קא דלא מכרו לנכרי רק למעשה ידיו וזכות הקנס נשאר לו אבל במפקיר לאמימר לא נשאר לו פלום לכן לאמימר במפקיר נדאי אין לו קנס פיון שאין יכול ליתן לו שחרור, אלא דקשה לי איך אמרינו לעיל ביוצא בשן ועין צריך גט שחרור לאמימר על מה יתן לו השחרור פיון שמעשה ידיו פקעו ממנו ואאיסורא לא מהני השחרור ואין לו עוד בו קנין כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מהלכות

חובל ומזיק דין י"א, וא"כ איך יחול השיקרוור לאמימר, ודווקא לומר דאמימר ס"ל דיוצא בשן ועין א"צ גט שיקרוור וצ"ע: בא"ד ולוולדות כו'.

צ"ע איך משפחת לה דבבא על עפ"ם ושפחה הנולד פמותה, עמ"ש לעיל דף ל"ט: בגמרא א מתיב רב ששת נכרי שמשפן כו'. עיין פני יהושע שהקשה לאב"י דס"ל למפרע גובה אמאי פטור מן המעשר שמה לא יפדנו ויהיה של ישראל למפרע והניח בצ"ע, ולכאורה י"ל דלמאי דמוקי לקמן דף מ"ז בתוס' דהכא איירי בסוריא א"כ י"ל דלא חיישינן לספיקא, מיהו נראה דלק"מ דאפי' לאב"י דס"ל למפרע גובה פשיטא שאין הפירות של המלנה למפרע שאינו נוטל רק פדי חובו א"כ נדאי לא גבי למפרע רק גוף הקרקע אבל הפירות נשארים לנה א"כ הוי פאילו שייר הלנה מקום קרקע לפירות וכל זמן שלא גבאו ברשותו גדלו לכן אפי' התנה פאן שיאכל הישראל הפירות ברבית פמו שגראה מדברי התוס' אין פוננת הישראל שיזכה בפירות ע"י הקרקע דא"כ הוי ליה פהקנהו מעכשיו וניחא ליה לישראל שיגדלו ברשות העפ"ם והפירות אנוכל ברבית ואין זכות הפירות קנוי לישראל דהא לא א"ל מעכשיו ונ"מ שיכול העפ"ם לסלקו בעד הרבית בזווי ועדיין הוא ברשות נכרי דעל הפירות לא אמרינן למפרע גובה רק זכה מיניה דעפ"ם ברבית ועל הרבית לא שייך למפרע גובה שהרי לא הלנה לו ברבית וא"כ אכיל מרשותיה דעפ"ם ולא אמר אב"י למפרע גובה רק אגוף הקרקע שגובה בסוף והיינו מה שהוא גובה על חובו אבל על הרבית לא שייך למפרע גובה אף שהתנה על הרבית שימתן לו הפירות בשכר המתנת מעותיו אינם שלו למפרע ואפי' ת"ל דלא מצי לסליקיה בזווי בעד הפירות מ"מ אין זכות זה קנוי לישראל למפרע רק שיאכל הפירות מרשותו של נכרי דזכות זה נשאר לעפ"ם פמו בישראל דלא אמרינן למפרע גובה על הפירות שהרי לא לנה לו הרבית, ודוק היטב.

ועיין בסמוך: בפירש"י ד"ה הא לגופא כו' ומעכשיו היה משמעבד בו עכ"ל נראה מפירש"י שלנה עליו ומסרו לעפ"ם להשתעבד בו בעד הרבית דאילו הוא ברשות ישראל אין טעם לקונסו דשמה יפדנו רק שמסרו מיד לעפ"ם וקבע לו זמן לפדותו ואם לא יפדנו יהיה חלוט לעפ"ם לכן הפקיעוהו מיד מרשות הישראל שפבר התחיל בעבירה במה שמסרו לעפ"ם להשתעבד בו, אלא דלפ"ז לא הוי בשדה דומיא דעבד דבשדה אין רשות לישראל בו פלום פינו דלא אכיל פירות במה הוא תחת ידו של ישראל ובכה"ג בעבד באין העפ"ם משעבד בו לא יצא לחירות, גם מהרש"א הקשה דנוקמא תרנוייהו בלא מטא זימניה רק בעבד קנסו, ונראה ליישב הפל דנדאי פירש"י תמוה מפח קושיות התוס' בלא מטא זימניה אין לו הפירות גם לוקמא תרנוייהו במטא זימניה, וגם בעצם מה שפירש"י דבלא מטא פטור דאפי' מטא פטור אינו מוכן דאיך מוקי בלא מטא משום דבמטא נמי פטור, ויגעתי ומצאתי להלום דברי רש"י שפך פוננתו דנדאי אי מוקמינן לפירות היינו שקבע לו זמן לאכול הפירות עד שיפרע הפעות, מיהו פינו דסתם משפנתא שתא כדאיתא בפ' איזהו נשך י"ל דבשלים שתא דמשפנתא גובה גוף השדה אם לא פדאו נמצא הא דקאמר הא והא בלא מטא זימניה היינו דלא מטא זימניה שיהיה הגוף שלו ובשדה דאמר ליה עכשיו לא תאכל הפירות עד זמן פלוני א"כ הך מטא זימניה לפירות שיאכל לענין הפירות מיקרי מטא זימניה אבל לענין הגוף אפתי לא מטא זימניה עד שיאכל שנת המשפנתא, ובזה נכונים פל דברי פירש"י לפי לשון הש"ס הא לפירות היינו ממילא פשקבע לו זמן לפירות נהי דמטא זימנא שיאכל הפירות מ"מ על הגוף אפתי לא מטא זימניה אלא בעבד וסתמא מסרו להעבד מיד למשפנתא ומשפנתא בו לכן בלא מטא זימניה היינו לענין הגוף דהרי הפירות מסתמא כשמוסרו לעפ"ם משפנתא בו פינו שהוא ת"י העפ"ם והוי מטא זימניה שגם הגוף יהיה שלו, אבל בשדה

קבע לו זמן לפירות שמיזמן שהוא יאכל הפירות לכן אפי' מטא זימנא דפירות אפתי לא מטא זימניה לגבות הגוף עד שיאכל שנת המשכנתא והשתא ממילא לא קשיא פינון שאינו אוכל הפירות מאי פטור מן המעשר דעיקרא משום מטא זימניה דאכילת פירות, גם מה שהוקשה לוקמא נמי במטא זימנא דמטא זימנא משמע אפי' לגבות הגוף ובהא לא איירי רק במטא זימנא לאכול הפירות פטור, משא"כ דאפתי לא מטא זימנא לגבות הגוף: והשתא ממילא אין מקום לתמיהת הפהרש"א דלוקמא תרוננייהו בלא מטא זימניה רק בעבד קנסו, ולפ"ז לק"מ דבשילמא אם מוקמינן לפירות משמע אפי' מטא זימניה לפירות פינון דלא מטא זימנא דגוף פטור ממעשר אבל בלא מטא זימניה כפשוטה פינון שאין אוכל הפירות לא שייך פטור ממעשר פקושית התוס' ודברי רש"י מונקקים, ודוק היטב: אלא דיש לדקדק לפירש"י שפירש שהוא משעבד בו א"כ אפי' לא לנה עליו הא מיבעיא לן לקמן במכרו לשלשים יום אם יצא לחירות וכפי הנראה בלנה עליו ומשעבד בו מיד גרע ממכרו לשלשים יום שחוזר אליו בהחלט וא"כ פשיטא דיצא לחירות אפי' לא לנה עליו, ואיפשר לומר דהבעיא הוא לאידך תירוץ דלנה ע"מ למשכנו: (דף מ"ד ע"א) בגמרא ואיבעית אימא בשלנה ע"מ למשכנו כו'.

פירש"י הא דשדה כו' דאע"ג דמטא זימניה הניא בחזקת העכו"ם, בפני הושע תמה דממילא בקרקע שאינו מחוסר גוביינא היא ברשות ישראל ולק"מ דלנה ע"מ למשכנו היינו אם ירצה אבל כל זמן שלא משכנו וקבל הקרקע בחובו רשות ביד הישראל לתבוע מעותיו וצריך להחזיק בה בחזקת גוביינא, ובזה מיושב ג"כ מה שדייקו התוס' דה"ל למימר אידי ואידי דמטא זימניה, ולפ"ז לא ק"מ דמעיקרא קאמר מטא זימניה היינו בהגיע זמן הוחלט, אבל הכא משני ענין אחר שלנה ע"מ למשכנו ולא משכנו, ואין שייך לומר מטא זימניה דלאו בזמן תליא מילתא רק שימשכנו בפועל ואפי' שנה זמן רב ולא משכנו לא הוחלטה לישראל עד שימשכנו והוא ענין אחר לגמרי ממטא זימניה דפירוש מטא זימניה שתוחלט לו ודו"ק: בפירש"י ד"ה סיקריקון כו' שא קרקע זו או עבד זה והניחני עכ"ל.

צ"ע דבכה"ג ה"ל למימר הנה לו לפייס בדבר אחר דמנ"ל שרוצה דנקא בעבד, וי"ל דבפיקוח נפש לא דייקו פולי האי: בגמרא אמר ר' הושע בן לוי המוכר עבדו כו' קונסין אותו עד מאה בדמיו וכו' המוכר בהמה כו'.

לכאורה משמע דבחדא קונסין עד מאה, והרמב"ם פסק הו בעבד הו בשדה עד עשרה, וקשה הא ספיקא הוא וה"ל לפסוק דתפיסה מועיל על יותר מעשרה, מיהו בלא"ה קשה דבהו ספיקא כתב הרי זה ספק אם נשתחרר ואם תפס כדי דמיו לרבו כדי שיצא בהם לחירות אין מוציאין מידו, וקשה למה לא פסק דתפיסה מהני עד עשרה, ונראה דס"ל דבהא דלא הוי רק קנסא דרבנן מספיקא אין קונסין ואפילו תפיסה לא מהני, ומ"ש דתפיסה מהני עד כדי דמיו היינו משום פינון דספיקא הוא אין העכו"ם רשאי לשעבד בו וא"כ מה שלקח מן העכו"ם הוא שלא פדין לכן יכול לתפוס כדי דמיו שקיבל מן העכו"ם שייפדה את עצמו בהן מן העכו"ם, כן נראה לי ודו"ק: ע"ב בתוס' ד"ה נטייבה כו' פי' בקונ' נזדבלה וקשה דהא איסורא דרבנן הוא כו' עכ"ל.

וקשה לי על דברי התוס' דאי ס"ל לחלק בין דאורייתא לדרבנן א"כ איך קאמר ואם תימצא לומר פינון מלאכתו במועד לא קנסו בנו כו' משום דלא עביד איסורא הא בלא"ה לשיטת התוס' בחגיגה דף י"ח מלאכת חול המועד מדרבנן א"כ בלא"ה לא דמי להנהו שיהם דאורייתא, אלא ודאי לא

מפליגינו בקנסא בין דרבנן לדאורייתא וכפירש"י וצ"ע: בא"ד ובשטר שיש בו רבית כו' פיון דקנסו זכה בו הלנה עכ"ל.

ויש לדקדק בעבד נמי נימא פיון דקנסו פבר זכה העבד בעצמו ואדרבה בעבד קשה טפי פיון דכבר נודע לו שיצא לחירות א"כ פבר נתיאש ממנו ואיך יזכה בו היורש להחזירו לעבדות, וצ"ל לפמ"ש התוס' במשנה שלא הפקיעו ממנו חכמים עד שיכתוב לו גט שיקרו א"כ אם מת קודם שיקרו לא קנסו בנו, אלא דמ"מ אינו מיושב דכשנודע לו שהפקיעוהו חכמים ממנו הרי פבר נתיאש ממנו ע"י תיקון חכמים וצ"ע, ועיין בסמוך: בא"ד ואם הנה מחזיר לבנו לא הנה מודה עכ"ל.

דוחק הוא לענ"ד שייגזול שירשנו בנו אחריו, ולולא דברי התוס' הנה נלענ"ד דבדבר שפבר נעשה הקנס פבר נפקע הממון ואין חילוק בינו לבין בנו כגון בשנים שהפקידו וברבית פבר הנפקע הממון ולא יזכה בו גם היורש אבל בדבר שצריך עדיין למנועו מלעשות כגון בעבד שכופין לשחררו וכן בשדה שגזזבלה השדה ברשותו וצריך למנועו ע"י פפייה כשירצה לעשות שלא יעשנו אין מונעין בנו מעשותו דלכנו לא קנסו רבנן וכן בצורם אונן בכור והוא רוצה לשוחטו על אותו המום מונעין אותו אבל אין מונעין לבנו, אבל בממון שפבר נפקע להפקיעו ממנו והבן פא לגבותו א"צ מניעה רק שאין נותנין לו כח לתובעו והממון פבר נפקע ולא יתעורר עוד שיתבענו הבן ובטימא טהרותיו נמי צריך לכוף לשלם ולכנו אין כופין, וצ"ע בכל הני דלקמן דף נ"ג אי שייך קנסא בבנו: בגמרא תנו רבנן המוכר עבדו לח"ל כו' וצריך ג"ש מרבו שני, ויש לדקדק פיון דצריך לשחררו א"כ ה"ל לגביל קנין בטעות דמסתמא אדעתא דהכי לא קנאו ואיך יועיל השחרור שלו להתיר העבד בבת חורין, וי"ל דאף שלא יתן לו גט שיקרו פבר הפסיד המעות דקנסוהו וכיון שהפסיד המעות לא איכפת ליה דליקו ברשותיה לענין השחרור, אלא דמ"מ קשה פיון דמשחרר עבדו עובר בעשה נחא ליה דלא ליקני שלא ישחררנו הוא, לכן י"ל דלא עבר בעשה רק כשמשחררו מדעתו אבל במה שעושה ע"פ תיקון חכמים לא שייך העברת עשה שאין זה מדעתו רק חכמים תיקנו פה שישחררנו, וניחא מה שנתחבטו הראשונים בחציו עבד וכן בענין מצנה לקיים דברי הפת, די"ל דלא קאי העשה רק שלא ישחררנו מרצונו להפקיע העבדות ממנו, פן נ"ל, ודו"ק וצ"ע: שם רשב"ג אומר כו' פיצד כו' לפלוני אנטוכי לא יצא.

וקשה פיון דקנסא אלוקס כדלקמן א"כ מאי תליא בכתיבה שלו ממנ"פ אם לקחו הלוקס להוליכו לח"ל נקנסיה ואם לא לקחו רק להשאירו בארץ ישראל מה בכך שהוא פתב לאנטוכי שבאנטוכיא שפא מ"מ זה דעתו להשאירו בארץ ישראל ואמאי תליא בכתיבת המוכר פיון שאין הקנס עליו, ותו קשיא אטו בשופטני עסקינן שיכתוב בפירוש לפלוני שבאנטוכיא להפקיע ממנו, וי"ל דמשום הכי פותב פדי שלא יחזור המוכר ויאמר אילו ידעתי שאמה מוליכו לח"ל לא הייתי מוכרו וכיון שחושב שמ"מ ישאר בידו והלוקס רוצה שישאר תחת ידו ורוצה שלא ינהג למוכר טענה שלא ידע שיוליכנו לכן קנסוהו ודו"ק: שם בעי ר' רמיה בן רביל כו'.

צ"ע ממה נפשך אם ראוי לקנסה בענין זה מאי נ"מ במה שהדין עמה וכן אם אין ראוי לקנסה פיון דלא מקרה מה בכך שהדין עמו, ויש ליישב: שם עבד שייצא אחר רבו לסוריא כו' יצא לחירות.

הקשה מהר"ם לופלין בהך ס"ד שאין דעת רבו לחזור אמאי יצא לחירות הא לא הפקיעו שהרי הנה נשאר בסוריא ונדחק, ולא קושיא היא כלל דהא עיקר הקנס פדי שלא יוציאנו לח"ל וימפרנו

בא"י, אלא דביצא העבד מדעתו לח"ל לא ראו חז"ל לכופו אע"פ שהפקיעו מן המצות נדיו לעבד
שיהיה פרבו ולא גזרו על היוצא מא"י לח"ל אע"ג דלאו שפיר עביד, רק בעבד שמכרו גזרו פדי
שימכרנו בארץ ישראל וא"כ שפיר ס"ד דלא יוכל למכרו בח"ל שהרי יצא לחירות וא"כ פשידעת
רבו לילך לח"ל ומכרנו בא"י שהרי יודע שבח"ל לא יוכל למכרו ואיכא סברא טובא שיקנסוהו
שלא יוכל למכרו בח"ל פדי שלא יוציאנו, ואף דהעבד נפיק מדעתו מ"מ נראה ודאי דלאו משום
טובת העבד תיקנו שיצא לחירות דלא מפלגינן בין שהעבד רוצה לישאר אצל הלוקח או לא רק
דע"כ יצא לחירות רק ביצא העבד מדעתו לח"ל אחר רבו לא ראו חכמים לקנס אכל במכרו
שפיר י"ל דס"ד לקנסו פדי שקודם שיוציאנו מארץ ישראל ומכרהו ולק"מ ודו"ק: שם רב אמר
מכורה ויוצאה.

וקשה גם לרב ליהוי מקח טעות דמסתמא לא קנה ע"ד פון, ואיפשר לומר לפירש"י שנתן לו מעות
שיקנה מטלטלין: בפירש"י ד"ה ולא ידענא כו' וא"ת כו'. איפשר לומר דנ"מ במכר לו עשר
שדות בעשר מדינות והחזיק בזה ובח"ל אין היובל נוהג דלרב שפיר מהני החזקה משא"כ
לשמואל, גם י"ל דנ"מ בקנאו מן הגזבר וישדה אהונה אי הניא מכורה חוזרת לפהנים ביוכל
משא"כ אם אינה מכורה כלל חזרה לבעלים, ועמ"ש בסמוך: (דף מה ע"א) בגמרא ואי מדשמואל
כו' קשה הא מעיקרא נמי הספק אי אמר שמואל המעות מתנה וע"כ משום הא לא איריא, ואיפשר
לומר דמעיקרא ס"ד לשמואל נשארו המעות עד אחר היובל והוי כמקדש אחר שלשים יום ושפיר
יקנה השדה כשיעבור היובל, מיהו לא דמי דשם בינו לקדשה עכשיו אבל הכא אין בינו המוכר
למכור ביוכל ותליא בדשלב"ל ולכן אי אמרינן אדם מקנה דשלב"ל שפיר י"ל שאין המעות
חוזרין והוי לאחר היובל מכורה, מיהו אגון דקיי"ל אין אדם מקנה דשלב"ל והכי ס"ל לשמואל
הלכה כר' יוחנן הסנדלר בכתובות דף נ"ט א"כ מוכח לשמואל דמעות חוזרין פיון דלא אהני
המכירה לכן אמר דילמא מעות מתנה ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה מידי כו' ולפי האמת יש
לחלק כו'.

וקשה לפ"ז מאי מספקא ליה לרב ענו, ונראה די"ל לפירש"י לעיל אי לשמואל המעות אינן חוזרין
נ"מ אם מכר לו מטלטלין, א"כ י"ל שפיר דרב ענו ס"ל אפי' לפי האמת דמעות מתנה מ"מ י"ל
דשם פליגי רב ושמואל אי מכר לו מטלטלין ג"כ א"כ לא שייך כלל מעות מתנה די"ל דנתן לו
אמטלטלין וכסף אינו קונה וממילא צריך להחזיר המעות משא"כ לרב קני שפיר אגב קרקע וא"כ
י"ל לפי האמת בלא מטלטלין מעות מתנה ואי לשמואל בהך לא הדרא מקח י"ל דאיירי בלא
מטלטלין ומעות הוו מתנה ודו"ק, וכן למאי דפרישית לעיל במכר לו עשר שדות בעשר מדינות
ודו"ק: בגמרא שהוא עבדא כו' נכתוב לך שטר אדמי' כו'.

וקשה אי פסקינן פרבי אחי בר' יאשיה ל"ל לכתוב שטר אדמיה ואי לא ס"ל פרבי אחי בר'
יאשיה למה לא הסגירו, וצ"ל דלא ס"ל כר' אחי פרבי יאשיה ומ"מ לא גרע מפח סברא פיון
דהכל אין מוציאין מוקמינן בכתובות דף ק"י בעבד שפרח מחוצה לארץ דאמרינן ונבגיה הכא וזיל
משום ישיבת ארץ ישראל ולא הנפיר לו רבי אחי רק להפחידו, וצ"ע דבכתובות אמרינן דאמרינן
ליה זיל ונבגיה הכא משמע דאין כופין אותו לשחררו וכאן אמר לשחררו ולמה לא אמר לו ונבגיה
הכא, וגם הרמב"ם פסק פרבי אחי בר' יאשיה וכתב שפוטב לו שטר על דמיו ואם לא רצה האדון
לשחררו מפקיעין ב"ד שיעבדו וילך לו ע"כ, וקשה איך נפיק בלא גט שיחרור דהא הרמב"ם
כתב בכולהו צריך גט שיחרור, וילצת הרמב"ם דמעופב גט שיחרור אסור בתרומה א"כ ודאי

אסור בשפחה וא"כ כופין לשחררו דלישא שפחה אינו יכול לישא ב"ח אינו יכול וכופין שיכתוב לו גט שיחרור ואיה פתב שילף לו הא איסורא לא פקע אלא בשיחרור, ומקא דאמר הכא ואי לא מפיקנא לי' מינה מדר' אחי בר' יאשיה לא מוכח שיוציאנו בלא שיחרור רק שיהיה מופקע ממנו מן השיעבוד ולא ירויח בו, אבל שיצא בלא שטר שיחרור ויהיה מותר בבת חורין לא ידעתי מנ"ל וצ"ע: שם דתניא לא ישובו בארצה פן יחטיאו כו' יכול בכותי שקיבל עליו שלא לעבוד עפו"ם כו'.

וקשה פנין דמפונש בקרא פן יחטיאו ממילא משמע שקיבל שלא לעבוד עפו"ם לא שיהי הא טעמא, ונראה דה"ק יכול בכותי שקיבל עליו שלא לעבוד עפו"ם הפתוב מדבר וא"כ צריה טעמא דקרא פן יחטיאו אנתה לי אתה מונהר שלא ישובו בארצה, מיהו בקיבל שלא לעבוד עפו"ם רשות בידיה לגרשו מארצה ת"ל לא תסגיר עבד כו' מה תקנתו עמה ישוב בקרבה, היינו שאדרבה אם קיבל עליו שלא לעבוד עפו"ם אתה מונהר עליו שעמה ישוב בקרבה, אבל הא פשיטא שאין לומר שאסור לישוב פנין דטעמא דקרא מפונש פן יחטיאו כו', ובהכי ניחא מה שתמה הפני יהושע על דברי הרמב"ם פ"י מעפו"ם שפתב דבאינו עובד עפו"ם מותר לישוב, ובהלכות עבדים פסק דלא תסגיר שיהי בעבד שפירח מח"ל לארץ, ולפמ"ש לא ק"מ דלכ"ע אין איסור באינו עובד עפו"ם רק מצנה דעמה ישוב לא שיהי ולק"מ: שם ומ"ש דשלח להו כדר' אחי כו'.

וקשה הא רבי ס"ל אדם מקנה דשלב"ל כדדייק מיניה ביבמות דף צ"ג ובקידושין דף ס"ג וא"כ לית הילכתא פנותיה ומאי קשיא ליה דלישלח להו כדברי כפירש"י טפי יש לשלוח להילכתא לפמ"ש הרמב"ם פ"י אשיה בר' יאשיה וא"כ מאי פריה מ"ש דשלח להו, ומנה נראה דלא קי"ל כדברי אחי בר' יאשיה ג"כ וצ"ע: שם איבעיא להו האי מפני תיקון העולם כו' או משום דלא ליגרבו כו'.

והקשה הרשב"א דתפשוט ליה מהא דרשב"ג (אמר) בכתובות דף נ"ב דת"ק ס"ל באשתו אם מבקשין ממנו עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה ואמר רשב"ג אין פודין השבוין יתר על דמיהן מפני תיקון העולם אלמא לאו משום דנוחקא דציבורא הוא ועיין בר"ן ופ"י, וי"ל דודאי איכא סבא דלא ליגרבו אלא משום הא גופיה י"ל דלא יספיק טעמא דלא ליגרבו פנין דבאשתו פודה עד עשרה בדמיה א"כ אפתי ליגרבו לשבות נשים שבעליהן יפדו אותן ביותר עד עשרה בדמיהן, לכן משמע לן דטעמא משום דנוחקא דעל לא ליגרבו אין תיקון כל כף, וא"כ לרשב"ג דס"ל גם באשתו אינו פודה שפיר שיהי טעמא דלא ליגרבו פן נ"ל ודו"ק: בתוס' ד"ה דלא ליגרבו וליתו כו' ור' יהושע ב"ח דפרקיה ליהווא תינוק כו' עכ"ל.

איפשר לומר שהיו שם הרבה שבוים ות"ח קודם וא"כ הניחו שאר השבוים ופדאו רק לזה ולא שיהי דלא ליגרבו דחזו דשאר שבוים לא פדאום כלל ולא בכל יומא יתרחיש תינוק כזה או אפילו שפדו גם שאר שבוים רק לא נתנו יותר מכדי דמיהן לא שיהי לא ליגרבו: בגמרא עיליש ברח עיליש ברח.

איפשר רמז לו שני פעמים שיברח עד המברא ושוב יברח עוד מן המברא שיעבור שם כאשר היה בסופו, ומה שהאמין וסמך על הא גברא איפשר שלא היה מיצעו לברוח דמגיע לו ריעותא שייכבדו על הנשאר: שם פי הדרן ואתו אמר הו קא בחשן קידרא בכשפים מעיקרא לא פסיקא ליה דשמא טובות היו ונתקלקלו אח"כ אבל פי הדרן ואתו ולא תבעו גט מבעליהן שנאסרו עליהם

כִּינּוֹן שְׁנֵנוּ בְּרָצוֹן א"כ וְדַאי רְשָׁעוֹת הָיוּ א"כ וְדַאי בְּכַשְׁפִּים הָיוּ מַעֲשֵׂיהֶן: (ע"ב) בְּפִירֵשׁ"י בַד"ה מִפְּנֵי תִיקוֹן הָעוֹלָם אִי מִשׁוּם דְּוָחָקָא כּו' עכ"ל.

לְכַאוּרָה י"ל בְּפִשְׁיטוֹת תִּיקוֹן הָעוֹלָם הוּא דָאָם נוֹסִיף עַל הַדְּמִים כָּל עֲפו"ם יִכְתּוֹב לוֹ סְפָרִים כְּדֵי שְׁיִוְסִיפוּ בְּדְמִים כְּרָצוֹנוֹ, וְאִיפְשָׁר דְּלֹא שְׂכִיחַ שְׁיִטְרַח לְכַתּוֹב בְּשִׁבִיל זֶה דְשָׁמַא מ"מ לֹא יִפְדּוּם, וְעֵינָן בְּסִמּוּד: בְּגִמְרָא ש"מ ס"ת שְׁנַמְצָא בְּיַד עֲפו"ם קוֹרִין בּוֹ וְיֵשׁ לְדַקְדָּק דִּילְמָא אִיגְרִי שְׁיִדּוּעַ שְׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל וי"ל דַּא"כ לֹא שְׁיִיף תִּיקוֹן עוֹלָם דְּלֹא יִמְצָא קוֹנֵה רַק כְּשִׂיחָה יְדוּעַ שְׁיִשְׂרָאֵל כְּתָבוּ וְלֹא שְׁיִיף תִּיקוֹן עוֹלָם, מִיְהוּ אִיפְשָׁר לְמַאי דְּכְרִישִׁית לְעֵיל דְּתִיקוֹן עוֹלָם הוּא שְׁלֹא יִכְתּוֹב לוֹ הַנְּכָרִי סְפָרִים בְּלֹא"ה לְק"מ, אֶלָּא דְרִשׁ"י לֹא פִירֵשׁ פֶּן וְדו"ק: בְּתוֹס' ד"ה אֲמַרִי לָהּ קוֹרִין בּוֹ פִּי בְּקוֹנְטְרַס דַּה"ל ס"ס כּו' וְאֶפְי' כְּתָבוּ עֲפו"ם שְׁמָא כְּתָבוּ לְמַפְּוֹר לְיִשְׂרָאֵל כּו' וְאִין נִרְאָה דַּר"נ כּו' שְׁאִינוּ בְּקִשְׁרָה כּו' עכ"ל.

וְדַאי דְּבָרֵי רִשׁ"י תְּמוּהִים וּמְוָקָשִׁים חֲדָא הָאֲשֵׁהֲקִישׁוּ הַתּוֹס', וְגַם קָשָׁה אִיפְכָּא ל"ל טַעְמָא דְּאִינוּ בְּקִשְׁרָה בְּכְתָבוּ עֲפו"ם הָא בְּלֹא"ה הָיוּ סְפִיקָא שְׁמָא כְּתָבוּ לְשֵׁם כּו"ם, וְנִרְאָה לְיִנְשֵׁב פִּירֵשׁ"י דְרִשׁ"י מִשְׁמַע לִיהַּ דְּלִהֵף לְיִשְׁנָא דְּקִאָמַר נִמְצָא בְּיַד עֲפו"ם אֲמַרִי לָהּ קוֹרִין בּוֹ מִשְׁמַע דְּוָקָא בְּנִמְצָא אֶבֶל בְּכְתָבוּ אִין קוֹרִין בּוֹ וְקִשְׁיָא לִיהַּ לְרִשׁ"י אִי ס"ל הֵף דְּאִינוּ בְּקִשְׁרָה אִינוּ בְּכַתִּיבָה לִיחּוּשׁ שְׁמָא כְּתָבוּ בְּעַצְמוֹ, לְכֵן ס"ל דְּלֹא ס"ל הֵף דְּאִינוּ בְּקִשְׁרָה רַק דְּאִין קוֹרִין בּוֹ שְׁמָא כְּתָבוּ לְשֵׁם כּו"ם לְכֵן בְּנִמְצָא ה"ל ס"ס, וְהָא דְּלִקְמָן נִקְטַ טַעְמָא בְּכְתָבוּ מִשׁוּם שְׁאִינוּ בְּקִשְׁרָה וְלֹא סְגִי בְּטַעְמָא דְשָׁמַא כְּתָבוּ לְשֵׁם ע"ז י"ל דַּס"ל לְרִשׁ"י דְּבְכְתָבוּ לְשֵׁם כּו"ם לֹא הִיָּה מוֹכְרוֹ לְיִשְׂרָאֵל כְּדַאיִתָּא כַּה"ג בע"ז פֶּרֶק אִין מַעֲמִידִין אִם אִיתָּא דְּפִלְחִיָּה לֹא מוֹבִיָּן לִיהַּ לְכֵן אֲמַרִינוּ מִסְתַּמָּא כְּשִׁמְכְרוּ לְיִשְׂרָאֵל שְׁלֹא כְּתָבוּ לְשֵׁם כּו"ם רַק לַר"א דְּסִתָּם מְחַשְׁבֵּת עֲפו"ם לְכו"ם לֹא סְמַכִּינוּ אַהֵף סְבָרָא דְּמִסְתַּמָּא לְכו"ם כְּתָבוּ, לְכֵן הֵף דְּכְתָבוּ עֲפו"ם הֵינּוּ לְקוֹנְתוֹ מִיַּד עֲפו"ם נְמִי לֹא שְׁרִי מוֹקְמִינוּ לָהּ מִשׁוּם דְּאִינוּ בְּקִשְׁרָה אִינוּ בְּכַתִּיבָה אֶבֶל הֵף דְּנִמְצָא בְּיַד עֲפו"ם מִשְׁמַע לְקִרוֹת בּוֹ אִם מְצָאוּ וְלֹא מְכָרוּ הַעֲפו"ם כְּלָל חִיָּשִׁינוּ שְׁמָא לְשֵׁם כּו"ם כְּתָבוּ, וְדוּק הֵיטְב: בַּד"ה עַד שְׁיַעֲבֹדוּ לְשִׁמּוֹן כְּרִשְׁכָּ"ג קִי"ל כְּדַמוּכַח כּו' גְּוִילִין שְׁלוֹ לֹא עַבְדִּיתִים לְשִׁמּוֹן כּו' וְהָא דְּאִיפְלִיגוּ אַבְיִי וְרַבָּא כּו' עכ"ל.

כְּבָר נִתְחַבְּטוּ בְּזֶה כָּל הָרַאשׁוֹנִים דְּפִשְׁטָא דְרִשׁ"י מִשְׁמַע לְרַבָּא דַּס"ל הַזְּמָנָה לָאוּ מִקְלָתָא הִיא לֹא בְּעֵינָן עֵיבּוּד לְשָׁמָה, וְעֵינָן בְּרֹא"שׁ בְּהַלְכוֹת קְטָנוֹת דְּיֵשׁ סוֹבְרִין שֹׁא"צ עֵיבּוּד לְשָׁמָה בַּס"ת, וְעֵינָן בְּמִרְדְּכִי, וְלֹא דְּבָרֵי הָרַאשׁוֹנִי הִיָּה נ"ל כְּפִשְׁטָא דַּא"צ עֵיבּוּד לְשָׁמָה דְּהַזְּמָנָה לָאוּ מִקְלָתָא הִיא אֶלָּא דַּבַּס"ת הַעֵיבּוּד מְהִי לְשָׁמָה וְהֵינּוּ כְּדַאָמְרִינוּ בַּפ' נְגַמְרַ הַדִּין בְּסוֹדְרָא דְּתַפְּלִין אֲזַמְנִיָּה וְלֹא צַר בִּיָּה צַר בִּיָּה וְלֹא אֲזַמְנִיָּה לֹא מְהִי לְאַסְוֹר אֶלְמָא אַע"ג דְּהַזְּמָנָה לָאוּ מִקְלָתָא אַהֵי הֵף דְּאֲזַמְנִיָּה לְעֵינָן אִם צַר בִּיָּה שְׁיַאָסְוֹר, וְהַשְׁתָּא י"ל בַּס"ת דְּהַזְּמָנָה לְחוּד נְהִי דְּלָאוּ מִקְלָתָא הִיא מ"מ אַהֵי לְצַרְפוֹ אֶל כְּתִיבָה וּבְכַתְּבוּ לְשָׁמָה הָיוּ אֲזַמְנִיָּה וְצַר בִּיָּה מִשֹּׁא"כ בְּלֹא עֵיבּוּד לְשִׁמּוֹן לֹא מְהִי הַכְּתִיבָה ג"כ לְשָׁמָה דְּנְהִי דְּהַכְּתִיבָה הִיא הַמַּעֲשָׂה מ"מ בְּעֵינָן הַזְּמָנָה שְׁתַּצְטַרְף אֶל הַמַּעֲשָׂה אַף דְּהַזְּמָנָה לְחוּד אִינְהָ כְּלוּם, וַא"כ בַּס"ת שְׁצָרִיף נְמִי כְּתִיבָה לְשָׁמָה אַהֵי נְמִי הַזְּמָנָה לְצַרְפָּה לְכַתִּיבָה לְשָׁמָה עַל עוֹר הַמּוֹכֵן לְקַדְוִשָׁה וַא"כ בְּעוֹר הַבְּתִים דְּלֹא שְׁיִיף גּוּף הַקַּדְוִשָׁה שְׁעִיקַר הַקַּדְוִשָׁה ע"י הַכְּתִיבָה אִין הַזְּמָנָה כְּלוּם וְלֹא צָרִיכָה דַּע"י שְׁמַחְבְּרִין הַעוֹר לְתַפְּלִין וּמְכַנְיִסִין בְּהֵם הַפְּרָשִׁיּוֹת נַעֲשָׂה הַקַּדְוִשָׁה שְׁאָסוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְהַדְיּוּט וְהִיא הַזְּמָנָה לְהַכְנִיס בְּהֵם הַפְּרָשִׁיּוֹת אֶבֶל הַעֵיבּוּד לֹא אַהֵי כְּלָל דְּהַזְּמָנָה לָאוּ מִקְלָתָא דְּלֹא שְׁיִיף בְּהוּ עֲשִׂיָּה לְשָׁמָה, וּבְכֵן צְדָקוֹ דְּבָרֵי הַרְמְב"ם שְׁפִסְקַ שְׁעוֹר הַבְּתִים א"צ עֵיבּוּד לְשָׁמָה וְהוּא נְכוּן כְּפִי פִשְׁטַ הַש"ס וְלֹא דְּמִי לַס"ת שְׁגַם הַזְּמָנוֹת הַעֵיבּוּד

לכתיבה שצריף לשמה אבל בעור הבתים שפולן אינו רק לצרפן לקדושה א"צ עיבודן לשמן
פלל, כן נ"ל נכון מאד ומקום הניחו לי רבותינו הקדמונים שנתחבטו בזה ולא אשכחו ליה פתור:
וראייתו בתוס' מנחות דף מ"ב ע"ב ד"ה עד שפתבו בשם י"מ דרבנן לא פליגי אלא בעור דתשמיש
מצנה וליטה דשי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ועיקר קדושה יש בה, ולפענ"ד מהא לא אירא
דנהי דהלכה למשה מסיני היא ויש בה קדושה מ"מ לא עדיף מעור הבתים גופיה, ואיפשר דשי"ן
גופיה לא בעינו לשמה ולא דמי לס"ת שהפתיכה בעצמה היא הקדושה אבל השי"ן אינה אלא אות
בעלמא ואין בה משמעות קדושה רק לפי שהיא הלכה למשה מסיני שינה בה קדושה לענו
שנכתבין על עור בהמה טהורה ומלאכת שמים הוא דגם ארצויות בעינו עור בהמה טהורה מ"מ
לא דמי לכתיבה שהיא גוף הקדושה וצריף לצרף העיבוד לשמה אל הפתיכה וכמ"ש: אלא דבזה
לא יכולתי לעמוד על דברי הרמב"ם פ"ג מתפילין שברצויות הצריף עיבוד לשמה, ותמוה בעיני
מאי אולמיהו דהרצויות מעור הבתים שפסק שא"צ עיבוד לשמן אדרבה השי"ן מיקרי טפי
קדושה כדמוכח בפ' ב"מ כמ"ש התוס' שם, לכן נלענ"ד בדברי הרמב"ם דס"ל ליישב התמיה
דבס"ת בעינו עיבוד לשמה ובתפילין לא בעינו עיבוד לשמה לזה ס"ל להרמב"ם דבבתים פיון
דא"צ מעשה העיבוד פלל כמ"ש הרמב"ם דאפי' חיפן בעור מצה פשרים א"כ העיבוד מילתא
יתירתא לכו לא בעינו עיבוד לשמן דאין העיבוד מגרע, משא"כ ברצויות שע"כ צריכין עיבוד
דשחורות הלכה למשה מסיני והינו אחר עיבוד ישחרו לכו בעינו לשמה, מיהו רשפ"ג ע"כ ס"ל
אע"ג דלא בעינו עיבוד מ"מ בלא עיבודן לשמן פסולין דהזמנה מילתא היא וחל עליהם שם חולין
פיון שעיבודן לצורף מנעלים וסנדלים שוב לא ינכשרו לחיפוי תפילין: מיהו אפתי קשיא סוגיא
דמנחות ר"ר ע"ב דמייתי אהא דבעינו ציצית לשמה אתפילין דבעי עי ב וקשה נימא שמואל אנא
דאמרי אפילו לת"ק דדוקא בתפילין היא עיבוד לא צריף לשמה משא"כ בציצית דלא סגי בלא
טוייה בעינו דוקא לשמה, ואיפשר דעיקר פתנאי לא הוי אלא דרב ודאי לא אתי פרשפ"ג דהשתא
טוייה לשמה לא בעי עיבוד שאינו הכרחי מבעיא אבל שמואל אתי ככ"ע דע"כ לא קאמר ת"ק
דלא בעינו עיבוד אלא משום דלא צריף אבל בטוייה שצריף בהכרח לכ"ע בעינו לשמה, וכה"ג
כתב הרמב"ן במלחמות פ"ק דסופה ונהביאו הר"ן בשמעתין, ומה שהקשה הר"ן ע"ז פתבתי
במקום אחר ליישב דברי הר"ף, ועוד נ"ל ליישב קושיות הר"ן שהקשה הא מתני' דסופה ישנה
כשרה לב"ה אלמא לא בעינו לשמה נ"ל ליישב דודאי לפום ס"ד דש"ס דמסברא מצריף שמואל
טוייה לשמה קשיא ליה שפיר מסופה ישנה, אבל למאי דמסיק מקרא דגדילים תעשה לשם חובה
י"ל דקרא גלי בדברים שהם מיוחדים למצנה פגון ציצית שלא הנה תולן בבגד שאינו דרף מלבוש
רק לשם מצנה שפיר י"ל דבעינו לשמה פיון שעיקר הדבר נתייחד למצנה בעינו לשמה, אבל
בסופה שלא נתייחדה הסופה לעשות למצנה דדרף ליישב בסופה לצל ולא חידשה התורה רק מצות
הישיבה בה בימי החג לא דמי לציצית שכל עיקר עשייתו רק למצנה, והשתא שפיר מדמי במנחות
עיבוד תפילין שנתחדה למצנה למצנת ציצית דהיא דמיוחד הדבר למצנה דוקא בעינו שיעשם
לשמן אבל בסופה ליכא דין לשמה פלל: ועפ"ז נ"ל ליישב שפיר מה שנתחבטו הראשונים למה
בעינו בס"ת עיבוד לשמה פיון דהזמנה לאו מילתא היא, ולפ"ז יש ליישב דודאי בעור התפילין
תליא שפיר בהזמנה דאי אמרינו הזמנה לאו מילתא א"כ אין ללמוד חיפוי עור התפילין מציצית
שהם גוף המצנה אבל חיפוי העור עיקר המצנה הוא הפרשיות הפתובים בה ואין ללמוד הזמנה
למצנה מציצית שהם עצמן חוטין הנטוין ובעינו בהו לשמה אבל בודאי גם בטויית החוטין אין בו
מצנת ציצית רק שיתלם בבגד, מ"מ לא דמי לתפילין שעור התפילין טפל לפרשיות שהם עיקר

המצנה והקשרן בחיפוי עור ולא פתיב בהו לשמה כלל אבל בס"ת דעכ"פ פתיבה לשמה בעינן כמ"ש הרמב"ן במלחמות דכתיב כתבו לכם לשם חובתכם בעינן כל מעשיהו לשמן גם העיבוד דלא גרע מציצית שאין הגוף מצנה בעצם רק התלנייה בפגד ולבישתו ומ"מ בעינן לשמה ממילא גם העיבוד לס"ת לא גרע מטוניית החוטין לציצית, אבל עור הבתים א"צ עיבוד לשמה כלל דהזמנה לאו מילתא היא ואין ללמוד מידי דהזמנה ממידי דהוא גוף המצנה והכל ניחא, אבל בס"ת ופרשיות תפילין ומזוזות הרי העור נעשה בו גוף המצנה דלא סגי לכתיבה בלא העור לכן כמו שכתבה בעינן לשמה כמו כן הדבר הנכתב עליו צריף שיהיו מעשיו לשמה, ויצא לנו לפום פשטא דש"ס עור הבתים א"צ לשמן אבל הפרשיות וס"ת צריף לעבד העור לשמן, פן נ"ל נכון, ודוק היטב: בא"ד משמע דבעינן צביעה לשמן עכ"ל.

צ"ע למה גזרינן התם משום טעימה אפי' לקחו לטעימה מ"מ ליחשב לשמה דהא אמרינן בפסחים בדרף ל"ח ע"ב בחלות תודה ורקיקי נזיר עשאן למכור לשוק יצא בהם דמיקרי שימור לשם מצה פיון דמילף אי לא מזדבין יוצא בהם אלמא דחשיב בהכי לשמה א"כ נהי דלקחו לשם טעימה מ"מ למה לא יהיה דעתו שבאם יהיה טוב יעשה ממנו תכלת של מצנה, והתוס' פתבו דשם דטעימה פסולה אע"ג דעושה לשם ציצית הוי כמנחה שקמצה לשמה ושללא לשמה, וקשה מ"ש מחלות תודה שעשאן למכור לשוק דכיון דמילף מיקרי שימור לשם מצה כ"ש בתחילת פוננתו לשם מצנה אם יוכשר וצ"ע: (דרף מ"ו ע"א) בתוס' ד"ה אי אמר כו' נראה דחששא זו כו' דאע"ג דבכמה דוכתי מהני גילוי דעת כו' מדבצי לר"מ תנאי כפול עכ"ל.

לכאורה י"ל הא דמהני גילוי דעת היינו משום דלא קיי"ל כר"מ ולא בעינן תנאי כפול אבל לר"מ לא עדיף גילוי מתנאי שאינו כפול אלא דשיטת התוס' לפסוק כר' מאיר כמ"ש לקמן דף ע"ה א"כ י"ל דרש"י פוסק כהפוסקים דלא בעינן תנאי כפול ובאמר הוי גילוי דעת ואיפשר דהגט בטל מן התורה, ומה שהקשו התוס' דאי כפליה לתנאי מה מועיל שלא יחזיר ומ"ש התוס' דכפליה למילתיה לכמ"ש בדעת רש"י אינו מספיק דבכפליה למילתיה עכ"פ יהיה כמו גילוי דעת לרבנן בלא כפליה, וי"ל לפירוש"י אפי' כפליה י"ל דלא הנה מוכח רק שבאם היה באיפשר להחזירה לכן כפליה לתנאי קודם שהודיעוהו שאין יכול עוד להחזירה אבל אחר שאמרו לו הוי יודע שהמוציא אשתו משום שם רע לא יחזירה אפי' הש"ר שקר א"כ ממילא נתבטל תנאי דמעיקרא דלא היה מתנה רק כשהיה איפשר בחזרה וחשב להחזירה אבל כשגירש סתם אחר ההודעה נתבטל תנאי הראשון דהא לר"מ בעינן תנאי מבנדר שלא גירש באופן אחר א"כ מה שהתנה מעיקרא קודם הודעה אינו מוכח שרוצה בתנאו לאחר ההודעה דמאי נ"מ יש לו אם אינו יכול להחזירה לכן שפיר נתקן בהודעה שע"י זה פיון שנתן הגט סתם נתבטל תנאו לגמרי, פן נ"ל ודוק היטב, ועיין בסמוך: בא"ד אע"ג דכבר נשאת לאחר שקרא ליה דזנות דשוגג הוא עכ"ל ויש לדקדק למה עשו תקנה שלא יחזיר דעד שאומרים לו שלא יחזירה נודיע לו שאם תינשא לא יוכל לשוב לקחתה וממילא לא יוציא לעז לפמ"ש התוס' דלכך מוציא לעז שהוא סבור להחזירה, ואיפשר דגם להך מ"ד פיון דעכ"פ צריכים הודעה שלא יהיה לו תקנה להחזירה עבדינן משום סניף שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ונדרים שלא יחזירנה כלל, ויותר נראה דאם נתיר לו להחזירה יוציא עליה לעז קודם שתינשא לאחר שתהיה מוכרחת להחזירו וכשלא תתראה ותינשא לאחר יחזיק הלעז בכוננה כדי לנקום על שלא נתרצית להחזירו, וא"כ א"צ לסברת התוס' דיטעה שתהא מותרת לחזור לו אחרי אשר נישאת לאחר, ודו"ק וצ"ע: בד"ה שלא כו' הני תרי לישגי כו' והשתא א"ש דמייתי כו' מדרבי מאיר כו' עכ"ל.

פְּנוּנַת הַתּוֹס' לְהַקְשׁוֹת פִּינּוֹן דַּר"מ דַּס"ל בְּמִשְׁנֵה דְנָדָר שְׁצָרִיף חֲקִירַת חֻכָּם לֹא יַחְזִיר ס"ל מִשׁוּם קַלְקוּלָא א"כ מֵאֵי מִיִּיתֵי תַנְיָא פְּנוּתִיה דְלִישְׁנָא קַמָּא מַר"מ, לְכוּ הִנְצְרְכוּ לִידְחַק דְבָשֶׁם רַע ס"ל דַּאִין שְׁיִיף פְּרוּצוֹת וצ"ל דְלִישְׁנָא דְפְרוּצוֹת ס"ל גַּם בָּשֶׁם רַע שְׁיִיף פְּרוּצוֹת אַע"פ שֶׁהַש"ר אֵינּוּ אִמֶּת, וְדוּחַק לֹמַר דְּפִלְיָגִי בְּהַד סְבָרָא, לְכוּ אִיפְשֵׁר לֹמַר דְּגַם לְלִישְׁנָא דְפְרוּצוֹת לֹא הוּוּ מִתְקַנֵּי מִשׁוּם הָא לַחּוּד דְּלֹא יַחְזִיר בַּק לַר"י בְּיַדְעוּ בּוּ רַבִּים, אֲלֵא פִינּוֹן דְּמִשׁוּם שְׁצָרִיף לֹמַר לֵה הָוֵי יוֹדַעַת דְּמִשׁוּם שָׁם רַע אֲנִי מוֹצִיאָהּ א"כ מִמִּילָא הָוֵי פְּגִילוּי דַּעַת דְּמִשׁוּם הָכִי מִפִּיק לֵה וְשִׁיף קַלְקוּלָא שְׁהָרִי הֲצָרִיכוּ לֹמַר הָוֵי פְּאִילוּ דְנוֹקָא בְּשִׁבִיל זֶה מוֹצִיאָהּ א"כ הָוֵי פְּגִילוּי דַּעַת וְחִיּוּשֵׁינּוּ לְקַלְקוּלָא, מִשָּׂא"כ אִם א"צ לֹמַר אִפִּי אֲמַר מַעְצָמוּ כָּל שְׂלֵא הַתְּנָה בְּתַנְיָא גְמוּר לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ לְקַלְקוּלָא כְּמוֹ בְּכָל תַּנְיָא אִם לֹא הַתְּנָה פְּמִשְׁפְּטֵי הַתְּנָאִים שְׂאִינוּ כְּלוּם וְלֹא חִיּוּשֵׁינּוּ לְקַלְקוּלָא, וְהַשְׂתָּא מִיִּיתֵי שְׁפִיר תַּנְיָא פְּנוּתִיה דַּל"ק דְּנוֹקָט סַתְּמָא דְּלֹא יַחְזִיר וְלֹא הֲצָרִיף שְׂיִאמַר לֵה אֲלֵמָּא אִפִּילוּ אֲמַר מַעְצָמוּ לֹא יַחְזִיר, וְהַשְׂתָּא הָוֵי כְּלִישְׁנָא קַמָּא וַא"ש: וּבְהָכִי נִיחָא דְלַקְמֵן ע"ב דְּפָרִיף דְּרַבְּנָן אַדְרַבְּנָן מֵאִיּוֹנוּת דַּס"ל יַחְזִיר אַמְתַּנְיָ דְּהָכָא, וְקָשָׁה הָא לְלִישְׁנָא דְּטַעְמָא מִשׁוּם שְׂלֵא יְהִיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בְּעֵרִיּוֹת וּבְנִדְרִים לֹא קָשִׁיא כְּלָל וְאִיף לֹא זָכַר דְּהַקְנוּשְׁיָא דְנוֹקָא לְהַד לִישְׁנָא, וְלַפְמ"ש נִיחָא דְּגַם לֹא יִיָּדָף לִישְׁנָא טַעְמָא מִשׁוּם קַלְקוּלָא וְקָשִׁיא אַאִיּוֹנוּת, וְהַשְׂתָּא מוֹקִי לַקְמֵן בְּלֹא כְּפִלְיָה לְתַנְיָא וּמְתַנְיָ דְּהָכָא בְּכְפִלְיָה אַע"פ שָׂא"צ בַּק לֹמַר מִשׁוּם ש"ר אֲנִי מוֹצִיאָהּ י"ל דְּכְפִלְיָה ג"כ, אִו דְּהָא דְּמַצְרִיכִין אוֹתוֹ לֹמַר מִשׁוּם שָׁם רַע הָוֵי כְּכְפִלְיָה דְּהָוֵי כְּעִין גִּילוּי דַּעַת פִּינּוֹן שְׁמַצְרִיכִין אוֹתוֹ לֹמַר בְּהַכְרַח הָוֵי כְּמוֹ כְּפִלְיָה לְלִישְׁנָא דְּמִשׁוּם פְּרוּצוֹת, מִשָּׂא"כ בְּגִירָשׁ מִשׁוּם אַיִּלּוּנוּת שָׂא"צ לֹמַר כְּלוּם בַּק שְׂאוּמַר מַעְצָמוּ כְּעִינּוּ כְּפִלְיָה לְתַנְיָא וְדו"ק: וְאִי קָשִׁיא א"כ מִנ"ל לְרַבְּנָן דַּס"ל בְּנָדָר שְׁהוֹדַר בְּרַבִּים יֵשׁ לוֹ הַפְּרָה דִּילְמָא אִין לוֹ הַפְּרָה בַּק טַעְמָא מִשׁוּם קַלְקוּלָא וְס"ל מִשׁוּם פְּרִיצוּתָא לֹא הָוֵי גּוֹזְרִין אִיסוּר בְּחֻזְרָה, וִי"ל דַּס"ל לְהַש"ס בְּנָדָר שְׂיִישׁ לוֹ הַתְּרָה אִין בּוּ פְּרִיצוֹת כ"כ לְגִזּוֹר אִיסוּר הַחֻזְרָה וְדִי בְּהוֹדַעָה שְׁמוּדִיעִין אוֹתָהּ שְׁמוֹצִיאָהּ מִשׁוּם נָדָר, וְעַמ"ש לַקְמֵן: וְעוֹד י"ל דְּלֹא מוֹכַח מִדַּר"מ דְּמְתַנְיָ דְּטַעְמָא מִשׁוּם קַלְקוּלָא דַּאע"ג דַּר"מ מְחַלֵּק בֵּין נָדָר שְׁצָרִיף חֲקִירַת חֻכָּם לֹא יַחְזִיר וְשָׂא"צ חֲקִירַת חֻכָּם יַחְזִיר י"ל שְׁפִיר מִטַּעַם קָנְסָ שְׂלֵא יְהִיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בְּנִדְרִים, וּמ"מ בַּא"צ חֲקִירַת חֻכָּם יַחְזִיר הִינּוּ מִשׁוּם דְּהָוֵי נָדָר עֵינּוּי נְפֶשׁ, וּבְכַתּוּבוֹת פ' הַמְדִיר דָּף ע"א אִיכָּא לִישְׁנָא דַּס"ל לַר"מ הִיא נְתִנָּה אֲצַבַּע בֵּין שְׁיִנְיָה וְאִם אֲמַר אִי אִיפְשֵׁי בְּאִשָּׁה נִדְרָגִית תַּצָּא שְׂלֵא בְּכַתּוּבָה א"כ שְׁפִיר י"ל דַּבָּא"צ חֲקִירַת חֻכָּם הִינּוּ שְׂיִישׁ בּוּ עֵינּוּי נְפֶשׁ א"צ לְקוֹנְסָה שְׂלֵא יַחְזִיר דְּדִי בְּקָנְסָ שְׁקוֹנְסוּהָ שְׂתַצָּא בְּלֹא כְּתוּבָה, מִשָּׂא"כ בְּנָדָר שְׁצָרִיף חֲקִירַת חֻכָּם קוֹנְסוּהָ בְּזָה שְׂלֵא יַחְזִיר פִּינּוֹן דַּאִינָה מְפֻסְדַת הַכְּתוּבָה וְדו"ק: וְעוֹד נִרְאָה דְּבַמְתַּנְיָ י"ל דְּנִדְאִי יֵשׁ לְהַבִּין אִיף תִּיקְנוּ שְׂלֵא יַחְזִיר מִשׁוּם שְׂלֵא יְהִיוּ פְּרוּצוֹת בְּנִדְרִים מַה קָנְסָ הוּא לֵה שְׂלֵא יַחְזִיר וְכִי עֲלִתָּה עַל דַּעְתָּה שְׁיַחְזִירָנָה אִם יִגְרַשְׁנָה עַד שְׁיַיְחָשֵׁב לְקָנְסָ, לְכוּ אִיפְשֵׁר לֹמַר בְּיַדְעוּ בּוּ רַבִּים וּבְנִדְרִים שְׂיִישׁ בְּהֵם עֵינּוּי נְפֶשׁ פִּינּוֹן דְּדָרָף לְהַקְפִיד עֲלֵיהֶם אִף אַחַר לֹא יִשְׁאַנָּה דְּקַפְדֵי אַאִשָּׁה נִדְרָגִית וְשְׁפִיר ה"ל קָנְסָ שְׂלֵא יַחְזִיר וְהִינּוּ בְּנִדְרִים שְׂיִישׁ בְּהֵם עֵינּוּי נְפֶשׁ, מִיְהוּ בְּלֹא יוֹדַעִין בּוּ רַבִּים שְׂיִיכּוּלָה לְהַפֵּר לֵה הַנָּדָר ע"פ חֻכָּם אִין כָּאן קָנְסָ שְׂלֵא יַחְזִיר שְׁהָרִי לֹא מְסַקָא דַּעְתָּה שְׁיַחְזִירָנָה בַּק עַל אַחַר וְלֹא אַחַר תּוֹכַל לְהַתִּיר הַנָּדָר וְאִין כָּאן קָנְסָ, וּבְזָה נִדְאִי צ"ל מִשׁוּם קַלְקוּלָא, וַא"כ הִיָּה אִיפְשֵׁר לֹמַר בְּיַדְעוּ בּוּ רַבִּים ס"ל ג"כ שְׂאִין לוֹ הַתְּרָה וְטַעְמָא מִשׁוּם פְּרִיצוּתָא קוֹנְסוּהָ שְׂלֵא יַחְזִיר וּבְלֹא יָדְעוּ בּוּ רַבִּים טַעְמָא מִשׁוּם קַלְקוּלָא לְהָכִי מִיִּיתֵי תַנְיָא פְּנוּתִיה דְּטַעְמָא בַּק מִשׁוּם קַלְקוּלָא לַחּוּד א"כ ס"ל גַּם נָדָר שְׁהוֹדַר בְּרַבִּים יֵשׁ לוֹ הַפְּרָה, וְדוּק הֵיטֵב: בַּא"ד וַא"ת לְלִישְׁנָא בְּתַרָא כו' מִנ"ל דְּפִלְיָגִי רַבְּנָן כו' עכ"ל.

ולמאי דפרישית לעיל ניקח די"ל דבשביל נדר לא היו מתקנין שלא יחזיר רק להזהיר, וכיון דמזהירין ממילא שנייה קלקולא א"כ אי ס"ל דאין לו התרה א"כ הנה לו להתיר בנדר שהודר ברבים דמשמע בתרנוניהו חד טעמא משום קלקולא, אלא הוה מ"ד ס"ל דלהכי שנייה קלקולא פיון דצריה להודיע לה משום נדר מוציאה א"כ משמע בתרנוניהו טעמא משום קלקולא רק דהוה מ"ד ס"ל דלא שנייה קלקולא רק כשצריה לומר לה דהדבר ידוע שהוא פן חיישינן לקלקולא, ולא איירי מתני' רק בהודעה זו משום נדר אני מוציאה ולא משמע ליה שיהיו דברי ת"ק משני טעמים בהודר ברבים משום פריצות דנדרים ובלא הודר ברבים יתנה הטעם משום קלקולא דזה דחוק, לכן משמע ליה דגם בהודר ברבים הטעם משום קלקולא ובלא הודר ברבים אין סברא לתמן שלא יחזיר רק בשביל ההודעה חיישינן לקלקולא ודו"ק: בא"ד וי"ל דהוה סוגיא אמיא פלישנא קמא עכ"ל.

והקשה המהרש"א דילמא ס"ל נמי משום פריצותא וחינו בלא הודר ברבים שנייה קלקולא ובהודר ברבים דאין לו התרה ולא שנייה קלקולא שנייה פריצותא ונדחק, ולענ"ד פשוט פוננתם אר"מ בברייתא דמפרש מפני מה אמרו המוציא משום ש"ר ומשום נדר לא יחזיר וכו' לפיכך אומרים לו הוי יודע כו' משמע דלא ס"ל רק קלקולא לחוד, דאילו לטעמא דפריצותא א"כ צריה שייאמר לה משום נדר וזה לא נזכר כלל בדברי ר"מ, ועפ"ז איפשר לתרץ דמיייתי ת"כ מר"מ שהוקשה להתוס' הא לר"מ נדאי טעמא משום קלקולא, ולפ"ז ניקח דבמתני' איפשר לומר דס"ל פריצותא ג"כ אבל רב נחמן שאמר והוא שאמר לה משום ש"ר ומשום נדר אני מוציאה משמע שאין טעם אחר וע"ז מיייתי תניא פנוסיה ודו"ק: בד"ה פיון כו' וא"ת בלא"ה מי חייילא שבועה כו' לבטל את המצוה כו' עכ"ל.

איפשר שהיו בהם ג"כ מבני תושבים כדאיתא בקידושין דף ס"ז ע"ב מנין לא' מן האומות שפא על הכנענית שאמה ראוי לקנותו בעבד ת"ל וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו, וא"כ אתושבים שפיר חלה שבועה וחיילא נמי אפוליהו ככולל בשב ואל תעשה כדאיתא בי"ד סימן רל"ח: בא"ד וי"ל דע"כ באין רוצים להשלים עכ"ל.

והא שהוצרכו להערים צ"ל שלא ידעו מזה רק מן הפרווגמאות מסתמא ידעו מיהו הנה להם לראות מה שכתוב למען לא ילמדו כו', ודו"ק וצ"ע: בא"ד וא"ת מ"ט דר"י הא נדאי שבועה בטעות הוא עכ"ל.

י"ל לפמ"ש לעיל דנדאי היו הרבה מבני התושבים וגם מארצות ועל אלו חייילא השבועה, רק מ"מ הוי שבועה בטעות שהרי אילו לא הטעום לא היו מתחילין ליטבע ובטלה השבועה פולה, אלא דמ"מ ס"ל לר' יהודה שאילו היו יכולין להתיר יכולין להודיע להם שמתירין השבועה דהא בנדרים דף ס"ו גבי צדקיה ונבוכדנצר כשאמרו לו שיכולין להתיר השבועה לא קצף עליהם רק בשביל שהתירו שלא בפניו קצף עליהם אבל אם הודיעו לו הדין שיכולין להתיר כפי הדין לא הנה חילול השם בדבר כלל ושפיר דניק ר"י שאין לו התרה, ולת"ק צ"ל דמ"מ חששו לחילול השם ודו"ק: בא"ד וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן כו' שאם חוזרין בתשובה שמתקבלין עכ"ל.

איפשר ליישב דנדאי אם חוזרין בתשובה מתקבלין אותן אף שיש לחוש שאין התשובה רק מיראה ולבם בל עצם מספיקא לא הותר להורגן, אבל בזמן שהיו אורים ותומים שיכולין ליטאל אם יקבלום יוכל להתברר אם תשובתם באמת לכן פתיב בגבעונים ואת פי ה' לא שאלו מורה שהיה

להם לישאל באורים ותומים, והשתא אי לא חילול השם עדיין היו יכולין לישאל באורים ותומים אם יקבלום אבל עכשיו שחששו לחילול השם ואי אפישר להורגן לא היה תועלת בשאלת אורים ותומים כיון דאין יכולים להורגן מפת חילול השם, כנ"ל כיון ודו"ק: טמע (ע"ב) בגמרא פשיטא מהו דתימא ליגזור משום דר' נתן.

תימא מה שינוי ליגזור בזה יותר מפל גדרים שנקנסיה שלא להחזירה, ואפישר לומר דבלא"ה הקשה הרשב"א גם בדיניה גיחוש לקלקולא שיאמר אילו הייתי יודע שיש היתר לגדר לא הייתי מגרשה, והב"ש פתב בשם הב"ח דהכל יודעין שאפישר להתיר הגדר והב"ש פתב שדחוק, וגם תרוץ הדרישה שהיה יכול להחזירה מיד אחר הגט דהרי לא נדר אלא לגרשה גם זה דחוק דאטו מי לא עסקינן שאין האשה רוצה ולאחר זמן מתרצית להחזירו, ובט"ז תירץ בשביל שלא אמר בשביל שאני סובר שאין היתר לגדר אני מגרשה, וגם זה אינו נראה דא"כ אם אמר בשביל גדר אני מגרשה אטו נאסור שיחזירה, לכן נראה כפשוטה דאם מתחרט על הגדר רק בשביל גדר הוא מגרשה כיון דבדיניה תליא מילתא דרפו לישאל לחכם אם ימצא לו היתר וכשישאל לחכם יודיע לו שיש היתר לגדרו אם מתחרט, אבל כשישאל לחכם אם יש לה היתר כיון שהיא אינה מתחרטת לא אפישר להתיר לה ואח"כ כשפתיר לה הגדר יוכל לטעון אילו ידעתי שפתיר לא הייתי מגרשה והיה ממתין עד שפתיר לה, ובזה ניחא שפיר נגזור משום דר' נתן דפעמים באמת אינו מתחרט ואין החכם יכול להתיר לו אבל אח"כ יתיר לו הגדר והיינו ע"פ מה דאיתא בגדרים דף כ"ב דלא פתחינן בדר' נתן דאמר הגדר פאילו בנה במה והמקימו פאילו הקריב עליה קרבן א"כ לפעמים שיודיע לו לבעל אחר הגט דר' נתן ובשביל כן יתיר לו מעצמו, ואין לומר דהחכם יודיע לו מיד שיכול להתיר לו בשביל זה דהא לא פתחינן בדר' נתן וא"ש ליגזור משום דר' נתן, והוא פפתור נפרח ודו"ק: במשנה בפירש"י ד"ה המוציא כו' שלא הפיר בה כשפנסה ומ"מ צריכה גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות עכ"ל.

לכאורה קשה דע"כ לא איירי בנדאי איילונית דהא קתני גישאת לאחר והיו לה בנים, א"כ ע"כ בספק איילונית כמ"ש התוס' א"כ ל"ל לטעמא דאין אדם עושה בב"ז הא מספיקא ודאי צריכה גט, ומ"ש בפני יהושע דיש איילונית ודאי ומ"מ תוליד דברים רחוקים הם למאד, ונראה דנדאי סימני איילונית הם מבואר בפ' הערל דף פ' ע"ב שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש, ורשב"א ס"ל כל שקולה עב ואינה ניפרת בין אשה לאיש ובסימני סריס איכא פלוגתא אי בעינן שיהיו כולן, והשתא י"ל בסימני איילונית אפי' נימא דבעינן כולן מ"מ בא' מהם ספק איילונית היא ושפיר יש מציאות שתלד, ומ"מ ודאי כל חדא הוי מום דהא אפי' יש טפח בין דד לדד הוי מום וכ"ש אין לה דדין פלל דהא לא גרע ממומין דחשיב פ' המדיר דף ע"ה וכן קולה עב נמי נחשב במומין, וא"כ הוי גם כן מקח טעות, לכן צריך לטעמא דאין אדם עושה בב"ז דאל"כ אפי' חדא הוי מקח טעות, לכן אין לו טענה בשביל המום רק כשרואה ששהה עמה ולא ילדה מוציאה משום איילונית כיון דספק איילונית היא עכ"פ, ונהי דמעיקרא לא קפיד שחושב שתלד אבל כששהה עמה ולא ילדה מוציאה מחשש איילונית וגם הפתובה אינה נוטלת כיון דספק איילונית היא, כנ"ל ודוק היטב, ועמ"ש לקמן: בתוס' ד"ה המוציא כו' משמע הכא דאיילונית בעיא גט ותימא כו' צרותיהן מותרות עכ"ל.

לענ"ד אפישר ליישב דנדאי מסתמא סימני איילונית שנבדקין מ"מ אין דרפה של אשה להודות שהיא איילונית כדאיתא בפ' אינהו נשף דף ס"ז דמחלה ליה הפירות משום דניחא לה דתפוק

עלה שְׁמָא דְאִישׁוֹת, וא"כ שְׁוֹנָא נְפִשָּׁה חד"א וצָרִיכָה גַט דְשְׁוֹנָא חֲתִיכָה דְאִיסוּרָא מְהֵנִי אפ"י נְגַד עֵדִים כמ"ש בְּמִשְׁנֵה לְמַלְךָ פ"ט מְאִישׁוֹת דִּין ט"ו בְּפֶרֶט סִמְנֵי אִשָּׁה שְׁאִינָה נְבֻדָּקָת רַק ע"י נְשִׁים וּלְפִי דְבִרְיָה שְׁאִוְמֶרֶת שְׁאִינָה אֵינְלוֹנִית וְהִיא אִשְׁתַּי אִישׁ גְּמוּרָה צָרִיכָה גַט, מִשְׁא"כ לְגַבֵּי צָרָה שְׁסוּמְכָת עַל הַבְּדִיקָה שְׁפִיר מְוֹתֶרֶת לִיבָם דְאִינָה נְאָמְנָת עַל צָרְתָּה נְגַד הָעֵדִים, וא"ש ודו"ק: ועוד נִרְאָה דְלִמְאִי דְמִשְׁמַע בְּסִימָן קע"ב בְּפוֹסְקִים דְבַעֲיָנָן כָּל סִמְנֵי אֵינְלוֹנִית וְחַד מִזְנֵינְהוּ שְׁמַתְקֶשָׁה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ א"כ קִשָּׁה אִיף אֵינְפֶשֶׁר לִידַע סִימָן זֶה, וצ"ל דְסִימָן זֶה ע"פ הַבְּעַל עֲצָמוֹ וְנֶאֱמָן מִשׁוּם דְבִידוֹ לְגַרְשָׁה, אֲלָא דמ"מ קִשָּׁה אִיף יִהְיֶה נְאָמָן לְאִפּוֹקָה בְּלֹא גַט, וְאִי מִשׁוּם דְבִידוֹ לְגַרְשָׁה הָא נִיחָא לִיה טְפִי לְפוֹטְרָה בְּלֹא גַט שְׁאֵז יוֹכַל לְהַחְזִירָה אַח"כ מִשְׁא"כ אִם יִגְרַשְׁנָה בְּגַט אִי מוֹצִיא מִשׁוּם אֵינְלוֹנִית לֹא יִחְזִיר לֹא יוֹכַל לְהַחְזִירָה, מִיְהוּ לְרַבְּנָן דס"ל יִחְזִיר שְׁפִיר מְהִימָן לְפוֹטְרָה בְּלֹא גַט וא"כ הֵכָא נְחִית לְעִיקָר פְּלוֹגְמָא לר"י צָרִיכָה גַט דְאִינוּ נְאָמָן שְׁהִיא אֵינְלוֹנִית דָּאִם יִגְרַשְׁנָה מִשׁוּם אֵינְלוֹנִית לֹא יוֹכַל לְהַחְזִירָה לְכֹן צָרִיכָה גַט ג"כ, וְרַבְּנָן דס"ל יִחְזִיר אפ"י מוֹצִיאָה בְּגַט מִמִּילָא נְאָמָן אפ"י לְפוֹטְרָה בְּלֹא גַט מִשׁוּם דְבִידוֹ לְגַרְשָׁה א"כ הַסּוֹגֵיָא בִּיבְמוֹת לְרַבְּנָן דִּינְחִזִיר שְׁפִיר יוֹצֵאָה בְּלֹא גַט דְנֶאֱמָן הוֹאִיל וּבִידוֹ לְגַרְשָׁה, וְשְׁפִיר י"ל ע"פ הַבְּעַל שְׁטַעַן עֲלֶיהָ אֵינְלוֹנִית כְּשֶׁהִיא בְּחַיִּים וְהִיא נְאָמָן ע"ז, וְאִי קִשָּׁה דִּילְמָא טַעַן כְּדִי לְפוֹטְרָה בְּלֹא כְּתוּבָה וְכִשְׁיִגְרַשְׁנָה יִתּוּ כְּתוּבָה וי"ל לְזֶה דְבִשְׁנֵי סִמְנֵי שְׁיִדוּעִים אֵינְפֶשֶׁר שְׁאִינָה יְכוּלָה לְהוֹצִיא הַכְּתוּבָה כְּדִמְוֹכַח נְמִי לְפִירוּשׁ הַתּוֹס' שְׁמַפְרָשִׁין שְׁלֹא נִתְבָּרְרוּ סִמְנֵי אֵינְלוֹנִית וְאפ"ה אִינָה יְכוּלָה לְתַבְּעַע הַכְּתוּבָה, גַּם אֵינְפֶשֶׁר דְהִיא מוֹדִית בְּסִימָן דְמַתְקֶשָׁה וְהֵכָא מִיְיָרֵי שְׁאִינָה מוֹדִית וְצָרִיכָה גַט, וְדוֹק הֵיטֵב: וְאִם נִימָא שְׁאִין הַבְּעַל נְאָמָן עַל סִימָן זֶה דְמַתְקֶשָׁה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ א"כ מִמִּילָא אִי אֵינְפֶשֶׁר שְׁתַּצָּא בְּלֹא גַט אִם אִין מְבֹרָךְ לְנוּ הַסִּמְנֵי וְא"כ לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ אֵינְלוֹנִית בְּבִירוֹר אִם לֹא שְׁהִיְתָה מְתַחֲלָה נְשׂוּאָה לְשְׁנֵי אֲנָשִׁים וְהֵם מְעִידִין עַל הַסִּמָּן א"כ בְּפִשְׁטוּת לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ אֵינְלוֹנִית בְּבִירוֹר שְׁלֹא תַצְטַרֵּף לְגַט, וְלִק"מ ודו"ק, וְאע"ג דְאִינָה נְמִי אֵינְלוֹנִית שְׁהִיְתָה לְרוּב שְׁנוּתִיהָ וְלֹא הִבִּיאָה שְׁעָרוֹת כמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ב מְאִישׁוֹת, הִיא וְדִאי בְּעֵיָא גַט דְהָא קִי"ל חִיְיִשִּׁין שְׁמָא נְשָׂרוּ א"כ כְּמַעַט לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ אֵינְלוֹנִית דְלֹא תִיבְעִי גַט רַק בְּדִרְף רְחוּקָה ודו"ק: בַּא"ד וְהָא דְפְלִיגִי בְּהַמְדִיר כו' דְבַעֲיָא גַט מִשׁוּם דְאִין אָדָם עוֹשֶׂה בַּב"ז כו' עכ"ל.

דְבָרֵי הַתּוֹס' דְחוּקִים, וְאֵינְפֶשֶׁר לומר דְמַתְנֵי קמ"ל הֵיכָא דְלֹא שְׁיִיכָא הֵךְ חֲזָקָה דְאִין אָדָם עוֹשֶׂה בַּב"ז וְהִינְנוּ בְּהִיְתָה אִסוּרָה עֲלֵיו וּמְוֹתֶרֶת לִיבָמָה כְּדִאִיתָא בַּפ' יֵשׁ מְוֹתֶרֶת דָּף פ"ד וא"כ לֹא שְׁיִיכָא חֲזָקָה, וּמ"מ כִּינּוּ דִישׁ לָהּ מוּם הֵנִי מְקַח טְעוּת אִף שְׁלִקְחָה בְּאִיסוּר אוֹ שְׁלֹא הִפִּיר בָּהּ אִם הִיא אִסוּרָה, וא"כ כְּשֶׁנּוֹדַע שְׁאִסוּרָה לוֹ לֹא שְׁיִיף שְׁיִבְעוּל לְשֵׁם קִידוּשִׁין מִשׁוּם שְׁלֹא תִהְיֶה בִיאַת זְנוּת דְאִסוּרָה עֲלֵיו בְּלֹא"ה, וְאִי לֹא הַמוּם קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבֵי לְאוּיִן אִף שְׁלֹא הִפִּיר בָּהֶם וּמ"מ בְּשִׁבִיל הַמוּם קִידוּשִׁין בְּטִלִין לַכ"ע דְאִין דַּעְתוֹ רַק אֲבִיאַת הִיתֵר וְאִינוּ מְוֹתֶר לְבָעוּל לְשֵׁם קִידוּשִׁין, בְּפֶרֶט לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְבַעַל חִיבֵי לְאוּיִן בְּלֹא קִידוּשִׁין אִינוּ לוֹקָה א"כ טְפִי עֲדִיף שְׁלֹא יְבָעוּל לְשֵׁם קִידוּשִׁין שְׁלֹא יִהְיֶה בְּאִיסוּר מְלָקוֹת, אֵינְפֶשֶׁר מְכָאֵן סִייעָתָא לְדְבָרֵי וְדוֹק הֵיטֵב, וְעֵינִן בְּסוּמָה: בַּא"ד וְעוֹד דְמוּמִין מְסִיק אֲדַעְתָּהּ כו' אֲבָל אֵינְלוֹנִית דְלֹא שְׁכִיחַ כו' עכ"ל.

צ"ע אֲדַרְבָּה אֵינְלוֹנִית סִמְנֵיהָ שְׁאִין לָהּ דְדִין וְקוּלָה עַב וּמַתְקֶשָׁה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ וְזֶה בּוֹדֵק מִיָּד, וצ"ל דְהַתּוֹס' אֵינְרֵי בְּהֵךְ אֵינְלוֹנִית שְׁעָבְרוּ רֹב שְׁנוּתִיהָ וְלֹא הִבִּיאָה שְׁעָרוֹת וְלֹא נִיכָר בָּהּ סִימָן אַחֵר, וְכִבֵּר כְּתַבְתִּי דְבַכָּה"ג חִיְיִשִּׁין שְׁמָא נְשָׂרוּ וצ"ע: עוד אֵינְפֶשֶׁר לִיְשֵׁב הַקּוּשְׁיָא לְמָה אֵינְלוֹנִית יוֹצֵאָה בְּלֹא גַט וְלֹא נִימָא אִין אָדָם עוֹשֶׂה בַּב"ז, וי"ל עוֹד דְמִשׁוּם בְּעִילַת זְנוּת אִינוּ מְקַפִּיד לְבָעוּל לְשֵׁם קִידוּשִׁין דְמִאִי ה"ל לְמִיעָבַד, אֲלָא עִיקָר הַקּוּפִידָא הוּא כְּעִין שְׁאִמְרוּ לְעִיל דָּף כ"ו שְׁתִּיקְנוּ

זמן בארוסה שלא יאמרו גיטה קודם לבנה ופירש"י דאיפא לעז למשפחה שיאמרו שנתעברה בלא כתובה וקידושין, וא"כ עיקר חששא דבעל בשביל לעז הנולד שיאמרו שנולד מבלי קידושין, ואם פן באיילונית שאינה יולדת לא שינה זה לכן לא בעיל לשם קידושין, ולא קשה מידי ודו"ק: בא"ד וקא דתנו כו' דמשמע אבל גיטא בעיא עכ"ל.

והקשה המהרש"א דילמא התם גמי איירי בספק איילונית דגיטא בעיא מספיקא אבל בכתובה אוקי ממונא בכתובת מריה, ונראה דמשמע להתוס' דבנדאי איילונית איירי דכפ' איזהו נשף דף ס"ז פריה אהא דאמר רב נחמן בפירות דקל אי שמקט ואכיל לא מפקינן מיניה ופריה מאיילונית דתנו אין לה לא כתובה ולא פירות אלמא מחילה בטעות הוי מחילה מ"ש מאונאה, ואי מיירי בספק איילונית נימא לכך אינה יכולה להוציא פירות שאכל דילמא אינה איילונית, ואין לומר דתטעון על הכתובה ממנ"פ אם איני איילונית תן לי כתובה וא"ת שאני איילונית החזר לי הפירות שאכלת דהא קי"ל ביבמות דף ל"ח גבי ספק ויבם דקם דינא ואין יכול לטעון שיחזיר לו מה שקיבל, וא"כ קשה מאי פריה הש"ס מאיילונית על אונאה די"ל מספיקא אין לה פירות, אלא נדאי ס"ל להש"ס דבנדאי איילונית איירי א"כ פריה שפיר, וא"כ דברי התוס' נכונים לדיוק דגיטא בעי' ודו"ק: בא"ד אור"ח דהתם בדקבלה עילגיה עכ"ל, וקשה לי דהא איתא ביבמות דף י"ב דצרת איילונית מותרת לעלמא דהויא כמו צרת ערוה וא"כ קשה איך ייבם צרתה הגדולה שפא תמצא הקטנה איילונית והויא צרת איילונית דאיפא איסור אשת אח שלא במקום מצוה, אלא נדאי לא איירי בקיבלה לכן מייבם הצרה אע"פ שיש עוד קטנה מייבם הגדולה ממנ"פ דאם תמצא הקטנה איילונית פינון שלא הפיר בה לא הוי קידושין כלל, ואי אמרינן צרת איילונית אסורה א"ש בפשיטות שלא מייבמין שאם נתיירא לייבם יש לחוש שיפטרנו הצרה ביבום שלה ולבסוף תמצא איילונית והוי מקח טעות ונפקא הצרה שלא כדון שאין יבום של הקטנה פוטר אותה מאחר דקדושי טעות הם, ואי אמרינן דמותרת ע"כ בלא קיבלה עילגיה מיירי והדרא קושיות התוס' לדוכתא, לכן איפשר לומר פינון דאי איפשר לחלוץ לה דשפא תמצא איילונית ואתה מצריכה פרוז לפהונגה לכן עבדו שלא תתייבם ג"כ כדאיתא ביבמות פ' בתרא, גם י"ל פינון שתתייבם ואח"כ תמצא איילונית איפא למיגזר שיאמרו איילונית מתייבמת אף בקיבל עליו ואז היא ערוה גמורה ואסורה לאחיו ודו"ק: ועוד נ"ל בעיקר הקושיא איך משפחת לה איילונית שלא תצטרף הגט הא י"ל שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, לכאורה נראה דכל זה לא שינה רק אהה דפ' המדיר דאיתא התם המקדש את האשה היינו בגדולה משא"כ בקטנה שאביה קיבל קדושיה א"כ לא שינה לומר שהיא נתפוננה לשם קידושין דהא היא אינה בת קידושין רק ע"י אביה שמתקדשת וקידושין הראשונים שע"י אביה לא חלו, א"כ נהי דנתפונן לשם קידושין מ"מ קדושי ביאה אינם לדעת אביה שלא מסרה לו לביאה לשם קידושין לכן בכה"ג א"צ גט כלל, ובכה"ג מצי איירי בריש יבמות, משא"כ בגדולה אמרינן שניהם נתפוננו לשם קידושין, ועוד דבקטנה לא שינה בה הך חזקה והיא נתפוננה לזנות בעלמא ואביה לא מסרה לו לבעול לשם קידושין ודו"ק וצ"ע בזה, ואפילו נימא דגם באב מסתמא מוסרה לשם קידושין משפחת לה שפיר שקידשה אביה ומת ונישאת לאחר מיתת אביה דבכה"ג אין פאן קידושין חדשים לאחר מיתת אביה פינון שהיתה קטנה א"כ לא צריכה גט כלל דאין לחוש לקידושין חדשים, ולק"מ ודו"ק, ועיין בסמוך מ"ש בפירש"י: בפירש"י ד"ה ר' יהודה כו' שפא תינשא כו' ולדעת פן גרשתיה שאם יבאו לה סימנים כו' עכ"ל.

לכאורה הוא מגומגם מה סימנין שינה הא נדאי ביילדה אינה איילונית, לכן נראה מפירש"י דאיירי בהה איילונית דאי מיירי שיש לה סימני איילונית שפכתתי לעיל זה מכיר מיך ויש לה בדיקה,

אלא איירי שאין לה שום סימן איילונית רק שלא הביאה סימנין וקיי"ל עד רוב שנותיה אינה איילונית בבירור, והשתא איירי שהוציאה משום איילונית דהיינו שלא הפיר בה דאי הפיר בה פתובה אית לה, לכו איירי בשה עמה עשה עשה שנים אע"ג דצריף ליתן פתובה שפא לא זכה להבנות ממנה מ"מ בכה"ג דשה עמה עשה שנים אחר גדלות שהגיעה לכלל שנותיה ניפרין הדברים שמחמת איילונית הוא דלא נשכיח שהסימנין ישתהו פל כף לכו א"צ ליתן לה פתובה דנדאי מום גדול הוא זה ואין חיוב עליו להמתין יותר מעשה שנים לכו שפיר יש לה מציאות שתלד, לפי זה א"ש בפשיטות דבעיא גט שהרי אינה איילונית בהחלט עד רוב שנותיה ומ"מ מום הוא אחר ששה עמה י' שנים וא"צ ליתן לה פתובה דניפרין הדברים שמשום איילונית הוא, והשתא תו לא קשיא אפי' נימא שאיילונית א"צ גט דהכא עדיין לא נתברר שהיא איילונית שלא עברו רוב שנותיה, ומה שהוצרך רש"י לפרש דצריכה גט משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין ולא פירש בפשיטות דשפא אינה איילונית, כפר פתבתי לעיל דמ"מ מום הוא שאינה ראוייה לילד, וכ"ש כמ"ש דכל זמן שלא תביא סימנים לא תלד ובשה עשה שנים ולא הביאה סימנים ה"ל מום גדול אף דאיפשר שתביא עדיין נדאי קפידא הוי טובא, ואף דכתבתי לעיל דחיישינו שפא נשרו א"כ איפשר שהיו לה סימנים, נראה דס"ל לרש"י דשפא נשרו לא חיישינו רק באשה שמביאה סימנין פדרה רובא דעלמא אין לסמוך על הבדיקה שאם תביא אח"כ סימני שערות ברובי פדרה העולם יש לספק גם על הראשונות שפא נשרו, אבל אשה ששהתה זמורב ולא נראו לה שערות אין לחוש לנשרו כיון שיש צאצא מרוב נשים שמביאין רובי שערות ניפרין בה סימני איילונית, ומ"מ עד רוב שנותיה אינו מוחלט דקיי"ל דבעינן רוב שנותיה, לכו פירש"י שתביא סימנים שע"י הלדה מוכרח שהביאה סימנים דאין בנים בלא סימנים פדאייתא ביבמות דף י"ב: ובהכי ניחא שלא פירש"י שהטעות שאומר אם ידעתי שתביא סימנים לא הייתי מגרשיך דהא לא פסיקא דבשה עמה עשה שנים ולא ילדה צריף לגרשה בהכרח פדאייתא ביבמות, לזה פירש"י שהלעז הוא שדעתו הנה להחזירה אם תביא סימנים, והא דאמרין ביבמות דמצי א"ל אדעתא דהכי לא גרשתיך נראה דס"ל לרש"י דהיינו קושיא דר"פ דאנו מי שתקינן וע"כ מספיקא גירשה א"כ אין זו טענה פלל, וכן נראה מפירש"י שם, ור"פ מסיק דאמרין השתא הוא דברית ודיינו נמי דלא תוכל לתבוע הפתובה מה"ט גופא כיון דהנה מחמת חולי א"כ אי ידע שישצטרף ליתן לה פתובה הנה מהדר אחר רפואות לרפואתה תחתי ולא הנה מגרשה לכו פטור מליתן הפתובה כיון דאז היתה חולה לא רמיא עליה לרפואתה שהרי טעות מעיקרא הנה שלא היתה ראוייה לבנים מחמת חוליה ונוח לו ליתן גט בלא פתובה, אבל אילו תתבע פתובה באמת יוציא לעז עליה שאילו ידע שישצטרף ליתן לה פתובה נוח לו להוציא הוצאות על רפואות משישצטרף ליתן לה פתובה, משא"כ אם נחייבו ליתן לה פתובה יוכל לומר אדעתא שאתן ליה פתובה לא גרשתיך ודיינו הך דהכא שלא תוכל לתבוע פתובה דהשתא הוא דברית שאם תאמר דמעיקרא היתה בריאה יטעון אדעתא דכתובה לא גרשתיך, לכו לפי דבריה שתובעת פתובה יטעון אדעתא דכתובה לא גרשתיך אלא אמרין השתא הוא דברית והוא א"צ להשתדל ברפואתה מאחר דקלקול דמעיקרא הוא, משא"כ אם נכריחו ליתן לה פתובה יוכל לומר שהייתי משתדל ברפואתך, מעתה א"צ לדחוק פדברי התוס' רק הפל עולה בקנה אחד, כנ"ל לפירש"י ודוק היטב: ולפ"ז גם רש"י לא איירי בנדאי איילונית, ובהכי ניחא דקשה לר"י למה תצטרף גט באיילונית, ואי משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הא ס"ל לר' יהודה כל ביאת איילונית ביאת זנות היא ביבמות דף ס"א שהיא זונה האמורה בתורה, אלא נדאי אינה איילונית בבירור רק מספיקא

לכן בועל לשם קידושין ודו"ק: בגמרא אמר רבא כו' דרבנן אדרבנן לא קשיא ויש לדקדק לפמ"ש הרמב"ם בפ"י מגירושין שלא הזכיר שיאמר לה משום איילוניות, וכתב המ"מ דבאיילוניות שהוא מום גדול אין צריכה לומר, וא"כ פיון דאיירי בלא אמר נימא דלהכי ס"ל לרבנן פאן יחזיר משום דלא אמר, ודוחק לומר דפשוט לו פיון שהוא מום גדול הוי פאומר דא"כ איך משני בלא פפליה נימא דמום גדול הוי כפפליה ומאן פליג לן דהוי פאמר ולא פפליה, ואיפשר לומר דבאיילוניות פשיטא שאומר לה פיון שמוציאה בלא פתובה דרפו להזכיר משום איילוניות לכן אף אם לפעמים לא הזכיר לא פלוג רבנן, מיהו נראה דסתמא פפירושו פיון דמשום איילוניות איירי בהזכיר בפירוש דדברים שבלב אינו דברים, ולעיל שאמר והוא שאמר לה משום נדר אני מוציאה היינו לאפוקי מאידך לישנא שאע"פ שלא אמר צריכין לומר לה משום פריצותא לזה אמר והוא שאמר אכל פשטא משום נדר הוא שאומר בפירוש לכן הנצרך הרמב"ם להזכירו דהיינו משום נדר, לפ"ז גם משום רואה דם משמע שאומר לה פן וא"צ לינדחק דבנדה א"צ לומר, אלא נראה דבנדה נמי אמר יוציא בלא פתובה, וא"כ מסתמא באמר איירי שהרי מגרשה בשביל פה בלא פתובה, לכן באיילוניות משום איילוניות נמי באמר לה קאמר, וכן לפמ"ש פאן דבעינו אמר לה נראה פיון דאנו פפינו ליה להוציא ואומרים לו שגירשה בשביל שאינה יכולה להטהר והוי פאמר לה, פן נ"ל ודו"ק, ועיין בסמוך: שם מאן חכמים ר"מ כו' בדלא פפליה לתנאי.

מפאן תמהו על הרי"ף שפסק סתמא דמתני' דחזיר והוא תמוה נגד הש"ס פאן, ובלח"מ דחק דגילוי דעת הוי פעל מנת ומעכשיו ודוחק הוא, ונלענ"ד לנישב דברי הרי"ף דנדאי י"ל דלעיל הוי פגילוי דעת וכמ"ש התוס' לעיל דף מ"ו ד"ה אי, ואפי' לא יהיה גילוי דעת מממש מ"מ לעז מיהא איכא דכיון דאמר משום נדר ומשום ש"ר אני מוציאה הוי עכ"פ פגילוי דעת, אלא דהתוס' הקשו למה בעי לר"מ תנאי פפול, וי"ל הך דגילוי דעת גופא תליא באומדנא דהנהו דכתבו התוס' בשטר מברחת ונבין ולא איצטרכו ליה זוזי י"ל דהיינו למאי דקיי"ל בר"פ אע"פ כר"א פן עזריה בנתארמלה מן האירוסין אינה נוטלת התוספת דאזלינן בתר אומדנא, מיהו לרבנן דראב"ע דלא אזלינן בתר אומדנא גילוי דעת לא מהני מידי וא"כ ה"א י"ל ונדאי לעיל משום ש"ר ונדר הוי גילוי דעת שמשום הכי מגרשה ואפי' לא יהיה גילוי דעת מממש לעז גילוי דעת מיהא הוי, אלא דכיון דלא מצינו רק ראב"ע ורבי נתן דס"ל אזלינן בתר אומדנא א"כ פי מוקי כר"מ דבעינו כפילא ע"כ גם בגילוי דעת לא ס"ל דאזלינן בתר אומדנא, אכל לדין דקיי"ל כראב"ע ואומדנא מהני גם גילוי דעת מהני ולעיל שייך שפיר גילוי דעת דמשום הכי גירשה, אכל באיילוניות אפילו אמר בפירוש שמגרשה משום איילוניות אין פאן גילוי דעת דשמא אינו רוצה להמתין עד שיתבררו לה סימנים, משא"כ לעיל שמגרשה בשביל העבר ונדאי אילו הש"ר שקר והנדרים היו ניתרין לא היה מגרשה, ושפיר יש לחלק בין הך דהכא למתני' דלעיל פיון דפסקינן למיזל בתר אומדנא איכא לעז משום גילוי דעת, ולק"מ ודו"ק: ועוד נראה דבלא"ה הקשה הב"י איך ס"ד לאב"י לשנויי דר"י אדר"י ודרבנן אדרבנן ניח בקושיא, לכן י"ל דלעיל שפיר הוי גילוי דעת, ומה שהקשו התוס' ל"ל כפילא לר"מ י"ל פיון דפסקינן בריש פירקין דגילוי דעת בגיטא לאו מידי הוא א"כ איכא למימר אפי' לר"מ דבעי תנאי פפול מ"מ גילוי דעת הוי בעלמא פתנאי פפול, לכן חיישינן ה"א ללעז בעלמא פיון דבעלמא מהני גילוי דעת אף דבגיטין לא מהני לפסול הגט מ"מ בכה"ג חיישינן טפי דשכיח הלעז, אכל אי הנה מהני גילוי דעת בגט לא היה מועיל מה שלא יחזיר פיון דהוי פתנאי גמור דגילוי דעת פתנאי פפול הוא כמ"ש התוס', א"כ א"צ לכפול לעיל אפי' לר"מ דדמי לגילוי דעת, דהא בהך דלעיל חיישינן טפי דמהני אפילו כפליה למילתיה כמ"ש התוס'.

ובעלמא בעינן תנאי גמור, א"כ י"ל שפיר פינן דעכ"פ גילוי דעתא מיקרי רק דבגיטין לא מהני שפיר חששו ללעז אכל אי גילוי דעתא פוסל בגט א"כ משמע דכאן רק לא יחזיר לכתחילה כמ"ש כל הפוסקים ואי הנה גילוי דעת אפי' בדיעבד לא יהיה הגט גט וע"כ לומר דאפי' גילוי דעת לא מיקרי, והשתא שפיר אב"י לשיטתו דס"ל לעיל גילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא לא קשיא ליה דרבנן אדרבנן דלעיל הוי גילוי דעת ולא בעינן כפול ובאילונית ליכא גילוי דעת כמ"ש לעיל א"כ שפיר פסקינו פרבנן דהקא וכדברי הרי"ף, מיהו רבא לשיטתיה דס"ל גילוי דעתא בגיטא פוסל א"כ ע"כ לומר פדברי התוס' דלעיל דאפי' גילוי דעת ליכא להכי בעי כפילא, ואנן קיי"ל פאב"י ביע"ל קג"מ א"כ גילוי דעתא לאו מילתא היא ושפיר לא קשיא דרבנן אדרבנן, ודברי הרי"ף ברורים לשיטתיה ודוק היטב: מיהו בדעת הרמב"ם דפסק גם כן לא יחזיר י"ל דס"ל דגם כן נקרא גילוי דעת כמ"ש בלח"מ להכי פסקינו בשניהם לא יחזיר ור"מ לא ס"ל כראב"ע ולא אזלינן בטר אומדנא אכל אנן קיי"ל כראב"ע דאזלינן בטר אומדנא שפיר י"ל משום גילוי דעתא בשניהם לא יחזיר ודוק היטב: ועוד נ"ל ליישב דברי הרי"ף דנדאי יש לחלק דדוקא לעיל חשש ללעז פינן דצריף ליתן הפתובה דמשום שם רע בעלמא אינה יוצאת בלא פתובה יש לחוש ללעז טפי, אכל כן אמר יטעון אדעתא דהכי לא גרשתיף תתבע הפתובה וגם אינו ברור לו שתהיה מותרת להחזיר אחר שתינשא לאחר, ולענן הפתובה נדאי יצטרף ליתן כשתאסר עליו להחזירה כשיטעון שאם ידע שתלד לא היה מגרשה א"כ הגט בטעות ושמה מ"מ אסורה לו להחזיר ויצטרף ליתן גט אחר וכתובה וא"כ שתיקנתו יפה מדיבורו ואין לחוש ללעז, משא"כ לעיל שפיר נתן פתובה אינו מפסיד בלעז, אלא דיש לומר הקושיא לעיל בנדריים שיש בהם עינוי נפש וצ"ל דהקושיא היא משום דבכתובות פ' המדיר דף ע"א מ"י"ח דר"מ ס"ל היא נתנה אצבע בין שניהם ואם לא רצה להפר תצא שלא בכתובה, א"כ שייך נמי הו סברא דאיה יוציא לעז אחר שהתירה הנדריים שהגט בטעות א"כ יצטרף ג"כ ליתן גט אחר וכתובה מאחר שהחכם עוקר הנדר מעיקרו וטוען שלא גרשה ע"ד פן יפסיד ג"כ הפתובה ושפיר מדמי להו להנדי, להכי הוצרך רבא לחלק בין כפליה ללא כפליה, אכל אב"י ס"ל כמסקנת הש"ס פ' המדיר איהו דר"מ ס"ל הוא נותן אצבע וצריף ליתן פתובה, א"כ יש לחלק שפיר בין אילונית שצריף ליתן פתובה לא יוציא לעז ובין לעיל דנותן פתובה בשעת גירושין לא שייך לעז, וצדקו דברי הרי"ף, וא"צ להדחק פדברי ב"י דהו שנויא לאו דוקא, ות"ל מצאנו הרבה דרכים מרונחים ודו"ק: עוד נראה ליישב דנדאי יש לחלק דשם שאמר משום נדר יש מקום טפי ללעז דלא לחנם אמר משום נדר, משא"כ באילונית אין הכרח ממה שאמר משום אילונית דע"כ צריף לומר פן שלא יתן פתובה להכי ליכא למיחש כ"כ ללעז, מיהו ללישנא דמשום פרוצות שצריף לומר משום שם רע א"כ אין הכרח מאמירתו ללעז לכן שניהם שוין, וס"ל כמ"ש לעיל דגם ללישנא דמשום פרוצות עיקר טעמא משום קלקולא פינן שצריף לומר לה, וא"כ י"ל דלא דמי לדהקא, אלא י"ל דרבא ס"ל כהו לישנא דמשום פרוצות לכן מדמי להו שפיר דגם שם אין הכרח מאמירתו שהרי מצווין עליו לומר פן לכן פריף רבא שפיר, אכל הרי"ף שפסק פלישנא קמא דהוא שאמר לה א"כ שפיר יש לחלק פדפרישית, ודוק היטב: עוד איפשר ליישב דברי הרמב"ם דבלא"ה קשה לכאורה לפי מאי דאיתא ס"פ שבועת העדות דבאסורא גם לר' מאיר ס"ל מפלל הו נשמע לאו וסוטה אסורא דאית ביה ממונא ופירש"י משום פתובה, ולכאורה קשה לדידן דקיי"ל פתובה דרבנן אמאי בעינן תנאי כפול הא מן התורה לית ביה ממון, וצ"ל דמ"מ איכא שאר פסות שהוא ממון לכן בגט בעינן כפילא, מיהו קשה איה נימא דבעי כפול הא משפחת לה שקודשה ע"מ שלא יהיה לה עליו שאר

כסות דקיי"ל בדבר שבממון תנאו קיים, וא"כ הוי איסורא דלית ביה ממונא ולא ניבעי כפילא, מיהו ר"מ לשיטתיה דס"ל מתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל א"כ לעולם יש חיוב ממון המצד פתובה דס"ל לר"מ פתובה דאורייתא או שאר פסות, א"כ יש לומר מפילא דוקא ר' מאיר לשיטתיה לא חיישינן בלא פפליה לתנאי דלעולם לא סגי בלא כפילא דתנאי אינו מועיל, אבל הרמב"ם לשיטתיה שפוסק דמועיל תנאו בדבר שבממון א"כ אם התנה עמה שלא יהיה לה שאר פסות מן התורה לא בעי כפילא, וכתובה אינה אלא דרבנן, והיה דין שלא יחזיר לכו לא פלוג רבנן ולעולם לא יחזיר, וא"ש ודו"ק: אלא דקשה לחדש דין זה בהאי דפסק הרמב"ם תנאי כפול דנימא דבהתנה שלא יהיה לה עליו ש"כ לא יצטרף תנאי כפול, מיהו אפי' נימא פיון דעיקרו דבר ממון מיקרי איסורא דאית ביה ממונא מ"מ איכא למימר דשינוי ביה לעז פיון דדמי לאיסורא לא משמע להו לאינשי דמשום דפעמים אית ביה ממונא יונחשב איסורא דאית ביה ממונא, ושפיר י"ל כמ"ש לדין לא צריף כפילא, וצ"ע: ועפ"ז איפשר ליישב קושיות התוס' בכתובות דף נ"ו שהקשו איה אמר ר"מ בפ' האומר ע"מ שאין לה עלי ש"כ מקודשת ותנאו בטל הא בכפליה איירי דבלא כפליה בלא"ה תנאו בטל, ולפמ"ש א"ש דיש לומר דקודשין נמי איסורא דלית ביה ממונא דהא קודשין איפשר בשטר שאין בו ש"פ ואיסורי הנאה אלא דמ"מ יש ממון שאר וכסות שיתחייב, והשתא אי הוה תנאו קיים לא היה צריף כפול דהוי איסורא לחוד, אבל השתא דתנאו בטל א"כ אית ביה ממונא מ"מ בטל נמי מצד שלא כפליה לתנאה, אף דר"מ ס"ל פתובה דאורייתא יש לומר דנדאי מתנה גם על הכתובה וכל חיוביה, ודו"ק וצ"ע: (דף מ"ז ע"א) בגמרא אבל פודין את הבנים משום קילקולא.

צ"ע למה לא יפדו את הבנים בלא טעמא דקילקולא דאינהו לא פשעו במידי, וגם פירש"י דבחי' אביהו ליכא למיחש לקילקולא צ"ע ג"כ דפשטא דמילתא בחיי אביהם יש לחוש שייחזור וימכרום פיון דמכר ושינה ושיקלש כדלעיל: במשנה לוקח ומביא ממנו ביכורים כו'.

בגמרא מבואר דאי אין קנין לנכרי בא"י להפקיע מביא ביכורים מן התורה, ותמיהא לי דהא איתא בבכורים פ"א בנוטע לתוף שלו והבריף לתוף של רבים וכו' מאיזה טעם אינו מביא דכתיב ראשית בכורים אדמתה שיהיו כל הגידולים מאדמתה, א"כ כ"ש בזה שגוף הבכורים אינם שלו שהרי הפירות של נכרי עכ"פ ואינם פירות שלו, דאף דאין קנין לעכו"ם מ"מ הרי כתבו התוס' בפ"ק דר"ה דף י"ג דממעטינן קציר עכו"ם, אף דירושנה היא להם מאבותיהם מ"מ יש לו במה שזרע, א"כ הפירות עצמן של הפותי ומאי מהני מה שלוקח ממנו, וגם גוף האדמה אף שאין קנין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר מ"מ הרי עכ"פ יש לעכו"ם קנין להפוך בורות שיחין ומערות ואיך יקרא אצל הישראל אדמתה שיתחייב בבכורים מן התורה, מיהו לגירסת הרמב"ם דגרס וחזר ולקחה ממנו ישראל א"ש דכיון דלקחה הישראל הרי גוף הבכורים של ישראל והוי שפיר פרי האדמה אשר נתת לי, אבל לגירסת רש"י קשה וצ"ע, עיין מ"ש בתוס' ד"ה לוקח כו' זו גירסת הקונ' כו' אבל כולי האי לא קנסינן ליה כו' עכ"ל.

למאי דפירש"י דאי אין קנין חייב מן התורה ליקח א"צ בזה לסברת התוס' דאיכא למ"ד אפי' למ"ד יש קנין לא קנסוהו אלא שעשאו תיקון פאילו אין קנין שאז היה חייב מן התורה ליקח, אבל לתרומות דאפי' אי אין קנין לא יחייב לא קנסוהו, אלא דהתוס' לא נחתו לסברת רש"י, ועיין בסמוך: בא"ד ומיהו קשה לר"ת כו' דילמא תיקון העול' קאי אהא דחייבוהו ליקח עכ"ל.

וְכַתֵּב הַמְהַרְשֵׁי אֲשֶׁר שֵׁי נִרְגָּשׁ מִזֶּה וּפִירֵשׁ יִי לְקַמֵּן דְּכָאן חֲזִיב מִן הַתּוֹרָה, וְכַתֵּב הַמְהַרְשֵׁי אֲשֶׁר הַתּוֹסֵ' ס"ל דְּדָמִי לְמִזּוּנָה שֶׁהִיא חוֹבֶת הַדָּר ע"ש, לַעֲנִיד לֹא דָמִי דְמִזּוּנָה אִפִּי לֹא הַשְׁפִּיר הַבֵּית אִם אֵינוֹ דָּר בּוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֵינוֹ חֲזִיב בְּמִזּוּנָה אֲבָל לַעֲנִין בְּיַכְפּוּרִים כָּל שֶׁגִּדֵּל בְּשִׂדָּה שְׁלוֹ חֲזִיב בָּהֶם, אֲלֵא נִרְאֶה סְבִרַת הַתּוֹסֵ' דְּכִינֵן דְּהַפִּירוֹת אֵינָם שְׁלוֹ לֹא שִׁינֵי עָלְיוֹ חֲזִיב לִיקַח דְּהַשְׁתָּא אֵין לֹו פִירוֹת וּמִמָּה יָבֵא בְּיַכְפּוּרִים, מִיְהוּ יֵשׁ לְתַרְץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹסֵ' ע"פ דְּקָדוּק לְשׁוֹן הַמְשַׁנָּה דָּאִם אֵין הַתְּקָנָה רַק עַל הַלְקִיחָה ה"ל לֹוּמַר לֹוּקַח לְהַבִּיא מְמַנּוֹ בְּיַכְפּוּרִים, אֲלֵא נִדְאִי לֹוּקַח וּמְבִיא הַיִּינוֹ דְּהַבְּאָה ג"כ מִטַּעַם הַתְּקָנָה לְכוּ פְרִיָּה שְׁפִיר, וְנִיחָא בְּזֵה דְקָשָׁה לְמֵאִי דְמִשְׁנֵי הַש"ס שְׁתֵּי תְקָנוֹת מְעִיקְרָא הוּוּ מִיְיָתִי מְדֹאֲרֵיִתָּא וְכוּ', וְקָשָׁה מ"מ לְמָה נָקַט מְפָנִי תִיקוֹן הָעוֹלָם מֵאִי נ"מ מֵאִי דְהוּי הוּי וְלָמָּה נָקַט הַתְּקָנָה כָּלֵל, וְדוּחַק לֹוּמַר שְׁלֹא יִטְעוּ עוֹד הַפַּעַם לְבַטֵּל הַחֲזִיב, אֲבָל לְפִירֵשׁ יִי נִיחָא דְלֹא קָאִי הַשְׁתֵּי תְקָנוֹת רַק אֶהָא דְצָרִיף לְהַבִּיא אֲבָל הַלְקִיחָה לְעוֹלָם הוּי מְפָנִי תִיקוֹן הָעוֹלָם לְכוּ נָקַט נָמִי וּמְבִיא כִּינֵן דְּמ"מ בְּהַדְּיָה יֵשׁ תְּקָנָה אַחַר שְׁנַתְבַּטֵּל הַחֲזִיב וְדו"ק, וְעֵינֵן תּוֹסֵ' ע"ז דָּף כ"א: ב"א ד"ו וְאוֹר"ת דְּכָרוּב סְפָרִים כו' הַלּוֹקַח מְמַנּוֹ כו' עכ"ל.

פְּשוּט כְּוֹנֵת . הַתּוֹסֵ' שְׁלִקַח הַקְּרָקַע מִן הָעַכְפּוֹ"ם שֶׁהָרִי כְּתָבוֹ הַתּוֹסֵ' שְׁכֹן הוּא בִירוּשָׁלַיִם וּבִירוּשָׁלַיִם אֵיתָא בְּהַדְּיָה וְחִזּוֹר וְלִקְחָה מְמַנּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְהַקְּשָׁה הַמְהַרְשֵׁי אֲמַאי לֹא תָנּוּ בְּפִשְׁטוֹת הַלּוֹקַח שְׂדֵה מִן הָעַכְפּוֹ"ם מְבִיא בְּיַכְפּוּרִים וְל"ל לְמִינֵקַט הַמּוֹכֵר שְׂדֵהוּ לְעַכְפּוֹ"ם, וְנִרְאֶה לְיִישֵׁב דְּב"ב מ"ד דָּף ק"א דְּמִיְיָתִי הָדָּ דְמִקְבֵּל שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הָעַכְפּוֹ"ם בְּעֵי לְמִימַר דָּאֵין קִנְיָן לְעַכְפּוֹ"ם וּפְרִיָּה מְדַתְנֵי מְצִיק מֵאִי אִיְרֵא מְצִיק אִפִּי אֵין מְצִיק נָמִי, א"כ מְשַׁמַּע דְּבַמְצִיק אִפִּי לְמ"ד יֵשׁ קִנְיָן מ"מ חֲשִׁיב שְׂדֵה שְׁל יִשְׂרָאֵל, א"כ י"ל דְּקַמ"ל טוֹבָא דְבְּסוֹפָה ר"פ לְוֵלֵב הַגְּזוּל אֲמַרִּינוּ דְלֹא לִיקוּץ אֵינָשׁ הוֹשַׁעְנָא דְסַתְּם עַכְפּוֹ"ם גְּזַלְנֵי אַרְעָתָא פִירֵשׁ יִי מִיִּשְׂרָאֵל, וְא"כ כִּינֵן דְּהָעַכְפּוֹ"ם בְּחִזּוֹת אֲנָס וְא"כ אֵי אֲמַרִּינוּ אֵין קִנְיָן לֹא הָוֵה שְׁמַעִינוּ מִמְתְּנֵי דִי"ל דְלִכְףּ מְבִיא בְּיַכְפּוּרִים מְשׁוּם דִי"ל שְׁגַזְלָה מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּיָא שְׁפִיר קְרָקַע שְׁל יִשְׂרָאֵל, לְכוּ קַמ"ל אִפִּי לְקַחַה מִיִּשְׂרָאֵל וְיִדוּעַ שְׁקִנְאָה אִפִּי מְבִיא מְפָנִי תִיקוֹן הָעוֹלָם, וְאֵי מוֹקְמִינוּ מְתְנֵי דִיֵּשׁ קִנְיָן א"כ הָוֵה נָמִי רְבוּתָא דְמִיְיָתִי גַם בְּזֵה אַע"פ שְׁלִקְחָה בְּהַחֲלֵט מְשׁוּם תִיקוֹן הָעוֹלָם וְא"ש: בְּגַמְרָא אֲמַר רַבָּה אַע"פ שְׁאֵין קִנְיָן לְעַכְפּוֹ"ם כו' שְׁנַאֲמַר כִּי לִי הָאֲרֵץ.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק דְּהָדָּ קָרָא כְּתִיב וְהָאֲרֵץ לֹא תִמְכַּר לְצַמְתּוֹת כִּי לִי הָאֲרֵץ וְהֵאֵי קָרָא אִיְרֵי בְזִמְן שְׁהִיבֵל נוֹהֵג וְכִמּוֹ שְׁפִירֵשׁ יִי לִיתָן לָאוּ עַל חֲזַרְתַּ שְׂדוֹת, וּבְזִמְן הִיבֵל מְשַׁמַּע לְקַמֵּן דְלֹא חֲשִׁיב קִנְיָן הַגּוֹף רַק קִנְיָן פִירוֹת, וְכִינֵן דְּקִי"ל קִנְיָן פִירוֹת לָאוּ כְּקִנְיָן הַגּוֹף דְּמִי א"כ אֵיף יִהְיֶה קִנְיָן לְעַכְפּוֹ"ם לְהַפְקִיעַ מִיַּד מְעַשֵּׂר כִּינֵן דְלִית לִיהֵ רַק קִנְיָן פִירוֹת דְלֹא הוּי כְּקִנְיָן הַגּוֹף לְמָה יִפְקִיעַ מִיַּד מְעַשֵּׂר, וְצ"ל דְּדוּקָא לַעֲנִין בְּיַכְפּוּרִים דְּבַעֲיָנוּ שְׁיִקְרָא הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתְּ לִי וּכְשִׁחֲזוֹר בְּיִבֵּל לֹא מְצִי לְמִיקְרֵי הַפְּרִשָׁה, אֲבָל לַעֲנִין גּוֹף הַחֲזִיב הַפִירוֹת שְׁגַדְלִין בְּרִשׁוֹתוֹ שְׁל הַנְּכָרִי הוּי כְּאֵילוֹ הַקְּרָקַע שְׁלוֹ לְגַמְרֵי שְׁאֲחַר שְׁיִתְלָשׁוּ הַפִירוֹת אֵין לְהֵם עוֹד יַחַס עִם גּוֹף הַקְּרָקַע וְהוּיָא כְּקִנְיָן שְׁל עַכְפּוֹ"ם לְגַמְרֵי לַעֲנִין חֲזִיב תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, כִּן נ"ל וְדו"ק: שְׁם אֲבָל יֵשׁ קִנְיָן לְעַכְפּוֹ"ם ב"א יִי לְחַפּוֹר בְּהַ בּוֹרוֹת כו'.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק כִּינֵן דְּכְתִיב לֹא תִחַנְּנֵם לֹא תִחַנְּנֵם לֹא תִתֵּן לְהֵם חֲנִיָּה בַקְּרָקַע וְהוּא מִן הַתּוֹרָה כְּדֹאֵיתָא בַע"ז דָּף כ' א"כ נִימָא דְלֹא מְהַנִּי הַמְכִירָה כָּלֵל לְרַבָּא דְאֲמַר כָּל מִקְלָתָא דְאֲמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי וְלֹא תוֹעִיל הַמְכִירָה כָּלֵל, וִי"ל דְּדוּדָאֵי שְׁפִיר קִנְיָן הָעַכְפּוֹ"ם מִיִּשְׂרָאֵל הַקְּרָקַע מִק"ו דְלַעֲוִיל דָּף ל"ח יִלְפִינוּ מוֹיִשֵׁב מְמַנּוֹ שְׁבִי דְעַכְפּוֹ"ם קִנְיָן יִשְׂרָאֵל לְגוֹפִיָּה א"כ כ"ש קְרָקַע שְׁלוֹ דְקִנְיָן, וּבְהַכִּי נִיחָא מַה שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹסֵ' בְּיַבְמוֹת דָּף כ"א הֵיאֵף יִלְיָף מְקַרָּא דְוְהָאֲרֵץ נָתַן לְבָנֵי אָדָם דְעַכְפּוֹ"ם קִנְיָן לְחַפּוֹר בּוֹרוֹת הֵא אֲמַרִּינוּ אֲתֵם קְרוּיִים אָדָם וְלֹא עַכְפּוֹ"ם, וְנִדְחַקוּ דְקָאִי אַבְנֵי אָדָם הָרֵאשׁוֹן וּלְפ"ז

א"צ לְדַחֵק אֶלֶּא דְרַבָּה הֵכִי קָאָמַר לִי הָאָרְצִי לִי קַדְוִשַׁת הָאָרְצִי וְהִינּוּ מֵה שְׁתוּלָה בְּקַדְוִשַׁת הָאָרְצִי דְהִינּוּ תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת אֵינּוּ בְיַד הַיִּשְׂרָאֵל לְמַפְּנֵי דְאֵינּוּ שְׁלוֹ רַק לְשָׁמַיִם כִּי לֹא יֵת' קַדְוִשַׁת הָאָרְצִי וְאֵין יָכוֹל לְמַפְּנֵי דְבָר שְׁאֵינּוּ שְׁלוֹ, אֲבָל לְעַנְנֵי מְכִירָה לְעַפּוֹ"ם פִּינּוּן דְכַתִּיב וְהָאָרְצִי נָתַן לְבְנֵי אָדָם הַיּוֹאֵה הַקָּרֵעַ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְגַמְרֵי וְשִׁפִּיר יָכוֹל לְמַפְּנֵי גַם לְעַפּוֹ"ם, וְאֵין לֹא מְשִׁיטָא שְׁהָאָרְצִי נִתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל י"ל דְלֹא ס"ד דְנִימָא דְגַם גּוֹף הָאָרְצִי אֵינּוּ רַק לֵה' הָאָרְצִי וְיִשְׂרָאֵל מְשִׁיטָא לְגִבּוֹהַ קָא זָכִי כְמוֹ בְּמַעֲשֵׁר שְׁנֵי לַר"מ דְמָמוֹן גְּבוּהַ הוּא וְאֵינּוּ נִמְפָּר קמ"ל וְהָאָרְצִי נָתַן לְבְנֵי אָדָם שְׁתַּהֲיָה שְׁלֵהֶם וְשִׁפִּיר יָכוֹלִין לְמַפְּנֵי לְחַפְּנֵי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמַעֲרוֹת פִּינּוּן דְהָאָרְצִי נָתַן לְיִשְׂרָאֵל וְשִׁפִּיר יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּנֵי אָדָם אִישְׁרָאֵל וְדו"ק: שְׁם אֲבָל יֵשׁ קִנְיָן כּו' לְחַפְּנֵי בְּהַ בּוֹרוֹת וְכו'.

לפמ"ש דקרא דלי הארץ משמע בזמן שהיובל נוהג א"כ מוכח דאפי' בזמן שהיובל נוהג מותר לחפור בורות שיחין ומערות דהרי אפי' העפוי"ם יוכל לחפור בורות שיחין ומערות, וניחא בזה מה שתמה במשנה למלה בפ"א מהלכות שמיטה ויובל על הרצ"ד דבירושלמי משמע דבזמן שהיובל נוהג אין הלוקח יכול לחפור בורות שיחין ומערות, ולפמ"ש מוכח מש"ס דילן דאפי' נכרי שקונה בזמן שהיובל נוהג יכול לחפור בורות שיחין ומערות וכ"ש ישאר, ועמ"ש לקמן דף י"ח: בתוס' ד"ה אמר רבה כו' ומיהו אנשפחן ר"מ דסבר יש קנין כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל דלמ"ד קנין פירות פקנין הגוף דמי שפיר יש קנין לעפוי"ם בא"י פיון דעכ"פ קנין פירות יש לו בנדאי, אבל למ"ד קנין פירות לאו פקנין הגוף דמי י"ל דפליגי אם יש לו בו קנין הגוף, וא"כ ר"מ לשיטתיה אגיל דס"ל קנין פירות פקנין הגוף דמי שפיר י"ל דיש קנין, ומינשב מה שהקשו התוס' דנימא ר"א כר"מ די"ל דהקנשיא למאי דקיי"ל ק"פ לאו פקנין הגוף דמי דלמ"ד פקנין הגוף דמי לא פליגי פלל, ועיקר פלוגתיהו למ"ד לאו פקנין הגוף דמי ודו"ק: בד"ה מר סבר כו' מתוך פי' הקונטרס משמע כו' נקשה כו' עכ"ל בפירש"י אינו מבואר ובמנחות שם פירש"י דר"מ ס"ל אין קנין לעפוי"ם וא"כ תמוה יותר דאי אין קנין הרי ע"כ מירוח העפוי"ם פוטר מדגנה ואיך אמרינן ה"תם דר"מ ס"ל דמירוח העפוי"ם אינו פוטר, לכן איפשר לומר דנדאי איכא למידרש מדגנה ולא דגן נכרי היינו לפמ"ש התוס' בר"ה דף י"ג דאף דא"י ירושה היא לנו מ"מ יש לעפוי"ם במה שזרע לכן מיקרי קציר עפוי"ם, והשתא י"ל דלא ממעט דגן עפוי"ם רק כפי מה שזרע זה פטור אבל היותר חייב וא"כ י"ל דשם תורמין משל עפוי"ם על של ישראל היינו מה שקנה הישראל מעפוי"ם דכיון דנשאר לעפוי"ם עכ"פ כפי מה שזרע חייב מה שלוקח הישראל מן התורה, אלא הך מילתא תליא בביריה דאי אמרינן בדאורייתא אין ביריה א"כ של עפוי"ם אינו ממועט פיון דאין ביריה א"כ ע"כ לומר דגנה ולא דיגון עפוי"ם, א"כ לר"מ לשיטתיה דס"ל יש ביריה י"ל דגנה אינו ממעט רק דגן עפוי"ם והינו חלק העפוי"ם ומה שקונה הישראל ממנו חייב מזה התורה ולא דרשינן דיגון עפוי"ם והקא דממעט דגן עפוי"ם היינו לדידן דקיי"ל אין ביריה ודו"ק, מיהו לר"י צ"ל ג"כ דס"ל ביריה, ואיפשר לומר אדרבה בהיפוף דר"מ ס"ל אין קנין וא"כ כתיבי תרי דגנה והוי מעוט אחר מעוט ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות ולא פטר מירוח העפוי"ם והינו סוגיא דמנחות, משא"כ למאן דס"ל יש קנין ודרשו ולא דגן עפוי"ם א"כ איכא רק חד מעוט לכן פטר מירוח העפוי"ם אפי' במה שקנה מישראל, ורש"י פי' פאן לפי פשט הש"ס דמדגנה שפיר אימעוט דיגון עפוי"ם להך מ"ד דס"ל אין קנין דריש ולא דיגון עפוי"ם דהקא לא איירי מתרי דגנה ודו"ק: בא"ד לכה נראה כו' ודריש כו' ולא דיגון עפוי"ם.

לכאורה י"ל בפשיטות דר"א ס"ל דגננה ולא דגן עכו"ם וכיון דתרי דגננה פתיבי א"כ י"ל אידה דגננה אתי לדיגון עכו"ם דפטור פינו דדגננה תדא לדגן עכו"ם תו לא הוי מיעוט אחר מיעוט, אלא דהתוס' הווצרכו לזה לפמ"ש דר"מ ס"ל יש קנין א"כ ס"ל דגננה ולא דגן עכו"ם א"כ ע"כ גם לר"מ צ"ל דשייך ריבוי אחר ריבוי א"כ ע"כ לא ס"ל לאוקמא דגננה על דגן עכו"ם לכו הווצרכו התוס' למ"ש ודו"ק: בגמרא אלא לאו דעכו"ם וליקטינהו ישראל.

ויש לדקדק נוקמא שקנאה העכו"ם מישראל לאחר שהביאו שלישי דאז חייבת במעשרות פדלקמן בסמוך לכו חייב נמי בלקט שכחה ופאה וצ"ע: שם אלא לאו דעכו"ם וליקטינהו ישראל.

צ"ע למה יועיל הפקר של העכו"ם במה שהוא לעכו"ם, וצ"ל דהפקר קאי על כל השדה וצ"ע: בתוס' ד"ה אדעתא כו' והא דפליגי כו' דרבי יוחנן אמר הפקר צ"ע מאי קשיא להו הא קיי"ל הפקר בעינו לעניינים ולעשירים א"כ הלקט אינו הפקר רק מצד אפקעתא דרחמנא א"כ אדעתא דעכו"ם לא הפקירן וה"ה לעשירים בנדאי שאינם הפקר רק הם גזל בידם וא"כ א"צ לדחוק כמ"ש התוס': (ע"ב) בגמרא ע"כ לא פליגי כו' אבל דכ"ע יש קנין.

מפאן הקשו לדעת הרמב"ם דס"ל דמירוח העכו"ם פוטר בשל עכו"ם כמ"ש פ"א מתרומות דין י"א פירות העכו"ם שגדלו ביד עכו"ם ומירחן העכו"ם פטורין מכלום וא"כ י"ל דכאן פליגי אי אמרינן יש ברירה ה"ל פירות העכו"ם שמירחן העכו"ם משא"כ אם אין ברירה לא מיקרו פירות העכו"ם, גם הרמב"ם העתיק הברייתא ופסק כר' וכתב הרי חלקו של עכו"ם טבל וחוולין מעורבין אע"פ שמירחן העכו"ם, ובכ"מ תירץ דהא דאמרינן אין קנין היינו בחזר ולקחה ישראל שאינו פכיבוש יחיד והב"ע שלא חזר ולקחה ממנו ישראל ובגמרא הוה מצי לשנויי הכי, ודבריו תמוהין דהא הרמב"ם פתב בהדיא בדין י"א דאם לקח ישראל הפירות אחר שנתלשו וגמרו ישראל חייבין בפל מן התורה וא"כ איך פתב הרמב"ם אם חלקו גדוש הרי טבל וחוולין מעורבין בכל חלק וחלק של עכו"ם אע"פ שמירחן העכו"ם משמע בלא מירחן נמי לא הוי חלק העכו"ם טבל גמור הא בלא מירחן ישראל הקונה ממנו חייב מן התורה ואי מפרש במירחן העכו"ם זה תירץ הר"י קורקוס ובאמת גם דברי הר"י קורקוס דחוקים דמ"מ ה"ל לשנויי בש"ס דמירחן עכו"ם, ובגמרא הנה איפשר לומר דלא ניחא לשנויי במירחן די"ל דיגון עכו"ם פוטר אפי' בשל ישראל למ"ד אין קנין אבל להרמב"ם קשה, והנלענ"ד בזה דנדאי בשל ישראל עכ"פ דיגון עכו"ם חייב מדרבנן כמ"ש הרמב"ם שם דין י"ג אלא די"ל דסברא דיש ברירה לא שייך רק היכא שלעולם לא בא זה לכלל חייב אבל שנאמר ברירה בתקון הדבר שנתחייב י"ל דלא אמרינן, וא"כ בשלמא אי יש קנין וחלק נכרי לא נתחייב פלל שפיר י"ל ברירה אלמפרע שלא הנה זה בכלל חייב מעיקרא אבל אם אין קנין הרי הפל נתחייב לגמרי רק לפי שמירחן העכו"ם פינו שלא יוכל לומר שלא בא זה לכלל חייב פלל לא אמרינן ברירה כה"ג, וא"כ אי אין קנין קשה מ"ט דרשב"ג, והא דביוקם יין סגי באומר שני לוגין שאני עתיד להפריש אף שפולו טבל התם שאני דמ"מ תקונו רק ע"י שני לוגין ומברר התקון דאלו שני לוגין שיפריש יהיו תקון הטבל אבל הכא דקודם מירוח נמי חל החיוב עליהם רק בשביל שמירחן העכו"ם נאמר ברירה הרי מ"מ אי אפשר לומר שלא חל חיוב המעשר על זה לכו לא ס"ל פאן ברירה וא"ש: ובהכי ניחא דקשה דלמה חלק הישראל טבל גמור הא אין ברירה ושמא זה חלק של עכו"ם ולא הוי טבל גמור, ולפ"ז ניחא דחלק של ישראל שפיר הוי טבל פינו דאין קנין ומירחן העכו"ם וי"ל הוברר הדבר שהנה חלק ישראל וחיוב מדרבנן דמירוח העכו"ם בשל ישראל חייב מדרבנן וא"ש דבדרבנן אמרינן ברירה:

וניחא דקשה נמי למה לא נימא חלק העפום חולין פינו דמירחן העפום בדרבנן יש ברירה, ולפ"ז ניחא דלענן פטור לא שינה ברירה פינו דקודם מירוח גם לחלק העפום יש דין מעשר ולא שינה ברירה לפטור דאלפטור לא שינה למפרע משא"כ על חלק ישראל לחיוב שפיר אמרינן ברירה למפרע והכל ניחא, ודוק היטב: בתוס' ד"ה טבל כו' וקשה דאמר לקמן כו' אפי' למ"ד אין ברירה יש לו בנדאי חלק כו' עכ"ל.

לכאורה עלה בדעת דרש"י ס"ל כפירשב"ם בב"ב דף קמ"ג דמייתי מהא דאין לה מר בקיאות אלא פנימי שבו לפיכך פשהוא תורם מוסיף על החיצון שבו ותורם וה"ל קני את נחמור, ופירשב"ם פינו דתורם סתם נימא פי היכי דהמר לא חל על המתוק גם המתוק לא יחול דה"ל קני את נחמור ע"ש, וא"כ הך בבכפורים נמי י"ל פינו דהבכפורים מפריש על כל השדה פי היכי דחצי אינו חל גם איך חצי אינו חל דה"ל קני את נחמור, וא"כ י"ל דהיינו למ"ד קני את נחמור לא קנה פלוס פריה התם אבל למ"ד קנה מחצה א"ש גם לפירשב"ם דהמתוק קנה המתוק, וא"כ י"ל דכאן פירש"י לדין דקיי"ל קנה מחצה שפיר תורם מיניה וביה, אבל רב יוסף י"ל דס"ל לא קנה פלוס לכן משמע ליה דלא הוי בכפורים פלל וא"ש דכן פריה נמי בקידושין סתמא דגמרא קני את נחמור הוא: ועם זה היה איפשר ליישב דברי הרמב"ם שפסק מביא וקורא ופסק אין ברירה ותיקשי איך מצא ידיו ורגליו הא לא משפחת בכפורים רק חד בר חד ולפ"ז ניחא דהרמב"ם לשיטתיה דס"ל פרב נחמן דקנה מחצה י"ל שפיר דמ"מ חצי שלו שפיר הוי בכפורים פקוששית התוס', ודוק היטב: מיהו לשון התוס' תמוה דלא קשיא לרב יוסף פלל ההבאה דהא אפי' מוכר בזמן שהיובל נוהג מביא ומאי צריכא למימר דמקדיש, ונראה דקוששיתם על הקריאה דמ"מ חצי שלו וע"ז עיקר קוששיתם ואפי' אם ת"ל שלא יביא חצי של אחיו מ"מ י"ל מדמקדיש להו מ"מ יש לו חצי קרקע ויכול לקרות על האדמה אשר נתת לי, עיין בספרי מגן אלה סימן תמ"ח כתבתי ליישב ג"כ ודו"ק: מיהו לענ"ד נראה ליישב פירש"י דנדאי במידי דתליא בתלוקה שינה לומר אין ברירה שאין לזה חלק ידוע שהרי איפשר שיפול החלק לזה כמו לזה לכן נקראו לקוחות בכל חלקן שחלקו מדעתן והספימו שזה החלק יהיה לזה מאחר שאיפשר שהיה ראוי לחבירו אבל מ"מ הקרקע שיש להם בשותפות הגדל בה הוי לשותפין בשנה, והיינו פינו שבכל גרגיר וקורט מן האדמה יש שותפות נמצא גידול אלו הפירות חציין טבל וחציין חולין פי גידול הפירי אינו בא ע"י החלוקה ומה שהוא מעצמו ממילא חצי חייב וחצי פטור אלא דלרשב"ג אהני הברירה אפי' למפרע לומר שחלק הנכרי ראוי לו מעיקרא ומפיק מן הגידול שנתגדל גם בחלק ישראל דכיון שחלקו נתברר שזה שנטל לחלקו גדל ברשותו, אבל למאן דס"ל אין ברירה אין החלוקה מועלת והוי פקודם חלוקה שגדל חצייה בחיוב וחצייה בפטור, אבל בבכפורים שמביא הפירות שגדלו אי אפשר פי אם ע"י הסכמת חבירו שיטול זה חלק זה וזה חלק זה ובהא היה איפשר שהיה יכול זה ליקח חלק זה כמו זה דלא סגי בלא חלוקה והוי לקוחות בכל, לכן לענן הגבני' לב"ח שפיר הוי לקוחות דלו יהיה שפבר חלקו והחליפו דהוי לקוחות בכל, ודוק היטב: בענן הלזה שאיקלעו ימי פסח ולא היה רצוני לאשתמוטי למסכתא אחריתא אמרתי מענינא דפיסחא ליישב דברי הרמב"ם שפסק דאין יוצאין במצה של טבל, ובלח"מ הקשה עליו דבפסחים דף ל"ו ע"א אמרינן יכול יצא אדם במצה של טבל ת"ל לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות את שישנו בלא תאכל חמץ כו' יצא זה שאין איסורו אלא משום בל תאכל טבל ופריה ואיסורא דחמץ להיכן אזלא ומשני הא מני ר"ש היא דאמר האוכל נבילה ביוה"כ פטור דס"ל אין איסור חל על איסור וא"כ הרמב"ם שפסק איסור חל על איסור בכולל א"כ אמאי פסק שאין יוצאין בטבל: ובלח"מ

שם פ"ו דברים מתמיהים שכתב דחמץ לא הוי כולל ודבריו תמוהים דפשיטא דחמץ הוי כולל שכולל גם לאינו של טבל ועוד אי חמץ לא הוי כולל לא צריף לאוקמא כר"ש דנא, גם מ"ש דאוכל נבילה ביה"כ דאי אפשיט לומר דפטור מיה"כ דיה"כ הוא כולל ותמיהה גדולה הוא דנדאי ר"ש לית ליה כולל כמבואר בהקדמה בשבועות דף כ"ד לכן פל דבריו שם תמוהים למאד ולא אאמין שיצאו דברים אלו מפה קדוש ואיזה תלמיד טועה פתבן ומ"מ הקושניא קושניא, ונראה ליישב דב"ה"ה הקשו התוס' בר"פ לולב הגזול ל"ל קרא שאין יוצאין בטבל תפוק ליה דהוי מצנה הבאה בעבירה והניחו בקושניא, ונראה ליישב ע"פ מה שמבואר בסוגיא דהתוס' פתבו שם דלולב של אשירה לא מיקרי מצנה הבאה בעבירה שאין העבירה נעשה מחמת המצנה והיינו משום דבגזול אילו לא גזלו לא היה יכול לעשות המצנה ולא היתה העבירה נעשית משא"כ בלולב של אשירה אפילו לא יצא בו הרי העבירה מצד שהוא אשירה: והשתא נראה בשדה שישארל ועכו"ם שנתפין בה אי נימא פרש"ג דחלק העכו"ם פטור וחלק ישראל חייב ואם אכל השראל מן הדגן קודם חלוקה הנה אם יקח השראל את"כ חלקו במילואו וישלם לעכו"ם מה שאכל משלו א"כ אין פאן איסור טבל שהרי אכל חלק העכו"ם שהוא פטור אמנם אם קיבל השראל מה שאכל על חלקו הרי אכל טבל למפרע, והשתא נראה דלא באה העבירה רק מצד החלוקה א"כ אין פאן מצנה הבאה בעבירה שהרי אילו לא קיבל על חלקו מה שאכל לא היתה עבירה דהיה יכול לחשוב מה שאכל על חלק העכו"ם שהוא פטור אבל פשוט זה את מחלקו ע"י זה באה העבירה וא"כ לאשייף מצנה הבאה בעבירה ונשפיר צריף קרא לטבל: אף הא מילתא תליא אי אמרינן יש ברירה משא"כ אי אמרינן אין ברירה הויא העבירה בכל אופן ולא צריף קרא לזה, ולפ"ז א"ש דברי הרמב"ם דנדאי לר"ש לשיטתיה דס"ל לעיל דף כ"ה ע"ב הריני בועליף ע"מ שירצה אבא רצה האב מקודשת ודייקינן דר"ש ס"ל יש ברירה וא"כ שפיר משפחת לה טבל שאינו מצנה הבאה בעבירה כדפרישית משא"כ הרמב"ם לשיטתיה דס"ל אין ברירה לא צריף קרא לטבל דב"ה"ה הוי מצנה הבאה בעבירה ולק"מ וא"ש: בגמרא איתמר המוכר שדהו לפירות כו' ר"ל אמר מביא ואינו קורא כו'.

ויש לדקדק פיון דס"ל לריש לקיש קנין פירות לאו פקנין הגוף אמאי מביא פלל דהא תנו בריש ביכורים הנוטע לתוף שלו והבריף לתוף של יחיד וכו' אינו מביא מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר ראשית ביכורי אדמתה שיהיו כל הגידולים מאדמתה וא"כ חזינו אע"ג דכל הקרקע שלו משום שאינו גידולים מאדמתו אינו מביא וא"כ כ"ש פאן שאין לו קרקע פלל פיון דקנין פירות לאו פקנין הגוף דמי, ונראה ליישב דנדאי בפירות שפכר נתלשו אין נ"מ במה שהקרקע לאחר דמ"מ עד זמנו הרי הפירות הללו גדלו מקרקע שלו לפירות, דלענין הפירות הנתלשין אין הפרש בין הפירות שהם של בעל הקרקע ובין הפירות שהן של הקונה לכן הווי כל הגידולים מאדמתו שנקנייה לו לפירות משא"כ לענין לקרות צריף לקרות מן האדמה אשר נתת לי ואחר שנתלשו הפירות אין האדמה נקראת שלו, אבל בנוטע לתוף שלו והבריף לתוף של יחיד וכו' הרי פירות הללו לא נתגדלו מארצו ויש בפירות עצמן פח גידול מקרקע שאינה שלו, פן נ"ל ודו"ק: שם שאני התם דכתיב ולביתך.

ויש לדקדק פיון דאמרינן בב"ב דף פ"א דפריף מפדי פסוקי בעלמא נינהו ליקרי ומשני דמיקחי כשיקרא, וא"כ קשה פיון דלא מצי למיקרי משום דלא שייף על האדמה אשר נתת לי איף יקרא בשל אשתו פיון דקנין פירות לאו פקנין הגוף דמי הוי שיקרא, וצ"ל דקרא קמ"ל דקנין פירות דבעל אלים טפי דהווי טפי כשלו מקנין פירות דעלמא ושייף ביה על האדמה אשר נתת לי, ובזה

יש לנישב קונשנית התוס' בד"ה מטה ששקשו בלא"ה קשיין הבריינות אהדדי, ומ"ש התוס' דמצי לאוקמא בריינותא קמאה במטה קשה הא ריש לקיש גופיה אמר שאני התם דכתיב ולביתה, לכן נראה דנדאי י"ל דזהו קונשנית ר"ל דנדאי לומר דגלי קרא דקנן פירות דבעל אלים טפי אין לומר בלא הוכחה דקנן דבעל אלים אלא אי מוכח מקרא י"ל פו, והשתא י"ל דנדאי אי איפא לאוקמא קרא במטה לא מוכח דקנן פירות דבעל אלים, אלא דהו מילתא תליא אי ירושת הבעל דאורייתא דשפיר איפא לאוקמא במטה משא"כ אי ירושת הבעל דרבנן לא מצינו לאוקמא במטה וצ"ל שאני התם דכתיב ולביתה, והשתא קשיא ליה שפיר אר' יוחנן דאמר טעמא דידי מהכא א"כ פיון דהו בריינותא קאמרה מטה אין לא מטה לא א"כ י"ל דהו בריינותא דלביתה לא פליגא אלא משום דס"ל ירושת הבעל דרבנן מוכח שפיר קנן פירות לר' יוחנן דגליף מהא פדאמר טעמא דידי מהכא, אלא דריש לקיש מקשי לר' יוחנן לשיטתיה דס"ל ירושת הבעל דאורייתא דהכי אמר רשב"ג במשנה ר"פ הפותב אם מטה יירשנה שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל ור' יוחנן אמר הלכה פרשב"ג במשנתנו א"כ ס"ל ירושת הבעל דאורייתא א"כ ע"כ פיון דקשיין הבריינות אהדדי ע"כ פליגי בירושת הבעל דאורייתא וא"כ ר' יוחנן דס"ל ירושת הבעל דאורייתא לא מוכח מלביתה פלל די"ל דמייירי במטה ואיך אמר טעמא דידי מהכא ופריף שפיר ודו"ק: ובזה יש לנישב דברי הרמב"ם שפסק דאחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ופסק קנן פירות לאו פקנן הגוף דמי, ולקמן אמרינו דר' יוחנן לא מצא ידיו ורגליו פדלקמן, ולפ"ז ניחא דנדאי אי אמרינו טעמא דר"ל התם דכתיב ולביתה לכן מביא וקורא א"כ י"ל דנדאי פיון דגלי קרא בקנן פירות דאלים שפצי לקרות כ"ש אחין שחלקו אף שהוא.

קנן פירות מ"מ לא גרע מקנן פירות דבעל ומוכח מקרא דמועיל לקרות א"כ כ"ש אחין שחלקו דיש לו קצת קנן הגוף אף שמחזירין ביובל מ"מ לא גרע מבעל בנכסי אשתו ולא קשיא פלל למה מביא וקורא, אבל לר' יוחנן לשיטתיה דס"ל ירושת הבעל דאורייתא א"כ אי יליף מקנן פירות דבעל לבעלמא אלקמא לא ס"ל לחלק בין קנן פירות דאלים לקנן פירות דלא אלים וס"ל בולם שוין וא"כ אי לאו דאמר ר' יוחנן ק"פ כהג"ד והיינו דלא הוה יליף מלביתה דאיפא לאוקמא במטה דס"ל ירושת הבעל דאורייתא א"כ לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש כו', אבל הרמב"ם לשיטתיה דס"ל ירושת הבעל דרבנן ע"כ מלביתה מוכח בקנן פירות דאלים יכול לקרות ולק"מ, ודוק היטב: בתוס' ד"ה ולביתה כו' וא"ת נהא מן התורה כו' וי"ל דרף נשים כו' עכ"ל.

ויש לדקדק דמאי פריף הש"ס דילמא קרא איירי שמכר לה הבעל קרקע לפירות ושוב נשאה דאז שפיר קורא דהא גוף הקרקע שלו בלא"ה ומה שמכר לה הרי שוב נשאה וזכה בפירות, ואי קשיא פשיטא י"ל דקמ"ל משום דדרף נשים נמי הוי פפירות שלו אע"פ שאינם שלו מן התורה, וי"ל לזה דכיון דאין לה בקרקע רק הפירות א"כ הוה להו הפירות קרן פדאיתא בפי' האשה שנפלו דף ע"ט בנפלו לה פירות תלושין מן הקרקע דילקח בהם קרקע וא"כ אין לבעל בפירות רק קנן פירות ולא פקנן הגוף דמי פיון דאין לו הפירות: ובזה איפשר לנישב קונשנית התוס' בסמוך ששקשו ליקשי הבריינות אהדדי דתנא דלביתה ס"ל דמביא וקורא, ולפ"ז י"ל דנדאי אברייתות גופייהו איפא למימר דלא סתרי וברייתא דלביתה איירי שנשאה אשה שמכר לה קרקע לפירות וקנן פירות דפירות הוי טפי פקנן הגוף פיון דהגוף ג"כ שלו וברייתא שנייה דבעינו מטה איירי בקרקע של האשה וכיון דהגוף שלה קנן פירות לאו פקנן הגוף דמי ולא קשיין הבריינות ודו"ק, ועיין בסמוך: בד"ה מטה כו' וי"ל דאיפא לאוקמא במטה עכ"ל.

והקשה מהרש"א גימא ר' יוחנן אָנא דאָמרי כר' מאיר דנדאי ס"ל קנן פירות פקנן הגוף דמי, ולכאורה י"ל בפשיטות דשפיר מקשי אר' יוחנן דאמר טעמא דידי מהכא הא איפא לאוקמא במתה ולא מוכח מידי, וצ"ל קושיות מהרש"א דילמא אמר דר' מאיר נמי יליף מהכא ולא ניחא ליה לאוקמא במתה דקשיא פשיטא ושפיר ס"ל לר' יוחנן כר' מאיר, מיהו י"ל דנדאי לר"מ נמי לא מוכח מהא דשפיר י"ל במתה, ואין לומר דס"ל במתה פשיטא די"ל פדלעיל דף מ"ג דמוקי הך דנגחו שור ומת בעשאו טריפה א"כ י"ל דקמ"ל קרא אפי' לא מתה ממש רק שנעשית טריפה וטריפה אינה חיה יב"ח א"כ נדאי הקרקע תהיה שלו שירשנה ואי תימא שפא תמפור הקרקע י"ל דאיירי בקטנה שאינה יכולה למפור הקרקע דאקנויי לא מקנויי וא"כ קודם שתגדל ירשנה, אלא דהא נמי פשיטא שהרי הקרקע תהיה שלו בהחלט, אלא די"ל דקמ"ל דלא חיישינו דילמא מניח הוא ברישא דלא חיישינו למיתה לכן מביא וקורא, אלא דתליא אי חיישינו למיתה תיקשי באמת למה מביא וקורא הא יש לחוש דאיהו מניח תחילה וליפא לאוקמא בכה"ג אבל ר"מ לשיטתיה דס"ל בלוקס יין דלא חיישינו שפא יבקע וחינו פדלעיל דף כ"ח דלא חייש נמי למיתה וא"כ שפיר י"ל דקמ"ל קרא טובא אפי' בנעשית טריפה וטריפה אינה חיה לא חיישינו למיתה וא"כ לר"מ לא מוכח קנן פירות מהאי קרא, וא"כ איך אמר טעמא דידי מהכא ושפיר מקשי, ודוק היטב: בגמרא ה"ה דאע"ג דלא מתה כו' סד"א ליגזור משום דריב"ח כו' וקשה הא פאן בלא מתה נמי קורא ומאי גזירה שייקא, וצ"ל דבמתה אם יביא ויקרא יאמרו דבתחילה לא היו ראויין לקריאה ואם"כ פשמתה נראו לקריאה ונימא דה"ה בבצרון ושיגרון ביד שלים נמי אע"ג דבתחילה השלים אינו קורא פשמת השלים ומביאן שוב בעצמו יהיה מביא וקורא, אלא דאפתי לא דמי דהא פאן הוי לקיחה והבאה כאחד רק שבתחילה לא היה קורא ואם"כ פשנעשה קרקע שלו שפיר יכול לקרות ובשלים לא הוי לקיחה והבאה כא', וצ"ל דמ"מ גזרינו הא אטו הא דיתלו הטעם מחמת שבתחילה אינו ראויין לקריאה וכינון דקורא אע"פ שקודם שמתה לא נראו לקריאה יאמרו גם בשיגרון ביד שלים הדין פן: ודע דהרמב"ם פסק שמביא וקורא אע"ג דלא מתה, והקשו עליו דמשמע לריש לקיש דוקא במתה, ונראה דבלא"ה הקשה הרשב"א במתה קשיא פשיטא דמביא שהרי גם הקרקע שלו, וצ"ל דקמ"ל דאין דחוי אע"ג שבחיייה לא היה ראוי לקרות, והנה הבאנו לעיל דברי הרמב"ם שפסק בפ"ו ממצה שאין יוצאין במצה של טבל, והקשו עליו דבגמרא מוקי כר"ש דס"ל אין איסור חל על איסור ולידון דקיי"ל איסור חל על איסור בכולל ה"ל למימר שיוצאין בטבל, ונראה ליישב דכבר פתבתי קושיות התוס' ל"ל קרא אטבל הא הוי מצנה הבאה בעבירה, וי"ל דקמ"ל קרא דנדאי אי אמרינו יש דחוי אצל מצות, ובסופה ל"ג מיבעיא לן בנקטם ראשו מעי"ט ועלתה בו תמרה בי"ט אם יש דחוי אצל מצות או אין דחוי ולא איפשיטא, וכתבו התוס' דהיינו באין בידו לתקן מיבעיא, והנה י"ל בטבל אי משום מצנה הבאה בעבירה לא שייך ביה דחוי כמו בגזל לולב ופרעו נדאי לא שייך ביה דחוי, דמעיקרא נמי ראוי היה רק איסורא דעבירה רביע עליה וכשנסתלק האיסור לא שייך ביה דחוי, לכן קמ"ל דפסול למצה אף אם הפריש הטבל ותיקנו י"ל דכבר נדחה והוי פאינו ראוי למצה כלל ולא שייך ביה מצה כלל דהוי כמו פסול בגופו וקמ"ל טובא שאין יוצאין בטבל שהיה בלילה ראשונה של פסח אע"פ שתיקנו מטעם דחוי.

וא"כ י"ל הרמב"ם שפסק אין יוצאין בטבל היינו בלא תיקנו כפשוטו די"ל אין יוצאין משום מצנה הבאה בעבירה, והנה לפ"ז הבעיא דדחוי הוא אליבא דידן דלא קיי"ל כר"ש דקיי"ל איסור חל על איסור בכולל וי"ל יש דחוי אצל מצות או אין דחוי והוי בעיא דלא איפשיטא, והנה הך

דנימא במתה דוקא מביא ע"כ לומר אין דיוחוי נמצא לפ"ז אי אמרינן יש דיוחוי ע"כ לומר ה"ה בלא מתה דל"ל מתה דוקא דה"ל דיוחוי, והשתא י"ל דבב"ב דף פ"א פריה אמאי אינו קורא מספיקא הא פסוקי בעלמא ליקרי ומשני שני תירוצים א' דמיקחזי פשיקרא וא' דאיפא למיגזר דיסברו שהם ביפורים ודאין ומפקעי ליה מתרומה ומעשר, והנה הכא בבעל דלא מספקא לו ההבאה ובודאי מביא רק אקורא איפא לספוקי דאי אין דיוחוי י"ל שפחזיה אינו קורא ואי יש דיוחוי פחזיה נמי קורא, וא"כ שפיר צדקו דברי הרמב"ם דפסק מביא וקורא אע"ג דלא מתה דהא הך יש דיוחוי ספיקא הוא, והשתא שפיר יכול לקרות מספיקא דמפקע להו ממעשר לא שיקף דבאמת מביא מן התורה ופטורים ממעשר, ומיקחזי פשיקרא לא שיקף פאן שהרי אי אמרינן דגלי קרא ע"כ לגבי בעל יש לפרש טפי האדמה אשר נתת לי א"כ אפי' מספיקא נמי לא מיקחזי פשיקרא או דלא פוסק כלל הך טעמא דמיקחזי פשיקרא וצדקו דברי הרמב"ם, ודוק היטב.

מיהו יותר נראה דלמאי דקיי"ל מצנה הבאה בעבירה מוכח יש דיוחוי מקרא דטבל וא"כ מוכח אפי' לא מתה: מיהו מסוגיא דב"ב דף פ"א מוכח היכא דאינו ראוי לקריאה מספק ירקבו וא"כ ל"ל כמ"ש, לכן י"ל דודאי גם הרמב"ם ס"ל קרא דטבל אינו יוצא אפי' אחר שתתם דה"ל דיוחוי דאל"כ ה"ל מצנה הבאה בעבירה, וקושטיא דאיסור חל על איסור פתבתי ליישב במקום אחר, וי"ל דאי אמרינן מצנה הבאה בעבירה מוכח דיש דיוחוי אצל מצות דאל"כ ל"ל קרא דאין יוצאין בטבל, ואף דבכיסוי הדם קיי"ל חייב לכסות מספיקא היינו משום דקצת בידו לגלות אבל היכא דאין בידו כלל מוכח דיש דיוחוי אצל מצות דאל"כ ל"ל קרא דאין יוצאין בטבל, וא"כ פנין דמוכח לפי האמת דיש דיוחוי אצל מצות א"כ ל"ל דמתה דוקא דא"כ הוי דיוחוי ואיך יקרא במתה, והא דמוקי מתה דוקא לא מתה לא ולא תיקשי דהוי דיוחוי די"ל דבס"ד דלא ידע דר' יוסי בר חנינא י"ל דבידו להתזירן לאשתו, ואף דהאשה אינה קוראה י"ל דבידו לקנות מאשתו גוף הקרקע ג"כ והיכא דקצת בידו לא אמרינן דיוחוי כעין מ"ש התוס' פ' לילך הגזול משא"כ לפי האמת דבצרן ומת שלים שוב אינו קורא דבעינן לקיחה והבאה כא' א"כ אפי' יחזירם לאשתו ויקנה הקרקע לא מהני פנין דמתחילתה לא הנה ראוי לקרות לא עדיף משלים וא"כ אינו בידו והוי דיוחוי אלא ודאי גם בלא מתה מביא וקורא וצדקו דברי הרמב"ם, ודוק היטב: בתוס' ד"ה מביא כו' וא"ת ונימא ירקבו כו' עכ"ל נראה ליישב דבלא"ה קשה אמאי במת שלים בדרך אינו קורא הא קיי"ל דיכול לבטל השליחות דדיבור מבטל דיבור וא"כ נתבטל השליחות לגמרי ואמאי לא מיקרי לקיחה והבאה כא' הא יכול לבטל השליחות לגמרי כדאיתא בקידושין ר"פ האומר והכא דמת ממילא נתבטל שליחותו, וצ"ל דמיד זכה השלים בשביל הפהו ואין יכול להוציא מידו, ואע"ג דמיקרי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים אם יזכה בשביל פהו פרטיי י"ל בזיפה לו ע"י אחר דהוי דעת אחרת מקנה לא שיקף תופס לב"ח פנין שזיפה הנותן לזה כדאיתא בביפורים ובב"מ דף י"א שר"ג זיפה המתנות ע"י ר' עקיבא לעניים, וגם פנין דטובת הנאה לבעלים יכול לזכות למי שירצה, או שהשלים זכה בשביל פהו שבמשמר שהוא ושוב אינו יכול להוציא מידו לכן לא מיקרי דיבור רק מעשה שהרי כבר זכה בשביל הפהנים, והשתא אם נימא ירקבו אם פן לא הוי זכות ואין זוכה לאחר ושפיר יכול לבטל השליחות ודו"ק: (דף מ"ח ע"א) בגמרא ת"ש הקונה אילן וקרקעו.

ויש לדקדק נימא שמכר הקרקע לאחר ושוב קנה ממנו אילן וקרקעו דבלא קרקעו אף שיחזיר לו ביובל לא מהני דעכשיו אין לו קרקע משא"כ כשחזר וקנה אילן וקרקעו, וכן כל השושיות מצי לאוקמא בכה"ג, ועיין בסמוך: שם הב"ע בזמן שאין היובל נוהג ויש לדקדק פנין דבזמן שהיובל נוהג לא הוי רק קנין פירות א"כ איך מביא וקורא ובמהרה יבא בן דוד ויקבץ נדחי ישראל וינהוג

היובל כמו בירמיה שהחזיר לעשרת השבטים כדאיתא בערכיו, וכן אמרינו בעירובין דף מ"ג האומר הריני נזיר ביום שבו דוד בא אסור בניו וכן אמרינו בתענית דכהן אסור לשותות ינו וא"כ יש לחוש אפי' בזמן בית שני דבמהרה יבא בן דוד ויחזיר עשרת השבטים וינהוג היובל ויפטרם להחזיר הקרקע ולית ליה קנן הגוף, ואפי' תימא דלקא לא חיישינן מ"מ הרי פעם א' ינהוג היובל כשיקובצו נדחי ישראל ומ"ל שהיובל לחמשים שנה או למאה או לאלף שנה, ואיפשר מפאן ליישב דברי הראב"ד שהביא המשנה למלך ה' י"א משמטה ויובל שסובר במוכר קרקע לזמן מותר לחפור בה בורות שיחין ומערות ומדמי לה לבזמן שהיובל נוהג שיכול הלוקח לחפור בה בורות שיחין ומערות והמשנה למלך הקשה עליו מן הירושלמי דס"ל בזמן היובל אסור לחפור בורות שיחין ומערות, ולפ"ז י"ל דקשיא ליה להראב"ד מסוגיא דהכא והיינו דקאמר השתא דאמר רב חסדא פאן בייובל ראשון והוא תמוה דמה הרויח בתירוץ זה דנדאי טפי ניחא לאוקמא בזמן שאין היובל נוהג מלאוקמא דוקא בייובל ראשון, ולפ"ז ניחא די"ל נדאי הכא דמשני בזמן שאין היובל נוהג וקשה הא פעם א' ינהוג לכן י"ל דהאי תירוץא פסברת הירושלמי דבזמן שהיובל נוהג אסור לחפור בה בורות שיחין ומערות א"כ ס"ד טעמא דריש לקיש דלקי חשיב ליה קנן פירות לחוד משום דבזמן היובל אסור לחפור בורות שיחין ומערות פסברת הירושלמי א"כ י"ל דאחייני בזמן שאין היובל נוהג דכיון דאז אינו מוזהר על היובל לא שייך ושב לאחונותו לכן מותר לחפור והוי קנן הגוף, והשתא קאמר דלא ניחא ליה בסברא זו אלא דגם בזמן היובל מותר לחפור פסברת הראב"ד וא"כ לא אהני הך תירוץא דבזמן שאין היובל נוהג דאף שמוותר לחפור מ"מ לא הוי טפי מקנן פירות א"כ קשיא מ"ש מאי אהני בזמן שאין היובל נוהג הא פעם א' ינהוג לכן מיייתי דר"ח דביובל ראשון אינו מחזיר וא"כ לא קשיא שפעם א' ינהוג היובל דגם כשיבא בן דוד יהיה יובל ראשון ואינו צריך להחזיר ומביא וקורא בייובל ראשון, ודוק היטב: בפירש"י ד"ה בייובל שני שמונו ישראל שפבר הורגלו כו' עכ"ל לא יכולתי להבין דזיל קרי בי רב הוא ומי לא ידעו מ"ש בתורה, ואיפשר לסייע לדברי משנה למלך שהביא הירושלמי שאין יכול לחפור בה בורות שיחין ומערות א"כ י"ל בייובל ראשון לא קפיד והוי קנן הגוף, אלא דקשה לישיני בהתנה שיוכל לחפור, וי"ל דמיקרי מתנה על מ"ש בתורה אבל כשמעצמו אינו מקפיד מיקרי קנן הגוף וצ"ע: שם ת"ש הקונה שני אילנות כו' הא שלשה כו'.

קשה למה לא מקשי מסיפא דבהדיא איתא דקורא, וי"ל לפמ"ש ל"ק בפשיטות משלשה די"ל שיקנה בקרקע שלו שפכרה כדפרישית לעיל, אבל מדיוקא משמע דא"כ אדתיני שני אילנות אין לו קרקע כלל מביא ואינו קורא לישימוענין אפי' שלשה ויותר אף שיש לו קרקע עד היובל, ומשני דמצנה זו נשנית בזמן שאין היובל נוהג: בתוס' ד"ה אי לאו כו' הקשה ר"ת ואנו איך מצאנו ידיו ורגליו כו' קושית התוס' עצומה ונדחקו ליישב, וגם הרמב"ם בהאי פחדא יתיב דפסק לקוחות ומחזירין זה לזה בייובל ותיקשי איך מצא ידיו ורגליו וכבר כתבנו לעיל וגם בסוגיא דברירה, ונראה ליישב ע"פ מה דאיתא ב"ב דף כ"ז ע"ב באילן הנוטה וסמוך למיצר דעולא אמר דגזלן הוא ואינו מביא בפיפורים פי אתא רבין אמר ר' יוחנן א' אילן הנוטה וא' אילן הסמוך למיצר מביא בפיפורים שע"מ פן הנחיל יהושע לישראל את הארץ, וא"כ י"ל נדאי אף דקנן פירות לאו פקנן הגוף דמי כיון דלא משפחת בפיפורים י"ל ע"מ פן הנחיל יהושע שהיורשים יזכו בגוף כדי שיוכלו להביא בפיפורים כהלקחן, אלא די"ל דהך תנאי גופא שהתנה אם יהיו לא' שני יורשים שיזכה כל אחד בגוף שייך ביה נמי ברירה כדלעיל דף כ"ה בגט שכ"מ דמדמינן לברירה ופירש"י דלא דמי לתנאים בעלמא מאחר שאין תלוי בדעתו א"כ לא עדיף תנאי של יהושע מאילו התנה בפירוש

שאם יזדמן הדבר שיהיה לכל יורש קנן הגוף הך תנאי גופיה תליא בברירה ולא דמי לאילן הנוטה שאינו תנאי רק שהקנה לכל א' מה שיטה למיצר חבירו אבל לומר שהתנה למי שיזדמנו לו יורשים נמי תולה בברירה, וא"כ י"ל דאף דלקוחות הן מ"מ ע"מ פן הנחיל יהושע והתנה שיוורשים הבאים יזכו בגוף הקרקע, מיהו ר' יוחנן דס"ל דמתזירין ביובל ע"כ ס"ל דתנאי לא מהני על זה דהתנאי עצמו תולה בברירה, והנה לעיל דף כ"ה הקשו התוס' הא קיי"ל אין ברירה ואפ"ה קיי"ל גט שכ"מ ותיקצו התוס' במבבר דבריו אמרינן ברירה, וא"כ לדידן דקיי"ל גט שכ"מ י"ל דאף דאחין שחלקו לקוחות הם מ"מ ע"מ פן הנחיל שיהיה לכ"א קנן הגוף אף שלענן דרף ושאר דברים לקוחות הן מ"מ הקנה להם קנן הגוף שיוכלו להביא ביפורים והוי תנאי יהושע פאלו התנה בהדיא ובתנאי מפורש קיי"ל שפיר ברירה רק ר' יוחנן דאמר מתזירין ע"כ לא ס"ל דע"מ פן הנחיל יהושע, אבל אנו מצינו למיסבר שע"מ פן הנחיל יהושע את הארץ ולא קשיא הלכתא אהלכתא ודו"ק: אמנם לשיטת הרמב"ם דס"ל דמתזירין באמת אין זה מספיק, לכן י"ל דהא דס"ל לריש לקיש בזמן שהיובל נוהג מביא ואינו קורא פבר פתבתי לעיל דקשה מאי חילוק בין יובל ראשון לשני וע"כ לומר כמ"ש לעיל דנדאי י"ל דיש לו קנן הגוף עד היובל רק דבזמן שהיובל נוהג ס"ל מביא ואינו קורא, ולעיל מבואר דריש לקיש גליף מדכתיב ולביתך שמביא ביפורי אשתו וקורא אבל בעלמא לא א"כ לא גילף בעלמא רק דומיא דבעל בנכסי אשתו דיש לו הפירות אבל אין לו פח לחפור בקרקע בורות שיחין ומערות כדאיתא בב"ב דף נ"א דאשת איש צריכה למחות בקפר בה בורות שיחין ומערות וא"כ לא נלמד בזמן שהיובל נוהג, רק לפי דס"ל פהירו שלמי דבעינו ושב לאחונתו ואינו יכול לחפור בורות שיחין ומערות לכן ס"ל לרב יוסף דאי אחין מתזירין זה לזה ביובל ג"כ אינו יכול לחפור בורות שיחין ומערות ושפיר לא מצא ידיו ורגליו, אבל רבא דמסייע לריש לקיש מדכתיב מספר שני תבואות א"כ י"ל דנקא במקור אין לו למפור אלא שני תבואות ואסור לחפור בורות לכן לא מיקרי קנן הגוף משא"כ באחין דלא פתיב קרא בירושא דממילא ואדרבה שניהם רוצים להשתמש בקרקע פחפצם א"כ שפיר י"ל דיכולין לחפור ושפיר מיקרי קנן הגוף דלא דמי לאשה שאין הבעל יכול לחפור, לכן ס"ל לרבא דנהי דלקוחות ניהו ומתזירין זה לזה ביובל מ"מ עכ"פ פנין דמספר שני תבואות לא נאמר רק במקירה אין לזמות אחין וכיון שיכול לחפור שפיר מיקרי קנן הגוף לפי שעה ולא דמי למוכר שדהו לפירות, לכן באחין שפיר מביא וקורא ודברי הרמב"ם נכונים, ודוק היטב: עיין תוס' בב"ב דף פ"א ד"ה ממאי מה שהקשו וא"ת הא תנא בסיפא כו' אמאי איצטרף האי משנה כו' עכ"ל.

נראה דלעיל דף כ"ו למאי דאמר עולא באילן הנוטה אינו מביא ביפורים ומוקי הך דקנה קרקע היינו ט"ז אמה א"כ הא גופיה קמ"ל דיש לו קרקע שביביא ממנו ביפורים והיינו ט"ז אמה דלא שמעינן פמה קנה ואי אמרינן באילן הנוטה מביא ביפורים דכן התנה יהושע א"כ י"ל דקיי"ל אע"ג דאין לו כ"א פמלא אורה וסלו לא חיישינן למה שהוא נוטה לרשות חבירו: ומה שהקשו עוד דה"ל למימר רבותא אפי' לוקח פירות מן השוק, נ"ל ליישב ג"כ דאי הנה נקט לוקח פירות מן השוק ה"א דחייב מדרבנן, אבל מדאמר ר"מ אפי' שנים היינו ביש לו קרקע וביש לו קרקע פשיטא שחייב מה"ת דומיא דמביא וקורא לרבנן א"כ ממילא מוכח ממשנה יתירא דאפי' לוקח פירות מן השוק מביא מן התורה דומיא דיש לו קרקע ודו"ק: עוד בב"ב שם ע"ב בגמ' ולא נהא אמר ר' זירא כו'.

וקשה לפי דעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא א"כ בספיקא יכול לקרות מן התורה והוי ראוי לבילה מן התורה, ואיפשר לומר פנין דמספיקא אין לו קרקע א"כ אינו יכול

לקרות עוד מאחר דדינא שלא להוציא קרקע מחזקתה וא"כ אדרבה בזה איפשר לסמוך דעת הרמב"ם דקשה למה מסיק טעמא דאינו קורא משום דילמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר לימא בפשיטות שמה יביאם ע"י עצמו ודינא דירקבו פניו דאין ראויין לקריאה, ולפ"ז י"ל דמספיקא פניו דמן התורה לקולא א"כ מן התורה לא יהיה הדין ירקבו דראויים לקרות מן התורה רק מטעם שהחמירו חכמים, אבל לענין הפקעה מתרומה ומעשר דאיסתחזק איסורא איפא למיגזר טפי, ודוק היטב: (העתק מכתבים ישנים בענין הנ"ל).

(דף מ"ו ע"ב) בגמרא המוכר שדהו לפירות. פירש"י דמייירי בזמן שאין היובל נוהג, ולכאורה י"ל דמייירי ביובל ראשון כדלקמן דלכ"ע בסתמא מביא וקורא, ובזה ניחא דמוכח פרב חסדא דביובל ראשון מביא וקורא דאל"כ מאי פליגי לפירות הא בלא"ה כל מכירה לפירות הוא, אלא דרש"י לשיטתיה שפירש לקמן יובל ראשון שפאו לארץ ולכן דוחק ליה לאוקמא ביובל ראשון, מיהו לשיטת הרמב"ם דבכל יובל ראשון מביא וקורא א"כ שפיר י"ל דמוכר שדהו לפירות מייירי בכל יובל ראשון: שם איתביה ר"י לר"ל ולביתא מלמד שאדם מביא בפורי אשתו וקורא.

והתמיה מבוארת דהא קנין פירות דבעל אינו אלא דרבנן, והתוס' תירצו דדרך נשים לזכות פירות לבעל, ורש"י פירש שהכניסה לו אשתו לפירות, ואיפשר לומר דקשיא ליה לרש"י למה אשמעינן דוקא באשתו הא הנה מצי לאשמועינן בלא"ה שאר קנין פירות שהוא פקנין הגוף, ולזה י"ל דס"ל לרש"י בשאר מקנה פירות דקל ה"ל דבר שלא בא לעולם ולא קני משא"כ באשתו אם התחייבה א"ע להכניס לו פירות קרקעה מחוייבת היא אף דהוי דשלב"ל, כמו שהוא הדין לדעת הרמב"ם בדבר שאינו קצוב בדבררים הנקנין באמירה משתעבד א"כ י"ל דה"ה דשלב"ל וא"ש דקמ"ל באשתו דוקא, מיהו הרמב"ם פתב דבעינן שיהיו דבריים שיהיו ברשותו, ועיין א"ע סימן נ"א ס"א בב"ש ס"ק ד', מיהו בפשיטות דבעלמא בעינן קנין גמור ומקני ליה דקל לפירותיו וה"ה שדה לפירותיו משא"כ באשתו אפי' פוסקת עמו סתמא שתכניס לו פירות קני דאע"ג דבעינן שיהיו ברשותו מ"מ כשפסקה לו הפירות הוי כמו דקל לפירותיו אפי' בסתמא דדבריים הנקנין באמירה משום חזיבת אחתוני נדאי דעתה על אופן המועיל שיהיה כמו דקל לפירותיו ולהכי אשמועינן קרא באשתו וא"ש, וכבר עלה בדעתי ליישב דנדאי בעלמא אפילו שליח היה יכול להביא רק שאין יכול לומר האדמה אשר נתת לי וא"כ י"ל דקרא קמ"ל בבעל דמביא בשביל אשתו מאחר דאין אשתו מקפדת באכילת הבעל הפירות ואף שעיקר הפירות הם שלה מ"מ אפי' שליח היה יכול להביא רק שאין יכול לומר האדמה אשר נתת לי א"כ הבעל שיש לו שייכות בגוף הקרקע שיהי יכול למפור זכותו שיש לו בירוששה בטובת הנאה אם תמות היא קודם וירשנה והיה יכול למפור זכות שיש לו בגוף הקרקע וא"כ שפיר י"ל שמביא וקורא עכ"פ דאף שהפירות לא היו שלו לגמרי מ"מ לא גרע מה שמביא בשליחותה וגם יש לו שייכות בגוף הקרקע שיהי יכול למפור זכות שיש לו בירוששה וא"כ שפיר יש לו שייכות בקרקע, אלא דמ"מ מקשי שפיר ל"מ"ד קנין פירות לאו פקנין הגוף דמי א"כ גם מה שייכול למפור הקרקע אם ירשנה לא מיקרי קנין הגוף שיהי תחזור לו ביובל וא"כ לא הוי רק קנין פירות וליתא לקנין הגוף וא"כ פריה שפיר למה מביא וא"ש, אלא דיש לדקדק בזה דמ"מ לא שייך שייביא בשליחותה דהיא עצמה אינה קוראת כמ"ש רש"י לקמן והוא במשנה דבפורים ומ"מ יש ליישב ודו"ק, ועיין מ"ש בסמוך: בתוס' ד"ה ולביתא כו' וי"ל דרך נשים כו'.

לכאורה משמע לי מדברי התוס' אע"פ שלא זיכרה בפירוש הפירות מ"מ פיון דדרבא של אשה שלא להקפיד על אכילת פירות שפיר יכול להביא ביפורים עבודה, אלא דמ"מ פריה שפיר אם קנין פירות לאו פקנין הגוף דמי לא מסתבר שיהיה הקנין פירות הגרוע יהיה בו גזירת הפתוב שיהיה עדיף יותר מקנין פירות הגמור אם קנין פירות הגמור לאו פקנין הגוף הוא לא יהיה עדיף ה' אכילת פירות דבעל מקנין הגמור דפירות, אלא דיש לדקדק לפ"ז מאי קושיא נוקמא לקרא במקור הוא קרקע לאשתו ונשאה נמצא שלפ"ז יש לו ממילא קנין הגוף שהרי היא חוזרת אליו ביוכל וקנין הפירות יש לו עכשיו וקמ"ל אע"ג דקנין הפירות דבעל לא אלים כ"כ אפ"ה מביא וקורא, ובלא"ה נמי י"ל דקמ"ל אע"ג דאין לו רק קנין הפירות ואיפשר שייגרשנה וימות ואין קנינו בהחלט אפ"ה מביא וקורא וגם בלא"ה אין קנינו אלים דהא אין יכול למפור הקרקע לפירות, מיהו בקושנית הש"ס י"ל דמשמע ליה דבריינתא בכל גונוי איירי, אלא מאי דמשני שאני הכא לא א"ש דאפתי היכי מוכח מקרא בלא מכר לה קרקע שלו, ועמ"ש לקמן: בגמרא שאני הכא דכתיב ולביתה.

וקשיא לי דמה מועיל לזה גילוי קרא פיון דעיקר טעמא דאינו קורא מפרש בב"ב בפרק הספינה דפריה ליימי ולקרי ומשני משום דמייחזי כשיקרא ורב משקשיא אמר דילמא אתו לאפקועינהו מתרומה ומעשר, ופירשב"ם דהוי דובר שקרים פיון שאין לו קרקע וא"כ תיקשי היאך יקרא דמ"מ אין הקרקע שלו, וכבר עלה בדעתי דבהא פליגי הני תרי לישני דללישנא קמא דס"ל דר' יוחנן מקשי פן לר"ל אע"ג דס"ל הכא גלי קרא מ"מ ס"ל היכי קרי הא מייחזי כשיקרא ולא מצי למימר האדמה אשר נתת לי ולהכי לא ס"ל לר' יוחנן משום דגלי קרא דאיך יקרא בשקר, ולא ידע לישנא דר"ל מותיב לר' יוחנן לא ס"ל טעמא דמייחזי כשיקרא רק הא דלא קרי משום דילמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר וא"כ י"ל דוקא הכא גלי קרא ולא זולת, אף זה נ"ל דחוק, ואיפשר לומר דכיון דגלי קרא באשתו י"ל דקנין פירות דבעל עדיף טפי דדוקא בעלמא פיון דהדרא ביוכל לא הוי אלים כ"כ דאפי' לפירות לחוד לא מצי לזבוני רק עד היובל וא"כ היובל מוציא מרשותו משא"כ קנין פירות דבעל שהוא ממילא אינו נפקע ביוכל דאע"ג דמן התורה אין לו הפירות מ"מ אחר שכבר פסקה עמו שתתן לו הפירות לא נפקע זכותו בבא היובל, משא"כ קנין פירות באינש דעלמא שבבא היובל נפקעו הפירות ואין לו רשות למפור הפירות ועל אחר היובל ג"כ לא מהני הפירה מאחר שהגוף לא יוכל למוכרו והגוף משועבד לפירות וכיון דביוכל נפקע הגוף קנין הפירות פקע ג"כ, ולכן הבעל שפיר יכול לקרות אשר נתת לי שלעולם אין זכותו נפקע מאחר שאינו פדרה מכירה ומתנה רק דרף מנהג אישות וא"ש, עוד איפשר דזכותיה דבעל בפירות עדיף מ"מ פיון דיש לו זכות ג"כ בירושא ואיפשר שתהיה הקרקע שלו אם תמות בחייו לכן קנין פירות דידיה עדיף, ועמ"ש לקמן: בגמרא מתה אין לא מתה לא.

ויש לדקדק דילמא איירי בכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך דאינו אוכל פירות, וע"ז לא שייך תירוץ התוס' שכבר זיכרו לו חכמים הפירות, מיהו אידך תירוץא שייך גם על זה דהוי פקונה פירות בשוק, אלא דקשיא לי דילמא דוקא בקנין פירות גמור שאין יכולה למפור הקרקע בזו הוי פקנין הגוף, משא"כ בנכסים שנפלו לה קודם גישואין דמקמי תקנת רבותינו היה הדין דמכרה ונתנה קיים, וא"כ בהני י"ל דלאו פקנין הגוף דמי שהרי אין לו קנינה גמורה דיכולה למפור הקרקע ולהפסיד ממנו הפירות, ולכן נ"ל דקשיא ליה הא גופא למה נקט במתה כה"ג לינקוט בלא מתה בפשיטות היכא דיש לו פירות, ובזה ניחא שינויא דש"ס דמשני מתה איצטריו ליה ס"ד אמינא נגזור משום דר' יוסי בר חנינא בצרון ושיגרון ביד שליח, וקשה הא לא דמי פלל

דבש'למא ב'שיגרון ב'יד שליח פ'שהיו ב'יד שליח לא נראו לקריאה ש'הרי השליח אינו קורא, משא"כ
הכא גם ב'חיי האשה ה'יה הדין ש'יקרא ובש'ביל ש'מתה והקרקע ש'לו לגמרי תדחה מ'צות קריאה,
ולפ"ז י"ל ד'נדאי מ'צינו ל'פרושי ב'ענין ש'לא ה'יה לו ב'חיייה ק'נן פ'ירות ג'מור פ'דפ'ר'שית, אלא
ד'קש'יא ל'אשמועינן ט'פי ב'לא מ'תה היכא ד'לא ש'ייה ז'ה, וע"ז ש'פיר מ'שני מ'תה א'יצטריכא ל'יה
ו'בהא ש'פיר ש'ייה ל'גז'ור פ'ינן ד'ב'חיייה ה'יה הדין ש'לא י'ביא וא"ש, וע'ינן מ"ש התוס' ד'בר'יי'תא א'יירי
א'חר ש'תיקנו ח'כמים פ'ירות ו'יש ל'דקדק ל'פמ"ש ב"ב ד'ף ק"ל ד'ק'נן פ'ירות ד'בעל ד'לא ה'וי אלא
ד'רב'נן לא א'לים פ'ק'נן ה'גוף, א"כ יש ל'ומר ב'ש'למא ק'רא ד'א'יירי ב'ז'פ'תה לו ה'פ'ירות ה'וי ק'נן
פ'ירות ד'אור'יי'תא ו'הוי פ'ק'נן ה'גוף, משא"כ ק'נן פ'ירות ד'בעל ד'לא א'לים פ'ק'נן ה'גוף, ולמאי
ד'פ'ר'שית ד'ק'נן פ'ירות ד'בעל א'פי' ב'לא ז'פ'תה ג'לי ק'רא ד'ל'יהוי פ'ק'נן פ'ירות ג'מור, א"כ פ'ל ב'כה"ג
א'חר ת'ק'נת ח'כמים, ו'דוק ה'יטב: ב'תוס' ד"ה מ'תה כו' וא"ת מ'אי קו'ש'יא דר' יו'ח'נן ד'אמר כ'תנא
ד'ל'בית'ה כו' וי"ל ד'איכא ל'אוקמא ב'מ'תה כו' עכ"ל.

וא"ת מ'אי פ'רי'ה ל'עיל לר"ל ה'א יש ל'אוקמא ב'מ'תה וי"ל ד'בר'יי'תא ד'ל'עיל ס"ל י'רו'שת ה'בעל ד'רב'נן
א"כ ע"כ ל'יכא ל'אוקמא ב'מ'תה ד'יר'ו'שת ה'בעל ד'רב'נן וע"כ לא א'יירי ב'מ'תה ו'ה'ה ב'ר'יי'תא ס"ל
י'רו'שת ה'בעל ד'אור'יי'תא ו'ש'פיר יש ל'אוקמא ב'מ'תה ו'הכא פ'רי'ה ש'פיר ר"ל לר"י ל'שיט'תיה דס"ל
ה'ל'כה פ'רש'ב"ג ב'משנ'תנו ו'רש'ב"ג ס"ל ב'ריש ה'פ'ותב ב'משנ'ה ש'ם י'רו'שת ה'בעל ד'אור'יי'תא וא"כ
פ'רי'ה ש'פיר לר' יו'ח'נן ד'מ'פ'אן מ'וכ'ח מ'אן דס"ל י'רו'שת ה'בעל מ'ן ה'תו'רה ס"ל ד'ק'רא א'יירי ב'מ'תה
וא"כ מנ"ל לר' יו'ח'נן מ'האי ק'רא ל'מיל'ה ק'נן פ'ירות פ'ק'נן ה'גוף וא"ש, ו'ב'זה מ'ינו'ש'בים ד'ב'רי
ה'רמב"ם ש'פ'תב ד'מ'ביא ו'ק'ורא א'פי' ב'מ'תה ו'הוא פ'סק כר"ל, ו'ת'מהו ע'ליו ד'ריש ל'קיש מ'וקי ל'ה
ד'וקא ב'מ'תה וג'ם מ'אי א'פי' מ'תה ה'א ה'כא ד'י'יק ר'יש ל'קיש א'יפ'כא ד'מ'תה לא, ולפ"ז א"ש ד'ה'רמב"ם
ל'שיט'תיה דס"ל י'רו'שת ה'בעל ד'רב'נן וא"כ ק'רא ע"כ א'תי מ'ח'יים ו'ל'זה כ'תב א'פי' מ'תה א'ר ד'ה'יר'ו'שה
מ'ד'רב'נן ו'לא מ'י'בע'יא ב'ח'יים פ'ינן] ש'פ'כ'ר ת'יק'נו ה'פ'ירות ו'הק'נו לו ח'כמים ה'פ'ירות ה'וי עכ"פ ק'נן
פ'ירות ש'לו ל'גמרי ו'אי'ננו פ'וסק, משא"כ ב'מ'תה פ'ינן ד'אין לו ש'ום ז'כות וס"ד ד'ת'יהדר ב'י'ובל
כ'ד'מש'מע ב'ריש ה'פ'ותב אי י'רו'שת ה'בעל ד'רב'נן רק ד'ה'רמב"ם ל'שיט'תיה דס"ל י'רו'שת ה'בעל ד'רב'נן
ומ"מ אינו ח'וזר ב'י'ובל וא"ש ד'ב'רי'ה'רמב"ם, עוד נ"ל ד'ה'א י"ל ל'כ'אור'ה אי א'יירי ב'מ'תה ק'שה
פ'שיט'א ל'מה לא י'ביא פ'ינן ד'ה'גוף ש'לו ג"כ, ו'נ'ר'אה ד'קמ"ל א'ע"ג ד'ל'יקט'ן מ'ח'יים ו'ב'ח'יים ה'דין
ד'מ'ביא ו'אינו ק'ורא וא"כ י"ל אי א'מר'ינו יש ד'י'חוי א'צ'ל מ'צ'ות ה'נה מ'צינו ל'מימר ה'ואיל ו'אי'ד'חי
מ'צ'נת ק'רי'אה א'י'ד'חי קמ"ל ל'ע'נן ז'ה ג'ז'ירת ה'פ'ותב ד'ל'בית'ה דמ"מ ק'ורא א'ע"ג ד'בע'למ'א יש ד'י'חוי,
ו'ה'נה ה'א ד'מ'י'בע'יא ל'ן א'ם יש ד'י'חוי א'צ'ל מ'צ'ות פ'ירש"י ב'ס'ופ'ה ד'ף נ"ב ד'יש ד'י'חוי כ'מו ב'ק'ד'ש'ים
ד'נ'ד'חו וא"כ ל'מ"ד ב'ק'ד'ש'ים אין ד'י'חוי א'פי' ב'ש'חו'ט'ין מ'מיל'א לא ש'י'יה ד'י'חוי כ'אן ד'נדאי אין ד'י'חוי
א'צ'ל מ'צ'ות וא"כ ת'יק'שי ב'מ'תה ק'רא ל"ל פ'ינן ד'לא א'מר'ינו ד'י'חוי וא"כ ש'פיר י"ל ד'נדאי ב'ר'יי'תא
ד'ל'עיל ס"ל פ'ה'ה ת'נא ב'ז'ב'חים פ' ה'ת'ע'רו'בת פ'ח'נן ה'מ'צ'רי ד'א'פי' ב'ש'חו'ט'ין אין ד'י'חוי א"כ כ"ש
ד'ב'מ'צ'ות ל'יכא ד'י'חוי וא"כ ל"ל ד'ק'רא א'תי ל'מ'תה ד'ת'יק'שי פ'שיט'א מ'אי קמ"ל וע"כ קמ"ל ב'ח'יי'ה
א'ע"ג ד'לית ל'יה ק'נן ה'גוף, משא"כ ה'ה ב'ר'יי'תא א'תי כמ"ד יש ד'י'חוי ו'ש'פיר מ'צינו ל'אוקמא ל'ק'רא
מ'תה וא"ש ק'ו'ש'יית התוס', ומ"מ פ'רי'ה ש'פיר לר' יו'ח'נן דס"ל ק'נן פ'ירות פ'ק'נן ה'גוף ד'מי וא"כ
א'פי' ב'לא מ'תה נ'מי ו'ל"ל דר' יו'ח'נן ס"ל ג"כ אין ד'י'חוי דר' יו'ח'נן ל'שיט'תיה ס"ל א'פי' ב'ע'לי ח'יים
נ'ד'חין ב'י'ומ'א ו'ב'כ'מה ד'וכ'תי וא"ש, מ'יהו ר'יש ל'קיש ג'ופ'יה מ'י'בע'יא ל'יה ב'ע"ז ד'ף מ"ז אי יש ד'י'חוי
א'צ'ל מ'צ'ות או אין ד'י'חוי וא"כ י"ל ב'ה'ה ס"ד מ'ש'מע ל'יה ע"כ יש ד'י'חוי א'צ'ל מ'צ'ות מ'ד'צ'רי'ה ק'רא
ל'מ'תה משא"כ ל'פי ה'א'מת י"ל ש'ק'יבל פ'ירו'קא דר' יו'ח'נן א"כ י"ל אין ד'י'חוי א'צ'ל מ'צ'ות וא"כ ע"כ

קרא אתי בחיים וא"כ ממילא הרמב"ם לשיטתיה ס"ל אין דיוחוי אצל מצות כמו שפסק בהדיא דאפי' נראה ונדחה חוזר ונראה אף דבי"ט אינו בידו וכיון דאין דיוחוי ע"כ קרא אתי לבחיים וא"ש שפסק אפי' מתה ודו"ק.

בירושלמי יש דריש לקיש מוקי לה במתה וקאמר ריש לקיש פדעתייה ירושת הבעל אינה דבר תורה, והוא תמוה, ונראה ליישב דהא בלא"ה פתבו התוס' הא דמרבי לביתה היינו פשוטיה האשה הפירות לבעל דמה"ת אין לו בפירות פלום וא"כ י"ל דקשיא ליה לירושלמי במתה פשיטא פיון דירושא פשיטא דמביא וקורא דהרי הפל שלו, ולכן ס"ל לירושלמי דלריש לקיש איירי במתה דומיא דר' יוחנן והיינו שזיכתה לו הירושא ג"כ אם תמות בחייו וא"כ י"ל נהי דקיי"ל פרבנו דמתנה חוזרת ביובל כדקיי"ל בפ' יש בכור ור"מ פליג וא"כ י"ל דקרא קמ"ל אע"ג דשאר מתנה הקרא ביובל מ"מ ה' מתנה שהיא פדרה ירושה ודרה הוא להורישי שתורישי האשה לבעל וא"כ י"ל דגלי קרא כמו דאמרין לריש לקיש דגלי קרא דלביטה דהבעל קורא אע"ג דבעלמא קנין פירות לאו קנין הגוף דמי גלי קרא א"כ י"ל נמי לשיטת הירושלמי במתה וזיכתה לו בחייה ירושתה מביא וקורא דכה"ג אינה חוזרת ביובל ונהו דוקא אי ירושת הבעל לאו דאורייתא משא"כ אי ירושת הבעל דאורייתא לא צריה קרא במתה דפשיטא דמביא וקורא וא"ש, ובזה ניחא נמי דפריה לעיל לריש לקיש מברייתא דלביטה ולא משני במתה, ולפ"ז א"ש דקשיא למ"ד ירושת הבעל דאורייתא ע"כ קרא בחייה איצטריה דלאחר מיתה לא צריה קרא משא"כ אי ירושת הבעל דרבנן שפיר צריה קרא במתה והיינו דומיא דבחייה לר' יוחנן שזיכתה לו הפירות ה"ה לר"ל שזיכתה לו הירושא, וז"ל הירושלמי פתיב ושמתה בכל הטוב ולביטה רשב"ל אמר לאחר מיתה הא בחיים לא ר' יוחנן אמר לא שניא היא מחיים היא לאחר מיתה רשב"ל פדעתייה דרשב"ל אמר אין אדם יורש את אשתו דבר תורה ע"כ, ולשיטת הרמב"ם דמפרש דיובל ראשון מביא וקורא היינו כל אחד שלקח בו פעם ראשונה מביא וקורא א"כ א"ש טפי אפי' תימא דגם אם זיכתה לו הירושא פשוטה מתנה תחשב מ"מ ביובל ראשון מביא וקורא משום דלא סמכה דעתו א"כ גם פאן בכתבה לו השדה שפיר מביא וקורא דהוי לדידיה יובל ראשון אע"ג שמתחזר באמת ביובל לירושין משא"כ אי ירושת הבעל מן התורה א"כ אינה חוזרת ביובל פלל וקשה מאי קמ"ל וא"ש, עוד איפשר לומר דהירושלמי ס"ל דשותף אינו קורא ופליג אתלמודא דידן דבחולין פ' הדרוע קיי"ל שותפים מביאים וכן משמע בירושלמי פ"ג דאמר ראשית ביפורי אדמתה עד שיהיו כל הגידולים מאדמתה וא"כ י"ל דנדאי קשה מתה מאי קמ"ל פשיטא דמביא, אלא נראה דמייירי שהיא יורש שלה בלא"ה פגון שנשא בת אחיו ויש לו עוד אחין נמצא במתה יש לאחין חלק בנחלה וקמ"ל קרא פיון דהוא ליקט בחייה את הפירות שלו הן שפיר מביא בחייה נשתעבדה לו כל הקרקע לפירות ובמתה יש לו חלק ג"כ בקרקע גופא ולהכי קמ"ל שפיר דמביא וא"כ ע"כ ס"ל ירושת הבעל אינה מן התורה דאי ירושה דאורייתא הבעל לבדו הוא היורש וא"כ מאי קמ"ל וא"ש, וצ"ע אם לא נמצא בירושלמי ההפך: ובזה ניחא הרמב"ם שלא פסק פהירושלמי משום דתלמודא דידן דס"ל שותפין חייבין בביפורים ע"כ קרא דלביטה אתיא בחייה דבמתה קשיא פשיטא דאפי' יש אחין אחרים מ"מ לא גרע משותף וא"ש, ובאמת לפענ"ד נראה יותר כי דברי התוס' דחוקין שזיכתה לו הפירות, אלא נ"ל דמייירי שדה שמכנסת לו בנדוניתא והוא מקבל עליו אחריות שהוא צאן ברזל וא"כ הוא אוכל הפירות מדינא דשדה שלו הוא ומ"מ נקרא ביפורי אשתו פיון דקיי"ל דאין יכול למוכרה, וב"ח ס"ל לאביי למפרע גובה ורבא לא פליג עלה אלא מטעם דמצי לסלוקי בזווי, א"כ בצאן ברזל שהכניסה היא לו משלה א"כ אם ימות בחייה או

יגְרֹשְׁנָה נִשְׁאָר הַגּוֹף לָהּ וְשִׁפִּיר לָהּ מִיִּקְרִי קִנְיָנוּ רַק קִנְיַן הַפְּיֹרוֹת שֶׁהָרִי אֵין לוֹ רִשׁוּת לְמַפְּוֹר הַקְּרָעָה, וּלְפִי"ז אֵינִי שֶׁרֶשֶׁת הַבְּעַל דְּרַבְּנָן מ"מ לֹא נִשְׁתַּעֲבָד לְשִׁלְמָה לָהּ כִּי אִם כְּשִׁימּוֹת בְּחַיִּיהָ שֶׁהָרִי קִבְּלָם עַל אַחֲרֵיּוֹתוֹ בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִשְׁלַם כִּי אִם כְּשִׁתְּצֵא מִמֶּנּוּ, וְקַמ"ל דְּבַכָּה"ג מְבִיא וְקוֹרָא אַע"ג דַּס"ד דְּתִיקְהֵר בִּיּוֹבֵל פִּינֵן שְׁאִינוּ יוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה, מִיְהוּ בַב"ב דָּף קי"ב מִשְׁמַע דְּלֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ אִי יִרְוֶשֶׁת הַבְּעַל לָאוּ דְאֹרְיִיתָא שֶׁהָיָה לְהַבְּעַל קְרָעָה מֵאִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תַחְזוֹר בִּיּוֹבֵל, מ"מ י"ל דְּקַמ"ל קְרָא בַכָּה"ג מְבִיא וְקוֹרָא כְּמוֹ שֶׁצ"ל בְּקִנְיַן פְּיֹרוֹת דְּהֵכָא, וְעַכ"פ אֵין תְּמִיחָה עַל הַיְרוּשָׁלְמִי וְדו"ק: בַּד"ה מְבִיא כו' וְא"ת וְנִימָא יִרְקְבוּ כו' וְהֵכָא נְמִי כְּשֶׁבְצָרָן נִרְאוּ לְקִרְיָאָה וְכְשֶׁשִׁיגְרָן נִדְחוּ עַכ"ל זֶהוּ לְפִירוּשׁ רִשְׁב"ם בְּדִבְבוֹר הַקְּדוּם, וּלְפִיר"ת הַקְּשָׁנָה הִיא דְּבִשְׁלִחָן מִתְּחִילָה נִרְאוּ לְקִרְיָאָה שֶׁהָרִי אַף שֶׁהִשְׁלִיחַ אֵינוּ קוֹרָא מ"מ הַבְּעַל הַבֵּית יוֹכֵל לְקָרוֹת אֵילּוּ הִבְיָאָן שְׁלִיחַ אַחַד, וְקִשְׁיָה לְפִי"ז מֵאִי מְשַׁנֵּי הַתּוֹס' דְּלִקְטוֹן וְהִבְיָאָן ע"י אַחַר דְּאַפְתִּי לְפִיר"ת פִּינֵן דְּמִתְּחִילָה שִׁיגְרָן ע"י שְׁלִיחַ מ"מ אַפְתִּי נִרְאוּ לְקִרְיָאָה שֶׁהַבְּעַל הַבֵּית יוֹכֵל לְקָרוֹת, וְאֵינִי שֶׁרֶשֶׁת לֹא מְבִיא דְּלְפִיר"ת בְּלֹא"ה לֹא קִשְׁיָא דִּי"ל דְּהַפְּרִישׁ בִּיפְּוֹרִים קוֹדֵם הַחֵג וְעַבְרָה עֲלֵיהֶן הַחֵג הָיוּ כְּמוֹ דְּחִינָה בְּיָדֵים מְדָלָה הִבְיָאָן בְּטָרִם הַחֵג שְׁאֵז הָיָה לוֹ לְהִבְיָאָן, מִשָּׂא"כ בְּמַת הַשְׁלִיחַ בְּדִרְוֹ לֹא מִיִּקְרִי דִּיחֻי בְּיָדֵים וּמִמִּילָא לֹא הָיוּ דִּיחֻי, וְלִכֵּן הַקְּשָׁנָה לְפִירְש"ב"ם דְּוָקָא כְּשֶׁשִׁיגְרָן הָיוּ דְּחִינָה בְּיָדֵים, וְדו"ק וְצ"ע (דָּף מ"ח ע"א) בְּגִמְרָא ת"ש הַקּוֹנָה שְׁנֵי אֵילָנוֹת כו' הֵיא שְׁלִשָּׁה מְבִיא וְקוֹרָא.

וְקִשְׁיָה דַּה"ל לְאַקְשׁוּנֵי דְּבַהֲדִיאָה אֵיתָא שֶׁם הַקּוֹנָה שְׁלִשָּׁה מְבִיא וְקוֹרָא, וְאֵינִי שֶׁרֶשֶׁת לֹא מְבִיא לְדִיחֻי דְּאֵינִי שֶׁקֵּנָה אֲצֵל לֹקַח שְׁלוֹ דְּהֵינּוּ שֶׁהוּא מְכַר קְרָעָה לְזָה וְחִזְרָה מִמֶּנּוּ שְׁלִשָּׁה אֵילָנוֹת בְּזָה שִׁפִּיר מְבִיא וְקוֹרָא פִּינֵן דְּבִיּוֹבֵל גּוֹף הַקְּרָעָה הִדְרָא לִיהָ, וּמ"מ בְּשָׁנִים אֵינוּ קוֹרָא פִּינֵן דְּלַע"ע אֵין לוֹ קְרָעָה דְּקְרָעָה זֶהוּ כְּשֶׁאֵוִלָה נִחְשָׁבַת כַּמ"ש הַרְשָׁב"א, וְלִכֵּן פְּרִיָּה מְדָלָה מְפָלִיג בְּשִׁלְשָׁה וְנִקְטָט שְׁנַיִם מִשְׁמַע דְּבִשְׁלִשָּׁה בְּכָל גְּוֹנֵי קוֹרָא, וּבְזָה מִיְנֻשָׁב הֵיא דְּקִאָמֵר הַשְׁתָּא דְּקִאָמֵר רַב חֲסִדָּא מְחַלְקָת בִּיּוֹבֵל שְׁנֵי אָבֵל בִּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן כו' לֹא קִשְׁיָא כְּאֵן בִּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן, וְהוּא תְּמוּהָ דְּהָא יִתְרָה נֹחַ לְאוֹקְמָא מִתְּנִי בְּזִמְנָא שְׁאִין הַיּוֹבֵל נֹחֵג מִלְּאוֹקְמָא בִּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן דְּוָקָא לְפִירְש"י דְּמָה דְּהָהּ הָהּ.

אָבֵל לְפַמ"ש א"ש דְּעִיקָר קְוִשְׁיָא מְדִיּוֹקָא מְדָלָה מְפָלִיג בְּשִׁלְשָׁה גּוֹפִיָּהוּ אִם קִנְיָם מֵאַחַר אֵינוּ קוֹרָא, אָבֵל לְמֵאִי דְּמַסִּיק דִּישׁ חִילּוּק בֵּין יוֹבֵל רֵאשׁוֹן לְשְׁנֵי א"כ לֹא מְצִי לְפִלוּגִי בְּשִׁלְשָׁה בְּקִנְיָם אֲצֵל אַחַר דְּאֵינוּ קוֹרָא פִּינֵן דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ עַכ"פ בִּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן, וְלִהְיֵי קִנְיָן בְּשָׁנִים לְעוֹלָם אֵינוּ קוֹרָא, וּבְשִׁלְשָׁה מִשְׁפַּחַת לָהּ שִׁיִּקְרָא הִיכָא דְּלֹא הִדְרָא בִּיּוֹבֵל כְּגוֹן שֶׁקֵּנָה אֲצֵל הַלּוֹקַח הַקְּרָעָה, וּמ"מ לֹא מְצִי לְאַפְלוּגִי בֵּין קֵנָה אֲצֵל לֹקַח שְׁלוֹ לְקֵנָה אֲצֵל אַחַר פִּינֵן דְּבִיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן לְעוֹלָם הוּא קוֹרָא, מִיְהוּ לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּכָל לֹקַח מְבִיא בִּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן שֶׁקֵּנָה א"ש בְּלֹא"ה דְּנִיחָא טְפִי לְאוֹקְמָא בִּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן (ע"כ): סְלִיק פְּרָק רַבִּיעִי הַנִּזְקָין פְּרָק חֲמִישִׁי (ע"ב) בְּמִשְׁנֵה הַנִּזְקָין כו' וּב"ח בְּבִינּוּנִית.

יֵשׁ לְדִיִּיק לְמָה בְּנִזְקָין נִקְטָט לְשׁוֹן רַבִּים וּב"ח וְכו' לְשׁוֹן יְחִיד, וַיֵּשׁ לֹא מְדָלָה דְּשִׁימִינֵן בְּדִמְזִיק כְּדִמְסִיק א"כ שְׁנֵי נִזְקָין דִּין א' לְהֵם מִשָּׂא"כ אִי בְּדִנְיָקָא שְׁמִין כ"א בְּנִזְקָא וְאֵין שְׁנֵי הַנִּזְקָין שׁוֹיִן מִיְהוּ י"ל בְּפִשְׁטוּת דְּמִיטָב לֹא כְּתִיב רַק בְּשׁוֹן וְרָגַל קַמ"ל בְּכּוֹלְהוּ נִזְקָין שְׁמִין בְּעִידִית מַג"ש דְּתַחַת נְתִינָה יִשְׁלַם כְּסָף כְּדֵאִיתָא בַב"ב דָּף ה': בְּפִירְש"י ד"ה בְּעִידִית כו' שְׁנוֹחַ לוֹ לְאַדָּם בּו'.

בַּפ"י דִּיִּיק הֵיא הָיוּ יְפוּי פַח שֶׁיְכּוֹל לְגַבּוֹת מִמָּה שֶׁיִּרְצָה אִם נִיחָא לִיהָ בְּעִידִית יְטוּל עִידִית וְאִם נִיחָא לִיהָ בְּזִיבוּרִית טְפִי פְּוֹרְתָא ג"כ יְטוּל כְּדְפָרִיָּה בְּפִשְׁטוּת בַּב"ב, א"כ הוֹרְעָתָ כְּחַן שֶׁל נִזְקָין דְּרַחֲמָנָא אָמֵר מְמִיטָב וְאַתָּה אֲמַרְתָּ מְזִיבוּרִית נְמִי לֹא, וּבִיִּיקָשׁ לְדוֹן מְדַבְּרִי רִש"י דַּס"ל כְּהָרָא"ש, וְאֵין דְּבָרֵינוּ

מְוֹכְרִים כִּלְל וְלֹא דַק בְּדַקְדוּק זֶה, דְּנֻדָּאֵי הָא דְלֹא מְסַתְפֵּר לְאוּרֻעֵי פְתוּן שֶׁל נִיזְקִין מְשׁוּם דְּרַחֲמָנָא אָמַר מְמִיטְב א"כ הַנְּצָרָה רַש"י לְהַשְׁמִיעֵנוּ פְּזֹאת דְּמִיטְב הוּא מַעְלָה, וְע"ז פְּרִיָּה א"כ הוֹרְעַת פְּתוּן שֶׁל נִיזְקִין דְּרַחֲמָנָא אָמַר מְמִיטְב לְמַעְלָה, מִשָּׂא"כ אֵי לֹא יִדְעִינוּ מַעְלִיּוּתָא דְּמִיטְב לֹא שְׁיִיךְ לְאַקְשׁוּנֵי דְּרַחֲמָנָא אָמַר מְמִיטְב דָּאִין זֶה מַעְלִיּוּתָא שְׁהָרֵי נוּטֵל עֵידִית בְּצִיר מְזִיבּוּרִית, וְא"כ הַנְּכַרְח רַש"י לְפָרֵשׁ עֵיקַר הַמַּעְלָה וְזֶה בְּרוּר, וְעוֹד דְּהָא מְבֹאָר בְּש"ס דְּמִפְּנֵי תִיקוּן הָעוֹלָם בְּדַמְזִיק שְׁיִימִינוּ אֲלֵמָּא הֲלֵא דְבָר הוּא לְגַבּוּת מַעְיָדִית, וְלִזְה פִּירֵשׁ"י דְּנִיחָא לִיה: שָׁם ד"ה אִין מוֹצִיאִין כּו' וְגוֹבָה דְּמִי הַקְּרַקַּע מְנַכְסִים מְשׁוֹנְעָבְדִים שְׁמַכְרָה לֹו בְּאַחֲרִיּוֹת וְכַתְּב לֹו שְׁטַר מְכִירָה עַכ"ל.

בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ דִּיִּיק ל"ל לְרַש"י זֶה הָא קִי"ל ב"ב דָּף מ"ב דְּהַמוּכָר שְׂדֵהוּ בְּעֵדִים גּוֹבָה מְמִשְׁעָבְדִי, וְאִין זֶה קוֹשִׁיא מְוֹכְרַח דְּרַש"י פִּירֵשׁ לְפִוּם פְּשָׁטָא דְּמִתְנִי' דְּקמ"ל דָּאִין מוֹצִיאִין לְשַׁבַּח קְרַקַּעוֹת וּבְלֹא שְׁטַר אֵיפְשָׁר בְּלֹא תִיקוּן עוֹלָם נְמִי לֹא יִגְבָּה הַשַּׁבַּח מְמִשְׁוֹנְעָבְדִים דְּמַהִיכָא תִיתִי לֹוּמַר שְׁקִיבֵל עֲלִיו אַחֲרִיּוֹת הַשַּׁבַּח, וְס"ל לְרַש"י דְּעֵיקַר רְבוּתָא דְּשַׁבַּח קְרַקַּעוֹת אִפִּי' פִּירֵשׁ בְּשָׁטַר כַּמ"ש לְקַמְן דָּף נ' ע"ב אַע"ג דְּכַתְּב עַמְלִיהוֹן וְשַׁבְּחִיהוֹן וְזֶה עֵיקַר הַרְבּוּתָא, אִף דְּקִי"ל בְּלֹא פִירֵשׁ הַשַּׁבַּח גּוֹבָה מִיַּהֲת מְבִנֵי חוֹרִין הֵיִינוּ מְטַעַם אַחֲרִיּוֹת ט"ס, וְנִקְט רַש"י עֵיקַר הַרְבּוּתָא דָּאִין מוֹצִיאִין, וְכ"ש אִם נִימָא דְּרַש"י ס"ל פְּרִשְׁבָּ"ם דְּבְמוּכָר בְּעֵדִים לֹא אֲמַרִינוּ אַחֲרִיּוֹת ט"ס, וְכַמ"ש לְקַמְן דָּף נ"א, דְּשִׁפִּיר נִקְט רַש"י שְׁטַר דְּסִתְמָא בְּאַחֲרִיּוֹת הוּא, וְא"כ אִין סְבָרָא לְחַלֵּק לֹוּמַר דְּרַב לֹא אָמַר בְּשְׂדֵה גְזוּלָה, וְעוֹד הָא מְבֹאָר בַּח"מ סִימָן קט"ז דְּדוּקָא פְּשָׁעִדִים מְעִידִים שְׁלֹא עַל שׁוּם שְׁטַר מְכָר דַּל"כ יֵשׁ לְחַוֵּשׁ דְּטָרִיף וְנִדְר טָרִיף, וְא"כ נִיחָא לִיה לְרַש"י לְמִינְקַט בְּשָׁטַר כְּפִשְׁטָה וְאִין מְקוּם לְדִיוּק כִּלְל, וְמַה שְׁהוֹקְשָׁה לֹו הַסְּוֹגֵיָא דַּפ' אִיזְהוּ נְשָׁף דְּפָרִיף הָא לֹא נִיחָא לִיכְתַּב לִיְהוּי כְּמוּכָר שְׂדֵהוּ בְּעֵדִים, גַּם בְּתַנּוּמִים סִימָן קט"ז נְדַחַק בְּזֶה, וְלַעֲנֵ"ד לַק"מ דְּנֻדָּאֵי אִפִּי' אֵי בְּעֵדִים גְּבִי מְמִשְׁעָבְדִי מ"מ שְׁטַר לֹא הוּי עֵדוֹת דְּהוּי מְפִי כְּתָבֵם אֲלֵא כְּשִׁנְכָתְב כְּתִיקוּן שְׁטַר כְּדֵאִיתָא בְּסִימָן ל"ט, ע"ש בְּשָׁ"ף סק"ט, וְא"כ פִּינוּן דָּאִין עֵדִים בְּפִנֵינוּ וְאִינִי בְּשָׁטַר פְּרִיָּה שִׁפִּיר הָא לֹא נִיחָא לִיכְתַּב וְכִינוּן דְּלֹא נִיחָא לִיכְתַּב גַּם הַעֲדָאֵת עֵדִים לֹא הוּי דְּהוּי מְפִי כְּתָבֵם, וְהַשְׁתָּא שִׁפִּיר הוֹכִיחַ רַש"י דַּס"ל לְהַש"ס דְּאִינִי בְּשָׁטַר דָּאִי בְּעֵדִים מֵאֵי פְּרִיָּה הָא לֹא נִיחָא לִיכְתַּב הָא י"ל דְּבְעֵדִים לְחוּדִיָּה גְּבִי, אֲלֵא וְדָאִי ס"ל עֵיקַר תִּיקוּן הָעוֹלָם דְּלֹא גְּבִי שַׁבַּח מְמִשְׁעָבְדִי לֹא צָרִיף אִם לֹא כְּתַב לֹו שְׁטַר, וְרְבוּתָא הוּא דְּאִפִּי' כְּתַב לֹו שְׁטַר לֹא גְּבִי מְמִשְׁעָבְדִי, לְכֹן פְּרִיָּה שִׁפִּיר הָא לֹא נִיחָא לִיכְתַּב וְלֹא הוּי אִפִּי' הַעֲדָאֵת עֵדִים, וְדְבָרֵי רַש"י בְּרוּרִים וְדוּק הֵיטֵב: בְּתוּס' ד"ה וְכַתְּוֹבַת כּו' וְקוֹשָׁה דְּלָמ"ד כְּתוּבָה דְּאוּרִיָּתָא כּו' וְאֲמַאי הַפְּקִיעוּ תְּכַמִּים דִּינָה עַכ"ל.

אֵיפְשָׁר לֹוּמַר דְּמְשׁוּם נְעִילַת דְּלַת דַּב"ח אִם יִגְבָּה זִיבּוּרִית הַפְּקִיעוּ דִּין הָאֲשָׁה דַּל"כ אִיכָּא נְעִילַת דְּלַת בַּב"ח דָּאִם יִרְצָה לְהַגְבּוֹת לַב"ח זִיבּוּרִית יַעֲשֶׂה קְנוּנָיָא עִם אֲשֵׁתוֹ וְיִגְרָשָׁנָה וְתִקְדִים לְגַבּוּת הַבִּינּוּנִית וְיִשְׁאַר לַב"ח זִיבּוּרִית כְּדֵאֲמַרִינוּ בְּעָרַב לְאִשָּׁה בְּכַתְּוֹבָה בַּפ' בְּתָרָא דַּב"ב וּבְעָרְכִין דָּף כ"ג לְכֹן עָבְדוּ דִּינָה בְּזִיבּוּרִית: בַּא"ד וי"ל דְּטַעְמָא דְּהַפְּקִיעוּ כּו' שְׁמָא תִקְנִיטְנוּ כּו'.

וְיֵשׁ לְדַקְדַּק דְּאַפְתִי קוֹשָׁה לְמָה לֹא תִגְבָּה מְטַלְטְלִין מִיְנִיָּה דִיזְדִיָּה, דְּשִׁיטַת הַתוּס' כְּתוּבּוֹת ד' פ"א דְּאִפִּי' מִיְנִי' לְדִידוֹן דְּלֹא קִי"ל כַּר"מ לֹא גְבִיָּא מְטַלְטְלִי הָא בְּקַנְס גְּבִי מְטַלְטְלִין וְאֲמַאי הַפְּקִיעוּ דִּינָה, וּבְכַתְּוֹבוֹת דָּף י' כְּתָבוּ בְּאֲמַת טַעַם אַחַר שְׁיִקְפְּצוּ עֲלֵיהֶם, וי"ל דְּהָא טַעְמָא נְמִי שְׁיִיךְ דְּתִקְנִיטְנוּ לְגַבּוּת מְטַלְטְלִין, אֲבָל בַּב"ח לֹא שְׁיִיךְ שְׁהָרֵי נוֹתֵן לֹו מְעוֹת: בַּד"ה אִין נְפָרְעִין כּו' אַע"ג דְּלָמ"ד שְׁיַעֲבּוּדָא לֹאוּ דְּאוּרִיָּתָא כּו' עַכ"ל כְּתַב בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ דְּמְשַׁמַּע מְכָאֵן דַּס"ל לְהַתוּס' אֲפִילוּ פִירֵשׁ אַחֲרִיּוֹת לֹא גְּבִי מְמִשְׁעָבְדִי דְּלֹא כְּשִׁיטַת הַש"ף ס' ל"ט דְּבְשִׁיעָבְדוּ בְּפִירוּשׁ שַׁעַד"א, וְתַמָּה עֲלִיו

דלדבריו מאי מקשי הש"ס פ' ג"פ ארבה דאמר שייעבדא לאו דאורייתא דאמר גבו קרקע יש לו ומאי קושיא הא מיירי בשטר ובשטר אחריות ט"ס וה"ל שייעבדו בפירושו, אע"כ אפי' מפני שהאחריות שייעבדא לאו דאורייתא וכתב שהיא קושיא עצומה, ודבריו תמוהים, דלפי סברתו תיקשי ליה דברי רבה מיניה וביה דהא קאמר ד"ת א' מלנה בע"פ וא' מלנה בשטר אינו גובה רק מבני חורין ומ"ט אמרו בשטר גובה ממשינעבדים משום נעילת דלת ול"ל טעמא דנעילת דלת הא מדינא גבי בשטר דאחריות ט"ס הוא, ובאמת כבר הרגשתי בזה בחידושי פתובות דף נ"א וכתבתי שם דאחריות ט"ס אין הפוננה שהוא פאלו פתוב שהרי מ"מ לא התנה פלל על האחריות, אלא מאחר שהדין לגבות בשטר ממשינעבדי בין למ"ד שייעבדא דאורייתא מן התורה ולמ"ד שייעבדא לאו דאורייתא מדרבנן עכ"פ משום נעילת דלת, ור"מ ס"ל דאחריות לאו ט"ס היינו מדלא חשש לכתבו מחל השיעבוד, לכן איפא מ"ד בשטר שאין בו אחריות לר"מ אפי' מבני חורין לא טריף פדאיתא בב"מ דף י"ג, ואנן קיי"ל ט"ס היינו שלא מחל השיעבוד אבל מ"מ לא שייעבדו בפירושו, וא"כ פריף שפיר דרבה אדרבה פיון דס"ל אפי' בסתם שטר שייעבדא לאו דאורייתא, והו' דגבו קרקע נמי איירי אפי' בסתם שטר שלא שייעבדו בפירושו, א"כ ע"כ לומר שייעבדא דאורייתא ואין מקום לדברי הפני הושע בזה פלל ופשוט: בא"ד ואפילו למאן דאמר שייעבדא דאורייתא מ"מ בעל חוב דינו בזיבורית מן התורה עכ"ל.

לכאורה אין טעם לדיוקם בזה דאי שייעבדא דאורייתא וכבר תיקנו משום נעילת דלת שיגבה ב"ח הבינונית וכל שייעבדו על הבינונית א"כ אי לאו תיקון העולם מה לי שהם אצל לנה או אצל הלוקח אי לאו תיקון העולם, וצ"ל דלא פתבו רק לרונחא דמילתא ועיקר דיוקא אי שייעבדא לאו דאורייתא, ומה שדייק בפני הושע דילמא משום תיקון העולם קאי על ניקיון נראה דאיפא קשיא למה תיקנו להפקיע דין הב"ח מן הלוקח הא מלנה בשטר אית ליה קלא ולמה לקח שייעבדא של הב"ח, אלא נראה דהתיקון שפעמים המוכר דחוק למעות ולא ימצא קונים על זיבורית ואם יגבה הב"ח מלוקח לא יקנה פלל, לכן הפקיעו שייעבדו של הב"ח לגבות מבנ"ח אפי' הן זיבורית, וא"כ נראה משום ניקיון לחוד אין לעשות תקנה דאדרבה הלוקח לא היה לו ליפנס בשיעבודו של ניקח להפקיע דין תורה אלא ע"כ משום לא פלוג הדין בנייקיון, וא"כ עיקר התקנה היה משום בעל חוב דבשביל המזיק אין לעשות תקנה דהיה לו להשמר מן הנזק כדמשמע בגמרא, וע"כ הא דתקינו גם בנייקח הוא משום לא פלוג עם ב"ח ושפיר דייקו התוס' למאן דאמר שייעבדא דאורייתא ודו"ק: ואיפשר ליישב קושית התוס' דאפי' למ"ד שייעבדא לאו דאורייתא נמי משפחת לה תיקון פגון שיש לו לגבות מב"ח של ראובן שיש לו בינונית ומשתעבד ליה מפח שייעבדא דר' נתן ושייעבדא דר' נ דאורייתא לפמ"ש הש"ף סימן פ"ו סק"ה אפי' באית ליה נכסי, אלא דאם יש לו לגבות מן הלנה לא גבי מן החייב ללנה מטעם אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום בני חורין, ובזה צריף תיקון העולם פיון דאין זה תובעו אין יכול לגבות מן הנזשה מראובן רק מראובן עצמו ושייעבדא דר' נתן מן התורה הוא וא"ש, גם י"ל דנ"מ אם מכר בראשונה בינונית וזיבורית באחרונה, דאי משום שייעבדא לאו דאורייתא היה הלוקח אחרון יכול לדחותו לבינונית של הראשון שהרי אי שייעבדא לאו דאורייתא מן התורה גם מן הלוקח שני אין לו לגבות והיה יכול לדחותו אצל שייעבדו, אבל פיון דיש תיקון עולם שיגבה מן הנשאר גובה מלוקח האחרון אפי' הוא זיבורית ודו"ק: בגמרא מפני תיקון העולם דאורייתא היא.

ויש לדקדק מנ"ל דתיקון העולם קאי על ניקיון על לעיל דף מ"ו ע"ב מוקי רב ששית תיקון העולם ארישא כ"ש הך דשייף אפוליהו רק אננייקיון א"צ תיקון העולם, ואפי' למ"ש התוס' דאין ענין

ניזקין אצל גיטין רק משום תיקון עולם תני להו, מ"מ לא קשיא למה תני ניזקין פניו דתני פוליהו דיני, דגובינא דשינה בהו תיקון עולם, וי"ל דהו דניזקין משנה יתירא היא לגמרי דכבר תנינו לה בריש ב"ק דחב המזיק בתשלומי נזק במיטב הארץ וע"כ לא תני ליה רק משום תיקון עולם, ומזה משמע דהו דאין נפרעין כו' עיקרו בב"ח דאל"כ נימא דלהכי תני ניזקין משום אידה דינא דאין נפרעין, אלא ע"כ לא מוכח רק בב"ח ולא בניזקין ודו"ק: בתוס' ד"ה ור' ישמעאל כו' ולא קנסינו ליה כו' עכ"ל.

וקשה הא פן מצינו ג"כ בשלשים של עבד דאם שנה סלע נותן שלשים ובשנה מאה ג"כ נותן שלשים, ועמ"ש בחידושי ב"ק בפוגיא באריכות: (דף מ"ט ע"א) בתוס' ד"ה פגון כו' ואיפכא לא מצי למימר כו' עכ"ל.

והקשה המהרש"א לפ"ז תיקשי מתני מפני תיקון העולם דאורייתא היא פניו דלכ"ע מדאורייתא נותן לו עידי דמזיק. ולכאורה י"ל דכוננת התוס' דלר' ישמעאל לעולם נותן לו עידי דניזק הו אם הוא פזיבורית דמזיק ואם עדיפא מעידי דמזיק צריה לקנות לו, ושפיר שינה תיקון עולם לענין שאם היתה עידי דניזק פזיבורית דמזיק, מיהו יש לומר דכיון דעכ"פ דריש מיטב שדהו דהיא דמשלם משמע אם יש למזיק עידי משלם לו עידי שלו דאל"כ לעולם משלם פעידי דניזק ולא משפחת לה עידי דהיא דמשלם: מיהו נראה פוננת התוס' בפשטה דלכ"ע בדניזק שיימינו רק פליגי אם צריה לקנות דלר' ישמעאל צריה לקנות פעידי דניזק ואם זיבורית דמזיק פעידי דניזק לכ"ע מסלק לו בזיבורית דמזיק, והשתא א"ש מפני תיקון העולם לכ"ע בין לר' ישמעאל בין לר' עקיבא דמשלם לו פעידי דמזיק היינו פעידי דניזק פזיבורית דמזיק ופולגתייהו פעידי דניזק עדיף מעידי דמזיק דלרבי ישמעאל צריה לקנות ולרבי עקיבא אין צריה לקנות, ולק"מ ודו"ק: בד"ה שור רעהו כו' תימא אמאי לא מוקי בשן ורגל שהזיק את ההקדש כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל בפשיטות דאי שן ורגל חייב בהקדש ע"כ הוא מדלא כתב רעהו הוי בכלל סתם שן ורגל א"כ למה צריה קל וחומר הא מהיכא דנפקא לן החיוב בשן ורגל כתיב ביה נמי מיטב, אבל למאי דמסיק דקאי על קרו דחדיית לן קרא דמשלם נזק שלם ובקרו אינו כתיב מיטב דהא קרו תמה משלם מגופו, א"כ שפיר צריה ק"ו להקדש בתם שאין כתוב בו מיטב דמרעהו לא שמעינו רק נזק שלם שפיר יליף למיטב בקל וחומר, פן נ"ל: בא"ד דהא פי מוקי לה פר"ש פן מנסיא כו' שפן יפה פחו לענין רבית ואונאה.

והקשה המהרש"א אמאי לא קאמרי הפירכא דלקמן שיפה פחו לענין נזקי אדם ובור וע"כ קרו מקרו יליף ע"ש, וכבר כתב בעל פני יהושע בזה דנדאי אי חייב שן ורגל בהקדש משמע דמשלמי נמי מיטב ולא שינה למילף קרו מקרו רק לתירוץ שכתבו התוס' דכולהו ניזקין פטירי בהקדש אבל אם חייבין גם אדם המזיק חייב, וליכא לאקשוניי פלל קושיות התוס' לקמן דשפיר גילף ק"ו להקדש לענין מיטב דאדם ונדאי חייב, וגם ליכא למיפרי שיפה פחו לענין נזקי בור דאפתי איכא למילף מיטב מפלים דשן ורגל דפטירי בבור גם בהדיוט, ולק"מ: ובהכי יש ליישב מה שקשה על לשון התוס' לקמן שהזכירו אדם ובור וקשה למ"ש התוס' דאי לא דרשינו רעהו אין ממועט מזיק הקדש רק מחומש, וכ"כ התוס' בב"ק ג"כ, ולפ"ז נראה דלא הזכירו אדם אלא אגב גררא והיינו דממה נפשך יש להקשות שאם תאמר דאדם המזיק חייב בקרו תיקשי הקושיא מנ"ל מיטב הא אין ללמוד מהדיוט שיפה פחו לענין נזקי בור דבהקדש פטור בור לגמרי ופשיטא דר"ע דאמר

ק"ו להקדש אכל חיובים שבהקדש וע"כ תאמר שגם לר"ע פטור אדם בהקדש א"כ ממילא לא קאי ק"ו להקדש פינו דליכא חיוב באדם בהקדש, א"כ תיקשי איהו נלמוד מיטב הא איכא למיפרך שפן יפה פחו לנזקי אדם ובור וא"ש ודו"ק, אלא דלפ"ז צ"ל דגם למסקנא ס"ל לר"ע אדם המזיק פטורפטור בהקדש אע"ג דלא דריש רעהו לפטורא, ושפיר שייך תירוץ התוס' דקרו מקרו יליף ודו"ק: בא"ד וא"ת א"כ רעהו דכתב רחמנא ל"ל עכ"ל.

בהיות פי איתרמי מילתא שאיקלע חג השבועות מה' שומה בפי לדבר דבר בעתו בסוגיא זו, פי קשה לאישתמוטי ממסקתא למסקתא ואמרתי בחדא מחתא ליישב קושיות התוס' בביצה דף י"ב אהו דתני תנא קמיה דר"י השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה א"ל דאמר לה מני ב"ש היא דלא אמרינו מתוה אבל לב"ה אמרינו מתוה שהותרה שחיטה לצורך הותרה שלא לצורך, וכתבו התוס' המ"ל ר"ע היא דס"ל דלא אמרינו מתוה, גם הקשו למה נקט עולת נדבה לנקוט אפי' עולת חובה לב"ש, וליישוב הפל נראה דעל מה שהקשו התוס' רעהו ל"ל איפשר לומר דמכי יאכל לא מוכח רק מזיק הקדש לחוד שאינו נוגע להדיוט אבל אם הקדיש בהמה לשלמים דהבעלים אוכלים הבשר א"כ ההיזק הוא להדיוט לא מוכח פרט למזיק שהרי הפסיד להדיוט, וא"כ י"ל דקמ"ל מ"מ פיון דאיתא בביצה דף כ"א בהמה חציה של נכרי מותר לשוחטה ביו"ט ופריה וכי מה בין זה לנדרים ונדבות ומשגי פהגים משלחן גבוה קא זכו וכתבו התוס' ה"ה ישראלים בבשר, א"כ פאן נמי פטור משום דכתיב רעהו, אע"ג דההפסד להדיוט שהבשר לבעלים מ"מ לאו רעהו מיקרי, ועפ"ז נראה דבלא"ה קשה למה נקט עולת נדבה הא אפי' בנדר נמי הדין פן פיון שאינו לצורך הדיוט, לכן נראה ע"פ מה דאיתא בכתובות פ' אלו נערו דף ל"ב דעולא ס"ל פל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי, והשתא נראה דבעולת נדר שחיבין הבעלים באחריותה, ומבואר שם בביצה דף כ' ע"ב לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט עבר ושחט מאי רבא אמר זורק את הדם ע"מ להתיר בשר באכילה ורבה ב"ה ס"ל להקטיר אימורין לערב, ואמר מאי בינייהו נטמא הבשר לרבא לא זריק לרבה זריק, ופריה מפבשי עצרת ששחטן שלא לשמן כו' לא יזרוק ואם זרק הורצה כו' דיעבד אין לכתחילה לא ומסיק בתויבטא, נמצא לפ"ז פיון דנדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט לא יזרוק הדם, וכיון דבנדר חייב באחריותו אינו לוקה ומשלם, וכיון דצריף לשלם להדיוט אמרינו אינו לוקה ומשלם ואמרינו ממונא משלם מילקא לא לקי, להכי נקט בנדבה ונדבה היינו באומר הרי זו עולה וא"כ אין הבעלים חייבין באחריות וליכא תשלומין לכן לקי, והשתא לא מצי למימר דר"ע היא דר"ע ס"ל מזיק הקדש חייב וא"כ צריף לשלם להקדש ואין פאן מלקות, ובזה מיושב קושיות התוס' למה לא נקט עולת חובה, ולפ"ז ניחא דבעולת חובה נדאי צריף לשלם לבעלים שהרי צריכין להביא אחרת א"כ איכא תשלומין וליכא מלקות דהוי מזיק הדיוט, להכי נקט עולת נדבה ובנדבה שאומר הרי זו לא מיקרי מזיק הדיוט רק מזיק הקדש ומזיק הקדש פטור לרבנן דר"ע דלא קיי"ל כר"ע, ולכן מוקי בבית שמאי דלא ס"ל מתוה אבל כר"ע לא אתנא פיון דאיתיה בתשלומין, ודוק היטב: ובהכי ניחא דלא נקט שלמי נדבה פיון דאין קרבין ביו"ט נמי איכא מלקות, ולפמ"ש ניחא דהא גופא קמ"ל דמזיק הקדש פטור לכן חייב מלקות, משא"כ בשלמי נדבה לא הנה מוכח דמזיק הקדש פטור דלא הוי מזיק פלל דהא בשלמי נדבה לכ"ע זורק את הדם ע"מ להתיר בשר באכילה, וא"כ ליכא תשלומין שלא הפסיד להקדש פלוס, לכן נקט עולת נדבה דמוכח דמזיק הקדש פטור דכיון דאינו זורק את הדם פיון דליכא היתר בשר לאכילה א"כ אזלא לשריפה ומזיק הקדש מיקרי

ואפ"ה פטור, והכל נכון וברור כפתור נפרח, ודוק היטב: בפירש"י ד"ה ועוד אי ר"ע קולא קאמר כו' וק"ו דמקילינן נמי גבי הקדש עכ"ל.

ונדאי דברי רש"י צריכים ביאור, דקשיא קושניית התוס' דהא לעיקר מיטב צריף ק"ו אפילו יהיה בדניגה, גם התוס' נדחקו, ואיפשר ליישב פירש"י דנדאי אהו דגמרינן בהקדש דתם חייב פינן דתם ומועד שוין בהקדש לא צריף ק"ו דמסתמא משלם פדינו בדמזיק מעידית, אלא די"ל למסקנא צריף הק"ו באומר הרי עלי מנה דגמרינן בק"ו דמשלם מעידית, אלא דהש"ס פריף לא יהיה אלא ב"ח וצ"ל ב"ח דינו בעידית, אלא דיש להבין מנ"ל דב"ח דינו בעידית ואי משום דילפינן מניגזקין דכמו שניגזקין דינן בעידית ה"ה בע"ח איכא למיפרף לפי שיטת הש"ס בח"מ סימן ל"ט דשיעבודא לאו דאורייתא רק במלנה הכתובה בתורה הוא דאורייתא, א"כ ליכא למילף ב"ח מניגזקין דשיעבודא דנכסי מן התורה לכן שקיל מעידית, משא"כ ב"ח שאינו רק מצנה לפרוע ולא רמי שיעבודא אנכסי י"ל דלא שקיל מעידית, וצ"ל לפום סברא דלעיל היינו לאבני דגם במלנה הכתובה בתורה שיעבודא לאו דאורייתא כמ"ש התוס' לעיל, וא"כ י"ל דהש"ס ס"ל לפי האמת במלנה הכתובה בתורה שיעבודא דאורייתא וא"כ לא נלמוד ב"ח מניגזקין דהוי מלנה הכתובה בתורה, וצ"ל דר"ש דס"ל ב"ח דינו בעידית נפיק ליה מיןציא אליף העבוט ומטלטלין כל מקלי מיטב, עמ"ש לקמן דף נ', וא"כ פינן דהלנה נותן מיטב ה"ל ממילא בדמזיק, אלא ע"כ קאי אנגזקין של הקדש והק"ו הוא דאם בהדיוט בדניגה ק"ו להקדש דבדניגה א"כ לאקולי אחי, אלא ונדאי ר"ע ס"ל בדמזיק שיימינן והיינו חומרא וק"ו להקדש דאמרינן חומרא זו לשום בדמזיק אע"ג דבשדה אחר פתיב ואינו מפורש לשום בדמזיק פינן דבהדיוט דינא הכי קל וחומר להקדש, וא"כ מוכח דבדמזיק שיימינן דלא קאי הקל וחומר רק על זה בשל מי הו שמינ ודו"ק: ועוד נראה דהתוס' הקשו פינן דמזיק הקדש פטור רעהו ל"ל, ולכאורה נראה דאם נגח קדשים שחייב באחריותו לדינן דלא קיי"ל כר"ש בב"ק דף ע"ד דס"ל קדשים שחייב באחריותו חייב ד' וה' משום דבר הגורם לממון דמי ואנן קיי"ל דפטור מד' וה' מ"מ הקרן חייב לשלם לבועלים, וכן משמע בב"ק דף ע"ח דבעי רבא באמר הרי עלי קרפן והפריש שורו בא אחר וגנבו אי מצי פטר גנב נפשיה בכבש ע"ש, וכן פסק הרמב"ם משמע שחייב לשלם לבועלים, וא"כ בנגיחה איפשר דאימעוט מרעהו דאם נגח שור שחייב באחריותו מ"מ פטור דכינן דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי לא מיקרי רעהו, [מיהו איפשר דבכה"ג שיהפסיד להדיוט חייב מ"מ מה שהזיקו שצריף להביא קרפן אחר וצ"ע], מיהו בהפריש שור לעולה ובועלים יכולין לפטור עצמן בכבש א"כ הזיק להדיוט ולהקדש דלהדיוט צריף להפריש כבש אחר לעולה ולהקדש הפסיד המותרות ולר' עקיבא חייב על מה שהפסיד להקדש א"כ יש שני הניגזקות להדיוט ולהקדש, והשתא י"ל דע"ז לא בעינן ק"ו להקדש דמשלם ממיטב דכינן דאייתרבי לכולי מילתא איתרבי אפי' למיטב, רק הק"ו הוא דבהקדש כ"ש ששמינ בשל מזיק דלא גילף מפשוטו דחייב מיטב דאי שיימינן בדניגה בכה"ג ליכא ניגזק ידוע דמחיים הוא ההקדש ואחר נגיחה יש שני ניגזקין ההקדש וההדיוט שמוחייב אחריות ופטור נפשיה בכבש וכל זמן שלא נגחו פולו להקדש א"כ י"ל דלא משלם רק עידית דניגזק דהיינו ההקדש פינן דמחיים הוא הקדש גם על האחריות שחייב המקדיש לא ישלם יותר רק לשום כפי עידית דהקדש ולא שנייה ללמוד דניגזק בהקדש בכה"ג, אבל אי אמרינן בדמזיק לעולם הוי ק"ו להקדש שמשלם ג"כ בדמזיק דהא אין פאן ניגזק מסוים והכי קאי הק"ו אם שמינ בדמזיק ביש ניגזק מבנרר וק"ו להקדש באין ניגזק מבנרר דמחיים ההקדש הוא הניגזק ולאחר שנגחו חייבין הבועלים לשלם האחריות שאין ניגזק מבנרר כ"ש ששמינ, ועפ"ז יש ליישב דהתוס'.

הקשו מנ"ל דפליגי אי נידון במשנן ותיקו דלא בא הפתוב משמע קולא על המזיק, וקשה דילמא פליגי בנידון במשנן לחוד, וצ"ל דא"כ הני קולא ואיה אמר ק"ו להקדש שאינו נידון במשנן א"כ מוכח דפליגי בדמזיק והני חומרא ושינוי ק"ו להקדש: והשתא יש לפרש בפירוש"י מאי לא בא הפתוב ועוד מאי ק"ו להקדש, המשנה הדברים פה דהא קשה למ"ש התוס' לעיל מאי פריה א"כ מאי לא בא הפתוב דמשמע קולא דילמא אנידון במשנן קאי, עמ"ש בחידושי ב"ק, לכו י"ל דתרונייהו תדא פירכא ניהו א"כ מאי לא בא הפתוב הא אי בדניזק שיימינו לענו מאי אמר לא בא הפתוב, וע"כ לומר דקאמר להקל שאינו נידון במשנן ואמר לא בא הפתוב רק קולא היא, אלא ודאי ר"ע קולא וחומרא קאמר דלענו במשנן מיקל ואמר לא בא הפתוב רק לגבות מן העידיה וק"ו להקדש דלא שינוי לפעמים בדניזק דהיינו בהפריש שור לעולה דהוה מחיים הקדש ואחר גיחה צריה לשלם להדיוט שיביא פכש עכ"פ ואין פאן ניזק מבורר כ"ש ששמיין בדמזיק, אבל על גוף התשלומין שישלם מיטב א"צ ק"ו פלל דאי איתרבי לכולי דינא איתרבי גם למיטב רק עיקר הק"ו שבהקדש שינוי טפי לשום בדמזיק, ודוק היטב, וא"כ לפירוש"י היינו אי ר"ע קולא קאמר גבי מזיק היינו לענו נידון במשנן לחוד לא שינוי ק"ו וכדפרישית א"כ מאי ק"ו להקדש לגרועי לומר נידון במשנן וע"כ הק"ו הוא על עידיה א"כ לזה לא צריה קרא רק הק"ו על בדמזיק דבהקדש שמיין בדמזיק שאין ניזק מבורר ודו"ק: מיהו לפ"ז יש לפרש דברי רש"י אי נוכל לפרש ועוד קאי אמאי לא בא הפתוב לגבות מן עידיה דעל עידיה לא צריה ק"ו, וע"כ לא בא הפתוב היינו לומר שאינו נידון במשנן א"כ מאי ק"ו להקדש והפל קושיא א' הא קולא היא וע"כ אעידית קאי והיינו לשום בדמזיק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה ועוד מאי קל וחומר להקדש פ"א בקונט' כו' וקשה דמ"מ איצטריוה ק"ו כו' עכ"ל.

כבר כתבתי ליישב דברי רש"י רק שהוא דרף פלפול, מיהו נראה ליישב ע"פ פשוטו כפמ"ש לעיל דודאי לא צריה ק"ו דפשיטא דאיתרבי הקדש לכל מילי גם למיטב איתרבי כמ"ש לעיל דמאן פליג לן ולא צריה ק"ו על זה, אלא נראה דודאי ר' ישמעאל ס"ל בדניזק ור"ע ס"ל בדמזיק וקראי לא מפרעי אי כר' ישמעאל אי כר' עקיבא לכן ס"ל לר"ע בדמזיק, והיינו ע"פ מ"ש התוס' בב"ק דף ג' ד"ה דומיא דרגל, וכתבו התוס' וא"ת נימא איפכא דהא דמקשינן לחומרא היינו באיסורא אבל במקומא לא ותיקו דזו מידה בתורה לאקושי לחומרא ל"ש ממונא ל"ש איסורא, והשתא לפ"ז ה"ק ר"ע אפי' לא יהיה הכרע אי בדניזק או בדמזיק לחומרא מקשינן לומר בדמזיק שיימינו אפי' במקוון ק"ו להקדש דהוי איסורא טפי מממונא שבין איש לרעהו, וא"כ ממילא א"ש פירוש"י דעל עיקר מיטב לא צריה ק"ו פלל רק הק"ו הוא דבהקדש מפרשינן טפי לחומרא ואי בדניזק היינו קולא, ודברי רש"י נכונים, והמשנה דברי ר"ע לא בא הפתוב רק לגבות לנזקין מן העידיה וליכא שום הכרעה אי בדניזק או מזיק רק מדה הוא בתור' לומר לחומרא לשום בדמזיק וכ"ש להקדש דהוי איסורא לצאת ידי הקדש לשלם מיטב דמזיק משא"כ אי קאי בדניזק לגרועי קאמי, ודברי רש"י נכונים ודוק היטב, והוא מרנוח טפי מפירושי התוס': ומה שהקשה הפה"ש"א דילמא הק"ו קאי לדרוש רעהו לחיובא בהקדש ולא לפטור, נראה דלק"מ דהתוס' פתבו לעיל דמרבית ואונאה לא פריה, וקשה לפי האמת איה יליף ק"ו להקדש הא הורע פחו לענו רבית ואונאה, לכן נראה דבמדי דלא שינוי החיוב בהקדש פלל ליכא למיפרה דיש לומר שאין חיוב זה בהקדש פלל והיכא דחיוב חייב בכל החומרות, וא"כ דוקא פי בעיית ללמוד מיטב בק"ו לב"ח מניזקין פריה שפיר דהורע פחו בניזקין גופא, אבל אי יש מקום לדרוש רעהו לפטור אינו בדין החיוב פלל ולא שינוי ללמוד החיוב בק"ו דלענו גוף החיוב י"ל שאינו בר חיובא פלל כמו רבית

ואונאה, אבל אם יש בו חיוב אין שינה למיפרך מרבית ואונאה שאין בו חיוב כלל ודו"ק: ואיפשר לפרש דלא שינה ניזק בהקדש למאי דאיתא בפסחים דף מ"ה דאי אמרינן הואיל אי בעי מיתשיל עליה חשיב פשלו, וא"כ בהקדש שיכולין הבעלים להשאל עליו הוי של המקדש ולא שינה לשום בשל מקדש דמ"מ השתא לא ניזוק המקדש כל זמן שלא נשאל עליו ועכ"פ לא שינה לשום בהקדש, ובזה יש ליישב מה שהקשה בפני יהושע בשם בנו הרב ז"ל דלוקמא באומר הרי עלי מנה לבדק הבית דלר"ע ליפא למיפרך שפן הורע פחו בניזקין דר"ע ס"ל כר"ש בן מנסיא, ולפ"ז ניחא דבלא"ה קשה איה גלמוד הרי עלי מנה בניזקין וב"ח הא הקדש ישנו בשאלה ואם ירצה להשאל פקע פח הקדש לגמרי וזה חשיב קולא ביבמות דף ה' וא"כ לא גלמד מהדיוט, ולפי זה ניחא דנדאי לעיל צ"ל דר"ע ס"ל אין שאלה בהקדש כב"ש, אבל הכא דפריה דילמא כ"ע בדניזק הוא פדי לאוקמא מתני' כר"ע דהלקה כר"ע מחבירו, אבל לאוקמא מתני' דאין שאלה בהקדש כב"ש לא מסתבר כלל, ודוק היטב: מיהו נ"ל דעיקר הקושיא אינה פלוג דלעיל אמרינן דר"ע ס"ל ב"ח שקיל בעידית בניזקין והיינו ע"כ דגלמד בניזקין פי היכי בניזקין משלמין בעידית הכי נמי ב"ח, ונראה דזה לא שינה רק אי בדמזיק שיימינן יש לדמות הלנה שחייב לו מעות למזיק אבל לא מסתבר כלל שיתחייב הלנה לשלם עידית דמלנה, דבשלמא במזיק שהזיק של הנזק שינה לשום בעידית דניזק אבל לא לשום ללנה שיתן לו עידית של המלנה שאין ללנה עסק בנכסי המלנה, ולא דמי לניזק שהמזיק הזיק נכסי הלנה, דא"כ אם אין למלנה שום שדה ישלם עידית דלנה וכשיהיה למלנה שדה יגברע פחו זה אינו סברא כלל, והא דס"ל לר"י בדניזק ויש חילוק בתשלומין היינו דוקא במזיק דמזיק נקרא מלנה הפתובה בתורה דאי לאו קרא לא הנה מסייבינן ליה י"ל דגזירת הפתוב הוא באיזה אופן שיהיה תשלומי הנזק, אבל פרעון חוב לא נקרא מלנה הפתובה בתורה כמ"ש התוס' בבכורות דף מ"ח דמסברא משלם מה שלנה, א"כ לא שינה לתלות הפירעון בנכסי המלנה דאם ראוי שישלם עידית אין טעם לחלק בין יש למלנה שדות אחרות או אין לו, וא"כ ממילא אי בדניזק שיימינן לא שינה כלל לדון ב"ח ממזיק שהרי לא התמירה התורה כ"כ במזיק לשלם עידית דמזיק לעולם, כנ"ל ברור ודו"ק: ואיפשר דלר' ישמעאל ס"ל דוקא בניזק דכתיב בתורה משלם עידית אבל בהנה כ"ד אבות לא שינה מיטב פינן דלא שינה לפלוגי בין מיטב דניזק או דמזיק פינן שאין ההיזק בפרקע, ובהכי ניחא הא דקאמר לעיל מפני תיקון העולם תיקנו בדמזיק, והוא תמוה אטו בשביל הפרש זה ימנע להזיק מאחר שזיבורית שלו שניא בעידית דניזק לא ישמר מן הנזק ומה תיקון העולם שינה בזה, אלא נראה כמ"ש דהה דבדניזק לא שינה רק בהזיק קרקע כדכתיב בקרא וביער בשדה, אבל בגנב וגזלן ואונס ומפתה ודומיהן לא שינה בהו דניזק מאחר שאין ההיזק בקרקע א"כ אי איפשר להשוותן לניזק דכתיב בתורה, אבל פי תיקנו בדמזיק שפיר יש להשוות כל המזיקין וגזלן וחומס ודו"ק: (ע"ב) בגמרא דתניא אמר ר"ש מפני מה אמרו בניזקין שמין להן בעידית.

לשון מפני מה אמרו קשה דכיון דמן התורה הוא למה נקט אמרו ואדרבה מצינו על דרבנן אמרה תורה כמו שפכת הרמב"ן בשורש ראשון מספר המצות בהשגותיו על הרמב"ם כמ"ש בר"ה דף ט"ז אמרה תורה נסכו מים לפני כו' אף שהוא דרבנן, אבל על מה שהוא מן התורה לא יצדק לשון מפני מה אמרו, ונראה דנדאי לר' ישמעאל דס"ל בדניזק שיימינן וס"ל נידון במשוייר ונראה דתליא בשיטתיה דאי מפרשינן מיטב שדהו ומיטב פרמו של ניזק שינה לומר נידון במשוייר אבל אם אין זכר לדניזק כלל רק שישלם מיטב דמזיק אין לומר נידון במשוייר, והשתא ס"ל לר"ש דנדאי יש להחמיר על המזיק והשתא לר' ישמעאל איפא חומרא במזיק דנידון

במשונייר שהוא יותר הפסד מההפך שבין זיבורית דמזיק לעידית שלו יותר ס"ל לדרוש לחומרא להחמיר, אלא דלפ"ז לא שנייה חומרא זו רק בניזק אבל בגזלן וחמסן לא שנייה חומרא דנידון במשונייר, והשתא אמרו חז"ל דניזקין שמיין בעידית דמזיק אף שהוא קולא למזיק שלא לידון במשונייר לא חיישינן דחיישינן טפי אתיקון עולם דגזלן וחומס דהשתא ילפי פוליהו ממייטב, כ"ש לפמ"ש לעיל בסמוך דלר' ישמעאל לא שנייה ללמוד מניזק דא"ש טובא כמ"ש, ודוק היטב, וא"ש בזה מ"ש וסומכין על מ"ש בתורה מיטב שדהו ומייטב פרמו ישלם שהוא כשפת יתר, אלא נראה שלהורות נתן בפסוק זה דמשמע דהיא דקא משלם לכו פוליהו בעידית גם גוזל וחומס, משא"כ אי אמרינן בדניזק לא שנייה בגוזל וחומס שאין סברא לחלק בשביל שיש לגזל עידית גרוע נפסיד יותר ודו"ק, וברי"ף וברא"ש הגירסא מפגי מה אמרה תורה: בפירש"י ד"ה גזלן כו' חמסן יהיב דמי עכ"ל.

וקשה פנין דיהיב דמי מה יש לו עוד לשלם הא מטלטלין כל מילי מיטב, ואיפשר דלא יהיב כל הדמים ואח"כ תובע הנגזל המותרות, עיין בח"מ סימן ר"ה סעיף ד': בגמרא מפגי מה אמרו ב"ח בבינונית כדי שלא יראה אדם כו' אקפוץ ואלונו כו'.

בידותי הקשיתי הא קיי"ל שומא הדרא לעולם א"כ יוכל לפדותה בכל עת שירצה ולא תועיל לו הגבוייה, מיהו אי קאי על התורה י"ל דמן התורה לא הדרא שומא אבל אי קאי אדרבנן שהיה ראוי שיתקנו עידית משום געילת דלת קשה בלא"ה שומא הדרא, וגם אי מדאורייתא קאמר קשה אחר שתיקנו שומא הדרא יחזור לדין תורה, ויש ליישב: מיהו קשה מנ"ל מן התורה דינו בבינונית, עיין בירושלמי, וי"ל דיוציא אליה העבוב היינו מטלטלין ומטלטלין כל מילי מיטב, אלא דמ"מ אינו מיטב ממש דהא אינו יכול למוכרו וגם זיבורית אינו והוי ממנע והוא בינונית, עוד י"ל דר"ש לשטיטתיה אגזיל אף שאין יכול למוכרו עכשיו יוכל למוכרו אחר שלשים יום לרשב"ג בב"מ פ' המקבל, ולר"ש חשיב מה שעתידי להיות ממון פממון א"כ עתידי להיות עידית, מיהו מ"מ פנין דעכשיו אינו יכול למוכרו מכונה לבינונית, ועמ"ש לקמן דף נ': בתוס' ד"ה וכי תימא כו' ונראה לפרש כו' עכ"ל.

ולוא דבריהם נ"ל יותר דה"ק פנין דאמרת יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא א"כ פי הכי דהוא נותן לה כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אלמא שאינו נמנע מלישא בשביל הכתובה א"כ ליתקנו ליה כתובה מינה אם תתבע הגט, ואין לחוש שתמנע מלינשא דכיון דהאיש אינו נמנע בשביל הכתובה כ"ש שהיא לא תמנע אף אם תתן לו הכתובה, ע"ז משני שאין צריף שלא בדידה תליא מילתא ואין צריף לתמן כתובה, ונכון: בגמרא איפשר דמשהי לה בגיטא.

עיין תוס' כתובות דף ס"ג ע"ב בד"ה אבל שהקשה ר"ת אי במאס עלי כופין להוציא ה"ל לתמן כתובה מינה, וכן הקשו כמה קדמונים על דעת הרמב"ם שסובר במאס עלי כופין להוציא, ולפענ"ד אדרבה מפאן סיוע להרמב"ם דאם אין כופין להוציא א"כ מאי קמ"ל זיל קרי בי רב שאין האשה יכולה לכוף לבעל על הגט, וגם לשון הש"ס דמשהי לה בגיטא הא אם לא ירצה לא יתן גט כלל, אלא נדאי יש מציאות שכופין לבעל ליתן גט דהיינו במאס ובכה"ג ה"ל לתמן שלא תטעון בקל מאיס עלי, ולזה קאמר אף אם לא יתקנו לו כתובה אם תרצה להפטר ממנו משהי לה בגיטא ומשתמט, וע"כ תפייסו שיתן לה גט ולא תמתין על הכפייה ולא יהיה קל בעיניה לצאת ממנו פנין דכיול להשהות ולהשתמט ולא תשיג הגט בקל כמו שהבעל יכול ליתנו שלא לרצונה, וזה סעד לדברי הרמב"ם: בתוס' ד"ה משום כו' דאדרבה האיש פושל כו' עכ"ל.

אינו הדמיון דלענגן גישואין אמרינו כפירש"י אבל מענגן אחר מה ענגן האיש שהוא ב"ח לזה, אלא דעיקר קושיות התוס' איה תקרא היא פושל משום שלא תרצה להנשא לאיש אדרבה ידה למעלה, מיהו יש ליישב דמ"מ פיון שהאשה פושל קשה עליה פרנסתה נקראת פושל מצד עצמה, אלא דלא סגי משום הכי דמאי איכפת לבעל חוב במה שהיא פושל ולא עבדו תיקון משום הכי, לזה אמר הטעם משום חינוך איש תיקון לעלמא בדין זה, שוב ראיתי פירש"י פירוש פן בכחובות בהדיא שהאשה נקראת פושל שאין דרפה לחזור על נכסי המת, הרי שאין נקראת פושל משום חינוך רק נקראת פושל בלא"ה והיינו כדפרישית, ואין מקום לדייק התוס' בזה: בא"ד ולעיל נמי יותר משהאיש כו' עכ"ל.

יש ליישב פירש"י דודאי האשה רוצה להנשא היינו לפי האמת שפולן בזיבורית לא תמנע מלהנשא מאחר שגם גרושה בזיבורית, וכן למר זוטרא אי ס"ל מיניה בביונות ע"כ שלא תמנע מלהנשא אף אם תטול מיתמי בזיבורית, אבל לפום סברא דמר זוטרא דמיניה בביונות ס"ד דגם מיתמי בביונות, והיינו מטעם שלא תרצה להנשא שמה שתאלמן ולא תמצא מי שיקפון עליה לישאנה דעד שישאו אלמנה שגבתה זיבורית יקפצו על הגרושות שגובין ביונות, קמ"ל פיון דמ"מ אם מגרשה נוטלת ביונות אינה חוששת לספק ארמלות: ובלא"ה נמי לא קשיא דודאי משום הפרש שבין ביונות לזיבורית לא תמנע מלהנשא דיותר ממה שהאיש רוצה כו', מיהו זהו אחר תיקון חכמים שיש לה כתובה כדינה אפ"ל שתהא בזיבורית תינשא לבעל ולא תמנע, אבל הקא ס"ד דאם תטול זיבורית תמנע מלהנשא קמ"ל, ועיין תוס' פתובות שם ולק"מ, ודו"ק: בגמרא א ת"ש הניזקין כו' אילמא מיתמי כו'.

ויש לדקדק נימא דאיירי שפיר מיתמי והיינו בלא נשאר רק לסלק הניזק וב"ח וכתובת אשה וא"כ אין ליתומים תועלת וראוי שפ"ל אחד יגבה פ"דו, אלא דמ"מ הב"ח עדיף מן הכתובה לענגן ביונות דהכי אשפון בכחובות דף פ"ו בליכא אלא חד ארעא לב"ח יתבינו לאשה לא יתבינו דיותר ממה שהאיש כו', ובדאי הך אוקימתא רויחא טפי מלאוקמא בערב פשינויא דרב אחא בר יעקב, וצ"ע: בפירש"י ד"ה בקבלן שנעשה עליה קבלן שהתפיסה בנו מטלטלין כו' והחזירנו לבנו עכ"ל.

לכאורה תמוה אמאי לא פירש כפשוטו כמ"ש הפוסקים שאמר תינשאי לזה ואני קבלן, וגם נקט והחזירנו היינו שהיא החזירנו וקשה מאי חייב הקבלן פיון שהחזירנו היא, ובדאי שדברי רש"י צריכים ביאור דלא לחנם נקט רש"י בגוונא שאינו ע"פ פשוט, ונראה לענ"ד בכוננת דברי רש"י דס"ל דכיון דערב דכתובה לא משמעבד משום מצוה קא עביד ולא מידי חסרה א"כ גם קבלן לא ישמעבד מה"ט דמה לי ערב מה לי קבלן, לכן ס"ל לרש"י דקבלן היינו שהבעל התפיסה מטלטלין ומסרתו לידו בתורת קבלנות ואחר שקיבל עליו להיות קבלן אמרה שע"י היא תחזירם שוב לבעלה, וכיון שפ"ר התפיסה המטלטלין והחזירה המשכון ע"י הקבלן שנעשה לה קבלן שפיר משמעבד דמיקרי שפיר חסרה פיון שע"י שנעשה קבלן החזירה המטלטלין לבנו, מיהו קשה לפ"ז ערב נמי ישמעבד פיון דחסרה, לכן י"ל דמ"מ לא מיקרי חסרה דהמזונות הנה מתחילה פן שתינשאי לזה וכדי שישמעבד בערבות מוסר לה מטלטלין לשיעבוד כתובה ואחר שיקבלם הערב ויקבל עליו להיות קבלן תחזירם לבעלה, לכן בכה"ג שפ"ר מסר לה הבעל מטלטלין והוא קיבלם אדעתא להיות קבלן שע"ד פן מסרתו לו שיעל ידי שיעשה קבלן תחזירם לבעלה, ומיהו כשקיבל בעצמו המטלטלין ממנה והיא מסרתו ע"ד שיתחזירם לה להחזירם לבעלה ע"י קבלנותו

שפיר נקרא קבלן, ויותר נ"ל בדברי רש"י דלאו בלשון תליא מילתא דהא קיי"ל פרכא בב"ב דף קע"ד דאפי' תן לו נאני קבלן אינו קבלן עד שיאמר תן לו נאני נותן אלמא דלאו בלשון אמירתו קבלן תליא, לכו מפרש קבלן דכתובה היינו שקיבל המטלטלין שהתפיסה וה"ה בכה"ג אם התחזיר לה המטלטלין להתחזירם לבעל אפי' אמר התחזירם ע"פ ערבותי נמי משמעבד ולא נקרא קבלן רק בשביל דלא משמעבד עד שקיבל המטלטלין והתחזירם לה שפתחזירם ע"י ערבותו וקבלנותו לבעל דבכה"ג מיקרי חסרה, ובהכי ניחא מה שהקשו התוס' בד"ה אלא דהקא איירי בקבלן, ולפ"ז לק"מ דלא נקרא קבלן רק בשביל שקיבל המטלטלין מ"מ לא הוי טפי מערב דעלמא, רק קבלן שקיבל מטלטלין מיקרי חסרה, כנ"ל בפירש"י ודוק היטב, ועיין מ"ש עוד בזה בסמוך: בתוס' ד"ה בקבלן כו' אע"ג דמשמע התם דבלשון תליא מילתא עכ"ל עיין במהרש"א היינו דקבלן תליא בלשון, ולפמ"ש נראה דגם רש"י מודה דבעלמא סגי בלשון נאני קבלן, אבל בכתובה דלא מידי חסרה צריך לפרש באופן שכתב רש"י והיינו משום דקבלן דכתובה לא שייך בענין אחר, ולפי הבנת התוס' בפירש"י צריך לפרש דכל קבלן הוא באופן הלזה שמקבל מטלטלין מן הלזה ונותן לקבלן והקבלן מחזירו, ובנדאי דחוק הוא, לכן לעד"נ דדוקא בכתובה פירש"י כן דלא שייך לשון קבלנות דעלמא שהוא תן לו נאני נותן, לכן פירש"י כנ"ל ודו"ק: בפירש"י ד"ה מאי כו' הא נדאי לית ליה כו' דאי הנה ליה כו' עכ"ל.

וקשה הא רש"י גופיה פירש שמסר לה מטלטלין א"כ הרי אית ליה עכ"פ בשעת הערבות המטלטלין שהתפיס, ואיפשר פיון דמטלטלי לא משמעבדי לכתובה אפי' מיניה כמ"ש התוס' בכמה דוכתי לא מיקרי אית ליה, וצ"ע: בא"ד דאי ה"ל נכסים כו' לא יפרע מן הערב תחילה עכ"ל.

וקשה למאי דלא אסיק אדעתיה דמייירי באישתדוף איך משפחת לה קבלן פלל, דאי לית ליה לא משמעבד ואי אית ליה נ"ל קבלן הא לא יפרע מן הערב תחילה לפום סברת רש"י ולא משפחת לה קבלן בענין אחר, וכמו שפירש"י גופיה בסמוך, וא"כ מאי קשיא ליה דהקא טפי פיון דעיקר קבלנות הוא על אופן הלזה וצ"ע, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה אלא כו' והקא מייירי בדלית ליה כו' ניזקין אמאי בעידיית עכ"ל.

עיין ברשב"א ומהרש"א שנתחבטו למה לא יגבה מן הערב פדינו אף שליתומים אינו רק זיבורית, ועיין פני יהושע שהביא דברי המ"מ שכתב שכן משמע בפסוגיא דאם לבע"ד זיבורית גם מן הקבלן אינו גובה רק זיבורית וכתב פ"י שיש בו סתירה, ולעד"נ שאין בו סתירה רק הרשב"א מתחילה מפרש שפיון שליורשים רק זיבורית גם מן הקבלן לא יגבה אלא זיבורית ומ"ש פדרך שהוא גובה מן היורשים היינו משום שמן היורשים אפי' יש להם עידיית אינו גובה אלא מן הזיבורית ומיניה יליף הרשב"א שאף אם הלנה חי ואין לו אלא זיבורית גם מן הקבלן לא יגבה רק זיבורית, אלא שבשם הרמב"ן הביא דאייירי שיתומים רוצים לשלם בעצמן ובתירוץ זה הקשה עליו דמנ"ל דמייירי בכה"ג והניח בצ"ע, ולהיות שנתראה שהרשב"א כתב כן בימי חורפו שכ"כ הרמב"ן נ"י י"ל שבזקנותו דחה דברי הרמב"ן לגמרי אף שבילדותו לא עלה על לבו לחלוק על הרמב"ן נקט בפשט הסוגיא, כן נ"ל פשוט דוק ותשכח, ומה שביקש בפני יהושע לחלק בין כנגד היתומים דוקא מגבי בחיים לא נהירא פלל דהא טעמו של הרמב"ן הוא כשמגבין מעצמן אין לו על הקבלן וכ"ש דהאי טעמא שייך כשהלנה חי ואינו מגבהו מעצמו שלא יפרע רק זיבורית: אמנם בעיקר דברי הרשב"א שלמד כן מן הסוגיא, לענ"ד נראה דנדאי לפום סברא דבלית ליה לא משמעבד

יש לומר שאינו עולה ע"ד הקבלן להשתעבד רק על מה שנותן עין לחזור על הלנה א"כ ממילא לא ישתעבד רק כפי מה שיחזור לגבות מן הלנה שבאם להלנה זיבורית לא משתעבד רק זיבורית כפי מה שיחזור על נכסי הלנה ולא נכנס רק לספק זה שבאם ישתדפו נכסי הלנה ישלם פדינו דבזה אינו מקפיד פיון שמפסיד לגמרי אין להסתפל בנכסי הלנה מה שהיו קודם שגפסדו לכן לגבי עידית מיקרי לית ליה, לכן פיון שאינו משועבד פשהלנה חי לבינונית אם אין לו רק זיבורית גם מן התומים לא יגבה רק זיבורית, אבל למאי דקיי"ל דאפי' בלית ליה משתעבד ה"ה נמי בלית ליה עידית רק זיבורית משתעבד הקבלן פדינו ואין דינו של הרשב"א מוכרח כלל למאי דפסקינו דאפי' בלית ליה משתעבד, פן נראה נכון לדינא וא"צ לדחוק ודברי הרשב"א צ"ע, ועיין בסמוך: בא"ד וקשה דהכא בקבלן איירי עכ"ל.

נראה ליישב פירש"י בפשיטות דודאי בעלמא פיון דערב משתעבד א"כ פשקיבל עליו להיות קבלן לטפויי קאתי שיוכל לגבות ממנו אם ירצה אפי' יש להלנה, אבל בערב בכחונה דלא משתעבד א"כ בשביל שיעבוד ערבות צריך ג"כ לומר לשון קבלנות א"כ י"ל דמ"מ לא יפרע תחילה מן הקבלן דקבלן דכתובה לא עדיף מערב דחוב ולק"מ על פירש"י, ואי קשיא לי ה"א קשיא לי אי ס"ל לרש"י דקשיא לערב בינונית אין יכול לדחותו אצל הלנה לזיבורית א"כ מאי קשיא נימא שיש להלנה זיבורית ולערב בינונית, ואי ס"ל כמ"ש התוס' דבייש ליתומים זיבורית יכול לדחותו א"כ למה דחק רש"י לימא הקושא כמ"ש התוס' דלמה יגבה מן הערב קבלן עידית ובינונית, מיהו י"ל דס"ל פיון דלא יפרע מן הערב תחילה אפילו יש זיבורית לבעל לא תגבה מן הערב אבל אי הנה נפרע מן הערב תחילה יגבה בינונית אע"פ שהערב יחזור על זיבורית לכן הוכרח רש"י לומר דלא יפרע מן הערב תחילה: ועוד נ"ל שא"צ לדחוק כלל בדברי התוס' אלא דהקושא פיון דבברייתא נקט כתובת אשה בזיבורית ומשמע נמי דמן הערב קאמר דומיא דאינה והשתא קשיא פיון דבלית ליה לא משתעבד א"כ עכ"פ זיבורית יש להם וא"כ איך קאמר דאשה גובה זיבורית מן הערב דאף דאיירי בקבלן שגפרע מן הערב תחילה מ"מ פיון שהערב חוזר על זיבורית דיתמי א"כ הפוכי מטרתו ל"ל והנה לו לדחות לכתובת אשה מיד לזיבורית, ודוקא בהלנהו מעות יתבע מן הערב קבלן שדינו בזווי אבל כתובת אשה שדינה בזיבורית וליתומים זיבורית יש לה לגבות מן הזיבורית, ואף דמשפחת לה ביתומים קטנים שאין יכול הערב לגבות זה בכלל שינויא דש"ס דה"ל ואשתדוף ואין דינו של הרשב"א מוכרח כלל ודו"ק: (דף נ' ע"א) בגמרא ת"ש מעיקרא דתקנתין יותר כו'.

ויש לדקדק דהא אמרינן לעיל טעמא דר"מ דס"ל כתובת אשה אפי' מיתמי בבינונית משום חנינא א"כ י"ל לרבנן צריך טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא דלא נימא משום חנינא תהיה בבינונית אפי' מיתמי, מיהו לפירוש התוס' י"ל דחנינא אינו מטעם שתינשא האשה לאיש אבל לפירש"י קשה, וגם לפירוש התוס' קשה דילמא צריך לטעמא דלא נתקן כתובת אשה מיתמי בבינונית כדי שתראה להנשא דהא חזינו דיהיב טעמא ע"ז ע"כ ס"ד לתקן כדי שתנשא האשה לזה קאמר יותר ממה שהאיש כו' דלהכי לא תקינו לה בינונית אפי' מיתמי ועיין בפני יהושע שהאריך, ולא נתקרה דעתו בדבריו דהא מ"מ יהיב טעמא לזה א"כ איכא למימר דאי לאו האי טעמא הנה מתקינו גם ביתמי בינונית, והנלענ"ד בזה דמשום אלמנה ס"ל להש"ס דלא תקינו כלל דאי מסקא אדעתה דמית בעלה בלא"ה קיי"ל אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אלא משום מזוני בכתובת אשה א"כ ממילא אם לא תרצה ליטול כתובה ותיזון מנכסי בעלה עד פלותם ואמרינו התם בערכין מי שבקינו מזוני דודאי מפסדה ונקטינו הכרזה אלמא בכדי שלא תפסיד

מזונות מוכרין לכתובה אפי' בלא הכרזה א"כ ודאי שבידה שלא לתבוע הכתובה עדי יבטיחו לה אפי' עידיה וכו' וכו' נוח להם ליתומים שתגבה עידיה משתכלה ממון היתומים במזונות א"כ לא שנייה תקנה על זה, ואפי' לאנשי יהודה שכותבין עד שיצאו היורשים ליתן ליה כתובתיה נראה דבכתובים לכ"ע אין הב"ד מסלקין אותה שלא מרצונה וא"כ לא צריה לתקנה פלל רק בגרושה ופריה שפיר, ודוק היטב: אמר מר זוטרא כו' אע"פ שכתוב בו שבח כו' אמר אבבי תדע כו'.

ויש לדקדק ממה נפשך אם פבר שיעבד לו בשטר השבח אם יכול ליעבד גם לאחר מותו כמו שייכול ליתן מתנה א"כ מה ענין זה לניזקין שתיקנו חכמים והפקיעו שיעבודו מן היתומים, ואם נימא שאין בכלל שיעבודו רק מחיים אפי' בלא הך טעמא דניזקין הא לא נשתעבד פלל על של יתומים, והרמב"ן כתב בהדיא שאם פירש בשטר שגם מן היתומים יגבה שבח שגובה מן היתומים א"כ ע"כ אין הבעיא רק אם נתפזן גם משבח דיתומים א"כ מה ענין זה לניזקין הא בדעת המתחייב תליא מילתא, ולולא דברי הרמב"ן ה"ה נ"ל שאין יכול ליעבד פלל את היורשים דלאחר מותו פקע ממנו וברשות היורשים הוא רק השיעבוד חל מצד עצמו על הנכסים ששיעבד לו השבח שיגבה מן העידיה, אבל תנאו על היורשים אינו מועיל פלל ואינו דומה לנאמנות שמועיל לגבי יורשים בפירוש די"ל דהתם טעמא מחשש פירעון וכיון שהתנה לא גרע מאילו נותן לו במתנה או מוחל לו מה שקיבל ממנו אבל ליעבד היורשים אין יכול רק שמשעבד הקרקע וממילא השיעבוד נשאר על היורשים ואפי' שיעבד בפירוש שיגבה מן היורשים לא מהני מידי שאינו יכול ליעבד מה שהוא של יורשים רק השיעבוד שחל עכשיו חל ממילא על היורשים, והשתא שפיר מדמי ליה לניזקין וב"ח ודברי הרמב"ן צ"ע לענ"ד, ובש"ע סימן ק"ח פסק בפשיטות כהרמב"ן שפן הספימו הרא"ש ורשב"א ור"ן, ואיני פדאי לחלוק ומ"מ צ"ע: שם אמר אבבי תדע דהא ב"ח דינו בבינונית.

מדלא דייק אבבי מניזקין שהם דאורייתא בעידיה אלמא לא פסיקא ליה אי ניזקין מיתמי בזיבורית ולקמן מיתי מברייתא דאברם חונאה וא"כ קשה לאבבי למה אמר רב נחמן דינו כשט"ח שכתוב בו שבח ולא אמר אנזקין עצמן כיון דלא מפליג בין דאורייתא לדרבנן וכיון דניזקין מיתמי בזיבורית ממילא בשט"ח שכתוב בו שבח נמי מיתמי בזיבורית, ולפמ"ש התוס' דס"ל שיעבדא לאו דאורייתא י"ל דבניזקין דהוי מלוה הכתובה בתורה שיעבדא דאורייתא וגבי מיתמי בעידיה וכן לטעמא דלא פלוג רבנן ביתמי י"ל דוקא בחוב לא מפלגינן בין כתב ללא כתב אבל בניזקין ס"ל לאבבי לעולם בעידיה ודו"ק: שם א"ל רבא הכי השתא בשלמא ב"ח דיניה מדאורייתא בזיבורית פדעולא כו'.

בב"ב מוכחין מהא דעולא דס"ל שיעבדא דאורייתא, ותמהו בתוס' שם מנ"ל מזה שיעבדא דאורייתא וכו' וכו' תמוה הוא, ונלענ"ד דאיפשר לסייע מכאן לסברת הש"ך דבשיעבדו בפירוש ודאי שיעבדא דאורייתא והשתא א"ש דדייק דעולא ס"ל דינו בזיבורית בכל ענין אפי' שיעבדו בפירוש וקשה איך מוכח מעבוט דילמא התם בלא שיעבדו בפירוש דבא שיעבדא לאו דאורייתא לכן דינו בזיבורית משא"כ בשיעבדו בפירוש אלא ודאי ס"ל לעולם שיעבדא דאורייתא ודו"ק: עוד י"ל דאי שיעבדא לאו דאורייתא לא צריה להביא קרא דב"ח דינו בזיבורית כיון דליכא אלא מצוה לפרוע מסתמא יתן לו הלנה מה שירצה ואין ללמוד מניזקין דזה מלוה הכתובה בתורה והתורה שיעבדה לו מיטב, אבל חוב בעלמא לא מוכח מניזקין דכיון דליכא שיעבדא ממילא יתן לו מה שירצה ולא צריה קרא על זה, ועוד דניזקין ילפינן מניזקיהו פל כ"ד

אבות בג"ש תחת נתינה ישלם פס"א כ"ה"ל פמה כתובים הבאים פאחד ואין מלמדין ולא צריף קרא ע"ז אלא ונדאי ס"ל שיעבודא דאורייתא וכולהו נכסי דלנה אשתעבדו למלנה וס"ד שאין רשאי ליתן לו הגרוע פינון דכולהו נכסי משועבדים למלנה לכן צריף קרא אבל אי שיעבודא לאו דאורייתא לא צריף קרא להכי פלל ושפיר מוכח דעולא ס"ל שיעבודא דאורייתא, מיהו אי שיעבודא לאו דאורייתא לא צריף קרא פלל דפשיטא דב"ח בזיבורית מעתה שקטה תמיהת בעל פני יהושע על הש"ף דביקש לומר דרבא ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא ותמה עליו דהא מקרא דעולא דייקינו דס"ל שיעבודא דאורייתא ולק"מ דלרונחא דמילתא מניתי דעולא דאפי' אי שיעבודא דאורייתא אין דינו אלא בזיבורית כ"ש אי שיעבודא לאו דאורייתא שאין פחו יפה יותר לגבות מן העידיית ואין מקום לתמיהתו, ודוק היטב.

ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה פחות שבכלים וה"ה פשפא ליתן לו קרקע כו' עכ"ל אינו מוכן היטב, ומהרש"א דחק, והנלענ"ד דנדאי ס"ל דלא צריף קרא על זה דמניזקין לא ילפינו דהוי פמה כתובים כדפרישית לעיל, אלא דמשום סברא הנה אמרינו דדינו בעידיית שיהי קיבל ממנו מעות ואין לה מיטב גדול ממעות ונהו אמרינו מפת סברא דדינו בעידיית לזה מניתי פינון דחזינו דלא חסה התורה על המלנה אע"פ שלנה לו מעות וראוי שיתן לו מיטב שבכלים ע"כ לא אזלינו בתר סברא והשתא ממילא דינו בזיבורית פינון דחזינו דהתורה לא חסה עליו בשביל שלנה מעות אין לנו ראיה שיתן לו הלנה יותר מזיבורית פינון דחזינו דלא אהני ליה מה שנמתן מעות והדברים נכונים: ובהכי ניחא דלענגן אם יש לו מעות הוי ב"ח עדיף מניזק שצריף ליתן לו מעות ובאין לו מעות גרוע מניזק ונותן לו זיבורית, ולפ"ז ניחא דבייש לו מעות פינון שהלנהו מעות מחמת שחסרו לו מעות ללנה לא חסה התורה עליו וכשיתן המעות ג"כ לא גרע ממה שהיה בשעת הלנאה שלא היו לו מעות אבל אם אין ללנה מעות חסה התורה על הלנה לשלם בגרוע שיש לו שלא יאבד העידיית, ובניזקין אין לחוס על המזיק דאיהו דאפסיד אנפשיה וצריף ליתן לו לעולם עידיית וא"צ ליתן לו מעות מאחר שלא קיבל המזיק פלום, ולפי זה נראה בגזלן שגזל מעות לא גרע מב"ח, ודוק היטב: בד"ה פינון כו' נראה דסבר שיעבודא דאורייתא כו' עכ"ל.

עיין ש"ף סימן ל"ט שביקש לצדד דגם רבא ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא, ולכאורה קשה לפ"ז איך משפחת לה שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים דהיורש אומר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא וקשה פינון דשיעבודא לאו דאורייתא אינו גובה מן היורש פלל, דבשלמא הא לא קשיא הא מטלטלי דיתמי לא משתעבדי די"ל דשיעבד מטלטלי אגב קרקע וכן ראיתי בתנאים, אבל אם שיעבודא לאו דאורייתא קשה הא אין היורש מחוייב לשלם פלל פינון דשיעבודא לאו דאורייתא אפי' שיעבדו בפירוש, מיהו לרב ושמואל דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא בלא"ה לא ס"ל שבועת ה' תהיה בין שניהם פינון דלא ס"ל מחוייב שבועה ואין יכול לישבע משלם א"כ דרשינו שהשבועה חלה על שניהם, אבל רבא גופיה דאמר פנותיה דר' אבא מסתברא אי ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא קשה הא אין היורש חייב לשלם פלל, ובני מוה' אהרן תירץ די"ל דתפס מחיים מטלטלין ותובע המעות ומשכון לא חשיב הילך פדאיתא בסימן פ"ז א"כ שפיר משפחת לה שפינון שתפס מחיים פבר זכה, ובהכי ניחא דבכתובות פ' הפותב דף פ"ד לר"ע תפיסה לא מהני פלל ודחקו התוס' דילמא באמת לא מהני, ולפ"ז ניחא דשם משני רב נחמן והוא שתפס מחיים, ולפ"מ"ש התוס' פאן רב נחמן ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא ורב נחמן ס"ל מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור וא"כ צריף לאוקמא מתני' דפ' השואל בעסק שבועה ביניהם, וצ"ל דרב נחמן ס"ל דרשא דשבועת ה' תהיה בין שניהם ותיקשי הא שיעבודא לאו דאורייתא, וצ"ל

דתפיסה מהגני ושפיר פריה ודו"ק: מיהו יש ליישב עוד דמשפחת לה שהפקיד אצל אביו שגני מנגן מותרין ונשארו ליורש והשתמש בהם רק ממנה אחת יודע שהוא פקדון והשניה אינו יודע דמגיע לשלם מן היורש עצמו וגם הוציאן דליכא הילך, והשתא כשאמר על מנה א' איני יודע שפיר ה"ל חמשין ידענא וחמשין לא ידענא ודו"ק, ועיין בש"ך ופני יהושע שדחקו לדחות ראית התוס' מן הש"ס: ומה שגנאה לי לדחות ראית התוס' י"ל באופן הלזה דיש להבין מאי כולי האי שחסו על יורשים שלא לגבות רק מזיבורית הרי הירושא באה להם בלא עמל ויגיעה ואמרו שעה ראשונה מאכל יורשים וא"כ מאי דחסו על היתומים, מיהו אי שיעבודא דאורייתא ומן התורה ב"ח בזיבורית בניתמי לא תקינו פלל ונשאר הדבר על דין תורה כיון דטעמא דבינונית הוא משום נעילת דלת ובניתמי לא מסיק אדעתיה דמניית לכן אין לחדש תקנה ביורשים ואוקמוה אדאורייתא, מיהו זה דוקא למ"ד שיעבודא דאורייתא, משא"כ למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא ולא גבי פלל מן היתומים רק מפח תקנה דנעילת דלת א"כ יש לתקן כעין דאורייתא דנדאי הא דאמרינו דלא מסיק אדעתיה דמניית אטו לעולם לא מסיק אדעתיה לפעמים מלנה לזקן או לחולה, אלא דלא מסתבר ליפות פח ב"ח מניזקין דניזקין י"ל דנהי דכתיב מיטב לפי הטעם דיהיב לעיל מפני הגזלנין כו' א"כ י"ל גם בניזקין מניתמי בזיבורית ולא מסתבר ליפות פח ב"ח בניתמי מניזקין דמן התורה מיניה בעידיית אף דאיכא למימר בב"ח שנייה טפי נעילת דלת אי מסיק אדעתיה דמניית מ"מ לא מסתבר ליפות פח הב"ח מניזקין, לכן בהתנה דמדאורייתא דיניה בעידיית א"כ אין לתקן ביתומים גבייה חדשה שאינו מיניה דמיניה יגבה בעידיית ולמה יחוסו על היתומים כיון שתקנו פרעון משום נעילת דלת יש לתקן הגבייה לגמרי כמו מאביהם דבשלמא בסתמא לא שנייה להעדיף פחם מניזקין אבל בהתנה יש לתקן גם מיתומים כמו שתקנו עיקר הגבייה משום נעילת דלת דכיון דהתנה י"ל דאסיק אדעתיה ושנייה נעילת דלת, ודוק היטב: בא"ד ומר זוטרא ואבני כו' צ"ל דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא עכ"ל בפני יהושע תמה דהא אבני ס"ל למפרע גובה ואי ס"ל כיון דשיעבודא דרבנן שנייה נמי למפרע גובה מאי פריה ארבה בב"ב דף קע"ה איה ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא הא אמר גבו קרקע יש לו לבכור גבו מעות אין לו ומאי קושיא דילמא ס"ל למפרע גובה, ע"ש שהניח בצ"ע, ודבריו תמוהים דכולה סוגיין בפסחים היא דגם במטלטלין ס"ל לאבני גבי נכרי שהלנה דאמרינו נמי למפרע גובה אין לחלק בין מעות למטלטלין דהני מעות לא הוו בשעת הלואה דא"כ ליפלוג במטלטלין גופיה אם גבו מה.

שהיה לו בשעת ההלואה יש לו דלמפרע גובה אע"כ לאו טעמיה משום למפרע גובה ואין מקום לדבריו: ולפמ"ש הפוסקים דבמטלטלין לכ"ע שיעבודא לאו דאורייתא א"כ משמע דלמפרע גובה לא תליא בשיעבודא דאורייתא פלל, עיין בתומים סימן ל"ט, ובאמת י"ל עכ"פ למ"ד שיעבודא דאורייתא אי ס"ל לאבני שיעבודא דאורייתא י"ל דדוקא בקרקע ס"ל הכי ולא במטלטלין, וא"כ יש לומר למסקנת הש"ס לא אמר אבני רק בקרקע ולא במטלטלין ומינשב קושניית התוס' שם דבמטלטלין דשיעבודא לאו דאורייתא י"ל דמודה רק בס"ד ע"כ ס"ל גם במטלטלין למפרע גובה ולמסקנא לא תיקשי הברייתא לאבני די"ל דמודה במטלטלין, עכ"פ לא קשיא על התוס' דאי שיעבודא לאו דאורייתא ומ"מ למפרע גובה אין לחלק בין מטלטלין לקרקע ודו"ק היטב: ואיפשר ליישב עיקר דיוקן של התוס' דאי שיעבודא דאורייתא למה הפקיעו דינו, וי"ל לשיטת הרמב"ם דשטר רק מדרבנן א"כ מן התורה אין עדות שבשטר עדות פלל, ואף להפוסקים דשטר דאורייתא י"ל דשטר סתמא אינו ראוי להזמה ולא הוי עדות מן התורה דאינו ראוי להזמה רק אם כתוב בו בזמנו פתבנהו וא"כ רובא דרובא שטרות אינן רק דרבנן, וא"כ לא קשיא איה הפקיעו דינו,

ובגניזקין י"ל דס"ל לאבניי באמת דינו בעידי מיתמי פדמוקי לרבא בריתא דאברם חוזה מיתוקמא נמי לאבניי ונשפיר ס"ל שיעבודא דאורייתא, ודוק היטב: בגמרא ולרבא והתני אברם חוזה כו' ור' ישמעאל היא כו' ויש לדקדק דלמה מוקים לה כר' ישמעאל הא איפא לאוקמא שפיר כר"ע והיגנו למאי דמוקי רבינא לעיל כר"ש דהתורה אמרה גניזקין בעידי מפי הגזלנין וא"כ ביתמי דלא שייך האי טעמא גבי מזיבורית, ויותר קשה על הרא"ש שפתב לסייע לרי"ף דאין הלכה פרכא פינו דדחיק לאוקמא בריתא דאברם חוזה כר' ישמעאל ולעיל מוקמינו מתני' כר' עקיבא וקשה הא להך אוקמתא א"ש לר' עקיבא טפי, ונראה דמ"מ אחר שיעבדה התורה עידי דמזיק א"כ פשמת לא פקע שיעבודו מעידי, ומזה נראה ג"כ פדברי התוס' דרבא ס"ל שיעבודא דאורייתא דאם פדברי הש"ך דרבא ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא רק דיש לתקן כמו מיניה מאי קשיא מגניזקין דבשלמא בב"ח שפיר יש לתקן כמו מיניה אבל בגניזקין דהתורה גופיה לא שיעבדה עידי רק מפני הגזלנין א"כ מהיכא תיתי לתקן ביתמי עידי, אלא עיקר טעמא משום דשיעבודא דאורייתא וכבר נשתעבדו העידי ודו"ק: אלא דמ"מ צ"ע מה שהביאו דברי רבינא לעיל דהא אנו לא קי"ל כר"ש דדריש טעמא דקרא בב"מ פ' המקבל גבי אלמנה וכמה דוכתי: שם והתני רבי אליעזר כו' ואפ"ל הן עידי.

ויש לדקדק למה דחק הש"ס הא יש לפרש בפשיטות דאפ"ל זיבורית דיתומים פעידי דעלמא ורוצים להחליף העידי בזיבורית שגיבבו לב"ח שלקחם אין רשאים והב"ח גובה מהם ומיתוקם בפשיטות: בפירש"י ד"ה נשפאי עידי לאחר הגניזק ונעדין יש לו עידי כו' עכ"ל.

ויש לדקדק ל"ל לרש"י לפרושי בעידי עידי הא יש לפרש שלא היה לו רק עידי ובינונית וזיבורית ושטפה לעידי ונשאר בינונית וזיבורית דמדאורייתא דינו בזיבורית דאזיל ליה לדיניה ומפני תיקון העולם דינא בבינונית וביתמי מזיבורית פדינו דאורייתא, ונראה דרש"י ס"ל דבקה לא שייך תיקון עולם לתקן לגניזקין בבינונית דמה תיקון עולם יש בזה אטו בשביל זה ישמר מן ההיזק יותר, לכן ס"ל לרש"י דעיקר תיקון עולם שלא יאמרו שגניזק פחות מן ב"ח שהרי ב"ח גובה בינונית והגניזק יגבה זיבורית ואיפשר שיבטלו לגמרי דין גניזק בעידי וא"כ אם אין לו רק עידי ובינונית וזיבורית אפ"ל שיהיה הגניזק כב"ח ג"כ לא יגבה רק זיבורית דהא הבינונית נעשין עידי פינו שהעידי אינם בשעת גובינא וקיי"ל בשלח הן שמין לזה פירש"י בעידי עידי ונשאר עדין עידי ובינונית וזיבורית דבקה שייך תיקון עולם שלא יגרע הגניזק מב"ח: ובזה מיושב קושיות התוס' על פירש"י שהקשו איך יגבה מזיבורית א"כ הורעת פחון של גניזקין אצל בינונית דכי כה"ג פריה בב"ק, ולפ"ז ניקא דנדאי הך דהורעת פחון של גניזקין הוא עצמו משום דלא מסתבר לגרוע גניזק מן ב"ח והיגנו משום דהתורה אמרה בעידי לא לגרוע פחו מב"ח רק להעדיף פחו מב"ח וא"כ פשיש עידי מסתבר שלא חייבה התורה לעידי שלא מרצונו דכ"ש אם רוצה בינונית דלגבי דידיה מיטב הוא צריך ליתן לו אבל פאן שהיה מתרצה בסתמא לעידי אם שטפה נהר בטל שיעבודו, או דהוא עצמו התיקון עולם שלא לגרוע גניזק מב"ח ולק"מ על פירש"י ודו"ק: ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה בני מוה' אהרן נ"י מאי פריה לעיל מפני תיקון העולם דאורייתא היא נימא ג"כ בשפאי עידי ולא נשאר רק בינונית וזיבורית דמ"מ גובה מעידי דה"ל בינונית עידי, ולפ"ז ניקא דבכה"ג באמת לא גבו גניזקין פינו דב"ח אינו גובה לא שייך תיקון עולם ובנשאר לו עידי בינונית וזיבורית באמת אינו גובה רק בינונית וניחא, ודוק היטב: בתוס' ד"ה מאי כו' דגריעי מזיבורית.

וקשה לפ"ז מנ"ל שיש לקו בשפאי עידיית הא מקרא דעבוט לא מוכח רק זיבורית ומנ"ל גרוע מזיבורית ולמאי דפרישית לעיל בדברי התוס' נחא ודו"ק: בא"ד וכדרכא כו'. וכתב מהרש"א וקצת קשה דא"כ לא הונפרה מילתא דרבא רק על אפי' דברייתא, ובחידושי הרשב"א פירש דקאי אברייתא דקאמר אפי' הו עידיית היינו אפי' הזיק עידיית והיינו שפאי עידיית, ונראה דגם לפי זה תיקשי קושיות התוס' דילמא הוה בלא שפאי עידיית וכמו שהקשו על פירש"י פיון דמוקמינו בהזיק שפאי עידיית וגם הל"ל הב"ע בגיזקין לכו לא פירשו התוס' פן, ויותר קשה לפירוש הרשב"א ל"ל לדחוקי דברייתא דאברם חוזהא דאין נפרעין מיתומים אלא מזיבורית אפי' הו גיזקין ודחוק לדיניה אמאי לא מוקי בהזיק שפאי עידיית דטפי יש להעמיד בברייתא דלעיל אפי' הו גיזקין היינו בהזיק שפאי עידיית מברייתא דכאן, אלא נדאי סתם גיזקין לא משמע להש"ס בהזיק שפאי עידיית כ"ש דהכא אין להעמיד בלשון אפי' הו עידיית שהזיק שפאי עידיית לכו דברי הרשב"א צ"ע: ודע שלכאורה היה נ"ל דאביי ומר זוטרא נמי ס"ל שיעבודא דאורייתא אלא דוקא מיניה שייך שיעבודא דאורייתא אבל ביורשים ליכא שיעבודא דאורייתא דלפמ"ש ר"ת שלכך מכירת שטרות דאורייתא ומ"מ מצי מחיל מטעם שיעבוד הגוף אינו נמכר רק שיעבוד נכסים וכשמחל שיעבוד הגוף בטל שיעבוד נכסים, וקשה לדבריו א"כ במת הלנה הרי בטל שיעבוד הגוף ואיך יגבה מנכסים ומשמע דלאו סברא הוא, מיהו אביי דס"ל דגבי מיורשים בזיבורית איפשר דסבר לחלק דמיורשים אפי' שיעבודא דאורייתא לא גבי, א"כ י"ל מלקוחות גבי טפי אי שיעבודא דאורייתא כשהלנה חי דיש שיעבוד הגוף אבל ביורשים בטל שיעבוד הגוף לגמרי, והא דפריה ב"ב דף קע"ה אי עולא ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא מהא דס"ל ד"ת ב"ח דינו בזיבורית לא קשיא רק אשיעבוד לקוחות, אבל אביי ומר זוטרא איפשר דמחלקין בין שיעבוד לקוחות לשיעבוד יורשים דס"ל ביורשים שיעבודא לאו דאורייתא פיון דבטל שיעבוד הגוף, מיהו מאן דס"ל שיעבודא דאורייתא אפי' לגבות מן היורשים ע"כ לא ס"ל סברת ר"ת דהא במת נדאי פקע שיעבוד הגוף, וא"כ דברי הר"ת צ"ע דלמאן דס"ל שיעבודא דאורייתא אפי' מן היורשים ע"כ לא ס"ל דשיעבוד נכסים צריבין לשיעבוד הגוף וצ"ע: בגמרא משום דלא מסיק אדעתא דמלוה דמית כו'.

והא דמלנה ע"פ גובה מיורשים מטעם נעילת דלת היינו לעיקר החוב חושש שלא יפסיד אבל משום הפרש בינונית וזיבורית אינו חושש, וכ"כ פני הושע, וי"ל עוד דבשלמא אי מסיק אדעתיה יכול להתנות בשטר בפירוש שיגבה מן היורשים לפי סברת הרמב"ן דמהני, אבל אי שיעבודא לאו דאורייתא לא יועיל לו כלל לגבות מיורשים אפי' תנאי: אלא דיש לדקדק פיון דמן התורה ב"ח דינו בזיבורית ואינו גובה בינונית אלא מתקנתא דנעילת דלת, וא"כ איפכא ה"ל למיבצי תקנתא עבוד רבנן לב"ח ל"ש בו ל"ש ביורשים גדולים או דלא מסיק אדעתיה דמית ואפי' גדולים נמי דהא ע"כ משום נעילת דלת לא שייך בקטנים ואי ס"ל מדאורייתא ב"ח בבינונית א"כ מה בכך דלא מסיק אדעתיה פיון דליכא תקנתא בגדולים למה לא יגבה בינונית מגדולים פיון דלא עבוד תקנתא, עכ"פ מוכח מהך איבעיא ומהא דקיי"ל דגם בגדולים דינו בזיבורית מוכח דקיי"ל כעולא דאי מן התורה בבינונית אפי' לא מסיק אדעתיה יגבה מבינונית פיון דלא עבוד תקנתא בגדולים ודלא כפני הושע שפקפק בזה: (ע"ב) בתוס' ד"ה יתומים כו' בין לשבועה כו' וא"ת לשבועה היכי משפחת לה עכ"ל.

הא דלא קשיא להו מיד דקאמר ודילמא לעגנו שבועה, י"ל דהכי קאמר דאי הנה הדין שבגדולים א"צ שבועה הנה נזקקים לקטנים כדי להרויח השבועה לכו אמר גדולים שאמרו היינו ג"כ

לשבועה, והשתא א"צ לומר קטנים דנדאי אין נזקקין פנין דליפא רינח אבל הכא דקאמר בין לשבועה משמע דמשפחת לה מציאות שבועה בקטנים קשיא להו שפיר הא אין נזקקין, והתוס' נדחקו למאד בפירוק קושפא זו, ולכאורה נראה ליישב לפמ"ש בח"מ סי' פ"ד בפוגם שטרו תוה זמנו דפטור משבועה, ובסמ"ע פקפק בזה דאיתרע חזקה דאין אדם פורע תוה זמנו ואם נימא דבכה"ג צריף לישבע א"כ י"ל דאיירי בפוגם שטרו שלא בעדים די"ל לענגן פירעון נאמן במיגו דאי בעי אמר שלא נפרע פלום, אלא משום דהוי מיגו לאפטורי משבועה צריף לישבע אבל בהא שפיר נזקקין דמהימן במיגו דאי בעי אמר לא נפרעתי פלום, אבל מ"מ צריף לישבע אף שיש לו מיגו, והא דלא מוקי הכרזה בכה"ג לא קשיא דהא נדאי מצי לאוקמא תוה זמנו והיינו בכלל שנינויא דש"ס שהודה או שמתנהו ומית בשמתיה: עוד י"ל דאיירי בתפס מטלטלין מחיים ובתפיסה בעדים דבכה"ג י"ל לכ"ע נזקקין, ועיין בתומים סימן ק"י, ומ"מ שבועה צריף וא"צ לדחוק כמ"ש התוס': עוד אפיפך לומר לפמ"ש רמ"א בס"ס ק"י בב"ח רוצה לנותר ויש בו טובת יתומים נזקקין א"כ י"ל דמ"מ בלא שבועה אינו פטור דשמא נפרע הפל, אבל אהכרזה פריף שפיר דא"כ גם הכרזה אין צריף דלא שבקינן מידי דמרויחין בנדאי ונקטינן הכרזה, ועיין בש"ף שם ביש קנס על הפירעון: בגמרא בעי רב אחדבוי בר אמי במתנה היאך כו'.

פירש"י לענגן מכר בינונית ושייר זיבורית לפניו, ולכאורה קשה למאי דקיי"ל שיעבודא דאורייתא א"כ מן התורה מלנה בשטר גובה בין מיורשים בין מלקוחות רק משום פסידא דלקוחות לא גבי מלוקח וא"כ איפא למיבעיא מקבל מתנה מאי, מיהו הך מילתא איפא למיפשט ממתני' דמצא שט"ח דבאין בו אחריות נכסים יחזיר שאין ב"ד נפרעין מהם, וקשה הא יש לחוש לפסידא דמקבל מתנה שמא יגבה ממקבל מתנה, וא"כ מוכרח דגם ממקבל מתנה אינו גובה א"כ מוכח דמתנה הוי נמי פלוקח, וא"כ קשה מאי מיבעיא ליה הכא תיפשט ליה ממתני' דמקבל מתנה דינו פלוקח דאל"כ גם מלנה על פה יגבה ממקבל מתנה, וי"ל דמצינן לפרושי מתני' פשמואל דבשטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי וא"כ לפי האמת דאיתותב שמואל וקיי"ל שיעבודא דאורייתא נפשטה הבעיא דמקבל מתנה הוי פלוקח, וצדקו דברי הרי"ף שפכת דהנה אוקימתי דסייתא נינהו וקיי"ל דמקבל מתנה פלוקח ודו"ק: שם תנו מאתים וזו לפלוני וכו'.

ויש לדקדק להך דעה שפכת בש"ע סימן רנ"ג סעיף י"ט באומר תנו מנה דוקא קאמר ואם אין לו מעות אינו נוטל פלום א"כ לא יטלו פלום באין מעות בעין וממעות אין בעל חוב גובה פלל דמטלטלי דיתמי לא משמעבדי לב"ח והכאמרין דקמא בינונית משמע דמיירי בקרקעות, מיהו בגמרא יש לומר דתניא בפלוגתא דרב ושמואל פ' שבועת הדיינין אי מנה דוקא קאמר, אבל לפמ"ש הרי"ף ורשב"א דלפי האמת מיירי בהכי דדסייתא נינהו א"כ איף יטול המקבל מתנה פלום פנין דדוקא קאמר, וצ"ל דאמר בפירוש מנכסי ולא נזכר בפוסקים ובש"ע גופיה בסימן קי"א וסימן רנ"ג סעיף ט': בתוס' ד"ה תנו מאתים כו' אבל אם הנה נותן להם בשנה אפי' בלא אחריו עכ"ל.

וקשה לפ"ז למה נקט אחריו ליפלוג בדידיה דאם נותן להם בשנה פל הקודם זכה, ואפיפך לומר דנהי דבנתן להם בשנה פל הקודם זכה אפיפך לומר דהיינו לענגן שאם יחסר לא' ינהה ההפסד לאחרון והיינו פשיעלו הנכסים פחות ממה שנותן יפסיד האחרון אבל לענגן ב"ח י"ל שלא נתפנין שיגבה מא' רק ממי שקיבל בינונית או מפולם, אבל באמר בפירוש ואחריו אמרינן שנתפנין ג"כ

שהב"ח יטול מן האחרון, והשתא סיפא דאם אמר ואחריו לפלוני י"ל באמת דנתן לכולם בשנה וא"כ מדנה ליה למימר בלא ואחריו והיה הראשון ג"כ קודם אם יחסר מן הנכסים ע"כ פי אמר ואחריו היינו לענן שיגבה הב"ח מן האחרון, ובהכי ניתא דקאמר בש"ס ואע"ג דקמא בינונית תיקשי ליה טפי פנין דלא עבוד תקנתא במתנה א"כ שוין בני חורין ומשועבדים דמקבל מתנה והוי פאילו פולם בני חורין ולמה יגבה מן האחרון, ולפ"ז ניתא דכינון דאמר ואחריו ע"כ נתפנין שיגבה מן האחרון, פן י"ל בגמרא, אבל פשט לשון התוס' והרא"ש ס"פ יש נוהלין וגם רמ"א בסימן קי"א שהביא דעתם משמע דשנה לגמרי לאמר ואחריו, גם משמע דאפי' הוסיף לאחר מ"מ גובה מן האחרון ולא ס"ל הסברא שפתיבתי שלא נתפנין רק אם יחסר לא, ודוק היטב: ואיפשר לומר עוד דנותן לכולם בשנה אין פוננתו רק שיברור לו היפה ולא לענין שיפסיד האחרון דדוקא לענין זה יפה פחו אבל לא שיפסיד לגמרי, ועפ"ז ניתא דקאמר ואע"ג דקמא בינונית, וקשה דקארי לה מאי קארי לה דילמא בכולם שוין, ולפ"ז ניתא דאם נימא באם דקמא בינונית גובה מן הראשון א"כ תיקשי ל"ל ואחריו ליתני בכולם שוין וע"כ לומר דנתן לו יפוי פח לברור היפה ואם איתא דאי דקמא בינונית גובה מן הראשון א"כ אין זה יפוי פח שהרי ע"י זה יגבה מן הראשון וא"כ אפי' לא אמר ואחריו רק נתן לכולם בשנה נימא שפוננתו לגבות מן האחרון, דאין לומר דליפות פחו הזכירו ראשון דהא בקמא בינונית מקרע גרע שהרי גובה מן הראשון וא"כ בכולן שוין אפי' לא אמר ואחריו יגבה מן האחרון דאין לומר שיברור לו היפה דא"כ הב"ח יחזור על בינונית, אלא ודאי לעולם חוזר על האחרון ובנותן לכולם בשנה ולא אמר ואחריו גובה מכולן רק שהראשון בורר לו היפה: בגמרא דקמא בינונית והקשה הרשב"א בחידושיו הא מתנת שכ"מ פירוש ומיורשים אפי' גדולים לא גבי אלא מזיבורית, ומירץ דלא פלוג בין מתנת שכ"מ למתנת פריא, ושוב הקשה איך מדמי מתנת שכ"מ למשעבדי הא אשה ובנות נזונין מהם, ומירץ דהקא במתנת פריא עסקינן הילכך במתנת שכ"מ אי דקמא בינונית גבי מבינונית וכתב פן בשם הרי"ף והר"י מיג"ש ור' יונה, וצ"ע דלא קשיא הקושיא של הרשב"א דודאי לענין יורשים גבי לעולם מזיבורית אלא די"ל לא פלוג א"כ מתנת שכ"מ ממה נפשך אי דיינינן ליה פירושא אין לב"ח רק זיבורית וכשתמצי לומר לא פלוג הרי הוא כמו מתנת פריא דג"כ גבי מבתרא וצ"ע: שם ואע"ג דקמא בינונית כו' מזיבורית גבי.

והקשה הרשב"א למה יפה פחו של ראשון ליטול בינונית, ואין לומר שנתרצו האחרים שגבה הראשון בינונית א"כ האחרון נכנס תחת הבעלים שיגבה מן האחרון שהרי פה הוא דינו והראשון הוי פאילו קנה הבינונית מן האחרון א"כ דינו שיגבה מן הראשון הבינונית כדאיתא בב"ב דף ח' ע"ב בראובן שמכר פל שדויתו לשמעון והלך שמעון ומכר שדה אחד ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה בלא שיר בינונית דכנותיה, וכן הוא פוננת ה"ן רק שיש חסרון איזה תיבות, וצ"ל אע"ג דקמא בינונית שדינו בבינונית, ואי משום דסתמא קתני משמע אפי' נתרצה דחה סברא זו דכינון דנתרצה הוי פמכרו וכדברי הרשב"א ממש, אלא ודאי פדאמרן שדינו בבינונית בשביל שיפה פחו, ע"ש ותראה שהדברים ברורים בדברי ה"ן כמ"ש, לכן כתב ובתוס' נסתפקו בכה והוא ברור, רק בלשון מה"ם פרי"ף לא הבין דברי ה"ן אולי לא ראה דברי הרשב"א בחידושיו והדבר פשוט כמ"ש פ"ן ב"ן פלי ספק, אלא דלענ"ד יש לדחות ראית הרשב"א דיש לפרש דקמא בינונית כגון שעדיין לא היו הזיבורית כגון שבשעה שבא הראשון לגבות עדיין לא נגבו הזיבורית שהיה לו חוב אצל אחר ובזו יפה פחו של ראשון שגובה מבני חורין שנמצאו שפל זמן שלא טרף הבינונית אינו יכול לגבות משעבדי וה"ה מב"ח שלו, או שהיה לשכיב

מרע לגבות מכח אחריות שדה שקנה ושפיר משפחת לה שיגבה הראשון בינונית: ועוד על גוף סברת הרשב"א דכשנתרצה לו הוי כמכרו לו יש לדחות דנדאי בלא ריצוי נהי דלכתחילה יכול השני לעכב פי מאי אולמא דהאי מהאי מ"מ אם קדם א' וגבה הבינונית על חלקו י"ל מה שגבה גבה דאמרינו דהנותן לא הקפיד על מי שיגבה ונהרי איפא מ"ד אפי' ב"ח מאןחר שקדם וגבה מה שגבה גבה א"כ אילו הגבו לראשון בינונית על מאתים שלו בט"ר שנודע שנתן גם לאחר הנה מה שגבה גבה וא"כ.

נהי דבתחילה פולן שוין מ"מ אם בא לידו בינונית לא דמי ללוקח שלא זכה רק מכח ראשון אבל זה שכבר בא בינונית לידו שוב לא יוכל זה להוציא ממנו ואפי' הגבהו בטעות מ"מ פיון דתפיס תפיס די"ל דהנותן לא הקפיד וכל מה שיבא ליד אחד יהיה שלו וכ"ש אם יש ברירה דהנכר הדבר למפרע שהיה שלו מעיקרא ולא זכה מכח הריצוי כלל ואין דברי הרשב"א מוכרחים כלל, ודוק היטב: בתוס' ד"ה ש"מ כו' דאע"ג דיש לחלק בין מתנת שכ"מ כו' עכ"ל לכאורה הוא תמוה דנימא דמסיק אדעתיה שיתן נכסיו לאחר ולא יפרע החוב שמגיע ממנו, וע"כ הא דבעי במתנה אם גובה ממקבל מתנה הבינונית, ואף דלא מסיק אדעתיה שיתן לאחר ולא יפרע החוב מ"מ פיון דאין למקבל מתנה דין לקוחות ממילא לא ידחה הבעל חוב משיעבודו, דהא גם בראובן שמכר כל שדותיו לשמעון ומכר בינונית ללוי גובה ג"כ בינונית מלוי אף דלא מסיק אדעתיה שיבא לידי כף מ"מ פיון דכבר נשתעבד לו בינונית אין חילוק, ולעיל דאמרינו ביו"רשים טעמא דלא מסיק אדעתיה היינו משום הא לא חילקו בין קטנים לגדולים וכיון דפקע שיעבוד בינונית מן הקטנים גם בגדולים לא תיקנו שיעבוד כלל ואוקמוה אדאורייתא, אבל במקבל מתנה אי לא תיקנו הוי כאילו היו בני חורין, לכן נראה דכוננת התוס' ג"כ למ"ש הרשב"א דמתנת שכ"מ פירושא היא א"כ כמו שאמרו גבי ירושה משום דלא מסיק אדעתיה דמית גובה מזיבורית גם ממתנת שכ"מ לא יגבה רק זיבורית דכירושא היא, כנ"ל בכוננת התוס' ודו"ק: בגמרא דליפא שטר.

הקשה הרשב"א מה תועיל אמירתו לגרוע לב"ח, ותיירץ דכל מה שאומר תנו לפלוני בחובו הוא ע"פ אמירתו ואין לו ראיה אפי' בעדים דבמלנה ע"פ נמי כל הקודם קודם לגבות, וקשה איך יהיה נאמן להפסיד לבעל השטר שמגיע לו בינונית לפום הך דיחויא דדחי וס"ל דבמתנה לא תיקנו א"כ למה יועיל הודאתו לחוב לבעל השטר שדינו בבינונית, וי"ל דכאן אין הב"ח נפסד שאפי' מן היו"רשים אינו גובה רק זיבורית וא"כ אילו לא נתן פלוני הנה דינו ג"כ בזיבורית, ובזה נדחה מה שדייקו התוס' דב"ח מאןחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה דאל"כ למה יצא עליו שט"ח גובה מהנה ב"ח, ולפי דברי הרשב"א לא מוכח מידי דבנדאי לבטל השט"ח שלא יגבה אינו נאמן פיון דחב לאחרים אינו נאמן כלל שחייב לאלו, אבל בחוב ברור י"ל מה שגבה גבה ודו"ק: אלא דלפמ"ש התוס' ע"כ שהחובות ידועים וקשה ג"כ יגבה המוקדם כמ"ש הרשב"א, וצ"ל דהתוס' ס"ל דאין קדימה במלנה ע"פ ושפיר י"ל דאיירי שיש עדים על ההלואות ומ"מ פיון דאין קדימה במלנה ע"פ לא גבי, אלא דקשה מ"מ איך הוא יכול להפסיד לאחרון פיון שחובו ידוע מה איכפת ליה במה שצינה ליתן לנה אחרון יגבה הב"ח מפולם אם הוא מוקדם לכולם והני חובות על פה אין בהם דין קדימה ומה תועיל אמירתו להפסיד לאחרון פיון שחובו הוא ידוע, וי"ל לפמ"ש דאיירי במתנת פריא א"כ הקנה לראשון וזכה בשלו והוי פלוקח פיון דאמר תנו בחובו ויוכל לומר על האחרון הנחתי לה מקום לגבות ולכן דוחין אותו אצל אחרון, אף דלפום הך דחיייה במתנה לא עבוד תקנתא מ"מ פאן שנותן לו בחובו הוי כמכר שהרי הקנה לו בחובו לכן האחרון נפסד, וא"כ אדרבה דברי הרשב"א צ"ע דלמאי דמסיק דמיירי במתנת פריא ובקנין יש לפרש

תנו בחובי ג"כ בכה"ג שהקנה לו מאתים בעד חובו מנכסיו, אלא דהרשב"א משמע ליה אי תנו בחובי קאמר לא איירי בקנין, אבל להתוס' צ"ל שהקנה לו המאיתים מנכסיו בחובו לכן הראשון הוי לוקח ראשון ודו"ק, וצ"ע: ועיין ברי"ף שפכת דהנה דסיניא אתה נינהו ולא גבי ממקבל מתנה, וקשה אפי' יהיה בעיא דלא איפשיטא ג"כ לא יוציא מן המקבל מתנה שהרי המקבל מתנה הוא מוחזק, ואיפשר לומר דנ"מ אם נתן מתנה לא' והניח לו מקום לגבות בני חורין ושוב מכר הבני חורין, ואי מקבל מתנה פלוקח יכול לדחותו ללוקח שני, משא"כ אי לא תיקנו במקבל מתנה כשנתן לו בינונית הרי גובה מן המקבל מתנה שהרי לא תיקנו במקבל מתנה וא"כ פשטא לגבות מלוקח אחרון הרי מספיקא לא יוציא מן הלוקח שני שהשני דוחהו לשיעבודו בינונית דקמא וא"כ לא יוכל המקבל לדחותו ללוקח השני פיון שלא יוכל לגבות ממנו והוי כמו אישתדוף בני חרי דטררי ממשעבדי, אבל אם נפשטה האיבעיא דוחהו המקבל מתנה ללוקח השני, ודו"ק וצ"ע: שם אין מוציאין לאכילת פירות כו' אמר עולא לפי שאין פתובין.

עיין פנ"י שדייק מאי מפני תיקון העולם הא בלא"ה מלנה ע"פ הוא, ומה שתירץ דכיון דשיעבודא דאורייתא יש למלנה ע"פ ג"כ לגבות ממשעבדי דחוק, דלא קאי תיקון העולם אמלנה על פה דמשנה שלימה שנינו בשילהי ב"ב דמלנה ע"פ גובה מבני חורין, לכן י"ל דמסתמא ה"ל למימר במזון אשה ובנות דתנאי כתובה ככתובה דמי וליגבי ממשעבדי קמ"ל שאין נקראין פתובין לענין זה, וכן בשבח קרקעות אילו תיקנו בו פתיבה כמו שתיקנו באחריות בשטר דט"ס הוא הנה הדין לגבות ממשעבדי אבל לא תיקנו בו פתיבה שיקתוב בשטר שלא יגבה ממשעבדי, לכן אע"פ דכתב שבח מ"מ אינו גובה ממשעבדי מאחר שלא תיקנו בו פתיבה, וניחא דקשה הא פיון שכותב לו ושכחיהון הרי ידוע לכל שפותבין פו, אלא נראה שהיה תקנת חכמים שלא לכתוב פדי שלא יפסידו הלקוחות כל פה לכן אפי' כתב לא תיקנו פתיבה לזה ולא מהני, ומה שפירש"י אין קול יוצא לאותה פתיבה צ"ע, דידוע שפותבין פולם פו ואיך שייך לומר שאין לו קול, וצ"ע ודו"ק: שם ר' חנינא אמר לפי שאין קצובין.

מפאן כתב בש"ף ס' ס' דקשה לדעת הרמב"ם שסובר דדבר שאינו קצוב אינו משמעבד, ובבעה"ת שער ס"ד ח"א מבואר שהקשה דאכילת פירות ושבח ממשעבדי הוא דלא גבי משום תיקון העולם הא מדינא גבי אפי' ממשעבדי, ונראה דמהא דמזון אשה ובנות לא קשיא ליה ל"ל טעמא דתיקון העולם הא בלא"ה אין קצובין די"ל דהרמב"ם לא קאמר רק שאינו יכול לחייב עצמו בדבר שאינו קצוב אבל במזון אשה ובנות דהחויב מתנאי ב"ד שפיר היה מהני לגבות גם ממשעבדי רק משום שאין קצובין, ואיפשר לדעת הרמב"ם דלא קאמר רק במידי שאין דרף להתחייב ואין חיובו ברור דהיינו לחייב במזונות פיון שאין קצוב לא גמר ומקני שאין חיובו ברור ופסוק, אבל במה שדרף להתחייב בו שהרי כל העולם יורדין לשדות על מנת להשפית ושיהיה השבח שלו פיון שדרף להתחייב בו משמעבד אף אינו קצוב, ובהכי ניחא מה שתמה הרמב"ן מפירות דקל וממה שתעלה מצודתי מכור לך דדוקא משום דבר שלא בא לעולם לא מהני אבל בלא"ה אע"ג דלא קצוב מהני, ובג"ת תמה דמה שהעלתה פבר הוא קצוב, ולק"מ דעיקר גושניית הרמב"ן ממה שתעלה דלא קאמר רק משום דשלב"ל אבל אי הנה נקרא בא לעולם הנה משמעבד, ולפמ"ש לק"מ דהא גם בשבח קרקעות דרף להשתעבד עליו דהא אפי' יורד ברשות יש לו שבח פדאיתא בסימן שע"ה א"כ ממילא כל קונה שדה קונה על דעת שירוים השבח לכן גם המוכר משמעבד על פה, א"כ י"ל דלא קאמר הרמב"ם רק שאינו מעלה בדעתו להפסיד כ"כ פיון שאיפשר שיתיקרו מזונות אבל בפירות דקל ומה שתעלה מצודתי לא מפסיד

מידי ומה שיעלה פירות דקלו או מצודתו הוא רינח ואינו מפסיד פלום ממה שהוא תחת ידו לעת עתה שפיר משתעבד גם להרמב"ם אע"פ שאינו קצוב שאינו מפסיד משלו פלום, ובהכי ניקח נמי מה שהקשה בגדולי תרומה מהולך לחלוב את עיניו וכו' דהוי אינו קצוב, ולפ"ז לק"מ דאינו נקרא נפסד בזה שלא זכה עדיין הוא עצמו בזה ושפיר מתחייב ודו"ק: וניחא בזה ג"כ מה שהקשה הרמב"ן עוד מהא דאמרין בקידושין דף ע"ח דנפיר צריה לנכסים שיפלו לו אח"כ וקא הוי אינו קצוב, ולפ"ז לק"מ דעל דבר שאינו נפסד שפיר מקני אף שאינו קצוב כיון שאין מתחייב רק מן מה שיפול לו אח"כ שהוא לו רינח ואינו נפסד לעת עתה ודו"ק: ועפ"ז איפשר ליישב עיקר הקושא שנתחבטו בה הראשונים והראב"ד פי"א ממכירה השיג עליו מהא דפריה לריש לקיש ממתני' דהנושא את האשה ופסק לזון את בתה חמש שנים חייב לזונה ופריה לריש לקיש, וקשה כיון דבס"ד לא ידע דאיירי מדברים הנקניו באמירה תיקשי לר' יוחנן נמי, ולפ"ז יש לומר דהא נדאי פשיטא ליה דבשעת נישואין דרפו להשתעבד בדברים שאינם קצובים כמו שמשמעבד לאשתו בכמה דברים מזונות וכסות ופרקון דאדעתא דהכי נסבה, א"כ ה"ה דמשמעבד לבתה ג"כ שע"ד כן היא נישאת לו, אלא דלריש לקיש דלא משמעבד בדבור ס"ד דלא אהני אף שדעתו להשתעבד דהא בחייב אני לה מנה ג"כ דעתו להשתעבד בדבר פסוק ואפ"ה ס"ל לריש לקיש דלא מצי לשעבד נפשו א"כ לא תליא בדעתו כלל אע"ג דגמר ומקני לא מהני בדבור, אבל משום דבר שאינו קצוב פשיטא ליה דלא שייך בשעת חיתון דאז דרף להשתעבד אף לדברים שאינם קצובין, וא"כ לר' יוחנן יכול לחייב חיוב זה בשטר, וכיון דהחיוב חל שפיר משמעבד אף לדבר שאינו קצוב דבשעת נישואין דרף להשתעבד אף לחיובים שאינם קצובין, אבל לריש לקיש אף שדעתו להשתעבד לא מהני פריה שפיר, וחיידש לו התרצון דבדברים הנקניו באמירה משמעבד גם לריש לקיש, ודוק היטב, ועיין בסמוך: שם איבעי' להו לר"ח קצובין וכתובין בעי כו'.

וקשה כיון דהני לא מיקרי כתובין ל"ל טעמא דקצובין כלל, ואיפשר דאי ס"ל קצובין וכתובין ס"ל מזון אשה ובנות כתובין ניהו רק בשביל שאין קצובין, ואיפשר דהרמב"ם דייק מזה דאינו משמעבד בדבר שאינו קצוב דלהכי צריה לטעמא דקצובין דאילו משום שאין כתובין ה"ל אכילת פירות ושבח מלנה על פה עכ"פ, וא"כ לפמ"ש הגאונים ובסימן ק"ד דמלנה ע"פ מוקדם קודם למלנה בשטר מאוחר א"כ הני קדמי למלנה בשטר מאוחר לגבות מבני חורין, להכי נקט טעמא שאין קצובין ודבר שאינו קצוב אינו משמעבד מן התורה, רק בתר תקנת חכמים דמשמעבדי למזון אשה ובנות ושבח ופירות ה"ל למיגבי משמעבדי א"כ משום שאין קצובין אוקמוה אדאורייתא ומדאורייתא לא משמעבדי כלל א"כ מלנה בשטר קודם, מיהו למ"ש לעיל בסמוך אין לומר כן ודו"ק, ועמ"ש לקמן בסוגיא: (דף נ"א ע"א) בתוס' ד"ה או דילמא כו' פי' בקונט' כו' ואין נראה דבהדיא תנו כו' עכ"ל.

לכאורה הנה נ"ל לפירש"י דס"ל אי שעבודא דאורייתא מלנה על פה אינו גובה מלקוחות משום פסידא דלקוחות, ויש להבין מאי פסידא דלקוחות הוא הא טענינו להו פרעתי, וצ"ל שידוע להם שלא פרע והא לא שכיח, לכן י"ל שאמר אל תפרעני אלא בעדים ושובר אצל לקוחות ליכא ויגבה אחר שיפרע לו עוד הפעם, אלא דאי טענינו פרעתיך בפני פו"פ והלכו למדינת הים לא יגבה מלקוחות א"כ י"ל דס"ל אינו נאמן באומר פרעתיך בפני פו"פ ושייך פסידא דלקוחות, וריב"ח ס"ל דנאמן וליכא פסידא דלקוחות דטענינו להו, א"כ בידוע שלא פרע שפיר גבי משמעבדי דפלוגתא דתנאי היא, מיהו י"ל דתוה זמנו יגבה מלקוחות וי"ל דס"ל אדם פורע תוה זמנו ודו"ק: מיהו יותר נ"ל ליישב דברי רש"י כפשוטו דס"ל כמ"ש הש"ך בסי' קט"ז סק"ה

דְּהַרְשָׁבִים ס"ל בְּמוֹכַר שְׂדֵהוּ בְּעֵדִים דְּגוּבָה מִמְשַׁעְבְּדֵי הֵינּוּ בְּהַתְנָה עַל הָאֲחֵרִיּוֹת בְּעַל פֶּה דְּבִלְא
הַתְנָה לֹא אֲמַרְיִנּוּ אֲחֵרִיּוֹת ט"ס בְּלֹא שְׁטֵר, וְא"כ נִרְאֶה דְּהָא דִּס"ל מְלֹה ע"פ גְּבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי מ"מ
לֹא אֲמַרְיִנּוּ בְּהָ אֲחֵרִיּוֹת ט"ס אֲלֵא בְּהַתְנָה בְּעַל פֶּה, וְא"כ א"ש מִתְנִי' דְּבִשְׁטֵר בְּלֹא הַתְנָה גוּבָה
מִמְשַׁעְבְּדִים וְעַל יְדֵי עֵדִים גוּבָה מִנְכָּסִים בְּנֵי חוֹרִין בְּלֹא הַתְנָה, וְלֵק"מ: בַּא"ד אֲבָל שְׁאָר מִיְלֵי הוּוּ
בְּמִכְרָא כו' עכ"ל.

וְקָשָׁה פִּינּוּ דִּס"ל מִשׁוּם קְלָא א"כ מֵאֵי דְּחֵי שְׂאֵנִי פְּרִנְסָה דְּאִית לִיהּ קְלָא הָא הֵנִי נְמִי אִית לֵהּ קְלָא
וְאִפ"ה לֹא גְבִי, וְעֵינֵי בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁבִים א"א וּבְכַפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ שְׁנַדְחָקוּ, וְנִרְאֶה דְּיֵשׁ חִילּוּק דְּבִמְכָר דְּגְבִי
מִמְשַׁעְבְּדֵי הֵינּוּ מִשׁוּם דְּנִיחָא לִיהּ דְּלִיפּוּק קְלָא וְיֵשׁ לוֹ קוּל מִמִּילָא דְּרִצּוֹנוּ בְּכַף דְּלִיִּקְפָצוּ עָלֶיהָ,
אֲבָל בְּהֵנָּה פְּגוֹן פֶּסֶק לְזוּן בְּתַה דְּנָהִי דְּלֹא עֲבִיד בְּצַנְעָה מ"מ מִשׁוּם הָא גּוּפָא נִיחָא לִיהּ דְּלֹא לִיִּפְקוּ
עֵדִים לְקָלָא דְּלֹא לִיתְזִלוּ נְכָסֵי לְכוּ מִיְבַעֲיָא לִיהּ אִי גְבִי, וְהִשְׁתָּא בְּפְרִנְסָה י"ל דְּאִית לִיהּ קְלָא אִע"פ
שְׂאֵינִי רִצּוֹנוּ בְּכַף אִית לִיהּ קְלָא מִמִּילָא לְכוּ גְבִי שְׁפִיר מִמְשַׁעְבְּדֵי מְפִנֵי שְׂאֵינִי תוּלָה בְּדַעְתּוֹן שְׁל
יִוְרָשִׁים וְלֹא דְּמִי לְנוּשָׂא אִשָּׁה וּפֶסֶק לְזוּן בְּתַה דְּיֵשׁ לֹמֵר דְּעֵדִים לֹא מְפָקִי קְלָא מִשׁוּם הָא גּוּפָא
דְּלֹא נִיחָא לִיהּ לְאִפּוּקִי קְלָא כְּדִי שְׁלֵא תִּגְבֶּה מִמְשַׁעְבְּדֵי וְדו"ק: בְּפִירִש"י ד"ה נִיזוּנִית כו' אֲלֵמָא
פִּינּוּ דְּמִיְצִי כו' וְקָשִׁיא לְעוֹלָא עכ"ל.

וְלִכְאוּרָה קָשָׁה גַם לר"ח אִי קְצוּבִין וְכַתוּבִין בְּעֵי דְּבִס"ד ה"ל אִין קְצוּבִין, וּבְנֵי הַתְרִיף מו"ה אֶהְרֹן
אָמַר לִינִשְׁב לְנִכּוֹן דְּנֻדָּי לר"ח י"ל דְּקָלָא אִית לִיהּ כְּמוֹ פְּרִנְסָה וְה"ל פְּכַתִּיבָה, אֲלֵא דְּקָשָׁה הָא
דְּחִמְשָׁה גוּבִין מִן הַמְחֻנְרִין וְאֶחָד מֵהֶם הַפּוֹסֵק לְזוּן בַּת אֲשֶׁתוֹ דְּגוּבָה מְב"ח, וְצ"ל כְּמ"ש הַתּוֹס'
כְּתוּבוֹת ר"פ הַנוּשָׂא דְּטַעְמָא מִשׁוּם דְּלֹא קְצוּב וְא"כ לְעוֹלָא דְּלֹא ס"ל קְצוּבִין פְּרִיף שְׁפִיר דִּל"ל
דְּקָלָא אִית לִיהּ דֹּא"כ תִּיקְשִׁי הָא דְּפּוֹסֵק לְזוּן בַּת אֲשֶׁתוֹ דְּלְעוֹלָא אִין חִילּוּק בֵּין קְצוּב לְאִינּוּ קְצוּב
וְע"כ לֹמֵר דְּלִיכָא קְלָא א"כ תִּיקְשִׁי אֲמַאי נִיזוּנִית מִמְשַׁעְבְּדֵי וְהוּא נְכוּן, מִיְהוּ דַּעַת הַרְמַב"ם דְּחִמְש
שְׁנִים מִיקְרֵי דְּבָר שְׂאֵינּוּ קְצוּב, וְלִדְבָרֵי קָשָׁה הָא לְכ"ע תִּיקְשִׁי אֲמַאי נִיזוּנִית מִמְשַׁעְבְּדִים, וְאִי
נִימָא מִשׁוּם דְּמִיְרֵי בְּדָבָרִים הַנִּיקְנִין בְּאִמְרָה עֲדִיף טְפִי א"כ גַּם לְעוֹלָא לֹא קָשִׁיא נִימָא דְּבָרִים
הַנִּיקְנִין בְּאִמְרָה עֲדִיף, וְאִי קָשִׁיא לְמ"ד לֹא נִימָן לִיכְתֹּב אִין עֵנִין הַקּוּשְׁיָא לְכָאוּ, וְתוּ קָשִׁיא פִּינּוּ
דְּמִשׁוּם שְׂאֵינִי קְצוּבִין הַפְּקִיעוּ הַשְׁיַעְבּוּד מַה יוֹעִיל הַקְּנָן, לְכוּ נִרְאֶה דְּבִלְא"ה קָשָׁה לְמַה פֶּסֶק
הַרְמַב"ם כְּמ"ד מִשׁוּם קְצוּבִין, וּבְש"ף דְּחִק לִיתָן טַעַם לְזָה, לְכוּ נִרְאֶה דְּהַרְמַב"ם קָשִׁיא לִיהּ דְּמִשְׁנֵי
בְּקִנּוּ מִיָּדוֹ וְסַתְּמָן קִנְיָן לְכַתִּיבָה עוֹמֵד, וְקָשָׁה קוּשְׁיַת הַתּוֹס' הָא אִפִּי' כְּתִיבָה לֹא מְהִנֵי בְּבָנוֹת וּמַאי
פְּרִיף אִי הִכִּי בְּנוֹת נְמִי, וְגַם פִּירוּשׁ הַתּוֹס' דְּקִנְיָן אֵלִים מְכַתִּיבָה קָשָׁה ג"כ דְּכִינּוּ דַּעְשָׁאן כָּאִין
כְּתוּבִין וּמִדִּינָא מְהִנֵי כְּתִיבָה וְאִי לֹא מְהִנֵי לְמַה לֹא יְהִיָּה קִנְיָן עֲדִיף, לְכוּ ס"ל לְהַרְמַב"ם דְּנֻדָּי
לְעוֹלָא לֹא קָשִׁיא כָּלֵל דְּפִשִׁיטָא דְּקִנְיָן לֹא מְהִנֵי בְּבָנוֹת כְּמוֹ כְּתִיבָה דְּלֹא מְהִנֵי, אֲלֵא דְּקוּשְׁיָא זוּ
עִיקְרָה בְּכַתּוּבוֹת פֶּרֶק הַנוּשָׂא דְּשְׁקִיל וְטָרִי אִי נִימָן לִיכְתֹּב וְשֵׁם מוֹקִי בְּקִנּוּ מִיָּדוֹ, וְס"ל לְהַרְמַב"ם
דְּחִמְש שְׁנִים נִקְרָא דְּבָר שְׂאֵינּוּ קְצוּב הֵינּוּ דְּנִקְרָא לְעֵנִין חַיִּיב שְׂאֵינִי יְכוּל לְחַיִּיב אֲבָל אִם מְחַיִּיב
מִכְּחַ דְּבָרִים הַנִּיקְנִין בְּאִמְרָה רַק שְׁלֵא יִגְבֶּה מִמְשַׁעְבְּדֵי מִתִּיקוֹן הָעוֹלָם לְעֵנִין זֶה הוּוּ שְׁפִיר קְצוּב
כְּמוֹ לְפּוֹסֵקִים דִּס"ל דְּנִקְרָא דְּבָר קְצוּב דְּאִי הֵנִי מִיקְרֵי דְּבָר שְׂאֵינּוּ קְצוּב גַּם לְעֵנִין מִשְׁעַבְּדֵי לֹא
הֵנִי מְהִנֵי גַם קִנְיָן דְּמ"מ תִּיקוֹן הָעוֹלָם שְׁיִיף בֵּיהּ, אֲלֵא דְּלַעִיל אֲמַרְיִנּוּ מְזוּן בְּנוֹת לֹא מִיקְרֵי קְצוּבִין
אִף דְּאִין נִיזוּנִית רַק עַד בְּגָרוֹת מ"מ לֹא הוּוּ קְצוּבִי מִשׁוּם דְּאִין יְדוּעַ כְּמַה בְּנוֹת יֵשׁ לוֹ, וְהִשְׁתָּא
לְמַאי דְּמוֹקִי בְּקִנּוּ מִיָּדוֹ ע"כ לֹא קָאִי אֲאוּתוֹן שְׁלֵא נוֹלְדוּ דְּבִהָא פְּשִׁיטָא דְּלֹא מְהִנֵי קִנְיָן לְדְּבָר שְׁלֵא
בָּא לְעוֹלָם, וְעִיקְרָה הַקּוּשְׁיָא סְמוּכָה עַל דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ בְּגִירָשָׁה וְאִהְדָּרָה וְא"כ בְּזוּ ה"ל דְּבָר קְצוּב
עַד דְּתִיבָגַר, וְאִין לֹמֵר כְּמַה בְּנוֹת שְׁיִהִיו לָהּ דְּהָא הַנּוֹלְדִין אִח"כ אִין נְכָנְסִין בְּקִנְיָן, וְא"כ הוּוּ דְּבָר

קצוב לענין משעבדי כמו חמש שנים והחיוב הוא בלא"ה מפח תנאי ב"ד א"כ מהני הקנין דלא שנייה לומר דהוי דבר שאינו קצוב פיון דיש לו קצפה עד בגרות א"כ אותה שקיבל עליה קנין תגבה ממשעבדי, א"כ מוכח הסוגיא פ' הנושא למ"ד קצובין דלמ"ד פתובין לא קשיא פלל בנות נמי לכן פסק כמ"ד קצובין, וגם הכא אגב הך דפ' הנושא פריה נמי הכא הך פירכא אבל למ"ד פתובין לא קשיא פלל מבנות, וניחא בזה מה שתמהו התוס' דמסיק צררי אתפסה קשיא גם מבני חרי לא תגבה, עוד הקשה לישני גם לעיל משום צררי, ועוד דצררי לא קא תפיס לקטנה שפל אלה קושיות עצומות שנדחקו התוס', אבל הרמב"ם מפרש לה הכי דודאי חמש שנים נקרא לענין לקוחות דבר קצוב דמ"מ יודעין להזהר לפי אומד הדעת, אלא דאמרנו פיון דדרה להתפיס צררי א"כ לא מיקרי קצוב פמה ישאירו הלקוחות כמו בשבח שגובה הב"ח דלא מיקרי קצוב מאחר שלא נודע אם ישביח כל פה, אף דיותר מפדי חוב לא יטול מ"מ מיקרי אינו קצוב פיון דאיפשר שלא יעלה השבח כ"כ, וכמ"ש התוס' פתובות דף נ"ב, א"כ לא אהני טעמא דצררי רק דמשום הכי מיקרי דבר שאינו קצוב, וא"כ אפי' בקטנה יש לחוש שיתפיס לא צררי בשבילה, וא"כ לא אהני טעמא דצררי רק דמשום צררי הוי כמו אינו קצוב שאין הלוקח יודע ליזהר, אבל שיפסיד לגמרי לגבות מלקוחות משום צררי לא מצינו בשום מקום אלא דמשום צררי חשיב ליה דבר שאינו קצוב, ודברי הרמב"ם ברורים ומזוקקים ע"פ עומק הלכה, וא"צ לדחוק כמו שדחקו התוס', ודוק היטב, ועיין בסמוך, והא דצררי לקטנה לא מתפיס היינו צררי שאין ידועים אבל כשחושש בתקנתה נותן לאחר בשבילה, וזה ידוע ומפורסם והפל ניחא: בתוס' ד"ה בשקנו מידו פי' בקונט' כו' וקשה דא"כ כו' הא לא מהני פתיבה דבנות עכ"ל.

נראה ליישב פירש"י בפשיטות דלעיל בד"ה מעיקרא להכי איתקון פירש"י שלכה תיקנו שלא יהיו ככתובים דא"כ אין לה אדם רוצה ליקח שדה מחבירו אם מזון אשתו וכו' חזרין עליו עולמית, א"כ י"ל ממילא אם קנו מידו איהו דאפסיד אנפשיה ומה איכפת לנו שלא יקנה ממנו: ובה מיושב נמי מה שהקשה הרשב"א על פירש"י למה לא מוקי בכתב לה לבת אשתו, ולפ"ז נראה דרש"י ס"ל דבלא"ה הקשו התוס' למה נחוש לצררי לענין משעבדי, וגם תמוה שתפסיד מחששא דצררי, לכן נראה דהא דמשני בקנו מידו היינו משום דמבואר בח"מ סי' ל"ט סעיף ג' דבקנו מידו כותבין שטר ולא חיישינו לפירעון ויש חולקין דחיישינו לפירעון אי משו מילתא טפי משלשים יום, ובש"ך הכריע דבקנין גובה משעבדי ולא חיישינו לפירעון, והשתא י"ל דלהכי משני בקנו מידו היינו בכתב אשתו אפי' לא כתב לא חיישינו לפירעון וכסברת הש"ך דבקנין לא חיישינו לפירעון, ובהא ס"ל להש"ס בבנות דבתנאי ב"ד קא אכלי ולא פתב לה חיישינו לפירעון דבהא כ"ע מודו דחיישינו לפירעון פיון דליכא שטר בידו, אבל אם פתב לבנות שטר והשטר בידו לא חיישינו לפירעון דמסתמא אינו מניח השטר בידו כמו בכל שטרות דלא חיישינו לצררי להפסיד השטר, וא"כ תו לא קשיא לוקמא בשטר דא"כ בנות נמי דבשטר לא חיישינו לצררי, ומיושב נמי קושיות התוס' לעיל אמאי לא משני משום צררי דאי הוה פתיבה דבנות פתיבה לענין משעבדי לא חיישינו לצררי פלל, רק לפי האמת שתקנו דכתיבה שתקנו חכמים לא תועיל רק שתגבה מפח הקנין בלא פתיבה בהא לא מהני דיש לחוש לצררי אבל אי מועיל הפתיבה בסתמא לא חיישינו לצררי כמו בכתיבה דלא חיישינו לצררי, ולק"מ והפל נכון: ועפ"ז מיושב שפיר דברי הרמב"ם שכתב דכתיבה מהני בכתב אשתו, והש"ך ביקש לתלות בטעות דהא בדבר שאינו קצוב לא מהני ומזונות של חמש שנים אינם קצובים להרמב"ם ולא נהירא, דהא לשיטת הרמב"ם דפסק כמ"ד קצובין א"כ הא דבעי בכתיבות פ' הנושא אי ניתן לכתוב א"כ

מאי מהני פתיכה הא באינו קצוב מתני' היא דלא גבי ממשעבדי, וא"כ פתובין לא מהני במתני' דהא הך דכתובין הן אצל בני חורין לא אמר רק לעולא אבל לר"ח א"ש בפשיטות משום שאין קצובין, לכו נראה ברור כמ"ש לעיל בחמש שנים לענין משעבדי לא מיקרי דבר שאינו קצוב פנין דהחיוב ישנו ע"ש, וא"כ דברי הרמב"ם נכונים, והא דפריה אי הכי פנות נמי י"ל דהקושא לעולא דס"ל משום פתובין ולא איכפת לן באינו קצוב, אבל לר"ח לא קשה די"ל דהוי דבר שאינו קצוב, או פדפרישית לעיל דהקושא מפנות דהוי בעולם מיקרי קצוב, עכ"פ י"ל להרמב"ם שפיר גבי ממשעבדי וא"צ לומר שהוא ט"ס, וענין מ"ש בסמוך: בגמרא והיכי דמי דגירשה ואהדרה.

בכ"מ דייק ל"ל גירשה ואהדרה ולא אמר בפשיטות שפבר נולדו בעולם לכו מיתי ראיה להרמב"ם דדוקא בדברים הנקנין באמירה קונין דבר שאינו קצוב לכו בגירשה משפחת לה דברים הנקנין באמירה, ולמ"ש לעיל גם להרמב"ם לא א"ש פנין דמיקרי דבר קצוב, לכו נראה דבלא"ה יש להבין מאי פריה מאי פסקא הא בלא"ה פנין שיש חיוב לבנות מתנאי ב"ד למה יקנה בקנין, לכו נ"ל דכינון דאשתו פוסקת לזון בתה וכוונאי דעת האב קרובה לבתו א"כ אם מהני קנין דרכו להקדים קנין לבתו שתקדום לבת אשתו וא"כ ממילא אם כבר הקנה לבת אשתו בשעת אירוסין דהוי דברים הנקנין באמירה א"כ אין תועלת במה שיקנה אחר נשואין לבנותיו שהרי מ"מ תקדום בת אשתו שקדמה בזמן, לכו אמר בגירשה ואהדרה דאז י"ל כשאשתו מבקשת קנין לבתה מקדים ליתן קנין לבתו שתקדום לבת אשתו, ועמ"ש בחידושי פתובות פרק הנושא באריכות ודו"ק: בתוס' ד"ה אימור צררי אתפסה דוקא לגבי משועבדי כו' עכ"ל.

התוס' לעיל הקשו ל"ל טעמא דכתובין ת"ל משום צררי, ותינצו דלא אסיק אדעתיה הך שינויא, וקשה לפי האמת ל"ל טעמא דתיקון עולם ת"ל משום צררי, וי"ל דונאי טעמא דצררי חלוש הוא דלא מצינו שיפסיד הב"ח בשביל זה וא"כ י"ל שאין טעם זה מועיל רק שלא להוציא מן הלקוחות, והשתא י"ל אם עדיין הנכסים בידי הפנות והם מוחזקות א"כ יכולין לומר קים לן שלא התפיסנו צררי וא"כ אם ימכור נכסים והלוקח יניח מקום בני חורין לכתובה וכשימות תרצה האשה לגבות הכתובה מלקוחות וכשיטעון הלוקח הנחתה לה מקום לגבות הכתובה והפנות יטענו שלא תפסו צררי לא תוכל האשה להוציא מהם וכינון שלא תוציא האשה מבני חורין תחזור על הלוקח דהוי כמו אישתדוף בני חרי דטרפא ממשעבדי ושפיר שייך תיקון עולם גם בזה שלא יוכל למכור נכסים שייראו הלקוחות מפח הכתובה ודו"ק: בד"ה אלמא כו' פי' בקונטרס כו' וקשה כו' לא הוי רבי נתן כו' עכ"ל ונראה ליישב פירש"י דונאי לישנא דש"ס דנקט משום דלא קדים ולא נקט משום קצובין, אלא ונאי טעמא אחרניא הוא והיינו בלא קדם לא שייך תיקון עולם דאין השבח קצוב פלל מאחר שעדיין לא בא לעולם ותיקון העולם משום קצובין היינו בקדם שבחו דאז עכ"פ השבח קצוב פמה השביח רק לפי שהנגזל נותן לו ההוצאה לא נודע פמה הוציא בזה שייך תיקון עולם דמ"מ השבח בכללו קצוב לכו אמר ר' יוסי מה תיקון עולם יש בזה הלא אין קצובין וא"כ לר' יוסי בלא קדם שבחו א"צ תיקון עולם ובקדם שבחו ס"ל כר' נתן דבאמת גבי א"כ אין פאן תיקון עולם פלל דעל מה שלא קצוב קודם השבח מדינא לא גבי והיינו משום דלא קדים לא צריך תיקון עולם דעל זה שאינו קצוב מפח שלא נודע השבח אפי' בלא תיקון עולם לא גבי, ומשני שפיר תנאי היא דרבי יוסי לא ס"ל תיקון עולם ס"ל כר' נתן דבלא קדם הוא דלא גבי וא"כ קאי על ת"ק דנהיב טעמא שאין פתובין והיינו משום דס"ל דצריה תיקון עולם ור' יוסי ס"ל דא"צ תיקון עולם פלל דבלא קדם אינו גובה מדינא וא"צ תיקון עולם ובקדם גובה באמת והיינו כר' נתן, ומיושב נמי קושית התוס' דר"ח דאמר מפני תיקון העולם ס"ל משום שאין קצובין, ולפ"ז

י"ל דנדאי שייך תיקון העולם בקדם שבחו, ואי משום דהוי קצוב י"ל דאי איירי בלוקח מגזלן א"כ הנגזל נותן לו הוצאה ואינו קצוב כמה הוציא לכן שייך ביה תיקון עולם, אבל לשמואל דס"ל לוקח מגזלן אין לו שבח רק בב"ח הוי קצוב שפיר דהב"ח אינו נותן ההוצאה ולא שייך התיקון עולם, א"כ הא דקאמר הכא דלר' יוסי ליפא תיקון עולם היינו בלוקח שבח ב"ח וטרף ממנו דשפיר נקרא קצוב בקדם שבחו, אבל ר"ח מפרש מתני' בנגזל דשפיר לא הוי קצוב מטעם שהנגזל נותן לו הוצאה וצריך תיקון גם לר' יוסי וברייתא מוקי בלוקח שטרף ב"ח ממנו ור"ח ס"ל מתני' לכ"ע משום קצובין והיינו בלוקח מגזלן גם לר' יוסי יש תיקון עולם, ודוק היטב.

ועמ"ש בסמוך: בד"ה וכי כו' וקשה כו' לכן נראה דהכי פירושו כו' מה תיקון העולם יש בזה כו' עכ"ל. הלשון דחוק, ואיפשר שמפאן יש לסמוך דברי הרמב"ם דדבר שאינו קצוב אינו משועבד והיינו דקשיא דר"ח דאמר לעיל משום קצובין ומיבעיא ליה אי פתובין וקצובין בעי, וקשה א"כ ל"ל טעמא דקצובין, לכן נראה דדבר שאינו קצוב מדינא לא יכול לשעבד עצמו כלל רק אחר שתיקנו שיהיה מזון אשה ובנות היה להם לחכמים להשוותן לכתובה לגמרי דתנאי פתובה ככתובה דמי, לזה נתנו טעם משום תיקון העולם לא השונום לכתובה וא"כ לא שייך לתלות תיקון עולם משום שאין פתובין דהא מדינא לא משמעבד כלל דבר שאינו קצוב רק אחר שתיקנו שיתחייב בהם היה ראוי לתקן שמתגבה גם משועבדים, א"כ בנדאי טעמא דקצובין הוא מסתבר טפי דאם אין קצובין אפי' מן התורה לא גבי א"כ לא שייך לתלות תיקון העולם משום שאין פתובין שאפ"י היו פתובין ג"כ לא היו גובין מדינא דדבר שאינו קצוב אינו משמעבד אפי' בלא תיקון עולם ועיקר תיקון העולם לא שייך אלא משום שפכר תיקנו שישמעבד באינו קצוב וכיון דמה"ט גופיה ראוי שלא יגבה א"כ לא שייך לומר שהיה התיקון בשביל שאין פתובין שהרי מן התורה אפי' בפתובין אינו משועבד רק התיקון עולם לאוקמא אדאורייתא לכן לא שייך לתלות הטעם בפתובין רק בקצובין, והשתא מוכן שפיר לישנא דר' יוסי וכי מה תיקון עולם יש בזה בשביל שאין פתובין הא אין קצובין ומדינא לא גבי כלל רק שהיה לנו לתקן גם משמעבדי וא"כ טפי יש לתלות התיקון בשאין קצובין דמשום הכי לא תיקנו מעיקרא להשוותן לכתובה ודו"ק: ועוד נ"ל ליישב דברי הרמב"ם שכתב דכתיבה מהני בבת אשתו בלא קנין, והש"ך הקשה עליו דהא פסק כר' חנינא דבאינו קצוב אינו גובה עמ"ש לעיל, אף י"ל דנדאי התוס' הקשו לוקמא בבת אשתו בכתב לה, ונראה ליישב בפשיטות דנדאי במתני' דנקט מתו בנותיהן נזונות מבני חורין והיא נזונית משועבדים, וקשה מאי קמ"ל דבנותיהן נזונות מבנ"ח פשיטא מתני' היא דאין מוציאין למזון האשה ובנות וי"ל דקמ"ל אפי' בענין שפנותיהן נזונות מבני חורין הם נזונות משועבדים והיינו אי ניתן לכתב דאפי' בענין שאין פתובין כמו בבנות מ"מ היא נזונית משמעבדי דניתן לכתב, מיהו אי לא ניתן לכתב צ"ל איפקא דקמ"ל דאפי' בענין שניזונית משועבדים מ"מ בנותיהן אין נזונות משועבדים והשתא ליפא לאוקמא בכתב לה דהא בבנות פשיטא דלא מהני פתיבהוא"כ קשה מאי קמ"ל בהך דבנותיהן נזונות מבני חורין פשיטא דכתיבה לא מהני, ומשני בקנו מידו ובבנות לא מהני קנין פדמסיק הש"ס דבבנות לא מהני קנין, ובהכי ניחא מה שמסיק אימור צררי אתפסה והוא תמוה להפסידה בשביל חששא זו, ולפ"ז ניחא דדוקא בבנות דכתיבה לא מהני שפכר הם פתובים בלאו הכי ומ"מ תיקנו שאינו מועיל לא מסתבר להעדיף כח קנין בלא פתיבה פיון דאיפא למימר צררי אתפסם א"כ לא מסתבר להעדיף כח קנין משטר פיון דשטר בבנות לא מהני ובקנין שייך טפי צררי לכן לא מהני גם קנין פיון דכתיבה ע"כ לא מהני דבלא"ה תנאי ב"ד פפתוב דמי א"כ לא מסתבר להעדיף קנין מפתובה פיון דבקנין יש

לחוש טפי לצררי מבשטר פנין דבתנאי ב"ד קאכלי ויפה פחו בקנין, וא"כ לא קשיא קושנית התוס' לעיל לימא משום צררי די"ל משום צררי לא מסתבר להפסיד רק לפי האמת דעשאון פאין פתובין וכתובה לא מהני גם קנין לא מהני פנין דאיפא למיחש ביה טפי לצררי, אבל אין זה טעם מספיק שתפסיד לגמרי מלגבות ממשעבדי רק דמשום הכי לא מסתבר להעדיף פח קנין על הפתיבה אבל בעלמא שפיר מהני קנין לדבר שאינו קצוב פדמסיק הש"ך, מיהו בבת אשתו פנין דדברים הנקנין באמירה הן וא"צ פתיבה שפיר מהני הפתיבה כמו קנין ולא דמי לשבח דהפתיבה צריכה לגופה על חיוב השבח לכן לא מהני הפתיבה לענין משעבדי, אבל בדברים הנקנין באמירה שפיר מהני פתיבה נמי פנין דאין הפתיבה צריכה רק לענין משעבדי ה"ל פקנין, פו נ"ל לכאורה בדברי הרמב"ם: ובה ניקחא הא דקשיא טובא דהא הכא מסיק דקנין מהני אפי' בדבר שאינו קצוב ואפי' לדעת הפוסקים דס"ל חמש שנים מיקרי קצוב מ"מ מדפרכינן אי הכי בנות נמי משמע דקנין מהני גם בבנות אע"פ שאינו קצוב, ודוחק לומר דלמ"ד פתובין דוקא פריה בנות נמי דהא בכתובות פ' הנושא נמי פרכינן הכי ולהפוסקים שפסקו כר"ח איך פריה הש"ס בסתמא דלא פהילכתא, אלא נדאי גם אדבר שאינו קצוב מהני קנין, וקשה הא בב"מ דף ט"ו מוקי לשמואל הך דלשבח קרקעות איירי בקנו מידו וא"כ ממשעבדי נמי ליגבי דהא קנין מהני בין למ"ד פתובין בין למאן דאמר קצובין, ולפמ"ש ניקחא דדוקא בבת אשתו דבלא קנין נמי חייב מדברים הנקנין באמירה אהני הקנין לגבות ממשעבדי משא"כ לשמואל דס"ל בלא קנין אין לו שום שבח לא מהני הקנין רק לבני חורין, וא"ש ודו"ק: אמן ברמב"ם פכ"ג מאישות דין י"ז פתב הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון כו' והוא שינתנו על דבר זה בשעת קידושין אבל שלא בשעת קידושין עד שיקנו ממנו או עד שיכתוב שטר וכיוצא בו כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר, ובדין י"ח פתב מתו אלו כו' אם קנו מידן כו' עכ"ל, משמע דקאי נמי אשלא בשעת הקידושין וא"כ קשה פנין דסבירא ליה דמהני קנין בדבר שאינו קצוב אפי' בדבר שלא היה משמעבד בלא קנין וא"כ איך מוקי שמואל בקנו מידו א"כ ממשעבדי נמי יגבה פנין דקנין מהני לדבר שאינו קצוב, לכן היה נלענ"ד יותר שלא פדברי הכ"מ דבלא"ה הפשרה שכתב בכ"מ דיש חילוק בין שנעשה בין אירוסין לנשואין דהני קצת חייבת חיתון אינו אלא דברי נביאות דמאן פלג לן בזה שיעיל חייבת חיתון במקצת ומנ"ל להרמב"ם חילוק זה, לכן נראה דהרמב"ם סמך עצמו על מ"ש בהלכות מכירה דלא משמעבד על דבר שאינו קצוב וא"כ כשפא להשמעבד על חמש שנים מזונות פוסק ע"כ סך קצוב דהיינו שיתן חמשה מאות זהובים או יתן חמש שנים מזונות או שפסק שיעור קצוב למזונות וע"ז בעינן קנין או שטר לכן שפיר טורף ממשעבדי, וא"כ שפיר י"ל כמ"ש דהיכא דלא בעינן קנין לחיוב אהני קנין לענין שיגבה ממשעבדי משא"כ היכא דלא משמעבד בלא קנין לא מהני קנין לגבות ממשעבדי בדבר שאינו קצוב דהקנין צריף לגוף הדבר והיינו בשבח לשמואל דע"כ גם להרמב"ם משמעבד על השבח מ"מ אי לא מהני בלא קנין לא אהני הקנין לגבות ממשעבדי וניחא הפל ודו"ק: מיהו להפוסקים כמ"ד פתובין י"ל דקנין מהני דליהוי פכתוב אבל למ"ד קצובין אפי' קנין לא מהני לדבר שאינו קצוב לגבות ממשעבדי, ולשמואל דמוקמינן בב"מ בקנו מידו י"ל דס"ל כמ"ד קצובין וקנין לא מהני לגבות ממשעבדי פנין דאינו קצוב דס"ל דבנות פכתובין דמי ומ"מ לא גבי משום תיקון עולם, ובהכי ניקחא מה שהקשה בש"ך סימן ס' על דברי התוס' בב"מ שהקשו למה אמר אמליף וכתוב הא סתם קנין לכתובה עומד ותירצו דהנ"מ לדבר שהוא בעין משא"כ לדבר שאינו בעין, והקשה הש"ך דה"ל להתוס' לומר סברת הש"ס דטעמא משום שאינו קצוב לא אמרינן לכתובה, ולפ"ז ניקחא דכיון דס"ל מתני' הוי פכתובין וגבי מדינא

ממשעבדי רק מפני שאין קצובין הנה תיקון עולם א"כ מן התורה אין חילוק בין קצוב לשאינו קצוב לענין בני חורין ולענין משועבדים אפי' פתיבה לא מהני לשמואל וסוגיא דפריה אי הכי בנות נמי היינו למ"ד פתובין דוקא וא"כ אין טעם כלל דבשביל שאינו קצוב לא יועיל לענין בני חורין סתם קנין לכתיבה דלענין בני חורין דלא שייך תיקון עולם אין לחלק בין קצוב לאינו קצוב: גם בדעת הריטב"א שפתב דמחייב חבירו בקנין לזונו חייב לזונו אם הנה החיוב בשטר גובה מנכסים משועבדים ונדחק הש"ך בפירושו, דקשה הא סתם קנין לכתיבה עומד וגם הא מוקמינן בש"ס בקנו מידו משמע בקנין טורף ממשעבדי, ונראה דהריטב"א ס"ל פשיטת הרמב"ן רבו דרבו שהוא בסימן ל"ט דאי משך מילתא טפי מל' יום חיישינן לפירעון א"כ אם לא פתבו עדים הקנין חיישינן לפירעון וממילא לא גבי ממשעבדי, לכן פתב אם הנה החיוב בשטר היינו שיש שטר בידו גובה מנכסים משועבדים לאפוקי אם בא לגבות בעדי קנין אינו מועיל לגבות ממשעבדי דטענינן ללקוחות פרוע, ואע"ג דחייב לזונו זמן ידוע י"ל דמייירי שפא לגבות לאחר זמנו על מה שנתחייב לו בזה צריה שטר דאל"כ טענינן ליה פרוע, ואפי' למאי דמסיק הש"ך בסימן ל"ט שלא פדברי הרמב"ן רק דקנין כשטר נראה דוקא בהלואה דאין יכול לומר נגד עדי קנין אבל בנתחייב ליתן לא' מזונות לזמן אם אין שטר בידו מסתמא יכול לומר שקניי תנאו ונתן לו מזונות כפי מה שקצב עמו לזונו ולא יגבה מזונות שעברו אם טוען שפכר נתן לו, דבשלמא בהלואה בקנין הרי מסתמא לא פרע לו מיד ועדי הקנין כשטר משא"כ בנתחייב ליתן לו מזונות ולא תבעו עד לאחר זמן דהא מהאי טעמא מיבעיא לן בכתובות דף צ"ו ביתומים אמרו נתנו אי נכסי בחזקת אלמנה קיימי וכתבו התוס' דהיינו מדשתקה ולא תבעה איתרע טענתה א"כ גם כאן על מזונות שעברו אם אין שטר בידו יכול לטעון פרעתי וממילא לא גבי ממשעבדי לכן פתב אם הנה החיוב בשטר היינו שפתוב בשטר והכל ניחא ודוק היטב: ובהכי ניחא דמיבעיא ליה לר"ח אי קצובין וכתובין בעינן, וקשה ל"ל טעמא דקצובין פינן דבמשנה אין פתובין כמ"ש לעיל, ולפ"ז ניחא דאי קצובין וכתובין בעינן י"ל דס"ל דהך דכתובות דמתו בנותיהן נזונות מפני חורין והיא נזונת ממשועבדים איירי בקנו מידו וקשיא בנות נמי לזה ס"ל דבעינן נמי קצובין ובאינו קצוב אפי' פתוב לא מהני לכן לא מהני קנין, משא"כ אי הנה טעמא משום פתובין לחוד גם בכנות הנה להו להועיל קנין דלא ס"ל טעמא דצרי, לכן צריה לטעמא דקצובין ודו"ק: ועלה בידינו מזה דבבת אשתו שקנתה בדברים הנקנין באמירה אפי' דבר שאינו קצוב כגון שפסק לזונה כל ימי חייה מ"מ מהני קנין לכ"ע אפי' למאן דפסק טעמא משום קצובין ובדברים שאינו משתעבד בלא קנין לא מועיל הקנין לגבות ממשעבדי למאן דפסק כמ"ד קצובין פינן שצריה הקנין לגוף החיוב, אלא די"ל דסוגיא דב"מ דמוקי בקנו מידו לא קאי אמתני' ובאמת י"ל דגובה ממשעבדי גם השבח בקנו מידו וכן נראה בתומים סימן קט"ו סק"ט ועמ"ש שם בסימן קט"ו סק"ז בארובה, מ"מ דנחק הוא לאוקמא דבהך ברייתא גובה השבח ממשעבדי דמשמע ברייתא לפרושי מתני' אתיא, אלא דמ"מ לדידן דקיי"ל דשבח יש לו אפי' לא קנו מידו א"כ שפיר י"ל לכ"ע גובה ממשעבדי פינן שא"צ לקנין וכדפרישית, ולפ"ז א"ש גושניית התוס' שהקשו לשמואל יעמיד בקנו מידו ולא תיקשי דא"כ יגבה נמי ממשעבדי דלשמואל דהקנין צריה אינו מועיל לגבות ממשעבדי וא"צ לדחוק כמ"ש בתומים, וכבר הארכתי בסוגיא זו פ' הנושא ובסי' קט"ו על שבח ואין להאריה פאן יותר ודו"ק: בד"ה פיסין כו' נאפי' לר' כו'.

לכאורה י"ל פאן פינן דהיו לו שני פיסין מסתמא מי שלקח א' לקח גם השני, אלא דמ"מ בעי קשורין דאי לאו קשורין יש לחוש לשמא אבדן לאחדים ולא מצא רק א' לכן בעי קשורין, אלא

דאפתי יש לדקדק פנין דבמעוות לא מיקרי יאוש שלא מדעת דבב"מ כ"א פריה מעוות מפורזות
הא לא ידע דנפל ומשני כדר' יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו א"כ ודאי ידע דנפל א"כ
פשוטען שפשהרגיש הרגיש באבידת שניהם א"כ הרי משמע שע"כ נאבדו שניהם פאחד וכיון
שאבד שניהם פאחד מסתמא מי שהגביה הא' הגביה השני פי למה יקח אחד ויניח א' וא"כ אפי'
באין קשורין יתחשב טענת פרי דע"כ אבד שניהם כא' וא"כ מי שמצא הא' מצא גם השני, וצ"ל
דמ"מ אינו טענת פרי מבןרת שאיפשר מ"מ שאבדו לאחדים ונדקא לענן מציאה לא נחשב
יאוש שלא מדעת וזכה במה שהוא תחת ידו, וא"כ י"ל דלהכי בקשורין עכ"פ מיתחשב טענת פרי
אע"ג דאיפשר דמתעפל קטריהו מ"מ פנין דבלא"ה אין לתלות שאבדו לאחדים, אלא דלא הוי
פרי גמורה כ"כ, אבל לומר דנתעפל קטריהו וגם לא משמש בכיסו באבידת הא' זה לא תלינו
לכו מיתחשב שפיר טענת פרי ודו"ק: בגמרא פיסין לא מנתחי מהדדי.

ויש לדקדק הא ה"ל הילך דהפיס שמודה לו ברשותיה דמריה קאי, וצ"ל דנאבד בפשיעה ואינו
בעין: שם והחזרתי לה א'. והקשה הפני הושע יהיה נאמן במיגו שהחזירו לו שלא מדעתו דהפל
צריכים דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה, ולא ידענא מאי קשיא ליה טפי מהך מיגו דלא מצאתי
אלא א' מהם, ולגירסת התוס' בכיסין ודאי לא שייך שיחזירם לגינתו דכספים אין להם שמירה
אלא בקרקע: שם הוא דאמר כר"א בן יעקב.

כל המפרשים נדחקו דקשה הא ראב"י נמי ס"ל הך דהמוצא מציאה רק התם טעמא דבבנו נמי
אינו מעיז אבל במשיב אבידה לכ"ע פטור, וגם פירוש התוס' דחוק, לכן אכתוב הנלענ"ד בכמה
יישובים, ולכאורה היה נ"ל בפשוט דבלא"ה קשה מאי פריה ולית ליה לר' יצחק המוצא מציאה
לא ישבע וקשה דילמא ס"ל לר' יצחק דבכיסין לא שייך התקנה דרש"י פירש לקמן דא"כ שביק
לה ואזיל, וא"כ קשה בכיסין למה ימנע מלהגביה וכי ס"ד שיתבע יותר ממה שאבד רק בשנוורים
דמינתחי חושש שיתבע יותר לפי שנאבדו לו שנים וניתח א' מהם ובעל האבידה יספור שמצא
שניהם, וצ"ל דבשנוורים מדינא נמי אינו חייב שבועה דלאו טענת פרי היא דשמא לא מצא רק א'
מהם, והשמא יש לפרש לראב"י דס"ל בהאכלתיו פרס דנהי דמיירי בתובעו מ"מ אינו יודע אם
נפרע אם לאו דאטו בכיפי תלי ליה שידע שלא נפרע כלום, אלא דמ"מ ס"ל פנין דידוע עכ"פ
שחייב לו אף שאינו יודע מן הפירעון מ"מ חייב שבועה אף שישכח לו לומר פרתתי הפל ס"ל לא
שנא בו שטוען פרי ל"ש בבנו אינו מעיז לטעון פרתתי הפל, לכן אפי' בשנוורים דליכא טענה
ברורה דאיפשר דמינתחי מ"מ חייב שבועה אף שאין לו פרי שחייב לו שאיפשר דמינתחי מדמי
ליה לבנו שאין לו פרי ג"כ שמא כבר פרעו ולהכי ס"ל לרבנן דבבנו מעיז שאינו יודע מן הפירעון,
וראב"י ס"ל ל"ש דאף בלא פרי גמורה חייב שבועה וה"ה בשנוורים אף דאיפשר דמינתחי מ"מ
ס"ל דחייב שבועה מדינא ולא מפליג הש"ס דשם יודע עכ"פ שחייב לו ובשנוורים אינו יודע מ"מ
מינתחי ג"כ לאו טענה היא שיפטור משבועה א"כ שפיר י"ל התיקון עולם היה בשנוורים דשם
יש לחוש שימנע מלהגביה דיתחשב דמינתחי ויתבענו שניהם אבל בכיסין לא היה תקנה פלל
וא"ש ודו"ק: ועוד נ"ל דאיפשר לומר דבמציאה לא שייך תקנה פלל דנהי דבכיסין איכא טענת
פרי ויוכל להשביעו הא פתבתי לעיל דהוי הילך ולא משפחת רק פשאבד א"כ למה ימנע מלהגביה
וכי מסיק אדעתיה שיאבד א' וכשיהיה בעין הוי הילך, ועוד למה יתבענו יותר ממה שאבד לו,
לכן י"ל דתיקון משיב אבידה לא שייך רק בהך דראב"י והיינו שלפעמים יורש יודע שאביו לזה
לא ותובע בטענת אביו, ובכה"ג לרבנן משיב אבידה הוא פמפורש בש"ס ובכה"ג שפיר יש
לתקו, וכיון שפיר תיקנו דמשיב אבידה פטור אף דבמוצא מציאה לא שייך התקנה פל כף משום

לא פלוג תיקנו כל מוצא מציאה פטור, אבל לראב"י דלא משפחת לה משיב אבידה רק במציאה ממש ובמציאה לא שייך תקנה דלא ימנע מלהגביה כדפרישית ולק"מ ודו"ק: ובהכי ניחא דפריף לקמן וראב"י וכי לית ליה משיב אבידה פטור וקשה הא משני דלא ס"ל כמתני' כמו שהקשו התוס' לקמן, ולפ"ז ניחא דודאי בעלמא פשיטא ליה דמשיב אבידה פטור רק כמתני' בעי למימר דבההו ליכא חשש שימנע מלהגביה האבידה והתקנה בכאן משום לא פלוג דשאר משיב אבידה ובההו קאמר דס"ל לר' יצחק כראב"י ופריף דודאי הו משיב אבידה דראב"י בלא תביעה פשיטא לן דפטור והש"ס מיייתי לאסוקי הפלוגתא, וזהו שפירש"י כמו והוינן בה והיינו לאוקמא הפלוגתא ולפי הס"ד אפתי לא ידע איף אתיא כראב"י עד למסקנא, י"ל כדפרישית, ודוק היטב.

ועמ"ש עוד בסמוך: בתוס' ד"ה תניא נמי הכי פ"א בקונט' כו' וקשה כו' ועוד לפי המסקנא רבי יצחק דאמר כמאן עכ"ל. ככר כתבתי מה שנלענ"ד ב"שוב הסוגיא וגם התוס' נדחקו מאד כמבואר למענין, ונלענ"ד עוד לנישב ברווחא והוא ע"פ פירש"י דראב"י מייירי בטוענו קטן, והשתא יש לפרש פלוגתא דראב"י ורבנן דראב"י ס"ל גם בטוענו קטן חייב שבועה ורבנן פטרי אפי' בגדול משום דבבנו מעיז, ועפ"ז נבוא אל הענין דככר כתבתי דיש להבין מאי פריף ור' יצחק לית ליה משיב אבידה דילמא מתני' מפרש בשוורים דמינתחי אבל בכיסין ליכא תיקון עולם, וצ"ל דבשוורים מדינא פטור בטוענו שני שוורים דליכא טענת פרי פנין דמינתחי וא"צ תיקון עולם לזה, אלא דמ"מ י"ל דשוורים מייירי אף בטוענו פרי שמצאת שנים ומן התורה חייב ועשו משום תיקון העולם שייפטור והיינו כדפרישית דבשוורים שייף טפי תיקון עולם דשביק להו שירא פן היו שנים, משא"כ בכיסין מהיכא תיתי יתבע יותר, אלא די"ל דהו מילתא גופיה תליא בפלוגתא דראב"י ורבנן דלרבנן דס"ל דקרא דמודה במקצת דוקא בדידה א"כ י"ל דלא חייבה התורה שבועה במודה במקצת רק משום דגם התובע יש לו חזקה דאין אדם תובע אא"כ יש לו דהא אם אין לו למה יתבענו מסתמא לא יודה לו במה שאינו חייב אבל היכא דלא שייף אין אדם תובע י"ל מן התורה פטור אפי' בכרי, והשתא לפ"ז בשוורים אפי' בכרי פטור מן התורה דלא שייף חזקה אין אדם תובע דמחמת שהיו קשורים סבור שמצא גם שניהם אף שטוען פרי שמצא גם שניהם יחד י"ל דמשום שנ"ל דלא מינתחי משקר ואומר שראה שמצא גם שניהם מאחר שנדמה לו שבאמת מצא שניהם לא הוי כרי שלו מעליא לומר דמסתמא אין אדם תובע דזה חושב שבאמת מצא שניהם טוענו פרי וא"כ אפי' מן התורה ליכא שבועה בשוורים דלא שייף אין אדם תובע וא"כ מתני' דתנן מפני תיקון העולם אפי' בכיסין קאמר, מיהו לראב"י דס"ל גם בטוענו קטן צריף לישבע, אלמא דיש שבועת התורה אע"ג דבקטן לא שייף חזקה דאין אדם תובע וא"כ חייב שבועת התורה אפי' בשוורים דלא שייף אין אדם תובע א"כ י"ל דתקנתא דמתני' לא הנה רק בשוורים דלא שייף אין אדם תובע אבל בכיסין דשייף אין אדם תובע חייב ולא תיקנו בזה, אבל לרבנן דס"ל דלא איירי בבנו א"כ י"ל דהתורה לא חייבה שבועה רק היכא דשייף אין אדם תובע א"כ בשוורים אפי' בלא תקנה פטור משבועה וע"כ התקנה בכיסין א"כ ר' יצחק לא אתיא רק כראב"י דלדידה חייב שבועה אפי' בלא אין אדם תובע ושפיר י"ל דתיקון עולם לא הנה רק בשוורים דלא שייף אין אדם תובע בזו אע"ג דמה"ת חייב מדרבנן פטור משא"כ לרבנן לא משפחת לה התקנה בשוורים דבלא"ה פטור מדינא ושפיר משני דס"ל כראב"י ושפיר אתיא כמתני' וא"ש הפל, וניחא נמי קושיות התוס' לקמן ע"ב שהקשו מאי פריף ולית ליה משיב אבידה פטור הא ככר שני דלית ליה, ולפמ"ש לק"מ דלא עלה ע"ד המתרחץ דלית ליה מתני' רק דקאמר דראב"י שפיר מצינו לפרושי מתני' ולא סלקא ליה עד מסקנת הש"ס דפליגי בטוענו קטן ושפיר

יש לומר מתני' בשוונרים וממילא אין מקום לדברי התוס' לקמן: והשתא יש לתרץ שפיר מה שהקשו התוס' נימא שיהיה נאמן לומר החזרתי במיגו דאי בעי אמר לא מצאתי אלא א', ועפ"ז י"ל דנדאי הא דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע היינו שיהיה נאמן במיגו דכופר הפל, י"ל דהוי מיגו במקום חזקה דאין אדם תובע ולא צריף לסברא דאין אדם מעיז, אלא דרבה צריף לסברא דאין אדם מעיז לראב"י דס"ל אפי' טענו קטן דליכא חזקה דאין אדם תובע חייב לכן צריף לסברא דחזקה דאין אדם מעיז וא"כ הכא בהיה טוען החזרתי לה א' לא מהני מיגו במקום חזקה דאין אדם תובע בפרט לאפטורי משבועה י"ל ונדאי לא אמרינן כמו שחילק הש"ך לפי שיטתו במיגו דהענה, ודוק היטב: ולשיטת התוס' דמיינרי בטוענו גדול יש ליישב ג"כ באופן הלזה דהא דפליג ראב"י אי מעיז בבנו היינו משום די"ל הך חזקה דאין אדם מעיז הוא משום הא גופא פיון דמסתמא מחזיקין דברי התובע שאינו תובע בחנם א"כ הוי הענה לפטור הפל כי פולם חושבין שמשמא אינו תובע בחנם, וא"כ י"ל בבנו דפליגי ראב"י ורפנן היינו משום דרפנן ס"ל דבבנו לא שייף חזקה אין אדם תובע די"ל לפי שגדמה שלא פרע ותובע מאומד לכן מעיז ג"כ לרפנן כי לא יחשב לשקרן אצל העולם דאדרבה יאמרו שהבן תובע רק מאומד שגדמה לו שלא פרע וראב"י ס"ל גם בבנו דלא שייף אין אדם תובע מ"מ אינו מעיז, והשתא בהך דשוונרים נמי לא שייף אין אדם תובע מטעמא דפרישית די"ל שפובר שהיו קשורים מסתמא מצא שניהם ותליא בפלוגתא דראב"י ורפנן דלראב"י בשוונרים חייב שבועה מן התורה אע"ג דלא שייף אין אדם תובע א"כ י"ל דתיקון העולם דמתני' היינו בשוונרים דלא שייף אין אדם תובע ומ"מ חייב שבועה דאורייתא על זה תיקנו שלא ישבע אבל בכיסין דשייף אין אדם תובע אין תקנה, אבל לרפנן דבשוונרים בלא תקנה נמי ליכא שבועה וע"כ התקנה בכיסין דוקא, וא"כ א"ש ר' יצחק כראב"י וקאמור לעיל לפי שיטת רש"י והפל נכון כפתור נפרח ביישוב הסוגיא אשר לא מצאו כל אנשי חיל ידיהם: עוד נ"ל ליישב קושניית התוס' דקשה בלא"ה איף חייב שבועה הא ה"ל הילף דזה שמודה בו מחזירו מיד, וצ"ל דאינו רוצה להחזירו שטוען עליו הוצאות שהוציא על השוונרים וא"כ אם יאמר לא מצאתי אלא אחד לא יוכל לתפוע רק הוצאות של א' וניחא ליה לומר שמצא שניהם ומעכב על הוצאות שניהם ודו"ק: (ע"ב) בתוס' בא"ד והא דנקט החזרתי לה א' כו' עכ"ל.

לענ"ד נראה ליישב לפי שיטת התוס' לקמן דאין הטעם בכופר הפל דפטור משום אין אדם מעיז וא"כ י"ל דנדאי בהחזרתי לה א' י"ל דאיכא חזקה דאין אדם מעיז, ואין לומר אישתמוטי קמשתמיט דאי משום אישתמוטי ה"ל למימר לא מצאתי אלא א' דליכא הענה כ"כ דאיכפך לומר דמתעפל קטרייהו וא"כ אם טוען החזרתי איכא הענה טפי קמ"ל פיון דלית ליה מיגו דלא מצאתי אלא א' דגם בזה צריף ליטבע כדאמר ר' יצחק לא מיפטור משום הך הענה דהחזרתי דהוי טפי ודו"ק: בפירוש"י ד"ה ור"א כו' דמשיב אבידה פטור משבועה דא"כ שביק לה ואזיל כו' עכ"ל.

משמע דלהא לא חיישינן שלא יחזירנה פלל דמסתמא לא יגזול רק שימנע מלהגביה, ועיין בסמ"ע סוף סימן רס"ז דגם בכיסין אם אמר ראיתי שהגבית שני פיסין חייב שבועה כשאר טוען ונטען, וצ"ע דהא משמע בגמ' דגם לר' יצחק ליכא שבועה רק בברי דהא בשוונרים דמניתחי מודה ר' יצחק וע"כ בכיסין ליכא ספק ואפ"ה פטור משבועה וא"כ מה בכך שטוען ראיתי שהגבית הא בסתמא נמי הגביה שניהם פיון שהיו קשורים, ודחוק לומר כשראה שהגבית לא שייף תיקון עולם שיוכל להגביה בעצמו דא"כ בראה שהגביה ויודע שהם קשורים אפי' אין טוען ששנים היו ישבע וע"כ הא לאו סברא היא, וע"כ לומר דהתיקון היה שימנע מלהגביה פן יעליל עליו לתפוע

יותר א"כ אפי' אומר ראיתי שהגבית מ"מ שיניך ביה תיקון עולם וצ"ע: בתוס' ד"ה אלא בדרבה כו' פי' בקונט' לעולם בטוענו קטן כו' וקשה דעיקר התירוץ חסר כו' ועוד כו' מה"ט נמעט נמי נתנו כו' עכ"ל.

ליישוב פירש"י נראה דנדאי בטענו קטן פשיטא לן דליכא למיפטרין' עכשיו שא"כ נמתין עד שיגדל ואז יתייבו שבועה פיון דבגדול ישבע אין טעם לפוטרו משום שטענו קטן, משא"כ בנתנו שהוא קטן ותבעו פשהוא גדול דלעולם אי אפשיך לבטל הנתנה שהיתה בקטנות: בד"ה מפני מה כו' פירוש למה לא יהא נאמן במיגו כו' אבל אין לפרש שפא ליתן טעם אמאי פופר הפל פטור כו' דהא בבנו כו' עכ"ל.

פבר הארכתי בכתובות ובב"מ, ונראה ליישב לפי דעת הגאונים דס"ל מיגו לאפטורי משבועה לא אמרינו דשפיר יש לפרש למה אין כופר הפל נשבע והיינו משום דבמודה מקצת לא שיניך כ"כ אין אדם תובע פיון דחייב מקצת ובכופר שיניך טפי אין אדם תובע ומשני משום דאין אדם מעיז, אלא די"ל דהא דחייב שבועה הוא משני פנים חדא די"ל חזקה אין אדם תובע שאיך יתבענו הרי יודע שלא יודה לו במה שאינו חייב לכן הנה ראוי שיתחייב שבועה אלא דאם נחייבו שבועה בטלה חזקה דאין אדם תובע די"ל שתובעו לחייבו שבועה, אלא דמ"מ מפרשינו דאי לאו חזקה דאין אדם מעיז מ"מ הנה מחשבינו לחזקה דאין אדם תובע ולא נתלה שתובעו פדי לחייבו שבועה ומ"מ הנה ראוי לחייבו שבועה דשיניך מ"מ אין אדם תובע דאי אפשיך לפוטרו משבועה דא"כ יתנה נגד החזקה דאין אדם תובע ומשני דמ"מ יש לפוטרו מטעם אין אדם מעיז, מיהו י"ל דלא צריך חזקה דאין אדם מעיז, אלא משום דאי לאו חזקה דאין אדם מעיז הנה ראוי לחייבו שבועה מטעם אין אדם תובע, אלא דלפי האמת דאיכא שבועה לא הוי חזקה דאין אדם תובע מ"מ ראוי לחייבו שבועה אי לא הנה ליה חזקה דאין אדם מעיז, והטעם דגם זו הוי העצה לתבוע ממי שאינו חייב לו וכיון דהא נמי מיקרי העצה הנה ראוי לחייבו שבועה וצריך לחזקה דאין אדם מעיז, והשתא בבנו דיוכל להעזי שפיר פטור בכופר הפל ואף דאין לו חזקה דאין מעיז מ"מ לא שיניך חזקה דאין אדם תובע דכא בטענת אביו אלא במודה במקצת חייב שבועה בכל גונוי אף דלא שיניך אין אדם תובע שהרי עכ"פ חייב לו מקצת אלא דבכופר הפל ה"ל לחייבו מטעם אין אדם תובע, והשתא שפיר אי בבנו מעיז ויכול לכפור בכל הנה פטור בלא חזקה דאין אדם מעיז פיון דליכא חזקה דאין אדם תובע והוא כופר הפל פטור אפי' ליכא חזקה דאין אדם מעיז ולא בא ליתן טעם אלא פיון דמודה מקצת חייב אע"ג דלא שיניך חזקה אין אדם תובע ה"ל לחייב נמי כופר הפל וצריך לחזקה דאין מעיז, ודוק היטב: בד"ה ובכולי' כו' פי' בקונט' כו' וקשה דבפ"ק דב"מ מסקינן דלא אמרינו מיגו דחשיד כו'.

עין מ"ש שם ליישב פירש"י, ונראה ליישב עוד דמשום מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא סבירא ליה להש"ס דאין לפוטרו משבועה דמ"מ אפשיך שיפרוש ע"י שבועה, אבל אשבועת מודה במקצת קשיא ליה שאפשיך שיפסיד ע"י שבועה דהא בענין חזקה דאין אדם מעיז אין חילוק בין חשוד לאינו חשוד כצדיק פרשע שזו חזקה טבעית, והשתא אם לא ישבע אחר שישלם לו מקצת שהודה אם ישוב ויתבענו אח"כ שוב לא יכול להעזי ויודה לו עכ"פ עוד מקצת, אבל כשנשבע עכשיו בע"כ צריך לכפור ולעמוד בשבועתו שלא יודה שנשבע לשקר ולא מסתבר ליה ששבועה תהיה לגרועי' פיון שנראה שהוא חשוד לא מסתבר שיבא לתובע הפסד ע"י השבועה, אבל בע"א שפיר ישבע שאינו מפסיד עכ"פ ע"י השבועה ודו"ק: ועוד נראה דהא לטעמא דאב"י

דס"ל דספק מלנה ישינה יש לו עליו וכתבו התוס' בב"מ דף ו' דמ"מ כופר בפקדון פסול לעדות ולא תלינו במלנה ישינה, וא"כ צ"ל דלא מהני סברא דמלנה ישינה רק באין ידוע שהוא חשוד על ממון, וא"כ י"ל ה"ה בהא דלא אמרינו חשוד אממונא אלא בשאין ידוע יכולין ליתן לו שבועה אבל בידוע שכופר לא תלינו מספק שאינו חשוד, וא"כ אפתי צריה לסברא דאישתמוטי למאי דקיי"ל כר' תינא בכופר בכל ועדים מעידיים על חמשים דחייב שבועה, והכא קשיא נימא דהוי חשוד נמי אשבועה כמו בכופר בפקדון דחשבינו ליה פסול לעדות ולא תלינו במלנה ישינה פיון שפסולו ידוע כמו כן לעגנו חשוד אין להכשירו לשבועה פיון שמבחרר שכופר בממון לכן צריה לסברא דאישתמוטי דשפיר יכול לישבע גם בדר' תינא ודו"ק: ועוד נראה דבלא"ה יש להבין למה נימא חשוד אממונא חשוד אשבועתא הא חשוד אממונא אם לא ישבע לא עבר רק אלאו דלא תגזול ואם ישבע יוסיף חטא על פשע לעבדך על לא תשא ג"כ, וצ"ל דמ"מ לאותו.

דבר שהוא חשוד ומן שבע מהר סיני חשדינו ליה נמי אשבועה, מיהו למסקנא דס"ל דלא חשוד אשבועתא י"ל משום שהשבועה איסור מוסיף על הגזל, והשתא י"ל דהא בב"מ דף ו' מתרץ פוליהו קושיותא רק דרב נחמן דמשביעין אותו היסת והה דר"ח שניהם נשבעין ונוטלין מבעה"ב והה דשילש שבועות משביעין אותו שבועה שלא שלחתי בה יד ושאינה ברשותו, וא"כ י"ל דרש"י ס"ל לפרושי דרבה דאמר ובכנליה בעי דלודי ליה ולא ניחא ליה פכירוש התוס' דגם עכשיו מעיז דליכא העזה כ"כ במקצת כמו בכופר הפל, לכן ע"כ רבה ס"ל מיגו דחשוד אממונא חשוד אשבועתא, וכן משמע בב"מ דקאמר בהעדאת עדים ל"ל הכי, לכן משמע ליה לרש"י דמשום מיגו דחשוד אתי עלה, והשתא י"ל דרבה ס"ל פדאיתא בב"מ דף ק"ו דשבועה קונה ורבה אמר מסתבר מילתא דרב במלנה, והשתא בהא קשיא ליה שפיר נימא מיגו דחשוד פיון ששבועה קונה א"כ כשישבע אזיל ליה איסור גזל דשבועה קונה ונפטר מחיובו, א"כ סוף סוף לא עביד רק חד איסור מ"ל גזל מה לי שבועה, משא"כ בהנהך דב"מ דהווי שבועות דרבנו ולא אהני לקבוצי ממון א"כ עובר גם על שבועה נוסף על איסור גזל בהא אמרינו דלא חשוד, וגם בהה דאינה ברשותיה הוי פקדון וס"ל כרבה דשבועה אינה קונה בפקדון ואיכא תרי איסורי בהא יודה רבה דלא אמרינו חשוד אממונא חשוד אשבועה, וניחא הפל ודוק היטב: (דף נ"ב ע"א) במשנה תומים שסמכו כו' או שמינה להן אביהן אפטרופוס.

לכאורה הוי זו ואצ"ל זו דהשתא בסמכו מעצמן חייב לעשר כ"ש במינה להם אביהם, ואיפשר דקמ"ל דומיא דסמכו דפשיטא לן דלהניח לא דמי עשאו שר ושופט וממונה עליהם ה"ה באפטרופוס, ועמ"ש בסמוך: בפירש"י ד"ה אתם ולא התורם את שאינו שלו הה ספא טעמא דרישא כו' עכ"ל.

ר"ל דקשיא השתא אפטרופסים לא כ"ש תורם את שאינו שלו, לזה פירש"י דטעמא קאמר, והרשב"א כתב דבאפטרופוס בין להאכיל בין להניח מותר מדאורייתא וקרא דאתם ולא אפטרופסים אסמכתא בעלמא הוא, וקשה דבקדושים דף מ"א קאמר ס"ד פיון דכתיב אתם ולא אפטרופסים אתם ולא התורם את שאינו שלו ס"ד נמי אתם ולא שלוחכם, וקשה הא לא הוי רק אסמכתא ואפילו אפטרופסים נמי לא נתמעטו מן התורה, וא"כ שלים ודאי עדיף מאפטרופוס שלא נתמנה מן המשלח דהא שלים באמת תורם אפי' מדרבנו ובנדאי שלים עדיף דהאפטרופוס שנתמנה מאבי תומים או מב"ד לא שייך ביה שליחות שאחר שמת נפלו נכסי קמי יתמי, וצ"ל דס"ד למעט אפי' שלים ולפי האמת לא נתמעט אפי' אפטרופוס, וצ"ע דכיון דס"ד למעט אפי'

שליח א"כ נהי דאיתרבי שליח אפוטרופוס מנ"ל פיון דגרע משליח פיון דס"ד למעט אפי' שליח מנ"ל לומר דלא הוי אפוטרופוס דומיא דתורם שאינו שלו, ואיפשר ליישב הדיוק דקשה תורם שאינו שלו כ"ש מאפוטרופוסין ע"פ מה דאיתא בנדריים דהתורם משלו על של חבירו א"צ דעת בעלים מטעם דהוי זכות, א"כ יש לומר נדאי אפוטרופוס התורם משלו על של יתומים פשיטא דהוי תרומה דהוי זכות גמור, אלא הא דנולא אפוטרופוסין היינו לתרום משל יתומים, והשתא י"ל דקמ"ל בתורם שאינו שלו דהיינו שגנב או גזל תבואה ואיתא בב"ב דף ס"ח הגנב והגזלן שתורמו תרומתן תרומה, ומפרש הטעם דהוי יאוש ושינוי השם מעיקרא טבל והשתא חולין, והשתא י"ל נדאי בתרם מיניה וביה י"ל דהוי שינוי השם, אבל בתרם משלו דע"פ הדין לא יוכל לתרום משלו על של חבירו רק מטעם דזכות הוא לו לחבירו, וכאן הוי חוב דאם לא נחשב תרומה משלו אפתי ליפא שינוי השם, וא"כ קמ"ל בתורם שאינו שלו אפי' משלו אין תרומתו תרומה דלא ניחא לבעלים שיהא תרומה משלו כדי שלא יקנהו ביאוש ושינוי השם, א"כ קמ"ל בתורם שאינו שלו היינו שגזל אצל חבירו אינה תרומה אפי' הפריש משלו, וא"ש ודו"ק, מיהו צ"ע בזה אם יהיה הדין כן, ואיפשר דגם קודם יאוש אם גזל ותרום משלו לא הוי תרומה פיון דלא תרום ע"ד הבעלים רק אדעתא דגזילה לא מיקרי זכות לבעלים, דאיפשר דניחא להו שלא יוכל לתרום דאטבל אינו חשוד וע"י זה יחזיר לבעלים לכן רוצה שלא יוכל לתרום שמתוך כך ישיב הגזילה, א"כ גם תורם משלו לא מהני על שאינו שלו כשגזל מחבירו ולא נתיאשו הבעלים דלא מיקרי זכות להם, ודוק היטב: שם ד"ה אבל לא להניח שמא יגנבו עכ"ל.

וקשה גם ביינות וכו' יש לחוש שמא יגנבו אדברה כספים אין להם שמירה אלא בקרקע וגם שבח בית אביהם לא מצינו בפירות כי אם בקרקעות וכלים, ולולא פירש"י י"ל בפשיטות שאין לאפוטרופוסים רשות למפור מה שאין צורך ליתומים דלא נתנו להם רשות על זה: בגמרא ועושין להם לולב וכו'.

בדברים שדרפן לתקנו נקט ועושין ובדברים שגזקחין בעינו נקט לוקחין: שם ואין אפוטרופוסין רשאין למפור ברחוק ולגאול בקרוב כו' דדילמא משתדפן. אע"ג שפולן בספק זה מ"מ ידו אל תהי בהם, אלא דינש לדקדק הא אם משתדפא המשכונא המלוה חוזר על שאר נכסים כדמוכח בכתובות ס"פ מי שהיה נשוי גבי עובדא דפרדיסא דקש לחמש שנים, וא"כ אי משתדפי הקרוב הרי על נכסי יתומים לפרוע חוב המלוה, ואם נימא דמשתדפי לאחר פלות שני משכונא למה נקט פלל לגאול ה"ל לומר למפור ברחוק ולקח בקרוב, וכן הוא ברמב"ם ובש"ע סימן ר"צ סעיף י"א, ואיפשר שפך היתה גירסתו, אבל ברי"ף וברא"ש הגירסא כמו בספרים שלנו, ואיפשר דרבותא קמ"ל אע"ג דאי משתדפי צריך לשלם לו מנכסי יתומים מ"מ חיישינן להפסד המותר ששוין הנכסים שהם ברחוק יותר ממה שמגיע למלוה, ואי משתדפי אלו נכסים שיגאלם האפוטרופוס יש הפסד ליתומים יותר המותרות ששוין יותר על מה שהלוה עליהם כשימכרו ברחוק, ודו"ק וצ"ע: שם אין עושין אפוטרופין נשים כו' ואם מינן אבי יתומים הרשות ביזו.

קשה לי פיון דכי מית נפלו נכסי קמי יתמי למה לא נסלק אותם ולא נשגיח במה שמינן אבי יתומים, וצ"ל דאפוטרופוס הוי פנותן מתנה ואילו יהיב מתנה לקטן מי לא מצי יהיב, וא"כ צ"ע מ"ש הרמ"א בס"ס ר"צ דבמינה אפוטרופוס לגדולים יכולין לומר אין אנו צריכים לאפוטרופוס דא"כ נטעון גם לקטני לסלק מאפוטרופוסו אותן שאינן נאמני אצל הב"ד, וכבר הארכתי בתשובה להשיג על דין זה שהוא מרבינו ירוחם: שם שם ולשורי שדי.

קצת קשה דשדה אשדה נמי לא מזבנינו, וי"ל דהנה צריף לתיקון שדות אחרות וחסרון בשדות בלא שוורים: (ע"ב) בתוס' ד"ה דאתו כו' הקשה בקונט' כו' ויש לומר דנעשים הלוקחים שומרי שָׁכַר כו' עכ"ל.

ויש לדקדק לפמ"ש הר"ן הובא בש"ף ר"ס צ"ו דבשומר לקטן אפי' בפשיעה פטור וא"כ אפתי יאמר נשָׁרְפו חטיף בעליה פינן דאין דין שמייה לקטן, ואיפשר לסייע מפאן לדעת הרמב"ם שסובר דאפי' הני שנתמעטו מדין שומרים מ"מ בפשיעה הוא חייב, ועפ"ז יש לפרש דנדאי בעלמא דתיקנו דמעוות אינן קונות משום שפא יאמר לו נשָׁרְפו חטיף בעליה, אף דנדאי בפשיעה יהיה חייב י"ל טעמא פדמפרש פ' הזהב דלא טרח ומציל והיינו שאיפשר לו להציל ע"י רועים ומקלות וקיי"ל ש"ח שהיה לו לקדם ברועים ומקלות חייב אלא דבשָׁכַר א"צ אָבַל ש"ש מחייב אף בשָׁכַר, א"כ י"ל דלא טרח ומציל לשכור בשָׁכַר להציל ולא הוי פשיעה פינן שאינו מוצא בחנם, והשתא אי הוה ש"ש צריף לקדם בשָׁכַר א"כ ליפא למיחש שיאמרו נשָׁרְפו חטיף פינן שהם ש"ש, וכינן דהוי ש"ש הוי פשיעה אי לא קדם בשָׁכַר, לכן פתבו התוס' שפיר פינן דש"ש הוא אין לחוש: מיהו שיטת הרמב"ם גופיה אינה פן דס"ל דבקטן לא נתמעט רק מתביעת מלוה אָבַל לא משומרין כדאיתא בסימן צ"ו א"כ אין צריף לזה פלל דלשיטת הרמב"ם נראה דבשומר לקטן חייב בכל דין שומרין א"כ נדאי חייב בלא"ה, ועיין בר"ן שפבואר דלענין אונסין משעה ראשונה קנו וכל זמן שלא חזרו ברשות לוקח הוא לענין אונסין, אלא דקשיא לי טובא דכאן מבואר ברש"ב"א והר"ן גופיה דאפוטרופוס חייב בפשיעה ופלפל הרש"ב"א בזה טובא, וכן בתוס' פאן ד"ה הלכה, וקשה הא הוי שומר לקטן ואפי' בפשיעה פטור כפי דברי הרש"ב"א והר"ן, וכאן מוכח מכל הפוסקים דפשיטא להו שחייב בפשיעה מדינא ולא פלפלו רק אם יפטור משום דאתי לאימנועי וצ"ע, ועמ"ש בפ' המפקיד בעובדא דבקרוא בארנפה: מיהו לענ"ד איפשר ליישב פאן הך דמשוה פירי דאפי' יפטור בנשָׁרְפו חטיף בעליה מ"מ הוי טפי תקנת יתומים שיוכלו לחזור כשיתיקרו דאדם הגון לא יניח לשרוף חטיף דיתמי, לכן ראו חז"ל שיש להם תועלת יותר שיהיה ידם על עליונה לחזור, אָבַל פאן ביהבו זוזי ליתמי ואינקר בנדאי אדם הגון לא יחזור בלא"ה דלא יקבל עליו מי שפרע, רק אדם שאינו הגון יאמר נשָׁרְפו חטיף דיתמי בעליה ונששו לאדם שאינו הגון כמ"ש התוס' בב"ב מ"ז ע"ב, ובאדם הגון אין מפסידין דאדם הגון לא יניח לשרוף חטיף דיתמי, אָבַל במשוה פירי מיתמי אם לא יחזרו היתומים הרי מפסידין לכל העולם, א"כ טוב ליתומים שיעמדו בחששת אדם שאינו הגון במקרה שיזדמן מלעשות תיקון שלא יוכלו לחזור כשיתיקרו ודו"ק: בגמרא קא אכיל ושתו מדידהו כו' אימור מציאה אשפת.

הרש"ב"א הביא דברי הרמב"ם דדוקא באפוטרופוס שמינהו אבי יתומי אָבַל במינוהו ב"ד פל היכא דאיכא למיחש מסלקינן ליה, והרש"ב"א השיג עליו, ולענ"ד דבריו מוכרחים דהא איכא מ"ד באפוטרופא דמפסיד דס"ל לדברי ר' שילא דלא מסלקינן, וכי תעלה על דעתך דבמינוהו ב"ד לא יסלקוהו לתמן מכשולם שפשו אדם פזה לאפוטרופוס, אע"כ דדוקא במינהו אבי יתומים מיירי פינן שהיה הפמון שלו אין לב"ד עסק בכך אָבַל במינוהו ב"ד נדאי ליפא מאן דפליג דלא ליסלקו ליה, א"כ ממילא פולה במינהו אבי יתומים איירי, אָבַל במעשה ב"ד צריף ליזהר יותר שלא יצא מכשול מתחת ידי ב"ד, ודברי הרש"ב"א צ"ע, והרמ"א הביא ג"כ דעת הרש"ב"א בסימן ר"צ סעיף ד': במשנה המטמא כו'.

פירש"י טהרותיו של חבירו כגון תרומה, לכאורה קשה על פירש"י הא בגמרא משמע דבחולין נמי איירי כדאיתא בגמרא ואי מטמא חולין משום דאסור לגרום טומאה כו' ולמה נקט רש"י רק תרומה, ואיפשר לומר דקשיא ליה לרש"י לשון הש"ס דאמר אי תרומה משום דמפסיד לה לגמרי ואי חולין כו', וקשה הא בלא"ה אי לא הוה נקט מטמא הוה מוקמינו לה בתרומה לחוד, תו קשה דקאמר אי חולין משום דאסור לגרום קשיא וכי מותר להפסיד ממון לחבירו, ויותר קשה דקאמר ואי הני תרתי משום דהפסד מרובה אבל מדמע דהפסד מועט אימא לא, ואי איירי במטמא חולין ודאי מדמע מפסיד טפי דהא חולין חזינן לכ"ע למי שאינו אוכל חולין בטהרה ולמי שאוכל חולין בטהרה חזינן נמי בימי טומאתו ומדמע הני הפסד טפי שאינו מותר רק לכהנים, לכן י"ל דס"ל להש"ס דנדאי מטמא חולין הוי פחות שבהפסדים ולא הוי מתקנין בו תקנה כלל פנין דהוי אפי' פחות מהפסד של מדמע, רק לפי מה שמבואר בגמרא שקנסוהו שלא יהיה כ"א הולך ומטמא טהרותיו של חבירו, וא"כ י"ל דנדאי עיקר תקנתא הוה משום מטמא תרומה דהוי הפסד גמור, אלא שמ"מ אם יטמא תרומה של חבירו אם לא יברר שהוא תרומה יוכל לטעון המטמא איני מאמינך שהיה תרומה דשמא חולין היה וא"כ לא יוכל להוציא ממנו ואף שהניזק יטעון ברי שתרומה היה ה"ל איני יודע אם נתחייבתי והיה פטור א"כ לא היה תיקון שיטמא תרומתו של חבירו ויטעון לא ידעתי שהיה תרומה ולפעמים באמת אינו יודע, לזה תיקנו שיתחייב גם על טומאת חולין אף שהוא דבר מועט, והשתא כשיטמא תרומה אף שיטעון לא ידעתי אם הוא תרומה מ"מ ע"כ יודה שהיה חולין ומודה לו עכ"פ הניזק על פרוטה, א"כ ה"ל על ההפסד המותר כמו חמשים ידענא וחסמשין לא ידענא דה"ל מתוך שאינו יכול לישבע משלם, וא"כ עיקר התיקון באמת משום תרומה היה דהוי הפסד מרובה, ואף שגם בחולין תיקנו היינו משום הפסד תרומה שהוא הפסד מרובה, וצדקו דברי רש"י ודו"ק: ועפ"ז יש ליישב פסק הרמב"ם שפסק פ"ז מהלכות חובל המזיק ממון חבירו הניזק שאינו ניכר כו' וכל פיוצא בזה, א"כ ס"ל דילפינו קנסא מקנסא והיינו כרב, והקשו עליו דהא קיי"ל כשמואל בדיני ולשמואל לא גמרינו מקנסא כמפנין בש"ס, ובש"ס ח"מ סימן שפ"ב ושפ"ו דחק בזה, וכבר הקשתי עליו ג"כ בכתבים ישנים, אכן לפ"ז ניחא דהא חזינו דצריכותא דש"ס היינו דמטמא חולין לא הוה חייב רק שלא יטעון איני יודע אם תרומה היה כדי שיתחייב מכח משואיל"מ, והשתא קשיא הא הצריכותא הוא למאן דיליף קנסא מקנסא והיינו רב והא רב לית ליה מתוך שאינו יכול לישבע משלם, וא"כ תיקשי מה שהקשיתי אם נימא דמתני' איירי במטמא חולין מדמע ל"ל הא בחולין הוי הפסד מועט טפי ממדמע, ולרב ל"ל מטעם משואיל"מ, אלא ודאי לרב לשיטתיה דס"ל הולכין בממון אחר הרוב ס"ל נמי ברי ושמא ברי עדיף כמ"ש הפני יהושע, וא"כ לרב באמת י"ל דמתני' לא איירי רק במטמא תרומה לחוד ובחולין באמת לא קנסו דהוי הפסד מועט טפי ממדמע ומ"מ לא יוכל לטעון שמא חולין היה דברי עדיף, והשתא קשיא ליה להרמב"ם למה נקט כלל הך צריכא דמטמא בחולין דהא לרב ע"כ ליתא להאי טעמא דלא ס"ל מחייב שבועה ואין יכול לישבע ואנן קיי"ל כשמואל דלא יליף מקנסא, אלא ודאי פשיטא ליה להש"ס דקיי"ל כרב בהא וצריף הצריכא אליבא דהלכתא ואנן קיי"ל איני יודע אם הלוימני פטור, וא"כ מוכח דסוגיא דש"ס דקיי"ל בהא כרב דגמרינו מקנסא, ונפיר צדקו דברי הרמב"ם ומוכרחים ודוק היטב: (העתק מכתבים הישנים בענין הנ"ל).

ליישב דברי הרמב"ם שפסק כרב דס"ל דמנסף היינו מנסף ממש והיינו מדפסק בריש פ"ז מהלכות חובל ומזיק המזיק ממון חבירו הניזק שאינו ניכר כו' וכתב וכן כל פיוצא בזה משמע דס"ל דילפינו קנסא מקנסא וזהו כרב, דלשמואל אמרינו בש"ס דקנסא מקנסא לא ילפינו, וא"כ

דוקא הני תלתא ולא גמרינו אחרוני מינייהו, וחתר הש"ך ומצא טעם למה לא פסק פשוואל
בדיני, וכתב הטעם משום דבחולין בפרק השוחט דף מ' פריה למ"ד מנסה ממש ש"מ דהלכתא
פנותיה, אלא דאין זה מספיק דא"כ תיקשי מ"ש הרמב"ם דין ד' דהעושה מלאכה במי חטאת
ובפרת חטאת במזיד חייב לשלם, ובגמרא פריה למ"ד הויג שאינו נזכר אמאי פטור, מוכח דלמ"ד
לא שמיה הויג לעולם הוא פטור אפי' לא הכניס ע"מ שתניק, עמ"ש בתירוץ מהרש"א דהקושא
למ"ד מקנסא לא ילפינו א"כ חזינו דהרמב"ם לא סמך ע"ז לפסוק משום דהגמרא פריה מינה,
ולכן נ"ל דהרמב"ם הוכיח שפיר מן הש"ס פ' השוחט שם דע"כ ס"ל דהלכתא פרב דאמר מנסה
ממש, ובתחילה ניישב דברי רש"י שם שפירש אהא דאמר רב הווא היתה בהמת חבירו רבוצה
דלא מיבעיא הגביהה והרביצה דקני לה בהגבהה, והקשו התוס' עליו דלפ"ז מאי פריה ממנסה
הא מנסה קני לה בהגבהה כדאמרנו מדאגבהה קניא, ונראה ליישב דלכאורה היה נ"ל דרב ס"ל
מנסה ממש, וקשה לכאורה למאי דמסיק בש"ס דהויג שאינו נזכר לא שמיה הויג רק משום שלא
יטמא טהרות חבירו א"כ קשה במנסה אמאי יתחייב, ואי משום שלא ינסה א"כ מאי יועיל שלא
ינסה פשיטתא לנסה יינו של חבירו יוכל לנסה בלא הגבהה ומיפטר מטעם קם ליה בדרבה מיניה,
ולכן היה איפשר לומר דהא בלא"ה תיקשי בש"ס הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולכן נראה
דנדאי נכון מ"ש התוס' דאף דקני בהגבהה לא קני כי אם לענין אונסין, אלא דרב לשיטתיה שפיר
קונה לגמרי דהא רב ס"ל בסנהדרין דף ע"ב בבא במחמת ונטל את הפלים פטור משום דבדמים
קנינהו א"כ ס"ל לרב דחייב מיתה קונה, א"כ פאן שפיר בהגבהה נתחייב באונסין, ולא שייך
לומר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דאמרנו דבחיוב מיתה קניא והוי שלו, וא"כ שפיר מצי
אסר ליה פנין דקני ליה בחיוב מיתה, וא"כ י"ל דרב ס"ל דדוקא בהגבהה קניא ליה ושפיר אהני
ליה מה שמתחייב במיתה שיקנה ע"י הגבהה, משא"כ בשכשוף בלא הגבהה לא יקנה כלל, דאף
דמתחייב מיתה מ"מ לא עשה קנין, ובפרט לפירש"י דס"ל דמשיכה בעינו מן התורה, וא"כ י"ל
דשמואל לא ס"ל פרב משום דס"ל דקם ליה בדרבה מיניה, ואי משום מדאגבהה קניא מ"מ מה
הועילו חכמים בתקנתן הא יאסור בשכשוף דהוי קם ליה בדרבה מיניה, משא"כ רב לשיטתיה
דקני י"ל דאוסר שאינו שלו, וא"כ בשכשוף לחוד דלא קניא ליה לא יאסור של חבירו, משא"כ
בהגבהה שפיר קניא ליה ומצי לאסור פנין דקנינהו בדמים, ועפ"ז יש לפרש דברי רש"י דמ"ש
דלא מיבעיא הגביהה והרביצה היינו לרב הווא לשיטתיה דאמרנו בשבת פ' מפנין ר"ה תלמידיה
דרב פרב ס"ל וס"ל בנטל דכלים פטור, א"כ בהגביהה קנאה בדמי אח"כ פשימות ע"ז והוי שלו,
ולכן איפא רבותא ברבוצה, וא"כ לא קשיא קושיות התוס' דלקמן פריה לדין דלא קיי"ל לפרב
בהא דסבירא ליה בבא במחמת דקנינהו בדמים, וא"כ פריה שפיר דבהגבהה לחוד לא מהני ליה
רק לענין אונסין פקושיות התוס' על פירש"י, וא"כ שפיר י"ל דהרמב"ם הוכיח דהלכתא פרב
דס"ל מנסה ממש דאל"כ מאי מקשה בחולין דף מ', ואין לומר דהקושא מרב גופיה ובאמת לא
קיי"ל פרב דאי איפשר לומר פן דלרב לא מיקרי דבר שאינו שלו דרב לשיטתיה ס"ל בדמים
קנינהו וא"כ לא מיקרי דבר שאינו שלו, וע"כ הקושא לדין דלא קיי"ל פרב בהא דס"ל דקנינהו
בדמים ובהא קיי"ל פנותיה, וא"כ דברי הרמב"ם מוכרחים, אלא דקשה לפי האמת דהקושא
לדין א"כ למאי דמשני בישראל מומר או בשנותפות תיקשי הך קושא מה הועילו חכמים בתקנתן
הא יוכל לאסור בלא הגבהה בשכשוף לחוד, ועפ"ז נראה ליישב דברי הרמב"ם בפירוש המשנה
והם מתמיהים למאד שכתב בפירוש המשנה דמזיד דמתני' היינו שידע שיאסר היינו אבל לא ידע
שחייב סקילה שאם היה יודע שהוא חייב סקילה לא היה חייב תשלומין דאין אדם מת ומשלם,

והוא הפלא ופלא נגד הש"ס במקומו דמסיק דמדאגבקה קניא, ואי שניף קם ליה בדרבה מיניה
א"כ אפי' שוגגין פטורין דקיי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין, אף נראה לפרש דקשיא
ליה הך קושיא גופא מה הועילו חכמים בתקנתן דאם נימא דשניף שלא יהיה אוסר של חבירו
וינסף יין חבירו א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אם ירצה לנסף בלא הגבחה, ואי נימא פיון דחייב
מיתה לא חששו שיעשה דבר שיש עליו חיוב מיתה א"כ גם בקנאו בהגבחה תחילה אין לחייבו
פיון דבאמת היזק שאינו ניכר לא שמייה היזק, ולכן פתר לה הרמב"ם שהתקנה הייתה בשביל
מזיד פיון ולא ידע שחייב מיתה, וא"כ שפיר י"ל בדבר שחייב עליו מיתה באמת לא חששו
שיעשה דבר שחייב עליו מיתה, רק התקנה והקנס הוא בשביל שלא ידע בחיוב מיתה ומזיד בנזק,
וע"ז שפיר שניף לומר סברת הש"ס מדאגבקה קניא ול"ל דמ"מ מנסף בלא הגבחה דהרי זה לא
ידע כלל מחיוב מיתה, וא"כ לא קשיא מדצריף לומר בש"ס מדאגבקה קניא דע"כ מוכרח דא"כ
אפי' בשוגג נמי פטור מתשלומין אף דלא ידע מחיוב סקילה, דבאמת קיי"ל דחזקה דחייבי מיתות
שוגגין נמי פטורין, וצ"ל הטעם משום מדאגבקה קניא, וא"כ אין להקשות שניסוף בלא הגבחה
דנדאי כשידע שחייב מיתה לא חששו שניסוף ואם לא ידע נדאי מסתמא מנסף פדרכו בהגבחה
ולק"מ, אף נראה ליישב מ"ש הרמב"ם בעושה מלאכה בפרת חטאת דחייב ובגמ' אמרינו דלמ"ד
היזק שאינו ניכר לא שמייה היזק פטור מדיני אדם, ולכן נראה דבלא"ה הקשה המהרש"א דלר'
יוחנן נמי תיקשי לחייב משום שלא יהא פל' א' הולף ומטמא או פוסל פרה של חבירו, והמהרש"א
תירץ למאן דאמר מקנסא לא ילפינו לא ילפינו מהו דמתני', ולי נראה ליישב דבלא"ה פבר הקשו
אהא דאמר חזקה דלקף פטור בשוגג כדי שיודיעו וקשה הא אין עד אחד נאמן באיסורין לדעת
פמה פוסקים וא"כ מאי מהני שיודיעו, וצ"ל דנאמן משום שפידו, וכמה פוסקים פתבו הטעם
שפידו לטמאות, וקשה הא יתחייב תשלומין, וכתבו דיכול לומר שוגג אני, אלא דקשה לפ"ז לר'
יוחנן דס"ל הטעם כדי שלא יטמא הא יוכל לומר שוגג הייתי, ועל זה כתבתי בספרי ליו"ד דכיון
שפבר תיקנו תשלומין שמתחייב לשלם תו אין לחוש שייטמא דאין לחוש רק פשאינו מתחייב
לשלם, משא"כ כשמתחייב לשלם כשיטמא טהרות של חבירו הרי מתחייב לשלם וא"כ גוזל
לחבירו, וא"כ ל"ל תירוץ הרשב"א שיאמר שוגג אני שהרי איפשר שאינו רוצה לטמאות ולגזול
לחבירו, וצ"ל כמ"ש הרא"ש דבידו היינו שנעשה שומר על זה הדבר ונמסר הדבר לרשותו,
וכמבואר בטור יורה דעה סי' קכ"ז, וא"כ י"ל דתו לא קשיא שיאמר שוגג הייתי פיון שהעיקר
מה שקנסו חכמים היינו כשיהיה הדבר נמסר בידו פמו שצריף לומר אליבא דחזקה דאמר הטעם
משום כדי שיודיעו, וא"כ תו לא קשיא שיאמר שוגג הייתי דא"כ הוי פמו שטוען נאנסה וצריף
לישבע שבועת השומרין, דהא הוי פמו נאנסה שנטמא בלא דעתו מ"ל שוגג או שאר אונס וא"ש,
ולפ"ז י"ל הא דלא קשיא לר' יוחנן מפרה נגזור שלא יהא פל' אחד הולף ומטמא די"ל דלא חייבו
בזה רק היכא דשניף לומר שייטמא טהרות, ואף אם יאמר שוגג הייתי מ"מ יצטרף לישבע שבועת
שומרין כשומר, וכמו שכתבתי או אפי' בשאר בני אדם פיון דאמרינו מדאגבקה קניא ומתחייב
באונסין ממילא צריף לישבע שעשה פו בשוגג שאילו עשה פו במזיד משעת הגבחה קם ליה
ברשותו], וא"כ י"ל דלא שניף לקנס רק היכא דאף אם יאמר שוגג הייתי יצטרף לישבע עכ"פ
ואיכא תועלת בתקנה, משא"כ בהך דפרת חטאת י"ל דמייירי בהקדש ואין נשבעין על ההקדשות,
וא"כ אם יאמר שוגג הייתי פטור מכלום א"כ אין תועלת בתקנה ולכן לא קנסוהו כלל, וא"כ י"ל
הך דהעושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת י"ל דמייירי בהקדש ואין נשבעין על ההקדשות
וא"כ אין תועלת בתקנה ולכן לא קנסוהו, ואין לומר א"כ בכהנים שפיגלו אמאי חייבין י"ל דר'

יִוָּחַן לְשִׁטְתָּיָה אֲזִיל דְּמוּקֵי בְּפָרְק הַזֶּה הֵךְ דְּבָנֵי הָעִיר שְׁשִׁלְחוּ שְׁקָלֵיהֶן כַּמ"ד דְּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן
כְּמָמוֹן דְּמִי, וְא"כ י"ל הֵךְ דְּעוֹשֶׂה מְלָאכָה מִיָּיִרֵי בְּקַדְשֵׁי בְּדָק הַבַּיִת שְׁאִין חֲזִיב בְּאַחְרֵיּוֹתָן, אוּ דְאָתוּ
כְּרַבְּנֵי דְר"ש דַּס"ל דִּהְגַּל"מ לָאוּ כְּמָמוֹן דְּמִי וְא"כ לִיכָא שְׁבוּעָה וְא"כ אִין תּוֹעֵלַת בְּקָנְס וְלִכּוֹן פְּטוֹר,
וְא"כ לר' יוֹחָנָן לְשִׁטְתָּיָה לָא קָשְׂיָא כָּלֵל דִּי"ל דְּהֵךְ דְּהַעוֹשֶׂה מְלָאכָה מִיָּיִרֵי בְּשֵׁל הַקְּדֵשׁ דְּאִין פָּאן
שְׁבוּעָה, וְלִכּוֹן אַפִּי בְּמַזִּיד פְּטוֹר פִּינּוֹן דְּאִין פָּאן חַיִּיב שְׁבוּעָה, וְא"כ הֶרְמַב"ם לְשִׁטְתָּיָה אֲזִיל דְּפָסַק
כַּר"א בַּפ' הַזֶּה דְּשְׁבוּעָה דְּרַבְּנֵי אֵיפָא שְׁלָא יִזְלִלוּ בְּהַקְּדֵשׁ, וְא"כ שְׁפִיר יֵשׁ לְחַיִּיבוּ גַם בְּהַקְּדֵשׁ,
וְלִכּוֹן פָּסַק הֶרְמַב"ם דְּחַיִּיב דְּגַם בְּהַקְּדֵשׁ שְׁיָיִךְ שְׁלָא יְהֵא כָּל א' כו', וְגַם בְּמִי חֲטָאת י"ל דְּמִיָּיִרֵי
בְּאַפְרָ שֶׁל הַקְּדֵשׁ, וְלִהְיֵי ר"א לְשִׁטְתָּיָה דַּס"ל בַּפ' הַזֶּה דְּאֵיפָא שְׁבוּעָה דְּרַבְּנֵי שְׁלָא יִזְלִלוּ הַזְּבָרָה
לְתַרְזֵי בְּפָרָה שְׁהַכְּנִיסָה לְרַבְּקָה כו' וְא"ש וְדו"ק: וְעוֹד נִרְאָה לִי לְהוֹכִיחַ דְּבָרֵי הֶרְמַב"ם דְּהַלְכָה
כְּרַב דַּס"ל מְנַסֵּף מַמָּשׁ וְגַמְרִינּוֹן מְקַנְסָא, וּבִתְחִלָּה נִיַּיֵּשׁב מַה שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' לְמֵאֵי דְּמוּקֵי בִּישְׁרָאֵל
מוּמָר הַמ"ל שְׁמַנְסֵף הֵינּוּ שְׁנַגְע בּוֹ וְהֵיא קוֹשְׂיָא עֲצוּמָה לְכַאוּרָה, וְנִרְאָה לִינִישׁב לְנָכוֹן, וּבְזֵה
יִתְיַיֵּשׁב ג"כ מַה שְׁשִׁמְעֵתִי מְקַשִּׁין דַּר"מ אָמַר בְּשׁוּגָג נְמִי חֲזִיב וּבְעֵי לְמִימַר מְשׁוּם דְּקַנְסוּ שׁוּגָג אֲטוּ
מַזִּיד, וְקָשָׁה הָא קָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּיִרֵי וְל"ל מְדַאֲגָבְהָה קַנְיָא פִּינּוֹן דְּשׁוּגָג לָא נִתְפַּנּוּן לְקַנּוֹת, [וְאִי
אֲמַרִּינּוֹן אֲיִפְשָׁר לְנִיִּסּוּף בְּלֵא הַגְּבָהָה אֲיִפְשָׁר דְּלֵא שְׁיָיִךְ לְמִיִּפְטַר מִפְּחַ תַּנָּא דְּבִי חֲזַקִּיָּה דַּס"ל דְּלֵא
חֲלַקְתָּ בֵּין שׁוּגָג לְמַזִּיד פִּינּוֹן דְּלֵא מִשְׁפַּחַת לִיָּה בְּמַזִּיד לָא שְׁיָיִךְ ע"ז תַּנָּא דְּבִי חֲזַקִּיָּה], מִיָּהוּ יֵשׁ לִוְמַר
בְּלֵא"ה לַפַּמ"ש בַּע"ז דָּף נ"ט הֵיא נְכָרֵי דְּנִסְכִּיָּה לְחַמְרִיָּה דִּישְׁרָאֵל שְׁרִי לְמַשְׁקַל דְּמִי מִיָּיִרֵי מ"ט
מִיִּקְלָא קַלִּי, וּמִיָּיִתִי רְאָיָה מְרִיב"ב וְרִיב"ב שְׁאֲמַרוּ בְּעַפּוֹ"ם שְׁנִיִּסּוּף יֵינּוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁמַתִּירִין
אוֹתוֹ מְפַנֵּי שְׁנֵי דְּבָרִים, חֲדָא שְׁאִין מְנַסְכִּין כו' וְעוֹד שְׁאִין אָדָם אוֹסַר דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוּ, וְהַקְּשׁוּ אֵיף
מוֹכַח מִדְּרַבְּנֵי דְּשְׁרִי לְמַשְׁקַל דְּמִי מִיָּיִרֵי, וְכַתֵּב הַר"ן דְּלֵא מִיָּיִתִי רְאָיָה רַק דְּלֵא נִימָא דְּגָזְרוּ מְשׁוּם
חֲתוּנֹת אִיסוּר הַנָּאָה דַּל"כ לָא הֵנָּה שְׁרִי לְמַפְּנֹר לְעַפּוֹ"ם שְׁנַסְכוּ, אָבַל פִּינּוֹן דְּאֲמַרִּינּוֹן דְּעִיקַר
הָאִיסוּר הוּא בְּשָׁבִיל שְׁחוֹשְׁשִׁין שְׁנִיִּסְכוּ א"כ מְמִילָא שְׁרִי לְמַשְׁקַל דְּמִי מִן הַעַפּוֹ"ם דְּהֵוִי מַזִּיק,
וְא"כ פִּינּוֹן דְּעִיקַר הַטַּעַם שֶׁל הָאִיסוּר הַנָּאָה מְשׁוּם נִיִּסּוּף א"כ קָשָׁה לְמָה יִתְחַיִּיב לְשַׁלֵּם הָא ה"ל
קָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּיִרֵי דְּחַיִּיב מִיָּתָה, אֲלֵא דְּהַתּוֹס' בַּע"ז דָּף ע"א הַשִּׁיגוּ עַל פִּירֵשׁ"י שְׁפִירֵשׁ
דְּבַעַפּוֹ"ם דְּלֵא נִיתָן לְהִישְׁבוֹן דְּקָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּיִרֵי, וְהַתּוֹס' הַקְּשׁוּ דְּלֵא יִתְחַיִּיב לְשַׁלֵּם גְּזִילוֹ
בְּשׁוּם עֲגִינּוֹ, וְצ"ע לְשׁוֹן הַתּוֹס' דְּהָא בַּפ' בֶּן סוֹרֵר דָּף ע"ב מְסִיק דְּבָנְטַל לָא מִיִּפְטַר רַק בְּשִׁדְיָנְהוּ
לְנִהְרָא א"כ הַעַפּוֹ"ם חֲזִיב לְשַׁלֵּם גְּזִילוֹ אִם לָא אֵיבְדָה אֲלֵא דְּמַהְךָ דְּנִסְכִּיָּה שְׁרִי לְמַשְׁקַל דְּמִיָּה
מוֹכַח דְּבַעַפּוֹ"ם לָא אֲמַרִּינּוֹן קָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּיִרֵי דַּל"כ אֲמֵאֵי יִצְטַרְךָ לִיתָן דְּמִים, וּמוֹכַח מְזָה
דְּהַעַפּוֹ"ם לָא מִיִּפְטַר מְטַעַם קָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּיִרֵי וְא"ש, וְא"כ י"ל הָא דְּלֵא מוּקֵי בְּנַגְעָה דְּמַשְׁמַע
לִיָּה דְּמַנְסֵף אִיסוּר אַפִּי לְמַפְּנֹר לְעַפּוֹ"ם דְּמִיָּיִרֵי בְּהַפְּסַד מְרוּבָה, וְכַמ"ש הַתּוֹס' בַּב"ק דַּע"כ לָא
מִיָּיִרֵי בְּמַעְרַב דַּא"כ יִמְפְּנֹר לְעַפּוֹ"ם חוּץ מִדְּמִי אִיסוּר שְׁבוּ וְלִיכָא הַפְּסַד כ"כ, וְא"כ בִּישְׁרָאֵל מוּמָר
אַע"ג דְּעוֹשֶׂה יֵין נִסָּף מ"מ לָא שְׁיָיִךְ שְׁשִׁלְמוֹ דְּלֵא גָרַע מַעַפּוֹ"ם דָּאִם לָא נִסְכוּ עַכ"פ מוֹתַר בְּהַנָּאָה
וְאִם נִסְכוּ קָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּיִרֵי, וְא"כ אִין לְחַיִּיבוּ לְשַׁלֵּם פִּינּוֹן דְּקָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּיִרֵי וְלֵא מְחַוִּיָּיִב
עַל מַה שְׁאֲסָרוּ בְּהַנָּאָה אִם לָא מְטַעְמָא דְּהַש"ס דְּמַדַּאֲגָבְהָה קַנְיָא וְא"ש, וְא"כ מִיָּיִרֵי קוֹשְׂיָא הַנְּז"ל
דְּקָשָׁה מֵאֵי הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנָתָן הָא יִנְסֵף בְּלֵא הַגְּבָהָה, פִּינּוֹן דְּמַסִּיק הֵתָם בְּחֻלּוֹן דְּמִיָּיִרֵי
בִּישְׁרָאֵל מוּמָר שְׁעוֹשֶׂה יי"נ בְּמַגְעוֹ, א"כ מְתַחַיִּיב עַכ"פ עַל הַנְּגִיעָה מַה שְׁמַפְסִידוּ לְעַנְנֵי אִיסוּר
בְּשִׁתְיָיָה, וּמִיָּיִרֵי ג"כ מ"ש מֵאֵי חֲזִיב בְּשׁוּגָג הָא לָא שְׁיָיִךְ קָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּיִרֵי, וְלַפ"ז י"ל דַּמ"מ
מְתַחַיִּיב עַל הַנְּגִיעָה וְשְׁפִיר חֲזִיב גַּם בְּשׁוּגָג עַכ"פ עַל מַה שְׁאֲסָר בְּשִׁתְיָיָה, אֲלֵא דְּרַש"י פִּירֵשׁ בַּב"ק
דְּמַנְסֵף לְעַנְנֵי אִיסוּר הַנָּאָה דְּאִילוּ מְעַרְב יְכוּל לְמַפְּנֹר לְעַפּוֹ"ם חוּץ מִדְּמִי אִיסוּר שְׁבוּ, מְשַׁמַּע לִיָּה

לפירוש"י דהיינו לענין הנאה דוקא, ולכן י"ל ע"פ מ"ש שם בע"ז בפכ"ו דנסכיה שרי למשקל דמי מיניה, וכתבו התוס' הטעם פ"ג דבישראל כה"ג חייב, וא"כ י"ל בלא"ה שלקה קנסו במנסה אע"ג דאי אפ"ש לתמן הפל אם ירצה לנסה בלא הגבחה מ"מ אי לא עבדו חכמים חיוב בישראל גם בפכ"ו"ם הנה אסור, וטובא תיקנו בזה פ"ד שיוכל לקבל מעות גם מן העכו"ם, וא"כ יש להוכיח דהלכתא פ"ב דמנסה ממש, דלשמואל דס"ל דמנסה היינו מערב ומקנסא לא ילפינן א"כ מנסה ממש פטור א"כ אמאי שרי למשקל דמי מיניה, אלא ודאי הלכתא פ"ב, וליישוב דברי רש"י בב"ק דף ד' ע"ב שפירש דל"ל מערב דמפור לעכו"ם והוא תמוה, דבהדיא מוקי שמואל מערב, ונראה דבלא"ה יש להבין דבתחילה מפרש הש"ס ושמואל מ"ט לא אמר פ"ב מנסה ממש ובתר הכי פ"ב ארב אמאי לא אמר פ"ב שמואל, וקשה ממנ"פ אי מסתבר טפי לאוקמא מנסה ממש מאי צריף ליתן טעם ארב דלא אמר פ"ב שמואל, ולכן נראה דבלא"ה שמעתי להקשות אהא דמוקי התם באית ליה שותפות בגנוה לפמ"ש התוס' בתמורה דהקשו איסור שנתערב בהיתר נימא ביה ברירה, ותיצו דלא אמרינן ברירה אלא באין האיסור ניכר, וא"כ קשה איף מוקי ביש לו שותפות לא יאסר של חבירו פ"ג דאינו ניכר ישפוף שלו או של חבירו ונימא ברירה דזה הוא חלק חבירו שאינו נאסר, מיהו נראה דביי נסוף לא שייף לומר פ"ג למאן דאמר ניצוק חבור א"כ אי אפ"ש שיהיה חצי אסור וחצי מותר, ובזה אפ"ש ליישב מה שהקשו התוס' היינו מדמע די"ל דקמ"ל רבותא שניצוק הני חבור, מיהו המרדכי בשם רבינו משולם ביבמות דעתו להיפך גבי יבמה שרקקה דם לא בטל משום שאין האיסור ניכר מעולם, ועפ"ז י"ל דאף דמהני למפור לנכרי היינו דוקא באיסור המתבטל משא"כ בלא ניכר מעולם לא מהני למפור לעכו"ם, ועפ"ז י"ל רש"י לשיטתיה שפירשבתובות דף ל"א דאכל תרומה וקרע שיראין הני מיתה לזה ותשלומין לזה והתוס' הקשו עליו מהדליק הגדיש בשבת וחילקו התוס' בין שהוא מעשה א' לשני מעשים, וי"ל לפירוש"י החילוק באופן הלזה בודאי היכא דעל אותו מעשה עצמו מתחייב מיתה שפיר הני מיתה לא' ותשלומין לא' משא"כ היכא שמתחייב בתשלומין בפני עצמו שפיר הני מיתה לזה ותשלומין לזה, והשתא י"ל דודאי נהי דשמואל ס"ל קם ליה בדרבה מיניה מ"מ י"ל דס"ל מיתה לזה ותשלומין לזה חייב וא"כ י"ל לשמואל משפחת לה שמע"ב היינו שבעירו זה ששפף יינו לנין חבירו והיינו שניסוף יין של עצמו בהרקה זו שהוריק ליינו של חבירו ומיירי באומר שעובד כו"ם בגמר ההרקה א"כ לא הנה האיסור ניכר מעולם, וקם ליה בדרבה מיניה לא שייף מאחר דזהו שני מעשים דאין ענין יין חבירו לניסוף שלו ולא שייף קם ליה בדרבה מיניה, ובזה א"ש דודאי רב ושמואל לשיטתיהו דרב ס"ל בע"ז דף ע"ד דביינין אין הלכה פרשב"ג דס"ל דמפור לעכו"ם פ"ב דטפי הני ליה לאוקמא מערב משא"כ שמואל דס"ל הלכה פרשב"ג גם ביין א"כ קשה קושיות רש"י מאי הפסידו, וצ"ל דמיירי שניסוף באופן שאין האיסור ניכר, וא"כ פ"ג דלשמואל בע"כ מיירי בנסוף ממש א"כ טפי ה"ל לאוקמא בפשוטו מנסוף, משא"כ רב לשיטתיה דס"ל דביינין ביין אין הלכה פרשב"ג מצי לאוקמא בפשיטות מערב פ"ב דמפור כשמואל דמיירי במערב מלומר מנסוף ממש וא"ש הפל, ודוק היטב: ועוד אפ"ש ליישב פירוש"י שפירש לא מיבעיא הגביהה דקניא ליה עכ"פ לענין אונסין פ"ג דבאמת ס"ל למסקנא בגמ' דאמרינן לצעורי, אלא די"ל למה יתפונן לצעורי הא יתחייב לשלם ויהיה לו טענה עליו ומה לו ליפנס בכה, וצ"ל דהה"ד ס"ל דהדין פ"ג בבירור אבל בודאי איכא סברא לומר דהיכא דמתחייב לשלם לא שייף כ"כ לצעורי, וא"כ בלא הגביהה קלב"מ טפי י"ל דלאו לצעורי משא"כ בהגביהה שמתחייב לשלם לא שייף כ"כ לצעורי: ומה שהקשה הש"ס בח"מ סימן שפ"ה על הרי"ף בב"ק

גבי הך דנטיעותי קצצת דמייתי ראיה מינה דגמרינו מינה מדגמר רב מינה לענן נטיעותי קצצת, נראה ליישב דכך הוכחת הרי"ף דקשיא ליה נדאי לרב גופיה הוי מצי לאוקמא טפי ברווחא, דהנמימוקי יוסף הקשה אמאי דקאמר פל כמינה גימא דמיירי בלי עדים ומיהימן במיגו דאי בעי פפר ותירץ דא"כ פשיטא, ועדיין קשה הא י"ל דמיירי שיש עד אחד ובשנים כה"ג ה"ל מחוייב ממון א"כ באחד חייב שבועה וה"ל מתוך שאיל"מ, וא"כ לרב לשיטתיה דס"ל דלא אמרינו משאיל"מ שפיר קמ"ל טובא ומסייע ליה, אלא נדאי דרב בעי לאוקמא הך ברייתא לכ"ע, וא"כ אם גימא דלא גמרינו לאידך מ"ד ולא מתירץ רק לנפשיה טפי ה"ל לאוקמא בפשיטות ולא במציאות רחוק בשור העומד להריגה, אלא נדאי דין זה אמת אליבא דכ"ע דלא שייך לומר לא ילפינו מקנסא: ליישב עוד פירש"י בב"ק שפירש דלא מצי למימר מערב והוא נגד הסוגיא, איפשר לומר דנדאי י"ל דמ"מ היזק הוא במה שאין יכול למכור לישראל ומזיל לעפונ"ם כמו מדמ"ע, לכן נ"ל פיון דאיפא דמזבין לעפונ"ם יין פשר א"כ לאו פל כמינה לומר שאין דרכו למכור לעפונ"ם ויצטרף להזיל גביה, אלא דתליא בברי ושמא, א"כ י"ל דרש"י ס"ל דלשמאל דלא ס"ל משאיל"מ ע"כ לומר דס"ל ברי עדיף כמ"ש הרמב"ן בכתובות, דאל"כ ליפא חיוב שבועה דיהיה נאמן במיגו דאינו יודע, וא"כ לשמואל לשיטתיה שפיר יכול לטעון אני לא הייתי מוכר לעפונ"ם רק לישראל ביוקר יותר רק הסוגיא היא לרב ושמואל לשיטתיה דס"ל ברי עדיף, עוד י"ל דנדאי מיקרי אפסדיה פיון דנאסר וקנאו בשינוי א"כ י"ל הילך היין ותן לי דמיו, אלא דיכול לומר טול היין בדמים ותליא אי אמרינו או פסוף או מיטב ושפיר יכול לומר שאיני רוצה בפיון, אבל לדין דקיי"ל מטלטלי פל מילי מיטב יכול לומר שקול חמרא בזוזה (ע"כ): בפירש"י ד"ה קם ליה בדרבה מינה כו' דהא עובד ע"א הנה ונסקל עכ"ל.

לכאורה כשפת יתר הוא, ואיפשר דקשיא ליה קושניית התוס' דנדאי שמואל לא יחלוק אר' ירמיה, אלא י"ל דס"ל דבנדאי פפשטיה איירי בהתרו בו כמ"ש הרשב"א בחידושו, והשתא ס"ל לשמואל דכאן לא שייך לתמן חיוב תשלומין מטעם שלא יהיה הולך ומטמא דבהא במזיד לא שייך ביה חיוב פיון דחייב מיתה, וא"כ פיון שסוקלין אותו א"כ לא יוגבה הקנס דקיי"ל לעיל דף מ"ד ע"ב בטמא טהרות חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו, וא"כ פיון שנסקל אי איפשר לגבות הקנס מיורשיו, וא"כ באתרו ביה לא שייך לקונסו, לכן ס"ל לשמואל דלא עבדינו קנס פלל פיון דבמזיד קם ליה בדרבה מינה, ורב לשיטתיה אזיל פיון דרב הווא ס"ל בחולין דף מ"א דאדם אוסר דבר שאינו שלו, א"כ א"צ לאוקמא בהתרו בו ושייך בכל גונוי לאסור של חבירו ושפיר שייך הקנס גם במנסה פיון שיכול לנסה של חבירו אף בלא התראה שפיר שייך הקנס, אבל שמואל ס"ל אין אדם אוסר רק בישראל מומר או התרו בו, א"כ פיון דבהתרו לא שייך לקונסו פיון שנסקל ולא יגבו מיורשיו לכן ס"ל דלא קנסו פלל במנסה, ורב לשיטתיה ס"ל פרב הווא דאדם אוסר דבר שאינו שלו ומשפחת בכל גונוי לכן קנסו שפיר בכל גונוי, ודוק היטב: שם בד"ה דאגבה על מנת לגזלו עכ"ל.

וקשה אם הגביהה לגזלו היכי הוי היזק שאינו ניכר פשיטא דהוי גזלן גמור ואף שניסכו אח"כ איה שייך ביה היזק שאינו ניכר, ואיפשר דאי היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק יכול לומר לו הרי שלח לפניה פיון שהניסוף אינו ניכר כמו בגזל חמץ ועבר עליו הפסח פדלקמן דף נ"ג ע"ב, מ"מ לא ידעתי מי הכריח לרש"י לומר שהגביהו ע"מ לגזלו, ונראה דכוננת רש"י פיון שהגביהו לאוסרו בהנאה הוי נמי גזילה שהרי הוציאו מרשות חבירו דכשהדבר נאסר בהנאה נקרא אינו ברשותו כדאמרינו חמץ אינו ברשותו של אדם, ומה ששמעתי מקשין למה בשוגג חייב הא לא

נתפונן לקנות עמ"ש בכתבים ישנים, מיהו נ"ל דלאו קושיא הוא כלל דמ"מ הגביהו ע"מ לנסף אף שלא ידע שיאסר מ"מ לפי האמת נעשה גזלן עליו ובנדאי בכל גזלן אף שאינו מכונן לקנות קמה ליה הגזילה ברשותיה לענין אונסין: ובהכי ניתא נמי דפליגי רב ושמואל בהך סברא דשמואל ס"ל אע"ג דמדאגבהה קניא מ"מ הרי בהגבהה זו לא נתפונן להוציא מרשות בעלים רק דממילא נפיק פנין שהגביהו לנסכו וע"י הניסוף נפיק מרשות בעלים וא"כ לא מחייב על ההגבהה טפי מעל הניסוף ואם על הניסוף עצמו קם ליה בדרבה מיניה אינו חייב על ההגבהה, משא"כ בחלב שמגביה לאוכלו ולהפסידו לגמרי הרי מגביהו להכניסו לרשותו, אבל בניסוף אין הגבהה שיהיה ברשותו של מנסף ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה מנסף כו' ומטעם שלא יהא כל אחד כו' עכ"ל.

לכאורה נראה במנסף בלא"ה למאי דמוקמינן בהתרו בו וקבל עליו התראה והתיר עצמו למיתה לא שינה טעמא שלא יהא הולך ומנסף דנסקל, נאפי' אי מוקמינן בישראל מומר לא שינה ג"כ לגזור על זה דמסתמא אין יד ישראל תקיפה עליו רק דעשו בכל הגזק שאינו ניכר שיתחייב חייב נמי הך אם רשות ביד הב"ד לכופו לשלם לא יהא חוטא נשפר, והשתא פנין דכאן קים ליה בדרבה מיניה לא שינה לא פלוג, וכדי שלא יהיה כל א' הולך ומטמא לא שינה בניסוף, ובזה איפשר דניתא אף דשמואל מודה דמדאגבהה קניא מ"מ ס"ל פנין דלא שינה ביה שלא יהיה הולך ומנסף ואין לחייב רק משום לא פלוג וכיין דאית ביה קים ליה בדרבה מיניה תו לא שינה לא פלוג אף דמדאגבהה קנייה פנין דמ"מ עיקרו קים ליה בדרבה מיניה אין לתמן בזה כלל ודו"ק: (דף נ"ג ע"א) בא"ד פנין דאשעת ניסוף לא מחייב כו'.

וקשיא לי מ"ט דרב דרב גופיה ס"ל בסנהדרין דף ע"ב בבא במחמתר ונטל את הפלים דפטור משום דבדמים קניניה וכיין דהוי כאילו קנאן בדמים א"כ נהי דמדאגבהה קנייה הא פשיטא דאם גנב וקנה הגניבה מן הבעלים שאין מקום לחייבו וא"כ כאן שמתחייב מיתה על הניסוף ה"ל כאילו קנאן מן הבעלים בדמים, ותדע לה שאילו לא נאסר היין בניסוף פגון שניסוף להר דלא מיתסר התקרוכת לפי שיטת התוס' בחולין דף מ' א"כ היה קונה היין לגמרי שלא להתזירו וא"כ פשניסכו ואסרו הרי קנאו בדמים ולמה יתחייב לשלם, ועוד דאם איתא דלא הוי כאילו נתן דמים א"כ אמאי פטור מתשלומי הפלים והא בכל קניני הגזלן פגון ביאוש ושינוי מעשה לא אהני ליה לפטור מחיוב דמים ובבא במחמתר קונה הפלים וא"צ ליתן שום דמים וע"כ הטעם דהוי כאילו נתן הדמים וא"כ למה יתחייב על הניסוף, ואיפשר שלזה פירש"י דאגבהה ע"מ לגזלו וה"ל כפר ברשותו ומחייב לשלם הדמים כמו גזלן ודמי לגונב פיס בשבת שפכר נתחייב בגניבה קודם שיבא לאיסור שבת אבל אם לא נתפונן לגזלו רק לנסכו ולאסרו א"כ כל זמן שלא ניסכו לא קאי באחריותו שהרי לא נתפונן להוציא מרשות חברו רק לנסף ובשעת ניסוף קני ליה בדמים ואמאי חייב על הניסוף, וצ"ל דמ"מ הוי פגנלו קודם ונתחייב בתשלומיו וצ"ע, ועיין בסמוך: בא"ד אשעת הגבהה נמי מקפטר דא"ל הרי שלף לפניה וכו' עכ"ל.

וקשה א"כ בגונב פיס בשבת אמאי חייב בשביל שפכר נתחייב בגניבה קודם שיבא לאיסור שבת הא כשהיה בעין לא נתחייב עדיין דכול לומר לו הרי שלף לפניה וא"כ כי הוציא לרשות הרבים למה יתחייב על הפיס הא אז הוי חייב מיתה, ונראה פוננת התוס' דאמעשה שמתחייב מיתה על ידו הנה כאילו לא עשאו רק אחר וא"כ בגונב פיס בשבת פנין דכפר נתחייב בהגבהה אח"כ כשפא איסור שבת אף אם נחשבו כאילו הוציא אחר מ"מ הוא מתחייב על ההגבהה דהא אינו מחזיר הפיס דכשמחזירו ודאי פטור, אבל כאן שמחזיר היין רק שניאסר ע"י מעשיו וכיין שחייב מיתה

ע"י מעשה זה נחשב פאילו עשאו אחר ולא שנייה לחיבו על מעשה זה שמתחייב מיתה על ידו, אלא דצ"ע דבאמת אין חילוק בין ניסכו אחר לניסכו בעצמו דמה שאומר לו בניסכו אחר הרי שלח לפניה הוא הטעם בעצמו משום שהוא הניק שאינו ניכר וכיון שלגבי הגזלן חייבו רבנן ה"ל פהניק ניכר ובהניק ניכר לא שנייה הרי שלח לפניה וא"כ פנין דלגבי המטמא ה"ל פהניק ניכר מה"ט חייב א"כ אין דמיון פלל מאחר דמעיקר הדין אין לחלק בהניק שאינו ניכר בין המזיק לאחר דאחר נמי לא מיפטר רק מטעם הניק שאינו ניכר והמזיק חייב באינו ניכר פאילו ניכר ודו"ק וצ"ע, לכן נראה באמת פוננת התוס' כמ"ש דנדאי בעלמא נתחייב אהגבהה שפגהגבהה הוציאו מרשות חבירו שהרי נתפנין לגזולו ולהחזיקו לעצמו אבל פאן אילו לא אסרו בניסוף פאן לא הגביהו לגזולו רק לנסכו א"כ ההגבהה הנה על מעשה שאין ראוי שיתחייב עליו דקמליה בדרבה מיניה לכן לא מחייב על ההגבהה שלא הגביהו לדבר שאין ראוי לחייב עליו ממוון, ודוק היטב: בגמרא ולמאן דיליף קנסא מקנסא.

פירש"י דהיינו רב, והא דלא קאמר בהדיא נראה דאפיפער דרב ס"ל הניק שאינו ניכר שמה הניק וה"ל לאצרכי אפיפא כמ"ש התוס' ואינו מוכרח דרב ס"ל דיליף קנסא מקנסא דאפיפער דס"ל פחזקה דדינא הוא מיהו י"ל דמוכח פן דרב יליף בפ' החובל דף צ"א בשני הנהגת כו' דחייב מהא דקדם חבירו וכיפה וס"ל להש"ס דקנסא הוא א"כ מוכח דרב ס"ל דילפינו קנסא מקנסא והיינו פהאיפא מ"ד ברי"ף דקנסא הוא, ועיין בפ"ף ח"מ סמן שפ"ב: בפירש"י ד"ה ל"ל פנין דתנו מנסוף בתרתי דרישא כ"ש מדמע כו' עכ"ל.

עיין פ"י שהביא בשם מהריב"ל שדקדק למה לא פירש"י אמטמא דהוא כ"ש מנסוף, ונראה דרש"י ס"ל כמ"ש לעיל דאמנסוף לחוד לא שנייה לתמן פנין דקם ליה בדרבה מיניה ולא ברישעי עסקינו שניסוף יינו של חבירו, אלא דכיון דתיקנו שיהיה הניק שאינו ניכר פניכר ממילא אין לחוס על זה שניסוף יינו של חבירו לפוטרו לכן פנין דעכ"פ לא שנייה קם ליה בדרבה מיניה חייבו גם במנסוף דמדאגבהה קנייה, והשתא אע"ג דכולהו כ"ש מנסוף מ"מ לא שנייה למיתני מנסוף לחוד דלא הנה גזרו אמנסוף לחוד אם לא היו גוזרין במקום אחר על הניק שאינו ניכר לכן אף דעביד בגמרא צריכותא על מנסוף מ"מ לא שנייה למיתני מנסוף לחודי' פנין דלא הנה גזרו ביה אי ליפא למיגזר באחרת ודו"ק: בגמרא ואי אשמועינו הני תרתי.

קשה דה"ל למימר דעביד איסורא פדלעיל משא"כ במדמע, וי"ל דניחא ליה למימר הך צריכא דאיפא פלוגתא אי מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י: שם אמר חזקיה כו' פדי שיודיעו. וקשה הא יוכל להודיעו שנטמא באונס ואינו חייב בו, וצ"ל לדעת הפוסקים שאין ע"א נאמן באיסורין רק משום דבידו וא"כ אינו נאמן לומר שנטמא רק הואיל דבידו לטמאות ואם נימא שחייב לשלם לא שנייה להימניה משום בידו שאין בידו מחמת שיתחייב לשלם לכן פטרוהו, דשפיר י"ל שהוא בידו לטמאות ויאמר שוגג הייתי, אלא דקשה מאי פריה אי הכי במזיד נמי הא במזיד א"צ לתמן פדי שיודיעו שהרי יוכל להודיעו ולומר שוגג הייתי, ויש לומר דמ"מ מה טעם לחלק בין מזיד לשוגג פנין דכל מזיד יאמר שהוא שוגג וע"כ התיקון במזיד פשלא ידע שחייב במזיד או שישפור שאין חילוק בין שוגג למזיד וא"כ לא יודיעו פלל ומשני השתא לאזוקי מכונן אודועי לא מודע ליה דמה נפשך אם ירא מן התשלומין יודיעו ויאמר שוגג הייתי ואם יספור שגם בשוגג לא יפטר או שגם במזיד יפטר א"כ אודועי מודע ליה דהשתא לאזוקי מכונן וכו', ועמ"ש בחידושי לח"מ סמן ס"ו ליישב בזה גושניית הגי"ת על הראב"ד שהקשה לקמן בפרה דנתפנין לטובתו יש

לפוטרו גם במזיד, ולמ"ש לק"מ דשם לא שנייה לפוטרו לפי האמת כדי שיוודעו שהרי יכול לומר שוגג הייתי אם לא שנתפנון לאזוקי דנדאי בשביל תועלת פרוטה לא נפסיד דמי פרה היקרים וכן מי תטאת, וע"כ גם הוא מכונן לאזוקי וא"כ ה"ל לחיבו במזיד כמו בשאר היזק שאינו נזכר דממה נפשך אם חושש לחיוב יודיענו ויאמר שוגג הייתי ואם לא יחוש או שישבור לפטור גם במזיד מסתמא יודיענו ואם יחוש לתשלומין יודיענו ויאמר שוגג הייתי פינון דבתחילת תקנה יש לחלק בין שוגג למזיד אין צריף לפוטרו פלל במזיד, וע"ש שהארכת קצת וכאן קצתתי, ודוק היטב.

ועמ"ש שם בישוב דברי הרמב"ם ג"כ ובחידושי לי"ד סימן קכ"ז בארנפה מה שנוגע לסוגיא זו, והפוסקים בענין נאמנות ע"א באיסורין: בפירש"י בד"ה חייבין לשלם דמיהן לבעלים כו' עכ"ל.

מפשט דברי רש"י משמע דבקדשים שאינו חייב באחריותו מיפטר משום מזיק הקדש פטור מה"ת, ולא שנייה להקשות על מאי מהני תיקון עולם פינון דמן התורה מזיק הקדש פטור וי"ל מדרבנן חייב מפני תיקון העולם לכן י"ל לרש"י דע"כ ס"ל להש"ס דקאי אהפסיד לבעלים, אלא דפני יהושע הקשה דרש"י פירש בב"ק דף ע"ח דלר"ש קאמר באמר הרי עלי עולה משמע דלרבנן פטור אף בקדשים שחייב באחריותו, ומה שמסיק בפני יהושע דס"ל לרש"י דמזיק הקדש חייב מן התורה, לא הבנתי דא"כ איך כתב רש"י בב"ק דהך דגב מצוי פטר נפשיה בכבש היינו לר"ש דוקא משמע דלרבנן לא מחייב על הגניבה והא אפ"ל לרבנן מזיק הקדש חייב וא"כ שנייא הבעיא אי פטר נפשיה בכבש, ועוד אי חייב במזיק הקדש למה פטר נפשיה בכבש הא כבר זכה ההקדש בשור שהפריש, לכן צריף לפרש דברי רש"י כאן לר"ש דס"ל דבר הגורם לממון פממון דמי, אבל לרבנן איפשר דלא שנייה פלל לחיוביה בהקדש אפ"ל מדרבנן דאל"כ ה"ל לחייב שנייא שור להכשיר נזק ההקדש פינון דבעלים פטרי נפשיהו בכבש, או דאיפשר דס"ל לרש"י דבעיא דהתם אדאורייתא קאי דאילו מדרבנן פינון דחייב מזיק הקדש לא מצוי למיפטר נפשיה בכבש אם אין הבעלים מביאין שור, או דאיפשר דהתם לא שנייה לחיבו מדרבנן משום מזיק הקדש פינון דעכ"פ חייב בתשלומין לא חייבו רבנן דהא דחייב מדרבנן היינו כדי שלא יהיה כ"א מזיק להקדש אבל בהא דאיכא מיהת תשלומין אינו חייב המותר אפ"ל מדרבנן וא"כ קשה מאי דפירש"י דחייבין מדינא דאורייתא הא לרבנן מזיק הקדש פטור ומתני' איכא לפרושי שפיר שחייבין מדרבנן לשלם לבעלים אף לרבנן דר"ש דס"ל דהגל"מ לאו פממון דמי מ"מ איכא חיובא מדרבנן, ומ"מ מקשי הש"ס שפיר דשוגגין פטורין ה"ל למיתני ואין לומר דלהכי מזידין חייבין מפני תיקון העולם היינו משום דמדרבנן תיקנו דמזיק הקדש חייב כמו שהקשה הפני יהושע ונדחק לתרץ, ובאמת לק"מ דהא נדאי מזיק הקדש חייב מדרבנן אפ"ל בשוגג וא"כ מתני' דנקט מזידין חייבין אין הפנונה על תקנת מזיק הקדש דהך תקנה אפ"ל אשוגג היתה וא"כ ע"כ צריף תיקון עולם לפטור בשוגג, ובהכי ניחא דפריף הש"ס שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעי ליה והוא פשפת יתר דה"ל לאקשוויי בפשיטות מפני תיקון העולם דאורייתא הוא, אלא לפמ"ש י"ל דהא לא פסיקא ליה לאקשוויי די"ל דמזיק הקדש פטור מן התורה ומדרבנן חייב נדאי מפני תיקון העולם שלא יזלזלו בהקדשות לכן נקט עיקר הקושניא דמשום מזיק הקדש אפ"ל בשוגג חייב היכא דלא שנייה כדי שיוודעו כגון שאיבד ההקדש וא"כ עיקר תיקון העולם על שוגג הוא ולק"מ ודוק, אלא מ"מ קשה לשון רש"י שכתב דדינא דאורייתא הוא הא הני מזיק הקדש לרבנן דר"ש פטור וה"ל לרש"י לפרושי אפ"ל לרבנן דלא שנייה למיתני תיקון עולם על מזיד משום מזיק הקדש דמשום הא אפ"ל בשוגג חייב, לכן נראה פנונת רש"י באמת לאו דוקא רק לר"ש הני מדאורייתא ולרבנן עכ"פ

מזיק גמור הוי מדאורייתא ולא שנייה ביה מפני תיקון העולם, ודוק היטב: עוד איפשר לומר לקושיא זו נימא בשביל תיקון עולם חייב אע"ג דמזיק הקדש פטור מדינא, וגם מה שפירש"י מדאורייתא חייב, וי"ל שלכך פירש"י שהם קדשים שחייב באחריותו וס"ל להש"ס דבהני א"צ לתקן שיתחייב פינו דחזקה ס"ל הניזק שאינו ניכר שמיה הניזק רק דמפטר משום מזיק הקדש מן התורה, מ"מ א"צ תיקון עולם שלא יפגל לפמ"ש בט"ז י"ד סימן שכ"ד דבשחוט חוץ יש לו התרה ועוקר הגדר מעיקרו ואין פאן רק חולין א"כ פי פגל אם ישאל על הקדשו ה"ל חולין למפרע ומתחייב לשלם שהרי הזיק חולין דבשלמא בשחט פדין ולא פגל אף דאם ישאלו הבועלים ה"ל חולין בעצרה פינו דהקרבו פשר עביד ברשות וגם למה ישאלו הבועלים על ההקדש אבל פשיזיק לבועלים י"ל כאשר עשה פן יעשו לו הבועלים וישאל על הקדשו ויתחייב לשלם, אבל לר' יוחנן אף דאם ישאל על ההקדש מ"מ הוא לא עביד הניזק ניכר וצריך תקנת חכמים, וא"כ יש לפרש מה שפירש"י דהא חייבין דמזיד דינא דאורייתא היינו דלא מיירי מענין מזיק הקדש רק דינא דאורייתא דהוי מזיק וא"כ לחזקה א"צ תקנת חכמים לחייבו פינו דבלא"ה לא יזיק לפסול הקרבן שמה ישאלו הבועלים עליו, אבל לר' יוחנן פינו דהפיגול הניזק שאינו ניכר ולא שמיה הניזק פטור מדינא אף אם ישאלו מ"מ בעודו קדשים לא הוי הניזק פלל והשחיטה היתה ברשות, ודוק היטב: בא"ד ואי נמי נדבה היא קשה בעינו כו' עכ"ל.

לכאורה קשה על פירש"י מש"ס ב"ק דף ע"ח הנ"ל דגנב פטר נפשיה בכבש, וקשה הא הוי גדר סתם א"כ הבועלים יכולין לפטור בכבש, א"כ מה שהפריש שור הרי המותרות שבין כבש לשור הוא נדבה ולמה יהא הגנב פטור בכבש הרי נתפסין להביא דורון המותרות, ואיפשר דרש"י קשיא ליה הדיוק דלעיל דפריה שוגגין פטורין מב"ל ולא פריה בפשיטות הא מדינא חייב בלא תיקון עולם, לכן י"ל דהא לא פסיקא ליה לאקשוני די"ל תיקון עולם שנייה בנדבה דלא מפסיד רק הדורון וא"כ ניחא לאקשוני דטפי ה"ל למימר תיקון עולם אשוגגין וא"כ כ"ז לסברת המקשה, אבל לפי האמת י"ל דפטור לגמרי מן המותרות כמסקנת הש"ס פרק מרובה דא"צ לשלם על מניעת הדורון וא"ש, ואיפשר לומר דטעמו של רש"י דדוקא בהפסידו הדורון דבהא חייב מאחר שהפסידו המצנה דלא גרע מבא אחר וכיפה דחייב עשרה זהובים בשביל שכר מצנה כדאיתא בפרק החובל דף צ"א ובחולין דף פ"ז, וא"כ א"ש דכאן נדאי חייב לשלם לו שכר מצנה והיינו מה שמנעו מלהקריב דורון משא"כ אי פטר נפשיה בכבש מחזיר לו המצנה ואין לו הניזק גוף המצנה רק דלא עביד כ"כ מן המוכר, אלא דס"ל לרש"י דאם הניזק שאינו ניכר שמיה הניזק חייב בשכר מצנה מדינא דמ"מ מקרי הניזק שאינו ניכר וא"כ שפיר יש לחלק בין שמחזיר לו כבש דעביד המצנה עכ"פ, ומזה ראיה להאיפא מ"ד שהביא הרי"ף בפ' החובל דהו דשכר מצנה הוא קנסא והיינו לדין דקיי"ל הניזק שאינו ניכר לא שמיה הניזק, וכן דעת הרמב"ם כמ"ש הש"ך סי' שפ"ב, דאם כדברי הרי"ף דדינא הוא א"כ קשה אמאי שוגגין פטורין הא עכ"פ הפסידו המצנה ולא גרע משור העומד להריגה שחסרו מצנה ואמאי שוגגין פטורין דמאן דס"ל הניזק שאינו ניכר לא שמיה הניזק לא ס"ל תיקון עולם רק במזדין וא"כ אמאי גם בשוגגין ישלמו שכר מצנה אלא נדאי שכר מצנה נמי לא הוי טפי מהניזק שאינו ניכר והוי קנסא ובשוגג פטור ודו"ק: ולכאורה יש להביא ראיה מסוגיא הנ"ל לר"ת שפובר דאם קדם וכיפה יכול ליתן לו עוף אחר לשחוט, והתוס' חלקו עליו דזו מצנה אחרת ומצנה ראשונה חלפה והלכה לה, וקשה א"כ איך אמרינן דגנב פטר עצמו בכבש יתחייב עכ"פ עשרה זהובים בשביל המצנה ואם יתן לו כבש הרי הוא מצנה אחרת ואמרינן בעלמא חטאת בת דנקא ולר"א ב"ע פטר נפשיה בעולת העוף, ומזה נראה

ג"כ ראיה לדברי הרמב"ם שהקנס כמו שיראו הדיינים ואין חיוב דוקא בי' זהובים, לכן אין לדמות הדברים להקדשי, אבל לשיטת התוס' צ"ע: עוד איפשר לומר דלרש"י משמע דלאו להקדש קאי התשלומין, והיינו ע"פ מ"ש בכתבים ישנים דקשה מאי מהני לר' יוחנן שיהיה חייב לשלם פדי שלא יהא כ"א הולך ומטמא טהרותיו של חבירו אפתי יטמא הטהרות ויאמר שוגג אני, וכתבתי דכיון דבלא"ה אין עד אחד נאמן באיסורין רק פשה שומר עליו דהוי כבעלים א"כ צריף לישבע על נאנסו שבועת שומרין, וא"כ ל"ל דהתשלומין קאי להקדש דלהקדש ליפא תועלת דיכול לומר שוגג אני ואין נשבעין על ההקדשות, וע"כ התקנה דפיגול הוא שישלם להדיוט לכן פירש"י דהתשלומין לבעלים, וע"כ אתיא כר"ש דס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי ודו"ק: עוד י"ל מעין זה דאחשש שיאמר שוגג הייתי י"ל כיון דבמזיד חייב א"כ כיון שיודע בעצמו שמזיד הוא יש לומר ע"פ דאיתא בב"מ דף כ"ו ע"ב בראה סלע שנפל משנים חייב להחזיר משום שאינו מתניאש, ופירש הרא"ש שחושב שלמחר יתפוס משלו, ועיין מ"ש בחידושי ב"מ, א"כ י"ל דכאן נמי ירא שמא יתפוס משלו ויטעון ברי שהזיקו לפי שנדמה לו שמזיד היה יטעון ברי שהיה מזיד פדי שיוכל לתפוס, ועיין בסמ"ע סימן ע"ה ס"ק נ"ט ובש"ף שם, א"כ ירא להזיק שמא יטעון שפגדו ברי שמזיד הוא ויתפוס משלו ויהיה נאמן במיגו דלא תפסתי כיון שבאמת מזיד הוא יחשוב שגם הניזק מרגיש שהיה מזיד, וא"כ בהקדש לא שייף תפיסה דהגיזבר אינו אלא שליח הקדש, וא"כ לא אהני גם לר' יוחנן תיקון מזיד חייב כיון דיכול לומר שוגג הייתי, לכן פירש"י שהתשלומין להדיוט ודו"ק: בגמרא מתיב ר"א העושה מלאכה כו' פטור כו' ואי אמרת הניזק שאינו ניזק שמיה הניזק בדיני אדם נמי ליחייב.

והקשה המהרש"א דגם לר' יוחנן תיקשי דיתחייב כמו מטמא ומדמע במזיד, ועמ"ש בחידושי לסימן ס"ו ובכתבים ישנים, ונראה ליישב עוד דיש לפרש לפמ"ש התוס' לקמן דף נ"ד ע"ב דע"א אינו נאמן באיסורין כשאינו בידו וגם אינו שותק, א"כ י"ל דמייירי שאין עדים רק שהוא עצמו הודה שעשה מלאכה, ואין לומר שיתחייב לשלם מטעם הודאת בעל דין דנהי דס"ל דגמרינן מקנסא מ"מ הא עביד צריכותא לעיל היכא דמפסיד טפי, וא"כ פאן י"ל דדוקא לעיל דאייירי במפסיד ליה פגון שהיה בידו וכדומה לכן צריף לשלם ההניזק שעשה לחבירו, אבל פאן לא הפסיד לחבירו כלום לכן פטור מדיני אדם ונחייב בדיני שמים כיון שהוא יודע שהמי חטאת פסולין בא מכשול על ידו ונחייב בדיני שמים אבל הבעלים אין מפסידין דא"צ להאמין לו, אבל לחזקה דחייב מדינא א"כ הוי הודאת בע"ד שחייב הממון שפיר חייב בדיני אדם ולק"מ, ובזה יש ליישב דברי הרמב"ם שהביא האוקימתא דפרה שהכניסה לרבקה, והראב"ד השיג עליו דלמ"ד לא שמיה הניזק משמע דפטור מדיני אדם, ולפ"ז ניחא דקשיא ליה להרמב"ם תיקשי נמי לרב, וצ"ל כמ"ש דאין עד אחד נאמן באיסורין, וא"כ י"ל דר"א דמקשי דוקא למ"ד שמיה הניזק היינו משום דלמ"ד לא שמיה הניזק י"ל כדפרישית דאין ע"א נאמן באיסורין וכרבי אמי לקמן דף נ"ד ע"ב דאמר שורת הדין אינו נאמן, ולמסקנא דקיי"ל דע"א נאמן באיסורין גם לר' יוחנן תיקשי, וצ"ל תירוץ ר"א שהכניסה לרבקה, וצדקו דברי הרמב"ם: והראב"ד בהשגות השיג על הרמב"ם דכאן פטור משום דמתכוין להנאתו ואינו מכוין להזיק, וקשה ע"ז מהא דמיייתי התוס' לעיל בטיהר את הטמא דאגע בהו שרץ דחייב כמו מזיד והא התיב נדאי לא נתפנין להזיק רק לברר הוראתו וכ"ש הקא דעכ"פ פנונתו להזיק דאיהו יפסיד פרה שדמיה יקרים משום הנאה מועטת, ועפ"ז איפשר ליישב ג"כ דברי הרמב"ם דנדאי לר' יוחנן לא קשיא מפרה די"ל טעמא משום דלא נתפנין להזיק, ומתני' דטימא את הטהור חייב משום דינא דגרמי ובדינא דגרמי חייב אפי' נתפנין לטובת עצמו, והו

דהעושה מלאכה אֲתֵיָא פְּרַבְנָן דְּלֵא דִּינֵי דִּינָא דְגָרְמֵי רַק מְשׁוּם שְׁלֵא יְהִיָּה כ"א הוּלְהָ וּמְטַמָּא, וּבְזָה י"ל סְבַרְת הֶרְאַב"ד דְּלִטּוּבְתּוֹ נִתְפּוּיָן, וּמִיְהוּ לְמַסְקָנָא דְמוֹקְמִינּוּ בְּכּוֹרוֹת דָּף כ"ח אפ"י פְּרַבְנָן וּבְנִשְׂא וְנָתַן בְּיַד אֱלֵמָא דְחֵיִיב אפ"י שְׁלֵא נִתְפּוּיָן לְהִזְיק א"כ כ"ש בְּפִרְה שְׂרָאוי שְׂיִתְחֵיִיב, וּצ"ל פְּתִירוֹן הַש"ס גַּם לר' יוֹחָנָן וְדו"ק, וְדַבְרֵי הֶרְאַב"ד צ"ע: וְעוֹד נ"ל לִיְיָשֵׁב קוֹשְׁיַת הַפְּהַרְש"א דְּלֵא מְקַשֵּׁי לר' יוֹחָנָן, וְנִרְאָה דְבִלְא"ה קִשְׁה לְחֻזְקֵיהָ דַּס"ל ד"ת א' שׁוּגְג וְא' מְזִיד חֵיִיב וּבְשׁוּגְג פְּטוֹר פְּדֵי שְׂיִוְדִיעֵו, וְקִשְׁה בְּמִנְסָף יִתְחֵיִיב גַּם בְּשׁוּגְג וְהֵינּוּ הֵיכָא דְלֵא שְׂיָיָף קִלְב"מ פְּדָאֲמֵרִינּוּ מְדַאֲגְבָּה קִנְיָה, וְא"כ לַפּמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל דְאֵיפְשֵׁר לְנִינְסָף בְּלֵא הַגְּבָהָה וְא"כ אֵין לְחוּשׁ שְׁלֵא יוֹדִיעֵו דְהָא יָכוֹל לְהוֹדִיעֵו וְלוֹמַר שְׂנִינְסָף בְּלֵא הַגְּבָהָה דְנִפְטַר מְטַעַם קַם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיְנִיָּה, וְכִינּוּ דְאֵין לְחוּשׁ פְּדֵי שְׂיִוְדִיעֵו ה"ל לְחֵיִיבוֹ גַּם בְּשׁוּגְג פִּינּוּ דְמִדִּינָא חֵיִיב דְהִיזַק שְׂאִינּוּ נִיפְרָ שְׂמִיָּה הִיזַק, וּצ"ל לַפּמ"ש רַש"י בַּפ' הַפּוֹעֲלִים דְאֲתַנּוּ אֶסְרָה תּוֹרָה אפ"י בָּא עַל אַמוּ, וּפִירַש"י דְאָרְף דְקַם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיְנִיָּה חֵיִיב לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים וּמְהַנֵּי תְּפִיסָה, וְא"כ יִרָא לְהוֹדִיעֵו פֶּן יִתְפּוֹס לְכּוֹן צְרִיף לְפּוֹטְרוֹ לְגַמְרֵי, דְאָרְף אִם יוֹדִיעֵו שְׂנִינְסָף בְּלֵא הַגְּבָהָה מ"מ פִּינּוּ שְׂחֵיִיב לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים מְהַנֵּי תְּפִיסָה אַף דְקִלְב"מ וְא"ש: וְהַשְׂתָּא שְׂפִיר יֵשׁ לִיְיָשֵׁב קוֹשְׁיַת הַפְּהַרְש"א דְלר' יוֹחָנָן לֵא קִשְׂיָא דִּישׁ לּוֹמַר דְר' יוֹחָנָן לֵא קֶאֱמַר רַק אֶחָד שׁוּגְג וְאֶחָד מְזִיד פְּטוֹר הֵינּוּ מְדִינֵי אָדָם דְהִיזַק שְׂאִינּוּ נִיפְרָ לֵא שְׂמִיָּה הִיזַק אֲבָל לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים חֵיִיב דַּמ"מ גַּרְם הִיזַק לְחֵבִירוֹ, וְא"כ א"ש הָף דְעוֹשֵׂה מְלָאכָה בְּמֵי חֲטָאת וּבְפִרְתַּת חֲטָאת דִּי"ל דְמִיְיָרֵי בְּשׁוּגְג וּמ"מ חֵיִיב לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים, וְאֵין לּוֹמַר אִם חֵיִיב לר' יוֹחָנָן לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים תִּיקַשֵּׁי מ"ט תִּיקִינוּ שְׂיִתְחֵיִיב בְּדִינֵי אָדָם שְׁלֵא יְהִיָּה הוּלְהָ וּמְטַמָּא טְהוֹרֹתֵיו שְׁל חֵבִירוֹ הָא יִרָא שְׂמָא יִתְפּוֹס שְׂכַנְגְדוֹ, יֵשׁ לּוֹמַר דְכָבֵר כְּתַב הַש"ף בַּר"ס כ"ח בְּשֵׁם הַפְּהַרְש"ל דְדוֹקָא הֵיכָא דִּישְׁנוּ לְחֵיִיב מְדִינָא רַק מְטַעַם דְלֵא עֲנִישִׁינּוּ תְּרַתֵּי וְאֲמֵרִינּוּ קִלְב"מ בְּהָא הוּא דְמְהַנֵּי תְּפִיסָה, מִשְׂא"כ בְּעֵלְמָא לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים לֵא מְהַנֵּי תְּפִיסָה, וְא"כ לר' יוֹחָנָן דְפְטוֹר מְדִינָא דְהִיזַק שְׂאִינּוּ נִיפְרָ לֵא שְׂמִיָּה הִיזַק אֵילּוֹ לֵא חֵיִיבוֹ חֲכָמִים בְּמִזִּיד אַף תְּפִיסָה לֵא מְהַנֵּי בְּהָף לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים, וְא"כ לר' יוֹחָנָן שְׂפִיר יֵשׁ לְאוֹקְמָא בְּשׁוּגְג וּמ"מ חֵיִיב לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים, אֲבָל לְחֻזְקֵיהָ דַּס"ל הִיזַק שְׂאִינּוּ נִיפְרָ שְׂמִיָּה הִיזַק לִיפָא לְאוֹקְמָא בְּשׁוּגְג וְחֵיִיב לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים דְלְחֻזְקֵיהָ הֵנּוּ הִיזַק שְׂאִינּוּ נִיפְרָ הִיזַק מְדִינָא רַק פְּדֵי שְׂיִוְדִיעֵו פְּטוֹר וְאִם נִימָא דְחֵיִיב לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים וְאֵי תְּפַס לֵא מְפָקִינּוּ מִיְנִיָּה דְהָא מְדִינָא הוּא חֵיִיב א"כ לֵא יוֹדִיעֵו שְׂיָרָא מְתְּפִיסָה פְּדִמוּכַח מְמַנְסָף, וְא"כ ע"כ בְּשׁוּגְג פְּטוֹר אפ"י לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים וְאֵיְרֵי בְּמִזִּיד וּפְרִיף שְׂפִיר בְּדִינֵי אָדָם נְמִי יְהָא חֵיִיב וְא"ש: וּבְהִכֵּי נִיחָא מַה שְׂהַקְשָׁה הַפְּנִי יְהוֹשֵׁעַ לְקַמֵּן ע"ב אֵהָא דְפְרִיף דְר"י ס"ל בְּשׁוּגְג פְּטוֹר וּבְכַבְשָׁל בְּשַׁבַּת קִנִּיס שׁוּגְג אִטּוּ מְזִיד, וְהַקְשָׁה הַפְּנִי יְהוֹשֵׁעַ דִּיקְלָמָא לְהִכֵּי לֵא קִנִּיס בְּמַתְנֵי שׁוּגְג פְּדֵי שְׂיִוְדִיעֵו, וּלפ"ז.

נִיחָא דְהָא לְמֵאֵי דְמַסִּיק דַּכ"ע ס"ל הִיזַק שְׂאִינּוּ נִיפְרָ לֵא שְׂמִיָּה הִיזַק וּפְלִיגֵי בְּקִנְסוֹ שׁוּגְג אִטּוּ מְזִיד קִשְׂיָא לִיָּה שְׂפִיר דַּל"ל דְר' יְהוּדָה קִנִּיס שׁוּגְג אִטּוּ מְזִיד דַּא"כ לְמָה בְּמִנְסָף פְּטוֹר שׁוּגְג, וְאֵי מְשׁוּם פְּדֵי שְׂיִוְדִיעֵו הָא יָכוֹל לְהוֹדִיעֵו וְלוֹמַר שְׂנִינְסָף בְּלֵא הַגְּבָהָה דְהֵנּוּ קַם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיְנִיָּה, וְאֵין לּוֹמַר שְׂיָרָא מְתְּפִיסָה דְאֵי אֲמֵרִינּוּ הִיזַק שְׂאִינּוּ נִיפְרָ לֵא שְׂמִיָּה הִיזַק וּפְטוֹר מְדִינָא וְדַאֵי לֵא מְהַנֵּי תְּפִיסָה פִּינּוּ דְמֵן הַתּוֹרָה פְּטוֹר לְגַמְרֵי וְא"כ ה"ל לְקִנְסוֹ בְּמִנְסָף, אֲלֵא ע"כ טַעְמָא מְשׁוּם דְלֵא קִנִּיס שׁוּגְג אִטּוּ מְזִיד, לְכּוֹן לֵא נִיחָא לְהַש"ס לְהַמְצִיא כָּלל שְׂיִסְבּוֹר ר' יוֹחָנָן סְבָרָא דְכְּדֵי שְׂיִוְדִיעֵו וְהַפּל נְכוֹן כְּפִתּוֹר וּפְרַח: וּמִיְנִיָּשֵׁב נְמִי דְבְרֵי הֶרְמֵב"ם שְׂפִסְק כַּר' יוֹחָנָן, וְאִפ"ה הָעֵתִיק שְׂיִוְיָא דַּש"ס וּפְסַק בְּמֵי חֲטָאת וּפְרָה נְמִי חֵיִיב בְּמִזִּיד, דַּלְפַּמ"ש לַק"מ דְּוִדָּאֵי בְּמִזִּיד לְעוֹלָם חֵיִיב לר' יוֹחָנָן רַק לַס"ד מוֹקִי לִיָּה בְּשׁוּגְג אֲבָל בְּמִזִּיד לֵא ס"ד כָּלל שְׂיִפְטַר, וּמַה שְׂלֵא הָעֵתִיק דְבְּשׁוּגְג חֵיִיב לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים

י"ל לפי האמת לא מסתבר במתני' לומר שפטור מדיני אדם ותייב לצאת ידי שמים, דהא ר' יוחנן גופיה דס"ל איני יודע אם הלוייתי פטור צריף לאוקמא מתני' דהגוזל בתרא דבאיני יודע אם הלוייתי חייב היינו לצאת ידי שמים, א"כ ה"א דנקט במתני' פטור משמע אפ"ל לצאת ידי שמים פטור, וא"כ ברייתא דפ"ה ע"כ איירי במזיד וקשיא גם לר' יוחנן, וצ"ל ג"כ שינויא דש"ס בפרה שיהכניסה לרבקה, וצדקו דברי הרמב"ם ודוק היטב: (ע"ב) בגמרא ר"י אומר בשוגג יאכל למו"ש במזיד לא יאכל עולמית.

ויש לדקדק פ"ה דקניס ר"י שוגג אטו מזיד נימא בשוגג נמי לא יאכל עולמית כמו במזיד, וצ"ל דשוגג אטו מזיד דגזרינן היינו אם נתיר לו שוגג יעשה במזיד ויאמר שוגג אני, וא"כ פשטין מתירין לו בשבת לא יעשה במזיד פ"ה שיאכל במ"ש ד"כול לבשל במו"ש, ולפ"ז משמע דצריף להמתין בכדי שיעשה דאם א"צ יש לחוש שיבשל פ"ה להיות מוכן למוצ"ש מ"ד ויאמר שוגג אני, מיהו הפוסקים פתבו שא"צ להמתין במבשל בשבת פ"ה שיעשה, ועיין ברא"ש פ' א"צ במ"ש לר"ת א"צ להמתין בכדי שיעשה, צ"ע לפמ"ש ד"ש לקנס שוגג אטו מזיד: אלא דתמוה לי מה שקנסו במזיד שלא יאכל דאם חשוד לבשל בשבת מי צ"יית לן לאיסור דרבנן, וצ"ל דעיקר הגזירה אבישול דרבנן כגון שהיה ע"ג פירה וכדומה ומ"מ קרי ליה דאורייתא דאיסור שבת חמור ועיקרו דאורייתא: שם קשיא דר"מ אדר"מ.

ויש לדקדק איך מדמי איסורא לממונא דילמא בממונא קניס שוגג אטו מזיד פ"ה דטעמא שלא יתא הולף ומטמא טהרות חבירו א"כ איפשר שיטמא במזיד ויאמר שוגג אני ויפסיד לחבירו, אבל בבבשל בשבת שהוא ענין איסור והיתר מי ימחה בידו אם יבשל בינו לבין עצמו ויאמר שקבר נתבשל בע"ש או שאף אם נאמר לו שלא יאכל מאן לימא לן דצ"יית שלא יפקידו הב"ד שומרים עליו, ונראה דסמיך אאינך דמצינו דר"מ קניס גם באיסור והיתר שוגג בשביעית ובאגוזי פ"ה לקמן, לכן צריף לחלק באיסורין עצמו מחלק נמי ה"א בהכי: שם משום חומרא דע"א קניס ליה.

בהך סברא מצי למיעבד צריכותא לעיל, גם המ"ל דשמואל לא אמר כ"כ דתיקשי דר"מ אדר"מ, לכן מוקי במערב דהוי דרבנן ודו"ק שם דר"י אדר"י לא קשיא. כ"כ פתבתי לעיל ע"א מה שהקשה הפני יהושע דילמא גם לר"י טעמא דשוגג פטור פ"ה שיודיעו לכן לא קנסו שוגג אטו מזיד ונדחק ליישב, וכ"כ פתבתי לעיל בזה תירוץ נכון, אבל י"ל עוד דלכאורה קשה לחזקה דטעמא פ"ה שיודיעו בטימא בעדים יתחייב דא"צ להודעתו, וצ"ל דבאמת חייב ולא הוצרך לפרש דממילא משמע פ"ה דהיב טעמא פ"ה שיודיעו ובעדים לא שייך, וא"כ ר' יוחנן דלא יהיב טעמא כ"ל לשוגג משמע דשוגג פטור וא"צ שום טעם ע"ז א"כ אפ"ל בעדים פטור וא"כ מוכח דלא ס"ל משום פ"ה שיודיעו, גם י"ל בפשיטות פ"ה דמתני' כר' יהודה דקניס בעלמא שוגג אטו מזיד א"כ ה"ה לו לר' יוחנן ליתן טעם על שוגג דלא קניס משום שיודיעו, אלא נדאי בשוגג לא צריף לשום טעמא ופריף שפיר דר"י אדר"י ודו"ק: בתוס' ד"ה בדאורייתא וא"ת והא מתני' כו' פהנים שפיגלו כו' וי"ל כו' ממנעו כו' עכ"ל.

דבריהם דחוקים, אלא נלענ"ד אדרבה פיגול לא נשכיח כ"ל דכהנים זריזים הם, גם מפסיד לעצמו עור העולה וחוהו ושוק בשלמים, ועוד דאם יפגל תדיר לא יניחוהו לעבוד עוד אם לא יהיה זריז, לכן דוקא במזיד חייב דמ"מ עביד ויפסיד לחבירו אבל אין לקנס שוגג אטו מזיד ותדע דלא עביד שום צריקא אפיגול, אלמא בפיגול פשוט שאין ללמוד מאינך: (דף נ"ד ע"א) בפירש"י ד"ה משלם חולין טהורין ולקמן פריף אמאי משלם טהורין כו' עכ"ל.

לכאורה קשה דלקמן לא פריד רק אמאי במזיד אין תשלומיו תשלומין, מיהו נראה בטר עיון דדברי רש"י נכונים דודאי פיון דפריד תבא עליו ברכה משמע אפ"ל לכתחילה סגי שישלם חולין טמאים והא דלא פריד אלכתחילה י"ל דלא פסיקא ליה דאי אמרינן לפי דמים משלם א"כ פשמשלם חולין טמאים עכ"פ צריד לשלם פפי מה שאכל שהרי התשלומין נעשין תרומה טמאה ואין יתרון בתשלומין על מה שאכל ובדודאי חולין טמאים דחזו לכל שוין יותר מתרומה טמאה שאינו ראוי רק להסקה וגם שוין עכ"פ כמו תרומה טהורה דלא חזי רק לפהנים וזה חזי לכל מי שאין אוכל חולין בטרה ואפ"ל לאוכל בימי טומאתו, וא"כ פשמשלם חולין טהורין אין פחות ערפו הרבה מחולין טמאים וכיון שחולין טהורין נעשין תרומה טהורה סגי במעט שישלם שהרי מעט תרומה טהורה שנה כהרבה תרומה טמאה וא"כ פשמשלם חולין טהורין מרויח טובא שא"צ לשלם רק סאה חולין טהורים שנעשין תרומה טהורה ושוין כד' סאין תרומה טמאה שאינה רק להסקה, משא"כ כשמשלם חולין טמאים אם אכל ד' סאין תרומה טמאה צריד לשלם ד' סאין חולין טמאים פיון דנעשים תרומה טמאה הרי כל הד' סאין אינם רק להסקה ובדודאי ד' סאין חולין טמאים שוין הרבה מסאה תרומה טהורה וא"כ הו' דמשלם חולין טהורים אינו אלא עצה טובה לאוכל שלא ישלם רק סאה, ואיפשר דבכה"ג נדאי לפי דמים משלם דלמה יגרם שיהיו תשלומיו תרומה טמאה ועדיף שיהיו תשלומיו תרומה טהורה וכיון שיכול לשלם חולין טמאים שנעשין תרומה טמאה עדיף שלא יגרם טומאה לתרומה ולשלם חולין טהורים פחות במדה ששוין יותר וא"כ לא קשיא מהא דמשלם חולין טהורין דעצה טובה לאוכל שירויח ויפטר במעט תשלומין שלא ליתן הרבה חולין טמאים שאין פחותין רק מעט מערף חולין טהורין, אבל נדאי אפ"ל לכתחילה משלם חולין טמאים פיון דאמרינן תבא עליו ברכה, ודוק היטב, ועיין בסמוך: שם ד"ה וקמשלם ליה חולין טמאים כו' מיהו חולין טמאין כו' ולא ידע דהם נעשין תרומה עכ"ל.

לכאורה הוא תמוה פלום חילקנו בין ידע ללא ידע, לכן נראה הדבר ברור דס"ל לרש"י כמ"ש לעיל בסמוך דאם רוצה לשלם חולין טהורין עדיף שישלם פחות כדי שיעשו תרומה טהורה משישלם חולין טמאים שיעשו תרומה טמאה וא"כ מסתמא פשידע שהחולין טמאים נעשין תרומה טמאה ניחא ליה לשלם חולין עהורין שאין הפרש גדול בין חולין טמאים לטהורים דחזו לכ"ע בימי טומאתו וכשמשלם חולין טמאים בכמות התרומה מפסיד טובא שבחולין טהורין איפשר דהנה סגי בשליש או רביע וע"כ מחסרון ידיעה עושה זאת וליכא למיקנסיה ולק"מ ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה וקמשלם כו' פי' קודם שישלם כו' עכ"ל.

איפשר לומר דבלא"ה איכא פלוגתא בתרומות פ"ג באומר תרומת הכרי הנה בתוכו דר"ש ס"ל קרא שם ורבנן ס"ל צריד שיאמר בצפוננו או בדרומו וא"כ י"ל בכה"ג שמפריש חולין ונעשין תרומה י"ל לכ"ע סגי באומר תרומה המנוטלת עליו לשלם תהיה בתוך הכרי, וכיון דתרומה בטלה בא' ומאה, והפוסקים פתבו דקודם שנאסר לא שניד אין מבטלין איסור לכתחילה שעדיין לא נאסר א"כ בכה"ג אם אכל מדה תרומה טמאה ומפריש פנגדו חולין טמאים יכול לומר בכרי שיש בו לבטל התרומה טמאה שיהיה בתוכו תשלומי תרומה שאכל ונמצא שהתרומה מתבטלת בחולין הטמאין ושפיר חזי ליה בימי טומאתו וא"ש לישנא דש"ס דחזי ליה בימי טומאתו אפ"ל לאחר שישלם וא"ש, אלא דצ"ע דא"כ גם באכל תרומה טהורה נימא שיוכל לשלם חולין טהורין בתוך הכרי שיתבטלו בא' ומאה, ואיפשר דלא מיקרי בכה"ג דבר הראוי להיות קודש פיון שמתבטל מיד בחולין וצ"ע, ולפירש"י שכתבתי לעיל ניחא טפי לשון הש"ס דהיינו עכ"פ פנונתו לטוב מאחר שלא ידע ודו"ק: בד"ה אכל כו' לא כמו שפירש בקונטרס כו' דלא גרע מגזלן עכ"ל

בהשקפה ראשונה אמרתי דהקא דהחולין שוין כמו התרומה רק ההפסד בא ממה שנעשין אח"כ תרומה שפיר דמי להיזק שאינו נזכר, וראיתי אח"כ שגם הרשב"א כ' סברא זו דמעיקרא היו החולין שוין כמו התרומה, מ"מ (לא מיייתי) הו' סברא דהוי היזק שאינו נזכר, וכ"כ הפ"י, מ"מ אין הדמיון עולה יפה דהיזק שאינו נזכר היינו לענין שאינו חייב על ההיזק אבל מ"מ השבה לא הוי פיון דהנגזל אין לו דמי גזילתו, לכן יותר נ"ל דנדאי בתרומה שלא באה ליד הפהן הרי אפי' גזל מתנות פהונה פטור דה"ל ממון שאין לו תובעין, וצ"ל דבפסחים איירי בתרומה של פהן דצריף לשלם פשעת הגזילה, אבל אם אכל תרומה שלא בא ליד פהן דאינו משלם רק לכפרה ובהא לא דמי לגזלו, אלא דמ"מ מדרבנן צריף לשלם כמו גזלו פיון שהיתה שוה ד' בשעה שאכלה, אבל פאן שבאמת שילם כדי שיווי התרומה אלא שנעשה אח"כ תרומה טמאה ובהא אינו מרויח פלום ואוקמוה אדאורייתא דסגי בתשלומין לפי מדה דהא עכ"פ הפסיד ע"י תשלומיו שיווי התרומה שאכל שהרי שילם חולין טמאין ששוין לו כמו התרומה שהורה שאכל, ואיפשר לומר עוד דהתשלומין אינן נעשין תרומה רק ביז פהן וא"כ אחר שבאו ליד פהן הוא שנעשו תרומה וכשבאו ליד פהן היו שוין החולין טמאין כמו התרומה, וא"כ ההפסד בא מפח קבלת הפהן ושפיר יצא ידי תשלומין דאין ההיזק בא מצידו, ודוק היטב: בא"ד לא מיפטר אא"כ ישלם שיהו שוין כו' עכ"ל.

קשה לפ"ז אמאי קנסוהו עוד לשלם חולין טהורין הא מפסיד טובא שהחולין טמאין ששוין לכל שנעשין תרומה טמאה אין שוין רק מעט, ועיין בסמוך: בגמרא הקא בקנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו.

וקשה דתיקשי דרבנן אדר"י לעיל דס"ל דלא קנסו שוגג אטו מזיד במטמא ומדמע ודחוק לומר דהנה רבנן לאו ר"י הם, ועוד דהרמב"ם פסק כחכמים דהקא בפ"י מתרומות ולעיל פסק דפטור בשוגג, ויש לומר דהיא שמרויח בתשלומין קנסין טפי לאפוקי מטמא שאינו מרויח רק מזיק, מיהו לפי התוס' שמשלם חולין טמאים ששוין פכמות התרומה טמאה א"כ מפסיד טובא בתשלומין והדרא קושיא לדנפתה דתיקשי ממטמא דלא קניס בשוגג, ובזה איפשר ליישב דפריף מדם שנבטמא ולא מוקי פרבנן די"ל דהתם שמרויח כדי להתיר הבשר באכילה יש לקנוס טפי וא"ש ודו"ק, אלא דקשה מאי פריף מנפלו ונתפצעו הא שם מרויח ג"כ להתיר התערובת וע"כ לא מפליג הש"ס בהכי וא"כ הדרא קושיא לדנפתה אמאי קנסו רבנן שוגג אטו מזיד וצ"ע: בפירש"י ד"ה נאנן כו' וה"ה דהנה מצי לשנויי ר' יהודה היא עכ"ל בפני יהושע תמה דהא סיפא דבריייתא בד"א ביחיד אבל בצביבור כו' בין במזיד הורצה ור"י ס"ל טומאה הותרה בצביבור ולא צריף ציץ לרצווי, ולא ידעתי מאי תמיהתו הא התוס' במנחות דף כ"ה פתבו דיש לפרש הורצה מטעם שהותרה בצביבור, ועוד מבואר ביומא דף ז' דמצי למימר בצביבור בהנה דלא קביע להו זמן א"כ גם פאן יש לפרש פו, גם לשון רש"י ר' יהודה לאו דוקא רק דלא אתיא כר"מ דס"ל במטמא ומדמע דקנסין שוגג אטו מזיד, ואיפשר דאיכא תנאי טובא דס"ל כר"י דלא קנסין שוגג אטו מזיד דהא ר' יוסי ור"ש לקמן נמי ס"ל דלא קנסין בדברבנן שוגג אטו מזיד, ועיין ביבמות דף ח' דר' יוסי ס"ל טומאה דחוייה בצביבור וכן ר"ש, ובזה ניחא מה שתמה הפני יהושע על התוס' דהו' דמבשל בשבת נמי איפשר דגם ר' יוסי ור"ש דלא קנסו שוגג אטו מזיד בדברבנן ה"ה בדאורייתא לכן לא פסיקא להו רק מפח סתם מתני' ר"מ ודו"ק: בתוס' ד"ה המעשר כו' ותימא דפריף ברישא מההיא דמעשר כו' עכ"ל איפשר דממטביל לאו קושיא אלימתא היא דלא שייף לקנוס דהא

איפשר לעשות בהיתר להשתמשות שימלא בו מים ולא משני לה רק אגב אינה, עיין א"ח סימן שכ"ג ס"ז: בד"ה נפלו ונתפצעו תימא כו' עכ"ל.

איפשר הנה לומר דירושלמי מייירי שנתפצעו פולם והכא איירי שלא נתפצעו רק פנגד אלו האסורין ותלינו דאיסור נתפצעו כמו בנפל א' לים לכן חיישינו פאן שאינו מפסיד אלא דלא פסקו פן רק בעינו נתפצעו פולם כמבואר בפוסקים (ע"ב) במשנה הפהגים שפיגלו כו' מזידין חייבין.

לפמ"ש התוס' לעיל דף נ"ג סוף ע"ב מתני' ר"י היא, וקשה הא בזבחים דף כ"ט ע"ב אמרינו דלר"י מחשב בקדשים לוקה וא"כ קשה נימא קם ליה בדרבה מיניה פינו דאיכא מלקות, ואפ' נוקמא במזיד ולא אתרו ביה מ"מ קשה לריש לקיש דס"ל בכתובות דף ל"ה דחייבי מלקות שוגגין ג"כ פטורין א"כ קשה למה יתחייבו בתשלומין, ואיפשר דמיקרי מיתה לזה ותשלומין לזה דהתשלומין הוא לבעלים כמו שפירש"י לעיל דף נ"ג והמלקות על מחשבה דהקדש, עיין פ' א"נ דף ל"א וצ"ע: בגמרא ת"ר הנה עושה עמו בטהרות כו'.

לכאורה תיבת עמו אינו מדוקדק דה"ל לומר הנה עושה טהרות לחבירו, ואיפשר לומר ע"פ מה שכתבנו לקמן מתוך שנתאמן להפסיד שפרו נאמן להפסיד ס"ת הרי חזינו היכא דמפסיד מהימן, וא"כ לפמ"ש הפוסקים דהכא איירי בשומר לקח הוי כבעליו ונאמן בא"ל בפעם ראשונה, וא"כ היכא דמפסיד נאמן אפילו לא אמר לו בפעם ראשונה כמבואר בפוסקים, והשתא פאן בנטמאו הטהרות פינו שחייב אם פשע א"כ חייב לשלם הטהרות וכמו שנתאמן מתוך שמפסיד שפרו כ"ש שנתאמן בחייב לשלם אפשיעה וא"כ הנה לו להיות נאמן בכל גונו, לכן נקט עושה עמו דהוי פשיעה בבעלים דפטור וא"ש: אלא דכיון דנקט נמי בזבחים עושה עמו ובקדשים אין דין שומרים ויש ליתן סמך לדעת הרמב"ם דס"ל גם בהקדשות בפשע חייב דא"ש דנקט עמו גם בזבחים דהן קדשים ודו"ק, וצ"ע לשון הש"ע בסימן קכ"ז ס"ב שאומר שנתנסה בפשיעתו שמפסיד שפרו ול"ל הטעם משום שפר אפי' בחנם מ"מ חייב לשלם אפשיעה מה שהפסיד וי"ל מתוך שנתאמן להפסיד משלו נאמן לאסור ג"כ, וי"ל פינו דשומר יכול לומר הרי שלח לפניה כמ"ש במג"א סימן תמ"ג א"כ אפי' בפשיעה אינו חייב שהרי בנתנסה יינה מיקרי הניק שאינו ניפר לכן צריף הטעם מתוך שמפסיד שפרו, ולפ"ז אין לתרץ על דקדוק דעושה עמו שהוא בבעלים דאפי' אינו בבעלים פינו דהוי הניק שאינו ניפר אינו חייב על הפשיעה שם כה"ג ביה"כ יוכיח כו'.

לכאורה י"ל דמוכח דנאמן דא"כ איף סומכין עליו שהנה פהגן בפנים, וצ"ל דהא פשיטא לן דלהיתר נאמן ע"א רק לאיסור שעשה שלא פהגן בהא צריף ראיה מפיגול, אבל להיתר פשיטא לן דנאמן ע"א באיסורין כדאיתא בריש מכילתין במידי דבידו אפי' אמתחוק איסורא, אלא דצ"ע דיהא נאמן במיגו דאי בעי אמר שלא עשה ההזאות וישפוף הדם שהרי עליו אנו סומכין, וצ"ל דגם על זה אינו נאמן דמסתמא עשה פהגן וכדת ומכשרינן ההזאות אי לאו דע"א נאמן באיסורין נאמן לומר שקלקל באיסור: שם כה"ג ביה"כ יוכיח.

ויש לדקדק למאי דמבואר לקמן מתוך שנתאמן להפסיד שפרו נאמן להפסיד ס"ת, וא"כ גם פהגן גדול ביה"כ מסתמא אינו מעכב פפרתו של ישראל ומביא קרבן אחר א"כ מפסיד משלו וה"ל להיות נאמן מתוך שנתאמן להפסיד לעצמו, ועוד מצד הסברא כה"ג שעניי פל ישראל עליו וכדי בזיון הוא לו לקלקל קרבנו וכפרתו של ישראל הוי טפי ממפסיד שפרו, והנלענ"ד בזה דבלא"ה קשה לקמן דאמרינו דטעי בדר' ירמיה שסבור שלא יפסיד רק שפר אנפרות ואפתי קשה אחר שמודיע לו שמפסיד פל ס"ת ואפ"ה עומד בדביבורו הרי ראוי להאמין לו ולמה לא יהא נאמן אחר

שמודיעין לו שמפסיד פל שקרו יופסל הס"ת ג"כ, לכן י"ל דלא אהני סברא זו רק לסברת רבא דס"ל דלא הנה נאמן מאחר שלא אמר לו בשעה שהחזיר הס"ת לידו והני פאשפחי' ולא א"ל לכן פשמפסיד שקרו מבטל הריעותא דאשפחיה ולא א"ל, לכן מ"מ נאמן די"ל מה שלא אמר לו מיד היינו שהי' חס על הפסד שקרו לכן פג לבו שלא לומר מיד ואח"כ נמלה לומר ומפסיד שקרו קושטא קאמר, ונהו דוקא פשבונדאי מפסיד שקרו אמרינו שבתחילה לא אמר לפי שהיה דואג על הפסד שקרו שהרי מסתמא ידע שמפסיד שקרו לכן אמרינו אימור קושטא קאמר אבל היכא דאיפשר לומר דטעי בדר' ירמיה לא נתבטלה ריעותא דלא אמר לו מיד דבשביל דבר מועט מסתמא לא הנה חס והנה אומר לו מיד ומדלא אמר לו אינו מחוייב להאמין לו עוד אף שנאמר לו עכשיו שמפסיד פל שקרו פיון דמעיקרא לא ידע והחזיר לו סתם שוב אינו נאמן לכן אפי' אמרים לו עכשיו לא נתלה שיידע שיפסיד ולכך לא אמר לו, והשתא י"ל דדוקא לרבא אהני סברא דמתוה שמפסיד שלכך לא אמר לו, אבל לאבני דבעינו בידו לא מהני סברא דמפסיד דמ"מ פשאינו בידו אינו נאמן וא"כ הו' דרב אמי ס"ל פאבני ולא מהימו פשאינו בידו, והשתא מייתי מפקה גדול ביה"כ דחזינו דנאמן עכ"פ היכא דשייך סברא לומר דמפסיד שקרו דומיא דכה"ג, וא"כ י"ל מעשה דטהרות נמי בכה"ג הני פנ"ל, ודוק היטב בפירוש"י ד"ה ה"ג דילמא דחזיניה כו' וגבי עבודות דלפני ולפנים נמי איכא לאקשוני דחזיניה דרף לול עכ"ל.

דברי רש"י דחוקים, ושמעתי בשם הגאון מוה' יוסף אב"ד דק"ק פונזא זצ"ל דכיון דמשני דחזאי דרף פישפש א"כ גם אעבודות דלפני ולפנים לא קשיא דנאמן לומר שפיגל לפני ולפנים פיון דבידו לפגל בהזאות דהיכל ושם יוכלו לראות דרף פישפש וא"צ לומר שרואה דרף הלול, מיהו נ"ל שאין זה מספיק דאפתי איך נאמן שפיגל לפני ולפנים לחזור ההזאות לפני ולפנים דנהי דבידו לפסול הזאות שבהיכל מ"מ הזאות דלפני ולפנים לא נפסלו כדאיתא ביומא דף ס' במשנה, ועוד דמה בידו הוא לפגל בהיכל שמה לא ינדקק לו אדם לראות איך שמפגל בשעת ההזאות וגם פי יצעק אין שומע לו ויש לתלות דבתר הכי קאמר, והנלע"ד דנדאי עיקר הוכחת הש"ס שנאמן שפיגל אף שהוא מעשה שלא פהוגן וי"ל מסתמא לא עביד מ"מ הוא נאמן דהא להיתר פשיטא דנאמן, אבל לאיסור י"ל דלא מהימנינו ליה שעשה ושמה לא עשה אף שאומר שפיגל י"ל הסברא דלא קאמר רק לצעורי וכדאיתא בס"פ השוחט אפי' גיסף בפירוש י"ל לצעורי קעביד, והשתא שפיר י"ל דמ"מ אי חזינו ראיה לדבר שעשה הדבר דאל"כ לא הנה עביד איסור חמור יש להאמינו שפיר, והשתא מהזאות דלפני ולפנים לא קשיא די"ל שפיר דמהימנינו ליה שפיגל לפני ולפנים והיינו משום דאם פיגל לפני ולפנים צריך לשחוט בהמה אחרת ולהתחיל לפני ולפנים וא"כ שפיר י"ל דלהכי מהימן לומר שפיגל משום שפל עבודות יה"כ אינו פשרות רק בכהן גדול והשתא כשחזר לפני ולפנים להזות מן הבהמה אחרת אם איתא שהנה פהוגן א"כ ה"ל עכשיו ביאה ריקנית שחייב מיתה עליה, לכן בכה"ג נדאי מהימן דלא נחשד לעבור איסור מיתה, אבל בהיכל אם אומר שפיגל י"ל דלאו קושטא קאמר ואף שינה הזאות אחרות בהיכל ובהיכל נמי איכא לאו על ביאה ריקנית, מ"מ פשישחוט קרפן אחר אף שפבר גמר המתנות שבהיכל פגון שעדיין לא הנה על טהרו של מזבח מ"מ בהיכל אינו חייב מיתה על ביאתו דהא בהיכל אם נכנס להשתחות ג"כ אין איסור וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות ביאת מקדש ובכ"מ שם, וא"כ אין ראיה ממה שאומר שפיגל דיש לומר דלצעורי עביד והוא עצמו אינו עושה איסור במה שנכנס להיכל אף שגמר ההזאות ד יכול ליקנס להשתחות, להכי מייתי מה שנאמן על הזאות דהיכל אף שאין נוגע לאיסור שעושה הפכה גדול, והוא נכון וברור: ועיין ברמב"ם ספ"ח מהלכות פסולי

המקדשין בא"ל באותו יום נתפגלו שורת הדין אינו נאמן ואם רצה להחמיר הרי זה משנפח ע"כ, וצ"ע פיון דפסק כרבא דבא"ל פעם ראשונה נאמן מדינא כמו שפסק בסוף הלכות מטמאי משכב א"כ ע"כ איירי בלא א"ל זימנא קמא, וא"כ ע"כ שיפרש דרב אמי שאמר שורת הדין אינו נאמן היינו בלא א"ל זימנא קמא, וא"כ צ"ל דר' יוחנן ס"ל אפי' בכה"ג מהימן ומייתי ראיה מפהו גדול, ומנ"ל לפרושי דר' יוחנן דלא פאבני ודלא כרבא, ואם מפרש שורת הדין אינו נאמן אפי' א"ל בזימנא קמייתא והיינו פאבני ומסיק דמ"מ נאמן שהרי התורה האמינתו קשה מנ"ל לומר שהמחמיר הוא משנפח פיון דר' אמי לא איירי רק בגוונא דאליבא דידן מדינא מהימן אבל בענין שאינו נאמן אליבא דידן אפי' להחמיר א"צ וצ"ע: תו קשיא לדבריו שכתב בנאמן לו סומך על דבריו מאי ראיה מפהו גדול הא פהו גדול ודאי מהימן לישאל, וצ"ל דמהימן ליה לא מהני, לאחזוקי בפגיגול ודאי ומייתי פהו גדול דעל פי דבריו הוי פגיגול ודאי: בגמרא נאמן אתה להפסיד שפרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת לכאורה משמע שהגוילין היו ג"כ של סופר דאם היו של בעל הבית הנה לו לשלם גם הגוילין שקלקל וכיון דהגוילין של סופר ואינו משלם איך יצא ידי קריאת התורה הא ה"ל מצנה הבאה בעבירה וממנ"פ אם הסופר אומר אמת הרי הספר פסול ואם משקר ה"ז גוזל לסופר, ואיפשר מקאן ראיה למ"ש רמ"א בסימן רפ"ג בשם המרדכי דמ"מ שכתב חנומש יש לו וא"כ א"צ לשלם הגוילין שכתב נכלל בשכר החומש, מיהו אי אמן קונה בשבח פלי הרי הסופר יש לו חלק וה"ל מצנה הבאה בעבירה אם אינו משלם, וצ"ל דמ"מ כשהחזיר לו הס"ת נזקף השכר במלנה וקנה הספר ודו"ק וצ"ע: שם ס"ת ביז מי כו' מתוך שאתה נאמן להפסיד שפרך.

והקשה הרשב"א פיון דבין כה ויבין כה נאמן למה שאל לו פלל ס"ת ביז מי, ותיגרז בש"ף ששאל לו ס"ת ביז מי שפא הוא ביז מקבל מתנה ואינו נאמן וא"ל שהוא ביז לוקח א"ל שפיר מתוך שאתה נאמן להפסיד שפרך, מיהו אפתי יש לדקדק דהא משמע דהגוילין ג"כ של סופר היו דאילו היו של לוקח לא סגי בפסידת שפרו כי צריך לשלם לו גם דמי הגוילין שקלקל וע"כ הפל משל סופר וא"כ אף אם יאמר של מקבל מתנה איפשר שיהיה נאמן דמתוך שפסיד הגוילין שצריך לשלם לו דמי הגוילין נאמן להפסיד ספר תורה, וצ"ל דקים ליה לרבי אבהו שהגוילין של סופר אבל אם הגוילין של בעלים אפילו במקבל מתנה נאמן מתוך שצריך לשלם לו דמי הגוילין, ועיין בחידושי ל"ד סימן קכ"ז בארנפה בדין נאמנות באיסורין: (דף נ"ה ע"א) בגמרא איכא למימר טעי בדר' ירמיה.

כבר כתבתי דיש לדקדק אפתי נודיע לו שפסיד פל השכר ואם יעמוד בדבריו תיפסל הס"ת שהרי מ"מ מפסיד וצריך להחזיר השכר אם נטל, דכפי הנראה דמהימן אם חוזר בו דלא גרע מנתן אמתלא לדבריו פיון דאנו חושדין אותו במשקר לפי שסבור שלא יפסיד רק דבר מועט א"כ אם מודה בכך ודאי יהיה נאמן, וא"כ אם עומד בדבריו תיפסל הס"ת, ועמ"ש לעיל בזה וצ"ע: במשנה ועל קטנה בת ישראל כו' שאוכלת בתרומה.

ויש לדקדק אמאי לא אשמעינן שמשמא לה אף דטומאה דאורייתא כדאיתא ביבמות דף כ' דהוי רבותא טפי מתרומה שהיא דרבנן כפירוש רש"י, אלא דיש לומר דמשמא לה מטעם.

דיררשה דהוי לה כמת מצוה כדמוקמינן התם ביבמות: בגמרא אמר רבא מעדותו כו' מ"ד כו' בטולי בטליה כו'. ויש לדקדק איך נשמע זה מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא שלא בטלו והא דלא בעינן דעתה הוא פשיטא, ונראה ע"פ מ"ש התוס' לקמן דף ע"ח דצ"ל הא גיטיף דאל"כ מיקרי

משלחת וחוזרת, והשפא נראה דיש להבין דר"י העיד על חרשת שמתגרשת, ולכאורה קשה פיון דלפי האמת ע"כ חרשת אינה משלחת וחוזרת וא"כ מדאיצטריך קרא לשוטה שאינה מתגרשת לפי שמשלחת וחוזרת ש"מ דחרשת מתגרשת, וצ"ל דהא גופיה קמ"ל דס"ד פיון דדעתה קלישפא הניא משלחת וחוזרת קמ"ל דלא הניא בגדר משלחת וחוזרת אף שאין לה הרגש גמור, ובכה"ג נמי באומר לעדים אינה בגדר משלחת וחוזרת פיון דאמר לה פנסי שטח"ז ס"ד דלא הוי הרגש שמשלחה ונקראת משלחת וחוזרת קמ"ל דסגי בהרגש פל דהו ומהני מה שמתגרשת ההרקה ע"י העדים שא"ל מעיקרא ודו"ק: בתוס' ד"ה ועל כו' בתרומה דרבנן איירי למ"ד אין פח כו' עכ"ל משמע למ"ד יש פח אכלה אפי' בתרומה דאורייתא, וקשה לפ"ז תיקשי להך מ"ד קושית הש"ס ליכול חרש בחרשת ואפי' חרש בפקחת פיון דיש פח ביז חכמים לעקור דבר מן התורה, וראיתי שמהר"ם שי"ף הרגיש בזה, והנלענ"ד דלא שייך יש פח ביז חכמים לעקור דבר מן התורה לענין שיהיה פאילו לא אכלה אלא דבהיתר אכלה, וכיון דבתרומה אפי' שוגג צריף לשלם קרו וחומש אין שייך להפקיע שייגרע משוגג, ומה דאיתא ביבמות דף פ"ט דאי יש פח ביז חכמים לעקור דבר מן התורה אפי' האי גרינא הדר לטיבלא היינו שיש פח לבטל דיבור שהפריש התרומה ונעשית דיבורו פאינו, אבל לבטל התרומה שלא יהיה איסור פלל אין פח ביז חכמים בדבר שחייב גם על השוגג שיהיה פאילו לא אכלה אפילו שוגג ודו"ק, משא"כ בקטנה דמצידה ליפא איסורא פלל רק להאכילה ובזה יש פח ביז חכמים: בא"ד ועוד משמע דאפי' לכי גדלה כו' לא בעל עכ"ל.

וקשה לפ"ז נגזור בקטנה אטו תרומה דאורייתא שתאכל בגדלות פשעדיין לא בעל, ויש ליישב דבקטנות ליפא למיגזר וכיון דכבר הורגלה לאכול בתרומה דרבנן דוקא תו ליפא למיחש: בגמרא שפא יאכיל חרש בחרשת.

והקשה המהרש"א מאי נ"מ בחרש שנשא חרשת או פקח שנשא חרשת סוף סוף הו"ל קידושין דרבנן, ונראה דלכאורה י"ל אף דאין פח ביז חכמים לעקור דבר מן התורה מ"מ תרומה דאיתרבי מקנין פספו א"כ פיון דמדרבנן קני לה לכל מילי שפיר ה"ל קנין פספו ותאכל אפי' תרומה דאורייתא, וא"כ קשה בקטנה אמאי מסיק דוקא דאוכלת בתרומה דרבנן אפילו תרומה דאורייתא תיכול דה"ל קנין פספו, וי"ל דקטנה לא שייך לקרותה קנין פספו פיון דיוצאה במיאון פשתרצה לא מיקריא קנין פספו שהרי אינה ברשותו וברצונה תליא מילתא לכן לא שייך לקרותה קנין פספו, וא"כ י"ל דס"ל להש"ס הכא דפקח שנשא חרשת י"ל שיקנה לה בקנין דרבנן ואינה יוצאת שלא בגט שפיר מיקריא קנין פספו, אבל חרש שאין לו פח לקנות אפי' מקנין לו לעולם לא הוי קנין פספו דאורייתא דלא עדיפא תקנת חכמים מאילו הקנו לו בקנין גמור לכן גזור טפי משום שפאכיל חרש בחרשת, וא"ש ודו"ק: שם וליכול קטן אוכל גבילות הוא.

ויש לדקדק איך פריף בפשיטות הא בעיא היא בגמרא דיבמות אי מצווין להפרישו ואי אין מצווין להפרישו איירי בתרומה דרבנן וקשה ג"כ דתיכול ולמה תלה הקושיא באין מצווין להפרישו, ונראה דעיקר הקושיא היא אי תפסינו סברא דאין מצווין להפרישו דאי מצווין להפרישו מתני' בתרומה דרבנן וקשה נגזור שפאכילנה תרומה דאורייתא, וי"ל דאמרנן כ"ע יודעין שאין קידושין תופסין בקטנה ולא אתי לאכולה בתרומה דאורייתא, וא"כ פשיטא לן בחרש וחרשת דגזרינן אטו תרומה דאורייתא דאין הפל יודעין שאין קידושין תופסין בחרש, ועיקר הקושיא אי אין מצווין להפרישו וא"כ מותרין נמי בתרומה דאורייתא פריף שפיר, לכן עיקר הקושיא אי תפסינו סברא

דאין מצווין להפרישו ודו"ק: בפירש"י ד"ה נמצא מנבח בטל כו' ואי קשיא כו' שב ואל תעשה כו' עכ"ל.

והרשב"א תמה על פירש"י דהא פהנים אוכלין בשר חולין שנשחטו בעזרה ואיך הוי שב ואל תעשה, לכן מסיק הטעם משום הפקר ב"ד הפקר, ולענ"ד נראה דרש"י ס"ל דהכא לא שייך הפקר ב"ד דהפקר ב"ד לא שייך רק לענן לקנותו והכא נדאי קני ליה ביאוש ושינוי השם כמ"ש התוס', וא"כ בלא"ה קני ליה רק דהוי מצנה הבאה בעביירה וא"כ מאי אהני הפקר ב"ד לענן דלא יהיה מצנה הבאה בעביירה, לכן ס"ל לרש"י דנהי דקניא ליה ביאוש ושינוי השם מ"מ הוי ליה מצנה הבאה בעביירה, וא"כ י"ל רש"י לשיטתיה אזיל דפירש בסופה פ' לולב הגזול גבי אנונפרי דאפי' אי יאוש קני ה"ל מצנה הבאה בעביירה, אלמא דס"ל לרש"י אפי' היכא דקני ליה מעיקרא הוי מצנה הבאה בעביירה, וא"כ קשה מאי מהני יאוש ושינוי רשות באנונפרי, לכן י"ל דדוקא כשעדיין נקרא רשות גזול עליו נקרא מצנה הבאה בעביירה, והנה התוס' בב"ק פתבו דבקדשים שחייב באחריותו צריך הטעם משום שינוי השם דליכא שינוי רשות אבל בקדשים שאינו חייב באחריותו מיקרי שינוי רשות, ועפ"ז דברי רש"י ברורים כפתור נפרח דנדאי טעמא דהפקר ב"ד אינו מספיק לרש"י דמ"מ לא ימנע מהיות מצנה הבאה בעביירה דלא אהני הפקר ב"ד טפי פיון דקני ליה בלא"ה, לכן ס"ל לרש"י דשב ואל תעשה היינו שתיקנו שלא יביא קרבן אחר, והשתא נקרא יאוש ושינוי רשות פיון שאינו חייב באחריות ובאיכא שינוי רשות ס"ל דבטל שם הגזול מיניה גם מצנה הבאה בעביירה לא הוי, ודברי רש"י נכונים ודו"ק: בתוס' ד"ה מ"ט יאוש כדי לא קני כו' והקשה ר"ת דבהגזול בתרא כו' עכ"ל.

ע"ן בפני יהושע שהקשה דילמא יאוש קני מדרבנן והאריף בזה, ולא הבנתי דנדאי אי קני מדרבנן נמי יוכל לקרבן דהא מפני שלא יהיו פהנים עצבים ג"כ דרבנן, ובעיקר סוגיא דיאוש ע"ש מ"ש בב"ק במקומה בארובה ותמצא נחת: בא"ד וקשה לרבינו יצחק כו' הא ע"כ משעת יאוש כו' עכ"ל.

איפשר ליישב לשיטת רבינו תם דנדאי פיון דהיאוש שקונה לא מהני לענן קרבן דאפתי ה"ל מצנה הבאה בעביירה א"כ ע"כ אוקמוה ברשותיה גם מקודם יאוש כדי שלא יהיה מצנה הבאה בעביירה, לכן מביעיא ליה אי משעת גניבה קני ליה או משעת הקדישה, מיהו בלא נתייאש ונדאי לא הוי קרבן רק אם נתייאש אוקמוה למפרע ברשותיה גם קודם יאוש כדי שלא יהיה מצנה הבאה בעביירה: בא"ד ועוד קשה דמשמע דאי יאוש קני אתי שפיר והא במרובה כו' ואי יאוש קני מאי איריא הקדיש פי לא הקדיש נמי כו' עכ"ל.

נדאי קושא עצומה היא, ויש ליישב דבלא"ה יש להבין דפריף התם אי לפני יאוש מי קדוש ביתו אמר רחמנא, וקשה לוקמא לפני יאוש ואחר שהקדישו נתייאשו הבעלים וכיון דנתייאשו שפיר חל ההקדש, ולכאורה הו' מילתא תליא בפלוגתא דפליגי בב"ק דף קט"ו בשינוי רשות ואם"כ יאוש אי קני, ואם נימא דקני י"ל בהקדישו קודם יאוש ואם"כ נתייאשו שפיר י"ל דקדוש דהא אין יכול למפוך קודם יאוש ואפ"ה מהני מה שנתייאשו ואם"כ לענן שיהיה ההקדש קיים, אבל למ"ד שינוי רשות ואם"כ יאוש לא קני גם הכא לא מהני אם הקדישה הגבב קודם אפי' נתייאשו הבעלים אם"כ, והשתא י"ל דבב"ק דף ס"ח דאוריב ר' יוחנן לריש לקיש ור' יוחנן לשיטתיה ס"ל דשינוי רשות ואם"כ יאוש לא קני שפיר קא מוטיב דל"ל שהקדישו קודם יאוש ואם"כ נתייאש דלא חל ההקדש פיון שההקדש קדם ליאוש, והוצרך לשינוי דהקדישוהו בעלים בבית

הגנב וס"ל פצנועין, אָבֵל רָבָא הָכָא ס"ל דַּאִין הַבְּעֵלִים יְכוּלִין לְהַקְדִישׁ בְּבֵית הַגְּנָב דס"ל כר' יוֹחָנָן בְּגִזּוּל וְלֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעֵלִים שְׁנִיָּהֶם אֵינָן יְכוּלִין לְהַקְדִישׁ, וּמוֹקֵי הָכָא דְהַקְדִישׁוּ הַגְּנָב קוּדָם יְאוּשׁ וְאַח"כּ נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעֵלִים וס"ל שְׁיֻנּוּי רְשׁוּת וְאַח"כּ יְאוּשׁ נְמִי קְנִי וּא"ש, וְנִיחָא בְּזֵה מַה שְׁתַּמְהוּ עַל הַרְמַב"ם שֶׁפָּסַק שְׁיֻנּוּי רְשׁוּת וְאַח"כּ יְאוּשׁ קְנִי לְמַה לֹּא פָּסַק כר' יוֹחָנָן, וּלפ"ז נִיחָא דְפָסַק פְּרָבָא דס"ל הָכִי לַפּמ"ש לַפִּי ר"ת, וְדוּק הֵיטֵב: וְכֵן מִשְׁמַע בְּאַמַּת בְּרַמְב"ם פּי"ח מִמַּעַה"ק דִּין י"ד שֶׁפֶתַב גְּנָב וְהַקְדִישׁ כּו' וּמֵאַמְתִּי הֶעֱמִידוּהָ בְּרְשׁוּתוֹ פְּדִי לְחַיִּיבוּ פֶּרֶת מִשְׁעָה שֶׁהַקְדִישׁ וְהוּא שֶׁשְׁחָטָה אַחַר יְאוּשׁ אָבֵל לַפְּנֵי יְאוּשׁ אֵינָה קְדוּשָׁה ע"כ, מִשְׁמַע דְּנִיחָא בְּשִׁחְטָה לַפְּנֵי יְאוּשׁ אֵינָה קְדוּשָׁה אָבֵל אִם שְׁחָטָה לְאַחַר יְאוּשׁ אֲלֵא שֶׁהַקְדִישׁ לַפְּנֵי יְאוּשׁ הוּא הַקְדִישׁ, וְהֵינּוּ דְהַרְמַב"ם לְשִׁטְתָּיה ס"ל שְׁיֻנּוּי רְשׁוּת וְאַח"כּ יְאוּשׁ קְנִי וְדו"ק: בּא"ד וּמִיָּהוּ אִם הָיָה קְנוּי לֹו קוּדָם הַקְדִישׁ לֹא הָיָה חָשִׁיב מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה פְּדֻמוּכָה בְּסוּפָה כּו' עכ"ל.

צ"ע דְּהָא פְּאֵן מוּכַח נְמִי מְגוּפִיָּה מְדַפְרִישׁ טַעְמָא דְיְאוּשׁ פְּדִי לֹא קְנִי מִשְׁמַע דְּאִי הָיָה קְנִי לֹא הָיָה מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה דְּהָא בְּאַמַּת קְנִי בְּיְאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם רַק הַטַּעַם מְשׁוּם מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה לַפִּיר"י, וּא"כ מוּכַח דְּאִי יְאוּשׁ קְנִי אִפִּי מֵהַב"ע לֹא הוּי וְלְמַה מְמַרְחַק הַבֵּיאוּ לְחַמָּם, בְּפֶרֶט דְּיִשׁ לְדַחֲוֹת דר"ה לֹא ס"ל מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה טְפִי ה"ל לְהוֹכִיחַ מְדַעְוֵלָא גּוּפִיָּה, וְתוּ קִשְׂיָא דְעוֹלָא מִיְיָתִי מְקַרָּא דְוַהֲבָאַתֶּם אֵת הַגְּזוּל לֹא שְׁנָא לַפְּנֵי יְאוּשׁ ל"ש אַחַר יְאוּשׁ וּמוּכַח מְזָה דְיְאוּשׁ אֵינּוּ קוּנָה, וְאִי גַם לְאַחַר יְאוּשׁ שְׁיִיף מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה מִנ"ל דְיְאוּשׁ אֵינּוּ קוּנָה, אַע"כ אִי קְנִי מְעִיקְרָא גַם מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה לֹא הוּי, וְהַנְלַעַנ"ד בְּזֵה דְבַלֵּא"ה יֵשׁ לְהַבִּין הָא דְמִיְיָתִי הַתּוֹס' מֵאַוּנוּנְפְּרִי מְהָא דְפֶרִיף לְקַנְיָה בְּשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם וְלֹא מִיְיָתִי בְּפִשְׁטוּת דְמֵאִי הוֹעִיל רַב הוּנָא דְלֹא לִיגְזוּוּ אֵינְהוּ דְהוּי יְאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי רְשׁוּת הָא מ"מ ה"ל מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה, אַע"כ בְּקַנְיָ לִיָּה מְעִיקְרָא לֹא הוּי מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה, וְצ"ל דְּנֻדָּאִי הֵיכָא דְאִיכָּא שְׁיֻנּוּי רְשׁוּת פְּשִׁטָּא לְהוּ דְלֹא הוּי תּוּ מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה פִּינּוּן שְׁכָבֵר נִימַק מְרְשׁוּת הַגְּזוּלָן אֵינּוּ עוֹד לְמַזְפִּיר עוֹן, וְהַתּוֹס' בָּאוּ לְהוֹכִיחַ אִפִּי הֵיכָא דְשֵׁם הַגְּזוּלָן נִקְרָא עָלָיו מ"מ לֹא הוּי מֵהַב"ע לְכֵן הוֹכִיחוּ מְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם, וְהַשְׁתָּא י"ל עַפְמ"ש הַתּוֹס' בּב"ק דְּהָא דְצָרִיף לְסַבְרָא דְהוּי יְאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם בְּהַקְדִישׁ הֵינּוּ בְּקַדְשִׁים שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן אָבֵל בְּקַדְשִׁים שְׁאֵינּוּ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן הוּי ש"ר, וְעַמ"ש בְּחִידוּשֵׁי ב"ק דְלְכָאוּרָה י"ל לְמ"ד דְּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן לֹאוּ פְּמָמוֹן דְּמִי דְאַפִּילוּ קַדְשִׁים שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן מִקְרִי שְׁיֻנּוּי רְשׁוּת, וּא"כ י"ל מְהוּ דְעוֹלָא הָכָא לֹא פְּסִיקָא לִיָּה דִי"ל דְאַף בְּחֻטָּאת צָרִיף לְהַבִּיא אַחֲרֵת מ"מ י"ל דס"ל דְּהוּי שְׁיֻנּוּי רְשׁוּת, וּא"כ אִי יְאוּשׁ קְנִי פְּשִׁטָּא לְהוּ דְלֹא הוּי מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה דְתוּ לֹא נִקְרָא שֵׁם הַגְּזוּלָן עָלָיו, לְכֵן לֹא פְּסִיקָא לְהוּ לְהוֹכִיחַ מְפָאֵן דִי"ל דְנִקְטַט טַעְמָא דְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם דְתִיָּתִי אִפִּי לְמ"ד דְּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן פְּמָמוֹן דְּמִי לְכֵן מִיְיָתִי מְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם הֵתֵם בְּלֹא שְׁיֻנּוּי רְשׁוּת, וְלְמַסְקָנָא שְׁפִיר פְּתֻבוּ הַתּוֹס' דִי"ל דְבְּקַדְשִׁים שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן לֹא הוּי שְׁיֻנּוּי רְשׁוּת לְכ"ע כַּמ"ש בְּחִידוּשֵׁי ב"ק, וְדוּק הֵיטֵב, מִיָּהוּ י"ל דְּבָרֵי הַתּוֹס' כְּפִשׁוּטָן דְלֹא בָּאוּ אֲלֵא לְחַזַּק הַתִּירוּץ דְּאִי יְאוּשׁ קְנִי לֹא הוּי מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה וּמִיְיָתִי מְסוּפָה לְחַזַּק פִּירוּשָׁם פְּאֵן וְדו"ק: (ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה שְׁלֵא כּו' וּא"ת וְכִי יֵשׁ כֹּחַ כּו' עכ"ל.

אִיפְשָׁר לֹוּמַר פִּינּוּן דְּהַפְּקָר ב"ד הַפְּקָר הַפְּקִירוּ מְמוּנּוּ לְעַנְיָן שְׁלֵא יְהִיָּה שְׁלֹו בְּיְאוּשׁ א"כ מְמִילָא לֹא יֵצֵא יְדֵי קְרָפֵן וְצָרִיף לְהַבִּיא אַחַר מְדִינָא: וְעוֹד נִרְאָה עַפְמ"ש רְשָׁב"ם בּב"ב דָּף ק"כ ע"ב דְּזֵה הַדְּבָר דְּשַׁחֲוִי חוּץ אֲתִיָּא דְהַחֲכָם מִתִּיר וְכִשְׁשַׁחֲט בַּחוּץ וְנִתְחַיֵּיב פֶּרֶת הוּלָף אֲצֵל הַחֲכָם וּמִתִּיר לֹו הַקְדִישׁ וְאִיגְלָאִי מִיְלֵתָא דְלֹא הָיָה קְדוּשׁ בְּמוּצָא שְׁפִתָּיו וּפְטוּר מִפֶּרֶת ע"כ, וּא"כ י"ל דְּחַכְמַיִם תִּיקְנוּ בְּנוֹדְעָה לְרַבִּים אֵינָה מְכַפֶּרֶת וְצָרִיף לְהַבִּיא אַחַר, וְכִינּוּן דְּצָרִיף לְהַבִּיא אַחַר ה"ל כְּהָדָח"מ

סימן ע"ג דכופין אותו לישאל על שבועתו, וא"כ למאי דקיי"ל גם באכלה כולה נשאל עליה א"כ לעולם יוכל לישאל על הקדישו והוי חולין למפרע וממילא צריף להביא קרבן אחר וא"ש, ולק"מ: ובהכי ניחא הא דאמר בש"ס לא מיבעיא עולה דכליל היא אלא אפי' חטאת דחלב ודם הוא דסליק למזבח ואידיף פהגים אכלי ליה אפ"ה גזור שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות, והרשב"א תמה מה חילוק בין רב למעט אם יאמרו מזבח אוכל גזילות מ"ל גזילה מרובה או מעוטה, ונדחק למאד, ולפמ"ש ניחא דכיון דמה"ת מכפרת ע"כ לומר דכפרות שית דכופין אותו לישאל על נדרו ועוקר ההקדש מעיקרא וה"ל חולין, וא"כ ס"ד דבשלמא בעולה שפיר קאמר דאף דמן התורה מכפר תיקנו שלא יתפטר וישאל על שבועתו, ואף דמעיקרא ה"ל חולין בעזרה לא איכפת לן באכילת מזבח, אבל חטאת דכהנים אכלי ליה א"כ פשישאל על נדרו ויהיה חולין בעזרה א"כ יהיו פהגים עצבים שאכלו חולין בעזרה, וס"ד שלא יצטרף להביא שניה קמ"ל דמ"מ חיישינן אמזבח אוכל גזילות ולא ניהוש על שאכלו חולין בעזרה למפרע והפל ניחא ודוק היטב, ועיין בסמוך: בגמרא לא מיבעיא עולה דכליל היא אלא אפי' חטאת כו'.

כבר כתבתי דהרשב"א תמה מה חילוק בענין מזבח אוכל גזילות בין רב למעט, וכבר כתבתי ליישב, ונראה לפמ"ש התוס' דדוקא קודם הקרבה תיקנו שביא אחר אבל לאחר הקרבה לא תיקנו שביא אחר כיון דכבר נתפטר, וא"כ י"ל דודאי מה שהקשו וכי יש פח ביז חכמים לעקור דבר מן התורה יש לתרץ דתיקנו שפיר שיקפווהו להביא עולה אחרת בנדבה כמו באמר ולא אפריש שכופין אותו וכאן נמי כופין אותו שביא עולה אחרת שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות, אלא דקושית התוס' על חטאת שאינה באה נדבה וכופין אותו להביא חטאת אחר, וא"כ י"ל שפיר דה"ל דלא מיבעיא עולה דיש תיקון אפי' לאחר הקרבה שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות כשיכופו אותו להביא עולה אחרת בנדבה, אבל בחטאת דחלב ודם הוא דסליק למזבח וכהנים אכלי הבשר א"כ לאחר הקרבה אין תיקון שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות דאם נכופו להביא קרבן אחר אין חטאת באה נדבה, וגם לשלמי אף אם נכופו מ"מ ניקר שאין זו החטאת שהרי פהגים אכלי, וא"כ לאחר הקרבה אין תיקון שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות, קמ"ל דמ"מ קודם הקרבה חיישינן גם בחטאת שיאמרו מזבח אוכל גזילות: בתוס' ד"ה פי כו' פי' בקונטרס כו' וקשה דמי לא עסקינו דאפי' שחטה אחר בחוץ דחייב עכ"ל.

לענד"נ ליישב פירש"י דודאי כיון דבאמת ההקדש חל דה"ל יאוש ושינוי השם כמ"ש התוס' לעיל אלא דלענין קרבן ה"ל מצוה הבאה בעבירה, וא"כ ההקדש חל וראוי שיתחייב ג"כ אשחוטי חוץ דטעמא דמצוה הבאה בעבירה היינו שלא יהנה מן העבירה ולא תועיל לו למצוה פי למזכיר עון הוא לו אבל לענין שיבא מזה עונש ראוי שיהנה הקדש גמור, אלא דכיון דבשחוטי חוץ אינו חייב רק על ראוי לבא בפנים ראוי שיפטר גם משחוטי חוץ כיון שאינו ראוי לבא בפנים, אלא דמ"מ השתא דאכשורוהו רבנן בפנים ראוי שיפטר גם משחוטי חוץ כיון שאינו ראוי לבא בפנים, אלא שיתחייב דהא הוה קדשים גמורים בחוץ וראוי לבא בפנים ג"כ מתקנת חכמים, אלא דאיכא למימר איכא כיון דלא הכשירוהו בפנים רק משום שלא יהיו פהגים עצבים ומדינא הנה פסול א"כ בהתבטל הסבה יתבטל המסובב בשחטה חוץ דלא שייך טעמא דכהנים עצבים ראוי שיהיה דינו כאילו אינו ראוי לבא בפנים, ונהי דבשחטה פדת העמידוהו ברשותו שלא יהיו פהגים עצבים מיהת בשחטה בחוץ י"ל דהוי כאילו אינה ראויה בפנים, ולהכי בעינן טעמא משום קנסא אוקמוהו ברשות גנב אפילו שנתנה הענין בענין דלא שייך שלא יהיו פהגים עצבים ויהינן בשחטה בחוץ ועשויה הפקר ב"ד לגמרי כדי שלא ירויח הגנב בשחטה בחוץ ביותר משאר קדשים שיהנה בזה

חוטא נשפך, ומשום מצנה הבאה בעבירה אין ראוי שיהיה חוטא נשפך פניו דבאמת ההקדש חל מדינא, וכיון שחל ההקדש כ"ע חייבין משום שחוטאי חוץ, ודוק היטב: בד"ה לגיזותיה ונלדותיה וא"ת אפי' קודם הקדש כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים למאד, ועיין ח"מ סי' שנ"ה וסי' שס"ב, ואי שבח גזילה דנגזל א"ש כמ"ש התוס' גופייהו, רק קושיות התוס' הוא אי שבח גזילה דגזלן. ודע שדברי הרמב"ם בענין זה קשים למאד במ"ש בהלכות איסורי מזבח פ"ה ובמעה"ק פי"ח דבהלכות איסורי מזבח כ' הגונב או הגוזל והקריב הקרבן פסול כו' ואם נתייאשו הבעלים הקרבן פשר ואפי' הנה חטאת שהפנהים אוכלין את בשרה, ומפני תקנת מזבח אמרו אם נודעה לרבים אינה מכפרת אע"פ שנתיאשו הבעלים שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות וכו' העולה, והנה בכ"מ תמה עליו פניו דטעמא דעולא מפרשינן משום דיאוש פדי לא קני, והרמב"ם פסק פו בהלכות גניבה פ"ה, א"כ למה פסק פרב יהודה דיאוש פדי קני, ותיגרז הכ"מ פניו דאמרינן אוקמוה רבנן ברשותיה פסק פו, ודבריו תמוהים דהו' אוקימתא לעולא דס"ל יאוש פדי לא קני אכל לר"י א"ש בפשיטות דיאוש קני, וכבר תמה בלח"מ בפ"ח ממעה"ק על זה, ומה שתיגרז דהוי יאוש ושינוי השם גם זה אינו תירוץ דהא בהא ליכא מאן דפליג אי יאוש ושינוי השם קני דודאי קני, רק דאי לא קני ליה קודם ההקדש הוי מצנה הבאה בעבירה, ועוד תמוה מה שכתב בהלכות מעה"ק דין י"ד ומאימת העמידוהו ברשותו פדי לחייבו עליו משעה שהקדישו ע"כ, ותמוה הא לר' יהודה מדינא קאי ברשותיה, והנלענ"ד בזה דודאי הרמב"ם לשיטתיה ס"ל יאוש פדי לא קני ופסק פעולא, אלא דנראה דלענין דינא דמתניתין לא פליגי עולא ורב יהודה דאל"כ ה"ל מאי בינייהו ואיכא בינייהו עולה דלעולא בעולה דלא שייק שיהיו פהנים עצבים לא עלתה לו לשם חובה, ועוד דרבא דמסיק הו' דגנב והקדיש דבשחט בחוץ חייב דאוקמוה רבנן ברשותיה ותיקשי אפתי לעולא איך נקט הקדיש סתם הא לעולא ליכא הו' דמכפרת רק בחטאת וא"כ אם הקדישו לעולה לא תחייב על שחוטאי חוץ, וגם ה"ל לעולא לומר אמתני' לא שנו אלא בחטאת אכל עולה לא, לכן נראה דלענין דינא לא פליגי כלל אלא בטעמא דעיקר תקנתא דעולא ס"ל דטעמא דמתני' הוא בחטאת שלא יהיו פהנים עצבים אכל ודאי משום חטאת תיקנו בכל הקרבנות שייכפרו אפי' בעולה דאל"כ תמה על עצמה אם גזל שני בהמות והפריש א' לחטאת וא' לעולה איך נימא דחטאת פשירה ועולה פסולה הרי שניהם כא' נגזלו ואיך קנה זה ולא זה, לכן ס"ל לעולא דעיקר טעמא משום חטאת וכיון דתיקנו פו בחטאת ממילא בכל קרבנות תיקנו פו דהא מדינא קני ליה ביאוש ושינוי השם רק שלא יוכשר לקרבן משום מצנה הבאה בעבירה, ואיך נימא שייצא ידי חטאת וידי עולה לא יצא הו' תרתי דסתרי ובלשני שבילין קיי"ל אם בא לישאל עליו ועל חברו שניהם טמאים, לכן פאן עבדו תקנה משום חטאת בכל הקרבנות שלא יהיו מצנה הבאה בעבירה ויעלו לבעלים לרצון, ולא פליגי אלא דלעולא עיקר תקנתא משום חטאת ולרב יהודה לא מיבעיא עולה פדאימתא בגמרא ועפ"ז נראה דאדרבה פשטא דמתני' דפריה לעולא מאי מפני תיקון המזבח ומשני פניו דכהנים עצבים מזבח בטל, וקשה דלעיל גבי פהנים שפיגלו שוגגין פטורין, והקשו התוס' דף נ"ג סוף ע"ב הא ר"י קנים שוגג אטו מזיד ותיגרזו דלא קנים משום דממנעי ולא עבדי, וקשה הא תיקון העולם לא תנו רק אמזידין ולא שוגגין ואם איתא גם בשוגגין טעמא מפני תיקון העולם, וצ"ל דתיקון העולם קאי על שניהם דבמזיד התיקון עולם שישלמו ובשוגג התיקון עולם שלא יקנסו שוגג אטו מזיד שלא ימנעו הפהנים, וא"כ קשה דאי טעמא דמזבח בטל ליתני מפני תיקון העולם, ועוד דטפי שייק תיקון העולם שאין מי שיוכל להתפטר אי ממנעי פהנים ולא מקרבי ויש לחוש יותר לתיקון

העולם ומחוסרי כפרה, לכן נראה דגם לעולא הגם שעיקר התיקון שלא יהיו פהגים עצבים מ"מ אחר שתיקנו שיעלה הקרבן בלא נודעה לרבים, וא"כ י"ל דהא ודאי הקרבן קנוי לגזול מטעם יאוש ושינוי השם כדאיתא בפרק מרובה להדיא, רק שפיתבו התוס' דהקדוש בא בעבירה לכן אינו עולה לקרבן אף דקנוי לו קודם הקרבה, וא"כ י"ל לפמ"ש התוס' פריש לולב הגזול דלא מיקרי מצוה בפאה בעבירה רק פשהמצוה באה מפח העבירה משא"כ באשירה אין העבירה באה מפח המצוה, ועפ"ז י"ל לעולא פינו דעכ"פ קני ליה הגנב ביאוש ושינוי השם רק דהוי ההקדוש בעבירה, ואחר שתיקנו שתכפר בלא נודעה א"כ מניעת הפפרה הוא משום שנודעה לרבים ולא מפח עיקר עבירת הגזל שפבר אוקמוה ברשותיה וא"כ גם בנודעה לרבים תו לא תשיב מצוה הב"ע וצריף גם לעולא טעמא שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות ולא פליגי רק בעיקר דינא אי יאוש ושינוי השם מרובה לקרבן וא"כ גם לעולא אנודע בעינו טעמא שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות דלפי האמת דתיקנו שיקנה היאוש לא יהיה מצוה הב"ע גם בנודע הנה לו להתפפר דכבר אוקמוה ברשותיה לזה צריף גם לעולא טעמא שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות להכי נקט במתני' תיקון המזבח שכולל ביטול המזבח אם יחמירו בלא נודעה ואחר שהקילו בלא נודעה תו לא תשיב מצוה הפאה בעבירה גם בנודעה וצריף טעמא דתיקון מזבח אנודעה ג"כ וקאי אשיניהם לכן לא נקט תיקון עולם, וכינו דגם לעולא תיקון מזבח כולל שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות תפס לישנא דמתני' כפשטיה שיהיה תיקון המזבח פינו דבהא לא נ"מ, ובהכי ניחא מה שפכת הרמב"ם וכן בעולה, ואי כדברי הכ"מ שפסק כר"י ה"ל למימר דכ"ש בעולה כמפורש בש"ס לא מיבעיא עולה דכיליל, א"ו כדפרישית דפסק פעולא, וניחא נמי מ"ש בהלכות מעשה הקרבנות טעמא דאוקמוה ברשותיה דהאי שינויא אליבא דעולא, ודיק היטב בזה: ראיתי בפני יהושע שפכת לעיל דר"י אע"ג דס"ל יאוש קני מ"מ חייב ד' וה' מגזירת הפתוב פרב ששת בב"ק דף ס"ח, ודברי תימה הם דרב ששת ס"ל טעמא משום שנשתרש בחטא והיינו ע"י מכירה דאנהי להוציא מרשות בעלים דהלוקח קני ליה ביאוש ושינוי רשות, אבל אי קני ליה מעיקרא איף יעלה על הדעת שיתחייב בטבח ומכר פינו שאינו חייב אלא דמים ואפי' לכתחילה יכול לאוכלו בעצמו ולשלם דמים לבעלים, ועיין בפירש"י שם דף ס"ח בסוף עמוד דשלישה פלוגתות יש ע"ש, ודברי הפני יהושע תמוהים בעיני: (מהדורא תגנינא) בגמרא א אמר עולא דבר תורה בין נודעה כו' ויש לזקוק דממה נפשך אי לא עבד תשובה איף יתרצה הקרבן הא הוי זבח רשעים תועבה ואי עבד תשובה מסתמא שילם להנגזל ונסתלקה העבירה, ודוחק לומר פינו דמביא קרבן על חיוב שגגת פרת לא מיקרי זבח רשעים דהא בזבחים דף ז' ע"ב אמרינן אפי' אחיוב עשה אי לא עביד תשובה מיקרי זבח רשעים תועבה, ואיפשר דעולא ס"ל בעלי חיים נדחין וכו' יוחנן רביה בזבחים דף י"ב ובכמה דוכתי בבהמה של שני שותפין והקדיש חציה וחסר ולקח חציה דאינה קריבה, ולכן גם פאן פינו דההקדוש חל דקנאה ביאוש ושינוי השם אלא שאינה ראויה לקרבן מחמת העבירה כמ"ש התוס' לכן אפי' נתרצה הנגזל אח"פ שיקנה אותה ה"ל קנושה דחוייה ולא תוכלש לקרבן, לכן ד"ת אפי' לא נודעה אינה מכפרת, רק משום שלא יהיו פהגים עצבין העמידוה ברשותו מיד כשהקדישה אע"פ שעדיין לא נתרצה הנגזל אם נתרצה הנגזל אח"כ, וכן ר' יהודה נמי ע"כ ס"ל ב"ח נדחין, ובה ניחא הרמב"ם שפסק כר"י ופסק יאוש אינו קונה, וכבר תמה בכ"מ על זה, ולפ"ז ניחא דהרמב"ם לשיטתיה דפסק ב"ח אינו נדחין בפט"ו ממעה"ק דין ד', וא"כ פינו דמביא חטאת ועשה תשובה בסתמא ריצה לנגזל דאל"כ הוי זבח רשעים תועבה, וכינו שרוצה הנגזל אפילו נודעה ראויה שתכפר, רק משום שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות לא הוי קרבן דאין ידוע

לְכָל שְׁנֵתְרֵצָה הַנִּגְזָל אֶחָד כֹּפֶר לְכֹן פְּסוּלֵהָ: וְנִיחָא נָמִי בְּזֵה מַה שְּׁפָתַב הָרַמְבַּ"ם בְּפִי"ח מִמַּעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת מְאִימַת הַעֲמִידוּהָ בְּרִשּׁוֹתוֹ מִשְׁעָה שֶׁהַקְּדִישָׁה וְהוּא תְּמוּהָ, דְּהָא פְּסֻק הָרַמְבַּ"ם כִּר"י דִּיאִוֵשׁ קָנִי, וְכַמ"ש פְּכָר בְּזֵה, וּלְפ"ז נִרְאֶה דְּנֹדָא הֵךְ דְּתַנִּי עָלֵהּ אִם שְׁחִטוּ בַּחוּץ חֵיב פֶּרֶת מִשְׁמַע וְנֹדָא אִפִּי לֹא רִיצָה לְהַנְגִּיל עֲדִינן דְּבִשְׁחִטוּ בַּחוּץ אִינוּ מְוַכְרַח עֲדִינן שְׁפָכַר רִיצָה לְנִגְזָל וּמִשְׁמַע דְּחֵיב פֶּרֶת בַּחוּץ מִשְׁעַת הַקְּדִישׁ וּבְאַמַּת יְאוּשׁ אִינוּ קוֹנֵה, וְע"כ צָרִיךְ לִזְמַר דְּאוֹקְמוּהָ בְּרִשּׁוֹתוֹ, וְדוּק הֵיטֵב וְצ"ע: וְאִיפְשָׁר לִזְמַר דְּתִקְנֵנוּ שְׁיִהְיֶה הַקְּרָבָן פֶּשֶׁר מִיָּד פְּשִׁמְקַבֵּל עָלָיו לְשֵׁלֶם, אִף שְׁלֹא הִסְפִּיק לְשֵׁלֶם מ"מ הַקְּרָבָן תִּיקְנֵנוּ שְׁיִהְיֶה פֶּשֶׁר וּמִדִּינָא כָּל זְמַן שְׁלֹא נִתְרֵצָה הַנִּגְזָל הָיִי מְצֻנָה הַבְּאָה בְּעֵבְרָה, וְאִיפְשָׁר שְׁלִזָה נִתְכַוֵּן רַש"י שְׁכַתָּב שֶׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה שְׁאֲנִי, וְהַרְשָׁב"א תַּמָּה עָלָיו דְּהָא הַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים חֻלִּין שֶׁב"ע, וּלְפ"ז י"ל דְּנֹדָא מִשּׁוּם הַפְּקָר ב"ד לֹא שְׁיִיךְ דְּהָא בְּאַמַּת קָנָה הַקְּרָבָן בְּיְאוּשׁ וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם רַק דֵּה"ל מְצֻנָה הַבְּאָה בְּעֵבְרָה, א"כ לֹא אֶהְיֶה לִיִּה הַפְּקָר ב"ד לְקוֹנָתוֹ טְפִי אֲלֵא מִשּׁוּם מְצֻנָה הַבְּאָה בְּעֵבְרָה וְרִאִי שְׁיִשְׁלֵם לְנִגְזָל קוֹדֵם, וּבְשֶׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה הַפְּקִיעוּ שְׁמִיד שְׁקִיבֵל עָלָיו לְשֵׁלֶם וְכֹשֶׁר הַקְּרָבָן פְּאִילוּ נִתְנִין זְמַן לְגִזְלוֹן לְשֵׁלֶם וְתוּ לֹא הָיִי מֵהַב"ע דְּהַפְּקִיעוּ חוּבוֹ בְּשֶׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה, וְדוּק הֵיטֵב וְצ"ע, עֲיִין בְּסֻמוֹ: שֵׁם שְׁלֹא יִהְיֶה פְּהָגִים עֲצָבִין.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק דְּאֲדַרְבָּה אִם לֹא יִהְיֶה הַקְּרָבָן פֶּשֶׁר לְמָה יַחוּשׁוּ הַפְּהָגִים שְׁיִבִיא קְרָבָן פְּסוּל כִּי מַה לִּיִּה לְגִזּוֹל וְלִהְבִּיא קְרָבָן שְׁלֹא יִתְכַפֵּר בּוֹ שְׁאִין לוֹ בּוֹ שׁוּם תּוֹעֵלַת לֹא הִנָּאת הַגּוֹף וְלֹא מְצֻנָה וְאֲדַרְבָּה לְמַכְשׁוֹל עוֹן הוּא לוֹ וְאִין אָדָם חוֹטֵא וְלֹא לוֹ וְכ"ש שְׁאִינוּ חוֹטֵא לְהוֹסִיף חֲטָא עַל פֶּשַׁע לְהַקְרִיב קְרָבָן פְּסוּל, וְאִיפְשָׁר דְּחֻשְׁשׁוֹ דְּלַפְעָמִים לִוְקַח בְּהִמָּה מִחֲבִירוֹ וְנוֹתֵן דְּמִים רַק הַמּוֹכֵר יִהְיֶה אִינְשׁ דְּלֹא מַעֲלִי וְיִטְעוֹן עָלָיו שְׁגָזְלוֹ מִמֶּנּוּ וְגוֹדְרוֹת אִין לְהֵם חֲזָקָה, וְאִף שֶׁהוּא צוֹנֵחַ שְׁקָנָה הַקְּרָבָן לֹא מִפְּקִינן מִחֲזָקַת מָרָא קַמָּא וְיִהְיֶה לַעֲזוֹ עַל הַפְּהָגִים, דְּכִינן דְּמַעֲמִידִין הַבְּהִמָּה בְּחֲזָקַת הַמּוֹכֵר ע"כ יִצְטָרֵךְ לְהִבִּיא קְרָבָן אַחֵר וְא"כ יִהְיֶה לַעֲזוֹ עַל הַפְּהָגִים שְׁאֲכָלוּ חֻלִּין שֶׁב"ע, וְאִף דְּחֵיבֵי חֲטָאוֹת אִין מִמִּשְׁכָּנִין אוֹתָן כְּכָר פְּתִיבוּ הַתּוֹסֵ' בִּר"פ אֲמָרוּ לוֹ הִיכָא שְׁפוֹכֵר לִיפְטֵר כְּגוֹן שְׁמַכְחִישׁ הַעֲדִים מִמִּשְׁכָּנִין אוֹתוֹ, וּבְזֵה יֵשׁ לִיִּשְׁבֵּב ג"כ מַה שְׁפִירֵשׁ"י שֶׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה שְׁאֲנִי וְתַמָּה הַרְשָׁב"א דְּהָרִי אוֹכְלִין חֲשֵׁב"ע, וּלְפ"ז י"ל כְּפִוְנָתוֹ שֶׁל רַש"י דְּנֹדָא מְסַבְּרָא אִין לְחוּשׁ שְׁיִגְזוֹל וְיִבִּיא קְרָבָן אִם לֹא יַעֲלֶה לוֹ לְשֵׁם חוֹבָתוֹ רַק דְּאִנּוּ אֲזִלִּין בְּתַר חֲזָקָה, א"כ אִף דְּלַעֲנִין מְמוֹן מוֹקְמִינן לִיִּה בְּחֲזָקַת מָרָא קַמָּא מ"מ לַעֲנִין אִיסוּר חֻלִּין בְּעֲזָרָה סְמִכִּינן עַל הַמִּבִּיא הַקְּרָבָן שְׁצוֹנֵחַ שְׁלֹא גָזְלוּ רַק קִנְאוּ, אֲלֵא דְּמִשּׁוּם דְּהַקְּרָבָן בְּחֲזָקַת מָרָא מְוַזְהָרִין הַב"ד לְכוֹפּוֹ עַל קְרָבָן אַחֵר וְאִזּוֹ יִהְיֶה פְּהָגִים עֲצָבִין שְׁאֲכָלוּ חֻלִּין בְּעֲזָרָה, וְהַשְׁתָּא הָיִי בְּשֶׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה שְׁלֹא יִכְפוּהוּ עַל קְרָבָן אַחֵר וּמִמִּילָא לֹא יַחוּשׁוּ הַפְּהָגִים שְׁיִבִיא קְרָבָן גְּזוּל בְּסִתְמָא וְלֹא יַחוּשׁוּ לְתַלּוּנַת מָרָא קַמָּא דְּבִהִמָּה, וְדוּק הֵיטֵב: אֲלֵא דְּקִשְׁיָא לִי עוֹד כִּינן דְּכָל זֶה מִיִּירִי אַחֵר יְאוּשׁ וְקוֹדֵם יְאוּשׁ אִינוּ הַקְּדִישׁ כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם בְּפ"ה מְאִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ וּפִי"ח מִמַּעֲה"ק, וְא"כ קִשְׁיָא אִיךְ פְּסִיקָא לְהוּ דְּהַפְּהָגִים יַחוּשׁוּ שְׁמָא הוּא גְּזוּל לְאַחֵר יְאוּשׁ דְּאִם חוּשְׁשִׁין לְגִזְלוֹתָהּ יֵשׁ לְחוּשׁ לְקוֹדֵם יְאוּשׁ כְּמוֹ לְאַחֵר יְאוּשׁ וְקוֹדֵם יְאוּשׁ וְנֹדָא הָיִי חֻלִּין בְּעֲזָרָה א"כ אִיךְ תְּנִיחַ דְּעַת הַפְּהָגִים בְּמַה שְׁתִּיקְנֵנוּ שֶׁהַקְּרָבָן פֶּשֶׁר לְאַחֵר יְאוּשׁ כְּדִמְשַׁמַּע נְמִי רִיִּהֲטָא דְּסוֹגֵיָא דְּנוֹקָא לְאַחֵר יְאוּשׁ קְאָמֵר דְּבָהָא שְׁיִיכָא פְּלוּגְתָא דְּעוֹלָא וְר"י, וְכֵן מִשְׁמַע בְּב"ק דָּף ס"ח דְּלִפְנֵי יְאוּשׁ וְנֹדָא לֹא מְהִי הַקְּדִישׁ, א"כ קִשְׁיָא דְּמ"מ הַפְּהָגִים עֲצָבִין שְׁמָא הִיא גְּזוּלָה קוֹדֵם יְאוּשׁ דְּהָא אִנּוּ פְּסִיקִין סִתְּם גְּזוּלָה לְאוּ יְאוּשׁ בְּעֵלִים הוּא, וּבִגְמ' הִיָּה אִיפְשָׁר לִזְמַר דְּאִין פְּוֹנַת הַש"ס שְׁלֹא יִהְיֶה פְּהָגִים עֲצָבִין שְׁאֲכָלוּ חֻלִּין שֶׁב"ע דִּישׁ לִזְמַר חֲשֵׁב"ע לְאוּ דְּאוֹרֵיִיתָא אֲלֵא מִשּׁוּם דְּלְאַחֵר יְאוּשׁ הַבְּהִמָּה קְדוּשָׁה דְּקַנִּי לְהַ בְּיְאוּשׁ וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם וּמ"מ לֹא תִּכְשֶׁר לְקְרָבָן וְה"ל קְדֻשִׁים פְּסוּלִים דְּאִיכָא אִיסוּרָא דְּאוֹרֵיִיתָא דְּכָל שְׁבִקוֹדֵשׁ פְּסוּל בְּאֵ הַפְּתוּב לִיתֵן לֹא תַּעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ כְּדִאִיתָא

בפסחים, וא"כ לפני יאוש שאינה הקדש כלל אין חוששין כל כך פינו דלאחר יאוש קני ליה, מיהו רש"י פירש משום דחוששין לחולין שנשב"ע לכן י"ל דנדאי למה יביא קרבן גזול פינו שאינו יוצא בו, וצ"ל שעושה פן פדי שלא יכפוהו הב"ד שיביא חטאתו, ואף דחייבי חטאות אין ממשפנין אותן מ"מ אם פבר עבר בכל תאחר ממשפנין כמ"ש התוס' בר"ה דף ו' ד"ה בפיה, והשתא בשלמא לאחר יאוש אינו חושש שיתברר שהוא גזול לכה מביא, אבל לפני יאוש מסתמא הפעלים מרדפין אחריו ויתברר שהוא גזול ויצטרף להחזיר דמי הגזילה וגם לקרבן לא יעלה לו מסתמא לא מביאו קודם יאוש ודו"ק: וארנוח לן בזה מה שתמהו כל המפרשים מאי פריה רבא לקמן מגנב והקדיש ש"מ דיאוש קני, וקשה אי קנה ביאוש מאי איריא הקדיש אפי' לא הקדיש נמי בפריה במרובה לר"ל דס"ל יאוש קני, וגם קשה איפכא אמאי לא משני גם הכא בהקדישוהו בפעלים בבית גנב, ומה שתירץ הרשב"א בחידושו דלא ס"ל בפנועין דחוק, דמנ"ל להקשות אענא דאי ריש לקיש מוקי בפנועין מי סני ליה אם ענא ס"ל או מוקי מתני' בפנועין, ולפ"ז א"ש טובא דנדאי ענא ע"כ סבירא ליה דאין יכול להקדישו בבית הגנב דאם הפעלים יכולין להקדישו אפתי יהיה פהנים עצבין שפא הקדישוהו הפעלים בבית גנב קודם יאוש, ומה שאין מרדפין אחריו היינו שאח"כ נתייאשו לכן לא מרדפין אחריו ואפתי לא נפקי הפהנים מחשב עצבות, אלא נדאי ענא ס"ל דאין הפעלים יכולין להקדישו כלל בבית הגנב וכו' יוחנן בגזול ולא נתייאשו הפעלים שגם הפעלים אינן יכולין להקדישו, והשתא י"ל לרב יהודה דס"ל דיאוש קני שפיר יש לאוקמא קודם יאוש, ובהקדישוהו פעלים בבית הגנב כדמוקי לריש לקיש במרובה דר"י לא חייש לפהנים עצבין רק היכא דהוי קרבן פשר מדינא הוא פשר, ואי מתרמי שהקדישוהו בפעלים קודם יאוש באמת הוא פסול, אבל לענא פריה שפיר דאם יש מציאות שהקדישוהו הפעלים קודם יאוש לא הועיל כלל בתקנתא דחוששו הפהנים קודם יאוש והקדישוהו בפעלים ומה שאין מרדפין אחריו היינו משום שאח"כ נתייאשו, והשתא סוגיא זו וסוגיא דב"ק עולות בקנה אחד כפתור ופרח, ודוק היטב, וא"צ לדחוק כלל, ועמ"ש לקמן ע"ב: בתוס' ד"ה מ"ט כו' הכא סבר ענא כו' לענין ברכה ראוי להחמיר יותר עכ"ל.

המג"א בסמ"ט תרמ"ט הקשה לפ"ז מאי פריה באנונפרי לקנייה בשנוי השם הא לענין ברכה לא מהני, והניח בצ"ע, ובסמ"ט תרל"ז ערער על הסוכות שעושין ברחובות רה"ר דהוי גזולה אע"ג דקרע אינה נגזלת מ"מ אין לבריה עליה, וכבר השגתי עליו בספרי מגן אלה, ונראה דנדאי בחלה איירי מסתמא שלא ריצה לנגזל דמ"מ דמים הוא חייב, וא"כ י"ל פינו דלא נתן לנגזל הדמים ה"ל מנאץ דמ"מ חייב תשלומי הגזילה עליו אבל אם פרע לנגזל נדאי אינו מנאץ שנפקע חוב הגזילה, וא"כ י"ל באנונפרי דה"ל הפקעת הלונאתו ואינו חייב אפי' הדמים שפיר פשקנה בשנוי יכול לבריה ג"כ עליו, אלא דרש"י פירש שם גזלני ארעתא מישראל, וי"ל דבלא"ה דעת מהרי"ק דיאוש מהני בחוב כמ"ש רמ"א בח"מ סימן קס"ג, וא"כ י"ל בגזלן אחר לא מייאש מדמי משא"כ הני פעלים נתייאשו גם מן הדמים א"כ גם חייב ממון אינו, ואפי' למ"ש בח"מ להשיג על מהרי"ק פבר פתבתי בספרי לב"מ דף כ"א דהיכא דבהיתירא אתא לידיה שפיר מהני יאוש בחוב, וא"כ י"ל פינו דכבר נתייאשו הפעלים אצל הגזלן אף דאינו מועיל בקרקע עכ"פ לגבי הנה שגזולין ההדס פינו דקנינהו ביאוש ושנוי השם אף דמים אין חייבין להחזיר פינו שקצצו לאחר יאוש, ולק"מ ודו"ק, וע"ש בתוס' מ"ש לענין יאוש שלא מדעת כה"ג: (ע"ב) בתוס' ד"ה שלא יאמרו כו' וי"ל דדוקא נודעה קודם זריקה כו' עכ"ל.

לפי זה קשה על הרמב"ם שפסק כרב יהודה לפי דברי הכ"מ דס"ל לחלק בין נודעה קודם זריקה לנודעה אחר זריקה, מיהו כבר כתבתי לנישב קושניית התוס' ויש לומר עוד ע"פ מה שמבואר בנבחים פ' התערובות דף ע"ג א"ג אמר רבא השמא דאמרי רבנן לא יקריב אי קרב לא מרצה אלא דמסיק דב"ח אין נדחין, וא"כ הכא דדינא הוא שלא יקריב אפי' קרב לא הורצה דבשחוטין אמרינן דיחוי לכ"ע פדאיתא התם ודו"ק: בגמרא לא מיבעיא עולה דכליל כו' פהגים אכלי כו'.

כבר כתבתי דהרשב"א תמה מה חילוק בין גזילה מועטת או מרובה, ונראה עוד דיש להבין מהיכא תיתי לטעות להתיר גזילות למזבח, אלא די"ל שיורו היתר פנין דמצות לאו ליהנות ניתנו מותר ליקח קרבן בעל פרחו אע"פ שלא נתרצה בפרט פשנותן לו מעות רק שלא נתרצה למפור, אבל בחטאת דכהנים אכלי ליה ס"ד דלא טעו בהא להתיר א"כ יאמרו מסתמא קנאו פדיו, קמ"ל אפי' בחטאת נמי חיישינן ודו"ק: שם נאי אמרת יאוש פדי לא קני פרת מאי עבידתיה.

כבר כתבתי דקשה אי יאוש קני ל"ל ההקדש, והתוס' כתבו לעיל הטעם משום יאוש ושינוי השם ולא א"ש לגירסת הספרים דר"י ס"ל יאוש פדי קני, ואיפשר לומר דנדאי פנין דסתם גניבה יאוש בעלים הוא אמרינן מסתמא נתייאש, מ"מ אם טוען הנגזל פרי שלא נתייאש א"כ ל"מ"ד פרי עדיף י"ל פנין דברי מהני להוציא מחזקת ממון אהני נגד ה' סתמא דסתם גניבה יאוש בעלים הוא, אלא דהתוס' חילקו דהיכא דלא ה"ל למידע לא אמרינן פרי עדיף, מיהו בגנב עצמו לא שייך טעמא דלא ה"ל למידע פנין שפא מפת פשיעתו שפיר י"ל דנגד הגנב פרי עדיף שלא נתייאש והיה חייב ד' וה', משא"כ באם הקדישו דההקדש לא ה"ל למידע לא מהימן שלא נתייאש והוי בחזקה שהוא הקדש וממילא הוא פטור מד' וה' וא"ש, ובזה יש לנישב מה שהקשו התוס' ד"ה לגיזותיה דהא שבח גזילה דגזלן הוי, ולפ"ז ניחא דנ"מ בטוען הנגזל פרי שלא נתייאש דהוי שבח גזילה דנגזל אלא דסתם גניבה יאוש בעלים הוא, ובטוען שלא נתייאש הגזלן חייב עכ"פ ליתן דמי הגזילה א"כ ה"ל על הגיזות חמשין ידענא ושמשינן לא ידענא דהוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם, ועפ"ז איפשר לנישב לשון הרמב"ם בפ"ח ממעה"ק שכתב ג"כ ומאימת העמידה ברשותו פדי לחייבו עליה משעת ההקדש, ותמה הלח"מ פנין דפסק שבח גזילה דגזלן ליכא נ"מ, ולפ"ז ניחא דנדאי למאי דמשני דס"ל דאוקמוה רבנן ברשותיה י"ל ודאי אפי' טען שלא נתייאש פנין דסתם גניבה יאוש בעלים הוא אוקמוה ברשותו, אלא דלמאי דכתבתי דיאוש פדי לא קני רק עם שינוי השם דהקדש לעולא, א"כ ע"כ שהעמידה ברשותו אפי' לחייבו עליה אע"ג דהנגזל טען שלא נתייאש פנין דאנן מחזקינן ליה שנתיאש הקרבן פשר וחיוב עליו משום שחוטאי חוץ, ושפיר מיבעיא ליה אי הוי ברשותו משעת גניבה שמסתמא נתייאש דסתם גניבה יאוש בעלים הוא או משעת הקדש אוקמוה ברשותיה אע"פ שטוען שלא נתייאש אנו פתר סתמא אזלינן והקרבו פשר, וכיון דהקרבו פשר ע"כ גם לענין גיזות העמידה ג"כ ברשותו אילו העמידה ברשותו משעת גניבה, אבל השמא דלא הוי רק משעת הקדש בשביל שבח גזילה אם הנגזל טוען פרי שלא נתייאש הגיזות של הנגזל דה"ל חמשין ידענא והוי מתוך שאינו יכול לישבע משלם, ובב"ק דפריו ר' יוחנן לריש לקיש אפי' לא הקדיש נמי לא מצי לשנויי דטוען פרי דלר' יוחנן לשיטתיה לא אמרינן פרי עדיף הכא נמי לא מהני פרי דידיה לאפוקי מחזקה דסתם גניבה יאוש בעלים הוא, ודוק היטב: נעוד נראה דטובא קמ"ל הרמב"ם בזה דלכאורה קשה פנין דבאמת קני ליה מדינא ביאוש ושינוי השם רק דה"ל מצוה הבאה בעבירה א"כ מאי מהני הפקר ב"ד לזה הא בלא"ה קני ליה ואיך שייך הפקר ב"ד לאפוקי ממצוה הבאה בעבירה, מיהו אם העמידה ברשותו משעת יאוש שפיר י"ל דקני ליה קודם ההקדש ותו לא הוי מצוה הבאה בעבירה אבל

אי קני ליה משעת הקדש תיקשי מאי אהני ליה טפי תקנת חכמים שלא יקרא מצוה הבאה בעבירה, וצ"ל דגם על מצוה הבאה בעבירה יש כח ביד חכמים לתקן שהיא פשוט ולא יהיה לו למזכיר עון פלל, א"כ טובא קמ"ל הרמב"ם בזה, ובגמרא בלאו הכי קים להו מה שכתב ביד חכמים לכן אמר נ"מ לענין גיזות ונלדות, אבל הרמב"ם ניחא ליה להשמיענו פזאת וא"ש: ועוד נראה לי ע"פ מ"ש בספרי מגן אלה בס"י תמ"ח דיש שני פירושים בהפקר ב"ד דאי ילפינו לה מהא דמה אבות מנחילין אף ראשים מנחילין יש כח ביד ב"ד להעמיד הדבר ברשותו לגמרי מטעם תקנה והפקר ב"ד, אבל אי נלמד מהא דכל אשר לא יבא לשלשת הימים יחרם כל רכושו אינו מוכח רק להפקיר נכסיה וזוהי כל אחד מן ההפקר אבל לא להעמידו ברשות אחר לגמרי ע"ש מ"ש, והנה פאן אם העמידוהו משעת הקדש תיקשי מ"מ הא קני ליה רק דהוי מצוה הבאה בעבירה, וא"כ אי לא אהני ההפקר רק לענין שיזכה מן ההפקר וכיון שאינו זוכה רק בשעת הקדש הרי ההפקר ג"כ ע"י העבירה שגזל לכה הפקירוהו א"כ הדר ה"ל מצוה הבאה בעבירה שע"י ההקדש באיסור נעשה הפקר ב"ד, אע"כ מה שכתב ביד חכמים להפקיר היינו שיהיה פשוט לגמרי ולא פזוהי מן ההפקר, ובגמרא בלא"ה קים להו פירוש הפקר ב"ד, אבל הרמב"ם השמיענו טובא בזה ודוק היטב, ועיין בסמוך: שם פרת מאי עבידתיה.

כבר כתבתי דקשה סוגיא זו אסוגיא דב"ק דף ס"ח דמוקי לריש לקיש בהקדושו בעלים בבית הגגב אמאי לא מוקי גם הכא פו, והרשב"א נדחק דכאן לא ס"ל כצנועין, ותמוה מנ"ל להקשות לעולם, גם תמוה איך לא זכר פאן מתירין דב"ק, וכבר כתבתי בזה, ונראה עוד ליישב שתי הסוגיות, גם תישיב מה שהקשו התוס' אלא מאי יאוש קונה תיקשי ל"ל ההקדש ותיקשי גם לרב יהודה, לכן נראה דנדא בחבירתה מיתרצא דנדאי קשה פיון דבהא ליכא מאן דפליג ביאוש ושינוי רשות דקני ולא פליגי רק אי יאוש לחוד קני, וקשה אי יאוש לא קני איך יקנה יאוש עם שינוי רשות הא לא הוי שינוי רשות כלל פיון דברשותיה דמרא קמא קאי במה נעשה שינוי רשות לענין שיקנה, לכן י"ל דנדאי אי קי"ל כר' יוחנן בגזל ולא נתניאשו הפעלים שניהם אינו יכולין להקדישו אפי' הנגזל לפי שאינו ברשותו, ובב"מ מוקי לה במטלטלין א"כ אהני שפיר שינוי רשות לענין דמיקרי אינו ברשותו של נגזל אפי' קודם יאוש שפיר י"ל דקני ליה ביאוש ושינוי רשות לגמרי דעכ"פ שינוי רשות מיקרי שהרי כבר יצא מרשותו של נגזל פיון שאינו ברשותו ואין כח ביד הנגזל להקדישו אפי' כשהוא קודם יאוש שפיר יצדק לומר עליו שינוי רשות, אבל אם נימא כצנועין דביד הנגזל להקדישו ע"כ ס"ל דלא אהני רשות אחר פלל וכשהוא ביד הנגזל עדיין לא נפיק ליה מרשות הנגזל לא שייך ביה שינוי רשות כשנתנו הנגזל לאחר שהרי אינו ברשותו של הנגזל פלל והנגזל יכול להקדישו במקדם א"כ לא שייך ביה שינוי רשות פלל, והשתא פיון דפשיטא לן דליכא מאן דפליג דיאוש עם ש"ר קני א"כ צנועין דלא ס"ל שינוי רשות ע"כ ס"ל דיאוש פדי קני, וא"כ א"ש הפל דלא מצי לאוקמא בהקדושוהו בעלים בבית הגגב דכיון דס"ל יאוש פדי לא קני א"כ אי ס"ל כצנועין גם מטלטלין אין נגזלין, א"כ לא משפחת בהו שינוי רשות פמו בקרקע דבחזקת בעליה עומדת, רק לריש לקיש דס"ל יאוש פדי קני שפיר מצי סבר כצנועין אבל עולא לא מצי למיסבר הכי דא"כ גם שינוי רשות לא יועיל, והתוס' בב"ק דף ס"ז ע"ב כתבו בהדיא דעולא ס"ל יאוש וש"ר קני גבי נטלו מוכסין את תמורו ע"ש, ובלא"ה ליכא למ"ד שלא יקנה יאוש עם ש"ר, והשתא תו לא קשיא לרב יהודה דס"ל יאוש פדי קני ל"ל ההקדש דלדידיה שפיר יש לאוקמא בהקדושוהו בעלים בבית הגגב וכצנועין, והשתא סוגיא דב"ק

עם סגנין עולין בקנה אחד פפתור נפרח ודוק היטב, (ע"כ מהד"ת): במשנה ולקח מבעל הבית כו' וקח ולקח מסיקרון כו'.

ויש לדקדק אף יכול ליקח מבעל הבית הא"ר יוחנן בב"מ דף ז' בממון שאינו יכול להוציא בדינין אם הקדישו אינו מוקדש ומוקי לה בקרקעות א"כ פאן שאין יכול להוציא מן הסיקרון אף יכול הבעה"ב למפור, מיהו י"ל באשה ג"כ לקח מן האשה הא האשה אינה יכולה למפור דקיי"ל פרכא דס"ל מפאן ולהבא גובה, מיהו באשה י"ל דהוי רק סילוק שיעבוד פדאיתא בס"פ מי שניה נשוי דף צ"ה דכתבה דין ודברים וקנו מינה ומיירי בכה"ג, אבל בסיקרון שהקרקע לחלוטין שלו ואין יכול להוציא מן הסיקרון אמאי מהני מה שקנה קודם מן הבעלים, ואיפשר דמ"מ כיון דהסיקרון שלא פדין שקל ויכול להוציא בדינין ע"פ הדין רק מפח אלמותא של הסיקרון שפיר יכולין הבעלים למוכרו ודו"ק, וצ"ע: בתוס' ד"ה אשרי אדם כו' בפ' הרואה כו' חטאה כו' עכ"ל.

נראה כי הפחד בסתמא מורה על חטא אבל פחד שלא לעשות דבר שאינו הגון אף שקטן הוא בעיניו צריף להשפיל לראות הנולד כמו שנה עשה שלא פהוגן במה שבייש לבר קמצא ולא יחשוב לו עון כל כף והיה לו לחוש שיצמח ממנו רעה גדולה כאשר הוכיח סופו בעו"ה: (דף נ"ו ע"א) בגמרא הואיל נהו יתבי רבנן ולא מיחו ביה ש"מ ניחא להו לכאור' לא מוכח רק דלא איכפת להו ואפתי מנ"ל דניחא להו, וי"ל ע"פ דאיתא בפ' ע"פ דף קי"ד דשונא האמור בתורה והא כתיב לא תשנא את אחיך בלבבך אלא שראה בו דבר ערוה, כ"ע שנאי ליה, אלא שראה בו דבר ערוה יחיד, והשתא חשיב בר קמצא שדנו להווא גברא לזכות שלכך שונאו בשביל שראה בו דבר ערוה, ורבנן נהגו פיקרי ירושלים שלא היו מסובין בסעודה אלא אם יודעין מי מוסב עמהם לזה ש"מ מדלא מיחו ובנדאי לא היו שותקין אם לא דניחא להו שחשבוהו לבעל עבירה ולא ביקשו להסב עמו, ועל זה היטב חרה לו: שם איכול בהו קורצא.

נקט בהו היינו רבנן דבר קמצא שדא מומא בניב שפתיים היינו ודאי הקיסר לא יאמין שנה מום מאחר שאינו מפורש בתורה רק דרבנן קיבלו כן ולא יאמין הקיסר שהוא מום לכן נקט בהו דייקא ע"י הרבנן תצלח מסירתו: שם סבור למיקטליה.

קשה בשביל שיאמרו בעלי מומין קרובין יחובו בדמיו של זה להורגו אם אין דינו בכך, ונראה כי חכמו והשפילו בשכלם כי אחר אשר שנה הרשע נתן דעתו למסור כלל ישראל אף אם יקריבו הקרבן יצמח ממנו שורש פורה ראש ולענה ומי ידע מה שיוסיף למסור אף אם יקריבו הקרבן, וכבר כתב הרמב"ם בפ"ק כ"ד מסנהדרין שהדין היה יכול לדון ע"פ מה שדעתו נוטה וכיון שהדעת היה נוטה כי לא ישוב מדרכו הרעה טוב לבער הרע לכן סבור למיקטליה, אף ר' זכריה לא סמך על אומדן דעת שלו כי כבר כתב הרמב"ם שם שצריף לזה ב"ד הגון לדון ע"פ מה שדעתו נוטה והדבר חזק בלבו שהוא כף ור' זכריה לא החזיק עצמו בכך ואחז צדיק דרכו דרף ענוים, לכן אמר ענותנותו של ר' זכריה שהסיבה היה ע"י ענותנותו שלא ביקש לעמוד על דעתו, וזהו פירוש"י סבלנותו שסבל זה ולא הרגו ודו"ק: ואיפשר לומר עוד דסבור למיקטליה אין הכוונה להורגו ממש רק שיגלו לקיסר שנה האיש שדא ביה מומא בניב שפתיים והוא דנכתא דלדין הוי מומא ואילו היו מגלין כזאת להקיסר שנתפנין למישדי מומא מה דהוי לדין מומא לא היה הקיסר משים עליהם אשם, דהא בגדרים פ"ק ר' אליעזר משמע דנבוכדנצר שחרה לו על הסנהדרין שהתירו הנדר לצדקיהו לא חרה לו רק בשביל שעשו שלא פדין והתירו שלא בפניו, ואילו

זאת לא חרה אפו עליהם מאחר שעבדו פדינא וא"כ הו סבור למיקטליה היינו שיגלו לקיסר את אשר עשה הבליעל הזה וישוב דמו בראשו, לזה אמר ר' זכריה שאין להם למסרו כי ברי הגזיקא ויאמרו מטיל מום בקדשים יהרג: שם ענוונותו של ר' זכריה.

פינוי ענוונותו פתבתי, ויראה עוד כי ר' זכריה השפיל שהבליעל הזה ימסור לקיסר על שלא נקרב הקרבן כי כך פונונתו בתחילה רק חשב שיאמר הדברים פהנייתן שביקשו פולם להקריבו רק ר' זכריה מנע וישפוף חמתו על ר' זכריה ור' זכריה לא היה נחשב בעיניו לכלום וביקש למסור נפשו בכדי שלא יאמרו בעלי מומין קרבינו והשליף נפשו מנגד כי לא חשב שיצמח מזה תפלה לכלל ישראל, אבל זה הרשע בז בעיניו לשלוח יד בר' זכריה לבדו ועל הפלפולו יצא א"כ שפיר קאמר ענוונותו שלא חשב עצמו לכלום, אבל הרשע מסר הפלל שפולן לא ביקשו להקריבו: שם שדא גירא למזרח נפל בירושלים.

לכאורה מאותו צד שהיה נגד ירושלים אין נחויש וסימן עיין מהר"ם שי"ף, ונראה שפפי הטבע היה רחוק מירושלים ולא היה ראוי החץ להגיע לתוף העיר לזה בא המופת שנפל בירושלים היינו בתוף העיר ואחר כך נוסה בד' רוחות העולם שלא פנגד ירושלים ומ"מ נפל בירושלים: שם פי אכיל מידי מיתחזי אבראי.

קשה איה איפשר בתוף ארבעים שנה שלא אכל בשבתות ויו"ט וסוכות ופסח פזית פת ולקמן משמע שלא היה יכול לספול שום מאכל, ואפי' למפרשים גבי מר בריה דרבנא דיתבי פוליה שתא בתעניתא בר מיומי דעצרתא ומעלי יומא דכפורי, עכ"פ איכא ימים שלא התענה גם ודאי קיים מצות מצה וסוכה: שם מיתחזיבת תרי קטלי.

איפשר דנדאי חשב פנונת ר' יוחנן היה לפי שיש לו פח המלך ועבד מלך מלך פינוי ששלוחו של מלך הוא, רק ברבה איכה איתא דא"ל ש"ע"י שישמע המלך שקרא אותו מלך ידונו פמורד במלכות וקטיל להאי גברא א"כ ראוי שישגיב מיתה שגרם לו מיתה ותו אי מלפא אנא היינו לפי סברתך שאתה חושב שאני פח מלך יש לי א"כ עד האידנא אמאי לא אתית: (ע"ב) שם עמד עליו נחשול שפיים לטובעו אמר אלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים.

הרשע הלזה האמין בשטות והוא כי התוס' בפ' פל הצלמים הביאו המדרש דהפל מודים שאין עבודת כו"ם שולטת בים, לכן אמר אותו רשע כי אלהי ישראל גבורתו במים מה שאין עפ"ם שולטת, ולזה מדד לו יתב' ביבשה בניתוש שהיא בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה וסיבת זה למיעוט יסוד המים שבה וגבר עליה חום הטבעי עד שמתעפל המאכל בחמימות הטבעי להורות כי מלכותו יתברך בכל משלה: (דף נ"ו ע"א) בגמרא והעמיד להם עדים.

לכאורה בעדי פיעור לא תפסיד הפתובה פדאיתא פרמב"ם, ואיפשר דהתרה בה תחילה ויוצאת משום עוברת על דת משה פדאיתא באה"ע סימן קט"ו: שם ובבא בן בנטיא. קשה אם האריף ימים שהוא היה בתחלת בנין בית הורדוס עד אחר החורבן דקאמר משום שלא איאבול על ירושלים והורדוס המלך היה יותר מק' שנה קודם החורבן והוא השיא עצה להורדוס על בנין ביהמ"ק פדאיתא בב"ב פ"ק: (ע"ב) בגמרא והיינו דאמר ר"א פחירחורי לשון תחבא.

עיין פירש"י דקאי אלעיל ודחוק, לכן נ"ל דקאי אהא אין לה מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו ואין תפלה מועלת שאין בה מזרעו של יעקב, ועל זה אמר כי קול יעקב מבטל ידי עשו ולכן אמר פחירחורי לשון היינו בתפלה לשון יגעתי בקראי נחר גרוני תחבא ותנצל מידי עשו:.

שם דרש להם הגדול שבהם. הגם שקדם בדרשה מ"מ המתינו עד שקפצו ילדות, ויראה שבתחלה חששו להא משום דאמרין לעיל דף מ"ה דאין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם, ורשב"ג אמר מפני תקנת שבויין, ומפרש בש"ס איפא בינייהו דליפא אלא חד, ופירש"י תקנת שבויין דת"ק חנייש שמא יקצפו על השבויין הבאים ויתנום בשלשלאות ובחריצים ור"ש לא חנייש אא"כ יש שבויים אחרים שמא יקצפו השבאים לניסרן ביסורין, וא"כ י"ל דהגדול אף שדרש בן מ"מ אין חיוב שימסרו נפשם וחנייש אם יפיל עצמו לים יכבידו על הנשארם לשומרן ולענם שלא יאבדו עצמם לדעת ואחר שקפצו הילדות שאז אין תיקון לאחרים במה שישארו פי יגדל חמת האויב בשביל הילדות אף גם עליהם, וא"כ עכ"פ לא יהיה תיקון לשבויים אחרים מסרו גם הם נפשם, וזהו שאמרו פי עליה הורגנו כל היום שהרגו עצמן לדעת וזה לפי שכבר נחשבנו כצאן טבחה מכורים ביד אויב להרוג ולאבד ולמכה ולחרפה ע"כ בחרו מנת מחיים ולא דמי לדרבי חנינא בן תרדיון דכאן לא ביקשו להטמאות בתועבות השבאים, עיין בתוס': שם זו אשה ושבעה בניה אתיהו לקמא.

יראה לפי שיש שבעה בחינות בענין עבודת כו"ם והרשע הזה בחן בכ"א בחינה אחת, ואלו הן, א' שכופר במציאות השם לגמרי רק מודה בעכו"ם, הב' שעובד עכו"ם בשיתוף, הג' שמאמין במציאות רק רוצה להמשיך השפעה באמצעות המזלות ולזה מקריב קרבנות להמשיך השפעה ממקור השפעה ע"י משטרי השמים, הד' שעושה כבוד לכו"ם כאשר חשבו עובדי כו"ם כי מגדולת עבד ניכר גדולת רבו כמו שהאריך בזה בעיקרם שזה טעות עובדי כו"ם הגם שמאמינין בסיבה ראשונה, הה' שאין עושה שום מעשה רק דיבור בעלמא ומקבלו באלוה ואומר אלי אתה כדאי תא בסנהדרין דף ס' ע"ב ועל כל אלו יש חיוב מיתה, הו' מלביש ומנעיל לעכו"ם שעובר בלא מעשה, הז' הנודר והמקיים בשמו שהוא ג"כ בלא מעשה כדאי תא בסנהדרין ולזה בחן בראשון על בחינה ראשונה לכפון במציאות השי"ת והשיב לו אנכי, אח"כ בחן בשני בחינה שנייה שיאמין בשיתוף והשיב לו לא יהיה לה אלהים אחרים על פני היינו אפי' שיתוף וצירוף לא יהיה, והשלישי להמשיך השפעה ע"י קרבנות השיב זבוח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו בלי אמצעות המזלות, והרביעי שישתחוה לעכו"ם כטעות האומרים מגדולת העבד ניכר גדולת רבו וא"כ הרב חפץ שיעשו כבוד לעבדו עכו"ם באה ממנו התשובה לא תשתחוה לאל אחר ואל תחשוב כי הוא יתברך חפץ שיהיה ניכר גדולת הרב מגדולת העבד העיד הכתוב פי לא כן הוא פי אל קנא הוא ונוקם באומרים כן, והחמישי שיקבלו רק בדיבור לזה אמר שמע ישראל שאנו מצווין ליחד שמו יתברך בדיבור פי אל אחד הוא, והששי ביקש שעכ"פ יעשה איזה כבוד לעכו"ם פי עכ"פ המזלות הם לתשמיש העולם והנאתו לכן השיב לו והשבות אל לבבך פי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד לגמרי פי המזלות פועלים רק כגרזן ביד החוצב ואין הגרזן ראוי להשתבח כלל לכן אמר אין עוד שום ממשות, והשביעי ביקש עכ"פ שיקיים בשמו של עכו"ם והיינו שישבע וידור בשמו של עכו"ם, ע"ז השיב את ה' האמרת כבר נשבענו להקב"ה ית"ש ואין לנו לקיים בשמו של עכו"ם, ולבסוף ביקנו אפילו בדבר שאינו אלא למראית עין ואמר אשדי לה גושפנקא ועמד התינוק בקדושתו לקדש שמו יתברך ולבזות הקיסר הרשע: שם אתה עקדת כו' ואני שבעה כו'.

לכאורה אברהם עקד בעצמו והיא בגזירת הקיסר, ואיפשר שהיתה יכולה להבריתן או שהיא בעצמה הביאתן ומסרתן לקיסר בראותה פי אין מנוס קדשה הש"י בעצמה במה שהביאתן למסור נפשותן הקדושות וזה ירמוז עליה הורגנו כל היום שמסרנו עצמינו להריגה בעצמינו ואף שאין

ראוי לחבול בעצמו מ"מ בהיות פי נחשכנו בלאו הכי כצאן טבחה עשינו מאהבת שמו ית' למסור עצמינו בידים, זכותם יגן עלינו: (דף נ"ח ע"א) בגמרא אמר ליה גם כל חלי וכל מפה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת.

אין אפשר ירמזו כי אמרו חכמינו ז"ל במגילה כל מקראות הפתובים בתורה לגנאי מכנין אותן לשבח ישגלגלה ישפכנה והוא פי לשון משגל לא הנזכר בתורה רק בלשון נקיה משפב, ואולם בתוכחה שהיא קללה לעגמת נפש נאמר אשה תארש וזהו לסיבת חפצו ותאנתו בה ולא יזפה למשגל אשר חפץ בה לכן כתיב ישגלגלה שעיקר עגמת נפש בהמנע ממנו תאנתו וחפצו, ואולם בקריאה אין לקרות לשון מגונה כי אם לשון נקיה והלשון מעורר התאנה אם אינו לשון נקיה לכן מכנין אותן לשבח וקורין ישפכנה, והנה כמו שזה דבר של עגמת נפש וחולת אהבה כמו כן אלו הרשעים שאסרום בכרעי מיטותיהן בעת שימוש שמעורר תאנת המשגל לילדים אלו וחולי התאנה ושפיר נרמז באשר לא פתוב שהוא משפב במקום משגל בכדי שלא לעורר התאנה והפנונה לעגמת נפש, גם הילדים הללו פגעה בהם קללה זו לעגמת נפש לענות נפשם לעורר להם תאנת נפשם שבלתי אין אפשר להם להשיגה: שם ת"ר מעשה בר"י ב"ח כו'.

פתבנו בדרושים בכמה מקומות: שם א"ל פתובתה מרובה כו'. קשה היא מבואר באה"ע סימן קי"ט דאף שאין לו הפתובה יכול לגרשה ותשאר פתובתה חוב עליו א"כ הנה יכול לגרשה, וי"ל שהיה לו ממון רק לא ביקש להוציא כל הממון לכתובתה ונמנו לו עצה הרשע הלזה שילווהו ונחשב שיהיה לו לפרוע בזמן פרעון, ויזה מוכן הפתוב ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו, והוא עפמ"ש התוס' בכמה מקומות דכתובה אינה נגבית ממטלטלין אפילו מיניה לרבנן דר"מ וא"כ הנה יכול לגרשה וע"כ הנה לו נחלה וירא שתקח בכתובתה הנחלה אף שאין פדי פתובה עכ"פ תיטול הנחלה, והנה הרשע הלזה שקלקל עמה בעודה תחת בעלה א"כ הפסידה הפתובה רק הבעל שלא הנה יכול לגרר הנזכר ליתן פתובה נמצא שגזל לו נחלתו בחובו וגם אשתו, וזהו ועשקו גבר וביתו זו אשתו היינו שחייב הפתובה שהטיל עליו הוא שלא פדיו, א"כ הוא הגבר איש רע ובליעל שזנה עמה וביתו זו אשתו הזונה עשקו האיש וגם נחלתו מה שנשאר בידו לקח לפרעון רק שלא הספיק ותפסו לעבד: בפירש"י ד"ה לך חזק וקני כו' פינן דדיבורא בעלמא הוא איכא למימר השני נוח לי עכ"ל.

וכתב הפהרש"א דבמשנה פירש"י נמי משום מיראה עביד, אלא דלרב פתב פתב הטעם משום השני נוח דמיראה אפ"י שטר לא מהני, וקשה לפ"ז איך מייתי מתני' כנותיה דשמואל היא באשה לא שייך טעמא דהשני נוח לי אלא דמיראת בעלה עבדה ובהא נמי רב מודה דלא מהני שטר, והנלענ"ד בזה בפירש"י דס"ל ודאי י"ל טעמא משום דעביד מיראה כפשוטה, אלא דמשמע ליה לרש"י דטעמא דמיראה עביד דאמרינן מסתמא לא נתרצה למפור נחלתו וזהו דוקא למשנה ראשונה סגי בהך טעמא שהבעלים קודמין ליקח לעולם שפיר י"ל הסברא דמיראה עביד והיה דעתו להוציאה בעת שיוכל להוציאה לא גמר ומקני, משא"כ למשנה אחרונה שהושיב רבי ב"ד שאם שהתה בפני סיקריקון יב"ח כל הקודם זכה א"כ אם קנה תוף יב"ח ולקח מן הבעלים ג"כ לא שייך לומר מיראה עביד דאי חזינן דירא מן הסיקריקון א"כ מסתמא ירא להוציאה ג"כ ממנו וכשתשקה אצל הסיקריקון יב"ח ממילא יוכל ליקח ולא שייך טעמא דמיראה עביד דמאן לימא לן שילך פחד שלו תוף יב"ח ואדרבה אם יוכל להוציא מן הסיקריקון למה לא הוציאה בעצמה אע"כ שירא להוציאה ממנו וא"כ לא מוכח שיוציאה מן הסיקריקון תוף יב"ח לכן לא שייך לבטל

המקח מה"ט לכן צריף טעמאמשום השני נוח לי ונשפיר יכול לטעון אני הייתי מוציאה מן הסיקריקון עצמו רק שנוח להוציאה ממך יותר, אבל אי לאו השני נוח לי פנין דמסתמא לא יוכל להוציאה מן הסיקריקון א"כ מסתמא גמר והקנה לזה, אבל למשנה ראשונה שפיר י"ל מיראה עביד ולא הנה לו ליקח דאחר זמן רב שעתידין בעלי זרוע ליפול הנה מוציאה מיד הסיקריקון ואינו רוצה להשחית נחלתו אף שבעת שקנה אי אפישר לו להוציאה, אבל פאן ע"כ לא פלוג רבנן דהא אפי' יום א' קונדם יב"ח הדין ג"כ דבעלים קודמין, ואם יש לו מורא מן הסיקריקון לא מסתבר שביום שאחריו יפול פחדו וע"כ להך תקנה עיקר טעמא משום השני נוח לי, ודברי רש"י ברורים: ובהכי ניחא מה שהקשה הרשב"א על פירש"י דהא בב"ב דף מ"ח מוטיב מסיקריקון ארב הונא דאמר תלוהו וזבין הוי זבינא דאגב אונסיה גמר ומקני ופריף מהא דלקח מסיקריקון וקזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל, וקשה הא י"ל משום השני נוח לי, ולכאורה תמיהה עצומה היא, אבל לפמ"ש לק"מ דנדאי פנין דשקל בעה"ב זוזי מהיכא תיתי לבטל המקח דמסתמא פנין שלא הוציאה מן הסיקריקון ע"כ מיראה לא הוציא וא"כ י"ל אגב אונסיה גמר ומקני פנין דשקל זוזי מן הלוקח לא גרע מתלוהו וזבין, דטעמא דהשני נוח לי נמי משום דאמרינן מסתמא לא נתרצה ולא עביד רק שיהיה נקל להוציאה ממנו, אבל היכא דאילו הסיקריקון עצמו הנה נותן לו מעות הוי אמרינן דנתרצה אגב אונסיה לא גרע מי שקונה ממנו מן הסיקריקון עצמו שהיה מתרצה לו אגב אונסיה ולא הנה אמרינן שלא נתרצה רק בשביל אונס לקח מעות דביהב זוזי לא אמרינן שלא נתרצה א"כ אמרינן שדעתו למפור באמת מחמת מורא הסיקריקון דהא אפי' הסיקריקון בעצמו אם נתן לו מעות אמרינן גמר ואקני אף דאחר זמן יכול להוציאה אמרינן אגב אונסיה לשעה גמר ומקני א"כ י"ל גם בלוקח מן הבעלים ונותן מעות דנתרצה ולא עביד פלל משום השני נוח לי כמו דלא אמרינן דעביד לקבל מעות מחמת מורא, ומ"מ לא הקנה לו הקרקע אלא דכשנוטל מעות אינו מקפיד כ"כ למיזל בדינא ודייני עם הגזלן א"כ גם השני נוח לי לא שיקף, ודוק היטב: ובהכי ניחא גם מה שהקשה הרשב"א דא"כ איף ס"ל לשמואל דשטר לא מהני הא בעורר על השדה וחתם עליה בעד ס"ל לרבנן איבד זכותו, ומפליג בב"ב דף ל' ע"ב דבעבד מעשה לא אמרינן השני נוח לי ולפמ"ש לק"מ דשם לא נאנס מתחילה על מכירת השדה, אבל הכא שהסיקריקון לקחו באונס א"כ מסתמא לא הקנה ועדיין באונסו קאי והנה מוציאה גם מן הסיקריקון רק שהשני נוח לו יותר ביקש שיקחנה ויוציאנה מזה פי מחמת שהשני נוח לו לא ביקש להתגרות עם הסיקריקון כשיוכל להוציאה מן השני, אבל התם מאי אולמא דבתרא מקמא ונהי דדיבורא אמר אבל מעשה לא עביד ככה"ג שאין ידוע שהראשון אנס הקרקע מידו, אבל כשידוע שהראשון אנס הקרקע מידו שפיר יש לומר אפילו בשטר השני נוח לו שעל כל פנים יש לו פחד מן הראשון שלקחו ממנו באונס ודו"קת: בתוס' ד"ה אבל כו' דשמואל לטעמיה כו' דאחריות לאו ט"ס במקח וממכר כו' עכ"ל.

וקשה הא פתבו התוס' ב"מ דף י"ד דבגמצאת שאינו שלו גם לשמואל אחריות ט"ס דהוי כמו הלואה וא"כ מאי פסיקא אחריות מפח ב"ח או מפח נגזל שיקרוף השדה ויהיה האחריות על המוכר: (ע"ב) בגמרא נימא תיהוי תיובתא דרב א"ל רב מאי אחריות שטר.

מתחילה קאמר תניא פנותיה ובתר הכי לרב ולפני ה"ר אליעזר ניחא דלרב דס"ל אחריות ט"ס שפיר י"ל מאי אחריות שטר, אבל שמואל דס"ל אחריות לאו ט"ס סתם שטר לא מיקרי אחריות ושפיר תניא פנותיה לשמואל לשיטתיה: בפירש"י ד"ה מינף זבנה לוקח ראשון שנתן לה רביע כתקנת ב"ד כו' עכ"ל.

וקשה דהנה מצי רש"י לפרושי נמי למשנה ראשונה לענן שיוציא כל הקרקע מיד הלוקח, ואיפשר דלמשנה ראשונה לא שייך מחאה כיון דאפי' לקח מן הסיקריקון וחסר ולקח מבועלים לא מהני, א"כ ע"כ מחמת פחד הסיקריקון פותר וכ"ש שלא ימחה ולא שייך מחאה היכא דמכר לו מדעתו ומ"מ לא מהני, לכן לא פירש"י ג"כ שהוא תוך י"ב חודש דכיון דהקנן לא מהני מן הבעלים גם מה שלא ימחה לא עדיף משטר ולא מהני לכן פירש"י דוקא לענן הרביע פשקנה לאחר יב"ח דהוי המקח קיים רק צריך ראיה שסילק רביע לבעלים ועל זה מהני חזקה ודו"ק: ועוד נראה דלפום משנה ראשונה י"ל שאינו רוצה למחות שאם ימחה יתיר השטר לסיקריקון ולא יוכל להוציאה ממנו, אבל למשנה אחרונה שהמקח קיים רק שנותן לבעלים רביע מטעם הסיקריקון מוזיל גביה ריבועא שפיר הוא מוחה ואף אם יתיר השטר לסיקריקון לא ירויח פלום דהא אינו נותן לבעלים רק מה שמוזיל גבי הסיקריקון ודו"ק: שם ד"ה טוענין כו' דסתם מאן דזבין מסיקריקון מידע ידע ולא שדי זוזי בכדי כו' עכ"ל.

צ"ע לפירש"י גופיה לעיל שפירש שהטענה הוא לענן הרביע שצריך ליתן לבעלים א"כ מאי לא שדי זוזי בכדי שייך הא הקרקע נשארת ביזו רק שצריך ליתן ריבועא דמוזיל גבי סיקריקון לבעלים ואינו מפסיד פלום ומה לו לרצון הבעלים אם יתבעוהו יתן רביע שלו מאי דאוזיל גבי סיקריקון וצ"ע: שם ד"ה אין בו משום סיקריקון כו' דגבי סיקריקון הוא דחזרו ונמנו כו' עכ"ל.

איפשר ליישב פירש"י לעיל שפירש משום השני נוח לי, ובמשנה פירש הטעם מיראת סיקריקון, עמ"ש לעיל בזה, ולפי מ"ש פאן נראה דלעיל הנצרך לטעמא דהשני נוח לי והוא למשנה אחרונה שאם שקה ביז הסיקריקון יב"ח אמרינו דגמר ומקני מדלא ריבעו, והשתא קשיא לי למה לא יועיל בשהה ביז הלוקח מסיקריקון יב"ח די"ל דמינראה גמר ואקני לגמרי כמו באם שקה ביז הסיקריקון, ולזה הנצרך רש"י לפרש הטעם משום דהשני נוח לו להוציאה ממנו ולא אמרינו דמינראה גמר ואקני כמו דאמרינו גבי הסיקריקון עצמו דדוקא גבי סיקריקון עצמו גמר ומקני ולא לבא מפחו, ובהכי ניחא לישנא דש"ס דקאמר בא מפח אנפרות אין בו משום סיקריקון ואנפרות עצמה כו' ומשני ה"ק וסיקריקון עצמה צריכה שתשקה יב"ח, וקשה מה המשך לזה לבא מפח אנפרות, ולפ"ז ניחא דה"ק כיון דמפח אנפרות אין בו משום סיקריקון ע"כ דוקא בסיקריקון עצמו גמר ומקני, א"כ ממילא לא מהני מה שתשקה יב"ח ביז לוקח דנגד הלוקח כ"ש שאין לו מורא וא"כ ממילא סיקריקון עצמה שצריך שתשקה שנים עשר חודש ביז הסיקריקון עצמו, ודוק היטב: בגמרא אין אנפרות בבבל כיון דאיכא בי דנואר אחולי אחיל וקשה הא בישראל לא מהני חזקה שאין עמה טענה ולא אמרינו אחולי אחיל, ולפמ"ש הרשב"א באנפרות היינו שנותן דמים רק שאינו נותן דמי שונה של קרקע א"כ איפשר דבכה"ג גם בישראל אמרינו אחולי אחיל, אבל לפירש"י דאינו נותן דמים א"כ גם בישראל נימא בחזקה שאין עמה טענה דאחולי אחיל, ותו קשיא לי מהו דפ' לולב הגזול דר"ה אמר לאנונפרי דלא ליגזוזו אינהו משום דסתם עכו"ם גזלני ארעתא נינהו והא רב הונא מבבל הנה ובבבל אמרינו אחולי אחיל כיון דלא אזיל קביל, מיהו לזה איפשר לומר דהא דאין אנפרות בבבל היינו משום דמסתמא אמרינו אחולי אחיל מ"מ לא עדיף מתלוהו וזבין דעכ"פ מהני מסירת מודעא דאינו מוחל, וא"כ י"ל דסתם עכו"ם גזלני ארעתא נינהו היינו שהבעלים מסרו מודעא, ולזה איפשר שפירש"י גזלני ארעתא מישראל דעכו"ם ודאי אי לא קביל אחולי אחיל, אף בישראל דמהני מסירת מודעא דלא אחיל לכן חיישינו טפי, אבל קושיא ראשונה קשיא וצ"ע: בתוס' ד"ה רביע כו' ותימא מאי פריה מברייתא כו' עכ"ל.

לפענ"ד נראה ליישב דנדאי בין לרב בין לשמואל ס"ל להש"ס דפירוש רביע בקרקע או רביע במעות איירי בגונא חדא, דלרב קאי רביע בקרקע היינו רביע מה שנתן לסיקריקון נותן לו בקרקע, או רביע מה שנתן לסיקריקון במעות, אבל לשמואל מתפרש רביע בקרקע היינו מהקרקע שלקח נותן לו רביע וכאילו אמר רביע מהקרקע, א"כ רביע במעות משמע נמי מהמעות, ולשמואל נותן לו שליש מהמעות שנתן לסיקריקון פדאמר שמואל גופיה רביע בקרקע שהוא שליש במעות דבמעות אינו מתפרש רק ממעות הידועים, פן נ"ל ברור ליישב הגירסא ודו"ק: (דף נ"ט ע"א) בגמרא דיני ממונות כו' מתחילין מן הגדול ודיני נפשות מן הצד.

פירש"י משום לא תענה על רב כו'. וקשה למה לא נשנה דיני ממונות לדיני נפשות דהא כתיב משפט א' יהיה לכם, והתוס' בסנהדרין פתבו דלעגנו זכות וחובה לא שייך ללמוד דיני ממונות דמה שהוא זכות לזה הוא חובה לזה, וא"כ בעגנו לא תענה על רב ה"ל להשוותן מקרא דמשפט אהד, ואיפשר לומר דדיני ממונות לא שייך לא תענה על רב דהא יחיד מומחה דן אפי' יחידי א"כ לו יהיה שדן לבדו ואין פאן חשש, ובזה איפשר ליישב קושיות התוס' על פירש"י איך פליג מנינא דרבי אמתי, ולפ"ז ניחא דרש"י לשיטתיה שפירש בסנהדרין דף ה' דמ"ד דס"ל דייחיד מומחה דן יחידי משום דאין עירוב פרשיות וא"כ פלוגתא דתנאי הוא ולא קשיא איך פליג אמתי' ד"ל דס"ל עירוב פרשיות כתיב ומן התורה בעינו שלשה, והשתא גם בממונות ילפינן ממשפט אהד לעגנו לא תענה על רב ודו"ק ועיין בסמוך, ואף דבגזילות והלואות נדאי בעינו ג', מ"מ פיון דלדיני ממונות הודאות והלואות סגי בחד, אלא דלא קפדינן אממון כ"כ: בתוס' ד"ה דכולהו כו' פי' בקונט' כו' ואין נראה כו' אלא משום ענה כו' עכ"ל.

ובסנהדרין פירש"י גופיה משום ענה, ואיפשר ליישב דנדאי גם רש"י מודה לדברי התוס' דלפי האמת דיני ממונות לא שייך לא תענה על רב, אלא דמשום ענה לא שייך שינהוג פן שאם נהוג להתחיל מן הצד א"כ הגדול אומר דעתו בסוף וא"כ זהו כבודו שאומר דעתו לבסוף ואין זה דרך ענה לכן אחז צדיק דרפו ליתן טעם למנהגו שלא יהיו נכנעין מפניו לפי שהיה נשיא ותורה וגדולה במקום אהד וחושש ללא תענה על רב גם דיני ממונות ואין בזו גאונה פי למראה עיניו ישפוט שראה שנכנעין לפניו ולא תענה על רב היינו למי שיכונה בשם מופלא שבב"ד ומחזק בכף אף שיש גדולים ממנו אין רואין בזה רק לפנים לכן הוי ענה למה שלפי האמת אין ראוי לשיכנעו מלפניו רק לפי שהוא מחזק למופלא שבב"ד ומשום עניויות אחז צדיק דרפו לפרושי גם בד"מ ה' לא תענה על רב ודו"ק: בגמרא הא הוי שאול הוי שמואל המהרש"א באגדות מדייק דה"ל לאקשויי משמואל שקדם לשאול ונדחק, ולענ"ד לק"מ דנדאיהנה הש"ס מצי לשנויי מיד אפירכא דהנה אלעזר כולהו שני קאמרינו נהרי בתחילה הנה יהושע וכן בפניחס בתחילה הנה אלעזר, אלא דכל כמה דלא צריך לה' שינויא ניחא לשנויי בפשיטות, מיהו הא פשיטא ליה דהפל הולך אחר הסוף ופשיטא דכיון דבסוף ימי שמואל הנה שאול אין לחשוב לשמואל מאחר שבסוף שנותיו הנה שאול מלך על ישראל פשיטא שאינו מן החשבון: בתוס' ד"ה והא הנה הונא בר נתן כו' דקא דחקי כו' עכ"ל.

צ"ע דבב"ב דף י"ב ע"ב משמע דמר בר רב אשי מלך, וצ"ל שהיה אחר מיתת הונא בר נתן ומה שלא מילא מקום אביו מיד איפשר שעדיין קטן היה: במשנה בן בתירה אומר קופץ ונקפץ. ויש לדקדק פיון דיש לקנות ברמיזה למה תיקנו שיהיו מעשיו קיימים בקפיצה פיון דעיקר תקנתא

משום כְּדֵי חֲזִיו אִם יִקְנֶה וַיִּמְכֹּר בְּרִמְיָה נְמִי סָגִי, וְצָרִיף לֹאמַר דִּישׁ חֲרַשׁ שָׁאִין לוֹ דַּעַת לְרַמְזוֹן לְכוּ הַקְּלוּ דְדֵי בַקְפִּיצָה אַע"פ שָׁאִין לוֹ דַּעַת לְרַמְזוֹן: בַּגְמָרָא אָבֵל בַּגִּיטִין ד"ה בְּרִמְיָה.

וְקָשָׁה אַמְאִי לֹא נָקַט קִידוּשִׁין וְאִי בְּקִידוּשִׁין סָגִי בַקְפִּיצָה א"כ גַּם הֵגַט יִהְיֶה דֵי בַקְפִּיצָה כְּשֵׁם שְׁפָנִס בַּקְפִּיצָה, וְאִיפְשָׁר דְלַעֲנֵן קִידוּשִׁין כִּינּוֹן דְמַתְקִינוּ לִיה רַבְּנֵן נִישׁוּאִין אַפִּי בַקְפִּיצָה סָגִי לְכ"ע אֲלֵא דְלֹא פְלוּג רַבְּנֵן בַּגִּיטִין בֵּין פָּנִס בַּקְפִּיצָה אוֹ בְּרִמְיָה דְלַפְעָמִים יֵשׁ לוֹ דַּעַת לְהַכְנִיס בְּרִמְיָה וְאַח"כּ נִשְׁתַּבְּשָׁה דַּעַתוֹ בְּיוֹתֵר וְאִין לוֹ דַּעַת רַק לְקַפְזֵן, וּמַה שְׁפִירֵשׁ"י דְבַקְפִּיצָה פָּנִס הֵינּוּ לְרוּב פְּעָמִים עוֹמֵד בְּדַעַת אַחַת, וְעֵינֵן בְּסָמוּךְ: בְּפִירֵשׁ"י ד"ה מ"ד כו' דְלֹא תִימָא גִיטִין הוּא כו' אָבֵל מְטַלְטְלִין שְׁנַפְלוּ בִירְוִשָׁה כו' עכ"ל.

דְמְטַלְטְלִין שְׁקָנָה י"ל כְּשֵׁם שְׁקָנָה כֶּף מוֹכֵר מ"מ לֹא דְמִי לְגִיטִין דְבַגִּיטִין מִמְנ"פ אִם אִין מַעֲשִׂיו כְּלוּם א"צ גַּט כָּלֵל אָבֵל כָּאֵן אַף אִם קִנְאָן בַּקְפִּיצָה מ"מ י"ל שְׁלֵא יִמְכֹּר לְאַחַר בַּקְפִּיצָה, אֲלֵא בְכַתְּוֹבוֹת דָּף כ' נְמִי אֲמַרִינֵן כְּשֵׁהוּא שׁוֹטָה זָבֵן כְּשֵׁהוּא שׁוֹטָה זָבִין, אֲלֵא דְקָשָׁה אִי בְּמְטַלְטְלִין לֹא אִיף אִיפְשָׁר לוֹ לְגַרֵשׁ עַל קַלְף שְׁנַפֵּל לוֹ בִּירְוִשָׁה הָא אִין יָכוֹל לְהַקְנוֹת לָהּ הֵגַט כִּינּוֹן שָׁאִין יָכוֹל לְהַקְנוֹת מְטַלְטְלִין א"כ אִין הֵגַט שְׁלֵא וְהוּי כְּאוֹמַר הָרִי זֶה גִיטִיף וְהַגִּיטִיף שְׁלֵי דְנֻדְאִי אַפִּי גַט דְרַבְּנֵן לֹא הוּי כה"ג, וְלוּלֵא פִירֵשׁ"י הִיָּה נִרְאָה כְּשֵׁם שְׁתִּיקָנוּ לוֹ קִידוּשִׁין כֶּף תִּיקָנוּ לוֹ גַּט מְשׁוּם עֵיגוֹן דִּידָה וְתִקְנָה הֵגַט ג"כ, אָבֵל בְּמְטַלְטְלִין י"ל דְלֹא תִקְנוּ: בְּתוֹס' ד"ה אַחַת מִתְּנָה מְרוּבָה כו' נִרְאָה דְנוֹקָא בְּמְטַלְטְלִין כו' עכ"ל.

וְאִיפְשָׁר לִיתָן טַעַם דְבְּמְטַלְטְלִין תִּיקָנוּ שְׁפִיר מְשׁוּם כְּדֵי חֲזִיו דְאִין לְחוּשׁ לְהַפְסֹד כִּינּוֹן דְבְּנִתְאַנָּה דִינוֹ כְּגִדּוֹל שְׁתוֹת קָנָה וּמְחִזִיר אוֹנָאָה יִתֵּר מְשִׁתוֹת בְּטַל מְקַח, אָבֵל בְּקַרְקַע אִם נִתְקַן לוֹ מְקַח א"כ יִתְאַנָּה הַרְבֵּה דְאִין אוֹנָאָה לְקַרְקַעוֹת וְקָרוֹב לְאַנּוֹתוֹ לְכוּן לֹא תִיקָנוּ לוֹ וְכִינּוֹן דְלֹא תִיקָנוּ לִיה מְקַח גַּם מִתְּנָה לֹא תִיקָנוּ בּוּ: בְּמַשְׁנֵה אֵלוּ דְבָרִים אֲמָרוּ מְפָנִי דְרַכִּי שְׁלוֹם.

פִירֵשׁ"י כִּינּוֹן דְמַתְקִינָתָא דְרַבְּנֵן הִיא לֹא אֲתִי לְאִינְצוּיִי וְלִמִּימַר אָנָּא קְרִינָא בְּרִישָׁא עכ"ל, וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק דְמֵאִי הוֹעִילוּ בְּמַה שְׁתִּיקָנוּ כִּהֵן קוּרָא רֵאשׁוֹן מ"מ הַקּוּרָאִים אַחֲרֵיהֶם אֲתִי לְאִינְצוּיִי לֹאמַר כ"א אָנָּא קְרִינָא דְהָא פִירֵשׁ"י דְבִישְׁרָאִלִים נְמִי שִׁיף דְרַכִּי שְׁלוֹם כְּדַלְקָמֵן דָּף ס' אַחֲרֵיהֶם מִי קוּרָאִין וּפִירֵשׁ"י אִם תִּיקָנוּ שׁוּם סֹדֵר מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוֹם, אֲלֵמָא דְבִאִינָף נְמִי שִׁיף דְרַכִּי שְׁלוֹם וְתִיקָנוּ לְהֵם סֹדֵר, א"כ יָכוֹלִין לְתַמְנֵן סֹדֵר דְלַקְמֵן מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוֹם וְלֹא צָרִיף לְתַמְנֵן דְנוֹקָא שְׁהַפְהוּ יִקְרָא רֵאשׁוֹן, וִי"ל דְלַקְמֵן בְּגַמְרָא מְשַׁמַּע שְׁמַדְאוּרִיָּתָא הוּא רַק הַדְרַכִּי שְׁלוֹם הוּא שְׁלֵא יִמְחֹל, וּבַהֲכִי נִיחָא דְפָרִיף בְּגַמְרָא מְנָא הֵנִי מִיִּלִּי וּמֵאִי פָרִיף הָא מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוֹם קְאָמַר, אֲלֵא נֻדְאִי מְשׁוּם דְרַכִּי שְׁלוֹם אִי לֹא דְכַהֵן בְּרִישָׁא מְדִינָא הִיָּה אִיפְשָׁר לְתַמְנֵן מְפָנִי דְרַכִּי שְׁלוֹם כְּסֹדְרָא דְלַקְמֵן וְע"כ יֵשׁ סָמָךְ אַחַר שִׁיקְרָא הַכֵּהן רֵאשׁוֹן, וּמְסִיק דְעֵיקַר דְרַכִּי שְׁלוֹם שְׁלֵא יִמְחֹל וְדו"ק: (ע"ב) בְּגַמְרָא רַב אֲשִׁי אָמַר מְהֵבָא כו'.

קָשָׁה לְרַב אֲשִׁי וְלִר' חֲזִיָּא בַר אַבְבָּא לֹא מוֹכַח דְאַחֲרֵיו לוי, וְאִיפְשָׁר לֹאמַר כִּינּוֹן דְבְּעֵינֵן קְדוּשָׁה לְכַהֵן צָרִיף שְׁתַּהֵא הַקְדוּשָׁה נִיפְרַת מְשׁוּם כְּהוֹנָה לְכוּן עַבְדוֹ שְׁאַחֲרֵיו לוי שְׁבַשְׁבִּיל שְׁקוּרָא רֵאשׁוֹן אַפְתִּי אִינוּ מוֹכַח בְּשַׁבִּיל קְדוּשַׁת כְּהוֹנָה דְשָׁמָא הוּא הַגְדּוֹל וְרֵאוּי לְקִרוֹתוֹ רֵאשׁוֹנָה, אָבֵל בְּמַה שְׁקוּרִין אַחֲרֵיו לוי מוֹכַח דְמְשׁוּם קְדוּשַׁת כְּהוֹנָה זָכָה לְכַבּוֹד הִיָּה דְבִאִין שָׁם כִּהֵן נִתְפָּרְדָּה הַחֲבִילָה וְאִינוּ קוּרָא לוי אַחֲרֵיו כָּלֵל וְהֵינּוּ כְּפִירוּשָׁא קְמָא דְרֵשׁ"י כֵּן נ"ל נְכוּן, וְלֵאִידָף פִּירוּשָׁא צ"ל מְסַבְרָא כִּינּוֹן דְאַהֲרֹן נְבִדֵל לְקְדוּשָׁה יֵשׁ לְכַבֵּד גַּם שְׁבָטוֹ וְכוּן מְוַקְדָּשְׁתוֹ מְטַעַם כִּי אֵת לְחַם אֱלֹהִיף הוּא מְקַרִּיב מוֹכַח קְדוּשָׁה גַּם לְלוּיִם הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם: בְּתוֹס' ד"ה נִתְפָּרְדָּה כו' שְׁקָרָא אַחֲרֵיו לוי צ"ל דְקִים לִיה

כו' עכ"ל הדברים דחוקים ליקח ראיה מזה, ואיפשר לומר דידוע שאכל מעשר ראשון שהיו מחלקין ללוים, אלא דמשום דמעשר נמי לפהגים א"כ י"ל שפנה הנה, אבל ביישראל לא נסתפקו שהחזק שנתנו לו מעשר ראשון וחקקו על הגנרן ולא הנה הספק רק בין פהן ללוי, והשתא שפיר ראיה דע"כ אינו לוי דלוי אחר לוי לא נקרא וא"כ ראיה מזה שהיא פהן, ועיין פירש"י בכתובות שם: ועיין בהגמ"ר שפתב טעמא דמשמשין בכהן אף דאיתא בירושלמי המשמש בכהן מעל דיכול למחול, ועיין בט"ז א"ח סימן קכ"ח שנדחק דלענין אם נשא אשה פסולה נאמר וקדשתו בעל פרחו, ונראה פשוט דנדאי במידי שהוא משום פבוד פהונה יכול למחול על פבודו פי רצונו של אדם הוא פבודו דכהונה דיליה כמ"ש בתשובת מהר"ם במרדכי אבל במידי דאסור עליו פגון גרושה שאסרתה התורה לכהן אינו בשביל פבוד פהונה דהא אפי' גרושה בת מלה אסורה עליו ובת מגנול ומנפה שחין מפחות שבפחותים מותרת לו וע"כ האיסור תליא בגופו כמו שפמרת אסורה לישראל ומותרת לממזר אפי' ת"ח שקודם לכהן גדול ע"ה ואין זה תליא בפבוד וכהן מצווין לקדשו בעל פרחו וזה פשוט, אלא דקשיא לי דנהי דמהא דאין עבד פהן נרצע מוכח שייכול למחול על פבודו כמ"ש בהגמ"ר מ"מ קשה איה נמפר בראשונה בגניבתו משמע אפי' מקרוהו ב"ד שלא מדעתו והרי אין מוחל על פבודו, וצ"ל דכיון דגנב הטילה התורה חיוב עליו לתקן העבירה ולא שיהיה לכבודו באינו עושה מעשה עמה, פדאיתא ביבמות דף כ"ב דפריה בממזר אמאי חייב על הפאתו וקללתו הא אינו עושה מעשה עמה: אמנם לפ"ז יש לדחות ראית ה"ר פטר מהא דאין עבד פהן נרצע מפני שנעשה בעל מום משמע שייכול להשתמש בו די"ל פיון דמסיק בקידושין דף כ"א ע"ב דעבד עברי שהוא פהן מותר בשפחה הרי שע"י העבדות נתמעט מקדושתו ומותר בשפחה י"ל דגם על פבודו אין מותרין ויכולין להשתמש בו משא"כ פהן שלא נתחללה קדושתו, מיהו י"ל נדאי לא מציינו חילוק לענין מוכר עצמו בין פהן לישראל וגם פהן מוכר עצמו מדעתו כמו ישראל א"כ מוכח שפיר דיכול למחול על פבודו, אלא דקשיא לי אי מהא דייקת שייכול למחול על פבודו, א"כ תיקשי לר"א דס"ל בקידושין דף ט"ו דמוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה פנענית וא"כ איה יכול למפור עצמו לאפקועי קדושתו ולישא שפחה פנענית, גם ביישראל נמי קשה איה מוכר עצמו להתיר לו שפחה פנענית שהוא איסורא דעל גופיה, וצ"ל דגזירת הכתוב הוא א"כ אין ראיה מהא דאין עבד שהוא פהן נרצע דיכול להשתמש בו דהא לענין איסור נמי שרי ליה השפחה פנענית אם הנה נרצע וע"כ גזירת הכתוב הוא: ולפענ"ד נראה דכיון דהפהן יכול לעשות כל מה שרוצה וצריף לעצמו, א"כ פשמשמש לאחר בשביל אהבת אדם או קיבול פרס הרי ג"כ עושה לעצמו שעיקר פנונתו לרצון עצמו והני פעושה לצורף עצמו שהרי הוא חפץ בקף, ובירושלמי קאמר המשמש בכהן היינו פשאינו עושה מרצונו רק בשביל מורא וכדומה בזו אין להשתמש בכהן פנ"ל: (דף ס' ע"א) בגמרא דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן ס"ת שחסר יריעה אחת אין קורין בו.

כתב הרשב"א נ"ל דיריעה לאו דוקא דאפי' פתב א' מעכב ק"ו מתפילין, ועוד דהא אקשינו פשיטא והוצרכו לתרץ אפי' קוצו של יו"ד כו' ע"ש. ואני תמיה פה קדוש יאמר דבר זה איה יעלה על הדעת דיריעה לאו דוקא ואפי' אות אחת פסול איה קאמר יריעה, ועיקר ראיתו של הרשב"א מתפילין ומזוזות לא ידעתי דנדאי תפילין ומזוזות שפחה להניחן בהווייתן כמ"ש בתורה ואם חסר אין הפרשיות בשלימות, אבל לענין קריאת התורה פיון דאי לאו פבוד ציבור הוו קורין אפי' בחומשין אע"פ שאין להם קדושת ס"ת, אלמא דקריאה לא תליא בקדושת ס"ת, ועיין בב"י יו"ד סימן רע"ט בשם הר"ן שדחה ג"כ דברי הרמב"ן שסובר לפסול, וחילק דלענין ס"ת שחייב כ"א

לכתוב ג"כ פתב א' מעכב שאין לו דין ס"ת אכל לצאת בקריאתו שהוא תקנת נביאים אין ללמוד ס"ת מתפילין: ולפענ"ד נראה עוד דבלא"ה הביא הרשב"א ג"כ ראיה דבמסכת סופרים איתא דאפילו תיבה אחת נראית כשמים אין קורין בו, ולענ"ד אפי"ן דקאמר פשכל הס"ת פתובה פה או יריעה אחת דאותה שלא נכתבה פהלקתה הוי פחסר, ועוד דאפי"ן דאין קורין בו במקום שהוא פה דהוי פקורא על פה פנין שאינו פתוב פהלקתו, אכל אם במקום שקורין פתוב פדינו שפיר יכול לקרות בו פנין שאינו חסר יריעה אחת דפשטא דמילתא דיריעה אחת דוקא קאמר ואיך יעלה על הדעת דאות א' מעכב ונקט יריעה אחת, ועוד אי ס"ת חמור מתפומ"ז תיקשי מאי קמ"ל ר' יוחנן הוה מתני' היא אפי' פתב א' מעכב ומאי קמ"ל ביריעה אחת אע"כ אין ללמוד קריאת התורה מתפומ"ז וכדברי הר"ן, ובשם התוס' הביא הב"י ג"כ להכשיר לקרות בו אע"ג דס"ל פרישת זכור הוא דאורייתא משמע דמ"מ קורין בו והינינו דלענין קריאת התורה לא פליא רק אם במקום שקורין פתוב פהלקתו ואינו נקרא חסר לענין קריאה רק ביריעה אחת פמפנין פאן, מיהו מ"ש הר"מ ב"י רב דהרמב"ם ס"ל דפסולה לענין מצות ס"ת אכל לקריאה פשר, הוא תמוה דמפנין פרישת דאין קורין בו פרישת, ובא"ח סימן קמ"ג פתב הב"י דאין קורין בו לכתחילה קאמר, ובאמת קשה על הרמב"ם דהוה הספימו הפוסקים דבחונמש א' שלם קורין בו אף שחסר בחונמשים אחרים פנין דטעמא משום פבוד ציבור א"כ למה פניל הרמב"ם דאין קורין בו משמע אפי' בחונמש שהוא שלם, והנלענ"ד בישוב דעת הרשב"א והרמב"ם שכתבו שאין קורין בו י"ל ודאי פחסר אות או תיבה אין לקרות בו מטעם פנין דאסור לשהות ספר שאינו מוגה יותר משלשים יום פדאיתא פכתובות דף י"ח ובי"ד סימן רע"ט לכן אין לקרות בו פדי שלא יבא לשהותו לכן שפיר פסק במס' סופרים פתיבה שפחלקה לשמים אין קורין וכיון דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין לכן פסול בכל חסרון והטעם דאסור לשהות ספר שאינו מוגה דשמא יסמכו עליו ויחשבו שפן ראוי לכתוב פי מצנין פמה חסרים וקריין ולא פתיבין ואיפא למיטעי ביה לכן אסור לשהותו מיהו פחסר יריעה דליפא למיטעי שפחל יודעין שחסרה יריעה קמ"ל לר' יוחנן אע"ג דמותר לשהותו מ"מ אין קורין בו פן נ"ל בדעת הרמב"ם, והשתא איפא למישדי נרא במ"ש רמ"א בסימן קמ"ג פיש טעות בס"ת קורין בשאר חונמשין דלא שייך משום פבוד ציבור, ולפמ"ש אין זו טענה דבטעות דאסור לשהותו י"ל שאין קורין ובחונמשין ליפא איסור דליפא למיטעי צריך טעמא משום פבוד ציבור: שם האי ספר אפטרותא אסור למיקרי ביה בשבת.

וקשה דה"ל למימר מעיקרא דדינא דאסור לכתוב הפטרות וכיון דלא ניתן ליכתב ממילא אסור למיקרי ביה, לכן נראה דמודו רבה ורב יוסף דמותר לכתוב פדי לקרות בו הפטרה בציבור, אכל אחר שקראו אסור לקרות בו עוד, וכן משמע מדפליג מר בר רב אשי ואמר לטלטלו נמי אסור משמע דלרבה ור"י מותר לטלטלו ואי לא חזי למידי פשיטא דאסור לטלטלו, אלא ודאי למפטר ראוי אף אחר הפטרה אין לטלטלו עוד, וכמ"ש רמ"א בסימן ש"ח סעיף ד' דשופר אין לטלטלו אלא לצורך גופו ומקומו לכן ס"ל למר בר רב אשי פנין דלא חזי למיקרי עוד על פן אין לטלטלו, ומזה משמע גם בספין של מילה אין לטלטלו אחר מצותו וכמ"ש בסימן של"א, ודלא פהמהרש"ל שביא במג"א דס"ל דמותר משום דאין מוקצה לחצי שבת, ומסקנת הש"ס דשרי למיקרי ביה ג"כ פנין דלא אפי"ן וצריך לכותבו ממילא מותר למיקרי ביה: וענין במג"א סימן רפ"ד במ"ש לתרץ מה שעירער הלבוש שאין כותבין הפטרות ומפטירין מתוך חונמש המודפס, וכתב במג"א דכיון דלא ניתן ליכתב רק בשביל עת לעשות והאידינא שספריים נדפסים והם בזול אסור לכתוב הפטרות, ואינו מוכן דא"כ לדידיה נמי קשה איך מדפיסין הפטרות בחונמש דלדידיה פתיבה

מעלייתא היא, ואיפשר פוננתו פיון דראוי לאסור לכתוב הפטרות וע"כ פיון שפבר הותר קודם המצאת הדפוס לא אסרינו ליה עוד א"כ אין חילוק בין שנקתבה בכתב או בדפוס או איפשר פוננתו דכיון דמדפיסין בקונטרסין לא שנייה לאסור בדפוס פיון דבלא"ה כל דף גדפס לעצמו א"כ חזי לאיצטרופי במקום שחסר בנביאים פסוקים של ההפטרות וראוי לחברן להשלים החסרון, ואף דפעמים פתוב בדרף א' מענין א' ובעבר השני מענין השני או בנביא אחר, מ"מ בקונטרסין נוכל למצוא בנקל החסרון באיזו מקום שיהיה שנוכל לסמן הדפיון, אבל אם נכתב בגלילה תו לא חזי לאיצטרופי במקום חסרון ענין ההפטרות דאין דרף להשלים החסרון פיון שצריך לגלול כל ספר הפטרות עד שיגיע לענין שחסר לא חזי לאיצטרופי לכן חשיב ליה בגמרא לא ניתן ליכתב פיון שדרפן בגלילה שפתבו פן כל הנביאים בגלילה א"כ אין לצרף ההפטרות שנקתבים ג"כ בגלילה למקום שחסר בכתיבה כדי הפטרות שאין ראוי לחברן, וגם לסמן החסרון קשה למצוא שהרי צריך לגלול כל הנביא עד שיבא להשלים החסרון מן ההפטרות, אבל ספרינו שפולם בקונטרסין כל דף חזי לאיצטרופי למלאות חסרון ההפטרות בנביא, פן נ"ל: ומ"מ מה שמדפיסין חומשינו על הגנייר ובקונטרסין דתורה ודאי בעי ספר וגלילה, צ"ל מה שהתירו הדפוס עצמו הוא משום עת לעשות לה' הפרו תורתך דבתורה שאינה פתובה על הקלף ובגלילה ודאי לא ניתן ליכתב ואין לקרות בה דהוי פקורא על פה וצ"ל שהתירו פן משום עת לעשות שהיתה התורה משתפחת כמו שהתירו לכתוב תורה שבעל פה כמו כן התורה שהיה קשה ללמוד בה אם היתה בגלילה לחזור תמיד על הראשונות ולגלול, וא"כ י"ל ממילא מה שלא הותר בימים קדמונים לקרות בהפטרות רק בגלילה היינו משום שלא ניתן לקרות בענין אחר, אבל עכשיו שהותרה הרצועה לקרות בה שפיר יכולין לקרות בהפטרות ג"כ, מיהו בס"ת לא התירו פלל לקרות כשאינה פתובה כדינה אף שקוראין בדרף לימוד מ"מ לקרות ברבים בכרחה צ"ל כדינה, אבל ההפטרות שאף אם יכתבו אינם פדינו, וכבר התירו שלא יצטרכו לקרות מתוך נביא שלם, אין חילוק בין שפתובין על קלף או בגנייר בדפוס, ועיין בספרי גט מקושר דדפוס לא הוי פתיבה פלל: בתוס' ד"ה תורה חתומה ניתנה תימה דכתיב ויקח ספר הכרית כו' עכ"ל.

לענ"ד נראה ליישב דהא דאמרינו תורה חתומה ניתנה היינו לענין דבעינו שפאה הספר תורה בשלימות שנאמר לקוח את ספר התורה הזה בעינו שיהיה הספר תורה בשלימות, מיהו גם זה אינו אלא לאחר שנתחדשה התורה בעינו התורה בשלימות, אבל קודם מתן תורה ודאי נכתב ספר בראשית לבדו אף לאחר מתן תורה נתחדשה ההלכה להיות תורה חתומה ניתנה, ובאמת היו צריכין להשלים מספר בראשית עד גמרה, והא דאמר מהא דאז אמרתי הנה באתי במגילת ספר פתוב עלי דמוכח דמגילה ניתנה, י"ל דלמ"ד חתומה ניתנה לבתר דאיזכק תו לא מיקרי מגילה דמה לו להזכיר מה שהיה קודם מתן תורה פתובה מגילה ולא מעיקרה של תורה לכן משני כל התורה פולה נקרא מגילה וכו': בא"ד ונראה לפ"ש כו' וע"ז מיייתי מדר' לוי.

נראה פוננת התוס' דלכתי נקרא מגילה דספר מורה שנקתב פסדר בקדימה ואיחור דהיינו מה שנאמר קודם נכתב קודם, אבל במגילה אין מוקדם ומאוחר דפעמים יצטרף להקדים המאוחר ואח"כ כותב המוקדם ואינו כותב פסדר וכיון דאין מוקדם ומאוחר בתורה בשעה שנאמרה הפרשה המאוחרת וניתנה ליכתב הרי חסר בה עדיין פרשה המוקדמת שפבר היה לו לכותבה לכן נקרא מגילה שבשעה שכותב המאוחר לא נשלם מה שראוי לכתוב בספר ולפעמים לא נכתב המוקדם עד שנאמרה פמה פרשיות כמו מפרשת אחרי מות עד פרשת לויים ושילוח טמאים שעם שנאמרו בא' בניסן קדמו להם הרבה פרשיות מאוחרות ואז היה חסר מה שראוי לכתוב לכן

נקראת מגילה והיגיו מטעם דאין מוקדם ומאחר בתורה כמ"ש התוס' דהיגיו הו"ו וא"צ לדחוק בדברי מהר"ם לזכרון שהיה להם גירסא אחרת: בד"ה פ' טמאים פי' בקונט' כו' וקשה לפירושו כו' ולפ"ז איכא חזקת וקצי כו' עכ"ל.

הקושא עצומה, וליישוב פירש"י נראה דכינון דשואלין בהלכות שלשים יום א"כ מיבעי ליה לשאול בהלכות פסח ראשון פל"ד ימים ולא נחשב הימים שעד ערב פסח ובערב פסח טרודין בפסח עצמו לעשותו פהלכתו לכן הקדים להם מר"ח יום א' והיו עוסקין בפסח ראשון עד חג הפסח ראשון ומשם והלאה עסקו עד י"ד אייר בפסח שני והו"ו ל' יום לפסח שני, ובמקום אחר פתבתי עוד בזה:.

בא"ד נעוד דלא יתכן לר' יוסי הגלילי דאמר נושאי ארונו של יוסף כו' עכ"ל. המהרש"א תמה שזו קושית ר' יצחק אם נושאי ארונו של יוסף יכולין היו ליטעהר וכן הנה מצי למימר לר' עקיבא דס"ל.

מישאל ואלצפן היו שהיו יכולין ליטעהר ונדחק למאד, והנלענ"ד בכוננת התוס' דנדאי ר' יצחק משאל זאת אם נושאי ארונו של יוסף יכולין היו ליטעהר ואם מישאל ואלצפן יכולין היו ליטעהר וראינו שר"י הגלילי ורבי עקיבא לא חזרו מדבריהם בשביל זה, וצ"ל דלא חיישו לקושא דשמא היו להם סיבות שלא יכלו ליטעהר ואם קיבלו או מקראי דנושאי ארונו של יוסף או מישאל ואלצפן אין קושא למה לא נטערו דאיפשר שהיה לאיזה סבה, אבל אם נאמרה אותה פרשה בר"ח ואז נאמר להם פרה אדומה א"כ מעיקרא לא היה איפשר להטעהר לשום טמא מטומאת מת ואין ספק בעם רב כזה שהיו טמאי מתים לאלפים וגם במצרים נתעסקו באותן שמתו בשלישת ימי אפילה ואין בית אשר אין שם מת וכמעט אין נקי מטומאת מת אי קברי עכו"ם מטמאים באנהל, ומעתה קשיא להו שפיר אם נאמרה פרשה זו בר"ח שאז רובן וכמעט כולן היו טמאים מטומאת מת א"כ למה נתעוררו נושאי ארונו של יוסף יותר מרוב ישראל שהיו ג"כ טמאי מתים ונאמרה להם פרשה זו ליטעהר ואיך שייך למה נגרע שהרי פשהו כולם גם הם יכולין להזות כמ"ש רש"י בסופה שפכר עברו עשרה חדשים שלא נשאוהו וא"כ מה נשתנו אלו האנשים מיתר הקהל שהיו טמאים ג"כ, אבל לר' עקיבא דס"ל דמישאל ואלצפן היו שנטמאו לנדב ואביהוא לא קשיא להו כ"כ דאיפשר לומר שלכך נתעוררו אלו לישאל לפי שמיד אחר שריפת הפרה שתיקנו מי חטאת ונדאי פל הטמאים הקדימו להזות הנזאה ראשונה מר"ח או בשני אם נשרפה בשני כמו שפירש"י כדי שמתקדים טהרתו וזריזין מקדימין וא"כ אותן האנשים שהיו מישאל ואלצפן שנטמאו בר"ח לנדב ואביהוא עדיין לא יוכלו להזות הנזאה ראשונה עד יום השלישי לטומאתו וכינון שכולם עסקו בהנזאה ליטעהר והם לא יכלו לעשות הנזאה ראשונה עד יום השלישי שפיר נתעוררו לשאול בשני לחודש למה נגרע שאין עוסקין בהנזאה, ואולי עדיין לא נאמר להם דבעינן יום השלישי דנקא לכן כשראו שמשא צינה להזות על פלם ועל אלו לא היו שפיר מקום להתעוררות השאלה, והדברים ברורים כפתור ופרח בדברי התוס', ובמקום אחר פתבנו ליישוב פירוש רש"י: בד"ה ופרשת אחרי מות בב"ר איכא פלוגתא כו' וקשה מאחרי מות כו' עכ"ל.

איפשר ליישוב שרמז למ"ש בפירש"י והוא מדברי חז"ל שפכר נתחייבו בשעת מתן תורה שצאמר ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו אלא שלא רצה הקב"ה לערבב שמחת מתן תורה א"כ יצדק אחרי שהוא מופלג בשנה הקודמת שאז ראויים להקרא מתים פי' נתחייבו מאז היתה הפיתה בכח ובקרבתם לפני ה' וימותו מפ"ש: (ע"ב) בגמרא אמר ר"א תורה רוב בכתיב ומיעוט על פה.

פירש"י שרוב התורה תלויה ב"ג מדות, וכתב המהרש"א לא ידענא לפ"ז איך פליג ר"י ואמר רנבה על פה הא נדאי מיעוטים הם לגבי פלל התורה עם מה שנדרש במדות, וכתב שלולא פירש"י היה נראה שמה שנדרש במדות נקרא על פה, ולא הבנתי דמאי נ"מ איך שנקרא בשם, לכן נ"ל ליישב פירש"י דפליגי בהא דחד מ"ד ס"ל רנבה בכתב היינו שהדברים שניתנים ללמוד מגז"ש וי"ג מדות ניתנו למשה ולמדו מיד שמיתור זה אות או תיבה או גזירה שנה נלמד דין הנלמד, נמצא שמשנה למדה ע"פ הכתב באיזה מקום שניתן לדרוש והדרוש הינצא מן הכתב מגזירה שנה זו נלמד דין זה ומגזירה שנה זו נלמד דין זה, נמצא שמשנה למדה ע"פ הכתב מפי הגבורה, ואיך מ"ד ס"ל שלא קיבל משה רק הגזירה שוות וי"ג מדות ואולם לא רמז לו יתב' מה שנלמד מי"ג מדות כי נמסר למשה ע"פ פללי התורה ומשה הבין מעצמו מה לדרוש בי"ג מדות, נמצא למ"ד רנבה בכתב רוב התורה נלמד למשה ע"פ כתב שהראה יתב' למשה ממדה זו תלמוד דין זה, ואיך מ"ד ס"ל רנבה בעל פה שלא למד הוא יתב' למשה מה שנדרש מי"ג מדות כי מסר לו הי"ג מדות והבין מדעתו מה שיש ללמוד מהם, נמצא שבכתב לא ניתן לו רק שיש פה וכה גזירות שוות ויתר המדות ומשה למד מעצמו בשכלו העצום כל מה שיש ללמוד, נמצא שהוא יתב' לא למד עמו בכתב הלימודים רק אמר לו שפאן יש גזירה שנה, וכן כל הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם לא נמסר למשה רק הי"ג מדות ולא הדרשות היוצאות מהם א"כ רנבה צריך ללמוד על פה מדעתו, ובה מובן מ"ש פתב לה את הדברים האלה כי ע"פ הדברים האלה כו', ודייק המהרש"א מה נתינת טעם הוא זה, ולפ"ז א"ש דאמר הוא יתב' שיכתוב הדברים האלה ממש למען לא יחסר אפי' קוצו של יו"ד כי ע"פ הדברים האלה אחר שלא נמסרו הלכות היוצאות מן המדות ויתורים, א"כ צריך אתה לדקדק שלא להשמיט שום אות כי נלמד ממנו מה שתלמוד בשכלך ותבין מדעתך על פה מכל אות ואות, כן נ"ל: בתוס' ד"ה והשתא דלא איתמר כו' לית ליה כו' עכ"ל.

לענ"ד איפשר ליישב דהא דבור הקרוב מתמלא ראשון מפני דרכי שלום היינו משום שגראה לעולם ישר וטוב שהוא ימלא ראשון ולא אתי לאינצווי משא"כ הכא שגראה לכ"א שהוא יקדים מטעם האמור בגמרא לכל חד כדאית ליה, וא"כ תליא בדעת ושפל בני אדם, וכיון דלא איתמר הלכתא להכריע בשכל ההמוני שיתפייסו לומר אשר כי הוא זה יקדים ממילא נשאר הדין שיהיה כל דאלים גבר, לכן עיקר הדין אילו לא תיקנו משום דרכי שלום וכאן שכ"א יש לו טענה אי אפשר לתנוף השלום ביניהם לכן כל דאלים גבר, ובהכי ניחא דלהרשב"ם דס"ל דדוקא פשוכל להתברר שנייה כל דאלים גבר, וקשה היכי פסקינו הקא כל דאלים גבר, ובתה"ד הובא בסמ"ע סי' קל"ח נדחק בזה, ולמ"ש לק"מ דהכא נשאר על דין תורה שפל הקודם זכה פיון דלא שנייה לתקוני בהא דרכי שלום, ועיין בסמוך: בד"ה כבי תרי עבדת לי והוא סבר כו' עכ"ל.

לענ"ד נראה דס"ל פיון דכל הטעם משום דרכי שלום לכן פשיטעה ויסבור שחבירו יש לו למלאות תו לא איכפת ליה ולא אתי לאינצווי שסובר שהעליון מחל לו וכן העליון סובר שהמתחון מחל לו: בד"ה לא טעמינהו כו' דאין פאן גזל כו' עכ"ל.

לא ידעתי אפי' יהיה גזל גמור לא שנייה לאסור הפירות: (דף ס"א ע"א) בתוס' ד"ה ליקט כו' נראה דאיצטריך לאשמעין כו' עכ"ל. לענ"ד איפשר דקמ"ל דס"ד פיון דיש בהם משום דרכי שלום א"כ בטרם שבאו לידו כבר זכה בהם משום דרכי שלום, א"כ ס"ד דלא נתפנון לזכות בהם זכיה גמורה והוי כמו עוזר בנכסי הגר וכסבור שלו הם דלא קנה פדאיתא ביבמות, קמ"ל דקנה קנין גמור: בד"ה שדי כו' וקשה דר"כ היכי הוה מנקיט ואכיל כו' עכ"ל.

נראה ליישב ע"פ דאיתא בר"פ אלו מציאות הני תמרי דזיקי היכי אכלינן והיגו מטעם יאוש בעלים, וא"כ י"ל דרב פהנא חשיב דהני תמרי הם תמרי דזיקי ולא אותן שזרק ההוא גברא והוא גברא נתחכם פי אחר שתפסן רב פהנא אף אם יאמר שזהו מאותן שזרק הוא אין רב פהנא מתנייב להאמין לו דקיי"ל ברי ושפא לאו ברי עדיף אלא דחייב לצאת ידי שמים והיגו בממון גמור משא"כ בהנה שאינו אלא משום דרכי שלום פיון דלא בריר ליה שהו מאותן שזרק אפי' לצאת יד שמים פטור, ולזה נתחכם האי גברא באמרו חזי מר דבנדאי שדיתינהו א"כ ה"ל ממון גמור, ואני טוען ברי ואתה טוען שפא נמצא שחייב לצאת ידי שמים, ובהכי ניחא דקרי עליה דרב יאשיה צדיק יסוד עולם שלימד העם דעת לצאת ידי שמים כענין שאמרו צדק משלה ותן לו ודו"ק: במשנה משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית.

לפיר"ת בכתובות דף כ"ד דע"ה אינו חשוד על השביעית ע"כ צ"ל בנדאי חשודה על השביעית היא, וקשה לפ"ז מאי פריה הש"ס מאי שנא רישא ומ"ש סיפא הא איירי בנדאי חשוד, וכה"ג הקשה ר"ת בתוס' לפי שיטתו דמוקי שאין לה יותר מפירות שביעית ובהא אפתי ליכא איסורא אם לא הנה מן המשומר, וצ"ל דידוע שאין לה רק מן המשומר ותרתי לריעותא שידוע שאין לה פירות רק מן המשומר לזה מיקרי נדאי איסור, א"כ ממילא משמע פשאין לה רק מן המשומר שהיא חשודה בנדאי על השביעית, והו' מתני' דלא ימפור פרה החורשת ע"כ נמי איירי בידוע שחשוד על השביעית, וכאן נמי פשיש לה מן המשומר בפירות שביעית הרי היא חשודה בנדאי, ועיין תוס' סנפה דף ל"ט ע"ב בד"ה אבל דפירות מן המשומר אסורין, ומ"מ לפמ"ש התוס' ס"ל לרבא דיש להחמיר בדמאי ג"כ, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה משאלת כו' וקשה לר"ת ותיפוק ליה דנהה שרי משום דאיכא למיתלי כו' עכ"ל.

בפנ"י האריה להקשות על התוס' דילמא קמ"ל פיון דחשודה אשביעית חשודה נמי אמעשרות דממילא אסור משום חשש שאינו מעושר, ואפי' לר"ע דחשוד על השביעית אינו חשוד על מעשר מ"מ הא חשוד על הטומאה ע"ש שהאריה, ואין דבריו ברורים דאיהו נקט שביעית לאשמועינן מעשר דמי סני ליה למינקט החשודה על מעשרות, גם מה דתלי ליה בפלוגתא דר"ע ורבנן נראה שבהבין דחשוד על השביעית פירותיו בחזקת מתוקנים תמוה בעיני דנדאי מסתמא חשוד על השביעית אינו חבר ואין פירותיו בחזקת מתוקנים, אלא דמתניתין קאמר דחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשר לענין שא"צ לעשר רק דמאי, וכן פירש"י והר"ב שם בהדיא אבל פשיטא דחבר אינו חשוד על השביעית, וא"כ לכ"ע חשוד על השביעית בחזקת ע"ה הוא ומתעשרין פירותיו דמאי, ואני אמרתי בהשקפה ראשונה בטורם ראיתי דברי הפני יהושע והוא דנדאי פירות שביעית אין מעשר נוהג בהם דהו' הפקר, וא"כ י"ל דקמ"ל בחשודה על השביעית ממנ"פ איכא איסורא אי משביעית איכא איסורא דשביעית וליכא איסורא דמעשר ואי מתבואה של היתר הרי היא חייבת במעשר וצריה לעשר דמאי הקונה ממנו, וא"כ לאפיי דס"ל רוב ע"ה מעשרין הם קמ"ל בחשודה על השביעית אף דבנדאי גרועה מסתם ע"ה מ"מ אין פירותיה נדאי ומקילין להשאילה דלא נפקא משום הכי מרוב ע"ה מעשרין אע"ג דחשודה על שביעית ואף דנצטרף נמי חשוד אשביעית אם הם פירות שביעית, ורבא דס"ל בע"ה דר"מ מ"מ ברישא נדאי מודה רבא דחשודה על השביעית עכ"פ פירותיה דמאי ומ"מ משאלת נפה וכברה דמשום דמאי נמי אינו איסור רק בוררת וטוחנת, ודוק היטב: ועוד נראה לחלק דמכירה שרי טפי שמכר ואין הדבר עוד ברשותו ושאלה איפשר דיש לחוש טפי שהרי עושה מלאכה בכלים של משאיל וברשות משאיל

קאי ואי לאו משום דרכי שלום לא היינו מתירין אף דאיפא למיתלי בהיתר כי מה לה להשאיל שאיפשר שתעשה אסור עם פליה: בא"ד ונהיא דירושלמי לא הנה תלייה גמורה כו' עכ"ל.

ולא דברי התוס' הנה נ"ל ליישב הירושלמי דבלא"ה קשה מאי קמ"ל דלא תבור ותטחון עמה שמסייעתה בגוף האסור הא אפי' נפה לתבואה ג"כ אסור רק משום דתלינן לספור בו מעות, לכן י"ל דנדאי תחילת שאלה הוא משום דתלינן אבל אם כבר שאלה אפי' נודע לה שצריכה לנפה לתבואה יכולה להשאיר אצלה עד זמן החזרה משום דרכי שלום, משא"כ לבור ולטחון עמה אסור דמסייעתה בגוף האסור, וא"כ אי לאו משום דרכי שלום פשרואה שמשפמשת בכלים אלו לתבואה היתה צריכה ליקחם מיד בחזרה, קמ"ל משום דרכי שלום אין קפידא אם תניחם לזמן ששאלתו, ועיין בסמוך: בא"ד וא"ת לפיר"ת מאי פריה בגמ' מ"ש רישא כו' עכ"ל.

איפשר ליישב דקשיא הא גופא מאי קמ"ל דלא תבור ותטחון עמה הא אפי' נפה לתבואה אסור, לכן צ"ל דה"ק משאלת נפה וכברה שתולין בהיתר אבל לא תבור ותטחון עמה אפי' פשיש לתלות בהיתר ופריה שפיר מ"ש רישא ומ"ש סיפא, כן נ"ל נכון, ואפי' למה שפירשתי לעיל בסמוך דקמ"ל דלא תטלם בחזרה מ"מ לא תבור אינו רבותרא פלל, אלא ע"כ דקאמר אפי' היכא דיש ספק פגון שיש לתלות גם בשאר פירות מ"מ לא תבור ופריה שפיר ודו"ק: בפירש"י ד"ה רבא אמר לעולם כמחצה על מחצה דמי מספקינן להו כו' עכ"ל.

לכאורה לא הוכרח רש"י לומר דמחצה על מחצה מספקינן להו דהא רבא גופיה אמר בשפת דף י"ג רוב ע"ה מעשרין הם וה"ל למימר בפשיטות רבא ס"ל דלא מקילינן הקא בדמאי, ואיפשר דקשיא ליה לרש"י דלרבא דאסור לסייע בדמאי א"כ למה נקט רישא חשודה על שביעית ולא נקט גמי מעשר ג"כ שמשאלת נפה וכברה בפרט דמעשר שכיח טפי דהוי דמאי ובכל שנים ובשביעית בעינן חשודה בנדאי, וצ"ל דרבא ס"ל בחשודה על המעשר אפי' נפה וכברה אסור להשאיל, וקשה למה נחמיר טפי בשביעית שחשודה בנדאי, לכן הוכרח רש"י לפרש דרבא ס"ל דבמעשר מחמירין טפי דמחצה על מחצה חשיב ואיסור טבל חמור טפי ואפי' נפה וכברה אסור לענין סיוע, מיהו אין זה מוכרח דנדאי חשודה על השביעית מסתמא בכלל ע"ה היא א"כ תרתי אית בה משום דמאי ומשום שביעית ואפ"ה שרי לשאול לכן נקט סיפא בטומאה לחוד, ועמ"ש בתוס': בתוס' ד"ה רבא כו' אבני מיקל טפי לסייעו במעשר מבטומאה וטהרה דרבנן כו' עכ"ל.

והיינו מדפריה לרבא מסיפא משמע דלאבני א"ש אפי' לא איירי בטומאת חלה, וכ"כ המהרש"א, מיהו דחוק לומר דפליגי בסברות הפוכות, לכן איפשר לומר דנדאי אבני גמי לא מיקל בדמאי רק משום דרכי שלום כמבואר בלשון המשנה, והשתא י"ל דלאבני משתטיל למים לא תגע אפי' לא איירי בטומאת חלה דנדאי לפעמים מתחייב בחלה משתטיל למים פשהוא מחמשת מינין וכשיעור ובהא פשיטא לן שאינה יכולה לסייעה, א"כ אפי' אם הוא בענין שאין שייך טומאת חלה פגון שאינו מחמשת המינים או פחות מכשיעור אסורה לסייעה מפני אסור דמאי כיון דכשטבול לחלה אינה יכולה לסייעה גזרו שלעולם לא תסייע שהרי עכ"פ יש אסור דמאי ואין יכולין להתיר מפני דרכי שלום מאחר שפשיש שיעור טבל לחלה לא תוכל לסייע השוו מדותיהם שלא תסייע פלל, והשתא ממילא ניחא דאבני ס"ל ונדאי טומאת חולין לא חמירא בדמאי, ועיין בסמוך: בא"ד ואבני בפ"ק דשבת כו' חייש כו' ורבא לא חייש עכ"ל.

לענ"ד נראה ליישב דאדרבה חזא בחבירתה שייכא דאדרבה פפום שיטתא דאבני דמותר לסייעו בדמאי יש לחוש שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים כיון שיוכל לסייעו ואינו פורש ממאכליו

לגמרי, אכל רבא לשיטתיה שאסור לסייעו בדמאי א"כ ממילא נפרש מדברים שצריכין תיקון לכוון חניש טפי שיאכילנו דברים טמאים והיינו דברים שאין בהם זיקת תרומה ומעשר שאין רגיל לפרוש ממנו בדברים אלו מותר לסייעו פדמסיק נמי הכא, פן נ"ל ודו"ק: ועוד נלענ"ד דאב"י ורבא לשיטתיהו דכאן מחמיר רבא שלא תסייע לע"ה אע"ג דדמאי דרבנן הטעם דרוב ע"ה מעשרין ומ"מ ס"ל דהוי איסור לברור ולטחון מטעם דנהי דאין ע"ה חשודין לאכול שאינו מעושר מ"מ אין לו חזקת חבר לעשר מיד, רק בחבר שמת פירותיו בחזקת מתוקנין פדאייתא בפסחים דף ט' דחזקה לחבר שאינו מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן, ובע"ה ליפא חזקה אלא דרוב אין אוכלין ואין מאכלין שאינו מעושר, וא"כ י"ל דס"ל פיון דבחזקת טבל קאי י"ל שעדיין לא עישר, ואף דאמרין רוב ע"ה מעשרין י"ל היינו לעגן דלא חיישינן שמה לא עישר והיינו פשפא למוכרו בחזקת מתוקנים לא חיישינן שלא עישר, אבל שמה לא יעשר ס"ל לרבא דחיישינן פדמפליג רבא לעיל דף כ"ח בין שמה מת לשמה ימות דחיישינן טפי, וא"כ שפיר לעגן שמה לא יעשר היינו כמו שמה ימות חיישינן וכמחצה על מחצה דמי לכן אסור לסייע, ומינשב שפיר פירש"י דס"ל פמחצה על מחצה דמי לעגן שמה לא יעשר אבל לעגן שמה יאכילנו דברים שאינן מתוקנים לא חיישינן דכשיבא לאכול ה"ל שמה לא עישר ולהא לא חיישינן, ועיין בתוס' קידושין דף מ"ה, ודברי רש"י ברורים ונכונים, ואב"י לשיטתיה דלא מפליג בין שמה מת לשמה ימות שפיר סמוך ארוב ע"ה מעשרין, והפל נכון ודוק היטב, עמ"ש בחידושי חולין: וראיתי עוד שעפ"ז יש ליישב דברי הרמב"ם שהעתיק המשנה בפ"ג מביכורים דבוררת וטוחנת עמה ולא פירש בע"ה שמעשר משמע דפוסק כאב"י דסמכין ארוב ע"ה מעשרין, וכ"כ הרע"ב בהדיא בפ"ה דשביעית, והוא תמוה למה פסק כאב"י נגד רבא, ותימה שלא הרגישו בזה הכ"מ והתוי"ט, אכן לפמ"ש יש ליישב שפיר והוא ע"פ מ"ש דהא רבא ס"ל ג"כ רוב ע"ה מעשרין אלא דתליא בשמה מת ושמה ימות וחיישינן שמה לא יעשר, והנה לעיל דף כ"ח דרבא אמר שמה ימות חיישינן פריף הא נוד דשמה ימות הוא ומסיק אלא אמר רבא שמה מת לא חיישינן שמה ימות תנאי הוא, וא"כ למאי דמדמי הש"ס שמה יבקע הנוד לשמה ימות א"כ ר' מאיר דסבירא ליה דלא חיישינן לשמה יבקע הנוד גם לשמה ימות לא חיישינן וא"כ קשה איף מוקי רבא כר"מ הא לר"ע בודאי יש לתלות דרוב ע"ה מעשרין, וא"כ אוקימתא דרבא ליתא פיון דר"מ אפילו לשמה ימות לא חייש ולא מפליג, וצ"ל דאוקימתא דרבא היא מקמי דהדר ביה ואמר שמה ימות תנאי הוא ומעיקרא ס"ל לרבא לכ"ע חיישינן לשמה ימות שפיר מיתוקמא ליה מתני' כר"מ, אבל לבתר דהדר ביה רבא דלמאן דלא חייש שמה יבקע הנוד לא חייש לשמה ימות, א"כ אפי' אי אתיא כר"מ שייף רוב ע"ה מעשרין וע"כ ליתא לאוקימתיה, ודברי הרמב"ם נכונים פפתור ופרח ודוק היטב: בד"ה רישא כו' וא"ת משום חלה כו' עכ"ל.

לכאורה לרבא יש לומר דנהי דאוכל בטומאה לא בריר לן שיעשה החלה בטומאה דאיפשר שיעשה עיסת חוליו בטורה כדי להפריש חלה ממנה פדלקמן דף ס"ג די"ל פיון דנהר במעשר גם בשמירת תרומה נזהר רק שאינו אוכל חוליו בטורה לכן לא חיישינן מספיקא, אבל משתטיל למים שרואה שבעצמה עושה עיסתה איפא איסורא, מיהו לאב"י דאיירי בסתם ע"ה קשה, עכ"פ יש ליישב מה שהקשו התוס' לקמן הא דפריף בירושלמי אהדדי הך דנחתום שעושה בטומאה אין בוררין עמו והכא נקט בוררת וכתבו התוס' דתירוץ הירושלמי אינו רק לאב"י, ולפ"ז י"ל לרבא ניחא בלאו הכי פיון דמוקי במעשר פירותיו רק שאינו אוכל חוליו בטורה איפא למיתלי שיתקן החלה ע"י גבל חבר ודו"ק, מיהו גם לפ"ז לא א"ש הא דפריף מאין טוחנין לאוכלי פירותיהן

בטומאה דתיקשי נמי נימא דאיירי בסתם ע"ה שאינו מעשר ג"כ, אלא די"ל דא"כ מאי איירא שעושה בטומאה הא אפי' משום דמאי נמי אסור לסייע לרבא, וע"כ איירי שמעשר ובע"ה דר"מ פריה שפיר ודו"ק, ועיין בסמוך: (ע"ב) בגמרא א אמר אבני התם בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה וקשה לרבא דס"ל גם בדמאי אסור לסייע א"כ מאי קמ"ל בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה הא אפי' סתם ע"ה דרובן מעשרין ואין חשודין אטומאת הגוף כמ"ש התוס' לעיל מ"מ אסור לסייעו וכ"ש למ"ש התוס' דעיקר שינויא לרבא ולרבא קשיא טובא מאי קמ"ל דכהן חשוד לאכול תרומה בטומאה ודאי גרע מסתם ע"ה, לכן הנה נראה איפכא דאבני דוקא לשיטתיה מתרין דס"ל דאפי' בדמאי מסייעין כ"ש בטומאת חולין דמסייעין, ולהכי קשיא שפיר דנדאי דמאי חמור מטומאת חולין ולהכי משני בכהן חשוד, אבל לרבא י"ל כמ"ש התוס' דמתני' רק בחשוד כמ"ש התוס' ולאוכלי פירותיהו בטומאה משמע ודאי אוכלין בטומאה, אלא דסוגיית הש"ס דדמאי חמור אפילו מאוכלי פירותיהו בטומאה בנדאי דטומאת חולין ליפא איסורא כל פה, ולהכי הנכרח אבני לאוקמא בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה דהא ודאי חמור מדמאי וא"צ לדחוק פדברי התוס', ואפי' נקח דיוקן של התוס' דלעיל לא פריה רק לרבא אבל לאבני י"ל דטומאה חמירא טפי י"ל דהמקשה לא פסיקא ליה לאקשוניי פניו דליפא למידחי, אבל דברי אבני נאמנים על עצמו דס"ל דדמאי חמיר מטומאת חולין זה הנה נראה נכון, אלא שצריה ליישב למה בנחתום שעושה בטומאה לא לשין ועורכין עמו ותני לא בוררין ובמשנה תנו בוררת, ולא שייך תירוץ התוס' פניו דלאבני מותר לסייע בדמאי גם לטומאת חולין מותר למאי דפרישית, לכן הנה נלענ"ד דלא בחנם נקט במתני' לאשת עם הארץ והיינו פניו דטעמא משום דרכי שלום דדרה שכינים לסייע כ"א לחבירתה והוא ענין גמילות חסד אבל בנחתום שעושה להשתפר לא שייך דרכי שלום לכן גם לברור אסור, לזה לא חייש בש"ס דילן לקושיות הירושלמי, וא"כ הפל ניחא וא"צ לדחוק בדחוקים שונים וללא דברי השקדמונים, ודוק היטב: שם בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה.

לכאורה קשה לכמ"ש התוס' דלאוכלי משמע חשדא בעלמא וקשה הא בסתמא ודאי לא חשוד לאכול תרומה בטומאה וע"כ איירי בנדאי א"כ אפי' חולין אין מסייעין בנחתום העושה בטומאה ונהרי התוס' נסתיעו מהא דקרי ליה רק חשוד, ונראה דחשוד היינו שיצא עליו שם שחשוד אבל לא נתברר בעדים, וכעין שאמרו בס"פ הבא על יבמתו בדיימא מעלמא ופירש"י חשודה והיינו אע"ג דבסתמא לא חשדינן מ"מ יש לפעמים איזה אומדנות ורגלים לדבר שחשוד ומ"מ אינו ברור, פן נ"ל פשוט, ובחנם האריה בפני הושע להוציא דברי התוס' מפשטן, וכן לאוכלי שביעית אע"ג דר"ת פירש לעיל דמשאלת איירי אפי' בנדאי חשודה שאין לה רק פירות שביעית מ"מ הוה דלא תבור אפי' באינה חשודה בנדאי איירי דהא גם משאלת הוא משום דאיפא למיתלי נפה לספור מעות, א"כ משמע בגוף האיסור אפי' מספיקא.

אסור לסייע, וכבר כתבתי לעיל דקשה מאי קמ"ל דלא תבור, ולפ"ז נראה דלא תבור אפילו היכא דאיפא ספיקא אי חשודה בבירור מ"מ אסור דמשום חשד בעלמא נמי אסור ברירה וטחינה, וכן מוכח נמי דלאוכלי שביעית היינו בחשד בעלמא, ואיפשר לומר לפי מה שחילקו התוס' במומר שבפעם א' לא נעשה מומר כפאן נמי איפשר קודם שהוחזק לא מיקרי נדאי, ובהכי ניחא מה שהקשה הפנ"י איך מפקדין אצל חשוד גמור הא צריה חותם בתוך חותם וצמיד פתיל לא מיקרי חותם בתוך חותם, ולפ"ז ניחא דלא איירי בחשוד גמור וכמ"ש התוס' ודוק היטב: ועיין בפני הושע שהביא דברי הרמב"ם בפ"ב מתרומות שהם מתמיהים שכתב אין מפקדין תרומה אצל פהו עם הארץ מפני שלבו גם בה לאכלה אבל מפקדין אצל ישראל ע"ה בכלי חרש המוקף צמיד

פתיל ובלבד שלא יהיו הפירות מוכשרין שמה תסיטם אשתו נדה, והראב"ד השיג עליו דבאין מוכשרין ל"ל צמיד פתיל ובנדאי שהוא תמוה, ואיפשר לומר דלמאי דמסיק בגמרא דחשודה להחליף המתקלקל א"כ בע"ה פעמים שמכונן לטובה כשעומד במקום התורפה להעמידו במקום אחר אינו מקפיד אף במקום שאיפשר שיבאו מים עליו או איזה דבר המכשיר דלא הוי קפידא אצל ע"ה בכה, אבל כשהקיפו צמיד פתיל דרואה שקפיד המפקיד על הטומאה נזהר ג"כ שלא להחליפו ושיעמוד בצמיד פתיל, מיהו לכהן ע"ה שלבו גם בזה לאכלה אף צמיד פתיל לא מהני דלא משמע ליה בתרומה קפידא על חילוף דבתמנות פהונה פתיב איש פאחיו לכן חשוד גם להחליף באחרת לכן לא מהני לא הנכשרו, והו דטוחנין ומפקידין למאי דמסיק דגם בפירות שלא הנכשרו ומקף צמיד פתיל חיישינן בתרומה היינו דלא משמע ליה איסורא להחליף א"כ גם הו דמפקידין יש לפרש באינו מודיעו שהוא תרומה דאז שפיר י"ל בצמיד פתיל אינו חשוד להחליף ומפקידו בחזקת חולין דבכה"ג אינו חשוד להחליף, להכי דייק הרמב"ם אין מפקידין תרומה היינו בחזקת תרומה, ואף דיש לחוש שמה ידע שהוא תרומה אין לחוש כ"כ פנין דלא הנכשרו, אבל בס"ד לא מצי לאוקמא בחזקת חולין פנין דבהנכשרו יש לחוש דילמא ידע שהם תרומה, פן נ"ל ודוק היטב: שם אי הכי מפקידין ורמינהו כו' ואין מפקידין אצל פהו ע"ה כו' בפני יהושע האריף להקשות דילמא רישא איירי במפקיד חולין גרידא והאריף בזה, ולענ"ד אין קושיא כלל דבלא"ה פתח בתרתי טוחנין ומפקידין אצל אוכלי שביעית אבל לא לאוכלי לא קאי אמפקידין רק אטוחנין לחוד, וצ"ל דלענין מפקידין ליכא פלוגתא דגם לאוכלי פירותיהן בטומאה ומוקי לה בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה, אע"ג דסתמא קתני הברייתא וכהן חשוד מאן דכר שמייה, וצ"ל דהתנא ס"ל לפשוט דאם אינו חשוד אדאורייתא נדאי מותר לסייע, ולכן סתם דאין טוחנין היינו מסתמא בדאורייתא, א"כ תיקשי למה נקט כלל ברישא מפקידין ליתני בסיפא אבל לא לאוכלי שביעית ולא מפקידין וטוחנין לאוכלי פירותיהם בטומאה ונשמע נמי דומיא דטוחנין הוא דאין מפקידין דהא לאוכלי שביעית נמי מפקידין וע"כ ליכא איסורא להפקיד רק דומיא דטחינה והיינו בכהן החשוד לאכול תרומה, אלא ע"כ מפקידין איתא בכל גוונא דסיפא, ולק"מ ודו"ק, ור' ירמיה דמשני בפירות שלא הנכשרו הוי שפיר סיפא דומיא דרישא דאין טוחנין היינו משום שמה הנכשרו אבל אין מפקידין לא שייך למיתני דמסתמא המפקיד ידע אם הנכשרו, ודוק היטב: שם משום דקא בעי למירמא אחריתי.

כתב בפני יהושע פאן הבן שואל אמאי מיייתי כלל הא דאין טוחנין דבפשיטות ה"ל לאקשוניי הדיא דמוליה חזיטין אהדיא דנותן לתמותו והאריף ליישב, וכבר כתבתי לעיל במשנה דמ"ש דחשוד על השביעית אינו חשוד על הדמאי תמוה, גם דחק בדרכים רחוקים, והנלענ"ד בזה דנדאי מהדיא דהמוליה חזיטין לא מצי לאקשוניי אנותן לתמותו די"ל דהו דמוליה חזיטין איירי בפיצא ונכנס וכמ"ש הרשב"א לפרש הו דטוחנין ומפקידין לר' ירמיה דמוקי בצמיד פתיל דאיירי בפיצא ונכנס, משא"כ הו דנותן לתמותו איירי מסתמא שנותן לתמותו שתעשה לעצמה והלו לדרכו בזו חיישינן לחלופי, אבל לטומאה אפי' בפיצא ונכנס חיישינן דאמגע בעלמא חיישינן, וכמו כן לא מצי לאקשוניי מהו דמפקידין לעיל וסתם מפקיד לאו בפיצא ונכנס דאיכא למימר הרי טעמו בצידו ביהו דנותן לתמותו שמחלפת המתקלקל וזה לא שייך רק בדבר שיש לה התעסקות בו שאיפשר שתקדיח תבשילו, וכן בטחינה איפשר שיארע איזה קלקול ומחלפת רע בטוב אבל במפקיד מהיכא תיתי לחוש לקלקול, נמצא דלא קשיא כלל לא מפקידין וגם מטוחנין י"ל דאיירי בפיצא ונכנס ולא חיישינן לחלופי, אלא דלהו מקשה משמע דטוחנין דברייתא דומיא דמפקידין דכי

היכי דמפקידין לא איירי ביוצא ונכנס דסתם פקדון המפקיד מסתלק ממנו לגמרי ה"ה טוחנין איירי אפי' באינו יוצא ונכנס, והשתא קשיא ליה שפיר מטוחנין ומפקידין, אלא דלהכי מיייתי ברייתא אחריתא הך דהמוליה חזיין דלא תימא דע"כ ברייתא דטוחנין ומפקידין איירי בצמיד פתיל דלא תיקשי מהך דאין מפקידין תרומה אצל פהן ע"ה, וכי מוקמינן לה בצמיד פתיל ע"כ לא איירי טוחנין דומיא דמפקידין דהא ע"כ ביוצא ונכנס גם לטומאה לא חיישינן וע"כ לא הוי דומיא, ולזה מיייתי למירמי טומאה אטומאה דבמשנה דהמוליה חזיין חיישינן לטומאה, וא"כ תיקשי אהך דטוחנין ומפקידין דלא חיישינן לטומאה וע"כ מוקמת לה בפירות שלא הונכשו, וא"כ שפיר קשיא ליה דמשמע טוחנין דומיא דמפקידין אפי' באינו יוצא ונכנס, ולא ניחא ליה פלל לאוקמא טוחנין ביוצא ונכנס דכיון דתירוץא דר' ירמיה בצמיד פתיל ליתא משמע ליה שפיר טוחנין דומיא דמפקידין, כן נראה לי ודו"ק: שם והתנן הנותן לפונדקית כו'.

ענין בפני יהושע שתמה הרשב"א דהך מיתניא ברישא ואמאי לא מותיב מפונדקית מעיקרא, ואיפשר לומר די"ל דטוחן איירי בטוחן בשכר לא חשוד לאיחלופי, אבל פונדקית לפירש"י שעושה לבר בי רב לאפות עיסתו א"כ מסתמא עושה בחנם י"ל דמורי' היתירא לאיחלופי אבל טוחן מסתמא בא בשכרו, לכן מקשה מעיקרא מחמתו דמחלקת המתקלקל ומשמע דפונדקית נמי מחלקת המתקלקל, וא"כ כ"ש דבטוחן בשכר מחליף המתקלקל ומשני דמורי' וכמו שפירש"י, ולשיטת התוס' דמחלקת טוב ברע י"ל דאין הכי נמי דמשני דפונדקית לא הוי דומיא דחמותו ומחלקת טוב ברע, כנ"ל ודו"ק: בתוס' ד"ה משום כו' ואע"ג דאקמיינתא נמי מצי לאקשוני כו'.

איפשר לומר דאקמיינתא י"ל בלא"ה למאי דמוקי בצמיד פתיל קשה איך נקט טוחנין, וצ"ל דאיירי ביוצא ונכנס א"כ לא קשיא די"ל דביוצא ונכנס לא חיישינן, אבל במוליה חזיין איירי באינו יוצא ונכנס לכן חיישינן לטומאה דילמא נגע: בד"ה אשת כו' ועוד הרי היא מסייעת כו' ואסור לרבא עכ"ל לכמ"ש לעיל ליישב פירש"י דבמתני' חיישינן שמה עדיין לא עישר דחזקת חביר לא שייך בע"ה א"כ פאן איירי שידוע לה שאשת ע"ה אוכלת ממנה וא"כ שפיר יש לסמוך ארוב ע"ה מעשרין דאינה אוכלת שאינו מעושר ורבא מודה, ובזה מיושב נמי קושיא שניה שהקשו ממתני' איך שריא לטוחן דילמא אתיא למיכל דבטהורה איירי מדנקט בוררת, ולכמ"ש נראה דמתני' איירי במידי שאין ראוי לאכילה וכדאיתא בפסחים דף י"א קמח וקלי תנן ופירש"י דמשנקלה בתנור אין ראוי לאכילה וכדומה, ולא קשיא מידי ודו"ק: (דף ס"ב ע"א) בא"ד שרי לסייעה כו' דהא בוררת קתני במתני' עכ"ל.

ופירושו דע"כ בזמן שהיא טהורה איירי א"כ קשיא טחינה אטחינה, וכתב המהרש"א ויש לדקדק פיון דרוב ע"ה מעשרין הם לאביי מה חילוק בין שהיא טהורה לטמאה, ולא הבנתי קושיותו דנדאי מתני' לא איירי רק לחוש משום מסייע ידי עוברי עבירה אבל בחששא דשמה תאכל לא איירי פלל א"כ לענין חששא דשמה תאכל לא סמיכין להקל בדמאי רק לענין מסייע ידי עוברי עבירה, אלא דקושיות התוס' דאיך שריא לטוחן הא חששא שמה תאכל להיכן אזלא, וזה פשוט, ועפ"ז נ"ל ליישב ג"כ קושיות התוס' דמתני' קמ"ל שאם תרצה לטוחן עמה משום דרכי שלום שרי בדמאי, ומשום חששא דשמה תאכל איפשר לה להפריש מביתה מעט שאם תאכל קצת יהיה זה המעט מעשר על זה, ואי שלא מן המוקף הא שרי בדמאי וגם בדרכנין יש בריירה, והך תנא איפשר דס"ל אפי' בדרכנין אין בריירה או שאינה רוצה להפריש מביתה, ולק"מ קושיות התוס' ודו"ק: ובהכי ניחא מה שהקשה המהרש"א עוד דה"ל להתוס' להוכיח בפשיטות דבוררת איירי

בנוגעת אלמא מה"ט לחוד שרי לסייעה, ולפמ"ש לק"מ דלא פסיקא להו דבוררת איגרי בבוררת האוכל דאיפא למימר דבוררת פסולת מתוך אוכל והפסולת אינו ראוי לאכילה, משא"כ בטוחנת האוכל עצמו חיישינו שפא תאכל פינו דאינה נזקרת מלאכול, אבל משום טומאה קשיא להו דאי אופשר שלא תגע א"כ טוחנת נמי ע"כ בטורה איגרי, ולק"מ ודוק היטב: ומ"ש הפהרש"א דראיתם אינה מוכרחת דיש לומר דאיגרי בחשודה על הטומאה ובזמן שהיא טמאה נמי אין לה לחוש לנגיעה צריף ביאור פוננתו, ונראה פוננתו דעיקר הקושיא פינו דטוחנת עצמו מצי לאורויי בטמאה רק דומיא דבוררת ה"ל טפי לאקשוני מבוררת: בגמרא השפא מיגנב גנבי כו'.

הפהרש"א בחולין הקשה מאי גזילה איפא הא פועל אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה, ותירץ דמשמע ליה אפי' במידי דלא שייך ביה חלה, ובפני יהושע בנה יסוד על זה דמיגרי בתרומת פירות דרבנן ודחוק הוא, ובאמת כבר כתב בסמ"ע סימן של"ח דדוקא בטוחן חייטין שמשמא הם לקמח, משא"כ בשעורין וכוסמין ושפולת שועל שסתמא אינו עומד לפת אינו אוכל אם נגמרה מלאכתו למעשר, ולי נראה ליישב קושית הפהרש"א דכיון דלאשת חבר הוי איסורא לאכול משל עם הארץ א"כ מסתמא אדעתא שלא לאכול נחתא ואיסורא לא זכי ליה רחמנא כדאיתא בפ' הפועלים דף צ"ב ע"ב ואשת ע"ה יודעת שאין אשת חבר אוכלת אצלה, א"כ הוי גזילה אצלה שתאכיל משל בעלה: ועוד נראה דהא דטוחנת עם אשת עם הארץ לאו בפשכר קאמר רק לפי שהטחינה היא ממלאכות שאשה משועבדת לבעלה כדאיתא בכתובות פ' אע"פ וזו אשת חבר מסייעה לה, א"כ אין לה לאכול ממה שעושה שהרי האשה מחוייבת במלאכה ואין רשות לאשת ע"ה לשפור אחר שיאכל משל בעלה שהרי המלאכה מוטלת עליה שהבעל יאמר הנה ליה לטחון בעצמיה ופשיטא דבכה"ג אין פועל אוכל אם אחר מסייעו שלא מדעת הבעה"ב שהרי משלם לפועל שיעשה בעצמו וכשיאכל גם אחר הרי הבעה"ב נפסד ומה לו לפועל להאכיל לאחר, כנ"ל ודו"ק: בתוס' ד"ה אין עושין כו' פי' בקונטרס כו' ולפירושו אם יפריש ממקום אחר כו' עכ"ל.

צ"ע פינו דעיסת ע"ה טמאה איך יפריש ממקום אחר הא אין תורמין מן הטהור על הטמא כדאיתא בריש פ"ב דתרומות, ומינשב נמי מה שהביא בחידושי הרשב"א בשם התוס' היכי קתני אין עושין בטורה אחר שפכר בטמאת, ולפ"ז ניחא דקמ"ל דאפי' ממקום אחר אין מפריש בטורה פינו דאין תורמין מן הטהור על הטמא, ודברי התוס' צ"ע: בד"ה אין עוהרין כו' והא דקאמר כו' אגיסטון כו' לא כמו שפירש בקונ' כו' עכ"ל ליישב פירש"י נרא' דנדאי בשל עכו"ם אין איסור רק משום מראית עין אסור דמי יודע שהקרקע של עכו"ם היא ואינהו שאמרו יכול לומר אגיסטון אני בתוכה י"ל דתולין בכף ואין כאן מראית עין או להתנצלות בעלמא שאין חשודין על השביעית, ורב ס"ל דמ"מ אסור משום מראית עין, לכן ר' ינאי הכריז פוקו וזרעו משום ארנונא שהוא מפורסם אין לחוש למראית עין, ומינשב פירש"י על נכון: בגמרא ואין פופלין שלום לעכו"ם.

ענין בפירש"י ויראה שפפלות השלום הוא לפי שישראל במעשיהם הטובים פועלים שלום בעולם העליון כמ"ש בגמרא העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, גם אצל האיש הישראלי עיקר מגמתו לעולם הנצחיי כמ"ש בצדיקים שבעת מותן המלאכים מקדימין להם שלום כמ"ש בגמרא פתובות פ' הנושא שלש כתות של מלאכי השרת באים לקבל נשמת הצדיק א' אומרת יבא שלום וכו', לכן מורה הפפל על שני עולמות, אבל בעובדי גילולים שעיקר מגמתו ששלום יגיה להם פי בשרירות לבם ילכו וחלקם בעולם הזה לכן מקדימין להם

שְׁלוֹם פֶּעַם אַחַת שֶׁהַשְּׁלוֹם הוּא טוֹבָה פּוֹלָט לְיִשְׂרָאֵל וְלְאַמּוֹת כַּמ"ש הַגּוֹי מִתְפַּלֵּל בְּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת וְהוּא תִּיקוֹן הַקִּיבוּץ הַמְּדִינִי: בְּתוֹס' ד"ה שְׁלֵמָא לְמַר כּו' וְעַל חֲנָם פִּירֵשׁ כֵּן כּו'.

נִרְאֶה דְקִשְׁיָא מְאִי קַמ"ל ר"כ הָא אֵיתָא בְּמִתְנִי' שׁוֹאֲלִין בְּשְׁלוֹמָן, וְלִזְה פִירֵשׁ"י פִינּוּ דְאִינוּ רַק מְשׁוּם דְרַכֵי שְׁלוֹם לְכֹן לִיכָא בְּזַה גְּנִיבַת דְעַת אַף שְׁבִלְבוּ לְרַבּוּ: עוֹד אֲיַפְשֵׁר לְפָרֵשׁ עַפְמ"ש בְּאַבּוֹת הַגּוֹי מְקַדִּים בְּשְׁלוֹם כָּל אָדָם וּפִירֵשׁוּ שֶׁהַמְּנַהֵג שֶׁפִּשְׁאָחַד נוֹתֵן שְׁלוֹם הַמְּשִׁיב כּוֹפֵל לוֹ שְׁלוֹם, לְכֹן רַב חֲסָדָא הָוֵה מְקַדִּים וְיִהִיב לְהוּ שְׁלוֹם לְפִי שֶׁהַמְּשִׁיב כּוֹפֵל שְׁלוֹם וְאִין כּוֹפֵלִין שְׁלוֹם לְעַפּו"ם, וְלִזְה יֵשׁ לְפָרֵשׁ שׁוֹר"כ הַשִּׁיב לְהֵם שְׁלוֹם כְּפּוֹל רַק אָמַר שְׁלֵמָא שְׁלֵמָא לְמַר וּבִלְבוּ לְרַבּוּ עַל שְׁלוֹם הַכְּפּוֹל, וּבְשְׁלוֹם תְּנַיִנָא לֹא חֲנִישׁ לְגְּנִיבַת דְעַת דְאִיהוּ דְקָא מְטַעֵי נְפִשְׁיָהּ, וְעֵינּוּ בְּסַמּוּד: בְּגַמְרָא הַשְׁתָּא אַחְזוּקֵי כּו' שׁוֹאֲלִין בְּשְׁלוֹמָן מִיבְעִיָא וְקִשְׁיָא לְפִירֵשׁ"י בְּמִשְׁנֵה שְׁשְׁלוֹם שְׁמוּ שֶׁל הַקַּב"ה א"כ מְאִי ק"ו הוּא זֶה הָא שְׁלוֹם הַגּוֹי רַבּוּתָא טְפִי, וְאֲיַפְשֵׁר שְׁאֲחֻזוּקֵי הֵינּוּ נְמִי בְּשֵׁם הַשֵּׁם תְּחֻזְקָהּ יְדִיכֶם, מִיְהוּ מְלִשׁוֹן רַש"י לֹא מְשַׁמַּע כֵּן, וּבְגַמְרָא הִיָּה אֲיַפְשֵׁר לְפָרֵשׁ שְׁמַחְזִיקִין יְדֵי עַפּו"ם נוֹסְף עַל הַשְּׁלוֹם שְׁדַרְכוּ בְּכָל שָׁנִים, אָבַל מִפִּירֵשׁ"י לֹא מְשַׁמַּע כֵּן: שֵׁם וּמְקַמֵי פְּלִגְאָה נִיקוּם.

לְפִי שֶׁהַקִּימָה בְּפִנֵי ת"ח לְהוֹרוֹת הַכְּנַעַנִי אִיָּהּ שְׁמֻכְנַע נֶגֶד הַת"ח וְגִדּוּלְתוֹ עֲלִיו לְקוּם מְפִינּוּ, וְאוּלָם הַת"ח עֲצָמוּ אִין לוֹ לְהַגִּיס דְעַתוֹ בְּכַף כִּי הַמְּגַבִּיָּה עֲצָמוּ הַקַּב"ה מְשַׁפִּילוֹ וְאִין רְאוּי לְכַבּוֹד, לְכֹן בְּעַל הַמְּחַלְנֶקֶת שֶׁהוּא נֶצְמַח מִשְׁוֹנֵי הַגְּאֻוָּה וְלְכַף חֲלַק עַל מַר עוֹקְבָא שְׁקִינָא בְּנִשְׂיָאוֹתוֹ וְלִזְאֵת אִין רְאוּי לְכַבּוֹד הַתּוֹרָה, וּבְזַה מוּבָן מ"ש בַּפ' קַרַח וְנִיקוּמוֹ לְפִנֵי מִשְׁהָ כּו' וְיִאֲמָרוּ אֲלֵיהֶם רַב לְכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים כּו' וּמְדוּעַ תְּתַנְשְׂאוּ עַל קַהֲלֵהּ, וְלִשׁוֹן רַב לְכֶם אִינוּמִינְשׁוּב כ"כ, עֵינּוּ בְּפִירֵשׁ"י שֶׁפִּירֵשׁ הַרְבֵּה גְּדוּלָה נְטֻלְתָם, וּלְפַמ"ש יוּבָן הֵיטֵב כִּי אָמַר וְנִיקוּמוּ הֵינּוּ שֶׁהוֹרוּ בְּזַה קִימָה בְּפִנֵי הַחֲכָם וְיִאֲמָרוּ אֲלֵיהֶם רַב לְכֶם הַכְּבוֹד הַלְזָה שְׁאֲנוּ קָמִין מְפִינְכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כּו' וּמְדוּעַ תְּתַנְשְׂאוּ א"כ אִפִּי כְּבוֹד הַקִּימָה אִין רְאוּי לְכֶם וְרַב לְכֶם כְּבוֹד הַלְזָה: שֵׁם שְׁלֵמָא עֲלֵיכּוּ מַלְכֵי שְׁלֵמָא כּו'.

עֵנִין כְּפִילוֹת הַשְּׁלוֹם כִּי שְׁנֵי שְׁלוֹמוֹת הָא' שְׁיִהְיִי רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימָנוּ וְגַם רוּחַ הַמְּקוּם נוֹחָה הֵימָנוּ וְאִם מִתְּנַהֵג בְּטוֹב עִם הַבְּרִיּוֹת יֵשׁ לוֹ שְׁלוֹם עִם הַבְּרִיּוֹת וְגַם שְׁיִהְיִה טוֹב לְשִׁמִּים שְׁיִהְיִה רוּחַ הַמְּקוּם נוֹחָה הֵימָנוּ וְרוּמֵז לְשְׁלוֹם כְּפּוֹל, גַּם רוּמֵז לְשְׁלוֹם עִם הָעָם וְגַם שְׁלוֹם מִמְּלַחְמַת הַיִּצָּר, וְלִזְה יִרְמֹז ג"כ כְּפִילַת הַשְּׁלוֹם בְּמַלְכִים שְׁיִהְיִה לוֹ שְׁלוֹם מְמַרְיבַת עַמּוֹ וְגַם שְׁלוֹם מִמְּלַחְמַת הַיִּצָּר כִּי בְּזֵאת תִּכּוֹן מַלְכוּתוֹ לְמַעַן יֵאָרִיף יָמִים עַל מְמַלְכָתוֹ כִּי יִלְמַד לִירְאָה אֵת ה' אֱלֹהָיו כָּל הַיָּמִים, וְגַם כָּל הַגְּדוֹל מְחַבְּרֵי יִצְרוּ גְּדוֹל מְמַנּוּ וְיֵשׁ לוֹ יוֹתֵר מְלַחְמַת הַיִּצָּר לְכֹן אֵיזְהוּ גְּבוּרַת הַכּוֹבֵשׁ הַיִּצָּר וּמְנוֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מְלַנְכֵד עִיר, לְכֹן נִרְמַז בּוֹ שְׁלוֹם כְּפּוֹל שְׁיִכְפּוֹשׁ הַמְּדִינָה וְגַם הַיִּצָּר שֶׁהוּא מְלַחְמָה פְּנִימִיָּת וְגְדוּלָה עַל כּוֹלָם כַּמ"ש בְּחֻבַּת הַלְּבָבוֹת: שֵׁם דְּכַתִּיב בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ.

יֵשׁ לְפָרֵשׁ עַד"ז וְכָל בְּנֵיָהּ לִימּוּדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיָהּ דְּכְפִלִּין שְׁלֵמָא לְרַבְּנָן: סְלִיק פְּרָק חֲמִישִׁי הָאוּמַר פְּרָק שְׁשִׁי (ע"ב) בְּמִשְׁנֵה הָאוּמַר הַתְּקַבֵּל כּו' אוֹ הוּלָף כּו' לְכַאוּרָה קִשְׁיָה הָא הַגּוֹי זֹו וְאֲצָ"ל זֹו דְּהַשְׁתָּא בְּהַתְּקַבֵּל דְּהַגּוֹי כְּפִינֵי יָכוֹל לְחַזֵּר כ"ש בְּהוּלָף, וְאֲיַפְשֵׁר דְּלַעֲנִין זֶה הַגּוֹי הוּלָף רַבּוּתָא טְפִי דְלֹא מִיבְעִיָא בְּהַתְּקַבֵּל יָכוֹל לומר שֶׁלֹא נִתְּנוּ רַק ע"ד שְׁתַּתְּגַרְשׁ בְּקַבְּלַת הַשְּׁלִיחַ וְכֵינּוּ דְאִי אֲיַפְשֵׁר יָכוֹל לְחַזֵּר, מִשָּׂא"כ בְּהוּלָף ס"ד דְּכֵינּוּ דְנִתְּנוּ לְשְׁלִיחַ וְנִשְׂאָר בְּיַד הַשְּׁלִיחַ לֹא אֲתִי דִיבּוּר וּמְבַטֵּל מְעַשְׂה הַנְּתִיבָה שְׁמַסְרוּ לְשְׁלִיחַ לְהוֹלִיכּוּ, קַמ"ל דַּמ"מ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ דְּכָל כְּפִיָּה דְלֹא אֲתִי לִיד הָאִשָּׁה דִּיבּוּר בְּעֲלֵמָא הוּא כְּדִאֵיתָא בְּקִדּוּשֵׁין בַּר"פ הָאוּמַר: שֵׁם הָאִשָּׁה שְׁאֲמָרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטִי כּו'.

עיין בפני יהושע שדייק שזו משנה יתירה, ולא הבנתי דכאן עיקר דין שליחות אשמועינן שעושה שליח לקבלה ומתגרשת בקבלתו, וכן אורחא דכל הש"ס, ואיפשר לומר דבהיא אמרה התקבל והשליח לא אמר לבעל כלום או שהבעל לא ידע שהוא שליח של האשה מ"מ פיון שהבעל אמר התקבל גט זה לאשתי דעתו לזכות לה הגט, ואף דאמרינן בגמרא אדם יודע שאין שליחות לקבלה ונתן לשם הולכה מ"מ דעתו נדאי אם איפשר שתזכה בגט תזכה בו מיד, ואם אמרה היא התקבל והוא אמר ג"כ התקבל או זכי אף שלא ידע אם אמרה היא התקבל מ"מ מתגרשת בקבלת השליח, דהא לעיל דף י"א ע"ב באומר תן גט זה לאשתי מפרש טעמא דיכול לחזור משום שהוא חוב א"כ משמע בעשתה שליח לקבלה אף שהבעל לא ידע מ"מ מתגרשת מיד, מיהו בכנולה סוגיין מבואר דברי השליח משום האשה וגם מלשון לפיכך אם אמר הבעל אי איפשרי משמע דפשוט דמייורי שהודיע לבעל, ועיין ברמ"א סימן ק"מ במומר שיכול לזכות לה גט אם ידענו שמהדרת אחר גט הרי אף שלא אמר השליח כלום משמה הוי זכות, מיהו יש לחלק קצת וצ"ע: שם אם רצה לחזור לא יחזור.

ויש לדקדק לפי שיטת הרי"ף והרמב"ם לעיל דף י"א דאף בשיחורור דהוי זכות ולא יוכל יחזור מ"מ בעינן מטא לידיה א"כ עיקר רבונתא חסר פאן וטפי ה"ל למימר דאפי' מטא לידיה לא בעינן ומתגרשת מיד בקבלת השליח דאיכא למיטעי נמי הכא דבעינן מטא לידיה כמו בשיחורורי עבדים אע"ג דהוי זכות, וי"ל משום רבונתא דרישא דיכול לחזור, דאי תני ברישא אינה מגורשת עד שיגיע לידיה ה"א דמ"מ אין יכול לחזור כמו בעבד, ואידי דרישא תני נמי סיפא ודו"ק: בפירש"י ד"ה יחזור דגט חוב הוא לה כו'.

עיין בפוסקים שהביאו הירושלמי אפי' צונחת להתגרש אימור חזרה בה, ויש לדקדק למה לא נימא דמליא בדעתה אי דעתה להתגרש מתגרש מיד דהוי לה זכות ואם אין דעתה להתגרש מיד לא מתגרש א"כ יתנה לה זכות בקבלת השליח מאחר שהברירה בידיה אם תפצה להתגרש, ודוחק לומר דמשום אין ברירה בדאורייתא לא מתגרשה אפי' תפצה בסוף דלא מצינו פלוגתא בזה, וגם לעיל דף י"א ע"ב ס"ל לר' מאיר בשיחורורי עבדים ג"כ יכול לחזור משמע אף שהעבד רוצה להשתחרר, ור"מ ס"ל יש ברירה בלוקח יין פדלעיל דף כ"ה, ואיפשר לומר פיון דבעינן עדים בדרך שבערנה א"כ פיון שתליא ברצונה ואין הרצון מבנרר א"כ הוי כמגרש בלא עדים פיון דנחשב לחוב רק שיהיה תולה בדעתה, וכמו דמקדש בלא עדים אין חוששין לקידושין כמו כן גירושין בלא עדים וצ"ע, ואיפשר דנהי דהתורה ריבתה שפעשה האשה שליח היינו שיהיה במקומה לקבל הגט צריף שיהיה מבנרר שיידו פידיה אבל כל שאינו מבנרר לא מיקרי שלוחה וידיה דדומיא דידיה בעינן שמבנרר רצון שלה להתגרש, גם י"ל דבעינן שלא תהיה משתלחת וחוזרת דלהכי שוטה אינה מתגרשת, א"כ בשלמא בנתברר שרצונה להתגרש שפיר הוי קבלת השליח כקבלתה שבקבלת השליח משתלחת ואינה חוזרת, אבל פשיהיה הברירה בידיה א"כ בשעת שילוח יכולה לחזור ג"כ לבית הבעל לכן לא מהני, ולא דמי לתנאי דבתנאי אמרינן איגלאי מילתא למפרע כשנתקיים, ועיין בח"מ סימן רל"ה סכ"ג בזניפה לו קרקע שלא מדעתו לדעת הרמב"ם הברירה בידיה, לכן צ"ע בכל זה: תו איכא למיזק מאי חוב הוא לה הא עכ"פ כבר מסר הגט בידי השליח ומאי נ"מ לה אם לא מתגרש מיד מתגרש במסירת השליח לידיה ומפסיד ג"כ מזונות א"כ לא איכפת לה במה שתתגרש בקבלת השליח, וצ"ל פיון דעכשיו חזר בו הרי חוב הוא לה אי נתגרשה בקבלת השליח, ועיין מ"ש לעיל דף י"א ע"ב במשנה דלהכי הוי חוב בשביל

מזונות דמפסדת למפרע לכן לא ניחא לה בסתמא להתגרש מייד, מיהו גם זה דחוק דאפי' מבית לבית נמי מיקרר חוב, וצ"ל בשביל התורה לחוד דחושבת שמה יחזור עדיין שם ד"ה לפיכך כו'.

עיין ב"ר"ן שפתב דלשון לפיכך אינו מדוקדק לפירש"י, לכן פירש ה"ר"ן דה"ק אם אמר אי איפשי שתקבל בתורת שליחות שלא אלא הולך ותן לה והולך הני פזכי ורוצה שהוא יזכה לה הגט אפ"ה יכול לחזור כמ"ש בירושלמי הרי שצונחת להתגרש אני אומר שמה חזרה בה ע"ש וצ"ע, דא"כ איך מועיל שליח לקבלה הא יש לחוש שחזרה וביטלה השליחות וע"כ לומר בעבדה שליח לא חיישינו לחזרה וכן בעשה הוא שליח לא חיישינו לחזרה וא"כ אטו בשביל שהוא אומר שרוצה שתזכה על ידו ניחוש טפי לחזרה בה דהא מסתמא היא בדעתה קאי דהיא לא אסקא אדעתה מה שיאמר הבעל, לכן דברי, ה"ר"ן צ"ע ולפענ"ד נראה לפרש דברי שא בהתקבל אמרינו התקבל והולך קאמר אלמא דשייך התקבל בלא לשון זכייה לזה קמ"ל באשה שאמרה התקבל לי גיטי לא נימא דהבעל סבר דהיא נמי התקבל והולך קאמרה ולא נתנו לו רק ע"ד הולכה קמ"ל בהיא אמרה התקבל הני לשון זכייה מבנרר, ולזה קאמר לפיכך פלומר פיון דהתקבל מבנרר דהני פזכי אם אמר הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך דבלא אמר אי איפשי הני פזכי והשתא לא תימא דדילמא הבעל סבר דהתקבל לשון הולכה והוא אומר הולך או הילך דהני לשון זכייה א"כ ס"ד דלא יחזור פיון דבאמת התקבל של האשה הני לשון זכייה והוא ג"כ חפץ שיזכה לו שהרי אם לא היה אומר אי איפשי לשון זה זכייה משמע א"כ נאמר דלכך אמר אי איפשי לפי שסבור שאינו לשון זכייה והוא רוצה בזכייה שתתגרש מייד דאל"כ למה אמר הילך שהוא ג"כ לשון של זכייה, ולזה קמ"ל דאדרבה התקבל ברור לבעל ללשון זכייה והילך לא קאמר לזכייה רק להולכה, לכן רצה לחזור יחזור פן נ"ל נכון, ודוק היטב: שם ד"ה אלמא הולך פזכי דמי ופלוגתא היא בפ"ק עכ"ל.

תמוה שלא פירש אשמעתין בפלוגתא דרבי ור' נתן לקמן, ומ"ש בפ"י דס"ל מתני' ר' היא הוא דחוק וגם הא גופא קשיא לימא מתני' ר' היא, והנלענ"ד בפירש"י דבפלוגתא דרבי ור' נתן לא נזכר רק הולך ותן, א"כ לא מוכח הולך לחוד בפ"ק די"ל דהא רבי גופיה ס"ל הולך לאו פזכי דמי, אלא י"ל הולך ותן שאני, מיהו בזה כפר בתבו התוס' לחלק לקמן דהכא שניתייה שליח, מ"מ י"ל דרב ושמואל דפליגי לעיל בהולך פזכי י"ל דלרב מה שזכר פאן הולך ותן אין חילוק בין הולך להולך ותן, או דס"ל דהולך ותן או או קתני כמו חלץ ועשה בה מאמר ומאן דס"ל הולך פזכי דמי לא מפליג בין הולך ותן להולך לחוד, ושמואל ס"ל דהולך לאו פזכי ופלוגתא דתנאי הכא בהולך ותן דוקא, והשתא למאי דדייק הכא הולך לחוד פזכי דמי היינו פה מ"ד דלא מפליג בין הולך להולך ותן, וזה פלוגתא דאמוראי הוא לחוד אבל תנאי איפשר דדוקא בהולך ותן קאמרי, ולהכי פירש"י דפלוגתא היא בב"ק דשם הפלוגתא בהולך לחוד, פן נ"ל לפירש"י ודו"ק: בתוס' ד"ה איש כו' משום דבגט אשה בהולכה כו' עכ"ל.

עיין מהרש"א שדחק למה לא פירשו כפירש"י שפן האיש מוליה גט לאשתו שהוא עצמו נותנו, וכן האשה שהיא מקבלת עושה שליח לקבלה, ונראה דקשיא להתוס' דליפשוטן ממתני' דלעיל דף י"א ע"ב באומר תן גט זה לאשתי יכול לחזור משום דחוב הוא לה, וא"כ משמע אי הנה זכות לא הנה יכול לחזור, והשתא קשה ממנ"פ אם השליח איש מוכח דיכול להיות ש"ק דאל"כ אפי' יהיה זכות אין איש נעשה ש"ק, ואם השליח אשה מוכח דאשה יכולה להיות שליח להולכה דהא אם אינו חוזר יכול ליתן הגט, לזה פירשו התוס' הטעם דאין איש יכול להיות שליח לקבלה משום

שאין האישה עושה שלים לקבלה, א"כ שפיר י"ל לעולם השלים איש, ואין לומר ל"ל טעמא דגט הוא חוב, דנדאי אי גט הנה זכות הנה האישה עושה שלים לזכות לה הגט והנה פשוט לן דיכול להיות שלים לקבלה שהרי ע"י הבעל נעשה שלים לזכות לאשה ולא קמיבעיא לן רק לפי האמת דגט אינו זכות א"כ לעולם אין הבעל יכול לעשות שלים שתזכה האשה אם לא שהאשה תעשה אותו ושפיר י"ל דאיש לא יוכשר לשלם לקבלה והיגו מה"ט גופיה דהוי חוב ואינו נעשה לעולם בלא האשה וא"ש ודו"ק: מיהו י"ל דמשמע להתוס' מלשון שפן איש מוליה גט לאשתו ולא קאמר שפן איש נותן גט, א"ו היגו משום דהאיש הוא העושה לכן תלי ליה במוליה גט לאשתו שהאיש הוא המשלם שלים להולכה, פן י"ל בפשיטות: ובלשון הרי"ף ראיתי גימגום שפכתב איש הוי שלים קבלה שפן אב מקבל גט ואשה הויא שלים להולכה שפן אשה עצמה מביאה גיטה, הנה בזה שפן אב מקבל גט שפיר יכול להיות שנהו הטעם, אבל בהך דאשה מביאה גיטה הוא תולה הסיבה במסובב שאילו לא הייתה אשה יכולה לעשות שלים להולכה לא הייתה יכולה להביא גיטה דהיכא רמיזא שתוכל להביא גיטה יותר משלם להולכה דעלמא, ורב מרי פשיט דיכולה לעשות שלים להולכה בלא סיפא דהאשה עצמה מביאה גיטה, גם יש לדקדק לדעת הרמב"ם שסובר דהאשה עושה שלים להבאה א"כ מאי קמיבעיא אם האשה נעשית שלים להולכה הא פינו דחזינו דעושיית שלים להולכה אף שלא בדידה קיימא מילתא כ"ש שתוכל להיות שלים להולכה וכ"ש לפירוש התוס' שכל הבעיא היא מחמת שאשה לא שייכא בהולכה ומשמע דהתוס' נדאי לא ס"ל פדעת הרמב"ם שסובר שהאשה עושה שלים להולכה, מ"מ גם לפירש"י קשה, גם קשה פיון דאפי' הא גופא מיבעיא לן אם האשה נעשית שלים להולכה איך פשיט לן שייכולה לעשות שלים להולכה שזה חידוש יותר שתעשה שלים על דבר שאינו בידה כלל, ועמ"ש בסמוך: בגמרא הבא לי גיטי.

משמע שאשה עושיית שלים להבאה וכן דעת הרמב"ם וביארו הרשב"א והר"ן טעמו דהוי כאילו התנית שיהיה שלים קבלה שלה רק באופן שלא תתגרש עד שיגיע לידה, והקשה בפני יהושע א"כ אמאי אינה מגורשת אי אדיבורא דידיה קסמיה הא מ"מ גילתה דעתה שרוצה להתגרש וכן למסקנא דטעמא דעקר שלים שליחותיה מ"מ לפי האמת הוי שלים לקבלה, וזה לא הבנתי דמ"מ פיון שעכ"פ אמרה הבא ולא רצתה להתגרש מיד והשלם עקר שליחותו שאינו רוצה לטרונ א"כ ממילא בטל השליחות דמ"מ אינו רוצה לטרונ רק שתתגרש מיד ועל זה לא נעשה שלים גם מן האשה, מיהו לפום הך ס"ד דאדיבורא דידיה קסמיה והוא נתנו לו לקבלה איפשר שיש להקשות שהרי הוא באמת שלים לקבלה שלה רק שהתנית שלא תתגרש עד שיגיע לידה וגם זו אינה קושיא דכיון דהייב ליה אדיבורא דידיה שתתגרש מיד י"ל דקפידא הוא דשמא רוצה שלא יתראה הגט כלל במקומות אחרים למנסרו שם בעדים ולא גרע מתן לה במקום פלוני ונתנו במקום אחר דהוי קפידא ואין בזה פדאי להקשות, ואי קשיא לי הא קשיא לפי דברי הרשב"א והר"ן דהוי ש"ק רק שהתנית שלא תתגרש עד שיבא לידה א"כ נימא דאף אם מת בטרם שמסרו לידה ימסרו אח"כ ותתגרש למפרע וא"כ באמרה התקבל לי גיטי והשלם אמר אשתך אמרה הבא לי גיטי בהגיע הגט לידה כתב הר"ן דמגורשת ממה נפשך אי אדיבורא דידיה מיגרשא מיד ואי אדיבורא דידיה מיגרשא כשיבא לידה, מיהו אם מת קודם חולצת, וקשה פיון דגם לפי דיבורא דידיה ה"ל שלים לקבלה רק שהאשה התנית שיבא לידה א"כ נימא פיון שהבעל הסכים אדיבורא דידיה ונעשה שלים לקבלה בתנאי שיגיע לידה נימא שאם הגיע לידה נתגרשה למפרע ואמאי חולצת, ותו קשיא אמאי תנו לקמן דף ס"ה באמרה הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לידה מנ"ל דלא נתפוננה שתתגרש למפרע כשיבא לידה שאין כאן רק תנאי בעלמא ומנ"ל

דְּנִתְכּוֹנָה שְׂיִתְחִיל הַגֵּט דְּוָקָא כְּשִׁיבָא לִיְדָה דִּילְמָא לֹא הִתְנִית רַק לְעַנְנָן אִם לֹא יָבֵא לִיְדָה כָּלֵל כְּגוֹן שְׂוָקְרַע אוֹ נֶאֱבָד אֲבָל כְּבֵא לִיְדָה תִּתְגַּרְשׁ לְמַפְרַע וְאִף שִׁישׁ לְדַחֲוֹק בְּכָל זֶה מ"מ יֵשׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה בְּרוּרָה שְׂאִין דַּעַת הָרַמְבַּ"ם כְּמוֹ שֶׁחֻשַׁב הָר"ן דְּהָא בִּרְפ"ו מְגִירוּשִׁין פֶּתַב דְּשְׁלִיחַ לְקַבְּלָה צְרִיף עֲדִים, וּבְדִין ד' פֶּתַב וְכֵן הָאִשָּׁה שׁוֹלַחַת כּו' וְאִין שְׁלִיחַ הוֹלְכָה וְהִבְאָה צְרִיף עֲדִים וְאִם אִיתָא דְּשְׁלִיחַ לְהִבְאָה נִקְרָא שְׁלִיחַ לְקַבְּלָה אֲמַאי א"צ עֲדִים הָא מ"מ שְׁלִיחַ קַבְּלָה הוּא רַק בְּתַנְאֵי לְכֵן נִרְאָה יוֹתֵר שְׂגָם בְּכּוֹנֵנַת הָרַמְבַּ"ם כְּשֶׁהִיא עֹשֶׂתָה שְׁלִיחַ לְהִבְאָה וְהַבְעֵל נִתְּנוּ לוֹ בְּסִתָּם נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ מִפְּחַ הַבְעֵל שְׁהַסְפִים בְּנִתְּנֵתוֹ לִידוֹ אִף שֶׁלֹּא אָמַר הוֹלֵךְ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי רַק הַשְׁלִיחַ אָמַר אִשְׁתִּי אֲמַרָה הִבֵּא לִי גֵיטִי וְנִתְּנוּ לוֹ בְּסִתָּם גְּמִי מִיְקָרֵי שְׁלִיחַ מ"מ עֵינְקָר פֶּתַח הַשְׁלִיחוֹת מִפְּחַ הַבְעֵל, וְכֵן נִרְאָה מְלִשׁוֹן הָרַשְׁבָּ"ץ שֶׁבַב"י סִימָן ק"מ א"כ הִדִּין שֶׁפֶתַב הָר"ן שְׂאָפִי אֹמֵר הַבְעֵל אֵינִי רוֹצֵה שְׁתֵּהִיָּה שְׁלוּחִי רַק שְׁלִיחַ שְׁלָה דְמַהְגִּי מִפְּחַ שְׁלִיחוֹת שְׁלָה צ"ע וְלִיתָא וּדְלָא כְּהַב"ש שֶׁהִבֵּיא בְּסִתָּם דְּבָרֵי הָר"ן וְחִלְיָה לְהַקְל בְּאִיסוּר אִשְׁתִּי אִישׁ: (דָּף ס"ג ע"א) בְּתוּס' ד"ה בְּשִׁלְמָא כּו' בְּלֹא אִיפְכָא כּו' מְשִׁהֲגִיעַ הַגֵּט לִיְדָה כּו' דְּאִדִּיבּוּרָא דִּיְדָה קְסָמִיף עכ"ל.

לְכַאוּרָה י"ל דַּמ"מ לֹא נִיפְשׁוּט מִיְנֵיהּ הַבְעֵיָא בְּפוֹעֲלִים כְּדֹאִיתָא בְּפָרְק הָאֲנֻמְנִין דְּהוּי מְצִינָן לְמִימַר טַעְמָא מְשׁוּם כִּינּוּן דְּנִתְּנָן עֵינֵינוּ לְגַרְשָׁה תִּתְגַּרְשׁ כָּל הִיכָא דְּמִיְגַרְשָׁא דָּאִם קְסָמוּף אִדִּיבּוּרָא דִּיְדָה לֹא תִתְגַּרְשׁ כָּלֵל אֲבָל אִי אִיתָמַר אִיפְכָא דְּבִין כְּוָ וּבִין כְּוָ מִיְגַרְשָׁא שְׁפִיר תִּלְיָא אִי קְסָמִיף אִדִּיבּוּרָא דִּיְדָה אוֹ אִדִּיבּוּרָא דִּיְדָה: בְּפִירִשׁ"י ד"ה אֶלָּא כּו' דְּאִי גְמִי אִדִּיבּוּרָא דִּיְדָה קְסָמִיף וְכו' אִי גְמִי אֲמַלִּיף כּו' עכ"ל.

וְקִשָּׁה כִּינּוּן דְּאִדִּיבּוּרָא דִּיְדָה קְסָמִיף, א"כ כְּשֶׁאָמַר הִילָךְ כְּמָה שְׂאָמַרָה כְּוֹנֵנַתוֹ לְהוֹלְכָה וְהוּי כְּאוֹמֵר הוֹלְכָה אֲקַבְּלָה דַּמ"מ נִתְרַצָּה לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה שְׁהֵרִי קִיבְלוּ ע"ד הוֹלְכָה כִּינּוּן דְּאִדִּיבּוּרָא דִּיְדָה קְסָמִיף א"כ כְּשֶׁאָמַר לוֹ הִילָךְ כְּמָה שְׂאָמַרָה שְׁוִיָּה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה הֵרִי קִיבְלוּ הַשְׁלִיחַ ע"ד הוֹלְכָה בְּפָרְט שְׁהֵרִי הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ שְׁנִתְּנוּ לְאִשָּׁה וְאִיף אִיפְשָׁר לֹאִמַר שֶׁלֹּא תִהְיֶה מְגוֹרְשֶׁת לְגַמְרִי וְלֹא תְּפָסִי כְּוָ קִיְדוּשִׁי אַחַר, וְאִיפְשָׁר שְׂמַפְאֵן רְאִיָּה לְדַבְרֵי הָרַמְבַּ"ם שְׁהָאִשָּׁה יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְהִבְאָה אִפִּי בְּלֹא פֶּתַח הַבְעֵל א"כ כְּשֶׁאָמַר הִילָךְ כְּמָה שְׂאָמַרָה אִין בְּכָלֵל דִּיבּוּרוֹ שְׂמַמְנָה הַבְעֵל אוֹתוֹ שְׁלִיחַ מִפְּחוֹ רַק מִפְּחָה שְׂאִם אָמַרָה שְׁיִהְיֶה שְׁלִיחַ לְהִבְאָה יְהִיָּה שְׁלִיחַ לְהִבְאָה מִפְּחַ מַה שְׂעֲשֻׂתָה אוֹתוֹ הָאִשָּׁה שְׁלִיחַ לְהִבְאָה, וְא"כ א"ש טוּבָא כִּינּוּן דְּהוּא עָקַר שְׁלִיחוֹת שְׁלָה לְהִבְאָה וְהַבְעֵל אַע"ג דְּאִדִּיבּוּרָא דִּיְדָה קְסָמִיף אִין כְּוֹנֵנַתוֹ רַק שְׁיִהְיֶה הַשְׁלִיחוֹת ע"פ דִּיבּוּרָה וְהֵרִי הַשְׁלִיחַ עָקַר הַשְׁלִיחוֹת שְׂמַפִּי הָאִשָּׁה דְּאָמַר לְקַבְּלָה הוֹינָא לְהוֹלְכָה לֹא הוֹינָא וְגַם הַבְעֵל לֹא עֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ מִפְּחוֹ בְּדִיבּוּר זֶה רַק שְׁיִהְיֶה שְׁלִיחַ ע"פ עֲשִׂיָּתָה לְכֵן לֹא דְמִי לְהוֹלְכָה אֲקַבְּלָה שְׁהַבְעֵל עֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ מַעֲצָמוֹ, וְמַה שְׁהַקְשָׁה הָר"ן אִיף תִּתְגַּרְשׁ הֵרִי לֹא בָּא לִיְדָה לֹא מִפְּחַ הַבְעֵל וְלֹא מִפְּחַ שְׁלוּחוֹ, נִרְאָה דְּכִינּוּן דְּאִיְרִי בְּסִתָּם שְׁהִיא עֹשֶׂתָה שְׁלִיחַ וְהוּא מְסָרוֹ לוֹ בְּסִתָּם אִף שְׁהוּא שְׁלִיחַ מִפְּחָה מ"מ לֹא דְמִי לְטָלִי גֵיטִיף מַע"ג קַרְקַע שְׂאִין כְּאֵן נִתְּנִית הַבְעֵל כָּלֵל, אֲבָל כְּאֵן הֵרִי בָּא לִיְדָה מִפְּחַ נִתְּנִית הַבְעֵל שְׂמַסְרוֹ לִיד שְׁלוּחָה אִף שֶׁלֹּא עֲשָׂאוֹ הַבְעֵל שְׁלִיחַ בְּפִירוּשׁ שְׁפִיר מִיְגַרְשָׁא מִפְּחַ נִתְּנִית הַבְעֵל ע"פ הַסְּפָמַת הַבְעֵל עַל שְׁלִיחוֹת שְׁלָה, וְמ"מ בְּאָמַר בְּפִירוּשׁ אֵינִי רוֹצֵה שְׁתֵּהִיָּה שְׁלוּחִי אִין לָנוּ לֹאִמַר דְּמִתְגַּרְשֶׁת כַּמ"ש לְעֵיל, וְדוּק הֵיטֵב וצ"ע, עַמ"ש לְקַמְן בְּדַעַת הָעֵיטוּר: בְּגַמְרָא הָתָם אָדָם יוֹדַע כּו' הִכָּא טְעִי, וְקִשָּׁה לַפ"ז בְּמִזְכָּה גֵט לְאִשְׁתּוֹ בְּמִקּוּם יָבָם דְּמִיבְעִי לָן בַּפ' הָאִשָּׁה שְׁלוּם, א"כ נִימָא אִפִּי הַגֵּט לִיְדָה מִחַיִּים לֹא תִתְגַּרְשׁ דְּכִינּוּן דְּסְפִיקָא הוּא אִיפְכָא לְמִימַר דְּטְעִי שְׁתִּתְגַּרְשׁ מִיָּד ע"פ זִנְפוּי וְלֹא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה כָּלֵל, וּמִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים מְשַׁמַּע דְּפְשִׁטָּא בְּהַגִּיעַ לִיְדָה מִחַיִּים מִתְגַּרְשֶׁת, עֵינֵין אַה"ע סס"י קַמ"ה וְהִכָּא לֹא שְׁיִיף אָדָם יוֹדַע כִּינּוּן דְּלִידוֹן מְסַפְקָא לוֹ, וְיֵישׁ לִיְיָשׁב דְּכָאן שְׁהוּא סוֹבֵר שְׁלִיחַ

לקבלה אינו נעשה שלוחו כלל משא"כ במזפה נעשה שלוחו לזכות לה וכשלא תזכה מיד תתגרש כשיבא לידה דמ"מ שלים הבעל הוא ודו"ק: שם אמר רבא ת"ש קטנה שאמרה התקבל ויש לדקדק לפמ"ש הרמב"ם בפ"ו מגירושין דין ט' בטעם שאין קטנה עושה ש"ק מפני שש"ק צריף עדים ואין מעידין על הקטן וא"כ משמע בשלים הבאה שא"צ עדים גם קטנה עושה א"כ י"ל פשאמרה התקבל לא נפיק מכלל שלים הבאה ומתגרשת שפיר מצד שליחות שלה, וצריף לומר פ"ן דס"ד דהבעל סובר שתהיה מגורשת בקבלת השלים א"כ לא נתן פי אם ע"ד לקבלה וגם היא איפשר שרצונה דוקא בקבלה ואינה מגורשת רק מצד שליחות הבעל: שם מאי לאו קבלה אקבלה כו'.

מפאן הקשו הרשב"א והר"ן על בעה"ע שסובר בהך דלעיל דאמרה הבא והשלים אמר התקבל והבעל אמר הילך כמה שאמרה דמבואר לעיל דאינה מגורשת וכתב בעה"ע דוקא באמר הילך כמה שאמרה אבל באמר התקבל לה מגורשת פשהגיע הגט לידה וקשה סוגיין מאי פריף הכא הא הבעל אמר התקבל לה ובנדאי תימה גדולה שהבה"ע לא ראה הסוגיא במקומה, והנלענ"ד לנישב והוא דבנדאי אי לא אמרינן סברת רב אשי רק טעמא דאינה מגורשת הוא משום דאדיבורא דידן קסמיה ואינו עולה בדעתו ליתן כלל להולכה שפיר מדמי הש"ס דלפ"ז גם כאן לא תתגרש שהרי לא עשאו שלים להולכה כלל שהרי סמיכתו על דיבורו של השלים ואינו עושה שלים להולכה והיא לא עשתה לקבלה, אבל אי אמרינן סברת רב אשי דטעמא הוא דעקר שלים השליחות שפיר יש לחלק בדברי העיטור דדוקא באמר הילך כמה שאמרה שלא נעשה שלים מצד הבעל רק מצד אמירת האשה י"ל פ"ן דהשלים עקר אמירת האשה אינו שלים כלל, אבל אם הבעל אמר התקבל לה הרי נעשה שלים מצד אמירת הבעל ושליחות זו לא נעקרה שהרי אם הבעל אמר התקבל נעשה ג"כ שלים להולכה, והשתא י"ל דס"ל להעיטור דהך ת"ש דמדמי להך דלעיל היינו משום דהסוגיא קאי לסברא דטעמא דרב משום אדיבוריה דידיה קסמיה כדמשמע, דלרב אשי דטעמא משום דעקר שליחותיה לא קשיא כלל ממתני' דדוקא הכא דחזינו דהשלים שינה ממה שאמרה האשה י"ל עקר, אבל במתני' אין כאן שינוי מצד השלים, ולרב אשי שפיר יש לחלק דלא שייף עקר רק פשאמר הילך כמה שאמרה שנעשה שלים מצד האשה, אבל באומר הבעל התקבל לה והבעל עושה שלים להולכה ג"כ בלשון התקבל שפיר י"ל דמגורשת מצד שליחות הבעל ושליחות זו לא נעקרה ושפיר הוי שלים של הבעל, ולהכי לא קשיא כלל ממתניתין לרב אשי דלרב אשי פשוט לן דבאמר התקבל ישנו בכללו שליחות הולכה ג"כ אף שאמר לשון התקבל וזכי, רק בשינה השלים אמרינן דעקר השליחות ומינשבים דברי העיטור, ודוק היטב:.

ובאמת צ"ע לענ"ד למה פסקו בהחלט בהך דלעיל באמרה הבא והוא אמר אשתך אמרה התקבל דאינה מגורשת משום דעקר שלים שליחותיה למה לא יהיה השלים נאמן שלא נתכנין לעקור השליחות דהא קיי"ל שלים נאמן דהימניה, וכתבו התוס' לקמן דף ס"ד דאפ"י משקר האמינו שיהיה בדבריו וכ"ש כאן שהוכיח סופו על תחילתו שהרי מסרו ליד האשה ולמה נימא דמעיקרא לא קיבל עליו דילמא טעי וסבור שיוכל להיות ש"ק, דהא ע"כ צ"ל דטעה דאם לא טעה למה לקח הגט שהרי יודע שאין הבעל עושה ש"ק וע"כ צריף לומר שטעה, א"כ מנ"ל דעקר השליחות ואיך נסמוך על זה להחזיקה באשת איש גמורה שלא יתפסו בה קידושין ושתתיבם, ואיפשר לומר ע"פ ספיקו של המשנה למלך פ"ז מאישות דין כ' בעשה שלים לקדש וקידש קידושי ספק דהוי עיוות בשליחות, לכן סבירא ליה לרב אשי פ"ן שאי איפשר לומר שתתגרש בהחלט א"כ ע"ד שתהיה ספק מגורשת לא היה דעת הבעל והאשה ולא דמי לדלקמן באמר הולך ונתן לה

דחולצת דשם אין פאן עיוות דעכ"פ אם יבא הגט לידה מחיים תתגרש, אבל פאן שיש ספק אי עקר לשליחות ואין תקנה לגט לכו בטרל השליחות לגמרי פיון דאיכא למימר דעקר השליחות ואינה מגורשת לחלוטין, ודוק היטב וצ"ע: וראיתי בלשון הרמב"ם פ"ו דין י"א שהעתיק דין הלצה וז"ל, שלים האשה שבא לקבל גט מן הבעל ואומר לו ש"ק אני ואומר לו הבעל הילך גט זה כמו שאמרה פלומו איני עוקר שליחותי אלא שבין שעשתה אותה ש"ק או שלים הבאה הרי אתה כמו שאמרת והביא את הגט ואמרה לו לא שלים קבלה שמתיה אלא שלים הבאה אפי' הגיע הגט לידה אינה מגורשת שהרי עקר השליחות ואמר לבעל מעולם לא נעשיתי שלים הבאה לה ובדין י"ב אמר השליח לבעל שלים הבאה אני וא"ל הבעל הילך פמה שאמרה והביא הגט ואמרה לו שלים לקבלה שמתיה פיון שהגיע הגט לידה מגורשת שהרי לא עקר השליחות שאמרה אלא גרע אותה שהיא אומרת לקבלה והוא אומר לבעל להבאה בלבד עכ"ל, והנה אין ספק שלא לחנם האריך הרב במקום שאמרו לקצור ומה גם רבינו הגדול אשר שפתיו ברור מללו ושנה תלמודו בלשון קצרה רק אסברא לה בדרך דהיינו טעמא לפי שהשליח לקבלה בא מצד האשה ושליח הבאה עיקרו מצד הבעל כדפרישית לעיל, ומפרש הטעם לפי שהשליח נעמק לשליחות שלא נעשה בו שלים שהרי האשה עשתה שלים להבאה שעיקרו בכח הבעל ונחפץ להיות שלים מצד האשה שהרי הוא אומר שלים קבלה והבעל אין יכול להכריח לשליח על רצונו לכו מיקרי עקירת השליח שהרי השליח לא לקחו אלא על דעתו ולא דמי להך דפ' האונגין בא"ל הפועלים כמו שאמר בעה"ב דשם עיקר דין הפועלים על הבעה"ב אבל השליח כפי רצונו יכול להיות, נמצא פשרצה להיות שלים מצד האשה ובאמת לא נעשה שלים כלל רק להבאה שתליא בכח הבעל, אבל באמרה היא לקבלה והוא אומר להבאה א"כ נתרצה להיות שלים מצד הבעל ושפיר מתגרשת ולא עקר השליחות שהרי של הבאה שנתרצה שפיר יכול להיות, אבל באמרה להבאה אם אמר השליח לקבלה הרי עקר השליחות שהרי לקבלה לא נעשה כלל לא מצד האשה והבעל אף שנתן לו לקבלה אין זה בידו לכן לא נעשה שלים כלל מעתה אין צריך לדחוק כלל כפירש"י דמשום טירחא דתמוה הוא דנסמוך על סברא קלישתא לבטל הגט שהרי מ"מ טרח ולמה לא יהיה השליח נאמן שלא ביטל, אבל להרמב"ם ניחא דבפירוש אמר לקבלה אין בכלל נתינת הבעל רק לקבלה ועל זה אין בידו, פקח עיניו וראה מה עמקו מחשבותיו של הרמב"ם, אלא שעדיין אינו מתחנור במה שתלה הדבר בטענת האשה שאמרה לא ש"ק שמתיה, ונראה מדבריו דאם האשה מרנצה להתגרש בגט זה שפיר נעשה שלים הבעל ושפיר יכולה להתגרש שהרי הבעל הסכים גם על שליחות הולכה שהרי הבעל מסכים על כל אופן שנעשה בין ש"ה בין ש"ק רק אם היא אינה רוצה מאחר שאמר לבעל שיקבלנו בתורת שליחות לקבלה בהא הוא דאינה מגורשת, והא דאמרינו בגמרא הקא טעי ר"ל דאין הבעל רוצה דוקא שיהיה שלים להולכה שיגרשנה בעל פרוחה שסבור שנעשה ש"ק והשתא האשה חוזרת ואומרת לא שמתיה ש"ק נמצא שאין אתה שלוחי כלל שהרי אמרת שאתה ש"ק וע"ז לא שלחתיה וצ"ע טובא בזה, ותמוה לי טובא איך לא שתו לבם נושאי פליו לדקדק בלשונו במאי דהלכתא גברוונתא איכא למישמע מיניה וצ"ע: (ע"ב) בגמרא מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהילך ורבי.

תמוה לי הא פכר שני לעיל דאקבלה לחוד קאי ואמאי מוקי ליה דוקא פרכי, ונראה דדוקא לעיל דלא אסיק אדעתיה לפלוגי בין הולך להילך שפיר י"ל דאקבלה לחוד קאמר אבל לבתר דאסיק אדעתיה לפלוגי בין הולך להילך א"כ אי תני במתני' הולך ע"כ הילך פרכי לר' נתן דל"ל דהילך נמי לאו פרכי דא"כ למה נקט במתני' הולך וסיפא דהאשה שאמרה אקבלה לחוד ליתני הילך

אע"כ משום סיפא קמ"ל דבאששה אפ"ל הילך פנכי דמי לכו פריה שפיר ודו"ק: שם לא בהולך ורבי.

משמע דלרבי אפ"ל בהולך לחוד הוי פנכי, ויש לדקדק לדעת הפוסקים דתן פנכי במתנה פדאיתא בח"מ סימן קכ"ה, א"כ קשה מנ"ל דרבי ס"ל דהולך לחוד פנכי דמי הא רבי איירי בהולך ותו, אבל הולך לחוד י"ל גם לרבי לאו פנכי דמי, ונראה דודאי אין להעמיד בלשון הולך שיהיה נכי דאין זה פירושו של הולך אלא דמאן דס"ל הולך פנכי היינו מאחר שפבר נותן הגט ואינו מקפיד מתי ינתן לידו אפ"ל ברגע זו לכו ממילא פנכי דמי שהרי אינו מקפיד והשליח נעשה שליח מן האשה וממילא זוכה לה, והשתא נראה בהולך ותן לה אי אפ"ל לומר דהוי פנכי דהא בשליח לקבלה צריה למנסרו מיד שינפה בו מיד וגם לא הוי פנכי רק במוסר לו מיד ליד פדאיתא בסי' קכ"ה ס"ו, וא"כ אי אפ"ל לומר למאן דאמר הילך לאו פנכי א"כ פנין שלא אמר רק הולך אין להעמיד בכוננתו שאומר שינפה בגט בשבילה שהרי הולך קאמר וכיון שאינו זוכה מיד גם תן אינו מועיל דהוי פאילו לא מסר לו מיד ליד דלא הוי תן פנכי ומ"ד הולך פנכי ס"ל דממילא פל שאינו מקפיד הרי זוכה מצד האשה שמאחר שרוצה לגרש לא עקר שליחות של האשה אף שאין הלשון נכי, וגם הב"ש סימן ק"מ פתב ג"כ לחלק רק שלא ביאר טעמא דמילתא, ועפ"ז אפ"ל בשיתת הרמב"ם דתן לחוד שפיר הוי פנכי כמו במתנה לשיטת הרמב"ם, וכן משמע לכאורה דהא במתנה לא מצינו חילוק בין הולך להילך ומשמע דאפ"ל הילך לאו פנכי ובגט קיי"ל הילך פנכי פנין שעשתה שליח לקבלה, א"כ תן דמהני במתנה משמע דעדיף מהילך דלא מצינו שיועיל פל וגם פנין דטול לשון קבלה משמע דתן נמי לא גרע מטול ודו"ק: מיהו דעת הטור דתן לא הוי פנכי, ואפ"ל דמפרש הולך ותן לה או הולך או תן לה כמו חלץ ועשה בה מאמר, ולפ"ז צריה לחלק בין גט למתנה, ונראה דס"ל להטור דהא דס"ל להרמב"ם במתנה תן פנכי יש הוכחה ממתני' דפ"ק דף י"א ע"ב דאמר בתן גט זה לאשתי יכול לחזור משום שהוא חוב, וקשה בלא"ה אפ"ל במתנה שהוא זכות תן לאו פנכי רק בשחרור דהרבה פעמים נותן דמי עצמו ויוצא כמ"ש הר"ן, וא"כ קשה ל"ל בגט משום חוב, אלא נראה דהא ביהא תליא אי גט הוי זכות הנה אמרינן ביה תן פנכי וא"כ ממילא אפ"ל עשתה שליח לקבלה תן לאו פנכי דמי פנין דהגט מצד עצמו אינו זכות, ולהכי אמרינן פ"ק השולח שליח מתנה הרי הוא פגט נ"מ להולך לאו פנכי ולא קאמר תן אלא לענין תן לא הוי פגט ובמתנה הוי פנכי, והא דמקשה מחוב אגט י"ל, דחוב ג"כ מצד עצמו אינו זכות דשפא לא ניחא ליה שיהיה החוב ביד זה ואינו זכות בעצם רק בשביל שחייב באחריותו כמו כן בגט אשה אף שבעצם אינו זכות מ"מ מצד שרצונה להתגרש עשתה שליח לקבלה לכו מדמי להו להדדי, אבל לענין תן שפיר יש לחלק ביניהם ודו"ק, ועיין מ"ש לעיל פ"ק קמא דף י"ד שפתבתי לחלק ג"כ בין מתנה לגט בענין תן, ודוק היטב: ועיין בחידושי הרשב"א שנסתפק אפ"ל למ"ד הולך פנכה מ"מ בעינו דלימטייה לידה ועד דלא מטא גיטא לידה לא מיגרשא והוי פאילו התנה ע"מ שביא לידה, וצ"ע דא"כ איך אמר רצה לחזור לא יחזור הא יכול ליקח הגט מן השליח וממילא לא תתגרש, וצ"ל דהשליח אינו מחוייב ליתן לו הגט וא"כ לא הוי דומיא דהתקבל ונכי דבהתקבל, ונכי אפ"ל השליח רוצה להחזיר הגט פבר נתגרשה משא"כ בהולך, ותו קשיא לי א"כ איך אמר רב בסמוך נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת משום דמספקא ליה אי הולך פנכי דמי והא ע"כ איירי בלא בא מחיים לידה וכיון שפן לפה דוקא חולצת ישראל הגט ותוכל להתניבם, גם מדברי הפוסקים שפסקו בהילך דמתגרשת בהגיע ליד השליח שלא חילקו בין הילך להתקבל משמע דלא פהרשב"א דהילך לרבי נתן לא עדיף מהולך לרבי וצ"ע, ותו קשה לי על דברי

הרשב"א דלעיל דף י"ד ע"ב בהולך מנה לפלוני משמע דלמ"ד הולך פנכי מחזירין ליורשי מי שנשפתלחו לו, ונחמדים אומרים מה שירצה השליח יעשה היינו משום דמספקא להו ע"ש בגמ', אבל למ"ד הולך פנכי משמע שאין ביד השליח להחזיר עוד לבעלים, ואם נימא דהוי תנאי דלימטנה לידה א"כ יתנה הברירה ביד השליח להחזירם למשלח שהרי אם לא יתקיים התנאי בטלה המתנה וצ"ע: ועפ"מ"ש יתנישב מה דקשה לי על הרי"ף שהביא הך מימרא דרב דנעשה שלוחו ושלוחה וחולצת דמספקא ליה לרב ובסוף מסיק דקיי"ל לפרבי נתן דהולך לאו פנכי, וקשה למה הביא מימרא דרב פלל פיון דפסק כר' נתן, ולפ"מ"ש ניחא דקמ"ל דלא תימא הך דס"ל לר' נתן הולך לאו פנכי היינו משום דמסתמא שייר לו הזכות שיוכל לחזור מיהו אם לא חזר מחיים נמי ליה שיהיה הגט גט למפרע, אבל ממימרא דרב דאמר חולצת משמע אפ"ל לא חזר מחיים נמי חולצת אלמא דהולך לאו פנכי הוא פלל וכן בהילך דכופי דמי משמע אפ"ל חליצה לא בעי"א ע"ג דלא מטא לידה פלל דסתמא קאמר חולצת שאין שום תיקון אפ"ל ישורף הגט דאי פנכי דמי לא בעינו מטא לידה, אע"ג דשיטת הרי"ף בעבד אע"ג דתן פנכי בעינו מטא לידה הךא שהאשה עשתה שליח אי פנכי דמי גם הרי"ף מודה דלא בעינו מטא לידה, ועיין בסמוך: שם התם ספק ממונא לקולא.

פשטן של דברים דהך דהולך הוי ספיקא אי פנכי דמי אי לא, וקשה לפ"ז מה שדייקו הפוסקים לעיל דף מ"ד בעובדא דר' אחי בר' יאשיה שאם החזיר הפקדון בלא אונס שתייב השליח לשלם איה נוציא מן השליח מספיקא שפ"א הולך לאו פנכי וכדין החזיר, וגם מפאן קשה על הרשב"א שנסתפק דילמא בעינו מטא לידה ואי בעינו מטא לידה שיוזכר למפרע א"כ בהחזיר השליח לנפקד למה יתחייב אם החזיר הפקדון למשלח הך פיון שהחזירו איגלאי מילתא שלא זכה בו מי שנשפתלח ליה שהרי התנה כשיבא לידו הוא שיקנה וצ"ע, ועיין בסמוך: שם ספק ממונא לקולא.

לפי הפוסקים שפסקו פן קשה איה אמר אב"י שליח מתנה כשליח הגט נ"מ דהולך לאו פנכי דמי הך מספיקא זכה השליח בשביל המשלח פיון דבמתנה נמי ספיקא, ואיפשר דלעיל דשליח מתנה כשליח הגט היינו במסר לו שטר מתנה דהקרקע בחזקת מרא קמא, אבל במסר לו מעות באמת מיקרי השליח מוחזק לתפוס בשביל המקבל, ועיין לעיל דף מ"ד ע"ב דמשמע בספיקא פליגי אי יחלקו או שודא עדיף ומה שירצה השליח יעשה, ואיפשר לומר דאין השליח יכול לתפוס בשביל המקבל, רק לפ"מ"ש ה"ר"א ש"ש דקנה מטעם תופס לב"ח רק בתופס לב"ח יכול לומר קבל עליך אחריות ובה"א י"ל שפיר ספיקא לקולא דאין הספק רק על קבלת האחריות הוי ספק ממונא לקולא על השליח, מיהו קשה פיון דספיקא הוא לדעת הפוסקים דמהני תפיסה א"כ למה לא יוכל השליח להחזיר למשלח דכיון דלא זכה למקבל רק מספיקא א"כ למחר פשיתפוס משל השליח יפסיד השליח ומה לו לשליח ליכנס בהפסד ולהתעבר על ריב לא לו, לכן לעיל בספיקא מה שירצה השליח יעשה והרשות בידו אבל לא שיתחייב השליח באחריות שלמי שיחזיר תפוס זה שכנגדו מספיקא, לכן איפשר לומר דבכה"ג באמת יכול השליח לעשות פרוצונו רק בחוב ופקדון אין יכול להחזיר למשלח שהרי אינו ירא מתפיסת המשלח שהרי באמת הוא חייב, וא"כ אתי שפיר במתנה הולך לאו פנכי ומה שירצה השליח יעשה דאינו מוחייב ליכנס באחריות: תו קשיא לי א"כ בכל ספיקא דדינא נימא דכל מי שיש לו מעות של המוחזק יכול לתפוס בשביל זה, ועיין בפ"ד ותומים סוף סימן ע"ה משמע בפשיטות דהאחר אין יכול לתפוס בלא הרשאה או שקנה החוב ובכרי אבל בשפ"א איה תפוס בשביל אחר, ויש לחלק דבעלמא פיון שנתחייב בודאי אין יכול להחזיק בשביל

אחר שְׁהָרִי נִתְחַיֵּב בְּהִשָּׁבָה לְמִי שֶׁחַיֵּיב לוֹ, אֲבָל הֵכָא שְׁנַתְּנָן לוֹ שְׁלֵא לְהַחְזִירָם רַק לְפְלוֹנֵי בְּהָא שְׁפִיר יָכוֹל לְתַפְּסֵם גַּם מִסְּפִיקָא בְּשִׁבְלֵי אוֹתוֹ פְּלוֹנֵי שְׁשֻׁלְחָם לוֹ, וְדוּק הֵיטֵב וצ"ע.

וְעֵינָן מ"ש בְּפִירֵש"י בְּסֻמוֹף: בְּפִירֵש"י ד"ה מְשׁוּם בְּזִיוֹן דְּבַעַל כּו' דְּאִילוּ פִי עֲבָדָה לְקַבֵּל כּו' דְּהָא יָדַע עכ"ל. וְיֵישׁ לְדַקְדָּק לִפ"ז מֵאֵי פְּרִיף דְּרַב אֲדָרְבַּ גִּימָא לְהִכִּי בְּגַט מְסַפְקָא לִיהָ אִי הוּלְף פְּזִכִּי מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּלֵא אָמַר לִישְׁנָא בְּרִירָא י"ל דְּקַפִּיד שְׁיַבְּא לִיְדָה עַל יְדֵי שְׁלוּחֵי דְּכִינּוֹן דְּאָמַר הוּלְף אִין הוּכְחָה דְּלֵא קַפִּיד וְיֵישׁ לָנוּ לֹאמַר טְפִי מְשׁוּם בְּזִיוֹן קַפִּיד שְׁיִהְיֶה דְּוָקָא שְׁלִיחַ לְהוּלְכָה, וְאִיפְשָׁר דְּבַס"ד אֲפִתִּי לֵא סְלִיק אֲדַעְתִּיהָ סְבָרָא דְּבְזִיוֹן דְּבַעַל, וְלִמְסַקְנָא שְׁפִיר יֵישׁ לְחַלְקַּה פְּדַפְרִישִׁית: וְאֲרַנוּח לֵן בְּזָה מַה שְׁנִתְחַבְּטוּ הַקְדַּמוֹנִים דְּאָנָן קִי"ל בְּגַט הוּלְף לֵא פְּזִכִּי וּבַחֹב קִי"ל פְּרַב דְּהוּלְף פְּזִכִּי דְּמִי, וּלִפ"ז נִיחָא דְּלִפִּי הָאָמַת יֵישׁ לְחַלְקַּה בְּגַט מְשׁוּם בְּזִיוֹן דְּבַעַל הוּלְף לֵא פְּזִכִּי דְּמִי וְא"ש וְדו"ק: וְעֵינָן לְעִיל שְׁהַבְּאִתִּי דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם בְּאֲמָרָה הִיא הִתְקַבֵּל וְהַשְׁלִיחַ אָמַר שְׁלִיחַ הִבְּאָה אָנִי פִינּוֹן שְׁהַגִּיעַ הִגֵּט לִיְדָה מְגוֹרְשֵׁת מְשֻׁמַּע קוֹדֵם שְׁהַגִּיעַ גֵּט לִיְדָה אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת פְּלֵל, וְקִשָּׁה הָא הָנִי בְּעִילָה דְּלֵא אִיפְשָׁטָא בִּפ' הַפּוֹעֲלִים, וּבְגִמְרָא נְמִי אָמְרִינָן אִי אִיְתָמַר הִתְקַבֵּל וְהוּא אֹמַר הִבְּאָה פִינּוֹן שְׁהַגִּיעַ הִגֵּט לִידוֹ מְגוֹרְשֵׁת מוּכַח דְּאֲדִיבּוּרָא דִּיְדָה קְסָמִיף, א"כ ס"ל לְהֶרְמֵב"ם דְּסַפְקָא מְגוֹרְשֵׁת הִיא כְּשֶׁהַגִּיעַ לִיד שְׁלִיחַ, וְכ"כ הַב"י בְּסִימָן ק"מ, וְנִרְאָה לִינְשֵׁב דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם עִפְמ"ש לְעִיל בְּשֵׁם מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ פ"ז מְאִישׁוֹת דִּין כ' שְׁנִסְתַּפְקָא אִם אָמַר לְשְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה וְקִדְּשָׁה קִידּוּשֵׁי סַפְקָא אִם הִיא מְקוֹדֶשֶׁת, וּלִפ"ז יֵישׁ לֹאמַר דְּנֻדָּאֵי אִי אָמְרִינָן וְנָדָאֵי אֲדִיבּוּרָא דִּיְדָה קְסָמִיף שְׁפִיר הָנִיא מְתַגְרָשֶׁת בְּהַגִּיעַ גֵּט לִיד שְׁלִיחַ, אֲבָל פִּינּוֹן שְׁהַדְבָר סַפְקָא א"כ מַה לָּהּ לִיכְנֹס בְּסַפְקָא גִירוּשִׁין, וְאִיפְשָׁר דְּכָאן לִכ"ע הָנִי שְׁיֻנּוּי דְּמַה לָּהּ לְהִיּוֹת אֲגִידָא בִּיהָ וְקִרְחַ מְכָאן וְקִרְחַ מְכָאן לְכּוֹן פִּינּוֹן שְׁשִׁינָה שְׁלִיחַ וְהַסַּפְקָא בָּא עַל יְדֵי שְׁיֻנּוּי שְׁלוֹ בְּטַל שְׁלִיחוֹת קַבְלָה שְׁלוֹ לְגִמְרֵי וְאֵינָה מְגוֹרְשֵׁת רַק מְצַד שְׁנַתְּנָן לוֹ הַבַּעַל לְהַבְּאָה וְאִז מְגוֹרְשֵׁת בְּנֻדָּאֵי, כִּנ"ל לְדַעַת הֶרְמֵב"ם: בְּגִמְרָא אִיבַע"א מְשׁוּם חֲצָרָה הִבְּאָה לְאַחַר מְכָאן.

לְכַאוּרָה קִשָּׁה אִי בְּעֵינָן חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת א"כ אֵינָה יְכוּלָה לְעַשׂוֹת שְׁלִיחַ שְׁעֲשֵׂאוֹ הַבַּעַל לְהוּלְכָה וְצָרִיכָה לְעַשׂוֹת שְׁלִיחַ אַחַר לְקַבֵּל הִגֵּט מִיַּד שְׁלִיחַ בְּעֵלָה, א"כ לִיכָּא לְמִיגְוֹר מְשׁוּם חֲצָרָה הִבְּאָה לְאַחַר מְכָאן שְׁאֵינָה יְכוּלָה לְעַשׂוֹת חֲצָר לְשִׁתְקָנָה הַחֲצָר שְׁהָרִי נַעֲשֶׂה כְּפָר שְׁלִיחַ בְּעֵלָה וְאִין הָאִשָּׁה יְכוּלָה לְעַשׂוֹת שְׁלִיחַ בְּעֵלָה לְהוּלְכָה שְׁיִהְיֶה לָּהּ לְקַבְלָה, וְאִיפְשָׁר לֹאמַר בְּאָמַת דְּאִי בְּעֵינָן חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת לֵא שְׁיִיף לְגִזּוֹר מְשׁוּם חֲצִירָה הִבְּאָה לְאַחַר מְכָאן וְאִין הַטַּעַם לְרַב רַק מְשׁוּם בְּזִיוֹן דְּבַעַל, וּבְהִכִּי נִיחָא דְּהֶרְמֵב"ם פְּסֻק כר"ח דְּאִשָּׁה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל גֵּט אִשָּׁה מִיַּד בְּעֵלָה וְהִינּוּ מִפְּחַ רְאִיוֹת הָרִי"ף דְּכוּלְהוּ דְּחֻשְׁשׁוּ לְחֲזָרַת שְׁלִיחוֹת לֵא חֻשְׁשׁוּ לְדָרְבַּ, וְקִשָּׁה הָא שְׁיִטַּת הֶרְמֵב"ם בְּכָל פְּסוּלֵי דְּרַבְּנָן לֵא תַצָּא וְא"כ י"ל דְּשְׁפִיר ס"ל פְּרַב דְּאִין אִשָּׁה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל מִיַּד שְׁלִיחַ בְּעֵלָה, אֲלֵא דְּנִסְתַּפְקוּ דְּמְשׁוּם דר"ח אֵינּוּ אֲלֵא דְּרַבְּנָן וְאִם נִשְׂאָת לֵא תַצָּא מִשְׂא"כ מְשׁוּם חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת הָנִי סְפִיקָא דְּאוֹרִייתָא וְאִפִּי' נִשְׂאָת תַצָּא, וְכ"ש לִפְמ"ש הַב"י סִימָן ק"נ בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ן דְּגַם הָרִי"ף מוֹדָה בְּשָׂאָר פְּסוּלֵי דְּרַבְּנָן דְּלֵא תַצָּא א"כ אִין רְאָיָה לְפִסְקוֹן כר"ח, וּלִפְמ"ש נִיחָא דְּנֻדָּאֵי אִי לֵא עֲבָדִינוּ עוֹבְדָא בְּחֲזָרַת שְׁלִיחוֹת מִמִּילָא בְּטֵלָה גְזִירָה מְשׁוּם חֲצִירָה הִבְּאָה לְאַחַר מְכָאן דְּהִינּוּ שְׁאִשָּׁה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ בְּעֵלָה לְשְׁלִיחַ, וְזָה אִי אִיפְשָׁר פִּינּוֹן דְּבְעֵינָן חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת, וְאִין לְחוּשׁ רַק לְטַעְמָא דְּרַב דְּקָאמַר מְשׁוּם בְּזִיוֹן דְּבַעַל ע"כ לְרַב נְמִי מְדְאוּרִייתָא אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת וְל"ל הַטַּעַם מִפְּחַ חֲזָרַת שְׁלִיחוֹת אֲלֵא וְנָדָאֵי הִלְכָה כר"ח וְא"ש, וְדוּק הֵיטֵב, מִיְהוּ אִיפְשָׁר לְדַחוֹת בְּפִשְׁטוֹת דְּבְדְרַבְּנָן לֵא הוּצָרָה הָרִי"ף לְהַרְבּוֹת בְּרְאִיוֹת דִּי"ל בְּלֵא"ה נְקֻטִינוּ לְהַקְל רַק עֵינָר רְאִייתוֹ אֲסַבְּרָא דְּבְזִיוֹן דְּבַעַל דְּהָנִי חֻשְׁשָׁא דְּאוֹרִייתָא וְע"ז מִיְתִי רְאָיָה שְׁפִיר דְּלִיכָא לְמִימַר טַעְמָא דְּחֲזָרַת שְׁלִיחוֹת: וּמ"ש

הַרְ"ן לְדַחֹת דִּי"ל נ"מ בְּקִדְמָה אִיּוֹ וְשׁוֹנָא שְׁלִיחַ מְעִיקְרָא צ"ע פִּינּוֹן דְּהַבְּעֵל עֲשֵׂה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה א"כ אִם הָאִשָּׁה עֲשִׂתָּה מְעִיקְרָא שְׁלִיחַ זֶה לְקַבְּלָה וְהַבְּעֵל עֲשֵׂהוּ לְהוֹלְכָה הָרִי נִתְבַּטַּל שְׁלִיחוֹת קַבְּלָה שְׁלָה לְגַמְרִי כְּמִבְּנֵי לְעֵיל בְּסוֹנְגִיָּא וְאִם לֹא נִתְבַּטַּל הָרִי אִין הַשְׁלִיחַ שֶׁל הַבְּעֵל כָּלֵל רַק שֶׁל הָאִשָּׁה לְחוּד וצ"ע: גַּם קָשָׁה עַל מ"ש לְעֵיל דָּאִי בְּעֵינָן חֲזַרְתָּ שְׁלִיחוֹת לִיכָּא לְמִיגְזֹר מְשׁוּם חֲצִירָה הַבָּאָה לְאַחַר מִפְּאֹן, וְקָשָׁה דְלְעֵיל ספ"ב דף כ"ד מְעִיקְרָא בְּעֵינָן לְאוּקְמָא הָא דְאִשָּׁה עֲצָמָה מְבִיאָה אֶת גִּיטָה אֵינְרִי דא"ל הָרִי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמַטִּיַת הָתָם וְכִי מַטִּיַת הָתָם הָרִי שְׁלִיחַ לְקַבְּלָה וּפְרִיָּה הָא לֹא חֲזַרְתָּ שְׁלִיחוֹת וְכִי מוּקִי דְּמַטִּיַת הָתָם שְׁנֵי שְׁלִיחַ פְּרִיָּה לְמ"ד מְשׁוּם חֲצִירָה הַבָּאָה לְאַחַר מִפְּאֹן, וּלְפַמ"ש קָשָׁה הָא אִי בְּעֵינָן חֲזַרְתָּ שְׁלִיחוֹת לִיכָּא לְמִיגְזֹר מְשׁוּם חֲצִירָה הַבָּאָה לְאַחַר מִפְּאֹן וּא"כ א"ש מִמִּנ"פ אִי לֹא בְּעֵינָן חֲזַרְתָּ שְׁלִיחוֹת אִיכָּא לְאוּקְמָא כְּדַמוּקִי מְעִיקְרָא דא"ל הָרִי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמַטִּיַת הָתָם וְאִי בְּעֵינָן חֲזַרְתָּ שְׁלִיחוֹת לֹא שְׁיָיָה לְמִיגְזֹר מְשׁוּם חֲצִירָה הַבָּאָה לְאַחַר מִפְּאֹן, וְעַמ"ש לְעֵיל דף כ"ד בְּאַרְיִכוֹת וּבְסַפְרֵי גִט מְקוֹנָשֶׁר ס"ס ג' שְׁלִישִׁי: בְּמִשְׁנֵה הָאִשָּׁה שְׁאֲמָרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטִי צְרִיכָה ב' כִּיתֵי עֲדִים וְיֵשׁ לְדַקְדָּק לְפַמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל דף י' ע"ב בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי הָרִי שְׁצוֹנַחַת לְהַתְּגַרְשׁ אֲמִרִינוּ שְׁמָא חֲזַרְתָּ בָּהּ א"כ קָשָׁה מֵאִי מְהֵנִי שְׁתַּעֲשֵׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָה נִימָא שְׁמָא חֲזַרְתָּ בָּהּ וּבִיטְלָה הַשְׁלִיחוֹת, וְאִין לּוֹמַר דְּמוּכַח מִן הַתּוֹרָה שְׁהָאִשָּׁה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָה כְּדַאיִתָּא בַר"פ הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ וּמוּכַח דְלֹא חִיָּיְשִׁינוּ לְחֲזַרְתָּ, דְּמִן הַתּוֹרָה לֹא מוּכַח מִיָּדִי דִּי"ל דְּשְׁלִיחַ לְקַבְּלָה הֵינּוּ כְּשֵׁלֵא זִנָּה יְדוּ מִיַּד הָאִשָּׁה וְיֵשׁ עֲדִים שְׁלֵא חֲזַרְתָּ בָּהּ, וְאִיפְשָׁר לּוֹמַר דְּנִדְאִי פִּינּוֹן שְׁכַבְרָה עֲשִׂתָּה שְׁלִיחַ שְׁיִהְיֶה בְּמִקוּמָה תּוּ לֹא מְצִיַת לְבַטַּל הַשְׁלִיחוֹת בְּלֹא עֲדִים, וְאִי דְקוֹדֵם שְׁהִגִּיעַ הַגִּט לִיד הַשְׁלִיחַ וְנִדְאִי יְכוּלָה לּוֹמַר שְׁבִיטְלָה הַשְׁלִיחוֹת הֵינּוּ מְשׁוּם דְּזוּ עֲצָמָה חֲזַרְתָּ הִיא שְׁאִינָה רוּצָה שְׁיִקְבֵּל לָהּ אֲבָל אִם אַחַר שְׁהִגִּיעַ הַגִּט לִיד הַשְׁלִיחַ תּוּ לֹא מְהֵנִי מַה שְׁבִיטְלָה בְּלֹא עֲדִים וְלֹא נִפְקַע הַשְׁלִיחוֹת בְּמָה שְׁבִיטְלָה בְּלֹא עֲדִים, וְעֵינָן בַּתּוֹס' לְעֵיל פ' הַשּׁוֹלֵחַ דף ל"ב ע"ב ד"ה וְרַב גַּחְמָן דְּבַפְחוֹת מְשֻׁנָּם לְגַבֵּי בַעַל לֹא הָרִי בִיטוּל, א"כ י"ל גַּם לְגַבֵּי אִשָּׁה לֹא הָרִי בִיטוּל, וְכִינּוֹן דְּבִלֵּא עֲדִים לֹא הָרִי בִיטוּל א"כ אִין לְחוּשׁ שְׁבִיטְלָה הַשְׁלִיחוֹת פִּינּוֹן דְּלִיכָּא סְהַדֵּי קַמּוֹ: וּבִזְהָ אִיפְשָׁר לִיַּיִשְׁבַּב קוֹנְשֵׁיַת הַתּוֹס' שְׁהִקְשׁוּ מֵאִי קַמ"ל בְּהָרִי אֲפִילוּ הֵן הָרִאשׁוֹנִים פְּשִׁיטָא דְהִכִּי עַדִּיָּה טְפִי, וּלְפ"ז י"ל דְּקַמ"ל שְׁלֵא תַטְעָה לּוֹמַר דְּקָשָׁה אִיָּהּ יוֹעִיל שְׁתַּעֲשֵׂה ש"ק שְׁמָא חֲזַרְתָּ בָּהּ, וְאִי קָשָׁא דְּמִן הַתּוֹרָה מְרַבִּינוּ ש"ק י"ל שְׁלֵא זִנָּה יְדוּ מִתּוֹךְ יְדָה וְהֵינּוּ שְׁפוֹלָם בְּמִקוּם אַחַד וְהִיא מְקַבְּלַת הַגִּט ע"י שְׁלִיחַ, א"כ אֵינְרִי שְׁהֵם בְּמִקוּם אַחַד דְּאִטּוּ בְּכִיפֵי תְלִי לְהוּ וְלֹא זִנָּה יְד הָעֲדִים מִתּוֹךְ יְדָה בְּאִנּוֹן דְּלִיכָּא לְמִיחַשׁ לְחֲזַרְתָּ, אֲלֵא דָּאִי לֹא מְהֵנִי שְׁיִהְיוּ עַדִּי אֲמִירָה עַדִּי קַבְּלָה הָרִי מְצִי לְמִימַר דְּגַם שְׁתִּי כִּיתֵי עֲדִים אֵינְרִי שְׁהֵיוּ בְּשַׁעַה מוּעֲטָת וְעַדִּי אֲמִירָה לֹא זָנוּ מִתּוֹךְ יְדָה עַד שְׁקִיבֵל לָהּ הַשְׁלִיחַ הַגִּט אֲבָל אִם הִלְכוּ עַדִּי אֲמִירָה חִיָּיְשִׁינוּ לְחֲזַרְתָּ, וְלִזְהָ קַמ"ל מִתְּנִי דְסַגִּי בְּעַדִּי אֲמִירָה שְׁיִהְיוּ עַדִּי קַבְּלָה ג"כ, א"כ סְתָמָא דְּמִילְתָּא שְׁצָרִיכָה שְׁתִּי כִּיתֵי עֲדִים הוּא כְּשֵׁאִין עַדִּי קַבְּלָה בְּמִקוּם עַדִּי אֲמִירָה, א"כ מְסַתְּמָא לֹא אֵינְרִי בְּלֹא זִנָּה יְד הָעֲדִים מִתּוֹךְ יְדָה וְקַמ"ל דְּמ"מ לֹא חִיָּיְשִׁינוּ לְחֲזַרְתָּ, וְשִׁיעוּר לְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה כְּפֹה שֶׁאֵע"פ שְׁעַדִּי אֲמִירָה מוּעִילִין עַל הַקַּבְּלָה ג"כ א"כ ע"כ שְׁתִּי כִּיתֵי עֲדִים אֵינְרִי כְּשֶׁהֲלֹךְ הַשְׁלִיחַ לְמִקוּם אַחַר א"כ מְסַתְּמָא לֹא אֵינְרִי בְּלֹא זִנָּה יְד עַדִּי אֲמִירָה מִיַּד הָאִשָּׁה וְאִפ"ה מְהֵנִי שְׁפִיר, וְדוּק הֵיטֵב: וּלְפ"ז אִיפְשָׁר אִם הָאִשָּׁה חֲזַרְתָּ בְּאַמְתָּ וְאֲמָרָה שְׁבִיטְלָה הַשְׁלִיחַ בִּינָה לְבִין עֲצָמָה פִּינּוֹן שְׁבִיטְלָה בְּלֹא עֲדִים שְׁפִיר הָרִי מְגוֹרְשֵׁת, וְצ"ע דְּלִפִּי מַה שְׁנִרְאָה מְלִשׁוֹן הַתּוֹס' לְעֵיל דְּטַעְמָא מְשׁוּם מַה כַּח ב"ד יָפָה א"כ י"ל דְּדוֹקָא בְּבַעַל לֹא מְהֵנִי בִיטוּל בִּינוּ לְבִין עֲצָמוּ דְּאִיפְשָׁר שְׁתִּינְשָׂא הָאִשָּׁה אֲבָל הָאִשָּׁה עֲצָמָה שְׁבִיטְלָה אִיפְשָׁר דְּאִפִּי בִיטְלָה בִּינָה לְבִין עֲצָמָה הָרִי בִיטוּל אֲלֵא דְלֹא חִיָּיְשִׁינוּ

לביטול וצ"ע, עיין בסמוך בתוס' ד"ה אפ"י כו' וא"ת כו' וי"ל דבכת א' דומה לשקר כו' שפ"א שפ"תן האשה כו' עכ"ל.

והקשה בפני יהושע דדיבורא בעלמא עבדי אבל מעשה לא עבדי כדלקמן דף ס"ז, וכתב שאין זו ראיה גמורה, ולדידי קשיא אי נחוש ששכרתן ל"ל פולי האי שתי פיתי עדים תשפור פת א' שייאמרו בפנינו גירשה או שלח לה גט ובא לידה, לכן נראה דנדאי לשפור עדים לא חיישינן אלא דחיישינן פיון שמסתמא לא היו במקום שאמרו רק הלכו במקוון ממקום שאמרה למקום הבעל שיקבלו הגט וא"כ יש לחוש ששכרתן פדי שילכו למקום קבלה שיהיו עדי קבלה ג"כ, וא"כ הו' נוגעין בעדותן שע"כ צריכין לומר על הקבלה דאל"כ יפסידו שכרן, קמ"ל דנאמנין ולא חיישינן להכי, לכן פיון שדומה לשקר הו' ס"ד דמסתמא פאו בשכרן וא"כ הו' נוגעין בעדות קמ"ל דלא חיישינן להכי, והשתא שפיר דמי להו' שתשכור עדים דדיבורא בעלמא הכא נמי חיישינן שפ"א הם הלכו בשכר ובמכנון שיהיו עדי קבלה והו' נוגעין בעדותן דשפ"א שפ"תן שיהיו עדים על הקבלה וזה דבר נקל יותר מדיבורא בעלמא: בא"ד וא"ת לר' עקיבא כו'.

התוס' בב"ק דף ע' פתבו דמתניתין פרבנו, ואיפשר דכאן לא פתבו התוס' להקשות רק מקמי דאסיקו התוס' אדעתיהו דבאינו בעיר מודה ר"ה, והוא ע"פ זה דקשה לר"ה דס"ל בעל נאמן א"כ אמאי נקט בקרע בעי ב' פיתות הא אפ"י הגט בעין נמי טעון ב' פיתות פיון דשליש לא מהימן א"כ אמאי איכפל תנא לאשמועינן הדין בשעת הגזירה בענין קרע דלא נפיק גיטא מתותי ידיה הא בלא קרע הוי רבותא טפי, וצ"ל דקמ"ל בהא דלא מיבעיא בלא קרע לא מיקרי חצי דבר דהא כשהוא שלם ודאי יכול למסרו לאשה ונאמן בלא עדים ופשיטא דלא מיקרי חצי דבר, לזה קמ"ל אע"פ שנקרע מ"מ לא הוי חצי דבר, והשתא לרבנו הא מילתא דפשיטא הוא דבכה"ג לא מיקרי חצי דבר דאפילו בעדי חזקה לא חשיב חצי דבר וכ"ש הכא שיש מצאיות שיהיה נאמן בלא עדי קבלה, וע"כ הרבותא לר' עקיבא הוא, וקשיא להו' שפיר אמאי באמת לא הוי חצי דבר, ובתוס' בב"ק נקטו למסקנא דבב' עיירות מודה רב הונא, וא"כ תו לא קשיא אמאי נקט קרע די"ל מתני' איירי בכל גונוי אפ"י בב' עיירות, והשתא שפיר מצי לאוקמא פרבנו ומ"מ נקט בגונוא דלא נפיק גיטא מתותי ידיה משום דבכה"ג אפ"י בב' עיירות צריכה שתי פיתי עדים ודו"ק: ובאמת נ"ל ליישב עיקר קושיות התוס' אמאי נקט אפילו, וי"ל דה"ק דהתוס' פתבו שם בב"ק דלרבנו לא מיקרי חצי דבר פיון שהעידו על מה שיכולין לראות, וא"כ המשנה הכי קתני דצריכה שתי פיתי עדים ולא מיקרי חצי דבר ולא תימא הטעם משום דלא סגי רק בשתי פיתי עדים דעדי אמירה אין יכולין לראות הקבלה ולהכי לא מיקרי חצי דבר, ולזה קמ"ל אפ"י הן הראשונים כו' הרי שאיפשר שעדי אמירה יראו הקבלה ואפ"ה מהני שתי פיתי עדים, אף דאיפשר לעדי אמירה לראות הקבלה והיינו משום דבשעה שראו ושמעו האמירה עדיין לא יכולין לראות הקבלה ותו לא מיקרי חצי דבר, וכמו שפתבתי בספרי גט מקושר, ודוק היטב: בא"ד וי"ל דלמ"ד בגמרא כו' לא צריכי עדי אמירה כו' עכ"ל לכאורה קשה דה"ל למימר בפשיטות דאם יטעון שמסרו לשליח קבלה נאמן דהוי כאומר גרשתיך ולא תצטרף לעדי קבלה, ואיפשר לומר דטעמא משום שבדו לגרשה ואם לא יהיו העדים נאמנין על הגירושין מטעם חצי דבר א"כ לא מיקרי בידו לגרשה שיהי לא יהיו העדים נאמנין על הקבלה, מיהו קשה דהו' מצי למימר אם תהיה האשה אצל הקבלה תוכל לטעון גרשתיך וא"צ להביא שום עדים כדלקמן בסוגיין: בא"ד פיון דאם אין שלשתן בעיר כו'.

וְכַתֵּב הַמְהַרְשֵׁ"א אֶע"ג דְּבַעֲיָנוּ הֵכָא עַדִּי מְסִירָה אֶפ"ה פִּינּוּ דְּבִאִיפָא עַדִּי חֲתִימָה לֹא צָרִיף לְעַדִּי מְסִירָה פּוֹלֵי דְּבָר הוּא, וְאִי מְשׁוּם ע"ח גּוֹפִינְיָהוּ ע"ח מִיְלָתָא אַחְרִיתָא הוּא, וּבְסִפְרָא פ"י תְּמָה עַל זֶה אֲמַאי הָוֵי מִיְלָתָא אַחְרִיתָא, וּבִיְקֻשׁ לֹמַר דְּסָגֵי בְּכַתֵּב יָדוֹ שֶׁל הַבַּעַל אֲלֵא שְׂאִין זֶה בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַמְהַרְשֵׁ"א, וְלַעֲנֵ"ד בְּלֹא"ה אֵין זֶה סְבָרָא דְּכַתֵּב יָדוֹ פְּתֻבוֹ הַתּוֹס' לְעֵיל דָּף ג' דְּהָוֵי פְּעֻדִים א"כ צָרִיכִין לְכַתֵּב יָדוֹ וְהָרִי ה"ל חֲצִי דְּבָר, וְלַעֲנֵ"ד פְּנוּנַת הַמְהַרְשֵׁ"א דְּוֹדַאי בְּאִיפָא ע"ח וְהַשְּׁלִיחַ מוֹסְרוֹ לֵיד הָאֲשָׁה נְאֻמָּנַת בְּלֹא שׁוּם עֻדִים שְׂאִימְרוּ בְּפִנְיָנוּ, א"כ ע"ח לֹא צָרִיכִי לְשׁוּם עֻדִים שְׂפִשְׁהֲגֻט יוֹצֵא מִת"י הָאֲשָׁה בְּעַדִּי חֲתִימָה הִיא נְאֻמָּנַת שְׂעֻשְׁתָּה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ פִּינּוּ דַע"ח לֹא צָרִיכִי לְעַדִּי אַמִּירָה, וּכְעֵין שְׂאֻמְרוּ בַב"ק דְּעַדִּי גְּנִיבָה לֹא צָרִיכִי לְעַדִּי טְבִיחָה, וְדוֹק הֵיטֵב: בַּד"ה בַּעַל כּו' הָא דְּלֹא נִקֵּט בַּעַל אוֹמֵר לְהוֹלְכָה כּו' מְשׁוּם דְּלֹא שְׂיִיף כּו' עכ"ל.

וְהַקְשָׁה הַמְהַרְשֵׁ"א פִּינּוּ דְּגַם בְּהוֹלְכָה שְׂיִיף אִם אֵיתָא אֲמַאי לֹא מְפָרְשֵׁי הַתּוֹס' דְּשְׁלִישׁ אוֹמֵר לְהוֹלְכָה וְהֲגַט בְּיַד הָאֲשָׁה, וְתִירָץ דַּא"כ לֹא מְהִימֵן פִּינּוּ דְּאֵין הַשְּׁלִישׁוֹת יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ, וְלְכַאוּרָה תְּמוּהִין דְּבָרֵינוּ דְּהַתּוֹס' פְּתֻבוֹ בְּהַדְיָא לְקַמֵּן בְּדָף הַסְּמוּךְ בַּד"ה בַּעַל הָא דְּבַעֲיָנוּ מַעְרְסָא לְעַרְסָא הֵינְנוּ כַר"ח דַּס"ל שְׁלִישׁ נְאֻמֵּן הָרִי מְבֹאָר דַּס"ל לַר"ח גַּם בְּהוֹלְכָה שְׁלִישׁ נְאֻמֵּן וַע"כ הֲגַט יוֹצֵא מִת"י הָאֲשָׁה, וְלְכַאוּרָה נִרְאָה דְּמוּדָה הַמְהַרְשֵׁ"א בְּפִירְשׁ בְּשַׁעָה שְׂהוּצֵיא הַשְּׁלִישׁוֹת מִת"י, וַא"כ בְּשְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה שְׂמוּסֵר לְאֲשָׁה בְּפִנְיָ שְׁנַיִם לְגִירוּשֵׁין הָוֵי פְּאִילוֹ פִּירְשׁ הַשְּׁלִישׁוֹת, וְלֹא קָאָמַר רַק דְּלֹא נִיחָא לְפָרֵשׁ בְּשְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה דַּא"כ אֵינְרִי כְּשֶׁהוּא בְּיַד הָאֲשָׁה וּבְזֶה ס"ל פִּינּוּ שְׂהוּא בְּיַד הָאֲשָׁה וְלֹא נִוְדַע בְּאִיזָה אֵין פֹּא לֵידָה וּכְבָר יֵצֵא הַשְּׁלִישׁוֹת מִת"י שׁוּב אֵינוֹ נְאֻמֵּן, וַא"כ שְׂפִיר פְּתֻבוֹ הַתּוֹס' גְּבִי מַעְרְסָא לְעַרְסָא פִּינּוּ דְּאֵינְרִי שְׂאוּמֵר בַּפְּנֵי"כ וּמְפָרֵשׁ הַשְּׁלִישׁוֹת ה"ל פְּאִילוֹ הוּא בְּיָדוֹ: וְעַד"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן הַמְחַבֵּר בַּאֲה"ע סִימֵן קמ"א ס"א שְׂכַתְבֵּי אֵין שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה צָרִיף עֻדִים אִם הוּדוּ הַשְּׁלִיחַ וְהַמְשַׁלַּח וְאִם כּוֹפֵר הָרִי זֶה סְפֵק, וְגִימְגָם בּוֹ הַב"ש דְּהָא הַשְּׁלִיחַ נְאֻמֵּן וְהָאֵרִיף הַב"ש, וְלַפ"ז י"ל דְּאֵינְרִי שְׂיוּצֵא מִת"י הָאֲשָׁה וְהָאֲשָׁה קַבְּלָתוּ מִן הַשְּׁלִיחַ וְלֹא אָמַר בְּפִנְיָ נְכַתֵּב וּבְפִנְיָ נְחַתֵּם וְהָאֲשָׁה טוֹעֵנַת שְׁנַתְנוּ לָהּ לְגִירוּשֵׁין וְהַבַּעַל טוֹעֵן שְׂלֵא עֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ, וְס"ל דְּאִם אוֹמֵר בַּפְּנֵי"כ שְׂפִיר הֵימְנוּהוּ רַבְּנָן גַּם עַל הַשְּׁלִישׁוֹת, מִשָּׂא"כ כְּשֶׁלֹּא אָמַר בְּפִנְיָ נְכַתֵּב אִם טוֹעֵן הַבַּעַל שְׂלֵא עֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ אֵין תְּקֵנָה לְגַט זֶה שְׂיַחְזוֹר אוֹתוֹ לְאֲשָׁה וַיֹּאמֵר בַּפ"נ דְּהָא הַבַּעַל כּוֹפֵר וּמִתְחַרֵּט וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְגַרְשׁ לְכֹן יְכוֹל לְכַפֹּר בְּשְׁלִישׁוֹת ג"כ, וְאֶע"ג דַּבֵּ"א י"ע"כ נְאֻמֵּן עַל הַשְּׁלִישׁוֹת הֵינְנוּ מְשׁוּם דְּלִיפָא רִיעוּתָא אֲבָל בַּח"ל שַׁצ"ל בַּפ"נ וְלֹא אָמַר גַּם עַל הַשְּׁלִישׁוֹת אֵינוֹ נְאֻמֵּן פִּינּוּ שְׂכַבְרָא יֵצֵא הַשְּׁלִישׁוֹת מִתַּחַת יָדוֹ, לְכֹן בְּהוּדָה הַבַּעַל שְׂפִיר נְאֻמֵּן שְׁנַתְנוּ לְגִירוּשֵׁין דְּהָרִי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה וְלֹא גִרַע מֵאוּמֵר גְּרִשְׁתִּיף, וְעוֹד דְּכָל תִּיקוּן בְּפִנְיָ נְכַתֵּב מְשׁוּם עֲרַעוֹר הַבַּעַל לְכֹן בְּהוּדָה שְׂפִיר מְהִינֵי, אֲבָל בְּכּוֹפֵר הַבַּעַל וְאוֹמֵר שְׁנַתְנוּ לְפַקְדוֹן שׁוּב אֵין לוֹ דִּין שְׁלִישׁ מֵאַחַר שְׂכַבְרָא יֵצֵא הַשְּׁלִישׁוֹת מִת"י לְכֹן אֵין הַשְּׁלִישׁ נְאֻמֵּן עוֹד: אֲלֵא דְקָשָׁה לְמָה לֹא תִהְיֶה הָאֲשָׁה עֲצָמָה נְאֻמָּנַת שְׂפִירָה הַשְּׁלִישׁוֹת לְפִנְיָהּ וּנְתִיבָה לָהּ לְגִירוּשֵׁין דְּהָא יֵשׁ לָהּ מִיָּגוֹ דְּאֵי בַעִי' אֲמָרָה שְׂהִיא קִיבְּלָהּ הֲגַט בְּעֲצָמָה, וְאֵיפְשָׁר דְּהַגָּה"מ ס"ל כְּשִׁיטַת הַרְאָב"ד דְּכִשְׁהֲגֻט יוֹצֵא מִת"י הָאֲשָׁה אֵינָה נְאֻמָּנַת לֹמַר שְׁנַתְנוּ לָהּ אִם לֹא נְתַקְיָם, וְכַדֵּאִיתָא בְּסִימֵן קמ"ב ס"ד, א"כ אֵין לָהּ מִיָּגוֹ: וְהַשְּׂתָא דְּאֵתִיבָנוּ לְהַכִּי י"ל דְּהַגָּה"מ אֵינְרִי שְׂאִין לָהּ קִיוּם עַל הֲגַט אֲלֵא דְכִשְׂאוּמֵר לְפַקְדוֹן וְהוּא שְׁלִישׁ נְאֻמֵּן פִּינּוּ דְּהֵימְנָה אֵין דִּישׁ לְבַעַל מִיָּגוֹ דְּמִזְוִינֵי פִּינּוּ דְּהֵימְנָה, וְכַמ"ש הַשְּׂ"ף בְּסִימֵן נ"ו סק"א דְּעַדִּי שְׁלִישׁ מְבַעַל דְּבָר פִּינּוּ דְּמוּדָה דְּהֵימְנָה, מִשָּׂא"כ כְּשֶׁהֲגַט יוֹצֵא מִתַּחַת יַד הָאֲשָׁה י"ל שְׂנַאָמֵן לְפַקְדוֹן בְּמִיָּגוֹ דְּמִזְוִינֵי פִּינּוּ דְּאֵין הַשְּׁלִישׁוֹת בְּיָדוֹ וְלִיפָא מִיָּגוֹ לְאֲשָׁה דְּאִם תֹּאמַר גְּרִשְׁתִּי תִצְטָרֵף קִיוּם דְּהֵינָה נְאֻמֵּן נְגִידָה בְּמִיָּגוֹ דְּמִזְוִינֵי, אִפִּי לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּתוֹכֵל לִינְשָׂא בְּלֹא קִיוּם מ"מ כְּשִׁישׁ לוֹ לְבַעַל מִיָּגוֹ דְּמִזְוִינֵי יְכוֹל לְעַרְעֵר ג"כ לְפַקְדוֹן,

משא"כ אם השלישות יוצא מתחת ידו ומודה שהיה גט מעליה שפיר אמרינו דהימניה דלא מהני מיגו נגד השליש דמ"מ הימניה, וכמ"ש הש"ך שם: ומה שהקשה הב"ש עוד על הגה"מ דאם הגט ביד השליח למה לא, יוכל לטעון לפקדון, דנהי דהשלישות בידו מ"מ בשליח להולכה יכול לחזור שלא ליתן הגט ויהיה נאמן במיגו, ומירץ דהוי מיגו במקום עדים דהימניה כפי תרי, ודבריו תמוהים דאיך יעלה על הדעת בשליח להולכה אם צונח לפקדון שיתנהו בעל פרחו של הבעל דכשאומר לפקדון לא גרע מחזרה, דטעמא דהימניה פתבו התוס' שאפי' באמת מסרו לפקדון מ"מ פיון דהימניה סמך עליו אם יאמר לגירושין? הנה לגירושין, וא"כ עכשיו שצונח לפקדון וחוזר מזה שנתן רשות לשליש ליתנו לגירושין פשיטא שאין הגט פלום אם נתנו שלא מדעת הבעל, ולא דמי לאמר גט שנתתי לה אינו גט או פסול דלא מהני לבטל הגט פדאיתא בר"פ השולח ובסימן קמ"א סעיף ס"ג היינו שם אינו מדבר רק על הגט, אבל פאן שאומר לפקדון פשיטא שרוצה שלא יגרש בו, וחלילה להקל בזה הס מלהזכיר, אמנם למאי דפרשית ניהא דמירי שהגט יוצא מתחת ידה לכן לא נקרא שלישי עוד אף שהיא טוענת שנתן לה לגירושין לא מהני מאחר שאין לה עדים שנתן לה לגירושין וכבר יצא השלישות מתחת ידו, אבל אם פירש בשעת מסירת הגט שנתנו לה לגירושין ויש עדים על זה הרי כבר היה נאמן בשעה שהיה השלישות תחת ידו, וכדאיתא בח"מ סימן נ"ו סעיף ג' הוי פאילו יוצא השלישות מתחת ידו, אבל אם הגט יוצא מתחת יד האשה ואין לה עדים שפירש בשעה שנתנו לה שהוא לגירושין בזה י"ל דלא מהימן פיון שקבר הוציא השלישות מתחת ידו והאשה עצמה אינה נאמנת שפירש לה לגירושין דמהימנינו לבעל במיגו דמזוניף ולק"מ, ובלא"ה נמי אינו מבואר כלל בהגה"מ שיהיה נאמן השליח פשהגט בידו רק פנונתו פיון דאם יצא השלישות מת"י אינו נאמן, א"כ פאן אינו נאמן ממנ"פ דקודם נתינה יכול לחזור ואחר שנתן ליד האשה שוב אין השלישות בידו ואינו נאמן ודוק היטב, ועיינו בסמוך: בא"ד דלא שייך האי טעמא דקאמר דאם איתא כו' עכ"ל.

ולפ"ז אם הבעל טוען להולכה אינו נאמן פיון דלא שייך טעמא דאם איתא דגם בלהולכה ה"ל למסור לה, וכ"כ בטור אה"ע סי' קמ"א ובש"ע סעיף נ"ה ולא מצינו חולק בזה, אלא דלענ"ד צ"ע בזה דכיון דמהימן לומר לפקדון א"כ יש להאמינו ג"כ להולכה אע"ג דלא שייך טעמא דאם איתא מ"מ יש לו מיגו דאי בעי אמר לפקדון יחייב ליה, ומ"מ לא שייך למינקט הפלוגתא בבעל אומר להולכה פיון דבהא לא שייך האי טעמא, אבל לבתר דחזית הש"ס סברא דאם איתא י"ל פאומר להולכה נאמן במיגו דלפקדון דאז הנה מהימן משום סברא דאם איתא, ואיפשר לומר דמ"מ לפי שיטת הש"ך דאע"ג דיש לבע"ד מיגו מ"מ מהימן השליש, א"כ י"ל דוקא היכא דמצי למימר אם איתא דלגירושין לדידה יחייב לה לא הימניה פלום דסמך אאם איתא, אבל במודה דלהולכה נתנו פיון דהימניה לפי דבריו לא אהני ליה המיגו וצ"ע, עוד איפשר לומר דקשה הא יש לשליש מיגו דאי בעי אמר שניתן לו על תנאי ונתקיים התנאי דתו לא שייך אם איתא דלהכי לא יחייב לדידה שיעדין לא נתקיים התנאי, וצ"ל דלא מהני מיגו של השליש פיון דהשתא איכא למימר אם איתא דלגירושין יחייב לה הנה יחייב לה וא"כ גם מיגו דדידה לא שייכא דאם יאמר לפקדון הרי גם השליש יכול לומר לגירושין על תנאי ויבטל סברא דאם איתא, וגם זה צ"ע, מיהו לקמן פתבתי בתוס' ד"ה שלישי דגם בשליש אומר על תנאי אינו נאמן וע"ש: (דף ס"ד ע"א) בגמרא איתמר בעל אומר לפקדון.

וכתב הרשב"א בחידושו דדוקא בטוען לפקדון אבל במזוניף: תקיים בחותמיו ואי טען ממני נפל אינו נאמן דלנפילה לא חיישנו, ובספר פני יהושע הקשה עליו הא הקא לר"ה קיימינו דחייש

לנפילה בב"ב דף קע"ב ע"ב גבי ממה אפי' מריש גלותא, ותיגרין דבשליח לקבלה ה"ל נפילה דחד, ומסיק דאפי' לפירש"י דשליש נאמן נמי על עדי אמירה מ"מ פאן איגרי באיפא עדי אמירה דאל"כ לר"ה לשיטתיה חיישינן לנפילה ע"ש שהאריה בזה, ולפענ"ד תמוה אם נוחוש לנפילה מה הועילו חכמים בתקנתן שתיקנו בפ"נ הא יכול לטעון ממני נפל, ואפי' תימא דבשליח להולכה שאומר בפ"נ לא חיישינן לנפילה מטעם מידק דייק מ"מ קשה בארץ ישראל או במקוויים בחותמיו שא"צ לומר בפ"נ אפתי יערער הבעל שממנו נפל, [נדברי תשובת הרא"ש יתבאר בחידושי לח"מ], אלא ע"כ לא חיישינן לנפילה בגט אי משום דלפירוש התוס' שם בב"ב מיקרי נפילה דייחיד פשאין לתלות רק שנפל מאחד נמי מיקרי נפילה דייחיד ונדקא גבי ממה מיקרי נפילה דרבים דיש לספק על פל העולם שהיה השטר בידו ואולי יש אחד שלא נזהר, א"כ ה"א אפי' בשליח להולכה מיקרי נפילה דייחיד שאין לספק רק שנפל מן הבעל לחוד, ותמהני שלא זכר בפ"י דברי התוס', ואם נימא כפירושב"ם דנפילה דייחיד היינו שנאבד מיוסף בן שמעון ומצאו יוסף בן שמעון אחר מ"מ צריף לפרש דבגט לא חיישינן לנפילה, או יש לחלק בין שטר זה שכתוב בו ממה ולא חייש לפרש איתרע טפי דאולי משטה בו והכל הוא וסמך שיעטעון שלא זה הוא המלנה ואיפא ריעותא מדלא חש לפרש היטב, וכן בשני יוסף בן שמעון ה"ל לפרש בשטר, עכ"פ בגט מוכח דלא חיישינן לנפילה דאל"כ פסלתינהו לכולהו גיטא שע"י השליח, לכן לא ראיתי להאריה בזה: אלא דקשיא לי על הרשב"א מנ"ל דטענת פקדון עדיפא מטענת נפילה דילמא לר"ה ס"ל סברא דאם איתא מהו טעמא גופא נאמן ג"כ לטעון שנפל ממנו פיון דאיפא הוכחה דלא יתביה לגירושין אבל ודאי בעלמא לא חיישינן לנפילה, ואיפשר לומר דס"ל להרשב"א דנדאי סברא דאם איתא דלגירושין יתביה לדידה הנה יתב לה סברא מעלייתא היא אלא דר"ח ס"ל פיון דהימניה אפי' מסרו באמת לפקדון כמ"ש התוס', א"כ ליפא ריעותא מזה דאין ה"נ שמסרו לפקדון מ"מ סמך עליו אם יאמר לגירושין, וא"כ אם נימא דטענת נפילה הוי טענה א"כ גם לרב חסדא פשאומר לפקדון יתיה נאמן במיגו דאי בעי אמר ממני נפל, מיהו לפמ"ש הש"ך בח"מ דבשליש לא מהני מיגו א"כ שפיר י"ל אפי' לר"ח אם טען ממנו נפל נאמן רק מיגו לא מהני בשליש, ובהכי ניחא הא דאמר רבה ומודה ר"ה באמרה קמאי דידי כו', והוקשה למפרשים הא אנו קיי"ל פרב חסדא ומאי נ"מ, ולפ"ז ניחא דבטענת נפל מודה ר"ח דהוי טענה דיכול לטעון פן מפח הוכחה זו דאם איתא דלגירושין יתביה לדידה הנה יתב לה, והשתא באמרה קמאי דידי אפי' אמר ממני נפל נמי לא מהימן, וא"ש הפל ודו"ק: איברא די"ל דע"כ מוכח דגם נפל לא מהימן לר"ח דאל"כ מאי פריף בש"ס לר"ח ממתני' ניהמניה לשליש נימא דר"ח מודה דיכול לטעון ממני נפל מפח הוכחה דאם איתא, א"כ צריף שתי פיתי עדים שמה טעון הבעל נפילה דלא שייף הימניה, אלא דמ"מ אינו מוכרח לר"ה דלא מהימן לטעון נפל במיגו דלפקדון, רק לר"ח דאין יכול לומר לפקדון גם נפל אינו יכול לטעון ופריף שפיר לר"ח, וא"כ להפוסקים דפסקו כר"ה י"ל אפי' טען נפל פיון דיש לו מיגו דלפקדון שפיר מהימן דאין דברי הרשב"א מוכרחים בזה אליבא דרב הונא, ומ"ש בספר פני יהושע דבלא"ה קשה להרשב"א שיהיה נאמן במיגו דאי בעי אמר להולכה ומחמת פוסופא לא יתב לדידה, דברי תימה הם דלהו סברא דבלהולכה לא שייף אם איתא א"כ בטוען להולכה גם לר"ה שלישי נאמן: מיהו איפשר דהרשב"א לא ס"ל בדברי הש"ך רק פשיש מיגו לבע"ד לא מהני נאמנות השליש, והשתא שפיר דברי הרשב"א מוכרחים דנפילה אינה טענה אפילו היכא דשייף אם איתא דאי נפילה הוי טענה תיקשי לר"ח ליהימן לפקדון במיגו דנפילה אע"כ נפילה אינה טענה פלל, א"כ ממילא גם לר"ה אינו נאמן לטעון שממני נפל אע"ג דמסייע ליה סברא דאם איתא, ודוק היטב,

וכן משמע באמת מלשון הרשב"א בד"ה ורב חסדא אחר שהביא דברי הראב"ד וכתב ולדידי
ניחא וכו' וכתב וטעמא דמילתא כו' מיהו דוקא במקמימתו ע"ש: בפירש"י ד"ה בעל אומר לפקדון
כו' והאיש והאשה יחד בעיר עכ"ל.

ע"ן בס' פ"י שכ' שיש לתמוה שלא נזכר בש"ס מזה ונדחק בדברים רחוקים, ולעד"נ דנדאי ס"ל
להש"ס דמילתא דפשיטא הוא דלא שינה ליתן גט לפקדון שהרי נפסל בלינה ונעשה מוקדם
ומיפסל, וע"כ טעין לפקדון לפי שעה הפקידו, אלא דקאמר לפקדון מהאי טעמא גופיה שביקש
ליתנו בעצמו לאשתו ולא ע"י שליח ונתנו לפי שעה לפקדון עד שתבא האשה ויתנהו לה בעצמו,
ויש להסביר דפעמים אשה עושה שליח לקבלה מחמת פיסופא דכסיפא לה מילתא לקבל הגט
בעצמה והבעל פעמים שרוצה דוקא ליתן בעצמו לידה כדאמרנו לקמן פ"ק מי שאחזו דף ע"ד
גבי גט לצעורה קא מיכנון, והשתא הבעל קאמר לפקדון והינינו עד שתבא האשה ויתנהו לה
בעצמו ושליש אומר לגירושין, והשתא ממילא איירי שהאשה בעיר אחת עמו דאם אינה בעיר
מה לו ליתן גט לפקדון שמה לא תבא מיד ונפסל הגט בלינה פ"ן שרוצה ליתן לה בעצמו לידה
והוי טענה גרועה מצד עצמה, ולזה קאמר ר"ה בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יתבנה לדידה
הנה יתקב לה בעצמו דאין דרכו ליתן הגט לשלוחה פשוט ליתנו בעצמו דהוא לא חייש לכיסופא
דידה, וא"כ אם אין האשה) בעיר ונדאי לאו טענה הוא לפקדון דלא עביד דמפקיד גיטא רק
שיחזור ויקבלנו ויגרש בעצמו, והאשה דרפה לעשות שליח לקבלה משום פיסופא ולפי שהשליח
בא משם האשה שנעשה שלוחה לקבל פעמים שאומר הילך הגט לפקדון וכשתבא האשה אטלנו
ממה ואתנו לאשה, וס"ל לר"ה דאין דרכו ליתן הגט לשלוחה כשתבא מן מנומנת ויכול ליתנו
לאשה עצמה אבל בלא"ה אין דרך פלל להפקיד גט, והשתא ממילא בשליח להולכה לא שינה
טענה לפקדון אפי' בעיר אחת פ"ן שלא בא השליח משמה מה לו להפקיד הגט ביד אחר ונדאי
טענה גרועה היא, רק בשליח קבלה שפא משם האשה דרכו לפעמים לומר הילך הגט לפקדון עד
שאתנו בעצמו אבל שיפקיד גט מעצמו לא הוי טענה פלל, ומינשבים פל קושיות התוס': וגם מה
שדייק המהרש"א אמאי לא פירש שליח אומר להולכה דבהא אפי' לר"ה מהימן השליח דמה לו
ליתן הגט לפקדון ודוקא היכא דמצי למיהב לדידה פליגי, ור"ח ס"ל דשליש נאמן משום דהימניה,
פ"ן נ"ל לולא שהראשונים לא פירשו פ"ן בתוס' ד"ה בעל כו' וא"ת מה הועילו כו'.

לכאורה י"ל דלא פליגי רק בש"ק שא"צ לומר בפ"ן אבל היכא דאומר בפ"ן פי היכי דמהני
לבטל ערעור של הבעל שלא יטעון מזוניו ולא מהני טענתו כדכתבו התוס' בריש מכילתין והינינו
משום דאמרנו מידק דייק, הכי נמי לא מצי לטעון לפקדון, אלא דאין זה מספיק דקשה בא"י
אמאי א"צ לומר בפ"ן נכתב דאף שעדים מצויין לקיימו מ"מ שמה יטעון לפקדון, מיהו הך קושיא
דמערכא לערסא לא קשיא די"ל שפיר היכא דאמר בפ"ן לא פליג ר"ה, וא"ש בזה פירש"י
שפירש דפליגי בשליח קבלה דבשליח הולכה רב הווא מודה, ובלא"ה י"ל הא דמערכא לערסא
פ"ן דלא יתבנה לדידה ע"כ איכא טעמא וממילא גם לר"ה שליח נאמן, וכן העירני לזה בני הרבני
החר"ף מהור"ר אהרן נ"י: בד"ה שליח נאמן דהא הימניה אפילו אומר הבעל שנתן לו בפ"ן עדים
כו' עכ"ל.

נראה דלשיטת התוס' דלעולם בעינן עדי מסירה ע"כ כשאומר השליח שנמסר לו בפ"ן עדים
דאל"כ לא אהני מדי אפי' מסרו לגירושין, א"כ מוכרח ע"כ דאפי' מסר לו בפ"ן עדים נאמן, אבל

לשיטת הרי"ף והרמב"ם דבייש ע"ח א"צ לעדי מסירה י"ל שסמסר לו בלא עדים, ואף שהבעל טוען שסמסר לו בעדים י"ל דלא מהימן פנין שאין העדים בפנינו ולא מרעינו להימנותא דשליש.

ויש לדקדק לדברי התוס' מאי פריה הש"ס משליש נאמן בדיני ממונות נימא בדיני ממונות שינה טפי הימניה פנין דאין עדים בפנינו ע"כ הימניה אבל בגט שהשליש בעצמו מוכרח לומר שסמסר לו בעדים י"ל דלא שינה הימניה לכן בסברא פל דהו מרעינו להימנותיה, להכי קאמר ר"ה משום אם איתא לא מהימן, וי"ל דלקמן דף פ"ו ע"ב משמע דמספקא לן אי ס"ל לר"ה הלכה כר"א בגיטין, לכן מסיק הש"ס אפי' אי ר"ה ס"ל כר"מ א"כ לא בעי עדי מסירה פלל ושפיר אית לן למימר דהימניה כמו בממון, מיהו לפי שיטת ר"ת לעיל דף ד' ד"ה דקימא דאפי' לר"מ בעינן למוסרו בפני שנים א"כ קשיא איך מדמי נאמנות דממון לנאמנות דגט דלא סגי בלא עדים, ועינן בספרי גט מקונשר ריש סדר גט שני: בא"ד תדא דבלא שום מיגו כו' עכ"ל.

אופשר לומר דרש"י לשיטתיה אזיל כפי מה שכתבו קצת פוסקים דס"ל לרש"י מיגו למפרע, וא"כ לעולם אי הוה ליה מיגו מעיקרא שפיר נקרא מיגו לגבי שלישי, וגם שם בפרק ז"ב ס"ל פנין דאיתחזק בבי דינא לא אמרינן מיגו מ"מ איכא מיגו קודם דאיתחזק וע"כ ס"ל דשליש אינו נאמן במיגו דלמפרע, ואהא מותיב ליה הש"ס דגם מיגו למפרע מהני, אלא דהפוסקים ס"ל מיגו למפרע לא אמרינן דשפיר מעיקרא לא ס"ד לשקר עד עכשיו שנהפך לבו לרמיה, ובזה ס"ל לרש"י דמ"מ הוי מיגו, והשתא י"ל ר"ה ס"ל הסברא דאם איתא דלגירושין יתביה לדידה הוה יתיב לה מרעא לנאמנות לכן לא אהני מיגו דלמפרע דהוה מסר לה מעיקרא, וכאן נמי מיירי דראו הגט ביד שלישי וליכא מיגו השתא רק למפרע, לכן מהני הסברא דאם איתא לר"ה דיש הוכחה שעכשיו רוצה לשקר אבל במיגו מעליא מודה רב הונא, מיהו קשה לפ"ז ל"ל למימר באמרה קמאי דידי לימא בפשיטות דבלא ראו הגט מהימן במיגו, לכן יש לפרש פירש"י בפשיטות כמ"ש בפ"ה סימן נ"ו סק"א דפעם א' צריף להיות בידו מיגו דאל"כ לא מיקרי הימניה, והשתא פונת רש"י ג"כ כן דלא ידענא שהימניה בשום פעם פנין שפא לפנינו קרוע אופשר שלא היה בידו מעולם למוסרו לה ושפיר ס"ל כפירוש התוס' דכאן לא הוי מיגו דאופשר שלא תרצה האשה לקבל, וגם רש"י פירש בענין אחר באיתחזק ע"ש ואין כאן מקומו: בא"ד ועוד אי חשיב מיגו לא הוה פליג ר"ה.

אופשר ליישב קושיא זו דשפיר הוי מיגו אלא דס"ל דחזקה דאם איתא מרעא למיגו והשתא לקמן דאיכא נגד חזקה דאם איתא חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה שפיר מהני המיגו, ועמ"ש לקמן ביישוב שיטת רש"י כל הקושיות ועיין בסמוך: בא"ד לכן נראה לפרש כו' עכ"ל.

וקשה לשיטת התוס' דשליש מהימן במיגו גם לר"ה, א"כ קשה הא יש לו מיגו להשליש דאי בעי אמר שסמסר לו הגט על תנאי ונתקיים התנאי דתו לא שינה סברא דלדידה יתיב לה, גם הפוסקים כר"ה לא חילקו פלל בין שאמר השליש שעל תנאי נתנו לה ולא שינה לדידה יתיב דילמא אינו מאמינה, ונראה דאין הכי נמי קאמרינן דכיון דהם בעיר אחת מה לו למסור לשליש פלל הנה לו להחזיק הגט בידו עד שיתנהו לה והיינו דקאמרינן לדידה יתיב לה וימתין עד שיקיים התנאי ויתננו לה בעצמו: ועפ"ז יש ליישב קושית המהרש"א לעיל בתוס' ד"ה בעל אמר שהקשה אמאי לא מפרשי בשליח להולכה והגט ביד האשה, ולפ"ז לק"מ דנדאי בבעל אומר להולכה בלא תנאי אין שינה לומר דאם איתא דלגירושין יתביה לדידה יתיב לה דלטעמיה דמסרו להולכה והאשה כאן הנה לו למסור הגט לדידה כמ"ש התוס' גופניהו לעיל, אלא באומר להולכה על תנאי אין

רָאָה מִמָּה שֶׁלֹּא מָסְרוּ לְדִידָה דִּי"ל שְׁאִינוּ מְאַמִּינָה בְּקִיּוּם הַתְּנַאי, וְשִׁפִּיר הָנָה מְצִי לְמִימַר בְּכַה"ג
בְּעַל אֹמֵר לְהוֹלְכָה עַל תְּנַאי דְּשִׁיכָא נְמִי פְּלוּגְתִּינְהוּ הִיכָא דְהֶגְט בְּיַד שְׁלִישׁ וְטוֹעֵן לְקַבְּלָה דְּאִיכָא
נְמִי סְבָרָא דָּאם פְּדַבְרֵי הַשְּׁלִישׁ שְׁמָסְרוּ לְקַבְּלָה לְדִידָה הָנָה יְהִיב, אֲלָא וְדָא פְּדַבְרֵי שְׁמָסְרוּ
לְהוֹלְכָה עַל תְּנַאי וְלֹא הֶאֱמִינָה בְּקִיּוּם הַתְּנַאי רַק לְשְׁלִישׁ וְעַכְשָׁיו שֶׁלֹּא בָּא הֶגְט לְיַד הָאִשָּׁה חוּזַר
בוּ, אֲלָא דְהַש"ס לֹא אֵינְרִי בְּהִכִּי וְהַשְׁתָּא תּוּ לֹא קִשְׁיָא קְוִשְׁיַת הַמְהַרְש"א דִּיפְרָשׁוּ הַתּוֹס' פְּשִׁיטַת
הַרִי"ף בְּשְׁלִישׁ אֹמֵר לְהוֹלְכָה וְהֶגְט יוֹצֵא מִת"י הָאִשָּׁה דְּהָא הַתּוֹס' ס"ל בְּיַשׁ מִיגוּ שְׁלִישׁ נְאָמֵן אַף
לר"ה א"כ פְּשִׁהֲשְׁלִישׁ אֹמֵר לְהוֹלְכָה שִׁפִּיר מְהִימֵן בְּמִיגוּ דִּיהִב לִיה בְּעַל עַל תְּנַאי וְנִתְקַנִּים הַתְּנַאי
וּמָסְרוּ לְיַד הָאִשָּׁה דָּתוּ לֹא מְצִי לְמִימַר לְדִידָה יְהִיב לָהּ דִּי"ל שְׁאִינוּ מְאַמִּינָה בְּקִיּוּם הַתְּנַאי, וְאִין
לֹמַר שְׁנִיחְזִיק הֶגְט אֲצִלוּ עַד שְׁתַּקְנִים הַתְּנַאי דִּי"ל שְׁמָא לֹא תַקְנִים הַתְּנַאי עַד לְמַחַר וְיַפְסֵל הֶגְט
דִּה"ל מְוַקְדָּם לְכוּ נִתְנוּ בְּיַד שְׁלִישׁ לְהוֹלְכָה שְׁאֵף אִם לֹא תַקְנִים עַד לְמַחַר לֹא יַפְסֵל מִשּׁוּם מְוַקְדָּם
פִּינּוּן שֶׁהוּא בְּיַד שְׁלִישׁ מִשָּׂא"כ אִם הָיָה הֶגְט אֲצִלוּ הָיָה פְּסוּל מִשּׁוּם מְוַקְדָּם, וְלֹא הָיָה תַקְנָה לְמָסְרוּ
לְשִׁלִּיחַ לְכַמָּה פּוֹסְקִים פִּינּוּן שְׁנַעֲשֶׂה מְוַקְדָּם בְּיַד הַבְּעַל, וְאִפְּלִי לְהַפּוֹסְקִים דְּכָשֵׁר ע"י שְׁלִיחַ מַה לוֹ
לְבַקֵּשׁ שְׁלִיחַ אַח"כ טוֹב שְׁיִמְסְרֵנוּ מִיַּד לְשִׁלִּיחַ, וְא"כ בְּשְׁלִישׁ אֹמֵר לְהוֹלְכָה מָסְרוּ לוֹ אִפְּלִי בְּלֹא
תְּנַאי נְאָמֵן בְּמִיגוּ דָּאִי בְּעֵי הָנָה אֹמֵר שְׁמָסְרוּ לוֹ עַל תְּנַאי דְּלֹא הָנָה שְׁיִיף סְבָרָא דָּאם אִיתָא
דְּלִגְרִישִׁין לְדִידָה יְהִיב, מִשָּׂא"כ אִי אֵינְרִי בִּש"ק שִׁפִּיר י"ל לְדִידָה יְהִיב, וְאִין לֹמַר דְּמָסְרוּ עַל
תְּנַאי דִּמ"מ מַה לוֹ לְמָסְרוּ לְשְׁלִישׁ כָּלֵל, וְאִין לֹמַר מִשּׁוּם מְוַקְדָּם דְּבְשִׁלִּיחַ לְקַבְּלָה אִם לֹא תַקְנִים
הַתְּנַאי בְּיוֹם זֶה נְמִי ה"ל מְוַקְדָּם וְדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּרוּרִים וּנְכוּנִים: וּלפ"ז נִרְאֶה דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' פְּשִׁיטַת
הַרְאָב"ן שֶׁהִבִּיא הַש"ף ח"מ סִימָן מ"ז דְּכָשֶׁהֲשֵׁטֵר בְּיַד ב"ד לֹא הָיָה מִיגוּ דְּהָא קָשָׁה לִפ"ז מֵאִי
קִשְׁיָא לְהוּ לְהַתּוֹס' מַה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנֵתוֹן שְׁתִּיקְנוּ מְעַרְסָא לְעַרְסָא הָא יָכוֹל לֹמַר לְפַקְדוֹן,
וּלפ"מ"ש לִק"מ דְּבְשִׁלִּיחַ אֹמֵר לְהוֹלְכָה וְהֶגְט בְּיַד הָאִשָּׁה נְאָמֵן בְּמִיגוּ דָּאִי בְּעֵי אֹמֵר עַל תְּנַאי נִיתָן
לוֹ וְלֹא שְׁיִיף אִם אִיתָא, אֲלָא דִּי"ל בְּקוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּהָא צ"ל בִּפְנֵי ב"ד וְתוּ לֹא הָיָה מִיגוּ
דְּאִיתְחַזֵּק בְּבִי דִּינָא, אֲבָל מ"מ לֹא מְצִי לְאוּקְמָא הַסּוּגָיָא בִּש"ה דְּמִשְׁמַע אִפְּלִי לֹא אֹמֵר כָּלֵל בִּפְנֵי
וְהֶגְט בְּיַד הָאִשָּׁה כְּגוֹן שְׁמִקְנִיִים אוֹ בְּאוֹתָהּ מְדִינָה, וּבְזֶה שִׁפִּיר י"ל מִיגוּ דְּעַל תְּנַאי נִיתָן לוֹ, אֲבָל
מְעַרְסָא לְעַרְסָא שְׂאוּמֵר בְּפִנֵי ב"ד סֵתָם לֹא שְׁיִיף מִיגוּ דְּאִיתְחַזֵּק בִּב"ד וְכַפִּירוּשׁ רָאָב"ן, וּמ"מ לֹא
מִתְפָּרְשָׁא הַסּוּגָיָא לְהוֹלְכָה דְּלַעוֹלָם יֵשׁ לוֹ מִיגוּ דָּאִי בְּעֵי אֹמֵר עַל תְּנַאי נִיתָן פְּשִׁלָּא אִיתְחַזֵּק, וְא"כ
לְמֵאִי דְּמַסִּיק הַש"ף דָּאם מְפָרֵשׁ בִּב"ד נְאָמֵן בְּמִיגוּ א"כ גַּם מְעַרְסָא לְעַרְסָא נְאָמֵן בְּמִיגוּ דָּאִי בְּעֵי
אֹמֵר קוֹדָם שְׁהִרְאָה הֶגְט בִּב"ד שְׁנִיתָן לוֹ עַל תְּנַאי וְאַח"כ הָיָה מְרָאֵהוּ, וְהַפֵּל נִיחָא וְדוּק הֵיטֵב:
וְיֵצֵא לְנוּ מְזָה לְשִׁיטַת הַתּוֹס' אִם אֹמֵר שְׁנִיתָן לוֹ עַל תְּנַאי ג"כ שְׁיִיף אִם אִיתָא אִם הוּא שְׁלִיחַ
לְקַבְּלָה וְאִם הוּא שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה וְטוֹעֵן שְׁנַמְסֵר.

לוֹ עַל תְּנַאי שְׁלִישׁ מְהִימֵן גַּם לר"ה דִּישׁ לֹמַר דְּלֹא מָסְרוּ לָהּ מְפִנֵי שֶׁלֹּא הֶאֱמִינָה בְּקִיּוּם הַתְּנַאי
וְגַם בְּעַצְמוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחְזִיקוֹ שֶׁלֹּא יַפְסֵל מִשּׁוּם מְוַקְדָּם: מִיְהוּ שִׁיטַת הַרִי"ף דְּגַם בִּש"ה שְׁיִיף
אִם אִיתָא א"כ י"ל דְּאִפְּלִי טוֹעֵן עַל תְּנַאי נִיתָן לוֹ אִינוּ נְאָמֵן ג"כ דִּמ"מ לֹא הָיָה נוֹתְנוֹ לְשִׁלִּיחַ רַק
הָיָה מְחַזִּיקוֹ אֲצִלוּ, מִיְהוּ הַדִּין נְמִי כֵּן בִּש"ק כִּמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּשָׂמוּ, וּלְמ"ש לְקַמֵּן גַּם רִש"י מוֹדָה
דְּגַם בִּש"ה הַדִּין כֵּן, אוֹ דִּס"ל לְהַרִי"ף דְּגַם מְוַקְדָּם בְּיַד בְּעַל נְמִי כָּשֵׁר ע"י שְׁלִיחַ: בִּא"ד אֲלָא לֹא
חֲשִׁיב מִיגוּ כו' פִּינּוּן דְּבַעֲלָה אֹמֵר לְפַקְדוֹן עַכ"ל וּבִרְא"ש פְּתַב שְׁאִינָה רוּצָה לְהַתְגַּרֵּשׁ מְסַפְקָ,
וּבִב"ש סִימָן קמ"א סְעִיף נ"ה ס"ק פ"א עֲשֶׂה מַחְלוּקַת בֵּין הַתּוֹס' לְהַרְא"ש דְּלְהַתּוֹס' כְּשִׁאִינָה
יּוֹדַעַת שֶׁהַבְּעַל יַעֲרַעֵר מְקַבְּלַת הֶגְט, וְאִין דְּבָרֵי בְּרוּרִים דְּגַם פְּנוּנַת הַתּוֹס' דְּלֹא שְׁיִיף מִיגוּ רַק
כִּשָּׂא מְשַׁקֵּר אֲמָרִינוּ דִּיכּוֹל לְטַעוֹן שְׁקֵר שֶׁהָיָה עֲדִיף אֲבָל הִיא שְׁאִינָה חֲפָצָה לְהַתְגַּרֵּשׁ שֶׁלֹּא כְּדִין

א"כ תאמר האמת אף שתקבל הגט שקיבלתו מיד השליח וכיון שהבעל אומר לפקדון ומהימן על זה משום דאם איתא דלגירושין לדידה הנה יהיב לה וגם היא תאמר פן ואינה רוצה להתגרש מספק ואף שתקבלנו לא יועיל לה, ומ"ש התוס' שלא תתראצא לקבל הגט היינו פשכר שמעה דלפקדון היינו משום שאינה רוצה להתגרש שלא כדן א"כ גם כשתקבלנו מעיקרא כשתאמר האמת אינו מועיל לה פלוג, וכן משמע ממה שהקשו התוס' לעיל מה הועילו חכמים בתקנתן שתיקנו מערסא לערסא דאף שהגט בידיה קודם עירעור הבעל לא אהני לה מידי, ואין פאן מחלוקת פלל וקושטא דמילתא נקטו דכששומעת שהבעל אומר לפקדון לא תקבלנו ואפי' פבר קיבלתו תאמר האמת פינון שאין רצונה להתגרש שלא כדן וזה פשוט וברור: בא"ד לכה נראה לפרש דהא הימניה כו' ואע"פ שהוא משקר עכ"ל וקשה לפ"מ מ"ט דר"ה דאם איתא דלגירושין לדידה יהיב לה דילמא אין ה"נ דמסרו לפקדון ומ"מ הא הימניה אפי' משקר וא"כ אף כשנתנו לפקדון מ"מ ע"ד פן מסר לו שאם ישקר יהיה לגירושין לכן לא מסרו לדידה, ואין לומר משום סברא דאם איתא אמרינו דלא הימניה פלל דסמך על זה שיאמר אח"כ בנדאי לפקדון מסרתיו מדלא נתתיו לאשה דהא הימניה היינו משום שהיה יכול למסרו לאשה, וא"כ אם היה מסרו לאשה והאשה היתה יכולה לומר שמסר לה הגט בעצמו דלהכי מיקרי הימניה, וצ"ל דמ"מ לא הימניה רק בשקר שאינו מבותר, אבל הכא מפח סברא דאם איתא ה"ל שקר מבותר וע"ז לא הימניה, ור"ח לא ס"ל סברא זו דאין זה מבותר כ"כ א"כ משמע דכבאו עדים שנתנו לפקדון ודאי לא מהימן שהרי בנדאי נתברר שקרו, לכן תמוה לי על רי"ו שכתב בשם התוס' והרא"ש, וכ"מ בחידושי הרשב"א שאפי' באו עדים שלפקדון נאמן השליש דא"כ קשה מ"ט דר"ה הא אפי' מסרו באמת לפקדון מ"מ סמך עליו אם יאמר לגירושין וסברא דאם איתא מי עדיפא מעדים אלא ודאי ליתא וגם ר"ח מודה בעדים, וי"ל דבהא גופא פליגי דר"ה לא סבירא ליה הימניה באיסורא לכן אמרינו אם איתא, ור"ח.

ס"ל הימניה אפי' באיסורא ודו"ק: בגמרא מתיב ר' אבא כו' ושלש נאמן כו' ויש לדקדק לפמ"ש התוס' דבאשה ליכא מיגו שאינה רוצה להתגרש שלא כדן, וא"נ דאיירי בברי פדמשמע לשון זה אומר פה וזה אומר פה הרי יש לו מיגו דאי בעי היה לוקחו מיד השליש ובמיגו ר"ה מודה כדמוכח בסוגיין, וי"ל דלשון זה אומר פה וזה אומר פה משמע שפבר נחלקו התובע והנתבע שהתובע אומר שהחפץ הושלש בידו להחזירו למפקיד וזה אומר שהנפקד להחזירו לזה שטוען עליו וע"ז קאמר דשלש נאמן מה שיאמר אח"כ ובזה ליכא מיגו לשליש פינון שפבר נפלו חלוקי טענות שביניהם והודו שהוא ביד שלישי אף שהשליש אומר עכשיו פדברי הא' פינון שפבר נפלו חלוקי הטענות ביניהם ה"ל מיגו למפרע וכמ"ש הש"ך ר"ס מ"ז א"כ מוכח דשלש נאמן בלא מיגו דכיון שפבר הודו הבע"ד שהוא ביד שלישי מה שהשליש אומר עכשיו פדברי הא' אין ראיה דשמא מעיקרא לא רצה השליש לשקר עד עכשיו: מיהו אכתי איכא למידק דילמא ע"כ לא קאמר ר"ה רק בברי ושמא דהאשה טוענת ושמא, משא"כ הכא דטוען ברי רב הונא מודה, וי"ל דטענה דלפקדון טענה גרועה היא דבכל דוכתי לא חיישינו להכי דבשתי עיירות אע"פ שהאשה טוענת ושמא אין יכול לטעון לפקדון, אע"ג דר"ה ס"ל ברי ושמא ברי עדיף מ"מ לא חשיב ליה טענה רק מפח אם איתא לכן מדמי ליה שפיר פנ"ל ודו"ק: בפירש"י ד"ה ואמאי בעי עדים פלל לא בקבלה ולא באמירה כו' והקשה המהרש"א דהא לא פליגי ר"ה ור"ח רק אם אמרינו הימניה וא"כ אי לא בעי עדי אמירה גם לר"ה לא בעינו וא"כ תיקשי לר"ה ג"כ ממתני', ונדחק דבעדי אמירה הקושיא לר"ה ג"כ והוא דחוק ולא משמע פן בלשון רש"י, לכן נראה ליישב דנדאי רש"י

פירש דשליש נאמן מטעם מיגו כמ"ש פאן, ונתוס' הקשו עליו דבמיגו מודה ר"ה ותיקצו דכאן לא הוי מיגו דאיפשר שאין רצון האשה לקבל, מיהו רש"י ס"ל דמ"מ מיגו הוא דהא מסתמא אין לחשוד לשליח שישקר בחנם דאין אדם חוטא ולא לו ואי חשדינן ליה למשקר היינו ע"פ איזה חשד שעושה פן לבקשת האשה א"כ ע"כ לומר שגם היא חפצה להתגרש שלא פדת וא"כ שפיר היתה יכולה לקבל ממנו הגט, אלא דר"ה ס"ל אע"ג דשייך אין אדם חוטא מ"מ איפא פנגדו חזקה דאם איתא דלגירושיין לדידה הנה יהיב לכו איפשר שאין האשה חפצה לקבלו מ"מ יש חשש על השליש, משא"כ בהך קמאי דידי ודאי מיגו מעליא הוא ובמיגו מעליא מודה וא"כ בעדי אמירה קושטא דמילתא דשייך מיגו שהיא אומרת שעשאתו ש"ק בעדים וע"ז שטוענת פרי גם לר"ה מהימנא במיגו דאי בעי היתה מקבלתו מיד השליש, אלא דהא תליא פיון דלר"ה בעל מהימן שמסרו לפקדון וא"כ לא סגי דתתגרש רק כשבאים עדים שהבעל מסרו לגירושיין א"כ לא סגי בלא עדי אמירה פיון דאיפא עדים שנגמסר לשליש תו ליפא מיגו דהיתה לוקחתו מיד שלישי על עדי אמירה דכיון דבאים עדי קבלה לפנינו תו ליפא מיגו על עדי אמירה, וא"כ ממילא לעולם צריף עדי אמירה שהרי בלא ע"ק לא תתגרש וא"כ לא שייך מיגו על אמירה דבנדאי אמת אומרת על אמירה פיון דטענה פרי, מ"מ פשאין עדי קבלה לא סגי דתתגרש וכשבאים עדי קבלה בטל המיגו דכל טיב מיגו הוא כל זמן שלא באו עדים להכחיש טענה ראשונה שהיה יכול לטעון כמו בשדה זו של אביה שכל זמן שאין עדים נאמן וכשיבאו עדים אח"כ נתבטל המיגו שלו, וא"כ בהכרח צריכה לעדי אמירה וגם לע"ק דכיון דצריכה לע"ק שקיבלו השליח לא סגי בלא עדי אמירה שהרי פשיש ע"ק לא מצוי למימר שלדידה יהיב לה, וא"כ לר"ה א"ש דבעינן תרנוייהו משא"כ לר"ח דס"ל דשליש נאמן א"כ לא צריכי לאלעדי קבלה וכשלא תהיה שום עדות ודאי נאמנת נמי על האמירה שהרי יכולה ליקח הגט מיד השליש וכשאין עדים בפנינו שפיר מהימן במיגו גם אאמירה, דר"ח ס"ל דזה הוי מיגו שיכולה לקבל הגט מיד שלישי ולא תצטרף לעדי קבלה וכ"ש על אמירה דאנו חושדין אותה למשקרת ונדאי הוי מיגו מעליא, ומיושב קושיות הר"ן דמאי הקמינה שייך על אמירה שהרי אין בינו לעשות ש"ק, ולפ"ז לק"מ דאאמירה הוי מיגו מעליא ודברי רש"י ברורים ונכונים, ודוק היטב: ועוד נראה ליישב פירש"י דבהא גופא פליגי ר"ה ור"ח דר"ה ס"ל שאין זה מיגו שלא תרצה האשה לקבל הגט ור"ח ס"ל דשפיר הוי מיגו ולכ"ע שלישי נאמן בלא מיגו רק הךא דשייך סברא דאם איתא לא מהימן בלא מיגו ופליגי במיגו זה, ואיפשר דר"ה ס"ל דלא הוי מיגו שתקבל הגט ותאמר דלדידה יהיב לה די"ל דהוי מיגו דהעצה ור"ח ס"ל דשפיר הוי מיגו, ולפ"ז לכ"ע שלישי נאמן בלא מיגו רק הךא משום סברא דאם איתא צריף מיגו ונקא ופליגי אי הוי מיגו בכה"ג, משא"כ בקמאי דידי דהוי מיגו מעליא גם ר"ה מודה, ועפ"ז יש ליישב קושיות המהרש"א א"ג"כ דלר"ה צריף עדי אמירה דארף דעל עדי אמירה ישנה מיגו דהיינו שיכולה לקבל הגט ולומר דהבעל נתנו לה, לר"ה לא הוי מיגו דהוי מיגו דהעצה ולא מהני הך מיגו ואם תטעון שהשליח נתנו לה תו לא מהימנא דשייך אם איתא, משא"כ לר"ח דס"ל מיגו בכה"ג לא צריף לא עדי אמירה ולא ע"ק וא"ש ודו"ק: עוד איפשר לומר ליישב פירש"י ותיישב מה שלא פירש"י בש"ה כפירוש הר"י, דבלא"ה הקשו התוס' לר"ה מה הועילו חכמים בתקנתו הא יטעון לפקדון, לכו י"ל דנדאי גם לר"ה הך אם איתא לא אלים כ"כ לבטל נאמנות השליש דשמא יש לו איזה טעם שלא ליתן בעצמו, אלא דיש פאן אם איתא משני הצדדין דגם באשה פיון דמירי בעיר א' א"כ ריעא טענתה ג"כ דמה לה לעשות ש"ק הרי יכולה לקבל הגט בעצמה וע"כ לומר שגם לה יש טעם שלא לקבל בעצמה וגם לבעל יש טעם שלא רצה ליתן

בַּעֲצָמוֹ וְהוּי כְּמוֹ נְפִילָה דָּחָד, לְכֵן ס"ל לר"ה דְּבַעַל נְאֻמָּן דִּיש רִיעוּתָא מְשַׁנֵּי הַצְדָּדִין וּפְלוּגְתָא דר"ה ור"ח בְּלִיפָא עַדֵי אַמְיָרָה וְלֹא ע"ק דִּיכּוֹל לְטַעוֹן לְפַקְדוֹן דְּגַם טַעֲנָה זֹו גְרוּעָה שְׁתַּעֲשֶׂה ש"ק בְּעִיר א' וְלֹא קִיבְלָה הֶגֶט בְּעַצְמָהּ וְגַם הוּא נִתְפַּנּוּן לְדַעַת אַחַת שְׁלֵא לִיתְנוּ בְּעַצְמוֹ לְכֵן הוּי טַעֲנָה גְרוּעָה, מִשָּׂא"כ בְּשָׁלִיחַ הוֹלְכָה שְׂאִין הַרִיעוּתָא רַק מִצַּד א' לֹא מְרַעִינָן לְהִימְנוּתֶיהָ דְשָׁלִישׁ, לְכֵן בִּש"ה לִכ"ע שְׁלִישׁ נְאֻמָּן, וּמִיּוֹשֵׁב קְוֹשְׁיֹת הַתּוֹס' וְגַם פִּירֵשׁ"י שְׁפִירֵשׁ בִּש"ק דְּבַהוֹלְכָה לִכ"ע שְׁלִישׁ נְאֻמָּן, וְהַשְׁתָּא א"ש דְּלר"ח בְּאֵמַת לֹא בְּעִי לֹא עַדֵי אַמְיָרָה וְלֹא ע"ק דְּלֹא חֲנִישׁ לְסַבְרָא דְאֵם אִיתָא אָבֵל לר"ה בְּעִינָן גַּם אַמְיָרָה דְּלֹא מְהִימָן לְוֹמַר שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ וְשְׁלֵא קִיבְלָה בְּעַצְמָהּ דְּגַם לְגַבֵּי שְׁלִיחוֹת שְׁלָה שְׁיִיף ג"כ אֵם אִיתָא וּא"ש הַפֵּל וְדו"ק: וְעוֹד נ"ל לְיִישָׁב פִּירֵשׁ"י מְפַל הַקְוֹשְׁיֹת הֵן מַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' דְשָׁלִישׁ נְאֻמָּן בְּלֹא מִיגוּ וְעוֹד דְּבַמִּיגוּ ר"ה מוֹדָה ג"כ, וְגַם קְוֹשְׁיֹת הַמְהַרְשֵׁ"א דְּתִיקְשֵׁי לִיה מְעַדֵי אַמְיָרָה, וְעוֹד קָשָׁה מַה שְׁפִירֵשׁ"י קִיבֵל ל"ל הָרִי הוּא בְּיָדוֹ וּמֵאֵי כְּוֹנֵת רִש"י דְּאֵם כְּוֹנֵתוֹ כְּשֶׁהוּא בְּיָדוֹ נְאֻמָּן וְהִינּוּ בְּרֹאוּהוּ בְּיָדוֹ שְׁלֵם מֵאֵי מְשַׁנֵּי הַש"ס הָא מְנִי ר"א הִיא הָא מ"מ כִּינּוּ שְׁרֹאוּהוּ בְּיָדוֹ נְאֻמָּן שְׁנִינְתָן לוֹ בַּע"מ כְּמוֹ בְּלֹא קְרַעוּ, לְכֵן נִרְאָה לְיִישָׁב דְּוֹדַי גַּם רִש"י ס"ל סְבַרְתָּ הַתּוֹס' דְּלֹא שְׁיִיף מִיגוּ דְּהִיָּה מוֹסְרוֹ לִיָּדָה דְּגַם כְּשִׁמְסְרֵנוּ לִיָּדָה תֹּאמַר הָאֵמַת שְׁקִיבְלָתוֹ מִיַּד הַשְׁלִיחַ וְנִגְדַּת הַשְׁלִיחַ בַּעַל נְאֻמָּן, אֲלֵא דְּוֹדַי אַף דְּפִירֵשׁ"י פְּלוּגְתֵינָהּ בִּש"ק הִינּוּ מִשׁוּם דְּפִשְׁטָא דְּמִילְתָא מְשַׁמַּע דְּבַהֲכִי אֵיירִי דְּסַתָּם שְׁלִישׁ אֵיירִי בְּשָׁלִישׁוֹתוֹ תַּחַת יָדוֹ אַף דְּגַם בְּלַהוֹלְכָה שְׁהֶגֶט בְּיַד הָאִשָּׁה לֹא גָרַע כְּמוֹ שֶׁהוּא לְשִׁיטַת הָרִי"ף דְּמַפְרֵשׁ סוּגְיָין בְּלַהוֹלְכָה וְאִפ"ה נְאֻמָּן הַשְׁלִישׁ אַף שֶׁהֶגֶט בְּיַד הָאִשָּׁה מ"מ פִּירוּשׁ הַסּוּגְיָא מְשַׁמַּע לִיה בִּש"ק וְכֵן מְשַׁמַּע מְקוֹשְׁיֹת הַש"ס דְּאֵיירִי בְּשָׁלִיחַ קַבְּלָהּ, וְכֵן כָּל הַפּוֹסְקִים לֹא חִילְקוּ בֵּין לְקַבְּלָהּ לְלַהוֹלְכָה הֶגֶט שְׁנַמְצָא אֵיזָה סְבַרָא לְחִלְקָהּ, מִיְהוּ קוּשְׁטָא דְּמִילְתָא דְּכְשֶׁהֶגֶט בְּיַד שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה וּמְסָרוֹ לִיַּד הָאִשָּׁה נְמִי דִּינָא הֲכִי דְּלר"ח שְׁלִישׁ נְאֻמָּן וּר"ה ס"ל בַּעַל נְאֻמָּן דְּהָא אֵם אִיתָא דְּלִדְיָה שְׁיִיף נְמִי בְּלַהוֹלְכָה וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר לר"ח א"צ לֹא עַדֵי אַמְיָרָה וְלֹא ע"ק שְׁהָרִי יֵשׁ לוֹ מִיגוּ דְּאֵי בְּעִי אֲמַר שְׁנַתְּנוּ לוֹ לְהוֹלְכָה וְאִז הִיָּתָה הָאִשָּׁה נוֹטְלַת הֶגֶט וְהִיָּה אוֹמַר לְהוֹלְכָה אַף שְׂאִין הָאִשָּׁה יוֹדַעַת כִּינּוּ דְשָׁלִישׁ נְאֻמָּן שְׁנַמְסַר לוֹ לְהוֹלְכָה א"כ שְׁפִיר הִיָּתָה מְתַגְרָשֶׁת אִפִּי' שְׁתֹּאמַר הָאֵמַת שְׁנַמְסַר לָהּ מִיַּד הַשְׁלִיחַ מ"מ תְּתַגְרָשׁ דְּהָרִי גַם בְּשָׁלִיחַ לְהוֹלְכָה שְׁלִישׁ נְאֻמָּן וּא"כ א"צ לַע"ק גַּם עַדֵי אַמְיָרָה א"צ לְרַב חֲסָדָא דְּהָא הַשְׁלִיחַ נְאֻמָּן שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ בְּמִיגוּ דְּבַעֲי הֵנָּה מוֹסְרוֹ לָהּ לְהוֹלְכָה וְאֵם כֵּן הִיָּתָה מְגוֹרֶשֶׁת מִשָּׂא"כ לר"ה.

דס"ל בְּאוֹמַר לְפַקְדוֹן נְאֻמָּן א"כ גַּם כְּשִׁיאֲמַר הַשְׁלִיחַ שְׁהִיָּה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה וְיִמְסְרֵנוּ לִיַּד הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה תֹּאמַר הָאֵמַת שְׁקִיבְלָתוֹ לְהוֹלְכָה מִיַּד הַשְׁלִיחַ ג"כ לֹא תְתַגְרָשׁ שְׁהָרִי גַם בְּלַהוֹלְכָה שְׁיִיף סְבַרָא דְּלִדְיָה הֵנָּה יְהִיב וּא"כ אֵין לוֹ מִיגוּ לְשָׁלִיחַ לְכֵן צְרִיף עַדֵי אַמְיָרָה ג"כ שְׁהָרִי אֵין לוֹ מִיגוּ וּא"כ מִיּוֹשֵׁב פִּירֵשׁ"י מְפַל הַקְוֹשְׁיֹת שֶׁל הַתּוֹס' גַּם קְוֹשְׁיֹת הַמְהַרְשֵׁ"א דְּוֹדַי לְרַב הוּנָא דְּלִיכָא מִיגוּ גַם עַדֵי אַמְיָרָה צְרִיף דְּעַל שְׁלִיחוֹת לְקַבְּלָהּ לֹא שְׁיִיף הִימְנִיָּה שְׂאִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת ש"ק, אֲלֵא דְּלר"ח אִיכָא מִיגוּ דְּמוֹסְרוֹ לָהּ לְהוֹלְכָה, מִשָּׂא"כ לר"ה גַּם בְּהָא לֹא מְהִימָן: וְעַפ"ז יִתְפָּרְשׁוּ שְׁפִיר דְּבָרֵי רִש"י שְׁפִירֵשׁ קִיבֵל ל"ל הָרִי הוּא בְּיָדוֹ בְּכַפֵּינּוּ, וְקָשָׁה מִמֶּנּוּ פ' אֵם סְבִירָא לִיה לְרִש"י דְּסָגִי בְּהָא מֵאֵי מְשַׁנֵּי הָא מְנִי ר"א הִיא הָא גַּם כְּשֶׁהוּא אֲצֵל שְׁלִישׁ בְּעִינָן ע"מ וְאִפ"ה שְׁלִישׁ נְאֻמָּן וְע"כ לְוֹמַר דְּמִסְתְּמָא נְמַסַּר בַּע"מ וּא"כ מֵאֵי מְשַׁנֵּי הַש"ס וְהַתּוֹס' הִנְכַּרְחוּ לִיָּדָה דְּמִיירִי בְּלֹא ע"ת, אָבֵל פִּירֵשׁ"י לֹא מְשַׁמַּע כֵּן, וְלִמְאֵי דְּפָרְשִׁית א"ש טוֹבָא דְּבִלְא"ה הַקְשָׁה הָר"ן מנ"ל דְּמוֹסְרוֹ לְקַבְּלָהּ אַף שְׁהִיא עֲשֻׁתָּה ש"ק דִּילְמָא הוּא מְסָרוֹ לְהוֹלְכָה, וְתִירַץ דְּמִסְתְּמָא מוֹסְרוֹ סְתְּמָא כִּינּוּ שְׁיָדַע שֶׁהוּא ש"ק וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר מְשַׁנֵּי דְּלִהֲכִי צְרִיף ע"ק דְּוֹדַי מִיְקַרֵּי שְׁלִישׁ כִּינּוּ שְׁרֹאוּהוּ בְּיָדוֹ שְׁלֵם וְהִימְנִיָּה

אבל אפתי יש לחוש ששמה להולכה מסר לו, ואין לומר סתמא לקבלה די"ל ששמה לא נודמנו לו עדי מסירה למסרו להולכה והשתא ודאי בנפיק גיטא מתותי ידיה נאמן שמסרו לקבלה דהא יש לו מיגו דאי בעי הנה מוסרו ליד האשה בתורת הולכה, אבל פשוקרע הגט שאין בידו למסרו לה אם פן אף שראוהו בידו שלם לית ליה מיגו עכשיו פיון שפבר נקרע, ואף דראוהו בידו שלם אמרינו מסתמא נמסר לו מיד הבעל, מ"מ איפשר שנמסר בלא ע"מ ואף שעכשיו אומר שנמסר לו בע"מ אין לו מיגו על זה ואינו נאמן, והכל נכון וברור כפתור נפרח בפירש"י, ועמ"ש לקמן עוד ביישוב פירש"י: בתוס' ד"ה תינח בפנינו אמרה כו' ומזה לא הנה קשה מעולם כו' עכ"ל.

ודאי דוחק גדול הוא, ויש ליישב קצת דבלא"ה קשה אמאי בעינו עדי אמירה תהימן היא שעשתה שליח לקבלה דע"ז הוי מיגו מעליא אם נאמר שרוצית להתגרש שלא פדיו הרי יכולה לקבל הגט מן השליח ולומר אתה גרשתי וכמו שהרגיש בזה גם בס' פ"י, לכן י"ל דס"ל דלא שינו מיגו דבתחילה י"ל דלא רצתה לקבל מאחר שהבעל אומר לפקדון ולא רצתה להתגרש שלא פדיו ולהכי לא ביקשה לומר שעשתה ש"ק שלא היתה חפצה להתגרש שלא פדיו ואף שעכשיו טוענת שעשתה ש"ק י"ל השתא הוא דאיתרעית כמו כל מיגו למפרע דאמרינו עד השתא לא ביקש לעשות שלא פדיו, ולהכי א"ש במתני' דבעינו עדי אמירה לכ"ע, מיהו באם השליח והאשה באים יחד לב"ד והיא אומרת שעשתה ש"ק שפיר מהימנא במיגו דאם רוצית עכשיו להתגרש שלא פדיו הרי יכולה ליקח הגט מן השליח קודם שנפלו הטענות ביניהם, ובהא מודו התוס' דלא בעינו עדי אמירה רק היא לבדה נאמנת על זה וא"כ פיון דאיכא גנונא דלא צריכה לעדי אמירה שפיר מיושב הלשון תינח אמרה משפחת לפעמים שצריכה מחמת שאין הגט בידו דאילו הגט בידו פעמים דסגי בלא עדי אמירה אף דמתני' ודאי אתיא שפיר בכל ענין דעדי אמירה צריכה אפי' שהגט בידו אם קדם השליח לטעון בלא האשה שנעשה שליח לקבלה תו לא מהני לשאול האשה אם דכיון דכבר איתחזק בב"ד ביד השליח בטל מיגו של האשה, אבל אם האשה באה עם השליח לב"ד שפיר י"ל דמהימנא במיגו אף בלא עדי אמירה דאי בעיא הוית שקלא מיד השליח ודו"ק: בגמרא קיבל למה לי.

ויש לדקדק למה דחק לאוקמא כר"א, ולשיטת התוס' צ"ל דליכא ע"ח ואמאי לא מוקי בפשיטות שהגט אינו מקוניים ויש לחוש שיטעון הבעל מזונייה על הגט, וא"כ פשיש ע"ק שמסרו לו הבעל לא חיישינו שמסר גט מזונייה לקלקלה כמ"ש התוס' בריש מכילתין, וא"כ לא מהני ראו בידו שלם דמ"מ שמה יטעון הבעל מזונייה, דבשלמא בעלמא לא חיישינו שיטעון מזונייה שאיפשר לקיימו בעדי חתימה אבל זה שקורעו מיד א"כ יוכל לטעון שלא מסר לו מעולם גט זה לכן צריף עדי קבלה, ודוחק לומר דסמך אמסקנא דבשעת גזירה שנו א"כ אין ריעותא ממה שקרעו ויכול לשמור הקרעים ויקיים החתימות דזה דחוק, וגם מה לו לשמור הקרעים בשעת הגזירה טפי עדיף שיהיו עדי קבלה, ואיפשר לומר פיון שראוהו בידו שלם והאשה היתה עמו בעיר א"כ הנה לו מיגו דאי בעי נתנו ליד האשה והנה אומר בפני נכתב ולא הנה הבעל יכול לערער עוד, וכמ"ש בתשובת הרשב"א סימן אלף רכ"ח והביאו הב"ש סימן קמ"א ס"ק פ"ז, מיהו משמע ברשב"א דוקא כשהיה אצל הכתיבה באמת, גם לענ"ד צ"ע דברי הרשב"א דאם גם בא"י ניהמניה במיגו דאי בעי אמר בפ"נ, וצ"ל דכיון דאם אמר בפני נכתב אמרינו מידק דייק לא הוי מיגו שיאמר בפ"נ, א"כ בש"ק לא מצינו בפ"נ שנאמר על ידי זה מידק דייק וא"כ איפשר דלא הוי מיגו שיאמר בפני נכתב, וצ"ע.

בפירוש"י ד"ה תינח כו' הרי הוא בידו בפנינו כו' עכ"ל. כָּבֵר פְּתַבְתִּי דפירוש"י תמוה מָה רָצָה בְּזֶה אִם בְּשִׁבִיל הַקְּרָעִים הָרִי י"ל שְׁמָא הַשְּׁלִיכּוּ הַבְּעַל, וצ"ל הרי הוא בידו בפנינו קוֹדֵם קְרִיעָה וְרְאוּהוּ בְּיָדוֹ שְׁלָם, או שְׁסוּבֵר רש"י דְּכִינּוּן דְּנוֹדַע דְּמִשּׁוּם שְׁעַת הַגְּזִירָה נִקְרַע עֲדִינּוּן לֹא אִתְּרַע, מ"מ לֹא מְשַׁנֵּי מִיָּדִי בִּינּוּן דְּדִינוֹ כְּשִׁלָּם לֹא צָרִיךְ עֲדֵי מְסִירָה בְּפָנֵינוּ כְּמוֹ בְּכָל גִּט שְׁצָרִיךְ ע"מ ומ"מ מְקַשְׂרִינוּ לִיהָ כַּמ"ש הַתּוֹסֵ', וְכָבֵר פְּתַבְתִּי בְּזֶה, וְנִרְאָה לִינִישָׁב עוֹד דְּהֶרְמָ"א בַּאֲה"ע ס' קמ"א סְעִיף נ"ה פְּתַב י"א דְּדוֹקָא כְּשֶׁהֲגַט בְּיָדוֹ אֲבָל אִם אֵין הֲגַט בְּיָדוֹ אַע"פ שְׁרְאוּהוּ בְּיָדוֹ שְׁלָם אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְהַב"ש תָּמָה עָלָיו דְּהוּא מְדַיִק מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם שְׁפַתְבַּב הַטּוֹר לְדַבְּרֵי הַשְּׁלִיחַ נֶאֱמָן בְּכָל עֲנָן אִפִּי אֵין הֲגַט בְּיָדוֹ, וְיָמָה שְׁבִינְקֵשׁ הַב"ש לְדַיִק מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ש דְּרְאוּהוּ בְּיָדוֹ לֹא מְהַי מְדַדְחַק הֶרְמֵב"ש לֹא מְהַי, וְכַתֵּב שְׁיֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּהֶרְמֵב"ש ס"ל כַּמ"ש הֶרְמֵב"ש דְּכְשֶׁהֲגַט בְּיָדוֹ הָאֵשֶׁה גַּם ר"ה מוֹדָה ע"ש, וְהָא נִדְּאֵי לֹא נִהֵרְא דְּהֶרְמֵב"ש כ"ה הוּא מְשׁוּם שְׁכַתֵּב שְׁיֵשׁ לְפָרֵשׁ לְדִידָה יְהִיב לָהּ הַשְּׁלִיחַ וְלֹא הָיָה מְעַכְּבוֹ בְּיָדוֹ, וְזֶה הַפִּירוּשׁ דְּחֹוֵי מְכָל הַפּוֹסְקִים, וְגַם הֶרְמֵב"ש נִדְּאֵי לֹא ס"ל הַי פִּירוּשָׁא דְּהָא פְּתַב בְּתַחֲלָה וּמִיָּרִי שְׁהֲגַט בְּיָדוֹ הָאֵשֶׁה וְהִיא אוֹמֶרֶת שְׁקִיבְלָתוֹ, וְאֵי ס"ל כְּפִירוּשׁ זֶה שֶׁל הֶרְמֵב"ש אֵיךְ אֵיךְ אֵיךְ לְפָרֵשׁ הֲגַט בְּיָדוֹ הָאֵשֶׁה הָא בְּהָא לֹא פְּלִיג ר"ה כָּלֵל וְל"ל מִיָּגוֹ דִּידָה, גַּם אֵין דְּרָף הֶרְמֵב"ש לְהִיּוֹת נֶגֶד פִּירוּשׁ"י וְתוֹסֵ', וְכֵן מְשַׁמַּע מַמ"ש אִמְאֵי לֹא יְהִיבָה לְדִידָה מְשַׁמַּע דְּאֲבַעַל קֵאֵי וּפְשִׁיטָא דְּלִיתָא לְהָא פִּירוּשָׁא, אֲלֵא דְּגַם רְאֵינָתוֹ מִן הֶרְמֵב"ש אֵינוֹ דָּאֵם רְאוּהוּ בְּיָדוֹ הַשְּׁלִיחַ אֵיךְ תֵּאֵמֵר לְדִידָה יְהִיבָה נִיְהִלָּה שְׁהָרִי יָדוּעַ שְׁנִשְׁלַח לָהּ ע"י שְׁלִיחַ קַבְלָה וְאֵיךְ תֵּאֵמֵר דְּיִהִיבָה לְדִידָה הָרִי כְּבֵר נִתְגַּרְשָׁה ע"י שְׁלִיחַ לְקַבְלָה, וְגַם עֵיקַר קוֹשְׁיֵית הֶרְמֵב"ש דְּלַעֲיִל מְשַׁמַּע דְּפְלִיגֵי כְּשֶׁהוּא בְּיָדוֹ הַשְּׁלִיחַ דְּבִנְהָ תֵּלֵא עֵיקַר פְּלוֹגְטִיָּהוּ דְּמָה שְׁמוּעֵיִל רָאוּ בְּיָדוֹ הֵינּוּ מְשׁוּם דְּהֵנִי כְּאֵילוֹ עֲדִינּוּן בְּיָדוֹ שֶׁל שְׁלִיחַ, וְהֵכָא אֲמַרִּינוּ מִיָּגוֹ דְּלִידָה יְהִיב לָהּ בַּעַל מְשַׁמַּע דְּהֲגַט בְּיָדוֹ דְּאֵילוֹ רְאוּהוּ בְּיָדוֹ הַשְּׁלִיחַ אֵיךְ תֵּאֵמֵר לְדִידָה יְהִיב לָהּ בַּעַל, וְדוֹחַק לֹא מְרִיב לָהּ בַּעַל אַחַר שְׁהִחְזִירוּ לוֹ הַשְּׁלִיחַ דְּבְשִׁלִּיחַ לְקַבְלָה מֵהָ לוֹ לְהַחְזִירוֹ לְבַעַל, לְכֵן אֵין מְקוּם לְדַבְּרֵי הַב"ש בְּזֶה, גַּם מ"ש מִתּוֹסֵ' מְשַׁמַּע רָאוּ בְּיָדוֹ מְהַי וְזֶה אֲמַת, מִיָּהוּ מֵהָ שְׁדַחָה דְּבִאֵינוֹ מְכַחִישׁוּ גַּם זֶה אֵינוֹ נִרְאָה דְּהַתּוֹסֵ' כְּתַבוּ בְּפְשִׁיטוֹת הַקּוֹשְׁיָא לר"ח בד"ה בַּעַל נֶאֱמָן וְאֵי ס"ל בְּאֵין מְכַחִישׁוּ ר"ה מוֹדָה גַּם לר"ה קְשָׁה, וּמ"מ לִינִישָׁב פִּירוּשׁ"י נִרְאָה דְּהַב"ש הִבִּיא הַד"מ שְׁהִבִּיא רְאָיָה מִחַ"מ דְּבִאֵין הַשְּׁלִישׁוֹת בְּיָדוֹ לֹא מְהַי וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ הַשְּׁלִישׁוֹת קוֹדֵם שְׁיִצָּא מִת", וְדַחָה הַב"ש לְעֲנִין אֲנֹפֶן שְׁלִישׁוֹת לֹא מְהַי רָאוּ בְּיָדוֹ אֲבָל לְעֲנִין זֶה מְהַי אִם רָאוּ בְּיָדוֹ וְהוּא ש"ק אֲמַרִּינוּ וְדִידָה נְמַסֵּר בְּיָדוֹ לְגִירוּשִׁין וְזֶה יֵשׁ לוֹ פְּנִים: וְעַפ"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רש"י דְּנִדְּאֵי רָאוּ בְּיָדוֹ מְהַי אַע"פ שְׁלֵא פִּירֵשׁ אֲנֹפֶן שְׁלִישׁוֹת כְּשֶׁרָאוּ בְּיָדוֹ דְּאֲמַרִּינוּ מְסַתְמָא בָּא לִידוֹ לְגִירוּשִׁין דְּמְסַתְמָא אֵין הַבְּעַל מוֹסֵר כִּי אִם לְגִירוּשִׁין, מִיָּהוּ לר"א דס"ל עֲדֵי מְסִירָה כְּרַתִּי יֵשׁ לְחֹוֹשׁ שְׁמָא בָּא לִידוֹ בְּלֹא ע"מ דַּע"ז לֹא מְהַי הִמְנִיָּה, וְא"כ מְשַׁנֵּי שְׁפִיר ר"א הִיא לְכֵן לֹא מְהַי רָאוּ בְּיָדוֹ דְּשְׁמָא לֹא הָיָה בְּפָנֵי עֲדֵי מְסִירָה וְעַכְשָׁיו שְׁיִצָּא מִת"י אֵינוֹ נֶאֱמָן כְּשֵׁלֵא פִּירוּשׁ הַשְּׁלִישׁוֹת, וְא"ש דְּבָרֵי רש"י: וְעַפ"ז אֵיךְ שְׁלֵא גַּם הַתּוֹסֵ' פְּנוּנְתָם רָאוּ בְּיָדוֹ מְהַי כְּשֶׁפִּירֵשׁ בְּפָנֵיהֶם שְׁנִמְסֵר לִידוֹ בַּע"מ פְּדַת וּס"ל דְּקִשְׁיָא קִיבֵל ל"ל דְּסִגִּי כְּשֶׁמְפָרֵשׁ בַּעֲצוֹם בְּפָנֵי עֲדִים, וְא"כ גַּם לְהַתּוֹסֵ' לֹא מְהַי רָאוּ בְּיָדוֹ בְּלֹא פִּירֵשׁ שְׁבָא לִידוֹ בַּע"מ, וְצָדְקוֹ דְּבָרֵי רַמ"א וְהֶרְמֵב"ם לְשִׁיטְתִּיָּהוּ דס"ל כְּשֵׁיֵשׁ ע"ח לֹא צָרִיךְ ע"מ א"כ סִגִּי בְּרָאוּ בְּיָדוֹ עִם הַחֲתִימוֹת דְּתוֹ לֹא צָרִיךְ לַע"מ, וְדַבְּרֵי רַמ"א יֵשׁ לָהֶם מְקוּם לְדִינָא לְהַפּוֹסְקִים דְּסִבִּירָא לְהוּ דְּלַעוֹלָם בְּעֵינֵינוּ עֲדֵי מְסִירָה כְּדֵאִיתָא בְּסִימּוֹן קל"ג: בְּגִמְרָא אֲמַר רַבָּה וּמוֹדָה ר"ה.

להפוסקים שפסקו כר"ח איפשר דנ"מ גם לר"ח בליכא עדי אמירה והיא בעצמה אמרה שעשתה ש"ק בעדים י"ל בכה"ג דאיכא מיגו מעליא נאמנת שעשתה שליח בעדים והיינו לשיטת התוס' דבעינו עדי אמירה, ולפירש"י דנאמן השליש גם על השליחות איפשר לומר דנ"מ באם הגט אינו מקויים והבעל טוען שממנו נפל א"כ י"ל דהבעל נאמן במיגו דמזוניף דהימניה לא שניף בטוען שלא נעשה שלישי וקמ"ל דכיון דיש לה מיגו נאמנת, מיהו קא ליטא דארף אם תטעון לדידה נהביה ניהלה ויהי הבעל נאמן ג"כ במיגו דמזוניף אי אמרינו דנאמן לטעון ממני נפל במיגו דמזוניף, ודעת הרמב"ם שאינו נאמן לטעון נפל אף במיגו דמזוניף, ועיין ברא"ש שהקשה דלא הוי דומיא דלעיל שהגט ביד שלישי ותיירץ דגם הכא איירי בגט ביד שלישי ויש לה מיגו דלדידה יהיב והפקדתיו ביד שלישי וכיון דלא מסייע לה רק שלישי לחודיה אינה מעיזה, וקשה אמאי לא פירש הרא"ש בפשיטות לפי מה שהקשה אח"כ קא לעיל יש לשליש מיגו דהיה נותן לה, ותיירץ דלא היתה מקבלתו להתגרש מספק, א"כ פאן שרונצית להתגרש וטוענת קמאי דידי יהיב ליה לגירושין א"כ נאמנת במיגו דאי בעיא שקלתיה מיד השליש ואמרה דלדידה נהביה ניהלה, לכו איפשר דהמשך לשון הרא"ש למעיין בו שלא כתב רק לתרץ הקושיא מקמי דמסיק דמיגו דהכא עדיפא מדלעיל, אבל למסקנא לא קאי הך סברא ועיקר הטעם משום דמיגו מעליא הוא מאחר שרונצית להתגרש, ובהכי ניחא דברי הטור בסימן י"ז שפסק דאפ"י אם א' מסייע לה מעיזה שאינו נגד הרא"ש משום דלמסקנא לא קאי סברת הרא"ש שלא כתבה רק בדרך איפשר: אלא דהא גופא קשיא בדברי הרא"ש אמאי לא תהימן בלא מיגו דהך דקמאי דידי נמי הוי העיזה ואיך עלה על דעת הרא"ש לפרש הטעם משום דאינה מעיזה א"כ לא צריף למיגו כלל, וראיתי בלשון המגיד משנה פי"ב מגירושין דין י"א משמע שגירסתו בגמרא היתה דאמר ר"ה האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת חזקה אין אשה מעיזה, וקשה ג"כ ל"ל המיגו, ולכאורה היה איפשר לומר דקמאי דידי הוי טענה גרועה ביותר דכיון שהיה בפניה ממש אמאי לא יהיב לדידה, לכן צריף מיגו ולא סגי בחזקה דאינה מעיזה דגם זו חזקה אלימא שאינו נותן לאחר בפניה, וכן העירני לזה בני הרבני מוה"ר אהרן נ"י, מיהו בדברי הרא"ש אין לפרש פן דא"כ מאי קשיא ליה למה אמרינו מיגו דבעל אומר לפקדון ומאי קשיא ליה נימא דמיגו לחוד לא מהני נגד חזקה דאם איתא לדידה יהיב לה, אבל הכא איכא מיגו בהדי חזקה דאינה מעיזה דאי אמרה לדידה נהביה אינו נגד החזקה דאם איתא כלל, מ"מ דברי המגיד משנה איפשר ליישב עם סברא זו ודו"ק וצ"ע: שם בעל אומר לגירושין כו' ולהימניה לשליש.

הרי"ף הביא ראיה מכאן דהלכה כר"ח מדפריף ולהימניה לשליש משמע דהלכה כר"ח, והשיגו עליו תלמידיו דבאין הבעל מכחיש י"ל ר"ה מודה וכתבו שלא נתגלה טעמו של הרי"ף למה חזר בו, ולענ"ד הדבר פשוט דס"ל להרי"ף דכיון דר' יוחנן מחשיב ליה לדבר שבפירושו שאינו פחות משנים לא מהני הודאת הבעל דאפתי לא ס"ד דיהיה נאמן משום בידו לגרשה א"כ אמאי יועיל הודאת הבעל לכן חזר בו מסברא זו, והרא"ש חולק עליו דס"ל גם ר"ה מודה באינו מכחישו, וכן דחו תלמידי הרי"ף, ובב"ש סימן קמ"א סקי"ב כתב דמוכח דהרי"ף ס"ל אפ"י אינו מכחישו פליג ר"ה דחיישינו שמא יבא ויכחיש מדהביא ראיה מכאן והשיג על הב"י וכ"מ, ואין דבריו נכונים דלענ"ד דינא י"ל מ"מ באין מכחישו שלישי נאמן ממה נפשך אי פליג ר"ה באינו מכחישו א"כ סוגיין כר"ח וראיית הרי"ף שרירא וקיימא, ואי לא פליג ר"ה באין מכחישו א"כ לכ"ע שלישי נאמן באין מכחישו, וגם מ"ש דבאינו מכחישו ס"ל לר"ה חיישינו שמא יבא הבעל ויכחיש לא דק, דלפי ראיית הרי"ף מוכח אפ"י מודה הבעל דומיא דהכא דבעל אומר לגירושין מ"מ משמע

דס"ל להרי"ף דלר"ה אינו נאמן, וא"כ אין הטעם משום שמה יבא הבעל ויכחיש דהא קא מודה ונאפ"ה ס"ל דלרב הונא אין השליש נאמן אפי' מודה ליה הבעל, מיהו יש לתמוה בעיקר ראיתו דהא שינויא דש"ס מילתא דפשיטא מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה עד שיש לתמוה מאי ס"ד לאקשוני דלהימניה לשליש, וכ"ש שאין לומר דה"ל לתרוצי דס"ל כר"ה דאין שלישי נאמן, והנלענ"ד בהבנת ראית הרי"ף שהוא למסקנא והוא למאי דמשני מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה ונהדר פריה והא אמר ר' יוחנן בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן ובאמת איכא תרי לישני בב"ב דף קל"ד דאיכא לישנא דאמר אינו נאמן, והרי"ף השמיט קושיא זו דבעל שאמר גרשתי את אשתי והיינו משום דס"ל להחמיר פאידיה לישנא דאינו נאמן פדאיתא בב"ב שם, והשתא קשיא ליה להרי"ף שפיר דלהך לישנא דאינו נאמן, וכיון דאין להבעל נאמנות בדבר שבפירוה הודאתו אינה מעלה ולא מורדת, והשתא אי ס"ל לר' יוחנן כר"ה תיקשי להך לישנא דאינו נאמן מאי קמ"ל ר' יוחנן באבד הגט לישמועין רבותא טפי אפי' הגט ביז האשה נמי אין הבעל נאמן ולא השליש דלרב הונא אפי' שלישותו ביזו ולשיתת הרי"ף שפובר דסוגיין בשליח להולכה ס"ל לר"ה ג"כ בעל נאמן והוי רבותא טובא דאף שהגט יוצא מת"י האשה פשונדע שפא לידה מיד השליש פדמוקי הרי"ף הפלוגתא והבעל מודה דלגירושין יתביה מ"מ אינו נאמן דכיון דלא חשבינן ליה מיגו דבידו לגרשה, וגם לאשה אין מיגו שידוע שפא לידה מיד השליש, א"כ לר"ה לעולם אינו נאמן אפי' הבעל מודה, ואפ"י אם נימא דאם הגט עדיין בעין גם לאידיה לישנא הבעל נאמן שהרי ביזו ליקח אותו הגט בעצמו ולחזור וליתנונו לה, מ"מ נ"מ באבד מיד האשה אף שפבר פא לידו לא מהימנינן לבעל דלגירושין יתביה, ומשמע ליה דשינויא דש"ס דבנפיק מתותי ידיה באמת מהימן והא ליתא לר"ה, אלא ודאי סוגיין כר"ח וא"ש דברי הרי"ף ובהכי ניחא הא דקשיא מאי ראיה דהלכה כר"ח דילמא פריה הש"ס ולהימניה לשליש היינו בשתי עיירות דגם ר"ה מודה, ולפ"ז א"ש דמ"מ קשה לישמועין ר' יוחנן בעיר אחת ובנפיק גיטא מתותי ידיה ונהו רבותא טובא דאין הבעל נאמן לומר גרשתי וגם שאין השליש נאמן בעיר אחת, דבלא נפיק גיטא מתותי ידיה ליכא רבותא כ"כ, אלא ודאי ס"ל להש"ס בפשיטות דלר' יוחנן שלישי נאמן בנפיק גיטא מתותי ידיה, פן נלענ"ד ברור בדעת הרי"ף ודוק היטב.

ובהכי ניחא דקשה לפי ס"ד של הראשונים שהבינו ראית הרי"ף מדפריה סתמא דגמרא ש"מ הלכתא כר"ח, וקשה הא פריה נמי מרבי יוחנן דאמר בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן אף דקיי"ל פלישנא דאינו נאמן, אלמא פריה סתמא דגמ' אף דלא פהלקתא, א"כ אין ראיה מדפריה ולהימניה לשליש, אבל למאי דפרישית דהראיה למסקנא ניחא ודו"ק: שם ולימא חזקה שלים עושה שליחותו.

וקשה הא פאן איכא חזקת אשת איש פנגדה, וי"ל פיון דאיתרע חזקת אשת איש תו לא הוי דבר שבפירוה פיון דלא איתחזק ונפיר הנה להשליש להיות נאמן, וכמ"ש הר"ן בקידושין פ' האומר דדוקא באיכא חזקת אשת איש אין ע"א נאמן אבל באומר אני קידשתייה שמעמידה בחזקתה נאמן, מיהו קשה איה ס"ד להתיר משום הך חזקה הא פאן הספק אצל מי נאבד ושפא נאבד אצל השליח ולא יוכל לעשות שליחותו וע"כ בהך דאמר לשלוחו לקדש אשה ומת מספיקא בעלמא הוא שפא קידש קודם שמת: (ע"ב) בגמרא וליהימניה לדידה מדרב המנונא.

תמוה מאד מאי ענין דרב המנונא לכאן שהבעל מודה דלגירושין רק שאינו יודע ממי נאבד מאי שפאטיה דר"ה הקא ודקארי לה מאיקארי לה, ואיפשר לומר דהכי קשיא דנדאי נפילה לא שכיח

דמינזהר ביה א"כ ודאי פשתימצי לומר שפול מיז השלים הוא מילתא דלא שכיחא שהרי צריך לגט לעשות שליחותו, ויותר יש לתלות שפול מיז האשה דאחר שקיבלתו תו א"צ לינזהר בו שפבר נתגרשה, אלא די"ל דגם האשה צריכה לינזהר בו פן יערער הבעל אח"כ ויאמר שלא גירשה, מיהו אי איתא לדרב המנונא א"כ שוב א"צ לינזהר בגט שהרי תהא נאמנת לומר גרשתי בלא גט, וא"כ פריה שפיר וליהימנה לדידה שפאבד מינה דהשלים ודאי נזהר אבל היא א"צ לינזהר בגט וליהימנה מדרב המנונא א"כ א"צ לגט כלל א"כ יש להאמינה שפאבד מינה שא"צ עוד לגט שאף אם נכחיש הבעל תהא נאמנת, ומשני דהיא דמסייעא לה מעינה א"כ צריכה לינזהר בגט שאם אין הגט בינה פן יאמר הבעל שלחתי לה גט ואיני יודע אם קבלתיו דבהא לא מהימנא פיון דמסייע לה הבעל והשליש לא שייך אינה מעינה א"כ צריכה לינזהר גם היא א"כ פה נוכל לתלות שפול מיז השליש כמו מינה לכו הוי דבר שפערנה ואין דבר שפערנה פחות משנים, ודו"ק וצ"ע, פי לא נתקרה דעתי בזה, ואיפשר לומר דמשמע ליה דאפי' אין הבעל יודע מ"מ אינה מעינה דאל"כ אמאי מהימנא הא יש לבעל מיגו פנגד החזקה שייכול לומר איני יודע אם גרשתי וע"כ אפי' אין הבעל טוען פרי מהימנא דהוי העזה לאפקועי עצמה מבעלה אף שאין הבעל מפיר בשקרה לכו פריה שפיר, מיהו בנדריים דף צ"א משמע דבטענה דלא ידע בה הבעל לא מהימנא, וא"כ כ"ש דקשה מאי ס"ד ה"א לאתווי לדרב המנונא פיון דלא ידע בעלה אם נתגרשה: עיין ברא"ש מ"ש דאפי' לר"ה דאמר בעל נאמן היינו פשמכחישו מ"מ במתני' שהגט ביז השלים ואין הבעל מכחישו ע"ש, וצ"ע מי הכריחו לומר דהקנשא גם לר"ה הא טפי גיחא דהקנשא לר"ח דוקא אבל לר"ה אפי' אין הבעל כאן חיישינן שפא יערער אח"כ כמו שתיקנו לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום ערעור הבעל, ואי משום ראית הרי"ף מהו דלהימניה לשליש לא מוכח רק פשהבעל מודה ואומר לגירושין אבל באין הבעל בפנינו מנ"ל דלא חיישינן שייבא ויכחיש, ואיפשר דכוננת הרא"ש למסקנא דמסיק מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה, וא"כ לרב הונא תיקשי למה נקט מתני' בקרע הא אפי' הגט בעין תחת יד השליש נמי לא מהימן השליש, אלא ודאי מודה רב הונא באינו מכחישו ולהכי נקט בקרע אפי' אינו מכחיש צריכה שתי פיתי עדים, משא"כ אם הגט שלם שלישי נאמן פל זמן שאינו מכחישו: אלא דהא גופא קשיא אמאי לא גיחוש לערעור הבעל שפא יטעון לפקדון דהא לענין בפני נכתב חיישינן לערעור הבעל, ואף דבא"י א"צ לומר בפ"נ היינו משום דעדים מצויין לקיימו אמרינן מסתמא תמצא עדי קיום, אבל אי מהימן לפקדון א"כ אמאי לא גיחוש לערעור הבעל, ומהא דנקט מתני' בקרע י"ל דאפי' בשתי עיירות אינו נאמן בקרע פדפרישית לעיל אבל באין הבעל בפנינו שלא גיחוש שייבא ויכחיש אין לנו, לכו דברי הרא"ש צ"ע לפענ"ד, ועיין בב"ש סימן קמ"א ס"ק י"ב, אף שדבריו שם אין מוכרחים כמ"ש לעיל מ"מ בהא ודאי נראה דחיישינן שפא נכחיש, ומהו דלהימניה לשליש אין ראיה דשם הבעל מודה, וכן מוכח ממה שהקשו התוס' מה הועילו חכמים בתקנתן משמע בהדיא דס"ל בפשיטות דאפי' אינו בפנינו חיישינן שייבא ויכחיש: במשנה נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה.

פירש"י דהא גדולה היא וכו' ואם היתה יתומה היא מהנה את עצמה ומקבלת גיטה והשתא נמי ל"ש ע"כ, וצריך ביאור דקטנה נמי מקבלת גיטה פדלקמן אע"ג דהו קידושין דאורייתא, ולכאורה י"ל בכוננת רש"י דהא דקטנה מתגרשת בקידושי אביה אף שהם קידושין דאורייתא י"ל דלכו מקבלת גיטה אף שאינה בת דעת משום דהקידושין נמי הו שלא מדעתה רק ע"י אביה אף שהם קידושין דאורייתא שפיר מקבלת גיטה אבל אילו היו הקידושין בבת דעת לא היתה

יכולה לקבל גיטה, ובזה לשון רש"י בפשוטו, אלא דלפ"ז צ"ל הא דהעיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שיוצאת בגט היינו דוקא בחרשת שהשיאה אביה אבל פקחת שנתחרשה לא יוציאה בגט והא ליתא דבהדיא איתא במשנה פרק חרש דגם פקחת שנתחרשה יכול להוציאה בגט, לכן צ"ל פונות רש"י דמהנה את עצמה מדעתה ומקבלת גיטה מדעתה, ואף דבקטנה נמי מתגרשת היינו מטעם בעל פרוחה ונ"מ שאם עשתה שלים לקבל גיטה מתגרשת בבא הגט ליד השלים והיינו משום דעתה דהיא רוצית לקבל הגט אבל בעל פרוחה לא הנה מועיל ע"י שלים אלא דמקבלת גיטה מדעתה לכן אינו מועיל רק מצד נתינת הבעל ולא מצד קבלתה, לכן לא אמר רבא לקמן פנגדה בקטנה מקבלת גיטה דמקבלה לא שייך בקטנה שאינה מתגרשת מפח דעתה דלית לה זכייה בגט לנפשה מפח דעתה רק מטעם בע"כ, לכן ביש לה אב פינו שאין לה יד לעצמה אינה מתגרשת לסברא דעיקר הגירושין נחשבין לאב שמקבל גיטה, וכי היכי דאינו יכול לגרש לקטנה ע"י אחר אינו יכול ג"כ ליתן גט לקטנה שהרי עיקר הגירושין הם לאב שמקבל קידושיה, ולא מצינו גירושין בעל פרוחה ע"י אחר, פן נ"ל סברת רש"י דזוק היטב: ועוד נראה דהחילוק הוא בין יתומה ליש לה אב דכיון דזכי ליה רחמנא בקדושיה ומקבלת גיטה א"כ פינו דקטנה אינה זוכה לאחרים לפירש"י לשיטתיה לכ"ע מדאורייתא אין קטן זוכה לאחרים, א"כ נהי דבגט מתגרשת בעל פרוחה מ"מ י"ל דהתורה עשתה בזה אונס כרצון שאילו היתה מרוצה היתה מתגרשת חידשה התורה דבעל פרוחה נמי מזכה לה הגט וקונית הגט, וכמ"ש בספרי גט מקושר, מ"מ בקטנה שאינה זוכה לאחרים א"כ לא אלימא שתזכה לה הגט לאביה פאילו בא ליד אביה דהא קטן אינו זוכה לאחרים מן התורה לכ"ע, א"כ בנערה י"ל דע"י קבלתה זוכה האב בגט ובא לרשותה אבל קטנה לא אלימא שיפנס הגט לרשות האב ע"י קבלתה לכן ביש לה אב אינה מתגרשת, משא"כ באין לה אב שא"צ לזכות בגט רק לעצמה, ולשיטת התוס' בדעת אחרת מקנה יש לה זכייה מן התורה לכן מתגרשת שפיר, ואפי' למה שנוראה מפירש"י בפ' לולב וערבה דגם בדעת אחרת מקנה אין לה זכייה מן התורה מ"מ בגט דבעל פרוחה שפיר מזכה לה בעל פרוחה כמו בגדולה שלא מדעתה אבל פשצריה האב לזכות בגט אינו זוכה ע"י הקטנה ודו"ק, ועיין מ"ש בסמוך בתוס' ד"ה נערה כו' והביא ראי' ריב"ם כו' אבל מעיקרא ס"ד דאיירי פשיש לה אב כו' עכ"ל.

כבר נתעוררו הקדמונים ליישב פירש"י ובהרבה דברים קדמוני, ומה שנ"ל עוד ע"פ מאי דפרישית בסמוך בטעמו של רש"י דקטנה אינה יכולה לזכות לאחרים, א"כ אין האב זוכה על ידה בגט ולא בא הגט לרשותו של אב דע"כ דגט לא עדיף מרצון, ועפ"ז י"ל דנדאי למ"ד דס"ל בגמרא קטן זוכה נמי לאחרים שפיר י"ל דגם קטנה מתגרשת שזוכה לאביה בגט ולא קשיא אמאי נקט נערה די"ל רש"י לשיטתיה דס"ל דזוכה לאחרים היינו מדרבנן וא"כ י"ל נדאי פינו דמדרבנן זוכה לאחרים שפיר הוי הגט מן התורה כמו בקידושין מעמד שלשתן אף שהקטן דרבנן הקידושין מן התורה לכן גם בזה הגט מן התורה, ומ"מ לא קשיא אמאי פליגי בנערה די"ל דפליגי בעיקר דינא דאורייתא אי נערה מתגרשת מן התורה וממילא למ"ד דזוכה לאחרים מדרבנן שפיר מתגרשת, מיהו לדין דקיי"ל כשמואל דאינו זוכה לאחרים אפי' מדרבנן פתב רש"י בפשיטות בטעמא דיש לה יד וגדולה היא וממילא קטנה אינה מתגרשת כלל, והשתא תו לא קשיא מדיוקא דדייק בס"ד דאיירי ביש לה אב די"ל לפום סברא זו באמת ס"ל פרב אסי לקמן דזוכה לאחרים, אבל לפי האמת דאיירי באין לה אב שפיר י"ל דאינה זוכה לאחרים ולא זכי האב מחמתה ואינה מתגרשת פשהיא קטנה ע"י עצמה כלל, ואף דמציאת בנו ובתו הקטנים היא של אב י"ל היינו משום דרכי שלום בעלמא, אבל אין לאב זכות גמור שאין קטנה זוכה לאחרים ולק"מ ודו"ק:

והרשב"א בשם הראב"ד הביא לתרץ קושיות התוס' דהא דבקטנה הוי גט היינו כשנתן אביה רשות לקבל גיטא, והקשה עליו הרשב"א דא"כ מאי הא נערה הוי גט דילמא בנתן לה אביה רשות, ובפני יהושע פאן פתב דתיקשי להרשב"א הא גופיה דמ"מ נוקמא בנתן לה רשות אלא נדאי אם אין לה יד גם נתינת רשות לא מהני מטעם שפכת הרמב"ם שאין קטנה עושה שליח לקבלה שאין מעידין על הקטן ששליח קבלה צריך עדים, ודבריו תמוהים שתיגרץ הקשה בקשה ממנו דנדאי דברי הרמב"ם תמוהים בעצם דמה טעם הוא זה אם היתה קטנה יכולה לעשות ש"ק למה לא יוכלו העדים להעיד על מה שנעשה בפניהם, ואם היתה להרשב"א טעם על זה הנה לו לבארו, ועוד תמוה לדברי הרמב"ם קטנה לא תתגרש ע"י עדי מסירה, וגם הרי מבואר בהדיא בקידושין דף מ"ט דאמר אדם לבתו הקטנה צאי וקבלי קידושין וע"כ בהא לא שייך סברת הרמב"ם דאין מעידין על הקטן, ואיפשר לתרץ באמת דתליא נמי בדר' יוסי בר' יהודה דקטנה יש לה יד לקבל קידושין, אבל לרבנן דאין לה יד לקבל קידושין גם גיטא אין לה יד לקבל להכי לא ניחא ליה להש"ס לאוקמא דוקא כר' יוסי בר' יהודה ולק"מ: ובעיקר קושיות הרשב"א על הראב"ד שותא דמרון לא ידענא דהראב"ד מוקי שנתן לה רשות לקבל גיטא ובהא מהני שפיר כדמהני בקידושין שאומר לבתו קבלי קידושין דבענן אחר אין לקטנה יד במקום אביה, אבל לא מוקי שנתן לה רשות לעשות שליח פיו דבאמת אין קטן עושה שליח למה יתן לה רשות לעשות שליח, ועוד דנתינת רשות לעשות שליח מדין שליחות הוא וא"כ למה אמר שאין קטן עושה שליח ה"ל למימר שאין קטן נעשה שליח ולא אהני הרשות שנתן לה אביה פלום, גם י"ל דלא קאמר הראב"ד לאוקמא מתניתין בנתן לה אביה רשות דלא משמע ליה לאוקמא מתני' בהכי, אלא דאדיקא דקאמר אינו גט עד שיגיע גט לידה דלא תיקשי הא בהגיע לידה נמי לא מהני, ע"ז פתב דבהגיע לידה איפשר שתתגרש ע"פ רשות האב אחר שהיבא הגט, אבל על השליחות למכרע לא מהני שותא, אבל לאוקמא מתני' שנתן לה אביה רשות מתחילה לא משמע להש"ס פלל ולק"מ: מיהו לפענ"ד א"צ לדחוק פלל דגם לפירש"י נדאי בגט לא חמיר מקידושין דבקידושין אפילו בנערה אביה ולא היא לר' יוחנן דקיי"ל פנותיה, מ"מ מצינו בקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה דפליגי בקידושין אם חוששין שמה נתרצה האב, א"כ אף דבקידושין אין לה רשות לקבל מ"מ בנתרצה האב אח"פ מהני א"כ כ"ש בגירושין דרש"י מודה אם נתרצה האב אח"פ דמהני, בפרט רש"י לשיטתיה דס"ל בשמענו שנתרצה האב מקודשת לכ"ע וגם רבא לשיטתיה ס"ל דחיישין שמתרצה האב א"כ א"ש דקאמר אינו גט עד שיגיע הגט לידה דאז מתגרשת שפיר ע"פ ריצוי אב ומסתמא תרצה שהרי יכול ליתנו גם לאביה בעל פרוח, אבל בלא נתרצה שפיר י"ל כפירש"י דלא מהני קבלת הקטנה לכ"ע מדפליגי דוקא בנערה ולק"מ ודוק היטב.

ועל השליחות נדאי לא מהני ריצוי של אב דאפילו באשה עצמה לא מהני ריצוי שלה שתתגרש בקבלת השליח: ועוד נ"ל ליישב דנדאי עיקר דיוקו של רש"י מדלא פליגי בקטנה להודיעה פחו דרבנן פתא דהיתרא דעדיף צריך לומר דבקטנה מודו רבנן, מיהו י"ל טעמא דמילתא דבקטנה אינה יכולה לקבל הגט שלא מדעת האב משום דמקייבת לאביה שצריך להחזיר הכסף קידושין שקיבל והינו לסברת ר"פ בב"ב דף קמ"ה בהדרא ביה איהי קידושי נמי הדרי, וא"כ אינו מוכח ממתני' דאין לה יד די"ל משום כסף קידושין הוא דהוי חוב לאב בכף, מיהו בנערה שפיר אמרינן דיש לה יד בפני עצמה ולא איכפת לן בחובת אביה, ולפ"ז איכא לפלוגי בין שקידשה בכסף לקודשה בשטר וביאה דליכא חוב לאב בכף, וא"כ לא קשיא בס"ד די"ל מתני' לקמן בקידושה בשטר וביאה דליכא חוב לאב בכף ואדרבה ירויח שיקבל קידושי אחר הגירושין ומסר לה למי

שִׁירָצָה, מִיֵּהוּ לְמִסְקָנָא דְקִיִּי"ל פְּאָמִימֵר דְּקִידוּשֵׁי לָא הֶדְרִי שְׁלֵא יֵאמְרוּ קִידוּשֵׁין תּוֹפְסִין בְּאַחוּתָהּ, א"כ מוֹכַח מִמִּתְנִי' מִשּׁוּם שְׂאִין לֵה יָד וּא"ש וּלְק"מ, גַּם י"ל פְּעִין זֶה דְּנֻדַּי אֵי יֵשׁ פְּתוּבָה לְאַרוּסָה הוּי לָאָב זְכוּת בְּכָהּ שְׁמֵרוּיִם הַפְּתוּבָה וְשִׁפִּיר י"ל דִּיכּוּלָּהּ לְהַתְגַּרְשׁ רַק דְּלֶהֱכִי נָקֻט פְּלוּגְתִּינְהוּ בְּנַעֲרָה דִּס"ל אֵין פְּתוּבָה לְאַרוּסָה דְּאֵין הָאָב מְרוּיִם לְכוּ אֵינָה יְכוּלָּה לְקַבֵּל הַגֵּט, מִיֵּהוּ בְּכַתֵּב לֵה י"ל שִׁפִּיר דְּמִקְבֵּלֵת גִּיטָה דְּמִסְתַּמָּא נִיחָא לָאָב לְהַרְוִיחַ הַפְּתוּבָה וּא"כ י"ל בִּס"ד ס"ל דְּמִתְנִי' דְּקִטְנָה לֹא הֵינּוּ בְּלֹא פְתֵב לֵה פְתוּבָה, וְלִקְמוֹן בְּמִתְנִי' אֵינְרִי בְּכַתֵּב לֵה דְּאֵז הוּי לָאָב זְכוּת בְּגִירוּשֵׁין שְׁמֵרוּיִם הַפְּתוּבָה וְגַם הַקְטָנָה יְכוּלָּה לְקַבֵּל דְּמִסְתַּמָּא נִיחָא, וְלִמְסַקְנָא י"ל דִּס"ל לְרִש"י כַּמ"ש הַתּוֹס' דְּקִיִּי"ל יֵשׁ פְּתוּבָה לְאַרוּסָה וְכִינּוּן דְּנָקֻט נַעֲרָה וְלֹא קִטְנָה מוֹכַח מִשּׁוּם דְּאֵין לֵה יָד, וְדוּק הֵיטֵב: וּעַפ"ז נ"ל לְפָרֵשׁ גַּם לְשִׁיטַת הַתּוֹס' הֵא דְּנָקֻט נַעֲרָה וְלֹא נָקֻט קִטְנָה לְרַבּוּתָא דְּרַבְּנּוּן דִּי"ל דְּנַעֲרָה הוּי רַבּוּתָא טְפִי דְּלֹא מִיבְעִיא קִטְנָה שְׁמַכְנֻסַת עֲצָמָה לְרִשּׁוֹת אַבִּיָּה וְהוּי לָאָב זְכוּת גְּמוּר, אֲבָל בְּנַעֲרָה אֵינְפִשֵׁר שְׁקִירוּבָה לִימֵי בְּגָרוּת וְתִקְדֵּשׁ עֲצָמָה שְׁלֵא מְרַצוֹן אַבִּיָּה קַמ"ל דְּאֵפִי' נַעֲרָה בִּא"ד וְהֵא דְּאֵמְרִינּוּ בְּגִמְרָא יָד יִתִּירָא זְכִי לֵה רַחֲמֵנָא כּו' עַכ"ל נִרְאֵה פְּנוּנַת הַתּוֹס' דְּלִפִּירִש"י אֵי אֵינְפִשֵׁר לְפָרֵשׁ יָד יִתִּירָא אִיד דְּאָב דְּכִינּוּן דְּכָל זְכוּת הָאָב בֵּין בְּנַעֲרָה בֵּין בְּקִטְנָה הוּא מִמָּאֵי דְּזְכִי לִיָּה רַחֲמֵנָא וְכִינּוּן דְּהָאָב מִיְקָרִי יָד יִתִּירָא לְמָה לֹא תִקְבֵּל גִּיטָה גַּם קִטְנָה דְּלִרַבְּנּוּן לֹא שְׁמַעִינוּ לְהוּ סְבָרָא דְּבִמְקוֹם יָד אַבִּיָּה יָד דִּינְדָּה לֹא פְלוּם, וּא"כ פִּי קְרִית לִיד אַבִּיָּה יָד יִתִּירָא מִשְׁמַע לְעוֹלָם יָדָה עֵיקָר לְכוּ צְרִיף לְפָרֵשׁ יָד יִתִּירָא הֵינּוּ יָד דִּינְדָּה וְהֵינּוּ בְּנַעֲרָה אֲבָל קִטְנָה אֵין לֵה יָד פְּלֵל שְׁלֵא מִדַּעַת אַבִּיָּה מִשֵּׂא"כ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' לְעוֹלָם יָדָה עֵיקָר, וְדַבְּרֵי הַמְּהַרְש"א אֵינּוּ מְבוֹרְרִים בְּעֵינֵי: וְאַחֲרֵי כָּלֹת הַפֵּל מ"ש עֵינֵינִי בִּס' שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְרִאִיתִי שְׁמַבִּיא פִּירִש"י בִּיבְמוֹת דָּף ק"ט דְּגַם בְּקִטְנָה נְשׂוּאָה אַבִּיָּה מְקַבֵּל גִּיטָה וְלֹא הִיא, וְכַתֵּב מִהֵר"ם פְּדוּאָה סִימָן ט"ו שְׁהַקְשָׁה דְּבִקִּידוּשֵׁין פִּירִש"י וְדוּקָא אַרוּסָה אֲבָל נְשׂוּאָה אֵין לְאַבִּיָּה רִשּׁוֹת, וְתִירָץ דְּבִקִּידוּשֵׁין אֵינְרִי בְּנַעֲרָה דְּמִשְׁנַשְׂאֵת אֵין לְאַבִּיָּה רִשּׁוֹת בָּהּ, אֲבָל בְּקִטְנָה לְעוֹלָם אַבִּיָּה וְלֹא הִיא: וְהֵנָּה בַּעַל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ הַקְשָׁה לְפִי זֶה מָאֵי פְרִיף בְּקִידוּשֵׁין אֵי אֵין נַעֲרָה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּיטָה מִמִּתְנִיָּתִין דְּקִטְנָה שְׁאֵמְרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטִי הֵא נַעֲרָה הֲרִי זֶה גֵּט וּמִשְׁנֵי בְּאֵין לֵה אָב וּפְרִיף מְסִיפָא, וְקִשָּׁה אִמָּאֵי לֹא אוּקְמָא בְּנְשׂוּאָה דְּקִטְנָה שְׂאֵין יְכוּלָּה לְקַבֵּל גִּיטָה אֵין יְכוּלָּה לְעַשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקַבֵּלָהּ, אֲבָל נַעֲרָה נְשׂוּאָה שְׂאֵין לְאַבִּיָּה רִשּׁוֹת בָּהּ שִׁפִּיר יְכוּלָּה לְעַשׂוֹת ש"ק, וְכֵה"ג הַקְשָׁה בְּהַגְמ"ר בְּפִירְקִין דִּס"ל דְּקִטְנָה שְׁנִישְׂאֵת וְאֵין בָּהּ דַּעַת אַבִּיָּה מְקַבֵּל גִּיטָה, ע"ש שְׁכַתֵּב דַּמ"מ נַעֲרָה אַרוּסָה עֲדִיפָא מְקִטְנָה נְשׂוּאָה שְׂאֵין בָּהּ דַּעַת וּפְשִׁיטָא שְׂאֵינָה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ, אֲבָל לִפִּירִש"י דְּקִטְנָה לְעוֹלָם אַבִּיָּה וְלֹא הִיא וְדַאי הוּי רַבּוּתָא בְּקִטְנָה נְשׂוּאָה טְפִי ע"ש שְׁהֵאֲרִיף, וּבְאַמַּת גַּם מְלִשׁוֹן רִש"י לְקְמוֹן שְׁפִירִשׁ וּכְנַגְדָּה קִטְנָה.

מִתְגַּרְשֵׁת בְּקִידוּשֵׁי אַבִּיָּה אִם מֵת וְלֹא פִירִשׁ בְּנִישְׂאֵת מִשְׁמַע נְמִי דְּקֵאֵי בְּשִׁיטָה זֹו דְּגַם בְּנִישְׂאֵת אַבִּיָּה וְלֹא הִיא: וּעַפ"ז עֲמַדְנוּ עַל לְשׁוֹן רִש"י שְׁהַבְּאֵנוּ שִׁפִּירִש"י דְּהֵא יְתוּמָה גְּדוּלָּהּ הִיא וּמִהֵנָּה עֲצָמָה וּמְקַבֵּלֵת גִּיטָה וְהַשְׁתָּא נְמִי ל"ש, שְׁהַלְשׁוֹן מוֹקְשָׁה וְקִשָּׁה לְהוֹלְמוּ עַמ"ש בְּמִשְׁנָה, וּלְפ"ז נִרְאֵה דְּנֻדַּי בְּלֹא"ה צְרִיף בְּיֵאוּר דְּתִמּוּהָ הוּא שְׁבִקְטָנָה נְשׂוּאָה יְקַבֵּל הָאָב הַגֵּט הֵא מִשְׁנִישְׂאֵת יְצָאָה מְרִשּׁוֹת אַבִּיָּה, וְגַם חֲלוּקוֹ שֶׁל מְהֵר"ם פְּדוּאָה בֵּין קִטְנָה לְנַעֲרָה, וְנִרְאֵה הַטַּעַם כִּינּוּן דְּמִקְבֵּל גִּיטָה מְקָרָא דְּוִיִּצְאָה וְהֵיטָה דְּאֵימְקֻשׁ הֵנִיָּה לִיִּצְאָה, א"כ כָּל שְׁהַקְדוּשֵׁין בְּאִים מִכַּח הָאָב הַהִיִּתֵר צְרִיף לְהִיּוֹת ג"כ מִכַּח הָאָב דְּאֵי אֵינְפִשֵׁר לֵה לְיֵאֶסֶר בְּאֵיִסוּר אֲשֶׁת אִישׁ רַק ע"י הָאָב לְכוּ הַגֵּט דוּקָא ע"י הָאָב לְכוּ בִיתוּמָה דְּפַקַּע פַּח הָאָב שִׁפִּיר מְקַבֵּלֵת הַגֵּט בְּעֲצָמָה, וּלְפ"ז הַטַּעַם בְּנַעֲרָה שְׁנַשְׂאֵת שְׂאֵין לְאַבִּיָּה זְכוּת לְקַבֵּל גִּיטָה הַטַּעַם כִּינּוּן דִּיכּוּלָּהּ לְאַסּוֹר עֲצָמָה בְּלֹא הָאָב גַּם לְהִתִּיר עֲצָמָה יְכוּלָּה אִף בְּלֹא הָאָב לְכוּ מִמִּילָא בְּנַשְׂאֵת פַּקַּע רִשּׁוֹת הָאָב וְהֵאֲסוּר בְּאֵ מִכַּח עֲצָמָה ג"כ, כֵּן הַדְּבָרִים

מוכרחים פמעט דאל"כ אין טעם בדבר שיקבל גיטה פשהיא נשואה והו הן דברי רש"י פאן דלךך בקטנה אינה יכולה לקבל גיטה אפי' נשואה דכיון דאין פח בידה לאסור עצמה גם להתיר עצמה אין פח בידה בלא אביה, אבל נערה שפח בידה לאסור עצמה ומקבלת גיטה בלא אביה מטעם שמתרת איסור שבה מפח עצמה השתא נמי שהאיסור בא מפח אביה נמי לא שנא כמו שתוכל לקבל הגט לאחר נישואין מקבלת נמי באיורוסין, כן נוטין הדברים בפירוש: והשתא צריך אני למודעי מה שאמרתי בהשקפה ראשונה לנישב קושנית התוס' דבס"ד דאיירי בקטנה שיש לה אב, ומ"מ בהגיע הגט לידה מגורשת, ואמרתי לנישב דמתני' לא קאמר רק קטנה שאמרה היינו שהאמירה היתה בקטנות לא מהני שליחות שלה, ומ"מ י"ל דהגדילה לאחר אמירה ושפיר מתגרשת בהגיע גט לידה דהא אמרינו לעיל דף ס"ג ע"א דטעמא דאדם יודע שאין שליחות לקטן ונתן לשם הולכה, והשתא תו לא קשיא דילמא בקטנה נשואה דהא באמת אם עדיין היא קטנה אפי' הגיע לידה לא מהני וע"כ איירי בגדלה אחר האמירה, וא"כ פריך דבנערה פהאי גוונא הוי גט אע"ג דאמירתה היתה באיורוסין שלא היתה אז יכולה לעשות ש"ק דאל"כ ליתני נערה שאמרה והוי רבותא טפי, מיהו לשאר תירוצים דמיירי בנתן לה רשות הדרא קושניא לדנפתה לוקמא בקטנה נשואה ובכה"ג נערה נשואה יכולה לעשות שליח, הגם שראיתי לבעל שעה"מ שהעמיד קושניתו על סברת מהר"ם פדוואה שפובר פדעת רש"י דהיא ואביה מקבלין גיטה, וכן על התוס' שנסתפקו בזה בפ"ק דקידושין, מ"מ באמת לשאר תירוצים שפירשו בדעת רש"י שמתרץ הרמב"ן במלחמות דבס"ד ס"ל באמת שגם היא יכולה לקבל גיטה תיקשי גם לפירוש"י דילמא בנשואה איירי, וצ"ל התירוצי שפכתתי, וכן לתירוצי הראב"ד נמי תיקשי קושניא הנ"ל, מיהו יש לומר דגם לסברת התוס' שנסתפקו אם בין היא ובין אביה יכולים לקבל גיטה, גם כן לא קשיא לוקמא בנשואה דכיון דנערה אינה עושה שליח אף שהיא גדולה ויכולה לעשות שליח מ"מ מאחר שאביה יש לו פח עליה לא אלימא פנד אביה ואינה עושה שליח, א"כ אפי' קטנה נשואה במקום יד אביה לא אלימא ידה לשוניה שליח דלא עדיפא מנערה ארוסה, וא"כ מתני' דיהבה טעמא שאין קטן עושה משמע שהוא מחמת חסרון בכח הקטן והא ליתא דאפי' נערה שיש לה פח לעשות שליח במקום אביה אינה עושה שליח, וא"כ לא ה"ל למיתלי במאי דאין קטן עושה שליח דלאו משום קטנות הוא דאין קטן עושה שליח הוא בכל התורה וכאן אפי' היתה עושה שליח לא תוכל במקום אביה וזה ברור, ואין מקום להקשות פלל: ואדרבה בזה ניחא קושנית הראשונים דבס"ד דיש לה אב תיקשי איה מתגרשת פשבא לידה, ולפ"ז ניחא דהא לא קשיא ליה די"ל דאיירי בקטנה נשואה דבין היא ובין אביה מקבלין גיטה, ומ"מ אינה יכולה לעשות שליח משום שאין קטן עושה שליח, אבל אי נערה נמי לא משניא שליח ה"ל למימר שאין עושה שליח במקום אביה: וארנוח לו בזה מה שראיתי בשם ספר מים חיים לבעל פר"ח שהקשה מאי דייק בקידושין הא נערה הוי גט דילמא בקטנה שפיר הוי גט פשהגיע לידה והיינו מטעם דאמרינו לעיל דאדם יודע שאין שליחות לקטן ונתן לשם הולכה, אבל בנערה י"ל אפי' הגיע לידה אינה מגורשת דטעי שיכולה לעשות ש"ק ונתן לשם קבלה, ואמרתי לנישב דבלא"ה תמה הב"ש בסי' ק"מ ס"ק י"א למאי דמסקי להפוסקים אי הולך פזכי א"כ פי אמר השליח שליח קבלה אני והיא לא עשתה רק שליח להולכה, והפוסקים שפסקו בהולך ספק אי פזכי דמי א"כ ה"ל למימר שאפ"י הגיע לידה ספק מגורשת דשמא הולך פזכי ונתן לקבלה:.

ונראה דבלא"ה פתב הב"ש בשם הדרושה דבאמר זכי לי לא עקר שליחות הקבלה דאם עקר מיגרע גרע שאפ"י בא לידה אינה מגורשת לכן טבא לה עבוד שתתגרש עכ"פ בבא הגט לידה,

והב"ש פתב שהוא דחוק, מ"מ בהולף נראה לפמ"ש בדרך ס"ג דנדאי אין בכלל הולף זכי רק אנו
אמרנו פיון שאמר הולף ולא קפיד דוקא שיהיה להולכה הוי פזכי דהשלים זכה ממילא בשבילה
שהוא זכותה והפעל מספים שתתגרש אין לבעל חילוק בין שיתנהו מיד וממילא זכה השלים
מטעם זכיה פיון שעשתה שלים לקבלה א"כ י"ל אפי' למ"ד הולף פזכי לא עקר שליחות האשה
דמשמע נמי הולכה וכן משמע דהא לדידן נמי הילף פזכי דמי א"כ למה אמר בגמרא הבא לי גיטי
ואמר אשתך אמרה התקבל והוא אמר הילף פמה שאמרה דאינה מגורשת ואמאי לא קאמר אפי'
אמרה הילף סתם הוי פזכי ועקר שליחות הולכה, אלא נדאי אי לא אמר פמה שאמרה רק הילף
לחוד אע"ג דהוי פזכי מ"מ לא נעקר שליחות ההולכה פיון דהוא אמר הולף משמע נמי הולכה
פיון דאינו לשון זכיה מבןרר רק שאינו מקפיד אם תתגרש מיד ולא עקר השלים השליחות פיון
דמשמע בדברי הבעל נמי הולכה וכעין סברת בעל העיטור, אבל באמר לשון זכיה מבןרר נדאי
עקר השליחות פדמוכח בש"ס לעיל לסתור סברת העיטור וא"כ תו לא קשיא קושניית הפר"ח
דנדאי שפיר דייק דנערה הוי גט דאל"כ ליתני נערה שאמרה התקבל לי גיטי ואמר הבעל הילף
אינה מגורשת עד שביא לידה דנשמע תרתי דנערה אינה עושה שלים וכ"ש קטנה וגם בבא לידה
מגורשת פיון דהילף הולכה נמי משמע וכ"ש לדבריה דרישה דה"ל למימר נערה ואמר הבעל זכי
לה דבהא לא עקר שלים שליחותו ולק"מ ודו"ק: אמנם אין צורך לכל זה דשפיר דייק מדתלי
טעמא דאין קטן עושה שלים משמע דוקא משום דאינה עושה שלים הוא דלא מהני וממילא מוכח
בנערה דעושה שלים דהוי גט, ולחנם הרעישו המפרשים בקושניא זו דלק"מ, ודוק היטב: ולפ"ז
כ"ש דלא קשיא מ"ש הר"י מלונדר"ש בהגמ"ר דפירקין אי קטנה שאינה יכולה לשמור גיטה
מתגרשת ע"י אביה אפי' נשואה מאי פריה הא נערה הוי גט דילמא בנשואה ואינה יודעת לשמור
גיטה דבכה"ג א"צ טעם שאין קטן עושה שלים דבלא"ה שוטה בעלמא היא ולא קשה מידי, ועיין
בסמוך: בד"ה וכל כו' פ"א בקונטרס אפי' ע"י אביה כו' ור"ת מפרש כו' דהא לר' ינאי כו' מונחן
בידה כו' עכ"ל.

בפני הושע ביקש ליישב שיטת רש"י דלא פליגי רבי ינאי ונתא דבי ר"י דרבי ינאי צריך קרא
דאפי' ע"י האב לא תתגרש, וקשה לפ"ז ל"ל למימר דמקבל את גיטה מניצאה והיתה הא מוכח
מדאיצטריך קרא ונתן בידה שאם אינה יכולה לשמור את גיטה שלא תתגרש ע"י אביה ש"מ
דאביה מקבל גיטה, מיהו אפ"ש ליישב דצריך היקשא דניצאה והיתה לנערה, ומה שהקשה הפני
הושע מדאמרנו לעיל דמצינו שליחות בעל פרוה שפן אב מקבל גט לבתו קטנה בעל פרוה,
ואם אינה יכולה לשמור אינה בתורת גירושין פלל ע"ש, קושניא זו אינה פלום דלא קאמר הש"ס
רק שלא נלמוד מילתא דיש לה מציאות ע"י אחר בעל פרוה שפן אב מקבל גט לבתו קטנה להכי
נמי עושה שלים קבלה פיון שיש מציאות גט ע"י אחר בעל פרוה, אבל פשיטא דלא שייך שליחות
פלל בעל פרוה ולא בא רק לחלק בין שלים קבלה לחצר, וכיון דבע"כ אינו שליחות פלל ה"ה
לקטנה ואין זו קושניא פלל, מ"מ דבריו דחוקים ליישב פירש"י, ולפענ"ד לק"מ על פירש"י דלא
מיעביא לשיטת התוס' לעיל דפירשו יד יתירא היינו ידו דאב א"כ ידה עיקר והיא דאינה יכולה
לשמור את גיטה דליתא לידה אין הטפל יותר מן העיקר, ואפי' נימא לפירש"י יד יתירא קאי
אדידה מ"מ פשטא דקרא ונתן בידה פתיב והתורה עשתה שיד האב תהיה בידה ואלמא ממנה
דהא האב יכול לעשות שלים לקבלה והיא אינה יכולה מ"מ פיון שהיא המתגרשת היכא דליתא
לידה גם יד אב ליתא, ואדרבה סברת ר"ת תמוה בעיני שפובר דמשפמרת על ידי אביה, ותימא
דאם גירשה סמוך לערב שאז היתה ברשות אביה ובלילה שלמו לה י"ב שנה וששה חודשים והיא

שוטה נמי תתגרש ע"י אביה דהא לסברת ר"ת ע"כ גם שוטה מתגרשת ע"י אביה לפי הראיה מונתן בידה וכן הוא במרדכי בהדיא, וא"כ תמוה שיהי בזמן קט תהא משתלחת וחוזרת, ואין לומר דלא קפדינן רק ברגע השילוח שלא תחזור מייד דא"כ נימא בכפותה באותה שעה תתגרש שלא תחזור כדאיתא לעיל דף כ"א בעבד פפות דמיקרי משתמר, אלא ודאי שבעינן שמשלחה לא תחזור לו לעולם אם תשאר בענין שהיא בשעת השילוח, ואינו דומה לעתים חלומה עתים שוטה שמתגרשת בשעת חלימתה אף דטבעה לחזור לשטותה דהא ליתא דלא קפדינן רק כפי מה שהיא בעת גירושין אם תשאר בענין זה, אבל שוטה אם תשאר בענין זה הרי סופה לחזור כשמצא מרשות אביה וע"כ ליתא לראיה זו באופן שדברי רבינו תם שגבו ממני וצ"ע, מיהו בקטנה שפיר י"ל סברת ר"ת דמשתמרת ע"י אביה אף שסופה ליגדל שוב תשתמר מעצמה, אבל הוה ראיה מונתן בידה שעולה גם לשוטה לא ידענא לה פתר, גם הר"ן הביא פירש"י יד יתירא יד אביה הרי רש"י גופא פירש יד יתירא איד אביה, עמ"ש לקמן דף ס"ה: בא"ד א"כ לענין קידושין נמי עכ"ל.

המהרש"א הקשה דתיקשי להו קטנה שמתגרשת ע"י עצמה ואפ"ה אינה מתקדשת, ובכ"ז יהושע תמה עליו דאשה פתיב משמע גדולה, ולא ידענא דבכמה דוכתי אשה קטנה נמי משמע אשה זונה ונחלה, ובכה"ג בתולה מעמיו יקח אשה, ונושא את הקטנה כדאיתא ביבמות דף נ"ח, וביבמה דכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה ואפ"ה ס"ל לר' יוסי אשה בין גדולה בין קטנה, וכן את בתי נתיב לאיש הגדולה לאשה ואמרינן הנ"מ קטנה, ואין לנו עסק בדרשת חז"ל כי נעלמו מאתנו דרכי החכמה, מ"מ לא ידענא מאי קשיא ליה להמהרש"א לא מיבעיא לר' יוחנן דס"ל בקידושין אביה ולא היא משום דמפקעת עצמה ממנו לא שייך לאקשוני ליציאה דאין סברא להפקיע זכותה שלא מדעתה, ואפי' לר"ל דמקיש לגמרי וצונח ככרוכיא ויצאה והיתה מ"מ פיון דלא חשבין לה בת דעת אפילו למשא ומתן דפעוטות מקחון מקח מדרבנן כ"ש דלא ידעה לאקשוני נפשה ולא שייך היקשא בזה, אבל לענין שלא תתקדש שפיר יש להקיש הנה ליציאה דילמא ליכא קידושין רק בידועת לשמור גיטתה והיינו עונת הפעוטות ועיין בתוס' קידושין דף מ"ד ד"ה צונח ובכלל דבריהם דברין] דבת דעת היא טפי, ובפ"י כתב שדברים דחוקים הם ובאמת הם דברים ברורים: בד"ה פל כו' היינו כפעוטות כו' והשתא אי שיעורא דר"י כו' עכ"ל.

עיין במהרש"א שתמה בלשון התוס' בהמשך הלשון, וגם בלא"ה הוי סברות הפוכות דבגט בעונת הפעוטות מתגרשת מדאורייתא וזוהי לאחרים קודם שמתגרשת, ולר"ח מתגרשת קודם שתזכה לאחרים ע"ש, ונ"ל דנדאי מגט לא קשיא סברות הפוכות דבגט לא בעינן דעתה ומתגרשת בעל כרחיה לכן אף שאינה זוכה לאחרים מ"מ מתגרשת, ואידך מ"ד ס"ל דזוהי לאחרים קודם שתגיע לעונת הפעוטות פיון שהוא דבר שהוא זכות לו ובגט לאו בדידה קיימא מילתא, אבל בהא אם חפץ ומחזירו קודם זמן הפעוטות א"כ לפירש"י שסובר דמדרבנן זוכה לאחרים א"כ קשה למה ס"ל לרב אסי תקנה יתירא לענין זכיה דלעולם תיקנו פעין דאורייתא, וא"כ ה"ל לתקן זוכה לאחרים בגוונא דאיכא כה"ג מדאורייתא דהיינו בהגיע לעונת הפעוטות דאיכא כה"ג בדאורייתא, משא"כ אם אנו אומרים דבגט חפץ ומחזירו מתגרשת דמיקרי יודעת לשמור את גיטתה לא קשיא מסברות הפוכות די"ל דרב אסי ס"ל שתיקנו זכיה דומיא דגט שמקבלת גיטתה כשהיא ברשות אביה הוי פאילו זוכית בשביל אביה א"כ רב אסי מדמי זכיה לגט שתיקנו פעין גט, ור"ח ס"ל דלא תיקנו פלל לענין זכיה מדרבנן רק בפעוטות לענין מקח וממכר משום פדי חיי, אבל אם נימא דזוכה לאחרים מדרבנן קשה אמאי לא תיקנו כזכיה או פעין דאורייתא בגט בהגיעה לעונת

הפעוטות וגם דומיא דמקח וממכר דהוי ענין אַחד, א"כ רב אסי ס"ל שתקנו זכיה אפילו בליתא כה"ג בדאורייתא, ורב חסדא ס"ל דאפ"י בפעוטות דאיפא כה"ג בדאורייתא בגט ומ"מ לא תקנו, והוי שפיר סברות הפוכות דלרב אסי איפא זכיה אפ"י בליתא כה"ג בדאורייתא, ולר"ח אפ"י באיתא כה"ג בדאורייתא ליפא זכיה, משא"כ אי חפץ ומחזירו מהני נמי לגירושין לא שייכי סברות הפוכות די"ל דמר מדמי זכיה לגירושין ומר ס"ל דלא תקנו לענין זכיה פלל, מיהו לסברת התוס' לקמן דחפץ ומחזירו יש לו זכיה מדאורייתא לא קשיא כ"כ פנין דחפץ לאו מתקנה הוא רק מעיקר דינא וכוננת התוס' להכריח סברתם דמדינא זוכה לאחרים מדאורייתא דתו לא קשיא מסברות הפוכות דפליגי אי בחפץ ומחזירו זוכה מן התורה אין קפידא בסברות הפוכות פנ"ל, ודוק היטב: בפירש"י ד"ה זוכה אף לאחרים ומדרבנן עכ"ל.

נראה דה"ה זוכה לעצמו אינו אלא מדרבנן ולא ס"ל סברת התוס' דמחלקין בין דעת אחרת מקנה שיש לו קנין מן התורה, וכן מבואר בפירש"י בסמוך דא נדא שתי תקנות, ובחנם האריך בפני יהושע ולא השגיח לראות דברי רש"י במקומן, ונראה דלשון דא נדא משמע לשון נקבה וקאי אמתנות, וכן בפ' המפקיד דף מ"א ע"ב פירש"י דא נדא זו וזו נאם על הדין קאי ה"ל למימר דין ודין, ועמ"ש בסמוך: בתוס' ד"ה אלא כו' וא"ת מ"ש שפחה מבנו ובתו הקטנים כו' ואומר ר"ת כו' עכ"ל.

לכאורה תמוהים דברי ר"ת מאחר שפנרש במשנה מציאת בנו ובתו הקטנים הם שלו ושל עבדו ושפחתו העברים הם שלהו הרי מפנרש במשנה החילוק, ואי משום קושיות הש"ס לא יהיה אלא פועל שמציאתו לבעה"ב הא משני התם בעבד נוקב מרגליות ויתר תירוצים ששייכים נמי פאן דמאי אולמא דהאי מתני' מהאי מתני' דבאמה שמציאתה שלו באמת נראה דשנה עם בנו ובתו הקטנים, ובתוס' פ' חלון נראה שלא הוקשה לר"ת רק אמאי מופה ע"י אמה שפמוכה על שולחן רבה ומשמע דהקושיא אהא גופא שתהיה מציאתה לרבה, וגם שם עיקר הקושיא הנ"ל על המשנה ולשון התוס' צ"ע: בא"ד ואור"ת דלר' יוחנן דאמר פ"ק דמצייעא לא גדול ממש כו' עכ"ל.

ומפירש"י לקמן דף ס"ה ד"ה ופדו נראה דאפ"י סמוכים בגדולים מופה על ידו, ונראה ליישב פירש"י דנדאי בגדולים אע"פ שסמוכים שפיר מופה על ידו דהא אינו חייב ליתן להם מזונות ובכל שעתא מצי הדר ביה לכן לא מיחשב ידו פדו, דבשלמא במציאה שפכר מצא בעוד שלא חזר ביה האב הרי היא של האב, אבל בזכופי לא יהיה אלא שעכשיו חוזר ואינו רוצה ליתן להם מזונות ויש להם יד בפני עצמן, אלא דקשה א"כ גם בבנו ובתו הקטנים הרי אינו חייב לזונן אלא עד שיש וא"כ למה לא נופה על ידו, מיהו י"ל בזה דלא פלוג רבנן בקטן פנין דבפחות משש אין מופה על ידו לא תקנו לו זכיה פלל עד שיהיה גדול: ועפ"ז אפ"ש ליישב הסוגיא דר"ח דאמר אישתיק וורדאן א"כ נשארו דברי עצמו בקושיא, ועפ"ז י"ל דנדאי לנפשיה לא קשיא ליה דיש לומר לפמ"ש התוס' לעיל דחפץ ומחזירו הוא קודם שמגיע לעונת הפעוטות, א"כ י"ל בהגיע לעונת הפעוטות גם שמואל מודה דזוכה לאחרים, אלא דמ"מ מקשה שפיר דקשה אמאי אינו מופה ע"י קטנים, ואי משום שסמוכים הא בכל שעתא יכול לדחותו, ואי משום לא פלוג בין קודם שיש לאחר שיש דלא פלוג רבנן בקטן, א"כ מוכח דעבדו ושפחתו העברים אפילו קודם שיש יכול לזכות על ידו, א"כ מוכח דיש להם זכות לאחרים אפ"י קודם שיש והיינו בחפץ ומחזירו לאחר זמן שפכר הוא קצת בר דעת, מיהו לשמואל לשיטתיה א"צ לומר לא פלוג דשמואל ס"ל דטעמא בקטן דמריצה אצל אביו א"כ אפילו אינו נותן לו מזונות מציאתו של אביו, וא"כ י"ל דשפיר

מוֹדָה שְׂמוּאֵל בְּהִגִּיעַ לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת וּמִתְנִי' דְּשִׁפְחָתוֹ הֵינְנוּ בְּהִגִּיעָה לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת א"כ לֹא קָשְׂיָא לְשְׂמוּאֵל כָּלֵל וּא"צ לומר שְׂאֲנִי שְׂחִיטוֹפִי מְבוֹאוֹת דְּרַבְּנָן, אֲבָל לְסִבְרַת ר"ח וּנְרַדְאָן דְּהִנְכַרְח לְשִׁנּוּיֵי שְׂאֲנִי שְׂחִיטוֹפִי מְבוֹאוֹת דְּרַבְּנָן ע"כ מִשְׁמַע לִיה דְּאִפִּי הִגִּיעַ לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת אִין לֹא זְכִיָּה לְאַחֲרִים שְׂלֵא תִירַץ שְׂמוּאֵל לְשִׁיטְתִּיהָ פְּרִיָּה לִיה שְׂפִיר, וְדוּק הֵיטֵב: מִיהוּ י"ל בְּפִשְׁיטוֹת דְּבָנֹו וּבְתוֹ הַקְּטִינִים דְּרַף הוּא שְׂיִזוּנֹו דְּאִפִּי בְּדְאוּרִייתָא עֲבָדִינֹו צְרִיכוּתָא מִשּׁוּם דְּמִיתְזַנָּא מִזְנִיָּה בְּקִדּוּשִׁין דְּרַף ד' וְהִבִּיאֹו בְּתוֹס' לְעֵיל דְּרַף מ"ז ע"ב, וְגַם בְּאֲמִיד פְּיִיפִינֹו לִיה כְּדִאיִתָּא בְּכַתְּנֹופוֹת דְּרַף מ"ט ע"ב לְעוֹלָם הוּא שְׂלוֹ וְקוֹדֵם שְׂש וְדִאי כּוֹפִין כְּדִאיִתָּא בְּסוּף פְּרָק אע"פ, לְכֹן אִין זֶה סְבָרָא שְׂיִכּוּל לְדַחֲוֹתָן, רַק בְּגְדוּלִים י"ל שְׂפִיר סְבָרָא זֹו לְיִשְׁב פִּירש"י וְדו"ק: וְעוֹד נ"ל דְּרַש"י לְשִׁיטְתִּיהָ דְּפִירשׁ זֹכָה לְאַחֲרִים מְדְרַבְּנָן, וְנִרְאֶה דְּרַש"י גּוֹפִיָּה הִנְכַרְח לְפִרְשׁ כֹּן לְשִׁיטְתִּיהָ דְּוְדִאי פְּשִׁטָּא דְּמִתְנִיתִין מִשְׁמַע דְּגְדוּלִים מִשְׁש דְּרַבִּי יוֹחָנָן לֹא אָמַר דְּבָרֵיו עַל מִשְׁנֶה זֹו רַק בב"מ, לְכֹן ס"ל לְרַש"י דְּכָאֵן אִפִּי סְמוּכִים מְזַכָּה עַל יָדוֹ אִף דְּתִיקְנֹו שְׂמַצִּיאָה שְׂלוֹ כִּינֹן שְׂהוּא עֲצָמוֹ הַמְּזַכָּה וְאִינוּ רוּצָה לְהִיּוֹת לֹו זְכוּת בּוֹ שְׂפִיר יְכוּל לְזְכוּת עַל יָדוֹ, מִיהוּ בְּקִטְנִים עֲשׂו חז"ל יָדוֹ פְּיָדוֹ לְגַמְרֵי דְּוִנְקָא הֵיכָא דְּמֹן הַתּוֹרָה הִדִּין שְׂזְכִיָּתָן קִיָּיִתָּא שְׂיָיָה אִי אִיפְשִׁי אֲבָל בְּקִטְנִים שְׂכָל הַזְכוּת דְּרַבְּנָן א"כ כְּשֹׂאוֹמֵר אִי אִיפְשִׁי בְּתַקְנַת חֲכָמִים אִין לְהֵם זְכוּת כָּלֵל מִן הַתּוֹרָה, וּא"כ מְהָא גּוֹפָא הוֹכִיחַ רַש"י דְּזוּכָה לְאַחֲרִים הֵינְנוּ מְדְרַבְּנָן דְּאִי זְכוּת לְאַחֲרִים מִן הַתּוֹרָה תִּיקְשִׁי אֲמַאי לֹא יִנְכָּה ע"י קְטִינִים הָא הוּא הַמְּזַכָּה וְאִינוּ רוּצָה לְהִיּוֹת לֹו זְכוּת בְּמָה שְׂמְזַכָּה לְהֵם וְהוּי כְּאוֹמֵר אִי אִיפְשִׁי בְּתַקְנַת חֲכָמִים, אֲלֵא וְדִאי גַם לְרַב אִסִּי אִין לֹו רַק זְכִיָּה מְדְרַבְּנָן וְלֹא שְׂיָיָה אִי אִיפְשִׁי בְּתַקְנַת חֲכָמִים וְדְבָרֵי רַש"י נְכוּנִים, לְכֹן הֲעֵמִיד דְּבָרֵיו עַל זֹכָה לְאַחֲרִים דְּזֶה מוֹכַח מִמִּתְנִי' דְּאִינוּ מְזַכָּה ע"י קְטִינִים, וְהִשְׁתָּא מִמִּילָא כִּינֹן דְּקָאֵמֵר דָּא וְדָא אַחַת הִיא מִשְׁמַע שְׂנִיָּהֶם שְׁוִים רַק מְדְרַבְּנָן זֹכָה, וְדוּק הֵיטֵב: בְּפִירש"י ד"ה וְנְרַדְאָן מְאַנְשֵׁי וְנְרַדְנִים מְקוּם עכ"ל.

כְּתַב מְהַרְש"ל דְּלֹא תִימָא שְׂם כִּינּוּי עַל שְׂם שְׂהִיָּה פְּנִי וְנְרַדְנִים שְׂקוּרִין (רִזִּיזִין וְזֹאוּיג), וּא"כ לֹא הִיָּה נְכוּן שְׂר"ח אֹמֵר אִישְׁתִּיק וְנְרַדְאָן ע"כ, וְדְבָרֵיו דְּחֻוּקִים, גַּם לֹא יִדְעָתִי לְמָה תְּלָה דְּר"ח לֹא הִיָּה קוּרָא אִישְׁתִּיק וְנְרַדְאָן וְלֹא עַל הַמְּסַדֵּר הַש"ס עֲצָמוֹ שְׂלֵא הִיָּה קוּרָא בְּשֵׁם כִּינּוּי, וְעוֹד מִנ"ל שְׂהוּא שְׂם כִּינּוּי דִּיקְלָא נְקָרָא כֹּן ע"ש שְׂפְנִי דוּמִים לְנֹרֵד כְּמוֹ שְׂנְקָרָא ר' מְנַחֵם בֵּר' יוֹסִי וְנְרַדִּימוֹס בְּשִׁבְת פכ"ב דְּרַף קי"ח ע"ב, וְנ"ל כִּינּוּת רַש"י לְפִי הַגִּירָסָא בְּגַמ' וְנְרַדְאָן בְּשִׁנִּי ווי"ן הִיָּה אִיפְשִׁר לְפִרְשׁ שְׂרַב חִינְנָא וְנְרַדְאָן שְׂנִיָּהֶם הִקְשׂוּ קוּשְׂיָא זֹו רַב חִינְנָא וְגַם וְרַדְאָן שְׂנִי"ו אַחַת הֵינְנוּ נִי"ו מְחַבְּרַת וְאִי מִשּׁוּם שְׂפְתוֹב לְשׁוֹן יְחִיד מְתִיב מְצִינוּ בְּתוֹרָה וְיֹאמֵר אַחִיָּה וְאִמָּה וְכֹן נִיעַל בְּלֶק וּבְלַעַם וְיֹאמֵר בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן וְרַבִּים כְּכָה וּבָא רַש"י לְשַׁלּוֹל פִּירוּשׁ זֶה שֵׂא"כ כִּינֹן שְׂרַב חִינְנָא עֵיקַר הַמְּקָשָׁה אֲמַאי קָאֵמֵר אִישְׁתִּיק וְנְרַדְאָן וְלֹא רַב חִינְנָא, אֲלֵא וְדִאי אַחַד הוּא וְר"ח כִּינּוּי וְנְרַדְאָן עַל שְׂם מְקוּמוֹ וְלֹא הַכְּנִיס רַש"י עֲצָמוֹ בְּזֶה שְׂנַאֲמֵר שְׂנְקָרָא מְפְנֵי שְׂפְנִי דוּמִים לְנֹרֵד דְּאִפִּילוּ יְהִיָּה כֹּן אִין נ"מ רַק שְׂלֵא לומר דְּוִנְרַדְאָן הִיָּה חֲכָם אַחַר וּשְׂנִיָּהֶם הַשִּׁיבּוּ קוּשְׂיָא זֹו, וְעוֹד דְּרַבִּי מְנַחֵם בֵּר' יוֹסִי נְקָרָא וְנְרַדִּימוֹס בְּחַד נִי"ו וְכָאֵן פְּתוּב בְּשִׁנִּי ווי"ן לְהוֹרוֹת עַל שְׂם מְקוּמוֹ, וְהַדְּבָרִים נְכוּנִים וְקֻרְבִּים לְאַמַּת בְּפִירש"י: בְּתוֹס' ד"ה שְׂאֲנִי כו' מִשְׁמַע דְּר"י וְר"ח פְּלִיגֵי אִי זֹכָה לְאַחֲרִים מְדְאוּרִייתָא כו' עכ"ל.

הַר"ן הִבִּין בְּכּוּנַת הַתּוֹס' דְּכִינֹן דְּלַעֲנִין שְׂחִיטוֹפִי מְבוֹאוֹת דְּרַבְּנָן אִיכָּא זְכִיָּה א"כ גַּם ר"ח מוֹדָה דִּישׁ לֹו זְכִיָּה מְדְרַבְּנָן, לְכֹן דְּחָה דְּבָרֵי הַתּוֹס' דָּאֵם יֵשׁ לֹו זְכִיָּה מְדְרַבְּנָן אֲהֵנִי נְמִי אֲדְאוּרִייתָא, וּבְאַמַּת תְּמוּהָ בְּעֵינֵי לומר דְּסִבְרַת הַתּוֹס' דְּכָל הֵיכָא דְּתַקּוֹן רַבְּנָן זְכִיָּה לֹא יוֹעִיל בְּדְאוּרִייתָא דְּהָא לְעֵיל דְּרַף כ' דְּאִקְנוֹ לִיה רַבְּנָן זֹוּנָא וּמִתְגַּרְשַׁת מִן הַתּוֹרָה, וְכֹן בְּקִדּוּשִׁין בְּקִדְשָׁה בְּשִׁטְר אִף דְּלַכְמָה

פוסקים מכירת שטרות דרבנן מ"מ מיקדשא מן התורה וכן במעמד שלשפון, ולא מציינו רק רבינו ירוחם שסובר מעמד שלשפון קידושין דרבנן, וכן אם קנה חפץ במשיכה אטו לא יקדש האשה קידושין דאורייתא, עיין מ"ש בספרי מגן אלה סימן תמ"ח, לכן נ"ל סברת התוס' דנדאי חפץ ומחזירו הוא פחות מעונת הפעוטות מדלא נקט לישנא דמתני' פעוטות, וס"ל להתוס' דלא מסתבר כלל שיתקנו חכמים מדרבנן זכייה לאחרים אם לא מהני מן התורה דליכא תועלת בזה לקטן שזינפה לאחרים, ופעוטות תיקנו משום פדי חזיו, ובמתנה נמי מיבעי' לן לעיל דף נ"ט אי הוי מתנה, ונהי דפשיטין דהוי מתנה היינו כפירש"י דמסתמא עבדו ליה נייח נפשיה אבל מהיכא תיתי לתמן לו שזינפה לאחרים קודם עונת הפעוטות דלית ליה שום זכייה לא דרבנן ולא בדאורייתא, אלא דהנה מציינו למימר זוכה לאחרים היינו במילי דרבנן תיקנו שיהיה לו זכייה כמו לענין עירוב ומעשר שני פדי שיהיה לו מונחן מי שזינפה על ידו או יפדה מעשר שני דרבנן, אבל פינו דחזינו דבשיתופי מבואות דרבנן לכ"ע תיקנו לו זכייה א"כ אין שום תועלת לתמן לו זכייה בשביל אחרים, ואפ"י יהיה איזה סברא לתמן לו זכייה ע"י אחרים הנה התוס' פשיטא להו בכמה דוכתי דבדעת אחרת מקנה יש לו זכייה מן התורה א"כ טפי ה"ל לתמן בצרור וזרקו וזרקו שזינפה לאחרים פינו דלעצמו זוכה מן התורה דיותר מסתבר לתמן במידי דאיתא פנומיה בדאורייתא, אלא נדאי לא מטעם תקנה אמינן עליה רק מדינא דאורייתא, וא"כ אין להקשות פינו דמדאורייתא הוא, כן נ"ל פנונת התוס' ודו"ק: בא"ד ואע"ג דמציא חש"ו עכ"ל הטהרש"א דייק דנה קשה נמי לר"ח, ואיפשר לומר דר"ח קאמר לשמואל לשיטתיה דס"ל טעמא דמציא קטן לאביו דבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו ע"כ מגביהה בשביל אביו ואינו זוכה לאחרים, אבל לר"י דס"ל דזוכה גם לאחרים קשיא להו שפיר: בא"ד וי"ל דאין למעט קטן משליחות כו' עכ"ל.

והקשה הפנ"י הא פתבו התוס' לעיל דף כ"ב ע"ב דכיון דעפ"ם לא שייך בשליחות דתרומה נתמעט מפל שליחות אפילו במידי דאיתא בדנפשיה א"כ גבי קטן נמי נימא דנתמעט מפל שליחות ע"ש, ולי נראה ע"פ מ"ש התוס' לקמן דאי מופלא סמוך לאיש מדאורייתא ותרומתו תרומה וחילולו חילול א"כ נראה לפ"ז דגם יכול לעשות שליח פינו דאיתא בתרומה דנפשיה שייך אתם גם אתם שהרי גם הוא בר תרומה א"כ יכול לעשות שליח ג"כ לתרומה, א"כ מוכח בקטן גופיה דאיתא בשליחות היכא דאיתא בתרומה דנפשיה מסתמא אית ביה נמי שליחות, א"כ מוכח בתרומה גופא דאית ביה שליחות ע"כ מפלגינן בין היכא דאיתיה בהך מילתא מפלגינן נמי בכל שליחות היכא דשייך ביה, משא"כ בעפ"ם אע"ג דבקידושין דף מ"א ע"ב אמרינן נמי אעפ"ם הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה דהעפ"ם שתרם תרומתו תרומה ה"ל לא הוי ממש איתא בדנפשיה דטעמא משום אין קנין כפירש"י או כפירוש התוס' דגדלה שליש ביז ישאל שפבר נתחייבה ביז ישאל לכן לא איתרבי לענין שליחות, אבל בקטן אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא ותורם משלו הוי נמי לענין שליחות כגדול, כנ"ל ודו"ק: ובהכי ניתא הא דקאמר ר"ח אישתיק ונרדאן דתיקשי לרב חסדא לנפשיה אליבא דשמואל, ולפ"ז נראה דרב חסדא ס"ל דרב יהודה אמר.

שמואל דאמר אינו זוכה לאחרים י"ל דשמואל לשיטתיה דס"ל בפ' יוצא דופן דף מ"ו מופלא סמוך לאיש דרבנן דמשני בעלה מיפר לה בדרבנן וכיון דמופלא סמוך לאיש מדרבנן קטן לאו בר שליחות הוא דלא מציינו ביה שליחות, ור"י דס"ל ה"ל ה"ל דתרומתו תרומה י"ל דס"ל דמופלא סמוך לאיש דאורייתא וכדסבריה ה"ל ה"ל שפיר משפחת ביה שליחות לכן זוכה גם לאחרים, ושמואל ס"ל כרבי יהודה דגם בהגיע לעונת נדרים אין תרומתו תרומה א"כ לא מציינו שליחות

בקטן וגם זכיה אין לו, אבל השתא דשני ליה שיתופי מבואות דרבנן שפיר קאמר אישתיק וורדאן, ואע"ג דרב יהודה אמר שמואל התם מיפר ממנ"פ אי מןפלא סמוך לאיש דרבנן מיפר ואי דאורייתא קטן אוכל גבילות הוא י"ל דבהא גופא קאמר דאתיא בין לר' יוסי בין לר' יהודה, אבל שמואל ס"ל כר' יהודה דאין תרומת קטן תרומה אפי' הגיע לעונת נדרים ומתני' י"ל דאתיא כר' יוסי, אבל אשינויא דמשני שיתופי מבואות דרבנן קשיא ליה שפיר, ודוק היטב: אלא דינש לדקדק לדברי התוס' דהא בפ' איזהו נשך דף ע"ב א' אמרינן גבי עפו"ם מידי דהוי אקטן אע"ג דלית לית שליחות זכיה מדרבנן אית ליה, וקשה הא קטן אית ליה זכיה מן התורה דהא יכול לזכות לאחרים מדאורייתא, ודחוק לומר דסתמא דגמרא אליבא דשמואל וזכיה מדרבנן אית ליה לענן שאחר זוכה בשבילו, דהא כתב הר"ן ש'התוס' פסקו כר"י דזוכה לאחרים, וי"ל דשם פשהו קטן שלא הגיע לחפץ ומחזירו לאחר זמן דההוא לכ"ע אין לו זכיה מן התורה רק מדרבנן שאחר זוכה לו פדתנן זפין לקטן: בא"ד וא"ת תיקשי ליה לרב יהודה כו' איש זוכה ואין קטן זוכה עכ"ל.

איפשר ליישב דנהי דקטן זוכה לאחרים היינו במתנה דזכי לנפשיה בדעת אחרת מקנה מן התורה זכי נמי לאחרני אבל במקח וממכר דאין לו יד לקנות דהא הפעוטות מקחון מקח מדרבנן אבל לא מן התורה וכיון שלעצמו אין יכול לקנות אינו נעשה שליח לאחרים, וא"כ פינו דכתיב ויקחו להם איש היינו שיקחו וקטן אינו זוכה שהרי גם לעצמו אינו זוכה מן התורה במקח וממכר ודו"ק: (דף ס"ה ע"א) בגמרא פל דתקון רבנן פעין דאורייתא תקון פבר נתעורר בפני יהושע דא"כ תיקשי לר"ח לנפשיה דס"ל דאינו זוכה לאחרים, וכבר כתבתי בזה, ונראה עוד דנדאי יש לחלק שפיר בעירוב שיש לקטן זכיה דהא במציאה לכ"ע יש לקטן זכיה משום דרכי שלום עכ"פ, א"כ בעירוב י"ל דהוי כמו מציאה שיש לקטן זכות בה, וכיון דאיתא בגמרא דעירובין דף מ"ט אמר רב יהודה אמר שמואל המקפיד על עירובו אין עירובו עירוב וא"כ העירוב אינו אלא פעין הפקר לכל בני חבורה הבאים לערב, וי"ל פינו שיש זכות לקטן במציאה מצד עצמו שפיר מופה על דו, ולא דמי למתנה שנותן לו שינפה לאחרים דצריך לגמרו שעל דו ינפה האחר לחלוטין אבל הקא שאין מכניס הדבר לרשות אחר רק רשות בעלמא שכ"א יוכל לאכול העירוב שפיר יכול לזכות גם ע"י הקטן שא"צ לזה הקנאה גמורה, מיהו איתא התם ר"ח אמר עירובו אלא שנקרא מאנשי נרדינא ופירש"י אנשי נרדינא ציקנין הו, א"כ משמע דאנשי נרדינא קפדי על עירובן א"כ צריך זכיה גמורה ע"י הקטן ושפיר ה"ל למימר פל דתקון רבנן פעין דאורייתא תקון, וא"כ אנשי מקומו דלא ס"ל בהא פשמואל וס"ל דיכול להקפיד על עירובו א"כ לא הנה לו להועיל זכות קטן, ובהכי ניחא דקרי ליה ורדאן על שם מקומו ודו"ק: ועוד נ"ל דנדאי יש לחלק דבעירוב דמופה לכולם מופה גם לקטן שיהנה לו חלק בעירוב וא"כ י"ל דהא דאינו זוכה לאחרים היינו כשאין לקטן חלק אבל במופה לקטן עם האחרים יש לומר מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה דהא בב"מ דף י' נמי מחלק כשזוכה לנפשיה שייך זכיה טפי, א"כ פינו דבדעת אחרת מקנה זוכה לנפשיה זוכה נמי לאחרני דמה"ט מפלגינן בין שנים שהגביהו מציאה למגביה מציאה לחבירו כמו שפירש"י בב"מ דף ט' ע"ב, מיהו אי אמרינן מגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ע"כ אמרינן נמי מיגו דאי בעי זכי לנפשיה, וא"כ אפי' אין לו חלק לקטן ינפה לחבירו פינו דאי בעי זכי לנפשיה אם הנה דעת המופה לזכות לו ינפה גם לחבירו, וע"כ בדעת אחרת מקנה לא שייך מיגו דאינו רופה לזכות לו יותר ממה שנותן לו ולא אמרינן מיגו רק בזוכה מעצמו בלא דעת אחרת, וא"כ לרב חסדא לשיטתיה דס"ל בב"מ שם מגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ולא ס"ל מיגו דאי בעי זכי אבל מיגו דזכי ס"ל פדמוכח ממתני' דשנים שהגביהו מציאה קנו, א"כ שפיר יש לחלק

דבעירוב דזכי נמי לנפשיה י"ל דיש לו זכיה אפי' מן התורה ולא צריך לתרץ שיתופי מבואות דרבנן, גם י"ל דיש לקטן ג"כ בית פדמוקמינו כה"ג בנדרים דף פ"ח דשייך מיגו דזכי, אבל נורדאן ע"כ ס"ל שאין לחלק בין אי בעי זכי למיגו דזכי, לכו הוכרח לתרץ שיתופי מבואות דרבנן ונשפיר פריה ליה רב חסדא דה"ל למימר פל דתקון רבנן פועין דאורייתא תקון, ודוק היטב: בתוס' ד"ה ופדו כו' וא"ת מאי מהני פדיית קטן כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים, ואיפשר לומר דבלא"ה יש להבין פינו דאין מעשה הקטן פלום למה יזכה לאחרים, אלא נראה דבהא גופא פליגי דמ"ד זוכה לאחרים היינו מהאי טעמא דטעמא דאין מעשה קטן פלום שאין בו דעת שלימה לקנות או למכור דשייך ביה פסידא אבל לזכות לאחר שאין צריך דעת הקטן שאינו נפסד שום דבר ע"י הזיכוי שפיר יכול לזכות לאחרים ולמאן דס"ל דאינו זוכה ס"ל אפי' במידי שאינו נפסד על ידו אין מעשיו פלום, וא"כ הכא דנותן לו המעות רק על זה שיפדו בו מעשר שני ואם לא יפדה יקח ממנו המעות א"כ אינו נפסד ונשפיר הועילו מעשיו להתפס המעות במעשר שני, משא"כ לאידך דאפי' במידי דאינו נפסד אין במעשיו פלום שפיר פריה למה יוכל לפדות המעשר ולא דמי לתרומה שנפסד התרומה: עוד נראה דהש"ס מדמי דזה שנותן המעות נותן לו שיזכה למעשר שיתפס המעות בקדושת המעשר ומדמי שפיר לזוכה לאחרים שיחול על המתנה רשות אחר הכא נמי חל רשות גבוהה על המעות על ידו שיתפסו בקדושת מעשר שני כמו שיוכל לזכות להדיוט על ידי זכיות הקטן כמו כן יכול לזכות רשות הגבוהה ע"י המעשר ואין הקטן פודה משלו פלום רק שנתנם לו שיזכה במעות לגבוה לשם מעשר וממילא נתחללו הפירות, משא"כ אם לא יוכל לזכות לאחר גם הוא לא יוכל ליתן המעות שיתפסו על ידו לגבוה שיחול עליהם קדושת המעשר, פנ"ל ודוק היטב: בגמרא אלא בעציץ שאינו נקוב דרבנן.

קשה הא פל דתקון רבנן פועין דאורייתא תקון ומעשר אית ליה עיקר מן התורה, ובפני יהושע דחק בזה, ונ"ל דנדאי פשיטא דברבנן שפיר י"ל הם אמרו והם אמרו ולא קאמרין פל דתקון רבנן פועין דאורייתא תקון רק בעירוב דבעינן שפל אחד יהיה לו חלק בעיכוב ולהכי אינו מזכה על ידי בניו הקטנים שיזון פידו, נמצא דלא שייך בזה להקל בדרבנן פינו דדנין על החלק שיש לכולם בעירוב ואם אינו זוכה לאחרים הרי פינו שאין להם זכות ע"פ דינא דאורייתא בעירוב לא בא העירוב לרשותן פלל דכשדנין אם בא העירוב לרשותם הרי דנין על דין תורה אם יש להם זכות בעירוב לכן שפיר קאמר פל דתקון רבנן שיהיה לכ"א חלק בעירוב הוי פועין דאורייתא היינו שיהיה להם חלק ע"פ דין תורה, ואידך ס"ל דברבנן לא קפדינן בהא אע"פ שאם היה דנין על הזכות לא היה זוכה מי שזיכה לו הקטן מ"מ הקילו, אבל הכא במעשר בעציץ שאינו נקוב דרבנן הם אמרו שחל קדושה על המעשר והם אמרו שמחולל ג"כ על המעות ע"י הקטן ולא שייך לאקשוני פל דתקון רבנן שהם תיקנו שתחול הקדושה על המעות שנתחלל מעשר ע"י הקטן, ולק"מ ודו"ק: בפירש"י ד"ה וינגדן בקטנה חשיב לה יודעת לשמור קידושיה כו' עכ"ל.

ויש לזקוק דכינון דבצורר וזורקו כו' חשיב יודעת לשמור קידושיה אמאי לא תתגרש דכינון יודעת לשמור קידושיה מסתמא יודעת לשמור גיטה וביודעת לשמור את גיטה מגורשת והכא לא חשיב יודעת לשמור את גיטה אלא בפעוטות, והר"ן כתב לפירש"י ההמירו בגט טפי מבקידושין שהוא לחומרא שתתקדש, ואפתי קשה על הלשון פינו דידעת לשמור קידושיה יודעת לשמור גיטה גם כן וביודעת לשמור גיטה הרי מתגרשת ג"כ, וצ"ל דבהא נמי יש חילוק דקידושיה

פִּינּוֹן שְׁמִינָה שֶׁהוּא לְקִרְבוּתָהּ שׁוֹמֵרָתָן כְּמוֹ אֲגוּז וְנוֹטְלוֹ אֲבָל הֵגֵט שֶׁהוּא לְרַחֲוִיקָה רַק לְהַתִּירָה לְעֵלְמָא אֵינָה מְשַׁמְרָתוֹ רַק בְּהַגִּיעָה לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת דִּישׁ לָהּ דַּעַת טְפִי, וְא"כ א"צ לְדַחֲוֶק פְּדֻבְרֵי הָר"ן רַק דְּהַפְּל תִּלְיָא בְּיּוֹדַעַת לְשַׁמּוֹר בֵּין בְּקִידוּשֵׁין בֵּין בְּגִירוּשֵׁין וְדו"ק: וְלִגְרָסַת הָרִי"ף דְּמַתְגַּרְשֵׁת בְּצָרוֹר וְזוֹרְקוֹ אֲגוּז וְנוֹטְלוֹ קָשָׁה אֵיפְכָא פִּינּוֹן דְּבִהְכִי יוֹדַעַת לְשַׁמּוֹר גִּיטָה אֲמַאי לֹא תִתְקַדַּשׁ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת דְּכִינּוֹן דִּינְדַּעָה לְשַׁמּוֹר גִּיטָה אֲמַאי לֹא יִדְעָה לְשַׁמּוֹר קִידוּשֵׁיהָ, וְצ"ל דְּגִיטָה לְרַחֲוִיקָה אֲתִי מִבִּינָה לְשַׁמּוֹרוֹ עַכ"פ שְׁמִרְגָּשֵׁת הַהִתְרַחֲקוֹת וְתִלְיָא רַק בְּשַׁעַת קִבְלַת הֵגֵט שׁוֹב אֵינָה מְשַׁתְּלַחַת וְחוֹזְרָת, מִשָּׂא"כ בְּקִידוּשֵׁין שֶׁשׁוֹמְרָת קִידוּשֵׁיהָ שַׁע"י הַקִּידוּשֵׁין תִּקְנָה עֲצָמָה לֹא לְכֹן בְּעִינּוֹן הַגִּיעָה לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת שְׂאֵז יֵשׁ בָּהּ דַּעַת לְמִשָּׂא וּמִתָּן לְהַקְנוֹת עֲצָמָה לֹא אֲבָל בְּגֵט לֹא תִלְיָא בְּדַעַתָּהּ רַק בְּדַעַת הַבַּעַל וְדו"ק: בְּתוֹס' ד"ה צָרוֹר כו' וְא"ת וְהָא דְתַנּוּן וְאִין זַפִּין לְגָדוּל עַכ"ל.

קָשְׂיָא לִי מ"ט דר"א דס"ל דַּאִין זַפִּין לְגָדוּל הָא גָּדוּל בְּרַ שְׁלִיחוֹת הוּא אֲטוּ לִית לִיהָ קָרָא דַּאִישׁ זֹכָה וְהִינּוּ זֹכָה לְאַחֲרִים, וְאֵיפְשָׁר דְּטַעְמָא דר"א לְעִנּוֹן שְׂיִזְכּוּ לֹא שְׁלֵא תִימָא דְשִׁמָּא לֹא נִיחָא לִיהָ בְּמַתְנָה דְּכִתִּיב שׁוֹנָא מַתְנוֹת יְחִיָּה, וְכִמוֹ שֶׁהִבִּיא בְּסַמ"ע סִימָן קצ"ה בְּשֵׁם מַהֲרִי"ו, אֲלָא דְדַבְרֵי תִימָה הֵם נִגְד כָּל סְוָגִיּוֹת הַש"ס דְּבְמַתְנָה זַפִּין לְאָדָם שְׁלֵא בְּפִנּוֹ, וְעִינּוֹן בְּסִימָן רמ"ג ס"ו בְּאֹמֵר זְכוּ בְּשִׁדָּה זֹו לְפִלוֹנִי וְכִתְבוּ לֹא אֵת הַשְּׁטֵר, וּבְסוּף סִי' רמ"ה, מ"מ אֵיפְשָׁר דְּטַעְמָא דר"א הוּא כֹן וּבְקִטּוֹן אֲמַרִינּוּ מְסַתְמָא נִיחָא לִיהָ דְּבִקְטָן לֹא שְׂיִיף סְבָרָא דְשׁוֹנָא מַתְנוֹת יְחִיָּה דַּאִינוּ בְּרַ עוֹנְשֵׁין לְשׁוּם דְּבָר, וְהָד דַּאִישׁ זֹכָה הִינּוּ מִדַּעַת הַמְּקַבֵּל וּבְהָא מוֹדָה ר"א, אוֹ דְשֵׁם לְעִנּוֹן פְּסַח נִיחָא לִיהָ לְמִיעֵבַד מִצָּוָה, וְא"כ טַעְמָא דר"א לֹא מִשׁוּם דְּמַצִּי לְזִכּוֹת בְּעֲצָמוֹ, וְלִק"מ קוֹשְׁיַת הַתוֹס' וְדו"ק וְצ"ע: בְּפִירֵשׁ"י ד"ה עַד שְׂיִהָא בֶן עֶשְׂרִים הָיִי קִטּוֹן עַכ"ל.

וְקָשָׁה דַּא"כ ה"ל ד' מִדּוֹת, וְלוֹלָא פִּירוּשׁוֹ הִנֵּה נִרְאָה דְלָא חָשִׁיב רַק בְּקִטְנָה מִמֶּשׁ אֲבָל לְמַפּוֹר בְּנִכְסֵי אָבִיו אֲפִי גָדוּל עַד שְׂיִהָיָה בֶן עֶשְׂרִים וְאֵינָה מִן הַמִּדָּה, וְצ"ע: בְּמִשְׁנֵה קִטְנָה שְׁאֲמָרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטֵי כו' עַד שְׂיִגִיעַ גֵּט לִינְדָה מִכָּאן הַקָּשׁוֹ הַתוֹס' לְעִיל בְּמִשְׁנֵה הַקּוּדְמָת עַל פִּירֵשׁ"י דְּקִטְנָה שְׂיִישׁ לָהּ אָב אֵינָה מְקַבֵּל גִּיטָה ע"י עֲצָמָה, א"כ רַבָּא דְּבַעֲי לְמִפְשֵׁט דְּנַעֲרָה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ וּמִיָּרִי בְּיִישׁ לָהּ אָב א"כ אֲפִי הַגִּיעַ הֵגֵט לִינְדָה אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת, וּכְבָר הָאֲרַכְתִּי לְעִיל בְּזָה, וִי"ל עוֹד דְּהַרְמַב"ן בְּמַלְחָמוֹת בְּיִקְשׁ לִינְשַׁב דְּבַס"ד דְּרַבָּא בְּאֵמַת ס"ל דְּקִטְנָה יְכוּלָה לְקַבֵּל הֵגֵט אֲבָל לְמַסְקָנָא נְקִטְיָן כְּפִשְׁטָה דְּמַתְנִי מְדָלָא פְּלִיגִי ר"י וְרַבְּנָן בְּקִטְנָה לְהוֹדִיעָה כְּחָא דְּהִיתִירָא ש"מ קִטְנָה לֹא, וְהוּא דְּחוּק דַּאִם נִחְשׁוֹב לְדִיּוּקָא לְאֲשִׁמוּעִינּוּן כְּחָא דְּהִיתִירָא א"כ תִּיקְשִׁי נְמִי בַס"ד, וְאִי לֹא דִיּוּקָא הִיא מְהִיכָא תִיִתִי לֹאמַר דְּנִשְׁתַּנָּה הַדִּין לְמַסְקָנָא, לְכֹן נ"ל לְהוֹסִיף נוֹפֵף בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ן דְּנִדְאִי בַס"ד דְּרַבָּא דְּנַעֲרָה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לִיכָא הַכְּרַע דְּקִטְנָה אֵינָה מְקַבֵּל גִּיטָה מְדָלָא פְּלִיגִי בְּקִטְנָה דִּי לְרַבְּנָן ה"ה לְקִטְנָה, וְהָא דְּנִקְטַט נַעֲרָה הִינּוּ בְּנַעֲרָה הִיא וְאָבִיָּה שׁוֹיִן כְּמוֹ שְׁאָבִיָּה מְקַבֵּל גִּיטָה בֵּין ע"י עֲצָמוֹ בֵּין ע"י שְׁלוּחוֹ כְּמוֹ כֹן הִיא נְמִי מְקַבֵּל גִּיטָה בָּהּ וּבְשְׁלוּחָהּ אֲבָל ע"י עֲצָמָה אֲפִי קִטְנָה, וְאִין לֹאמַר לְעוֹלָם לִיתְנִי קִטְנָה לְהוֹדִיעָה פְּחוֹן דְּרַבְּנָן, וְאִי מִשׁוּם דְּנַדַּע דְּנַעֲרָה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ נְסוּמָה אֲסִיפָא דְּקִטְנָה אֵינָה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ אֲבָל נַעֲרָה עוֹשָׂה דַּא"כ גַּם הָא נִלְמַד מְסִיפָא דְּקִטְנָה שְׂיִישׁ לָהּ אָב מַתְגַּרְשֵׁת בְּהַגִּיעַ הֵגֵט לִינְדָה, א"כ שְׁפִיר אֵיכָא לְמִימַר דְּנִקְטַט נַעֲרָה מִשׁוּם הָד רְבוּתָא דְּהִיא דְּמִיָּא לְאָבִיָּה וְעוֹשָׂה שְׁלִיחַ, אֲבָל לְמַסְקָנָא דַּאִין נַעֲרָה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ א"כ קָשְׂיָא לְמָה נִקְטַט נַעֲרָה לִישְׁמוּעִינּוּן כְּחָא דְּהִיתִירָא, אֲלָא ע"כ קִטְנָה לְכ"ע אָבִיָּה וְלָא הִיא, וְכִפִּירֵשׁ"י וְדו"ק: שָׁם אֵינּוּ גֵט עַד שְׂיִגִיעַ גֵּט לִינְדָה.

לעיל דף ס"ג מפרש הטעם דאדם יודע שאין שליחות לקטן וגמר ונתן לשם הולכה. וקשה התינוח בידע שהיא קטנה אבל בלא ידע י"ל שסבור שפבר היא גדולה וה"ל להפוסקים לחלק בכך, ואיפשר לומר כיון דקודשה בחזקת קטנה כל זמן שלא נתברר לו שהיא נערה נותן הגט לשם הולכה אם תהיה קטנה וצ"ע: ועמ"ש לעיל הקושא דפריה שם בקידושין הא נערה הוי גט, וקשה דילמא גם בנערה לא הוי גט דאינו עושה שליח אלא דבנערה לא שיקף אדם יודע ואפ"ל הגיע הגט לידה אינה מגנרשת, ועמ"ש לעיל בזה, ואיפשר לומר דמ"מ י"ל אילו הוה ידע שאין נערה עושה שליח הוה נותן לשם הולכה, מיהו הוה מילתא תליא ביאוש שלא מדעת ולרבא לשיטתיה דס"ל בב"מ דף כ"א יאוש שלא מדעת הוי יאוש כיון דאילו ידע הוה מייאש א"כ גם כן י"ל אילו ידע הוה עושה שליח להולכה גם עכשיו נעשה שליח להולכה, א"כ י"ל שפיר רבא לשיטתיה ופריה שפיר הא נערה הוי גט דלשיטתיה מוכח דנערה עושה שליח, ולק"מ ודו"ק, מיהו פבר פתבתי לעיל ליישב: שם ואם אמר לו אביה צא והתקבל לבתי גיטה.

הא דנקט לשון צא איפשר לומר דבלא"ה קשה מנ"ל דהאב עושה שליח לחוב לבתו דבשילמא הא דמרבין ושלחה שהיא עושה שליח לא מיקרי חוב שרצונה בכך אבל האב שיעשה שליח לחוב לבתו מנ"ל, אלא דלכאורה י"ל כיון שהאב יכול לקבל הגט אינו נקרא חוב, מיהו באמת אפילו שולח למרחקים שאין יכול לילך בעצמו מ"מ הוי שליח של האב, וי"ל דלהכי קמ"ל אפי' באמר צא והתקבל רוצה בזה אף שאין הבעל במקומו מ"מ יכול לעשות שליח, מיהו באמת לעיל דף י"א ע"ב באומר תן גט זה לאשתי מיקרי חוב אף שיכול לגרשה בעצמו מ"מ נקרא חוב כשמגרשה ע"י שליח וא"כ מנ"ל דהאב עושה שליח לחוב לבתו, ולכאורה י"ל דלעיל תלי טעמא מפני שתיב במזונותיה, וא"כ י"ל כן דמייירי בארוסה לא מיקרי חוב, אלא דהא לימא דע"כ גם בארוסה לא נקרא זכות דהא אם רצה לחזור ויחזור ואי הוה זכות לה אמאי יחזור דהא הכא מייירי בארוסה דאילו בנשואה אין לאב רשות בה, וצ"ל דמ"מ מיקרי חוב כיון דע"כ אם תינשא הוה לה מזונות ומפסדת ע"י הגט אלא דלפ"ז קשה לפמ"ש הר"ן לעיל פרק השולח בפרוזבול דבדבר שעכשיו הוא זכות זכין לאדם שלא בפניו אף שמסתעף ממנו חוב, א"כ אם נימא דלהכי מיקרי גט חוב משום מזונות א"כ קשה בארוסה עכשיו הוא זכות ותתגרש גם ע"י שליח הבעל ואי משום שתפסיד מזונות אח"כ הא בטר השתא אזלינו, וצ"ל דאין עיקר הטעם משום מזונות וכמ"ש התוס' שם, מ"מ קשה למה יוכל אביה לחוב לה שלא מדעתה, וצ"ל דמ"מ אביה עיקר ולא איכפת לן במה שהיא חוב לה כיון דברשות אביה היא, וניחא לי בזה הא דבקידישין שם דבעי רבא מרב נחמן אם נערה עושה שליח ורב נחמן השיב לו דאינה עושה שליח ואיתיביה ממתני' דהכא וקשה כיון דס"ד דרבא דמתני' ביש לה אב א"כ ה"ל לפשוט ממתני' דנערה עושה שליח, ויותר קשה דמסיק דאינה עושה שליח ומתני' חסורי מיחסר, וקשה מי דחקו לחסר מתני' אדרבה נימא דעושה שליח ולא צריה לחסר מתני', ולפ"ז ניחא דרב נחמן מוכח ליה ממתני' דאביה עושה שליח שלא מדעתה, וקשה איהו יכול לחוב לה וע"כ לומר דיד אביה אע"ג דקרינו לעיל יד יתירא מ"מ יד אביה עיקר וא"כ ממילא דלא אלים ידה כיד אביה דאי אלים ידה כיד אביה לא הוה לו לאביה להיות פח לעשות שליח לחוב לה לכן גם לרבא לא פסיקא ליה לפשוט ממתני' כיון דמצדה תברא דאם נימא דאלימא פאביה למה יעשה אביה שליח מבלעדה וע"כ לומר דאביה עיקר א"כ לא פסיקא ליה לרבא הסברא להחליט הפשיטות מן המשנה ואין הכי נמי דאילו השיב לו דעושה שליח דהוה קשיא ליה למה יעשה אביה שליח לחוב לה וא"ש, אלא דקשה אי אביה עיקר למה אם רצה לחזור יכול לחזור הא חשבינו לעיל גפי אשה לזכות רק בשביל מזונות א"כ.

פִּינּוֹן דְּאֲבִיָּה אֵין לוֹ הַפְּסֵד וְאֲדַרְבָּה מְרוּיִחַ שְׂיֻכַּל לְחַזֵּר וּלְקַדְשָׁה וּכ"ש אִם יֵשׁ פְּתוּבָה לְאַרוּסָה נִימָא דְהוּא זְכוּת לְאֲבִיָּה וְלֹא יַחְזֹר וּצ"ל דַּמ"מ לֹא מְהַנִּי, וְדוּק הֵיטֵב: שָׁם שְׂאִין קֶטֶן עוֹשֶׂה שְׂלִיחַ, הָרַמְבַּ"ם פֶּתַח הַטַּעַם שְׂשִׁילִיחַ קִבְלָה צְרִיף עֵדִים וְאֵין עֵדוּת לְקֶטֶן, וּכְבָר פְּתַבְתִּי שְׂהוּא תְּמוּהָ דַא"כ אִיף קִטְנָה מִתְגַּרְשָׁת בְּעַדִּי מְסִירָה בְּלֹא עַדִּי חֲתִימָה, וְגַם בְּלֹא"ה פִּינּוֹן דְּקֶטֶן נִתְמַעַט מִשְׂלִיחוּת ל"ל טַעְמָא דְאֵין עֵדוּת לְקֶטֶן וְעֵינֵן פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְהַנְּלַעַנ"ד בְּסִבְרַת הָרַמְבַּ"ם דְּוִדָּאֵי בְּעַלְמָא אֵין קֶטֶן עוֹשֶׂה שְׂלִיחַ דְּלֹא בַר דַּעַת הוּא שְׂיֻעִיל שְׂלִיחוּתוֹ לְקִנּוּת אוֹ לְמַפְּוֹר דְּהָא אִפִּי' בְּעַצְמוֹ אֵין לוֹ קִנְיָן לְמְכִירָה דְּהַפְּעוּטוֹת מְקַח מְדַרְבְּנָן רַק בְּדָבָר שְׂזְכוּת לוֹ יֵשׁ לוֹ זְכִיָּה בְּדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אֲבָל בְּגִט דְּלֹא תְּלִיָּא בְּדַעַתָּה רַק בְּדַעַת הַבַּעַל ה"ל לְמִימַר שְׂיֻעִיל שְׂלִיחוּתָהּ שְׂהָרִי אִם רְצוֹן הַבַּעַל לְגַרְשָׁה יִגְרַשְׁנָה ע"י שְׂלִיחַ הַבַּעַל, אֲלֵא דִי"ל בְּלֹא"ה דְּקִשָּׁה בְּכָל שְׂלִיחוּת אִיף יוֹעִיל שְׂמָא בִּיטַל הַשְׂלִיחוּת וְלוֹמַר שְׂחֻזְקָתוֹ שְׂלֹא בִּיטַל תִּיקְשִׁי הַף דְּלַעִיל פ' הַשּׁוֹלֵחַ דָּף ל"ד דְּאָמַר אוֹתִיבּוֹ קָרִי בְּאֻדְנִיָּכוֹ שְׂלֹא יִשְׁמַעוּ הַבִּיטוּל וְהָרִי שָׁם קְרוּב הַדְּבָר שְׂבִיטַל וְאִיף נִסְמָנָה לְהַתִּיר אֲשֶׁת אִישׁ, לְכֵן מְוַכְרַח לוֹמַר כַּמ"ש לַעִיל בְּמַהֲדוּרָא קַמָּא דְּנָהִי דְּקִי"ל דְּיִכּוּל לְבַטַּל הַשְׂלִיחוּת הִינְנוּ מְשׁוּם דְּאִתִּי דִּיבּוּר הַבִּיטוּל וּמְבַטַּל דִּיבּוּר הַשְׂלִיחוּת וְכִינּוֹן שְׂדִיבּוּר הַשְׂלִיחוּת הוּא בְּפְנֵי עֵדִים לֹא אִתִּי דִּיבּוּר בְּלֹא עֵדִים וּמְבַטַּל דִּיבּוּר בְּעֵדִים וַא"כ מְשׁוּם הַכִּי לֹא חִיָּשִׁינּוּ לְבִיטוּל דְּבִלֹא עֵדִים לֹא מְהַנִּי וּלְבִיטוּל בְּעֵדִים לֹא חִיָּשִׁינּוּ פִּינּוֹן שְׂאִין עֵדִים לְפְנֵינוּ דְּעֵדִים בְּצַד אֲסַתָּן וְחֲאָסַר א"כ י"ל שְׂפִיר טַעְמָו שְׂל הָרַמְבַּ"ם דְּבִשְׂלָמָא בְּגִדּוּל דִּיבּוּרוֹ בְּפְנֵי עֵדִים דִּיבּוּר אֵלִים הוּא וְלֹא מְהַנִּי חֲזָרָה בְּלֹא עֵדִים לְכֵן חָשִׁיב הַדִּיבּוּר שְׂל הַשְׂלִיחוּת כְּמַעֲשֶׂה כָּל זְמַן שְׂלֹא בָּאוּ עֵדִים שְׂבִיטַל דִּיבּוּר הָרֵאשׁוֹן, אֲבָל בְּקִטְנָה דְּלֹא אֵלִים דִּיבּוּרָה בְּפְנֵי עֵדִים שְׂבִיטַל דִּיבּוּר בְּעֵדִים אֵלִים שְׂעַכ"פ הַחֻזְלַת בְּדַעַתוֹ הַדְּבָר לְכֵן לֹא אִתִּי דִּיבּוּר בְּלֹא עֵדִים וּמְבַטַּל דִּיבּוּר בְּעֵדִים, אֲבָל בְּקִטְנָה דְּלֹא אֵלִים דִּיבּוּרָה שְׂאִין מְעִידִין עַל הַקֶּטֶן א"כ לַעוֹלָם אֵין לְסַמּוֹךְ עַל דִּיבּוּרָה שְׂמָא חֲזָרָה בְּהָ בִּינוּ לְבִין עַצְמָה נְמִי סְגִי לְבַטַּל דִּיבּוּרָה פִּינּוֹן שְׂאִין מְעִידִין עַל הַקֶּטֶן שְׂיִהִיָּה נְקֵרָא דִּיבּוּר בְּעֵדִים דְּלֹא לִיְתִי דִּיבּוּר שְׂלֹא בְּעֵדִים לְבַטוּלִי לְכֵן אֵי אֵינְפִשֵׁר לְהַעִיד ע"פ דִּיבּוּרָה שְׂמַסְתְּמָא נִשְׂאָרָה בְּדִיבּוּרָה דְּלֹא אֵלִים דִּיבּוּר שְׂלָה שְׂיִהִיָּה נְקֵרָא דִּיבּוּר בְּעֵדִים, דְּנָהִי דְּדִיבּוּר בְּעֵדִים נְחָשֵׁב כְּמַעֲשֶׂה לַעֲנָן שְׂאִין דִּיבּוּר בְּלֹא עֵדִים מְבַטַּל הַדִּיבּוּר בְּעֵדִים, אֲבָל בְּקֶטֶן דְּלֹא אֵלִים הַדִּיבּוּר שְׂיִהִיָּה כְּמַעֲשֶׂה מְתַבְטַל הַדִּיבּוּר אִפִּי' בְּלֹא עֵדִים, א"כ אֵי אֵינְפִשֵׁר לְהַעִיד עָלָיו דְּשְׂמָא חֲזָרָה בְּהָ בִּינָה לְבִין עַצְמָה, וְדוּק הֵיטֵב.

לְכֵן יְהִיב טַעְמָא שְׂאִין קֶטֶן עוֹשֶׂה שְׂלִיחוּת בְּעַלְמָא עַל דְּבָר שְׂהוּא בְּיָדָהּ, אֲלֵמָא לֹא חָשִׁיב בַּר דַּעַת שְׂלִימָה לְכֵן אִפִּי' בְּגִט שְׂהִיָּה לוֹ לְהוֹעִיל פִּינּוֹן שְׂאִין עֵינְקַר הַדְּבָר רַק מִן הַבַּעַל נְמִי לֹא אֵלִים דִּיבּוּרָה כְּדִפְרִישִׁית: שָׁם הָאוּמַר תַּן גִּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי וְנִתְּנוּ כו' פְּסוּל.

פִּירֵשׁ"י דְּאֵין רְצוֹנוֹ שְׂיִלְעִיזוּ עָלָיו וְכֵן מְשַׁמַּע בְּקִדּוּשֵׁין דָּף נ', וְעֵינֵין לְקַמֵּן ע"ב, וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק פִּינּוֹן דְּצְרִיף לוֹמַר בַּפ"נ בְּפְנֵי שְׂלִשָּׁה כְּדִאִיתָא בְּרִישׁ מְכִילְתִּין, וּלְעִיל פ' הַשּׁוֹלֵחַ דָּף ל"ג אִיתָא דְּאִם מְבַטְלוּ בְּפְנֵי ג' לִיכָא תְּקִנַּת מְזוּרִים דְּקִלָּא אִית לִיהָ א"כ מֵאֵי נ"מ אִם נִתְּנוּ בְּמָקוֹם זֶה אוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר סוּף סוּף קִלָּא אִית לִיהָ וְנוֹדַע שְׂגִירָשָׁה וּמֵאֵי נ"מ לְבַעַל בְּאִיָּה מְקוֹם שְׂיִהִיָּה מְסִירַת הַגִּט כְּדִי שְׂתַמְצָא הַקְּפִידָא מְקוֹם לְנוּחַ, וְדוּחַק לוֹמַר דְּמִתְּנִי בַא"י שַׂא"צ לוֹמַר בְּפְנֵי נְכַתְּב, וְעוֹד דַּא"כ נְאָמַר בְּנִתְּנוּ לָהּ בְּפְנֵי שְׂלִשָּׁה דְּהוּי קְפִידָא פִּינּוֹן דְּקִלָּא אִית לָהּ, וּצ"ל עֵינְקַר הַלְעֵז שְׂיִדְבְּרוּ עָלָיו בְּפְנֵי הָאִשָּׁה וּבְמָקוֹמָה: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ קְפִידָא ג"כ לַעֲנָן מְמוֹן וְהִינְנוּ ע"פ מַה שְׂמִבְּנָאָר בְּכַתְּוִבוֹת דָּף ק"י בְּנִשְׂאָ אִשָּׁה בְּקַפּוּטְקִיא וּגִירָשָׁה בְּקַפּוּטְקִיא דְּנוֹתָן לָהּ מְעוֹת קַפּוּטְקִיא, וַא"כ אִם אָמַר גְּרָשָׁה בַא"י וּגִירָשָׁה בְּקַפּוּטְקִיא הָרִי מְפָסִיד הַמְּטַבַּע שְׂצְרִיף לִיתְּנוּ לָהּ מְטַבַּע טוֹבָה יוֹתֵר, וְאֵינְפִשֵׁר דְּבַכָּה"ג אִפִּי' אָמַר הָרִי הִיא בַא"י וּגְרָשָׁה בְּקַפּוּטְקִיא הָרִי עֵיווּת דִּי"ל דְּקַפִּידָא עַל הַמְּטַבַּע וְלֹא מְצִינּוּ חִילּוּק זֶה

בפוסקים וצ"ע, וצ"ל פיון שאומר הרי היא גלי דעתיה דלא קפיד, וגם בקידושין יש חילוק לכמה פוסקים באיזה מקום שקודשה עיניו אכן העזר סימן ע"ה, ולא חילקו לענין קידושין בזה, וצריך לומר כמ"ש ודו"ק: במשנה הבא לי גיטי אוכלי בתרומי עד שיגיע גט לידה.

כבר כתבתי לעיל דף ס"ג דקשה מפאן לדעת הר"ן שפירש בדעת הרמב"ם דמה שאשה עושה שלים להבאה היינו שלים לקבלה ובתנאי שלא תתגרש עד שיגיע לידה, וקשה למה תאכל בתרומה שמה פוננת תנאה שתתגרש למפרע, וע"כ צ"ל לדעת הר"ן שפך הוא דעתה שלא תתגרש עד שיבא הגט לידה ואז יתחילו הגירושין, ולפ"ז תיקשי קושיות התוס' לקמן דה"ל טלי גיטיה מע"ג קרקע, וצ"ל דהיא התנית שלא תתגרש אלא פשיגיע לידה הוי פאילו [התנה] הבעל וכתרוץ השני של התוס' לקמן, אלא שראיתי להר"ן שכ' שם וע"ד מי שאומר שהאשה עושה שלים להולכה ולהבאה א"ש שמשעה ראשונה נעשה שלים להבאה מחמת האשה וכי מטי למתא מחסיה נעשה שלים לקבלה שלה ע"כ, משמע דס"ל דבכה"ג לא בעינן חזרת שליחות, וקשיא לי לפ"ז אמאי דחיק לעיל דף כ"ד בהא דהאשה עצמה מביאה את גיטה ופריה מכי מטא לידה איגרשא ומשני דאמר הוי שלים להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שלים לקבלה ופריה הא לא חזרה שליחות אצל הבעל ודחיק, ולדברי הר"ן קשה נוקמא דאמר הוי שלים להולכה מעצמה מחמת שהיא רוצה בהולכה וכי מטית התם הוי שלים קבלה שלה וקבלי גיטה דכיון דהשליחות מצד האשה א"צ חזרת שליחות, ומ"מ בפני נכתב צריכה לומר דאף שלים הבאה צ"ל בפני נכתב פמו שלים להולכה כדאיתא באה"ע סימן ק"מ, גם קשה א"כ גם פאן יצטרף השלים לומר בפני נכתב פיון דמעיקרא נעשה שלים הבאה לפי דברי הר"ן, ולא מצינו בשום פוסק לומר בפני נכתב בכה"ג אם אין הגט מקוניים משמע דלעולם דין ש"ק יש לו וצ"ע: בתוס' ד"ה התקבל כו' ה"ל למימר כו' חומרא דרבנן הוא וכו' עכ"ל ובנדאי להנשא אסורה עד שיבונר לה שפא הגט ליד שלים, וקשיא לי לפ"ז הא דאמרינן לעיל דף ס"ג דעקר שלים שליחותיה דאמר לקבלה הוינא, ופירש"י דלא ניחא ליה בטירחא דהולכה, וקשה הא בקבלה לא תינשא עד שיבא הגט לידה מחמת ספק שמה לא הגיע ליד השלים ואי אפשר שיבונר לה עד שיבא השלים א"כ אין טירחא בהולכה יותר מקבלה וגם צריכה הגט לראיה שנתגרשה ושתגבה בו הכתובה למ"ד גט גובה עיקר וא"כ מאי טירחא איפא טפי בהולכה מבקבלה, ואיפשר לומר לזה ע"פ מה דאיתא לעיל דף י"ח דפליגי אי מונין ג' חדשים דגט משעת פתיבה או משעת נתינה ותינו בשלים להולכה, אבל בשלים לקבלה ודאי מונין משעת קבלת השלים הגט שהרי כבר נתגרשה, וא"כ י"ל אי לקבלה אין צריך לטרונם למהר שליחותו פיון דלא תינשא כל שלשה חדשים סגי שיתנהו לה לסוף שלשה חדשים, משא"כ להולכה אם יאחר שליחותו תצטרף להמתין ג' חדשים מזמן נתינה לכן ה"ל טירחא טפי: ועפ"ז איפשר ליישב דברי העיטור שפסק דוקא באמר הילך פמה שאמרה, אבל אם אמר התקבל לה בהגיע גט לידה מגורשת, ותמהו עליו הרשב"א והר"ן דבגמרא לעיל מבואר מאי לאו קבלה אקבלה הרי מבואר דס"ל בקבלה אקבלה ותינו בהיא אמרה הבא והשלים אמר קבלה והבעל אמר ג"כ התקבל דבהגיע גט לידה מגורשת, ולדברי העיטור מאי קושיא הא לא אמר פמה שאמרה, ולפ"ז ניחא דנדאי אי אמרינן טעמא דרב משום דאדיבורא דידיה קסמיה ותינו דקאמר מהימנת לי שפך אמרה לקבלה שפיר י"ל שדעת הבעל לקבלה משום דאמר הילך פמה שאמרה ולא עשאו שלים מצידו רק מצד מה שאמרה, ובהא י"ל סברת העיטור דאם אמר התקבל לחוד שפיר מיגרשא דנעשה שלים מצד הבעל, אבל אי טעמא משום דעקר השליחות והשלים לא ניחא ליה בטירחא דהולכה אפי' אמר התקבל נמי מ"מ הרי עקר שלים

שליחותיה פיון דחזינו דשינה ורופה דוקא בקבלה ואין חילוק בין אמר הילך כמה שאמרה או לא, ועפ"ז נראה דקושנית הש"ס לדיחויא דרב אשי דטעמא משום עקירת השליחות גם בקבלה אקבלה איכא עקירת השליחות ואין לחלק, מיהו לפמ"ש דתלמיא אי מונין לגט משעת נתינה י"ל דלא צריף לטרוח למחר הגט ויש לו זמן כל שלשה חדשים אם יהיה ש"ק משא"כ בהולכה, א"כ דיחויא דרב אשי לרב לשיטתיה דס"ל לעיל משעת נתינה שפיר י"ל דעקר שליחותיה, מיהו בעל העיטור פוסק דמונין משעת פתיבה פדפסק לעיל הלכתא משעת פתיבה א"כ ליכא טפי טירחא בהולכה מבקבלה ואין פאן חשש רק אם אמר הילך כמה שאמרה די"ל אדיבורא דידיה קסמיה, אכל בלא הילך כמה שאמרה שפיר י"ל ששנעשה שליח מצד הבעל וא"ש דברי העיטור, ודוק היטב: בגמרא וגטא מיהא הוי האמרת רישא.

ויש לדקדק ודאי בעלמא אמרינו קפידא הוא, אכל פאן י"ל דלא הוי קפידא והא דאמרלי במקום פלוני פיון שהיא אשת כהן קפדה שלא יהיה גט עד שיגיע למקום פלוני כדי שלא תיאסר בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום, אכל על הקבלה לא קפדה באינה מקום שתהיה, ולעיל מיירי באשת ישראל או באינה אוכלת תרומה דאין לתלות הקפידא בתרומה, ועיין: (ע"ב) בתוס' ד"ה גיטא כו' וא"ת כו' א"נ מבבל ועד מתא מחסיא כו' והוי פאומר כו' ולא תתגרשי בו כו' עכ"ל.

וכתב המהרש"א בפשיטות הנה מצי לשנויי דאמר לא תתגרשי אלא בב"ד של מתא מחסיא כדבעי לאוקמא לעיל רק שם מקשינו דלא צריף לומר בפ"נ והכא באמת לא צריף לומר בפ"נ ע"ש, ולא הבנתי מה ענין ב"ד לגט דלעיל לא בעי לאוקמא בב"ד פלוני אלא כדי שתאמר בפ"נ אכל פאן מה ענין ב"ד והרי היא אומרת שאין רצונה להתגרש עד שיבא השליח למתא מחסיא וכשהשליח אומר לבעל דברי האשה נותנו כפי דבריה שיהיה שלוחה לקבלה רק שלא תתגרש בו עד מתא מחסיא לכן אינה אסורה כי אם פשיבא השליח למתא מחסיא דמעיקרא אי איפשר שתתגרש דעל שליחות שלה יכולה להתנות פרצונה: אלא דאיכא למידק למה נקטה המשנה כה"ג וטפי ה"ל למימר בפשיטות עד שיגיע שליח למקום פלוני, וצ"ל דהא גופא קמ"ל דיכולה שלא תתגרש מיד אע"ג דליכא חזרת שליחות או דקמ"ל דלא מיקרי שליח שלא ניתן לגירושין כמ"ש התוס' לעיל ספ"ב: ובהכי ניחא הרמב"ם שהעתיק עד שיבא שליח למקום פלוני, ובתוי"ט תמה על שלא זכר אוקימתא דבסוגיא, ולפ"ז ניחא פיון דמתני' דנקטה בכה"ג לא אתי רק לאשמעונו דבכה"ג הוי שליח שניתן לגירושין, א"כ אחר שפבר העתיק הרמב"ם בפ"ג מגירושין הו' אוקימתא דלעיל תו לא צריף למינקט פהאי גוונא ונקט לה בפשיטות עד שיגיע השליח לאותו המקום דכבר השמיענו פזאת דבכהאי גוונא מיקרי שליח שניתן לגירושין ולק"מ ודו"ק: בפירש"י בד"ה הא רבנן דאמרי לעיל כו' אע"ג דלאו בדידה תליא ולא איכפת לה אמרינו כו' אי שני לאו שלוחיה כו' עכ"ל.

המדקדק בפירש"י יראה דס"ל דבין לרבה ובין לרב יוסף בשלו אין קפידא פלל, אלא משום דקשינו הברייתות מוקי להו רבה פתנאי וס' דע"כ טעמא דרבנן בגט דאע"ג דלא איכפת לה הוי שינוי, דאי תימא דטעמא דרבנן משום דלא ניחא לה דתיתזיל א"כ בעירוב לכ"ע עירוב והשתא אמאן תרמייה לברייתא דאין עירובו עירוב, אלא גם במתני' טעמא דרבנן דאע"ג דלא איכפת לה מיקרי שינוי, ולפ"ז אין מקום למה שהקשו על פירש"י דמשמע דלא פליג רב יוסף אדרבה דלרבנן הוי קפידא בעירוב, דלא ס"ד פלל קפידא בעירוב בשלו גם לרבה, אלא מיהת לרב יוסף דהו' ברייתא דאין עירובו עירוב איירי בשל חבירו ממילא נשאר נמי במתני' טעמא משום קפידא דלא ניחא לה דתיתזיל, ואין מקום לקושיא ראשונה שבתוס' על פירש"י, וגם אידך קושיא דלא

מוקי ככ"ע לא קשיא דבריינתא דעירובו עירוב ע"כ לא אתיא כר"א, דלר"א פיון דאפי' במקום דשייך קפיידא ובאיסור אשת איש ס"ל דמראה מקום הוא לו א"כ מאי קמ"ל בעירוב דרבנן דלא הוי קפיידא ולא הוי שום חידושא בזה וטפי ה"ל לאשמעינן במקום דשייך קפיידא דבשלמא לרבנן קמ"ל דלא תימא דטעמא דרבנן משום דשני בשליחותיה אפי' במידי דליכא קפיידא שליחותיה בטיל קמ"ל בליכא קפיידא מודו רבנן, אבל לר"א לא הנה אשמעינן כלל בעירוב, כן נ"ל ברור בפירש"י: אלא שיש לי לדקדק לפירש"י דלרבה דבמתני' טעמא לאו משום קפיידא רק משום שינוי תיקשי למ"ל למתני' בקידושין ובגירושין דכיון דטעמא לאו משום קפיידא רק שינוי אע"ג דליכא קפיידא, ודוחק לומר דס"ד משום קפיידא פיון דבאמת סברא דקפיידא שייכא בתרנוייהו כפי הצריכא א"כ לא מוכח כלל לרבנן בליכא קפיידא שיהיה נקרא שינוי פיון דבתרנוייהו איכא קפיידא וצ"ע קצת, עכ"פ אין מקום לקושית התוס', ותמיהני על הר"ן שהעתיק דברי רש"י ככתבן וכלשונו ואעפ"כ העתיק נמי קושית התוס', דלפענ"ד ברור דאין לה מקום כפי פירש"י, ודוק היטב: שם ד"ה הא והא כו' וא"ל היאך לשלוחיה כו' דבגרוגרות דחבריה לית ליה רשותא עכ"ל.

ויש לדקדק דהאי דינא לא צריך לאשמעינן בשליח דבמערב בעה"ב הנה מצי לאשמעינן הנותן לחבירו רשות שיערב בתמרים שלו ועירב בגרוגרות כו' אין עירובו עירוב, ואיפשר לומר דאם עירב לעצמו אפילו בדבר שגזל הוי עירוב דרב יוסף ס"ל דרבנן לא חיישינן למצנה הבאה בעבירה כדס"ל למ"ד בריש פ"ק לולב הגזול ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול, ואיפשר בעירוב דקיל טפי לכ"ע לא חיישינן למצנה הבאה בעבירה, אבל ע"י שליח פיון דשלא מדעת חבירו הוא אין שליח לדבר עבירה ובטל השליחות שלא שלחו לערב בגזול, להכי נקט הדין בשליח ודו"ק וצ"ע, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה הא כו' וקשה דלא משמע כלל דפליג כו' עכ"ל.

מה שהקשה המהרש"א דילמא רבה מוקי תרנוייהו בשל חבירו לא ידענא מאי קושיא דפשיטא אי הנה ס"ל דבשלו לא הוי קפיידא דלא הנה צריך לאוקמא פתנאי דבפשיטות יש לאוקמא הך דעירובו עירוב בשלו, אלא ודאי לא משמע ליה לרבה לאוקמא כלל בשל חבירו דפשיטא דבריינתא איירי בשלו ודו"ק: מיהו פ"ק פתבתי לעיל ליישב פירש"י כפי הנראה מלשונו דלרבה ליכא קפיידא בעירוב כלל, ועוד אף לפי הבנת התוס' דבעירוב שייך נמי קפיידא, מ"מ נראה דודאי מעירוב אגט לא קשיא כלל דבשלמא בגט י"ל בעיוות השליחות וקיבלו במקום אחר דלא ניחא לה ניחא לה שיתבטל הגט פיון שלא עשה פרצונה, אבל בעירוב אין לומר שרוצה שאם ישנה השליח יהיה העירוב בטל דנהי דאיפשר דלכתחילה קפיד שיהיה דוקא בתמרים או בגרוגרות מ"מ הרי פ"ק הנוצח העירוב ואם לא יהיה ניחא ליה לא ירויח שהרי העירוב מונח במקומו ואינו אלא מפסיד עירובו וכיון שכן ניחא ליה אפי' ישנה השליח שהרי מענות לא יוכל לתקון הוא, אלא משום דאשכחן תרי ברייתות סותרות ולא מסתבר ליה דפליגי בסברא מוקי ליה פתנאי דלא לפלגו הברייתות וכיון דרב יוסף מוקי הך דאין עירובו עירוב בשל חבירו פשיטא ליה דאין לדמות עירוב לגט מטעמא דפרישית, וגם קושיא השנייה מיתרצא בדרך שכתבתי לעיל, ודוק היטב: ובהכי ניחא מה שהקשה המהרש"א על פירש"י דתיקשי ליה הך דהבא לי מן החלון והביא לו מן הדלוסקמא, דלק"מ דשם מרויח בקפיידא וכאן אינו מרויח בקפיידא ודו"ק: ועוד נ"ל דלפירש"י לא קשיא כלל מהך דחלון ודלוסקמא דודאי י"ל בשניה לא הוי שלוחו אפי' במידי דלא הוי קפיידא דסוף סוף על זה לא נעשה שליח אלא במידי דנכות הוא לו אי לא הוי קפיידא וכי ליה מטעם זכיה לכן בשלו אם אמר ערב לי בתמרים אף שלא נעשה שליח על גרוגרות מ"מ

זכות הוא שחפץ בעירוב וזוכה לו מטעם זכייה דזכנו לאדם שלא בפניו, וכן בגט אי לא הוי קפידא אף דלא נעשה שליח רק למקום פלוני מ"מ הרי חפיצה להתגרש ואילו קים לן דחפיצה להתגרש הנה זוכה לה בגט אפילו מעצמו, לכן גם בשניה בדבר שקים לן שאינו קפידא זכי לה מעצמו דזכייה נמי מטעם שליחות, אבל במעילה שהשליחות חוב הוא לו אי אפישר לומר שזוכה מעצמו דנדאי לא ניחא ליה וכששניה בטל השליחות ממילא ולק"מ: ובהכי ניחא הך דפ' המפקיד דלא אמר ליה מהאי לא תרמי דשם ג"כ אינו תולה בשליחות רק גילוי דעתא דניחא ליה לעשות השכר א"כ לא איכפת לן אפילו לא נעשה שליח רק על הכישות שלו כיון שאינו קפידא יכול מעצמו ליקח מן האחר מאחר שאינו מקפיד בסתם כשלא אמר ליה מהאי לא תרמי ואם לא הנה קילקול יוכל ליתול מעצמו מטעם דלא קפיד ועושה רצונו לעשות השכר אף שלא נעשה שלוחו על זה דלא אמר ליה מדין שליחות רק כפי צורך תיקון השכר ואין לחייבו דאפי' לא אמר ליה פלום ויודע שצריך לשכר יכול ליתול כפי דעתו, לכן כשלא אמר לו מהאי לא תרמי שאין קפידא אין לחייב השליח דפשיטא דניחא ליה באינה אנפן שיעשה השכר בין מהאי או מהאי לא הוי קפידא אי הוו שניהם שלו, א"כ פשיטא דאין לחייבו דבסתמא אין מקפיד דווקא על זה שהראה לו אף שלא נקרא שלוחו לאידך פרי, אבל במעילה דווקא שליחות בעינו, כן נ"ל ברור ודוק היטב: ועפ"ז נראה לחלק ג"כ גם לפירוש התוס' בעירב לו בתמרים דהוי קפידא היינו משום שהם שני מיניו ושמה צריך לו המין האחר בביתו, אבל בסרסא דהכל מין א' לא אסיק אדעתיה שיהיה של חבירו ואין חילוק בין פישות לכישות בשניהם שלו שנאמר בו קפידא, מיהו לשיטת התוס' אין זה מספיק דהא הך ערב לי במגדול שאין חילוק מיניו רק חילוק מקומות ומדמי ליה לקפידא דהכא לכן צ"ל סברת התוס' ודו"ק: בא"ד ותימא דבס"פ המפקיד כו' עכ"ל.

כבר כתבתי בזה, ואפישר לומר דרוב פעמים הוי קפידא, מיהו במקום דאין הולכין אחר הרוב אין להוציא מן הסרסא: במשנה בפירוש"י ד"ה כתבו גט כו' לשון בני אדם הוא כו' עכ"ל קשה מאי בעי רש"י בזה הא באיגרת נמי הדין כן אע"פ שבלשון בני אדם אינו נקרא גט אשה איגרת מ"מ כיון שפחות בגט לשון איגרת מהני א"כ לשון גט נמי פתוב בגט, ובפירוש"י לקמן דף פ"ה ע"ב מוזכר בנפסח הגט גט פטורין קודם איגרת שבוקין וצ"ע, ונראה פונות רש"י דמתני' נקט לא זו אף זו לכן פירש דגט פשוט לן טפי, וכן גרשוה דהוא מרגלא בפומא דאינשי ואיגרת ג"כ קמ"ל.

בגמרא שם ד"ה ר' נתן אומר פיטרוה דבריו קיימין כו' ולי נראה כו' עכ"ל איני פדאי להכריע, ולפענ"ד י"ל פיטרוה בחיר"ק הוא לשון עתיד כמו שלחו וכן פקדו את הארורה וקברוה ונהוי ציווי, אבל פיטרוה הגם פי בפת"ח הוי לשון ציווי מ"מ בקמ"ץ הוי לשון עבר כמו ספרו בפת"ח הוא עתיד וספרו בקמ"ץ הוא עבר, וכיון דבמבטא ספרדיים לקדמונים אין ניכר היטב ובין מבטא הקמ"ץ והפת"ח אחד רק שהקמ"ץ מורחב טפי לכן כיון דפיטרוה מורגל בפומא דאינשי על פטורים מחוב אין זה לשון גירושין אף שהגט נקרא ג"כ גט פטורין שם פטורין לחוד מורגל על פטור מחוב, משא"כ שלחוה שבקוה אף שאפישר לפרשו בעבר רובו ניכר על לשון גירושין אשה כמ"ש בפתוב ושלחה מביתו, ואין לתלות הספור ששלחה או שבקוה במה שלא זכר עניינו, אבל פיטרוה אם מתפרש בעבר פשוטו מובן מחובות: ומה שחילק בין בבל לארץ ישראל הוא משום דבבבל עיקר לשונם ארמית מדברין אותו בדקדוק ופיטרוה הוא ציווי, משא"כ בא"י שעיקר לשונם עברית אין מדקדקין בארמית לומר שפיטרוה הוא עתיד מאחר שאין רגילין כ"כ בארמית גם פיטרוה אפישר שידובר על עבר וניחא בזה תמיחה הך"ן למה לא חילקו הרי"ף והרמב"ם דהא אנו להא מילתא בבלאי אנו, ולמ"ש לק"מ דעיקר תליא בהרגל המבטא בדקדוק

ומאחר שבזמנם לא הורגלו כ"כ שיהיה עיקר לשונם ארמית ממילא לא דייקו בזה, כן נ"ל ודו"ק: בראשונה היו אומרים היוצא בקולר כו' חזרו לומר כו' במשנה ר"ש שזורי אומר אף המסופן.

לפי המבואר במשנה לקמן דבבבא שאמר פתבו גט רצה לצחק בה, א"כ משמע דמעיקרא לא אמרו רק יוצא בקולר ונקא דהאי ודאי אינו מצחק, אבל מפרש שהוא פריא איפשר שרצה לצחק בה וחזרו לומר דגם במפרש שפירש למקום ספנה אין דרכו לצחק, מיהו קשה דמעיקרא משמע מסופן לא רק ר"ש שזורי אומר אף המסופן, וקשה הא במסופן שייך יותר אין אדם משטה בשעת מיתה א"כ מעיקרא מסופן מ"ט לא, והנלע"ד בזה דנהי דנדאי במסופן אין אדם משטה בשעת מיתה מ"מ איפשר שביקש שיכתבו וימסרו לידו הגט והוא יתנו לה על תנאי שאם לא ימות יתבטל הגט לכן לא בריר לקמאי מעיקרא שיכתבו ויתנו בלא דעתו דלא קים לן אם רוצה לגרש בתנאי או לחלוטין, מיהו לרב הונא לקמן דף ע"ב ומייתי ליה בסוגיין דגיטו כמתנתו אם עמד חוזר, א"כ שפיר מצי ליתנו לה פניו דסתמא בפירושו אם עמד חוזר, והשתא נראה דבהני ביוצא בקולר ומפרש ס"ל דלא אזלינן בטר אומדנא, א"כ דוקא הני י"ל דאגב פחדיה טריד ולא אמר תנו, גם אין לומר שהקפיד שהוא יתנהו דביוצא בקולר מסתמא אינו מקנה להנצל, וכן במפרש לא חיישינן שרצה להתנות דאין להגביל זמן מתי יחזור, אבל במסופן לפי האומדנא אינו נותנו רק אם ימות אלא דתנאי דמעיקרא לא אזלי בטר אומדנא ולא מבטלינן גיטא משום אומדנא א"כ משום הא גופא י"ל שהקפיד שלא ינתן בלי ידיעתו לכן מסופן לא, אבל ר"ש שזורי דאזיל בטר אומדנא ואם עמד חוזר, א"כ פשיטא לן דדעתו שיתנו ג"כ דאין אדם משטה בשעת מיתה וא"ש: ובהכי ניחא דבכתובות ר"פ אע"פ דייק דר"ש שזורי אזיל בטר אומדנא ונדחק רש"י דהיינו מדלא אמרינן רצה לצחק וקשה א"כ כולהו אזלי בטר אומדנא, ובתוס' ב"ב דף קמ"ו ע"ב פתבו דר"ש שזורי ומחלוקתו קאמר והוא דחוק, אבל לפמ"ש ניחא דמשמע להש"ס דטעמא משום דאפילו בלא תנאי אם עומד חוזר דגיטו כמתנתו ומהא גופיה מוכח דאזלינן בטר אומדנא, דהה דשכ"מ אם עמד חוזר נמי טעמא משום דאזלינן בטר אומדנא כמבואר שם בש"ס להדיא, וא"כ אין צריך לדחוק מדלא אמרינן שמצחק בה דהא לא תליא באומדנא פלל רק מהא דחוזר אם עמד דאל"כ הנה לנו לומר שאין חפץ שיתנהו בלא דעתו כדי שיתנה בפירוש והפל נכון וברור, ואע"ג דאב"י ורבא לא ס"ל כרב הונא דגזרינן שיאמרו יש גט לאחר מיתה, מ"מ מדינא עמד חוזר א"כ שפיר יכולין ליתנו דסתמא נתנו על תנאי שימות רק אנו מפקיעין הקידושין משום גזירה, או דאב"י ורבא ס"ל כרב ששת בב"ב דף קמ"ו ע"ב דאמר שאני הך דאמר פתבו אמרינן בסתמא שרצה שיתנו ג"כ מדלא פירש על תנאי, ובאמת לא מוכח דר"ש שזורי אזיל בטר אומדנא, והפל נכון ודוק היטב, ועיין מ"ש לעיל דף י"ג ע"ב: (דף מ"ו ע"א) בפירש"י ד"ה גיטו דשכ"מ כמתנתו כו' ומינה ילפינן כו' עכ"ל.

כבר צווחו קמאי דקמן דפשיטא דמילתא משמע דרב הונא גופיה אמר כן בפ' מי שאחזו, ובפנ"י האריף ולבסוף הביא בשם מהדורא בתרא דקשיא ליה לרש"י אם רב הונא אמר כן בפירוש מאי קשיא לר' אבא דנילף נמי לאחר מיתה הא רב הונא לא אמר רק לדברים שפירש, וכתב שדברים ברורים הם, וגם זה אינו ברור ממש דמ"מ רב הונא גופיה משמע דלומד ממתנה גט ושייך נמי קושיא דר' אבא, ובפ"י האריף לחלק דמצנה מחמת מיתה דאורייתא ומתנת שכ"מ דרבנן, וכתב שכן מוכח מדרב הונא גופיה מדאמר גיטו כמתנתו, וקשה מנ"ל במתנה גופא דחוזר מטעם אומדנא הא פשיטא פניו דלא תיקנו רק משום שלא תטרון דעתו בעמד חוזר לכן מחלק בין מתנת שכ"מ למצנה מחמת מיתה, ולא נהירא דנדאי אין לחלק ביניהם דמה נפשך אי מפרשינן דרבא אמר

רב נחמן דאמר מתנת שכיב מרע אינו אלא מדרבנן א"כ פיון דאינהו ילפי מאחיתנפל ואחיתנפל מצונה מחמת מיתה הוא א"כ ה"ל להש"ס למימר דלא פליגי רבא ואמוראי דלעיל דרבא בשכ"מ ואינהו במצונה מחמת מיתה, וע"כ אין לנו לומר אלא או דכולהו דאורייתא בין שכ"מ ובין מצונה מחמת מיתה או דכולהו דרבנן וכמ"ש התוס', וקראי אסמכתא בעלמא, ועוד דכד דייקת היינו שכ"מ היינו מצונה מחמת מיתה דאנן לא מפלגינן בין שכ"מ למצונה מחמת מיתה רק במתנה במקצת, דבשכ"מ שאינו מצונה מחמת מיתה לא אמרינן דמחמת מיתה נתן דאיפשר שנתן לו במתנת בריא ובעי קנני פיון שלא צוה בפירוש מחמת מיתה, אבל במתנת שכ"מ בכולה דמה"ט חוזר משום דלא שביק נפשיה ערטילאי א"כ ע"כ אנו אמרינן שמחמת מיתה נתן א"כ מתנת שכ"מ בכולה נמי מצונה מחמת מיתה הוא, אלא פשוט שאין לחלק ביניהם, ומה שהקשה איך למד רב הונא גט ממתנה שהוא דרבנן לא קשיא פלל דנדאי במתנת שכ"מ אפי' בקנני אם עמד חוזר פמבואר בב"ב דף קמ"ו במשנה דשכ"מ שכתב פל נכסיו דבלא שגיר אין מתנתו קיימת, ודייק בש"ס דאיתא כמ"ד דאזלינן בתר אומדנא, ולדברי הפ"י איך דייק זאת דילמא משום דהוא דרבנן, אלא פשיטא דע"כ בדאורייתא איירי דהא בשגיר פל שהוא אינו חוזר וע"כ איירי בקנני ואפ"ה בלא שגיר חוזר ש"מ דאזלינן בתר אומדנא, ועיין מ"ש בחידושי פתובות פ"ק אע"פ גבי אומדנא, וא"כ אין מקום לדבריו, והנלענ"ד בזה דקשיא ליה לרש"י חזקא למה אמר ר"ז דרא רבי אבינא לסילתיה נאזל לגבי דרב הונא טורח זה למה ממה נפשך אם נתקבלו דבריו של רב הונא יתקבלו ואם לא וכי אם רב הונא יפסוק לו בדבריו וכי משוא פנים יש בדבר אם יפקוד עליהם שיפסקו בדבריו, ותו קשיא קושיות התוס' מאי קמ"ל ר"ה פשיטא דדברי שכ"מ פכתובין וכמסורין דמי, ומ"ש התוס' דקמ"ל ביוצא בקולר אפתי לא ניחא דרב הונא איירי בשכ"מ אם עמד חוזר ואיך נפרש סיפא דמה גיטו אינצא בקולר, ומשום הכי לא ניחא ליה לרש"י דרב הונא גופיה אמר הכי אלא דר"ז בעי למיגזר פן ממילתא דרב הונא והשתא הטיל אר' אבינא דלידריה לסילתיה לרב הונא מרא דשמעתא אם יספיק על הדמיון לדמות ולומר מה גיטו דסגי בכתבו אף מתנתו לא בעי קנני, והדמיון הוא דר' זירא לשיטתיה דס"ל בב"ב דף קמ"ז אמר ר' זירא אמר רב מנין למתנת שכ"מ שהיא מן התורה שנאמר והעברתם את נחלתו לבתו יש לה העברה אחרת שהיא פזו ואיזו זו מתנת שכ"מ, אלא דס"ל דטעמא דמתנת שכ"מ נקנה בדיבור דבכריא לא משגחינן על הדיבור דאיפשר דלהשטאה בעלמא דיבר אבל בשכ"מ דאין אדם משטה בשעת מיתה הוי הדיבור בשלימות לכן א"צ קנני, והשתא נדאי י"ל אי מתנת שכ"מ דרבנן שלא תטרף דעתו י"ל הטעם שלא ידאג השכ"מ שלא יתקיימו דבריו וע"י זה יכפד חליו ויבא לידי סכנה לכן עשו שלא תטרף דעתו, וביוצא בקולר י"ל דכיון דסתמא לא ינצל מהריגה י"ל דאין לו דין מתנת שכ"מ, אבל אי אמרינן דמתנת שכ"מ מן התורה והטעם שפכר גמר בדעתו ליתן ובזה ה"ה גם ביוצא בקולר דעכ"פ אין אדם משטה בשעת הריגה לכן דבריו קיימין בדיבור בעלמא וילפינן לה מגיטו דכיון דאמר כתבו ובכריא אמרינן רצה לשחק בה רק במקום סכנה לא אמרינן רצה להשטות א"כ גמר בדעתו ליתן לכן אע"ג דלא קנו מיניה מהני שפיר, פנ"ל בפירש"י, וא"ש דפריף אי מה מתנה יש לאחר מיתה והיינו פיון דאלים הדיבור שינתן גם לאחר מיתה גם בגט נימא הכי, ומשגי הכי השתא כו' אלא גט לאחר מיתה מי איתיה דשם אלים הדיבור שיקנה וינתן לאחר מיתה אבל בגט פיון שלא הנה נתינה מסיים כפר זקוקה ליבם וכו' ופריף אלא הא קיי"ל דלא בעי קנני היינו בכל מצונה מחמת מיתה אפי' בלא חשש טירוף דעת דהא גם מצונה מחמת מיתה אפילו אינו מסופך לא בעי קנני, וע"כ משום שלא תטרף דעתו היינו לעשות לו קורת רוח פל עוד בו נשמתו, וכן צ"ל

לדברי התוס' דקיי"ל לא בעי קנין אפי' ביוצא בקולר, ודוק היטב: ואיפשר לומר דגם רש"י ס"ל דהם דברי רב הונא ומינה היינו רב הונא עצמו אמר פן ומינה היינו מהא דילפינן גיטו ומתנתו מינה ילפינן להשוות נמי מתנה לגט: בגמרא אלא ר' אבא הכי קא קשיא ליה מתנת שכ"מ במקצת היא צריף להבין איה נעמיד זה בדברי ר' אבא שאמר אי מתנתו לאחר מיתה, ואיפשר שמתפרש כן דנדאי אם הנה לו פת בנכסים לאחר מיתה הנה שניה אפי' במקצת שיועיל ליתן פיון שצונה ליתן אע"פ שלא קנה ע"פ הדין מ"מ נותנין דבמזון שלו אם צונה ליתן מנכסיו אף שאינו קונה מ"מ כל זמן שלא חזר נותנין, אבל אם אחר מיתה נפקו נכסי מרשותיה צריף להיות דוקא בענין שקונה, לזה קושיותו פיון דאמרת דמתנתו במקצת קנימת בלא קנין ע"כ אתה אומר ששליט בנכסיו אחר מותו א"כ גם גיטו יועיל לאחר מיתה וע"כ אחר מותו אינו שליט עוד לפטור את אשתו, א"כ גם במתנתו אינו שליט בו לאחר מותו שתועיל במקצת דליכא תיקון חכמים, ועיין בסמוך: שם חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר.

ויש לדקדק לפי מה שגראה מתשובת הרשב"א דבאמר תן מנה לפלוני דוקא קאמר ולא שנה, אם פן משמע דלרב בטענו מנה שנה קאמר אם פן הבו ליה ת' זוזי מחמרא פיון דיש לפרש שנה מפרשינן דשנה קאמר, וא"כ מאי קשיא ליה חמרא לא קאמר הא אמר שנה ת' זוזי ויצדק על זה לשון מחמרא כפשוטו, וא"כ מאי קשיא ליה לר' אבא אי ר"ה פרב רביה ס"ל, ומדברי הר"ן לעיל דף י"ג דפירש מדבעי למימר דחיישינן למנה קבור משמע שאם אומר הריני נותן מנה לפלוני דוקא קאמר ולא שנה דהא רב אפי' למנה קבור חייש ע"ש, וא"כ ס"ל להר"ן דאפי' לרב גופיה מנה הוי דוקא דאפילו למנה קבור חייש, וי"ל הר"ן לשיטתיה שפירש בפ' שבועת הדויגין דלהכי ס"ל לרב דתובעו שנה כדי שיתחייב לו חבירו שבועה, א"כ י"ל בעלמא אמרינן דדוקא קאמר כדמוכח מרב גופיה א"ש, אבל להרשב"א דס"ל לרב שנה קאמר א"כ קשה מאי קשיא ליה לרבי אבא הא אי שנה קאמר שפיר י"ל מחמרא, מיהו בלא"ה קשה להרשב"א ראית הר"ן דאי רב שנה קאמר איה חייש למנה קבור, וי"ל לדברי הרשב"א לפמ"ש התוס' לעיל דדוקא בשכ"מ חיישינן למנה קבור שלא הספיק לפרש א"כ אין ענין כלל להו דשנה קאמר דאנואמרינן שהיה רצונו לפרש מנה קבור ומחמת חליו לא פירש א"כ אין ענינו לדרב דס"ל בתובע שנה נמי משמע, אבל אנו דלא קיי"ל פרב דלקבורה לא חיישינן א"כ אין קפידא במנה דוקא או שנה, מ"מ פאן קשה מאי קשיא לר' אבא דילמא ר"ה ס"ל פרב רביה דמנה לאו דוקא ושנה קאמר ושפיר ר"ל שנה ד' מאה זוזי מחמרא, ואיפשר דהרשב"א ס"ל דבאמת רבי אבא ס"ל כשמואל דדוקא קאמר, והש"ס לא בעי לאסוקי פרב משום דס"ל לן בהא כשמואל בפלוגתא דדוקא קתני, ובהכי גיחא לי לשון התוס' שהקשו אפי' אמר מדמי חמרא הוי דבר שלא בא לעולם, ולכאורה קשה הא הקא לרב הונא קיימינן דס"ל פרב דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כדאיתא בפ' איזהו נשך בפירות דקל ולמ"ד אדם מקנה דשלב"ל מהני נמי בשור כשאומר כשיבאו דמיו יקדשו, ולפ"ז י"ל דהתוס' בשיטת הרשב"א קיימי דלרב במנה שנה נמי משמע, והשתא אי בעינן לאסוקי פרב מאי קשיא ליה הא י"ל שנה קתני, וע"כ בעי לאסוקי פהלכתא וא"כ קשיא ליה שפיר הא דמי חמרא נמי הוי דשלב"ל, וראיתי במרדכי תירוץ דר"ה לשיטתיה אזיל, ולפמ"ש לק"מ דהתוס' לא מצוי לתרוצי הכי ודוק היטב, ועיין בסמוך: שם ואיך ד מחמרא כדי לייפות את פחו.

גם בזה צריף לבאר איה נלמד זה מדברי רב הונא שאמר גיטו כמתנתו ומה גיטו כו' אף מתנתו אע"ג דלא קנו מידו מה ענין מזה לבטל סברת רבי אבא דמי חמרא לא קאמר וגם חמרא לא קאמר, ומדברי התוס' נראה דלא בא ללמוד מדברי רב הונא רק דביוצא בקולר לא בעי קנין,

ומ"מ דחוק הוא דמה ענין זה לזה דכיון שתקנו דכתבו בלא תנו מהני יתחייב מזה ששאר ששאר מחמרא לייפות פחו, והנלענ"ד בזה הוא דנדאי מצינו דמילתא דליתא בבריא ליתא בשכ"מ ובשכ"מ שאמר ידור פלוני בבית לא מהני היינו משום דבבריא אי אמר ידור וקנו מיניה נמי לא מהני לכן גם בשכ"מ באמירה לא מהני דלא עדיף מקנין בבריא, אבל בכה"ג אם אמר הבו לפלוני ד' מאה זוזי מחמרא בבריא שפיר מפרשינן הלשון לייפות פחו דכיון דלא קנה בלא קנין, וע"כ בקנו מידו וכיון שהקנה לו בקנין לעולם אמרינן לייפות פחו כמו דאמרינן סתם קנין לכתובה עומד אע"פ שלא אמר כתבו דכיון דקנו מיניה יפה פחו, וכן במתנת שכ"מ שכתוב בה קנין בב"ב דף קנ"ב ס"ל לרב ארפביה אתרי ריקשי הרי שהקנין בא לייפות פחו, לכן פשיטא לן בבריא כה"ג בקנין שפיר אמרינן לייפות פחו בא, אבל בשכ"מ שאמר בלא קנין איפא למימר דנהי דדברי שכ"מ פכתובין וכמסורין דמי היינו כשהלשון טוב מצד עצמו אבל אם הלשון אינו מכונן שיהיו דבריו פאילו הקנה בקנין זה לא שמענו, וע"ז חידוש רב הונא שם גם בשכ"מ מתקנין הלשון פאילו בריא שהקנה בקנין ובקנין פשיטא ליה דמתקנין הלשון לייפות פחו, והשתא תו א"צ לדחוק פדברי התוס' שהקשו מאי קמ"ל רב הונא, ולפ"ז לק"מ דנהי דשמענו דדברי שכ"מ פכתובין וכמסורין היינו היכא שהלשון פהוגן אבל לומר לתקן הלשון כמו שמתקנין בקנין לא שמענו, קמ"ל רב הונא דכמו דבקנין מתקנין הלשון כמו כן מתקנין בשכ"מ בלא קנין כמו שמתקנין לשון פכתבו שפוננתו גם תנו, פנ"ל ברור ליישב קושיות התוס': ועפ"ז איפשר לפרש לישנא דר' אבא דקשיא ליה אי מתנתו איתא לאסר מיתה והיינו דמבואר בב"ב דף קמ"ו בשכ"מ שכתב נכסיו לאסר ושייר קרקע כל שהו מתנתו קיימת והיינו בקנין והתם אפי' אמר נכסיו לפלוני לאסר מותו וקנו מיניה י"ל דמהני שפיר לרב דס"ל קנין לטפויי אתי שיהיה מתנת בריא, או אפי' לשמואל במיפה פחו שפיר מהני בקנין לענין שלא יחזור בו דאמרינן מסתמא הקנה מחיים דאין קנין לאסר מיתה, ואילו בגט אם אמר ה"ז גיטך לאסר מיתה לא מתקנינן לישנא שיהיה פאילו אמר מהיום ולאסר מיתה אלמא דלא מתקנינן לישנא, ותיקשי אמאי נתקן פאן הלשון, ומשני התם פיון דמתנת שכ"מ איתא לאסר מיתה שפיר מהני הקנין שתחול מחיים אבל גט דליתא לאסר מיתה כלל לא מתקנין לישנא בכה"ג אבל הכא שפיר מתקנין לישנא לייפות פחו, והפל נכון הדק היטב ודוק היטב: בתוס' ד"ה דמי חמרא לא קאמר וא"ת כו' הני דשלב"ל עכ"ל לפענ"ד נראה דנדאי י"ל פשאמר דמי חמרא פשיטא ששיעבד לו היין לדמיו ובנדאי אם רוצה ליקח יין ולטפל בו בעצמו או לשתותו שפיר דמי דהא פשנותן לו הדמים ממילא עיקר מתנה היין אלא שייפה פחו שישתדלו במכירתו, ואף דאין בידו להטיל על היורשים שיצטרכו לטפל במכירתו מ"מ פנונתו אם ימכרו היין ולא ירצו בחלוקה יהיה לו הדמים עכ"פ על גוף היין י"ל שחל הקנין מיד, אבל פשאמר פשיבאו דמיו יקדשו ע"כ אין ההקדש חל על גוף השור דא"כ אין בידו למוכרו כלל דכבר נחתא עליה קדושה וע"כ עיקר הקדושה לאסר המכירה והני דשלב"ל, פן נ"ל ודו"ק: בד"ה פדי לייפות פחו פ"י בקונט' כו' ונראה שלא רצה לומר שיהא פל ההפסד כו' עכ"ל.

פבר פכתבו הקדמונים ליישב דברי רש"י בפשוטן, ולענ"ד קשה לכאורה על רש"י לפי פירושו לעיל דף ט' בעבד שאם שייר בית פור קרקע לא קנה פלוס דיכול לדחותו, א"כ קשה לא יקנה פלוס פיון שלא סיים לו איזה חלק יקח מן היין, עמ"ש לעיל ליישב, מיהו נראה דבלא"ה הקשו התוס' מחצי שדה אני מוכר לך משמנין ביניהם והלוקח נוטל פחוש, ותיקשו פיון דבסתמא ידחוהו אל הפחוש הני בכלל מכירתו הפחוש והני פסיים הממפר, ועפ"ז י"ל דבב"ב דף צ"ו מבואר במפריש על החבית ונמצא חומץ עד שלשה ימים הני נדאי תרומה מ"ט חמרא מעילאי עקר והאי

טעמיה וְלֹא עָקַר וְאִם עָקַר וְאִם בָּתֵּר דְּטַעְמֵיהּ עָקַר ה"ל ריחא חלָא וְטַעְמָא חֲמָרָא חֲמָרָא, וְהַשְׁתָּא נְמִי הָכָא אִם הֶחְמִיץ תּוֹךְ ג' יָמִים לְמַתְנָתוֹ ע"כ מְעַיְקְרָא הֵנּוּ רִיחָא חֲלָא וְטַעְמָא חֲמָרָא, וְכִינּוּ דְהֵדִין הוּא דְהִלּוּקְחָא נּוֹטֵל כְּחוֹשׁ ה"ה הַמְקַבֵּל מִתְּנָה א"כ מִמִּילָא שְׁל הַמְקַבֵּל הֶחְמִיץ שְׁהָרִי הַמְקַבֵּל נּוֹטֵל הַגְּרוּעַ, וְזֶה בְּרוּר, וְנִלְעַנ"ד דכ"ע יוֹדוּ בְּכֵהֵי גִּוּוֹנָא שְׁפָל הַחֲוֹמָץ לְמַקְבֵּל, וְלִפְרִיש"י אֵינְפִישָׁר בְּכַשִּׁיטוֹת דְּמִסְתַּמָּא הַגְּרוּעַ הֶחְמִיץ וְהַגְּרוּעַ שְׁל מְקַבֵּל, וְלִק"מ וְדו"ק, עֵינּוּ מ"ש לְעֵיל לְיִישָׁב פִּירִיש"י: וְאֵינְפִישָׁר לֹא מְרִישׁ דְּהַתּוֹס' לֹא קְאָמְרִי רַק בְּחֲוֹמָץ שֶׁהוּא לְפִי חֲשָׁבוֹן אָבֵל בְּמ"ש רִיש"י אִם מְכָרוּ מְקַצָּת יֵינּוּ וְנִאָבְדוּ הַמְעוֹת אֵינְפִישָׁר שְׁמוּדִים שְׁפָל הַהֶפְסֵד לְמַקְבֵּל דְּכַשְׁמְכָרוּ בְּשִׁבִיל הַמְקַבֵּל כְּפִי הַצְּוֹנָא שְׁמִיד כַּשְׁמְכָרוּ הֵינּוּ זְכוּ בְּשִׁבִיל הַמְקַבֵּל דְּהוּי לִיה זְכוּת וְא"כ שְׁלוּ גְאָבְדוּ, מִיהוּ בַח"מ סִימָן רנ"ג סְעִיף י"ג שְׁכַתְּב וְנִמְכָר וְנִאָבֵד קַצָּת מִן הַמְעוֹת הוּא לְפִי חֲשָׁבוֹן, וְצ"ע: בַּא"ד וַא"ת וְר"ה מָה הַוְצָרָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ כו' עכ"ל.

כְּבָר כְּתַבְתִּי דְקמ"ל דְּמַתְקַנֵּינּוּ לְיִשְׁנֵיהּ כְּמוֹ בְּקִנְיָן, וְנ"ל עוֹד לְיִישָׁב דְּרַב הוּנָא לְשִׁיטְתֵיהּ דְּס"ל מְלָנָה ע"פ אֵינוֹ גּוֹבָה מִן הַיּוֹרְשִׁים וְהַתּוֹס' בְּב"ב דָּף קע"ה כְּתַבּוּ בְּאָמַר תְּנוּ דְפָרִיף מְלָנָה ע"פ אֵינוֹ גּוֹבָה מִן הַיּוֹרְשִׁים, וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' הָא דְבָרֵי שְׁכ"מ פְּכַתּוּבִין וְכַמְסוּרִין דְּמִי אִפִּי אֵינוֹ חֲזִיב כְּלוּם, וְתִירְצוּ דְדוֹקָא כְּשָׂא לִיתָן בְּמַתְנָה אָבֵל בְּנוֹתָן מְחַמַּת חוֹב מְלָנָה ע"פ אֵינוֹ גּוֹבָה מִן הַיּוֹרְשִׁים, וְהַשְׁתָּא יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת בְּאָמַר סָתָם תְּנוּ מְנָה לְפָלוּנִי נִחוּשׁ שְׁמָא אָמַר בְּחוּבוֹ וּמְלָנָה ע"פ אֵינוֹ גּוֹבָה מִן הַיּוֹרְשִׁים, וְצ"ל דְּבִסְתַּמָּא אָמְרִינוּ דְּבְמַתְנָה קְאָמַר אֵלָא מְחַמַּת שְׁבָהוּל לֹא פִירִישׁ, וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר הוּי דְּמִיּוֹן אַף מַתְנָתוֹ פִּינּוּ דְאָמַר תְּנוּ מִסְתַּמָּא בְּמַתְנָה קְאָמַר אַע"פ שְׁלֹא פִירִישׁ בְּמַתְנָה אַע"ג דְּלֹא קִנּוּ מִינֵיהּ דְאֵילוּ קִנּוּ מִינֵיהּ וְדֹאִי גַבִּי מִיּוֹרְשִׁים דְאִפִּי יִהְיֶה חוֹב קִנְיָן הוּא כְּשִׁטְר כְּמִבְּנָאָר בְּפוֹסְקִים, וְקמ"ל אַע"ג דְּלֹא קִנּוּ מִינֵיהּ לֹא מְצִי יוֹרְשִׁים לְדַחוּיָהּ שְׁמָא בְּחוּבוֹ אָמַר וּמְלָנָה ע"פ אֵינוֹ גּוֹבָה מִן הַיּוֹרְשִׁים, וְכֵן בְּגִיבָא נְמִי הֵיָה לָנוּ לְחוּשׁ לְחוּב וְלֹא יוֹצִיא מִן הַיּוֹרְשִׁים, וְלָזֶה מִיִּתִּי דְרַב הוּנָא ס"ל אַע"ג דְּלֹא קִנּוּ מִינֵיהּ לֹא תְלִינּוּ בְּחוּב דַּא"כ לְעוֹלָם לֹא יִהְיוּ דְבָרֵי קִיּוּמִין עַד שְׁיִפְרִשׁ וְדָרִיף הַשְׁכ"מ שְׁלֹא לְפָרִשׁ הַפֵּל וַא"ש, וְדוּק הֵיטֵב: בַּא"ד וְאוּרִיב"ם כו' דְאִפִּילוּ יוֹצֵא בְּקוּלָר כו' עכ"ל.

מִשְׁמַע מְדָבְרֵי הַתּוֹס' דְּכָבֵל הֵנִי דְּמַתְנִי דְּמַהֲנִי כְּתַבּוּ מַתְנָתוֹ אֵין צָרִיף קִנְיָן, וְלְכַאוּרָה הוּא תְמוּהָ דְּהֵנִי מְפָרִשׁ וְיוֹצֵא בְּשִׁיבָא הֵם בְּרִיאִים וְלָמָּה לֹא יִצְטָרְכוּ קִנְיָן, וְעֵינּוּ בְּר"ן שְׁפָן דַּעַת רַבִּינוּ יוֹנָה בְּאַמַּת, וְלִפְעַנ"ד אֵין רְאָיָה כָּלֵל מְדָבְרֵי רַב הוּנָא דְּנָהִי דְּמְפָרִשׁ וְיוֹצֵא בְּשִׁיבָא הֵם בְּרִיאִים וְאֵין מַתְנָתוֹ נְקִיבָת בְּלֹא קִנְיָן מ"מ שְׁפִיר כְּלָלָן רַב הוּנָא לְעֵנִן דְּמַתְנָתוֹ קִיּוּמָת אַע"ג דְּלֹא קִנּוּ מִינֵיהּ וְהֵינּוּ דְּוִמְיָא דְּמַתְנָת שְׁכ"מ דְּבִאֵינוֹ חוֹזֵר נוֹתְנִין וּבְחוֹזֵר וְדֹאִי אֵין נוֹתְנִין, וְהָא וְדֹאִי גַם בְּבָרִיא דְאֵין מַתְנָתוֹ קִיּוּמָת בְּלֹא קִנְיָן מ"מ אִם לֹא חוֹזֵר נוֹתְנִין פִּינּוּ שְׁצִינָה לִיתָן, וְאִפִּי בְּמַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן לְעַפּו"ם דְּלֹא קִנְיָן מ"מ כָּל זְמַן שְׁלֹא חוֹזֵר נוֹתְנִין פִּינּוּ שְׁצִינָה לִיתָן כְּדֹאִיתָא בַח"מ סִימָן קכ"ו סְעִיף כ"ב, וַא"כ שְׁפִיר שְׁיִיף בְּכוּלָהּ בְּאָמַר תְּנוּ וְלֹא חוֹזֵר נוֹתְנִין אָבֵל אֵי אֵינְתְּרִמִי שְׁמַת הַמְפָרִשׁ וְהַיּוֹצֵא בְּשִׁיבָא לֹא קִנְיָן וְהַיּוֹרְשִׁים א"צ לִיתָן, וְאֵין רְאָיָה לְדְבָרֵי הַרִי"ף וְדו"ק: בְּמַשְׁנָה מִי שְׁהֵיָה מוֹשְׁלָף לְבוּר וְאָמַר כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֵת קוּלוֹ כו' לְכַאוּרָה קִשָּׁה דְּנָהִי דְאָמַר כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֵת קוּלוֹ מ"מ שְׁמָא עֲדִינּוּ חֵי הוּא וְאֵין הֶגֶט גֵּט, וְצ"ל דְּמַצָּאוּ אַח"כ שֶׁהוּא מֵת, וְקִשָּׁה הָא אָנּוּ קִי"ל כְּרַבְּנָן כָּל הַטְּמֵאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאתָן וַא"כ נִחוּשׁ שְׁמָא הֵיָה מֵת בְּשַׁעַת שְׁנָתָנוּ הֶגֶט, וְצ"ל דְּמוֹקְמִינּוּ לִיה בְּחֻזְקָת חֵי דְּהָדָּ דְשַׁעַת מְצִיאתָן אֵינוֹ אֵלָא מְדָרְבָּנּוּ וְלְעֵנִן גֵּט מוֹקְמִינּוּ לִיה בְּחֻזְקָת חֵי כְּמוֹ בְּמִבְּיָא גֵּט וְהַנִּיחוּ חוּלָה דְלְעֵיל דָּף כ"ח דְּמוֹקְמִינּוּ לִיה בְּחֻזְקָת שֶׁהוּא חֵי, עַמ"ש לְעֵיל, אֵלָא דְקִשָּׁה אֵי מִיָּרִי בְּהַעֲלוּהוּ מֵת מֵאֵי פָרִיף דִּילְמָא שֵׁד הוּא הָא חוֹזֵינּוּ שְׁהַעֲלוּהוּ וְהוּא אָדָם, וְאִם נִימָא דְמ"מ חִיִּישִׁינּוּ שְׁמָא הַקּוּל הוּא מִשְׁד אַף שְׁהֵיָה אָדָם שָׁם א"כ מֵאֵי אֵהֵנִי בְּבוּאָה דְּבַבוּאָה שְׁמָא מ"מ הַקּוּל הוּא מִשְׁד, מִיהוּ

י"ל דלאבניי נרבא דס"ל לקמן דף ע"ב בגט שכ"מ דאם עמד אינו חוזר א"כ ע"כ הגט הוא מיד, א"כ א"צ לומר שמצאו שם שום אדם דסגי אפי' לא בדקו אחריו פלל פיון דלא חיישינו לשד וצרה וכינון ששמעו קולו יכולין לכתוב והוי גט מיד פיון דאפי' אם עמד אינו חוזר, א"כ הגט חל מיד ממה נפשך אם יחיה או ימות, אבל לרב הונא דס"ל בעמד חוזר צריף ע"כ לדעת שמת וסמכינו שזה שצוה לכתוב הוא שמת וא"כ לא צריף לאוקמא שראו לו בבואה דבבואה, ועפ"ז איפשר ליישב דעת הרמב"ם שלא הביא הך דבבואה דבבואה וכתב אע"פ שהעלוהו ולא הפירוהו א"כ משמע דבעינו דוקא העלאה, ותמה בכ"מ למה לא הביא הך דבבואה דבבואה, וכתבו דהרמב"ם ס"ל למסקנא דכותבין אע"פ שאין מפירין לא חיישינו לשד, ולפמ"ש אדרבה י"ל איפכא דבלא"ה בפ"ג מגירושין השמיט הך דאיתא ביבמות אם אמר אני פלוני מת ובדקו ולא מצאו שם אדם דהשיאו אשתו, וכתב הכ"מ דס"ל פדברי הגאון דאיןבקי אין בבבואה דבבואה, ותמה הכ"מ דהא הביא בהלכות גירושין פל השומע קולו ולא הביא בבואה דבבואה לכן חזר בכ"מ מזה, ולפמ"ש לק"מ דבמצאו הגוף לא גרע מבבואה דבבואה, וא"כ חדא בתבירתה מיתרצא דלכף הוצרף להביא שמצאו אדם אבל בלא"ה חיישינו שמה שד הוא אבל מצאו אדם ע"כ לא חיישינו לשד דאל"כ מאי מהני בבואה דבבואה דילמא הצועק שד היה, וע"כ לא חיישינו רק בלא ראו דמות אדם, ומצאתי בב"ש סי' י"ז ס"ק כ"ו שפיוננתי לדעתו בזה רק שלא ביאר הדברים היטב, וכפמ"ש הדברים מוכרחים: ומ"מ צ"ע פיון דמת לפנינו למה לא ניהוש שפכר היה מת בשעת נתינה, עיין בט"ז י"ד סימן שצ"ז שהצריף להשיג על מהר"י מינץ דחשש באבילות דמוקמינו ליה בתזקת חי, ולפי דבריו קשה איה יכתבו ויתנו הא אם ימצא מת ניהוש שפכר היה מת בשעת נתינה ואיה תפטר מן היבום ע"י גט זה, ודוחק לומר דמיירי ביש לו בנים ודואג שמה לא יפירוהו דאז ממה נפשך מותרת אם חי הוא הרי הותרה ע"פ גט ואם מת מותרת בלא"ה, דכל הפוסקים כתבו סתם פלשון הרמב"ם אפילו העלוהו ולא הפירוהו ובהא ודאי קשה דילמא פכר מת בשעת נתינה והגט בטל, וכמעט מוכרח דמוקמינו ליה אחזקת חי ומכשירין הגט, וצ"ע גדול בזה, עמ"ש לעיל דף כ"ח: בפירש"י ד"ה פל כו' ופירש שמו ושם עירו עכ"ל.

לכאורה א"צ לזה די"ל דמפירו בטביעות עינא דקלא פדאמרינו לעיל דף כ"ג גבי שליח שייכול ליתנו לה ע"פ הט"ע דקלא, ואיפשר דבבור מערבב קלא כמו שמצינו בשופר, ולפ"ז אם שמעו קולו בשדה אין צריף הפרה ויכולין לסמוך אט"ע דקלא, וצ"ע: בתוס' ד"ה פל כו' אע"פ דאמרינו בפ' אין בין המוחר כו' עכ"ל איפשר ליישב דנדאי לענגן איסורי הנאה קיי"ל דבר שאין מתפנין מותר, והשתא בתורם תרומתו נהי דמהני ליה שמתקן טיבלו מ"מ הוא אינו מתפנין ליהנות, אלא דבשוייה שליח הוי פסיק רישא שבנדאי נהנה ע"י תיקון טיבלו א"כ מהני ליה שפיר אחר ששלוחו יכול לתרום, משא"כ כשאמר פל הרוצה לתרום והוא אינו מכנין שיהנה מן המוחר שיתרום הוא דוקא אע"ג דתורם לו לא מיקרי פסיק רישא שהרי איפשר שאחר יתרום והוי כמו באית ליה הושענא אחריתא דלא חשיב פסיק רישא ואינו מהנה אותו בבירור לכן שרי ודו"ק: ועוד נלענ"ד דא"צ לדחוק פלל בזה דהא מבואר בגמ' שם דאם תורם משלו על של חבירו א"צ דעת בעלים לא מיקרי מהנה, ופירש הר"ן בשם הרשב"א פיון דמדעתיה דנפשיה תרים ולא יתיב ליה מידי לפיכך, והר"ן פירש דכינו דתרים משלו על של חבירו טובת הנאה שלו לא מיקרי מהנה רק גרמא בעלמא, הרי עכ"פ מפירש בש"ס פשמודיע לבעלים אסור אבל באינו מודיע שרי דאדעתא דנפשיה קא עביד, וא"כ י"ל דדוקא בשוייה שליח לדידיה אסור אבל באמר פל הרוצה לתרום א"כ א"צ דעת בעלים והתורם י"ל אדעתא דנפשיה קא עביד, אף דתורם משל בעל הפרי מ"מ

א"צ דעת בעלים לדברי הר"ן שרוצה ליתן לפהן שלו, וזה דחוק שהרי ניחא ליה לכהן טפי בתולין שיתן לו משלו שהרי חבירו לא יחזיר לו מה שפרם, אלא נראה הטעם דניחא ליה למיעבד מצוה א"כ לעולם נהנה התורם וניחא ליה בכך ואדעתא דנפשיה קא עביד, וכיון דאמר כל הרוצה א"צ דעת בעלים להודיע מי הנה התורם ולא מיקרי הנאה פלל, פן נ"ל ברור ונכון לולא דברי הראשונים: והר"ן הביא בשם הרמב"ן שכתב כל הרוצה אינו שליחות רק נטילת רשות וגבי תרומה אפי' גילוי דעתא מהני כדאמרינן בפרק אלו מציאות פלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהם תרומתו תרומה, ותמה עליו הר"ן דבפ' אלו מציאות מוקי בשו"ת של יפות דאל"כ מי הוי תרומה הא כתיב אתם גם אתם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, אלא כיון דשו"ת של יפות נאמר ליה זיל תרום ולא א"ל תרום מהני ומסתמא בעה"ב תרים בבנינונית כו' ע"ש, ולפענ"ד ודאי אין לחשוב הרמב"ן מאורן של ישראל שלא ראה הסוגיא במקומה, אלא פוננת הרמב"ן דלתרומה לא בעינן שליחות גמורה רק בנטילת רשות נמי מיקרי שליח והטעם דתרומה זכות הוא לו ובגילוי דעת לחודיה נעשה שליח דהא פאן נמי לא עשא שליח בסתמא רק לבנינונית ואפ"ה מהני אם אמר פלך אצל יפות והיינו משום דכיון דנעשה שלוחו שפיר מיקרי לדעתכם כיון דעכ"פ נתן רשות לתרום רק שנגאמר דחוב הוא לו לתרום מן היפות וכשגילה דעתו דלא איכפת ליה שפיר מהני לכן ברוצה נמי נקרא שלוחו לענין תרומה אף דאין שליחות גמורה בגילוי דעת לחוד נחשב שלוחו על יפות אף שאין בכלל שליחותו היפות א"כ כיון שלא נעשה שליח בפירוש לא איכפת לן במודר הנאה, פן נ"ל בכוננת הרמב"ן, ועיין בספרי ג"מ ס"ס ג"ש: בא"ד אלא לענין מודד הנאה דוקא כו' שישב בכך כמהנה ליה עכ"ל והקשה הב"ש באה"ע סימן קמ"א ס"ק כ"ז לפ"ז מאי פריף הגמרא בריש המדיר אהא דמשני מתני' באומר כל הן אינו מפסיד, ופריף כה"ג לאו שליחותיה קא עביד מהא דכל השומע קולו, ודברי התוס' מאי קושיא דילמא לענין מודד לא הוי הנאה כיון דלא אמר לו שיהיה שלוחו, ונראה דלק"מ דודאי אי מהני ליה ממש ודאי הוי הנאה כל שנעשה שלוחו באיזה אופן שיהיה ודאי אסור כיון דמהני ליה, אבל בתרומה י"ל דלא הוי הנאה פלל מה שתורם שהרי יכול לתרום בעצמו ג"כ או ע"י מי שיהיה ועיקר ההנאה במה שעושהו שליח לעשות רצונו ועושה רצונו לכן באמר כל הרוצה לתרום לא מיקרי הנאה פלל מאחר שלא ייחדו לו לשליח והוא ברצונו תורם, אבל במדיר את אשתו ונותן לה מזונות ע"י שליחותו פשיטא דאסור דאיכא הנאה טובא בשליחותו, פן נ"ל ברור ליישב דברי התוס': בגמרא וניחוש שמא שד הוא.

ראיתי במשנה למלך פ"ט מגירושין הלכה כ"ז שביקש להוכיח מכאן דחתם סופר ועד פשר לכתחילה דהא הכא דפריף שמא שד הוא ע"כ לא איירי אלא בשנים דלשלשה אינו נראה כל עיקר כדאיתא בפ' ביצד מברכין דף מ"ג ע"ב, וע"כ רק שנים הם א"כ ע"כ הסופר צריף לחתום, ובפירוש קרבן עדה על רישלמי כתב ותימא מנ"ל בעומדים על שפת הבור דילמא בעומדים רחוק ושומעין קולו, ותימא לתמיהתו דהא מוקי בגמרא בשראו לו דמות אדם ופריף אינהו נמי אדמויי אדם הרי איירי שראו והא אמרינן לשלשה אינו נראה כל עיקר, מ"מ לא דעתיה למה הוצרך במשנה למלך לשית עצות מרחוק הרי מפורש לקמן אמר לשנים תנו יכתבו ויתנו ע"כ אהד כותב וחותם ג"כ והוי חתם סופר ועד, ויתבאר לקמן אי"ה, ומ"מ צ"ע אם נסמך בשלשה שלא היה שד ולא נצטרף בבואה דבבואה, וגם לא חילקו הפוסקים בכך לכן נראה דהא דאמרינן אינו נראה כל עיקר היינו בדמות מזיק להבעית אדם, אבל בדמות אדם שאינו ניכר פלל לשד ושלל להבעית אדם לית לן בה דהא חזינו בפ' כל הבשר דף ק"ה ע"ב שהוא בר שידא ע"ש שהיו

להם למשמשים וכי ס"ד שלא ראו אותם כשהיו שלשה אלא בענין שאינו מבעית ומזיק כלל שפיר נראה, וכן משמע באשמדאי לקמן בריש פרק מי שאחזו שהיה יושב על פסא שלמה בדמותו: במשנה הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה.

תמוה לי ל"ל טעמא דרצה לשחק בה אפי' אמר בתום לבבו מ"מ אי אפפשר ליתנו בלא דעתו דשמא רוצה שיתנונו בעצמו, וכן הוא בהקדאי ברמב"ם בפ"ב מגירושין דין י"ב האומר כתבו גט לאשתי פותבין ונותנין לבעל בידו וכו' ושמא רוצה להתנות איזה תנאי וכדומה אע"פ שלא רצה לשחק בה, ואפפשר דקמ"ל באומר כתבו והלך לדרכו למדי דאין פוננתו שיתנוהו בידו שבתוה זמן שיבא יעשה מוקדם וע"כ אמרינו שרצה לשחק בה, מיהו למ"ד גט מוקדם פשר ע"י שליח י"ל שרוצה שיתנוהו לו והוא ישלחנו ע"י שלוחו, מ"מ י"ל פיון שהלך למרחקים ואין לו דין יוצא בשיירא שפירש"י למדברות ומ"מ ידוע שישקה בדרך א"כ אין פוננתו מסתמא שיתזירוהו לידו רק אמרינו רצה לשחק בה, ולפ"ז צ"ע אם הלך לדרכו אם הגט פשר כשירצה ליתנו לאחר זמן שישוב לביתו דכשנאמר רצה לשחק לא פיון לגט כלל א"כ הוי פאילו כתבו מעצמם ולא חילקו הפוסקים בכך כלל, וצ"ל ממה נפשך אם אמר שרצה לשחק בה ודאי הוא נאמן שבידו שלא לגרש, וכן אם אמר שלא לצחק עשה נאמן הואיל ובידו לגרשה מ"מ ה"ל להפוסקים להשמיענו שאם אמר שרצה לצחק בה ונמלה לגרש בו שאינו גט וצ"ע, ועיין בסמוך: בפירש"י ד"ה מי כו' שהרי הלך הבעל למדינת הים עכ"ל.

משמע שאם היה הבעל במקומו יכולין לשאול לבעל אם נתפנין שיהיה שליח שהרי יכול גם עכשיו לעשותו שליח, אלא דמשמע ליה לרש"י שהלך למדינת הים דהא הקא לא נזכר רק נכתבו וע"כ שהיה מפרש לים דאל"כ בעינן תנו ובלא תנו צריף להחזירו לבעל, מיהו אפפשר גם אם הבעל בביתו אם כבר כתבו הגט אי לא משוי אינש שליחא לברא, א"כ הגט בטל וצריף לכתוב אחר פיון שלא היה במשמעות לשונו, א"כ כתבו הבן שלא ע"פ הבעל ופסול ודו"ק, ועיין בסמוך: בגמרא והלכתא משוי אינש כו'.

קשה דכאן אמר בי תרי מינייכו נכתבו ע"כ ה"ל חתם סופר ועד, וקשה להפוסקים דפסלי חתם סופר, וצ"ל דנותנין לה בעדי מסירה ובלא חתימות, וניחא בזה שפירש"י שהלך למדינת הים דאילו הוא בכאן הוי פלכתחילה ואי אפפשר לשנים לכתוב ולחתום דה"ל חתם סופר ולכתחילה בעינן ע"ח פתקנת ר"ג וע"כ בהלך למדינת הים נותנין לה בעדי מסירה לחוד ודו"ק: במשנה אמר לשנים תנו גט כו'.

פירש"י דלאו ב"ד מנינהו לצוות על אחרים כו' משמע דטעמא דר"מ דשלשה עשאן ב"ד לצוות על אחרים, ולפ"ז צריף להבין אי לרבי יוסי פשר באומר אמרו לסופר כו' כדבעי למימר בגמרא א"כ קשה מ"ט דר' יוסי דס"ל דכתבו בעצמם, וצ"ל דס"ל גם בשלשה לא מנינהו ב"ד לצוות על אחרים, וא"כ גם לר' מאיר מילי לא מימסרן לשליח ובשלשה הוי פאומר אמרו, וא"כ קשה איך קאמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח הא גם לר"מ מילי לא מימסרן לשליח רק דס"ל בשלשה הוי פאומר אמרו ואמרו ע"כ לאו מילי הם דהא גם רבי יוסי מכשיר, ואפי' אי רבי יוסי פוסל באמרו מ"מ שמואל דפסק דאמרו פשר למאי דמסיק דפליגי עליה בחדא ופסק כר' יוסי דמילי לא מימסרן לשליח, וקשה מנ"ל דר"מ ס"ל מילי מימסרן לשליח דילמא ס"ל גם בשלשה הטעם דהוי פמו אמרו לסופר ובהא פשר לשמואל אע"ג דס"ל מילי לא מימסרן לשליח, ואי ס"ל דאין סברא לומר דבשלשה הוי פאמרו רק מטעם מילי מימסרן לשליח בשלשה,

א"כ קשה איה פליג שמואל ארבי יוסי דהא לכ"ע אָמרו מיקרי מילי רק דפליגי אי מילי מימסרן לשליח, והשתא דס"ל לשמואל דלא מימסרן לשליח איה מכשיר באָמרו, עמ"ש בגמרא: (ע"ב) בתוס' ד"ה וְהָא אָמַר שְׂמוּאֵל כּו' וְהָא דְהוּא מְצִי לְמִקְרָא מִדְּשִׁמוּאֵל כּו' עכ"ל.

לעיל ד' כ"ט פתבתי די"ל דמספיקא ג"כ שליח מתנה בשליח הגט ואוקי ממונא בתזקת מרא ע"ש, ועכשיו שמעתי שפוננתי בזה לחידושי פנים מאירות, מיהו נ"ל דזה אינו כי בודאי שמואל שתלה שליח מתנה בשליח הגט והיכא רמיזא בשליח הגט דלא מהני מילי וזה תליא בדלא תניא, אלא פשוט שתולה במבואר במשנה לר' יוסי דס"ל מילי לא מימסרן לשליח, אבל שיתלה בדברי עצמו לא שייך פלל דהיא תלה מתנה בגט דבגט גופיה מנ"ל, אע"כ פוננתו על המשנה דמסתמא הלכה כר' יוסי שנימוקו עמו, א"כ במתני' ודאי לאו מטעם ספיקא קאמר כדמוכח הָא דפשיטא ליה ממתני' הָא דמטעם ודאי הוא ולא מספק ודו"ק, ועמ"ש לעיל: מיהו יש לתרץ קונשיית התוס' דלא מצי למיפשט מדשמואל דנהי דמילי לא מימסרן לשליח ואינו יכול לעשות שליח על מילי, מ"מ י"ל לפי הך דיעה שמביא בח"מ סימן ר"ג בהקנה דבר שאינו נקנה עם דבר הנקנה דאמרינן מיגו דחל אהא חל נמי אהא, א"כ י"ל פאן מספקא ליה פיון שעשאן שלוחין גם לנתנה ועל הנתנה חל השליחות י"ל דחל נמי אפתיבה שהוא מילי, ולעיל איירי בלא עשאן שלוחין לנתנה רק על החתימה לחוד י"ל מילי לא מימסרן לשליח, אבל ממתני' דפסק כר' יוסי ור"י ס"ל אפי' בתנו דחל השליחות על הנתנה מ"מ הוי מילי ולא מימסרן לשליח פריה שפיר דע"כ לא אמרינן מיגו בכה"ג ודו"ק: עוד איפשר לומר דמהך דלעיל לא מצי למיפשט דהא שם איירי שצינה להם לחתום שטר מתנה י"ל מסתמא לא ניחא ליה שיאמרו לאחרים לחתום דהא מבואר לקמן אמרו פשר ולא תעשה משום שמא תשפור עדים דאדיבורא חשידי, א"כ מה"ט גופיה לא ניחא ליה שיתתמו עדים שלא שמעו מפיו דיש לחוש שמא ישפור א' עדים שיאמרו לאחרים ויכתבו שטר מתנה, ובמתני' נמי י"ל טעם זה אי פתבו קאי אחתימת דין לחוד י"ל הטעם משום דלא ניחא ליה ואין הטעם פלל משום מילי, א"כ בכתיבה פשיטא דלא איכפת ליה שיאמרו לאחרים פיון שחותמין בעצמן, לכן מיתי מדשמואל דאמר בהדיא משום מילי לא מימסרן לשליח, וגם בכתיבה בעינן שישמעו מפי הבעל פיון דטעמא משום מילי, ובהכי ניחא נמי דלא בעי למיפשט מן המשנה שנדחקו התוס', ולמ"ש לק"מ די"ל משום הך קפיידא דפרישית, ודוק היטב: בא"ד דה"א דטעמא משום בזיון דבעל עכ"ל.

בפני הושע האריף לתמוה לר"מ דמצאו באשפה פשר א"כ הא דפירש"י דכתיב וכתב ועל הבעל לכתוב וזה לא שייך לר' מאיר, ואין פאן שום תמיה דהא גם לר"א אין שייך וכתב על הבעל דנקא דהא אטו מצוה על הבעל לכתוב אפי' לר"א וע"כ אינו אלא רגילות פיון דכתיב וכתב פפשיטא דקרא, וא"כ אין חילוק בין ר"מ לר"א דבמנהגא תליא מילתא ואין חיוב יותר לר"א לכתוב הבעל בעצמו מלר"מ ואין צריף להאריף בזה בא"ד ונה"א דבכתיבה ליכא בזיון אלא בחתימה דאיכא פירסום טפי עכ"ל.

בפני הושע פתב דדברים אלו מרפסין איגרי דנדאי בכתיבה איכא בזיון שהסופר ירגיש בודאי שהגט אינו כתב הבעל שהעדים החתומים פעמים אין מפירין אם הוא פתבו של הבעל, וכן בחידושי הרמב"ן השיג על התוס', ולפענ"ד דברי התוס' ברורים דנדאי קשה אי קפיד על בזיון שידעו שאינו יכול לכתוב איה נימא שניחא ליה שהם עצמן יכתבו דא"כ יהיה הכותב חותם ג"כ, וא"כ לכל מי שיראה הגט שהכתיבה כתב אחד עם החתימה יפירו וידעו פל הרואים שאינו כתב

הבעל רק כתב החותם וכדי בזיון, לכן צ"ל דחושש טפי לפירסום שהוא בשעת פתיבה, וא"כ שפיר י"ל כדברי התוס' די"ל דודאי באמרו לעדים אחרים לחתום מתפרסם מיד בין הסופר לעדים דדרך הסופר להצטרף עם העדים ומתפרסם בשעת פתיבה שאין יכול לכתוב וזה לו בזיון טפי מבזיון שישתעף מעיני הרואים הגט פתוב וחתום בכתב סופר, וא"כ י"ל דדוקא ביש חתימה ג"כ חושש טפי לבזיון שבשעת פתיבה, משא"כ כשחותמין בעצמן איפשר דניחא ליה טפי שידע הסופר שאינו יכול לכתוב מ"מ כל רואה הגט יספור שהוא כתב הבעל כיון שהחתימות אינן דומות לכתב הגט, אבל אם יכתוב א' מן השנים הרי יתפרסם לכל רואה הגט שאינו יכול לכתוב, ואיפשר דהבעל נוח לו טפי משכתבו בעצמן, ולא קשה מידי ודו"ק ובהכי ניחא מה שהקשה המהרש"א לעיל אמאי לא דייקו התוס' דה"ל למיבעי בשלשה כיון שאמר כתבו אפי' בשלשה יכתבו בעצמן וה"ל למיבעי בכתובה, ולפמ"ש לק"מ דודאי בשלשה י"ל דפשיטא ליה דאפי' אי טעמא משום בזיון דבעל לא יאמרו לאחרים לכתוב הגט דניחא ליה שלא יתנוודע לאחר כלל שאינו יודע לכתוב, ואין לומר דגם עכשיו ינוודע פשהחתימה שנה עם הכתב, דבשלשה הדין דאחד כותב ושנים חותמין, וא"כ לא יתנוודע אפי' לרואה שאין יכול לכתוב א"כ ודאי קפיד אכתיבה לחוד ולק"מ, ודוק היטב: ומה שהקשה הפני יהושע דילמא במתני' י"ל לכתחילה לא יאמרו לאחרים ויכתבו משום שמה תשפור עדים ע"ש שהאריף, לא הבנתי דהא לר' מאיר בשלשה יאמרו לאחרים ויכתבו ובאמר לשלשה כתבו לא יאמרו לאחרים ויכתבו ע"כ לאו משום שמה תשפור הוא, ובענין דשלחו לשמואל נמי בכתבו הוא, אבל לדברי התוס' א"ש דע"כ למאן דמפרש טעמא משום בזיון דבעל צ"ל דבשלשה שאמר תנו שעשאן ב"ד לא קפיד אם יאמרו לאחרים ויכתבו, אבל אם אמר כתבו קפיד גם בשלשה, עכ"פ הו' דשלחו מבי רב בכתבו איירי וקשיא להו הא ודאי תפשוט ממתני' דלא מהני שיאמרו לאחרים ויכתבו, ובאמת הקשו התוס' לקמן דף ס"ז אמתני' מכשר ולא מעשה, ותיגרז ר"ת דבאמת לאו לכתחילה קאמר.

ע"ש, ודוק היטב: בד"ה כתב ידן כו' אע"פ דלא נ"מ מידי כו' עכ"ל. נראה דהתוס' לא ניחא להו בפירש"י שפירש מדלא קפיד אכתיבה נעשה באמרו, דהא הו' סברא דמילי לא מימסרי לשליח ע"כ הוא בענין דליכא קפידא דהיכא דאיכא קפידא אפילו אי מילי מימסרן לשליח פשיטא דהיכא דקפיד בעל לא מצוי לעבור על רצונו דלעיל דף כ"ט לאפני, ולעיל דף ס"ה באמר תן במקום פלוני, ולהכי ס"ל להתוס' דלא אמרינן נעשה כאומר אמרו רק פשיטא ידים מוכחות מתוך דבריו: אלא דקשיא לי דהא יש להבין איך חשב שיאמרו לאחר ויכתוב הא הוי פשר ולא מעשה א"כ לא ישמעו לקולו, וצ"ל דמ"מ פנונתו שיהיה הגט פשר אם יתקבלו דבריו, משא"כ אם יהיה חתם סופר ועד יהיה פסול, מיהו קשה למ"ד באמר אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתמו פשר ומעשה, א"כ יש לפרש טפי דקאי שיכתוב אחר וזהם יחתמו פדי שיהיה פשר ומעשה משנאמר שנתפנין שיאמרו לאחרים לחתום דהיא לא מעשה, ואיפשר דשמואל מספקא ליה נמי בהא דשמה גם באתם חתמו פשר ולא מעשה, וע"כ כיון למה שהוא פשר ולא מעשה, לכן יש להסתפק אי קאי אמרו אכתיבה או אחתימה, אבל אי אמרינן באמרו לסופר ואתם חתמו פשר ומעשה פשיטא לן דלא קאי רק אחתימות כיון דבכהאי גוונא פשר ומעשה: מיהו אפתי קשה לשמואל דס"ל כתב סופר ועד פשר א"כ אין הוכחה שיאמרו לאחרים דשמה ירצה שיוכשר הגט ע"י כתב סופר ועד, וי"ל כיון דבסופר שאינו מובהק לא תינשא לכתחילה אמרינן טפי שנתפנין שיאמרו לאחרים אף שלא מעשה מ"מ פשר לכתחילה, מיהו יותר נראה דאפי' בסופר מובהק כיון שרגילות לחתום שני עדים לא נאמר שנתפנין לשנות גט משאר גיטין רק כמנהג בגיטין: וארווח לן בזה הא דקשיא

לפמ"ש התוס' מאי פשיט מדר' יוסי שילמדו לכתוב מי איפא בי דינא דלא ידעי למיחתם, וקשה
הא בי דינא שהם שלשה י"ל שלא נתכונן כלל שיאמרו לאחרים ויכתבו רק א' יהיה הפותב ושנים
חותמין, ודוחק לומר דכיון שאין יודעין לכתוב הוי פאמרו, וגם בפני יהושע דחק מאד בזה,
ולפמ"ש נראה דנדאי אם אמרינן באמרו לסופר ואתם חתומו פשר ותעשה, א"כ אין רגילות
הבעל להרבות בעדים שלא לצורך ודרך לומר לשנים תנו או כתבו ותנו וסתמו כפירושו שיצוו
לאחרים לכתוב לשמואל דחתם סופר ועד פסול וכיון דרובא דרובא פשאומר תנו לשנים פנונתו
שאחר יכתוב והם יחתמו אין לחלק בין רבים למועטים דמסתמא פשאמר לרבים אין פנונתו
לגרוע פחו דלעולם פנונתו לפי הרגילות, ולא נתכונן רק לשנים פינו דלא אמר פולכם, והא
דאמרינן במתני' באמר לעשרה אחד פותב ושנים חותמין אי אמרינן בשנים יאמרו לאחר ויכתוב
האי אחד אינו דוקא מאותן העשרה דלעולם אין פנונת הבעל לחדש בגט זה שינוי מגיטין אחרים
רק אחד פותב מי שיהיה ושנים חותמין, דאי אמרינן דאכתב ידן קאי גם בעשרה אכתב ידן קאי,
וא"כ אין חילוק כלל בין עשרה לשנים וא"כ אי בשנים פנונת הבעל לאמר לסופר לכתוב פשיטא
לן דלעולם הוי על הפתיבה פאומר אמרו, והקושיא אי אמרינן פשר ותעשה גבי ואתם חתומו
וא"ש, ודוק היטב: מיהו בחידושים ישנים פתבתי דנוטין הדברים כפירש"י פאשר מועתקים פאן,
ולפ"ז ניקח הפירוש יכתבו ויתנו שנה בין בשנים שאמר תנו או בשלשה כתבו דלעולם יכתבו
רק שנים, ומינשב מה שהקשיתי בחידושים ישנים ודו"ק: בגמרא היא גופא קמיבעיא ליה האי
כתובו כתב ידן כו'.

בפני יהושע תמה אמאי לא פשיט ממתני' דלקמן פ' מי שאחזו בא"ל נכתוב גט לאשתך כו' ה"ז
גט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו, ונראה דלק"מ דנדאי ליפא דיוקא מן המשנה
דכיון דאמרו פשר הוי כממנה שליח שלא בפניו וא"כ הוי פאומר לסופר כתוב ולעדים חתומו,
ותדע לה דהא לפי האמת לדעת הר"ן והרא"ה דאמרו לא פסול רק באמרו מדעתכם א"כ תיקשי
לימא עד שיאמר אמרו סתם, אלא נדאי דא ודא אחת היא, והא דדייק לקמן עד שיאמר אמרו
מיבעי' ליה נראה דהיינו דוקא בס"ד דלא מפליג בין פשר ותעשה וס"ד פאומר אמרו פשר
לכתחילה בכל גונו, אכל אי אומר אמרו פשר ולא תעשה לא שייך דיוקא עד שיאמר אמרו פינו
דלכתחילה מיהת לא תעשה, אפי' למ"ד פאומר אמרו ואתם חתומו פשר ותעשה, מ"מ פינו דע"כ
בעדים בעי למימר אתם חתומו לאו דיוקא הוא שיאמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו
דרך התנא לשנות בחד לישנא, לכן לפי האמת אינו דיוק כלל פינו דלאו בכל גונו תעשה
לכתחילה, ולהכי אמרינן לקמן לאפוקי ממ"ד אמרו, אכל לא איתותב ממתני' כלל פן נראה לי
פשוט, וקרוב לזה בפני יהושע גם פן: שם פשיטא דכתב הגט הוא מדקתני סיפא כו' שילמדו כו'.

בפני יהושע הקשה דילמא טעמא דר' יוסי משום שאם יאמרו לאחרים לכתוב הוי פשר ולא
תעשה, לכן צריכין ללמוד לכתוב בעצמם, ולא הבנתי דהא ר"מ לא פליג אכשר ולא תעשה וע"כ
לומר כמ"ש התוס' דלא שייך פשר ולא תעשה דלא יחתום אם לא שידע שעשאן ב"ד, לכן לא
הבנתי כל אריכות דברי הפני יהושע בזה, אלא דקשיא לי לפמ"ש התוס' דלהכי לא מפרשינן
שרצה שיכתבו וגם יחתמו דא"כ ה"ל חתם סופר ועד, וא"כ קשה פינו דאמרינן בתנו גט לאשתי
הפתיבה בכלל א"כ פי אמר פולכם תנו יש בכלל ג"כ הפתיבה והחתימה, וא"כ הוי פכולכם פתובו
וכולכם תנו ויש בכלל הפתיבה עם החתימה דלר' יוסי אין חילוק בין אמר תנו או כתבו ותנו
וא"כ לר' יוסי פולם צריכים לכתוב ולחתום ובכולכם לא שייך סברת התוס' דה"ל חתם סופר
ועד דהא במרבה בעדים פשר חתם סופר ועד כמ"ש הר"ן ממתני' דכולכם פתובו, א"כ י"ל דנדאי

לר"מ באמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים ויכתבו א"כ בתנו לא מיעט אחרים א"כ גם בכולכם יכולין פלם לעשות שלוחים אחרים לכתובה ואין צריכים לכתוב ולחתום בעצמם וכולכם קאי שפולם יהיו ב"ד לצוות על אחרים ולא לענגן שיכתבו בעצמן, אבל לר' יוסי גם תנו פיון דהכתובה והחתימה בכלל הגתינה, א"כ פי אמר פולכם תנו הוי פכולכם פתבו ותנו, דהא באמר רק תנו לחוד פותבין וחותמין, אלמא פיון שאי אפישר לנתינה בלא פתיבה וחתמה גם הפתיבה בכלל, וא"כ י"ל בכה"ג לרבי יוסי יכתבו ויחתמו בעצמם, משא"כ לר"מ י"ל דעשאן שלוחין גם על הפתיבה והחתימה, וא"כ י"ל דר' יוסי קאמר באמר לב"ד הגדול פולכם תנו דאז צריכים לכתוב ולחתום בעצמן דתנו הוי פכתבו ותנו וכיון דאמר פולכם צריכים לכתוב בעצמם ג"כ, ולא דמי למ"ש לעיל באמר סתם בלא פולכם דמסתמא פונונתו פמנהג בשנים שאומרים לאחרים לכתוב, אבל באומר פולכם פתובו ותנו י"ל שפונדאי נתפונן גם על הפתיבה שיכתוב א' במעמד פולם ויכול הסופר לחתום ג"כ כמ"ש הר"ן, א"כ לא דמי לשנים שאין הסופר רגיל לחתום לשמואל דחתם סופר ועד פסול וע"כ מצונה שיאמרו לאחרים, אבל בכולכם תנו י"ל שקפיד על הפתיבה ג"כ פיון שפיון להרבות בעדים שלא פמנהג ודו"ק וצ"ע: איברא דהו מילתא חדתא דבאומר פולכם תנו יצטרכו פולם לחתום עכ"פ כמו בכולכם פתובו פיון שהפתיבה בכלל, ואין מבואר בפוסקים וצ"ע לפענ"ד, ולקמן מפולכם הולכו י"ל דאיירי שפבר נגמר הגט ואינו עושה רק שלוחים לנתינה אבל בתנו צ"ע: פתוס' ד"ה הא כו' וא"ת כו' הא לר"מ אפילו מצאו באשפה פשר כו' א"נ נהי דמכשר ר"מ כו' עכ"ל.

צ"ע מה פנונת התוס' בזה דהא שמואל ודאי פסק בהדיא כר"א לקמן בפ' המגרש ור' יוסי ודאי לא ס"ל כר' מאיר דהא ר' יוסי פוסל באומר אמרו למסקנת הש"ס ובאמרו ודאי לא שייך סברת התוס' דהא בפירוש אומר שיכתוב הסופר וע"כ כר"א ס"ל ומשכונני נפשיהו לומר פן לר"מ ל"ל דמצד הסברא ודאי לא גרע ממצאו באשפה, ולכאורה נראה פנונת התוס' להשוות הפירוש ביכתבו ונתנו דדחיקא להו לומר דלר"מ קאי אפתיב ידן ולא אפתיבת הגט ולר' יוסי קאי נמי אפתיבת הגט שעכ"פ צריך לומר לסופר לכתוב אפילו אי אמרו פשר, לכן ס"ל גם לר"מ יכתבו ונתנו הם עצמם או ע"י אמרו לשמואל דס"ל חתם סופר ועד פסול, ואף דלמסקנא ר' יוסי פוסל באמרו ולר"מ ודאי אמרו פשר א"כ אין הפירוש שנה, נראה דלאו דיוקא הוא דעכ"פ יכתבו קאי נמי אפתיבה הן ע"י עצמן הן ע"י אמירת סופר, משא"כ אי לר"מ לא פעינו לא ע"י עצמן ולא ע"י סופר א"כ יכתבו לא קאי רק אחתימה לחוד, ונה דחיקא להו דלרבי יוסי קאי אפתיבת הגט ולר"מ אחתימה לחוד, בפרט בהו ס"ד דלר' יוסי אפתיבת הגט קאי ולא אחתימת ידן דנעשה כאומר אמרו אחתימה לפי פירוש התוס' לעיל בסמוך, וא"כ איך נימא לר"מ יכתבו קאי אחתימה ולא אפתיבה ולר' יוסי קאי אפתיבה ולא אחתימה זה לא מסתבר פלל, לכן צדדו דגם לר"מ מצי קאי אפתיבה כמו לר' יוסי והחתימה תוכשר ע"י אמרו לפום סברת הש"ס, פן נ"ל ודו"ק: בד"ה חתם סופר שנינו וא"ת הא שמואל כו' דכתב סופר כו' עכ"ל פבר פתבתי בחידושים דס"ל להש"ס בפשיטות דאי פתב סופר פשר לא מסתבר לפסול פשיחתום ג"כ דכיון דכתיבתו מצטרפת איך יגרע בחתימה ואי לא הא לא קנימא הא, וע"כ לשמואל חתם סופר פשר, אלא דהתוס' לשיטתיהו אזלי דס"ל לשמואל ע"כ חתם סופר פסול, דלהכי מספקא ליה דלא קאי אפתיבה והוי פאומר אמרו על הפתיבה פיון דחתם סופר ועד פסול א"כ ע"כ לשמואל חתם סופר ועד פסול ותיקשי ליה מתני' דכתב סופר פשר לכן לא ס"ל סברא זו, מיהו נראה לקיים דברים הנ"ל גם לפירוש התוס' דבלא"ה מחלק לקמן בין סופר מובהק דכתב סופר פשר, ורש"י פירש דמסתמא שמע מפי

הבעל, ותמוה דא"כ לא יחתמו העדים עד שיידעו שהסופר שמע מפי הבעל וכשמביא גט כתוב לא יחתמו העדים, לכן איפשר בסופר מובהק לא יחתום ע"פ עדים שיאמרו לו שצינהו הבעל לחתום שהוא חושש ג"כ שמא העדים אמרו לו מחמת פיסופא ואינו חותם רק כששומע מפי הבעל וכיון דחתימתו פשר גם פתיבתו פשר, משא"כ בסופר שאינו מובהק איפשר שחותם ע"פ מה שאמרו לו שצינהו הבעל לחתום ובאמת איפשר שלא צינהו לחתום ויש לחוש שמחמת פיסופא אמרו לו לחתום וכיון דחתימתו פסול גם פתיבתו פסול ואינה מצטרפת לעד, וא"כ לעיל לפי הנחה של התוס' שלקכו לא פיננון שיכתבו ויחתמו דה"ל חתם סופר ועד ואמאי לא נימא שיהיה כתב סופר ועד, וע"כ איירי בספרא שאינו מובהק א"כ חתם סופר בהו פסול, מיהו לפ"ז נמי קשיא גושניית התוס' פאן, וצ"ל דלא מקשו רק מר' ירמיה דאמר חתם סופר ואיירי בסופר שאינו מובהק, וכמ"ש התוס' דלא מסתבר דשמואל חולק עליו: בד"ה מתני' כו' אכל לר"מ דאמר מילי כו' כ"ש באומר אמרו כו' עכ"ל.

דה"ה באומר אמרו מסיק לר"י דפסול ולר"מ פשר באומר לג' תנו א"כ כ"ש באומר לשנים אמרו הכי מוכח מדברי שמואל דפוסל באומר לג' תנו ומכשיר באומר לשנים אמרו, והמהרש"א נראה פוננתו דהו"כ"ש הוא פיון דלג' פשר בתנו דפסול לשמואל כ"ש באומר לשנים אמרו דמכשיר ביה שמואל, ולא הבנתי מה ענין זה לזה דהא לר"מ בג' אין הטעם משום דהני פאומר אמרו דא"כ גם לר"מ מילי לא מימסרן לשליח, רק דס"ל בג' הני פאמרו ואיך אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח הא אפי' לר"מ לא מימסרן, רק פליגי אי בג' הני פאומר אמרו ובאמרו מכשיר גם שמואל וכמ"ש בפשנה, ובאמת יש לפרש בפשיטות כ"ש באומר אמרו בג' גופייהו דאיתי לידי תקלה בג' שיצוו לסופר לחתום פשאמר לג' פלוני ופלוני יחתמו ומחמת פיסופא ניחו לסופר לחתום, דאף דג' יכולין להחתיים למי שירצו היינו בלא פירט מי שיחתום אכל באומר לג' שפלוני ופלוני יחתמו צריך לקיים דבריו, וזהו ברור בכוננת התוס', עמ"ש לקמן בא"ד: בא"ד פיון דאומר אמרו פשר ולא תעשה לא יחתום הסופר כו' עכ"ל.

בפני הושע ביקש לומר שטעות סופר בתוס' דהא אמרינן שהסופר חותם מחמת פיסופא, אלא פוננת התוס' שלא יחתום שום עד עד שידע שנעשו ב"ד, ולא נהירא דנדאי אם העד יודע שעשו או עד למה לא יחתום, א"כ משפחת לה שעד השני ידע ששמהו עד לחתום והסופר יחתום מחמת פיסופא, ועוד גם נאדם חתומו אמרינן דשבקי לסופר לחתום מחמת פיסופא הרי שהעד עצמו מניח לסופר לחתום מה שנצטוה הוא לחתום, א"כ אפי' ידעו העדים שלא נצטוה הסופר וכ"ש שאין העד חושש פשיאמרו לו לחתום, ועוד תמה בעיקר דבריהם דלר"מ גם בב' שלא עשאן ב"ד נימא שלא יחתמו עד שיתברר להם שנמתנו מפי הבעל וה"ל לומר פשר ותעשה, אע"כ לא פלוג רבנו, והניח בצ"ע, נאני אבאר פוננת התוס' לענ"ד דהתוס' תמכו יסודתם בהררי קודש בלשון המשנה באמר לג' יאמרו לאחרים ויכתבו דמשמע אפי' לכתחילה וקשיא ניחוש שמא תשכור ג', אע"כ פיון דלר"מ בשלשה דינא דיאמרו לאחרים ויכתבו עשו תקנה קבועה שלא יחתום הסופר עד שיתברר לו שעשאן הבעל ב"ד מה"ט גופא שמא שפרתו, וכיון שתיקנו בתקנה גמורה שאין הסופר חותם עד שיתברר לו שנעשו ב"ד אין לחוש עוד שיחתום מחמת פיסופא פיון שהדין הוא שאינו יכול לחתום עד שיתברר לו שנעשו ב"ד שהרי הם מצווין בכחן ולא ע"י אמירת הבעל, וכיון דהוי תיקון לתקנת עגונות לפעמים שהבעל נחוץ לזכרו ואין יכול לייחד סופר ועדים או פעמים שהסופר אינו בנמצא, לכן אם איפשר בשלשה אומר להם סתם תנו והם יבררו להם סופר ועדים שיזמנו להם, א"כ י"ל שלסיבה זו יש תיקון שלא יחתום הסופר רק כשידוע לו שנעשו

אלו ב"ד פינון שהם באים בכת עצמן לברור הסופר ועדים יש תיקון פדי שיוכלו לבחור עדים וסופר שירצו, וכינון שתקנה קבועה היא שלא יחתום הסופר עד שיתברר לו שנתמנו אלו לב"ד והינו אי הנה חתם סופר פשר הנה בזה פשר ומעשה א"כ יש לחוש לתקלה של התוס', לכן תיקנו דחתם סופר פסול והעדים נמי לא יחתמו עד שיתברר להם שנעשו ב"ד פינון שהם באים בכת זה לצוות על אחרים והיה חשש שמא שפורים הם, לזה הנה תקנה קבועה שאין יכולין לחתום עד שיתברר להם שנעשו אלו ב"ד, לכן חיישינו שמא העדים הניחו לסופר לחתום בעד שפשייתברר לסופר שנעשו ב"ד גם הוא יחתום שאין לחוש שמא שפרתו לקד הוצרכו לפסול חתם סופר דשמא מחמת פיסופא יניחוהו לחתום מדעתם, וז"ש התוס' לא יחתום הסופר הינו דאי הנה מכשרינו חתם סופר הנה פשר ומעשה דהסופר לא עדיף מן העדים דהעדים ג"כ אין חותמין רק בנתברר להם שעשאו הבעל ב"ד ומאחר שהתקנה בכל עדים הנה פשר ומעשה, אבל לר' יוסי דאין יכולין לעשות שלוחים מפחן לכתיבה וחתמה רק פשאומר הבעל אמרו הוי פשר ולא מעשה שמא שפרתו ולא תיקנו שיועיל אמרו וכשיתברר להם שאמר הבעל אמרו דכינון שעכ"פ צריף לייחד סופר ועדים אין לחדש תקנה בשביל אמרו שיחקרו דוקא אם אמר הבעל אמרו מאחר שפאו מפחן הבעל שצינו על סופר ועדים שייחד הבעל בעצמו לא תיקנו כלל רק עשו פשר ולא מעשה דאין פאן תיקון כ"כ כמו בשלשה לר"מ שיש תיקון שיהיה להם רשות לצוות בעצמן פרצונן לכן נשאר הדין פשר ולא מעשה, ולא תיקנו שאם יחקרו שצינו הבעל עליהם יחתמו דלא פלוג רבנן פינון דליפא תקנה בזה כמו לר"מ, ודוק היטב, פי הוא ברור בכוננת התוס' למבין: אלא דקשיא לי למה הוצרכו התוס' לדחוק דאזלי שנים בלא השלישי דאין הדמיון עולה יפה כ"כ דבתקילה מאי קסברי שלא חששו לכיסופא דסופר ובסוף נמלכו לחוש לכיסופא ואינו דומה לחששא שנתפר בגמרא וה"ל להתוס' לפרושי בפשיטות דהא מבואר גם באמר אתם חתומו מניחין חתימתן משום פיסופא דסופר, וא"כ ה"ל לפרושי שיאמרו לסופר לכתוב דשכיח טובא שהם אינם מלומדים בכתיבת הגט והם עצמן יניחו לסופר לחתום משום פיסופא, ואף דשלשה יכולין לומר לאחרים ג"כ לחתום מ"מ הא משפחת לה שיאמר הבעל לשלשה אמרו לסופר שיכתוב ולפלוני ופלוני שייחתמו דאז אין בידם להחתים אחר שלא אמר הבעל, דנדאי גם אמרו בג' פשר לר' מאיר והסופר יחתום שפיר שידע שעשאו הבעל ב"ד שאמר לשלשה תנו גט או שיאמר אתם חתומו ויניחו לסופר לחתום במקום אחד מהם משום פיסופא, וצ"ע, ואיפשר ס"ל להתוס' דבשלשה שאמר להם אמרו לפלוני ופלוני כו' לא הוו ב"ד אלא שלוחין בעלמא פינון שאין בידם להחתים אחרים פרצונם, וצ"ע מנ"ל להתוס' הא: ואיפשר לומר עוד דס"ל להש"ס דנדוקא ביש בידם לחתום פרצונם מיקרי עשאן ב"ד, ועפ"ז י"ל דנדאי הא דחיישינו שתשפור עדים אף דלא חיישינו לעדים שיעידו שקר מ"מ דיבורא בעלמא עבדי פינון דלא עבדי מעשה, וא"כ י"ל הא דחיישינו שתשפור עדים דנחשדו על כו', מיהו היכא שיראו פחשודין לא יעשו דבר זה, וא"כ י"ל דמירתתי שמא יבאו אח"כ עם הגט שייחתמו הראשונים פדי לברורי מילתייהו שלא היו שכורים, אלא דמצו למימר שהבעל הקפיד דוקא שפלוני ופלוני יחתמו ולא הם א"כ לעולם לא יבאו לידי מעשה לכן חשידי אהא, אבל בג' שבאים לצוות בתורת ב"ד אם יאמרו לאחרים ויכתבו אינם חשודים שהרי מירתתי שמא יוכר שקרותן ובזאת יבחנו אם ירצו לחתום על הגט פשוטא לפניהם שפינון שהם ב"ד לא מיעט פחן שלא יחתמו בעצמם אם ירצו וכשלא יתראו לחתום תגלה שקרותן לכן לא חשידי, ואם יאמרו שהבעל לא נתן להם רשות רק שפלוני ופלוני דוקא יחתמו אין עליהם תורת ב"ד רק שלוחין בעלמא ואין יכולין לצוות לאחרים לחתום שלא נעשו ב"ד כלל

וּכְשִׂיאָמְרוּ בְתוֹרַת ב"ד יֵשׁ לְבַרְר דְּבַרְיָהֶם אִם יִרְצוּ לַחֲתוּם אַח"כ וַיִּתְּפְסוּ בְּשִׁקְרוֹתָן, וְזֶה נֶכּוֹן, אֲלֵא דַלְפ"ז קָשָׁה אִיךָ פְּלִיגִי לְקַמֵּן בְּכֶשֶׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה לְמֵאֵי דְמַסִּיק דְר' יוֹסִי פְּלִיג נְמִי אֲאָמְרוּ א"כ לְרַבֵּי יוֹסִי לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ, וְלִר"מ נְמִי מִמֶּנּוּ פֶּאֶם עֲשֵׂאָן ב"ד אֵין לַחֲוִישׁ שְׁמָא תַשְׁפֹּר כְּדְפַרְיִשִׁית וְאִם לֹא עֲשֵׂאָן ב"ד רַק דְּוָקָא שְׁפִלוּנֵי וּפְלוּנֵי יַחֲתִמוּ גַם לַכ"מ ה"ל מְיָלִי, וְלְדְבַרֵי הַמְהַרְשֵׁ"א שְׁסוּבְר דְלִר"מ מְהֵנֵי אָמְרוּ בְּלֵא ב"ד הֵנָּה נִיחָא, אֲבָל כְּבָר פְּתַבְתִּי שְׂאִין דְּבַרֵי הַמְהַרְשֵׁ"א נִרְאִין בְּזַה מִיְהוּ י"ל דְּפְלִיגִי אֲלִיבָא דְרַב דַּס"ל מִשׁוּם בְּזִיוֹן דְּבַעַל וּבְאָמְרוּ לֹא שְׂיִיךָ בְּזִיוֹן דְּבַעַל אוֹ לְשִׁמוּאֵל דְּפְלִיג אַרְבֵּי יוֹסִי וַס"ל אָמְרוּ לֹא מְיָקְרִי מְיָלִי דְבִלְא"ה צ"ל דְּפְלִיגִי אֲלִיבָא דְר"מ, א"כ יוֹתֵר נִרְאֵה דְּפְלִיגִי אֲלִיבָא דְרַב אוֹ אֲלִיבָא דְשִׁמוּאֵל דַּס"ל בְּאָמְרוּ מְהֵנֵי וְלִק"מ, א"כ שְׁפִיר י"ל כַּמ"ש בְּעֲשֵׂאָן ב"ד לֹא חִיְשִׁינָן שְׁתַּשְׁפֹּר הַב"ד מִטַּעֲמָא דְּפַרְיִשִׁית, וְהַפֵּל נֶכּוֹן וּבְרוּר וְדוּק הֵיטֵב: וְעוֹד נ"ל לְמֵינָם דְּבַרֵי הַמְהַרְשֵׁ"א וְלֹא מִטַּעֲמִיהּ דְּוִדָּאי הֵךְ כ"ש שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' כ"ש אָמְרוּ אֵינּוּ אֲלֵא בְּשַׁלְשָׁה כְּדְפַרְיִשִׁית לְעֵיל, אֲלֵא דְהָא בִלְא"ה הַקְּשִׁיתִי בְּמִשְׁנֵה לְמַסְקָנָא דַּס"ל לְשִׁמוּאֵל דְר' יוֹסִי פּוֹסֵל בְּאָמְרוּ מַנ"ל לְחִלּוֹק עַל ר' יוֹסִי, וְנִרְאֵה לִיְיָשֵׁב עַפְמ"ש הַתּוֹס' בְּסַמּוּדָה דְּהַקְּשׁוּ מִמַּתְנֵי דִּיכְתָּבוּ וַיִּתְּנוּ הָא לִר"מ חֲתָם סוֹפֵר פְּסוּל וְתִירְצוּ דְהֵנֵי כְּאָמְרוּ, א"כ מוֹכַח בְּהַדְיָא דְסְבִירָא לִיָּה לְרַבֵּי מְאִיר אָמְרוּ מְהֵנֵי, וְא"כ ר"מ וְר' יוֹסִי בְּתַרְתֵּי פְּלִיגִי בְּאָמְרוּ בְּשָׁנִים וּבְמֵיָלִי בְּשַׁלְשָׁה וְשְׁפִיר פְּסַק שְׁמוּאֵל כְּנֻתְיָהּ בְּחֻדָּא בְּמֵיָלִי דְלֹא מְיָמְסְרֵן לְשַׁלִּיחַ, אֲבָל בְּאָמְרוּ בְּשָׁנִים פְּסַק כַּר' מְאִיר דְּלַפּוּם הֵךְ סְבָרָא דְאִיבָא פְּשֵׁר וְתַעֲשֶׂה לִר"מ חֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל א"כ מוֹכַח דְּאָמְרוּ כְּשֵׁר, וְהַפֵּל נִיחָא בַּס"ד וְדוּק הֵיטֵב: וְאַרְנוּח לֵן בְּזַה הָא דְקָשָׁיָא טוֹבָא אִיךָ פְּלִיגִי אֲמוּרָאֵי טוֹבֵי לְקַמֵּן בְּכֶשֶׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה אוֹ תַעֲשֶׂה וְקָשָׁה הָא לְדִידֵן דְקִי"ל כַּר' יוֹסִי אֵין מְצִיאוֹת לְדָבָר זֶה כְּלָל דְּאָמְרוּ נְמִי פְּסוּל, וְלַפְמ"ש א"ש דְּבָהָא גּוֹפָא פְּלִיגִי דְאֵי אִיבָא פְּשֵׁר וְתַעֲשֶׂה מְנַכְרַח לּוֹמֵר דְר' יוֹסִי אִפִּי' בְּאוֹמֵר אָמְרוּ פְּלִיג דַּל"כ תִּיקְשִׁי מַתְנֵי' דְחֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל, אֲבָל אֵי בְּכָל גּוֹנוֹי כְּשֵׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה שְׁפִיר י"ל דְּמוּדָה רַבֵּי יוֹסִי בְּאוֹמֵר אָמְרוּ וְחֲתָם סוֹפֵר וְעַד כְּשֵׁר מִשׁוּם דְּלֹא תַעֲשֶׂה כְּדַמְשִׁינָן בְּש"ס וְשְׁפִיר י"ל בְּאוֹמֵר אָמְרוּ כְּשֵׁר לִר' יוֹסִי וְדו"ק, וְעֵינֵן בְּסַמּוּדָה: (דַּרְפ' ס"ו ע"א) בְּתוֹס' בַּא"ד הֵיכִי חָנֵן אָמֵר לְשָׁנִים כו' יַכְתָּבוּ וַיִּתְּנוּ עַכ"ל.

כְּתַב בְּפִנֵּי יְהוֹשֻׁעַ יֵשׁ לְדַקְדַּק פִּינּוֹן דְּלְשִׁמוּאֵל כְּשֵׁר כְּתַב סוֹפֵר וְעַד בְּסוֹפֵר מְוָבְהַק דִּילְמָא יַכְתָּבוּ וַיִּתְּנוּ ע"י סוֹפֵר מְוָבְהַק, וְלֹא יִדְעָנָא מְאִי קָשָׁיָא הֵכָא טְפִי מַעַל תַּחֲזִילַת דְּבַרֵי הַתּוֹס' לְעֵיל שְׁעִיקָר יְסוּדָם לְשִׁמוּאֵל דְּחֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל הֵנֵי כְּאָמְרוּ וְלֹא נִתְפַּנּוּן רַק אוֹ עַל כְּתַב יָדֵן אוֹ עַל הַכְּתִיבָה וְתִיקְשִׁי דִילְמָא פִּינּוֹן לְשָׁנֵיהֶם ע"י סוֹפֵר מְוָבְהַק, וְע"כ לּוֹמֵר כַּמ"ש לְעֵיל דְּסַתֵּם שָׁנִים אֵין סוֹפֵר מְוָבְהַק אוֹ דְמַסְתְּמָא לֹא בִיָּקֵשׁ שְׁיָהִיָּה שְׁיָנוֹי בְּגִט זֶה שְׁיִנְכֶשֶׁר בְּעַד א' עִם כְּתִיבַת סוֹפֵר, א"כ לִק"מ עַל דְּבַרֵי הַתּוֹס': גַּם מַה שְׁהַקְּשָׁה עַל תִּירוּץ הַתּוֹס' מַנ"ל דְּאָמְרוּ אַכְתִּיבָה קָאֵי דִילְמָא אַחֲתִימ', אֵין קוֹשְׁיָא דְהַתּוֹס' לֹא נִחְתּוּ לְזֶה כְּלָל דְּבָאָמַת הֵינּוּ סְפִיקָא דְשִׁמוּאֵל וְכ"ש לַפְמ"ש לְעֵיל דְאֵי כְּשֵׁר וְתַעֲשֶׂה וְדָאֵי אַכְתִּיבָה קָאֵי כְּדֵי שְׁיָהִיָּה כְּשֵׁר וְתַעֲשֶׂה וְשִׁמוּאֵל בְּהָא נְמִי מְסַפְקָא לִיָּה, א"כ י"ל דְהַתּוֹס' נְמִי נִקְטוּ דְלָמ"ד כְּשֵׁר וְתַעֲשֶׂה י"ל אַכְתִּיבָה קָאֵי כְּדֵי שְׁיָהִיָּה כְּשֵׁר וְתַעֲשֶׂה, וְלִמָּאן דַּס"ל גַּם בְּהָא כְּשֵׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה צ"ל כַּמ"ש הַתּוֹס' וְלֹא נִחְתּוּ הַתּוֹס' לְדִיָּיק בְּזַה כְּלָל, כֵּן נִרְאֵה לִי בְּרוּר וּפְשׁוּט בְּכּוֹנֵנַת הַתּוֹס' וְאֵין צָרִיךְ בְּזַה לִילֵךְ בְּגְדוּלוֹת דְּפְשׁוּט עֲדִיף: וְעוֹד נִרְאֵה דְלִפִּי תִירוּץ קָמָא שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' לְעֵיל ד"ה הָא כְּתַב הֵגֵט דְלִר"מ אִפִּי' מְצָאוּ בְּאֲשַׁפָּה כְּשֵׁר, א"כ י"ל דְלִר"מ פְּשׁוּט שְׂאִין עוֹשֶׂה שְׁלוּחִים רַק עַל כְּתַב יָדֵן אֲבָל הַכְּתַב הֵגֵט אִפִּי' מְצָאוּ בְּאֲשַׁפָּה כְּשֵׁר, א"כ וְדָאֵי עֵיקָרוֹ עַל הַחֲתִימָה פִּינּוֹן דְּלֹא אִיכְפַת לֵן כְּתִיבָה כְּלָל, א"כ פְּשִׁיטָא דִּיכְתָּבוּ אַחֲתִימָה קָאֵי, אִפִּי' לַמ"ש הַתּוֹס' לֹאִידָךְ תִּירוּצָא דְכִינּוֹן דְּאָמֵר כְּתָבוּ גַם לִר"מ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת צִוּוּיָו הָא רִישָׁא בְּתַנּוּ אִיָּירִי א"כ

בנדאי פֿינן דַחַתֶם סוֹפֶר וְעַד פֿסוּל לֹא גַתְפוּיָן וְשִׁיכְתוּב א' מִן הָעֵדִים דְּמָה לּוֹ לְזֹאת פֿינן דְּסָגִי בְכַתִּיבַת מֵאֵן דְּהוּ, וּא"כ בְּתַנּוּ לַחֹד פְּשִׁיטָא דְלֶר"מ אֶפְתַּב יָדָן לַחֹד קָאִי שְׁצָרִיכִין לַחְתּוּם בְּעֶצְמָן דְּלֹא אֶהְדָּר בְּעַל אֶפְתִּיבָה פֿלֵל וּפְשִׁיטָא דְלֶר"מ בְּתַנּוּ אַחְתִּימַת יָדָן קָאִי וְדו"ק: בְּפִירֶשׁ"י ד"ה לֹא שְׁכִיחָא כּו' וְשִׁמוּאֵל לִית לִיה דֶּר' יִרְמְיָה כּו' וּבִין לְרַבִּי יוֹסִי וּבִין לֶר"מ פְּשָׁרָה הַחְתִּימָה כּו' עכ"ל.

דְּבָרֵי רֶשׁ"י תְּמוּהִים, דָּאִי מְסִיק מְשׁוּם דְּשִׁמוּאֵל ס"ל פְּתַב סוֹפֶר שְׁנִינוּ א"כ מִתְחִילָה מֵאִי קֶסֶבֶר לְאַקְשׁוּנֵי אֲשִׁמוּאֵל, וְע"כ לֹמַר כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעִיל דְּמִשְׁנֵי דְלֹא לִפְלֹג אֲדָרְב חֶסֶדָּא וּר' יִרְמְיָה א"כ מֵאִי מְשַׁנֵּי הַשְּׁתָּא דְּפְלִיג, וּמִדְּבָרֵי הַתּוֹס' ד"ה לֹא שְׁכִיחָא מְשַׁמַּע שְׁפִירֶשׁוּ לְדְבָרֵי רֶשׁ"י דְּאַתִּיא כַּר"מ וְטַעַמָּא דְּגַם לֶר"מ לֹא שְׁכִיחָא, וְכַוּוֹנַת הַתּוֹס' דְּרֶשׁ"י לֹא ס"ל פְּפִירוּשֶׁם דְּלֶר"מ שְׁכִיחָא, אֲלָא דְלִמְאִי דְּמְסִיק דְּלֹא שְׁכִיחָא אַתִּיא נְמִי כַּר"מ מְשׁוּם הֵךְ סְבָרָא גּוּפָא דְּלֹא שְׁכִיחָא דְּרֶשׁ"י לֹא ס"ל פִּירוּשׁ הַתּוֹס' דְּלֶר"מ שְׁכִיחָא, וְהַשְּׁתָּא מְסִיק דְּלֹא פְּלִיגִי אֲשִׁמוּאֵל דְּמוּדָה ר' יוֹסִי בְּאַמְרוּ רַק פְּלִיגִי דְּלֶרַב חֶסֶדָּא ס"ל דָּאִי אֲמָרוּ פֶּשֶׁר חַתֶּם סוֹפֶר וְעַד פֿסוּל דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁמָא אֲמַר אֲמָרוּ אַע"ג דְּלֹא שְׁכִיחָא וְשִׁמוּאֵל ס"ל בְּלֹא שְׁכִיחָא לֹא חִיָּשִׁינּוּ וְא"ש נְמִי כַּר' מֵאִיר, כֵּן נִרְאָה פְּנוּנַת הַתּוֹס', וְגַם הַתּוֹס' הִבִּינוּ דְּלִפִּירֶשׁ"י לֹא תְּלִיא בְּעֵינֵי דְּשִׁמוּאֵל בְּחַתֶּם סוֹפֶר, מ"מ לֹא א"ש מֵאִי בְּעֵי רֶשׁ"י בְּזָה שְׁפַתְבָּ לֹא ס"ל דֶּר' יִרְמְיָה רַק פְּתַב סוֹפֶר דָּאִין עֵינֵינוּ לְכָאן פֿלֵל, לְכֵן נִלְעַנ"ד בְּרוּר דְּרֶשׁ"י ס"ל כַּמ"ש לְעִיל שְׁאִי פְּתַב סוֹפֶר שְׁנִינוּ כ"ש דְּכֶשֶׁר בְּחַתֶּם סוֹפֶר, אִף דְּלַעֲנֵן תְּקִלָּה יֵשׁ לְחוּשׁ דְּנֹקָא בְּחַתֶּם מ"מ אִי אֵינְפֶשֶׁר לְהַעֲדִיף הַפְּתִיבָה מִן הַחְתִּימָה, וְהַשְּׁתָּא נִרְאָה דְּפִרְיָה מֵר' יִרְמְיָה דְּחַתֶּם סוֹפֶר שְׁנִינוּ הֵינּוּ מְשׁוּם דְּרַב חֶסֶדָּא קָאִי עֲלִיהַ דְּחִיָּשִׁינּוּ לְחוּרְבָּא, וְהַשְּׁתָּא לְשִׁמוּאֵל נְמִי תִּיקְשִׁי דְּבְחַתֶּם סוֹפֶר וְדָאִי פֶּשֶׁר אִפִּי אִי פְּתַב סוֹפֶר שְׁנִינוּ וְהַשְּׁתָּא מְשַׁנֵּי דְּלֹא שְׁכִיחַ וְלֹא חִיָּשִׁי לְחוּרְבָּא, וְהַשְּׁתָּא פִירֶשׁ"י שְׁפִיר דְּנֹדָאִי הַקּוּשְׁיָא מְעִיקְרָא פֿינן דְּחַתֶּם סוֹפֶר לִכ"ע פֶּשֶׁר בְּמִשְׁנֵי תִיקְשִׁי לְשִׁמוּאֵל דְּמוּדָה בְּאַמְרוּ דְּנִפְיָה מִיְנֵיהַ חוּרְבָּא וְאֶהָא לִיכָּא מֵאֵן דְּפְלִיג דְּהִיכָּא דִּישׁ לְחוּשׁ לְחוּרְבָּא דִּישׁ לְפֶסוּל, וּמְשַׁנֵּי דְּלֹא שְׁכִיחַ וְא"כ מְמִילָא שְׁמוּאֵל ל"ל לְדֶר' יִרְמְיָה רַק פְּתַב סוֹפֶר, וְאִף דְּהַחְתִּימָה פְּשִׁירָה ג"כ מ"מ לֹא שְׁכִיחַ וּמְמִילָא שְׁמוּאֵל לִית לִיה לְדֶר' יִרְמְיָה דִּס"ל פְּתַב סוֹפֶר דְּלֹא מְקִשִׁי מֵר' יִרְמְיָה אֲשִׁמוּאֵל רַק מְשׁוּם דְּהֵךְ תְּקִלָּה תִּיקְשִׁי לְשִׁמוּאֵל, אֲבָל אִי ס"ל לֹא שְׁכִיחַ מְמִילָא לִיכָּא לְאַתּוּבֵי מֵרַבִּי יִרְמְיָה אֲשִׁמוּאֵל דְּבָהָא וְדָאִי פְּלִיג, כֵּן נ"ל בְּרוּר בְּפִירֶשׁ"י וְדוּק הֵיטֵב, וְעֵינֵין בְּסוּמוּד: בְּגִמְרָא אֲלָא לְמ"ד פֶּשֶׁר וְתַעֲשֶׂה מֵאִי אִיכָּא לְמִימֶר.

בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ תְּמָה לְמָה דְּחִיק דְּשִׁמוּאֵל פְּלִיג אֶר' יוֹסִי טְפִי ה"ל לְמִימֶר דִּס"ל פֶּשֶׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְאִי מְשׁוּם דְּלֹא מְסַתְּבֵר לִיה שְׁיַחְלוּק אֲשִׁמוּאֵל דְּמוּדָה ר' יוֹסִי בְּאוּמֶר אֲמָרוּ הָא אִיכָּא לְמִימֶר דְּהֵךְ מ"ד ס"ל פְּתַב סוֹפֶר וְעַד וּבְחַתֶּם סוֹפֶר בְּאַמַּת פֿסוּל, וְתִירֶץ דִּלְמ"ד פְּתַב סוֹפֶר וְעַד פְּשִׁיטָא לָן דְּגַם עַל אֲמָרוּ לְסוֹפֶר לְכַתּוּב נְמִי לֹא תַעֲשֶׂה דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁתַּשְׁפּוּר עֵדִים שְׁיֵאמְרוּ לְסוֹפֶר מְוָבְהַק שְׁיַכְתּוּב וְלַע"א שְׁיַחְתּוּם דַּע"א חֲשִׁיד ע"ש שְׁהֶאֱרִיף, וְלֹא הִבְנִיתִי דְּנֵהִי דְּנִיתָן מְקוּם לְדְבָרִים אֵלּוּ לְעַנְיָן שְׁאֵם אֲמַר אֲמָרוּ לְסוֹפֶר וְיַכְתּוּב וְע"א מְכַם יַחְתּוּם שְׁפִיר צְדָקָה סְבֵרַת הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ לְחוּשׁ לְחוּרְבָּא שְׁתַּשְׁפּוּר עֵדִים, אֲבָל הַשְּׁתָּא דְּקָאֶמֶר וְאַתֶּם חֲתוּמוּ וּמְצִוָּה לְשַׁנְיָהֶם לְחַתּוּם לְמָה יְהִיָּה פֶּשֶׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה דְּלֹא גְזַרְיָא פְּתִיבָה אִטּוּ חְתִימָה, וּמִתְנִי' פְּתַב סוֹפֶר וְעַד פֶּשֶׁר דְּאַפִּי הִיכָּא דְּלֹא תַעֲשֶׂה נְמִי פֶּשֶׁר וְכ"ש שְׁמַחְזִיקִין שְׁלֹא הִיָּה בְּעַנְיָן אֲמָרוּ לְסוֹפֶר, וְהַנְּלַעַנ"ד בְּזָה ע"פ מָה שְׁהַעִירוּתִי בְּחִידוּשִׁים יְשָׁנִים הַמְּוַעֲתִקִים כָּאֵן דְּקֶשֶׁה פֿינן דְּכַתְּבֵי סוֹפֶר וְעַד פֶּשֶׁר בְּדִיעֵבַד אִפִּי בְּסוֹפֶר שְׁאִינוּ מְוָבְהַק א"כ ה"ל הַסוֹפֶר כְּנֶצְטוּהַ לְחַתּוּם פֿינן דְּמְצַטְרַף לְעַד הַחְתּוּם א"כ מָה מְזִיק חְתִימַת הַסוֹפֶר אִטּוּ אֵם יַחְתּוּם עַד אַחַד שְׁנֵי פְּעָמִים יְהִיָּה פֿסוּל מְשׁוּם הִכִּי, וְכַתְּבִיתִי דְּעִיקָר הַחֲשֵׁשׁ דְּכְשִׁיאֶמֶר לְפִלוּנִי וּפְלוּנִי וְיַחְתּוּמוּ שְׁהוּא רּוּצָה בְּחַתִּימַת שְׁנִיָּהֶם וּמְשׁוּם פֿיִסּוּפָא דְּסוֹפֶר לֹא יַחְתּוּם רַק א' וְהִגַּט בְּטֵל דְּהוּי כְּמוֹ

בכולכם שפולם צריכים לחתום והגני תרי שצינורם הבעל לחתום ולא חתם רק א' הרי הגט בטל אף שאין חתימת הסופר מגרע הפתיבה, וצ"ל לפ"ז דמשום פיסופא מניחין אחד מן העדים שצינור הבעל לחתום ולא יחתמו שלשה עדים עם הסופר דגם בזה פדי בזיון לסופר שיבין שאין רוצה לסמוך על עדותו, והשתא ממילאתו לא קשיא מה שהקשו התוס' לעיל הא שמואל ס"ל כתב סופר שנינו דכיון דחתם סופר פסול מטעם חורבא דילקא אמר לשנים אחרים לחתום וחסר חתימת האחד כמו כן אי אפישר להכשיר כתב סופר דיש לחוש שמא אמר אמרו לסופר לכתוב ולפלוני ופלוני לחתום, ומשום פיסופא דסופר אי אפישר לתקן בחתימת סופר כיון דחתם סופר פסול, לכן מניחין הגט בע"א שיכשר על כתב סופר ועד וא"כ חסר א' מן העדים שצינור לחתום ואיכא הך חורבא ממש, לכן מייתי שפיר כיון דחתם סופר פסול לר' יוסי ה"ה כתב דחד טעמא הוא, והשתא פריה שפיר דניחוש שאמר ואתם חתומו כיון דכשר ומעשה בכה"ג, ואין לומר דס"ל במשנה כתב סופר דכיון דכתב סופר כשר נמי איכא הך חורבא שיאמר אתם חתומו ויניח א' חתימתו ולא יחתים לסופר כיון שפסול רק יניח הכשר הגט ע"י כתב סופר ועד נמצא חסר א' מן החתומים שצינור הבעל לחתום, ובהכי יש לפרש פירש"י בסמוך, והכל נכון וברור כפתור נפרח בישוב הסוגיא, ועיין בסמוך: שם אלא ר' יוסי תרתי אמר.

גם בזה קשה למה דחיק לומר דתרתי אמר ופליג אר' יוסי ולא אמר דאין הכי נמי דמ"ד פשר ומעשה פליג אשמואל וס"ל גם באמרו פסול, ונראה דלפמ"ש בשיטת התוס' דר"מ ע"כ מכשיר באמרו כיון דחתם סופר כשר ע"כ מתני' דיקתבו ויתנו לר' מאיר ע"י אמרו א"כ אין כאן דוחק דשמואל ס"ל בחדא כר"מ ובחדא כר' יוסי, ועוד נראה דלפי פ"ה התוס' לעיל דספיקא דשמואל דכתבו כתב ידן קאמר ולא קאי נמי אפתיבה הוא משום דחתם סופר פסול ע"כ נתפנין שתהיה הפתיבה ע"י אמרו, וא"כ י"ל דס"ל להש"ס דע"כ שמואל ס"ל פשר ומעשה דאי ס"ל ולא מעשה מהיכא תיתי לומר שלא נתפנין שיכתבו בעצמן, ואי משום שרצה שיהיה הגט כשר ואם יכתבו ג"כ יהיה חתם סופר ועד דהא ע"כ אי אפישר לגט להיות בהכשר שהרי לא מעשה ולא שכיח, וא"כ י"ל דלא נחית פלל איהו שיהיה הגט רק לקיים מה שאמר, וא"כ תפשוט ליה דבין אפתיבה ובין אחתימה קאמר, וע"כ שמואל בהא נמי מספקא ליה שמא בואתם חתומו פשר ומעשה, א"כ י"ל שנתפנין שיאמרו לאחרים בכתובה או שמא גם בזה פשר ולא מעשה ונתפנין לשניהם, אף דהתוס' לעיל משמע מדבריהם דלא מספקא ליה לשמואל רק בחדא היינו בס"ד דלא אסיק הך סברא דכשר ולא מעשה, אבל לפי האמת שפיר י"ל דמספקא ליה בהא אי פשר ומעשה בואתם חתומו נתפנין רק לחתימה או גם בזה פשר ולא מעשה ונתפנין לשניהם, וא"כ ניחא ליה טפי דשמואל ס"ל כר' מאיר בחדא, ולק"מ ודו"ק: אמנם פל ז' אינו שייך רק לפי התוס' אבל לפירש"י דחתם סופר ועד פשר לשמואל ולא תליא ספיקא דשמואל בחתם סופר לא שייך פל ז', אף יש לפרש בפשיטות דס"ל לרש"י דכולהו אמוראי לקמן דפליגי בכשר ומעשה או לא מעשה לא מסתבר פלל דפליגי אליבא דר"מ כיון דקיי"ל כר' יוסי א"כ מאי נ"מ בפלוגתיהו, אלא נראה דכולהו ס"ל כשמואל דאמרו פשר, ומה שכתב רש"י דאליבא דר"מ פליגי היינו משום דכמו דשמואל ס"ל כר' מאיר באמרו גם הני אמוראי ס"ל כר"מ באמרו, אלא דלא א"ש מה שהקשיתי לעיל מנ"ל דר"מ מכשיר באמרו טפי מבמילי ע"ש, מ"מ אפשטא דש"ס לא קשיא פלל דכולהו אמוראי נדאי מפשרי באמרו, ולק"מ ודו"ק: ואפישר לומר עוד דקשה בלא"ה איהו פליג שמואל ארבי יוסי, לכן אפישר לומר לפמ"ש הך"ן דאמרו לא פסול רק באמר אמרו מדעתכם דהוי מילי אבל בלא אמר מדעתכם הוי כממנה שליח שלא בפניו, וכבר כתבתי דהיינו אמרו

סתמא הוי אמרו מדעתכם, וא"כ י"ל לר"מ דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה ואי מקלי לא מימסרן לשליח מסתמא נתפונן שזה שיאמרו לו יהיה שלוחו ואינו רק עושה שליח שלא בפניו וא"כ מהני מדין שליחות, וי"ל שמואל ס"ל בהא כר"מ דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה כמבואר בערכין באומר ערף פלי עלי, ובהכי ניחא דהרי"ף לא פסק ספיקא דשמואל ומשמע דפשיטא ליה דלא כשמואל, ולפ"ז ניחא דנדאי שמואל לא מצי פליג ארבי יוסי רק דס"ל כר"מ דאין אדם מוציא דבריו לבטלה, ולמאי דקיי"ל פרבנן פשיטא לן דלא הוי אמרו ממנה שליח שלא בפניו, ודוק היטב: שם גופא אמר לשנים אמרו לסופר, לפירש"י לעיל פולחו פליגי אליבא דר' מאיר דלר' יוסי מקלי לא מימסרן לשליח, ובנדאי תמוה דכנלהו אמוראי דלא פהלקתא, ולכאורה נראה לפמ"ש הר"ן דלא הוי מקלי רק באומר אמרו מדעתכם אבל ממנה שליח שלא בפניו מהני שפיר, א"כ שפיר משפחת לה האי דינא בממנה הסופר לשליח שלא בפניו א"כ משפחת להני דיני בממנה שלוחים שלא בפניהם, ומדלא פירשו פן וגם הרי"ף והרמב"ם השמיטו זאת משמע דס"ל פהרמב"ן דגם שליח שלא בפניו לא מהני, לכן ע"כ לר"מ פליגי וליכא נ"מ להפוסקים כר' יוסי, ובנדאי פשיטא דש"ס דפליגי באמרו ולא בממנה שליח שלא בפניו משמע דלא משפחת לה ממנה שליח שלא בפניו ושללא פדברי הרא"ה, ודו"ק וצ"ע: שם רב חסדא אמר פשר ולא תעשה.

וכתב המהרש"ל שמקשים לפ"ז ל"ל לרב חסדא לאוקמא מתני' כר' יוסי דחתם סופר ועד פשר הא גם כר"מ אתיא פניו דכשר ולא תעשה לא שכיח, ותיגרין דעכשיו הדר ביה הש"ס מסברא דלא שכיח, ועיין פני יהושע שזהו לפירש"י, אבל לפמ"ש התוס' לעיל לר"מ איכא תקלה, וקשיא לי דהא לרב דס"ל לעיל דף כ"ט טעמא משום בזיון דבעל ומקלי מימסרן לשליח, א"כ ע"כ טעמא דר' יוסי משום בזיון דבעל וא"כ אמרו לסופר בנדאי פשר דלא שייך בזיון דבעל, וא"כ קשה הא רב מוקי לקמן פ' המגרש כתב ידו שנינו, וא"כ מתני' ע"כ חתם סופר ועד שנינו כמו שפירש"י להדיא לקמן, ותיקשי לרב הא יש לחוש לחורבא דלדידיה בנדאי אמרו פשר דליכא משום בזיון דבעל פניו דלא קפיד, וע"כ לומר לרב הטעם משום דס"ל גם בואתם חתומו פשר ולא תעשה וה"ל לא שכיח, וא"כ מנ"ל לרב חסדא דאתיא כר' יוסי ולא כר"מ, מיהו בלא"ה נמי קשיא איך ס"ל לרב משום בזיון דבעל הא הברייתא ס"ל לקמן דף ע"ב דלר' יוסי פסול באמרו הא באמרו לא שייך בזיון דבעל, וצ"ל דרב לא ס"ל דיוקא דרב אשי לקמן דאמרו נמי הוי פשוט קולו, גם איפשר לומר דדוקא לפום סברא דרבי יוסי ס"ל מקלי לא מימסרן לשליח ליכא דיוקא מהך דישמעו לקולו דקול שליח פקולו פאילו שמעו לקולו, וגם בלא"ה דייקנין מקולו דלא פרב בחרש שכיול לדבר מתוך הכתב א"כ איפשר דרב לא שמיע ליה הברייתא ודוק היטב וצ"ע, ועיין בסמוך: בפירש"י ד"ה ולא תעשה גזירה הא אטו הא.

בפנ"י תמה פניו דפירש"י דהנהו אמוראי אליבא דר"מ פליגי ור"מ ס"ל דאפילו מצאו באשפה פשר איך שייך לגזור כתיבה אטו חתימה, ונראה. דלפמ"ש התוס' לקמן דף פ"ו דלר"מ כתב סופר ועד פשר, א"כ כשיראו שפומכין על כתיבת הסופר לפעמים יסמכו גם בע"א ע"י אמרו לסופר וכשכתב הסופר מצטרף לעד נדאי גם לר"מ בעי לשמה, ועיין מ"ש לעיל דף ג', ואם נימא לפירש"י דמשמע דס"ל לר"מ כתב סופר פסול י"ל דרש"י ס"ל בלא"ה דנדאי הנה דפליגי אליבא דר"מ אי פשר ותעשה אי ס"ל כר' יוסי מאי נ"מ במה שהוא אליבא דר"מ פניו דמקלי לא מימסרן לשליח איך שייך פלוגתיהו בכשר ולא תעשה שאין לה מציאות, דבשילמא בעלמא שייך דפליגי בפירושא דמקלתא דר"מ אפי' שיהיה דלא פהלקתא, אבל בענין שהוא למעשה לא שייך לפלוגי פלל פניו דלא קיי"ל כר"מ, אלא פשוט לרש"י דהני אמוראי ס"ל כר"מ בהא דמקלי מימסרן

לשליח וכדס"ל לאבני לעיל דף כ"ט, אבל בְּהָא פְּשִׁיטָא דקו"ל כר"א דְּעַדִּי מְסִירָה פְּרָתִי וּבְעִינֵן פְּתִיבָה לְשִׁמָּה וּבְהָא ס"ל כר"מ דְּמִקְלִי מִמְסָרֵן לְשִׁלִּיחַ: וְאַרְנוּחַ לֵן בְּזָה קְוֹשְׁנִית מְהֵרָשׁ"ל שֶׁהִקְשָׁה אִמְאִי מוֹקִי רַב חֶסְדָּא כר' יוֹסִי פִּינֵן דס"ל פֶּשֶׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה אִפִּי' כר"מ אֲתִיָּא מְשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ, וּלפ"ז נִיחָא דְּנֻדְאִי רַב חֶסְדָּא דס"ל פֶּשֶׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה הֵינְנו אֲלִיבָא דְּנַפְשִׁיָּה דס"ל כר"מ בְּמִקְלִי וּכר"א בְּעַדִּי מְסִירָה פְּרָתִי וּכר' יוֹסִי דס"ל נְמִי בְּכִתְיָבָה כר"א דְּאָמַר ע"מ פְּרָתִי, אָבֵל ר"מ גּוֹפִיָּה דס"ל ע"ח פְּרָתִי וְאָפִי' מְצָאוּ בְּאֲשַׁפְּהָ פֶּשֶׁר א"כ גְּבִי וְאַתָּם חֲתוּמוּ ס"ל דְּכָשֶׁר לְגַמְרִי וְתַעֲשֶׂה דְּלִדְיָדָה לִיכָּא לְמִיגְזֹר פְּתִיבָה אִטּוּ חֲתִימָה וּא"כ ע"כ לֹא אֲתִיָּא כר"מ, לְכֵן לֹא נִיחָא לִיהִי לְאֻקְמָא כר"א וּמְשׁוּם לֹא שְׂכִיחַ דְּטָפִי עַדִּיף לְאֻקְמָא כר' יוֹסִי פִּינֵן דבִּלְא"ה לֹא אֲתִיָּא כר"מ אֵין הֶכְרַח לֹאמַר דְּמְשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ נְכָשִׁיר חֲתָם סוֹפֵר וְעַד, אָבֵל לְרַב דְּלֹא ס"ל טַעַם מִקְלִי י"ל שְׁפִיר דְּאֲתִיָּא כמ"ד עַדִּי מְסִירָה פְּרָתִי וְכָשֶׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה וּמְשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ פֶּשֶׁר חֲתָם סוֹפֵר וְעַד, וּמִינְשׁוּב מַה שֶׁהִקְשָׁתִי לְעִיל עַל מְהֵרָשׁ"ל, וְדוּק הֵיטֵב: וְיִתֵּר חִידוּשִׁים הַנּוֹגְעִים לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים פְּתוּבִים בְּכִתְבִים יְשָׁנִים: (הַעֲתִק מְכַתְּבִים יְשָׁנִים מְהֵדוּרָא קַמָּא).

בְּמִשְׁנָה אָמַר לְשָׁנִים תָּנוּ כו' אוֹ לְשִׁלְשָׁה פְּתוּבוּ וְתָנוּ הָרִי אֱלוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. יֵשׁ לְדַקְדָּק לִפְמ"שׁ הַתּוֹס' לְקַמֵּן דָּף ס"ז דִּלְר"מ ס"ל חֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל א"כ אֵיךְ מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּשָׁנִים שְׂיִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ וְע"כ לֹאמַר שְׂיִכְתְּבוּ הֵינְנו שְׂיִאמְרוּ לְסוֹפֵר וְיִכְתְּבוּ וְהֵם יִחְתְּמוּ דְּהוּי פְּאוּמַר אָמְרוּ וְזָהוּ דוֹקָא בְּשָׁנִים, מִשָּׂא"כ בְּשִׁלְשָׁה שְׁאָמַר פְּתוּבוּ וְתָנוּ מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁפִיר שְׂאָחַד יִכְתְּבוּ וְשָׁנִים יִחְתְּמוּ וּא"כ אֵין הַפְּרִיּוֹשׁ שָׁנָה דִּיכְתְּבוּ דְּשָׁנִים אֲחֲתִימָה לְחוּד קָאִי וּבְשִׁלְשָׁה קָאִי נְמִי אֲכַתְיָבָה, וְלְכַאֲוָרָה נִרְאָה סִיּוּעַ מְזָה לְדַעַת מִי שְׂאוּמַר שְׂאָפִי' יֵשׁ שְׁנֵי עֲדִים מִבְּלַעַדִּי הַסּוֹפֵר מ"מ אֵין הַסּוֹפֵר יָכוֹל לְחַתְּמוֹ בְּגַט, וּא"כ הַפְּרִיּוֹשׁ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ שׁוּיֵן בֵּין שָׁנִים לְשִׁלְשָׁה וְהֵינְנו בְּאָמַר לְשִׁלְשָׁה פְּוֹלְכָם פְּתוּבוּ וְכִינֵן דס"ל לר"מ חֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל אֵין הַסּוֹפֵר יָכוֹל לְחַתְּמוֹ אִפִּי' לְשִׁלְשִׁי פִּינֵן דְּחֲתִימָתוּ פְּסוּלָה, וְאֵיךְ דְּמִבְּוֹרָא בְּמִשְׁנָה בְּאָמַר פְּוֹלְכָם פְּתוּבוּ אֲחַד כּוֹתֵב וְכּוֹלֵם חוֹתְמִין וּמִכָּאֵן הִבִּיא הֵר"ן רְאִיָּה דְּבִישׁ שָׁנִים בְּלֹא הַסּוֹפֵר לֹא פְּסָלָה חֲתִימַת הַסּוֹפֵר, עֵינֵן בְּמֶרְדְּכִי רִישׁ פְּרָק מִי שְׂאָחַדוּ מִשְׁמַע דס"ל גַּם בִּישׁ שָׁנִים מִבְּלַעַדוּ פְּסוּל, וְעֵינֵן ב"י סִימֵן ק"ל, וּא"כ י"ל דְּגַם בְּשִׁלְשָׁה לֹא שְׂיִיךְ לֹאמַר שְׂעֲשֹׂאן ב"ד אִם לֹא שְׂאָמַר פְּוֹלְכָם דֹּא"כ אֵיפְשֶׁר שְׂאֵין פְּוֹנָתוּ פְּלָל לְעֲשׂוֹתוֹן צִירוּף ב"ד, וּמַה שֶׁהִבִּיא הֵר"ן מִפְּוֹלְכָם י"ל דְּאֲתִיָּא כר' יוֹסִי דס"ל אָמְרוּ פְּסוּל וְחֲתָם סוֹפֵר וְעַד פֶּשֶׁר, מִשָּׂא"כ לר"מ דְּחֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל י"ל גַּם בְּכּוֹלְכָם פְּתוּבוּ ע"כ אֲחֲתִימָה קָאִי וְהַכְּתִיבָה הוּי פְּאוּמַר אָמְרוּ וּא"כ אֲתִי שְׁפִיר הַפְּרִיּוֹשׁ שָׁנָה, מִיְהוּ רֹב הַפּוֹסְקִים ס"ל דְּלֹא פְּסָלָה חֲתִימַת סוֹפֵר בִּישׁ שָׁנִים מִבְּלַעַדוּ, וּבְאַמַּת שְׂטַעְמוּ שֶׁל הֵר"ן תְּמוּהָ בְּעִינֵי שְׂכַתְבַּת הַטַּעַם דְּבִישׁ שָׁנִים בְּלֹא סוֹפֵר פֶּשֶׁר מְשׁוּם דְּמִדְּעֵי יְדַעִי דְּקַפִּיד לְרַבּוֹת בְּעֲדִים וְלִיכָּא לְמִיחְשַׁלְכִּי סוֹפָא דְּסוֹפֵר, וְהוּא תְּמוּהָ בְּעִינֵי דְּהָא תִּינַח בְּרִיבָה בְּעֲדִים בְּלֹא סוֹפֵר אָבֵל אִם אֵין פָּאן רַק שְׁנֵי עֲדִים וְהַסּוֹפֵר הוּא הַשְּׁלִישִׁי אִם פֵּן יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא לֹא צִיּוּהָ הַבְּעַל לְחַתְּמוֹ (וְחֲתָם וּא"כ בְּטָלָה רְאִיָּת הֵר"ן) רַק שָׁנִים וּמַחְמַת פְּיִסוּפָא אָמְרוּ גַּם לְסוֹפֵר לְחַתְּמוֹ וְאִילוּ לֹא חֲתָם הַסּוֹפֵר לֹא הָיוּ חֲתוּמִים בּוּ רַק שָׁנִים, וּא"כ י"ל שְׂחַתְּמוּ הַסּוֹפֵר שְׂלֹא בְּמַצּוֹת הַבְּעַל רַק מְשׁוּם פְּיִסוּפָא א"ל לְחַתְּמוֹ וְחֲתָם, וּא"כ בְּטָלָה רְאִיָּת הֵר"ן מִפְּוֹלְכָם, דְּבְשִׁלְמָא בְּכּוֹלְכָם שְׂמֶרְבָּה בְּעֲדִים בְּלֹא הַסּוֹפֵר שְׁפִיר י"ל סְבַרְתָּ הֵר"ן דְּלִיכָּא פְּיִסוּפָא לְסוֹפֵר כְּשִׁלְמָא לְחַתְּמוֹ הַסּוֹפֵר פִּינֵן שְׂגַם בְּלַעַדוּ אֵיכָּא רִיבּוּי בְּעֲדִים, אָבֵל אִם אֵין פָּאן רַק שְׁנֵי עֲדִים י"ל שֶׁהַסּוֹפֵר חֲתָם שְׂלֹא בְּמַצּוֹתוֹ רַק מַחְמַת פְּיִסוּפָא צִיּוּהָ גַּם לְסוֹפֵר לְחַתְּמוֹ, וְעָלָה בְּדַעַתִּי לֹאמַר דְּהֵר"ן לְשִׁיטְתָּהּ אֲזִיל דס"ל אָמְרוּ אֵינוּ פְּסוּל רַק בְּאוּמַר אָמְרוּ מְדַעַתְכֶם, אָבֵל בְּמִמְנָה שְׁלִיחַ שְׂלֹא בְּפִנּוּי מְהַנִּי וְלֹא חִיּוּשִׁינֵן לְחוּרְבָה רַק בְּאוּמַר אָמְרוּ מְדַעַתְכֶם סְבוּרִים שְׂיִכּוּלִים לְשָׁנוֹת מְדַעַתְכֶם ע"ש, וּא"כ י"ל

דַּוְדָּאֵי בְּצִינְהָ לְשָׁנִים שְׁיִחְתִּימוּ לָא חֲזִינְשִׁינּוּ שְׁיִרְבוּ בְּעֵדִים שְׁלֵא בְּמִצּוֹת הַבַּעַל רַק שְׁסֹבּוּרִים שְׁיִכּוּלִים לְהַחֲתִים הַסּוֹפֵר בְּעַד ג"כ וְלִכְּנָן גַּם בְּשִׁלְשָׁה אֵין חֲשִׁשׁ דְּאֵם אָמַר לְהֵם הַבַּעַל לְחַתּוּם שְׁנִים לָא חֲזִינְשִׁינּוּ שְׁיִחְתִּמוּ יוֹתֵר מְשָׁנִים, וְאֵם אָמַר לְהֵם שְׁיִרְבוּ בְּעֵדִים לִיכָּא לְמִיחֻשׁ לְכִיסּוּפָא דְסוֹפֵר, וְקִשְׁהָ לְרוּב הַפּוֹסְקִים דְּפְלִיגֵי אַהֲרָ"ן, וּבְאַמַּת נִרְאָה דְּאֵם חֲתָם סוֹפֵר וּשְׁנֵי עֵדִים לָא מְצִינּוּ מִי שְׁפּוֹסֵל, וּמָה שֶׁהֵבִיא הַב"ש בְּסִימָן ק"ל סַכְכ"ט בְּשֵׁם הַמְרָדְכִי פָּרַק מִי שְׁאַחְזוּ דְּפוֹסֵל חֲתָם סוֹפֵר וּשְׁנֵי עֵדִים, בְּמֶרְדְּכִי מִשְׁמַע דְּאִינוּ אֵלָא לְחוּמְרָא וּבִשְׁעַת הַדְּחַק מְכַשִּׁיר רַבִּינוּ אַבְיָגְדוֹר ג"כ, רַק בְּש"ג פָּרַק הַמְגַרְשׁ פְּתַב לְפָסוּל אִפִּי חֲתָם סוֹפֵר וּשְׁנֵי עֵדִים: וְלִכְאוּרָה הִנֵּה אֵינְפִשֵׁר לֹאמַר פִּינּוּ דְּאִיכָּא שְׁנֵי עֵדִים מִבְּלַעְדֵי הַסּוֹפֵר לָא פְּסָלָה חֲתִימַת הַסּוֹפֵר דְּהוּי כְּמוּ מִיְלָאָהוּ בְּקַרוּבִים וְאִפִּי חֲתָם שְׁלֵא מְדַעַת הַבַּעַל דִּי"ל שְׁלֵא חֲתָם רַק לְמִילּוּי, וְעֵינּוּ בַח"מ סִימָן מ"ה סַמ"ב אֵם יֵשׁ עֲדוּת בְּרוּרָה שְׁפּוֹלָם יִשְׁבוּ לְחַתּוּם וְא"כ י"ל דְּהַסּוֹפֵר שְׁחוּתָם שְׁלֵא עַל פִּי הַבַּעַל וְהֵם מְשַׁקְרִים שְׁצִינְהוּ לְחַתּוּם מְחַמַּת פִּיסוּפָא י"ל דְּלָא מִיקְרִי חֲתָם לְהַעִיד פִּינּוּ שְׁבִטְעוּת חֲתָם בְּפָרְט פִּינּוּ דְּלָא עֲבִיד רַק מְחַמַּת פִּיסוּפָא דְסוֹפֵר א"כ סְגִי בְּחוּתָם לְמִילּוּי וְלִכְבוּד בְּעֵלְמָא וְא"כ פִּינּוּ לְרִיבּוּי בְּעֵדִים י"ל דְּכִינּוּ דְאַסְקוּ דְעִתִּיָּהוּ לְרַבּוּת בְּעֵדִים אֵין פְּוֹנָתָם כִּי אֵם שְׁיִחְתּוּם לְכְבוּד וְלְמִילּוּי וְלִכְּנָן אֵין חֲשִׁשׁ בְּשִׁלְשָׁה, וּלְפ"ז אִפִּי חֲתָם סוֹפֵר שְׁלֵא מְדַעַת נְמִי לָא פְּסוּל וְלָא הוּי מְזַנְיָךְ מֵתוּכּוּ בְּשִׁבִיל חֲתִימַת הַסּוֹפֵר וְצָרִיךְ עֵינּוּ: וּבְאַמַּת לָא רְאִיתִי לְכְאוּרָה הַכְּרַע אֵם חֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל אִפִּי נוֹדַע שְׁחַתָּם ע"פ צִוּוּי הַבַּעַל, דְּבִש"ס אֵינְפִשֵׁר שְׁלֵא פְּסִיל רַק מִשּׁוּם שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁבְאַמַּת חֲתָם הַסּוֹפֵר עַפ"י שְׁלִיחַ בְּאוּמַר אִמְרוּ, אֲבָל אֵם יְדַעִינּוּ שְׁחַתָּם בְּצִוּוּי הַבַּעַל בְּאַמַּת פֶּשֶׁר, וְהָא דְּלָא מוּקִי חֲתָם סוֹפֵר וְעַד דְּכִשֵׁר אִפִּי לְרַבִּי מְאִיר מִשּׁוּם דְּמַתְנִי מִשְׁמַע אִפִּי בְּסַתְמָא פֶּשֶׁר, וְא"כ אֵין צָרִיךְ לְדַחּוּק בְּמַתְנִי דַּא"ש שְׁיִכְתְּבוּ בְּעֵצְמָן מֵאֲחַר שְׁנַצְטוּ מִפִּי הַבַּעַל שְׁפִיר יְכוּל הַסּוֹפֵר לְחַתּוּם: וּבְזֵה אֵינְפִשֵׁר לִינְשַׁב מָה שֶׁהִקְשָׁה הַמְהַרְש"א פ' כָּל הַגֵּט שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּלֵהֲכִי נִקְט וְיִתְּנוּ בְּעֵצְמָם מִשְׁמַע שְׁאֵין יְכוּלִין לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְנִתְיָנָה מִשּׁוּם שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ לְבִזְיוֹן דְּבַעַל שְׁיִתְּפָרְסֵם הַדְּבָר, וְהִקְשָׁה הַמְהַרְש"א דְּאִפְתִּי קִשְׁהָ לְרַבָּא דַּס"ל הַטְעָם מִשּׁוּם מִילֵי לָא מִימְסָרְוֹן לְשִׁלְיַח, א"כ קִשְׁהָ אִמְאִי יִתְּנוּ בְּעֵצְמָם דְּרַבָּא לָא ס"ל טְעָמָא דְּבִזְיוֹן דְּבַעַל וּלְפַמ"ש א"ש דְּוֹדָאֵי לְרַבָּא דַּס"ל מִילֵי לָא מִימְסָרְוֹן לְשִׁלְיַח, א"כ לר' מְאִיר חֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל וְא"כ הִיאָךְ יְכַתְּבוּ וְיִחְתְּמוּ, וְלִכְּנָן צ"ל שְׁהֵם בְּעֵצְמָם מְעִידִין שְׁנַצְטוּ מִפִּי הַבַּעַל א"כ מִמִּילָא צָרִיכִין לִיתָן בְּעֵצְמָם לְהַעִיד עַל עֵצְמָם שְׁנַצְטוּ לְחַתּוּם בְּעֵצְמָן, מִשָּׂא"כ לְאַבְיָי דַּס"ל מִילֵי מִימְסָרְוֹן לְשִׁלְיַח א"כ חֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל לְכ"ע וּמַתְנִי פְּתַב סוֹפֵר שְׁנִינוּ, אוֹ דַּס"ל לְאַבְיָי פִּינּוּ דְּהוּא פֶּשֶׁר וְלָא תַעֲשֶׂה לָא חֲזִינְשִׁינּוּ לְפָסוּל כְּדִאִיתָא בְּשִׁמְעָתִין, וְא"כ קִשְׁיָא לְהוּ שְׁפִיר אִמְאִי יִתְּנוּ בְּעֵצְמָם, אֵלָא דְּהַתּוֹס' בְּשִׁמְעָתִין לָא נַחְתִּי לְהַכִּי לְפִי שְׁיִטְתָּם בְּפִשְׁט הַבְּעִיָּא שְׁפִינּוּ שְׁאֵין לְסוֹפֵר לְחַתּוּם כָּלֵל הוּי כְּאוּמַר אִמְרוּ וְלִכְּנָן נִדְּחָקוּ בְּהָךְ דִּיכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ דְּהוּי חֲתָם סוֹפֵר וְעַד, וְאֵינְפִשֵׁר דְּהַתּוֹס' לְשִׁיטְתִּיָּהוּ אֲזִילִי דַּס"ל דְּלַר"מ בְּעֵינּוּ שְׁיִהִיָּה הַגֵּט מוּכַח מֵתוּכּוּ כַּמ"ש בְּרִישׁ כָּל הַגֵּט וְא"כ כָּאֵן אִינוּ מוּכַח מֵתוּכּוּ שְׁנַצְטוּהָ מִפִּי הַבַּעַל פִּינּוּ שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁחַתָּם עַפ"י אִמְרוּ לִכְּנָן אִפִּי מְעִיד בַּע"פ לָא מְהַנִּי, אֵלָא דְּקִשְׁהָ לְפ"ז מָה שְׁפִירְשׁוּ כֵּן לְשִׁמּוּאֵל דַּע"כ כְּוֹנְנָתוּ לְאַמְרוּ לְסוֹפֵר פִּינּוּ דְּחַתָּם סוֹפֵר פְּסוּל, וְהָא לְשִׁמּוּאֵל מְשַׁכַּח לָהּ שְׁפִשֵׁר בְּמַעִיד הַסּוֹפֵר שְׁצִינְהוּ לְחַתּוּם, מִיָּהוּ אֵין זֶה מְוַכְרַח דִּי"ל דַּמ"מ אֵיכָּא הוּכַחָה דְּמַסְתְּמָא גַּתְּפוּנָן הַבַּעַל שְׁיִהִיָּה גַּט וְלָא תַצְטָרַךְ לְהֵבִיא רְאִיָּה שְׁחַתָּם הַסּוֹפֵר בְּצִוּוּי הַבַּעַל, וּמ"מ לְפַעַנ"ד לָא יְדַעְתִּי לְמָה הוּצָרְכוּ הַתּוֹס' לְדַחּוּק וְלַעַד"נ פֶּשׁוּט דְּאֵם פִּירְשׁ הַסּוֹפֵר אֲנִי פְּלוּנִי שְׁצִינְוִי הַבַּעַל בְּעֵצְמוּ לְחַתּוּם עַד בְּאוּפֹן שְׁמִפְּוֹרְשׁ שְׁנַצְטוּ מִפִּי הַבַּעַל לָא יְדַעְתִּי מֵאִי חֲשִׁשׁ בְּזֵה לְפָסוּל דְּפִשְׁטָא דְּאֵין לְחוּשׁ לְשִׁקְרָא וְכִשֵׁר הַגֵּט וְא"כ א"ש בְּפִשְׁטוּת, אֵלָא

שהתוס' נדחקו לפי דרפם לקמן שסופרים דלקה מוכח שרצה שיכתוב אחר ואינו מוכרח כמו שיבואר לקמן בס"ד.

שם יכתבו ויתנו. כבר כתבתי שהתוס' בפרק פל הגט דייקו למה נקט יתנו הא לנתנה יכולים לעשות שליח אחר דלא הוי מילי, ומ"ש דאפתי איפא בזיון דבעל בכה פבר כתבתי שהקשה המהרש"א דאפתי קשה לרבא דס"ל דטעמא משום מילי לא ס"ל טעמא דבזיון דבעל, ומה שכתב המהרש"א שיש ליישב, עיין בספר פ"י שביקש לומר דבכה"ג הוי מילי גם בנתנה פינון שעשאון שלוחים קודם שנקתב, אלא שכתב שאין דעת הפוסקים נראה פן ולכן פתב דגם רבא ס"ל טעמא דבזיון, ואני אומר גם בזה לא אישתימיט חד מהפוסקים דבכה"ג אין שליח עושה שליח משום דס"ל נמי בזיון דבעל וכיון דכתב דכל הפוסקים ס"ל דבכה"ג לא הוי מילי א"כ ע"כ ס"ל שיקולים לעשות שליח אחר א"כ לא שייך נמי בזיון דבעל בכה"ג, וא"כ אמאי לא מצו למיעבד שלוחים לנתנה, ואני אמרתי ליישב דנדאי מהא דנקט ויתנו י"ל בנדאי לרבא לשיטתיה י"ל דלהכי נקט ויתנו לפמ"ש בריש גיטין למ"ד שאין עדים מצויין לקיימו באותיה בי תרי א"צ לומר בפני נכתב ובפני נחתם, והטעם מבואר בדרה"ה דאילו אמרו בפנינו גירשה כו', וא"כ נראה דדוקא באם השנים עצמן נותנין הגט ליד האשה בזה אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, משא"כ אם ירצו לעשות שליח אחר בנדאי אפי' יעשו שני שלוחים מ"מ צריכים לעשותן בב"ד כדי שלא יצטרך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דאם ימסרו בינם לבין השלוחים השניים לא שייך שיאמרו בפנינו גירשה דהוי עד מפי עד וא"כ דוקא כשנותנין בעצמן א"צ לומר בפני נכתב, משא"כ כשיעשו שליח אחר צריכים לעשותו בב"ד כדין שליח עושה שליח, אלא דמשמע להו דמתניתין לא מוכחא לומר דשנים שהביאו גט שלא יצטרכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם דהא בריש גיטין אמרינן באותיה בי תרי לרבה צריכין לומר בפני נכתב ובפ"נ וגם לא מציינו שיהיה הוכחה לזה מן המשנה, ולהכי המציאו התוס' לסברא דבזיון דבעל י"ל שיתנו בעצמן דדוקא ותו ליכא לאוכוחי ממתני' דשנים שהביאו גט שא"צ לומר בפ"נ ובפ"נ, וא"כ ממילא לרבא לשיטתיה דס"ל בריש מקילתין שאין עדים מצויין לקיימו א"ש דקמ"ל יכתבו ויתנו הם וא"צ לומר בפני נכתב ובפ"נ, משא"כ כשיעשו שלוחים אחרים יצטרכו לומר בפ"נ ובפ"נ, מיהו לפענ"ד עיקר דיוקא דהתוס' לאו דיוקא הוא כלל דנדאי מלשון יכתבו מצד עצמו אין הכרח שיכתבו בעצמן דלא עדיף מקרא דכתיב וכתב על הבעל ויכול אחר לכתוב במקומו ומתקיים שפיר וכתב, וא"כ גם יכתבו אין הכרח שיכתבו הם בעצמן ועיקר סמיכת התנא עצמו על מה שחילק דבשלשה יאמרו לאחרים מזה מוכח דכתבו דרישא הפנונה דוקא יכתבו בעצמם, אבל מיתנו דמתני' לא מוכח מידי דיתנו בעצמם דוקא די"ל פינון שעושין שלוחים מיקרי שפיר יתנו שעל ידם נגמר שליחות הנתנה, ועיין מ"ש לקמן בסמוך: בגמרא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לשנים כתבו כו'.

בגמ' מסיק דעיקר הבעיא הוא אם ס"ל כתבו אחתימה או אפתיבה נמי קאי ומסיק דאי קאי אחתימה הוי אפתיבה פאומר אמרו לסופר, ויש לדקדק בין לפירש"י ובין לפי התוס', מ"מ הא מסיק הש"ס דנעשה כאומר אמרו לסופר ופירש"י מדלא קפיד אפתיבה הוי פאומר אמרו, וקשה עיקר הסברא דמילי לא מימסרין לשליח ע"כ שבדברים אין יכול לעשות שליח שיהיה במקומו דבהכי מפלגינן לעיל פ' כל הגט דעם הגט שליח עושה שליח, משא"כ שלוחים לכתובה הוי מילי ולא מימסרין לשליח, ואי מזירי בענין שיש לו קפידא ששליח יעשה שליח אפי' שליח הולכת הגט לא מצי שוניה שליח היכא דאית לבעל קפידא וע"כ אין שליח עושה שליח רק באין לבעל קפידא וא"כ בכה"ג גם במילי הוי פאומר אמרו לסופר, דבשלמא פאומר באמת אמרו לסופר י"ל דלא

הוי מילי בכה"ג רק כממנה שלים שלא בפניו, וכמ"ש הר"ן, וזהו בפרט הסופר בפרטות, אבל כל שלא פירט בפירוש שיאמרו לסופר רק מדלא קפיד אפתיבה כפירש"י לקמן אפתי מי נפיק מפלל מילי, נאפי' למ"ש התוס' דכיון דחתם סופר ועד פסול ע"כ פינון שיכתוב אחר א"כ י"ל דע"כ פינון שיכתוב אחר ולכן הוי פאומר אמרו, מ"מ אינו מספיק דהא פשיטא דלא אמרינו שבעל נתפונן לכה דאטו אם הבעל לאו בר הכי הוא ולא דיני גמיר דחתם סופר ועד פסול א"כ אין הוכחה מדבריו שנתפונן לכה, אלא דאמרינו מסתמא נתפונן שיהיה הגט פדין וכדת וע"כ לא סגי מבלי שיכתוב אחר פינון דחתם סופר ועד פסול, אבל אין לומר מזה שהוא פאומר בפירוש אמרו רק שרצונו שיכתוב הגט בכשרות ומאי אהני פוננתו פינון דלא מצוי משוי שלים למילי ולא מימסרן לשלים לא נעשה הסופר שלים מפח הבעל רק מפח אלו וא"כ אפתי הוי מילי, דבשלמא פאומר אמרו י"ל שהם אינו אלא מודיעין לסופר שנעשה שלים הבעל, אבל בלא פירש הבעל רק אמרינו מסתמא דעתו פה, מ"מ פינון שלא מנה שום אדם לכתובה ועיקר הכתיבה עפ"י ציוויין של אלו אפתי לא נפיק מפלל מילי, והנלע"ד בזה אחרי העיון דסברא דמילי לא מימסרן לשלים לא שייכא רק אי לא מסיק אדעתיה פלל שיצטרף לכה בשעה שעשה השלים כמו בעשה שלוחין לכתובה דלא מסיק אדעתיה רק שהם יכתבו, אלא בכה"ג אי מילי מימסרן לשלים אף דלא מסיק אדעתיה פלל שיצטרף לכה מ"מ הרי הם במקומו ושלים עושה שלים, משא"כ אי לא מימסרן לשלים פינון דלא אסיק אדעתיה על אחר א"כ ע"כ מטעם שיהיה במקומו לגמרי, אמרינו בזה מילי לא מימסרן לשלים ואינם במקומו פלל למנות שלים אחר פינון דלא אסיק אדעתיה על אחר ולא נתפונן שיבא לידי פה שיכתוב אחר רק אלוואבל אי ידעינו שבשעת ציווי נתפונן שיכתוב אחר אף שלא פירש מ"מ פינון דדעתו היה לכה הוי כמצנה בפירוש פינון דניחא ליה בכה, וכמ"ש התוס' לקמן פ' מי שאחזו דף ע"ב ד"ה קולו דהיכא דקים לן שמתרצה לא בעינו שמיעת קולו ונעשה הסופר שלוחו של בעל פינון דדעתו עליו בשעת ציווי הוי שפיר שלוחו פינון דאסיק אדעתיה שיכתוב, וכמו שמצינו במשנה פאומר תנו גט לאשתי שיכתבו ג"כ אף שלא צינה אותם על הכתיבה מ"מ פשיטא שהוא לכתוב ג"כ דלא סגי בלא"ה לכן פותבין ג"כ, וכן נמי אמרינו אי אמרינו דכתבו אינו בכלל אלא כתב ידו בשעה שאמר כתבו ותנו לא נתפונן רק שיחתמו דסתם כתבו לעדים היינו חתימה, א"כ ידע שסופן של עדים בסתמא לצוות לאחר וכיון שבשעת ציווי אסיק אדעתיה שלא יכתבו בעצמן, הסופר הוי שלוחו ממילא פינון דניחא ליה בכה, ולכן בשעה שצינה על הכתיבה סתמו בפירוש שנתפונן שאחר יכתוב וכיון דבשעת ציווי נתפונן שאחר יכתוב דנין דהוי פאומר אמרו לסופר ואף שלא פירש בהדיא פינון דניחא ליה בכה ואסיק אדעתיה שאחר יכתוב תו לא מיקרי מילי פנ"ל ברור ומקרה: ועפ"ז נראין דברי רש"י מוכרחים דהיינו פינון דלא קפיד אפתיבה והיינו פינון דבכלל לשונו אינו אלא חתימה ונהרי יודע דלא סגי בלא פתיבה ע"כ דעתו שאחר יכתוב דבזה נעשה האחר שלוחו של בעל ולא שלוחן של אלו וכדפרישית, משא"כ לפירוש התוס' דאמרינו פינון דחתם סופר ועד פסול ע"כ צריכים לשתף עמהם אחר וקשה התניח במי שידע הדין משא"כ במי שאינו יודע הדין אף דר"ל שיכתבו גט פשר מ"מ אפתי אין לנו לומר אלא דלא קפיד והא בכל שלים עושה שלים מיירי בלא קפיד ואפ"ה במילי אין שלים עושה שלים, אע"כ כדפרישית דאין בכלל לשונו אלא אחתימה דמסתמא אין דעתו אלא אחתימה ולא שיכתבו בעצמם דוקא דמסתמא לא יטרחו כ"כ ויאמרו לסופר וכיון דבשעת ציווי דעתו על אחר שפיר דמי לאמרו שנעשה סופר שלוחו מפחו של בעל מאחר שדעתו מעיקרא על אחר שפיר נעשה האחר שלוחו מפח הבעל עצמו ולא בכלל מילי הוא לענין דלא מימסרן לשלים והוי פאומר

אָמרוּ בְּפִירוּשׁ וּמִיקָרֵי שְׁלִיחַ מִכַּח הַבְּעַל, אָבֵל לְפִי דְבָרֵי הַתּוֹסֵ' תִּיקָשִׁי הָא מ"מ הָּוֵי מִיְלֵי שְׁהָרֵי
אִיפְשָׁר שְׁלֵא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ רַק שְׁהֵם יִכְתְּבוּ וַיִּחְתְּמוּ בְּעֵצָמָם, וְאִי מְשׁוּם דְּמִסְתַּמָּא נִיחָא לִיה שְׁיִהֵיה
הֲגַט בְּכִשְׁרוֹת הָא בְּנֻדָּאֵי בְּכָל שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אֲמָרִינוּ דְּמִסְתַּמָּא נִיחָא לִיה וְאִפ"ה בְּמִיְלֵי לֹא
מְהַנִּי, אֲלֵא וְדָאֵי דְאֲמָרִינוּ מִסְתַּמָּא לֹא נִתְפַּוּיָן רַק לְחַתִּימָה שְׁהוּא עֵיקַר גְּמַר הֲגַט וְלֹא לְכַתִּיבָה
וְכַדְפְּרִישִׁית, וְעַמ"ש בְּלִשׁוֹן הַתּוֹסֵ': וּבָזָה יֵשׁ לְבָאָר דְּבָרֵי הַטּוֹר בְּסִימָן קמ"א שְׁהַשִּׁיב עַל הַרמ"ה
שְׁכַתְּבַת שְׁשְׁלִיחַ קִבְּלָה אֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אֲפִילוּ נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת דְּהוּי מִיְלֵי וְלֹא מִיְמָסְרָן לְשְׁלִיחַ
כְּדָאֲמָרִינוּ לְקַמָּן בְּאוֹמַר אֲמָרוּ לְסוֹפֵר וַיִּכְתֹּב וְלִפְלוֹנֵי וּפְלוֹנֵי וַיִּחְתְּמוּ דְלֹא הָּוֵי מִיְלֵי, וְתַמְהוּ עַלֵּו
דְּהָא בְּסִימָן ק"כ פְּסִיל הַטּוֹר בְּאוֹמַר אֲמָרוּ, וְגַם מ"ש לְקַמָּן שְׁלֵא נִתְּבָאָר כָּלֵל בְּטוֹר, וּבְאַמַּת לַעֲנֵנ"ד
בְּרוּר דְּהַטּוֹר כְּתִב כֵּן עַל דְּבָרֵי הַרמ"ה שְׁמַצָּאָם בְּחִידוּשָׁיו פ' כָּל הֲגַט גְּבִי פְּלוּגְתָּא דְאַבְיֵי וְרַבָּא
שָׁם, וְלָזָה כְּתִב הַטּוֹר אֲלִישְׁנָא דַרמ"ה כְּדָאֲמָרִינוּ לְקַמָּן הֵינְנוּ בִּס"פ הַתְּקַבֵּל שְׁהוּא לְהֵלָן מִפ' כָּל
הֲגַט דְּבְאוֹמַר אֲמָרוּ לֹא הָּוֵי מִיְלֵי דְבִין לְדַעַת הַרמב"ן וּבִין לְדַעַת הַרְא"ה לִכ"ע יְכוּלִין לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ
שְׁלֵא בְּפָנָיו, וְלִהָר"ן וְהַרְא"ה לֹא פְּסוּל אֲלֵא בְּאוֹמַר אֲמָרוּ מְדַעְתְּכֶם וּס"ל לְשְׁמוּאֵל בַּכָּה"ג לֹא הָּוֵי
מִיְלֵי, וְנָהִי דְאַנָּן לֹא קִי"ל הָּכִי וּבַכָּה"ג נָמִי הָּוֵי מִיְלֵי הֵינְנוּ מְשׁוּם שְׁאַמַר אֲמָרוּ מְדַעְתְּכֶם, אָבֵל
אֲמַר בְּפִירוּשׁ שְׁנוֹתָן רְשׁוּת שְׁיַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ אַחַר בְּמִקּוּמוֹ אֵין זֶה אֲלֵא הוֹדְעָה שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ עַפ"י
הַבְּעַל, מִיְהוּ נִלְעַנ"ד דְּלַדַּעַת הַרְא"ה שְׁסוֹבֵר דְּבְאַמָּרוּ מְדַעְתְּכֶם הָּוֵי מִיְלֵי וְע"כ הַטַּעַם כִּינָן דְּמָסַר
הַדְּבָר לְדַעְתּוֹ שֶׁל שְׁלִיחַ מִיקָרֵי מִיְלֵי, א"כ גַּם בְּרְשׁוּת שְׁנוֹתָן לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אַחַר הָּוֵי בְּכָלֵל מִיְלֵי
שְׁאֵינוֹ אֲלֵא נוֹתֵן רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ בְּמִקּוּמוֹ שְׁפִיר הָּוֵי בְּכָלֵל מִיְלֵי, וְאֵין מְקוּם לְיִישֵׁב דְּבָרֵי הַטּוֹר
אֲלֵא כַּמ"ש בְּדְרִישָׁה דַס"ל כַּמ"ש הַרמב"ן דְּאֲמָרוּ אֵינוֹ פְּסוּל רַק מְטַעַם דְּהוּי שְׁלֵא לְשַׁמָּה שְׁלֵא
שְׁמַע מִפִּי הַבְּעַל אָבֵל מִיְלֵי לֹא הָּוֵי, אֲלֵא דָאֵין זֶה מְסַפִּיק דְאַפְתִּי קָשָׁה טוּבָא דְבִשְׁלָמָא בְּאַמָּרוּ גּוּפִיה
י"ל דְּהוּי כְּעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ שְׁלֵא בְּפָנָיו שְׁאוֹמַר שְׁיֵאמַר לְסוֹפֵר הָּוֵי שְׁלוּחוֹ שְׁלֵא בְּפָנָיו, וְאַפְתִּי מִנ"ל
לְהַטּוֹר בְּנוֹתָן רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אַחַר דְּלֹא הָּוֵי מִיְלֵי בַכָּה"ג דְּהָא זֶה דוּמָה לְאַמָּרוּ מְדַעְתְּכֶם
כְּדְפְרִישִׁית וְתִלְיָא אֵי מִיְלֵי מִיְמָסְרָן לְשְׁלִיחַ, וְכֵן נִרְאָה בְּאַמַּת מִלְּשׁוֹן הַרמב"ן הוּבָא בְּר"ן שְׁכַתְּבַת
שְׁאֵין שְׁלִיחַ קִבְּלָה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ, אֲלֵא בְּאוֹמַר אֲמָרוּ וּמִינְתָּהוּ הִיא שְׁלִיחַ שְׁלֵא בְּפָנָיו מְשַׁמַּע שְׁאֵין
שְׁלִיחַ קִבְּלָה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אִפִּי נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת בְּפִירוּשׁ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ, וְא"כ נִרְאָה דְּהַרמב"ן מוֹדָה
בְּאוֹמַר אֲמָרוּ מְדַעְתְּכֶם דַּה"ל מִיְלֵי, וְא"כ יֵשׁ לְתַמְנָה טָפִי עַל הַטּוֹר אִיף מִיְיָתִי רְאֵיהּ מְאַמָּרוּ הָּא
הָּוֵי לֹא דְמִי לְאַמָּרוּ כָּלֵל דְּשָׁם מִיְנָהוּ בְּעֵצָמוֹ לְשְׁלִיחַ שְׁלֵא בְּפָנָיו וְאֵינוֹ דוּמָה כָּלֵל לְנִתְּנֵית רְשׁוּת
לְשְׁלִיחַ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ דַּמ"מ מִתְּמָנָה מִכַּח הַרְאִשׁוֹן וְה"ל מִיְלֵי וְלֹא מִיְמָסְרָן לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אַחַר, אִיף
לַפְמ"ש נִרְאִין דְּבָרֵי הַטּוֹר מְנוֹכְרָחִין דְּהָא אֲמָרִינוּ דְּלְשְׁמוּאֵל אִפִּי בְּסִתְמָא נַעֲשֶׂה כְּאוֹמַר אֲמָרוּ וְקָשָׁה
הָּא אִפְתִּי ה"ל מִיְלֵי, דְּבִשְׁלָמָא בְּאוֹמַר אֲמָרוּ י"ל שְׁמִינָה שְׁלִיחַ שְׁלֵא בְּפָנָיו אָבֵל כִּינָן דְּלֹא אָמַר
אֲמָרוּ בְּפִירוּשׁ א"כ אִפְתִּי ה"ל מִיְלֵי, אֲלֵא ע"כ שְׁאַפִּי לֹא מִיְנָה בְּפִירוּשׁ לְשְׁלִיחַ מ"מ לֹא הָּוֵי מִיְלֵי
וְע"כ הִיכָא דְאַסִּיק אֲדַעְתִּיהּ שְׁיָבֵא לִידֵי כֶּף שְׁיִכְתֹּב אַחַר הָּרֵי הָאֲחַר מִתְּמָנָה מִכַּח הַבְּעַל כִּינָן דְּנִיחָא
לִיה בְּכֶף וְכַדְפְּרִישִׁית, וְא"כ כ"ש בְּנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת בְּפִירוּשׁ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אַחַר שְׁמִתְמָנָה שְׁלִיחַ
בְּמִקּוּמוֹ דְּהוּי כְּבָא מִכַּח שֶׁל בְּעַל, דָּאֵי נִימָא דְּדוּקָא בְּאַמָּרוּ הוּא שְׁמִתְמָנָה שְׁלִיחַ שְׁלֵא בְּפָנָיו א"כ
אֲמָרִינוּ נַעֲשֶׂה כְּאוֹמַר אֲמָרוּ מַה עֲנִין זֶה לְאַמָּרוּ שְׁמִינָה שְׁלִיחַ שְׁלֵא בְּפָנָיו אַע"כ גַּם בְּסִתְמָא הָּוֵי
כְּאַמָּרוּ, וּלְפ"ז הַדְּבָר מְנוֹכְרָח דְּלְשְׁמוּאֵל מְהַנִּי אִפִּי אֲמָרוּ מְדַעְתְּכֶם דְּהָא בְּעִי לְמִימַר דְּכַתְּבַת הֲגַט
שְׁלֵא דִיבֵר כָּלֵל מ"מ הָּוֵי כְּאוֹמַר אֲמָרוּ וְכ"ש בְּפִירוּשׁ וְאַמַר אֲמָרוּ מְדַעְתְּכֶם, וְהַשְׁתָּא גַם לְדִידָן
דְּכְסִלִּינוּ גַם בְּאַמָּרוּ עֵיקַר הַטַּעַם מְשׁוּם שְׁלֵא לְשַׁמָּה כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הַרמב"ן דְּמִסְתַּבְּרָא דְּבָמָה שְׁאַמַר
אֲמָרוּ לֹא מִיעַט כְּחֵן שֶׁל אֵלוֹ שְׁלֵא יִכְתְּבוּ בְּעֵצָמָם רַק לְהַקְל בְּאִ שְׁיִוְכְלוּ לוֹמַר לְסוֹפֵר ג"כ וְעֵיקַר

הפסול משום שלא שמעו מפי הבעל, וא"כ ממילא בשליח קבלה שפיר מהני נתינת רשות שיעשה שליח שליח, ולשיטת הרא"ה ונהר"ן ס"ל דגם לפי האמת הפסול אמרו מדעתכם משום מקלי לא מימסרן לשליח הוא ובהה סברא גופא לא קי"ל כשמואל, וא"כ אין שליח קבלה עושה שליח אף שנתנה לו רשות מ"מ ה"ל מקלי ולא מימסרן לשליח, וכן בחידושי הרשב"א כתב שאין שליח קבלה עושה שליח אא"כ נתנה לו רשות בפירוש מבואר דבכה"ג לא הוי מקלי, אף דנתינת רשות ודאי תליא בדעת שליח ראשון מ"מ הוי כמו שנעשה שליח שלא בפניו, ואיפשר דנהר"ן נמי מודה דבכה"ג לשיטת הרמב"ן דלא מפליג בין אמרו מדעתכם שפיר הוי כממנה שליח בקל גונוני, אבל לדעת הרא"ה ונהר"ן דאמרו מדעתכם נמי בכלל מקלי הוא, א"כ גם נתינת רשות לא עדיף מאמרו מדעתכם והוי מקלי דלא מימסרן לשליח, ואיפשר דלהכי נקט הנהר"ן שמינתהו שליח שלא בפניו היינו משום דס"ל פשיטת הרא"ה דדוקא באמרו מדעתכם הוי מקלי, אבל שליח שלא בפניו מהני שפיר, אבל להרמב"ן גם באמרו מדעתכם לא הוי מקלי רק לענין גט פסול דכינון דמקלי לא מימסרן לשליח אינו יכול לעשות שליח שלא בפניו מטעם דבעינן וכתב הבעל: ועפ"ז לבי מגמגם במ"ש הטור ח"מ סי' רמ"ד ובש"ע שם שמוכא דעת הרמב"ם שפוסל אמרו במתנה והביא הטור בשם הראב"ד באמרו אמרו לפלוני ופלוני וכ"ש אם חתמו בעצמם, ודברים אלו קשים לשמוע בעיני דהא הרמב"ן והרא"ה ונהר"ן פשיטא להו טובא דיכול למנות שליח שלא בפניו ולא עלה בלבם ספק בזה כלל, וא"כ פשיטמצי לומר דבברי הרא"ה לא פסול רק אמרו מדעתכם, וא"כ קשה לכאורה על הרמב"ם למה פסל סתמא במתנה ולא חילק בין אמר אמרו מדעתכם או שאינו אמר מדעתכם: מיהו באמת נראה שאין פוננת הרא"ה ונהר"ן לומר דמייירי שאמר בהדיא אמרו מדעתכם דמאן דכר שמיה שאינו מבואר כלל בש"ס, אלא פשוט דס"ל גם באומר אמרו מסתמא לא נתמעטו שלא יכתבו בעצמם דהא באמר כתבו נמי אמרינן ואי כתבו כתב ידן כתב הגט הוי כאומר אמרו אף שכ"ש אם כתבו בעצמם פשר שאין ספק רק באמרו לאחר, ואפ"ל לשיטת התוס' דהוי כתב סופר ועד מ"מ לא הוי אלא פסולא דרבנן, ואי הנה אמרינן שפוננתו שאחר יכתוב ולא הם הנה מיפסיל מדאורייתא באמר לשנים כתבו וחתמו בעצמן שלא מצינו כלל, אלא פשיטא שלא נתמעטו אלו רק הוסיף תת להם פח לצוות גם לאחר, וא"כ גם באמרו פוננת הנהר"ן שאינו אלא נתינת רשות שיאמרו לאחר אבל אם כתבו בעצמם שפיר דמי ואין חשש כלל לומר שהקפיד שאחר יכתוב ולא הם, אבל אם אמר פלוני ופלוני יכתבו שפיר הוי שליחות, וא"כ ע"כ צריף לפרש גם דברי הרמב"ם דאמרו דקאמר היינו מדעתכם, וא"כ ס"ל דבחתמו בעצמם שפיר דמי שלא נתפנין כלל למעטן שלא יחתמו בעצמם, וצ"ל דס"ל בפשיטות באמר אמרו לפלוני נתמעטו הם ואין יכולין לכתוב בעצמם אלא דס"ל להנהר"ן והרא"ה באמר אמרו מדעתכם הוי מ"מ מקלי שלא מינה לאלו לשליחות בפרטות רק תלה הדבר ברצון אלו אם ירצו יהיו שליחים לומר לפלוני ואם יאמר אחר להם ששמע שהבעל צינה שיאמרו להם לא מהני כלל שתלה דוקא בדעתם, וקצת ראיה לזה מדאמרינן אמרו לפלוני ופלוני ויכתוב ואתם חתומו ולא קאמר אמרו לפלוני ופלוני כו' וכתבו פלוני ופלוני והם חתמו, משא"כ באומר אמרו אין יכולין לחתום בעצמם ולא נתן להם רשות רק שיאמרו לפלוני, והא דאמרינן דכתב הגט נעשה כאומר אמרו ואף דצינה להם לכתוב היינו דוקא לענין זה שיכול גם אחר לכתוב, דלשמואל ס"ל פנין דאמר להם כתבו ולא קפיד אכתיבה הוי כאומר אמרו שיכתוב כל מי שיירצה או אתם בעצמכם, אבל באומר אמרו לסופר ויכתוב אין במשמעות לשונו שיוכלו לכתוב בעצמם, ומ"מ צ"ע לפענ"ד אם אמר אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו אם אין יכולין לכתוב ולחתום בעצמם, דאם אמרינן בש"ס באמר

כתבו נעשה כאומר אמרו לענין שאחרים יכתבו כ"ש באומר אמרו לפלוני די"ל שלא קפיד עכ"פ שיכתבו בעצמם, ולכן לענ"ד וכ"ש במתנה צ"ע דלמה נימא דקפיד שלא יכתבו ויחמתמו הם פיון שרוצה ליתן לו אין סברא לומר שפדונוקא יחמתמו אותו שצינה ואינו אלא פמראה מקום להם דכיון דאמרינו באומר כתבו הוי באומר אמרו לענין שאחרים יכתבו כ"ש באומר אמרו שי"ל דנדאי ניקחא ליה שיכתבו גם הם ולא קפיד דוקא על אחרים, וא"כ דברי רמ"א צ"ע בח"מ, וגם לענין גט אם פתבו בעצמם יש להחמיר לדונה ספק מגורשת, ועמ"ש בסמוך בלשון התוס', וענין ברי"ף דף ס"ג ע"ב שפירש האיבעיא תנו לשליח אי אמרינוסלקינהו ואין יכולין ליתן בעצמם או לטירחא דידהו חייש, וענין ברמב"ם פ"ט דין ל"א וענין לעיל דף כ"ט ע"ב בשליח שלא ניתן לגירושין [מבעיא ליה בתלתא דבתלתא יש לקיים שא' יכתוב ושנים חותמין]: בתוס' ד"ה והאמר שמואל כו' וה"ה דהנה מצי למיפרה מדשמואל כו' דאמר מתנה הרי היא פגט כו' עכ"ל.

לענ"ד יש לומר בפשיטות פיון דס"ל לשמואל פאן דתצא ומספקא ליה אי מילי מימסרן לשליח א"כ גם לענין מתנה אוקי ממונא בחזקת מרא קמא שפיר קאמר דמתנה הרי היא פגט לענין דמספיקא אין המקבל מוחזק: בא"ד אבל ממתני' כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים למאד, ואיפשר לומר דשמואל מצינו למימר דלשיטתיה אגיל דס"ל דגם שנים שדנו דיניהם דין וא"כ גם שנים הוו ב"ד לשמואל, ובהא לא ס"ל כר"מ דתליא בפלוגתא דתנאי אי עירוב פרשיות פתיב פדאייתא בריש סנהדרין, עוד נ"ל דבטעמיה דר"מ י"ל דהוי עד מפי עד כשיאמרו לאחרים ויכתבו אבל לעולם מילי מימסרן שפיר לשליח, משא"כ כשיאמר לשלשה שהם ב"ד שפיר יכולין לומר לאחר, מהא דפריף בפ' פל הגט אהא דמביא גט ונחלה משלחו ביז אחר ולא משני דשאני הכא דהוי עד מפי עד, י"ל דשם הקושיא למסקנא דכמה אמוראי מכשרי באומר אמרו לסופר לכתוב ולפלוני ופלוני ויחמתמו אלמא דלא הוי כה"ג עד מפי עד, וע"כ טעמא אחרניא הוא דאיכא, אלא דמ"מ אין זה מספיק דהא ע"כ לומר דבשלשה לא שניף האי טעמא דעד מפי עד ואפ"ה פיון דאמר פתבו בעינין שהם בעצמם יכתבו, וא"כ תיקשי אהו דשלחו בי רב לשמואל דמירי נמי בכתבו וכתבו לכ"ע אפי' בשלשה לא יאמרו לאחרים ויכתבו, אלא דמ"מ לא ידעתי למה הוצרכו לדחוק דנדאי ממתני' לא מוכח פסולא דאורייתא די"ל דמדרבנן פסול ובפסולי דרבנן אם נישאת לא תצא, וא"כ ע"כ לאתויי הא דשמואל דאמר בהדיא הטעם משום מילי לא מימסרן לשליח משמע דבטל השליחות לגמרי: ובאמת לא ראיתי לעמוד בגוף הסברא דמילי לא מימסרן לשליח דממה נפשף אם אמרינו שאין פח למסור שליחות שיעשה שליח שליח אחר מנ"ל פלל ד יכול לעשות שליח לכתוב פלל דילמא בעינין שיכתוב בעצמו כדכתיב וכתב, ומן שלח דמרבין שליחות בקידושין כדאיתא בר"פ האיש מקדש לא מוכח רק ד יכול לעשות שליח לגרש והנינו היכא דלא הוי מילי שמוסר לו הגט, ולכאורה י"ל דכיון דמרבין נמי שליחות קידושין ובעושה שליח לקדש נמי הוי מילי כפי דעת קצת פוסקים הביאם רמ"א באה"ע סי' ל"ה ס"ו דשליחות קידושין נמי חשיב מילי ואין שליח עושה שליח, וא"כ פיון דמרבין ד יכול לעשות שליח לקידושין שפיר מוכח דהבע"ד עצמו עושה שליח במילי רק שאין יכול לעשות שליח בשליח יעשה שליח, אלא דבאמת הא גופא קושיא פיון דלא מרבין שליחות בקידושין רק מהיקשא דניצאה והיתה מנ"ל פלל שליחות קידושין פיון דלא הוי רק מילי דלא שניף פלל ללמוד בהיקשא דיציאה והויה פיון דאיכא טעמא דלא דמי פלל שליחות קידושין לגירושין והוה היקשא צריף למילי טובי, ודחוק לומר דע"כ מקשינו נמי להא דשליחות דאדרבה נימא אפי' פגט אין עושה שליח לכתובה רק לכתוב בעצמו והנינו משום דבמילי לא מצי למיעבד

שליח פלל, ועוד דהא הש"ג הובא בב"ש שם מחלק דבשטר עושה שליח וקשה א"כ אפי' בכסף נמי דהא איתקיש הניעות להקדדי, וע"כ לעגנו זה לא שייך ההיקש פלל פנין דטעמא משום מילי, א"כ מנ"ל דיכול לעשות פלל שליח לקידושין, וכ"ש לדברי רבינו ברוך בס' החכמה שהביא במרדכי סוף פירקין שסובר דדוקא בגט דכל כמה דלא אתי ליד האשה אינו פלוס, אבל שליחות קידושין לא חשיב מילי וא"כ ליפא שום קרא שיכול לעשות שליח במילי, וא"כ מנ"ל שיכול לעשות פלל שליח לכתובה: והנלענ"ד בזה אחר העיון דהא באמת הקשה בספר החכמה איה אמרינו ושלח ושלחה ושליח עושה שליח הא ה"ל מילי, ונראה פוננתו דמשמע ליה שליח עושה שליח גם בקידושין, ולכן קשיא ליה דה"ל מילי ולא מימסרן לשליח, ולכן אומר הנלענ"ד דנדאי כל שאדם עושה שליח לקנות איזה דבר או להקנות או לעשות איזה עסק לא מיקרי מילי, ולכן בנדריים נמי אי לאו דכתיב אישה יפירונו הנה אמרינו שלוחו של אדם כמותו ויכול לעשות שליח מאחר שעושהו במקומו לפעול דבר שהוא ביכולתו, ולכן בשליחות קידושין שפיר שליח עושה שליח במקומו לקנות האשה, וכמו כן שליח קבלה שפיר עושה שליח לפי דברינו שעושה שליח לקנות את עצמה, וכן מסתבר דהא אי הנה קבלת הגט זכות לאשה לא היה יכול לחזור בו פלל, וא"כ כ"ש בעשיתה בפירוש ונחפיצה להתגרש גם האחר זוכה לה בגט פנין שנעשה שליח מפחו של שלוחה ויש לו רשות לעשות שליח אחר, ותחילה נעיר כמה שכתב הב"ש סימן ק"כ סק"ו שהביא מה שנהלקו הרמב"ן והרא"ה באומר אמרו דלהרמב"ן פסול אף שנעשה שליח שלא בפניו מ"מ פנין דכתיב וכתב אין השליח עומד במקומו אם לא שמע מפיו, וכתב הב"ש דמשמע דס"ל להרמב"ן דבעינו שליחות לכתובת הגט, וא"כ לדין דלא בעינו שליחות אינו אלא פסול דרבנן, ולא נהירא פלל דהא לקמן משמע דהגט בטל עד שישמע קולו, וכן מוכח למאי דפסקו בסיומן ק"ו דבפסולי דרבנן אם נישאת לא תצא, א"כ פנין דאמר שמואל תצא משמע דפסול דאורייתא הוא, מיהו י"ל דדוקא בלא אמר אמרו אבל באומר אמרו לשמואל באמת כשר, מ"מ פנין דפשטא דמילתא משמע דגם באמרו הגט בטל, ועוד פנין דאמרו אינו פסול אלא דרבנן מאי קושיא מחתם סופר ועד דמ"מ מספקא ליה לשמואל אם תצא פנין דלא פסול אמרו רק מדרבנן ובדרבנן לא תצא אלא נדאי ליתא, ובאמת לפענ"ד הגם שאינני פדאי לומר דבר שהראשונים לא מצאו בו טעם כמה שתמה הרמב"ן למה לא יועיל אמרו דהוי עושה שליח שלא בפניו, והרא"ה והר"ן ס"ל באמת בכה"ג מהני רק באומר אמרו מדעתכם וזה דחוק, וגם קשה לי למה נחלקו בכשר ותעשה באמרו דהוא דלא פרבי יוסי הא מצוי לאפלוגי אפילו לרבי יוסי והנינו בממנה שליח שלא בפניו דמהני לכ"ע כמ"ש הר"ן, ומ"מ נדאי גם בהא הדין כשר ולא תעשה דהא גם בהא שייך שמה תשפור עדים, וכן נראה להוכיח מדברי הר"ן והרמב"ם שלא הביאו פלל דהו כשר ולא תעשה והנינו משום דס"ל דאמרו פסול, ואי ס"ל פדברי הר"ן דיכול למנות שליח שלא בפניו וא"כ אפתי ה"ל לאתווי דגם לדין דבאמרו פסול מ"מ משפחת לה בממנה שליח שלא בפניו, וא"כ גם בכה"ג הוי כשר ולא תעשה דהו חששא שמה תשפור עדים שייך נמי בממנה שליח שלא בפניו, וגם פשטא דש"ס לקמן פרק מי שאחזו דדייק ממתיני עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו דגם אמרו פסול מדלא נקט עד שיאמר אמרו, ולדברי הר"ן קשה ליתני עד שימנהו לשליח שלא בפניו או שיאמר אמרו אלא שלא יאמר מדעתכם, וגם הברייתא דנקט עד שישמעו קולו ודייק מפאן למעוטי אומר אמרו וע"כ מישמעו ממעט אמרו ומהא אימעוט נמי ממנה שליח שלא בפניו, וכיון דאימעוט מדנקט ישמעו אימעוט נמי ממנה שליח שלא בפניו דמ"מ לאו בכלל ישמעו הוא, ולכן הדבר ברור לפענ"ד כמ"ש בטיב גיטין אות זי"ן דהו וכתב דכתיב היינו

שהבעל עצמו יכתוב אלא במה דממנה לאחר שיכתוב במקומו הוי ידו כי כיד הבעל ולא תליא בשליחות כלל וכן בכל פעולה, ולכן אפי' עכו"ם אי לא דאדעתיה דנפשיה עביד הוי פשר לכתוב הגט אלמא דלא תליא בשליחות כלל, וכן בכל פעולה שאדם ממנה לאחר במקומו הוי פעושה בעצמו שהוא האמצעי בין הבעל והדבר שפוטב כמו שפול פתיבה ע"י אמצעיים פתובה, ע"ש שהארכת להוכיח פו, ומעתה נ"ל דודאי וכתב קאי על הבעל עצמו ואפי' שליחות לא מהני לקיים וכתב כמו שאינו מועיל שליחות במצות שבגופו כמו תפילין וציצית וק"ש, עיין בר"ן ריש פסחים, רק במה שמצנה לסופר לכתוב הרי הסופר במקומו עומד והוי כאילו פוטב בעצמו, ומעתה נראה דברי הרמב"ן ברורים דודאי י"ל בפשיטות אף בלא שליחות צריף הבעל לכתוב בעצמו או שיצוה למי שיהיה במקומו ואז הוי כאילו פוטב בעצמו, ומעתה כשמוסר דברים הללו לשליח שיצוה הוא לסופר ע"כ לומר שגם האחר הוא במקומו לצוות לסופר שיהיה כאילו הבעל פוטב בעצמו, זהו נקרא מילי שאין יכול למסור דברים בעלמא לענין שיהיה דברי השליח פעושה פדבריו שמדבר הוא לסופר דאמרין דמה פעושה הסופר ע"פ דיבורו זה הוי שפיר כאילו הבעל עושה בעצמו הדבר שע"י השתדלות הדיבור ששמע הסופר מפיו ע"י פוטב הוי ככותב בעצמו כמו פועל שנקנס לדבר לעשות ציווי הבעל הבית שלו וידו כי כיד הבעל הבית, משא"כ לאחר אין יכול ליתן לו פח דיבורים אלו שיהיה דיבורי השליח פדיבור הבעל דמ"מ אין הסופר פוטב ככח הבעל עצמו רק ככח דיבור השליח ומיקרי פעולת הסופר ע"ד השליח ולא ע"ד הבעל, אף שהשליח אמר לו בשם הבעל מ"מ אדעתיה דמאי ששמע מן השליח שכן אמר הבעל הוא פוטב והפתיבה צריכה להיות שיהיה כאילו הבעל פוטב בעצמו ובעיני דוקא שיהיה פוטב ע"פ הבעל עצמו דאז הוא במקומו, ומעתה תו לא קשיא איה יכול הבעל לצוות על אחרים לכתוב דלהא לא שמעינן שליחות דהא ליתא דאחר שכותב מפחו הוי ככותב בעצמו וכח זה הוא שאינו מוסר לשליח שיהיה דברי השליח לסופר פועלים כאילו אמר בעצמו שאינו נותן לו רשות לשום דבר וזהו ענין מילי, ומעתה נראה הא דמריבין בקידושין שליח עושה שליח היינו בדבר שחפץ לקנות או להקנות שפיר שלוחו של אדם כמותו ואפי' שליח עושה שליח דמאחר שחפץ בדבר זכיה מטעם שליחות וזכין לאדם שלא בפניו, וכן בכל ענין שהוא ענין דבר כמו בנדריים פעושה שליח להפריה שפיר מוסר לו פח ההפריה, וכינן דניחא ליה בכף הוי כאילו הפרי בעצמו אי לא קרא דמיטעט אישה יקימנו ואישה יפירנו ולא הוי מילי רק בדבר שהוטל על אדם לעשותו בעצמו וצריף לעמוד אחר בחריקאי שיהיה פעושה בעצמו, דבשלמא בענין שיש בידו פח מצד שיש לו זכות בדבר ההוא בזה י"ל שנותן גם לאחר זכות וכח שלו אבל פתיבת הגט אינו זכות וכח שיש לו שהרי אין בזה שום זכות וכח רק שיש לו פח לגרש והפתיבה הוטלה עליו ובהו אמרינן יד השומע מפיו הוא כמותו, אבל לא בשומע מפי אחר אף שרצונו ג"כ שזה יעשה שליח אחר בזה ה"ל מילי, והשתא נראה דהא דפליגי באומר אמרו אי הוי מילי דלשמואל ס"ל דאמרו לא הוי מילי היינו משום דס"ל דגם כשלא שמע מפי הבעל עצמו מתקיים שפיר וכתב מאחר שנודע לסופר שע"פ ציווי הבעל הוא פוטב והבעל הוא שצויהו לכתוב הוא במקומו אף שלא שמע מפי הבעל עצמו, ומאן דפסיל באמרו ס"ל שאינו כבעל עצמו אף שיכול לעשות שליח שלא בפניו במילי אין יכול לעשות שליח כלל רק בשמע מפיו הוא במקום הבעל אף בלא טעם שליחות כמו בחרש שוטה וקטן למאן דמכשיר, אף שאינן בני שליחות פינן שמ"מ מהם עושים ע"פ הבעל במה שמבינים מן הבעל עצמו, ותדע דע"כ הכי הוא דהא לר"מ דס"ל עדי חתימה פרתיה א"כ וכתב לא קאי על הבעל עצמו, וע"כ העדים שחותמין ע"פ ציווי מיקרי שפיר וכתב הא למדת שנוכתב שצאמר בבעל הוא השתדלותו

שְׁיִנְכֹתֵב הַגֵּט וְזֶהוּ שֶׁהוּא מִיְלֵי שְׁאִינוּ נִמְסָר לְשָׁלִיחַ שְׂיִהְיֶה הַשְּׂתַדְלֹת הַשְּׁלִיחַ אֲצֵל סוֹפֵר
פְּהַשְׂתַּדְלֹת הַבְּעַל בְּעֶצְמוֹ, וְלִכְּנֹן פְּלִיגֵי אֵי אֲמָרוּ מִיְקָרֵי הַשְּׂתַדְלֹת הַבְּעַל אוֹ הַשְּׂתַדְלֹת הַשְּׁלִיחַ,
וּלפ"ז נִרְאִין הַדְּבָרִים דְּבִין שְׁלִיחַ קִידוּשֵׁין אוֹ שְׁלִיחַ קַבְלָה בְּכוּלְהוּ שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ, וְכֵן בְּמִתְנֶה
אִם אֲמָרוּ פְּסוּל בְּגֵט גַּם בְּמִתְנֶה פְּסוּל וּמִטַּעַם דְּבַעֲיֵנוּ סֵפֶר הַמִּקְנָה, וְנִהְיֵי שְׂיִכּוּל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ
לְנִתְיָנָה שֶׁל גּוֹף הַדְּבָר מ"מ עֲדִים הַפּוֹתְבִים שְׂשֻׁמְעוּ מִפִּי הוּי פְּכוּתֵב בְּעֶצְמוֹ שֶׁהוּא מְצֻנָה לְכַתּוּב
אֲבָל מַה שְׂמֻצָּנָה שְׁלִיחוֹ לְכַתּוּב אִינוּ כְּכֹתֵב בְּעֶצְמוֹ, וְלִהְיֵי אֲמָרִינוּ בְּעַפְנוּ"ם דְּאֲדַעְתִּיהָ דְּנִפְשִׁיהָ קָא
עֲבִיד וְלִכְּנֹן אִינוּ פְּאִילוּ פּוֹתֵב הַבְּעַל בְּעֶצְמוֹ וְלֹא מִשּׁוּם שְׁלֹא לְשִׁמְהָ שְׁהָרֵי הוּא צוֹנֵחַ שְׂכֹתֵב לְשִׁמְהָ,
וּבִהְיֵי נִיחָא מַה שְׂתִּמָּה הַגְּאוֹן ח"צ אִיף מוֹמֵר חוֹלֵץ הָא אִינוּ חוֹלֵץ לְשִׁמְהָ דְּאֲדַעְתִּיהָ דְּנִפְשִׁיהָ קָא
עֲבִיד עַמ"ש טִיב גִּיטִין שָׁם, אֲבָל לְפִי זֶה אֲתִי שְׁפִיר דְּאֲדַעְתִּיהָ דְּנִפְשִׁיהָ לֹא אֲמָרִינוּ רַק דְּאִינוּ פּוֹתֵב
עַל דַּעַת הַבְּעַל וְלֹא הוּי פְּאִילוּ כְּתֵב בְּעֶצְמוֹ, מִשְׁא"כ בְּחִלְיָצָה שֶׁהוּא עֲצָמוֹ חוֹלֵץ שְׁפִיר עֲבִיד
אֲדַעְתִּיהָ דְּנִפְשִׁיהָ וְדְבָרִים הַלְלוּ הֵם בְּרוּרִים לְמַבְיָנִים וּמְקוּם הַנִּיחָו לִי הִרְאִישׁוּנִים בְּזֶה, אִיף לְהַלְכָה
אִין דַּעְתִּי מְכַרְעַת, וּבִהְיֵי נִיחָא דְּמִשְׁוִינוּ לְגַמְרֵי מִתְנֶה כְּגֵט, וְלִהְרַמְב"ן צ"ל לַעֲנֵנוּ אֲמָרוּ אִינוּ שְׁוִין,
אֲבָל לְמֵאֵי דְּפְרִיִשִׁית א"ש טוֹבָא פִּינוּ דְּגַם בְּמִתְנֶה בְּעִינוּ סֵפֶר הַמִּקְנָה כְּדֹאִיתָא לַעֲיֵל דָּף כ' ע"ב,
ע"ש בְּתוֹס' ד"ה וְכוּתֵב, א"כ מִמִּילָא לֹא הוּי שְׁטֵר רַק בְּכֹתֵב בְּעֶצְמוֹ אוֹ שְׂכֹתֵב זֶה שְׂצִינְהוּ דְּהוּי
נְמִי כְּכֹתֵב בְּעֶצְמוֹ, כֵּן נ"ל בְּרוּר וְנִכּוֹן לְאֲמִיתָה שֶׁל תּוֹרָה וְהַפֵּל עוֹלָה כְּהוֹנֵן וְכְשׁוֹרָה, מִיְהוּ לַעֲנֵנוּ
כְּתִיבָה צ"ע אִטוּ נִימָא דְּבַעֲיֵנוּ דְּנִקָּא שְׂיִכְתּוּב בְּעֶצְמוֹ דְּהָא פְּשִׁיטָא דְּלֹא בְּעִינוּ לְשִׁמְהָ בְּשֵׁאֵר שְׂטֵרוֹת
ע"ש לְקַמֵּן, וְא"ת לִפ"ז הִיכָא פְּשִׁיט בְּרִישׁ זְבָחִים דְּסִתְמָא פְּסוּל בְּגֵט אֲשֶׁה מְהָא דְּהַפּוֹתֵב טוֹפְסִי
גִיטִין דְּצָרִיף שְׂיִנִּיחַ מְקוּם הָאִישׁ וְכו' נִימָא טַעְמָא מִשּׁוּם דְּלֹא מִיְקָרֵי וְכַתֵּב פִּינוּ שְׁלֹא נִצְטְוָה מִפִּי
הַבְּעַל, בְּשִׁלְמָא לְהַרְמַב"ן בְּאֲמַת הִינְנוּ דְּלֹא מִיְקָרֵי לְשִׁמְהָ, אֲבָל לִפְמ"ש י"ל מִשּׁוּם דְּלֹא מִיְקָרֵי
וְכַתֵּב הוּא, דְּנִדְאֵי פִּינוּ דְּמִיבְעִיא לָן אִי סִתְמָא כְּשֵׁר א"כ מִשְׁמַע לָן דְּמִתְקַיִים וְכַתֵּב אִפִּי לֹא שְׂמַעוּ
מִפִּי הַבְּעַל וְהִינְנוּ פִּינוּ שֶׁהַסּוֹפֵר נִכְנָס בְּעֶצְמוֹ בְּעַבְדוֹת הַלְזָה לְהִיּוֹת בְּמְקוּם מִי שְׂיִצְטָרֵף לְהַגֵּט
וּפְשִׁיטָא דְּלֹא מִתְקַיִים בְּהִכִּי וְכַתֵּב פִּינוּ דְּסִתְמָא אֲשֶׁה לֹא לְגִירוּשֵׁין הִיא אִין הַסּוֹפֵר נִכְנָס בְּמְקוּם'
הַבְּעַל עַד שְׂיִשְׁמַע מִפִּי וְלִק"מ, וְקִשְׁיָא לִי לַדַּעַת הַרְמַב"ן דְּטַעְמָא דְּלֹא מִיְקָרֵי לְשִׁמְהָ כְּשִׁלְמָא שְׂמַע
מִפִּי הַבְּעַל וְכ"כ הַתּוֹס' לַעֲיֵל דָּף כ"ב ע"ב, וְקִשְׁיָא אִיף אִיתָא דְּחִרַשׁ כְּשֵׁר לְכַתּוּב הַגֵּט וּפְרִיף הָא
לֹא בְּנֵי דַעָה נִינְהוּ וְאָמַר רַב הוּנָא כְּשִׁגְדוּל עוֹמֵד ע"ג, וְהִשְׁתָּא קִשְׁיָה הָא סִתְמָא חִרַשׁ שְׂדִיבְרוּ חֲכָמִים
הוּא אִינוּ שׁוֹמַע וְאִינוּ מְדַבֵּר וְא"כ לֹא שְׂמַע מִפִּי הַבְּעַל, וְע"כ לֹא מִשְׁמַע דְּמַה שְׂמַבִּין בְּרִמְיָנָה הוּי פְּאִילוּ
שְׂמַע, וְכִמוֹ שְׂצ"ל בְּנִשְׁתַּמַּק שְׂרַמְזוּ לְכַתּוּב גֵּט לְאֲשֶׁתוֹ דְּהוּי כְּשִׁמְעוּ מִפִּי, אֲלֵא דְלִשְׁיטַת הַתּוֹס'
וְהַרְמַב"ן קִשְׁיָה הָא לֹא בַר דַּעַת הוּא לְהַבִּין בְּרִמְיָנָתוֹ הַבְּנָה שְׁלִימָה וְע"כ לֹא מִשְׁמַע פְּלִל וְאִין הַבְּנָתוֹ הַבְּנָה גְּמוּרָה וּמֵאֵי אֲהִי
עוֹמֵד עַל גְּבִי מִיְקָרֵי כְּתִיבָה לְשִׁמְהָ, וְהִשְׁתָּא מִי גֵרַע גְּדוּל וְכֵן דַּעַת גְּמוּר שְׂבִנוּדֵאֵי פּוֹתֵב לְשִׁמְהָ
רַק בְּשִׁבִיל שְׂלֹא שְׂמַע מִפִּי הַבְּעַל, וְהָרִי חִרַשׁ לֹא שְׂמַע פְּלִל וְאִין הַבְּנָתוֹ הַבְּנָה גְּמוּרָה וּמֵאֵי אֲהִי
לִיָּה מַה שְׂגְדוּל עוֹמֵד אַח"כ בְּשַׁעַת כְּתִיבָה וּמְזַהִירוֹ לְכַתּוּב לְשִׁמְהָ הָא לֹא הִיָּה לוֹ הַבְּנָה לְהַבִּין רְצוֹן
הַבְּעַל, וְאִין לֹא מִשְׁמַע מִפִּי הַבְּעַל עַל גְּבִי שְׂמַע מִפִּי הַבְּעַל וְלִכְּנֹן שְׁפִיר מִיְקָרֵי לְשִׁמְהָ דְּהָא
לִיתָא דֹא"כ גַּם בְּאֹמֵר אֲמָרוּ נְכֻשִׁיר בְּשַׁעוֹמְדִין עַל גְּבִי אוֹתָן שְׂשֻׁמְעוּ, וְגַם אִין סְבָרָא תְּלֹת פְּלִל
בְּהַעוֹמֵד שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה כְּלוּם רַק שְׂעוֹשֶׂה כְּתִיבַת חִרַשׁ שְׂתָּהָא בְּכֻנוּנָה נְכוּנָה לְשִׁמְהָ, א"ו
כְּדְּפְרִיִשִׁית דְּגַם בְּאֹמֵר אֲמָרוּ מִיְקָרֵי שְׁפִיר לְשִׁמְהָ פִּינוּ שְׂבָאֲמַת הַבְּעַל צִינָה לְכַתּוּב רַק שְׂאִינוּ
בְּמְקוּם הַבְּעַל, רַק בְּשִׁמְעָה מִפִּי הַבְּעַל עֲצָמוֹ וְעוֹשֶׂה ע"פ דְּבָרֵי הַבְּעַל נִכְנָס בְּמְקוּמוֹ וְלֹא מִטַּעַם
שְׁלִיחוֹת וּבְאֹמֵר אֲמָרוּ ס"ל דְּלֹא הוּי בְּמְקוּם הַבְּעַל פִּינוּ שְׂלֹא שְׂמַעוּ מִפִּי וְאֲדִיבּוּרָא דְּהִנְהָ סְמִכֵי
וְלֹא מִיְקָרֵי וְכַתֵּב, וְלִכְּנֹן גַּם בְּחִרַשׁ שֶׁהַבְּעַל הַעֲמִידוֹ בְּמְקוּמוֹ הַבְּעַל קָאֵי רַק שְׂאִין בּוֹ דַּעַת

לכתוב לשמה והיינו פירושה דמילי לא מימסרן לשליח שאין יכול לומר דברים אלו תדבר אתה במקומי רק שיוכל למסור לו גוף הפת שיש לו לקדש ולגרש אבל זה שמוסר לו הפת שיהיה במקומו לצוות לסופר אינו אלא דברים בעלמא שמוסר לו ואינו מוסר לו הקנאת שום דבר ולכן מיקרי מילי, וא"כ לפי דברינו שליח קידושין שפיר עושה שליח דהא לא הוי מילי: הנה פתבנו כבר שאין בידינו להכריע נגד הראשונים הגם שלפענ"ד הדברים ברורים איפשר דלהך אוקימתא ס"ל לרבי מאיר דבעי פתיבה לשמה מדרבנן וצ"ע, ומתוך מ"ש יש לי לפקפק במ"ש הב"ש בס"י ק"כ סק"ז באם אמרו לסופר וכתב בהא הוא דהוי ספק מגנרשת אבל אם פתבו בעצמם ואמרו לעדים לחתום לא הוי רק פסול מדרבנן דלא גרע מחתמו בו עדים פסולים, ולפמ"ש צ"ע דנדאי בחתמו שלא לשמה מ"מ הוי עדים על הגט ולא נגרע ציווי הבעל שצינה אותם לחתום, ואף שצינה אותם לחתום לשמה מ"מ שפיר הוי עדים על הגט רק שחתמו שלא לשמה ומן התורה לא בעינן פתיבה לשמה, אבל בחתמו ע"י אמרו פינו דחזינו שהבעל רצה עכ"פ שיהיו עדים על הגט, וא"כ פינו דאייתא במתני' באמר פולקם אם מת אחד מהם בטל הגט אף שדי בשני עדים מ"מ פינו שפינון הבעל להרבות בעדים ולכן אם לא נתקיים מצותו הגט בטל א"כ גם באמר לעדים שיאמרו לפלוני ופלוני שיחתמו מ"מ פינון עכ"פ שיהיו עדים על הגט וכינו דמילי לא מימסרן לשליח א"כ אין עדותו פלוס וְהוי עד מפי עד ואין כאן עדות של פלוס וגם הוי מפי פתבם וְהוי כגט שאין עליו עדים פלל, ובכה"ג נדאי י"ל כשצינה לעדים לחתום ולא חתמו אף בעדי מסירה י"ל הגט בטל שיהי לא נתקיימו דבריו, ולא דמי לחתמו שלא לשמה דכיון דלא בעינן חתימה לשמה מן התורה אף שצינה הבעל שיחתמו לשמה לא איכפת ליה בזה פלל אם יהיה הגט אף שיהיה שאם לא תאמר פן פל פסולי דרבנן בגט יחזרו לפסולי דאורייתא שיהי הבעל מסתמא פינון לגט פשר, אע"כ אמרינו שאין לבעל עסק בכך מה ידונו חכמים בהגט ואדעתא דרבנן מגרש, אבל מ"מ בכולקם ומת א' מהם הגט בטל שעכ"פ צריף שיגויימם הריבוי בעדים שצינה ובמה שחתמו שלא לשמה לא איכפת ליה שאין לו עסק בכך אם יכשירו חכמים באם נשאת גם החתימה שלא לשמה, אבל במה שצינה שיהיה גט חתום בעדים צריכין לקיים דבריו, וא"כ באמר אמרו פינון שע"כ טעה שיהיה עדותן עדות נמצא שלא חתמו בו אותן שצינה ולכן אפי' אי עדי מסירה פרת מ"מ פינון שהבעל צינה לחתום עדים ואותן שצינה לאו עדים הם פלל, א"כ לא גרע מריבה בעדים: ועפ"ז איפשר ליישב דברי הגאונים שסוברים בחתמו שלא לשמה הוי פסול דאורייתא משום מונייף מתוכו והוא תמוה פינון דעדי מסירה פרת דל עדותן מהכא הרי הגט פשר בעדי מסירה, ולפמ"ש יש ליתן פנים לדבריהם דכיון שחכמים תיקנו שיחתמו לשמה ולא נחתם פתיקון חכמים א"כ אין חתימות העדות פלל דהוי מפי פתבם וכדאייתא בח"מ סימן ל"ט ס"ו, א"כ לא נתקיים מאמרו של בעל לחתום עדים על הגט, או י"ל פינון דחתימת העדים באמת הוי מפי פתבם, וע"כ לומר כמ"ש הש"ף בח"מ ר"ס כ"ח דשטר גזירת הכתוב הוא, וא"כ י"ל דנהי דעדי מסירה פרת ו"א צ"ע עדי חתימה מ"מ לענן ראיה שיש ע"י עדי חתימה לענן שנתחזק שהגט בא לידה מן הבעל דמי לשאר שטרות שע"י עדי חתימה מתחזק הענן לאמת שהמכירה או ההלואה הנה אמת, וא"כ י"ל דבגט פינון דהבעל צינה לחתום והם לא חתמו לשמה רק להתלמד בעלמא לא נתקיים מאמרו של בעל (דאם חתמו ע"פ דיבורו פשיטא דהוי לשמה), אלא דיש לענין דבגיטין דף כ"א ע"ב דחכמים מכשירין בדבר שיכול להזדייף ומפרש בגמרא מאן חכמים ר"א דאמר עדי מסירה פרת, א"כ משמע אף שהבעל צינה לחתום מ"מ פשר על דבר שיכול להזדייף ולא אמרינו שפינון שיהיה הגט חתום בעדים וכאן אין העדים מועילין פינון שיכול לזייף ואפ"ה פשר ע"י עדי מסירה ולא

אמרנו שנתפונן הבעל לגט חתום בעדים שיהיה קפידא דווקא בגט בעדים, וכן בכל הני דפסלן הרמב"ם פגון בהרחיק שני שיטין ואינה באה"ע סימן ק"ל, ומסיק דכולהו פשרים בעדי מסירה, וא"כ קשה ג"כ נימא פיון שציונה הבעל לחותמן א"כ לא נתקנים דיבורו, ואיפשר דכולהו מייירי שהגט ניתן ע"י הבעל עצמו וא"כ חזינו דלא קפיד בכך ושפיר יכולין ליתנו בעדי מסירה, ולפ"ז יצא לנו דין חדש דכל הני שפשרים בעדי מסירה הוא דווקא פשמודיעין לבעל שאין הגט חתום בעדים דכיון דאין הבעל מקפיד שפיר יכולין ליתנו, אבל בסתם פשציונה הבעל לחתום עדים בעינו דווקא שיהיה עדות גמורה ולא בדבר שיוכל לזייף וזה דבר חדש, וא"כ גם באמר פולקם אם נתרצה הבעל שיתנו הגט בלא פל העדים שפיר יכולין ליתנו, וגם זה חידוש שלא נזכר בפוסקים, ואף שפשעה שנתתם עדיין לא נתרצה הבעל מ"מ מאי איכפת לן בהא דאטו אם אמר שיתתמו בו עדים וחוץ ונתרצה ליתנו בלא עדי חתימה רק בעדי מסירה למה לא יהיה גט הרי נכתב פדת, גם איפשר לומר דאפי' בלא ידיעת הבעל אף שאמר לעדים לחתום מ"מ יכולין ליתנו בעדי מסירה דשלוחו פמותו, ולא דמי לכולקם דשם גילה דעתו שרצונו להרבות בעדים וקפיד בכך, אבל באומר לשנים שיתתמו איפשר דלאו משום קפידא עביד רק דאורחא דמילתא הוא, אבל אם אמר פולקם חזינו דקפיד להרבות בעדים: מיהו איפשר לומר בלא"ה בכתבו על דבר שיוכל לזייף פיון דמ"מ חתמו בו אלא שיוכל לזייף מ"מ פשר בעדי מסירה דמ"מ נעשה ציווי הבעל, וכן בהרחיק שני שיטין נמי אינו אלא פסול דרבנן ובעדי מסירה פשר לדעת הרמב"ם, וכן משמע סתמיות הפוסקים, ועיין ברמב"ם פ"ט מגירושין דין ל"ב ומ"ש בטיב גיטין סדר גט שני קודם אות נ"ד ד"ה פתב: ולפ"ז איפשר לומר פאן דמספקא ליה לשמואל אי פתב ידן אי פתב הגט, א"כ אם נימא שפיון לכתב הגט אע"ג דס"ל לשמואל דאומר אמרו פשר א"כ אפי' נימא פדברי התוס' דחתם סופר ועד פסול לשמואל, מ"מ איפשר שפיון שכתבו ויתנו הגט בעדי מסירה וא"צ לומר אחתימה נעשה כאומר אמרו, ולהכי לא פריף איפקא אי פתב הגט הוא הא פתב ידן פשר שנדחקו התוס', ולפ"ז י"ל דאי פתב הגט פתב ידן אין צריף פלל דיכולין ליתנו בעדי מסירה לשמואל דס"ל עדי מסירה פרת: פתב הרמב"ם בפ"ב מגירושין דין ו' אומר לשנים או לשלשה אמרו לסופר וכתוב גט לאשתו ואמרו לעדים ונתתו ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו או שאמר לשנים אמרו לסופר וכתוב גט לאשתי ואתם חתומיהרי זה גט פסול ומתיישבין בדבר זה הרבה מפני שהוא קרוב להיות גט בטל ע"כ, והנה הר"ן הביין בדברי הרב שמספקא ליה להרמב"ם אי הלכה פשמואל דס"ל דאומר אמרו פשר ולכן מספקא החמיר בו שקרוב להיות בטל פסוג' דפ' מי שאחזו דאיתא שם שהגט בטל עד שישמעו לקולו והר"ן הקשה עליו פיון דמספקא ליה ובגמרא משמע דאי אומר אמרו פשר חתם סופר ועד פסול, וא"כ היה לו לפסוק בשניהם להחמיר גם בחתם סופר ועד, והרמב"ם פסק בפ"ט להכשיר חתם סופר ועד, ועוד נחלקו מהרד"ך ומהר"מ אלשקר בכוננת הרב שכתב שמתיישבין בדבר שקרוב להיות בטל אמאי לא פתב שהיא ספק מגורשת, ודעת מהר"ם אלשקר שאינו אלא פסול דרבנן רק שקרוב להיות בטל ולכן אף דבשאר פסולים אם נשאת לא תצא פאן מזהירין הבעל ומייעצין אותו לגרש אבל אינה ספק מגורשת, והרד"ך נחלק עליו דס"ל דוודאי פסול משום דהכי ס"ל לרב ור"י ואינה דס"ל פשר ולא תעשה ולכן ס"ל דוודאי פסול רק שמתיישבין מפני שקרוב להיות בטל, ובכ"מ נטה לדעת הר"מ אלשקר, ובאמת האריכות בזה למותר ונהדבר ברור דס"ל להרב דאמרו פסול מן התורה והראיה שבהלכות מתנה פוסל ג"כ אומר אמרו, שכ"כ בפ"ד מזכיה לפסול אומר אמרו במתנה, אלא שלענ"ד נראה דבלא"ה הקשו עוד על הרמב"ם אמאי השמיט הבעיא דאם אמר

כתבו ואמרו לסופר וכתב וחתמו הם דמיבעיא ליה לשמואל אי כתב ידן הוא או כתב הגט דכיון דמספקא ליה אי אמרו פסול או פשר א"כ הנה לו להביא הבעיא דמיבעיא לן בגמרא ונדחקו בזה, וגם מה שנראה מדבריהם דס"ל להרמב"ם דפסול מדרבנן משום דכשר ולא תעשה היינו פסול דרבנן, גם זה אינו נוח לי דלא נזכר בהרמב"ם טעם זה כלל דשמא תשפור עדים שישתום הרמב"ם הפסול הלזה, גם אינו מבואר בגמרא שיהיה פסול, ואיפשר שאינו רק לכתחילה ומנ"ל דלא תינשא אפי' בדיעבד שפבר עשה כזאת ונתברר שהיה אמת, וכן מוכח מלשון הש"ס דפריה אמאי חתם סופר פשר הא נפיק מיניה חורבא אי אמרו פשר דמתמי ליה לסופר מחמת פיסופא ומשני כיון דאמר מר פשר ולא תעשה לא שכיחא, ואם איתא דמשום לא תעשה הגט פסול ל"ל לא שכיחא הא בלא"ה לא שייך למיחש כיון דפסול מדרבנן דהא חתם סופר ועד אפי' למ"ד אמרו פשר אינו אלא פסול דרבנן דמשום חששא דחורבא אין הגט בטל, ול"ל למימר דלא שכיח פשיטא כיון שהגט פסול מדרבנן לא שייך חורבא כלל דאיהו יעשה הסופר לכתוב גט פסול, אלא ודאי אינו אלא לכתחילה בעלמא, ומה שדייק בלח"מ דפסול מדרבנן מדפריה מעדים החתומים על גט אשה נימא התיק שפבר נתגרשה בגט אינו דיוק כלל דבלא"ה צריה להבין מאי מקשה דוקא מעדים חתומים ליה כל גיטין ניהוש שמא תשפור עדים, אלא ודאי פשיטא ליה דבסתם גיטין ושטרות לא חיישינן אלא בגט פי האי שלא שמעו מפי הבעל יש קצת ריעותא דלמה לא יצונו הבעל בעצמו, וכן הוה דעדים חתומים שהעיד החתום רוצה לישא האשה ואפ"ה לא חיישי אף שיש קצת רגלים לדבר אפי' לכתחילה נושא האשה ופריה שפיר ולק"מ ולכן נלענ"ד ברור דלא מספקא ליה להרמב"ם כלל אם הלכה כשמואל דאומר אמרו פשר דפשיטא ליה שהלכה כסוגיא דר"פ מי שאחזו דמסיק רב אשי דהגט בטל עד שישמעו קולו לאפוקי אומר אמרו, ומה הוא דמספקא ליה אי הוא בטל ממש או לא נקט לישנא דבטל רק משום הא דלאפוקי אמר אמרו או לישנא דבטל לאו דוקא ולכן פסול פשיטא ליה ובבטל כתב מתנישבין, וא"כ תו לא קשיא מה שהקשה הר"ן שהיה לו לפסול חתם סופר ועד דהאי לאו קושיא כלל כיון דפשיטא ליה דפסול בנדאי תו לא נפיק מיניה חורבא, וכיון שפן י"ל דחד בחבריה מיתרצא דלחכי השמיט הרמב"ם הבעיא דהא קשה על הש"ס מאי קשיא ליה לשמואל דמכשיר אמרו הא נפיק מיניה חורבא הא י"ל שמואל ס"ל ג"כ אמרו פשר מן התורה ופסול מדרבנן, וא"כ מספקא ליה שפיר אם תצא דבפסול דרבנן לא תצא וחרבא לא נפיק מיניה כיון דפסול מדרבנן, ולכן ס"ל להרמב"ם כפירוש התוס' דבנדאי מהיכא תיתי לומר דכתב ידן נעשה כאומר אמרו, ולכן ס"ל דטעמא דהוי פאומר אמרו דמסתמא כיון לגט פשר וכיון שאי איפשר שיהתמו בעצמם דהוי חתם סופר ועד ולכן נעשה כאומר אמרו שאל"כ יהיה הגט פסול וכיון דחתם סופר נמי אין בו אלא פסול דרבנן א"כ ממילא אין לומר דס"ל לשמואל אומר אמרו פסול מדרבנן וכשר מן התורה דכיון דאומר אמרו פסול ג"כ א"כ אי איפשר שיהיה הגט בהכשר, א"כ ממילא פשיטא לן שפיון שיכתבו ג"כ ומהיכא תיתי לומר דנעשה כאומר אמרו, אלא ודאי ס"ל לשמואל אמרו פשר אפי' מדרבנן א"כ שפיר י"ל שפיון שיאמרו לאחר, ואף דכשר ולא תעשה אינו אלא לכתחילה בעלמא, וא"כ ממילא לשיטת הרמב"ם דפוסל אמרו מדרבנן וחתם סופר ועד פשר א"כ פשיטא לן שפיון גם לכתובה ולא נעשה כאומר אמרו כיון דליכא הוכחה לזה דגם באומר אמרו פסול, ודברי הרמב"ם נכונים: ומה שהקשיתי לעיל מאי פשיט מב"ד הגדול הא בשלשה יכול א' לכתוב ושנים חותמין ותו לא הוי חתם סופר ועד, עכשיו ראיתי פי הפר"ח הרגיש ג"כ בזה, ונראה ליישב דלא קשיא אלא מאי דקאמר נעשה כאומר אמרו ומשמע אפילו לא אמר אמרו בפירוש מהני מפת הוכחה שרוצה

שְׁיִהְיֶה הַגֵּט כְּשֶׁר רוּצָה שְׂיֵאמְרוּ לְאַחֲרֵי א"כ פְּשִׁיטָא לִיה דכ"ש בְּאֵמֶר לְמִי שְׂאִין יוֹדְעִין לְכַתּוּב
שְׁלֹא נִתְפָּנֵן שְׂיִלְמְדוּ דְנוֹקָא דְפְשִׁיטָא לָן טְפִי שְׂיֵאמְרוּ לְסוֹפֵר לְכַתּוּב, א"ו אפִי נִתְפָּנֵן לְכֹה לָא
מִהֲנִי דמ"מ מִלִּי נִינְהוּ, וְאַפִּי אִי מוֹדָה ר' יוֹסִי בְּאוֹמֵר אֲמָרוּ י"נ הִינְנוּ דְנוֹקָא בְּאֵמֶר בְּפִירוּשׁ אֲמָרוּ
לְפָלוּנִי דְהוּי מְמַנָּה שְׁלִיחַ שְׁלֹא מִדְעָתוּ, מִשָּׂא"כ בְּלֹא מִינְה בְּפִירוּשׁ רַק מִפְּחַ שְׂאֲנֵן אֲמָרִינוּ שְׂרַצוֹנוּ
שְׂיִכְתוּב אַחֲרֵי מ"מ ה"ל מִלִּי, וְא"כ לֵק"מ: עוֹד יֵשׁ לִינְשֵׁב מֵה שְׂהִשְׁמִיט הַבְּעֵיָא דְמִיבְעֵיָא לִיה
לְשִׁמוּאֵל דִּישׁ לּוֹמֵר דס"ל כְּפִירִשׁ"י דְאַפְתָּב יָדוּ פְשִׁיטָא לָן דְבַכְלָל כְּתָבוּ פְתָב יָדוּ, אֲלֵא דְמִיבְעֵיָא
לִיה אִי קָפִיד נְמִי אֲפְתִיבָהּ, אֲלֵא דהִפְר"ח הַקְשָׁה דְתַפְשׁוּט לִיה מִמְתְּנִי דְאֵמֶר לְעֶשְׂרָה פְתָבוּ א'
כּוֹתֵב וּשְׁנַיִם חוֹתְמִין, א"כ חֲזִינוּן שְׁגַם הַפְתִּיבָהּ הִיא בְּכָלֵל וְא' מֵאֵלוּ צְרִיךְ לְכַתּוּב, וְאַיְפֶשֶׁר לּוֹמֵר
לְשִׁמוּאֵל לְשִׁיטְתִּיהָ דס"ל פְתָב סוֹפֵר וְעַד כְּשֶׁר א"כ פְתִיבַת הַסּוֹפֵר נִחְשָׁב לְעֵדוּת וְכִינוּן שְׂאִין דְרַף
סוֹפֵר לְחַתּוּם רַק סוֹפֵר כּוֹתֵב וּשְׁנֵי עֵדִים חוֹתְמִין, א"כ סְתָם גֵּט יֵשׁ עָלָיו שְׁלֵשָׁה עֵדִים וְלָכֵן אֲמָרִינוּ
שְׂדַעְתּוּ שֵׁא' מֵהֶם יִכְתּוּב וּשְׁנַיִם חוֹתְמִין, מִשָּׂא"כ בְּאֵמֶר לְשְׁנַיִם פְתָבוּ אֲמָרִינוּ אִיפְכָא כִּינוּן שְׂאִין
דְרַף לְסוֹפֵר לְחַתּוּם מִסְתַּמָּא נִתְפָּנֵן רַק שְׁהֶם יִחְתְּמוּ וְיֵאמְרוּ לְאַחֲרֵי לְכַתּוּב כְּנֶהוּג בְּגֵט סוֹפֵר כּוֹתֵב
וּשְׁנֵי עֵדִים חוֹתְמִין וְהוּוּ כְּשִׁלְשָׁה עֵדִים, וּבְהִכִּי נִיחָא דְלֹא מְסַפְקָא לְשִׁמוּאֵל בְּאֵמֶר לְשִׁלְשָׁה דְבָהָא
וְדָאִי לֹא מִהֲנִי אֲמָרוּ דְצְרִיךְ לְהִיּוֹת שְׁלֵשָׁה עֵדִים בְּדָבָר וְאַנְן דְקִי"ל כְּרַבִּי יוֹסִי גַם בְּשִׁלְשָׁה בְּסִתְמָא
לֹא עֲשָׂאן ב"ד, וְהָא דְפְשִׁיט מֵר' יוֹסִי שְׂאֵמֶר שְׂאֵפִי אֵמֶר לִב"ד הַגְּדוֹל שְׂפִירוּשְׁלִים, וְלֹא קִשְׂיָא
נִימָא שְׂאֵנִי שְׁלֵשָׁה דְפְשִׁיטָא דב"ד הַגְּדוֹל הֵם ב"ד וְא"כ כְּשִׂיאֲמָרוּ גַם הֵם לְאַחֲרֵי לְכַתּוּב וְשִׁמְעֵ מִפִּי
ב"ד נְמִי הוּי פְתִיבַתְּן עֵדוּת עַל הַגֵּט וְאַפִּי"ה לֹא יֵאמְרוּ לְאַחֲרֵי, וְא"כ הֶרְמֵב"ם לְשִׁיטְתִּיהָ דְקִי"ל
חֲתָם סוֹפֵר שְׁנֵינוּ אֲבָל כְּתָב סוֹפֵר לֹא מִהֲנִי א"כ שְׂפִיר נְפִשְׂטָא הַבְּעֵיָא מִמְתְּנִי דְכְתוּבוּ פְתִיבָהּ נְמִי
בְּכָלֵל וְלֵק"מ: וּבְאַרְיִכוּת לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם שְׁפַתְּבוּ וּמְתִינְשִׁבִין בְּדָבָר שְׂקָרוּב לְהִיּוֹת בְּטַל, הִנְהוּ נִתְחַבְּטוּ
ג"כ מֵהֵר"מ אֲלֵשְׁקֵר עִם הֵרֵד"ךְ דְמִהֲר"ם אֲלֵשְׁקֵר בִּיקְשׁ לּוֹמֵר שְׂאִינוּ אֲלֵא פְסוּל רַק מְתִינְשִׁבִין
וּמְיַעְצִין הַבְּעַל לְגֵרֵשׁ וְנִהוּ וְדָאִי אִין נְכוּן, וּמֵהֵרֵד"ךְ כְּתָב דְחִמִּיר טְפִי מְסַפֵּק מְגוֹרְשֵׁת, וְהִפְר"ח
כְּתָב דָּאִי הוּוּ כְּתָב סְפֵק מְגוֹרְשֵׁת ה"א סְפֵק מְגוֹרְשֵׁת וְסְפֵק כְּשֶׁר וּבְאַמְתָּ פְשִׁיטָא לִיה דְפְסוּל, וּבְכָל
זֶה לֹא נִתְיַשְׁבָּה דְעֵתִי כָּלֵל דְפְשִׁיטָא דְסְפֵק מְגוֹרְשֵׁת חִמִּיר טְפִי מְפֻסוּל וְקָם לִיה בְּדַרְבָּה מִינְהָ
דְתַצָּא, וְאַיְפֶשֶׁר לּוֹמֵר לְפִי דְבְרֵי הִפְר"ח וְהֵלַח"מ דְפְשִׁיטָא לִיה דְפְסוּל מִפְּחַ לֹא תַעֲשֶׂה כֵּן בִּישְׂרָאֵל
שְׂמָא תִשְׁפּוֹר עֵדִים, א"כ י"ל שְׂדָבָר גְּדוֹל הַשְּׂמִיעֵנוּ הֶרֶב בְּחֻכְמַת לְשׁוֹנוּ דְהָא הָאִי דִּינָא דְאֲמָרוּ
מִשְׁפַּחַת לָה גַם בְּקִידוּשִׁין כְּשִׁמְקִדְשָׁה בְּשִׁטְר דְבְעֵינוּ ג"כ שְׂיִכְתוּב הַשְּׁטֵר לְשִׁמָּה וּמְקִשִׁינוּ הוּי
לִיצִיָּה כְּדָאִיתָא בְּקִידוּשִׁין דְרַף ט' דְמְקִשִׁינוּ הוּי לִיצִיָּה, בְּפִרְט לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְפּוֹסֵל אֲמָרוּ גַם
בְּמִתְנָה א"כ מִשְׁפַּחַת לָה שְׂקִידְשָׁה ע"י אֲמָרוּ, וּבְכַה"ג יֵשׁ לְגֵט לְהוֹעִיל מִמָּה נְפִשְׁהָ ע"י אֲמָרוּ דָּאִי
אֲמָרוּ לֹא מִיקְרֵי מִלִּי א"כ הוּי גִיטָא וְא"ת אֲמָרוּ מִיקְרֵי מִלִּי הֲרִי גַם הַקִּידוּשִׁין אִינְם פְּלוּם, וְלָכֵן
כְּתָב הֶרְמֵב"ם דְפְשִׁיטָא לִיה דְפְסוּל מִשׁוּם שְׂמָא תִשְׁפּוֹר עֵדִים וְא"כ אפִי אִי הַקִּידוּשִׁין מִהֲנִי בְּאֲמָרוּ
הַגֵּט פְּסוּל מִדְבָרֵיהֶם מִשׁוּם שְׂמָא תִשְׁפּוֹר עֵדִים וְהַקִּידוּשִׁין בְּוֹדָאִי כְּשֵׁרִים אפִי מְדַרְבְּנֵן אִי אֲמָרוּ
כְּשֶׁר דְבְקִידוּשִׁין לִיכָא חֲשֵׁשׁ שְׂתִשְׁפּוֹר עֵדִים שְׁהָרִי בִּידוּ לְגֵרֵשָׁה וּמֵאִי אִהֲנִי לְרַמָּאָה בְּרַמִּיּוּתִי,
וְא"כ טוֹבָא קמ"ל: מִיְהוּ לִפְמ"ש לְעֵיל דס"ל לְהֶרְמֵב"ם דְפְסוּל מְדִינָא וְלֹא מִטַעֲם שְׂמָא תִשְׁפּוֹר
עֵדִים רַק שְׂפְסוּל מְדִינָא, א"כ נִרְאָה גַם בְּקִידְשָׁה בְּשִׁטְר ע"י אֲמָרוּ יוֹכֵל לְגֵרֵשָׁה ג"כ ע"י אֲמָרוּ,
וְלָכֵן נִלְעַנ"ד בִּיאֹר דְבְרֵי הֶרְמֵב"ם לִפְמ"ש דְפְשִׁיטָא לִיה שְׂפְסוּל מְדַרְבְּנֵן, רַק לְפִי שְׂנִרְאָה לוֹ
בְּתַחֲזִילַת הָעִיּוֹן דְהַגֵּט בְּטַל וּלְפִי שְׁלֹא מְצָא הֶרְמֵב"ם הֶכְרַח גְּמוּר לְבַטַל הַגֵּט לְגַמְרֵי וְלָכֵן הִנִּיחַ
הַדְּבָר לְמַעַיְיִן לְהִתְיַשֵּׁב בְּדָבָר אִם יַעֲמִיק וְיִמְצָא רְאִיָּה שְׂאִינוּ אֲלֵא פְסוּל דְרַבְּנָן וְלֹא תַצָּא, אֲבָל כָּל
זְמַן שְׁלֹא נִמְצָא רְאִיָּה מִן הַש"ס שְׂהוּא פְסוּל דְרַבְּנָן נְקִטְיֵנוּ דְהוּי בְּטַל וְאִם נִשְׂאֵת מְפָרִישִׁין אוֹתָהּ

עד שנמצא ראיה שאינו פסול מן התורה, ולפי שעדיין לא הוחלט בדעת הרמב"ם שהגט בטל, והוא כעין שאמרו בגמרא תצא והדבר צריך תלמוד, עד יבנרר בראיות מן התלמוד ולכן כתב ומתיישבין בדבר זה הרבה שקרוב להיות גט בטל, ושהגט פסול פשיטא ליה דהלכה פהה סנגיא דפרק מי שאחזו דהגט פסול, מיהו הוי בהחלט מדרבנן, אבל שיהיה בטל לא פשיטא ליה עד שיבנרר בראיה מופתיית מן הש"ס שאינו בטל בהחלט, ושיעור דבריו כאילו אמר לפום ריהטא הוא בטל ועדיין צריך עיון למעשה וכל זמן שלא נמצא הכרע שיהיה הגט פשוט מן התורה נקטינן דהוא בטל: ובהכי ניחא דבפ"ד מזכירה כתב הרמב"ם בפשיטות באמר לשלשה אמרו לא אמר כלום, ובהלכות גירושין נסתפק קצת, ואף דבמתנה אוקי ממונא בחזקת מרא מ"מ להרמב"ם מועיל תפיסה בספיקא דדינא ולא הנה לו להחליט בפשיטות דלא אמר כלום, ואף די"ל פיון דשטר לא מהני אלא בקרקע ותפיסה לא שנייה בקרקע הא משפחת לה בהקנה לו מטלטלי אגב קרקע ותפס המטלטלין, מיהו איפשר לומר לנה פיון דלא משפחת צד קנייה בקרקע בטל האב לגמרי ואפילו תפיסה לא מהני, אבל לפמ"ש ניחא די"ל דהרמב"ם לשיטתיה אגיל דס"ל שטר אינו אלא מדרבנן דמן התורה ה"ל מפי פתבם, עיין ש"ך ח"מ סימן כ"ח, ובגט ודאי ה"ל מן התורה לשיטת הרמב"ם דס"ל גם עדי חתימה פרתי, וא"כ פיון דאמרו עכ"פ פסול מדרבנן ממילא דאינו כלום פיון דשטר גופיה לא הוי אלא מדרבנן: ובסיום דברי הרמב"ם שפינים וז"ל וכן אם אמר לשנים כתובו וחתמו בשטר מתנה ותנוהו לפלוני אין יכולין לומר לסופר לכתוב אלא הם בעצמם יכתבו ויתנו, והקשה בסמ"ע סי' רמ"ד מאי וכן הא כ"ש הוא אם אמרו לא מהני כ"ש בלא אמרו, ותיגר דאיכא נמי רבותא איפכא דבאמר לשנים פיון שהם יכולין לכתוב ולהתום בעצמן א"כ ה"א שיהיו כמותו לצוות לאחר ג"כ קמ"ל דלא, וקשה לפ"ז מסנגיא דאמר חתם סופר ועד ר' יוסי הוא דלר' מאיר יש לחוש לחורבא, ופירש"י שיאמרו אמרו לסופר כו', וקשה מנ"ל דרבי מאיר מכשיר כלל באמרו דילמא דוקא באמר תנו שיש להם פח לכתוב בעצמם הם כמותו, אבל אמרו שלקהם עצמן אין פח לכתוב גם ר"מ מודה דה"ל מילי, ולפי פירוש התוס' דהתקלה לר' מאיר זימנין שיאמר לשלשה תנו יש ליישב שפיר, אבל לפום פשיטא דשמעתא משמע לר' מאיר פשוט אמרו בפשיטות ומנ"ל הא, ואיפשר לומר דבאמת גם לר"מ אינו פשוט אמרו רק פשוט להם רשות לכתוב בעצמם אלא שנותן להם רשות ג"כ אם ירצו לומר לסופר, ולפ"ז איפשר באמרו שאין להם רשות לכתוב בעצמן גם ר"מ מודה דפסול ותינו פדברי הר"ן לשיטתו דמייירי אמרו מדעתכם.

ועפ"ז ניחא מה שתמה בס' פ"י אמאי לא פשיט ממתני' דפ' מי שאחזו שדייק מיןא רב אשי דאמרו פסול, ולפ"ז איפשר דלא נשמע מן המשנה רק אמרו לסופר שאין להם רשות לכתוב בעצמם אבל אמרו שיש להם רשות ג"כ לכתוב בעצמם י"ל דשפיר מהני פיון דאיכא תרתי למעליותא, ולדייק כולי האי עד שיאמר אם תרצו כתובו או תאמרו לסופר כולי האי לא דייקנין, עכ"פ לר"מ איכא למיחש לחורבא בהך אמרו שיאמר כתבו אתם ואם תרצו אמרו לסופר כו', כנ"ל לפי דברי הסמ"ע: אמנם באמת תמיה לי טובא מה שנגראה מלשון הרמב"ם שאין יכולין לומר לסופר לכתוב ומאי קפידא איכא בכתיבת שאר שטרות אטו בעינן לשמה בשאר שטרות, ומשנה מפירשת לעיל דף כ"ו ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים דכתיב לה לשמה, ועיין לעיל דף ט' דלשמה ליתא בשאר שטרות, ועיין בח"מ סימן מ"ח שיכול לכתוב אפי' שם המלוה והלוה והמעות רק שפינים מקום הזמן שלא יהא מוקדם, וא"כ יש לתמוה למה לא יוכל הסופר לכתוב, ואפ"ל לפמ"ש לעיל דגם בשאר שטרות בעינן ספר המקנה מ"מ נראה פיון דלא בעינן פתיכה לשמה ועיקר הוא

החתימה שהבע"ד יחתום השטר ואם מסר השטר בעדי מסירה אף שמצאו באשפה אם מסרו הנותן בעצמו ודאי שפיר מהני משום דלא בעינו כתיבה לשמה, ולכן ע"כ שטעמו של הרמב"ם משום קפיידא פינון שאמר כתבו וחתמו וא"כ אין לו ענין למילי רק פינון דקאמר כתבו איכא קפיידא שכתבו בעצמם, וכעין שכתבו התוס' לר"מ, וא"כ תימה על הסמ"ע איהו דימה זה למילי שאין הטעם משום מילי פלל רק משום קפיידא, ובאמת שפשט דברי הרמב"ם מורין דגם בכתיבה שינוי מילי, וא"כ תימה גדולה לומר בכל השטרות שלא יכתבו רק מפי הבעל דבר דא"כ שפיר חשיב לשמה בכל השטרות דכששומעין מפיו שמצוה לכתוב היינו לשמה, והנלענ"ד דס"ל להרמב"ם בנודאי בכל השטרות פינון דבעינו ספר המקנה ואנן קיי"ל כרבי אליעזר דעדי מסירה פירתי א"כ צריך לכתוב מפי הבעל דבר דבעינו ספר המקנה, אלא דמ"מ מהני אם מצא באשפה למסור לו בפני עדים דלא גרע מהודאת בע"ד והוי כאילו הודה שנעשה בהכשר ויכול להתחייב ולהקנות בהודאתו, והיינו טעמא נמי שיכול לכתוב תוך השטרות דכשהבע"ד בעצמו מצוה לעדים לחתום על השטר הוי כמו הודאת בע"ד דכמאה עדים דמי הוי כאילו הודה שנעשה בהכשר ושפיר יכולין העדים לחתום, משא"כ באומר לעדים שכתבו וחתמו אם יאמרו לאחר לכתוב והם יחתמו מבלי צוונאת הבע"ד אם פן לא מהני גוף השטר פינון שלא כתבו מפי הבעל דבר וא"ש, וסמוכים לזה שבהו דינא דאומר אמרו כתב הרמב"ם בזה הלשון ואם אמרו לאותן עדים וכתבו ונתנו למקבל לא קנה ע"כ, ולמה לא כתב רבותא טפי שאפ"ל מסרו השטר לנותן והוא עצמו נתנו למקבל אפ"ה לא קנה, וכדאיתא כה"ג לענין גט בפ' מי שאחזו, וכן כתב הרמב"ם בפ"ב מגירושין דין ו', אלא ודאי לענין ממון כשהבע"ד עצמו מוסר לו השטר חתום בעדים אמרינן דהוי כמו הודאה שנעשה בהכשר, עכ"פ תימה על הסמ"ע שלא דייבר מזה פלום וצ"ע: עוד אפ"ש לומר ליישב מה שקשה על הרמב"ם שפוסל אמרו במתנה, וקשה קושיות הרמב"ם הא הוי ממנה שליח שלא בפניו, ובשלקמא בגט יש לומר דלא הוי לשמה אבל במתנה מה טעם לפסול אמרו ליהוי כממנה שליח שלא בפניו, ולכן אפ"ש לומר עפ"מ ש' התוס' דאמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו לא מיקרי עד מפי עד שעיקר העדות לא נמסר אלא לאלו והראשונים הם שלוחי הבעל שמצוה לאלו לעשות לה גט, א"כ י"ל דתליא בזה אי אמרינן מילי לא מימסרן לשליח א"כ מיקרי עד מפי עד, דבשלקמא אי אמרינן מילי מימסרן לשליח הם שלוחי הבעל שע"י אלו מצוה לשלוחים שלו לעשות גט והראשונים שלוחים לעשות את אלו שלוחים ולכן אי מילי לא מימסרן לשליח מיקרי עד מפי עד, ולכן גם במתנה פסול דלא ניתן ליכתב, ומ"מ על הכתיבה לא ידעתי שום טעם שלא יכתוב הסופר ויחתמו הם, אלא מוכרח לומר כמו שכתבתי לעיל, ואפתי פ"ש גבן לברורי מה שנתחבטו הלח"מ והפר"ח למה לא הביא הרמב"ם עיקר דינא דפליגי ר' מאיר ור' יוסי באמר לשלשה תנו דלא יאמרו לאחרים ויכתבו ואם אמרו לאחרים הגט בטל דבזה הלכה כר' יוסי בלי שום ספיקא ונדחקו בזה, והנלענ"ד דס"ל להרמב"ם דיש להבין בסוגיא דפרק פל הגט דפריה אמתני' דהמביא גט בארץ ישראל וחלה משלחו ביד אחר ופריה מהא דאמר לשנים תנו או לשלשה כתבו ותנו דיקתבו ויתנו, ויש להבין מאי קשיא דילמא שם איירי בלא אונס, ולכן נ"ל בנדאי באמר לשנים תנו ליכא שום קפיידא בכתיבה שהרי לא זכר הכתיבה פלל, וא"כ לא דמי לשליח שאמר לו הולך די"ל שהקפיד עליו אבל היכא שלא זכר הכתיבה פלל לא שינוי לומר שיהיה לו קפיידא על הכתיבה פינון שלא זכרה פלל, ולכן משמע ליה דאין שליח עושה שליח פלל ופריה שפיר, ומשני אב"י משום בזיון דבעל קפיד טפי אע"פ שלא זכר הכתיבה פלל ורביא משני דנדאי בתנו לא קפיד רק דה"ל מילי ולא מימסרן לשליח, והשתא בשלשה דס"ל לר"מ דהו"ב"ד ושפיר יכולין לומר

לאחרים, אלא דגם בשלשה שאמר כתבו מ"מ לא עדיף מא"ל לשליח להולכה את הולך דמ"מ
בחלה משלחו ביד אחר דמסתמא במקום אונס לא קפיד, ולכן לר"מ באיפא אונס א"צ לכתוב
בעצמן גם בשלשה פיון דלשלשה מילי מימסרן רק משום טעמא דקפידא, וא"כ לא עדיף מא"ל
את הולך דמ"מ במקום אונס יכול לעשות שליח אחר פיון דמילי מימסרן לב"ד, וא"כ ממילא
אפי' בשלשה שאמר להם כתבו מ"מ אין הגט בטל בהחלט, ואין להקשות לפ"ז איך מוקי אב"י
מתני' דפ' מי שאחזו דף ע"א ע"ב כר"מ ובלא אמר תנו ה' לא אמר תנו רק כתבו אין הגט
בטל ובמקום אונס יכולין לומר לאחר, די"ל דאב"י לשיטתיה דס"ל דמשום בזיון דבעל איפא
קפידא טפי בכתיבה ואין חילוק בין שנים לשלשה לאב"י ובתרנונייהו בטל הגט, אבל רבא דס"ל
טעמא משום מילי ולא הוי קפידא טפי בכתיבה משליחות הגט וא"כ ממילא לר"מ באומר לשלשה
כתבו ואיפא אונס לא עדיף מאת הולך דבאונס עכ"פ יאמרו לאחרים ויכתבו, וא"כ ממילא אחר
שפבר כתב הרמב"ם בשלשה פשאמר להם כתבו שהגט בטל ע"כ מוכח הטעם משום מילי, גם
מסתברא לאב"י דס"ל משום בזיון דבעל אין הגט בטל לגמרי דמידי ספיקא לא נפיק שפא לא
קפיד ויהי ספק מגורשת, אף דמתני' פרק מי שאחזו גקט הרי הגט בטל פבר כתבו שמלשון
המשנה אין ראיה בהחלט שיהיה בטל לגמרי, א"כ הרמב"ם שפסק דבכתבו בטל הגט לגמרי
ממילא אין לחלק פלל בין תנו לחוד לכתבו דמשום קפידא לא הוי בטל לגמרי וע"כ הטעם משום
מילי א"כ ממילא ה"ה בתנו שאין לחלק פלל פיון דטעמא משום מילי, ולכן לא חילק בין אונס
או אינו אונס ובכל גונוי בטל לגמרי, ולא הוצרך הרמב"ם להביא פלל פיון שהגט בטל אין לחלק
פלל בין כתבו או תנו לחוד: בתוס' ד"ה פתב ידן כו' אע"פ דלא נפקא מינה כו' עכ"ל.

לכאורה נראה דהתוס' לא ס"ל פלל לסברת רש"י, ולכן פתב הפהרש"א דלהכי לא מיבעיא ליה
בתלמא דבתלתא יש לקיים שאחד יכתוב ושנים חותמין, וקשה לי ע"ז דהא משמע בש"ס ל"מ"ד
דס"ל באומר אמרו פשר ולא תעשה שפיר י"ל דס"ל לשמואל חתם סופר ועד פשר וכמו
שפירש"י לקמן, וא"כ תיקשי להו מאי מספקא ליה לשמואל אם נתפזן גם לחתימה דאי סבירא
ליה חתם סופר ועד פשר ודאי פיון גם לחתימה, ועוד דהא אפתי לא אסיק אדעתיה מחתם סופר
ועד, וא"כ בס"ד תיקשי ליה בפשיטות אמאי לא אמרינו שרוצה שיכתבו גם הם, ועוד קשה לי
לפי דברי התוס' מאי קשיא ליה מתני' דאפי' אמר לב"ד ילמדו ויכתבו ה' הכא ודאי נתפזן
שיכתוב א' ושאר יחתמו ולכן ילמדו ויכתבו, ולכן נלענ"ד דגם התוס' ס"ל בס"ד דלא אסיק
אדעתיה ה' שקלא וטריא דחתם סופר ועד שפיר איפא לפרושי האיבעיא אי קפיד נמי אפתיבה
אבל אחתימה פשיטא לן דודאי החתימה עיקר וצריכים לחתום בעצמם, וכן לה' שינויא דס"ל
לשמואל חתם סופר ועד פשר יש לפרש בפשיטות דמספקא לן אם הכתיבה באומר אמרו ולא
קשיא להו אלא למסקנא והוא משום דקשה בלא"ה ה' לשמואל לשיטתיה דס"ל פתב סופר ועד
פשר, וא"כ לפי דברי התוס' קשה מאי מספקא ליה נימא שפיון שיכתוב אחד ואחד יחתום וכתב
סופר ועד פשר לשמואל, ולכן משמע להו להתוס' פיון דבש"ס לא הוזכר ספק זה שאחד יכתוב
וא' יחתום ולכן ע"כ לא מספקא לן בהא, אלא ודאי פשיטא ליה להש"ס פיון דמסיק בדרף פ"ו
דכתב סופר אינו פשר לכתחילה אלא בספרא דמובהק והכא מייגרי בסתם שנים א"כ אינו פשר
לכתחילה ומסתמא נתפזן הבעל שיהיה פשר לכתחילה, וא"כ ממילא למסקנא לא מצינו לפרושי
כפירש"י מדלא קפיד אפתיבה פיון דלשמואל ס"ל למסקנא חתם סופר ועד פסול א"כ פשיטא
שלא נתפזן שיעשו גם שניהם הכתיבה והחתימה דהא יופסל הגט בכף, ולכן הוכרחו לומר
דמספקא לן אהי מינייהו פיון, וא"כ אי חתם סופר ועד פשר שפיר י"ל הספק אפתיבה לחוד אם

דקדק שיכתבו גם הטה בעצמם, ומפירש"י שגם למסקנא אין הפירוש בענין אחר רק דעל הכתיבה לחוד מספקא לן, י"ל דס"ל כדפרישית דחתם סופר אינו פסול רק בסתם אבל אם מעיד הסופר בפירושו שנצטוו לחתום פשר, וא"כ גם למסקנא משפחת שיכתבו ויחתמו בעצמם וי"ל דבבחימה פשיטא ליה ולא מספקא ליה רק אפתיבה: אלא דאפתי איפא למידק פיון דשמואל סבירא ליה פתב סופר ועד פשר בדיעבד אפלי בסופר שאינו מובהק וא"כ ע"כ הסופר הני כמו עד וא"כ מאי חששא איפא שיחתום הסופר הא פיון שצינוהו לכותבו ממילא הני עד ג"כ א"כ מאי מזיק מה שיחתום הסופר, דבשלמא אם הסופר אינו עד י"ל דהני פחתם שלא לשמה אבל פיון דהכתיבה ג"כ עדות א"כ הני פנצטוו להעיד ג"כ וא"כ לא מסתבר כלל שתפסל חתימתו, ונראה דנדאי אין חשש במה שהסופר חותם, בפרט לשמואל לשיטתיה, ועיקר החשש פסול הוא דמאחר שאמר אמרו לפלוני ופלוני שיחתמו והם מחתימין הסופר א"כ חסר אחד מן העדים שצינוהו הבעל והד שנים שצינוהו שיחתמו לא גריעי מכולכם חתומו דאיתא במשנה דאם א' מהם מת בטל הגט ועיקר חששא בשביל חסרון חתימת העד שנצטוו לחתום, ומתוך מ"ש עמדנו על דברי הר"ן שתמהנו עליהם לעיל שכתב הטעם בחתם סופר ושני עדים בגט אין חשש דליכא למיחש לכיסופא דסופר דמידעי ידעי שפיון להרבות בעדים, ותמהנו לעיל דהא החששא שמא לא צינה לסופר לחתום כלל, וא"כ לא נתכונן להרבות בעדים והם הוסיפו להחתים גם הסופר ולא נצטוו מן הבעל לחתום, ולפמ"ש נחא דס"ל להר"ן שאין פסול מה שהסופר חותם שלא בציווי הבעל שאינו חותם אלא לכבוד ולמילוי כדפרישית לעיל, רק החששא הוא שיניחו הסופר לחתום במקום עד אחד וכיון שהבעל צינה לשנים אחרים לחתום א"כ חסר חתימת השני, ולכן בחתם סופר ושני עדים אין חשש שלא עבר על רצון הבעל שמ"מ חתמו שני העדים שצינוהו הבעל ואין חתימת הסופר פוסלת, ואין לומר שמא צינה ששאלשה יחתמו והניחו אחד והחתימו לסופר במקומו דאז הנה פסול, על זה כתב הר"ן דבכיוון להרבות בעדים ליכא למיחש לכיסופא דסופר שידעו שפיון להרבות בעדים וא"כ ממנ"פ אין חשש אם צינה רק לשנים הרי חתמו אותן השנים ואין חתימת סופר פוסלת אף שלא נצטוו, וע"כ לומר שאמר ששאלשה יחתמו וא"כ לא הני חתם סופר פיון דליכא פיסופא, פנ"ל ברור בדברי הר"ן, (ע"כ ממהדורא קמא): סליק פרק ששי מי שאחזו פרק שביעי (ע"ב) במשנה מי שאחזו כו' ואמר כתבו כו'.

כתבו התוס' ואפ' אמר כתבו ותנו, ואיפשר לומר דקמ"ל דנדאי באמר תנו פשיטא דאין נותנין אבל באמר כתבו י"ל דעכ"פ יכתבו ויתנו ביז הבעל, ואם מסרוהו להבעל אחר שנתרפא ונתרצה לגרש בו א"כ הנה איפשר לומר דאיגלאי מילתא למפרע אשר מחכמה שאל על זאת ויכול לגרש בגט זה, קמ"ל דלא אמר פלום ואם נתרצה לגרש אס"פ צריך לכתוב גט אחר דהגט ראשון נכתב שלא מדעת הבעל, ובהכי ניחא דבגמרא אמרינן דהא רוחא קורדייקוס שמה למאי נ"מ לקמיצא, ויש להבין מאי נפקא מינה לדינא, לכן איפשר פיון שידוע שהיה רוחא קל להתרפאות ע"י קמיצא ונהיה ס"ד דהכתיבה שכתבו בעודו קורדייקוס תועיל פיון שמתרצה לגרש אחר הרפואה ג"כ, קמ"ל דמפל מקום אינו בדבריו פלום ודו"ק: בפירש"י ד"ה נשתתק לאו אשאחזו קורדייקוס קאי כו' עכ"ל נראה דס"ל לרש"י דבקורדייקוס לא שייך בדיקה דנדאי לאו בר דעת הוא, ואיפשר דאפ' בדיקה לא מהני ביה דקים לן דאינו בדעתו, ועיין בפני הושע שהבין בדברי רש"י דאיירי בנשתתק מחמת חולי וכתב הטעם דכיון דאמר כתבו לחוד ובאינו חולה לא מהני כתבו, ולפענ"ד ליתא דכל נשתתק אפ' מתוך בריו לא גרע מחולי דמסתמא אית ביה ספנה והוא פהול וסגי בכתבו לחוד, וכן הוא ברמב"ם ובטור ובש"ע סי' קכ"א בפי שנשתתק אם בדיקו אותו כותבין ונותנין,

משמע דנשפתתק יש לו דין חולי, וגם בפירש"י פוננתו מחמת חולי ולא מחמת חולי דמעיקרא אלא דהאי גופא חולה הוא פי נישל המדבר, וא"כ סגי בכתבו לחוד בנשפתתק אפי' מתוך בריו דאין לה חולי גדול מזה, פו נ"ל: בגמרא שמעיה ילמא.

צ"ל דלא הספיקה לו רפואה דבישרא שמינא וחקרא חניא: בפירש"י ד"ה רב יוסף איצטק לתלגא כו' עכ"ל. צ"ע דלמה לא הונפרה רפואה זו, וע"פ פשוטו יש לפרש בלא חולי רק לצינתא בעלמא והיינו דאמר גדולה מלאכה: בגמרא אמר להו הא בעלת שלש כו' פתב המהרש"א ויש לדקדק מאי קושיא הא בעלת ג' ובעלת ה' פשרים להדיוט, ואין זה קושיא דלא פא רק להראות איך חשידי אאבר מן החי וכיון דבת ג' חסרה רגל א' והם יראים מריש גלותא עד אשר חתכו אבר מן החי, וכה"ג לעיל דף ז' דאל יטיל אימה יתירה כו' ביקשו להאכילו אבר מן החי, ופירש"י שאבד אבר מן השחוטה וחתכו אבר מן החי להשלים: שם פרקה בסודריה.

למאי דמסיק היינו כל החתיכה משום דטעם ביה טעמא דחיונרא, והקשה המהרש"א אמאי קאמר גששה דהרגיש באותו עצם אפי' לא הנה מרגיש לא הנה אוכל משום טעמא דחיונרא, ונראה דעשה פו דגששה כדי שידע מקום הצרעת דאולי היתה איזה נקודה קטנה וקשה לבדוק בכל העור, וכה"ג בפוסקים בנקב בחלל הגוף קשה לבדוק כל החלל ולזה הנה מגששה כדי לדעת מקומה כדאמרנו לקמן בדקו בדוקתיה ואגב הרגיש שרוצים לחנקו: (דף ס"ח ע"א) בגמרא א"ל ר"ח מנא הנה ידע מר המהרש"א דניק הא נחר ליה, ואיפשר לומר דממה שעשה לו סימן הנה לו לעמוד במקומו ואיך הנה בטוח פשיפנה לימין או לשמאל שמא גם שם שמו מכשול לפניו, ולזה השיב חזק דנחר לי מר, ואם תראה אותי פונה למקום מכשול תוסיף לרמוז לי להיות פלך מדרבך זה, ועוד שהינוקא רמז לפנות לימין או שמאל, ועוד שהתקלה נקרת מתוך הציפיתא ונחשידי עבדי על זאת שפוננתם להזיק בידיים: שם שרים ושרות אלו מיני זמר.

נראה שהפלים עצמם יש בהם שמות זכר ונקיבה כלי זמר זה נקרא בלשון זכר וזו בלשון נקיבה כמו שיש חילופי שמות בכל פלים יש שנקרא בלשון זכר ויש בלשון נקיבה: בתוס' ד"ה איכא כו' וצ"ל ששמרוהו מימי שלמה עד חורבן בית שני עכ"ל.

קצת קשה למה לא שמרוהו מימות משה עד בית ראשון שלא הנה זמן רב כל פך כמו מבית ראשון עד בית שני: בא"ד הקשה הר"ר אלחנן כו' ולינסרניהו ע"י שמיר עכ"ל. לולא דברי התוס' הנה איפשר לומר דקשה בלא"ה איך עשו באבני אפוד באותיות הסתומות כגון מ"ם סתומה וסמ"ף שאם ע"י השמיר הרי נפרד האבן לגמרי והפנימיית נופל מן האבן, ודוחק לומר שאלו האותיות היו פרודות, לכן י"ל דהשמיר אינו בוקע מעבר לעבר ומעט נשאר מחובר למטה ובקל להפרידו שלא ע"י ברזל, וא"כ למזבח פשיפרידוהו הרי הם נשברים ואינם שלמות, והא דלקמן דתרגולא ברא אייתי ליה לשבר הזכוכית י"ל שקל להשתבר אף שנשאר מעט שלם בתחתיתו, וכן אמרו שנבקעים האותיות כתאנה שמתבקעת אלמא שאין נפרדו, וכן לקמן בשיני דטורא משמע שאין החר נפרד רק מתבקע: בגמרא אייתי שינה ושידתין.

לא ידעתי שנים ל"ל זכר ונקיבה דוקא שם פריא ליה בירא. איפשר שלא שתה המים פאשר הם רק אחר ששימם בבור ושם עשה איזה תיקון למים דאל"כ הלא יכול למצוא מים בעולם, לכן סייר לגושפנקיה שאם א' שתה מהם וממלאם במים אחרים אינו נוח לו בכך לכן פי צחי לא השיג מים אחרים ראויים לו: בתוס' ד"ה זיל כו' לא רצו לשאול באורים ותומים כו' עכ"ל.

לכאורה אורים ותומים אינם מניעצין ביצד לעשות רק משיבין הן או לאו אם יצליחו או לא אבל ליתן עצה איך לעשות לא מצינו בשום מלחמה וא"כ אף אם היו משיבין האורים ותומים שהוא אצל שרו של ים לא יבינו איך להשיגו, משא"כ אשמדאי שאמר להם שהשר של ים מסרו לתרנגולא ברא ונתחכמו איך להשיגו, אבל אם היו אורים ותומים משיבים שהוא אצל שרו של ים לא היה עולה על דעתם לשואלו אם מסרו לאחר וכה"ג איפשר שהיה תשובה, אבל זה שפכשוהו הנכרח לברר דבריו שאל"כ לא יאמינו לו אילו לא אמר רק שהוא אצל שר של ים ולא יוכלו להשיגו היו מענגן אותו יותר פן פתוש בם והנכרח לברר אמיתת דבריו דע"כ לא יכול לכבוש השר של ים להחזיר השמיר להם: (ע"ב) בגמרא בדקו קינא דתרנגולא ברא דאית ליה בנאי.

משמע שהשר של ים מסרו לכל המין תרנגולא ברא וכ"א יכול ליקחו: בפירש"י ד"ה ובעיא מינטר ליבם קטן כו' ויודע היה זה שעתידה להמתין י"ג שנה עכ"ל. צריף להבין מאי בעי רש"י בזה, ואיפשר דרש"י לשיטתו דלעיל דף ס"ה ע"א ד"ה חולצת משמע דס"ל בהביא סימנים בהגיעה לעונת נדרים חולצת, א"כ איפשר שתביא סימנים קודם י"ג שנה לזה אמר יודע היה זה שלא יביא סימנים קודם י"ג שנה, עוד איפשר דקשיא ליה לרש"י אם פבר נולד היבם הרי בציר ליה משלש עשרה הימים אחדים אשר יחיה הפעל ואם לא נולד עדיין איפשר מ"מ שינולד מיד ואין י"ג שנה במילואן, לזה פירש שינדע שתמתין אף שפבר נולד מ"מ לא יהיו לו ב' שערות עד עבור י"ג שנה ממיתת הפעל, והראשון נ"ל עיקר: בגמרא שלחו להו בידקו בכרעיה קשה שהיה ליה לבדוק בכבואה דכבואה דלית להו כדלעיל דף ס"ו, וגם לעיל דפריף אינהו נמי אינדמו נימא דחזי ליה ברגלי אדם, וכ"ש דקשה להגאונים שפסקו דאין בקי אין בכבואה דכבואה מ"מ משפחת לה בראו לו רגלי אדם: שם וקא תבע להו בנידויתיהו.

קשה פיון דגמר מתיבתא אמאי אינו מחזיק דין נדה ואשת איש, וצ"ל דאינם מצווין על איסורים, ועיין בתשובת מהר"ם לובלין באשה הנבעלת משד שאינה אסורה משום זונה: בפירש"י ד"ה מלף והדיוט היה שלמה לא חזר שוב למלכותו.

בגליון בשם רש"ל כעין מלכות ראשונה שמלף על עליונים ע"כ, איפשר דקשיא ליה מ"ש המהרש"א הא כתיב בקרא שמלף בירושלים ארבעים שנה, לכן פירש שעל העליונים לא מלף כמקדם ומ"מ היה מלף בירושלים, מיהו ברבה פסוק אני קהלת אמר חכם וטיפש וחקם עציר ועני ועשיר משמע שהיה הדיוט גמור, לכן י"ל שימים רבים שהיה אשמדאי בדמותו נקרא המלכות על שם שלמה והנהגותיו ונימוסיו לכן נקרא המלוכה על שמו: (דף ס"ט ע"א) בתוס' ד"ה לברוקתי הקא משמע דיש כו' וקשה דבכורות חשיב ליה גבי מומין הקבועין עכ"ל.

איפשר ליישב דהו רפואה אינו מרפא לגמרי רק מיקל החולי ויכול לראות אבל מ"מ אין החולה נרפא לגמרי ושפיר ה"ל מום קבוע: בד"ה לכפא כו'. גם כאן מבואר לחינכי משמע דכפי אינם חינכי: בגמרא פיון דמפנמיה קאתי אימר איתמוחי איתמח.

ובריא לא שייף זה די"ל מפנימיות הריאה קאתי דרוף הקנה שמחנכר לריאה ששם מעלה הלחלוחית וכיחו לפה: (דף ע' ע"א) בתוס' ד"ה רב שימי כו' הקשה ה"ר אלתנן אמאי לא אסור לרפאות כו' עכ"ל.

וקשה איה ריפא אלישע צרעת נעמן, וצ"ל שינדע שלא יעבוד עבודת גילולים עוד, וא"כ איפֿשר שגם ההוא עפוי"ם לאו עובד עבודת גילולים הנה, ועיין בַּמְהַרְשָׁ"א שֶהַקְשָׁה אִיךְ אָמְרוּ חז"ל הַרְפוּאוֹת הֵא חֲזַקְיָה גִנְזוּ סֵפֶר רְפוּאוֹת שִׁישְׁעָבְדוּ לָבָם לְמָקוֹם, ע"ש מה שתיירז, ואיפֿשר דְסֵפֶר רְפוּאוֹת הָיוּ כְּנֶלְמֶה בְּדוּקוֹת וְשׁוֹת לְכָל נֶפֶשׁ וְקוֹלְעִים אֶל הַשְּׁעָרָה אֲבָל רְפוּאוֹת הִלְלוּ אֵינָם שׁוֹת לְכָל נֶפֶשׁ וְכִפִּי שִׁינוּי הַטְּבָעִים לְקַבֵּל הַרְפוּאוֹת וְכִינּוּן שְׂאֵינָם בְּדוּקוֹת צָרִיךְ רַחֲמֵי שָׂמִים שִׁוְעֵילוּ, מִיְהוּ קֶשֶׁה אֲמַאי לֹא רִיפָא אֶת נַעֲמָן ע"י סֵפֶר הַרְפוּאוֹת וּמְלָךְ יִשְׂרָאֵל צוּנַח הַאֱלֹהִים אֲנִי לְהַמִּית וְלִהְיוֹת, וְאִיפֿשֶׁר שְׁלֹא הָיָה תַּחַת יַד מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל בַּקֶּץ מַלְכֵי יְהוּדָה מְשַׁלְּמָה הַמְּלָךְ, אֲלֵא מ"מ קֶשֶׁה פִּינּוּן דְאִיתָא בַּפ' הַפּוֹעֲלִים עַד אֲלִישֶׁע לֹא הָיָה אֵינֶשׁ דְחָלָה וְנִתְרַפָּא א"כ קֶשֶׁה סֵפֶר רְפוּאוֹת מִה טִיבוֹ, וְאִיפֿשֶׁר דְהֵינּוּ לְחַלְאִים חִיצוֹנִיִּים וְחִבּוּרוֹת וּפְצָעִים כַּמְפֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה וְרַפָּא וְרַפָּא אֲבָל מִי שְׁחָלָה חוֹלֵי פְּנִימִין לֹא הָיָה עוֹד תַּקְנָה לְהַתְרַפְּאוֹת, וְא"כ י"ל דְנִדְאִי מִה שְׁגִילוּ רְפוּאוֹת כָּאֵן פִּינּוּן שְׁהַרְבָּה שְׁלוּחִים לְמָקוֹם וְחַלְאִים רְעִים וְנֶאֱמָנִים אֵינן חֲשֵׁשׁ בְּהַתְגַּלּוֹת רְפוּאוֹת עַל מְקַצַּת חֲלָיִים אֲבָל סֵפֶר רְפוּאוֹת כָּלֵל לְכָל חֲלָיִים הַחִיצוֹנִיִּים וְיִסְיָחוּ דַעְתָּם מִן הַרְחָמִים לְכֹן גִּנְזוּ: בַּגְמָרָא א"ל אֲלֵיָהוּ לִר' נָתַן אֲכוּל שְׁלִישׁ כו' לְכַשְׁתַּכְעוֹס תַּעֲמוּד עַל מִלּוּאָה.

פירש"י אַבְל אִם תַּמְלֵא מַעֲיָה כַּשְׁתַּכְעוֹס תַּבְקַע, וְאִיפֿשֶׁר לְפָרֵשׁ ע"ד זֶה טוֹב כַּעַס מְשַׁחֲקֵי כִי בְרוּע פְּנִים יֵיטֵב לֵב כִּי לְבוֹ פּוֹאֵב עַל הַשְּׁלִישׁ שְׁחָסֵר לוֹ מִן הַשְּׁבִיעָה וְע"י הַכַּעַס מְמַלֵּא בְטָנוֹ וְא"כ בְרוּע פְּנִים יֵיטֵב לֵב, וְעַד"ז פִּינְשֶׁנוּ מִה שְׂאֵמְרוּ בְּקִדּוּשֵׁינָן רַגְזוֹן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ אֲלֵא רַגְזוֹתוֹ וְלֹא אָדָם שְׁטוֹב מְטַעֵמִין לוֹ מְפָרִי מַעֲשָׂיו וְהוּא שְׁהַשְּׁלִישׁ שְׁנַתְמַלֵּא מִן הַכַּעַס אֵינן לוֹ טַעַם רַק כַּעַס וּמְכַאוּבוֹת א"כ רַגְזוֹן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ טַעַם לְשִׁבַח מְשַׁלִּישׁ שְׁהֵנִיחוּ רַק רַגְזוֹתוֹ אֲבָל אָדָם שְׁטוֹב מְטַעֵמִין לוֹ מְפָרִי מַעֲשָׂיו, וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ בַּפ' בְּחֻקוֹתֵי וְאֲכַלְתֶּם לְחֶמְכֶם לְשׁוֹבַע וְלֹא תִנְיָחוּ שְׁלִישׁ וַיִּשְׁבַּחְתֶּם לְכַטַּח בְּאַרְצְכֶם וְנִתְמִיתִי שְׁלוֹם בְּאַרְץ וְלֹא תַצְטַרְכוּ לְכַעַס לְלַבֵּשׁ אַכְזָרִיוֹת בְּמִלְחָמָה שְׁהוּא הַכַּעַס הַגְּדוֹל אֲבָל יִהְיֶה לְכֶם שְׁלוֹם וְתֹאכְלוּ לְשׁוֹבַע: (ע"ב) בַּגְמָרָא אָמַר כְּתוּבוֹ גַּט לֹא שְׁתוּ וְאַחְזוּ אֲרֻרֵיִקוּס כו' אָמַר ר"ש בֶּן לֵקִישׁ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין כו'.

ויש לדקדק הַא מַתְנִי בְּכַתְבוֹ אֵיירִי וְא"כ קוֹדֵם שְׂאֵחְזוּ אֲרֻרֵיִקוּס הָיָה בְּרִיא וּבְבָרִיא לֹא מְהֵנִי כְּתוּבוֹ רַק בְּמִסּוֹפֵן וְאִיךְ אָמַר רִישׁ לֵקִישׁ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין, וְאִם נֹאמַר שְׁמַעֲיָקְרָא הָיָה מְסוֹפֵן וְאַחְזוּ אֲרֻרֵיִקוּס בְּתוֹךְ הַחוּלִי א"כ אִיךְ קָאמַר סְמִיָה בִּידוֹן בִּישְׂרָא סוּמְקָא דִּילְמָא לְחוּלָה אֵינָה טוֹבָה רְפוּאָה זוֹ, וְאִיפֿשֶׁר דְמַעֲיָקְרָא גְמִי הָיָה חוּלִי אֲשַׁתָּא כְּדַלְעִיל דָּף ס"ז ע"ב דְרְפוּאָתוֹ שְׁנָה עִם אֲרֻרֵיִקוּס, אֲלֵא דְקֶשֶׁה דֹא"כ לֹא הָיוּ מְסוֹפֵן פִּינּוּן שְׁיֵשׁ לוֹ רְפוּאָה וְצ"ע, וְאִיפֿשֶׁר דְרִישׁ לֵקִישׁ קַמ"ל דְכוֹתְבִין וְנוֹתְנִין הֵינּוּ בְּאֵמַר תְּנוּ וְהוּי רְבוּתָא דְמַתְנִי לְעַנְנָן כְּתוּבוֹ לֹא אֵיירִי רַק לְעַנְנָן כְּתִיבָה לְחוּד, וְס"ל לִר' דְאָפִי הַנְּתִיבָה יְכוּל לְהִיֹּת אִף שְׁעַדִּין אֵינּוּ בְּדַעְתּוֹ אַע"ג דְלַעֲנָן נְתִיבָה וְדֹאֵי בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת שְׁיָדוּ כִּיֵּד הַבַּעַל לְנְתִיבָה ס"ל לְרִישׁ לֵקִישׁ דְכְּתִיבָה וְנְתִיבָה שׁוּיָן בְּזֶה, דְגַם לְעַנְנָן כְּתִיבָה נְהִי דְלֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת מ"מ הַכְּתִיבָה בְּכַח הַבַּעַל כַּמ"ש בְּסִפְרֵי גַט מְקוֹשֶׁר דָּף ט"ז וּמִשְׁם בְּאַרְהֵ הַטַּעַם שְׁצָרִיכָה לְהִיֹּת הַכְּתִיבָה ע"י כַּח וְהַשְׁתַּדְלוֹת הַבַּעַל וְלֹא תִלְיָא בְּשְׁלִיחוֹת ע"ש הֵיטֵב, וְאֵינן מְקוֹם לְתַלּוּנַת הַפְּנִי הַיּוֹשֶׁעַ כָּאֵן וְדו"ק: עוֹד אִיפֿשֶׁר לוֹמַר הֵא דְקַפִּיד אַכְתִּיבָה שְׁתַּהֲיֶה בְּדַעַת אִף דְלֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת י"ל פִּינּוּן דְדַרְשִׁינָן לְעִיל דָּף כ"א וְכַתְבּ וְנָתַן שְׂאֵינּוּ מְחֻסָּר אֲלֵא כְּתִיבָה וְנְתִיבָה יְצָא זֶה שְׁמֻחְסָר קְצִיצָה וְנְתִיבָה לְכֹן אִם כְּתוּבוֹ כְּשֶׁהוּא אֲרֻרֵיִקוּס אִם אֵינּוּ רְאוּי לְנְתִיבָה ה"ל מְחֻסָּר רְפוּאָה וְנְתִיבָה, לְכֹן ס"ל לְרִישׁ לֵקִישׁ דְנוֹתְנִין ג"כ וְלִיפָא שׁוּם חֲסָרוֹן מִשָּׂא"כ לִר' יוֹחָנָן דֹאֵינן נוֹתְנִין אֵינן כּוֹתְבִין ג"כ, מִיְהוּ י"ל דְלֹא דְמִי דְמְחֻסָּר קְצִיצָה חֲסָרוֹן בְּגַט עֲצָמוֹ מִשָּׂא"כ הָא אֵינן חֲסָרוֹן בְּגַט רַק בְּנוֹתָן: וְאִיפֿשֶׁר לוֹמַר עוֹד לְדַמּוֹת לְעַנְנָן דִּיחֻי כְּמוֹ בְּאֲכַל חֵלֵב וְנִשְׁתַּטָּה

דמיקרי דִּיחוי לענגן קרָבן פֿינן שאַינז ראוי להביא קרָבן בַּעַת שְׁטוּתוֹ מִיקרי דִּיחוי פֿדאָיִתא בְּנִבְחִים דִּף י"ב פֿמו כּוּן י"ל פֿאן פֿינן דלר' יוֹחֲנָן אִין לִיִּתְנוּ בַּשַּׁעַת שְׁטוּתוֹ נִדְחָה גַם אַח"כּ וְאִין הֶגֶט רֵאוּי עוֹד, מִשׂא"כּ לְרִישׁ לְקִישׁ דְּנוֹתְנִין ג"כּ אִין פֿאן דִּיחוי, וְאע"ג דלענגן דִּיחוי מִהֲנִי הִיכָא דְבִידוֹ וְא"כּ פֿאן סְמִיָּה בִּינְדוֹן פֿכֵר פֿתְּבוּ הַתּוֹס' בְּסוֹפָה דִּף ל"ג דְּצָרִיף לְחֵלֶק בְּדְבָרִים דְּבִמְזַבַּח שְׁנַפְגָּם כָּל קִדְשִׁים שְׁנַשְׁחֲטוּ ע"ג מִיקרי דִּיחוי אִף דְּבִידוֹ לְתַמְנָן הַפְּגָם, וְנִיחָא בְּזוּה מַה שְׁתַּמָּה הַמְּהַרְש"א עַל מ"ש הַתּוֹס' דְּצָרִיף לִיְזַהַר שְׂיִהְיֶה שְׁפוּי בֵּין פֿתִּיבָה לְנִתְיָנָה וְתַמָּה הַמְּהַרְש"א מַה בְּכֵף שְׁאִינוּ שְׁפוּי בֵּין פֿתִּיבָה לְנִתְיָנָה פֿינן דְּשְׁפוּי בַּשַּׁעַת פֿתִּיבָה וּבַשַּׁעַת נִתְיָנָה, וּלְפַמ"שׁ נִיחָא דְּקַשְׂיָא לְהַתּוֹס' לְשִׁטְמִיָּהוּ דַּס"ל לְעֵיל דִּף כ"ב ע"ב דְּלֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת בְּכַתִּיבָה וְא"כּ אַמְאִי יִנְפֹסֵל וְע"כּ מִשׁוּם דְּאִיִּדְחִי, וְא"כּ בְּנַשְׁחֲטָה בֵּין פֿתִּיבָה לְנִתְיָנָה כ"שׁ דְּהוּי נִרְאָה וְנִדְחָה דְּחֲשִׁיב טְפִי דִּיחוי פֿמְבֹאָר ר"פ לִוְלֵב הַגְּזוּל שָׁם, וְדוּק הֵיטֵב.

וְעֵינָן בְּסִפְרֵי גֵט מְקוֹשֶׁר אוֹת י"ג דִּף כ"א: בְּתוֹס' ד"ה דְּקַתְּנִי מִיִּתּוֹר הַלְּשׁוֹן כּו' עכ"ל. אִיִּפְשָׁר לֹמַר דְּרִישׁ לְקִישׁ דְּדִיִּיק מִן הַמְּשַׁנָּה דְּאִם נִימָא דְּאִין כּוֹתְבִין רַק פֿשִׁישְׁתַּפָּה, א"כּ קֶשֶׁה פֿינן שְׁאָמַר בַּשַּׁעַת שְׂהִיָּה קוֹרְדִּיקוֹס אַל תִּכְתְּבוּ גַם פֿשְׁנַתְרַפָּא לְמָה יִכְתְּבוּ בְּלֹא דַעְתּוֹ שְׁמָא גַם אַחַר שְׁנַשְׁתַּפָּה עֲמַד בְּדִיבּוּרוֹ וְסוֹבֵר שְׁבַשְׁבִּיל שְׁחֹזר פֿשְׂהִיָּה קוֹרְדִּיקוֹס יִמְנְעוּ מִלְּכַתְּוֵב שַׁע"כּ פֿ אִיִּפְשָׁר שְׁזוֹכֵר הַדְּבָרִים שְׁדִיבֵר בַּהִיּוֹתוֹ קוֹרְדִּיקוֹס, וְאע"ג דַּע"פ הַדִּין י"ל כָּל זְמַן שְׁלֹא חֹזֵר בַּהִיּוֹתוֹ שְׁפוּי אִין חֲזַרְתּוֹ כְּלוּם וְאִף שְׁעוֹמַד בְּדַעַת זֶה בַּשְּׁפִיּוֹתוֹ אִינוּ אֱלָא דְּבָרִים שְׁבַלְב ס"ל לְרִישׁ לְקִישׁ דַּמ"מ יֵשׁ לְשׁוֹאֲלוֹ דְּשְׁמָא חֹזֵר בְּאַמַּת וְסוֹבֵר שְׂיִסְמְכוּ עַל חֲזַרְתּוֹ וְלֹא יִכְתְּבוּ בְּלֹא דַעְתּוֹ דְּלְמָה נִפְקִיעַ מִמְּנוּ אֲשַׁתּוּ, אֱלָא וְדֹאֵי כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין גַּם בַּהִיּוֹתוֹ קוֹרְדִּיקוֹס א"כּ עֲלִיָּה דִּידִיָּה רְמִיָּא לְשׁוֹאֲלוֹ שְׁמָא פֿכֵר פֿתְּבוּ וְנִתְנוּ בַּהִיּוֹתוֹ קוֹרְדִּיקוֹס, וְא"כּ מְדַקְתְּנִי אִין בְּדְבָרֵי כְּלוּם מוֹכַח דְּנוֹתְנִין מִיָּד, וּר' יוֹחֲנָן ס"ל דְּלֹא צָרִיף לְאִמְלוּכֵי בֵּיהּ דְּמַסִּיק אַדְעַתְיָה שְׁלֹא יִסְמְכוּ עַל דְּבָרֵי וְא"צ לְשׁוֹאֲלוֹ כָּלֵל דַּעְלִיָּה רְמִיָּא לְגִלוּיֵי שְׁנַתְחַרַּט בַּשְּׁפִיּוֹתוֹ, כֵּן נ"ל וְדו"ק הֵיטֵב: בַּד"ה וְמִי אָמַר כּו' הַקֶּשֶׁה הַר"ר אֶלְחָנָן כּו' לְרִישׁ לְקִישׁ נְמִי תִּיקְשִׁי כּו' עכ"ל.

הַקֶּשֶׁה עֲצוּמָה, עֵינָן בְּסִפְרֵי גֵט מְקוֹשֶׁר מ"ש לִיִּשְׁב, וְנִרְאָה עוֹד דְּהָא וְדֹאֵי בַּס"ד שְׂיִוְעֵיל הֶגֶט שְׁל הַנְּשַׁחֲט אִף שְׁאִינוּ בַר דַּעַת בַּשַּׁעַת פֿתִּיבָה וְנִתְיָנָה ע"כּ הַסְּבָרָא דְּכֵינָן שְׁצִינָה לְכַתְּוֵב כְּשֶׁהוּא שְׁפוּי מְסַר לְהֵם כַּח הַגִּירוּשִׁין וְלֹא בְּעֵינָן תּוֹ דַּעְתּוֹ, וְעַפ"ז יֵשׁ לְחֵלֶק שְׁפִיר דְּוְדֹאֵי בְּדָבָר שְׁהוּא לוֹ זְכוּת בְּעֲצָם שְׁלוּחִיו בְּמִקוּמוֹ אִף שְׁעַכְשָׁיו אִינוּ בַר דַּעַת פֿינן דְּמִילְתָּא דְּפִסְיָא הוּא שְׁזָכוּת הוּא לוֹ, וְא"כּ י"ל וְדֹאֵי בְּמִשְׁנָה שְׁאָמַר פֿתְּבוּ כְּשֶׁהוּא בְּרִיא א"כּ לֹא הִיָּתָה פֿנוּנְתּוֹ רַק לֵאזְנָה טַעַם שְׂיִהְיֶה דְּהָא אִינוּ מְסוֹפֵן גַּם עַכְשָׁיו, א"כּ לֹא בְּרִיר לָן שְׁהַגִּירוּשִׁין הֵם זְכוּת לוֹ דְּאִפִּי בְּאִשָּׁה שְׁצוּנְחָה לְהַתְּגַרְשׁ אִמְרוּ בִירוּשְׁלָמִי שְׁמָא חֲזַרָה בָּהּ וְכָאן נְמִי אִינוּ זְכוּת בְּהַחֲלֵט וְאִינוּ דוּמָה לְבְּרִיא שְׁנַשְׁאָר בְּבְרִיאוֹתוֹ דְּלֹא חִיִּישִׁין לְחֲזַרָה דַּעְלִיָּה רְמִיָּא לְגִלוּיֵי וְאִדְעַתָּא דְּהִכִּי עֲבִיד שְׁלִיחָא שְׂיִהְיֶה בְּמִקוּמוֹ וְלֹא נִיחָוּשׁ לְחֲזַרָה אִף שְׁאִין הַדְּבָר לוֹ זְכוּת גְּמוּר, וְא"כּ בַּשַּׁחֲט בּוֹ שְׁנַיִם קִים לָן שְׁלֹא יִחְזוֹר שְׁהִרִי אִינוּ מְקוּנָה לְחִיּוֹת וְכּוֹנְנָתוֹ שְׁלֹא תְּפוּל קְמִיָּה יָכֵם וּכְשֶׁהוּא זְכוּת לוֹ בְּעֲצָם שְׁפִיר הֵם בְּמִקוּמוֹ פֿמוֹ שְׁזָכְנָן לְקֶטֶן אַע"פ שְׁאִינוּ בַר דַּעַת כָּלֵל לְכֵן גַּם הֵם בְּמִקוּמוֹ לְגַמְרִי אִף לְאַחַר שְׂיִצֵּא מִדַּעְתּוֹ מִשְׂא"כּ בְּמַתְנִי, מִיְהוּ סְבָרָא זֹל לֹא שְׂיִיף לְחֵלֶק רַק עַל הַנְּתִיבָה שְׁלֵכָף אִינָם בְּמִקוּמוֹ לִיתָן דְּלֹא זְכוּת גְּמוּר הוּא לוֹ שְׂיִהְיֶה בְּמִקוּמוֹ שְׁמָא יִחְזוֹר בּוֹ, אֲבָל לְעֵנָן הַפֿתִּיבָה שְׁפִיר ה"ל זְכוּת גְּמוּר שְׁהִרִי גִילָה דַּעְתּוֹ שְׁחַפֵּץ בְּגִירוּשִׁין וְאִם יַעֲמוּד בְּדַעְתּוֹ ה"ל זְכוּת וְאִם יִחְזוֹר הִרִי יְכוּל לְחֲזוֹר קוֹדֵם נִתְיָנָה, וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר לְרִישׁ לְקִישׁ י"ל הָא דְּמַצְרִיף סְמִיָּה בִּינְדוֹן הֵינְנוּ מִשׁוּם הַנְּתִיבָה שְׁאִינוּ זְכוּת גְּמוּר לוֹ וּבְנִתְיָנָה שְׁפִיר יֵשׁ לְחֵלֶק בֵּין שְׁחַט בּוֹ שְׁנַיִם שְׁזָכוּת גְּמוּר הוּא לוֹ פֿדְּפְרִישִׁית, אֲבָל ר' יוֹחֲנָן דַּס"ל

דאָפּי' פּתִיבָה אין כּוּתבִּין קוּדֶם שְׁיִשְׁתַּפֶּה אֶלמָא טַעמָא מִשׁוּם שְׁפִסֵּק מִמֶּנּוּ כַּח הַגִּירוּשִׁין לַגְמָרִי תוּ
אֵין לְחַלֵּק בֵּין זְכוּת לְחֻבָּה פְּרִיף שְׁפִיר, וְדוּק הֵיטֵב: בַּד"ה הֵתֵם כּו' דַּל"ל דְּבַדְקוּהוּ כּו' דַּא"כ לָא
הֵנּה פְּרִיף מִיַּדִּי כּו' עַכ"ל הַמְהַרְשֵׁ"א תַּמָּה פִּינּוּן דַּבְס"ד מְדַמֵּי לִיה לְקוּרְדֵּיִיקוּס וְדַאי לָא מְהַנִּי לִיה
בְּדִיקָה וְנִדְחָק, וּלְפַענ"ד פְּשׁוּט בְּכּוּנֹנַת הַתּוֹס' דְּלֹא יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לְדַמּוּת הַנְּשַׁחֵט לְקוּרְדֵּיִיקוּס
שְׁלֹא יוֹעִיל לוֹ בְּדִיקָה דַּא"כ תִּיקְשִׁי לִיה מִתְנִי' גּוּפִיָּה אַמַּאי בְּנִשְׁתַּתֵּק מְהַנִּי בְּדִיקָה וּבְקוּרְדֵּיִיקוּס
לָא מְהַנִּי בְּדִיקָה, אֲלֵא ע"כ דְּזָה יְדוּעַ שְׁאֵין בּוּ דַעַת וְנִשְׁתַּתֵּק אֵינוּ אֲלֵא מְחַמַּת חֲשַׁשׁ חֲלִישַׁת גּוּפוּ
חִיָּשִׁינּוּ שְׁנַחֲלֵל גַּם חוּשׁ הַשְּׁכָל, וְהַשְׁתָּא הַמְקַשָּׁה נְמִי סְמָךְ דְּזָה שְׁרַמְזוּ מִשְׁמַע שְׁאֵין יָכוֹל לְדַבֵּר
וַא"כ מִיַּדִּי סְפִיקָא לָא נְפִיק שְׁמָא נְחַלֵּשׁ גַּם חוּשׁ הַשְּׁכָל וְאַמַּאי יִכְתְּבוּ וְיִתְנוּ, דְּנָהִי דְבַתְּחִילָה עֲדִינּוּ
פְּשׁוּט שְׁלֹא נְחַלְשׁוּ חוּשֵׁיוּ כַּמ"ש הַתּוֹס' מ"מ אַחַר כֶּף יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁנַחֲלֵשׁוּ חוּשֵׁיוּ לַגְמָרִי, אֲבָל אֵי
אַיְרִי ע"י בְּדִיקָה לָא הֵיָה מְקוּם לְהַקְשׁוֹת כָּלָל, וּמִשְׁנֵי הֵכָא דַּעֲתָא צִילוּתָא וְלֹא דְמִי לְנִשְׁתַּתֵּק
שְׁהוּא מְחַמַּת אֵיזָה מְקַרָּה שְׁפַגְעָה בּוּ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁנִשְׁתַּנָּה הַשְּׁכָל ג"כ, אֲבָל בְּנִשְׁחַט מְחֻזְקִינּוּ מְסַתְּמָא
לָא נִשְׁתַּנָּה בּוּ הַשְּׁכָל שְׁהַמְקַרָּה יְדוּעַ שְׁלֹא בָּא רַק ע"י מְקַרָּה חִיצוֹנִי, וְלָזָה נְסַתְּפֵק הַר"י דַּמ"מ
הַרִי אַחַר כֶּף מְסַתְּמָא מִשְׁתַּנָּה וּמִתְחַלֵּשׁ כָּל הַגּוּף אִם נִחְשָׁב לְדַעֲתָא צִילוּתָא עַד יְצִיאַת נַפְשׁוֹ יִהְיֶה
עֲדִיף מִנְּשַׁתְּמָק, כֵּן נ"ל פְּשׁוּט כּוּנֹנַת הַתּוֹס' וְעֵינּוּ בְּפּוֹסְקִים וּבְסַפְרֵי ג"מ הַחִילּוּק בְּנִשְׁתַּתֵּק מִתּוֹף
חֻלּוּ: בְּגַמְרָא וְהָאֵמַר ר"י אָמַר שְׁמוּאֵל שַׁחֵט בּוּ שְׁנִים אוּ רֹב שְׁנִים וּבְרַח כּו' וְקַשָּׁה קֶצֶת מַה עֲנִין
קוּשְׁיָא זֹו לְכָאוּ, וְאַיְפְּשֵׁר דְּהֵנָּה מְצִי לְמִידְחֵי פִינּוּ דַּעֲשָׂאוּ שְׁלִיחַ וּבַתְּחִילַת עֲשִׂיַת שְׁלִיחוּתוֹ הֵיָה
שְׁפוּי בְּדַעַתוֹ אִהְיֵי הַשְּׁלִיחַ לְהִיּוֹת בְּמִקּוּמוֹ אַע"פ שַׁאח"כ כְּמַת חֲשִׁיב, אֲבָל כָּאן דַּס"ל בְּפִשְׁטוּת
דְּצָרִיף לְהִיּוֹת כַּח הַבַּעַל בְּגִירוּשִׁין א"כ פְּשִׁיטָא שְׁאֵין נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ רַק בְּעוּדְנּוּ הַבַּעַל חֵי פְּרִיף
שְׁפִיר: בַּתּוֹס' ד"ה וְאֵי כּו' וְסוּפּוֹ לְמוֹת כּו' קוּדֶם שְׁיִתִּירוּהָ ב"ד.

וְקַשָּׁה אֵיף פְּסִיקָא מִיְלַתָּא שְׁצָרִיכָה הֵיָתֵר ב"ד הָא בְּנִיסַת ע"פ שְׁנִים א"צ לְהֵיָתֵר ב"ד כָּלָל, וִי"ל
שְׁצָרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלִשָּׁה חֲדָשִׁים מִשׁוּם הַבְּחִנָּה, מִיְהוּ מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁתִּינְשָׂא מִיַּד כְּגוֹן שְׁשַׁלַּח לָהּ
גַּט מִמְּדִינַת הַיָּם דְּמוֹנִין מִשְׁעַת פְּתִיבָה וְנִשְׁחַט קוּדֶם שְׁבָא הַגֵּט לִיָּדָה דְּלִשְׁמוּאֵל דַּס"ל לְעֵיל מִשְׁעַת
כְּתִיבָה א"כ תּוּכַל לִיְנַשָּׂא מִיַּד, אֲלֵא דַּמ"מ אֶסוּרָה מִפְּנֵי הָאֵיבּוּל, וּמִכָּל מְקוּם מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּאַרוּסָה:
בְּגַמְרָא אֲלֵא מַעֲתָה יִהְיֶה גוּלָה עַל יָדוּ.

וְקַשָּׁה לְשׁוֹן אֲלֵא מַעֲתָה דְּפִשְׁיטָא דַּאֵינוּ יָכוֹל לְחִיּוֹת עוֹד וְכ"ש אֵי חָשׁוּב כְּמַת, וְכַמ"ש הַתּוֹס',
וְנַלְע"ד בְּזָה דְּבִלֵּא"ה אֵיכָּא לְמִידְחֵי דַּאֵיכָּא לְמִימַר מִשׁוּם שְׁדַעַתוֹ מִתְּבַלְבַּלַת הוּא עֲצָמוּ מְקַרְב
מִיתַתּוֹ לְכֵן פְּטוּר מִגְּלוּת, אֲבָל הַשְׁתָּא דְּפִשְׁיט לָן דְּדַעֲתָא צִילוּתָא אֵיִת לִיה א"כ כָּל בַּר דַּעַת מְשַׁמַּר
עֲצָמוּ מְקַרְוֵב מִיתָה אַף בְּשָׁבִיל חֵי שְׁעָה, א"כ אֵין הַנְּשַׁחֵט חֵיב בְּדַמּוּ רַק הַשּׁוֹחֵט, פְּרִיף שְׁפִיר
יִהְיֶה גוּלָה עַל יָדוּ, וּמִשְׁנֵי דִי"ל הַרוּחַ בְּלִבְלַתּוֹ אוּ ע"י פִּירְפוּס שְׁאֵין בְּיָדוֹ לְהַשְׁמַר מִמֶּנּוּ קִרְב
מִיתַתּוֹ, וְלִפִּי זֶה מִשְׁמַע דְּלַעוּלָם חֲשִׁיב דַּעַתוֹ צִילוּתָא וְנִפְשֵׁט סְפִיקָא שְׁל הַר"י לְעֵיל בְּתוֹסְפוֹת כְּפִי
דְּבִרִינוּ אֵלָה וְדו"ק: בַּתּוֹס' ד"ה וְנִיחּוּשׁ דִּיקְמָא קוּרָא אַחְדָּיָה וְלָמָּה לָנוּ לְחַוְשָׁבוּ כּו' עַכ"ל
הַמְהַרְשֵׁ"ל פִּירֵשׁ דְּבַבְּדִיקָה לָא יֵצֵא מִן הַסְּפֵק שַׁע"י בְּדִיקָה זֹו לָא נִדַּע, וְלְכָאוּרָה נִרְאָה לְפִרֵשׁ
דְּקַשְׁיָא אִפִּי אִם אוֹמַר גְּלוּפְקָרִי וְסָדִינִי י"ל חֲמָה וְקוּרָא אַחְדָּיָה וְאַפִּי' אוֹמַר בַּחוּרְף גְּלוּפְקָרִי שְׁמָא
חֲמָה אַחְדָּיָה וְלִפִּי שְׁאֵינוּ בְּדַעַתוֹ אוֹמַר גְּלוּפְקָרִי, מִיְהוּ מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הַתּוֹס' דַּאִם מְכוּוֹן גְּלוּפְקָרִי
וְסָדִינִי שְׁפִיר הֵיָ בְּדִיקָה וְלֹא נִתְלָה דְּחֲמָה וְקוּרָא אַחְדָּיָה לְדוּנּוּ כְּשׁוֹטָה, וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי מִפִּירֵשׁ"י
וְדו"ק: (דָּף ע"א ע"א) בְּגַמְרָא אָמַר רַב כְּהֵנָּא אָמַר רַב חַרְשׁ שְׁיָכוֹל לְדַבֵּר מִתּוֹף הַפְּתָב כּוּתְבִין
וְנוֹתְנִין גַּט לְאַשְׁתּוּ.

לפנים מסקנא דש"ס משמע דרב פרשב"ג ס"ל דיכול לדבר מתוך הכתב מיקרי בר דעת לכל מילי, וכן משמע דלעדות נמי הוה פשר אי לאו דכתיב מפיהם, וקשיא לי דלעיל דף כ"ב ע"ב במתני' הפל פשיירין לכתוב הגט אפי' חרש שוטה וקטן, ובגמרא פריהו ק"א לאו פני דיעה נינהו ומוקי בגדול עומד על גביו, א"כ משמע דאיירי בחרש שיכול לכתוב וא"כ קשה ל"ל עומד ע"ג הא פיון שיכול לדבר מתוך הכתב הוי בר דעת, ועוד חזינו דבמשנה שאחריה פסיל לחרש לענין הבאה משמע דאותו חרש שפטר לכתובה פסול להבאה, א"כ חזינו דלאו בר דעת מיקרי דאל"כ למה ינסל להבאה ותיקשי לרב ממתני', ונראה דס"ל דחרש מעיקרו אינו בר דעת ואי אפטר שיכתוב גט שאין לו כתב של דעת כמו שנראה מפירש"י לקמן רק פקח ונתחרש י"ל דהכתב ראיה שהוא בר דעת אם כותב פהוגו, והשתא הא דפריהו ק"א לאו פני דיעה נינהו דאי אפטר שיכתוב פהוגו..

ונראה שאינו בר דעת מתוך כתב ידו, ומשני בגדול עומד על גביו יכול לכתוב אף חרש מעיקרו שאינו בר דעת, והוה חרש הוא דפסול להבאה, אבל פקח ונתחרש שיכול לדבר מתוך הכתב שפיר מהני, ולפ"ז הא דמכשיר רב ביכול לדבר מתוך הכתב היינו בכותב מעצמו, אבל אם למדוהו ואחד עומד על גביו שיכתוב מודה רב דלא מהני דבגדול עומד על גביו אף שאינו בר דעת שלימה יכול לכתוב, ולפ"ז אפטר דדוקא בכותב מעצמו נקרא בר דעת, אבל אם למדוהו שיכתוב לא מהני, וא"כ כ"ש דהרפנה לא מהני בחרש להורות שהוא בר דעת דאפי' כתיבה לא מהני רק בכותב מעצמו ולא למדוהו וכמ"ש התוס', ולפמ"ש י"ל דדוקא בכותב מעצמו ולא למדוהו דיש בזה חכמה יתירה, ואפטר דאפי' ע"י שאלה ורמיזה לא מהני רק פשכותב פלוני יכתוב ופלוני ופלוני יחתמו מעצמו בהא הוא דמהני, ומיושב בזה נמי מה שדייק בפני יהושע לימא רב הלכה פרשב"ג די"ל מדרשב"ג לא מוכח רק שהוא פותב והם חותמין והיינו שכותב כל הגט מעצמו בזה יש חכמה יתירה, אבל אם מצוה לאחר שיכתוב י"ל דלא הוי הוכחה כ"כ שהוא בר דעת קמ"ל רב דבהא נמי סגי פן נ"ל ודו"ק, עיין בסמוך: בתוס' ד"ה אמר רב יוסף כו' תימא לר"י כו' בהרפנה סגי עכ"ל נראה ליישב דפשיטא לרב יוסף ביכול לדבר מתוך הכתב דפקח הוא וא"כ אפילו בדיקה א"צ ולא משמע דקמ"ל רב רק שא"צ לשמוע מפיו ממש ובהו פריהו מאי קמ"ל תנינא דלא בעינו פיו ממש ובדיקה פשיטא דלא צריה טפי מכתב ואין הכי נמי דסגי בהרפנה, אלא דרב קמ"ל ביכול לדבר מתוך הכתב זה עצמו מופת שהוא בר דעת, וכמו שפירש"י לקמן, וה"ה דהרפנה ע"י בדיקה כ"ש דמהני פיון שמוכח שהוא בר דעת, ורב יוסף פשיטא ליה דמן הכתב מוכח שבר דעת הוא ולא צריה רב לאשמועין רק דלא בעינו שישמעו מפיו וע"ז פריהו שפיר מאי קמ"ל תנינא ורבי זירא שני ליה דנדאי חרש י"ל אפי' מדבר מתוך הכתב לאו בר דעת הוא ואילם שאני: ובהכי ניחא שיטת ר"ת שהביא הרא"ש לקמן דף ע"ג דאפי' בפקח לא מהני כתב ידו והרפנה עדיף שעושה מעשה בגופו וא"כ תיקשי לרב יוסף איך מיייתי ראיה מהרפנה לכתב יד, ולפמ"ש ניחא דנדאי ס"ל לרב יוסף דרב לא מעייל נפשיה בהכי, דאי בעינו מעשה בגופו גם מדברי רב לא מוכח דלא בעינו מעשה בגופו דנהי דקאמר פותבין ונותנין גט לאשתו לא מוכח שע"י הכתיבה כתבו, ואי ס"ל פהתוספתא דאפי' בפקח לא מהני כתב יד רק הרפנה שהוא מעשה בגופו י"ל גם בחרש פן רק הכתב לראיה שהוא בר דעת, אבל פשיטא דלא עדיף מפקח, וע"ז קשיא ליה לרב יוסף דבר דעת פשיטא ליה דמוכח מתוך הכתב וע"כ עיקר רבותא דרב קמ"ל אע"ג דלא אפטר בשמיעת קולו ממש מ"מ פותבין גט, וע"ז פריהו פיון דהרפנה שהוא מעשה בגופו מהני א"כ גם בחרש אפטר מעשה זה, ואי קמ"ל רב דלא בעי אפי' הרפנה זה אינו מבואר מדברי רב פלל רק פותבין ונותנין גט והיינו באופן שיועיל, ורבי זירא משני ליה אילם

קאָמפּרעִט הײַנט דעִיקר רבּותא דרבּ לאַשמועִינן דבּר דעִתּהּ וואַס מױס האָט געִרשׂט, וואַס צו דעִחוק פּדבּרי פּנױ, ׳נעִינן מ״ש בּסמוּך פּתּוּס׳: באַד וואַר״י דעִהא נדאִי דבּחֲרשׁ לֹא סגִי בּהֲרפּנָה כּו׳ עכ״ל.

נרָאָה הַסְבָּרָא דַּהֲרַפְנָה לֹא מֵהַנִּי רַק גִּילוּי דַּעֲתָא שְׂרוּצָה לְגַרְשׁ, וּבְחֲרֵשׁ שְׂאִין בּוּ דַּעֲתָא שְׂלִימָה לֹא אֵהַנִּי גִילוּי דַּעֲתוֹ שְׁהַרִי גַם קִידוּשֵׁיו אֵינֶן קִידוּשֵׁין אַף שְׂרוּצָה בְּאַשְׁתּוֹ, רַק ע״י הַכְּתָב מִתְבָּרַר שְׂהוּא בּוֹן דַּעֲתָא מִשּׁוֹם דְּבִכְתָּב יֵשׁ הוֹכְחָה שְׂהוּא מִבֵּין בְּטוֹב, וּלפ״ז גַּם קִידוּשֵׁיו קִידוּשֵׁין בִּכְה״ג וּקְרוּבִים דְּבַרֵי הַתּוֹס׳ לִמ״ש וְדו״ק: בּגְמָרָא וּמַמַּאי דְּמַדְבֵּר נְאִינּוּ שׁוֹמְעֵי זְהוּ חֲרֵשׁ כּו׳.

יֵשׁ לְדַקְדָּק אֵיךְ שְׂיִיךְ לְשִׂאוֹל עַל הַלְשׁוֹן מַמַּאי שׂא״כ נִשְׂאוֹל עַל כָּל לְשׁוֹן קוֹדֵשׁ מַמַּאי שְׂזַהּ הוּא שְׂנַקְרָא פּוֹ, גַם מֵה עֲנִינּוּ לְכָאן, וְנִרְאָה דַּהֲכָא אַגַּב אוֹרְחִיָּה קמ״ל דְּלִרְב דְּדוֹקָא חֲרֵשׁ מַעֲיָקְרוּ מִיְקָרֵי חֲרֵשׁ אָבֵל פִּקְח וְנִתְחַרֵּשׁ מִיְקָרֵי בַר דַּעֲתָא, א״כ ל״ל דְּאֵילֵם נִקְרָא עַל שֵׁם אֵינְשֵׁי תְּקִיל מִלּוּלָהּ דַּא״כ אֵילֵם נִקְרָא שְׂפִתְחִילָה יְכוּל לְדַבֵּר וּבְסוּף אֵינְשֵׁי תְּקִיל מִלּוּלָהּ וְכִינּוּ דְּמִבְּנֵי דְּאֵילֵם פִּקְח לְכָל דְּבַרֵי וְהֵינּוּ בְּמַדְבֵּר וּלְבְּסוּף נִתְאַלֵּם, א״כ כַּה״ג בְּאֵינּוּ שׁוֹמְעֵי נְאִינּוּ מַדְבֵּר אִפִּי פִּקְח מַעֲיָקְרוּ בְּכָל חֲרֵשׁ שְׂדִיבְרוּ בּוּ חֲכָמִים, וְגַם מִקְרָא דּוֹאֲנֵי כְּחֲרֵשׁ לֹא אֶשְׁמַע וְכֵאלֵם לֹא יִפְתַּח פִּיו מִשְׁמַע מִסְתַּמָּא דְּחֲרֵשׁ יְכוּל לְדַבֵּר וַא״כ ע״כ לֹא אֵינְרֵי בְּחֲרֵשׁ מַעֲיָקְרוּ דְּכִינּוּ דְּמַעוֹלֵם לֹא שְׁמַע אֵין יְכוּל לְדַבֵּר ג״כ א״כ חֲרֵשׁ נִקְרָא אִפִּי שְׁמַע מַעֲיָקְרָא, וַא״כ דּוֹמְרָא דְּאַמְרָה הַבְּרִייתָא דְּחֲרֵשׁ שְׁשִׁמַּע מַעֲיָקְרָא נְאִילֵם שְׂזַהּ מַדְבֵּר מַעֲיָקְרָא הֵם פִּקְחִין בִּכְה״ג בְּאֵינּוּ שׁוֹמְעֵי נְאִינּוּ מַדְבֵּר אֵינֵם פִּקְחִין, וַא״כ לְרַב צ״ל דְּכָל הַנִּי בְּאֵין יְכוּל לְדַבֵּר מִתּוֹךְ הַכְּתָב וְדו״ק: בְּתוֹס׳ ד״ה א״ר זִירָא כּו׳ תִּימָה לר״י כּו׳ נְאִמַּאי לֹא פְרִיךְ כּו׳ הָא יְכוּל לְהַגִּיד ע״י הַרְפְּנָה וַאֲוֹר״י כּו׳ עכ״ל.

דְּבַרֵי הַתּוֹס׳ דְּחוּקִים דַּהּ גַם לְרַב י״ל דְּכַתְּב רַק מוֹכִיחַ שְׂיֵשׁ לוֹ דַּעֲתָא נְאִינּוּ פְּהַגְדָּה בְּפֹה, וְאֵינְפִשֵׁר לּוֹמַר דְּנִדְאֵי הַרְפְּנָה י״ל אֵינּוּ דְּבַר בְּרוּר כ״כ אֵלָא דְּרֹב פְּעֻמִּים יֵשׁ לְסַמּוּךְ עַל הַהֲרַפְנָה אָבֵל לְמִיעוּט חֵינְשֵׁינּוּ וַא״כ י״ל בְּאַיְסוּר סְמִכִּינּוּ עַל הַרְפְּנָה, מִשׂא״כ בְּמִמּוֹן דְּאֵין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב לֹא סְמִכִּינּוּ עַל הַרְכְּנֵי שְׂאֵינּוּ רְצוֹן מְבֹרָר, מִשׂא״כ בְּכַתְּב דְּפִירֵשׁ רְצוֹנוֹ שְׂפִיר ק״ל הָא יְכוּל לְבַרֵר הֵיטֵב מִתּוֹךְ הַכְּתָב, וּבְהַכִּי נִיחָא לְשׁוֹן אֵי קִשְׂיָא לִי הָא קִשְׂיָא לִי דְּנִדְאֵי לְרַב דְּמָרָא דְּשְׂמַעְתָּא הוּא ס״ל הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב וְקִשְׂיָא נְמִי מִהַרְפְּנָה, אָבֵל לִי דַס״ל כְּשִׂמוּאֵל דְּאֵין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב קִשְׂיָא לִי מ״מ הָא ע״י הַכְּתָב יְכוּל לְפַרֵשׁ וְדו״ק: מִיְהוּ נִרְאָה יוֹתֵר לִינְשֵׁיב קוֹשְׂיֵית הַתּוֹס׳ דְּנִדְאֵי מִהַרְפְּנָה לֹא קִשְׂיָא דִּי״ל נִדְאֵי בְּעֵדִים שְׂהַעִידוּ מְפֹרֵשׁ שְׂזַהּ חֲיִיב לְפִלוּנֵי הַנִּי עֲדוּת גְּמוּרָה וְיְכוּל לְהַזְמִינָם כְּשִׂיבְאוּ אַחֲרֵים זְמִינּוּם וְשְׂפִיר מִיְקָרֵי עֲדוּת שְׂאַתָּה יְכוּל לְהַזְמִינָהּ, אֵלָא דִּי״ל כִּינּוּ דְּהַזְמִינָהּ חִידוּשׁ הוּא שְׂהַאֲמִינָה הַתּוֹרָה לְאַחֲרוֹנִים י״ל דְּדוֹקָא בְּפִקְחִין הַאֲמִינָה הַתּוֹרָה לְאַחֲרֵים דְּאֵם מְשַׁקְרִין הֲרֵאשׁוֹנִים הִיוּ מִהַדְרִין אַחַר הַאֲחֲרוֹנִים לְהַכְחִישׁ אוֹ לְהַזְמִינָם לְכּוֹן נְאִמְנִין הַאֲחֲרוֹנִים הַמְזִימִין דְּעַל הֲרֵאשׁוֹנִים רְמִיָא לְבְרוּרֵי שְׂהַאֲחֲרוֹנִים מוֹזְמִין, אָבֵל בְּאֵילֵם אַף שְׂיְכוּל לְהַעִיד ע״י הַרְפְּנָה מ״מ אֵם בְּאוּ אַחֲרֵים וְהַזְמִינּוּם אֵין בִּינְדֵם לְבַרֵר דְּבַרֵי הֵם לְהַזְמִינָם אוֹ לְהַכְחִישׁ לְמַזְמִינֵין אַחַר שְׂהַדִּיבּוּר אֵין בָּהֵם לֹא יוֹכְלוּ לְבַרֵר ע״י הַרְפְּנָה בְּאֵיזָה אֲנִפּוֹן יוֹזְמוֹ אוֹ יוֹכְחֵשׁוּ, דְּבִשְׂלָמָא עַל הַעֲדוּת עֲצָמוּ יְכוּלִין לְכַוֵּן בְּהַרְפְּנָה שְׂזַהּ חֲיִיב לְזַהּ וְכַדּוּמָה, אָבֵל לְהַשְׁתַּדֵּל בְּהַזְמִינָם בְּלֹא דִיבּוּר אֵי אֵינְפִשֵׁר שְׂצָרִיךְ בִּירוּר וּפִירוּשׁ בְּאֵיזָה אֲנִפּוֹן שְׂתַבָּא הַהַזְמָה, וַא״כ י״ל הָא דְּמִיעֵט אֵילֵם הוּא מִשּׁוֹם שְׂבַרְמִז קִשְׂה לְכַוֵּן לְהַזְמִינָם לְמַזְמִינֵין א״כ לֹא יוֹעִיל עֲדוּת הַמְזִימִין וּמִמִּילָא גַם עֲדוּתוֹן לֹא יוֹעִיל דְּהַנִּי לִיְה עֲדוּת שְׂאֵי אַתָּה יְכוּל לְהַזְמִינָהּ, אָבֵל מִתּוֹךְ הַכְּתָב קִשְׂיָא לִיְה שְׂפִיר שְׂיְכוּל לְבַרֵר הַהַזְמָה כְּמוֹ בְּדִיבּוּר מְשׂ, א״כ אִמַּאי מִיעֵט אֵילֵם וְדו״ק נְעוּד נִרְאָה דִּי״ל מֵה שְׂהַאֲמִינָה הַתּוֹרָה לְעַד הֵינּוּ

מתוך שהקוֹנֵהר על לא תענה אינו חשוד לשקר ולעבור בלאו א"כ י"ל דע"י הרפנה שהוא רמיזה בעלמא ואינו מפרש כ"כ אין פאן לא תענה וממילא אינו נאמן אפי' אם בדעת ידבר, אבל בכתב שמפרש הפל קשיא ליה שפיר דכ"ש דכתב הוי מעשה טפי מן הדיבור שיעבור בלא תענה אי חשיבא הגדה ודו"ק: מיהו קשיא לי דכיון דר' זירא גופיה ס"ל דאילם כפסקם לכל דבר ותיקשי ליה לנפשיה אמאי הא אילם ודאי יכול להגיד מתוך הפתב שהרי הוא בר דעת שלמה ולמה לא יועיל פתב שלו לענין עדות, ומתוך זה נראה דבגט אפי' כפסקם בענין שמיעת קולו וכתב לא מהני ורב הוא דס"ל דכתב כהגדה דאי לא הוי כהגדה גם לענין גט לא מהני ופריה שפיר דע"כ הגדה מעלייתא היא מיהו להפוסקים דס"ל דמהני כפסקם פתב ידו, א"כ קשה תיקשי לר"ז לנפשיה הא אילם שהוא פסקם ודאי מהני פתב ידו לענין גט ותיקשי ליה לנפשיה, וי"ל דנדאי בס"ד י"ל דכתב לא הוי הגדה, א"כמודו הפוסקים להו סברא דלא מהני בגט נמי פתב ידו, אבל למסקנא דבעדות פתיב מפיהם ולא מפיי כתבם א"כ מוכח דאי לאו קרא דמפיהם הוי עדות מפיי פתב א"כ מוכח דמפיי פתבם נמי הגדה מיקרי, להכי מהני שפיר פתב ידו כפסקם, ובחרש טעמא אחרניא שאינו בר דעת אפי' יכול לדבר מתוך הפתב כנ"ל ודו"ק, ועיין בסמוך: בד"ה והא כו' אע"ג דממעט חרש כו' שאינו בואמר ואמרה כו' עכ"ל לולא דבריהם נלע"ד דנדאי היכא דאמירה הוא משום מצוה ודאי בענין קרא פדכתיב, ובחליצה האמירה משום מצוה שהרי אפי' אמרה כמה פעמים שאינו רוצה ליבמה צריכה לומר דוקא בפני ב"ד שזוהו מן המצוה עצמה א"כ פשיטא דכתב אינו בכלל שאין המצוה רק כמו שכתוב בתורה, אבל לעדות שעיקר העדות לברר הענין לאמתו שפיר יש לו להועיל גם בכתב אם פתב הוא דבר ברור שאין הפנונה רק לאמת הענין לכן צריה קרא למעט מפיהם ולא מפיי כתבם, ולפ"ז נראה דלענין שבועה דכתיב לבטא בשפתיים והתורה חידשה ששבועה מועלת, א"כ בכתב אינו בכלל ביטוי שפתיים ועיקר דין שבועה כמו שכתוב בתורה ואין להמציא שיועיל בכתב, ובתשובה פתבתי בארובה דין שבועה בכתב: בא"ד וענתה מוענו הלויים כו' עכ"ל.

קשה בעדות פתיב נמי ענייה לא תענה ונימא בלשון קודש, ויש ליישב: בגמרא שאני עדות כו' מפיהם ולא מפיי כתבם. קשה לפי דברי .

הש"ף בח"מ סי' מ"ו סל"ד דאילם יכול לחתום על השטר פיון דמהני מפיי פתב בשטר א"כ קשה הא משפחת לה שבועת העדות בשטר ג"כ שמשביעו אם חתם בשטר, ואיפשר לומר דמן התורה א"צ קיום ולא משפחת לה מן התורה ומדרבנן שצריה להעיד על פתב ידו בענין מפיהם, מיהו לדעת הפוסקים והרמב"ם דבטוען מזוניף צריה קיום מן התורה א"כ צריה להעיד על חתימתו, וי"ל דמהני מפיי פתב דהא יכול לחתום אפי' לכתחילה בנשתתק לפיי דברי הש"ף, מיהו בש"ע מבואר דהוא אינו יכול להעיד על פתב ידו ואפי' לדברי הש"ף כשצריה להעיד בעל פה אינו יכול להעיד בכתב, אלא דאפתי משפחת בקיבל קנין בפני האילם ותובע ממנו שיכתוב לו שטר וטוען אינו יודע דכאן יכול להעיד ע"י שיכתוב השטר ושטר יכול לכתוב לדברי הש"ף דבשטר מהני נמי מפיי פתבם, א"כ נתחייב קרבן שבועה על שאומר איני יודע, ואיפשר דבכה"ג אינו חייב קרבן שבועה ובלא"ה אין דברי הש"ף מוכרחים כמ"ש בתנאים שם ואין להאריה פאן, ועמ"ש בסמוך לדברי הרמ"א שיכולין לקיים מתוך פתבם: ושוב ראיתי שאדרבה יש להביא ראיה לדברי הש"ף מן הסוגיא מקום שהביא בתנאים ראיה מדלא מוקי לעדיות היינו בעדות בשטר ולכך בודקין אותו אם הוא בר דעת וי"ל מפאן אדרבה ראיה להש"ף דקשה מה ענין קושיא זו לדבר הכא כמו שנדחקו התוס', אבל לדברי הש"ף ניחא דבלא דרב י"ל דעדיות היינו על שטרות שחתם בודקין

אותו אם הוא בן דעת, אבל רב דס"ל דביכול לדבר מתוך הפתב הוי בן דעת א"כ פשחתם בשטר נמי מיקרי בן דעת ופריה שפיר וא"צ לדחוק בדברי התוס', מיהו לפמ"ש לעיל יש ליישב ראית התומים דהא הוכחתי דכשם למדין אותו אף שכותב פהוגן לא נקרא בן דעת אפי' בחרש, א"כ פשבא השטר לפינו וואינו ידוע אם פתב ע"פ לימוד או מעצמו א"כ צריה בדיקה אם הוא בן דעת מהני שפיר חתימתו ואם אינו בן דעת ע"כ ע"י לימוד פתב ולא מהני אפי' לרב, ומ"מ יש לדחות דלעדיות משמע פשבא להעיד, וא"כ ע"כ לומר היינו לעדיות פשבא לחתום שטר, ולזה א"צ בדיקה לרב דכשיחתום פהוגן מיקרי בן דעת כמו בחרש שיכול לדבר מתוך הפתב, וא"כ בשטר שחותם פתיבת ידו הוא בדיקתו, ועיין בסמוך שם קתני מיהא לעדיות כו'.

ויש לדקדק לפמ"ש בתשובת הרא"ש דמיגו במקום עדים פסולים לא אמרינן, א"כ י"ל לעדיות לבטל המיגו צריה בדיקה שאם הוא בן דעת מבטלין המיגו, מיהו פבר צנוחו עליה דהרא"ש בזה, עיין תומים פללי מיגו סימן י"ח: תו קשיא לי דילמא בודקין לעדיות היינו אם ידענו שראה העדות וקיי"ל נמצא אחד קרוב או פסול עדות פולם בטלה וא"כ נ"מ טובא דאם האילם בר דעת הוי כמו פסול מפת חסרון שבגופו ופוסל כל העדות ואם אינו בר דעת ודאי אינו פוסל כלל כמו שאין אשה וקטן פוסלין, מיהו י"ל דבסתמא לא נתכונן להעיד פיון שפסול להעיד מפני שהוא אילם ובלא נתכונן אינו פוסל, אף לשיטת הש"ך בר"ס ל"ו דאם גם הכשרים לא נתכוננו פוסל אפילו לא נתכונן קשה דבכה"ג בודקין האילם אם הוא בר דעת פוסל פיון שגם הכשרים לא נתכוננו להעיד ואם אינו בר דעת אינו פוסל, וגם אפי' נימא שלא בדברי הש"ך קשה דנימא בודקין אותו אם הוא בר דעת שואלין אותו אם נתכונן להעיד ופוסל כל העדות ואם אינו בר דעת ודאי אינו פוסל העדות שאין כוונתו פלום, ולדעת הפוסקים דבעינן הגדה ג"כ אתי שפיר דכיון שאינו מעיד לא יפסול וצ"ע, גם קשה לפי דברי הריב"ש שסובר שיכולין להעיד עדות קיום מפי פתבם כמ"ש רמ"א בסימן מ"ו ס"ו א"כ קשה לוקמא לעדות קיום שטר דא"צ להעיד בפה וסגי נמי באילם ומוכרח בדברי התומים דבאינו ראוי לביקה לא היקל הריב"ש: בתוס' ד"ה קתני כו' דלעגנן קרפן שבועה לא חשיבא הגדה כו' עכ"ל.

סברת התוס' דחוקה, ולולא דבריהם הנה נ"ל דבלא דרב איפא למימר הא דממעט אילם היינו נשתתק דבעי בדיקה וממעט קרא פרט לאילם דכיון דאין עדותו מתקבלת בלא בדיקה לא רמיא עליה להעיד שהרי יודע שלא יתקבל עדותו ושיאמר ויבדקוהו אין חיוב עליו להניח לבדוק עצמו כל שאין עדותו מתקבלת בלא בדיקה דהרפנה אבל אם בדקוהו מעיקרא שפיר יכול להעיד או שפרוצה להעיד ושיבדקוהו י"ל שפיר דמהני עדותו, לכן א"ש דבודקין אותו, ומ"מ אין חיוב הגדה עליו קודם הבדיקה שיתחייב קרפן שבועה על ידו, אבל לרב דמתוך הפתב נמי הגדה הוא וע"כ התורה מיצטתו פריה שפיר ולק"מ, וגם לדברי הי"מ לעיל דאילם היינו חרש ניחא ג"כ דדוקא לרב מקשה והתוס' לא הוצרכו לפרש זה, וראיתי עכשיו בפני הוושע שתמה על הי"מ דבחרש פשיטא שאינו מעיד דלאו בר דעת הוא, ולא הבנתי תמיהתו דר' זירא ס"ל דקמ"ל קרא אפי' יכול לדבר מתוך הפתב דרב ס"ל דבר דעת הוא ומיעטו הפתוב דלא סמכינן אכתבו דמ"מ אינו בר דעת אף שיכול לכתוב פהוגן, אבל לרב קשיא דלחרש מעיקרו לא צריה קרא ובנתחרש ויכול לכתוב שפיר מהני, לכן גם מה שהקשה לוקמא בחרש מעיקרו אין מקום לדבריו דחרש מעיקרו שאינו בר דעת לא צריה קרא כלל ואין מקום לכל דברי בעל פני הוושע בזה, אלא דקשיא לי למאי דמשני בעדות פתיב מפייהם ולא מפי כתבם א"כ אם לא יגיד פרט לאילם ל"ל מהיכא תיתי יתחייב קרפן שבועה פיון שאין עדותו מועיל פשיטא דאינו חייב קרפן שבועה אם

לא יגיד, ואיפשר לומר דאי לאו אם לא יגיד הנה מוקמינן קרא דמפיהם ולא מפי פתבם דלא ממעט רק אילם דאינו ראוי לביקה אבל פקח יכול להעיד בכתב, אבל השתא דכתיב אם לא יגיד פרט לאילם שמעינן אינו ראוי לביקה מואם לא יגיד ע"כ קרא דמפיהם אפילו בראוי להגדה וא"ש, מיהו לשיטת ר"ת דס"ל דביכול להגיד מהני נמי מפי פתב א"כ מפי פתבם היינו באילם א"כ תיקשי אם לא יגיד ל"ל פרט לאילם, וי"ל לפמ"ש התוס' דהרפנה שהוא מעשה בגופו עדיף א"כ צריך קרא לאילם אף שמעיד ע"י הרפנה שהוא מעשה בגופו, ואיפשר לומר עוד דקמ"ל אם השביעו כשהוא אילם אף שנתפקח אח"כ ויכול לדבר א"כ ס"ד שמחוייב להעיד ע"פ שבועה ראשונה, וכשראה העדות ג"כ כשהיה פקח קודם שנתאלם דהוי עדות מעליא דהנה תחילתו וסופו בכשרות מ"מ מיפטו קרא מקרבן שבועה שבשעת שבועה לא היה ראוי להעיד, כן נ"ל ודוק היטב: בד"ה ירושת בנו הבכור פירש"י שהשנה בכור לפשוט ואין נראה לר"י דא"כ הל"ל כו' עכ"ל.

נראה ליישב בפירש"י דבלא"ה קשה מאי קמ"ל כיון דבר דעת הוא פשיטא שסומכין על דבריו, מיהו בהשנה בכור לפשוט בעינן דוקא לשון מתנה דבירושה הוי מתנה על מ"ש בתורה כמבואר בב"ב דף קכ"ו ע"ב ובח"מ סימן רפ"א, וקמ"ל דסומכין על הרפנה ולא נאמר שאין מבחין בין לשון ירושה למתנה, משא"כ בריבה לא ליפא רבותא פלל, וגם להתוס' קשה לימא שאומר זה בני, ולפירש"י הפל נכון ודו"ק: (ע"ב) במשנה אמרו לו נכתוב גט לאשתך כו'.

בפני הושע מקשה דבגמרא משמע דבטל לגמרי בין שכתב הסופר וחתמו הם ובין שכתבו הם וחתמו עדים אחרים, וקשה ממנ"פ אי עדי מסירה פרתיה למה יתבטל הגט בכתבו הם וחתמו עדים אחרים הא א"צ ע"ח פלל ומשום מזוניף מתוכו לא מיפסל רק מדרבנן, וכן אי ע"ח פרתיה תיקשי איפכא בחתמו הם והסופר כתב למה יתבטל הגט, לכן מסיק פיון דלמ"ד משום בזיון דבעל הבעל קפיד בין בכתיבה בין בחתימה והגט בטל ה"ה למ"ד משום מקלי לא מימסרן לשליח, והביא ראיה מדברי התוס' לעיל דף ס"ו ע"ב דאע"ג דלר"מ במצאו באשפה פשר מ"מ פשיטתיה לכתוב צריך לעשות ציווי, וה"ה איפכא למ"ד ע"מ פרתיה אם ציוה לחתום ואמרו לאחר לחתום אפי' בע"מ בטל מן התורה, ע"ש שהאריך להשיג על ספר ג"פ, ובעיניי יפלא פיון דלמ"ד ע"מ פרתיה לא צריך רק כתיבה לשמה וא"כ אם כתבו הם עצמן שנקשר הגט כבר ליתנו בעדי מסירה, ובשביל שחתמו בו אח"כ עדים שלא ציוה הבעל יחזור וינפסל זהו מן החתימה דהא לרוב פוסקים אפי' ביטל הבעל הגט בפירוש לא מהני פיון שנקתב בהכשר, ואפי' לדעת הרמב"ם שיכול לבטל הגט בפירוש הרי כאן לא ביטלו פלל ועשו בכתיבה כמצות הבעל רק שציוה בחתימה וא"כ כשהבעל נתראה אח"כ ליתנו בע"מ אמאי יתבטל, פיון שמרוצה בגט זה ונכתב כהוגן והבעל עצמו נתנו כמבואר במשנה אין סברא פלל לומר שבטל מן התורה, והרי אפי' אומר בהדיא לשליח גט שנתתי לה בטל הוא אין בכלל דבריו שביטל גוף הגט כ"ש שלא הונזר ביטול לגוף הגט פלל, ואם נימא שהבעל סבור שפשר לגמרי אבל פיון שבאמת פסול מדרבנן אדעתא דהכי לא נתנו דא"כ פל פסולי דרבנן יחזרו לשל תורה שהרי לא נתנו ע"ד שינפסל מדרבנן ואיך משפחת לה ג' גיטין פסולין ואם נשאת לא תצא וכן פל פסולי דרבנן, וצ"ל כמ"ש בספרי גט מקושר דהבעל לא קפיד על מה שידונו חכמים בגט זה לפסול מדאורייתא או מדרבנן: ועיקר ראיתו מן התוס' לעיל לחד שציוה דגם לר"מ בעינן שיכתוב הסופר שציוה בנדאי לא יעלה על הדעת דאם כתבו אחר יגרע ממצאו באשפה, ולא אמרו התוס' לעיל רק שאם ציוה שיכתוב וכתבואחר וחתמו הם י"ל לר"מ דפסול מצד שלא ציוה לחתום על גט שכתבו אחר ובטל ציווי החתימה והוי בחתמו שלא מדעת

הבעל, אבל למ"ד ע"מ פְּרָתִי שֶׁפָּכַר נִכְתָּב הַגֵּט בְּהֶכְשֵׁר אִם קִיְלָקַל בְּחֵתִימָה לֹא יִנְפֹסֵל הַגֵּט מִלְגָּרֵשׁ
בו בע"מ, וְכֵן לר"מ אִם צִיָּנָה שִׁיבְתָבוּ הֵם וְנִכְתְּבוּ אַחֵר וְנִתְרַצָּה הַבַּעַל שִׁיחֲתָמוּ הֵם פְּשִׁיטָא דְלֹא
גָרַע מִמְצָאוֹ בְּאִשְׁפָּה, לְכֹן נִרְאָה דְלֹא דִיִּיקִינֵן פְּלוּי הָאִי שִׁיבְתָבוּ דְנִקְא בְּטַל לְגַמְרֵי עַד שִׁיחֲתָמוּ
שִׁיבְתָבוּ דְאִיכָא לְמִימַר בְּחֵדָא בְּטַל וּבְחֵדָא פְּסוּל לְכָל חֵד פְּדָאִית לִיהָ לר"מ בְּחֵתִימָה בְּטַל וּבְכֵתִיבָה
אִיפְשָׁר שֶׁבְטַל ג"כ לר"ש הַתּוֹס' דר"מ מוֹדָה בְּצִיָּנָה לְכַתּוּב, אֲבָל לר' יוֹסִי ע"כ אִי ס"ל דְלֹא בְּעִינֵן
לְשִׁמָּה רַק בְּכֵתִיבָה אִם הַפְּתִיבָה ע"י עֲצָמֵן וְהַחֲתִימָה ע"י אַחֵר אִין פְּאֵן פְּסוּל דְאִוְרִינְתָא דְאַחֵר
שֶׁנִּכְתָּב בְּהֶכְשֵׁר לֹא יוֹפְסֵל, מִיְהוּ אִם לֹא נִתְנוּ הַבַּעַל בְּעֲצָמוֹ רַק שֶׁהֵם נִעְשׂוּ שְׁלוּחִים לְנִתְיָנָה ג"כ
וְאָמְרוּ לְאַחֵרִים לְחֵתוּם אִיפְשָׁר דְבְטַל דְמֵאֵן לִימָא לֵן שֶׁנִּתְרַצָּה הַבַּעַל שֶׁאַחֵרִים יִחֲתָמוּ, מִיְהוּ הָא
לִיתָא דְהָא לְרַבָּא לְעִיל דָּף כ"ט לֹא מְפָלִיג בֵּין שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְהָדָּ דְלֹא יֹאמְרוּ לְאַחֵרִים וְיִכְתְּבוּ
רַק מְשׁוּם מִיְלֵי וּמְשֻׁמַּע דְלִיכָא שׁוּם קְפִידָא לְבַעַל בְּכָף, וְא"כ לֹא אִיכָפַת לְבַעַל פְּלָל אִם אַחֵרִים
יִחֲתָמוּ רַק דְהוּי לִיהָ מִיְלֵי וְלֹא מִימְסָרֵן לְשְׁלִיחַ, וְא"כ בְּעַדֵי מְסִירָה שֶׁא"צ לְחֵתִימוֹת פְּלָל תּוּ לֹא
הוּי רַק פְּסוּל דְרַבְּנָן, מִיְהוּ זֶה קִשָּׁה גַם עַל דְבָרֵי הַתּוֹס' דְבִאֲוֹמֵר הַבַּעַל כְּתָבוּ צְרִיכִים לְכַתּוּב
בְּעֲצָמָם הָא לְרַבָּא אִין קְפִידָא פְּלָל בְּאַחֵר דְמִדְמֵי לְשְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ בְּעַלְמָא, עמ"ש לְעִיל בְּסוּגִיא:
תּוּ קִשָּׁא לִי לְמֵאֵן דְמוֹקֵי מִתְנִי' כר"מ אִיךָ יִפְרִינְס הַמְשָׁנָה עַד שִׁיאֲמַר לְסוֹפֵר כְּתוּב וְלְעַדִים חֲתָמוּ,
וְקִשָּׁה דְלר"מ מְצָאוּ בְּאִשְׁפָּה פְּשֵׁר ל"ל אֲמִירְתּוֹ לְסוֹפֵר כְּתוּב וְאִם אָמַר לְהֵם כְּתוּבוּ וְהִנְיָחוּ לְסוֹפֵר
לְכַתּוּב וְהַבַּעַל נִתְרַצָּה שִׁיחֲתָמוּ הָעַדִים עַל הַגֵּט שֶׁכְּתָבוּ הַסוֹפֵר אִיךָ יַעֲלָה עַל הַדַּעַת שֶׁיִּנְפֹסֵל מִי
גָרַע מִמְצָאוֹ בְּאִשְׁפָּה, וְאִם כִּי אָמַר תְּחִילָה שֶׁהֵם יִחֲתָמוּ אִטּוּ לֹא יוּכַל לְחַזֵּר בּוֹ שִׁיחֲתָמוּ אַחֵרִים,
לְכֹן נִרְאָה דְהָדָּ שִׁיאֲמַר לְסוֹפֵר כְּתוּב ע"כ לְמ"ד עַדֵי מְסִירָה פְּרָתִי וְהוּי כְּתִיבַת הַסוֹפֵר מִן הַתּוֹרָה
וְחֵתִימַת עַדִים דְרַבְּנָן מְשׁוּם מְזוּנִיף מִתּוֹכוֹ, וְאַף דְמוֹקֵי לָהּ בְּגַמְרָא כר"מ הִינְנוּ בְּהָדָּ דְמִיְלֵי דְגַם ר'
חֲנִינָא אִישׁ אֹנּוֹ כְּנֻתְיָה אֲבָל בְּהָא דַּע"ח פְּרָתִי לֹא אֲתִיָּא כר"מ דְאַפִּילוּ מְצָאוּ בְּאִשְׁפָּה כְּשֵׁר וְא"צ
אֲמִירַת סוֹפֵר: וְעוֹד נִרְאָה דְגַם לְטַעְמָא דְבִזְיוֹן דְבַעַל נוֹטִין הַדְּבָרִים דְאִין פְּאֵן פְּסוּל תּוֹרָה דְאִטּוּ
קִים לֵן דְקַפִּיד, וְתוּ נִתְּ דְבָרֵי לְשִׁיעוּרִין אִם כְּבָר יָדוּעַ וּמְפֹרָסִם שְׂאִין יְכוּל לְכַתּוּב אִיךָ נְבִטַל
הַגֵּט, וְזִימְנִין דְמִשְׁפַּחַת לָהּ שֶׁגִירָשׁ אִשָּׁה אַחַת ע"י סוֹפֵר זֶה וְעַדִים אֵלוּ וְאַח"כּ אָמַר לְאֵלוּ כְּתוּבוּ
וְאָמְרוּ לְסוֹפֵר רֵאשׁוֹן בְּהָא וְדָאִי לֹא שִׁיף בְּזִיוֹן דְבַעַל שֶׁכְּבָר יָדְעוּ מְזָה אִטּוּ נִימָא לְהַכְשִׁיר בְּזֶה,
א"ו בְּזִיוֹן דְבַעַל חֲשָׁשׁ דְרַבְּנָן בְּעַלְמָא הוּא וּפְסוּל מְדַרְבְּנָן וְלֹא דִיִּיקִינֵן בְּלִשׁוֹן בְּטַל שְׁמֵן הַתּוֹרָה
הוּא בְּטַל רַק הַפֵּל לְפִי עֲנִינֵנוּ וְהַרְמַב"ם שֶׁהֵנִיחַ הַנְּחָה דְבְטַל הוּא מִן הַתּוֹרָה לְגַרְמִיָּה הוּא דַּעְבִּיד
שְׁלֵא יִצְטָרַף לְפָרֵשׁ בְּחִיבּוֹר בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְלִמַּד תְּלַמּוּדוֹ בְּלִשׁוֹן קִצְרָה וּשְׁפָתָיו בְּרוּר
מְלָלוּ, אֲבָל בְּמִשְׁנֵה הָרִי מְצִינּוּ ר"פ פֵּל הַגֵּט פְּסוּל דְאַפִּי' לְכַהֲנָה אִינוּ פּוֹסֵל א"כ אִיפְשָׁר בְּלִשׁוֹן
הַמְשָׁנָה לֹא דִיִּיקִינֵן כְּנֻתְיָה הָאִי, מ"מ מ"ש מוֹכַח דְלר"מ דס"ל ע"ח פְּרָתִי לֹא שִׁיף שִׁיאֲמַר לְסוֹפֵר
כְּתוּב פְּלָל פִּינֵן דְאַפִּי' מְצָאוּ בְּאִשְׁפָּה כְּשֵׁר רַק הַקְּפִידָא עַל הָעַדִים, אִפִּי' לְחִירוֹץ הַתּוֹס' לְעִיל בְּאָמַר
כְּתוּבוּ קְפִיד אֲפִתִיבָה מ"מ יְכוּל לְחַזֵּר וּלְהַחֲתִים בּוֹ עַדִים כְּרִצּוֹנוֹ, גַּם אִיפְשָׁר דְמִתְנִי' כְּרַבִּי יְהוּדָה
דְבַעֵי כְּתִיבָה וְחֵתִימָה לְשִׁמָּה מִן הַתּוֹרָה כְּדְמוֹקֵי רַב אִשִּׁי לְעִיל דָּף ד' וְאִין לְבַדּוֹת דְבָרִים שֶׁהֵם נִגְד
הַשְׂכָּל וּמִן שְׁפָל רֵאשׁוֹן, מַעֲתָה עֲמָדוֹ דְבָרֵי בַעַל גֵּט פְּשׁוּט דַּבְע"מ לִיכָא רַק פְּסוּלָא דְרַבְּנָן בְּחֵתִימָה:
וְעוֹד נִרְאָה אִפִּי' נִיתָן מְקוֹם לְדִיִּיק דְבְטַל הוּא בְּחֵתִימָה ג"כ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְהַגֵּט בְּטַל כְּשָׁבָא לְפִינֵנוּ
דְכָל גֵּט מְפָקִיעַ חֲזַקַת אִשָּׁת אִישׁ דְכִינֵן שְׁחָתוּם בְּעַדִים מְסִתְמָא נִיתָן לָהּ פְּדַת בְּעַדֵי מְסִירָה וְאַפִּי'
אִין עַדֵי מְסִירָה בְּפִינֵנוּ כמ"ש הַתּוֹס' וְהָרָא"ש לְעִיל פ' הַשּׁוֹלֵחַ וּבְכַמָּה דְוֹכְתִי, אֲבָל בְּגַט זֶה שְׁנוּדַע
שֶׁהֵם אָמְרוּ לְעַדִים שִׁיחֲתָמוּ אִין פְּאֵן הַעֲדָא עַדִים פְּלָל א"כ אִיפְשָׁר שְׁלֵא נִיתָן לָהּ בְּעַדֵי מְסִירָה
פְּלָל שְׂאִין עַדּוֹת זֹו פְּלָל לְרִאִיָּה עַל הַגֵּט וְהוּי כְּאִילוּ נִחְתָּם בְּקָרוּבִים אוֹ אִפִּי' בְּכִשְׂרִים וְא' מְהֵם

קרוב או פסול וחתם להעיד דמתוקינן הגט לבטל, אבל אם ידוע שפא לינדה בעדי מסירה ודאי פשר מן התורה: וסימנים לזה בלשון הרמב"ם שפכת בפ"ב דין ה' אבל אם אמרו הם לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שחקרו ונתנוהו לבעל ונתן גט זה לאשתו בפני עדים ה"ז גט בטל שהרי כתבו מי שלא אמר לו הבעל לכתבו ע"כ הראה באצבע שהביטול הוא משום הכתיבה שהיא מן התורה ולא בשביל החתימה שאינה אלא פסול דרבנן משום מזונייה מתוכו וכדברי בעל ג"פ, ועיין בסמוך: בפירש"י ד"ה אמרו לו לבריא או לשכ"מ חכם עכ"ל.

וקשה למאי דפירש"י לר"מ דטעמא משום בזיון דבעל א"כ בשכ"מ מאי בזיון איפא שייאמרו שאינו יודע לכתוב גט דיודע הוא מחמת חולשתו אינו יכול לכתוב, ודוחק לומר דכוננת רש"י בבריא לאב"י ובשכ"מ לרבא דטעמא משום מזלי, ומכאן מודעא רבה דס"ל לרש"י כדפרישית לעיל דטעמא דבזיון דבעל אין בו אלא פסול דרבנן לכן לא פלוג רבנן בין בריא לשכ"מ, וא"כ ע"כ לא דייקנין לישנא דבטל שיהיה מן התורה, והא דלא אמר נ"מ בין רבא לאב"י אי פסול דאורייתא אינו דיוק כ"כ דאיפא נ"מ טובא שיש לומר, גם לקמן בדרה הסמוך בעי לפרושי לא אמר פלום להתירה לעלמא: שם ד"ה טעמא כו' דכיון דאמר להם כתבו מקפיד הנה בדבר כו' שבפושט הוא לו כו' עכ"ל.

משמע מפירש"י דלר"מ נדאי טעמא משום בזיון דאי משום מזלי אין לחלק בין שנים לשלשה, וקשה דהא בפ"ל הגט פריה מהה מתני' אמתני' דמשלחו ביז אחר ושני אב"י משום בזיון דבעל ורבא שני דה"ל מזלי, וקשה מה הועיל בתירוצו הא ע"כ תירוץ דאב"י צריה לר"מ דס"ל מזלי מימסרן לשליח ואפ"ה בשנים לא יאמרו לאחרים ויכתבו ויבגושיית הש"ס לא מזיתי דר' יוסי פלל, ועוד דאי דרבא משני אליבא דר' יוסי נימא דלא פליגי אב"י ורבא פלל דאב"י משני אליבא דר"מ ורבא אליבא דר' יוסי, ותו קשיא דא"כ מנ"ל לרבא דרב"י יוסי טעמו משום מזלי דילמא טעמא דר' יוסי נמי משום בזיון דבעל וס"ל אפי' בשלשה שנייה בזיון דבעל, וצ"ע: בתוס' ד"ה הקא במאי עסקינן כו' וא"ת וכי לא ידע כו' עכ"ל איפשה לומר דלאב"י שפיר יש לפרש דהכי קאמר אם אמר להם כתבו כו' ואמרו לסופר אינו פשר עד שייאמר היינו שייאמר מעיקרא לסופר ואז אפי' לאחר שאמר להם כתבו יכולין לומר לסופר כיון דטעמא משום בזיון דבעל שלא ידעו שאין יכול לכתוב, א"כ באמר מעיקרא לסופר כתוב ולעדים חתמו היינו אותם עדים שאמרו אלו שייחתמו ותו לא שנייה בזיון דבעל דגלי דעתיה דלא קפיד, א"כ תו לא קשיא עד שייאמר תנו דזהו רבותא טפי דאפי' בכתבו סגי כיון דכבר נודע לסופר תו ליכא קפידא, ועיקר הגוןשאי לדין דקיי"ל פרבא דטעמא משום מזלי לא מימסרן לשליח א"כ לא מהני מה שאמר לסופר מעיקרא כיון דחזר ועשה לאלו שלוחים פריה שפיר עד שייאמר תנו מיבעי ליה וא"ש: ויותר נראה דאב"י ס"ל עיקר הגוןשאי משום דס"ד דכתובו דמתני' לאו דוקא דהא כתבו בבריא לא מהני ומסתמא כשאמרו נכתוב גט לאשתה היינו לגרשה ואמר כתובו היינו כתובו ותנו, והתנא קיצר בדבר ומתני' בכתובו ותנו איירי, לכן דייק שפיר דתנו לחוד שפיר מהני דהא בכתובו ותנו ליכא שום רבותא דבין לר"מ ובין לר' יוסי בכה"ג לא יאמרו לאחרים ויכתבו, וכיון דליכא שום רבותא בזה ע"כ עיקר מאי דקמ"ל היינו למיסתם כר"מ דדוקא בכה"ג הוא דבטל אבל באמר תנו לחוד נותנין וסתם לן כר"מ ופריה שפיר אימא סיפא, אבל אי הנה רבותא ברישא לא קשיא ליה בסיפא לימא עד שייאמר תנו די"ל דתנא דמתני' לא מעייל נפשיה בפלוגתא דר"מ ור' יוסי, רק ברישא קמ"ל מאי דלא מהני אפי' לר"מ ובסיפא קמ"ל מאי דמהני אפי' לר' יוסי, והשתא בס"ד שפיר קשיא ליה כיון דאיירי בכתבו ותנו א"כ ליכא שום רבותא וע"כ למיסתם כר"מ אתי, ופריה אימא סיפא

וּמְשַׁנֵּי אַבְיֵי הֶכָּא בְּמַאי עֲסָקִינָּן דְּלֹא אָמַר תְּנֻנוּ הֵיִינוּ דְּרִישָׁא אֵינְרִי בְּכִתְבוּ לְחוּד וּקְמ"ל שְׁפִיר לר"מ
דְּנָהֵי דְשִׁמְעִינוּ מִמֵּתְנִי' דר"מ מוֹדָה בְּכִתְבוּ וּתְנֻנוּ דְּלֹא יֵאמְרוּ לְאַחֲרִים וְיִכְתְּבוּ לֹא מוֹכַח מִזֶּה בְּכִתְבוּ
לְחוּד וְהֵיִינוּ בְּבָרִיא שְׂאוֹמֵר כְּתָבוּ דְהֵדִין דְּכוֹתְבִין וּמוֹסְרִין לְבַעַל וְהֵיִינוּ דְקִתְנֵי שְׁנִתְנוּהוּ לֹו דְכֹן
הֵדִין בְּבָרִיא כְּמ"ש הֶרְמֵב"ם בַּפ"ב מְגִירוּשִׁין, וְא"כ י"ל דר"מ דְּוָקָא בְּכִתְבוּ וּתְנֻנוּ ס"ל דְּלֹא יֵאמְרוּ
לְאַחֲרִים וְהֵיִינוּ מִשּׁוֹם דְּהָנָה סְגִי לִיה בְּתְנֻנוּ לְחוּד וְהוּא הוֹסִיף לֹוּמַר כְּתָבוּ וְדַאי אִיפָּא קִפִּידָא נְמִי
אַכְתִּיבָהּ, מִשָּׂא"כ בְּאָמַר כְּתָבוּ לְחוּד לֹא מוֹכַח דְּקִפִּידָא אַכְתִּיבָהּ, קְמ"ל דְּבִסְתָמָא נְמִי אָמְרִינוּ דְּקִפִּידָא
אַכְתִּיבָהּ שְׂיִכְתְּבוּ וְיִחְתְּמוּ הֵם בְּעֶצְמָם, וְלֹא קִשְׁיָא לִיה עַד שְׂיֵאמַר תְּנֻנוּ מִיבְעֵי לִיה כִּינּוּן דְּהִתְנָא לֹא
אַתָּא לְמִיסְתָּם כְּר"מ רַק לְאַשְׁמוּעִינוּ דְּאַפִּי' בְּכִתְבוּ לְחוּד נְמִי ס"ל לר"מ דְּלֹא יֵאמְרוּ לְאַחֲרִים אַף
דְּלִיפָּא לִישְׁנָא יִתִּירָא, וְשִׁיעוּר כְּוֹנֵת הִתְנָא דְּבִכְתְּבוּ אִפִּי' לר"מ לֹא מְהַנֵּי עַד שְׂיֵאמַר לְסוֹפֵר כְּתוּב
דְּמִהְנֵי נְמִי לר' יוֹסִי, מִיְהוּ נִרְאָה דְּזֶה דְּוָקָא לְסִבְרַת אַבְיֵי דְס"ל טַעְמָא דְר"מ מִשּׁוֹם בְּזִיווֹן דְּבַעַל
אִיפָּא שְׁפִיר רְבוּתָא דְס"ד בְּלִיפָּא לִישְׁנָא יִתִּירָא לֹא קִפִּידָא, אָבָל לְרַבָּא דְס"ל הִטְעַם מִשּׁוֹם מִיְלִי לֹא
מִימְסָרְוֹן לְשִׁלִּיחַ אִפִּי' לר' מְאִיר כְּדִפְרִישִׁית לְעִיל א"כ בְּשִׁלְשָׁא דְס"ל יֵאמְרוּ לְאַחֲרִים וְיִכְתְּבוּ הֵיִינוּ
מִשּׁוֹם דְּבב"ד מִיְלִי מִימְסָרְוֹן לְשִׁלִּיחַ, א"כ י"ל דְּפְשִׁיטָא לְהַש"ס דְּלֹא שְׂיִינְדָּא עֲשָׂאן ב"ד רַק בְּעֶשְׂאָן
שְׁלוּחִין גַּם לְנִתְנָה אָבָל בְּלֹא עֲשָׂאן שְׁלוּחִים לְנִתְנָה פְּשִׁיטָא דְאִין תּוֹרַת ב"ד עֲלֵיהֶם וְא"כ תּוֹ
לִיפָּא רְבוּתָא בְּכִתְבוּ וְע"כ לְמִיסְתָּם כְּר"מ אֲתִי א"כ עַד שְׂיֵאמַר תְּנֻנוּ מִיבְעֵי לִיה וְא"ש, וְאִיפְּשֵׁר גַּם
רש"י לְעִיל נִתְפֹּוּן לְפָרֵשׁ מִשּׁוֹם בְּזִיווֹן דְּבַעַל הֵיִינוּ לְסִבְרַת אַבְיֵי דְמִתְרַץ לֵה כְּדִפְרִישִׁית וּבְפְשִׁיטוֹת
נְמִי י"ל דְּהִמְקִשָּׁה עַד שְׂיֵאמַר תְּנֻנוּ לֹא נִיחָא לִיה לְפָרוּשֵׁי דְקְמ"ל בְּסִיפָּא לְכ"ע כִּינּוּן דְּדִיִּיקִינָּן לר"מ
כְּוֹלָה מִתְנִי' כְּר"מ, וְדוּק הֵיטֵב: בְּגִמְרָא הֶכָּא בְּמַאי עֲסָקִינָּן דְּלֹא אָמַר לְבִי תִלְתָּא.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק לְפַמ"ש הַתּוֹס' לְעִיל דָּף ס"ו ע"ב בְּד"ה כְּתָבוּ יָדוּן כִּינּוּן דְּחִתְמֵם סוֹפֵר וְעַד הוּא פְּסוּל ע"כ
נְעֻשָׁה כְּאוֹמַר אָמְרוּ עַל הַכְּתִיבָהּ אוֹ עַל הַחֲתִימָה, וְא"כ אִיף תְּנִי בְּמִתְנִי' אָמְרוּ לְסוֹפֵר כּו' וּלְעֵדִים
מִשְׁמַע דְּהִפְסוּל מִצַּד שְׁנֵיהֶם הָא כִּינּוּן דְּלִיפָּא רַק שְׁנַיִם ע"כ עַל כְּתָבוּ הִגֵּט אוֹ חֲתִימַת יָדוּן הוּי כְּאוֹמַר
אָמְרוּ, וְאִיפְּשֵׁר דְּהִתְנָא נְמִי סְפוּקִי מְסַפְקָא לִיה אֵהִיכָא קְאִי הַקִּפִּידָא, לְכֹן דְּוָקָא בְּתִרְוּוּיָהּ הִגֵּט
בְּטַל וּבְחִדָּא סְפִיקָא הוּי אִי אָמַר אָמְרוּ עַל הַכְּתִיבָהּ אוֹ עַל הַחֲתִימָה, לְכֹן בְּאָמַר לְסוֹפֵר וְגַם לְעֵדִים
בְּטַל מִמְנ"פ וְאִינוּ פֶּשֶׁר רַק בְּאָמַר לְסוֹפֵר וּלְעֵדִים חֲתוּמוֹ, וְאִיפְּשֵׁר לֹוּמַר דְּבִהֵד ס"ד אָמְרִינוּ דְּכִתְבוּ
קְאִי אִתְרְוּוּיָהּ דְּאַף דִּיהִנָּה חֲתָמֵם סוֹפֵר וְעַד לֹא אָמְרִינוּ נְעֻשָׁה כְּאוֹמַר אָמְרוּ רַק אִם לֹא עֲשׂוּ הַכְּתִיבָהּ
וְגַם הַחֲתִימָה הִגֵּט בְּטַל, וּבְהִכִּי יֵשׁ לִיִּישֵׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שְׁהִקְשׁוּ בְּלֹא אָמַר לְתִלְתָּא מַאי אֵינְרִיא
כְּתָבוּ אִפִּילוּ תְנֻנוּ לֹא מְהַנֵּי, וּלְפ"ז י"ל בְּאָמַר תְּנֻנוּ שְׁפִיר י"ל כִּינּוּן דְּחִתְמֵם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל מְסַתְמָא
לֹא נִתְפֹּוּן לְשְׁנֵיהֶם רַק שְׁעַל אֶחָד יְצוּוּ לְאַחֲרִים פְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה חֲתָמֵם סוֹפֵר וְעַד, אָבָל בְּאָמַר בְּפִירוּשׁ
כְּתָבוּ הִגֵּט בְּטַל אִפִּי' בְּחִדָּא מִינְיָהּ כְּשִׂאָמְרוּ לְסוֹפֵר כְּתוּב אוֹ לְעֵדִים וְיִחְתְּמוּ דְּמִשְׁמַעוֹת דְּבִרְיוֹ
אַכְתִּיבָהּ וְגַם אַחֲתִימָה: (דָּף ע"ב ע"א) בְּתוֹס' ד"ה וּמִשּׁוֹם כּו' הֵנָּה מְצִי לְשִׁנּוּי כּו' עכ"ל נִרְאָה
לִיִּישֵׁב דְּוִדַּאי קוֹשְׁיָא הַנ"ל עַד שְׂיֵאמַר אָמְרוּ לְסוֹפֵר לֹא קִשְׁיָא כָּל כְּוֹ דִּי"ל דְּכִינּוּן דְּאָמַר אָמְרוּ כְּשֵׁר
הוּי כְּמִמְנָה שְׁלִיחַ שְׁלֹא בְּפִנּוּ, א"כ הֵיִינוּ שְׂיֵאמַר לְסוֹפֵר דְּאֵע"פ שְׁלֹא אָמַר לְסוֹפֵר פְּהָ אֶל פְּהָ י"ל
דְּעַד שְׂיֵאמַר לְסוֹפֵר הֵיִינוּ אִפִּי' ע"י אַחַר שְׂיִכְתְּבוּ הַסוֹפֵר, לְאַפּוּקִי רִישָׁא שְׁהֶם עֲצָמָם אָמְרוּ לְסוֹפֵר
שְׁלֹא מְדַעַת הַבַּעַל י"ל דְּהֵיִינוּ אָמְרוּ לְסוֹפֵר, מִיְהוּ נִרְאָה דְּזֶה תִלְיָא אִם אָמְרוּ לְסוֹפֵר כְּשֵׁר לְכַתְחִילָהּ
שְׁפִיר י"ל דְּהֵיִינוּ שְׂיֵאמַר לְסוֹפֵר אִפִּי' ע"י שְׁלוּחֹו אָבָל אִם אָמְרוּ כְּשֵׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה אִין לְפָרֵשׁ
בְּלִשׁוֹן הַמְּשָׁנָה שְׂיֵאמַר אָמְרוּ אִפִּי' עַל יְדֵי אַחַר דְּוִדַּאי מִשְׁמַע מִתְנִי' בְּאוֹמַר לְסוֹפֵר כְּשֵׁר לְכַתְחִילָהּ
אַלָּא דְּפִרִּיף עַד שְׂיֵאמַר אָמְרוּ מִיבְעֵי לִיה, אִפִּילוּ אִי אָמְרוּ כְּשֵׁר וְלֹא תַעֲשֶׂה, מ"מ הַדְּיוּק הוּא דְּעַד
שְׂיֵאמַר לְסוֹפֵר מִשְׁמַע בְּטַל אוֹ פְּסוּל כְּמ"ש בְּפִנּוּ יְהוֹשֻׁעַ, לְכֹן מִשְׁמַע לִיה דְּבִלֹא אָמַר לְסוֹפֵר כְּמוֹ

במשנה בטל הוא אבל אם אמרו פשר לכתחילה לא קשיא הקושיא עד שיאמר אמרו דהיינו הך דיאמר לסופר הוא או ע"י אחרים, והשתא פריה ממנ"פ עד שיאמר אמרו מיבעי ליה וע"כ תאמר דאמרו נמי בכלל שיאמר לסופר א"כ אפי' לכתחילה פשר, וא"כ נפיק מיניה חורבא, ושתי הקושיות בדרה ממנ"פ, ולק"מ קושית התוס' ודו"ק, ועיין בסמוך: בגמרא עד שישמעו קולו כו' לאפוקי ממ"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו וקשה אפי' לא הנה נקט רק עד שיאמר נמי הנה משמע דאמרו לא מהני פדדייק לעיל ממתיני, ומכאן ראיה למ"ש בסמוך דממתיני ליכא ראיה כ"כ די"ל ע"י אחר נמי נקרא אמירה: בתוס' ד"ה קולו כו' וי"ל כו' פיון דקים לן שמתרצה כו' כמו תן גט זה לאשתו כו' עכ"ל הלשון מגומגם, דהא באמר אמרו נדאי קים לן שמתרצה א"כ הוי לו זכות ואמאי לא יועיל, אע"כ בעינן שישמעו מפיו, ונראה פונותם דנדאי בחרש שישכיל לדבר מתוך הכתב ליכא הוכחה כ"כ שהוא בר דעת דהא פליגי ביה רשב"ג ורבנן, אלא דרשב"ג ס"ל דדעת זה חשיב דעת גמורה ורבנן פליגי, ובשמיעת קולו נדאי הוי דעת גמורה שרוצה לגרש, אבל בחרש ליכא מזה ראיה גמורה כמו בפסקת בקולו לכן נקט קולו שיהיה מבונר כמו קולו, ובאילם הרפנה נמי מבונרת היא כמו קולו וליכא נ"מ בקולו בפירוש או במבונר כמו קולו רק צריף לשמוע מן הבעל עצמו והרפנה נמי הוא מן הבעל עצמו: אחר כתבי פל הג"ל עיניתי בפני יהושע שהאריף להשנות הדברים הנאמרים במשנה להקשות איך איפשר שצריף כתיבה וחתמה, ולדעתי כבר יצאתי ידי חובתי במ"ש במשנה דנדאי פסול חתימה אינו אלא דרבנן ולא באתי אלא בשביל דבר שנתחדש שהקשה בפני יהושע על מה שנסתפקו באומר אמרו איפשר שגם לר' יוסי אינו אלא פסול דרבנן וכתב דלא דייקו הגדולים דא"כ מאי פריף לעיל מי מודה ר' יוסי באומר אמרו מהא דחתם סופר, ומאי קושיא הא אומר אמרו אינו אלא פסול דרבנן ונסתפק שפיר אם כתב הגט באומר אמרו אין פאן רק פסול דרבנן ולא תצא, ואני אומר דלא קשיא כלל דנדאי לפירוש התוס' דלכך כתב הגט נעשה באומר אמרו היינו משום דחתם סופר ועד פסול לכן מסתמא נתפנין שיאמרו לאחרים וכתבו, א"כ משמע דאי ליכא הוכחה אמרינן שנתפנין לכתובה וגם לחתימה, וא"כ אי אמרו פסול מדרבנן א"כ תו ליכא הוכחה פיון דלא סגי שלא יופסל מדרבנן, א"כ ממילא אין להסתפק שפנינון רק לכתובה או לחתימה שהרי גם באמרו יופסל מדרבנן א"כ אינו מרויח באמרו דכתב סופר ועד נמי אינו אלא דרבנן וגיורה בעלמא, וא"כ נקטינן כפשטיה שפנינון לשניהם לכתובה ולחתימה וממילא בטל הוא מן התורה, וזה ברור לפירוש התוס', ואפי' לפירש"י שפירש מדלא קפיד אפתיבה י"ל ודאי אם הפתיבה פשר ע"י אמרו י"ל דלא קפיד אפתיבה, אבל אי איכא פסול באמרו אפי' פסול דרבנן מהיכא תיתי נאמר דלא קפיד דאדרבה י"ל מסתמא רוצה שיהיה הגט פשר, ועיין לעיל מ"ש במהדורא קמא דלפירש"י לא מיקרי מילי דאסיק אדעתיה שיאמרו לאחרים, וא"כ אם פסול מדרבנן נדאי לא אסיק אדעתיה א"כ ממילא נקטינן כתובו לא הוי באמרו כלל דהוי בכלל מילי פיון דלא אסיק אדעתיה שיאמרו לאחר פיון דפסול מדרבנן עכ"פ א"כ ממילא בטל מן התורה, ובלא"ה הרי כמה פוסקים ס"ל דגם בפסולי דרבנן תצא רק בג' גיטין לא תצא, וא"כ אין לפשוט הספק אי אמרו פסול מן התורה ולק"מ, ודוק היטב: גם מה שתמה על הפוסקים שפסקו כשמואל דאמרו פשר אף דמברייתא דהכא דייק רב אשי דאמרו פסול א"כ למה לא פסקו כרב בחרש שישכיל לדבר מתוך הכתב דס"ל פרשב"ג, וי"ל דברייתא דהכא כרבנן, ונראה דיש לחלק בכמה גונו, חדא דאי אמרינן פשר ולא תעשה י"ל דר' יוסי גופיה מודה באומר אמרו, מיהו ע"ז קשה ברייתא דהכא אמאן תרמי, מ"מ י"ל דס"ל פוליהו אמוראי דפליגי בכשר ולא תעשה ע"כ נ"מ לענין אמרו, משא"כ בחרש דלא מצינו רק רב לחוד,

גם פִּינּוֹן דָּרַב פְּרִשְׁפֿ"ג ה"ל לְרַב לּוֹמֵר הֶלְכָה פְּרִשְׁפֿ"ג וּע"כ רַב גּוֹפִיָּה לֹא שְׁמִיעָא לִיה הַבְּרִייתָא דְרִשְׁפֿ"ג פְּלִיג עִם ת"ק, וּא"כ אִיפָא לְמִימַר אִי שְׁמִיעָא לִיה לְרַב דְּחֻכְמִים פְּלִיגִי אַרְשְׁפֿ"ג הֵוִי פּוֹסֵק פְּרַבִּים וְנִקְטִינּוּ מִמִּילָא הֶלְכָה פְּרַבִּים וּכְבִּרְיִיתָא דְהֶכָא וּסְתָמָא דְש"ס לְאַפּוֹקִי מְדָרַב: בְּמִשְׁנָה זֶה גִיטָה אִם מְתִי כו'.

וְהַקְשָׁה הַפְּנִי יְהוּשֻׁעַ מִמִּנ"פ אִי לֹא כְּפֻלְיָה לְתַנְאֵיהָ ה"ל לְמִימַר תְּנַאי בְּטַל וּמַעֲשֵׂה קִיָּים וְאִי כְּפֻלְיָה לְתַנְאֵיהָ הָא פְּתַב הַמ"מ בַּפ"ט מְגִירוּשִׁין לְדַעַת הֶרְמֵב"ם בְּכְפֻלְיָה לְתַנְאֵיהָ מַחֲיִים מְשַׁמַּע וְכֹן הַקְשָׁה בַלח"מ פ"ט מְגִירוּשִׁין דִּין כ', וְתִירְצוּ דָאִם מְשַׁמַּע לְאַחַר מֵיתָה וְלֹא הֵוִי תְנַאי רַק גִּט לְאַחַר זְמַן, וְקָשָׁה דַא"כ בְּכָל תְּנַאי אִם גִּימָא שְׁהוּא לְאַחַר זְמַן ל"ל הַפְּפֵל, וּבְהָדָּ דִינָא שְׁפַתְב הֶרְמֵב"ם שְׁם דִּין ז' הַרוּצָה לְגֵרֵשׁ עַל תְּנַאי כְּגוֹן שְׂיֵאמַר אִם לֹא בְּאִתִּי מְפָאן וְעַד ל' יוֹם וְכו' וְכַתְב תְּנַאי כְּפוּל, מְשַׁמַּע בְּאִם לֹא בְּאִתִּי לְחוּד פִּינּוֹן דְלֹא כְּפֻל תְּנַאי בְּטַל וּמַעֲשֵׂה קִיָּים, וְקָשָׁה גִימָא שְׁתוּלָה בְּזְמַן שְׂאֵמַר אִם לֹא בְּאִתִּי מְפָאן עַד ל' יוֹם יְהִיָּה הַגִּט בְּזְמַן הַהוּא וְלֹא יִצְטָרֵךְ כְּפֻל כְּלָל, לְכֹן נִרְאָה דְהֶכָא אֲמַרִּינּוּ דְנִקָא אִם מְתִי לְאַחַר מֵיתָה מְשַׁמַּע וְהוּא ע"פ מַה דְמְבִנְאָר לְקַמֵּן ע"ב גִּיטוּ כְּמִתְנַתּוּ אִם עֵמֵד חוּזַר הָרִי דְאִנְמֵדֵן הַדַּעַת הוּא אִפִּי' נָתַן הַגִּט בְּסֵתָם אִין דַּעַתוּ לְגֵרֵשׁ רַק מְפָנִי פַחַד מֵיתָה לְכֹן אִם עֵמֵד חוּזַר, וּא"כ י"ל מַה"ט גּוֹפִיָּה ס"ל לְהַש"ס דָאִם מְתִי לְאַחַר מֵיתָה מְשַׁמַּע דָאִם כְּנֻנְתּוּ בְלִשׁוֹן תְּנַאי וּבְתַנַּאי שְׂאִינוּ כְּפוּל תְּנַאי בְּטַל וּמַעֲשֵׂה קִיָּים וְאִתָּה צָרִיךְ לּוֹמַר שְׂגִירֵשׁ לְחִלוּטִין וְזֶה אִי אִיפְשָׁר שְׂאִפִּי' גִּירֵשׁ בְּסֵתָם סְתָמָא לְאַחַר מֵיתָה קְאָמַר שְׂאִינוּ רוּצָה לְפוֹטְרָה בְּגִט רַק אִם יָמוּת שְׂלֵא תִיזְקַק לִיבּוּם, א"כ אִי אִיפְשָׁר לּוֹמַר שְׂנַתְפִּינּוּ לְתַנַּאי דְהָא בְּתַנַּאי שְׂאִינוּ כְּפוּל דְמַעֲשֵׂה קִיָּים ע"כ הַסְבָּרָא כְּיִין שְׂלֵא חִיזְק תְּנַאוּ אִינוּ מְקַפִּיד עַל קִיָּים הַתְּנַאי וְהָא קִיָּים לֵן דְאִינוּ רוּצָה לְפוֹטְרָה רַק שְׂלֵא תִיזְקַק לִיבּוּם, אֲבָל אִם יִחִיָּה רוּצָה שְׁתַּהֲיָה אֲשֶׁתּוּ, מִשָּׂא"כ בְּכְפֻלְיָה לְתַנְאֵיהָ שְׁפִיר לֹא נְפִיק מְלִשׁוֹן תְּנַאי כְּיִין דְאִין הַגִּט חָל רַק אִם יָמוּת מִשָּׂא"כ בְּשָׂאָר תְּנַאי אִם לֹא בְּאִתִּי מִמִּילָא לֹא נְפִיק מְלִשׁוֹן תְּנַאי כְּמוֹ בְּכַנִּי גַד וּבְכַנִּי רְאוּבֵן שְׂנַאָמַר אִם יַעֲבֵרוּ וְכו' וְלֹא אֲמַרִּינּוּ שְׁהוּא קְבִיעוּת זְמַן כְּיִין שְׂאִין הָאִנְמֵד מִצַּד עֵצְמוּ כְּמוֹ שְׂפָאן הָאִנְמֵדְנָא אִפִּי' גִּירֵשׁ לְחִלוּטִין לֹא גִירֵשׁ רַק כְּשִׂימוּת, וְאַף דְבְּרַמְב"ם דִּין י"ג אִיתָא הָדָּ דִינָא גַם בְּכַרִּיא שְׁהַתְּנָה אִם מְתִי מ"מ כְּיִין שְׁהַזְכִּיר מֵיתָה הֵוִי כְּמוֹ מִצְוָה מַחֲמַת מֵיתָה שְׂיֵשׁ ג"כ אִנְמֵדְנָא דְדוֹקָא בְּשִׁבִּיל יָבוּם גִּירֵשָׁה לְכֹן לֹא תְלִינּוּ שְׁהוּא לְשׁוֹן תְּנַאי שְׂאִינוּ כְּפוּל כְּדִי לְקִיָּים הַגִּט מִיָּד, אֲבָל בְּשָׂאָר הַתְּנַאִים בְּלִשׁוֹן אִם לֹא נִתְלָה בְּקְבִיעוּת זְמַן, כֵּן נ"ל לְדַעַת הֶרְמֵב"ם: מֵיהוּ נִרְאָה דְזֶה אִינוּ רַק לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּבְתַנַּאי מַעֲכָשִׁין אִין צָרִיךְ כְּפִילוּת, אֲבָל לְשִׁיטַת הָרַא"ש דְּגַם בְּמַעֲכָשִׁין בְּעִינּוּ כְּפוּל א"כ גְּבִי מֵהִיּוּם אִם מְתִי אִיִּירִי נְמִי בְּכְפֻל תְּנַאי א"כ דִּין מִיָּנָה דְבְּרִישָׁא נְמִי בְּכְפֻל וְאַפ"ה אֲמַרִּינּוּ דְלְאַחַר מֵיתָה מְשַׁמַּע, וְאִיפְשָׁר דְהֶרְמֵב"ם הוֹכִיחַ מְפָאן דְבְּמַעֲכָשִׁין א"צ לְתַנַּאי כְּפוּל דְאִי אֲמַרִּינּוּ גַם בְּמַעֲכָשִׁין בְּעִינּוּ תְנַאי כְּפוּל א"כ מִתְנִי' בְּדְכְפֻלְיָה לְתַנְאֵיהָ וּא"כ רִישָׁא נְמִי בְּכְפֻלְיָה לְתַנְאֵיהָ א"כ קָשָׁה אִיךְ אִיפְשָׁר לּוֹמַר דָאִם מְתִי לְאַחַר מֵיתָה מְשַׁמַּע א"כ ל"ל הַפְּפֵל הָא בְּגִט לְאַחַר זְמַן א"צ מְשַׁפְּטִי תְנַאי כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם רִישׁ פ"ט מְגִירוּשִׁין, א"כ מְדְכְפֻלְיָה וְדָאִי מַחֲיִים מְשַׁמַּע, אַע"כ אִיִּירִי בְלֹא כְּפֻלְיָה וְהַשְׁתָּא תִיקְשִׁי מַעֲכָשִׁין אִם מְתִי הָא לֹא כְּפֻלְיָה לְתַנְאֵיהָ וְה"ל מַעֲשֵׂה קִיָּים בְּכָל גְּוּוֹנִי, אֲלֵא וְדָאִי בְּמַעֲכָשִׁין א"צ כְּפֻל וְכֻלְהָ מִתְנִי' בְּלֹא כְּפֻל, וְדוּק הֵיטֵב: בְּתוֹס' ד"ה מֵהִיּוּם כו' כְּתַב ר"ת כו' אִם מֵת בּוּ בְיוֹם לֹא יְדַעְנָא מָאִי אֲדוֹן בַּה עכ"ל.

אִין לְהַקְשׁוֹת מָאִי פְּרִיךְ בְּגִמְרָא אַהָא דְאָמַר רַב הוּנָא חוֹלְצַת גִּימָא דְקָאִי אָמַת בּוּ בְיוֹם דִּי"ל בְּזְמַן הַש"ס לֹא מְסַפְקָא לִיה כְּלָל מֵהִיּוּם אִי שְׁחַל מִיָּד וּא"צ אִפִּי' חֲלִיצָה אוּ שְׁבִסוּף הַיּוֹם הוּא דְחַל וְאַפִּי' חֲלִיצָה לֹא בַעֲי', וְעֵינִין בְּסִפְרֵי גִט מְקוֹשָׁר מַה שְׁהַקְשִׁיתִי עַל סְבָרָא זוּ, וְנִרְאָה דְלְסְבָרַת ר"ת צָרִיךְ

שִׁיחָהּ הַגֵּט בְּרִשׁוּתָהּ עַד כְּלוֹת הַיּוֹם פִּינּוֹן דְּלֹא הִתְחִילוּ הַגִּירוּשִׁין עַד סוֹף הַיּוֹם, גַּם דְּחוּק לְפָרֵשׁ דְּמַהֲיּוֹם אֵינוֹ דּוֹמֵיָא דְּמַעֲכָשׁוּי: בְּפִירִשׁ"י ד"ה וְרַב הוֹנָא פְּרַבִּי יוֹסִי כּו' דָּאֵם לֹא נָתַן לוֹ הַגּוֹף מַעֲכָשׁוּי לְמָה נִכְתַּב הַזְּמַן בְּשֵׁטֶר הַמַּתְנָה עכ"ל.

בפנ"י הָאָרִיף לְהַקְשׁוֹת הָאֵל הַזְּמַן צָרִיף בְּגֵט מְשׁוּם תְּקִנַּת חֲכָמִים לְכַתּוּב זְמַן בְּגֵט וּבִיקָשׁ לְזוּמַר דְּבִגֵּט שִׁכ"מ א"צ זְמַן כָּלֵל, וְגַם הַקְשָׁה פִּינּוֹן שְׁאִינָהּ מִתְגַּרְשָׁת מִיָּד א"כ ה"ל גֵּט מְוַקְדָּם אִם פְּתוּב הַזְּמַן בְּגֵט, וּבְאַמַּת פְּכָר הַרְגִישׁ הַמְהַרְשָׁ"א בְּכַתְּבוֹת בְּזָה וְתִירַץ דַּה"ל לְכַתּוּב שְׁנָה אוֹ חֹדֶשׁ, וְעֵינִין מ"ש בְּחִידוּשֵׁי פְתוּבוֹת שָׁם, וּמ"מ מֵהַ שְׁהָאָרִיף בְּפִנֵּי יְהוֹשֻׁעַ לְהַקְשׁוֹת בְּגֵט עַל תְּנָאֵי לְמָה כּוֹתְבִין זְמַן הָאֵל מְוַקְדָּם פִּינּוֹן שְׁאִין הַגֵּט חָל מְאוּתוֹ זְמַן, וּלְפַעַנ"ד לִק"מ דְּאִדְקָשָׁיָא לִיָּה דְּהוּי מְוַקְדָּם תִּיקָשִׁי בְּפִשְׁטוּת פִּינּוֹן שְׁאִין תְּנָאֵי פְתוּב בְּגֵט א"כ נִיחָוֵשׁ שְׁתֵּאמַר שְׁנַתְגַּרְשָׁה בְּלֹא תְנָאֵי וְאִיף מְשַׁפְּחַת לָהּ שְׁיִגְרֵשׁ עַל תְּנָאֵי, וְכֵן בִּשְׁכ"מ שְׁמָא יַעֲמֹד וְתֵאמַר שְׁנַתְגַּרְשָׁה סְתָם, אֲלֵא נִרְאָה דְּמִסְתַּמָּא עֲלֵיהּ דְּבַעַל לְבְרוּרֵי וְלַהַעֲמִיד עֲדִים עַל כֶּף פְּדֵי שְׁלֵא תְּכַפּוֹר בּוֹ, וְכִינּוֹן דְּכִשְׁהַבְּעַל מְגַרֵּשׁ עַל תְּנָאֵי מִסְתַּמָּא מְעַמִּידְעִים שְׁיִבְנוֹר הַדְּבָר לֹא חִיִּישִׁינּוּ כָּלֵל שְׁתֵּאמַר שְׁנַתְגַּרְשָׁה קוּדָם פִּינּוֹן שְׁיִתְבַּרֵּר שְׁהִיָּה תְּנָאֵי בְּגֵט מִסְתַּמָּא תְּבַרֵּר הָאָמַת, וּבְזָה נִיחָא דְּגַם בַּעַל תְּנָאֵי תִיקְנוּ זְמַן דָּאֵי לֹא הָיוּ מְתַקְנִין זְמַן בַּעַל תְּנָאֵי הָיָה יָכוֹל לְחַפּוֹת וּלְצוּוֹת לְעֲדִים שְׁיִכְתְּבוּ לוֹ גֵּט עַל תְּנָאֵי פְּדֵי שְׁלֵא יִכְתְּבוּ בּוֹ זְמַן וְיִוְכַל לְחַפּוֹת עֲלֵיהּ, וְכֵן מְשׁוּם פִּירֵי יָכוֹל לְהַעֲרִים שְׁרוּצָה לְגַרֵּשׁ עַל תְּנָאֵי שְׁיִכְתְּבוּ בְּלֹא זְמַן פְּדֵי שְׁלֵא יִפְסִיד הַפִּירוּת מְשַׁעַת חֲתִימָה, וְגַם בִּשְׁכ"מ תִּיקְנוּ זְמַן דָּאֵם יִרְצָה לְחַפּוֹת יֵאמַר לְעֲדִים שְׁיִכְתְּבוּ לוֹ גֵּט שִׁכ"מ וְכִי עַל הָעֲדִים רְמֵיָא לְבִדּוּקוֹ אִם הוּא בְּרִיא אוֹ שִׁכ"מ לְכֵן לֹא פְּלוּג וְתִיקְנוּ בְּכָל גִּיטֵין זְמַן .

וְלֹא קָשָׁה מִיָּדֵי וְדו"ק: אָמְנָם בְּאַמַּת הַדְּבָר בִּלְתִּי מוּכָן מְצִד עֲצָמוּ דְּאִיף נִשְׁפּוּט מְכַתִּיבַת זְמַן בְּשֵׁטֶר שְׁנַתְפּוֹנִין מַעֲכָשׁוּי פִּינּוֹן דְּאוּרְחָא דְּמִילְתָא לְכַתּוּב זְמַן אִיף נוֹכִיחַ מְזָה הוֹכַחָה לְסַמּוּךְ עַל זָה שְׁנַתְפּוֹנִין שְׁתַּחוּל הַמַּתְנָה מַעֲכָשׁוּי דְּאִכְתִּי אִם לֹא צִינָהּ בְּפִירוּשׁ עַל הַזְּמַן מֵאֵי אִיכָא לְמִימַר, גַּם אִם הַנּוֹתָן לֹא בֵר הָכִי הוּא לְכַוֵּן בְּדַעְתּוֹ עַל כֶּף, וְהֵאָרְכְתִי לְהַקְשׁוֹת עוֹד עַל תְּשׁוּבַת הַרְשָׁבָ"א בְּב"י סִימָן רנ"ח בח"מ וְכַתְּבִי שִׁישׁ כְּמָה נ"מ בְּעֵינֵין הַזְּמַן וְכַתְּבִי הַנְּלַעַנ"ד בְּזָה דְּנִדְאֵי הַנּוֹתָן שְׁנוֹתָן וּמְצוּהָ לְכַתּוּב שְׁטֵר פְּוֹנוֹתוֹ בְּאוֹפֵן שְׁיִוְעִיל לְקִנּוֹת בּוֹ דַּה"ל לְשׁוֹא עֵט סוֹפֵר וְכָל הַמְצוּהָ לְכַתּוּב שְׁטֵר אִפִּי ע"ה דַּעְתּוֹ שְׁיִכְתּוּב בְּאוֹפֵן הַמוֹעִיל, אֲלֵא בְּכוֹתֵב נְכָסִיו לְאַחַר מֵיתָה אִף שְׁפִנוֹתוֹ שְׁתוֹעִיל הַמַּתְנָה מ"מ פִּינּוֹן שְׁכַח הַקְּנִיָּן ע"י הַשְּׁטֵר לְכֵן בְּלֹא כְּתִב זְמַן בְּשֵׁטֶר אִם כְּתִב נְכָסִיו לְאַחַר מֵיתָה אִף שְׁפִנוֹתוֹ שְׁכַח הַקְּנִיָּן ע"י הַשְּׁטֵר לְכֵן אֵין כַּח בְּשֵׁטֶר לְקִנּוֹת שְׁאִין הַקְּנִיָּן מְבֹאָר דְּאִין שְׁטֵר לְאַחַר מֵיתָה, וְלִזָּה י"ל פִּינּוֹן שְׁפִתוּב זְמַן בְּשֵׁטֶר וְאֵינוֹ יוֹדְעִין שְׁפִנוֹתוֹ לְהַקְנִיָּתוֹ בְּאוֹפֵן הַמוֹעִיל יֵשׁ לְכַוֵּן שֶׁהוּא מְבֹאָר בְּלִשׁוֹן הַשְּׁטֵר עַל יָדֵי הַזְּמַן שְׁפִתוּב בּוֹ אִף שְׁפִתוּב בּוֹ אִם מֵתִי פִינּוֹן שְׁפִנוֹתוֹ לְהַקְנִיָּתוֹ וְאִין שְׁטֵר לְאַחַר מֵיתָה נוֹכַח לְכַוֵּן הַלְשׁוֹן שֶׁהוּא מְזַמֵּן הַשְּׁטֵר וְלְאַחַר מֵיתָה, וְכִמוֹ כֵּן בְּגֵט בְּאִמְרָה ה"ז גִּיטֵיךָ אִם מֵתִי דְּמְפָרְשִׁינּוּ לְאַחַר מֵיתָה אִף שְׁפִנוֹתוֹ רְצוּיָהּ בְּנִדְאֵי שְׁתַּפְּטֵר מֵיבּוּם אֵין כַּח בְּגֵט לְעֲשׂוֹת הַפְּרִיטוֹת פִּינּוֹן שְׁאִינוֹ מְבֹאָר בּוֹ וּס"ל לר' יוֹסִי זְמַנוֹ שֶׁל שְׁטֵר מוֹכִיחַ וְשִׁפִּיר נִגְמַר הַפְּרִיטוֹת ע"י זְמַן הַשְּׁטֵר אִף שְׁאֵנוֹ יוֹדְעִין שְׁפִנוֹתוֹ לְפִטוֹר אֲשֶׁתּוֹ מֵיבּוּם וְשִׁיחָהּ גֵּט בְּאוֹפֵן הַמוֹעִיל ע"ש שְׁהָאָרְכְתִי בְּזָה, וּלְפַעַנ"ד דְּבָרִים בְּרוּרִים הֵם אִף שֶׁהוּא קָצַת נִגְדַּת הָרֵאשׁוֹנִים הַדְּבָר מְוַכָּרַח מַעֲצָמוּ וְגַם פִּירִשׁ"י קָשָׁה לְכַוֵּן לְפַמ"ש, מ"מ לְעַנ"ד הָאָמַת יוֹרָה דְּרַכּוֹ, אוּלַּי מְקוּם הַנִּיחוּ לִי הָרֵאשׁוֹנִים: בְּתוֹס' ד"ה הָכִי כּו' וְהָאֵ דְּאִמְרִינּוּ כּו' וְלֹא פּוֹקִי מְדַר' יוֹסִי כּו' עכ"ל וְהַקְשָׁה הַמְהַרְשָׁ"א מֵאֵי קָשָׁיָא לְהוֹ הַתְּוֹס' דִּילְמָא רַב נְמִי מְסַפְקָא לָהּ אִם הִלְכָה כּו' יוֹסִי בְּעַל פֶּה כְּדִמְסַפְקָא לָהּ לְרַב הוֹנָא, וְכֵן הַקְשָׁה הַפְּנִי הַיּוֹשֻׁעַ, וְלַעַנ"ד נִרְאָה דְּרִשׁ"י פִּירֵשׁ לְקַמּוֹן פְּדֵי שְׁיָהּוּ רְגִילִין גַּם בְּגֵט שִׁכ"מ, וְקָשָׁה דְּנָהִי דַר' יוֹסִי

אמר אפי' בעל פה ונפסוק כר' יוסי אפתי קשה מאי פסקא שיאמר ה"ז גיטין? אם מתי שמה יאמר ה"ז גיטין? לאחר מיתה דאז ודאי הוי ספיקא אפי' לר' יוסי כמו מהיום ולאחר מיתה פמבואר בש"ס לקמן, אע"כ לא תקין רק כדי שלא תפול קמי יבם, אבל לפנטרה מחליצה אין תקנה דכל שכ"מ אומר כפי לשונו ואין תקון רק לכתוב דסתם ספרי דדיניי מיגמר גמירי וא"כ פיון דלספק אין תקון שפיר קשיא להתוס' הא ס"ל כרבי יוסי ואפי' על פה מידי ספיקא לא נפקא דודאי רב הונא לא פליג אדרב רביה וא"כ בלא מן יומא נמי הוי ספיקא ודו"ק: ודע שדעת הרי"ף בפ' יש נוחלין דבגיטין לא קיי"ל כר' יוסי מדתקין רב מן יומא דנן לאפוקי מדר' יוסי וכתב לחלק בין ממון לאיסור, ונהביאו ה"ה רפ"ח מגירושין, ובלח"מ הקשה עליו דא"כ מנ"ל דר' יוסי אומר פן באיסור דילמא דוקא בממון, ואין זו קושיא דה"ק כר' יוסי היינו אליבא דרבנותינו דס"ל גם באיסורא זמנו של שטר מוכיח עליו, וכה"ג כתב בכ"מ לפי דרכו דבגט צריף זמן בלא"ה מתקנת חו"ל: אלא דתמיה טובא בדברי הרי"ף דא"כ מאי פריף הכא בסוגין ארב הונא דאמר חולצת ומייתי מדרב ס"ל הלכה כרבי יוסי, ותימה גדולה לדברי הרי"ף א"כ פיון דרב גופיה לא ס"ל כרבי יוסי באיסורא שהרי תקין מן יומא א"כ לא ס"ל באיסורא כר' יוסי ומאי קשיא ליה ארב הונא אי ס"ל כרב לגמרי וכמעט לית נגר דיפרקיניה, אבל ברמב"ם שפוסק בממונות כר' יוסי שפיר י"ל דגרס רבא אתקין מיומא דנן א"כ ע"כ עיקר פלישנא דרבא באיבע"א לקמן דס"ל כרבנן, ומאי דקשיא מה חילוק בין ממונות לכאן, שדברי הכ"מ ודאי דחוקים וכ"ש ה"ה שלא נתן שום טעם לחלק בין ממון לאיסורא, לכן אמינא טעמא דעדיפא מכולהו דהא בלא"ה פריף בב"ב מ"ש בגט מהיום ולאחר מיתה הוי ספק ובמתנה קני, ומשני התם איכא למימר גופא מהיום ופירי לאחר מיתה, והשתא בזה צדקו דברי הרי"ף דגם לענין זה יש לחלק דנהי דאמר רבי יוסי בכותב נכסיו זמנו של שטר מוכיח עליו אין מועיל זמנו של שטר רק שאם כתב בשטר נכסי לבני לאחר מותי וכתב זמן בשטר הועיל זמנו של שטר שיקנה הגוף מהיום ומ"מ אינו סותר למ"ש בשטר לשון לאחר מיתה די"ל דקאי אפירי, משא"כ בגט דאיסורא דלא שייך למימר הכי א"כ אם כתב בגט ה"ז גיטין? לאחר מיתה או אם מתי בלא מהיום א"כ פשתימצי לומר זמנו של שטר מוכיח צריף אתה לבטל לגמרי לשון לאחר מיתה שהרי צריף שלא להיות שום שיור בגט לאחר מיתה לא אמרינן זמנו של שטר שיהיה כאילו כתוב מהיום שאין הוכחה על לשון לאחר מיתה שהרי אין גט לאחר מיתה ומהיום בפירוש לא קאמר והלשון כפשטיה שיהיה הגט לאחר מיתה.

לכן תקין רבא בגט דבהא לא ס"ל כר' יוסי רק כרבנן וסוגין הכא קאי אליבא דרבנותינו דלא מפלגו בהכי, אבל פיון דחזינן דרבא טרח לתקן מן יומא ש"מ לא קיי"ל כר' יוסי בגיטין פלל פיון דסתמא דמתני' דלא פנותיה, וי"ל דר' יוסי גופיה לא אומר רק היכא שיש לפרש לשון לאחר מיתה על הפירות וזמנו של שטר מוכיח על הגוף, אבל בגט לא שייך זה וחילוק זה ברור ונכון לדעת הרמב"ם: וכן בהך דרבנותינו התירוה לנשוא בתנאי אם פיון דאם משמע מזמן שקבע לא דמי לדר' יוסי דאם נפרש זמנו של שטר שיהיה מעכשיו סותר משמעות אם משמע לזמן שקבע כל שלא אומר בפירוש מהיום משא"כ גבי כותב לאחר מיתה אין הזמן סותר משמעות לאחר מיתה דיש לפרושי אפירות, ובזה ניחא מה שתמה ה"ה שבהלכות אישות פ"ו כתב הרמב"ם שגם בממונות הדין כן, והכ"מ דחה דלא איירי בשטר, ולפמ"ש י"ל אפי' בשטר והיינו במידי דלא שייך בה גוף ופירות כגון שכתב לו אם לא באתי אתן לה מאתים וזו דשפיר יכול לחזור אף שכתב זמן בשטר פיון דלא שייך לחלק בין גוף לפירות דנימא גופא מהיום, וא"כ הזמן סותר המשמעות לכן לא אמרינן זמנו של שטר מוכיח פיון דאם משמע לאחר זמן, פן נ"ל נכון וברור

לדעת הרמב"ם יותר מפל מה שפכתבו בזה: אָמַנְם כֵּן אִם שְׁדָרָה נֶכוּן הוּא יוֹתֵר מִכָּל דְּבָרֵי הַמְּפָרְשִׁים בְּזֶה מ"מ הַסּוּגִיּוֹת מִתְּפָרְשׁוֹת בְּדוּחַק, וְגַם כִּינּוּן דְּרָבוּתֵינוּ אִמְרוּ ס"ל כר' יוסי איה נפלוג אָנּוּ אֵלֶיבָא דר' יוסי, וְגַם הַלְשׁוֹן ס"ל כר' יוסי מִשְׁמַע דס"ל כר' יוסי מִמֶּשׁ וְגַם הַקּוֹשֵׁי דְמִקְשָׁה מֵרַב דס"ל כר' יוסי אֵהָבָא לָא אֲתֵיָא שְׁפִיר כִּינּוּן דְּאֵיבָא לְפָלוּגֵי בֵּין אִיסוּר לְמִמוּן, לְכֵן יִגְעַתִּי וּמִצְאָתִי דְרָה מְרַנּוּחַ יוֹתֵר שְׁיִתְפָּרְשׁוּ הַסּוּגִיּוֹת גַּם הֵם עַל מְכוּנָם, וְהוּא דִּי"ל דְּבִלָּא"ה תְּמוּהָ הָרֶאָב"ד שְׁפַתְבָּ דְקִי"ל כְּרַבִּי יוֹסִי בְּהַחֲלֵט, וְגַם זֶה יִפְלֵא בְּעֵינֵי דְהָא לֵאִיבַע"א דְלִקְמָן ס"ל לְרַבָּא כְּרַבָּנּוּ וְא"כ מִיָּדִי סְפִיקָא לָא נִפְקָא, לְזֶה אֲנִי אֹמֵר הַנִּלְע"ד דְּוֹדָאֵי אַחַר שְׁתַּפְּסוּ רֵאשׁוּנֵים הַהוֹכְחָה מִדְּתִיקָן רַבָּא מִיּוֹמָא דְנָן לְאִפּוֹקֵי מר' יוסי מִשְׁמַע דְּלָא קִי"ל כר' יוסי וְאִף שְׁהַר"ן דְּחָה דְלִשׁוּפְרָא דְמִקְלָתָא תִּיקָן הָכִי, נִרְאֶה דס"ל לְהֵרָאשׁוּנֵים כִּינּוּן דְּבִאָמַת דְּבָר שְׁאִינוּ מִצּוּי הוּא שְׁיִנְדָמֵן גַּט ש"מ וְיִפְּלוּ בּוֹ סְפָק שְׁלֵא יֹאמֵר מֵהַיּוֹם עַד שְׁנַצְטָרָה לְדְבָרֵי רַבִּי יוֹסִי דְהָא כְּבָר אֲתִיקִין שְׁמוּאֵל הַתַּקְנָה בְּגִיטָא דש"מ הַלְשׁוֹן שְׁיֹאמֵר לְקָמֵן דָּף ע"ה, לְכֵן נִרְאֶה דְנָהִי דס"ל לר' יוסי זְמַנּוּ שֶׁל שְׁטֵר מוֹכִיחַ מ"מ לְעַנְנֵן גַּט לָא מִיקְרִי יָדִים מוֹכִיחוֹת, וּר' יְהוּדָה דס"ל לְקָמֵן דְּבְעֵינּוּ וְדָן שְׁלֵא יֹאמְרוּ בְּדִיבּוּר גִּירְשָׁה, א"כ י"ל אִף דְזִמְן הַשְׁטֵר מוֹכִיחַ מ"מ כִּינּוּן דְּכַתִּיב בְּשְׁטֵר לְאַחַר מִיתָה אוֹ בַע"פ כְּדִמְשַׁמַּע הָכָא הָוֵי הַזְּמַן יָד שְׁאִינוּ מוֹכִיחַ וְלָא עָדִיף מֵאֵם לָא כְּתִיב וְדָן אִף שְׁנָתָן לָהּ הַגַּט נוֹכַל לֹאמֵר בְּדִיבּוּר גִּירְשָׁה וּשְׁטָרָא רֵאָזִה בְּעֵלְמָא הָכָא נְמִי נוֹכַל לֹאמֵר לְאַחַר מִיתָה גִּירְשָׁה וּשְׁטֵר רֵאָזִה בְּעֵלְמָא מְתִי נִכְתָּב כְּאֲשֶׁר כְּתִבְתִּי בְּתִשׁוּבָה כְּמָה נ"מ בִּידְעֵת הַזְּמַן, וְיָדוּעַ שְׁיָדִים שְׁאִינוּ מוֹכִיחוֹת פְּלוּגְתָא דְאַבְיֵי וְרַבָּא גַם פְּלוּגְתָא דר' יְהוּדָה וְרַבָּנּוּ, וְהִנֵּה רַבִּי יוֹסִי שְׁהוּא בַר פְּלוּגְתָא דר' יְהוּדָה הוּא בְּכָלֵל דְּרַבָּנּוּ דר"י, א"כ ר' יוסי גּוֹפִיָה ס"ל יָדִים שְׁאִינָם מוֹכִיחוֹת הַוִּינּוּ יָדִים דְּלָא אֲשַׁכְּחֵן דְּבְעֵינּוּ וְדָן רַק ר' יְהוּדָה, וְהַשְׁתָּא הַסּוּגִיּוֹת כְּפִשְׁטָן דְּלְרַבִּי יוֹסִי גּוֹפִיָה לֵיכָּא לְפָלוּגֵי בֵּין מִמוּן לְגַט, אֲבָל לְדִידֵן דְקִי"ל בְּגַט בְּעֵינּוּ יָדִים מוֹכִיחוֹת זְמַנּוּ שֶׁל שְׁטֵר אִינוּ יָד מוֹכִיחַ כ"כ דְהָא רַבָּנּוּ דר' יוסי ס"ל אִפִּי בְּמִמוּן לָא מְהַנִּי, וְנָהִי דְקִי"ל כר' יוסי בְּמִמוּן מ"מ בְּגַט דְּבְעֵינּוּ וְדָן שְׁיִהְיֶה יָדִים מוֹכִיחוֹת לָא קִי"ל כר' יוסי, וְהַשְׁתָּא נִרְאֶה דְלִקְמָן לְתִירוּצָא קָמָא ס"ל לְרַבָּא כר' יוסי וְלֵאבַע"א ס"ל כְּרַבָּנּוּ וְא"כ קֶשֶׁה עַל הַרְמַבְּ"ם לְמָה פֶּסֶק בְּהַחֲלֵט דְּלָא כר' יוסי.

ולפ"ז נִיחָא דְאֵי גָרַס לְקָמֵן רַבָּא דְתִיקָן מִיּוֹמָא דְנָן, וְיָדוּעַ שְׁיָדִים שְׁאִין מוֹכִיחוֹת הוּא אַחַת מִסּוּגִיּוֹת הַהַפּוּכוֹת דִּישׁ גִּירְסָא דְרַבָּא ס"ל הַוִּינּוּ יָדִים וְאָנּוּ קִי"ל דְּלָא הוּוּ יָדִים וְרַבָּא ס"ל דְּלָא הַוִּינּוּ יָדִים, א"כ נִקְטִינּוּ כְּאֵיבַעִית אִימָא דְרַבָּא כְּרַבָּנּוּ ס"ל, אֵלָּא דְלָא מִשְׁמַע דְּפָלִיג אַרְבַּ נְחָמֵן וְרַב הוּנָא דס"ל הַלְכָה כר' יוסי לְכֵן י"ל רַבָּא לְשִׁטְתִּיהָ דְבְּגִיטִין וְקִדּוּשֵׁין בְּעֵינּוּ יָדִים מוֹכִיחוֹת, וְעַפ"ז תִּכְנּוּ דְבָרֵי הָרִי"ף ג"כ דְּרַב ס"ל לְחַלְקָא בֵּין אִיסוּרָא לְמִמוּנָא רַק הַסּוּגִיָּא הָכָא לְמָאן דס"ל יָדִים שְׁאִין מוֹכִיחוֹת הַוִּינּוּ יָדִים א"כ אִין חִילּוּק פְּלֵל בֵּין גַּט לְשְׁטֵר דְּעֵלְמָא, וְלְדִידֵן דְּנִקְטִינּוּ לִישְׁנָא דְרַבָּא ס"ל דְּלָא הוּוּ יָדִים נִקְטִינּוּ כְּאֵיבַעִית אִימָא דְלִקְמָן כִּינּוּ דְקִי"ל כְּרַבָּא ס"ל לְהַרְמַבְּ"ם דְּלָא הָוֵי גַּט פְּלֵל, וְהַפֵּל נֶכוּן וּבְרוּר כְּפִתּוּר וְפָרַח וְת"ל אֲשֶׁר מְקוּם הַנִּיחוּ לִי הֵרָאשׁוּנֵים בְּזֶה לְהַתְגַּדֵּר בּוֹ: (ע"ב) בְּגִמְרָא א אִי אִמֵּר ר"י בְּעַל פֶּה אִי לָא אִמֵּר כו' ה"ז גִּיטָה אִם לָא בְּאִתִּי.

בפנ"י הַקּוֹשָׁה דִּילְמָא מִיָּרִי בְּכַתְבֵּי שְׁפַתְבָּ תְּנָאֵי אִם לָא בְּאִתִּי בְּגוּף הַגַּט, וִי"ל דְּאִף שְׁפַתְבָּ כֵּן בְּגַט מ"מ אִם אִמֵּר בְּעַל פֶּה לְשׁוֹן זֶה י"ל דְּהַדַּר בְּיָה מ"ש בְּשְׁטֵר וּמִי עָדִיף מִגַּט בְּלָא תְּנָאֵי, וְלֹאמֵר דְּכַתְבֵּי כֵּן בְּגַט וּבְעַל פֶּה לָא אִמֵּר הָרִי זֶה גִּיטָה סְתָם לָא מִשְׁמַע פְּלֵל, וְלְשׁוֹן הַתּוֹס' שְׁפַתְבָּו אִם מְבַטֵּל בְּדִיבּוּרוֹ הוֹכְחַת זְמַן הַשְׁטֵר כִּינּוּ שְׁאִינוּ כְּתוּב בּוֹ מֵהַיּוֹם מִשְׁמַע מְלִשׁוּנָם דְּאֵם כְּתוּב בּוֹ מֵהַיּוֹם אִפִּי אִמֵּר ה"ז גִּיטָה אִם מְתִי נְמִי מְהַנִּי דְסָמִיךְ אֵלֶי שְׁנָא דְגַט, וְאִיפְשֵׁר דְּמִשְׁמַע לִיה מִדְּתִיקָן מִן יוֹמָא דְנָן לְאִפּוֹקֵי מר' יוסי וְאִם אִיתָא דְאֵם אִמֵּר בְּעַל פֶּה בְּטֵל מֵהַיּוֹם שְׁבַשְׁטֵר א"כ מָה הוֹעִיל

בתיקון מן יומא הא מ"מ אם יאמר בעל פהאם מתי נחויש דהדר ביה, וגם בכותב נכסיו פשפוטוב מהיום ולאחר מיתה נמי ה"ל לחלק אם לא אמר בעל פה לאחר מיתה, מיהו נראה דבשטר ממון דלא בעינן אמירתו לא איכפת לן באמירתו והשטר קונה, אבל בגט שצריך אמירתו י"ל אם אמר אם מתי לא מהני מה שפוטוב בשטר מהיום אי אמרינן בעל פה לא וצ"ע: שם ואיבע"א לעולם דאמר לה מהיום כו' והא דאמר רבא דה"ז גיטיך לאחר מיתה אין זה גט היינו שאינו גט גמור להתירה בלא חליצה וכ"כ הר"ן להדיא בס"פ גבי הכל מודים היכא דאמר לה פשתצא חמה מנרתיקה דל"ל דאינו גט פלל דהא תנן במתני' מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט, וכן נמי בדהו לישנא דס"ל לרבא כו' יוסי בלאחר מיתה הוי ספק גט, וא"כ א"צ בזה לדברי הפני יהושע והרי גם לדבריו אינה מתניבמת וע"כ אינו גט לאו דוקא, ועיין בסמוך: שם דא"ל מהיום ורבנן.

ויש לדקדק לפמ"ש הרשב"א בתשובה והביאו בב"י ח"מ סי' רנ"ח דלא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו רק פשצינה על הזמן או שפכת בעצמו א"כ לימא דאמר מהיום נאפ"ל לר' יוסי ובלא צינה על הזמן דלכ"ע לא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו, מיהו פבר הארכתי בתשובתי להקשות על סברא זו: מ"מ פאן יש לדקדק לפמ"ש התוס' בכתובות דף ב' ע"ב בד"ה לאפוקי דמרישא דמתני' לא מוכח לאפוקי מדרבותינו דס"ל שאין פתוב בו זמן א"כ לימא רבא ככ"ע ובאמר מהיום ובגט שאין בו זמן, ואיפשר לסייע מפאן להפוסקים שלא פסקו כו' יוסי בגיטין דלפ"ז לא ניחא ליה לומר דרבא כו' יוסי ס"ל רק פרבנן, מיהו איפשר לומר עוד דבלא"ה יש לדקדק דמשני דהני לישני קמ"ל שאני מת פאם מתי דמי כו', ואפתי קשה מאי קמ"ל פאם מתי הא מתני' היא דאם מתי בלאחר מיתה משמע, לכן י"ל חדא בחבירתא מיתרצא דבמשנה י"ל דאם מתי בלאחר מיתה היינו באין פתוב זמן בגט וכמ"ש התוס', וקמ"ל רבא דאף שפוטוב זמן בגט מכל מקום אם מתי בלאחר מיתה משמע, א"כ על פרחו ביש בו זמן איירי, ועיין בסמוך: שם ואיפא דמתני' לה אסיפא כו' ולדברי ר' יוסי חולצת פשיטא.

ויש לדקדק מאי פשיטא דילמא קמ"ל אע"ג דא"ל לאחר מיתה בעל פה נמי חולצת ולא תימא דבעל פה לא אמר רבי יוסי כדס"ד לעיל, וצ"ל דקשיא דכבר נשמע מדרבותינו דמיירי בעל פה פאם לא באתי, אלמא ר' יוסי אפ"ל בעל פה ס"ל פן, ומפאן תשובה לדברי ה"ה והכ"מ רפ"ח מגירושין שביקשו לומר דרבותינו עדיפא מדר' יוסי, דא"כ נימא דקמ"ל רב הונא דר' יוסי גופיה נמי ס"ל חולצת דאפ"ל בעל פה אמר, וצ"ל דכבר פשיט לן מדרבותינו: מיהו אפתי יש לדקדק דארבותינו גופיה אין להוכיח דמודו בעל פה רק פאם פיון דאמרינן לעיל אם מתי שתי לשונות במשמע א"כ י"ל דאהני זמנו של שטר לפרושי אם פמו במעכשיו, אבל באמר בפירוש לאחר מיתה י"ל דבעל פה לא אמר זמנו של שטר מוכיח עליו וקמ"ל רב הונא אפילו בלאחר מיתה חולצת, ורש"י פירש לקמן בסוף פירקין בהדיא חילוק זה בין אם לכשתצא חמה מנרתיקה, והר"ן הביא שהקשו עליו מפאן מאי פשיטא, ולפי קושיותם אפילו בשטר יש לומר דלא סבירא ליה בלאחר מיתה זמנו של שטר מוכיח עליו, מיהו איפשר דרש"י לא קאמר אלא בעל פה, אבל אם פתוב בגט לאחר מיתה וכתוב בו זמן שפיר יש לומר דהני פמהיום לר' יוסי דזמנו של שטר מוכיח עליו דהא ס"ל פן בשטר מתנה שפוטוב בו לאחר מיתה דזמנו של שטר מוכיח עליו אף שאינו פתוב בו מהיום פלל והתם לא מפליג פלל בין אם מתי בלאחר מיתה, אלא ודאי לא קאמר אב"י לקמן אלא בעל פה די"ל דחזר מן הזמן הפתוב בשטר, אבל בפתוב בשטר הזמן שפיר אמרינן דמעכשיו קאמר לר' יוסי, והשתא לק"מ על פירש"י דודאי י"ל בעל פה פשיטא ליה שאינו גט פלל פדאב"י לקמן, וא"כ כ"ש פשאמר לאחר מיתה וא"כ ע"כ רב הונא דאמר חולצת לר' יוסי

היינו בפתוב פן בגט גופייה ובהא קשיא ליה שפיר פשיטא דבשטר פשיטא לן לר' יוסי דהזמן הוי כמדיום, ולק"מ על פירש"י וא"צ לדחוק כמ"ש הר"ן ובפני יהושע בדברים רחוקים מכוננת רש"י והדברים ברורים כמ"ש, וא"כ על דברי ה"ה והכ"מ נמי לא קשיא, ודוק היטב: מיהו לדברי הכ"מ שפתב דר' יוסי גופייה לא אמר רק בממון אבל בגיטין שהזמן צריף לא אמר ר' יוסי, וקשה איף אמר לדברי ר' יוסי חולצת הא ר' יוסי מודה לענין גט שהזמן צריף דלא אמרינו זמנו של שטר מוכיח, ואפי' נימא דרב הונא ס"ל לר' יוסי שנה גט וממון מ"מ קשה מאי פריף פשיטא הא ודאי טובא קמ"ל דר' יוסי אמר גם ששאה בגיטין וצריף עיון: שם אמר רב הונא גיטו כמתנתו.

פירש"י גיטו דשכ"מ כמתנתו, בפני יהושע הקשה אי למתנת שכ"מ במקצת מדמי ליה הא קיי"ל דבעי קנין ואם עמד אינו חוזר, ואי למתנת שכ"מ בכולה מדמי ליה הא מתנת שכ"מ בכולה אינה אלא מדרבנן, וי"ל שלא תיקנו בעמד פינו דטעמא שלא תיטרף דעתו ואי מדמינן למתנת שכ"מ בכולה שקנו מידו דהוי דאורייתא ואפ"ה עמד חוזר כדאמר שמואל בפ' מי שמת, אלא דלפ"ז תלי תניא בדלא תניא ע"ש שהאריף, ולא ידעתי מאי קשיא ליה הא ודאי פשיטא דמדמי ליה למתנת שכ"מ שהוא מן התורה והיינו בקנין, ומ"ש דתלי תניא בדלא תניא הוא תמוה פי נראה שהבין שאין זה מבואר רק בדברי שמואל, ובאמת משנה שלימה היא בפ' מי שמת דף קמ"ו ע"ב שכ"מ שכתב פל גכסיו שייר קרקע פל שהוא מתנתו מתנה לא שייר אין מתנתו מתנה והיינו בקנין דכלא קנין לא מהני מתנת שכ"מ במקצת ואפ"ה בכולה חוזר ומטעם אומדנא כמפניש בגמרא שם ומדמי גט למתנת שכ"מ דאומדן דעת הוא שאינו נותן גט רק שלא תיזקק ליכם, ומ"ש לחלק בין סתם שכ"מ דליכא אומדנא וכאן איירי בקפץ עליו החולי הוא דחוק דסתם שכ"מ לעולם מגרש כדי שלא תפול קמי יכם, גם קשה לדבריו דמוקי דשמואל בסתם שכ"מ שלא קפץ עליו החולי, וקשה לפ"ז מאי פריף הקא מתני' דאומדן לוקמא בשכ"מ שלא קפץ עליו החולי כדמוקמינן תקנת שמואל לדבריו, ויותר הנה נראה לחלק דבשכ"מ שפגורש שלא תפול קמי יכם פינון שאין לו בנים ויש לו אחין מדמי למתנתו, משא"כ בשכ"מ שיש לו בנים ומפל מקום מגרש דליכא אומדנא אף דמסתמא יש לו איזה טעם לגירושין פגון שלא תכלה גכסיו יתמי במזונות וכדומה מ"מ לאו אומדן מוכיח הוא, לכן תיקון שמואל בכל שכ"מ הלשון שלא לחלק, מיהו גם לזה קשה נוקמא מתני' דאומדן בהכי, והנלענ"ד בישוב פירש"י דודאי פיר"ת דחוק טובא ופשוטן של דברים כפירש"י, לכן נ"ל ליישב פל קושיות התוס' עליו, והוא דאין פוננת רש"י לפרש בדברי רב הונא דהאומדנא דמסתמא לא גירש רק ע"ד אם ימות ואם יחיה לא יחיה גט דבזה ה"ל לאתנויי, וכן בהתנה תנאי שאינו כפול לא מיקרי גילוי דעת ותנאי בטל ומעשה קיים, אבל הקא האומדנא פך הוא שאנו אומרים שבודאי לא נתן לה גט לחלוטין אף אם יחיה רק בשביל שלא תיזקק ליכם ומה שלא התנה היינו משום שנתניאש מן החיים ולא קינה פלל לחיות לכן לא חשש להתנות ואילו הנה עולה על דעתו שיחיה הנה באמת מתנה בתנאי כדין, והשתא תו לא קשיא קושיא ראשונה של תוס' למה נקט במשנה מהיום דודאי אם איתא לתנאי בעולם אנו אומרים האומדנא מפח זה עצמו שלא התנה לא נימא שרצה לפנותה לחלוטין רק מפני שלא עלה על דעתו שיחיה וא"כ כשנסופק באמת אם יחיה בודאי בעינן דין תנאי וכמ"ש במשנה, וגם בדשמואל לא קשיא שיגרש סתם דהא ודאי פשמעלה על דעתו שיחיה אינו מגרש בסתם רק אמרינו מסתמא פינון שלא התנה לא עלה בדעתו שיחיה, והשתא ודאי אם התנה בתנאי שאינו כפול גירש לחלוטין דהא החלוק בין גילוי דעת ובין תנאי שאינו כפול הוא כמ"ש בספרי גט מקושר אות ל"ח דבתנאי שאינו כפול פינון שהעלה על דעתו ספק בדבר הנה לו לחזק הדבר כדין

תנאי ומדלא חזק הדבר בדין תנאי אמרינו שגירש בכל גונו, אבל כשבטל מצד אומדנא א"צ כפילות דלא שייך שהיה לו לחזק הדבר די"ל שלא עלה בלבו ספק בדבר כלל לכן לא חשש להתנות בדין תנאי, וא"כ הא דגיטו בטל היינו דאמרינו מסתמא לא עלה על דעתו שיהיה, אבל במעלה בדעתו שיהיה פשיטא דה"ל לאתנויי לחזק בדין תנאי גמור ואם לא כפל תנאי בטל ומעשה קיים וא"כ פשיטא שהתקנה צריכה בשכ"מ שמשפך אם יחיה דצריך תנאי וכפילות בדין תנאי: וגם האחרון הכביד קושיות התוס' פ' איזהו נשך אין לה מקום לפמ"ש דנדאי אי בעי לאשמועינו דאינו חוזר אין עגנו למה שאמרה אי קיימת דידך אנא דאפי' לר"ה דאמר חוזר הוא משום שלא עלה בדעתו שיהיה פיון שלא התנה וא"כ אם בסתם עמד חוזר ואנו לא קיי"ל כרב הונא ואפילו בסתם אינו חוזר משום גזירה א"כ בהא דאיהי אמרה אי קיימת דידך אנא אם ת"ל שבשביביל זה יתבטל הגט הא אפי' לר"ה לא שייך ביה ביטול דכשמעלה על דעתו שיהיה פשיטא דה"ל לאתנויי, א"כ ליפא שום רבותא בהא דאמרה אי קיימת דידך אנא דאדרבה משום הא ה"ל למימר טפי דאינו חוזר אם נכנסו דבריה באזניו וקינה לחיות, א"כ פשיטא דאין דיבורים הללו פועלים לבטל הגט דאדרבה יותר יש לקיימו כשמעלה על דעתו לחיות ולא התנה לכן פריך שפיר פשיטא, והשתא פירש"י נכון וברור וא"צ לדחוק בדברי התוס': וקושיות הש"ס ממתני' דמיייתי מאם מתי מחולי זה נראה לפרשה דנדאי לרב הונא שאנו דנין מעצמינו דכמו שאין שכ"מ נותן כל נכסיו כמו כן אינו מגרש אשתו בלא תנאי רק לפי שאינו מקנה לעמוד מן החולי א"כ ה"א כשהתנה אם מתי מחולי זה כ"ש שאם עמד כבר נתבטל הגט שהרי התנה בפירושו וכמו לרב הונא אם עמד חוזר אע"פ שמת אח"כ מ"מ כבר נתבטל הגט כשעמד מטעם אומדן דאדעתא שיעמוד לא גירש א"כ כ"ש על אותו דבר שהתנה.

אף ששוב חזר ונפל לאותו חולי פשיטא שזה לא עלה על דעתו וכיון שלא עלה זה על דעתו כבר נתבטל הגט כמו בלא תנאי ועמד ומת אחר עמידתו מחולי, אע"כ אין דנין האומדנא כלל רק מה שמורה לשון התנאי לכן לא איכפת לן בעמידה רק פיון שנתקיים התנאי היא מגורשת שלעולם אין הגט מתבטל רק כשנתקיים התנאי: וארנוח לן בזה מה שנתחבטו הראשונים בפירש"י שפירש לקמן דף ע"ב בד"ה לא ס"ל דהיכא דלא אמר לה אם מתי כו' דמשמע דבתנאי מודה אב"י ורבא וא"כ גם לאב"י ורבא תיקשי מתני' שהתנה אם מתי מחולי זה עד שהרמב"ן והרשב"א דחו פירש"י וגם הר"ן נדחק, דבס"ד ס"ל גם בתנאי לא מהני, אבל לפמ"ש נראה דאב"י ורבא ס"ל פיון דאיכא למיגזר שיאמרו יש גט לאחר מיתה דכיון דאם עמד חוזר יאמרו שעיקר הגט לאחר מיתה והיינו מטעם כשנודון לילה בטר אומדנא נימא דגט השכ"מ הוא לאחר מיתה כמו מתנתו לכן משום גזירה ביטלו האומדנא שלא לילה אחר האומדנא רק אחר פירוש משמעות הלשון כפי מה שפירש הלשון, והנה אם אמר אם מתי בפירושו אין לגזור ולומר שאם עמד אינו חוזר דפשיטא כשפירש אם מתי פונונתו כשיעמוד יתבטל הגט, דאין לפרש שאם ימות בפעם א' שהרי סוף כל אדם למות ובפרט אי בעינו כפל עיין חידושי רשב"א, ואין פאן תנאי כלל, א"כ הני פירושו דכשיעמוד יתבטל הגט וכיון שפירש פן לא שייך לומר שיהיה הגט גט אפי' עמד ולא שייך ביה גזירה, אבל באמר אם מתי מחולי זה ממשמעות הלשון אינו מוכח כשפשיעמוד יתבטל הגט די"ל שכל שימות מחולי זה אפי' יעמוד בינתיים: והנה הגט גט רק בטר אומדן הדעת אין סברא שאם יעמוד מחולי זה ואחר שנה פול שוב בחולי הנה שיהיה הגט גט נדאי אומדן הדעת מסתמא שלא יעמוד בינתיים, אבל אחר שהפקיעו הקדושיין ודנו שלא לילה בטר האומדן רק בטר הלשון המפורש א"כ כל שימות מחולי זה אפי' עמד בינתיים: והנה הגט גט, וא"כ הקושיא דוקא לרב

הוּנָא וְלֹא לְאַבְיֵי וְרַבָּא דְלֵא אֲזִילי בְּתַר הָאֲנָמְד רַב בְּתַר הַלְשׁוֹן הַמְפֹרָשׁ, וּפְרִירוּשׁ רְשׁ"י בְּרוּר וּמְזוּנָק הַדַּק הַיָּטֵב, וּמְקוּם הַנִּיחֹו לִי הָרְאִישׁוֹנִים לְהַתְגַּדֵּר בְּהַבְנַת עוֹמֵק דְבָרֵי רְשׁ"י ז"ל, וְדוּק הַיָּטֵב.

וְעֵינֵינוּ בְּסִמּוּד: בְּתוֹס' ד"ה אָמַר רַב הוּנָא כו' פִּירֵשׁ"י ור"ח כו' נְאִין לְהַקְשׁוֹת כו' אֲבָל קִשְׁה דְאַמְאֵי הַנְּצָרָה שְׁמוּאֵל לְתַקֵּן כו' עכ"ל. כְּבָר כְּתִבְתִּי לִינִישְׁב פִּירֵשׁ"י, וְנִרְאֶה עוֹד דְקִשְׁה בְּלֹא"ה עַל פִּירֵשׁ"י ור"ח דְלַעִיל דָּף כ"ח דְתַנּוּן הַמְבִיא גִט מִמְדִּינַת הַיָּם וְהוּא זָקֵן אוֹ חוֹלָה נוֹתְנוּ לָהּ בְּחֻזְקָתָהּ שֶׁהוּא קִיָּים וְהָתָם אִפִּי' בְּמִסּוֹפֵן אֵינְרִי דְהָא מְפַלְגֵי בֵּין גּוֹסֵס לְחוֹלָה, וְא"כ קִשְׁה לְרַב הוּנָא מֵאֵי אֶהְיִי לָהּ הַגִּט הָא אִם עֵמֵד הַגִּט בְּטַל מֵאֵלִיו כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ"י פֶּאֶן בְּהַדְנָא וְהִיא קְוִשְׁיָא עֲצוּמָה יוֹתֵר מִקְוִשְׁיַת הַתּוֹס', לְכֹן צ"ל דְרַב הוּנָא לֹא קִאָמַר רַב בְּנוֹתָן הַגִּט ע"י עֲצָמוּ שְׁלֹא חֲשַׁשׁ לְהַתְנַחֵת דִּידוּעַ בְּשַׁכ"מ גִּיטוֹ כְּמַתְנַחֵתוֹ מִשֵּׁא"כ ע"י שְׁלִיחַ דְלֹא מוּכַח שֶׁהַגִּט הוּא מִן הַשַּׁכ"מ אֵינּוּ סוּמָךְ עַל הַסֵּתָם וּמַתְנָה בְּפִירוּשׁ, וְא"כ שְׁפִיר י"ל דְבִמְשַׁנְהָ נִקַּט הַלְשׁוֹן לְהוֹרוֹת אִם נִתְּנָן הַגִּט ע"י שְׁלִיחַ דְאִזּוֹ מַתְנָה כְּדָת, דְּוִדָּאֵי לְחַלֵּק בֵּין מְדִינַת הַיָּם שֶׁהוּא רַחוּק לְקְרוֹב אִין סְבָרָא לְכֹן בְּכָל גִּט ע"י שְׁלִיחַ בְּעֵינֵינוּ דִּינֵי תְּנָאֵי, א"כ י"ל דְתַקְנַת שְׁמוּאֵל מִשׁוּם גִּט ע"י שְׁלִיחַ, אֲלֵא דִי"ל דְהַתּוֹס' ס"ל כְּמ"ש הַר"ן דְע"י שְׁלִיחַ א"צ כְּפֹל תְּנָאֵי, וְא"כ שְׁמוּאֵל שְׁתִּיקָן כְּפֹל ע"כ לֹא אֵינְרִי ע"י שְׁלִיחַ מ"מ אִין קְוִשְׁיָא עַל פִּירֵשׁ"י ור"ח, וּלְפ"ז אֵינְפִשֶׁר לִינִישְׁב גַּם קְוִשְׁיָא הַשְּׁלִישִׁית מִפ' אֵיזְהוּ נִשְׁפָּךְ דִּי"ל דְשֵׁם הַיָּה עוֹבְדָא שְׁנַתָּן הַגִּט ע"י שְׁלִיחַ כִּינּוּן שֶׁהַיָּה גִט מְוַקְדָּם וּבְהָא רַב הוּנָא מוֹדֶה, וְאִין לְהַקְשׁוֹת מֵאֵי פְרִיָּה מְמַתְנֵי לְוַקְמָא ע"י שְׁלִיחַ, דִּי"ל דְוִדָּאֵי טְפִי ה"ל לְאַשְׁמוּעֵינוּ עֵיקַר דִּינָא בְּגִט ע"י עֲצָמוּ וְדוּק הַיָּטֵב: בֵּא"ד וְלֹא דְמֵי לְמַתְנַת שַׁכ"מ כו' שְׁאֵינּוּ קוֹנָה רַב לְאַחַר מִיתָה עכ"ל תְּמוּדָה בְּעֵינֵי דְוִדָּאֵי גַם מַתְנַת שַׁכ"מ בְּקִנְיָן בְּעֵמֵד חוּזַר מִטַּעַם אֲנָמְדָא כְּדֵאִתָּא בְּב"ב דָּף קמ"ו ע"ב וְכַמ"ש לְעִיל בְּפִירֵשׁ"י דְלֵהָא מְדַמֵּי לִיהָ גִיטוֹ לְמַתְנַחֵתוֹ דְאוּרִיָּתָא וְלֹא לְמַתְנַת שַׁכ"מ דְרַבְּנָן, וּבְאַמַּת אֵינְפִשֶׁר לְפָרֵשׁ כְּפִשְׁטוֹ דְלֹא דְמֵי גִיטוֹ בְּלֹא הַתְנָה לְמַתְנַחֵתוֹ דְאִין אֲנָמְדוֹן דַּעַת מוּכִיחַ כְּמוֹ בְּכוֹתֵב כָּל נְכֶסֶי דְאֲנָמְדָא אֵלִימַתָּא הִיא דְלֹא נִשְׁבִּיק נְפִשְׁיָה עַרְטִילָאֵי וְלֹא מְדַמֵּי לִיהָ הַש"ס לְעַנְיָן זֶה כָּלֵל: בֵּא"ד יִאמְרוּ שְׁאִין תְּנָאֵי הַחוּלֵי הַיָּה גוֹרֵם כו' אֲלֵא מִיתָה גוֹרְמַת כו' עכ"ל.

אֵינּוּ מוּכָן לְכַאוּרָה דְסוּף סוּף לֹא נִתְגַרְשָׁה אֲלֵא כְּשִׁימּוֹת וְאַפִּי' נִימָא בְּעֵמֵד אֵינּוּ חוּזַר מְכַל מְקוּם יִאמְרוּ שְׁמִיתָה גוֹרְמַת כִּינּוּן שְׁמַת לְבַסּוּף וְכֹן אִפִּי' נִימָא בְּעֵמֵד חוּזַר לְמָה יִתְלוּ שְׁמִיתָה גוֹרְמַת וְלֹא בְּקִיּוּם הַתְּנָאֵי דְע"כ כִּינּוּנָתוֹ כְּשִׁלָּא יִבְרִיא מְחוּלֵי זֶה א"כ בְּעֵמֵד נִתְבַטַּל הַתְּנָאֵי וְלֹא יוֹעִיל מַה שְׁמַת שׁוֹב בְּאוֹתוֹ חוּלֵי, וְאֵי מִשְׁמַע לְאֵינְשֵׁי דְלַעוֹלָם חֲשִׁיב קִיּוּם הַתְּנָאֵי כִינּוּן שְׁמַת בְּאוֹתוֹ חוּלֵי א"כ אִפִּי' מִיתָה גוֹרְמַת לְמָה יִתְבַטַּל הַגִּט הָא נִתְקַיָּים הַתְּנָאֵי, וְאֵינְפִשֶׁר כִּינּוּנָת ר"ת כִּינּוּן דְסֵתָם מַתְנַת שַׁכ"מ לְאַחַר מִיתָה יִאמְרוּ שְׁגַם גִּיטוֹ לְאַחַר מִיתָה לְכֹן עֲבָדוּ רַבְּנָן הֵיכְרָא דְלֹא לִידְמֵי לְמַתְנַת שַׁכ"מ דְאֵילוּ בְּמַתְנַת שַׁכ"מ עֵמֵד חוּזַר וְכָאֵן אֵינּוּ חוּזַר, א"כ הַכֹּל תְּלוּי בְּקִיּוּם הַתְּנָאֵי, אֲלֵא דְמ"מ קִשְׁה כִּינּוּן דְהַתְנָה בְּהַדְנָא מִהִיּוֹם אִם מִתִּי אֵיךְ נִטְעָה שֶׁהַגִּט לְאַחַר מִיתָה שֶׁהִרִי הַתְנָה מִהִיּוֹם, וְאֵינְפִשֶׁר שִׁטְעוּ דְאִם מִתִּי כְּלֵאחַר מִיתָה מִשְׁמַע וְהוּי כְּמִהִיּוֹם וְלֵאחַר מִיתָה דְהוּי סְפַק גִּט אוֹ דְנִטְעֵי דְהוּי שִׁיּוּרָא לְאַחַר מִיתָה לְכֹן עֲבָדוּ שְׁלֹא יוּכַל לְחוּזַר אִם עֵמֵד אֵף שְׁתַּנְּאוּ נִתְבַטַּל וְצ"ע: (דָּף ע"ג ע"א) בְּתוֹס' ד"ה וְהָא קמ"ל כו' פִּירוּשׁ בְּשִׁלְמָא כְּדִקְס"ד דְהֵלֵךְ מִמֶּשׁ כו' וְלֵהֲכִי קִאָמַר קָא מִשְׁמַע לֵן כו' עכ"ל.

וְעֵינֵינוּ בְּרִשְׁבָּ"א שְׁבִיקֵשׁ לְפָרֵשׁ וְאֵיךְ הֵינּוּ עֵמֵד וְהֵלֵךְ בְּלֹא מִשְׁעֲנַת בְּטַל הַגִּט כְּרַב הוּנָא, וְהַתּוֹס' לֹא נִיחָא לְהוּ בְּהֲכִי דֵא"כ ה"ל לְמִימַר הֵלֵךְ עַל מִשְׁעֲנָתוֹ מִהִנְי אֲנָמְדָא וְאֵיךְ לֹא מִהִנְי בִּיָּה אֲנָמְדָא, וְעוֹד דְנִרְאֶה דְקִאֵי אֶהָא קמ"ל דְאֵיךְ אֲנָמְדָא לֹא בְּעֵי מִשְׁמַע דְנִשְׁמַע מְמַתְנֵי וּלְפִירוּשׁ הַרְשָׁבָ"א

מנ"ל ממתני' הא יש לפרש במתני' עמד ממש ואיך שינוי בזה הא קמ"ל דאדרבה ניחא טפי לפרושי עמד והלך בפשוטו, אלא ודאי בפירוש התוס' דקמ"ל בפחות מהלך על משענת לא בעי אומדנא, וכפירש"י: וקושיותיו של הרשב"א על פירש"י אינם מוכרחים כלל לפמ"ש התוס' ומה שהוקשה להרשב"א על מה שפירש"י דמסתמא יש בו מחולי ראשון והקשה הרשב"א דנקט אם מחמת חולי ראשון מת וה"ל למימר אם מתוך חולי ראשון מת, גם זה לק"מ דמתוך חולי ראשון הנה משמע דמתוך אותו החולי ממש ולא נתחדש עליו חולי אחר וקמ"ל מתניתין דבחולי אחר נמי פיון שעכ"פ יש בו מחולי ראשון לא הוי תנאי דנקא מתוך החולי רק כשהוא מחמת חולי ראשון אף שחולי השני עיקר גורם בנזקין ומיתה שמת מ"מ פיון שיש בו מחולי ראשון הוי בכלל תנאו מחולי זה ופירש"י נכון, ודוק היטב: בגמרא אין כל דמקדש אדעתא דרבנו מקדש.

לכאורה קשה פיון דטעמא הוא שאומר פדת משה וישראל או דמסתמא קידשה פדת משה וישראל פדאיתא לעיל דף ל"ג בפירש"י ותוס', א"כ פאן ה"ל למימר כל דמגרש אדעתא דרבנו מגרש והם אמרו שיהיה הגט גט אף אם עמד וכן הקשה בפני יהושע, מיהו נראה דלק"מ דודאי לענין קידושין י"ל פיון דבסתמא קידשה פדת משה וישראל א"כ אף שעכשיו צונח שאין רצונו בהפקעת קידושין מ"מ מעיקרא קידשה ע"ד פן ולא חלו הקידושין בענין אחר, אבל בגירושין שאנו מפקיעין הגט מחמת סברא דמסתמא לא פטרה כשיעמוד א"כ הגט ניתן בטעות וא"כ לא אהני פדת משה וישראל שיהיה גט מה שאינו גט ע"פ הדין וניתן בטעות, ועוד דבקידושין אפילו הוא מקלי הדעת ואינו משגיח בתקנת חכמים מ"מ לאו בדידה תליא מילתא דמסתמא היא לא נתרצית במה שהוא לטובתה כי אם ע"פ תיקון חז"ל, אבל בגירושין דלאו בדידה תליא מילתא אם הוא צונח שלא גירש אם יעמוד לא שינוי לומר שגירש לחלוטין, פן נ"ל ברור: בפירש"י ד"ה מ"ש רישא כו' אי אונסא דלא שכיח אסיק אדעתיה רישא נמי ליהוי גיטא דהא מתוך אותו חולי מת כו' עכ"ל הרמב"ן והרשב"א והר"ן הקשו עליו דבמתני' אמר אומדין אותו אם מחמת חולי ראשון מת ולא קאמר מתוך חולי ראשון מת לכן דחו פירושו, וכבר פתבתי ליישב דבניתיק איירי, מיהו אחר העיון נ"ל ברור בפירש"י לפמ"ש לעיל בפירש"י דלאפיי ורבא מיתוקמא מתני' כפשטה אע"פ שהלך בלא משענתו מ"מ הרי נתקיים התנאי שמת מחולי זה דעמידה שבינתיים אינה מבטלת תנאו דלא אזלינן בתר אומדנא בגט שכ"מ, ועפ"ז נראה דיש חילוק בין אם אמר בפירוש מתוך חולי זה לא משמע רק שישמות מחולי זה ולא יעמוד בינתיים, אם פן בעמד בינתיים הגט בטל ממילא דכשפירש התנאי לא שינוי לאפקועי קידושין רק כשהתנאי בכלל לשונו ואנו באין לבטלו מפח אומדנא בהא הפקיעו האומדנא ואזלינן בתר הלשון, והשתא נראה באמר בפירוש מתוך חולי זה משמע שלא יבריא בינתיים היינו שישמות מתוך החולי ולא יעמוד א"כ אפי' נפל שנית בחולי הראשון כבר נתבטל הגט, מיהו אם אמר אם מתי מחולי זה ולא אמר מתוך אף דודאי לענין שאם מת בתוך החולי אפי' אכלו ארי שאינו מאותו חולי מ"מ לענין זה הוי כמתוך חולי שהרי ודאי השכ"מ לא הקפיד דנקא פשימות בתוך החולי מפח החולי יהיה גט ולא פשימות מסיבה אחרת דאין להחולה נ"מ בכך שצאמר שקפיד עליו והוי לענין זה כאילו התנה פשימות בתוך החולי באיזה ענין דמסיק אדעתיה שיהיה הגט גט, רק בלא שכיח אמרינן דלא אסיק אדעתיה, ולשון מחולי זה עדיף שמשמעו אפילו יבריא בינתיים ושוב יפול באותו חולי יהיה הגט גט, וא"כ ממילא לא שינוי במתני' למיתני אם מתוך החולי ראשון מת דהנה משמע שלא הבריא בינתיים ובאמת עמד בינתיים, לכן לא קאמר רק שמתחמת חולי ראשון מת אע"פ שהבריא בינתיים דאם מתי מחולי זה משמע נמי כל שישמות מחולי זה אע"פ שיבריא בינתיים, ומשמע נמי שאם

ימות מתוך החולי פל שלא יבריא בינתיים אפי' אכלו ארי אי שכיח מ"מ הא מת מתוך החולי, ואפי' לרב הונא דמוקי בהלף על משענתו נמי לא שינה מתוך חולי ראשון דמשמע שלא עמד פלל בינתיים ובאמת הנה לו עמידה מתוך חולי ראשון, ולפ"ז איפשר אם אמר אתי מתוך חולי זה אם עמד בינתיים איפשר דלא הוי גט וצ"ע, עכ"פ אין קושיא על פירש"י, ודוק היטב: שם בד"ה שלחו מתם ע"י מעשה שאירע בא' שאמר אם לא אעמוד כו' עכ"ל.

לכאורה אינו מוכרח דאמר אם לא אעמוד די"ל שאמר מחולי זה דבש"ס דילן לא מפליג בין מחולי זה לבין אם לא אעמוד, ואיפשר דמשמע ליה לשון אין לנו, לכן י"ל דהתוס' הביאו הירושלמי דמחלק בטעמא רבה כמבואר בתוס', והנה הירושלמי הוא תלמוד א"י וא"כ י"ל דלכך שלחו מתם, אף דבירושלמי מחלק כמ"ש התוס' שלחו מתם אין לנו בזה חילוק לסמוך עליו אף ששם בארץ ישראל ביקשו לחלק בסברא, מ"מ אין לנו אף שמחלקין בכאן מסתמא שלחו הגדולים מא"י שאין לנו חילוק בזה לסמוך עליו, וא"כ צדקו דברי רש"י דקאי אאם לא אעמוד שהוצרכו לאשמעין שאין לנו חילוק בזה ודו"ק: בגמרא איתביה רבינא לרבא אם כו' ה"ז גט.

ותמוה לי איה מדמי להו בש"ס, דבשלמא בגט לא שינה ביה טעות דהא אין סברא לומר שגירש דוקא אם ימות מן החולי ולא פשיאכלנו הארי דאין לשכ"מ קפידא בכך אבל כה"ג אונס דלא שכיח אמרינן דלא קביל עליה ולא אסיק אדעתיה ואילו אסיק אדעתיה נדאי לא הנה מקבל עליו לאגורי מלחי ונהנה הקבלה בטעות פנין דלא אסיק אדעתיה הך אונסא ולא דמי פלל לגט, ונראה דאי טעמא משום דנהה מקח טעות מעיקרא א"כ הנה הלוקח יכול לחזור ג"כ דגם אצל הלוקח הנה טעות דאדעתא דהכי לא קנה, אבל השתא דאמרת אונסא דלא שכיח הוא והמקח קיים והלוקח מפסיד פריה שפיר מגט: בתוס' ד"ה איתביה רבינא לרבא כו' תימא מאי פריה כו' הא אית ליה לרבא כו' דאין טענת אונס בגיטין עכ"ל.

לכאורה נראה ליישב דרבינא ס"ל כסברת הירושלמי דמתרץ דרישא התנה מחולי זה ולא מת מחולי זה להכי מקשי ליה מסיפא דמוכח דגם באונסא דלא אסיק אדעתיה הוי קיום תנאי, אלא דרבא לא ס"ל סברת הירושלמי לכן אמר אימא מרישא, וכיון דע"כ משבשתא הוא שפיר אסיק רבא מסברא דנפשיה דאין אונס בגיטין משום תקנתא, אבל בממון שפיר יש אונס, אבל לסברת רבינא דאין תבתינתא משונבשת מוכח נמי דיש אונס בגיטין מרישא, ובהכי ניחא דקאמר רב אחא מדיפתי ומשום דקשיא רישא אסיפא לא מותבינן תיובתא, והוא תמוה דאיך שינה לאתובי תיובתא מסיפא פנין דרישא מסייעא ליה, וכן תמה ברמב"ן ור"ן ורשב"א ודחו פירש"י, ולפמ"ש לק"מ דבנדאי בקושיא זו נכונה רבא בשתי אשנות חדא דמוכח דגם באונסא דלא שכיח אין אונס וגם הוא נגד סברתו דיש אונס בגיטין רק משום תקנה דצנועות ופרוצות אפקעינהו לקידושין, והשתא נהי דשני ליה אימא מרישא, ואפילו נימא תנאי הוא ופליגי באונסא דלא שכיח אי הוי אונס, מ"מ מוכח עכ"פ מרישא דיש אונס בגיטין ולא אפקעינהו לקידושין וא"כ הוי תיובתא עכ"פ למאי דאמר רבא אין אונס בגיטין דלא פליגי רישא וסיפא רק באונסא דלא שכיח אם בכלל אונס אבל בהא לכ"ע באונסין גיטין וממון שוין, ושני ליה דמשבשתא הוא, וי"ל באמת בגיטין אין אונס משום תקנה, אבל בעלמא אונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ולא מותבינן מינה תיובתא פלל וכלל, ודוק היטב.

ועיין מ"ש בחידושי פתובות: במשנה לא תתייחד עמו. עיין בפירש"י ותוס', ולכאורה למאי דקיי"ל ביו"ד סוף סי' קצ"ב דמתזיר גרושתו צריכה לישב שבועה נקיים א"כ לפירש"י שיש

לחוש שפּכּר נַתְגַּרְשָׁה פְּשִׁימוֹת לַמַּפְרַע א"כ נִיחּוּשׁ שְׂיִבְעוּל וצָרִיכָה לִישָׁב שְׂבָעָה נְקִיִּים, מִיְהוּ י"ל פִּינּוּ דְלָא נַתְגַּרְשָׁה בְּהַחֲלֵט אֵין חִימוּד פְּשִׁיבָא עֲלֵיהּ, מִיְהוּ לַמ"ש הַט"ז דַּא"צ שְׂמִירָה בְּמַחְזִיר גְרוּשָׁתוּ פִּינּוּ שְׂפָכּר בְּעַל וְלֹא תַקִּיף יִצְרוּ, וְקִשָׁה לַפ"ז לָמָּה לֹא תַתִּיחַד עִמּוּ פִּינּוּ שְׂפָכּר בְּעַל פִּינּוּ דַא"צ שְׂמִירָה, מִיְהוּ לַפִּירֵש"י פִּינּוּ דִישׁ חֲשֵׁשׁ קִדּוּשֵׁין הַחֲמִירוּ טְפִי לְהַצְרִיף שְׂמִירָה, אֲבָל לַפִּירֵשׁ הַתּוֹס' דְחִיּוּשֵׁינּוּ לִגְט יִשָּׁן קִשָׁה לָמָּה נִיחּוּשׁ טְפִי לִגְט יִשָּׁן מְלִשְׂבָעָה נְקִיִּים, וְכִינּוּ דְטַעֲמָא דְכָבֵר בְּעַל לֹא תַקִּיף יִצְרִיָּה גַם לִגְט יִשָּׁן לֹא נִיחּוּשׁ וצ"ע, עֵינִין בְּסִמוּךְ, וְעַמ"ש לְקַמְן דָּף פ"א בַּס"ד: בְּתוֹס' ד"ה לֹא כ' לַפִּי הַקּוֹנֵט' כו' וְלֹא מִשּׁוּם גִּט יִשָּׁן שְׁהָרִי פְּכָר הָיָה גִּט מִשְׁעַת נְתִיבָה עַכ"ל.

הַר"ן בִּיָּאֵר הַטַּעַם דְּגִט יִשָּׁן הָיָה טַעֲמָא שְׂיִאֲמָרוּ גִיטָה קוֹדֵם לְבִנְיָה וְהֵינּוּ פִּשְׁהוּא לַעֲזוּ בְּעַלְמָא אֲבָל הִכָּא בְּאַמַּת גִּיטָה קוֹדֵם לְבִנְיָה וְהֵלְעִזוּ אַמַּת ע"ש, אֲלֵא שְׂלֵא הַבְּנֵי שְׂאֵם פְּסָלוּ הִגְט מְוָקְדָם מִשּׁוּם גִּיטָה קוֹדֵם לְבִנְיָה וְכֵן אָסוּר לְגַרְשׁ בְּגִט יִשָּׁן פְּדִלְקַמְן דָּף ע"ט ע"ב, א"כ כ"ש שְׂרָאוּי לְחוּשׁ לְדָבָר שְׂלֵא יְהִיָּה פִּן בְּאַמַּת שְׂיִהִיָּה נּוֹלַד מִן הַפְּנוּיָה, א"כ י"ל מִשּׁוּם הָא גּוּפָא לֹא תַתִּיחַד שְׂמָא יִבְעוּל וְנִמְצָא שְׂנוֹלַד הַנּוֹלַד מִן הַפְּנוּיָה וּפְגָם הוּא לְנֹלַד, וצ"ל פְּנוּנַת הַר"ן דְּלַעֲנִין הִגְט אֵין חֲשֵׁשׁ וּמִשּׁוּם הַיְחוּד אִפִּי' יְחוּד לְחוּדִיָּה אָסוּר כְּמוֹ שְׂפִירֵש"י שְׂאָסוּר לִיְחִיד עִם הַפְּנוּיָה, וְעֵינִין בְּסִמוּךְ: בַּא"ד וְאוּר"י דְּנִדְאֵי לַר"י הָיָה טַעֲמָא מִשּׁוּם גִּט יִשָּׁן כו' עַכ"ל.

תְּמוּהָ לִי לָמָּה חֲשֵׁשׁוּ לִגְט יִשָּׁן טְפִי מְלַעֲקִיר הִגְט שְׂמָא יַעֲמוּד וְתֹאמַר שְׂנַתְגַּרְשָׁה בְּהַחֲלֵט בְּלֹא תְּנַאי, וְכֵן בְּכָל גִּט עַל תְּנַאי שְׂמָא לֹא תִקְיָים הַתְּנַאי וְתֹאמַר שְׂנַתְגַּרְשָׁה, וְע"כ לֹמַר כַּמ"ש לַעֲלִיל בְּמִשְׁנָה דָּף ע"ב דְּתַנַּאי מִדְּעֵי יְדְעֵי שְׂדַרְכּוּ לְהַעֲמִיד עַל הַתְּנַאי עֲדִים שְׂלֵא תִשְׁחַק בּוּ וּכְמוֹ כֵּן גִּט שַׁכ"מ מִדְּעֵי יְדְעֵי, וְלִהְיֵי נְמִי לֹא מְצִינּוּ בּוּ חֲשֵׁשׁ מְוָקְדָם, וְא"כ מֵאֵי חֲשֵׁשׁ גִּט יִשָּׁן אִיכָּא פִּינּוּ דְלַפִּירֵשׁ הַתּוֹס' גִּט שַׁכ"מ אֵינּוּ רַק סְמוּךְ לְמוֹתוֹ א"כ מֵאֵי לַעֲזוּ יְהִיָּה פִּינּוּ דַע"כ לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ שְׂתֹאמַר שְׂנַתְגַּרְשָׁה בְּהַחֲלֵט אִם יַעֲמוּד, וְאִם נִיחּוּשׁ שְׂיִשְׂאָר הִגְט בִּינְדָה לְרֹאֵיהּ זְמַן רַב וְיִשְׁתַּכַּח שְׂהִיָּה גִט שַׁכ"מ א"כ שׁוּב מְוָקְדָם נְמִי אִיכָּא חֲשֵׁשׁא שְׂתוּצִיא הַפִּירֵשׁ שְׂלֵא פְּדִין: נְעוּד יֵשׁ לִי מְקוּם עֵינּוּ בְּזָה לַפִּירֵשׁ הַתּוֹס' דְחִיּוּשֵׁינּוּ שְׂיִהִיָּה גִט יִשָּׁן שְׂיִאֲמָרוּ גִיטָה קוֹדֵם לְבִנְיָה, וְלִכְאוּרָה נְרֹאָה דְסַתָּם גִּט שַׁכ"מ הוּא כְּדֵי שְׂלֵא תִינְזַק לִיבּוּם וְא"כ אִם הִיא מְעוֹבְרַת מְמַנּוּ הִגְט בְּטַל מְמִילָא, וְכֹאוּתָהּ שְׂאָמָרוּ בַּב"ב דָּף קמ"ו ע"ב בְּשִׁמְעַ שְׁמַת בְּנוּ וְכַתֵּב נְכַסִּיו לְאַחֲרִים וְנוֹדַע שְׂבָנוּ קִיָּים הַמַּתְנָה בְּטִילָה דְאַזְלִינּוּ בְּתַר אֲוָמְדָנָא, וְא"כ אִם תַּתְּעַבֵּר מְמַנּוּ בְּאַמַּת יִתְבַּטַּל הִגְט וְאֵין חֲשֵׁשׁ גִּט יִשָּׁן כָּלֵל שְׁהָרִי לֹא גִירְשָׁה רַק כְּדֵי שְׂלֵא תִינְזַק לִיבּוּם, וְכֹאֵם יְהִיָּה לָהּ זָרַע מְמַנּוּ רָאוּי שְׂיִתְבַּטַּל הִגְט מְמִילָא דְאִם אֲמַרִינּוּ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְנַעֲשָׂה כְּאוּמַר מַעַת שְׂאָנִי בְּעוֹלָם דְּמִסְתַּמָּא אֵינּוּ מְגַרְשׁ עַד סְמוּךְ לְמוֹתוֹ כ"ש שְׂיֵשׁ לְנוּ לֹמַר שְׂלֵא גִירְשׁ כָּלֵל אִם תַּהֲיָה מְעוֹבְרַת וְלֹא תִינְזַק לִיבּוּם, א"כ פְּשִׁישׁ לָהּ וְלָד שְׂל קִיָּיָמָא רָאוּי שְׂיִתְבַּטַּל הִגְט לְגַמְרִי וְאֵין מְקוּם לְחֲשֵׁשׁא דְגִט יִשָּׁן, וְא"כ מְמִילָא דְלֹא מְצִי רִש"י לְפִירֵשִׁי מִשּׁוּם גִּט יִשָּׁן, וְדו"ק וצ"ע, וּלְפ"ז י"ל לַפִּירֵש"י בְּאַמַּר מַעַת שְׂאָנִי בְּעוֹלָם בְּאַמַּת אֵין חֲשֵׁשׁ בְּיְחוּד פִּינּוּ דְבְּרַגַע סְמוּךְ לְמִיתָה גִירְשָׁה, עֵינִין מ"ש בְּגַמְרָא: (ע"ב) בְּפִירֵש"י ד"ה וְאֵין חוּשֵׁינּוּ כו' וְהֵאֵי חוּשֵׁינּוּ דְזִנוּת לָאוּ דְוָקָא כו' עַכ"ל.

גַּם הַתּוֹס' נִדְחָקוּ בְּזָה, וּלְפַע"ד נְרֹאָה לְפָרֵשׁ דְקֹאֵי עַל הַרְוֹאִים שְׂנַבְעֵלָה חוּשֵׁינּוּ מִשּׁוּם זְנוּת וְאֵין חוּשֵׁינּוּ לְקִדּוּשֵׁין, וְהִשְׁתָּא קמ"ל אִפִּי' אוּמַר בְּפִירֵשׁ שְׂנַתְפְּנוּיָן לְקִדּוּשֵׁין א"צ גִּט וְהַטַּעַם דְּהֵא מְקַדָּשׁ בְּלֹא עֲדִים אֵין חוּשֵׁינּוּ לְקִדּוּשֵׁין, רַק בְּנַבְעֵלָה אֲמַרִינּוּ אֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ ב"ז וְכַעֲלִיל לְשֵׁם קִדּוּשֵׁין, וְזָה דְוָקָא הִכָּא שְׂאָמַרִינּוּ דְחִזְקָה גְּמוּרָה הִיא, אֲבָל הִכָּא שְׂנַתְנּוּ לָהּ כְּסָפִים חוּשֵׁינּוּ הַעֲדִים לְשֵׁם זְנוּת א"כ אֲפִילוּ הוּדוּ שְׂנַתְפְּנוּיָן לְקִדּוּשֵׁין אֵין חוּשֵׁינּוּ לְקִדּוּשֵׁין פִּינּוּ שְׂהַעֲדִים עֲצָמָם

אין חוששין רק לזנות פנין שנתן לה כספים בטלה החזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וחוששין משום זנות אף דמעיקרא שראויה שנבעלה חששו לקידושין עכשוו שנתן לה כספים איגלאי מילתא דלא היתה חזקה, ועיין מ"ש בסמוך: בתוס' ד"ה נתן כו' חוששין כו' ומיהו לר"א כו' עכ"ל.

גם לר"א אינו מדקדק חוששין משום זנות דהא ראו שנבעלה ונעשה זונה בנדאי, וצ"ל דחוששין לאו חששא היא אלא שזונה ונדאי היא, מיהו לענ"ד יש ליישב דקאמר חוששין על הזנות והיינו לענין ימי הבחנה דהא הו' בריתא ס"ל דהוי גט אם מת למפרע ולא מעת שאני בעולם א"כ אילו לא ראו שנבעלה לכ"ע א"צ להמתין שלשה חדשים רק משעה שפא הגט לידה פנין דנתגרשה למפרע, אבל פאן שראו שנבעלה חוששין משום זנות שפא נתעברה מביאה זו, ואפ"ל לר' יוסי דס"ל דמזנה א"צ להמתין שלשה חדשים היינו מטעם דמפרש בכתובות דף ל"ו דאשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר, אבל הכא שהעובר הוא מבעלה אינה מתהפכת ואדרבה ניחא לה שתתעבר ויירש בנכסי בעלה פדאיתא בפ' החולץ, לכן חוששין משום זנות להצריף ג' חדשים מן הביאה אבל אין חוששין משום קידושין להצריכה גט שני, והדבר נכון.

ועוד נ"ל דקאמר נתן לה כספים והיינו אחר הביאה אמרינו לשם אתנו נתן לה אבל קודם הביאה לא מפיק מחששא דקידושין דאדרבה פדין עביד לקדש בכסף ולבעול אח"כ אבל בנתן לה כספים אחר הביאה אמרינו באתונה נתן לה וחוששין אפילו לביאה שאחר נתינת הכספים משום זנות פנין דאיתרע חזקתיה שבעל קודם, א"כ אי בעל מעיקרא לשם קידושין לא הנה נותן לה כספים, לכן אף לביאה שנית אין חוששין שנתן לה הכספים לשם קידושין פדי שייבעלה שנית בהיתר רק חוששין דמשום זנות נתן לה הכספים ולא תלינו בקידושין כלל, וגם זה הוא נכון: בפירש"י ד"ה מאי אף דהא חששא דזנות כו' עכ"ל.

והקשה הפני יהושע דילמא קמ"ל דחוששין משום זנות לאסרה על היבם, והניח בצ"ע, ולק"מ דנדאי אי נקט חוששין לקידושין לחוד לא משמע קידושי ונדאי רק חששא ופשיטא דאסורה ליבם, ומה שפירש"י דחוששין קולא הוא היינו דאי הנה נאסרה מכח זנות זה לכהן כמ"ש התוס' שפיר שנייה דחוששין לחומרא שנעשה זונה דלא הנה נשמע מחוששין לקידושין שיש איזה חומרא בזנות, אבל פנין דליכא חומרא בזנות שפיר נשמע מחוששין לקידושין דאין הקידושין ונדאין, ובאמת צ"ע על הרמב"ם בפ"י מגירושין ובטוש"ע סימן קמ"ט במגרש אשתו ונתניח עמה ובעל הוי נדאי קידושין, וצ"ע מנ"ל דהא הכא נקט חוששין לקידושין משמע חששא אבל ונדאי קידושין לא הוי, וכן לקמן דף פ"א צריכה ממנו גט שני משמע חששא בעלמא לחומרא צריכה ממנו גט שני אבל לא שיהי קידושין ונדאין וצ"ע, ועיין בסמוך: בגמרא פמאן דלא כחד.

ענין בפני יהושע שהקשה על הרשב"א לקמן שהקשה למה בגט ישן חיישינו שפא עליה ובלנה עמו בפונדקי ס"ל לר' יוחנן בלא ראויה שנבעלה לא חיישינו שפא עליה, ותיירץ בנתגרשה מסתמא מחמת שגאה לא חיישינו כ"כ משא"כ בגט ישן שעדיין לא גירשה חיישינו טפי, וא"כ מאי פריף ר' יוחנן דלא כחד הא הכא י"ל פנין שאינו מגרשה רק שלא תיזקק ליבם א"כ אינו מחמת שגאה חיישינו טפי, וכתב שקושיא עצומה היא, ונראה דלא קשיא דבלאו הכי הקשה רש"י בד"ה כר' יוסי בר' יהודה דת"ק דס"ל בלא ראויה שנבעלה לא חיישינו הוא כב"ש, לכן נראה דבעלמא חיישינו טפי דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעיל לשם קידושין, אבל הכא שהגט לטובתה שלא תיזקק ליבם י"ל דס"ל גם ב"ה מודו שלא תתבצח לקידושין פדי שלא תיזקק ליבם דמסתמא

כשנותן לה גט שלא תיזקק ליכם הוא בשביל שאין רצונה להיות זקוקה לו, וכיון שפבר קיבלה הגט לא תתראה שוב להיות אגידא ביכם, וא"כ לק"מ דנימא דכאן חיישינן טפי שבעל דהיא אינה מתרצית להפעל לו לא לשם זנות ולא לשם קידושין כדי שלא תיזקק ליכם והוה סברא אלימתא טפי מבלגה עמו בפונדקי דס"ל לר' יוחנן דלא חיישינן בלא ראו שנבעלה לקידושין, כ"ש פאן שאין לחוש לבעילה דיראה שתיזקק ליבום שיאמרו שבעל לשם קידושין ודו"ק: מיהו נ"ל ליישב עיקר קושיות הרשב"א דבלגה בפונדקי לאחר גירושין פיון שפבר גירשה משום יחוד בעלמא לא חיישינן שחזר מדעתו לקדשה מחדש דבתחילה מאי קסבר, לכן כל שלא ראינו ביאה אין היחוד עד מוכיח שפא עליה, אבל בגט ישן אף שגמר בלבו לגרשה י"ל דבאמת לאחזר מדעתו ומ"מ בא עליה אף שעומד בדעתו לגרשה אבל לא חיישינן משום היחוד שיקדשנה מחדש אחר שגירשה בתחילה וה"ה פאן לא חיישינן שחזר מדעתו לקדשה אחר שפבר גירשה, שוב דקדקתי בלשון הרשב"א ונ"ל, ונראה דהתם במגורשת גמורה מסתמא סנו אהדדי ומסתמא לא בא עליה אבל הכא דאפתי לא גירשה איפא למיחש שפא בא עליה ע"כ, נראה שאין פונות הרשב"א לחלק בין שגאה לבלתי שגאה דנדאי בגט ישן נמי שייך ביה שגאה פיון שפכת הגט וחתמו, אלא נראה שאין רגיל לחזור מפונותו הראשונה וה"ה הכא פיון שגמר בלבו לגרשה לא חיישינן שנתחדשה לו רוח אחרת לחזור לקדשה והוא כמ"ש ממש ודלא כמו שהבין בפני יהושע בדברי הרשב"א, והדבר ברור כמ"ש בהבנת דברי הרשב"א ואין מקום לקושיות הפני יהושע, ודוק היטב: בתוס' ד"ה תנא כו' פי' בקונ' כו' ואין נראה לרבינו יצחק דאי סבר אין ברירה כו' משעת מיתה ואילו נמי לא תהא מגורשת כו' עכ"ל.

לעד"נ ליישב פירש"י דבלא"ה צריף להבין טעמו פיון דאמר מעת שאני בעולם למה יחול הגט בשעות רחוקות מן המיתה מספיקא, לכן נראה הסברא דבאמר מעת שאני בעולם פונותו שמתגרש ברגע הסמוך למיתה, אלא דשכיב מרע עשוי להשתנות שיוכל להיות שפרגע שנתנו הנה סמוך למיתה אף שנתארכו לו חיי שעה היינו לסיבת איזה רפואה או שינוי אויר לטובה וכדומה סיבות שונות שפבר הגיע החולה לשערי מות ונתאריך לו חיי שעה ע"י סיבה נולדת, והנה שפבר הגיע סמוך למיתה חל הגט ואין זה בכלל ברירה שאינו אנו יודעין שמעתה למות באותה רגע פבר חל הגט אף שנעלם מפל רגע יציאת הנפש הגט חל מעצמו בזמן ההוא, רק שי"ל פיון שפאה סיבה להאריך לו ימי חליו איגלאי מילתא שלא הנה אז רגע הסמוך ע"ז אמרינן אין ברירה לאפוקי מה שפבר חל הגט שאילו לא נולדה לו סיבה להאריך שעות עניו פבר הנה הרגע שהנה מת אמרינן אין ברירה לאפוקי מחלות הגט שפבר הנה בצד המיתה, והשתא אם מת שפיר הוי הגט שהרי פבר חל ברגע סמוך למיתה ואין דבר שיוציא אותו מפלל חלות הגט שהרי מת באמת, אבל בהא שחל הגט סמוך למיתה א"צ לברירה רק הספק הוא שפא לא הנה מוכן למות מעיקרא ובלא סיבה נמי ראוי לחיות כל כך א"כ לא התחיל הגט לחול כלל ומה שהאריך לחיות ע"י סיבה פיון דאין ברירה אינו מוציא ממה שפבר חל הגט בשעה שהנה רגע הסמוך למיתה אילו לא נולדה לו סיבה: ובהכי ניחא הא דתנא ובלבד שימות, וקשה פשיטא פיון שהתנה בפירוש אם מתי לפירוש התוס' ואפי' לפירש"י שאמר מעת שאני בעולם מ"מ פשיטא שלא התנה רק סמוך למיתה, ולמאי דפרשית י"ל דקמ"ל דאם לא מת ליפא ספיקא אף שי"ל שפבר חל הגט שהנה מעותה למות וע"י סיבה ורפואה שנתארכו לו ימים ונתרפא מ"מ קמ"ל דבכה"ג לכ"ע הגט בטעות שאילו ידע שייחנה לא הנה נותנו כלל פיון דהתנה עליו ודאי אם עמד חוזר אפי' למאן דפליג אדרב הונא לעיל הכא הוי פאילו התנה מעת שאני בעולם אם ימות, ודוק היטב: ועיין פני יהושע

במה שהאריה ליישב איה מהני גט שכ"מ והאריה דברירה לא קאי רק אפתיבה של הגט דבעינו לשמה ואם התנאי פתוב בגט שייך ברירה פינו דבעינו פתיבה לשמה לכו מיייתי מדר"י דאמר הרי היא פאשת איש לכל דבריה ולכי מייית הוי גיטא דל"ל שהתנה על פה דא"כ ה"ל מוקדם דשייך ביה בת אחותו וגם חשש פירי, אבל לר' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת י"ל שהתנה על פה ולא הוי מוקדם דמגורשת מספיקא ע"ש שהאריה, ולא ידעתי מה פעל בזה אם ס"ל דדוקא באומר מעת שאני בעולם שייך ברירה, א"כ יש ליישב בפשיטות דשמואל איירי בתנאי גמור כמ"ש התוס' לקמן בד"ה אומר לפירושים הך דגט פרישות, וצ"ל דכוננתו ליישב גם דשמואל לשיטת התוס' דסתם גט שכ"מ מעת שאני בעולם קאמר ומהני שפיר לשמואל פינו דס"ל מגורשת ואינה מגורשת שפיר מהני תנאי על פה, מ"מ דוחק גדול הוא לפרש דרב יהודה דאמר הרי היא פאשת איש לכל דבריה איירי בתנאי בכתיב ור' יוסי דקאי עליה מייירי בתנאי בעל פה: ובאמת אם באנו לחלק בין מעת שאני בעולם דשייכא ברירה טפי מתנאי פשוט א"כ לא מיבעיא לפירש"י י"ל בפשיטות דשמואל דתיקון בגט שכ"מ ודאי בתנאי סתם תיקון ולא במעת שאני בעולם, ולפירוש התוס' דכל תנאי שכ"מ במעת שאני בעולם קאמר יש לחלק טפי דנדאי פינו דאמר מהיום או מעכשיו מהיכא תיתי לא נאמר מעכשיו ממש קאמר שכן פשט הלשון, לכן י"ל אפי' לדברי התוס' לא אמרינו נעשה כאומר רק באם התנאי פתוב בגט ולא התנה פלום בעל פה ובגט ע"כ אין לפרש מעכשיו ממש דהא מזמן פתיבת הגט נדאי אינו חל עד דמטא לידה וע"כ לפרש מעכשיו משיבא לידה וכינון דלא ממש מעכשיו יש לפרש נמי מעכשיו פשיבא לידה סמוך למותו, אבל בעל פה נפרש מעכשיו כפשוטו א"כ יש לפרש בזמן המשנה היו רגילין לכתוב התנאי בגט ולא התנו על פה כלל לכו מפרשינו מעת שאני בעולם, אבל שמואל תיקון שיאמר השכ"מ פן בעל פה ושפיר הוי מעכשיו ממש ולא שייך לדין ברירה וא"ש, ואם ניהוש לפירש"י ותוס' לעיל דבכל תנאי שייך ברירה א"כ גם דברי הפני יהושע לא יועילו ליישב התיקון בגט שכ"מ, וע"כ צריך לחלק בין הברירות, ועמ"ש לעיל דף כ"ה ע"ב בחדושינו בארנקה, ודוק היטב: בא"ד ע"כ נראה לר"י כו' משום דמספקא לן אם חליו הגירושין משעת כו' עכ"ל.

לכאורה זה הפירוש פשוט, ויש לתמוה על רש"י שלא פירש פן, ונראה דקשיא בלא"ה איה אמרינו אשם תלוי איכא בינייהו, וקשה חטאת נמי ליחייב מספיקא דהא התוס' לעיל דף י"ז פתבו בד"ה משום דהא דלא אמרינו אוקמה בחזקת אשת איש בגט שאין בו זמן די"ל הרי גרושה לפנינו, ועוד דאוקמה בחזקת צדיקת, ועיין בפני יהושע ובחדושינו שם דבעינו דוקא ברי ושפא בהד' דהאשה טענה ברי שנתגרשה מקודם, וכן בפני יהושע דבעינו תרנוייהו גרושה לפנינו וחזקת צדיקת, וא"כ קשה פאן למה לא תהיה בחזקת אשת איש ונאמר שסמוך למיתה הוא שיצאה מחזקת אשת איש ועכשיו נתגרשה ומעיקרא הוית אשת איש דליכא טענת ברי וגם חזקת צדיקת לא שייך רק לעיל דהזנות תליא בדידה י"ל בהיותה אשת איש לא זנתה, אבל פאן דהספק לנו א"כ היא גם פן לא ידעה אימת הגט חל ונאמר השתא חל ולא שייך חזקת צדיקת שהרי פנונתה לזנות אף שידוע שאין הגט חל בבירור, לכן ס"ל לרש"י דהגט תלוי בספיקא פמו שהספק בשעה שראויה לחול, א"כ הגט חל מספק שידוע לנו פמו שהספק אם היא השעיה שחל ובזה לא שייך חזקת אשת איש דכיון שהספק ידוע גם חלות הגט מספק ידוע וברור לנו דחגיל בספיקא, ודוק היטב: ונראה דמוכח כפירש"י מהא דתנא ובלבד שימות וקשה פשיטא פינו שהתנה מעת שאני בעולם ונ"ל בלא מת שיהיה הגט גט דא"כ למה התנה פלל כדפרישית לעיל, אלא ודאי כפירש"י וקמ"ל אף דכבר חל הגט פשראוי לספק בשעות שימות מ"מ בלא מת לא הוי גט, אבל לפירוש

ר"י וכ"ש לפירוש התוס' דסתמא מעת שאני בעולם קאמר מאי קמ"ל ובלבד שישמות הרי אומר בפירוש אם מתי, וע"כ כפירש"י שהגט חל מספק בשעות שראוי להסתפק במיתה וקמ"ל בלא מת ודאי הוא בטל ובחטאת קאי דעכ"פ משמעותו פשימות ודו"ק: בד"ה אומר רבה כו' פ"י בקונטרס כו' ומילתא באפי נפשיה כו' ואין נראה לר"ת כו' עכ"ל.

ליישוב קצת פירש"י נראה דנדאי קאי ארישא דמהיום אם מתי לא תתייחד עמו, ולפי שהשכ"מ מבקש לו דרף שלא ליזהר מן היחוד פי צריך עוזרים ומשמשים ומי יחוש עליו יותר מאשתו האהובה עד שנותן לה גט להצילה מזיקת יבום ונזהר קאמר פ"נ דבדרף האמור למעלה לא תתייחד עמו וע"כ מבקש לו דרף אחר שלא יאסר ביחוד וקאמר מה היא באותן הימים כשמגרשה ומותר ביחוד, דלפירש"י במשנה ליכא איסור רק בגט על תנאי וקאמר פ"נ דמסתמא בותר לו השכ"מ דרף שיהיה מותר ביחוד ואם מגרשה בדרף שמותר ביחוד מה היא באותן הימים, וס"ל לרש"י דבגט שכ"מ לא שייך לחוש לגט ישן מטעמא דפרישית לעיל דלא שייך גיטת קודם לבנה דאם מגרשה שלא תיזקק ליבום ויש לה זרע הגט בטל מעצמו: בא"ד ואע"ג דקאי ארישא פריף שפיר כו' עכ"ל עיין במהרש"ל שפירש דלרש"י י"ל דקאי אאם מתי לחוד ופריף שפיר אין גט לאח"מ פ"נ דלפי האמת נמי מילתא באפי נפשיה הוא, והמהרש"א השיג עליו דמ"מ לר' יוסי דס"ל זמנו של שטר מוכיח עליו גם באם מתי הוי כמו מעכשיו, ולא הבנתי השגתו דמנ"ל דהקושיא נמי לר' יוסי דס"ל זמנו של שטר מוכיח עליו דילמא הקושיא לר' יהודה דלא ס"ל כו' יוסי כדאיתא בב"ב דף קל"ו: ובאמת נראה שעיקר מה שהוקשה להתוס' הוא משום דקשה אדפריף מאין גט לאחר מיתה אמאי לא פריף אעיקרא דדינא פ"נ דארישא קאי אמאי הויא פאשת איש לכל דבריה ולשינויא דנעשה כאומר מעת שאני בעולם, אבל לפירש"י דסיפא באפי נפשיה הוא י"ל דהא לא פסיקא ליה לאקשוני די"ל באמר בהדיא שיהיה הגט לאחר מיתה ונקא ולא מחיים דגם המקשה אסיק אדעתיה דאיכא לאוקמא בענין שאין הגט חל מחיים, ולהכי עיקר הקושיא מאין גט לאחר מיתה ומשני דאיניו בענין שחל הגט מחיים, לכן כתבו דגם לפירוש התוס' צריך לומר עיקר הקושיא מדהויא פאשת איש ש"מ דאין הגט חל מחיים אע"ג דקאי ארישא מ"מ גיחא ליה לאקשוני מאין גט לאחר מיתה דאפי' תימא דמילתא באפי נפשיה הוא קשיא, אבל לפירש"י גיחא טפי פ"נ דלפי האמת נמי מילתא באפי נפשיה הוא אין דיוק פלל דליקשי אגופא ודו"ק: מיהו איפשר לומר לשיטת התוס' דלא פסיקא ליה לאקשוני אמאי היא פאשת איש דהנה מצי למימר דקאי אמיהיום ולאחר מיתה דס"ל לר' יוחנן בקידושין דף ס' במעכשיו ולאחר שלשים יום שיורא הוי וקידושי פולם תופסין בה ופריף מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט הא כל גיטא דמשייר ביה לאו גיטא הוא, ומשני חולצת מדרבנן, וא"כ לכוף לא תתייחד עמו וכי מניית נגמר הגט ובאותן הימים היא פאשת איש לר"י דס"ל שיורא הוי ור' יוסי ס"ל דספיקא הוא לכו פריף מאין גט לאחר מיתה, ואי שיורא הוי אפי' מניית לא הוי גיטא כדמקשינו בקידושין: בא"ד וא"ת כו' פל היצא כו' והא אמרינו הכא פאשת איש לכל דבריה כו' עכ"ל.

דברי התוס' דחוקים לתרץ קושיא זו, לכן נ"ל לתרץ קושיא זו דבלא"ה צריך להבין פ"נ דאמר מהיום אם מתי למה נאמר שנותנו לאחר הגט מה מרויח בזה שמאחר א דעכ"פ לשיטת התוס' לא תתייחד עמו משעה שמסר הגט, לכן י"ל הטעם פ"נ שנותן הגט לטובתה שלא תיזקק ליבום וחושש פן יבא לידי יחוד ויהיה חשש קידושין דאמרינו הוה עדי יחוד הוה עדי ביאה וא"כ תיזקק ליבם לכן פנונתו לאחר הגט שלא יבא לספק קידושין, אלא די"ל ודאי הא דחיישינו שבבעל לשם קידושין ולא חיישינו ביחוד נדה וכדומה שבא עליה, וצ"ל דכאן פ"נ שיהיה אשתו ואם

לא נתייחד לשם קידושין היחוד הוא באיסור לכו חיישינו טפי שבעל לשם קידושין משנאמר שנתנייחד באיסור פניו דאסור לנייחד עם הפנויה כמו שפירש"י במשנה, אבל אי הנה היחוד בהיתר לא הנה חיישינו שפא עליה לשם קידושין דבלא ביאה נמי אין היחוד אסור, והשתא לפ"ז י"ל שפיר השתא חיישינו ביחוד שפא עליה לשם קידושין לכו ניחא ליה לאחר הגט פדי שלא יבא לידי ספק, וא"כ במעשה דבת שבע בימי דוד שלא גזרו עדיין על היחוד עד מעשה דאמנון ותמר שהיה אח"כ וא"כ היחוד היה בהיתר גמור ולא חיישינו לקידושין פלל וכינון דליפא חששא דקידושין ממילא למה נוציא דבריו מפשוטן שפוננתו שיחול הגט מהיום, וא"כ שפיר י"ל שהגט חל מיד בפשוטו: ובהכי ניחא הא דתמוה דשונאי דוד אמרו דוד הבא על אשת איש מיתתו בכה, והוא תמוה פניו דכל היוצא למלחמת בית דוד גט פרישות כותב לאשתו איך הכחישו הידוע לומר שהיתה אשת איש, ולפמ"ש ניחא דשונאי דוד אמרו סברא זו גם בזמן שהיה היחוד מותר דמ"מ פוננתו לאחר הגט א"כ היתה אשת איש גמורה פדאמרינו הכא שכו אמרו להעציב ולהמרות רוח דוד, מיהו אפישר ליישב גם לפירש"י שהתנאי היה אם לא ישוב ממלחמה רק שאוריה שב מן המלחמה, ובתוס' שבת דף נ"ו כתבו שהתנאי היה אם לא ישוב בסוף המלחמה, א"כ י"ל שכתב גט סתם אם לא ישוב מן המלחמה וכוננתו בסוף המלחמה ושונאי דוד אמרו פניו שפבר שב בטל הגט, ודוק היטב: (דף ע"ד ע"א) בתוס' בא"ד ומיהו י"ל שהיו מפרשים בהדיא שמהיום תהיה מגורשת כו' לאלתר עכ"ל וקשה פירוש זה למה וכי לא סגי במעת שאני בעולם, מיהו י"ל דבאומר מעת שאני בעולם צריף שיהיה הגט ברשותה סמוך למיתה אם נאבד או נשרף אינה מגורשת פניו דעדיין אין הגט מתחיל רק סמוך למיתה, א"כ בשלמא בשכ"מ לא נמשך זמן מועט עד יבנרר אם יחיה או ימות אבל במלחמה שהיה זמן רב פירשו שיהיה הגט חל מיד שלא יצטרף להיות ברשותה ושללא תצטרף לשומר, מיהו לפ"ז לא קשיא קושניית התוס' פלל די"ל דדוקא הכא בשכ"מ י"ל פוננתו סמוך למיתה פניו שמתברר בימים מועטים אבל במלחמה שאין גבול עד מתי תארף המלחמה בסתמא נמי פירשו מיד שלא תצטרף לשומר הגט ושפא ימחק באורף הזמן או יאבד, ולק"מ ודו"ק, מיהו לפיר"ת שהיו מגרשין לחלוטין ובצנעה שלא יקפצו עליהם אחרים קשה טורח זה למה מי לא סגי לגרש על תנאי, ודוחק לומר משום דלאו כ"ע בקיאים בדיני תנאי וצ"ע: בא"ד מ"מ קשה דהא אילו לא נהרג אוריה היתה בת שבע אשת איש עכ"ל.

אין זו קושיא דלא בא רק להתנצל שלא חטא אליבא דאמת, וגדולה מזו פירש"י בשבת דף נ"ו שביקש לעשות לשפכ אצלה קודם שקיבלה גט, מיהו לפענ"ד א"צ לדחוק פדברי רש"י רק שביקש לעשות הוא באופן זה שהוא אמר לאוריה שישוב לביתו פדי שיתלה ההריון באוריה כמו שפירש"י בשמואל והנה אם היה בא לביתו אחר שנתן הגט על תנאי א"כ יש לחוש שפיר לביטול התנאי שאפי' לא יבא מן המלחמה יהיה הגט בטל וא"כ היה בו חשש אשת איש פדלקמן דף ע"ז ע"ב אבל אוריה שלא ביקש לשוב לביתו נשאר הגט בתוקפו, אלא דרש"י ס"ל בתנאי מעכשיו אין יכולין לבטל א"כ לא היה חשש פשיבא לביתו שאין יכול לבטל התנאי, ואם יקדשנה בביאה מחדש אין כאן חטא על העבר שעכ"פ גט הראשון קיים, עיין בספרי גט מקושר סוף סדר ג"ר, מ"מ יש לפרש ביקש לעשות לתלות העובר באוריה, וכפי המבואר בזוהר שלא קרב אליה אוריה א"כ היתה פטורה מן החליצה שלא פדת אם קידשה מחדש שהיו סבורין שיש לה זרע מאוריה, אבל מאחר שאוריה לא נתרצה לשוב לביתו והיה הגט ראשון גט ע"כ לא נעשה פתגם הרעה פלל, ודוק היטב: בא"ד ומיהו זה י"ל דלאו דוקא כו' עכ"ל.

עיין בפירוש"י שבת דף נ"ו שפירש פן בהדיא דהתנאי הנה על הכל אם ישבה, גם יש לפירש מה שפירש אם ימות דנדאי התנאי הנה אם לא באתי רק פיון דבריש פתובות אמרינו דיש אונס בגיטין רק שתיקנו להפקיע קידושין א"כ מעיקר הדין יש אונס ואילו התנה אם לא באתי ומת הנה אונס, לכן הוכרח להתנות אם ימות שלא יהיה בכלל אונס, ואף דגירש פן ימות במלקמה מ"מ פעמים שמת מעצמו או בדרך דלא שכיח אבל עיקר התנאי הנה אם לא באתי וכמו שפירש"י בשבת, אלא שהוכרח להתנות אם ימות שלא יהיה טענת אונס: אלא דקשיא לי דבקידושין דף י"ד ע"ב יליף דמיתת הבעל מתרת מקרא דפן ימות במלקמה ואיש אחר יקחנה, וקשה מנ"ל דילמא מיתת הבעל אינה מתרת אלא דמשום הכי פן ימות במלקמה כותב לה גט על תנאי אם ימות דהא במיתה ליכא היתירא וע"כ כותב לה גט וא"כ איש אחר יקחנה בשביל הגט אבל לא בשביל המיתה דמיתת הבעל אינה מתרת אם פן מסתמא כתב לה גט על תנאי וצ"ע, ולפמ"ש יש ליישב מדקפיד קרא פן ימות במלקמה כי אם גירש על תנאי יש לו לחוש שמא לא ישוב ע"י שלא יודע מקומו או נשבה כמו שפירש"י בפ' במה בהמה, וא"כ ה"ל למימר פן לא ישוב מן המלקמה, אלא נדאי קרא לא איירי בגט על תנאי רק המיתה עצמה מתרת, ואי איפשר שתהיה מותרת רק ע"י המיתה ודו"ק: בא"ד ונראה לר"ת שהיו כותבין גט גמור בלא שום תנאי בציועה כו' עכ"ל.

מ"ש בציועה מבואר בתוס' פתובות שלא יקצו עליה, וכבר כתבתי דקשיא הא גופא אמאי לא נתנו גט על תנאי אם לא יבא מן המלקמה, ואיפשר דלפעמים נשבה ואנוס הוא וא"כ תתעגן ותיתיב, מיהו אפתי קשה הא יכול להתנות אפי' אשבייה וכדומה כל שלא יבא לזמן פלוני יהיה גט, גם קשה מה הועילו שלא יקצו עליה נהרי היא יודעת שנתגרשה ואם תיטב בעיניה שתינשא לאחר היא תודיעהו, וצ"ל דכל זמן שאין ידוע אין קופצין עליה ולא ידעה שאחר רוצה לכונסה, ומה שהקשה הפני יהושע לפירש"י לעיל דאם עמד חזר א"כ אפי' בלא תנאי אם בא מן המלקמה הגט בטל לרב הונא דגיטו פמתנתו דאדעתא דהכי לא נתן הגט, ונראה דלק"מ דבשלמא שכ"מ שיינודע אם יחיה או ימות איכא אומדן הדעת שאם יעמוד לא יהיה גט אבל במלקמה שכתב לה הגט שלא תתעגן ע"כ בכל אופן גירש דאל"כ תיעגן ותיתיב פן יבא אח"כ ושמא נתעכב לפי שעה או נשבה וא"כ לא היה הגט מועיל פלום וע"כ גירש לחלוטין שלא תבא לידי ספק ואין פאן אומדנא פיון דאין גבול מתי יבא מן המלקמה לכן אין פאן אומדנא פלל לבטל הגט אף אם חזר מן המלקמה ודו"ק: אלא דקשיא לי א"כ למה סיבב דוד הריגת אוריה פיון שנתגרשה בגט גמור, ואי משום שהיה בציועה הא בת שבע עצמה ידעה שנתגרשה ומסתמא גילתה לו שנתגרשה וא"כ אפי' אוריה חי יכולה להנשא לכל גבר דתיצביין, ואיפשר לומר שפפי המבואר בגמרא סנהדרין פ' בן סורר דבת שבע היתה קטנה, וי"ל שנתגרשה ע"י אביה והיא בעצמה לא ידעה אם נתגרשה וגם דוד לא ידע אם אביה קיבל גיטה לכן סיבב הריגת אוריה, וא"ש בזה ג"כ ביקש לעשות ולא עשה היינו לפי פוונתו לא ידע בבירור שנתגרשה, ואף דכל היוצא למלקמת בית דוד גט פרייתות כותב לאשתו מ"מ מן הפלל אינה יוצאה מחזקת אשת איש עד שיינודע לו שנתגרשה, מיהו זה אינו רק לפירש"י ביבמות דף ק"ט דקטנה נשואה אביה מקבל גיטה, אבל לשאר פוסקים איפשר שבת שבע לא היתה נשואה כי לא קרב אליה כמ"ש בהקדמת הזוהר: ובהכי ניחא דאמר את אוריה הפית בחרב בני עמון ואת אשתו לקחת לה לאשה, ובפני יהושע דייק דה"ל להקדים לקוחי בת שבע שקדמה להריגת אוריה, מיהו נראה דלאו דיוקא הוא זה דהקפידא על שלקחה אחר הריגת אוריה לאשה גמורה, מיהו בתוס' שבת דף נ"ו דייקו מאי האי דקאמר ליקוחין יש לה בה

אפי' חטא מ"מ יש לו ביה ליקווחין דהא אנוסה היא, גם קשה אחר שהנביא הוכיחו איהו איפשר
אתי לצעורין' נחומי קא מנחם ליה לומר שלקווחין יש לה ביה ואין זה מגדר התוכחה, ולפ"ז ניחא
דלא הוכיחו רק על הריגת אוריה לחוד שהיה לה לדונו בסנהדרין אבל התחבולה שיהרג כדי
שישא אשתו הוא ללא צורך פי אפי' בחיי אוריה היה לה ביה ליקווחין פיון שגירשה, א"כ בחנם
סבות הריגת אוריה שלא ע"י סנהדרין, והוכיחו גם בזה פי ליקווחין יש לה ביה לפי האמת פי אילו
ידע שנתגרשה י"ל חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והיה יכול לבעול לבת שבע לשם
קידושין כמו שדעת מקצת הגאונים, ואף דהרמב"ם השיב עליהם דלא אמרו פן אלא באשתו
שגירשה כמ"ש בפ"י מ"מ היינו בסתם בני אדם אבל באיש קדוש פאדונינו דוד שלא בא לו רק
לנסיון ודאי בהיתירא הנה ניחא ליה רק לפי שלא ידע שנתגרשה לא נתפנין לקידושין אבל באמת
נתגרשה ע"י אביה לכן אמר את אוריה היה לה לדונו בסנהדרין ואת אשתו שפאת עליה דרף
זנות ולא נתפנונת לקידושין דבאמת ליקווחין יש לה ביה, וא"כ לחנם באו גם שניהם הריגת אוריה
וגם פנונת הזנות באשת איש והיית יכול להנצל משניהם, ובהכי ניחא דקאמר שבניקש לעשות
לפי מחשבתו לא בא עליה לשם קידושין רק באיסור אשת איש שחשב שלא נתגרשה ובאמת
נתגרשה, ודוק היטב: בגמרא מאי איפא בין ר"מ לר' יוסי.

קשה הא נ"מ טובא דלר"מ בפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר הוי ודאי קידושין אם מת אח"כ
ואין קידושין אחרים תופסין ביה ולר' יוסי הוי קידושי ספק ואם קידשה אחר הוי ספק קידושין
לשניהם ואסורה לשניהם, וגם נ"מ לענין מעשה ידיה ומציאתה לר"מ ודאי שלה הם ולר' יוסי
ספיקא הוא, מיהו י"ל מספיקא נמי שלה הם מ"מ לענין הפרת נדרים נ"מ דלר"מ אינם מופרים
ולר' יוסי ספק, מיהו י"ל מספיקא נמי אסורה, תו קשיא לי נימא נ"מ באבד הגט או נתקרע דלר"מ
אינה זקוקה ליבם דנתגרשה למפרע אבל לר' יוסי שפא פנונתו שיהיה גט סמוך למיתה ואז אין
הגט בעולם דלר' יוסי צריף שיהיה ברשותה ולמה אמר לענין אשם תלוי שאינו נוהג שלא בזמן
הבית: בתוס' ד"ה ר' יוסי כו' ולא בעי ר' יוסי חתיכה משתי חתיכות כו' עכ"ל.

צ"ע דלטעמא דבעינן איקבע איסורא וכאן נמי איתחזק איסורא דאשת איש וכמ"ש התוס'
בכתובות דף כ"ב: במשנה ה"ז גיטף ע"מ שתתני לי מאתים זוז כו'. איפשר דנקט מספר מאתים
זוז שהוא פתופת בתולה, וא"כ י"ל דסגי שתמחול לו הפתופה דהפוכי מטרתו ל"ל שתתן לו
ושפתחזר ותגבם ממנו קמ"ל ותתן דוקא לא שתעמוד בשלה דהא יכול להגבותה קרקע בכתובתה
לשיטת התוס' דכתופת אשה אפי' מיניה לא גביא ממטלטלי וליכא הפוכי מטרתו, מיהו לפ"ז
לדידן דגביא מתקנת הגאונים ממטלטלי היה איפשר לומר שדי בנכיון הפתופה, וי"ל דמ"מ פיון
דלצעורה מכנין בעינן קיום התנאי שתתן לו דוקא, וכן אפי' לר"מ דכתובה גביא ממטלטלין קמ"ל
דלא סגי בלא שתתן לכו נקט ה"ז מגורשת ותתן, אלא דיש לדייק בשלמא לרב הווא דהגט חל
מעכשיו שפיר שייך ה"ז מגורשת מיד ותתן לקיומי תנאה אבל לרב יהודה דס"ל לכשתתן א"כ
קשה איהו נקט ה"ז מגורשת הא עדיין לא נתגרשה פלל וה"ל למימר ה"ז מגורשת פשתתן, ודחוק
לומר דפליגי בגירסא דמתני', ועמ"ש בחידושי להלכות קידושין סימן ל"ח ליישב שם בקידושין
דר"ה ור"י לשיטתיהו אולי, ואיפשר לומר דהא בלא"ה קשה לרב יהודה הא דתנו באמר מפאן
ועד שלשים יום נתנה לו תוף שלשים יום מגורשת ואם לאו אינה מגורשת, וקשה לרב יהודה
דס"ל דאין הגט חל רק פשתתן א"כ קשה אי אמרינו נתינה בעל פרוחה לא שמה נתינה ע"כ תתן
מדעתו, א"כ אפילו לאחר שלשים יום פיון שהבעל נתרצה וקיבלם אמאי לא יהיה הגט מזמן
הנתינה דהא עכשיו מרוצה שתתגרש ותתגרש עכשיו פשתתן, דבשלמא לרב הווא י"ל שאין הגט

בעולם עוד ובעי לקיומי תנאה שתתגרש למפרע, אבל לרב יהודה ע"כ הגט בעולם א"כ תתגרש
מזמן הנתנה פיון שהבעל מקבלם ונתרצה בגירושין, וצ"ל דכבר נתבטלה נתינה ראשונה של
הגט פיון דלא קיימה תנאה ואם באת להתגרש מחדש צריף שיטלנו ממנה ויחזור ויתנו לה, א"כ
י"ל דשפיר קמ"ל ה"ז מגורשת מיד היינו שהנתנה חלה לשם גירושין ותמן לקיומי תנאה, מיהו
אפתי איפא למידק דהא בקידושין נמי איתא כה"ג אם לא נתן לה תוך שלשים אינה מקודשת,
וקשה אם נתרצית בקידושין אמאי אינה מקודשת בפרוטה הראשונה שנתן לה דלא דמי למלוה
דהא בתורת קידושין אתו לידה, ואיפשר שמפאן הוכיח הרמב"ם דלענין קידושין נתינה בעל
פרחה שמה נתינה, וא"כ י"ל דבמתני' דלא נתן לה תוך שלשים אינה מקודשת היינו פשאינה
מרוצה ליקח המעות לא הוי נתינה, מיהו הא לימא דכינן דלא הוי פאומר מעכשיו א"כ בלא
נתרצית יכולה לחזור אפי' אי נתינה בעל פרחה שמה נתינה הא פשאינה רוצית לקבל הרי היא
חוזרת מקידושין וכן פאן אם הוא אינו רוצה לקבל הוי חזרה מעיקר הגט ואפי' למ"ד שמה נתינה
אין הגט פלוס, וצ"ל גם בקידושין דכינן דלא נתן לה תוך שלשים יום פפי התנאי א"כ פרוטה
ראשונה מלוה בידה ולא מיקדשא או איפשר שהם מתנה בידה פיון שעבר התנאי וליכא קידושין
אא"כ נתרצית שתתקדש במעות שנותן לה עכשיו אבל פרוטה ראשונה מתנה בידה כמ"ש הר"ן
ר"פ האומר במקדש לאחר שלשים יום וחזר בו הוא, ואיכא נ"מ גם לדין בתנאי אם שאינו
כמעכשיו דנתבטלה נתינה ראשונה ואינה מגורשת אפי' מפאן ולהבא, ודוק היטב, וענין בקידושין
דף מ"ו ע"ב גבי מעות בעלמא חוזרין, ואיפשר דצ"ל לה הא גיטיף כדלקמן דף ע"ח לרבי ובנתינה
לאחר ל' צ"ל הא גיטיף: בגמרא מאי בינייהו ויש לדקדק לפי שיטת הגאונים דהיכא דאמר
מעכשיו לא צריף כפילות תנאי ושום ענין דיני תנאים א"כ י"ל נ"מ בלא פפליה לתנאה דלר"ה
דאומר ע"מ פאומר מעכשיו דמי אם לא נתקיים התנאי אינה מגורשת, ולר"י דס"ל דלאו
כמעכשיו דמי א"כ בלא פפליה הוי תנאי בטל ומעשה קיים ואפילו לא נתנה מגורשת, מיהו
לפמ"ש התוס' לקמן דגם לרב יהודה מספקא ליה אם על מנת כמעכשיו דמי א"כ גם לרב יהודה
בלא קיימה התנאי אינה מגורשת דשפא כמעכשיו דמי ובעינן קיום התנאי: ועפ"ז שפיר יש לסייע
להגאונים שפוכרים בעל מנת לא בעינן משפטי תנאי פיון שלא הוזכר במשנה פפל בשום מקום
וגם נזכר מעשה קודם לתנאי לפירוש המפרשים ומפללן רש"י לקמן דף ע"ה דהזכרת המעשה
קודם לתנאי נמי מיקרי מעשה קודם לתנאי, אלא דבתשובה כתבתי דלא יתכן להביא ראיה מזה
להגאונים דאפתי תיקשי לרב יהודה דלא ס"ל דהאומר ע"מ פאומר מעכשיו דמי אמאי לא נזכרו
משפטי התנאי במשנה, ולפמ"ש ניחא דנדאי גם לרב יהודה הרי פשטא דלישנא דתני ה"ז מגורשת
ותמן משמע דמגורשת מיד אלא דר"י לא פליג רק היכא דהנה תנאי אינו קיום התנאי רק פשתמן,
וכונת ר"י פשתמן הוא דהוי קיום התנאי אבל מעיקרא לא מיגרא לא מיגרא קיום התנאי, ומ"מ
מתני' מתפרשא שפיר ה"ז מגורשת מיד ותמן והיינו פשתמן מגורשת מיד ממנ"פ דאם ע"מ
כמעכשיו דמי א"כ ממילא מגורשת למפרע ואם לאו כמעכשיו דמי א"כ ממילא התנאי בטל משום
שלא פפל התנאי ומגורשת אפי' לא נתנה פלל, וא"כ א"ש לשון המשנה גם לרב יהודה כפשוטו
אלא דפליגי אימת נקרא קיום התנאי בבירור ס"ל לר"י לכשתמן הוי קיום התנאי בבירור ומתני'
מפח ממה נפשך מגורשת למפרע פשתמן, ולא קאמר נ"מ בנתקרה הגט או אבד היינו פשהתנה
כדין תנאי גמור אז לר"י לא מהני בנתקרה, אבל במתני' איירי בלא פפל וגם הקדים מעשה לתנאי
כפשט המשנה ובהא נדאי אף דקיום תנאו לא מיקרי רק פשתמן מ"מ מגורשת מיד מפח ממה
נפשך דאי ע"מ כמעכשיו הרי מגורשת למפרע ואי לאו כמעכשיו מגורשת מצד שלא פפל או

הקדים מעשה לתנאי, וא"כ במשנה א"ש הפירוש שפגוררשת ומקודשת מיד מלפני ממנ"פ, ודוק היטב, וכ"כ בחידושי להלכות קידושין סימן ל"ח ס"ק ט"ז ראיה להגאונים גם ישוב קושיות התוס' בקידושין לקמן: שם איכא בינייהו שנתקרה הגט.

עיין בפני יהושע שהאריה למה לא נימא זמנו של שטר מוכיח עליו ומעכשיו קאמר, ואני אמרתי דלא שנייה זמנו של שטר מוכיח עליו רק בתנאי שבשב ואל תעשה כגון אם מתי או אם לא באתי שלא בא להכריח על קיום התנאי אמרינו מסתמא מעכשיו קאמר והתנאי מתקיים ממילא, אבל בדבר שמתנה להכריח על קיום התנאי כדי שיתקיים המעשה לא נאמר דמעכשיו קאמר אם לא פירש דכיון שבא להכריח שיתקיים התנאי י"ל דניחא ליה שלא יחול מיד כדי שתוכרח לזרז עצמה בקיום התנאי פן יחזור בו קודם שיתקיים, אבל אם התנאי מעכשיו אימת שיתקיים הני גט למפרע ולא מזדהרא כ"כ בקיום התנאי: ובאמת מכאן מודעא רבה למ"ש בתשובה דהא דאמרינו זמנו של שטר מוכיח עליו היינו במיד דסתמא נמי דעתיה למעכשיו אלא דלא מהני פיון שאינו מבואר בדבריו בפירוש ואין פח בשטר לקנות מאחר שכתוב לאחר מיתה אמרינו דמצרפיו הזמן דליהוי פאלו פירש בדבריו פיון שכל האומר אם לא באתי אין לו קפידא שיחול הגט דוקא מזמן יב"ח וכן בכותב נכסיו לאחר מיתה מסתמא אין פוננתו שיהיה דוקא לאחר מיתה ואהני זמן השטר שיוכל לקנות על ידו מעכשיו, וכן באם לא באתי אף שלא פירש מעכשיו פוננתו מסתמא שיחול הגט אפי' ימות בתוך הזמן אלא פיון שלא פירש אין פח שתקנה עצמה יותר ממה שפירש לכן בעינו זמנו של שטר מוכיח אבל בדבר שאין פוננתו כפשוטה שיחול מעכשיו לא אזלינו רק בטר פירוש, עמ"ש לעיל דף ע"ב בארנקה, ודוק היטב: בתוס' ד"ה איכא בינייהו שפשוטה ידה כו' ולעיל גבי גט הנה מצי למימר נמי שפשוטה ידה כו' עכ"ל והקשה המהרש"ל הא לקמן כתבו התוס' דגם לרב יהודה מספקא ליה א"כ צריכה גט משני, ואיפשר ליישב ע"פ מה שנסתפק במשנה למלך באמר לשליח לקדש לו אשה וקידשה ספק קידושין אי הוי עיוות בשליחות והשליחות בטל, א"כ איכא שפיר נפקא מינה בפשוטה ידה וקיבלה קידושין מאחר שהיה שליח לאחד, א"כ לרב הונא דהוי נדאי קידושין ליכא עיוות אבל לר"י מספקא בטל השליחות וא"צ גט משני כלל וא"ש, גם איפשר בכולהו קידושי ספק כגון בפחות מש"פ דחיישינן שמא ש"פ במדי וכן בנתן הוא ואמרה היא דספיקא הוא איפשר לר"י לא חיישינן לאצרוכי גט דהוי ס"ס ולר"ה ליכא רק חד ספיקא ודו"ק, גם לפי מה שמבואר באה"ע סימן נ' דבקידושי ספק וגירשה הקידושין חוזרין, עמ"ש שם בחידושי לקיים פסק המחבר, א"כ איכא נ"מ לרב יהודה הקידושין חוזרין משא"כ לרב הונא ודו"ק: בא"ד וה"נ הנה מצי למימר שנקרע שטר קידושין כו' עכ"ל.

מ"ש המהרש"א דבקידושין בנקרע שטר קידושין מדמו התוס' לנאבדו הוא תמוה בעיני דנדאי קידושי שטר דמיין לגט ממש, ואיפשר פוננתו דיש לומר אנגיר שמא ש"פ במדי והוי לעולם ספק דבכסף אפי' נתאכלו המעות מקודשת ודו"ק, ועמ"ש באה"ע סי' ל"ח ס"ק י"ז: בגמרא ואי אשמועינן גבי קידושין משום דלקרובה קא אתי.

ויש לדקדק לפי שיטת הגאונים דבעל מנת לא בעינו משפטי התנאי א"כ אי אמרינו ע"מ לאו כמעכשיו כשלא כפל התנאי או שהקדים מעשה לתנאי א"כ התנאי בטל והמעשה קיים, א"כ פיון די"ל לקרובה קא אתי אדברה אי ע"מ לאו כמעכשיו הוי קרובה טפי דהתנאי בטל והמעשה קיים, עמ"ש באה"ע סימן ל"ח ס"ק ט"ז בזה שכתבתי מזה סייעתא לדברי הגאונים דנדאי מתני' מיירי בינש בו דיני תנאי כמ"ש הרא"ש, אלא שלא חש לפרש בדיני תנאי כמ"ש הרא"ש והר"ן, אלא

מ"מ יש מציאות בלשון המשנה הדין גם בלא כפל ואם פירש דיני תנאי פאמת איירי בפפל וגם הקדים תנאי למעשה ולא רמז התנא רק שיש מציאות ללשון זה, ע"ש ודו"ק: שם ה"ז גיטף ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת כו' לא נתנה זקוקה ללבם.

ויש לדקדק דלקמן בע"מ שתשמשי את אבא ומת הוי גט כמבואר במשנה דף ע"ה ע"ב, אלמא דדוקא פל זמן שצריף במשמע, וא"כ במת ליקהוי גט אע"ג דלא נתנה פיון שא"צ עוד, ואי משום דלצעורה קא מכונן נימא גם לקמן לצעורה קא מכונן, מיהו לרבנן י"ל דעל מנת שתתני לי מאתים זוז הוי פאומר ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים, אלא דאפתי קשיא לרשב"ג דמשמע אי הנה ס"ל לי ולא ליורשי לא הנה קיום התנאי הא רשב"ג ס"ל בעפכה שאינה הימנה הוי גט, ועיין מה שחילקו התוס' לקמן בד"ה מפלל, ועמ"ש שם בס"ד: שם ע"כ לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשי.

התוס' בקידושין הקשו דילמא לכ"ע לי אפי' ליורשי ופליגי בע"מ אי הוי פמעכשיו או לא ולת"ק לא הוי פמעכשיו, ומירצו פיון דלרב יהודה נמי ספק הוא ומשמע דמתניבמת אם תרצה, וכיון דספק הוא לא תתיבב שיהי אמתתן לאחד מן הקרובים יהיה הגט למפרע, ומ"מ יש לדקדק דנימא דמשום הא גופא ס"ל לת"ק דלי דוקא קאמר והיינו משום דאף אם תתן ליורשים לא תיפטר מן היבום א"כ מסתמא לא תתן ליורשים שלא יועיל לה ליפטר מן היבום לכן נדאי לא נתפיון רק שתתן לו, אבל רשב"ג דס"ל דפטורה בהכי מן היבום שפיר אפי' יורשיו בכלל, והנלע"ד בישוב קושית התוס' דס"ל להש"ס בפשיטות דבלשון לי אין להעמיד שתתן ליורשים, רק לרשב"ג לשיטתיה דס"ל בעפכה שאינה ממנה הוי גט ובאמר ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים ומת הוי גט והיינו משום דנתפיון להרנוחה והא לא צריף א"כ גם פאן ה"ל להיות גט אפי' לא נתנה פלום דהא לא צריף, וצ"ל רשב"ג לשיטתיה דס"ל להרנוחה קא מסתמא ניחא ליה נמי בהרנוחה דיורשים לכן נותנת ליורשים, והא דלא אמרינו בע"מ שתשמשי את אבא שתשמשי ליורשים היינו דשם נדאי אין המשמעות רק הרנוחה דאביו, משא"כ לרבנן דס"ל גם בע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים ומת דאינו גט אלמא עיקר פנונתו לצעורה א"כ פשיטא לן דלי קאמר ואין היורשים בכלל דהא במת נדאי אין ראוי שיהיה גט שיהי אינו בכלל לי, אבל לרשב"ג אע"ג דאינו בכלל לי פיון דהעפכה אינה ממנה שפיר ה"ל גט רק שיש לחוש שנתפיון להרנוחה דיורשים לכך נותנת ליורשים ג"כ ודו"ק: (ע"ב) בתוס' ד"ה אדמפלגי כו' תימא כו' עכ"ל.

התוס' נדחקו למאד בפירוק קושיות אלו כי מ"ש דהוי סברות הפוכות הוא דחוק דמה ענין זה לזה, לכן אומר הנלענ"ד בפשט הש"ס דגם פירש"י דחוק שפירש והתניא סייעתא לר' יוחנן דהא מ"מ מתרץ לה לרב יהודה ג"כ לכן אומר הנלענ"ד דנדאי פיון דרבי ס"ל בהדיא פאומר ע"מ פמעכשיו, וקשה מנ"ל לרב יהודה דפליגי רבנן עליה, לכן נראה דרב יהודה מפרש דנדאי גם מהיום ולאחר מיתה דמספקא לן בחזרה וקשה להבין שנידון בלשון בני אדם בשתי תיבות חזרה תוף כדי דבור, לכן נראה דענין ספק חזרה הוא באופן הלזה היינו משום דאיכא למימר דאף דמשמעות של מהיום משמע שיחול הגט מחיים מ"מ פיון פאומר ולאחר מיתה ביטל בזה משמעות שיחול הגט מהיום רק י"ל דפירוש מהיום על חלות הגט רק דהכי קאמר ה"ז גיטף מהיום היינו שגט שאני נותן לה מהיום לא יחול ומהיום לא קאי רק על הגתנה, משא"כ במהיום אם מתי הוי לשון מבורר טפי שקאי על חלות הגט, וכן פירש"י לעיל דף ע"ב במשנה דלהכי לא מפרשינו מהיום ולאחר מיתה תנאה הוי דנהה ליה למימר אם מתי, והשתא ס"ל לר"י דכי היכי

דפליגי בְּמַהִיּוּם וּלְאַחַר מִיתָה דְּלַרְבֵּי אַף שְׂאִינוּ לְשׁוֹן מְבוֹרָר שְׂיַחְוֹל הֶגֶט מַהִיּוּם מְפָרְשִׁינוּ לִיה אַמְהִיּוּם ה"ה גְּבִי ע"מ אַף שְׂאִינוּ לְשׁוֹן מְבוֹרָר שְׂיַחְוֹל הֶגֶט מַהִיּוּם מְפָרְשִׁינוּ לִיה אַמְהִיּוּם, דְּרַבֵּי ס"ל דְּאַף בְּלִשׁוֹן בְּלִתִּי מְבוֹרָר מְפָרְשִׁינוּ לִיה לְקִיּוּם הֶגֶט שְׂיַחְוֹל מַעֲכָשִׁין, וְרַבְּנָן ס"ל כֹּל שְׂאִינוּ לְשׁוֹן מְבוֹרָר לֹא מְפָרְשִׁינוּ לִיה בְּמַעֲכָשִׁין וּמַהִיּוּם וּלְאַחַר מִיתָה אַף דְּטָפִי אִיפֹא לְפָרוּשֵׁי אַתְנָא מ"מ פִּינוּן שְׂאִין מְבוֹרָר לְשׁוֹן תְּנַאי מְסַפְקִינוּ לִיה בְּלְאַחַר מִיתָה דְּלְאַחַר מִיתָה אִיפֹא שְׂמַבְטֵל מְשַׁמְעוֹת מַהִיּוּם, וּלפ"ז וְהַתְּנָא דְּמִיּוּתִי הָוִי סִינְעֵתָא לְתַרְנוּןִי הָוִי לְהָא מִקְלָתָא דְּפִלְגִי בְּלִשׁוֹן שְׂאִינוּ מְבוֹרָר עַל מַעֲכָשִׁין אִי דִּינִינוּ לִיה כְּמַעֲכָשִׁין, אֶלְא דַּר"י ס"ל דַּע"מ שֶׁהוּא נְמִי לְשׁוֹן שְׂאִינוּ מְבוֹרָר עַל מַעֲכָשִׁין לֹא דִּינִינוּ לִיה בְּבִירוֹר עַל מַעֲכָשִׁין לְרַבְּנָן, וְרַבֵּי ס"ל גַּם בְּלִשׁוֹן שְׂאִינוּ מְבוֹרָר דִּינִינוּ לִיה מַעֲכָשִׁין, וְהַשְׁתָּא לַר"י ה"ה אִם אָמַר מַהִיּוּם ע"מ שְׂיַמּוֹת הָוִי נְמִי לְשׁוֹן שְׂאִינוּ מְבוֹרָר וְלֹא אַהֲנִי לִיה מַהִיּוּם כֹּלל פִּינוּן דַּע"מ לְחֻדְיָה אִיפֹא לְפָרוּשֵׁי לְאַחַר מִיתָה לֹא עֲדִיף בְּשָׁבִיל שְׂאֵמַר נְמִי מַהִיּוּם דַּמ"מ י"ל דְּמַהִיּוּם קָאִי עַל נְתִינַת הֶגֶט מְדָלָא אָמַר אִם מַתִּי, וְכֵן ס"ל לְרַבָּא לְעִיל דָּף ע"ב כְּשֶׁאֲמַת לְאַחַר מִיתָה מְשַׁמַּע, וְהַשְׁתָּא פְּרִיף שְׁפִיר לְרַב יְהוּדָה דַּס"ל דְּלְרַבְּנָן עַל מְנַת נְמִי הָוִי כְּמוֹ לְאַחַר מִיתָה פִּינוּן שְׂאִינוּ לְשׁוֹן מְבוֹרָר לֹא אַהֲנִי לִיה נְמִי מַהִיּוּם לִיפְלְגוּ בְּעַל מְנַת הִינְנוּ בְּהִדִּי מַהִיּוּם שְׂאֵמַר ה"ז גִּיטָף מַהִיּוּם ע"מ שְׂיַמּוֹת דְּלַרְב יְהוּדָה כְּלְאַחַר מִיתָה דְּמִי, וּמְשַׁנֵּי לְהוֹדִיעָף כַּחוּ דְּרַבֵּי דְּהָא ס"ל בַּע"מ אִפִּי בְּלֹא מַהִיּוּם נְמִי כְּמַעֲכָשִׁין, וְא"כ אִין רַבּוּתָא כֹּלל לְרַבֵּי דְּפִשְׁיטָא שְׁלֹא יִגְרַע מַה שְׂאֵמַר מַהִיּוּם, וְרַבֵּי יוֹחָנָן ס"ל דַּע"מ עֲדִיף מְמַהִיּוּם וּלְאַחַר מִיתָה וְדִינִינוּ לִיה כְּמַהִיּוּם אֶלְיָבָא דַּכ"ע אִפִּי לְרַבְּנָן מְדָלָא פְּלִיגִי בַּע"מ מְשַׁמַּע דְּבָהָא לַכ"ע מַעֲכָשִׁין, וְהַפֵּל נְכוּן וּבְרוּר בְּסִינְעֵתָא דְּשְׂמִיָּא בְּפִירוּשָׁא דְּש"ס אֶשֶׁר לֹא מְצָאוּ כֹל אַנְשֵׁי חִיל דִּיְהִיב: בַּד"ה חֲסוּרִי כו' וְא"ת מַנ"ל דְּרַבְּנָן פְּלִיגִי כו' עכ"ל, מ"ש בַּפְּנ"י לִיִּישָׁב דְּמוֹכַח מַע"מ שְׂתַנְיָקִי אֶת בְּנֵי וּמַת הַבֵּן דְּאִינוּ גֵּט דַּס"ל לְצַעֲוֵרָה קָא מְכוּיָן, אִינוּ מְוַכְרַח כֹּלל דְּכָאֵן אִיפֹא לְצַעֲוֵרָה שְׁהָרִי נוֹתְנַת דְּמִי וּמְצַעֲרָה בְּדָמִים, גַּם מ"ש דְּלֹא סָגִי שְׂתַתְּנָן שְׁכַר שְׂיַמּוֹשׁ ג"כ אִינְהָ רְאָיָה דְּאִי הָוִי שְׂיַיָּף שְׂתַתְּנָן שְׁכַר שְׂיַמּוֹשׁ תִּיקְשִׁי בְּאַמַּת לְרַשְׁבַּ"ג כְּאִן חִיבָה בְּדָמִי אִיִּצְטָלָא וְשָׁם אִפִּי שְׁכַר שְׂיַמּוֹשׁ א"צ לִיתָן, אֶלְא יֵשׁ לְחַלְקָא בִּינֵיהֶם: בְּגַמְרָא אִיִּצְטָלָא דְּנָקָא קְאָמַר.

הַקְּשָׁה בְּרַשְׁבַּ"א בְּשֵׁם הַתּוֹס' בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ אִם אִינוּ רוֹצֵה בְּדָמִים א"כ אֶפִּילוּ אִיִּצְטָלִית גּוֹפָא אִי נְתִינָה בְּעַל פְּרַחוּ לֹא שְׁמָה נְתִינָה א"כ לֹא מִיקְרִי קִיּוּם הַתְּנַאי, וְאִי מְרוֹצֵה בְּדָמִים א"כ תִּפְשׁוּט דְּמַחְוִלִין לָהּ לֹא מְהִיבִי וְנִדְחַק הַרְשָׁב"א לִיִּישָׁב, וְלַעֲנֵנ"ד אִיפֹא לֹא מְרַבֵּי לְוֹמַר דְּאִיִּצְטָלִית הִינְנוּ אִיִּצְטָלִית שְׁלוּ שְׂעִיפְכָה אֹתוֹ לְאִיזָה טַעֲנָה, וְהַשְׁתָּא אִם תַּתְּנָן הָאִיִּצְטָלִית כְּכַר קִינְיָה הַתְּנַאי וְהָוִי הֶגֶט גֵּט מְשֵׁא"כ אִם תַּתְּנָן הַדָּמִים יִתְפָּסֵם בְּעַד הָאִיִּצְטָלִית שְׁהִיָּה לוֹ טַעֲנָה עָלֵינוּ וְרַשְׁבַּ"ג ס"ל דְּבְדָמִים נְמִי הָוִי קִיּוּם תְּנַאי, וְהָכִי דִּינִיק לִישְׁנָא דַּע"מ שְׂתַתְּנָן לִי אִיִּצְטָלִיתִי וְאַבְדִּי אִיִּצְטָלִיתוֹ מְשַׁמַּע שְׁהִיָּה שְׁלוּ רַק שְׁהִיא עִיפְכָה אֹתוֹ, וְא"כ אִם תַּתְּנָן הַדָּמִים יִעֲפְבֵם בְּעַד הָאִיִּצְטָלִית וְקִיּוּם תְּנַאי לֹא הָוִי בְּדָמִים וְלַק"מ וְדו"ק, וְכֹזָה מִיִּנְשָׁבִים דְּבָרֵי הָרָא"ש שְׂפִתְבּוּ בְּרַצָּה בְּדָמִים מְהִיבִי וְקָשָׁה קוֹשְׁיָא הַנְּ"ל, וּב"ש בַּא"ע דְּחַק, וְלַמֵּאִי שְׂפִתְבְּתִי נִיחָא דְּנִתְרַצָּה בְּדָמִים עַל קִיּוּם הַתְּנַאי: וְעוֹד נ"ל דְּבַלֵּא"ה קָשָׁה לַפְּמ"ש הָר"ן וְהוּבָא בַּב"ש אַה"ע סִימָן ל"ח סַק"ע בְּאִם קִינְדֵשׁ עַל תְּנַאי וְאִין לוֹ עֲדִים עַל קִיּוּם הַתְּנַאי וְהוּא אֹמַר נְתַקִּיִּים וְהִיא אִינְהָ יוֹדַעַת מְדָמִי הָר"ן לְמַנְהָ לִי בְּיָדָה וְזָה אֹמַר אִינִי יוֹדַע אִם הַלּוּיִתְנִי א"כ אִינוּ נְאָמֵן עַל קִיּוּם הַתְּנַאי, וְא"כ קָשָׁה לַמֵּאִי דְּמַסִּיק לְקַמְן דָּף ע"ה דְּבַאִיתָא בְּעִינָא גַם רַשְׁבַּ"ג מוֹדָה דְּבַעֲיָנוּ אִיִּצְטָלָא, א"כ אִיף מְהִיבִי חֲזַרְתִּי הַדָּמִים הָא הַבַּעַל אִינוּ יוֹדַע אִם נְאָבְדִי דְּשְׂמָא לֹא נְאָבְדִי וְעִינְיָה נְתַנָּה בְּאִיִּצְטָלִית כְּדִחְזִיִּישִׁינוּ לְעַנְיָן שְׁבוּעָה שְׂאִינוּ בְּרַשׁוּתוֹ א"כ לֹא נְתַקִּיִּים הַתְּנַאי וְאִיף תַּהֲיָה מְוַתְרַת לִינְשָׁא ע"י נְתִינַת הַדָּמִים וְאַף שְׂמַאֲמִינָה מ"מ אִי מַחְוִלִים לֹא מְהִיבִי

נאמנות לא עדיף ממחילה, וצ"ל דבקהא נמי מיקל רשב"ג דכל שמסופק אם הוא בעין נמי סגי בתורת הדמים ואפ"ל משקרת רק בידוע דאיתא בעינא, והשתא שפיר י"ל נמי אי מחולין מהני לרשב"ג שפיר מהני חזרת הדמים וכיון שקיבל הדמים אף שיש לחוש שמא פיקשה באיצטלית כבר נתרצה בתורת הדמים, אבל רבנן ס"ל דאף שקיבל הדמים יש לומר שלא קיבלם רק לפי שהיה סבור שאין האיצטלית בידה ואילו ידע שהוא בידה לא היה מתרצה א"כ אף שהוא קיבל הדמים מ"מ אנו חיישינן שמא לא נתרצה בדמים רק בשביל שסבור שאינו בידה ולפי האמת הוא בידה ולא מחל התנאי כלל רק שסבור שדבר אמת בפיה ולא מיקרי מחילה דלא ידע דמחיל ודו"ק, ונ"מ לדינא לדידן אם התנה בפירושו שתתן איצטלית ואם לא יהיה בעינא תתן דמים דצריכה בירור שנאכד, מיהו גם בזה צ"ע דיש לתרץ עוד דקשה אפ"ל יש עדים שנאכד נחוש שמא תמצאנו אח"כ ובאיתא בעינא לא אמר רשב"ג א"כ החיוב עליה להחזיר האיצטלית ואיך תינשא הא בתנאי שקום ועשה אסורה לינשא עד שתתן שמא לא תקיים התנאי, וצ"ל דרשב"ג ס"ל חזרת הדמים חזרה היא א"כ אפ"ל ימצא האיצטלית אין יכול לטעון שתחזיר לו האיצטלית כיון שפבר קיבל הדמים כשלא היה בעין כבר נתקיים התנאי, אבל רבנן ס"ל חזרת דמים לא הוי קיום התנאי רק מפני שנתרצה וקיבלם, א"כ אם ימצא האיצטלית יוכל לטעון איצטלית דוקא דאדעתא דהכי לא נתרצה, א"כ לכה לא תינשא לחכמים דפליגי ארשב"ג דאף שמקבל הדמים היינו בשביל שלא נמצא עדיין האיצטלית, אבל פשימא יש לחוש שלא תקיים תנאה ויתבטל הגט ולק"מ ודו"ק, ועיין מ"ש בסמוך: שם ורבה אמר לה כו'.

לכאורה קשה לרבה יש לחלק בפשיטות דבשלמא באיצטלא שהתנה דמים לאו איצטלא הם, אבל המטר היינו השקאה, ואיפשר לומר דבלא"ה קשיא קושיות הרשב"א אי נתינה בע"כ לא שמה נתינה ומחולין מהני מאי פליגי רבנן ורשב"ג, לכן י"ל דמייירי שמקבל הדמים ע"ד שיקח איצטלא ולא מצא דלרשב"ג מהני חזרת דמים אף שצווח שלא נתרצה רק ע"ד ליקח איצטלא מ"מ הרי קיבלם מדעתו ושפיר הוי נתינה ולרבנן לא מחיל רק על דעת כן שלא ימצא איצטלא, מיהו אי מחולין לא מהני נדאי אפ"ל קיבלם ע"ד שיקח איצטלא ומוצא איצטלא נמי לא מהני, ובכה"ג שפיר דמי למטר דיש לו דבר שהתנה ואפ"ה לא מהני, לכן צריף לחלק משום לצעורי ודו"ק ועיין בסמוך: (דף ע"ה ע"א) בגמרא מפלל דבעלמא נתינה בע"כ לא שמה נתינה.

ויש לדקדק מנ"ל לענין גט דלא הוי נתינה הא לקמן דף ע"ו אמר רשב"ג במת הבה יכולה לומר תן לי בנה ואניקנו, וא"כ י"ל דנהי דרבנן פליגי ארשב"ג וס"ל דאע"ג דבקיום התנאי מהני מ"מ היכא דהאונס הוא בא מחמתיה י"ל דרבנן מודו דמהני כיון שהוא גורם האונס, משא"כ בבתי ערי חומה אי לא הוי נתינה לא באו המעות לרשותו ולא נפדה הבית, אבל פאן הרי קיימה תנאה והמניעה מצידו ומנ"ל דלא מיקרי קיום תנאי בשביל שאינו רוצה לקבל, מיהו איכא למידק נמי איפכא דאפ"ל אי בבתי ע"ח הוי נתינה י"ל שע"ד כן נמפר לו כפי חקת התורה דכשיחזיר לו המעות ישוב השדה לאשר קנהו מאתו, אבל בגט דבדידיה קיימא למישדי תנאה בגיטא י"ל מסתמא לא התנה שיקבל בעל כרחו, מיהו לזה י"ל דכיון דשלא בפניו פשיטא לן דלא מהני הפדיון מדאיצטריף להלל לתקוני, א"כ אי איפשר לומר שע"ד כן נמפר לו השדה דא"כ אפילו שלא בפניו נמי וע"כ מה שכתבה התורה שייגאלנו היינו שיקנהו המוכר מן הלוקח לכן בעינן שתהיה נתינה גמורה א"כ גם בגט הוי נתינה, ומ"מ קשה בשלמא בבתי ע"ח י"ל דבע"כ העמידה התורה מעות הפדיון ברשות הלוקח כמו בגט שנעשה ברשות האשה אף שנותן לה בעל כרחו, אבל בהרי זה גיטא ע"מ שתתני לי מאתים וזו ואינו רוצה לקבלם הרי לא באו המעות לרשותו

כלל ומשום הא גופא לא הוי נתינה וכמ"ש בספרי גט מקנשר דף ס"ז על דברי הרשב"א, וצריך לחלק ודוק היטב: שם נתינה בעל פרוח לא הוי נתינה.

נקשה למה הגבילה תורה זמן לגאול בשנה פינו דמצוון מקבל אפילו לאחר שנה לא יהיה אלא שחזור ומוכרו למוכר פינו דמקבל ברוצו, וי"ל דנ"מ אם בע"ח של הלוקח גובה ממנו דאם פדאו בתוך שנה אין ב"ח הלוקח גובה ממנו שנשארת למוכר כדמעיקרא, אבל לאחר יב"ח הוי המכירה מפת הלוקח וב"ח של הלוקח גובה ממנו, מיהו לפ"ז מוכח דשיעבודא דאורייתא דאי שעל"ד לא היה ב"ח של הלוקח גובה אפי' במכירה, אלא די"ל נ"מ באם מכרה הלוקח תוך יב"ח והלוקח רוצה לקבל הדמים מוציאה מיד לוקח שני בעל פרוח, מיהו צ"ע בזה דאיפשר שצריך לפדותה אצל לוקח שני והדר תליא ברוצו הלוקח שני, ולמ"ש התוס' דהב"ד פופין א"ש ודו"ק: בתוס' ד"ה מקלל כו' וא"ת כו' למה היה נטמן עכ"ל.

איפשר לומר דהיה הבע"ד עצמו כופהו לקבל הפעות וקיי"ל תלוהו ונפין זביניה זבינא דאגב אונסיה גמר ומקני, ובזה יש ליישב מה שהקשיתי הא מדעתו גם לאחר יב"ח יכול לחזור ולמוכרה ואיך פתבה התורה אם לא יגאל שנשאר לצמימות לקונה הא מדעתו יוכל לחזור ולהקנותה לו, ולפ"ז ניקח דהא בתלוהו ונפין צריך ליתן לו כל דמי שניה פדאיתא בח"מ סימן ר"ה, וא"כ תוך יב"ח א"צ ליתן רק מה שנתן להמוכר אף שמכרה בזול אין אונאה לקרקעות א"כ אם כופהו ליתן הדמים שנתן בעדה ה"ל גמי תלוהו ונפין פינו דמצוה שניחחו לפדותה והיכא דאיכא מצוה הוי כאילו תלוהו ונפין כמבואר בב"ב דף מ"ה, אבל לאחר יב"ח שאינו מצוה אם לא נתן לו דמי שניה הוי תלוהו ונפין ולא מהני, ודוק היטב: בא"ד וא"ת בבתי ערי חומה דהוי פפירעון חוב כו' פשיטא דהוי פירעון עכ"ל.

ולא דבריהם היה נ"ל דכפירעון חוב י"ל לא מיבעיא למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא ופריעת ב"ח מצוה היא א"כ פינו שפורע לו יצא ידי מצוה, וכמ"ש הרשב"א בגושבע ליתן שאם נותן ואינו.

רוצה לקבל יצא ידי שבועה, ואפי' למ"ד שיעבודא דאורייתא אינו אלא פוטר עצמו משיעבודו ולא נשתעבד מעיקרא עד שיחזיר לזה מה שלנה לו ממנו ואם זה אינו רוצה לקבל כבר נפטר משיעבודו, וכמ"ש הרשב"א סברתו על גט אשה שהוא ג"כ נתינה בעל פרוח, אבל בבתי ערי חומה שפבר קנאו הלוקח בקנין גמור וע"י הפדיון חוזר למרא קמא לכן מדמי לנתינה בעל פרוח שיצא הבית מן הקונה ע"י פדיון שלא מרוצו לקנות הפדיון, ובאשה נמי מדמי שהאשה יוצאה מרשותו שלא מרוצו לקבל המאמים וזו: בגמרא אומר דאמר רשב"ג היכא דליתיה בעיניה כו'.

מפאן הקשיתי בתשובה על הרא"ש בסוכה פרק לילב הגזול שכתב במתנה ע"מ להחזיר מהני נמי פשמחזיר דמיו דדוקא בגט דלצעורי קא מכוין פליגי רבנן ארשב"ג ולא במתנה ע"מ להחזיר די"ל מ"ל הן מ"ל דמיהו, וקשה הא ה"א גם לרשב"ג לא מהני באייתה בעיניה חזרת דמים, ואיפשר ליישב דהא גם רשב"ג משמע דס"ל לצעורי קא מכוין דהא מחולין אפי' לרשב"ג לא מהני, אלא משום דמכוין נמי להרווחה דידיה לכן באבד האיציטלית סגי בדמים שאינו רוצה להפסיד הרווחה דמים, אבל היכא דלא שייך לצעורי שפיר י"ל חזרת דמים הוי חזרה: בתוס' ד"ה לאפוקי כו'.

ענין חידושי לאה"ע הלכות קידושין סימן ל"ח שפתיבתי באריכות גדול בדיני תנאים העמק הרחב בפירטיהו ודקדוקיהו ע"כ לא פתיבתי פאן פי משם תדרשנו, גם בשו"ת שלי: (ע"ב) במשנה ה"ז גיטף ע"מ שתשמישי.

ויש לדקדק אמאי לא תני הכא פדלעיל במשנה ה"ז מגורשת ותתן ליתני נמי ה"ז מגורשת ותניק ותשמש, וי"ל לפמ"ש התוס' דבמת אפי' קודם שימוש ונהנה נמי מגורשת, א"כ בשלמא לעיל נקט ותתן דלא סגי בלאו הכי, אבל הכא לא שייך למיתני ותניק ותשמש דאפי' בלא יניקה ושימוש כלל משפחת דתהא מגורשת, ואפי' לפירש"י פיון דסתם שימוש כל ימי חיינו משמע וכן ביניקה, א"כ הנה משמע שתניק כל ימי יניקה ותשמש כל ימי חיינו, ובאמת במת סגי בכל דהו, מיהו איכא למינדק אמאי לא תני זמן השימוש כמו דתנינו זמן היניקה, ונראה דהתנא לא נחית כלל לפרושי זמן השימוש דמסתמא כל זמן שצריך במשמע ולא איירי התנא בזה, רק ביניקה אשמועינו זמן היניקה פלוגתא דרבנו ור"י, ועיקר רבותא דתנא בע"מ שתשמישי את אבא ותניקי דבמת ה"ז גט, וגם לרב אשי דסתם יניקה ושימוש אפי' יום אחד לא אתי התנא לאורוויי בזה כלל רק לאשמועינו במת הרי זה גט, ומהכא משמע לי פדיעה זו שהביא הרשב"א דמחייב עצמו לחבירו לזון לרב אשי נמי אפי' יום אחד סגי, דבהכי נחא דפשיטא לן דבהתנה ע"מ שתשמישי הוי פאילו אמר ע"מ שתקבלי עליה לשמש ולהניק דלהכי לא הוצרך התנא לפרושי דתנא ושהתנה לא עדיף משאר מתחייב לשמש ולהניק דסגי ביום אחד ולא נחית לאשמועינו רק דבמת הוי גט, אבל אם נימא דדוקא בגט סגי ביום א' דלצעורה קא מכונן, א"כ קשה אמאי לא אשמועינו התנא זאת דמשמשתו יום א' ומניקתו יום א', אלא נדאי אין בכלל תנאו זמן טפי ממי שמחייב עצמו לחבירו בכף, להכי לא נחית לאשמועינו בזמן השימוש כלל דאין עניינו לגיטין דפשיטא לן כי היכי דבמחייב עצמו לשמש יד בעהש"ט על התחונה וסגי ביום א' גם בתנאו אין משמעותו יותר מיום אחד, אבל אילו נתחייבה הנה חיוב עליה כל ימי חיינו נדאי ה"ל לאשמועינו עיקר רבותא דסגי בכל דהו פיון דהוא בגיטין דוקא, פן נ"ל ודוק היטב, ענין בח"מ סימן ס' וענין בסמוך: בתוס' ד"ה מת הבן כו' פי' בקונט' כו' וכן משמע בפירושו בגמרא גפי' בשלמא לרבא כו' אלא לרב אשי כו' עכ"ל.

לכאורה נראה דמן הגמרא אינו מוכח דאפישר דלרבא דס"ל בסיפא בעינן שתי שנים משום מדלא הוצרך לפרושי ופירש, א"כ שפיר י"ל דברישא אפי' לא הניקתו כלל הוי גט, וכן בלא שימשו כלל דלא נתכונן רק להרנוחה, אבל לרב אשי דס"ל בסתמא יום אחד משמע א"כ בסיפא הוצרך לפרש שתי שנים ואפ"ה במת לא הוי גט, א"כ ע"כ אע"פ שאין הכרח מלשונו שלא נתכונן משום הרנוחה אפ"ה בעינן קיום תנאו, א"כ תיקשי ברישא בלא הניקתו כלל אמאי יהנה גט, מיהו פשט דברי רש"י במשנה משמע דבעינן התחלת קיום התנאי, וכן משמע דהא אי בעינן תנאי פפול א"כ בפירוש אומר אם לא תשמישי לא יהנה גט א"כ אין סברא שבלא התחילה לשמש שיהנה הגט מ"מ, וכ"ש לרב יהודה דס"ל לכשתתן, א"כ ע"מ היינו אם תשמישי יהנה גט מזמן השימוש וא"כ פיון שמת הרי לא התחיל הגט כלל, ולהתוס' צריך לדחוק אם תשמישי פשיטרה לשימוש ובמת אינה צריכה לשמש לכן פירש"י דבעינן שהתחילה לשמש, ומה שהקשו התוס' פשיטא דהרי שימשו כל ימי חיינו, נראה דאינו פשיטא דהא איכא למימר שמשערין זמן השימוש כפי מה שאומדין לאב שראוי לחיות, וכמ"ש הרמ"א באה"ע סימן צ"ג לענין מזונות האלמנה, והאב שמת קודם ס"ד דלא ליהוי גט קמ"ל דכיון דשימשו כל דהו בחיינו שפיר הוי גט ולק"מ, ועוד נ"ל דקמ"ל שא"צ לשמשו במותו להטפל בצרכי קבורתו דלא נתכונן רק כל ימי חיינו, ומצינו לשון שימוש לאחר מיתה פדאיתא בפירק הנושא שאמר רבי הם שמשוני בחיי הם שמשוני

במותי, א"כ קמ"ל דבמותו א"צ עוד לשמשו, ועוד נראה דקמ"ל דאף דעיקר השמימוש הוא לתועלת האב כגון שאומר הושיטי לי מים לשחות וכוננת האב בשמימוש למה שצריך לדבר א"כ פשטת ולא הספיק ליהנות מן השמימוש ס"ד דלא נתקנים התנאי עד שיהנה מן השמימוש ומת קודם שיהנה מ"מ הוי גט דמ"מ שמימשתו שאמר ונעשה רצונו, וא"כ י"ל גם לרב אשי דנהי דס"ל שעה א' במשמע מ"מ אפשר דס"ל שצריך ליהנות מן השמימוש עכ"פ, לכן פירש"י לקמן עיקר הקושא הא לא הניקתו ושביק שמימוש די"ל א כדפרישית, ודוק היטב: ובאמת צ"ע כגוף התנאי ע"מ שתשמישי גבול השמימוש היאך אפשר לכונן דאטו תהא אגידא ביה יום ונלילה לעת שיעטרף השתמשות ואם נימא כדפרישית המשמשים שמשמשים עצמן אין גבול כי לפעמים אינו ציית לבעה"ב ופעמים הבעל הבית צריך לו ואיננו ואם בפעם א' לא היתה מוכנת לשמימוש אטו יהא הגט בטל בשביל זה וקשה לכונן קיום התנאי וצ"ע: בא"ד אלא נראה לר"י לפירש כו' דלא איפנין אלא להרנוחה ולא לצעורה כו' עכ"ל.

הא דפשיטא להו דלא נתפנין לצעורה היינו משום הא גופא דפשיטא להתוס' דאם מת האב אחר שמימוש כל דהו דנתקנים תנאו אע"ג דבכל דהו ליפא לצעורה א"כ אין סברא שאם מת קודם שהספיקה לעשות לו שמימוש כל דהו שבשביל כך יתבטל הגט דאין לצעורה טפי ממת קודם שמימוש כל דהו לכן פשיטא לן דלהרנוחה איפנין, ולפ"ז נראה דברישא אם אמר האב אי אפשי שתשמישני ה"ז גט פנין דלא נתפנין רק להרנוחה ולהכי לא נקט ליה פלוגתא דרשב"ג רק בסיפא שקבע זמן לשמימוש, אבל לפירש"י קשה דה"ל למיתני פלוגתא דרשב"ג ברישא בלא קבע זמן ואמר אי אפשי שתשמישני דלרבנן מ"מ לא הוי גט שהרי לא נתקנים התנאי ולרשב"ג הוי גט, והרשב"א בחדושו הביא התוספתא דמשמע גם ברישא ס"ל לחכמים דאינו גט, ואפשר דברישא לא שייך לומר הרי זה גט פנין דצריכה לשמשו כל ימי חייו, א"כ אפי' אומר עכשיו אי אפשי שמיא מלה וירצה שתשמישהו אח"כ, אבל בסיפא דנקט שתי שנים י"ל שכל השתי שנים אמר אי אפשי והוי גט מאחר שלא התנה עליה כל ימי חייו אביו א"כ כשעברו השתי שנים ולא נתרצה בשמימוש שפיר הוי גט ודו"ק, עיין בסמוך ומ"ש לקמן בגמרא בד"ה יום א' משתי שנים: בד"ה כלל כו' הקשה ה"ר אלקנה א"כ אמאי קאמר רבא כו' נתינה בע"כ לא הויא נתינה כו' עכ"ל.

לפמ"ש בסמוך אפשר ליישב דדוקא הכא שרינו לה לאחר שתי שנים שנתקנים התנאי פנין שאינו רוצה בשמימוש, אבל לעיל נהי דהעכבה אינה ממנה מ"מ הרי לא נתקנים התנאי ואם עכשיו אינו רוצה אם מלה אח"כ ויתרצה שתתן לו אפתי צריכה לקיים תנאו דהא עדיין לא קיימה התנאי ויכולה לקיימו אח"כ, מיהו לפ"ז בהתנה עליה שתתן מכאן ועד שלשים יום ואינו רוצה לקבל כל שלשים יום, אפשר דבאמת מגורשת שאין העכבה ממנה ולאחר שלשים בטל חיוב התנאי ודו"ק וצ"ע: ועוד נ"ל דנהי דאמרינו לצעורה לדידה מכונן אבל לא לצעורי לאביו, ואם אביו לא ניחא ליה בשמימוש וניחא ליה בגט א"כ יצטרף לקבל השמימוש בעל כרחו כדי שיתקנים הגט לכן לא אמרינו שנתפנין שלא יוכל אביו למחול השמימוש, אבל לגבי נפשיה ודאי ניחא ליה שיקבלם מרצונו ויהיה בידו לקיים הגט או לבטלו: בגמרא ורמינהו שמימשתו יום אחד.

ויש לדקדק אמאי דחיק לתרץ נימא דהכא איירי שטען הבעל שלא נתפנין רק ליום אחד ונאמן הוא פנין דבידו לגרשה, ובמתני' איירי שכבר עבר היום דלמפרע אינו נאמן, ואי לא פלגינו דיבורא גם אלהבא אינו נאמן כדאיתא בב"ב, אבל ברייתא איירי שמיד כשמגרשה אומר שפנינו ליום אחד דסגי שפיר דנאמן על עצמו בכך, וי"ל דהא גופא קשיא אמאי שביק מתני' עיקר דינא

דסגי ביום א' אם הבעל טוען שלא נתפגון רק ליום אחד ובכך לגרשה, ובהכי ניקח לשון הש"ס דמקשה לרב אשי דאמר כל סתם כמפרש יום אחד ל"ל יום א', ודניק הרשב"א שהוא שפת יתר דבפשיטות קשיא לרב אשי הא מתני' נקט שתי שנים, ולפ"ז ניקח דבפשיטות היה איפשר לומר דרב אשי איירי בפפירש דבריו שנתפגון רק ליום אחד, ולהכי פריד ל"ל ב' שנים הא סגי נמי ביום אחד אי מפרש דבריו וא"ש ודו"ק, ואפתי יש לדקדק איפכא נימא במתני' איירי שטוען הבעל שנתפגון לשתי שנים ובסתם סגי ליום אחד, אבל במשנה יש לחוש לעירעור הבעל שיטעון שנתפגון לשתי שנים והיא אינה יכולה להכחישו, ולדעת הרמב"ן אם טוען פרי שקיים התנאי והיא אינה יכולה להכחישו נאמן הוא, א"כ במשנה נאמן לומר שנתפגון לשתי שנים ולא נתקיים התנאי והיא אינה יכולה להכחישו, נאפי' לשיטת הר"ן שהשיג על הרמב"ן וס"ל דלא מצוי לאפוקי מחזקתה ע"י פרי והוא בב"ש סימן ל"ח, עיין מ"ש בחידושי להלכות קידושין שם, מ"מ פאן שהיא בחזקת אשת איש יש לחוש לעירעור הבעל שיטעון שנתפגון לשתי שנים, אבל פאן איירי שהבעל הודה שלא נתפגון רק ליום א', וי"ל מפאן ראיה למ"ש בש"ע סימן קמ"ג דאם אמר ליהוי גיטא בלא תנאי שפיר הוי גט א"כ ל"ל דכאן אומר שלא נתפגון רק ליום אחד דא"כ ודאי מגורשת שהרי רוצה שיהיה גט גט ולא גרע מאומר ליהוי גיטא בלא תנאי ופשיטא דהוי גט אפי' לא שימשו כלל אם רוצה שיהיה גט, ולא קשיא רק איפכא נימא בסתם סגי ביום אחד ומתני' שהבעל טוען פרי שנתפגון לשתי שנים, וצ"ל דזה לא הוי רק דברים שבלב ולא מהני טענתו כלל, ומינשב ג"כ הדיוק ל"ל שתי שנים דאפי' תימא שהבעל טוען שנתפגון לשתי שנים מ"מ ל"ל שתי שנים הא לא הוי רק דברים שבלב, ומ"מ קשה דילמא קמ"ל דמגורשת למפרע מיום נתינה דאי אמר ליהוי גיטא בלא תנאי אינה מגורשת רק משעה שאמר פן וקמ"ל הברייתא באמר שנתפגון ליום א' נאמן אפי' למפרע פנין שטוען פרי, וצ"ל דלא מהני טענתו כלל פנין שאינו בכלל הלשון בסתם הוי דברים שבלב ולא תליא בפירושו כלל רק על מה שאנו דנין בכוננת הלשון אפי' נתפגון בענין אחר וצ"ע, ודוק היטב: ואפתי איפא למידק דילמא ברייתא איירי בכפליה לתנאיה וצריד לומר אם תשמשי אם לא תשמשי, א"כ י"ל דנהי דההן משמע כל ימי חייו מ"מ אי בעינן תנאי כפול לא נשמע לאו מפלל הן ואזלינן בתר פירושו שפירושו אם לא תשמשי לא יהיה גט א"כ בשלילה משמע שלא תשמשי כלל הוא שלא יהיה גט דאין סומכין על הנשמע מפלל, ומתני' כרבנן דלא בעי כפל ותשמשי משמע כל זמן שצריד או לשיטת הגאונים בעל מנת א"צ כפל י"ל דסתמא כל ימי חייו משמע, אבל בכפל ולא פירש אם לא תשמשי כל ימי חייו משמע דוקא בלא תשמשי כלל הוא שלא יהיה גט ושימשו יום א' נמי סגי, וצריד לומר דלא משמע ליה לחלק בכד ודו"ק, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה ורמינהי כו' אין להקשות לפי הקונו' כו' עכ"ל.

דלשיטת התוס' ע"כ במת לא בעי שימוש כלל כדמוכח ממתני', אבל לפירש"י קשיא להו נימא דאיירי במת, מיהו למאי דפרישית לעיל דלפירש"י איירי שהתחילה לשמש בעדיין לא נהנה מן השימוש, גם לפירש"י לא קשיא דיום א' משמע שפירש נהנה על כל פנים מן השימוש והא ודאי פשיטא הוא ודו"ק: בא"ד אבל אין לתרץ דא"כ מאי איירי יום א' אפי' שעה אחת כו' עכ"ל.

והקשה מההרשב"א מה סברא לחלק בין שאם מת הבן סגי בשעה ובחיים בעינן יום א' עכ"ל, ונראה למאי דפרישית לעיל בדעת רש"י דטעמא פנין דהתנה וכפל אם לא תשמשי לא יהיה גט נאפי' אי בע"מ לא בעינן כפל משמע כד בסתמא שאם לא תשמשי לא יהיה גט א"כ אי איפשר להכשיר הגט כשלא שימשו, אף דבשימשו סגי ביום א' אף בכדן ביניקה היינו משום דמפרשין

ע"מ שתשמשי ותניקי פשיצטרף ליניקה, אבל בהיפוכו שאומר אם לא תשמשי ותניקי לא יהיה גט אף דכוננתו פשיצטרף לשמיוש אין זה רק דברים שבלב שהם נגד פירוש דיבורו שאמר אם לא תשמשי ותניקי לא יהיה גט, אבל פשהוא בחיים בעיניו שיעור חשוב יום אחד עכ"פ ודו"ק: בגמרא ל"ל שתי שנים כו'.

כבר כתבתי דהרשב"א דייק דה"ל לאקשוני בפשיטות הא ב' שנים תנו וכבר כתבתי בזה, ונראה עוד דהמקשה בא לשלול סברת התרצון דנדאי אסיק אדעתיה דאיפא יום א' משתי שנים, אלא דס"ד פיון דסגי ביום א' לא איפויון להרנוחה רק לצעורה א"כ אין חילוק בין תוף ב' שנים או לאחר ב' שנים, לכן פריד ל"ל ב' שנים אפי' תימא יום א' למה נקפיד דוקא אב' שנים, ובהכי ניחא דמיתתי נמי דרבי יהודה דס"ל י"ח חודש והוא משום דמדבר' יהודה קושיא אלימתא טפי, דעל ב' שנים איפא למימר טפי דבעי דוקא תוף ב' שנים משום דלאחר ב' שנים פיונק שקץ ומשמע ליה טפי לחלק בין שהיום תוף ב' שנים יהיה דוקא, אבל לרבי יהודה נהי דס"ל דסגי בי"ח חודש מ"מ משמע דמודה דאם יונק שתי שנים ג"כ לאו פיונק שקץ הוא דבהא לא פליג אר"א ור' יהושע בכתובות דף ס' ד יכול לינק כ"ד חודש, א"כ קושיא אלימתא טפי דל"ל י"ח חודש הא נדאי סגי ביום אחר י"ח חודש פיון דליפא איסורא ודרף התינוק לינק אע"פ שדי לו בי"ח חודש לר' יהודה, ומשני מ"מ יום א' דוקא פשהתינוק צריד לו, פן נ"ל ודו"ק ונכון, והרשב"א דחק בזה: שם יום א' משתי שנים לאפוקי לאחר ב' שנים כו'.

משמע מפאן אע"פ שהתנה ע"מ שתניקי א"צ להניקו מיד, וכל אימת דמקימא תנאה סגי, ולכאורה קשה לפי מה שמבואר בח"מ סימן מ"ב בנתחייב לפורעו עד הפסח פוונתו לפסח הראשון, ובש"ע מבואר הטעם דאל"כ יתבטל הדבר לגמרי, וא"כ לא קשיא דכאן לא שייך לומר שיתבטל הדבר, אבל לדעת הרשב"א שהביא בש"ד שם דסתמא פסח ראשון קאמר א"כ קשה אמאי לא נימא פאן שנתחייבה תיקף להניקו אחר גירושין יום אחד, ואיפשר לחלק בין שקבע יום קבוע לאחר זמן י"ל שהיום קבוע הוא פסח ראשון, אבל פאן אם תימצוי לומר שפונתו ליום ראשון ה"ל למימר שתניקי מיד, מיהו נראה יותר דלא אמר הרשב"א רק בחיוב שמחייב עצמו לשלם וכדומה, אבל בתנאי דתליא בדידה אם לקיים הגט או שלא לקיים התנאי ויתבטל הגט לא שייך לומר שמיד תתחייב, וכן משמע בע"מ שתתני לי מאתים זוז ולא קבעה זמן משמע שאין חילוק אימת שנותנת נתקיים התנאי, ובזה א"צ לדברי הב"ש באה"ע סימן קמ"ג סק"ו שכתב בדעת הטור אם התנה שתתן לו לאחר שלשים יום לא הוי קביעות זמן וחולצת להרמב"ם, כיון שאין חיוב בהחלט פמו בע"מ שתתני לי מאתים זוז, וכן משמע במשנה דלעיל דקאמר אם אמר ע"מ שתתני לי מפאן ועד ל' יום ולא קאמר רבותא טפי אם התנה שתתן לאחר יום שצריכה ליתן מיד, אלא נדאי בכה"ג גם להרשב"א לא שייך חיוב עליה ואימת דבעי מקיימא תנאה, ולפ"ז גם בע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים אין קביעות זמן רק אימת שתשמשתו ב' שנים הוי גט ובעל מנת שתשמשי את אבא סתם שצריכה לשמשו כל ימי חייו לרבא משמע שצריכה להתחיל השמיוש מיד אחר הגט פיון שפך ימי חייו התנה עליה אליפא דרבא, וכבר כתבתי שקשה לכונן קיום תנאי הלזה אי פל ימי חייו במשמע: ועפ"מ שניחא מה שנדחקו התוס' לרבא שמפרש הברייתא במפרש יום א', וקשיא פשיטא דסגי פפירושו ונדחקו דקמ"ל במת קונדס והוא דחוק, אבל למ"ש י"ל דקמ"ל במפרש יום אחד לא תימא דמיד קאמר רק איזה יום ששמשתו סגי והוי גיטא ואפי' תבעה ולא שמשתו בזמן התביעה סגי באיזה יום שתקיים התנאי: ולפ"ז גם מ"ש

הב"ש בסימן קמ"ג סקי"ד ליישב קושיות הדרושה על מה שפסק הרמב"ם ובש"ע במת האב קודם שתשמש אינו גט, וקשה הא בע"מ שתתני לי מאתים וזו נמת פסק בסעף ג' פיון שלא עברה על התנאי בפועל אינה מתבבמת, א"כ גם במת האב הרי לא עברה על התנאי בפועל, וכתב הב"ש ז"ל ואיפשר פיון שהוא התנה תנאי זה א"כ אחר שמת האב יכול לתובעה לקיים תנאי זה ואימת שתבועה מחוייבת היא לקיים התנאי כמו בקובע זמן לשלם אחר פסח משא"כ כשמת אין אדם יכול לתובעה ואם אינו תובעה צריכה חליצה ע"כ, לא נהירא כלל כדפרישית וכדמשמע בסוגיון דאימת דבעיא מקיימא תנאה ואין פאן מקום תביעה שאם לא תרצה להתגרש הרי אין יכול לכופה בקיום התנאי ושתתגרש, ולתרוץ קושיות הדרושה שהיא קושיא חזקה, נ"ל דנדאי עיקר טעמו של הרמב"ם כתב המ"מ בפ"ח דמשמע ליה מהך דלקמן דבאמר אם לא באתי תוף יב"ח ה"ז גט ומת תוף יב"ח לא שרינו לה עד יב"ח שנתמלא התנאי אף שפנדאי יתקיים, וגם התם טעמא בעי כמו שהקשו התוס' לקמן דף ע"ו ע"ב, וס"ל להרמב"ם הטעם דאם נתיירה מפת סברא שפנדאי לא יבא איפא למיגזר לפעמים שהוא חי רק נראה לנו מאומד הדעת שלא יבא כגון שהלך למרחקים ושעת חירום ומלכיות מקפידות וכדומה שגראה שלא יבא נתיירה ג"כ מאחר שע"פ אומד הדעת פנדאי יתקיים התנאי, ובאמת מ"מ איפשר שיבא, לכן עשו לא פלוג שלא להתיירה עד שיתקיים התנאי בלי שום חשש ספק, ומנה למד הרב באם התנה שתתן לו מאתים וזו אם נתייר במת לייבם ולבטל הגט פנדאי משום שאי אפשר שיתקיים התנאי איפא למיחוש נמי לפעמים שאומר ע"מ שתתני לי מאתים וזו ולפי שדעתה לקיים התנאי פשוטה ידה וקיבלה קידושין מאחר ואח"כ אינרע שהפסידה כל אשר לה אשר כפי אומד דעתנו לא תקיים עוד התנאי ונבטל קידושי השני, ובאמת מ"מ איפשר שיתקיים התנאי אח"כ נמצא דרה עם הראשון באיסור אשת איש, לכן אין מבטלין הגט רק כשידוע שעברה על התנאי בפועל ואין מתירין משום סברא שפנדאי לא תקיים דפעמים איפשר שיתקיים וכפי האומד הדעת נאמר שפנדאי לא תקיים, וזהו דוקא בתנאי שאינו בידה, אבל בתנאי שבידה לעשות בקלות שתשמש ותניק אם נותנת עיניה לקבל קידושין מאחר פנדאי נקל בעיניה לעשות השתמשות קלה דאפי' יום א' לאו דוקא ומסתמא מקיימת התנאי מיד וליכא למיגזר שיבא לאופן שלפי האומד אי אפשר לה לקיים ומ"מ יבא לידי קיום, לכן במת שפיר בטל הגט לגמרי ותתייבם ג"כ, וחילוק זה נראה נכון וראוי לסמוך עליו לדעת הרמב"ם: בתוס' (דף ע"ו ע"א) בתוס' ד"ה בשלמא כו' פי' בקונו' כו' ואין נראה לר"י דהא גבי אביו כו' וגבי בן כו' עכ"ל.

המעניין בפירוש"י נראה מבואר שאין הקושיא ממת האב דפשיטא ליה דלענין, הרנוחה הני טפי בתנאי סתמא דהוי הרנוחה דאב כל ימי חייו, לכן בהתנה ב' שנים אין תולין להרנוחה דאב דמשום הרנוחה דאב הוי טפי בסתמא ולמה יחוש דוקא על שתי שנים הרנוחת האב לכן הוי דוקא, אבל כבן פיון דב' שנים הוי הרנוחה דידיה טפי לא שפיר ה"ל לן למימר דלהרנוחה דבן איכנוז, לכן הוצרכו לפרש מדהוצרכו לפרש דבסתמא נמי הוי הרנוחה דבן כדי צרכו, וקרוי לזה מצאתי בפני הוושע ודבריו ברורים הם: בא"ד פיון דברי שא כמפרש יום אחד כו' עכ"ל.

והקשה המהרש"א דילמא ברישא פיון שהיקל עליה דסגי ביום א' במת שפיר הוי גט כמ"ש התוס' סברא זו לעיל לרבא, ולפענ"ד נראה דלרבא דס"ל דסתם הוי שתי שנים ומפרש יום אחד א"כ הפירוש להקל עליה ושפיר י"ל דס"ד אפי' לא הניקתו כלל ליהוי גט, אבל לרב אשי דס"ל דבסתם יום א' משמע א"כ נדאי יש סברא לומר טפי בפירש שתי שנים דלהרנוחה דתינוק נתפניו מאחר שצריכו ליניקה שתי שנים א"כ טפי ה"ל למיתלי להרנוחה ואפ"ה אמרינו לצעורה, א"כ כ"ש

בסתם דהוי כמפרש יום א' דליכא פלל הרנוחה לתינוק דטפי יש לתלות לצעורה ובמת ראווי שלא יהיה גט, פן נ"ל נכון בפירוש דברי התוס'.

ודע שהרמב"ם פסק כרב אשי דסתם יום אחד במשמע ופסק במת קודם שתניק או תשמש אינו גט, ותמהו עליו דלרב אשי משמע אפי' קודם שתניק הוי גט, והר"ן וה"ה פירשו דהקושיא היא פנין דיום א' הוי כמו שתי שנים א"כ אין חילוק בין רישא לסיפא דרישא ע"כ בהניקתו יום אחד הוא א"כ מ"ש רישא ומ"ש סיפא דבתרנוניהו בעינו נתקנים התנאי, מ"מ קשה דקושיא אלימתא היא ואיך מתרצה רב אשי, והר"ן כתב דרב אשי ס"ל לכה ברישא הוי גט במת משום דנתקנים התנאי, והוא דחוק דאם כבר נתקנים הגט עד שלא מת הוון פשיטא שלא יפסל פשימות הוון, ולפענוד"נ ברור מלשון הרמב"ם דס"ל יום אחד דוקא ולא שעה אחת, והקושיא היא כה פנין דמפרש יום אחד גם ברישא במת ליפסל כמו בסיפא שפירש שתי שנים ורב אשי אמר לה דודאי ברישא שאמר לה סתם והיקל עליה דלא תתחייב רק יום אחד אף שאין די לזמן יניקה אף בזה פוננתו להקל שאם לא יצטרף ליניקה פגון שמת יהיה קיום תנאה ביניקה כל דהו, אבל בסיפא שהחמיר עליה שתניק שתי שנים אין פוננתו להקל עליה פלל ובעינו קיום תנאו לגמרי, פן נ"ל ברור לדעת הרמב"ם דבעינו דוקא יום אחד שהוא שיעור חשוב עכ"פ, וכן בשיעור בעינו יום אחד ממש, ורב אשי מתרץ באמת הקושיא פן דעל קוטב זה סובב לפסוק כרב אשי אע"ג דמקשינו עליה בקושיא שיש לה תירוץ ויש לומר היינו פירוקה, פן נ"ל ברור בדעת הרמב"ם מלשון הרמב"ם, ותמהני על הר"ן שכתב שמדברי פולם גלמד דיום א' לאו דוקא דאי דוקא לא הנה פריף מידי לרב אשי, ובעיני יפלא דנהי דהתוס' כתבו פן היינו משום דהתוס' אין תופסין שיטת הגאונים שיהיה תירוץ אהא דמסיק הש"ס בקושיא, אבל הר"ן דקאי בשיטת הרמב"ם שיש תירוץ על הך קושיא א"כ ודאי נוח לתרץ דיום אחד דוקא ומיתרצא שפיר הקושיא דמסקינו לרב אשי בקושיא וכנ"ל עיקר בדעת הרמב"ם וגם דעת הרמ"ה פן הוא, ומ"ש הב"ש בסימן קמ"ג סק"ח דהרמ"ה מייירי בפירש יום אחד, לא נהירא דהא רב אשי מפרש כל סתם כמפרש יום אחד דמי, ועוד דא"כ תהיה סברא דרב אשי הפוכה מסברת רבא לגמרי דלרבא סתם חמיר דמשמע שתי שנים ומפרש משמע אפי' שעה אחת, ולרב אשי נימא איפכא סתם אפי' שעה אחת ומפרש יום אחד דוקא, אלא ודאי ליתא ובעינו יום אחד ממש להרמב"ם והרמ"ה בין בסתם בין במפרש, פן נ"ל ברור: בפירש"י ד"ה איכא דאמרי לר"מ קאמר ליה אין לנו ללמוד מתנאי בני גד שאין לה כו' עכ"ל.

מה שקשה על פירש"י אדרבה פנין דבעינו תנאי פפול א"כ כולו צריכי לגופניהו ולא שנייה שני כתובים, עיין במ"ש באה"ע סימן ל"ח באריכות גדול ובהבאתי דברי שעה"מ בזה 'בדיני תנאי פריטיהו ודקדוקיהו ע"ש ותמצא נחת: במשנה בפירש"י ד"ה והגיע לאנטיפרס וחזר מיד עכ"ל.

ר"ל שלא שקה שם שלשים יום דכן הוא בין לס"ד בין למסקנא: שם ד"ה תנאו בטל כו' אבל אם לא הגיע לאנטיפרס וחזר ולאחר כמה ימים הלה לגליל כו' שזמן שלשים לא נקבע אלא משילף לגליל כו' עכ"ל.

הא ודאי השתא לפום ס"ד דאנטיפרס הוא בגליל מוכח הכי דאילו חזר מיהודה לא בטל תנאו וכפירש"י שזמן שלשים לא נקבע אלא משילף לגליל, אבל למסקנת הש"ס דתרי תנאי אתני אי אתניא לגליל ליהוי גיטא מיד ואנטיפרס ביהודה א"כ איפשר דאם התנה אם לא באתי מגליל מכאן ועד שלשים יום אפי' חזר מיהודה פל שהחזיק בדרך לילף לגליל י"ל פוננתו בנסיעה זו אם ישקה בגליל, וכיון שחזר מנסיעה זו איפשר דבטל תנאו שלא נתפנין רק על נסיעה זו שנסע

מביתו ואפי' יסע שנית לגליל וישקה שלשים יום כפר נתבטל תנאו וצ"ע, מיהו מפירש"י בגמרא נמי משמע דכל שלא בא לגליל לא בטל תנאו אף שחזר מיהודה, מיהו גם בברייתא יש לפרש בפשיטות שאם התנה שישתקה בגליל ושהה באנטופרס לא הוי גט וכן להיפוף, ועיין במהרש"א ודו"ק, ועיין בסמוך: (ע"ב) בגמרא א וקא לא עבר אמר רב הונא מאי פנייה כו'.

ויש לדקדק דלרב הונא הנ"ל אם אעבור מנגד פנייה בשלמא לר' יוחנן שנייה שפיר כל זמן שאפי' ילך ויבא אם ישתקה אח"כ הוי גט לאפוקי אם אמר אם אעבור אם הלך ולא שקה בטל תנאו לגמרי שהרי התנה אם לא באתי מסתמא על נסיעה ראשונה אפילו לפירש"י כיון שלא ייחד מקום לומר ממקום פלוני, אבל לרב הונא הל"ל אם אעבור כמו ברישא אם לא באתי, ואיפשר דרב הונא לשיטתיה דס"ל לעיל דף ע"ב כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוי כמו מעכשיו ובש"ס פרכינן נחויש שמה פייס, ומשני רב הונא שאמר נאמנת עלי שלא באתי, והשתא י"ל ודאי במעכשיו אין חידוש כ"כ שמועיל נאמנות דהא הסכימו רוב פוסקים דבמעכשיו אין יכולין לבטל התנאי ואין לחוש שמה שביטל רק לחששא שמה פייס ובא עליה להא שפיר מהני נאמנות שלא פייסתי, אבל היכא דיש לחוש לביטול תנאי כגון שאמר כל זמן דבהיה אפילו לרבי יוסי לא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו דהוי כמו אם אמר לקשתצא חמה מנרתיקה ופירש"י דאם אמר לקשלא אבא לא שנייה זמנו של שטר מוכיח עליו, א"כ י"ל כל זמן נמי הוי כמו קשלא אבא וא"כ לא הוי מעכשיו וא"כ ה"ל למיחוש שמה שביטל התנאי, קמ"ל דאפ"ה מהני נאמנות, ומפאן ראיה לפירש"י לקמן ודו"ק: שם מאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' הא לא אתא.

והקשה המהרש"א אפתי אמאי לא אמר לה אמתני' דכל זמן שאעבור מנגד פנייה, וכבר כתב הפני יהושע שקושיא עצומה היא ודחק, והנלענ"ד ע"פ ישוב הסוגיא דבלא"ה יש לתמוה דמיייתי תנאי כנותיה דר' יוחנן מן הברייתא ומשמע דרב הונא לא שמיע ליה הברייתא והוא תמוה הא רב הונא גופיה מתרץ להברייתא ואיך איפשר דתיקשי ליה, וגם בזה דחק בפני יהושע, לכן נראה דודאי עיקר הסיוע כמ"ש התוס' מדקאמר ולגט ישן לא חיישינן כו' משמע דבנתייחד עמה ליכא חששא טפי מגט ישן הא יש לחוש לרב הונא שביטל הגט לגמרי דשמה בא עליה ולא נתקיים התנאי, מיהו נראה דלמאי דמוקי בנאמנות אין כאן סיוע כלל, והוא דהרשב"א לעיל פ' השולח בסוף סוגיא דביטולו ביקש להביא ראיה מהך נאמנות דאם פוסל העדים אמרינן מסתמא אינו מבטל, והר"ן דחה דבריו דהכא שאני דמתנה שתהיה נאמנת שלא פייס והיינו אפי' אתו סהדי דפייס ובא מ"מ הוא נותן הגט על זה התנאי כשתאמר שלא פייס יהיה גט אפילו יהיה בשקר, והשתא קשה מאי קאמר תנאי כנותיה מדאמר ולגט ישן כמ"ש התוס' הא י"ל שפיר אפי' נתייחד ובא עליה אין כאן ביטול הגט כיון שהתנה כן מעיקרא וע"ד כן נתן הגט שיהיה לה נאמנות כשתאמר שלא בא אפי' פייס באמת וליכא חששא טפי מגט ישן, לכן יש לפרש באמת דלא קאמר תנאי כנותיה דרבי יוחנן היינו מקמי דאסיק אדעתיה דאירי בנאמנות ופרייה אהא גופא איך אמרת תנאי כנותיה הא גם לר' יוחנן לא ניחא דניחוש שמה פייס, ומוקי לה רב הונא באמר נאמנת עלי, והשתא ממילא לא קשאי לרב הונא די"ל דהוי תנאי שתהיה נאמנת אפילו משקרת לכן ליכא חששא טפי מגט ישן, והשתא למאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' הא לא אתא אין הפירוש דברייתא שהולך ובא חיישינן טפי דליתא די"ל כי היכי דבמתני' לא חיישינן שנתבטל התנאי כל זמן שאינו ידוע שפא וגם בברייתא דהולך ובא מ"מ פיון שלא נתייחד עמה אין לחוש שעבר על התנאי, בפרט דיש לפרש בברייתא שידוע שלא נתייחד עמה, ואי במתני' לא חיישינן שעבר על התנאי כ"ש

בברייטא דליפא למיחש שידוע שלא נתייחד עמה ואין חשש שעבר התנאי, אלא אי לא חיישינן שעבר על התנאי לא הנצרך רב הונא לתרץ דברייטא בנאמנות איירי, רק משום דא גופא דקשיא דמשמע גם בנתייחד ליפא טפי מחשש גט ישן הא יש לחוש שבטל התנאי לגמרי אי לא איירי בנאמנות פיון שנתייחד עמה, אבל במתני' הא לא אתא, וה"ה בברייטא לא חיישינן שעבר על תנאו רק דלקי אמר לה אברייטא דקשיא לרב הונא לשיטתיה דבנתייחד הרי בטל התנאי לגמרי א"כ גם במתני' דכל זמן שאעבור לא קשיא כלל דאיפא למימר שיש עדים שלא נתייחד עמה, לכו קשיא ליה טפי אאם לא באתי דשמא בא בצנעה אבל אייחוד לא קשיא ליה כל פה דיותר יש לחוש שפא בצנעה לעיר ואין נודע לאיש ממה שיש לחוש לייחוד, ואין הקושיא מברייטא רק לרב הונא לשיטתיה דמוקי שאעבור מנגד פניו היינו תשמיש וכל שעבר על התנאי יש חשש בטיול הגט, וקשיא לישנא דברייטא למה נקט משום גט ישן ולא משום בטיול התנאי, א"כ י"ל גם התנאי פנותיה דר' יוחנן היינו פפשטא דברייטא דבלא נאמנות איירי וקשיא למה נקט חשש גט ישן בנתייחד, אבל רב הונא גופיה דמוקי בנאמנות לא קשיא ליה כלל והתנאי פנותיה היינו להו לישנא דבלא חזינון שעבר על תנאו אין צריך נאמנות ואיפא סייעתא לר' יוחנן דלא מוקמינן בשום דוכתי בנאמנות, אבל אי מצרכינו לאוקמא מתני' דאם לא באתי בנאמנות איפא לאוקמא גם ברייטא בנאמנות ולא קשיא לרב הונא כלל דבנאמנות ליפא חששא טפי מגט ישן, והפל נכון וברור כפתור ופרח ביישוב הסוגיא ודוק היטב, ובעיקר ביאור שיטת הפוסקים והפירושים בענין פיוס תמצא מבואר היטב בספרי גט מקושך בסוף סדר גט ראשון: במשנה ה"ז גיטף אם לא באתי כו'.

הר"ן תמה מאי קמ"ל הא כבר נשמע ממתניתין דלעיל דאם מתי אם אמר מעכשיו מהיום משמע ואי לא אמר לאחר מיתה משמע, ותירץ דס"ד דדוקא באם מתי דלא מגרשה רק שלא תפול קמי יבם, וי"ל דסבר יש גט לאחר מיתה, וקשה לי ע"ז דלפ"ז לעיל דף ע"ב דבעי למימר דרב הונא מספקא ליה בעל פה אי אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו ופריף מהו דהכא דרבתינו התירוה לישא, וקשה דילמא דוקא באם לא באתי התירוה שלא תלה תנאו במיתה אבל בתלה תנאו במיתה י"ל בע"פ מספקא ליה, וכן קשה לאידך תירוץ, ולפענ"ד יש לתרץ דקמ"ל דלפום הו תירוץא דלעיל דבאם לא באתי לא חיישינן שפייס הא לא אתא א"כ טובא קמ"ל, ואי באמת חיישינן לפייס קמ"ל דמהני נאמנות עכ"פ, משא"כ בה"ז גיטף אם מתי לא שייך פייס פיון שנותן הגט שלא תיזקק ליבום ולק"מ, ועוד נראה דקמ"ל דאין אונס בגיטין דמהו מתני' פשיט ליה בריש פתובות, ואי אמרינן יש אונס מ"מ בהא אמרינן דניחא ליה שלא תפול קמי יבם, ומשם קשה ג"כ על תירוץי הר"ן דהא גם במתני' פשיטא לן דמגרשה כדי שלא תפול קמי יבם לכו מחנוורתא פדכתיבנא, ודוק היטב: שם פתבו לאחר י"ב חדש כו' ואם מיתה קדמה לגט כו' ואם ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת.

משמע אע"ג דאיפא לאוקמ' בחזקת חי וגם חזקת אשת איש עד עכשיו ועכשיו הוא שמת מ"מ מידי ספיקא לא נפיק, עיין בט"ז יו"ד סי' שצ"ז ומ"ש בריש נדה ובתשובות שלי: בתוס' ד"ה דהא איקיים כו' וא"ת לאלתר כו' עכ"ל.

איפשר לומר פיון דהקילו חכמים משום עיגונא דאפי' עד מפי עד ומפי שפחה וכדומה א"כ י"ל דלא הקילו לענין זה פיון שעדיין לא נתקיים התנאי ובתוך הזמן איפשר שיתברר היטב ואפי' נודע בעדים לא פלוג רבנן פיון דעכ"פ היתה מעיקרא נמי עגונה עד קיום התנאי, כן נ"ל, ועיין

בְּרָ"ו, וְלִרְמַב"ם שִׁיטָה אַחֲרַת בְּזָה כַּמ"ש ה"ה בַּפ"ח מְגִירוּשֵׁינָן דְּכִינּוּן שְׁלֵא עֲבָרָה עַל הַתְּנָאֵי בְּקוּם וְעֵשָׂה בְּעֵינָן שְׁיִתְקַיֵּים הַתְּנָאֵי, וְאַפְּלִי בְּאוּמָר ע"מ שֶׁתְּתַנֵּי לִי מְאֲתִים זֵוּז וְנֵת אֵינָה מְוַתְרַת לְשׁוּק בְּלֵא חֲלִיצָה כִּינּוּן שְׁלֵא עֲבָרָה עַל הַתְּנָאֵי בְּקוּם וְעֵשָׂה, וְכַתֵּב ה"ה שְׁהוּצִיא כֹּן מִכָּאֵן דְּבְעֵינָן קִיּוּמֵי תְּנָאֵיהּ אַע"פ שְׁבִנְדָאֵי יִתְקַיֵּים, וְקִשָּׁה לְדַבְרֵי תִּקְשִׁי קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' בְּקוּדוּשֵׁינָן דִּילְמָא כ"ע לִי אַפְּלִי לִיּוֹרְשֵׁי וּפְלִיגֵי בַע"מ דַּלְת"ק לָאו כְּמַעְכְּשֵׁי דְמִי לְכֹן זְקוּקָה לִיבָם, וּמָה שֶׁתִּנְרָצוּ הַתּוֹס' דְּזְקוּקָה לִיבָם מְשַׁמַּע דְּמַתִּיבָמַת וַע"מ לְרַב יְהוּדָה נְמִי הָוֵי סְפִיקָא לְדַעַת הַרְמַב"ם אַפְּלִי אֵי ע"מ כְּמַעְכְּשֵׁי אֵינָה מַתִּיבָמַת שְׁאִין הֵגֵט בְּטַל לְגַמְרֵי כִינּוּן שְׁלֵא עֲבָרָה עַל הַתְּנָאֵי בְּפּוֹעֵל, מִיְהוּ יֵשׁ לִיִּישֵׁב קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' בַּע"א, וַע"מ שׁ בְּחִידוּשֵׁי לְהַלְכוֹת קוּדוּשֵׁינָן מ"מ שִׁיטַת הַתּוֹס' וְהָר"ן אֵינּוּ כֹּן, וְגַם הָרַא"ש פֶּתֵב מִשׁוּם גְּזִירָה כְּדַבְרֵי הַתּוֹס', א"כ דַּעַת הַרְמַב"ם דַּעַת יַחֲדִיד וְשִׁיטָה דְּחוּקָה הִיא: (דף ע"ז ע"א) בְּגַמְרָא לְכִי נִפְקָא קְאָמַר כּו'.

פִּירֵשׁ"י וְגַבֵּי מַתְנֵי כּו' לְכַשְׁלֵא אַבָּא כּו' עכ"ל. הַמְּפָרְשִׁים תְּמָהוּ עַל זֶה דְּלַעֲלֵל א"ר יוֹסִי גַם אִם אָמַר ה"ז גִּיטְיָהּ לְאַחַר מִיתָה אָמְרִינָן לְרַבֵּי יוֹסִי זְמַנּוּ שְׁלֵשׁ שְׁטַר מוֹכִיחַ עָלָיו, וְכִבְרַת פְּתַבְתִּי לַעֲלִיל בְּכַוְנַת רַש"י דְּהֵינּוּ בְּאָמַר בְּעַל פֶּה דְּרַבּוֹתֵינוּ לֹא הִתִּירוּ רַק בְּאִם לֹא בְּאִתִּי, וְכִמּוּ שְׁפִירֵשׁ"י, אַבְּל בְּשְׁטַר הָוֵי דְּוָמְיָא דְּכּוֹתֵב נִכְסֵיו לְאַחַר מִיתָה דְּאָמְרִינָן לִר' יוֹסִי זְמַנּוּ שְׁלֵשׁ שְׁטַר מוֹכִיחַ עָלָיו וְשֵׁם לֹא אָמַר עַל פֶּה כְּלוּם, אַבְּל בְּאָמַר עַל פֶּה בְּפִירוּשׁ לְאַחַר מִיתָה לֹא שְׁיָיָהּ זְמַנּוּ שְׁלֵשׁ שְׁטַר מוֹכִיחַ עָלָיו לְפִירֵשׁ"י כָּאֵן: וְעוֹד נ"ל לִיִּישֵׁב פִּירֵשׁ"י דִּי"ל אַבְּיֵי לְשִׁיטְתָּיהּ אֲזִיגֵל דְּמַשְׁמַע בְּקוּדוּשֵׁינָן דָּף ס' דַּס"ל כִּר' יוֹחֲנָן דְּמַהֲיוּם וְלְאַחַר מִיתָה שְׁיִוְרָא הָוֵי וּפְרִיָהּ מְהָא דְּמַתְנֵי דְּהָוֵי גֵט וְאֵינּוּ גֵט וּמִשְׁנֵי אַבְּיֵי גְזִירָה מִשׁוּם מַהֲיוּם אִם מַתִּי, וִי"ל דְּגְזִירָה זֵוּ לֹא שְׁיָיָהּ רַק בְּתְנָאֵי מִיתָה שְׁהַזְפִּיר מִיתָה וּמִקְלָתָא דְּשָׂכִיחַ גֵט שַׁכ"מ שְׁלֵא תַפּוּל לִיבָם אַבְּל בְּשָׂאָר תְּנָאֵים דְּלֹא שְׂכִיחֵי לֹא גְזִירִינָן וְלֹא הָוֵי גֵט כִּינּוּן דְּשְׁיִוְרָא הָוֵי וְדו"ק: וּמָה שֶׁהַקְּשָׁה הָר"ן לְמָה לֹא נִקְטַב ע"מ שְׁלֵא אַבָּא, נִרְאָה לַפְמ"ש הָר"ן גּוֹפִיָה דִּיכּוּלִּין לְבַטֵּל הַתְּנָאֵי כִינּוּן שֶׁהוּא לְטוֹבָתָה יְכוּלָה לְמַחֲוֹל עַל הַתְּנָאֵי א"כ צְרִיָהּ לְאוּקְמָא דְּוָקָא בְּנִיאָמְנוּת, לְכֹן קַמ"ל בַּע"מ שֶׁתַּצָּא דְּהָוֵי תְּנָאֵי דְּמַמְלִיא שְׁאִין יְכוּלִּין לְבַטֵּלוּ, וְכַמ"ש הָר"ן עַל גֵּט שַׁכ"מ שְׁאִין יְכוּלִּין לְבַטֵּל הַתְּנָאֵי וַא"ש, וְעוֹד נ"ל דְּקַמ"ל בַּע"מ שֶׁתַּצָּא חֲמָה מִנְרַתִּיקָה נְמִי ע"מ כְּמַעְכְּשֵׁי דְּלֹא תִימָא דַּע"מ כְּמַעְכְּשֵׁי דְּוָקָא ע"מ שֶׁתְּתַנֵּי לִי מְאֲתִים אוּ כְּדוּמָה אוּ ע"מ שְׁאִם לֹא בְּאִתִּי חָשִׁיב שְׁפִיר כְּמוֹ אוּמָר הָרִי זֶה גִיטְיָהּ מַעְכְּשֵׁי כְּשֵׁלֵא אַבָּא אַבְּל ע"מ שֶׁתַּצָּא לֹא שְׁיָיָהּ לְפָרֵשׁ ה"ז מַעְכְּשֵׁי דַּא"כ שֶׁתַּצָּא אֵין לוֹ מוֹכֵן וְהֵינּוּ מְפָרְשֵׁינָן דַּע"מ אֲשֶׁתַּצָּא קָאֵי וְלֹא חָשִׁיב כְּמַעְכְּשֵׁי קַמ"ל דְּבַכְל גּוֹנְגֵי אָמְרִינָן דְּאוּמָר ע"מ כְּאוּמָר מַעְכְּשֵׁי דְּמִי וְדו"ק: שֵׁם לִימָא קְסַבְרֵי יוֹסִי פֶּתֵב גֵּט עַל תְּנָאֵי כְּשֵׁר.

פִּירֵשׁ"י וְאַפְּלִי לֹא נִתְקַיֵּים, וְקִשָּׁה מֵאֵי ס"ד שְׁיִהְיֶה כְּשֵׁר, וְעוֹד דַּר' יוֹסִי גּוֹפִיָה אָמַר לַעֲלִיל בְּגֵט שַׁכ"מ מְגוֹרְשֵׁת וְאֵינָה מְגוֹרְשֵׁת, וְאַיְפֶּשֶׁר לְזוּמַר דְּלֹא ה"ל תְּנָאֵי רַק דְּוָמְיָא דְּבַנֵּי גָד וְבַנֵּי רְאוּבֵן שֶׁהַתְּנָאֵי עַל גּוֹף הַמַּעֲשָׂה אִם יְחוּל אוּ לֹא יְחוּל אַבְּל עַל פְּתִיבַת הֵגֵט לְחוּדִיָה לֹא שְׁיָיָהּ בִּיָהּ תְּנָאֵי דְּכַתִּיבַת הֵגֵט כֹּל כְּמָה דְּלֹא אֲתִי לִיד הָאֲשָׁה לָאו כְּלוּם הוּא, וְס"ד בְּזָה דְּכָשֶׁר דְּכָל שְׁאֵינּוּ דְּוָמְיָא דַּב"ג לָאו תְּנָאֵהּ הוּא כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּכַתּוּבּוֹת דָּף נ"ו, וְהִכִּי דֵּיִיק לִישְׁנָא פֶּתֵב גֵּט עַל תְּנָאֵי, כֹּן נ"ל: שֵׁם תְּנָאֵי רַבֵּי אוּמָר לְאַחַר הַרְגֵל שְׁלֵשִׁים יוֹם.

לְכַאוּרָה קִשָּׁה לְפִי מָה שְׁמִבּוּאָר דְּאַחַר שְׁנָה חֲדָשׁ א"כ אֵיךְ יִרְחִיב זְמַן לְאַחַר הַרְגֵל טְפִי מְלֵאחַר שְׁנָה דְּבִין חֲדָשׁ לְשְׁנָה נְמִי אֵיכָּא חֲלִיּוּק בֵּין מְלֵא לְחַסְרָא כְּדַאֲתָא בְּכַתּוּבּוֹת ר"פ הַמְדִיר, וְאַיְפֶּשֶׁר דְּרַבֵּי בְּאָמַת גַּם בְּלֵאחַר שְׁנָה נוֹתֵן זְמַן טְפִי מַחֲדָשׁ, וּבְהִכִּי נִיחָא דְּדַרְשָׁה מְשַׁמְיָה דְּרַבֵּי וְקַלְסוּהּ מְשַׁמְיָה דְּרַבֵּים וְלֹא קַלְסוּהּ לְמִימְרָא דְּלִית הַלְכָתָא, וְקִשָּׁה מֵאֵי קַלְסוּסִיָה דִּיחִידָאָה אָמְרָה אִטּוּ לְרַבֵּי

נייחוס לו סברא מוטעית, ולפ"ז ניקא דפשיטא לן דברייתא דלעיל ס"ל דלאחר שנה סגי בחדש א"כ ודאי לאחר הרגל סגי בפחות מחדש, אבל פי דרשה משמיה דרבי י"ל דהך ברייתא סתמא רבנן היא ורבי גופיה מרחיב זמן בשנה טפי מחדש אבל פי אמרה משמיה דרביים לא קלוסה פיון דמשמע להו דקיי"ל פהך ברייתא דלאחר שנה סגי בחדש א"כ בלאחר הרגל סגי בפחות, עמ"ש לעיל דף כ' ודוק היטב: ה סליק פרוק שביעי הזורק פרוק שמיני במשנה הזורק גט לאשתו.

ויש לדקדק הא בקרבנות מפלגין בין זריקה לנתינה ובחטאת בעי מתנה ביד פדאיתא בזבחים דף נ"ג וברמב"ם פ"ה ממעה"ק, א"כ זריקה אינה בכלל נתינה, ועיין שלהי פסחים אי שפיכה בכלל זריקה, מ"מ ודאי זריקה אינה בכלל נתינה א"כ כגט דכתיב ונתן מנ"ל דמתגרשת בזריקה דילמא בנתינה דוקא, וי"ל דכגט מפרישין נתינה מרשות לרשות שהרי הגט שלו וע"י זריקה נעשה שלה ושפיר מיקרי נתינה, והא דלא מהני טלי גיטוי מע"ג קרקע עיין בספרי גט מקושר אות רכ"ד: בגמרא ת"ל ונתן.

עיין פירש"י והמפרשים פתבו דתרי ונתן בידה פתיבי, והר"ן תירץ דתרי ונתן בידה הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות משמע דס"ל דבידה מיעוט הוא, ויש לתמוה איך אמרינן בגמרא ואי אשמועינן גנב משום דקנסיה רחמנא, ולדברי הר"ן אי לא פתיב תרי מיעוטי א"כ הוה ממעטינן מונתו בידה דדוקא הוא ולא מצינו למילף מגנב, וצ"ע: שם וצריכא דאי אשמועינן גט משום דבע"כ כו'.

ויש לדקדק הא מגט ילפינן קידושין דויצאה והיתה פתיב א"כ גילף מקידושין דחצר קונה בגנב, מיהו י"ל ודאי מקידושין לא גילף גנב דבכידושין רוצה לקנות והגנב אין רצונו לקנות רק לגנוב, ואפ"י אמר בפירוש שאינו רוצה לקנות ע"כ אוקמה התורה ברשותו ומיחייב כפל, רק מ"מ לא דמי בע"כ דגנב לבע"כ דגט שהיא אפ"י שלא מדעתה ליקח הגט כפל ולק"מ, וניחא בזה הא דקשיא לי מנ"ל בעלמא חצירו קונה דילמא גט וגנב דוקא קונין משום דלענין זה שניהם שוין שקונין בעל פרוחן שלא מרצונן לקנות אבל בעלמא דבעינן דעתו לקנות מנ"ל דקני ע"י חצירו, ולפ"ז ניקא דשפיר ילפינן מקידושין שחצירה קונה מהיקשא דויצאה והיתה ודו"ק, ועיין בסמוך: שם ואי אשמועינן גנב.

וקשה דמגנב לא נשמע חצר בקטנה דקטן שגנב פטור, ותו קשיא לי דבהא גופא דגנב ליתא בעל פרוחן י"ל דגנב בדין הוא שיקנה לו חצירו פיון דגנב מדעתו אבל האשה שאינה רוצה כגט כפל לא שמועינן דתגרש ע"י חצירה שאינה רוצה שיתן הגט כפל בחצירה, וי"ל דמגנב נלמד ממה נפשך או קידושין דמדעתה וע"כ תאמר דסברא דגנב קונה בע"כ אהני חצירה טפי א"כ כ"ש כגט, וכשתמצי לומר הסברא דגט הוי בע"כ טפי מגנב א"כ תלמד קידושין, וכיון דעכ"פ תדא נלמד נלמד מהיקשא בין קידושין ובין גיטין לכן צריף לסברת הש"ס, ודוק היטב: שם אמר ר"א בכותב לה דין ודברים כו'.

וקשה לפ"ז אדמני סיפא לתוף חצירו אינה מגורשת ליפלוג בדידה אפ"י לתוף חצירה אם לא כתב לה דין ודברים אינה מגורשת, וצ"ל דבתוף חצירו ואפ"י פותב לה דין ודברים אין לי על חצר זה לא מהני דלא הוי לשון מתנה רק סילוק בעלמא, וא"כ לא קשיא קושניית התוס' דלוקמא בלשון מתנה דאם פן בתוף חצירו נמי מהני כשכתב לה בלשון מתנה, ואיפשר שלזה נתפנין הפהרש"א ודו"ק: מ"מ תמוה לי בעיקר הקושניא דמה שקנתה אשה קנה בעלה דמ"מ גוף החצר שלה, ובב"מ דף ק"ב בחצר דמשפיר ותורי דעלמא קמו בה אמרינן דחצירו קונה למשפיר אע"פ

שהשוכר משתמש בחצר מיקרי חצירו של משפיר, וכן הוא בח"מ סימן שי"ג, א"כ נהי דיש לבעל קנין הפירות מ"מ גוף החצר של האשה, וצ"ל דאלמוהו לשיעבודא דבעל טפי ממשפיר) מ"מ הוא תמוה וכי לא יהיה חצר שהגוף שלה פשאילת מקום ברשות הבעל לקבל הגט ולקמה לא יהיה רשות גם לאשה להניח תפציה בחצר כמו בפשאלת מקום עכ"פ להניח בו חפץ, ותו קשיא לי דאמרנו בב"ב דף נ"א דאין לאשה חזקה בנכסי בעלה אלמא דלא קפיד, וא"כ אמאי לא תקנה הגט הא מבואר בגמרא היכא דלא קפיד שפיר הוי גט פדאמרנו אמקום פרעי לא קפיד וא"כ מאי פריד הש"ס, וצריך לחלק בזה וצ"ע, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה בכותב כו' וא"ת והא אפתי אית ליה לבעל פירי עכ"ל לפני יהושע דייק דאי אין לבעל פירות משעת כתיבה א"כ לא קשיא דמיד שחתם הגט אין לו פירות, ולכן כתב דהקושא אליבא דר' יוחנן דסבירא ליה דיש לבעל פירות עד שעת נתינה, ולא הבנתי דבריו דמשמע דקושאית הש"ס מה שקנתה אשה קנה בעלה אפילו לריש לקיש דמפסיד הבעל הפירות, ולכאורה נראה דפשיטא דלריש לקיש שאין לבעל פירות משעת חתימה דאין מקום לקושאית הש"ס דכיון שהפירות שלה א"כ פשיטא דלא גרע מאןשלה מקום בחצירו, וכן אמרתי בהשקפה ראשונה דהקושא דוקא לרבי יוחנן דיש לבעל פירות עד שעת נתינה אבל לריש לקיש לא קשיא כלל פיון דמפסיד הפירות משעת חתימה, ומכאן ראיה ברורה שלא פדברי העיטור דס"ל איפוד וריש לקיש ס"ל משעת נתינה ור' יוחנן ס"ל משעת כתיבה, דא"כ רבא לקמן דאיכסיף משום קושאית דמה שקנתה אשה קנה בעלה וכיון שהפירות הם לאשה איך שייך מה שקנתה אשה קנה בעלה דהרי הוא שלה לפירות דרבא ס"ל הלכתא כר"ל רק בתלת, וגם על דברי ר"ת שסובר דאע"פ שאינו אוכל פירות מ"מ הוי רשות בעלה ובעיניי יפלא דמי גרע משאלת מקום דודאי אין בינדה למפור ומ"מ מתגרשת, עמ"ש לקמן ע"ב: ובדברי התוס' פה כבר הארכתי בספרי לכתובות ונדפס ג"כ ביצלת חזן לכן לא ראיתי להאריך בהם: (ע"ב) בתוס' ד"ה ידה כו' וא"ת חצירה נמי לא קניא ליה גופיה כו' עכ"ל.

לפמ"ש לעיל ע"א לא קשיא דהא בחצר ע"כ לומר דידו עדיפא דגרע מחצר דמשפיר שקונה למשפיר א"כ בינדה גופה לא גרע מחצר דמשפיר שקונה למשפיר אע"ג דהשוכר משתמש בחצר ודו"ק, ועיין בסמוך: בגמרא א"ל רבא יד עבד קא קשיא ליה כו'.

לכאורה הוא תמוה דרבא לא זכר יד עבד כלל, לכן איפשר לומר דבלא"ה הקשו התוס' הא חצירה נמי לא קניא ליה גופיה, לכן יש לפרש דהא גופא קשיא ליה אטו ידה גופיה מי לא קניא ליה דקשה איך תתגרש בינדה פיון דקניא ליה מדרבנן כמו חצירה, וצ"ל דקרא כתיב ונתן בינדה, אלא דקשה הא מקרא לא מוכח רק דמן התורה מגורשת א"כ קשיא פיון דרבנן תיקנו בינדה קניא ליה לא תתגרש דמסברא אין לומר זאת, וא"כ י"ל דהכי קשיא ליה דנהי דקניא לי' ידה לפירא גופא מי קני ליה, וא"כ הא גופא קשיא מנ"ל דמיגרשא בינדה לפי האמת שתיקנו רבנן דקניא ליה לפירא וא"כ מנ"ל הך סברא לומר גיטה וינדה באים פאחד, דמן התורה לא מוכח דלא קניא ליה, ומדרבנן לא מוכח שיתגרש ע"י ידה דשמא בינדה נמי בעינן סילוק, ומסיק רבא יד עבד קשיא ליה דמיד עבד מוכח גיטה וינדה באים פאחד דכיון דבעבד מהני גיטו וינדה באים פאחד נלמד גם באשה, וא"כ שפיר הוכיח רבא אטו ידה לא קניא ליה ואיך תתגרש ע"י ידה מדרבנן, וע"כ לומר דמוכח גיטה וינדה באים פאחד מן התורה מעבד ע"י עצמו ועבד ע"י עצמו יליף לה לה מאשה דמתגרש ע"י עצמו, א"כ ע"כ לומר גיטו וינדה באים פאחד וא"כ ה"ה באשה, ודוק היטב: אלא דקשה לפ"ז לרשב"א בקידושין דף כ"ג דלא ס"ל גיטו וינדה באים פאחד א"כ קשיא איך תתגרש הא ידה קנויה לו, וליכא ראיה לומר גיטה וינדה באים פאחד פיון דבעבד נמי לא אמרינן גיטו וינדה

באים פֶּאָחַד, וי"ל לְזֶה דְּבִלָּא"ה קֶשֶׁה מאי פְּרִיָּהּ מֵה שְׁקֻנְתָּהּ אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָהּ הָא י"ל דְּנָהִי דַס"ל לר' יוֹחָנָן דִּישׁ לְבַעַל פִּירוֹת עַד שְׁעַת נְתִיבָה דִּילְמָא גַם לר' יוֹחָנָן לֹא תִיקְנוּ הַפִּירוֹת רַק עַד רַגְע סְמוּךְ לְנִתְיָבָה וְא"כ פֶּסֶק פָּחוּ בַפִּירוֹת בְּרַגְעָה קוֹדֵם נְתִיבָה וְשִׁפִּיר תּוּכַל לְקַנּוֹת, וְצ"ל הַקְּנוֹשָׁיָא לר' יוֹחָנָן לְשִׁיטְתָּיָה דַס"ל לְעֵיל דָּף מ"ח הָאֲחִין שְׁחַלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵן דְּאִין בְּרִירָה, וְא"כ פִּינּוּ דְסְמוּךְ לְנִתְיָבָה אִינוּ מְבֹרָר לֹא שִׁינְיָה לְתַמְנָן קִנְיָן עַד רַגְעָה סְמוּךְ לְנִתְיָבָה דְּאִינוּ מְבֹרָר, וְעֵינּוּ בְּתוֹס' לְעֵיל דָּף כ"ה, ור' יוֹחָנָן ס"ל מִשְׁעַת נְתִיבָה א"כ לֹא קִשְׁיָא אַרְשָׁב"א דְּלֹא ס"ל גִּיטוֹ וְיָדוּ בָּאִים פֶּאָחַד בְּעֵבֶד דִּי"ל בְּאִשָּׁה ס"ל שְׁפֶסֶק פָּחוּ בְּרַגְעָה קוֹדֵם נְתִיבָה וְלֹא תִיקְשִׁי תוּ מֵה שְׁקֻנְתָּהּ אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָהּ, וְדוּק הֵיטֵב, מִיְהוּ צ"ע דְּהָא בַר"פ הַמְּפָקִיד מִשְׁמַע דִּיכּוֹל לְהַקְנוֹת הַפְּרָה סְמוּךְ לְגַנְיָבְתָּהּ מִשְׁמַע דְּלֹא תִלְיָא בְּבִרְיָהּ, עֵינּוּ בְּשׁו"ת שְׁלִי, לְכֵן צ"ל דְּפִרְיָהּ הֵכָא מֵה שְׁקֻנְתָּהּ אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָהּ וְלֹא מִשְׁנִינּוּ דְקִנְיָנָהּ פּוֹסֵק סְמוּךְ לְנִתְיָבָה הֵגֵט דְּמִשּׁוּם חֲצִירָה אִין לְתַמְנָן דְּתוּכַל לְהַתְגַּרְשׁ בִּינְדָה, וְהַשְׁתָּא מְנוֹשָׁב ג"כ קוֹשְׁיָת הַתּוֹס' דְּהֵכִי קִשְׁיָא לִיָּה מַנ"ל דְּגִיטָה וְיָדָה בָּאִים פֶּאָחַד אִי מִשּׁוּם דִּינְדָה קִנְיָא לְבַעַל הָא לֹא קִנְיָ לִיָּה רַק לְפִירָא, וְא"כ אִין קוֹשְׁיָא רַק לְפִי תִיקוּן חֲכָמִים א"כ תוּ לֹא קִשְׁיָא מִיָּדָה דִּי"ל שְׁתִּיקְנוּ עַד סְמוּךְ לְגִירוֹשִׁין, וְאִין לּוֹמַר ל"ל לְתַמְנָן פֶּן דְּנֻדָּי אִי גַם בִּינְדָה לֹא תַתְגַּרְשׁ ע"כ שְׁתִּיקְנוּ פֶּן דַּל"כ לֹא תַתְגַּרְשׁ כָּלָל, וְנָהִי דִישׁ לְתַרְזֵן הַקְּנוֹשָׁיָא גַם בְּחֲצִירָה תִיקְנוּ ג"כ עַד סְמוּךְ לְנִתְיָבָה מ"מ לֹא מוּכַח גִּיטָה וְיָדָה בָּאִים פֶּאָחַד, וּמִשְׁנֵי דִינְדָה עֵבֶד קִשְׁיָא לִיָּה דְמוּכַח גִּיטוֹ וְיָדוּ בָּאִים כֹּא לְכֵן לֹא בְּעֵי לְתַרוּצֵי מִטַּעַם שְׁפֶסֶק סְמוּךְ לְנִתְיָבָה פּוֹסֵק קִנְיָנוּ, וְדוּק הֵיטֵב: שֵׁם הַהוּא שְׁכ"מ דְּכַתֵּב לָהּ גִיטָא לְדְבִיתָהּ בְּהַדִּי פִנְיָא דְּמַעְלֵי שְׁבִתָּא כו' לִיקְנִי' נִיְהֵלָה לַהּ הוּא דְּנוֹכְתָא כו'.

בְּפִנְיָ הַיּוֹשֵׁעַ הַקֶּשֶׁה דַּה"ל מְוַקְדָּם, וְכֵן הַקֶּשֶׁה הַב"ש בְּסִימָן קל"ו, וּבְאַמְתָּ נִרְאָה דְּלַפְמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל דָּף ע"ג דְּבַגְט שְׁכ"מ לֹא מִיְגַרְשָׁא רַק מַעַת שְׁאֲנִי בְּעוֹלָם א"כ כָּל גֵּט שְׁכ"מ שְׁאִינָה מְתַגַּרְשָׁת רַק סְמוּךְ לְמִיתָה א"כ לְעוֹלָם ה"ל מְוַקְדָּם אִם יִחְזֶה עוֹד יָמִים אַחְדִּים, וְאַפִּי לְפִירָש"י מ"מ בְּאָמַר בְּהַדְיָא מַעַת שְׁאֲנִי בְּעוֹלָם שְׁפִיר הוּי גֵּט וְלֹא חֲזִינְיָנוּ לְמְוַקְדָּם, וְכ"ש לְשִׁיטַת הַתּוֹס' פִּינּוּ שְׁיָדוּעַ שְׁכ"מ הוּא לֹא מִיְגַרְשָׁא רַק סְמוּךְ לְמוֹתוֹ וְאִין בּוּ חֲשַׁשׁ טְפִי מְכּוֹלְהוּ גִיטֵי דְשְׁכ"מ, וְצ"ל לְפִי דְבָרֵי הַתּוֹס' שְׁמַקְנָה לָהּ הַמְּקוּם מִיָּד אַע"פ שְׁאִינָה מְתַגַּרְשָׁת עַד רַגְעָה סְמוּךְ לְמִיתָה דְּקִנְיָן חֲזָקָה בְּעֵינּוּ שְׁיָקְנָה מִיָּד דַּל"כ פֶּסֶקָה חֲזָקָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּפ' הָאִשָּׁה רַבָּה, וְאִיכָּא לְתַמְנָן לַפ"ז א"כ אִיָּהּ מְסִיק רַבָּא הֵכָא גִיטָה וְחֲצִירָה בָּאִים פֶּאָחַד הָא אִם לֹא מִתְּ מִיָּד בְּזוֹ הַרְגַע ע"כ צ"ל דְּהַחֲזָקָה מְהִנֵּי קוֹדֵם חֲלוּת הֵגֵט דְּקִנְיָן חֲזָקָה צָרִיף שְׁיַחְוִל מִיָּד כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה רַבָּה דָּף צ"ג וּבְרַמ"א ח"מ ס"י קנ"א, א"כ בְּשְׁעַת חֲזָקָה לֹא קָנָתָה דְּמָה שְׁקֻנְתָּהּ אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָהּ פְּקוֹשְׁיָת הַש"ס וְלֹא הוּי גִיטָה וְיָדָה בָּאִים פֶּאָחַד דְּבִשְׁעַת הֵגֵט כְּבָר פֶּסֶקָה חֲזָקָה וּבְשְׁעַת חֲזָקָה שְׁעִדְיָן לֹא מִתְּ אִינָה יְכוּלָה לְקַנּוֹת דְּהֵגֵט אִינוּ חָל רַק בְּרַגְעָה הַסְּמוּךְ לְמִיתָה לְדְבָרֵי הַתּוֹס' דְּסִתָּם גֵּט שְׁכ"מ אִינוּ חָל רַק מַעַת שְׁאֲנִי בְּעוֹלָם, א"כ לְפִירָש"י דְּסִתָּם גֵּט שְׁכ"מ חָל מִיָּד א"ש, וְכַמְעַט מְפָאן רָאִיָּה בְּרוּרָה לְפִירָש"י, וְדְבָרֵי הַתּוֹס' וְסִייעָתָם צ"ע, וְאִין לּוֹמַר דְּמִשּׁוּם הָא גּוּפָא הַתְּנָה בְּפִירוֹשׁ שְׁתַּתְגַּרְשׁ מִשְׁעָה זוֹ דְּהָא רַבָּא מַעֲיָקְרָא לֹא אִסִּיק אֲדַעְתָּי הֵךְ דְּמָה שְׁקֻנְתָּהּ אִשָּׁה כו', א"כ לֹא הִיָּה לְשִׁנּוֹת מִשְׁאָר גֵּט שְׁכ"מ דְּפִירוֹשׁוֹ מַעַת שְׁאֲנִי בְּעוֹלָם, דְּהָא לְפּוּם ס"ד דְּרַבָּא דְּלֹא חֲזִינְיָן לְהֵךְ מֵה שְׁקֻנְתָּהּ אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָהּ א"כ הִיָּתָה יְכוּלָה לְקַנּוֹת הַמְּקוּם מִיָּד וְשְׁתַּתְגַּרְשׁ סְמוּךְ לְמִיתָה פְּמוּ בְּכָל גֵּט שְׁכ"מ, וְכִינּוּ דְחֲזִינּוּ דְּרַבָּא נִשְׂאָר בְּדְבָרֵי הָרַאשׁוֹנִים א"כ ע"כ לּוֹמַר שְׁלֹא פְּדְבָרֵי הַתּוֹס' וְסִייעָתָם שְׁאִינָה מְתַגַּרְשָׁת רַק סְמוּךְ לְמִיתָה דַּה"כ פֶּסֶקָה חֲזָקָה רַאשׁוֹנָה, וְלְכֵן צ"ע דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים בְּזָה לִיְיָשָׁבָם, וְכַמְעַט מְוַכַּרְח פְּדְבָרֵי רַש"י דְּבַגְט שְׁכ"מ מְתַגַּרְשָׁת מִיָּד אִם אָמַר מֵהַיּוֹם, וְאִיפְשָׁר לְשִׁיטַת הַתּוֹס' צָרִיף לְפָרֵשׁ שְׁגִירָשָׁה בְּלֹא תְנָאֵי כָּלָל, וְדְחוּק הוּא לְמָה יִשְׁיֹאֵוּהוּ עֲצָה לְגַרְשׁ בְּלֹא

תנאי, וכן סתם גט שכ"מ בתנאי הוא כדאיתא לעיל דף ע"ה ע"ב אתקין שמואל בגיטא דשכ"מ, מיהו בפירק איזהו נשך מצינו גט שכ"מ בלא תנאי וצ"ע, גם בפני יהושע פתב בפשיטות דגט שכ"מ על תנאי הוי: בפירש"י ד"ה ה"ז חזקה כו' דהשתא קא יהיב לה חצר וגיטא בתוכו ותנן נכסים שאין להם אחריות כו' עכ"ל.

והרשב"א הקשה דא"כ ל"ל לאקנויי האי חצר, ובאמת דברי רש"י תמוהים למה לא פירש מטעם חצר, ובהשקפה ראשונה אמרתי לפום הך סברא דלא אסיק אדעתיה גיטא ויגדה באים פאחד לא מהני הך פנין דמ"מ צ"ל דקנאתו ומתגרשת בו וה"ל גיטא ונחצירה באים פאחד, וכן מצאתי בפני יהושע והניח בצ"ע על הרשב"א, מיהו בטרם עיון נראה דלא דמי פלל דבכה"ג שקנאתה החצר פשיטא שמתגרשת פנין שעכ"פ יכולה לקנות החצר ממילא הגט מונח בחצירה ושפיר מתגרשת, ורבא לא חידש לעיל רק אי אמרינן שאין לה פח לקנות החצר פלל רק פשתתגרש לומר גיטא ונחצירה באים פאחד שעדיין אין לה יד לקנות החצר פלל ואיך תתגרש אבל פשתוכל לקנות החצר פשיטא דמתגרשת שאפי' לא תתגרש החצר יוכל להיות שלה א"כ ודאי מתגרשת שפיר ולא דמי להך דלעיל פלל, וזה ברור, ובמח"כ של הרב בעל פני יהושע שלא הבחין בנושאים: ואיפשר דקשיא ליה לרש"י אי הוי חצירה בשאלת מקום הא פתבו התוס' בב"מ דף י"א וכ"כ לקמן דף ע"ט ע"ב בד"ה פנימית דביתו של ר"ג לא היה משתמר לזקנים פנין שבני ביתו של ר"ג משתמשים שם א"כ מאי אהני שתיחוד ותפתח הא היו שם חפצים שלו ג"כ מסתמא ולא מיקרי חצר המשתמרת, ועוד אטו חצירה ממש אין לה רשות להניח חפצים שלה ואפ"ה מקשינן מה שקנאתה אשה קנה בעלה כדפרקישית לעיל, וע"כ משום השאלה לפי שעה לא מיקרי חצירה, והא דמקומו מושפך לו מהני מדין חצר צ"ל דשכירות שהוא שניניח שם החפצים מיקרי חצירו טפי משאלת מקום לפי שעה לכן לא ניחא ליה לפרושי מדין חצר רק מדין אגב, ומה שהקשה הרשב"א ל"ל האי דנוכתא אינה קושיא דהא בקידושין דף כ"ז נמי דייקנין ל"ל מקומו מושפך לו ומשני דלא נטרחינהו, וכ"ש פאן דע"כ צריך לייחד מקום שתקנה בחזקה, ולפ"ז לפירש"י פל שאילת מקום הוא מטעם אגב, וצ"ע דא"כ מאי קאמר לקמן חזקת מושלי אינשי הא א"צ רק חזקת מקום ותקנה הגט באגב דציבורין לא בעינן, וע"כ גם לרש"י הטעם לקמן משום חצר ולא משום אגב והיינו משום דאושיל לה מקום קודם קניית הגט, וצ"ע: בתוס' ד"ה ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח פירש"י כו' אע"ג כו' תניא אין מגרשין בשבת כו' עכ"ל.

איפשר לפרש טעמא משום שמקנה לה גופה א"כ בגט שכ"מ שמסתמא הוא על תנאי שימות א"כ קונה עצמה במיתה ג"כ ולא שנייך קונה קנין אף שמועיל לפטור מיבום אינו קנין גיפך דאפתי ליכא יבום, גם איפשר דאין מגרשין משום טלטול הגט וצ"ל דדומיא דאין מקדשין משמע נמי אין מגרשין, ומה שתיגרץ הר"ן בשם העיטור דהיה הגט בר"ה ולא היה איפשר לטלטלו קשה לפמ"ש דאיירי ע"י שליח א"כ יכול השליח לילך וליתנו לאשה, מיהו איפשר שהגט היה מונח בין חפצים שאסורים בטלטול: בד"ה מה שקנאתה כו' וא"ת והא אמרינן כו' במתנה קנאתה ואין הבעל אוכל פירות כו' עכ"ל.

לכאורה נראה דבלא"ה קשה דהא משמע שלא הקנה לה המקום רק לקבל הגט ואם אין גט אין קנין, וא"כ אי לא אמרינן גיטא ונחצירה באים פאחד בטרם מעיקרא אזלינן ונשאר המקום שלה הבעל וממילא אין גט, ולישנא דמה שקנאתה לאו דוקא אלא שלא נתן לה פלום רק לקבל הגט וסירבא דלישנא דלעיל נקט דאפי' בחצירה אינה מגרשת דאמרינן מה שקנאתה אשה קנה בעלה ואין פאן

לא קנין ולא גט, א"כ כ"ש פאן די"ל פיון שפאין לדון אם קנתה ע"י הגט המקום אמרינו דלא קנתה ואין פאן לא קנין ולא גט פיון דלא אמרינו גיטתה נחצירה באים פאחד, דלעיל נמי פשיהיה גט החצר שלה אלא משום שאין החצר שלה רק מפת הגט אמרינו אין גט ואין חצר, וזה שינוי נמי פאן והיינו מה שקנתה אשה קנה בעלה היינו מה שקנתה המקום להתגרש נשאר ברשות בעלה ודו"ק, וצ"ע: בא"ד ור"ת מפרש דאע"ג דבמתנה כו' ומדע כו' ואע"ג דאפתי הבעל אוכל פירות כו' עכ"ל.

וקשה לי לפ"ז מאי פריה לעיל מה שקנתה אשה קנה בעלה הא מצי לאוקמא בנכסים שנפלו לה לנדם שנשאת דמכרה ונתינתה קנים לדניא דמתני' פדאימא במשנה ר"פ האשה שנפלו, וצ"ע: בגמרא ומ"ס חצר משום שליחות איתרבאי.

וקשה איה תתגרש בעל פרוה ע"י חצירה וכי יכול לעשות שליח שתתגרש בע"כ, ואם נימא גזירת הפתוח הוא כמו בגנב אע"פ שאינו רוצה לקנות קמה הגניבה ברשותו לענין אונסין א"כ יגרשנה בע"כ ע"י שליח ג"כ, וי"ל דא"כ ושלחה ל"ל שהיא עושה שליח תיפוק ליה דמהני מפת שליחות שלו בע"כ, מיהו קשה דילמא צריה ושלחה לאקושי קידושין לגירושין שיכולה לעשות שליח קבלה לקידושין ג"כ ולעולם מצי מגרש לה בע"כ ע"י שליח לפום סברא דס"ל דחצר משום שליחות איתרבאי: ועיין בר"ן שהביא דברי חידושי הרשב"א שאם נתן הגט בחצירה ואמרה תזקה לי חצירי שהיא מגורשת, ולא עוד אלא אפילו לא נתנו שם עדיין ואמרה זרוק לי גיטי בחצירי ותזקה לי חצירי מגורשת דחצר לא גרע משליחות ע"ש, והר"ן הקשה עליו דבגוונא קמא שכתב הרשב"א שאם נתן הגט בחצירה ע"כ איירי שאמר לה הא גיטיה דאל"כ לא הוי החצר בפשה שזרקו לא שליח שלו ולא שליח שלה, וע"כ איירי שא"ל אח"כ הא גיטיה וא"כ היינו גוונא בתרא שאמרה זרוק לי גיטי ותזקה לי חצירי דבשעת נתינה לא הוי רק לפקדון ע"ש, ולפענ"ד יש לפרש דברי הרשב"א דבלא"ה הקשה הר"ן עליו על גוונא בתרא שאמרה זרוק לי גיטי ותזקה לי חצירי למה תתגרש ניהוי שמה חזרה בה, וקושיא זו אינה מובנת דהא הרשב"א כתב דלא גרע משליחות א"כ פי הכי דלא חיישינן בעבדה שליח שמה חזרה בה וביטלה השליחות הכי נמי לא חיישינן באמרה תזקה לי חצירי שמה חזרה בה, וא"כ י"ל דבגוונא קמא פשיטא ליה להרשב"א טפי פיון שפבר נתן הגט בחצירה לא שינוי שמה חזרה שהרי ידעה שהגט בחצירה, לזה כתב ולא עוד היינו דארף שלא נתן עדיין הגט בחצירה לא חיישינן לחזרה כמו בכל שליח דלא חיישינן לביטול השליחות, ולא ידעתי איה מדמה הר"ן באמרה תזקה לי חצירי לצונחת להתגרש דא"כ גם בשליח נימא דילמא חזרה, וע"כ לאו בחדא מחתא מחתינהו וכמו שדייק הרשב"א דלא גרע משליחות: אלא דתמוה לי מ"ש הרשב"א הראה מן הירושלמי נתן לה גיטה ואמרה תזקה לי חצירי שבעכו אמר רבי חנינא נעשית כמו שהיתה ידה ארוכה, וכתב הרשב"א אא"כ תדחה דרבי חנינא פרב אושעיא ס"ל, ותמוה לי דמשמע לרב אושעיא נדאי אפ"ל בע"כ מתגרשת דחצירה פידה ומתגרשת אפ"ל בע"כ דאין חילוק לרב אושעיא בין עומדת בצד ביתה או לא, וא"כ ל"ל למימר תזקה לי חצירי שבעכו, וע"כ לא ס"ל פרב אושעיא ואפילו הכי מתגרשת באומרת תזקה לי חצירי שבעכו הרי מפורש פדברי הרשב"א ז"ל: שם חד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי.

צ"ע הא לא מושיל רק מקום לקנות הגט ואם מושיל לה הפיסלא לא מושיל לה החצר רק א' מהם מקום שינוח הגט בו, ואיפשר לומר דהא צריכה להחזיק במקום שמשאיל לה פדלעיל תיחד

ותפתח א"כ פְּשֵׁמְחָזְקַת בְּחָצֵר ע"כ לקנות וְשֵׂאֵלַת כָּל הַחָצֵר וְאִם גַּם הַפִּיֶסְלָא תְהִיָּה וְשֵׂאֵלָה לָּהּ הָיִי שְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וצ"ע: (דף ע"ח ע"א) בְּתוֹס' ד"ה פְּגוֹן כו' וּבְתוֹס' כו' עכ"ל אֵיפְשָׁר לומר לפי מאי דְמִקְשִׁינָן מַה שְּׁקִנְתָּה אִשָּׁה קְנָה בְּעֵלָהּ וּמִשְׁנִינָן בְּכַתֵּב לָהּ דִּין וּדְבָרִים מִיְהוּ בְּיָדָהּ וְדַאי מְתַגְרָשֶׁת א"כ בְּקִלְתָּהּ קְשׁוּרָה יֵשׁ לומר דְהָיִי בְּיָדָהּ וְלֹא צָרִיךְ לְכַתּוֹב דִּין וּדְבָרִים, וּבְתוֹס' כו' לֹא מוֹכַח דִּי"ל דְלִהְיֵי מוֹקֵי בְּקִלְתָּהּ תְלוּיָהּ אוֹ קְשׁוּרָה דְכַה"ג הָיִי בְּיָדָהּ, וּבְזֵה אֵיפְשָׁר לְיִישֵׁב פִּירֵשׁ"י לְקַמְן דָּף ע"ט ע"ב דְפִירֵשׁ"י אֲוִיר כְּלֵי אֵינוֹ קוֹנָה וְהַתּוֹס' הִקְשׁוּ מַע"ז, וּלפ"ז י"ל בְּתוֹפְסַת בְּיָדָהּ הָיִי בְּיָדָהּ לְהִכִּי אִפִּי' מְאִוִירָא קְנִיָּא, ע"ש וּמ"ש שֵׁם וְדו"ק וצ"ע: בְּד"ה אֵינוֹ כו'.

עֵינֵי בְּסַפְרֵי גִט מְקוֹשָׁר: בְּמִשְׁנֵה הֵיָּתָה עוֹמְדַת בְּרַה"ר כו'. בְּסוּגִיָּא זֶה כְּבָר הָאֲרַכְתִּי וְתַמְצָא בְּהִלְכוֹת קִידוּשֵׁין סִימָן ל"א בְּאַרְבָּעָה וּקְצַת נוֹסֵף אַכְתּוֹב: בְּגִמְרָא וְלִיחְזִי הֵי מִינֵייהוּ קוֹדִים.

צ"ע מנ"ל דְתִיקְנוֹ ד' אֲמוֹת קוֹדֵם . שְׂבָאָה הַמְצִיאָה לְד' אֲמוֹת דִּילְמָא לֹא תִקְנוֹ ד' אֲמוֹת רַק כְּשֶׁבָאָה הַמְצִיאָה לְתוֹף ד' אֲמוֹתָיו אֲבָל כָּל שְׂבָאָה הַמְצִיאָה לְד' אֲמוֹת לֹא אֵיכְפַת לָן דְטַעֲמָא מִשׁוּם אִינְצוּיָא א"כ דִּי לְתַקֵּן כְּשֶׁבָאָה הַמְצִיאָה תוֹף ד' אֲמוֹת, אֲבָל שְׂבָאָה שְׂאֵם בָּא א' קוֹדֵם לְחִבְרֵי בְּד' אֲמוֹת וְכְשֶׁבָאָה הַמְצִיאָה בָּא גַם חִבְרֵי לְד' אֲמוֹת שְׂיִזְכָּה הַקוֹדֵם פִּינָן שְׂעֻדִין לֹא הֵיָּתָה הַמְצִיאָה בְּתוֹף ד' אֲמוֹת, וּא"כ כְּשֶׁהֵיָּתָה תוֹף ד' אֲמוֹת בְּטָרְם שְׂזָרַק הִגֵּט י"ל שְׁנִיָּהֶם שְׁוִין פִּינָן כְּשֶׁבָאָה הַחֲפִץ שְׁנִיָּהֶם הָיִי תוֹף ד' אֲמוֹת וצ"ע, גַּם קָשָׁה דִּילְמָא הֵיָּה רְשׁוּת שְׁלוֹ תְחִילָהּ וְכְשֶׁכָּבַר בָּאוּ שְׁנִיָּהֶם לְד' אֲמוֹת הַפְּקִיר רְשׁוּתוֹ לְרַבִּים, נִמְצָא שְׂבָשְׂעַת זְרִיקַת הִגֵּט שְׁנִיָּהֶם תוֹף ד' אֲמוֹת וְכְשֶׁעָה שְׁהֵיָּה רְשׁוּת שְׁל הַבַּעַל לֹא שְׂיִיכִי ד' אֲמוֹת, גַּם קָשָׁה לִי לְמַאי דְאִיתָא בְּב"מ בְּנִפְל אֲמַרִינָן בְּנִפְלָה נִיחָא לִיה דְלִיקְנִי בְּד' אֲמוֹת לֹא נִיחָא לִיה דְלִיקְנִי א"כ פִּינָן שְׂבָשְׂעַת רוּצָה שְׂתַתְּגַרְשׁ א"כ לֹא נִיחָא לִיה שְׂיִקְנוֹ לֹא הִד' אֲמוֹת, וּא"כ אִפִּי' הוּא עוֹמֵד ג"כ בְּד' אֲמוֹת תְּתַגְרָשׁ דְּהָא לְבַעַל לֹא נִיחָא לִיה דְלִיקְנוֹ לֹא הִד' אֲמוֹת, מִיְהוּ לְזָה י"ל דְלֹא תִיקְנוֹ ד' אֲמוֹת בְּגִט רַק דְּוִמִיָּא דְבְּמִצִּיאָה וְכִינָן דְּבְּמִצִּיאָה מִסְתַּמָּא הָוָה נִיחָא לִיה שְׂיִקְנוֹ לֹא הִד' אֲמוֹת גַּם בְּגִט לֹא תִיקְנוֹ שְׂיִהִי הִד' אֲמוֹת שְׂלָהּ, וְכִהִכִּי נִיחָא מַה שְׂשִׁמְעָתִי מְקַשֵּׁין דִּילְמָא הֵיָּה אַחַר תוֹף ד' אֲמוֹת וְאַח"כ בָּאוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה בְּעוֹד הָאֲחֵר כָּאֵן וְהִלָּךְ הָאֲחֵר נִמְצָא שֶׁהִד' אֲמוֹת נִשְׂאָרוּ לְשְׁנִיָּהֶם, וּלְפַמ"ש נִרְאָה דְלְזָה שְׂלֹא בָּא הַחֲפִץ לְרְשׁוּתוֹ לֹא שְׂיִיךְ בֵּיה הַקְּנָן ד' אֲמוֹת כָּל דְלֹא אֵיכְפַת לִיה בְּקִנָּן ד' אֲמוֹת פִּינָן שְׂהִלָּךְ לְדַרְכּוֹ בְּטַל קְנִינָו לְגַמְרֵי דְלֹא נִיחָא לִיה דְלִיקְנִי, וְאַפִּי' לְאִידָךְ תִּירוּצָא דְב"מ דְּבִשְׂדָה דְּבַעַה"ב לֹא תִקְנוֹ וְלִיתָא לְתִירוּצָא דְּבִנְפִילָה נִיחָא לִיה דְלִיקְנִי מ"מ פְּשוּט דְלֹא תִקְנוֹ לִיה שְׂיִהִי הִד' אֲמוֹת שְׁלוֹ רַק בְּעוֹדְנוּ שֵׁם וְכָאָה מְצִיאָה אַח"כ, אֲבָל אִם הִלָּךְ קוֹדֵם שְׂבָאָה הַמְצִיאָה אִיגְלָאי מִקְלָמָא דְלֹא הָיִי הִד' אֲמוֹת שְׂיִיכִים לֹא כָּלל וְהֵם לְזָה שְׂבָאָה קוֹדֵם וְהַמְצִיאָה בָּאָה בְּגִבּוּלוֹ דְאֵין דְּעָתוֹ כָּלל לְקִנּוֹת אִם לֹא אִיתְרָמִי לִיה מְצִיאָה גַּם אֵין לֹא רְשׁוּת לְעִמּוּד וְלִהְתַּעַכֵּב בְּמִקּוֹם דְרִיסַת רַבִּים, לְכֵן כְּשֶׁהִלָּךְ לְדַרְכּוֹ נִשְׂאָרִים הִד' אֲמוֹת לְמִי שְׂקִדֵם לְבֹא בְּהֵם מְחִבְרֵי הַנְּשָׂאָר, כֵּן נ"ל וְדו"ק: (ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה רַבִּי יוֹחָנָן כו' וְקָשָׁה כו' דְקִטְנָה כו' וַיֵּשׁ לָהּ ד' אֲמוֹת כו' עכ"ל.

אֵיפְשָׁר לומר דְּבִקְטָנָה לֹא מְהִיָּי יְכוּל לְשׁוּמְרוֹ דְּהָא בְּקִטְנָן חֲשָׁבִינָן לִיה אֲבִידָה מְדַעַת בְּפ' הַסְּפִינָה דָּף פ"ז ע"ב, א"כ ע"כ צָרִיךְ ד' אֲמוֹת דְּוִקָּא וְאַף דְּבְּעֵינָן יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר אֵת גִּטָּה וְלַעֲלִיל פ' הַתְּקַבֵּל דָּף ס"ה חֲשִׁיב גַּם בְּקִטְנָה יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר גִּטָּה, אֵיפְשָׁר דִּיכּוּלָּהּ לְשִׁמּוֹר הָיִי טְפִי מִיּוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר גִּטָּה דְהֵינָנו רַק לְפִי שְׂעָה בְּעִלְמָא אֲבָל לְשִׁמְרָה גְּמוּרָה אֵינָה בְּקִטְנָה וּא"כ דְּוִקָּא בְּקִטְנָה בְּעֵינָן ד' אֲמוֹת וְדו"ק, וצ"ע כִּי לֹא מְצִינָו בְּרֵאשׁוֹנִים לְחִלְקַת בְּזָה בֵּין גְּדוּלָּה לְקִטְנָה: בֵּא"ד וְעוֹד קָשָׁה דְרַב אֲשִׁי אֵית לִיה הֵתֵם בְּר"ה כו' עכ"ל.

אִיפְשָׁר הַמְשִׁיךְ דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף דְּבִלֵּא"ה לֹא קִשְׂיָא לְהוּ דִּי"ל דְּדוֹקָא בְּמַצִּיאָה לֹא תִיקְנוּ ד' אַמּוֹת בְּר"ה דְּדַחֲקֵי בֵּה רַבִּים וְזֶה לֹא שְׂיִיף רַק בְּמַצִּיאָה שְׁכָל אַחַד יוּכַל לְזַכּוֹת בֵּה, אֲבָל הֵיכָא דְתִלְיָא בְּדַעַת אַחֲרַת י"ל אִפִּי בְר"ה דְּאִין אַחַר יְכוּל לְזַכּוֹת שְׁלֵא מְדַעַת מְקַנָּה, אֲבָל אַחַר שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹסֵף דִּילְפִינָן מְצִיאָה מְגַט, א"כ אִי הָוֵי בְּגַט תִּיקְנוּ ד' אַמּוֹת ה"ה בְּמַצִּיאָה וְתִיקְשֵׁי שְׁפִיר וְדו"ק: בְּד"ה וְהָא כו' וְא"ת וְלִישְׁנֵי כו' וְלִקְוָה הָוֵי סְפִיקָא כו' עכ"ל.

אִיפְשָׁר לִזְמַר דְּמִסְפִּיקָא פִּינָן דְּהַגֵּט אֵינּוּ בִּינְדָה אִיפָא לְאוֹקְמִיָה בְּחֻזְקַת הַבְּעַל שֶׁהוּא מְרָא קָמָא וְלֹא נִכְנַס הַגֵּט לְרִשׁוּתָהּ וְאִינָהּ יְכוּלָה לְהַתְגַּרֵּשׁ בְּגַט זֶה, אֲבָל בְּשִׁתֵּי פִתֵּי עֵדִים י"ל רַבָּה וְרַב יוֹסֵף לְשִׁטְתֵּיהּ דִּס"ל בִּיבְמוֹת דָּף ל"א דְתַרֵּי וְתַרֵּי סְפִיקָא דְאוֹרֵייתָא, א"כ גַּם לְעַנְנָן מְמוֹן לֹא מְהַנִּי חֻזְקַת הַבְּעַל כְּדַמְשַׁמַּע הָתָם בִּיבְמוֹת דְּמַנְכְּסֵי דְבַר שְׁטֵיָא דִּיקְיָנוּ דְּהָוֵי סְפִיקָא דְרַבְּנָן א"כ לְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף גַּם לְעַנְנָן מְמוֹן הָוֵי סְפִיקָא דְאוֹרֵייתָא וְדו"ק, עַמ"ש בְּחֻזְקַת הַלְכוֹת קִידוּשֵׁין סִימָן ל"א סִק"ח לְדַעַת הַגְּמָ"ר מִיקְרֵי מְקַדָּשׁ בְּלֹא עֵדִים וְלֹא קִשְׂיָא קוֹשְׁיָת הַתּוֹסֵף וְדו"ק ע"ש: בְּד"ה שְׁנִיָּהֶם כו' פִּי אִין יְכוּלִין כו' אֲבָל אִם אִין יְכוּלִין לְשׁוֹמְרוֹ פְּלַל כו' עכ"ל.

וְכֵן הָוֵי דְּהוּא יְכוּל לְשׁוֹמְרוֹ וְהִיא אִינָהּ יְכוּלָה לְשׁוֹמְרוֹ הֵינּוּ נְמִי לְבִדָּה אֲבָל עִם הַבְּעַל יְכוּלָה לְשׁוֹמְרוֹ כַּמ"ש רש"ל בְּשֵׁם הַגְּלִיּוֹן, וְצ"ע אִם הוּא תוֹף ד' אַמּוֹת שְׁלָה רַק שְׁאִין יְכוּלָה לְשׁוֹמְרוֹ אִם הִיא מְגוֹרֶשֶׁת, וְעֵינָן לְקַמְן דָּף הַסְמוּף דְּפָרִיף הָא לֹא מִינְטֵר וּפִירֵשׁ"י אִם בָּא פְּלָב וּנְטָלוּ אַמְאֵי מְגוֹרֶשֶׁת מִן הָאוּרֵי א"כ מְשַׁמַּע בְּנַח אִף שְׁאִינָהּ יְכוּלָה לְשׁוֹמְרוֹ הָוֵי גַט, וּבִהֲכִי נִיחָא דְלֹא מְקָשׁוּ הַתּוֹסֵף אֵהָא דְּהוּא יְכוּל לְשׁוֹמְרוֹ וְהִיא אִינָהּ יְכוּלָה לְשׁוֹמְרוֹ כְּדַמְקָשֵׁי הַגְּלִיּוֹן דִּל"ל הוּא יְכוּל לְשׁוֹמְרוֹ דִּישׁ לְפָרֵשׁ תוֹף ד' אַמּוֹת שְׁלָה לְכֵן אִם שְׁנִיָּהֶם אִין יְכוּלִין לְשׁוֹמְרוֹ י"ל דְּשְׁפִיר הָוֵי מְגוֹרֶשֶׁת מִכַּח ד' אַמּוֹת, אֲבָל אֲשַׁנִּיָּהֶם אִין יְכוּלִין לְשׁוֹמְרוֹ ע"כ אִינְרֵי חוּץ לְד' אַמּוֹת קִשְׂיָא שְׁפִיר דְּפְשִׁיטָא דְּאִינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת אִם אִינָהּ יְכוּלָה לְשׁוֹמְרוֹ וְדו"ק וְצ"ע: בְּד"ה לְגִיטִין כו' פִּי בְּקוֹנְטֵרַס מְשׁוּם דְּבַגֵּט נְתִינָה בַּע"כ כו' הַקְּשָׁה ר"י לר"י דְּלְדַבְּרֵי אַחַר נְמִי אָמְרוּ כו' עכ"ל.

לְעַד"נ לִיִּישׁב ע"פ מ"ש בְּסַפְרֵי גַט מְקוֹשֶׁר דְּבַגִּיטִין הָוֵי נְתִינָה בַּע"כ נְתִינָה וְהַגֵּט נַעֲשֶׂה בְּרִשׁוּתָהּ ע"י הַנְּתִינָה, אֲבָל בְּחֻזֵב אִף שְׁמַחֲזִיר לוֹ הַחֻזֵב בַּעַל פָּרְחוּ אֵינּוּ רַק פּוֹטֵר עֲצָמוֹ מִן הַשְּׂעִיבּוּד מ"מ לֹא נִכְנָסוּ הַמְּעוֹת בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל הַמְּלָנָה שְׁלֵא מְדַעַתוֹ כְּשֵׁאִינּוּ רוּצָה לְקַנּוּת, וְא"כ בְּעֵינָן דוֹקָא שְׁנַתְנוּ לְחֻזְרֵי שֶׁל הַמְּלָנָה מְשִׁשׁ, אֲבָל בְּתוֹף ד' אַמּוֹת לֹא מְהַנִּי דְלֹא נִיחָא לִיה לְמַלְנָה לְקַנּוּת וְכ"ש בִּיְכוּל לְשׁוֹמְרוֹ לְחוּד, וְכֵן מְשַׁמַּע בַּטַח"מ וּבַש"ע סִימָן ק"כ דְּדוֹקָא בְּאֵמֵר זְרוּק לִי חוּבֵי בְּתוֹרַת גִּיטִין מְהַנִּי ד' אַמּוֹת: בְּד"ה מְחַצָּה כו' הֵכָא לֹא שְׂיִיף כו' עכ"ל.

וְהַקְּשָׁה הַמְּהַרְשֵׁ"א לְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּמוֹקֵי בְּשִׁתֵּי פִתֵּי עֵדִים א"כ תִּיקְשֵׁי נִימָא הַמוֹצִיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הַרְאָיָה, וְנִרְאָה דְּלִפְמ"ש לְעֵיל דְּלְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף דִּס"ל תַּרֵּי וְתַרֵּי סְפִיקָא דְאוֹרֵייתָא גַּם חֻזְקַת מְמוֹן לֹא מְהַנִּי דְּהָא בִּיבְמוֹת מְסִיק דְתַרֵּי וְתַרֵּי סְפִיקָא דְרַבְּנָן מְנַכְּסֵי דְבַר שְׁטֵיָא א"כ מְמִילָא לְרַבָּה אֲפִילוּ בְּמְמוֹן לֹא מְהַנִּי חֻזְקַת מְמוֹן וְיַחֲלוּקוּ שְׁפִיר, וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר מִינְשִׁיב קוֹשְׁיָת הַתּוֹסֵף דְּלוֹקָמָא בְּלֹא דִיעַ הֵי מִינִיָּהּ קִדִּים דָּא"כ תִּיקְשֵׁי נִימָא בְּחֻזֵב הַמוֹצִיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הַרְאָיָה וְדו"ק, מ"מ קוֹשְׁיָת הַמְּהַרְשֵׁ"א שְׁפִיר כְּפִי לְשׁוֹן הַתּוֹסֵף דְתַרֵּי וְתַרֵּי סְפִיקָא דְרַבְּנָן א"כ לְעַנְנָן מְמוֹן וְדָאֵי הַמוֹצִיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הַרְאָיָה, וְהַמְּהַרְשֵׁ"א נְדַחַק לִיִּישׁב דְּלְרַבָּה יֵשׁ לְפָרֵשׁ פְּדַבְּרֵי הַמְּרַדְכֵי שֶׁהַמְּלָנָה בְּעֵינָן רַק שֶׁהַלְנָה טוֹעֵן שְׁעַדִּינָן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ וְרוּצָה לְחַזּוֹר וְלַעֲכַב הַמְּעוֹת עַד הַזְּמַן וְהַמְּלָנָה טוֹעֵן כְּבָר זְכִיתִי בּוֹ ע"ש, וּבְנֻדָּאֵי אִין לְהַעֲמִיד זֶה בְּלִשׁוֹן הַתּוֹסֵף, גַּם קָשָׁה לִי עַל סְבַרַת הַר"י אִם הַלְנָה זְרוּק זְמַנּוֹ א"כ הַמְּעוֹת בְּחֻזְקַת הַלְנָה א"כ קִשְׂיָא נוֹקְמָא הַמְּעוֹת בְּחֻזְקַת מְרָא קָמָא וְלֹא יוֹצִיא הַמְּלָנָה

לןדם הזמן וצ"ע, ובפנ"י כתב דאמרין מסתמא לא טעו העדים והוי באמצע בשמונה אמות מצומצמות וכתב שזה נכון, ותמוה בעיני דא"כ בגט נפרש דברי העדים שהיו בתוך שמונה אמות וכשהגט מונח באמצע אינה מגורשת כלל דהא אגיד גביה כדפריה לעיל, לכן נ"ל ליישב קושיות מהרש"א בפשיטות דלרבה ורב יוסף מיתוקם שפיר דאמר זרוק לי חובי בתורת גיטין וכיון דאמר בתורת גיטין יש בכלל תנאו שיהיו כל חלוקות שיש בגיטין והיינו קרוב לו וקרוב לה ומחצה על מחצה א"כ גם זה בכלל תנאו שאם יהיה קרוב למלנה יזכה המלנה וקרוב ללנה יזכה הלנה, והשתא יש גם תנאי זה בכלל שאם לא יתברר הדבר כמו שבגיטין מגורשת ואינה מגורשת פכה בממון יחלוקו ביניהם ויהיה באחריות שניהם, וא"כ לרבה ורב יוסף דלא משפחת רק קרוב ללנה ולמלנה וספק ע"כ גם בממון קיבל עליו הפרש כל החלוקות ובתרי ותרי נמי יחלוקו שפן התנה בפירוש, ומ"ש התוס' הקא לא שייך המוציא מחבירו עליו הראיה ולא ניחא בסברא שקיבל עליו לחלוק הספק היינו דקשיא מאי פריה מאי למימרא הא טובא קמ"ל דלא אמרינו המוציא מחבירו עליו הראיה ותורת גיטין קאי על כל חלוקות הספק לכן פתבו דכאן לא שייך המוציא מחבירו עליו הראיה, אבל לרבה ורב יוסף שפיר י"ל כמ"ש דבתורת גיטין היינו לכל חלוקות הספיקות, ודוק היטב: (דף ע"ט ע"א) בתוס' ד"ה היתה עומדת כו' לרב אושעיא דאמר לעיל כו' עכ"ל.

לכאורה י"ל בפשיטות דגג מיקרי חצר שאינה משתמרת ובאינה משתמרת גם במציאה בעינן עומד בצד שזדהו כדאיתא בב"מ דף י"א ואף דמוקי בי"ש לו מעקה מ"מ איפשר שאינה משתמרת לגגין אחרים לכן בעינן עומדת בצד חצירה, שוב ראיתי במהרש"א שכתב כה"ג: בפירש"י ד"ה והא לא מינטר כו' וכי לא שדיי' זיקא כו' הא בעינן אור שסופו לנוח עכ"ל.

עיין בתוס' לקמן ד"ה דרף דאיבעיא דלא איפשרטא הוא, ועיין בפני יהושע, ואיפשר דכאן נמי הוי כמו דרף עלי, ועיין בפני יהושע, מיהו לענ"ד נראה בפירש"י דנהי דמיבעיא לן באור שאין סופו לנוח י"ל דוקא במתנה וכדומה דאמרין בב"מ חצר משום ידה איתרביא ולא גרע משליחות גבי גט דחוב הוא לה בעינן עומדת בצד ביתה, וא"כ י"ל דאור שאין סופו לנוח לא מיבעיא לן רק במתנה די"ל דלא גרע משליחות, אבל בגט פשיטא לן דבעינן אור שסופו לנוח דומיא דידה וכפשיטא דש"ס לקמן דמעיקרא לאו למינח קאי אלמא בגט פשיטא לן דבעינן סופו לנוח, פן נ"ל בפשיטת רש"י ודוק: בתוס' ד"ה פגון כו' וא"ת דאמרין במרובה כו' והא לעגנן שבת מיחייב כו' עכ"ל.

מוכח מדברי התוס' אף שעדיין עומד בחיוב מיתה מ"מ פינו שפכר נתחייב לא מיפטר מתשלומין ושללא פדברי הש"ך ח"מ סימן שנ"א שנועלמו ממנו דברי התוס' פאן ובמרובה, ועיין בספרי לכתובות בקונטרס יעלת חן שהשגתי עליו שם בזה ע"ש בארובה, מיהו נ"ל ליישב קושיות התוס' לפירש"י שפירש הקושיא דהוי אור שאין סופו לנוח, א"כ י"ל דנדאי אי לא קלטו פלב י"ל דמיגרשא שפיר מפי מטא לאור אם נח לבסוף וא"כ שם שנוח לבסוף שפיר י"ל דהקננו מיד פי מטא לאור אפי' למעלה מן המחיצות פינו דנייח לבסוף והקא עיקר הקושיא בלא נייח כפירש"י, ודוק היטב: בד"ה פמאן פרבי כו' ודר' עקיבא ה"ל למינקט כו' עכ"ל.

התוס' נדחקו, ונ"ל ליישב דבלא"ה הקשה מהרש"ל מאי פריה פמאן פרבי לימא דע"כ לא קאמרי רבנו רק באור שאין סופו לנוח אבל בסופו לנוח מודו, לכן נראה דגם במתני' פינו דמגורשת אפי' קלטו פלב א"כ גם מעיקרא לא היה סופו לנוח ואיגלאי מילתא למפרע דהוי אור שאין סופו

לנוח, אלא דהוּ מִקְלָתָא תְּלִיא בְּבְרִירָה דְּאִי אָמְרִינְוּ אִין בְּרִירָה שְׁפִיר דְּנִין עַל אוֹתוּ שְׁעָה שְׂבָא לְאוּר וּמִקְרֵי אוּר שְׂסוּפוּ לְנוּחַ, מִשָּׂא"כ אִי אָמְרִינְוּ יֵשׁ בְּרִירָה שְׁפִיר י"ל דְּהוּי אוּר שְׂאִין סוּפוּ לְנוּחַ וּפְשִׁיטָא לָן דְּלֵא הוּיָא מְגוֹרְשֵׁת בְּאוּר שְׂאִין סוּפוּ לְנוּחַ, רַק דְּכָאן ס"ל דְּמִקְרֵי אוּר שְׂסוּפוּ לְנוּחַ מִשּׁוּם דְּאִין בְּרִירָה וּא"כ י"ל דְּלֵהֲכִי מְדַמֵּי דְּנִקָּא לְדַר' בְּרַה"י מְקוֹנְרָה שְׁפִיר מְהֵנִי דְּכִמְאן דְּמִלְיָא דְּמִי וְהוּי כְּמֵאן דְּנַח וְהָכָא נְמִי כְּמֵאן דְּנַח דְּמִי אָבֵל כְּרַבִּי עֲקִיבָא לֵא אֲתֵיָא דְּהָא פְּשִׁיטָא לָן בְּאוּר דְּאִין סוּפוּ לְנוּחַ לֵא קִנְתָּה, אַף דְּלַעֲנִין שְׁבַת ר' עֲקִיבָא מְסַחֵיב מ"מ לַעֲנִין חֲצִירוּ לֵא מְהֵנִי רַק בְּסוּפוּ לְנוּחַ וְלֵהֲכִי מוּקִי כַר' דַּס"ל לַעֲיֵל דְּף מ"ז ע"ב אִין בְּרִירָה וְשְׁפִיר מִקְרֵי סוּפוּ לְנוּחַ, אָבֵל רַבְּנָן דַּס"ל דְּאָפִי בְּמִקְוֵה לֵא מְהֵנִי אַף דִּי"ל דְּלֵא ס"ל בֵּיתָא כְּמֵאן דְּמִלְיָא דְּמִי מ"מ פְּשִׁיטָא לָן בְּאִין סוּפוּ לְנוּחַ וְדָאִי לֵא קְנִי רַק כַּר' דַּס"ל בֵּיתָא כְּמֵאן דְּמִלְיָא דְּמִי אַע"פ שְׂאִין סוּפוּ לְנוּחַ וְכָאן דְּמִקְרֵי סוּפוּ לְנוּחַ שְׁפִיר מְהֵנִי וְדו"ק: וְיוֹתֵר נִרְאֵה דְּנִדְּאִי לַר' עֲקִיבָא י"ל דְּנִגְהִי דַּס"ל לַעֲנִין שְׁבַת קְלוּטָה כְּמִי שְׁהוֹנְחָה אִין לְלַמּוּד מְמַנּוּ דְּהָא לַר' עֲקִיבָא קִשְׂיָא אִיָּהּ מִשְׁכַּחַת לָהּ זוּרְק ד' אַמּוֹת בַּר"ה, וְצ"ל דְּהִלְכְּתָא גְּמִירֵי לָהּ א"כ לַעֲנִין זוּרְק הִהִלְכְּתָא נְאֻמְרָה דְּלֵאוּ כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא, וְכַמ"ש הַתּוֹס' שְׁבַת דְּף ה' ע"ב ד"ה בְּשִׁלְמָא, א"כ אִין לְלַמּוּד חֲצַר בְּמִצִּיאָה וְגַט דְּהָא לַעֲנִין שְׁבַת גּוּפָא לַעֲנִין זוּרְק לֵאוּ כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא, וְר' עֲקִיבָא אֵינְפֶשֶׁר דְּמֵהָא גּוּפָא דְּנִיִּק פִּינוּ דְּהִלְכְּתָא אֲתֵיָא לְזוּרְק דְּלֵאוּ כְּמִי שְׁהוֹנְחָה אִין לְלַמּוּד מְמַנּוּ לְגַט, אָבֵל לַר' שְׁפִיר י"ל דַּס"ל מְסַבְּרָא כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמִי הִיָּינוּ בְּרַה"י וְלֵא אֵיִירֵי בְּרַה"י מְקוֹנְרָה כְּלָל, דְּהַתּוֹס' שְׁבַת דְּף ה' דֵּיִיקוּ דַּמְנ"ל דַּר' לֵא מְסַחֵיב רַק בְּרַה"י מְקוֹנְרָה וְתִירְצוּ מְדִלָּא נְקֻט ר"ה בְּאַמְצַע כְּמוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, וְלַפְמ"ש י"ל דְּדוּקָא בְּרַה"י ס"ל לַר' כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא מְסַבְּרָא, אָבֵל בַּר"ה דְּמִצִּינוּ דְּזוּרְק חֲטִיב ע"כ לֵאוּ כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא וּא"כ לֵא מוּכַח כְּלָל דַּר' אֵיִירֵי בְּרַה"י מְקוֹנְרָה, אֲלֵא דַּס"ל לְהַש"ס דְּלֵא מְסַבְּרָא לַעֲשׂוֹת שְׁלֵשׁ פְּלוּגָתוֹת, דַּלְר' עֲקִיבָא אַפִּי בַר"ה כְּמוֹ שְׁהוֹנְחָה, וְלַר' דְּנִקָּא בְּרַה"י כְּמִי שְׁהוֹנְחָה, וְלַרְבְּנָן אַפִּי בְּרַה"י לֵאוּ כְּמִי שְׁהוֹנְחָה, לְכֵן מוּקְמִינוּ דַּר' לֵא אֵיִירֵי רַק בְּרַה"י מְקוֹנְרָה וְלִכְּפֵא רַק שְׁתֵּי פְּלוּגָתוֹת בְּקְלוּטָה, דְּהוּ דְּבֵיתָא כְּמֵאן דְּמִלְיָא דְּמִי אִינוּ עֲנִין לְקְלוּטָה כְּמִי שְׁהוֹנְחָה, וְהַשְׁתָּא לְפּוּם סְבָרָא דְּהַש"ס פְּשִׁיטָא לָן דַּע"כ לֵא אֲתֵיָא אֲלֵא כַר' דַּכַר"ע נְמִי לֵא אֲתֵיָא דְּהָא לַעֲנִין זוּרְק לֵאוּ כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא ע"כ לְזוּרְק דַּכַר' אֲתֵיָא וְס"ל בְּרַה"י דְּעוֹלָה עַד לְרַקִּיעַ שְׁפִיר כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא דַּא"כ לֵא מִיתוּקְמָא מְתַנִּי, וְהָא דְּאָמְרִינְוּ דְּלֵא מְסַחֵיב ר' רַק בְּמִקְוֵה הִיָּינוּ לְפִי הַאֲמַת דְּלֵא מְסַבְּרָא לַעֲשׂוֹת פְּלוּגָתָא בֵּין ר' עֲקִיבָא לַר' בְּקְלוּטָה בֵּין רַה"י לַר"ה, וְאַמְתַּנִּי מְתַרְצִינוּ מִשּׁוּם דְּמִיָּנְטֵר, אָבֵל בְּהַדְּ ס"ד ע"כ ר' לֵא אֵיִירֵי בְּמִקְוֵה וְדוּקָא בְּרַה"י כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא וְלֵא בַר"ה פִּינוּ דְּזוּרְק חֲטִיב בַּר"ה י"ל ע"כ לֵאוּ כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא לְכָל מִילֵי, לְכֵן גַּם לַר' עֲקִיבָא אִין לְלַמּוּד חֲצַר מְשַׁבַּת, וְהַפֵּל נְכוּן יוֹתֵר מִמָּה שְׁדַחְקוּ הַתּוֹס', וְדוּק הֵיטֵב: בַּא"ד ס"ד דְּטַעֲמָא דְּרַבִּי לֵאוּ מִשּׁוּם קִירוּי.

וְהַקְשָׁה הַמְהַרְש"א הַשְׁתָּא דַּס"ד דְּשְׁבַת וְקִנְיָן שְׁוִין א"כ מִי הִכְרִיחוּ לְאוּקְמָא כְּרַבִּי ה"ל לְאוּקְמָא כַר' עֲקִיבָא אַפִּי בְּאִינוּ עוֹדְפוֹת פִּינוּ דַּס"ל קְלוּטָה כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא, וְכַתֵּב לִיִּישֵׁב דְּמוּקִי כַר' דְּהִלְכְּתָא כְּנוּתִיָה וְלֵא כַר"ע ע"ש, וְלֵא יַדְעֵתִי מַנ"ל דְּהִלְכְּתָא כַר' דְּהָא רַבְּנָן פְּלִיגִי עַלִּיהָ וְאִין הִלְכָה כַר' מְחַבְּרִיו, וְגַם הַרְמְב"ם בְּפִי"ג מְשַׁבַּת פֶּסֶק כְּרַבְּנָן, וְעִיָּקֵר הַקְּוִשְׂיָא שֶׁל הַמְהַרְש"א לֵא קִשְׂיָא דְּהִיָּינוּ הַקְּוִשְׂיָא כְּמֵאן כַר' דְּנִקָּא מוּקְמִית וְלֵא כַר' עֲקִיבָא גַם דְּלֵא כְּרַבְּנָן, וְגַם זֶה בְּכָלֵל הַקְּוִשְׂיָא וְלַק"מ, וּבִהְכִי נִיחָא נְמִי מַה שְׁהַקְשָׁה הַמְהַרְש"ל דְּנִיָּמָא דְּבְּסוּפוּ לְנוּחַ רַבְּנָן מוֹדוּ, וְלַפְמ"ש לַק"מ דְּבַס"ד ס"ל דְּלֵא תְּלִיא בְּמִיָּנְטֵר רַק אִם כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא א"כ ס"ד דְּלֵהֲכִי בְּעִינוּ מְחִיצוֹת עוֹדְפוֹת שְׁיִהִיָּה כְּמִי שְׁהוֹנְחָה וְלַר' עֲקִיבָא אַפִּי אִינוּ עוֹדְפוֹת כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא א"כ ל"ל דְּמוּקִי כְּרַבְּנָן וּמִשּׁוּם סוּפוּ לְנוּחַ, דַּא"כ הָא גּוּפִיָּה קִשְׂיָא ל"ל עוֹדְפוֹת דְּבְּסוּפוּ לְנוּחַ י"ל לַכ"ע כְּמִי שְׁהוֹנְחָה דְּמֵיָא

דמהיכא תיתי לומר דפליגי אי ס"ל סברא לחלק בין סופו לנוח או לא וע"כ ס"ל דאין חילוק בין סופו לנוח רק אי כמי שהונחה דמא וסבירא ליה לר' דוקא במחיצות אמרינו כמי שהונחה דמא וא"כ פריה שפיר, ומשגי דלא דמי שבת לקננו, ודוק היטב: בגמרא אמר רבא שלש מדות בגיטין הא דאמר רבי קלוטה כמי שהונחה דמא.

קצת קשה לפמ"ש התוס' לעיל בד"ה פמאן דנקט כר' לס"ד א"כ לפי האמת דמירי ברה"י מקורה טפי ה"ל למימר ר' עקיבא דס"ל אפי' באינה מקורה קלוטה כמי שהונחה, ורבנן מודו הכא אפי' באינה מקורה: שם ה"מ לענן שבת.

כתב המהרש"ל צ"ע דלעיל אמרינו בפחות מג' סמוף לגג כגג דמי מפח לבוד אע"פ שאינו משתמר מפני הרוח, והמהרש"א כתב שדברי המהרש"ל דחוקים, וכתב המהרש"א דעל הגג הוי מינטר מן הרוח כשעומד שם אבל על הקנה נאפילו ע"ג הטריסקל לא מינטר מן הרוח ע"ש, ולא הבנתי דא"כ מאי תליא בפחות משלשה אטו בשביל משהו טפי לא מינטר ובנדאי לישא דש"ס דכל פחות משלשה סמוף לגג כגג דמי משמע ודאי דמדין לבוד אתי עלה, והנלענ"ד דרש"י הרגיש בזה לכן פירש הא לא מינטר שאין סופו לנוח וכוננתו דנהי דאור תצירו קונה היינו בסופו לנוח אמרינו דבאור הוי כאילו הנה בתצירו ממש, אבל כשאינו בטוח מאור שיבא לתצירו לא קנה אור תצור, וא"כ כשהוא ממש בתצור לא איכפת לן שאם יבא פלב ויטלנו בטרם שירד דלענן זה איפשר דשפיר מיקרי מינטר כיון שפבר בא לתצירה ממש כיון דכלבוד דמי שפיר מהני, ולא מהני סברא דלא מינטר רק דאינו בטוח שיבא לתחתית התצור לא דמי לידה, אבל כשהוא ממש בידה לא קפדינו אמיינטר דסתמא כיון שהגג מינטר גם בסמוף מינטר כיון דכבר בא לתצירה, רק למעלה מג' שעדיין לא בא לתצירה בעינו מינטר שיבא בטח לתצירה דאיפשר דאתי זיקא ושידי ליה כפירש"י לעיל, אבל בפחות משלשה דכבר הוי בתצור שפיר דמי, כן נ"ל ברור בפירש"י דלא מיקרי לא מינטר רק משום דאיפשר דשידי ליה זיקא קודם שיבא לתצירה, אבל בשביל פלב שפיר מיקרי מינטר דאין שהיה כ"כ קודם שירד, מיהו לפ"ז איפשר דלמאן דאמר קלוטה כמי שהונחה דמא איפשר דאפי' למעלה מג' מיקרי מינטר כיון דכמי שהונחה דמא, אלא די"ל גם בזה דאף דכמי שהונחה דמא מ"מ תצירו לא מיקרי כי אם כשהוא בטוח שירד לתצור דבענן אחר לא הוי דומיא דידה, והכא בטריסקל כיון דאתי זיקא ושידי ליה חוץ לתצור לא מיקרי מינטר והטריסקל עצמו לא מיקרי תצור משתמרת כיון שגבוה למעלה ממחיצות התצור והיא למטה לא מיקרי עומדת בצד ביתה, וא"כ בלא"ה א"ש בפשיטות דכשהוא בגובה למעלה לא מיקרי עומדת בצד תצירה דלא מינטר על ידה, וא"כ בסמוף לגג כיון דחשוב כאילו מונח על הגג הוי כמו מינטר על ידה ועומדת בצידה דכשינוח שפיר מינטר על ידה, אבל בטריסקל אפילו לאחר שמונח על הטריסקל לא מינטר על ידה הוי כאינה עומדת בצד תצירה, ודוק היטב: (ע"ב) בתוס' בד"ה פנימית כו' מה שפירש בקונטרס כו' דא"כ אדמפליג כו' ליקלוג בתצירות גופייהו כו' עכ"ל לכאורה נראה לפי מה שפירש"י דבקופות אפילו לאור פנימית אינה מגורשת דאין אור פלי קונה, אם כן זה אינו בתצירות דאור תצור ודאי קונה: בא"ד פדפריה גבי עובדא דר"ג וזקנים כו' מפני בני ביתו כו' עכ"ל וקשה א"כ תיקשי מאי מהני לעיל תיחוד ותפתח הא לא היה הפסק בין מקום המושאל למקום שהוא שלו, ואיפשר כיון דהיא נעלה החדר לא איכפת לן כמה שבני ביתו של הבעל יש להם השתמשות בכל החדר, מיהו כל שאלת מקום קשה הא לא אושלה רק מקום וההשתמשות שלו וצ"ע, ולסברא שכתבו לחלק בין שהיא עומדת שם נחא הפל ודו"ק: בד"ה דהא לא נח פלי בקונטרס כו' ואין נראה כו' מפי מטא לאוריך דמא קנייה כו' עכ"ל.

כָּל הָרָאוּשׁוּנִים דָּחוּ פִּירֵשׁ"י מִפֶּחַח קְוֹשָׁא זֹו, וּלְפַעַנ"ד אִין פֶּאן קְוֹשָׁא כָּלֵל עַל פִּירֵשׁ"י דְּשִׁפִּיר י"ל דְּאוּר פְּלִי אִינוּ קוֹנָה, מִיְהוּ פִּינּוּ דְּמִבְּוֹאָר לְעִיל בְּפִחּוֹת מְשַׁלְּשָׁה לְגַג פֶּגַג א"כ י"ל דְּנָהִי דְּאוּר פְּלִי אִינוּ קוֹנָה מ"מ בְּפִחּוֹת מְשַׁלְּשָׁה לְשׁוּלֵי הַפְּלִי הָוִי כְּכָלִי וְלֹא קְאָמַר רִשׁ"י רַק בְּהַגִּיעַ לְאוּר פְּנִימִית רְחוּק שְׁלִשָּׁה מְשׁוּלֵי הַפְּלִי, א"כ קְאָמַר שִׁפִּיר פִּי מְטָא לְאוּרָא דְּמִנָּא קְנִיָּא וִי"נ לֹא הָוִי עַד דְּמְטָא לְאַרְעִיתָא דְּמִנָּא, וְהָא דְּנִקְט בְּשִׁתֵּי קוֹפּוֹת וְלֹא אֲשַׁמוּעִינּוּ הָא בְּקוֹפָה אַחַת דְּאוּר פְּלִי אִינוּ קוֹנָה י"ל דְּקַמ"ל אָף שְׁהַחִיצוּנָה מְרוֹחֶקת מִן הַפְּנִימִית וְהַקְּרַקַע שְׁלֵה וְהָוִי ס"ד דְּכִינּוּ דְּקְרַקַע שְׁלֵה הִיא א"כ הָוִי כְּחִצְרָה שְׁמוֹקְרָה מִן קוֹפָה שְׁלֵו קָא מְשַׁמַּע לֵן פִּינּוּ דְּאִין הַקְּוֹפָה מְשׁוּעַבְדַת לְקְרַקַע לֹא מִיקְרִי חִצָּר מְשַׁתְּמָרַת, וְדוּק הֵיטֵב: בְּמִשְׁנָה ב"ש אוֹמְרִים פּוֹטֵר כּו' בְּגַט יִשָּׁן.

וּמִקְשִׁין הָרָאוּשׁוּנִים הָא ה"ל מְוִקְדָּם וְכַתְּבוּ דְּמִינִירֵי ע"י שְׁלִיחַ, רַק עַל הֶרְמ"ה וְהֶרָא"ש הַקְּשׁוּ דִּהֶרְמ"ה שְׁהַבִּיאוּ הֶרָא"ש פֶּתַב דְּדוֹקָא בְּמוֹסַר מִידּוֹ לִידָה אֲבָל ע"י שְׁלִיחַ לֹא תִּינְשָׂא לְכַתְּחִילָה דְּבְנוֹתָן לָהּ בְּעַצְמוֹ אֲמָרִינּוּ דְּגַם הוּא חִינִישׁ לְפִגְמָא דְּבְרִיָּה וּמְסַתְּמָא לֹא בָּא עָלֶיהָ מִשָּׂא"כ ע"י שְׁלִיחַ, וְע"ז קְשָׁה דִּה"ל מְוִקְדָּם, וְעִינּוּ ב"ש סִימָן קַמ"ח שְׁהַאֲרִיף בְּקוֹשָׁא זֹו וְגַם בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ, וּלְעַנ"ד נִרְאָה דְּהָא בְּלֹא"ה לְטַעְמָא דִּהֶרְמ"ה דְּשְׁלִיחַ לֹא מִימְלָף בְּבַעַל, א"כ נִרְאָה דְּאֵם נְמַלְף בְּבַעַל תִּינְשָׂא לְכַתְּחִילָה, וְא"כ לְמָה פֶּתַב הֶרְמ"ה דְּדוֹקָא בְּנִתְנוּ מִידּוֹ לִידָה, וְצ"ל דְּבִהָא וְדֹאִי אֲמָרִינּוּ לֹא פְּלוּג בְּשְׁלִיחַ בֵּין נְמַלְף לְלֹא נְמַלְף וְא"כ י"ל מ"ש בְּנִתְנוּ מִידּוֹ לִידָה הֵינּוּ מְשׁוּם דְּכִינּוּ דַע"י עֲצָמָה ה"ל מְוִקְדָּם וְגַם ע"י שְׁלִיחַ לֹא תִּינְשָׂא לְכַתְּחִילָה א"כ י"ל כְּשִׁנְתָנוּ מִידּוֹ לִידָה וְהֵינּוּ שְׁעוֹשָׂה לְאַשָּׁה עֲצָמָה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה כְּדִלְעִיל דָּף כ"ד דְּמוֹקְמִינּוּ דְּאַשָּׁה עֲצָמָה מְבִיאָה אֶת גִּיטָהּ בְּאוּמַר הָוִי אֶת שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמְטִיַת הֶתֶם וְכִי מְטִיַת הֶתֶם שְׁוִיָּא שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה וְקַבְּלִי אֶת גִּיטָהּ דְּבַכָּה"ג שְׁהַדְּבַר נַעֲשֶׂה ע"י הָאֲשָׁה עֲצָמָה וְדֹאִי תִּינְשָׂא לְכַתְּחִילָה, כֵּן נ"ל נְכוּן וְדו"ק: בְּפִירֵשׁ"י ד"ה גִּיטָה קוֹדֵם לְבִנָּה שְׁמָא יִשְׁהָה הַגַּט כּו' וְיֹאמְרוּ מְשַׁנְתְּגִרְשָׁה נוֹלַד וְהָוִי פֶּגַם עַכ"ל.

וְתַמּוּהָ לִי דְּטַפִּי אִית לֵן לְמִיחַשׁ דְּכִינּוּ שְׁיַחֲשָׁבוּ שְׁנַתְּגַרְשָׁה מְזַמֵּן הַפְּתוּב בְּגַט א"כ לֹא נַחֲזִיקוּ לְבִן הַמְּגַרְשׁ דִּי"ל שְׁזִינְתָה עִם אַחַר וְכְשִׁימּוֹת בְּלֹא בְּנִים תִּינְזַק אֲשֶׁתוֹ לִיבּוּם וְתַתִּיבּוּם לְאַחִיו וּבְאַמַּת הוּא בְּנוֹ וְהַבְּנִים מְמַזְרִים מֵאַשְׁתֵּי אֶח שְׁלֹא בְּמִקּוּם מְצָנָה, גַּם יוֹכַל לִישָׂא אֲחוֹתוֹ מֵאַבִּיו מֵאַחַר שְׁמַחֲזִיקִין אוֹתוֹ לְבִן פְּנוּיָה וְתִלִּינּוּ בְּרוּבָא דְּעֵלְמָא, וְאַף דָּאֵם לֹא נְבַדְקָה אִמּוֹ הַנּוֹלַד שְׁתוּקִי וְאַסוּר בְּקַהֲל, מ"מ לְפַמ"ש בְּב"ש בְּסִימָן ג' ס"ק מ"ג וּבְס"ק מ"ו דְּהִיכָא דְּאִין חֲשַׁשׁ מְמַזְרוֹת מוֹתֵר לִישָׂא אֲשָׁה וְאִין חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ, א"כ כ"ש שְׁיִשׁ לְחוּשׁ לְזָה טַפִּי מְפַגְמָא בְּעֵלְמָא וְצ"ע: בְּתוֹס' ד"ה ב"ש כּו' בִּירוּשְׁלַמִי מְפָרֵשׁ כּו' דְּב"ש כּו' הִילְכָף מְזוֹנְהַמַת הִיא בְּעִינּוּ כּו' עַכ"ל.

לְכַאוּרָה קְשָׁה דְּלֹא פְּלִלָא הוּא דָּאֵם הִיא חֲפִיצָה לְהַתְּגַרְשׁ אוּ שְׁמַרְדָּה בּוּ לְמָה לֹא יִגְרַשָּׁנָה, וְכֵן בְּהַנָּף דְּפ' הַמְּדִיר שְׁהַדִּירָה דִּיּוֹצִיא וְיִתֵּן פְּתוּבָה וְדֹאִי אִינָה מְזוֹנְהַמַת פִּי לֹא מְצָא בָּהּ עֲרוֹת דְּבַר, וְא"כ קְשָׁה אִיף כְּיִיל פְּלִלָא דְּפוֹטֵר אֲשֶׁתוֹ בְּגַט יִשָּׁן דְּאִיכָא פְּמָה גְּוֹנִי שְׁמַתְּגַרְשָׁת בְּלֹא עֲרוֹת דְּבַר וְיִשׁ לְחוּשׁ לְגִיטָה קוֹדֵם לְבִנָּה וְאִיף כְּיִיל ב"ש דְּפוֹטֵר אֲדָם אֲשֶׁתוֹ בְּגַט יִשָּׁן וְצ"ע, עַמ"ש בְּסוּף מְכִילְתִּין אִי"ה: בְּד"ה וְצָרִיכָה גַט מְזָה וּמְזָה פִּי בְּקוֹנְטֵרַס כּו' וְאִין נִרְאָה לֵה"ר יוֹסֵף כּו' עַכ"ל.

בְּנִדְאִי תְּמִיָה קְיָיְמַת עַל פִּירֵשׁ"י בְּזָה, וְכִבְרַ נְתַעוּרַר בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ לִיִּישָׁב בְּכַמָּה דְּרָכִים וְכוּלָם בְּחֻזְקַת סְכָנָה בְּאִין פּוֹתֵר עַל נְכוּנָה, עִינּוּ בְּסַפְרֵי גַט מְקוֹשֵׁר דָּף נ"ג מֵה שְׁדַחֲתִיתִי דְּבְרֵי הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ, וְאַשֶׁר אֲחֻזָּה אֲנִכִי אַחֲרֵי אֲשֶׁר הַחִילּוֹתִי לְחַבֵּר עַל מְסַכְתָּא זֹו, נ"ל דְּמְשַׁמַּע לִיָּה לְרִשׁ"י דְּנִדְאִי ל"ל שְׁיִהִיָּה מִילְתָּא דְּפִשְׁטָא שְׁיִהִיָּה מִן הֶרָאוּשׁוּן מְמַזְרֵר וְדֹאִי דְּהַתִּינַח כְּשִׁינְדַע שְׁהַגַּט פְּסוּל וְקוֹדְשָׁה, אֲבָל אִם לֹא יָדַע שְׁהַגַּט פְּסוּל הָוִי נִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁקוֹדְוִישִׁי שְׁנֵי קוֹדְוִישִׁי טַעוּת הֵם דְּנִדְאִי אִין לָהּ מְקַח

טעות גדול מזה שאסורה לו א"כ בכה"ג אין לומר שיהיה הולד ממזר מן הראשון מן התורה פיון דקידושי שני טעות הם דאטו ברשיעי עסקינו שיזע שהולד ממזר ואעפ"כ ישאנה ואין לה מום גדול מזה, נמצא לפ"ז לא היתה ראויה להצריכה גט משני כלל וע"כ מטעמא דיאמרו גירש ראשון פדיו ונשא שני, אלא דמפירש"י נראה שכתב אם התורה הראשון הוי ממזר מדרבנן אפי' נימא דבכל גונוי איירי אפי' עבר השני ונשא אף שיזע שהגט פסול מ"מ פיון דהש"ס לא מפליג כלל בין היכא שיזע שהוי ממזר מן הראשון מן התורה ובלא ידע אינו רק ממזר מדרבנן ואסור בממזרות, לכן ס"ל לרש"י להשוות החילוקים לגמרי והיינו דנדאי לר"מ דס"ל דעשו חכמים חיזוק לעשות הולד ממזר פאילו הנה הגט בטל מן התורה א"כ כ"ש שראוי לעשות חיזוק לדבריהם להפקיע קידושי שני וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, ובקל מצינו בימי הש"ס הפקעת קידושין כשעשה שלא פהוגן פדאיתא ביבמות דף ק"י בתפסה אפקעינהו לקידושין וכ"ש בכה"ג דהוי' אשת איש מדרבנן שיש לחזק שיפקיעו קידושי השני לכן לא משוינו פלוגתא דבכל אנפי הולד ממזר מדרבנן פיון דלא מפליג ביה הש"ס, נמצא לפ"ז ס"ל לרש"י דגם משני אינו רק ממזר מדרבנן פיון דמן התורה הגט פשר, אבל מ"מ גם קידושי השני הפקיעו וגם מראשון אינו רק ממזר מדבריהם, ולזה כתב רש"י דאע"ג דראוי להפקיע קידושי שני לגמרי מ"מ לא סגי בלא גט שלא יאמרו גירש זה ונשא זה בהיתר ואשת איש יוצאה בלא גט, נמצא לפ"ז גם לפירש"י גם מן השני אינו ממזר דאורייתא ודלא כהב"ש, וכבר השגתי עליו בספרי גט מקושר דף נ"ג ע"ד ע"ש, ודוק היטב.

וכ"ש לפמ"ש דגם רש"י מודה דמן השני נמי רק ממזר מדרבנן: (דף פ' ע"א) בתוס' ד"ה ושמ עירו כו' אור"י כו' אבל עיר שנולד בה אפי' שינה פשר פיון שא"צ כו' עכ"ל. בפני הושע הביא הקושא בשם הגאון מהר"א ברודא דא"כ תיקשי בהיה במזרח וכתב במערב ממנ"פ בלא כתבו אם פשר למה ינסל שינוי ואם פסול ליתני לא כתבו כלל, ועמ"ש בספרי גט מקושר אות ק"ח סק"ו דף נ"ד ע"ג והארכתי שם, ונראה עוד דנדאי אין הוכחה דליתני לא כתבו כלל רק בשמות דבעינו לכתבן מן התורה שיהיה מוכיח מתוכו פשיטת התוס', וא"כ בשינה השם הרי אין כתוב השם כלל ופשיטא טפי דפסול בשינוי מלא כתבו דבשינה איכא תרתי לריעותא שאינו מוכיח מתוכו ואדרבה מורה ההיפך שאין זה המגרש, אבל במקום סופר ועדים פשתמיצי לומר לא כתבו פסול היינו ע"כ מטעם שלא עשה פתיקון חכמים שעשו חיזוק לדבריהם לפוסלו אפילו דיעבד דאל"כ לא מיקיימא תסקנתא דרבנן, וא"כ לא מוכח בכתב המקום רק שטעה די"ל דטעות לא נשכיח ולא גזרו ביה רבנן וא"כ אין ראיה מלא כתבו לשינוי ולק"מ ודו"ק, ועמ"ש עוד שם בארנפה באות קי"ז בהג"ה לדחות הך פללא דהיכא דלא כתבו פשר ונכשר גם בשינוי דליתא: בד"ה מפני מה כו' וא"ת והא אמרינן בפ"ק דע"ז ובגולה אין מונין אלא למלכי יון בלבד עכ"ל.

עיי' בפ"י שהקשה דאי איפשר לומר שלא הנה מונין רק למלכי יון דהא בתשרי מנינו למלכי אומות העולם פדאיתא בריש ר"ה, והוקשה לו הא דבב"ב פ' ג"פ משמע שהיו מונין למלכים שעמדו, ע"ש שהאריף, ולא ידעתי מאי קשיא ליה דנדאי בגולה משמע בבבל ולא בארץ ישראל פדאיתא בר"ה דף כ"ד מאי גולה זו פומבדיתא, וכן בסנהדרין ראשי גליות שבבבל, ובגמרא לקמן משמע דגם בבבל כתבו לשנות מלכים פדאיתא לקמן אסטנדרא דבשכר, וכן אמוראי דבבל דאיירי לקמן משמע דאפי' בכל בעינו לשנות מלכים: בד"ה פי יתביתו כו'.

ענין בספרי גט מקונש דף נ"ג באריות: בא"ד אף קשה לר"י דבפ' ג"פ משמע דגיטין מאותרין פשירים כו' עכ"ל. והקשה הפני יהושע עד דמיתו התוס' מרחב"ג ליייתי מרבנן דהשיב רבי דאין זמנו של זה כשל זה אלמא מאותר פסול, ע"ש שהאר"י, ולא הבנתי קונשיתו דמ"מ סוגיין דעלמא דמאותר פשר פמבואר בב"ב דף קע"א ע"ב, וא"כ ע"כ ליתא לתשובת רבי, רק התוס' הביאו ראיה דלא תימא דבגט מיפסל טפי מטעם שהקשו התוס' לעיל דף י"ז הביאו מר' חנינא דמשמע אפי' בגט פשר דנדאי בגט נמי איירי דעיקר תקנת מקונש אגט הנה ובשטרות תקינו שלא תחלוך בין גיטין לשטרות פמבואר בריש פ' גט פשוט א"כ תקנת רבי היתה על שטרות, מ"מ לדין דמאותר פשר בשטרות א"כ ליכא מאן דפליג ארחב"ג לענן גט עכ"פ דאי מאותר פשר גם בגט פשר, ובקה במזרח אפילו לדין עכ"פ פסול לכתחילה פמבואר בתוס' לקמן, ובזה ניחא נמי שדייק בפני יהושע דילמא מאותר פשר ע"י שליח, ולפ"ז לק"מ דלרחב"ג משמע דמאותר פשר דומיא דשאר שטרות דכשר לגמרי בלא שליח ואין מקום להקונשיא: (ע"ב) בתוס' ד"ה זו דברי ר"מ כו' וקשה לר"ת דא"כ פליגי אדר"י כו' עכ"ל.

ענין במהרש"א, וכבר כתבתי בספרי גט מקונש דף נ"ג אות ק"ז ליישב קונשית המהרש"א דמגורשת משמע שאפי' לכתחילה א"צ דאם תינשא לכתחילה מאי הועילו חכמים בתקנתן כדלעיל דף י"ז ע"ב בגמרא, ואין להקשות דבגט ישן דתינשא אפילו לכתחילה מ"מ אין יכול ליתן הגט דהיינו מחששא אבל בתקנתא לכתוב לא מהני אי לא אהני אפי' לכתחילה: בפירש"י ד"ה זינו לא כו' דנישאו חמור שפא יאמרו חלץ לה וניסת כו' עכ"ל.

והתוס' הקשו עליו, וכבר הארכתי בתשובה ליישב פירש"י בדברים ברורים ותנרף הדברים דס"ל לרש"י דכל הטעם דצריכה גט משני הוא משום קנסא כדי שלא תחזור על הראשון דלא משמע ליה דאסורה דאנוסה היא לכן אמרינן בגמרא יבמות דף פ"א דמשום קנסא הוא, והוא תמוה דמה קנס הוא לה בזה דהא על השני אסורה מדינא שהרי אשת איש היא, רק עיקר הקנס כדי שתתגרש וממילא אסורה על הראשון פינו שנתגרשה מאיש אחר אסור להחזיר גרושתו לכן בקידושין לא גזרו, אלא דכיון דהוא מילתא בלא טעמא להצריה גט משני דאין קידושין תופסין בחיבי לאוין דכ"ע מוקמינן לה וכן באשה שהלה בעלה דאשת איש גמורה היא, לכן צריה ליתן טעם משום גזירה שיאמרו גירש ראשון וע"י זה שגירשה מתקיימא גזירת חכמים שתאסר על הראשון דכל גרושה אסורה לחזור לבעלה הראשון, וביבמה לא שייך זה אי ליתא לדרב המנוא ומותרת אפילו זנתה לכן צריה טעם משום איחלופי, ובזה ניחא פירוש רש"י שכתב בד"ה דמיתקפא אע"פ שאנוסה היא כו' גזירה שפא יאמרו גירש ראשון, והוא תמוה דתלי תניא בדלא תניא דהא דאסורה לראשון מפני ביימות דה"ל למיזק והגט הוא שצריה מפני שלא יאמרו כו', אלא הדבר ברור דכל זה שצריכה גט הוא לברר איסורו של הראשון כדאיתא בירושלמי אבל מדינא אנוסה היא רק מטעם קנס עשו שתצטרך גט כדי שיתקיים האיסור על הראשון, וביבמה אי ליתא לדר"ה לא שייך איסורא על הראשון אף משום גזירה דיאמרו שחלץ שאין בזה טעם רק על הקנס שקנסו להצריכה גט משני, משא"כ בארוסה לא קנסו פינו דלא עבדה איסורא פמפונש ביימות דהיא דלא עבדה לא קנסוה ולא צריכה נמי גט משני, א"כ כל זה שגזרו שלא יאמרו גירש ראשון אינו אלא קנסא בעלמא והיינו היכא דנאסרה בזנות, משא"כ אי ליתא לדר"ה לא שייך למיקנסה דאפילו גירשה אין איסור למחזיר ובמתו אחר גירושין, וכיון שפן לר"ע דס"ל אין קידושין תופסין בחיבי לאוין לא שייך להצריכה גט פינו דלא תפסי קידושין השני ואין טעם לגט רק שפא יאמרו שפבר חלץ לה והוי מחזיר חלוצתו ומ"מ לא הנה קנסינן לה

אי ליתא לדר"ה, וכמו שהארכתי שם דהאיסור לבעלה לא תליא בתפיסת קידושין לרב המנונא רק משום איחלופי בא"א שהרי אנוסה מותרת אף דלא תפסי קידושין באשת איש, ע"ש שדחיתי שיטת התוס' וקרא"ש בראיות ברורות והתירתי להלקה למעשה בת יבמה לקהל הפל באריכות גדול ובראיות ברורות ודוק היטב, פי קצירתי פאן למאד ולא יוכן היטב רק בתשובתי פא הדבר בארנפה גם ישוב הרי"ף: (דף פ"א ע"א) בתוס' ד"ה לא כו' וא"ת לרב אדא בר אהבה כו' משום חששא דקנוניא כו' דתצא מזה ומזה כו' עכ"ל.

לכאורה אין קושיא דהקנוניא להפקיע מן השני שרוצה להתגרש מן השני וביקשה מבעל הראשון שיחליף השובר בגט ולק"מ, אלא דתמוה לי לפירש"י משום קנוניא א"כ איך אמר לאו כל פמיניה לאבד זכות הראוי לשני ומשמע שיכול אחר ליקחנה כמו שפירש"י, ואי טעמא משום קנוניא הא פיון שמודה היא שלא נתגרשה איה תינשא לאחר הא שניא נפשה חד"א, וצ"ל שטענה שאינה יודעת אם החליפו הבעל אח"כ, וא"כ קשה ל"ל לרש"י טעמא דקנוניא הא יש לפרש ג"כ שהיא אינה יודעת אם הוחלף, גם הרא"ש הקשה לשמואל מאי קנוניא שנייה הא יכול להחזירה ואם נאמר שאינה יודעת י"ל שאינה חפוצה לחזור ולא כל הימנו לאסרה, גם לישנא דגמרא קשה ל"ל לתלות לא כל הימנו לאבד זכות הראוי לשני הא גם עליה אינו נאמן לאוסרה לעלמא פיון שנעשית בחזקת מגורשת ולמה תלה הדבר בזכותו של שני, וצ"ע: והרמב"ם בפ"י מגירושין פתב אם נשאת אינו נאמן שמה ממנה נפל ומצאו הבעל, א"כ משמע שאין האשה מודה שקיבלה השובר במקום הגט, וגם לדבריו קשה פיון שהיא אינה מודה אפ"ל לא נישאת למה יהיה נאמן לאבד זכותה, וצ"ל דמייירי שהוא רוצה ליתן גט אחר לכו קודם נישואין אמרינו מסתמא קושטא קאמר שהרי רוצה ליתן לה גט בפנינו אבל אחר נישואין הרי אוסרה על השני לכו אינו נאמן ליתן גט אחר, אלא דקשה א"כ למה נקט התנא השובר כולל שיוצא מת"י האשה שאם אבדה הגט ומצאו הבעל שובר זה מה טיבו אצל האשה הרי פיון שקיבלה הגט מסתמא הבעל קיבל השובר שהרי לא נתן לאחד מהם גם שניהם, וע"כ לומר כפירש"י שהיא בעצמה החליפה הגט בשובר ומשום קנוניא א"כ משמע שהיא מודה שלא קיבלה הגט רק השובר, ולפ"ז באמרה ברי שקיבלה הגט והבעל החליפו בשובר כגון שהניחתו מתוך ידה איפשר שאין הבעל נאמן וצ"ע, גם לפי טעמו של הרמב"ם איפשר דאם הודית האשה נאמנת שהוחלף מדנקט שמה מצאו משמע דלקנוניא לא חייש, והוא תמוה דהא מדתלי בשובר שיוצא מתחת יד האשה משמע ודאי אפ"ל האשה אומרת ג"כ שהוחלף מ"מ לא מהימנא, וע"כ משום קנוניא, ותימא על הטור שהעתיק לשון הרמב"ם, וברא"ש מפורש כפירש"י, גם קשה להלום דברי הרמב"ם והתמיהה קיימת על נושאי פליו שלא הרגישו בזה: במשנה פתב לגרש את אשתו ונמלך ב"ש אומרים פסלה מן הפהונה ויש לדקדק הא ב"ש ס"ל לא יגרש אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר, ומטעם זה פתבו התוס' לעיל דס"ל לב"ש דפוטר אשתו בגט ישן וכינון דמצא בה ערות דבר בלא"ה פסולה מן הפהונה, וי"ל דלב"ש אין זה רק לכתחילה אבל אם גירשה בלא ערות דבר נמי מגורשת פדלקמן שלהי מכילתין, וא"כ שפיר י"ל לעיל דאמרי ב"ש פוטר אשתו היינו לכתחילה א"כ ע"כ במצא בה ערות דבר איירי דאל"כ בלא"ה לא יגרשנה אבל הקא דנקט פתב לגרש היינו אפ"ל בלא ערות דבר אם פתב לגרש פסלה, ועמ"ש בלשון התוס' ד"ה דורות: שם אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה.

לכאורה קשה בהא דלא נעשה התנאי בלאו הכי לא תוכל לינשא לכהן שהרי בינדה עוד לקיים התנאי, וצ"ל שמת אח"כ ולא קיימה התנאי דתו לא תוכל לקיים התנאי עוד כגון שאמר ע"מ

שתתני לי מאתים זוז נמת דקיי"ל לי ולא ליורשי, מיהו לשיטת הרמב"ם דבתנאי שעדיין לא עבר כגון שלא קבע לה זמן חולצת ולא מתניבמת, אלמא דלא מיקרי העברת תנאי אף שאי איפשר לה לקיימו עוד א"כ הך דלא נעשה התנאי אי איפשר לה להנשא לכהן פיון שלא נתבטל קיום התנאי בפועל אע"פ שמת א"כ איך תינשא לכהן, וע"כ לומר שלא נעשה התנאי בתוך הזמן שקבע דתו לא שינוי בה קיום התנאי א"כ קשה דטפי ה"ל למימר ועברה על התנאי בהחלט דבהא דלא נעשה התנאי משפחת לה שהתנה ע"מ שתתן לי מאתים זוז ומת אע"פ שאי איפשר לה לקיים התנאי עוד מ"מ אסורה לכהן פיון דצריכה חליצה ע"כ עדיין לא מיקרי העברת התנאי: בפירש"י ד"ה מהו כו' שלא יאמרו גירשה והחזירה כו' עכ"ל לכאורה ליפא נ"מ דכיון שגירשה הרי אסורה עליו אפי' בלא קידושין, מיהו לשיטת הרמב"ם דליפא מלקות בחיובי לאוין רק בקידוש ובעל חוץ מאלמנה לכהן גדול וכמ"ש הרמב"ם בפט"ו מאיסורי ביאה דין ב' א"כ עיקר הלעז שהחזירה דהוי איסור מלקות נמי: בתוס' ד"ה ובנהרדעא כו' והא דאמרין כו' ובפ"ב דכתובות גבי מעלין לכהונה כו' דמבטלין קלא כו' עכ"ל.

לכאורה יש לומר בפשיטות דהקא לקלא דבתר גישואין לא חיישינו, אלמא שאין מוציאים אשה מבעלה ע"פ הקול רק מקמי גישואין דלא הנה לו לקונסה, וא"כ התם לפסול גברא דמי לקלא דבתר גישואין, וצ"ל דמ"מ לא מקילינן בכהונה משום מעלת יוחסין, וא"כ פיון דהא גופא חומרא לפסולו בקלא מתוך חומר שהחמרת עליו בתחילתו מקילין בסופו לבטולי קלא עכ"פ פיון דבתחילה נמי חומרא הוא טפי מבאשה: בד"ה דורות אחרונים כו' אע"ג דבאלו נערו כו' ר"י ור' דוסא אמרו דבר אחד כו' עכ"ל איפשר לומר דבלא"ה פתבו התוס' שם דמן התורה שבויה לא הויה בחזקת בעולה רק משום גזירה שלא תינשא לכהן, וא"כ יש לומר ודאי בשבויה בתולה אין לחוש פיון שפונסה בחזקת בתולה ואם תינשא לכהן תאסר עליו דהא קיי"ל באומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו, א"כ מסתמא פשאינה בתולה לא תינשא לכהן לכן ס"ל דהיא בקדושתה, מיהו בשבויה בעולה מקדם בהא לא שינוי סברא זו דהא בלא"ה בחזקת בעולה היא א"כ אין ראיה ממה שמחזקת עצמה לבתולה דאין לה לחוש דליפא לברורי, אלא דר' יהודה ס"ל פיון דבשבויה שהיתה בחזקת בתולה לא גזרו לכן ס"ל לענין קנס ג"כ הרי היא בקדושתה פיון שהחזיקה עצמה בחזקת בתולה, ור' דוסא ס"ל פיון דבשבויה בתולה ליפא למיגזר גם בשבויה בעולה לא גזרינן דהא ר' דוסא לא איירי בשבויה בתולה כמו ר' יהודה דמייירי לענין קנס, אבל בדברי רבי יהודה אינו מבואר שבויה בעולה א"כ מה שאמר דבר אחד היינו משום דר' דוסא שייכא בדברי יהודה דכיון דאין להחמיר בבתולה גם בבעולה אין להחמיר, והשתא נראה דכאן אמר ר' יהודה דב"ש דס"ל בכתב לגרש פסלה מן הכהונה איפשר דב"ש לשיטתיהו דס"ל דלא יגרש אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר א"כ פסולה לכהונה מדינא רק דב"ש ס"ל לא פלוג להחמיר פיון דבגירושין שיש בהם ערות דבר פסולה לכהונה אמרינן לא פלוג להחמיר, א"כ קאמר שפיר דורות ראשונים ב"ש ס"ל לא פלוג להחמיר אפי' מגרשה בלא ערות דבר, ור' דוסא ס"ל לא פלוג להקל אבל ר' יהודה גופיה אינו מיקל רק בבתולה דאיכא טעמא פיון דמחזקת נפשה בבתולה מסתמא קושטא קאמרה דהא בכהן נאמן לאסרה ובישראל נמי נאמן להפסידה כתובתה והשתא דורות ראשונים דנו לא פלוג להחמיר ור' דוסא ס"ל לא פלוג להקל ודו"ק: ובהכי ניחא ה"ה נמי מיקל אע"פ שהוא מדורות הראשונים, וכן הקשה מהר"ם שי"ף, ולפמ"ש ניחא דב"ה לשיטתיהו שיכול לגרשה בלא ערות דבר א"כ אין מקום להחמיר פלל דרובא דרובא גיטין הם

בלא ערות דבר, ודוק היטב: בד"ה טרקסמון כו' ובפרוץ פירש טרקסמון מין ירק כו' דא"כ ה"ל למימר ירק סתם עכ"ל.

תמוה לי דפשיטא דירק חייב במעשר כמפונש בפ"א דמעשרות רק אותו ירק שישמו טרקסמון פטור מן המעשר וקאמר שמכניסין אותו דרך פתחים כמו שמכניסין ירק טרקסמון שפטור מן המעשר אבל שאר ירקות ודאי חייבין במעשר כמפונש במשנה פ"א דמעשרות משנה ד', ונ"ל שצ"ל בתוס' דהל"ל פתח סתם, גם במ"ש וצ"ע אם דרך טרקסמון פטור אפי' מדרבנן אינו מוכן, וצ"ל אם ירק טרקסמון כו', ותימא שלא הרגישו המפרשים בזה: במשנה המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי כו'.

ויש לדייק למה לא נקט בפשיטות המגרש אשתו ונתניחד עמה, ואיפשר לומר מפאן סיוע למ"ש בש"ע סימן מ"ב דבעינן דוקא שיהיו יודעין שיש עדים א"כ בפונדקי מסתמא יודעין שיש עדים אבל בעלמא אפי' יש עדי יחוד מ"מ איפשר שהם לא ידעו והוי קידושין בלא עדים, אלא דמ"מ י"ל פינו דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אמרינן מסתמא ידעו שיש עדים, מיהו אין זה מוכרח די"ל דדוקא ביודע שיש עדים מסתמא בעל לשם קידושין, ובש"ע סימן קמ"ט מפונש וראו הוא והיא את העדים משמע דבעינן שיודע שראו את העדים שהעדים עצמם יודעים שראו אותם אבל אם העדים אין יודעין אם ראו אותם איפשר דלא חיישינן לקידושין דשמא לא ידע שיש עדים ויצרו תקפו ובעל לשם זנות ואפי' מודים שיודעו שיש עדים איפשר דהוי כמקדש בלא עדים, גם יש להאמינם שלא נתפוננו לקידושין במיגו דאי בעו אמרו שלא ראו העדים ולא הוי קידושין, וצ"ע לדינא, ומתוך לשון הרשב"א שכתב אבל אם ראו אותן שנים מן החלון והם רואים ואין נראין לו אינה צריכה ממנו גט לפי שאדם יודע שהמקדש בינו לבין עצמו אינה מקודשת אע"פ ששניהם מודים הילכף כשבעל לשם זנות בעל, עכ"ל הרשב"א, ומשמע בלא נודע אם ראו אותן אמרינן מסתמא ראו מכח הך חזקה גופא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וצ"ע, עמ"ש בע"ב: (ע"ב) בגמרא וב"ה סברי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ותמוה לי מאיזה צד אתה בא לדון שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות מצד חזקת פשרות אם כן אם אמרו שלא נתפוננו לקידושין איך נימא שמשקרין ורוצים להפקיע אשת איש בלא גט הרי קם להו בדבריה מנייה מביאת פנויה, וא"כ איך נימא בשביל חזקת פשרות ודאי נתפוננו לקידושין דא"כ איך נהפך לבה בקרבה לינשא לאחר באיסור אשת איש כל ימיה, ונראה שזהו טעמו של בעל ש"ג שהביאו הב"ש שסובר דבשניהם מודים שלא נתפוננו לקידושין אין לחוש, והב"ש בסימן קמ"ט סק"ד כתב מנ"ל זאת, ולפמ"ש י"ל שזהו טעמו דנגד איסור אשת איש הוי טפי חזקת פשרות שיצרו תקפו ובה עליה לשם זנות משנאמר שמבקשים להתיר איסור אשת איש, אלא דצ"ע דאם האשה לבד אמרה שלא נתפוננה לקידושין איך נחזיקה שעכשיו תקלקל עצמה באיסור אשת איש ויהיו בניה ממזרים שזה עבירה יותר מביאת פנויה, ודוחק לומר דמחזקינן לה דהשתא איתרע חזקתה לגמרי ורוצה לעבור איסור אשת איש ומעיקרא היתה חזקתה בכשרות אפילו באיסור פנויה לא עבדה דזהו דחוק ורחוק, ועוד דא"כ אשה פנויה שנתעברה נחזיקה בחזקת אשת איש ונאמר שנתקדשה לאחד וביאתה בהיתר ולא נימא שזינתה ולא תהיה מותרת לינשא, וכ"ש לדעת הגאונים שכל אשה שתבעל בפני עדים בחזקתה לשם קידושין נבעלה איך נאמר שנתעברה בזנות, ואיפשר דהגאונים לא אמרו רק בהודו שלשם קידושין נבעלה דאמרינן דהוי כקידושין בעדים, דלא תימא דלא אמרינן הן הן עדי יחוד א"כ אף שנתפוננו לשם קידושין לא מהני דסתם ביאה לאו לשם קידושין הוא לכן אמרינן מסתמא אין אדם עושה בעילתו בעילת

זנות וסתמא לשם קידושין הוא אבל באמרה בפירוש שלשם זנות נבעלה א"צ גט, ומינוש מה שטען הרשב"א על הגאונים מה דנושא אדם אנוסת אביו ומפנות אביו דבטענו שלא נתפוננו לשם קידושין לא תיזשין לקידושין והיינו מטעמא דפרושית דלא שייך להחזיקו בחזקת פשרות ורוצים לעבור איסור אשת איש, גם קשה למה לא יהיה הבעל נאמן במה לו לשקר דהא בידו לגרשה, ובקידושין דף פ"ג איתא מה לי לשקר לחזקה דמאי אליבא דכ"ע, ועיין בר"ן שם בקידושין שפתיב דהך מה לי לשקר עדיף מחזקה פנין שהוא בידו, ורבי נתן ס"ל פ'עדים דמי א"כ למה לא יהיה נאמן נגד הך חזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, מיהו גם בהך דפ' המדיר בקידוש על תנאי ובעל ג"כ קשה על זה וצ"ע: שם תנן ומוזים בנתגרשה מן האירוסין כו' ואי בשראויה שנבעלה מה לי מן האירוסין כו'.

ויש לדקדק לפמ"ש הרמב"ם בפ"י מגירושין דדוקא באשתו שגירשה אמרינן חזקה זו אבל בשאר אשה מסתמא לשם זנות בעל, א"כ קשה דילמא להכי מן האירוסין שאין לבו גם ביה הניא פאשה אחרת דהא ע"כ טעמא בעי דבאשה אחרת לא אמרינן הך חזקה וי"ל בלבד גם ביה מסתמא דיבר עמה לבעלה לשם קידושין, משא"כ מן האירוסין אינה אלא פאשה אחרת, ויש ליישב: והרא"ש הסכים עם הרמב"ם וביבמות פ' פיצד הסכים עם הגאונים בבא על שפחתו דאמרינן מסתמא שיקררה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, וברמב"ם מבואר דחשיב ואין צריך לומר בשפחה שהוא ביאת זנות, ועיין בב"ש סימן ט"ו סק"ט ובר"ס קנ"ו, ואיפשר לומר דהרא"ש לשיטתיה אזיל דנדאי טעמו של הרמב"ם דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי בידו לעשותה בעילת מצוה, וקשה הא אם יבעול לשם קידושין יצטרף ליתן לה פתובה אי יש פתובה לארוסה משא"כ בבעל לשם זנות, וא"כ י"ל שלא ביקש להתחייב פתובה ובעל לשם זנות, מיהו ברמב"ם יש לומר דלשיטתיה אזיל דס"ל שאין פתובה לארוסה, אבל הרא"ש לשיטתיה דס"ל יש פתובה לארוסה כמ"ש בפ' נערה סי' ד' א"כ י"ל באשתו שגירשה אפילו מן האירוסין י"ל שבעל לשם קידושין ואינו מפסיד הפתובה שהמגרש אשתו והחזירה ע"מ פתובה הראשונה החזירה לכן אמרינן שבעל לשם קידושין שפכר נתחייב לה פתובה מאירוסין הראשונים, משא"כ בשפחתו נהי דאמרינן ששיקררה מ"מ לא אמרינן שקידשה דא"כ יפסיד הפתובה ובמקום פסידא לא שייך חזקה זו, ולפ"ז ה"א מייירי דעדיין לא גבתה פתובה הראשונה, ודו"ק וצ"ע: בתוס' ד"ה בגט קרם כו' הא דלא תנא לה כו' אומר ה"ר יוסף כו' עכ"ל.

דבריו דחוקים, ולולא דבריהם היה נלע"ד דנדאי הך דגט קרם איירי שחתמו כל העדים שהזמין רק שעשו קשרים יותר מן העדים דאילו חסר מאותן שהזמין ודאי פסול שלא נתקיים תנאו ובכולכם כולם צריכים לחתום אי משום עדים אי משום תנאי כדלעיל דף י"ח ע"ב, אלא ע"כ איירי שאין הפסול רק מפת שפכר עדים למנין הקשרים, וא"כ לכאורה נראה פנין דאינו אלא משום גזירה אם לא נישאת יש תיקון להשלים ע"א מן השוק שיהיו כפי מנין הקשרים כדאיתא לקמן השלם עליו עבד מן השוק וכפיר"ת לקמן, וא"כ ה"א דוקא בכנסה גזרו שתצא מזה ומזה אבל מעיקרא יש תיקון להשלים החסרון והיינו אם חתומים הראשונים הם פשרים, משא"כ בהנהך דלעיל הוא מעונות בכתיבה ואין לו תיקון, והשתא באה המשנה על סדרה דלעיל בכולהו טעותי אין תיקון לגט להשלים פנין שנכתב שלא פהוגן ופסיק דארף אם לא נישאת עדיין אם תינשא תצא מזה ומזה ונהדר תנינו המקרה והחשש שבא לאחר פתיבת הגט כתב לגרש אשתו וכו' ונהדר תני החשש לאחר נתינת הגט, ושוב תנא התנא מה שמתנה אחר פניסתה ע"י הגט דקודם פניסה איפשר להשלים החסרון והיינו כשהיו הראשונים פשרים וההשלמה חסר וזה הפסול אינו אלא

אחר פניסה ודו"ק: (דף פ"ב ע"א) בתוס' ד"ה צא כו' ומיהו בקונט' פירש כו' משמע שסובר דבעינן זה בפני זה ומה שפירש נעדיין לא נמסר לה ר"ל שהעדים לא חתמו כו' עכ"ל.

לפענ"ד הוא דחוק בפירש"י, אלא נראה דס"ל דכינן דכבר חתמו הצריכים לגט זה בפני זה אין חתימתן בטילה רק הנוסף צריף לחתום בפני הראשונים שלא יטעה שישבור שא"צ זה בפני זה פי לא ידע שהראשונים חתמו זה בפני זה אבל אותן שפבר חתמו ונצטרפו אין לחוש בהם לטעות, ולהכי פתב רש"י שצדיין לא נמסר שאם פבר נמסר הרי נמסר בפסול וצריף להחזירו לבעל ולחזור וליתנו לכן פירש"י שצדיין לא נמסר בפשוטו, וגם מה שפירש"י הסופר לפענ"ד הוא טעות סופר וצ"ל הבעל והעדים בפנינו, נמצא פירש"י הוא הכרעה בין רבינו משנלם לה"ר אלחנן ודו"ק: סליק פרק שמיני המגרש פרק תשיעי במשנה המגרש את אשתו וא"ל הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני כו'.

לכאורה דאם לא אמר אלא הרי את מותרת אלא לפלוני שאינה מותרת רק לפלוני דהו אלא הוי כמו אלא דלעיל כמ"ש התוס' לקמן ד"ה אמר רבינא רק משום דאמר הרי את מותרת לכל אדם מפרישין דאלא היינו חוץ, ויש לדקדק דהא לעיל פרק מי שאחזו דף ע"ב גבי מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דמספקא לו אי תנאה הוי אי חזרה הוי, וא"כ קשה נימא דפליגי ר"א ורבנן דר"א ס"ל אלא לפלוני חזרה הוי ומותרת רק לפלוני שחזר מן הרי את מותרת לכל אדם ואמר אלא לפלוני, ורבנן מספקא.

להו אי הוי חוץ או חזרה לכן אסורה לכל, אבל בחוץ מודו רבנן דהוי גט, ונראה ליישב דבלא"ה הקשה הפני יהושע למאי דקאמר בש"ס אי אלא חוץ הוא בעל מנת מודו רבנן דתנאה הוי וקשה לפ"ז למה נקט יטלנו הימנה ויחזור כו' ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם הל"ל דיטלנו ממנה ויחזור ויאמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני דנשארה באיסור על אותו פלוני כמו שנתנו לה תחילה, ונדחק ליישב, ונראה ליישב לנכון דבגמרא לקמן דף פ"ד ע"ב אמר כמאן פרש"א דצריף דוקא ליטלנו ממנה דלרבי סגי שיאמר לה הא גיטיף, ומשני אפי' תימא רבי הואיל וקנאתו ליפסל בו מן הפהונה הרי דס"ד דלרבי א"צ ליטלו ממנה וא"כ י"ל דאי הוי נקט ליטלו כו' ולומר על מנת הנה מציינו למיטעי דבחוי סגי שיאמר לה הא גיטיף והא דקאמר יטלנו ממנה היינו משום דכשאומר על מנת דהוי תנאי א"כ אי איפשר שיאמר פשהווא בידה דהא בעינן תנאי קודם למעשה וכאן שפבר נתנו לה הוי מעשה קודם לתנאי לכן בהכרח צריף לחזור וליטלו ממנה דנדאי בשפבר נתן לה הגט הוי מעשה קודם לתנאי לכ"ע אפי' לשיתת הרמב"ם ואפי' להפוסקים החולקים על הרמב"ם וס"ל דבעינן הדיבור של התנאי קודם לדבור המעשה והיינו שיאמר בתחילה על מנת כו' מ"מ נדאי אם פבר נתנו לה כ"ש דמיקרי מעשה קודם לתנאי וא"כ לא הנה מוכח דבעינן נתינה חדשה, אבל מדתנן שיאמר לה הרי את מל"א בסתם בלא תנאי מוכח דבעינן נתינה חדשה וא"ש ונכון, והשתא תו לא קשיא תו לא קשיא נימא דרבנן דמתני' מספקא להו אי הוי חזרה או חוץ, א"כ קשיא ל"ל שיאמר הרי את מל"א לימא שיאמר לה חוץ מפלוני דלא הוי תנאי ואפ"ה בעינן שיטלנו ממנה כו' מוכח שפיר דבעינן נתינה חדשה ועמ"ש בגמרא ודו"ק, ועמ"ש בדף פ"ג עוד מזה: בגמרא איבעיא להו כו' אלא חוץ הוא או על מנת, ויש לדקדק דהא נדאי אם לא אמר רק הרי את מותרת אלא לפלוני משמע דאינה מותרת רק לפלוני, וא"כ קשה פי מפרישין נמי על מנת נימא לפרש שהתנה הרי את מותרת לכל אדם על מנת שתנשאי לפלוני ובכה"ג שפיר הוי גיטא כדלקמן דף פ"ד, דהא מסתבר טפי לפרושי באלא לפלוני ע"מ שתנשאי לפלוני מדנפרש

אֵלָא לְפִלוּנֵי ע"מ שְׁלֵא תַנְשְׂאֵי פִינּוֹן שְׁלֵא הַזְכִּיר הָאִיסוּר פְּלִל, וְאִיפְשָׁר לֹמַר דְּבִלֵּא"ה יֵשׁ לְהַבִּין אִיךָ ס"ד דְּאֵלָא ע"מ הוּא לִימָא עַל מְנַת בְּהֶדְיָא, וי"ל לְזַה דְּבִיקְשׁ לְאֶסְרָה עַל הַשְּׁנֵי בֵּין בְּזוּנֹת בֵּין בְּנִשְׁוֹאִין, וְהִשְׁתָּא אִי קָאָמַר שְׁלֵא תַנְשְׂאֵי אִין בְּעִילָה בְּכָלֵל וְאִם אָמַר ע"מ שְׁלֵא תַבְעֵלֵי אִין נִשְׁוֹאִין בְּכָלֵל, לְכֹן נִקְטַת הַתְּנַאי בְּלִשׁוֹן אֵלָא מִשְׁמַע ע"מ לְפִלוּנֵי לֹא תִתְּרַם מִשְׁמַע שְׁאִין שׁוּם הִיתְרַם לֹא בְּנִשְׁוֹאִין וְלֹא בְּזוּנֹת, וְהִשְׁתָּא אִי פְּנוּנְתוֹ אֵלָא שְׁתַּנְשְׂאֵי לְפִלוּנֵי ה"ל לְמִימַר בְּהֶדְיָא עַל מְנַת שְׁתַּנְשְׂאֵי לְפִלוּנֵי דְכְּשָׁאָמַר ע"מ לְפִלוּנֵי מִסְתַּמָּא בְּנִשְׁוֹאִין קָאָמַר וְדו"ק: שְׁם אָבֵל בַּע"מ מוֹדוּ לֵיהּ.

וְהַקְשָׁה בְּפִנֵי יְהוֹשֻׁעַ אַמַּאי לֹא מְסַפְקָא אִי פְּלִיגֵי בֵּין בַּע"מ בֵּין בַּחוּץ וְהָא דְנִקְטַת בַּחוּץ לְהוֹדִיעָהּ פְּחוּ דַר"א פְּחָא דְהִיתְרָא, וְדַחַק לִנְיָשָׁב, וְנִרְאָה לִנְיָשָׁב ע"פ מ"ש הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין דְּף ע"ב ע"ב ד"ה פַּח, דְּבָרִישׁ בֵּיצָה פְּרִיף וְלִפְלִגּוֹ בְּתַרְנוּנֵיהוּ וְהַתּוֹס' הַקְשׁוּ שְׁם בְּכָל דְּוִכְתִּי דְאָמְרִין פְּחָא דְהִיתְרָא עָדִיף תִּיקְשִׁי לִפְלִגּוֹ בְּתַרְנוּנֵיהוּ וְכַתְּבוּ פִּינּוֹן דַּב"ש בְּמִקּוּם ב"ה אִינְהּ מִשְׁנָה לֹא חֲשִׁיבִי כ"כ וְנִיחָא טְפִי לְאֶשְׁמוּעֵינּוּ פְּחוּ דַב"ה, א"כ לַפְּמ"ש הַתּוֹס' בְּכַמָּה דְּוִכְתִּי דַר"א שְׁמוּתִי הוּא מִתְּלִמְדֵי שְׁמַאי וְא"כ טְפִי עָדִיף לְאֶשְׁמוּעֵינּוּ רַבּוּתָא דְרַבְּנָן לְאִיסוּרָא וּבְפִרְטַת הַכָּא דְכּוֹלָם הֲשִׁיבוּ עַל דְּבָרֵי ר"א, וְגַם לַפְּמ"ש רִישׁ בֵּיצָה הִיכָא שְׁא"צ לְהֶאָרִיף פְּרִיף לִפְלִגּוֹ בְּתַרְנוּנֵיהוּ א"כ הִכָּא נְמִי א"צ לְהֶאָרִיף רַק אָמַר אֵלָא לְפִלוּנֵי אוּ ע"מ לְפִלוּנֵי לְכֹן אִי אֵלָא חוּץ הוּא ע"כ רַבְּנָן מוֹדוּ בַּעַל מְנַת דַּא"ל"כ לִפְלִגּוֹ בְּתַרְנוּנֵיהוּ וְדו"ק: אָמְנָם אִין זֶה מְסַפִּיק לְשִׁיטַת הַרַמְבַּ"ן דַּס"ל דְּבַאָמַת בְּתַרְנוּנֵיהוּ פְּלִיגֵי א"כ וְדַאי קְשָׁה אַמַּאי לֹא נִקְטַת בְּהֶאֱיָבְעִיא הַף סְפִיקָא, וְהַר"ן דַּחַק דְקָאָמַר רַק בְּדַרְף אִיפְשָׁר דְרַבְּנָן מוֹדוּ בַּע"מ, לְכֹן נִרְאָה דְּוִדַאי בַּס"ד מִשְׁמַע לֵיהּ שְׁפִיר דְרַבְּנָן מוֹדוּ בַּע"מ דַּא"ל"כ אַמַּאי נִקְטַת פְּלִגְתֵּיהוּ בַּחוּץ לִפְלִגּוֹ בַּע"מ, וְאִין לֹמַר לְהוֹדִיעָהּ פְּחוּ דַר"א דְאָפִי בַּחוּץ מִתְּרִי וְאִי הִנֵּה נִקְטַת בַּעַל מְנַת ה"א בַּחוּץ מוֹדָה ר"א דַּא"כ פִּינּוֹן דְּאֵלָא נְמִי לֹא לִישְׁנָא בְּרִירָא הוּא וְאִיפָּא לְמִיטְעֵי אַפְתִּי דְאֵלָא גּוּפָא ע"מ הוּא אִם אִיתָא דְרַבְּנָן פְּלִיגֵי בַּחוּץ דְּוִקָא וְלְרַבּוּתָא דַר"א נִקְטַת אֵלָא לְהוֹדִיעָהּ דְּפִלִּיג אִפִּי בַּחוּץ טְפִי ה"ל לְמִיתְּנֵי בְּהֶדְיָא חוּץ דְּהוּא רַבּוּתָא דַר"א מְבִוּרְרַת דְּהִשְׁתָּא אִיפָּא לְמִיטְעֵי דְאֵלָא נְמִי ע"מ הוּא, אֵלָא ע"כ אִי נִקְטִינּוּ דְאֵלָא חוּץ הוּא סְמָךְ הַתְּנָא דְלִיכָא לְמִיטְעֵי פְּלִל בְּאֵלָא דַע"מ הוּא דַּאִין שׁוּם סְבָרָא לְאֶסְרוֹר בַּעַל מְנַת דְּלֹא הוּי רַק תְּנַאי בְּעֵלְמָא א"כ מִמִּילָא רַבְּנָן מוֹדוּ בַּעַל מְנַת דַּע"מ אִי הִנֵּה שׁוּם סְבָרָא לֹמַר לְאֶסְרוֹר בַּעַל מְנַת ה"ל לְמִיתְּנֵי חוּץ בְּהֶדְיָא, מִשְׁא"כ לְמִסְקְנָא דְמוּכַח מִמִּתְּנֵי דְנִגְעִים דְאֵלָא חוּץ הוּא א"כ לִיכָּא לְמִיטְעֵי פְּלִל בְּאֵלָא דְּוִדַאי חוּץ הוּא, א"כ שְׁפִיר י"ל דְּפִלִּיגֵי בְּתַרְנוּנֵיהוּ וְנִקְטַת אֵלָא לְהוֹדִיעָהּ פְּחוּ דַר"א וְלִיכָּא לְמִיטְעֵי דְאֵלָא נְמִי עַל מְנַת הוּא פִּינּוֹן דְּמוּכַח מִמִּתְּנֵי וּבְהִכִּי מְדוּנִיק לְשׁוֹן הַש"ס אֵלָא וְדַאי חוּץ הוּא וְצַדִּיקוּ דְבָרֵי הַרַמְבַּ"ן דְּמִדְלָא סִינִים דַּבַּע"מ מוֹדוּ מוּכַח וְדַאי דְאִיפָּא לְמִימַר דְּפִלִּיגֵי רַבְּנָן נְמִי אַעַל מְנַת וְנִקְטַת אֵלָא לְהוֹדִיעָהּ פְּחוּ דַר"א וְלִק"מ, וְיֵשׁ לְהוֹסִיף נִזְכָּר לְזַה דְּבִלֵּא"ה קְשִׁיָּא קוֹשְׁשִׁית הַפְּנִי אִי מוֹדָה בַּע"מ לְנִקְוֹט יַחְזוֹר וְיִתְּנֵנוּ לֵה ע"מ שְׁלֵא תַנְשְׂאֵי לְפִלוּנֵי, וְלַפְּמ"ש מִתְּנַרְץ שְׁפִיר דְּלַפּוּם סְבָרָא דְאֵלָא חוּץ הוּא תִּיקְשִׁי הָא גּוּפָא אַמַּאי לֹא תַנְי לִישְׁנָא בְּרִירָא חוּץ וַע"כ דַּא"צ לְהִשְׁמִיעֵנוּ פְּלִל עַל מְנַת דְּפִשְׁטָא דְלֹא גָרַע מְפָל תְּנַאי דְּעֵלְמָא א"כ מִמִּילָא גַם זֶה א"צ לְאֶשְׁמוּעֵינּוּ שְׁיַחְזוֹר וְיִתְּנֵנוּ לֵה וְיִאמַר עַל מְנַת דְּפִשְׁטָא דְהִינּוּ מוֹתְרַת לְכָל אָדָם וְתַנְאָה בְּעֵלְמָא הוּא, אָבֵל לְמִסְקְנָא דְאֵלָא נְמִי לִישְׁנָא בְּרִירָא הוּא שְׁהוּא חוּץ א"כ הִדְרָא קוֹשְׁשִׁית הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ לְדוּכְתָהּ לִיתְּנֵי שְׁיַחְזוֹר וְיִאמַר עַל מְנַת וַע"כ בַּע"מ נְמִי פְּלִיגֵי, לְכֹן שְׁפִיר י"ל דְּלְמִסְקְנָא נְמִי בַּעַל מְנַת פְּלִיגֵי וְנִקְטַת חוּץ לְהוֹדִיעָהּ פְּחוּ דַר"א פְּחָא דְהִיתְרָא דְאֵלָא נְמִי לִישְׁנָא בְּרִירָא שְׁהוּא חוּץ וְנִכּוֹן וּבְרוּר, וְדוּק הֵיטֵב: שְׁם אָבֵל בַּע"מ מוֹדוּ לֵיהּ.

ואיכא למידק דאיכא למיבעי נמי איפכא דילמא בחוץ הוא דמתיר ר"א משום דמוותרת לכל אדם אחר שתנשוא לאחר דמינתקא אישות דראשון, אבל בע"מ דאסורה לעולם לפלוני מודה ר"א דאסור, וי"ל לזה דנדאי מסבא ה"ל למימר דחוץ הוי שיורא וע"כ אתיא ליה מקראי דלקמן והלכה והיתה לאיש אחר דאפילו לא היתה רק לאיש אחד, א"כ משמע אפי' ע"מ שרי, וכן מקרא דגרושה מאישה ויליף מאיסור פהונה משמע בכל גונוני אפי' בע"מ הוי גט פיון דיליף מקרא דבלא קרא אין סבא להתיר חוץ דמ"מ השתא מיהת שיורא הוי ודו"ק, ומינשב נמי בזה מה שדייק בפני יהושע דילמא בע"מ ס"ל טפי אסור מטעמא דקאמרי זקנים לקמן, ולפ"ז ניחא דאי מקרא יליף משמע בכל גונוני שאינה מותרת לאחר אפי' ע"י תנאי ודו"ק: בתוס' ד"ה המגרש כו' אבל בע"מ שלא תבעלי ולא תנשאי כו' עכ"ל הר"ן דייק מדלא מפרש הבעיא בע"מ גופיה אי פליגי בע"מ דלא תבעלי או בע"מ שלא תנשאי לחודיה, ודייק הפהרש"א לקמן בתוס' דייקו מלשון הש"ס דקאמר מדפליג בברייתא בין ע"מ לחוץ ולא מפליג בע"מ גופיה, והקשה הפהרש"א למה לא דייקו התוס' מהכא מדלא מספקא ליה בע"מ גופיה, ולפענ"ד נראה דלא נסתפקו התוס' רק למסקנא אבל לפום סבא דבעל הבעיא דאלא על מנת הוא א"כ ע"כ לפרושי דה"ק הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני קאי אהיתר והיינו על מנת שלא תהיה מותרת לפלוני א"כ ודאי משמע דאפי' בעילה לפלוני אינה בכלל היתר דהיינו על מנת שלא תהיה מותרת לפלוני א"כ ממילא שהבעילה נמי לא תהיה מותרת לפלוני שהרי התנה שלא יועיל ההיתר של הגט לפלוני ועיקר ספיקא של התוס' לפום מסקנת הש"ס דאלא חוץ הוא, ולקמן יש משמעות שהביאו התוס' דהיינו ע"מ שלא תנשאי וי"ל שלא תבעלי דומה לחוץ, ובזה מובנים דברי התוס' בסיום הדיבור שכתבו ובסמוך קאמר ומתני' דאוקימנא בחוץ מ"ט דר"א, אבל לרבנן אפי' ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי א"ש, ואינו מוכן דנדאי לפום סבא דע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי דמי לחוץ היינו נמי חוץ, ולפ"ז ניחא דהכי משמע להו להתוס' דמשמע אי מתני' בע"מ א"ש, א"כ מוכח דאפי' לא תבעלי לא קשיא ליה דהא אם פירוש אלא על מנת ע"כ ביאה לחוד נמי אינה בכלל היתר ואפ"ה לא קשיא לן וא"ש דברי התוס', ודוק היטב: בא"ד ואי בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי כו' מאי קאמר הרי הותרה אצלו בזנות עכ"ל.

התוס' דחקו לדחות ראיה זו, ולפענ"ד נ"ל למאי דמסיק לקמן דף פ"ג ע"ב איכא דשמיע ליה חוץ ואיכא דשמיע ליה בעל מנת א"כ פיון דתשובת ר"ט ור"ע בע"מ שלא תנשאי, וכן ר' יוסי בר' יהודה לקמן בע"מ שלא תנשאי, א"כ משמע פל תנא לפום מה דשמיע ליה משיב מאן דשמיע ליה בע"מ משיב אצל מנת ומאן דשמיע ליה בחוץ משיב אחוץ, וא"כ פיון דליכא רק שמיעת ע"מ שלא תנשאי כשהשיב ר' יוסי מסתמא השיב נמי על ע"מ שלא תנשאי ופריה הרי הותרה אצלו בזנות, אבל לדינא למאן דשמיע בחוץ משמע נמי אפי' ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי לא הוי רק תנאי, לכן מסתבר להש"ס דהשיב על שמיעת חוץ טפי משנאמר דשמיע על מנת שלא תנשאי ולא תבעלי ואיכא ג' טעויות דלא מספקינו אלא אי אמר רבי אליעזר או בע"מ שלא תנשאי כר"י בר' יהודה בברייתא לקמן ודו"ק: בא"ד דהרי הותרה לכל פיון דלא אסרה אלא דרף תנאי עכ"ל.

אינו מוכן לי דהא אי ר' יוסי בא לסתור דברי ר"א לפום סבא דעל מנת נמי לא מהני, א"כ ע"כ מאן דס"ל ע"מ לא מהני היינו משום דע"מ נמי שיורא הוי פדאמרינו בגמרא דלהכי לא דמי לתנאי דעלמא דשייר לה בגט דאל"כ אין טעם שתאסר בדרף תנאי טפי מתנאי דעלמא דכל תשובות הזקנים אינם אלא לאסבורי דבכה"ג ראוי שיהיה שייר בגט א"כ אי נקטינו הסבא דהוי

שיוּרָא לא שׂינָה לְאַקְשׁוּנֵי דְלִיקְהוּי פְּתַנְאֵי בְּעֵלְמָא דִּי"ל דְּבָאִין הֵיתֵר אִפִּי בְּזִנּוּת לָא דְמִי לְתַנְאֵי בְּעֵלְמָא מְשׁוּם שׂוּרָא דְגַט וצ"ע: בְּגִמְרָא ת"ש פֶּל הֵבְתִים כּו' אֶלְא שְׁל נְכָרִים כּו' חוּץ הוּא.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק דִּילְמָא אֶלְא מְשַׁמַּע חוּץ וּמְשַׁמַּע ע"מ דְּהָא אִיפָא נְמִי אֶלְא שְׁהוּא כְּמוֹ אֶבֶל וְרַק כּמ"ש הַתּוֹס', א"כ אִיפָא לְמִימַר דַּר"א ס"ל חוּץ פְּסוּל רַק פִּינּוֹן דְּחוּץ פְּסוּל מְסַתְמָא ע"מ קְאָמַר, מִשָּׂא"כ בְּנִגְעִים אִין פִּירוּשׁ אַחַר רַק חוּץ, וְהָכִי אֶמְרִינּוּן לְעִיל ר"פ הַשּׁוֹלַח בְּעַל שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת בְּמִשְׁמַע גְּבִי גֵט לִישְׁנָא דְמַהֲנֵי בֵּיהּ וּגְבִי מַתְנָה לִישְׁנָא דְמַהֲנֵי בֵּיהּ, וְאִיפְשָׁר לֹמַר דְּבִלָּא"ה דִּיִּיק הֶרְמַבְ"ן לְמֵאֵי דְפִשִׁיט ש"מ חוּץ הוּא וְלֹא סִיָּים דְּבָרֵי בְּעַל הַבְּעִיָּא אֶבֶל בַּע"מ מוּדוּ רַבְּנָן, לְכֹן נִרְאָה דְּבִלָּא"ה דְּחוּק לֹמַר דְּרַבְּנָן שְׁהַשִּׁיבוּ לְאַחַר פְּטִירְתּוֹ שְׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טַעְוָה בְּשִׁמוּעָתוֹ וְלֹא יָדְעוּ אִי בְּחוּץ אוֹ בְּעַל מְנָת, לְכֹן י"ל לְכָל זֶה דְּלֹא פִּשִׁיט רַק דִּישׁ אֶלְא שְׁמִשְׁמַעוּתוֹ חוּץ, וּמ"מ י"ל אִי מוּדָה ר"א בְּחוּץ ע"כ אֶלְא דְּהָכָא עַל מְנָת הוּא דְּמְסַתְמָא קְאָמַר לִישְׁנָא דְמַהֲנֵי דְּחוּץ לֹא מְהַנִּי, וְהַשְׁתָּא רַבְּנָן שְׁל אַחַר פְּטִירְתּוֹ קִיבְלוּ מְמַנּוּ ג"כ בְּלִשׁוֹן אֶלְא בְּפִרְט ר"א שְׁלֹא אָמַר דְּבָר שְׁלֹא שְׁמַע מִפִּי רַבּוּ פְּדֵאִיתָא בַּפ"ב דְּסוֹפָה, וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר הֵשִׁיבוּ מֵאֵן דַּס"ל בְּחוּץ לֹא אָמַר ר"א דְּלֹא ס"ל קְרָאֵי דְלִקְמָן א"כ ע"כ מְשַׁמַּעוֹת אֶלְא עַל מְנָת הַשִּׁיב עַל עַל מְנָת וְאִידָּהּ ס"ל דְּאִיפָא לְמִימַר דַּר"א גַּם בְּחוּץ דְּרִישׁ הֲנֵי קְרָאֵי פְּדִלְקָמָן א"כ י"ל שְׁפִיר אִפִּי אִי אֶלְא חוּץ הוּא מְצִי לְמִימַר דְּמַתִּיר אוֹ דַּס"ל בַּע"מ לִיפָא דְּפִלִּיג אַר"א דְּהוּי פְּכוּלְהוּ תַנְאֵי דְּעֵלְמָא וְע"כ בְּחוּץ פְּלִיגִי: וְאַרְנוּחַ לֹן בְּזֶה הַסְּוֵגִיא דְלִקְמָן תְּשׁוּבַת אַרְבָּעָה זְקָנִים דְּתְשׁוּבַת ר' טַרְפוֹן וּר' עֶקִיבָא עַל עַל מְנָת הוּא תְּמוּהָ דְּבִשְׁבִיל גְּרָמָא כְּזוֹ נִימָא שְׁלֹא יְהִיָּה גֵט מִן הַתּוֹרָה, וְכַמְעַט שְׁאִינוּ מוּכָן פְּלָל, וּלפ"ז י"ל דְּאִינְהוּ ס"ל דְּבְחוּץ לֹא אָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר דְּהוּי שְׁוִיר בְּגַט וּמוּדָה ר"א דְּלֹא הוּי גֵט רַק בְּאֶלְא קְאָמַר פִּינּוֹן דְּבְחוּץ לֹא הוּי גֵט מְסַתְמָא ע"מ קְאָמַר, וְע"ז הֵיתֵה תְּשׁוּבַת ר"ט וּר"ע דְּלֹא מִילְתָּא דְּפִסִּיקָא הוּא פִּינּוֹן דְּגוֹרֵם לְעַקוּרְדְּבָר מִן הַתּוֹרָה אִין לְהַעֲמִיד בְּאֶלְא אַע"ג דְּחוּץ לֹא מְהַנִּי מ"מ לֹא נִימָא מְשׁוּם הָא דַּע"מ קְאָמַר פִּינּוֹן דְּאִיפָא חֲשָׁשָׂא דַּר"ט וּר' עֶקִיבָא, וְא"כ נְקֻטִינּוּן אֶלְא חוּץ וְלֹא הוּי גֵט דְּבְחוּץ ס"ל גַּם ר"א מוּדָה רַק בְּאֶלְא ס"ל לַר"א דְּמוּטָב לְפָרֵשׁ ע"מ לִישְׁנָא דְמַהֲנֵי בְּגַט מְדַנְפָּרֵשׁ בְּחוּץ, וְע"ז בָּאָה תְּשׁוּבַתְּם דְּבַע"מ אִיפָא הֲנֵה סְבָרוֹת דַּר"ט וּר' עֶקִיבָא לְכֹן נְקֻטִינּוּן לְפָרֵשׁ אֶלְא חוּץ וּבְחוּץ מוּדָה ר"א, אֶבֶל לֹא שְׁיִהִיָּה תְּשׁוּבָה מְזוֹ לְבַטֵּל הַגֵּט בְּעַל מְנָת שְׁנִירָאָה תְּפִל מְבִלִּי מְלַח, וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר נְקֻטִינּוּן דְּבָאֵמַר בְּפִירוּשׁ עַל מְנָת כ"ע מוּדוּ דְּתַנְאָה בְּעֵלְמָא הוּא וְהַגֵּט כְּשֵׁר לַכ"ע, וְנִתְבַּטְּלָה הַשְּׁגַת הֶרְמַבְ"ן עַל הֲנֵי פּוֹסְקִים, וְאִין לְהַקְשׁוֹת אִיף אָמַר דַּר"ט וּר"ע אִית לְהוּ פִּירְכָּא בַּע"מ הָא אִין דְּבָרֵיהֶם אֶלְא לְסַעַד דְּנִימָא טְפִי דְּאֶלְא חוּץ קְאָמַר דְּהָא לָאו קוּשְׁיָא הִיא דְּהַפִּירְכָּא הוּא לֹמַר דְּאִפִּי הוּכְחָה עַל הַפְּוֹנָה דַּע"מ.

לֹא מוּכָח דְּשְׁפִיר י"ל דַּע"מ קְאָמַר וְכַמוֹ בְּבַת אַחִיו שְׁאִינוּ חֲשָׁשׁ וְכֹן בְּכָל תַּנְאֵי דְּעֵלְמָא, וְנִתְקַיְּמוּ שְׁפִיר דַּעַת הַפּוֹסְקִים דְּבַע"מ לַכ"ע שְׁרִי דְּכוּלְהוּ זְקָנִים מוּדוּ דְּבָאֵמַר בְּפִירוּשׁ עַל מְנָת דְּתַנְאָה בְּעֵלְמָא הוּא דְּלִיפָא דְּפִלִּיג בְּהָא וְהַפֵּל נְכוּן וּבְרוּר, וּמְקוּם הַנִּיחוּ לִי הֶרְאִשׁוּנִים בְּזֶה, וְדוּק הֵיטֵב: (ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה שַׁר"א מַתִּיר כּו' וּמְשַׁמַּע דְּאִפִּי בְּחִי אֹתוֹ הָאִישׁ מוֹתֵרַת לִישְׁשָׂא עכ"ל.

וְכַתֵּב הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דְּבַמְתְּנִי דַּר"א אִינוּ מַתִּיר רַק לְאַחַר מִיתָה וְע"ש, וְאִין צְוֵרָה דְּנִדְאֵי בְּמַתְנִי פִּינּוֹן דְּאֶלְא חוּץ הוּא שְׁפִיר מַתִּיר לְכָל אֶדָם דְּכִשְׁתִּינְשָׂא לְזֶה אִינְתְּקָא מְאִישׁוֹת דְּרֵאשׁוֹן פְּדִלְקָמָן מִשָּׂא"כ בְּתַנְאֵי הוּי אִשְׁת אִישׁ לְמַפְרַע, אֶבֶל בְּחוּץ לִיפָא חֲשָׁשָׂא זו, וְהַתּוֹס' מְשַׁמַּע לְהוּ בְּפִשִׁיטוֹת דְּמוֹתֵרַת אִפִּי מְדַרְבְּנָן וְדִלָּא כּמ"ש הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף י' דְּדוּקָא מִן הַתּוֹרָה מוֹתֵרַת דְּגַם הַתּוֹס' לֹא כְּתִבוּ שְׁם לְפִי הָאֵמַת רַק לְאַלוּמֵי הַקּוּשְׁיָא, אֶבֶל פְּשָׁטָא דְּמִילְתָּא וְנִדְאֵי דַּר"א מַתִּיר אִפִּי מְדַרְבְּנָן: בַּא"ד וְלֹאֲחַר לֹא תִינְשָׂא עַד שְׁתַּתֵּן עכ"ל.

ראיה זו יש לדחות בפשיטות, דהא מבןאר לעיל דף כ"ח באומר הרי זה גיטוף שעה א' קודם מותי אסורה בתרומה מיד דחיישינן למיתה, א"כ גם פאן חיישינן שמא ימות וקיי"ל לעיל דף ע"ד לי ולא לירשי, וכן אם תמות האשה תהא באיסור אשת איש למפרע פיון שפונדאי לא תקנינן, רק עיקר הקושיא מע"מ שלא תבעלי, גם זה לענ"ד י"ל דנדאי אם תעבור על התנאי תצא וכופין להוציא, לכן לא חיישינן שתעבור, אבל בע"מ שלא תבעלי חיישינן שתבעל בצניעה באין יודע, אבל לאפא ולאביה שהאיסור חמור ביותר לא חיישינן, משא"כ הכא בנשואין לא חיישינן שתנשא שיהי כופין להוציא, מיהו לזה י"ל התוס' לשיטתיהו דס"ל דהחפש הוא לאחר מיתת המגרש, כמ"ש התוס' לקמן דף פ"ג ד"ה ועמדה ומותרת לשני רק שבניה ממזרים מן הראשונים, מיהו איפא למימר דלא מקלקלא נפשה בפרהסיא שהיתה מקלקלת עצמה, אבל שתבעל בצניעה ע"פ מקרה חיישינן טפי: בא"ד שמא יבא עליה באונס כו' עכ"ל.

בתשובותי הקשיתי על זה דא"כ בע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני נחוש לאונס שישפוף א' לתוף גרונה או שתשפח או שתשטה לרפואת סכנה וכדומה, וכתבתי שם לדעת רש"י דבע"מ שלא תנשאי י"ל דדוקא מפח נשואי פלוני הוא שהקפיד עליה, אבל אם תנשא ותתגרש י"ל שאינו בכלל תנאו מן הסתם, מיהו למאן דס"ל בע"מ שלא תנשאי נמי הוי שיעור ואינו גט אין חילוק בין שהתנה שלא תנשאי לעולם או שלא תנשאי לזה בשעת הגט דאף שהוא לזמן מ"מ במידי דאישות שייה טפי שיעור דהא בע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני הוי גט מן התורה פיון דלאחר מיתתו מותרת, מ"מ בע"מ שלא תנשאי לפלוני לעולם ונדאי הוי שיעור למאן דאוסר בעל מנת, וכן בחוץ הוי שיעור אף דמותרת לאחר גירושי השני, א"כ ה"ה בהתנה ע"מ שלא תנשאי לפלוני אף דסתמא לא משמע רק בזה הגט שניתרת על ידו מ"מ הוי שיעור, א"כ בע"מ שלא תנשאי י"ל סתמא לא משמע רק בנשואין ראשונים א"כ ממילא לא קשיא קושית התוס', והא דר"ע דן לקמן בע"מ משמע דלעגנן ע"מ לא מהני ההפסק בנשואין שניים היינו ר"ע ור"ט באו לדון דבע"מ שלא תנשאי לעולם הוי שיעור באישות וכיון דבע"מ שלא תנשאי לעולם הוי שיעור ה"ה בע"מ שלא תנשאי רק בזה הגט שניתרת מפחו נמי הוי שיעור, וא"כ י"ל דר"י בע"מ שלא תנשאי דוקא דחוץ קאמר א"כ אין לחוש שמא תנשא אחר גירושין דבסתמא בנשואין ראשונים קאמר וא"כ אין לחוש לתקלה, משא"כ בע"מ שלא תבעלי המציאות בעולה היא לעולם, ודוק היטב: בגמרא ורבנן האי איש לכל איש ואיש.

וקשה הא פיון דצריה קרא לר"א משמע דמסברא אין להתיר שיעור בגט, א"כ לרבנן ל"ל קרא דמסברא חיצונה נמי הויה אסורה, והפני יהושע נדחק דצריה קרא דאל"כ אשת שני מתים היכי משפחת לה לכן ס"ד לרבנן דמשום הכי ע"כ הוי גט בכה"ג, ואין דבריו ברורים, דא"כ לר"א נימא טעמא משום הכי, ועוד דאשת שני מתים לא משפחת לה אלא בקדושי שיעור וזה לא נזכר עדין, ולכאורה הנה נ"ל דמסברא י"ל דנדאי אסורה דהויה מקצת אשת איש פיון שנסארה אשת איש מפלוני ולכן אין קושיא רק על ר"א.

דמתיר לגמרי, ולרבנן קשיא איפכא דעכ"פ לא תהיה אשת איש גמורה והויה כמו חציה שפחה וחב"ח שנתקדשה כדלעיל דף מ"ג, לכן אמר לרבנן האי לכל איש ואיש וקמ"ל קרא דלא הוי גט כלל ונשארה אשת איש גמורה, אלא דקשה לר' יוחנן דיליף מאיסור פהונה מנ"ל לרבנן דהוי אשת איש גמורה, וצ"ל דרבנן ס"ל דבשיעור לאו פרייתות הוא פלל דר' יוחנן לשיטתיה דס"ל דאיפא קידושי שיעור במעכשיו ולאחר שלשים יום, ומ"מ בגט פשיטא לן בש"ס שם דגיטא

דְּמִשְׁיִיר בְּיָה לְאוּ פְלוּם הוּא, לְכֹן פִּינּוֹן דִּס"ל לְרַבְּנָן אִיסוּר פְּהוּנָה שְׁאֵנִי מִמִּילָא בְּעֵינָן פְּרִיתוֹת גְּמוּרָה, אֶלְא דִּישׁ לְדַקְדָּק מִנ"ל לר"א דְקָרָא אִינְרִי בְּחוּץ דִּילְמָא אִינְרִי בַע"מ שְׁלֵא תִנְשְׂאֵי לְשׁוּם אָדָם רַק לְאַחַד, וְלִזְהָ י"ל דַּע"מ פְּשִׁיטָא לִיהָ לר"א דְהוּי פְּכָל תְּנָאי דְעֶלְמָא, מִיהוּ לְרַבְּנָן פִּינּוֹן דִּס"ד דְאַפִּי' בַע"מ פְּלִיגִי י"ל דְמוּקִי הֵךְ קָרָא בַע"מ וי"ל דְבְּעֵי לְאַסּוּקִי אִי גַם בַע"מ פְּלִיגִי רַבְּנָן, וְעַמ"ש לְקַמְן דְּרַף פ"ג: בְּתוּס' ד"ה אפִּי' כו' וְלַחֲשׁוֹב נְמִי אֶשֶׁת אִישׁ כו'.

לְפַעַנ"ד אִינְפִּשְׁר לְיִישֵׁב דְהֵךְ לֹא פְטִירָא דְהָא בְּיַד הַמְּגַרְשׁ לְהַתִּירָה בְּגִט אַחַר, וְאֵע"ג דְּאִיתָא בִּיבְמוֹת דְּרַף ל' כָּל יְבָמָה שְׂאִין אֲנִי קוֹרָא בְּהָ בְּשַׁעַת נְפִילָה יְבָמָה יָבֵא עָלֶיהָ הָרִי הִיא פְּאֶשֶׁת אַח שְׂיֵשׁ לָהּ בְּנִים, י"ל דְּהֵינּוּ בְּאַחוֹת אֶשֶׁה שְׂאִין בְּיַד אָדָם לְהַתִּירָה, אֲבָל פֶּאן הַמְּגַרְשׁ בְּיַדוֹ לְהַתִּירָה בְּגִט פְּדִי שְׁתַּתִּיבָם, וְאִין לְהַקְשׁוֹת מִתְּשׁוּבַת ר' טְרַפּוֹן לְקַמְן דִּי"ל הֵינּוּ בְּאִין רוּצָה לִיתָן גִּט וְדו"ק, וְאִינְפִּשְׁר שְׁפֹן פְּנוּנַת הִירוּשְׁלַמִי שְׁהִבִּיאוּ הַתּוּס' וְא"צ לֹמַר שְׁבִידוֹ לְהַתִּירָה קוּדָם שְׁתַּפּוּל לִיבּוּם: בְּגַמְרָא אָמַר אַבְיִי אַת"ל אִיתָא לְדַר' אַבָּא בָּא רְאוּבֵן כו' וּמְתוּ שְׁנִיָּהֶם.

וְהַקְשָׁה הֶרְשֵׁב"א בְּחִידוּשֵׁיו אִיף מִתְּיַבְבְּמַת לְלוּי הָא מִיָּד שְׂמַת רְאוּבֵן אִינְהָ רְאוּיָה לְלוּי שְׁהָרִי מְקוּדָשֶׁת לְשִׁמְעוֹן א"כ אִף שְׂמַת שְׁמַעוֹן אַח"כ הָא קִי"ל כָּל יְבָמָה שְׂאִין אֲנִי קוֹרָא בְּהָ בְּשַׁעַת נְפִילָה יְבָמָה יָבֵא עָלֶיהָ הָרִי הִיא פְּאֶשֶׁת אַח שְׂיֵשׁ לָהּ בְּנִים וְאִיסוּרָה, וְכֹן בְּהֵךְ דְּמוּקִי אֶשֶׁת שְׂנִי מְתִים קָשָׁה קוֹשְׂיָא זו, וְהֶאָרִיף בְּזָה וְנִדְחַק דְּנִפְלוּ פְּאַחַת וְאִינְפִּשְׁר לְצַמְצָם, וְזָה דוּחַק גְּדוּל דְּלֹא קִי"ל כו' יוֹסִי הַגְּלִילִי, וְגַם לֹא נִזְכַּר בַּש"ס לר' יוֹסִי הַגְּלִילִי דוּקָא, לְכֹן נִרְאָה דְּנִדְאִי לְמ"ד בִּיבְמוֹת דְּרַף י"ג דְּנִשְׂוֹאִין מִפִּילִין א"כ שְׂיִיכָא הַזִּיקָה אפִּי' בְּחִי אַחִיו לְעַנְיָן שְׁאַפִּי' גִּירֵשׁ הָעֶרְוָה מִקְרִי אַחוֹת אֶשֶׁה דְּמִשְׁנַעֲשִׂית צַרַת עֶרְוָה בְּשַׁעַת נִשְׂוֹאִין אפִּי' גִּירֵשׁ תַּצָּא מִשׁוּם אַחוֹת אֶשֶׁה, א"כ אִף דְּלֹא שְׂיִיף יְבוּם בְּחִיִּים מ"מ חֲשָׁבִינוּ הַזִּיקָה בְּחִי הָאֲחִין א"כ לֹא שְׂיִיף שְׁפָכְרָא נְאֻסָּרָה שְׁהָרִי הַזִּיקָה חָלָה בְּחִי שְׁנִיָּהֶם וְעַדִּין לֹא נְאֻסָּרָה רַק בְּשָׁבִיל שְׁעַדִּין הַשְּׂנִי חִי, לְכֹן אִי לֹאוּ מִשׁוּם אֶשֶׁת שְׂנִי מְתִים שְׁפִיר הוּי מִתְּיַבְבְּמַת וְאַפִּי' אִי מִיתָה מִפְּלַת הֵינּוּ לְעַנְיָן שְׂאֵם נְפִלָה אַחוֹת אֶשֶׁה לְפָנָיו וּמְתָה אֶשְׁתוֹ אִיסוּרָה לוֹ לְעוֹלָם פִּינּוֹן דְּבְּשַׁעַת נְפִילָה נְאֻסָּרָה לוֹ, אֲבָל פֶּאן לֹא נִגְמְרָה הַנְּפִילָה עַדִּין פְּשִׁהִיתָה מְקוּדָשֶׁת לְשִׁמְעוֹן אִין הַנְּפִילָה עַדִּין בְּשִׁלְיָמוֹת שְׁעַדִּין זִיקָה שְׂרָאוּי לְבֵא מִשְׁמַעוֹן עָלֶיהָ אַע"ג דְּשִׁמְעוֹן עַדִּין חִי מ"מ אִין מְנִיעָה לְזִיקָה רַק בְּשָׁבִיל שְׁעַדִּין אִינְהָ רְאוּיָה לִיבּוּם שְׂאִין בְּהָ עַדִּין אֶלְא חֲצִי זִיקָה שְׁהָרִי עַדִּין אֶשֶׁת אַחִיו שֶׁל שְׁמַעוֹן הִיא וְלֹא מִקְרִי רַק חֲצִי נְפִילָה פִּינּוֹן דְּאֶשֶׁת שְׁמַעוֹן הִיא ג"כ וְאִינְהָ אֶלְא חֲצִי אֶשֶׁת אַחִיו הַמֵּת, וְא"כ הַגְּמָר נְפִילָה הִיא אַחַר מִיתַת שְׁמַעוֹן וְהוּיָא אֶשֶׁת שְׂנִי מְתִים וְכַשְׂרָאוּיָה לְהַתִּיבָם אַז שְׁפִיר מְוַתֵּרַת אִי לֹאוּ אֶשֶׁת שְׂנִי מְתִים, פֶּן נִלְע"ד בְּרוּר: בְּתוּס' ד"ה כְּגוֹן כו' תִּימָא לר"י כו' אַמְאִי לֹא פִקַּע אִישׁוֹת דְּרְאוּבֵן מ"ש כו' עכ"ל.

לְפַעַנְד"נ דְּלִק"מ דְּנִדְאִי דְאַף דְּרְאוּבֵן קוּדָשָׁה חוּץ מִשְׁמַעוֹן וְכֹא שְׁמַעוֹן וְקוּדָשָׁה סְתָם וְדֹאִי גַם שְׁמַעוֹן אִיסוּר לְשִׁמְשׁ בְּהָ שְׁהָרִי יֵשׁ בְּהָ צַד אֶשֶׁת אִישׁ מְחַמַּת קוּדוּשֵׁי רְאוּבֵן, וְכ"כ הֶרְשֵׁב"א בְּחִידוּשֵׁיו דָּאֵם בָּא שְׁמַעוֹן וְקוּדָשָׁה חוּץ מִרְאוּבֵן דַּע"ג דְּאַמְרִינוּ דְּקוּדוּשֵׁי דְּשְׁמַעוֹן לֹא אַהֲנִי מ"מ אַהֲנִי לְאַוּסָּרָה עַל רְאוּבֵן פִּינּוֹן דִּישׁ בְּהָ צַד אֶשֶׁת אִישׁ אֵם מִת רְאוּבֵן וְיֵשׁ לָהּ בְּנִים אִיסוּרָה לְעֶלְמָא מִכַּח קוּדוּשֵׁי שְׁמַעוֹן, א"כ וְדֹאִי אִיסוּרָה לְשְׁמַעוֹן שְׁהָרִי כְּבָר נְאֻסָּרָה לְעֶלְמָא מִכַּח קוּדוּשֵׁי רְאוּבֵן וְאִית בְּהָ צַד מְקוּדָשׁ א"כ לֹא הוּתַר שְׁמַעוֹן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהָ שְׁהָרִי יֵשׁ בְּהָ צַד מְקוּדָשׁ לְרְאוּבֵן וְלְעֶלְמָא, א"כ מִמִּילָא לֹא פִקַּע אִישׁוֹת דְּרְאוּבֵן שְׁהָרִי לֹא הוּעִילוּ קוּדוּשֵׁי שְׁמַעוֹן לְהִיּוֹת בְּהָ מִכַּח קוּדוּשֵׁי רְאוּבֵן וְעַדִּין זִיקַת קוּדוּשֵׁין עָלֶיהָ וְלֹא נַעֲשִׂית בְּרִשׁוֹת שְׁמַעוֹן לְבַטֵּל אִישׁוֹת דְּרְאוּבֵן, אֲבָל לְקַמְן שְׁנַעֲשִׂה לְגַמְרִי בְּרִשׁוֹת הַפּוּנְסָה וְבַטֵּל חֵלְק שִׁיּוֹר שְׁשִׁייר בְּהָ הֶרְאִשׁוֹן פֶּן נ"ל בְּרוּר, דְּנִדְאִי דְּבָרִי

הרשב"א ברורים דלא מציינו שיהיה מותר להשתמש באשת איש, וא"כ לק"מ ודו"ק: (דף פ"ג ע"א) בפירש"י ד"ה מאי כו' דהדר אמר לה קודם מסירה עכ"ל.

דאילו לאחר מסירה צריף שישלנו ממנה ויחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם, וא"כ לא שניף לומר אף לראובן ושמעון פיון דאיכא נתינה חדשה דאל"כ ליתני אף לפלוני, וצ"ע דלמה לא יועיל פשיאמר אף לפלוני דבכלל נמי דמותרת לכל אדם פיון שאמר מעיקרא הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני א"כ פשחור ונטלו שפיר מהני, ואיפשר דרש"י לא קאמר רק פשאמר לראובן ושמעון דאז אם הפסיק בנטילה ונתינה חדשה לא מפרשינו אף לפלוני אם לא אמר בפירוש אף לפלוני וצ"ע, ואיפשר לומר עוד דרש"י ס"ל דהבעיא דוקא לר"א דהוי חוץ לשון גט ואהני לשון הרי את מותרת, אבל לרבנן דכשאמר לשון חוץ אינה מותרת כלל לא מיבעיא לן דנדאי לא מהני מה שאומר אף לראובן פיון שלא הותרה לשום אדם ע"פ דיבורו הראשון אפי' אמר אף בפירוש לא מהני, ולר"א ליכא לפרושי לאחר נתינה דפשיטא דלא מהני פיון דליכא נתינה חדשה וכבר זכחה בגט לאשתרוי לכ"ע לא מהני גט זה פלל שפכר נתגרשה בו ואין אשה מתגרשת בגט א' שני פעמים, מיהו כל הפוסקים פסקו גם לרבנן ה' דאביי אי נדאי מגורשת או ספק וצ"ע, ועפ"ז מיושב מה שהקשיתי במשנה דילמא רבנן מספקא להו באלא אי חוץ הוא או חזרה הוא שר"ל אלא לפלוני תהיה מותרת לכן אוסרין דשא חוץ הוא ומותרת לכ"ע או חזרה הוא ומותרת רק לפלוני לכן אוסרין, ולפ"ז ניחא דאי ס"ל לרבנן בחוץ נמי מותרת, אלא שפסק אם התירה רק לפלוני או לכ"ע חוץ מפלוני א"כ איף תנא יטלנו ממנה ויחזור ויתנו לה הא פיון שנתגרשה עכ"פ בגט זה או לכל אדם או לפלוני תו לא מהני מה שישלנו ממנה פיון דכבר הועיל הגט להתיר תו לא מצי לגרש בו עוד, ועיין בחידושי הרשב"א לקמן דף פ"ד ע"ב בפסיקא דמאן תנא, ודוק היטב: בגמרא תנו רבנן לאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו וכו'.

כבר דקדק הרמב"ן על הפוסקים שפסקו בע"מ דלאו שיורא הוא דהא ר"ט ור' עקיבא ס"ל בע"מ נמי אמר ר"א ולא מציינו דחכמים פליגי עליוהו, גם אמרו אין משיבין את הארי לאחר מיתה תיקשי לחכמים נמי דס"ל בע"מ מותרת נמי יש להשיב תשובת ר' טרפון ור"ע.

וכבר כתבתי לעיל ליישב דברי הפוסקים, וי"ל עוד דנדאי פיון דבמתני' מבואר פלוגתיהו באלא י"ל דלא פליגי רק בחוץ פדמשמע פשטא דש"ס לעיל, אלא דכוננת הזקנים להשיב דהא אמרינו לעיל בחוץ מ"ט דר' אליעזר ויליף מקרא דלאיש אחר, וכבר כתבתי דקשה דילמא איירי בעל מנת, וצ"ל דע"מ פשיטא ליה דלא צריף קרא, ועפ"ז יש לפרש שפיר דהתוס' הקשו לקמן מה השיבו הזקנים הא לר"א גזירת הכתוב הוא, וי"ל בפשיטות דנדאי קרא יש לפרש בעל מנת, רק משום דלא צריף קרא בע"מ לר"א, וע"ז היתה תשובת הזקנים דבע"מ יש לומר ג"כ דאין זה פרייתות וא"כ י"ל דקרא לא מרבה רק על מנת אבל חוץ לא מרבינו כלל, ואי קשיא ל"ל קרא בע"מ י"ל ס"ד כתשובת הזקנים, אבל לפי האמת גם הזקנים מודים דבחוץ פליגי רק לסתור קרא דר"א דמוקי ליה בחוץ השיב דבע"מ נמי צריף קרא, והשתא שפיר כל הזקנים ס"ל דבחוץ פליגי ולא בעי אלא לומר דמציינו לאוקמא קרא בע"מ וליכא רק ר' יוסי בר' יהודה דלעיל, ומתני' משמע נמי דבע"מ מודו רבנן, וצדקו שפיר דברי הפוסקים: בתוס' ד"ה ועמדה ונשאת כו' וא"ת נהלא אין נישואין חלין כו' ומ"ש מהא דתניא בתוספתא כו' עכ"ל.

נראה דהביאו התוספתא דלא תימא דדרה נישואין קאמר אף ע"פ שאין נישואין באשת איש דא"כ באבא ואביה נמי משפחת לה דרה נישואין, והרמב"ן שמתרץ באמת קושיות התוס' דדרה נישואין קאמר איבא למימר דבאבא ואביה אפ"י דרה נישואין לא הני מאחר שאינה ראויה לינשא להם בשום אופן, והקשה המהרש"א דילמא בע"מ שלא תפעלי קאמר דביאה משפחת לה, ותיירץ דא"כ איך קאמר והלכה זו ונשאת לשוק הא אסורה לינשא שמה תיבעל באונס כמ"ש התוס' לעיל, ובפני יהושע תמה על המהרש"א דכאן בדאורייתא קיימינן ובדאורייתא לא שייך הך חששא, ואין כאן תמיה דשיטת התוס' כאן דפשוטא דר"א מתיר לינשא לכתחילה ולא איירי באיסורא וכמ"ש לל בתוס' ד"ה שר"א, שוב ראיתי ברמב"ן שפתיב להדיא בע"מ שלא תפעלי לאבא ולאביה מפליגה בדברים הוא, ובב"ש סימן קמ"ג סקל"א ביקש לדמות ע"מ שלא תנשאי לאבא לע"מ שלא תנשאי לפלוני, לכן הקשה על המחבר למה בע"מ שלא תנשאי לפלוני כתב שנתבטל הגט ובע"מ שלא תנשאי לאבא הוי גט, ולא ראה דברי הרמב"ן גופיה שמחלק בכה, וגם נראה שהווא תוספתא כמ"ש בתוס' כאן ובחידושי הרשב"א: בגמרא נענה ר' טרפון כו' מתנה מי קאמר לה לא סגי לה דלא מינסבא.

בחידושי הרשב"א נתחבט בזה טובא דקשה אדרבה פיון דהוי מתנה על מ"ש בתורה כ"ש דהוי גט, ואם אמר ע"מ שתנשאי לפלוני ולא תנשאי לאחיו כ"ש דהוי מתנה על מ"ש בתורה והיכא דהוי מתנה על מ"ש בתורה דתנאו בטל וא"כ המעשה קיים וכ"ש דהוי הגט גט, ותיירץ דבכה"ג לא הוי מתנה על מ"ש בתורה כדאמרינן לקמן גבי ע"מ שתאכלי בשר חזיר לא תיכול ולא תיגרש, וקשה לי דלסקרת אפיי בכה"ג מיקרי תנאי שאי אפישר לקיימו גבי בשר חזיר, א"כ גם כאן נמי אי חשיב ליה עוקר מ"ש בתורה יהיה תנאו בטל ומעשה קיים, ודוחק לומר דר"ט כרבנן דר"י בן תימא, ועוד קשה דא"כ מאי קאמר ר' טרפון דמתנה לעקור מ"ש בתורה הא בכה"ג לא חשיב עקירה דלא תיכול ולא תיגרש וכ"ש כאן די"ל דלא תנשאי לאחור פלוני ולא יהיה העברת מ"ש בתורה פלל: ומה דתיירץ הרשב"א בין היכא דעקר בתנאי מ"ש בתורה אין זו פרייתות דלא אמרה תורה שלח לתקלה ואין העקירה מצידה שהיא מותרת לינשא לאחיו, ואין כאן עקירת מ"ש בתורה בנישואין אלו, ולא הבנתי דמ"מ היכא שנשאת לאחיו של פלוני היא הגורמת ביטול מצנת יבמין לכן לא נתברר לי דברי הרשב"א בזה, וגם בירושלמי קרי לה בהדיא מתנה על מה שכתוב בתורה והניח הרשב"א בצ"ע, והנלענ"ד בזה דנדאי מתנה על מ"ש בתורה דתנאי בטל ומעשה קיים היינו משום שאין גרעון במעשה כגון בקידוש ע"מ שאין לה עלי שאר פסות ועונה נמצא שהמעשה חל בשלימות שהרי הקידושין הם ככל קידושין שבעולם וכשלא יהיה לה שאר פסות אין גרע דבר ממעשה הקידושין עצמן לכן לא שייך לבטל המעשה דמהיכא תיתי לבטל המעשה שאף שיתקיים התנאי אין גרעון בקידושין אלו מאחרים ולא היה התנאי לגרוע פח התקשרות הקידושין רק החיוב הנמשך מן הקידושין ולא שייך ביה ביטול המעשה אכל פשתנאו מגרע גוף המעשה שהרי גט בלא תנאי מותרת היא לכל אדם ותנאו היה לגרוע פח גט זה שלא תינשא לפלוני נמצא תנאו לגרע המעשה שבגט זה והוא מתנה שיחול גט זה באופן שאגורם ביטול מ"ש בתורה ומגרע גוף הגט משאר גיטין ונמשך מגרעון זה עקירת מ"ש בתורה נמצא שעקירת דברי תורה באים מחמת גרענות הגט עצמו שאינו מתירה אם תינשא לפלוני וכיון דגרעון מעשה הגט גורם עקירת מ"ש בתורה מבטלין הגט לגמרי ע"י עקירה ונאמר שהגט אינו חל פלל שאם נאמר תנאו בטל והגט קיים בכל אופן הרי הוא לא נתן הגט בשלימות אבל בשאר פסות דהקידושין הם בשלימות אמרינן התנאי בטל, אבל כאן שהגט עצמו לא ניתן בשלימות וע"י זה בא גרעון מ"ש

בתורה מבטלין הגט עצמו, והלשון שפירושלמי איהו זו מתניבמת לא נמצא מתנה על מ"ש בתורה וכל המתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל והכוננה דתנאו בטל כדי שלא יתבטלו דברי תורה שלא יחול התנאי לבטל מ"ש בתורה, לכן היכא שהמעשה בשלימות מבטלין התנאי שיתקיים המעשה כמ"ש בתורה והיכא דהתנאי מגרע המעשה מבטלין המעשה שלא יתקיים התנאי, וזה דבר נכון ועמוק למשפיל על דבר אמת, ועיין בסמוך: שם אלא גורם לעקור דבר מן התורה.

וקשה דא"כ אם התנה שלא תנשאי לא' שאין לו אח ואב ליכא גורם ובכה"ג יועיל תנאו, וי"ל דנדאי לא נתנה תורה דבריה לשיעורין דע"כ בכה"ג דאיכא גורם לא אמרה שיהיה גט, א"כ ממילא בכה"ג לא הוי גט פלל דלא אמרה התורה פרייתות פנה, ובכה"ג ניחא נימא דבאמת אחיו ג"כ לא ישאנה מה"ט גופיה שלא יעקר מ"ש בתורה, ואיפשר לומר לזה דכיון דאמר הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני אם יאסר גם אחיו שלא התנה עליו א"כ בטל הרי את מותרת לכל אדם דכיון דאמר שלא תנשאי לפלוני ובמותרת לכל אדם גם אחיו בכלל הוי כמו קני את וחמור דכיון דדיבור לכל אדם בטל א"כ גם הגט בטל, ואיפשר דתליא בפלגין דיבורא לעיל דף ט', מיהו לפמ"ש פאן נראה דמ"מ אי איפשר לבטל הגט משום הכי אי הוי גט לעלמא ממילא לאחיו נמי היא בכלל ההיתר אם הגט חל בכה"ג, אלא ודאי אינו גט פלל, ודוק היטב: שם נענה ר' יוסי הגלילי כו' אי בע"מ הרי הותרה אצלו בזנות בתוס' לעיל ריש פירקין הוקשה להם אי גם בע"מ שלא תפעלי בעי למימר דמותר בתנאי, א"כ קשה איהו פסיקא ליה לאקשוני הרי הותרה אצלו בזנות הא משפחת לה בע"מ שלא תפעלי ונדחקו כמ"ש לעיל, ונ"ל ליישב די"ל דהא דמיבעיא לן בע"מ שלא תנשאי אי הוי שיעורא היינו פיון ששייר בדבר שאשה עומדת לכה היינו בנישואין, אבל בהתנה על זנות י"ל בכה"ג בע"מ פשיטא ליה לכ"ע דתנאי בעלמא הוא, דלקמן דף פ"ה דמיבעיא לן בחוץ מזנותיה היינו דוקא בחוץ, אבל בעל מנת י"ל דלא הוי רק תנאי בעלמא פיון שאין אשה בסתמא עומדת לזנות אין פאן רק תנאי בעלמא ותקלה דר"ט לא שייך דבזנות ליכא עקירת דבר וגם תקלה דר"ע אינה אלא בדבר שעומדת לכה היינו בנישואין וע"י תנאי באה התקלה במה שישנה משאר נשים לכן אינו פרייתות, אבל במה שהתנה עליה שלא תזנה ולא אסר עליה דבר שאשה עומדת לכה הא פשיטא לה"ש"ס גם לר' עקיבא דהוי כשאר תנאים, וא"כ במה שהתנה עליה שלא תיבעל בזנות תנאי פנה לכ"ע אינו מבטל הגט רק בשביל תנאי הנישואין.

וע"ז פריה שפיר דתנאי הנישואין אינו אוסר עליה הזנות וא"כ שפיר פריה דבשביל תנאי הזנות לכ"ע אין לאוסרה, ומשום תנאי הנישואין לא נאסר עליה הזנות, וא"כ שפיר פריה די"ל שפאסרה רק בשביל תנאי הנישואין לחוד דמיקרי שיעור בגט אבל משום הזנות בע"מ פשיטא לן דלא מיקרי שיעור בגט רק בחוץ מיבעיא לן, ודוק היטב: שם נענה ר' עקיבא כו' אי בחוץ משרא שרי ר"א.

והקשה המהרש"ל תיפוק ליה דבחוץ לא שייך תקלה דר"ע שהרי לא תוכל להנשא לזה שפאסרה עליו, ונדחק בזה, גם בפני הושע נדחק, ולענ"ד נראה דנדאי בחוץ איכא למימר שגם תנאי שייך בו דכיון דהתנה חוץ מפלוני שלא תהיה מותרת לו א"כ י"ל דמיקרי עכ"פ גילוי דעת שאינו חפץ שתנשאי לפלוני, וא"כ לפמ"ש התוס' לעיל דהא דעמדה ונשאת דאין נישואין חלין רק לאסר מיתת המגרש וא"כ י"ל פיון דגלי דעתיה שאינו רוצה שתנשאי לזה י"ל גם אחר מיתה אינו חפץ שתנשאי לזה וגילוי דעת מהני כמו תנאי נמצא שאפי' לאסר מיתת המגרש שאין מועיל החוץ לאוסרה יש בכלל חוץ תנאי ג"כ, וא"כ שפיר איכא תקלה דבניה ממזרים במה שעברה על גילוי דעתו, להכי מיייתי דמודה ר"א דמותרת לאסר א"כ ע"כ אין זו גילוי דעת שמועיל כמו תנאי,

כמ"ש התוס' לעיל דף מ"ו ושפיר הוכרח להביא הבריינתא ולק"מ ודו"ק, ועיין בסמוך: שם מודה ר"א במגרש את אשתו כו'.

התוס' לקמן ע"ב הקשו למאן מודה, וכן הקשה הרשב"א ונדחק, ונראה ליישב דלרבנן יש חילוק בין חוץ לעל מנת דבחויז אסורה לכל העולם ובע"מ אינה אסורה רק לזה שהתנה לאוסרה עליו, והשתא ס"ד לר"א חוץ וע"מ שוין לגמרי דלעולם מותרת לכל אדם אפי' בע"מ ולאותו שהתנה עליו חוץ מפלוני לעולם אסורה וליכא לר"א שום חילוק בין חוץ לע"מ, קמ"ל דמודה ר"א בחילוק זה באם נשאת לאחר דבקה יש חילוק בין חוץ לע"מ לענין שאם הפסיקו אחר שמתרת בחויז ולא בע"מ וא"ש: עוד י"ל דס"ד דמודה ר"א דשיוור לא מהני בגט רק דמ"מ מתיר בחויז משום דמסתמא דעתו שיהיה לישנא דמהני וכיון דשיוור לא מהני מסתמא פנונתו שתיאסר על הפלוני מטעם תנאי וע"מ שהרי אין פנונתו רק לאוסרה על פלוני ומתוך שאינו מועיל הגט בשיוור פנונתו שתיאסר על פלוני מפח תנאי, וא"כ אפי' אפסקו אחר אסורה קמ"ל דמודה ר"א בחויז דמתרת בהפסיק אחר והיינו אע"ג דמתיר בחויז לאו משום דמחשיב לחויז תנאי ג"כ דמודה דחוץ אינו פתנאי, ודוק היטב: עוד איפשר לומר נ"מ דרבנן לקולא ור"א לחומרא והיינו למאי דקי"ל בנדריים דף פ"ז דבכל התורה כולה תוף פדי דיבור כד"ד חוץ ממקדש ומגרש ומבואר בסימן ל"ח סל"ד, וא"כ נראה דאם אמר חוץ מפלוני תוף פדי דיבור לרבנן הוי חזרה א"כ שרי' אפי' לפלוני, ולר"א דהוי גט אינו רק סיום דבריו נאסורה לפלוני וא"כ שייך שפיר מודה ר"א דבאפסקיה אחר שריא, מיהו לדינא צ"ע בזה אם נדון חוץ לחזרה דלפי טעמו של הר"ן בנדריים שם שמתוף חומר ענינים אלו מסתמא גמרו כדעתו, א"כ בסנייג בחויז איפשר דלא נדון לחזרה דשמא סובר שיועיל החויז ודו"ק וצ"ע, גם י"ל לרבנן אם קידשה אחר ומת המגרש לרבנן אין קידושי אחר תופסין ומותרת לכל ולר"א אסורה לעלמא בשביל זה שקידשה ומודה במת המגרש מותרת לפלוני ג"כ: בתוס' ד"ה איילמא בחויז כו' נטעמא כו' עכ"ל.

לכאורה נ"ל יותר למאן דיליף לעיל מקרא דנהינתה לאיש אחר שאפי' לא התירה רק לאיש אחד הותרה וס"ל לר"א ג"כ דכריתות בעינן, לזה ס"ל באפסקיה אחר מותר וא"כ פשתינשא לזה מותרת לכל וא"כ הוי שפיר ככל פרייתות דאינה יכולה להנשא רק לאחד ואחר פירווד האישות של זה מותרת היא לכל, וא"כ מוכח לה מקרא, מיהו למאן דדריש לה מאיסור פהונה דהוי גט ליכא הוכחה זו: (ע"ב) בתוס' ד"ה רבא כו' וא"ת א"כ ר' יוסי כו' עכ"ל.

איפשר ליישב דקשה אר"ע דיליף מק"ו בחויז דלא הוי גט, וקשה הא כל דין שאמה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין וכאן אי יליף מק"ו דלא הוי גט א"כ למאי דמסיק ר' אבא לעיל דאיתקש הוי ליציאה א"כ אי בחויז אינה מגורשת אינה מקודשת ג"כ וה"ל דין שתחילתו להחמיר וסופו להקל דאינו דין פדאיתא בפסחים דף כ"ז ע"ב תשובת רבנן על ר"י דס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה, מיהו י"ל ר"ע לשיטתיה דס"ל בפסחים דף ה' ע"ב דאין ביעור חמץ אלא שריפה וס"ל כר' יהודה ושפיר י"ל דס"ל אע"פ שסופו להקל מ"מ הוי קל וחומר, א"כ י"ל ר' יוסי ס"ל כרבנן דלא הוי ק"ו בכה"ג א"כ שפיר קאמר רואה אני את דברי ר' יוסי מדברי רבנן ודו"ק, וי"ל בפשיטות ג"כ לפמ"ש לעיל דנ"מ בענין חזרה תוף פדי דיבור דרבנן לקולא, וכן בפשיטה נדה וקיבלה קידושיין מאחר דהוי דין שסופו להקל, כן נ"ל בדרה פלפול: בא"ד וא"ת כו' מה משיבין על דבריו כו' עכ"ל.

אִיפְשֵׁר לומר בְּפִשְׁטוּת דְּנֻדַּי קָרָא דר"א לָא ס"ל רַק תְּשׁוּבוֹתֵיהֶם דְּלֵא נִילַף מִלְּפֻתְא דר' יוֹחָנָן דְּנִפְסְלָה לְכַהֲנָה א"כ ה"ל לְמִילַף נְמִי דְהוּי גִט פִּינּוּן דְּלֵא ס"ל אִיסוּר פְּהוּנָה שְׁאֲנִי, רַק מִפְּתַח ק"ו שְׁלֵהֶם לֹא מִסְתַּבֵּר לְלַמּוּד מֵאִיסוּר פְּהוּנָה: בְּגִמְרָא א אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְקִישׁ קוּדְמֵי הֲנִיָּה שְׁנִיָּה לְקוּדְמֵי הֲנִיָּה רֵאשׁוּנָה.

וְקִשָּׁה א"כ לֹא יוּכַל לְהַתְּנוּת שׁוּם תְּנָאֵי בְּגִט דְּאִינוּ דְּוָמְיָא דְּקוּדְמֵי הֲנִיָּה דְּלֵא הֲנִיָּה אֲגִידָא בְּשׁוּם תְּנָאֵי, דְּבִשְׁלָמָא מְשׁוּם הָא דְּאֲגִידָא שְׁנֹאֲסָרָה בְּקְרוּבֵיהָ לֹא מִיקְרֵי אֲגִידָא בֵּיהּ שְׁהֲרֵי נֹאֲסָרָה לְגִמְרֵי אָבֵל הָא קִשְׁיָא מ"ש תְּנָאֵי זֶה אוֹ תְּנָאֵי דְּעִלְמָא סוּף סוּף אִינוּ דְּוָמְיָא דְּהֲנִיָּה רֵאשׁוּנָה, וְלֹא שְׁיָיְדָה סְבֵרַת הַתּוֹס' דְּהָא גּוּפָא מִנ"ל שְׁיָכוּל לְגַרְשׁ בְּתֵנָאֵי פְּלֵל, וְאִיפְשֵׁר לומר דר' יְהוֹשֻׁעַ ס"ל כר' יְהוּדָה בְּיוֹמָא דְּאִשָּׁה אַחֲרַת מְתַקְנִינּוּן לְכַהֵן וְלֹא מִשְׁפַּחַת לֵה רַק ע"י גִּירוּשִׁין שֶׁל תְּנָאֵי וּמוּכַח שְׁפִיר דְּתֵנָאֵי מְהִי דְּלֹא מִשְׁפַּחַת לֵה שְׁיָשָׂא אַחֲרַת רַק ע"י תְּנָאֵי גִירוּשִׁין פְּדֵאִיתָא בְּיוֹמָא דְּף י"ג, מִיְהוּ דִּוְחַק לומר שְׁזָה יְהִיָּה מִן הַתּוֹרָה, אֲמַנְמֵם לְמֵאֵי דְּפְרִיִשִׁית לְעֵיל י"ל שְׁפִיר דְּנֻדַּי אִי הֲנִיָּה הֵיקְשָׂא לֹא הֵיָּה מוֹעִיל תְּנָאֵי בְּגִט פְּלֵל וְאִין יָכוּל לְגַרְשׁ עַל תְּנָאֵי, רַק דִּס"ל נְמִי הֵו קָרָא וְנִצְאָה וְהֵיָּתָה לְאִישׁ אַחֵר אֲפִילוּ לְאִישׁ א' הַתּוֹרָה אֲלֵא דְּמוּקִי לִיָּה בְּעַל מְנַת, ור"א ס"ל עַל מְנַת לֹא צְרִיךְ קָרָא, וְעַל זֶה צְדָקָה תְּשׁוּבַת ר' יְהוֹשֻׁעַ פִּינּוּן דְּאִיכָּא הֵיקְשָׂא א"כ ע"כ צְרִיךְ קָרָא דְּלְאִישׁ אַחֵר דְּמְהִי גִירוּשִׁין עַל תְּנָאֵי א"כ לֹא שְׁמַעִינּוּ הֵיקְשָׂא בְּחוּץ פִּינּוּן דְּעַל מְנַת נְמִי צְרִיךְ קָרָא לְאִפּוּקִי מֵהֵיקְשָׂא א"כ לֹא שְׁמַעִינּוּ חוּץ, וּקְרָא בְּעַל מְנַת מְצִי אִיְרֵי וּא"ש וְדו"ק, וְעַדִּינּוּ צְרִיךְ עֵינוּן: שְׁם גּוּפָא כו' הַשִּׁיב רִשְׁבִּי"א תְּשׁוּבָה לְדַבְרֵי ר"א הֵיכֵן מְצִינוּ שְׁזָה אוֹסֵר וְזֶה מִתִּיר.

קִצַּת קִשָּׁה דְּמִשְׁמַע כָּל הַתְּשׁוּבוֹת לְסִתּוֹר דְּבְרֵי ר"א וְתְּשׁוּבָה זֹו אִינָה לְסִתּוֹר דְּבְרֵי ר"א דְּנִימָא דְּבִאֲמַת אִסוּרָה לְזָה שְׁאֲסָרָה עָלֵיו הֵרֵאשׁוּן וּמְשׁוּם הָא לֹא תִבְרָא לְדַבְרֵי ר"א, מִיְהוּ לְמֵאֵי דְּפְרִיִשִׁית לְעֵיל ע"א בְּתוֹס' ד"ה אִילִימָא דר"א טַעמָא יְהִיב דְּמִיקְרֵי פְּרִיִתוֹת מְשׁוּם דְּשְׁרִיָּא אַח"פ שְׁפִיר הֲנִיָּה תְּשׁוּבָה אֲגוּפָא דְּדִינָא דר"א פִּינּוּן דְּלְעוֹלָם אִסוּרָה לִיָּה א"כ לֹא הֲנִיָּה פְּרִיִתוֹת וּא"ש, עוֹד נ"ל דר"א מוּכַח לִיָּה לְפּוּם שְׁיִטְתִּיָּה לְמֵאֵן דִּס"ל טַעמָא דר"א מְנַהִיָּתָה לְאִישׁ אַחֵר דְּאֲפִי לֹא הַתִּירָה רַק לְאִישׁ א' הַתּוֹרָה, וּא"כ מוּכַח פִּינּוּן דְּכְתִיב וּשְׁנֹאֲהָ הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן וְשִׁלְחָה בֵּיתוֹ לֹא יוּכַל בְּעַל הֵרֵאשׁוּן לְשׁוּב לְקַחְתָּהּ וּמִשְׁמַע דְּלְאֲחֵר שְׁרִיָּא, א"כ מוּכַח דְּאִין בִּיַד הֵרֵאשׁוּן לְאֲסוּר אַחֵר שְׁתִּינְשָׂא לְאֲחֵר, וְע"ז צְדָקָה שְׁפִיר תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א הֵיכֵן מְצִינוּ שְׁזָה אוֹסֵר וְזֶה מִתִּיר א"כ ע"כ קָרָא לֹא אִיְרֵי בְּהִכִּי פִינּוּן דְּאִין הַשְּׁנִי יָכוּל לְהַתִּיר מֵה שְׁאֲסֵר הֵרֵאשׁוּן ע"כ קָרָא לֹא אִיְרֵי בְּלֹא הַתִּירָה רַק לְאִישׁ אַחֵד: שְׁם וְרַבְּנָן הֵאִי פְּרִיִתוֹת כו' מִיְבְּעֵי לְהוּ לְכַדְתְּנִיָּא ה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁלֹא תִשְׁתִּי כו'.

וְאִיכָּא לְמִידָק פִּינּוּן דְּקָרָא קַפִּיד אֲפִי עַל אֲגִידָא בֵּיהּ בְּמִילְתָא דְּלֵאוּ אִישׁוֹת מ"מ לֹא חֲשִׁיב לֵה פְּרִיִתוֹת וְאֲפ"ה אִם אָמַר כָּל יְמֵי חַיֵּי פְּלוּנִי הוּי גִט מְשֻׁנִּי דְּאִינָה אֲגִידָא רַק כָּל יְמֵי חַיֵּי פְּלוּנִי, וּא"כ בְּחוּץ לְמָה תִּחְשַׁב אֲגִידָא בֵּיהּ הָא בְּחוּץ נְמִי מְוַתֵּר לְכָל אַחֵר שְׁיִמּוֹת פְּלוּנִי, וּמֵאֵן פְּלִיג לֵן לְמִיחְשָׁב אִיגוּד שְׁאִינוּ מִן הָאִישׁוֹת קִיל מְאָגֵד שֶׁהוּא מִן הָאִישׁוֹת פִּינּוּן דְּקַפִּיד קָרָא נְמִי עַל אֲגִידָא שְׁאִינוּ מִן הָאִישׁוֹת, וְכֵן בַּע"מ שְׁלֹא תִינְשָׂאֵי לְמָה יְהִיָּה חֲמוּר מְלֹא תִשְׁתִּי יִין כָּל חַיֵּי פְּלוּנִי פִינּוּן דְּבְדַבְרֵי שְׁאִינוּ מִן הָאִישׁוֹת נְמִי אֲגִידָא בֵּיהּ מִיקְרֵי וְתַרְנוּנֵיהוּ מְפַרַת פְּרִיִתוֹת מְשֻׁמַּע לְהוּ, וְאֲפִי לְשִׁיטַת הַרְמְב"ם דְּמִדְּמֵי ע"מ שְׁלֹא תִינְשָׂאֵי לְע"מ שְׁלֹא תִשְׁתִּי יִין לְעוֹלָם מ"מ לְדִידָה ע"כ הַסְּוֵגֵי מִתְּפַרְשֵׁת בְּעַל מְנַת לְזִמְן עֶשֶׂר שָׁנִים וְכְדוּמָה, א"כ קִשְׁיָא נְמִי מ"ש מְע"מ שְׁלֹא תִשְׁתִּי יִין דְּלֹא חֲשִׁיב אִיגוּד פִּינּוּן דְּהַתִּירָה בְּמֵה שְׁנֹאֲסָרָה בְּלֹא תִינְשָׂא לְזִמְן נְמִי תִהְיֶה מְוַתֵּר בְּמֵה שְׁנֹאֲסָרָה, וי"ל דְּנֻדַּי הֵיכָּא דְּאֲגִידָא בְּאִישׁוֹת לֹא כּוֹרַת הוּא אָבֵל בְּאֲגִידָא בְּדַבְרֵי אַחֵר שְׁפִיר הוּי כּוֹרַת רַק מִיתּוֹרָא וּמִיתּוֹרָא

סג' למילף באומר כל ימי חייכי בין לשיטת הרמב"ם בין לשיטת הפוסקים, ודוק היטב, וביתר הדברים שהביא הרשב"א עיין בתשובותי באריכות: עיין פר"ן שהביא דברי בה"ג ז"ל אומר לה כל ימי חיי פלוני ואינסיבא לאלתר ונהיה לה בנים בחיי בעל ראשון ונהיה לה בנים לאחר מיתתו ועדיין האי פלוני דתליא במיתתו קיים ואשתאי בחיי פלוני לאחר מיתתו דבעל כו' ופליגי רבנו דהווי קאמרי פיון דבחיי הבעל לא עברה עלוי תנאה ולאחר מיתתו הא מית בעל בטל ליה תנאה ולא בטל גיטא למפרע ובתוס' אמרו שהגט בטל וכן עיקר דאי לא תימא הכי אפי' אומר לה כל ימי חייכי הוי פרישות שאין התנאי נמשך אלא בחייו של בעל, עכ"ל הר"ן.

ולפענ"ד יש ליישב הני רבנו דס"ל מסתמא לא קפיד רק שלא תעבור על תנאו בחייו אבל לאחר מותו לא איכפת ליה דאילו הנה מקפיד גם אחר מותו של הבעל הנה לו לתלות טפי בחייה שאז נאסרה ביין לעולם, אלא מסתמא פיון שלא הקפיד רק כל ימי חיי פלוני גם אחר מיתה לא איכפת ליה דהא חזינו דלא בעי לצעורי לעולם אבל באומר כל ימי חייכי י"ל שהקפיד עליה לעולם שתצטרע במניעת ינו, וקרוב לשמוע דגירסתו הנה כל ימי חיי וחיכי וכגירסא דיומא דאז ודאי ע"כ נתפסו גם לאחר מיתתו שלא תשתה דאל"כ סגי בימי חיי לחוד אבל באומר כל ימי חיי פלוני י"ל שלא הקפיד לאחר מיתתו ולהקל בא עליה שאפי' ימות פלוני בחייו תוכל לשתות, אבל בסתמא י"ל דלא קפיד על קיום התנאי לאחר מיתתו ולק"מ, אלא דקשה לפמ"ש התוס' לעיל בהך דרבי עקיבא בעמדה וניסת לאחר מיתתו של הבעל מוכח דאף לאחר מותו צריכה לקיים תנאו, מיהו גם זה לא קשיא דתשובת ר"ע היא באמר בפירוש שתיאסר לעולם אף לאחר מיתתו דלענין ביטול הגט אין לחלק בזה וכמ"ש לעיל, וא"כ אין לדחות דברי הנה רבנו דדברי בה"ג דברי קבלה ניהו ולחומרא יש לחוש להם, ודוק היטב: (דף פ"ד ע"א) בגמרא ומשום גזירה לא מפקינן מיניה ושרינו .

כו'.

וקשה דאפילו נחוש לגזירה סגי במה שתצא מזה וגם לא תינשא לפלוני ואיך ס"ד דמשום הא לא מפקינן מן השני הא לתמן החששא סגי במה שלא תינשא לפלוני לכתחילה אחר שתצא מזה: בתוס' ד"ה אלא כו' וא"ת דמעיקרא לא אומר כן עכ"ל.

איפשר ליישב הקושיא דמעיקרא איפשר דמוקי לברייתא בלא כפליה לתנאה וכו' דבעינן תנאי כפול וא"כ תנאי בטל ומעשה קיים ומ"מ לכתחילה לא תינשא לאחר, דרב נחמן לשיטתיה דס"ל לעיל דף מ"ו אם כפליה למילתיה אע"ג דלא כפליה לתנאה מ"מ יש לחוש ללעז, א"כ יש לומר דלאחר לא תינשא ובדיעבד לא תצא פיון דלא כפליה, ורבא דאותביה היינו משום דס"ל בעל מנת לא צריך כפל, וכשיטת הגאונים דבאומר ע"מ לא צריך כפילא ולא ניהא ליה לאוקמא דלא כהלכתא, וכו' דף ע"ו דס"ל בע"מ נמי צריך כפילא לכו הדר ביה רב נחמן, וא"ש ודו"ק, ועמ"ש בסמוך: בגמרא א"ל רבא לו הוא דלא תינשא הא לאחר תינשא כו'.

כבר תמה המהרש"ל דילמא כ"ש לאחר דאפי' תצא משום דבעיא לקיומה תנאה, ונדחק מאד בפירוק קושיא זו, גם בפני יהושע כתב דברים רחוקים ואינם מתניישיבים דמ"מ י"ל דרב נחמן לא צריך לאשמעינן דלאחר לא תינשא דפשוט הוא שאין קושית המהרש"ל שלא יצטרך רבא לפרושי שאפי' יהיה פנונת רב נחמן ג"כ דלאחר נמי לא תינשא אין קושיא אם רבא אומר דבריו בדרך שקלא וטריא לפרושי מילתא דלא נטעה ביה דלאחר תינשא, ועיקר הקושיא איך עליה בדעתו כלל שיהיה מקום טעות דלאחר תינשא דסברא פשוטה היא דלא תינשא ותסמוך על קיום

התנאי ולא צריכה לפרושי כלל, והנלענ"ד בזה ע"פ מ"ש התוס' בסמוך דמעיקרא ס"ד דרב נחמן להפקיע קידושין לכן אם נשאת לאחר לא תצא, ואני אבא אחריהם ומלאתי את דבריהם דודאי מ"ש התוס' דאין סברא להפקיע קידושין מפת סברא מועטת אינו מוכרח כ"כ דמצינו לפעמים בדבר קל מפקינן קידושין כגון תלוהו וקדיש, וכן ביבמות דף ק"י בתפסה, וא"כ גם כאן י"ל פיון דאי איפשר לה להנשא לשום אדם אם לא תינשא לזה שהתנה עליה א"כ תיעגן ותיטיב והנה שפיר הסברא להפקיע קידושין כדאשפחן בריש פתובות משום צנועות ופרוצות אפקעינהו לקידושין, אלא דהש"ס פריה ומשום גזירה לא מפקינן י"ל הקושא דוקא דודאי מצינו להפקיע קידושין בשביל תקנת עגונות שלא תתעגן ותיטיב אבל בהא לא שייך תקנת עגונות דכיון דהעמידו חז"ל דבריהם דלכתחילה לא תינשא גם לאחר א"כ לא חששו לעיגון שלה דבדין תיעגן שאי איפשר לה לינשא לשום אדם, ומשום דעברה אדרבן נתקן להפקיע קידושין הא לא מסתבר כלל לכן אמרינן ומשום גזירה לא מפקינן לה מיניה ושרינן אשת איש לעלמא והיינו פיון דליכא תקנת עיגון שהרי גזרו עליה שתיעגן ותיטיב רק אם ניסת משום גזירה לא נפקיעה ממנו א"כ נפקא מיניה חורבא דשרינן אשת איש לעלמא שאין נראה בזה טעם הפקעת קידושין פיון דליכא משום עגונה א"כ בעלמא נמי נאמר שא"צ לחוש לתנאי הבעל כלל בדיעבד, והשתא ע"ז לפי תשובת רב נחמן מוכן דלא חזר בו רק ממה שאין סברא להפקיע קידושין משום גזירה, רק בהא פיון דעכ"פ העמידו דבריהם שתיעגן ותיטיב ומשום דייעבד אין נראה תקנת עיגון ונפקי מיניה חורבא שלא יחושו לתנאו, אבל אם נימא לאחר תינשא לכתחילה שפיר יש מקום לומר דמשום תקנת עגונות התיירוה לאחר ע"י דאפקעינהו לקידושין משום תקנת עגונות דאם לא נתיירה לאחר תיעגן ותיטיב, וע"ז רבא מיאן בסברא זו דהא בעיא לקיומה תנאה א"כ אכתי איכא חורבא שלא יתלו בהפקעת קידושין רק שיאמרו שאין תנאי מועיל בגירושין, והיינו דמקשה הא בעיא לקיומה תנאה דבהא ליכא למימר להפקיע קידושין אפילו שיהיה בזה תקנת עגונות דמ"מ בעיא לקיומה תנאה דאל"כ איכא תקלה שיאמרו שכל תנאים בגט אינן מועילין, ולזה אמר וכו' ת איפשר דמינסבא היום כו', ובודאי תימה גדול שנתירה פשהיא עדיין בחזקת אשת איש ושמה תמות או ימות פלוני ובודאי הפלא ופלא להתיר אשת איש משום הא, אלא דקאמר הכי לעולם הוא משום הפקעת קידושין ואין לחוש שיתלו שאין תנאי בגט דגם הכא נשגיח שתקיים התנאי שלא יבא תקלה לטעות שאין תנאי בגט כו', ע"ז אמר דלא דמי להו פיון דלאו בדידה קיימא א"כ לא תלינן בקיום התנאי רק שיאמרו שאין תנאי בגיטין כלל: וארנוח לן בזה דברי הרמב"ם בפ"ח מגירושין שפכת אם נישאת לאחר הגט בטל, וכתב המ"מ דכוננתו שתינשא לפלוני קודם שתינשא לאחר, והוא תמוה דא"כ איך בעי רבא לומר לרב נחמן דתינשא לאחר ע"י דמיגרשא למחר הא פנונתו הוא בגיטין ראשונים דוקא, וכן דחה הרשב"א דברי הרמב"ם בזה והוא באמת פלא גדול, ולפמ"ש ניקח די"ל דהרמב"ם סמוך דבריו ממסקנת רבא שמסיק אם נישאת לו לא תצא לאחר תצא, וקשה הא לפום ס"ד דרבא בסברת רב נחמן דתינשא לאחר ע"מ שיתן לה גט ותקיים תנאה א"כ פירוש לאחר תינשא היינו ע"י שיתן לה גט ואח"כ תקיים תנאה, ולא פליג רבא רק דאין סומכין על זה פיון דלאו בדידה לאיגרושי, וא"כ פי מסיק רבא לאחר לא תינשא היינו דבעי קיום תנאי מ"מ בהא דהבין רבא סברת רב נחמן דתינשא לאחר ותקיים תנאה א"כ בכה"ג באמת לא תצא בדיעבד אי מקיימא תנאה דרב נחמן לא אמר תינשא רק לקיים תנאה וכשמקיימת תנאה באמת לא תצא, אלא ודאי פדברי דבכה"ג תצא בהחלט ואין תקנה עוד לקיים התנאי רק רבא בעי למימר לסברת רב נחמן די"ל בכה"ג אפקעינהו לקידושין משום עגונה, רק דיש לחוש לטעות

שיאמרו שאין תנאי מועיל בגט לכן אי הנה מצוי לקיומה תנאה שפיר י"ל אע"ג דבאמת התנאי הנה שתינשא ראשונה לזה שפיר מסקו דעתיהו דמשום עגונה הוא וליכא חורבא לומר שאין תנאי בגט, אבל פיון דלא מצוי לקיומה תנאה ואין לסמוך על זה נפיק מנייה חורבא שמה לא יגרשנה ויאמרו שאין תנאי בגט, והשתא מסיק רבא דלא משכחת קיום תנאי לסמוך עליו להפקיע קידושין, והשתא ממילא אוקמוה אדינא דאין שינה תקנה ואם גישאת תצא ולא מהני שום תקנה עוד, וכדברי הרמב"ם ודוק היטב, ומקום הניחו לי הראשונים בהא מילתא בפירושא דש"ס: ובהשקפה ראשונה אמרתי טעמו של הרמב"ם דמסתמא פנונתו שלא תינשא לאחר בטרם שיתקיים תנאו שהרי רוצה בהכרח שיתקיים תנאו ואם תינשא לאחר קודם אינו בטוח שיגרשנה ותקיים תנאו פיון דלאו בינה לאיגרושי, מיהו בהך ס"ד דמתחייב ליה בינה לאיגרושי א"כ י"ל דלא קפיד הבעל רק שיקויים תנאו ותקיימו אחר שיגרשנה, אבל למסקנא דמסיק דמיקרי לאו בינה לאיגרושי א"כ נדאי חפץ שלא תינשא לאחר כלל קודם שיתקיים תנאה לכן פשנישאת טרם שקיימה התנאי ס"ל להרמב"ם דהגט בטל: ואיפשר לפרש עוד בישוב קושניית הפהרש"ל דה"ק לו הוא דלא תינשא הא לאחר תינשא היינו היכא שנישאת לו בשביל שאינה יכולה להנשא לאחר משום דצריכה לקיים תנאה תינשא דלא שינה טעמא שיאמרו נשותיהו נותנין במתנה רק אם פנסה שתשאר לו אבל אם פנסה ע"ד שיגרשנה בכדי שיתקיים תנאה תינשא, ופריה שמה לא תזהר בקיום התנאי פיון דלאו בינה לאיגרושי אף אם תרצה לקיים דברי החכמים ולהתגרש ממנו שמה לא יתרצה לגרשה והוי דינא אם גישאת לא תצא א"כ יש לחוש לגזירת חכמים שיאמרו נשותיהם נותנין במתנה דשמה לא ירצה לגרשה, א"כ ממילא אין ראיה נגד דברי הרמב"ם פיון דלא קאי על אחר רק על פלוני שהתנה עליה, ודוק היטב: בתוס' ד"ה הךא בדינה כו' אע"ג דכיון שאינה יכולה כו' מ"מ אינה יכולה לקיים תנאה ולהנשא כו' עכ"ל.

ענין במהרש"א שהאריה, והנכון בכוננת דברי התוס' דס"ל פדברי הר"י הזקן שכתב הרשב"א ונבאר הדברים היטב, והוא דבנדאי בקיום תנאה מתגרשת למפרע אלא דהכא אם נשאה האחר טרם שתינשא לפלוני אי איפשר לקידושי האחר לחול שהרי לא נתקיים תנאה להנשא לפלוני ואם תינשא לפלוני א"כ לא שינה לומר פיון דקיימה התנאי יחולו קידושי האחר דכשתימצוי לומר שיחולו קידושי האחר א"כ אין קיום תנאה במה שתינשא לפלוני דאין נישואין באשת איש, וע"כ קידושי האחר לא חלו כלל והני' בזנות אצלו והיינו אם תינשא לפלוני כשתימצוי לומר שהוא קיום התנאי א"כ קידושי האחר לא חלו ובזנות היא אצלו ולא היתה צריכה גט מן האחר כלל דע"כ קידושי האחר לא חלים, דכשתימצוי לומר שחלים הרי לא נתקיים התנאי והני' עדיין אשת איש מן הראשון, אלא נדאי אין קידושי האחר חלין כלל וא"כ היתה יכולה להנשא לפלוני לקיים תנאה דכשמונעין קידושי האחר קיום התנאי אין חלין כלל, ולזה כתבו דכיון דמשכחת לה שיחולו קידושי האחר והיינו פשימות הראשון או יגרשנה א"כ פשתינשא לפלוני אחר גירושי האחר שוב אין מונעין קידושי האחר קיום התנאי פיון דכבר גירשה האחר, וכשתינשא שוב לפלוני א"כ חלים קידושי האחר למפרע פיון דנתקיים התנאי דשפיר הווי נישואין לאחר אע"ג שעדיין לא נתקיים התנאי פיון שנתקיים לבסוף ואין קידושי האחר מונעין קיום התנאי פיון שפבר גירשה האחר, א"כ פשתינשא לפלוני בלא גירושין נהי דכל זמן שלא גירשה אין מקום לקידושי האחר לחול מ"מ פיון שנשארה אצל פלוני אחר שגירשה האחר שאז הנה קיום התנאי אע"פ שלא יחולו נישואי פלוני מעיקרא מ"מ נחשוב הנשואין אחר גירושי האחר, א"כ הוי אצל הפלוני באיסור אשת איש במה שהיתה אצלו קודם גירושי האחר פיון דגירשה ונשאת לו והיינו

אפי' נשארה בנישואין שנשארה קודם שגירשה האחר מ"מ כיון שאין קיום התנאי מונע מלחול קידושי האחר שפיר חלין קידושי האחר, וכיון דאם תינשא גם לשני אחר גירושי האחר חלין קידושי האחר א"כ נהי דכל זמן שלא גירשה האחר אין מקום לקידושי האחר לחול שגרי מונעין קיום התנאי מ"מ פשיש מקום לקיים התנאי שפיר חלין קידושי האחר לענין שאם תינשא לפלוני אחר הגירושין חלין שפיר למפרע, א"כ גם פשוטא ללפלוני ואח"כ גירשה האחר דאז נקרא קיום תנאי אחר הגירושין, וא"כ דר אותו פלוני עמה באיסור אשת איש מה שדר עמה קודם גירושי האחר, אבל מאי דמסיק המהרש"א דלעולם לגבי האחר הוי איסור אשת איש אפילו קיימה תנאה לא יתכן לפענ"ד דאם נקרא קיום תנאה א"כ מגורשת היא למפרע ואיך תהיה באיסור אשת איש לגבי האחר, גם ידוע דסוגיית התוס' אליבא דר"י הגזקן, לכן נראה ברור כמ"ש, ודוק היטב: בא"ד וקשה לר' יהודה כו' שתאמר מאיס עלי וכפינן ליה ולפירש"י כו' עכ"ל.

לכאורה אין זו טענה רק באמת מאיס עליה אבל שתערים בכך מקלקלת עצמה ולא מיקרי בידה: בא"ד ולפיר"ת דלא כפינן לה ניחא עכ"ל. ויש לדקדק דהא יכולה לומר נטולה אני מן היהודים דהיא משלש נשים שיוצאות ונוטלות פתובה, בשלהי נדרים, אלא במשנה אחרונה אמרו שיפר חלקו וכאן אין יכול להפר דהא אין לו ביה קידושין עדיין כיון שלא קיימה תנאה, וי"ל דכמו דס"ד דיכול להשהותה באיסור אשת איש ע"מ שיגורשה ותינשא לפלוני לקיימה תנאה וכשיתקיים תנאה אחר גירושי האחר שפיר יחולו קידושי האחר למפרע אם כן גם נישואין שלו יחולו ושפיר מיפר חלקו ודו"ק, מיהו קשה אם תאמר נטולה אני מן היהודים א"כ לא תוכל לקיים תנאה לינשא לפלוני א"כ בנדאי צריף לגרשה, או אפילו תאסר עצמה לפלוני לחוד א"כ אין לו היתר על איסורה וצריף לגרשה ובנדאי כופין בכה"ג אפי' למ"ד במאיס עלי לא כפינן, ומ"מ אם תרצה להנשא לפלוני אח"כ תתיר נדרה ע"י חכם ותוכל לקיים התנאי, ודו"ק: בא"ד דנדאי אין בידה שישאנה כו' אף אין הלשון משמע כן עכ"ל ונדאי דהא גופא קשה למה לא אמר אין בידה לאינסובי, והרשב"א פירש כן באמת, ונ"ל ליישב דלא פסיקא להש"ס לאקשוני מהא דאין בידה לאינסובי די"ל דתליא בפלוגתא דרשב"ג ורבנן לעיל דף ע"ד באיטולית ובע"מ שתשמשי את אבא ואמר האב אי איפשי שתשמשי שלא בהקפדה דרשב"ג ס"ל להרנוחה קא מיפניו, וא"כ אם מגרשה ופלוני אינו רוצה לישאנה י"ל שפכר יצתה ידי תנאה דלא מיפניו אלא להרנוחה דהאי לכן מיחזי כנותן אשתו מתנה וא"כ לא פסיקא ליה לאקשוני מזה, אבל קודם גירושין שאינה ראויה לו עדיין לא שייך לומר שיאמר אי איפשי ביה כיון דעדיין אינה ראויה לו, ודו"ק: בד"ה ע"מ שתעלי כו' וי"ל ע"י שם עכ"ל.

ויש לדקדק לפ"ז היכי דייק ממתני' שאי איפשי לקיימו תנאו בטל דילמא היינו באי איפשי לקיימו פלל אבל ע"מ שתעלי לרקיע דמשפחת לה ע"י שם י"ל דמיקרי איפשי לקיימו: בגמרא איבעיא להו כו' ע"מ שתאכלי בשר חזיר כו' ויש לדקדק לפי מה שנסתפק במשנה למלך פ"ה מיסודי התורה אם יכול לקיים מצות עשה כגון אכילת מצה בשלא כדדף הנאתו, א"כ כיון דמיקרי אכילה גם לענין קיום התנאי יהיה מיקרי קיום תנאי במה שתאכל שלא כדדף הנאה, ואי משום דאסור מדרבנן א"כ תיקשי לאב"י ע"מ שלא תינשאי לעיל דהוי תנאי הא מדרבנן אסורה להנשא לו פדלעיל, אלמא משום הא לא מיקרי אי איפשי לקיימו וא"כ פאן נמי תוכל לאכול שלא כדדף הנאתו דליכא רק איסורא דרבנן, מיהו אי אמרינן שאינו יוצא בשלא כדדף הנאתו א"כ שפיר י"ל איסורא דרבנן הוא בכלל איפשי לקיימו ולעיל נמי מיקרי איפשי לקיימו, ומיהו הכא בשלא כדדף הנאתו לא הוי אכילה ולא הוי קיום תנאי בהכי, מיהו אפתי קשה אי אין מבטלין איסור

לכתחילה דרבנן א"כ תוכל לבטל חז בתרי ובבבש בביבש בטל ברוכא ושפיר יתקיים תנאה באכילה, ואיפשר דבחזיר לא משפחת ביטול דניכר בטעמא דמשמע דאין היתר שטעמו פטעם החזיר דהא אמרינן בפ' כ"ה אסר לו חזירא שרא לן מוחא דשיבוטא משמע שאין שום טעם בשר פטעם חזיר ולא שינה ביטול, ולהכי דייקא ואמר התנאי על בשר חזיר, מיהו לקמן ע"ב נקט נמי ע"מ שתאכלי תרומה ואם היתה נזירה על מנת שתשתי יין, ואיפשר לומר דאית ביה קפידא ע"פ מה שמבואר בח"מ סימן פ"ב בחדשוד שהוציא שטר וטוען הלנה אישתבע לי והוא חשוד נשבע הלנה ונפט, א"כ י"ל דקפיד דוקא שתעבור על אסור תורה כדי שיהיה פטור מן הפתובה שיטעון אישתבע לי דלא פרתיה, מיהו לאידך דעה צ"ל דלא הוי קיום תנאי ע"י ביטול, או דאביי ס"ל דהו ברייתא ע"מ שלא תינשא דלא כר"י בן תימא, ודוק היטב: בפירש"י ד"ה אין חוששין כו' אבל אמר לה ע"מ שלא תבעלי כו' דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביה לעולם עכ"ל.

בנלם נתחבטו בדברי רש"י בזה דבשביל חששא שמא נבעלה לא שינה שיבתטל הגט לגמרי כמו בע"מ שלא תלכי לבית אביה, וגם הקשו מ"ש מע"מ שלא תינשא לפלוני דהוי פרייתות רק בשביל שפבורים שהוא שיוור בגט מפני שהוא מתנאי האישות, וכבר כתבתי בתשובה ע"ז וכעת אשר זיכני ה' לבא לכאן ע"פ עיון במסכתא זו נ"ל להוסיף נוסף דס"ל לרש"י הטעם בשביל שיש איפשרות לגט להתבטל לא מיקרי פרייתות גמורה כיון דהפרייתות מרובה אם תעבור על תנאה, וכמ"ש בתשובה מלשון התוספתא שנתן טעם דאינו גט שמא תלך דמה"ט משמע דאפי' מן התורה לא הוי גט, והשתא י"ל שפיר דס"ל לרש"י ודאי בע"מ שלא תבעלי לפלוני הפרייתות מרובה כיון שאיפשר להתבטל על ידי מידי דאורחא, ואף שהבעילה נמנעת בשביל שיבתטל התנאי ותהיה אשת איש מ"מ לולא התנאי הוה מידי דאורחא ואיפשר לעבור על התנאי לא מיקרי פרייתות שאיפשר שתעבור על התנאי, ומה שצריכה להזהר שלא יתבטל התנאי ותמנע מן הבעילה מ"מ לא הוי פרייתות, משא"כ באבא ואביה אף שאיפשר שתעבור מ"מ כיון דאפי' בלא תנאי לא הוי מידי דאורחא אין זה גרעון בפרייתות שמסתמא בלא תנאו נמי נמנעת מדברים פאלה, וכן בע"מ שלא תינשא אי לא שיורא הוא שפיר הוה פרייתות שהרי אי אפשר לה לעבור על תנאה דאין נישואין באשת איש, ואי משום שאיפשר שתינשא לו לאחר מיתת הבעל אז בלא"ה פסק הפרייתות שהמות הפריד לכן אין זה מניעה בכח הפרייתות אי לא שיורא הוא, משא"כ בע"מ שלא תבעלי שאיפשר שתעבור גם מידי דאורחא הוא לולא התנאי בהא ס"ל לרש"י דדמי לע"מ שלא תשתי יין לעולם דאיפשר לה לעבור אף שאם תינשא צריכה להזהר מיין מחמת שלא יתבטל הגט ותהיה אשת איש, מ"מ שזה האגד מפח התנאי ואיפשר לה לעבור לא מיקרי פרייתות, וא"כ צדקו דברי רש"י הדק היטב, ודוק היטב: (ע"ב) (פיסקא) פיצד יעשה כו' מאן תנא כו' הואיל וקנאתו ליקסל בו מן הפהונה.

עיינ פירש"י דשם פ' הזורק לא זכתה בו לכלום, והרשב"א הקשה דא"כ איך תתגרש בגט אחד שתי פעמים וביקש לצדד דכאן אפי' מן הפהונה אינו פוסל מן התורה שהרי נתנו לה ע"מ שתהא מותרת לכל אדם ואין בו קנייה גמורה דאפי' מה שהוא פוסל אינו מן התורה רק מדבריהם, וכתב הרשב"א שאינו מחנור דר"א יליף לה מאשה גרושה מאישה אלמא תורה הוא, ולפענ"ד לק"מ דנדאי לר"א דהגט מועיל שפיר יש לה בגט קנייה גמורה, אבל לרבנן דס"ל דאינו מועיל להתירה ואין פונתו בגט רק להתירה לכל אדם חוץ מפלוני א"כ כיון שאין תנאי זה מועיל ה"ל נתינה בטעות ולא קנתה הגט מן התורה כלל רק מדרבנן מפני שמצינו בגט שאינה ניתרת לכל אדם נמי אסורה לכהונה ובמה דדרשינן מאשה גרושה מאישה היינו שאמר בפירוש ה"ז גיטיה ואי את

מותרת לכל אדם דבכה"ג קנאתו שפיר שאין פאן נתינה בטעות דנתנו לה ע"ד פו, אבל לרבנן שהגט אינו מועיל לכלום לא נתנו לה ע"ד ליפסל מן הפהונה לחוד וזהו ברור, ומ"מ יליף ר"א שפיר דכיון דקנאתו ליפסל מן הפהונה יכולה להתגרש בו כפי תנאו ואין פאן טעות, אבל פאן הוי נתינה בטעות, ומ"מ כיון דפוסל לכהונה מדרבנן צריף נתינה חדשה: ובאמת קשה אהא דפסקינן באמר לה ה"ז גיטף ואי את מותרת לכל אדם דהוי ריח הגט שפוסל לכהונה, וכן פסקו כל הפוסקים ואיכא למיידק הא לעיל ר"פ הזורק פרכינן חצירו מה שקנתה אשה קנה בעלה ואמר רבא אטו ידה מי לא קניא לבעל אלא גיטף וחצירה באים פאחד, וא"כ קשה איף תקנה הגט הא מה שקנתה אשה קנה בעלה ולא קנתה מתנה שלו רק מטעם גיטף וחצירה באים פאחד א"כ כשלא נתגרשה רק מאישה ואינה מותרת לכל אדם נמצא שלא קנתה הגט כלל, מיהו לפיר"י שם שסובר דבמתנה שנותן לה הבעל לא הוי קנין הבעל רק בשאילת חצר לפי שעה ניחא השתא דהגט נקנה לה מטעם מתנה שנתן לאשתו שאין הבעל אוכל פירות, אבל לפיר"ת שם דף ע"ז ע"ב דתליא במכירה ונתינה, א"כ כשלא נתגרשה אלא מאישה לא קנתה הגט כלל ואטו אי יתיב לה ננירא בעלמא מי פסלה מן הפהונה, ובשלמא על התורה לא קשיא דפירות לבעל מדרבנן הם או בארוסה דלית לה פירי, אבל לפי האמת דיש לבעל פירות איף קנתה הגט הא מה שקנתה אשה קנה בעלה וצ"ל שיהא מדרבנן, א"כ לא קנתה מן התורה כלל בכה"ג לפיר"ת לעיל, ודוק היטב וצ"ע, מיהו י"ל דגם למאן דלא ס"ל גיטף וידה ע"כ קנתה הגט לר"ת מ"מ בעיקר סברת הרשב"א שאין אשה מתגרשת בגט אחד שתי פעמים הגם דמסתבר שאם איש אחד פתב גט לאשתו ונתן לה ונהחזירה שאיפשר שאין יכול לגרשה עוד בגט זה שנית אף שנקתב לשם הבעל ואשתו כיון דאפסקיה בנשואין שניים וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה, ולכאורה לעיל ר"פ כל הגט ליתני יתר מכאן פתב גט לאשתו וגירשה בו ונהחזירה לא יגרש בו פעם אחרת וצ"ע, מ"מ בזה שעדיין לא נגמר הגט ונהי דקנאתו ליפסל מן הפהונה מ"מ אם חזרה ונתתו לבעל דכיון שנקתב לשמה לא נתבטל הגט עדיין הגם שצריף להיות הגט שלו מ"מ הרי כבר נכתב והיא הקנתה לו שנית שמתגרש בו, לא ידעתי למה לא יועיל הגט, ובענייני נ"ל שהדבר צריף תלמוד, ועיין ביבמות דף נ"ב פתוב גט לארוסתי פשאכנסנה אגרשה ולאשה דעלמא אינו גט, ופירש"י הואיל כשנקתב אינו ראוי לגירושין וצ"ע: ועיין בר"ן שהקשה למה צריף לומר הרי אמל"א ולא סגי שיאמר לה הא גיטף סתם כדלעיל דף ע"ח, ותיירץ דכשיאמר לה הא גיטף י"ל ע"ד ראשונה קאמר, וזה דחוק שהרי זאת עצה היעוזה שיטלנו ממנה ויחזור וינתנו לה וא"כ איף ס"ד דע"ד ראשונה קאמר מה הועיל בתקנתא, לכן נראה דנדאי יודע שהיא לתקנתא רק כיון דגילה דעתו שאינו חפץ להתירה לפלוני אם יאמר הא גיטף סתם שפיר י"ל דע"ד ראשונה עכ"פ שלא תינשא לפלוני ובעל מנת דשפיר הוי הגט גט רק לפלוני אסורה, לכן קמ"ל שאם רוצה להתירה לכל אדם לא סגי בהא גיטף די"ל דבדעתיה דמעיקרא קאמר רק בע"מ, אלא דקשה אפתי למאי דבעי למימר מתניתין ע"מ קאמר, א"כ תיקשי קושיות הר"ן תיסקי בהא גיטף דליכא למימר דע"מ קאמר דגם ע"מ הוי שירא, אלא דקשה איף מיבעי דאלא ע"מ הוא א"כ קשה ליסקי שיאמר לה הא גיטף ואין לומר ע"מ קאמר דהא מעיקרא נמי ע"מ קאמר וא"כ מה תיקון, לכן נראה דתליא בבביא דלעיל דמיבעיא אם אמר לה חוץ מראובן ושמעון ושוב אמר לראובן ושמעון אי אמרינן מה דאסר שרי ומה דאסר אסר או מה דאסר שרי, וכשתימצי לומר דמאי דשרי אסר שפיר יש לומר דאם יאמר הא גיטף סתם לא מהני דאולי מאי דאסר שרי ומה דשרי אסר ונהיינו רק לפלוני, ולכל אדם תהיה אסורה, לכן צריף לפרש בפירוש האמל"א, מיהו לשיטת הרמב"ם דפסק כאת"ל

א"כ בַּאֲמַת קי"ל דְּמַאי דְּאָסַר שְׂרִי, וּא"כ מוֹכַח דְּבַע"מ שְׂרִי בְּנֻדְאֵי דַא"ל"כ ל"ל הַאמל"א לִיסְגִי בְּהָא גִיטִיָּה, וְאִין לֹמַר פְּנוּנְתוֹ לְרַאוּבֵן דְּאִם פְּנוּנְתוֹ לְרַאוּבֵן נְמִי שְׂרִיָּא דְּמַאי דְּאָסַר שְׂרִי א"כ תִּיקְשִׁי ל"ל הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם, אֲלֵא וְדַאי מִתְנִיתִין בְּחוּץ דְּנוֹקָא אָבֵל בַּע"מ שְׂרִיָּא א"כ כְּשִׂיאֵמַר הָא גִיטִיָּה אִיפָּא לְמִימַר דְּבַע"מ קְאָמַר, וּבְצֻדְקָא פִּסְקָא הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם דְּהַתִּירוּ בַּע"מ לְפִי שְׂיִטְתָּם דְּפִסְקוּ פְּאִם תִּימְצִי לֹמַר דְּקִי"ל מַאי דְּאָסַר שְׂרִי א"כ אֲפִילוּ פְּנוּנְתוֹ לְרַאוּבֵן לְחוּד י"ל דְּמַאי דְּאָסַר שְׂרִי וַע"כ מְשׁוּם דְּאִיפָּא לְמִימַר בַּע"מ קְאָמַר וַע"מ תְּנַאָה הָוִי וְשְׂפִיר מוֹכַח מִמִּתְנִי' דַּע"מ לֹא הָוִי שְׂיִוְרָא וְדו"ק, מִיְהוּ לַפ"ז צ"ל דְּהַרְמַב"ם וְהָרִי"ף ס"ל דְּאַפְי' כְּבָר מְסַר לָהּ הַגֵּט וְחוּר וּלְקַחוּ הִימְנָה וְחוּר וְנִתְנָה לָהּ וְאָמַר לְרַאוּבֵן פִּינֵן דַּע"כ"פ מַה דְּאָסַר שְׂרִי שְׂפִיר י"ל דְּמִתְנִי דְּמִמִּילָא נְמִי בְּכָלֵל הַהִיתֶר לְכָל אָדָם, וְאִיפְשָׁר דְּגַם רַש"י מוֹדֵה בְּאִיפָּא נְתִינָה חֲדָשָׁה, וַע"מ"ש לְעִיל דָּף פ"ג בְּפִירִש"י, וְדוּק הִיטְב: שֵׁם פְּתָבוּ בְּתוֹכוֹ אָמַר רַב סְפָרָא פְּתָבוּ בְּתוֹכוֹ כו' אָבֵל לְפָנֵי הַתּוֹרָה אִפִּי' ע"פ נְמִי פְּסוּל.

לְכַאוּרָה קִשְׁיָה פִּינֵן שְׂצִינָה לְכַתּוּב חוּץ וְהַסּוֹפֵר לֹא פְּתַב כְּרִצוֹן הַבַּעַל אֲמַאי יוֹכְשֶׁר, מִיְהוּ נִרְאָה דְּהִינּוּ בְּחוּר בּוּ הַבַּעַל קוֹדֵם נְתִינָה שְׂפִיר י"ל דְּהָוִי גֵּט דְּלֹא נְפָסַל מְשׁוּם שְׂאָמַר תְּחִילָה לְכַתּוּב חוּץ, וְנִרְאָה דְּלִרְב סְפָרָא לֹא שְׂיִיָּה בְּזָה בְּרִירָה כָּלֵל דְּבְרִירָה לֹא שְׂיִיָּה רַק אִם פְּתַב לְשֵׁם שְׂתִי נְשִׂים שְׂצִרִיָּה לְכַתּוּב לְשִׁמָּה וְאִינוּ לְשִׁמָּה גְּמוּר שְׂהַרְיִפְסַח עַל שְׂתִי הַסְּעִיפִים וְאִינוּ נִקְרָא לְשִׁמָּה בְּהַחֲלֵט לְכֵן פְּסוּל, אָבֵל פְּאֵן אִף שְׂאוּמַר לְסוֹפֵר שְׂיִכְתּוּב חוּץ מְפִלוּנִי אִינוּ מוּטַל עַל הַסּוֹפֵר שְׂיִכְתּוּב דְּנוֹקָא עַל פְּנוּנָה זֹו דְּשְׂפִיר כּוֹתֵב שְׂתִהֵיָה מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם וְחוּץ מְפִלוּנִי הוּא בְּשַׁבִּיל שְׂרִצוֹן הַבַּעַל בְּכָף, אָבֵל פְּנוּנַת הַסּוֹפֵר שְׂיִתְפּוּיָן דְּנוֹקָא חוּץ מְפִלוּנִי אִינוּ צְרִיָּה שְׂיִכְתּוּב דְּנוֹקָא עַל דַּעַת כֵּן דְּזָה תִּלְיָא בְּרִצוֹן הַבַּעַל דְּכּוֹנְנַת הַסּוֹפֵר לְכַתּוּב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת גְּמוּרָה וְלֹא מִיקְרִי שְׂלֵא לְשִׁמָּה שְׂאִין צְרִיָּה פְּנוּנַת הַסּוֹפֵר לְזָה שְׂיִתְפּוּיָן דְּנוֹקָא חוּץ מְפִלוּנִי, מִשָּׂא"כ בְּכַתֵּב לְאִיזוּ שְׂאַרְצָה אֲגַרְשׁ וְכְדוּמָה שַׁע"כ"פ פְּנוּנַת הַסּוֹפֵר לְכַתּוּב דְּנוֹקָא לְשֵׁם זֹו שְׂרוּצָה בְּסוּף וּבְהָא שְׂיִיָּה אִין בְּרִירָה, וְנִרְאָה שְׂזָהוּ פְּנוּנַת הַתּוֹס' וְכְרוּר הוּא, וְרַבָּא דַּס"ל דְּלְפָנֵי הַתּוֹרָה אִפִּי' בַּעַל פְּהָ פְּסוּל אִיפְשָׁר דְּאִינוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן דְּשְׂלֵא לְשִׁמָּה לֹא שְׂיִיָּה בְּהָא שְׂאִין פְּנוּנַת הַסּוֹפֵר שְׂיִתְפּוּיָן בְּזָה בְּכּוֹנְנָה שְׂיִהֵיָה חוּץ מְפִלוּנִי וְאִיפְשָׁר דְּאִינוּ רַק מְדַרְבְּנָן, וְאַפְי' נִימָא שְׂהוּא מַה"ת י"ל לֹא מְטַעַם בְּרִירָה הוּא שְׂאִין צְרִיָּה פְּנוּנַת הַסּוֹפֵר לְזָה שְׂיִתְפּוּיָן דְּנוֹקָא חוּץ מְפִלוּנִי רַק ס"ל דְּהָאמִירָה שְׂאוּמַר חוּץ מְפִלוּנִי סְגִי, וּבַכַּה"ג דְּלֹא הָוִי גֵּט א"כ אֲמִירָתוֹ לְסוֹפֵר כְּמַאן דְּלִיתָא שְׂהָרִי לְפִי דְּבְרִיו אִינוּ גֵּט בַּעֲנָנָן שְׂאָמַר וַא"כ הָוִי כְּאִילוּ לֹא צִינָה לְסוֹפֵר עַל כְּתִיבַת גֵּט כְּשֶׁר שְׂהָרִי תְּבָרָא בְּצִידוֹ שְׂאוּמַר חוּץ מְפִלוּנִי וְהָרִי אִין זָה פְּרִיתוֹת שְׂהָרִי כְּתִיבַת הַסּוֹפֵר לֹא הִיָּה מִפִּי הַבַּעַל שְׂהָרִי בַּעֲנָנָן שְׂצִינָה הַבַּעַל אִין הַגֵּט כְּלוּם, אָבֵל לְאַחַר הַתּוֹרָה בַּעַל פְּהָ לֹא שְׂיִיָּה כָּלֵל דְּהָוִי שְׂלֵא לְשִׁמָּה שְׂהָרִי אִין לְבַעַל עֶסְקָא בְּזָה עַל אִיזָה אֶןפֵּן וְכּוֹנְנָה יְכַתּוּב הַסּוֹפֵר רַק שְׂמִצָּנָה שְׂיִכְתּוּב חוּץ מְפִלוּנִי לְאַחַר הַתּוֹרָה כְּדִי שְׂלֵא יְהִיָּה הַגֵּט לְרִאִיָּה שְׂתִינְשָׂא לְכָל אָדָם שְׂרוּצָה לְהַתְנוּת חוּץ מְפִלוּנִי, מ"מ פִּינֵן שְׂהַגֵּט נִכְתַּב בְּהַכְּשֶׁר לְשִׁמָּה לֹא שְׂיִיָּה בְּחַתִּימַת הַעֲדִים שְׂלֵא לְשִׁמָּה שְׂאִין לְעֲדִים לְכּוֹנֵן לְחַתּוּם דְּנוֹקָא חוּץ מְפִלוּנִי וְלֹא שְׂיִיָּה שְׂיִזְהִירָם שְׂיִתְחַמּוּ דְּנוֹקָא בְּאוּפֵן הַלְזָה דְּאִין לְעֲדִים עֶסְקָא בְּכָף שְׂהָרִי יְכוּל לְהַתְנוּת בְּשַׁעַת נְתִינָה כְּרִצוֹנָה, דְּבַשְׂלֵמָא לְסוֹפֵר מְזַהִיר שְׂיִכְתּוּב כֵּן בַּגֵּט, אָבֵל לֹא שְׂיִיָּה שְׂיִתְפּוּיָן הַסּוֹפֵר דְּנוֹקָא שְׂלֵא תִהֵיָה מוֹתֶרֶת לְפִלוּנִי רַק שְׂחַפְּץ שְׂיִהֵיָה מְפִרְשׁ בַּגֵּט, אָבֵל בְּלֹא נִכְתַּב בַּגֵּט וְהוּא לְאַחַר הַתּוֹרָה דְּתוּ אִין צְרִיָּה לְשִׁמָּה וְהַגֵּט כְּבָר נִכְתַּב לְשִׁמָּה וְהַטּוֹפֵס א"צ לְשִׁמָּה א"כ בְּלֹא פְּתָבוּ לֹא כְּלוּם הוּא, כֵּן נ"ל בְּרוּר וְאַמַּת נְכוּן, וּבְפָנֵי יְהוֹשֻׁעַ לֹא סְלָקָא לִיָּה שְׂפִיר וְהַנִּיחַ בַּצ"ע, וְמַה שְׂפַתְבְּתִי הוּא בְּרוּר וְנְכוּן, וְעִינֵן בְּתוֹס' ד"ה שְׂתוּקִי וּבַד"ה אָבֵל וּמ"ש שֵׁם: בְּפִירִש"י ד"ה פְּתָבוּ בְּתוֹכוֹ תְּנֵן כו' אִפִּי' אָמַר לְעֲדִים ע"מ כֵּן כו' וְכֵן בְּסוּמוֹ:

הזפיר רש"י ע"מ שלא תנשאוי כו' עכ"ל, וצ"ע דהא משמע דמתני' בחוץ הוא וע"מ פשר פדאיתא בגמרא בדרה הסמוכה, וא"כ גם לרב ספרא דמוקי מתני' לפני התורה מ"מ בחוץ דוקא פסול, אבל ע"מ לא פסיל אפי' לפני התורה והיינו כו' זירא דמוקי פלוגתא דר' ורבנן לפני התורה וס"ל לרבנן דע"מ אינו פוסל אפי' לפני התורה אפי' נכתב בגט, ומתני' בחוץ לכ"ע הוא, אלא דלרב ספרא לפני התורה ורבנן הוא, ולרבא לאחר התורה ורבנן וצ"ע, ועיין בסמוך: בתוס' ד"ה מהו דתימא כו' ור' זירא סבר פרב ספרא דהקא עכ"ל עיין במהרש"א שגדחק מנ"ל להתוס' דר"ז סבר פרב ספרא, ומ"ש המהרש"א דר' זירא דלא גזר חדא גזירה והיינו ע"מ בכתב אטו חוץ ס"ל פרב ספרא דבעל פה בחוץ פשר, קשה מנ"ל דס"ל לרבא דבעל פה בחוץ לפני התורה פסול משום גזירה די"ל דמן התורה פסול לרבא ובהא ס"ל לר' זירא פרבא, ועוד דנדאי פשיטא למאי דמוקי מתני' לר' זירא לפני התורה ונדאי ר"ז פרב ספרא דהא בעל פה משמע דכשר כר"ס, אבל למאי דקאמר אי בעית אימא לאחר התורה ודברי הפל י"ל שפיר דר"ז ס"ל פרבא דבעל פה לפני התורה בחוץ פסול ודלא כר"ס והיינו מטעם דלא הוי פרייתות, וכמו שפירא מדברי התוס' פאן ולא מוכח פלל דר"ז כר"ס בבעל פה לפני התורה, ומזה תראה דליתא למה שביקש לומר בפני יהושע, דעיקר הקושיא כמ"ש דנדאי אי מוקי מתני' לפני התורה י"ל בלאחר התורה אפי' פתבו פשר וכן ס"ל לר"ס, אבל למאי דמוקי מתני' לאחר התורה י"ל דלא ס"ל כר"ס פלל, וא"כ אין דברי הפני יהושע מספיקים פלל וכלל, והנלע"ד בכוננת התוס' והוא דנדאי רב ספרא דלא קאמר רק פתבו בתוכו תנו ולא מפליג פלל בין לפני התורה ובין לאחר התורה משמע דכתבו בתוכו לעולם פסול אפי' לאחר התורה דמהיקא תיתי לחלק פינו שכתוב בפירוש חוץ הרי הפרייתות מתבטל לאימת שכתב, אלא משום דאיכא למימר דלאחר התורה אינו מזיק פלל פתיבת חוץ והוא מילתא דפשיטא להש"ס רק אי גזרינו לאחר התורה אטו לפני התורה פוסל גם לאחר התורה בכתבו בתוכו, משא"כ אי לא גזרינו לא שייך פסול פלל לאחר התורה שפבר נגמר הגט, והשתא ממילא לא הוצרך רב ספרא לפרש דכתבו בתוכו היינו לפני התורה דוקא דנשמע ממילא פינו דלא גזרינו בע"פ אטו פתב ממילא נמי לא גזרינו לאחר התורה אטו לפני התורה, ואין שום סברא לומר אחר התורה שפסול רק מטעם גזירה וכינון דכבר השמיענו פזאת דלא גזרינו ע"פ אטו פתב נשמע ממילא דאין לגזור אפי' בכתב לאחר התורה אטו לפני התורה, וע"ז מיייתי שפיר דהא חזינו דר"ז ס"ל כר"ס דלא גזרינו גזירה אפי' בכתב ע"מ אטו חוץ וא"כ ס"ל פרב ספרא דלא גזרינו גזירה ואפ"ה מוקי אליבני' דלאחר התורה פתבו פסול א"כ ע"כ אפי' לא גזרינו גזירה יש לפסול בכתבו לאחר התורה, א"כ ממילא שאין לומר דר"ס סמך עצמו פינו דלא גזרינו ע"פ אטו פתב ממילא גם פתבו לאחר התורה לא גזרינו אטו לפני התורה דהא חזינו דלא תליא בהא, א"כ ממילא לרב ספרא דלא מפליג וקאמר סתמא פתבו בתוכו תנו משמע נדאי אפי' לאחר התורה פל שכתבו פסול פינו דחזינו דר"ז אע"ג דלא גזר גזירה ע"מ בכתב אטו חוץ מ"מ פסיל לאחר התורה, וזהו כוננת התוס' דר"ז ס"ל כר"ס דלא גזרינו גזירה ואפ"ה פתבו לאחר התורה פסול, פן נ"ל ברור בכוננת התוס', ולא מצאו אנשי חיל ידיהם: בד"ה שתוקי שתקיה כו' בקל שאר תנאים איירי ורבא לטעמיה דלפני התורה גזר ע"מ אטו חוץ עכ"ל.

המהרש"א הביא גושניית ה"ן דא"כ אמאי מכשיר רבא בחוץ בעל פה לאחר התורה גזור אטו חוץ בעל פה לפני התורה דפסול מדינא לשיטת התוס', ועוד הקשה לרבי נגזור ע"מ לאחר התורה אטו ע"מ לפני התורה וע"מ אטו חוץ דרבי גזר גזירה לגזירה, והמהרש"א פתב ליישב רק דבריו באו בקיצור מופלג, לכן פתב בפני יהושע שלא זכה להבין דבריו, והוא דהמהרש"א פתב דנדאי

בעל פה לא שייך לגזור לאחד התנ"ך אטו לפני התנ"ך דגם לפני התנ"ך בחזר בשעת נתינה
כשר, אבל הכא בשתקו שתוקי איירי בלא חזר ומש"ה גזרינו אטו חוץ שלא חזר, ותמה הפני
יהושע דבלא חזר לאחד התנ"ך נמי נגזור ע"מ אטו חוץ דבלא חזר פשיטא דפסול מדינא פיון
דעומד בדבריו שאמר חוץ וע"כ דבשעת נתינה מסר לידה ואמר הרי את מותרת לכל אדם א"כ
אפי' לפני התנ"ך שרי כה"ג, ועוד הקשה דלדברי המהרש"א דבלא חזר גזרינו ע"מ אטו חוץ
שלא חזר דכ"ע ידעי דגט פסול הוא ותדע דאפי' ע"מ שלא תינשא לא גזרינו אטו חוץ ע"כ לא
שייך לגזור בזה בחזר אטו לא חזר ע"ש שהאריה, והנה אני זכיתי ת"ל להבין עומק דברי
המהרש"א אשר באמת מוקשים הם לפי שדבריו באו בקצרה כדרכו ולשונו הצח במשקל ושומר
המילות בלי תוספת ומגרעת, וכוננתו הוא דנדאי בעל פה בחוץ לא שייך לפסול פיון שמ"מ אין
פתוב החוץ בגט, אלא דחוץ לפני התנ"ך פסול הוא משום דמסתמא פשמצוה לסופר לכתוב חוץ
מסתמא כותב הסופר וכשחזר אח"כ דרך למחוק החוץ הפתוב, לכו אפי' חזר בו קודם שהספיק
הסופר לכתוב החוץ פסול דגזרינו שמה יחזור אחר שפתב הסופר החוץ וכשיחזור ימחקנו הסופר,
ובהא פסול מדינא דמחיקת חוץ בתנ"ך ודאי פסול מדינא, אבל לאחד התנ"ך פיון שחזר ועדיין
הסופר לא פתבו פשר הגט, ואין לגזור שמה יכתוב הסופר החוץ וימחקנו אחר שיחזור בו הבעל
דאפי' ימחקנו אחר התנ"ך אין בו פסול דאורייתא פיון שנקתב התנ"ך פהוגו והני גזירה לגזירה
דלא גזרינו לרבנו, והשתא תו לא קשיא קושית הר"ן דנגזור בחוץ בעל פה לאחד התנ"ך אטו
לפני התנ"ך דאפי' לפני התנ"ך בחזר בו ולא פתבו הסופר עדיין אין איסור מדינא פיון דבשעת
נתינה אינו נותנו על חוץ אין איסור, רק לפני התנ"ך אסור משום דמסתמא כותב הסופר פמצות
הבעל וכשחזר הבעל מוחקו לכו גזרינו אטו מחיקת חוץ היינו שמה יכתוב החוץ קודם שחזר
הבעל וכשיחזור ימחקנו דבהא פסול מדינא, והשתא רבא דאמר שתקו לבעל היינו שלא יאמר
תנאי על מנת דמסתמא הסופר כותב פמצות הבעל, ואם יזכור תנאי מסתמא יכתבו הסופר ובכתב
בגט פסלינו ע"מ אטו חוץ שייכתוב הסופר גם חוץ בגט דכפי דברי הבעל מסתמא כותב הסופר
ושפיר גזרינו ע"מ אטו חוץ בלא חזר היינו שלא חזר קודם פתיבת הסופר החוץ אף שחזר אחר
פתיבה ונותן הגט בכל אופן ואומר הרי את מותרת לכל אדם מ"מ בכבר פתב בגט חוץ פשחזר
בו הבעל מוחקו הסופר, ובהא ודאי פסול מדינא דמחק קודם התנ"ך בחוץ ודאי פסול מדינא,
אבל בחוץ בע"פ לאחד התנ"ך שלא פתבו הסופר כלל והבעל חזר בו ואינו רוצה ליתנו ע"ד
חוץ נמצא דלא שייך לגזור אטו לפני התנ"ך דכיון שאינו פתוב בו החוץ כלל גם לפני התנ"ך
אינו פסול מדינא, פקח עיניו איך עמקו דברי המהרש"א, ודוק היטב.

ולפי דברי המהרש"א חוץ בעל פה ולא פתבו הסופר אינו פסול מדינא: מיהו נ"ל די"ל שפיר
כדפרישית לעיל דחוץ בע"פ פסול מדינא דהוי כאילו לא צינהו לכתוב כלל פיון דבענין שצינהו
לאו גט הוא, ומ"מ לא קשיא קושית הר"ן דנגזור חוץ לאחד התנ"ך בע"פ אטו לפני התנ"ך די"ל
דנדאי אין דרך שיתנה חוץ בעל פה דמה לו להתנות על הפתיבה פיון שייכול להתנות בשעת
נתינה פרצונו, אלא דכשרוצה שייכתב בגט לראיה שלא הותרה לכל אדם מצוה לסופר לכתוב
בגט וכשהסופר פתבו ע"ד כן י"ל דפסול מדינא אפי' לא פתבו כלל בגט, ומ"מ אחר שכבר גזרו
שחוץ בכתב פוסל אחר התנ"ך אפי' מחקו, א"כ בכתב חוץ לעולם פסול ובע"פ לפני התנ"ך פסול
מדינא דהסופר פתבו ע"ד כן, ומ"מ לא גזרינו ע"פ לאחד התנ"ך אטו לפני התנ"ך דמסתמא
פשמתנה ע"פ לפני התנ"ך היינו ע"ד שייכתבנו הסופר, א"כ מסתמא פתבו הסופר באמת ובהא
כבר פסלו אפילו לאחד התנ"ך, ואין לגזור אטו לפני התנ"ך אם לא פתבו דהא לא שכיח דמסתמא

כְּשֶׁמֵצוּה לְסוֹפֵר כּוֹתְבוֹ בְּגֵט, וְלַחֹשׁ שְׂמָא יִצְוֶה לִפְנֵי הַתּוֹרָה וַיִּחְזֹר וַיִּחְזֹר קוֹדֵם שְׁכַתְּבוּ הַסּוֹפֵר בְּגֵט הָאֵל מִי גִזְרָה לְגִזְרָה הוּא וְסָגִי בְּמָה שֶׁפָּסְלוּ בְּכַתְּבוֹ אִפִּי' לְאַחַר הַתּוֹרָה וְתוֹ לֹא גִזְרִינוּ שְׂיִצְוֶה לְסוֹפֵר וַיִּחְזֹר קוֹדֵם שְׂיִכְתּוֹב דְּהָא לֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל, וְדוּק הֵיטֵב, וְעֵינֵינוּ בְּסִמּוּךְ: בַּד"ה פֶּל הַתְּנָאִים פּוֹסְלִין בְּגֵט פִּי' בְּקוֹנְטְרָס כּו' וְאַפִּי' נִתְקַיְּמוּ כּו' וְאִין נִרְאֶה לִר"י דְּמָה שְׂיִיךָ לְגִזְרָה בַּע"מ שְׁתַּתְּנִי כּו' וְעוֹד קִשְׁיָה לִר"י דַּא"כ אִפִּי' עַל פֶּה גְּמִי נְגִזְרָה כּו' עַכ"ל.

עֵינֵינוּ בַּפְּנִי' שְׂדַחַק לִיִּישָׁב פִּירֵשׁ"י דְּגִזְרֵינוּ אִטּוּ מְחִיקַת חוּץ, וּלְפַעַנ"ד א"צ לְדַחֲנוּק וְדַבְּרֵי רִש"י בְּרוּרִים דְּכֵינּוּן שְׂכַתּוֹב הַתְּנָאִי בְּגֵט ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי מְאֵתִים זֹוּ וְכַדּוּמָה, הֲרֵי אִף שְׂקִימָה הַתְּנָאִי מ"מ אִין הַפְּרִיתוֹת מוֹכַח מִתּוֹךְ הַגֵּט דָּאֵם לֹא קִיִּימָה וְדָאִי אִינוּ פְּרִיתוֹת, א"כ אִף שְׂדוּעֵ שְׂקִימָה מ"מ אִין הַפְּרִיתוֹת מוֹכַח מִתּוֹךְ הַגֵּט וְדָמִי לְחוּץ דָּאִף שְׂאִין בְּדַעְתָּה כָּלֵל לִיִּנְשָׂא לְפָלוּנִי לְאוּ פְּרִיתוֹת הוּא דְּמִתּוֹךְ הַגֵּט מוֹכַח הָאִיגוּד, וְא"כ לֹא דָּמִי כָּלֵל לְתַנְאִי עַל פֶּה שְׂהָרִי מ"מ סָפֵר פְּרִיתוֹת הוּא כְּפִשְׁטִיָּה וְכוּרְתָּ, אָבֵל תְּנָאִי יֵשׁ בּוֹ דְּמִיּוֹן לְחוּץ שְׂכַתּוֹב בְּגֵט אִף שְׂבַעֵל אוֹמֵר בְּפִירוּשׁ הֲרֵי אִתָּה מְוַתְּרַת לְכָל אָדָם מ"מ בְּגֵט זֶה שְׂאִין הַפְּרִיתוֹת מְפֻנְרֵשׁ בּוֹ אִינְהָ יְכוּלָה לְהַתְּגַרֵּשׁ לְכּוֹן גִּזְרוּ בְּתַנְאִי, אִף דְּלֹא דָּמִי לְחוּץ לְגַמְרֵי דְּחוּץ בְּעַל פֶּה גְּמִי פּוֹסֵל דְּגָרַע מְתַנְאִי, מ"מ בְּכַתְּבֵי הַתְּנָאִי בְּגֵט שְׂפִיר דּוּמָה לְסָפֵר שְׂאִינוּ כּוּרְתָּ, וְחוּץ הַכְּתוֹב בְּגֵט גְּמִי מְטַעֵם סָפֵר שְׂאִינוּ כּוּרְתָּ הוּא דְּהָא בְּעַל פֶּה מְתִירָה לְכָל אָדָם וּמְבַטֵּל הַחוּץ שְׂבַגֵּט אֱלָא דַּמ"מ אִינוּ פְּרִיתוֹת, וְדַבְּרֵי רִש"י בְּרוּרִים, וּלְפ"ז מוֹכַח דְּחוּץ לְאַחַר הַתּוֹרָה גְּמִי אִינוּ פּוֹסֵל מִן הַתּוֹרָה, וְאַף שְׂהַחוּץ מְגָרַע הַפְּרִיתוֹת לֹא אִיכְפַת לָן דְּהָא בְּעַל פֶּה מְתִירָה לְכָל אָדָם וְהַתּוֹרָה שְׂהוּא כּוּרְתָּ אִין פְּתוּב בּוֹ חוּץ לֹא אִיכְפַת לָן בַּמ"ש אַחַר הַתּוֹרָה פִּינּוּ דְּאִינוּ מְכַלֵּל הַסָּפֵר שְׂכּוּרְתָּ וַיְכוּל לְבַטֵּל בְּעַל פֶּה תְּנָאִי הַחוּץ שְׂלְאַחַר הַתּוֹרָה, הַגֵּם פִּי בְּהַשְׂקָפָה רִאשׁוֹנָה אִמְרַתִּי דְּחוּץ לְאַחַר הַתּוֹרָה גְּמִי פְּסוּל מְדַאֲרֵיִתָּא, וְכּוֹן מְצַאֲתִי בַּפְּנִי יְהוֹשֵׁעַ וְהַשִּׁיג עַל הַב"ש, אָבֵל בְּאַמְתָּ אִינוּ מְוַכְרַח כָּלֵל דְּשְׂפִיר י"ל דְּחוּץ לְאַחַר הַתּוֹרָה לֹא מְפָסֵל מְדַאֲרֵיִתָּא כָּלֵל שְׂהָרִי בְּעַל פֶּה מְבַטֵּל תְּנָאִי הַחוּץ שְׂלְאַחַר הַתּוֹרָה, וְכַמוֹ דְּבַדְּבָר שְׂיִכוּל לְהַזְדַּיִף שְׂמַתְּרִישׁת ע"פ ע"מ אִף שְׂאִינוּ מוֹכַח מִתּוֹךְ הַגֵּט דַּמ"מ סָפֵר פְּרִיתוֹת הוּא וּבְחוּץ לְאַחַר הַתּוֹרָה גְּמִי פִּינּוּ שְׂדוּעֵ לְעַדִּים שְׂגִירִישָׁה וְהַתִּירָה לְכָל אָדָם וְהַתּוֹרָה יֵשׁ בּוֹ דִּי לְכְרִיתוֹת שְׂפִיר מְתַגְּרִישׁת, וְכּוֹן מְשַׁמַּע פְּשֻׁט דַּבְּרֵי הֲר"ן וּמְוַכְרַח מִפִּירֵשׁ"י דָּאִי חוּץ לְאַחַר הַתּוֹרָה דְּאִוְרֵיִתָּא א"כ כְּמוֹ דְּגִזְרֵינוּ בְּתַנְאִי שְׂכַתּוֹב בְּגֵט לִפְנֵי הַתּוֹרָה אִטּוּ חוּץ גַּם לְאַחַר הַתּוֹרָה נְגִזְרָה, אֱלָא וְדָאִי ס"ל לְרִש"י דְּחוּץ אַחַר הַתּוֹרָה דְּרַבְּנָן, כּוֹן נ"ל בְּרוּר בִּפִּירֵשׁ"י: וְאַרְנוּחַ לָן בְּזֵה קוֹנְשִׁיאַ עֲצוּמָה לְפִירֵשׁ"י דְּכָל הַתְּנָאִים פּוֹסְלִין א"כ קִשְׁיָה לְעֵיל דָּף ע"ב דְּקָאֵמֵר הַנ"מ בְּכַתְּבֵי וּפִירֵשׁ"י בְּהַזִּי זֶה גִּיטִיךָ לְאַחַר מִיתָה פִּינּוּ שְׂנַכְתְּבֵי הַתְּנָאִי אֲצֵל הַזְּמַן אִמְרֵינוּ זְמַנּוֹ שֶׁל שְׂטֵר מוֹכִיחַ עָלֵינוּ אָבֵל ע"פ לֹא, וְקִשְׁיָה לְרַבָּא לִפְנֵי הַתּוֹרָה פְּסוּל אִפִּי' נִתְקַיְּמִים וְגַם בְּסִתְּמָא ה"ז גִּיטִיךָ לְאַחַר מִיתָה הֵינּוּ תּוֹרָה, וּלְפ"ז נִיחָא דְּלֹא קָאֵמֵר רִש"י אֱלָא בְּתַנְאִי שְׂאִין קִיוּמוֹ מְבֻנְרָה מִתּוֹךְ הַגֵּט, מִשָּׂא"כ בְּתַנְאִי מִיתָה וְכַדּוּמָה שְׂמְבֻנְרָה הַגֵּט כְּשִׂימוֹת שְׂפִיר מְהַזִּי דְּכְשִׂימוֹת הַגֵּט מְבֻנְרָה, וְדוּק הֵיטֵב, וְכּוֹן לְעֵיל דָּף ע"ב ע"ב מִהִיּוֹם וְלְאַחַר מִיתָה רַבִּי אוֹמֵר כְּזֵה גֵט וּמְשַׁמַּע דְּאִפִּי' כְּתוּב כּוֹן בְּגֵט דְּהָא אִמְרֵינוּ הַנ"מ בְּכַתְּבֵי מְשַׁמַּע דְּבִסְתְּמָא מִיִּירֵי בְּכַתְּבֵי, וְהָא לְרַבָּא ס"ל לְרַבִּי כָּל הַתְּנָאִים פּוֹסְלִין אִפִּילוּ אַחַר הַתּוֹרָה, וּלְפַמ"ש א"ש הַפֶּל וְדו"ק, וְעֵינֵינוּ בְּסִמּוּךְ: בַּד"ה אָבֵל כּו' נִרְאֶה לְרַבִּינוּ יְהוּדָה כּו' וְה"ה כְּשִׂנְכְּתְּבֵי אַחַר הַתּוֹרָה כּו' עַכ"ל.

מְשַׁמַּע דַּס"ל לְהַתּוֹס' דְּאִפִּי' לֹא מְחַקוּ אִינוּ פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה, וּבַפְּנִי יְהוֹשֵׁעַ כְּתוּב בְּפִשְׁיטוֹת בְּלֹא מְחַקוּ וְדָאִי פְּסוּל מִה"ת דְּהֵנִי גֵט וְשׁוּבְרוּ עִמוֹ, וְקִשְׁיָה לְפ"ז נִימָא גְּמִי בְּתַנְאִי שְׂלֹא נִתְקַיְּמִים וְלֹא נִמְחַק גְּמִי יְהִיזָה פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה דְּהָא הַגֵּט מוֹרְהָ הַהִיפּוּף שְׂאִינוּ כּוּרְתָּ רַק כְּשִׂתְּקַיְּמִים הַתְּנָאִי וְאַפִּי' לְאַחַר הַתּוֹרָה וְהָא מְשַׁמַּע דְּלְאַחַר הַתּוֹרָה כְּשֵׁר אִפִּי' לֹא נִמְחַק וְלֹא נִתְקַיְּמִים, וְאִם נִימָא דְּנִיחָא

בנמחק איירי אבל בלא נמחק באמת פסול מן התורה פיון שלא נתקנים התנאי אף שמחלו בעל פה הוי גט ושוכרו עמו א"כ הא גופא קשיא אמאי בחוץ אינו מועיל מחיקה ובתנאי מועיל מחיקה, מיהו י"ל דחוץ מיקרי שלא נכתב לשם פרייתות אבל ע"מ פיון דאילו קיימה התנאי שפיר הוי פרייתות א"כ אף שלא קיימה פרייתות מיהו הוי ומנהי שפיר מחיקה, אבל בלא מחיקה י"ל שפסול מן התורה, אלא דקשה נגזור נמחק אטו לא נמחק פיון דבלא נמחק פסול מן התורה אף דהוי פרייתות דהוי גט ושוכרו עמו) וא"כ תיקשי לרבא לרבנן דה"ל חדא גזירה, וכן לרבי דס"ל דגזרינו אפי' לר' זירא נגזור נמחק אטו לא נמחק פיון דבחוי בלא נמחק פסול מן התורה, ואיפשר דלהא לא חיישינו דמסתמא פשמבטל החוי מוחקו שאם נשאר בתנאי החוי הגט בטל בלא"ה וכשחוזר ומתירה לכל אדם מסתמא מצוה למחוק בחוי, גם קשה דלפ"ז בתנאי שלא נתקנים אף שביטלו בפה יהיה הגט בטל דהוי גט ושוכרו עמו, לכן צ"ע טובא בזה, ועמ"ש בסמוך: (דף פ"ה ע"א) בתוס' בד"ה ד"ה פשר כו' דחוץ אחר התנאי אינו פסול כו' גזירה אטו לפני התנאי כו' עכ"ל מבאר דאחר התנאי אינו פסול אלא משום גזירה, ותימה על הב"ש סימן קמ"ז סוף סק"ג שביקש לומר דלתוס' אחר התנאי פסול מן התורה לרבנן, והוא תמוה שיהי מפירש פאן דמשום גזירה פסול: בד"ה רבא אמר מחלוקת כו' דרבי גזר ע"מ דלאחר התנאי כו' עכ"ל וקשה מנ"ל לרבא דרבי גזר גזירה לגזירה דילמא רבנן אפילו חדא גזירה לא גזרו ולפני התנאי לחוד פליגי, ואיפשר שזהו טעמו של הרמב"ם שפסק דתנאי לפני התנאי הוא ספק א"כ יש בו חשישא דאורייתא ולא משום גזירה, ואיפשר דטעמא משום ברירה דס"ל לפני התנאי שייך אין ברירה ולא מיקרי כתיבה לשמה פיון שכותבו על תנאי, מיהו לאחר כתיבת התנאי לא שייך לגזור בעל פה לאחר כתיבת התנאי פיון דטעמא משום לשמה ופשיטא דאחר התנאי לא שייך לגזור בעל פה כותבין טופסי גיטין, אלמא לא חיישינו בטופס על לשמה, אבל לפני התנאי אפי' התנה בעל פה י"ל דס"ל לרבא דלא מיקרי לשמה פיון דיש לבעל זכות בגט כמ"ש הרמב"ם, ומ"ש הרמב"ם שזהו ספק איפשר דנדאי ברייתא לא מוכחא אי פליגי דוקא לאחר התנאי, ורבא לא קאמר אלא דאיכא למימר דלפני התנאי כ"ע מזדו אבל לא פסיקא ליה דלפני התנאי יהיה פסול דאורייתא לכן סבירא ליה דספק הוא, ונראה מדברי הרמב"ם דגם בחוי לפני התנאי לא הוי טפי מספיקא דהא לא הביא פלל חוי בע"פ לפני התנאי, וע"כ דהיינו בתנאי לפני התנאי דהוי ספיקא, ומשמע ליה מדאמרינו לעיל ואנדא רבא לטעמיה דאמר שתקו שתוקי לבעל עד דכתב תנאי דגיטא ושקו משמע אפילו מתנאי א"כ משמע דחוץ ותנאי שוין לענין לפני התנאי: אלא דתמוה לי מ"ש הרמב"ם בדין ה' המגרש את אשתו והתנה בין בכתב אחר התנאי בין על פה לאחר התנאי כו' חוי מאיש פלוני כו' אינו גט, ותמוה איך משנה בכתב לבעל פה דהא רבא דמוקי מתני' דכתבו ומחקו לאחר התנאי א"כ משמע דאפי' חזר בו והתירה לכל אדם מ"מ פסול בכתב לאחר התנאי דהא אמרינו מתני' בחוי אבל ע"מ פשר א"כ ע"כ איירי בחזר בו דבע"מ כה"ג פשר ובחוי פסול א"כ איך משנה הרמב"ם בכתב לבעל פה, דבעל פה אם בשעת נתינה התירה לכל אדם לא איכפת לן מה שהתנה חוי לאחר התנאי, ובכתב נדאי פסול אפילו חזר בו דהיינו מתני' דתנן אפי' חזר ומחקו פסול, משמע אע"ג דחזר ביה והתירה לכל אדם בעל פה פסול משום שהוא בכתב, גם בדברי רבא לעיל שאמר לא שנו אלא לאחר התנאי אבל לפני התנאי אפי' על פה פסול משמע דלאחר התנאי יש חילוק בין על פה לבכתב ואיך לא חילק הרמב"ם ביניהם, וצ"ע טובא: במשנה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביו.

לכאורה קשה דהוי זו ואצ"ל זו דלאבא קשה הא דילפינו דאזלינו בטר רובא ממפה אביו ואינה ולא תישינו דלאו אביו הוא ש"מ דאזלינו בטר רובא, והשתא הכא איפא למימר פיון דאי לאו אביו הוא אין הגט פלוס דהוי שיוור בגט, וא"כ ה"ל למימר סמוך מיעוטא דלאו אביו הוא להדי חזקת אשת איש ולא אביו הוא ומותרת לו והוי שיוורא ואין הגט פלוס, אבל לאביה אפי' תיחוש למיעוטא ולא אביה הוא מ"מ אסורה לו משום בת אשתו, ואיפשיך דקמ"ל אפי' בתו מאנוסתו דלאו בת אשתו היא והינו בידוע שפא עליה אע"ג דאיפא למימר שזינתה נמי עם אחרים בטר דידיה שדינו ליה והוי בחזקת בתו ולא הוי שיוורא בגט, וצ"ע: שם אלא לאבא כו'.

למאי דבעי למימר בר"פ אלא ע"מ הוא א"כ צריכה לקיים תנאה, ואם נבעלה לאביה אם ע"מ שלא תבעלי קאמר הגט בטל, ואם ע"מ שלא תינשא לשיטת הרמב"ן דדרה נישואין קאמר צריכה לקיומי תנאה, אבל למאי דמסיק דחויז הוא פיון דלאו שיוורא הוא הגט פשוט בכל גונוי אפי' נבעלה להנה משום דלא הוי שיוורא פלל ותנאי ג"כ לא התנה בפירש"י ד"ה חויז מקידושי קטן חויז מפלוני וקטן הוא עכ"ל צ"ע דבגמרא י"ל דלא מיבעיא ליה חויז מפלוני וקטן די"ל דפשיטא דהוי שיוור דעכ"פ קטן בן תשע ראוי לביאה, א"כ י"ל דשייר ביאה דקטן ואף דחויז מזונותיה נמי מיבעיא לן מ"מ י"ל דדוקא קידושי קטן דבהא ודאי לא שייר בקטן קידושו, וא"כ י"ל.

לשון הש"ס בדיוק דחויז מקידושי קטן שייר אפי' בן תשע שראוי לביאה: בגמרא אלא אתיא לכלל הנה. שמעתי בגלדותי להקשות דלעיל דף נ"ה איתא דחרשת מתגרשת וקשה הא ליפא ויצאה והיתה ובחרשת לא שייר אתיא לכלל הנה דמאן יימר דתשתפה, והשפתי דכיון דהיא גדולה שפיר מיקרי בת הנה דמצד עצמה ראוייה להנה אלא דפומה פאיב לה ושפיר הויה בכלל בת הנה, ואיפשיך לומר עוד דקשה מאי פשיט מקטנה הא מוכח מקרא מדאיצטריך קרא למשתלח ואינה חוזרת משמע בידועת לשמור את גיטה שפיר מתגרשת, וי"ל דלא מוכח קטנה די"ל דקרא לגדולה שאינה בת דעת שלימה קמ"ל קרא בידועת לשמור גיטה מתגרשת, וא"כ לא קשיא מחרשת דשפיר מוכח קרא דבידועת לשמור גיטה מתגרשת, ודו"ק: אלא דאיפא למיזק דילמא קטנה שפיר בת הנה מיקריא דעכ"פ שייר בה הנה על ידי אביה, ואף שאין לה אב מיקריא בת הנה אבל קטן לא שייר ביה שום הנה: בתוס' ד"ה תניתיה כו' וא"ת ודילמא מן האירוסין כו' עכ"ל.

לכאורה יש ליישב בפשיטות דאפי' מן האירוסין קשיא ליה שפיר דאפי' יש לה אב מ"מ פיון דלאו בת הוי' היא מצד עצמה א"כ ה"ל למימר פיון דהויתה ע"י אביה לא ה"ל להתגרש בעצמה פיון דלאו בת הנה מיקריא, ואפילו לשיטת התוס' לעיל דף ס"ה דלרבנן ה"ה קטנה מתגרשת ע"י עצמה היינו לפי האמת דמיקריא בת הנה מצד עצמה שפיר יכולה להתגרש אפי' ע"י קידושי אביה פיון דגירושין בע"כ, אבל אי לאו בת הנה היא לא הנה לה להתגרש ע"י עצמה פלל רק ע"י אביה כמו שהויתה ע"י אביה, וזה ברור, מיהו נראה דעיקר הקושיא סמכו על ועוד, דלפום סברא זו מוכח נמי מן המשנה לעיל דקטנה מתגרשת ע"י עצמה ביש לה אב, ולא שייר תירוץ התוס' לפי הסברא דבאין לה הנה מצד עצמה אינה מתגרשת ע"י עצמה, ועיקר סמיכתם אקושיא שניה ודו"ק, ולפמ"ש לעיל דף ס"ה לתרץ פירש"י דלא תיקשי מהו מתני' גם הא לק"מ, ודוק היטב: בפירש"י ד"ה אבא ואביה כו' דתיסק אדעתיה דבעי לאתנויי כו' עכ"ל.

נראה מפירש"י דנישואין שפיר שיירי נמי באבא ואביה והינו בדרה נישואין וכמ"ש הרמב"ן והר"ן, אבל לשיטת התוס' לעיל דף פ"ג מצי לפרש בפשיטות דלאו בני נישואין דלא שייר בהו

נישואין, ולישית התוס' צ"ע מה דמשני דעבר ואינסוב דכיון דלא שנייה נישואין א"כ סוף סוף לא הנה התנאי רק על זנות ואפתי שנייה דיוקא דהש"ס דבעלמא כה"ג הוי שיור, מיהו בלא"ה נמי קשה דאי בזנות לא הוי שיור משום דלאו אורחא א"כ אמאי חשיב שיור בחייבי לאוין הא פאן כ"ש דלא הוי אורחא פיון דבאיסור חייבי לאוין קאי מי גרע חייבי לאוין מזנות, מיהו י"ל לזה דשפיר הוי שיור לקידושי אלמנה לכהן גדול דקידושין תפסי וליפא איסור לדידן דקיי"ל פרבא בקידושין דף ע"ח דליפא מלקות על לא יקח, מיהו אפתי צריכא למימר דבאפא ואביה לא הוי שיור פיון דלא שנייה בהו קידושין ופחות צד אישות מבזנות עכ"פ גם בחייבי לאוין אפילו ליפא איסורא בקידושין מ"מ ודאי לאו אורחא הוא טפי מזנות דפנויה ואמאי חשיב טפי שיור מבזנות, וצ"ל דעיקר תליא במה שהיא דרף אישות, אבל הזנות הוא במקרה, ולפ"ז בהתנה חוץ מפילגשות ודאי הוי שיור ודו"ק וצ"ע: בתוס' ד"ה חוץ מתרומתיך מהו פ"א בקונ' שאם תנשאי לכהן כו' ואין נראה לר"י כו' ואפ"י קידושה ונשואה כו' עכ"ל.

אין זה רחוק בפירש"י דאף דמדרבנן לא אכלה מ"מ נ"מ לשלם קרן וחנמש, וכיון דמדאורייתא אכלה לא משלמא קרן וחנמש, גם י"ל דנ"מ שנפלה ליבם פהו, ואם בעלו קנו פדאיתא ביבמות דף כ' ע"ב, וא"כ מן התורה מתניבמת דעשה דחי לא תעשה, וא"כ שפיר אכלה בתרומה, אע"ג דגרושה היא ואף דצרייה לגרשה נ"מ ביש לה זרע ממנו מביאה זו, ועוד נ"מ בפשיטות ובקיתר דהיינו שנשאת לפצוע דפא והיא בת גרים דהוי ביאה בקיתר ואוכלת בתרומה פדאיתא ביבמות דף נ"ז, דאי לאו בקדושתיה קאי א"כ יכול לישא בת גרים וה"ה גרושה, וכ"כ בחמ"ח באה"ע ר"ס ה', ואף דהב"ש חולק עליו אין דבריו מוכרחים, ופירש"י עדיף דמסייע ליה דא"ש קושיות התוס' בפשיטות דמשפחת לה בקיתר גמור ודו"ק: ומה שלא פירש"י בפירוש התוס' שמגרשה שלא תיאסר בתרומה, כמו שפירש"י גופיה בחוץ מירושתיך, נ"ל ברור דרש"י ס"ל דלא שנייה אגידא ביה רק בשאוסרה בדבר ע"י אגד שלו כגון חוץ מירושתיך ע"י תנאי אגידא ואינה ברשות עצמה לענן ירושה, אבל בהא שמתנה שתאכל תרומה לא מיקרי איגוד שאין הכרח לה לאכול תרומה ולא מיקרי אגידא ביה בשביל זה, כן נ"ל ברור בפירש"י, וכן משמע מדלא מיבעיא ליה חוץ ממזונותיה, והא דחוץ מהפרת נדריה מיבעיא ליה י"ל דחשיב נמי איגוד שאין בידה לידור לאסור איסור על נפשה ואם אסרה עליה לא מהני מידי ואינה ברשותה, אבל בתרומה במה שרוצה שתהיה מותרת לא הוי איגוד כדפרישית: שוב ראיתי כי בזה שפתיבתי בנפלה אח"כ ליבום והיינו שנשאת לחלל ואחיו פהו ונפלה ליבום לכהן ובעלה דבכה"ג י"ל דאכלה בתרומה דאם בעלו קנו ואף דאסור לשהותה מ"מ ביש לה זרע מן הפהו אכלה שפיר בתרומה דהוי כמו אשת פהו שיש לה זרע מפהו, בזה יש לפקפק ע"פ מה שמבואר לעיל בנשאת לאחר וגירשה דמותרת לפלוני דאינתקא מאישות דראשון, וא"כ פאן נמי משמע דלא אהני החוץ לענן מה שנעשה אחר אישות דשני ודו"ק וצ"ע: בגמרא חוץ מירושתיך כו' א"ד שארו וירש כו'.

משמע דהיינו אי ירושת הפעל מה"ת מטעם שארו כמו שפירש"י, אבל אי ירושת הפעל דרבנן לא שנייה למיקרי שיור בגט פיון דמן התורה אינו יורש אותה ולא בכלל שארו וירש אותה, וכן משמע דלא מיבעיא חוץ ממעשה ידיו שהוא בחיים, אלא ודאי פיון דמעשה ידיו דרבנן לא שנייה למיקרי שיור, ויש לתמוה על הרמב"ם שפסק ירושת הפעל דרבנן בפ"א מנחלות ובפ"ב מאישות, א"כ תמוה שפסק בחוץ מירושתיך שהוא ספק הא מדאורייתא אינו יורשה ואינה בכלל שארו בשביל הירוששה, ואף דבהו דלא קאמר חוץ ממעשה ידיו איפשר לדחות פיון דיכולה לומר

איני נזוזנת ואיני עושה, מ"מ תמוה פינו דבגמרא תליא בשארו וירש אותה והוא פסק דירושא דרבנן וצ"ע: שם חוץ מקידושיה בשטר.

ואיפשר דלא נקט פסך דקמ"ל אגב אורחא דכשהתנה על שטר אף דבשטר קיי"ל שמיין את הנזיר ודעתה אנזיר א"כ ס"ד דבשטר גם פסך בכלל וא"כ שייר רוב הנזירות, קמ"ל דמ"מ אין פסך בכלל: (ע"ב) במשנה ר"י אומר ודן דיקווי ליכי כו' למקה להתנסבא כו' מפשט לשון המשנה משמע דכותבין למקה כו' אחר ודן שמבואר שהספר פרישות הוא להתיירא לעלמא, מיהו מנהגנו לכתוב ודן אחר והרי את מותרת לכל אדם, וכן נראה מנפסח שכתב רש"י לקמן בפירוש"י ד"ה אומר לשפחתו כו' דלגבי מלאכה לא אפקה מיניה עכ"ל.

לכאורה ה"ל לרש"י לפרושי בפשיטות דהרי את מותרת לכל אדם אינו לשון חירות, דבשלמא באשה מעיקרא אסורה לכ"ע ועכשיו ניתרת, אבל בשפחה מעיקרא אסורה לכן חורין ומותרת לעבד ובשחרור שמתירה לכן חורין א"כ הרי לעומת זה אסורה בעבד וא"כ לא נתחדש בה היתר, ואיפשר דס"ל לרש"י דלשון הרי את מותרת לכל אדם לא שיהי דאסורה לפנהיגים וגם לקרובים, וע"כ פירושו דתהא מותרת לכל אדם שנאסרה ע"י אישות שלו, א"כ גם בעבד יש לפרש הרי את מותרת לכל אדם שנאסרה בשביל שפחות של האדון שהיתה משועבדת לו, לכן פירש"י פינו דאין בלשון זה לשון מלאכה לא מהני ודו"ק וצ"ע: בגמרא ת"ש דתנן גופו של גט שיקרו כו'.

קצת קשה הא רבינא לא מספקא ליה בעבד דאפי' אי למלאכה קאמר הרי יצא לחירות וה"ל להשיב בפשיטות השתא עבדא דקני ליה גופיה וכו', ואיפשר דבעבד יכול לפרש הרי את לעצמה הוא לישא בת חורין לחוד ולא הוי חירות ג"כ, לכן פשיט ליה ממתני' דקניא גופיה לגמרי: בפירוש"י ד"ה לא לכתוב ודין דמשמע דין הוא שאגרושיה אבל כו' עכ"ל.

וקשה דבפשיטות הנה מצי רש"י לפרושי דמשמע ודין הוא שאגרושיה אפי' לא נידוק הדיוק עכ"פ חסר ודן וי"ל בדיבור גירשה פינו דאינו מתפרש על הספר, ואיפשר דלפמ"ש רש"י וכדו דיש לטעות וכדי שם חכם א"כ איה כותבין ודן הא הוא ג"כ שם אדם דן וטפי ה"ל למיכתב ודין, אלא משום דלשון ודין איפא קפידא טפי שיש לטעות וחשש פסול אם אינו דין שיגרשנה לכן לא חיישינן לטעות שהוא שם, והשתא משמע ליה לרש"י דמשום חשש חסרון ודן אין לחוש כ"כ דאביי לשיטתיה ס"ל ידים שאינן מוכיחות הניין ידים וע"כ לשופרא דשטרא הוא, וא"כ אם אין טעות רק שחסר ודן אין חשש כ"כ, לכן ע"כ חששא דדין איפא טפי, ומ"מ טוב לכתוב ודן אע"ג דיש לומר שם אדם דמ"מ עדיף לכתוב ודו"ק: בתוס' ד"ה ולא כו'.

עיין בספרי גט מקושר ובכל דיוקים הנזכרים פאן תמצא ביאורם בספרי גט מקושר: (דף פ"ו ע"א) בגמרא א לאפוקי מדבעא מיניה רבא מר"נ דאמר היום אי את אשתי. עיין פירוש"י שלא להוציא לעז על הגט, והרמב"ם כ' הבעיא דהוי ספק גירושין, ותמהו עליו דמבואר לעיל פינו דפסקה פסקה, ונראה דהרמב"ם מפרש פינו דכאן חיישינן לתקוני בגט ע"כ ספיקא אלימתא הוא, לכן מפרש דה"ק דכינו דהוא נתפזן לגרשה רק על יום א' א"כ פינו דאי איפשר דכינו דפסקה פסקה מ"מ חזינו שלא ביקש לגרשה לגמרי, וא"כ אין בזה ספק שמה דוקא היום מגורשת דאי איפשר דכינו דפסקה פסקה, ומיהו איפא לספוקי בכוננתו שמה רוצה שתתגרש לגמרי פינו דאי איפשר שתתגרש ליום אחד או שפיון שלא נתפזן לגרשה לגמרי ואי איפשר ליום א' אין רצונו בגירושין פלל, ונ"מ שאם קידשה א' באותו יום על תנאי דוקא כשאפשר שלא תהיה מקודשת

רק לאותו יום ולמחרת תחזור לראשון דלאו קידושין הם דאי איפשר מ"מ עכ"פ נשאר הספק
שמה אינו רוצה לגרש כלל לחלוטין, ותדע דלרבא דס"ל גילוי דעתא בגיטא הוי מילתא א"כ אין
סברא להתיירה שהרי מ"מ גילוי דעת הוא שאינו רוצה לפוטרה לגמרי וע"כ מידי ספיקא לא
נפקא דשמה מ"מ אינו רוצה לפוטרה לגמרי ואי הוה ידע שאי איפשר שתחזור למחר לא הוה
מגרשה כלל, אפי' לדין דקיי"ל פאבני דגילוי דעתא לאו מילתא היא מ"מ הכא איפא חששא טפי
פיו דקאמר בפירוש שתהיה אשתו, ודברי הרמב"ם נכונים ודו"ק: במשנה שלשה גיטין פסולים
ואם נשאת הנולד פשר.

ענין בפני הושע שהביא דברי התוס' לעיל דף ג' ע"ב דכיון דמוקי מתני' כר' מאיר צ"ל אע"ג
דס"ל משנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הנולד ממזר, הכא היתה המטבע שלא יפסל וצריך
טעם למה, ובפני הושע ביקש לומר הטעם דבהני לא שייך דה"ל לאקרוי לגיטא דלר' יוחנן
אפילו נחמיר עליה בכל החומרות מ"מ יחפה על בת אחותו להציל נפשם ממנות, ודבריו דחוקים
דגם בשאר שינויים פגון לשם מלכות וכדומה נמי סגי דלא תינשא לכתחילה כמו בתקנת זמן,
כ"ש במידי דתליא בעדים מהיכא תיתי יעברו על דברי חכמים, ועוד דהוה דאיבעיא ליה לאקרוי
לא בשביל הנולד נאמר דהא גם בכונס יבמתו וכו' דמיתוקמא א כר' עקיבא דאין קידושין תופסין
בחייבי לאוין, כדדחי במסכת סוטה דף י"ח, וא"כ הנולד ממזר מדינא, וכן בכתב גט לאשה ושוכר
לאיש והחליפו דנדאי הוי ממזר מדינא רק דלא ה"ל לומר תצא דאנוסה היא, וע"ז אמרינן דה"ל
לאקרוי לגיטא אבל לא בשביל הנולד הא למדת שאין זה טעם נכון, וענין בר"ן בשם פירש"י
ומ"ש לקמן, והנלענ"ד דנדאי בתחילת התקנה שתיקנו זמן לא שייך לתקן שיהיה הנולד ממזר
דקודם תקנה מסתמא לא השגיחו בזמן, א"כ אתה מוציא לעז על הבנים שנולדו מגיטין הקודמים
בלא זמן פשתימצי לומר הנולד ממזר, לכן לא שייך לגזור בזה שהנולד ממזר, אבל בהני שינויים
שגזרו לא שייך הוצאת לעז על הקודמים דהא קודם שתיקנו שלום מלכות לא היה פתוב בגט
כלל מענין מלכות ואפי' נהגו מ"מ לא היו רגילים לשנות ומסתמא פתבו פהוגן ולא שייך הוצאת
לעז על הקודמים דמסתמא לא היה שינוי בהם, דבאין פתוב זמן כלל הרי אין נזכר ג"כ לשם
מלכות ולא שייך הוצאת לעז פיו דבא לכלל שינוי, כן נלענ"ד נכון מאד ועמ"ש בגמרא: וארנוח
לן בזה דמרבא בסיפא בלא אמר בפ"ג, וקשה מ"ש זה הפסול משאר פסולים שנתמעטו מרישא
עד שהוצרכו לרבות בלא בפני עצמה, ולפ"ז ניחא דגם בפני נכתב איפא למימר לפום רהיטא דהוי
לעז על גיטין ראשונים שלא השגיחו בבפני נכתב, אלא די"ל לר"מ דבהא ליפא לעז דשמה
מקויימים היו או שהיו יותר עדים מצויים לקיימו, ולרבה איפשר שהיו בקיאים לשמה עמ"ש
בריש מכילתין, לכן צריך ריבוי פרטי על זה הפסול דדמי להנה דמתני' וא"צ לדחוק פדברי
התוס', ודוק היטב: בפירש"י ד"ה ואם גיסת הנולד פשר האי תנא לאו כר"מ ס"ל כו' ולא כר"א
כו' עכ"ל.

כבר תמה בפני הושע על דברי רש"י הללו דכיון דבגמרא מוקי לה כר"מ מי הכריחו לרש"י
דלא אתיא כר"מ פיו דלמאן דמוקי כר"מ א"ש דכתב ידו בעדים דמי אין הברח לומר דהוא דלא
כר"מ וכ"כ התוס' לעיל דף ב', ונראה ליישב דברי רש"י דקשיא ליה אי כתב ידו בעדים דמי ה"ל
לאכשורי גם לכתחילה בכתב ידו, ואי משום סברת התוס' דהוי כאין בו זמן לא ניחא ליה לרש"י
בזה, דהא לעיל דף י"ז פריה מג' גיטין דאם נשאת הנולד פשר מאי הועילו חכמים בתקנתו, ומשני
אהני דלכתחילה לא תינשא, ופירש"י דכיון דלכתחילה לא תינשא לא כתבי ליה עדים ואכתב ידו
לא שייך זה, א"כ לא אהני ביה תקנת זמן שהרי הוא בעצמו לא ימנע לכתוב גט לחפות עליה

להציל נפשה ממות, לכן הוכרח רש"י ליתן טעם אחר לכתב ידו דגזרינן אטו פתב סופר, אלא דס"ל לרש"י דלא שנייה לגזור אטו פתב סופר דאם לא נודע שונכתב מפי הבעל ליכא דטעי דפשיטא דע"א אינו נאמן בדבר שבפירושה, אלא דאיכא למיטעי בכתב סופר בשליחות הבעל פשידוע ע"פ עדים שהבעל צינהו לכותבו, והשתא ס"ל לרש"י אי פתב ידו פועדים גם פתיבת הסופר ע"פ הבעל הני פועדים, ואפי' תימא לכתחילה אסור בכתב סופר ע"פ הבעל משום גזירה ושמא יכשירו בכתב סופר לחוד בלא עדים שנוצטוה מפי הבעל, מ"מ ה"ל לאכשורי בכתב ידו ומשום גזירה דכתב סופר אין לחוש דכתב סופר ע"פ הבעל נמי פועדים דמי דמה לי הוא ומ"ל שלוחו, רק משום פתב סופר שלא ע"פ הבעל, א"כ ה"ל להכשיר בכתב ידו דהוי גזירה לגזירה, אלא נדאי פתב ידו לאו פועדים דמי ומ"מ מכשירינן בכתב ידו דקרינן ביה וכתב ונתן, א"כ י"ל זה דוקא בכתב ידו אבל בכתב סופר אפי' ע"פ הבעל לא קרינן ביה וכתב ונתן, לכן שפיר יש לפסול לכתחילה בכתב ידו אטו פתב סופר דלא קרינן ביה וכתב ונתן אף שפתב ע"פ הבעל, מיהו למ"ד משום פירי שפיר י"ל פתב ידו פועדים דמי, ואי קשיא יוכשר לכתחילה י"ל דשנייה תקנת פירות בכתב ידו שלא תפסיד הפירות שלא פדין, כמ"ש התוס' לעיל דף ג' ע"ב דלא תהא נאמנת להוציא הפירות, והשתא צדקו דברי רש"י דלדין דקיי"ל כר' יוחנן ל"ל פתב ידו פועדים דמי דא"כ יכשר לכתחילה וליכא למיגזר משום פתב סופר דאי פועדים דמי פתב סופר נמי יש להכשיר ואיכא דמוקי כר' מאיר היינו דס"ל פריש לקיש משום פירי, אבל לדין ל"ל פועדים דמי וא"ש דברי רש"י, ודוק היטב: בגמרא והא איכא שלום מלכות.

וקשה דילמא בשלום מלכות לא תצא והכא תצא להך מ"ד וס"ל איפכא, ואיפשר לומר בפשיטות דלא מסתבר להש"ס דאמוראי פליגי בסברות הפוכות אף דנימא דתנאי פליגי בסברות הפוכות, ומה שהקשה בפני יהושע דלפי' ר"ת שסובר בשלום מלכות תינשא לכתחילה קשה ע"כ תנאי פליגי בסברות הפוכות דר"מ ס"ל בשלום מלכות הנלד ממזר ובג' גיטין הנלד פשר ורפנן ס"ל בג' גיטין פסול ובשלום מלכות תינשא לכתחילה, עיין בספרי גט מקושר אות ק"ח דף נ"ג ע"ג שפתבתי שם באריכות.

אמנם למאי דפרישית לעיל במשנה נראה דנדאי מ"ד הכא לא תצא וקשה הא במשנה לא אמר רק הנלד פשר ומהיכא תיתי לומר לא תצא, אלא נראה דטעמא דלא תצא נמי הוא שלא יהיה לעז על הנלד, ואפי' למ"ד באין לה בנים לא תצא עיקר משום תקון ונד ולא פלוג בין יש לה בנים לאין לה בנים, והשתא למאי דפרישית במשנה דבחסרון יש לחוש לעז גיטין ראשונים שהיו קודם תקנה לכן אין להחמיר שהנלד ממזר משא"כ בשנינו, א"כ לא קשיא פלל דנדאי ממה שפשר לכתחילה בשניה שלום מלכות אין להקשות פלל דחכמים ס"ל שאין לחוש פלל, אבל במאי שיש תקנה קבועה לפסול א"כ טפי מסתבר להחמיר בשניה מבחסרון דבחסרון יש לחוש לעז הראשונים שהיו קודם תקנה משא"כ בשנינו, א"כ ממילא אם בכאן תצא ולא חיישינן לעז הבנים שנולדו קודם התקון כ"ש בשנינו די"ל דתצא, ודוק היטב: ועוד נראה דבלא"ה קשה לשון המשנה דכינון דלא תצא פשיטא דהנלד פשר, לכן נראה דהדיוק במשנה כף שלשה גיטין פסולין ואם נשאת לא תצא ודייקינן לשון המשנה דדוקא היכא שפכר נתגלה פיסולן היינו שידוע קודם שנישאת שהיה לה גט בכתב ידו ואינה בזו הוא דהנלד פשר, אבל אם לא נתגלה פיסולן לפני נישואין ונישאת ומראה הגט בכתב ידו אפילו על הנלד יש חשש ממזרות דהבעל אינו נאמן להפקיעה מחשש איסור אשת איש דשמא פתב לה הגט אחר שנשאת לשני ואין לו מיגו דבידו לגרשה על המפרע, וא"כ קמ"ל משום דיוקא דדוקא בנודעו קודם נישואין אין חשש על הנלד,

משא"כ אם לא נודעו רק אחר גישואין לא מהימן שגירשה פבר להכשיר הולד למפרע, והשתא בשלום מלכות דלעיל אמר רב הולד פשר מוכח ודאי דתצא דאל"כ מאי קמ"ל בולד אי לא תצא טפי ה"ל לאשמועינן דלא תצא, אלא ודאי ס"ל לרב התם תצא ולק"מ, ודו"ק: ועפ"ז יש לנישב קושניית התוס' לקמן ע"ב דמאי פריה למ"ד הכא תצא הא י"ל בשלום מלכות אפי' יש לה בנים תצא, ולפ"ז ניקח דנדאי לרב שפיר י"ל במתני' ביש לה בנים לא תצא, ואי קשיא לשמועינן רבותרא דלא תצא די"ל דיוקא קמ"ל דבלא נודע פיסולו קודם גישואין אפי' על הבנים יש חשש ממזרות מטעם דכולהו ג' גיטין אינו מבוכר אחר גישואין מתי קיבלה הגט דאפילו יש בו ע"א לא מהימן בדבר שבערוה, אבל לשמואל דמוקי מתני' בכתב סופר ועד א"כ חשיב הסופר לעד וא"כ אפי' אחר גישואין הולד פשר, א"כ ליפא למימר דנקט לרבותרא דוקא בידוע קודם גישואין הולד פשר דהא בכתב סופר אפילו לא נודע הגט פלל קודם גישואין אין לפסול דהווי שני עדים דכתיבת סופר חשיב כעד, וא"כ תיקשי למה נקט הולד פשר ולא תני לא תצא א"כ ע"כ אפי' יש לה בנים נמי תצא, א"כ קושניית הש"ס למ"ד תצא היינו לשמואל דס"ל כתב סופר ועד, מוכח אפי' יש לה בנים תצא ופריה שפיר, ודוק היטב: שם מוקים לה פרבי מאיר.

משמע דלמ"ד לא תצא שפיר מיתוקמא פרבנן ולהכי לא חשיב שלום מלכות משום דהכא לא תצא ובשלום מלכות תצא, וקשיא טובא פנין דתנא דמתני' אנלד מהדר דתני הולד פשר ולא נזכר פלל שלא תצא, א"כ איך איפפשר דלימעט אינה דלא תצא דלא אימעטו רק מולד פשר דמתניתין ובאמת גם בהני הולד פשר לרבנן, ונראה לענ"ד שזהו טעמו של רבינו האי גאון שהובא בפוסקים דס"ל בכל פסולי דרבנן גישאת לא תצא, וכן דעת הרמב"ם, והיינו מטעמא דפרישית דמתני' ודאי משמע דבעי למעוטי הכשר ולד פנין דלא תצא אינו מבואר במשנה משמע דמעט דבאינה הולד ממזר וע"כ אתיא כר"מ למסקנא, גם לשון המשנה בעצמה ע"פ פשוטו קשה איך תלוי בהכשר ולד הא לא תצא אפי' באין לה ולד, וע"כ לומר דטעמא דמילתא נקט דכיון דהכשירו הולד אין לומר תצא אפי' אין לה בנים שלא יהיה שמץ לעז ביש לה בנים פשונדע הדין שתצא באחד מג' גיטין הללו, וכיון דמתני' גופא הבליעה הדין שלא תצא משום שנקלל בהכשר הולד א"כ תו ליפא למימר באינה פסולי אם הולד פשר דתצא בשום אופן: בתוס' ד"ה מניינא כו' פל משניות מפיק מחד מיעוטא ממניינא דרישא כו' ואשמעינן דמתרצא היא ור"י אומר כו' עכ"ל.

וקשה אי אתיא פרבנן א"כ צ"ל דמניינא בתרא ממעט דתצא בלא אמר בפני נכתב, וא"כ אמאי לא אימעוט ממניינא דרישא כמו בולדהו פסולי דאימעוטי מחד מניינא דבלא אמר בפני נכתב לא גרע מאינה פסולין דבכולהו לרבנן תצא, ולולא דברי התוס' הנה נראה לי דברי שא אימעוטי פסולי אחרני אבל סיפא ממעט אפילו פסולין שאינן שוין בכל מדינות דבא"י א"צ בפני נכתב, א"כ ס"ד שלא נחמיר בחוץ לארץ לומר שתצא והולד ממזר לר"מ קמ"ל אפי' בכה"ג, וא"כ א"ש גם לרבנן קמ"ל דתצא אפי' בפסולי שבח"ל לחוד וא"ש, עוד איפשר לומר דס"ד שלא נחמיר ר"מ בקאן לומר הולד ממזר וא"כ נתירו בממזרת דרבנן והא איפשר שלמחר יבא עדי קיום ויתקיים בחותמיו, קמ"ל דגם בהא גזר, מיהו לרבנן לא שייך זה, ואם פן איפשר שזה דעת רבינו האי גאון שאון שפובר דלמסקנא מתניתין ר"מ היא דוקא דס"ל דלרבנן תיקשי מניינא דסיפא למעוטי מאי דלרבנן ליפא לפלוגי בענין תצא בזה הפסול משאר פסולין, דבשלמא לר"מ איפא למימר דחומרא דאתי לידי קולא הוא שפא יבאו עדי קיום ואיך יהיה מותר בממזרת דרבנן ושפיר הוי רבותרא, אבל לרבנן לא צריך מיעוטא דסיפא, לכן ס"ל לרבינו האי גאון דלמסקנא ע"כ כר"מ

אָתִיָּא לַכ"ע וְדו"ק: בַּד"ה אָמַר רַב פֶּתַח יְדוּ שְׁנֵינוּ כּו' וְעוֹד י"ל דְּלַרְב פֶּתַח סוֹפֵר מְוַבְּהֵק וְעַד פֶּשֶׁר לַכְּתָחִילָה אָבָל בְּסוֹפֵר שְׂאִינוּ מְוַבְּהֵק וְעַד פֶּסוּל אִפִּי בְּדִיעֵבַד עַכ"ל.

נִרְאֶה דֵּהתוֹס' מִשְׁמַע לְהוּ פֶּן מִלְשׁוֹן הַש"ס דְּקָאָמַר מִי דְּמִי הֵתָם תִּינְשָׂא לַכְּתָחִילָה כּו' וְאִמְאִי לָא קָאָמַר דְּרַב ס"ל חֲתָם סוֹפֵר שְׁנֵינוּ שְׂלֵא גִזְרָא בְּש"ס לְכֹן מְפָרְשִׁין הֵתָם תִּינְשָׂא לַכְּתָחִילָה א"כ בְּסוֹפֵר מְוַבְּהֵק תִּינְשָׂא לַכְּתָחִילָה וְהָכָא בְּשְׂאִינוּ מְוַבְּהֵק אִפִּי דִיעֵבַד פֶּסוּל, עֵינִין מ"ש לְקַמֵּן ע"ב, מִיָּהוּ קָשָׁה לְזַה לִישְׁנָא דְש"ס דְּקָאָמַר וְשְׂמוּאֵל לָא קָשְׂיָא הָא בְּסִפְרָא דְּמְוַבְּהֵק כּו', הָא לְרַב קָשְׂיָא טְפִי דְּמִתְנִי' פֶּתַח סוֹפֵר וְעַד פֶּשֶׁר לַכְּתָחִילָה וְרַב אָמַר פֶּתַח סוֹפֵר לָא אִפִּי דִיעֵבַד, וְע"כ אִינְרִי בְּאִינוּ מְוַבְּהֵק א"כ מֵאִי קָשְׂיָא לִיָּה טְפִי לְשְׂמוּאֵל, וְיֵשׁ לִישְׁבַּב דְּמ"מ לְרַב לָא פְּסִיקָא לִיָּה לְאִקְשׁוּיֵי פִּינֹן דְּאִיפָּא לְמִימַר דְּס"ל חֲתָם סוֹפֵר שְׁנֵינוּ אָבָל לְשְׂמוּאֵל קָשְׂיָא לִיָּה שְׁפִיר, מִיָּהוּ לְמִסְקָנָא דְּמִפְּלִגִּין בֵּין מְוַבְּהֵק לְאִינוּ מְוַבְּהֵק גַּם לְרַב י"ל דְּבְּמְוַבְּהֵק פֶּשֶׁר לַכְּתָחִילָה פִּינֹן דְּלָא מְפָרְשׁ הַש"ס דְּרַב ס"ל חֲתָם סוֹפֵר שְׁנֵינוּ וְדו"ק, וְעַמ"ש לְקַמֵּן ע"ב בְּסוֹפֵר: (ע"ב) בְּגִמְרָא אָבָל פֶּתַח סוֹפֵר וְעַד לָא.

לְכַאוּרָה נִרְאֶה דְּרַב לָא קָאָמַר רַב לְתַנָּא דְּמִתְנִי' דְּס"ל עֲדִי חֲתִימָה פְּרָתִי א"כ לָא צְרִיף פְּתִיבָה לְשִׁמָּה, א"כ י"ל דְּמִשׁוּם הָכִי ס"ל אִפִּילוּ בְּסוֹפֵר מְוַבְּהֵק פֶּסוּל דְּאִין צְרִיף לִיְזַהַר פְּלַל בְּכַתִּיבַת הַגִּט דְּאִפִּי מְצָאוּ בְּאִשְׁפָּה פֶּשֶׁר לְר"מ, וְשְׂמוּאֵל ס"ל בְּסוֹפֵר מְוַבְּהֵק גִּזְרָא שְׂלֵא לְכַתּוּב רַב מְפִי הַבְּעַל וְהִינְנוּ מֵהֵאִי טַעְמָא גּוּפָא שְׂלֵא יִצְטָרף הַבְּעַל לְהַחְתִּים דְּנָקָא שְׁנֵי עֲדִים דְּכִינֹן דְּכּוֹתֵב לְשִׁמָּה תַּעֲלָה פְּתִיבַת הַסּוֹפֵר בְּמִקּוּם עַד דְּבִשְׂמִצְטָרְפַת פְּתִיבַת הַסּוֹפֵר לְעַד וְדָאִי גַם לְר"מ צְרִיף לְשִׁמָּה, עַמ"ש בְּרִישׁ מְכִילְתִּין דְּרַף ג' ע"ב, גַּם מִשׁוּם הָא גּוּפָא גִזְרָא שְׂמָא תְּמַצְאָנוּ וְתַחְתּוּם עָלֵיו עַד אֶחָד וְתַטְעֹן לְצָרְף פְּתִיבַת הַסּוֹפֵר לְכֹן גִּזְרָא טְפִי וְאִינוּ סוֹמְךָ עַל שְׂנַפְסוּק שְׂאִינוּ מוֹעִיל פֶּתַח סוֹפֵר וְעַד לְכֹן פֶּשֶׁר בְּכַתֵּב סוֹפֵר וְעַד, מִשְׂא"כ סוֹפֵר שְׂאִינוּ מְוַבְּהֵק אִינוּ גִּזְרָא בְּמָה שְׂפּוֹתֵב לְהַתְלַמֵּד וְזוּרְקוּ לְאִשְׁפָּה וְיֵשׁ לְחֻוּשׁ שְׁחַתְמָה עָלֵיו ע"א, אֲלֵא דְּקָשְׂיָא לְרַב דְּפּוֹסֵק כְּר"א ע"מ פְּרָתִי א"כ צְרִיף פְּתִיבָה לְשִׁמָּה א"כ גַּם בְּשְׁנֵי עֲדִים חֲתוּמִים אִם גִּיחוּשׁ שְׂנַכְתֵּב שְׂלֵא לְשִׁמָּה אִין מוֹעִילִין ע"ח פְּלַל, וְע"כ אֲמַרִּין סְתָם סְפָרֵי דְּדִינְיֵי מִיגְמָר גְּמִירֵי וּמְסַתְמָא פּוֹתֵב לְשִׁמָּה א"כ ה"ל לְהַכְשִׁיר פֶּתַח סוֹפֵר וְעַד פִּינֹן דְּוִדָּאִי שְׁמַע מְפִי הַבְּעַל, וְהַנְּלַעַנ"ד בְּזַה דְּבָהָא גּוּפָא פְּלִיגֵי דֵּהתוֹס' לְעִיל דְּרַף ג' הַקָּשׁוּ אִיף נְכַשִׁיר פֶּתַח סוֹפֵר שְׂמָא כְּתָבוּ לְהַתְלַמֵּד וְזַרְקוּ לְאִשְׁפָּה וְהַחְתִּימָה עָלֵיו ע"א, וְתִרְצוּ דֵּהסוֹפְרִים גִּזְרָאִים שְׂלֵא יְבֵא לִידֵי מְכָשׁוּל, וְנִרְאֶה דְּוִדָּאִי הָא בָּהָא תְּלִיא דְּפְּלִיגֵי רַב וְשְׂמוּאֵל בְּתַחֲלִילַת דִּינָא, דְּשְׂמוּאֵל ס"ל פֶּתַח סוֹפֵר וְעַד פֶּשֶׁר, נְמַצָּא שְׁהַסּוֹפֵר צְרִיף לִיְזַהַר טוּבָא וְאִסּוּר עַל הַסּוֹפֵר לְכַתּוּב לְהַתְלַמֵּד אִם לָא יְזַהַר בּוּ שְׂלֵא יֵאבֵד וְיָבֵא לִידֵי מְכָשׁוּל פִּינֹן דִּיסוּד מוּסַד לְהַכְשִׁיר בְּכַתֵּב סוֹפֵר וְעַד, אָבָל רַב ס"ל דְּאִין לְתַמְנֹן לְהַכְשִׁיר פֶּתַח סוֹפֵר וְלְסַמְנֹן עַל זְהִירוּת הַסּוֹפֵר, וְאִדְרַבָּה יֵשׁ לְפִסְוֹל פֶּתַח סוֹפֵר פְּדִי שְׂלֵא יִצְטָרף הַסּוֹפֵר לִיְזַהַר בְּכַתִּיבָתוֹ לְהַתְלַמֵּד לְכֹן אִפִּי בְּמְוַבְּהֵק פֶּסוּל שְׂיִכּוּל לְכַתּוּב לְהַתְלַמֵּד, וְאִם יֵאבֵד וְדָאִי פְּשִׁישׁ שְׁנֵי עֲדִים חֲתוּמִים עָלֵיו מְסַתְמָא חֲתָמוּ ע"פ הַבְּעַל וְהַבְּעַל אִינוּ חֲשׂוּד לְקַלְקֵלָה בְּגִט בְּטַל, אָבָל בַּע"א יֵשׁ לְחֻוּשׁ שְׂפַתְבוּ לְהַתְלַמֵּד וְזַרְקוּ לְאִשְׁפָּה וְחַתְמָה עָלֵיו עַד אֶחָד וְכִינֹן שְׁהַסּוֹפֵר א"צ לִיְזַהַר מִמִּילָא הוּא פֶּסוּל: וְאַרְנוּחַ לֹן בְּזַה דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בַּפ"א מְגִירוּשִׁין דִּין י"ד שְׂכַתֵּב פֶּתַח יְדוּ וְעַד פּוֹסֵל לְכַהֲנֹנָה, וְהַשִּׁיג עָלֵיו הַרְאָב"ד מְפָלַל דְּכַתֵּב סוֹפֵר וְעַד אִפִּילוּ לְכַהֲנֹנָה אִינוּ פּוֹסֵל וְזַה אִינוּ פְּלוּם דְּאִיף אִיפְּשֶׁר דְּלְשְׂמוּאֵל פֶּשֶׁר וְלְרַב אִפִּי לְכַהֲנֹנָה אִינוּ פּוֹסֵל, וְלַפְמ"ש נִיחָא דְּהַרְמַב"ם לְשִׁטְתִּיהָ אֲזִיל דְּס"ל ע"ח נְמִי פְּרָתִי, וְכַבֵּר הַאֲרִיף הַר"ן לִישְׁבַּב הַסּוֹגִיוֹת הַמְּגַדּוֹת לְזַה וּמְסַקְנַת הַר"ן דַּע"ח פְּרָתִי מְטַעַם עֲדִי מְסִירָה לְר"א דְּכִינֹן דֵּהגִט בְּיָדָה חֲתוּם אֲנֹן סְהַדִּי שְׂנַמְסַר לָהּ מִן הַבְּעַל, ע"ש בְּאַרְנוּכָה שְׁהַדְּבָרִים רְאוּיִין לְמִי שְׂאֲמָרוּן וּמְחַנּוּרְתָא דְּכוּלְהוּ שְׁנִינְוִי הַרְמַב"ם וְסִינְעָתוֹ, וְהַשְׁתָּא וְדָאִי פִּינֹן דְּכַתֵּב סוֹפֵר יֵשׁ לוֹמַר לְהַתְלַמֵּד פֶּתַח מְמִילָא אִפִּי

נתברר שהסופר כתבו לשמה מ"מ אין המסירה מוכחת מזה שיצא מתחת ידה א"כ הוי פנמסר בלא ע"מ דהגט בטל כמ"ש הרמב"ם, והדברים ברורים ונכונים למבין: בפירש"י ד"ה ודוקא כו' וכי תימא הא מרישא שמעינן לה כו' עכ"ל.

נדאי הקושיא קושיא, ומה שתירץ רש"י דקמ"ל דלכתחילה פסול הוא דחוק דמ"מ אין פאן רק שני גיטין פסולים, ואיפשר לומר דנדאי יש לומר בענין אחר והיינו דנדאי כתב ידו פשר היינו פשמפירין כתב ידו או שהבעל בעצמו מודה שהוא כתב ידו דנאמן הואיל ובידו לגרשה, אבל אם הביא שליח גט ממדינת הים שהוא כתב יד הבעל ואמר בפני נכתב נראה דלא מהימן ע"ז דהא מפרש בריש מכילתין טעמא דחד מהימן משום קיום שטרות דרבנן, א"כ בכתב יד שהקיום מן התורה יש לומר דאין השליח נאמן יחידי על כתב ידו שהוא דאורייתא כמ"ש הש"ך בסיון מ"ו סוף סק"י ובסיון ס"ט סקי"ב, וא"כ י"ל דקמ"ל שפיר בע"א דהשליח נאמן גם על כתב יד הבעל דכיון דאיפא עד אהד חתום השליח נאמן במיגו דאי בעי היה חותם עצמו לעד שני והיה נאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם לכן שפיר מהימן על כתב יד הבעל, משא"כ בליפא שום א' חתום אינו נאמן שהוא כתב יד הבעל והולד ספק ממזר, וכמ"ש הרמב"ם בפ"ט דין ל"ב דאין השליח לבד נאמן להתיר איסור ערוה, מיהו בעד אהד דיש לו מיגו שפיר יש לומר דמהימן פדפרישית: ובהכי ניחא לפרש הא דאמרינן לעיל למעוטי בשליח שלא אמר בפני נכתב והוא תמוה דבפני נכתב מאן דכר שמייה, ולפמ"ש מינשב דכיון דקאי לרב דס"ל תצא ורב ס"ל סיפא כתב ידו ועד א"כ ע"כ ע"י שליח מיירי ושפיר הוי דבר הלמד מעניינו דבלא אמר פלל הולד ממזר, וא"ש ודוק היטב, ועיין בסמוך: בא"ד אי לאו סיפא ה"א כו' תינשא לכתחילה עכ"ל.

לכאורה קשה אם בלא עד לא תינשא למה יועיל ע"א בדבר שבפירוה להתירה לכתחילה, ואיפשר לומר לפמ"ש התוס' לעיל דף ג' ע"ב דאי טעמא דזמן משום פירי למה יפסל כתב ידו ואין עליו עדים כיון דלא תטרון מלקוחות ע"פ כתב ידו, ותימצו דמשום הכי פסול שתפסיד האשה שלא כדיון שלא יאמינו שנתגרשה כבר ותפסיד האשה שלא כדיון, והשתא כיון דאיפא ע"א ותאמר שנתגרשה מזמן הכתב יד כיון דהלקוחות טוענין שפא נגד ע"א ה"ל הלוקח הפירות מתוך שאינו יכול ליטבע משלם, וא"כ בע"א אין חשש שתפסיד הפירות שלא כדיון שע"פ אהד תוציא ג"כ מן הלקוחות, מיהו רב לשיטתיה דלא ס"ל מתוך שאינו יכול ליטבע משלם וא"כ י"ל דהא גופא קמ"ל דגם בע"א יש חשש על פירות שלא תוציא בע"א: בגמרא אמר רב הלכה כר"א בגיטין כו'.

למאי דמסיק דרב סבר בשטרות לא קשה כיון דס"ל מקרא דוכתוב בספר נחתום דבשטרות מהני ע"ח א"כ מנ"ל דבגיטין סגי בעדי מסירה לחלק בין גיטין לשטרות, ונהי דיש לחלק דבשטרות בעינן ראוי לעמוד ימים רבים מ"מ מנ"ל הא לחלק, ואיפשר מפאן ראיה להרמב"ם דשטר הוי מפי כתבם וס"ל לר"א דשטר הוי מפי כתבם ולא מהני שום שטר מן התורה רק מדברי קבלה, וכיון דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים עדי מסירה לא מהני בשטרות, עמ"ש לעיל דף ה' ובדף ל"ו, ועמ"ש לקמן: שם ורב סבר בשטרות לא הא קתני וגובה מנכסים משועבדים ר"א תרתי כו'.

קשה הא מרב גופיה מוכח דתרתי קאמר דהאמר הלכה כר"א בגיטין משמע דר"א בשטרות נמי אמר, וי"ל דמרב גופיה איפא למימר בגיטין הלכה לכתחילה דסגי בעדי מסירה ואפ"ל עצה טובה ליפא, משא"כ בשטרות עכ"פ עצה טובה הוא דכתיב למען יעמדו ימים רבים, אבל השתא דקאמר שמואל אף בשטרות א"כ ל"ל דאפילו בדרך עצה טובה א"צ ע"ח בשטרות דהא קרא כתיב למען

יעמדו ימים רבים, וע"כ לרב בשטרות לא מהני כלל עדי מסירה פריה שפיר הא לר"א מהני
עכ"פ בדיעבד: שם ורבי ינאי אמר אפי' ריח הגט אין בו ור' ינאי לית ליה דר"א כו'.

יש לדקדק אדמפרש פן לרבנן נפרש דלר"א בלא עדי מסירה אפי' ריח הגט אין בו ונניח לפרושי
טפי דקאי אר"א גופיה, ויש לסייע מזה דעת הר"ף והרמב"ם וסייעתם דס"ל לר"א נמי מהני
ע"ח ודו"ק: ובהכי ניחא דמשני לרבנן אפילו ריח הגט אין בו, וקשה מאי נ"מ בזה כיון דס"ל
הלכה כר"א והני גט גמור, ולפ"ז ניחא דמדרבנן משמע לר"א שאם מסרו בינו לבין עצמו כ"ש
דלא הוי אפי' ריח הגט, ואי אמר לר"א בלא עדי מסירה אפי' ריח הגט אין בו ס"ד דהיינו אפי'
עם עדי חתימה, אבל כיון דאמר לרבנן אפילו ריח הגט אין בו היינו ע"כ בלא ע"ח א"כ כ"ש
דלר"א בלא ע"ח ועדי מסירה דאפילו ריח הגט אין בו, ודו"ק: שם ורבנותינו הבקיאין בדבר
הלכה.

איפשר דנקט האי לישנא דנדאי ר"א דס"ל להלכה ע"מ פירתי אע"ג דמצינו ע"ח דכתיב וכתוב
בספר וחתום, ושטר דאורייתא לכל הפוסקים חוץ מהרמב"ם, וצ"ל דר"א ס"ל דנכתב לה ספר
פרישות לא משמע רק פתיכה לחוד בלא חתימות, וא"כ פשיטא דלא סגי שימסרנו בינו לבין
עצמו דאין יכול להתיר ערוה בלא עדים כמ"ש הרמב"ם בפ"א מגירושין, א"כ ע"כ ונתן בידה
בעדי מסירה, והשתא הא דכתיב בדברי קבלה וכתוב בספר וחתום ע"כ הוא הלכה למשה מסיני
לכן גם שטר דאורייתא פדלעיל דף ל"ו, לכן אמר ורבנותינו הבקיאין בדבר הלכה היינו שמה
שנכתב בדברי קבלה ע"כ הלכה למשה מסיני הוא פדאמרינו בעלמא עד דאתא יחזקאל מאן
אמרה אלא גמרא גמירי לה, ושפיר קאמר הבקיאין בדבר הלכה, ודו"ק במשנה שנים ששלחו
שני גיטין שוין.

לכאורה קשה תיבת שוין למותר דפשיטא דאם נתערבו נדאי שוין הם, מיהו י"ל דקמ"ל דלא
תימא שפתוב בהם סימן, וכמ"ש התוס' לעיל ר"פ פל הגט דף כ"ד ע"ב והיינו משום דהתוס' ס"ל
לר"מ בעינן מוכיח מתוכו קמ"ל דאפ"ל שוין ממש שאינו מוכיח מתוכו מ"מ פשרים הגיטין, מיהו
לפמ"ש לעיל דבאמת אי אתי כר"מ בעינן מוכיח מתוכו וכתוב בהם סימן רק שלא נודע למי
הסימן או השילוש א"כ קשה תיבת שוין דבאמת אין שוין ממש, ואיפשר דאגב אורחא קמ"ל הא
דמיבעיא לעיל דף כ' ע"ב באמר לה התקבלי גיטיך והתקבלי פתונבתך אם הגט שנה פדי פתובה
נתקבלה פתונבתה, וא"כ לפעמים שהגט שנה דמים ונתן לה הגט על פירעון פתונבתה וא"כ אם
אינם שוין בדמים לא יוכל ליתן הגיטין, דהבעל שגט שלו שנה יותר יקפיד אם ינתן לשנייה שהרי
תתבע המותר שיש לה בכתונבתה, וא"כ אין תקנה לגיטין הללו אם לא שתמחול אותה שיש לה
סך פתובה יותר לגבות מן הגט ואם לא תרצה לנותר נדאי לגבי הבעל קפידא שתקבל הגט שאינו
שנה כ"כ פשלא תנכה לו מפתונבתה, אבל בשוין אין שום קפידא לבעלים איך יתחלקו הגיטין
אחר שינתן שניהם לזו ושניהם לזו, ודו"ק: שם ונתן שניהם לזו ושניהם לזו.

ויש לדקדק ל"ל פולי האי תעשה אשה לחבירתה שלים לקבלה לקבל גיטה מיד שלים בעלה,
בשלמא לרב דס"ל לעיל דף ס"ג ע"ב דאין אשה עושה שלים לקבל גיטה מיד שלים בעלה שפיר,
אבל לר"ח דס"ל דיכולה לעשות שלים תיקשי תעשה שלים ונשמע חידושא ממתני' דיכולה
לעשות שלים לקבל גיטה מיד שלים בעלה, ואיפשר לומר דקמ"ל רבותא דהא צ"ל איך תנכה
בגט עצמו שהרי אין לה זכות בשום גט שהשנייה יכולה לומר גט זה שאמה רוצה ליקח שמה
שלי הוא, וא"כ לא זכתה בנייר והוי גט פורח באויר קמ"ל דמ"מ כיון דא' עכ"פ שלה זכתה בגט

שְׁלָה, וא"כ אינו תנון שְׁתַּעֲשֶׂה ש"קא"כ הִיָּתָה מְקַבֶּלֶת בְּרִצּוֹן א"כ דַּעַת כ"א לְהַקְנוֹת לְחַבְרָתָהּ מִדַּעְתָּהּ וְשִׁפְרָה נִיחָא לָהּ דְלִיקְנִי: שָׁם לְפִיכָה אָבָד אֶחָד מִהוֹ הָרִי הַשְּׁנִי בְטַל.

קָשָׁה פְּשִׁיטָא דָאָם אָבָד א' מִהֶם בְּטַל הַשְּׁנִי, וְיֵשׁ לְפָשׁוּט מְזָה סְפִיקוֹ שֶׁל הַבְּעַל מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ בְּפִי"ז מְאִישׁוֹת דִּין כ' וּבְרַפִּי"ט דָאָם עָשָׂה שְׁלִיחַ לְקַדְשׁ אִשָּׁה וְקִדְשָׁה סְפִיקוֹ קִדְוִשִׁין אִי הָיָה שְׁיֻנוּי, וִי"ל דִּלְפ"ז הֵכָא אִם אָבָד אֶחָד פִּינּוֹן שְׁעָשָׂאוֹ שְׁלִיחַ לְגִירוֹשִׁין וְנִדְאִין קמ"ל דָאָם אָבָד א' מִהֶם הַשְּׁנִי בְטַל לְגַמְרֵי וְאָפִי סְפִיק אִין פָּאָן אִפִּי נִתְנוּ לְאִשָּׁה אַחַת אוֹ לְשִׁתְיָהּן לָא מְהַנִּי פְלוּם אֶפְיָלוּ לְהִיּוֹת סְפִיק גִּירוֹשִׁין פִּינּוֹן דְשִׁלְחוּ עַל גִּירוֹשִׁין וְנִדְאִי וְלֹא עַל סְפִיק גִּירוֹשִׁין, וּבְהִכִּי נִיחָא דְנָקֻט שְׁנַיִם שְׁשִׁלְחוּ וְלֹא נָקֻט שְׁנַיִם שְׁנִתְעַרְבוּ לָהֶם הַגִּיטִין דְמַצִּי לְאִשְׁמוּעֵינּוּ ג"כ הֵךְ דִּינָא, וְלִפ"ז נִיחָא דְקמ"ל דְהַשְּׁנִי בְטַל לְגַמְרֵי אִפִּי נִיחָא, מִשָּׂא"כ בְּנִתְנוּ הַגִּט ע"י עֲצָמוֹ עכ"פ אִם נִתְנוּ גִט א' לְאַחַת מִהֶנָּה עכ"פ הָיָה סְפִיק גִּירוֹשִׁין שְׁמָא הוּא גִט שְׁלָה, וְדו"ק: שָׁם חֲמִשָּׁה שְׁפָתָבוּ פְּלַל בְּתוֹךְ הַגִּט כו' וְנִתְנוּ לְכָל אַחַת.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק לְשִׁיטַת הַתּוֹסֵס וְסִינְעָתָם דְלַעוֹלָם לָא סָגִי בְּלֹא עֲדֵי מְסִירָה אִפִּי יֵשׁ ע"ח א"כ קָשָׁה פִּינּוֹן דְאִיכָא עֲדֵי מְסִירָה אִפִּי טוֹפְס נְמִי פֶּשֶׁר שְׁהָרִי אִין צָרִיף לְעֲדִים פְּלַל דְבַע"מ לְחוּד נְמִי מִתְפָּשֶׁר א"כ אִפִּי בְּטוֹפְס נְמִי יוֹכֵל לְהַנְתֵּן לְכָל אַחַת, וְהַב"ש בְּסִימָן ק"ל סְקִי"א פְתַב לְדַעַת רַמ"א אִינְרִי שְׁיֵשׁ סְפִיק אִם הָיָה ע"מ וְאוֹתָהּ שְׁהַעֲדִים נְקָרִין עֲמוֹ א"צ לְהַבִּיא ע"מ בְּפִנְיָנוּ דְאִמְרִינוּ מְסַתְמָא נִיחָא לָהּ ע"י עֲדֵי מְסִירָה, וְקָשָׁה לְשׁוֹן הַמְשֻׁנָּה דְתִנּוּ וְנִתְנוּ לְכָל אַחַת וְהִכָּא דְנִתְנוּ לְכַתְחִילָה בַע"מ א"כ אִפִּי בְּטוֹפְס נְמִי פֶּשֶׁר וּמִתְנִי מוֹקְמִינּוּ כַר"א א"כ אִפִּי אוֹתָהּ שְׁהַגִּט שְׁעֲדִים נְקָרִין עֲמוֹ שְׁלָה נְמִי צָרִיכָה ע"מ וּבַכַּה"ג בְּטוֹפְס נְמִי פֶּשֶׁר, לְכֹן צ"ל דְמִינְרִי עַל יְדֵי שְׁלִיחַ דְאוֹתוֹ הַגִּט שְׁעֲדִים נְקָרִין עֲמוֹ שִׁפְרָה מְהַנִּי פִּינּוֹן דְעֲדִים חֲתוּמִים עָלָיו, מִשָּׂא"כ זֶה שְׁאִין הַעֲדִים נְקָרִין עֲמוֹ הָיָה פְּאִילוֹ הוּא בְּלֹא עֲדִים דְאִין הַשְּׁלִיחַ נְאָמָן יְחִידִי כַמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ט מְגִירוֹשִׁין דִּין ל"ב, וְכֹן נִרְאָה שַׁצ"ל גַּם לְדַעַת הַרְמַב"ם דְהָא לְכַתְחִילָה צָרִיף לִיתְנוּ לָהּ בְּפִנְיָ עֲדֵי מְסִירָה כַמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"א מְגִירוֹשִׁין דִּין ט"ו שְׁעֵיקָר הַגִּירוֹשִׁין בְּעֲדֵי מְסִירָה, וְא"כ מ"ש בַּסַּפ"ד דִּין י"ח וְנִתְנוּ לְכָל אֶחָד בְּעֲדֵי מְסִירָה קָשָׁה א"כ אִפִּי טוֹפְס פֶּשֶׁר וְע"כ אִינְרִי ע"י שְׁלִיחַ: וְעַפ"ז יֵשׁ לִינְשֵׁב מ"ש הַרְמַב"ם וְאִם אִין שָׁם עֲדֵי מְסִירָה וְהָיָה מְגִילָה זֹו יוֹצֵאת מִתַּחַת יָד אַחַת מִהֶן אִם הִיָּתָה זֹו שְׁגִיטָה בְּאַחַרְוֹנָה שְׁהַעֲדִים נְקָרִין עֲמוֹ ה"ז מְגוֹרְשֵׁת וְאִם הִיָּתָה הַמְגִילָה יוֹצֵאתָ מִת"י א' מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת הָרִי זֹו סְפִיק מְגוֹרְשֵׁת ע"כ, וְקָשָׁה אִפִּי סְפִיק מְגוֹרְשֵׁת לָא תְהִיָּה פִּינּוֹן שְׁאִין פָּאָן לָא עֲדֵי מְסִירָה וְלֹא עֲדֵי חֲתִימָה, וְהַמ"מ פְתַב דְדְמִיָּא לְשִׁאִילַת שְׁלוֹם דְאִין פָּאָן רַק סְפִיק שְׁמָא חֲתָמוּ עַל שְׁאִילַת שְׁלוֹם, וְלְכַאוּרָה לָא דְמִי דְבִשְׁלָמָא עַל שְׁאִילַת שְׁלוֹם מְסַתְמָא טְפִי חֲתָמוּ אַגִּט אָבָל הֵכָא שְׁחַתְמוּ תַחַת גִּט א' לְמָה נִימָא דְחֲתִימָתָן קָאִי נְמִי אִשְׁנִי, וְלִפְמ"ש דְמִינְרִי ע"י שְׁלִיחַ א"ש דְהָיָה פְּמוֹ שְׁפָתָב הַרְמַב"ם בַּפ"ט דִּין ל"ב בְּשִׁלְיָח שְׁהַבִּיא גִט בְּלֹא ע"ח דְהָיָה סְפִיק מְגוֹרְשֵׁת, וְדוֹק הֵיטֵב וְצ"ע: שָׁם וְנִתְנוּ לְכָל אַחַת.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק הָא הַגִּט צָרִיף לְהִיּוֹת שֶׁל הָאִשָּׁה פְּשִׁיבָא לִיָּדָה וְכָאֵן שְׁהַעֲדִים חֲתוּמִים עַל פְּנֵלָם א"כ מִי יִקְנֶה מִן הַנְּשִׂים מְקוּם שְׁחֲתוּמִים בּוֹ הַעֲדִים וְאִיף אִיפְשֶׁר שְׁיִהְיֶה הַנְּיָר שֶׁל פְּנֵלָו, וְאֶפְיָלוּ בֵּין תִּיבָה לְתִיבָה וּבֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה מִיבְעֵינָא לָן לְעֵיל דָּף כ', וְאִיפְשֶׁר דִּינְתָן לְכ"א הִיָּנוּ שְׁתַּקְנָה לְחִלוּטִין פְּלַל הַקֶּלֶף שֶׁל הַגִּט וּמִיגְרָשָׁא בְּשִׁלָּה וְנִיחָא שְׁלֹא יוֹכֵל לְעֲשׂוֹת פְּנֵלָם שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ וְתַקְבֵּל אַחַת בְּשִׁבִיל פְּנֵלָן דְאִי אִיפְשֶׁר פִּי אִם פְּלַל אַחַת צָרִיכָה לְמַחֲוֹל חֲלָקָה שְׁיִהְיֶה לְהַמְקַבֶּלֶת הַגִּט בְּשִׁלְיָמוֹת וְע"כ כ"א צָרִיכָה לְקַבֵּל בְּפִנְיָ עֲצָמָה: וּבְהִכִּי נִיחָא דְנָקֻט לָהּ בְּחִמְשָׁה וְלֹא נָקֻט לָהּ בְּשְׁנַיִם פְּמוֹ בְּרִישָׁא הִיָּנוּ מְשׁוּם דְבִשְׁנַיִם אִיפְשֶׁר שְׁיִתְחַלַּק הַנְּיָר פְּשִׁיבָתוּבִים בְּשְׁנֵי דְפִין, וְגַם בְּמְקוּם הַעֲדִים י"ל דְחַד מִתְפָּשֶׁר בְּרֵאוּבֵן וְחַד בְּבֹן יַעֲקֹב עַד פְּדִלְמָן דָּף פ"ז, לְכֹן קמ"ל בְּחִמְשָׁה דְאִי

איפשר לחלק מקום העדים שיהיה לכל אחת מן הנשים גט שלמה ואפ"ה פשר פשוטנין לכל אחת וכל אחת מרוצה שתקנה הגט בשלימות, ואף דמצי למינקט בשלישה אין זו קושיא פיון דאפיק ליה מדומיא דרישא, ודוק היטב, והפוסקים לא חילקו, וצ"ע: (נ"ו פ"ו ע"א) בגמרא ותפוק ליה דה"ל נכתב ביום ונחתם בלילה.

ויש לתמוה פיון דמבואר בכל אחד זמנו וידוע שנכתב באותו היום הפתוב בגט מאי חששא איכא תו בזה דליכא חששא לא לבת אחותו ולא לפירות שהרי כל גט ידוע הזמן שנכתב בו וליכא חששא כלל פיון שמפונש בו זמן של כל אחד ואחד והעדים חתומים א"כ מסתמא לא נמסר רק אחר חתימת האחרון וצ"ע: שם דהדר כתב פלוני גירש פלונית כו'.

והקשה הפני יהושע הניחא לר"א דאמר ע"מ פרתו קאי אכתיבה אבל לר"מ דס"ל ע"ח פרתו ולא דריש לה לשמה אכתיבה פי אם אכתימה א"כ דרשא דלה ולא לחבירתה אכתימה קאי ומאי מהני הא דהדר כתב סוף סוף אכתימה אין פאן חזרה, והניח בצ"ע, ובאמת הדבר ברור כמ"ש בספרי גט מקונש דף ס' ע"ד דנדאי גם לר"מ אטו החתימה ספר פריית דהא בחתימות לא מתגרשא, אלא דס"ל דהכתיבה לא צריכה לשמה מאחר שאין ראיה מן הכתיבה שגירשה פיון שאין עדים חתומים רק על ידי החתימה נעשה הכתיבה ספר פריית לן שגירשה ע"י החתימות דחזינו דלאו מילי דכדי ניהו וע"י נתן ספר פריית של הכתיבה אפי' מצאו באשפה, וא"כ פשיטא דלר"מ נמי אם גירש שתי נשים בגט א' אפילו שתי פיתי עדים חתומים עליו דדרשינו לה ולא לחבירתה שהרי העדים שמתקנין ספר פריית לשתייהן ובאמת כל אחת צריכה ספר פריית והינו ע"י חתימת העדים נתקן ספר פריית פאילו נכתב לשמה כדלעיל דף כ"ג דלר"מ פשחחמו לשמה פאילו כתבו לשמה, כן נ"ל ברור לאמיתה של תורה: שם א"ל רבינא לרב אשי ומאי שנא מהא דתניא כו'.

וקשה הא רבינא גופיה קשיא ליה מהו דלה ולא לחבירתה והשתא קשיא ליה איפכא דבעבדים משמע דלא איכפת לן, ואיפשר לומר דקשיא ליה לרבינא מתני' דינתן לכ"א ואמאי לא תעשה האחת שליח לחבירתה ותקבל בשביל כולן, ומשמע ליה דס"ל דמתני' איירי ששלח הבעל שליח ואין אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה, מיהו רב אשי דמשני אקונשא דתפוק ליה דנכתב ביום ונחתם בלילה ואי ס"ל לאוקמא ע"י שליח ל"ק דמוקדם פשר ע"י שליח, וע"כ מוקי בלא שליח וא"כ תיקשי תעשה אחת שליח לחבירתה וצ"ל לזה דכיון דהאשה אחת תזכה בגט בשביל עצמה ובשביל חבירתה א"כ היא זוכה בגט בשביל עצמה וחבירתה והני מטעם שנים שהגביהו מציאה דטעמא דקנו מטעם מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה א"כ זוכה לעצמה ולחבירתה וא"כ הני פאילו שתי נשים מתגרשות בגט אחד שהרי אי אפשר לה להתגרש רק מטעם דזכיא לנפשיה זוכה נמי לחבירתה א"כ חבירתה מתגרשת מכח הגט שמקבלת זו לעצמה, וא"כ ע"כ ס"ל לה ולא לחבירתה פריה שפיר, אבל רבינא מצי סבר דלא דרשינו לה ולא לחבירתה ומ"מ א"ש מתני' דלא נקט שתקבל אחת בשביל כולן דאין אשה עושה שליח לקבל מיד חבירתה ודו"ק, וצ"ע: שם וליתכשר האי בראובן כן והאי בייעקב עד.

וקשה לפמ"ש התוס' דאיירי בשליח המביא ואומר בפני נכתב ובפני נחתם א"כ מסתמא יודע שאין זה אלא חתימה אחת ומהיכא תיתי ס"ד לומר שיעקב הוא אחר ול"ל לומר דינדעונו ביהא חתימה דכיון דמתני' רק בשני עדים מירי מהיכא תיתי לומר דהשליח מעיד על השלישי, ונראה דשקלא וטריא בעלמא הוא אם השליח מעיד שיעקב הוא אחר ה"ל לאכשורי שניהם דבראובן

בן נמי מתפטר שפיר, מיהו למ"ש התוס' דאיגרי בארץ ישראל קשה מהיכא תיתי לתלות מספיקא דשני עדים הם פיון די"ל דא' הוא, ואיפשר דקאמר אם ניכר שיעקב הוא אחר מראובן בן ה"ל להכשיר תרנוניהו והיגו דמשני הש"ס דידעין דהאי חתימה לאו דיעקב הוא שהוא שנה עם תיבת ראובן, וכמו שפירש"י אלא של בנו היה והיגו שגראה מן הכתב שכתב אהד הוא, ובהכי ניחא קושיות התוס' על פירש"י שבחנם פירש שיעקב הוא איש אחר דיכול לפרש שיעקב הוא עצמו בן ראובן, והקשה המהרש"א דאם יעקב בן ראובן א"כ איך משני דידעין דלאו יעקב הוא א"כ גם הראשון פסול, ולק"מ דנדאי הקושיא לפירש"י יש לפרש בפשיטות שהכל כתב אהד א"כ י"ל דליתכשר האי בן ראובן והשני ביעקב עד והוא חתימת ידו של יעקב ומ"מ פשרים גם שניהם, ומשני דידעין דלאו חתימת יעקב הוא רק של ראובן בנו ואינה חתימה של יעקב רק של ראובן ע"כ לא חתם יגנית רק עברית ושפיר הני פוליה ח"י של ראובן, ולא ידעתי למה נדחקו המהרש"א והפני הושע בזה דהדבר פשוט כמ"ש וקושיא עצומה היא, עיין מ"ש בסמוך ודוק היטב: בתוס' ד"ה וליתכשר האי בראובן בן כו' בחנם פירש שיעקב הוא איש אחר כו' ופירוש דחוק לומר שהעברי חתם כדרכו חתימת יגונים עכ"ל.

נראה דאי משום הא לא איריא דכיון דאין דרוך לכתוב ראובן בן אצל עברים יש לפרש שחתם בחתימת יגונים, ולא ניחא לי' כפירוש התוס' דקשה איך ינכשר ע"י שסומך עצמו על יעקב אחר מאחר ששמו בשם אביו א"כ מסתמא תיבת יעקב נמשך על ראובן בן, ואע"ג דקושיות הש"ס אם יעקב כתב אחר מ"מ לא מסתבר כלל שעברי יחתום עצמו ראובן בן ולא יכתוב בן מי, לכן פירש"י שחתם יגונית דאילו בעברית הרי אין זו חתימה כלל פיון שלא חתם בשם אביו ולא סגי שיקתוב שם אביו א"כ איך יצורף שם איש אחר ששמו בשם אביו להיות במקום שם אביו מאי מועיל לצרף שיעלה לשם אביו: בד"ה דידעין כו' מסתמא השליח שאומר כו' מפיר כו' עכ"ל.

אע"ג דמדאמר דידעין משמע דבסתמא תלינן באחר אם לא ידעין ואם לא ידעין מי מעיד על החתימה י"ל דבשליח אין פאן ממוצע דאם השליח יודע שהכל חתימה אחת ממילא ידעין דלאו יעקב אחר הוא: בא"ד איכא למימר דמיגרי בארץ ישראל דאין צריך קיום חותמין כו' עכ"ל.

וקשה דמהיכא תיתי לתלות שיעקב הוא אחר, וצ"ל דהקושיא פשוטאין שינוי בין כתב ראובן בן ובין הכתב של ראובן עד, אבל אם אין שינוי ניכר מהיכא תיתי לתלות בשנים, או איפשר כמ"ש התוס' ע"ב דכל דלא ידעין יש לתלות באחר פיון שחתם תחת השני מסתמא הוא אדם אחר ששמו יעקב, ואיפשר לומר דבלא"ה יש לומר דשניהם פשרים כדתני זעירי לקמן רק דחיישינן דילמא גונדלית חתם, וא"כ פיון שזו חששא רחוקה י"ל כל דאיכא למיתלי להכשיר יש להכשיר פיון גונדלית בלא"ה חשש רחוק הוא, ולפ"ז אי ליכא רק שני עדים על שני גיטין איפשר לא תלינן להכשיר, ודו"ק: (ע"ב) בגמרא ודילמא בשמא דאבוה חתים לא שביק כו'.

וקשה אי סגי שיעלה לעדות כמה שחותם שם אביו אפי' חתם שמו ושם אביו למה לא יעלה שם אביו ג"כ לעדות אטו צריך פנונה בחתימת העד דסוף סוף סגי להכשיר בשם אביו, וכ"ש הא דאמרין לא תציף אינש לשווייה שמא דאבוה סימנא דא"צ דוקא שיהיה לסימן רק פנונתו לחתום א' בשמו והשני בשם אביו שתעלה החתימה לשני הגיטין שעכ"פ פנונתו להכשיר שניהם שיעלה שם אביו לו ג"כ במקום החתימה דהא בן איש פלוני עד פשר אע"ג דאינו מפרש שמו ע"כ נבחן על פי הכתב שהוא כתב ידו, וא"כ איך שייך בזה לא שביק דכשפנונתו לחתום שמו ושם אביו יוכל לחלק שיעלה שם אביו לגט השני אם איפשר בהכי וצ"ע, וצ"ל פיון דלא נתפנוין לחתום י"ל

דלאו חתימה הוא כָּלֵל רק באקראי אימשיף ח"י בשם אביו על צד השני ולא נתפנין לחתום כָּלֵל על השני: שם וליחוש דילמא הני תרי גיטי הוו.

פירש"י שהשמאלי נכתב בגובהה של מגילה כו' עכ"ל, והקשה המהרש"א דטפי ה"ל לאקשוני דילמא גט אחד הוי אלא שחתם עליונו של גט שהוא לצד שמאלו וכתב גט על החלק בימינו וכיוון שיהיה מכונן שיהיו עדים חתומים בשמאלו על מקצת הגט שזיניף בימינו, ונראה דלק"מ דנדאי בענין הלזה אין לעדים לחתום שיהיה חלק בצד השני מפח הדף חששא גופא דכינן שהוא חלק בצד שני.

יכול לכתוב לכונן שיהיה שניף עם חתימת העדים שבצד השני פנין שמזוניף פרצונו יכול לכונן לכתוב תיבות השייכים למה שכתוב בצד השני, וא"כ טפי י"ל דהעדים לא היו חותמין על גט פזה, משא"כ באם הם שני גיטין רחוק שיוכל לכונן התיבות שיהיו שייכים לחברן לצד השני וא"כ לא מסקו העדים דעתייהו אזיוף גדול פזה פדאמרין לעיל דף י"ז ע"ב גזייה לזמן הוי רמאות גדול ולא חיישין שיעשה פן לכן גם העדים לא חשבו ארמאות פזה והיינו ביש עדים עליו דחייש שמא יבאו העדים ויתברר רמאותו, אבל שיכתוב לבד יש לחוש לעולם מאחר שלא יתברר ע"י העדים פנין שחתמו באמת על זה הגט והוא יכתוב למעלה לא רמיא עליהו מקום שהתחיל הגט: בפירש"י ד"ה וגזייה כו' חתם סופו של ראשון שהיה שלו מפני תנאי שהיה בו כו' עכ"ל.

וקשה פנין שהגט בידו יוכל להתנות מה שירצה שהרי אינו מגרש אלא לרצונו ואם כבר נתן לה הגט הרי אינו בידו לחתום תנאי, ותו קשה איך נחוש שיגרשנה בגט פסול הא אינו חשוד לקלקלה בידי שמים כמ"ש התוס' והרא"ש בריש מכילתין, ואיך נחשוד אותו שיתיר אשת איש לעלמא משום ריעותא שרואין שכתוב בדף השני, ויותר יש לפרש שהיא חתכה תנאי שהתנה הבעל בגט ואין רצונה לקיים התנאי, גם יש לפרש היא עצמה פן להוציא הפירות מזמן מוקדם ובמקום החתם היה גט שזמנו מאוחר והיא רוצה לטרון הפירות מזמן המוקדם לכה פיונה שיהיה בו זמן של הגט שבימין שנכתב קודם, בפרט לפמ"ש בסמוך שאין העדים מניחין חלק לפני הגט א"כ מסתמא נכתב הגט הימיני קודם מאחר שלא נשאר חלק לצד ימין אין לחוש לזיוף שהרי העדים חתומים בצד ימין, וא"צ לומר ג"כ דהעדים לא על שלו חתמו דשפיר חתמו על שלו רק שהיא חתכה הגט שהיה בסמוך שהיה של חבירתה פדי להקדים הזמן, מיהו לזה י"ל דרש"י לשיטתיה שפירש לעיל דף י"ז דצריכה להביא ראיה מתי בא הגט לידה א"כ משום פירות לא שניף זיוף: (דף פ"ח ע"א) בגמרא דילמא אימלה.

פירש"י שאם גמלה הגט בטל, והתוס' הקשו עליו, ואיפשר ליישב פירש"י אי ס"ל בחתם מקלף גדול הוי מחוסר קציצה א"כ פנין שהגט התחיל למטה יש לחוש שהיו למעלה פתובים עליו דברים אחרים ולא הניח רק לכתוב הגט שהתחיל בו ואח"כ גמלה וכיון שנמלה מלגרש חתם למעלה ולא נשאר רק החלק שהגט פתוב עליו נמצא שהוא מחוסר קציצה ופסול לפמ"ש הרא"ש לעיל דף כ"ב, ולפירש"י כשר בחתם מקלף גדול, מיהו י"ל לפמ"ש לעיל דף כ' דהאשה כותבת הגט משום דאקני ליה רבנן שכר סופר וכיון דהאשה נותנת השכר יש לחוש שהאשה נתנה השכר והגט שלה, א"כ כשקיבלו הבעל לגרשה אף שהגט היה שלה הרי הקנתה לו הגט אבל אם אין האשה מרוצית להתגרש א"כ הרי הגט שלה ואח"כ לא נתרצית לקבל הגט וגירשה בעל פרוחה א"כ לא גירשה בגט שלו והגט בטל פנין דנמלה לגרש למה תמן לו הגט דחכמים לא תיקנו רק לטובתה

אבל אם נמלך לא תיקנו א"כ נתבטל הגט, וזה נכון בסבבא, ודו"ק וצ"ע, ועמ"ש בסמוך:
בפירש"י ד"ה ודילמא אמלוכי אימלך מתחילה שלא לגרשה ונמצא הראשון בטל עכ"ל.

כבר תמהו התוס' על זה דקיי"ל פ"ב נחמן דחזר ומגרש בו, ואיפשר לומר לפירש"י שכתבו
בתחילה על ספק אם ימלך לא יהיה הגט פלום וכך אמר לסופר, א"כ אע"פ שנמלך עכשיו לגרש
פ"ב דקיי"ל בדאורייתא אין ברירה א"כ לא מיקרי נכתב לשמה, ודו"ק וצ"ע: עוד י"ל וינישב
נמי קושא שפירש"י דה"ל מוקדם, והתוס' הקשו מהיכא תיתי לחוש למוקדם, ונראה
דבלא"ה קשה איה הניחו החלק למטה שבצד השני הא יכולה לזינף ולכתוב על החלק עוד שורה,
ודחוק לומר שלא נשאר רק שורה אחת וכשתכתוב עוד שורה יהיה פסול מטעמא דקאמר הש"ס
דניחוש דילמא שני גיטין היו, דזה דחוק, לכן י"ל שנראה שבדף הראשון לא נכתב פלום לחוש
לזינף שלא נכתב רק הזמן ואין לחוש שפ"ב זינף וכינן דחזינו שאין זינף אף שהעדים עשו שלא
כהוגו שהיתה יכולה לזינף מ"מ פ"ב דאין זינף בפנינו, עיין ח"מ סי' מ"ד, וכינן דחזינו בפנינו
שהעדים אין בקיאים יש לחוש למוקדם ג"כ, ועפ"ז יש ליישב קושא הראשונה דקיי"ל פ"ב נחמן
די"ל דקושית הש"ס שפיר משום מוקדם, אלא דמשום מוקדם הנה מצינו לדחוקי שלא נשאר
חלק רק שורה אחת, א"כ אין לחוש שתזינף ולא איתרע חזקת העדים ואין לחוש למוקדם, אלא
מיהת פ"ב דעכ"פ דס"ל אינו חוזר ומגרש יש לחוש לאימלוכי, א"כ ניחא ליה טפי לתרץ דתייתי
שפיר גם לרב ששת דלא נחוש לאימלוכי ולא למוקדם, ודוק היטב: בתוס' ד"ה הקא נמי כו'
מפאן יש להכשיר גיטין ושטרות שאין להם רינח כלל עכ"ל.

עיין במהרש"א דבגיטין לא קשיא שיתתוף משגיטין של מעלה דא"כ יפסל הגט פ"ב שחזתה הזמן
דגט פסול בלא זמן אבל בשטרות קשיא שיתתוף למעלה, וקשה דא"כ איה הביא ראיה מגיטין
על שטרות, ונראה פונת המהרש"א דנדאי בגט שיש בו זמן לא קשיא שיתתוף למעלה שיתתוף
הזמן שכתוב בשיטה ראשונה, ובשטר שאין בו זמן י"ל דפסול באמת אם אין רינח למעלה, ובגיש
בו זמן אין לחוש לחתוף דהזמן כתוב בשיטה ראשונה, מיהו נראה פונת התוס' כפשוטה דהא
גופא קמ"ל התוס' דלא חיישינן שהיה פנוי למעלה מן הזמן והיה פתוח תנאי למעלה מן הזמן
דלחובת בעל השטר למדין מכל מקום שכתוב בו וזה מוכח שפיר מגט דלא חיישינן להכי: בד"ה
ודילמא אמלוכי אמליך פי' בקונטרס כו' מיהו אמר ה"ר עזרא הנביא דלעיל שנגמר הגט אינו
יכול לבטלו עכ"ל.

וקשיא לי אי נמלך חשיב ביטול, א"כ לעיל בריש פל הגט במצאו בן עירו ונמלך וא"ל שמי פשמה
כו' משמע דהראשון מיהת מצי לגרש בו אף שנמלך, וכן דייקינו מכתב לגרש הגדולה לא יגרש
הקטנה משמע דגדולה מצי מגרש ביה כדדייק בש"ס, וקשה הא בנמלך מתבטל פאילו לא נכתב
לשם הגדולה ואפילו לסברת ה"ר עזרא, מ"מ הא רב ששת ס"ל דאינו חוזר ומגרש בו ותיקשי
לרב ששת המשנה דמוכח דלא מהני ביטול, אלא נדאי נמלך לא חשיב ביטול כלל: בפירש"י ד"ה
עד עשרה דורות הוי חניכה ואם כתבה בגט לא מיפסל משום שינה שמו עכ"ל.

משמע דהחניכה אינה עולה במקום שם רק אם כתבה לצרף לשמו לא מיפסלא, א"כ משמע דאם
שינה אפי' בדבר שא"צ לכתוב פסול, עיין בתוספות לעיל דף פ' ובספרי גט מקושר: ולולא
פירש"י היה איפשר לפרש דעד עשרה דורות אם החניכה במקום השם שפיר מהני, עיין במרדכי
ר"פ כל הגט דמשמע נמי הכי, ובאמת במתני' דנקט חניכתו פשר משמע שהחניכה עולה במקום
השם, א"כ משמע נמי עד עשרה דורות עולה במקום השם ודו"ק: ולדברי רבינו יואל דמפרש

בלא פתב השמות פלל פשר בעדי מסירה, ע"כ הא דנקט חניכתו לרבותא דלא נימא דהוי פשינוי
שם פינו שנקרא בענגן אחר קמ"ל, ולפ"ז ביותר מעשרה דורות הוי שנינוי ופסול אפי' לרבינו
יואל ודו"ק: בגמרא אומללה יולדת השבעה.

איפשר לזה רמז והפתי אתכם שבע על חטאתיכם: שם צדקה עשה הקב"ה שהקדים גלות צדקה
ועדיין גלות יכניה קנימת. ויזה יש להבין המדרש פי ה' הוגה יכול על מגן ת"ל על רוב פשעיה,
וכבר תמהו וכי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא, לכו איפשר לומר כי בזוהר מתרץ שאין
הקב"ה שמח במפלתן של רשעים בלא נתמלא סאתו, אבל בנתמלא סאתו באבוד רשעים רנה,
וזהו הפנונה יכול על מגן שבאמת לא נתחייבו גלות רק שהוכרח לגלותם בהיות עדיין גלות יכניה
קנימת ולזה נצטער הקב"ה על הגלות וההכרח היה להגלותו עד שלא נתמלא סאתם בעוד גלות
יכניה קנימת, ת"ל על רוב פשעיה שבאמת נתמלא סאתם, וא"ת למהצטער הקב"ה לזה אומר
עולליה הלכו שבי לפני צר, שהוא הכל שאין בו חטא, ועוד בחורבו בית המקדש ובשביל ישראל
מצטער על רוב פשעיה כמ"ש השכינה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, .:

(ע"ב) בתוס' ד"ה שמע מינה מהרה דמרי עלמא כו' וא"ת כו' נהי דמשנכסו לארץ כו' מ"מ לא
עבדו כו"ם מאז כו' עכ"ל. לכאורה קשה מנ"ל להתוס' שצריכים לעבוד כו"ם כל זמן זה דילמא
אחר שישתהו בארץ ובסוף יעבדו כו"ם עד שיצורף מנין ונושנתם, וכן הקשה הפני יהושע,
ונראה דנדאי משמע מה בצע בהודעה זו שיהיו בארץ כמנין ונושנתם, אלא נראה דבא רמז זה
לבל ימצאו המינים מקום לרדות אחר שגלוי לפניו יתברך שיעבדו כו"ם זמן רב, וכבר יעד להם
השמרו לכם כו' ואבדתם כו' וכשיראו הרשעים שמאריכו להם זמן הרבה יחזקו ידיהם ולא
יאמינו פלל בדברי ה' כמו שאמר אחאב השתא לנוטתא דמשה שאמרו עצר את השמים כו' והאי
גברא העמיד ע"ז בכל תלם ולא שביק ליה מיטרא למיעל למיסגד פי חשב מהרה דאינשי, לזה
הקדים הוא ית' מנין ונושנתם שכ"כ יהיו בארץ כמנין ונושנתם והיינו מהרה דמרי עלמא ופירוש
על ואבדתם מהרה, משא"כ אם נאמר שבצירוף הכל יהיו כמנין ונושנתם, א"כ אפתי יאמרו שלא
נתקיימו דברי הש"י כי יפשו מהרה כפשוטו, אלא ודאי הפירוש המקובל שיעבדו כו"ם כמנין
ונושנתם וכל זמן שלא הגיע הזמן אין מקום למינים לרדות שפכר חידוש הוא יתברך מהרה שלו
כמנין ונושנתם, א"כ מראשית פזאת גילה הוא ית' על מהרה שלו שאינו בזמן מועט כמהרה של
בשר נדם, וא"כ אם נימא שאין קצב לנושנתם אפתי יש מקום למינים לומר שלא נתקיים מהרה
דקב"ה מאחר שמ"מ האריכו ימים ושנים לעבוד כו"ם, אלא ודאי כבר פסק ית' דין מהרה שלו
אפילו שיבלו שנותיהם בריק וע"ז לכן קשיא להתוס' שפיר שני הקושיות: מיהו יותר נראה
דבלא"ה צריך להבין דפתחו בשתי קושיות ולא תירצו רק א', לכן נראה דנדאי קושיא ראשונה
לאו קושיא כ"כ די"ל בלא"ה דלא קאמר שיהיו בדקדוק מהרה דמרי עלמא תתנ"ב דאיפשר
שאינו כל פה שהרי עברו שנים שלא עבדו ע"ז כמ"ש ויעבדו העם את ה' כו' וכל ימי הזקנים
אשר האריכו ימים אחרי יהושע, אלא משום שאין קצב למנין הימים נקט לה הש"ס דעכ"פ מהרה
דמרי עלמא תתנ"ב שנה, ויותר בודאי לא ואיפשר פחות שאילו היה יותר מאריך להם יותר,
ועל זה בא ה"ר אלחנן להוסיף דילמא תאבדון מהר אחר ונושנתם, ואין הקושיא שנפרש מהר
מיד רק סמכו אקרא דהשמרו לכם ואבדתם מהרה היינו מהרה אחר זמן שיהיו עובדי כו"ם עכ"פ
מהרה איפשר שמהרה הוא יותר מתתנ"ב, ואי משום שהקדים אין מזה ראיה דהא ע"כ שתי שנים
היו מאיזה טעם דאל"כ לא ה"ל להקדים רק שנה, אלא הוא ע"פ דעת עליון ההקדמה כפי גזירת
עליון וא"כ יוכשר שהוצרך להקדים עשר שנים או יותר, ואין ראיה שלא היה מהרה דמרי עלמא

יותר מתתנ"ב דאָיפֿשער שְׁהַמְהַרְהָ לֹא נִסְתַּיִם עֲדִינֵן וְהַקָּדִים כַּמָּה שָׁנִים שְׁרָאוּי עוֹד לְהַשְׁלִים פְּסוּק וְאֲבָדְתֶם מְהֵרָה, וְהַשְׁתָּא תִּירְצוּ שְׁפִיר דְּבַאֲמַת הָיוּ עוֹבְדֵי כו"ם תתנ"ב כִּי חֲשִׁיב מִפְּסָל מִיכָּה וְאִיכָּפֶשֶׁר שְׁהַקָּדִים הִרְבֵּה שָׁנִים לְמְהֵרָה, מ"מ קָאָמַר שַׁעֲכ"פ לֹא פָּחוֹת מִתתנ"ב שָׁנִים וְאִיכָּפֶשֶׁר שְׁיִהְיוּ יוֹתֵר אֵינָה שָׁנִים אֵין לְהוֹכִיחַ יוֹתֵר מִן הַקָּרָא, כֵּן נ"ל וְדו"ק: בְּמִשְׁנֵה גֵט מְעוֹשָׁה כו'.

עֵינֵן בְּסִפְרֵי ג"מ אוֹת מ"ה וְתַמְצָא נַחַת: בְּתוֹס' וּבְנִפְרִים כו' וְכֵן אֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִי כו' עכ"ל. עֵינֵן בְּתוֹס' ב"ב דָּף מ"ח ד"ה גֵּט הַגִּירָסָא לְהִיפּוֹדֵי וְהוּא נִכּוֹן בְּפִשְׁיטוּת, וְתִימָא עַל מְהִירָשׁ"א שְׁלֹא הִבִּיא דְּבָרֵי הַתוֹס': בְּגִמְרָא אָמַר רַב מְשַׁרְשֵׁיא שְׁלֹא תִּהְיֵה הוֹלְכֵת כו' וּמִפְּקַעַת עֲצָמָה מִיַּד בַּעֲלָה כו'.

קָשָׁה לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּבִטּוּעָנָת מְאִיס עָלֵי כּוֹפִין לְהוֹצִיא א"כ א"צ לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה ע"י עִפּוּ"ם שְׁתוּכַל לִזְמַר מְאִיס עָלֵי, וִי"ל דְּבִמְאִיס עָלֵי אֵין לָהּ פְּתוּבָה וְהִיא רוּצָה לְתַבְנוּעַ הַפְּתוּבָה ע"י עִפּוּ"ם גַּם כֵּן וְתוֹצִיא ג"כ שְׁלֹא פְּדִין הַפְּתוּבָה, וְכ"כ הַתוֹס' פְּתוּבוֹת דָּף ס"ג ע"ב, מִיְהוּ אֲפִתִּי קָשָׁה לְמָה תִּהְיֶה בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ הָא יְכוּלָה לְהַתְגַּרְשׁ פְּדִין בְּטַעֲנַת מְאִיס עָלֵי וְלְהוֹצִיא הַפְּתוּבָה ע"י נְכָרִים, וְאִיכָּפֶשֶׁר דְּגַם בְּטַעֲנַת מְאִיס עָלֵי אִם אֵינוּ אָמַת מִפְּקַעַת עֲצָמָה שְׁלֹא פְּדִין וּבְאִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ קָאֵי, וּבְזֵה הָיָה אִיכָּפֶשֶׁר לִיְיָשֵׁב מַה שְׁהַקָּשׁוּ נִיחּוּשׁ שְׁמָא עֵינִיָּה נִתְנָה בְּאַחַר דִּי"ל דְּאֵינָה חֲשׂוּדָה לְהִיּוֹת בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ כָּל יְמֵיהָ כִּינּוּ שְׁהַגֵּט שְׁנוּתָן לָהּ הוּא בְּטַעֲנוֹת, וְהָא דְּבִטְמָאָה אָנִי לָהּ חֲזִינְשִׁין שְׁעֵינִיָּה נִתְנָה בְּאַחַר י"ל דְּכִינּוּ דְּמִשְׁנֵה רֵאשׁוּנָה יוֹצֵאת וְנוֹטְלַת פְּתוּבָה, א"כ י"ל שְׁאֵינָה חֲפִיצָה לְהַנְשֵׂא עוֹד עַד שְׁיָמוּת בַּעֲלָה רַק לְפִי שְׁעֵינִיָּה נִתְנָה בְּאַחַר וְאֵינָה רוּצָה לְדוֹר עִם בַּעֲלָה טוּעָנָת שְׁתִּיטוּל הַפְּתוּבָה עכ"פ, אָבָל בְּמְאִיס עָלֵי דְּמִפְּסָדַת הַפְּתוּבָה א"כ לֹא חֲשָׁדִין לָהּ שְׁתִּיטָה בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ כָּל יְמֵיהָ וּבְנִיָּה מְמֹזְרִים לֹא חֲשָׁדִין לָהּ שְׁתִּיטָה לְקַל עֲצָמָה לְדוֹרוֹת כִּינּוּ דְּאֵינוּ נוֹתֵן לָהּ הַגֵּט רַק ע"פ דְּבִרְיָה א"כ אִם מְשַׁקְרָת אֵין הַגֵּט פְּלוּם וּבְנִיָּה מְמֹזְרִים, עוֹד אִיכָּפֶשֶׁר בְּהָדָּ דְּטַמְאָה אָנִי לָהּ כִּינּוּ דְּבִמְשָׁנָה רֵאשׁוּנָה הַדִּין שְׁנִיָּה אֲנִפְשִׁיָּה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא א"כ בְּשִׁתְּמֵן עֵינִיָּה בְּאַחַר תַּעֲרִים לִזְמַר טַמְאָה אָנִי לָהּ וְאִם"פ פְּשִׁיבָא לִיתָן לָהּ גֵּט תֵּאמַר שְׁשִׁקֵּר עָנְתָה בּו, וּמ"מ לֹא יוֹעִיל כִּינּוּ שְׁשִׁינִיָּה אֲנִפְשִׁיָּה חַד"א, א"כ יְגַרְשׁ בְּרִצּוֹן שְׁהָרִי מַה לָּהּ לַעֲשׂוֹת אִם מוֹדָה אִם"פ שְׁשִׁקֵּרָה מְעִיקָרָא א"כ הָוִיא גְרוּשָׁה שְׁפִיר, אָבָל בְּמְאִיס עָלֵי י"ל כִּינּוּ דְּנוֹתָן לָהּ הַגֵּט ע"פ טַעֲנָתָה אִם מְשַׁקְרָת הִיא בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ כָּל יְמֵיהָ וְלֵהָ לֹא חֲזִינְשִׁין שְׁהָרִי רוּצָה לְקִיָּמָה וְאִם תִּרְצָה יְכוּל לְדוֹר עֲמָה דְּלֹא שְׁנִיָּה חַד"א וְא"כ לֹא יִהְיֶה הַגֵּט פְּלוּם: וְאֲדַרְבֵּה י"ל רֵאָיָה לְהַרְמַב"ם דְּבִמְאִיס עָלֵי כּוֹפִין לְהוֹצִיא, דְּהַתוֹס' הַקָּשׁוּ בְּב"ב אִיָּה נִיחּוּשׁ שְׁתֵּהָא מִפְּקַעַת עֲצָמָה הָא הָוִי שְׁלֹא פְּדִין, וּלפ"ז נִיחָא דִּי"ל דְּבַאֲמַת מְאִיס עָלָה וְהָוִי פְּדִין רַק כְּשִׁתְּעוֹן בְּב"ד מְאִיס עָלֵי תַּפְסִיד הַפְּתוּבָה לְכַּף מִפְּקַעַת עֲצָמָה ע"י עִפּוּ"ם שְׁתִּירוּיַת הַפְּתוּבָה וְכְשִׁתְּבֵא לְב"ד תַּטְעוֹן מְאִיס עָלֵי וְא"כ לְפִי שְׁעָה עכ"פ מִפְּקַעַת עֲצָמָה ע"י עִפּוּ"ם שְׁמָא לֹא יְבַנְרֵר לְב"ד וְכְשִׁיבְנוֹרֵר תַּטְעוֹן מְאִיס עָלֵי וְלֹא יִהְיֶה חֲשִׁשׁ עַל הַגֵּט וְהַפְּתוּבָה אִיכָּפֶשֶׁר לֹא יוּכַל לְכַרֵּר שְׁגָבְתָה מִמֶּנּוּ וְדו"ק: בְּתוֹס' ד"ה לְפִנֵּיהֶם כו' תִּימָא כו' עכ"ל.

לְכַאוּרָה יֵשׁ לִזְמַר דְּקָאֵי אֲלִפְנֵיהֶם דְּזִינִים שְׁזָכַר בְּפִרְשַׁת יִתְרוֹ שְׁרִי אֲלִפִּים כו' וְשִׁפְטוּ אֵת הָעָם וְכו': בְּמִשְׁנֵה יְצָא שְׁמָה בְּעִיר מְקוֹדֶשֶׁת. בְּגִמְרָא אָמְרִין שְׁלֹא לְפִלוּנִי אֵין חוֹשְׁשִׁין רַק לְפִלוּנִי, וְצ"ע אִם הַפְּלוּנִי מוֹדָה שְׁלֹא קִידָשָׁה דִּי"ל דְּנִאָּמֵן דְּהָא בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה כְּדָאֵיתָא בְּגִמְרָא ב"ב דָּף קל"ד וּבְקִידוּשִׁין דָּף ס"ג דְּנִאָּמֵן לִזְמַר אֵין לִי בָּנִים בְּמִיָּגוֹ דִּיכּוּל לְגַרְשָׁה וְהַקּוּל ע"כ לֹא חֲזָקָה אֲלִימָתָא הוּא דְּהָא לֹא חֲזִינְשִׁין לְקָלָא דְּבִתְרָא נִישׁוּאִין, וְצ"ל דְּכָאֵן לֹא הָוִי מִיָּגוֹ דִּי"ל דְּאֵין רוּצָה לִיאָסֵר בְּקִרְוּבוֹתֶיהָ, וּלפ"ז בְּאִם אִזְמַר קִידָשְׁתִּיהָ וְגַרְשְׁתִּיהָ נִאָּמֵן מִטַּעַם דְּבִיָּדוֹ לְגַרְשָׁה וְצ"ע: שְׁם זָרֵק לָהּ קִידוּשִׁין סְפֵק קְרוּב לֹא סְפֵק קְרוּב לָהּ.

וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק לָמָּה לֹא נָקַט נָמִי בְּגִירוּשֵׁי הַיָּד אֲמַתְלָא דְקָרוּב דְגַם גַּבֵּי גִט הַדִּין פֶּן, וְאִיפְשָׁר
דְּבִקְדוּשֵׁי דְמוֹקֵי בְּגִמְרָא בְּנֵרוֹת דּוֹלְקוֹת דְּאִיפָּא רַגְלִים לְדַבְּרָא שְׁקִידְשָׁה, א"כ אפ"י הו"י קרוב לו
מ"מ אִיפְשָׁר שְׁלֵקְתָּהּ אַח"כ הַקִּידוּשֵׁי בִּינְדָה פִּינּוֹן שְׁנַתְרַצִּית לִיקְדָּשׁ קמ"ל דַּאפ"ה פֶּל שְׂאִין עֲדִים
בְּפִינּוֹ לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ וּבְגִירוּשֵׁי לִיפָּא רְבוּתָא בְּהָא דְאִם הִיָּה הַגִּט קָרוּב לָהּ אפ"י לְקַחְתּוּ אַח"כ
בְּעֲצָמָה לֹא הו"י גִּט דְהו"י פְּטִילֵי גִיטֵיהּ מַע"ג קַרְקַע וּא"כ לִיפָּא הַיָּד רְבוּתָא דְאִתָּא בְּקִידוּשֵׁי, וּבְהִכִּי
נִיחָא דְבִש"ס מְפָרֵשׁ קוּל דְּקִידוּשֵׁי בְּנֵרוֹת דּוֹלְקוֹת וְקוּל דְּגִיטֵי בְּתָרֵי מְתָרֵי, אַף דְּבִקְדוּשֵׁי נָמִי
שְׁנִיָּה הַיָּד קוּל בְּתָרֵי מְתָרֵי, אֲלֵא דְהַש"ס מְשַׁמַּע פִּינּוֹן דְּנַחֲתִית לְאַשְׁמוּעֵינּוּ אֲמַתְלָא דְקָרוּב לוֹ אוּ לָהּ
וְע"כ דְּאִתָּא בְּהָא רְבוּתָא טְפִי מְבַגְּרֵי וְהִינּוּ דְּנִקָּא אִי הו"י הַיָּד קוּל מִפְּחַ רַגְלִים לְדַבְּרָא, אֲבָל
בְּתָרֵי מְתָרֵי לִיפָּא טְפִי רְבוּתָא בְּקִידוּשֵׁי מְבַגְּרֵי, לְהִכִּי מוֹקֵי טְפִי קִידוּשֵׁי בְּהַיָּד קָלָא דְהו"י
רְבוּתָא לְעַנּוֹן הָאֲמַתְלָא, וְדוּק הֵיטְב: בְּפִירֵש"י ד"ה יֵצֵא כו' פְּנוּיָה שְׂיֵצֵא עֲלֵיהּ קוּל פְּלוּנִית
מִתְקַדְּשֵׁת הַיּוֹם כו' עכ"ל.

צ"ע דְּבַגְמָרָא מְסִיק דִּילְמָא לֹא אִיקְדָּשָׁא אִימָא נְתַקְדָּשָׁה הַיּוֹם: בְּתוֹס' ד"ה וְהָא אָמַר רַב אֲשֵׁי כו'
וּא"ת וְלוֹקְמָה בְּתַר אִירוּסִין עכ"ל אִיפְשָׁר לומר דְּהִכִּי פְּרִיָּה פִּינּוֹן דְּלִקְלָא דְּבַתֵּר נִישׁוּאִין לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ
א"כ קָלָא לֹא דְּבַר בְּרוּר הוּא א"כ נִרְאֵה דְּבָרֵי לְעוֹלָם מְהִי בְּאוּמַרְתַּת בְּרִי לִי דְּהָא אפ"י בְּתָרֵי וּתְרִי
וְאוּמַרְתַּת בְּרִי לִי אפ"י שְׁהִיָּתָה בְּחֻזְקַת אֲשֵׁת אִישׁ וְנִשְׂאֵת לְאַחַד מְעַדְיָהּ לֹא תֵצֵא וְשָׁם אִין חִילוּק בֵּין
אִירוּסִין לְנִישׁוּאִין א"כ מְמִילָא לֹא שְׁנִיָּה לְחוּשׁ לְקָלָא אִם כְּפָר נִשְׂאֵת פִּינּוֹן דְּשְׁנִיָּהם טוֹעֵנִין בְּרִי
פְּשִׁיטָא לָן דְּאִין לְחוּשׁ לְקִיל, וְהָא דְּחִיּוּשֵׁינּוּ לְקוּל הִינּוּ מְשׁוּם שְׁהַנּוּשָׁא אוּתָהּ אִין לוֹ טַעֲנַת בְּרִי
דְּהָא בְּסְפִיקָא בְּעֵינֵינּוּ נִשְׂאֵת לְאַחַד מְעַדְיָהּ, וּא"כ י"ל דְּפְרִיָּה שְׁפִיר דְּכִינּוֹן דְּלִבְתַּר נִישׁוּאִין לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ
כְּלָל לְקוּל אפ"י שְׂאִין לוֹ טַעֲנַת בְּרִי כ"ש דְּבְשְׁנִיָּהם טוֹעֵנִין בְּרִי פְּשִׁיטָא דְּאִין לְחוּשׁ כְּלָל, וּא"כ
בְּמַתְנֵי בְּקוּל עַל אֲשֵׁת כַּהֵן שְׁגִירָשָׁה בְּעֵלָה דְּשְׁנִיָּהם יוֹדְעִין בְּרִי שְׁהַקּוּל שְׁקַר פְּשִׁיטָא שְׂאִין לְחוּשׁ
לְקוּל כְּלָל וְדו"ק: וְעפ"ז אִיפְשָׁר לִישֵׁב קוֹנְשִׁית הַמְהַרְש"א שְׁהַקְשָׁה מֵאִי פְּרִיָּה דִּילְמָא הִכִּי קָאֻמַר
דְּמַגְוֵרְשֵׁת, וּנ"מ שְׂאִם מֵת הַכֵּהֵן לֹא תִינָשָׂא לְכַהֵן אַחַר דְּלִגְבֵי הָאֲחֵר ה"ל קָלָא דְּקָמִי נִישׁוּאִין, עֵינִין
בְּר"ן וּמ"ש בְּחִידוּשֵׁי לְהַא"ע סִימָן מ"ו, וּלפ"ז י"ל דְּגַם אֲמַקְוֵדְשֵׁת קִשְׂיָא לִיהַּ דְּמְשַׁמַּע בְּאִם נִשְׂא
אֲשָׁה וְיֵצֵא קוּל שְׁקִידְשׁ אַחֻתָּהּ קוֹדֵם דְּהו"י מְקוֹדְשֵׁת מִחֻמַּת הַקּוּל לְפָלוּנִי שְׁנִשְׂא אַחֻתָּהּ וְאִסוּרָה
לִינָשָׂא לְאַחַר, וּבְהָא קִשְׂיָא לָן דְּנִהִי דְּלִגְבֵי אַחַר חֲשִׁיב קָלָא דְּקָמִי נִישׁוּאִין מ"מ הָא לְעֵיל דָּרַךְ פ"א
פְּרִיָּה אִיָּה אֲסֵרִינּוּ לָהּ אֲשֵׁנִי הָא אַתָּה מוֹצִיא לְעַז עַל בְּנִיָּהּ, וּמְשַׁנֵּי דְּאִיפָּא לְמִימַר סְמוּךְ לְמִיתָה
גִּירָשָׁה, וּא"כ בְּיֵצֵא קוּל שְׁקִידְשׁ אַחֻתָּהּ אִם נִאָסְוֵר אַחֻתָּהּ לְאַחַר מִחֻמַּת הַקּוּל א"כ אַתָּה מוֹצִיא
לְעַז עַל בְּנִיָּהּ מֵאַחַר שְׁמַחֲזִיקִין הַקּוּל א"כ בְּנִיָּהּ מְמַזְרִים שְׁהִרֵי קִידְשׁ אַחֻתָּהּ מְעִיקְרָא, וּא"כ הו"י
נָמִי פְּקָלָא דְּבַתֵּר נִישׁוּאִין, וְאִיָּה פְּסִיק בְּמִשְׁנָה סְתָמָא דְּמַקְוֵדְשֵׁת הָא בְּכַה"ג לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ לְקָלָא,
וּלְהִכִּי מוֹקֵי לָהּ בְּגוֹנוֹן אַחֻרִיתָא וְדו"ק: (דָּרַךְ פ"ט ע"א) בְּתוֹס' ד"ה אַכְל' בְּשׁוּק כו' אוּמַר רַבִּינוּ
יֵצֵא דְּאִירֵי שְׁפִיר בְּקָלָא דְּקוֹדֵם נִישׁוּאִין כו' עכ"ל.

לְכַאוּרָה י"ל בְּלֹא"ה דְּהָא דְּקִי"ל דְּלִקְלָא דְּבַתֵּר נִישׁוּאִין לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ הִינּוּ מְשׁוּם דְּקִי"ל כו' יוֹחֲנָן
בֶּן נוּרִי דְּבְעֵינּוּ דְּבַר בְּרוּר, אֲבָל ר"מ דְּמַחְמִיר בְּפְרִיָּצוֹת בְּעֵלְמָא אִיפְשָׁר דַּאפ"י לְאַחַר נִישׁוּאִין נָמִי
תֵצֵא וּלְאַחַר נִישׁוּאִין פְּלִיגֵי הֵנִי תַנְאִי, וּי"ל דְּקִשָׁה ר' מֵאִיר דְּאָמַר הִכָּא תֵצֵא מְשַׁמַּע דְּכּוֹפִין לְהוֹצִיא,
וְקִשָׁה דְּבִשְׁלֵהִי מְכִילְתִּין קָאֻמַר בְּרֵאשִׁי פְּרוּעַ וּפְרוּמָה וְאִינָהּ דְּהו"י עוֹבְרַת עַל דַּת קָאֻמַר מְצוּהָ
לְגִרָשָׁה וְקִשְׂיָא דר' מֵאִיר אַדְר' מֵאִיר, אֲלֵא וְדֵאִי הִכָּא אִירֵי בְּקָלָא דְּקוֹדֵם נִישׁוּאִין, וּא"כ קִשְׂיָא
לְהַתוֹס' שְׁפִיר א"כ אִיָּה שְׁנִיָּה לֹא הִנְחַת בַּת, וְצ"ל כמ"ש הַתוֹס' וְדו"ק: בְּד"ה בְּעוֹלָה כו' פִּי
בְּקוֹנְטְרַס בְּעוֹלָה לְכַהֵן גְּדוּל וּלְעֵיל כו' עכ"ל פְּשׁוּט דְּרִש"י ס"ל כְּפִשְׁטִיָּה דְּלִישְׁנָא דְּאִין הַקּוּל רַק

שהיא בעולה וע"ז החשש אנו דנין: בא"ד אבל היכא דאמרה לא נבעלתי כו' אפי' ר"ג מודה עכ"ל.

צ"ע פיון דליפא עדי' שנבעלה אמאי לא תהימן לומר לא נבעלתי דהא אפי' בודאי נבעלה אלים ליה ברי דאמרה לכשר נבעלתי כ"ש בליפא רק קלא ומכחשת הקול ואמרה לא נבעלתי דנאמנת במיגו דאי בעי אמרה לכשר נבעלתי פיון דקלא בעלמא הוא, וצ"ל דהא גופא קמ"ל דקול אינו דבר ברור ומיגו שפיר מהני, משא"כ אם יש עדים שנבעלה ואמרה לא נבעלתי דהוי מיגו במקום עדים דפסולה לכהונה פיון דמכחשת בברי שגלה הוי פאילו אמרה איני יודעת, ודו"ק וצ"ע: בגמרא אמר עולא כו'.

בסוגיא זו כבר הארכתי בחידושי בהלכות קידושין סימן מ"ו באריכות גדול ומשם תדרשנו: שם מבטלין קלא. עיין פירש"י ותוס', ואיפשר דאף שמבטלין הקול אי אפשר להשתיקו לגמרי שלא יהיה שיחה בפי נשים לכו אי מהני מפי נשים למיהוי קול אי אפשר לבטלו פלל: (ע"ב) בגמרא לחד מבני פלגיא.

לכאורה קשה הא שלא לפלוני אין חוששין, ואיפשר לומר דטעמא דהא קשה נתלה בגירושין וצ"ל דחיישין שתינשא לקרוב וא"כ בשלא לפלוני לא נודע אם הוא קרוב וא"כ לחד מבני פלגיא י"ל שתינשא לפלגיא או לזרע זרעו ולא נוכל לתלות בגירושין, ואף די"ל שתינשא לכהן י"ל פיון דליפא פסול ממזרות רק פסול כהונה לא חשו פולי האי, או לחד מבני פלגיא חיישין טפי: בפירש"י ד"ה אמר ליה כו' ואע"ג דאנוסה היא שהרי כו' עכ"ל לכאורה פירש"י תמוה דתלי תניא בדלא תניא דהא בנשאת שלא ברשות מותרת לחזור פיון דאנוסה היא, אבל הדבר ברור כמ"ש בתשובה דעיקר טעמא משום קנסא דה"ל למידק ועילה מצאו לתלות הגט בגזירה דיאמרו גירוש ראשון ונשא שני, וגם לעיל בדרף פ' ע"ב פירש"י כה"ג: בגמרא לאו משום דאמרינן על תנאי קדיש.

וקשה א"כ בנשאת שלא ברשות אמאי מותרת לחזור הא בנשאת לא שייך תנאי וניחוש לקלא, ואיפשר לומר דבלא"ה קשה מאי קשיא לרב כהנא הא שם הוי קלא דביתר נישואין ולא חיישין ליה, וצ"ל דמשמע ליה דאפי' באירוסין מיירי וס"ל דביתר אירוסין חיישין, וא"כ אם לא נשאת לראשון רק נתקדשה ואמרו שמת ונתקדשה לשני ה"ל למיחש לקלא, וא"כ י"ל שפיר בנישאת ברשות דס"ל דמותרת לחזור לראשון היינו משום דתולין קידושי ראשון בתנאי ולא הוי מחזיר גרושתו פיון שלא נתקיים התנאי) מיהו קשה אי תלינן בקידושי תנאי ולא נתקיים איך חששו פלל לקול קידושין נתלה שנתקדשה על תנאי ולא נתקיים, וי"ל פיון דהיא טוענת שלא נתקדשה פלל הוי פאומר לא לוייתי ולא מחזקינן בקידושי תנאי פלל, ועפ"ז איפשר ליישב מה שהקשיתי בחידושי להלכות קידושין להראב"ד דפירש ביצא קול שנתקדשה ונתגרשה גירושין על תנאי חיישין לקול שמה לא נתקיים תנאי הגירושין, והקשיתי עליו בחידושי שם דאיך לא חיישין בכל תנאים של גירושין שמה לא נתקיים, ולפ"ז י"ל שפיר דבעלמא טוענת שנתקיים, אבל פאן שטענה לא נתקדשה פלל ואף שיש אמתלא שנתקדשה ונתגרשה על תנאי חיישין שלא נתקיים, וי"ל דהקול אינו מדיק דיש לתלות בגירושין רק שיש לחוש שתינשא לכהן או לקרוב, לכו ביצא קול גירושין דלא איפשר שתינשא לקרוב שפיר הוי קול ושוכרו עמו ולא איכפת לן בקול: בתוס' ד"ה ואידך פי איתמר דרב המנונא כו' וא"ת כו' עד סה"ד לא הבנתי פל דברי התוס' בזה דכיון דמבואר שם דאיהי דרב המנונא לענין נשאת ואח"כ באו עדים דגם שלא בפניו אינה מעיזה

פשיטא דאין מקום לומר דלא צריכה גט משני פנין דאיתא לדרב המנונא שלא בפניו עכ"פ לענין דייעבד, ומ"ש התוס' פאן דנאמנת עם מיגו שלה צ"ע דכשניש עדים בטלה המיגו ופשוט, כמ"ש התוס' פתובות דלענין דייעבד אהני נמי שלא בפניו, ועמ"ש בחידושי להלכות קידושין בסימן מ"ו והשגתי שם על המהרש"א ג"כ: (דף צ' ע"א) בתוס' ד"ה הלכתא כו' ומעשה פא לפני ר"ת כו' עכ"ל.

בתשובותי תמהתי על זה דהא פסק לעיל דף י"ח משעת פתיבה אע"פ שלא נתגרשה כלל כ"ש פאן שנתגרשה וקיתה בחזקת מגורשת דלא נתיחד עמה לכ"ע אין חשש שתמתין אפ"ל למ"ד משעת נתינה במשנה ב"ש אומר לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר.

וקשה לב"ש איך מתפרש קרא דלא תמצא חן בעיניו דאפ"ל מצאה חן בעיניו פנין דמצא בה ערות דבר מחוייב לגרשה ע"פ דין פנין דאיירי בעדים פדמפרש בגמרא, ואיפשר לומר דבלא"ה מקשה בירושלמי ל"ל קרא דלא ישוב לקחתה שהרי כבר נאסרה עליו, לכן י"ל דמייירי שהוזמו העדים שהעידו עליה שזינתה א"כ לא נאסרה מחמת סוטה, אלא דקשה לפ"ז פנין שגירשה בשביל זנות א"כ הוי גט בטעות ואין פאן גירושין של השני דלא חלו קידושי שני אם הגט נעשה בטעות והיא שנשאת לאחר ה"ל בלא"ה סוטה שהרי ידעה ששקר ענו בה, א"כ לא היה הגט כלל והוי נישואי שני באיסור אשת איש, וצ"ל דמ"מ פנין שנתן הגט בסתם ולא התנה בפירוש שמשום ש"ר מגרשה שפיר הוי גט, וא"כ י"ל דקרא קאמר אם לא תמצא חן בעיניו לאפוקי דאם מצאה חן בעיניו רק שפופין אותו להוציא משום איסורא לא שייך אזהרה דלא ישוב לקחתה דבלא"ה אסורה לו משום זונה, אבל בגירשה סתם הוי גט בכל גונוי אפ"ל הוזמו העדים דמ"מ פדין עביד שגירשה ושפיר שייך האזהרה דלא ישוב לקחתה: עוד איפשר לומר דבלא"ה קשה לב"ש דס"ל דקרא איירי בגירשה משום ערות דבר, א"כ קשה מנ"ל בגירשה שלא משום ערות דבר שאינו רשאי להחזיר גרושתו פנין דקרא איירי באסורה עליו בלאו הכי כמ"ש התוס' דלא אחי רק לעבור בלאו, א"כ מנ"ל היכא דלא נאסרה עליו שאסור להחזירה פנין דקרא לא איירי בהכי, ואי ס"ל לב"ש באמת בלא גירשה בשביל ערות דבר מותר להחזירה א"כ ה"ל לחושבו מקולי ב"ש דלב"ש מותר להחזיר גרושתו אם גירשה בלא ערות דבר ולב"ה אסור, לכן י"ל דב"ש מודה דדרשינו נמי אם גירשה בשביל שלא מצאה חן נמי אסור להחזירה, אף דכי לשון דהא הוא, מ"מ משמע נמי בגירשה משום שלא מצאה חן דדייעבד הוי גט מ"מ לא ישוב לקחתה.

ובזה איפשר לדרוש סמוכין שנסמכה מסכת קידושין לגיטין פי להורות נתן התנא דלא תימא דלב"ש דס"ל לא יגרש אלא משום ערוה בגירשה בלא ערות דבר מותר להחזירה, אלא דאי איפשר לומר פן דא"כ ליתני גבי מקולי ב"ש, אלא די"ל פנין דאיכא נמי חומרא דלא יגרש אא"כ מצא בה ערות דבר אינו בכלל מקולי ב"ש, ולזה מיימי דב"ש אומרים בדינר וחשיב מקולי ב"ש אע"ג דנפיק מיניה חומרא בפשטה ידה כמ"ש התוס' התנא עיקר דינא נקט וכמ"ש התוס' שם, וא"כ כ"ש שפשיש דין פרטיי דס"ל לב"ש שמוותר להחזיר גרושתו דהנה נקט ליה מקולי ב"ש וחידושא טובא, אלא נדאי גם לב"ש בגירשה בלא ערות דבר אסור להחזירה ג"כ וא"ש.

ובהכי ניחא דלא פירש רש"י לקמן בלא מצא בה לא ערוה ולא דבר אם צריף להחזירה ולא פירש לענין שיועיל הגט, ולפ"ז ניחא דזה מוכח דאל"כ לא תמצא חן בעיניו ל"ל וע"כ דקמ"ל שאם גירשה בשביל שלא מצאה חן בעיניו נמי אסור להחזירה, וא"כ מוכח דהוי גט, לכן פירש"י

הבעיני לענין חזרה אם כופין להחזירה, ודוק היטב: בגמרא הייתי אומר משום דבר תינשא לאחר ומשום ערנה לא תינשא לאחר.

וקשה לפ"ז תיקשי ל"ל ונטמאה ונטמאה דאסורה לבועל הא לכ"ע אסורה משום ערנה פשאסורה לבעל כיון דמשום ערנה לא תינשא, אלא נדאי אינה אסורה רק לבועל ולא לאחר, ודחוק לומר דמ"ד בסוטה שאינה רק ספיקא אינה אסורה רק לזה שנסתרה עמו, אבל בדבר ברור לא תינשא לשום אדם דדחוק לחלק בכך, ואיפשר מפאן ראיה להרמב"ם דס"ל בקטנה שזינתה ברצון אסורה לבעלה וא"כ לבועל נמי אסורה, וא"כ י"ל דנהי דמשום ערנה לא תינשא היינו בגדולה שיש עליה איסור אשת איש אבל בקטנה שאף שאסורה לבעלה לאו בת עונשין היא א"כ י"ל דונטמאה להכי אחי דכשאסורה לבעל משום הסתירה אסורה נמי לבועל אבל לאחר שריא כיון דקטנה היא, גם י"ל דנ"מ באשת פהן באונס לפי מה שנסתפק בח"מ דכיון דאסורה לבעלה באונס גם לבועל אסורה ולאחר נדאי שריא, מיהו זה דחוק דפרשת סוטה ברצון איירי, אבל להרמב"ם ניחא די"ל שפיר בקטנה אף דאין משקין את הקטנה כמ"ש הרמב"ם בפ"כ מסוטה מ"מ י"ל כיון דמקנין לה לפוסלה מכתובתה ושתהא אסורה עליו שפיר י"ל דמיירי בקטנה ודו"ק: שם משום דבר תינשא משום ערנה לא תינשא.

ויש לדקדק דה"ל למימר דמשום דבר היא בלאו דלא ישוב לקחתה, משא"כ משום ערנה דאסורה בלא"ה ליפא לאו דלא ישוב בעלה הראשון לקחתה, ואף דאיפא ק"ו הא קיי"ל אין עונשין מן הדין, ומפאן יש להביא ראיה לדברי ה"ה רפ"ב ממאכלות אסורות דהיכא דיש איסור בלאו הכי עונשין מן הדין, ועיין במשנה למלך שם, וא"כ שפיר קשיא ליה לכתוב דבר לחוד: שם נאמר פאן דבר כו' מה להלן בשני עדים כו'.

וקשה הא מוכח מדאיצטריך קרא בסוטה דע"א נאמן לאנסרה ש"מ דבעלמא אין ע"א נאמן בדבר שבערנה: שם להכי כתיב ערות דבר דמשמע הכי ומשמע הכי. לכאורה קשה איך משמע מערות דבר תרנוייהו דהא מצרכינו להו לעיל, ומה שפירש"י שיהיה לו לכתוב ערנה בדבר הוא דחוק דלמה לכתוב יתור, ואיפשר לומר דהכי פירושא דקרא פי מצא בה ערות מפח דבר, והוא דהתוס' הקשו בשם הירושלמי ל"ל לא ישוב לקחתה הא אסור להחזיר סוטה כיון שיש עדים, ולכאורה י"ל בראה בעצמו שזינתה ושניה אנפשיה חתיכה דאיסורא ומ"מ ליפא לאו דאינו לוקה ע"פ עצמו ולזה צריך ללאו, ואיפשר שזה בכלל שינויא דהתוס', מיהו נראה דנדאי לב"ש אפילו טען שראה שזינתה אינו נאמן דשמה קאמר כדי לגרש אותה, וכמ"ש הרמ"א בזמן הזה שיש חר"ג דלא מהימן על אשתו שראה שזינתה וכ"ש לב"ש דמן התורה לא יגרש י"ל דמשקר, אבל לב"ה נדאי כיון דיכול לגרשה משום ערות דבר נדאי דמהימן שהקדיחה תבשילו וכדומה קפידא קלה שאי איפשר ליהרר א"כ ממילא בטען שמצא בה דבר ערנה דשניה אנפשיה חז"א נאמן שמצא בה דבר ערנה שאם בשביל לגרשה יכול לומר שמגרשה מפח דבר, וא"כ מדוניק הפתוב שמצא בה ערות והיינו ע"פ עצמו נאמן שמצא בה ערות דבר והיינו מפח שיכול לגרשה על דבר נאמן נמי שמצא בה דבר ערנה לשניה אנפשיה חתיכה דאיסורא, וא"כ ממילא מוכח שלולא שהיה יכול לגרשה מפח דבר לא היה נאמן, וזהו שמצא בה ערות מפח דבר נאמן שמצא בה לבדו דשניה אנפשיה חתיכה דאיסורא וא"ש ודו"ק: בתוס' ד"ה מה להלן כו' פירושלמי דייק אמאי איצטריך קרא דלא יוכל כו' עכ"ל.

הא דלא דייקו התוס' מגרושה לכהן די"ל בעבר וגיירש מודה ב"ש כדדייק הש"ס לקמן רק אקרא דלא ישוב דקאי אמצא בה ערנות דבר קשיא ליה שפיר, גם י"ל דב"ש מודה שמדעתה תוכל להתגרש ולא קשה רק לישנא דקרא, גם י"ל בכהן מיירי שגירשה שלא תיזקק ליה, וכן מציינו במלחמת בית דוד שכותב גט פרישות לאשתו, א"כ לא קשיא מגרושה לכהן רק אלא ישוב קשיא ליה שפיר: מיהו נ"ל ע"פ מה דאיתא במדרש לאל גומר עלי קטנה שנבעלה בת ג' ויום א' אין בתוליה חוזרין נמלכו ב"ד לעבר השנה בתוליה חוזרין, וא"כ משפחת לה נמי שנבעלה פשהיתה י"ב שנים רק שנולדה באדר שני ואז פלטה שנתה באדר סתם והויא פבר גדולה ואם זינתה אסורה לבעלה ויכול לגרשה שאסורה עליו ושוב נמלכו ב"ד לעבר השנה א"כ עדיין לא מלאו לה שנים עשר שנים ויום אחד כיון שנתעברה השנה לא נשלמו לה י"ב שנה רק באדר שני כיון שהשנה מעוברת וא"כ היתה קטנה בשעת הזנות ואינה אסורה לבעלה דהא אחר שפבר גירשה עיברו השנה ומותרת לו, וא"כ צריך קרא דלא ישוב לקחתה, והיינו להפוסקים פיתוי קטנה אונס, מיהו להרמב"ם דס"ל גם בפיתוי קטנה אסורה ל"ל הכי, מיהו י"ל שנבעלה פשהיתה בת ג' שנים ויום אחד להרמב"ם דאסורה לבעלה ונמלכו לעבר השנה ובתוליה חוזרין ולא נאסרה וגירשה קודם שעיברו השנה ואתי קרא דלא ישוב לקחתה, מיהו להחולקים על הרמב"ם לא משפחת לה דהא ס"ל פיתוי קטנה אונס הוא וגם מעיקרא לא נאסרה עליו ומשפחת לה שפיר בהיתה י"ב שנה וכדפרישית כל חד לפום שיטתיה וא"ש ודו"ק: בגמרא אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר כו' מדגלי רחמנא גבי אונס כו'.

לכאורה קשה הא לרבא דס"ל אי עביד לא מהני א"כ ס"ד אמינא דלקי ומשום דכתיב כל ימיו הוי גיפתק לעשה, וא"כ קשה מנ"ל דאין צריך להחזירה דילמא כל ימיו אתי לגיפתק לעשה דלא לילקו עליה, דלרבא אע"ג דלא מהני לקי וקמ"ל כל ימיו דהוי גיפתק לעשה, וכן הקשה הפ"י, וי"ל לפמ"ש התוס' בתמורה דף ה' בד"ה אמר לה דלהכי לא מיקרי לאו שקדמו עשה דהא יוכל לקיים ולו תהיה לאשה שלא יגרשנה פלל היינו משום דכתיב כל ימיו אחר לא יוכל שלחה ולא פתיב ולו תהיה לאשה כל ימיו, וא"כ שפיר מוכיח מדכתיב כל ימיו דאי בעלמא נמי צריך להחזירה א"כ תיקשי לכתוב כל ימיו אחר ולו תהיה לאשה, ואין לומר דלא הוי חשיב גיפתק לעשה דקדמו עשה דא"כ ל"ל פלל כל ימיו דהא בעלמא נמי צריך להחזירה, אלא ע"כ מדאיכפל קרא למיכתב כל ימיו אחר לא יוכל שלחה להורות אנחתק משמע אי הנה פתיב קודם לא יוכל שלחה לא הנה מיותר פלל דצריך לגופי' שצריך להחזירה ש"מ דבעלמא אינו בעמוד והחזר ודו"ק: ומ"ש הפני יהושע בזה מגומגם טובא, דמ"ש לא לכתוב רק לו תהיה לאשה כל ימיו ולא לכתוב פלל לא יוכל שלחה תמוה דהא צריך לכהן שלוקה ואינו מחזיר ואינו גיפתק פלל כמפורש בתמורה שם, וגם אין זו סוגיא להקשות ל"ל לאו בגיפתק לעשה דתיקשי בנותר ובגזילה דליכא שום מלקות ל"ל הלאו וע"כ אין זה קושיא: מיהו נראה לומר בפשיטות דגיפתק לעשה לא שייך רק לומר שהוא תיקון הלאו ואילו לא עבר על הלאו לא הוטל עליו תיקון, אבל אם אפי' בלא עבר לעולם הדין דמחזיר לא שייך בזה תיקון הלאו דבכל מקום צריך להחזיר ולא שייך תיקון הלאו בזה, ולא מסתבר דאפיק קרא גיפתק לעשה מה דהוטל עליו בלא עבירת הלאו דעכ"פ הו' דבעמוד והחזר הוא אפי' בלא עבירת הלאו, וזה ברור ודו"ק.

ועיין בסמוך: בפירש"י ד"ה מהו מי פייפינו ליה לאהדורה או לא עכ"ל. משמע דפשיטא ליה דהגט הוי גט רק מספקא לן אי פייפינו ליה להחזיר, ואיפשר דס"ל לרש"י כיון דבגמרא תמורה משמע דלא קשיא לן רק אמאי אינו לוקה אבל אהא דהוי גט לא קשיא לן, וע"כ צ"ל דאע"ג דאי

עביד לא מהני פשיטא לן דהוי גט, וצ"ל כמ"ש התוס' שם דאיתקוש מיתה לגירושין וא"כ גם הכא לא מספקא לן אי הוי גט רק אם פניפינו ליה להחזיר, מיהו קשיא לי טובא לפ"ז מאי דניק מאונס דילמא בלא מצא בה דבר פניפינו ליה להחזיר אבל באונס אפי' משום דבר לא מצי לגרשה וכופין להחזיר, אבל בלא מצא בה דבר גם בעלמא פניפינו ליה להחזירה, דבשלמא במקצא בה דבר ערוה לא מצינו לאוקמא באונס דא"כ גם באונס אינו רשאי לקימה פיון שאסורה עליו אבל משום דבר פשיטא דבאונס לא יוכל להוציא דהא אונס שותה בעציצו אפי' חגורת או סומא אבל אדבר פשיטא דלא יכול לגרשה באונס וקמ"ל דבעמוד וחתור, אבל בלא מצא דבר י"ל לעולם צריף להחזירה, לכן לולא פירש"י אופשר לפרש דפשיטא לי' להש"ס דאי הנה הגט גט שא"צ להחזירה רק האביעאי אי מהני הגט, ונהי דכתבו התוס' סברא דאיתקוש גט למיתה היינו בס"ד דלא מצי לאקשויי אמאי הוי גט, אבל לפי האמת ס"ל להש"ס דלא שייף ההיקוש בזה דכיון דאי עביד לא מהני א"כ אינו גט כלל והוי פלא נתן לה פלום ולא שייף בהיקוש.

ובהכי ניחא סמיכת קידושין לגיטין האשה נקנית בכסף ובשטר וביאה, ויש לדייק למה נקט כסף וביאה ושטר דהא כתיב פי יקח איש אשה ובעלה דהוי כסף וביאה וא"כ כסף וביאה קדמו, ואפי' למאן דיליף מבעולת בעל מ"מ קדמה ביאה, לכן י"ל אי תני כסף וביאה הנה מצינו למיטעי ששניהם צריכים דמקדש וחדר בעיל כדאיתא בקידושין דף ט' ע"ב, אלא בשטר מוכח דקונה וגומר דאל"כ נערה המאורסה איף משפחת לה, וצ"ל בשטר הואיל וגומר ומוציא גומר ומכניס, אלא דקשה לפ"ז מוכח גם כסף לחוד גומר דהא איתקוש הניזות להנדי, וצ"ל כל כמה דלא ידעינו דכסף הנה הוא אינו בהיקוש, א"כ מוכח נמי דלא הוי היקוש מיתה לגירושין דאם נימא אי עביד לא מהני י"ל שאינו גט כלל, ואין לומר סברת התוס' דאיתקוש מיתה לגירושין דכל זמן דלא ידעינו דהוי גירושין אינו בהיקוש, וצ"ל דלמסקנא באמת ליתא לסברת התוס', א"כ שפיר י"ל דס"ל להש"ס דאי הנה גט בדיעבד א"צ קרא שא"צ להחזיר דפשיטא פיון שגירש והוי גט שא"צ להחזיר, והשתא מוכח שפיר פיון דהגט גט אפילו באונס ממילא מסברא א"צ להחזירה, וי"ל לפי האמת לא שייף כלל ההיקוש לגירושין, וא"כ שפיר נקט התנא שטר באמצע דאילו נקט כסף וביאה המ"ל בכסף וביאה תרנוניהו חד הנה הוא, אף דנקט שלשה דרכים י"ל דהדרכים הם שלשה אבל כסף וביאה חד הנה הוא, ועוד אי שלשה להכי אתי לא נלמד מיעוטא ממנינא, לכן נקט שטר באמצע להורות דכולהו הנה בפני עצמו דומיא דשטר דע"כ בפני עצמו הוא פיון דלמודהו מגט וגומר ומוציא, והשתא נמשך שפיר פיון דלא יגרש רק משום ערוה או דבר ופשיטא לן דהוי גט בדיעבד ומנ"ל, וצ"ל מאונס דכתיב כל ימיו, וקשה נימא כל ימיו אתא שאם גירש משום דבר צריף להחזירה אבל בלא דבר לעולם צריף להחזירה, וצ"ל דפשוט לן פשגירשה והוי גט שא"צ להחזירה ועיקר הקרא אתי לומר שהגט בדיעבד מהני ולא אמרינו אי עביד לא מהני, לכן נקט שטר באמצע משום דשטר ליכא למיטעי דבעי שטר וביאה ביחד דפשיטא לן דשטר לחוד מהני אבל כסף וביאה יש לטעות דמקדש וחדר בעיל ולא הוי היקושא כל זמן שלא ידעינו שהוא הנה אינו נלמד בהיקוש א"כ ממילא נמי לא שייף לאקושי גירושין למיתה שיועיל בלא דבר, רק דלא הנה סברא כלל שיהחזיר אם הגט מועיל וא"כ שפיר נדרש לסמוכין להורות נתן דלא שייף ההיקוש, וע"כ א"צ קרא כלל שאינו מחוייב להחזירה דאי הנה סברא שיתחייב להחזירה לא מוכח כלל בגירשה שלא בשביל דבר שאין צריף להחזירה, אלא ודאי פשוט מסברא שאם גירשה אינו חייב להחזירה ולא ילפינו מאונס, רק דאמרינו דמהני הגט בדיעבד ממילא אין צריף להחזירה דעל החזירה לא שייף לא מהני דמ"מ כפר גירשה, ודוק היטב.

אָבֵל לַפִּירֵשׁ יי צ"ע מנ"ל בְּלֹא מִצָּא בָּהּ דָּבָר, וְכֵּן גַּם קָשָׁה מִנֵּל בְּזוּוּג רֵאשׁוֹן דִּילְמָא אוּנְס קמ"ל בְּזוּוּג שְׁנֵי, מִיְהוּ י"ל דְּלֹא מִסְתַּבֵּר לִיָּה לְחַלֵּק בְּשַׁל תּוֹרָה בֵּין זוּוּג רֵאשׁוֹן לְזוּוּג שְׁנֵי, אַף לְמֵאֵי דְמַפְלִיג לְקַמֵּן י"ל בְּדַרְךָ אִסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא: בְּתוֹס' ד"ה בֵּית שְׁמַאי כו' וְהֵרֵב ר' אֶלְחָנָן מְפָרֵשׁ דר"ע א"ש כב"ה כו' עכ"ל.

עפ"ז נ"ל לִיְיָשֵׁב לְשׁוֹן הִירוּשָׁלַיִם שֶׁהֵבִיא הַרְשָׁבָ"א וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ זַקְנִים הָרֵאשׁוֹנִים אוּמְרִים לֹא תִכְחֹל וְלֹא תִפְרָכֵס עַד שֶׁבָּא ר' עֲקִיבָא וְלִמַּד א"כ אֶתְהָ מְגִנָּה עַל בְּעֵלְהָ, וּמְסִיק בִירוּשָׁלַיִם זַקְנִים כב"ש ור"ע כב"ה, וְתִמָּה הַרְשָׁבָ"א לָמָּה לֹא קָאָמַר טַעְמָא דְנִפְשִׁיָּה דס"ל מִשׁוּם נוֹי יָכוֹל לְגַרְשָׁהּ, וּלפ"ז נִרְאֶה דְנִדְאֵי לֹאוּ בְרִשְׁעֵי עֶסְקִינָן רַק שְׁיִוְצָא יָדֵי חוֹבְתוֹ כְּפִי הַדִּין, וְהִנֵּה מִשׁוּם נְיוּוֹל זֶה וְנִדְאֵי לֹא יִגְרָשָׁה ע"פ הַדִּין דְּלֹא שְׁיִיף מִצָּא אַחֲרֵת נָאָה מְמַנָּה שְׁהָרֵי כָּל הַנְּשִׁים תִּקְרָאנָה פְּאֵלָה וְכוּלָן יִהְיוּ בְּנִיוּוֹלָן דְּכִשְׁרוּצָה אִשָּׁה נָאָה מִסְתַּמָּא עֲדִינָן לֹא פָּסַק וְסִתָּהּ, רַק מִשׁוּם דס"ל כב"ה דְּמִשׁוּם הַקְּדִיחָה נְמִי יוֹכֵל לְגַרְשָׁהּ א"כ פְּשָׁאִינָה מְגִנָּה בְּעֵינָיו אֵינוֹ מְקַפֵּיד עַל הַקְּדִיחָה, אָבֵל בְּשַׁעֲהָ שֶׁהִיא בְּגִנּוֹת י"ל שֶׁמְקַפֵּיד עַל כָּל דָּהוּ לְפִי שַׁעֲהָ שְׁנִירָאִית מְגִנָּה בְּעֵינָיו, וְא"כ שְׁפִיר קָאָמַר ר"ע כב"ה דְּנָקָא וְהִינּוּ כמ"ש הַתּוֹס' דע"כ ר"ע נְמִי דְרִישׁ דְּמִשׁוּם דָּבָר יוֹכֵל לְגַרְשָׁהּ, וְהַדְּבָרִים בְּרוּרִים וְדו"ק: בְּגַמְרָא וְזוּרְקוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹתֵהוּ.

יִרְאֶה כִּי הִזְרִיקָה כְּנִוּי לְקַפֵּידָא שְׁקֵץ בּוֹ קִצָּת וּמ"מ אֵינוֹ מְקַפֵּיד שֶׁלֹּא לְהַרְגִיל אֵיבָה בֵּינוּ וּבֵינָהּ שֶׁמִּתּוֹךְ כֹּף בָּאָה לְזִנּוּת כְּפִירֵשׁ יי, לְכֵן אַף שֶׁפְּעַמִּים אֵינוֹ נוֹחַ לוֹ בְּהַרְבּוֹת דְּבָרִים עִם קְרוּבֵיהָ מ"מ מְנִיחָהּ, אָבֵל פְּפוּס בְּשִׁבִיל הַקַּפֵּידָא מוּנָע לְגַמְרֵי לְשִׁתוֹת לְכֵן אָמַר וְזוּרְקוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹתֵהוּ בְּשִׁבִיל הַקַּפֵּידָא, וְנִיחָא דְקַדוּקוֹ שֶׁל הַמְהַרְשָׁ"א שְׁדִיִּיק לָמָּה זוּרְקוֹ: (ע"ב) בְּגַמְרָא זֶה מְצָנָה מִן הַתּוֹרָה לְגַרְשָׁהּ.

מִשְׁמַע אֶפְיָלוֹ לַב"ש וְלַעִיל דִּילִיף דָּבָר דָּבָר הִינּוּ לַעֲנִין כְּפִיָּהּ, וּלפ"ז לֹא קוֹשִׁיָּה קוֹשִׁיָּת הִירוּשָׁלַיִם דְּבַכָּה ג' צָרִיף לֹא יָשׁוּב, מִיְהוּ זֶהוּ בְּכָלֵל תִּירוּץ הִירוּשָׁלַיִם דְּאִתִּי לְלָאוּ וְנִיחָא נְמִי גְרוּשָׁה לְכַהֵן בְּכָה"ג לִיכָּא לָאוּ וְדו"ק: שֶׁם זָכָה שְׁנֵי שְׁלַחָה שְׁנִירָאִית וְשִׁנְאָה כו' כְּדֵאֵי הוּא בְּמִתָּהּ.

וְקוֹשִׁה לָמָּה לֹא נִרְמָזָה הַמִּיתָה בְּנִישׁוּאִין שְׁמַכְנִיס רִשְׁעָהּ, וְעוֹד לָמָּה לֹא נִרְמָז בְּקַמָּא שְׁאֵם אֵינוֹ מְשַׁלְחָה קוֹבְרָתוֹ, וִי"ל שֶׁאַחֲרַי שֶׁהוֹחֲזָקָה בְּפְרוּצָה לְרֵאשׁוֹן הַשְּׁנֵי כּוֹנְסָה ע"ד לְנַעֲוֹל בְּפִנְיָהּ וְע"י זֶה שׁוֹנְאָה וּמְזוּנָה תַּחֲתֵיו כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ יי לַעִיל, לְכֵן יֵשׁ חֲשַׁשׁ זְנוּת טְפִי אֶצֶל הַשְּׁנֵי: שֶׁם כִּי שְׁנָא שְׁלַח ר"י אוֹמֵר אִם שְׁנָאֲתָה שְׁלַח ר' יוֹחָנָן אוֹמֵר שְׁנָאוֹי הַמְשַׁלַּח וְלֹא פְּלִיגֵי כו'.

פִּירֵשׁ יי אִם שְׁנוּאָה הִיא לְפָנֵי הַמְּקוֹם שְׁלַח כב"ש, וְהוּא דְּחוּק דְּהָא מְסִיק וְלֹא פְּלִיגֵי, וְנִרְאֶה דְרִשׁ יי ס"ל דב"ש לֹא מְפִלִיג בֵּין זוּוּג רֵאשׁוֹן לְזוּוּג שְׁנֵי וּס"ל לְעוֹלָם בְּעֵינָן עֲרוּת דָּבָר, וְכֵן ב"ה ג"כ לֹא מְפִלִיג וְלַעֲוֹלָם שְׁרִי אִפִּי בְּזוּוּג רֵאשׁוֹן רַק אֲמוּרָאֵי לֹא פְּלִיגֵי דְבְּזוּוּג רֵאשׁוֹן ס"ל כב"ש וּבְזוּוּג שְׁנֵי כב"ה, אֲלָא דמ"מ קָשָׁה לְשׁוֹן וְלֹא פְּלִיגֵי שְׁהָרֵי זֶה מְפָרֵשׁ שְׁנָא הַמְשַׁלַּח וְזֶה מְפָרֵשׁ שְׁנוּאָה שְׁלַח א"כ מנ"ל לְחַלֵּק בֵּין זוּוּג רֵאשׁוֹן לְזוּוּג שְׁנֵי, וְעוֹד דְרִישָׁא דְכִסּוּת דְּמַעָּה אֵיירִי בְּזוּוּגֵי רֵאשׁוֹן וְאִיף מוֹקֵי שְׁנָא שְׁלַח בְּזוּוּג שְׁנֵי וְשְׁנוּאָה שְׁלַח מנ"ל בְּזוּוּג שְׁנֵי דְמוֹתֵר לְשַׁלַּח, לְכֵן י"ל לְזֶה דְּבִלְא"ה יֵשׁ לְדִיִּיק דְּקָאָמַר וְאִמְרָתֵם עַל מָה עַל כִּי ה' הַעִיד בֵּינָהּ כו' מִה עָרוּנָה שְׁיִיף, אַף נִרְאֶה לְפָנֵי שֶׁלַּעִיל דְּלַב"ה דס"ל בְּהַקְּדִיחָה תְּבַשְׁלִילוּ יוֹכֵל לְגַרְשָׁהּ וְהִנֵּה הֵם הַמְצִיאִו עֲלֵיהֶן שְׁמַצָּאוּ בְּהֵן דְּבַר עָרוּנָה, וְלַב"ה דִּיכּוֹל לְגַרְשָׁהּ נִאָּמַן לְוֹמֵר שְׁמַצָּא בָּהּ דְּבַר עָרוּנָה וְשׁוּנָה אֲנַפְשִׁיָּה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא, מִשָּׂא"כ לַב"ש אֵינוֹ נִאָּמַן דְּשַׁמָּא עֵינָיו נָתַן בְּאַחֲרֵת כְּמוֹ בְּזִמְנָן הִנֵּה שְׁפַתְבִּי רמ"א דְּאֵינוֹ נִאָּמַן לְוֹמֵר שְׁזִינְתָה אִשְׁתּוֹ כִּינּוֹן דִּישׁ חר"ג, וְהִנֵּה הֵם בְּאוֹתוֹ דוֹר שְׁבִיקְשׁוּ לְצִאֲת יָדֵי הַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא

לְגַרְשׁ זְיוּג רֵאשׁוֹן אֶף שְׂאִין כּוֹפִין עַל כֶּף הַמְצִיאָיו עֲלֵיהֶן דְּבַר עֲרוּהָ וּבְזָה שְׁוִיָּה חֲתִיכָה דְאִסּוּרָא כִּינּוּן שְׂאִין כּוֹפִין שְׁלֵא לְגַרְשׁ, וְלִזָּה אָמַר כִּי ה' הַעֵיד כּו' שֶׁשְׁהוּרָה הִיא וְאִתָּה בְּגִדְתָּ בָּהּ וְהוֹצֵאתָ עֲלֵיהָ שֵׁם רַע, וְעִיקַר מַה שֶׁהוֹצִיא עֲלֵיהָ שֵׁם רַע בְּשִׁבִיל שְׂאִין לְגַרְשׁ זְיוּג רֵאשׁוֹן וְהִינּוּ פִירוּשׁוֹ כִּי שְׁנָא שְׁלַח ר"ל בְּשִׁבִיל שְׁשֻׁנָא וְהִי הַמְשַׁלַּח הוֹצִיאָהוּ עֲלֵיהֶן שֵׁם רַע כְּדִי שְׁיִוְכְלוּ לְגַרְשׁוֹ, וְחַד אָמַר שְׁנוּאָה שְׁלַח וְהִינּוּ וְדַאי שֶׁהַפּוֹתִית שְׁשֻׁנָא גַם הִיא הִיטָה אֲשֶׁתּוֹ כְּדִאֲמַרְינָן בִּיבְמוֹת דְּרַף מ"ו מִי לֹא טְבִילָה לְנִדְוִתָּה הָרִי שֶׁהַטְּבִילָה לְשֵׁם נְדוּת הִיא עוֹלָה לְשֵׁם גְּיֻרוֹת, וְאִם כּוֹ הִיוּ לָהֶם הַפּוֹתִיּוֹת לְנִשִּׁים גְּמוּרִים אֶף שְׁשֻׁנָאִין הִיוּ בְּתַחֲלִיל נִשְׁוֹאִין מ"מ כְּשֶׁנִּתְּנָה מְנַהֵג יְהוּדִית חֲשִׁיבָא לְגִיּוּרָתָהּ, וְע"ז אָמַר כִּי לְפִי הַדִּין שְׁנוּאָה שְׁלַח הִינּוּ הַפּוֹתִית שֶׁהִיטָה שְׁנוּאָה בְּנִשְׁוֹאִין הִיטָה יְכוּל לְשַׁלַּח שְׁהָרִי כְּכִי הִיא זְיוּג שְׁנִי שְׁפָכָר הִיוּ לָהֶם הַנְּשִׁים הֶרְאִשׁוּנִים הִיטָה הַפּוֹתִית, א"כ מוֹכַח שֶׁפִּיר תְּרַתִּי דְקַפִּיד עַל הִיטָה הַפּוֹתִית שֶׁהִיטָה זְיוּג רֵאשׁוֹן שְׁלֵא לְשַׁלַּח וְהַשְׁנוּאָה יְכוּל לְשַׁלַּח אֶף שְׁפָכָר נִתְּנָה לָהּ מ"מ הִיוּ רַק זְיוּג שְׁנִי וְיְכוּל לְגַרְשָׁהּ, וְא"ש וְדו"ק: וְע"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ יֵתֵר הַפְּסוּק כִּי שְׁנָא שְׁלַח וְכִסָּה חֲמָס עַל לְבוּשׁוֹ וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם וְלֹא תִבְגְּדוּ, וְהוּא כִּי הַנְּשִׁים הֶרְאִשׁוּנוֹת לֹא שָׁוָה לָהֶם בְּגִט כִּינּוּן שֶׁהוֹשְׁתְּרוּ פְּנֵיהֶם עַד שֶׁעֲזָבוּם בְּעֲלֵיהֶן כ"ש שְׁלֵא יִנְשְׂאוּ לְאַחַר לְכֹן לֹא בִּיקְשׁוּ לְקַבֵּל הַגִּט וְהִיוּ צְרוּרוֹת אֶלְמָנוֹת חַיּוֹת, וְלְפִי הָאֵמֶת כָּל זְמַן שְׁלֵא נִתְּנוּ לָהֶם גִּט הָרִי הֵם נִשְׁיָהִם וְחִיָּיִבִים בְּשִׁאָר וְכִסוּת, אֶף לְפִי שֶׁהוֹצִיא עֲלֵיהֶם שֵׁם רַע וְלִב"ה נֶאֱמָר לְשׁוּנָה חַד"א שְׁבִידוֹ לְגַרְשָׁהּ א"כ כִּינּוּן שְׁלֵא גְרָשׁוּם גְּזֻלוֹם שְׁאָר וְכִסוּת וְזֵהוּ וְכִסָּה חֲמָס עַל לְבוּשׁוֹ בְּמַה שְׁלֵא גְרָשׁוּם וְלֹא נִתְּנוּ לָהֶם מִלְּבוּשִׁים שֶׁהִיוּ מַגִּיעִים לָהֶם עַל פִּי הַדִּין כָּל זְמַן שְׁלֵא גְרָשׁוּם, וְאֶף שְׁבִאֲמַת בְּגִיּוּרָתוֹם פְּטוּר מִכִּסוּת הִינּוּ מִשׁוּם שְׁנִפְרַד הָאִישׁוֹת לְגַמְרִי, וְעַנִּין הָאִישׁוֹת יְדוּעָה שְׁבַעֲלָה שְׁבַק רִוְחָא בְּגוּוּהָ כְּדִאִתָּא בְּסָבָא מְשַׁפְּטִים, וְאִם גְּרָשָׁהּ נִתְּפָרְדָה הַחֲבִילָה וְנִפְרַד הָרוּחַ מִמֶּנָּה כִּי הָוִתֵּר חֲרָצְפוֹת הָאִישׁוֹת, וְזֵהוּ וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם שֶׁהָרִי לֹא גְרָשׁוּם וְלֹא תִבְגְּדוּ: וְע"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַפְּסוּק וְלֹא אֶחָד עָשָׂה וְשִׁאָר רוּחַ לוֹ וְמָה הָאֶחָד מִבְּקֵשׁ זָרַע אֱלֹהִים וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם וּבְאִשְׁתׁ גְּעוּרִיךָ אֵל יִבְגְּדוּ שְׁפִירִשׁ"י דְּחוּק לְמָאֵד, אֶף נִרְאָה שֶׁהַתְּרַעַם עַל שְׁבִידוֹ בְּאִשְׁתׁ גְּעוּרִים וְכִתִּיב וְהִיוּ לְבִשָׁר אֶחָד הִינּוּ שְׁבַתְחִילָה נִבְרָא אֶחָד לְהוֹרוֹת עַל קְרִיבוֹת שְׁלָהֶם שִׁיְהִיוּ לְבִשָׁר אֶחָד בְּגוּף וְגַם בְּרוּחַ אֶחָד, וְזֵהוּ וְדַבַּק בְּאִשְׁתּוֹ דְּבִיקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא וְהִיוּ לְבִשָׁר אֶחָד, נִמְצָא שֶׁהֵם בְּגוּף וְרוּחַ אֶחָד כְּמוֹ שְׁבַתְחִילַת בְּרִיאָה שְׁנִבְרָאוּ דוּ פְּרָצוּפִין וְרוּחַ אֶחָד לָהֶם כְּמוֹ כֵּן אַחַר שְׁנִפְסוּם הַקַּב"ה מ"מ ע"י דִּיבּוּק נְעֻשִׁים רוּחַ אֶחָד דְּרוּחָא שְׁבִיק בְּגוּוּהָ, וְזֵהוּ וְלֹא אֶחָד עָשָׂה וְשִׁאָר רוּחַ לוֹ רוּחַ עַל הַשְּׂאֲרַת רוּחַ שְׁלוֹ בְּגוּוּהָ וְע"י הָרוּחַ שְׁשִׁבִיק בְּגוּוּהָ הוֹלִיד זָרַע אֱלֹקִים וְלֹא לְפָנוֹת לְנוֹי כִּי הַפְּעוּרוֹת אָמְרוּ אִין אִשָּׁה אֵלָא לְבָנִים, וְכִשְׁהוּא מְמַעַט מִמֶּנָּה הָעוֹנָה הָרִי רוּחַ שְׁלוֹ בּוֹגַד בָּהּ שֶׁהַחֲלָק שׁוֹאֵף אֵל הַפֶּל וְרוּחָא דְשְׁבִיק שׁוֹאֵף שִׁיתְחַבֵּר עִמָּה וְיִלְוֶה אִישָׁה אֵלֶיהָ גַם בְּשִׁלְמוֹת רוּחוֹ שִׁיְהִיָּה דְּבִיקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא, וְזֵהוּ וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם דְּשְׁבִיקוּ בְּגוּוּהָ וּבְאִשְׁתׁ שֶׁהַשְּׂאֲרַת שֵׁם הָרוּחַ אֵל יִבְגְּדוּ בָּם הָרוּחַ, וְהַפֶּל יָפָה נִדְרָשׁ כְּמִין חוֹמֵר בְּהַתְּכַת הַתְּנוּבִים בְּעִזְרַת הַנּוֹתֵן אוֹמֵר, לְכֹן יֵשׁ חִילּוּק דְּבִזְיוּג רֵאשׁוֹן עִיקַר רוּחַ הוּא דְשְׁבִיק בְּגוּוּהָ כִּי לֹא נֶאֱצַל מְרוּחוֹ לְאַחַר, מִשָּׂא"כ בְּזְיוּג שְׁנִי אִין כ"כ דְּבִיקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא כִּי כְּכִי הָאֵצִיל מְרוּחוֹ בְּרֵאשׁוּנָה שֶׁהוּא עִיקַר מִן שְׁלִימוֹת הָרוּחַ הֶרְאִי לְהָאֵצִיל וּבְזְיוּג שְׁנִי שְׁפָכָר נִתֵּן לְאַחַרְתָּ חִילוֹ אִין כ"כ דְּבִיקוֹת לְכֹן מוֹתֵר לְגַרְשָׁהּ: תָּם וְנִשְׁלָם: